BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XLVII
H
18
NAPOLI

XLVII
H
18

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ANNALES
ECCLESIASTICI
AUCTORE
CÆSARE BARONIO
SORANO

E CONGREGATIONE ORATORII

S. R. E. PRESBYTERO

CARDINALI

TIT. SS. NEREI ET ACHILLEI

ET SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO

UNA CUM CRITICA HISTORICO-CHRONOLOGICA

P. ANTONII PAGII

DOCTORIS THEOLOGI

Ordinis Minorum Convent. S. Francisci.

In qua rerum narratio defenditur, illustratur, suppletur, ordo temporum corrigitur, & Periodus Græco-Romana munitur.

Additur præterea Dissertatio Hypatica ejusdem Pagii; *& Epistola consularis Henrici* Card. Norisii.

In hac vero editione Fasti Consulares ab A.U.C. 709. ad annum Christi 567. illustrantur, supplentur, & castigantur.

Accedunt animadversiones in Pagium, & præcipue circa Chronologiam inferioris ævi ab eo digestam.

Tomus Decimusseptimus.

LUCÆ

Typis Leonardi Venturini MDCCXLV.

De Superiorum Licentia.

ANNALES ECCLESIASTICI.

JESU CHRISTI ANNUS 1046. | GREGORII VI. PAP. ANNUS 3. | VACAT. IMP. OCCID. 7. CONST. MONOM. IMP. 4.

I. Henricus Rex inconcessa tentat.

ANNUS sequitur Redemptoris millesimus quadragesimus sextus Indictione decimaquarta, quo Henricus Rex periculose omnis Ecclesiastica judicia sibi sumens, primum omnium Ravennatem Archiepiscopum dignitate privat; inde vero Gregorium Sextum Romanum Pontificem exuit Pontificato. Hæc omnia Hermannus temporis hujus auctor sic narrat, per anticipationem eum nominans Imperatorem.

Sanctam autem Pentecosten Imperator *Aquisgrani faciens, Gotefrido Duce e custodia relaxato, sibique procedenti terratenus prostrato Ducatum suum misertus reddidit. Quibus etiam diebus Voidgerum, qui Ravennæ præsulatum jam biennio inepte & crudeliter nondum consecratus tenebat, ad se vocatum Episcopatu privavit.* Et inferius: *Coadunato exercitu Papæ Synodum celebravit; inde Placentiam veniens Gratianum CL.* nempe Gregorium Sextum, *quem expulsis prioribus Romani Papam statuerant, ad se venientem honorifice suscepit; sicque cunctis prospere cedentibus, juxta Natalem Domini non longe ab Urbe Roma apud Sutriam Synodo item acta, causaque erroneorum Pontificum diligenter ventilata, Gratianum Papam convictum baculo pastorali privavit. Dein omnium tam Romanorum, quam aliorum consensu* * *Suidgerum Episcopum, qui post Eberhardum primum secundus Babenbergensem sexta jam anno regebat Ecclesiam, nimium reluctantem summum Romanæ Ecclesiæ eligit Pontificem, sicque circa vigilias Natalis Domini ipsam ingrediuntur Urbem.* Et paulo post: *In ipsa Natalis Domini*

Romam se confert.

* al. Sindigerum

Gregorius VI. abdicatur, Clemens eligitur.

Ann. Eccl. Tom. XVII. A die

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MLXXXIV. Anno Hegiræ CCCCXXXVIII inchoato die 8. Jul. fer. 3. A.C. 1046

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6539.

☉ 19. E. ☽ 2. P. 30. Mart. Indict. 14.

JESU CHRISTI 1046.

CLEMENTIS II. PAPÆ 1.

HENRICI III. REG. 8. IMP. 1.

CONSTANTINI MONOMACHI IMP. 5.

I. Tres Antipapæ in Synodo Sutriensi depositi.

ANum. I. ad VI. Victor Papa III. lib. 3. Dialog. ait: *Interea Joannes, cui Gregorius nomen inditum est, cum duobus annis & octo mensibus Sacerdotium administrasset, Henricus Rex, qui tunc Germania, Pannonia & Italia imperabat, ad suscipiendam de manu Romani Pontificis Imperialem coronam, quatenus deinceps Augustus appellari posset, Italiam ingressus Romanam adiit urbem. Sed antequam urbem ingrederetur, plurimorum Episcoporum, necnon Abbatum, Clericorum quoque ac religiosorum Monachorum in Sutrina urbe Concilio congregato, Joannem, qui Gregorius dictus est, missis ad eum Episcopis, ut de Ecclesiasticis negotiis, maximeque de Romana tunc Ecclesia, quæ tres simul habere Pontifices videbatur, ipso præsidente, tractaretur, venire rogavit. Sed hæc de industria agebantur, jam enim dudum Regis animo insederat, ut TRES ILLOS, qui INJUSTE Apostolicam sedem INVASERANT, cum consilio & auctoritate totius Concilii JUSTE depelleret, & unus qui secundum statuta SS. Patrum Dominico gregi sollicite præesset, Clero & populo eligente, ordinaretur. Prædictus itaque Pontifex exoratus a Rege, cæterisque Pontificibus, Sutrium, ubi Synodus congregata erat, allectus spe quod ALIIS DUOBUS DEPOSITIS, sibi soli Pontificatus confirmaretur, gratanter*

pre-

die præfatus Suidgerus natione Saxo Apoſtolicæ Sedi papa CLI. ex more conſecratus, & nomine auctus, Clemens Secundus vocatus eſt.

II. Henricus imp. coronatur.

Qui mox ipſa die Henricum Regem & conjugem ejus Agnetem Imperiali benedictione ſublimavit: peractiſque Miſſarum ſolemniis, ipſo dominus Papa & Imperator cum Imperatrice, ita ut erat coronatus, ad Lateranenſe palatium cum ingenti gloria proficiſcuntur, cunctis civibus Romanis mirantibus, honoremque ſingulis quibuſque pro facultate obiter impendentibus. Hucuſque Hermannus de rebus Pontificiis, & creatione novi Imperatoris; reliqua autem anno ſequenti, quem auſpicari conſuevimus ab ipſis Kalendis Januariis.

III. At magna ſunt hæc, ſed nimium anguſtata brevitate orationis & narrationis inopia. Atque primum omnium ex iis, quæ tum hic, tum ſuperius ante biennium dicta ſunt, errare liquet eos, qui dixerunt Henricum Regem veniſſe Romam ad deponendum tres Pontifices, qui monſtruoſe nimis in Romana Eccleſia ipſa Sede Petri ſederent. Hæc enim jam facta & abſoluta eſſe ante biennium cum Gregorius eſt electus, ſuperius vidimus, neque poſtea alium, quam Gregorium ſediſſe liquet. Quod ergo judicium *in Sutrino Concilio adverſus* tres illos jam in ordinem redactos, ac ceſſare juſſos Pontifices fuiſſe ventilatum, Hermannus oſtendit: nullum aliud eſſe potuit, niſi ut redditibus privarentur, quos cum illis tranſigens Gratianus, qui & Gregorius Sextus, ut ceſſarent, percipiendos eiſdem, ut vidimus, reliquiſſet. Quorum gratia idem eſt poſtulatus in eodem Sutrino Concilio, judicio ſimoniæ; ſed quanta ratione, quo ſuo loco dicta ſunt ſuperius, docent. Hos quos potuit prætextus venatus eſt Imperator, ut deponeret eum, quem nullo petito Regis ſuffragio, noſſet a Romanis Pontificem eſſe creatum, ne ejuſmodi licentiam ſibi Romanus populus uſurparet. Quod autem ſanctiſſimus Papa cerneret, ea occaſione dirum ſchiſma fore conflandum, imitatus ipſe Gregorius Gregorium Nazianzenum, qui ob pacem conciliandam Eccleſiæ, ſponte ſe abdicavit, & ipſa eodem animo, eademque virtute Pontificia Sede ſponte ceſſit.

IV. De Sutrino judicio

Etenim non ſic ventilatum eſt judicium in Sutrino Concilio, ut ab eo lata in Pontificem Gregorium ſententia fuerit, ſive reus judicandus in Synodum ductus, coram omnibus judicium ſubiturus ſteterit; ſed ipſe eidem Concilio congregato præfuit, idemque ſua ſponte Sede ceſſit. Sic tunc viſum opportunum, id poſtulante temporum iniquitate. Vivebat adhuc Benedictus ille, inhians Sedi relictæ ac denuo repetitæ, invadere iterum, ut declaraverunt eventa, paratus: adeo tunc expedire viſum eſt, ut ad comprimendam audaciam Tuſculanorum Comitum pro arbitrio Sedem Apoſtolicam invadentium, eamdemque proſtituentium, & facinoribus deturpantium, ipſe Henricus Rex quem optimum eligendum cenſeret, acciperet. Inventum eſt plane iſtiuſmodi remedium opportunum, cum metu & reverentia Imperatoris ceſſarint, violentæ illæ intruſiones, crebro, ut vidimus, per eoſdem ſacrilege iteratæ. Porro ex eventu, qui feliciter ceſſit, cum Tuſculanorum Comitum fuit audacia factioſa compreſſa, laudata reperitur a pluribus Henrici Regis deteſtanda præſumptio, qua negotium faceſſere Gregorio legitimo Chriſti Vicario, canonico Petri Apoſtoli ſucceſſori non eſt veritus, ſic malo filio, peſſimoque nepoti relinquens exemplum, ut non, quem elegiſſet Romanus Clerus, & populus poſtulaſſet, Pontifex eſſet accipiendus, & in Eccleſia Orthodoxa colendus, ſed quem Imperator, ſive Germaniæ Rex (ſi ille non eſſet) in ſacroſanctum Petri thronum intruderet. Qui quidem pervicax error tranſiit in hæ-

PAGIUS *perrexit. Sed poſtquam eo ventum eſt, & res agitata ac diſcuſſa a Synodo cœpta eſt, agnoſcens ſe non poſſe JUSTE honorem tanti Sacerdotii adminiſtrare, ex Pontificali ſella exiliens, ac ſemetipſum Pontificalia indumenta exuens, poſtulata venia, ſummi Sacerdotii dignitatem depoſuit. Poſt hæc Rex Urbem ingreſſus, congregato in Eccleſia B. Petri Apoſtoli Romano Clero & populo, una cum Epiſcopis, qui in prædictam convenerant Synodum, communi conſilio Clementem Bambergenſem Epiſcopum elegerunt: quia in Romana Eccleſia non erat tunc talis reperta perſona, quæ digne poſſet ad tanti honorem ſufficere Sacerdotii: eumque in Apoſtolica Sede ad regendum Dominicum gregem inthronizantes conſtituunt.*

II. Idem narrat Hermannus Contractus, cujus verba Baronius num. I. recitat. Addit Hermannus, *Henricum* Regem Suidigerum Epiſcopum Bambergenſem nimium reluctantem elegiſſe Pontificem, eoſque *circa Vigilias Natalis Domini* ingreſſos Urbem: *in ipſa Natalis die Domini* Suidigerum, ſeu Suidgerum ex more conſecratum, *Clementem* II. vocatum eſſe, huncque peractis Miſſarum ſolemniis, Imperatorem cum Imperatrice coronaſſe. Ex Victore itaque Papa, & Hermanno Contracto patet primo, Joannem Gratianum *Gregorium VI.* in Pontificatu dictum, vere Antipapam extitiſſe, & unum ex tribus, qui per hæc tempora Sedem Romanam invaſere. Secundo, *Ottonem Friſingenſem* nonniſi ex incertis, leviburque rumoribus ſcripſiſſe *Henricum* Gregorio VI. perſuaſiſſe, ut Pontificatu cederet, & ei depoſitionem minatum eſſe, ideoque Gregorium ceſſione illa laudem non meruiſſe. Tertio, *Henricum* in tota hoc negotio ſe ſe inculpate geſſiſſe. Quarto, verum eſſe quod ſcribit Leo Oſtienſis, cu-

Clemens II Papa creatus Henricum Imp. coronat.

Digitized by Google

hæresim dictam Henricianam, communem cum Politicis nostri temporis, qui volunt Imperatoribus sive Regibus non temporalia tantum, sed spiritualia esse subjecta; Potissimum vero sanctam Romanam Ecclesiam, quibuscum successoribus Pontificibus per annos octoginta indefesso labore certandum fuit: illis potentia, minis, & quibuscumque aliis adhibitis malis artibus rem agentibus; istis vero, obice sacrarum legum Ecclesiæ, constantissime repugnantibus.

V. Ubi igitur Gregorius sponte cessit, successoris subrogationem Clementis Romæ factam, consentientibus Romanis omnibus, nempe populo atque Clero, cum Hermannus, tum Otto testantur, quod & Leo (a) narrat his verbis: *Hoc facto Imperator exultans Romam cum omnibus ipsius Concilii Episcopis venit, & in Ecclesia beati Petri Apostoli congregato Clero, populoque Romano, quid Sutri gestum esset exponit. Dehinc de ordinando Pontifice Romanæ Ecclesiæ tractare communiter cœpit. Facta itaque discussione diligenti, cum nullus (proh dolor) inveniretur dignus, qui tantæ Ecclesiæ præesset, electione tamen omnium Bambergensis Episcopus de gente Saxonum Papa Romanus eligitur, eique Clemens nomen imponitur.* Hæc Leo. Velamentum fuit fraudis, & adinventus prætextus, quod eligeretur peregrinus, eo quod Romæ non reperiretur idoneus. Nam quis magis idoneus ipso Gregorio, quem viri sanctissimi atque doctissimi ejus temporis summis laudibus prædicarunt? Quod rursum spectat ad electionem Clementis, dicere non prætermittimus, quod (b) Adam, temporis hujus scriptor, ait, quod in Pontificem Romanum eligi debuisset Adalbertus Hamburgensis Archiepiscopus, nisi ipse pro se (ut ait) posuisset Clementem: Adalbertus enim apud Henricum Regem primum locum obtinebat, & absque ejus consilio nihil Henricum facere solitum, idem auctor affirmat.

(a) Leo Ost. l. 2. c. 80.

(b) Adam l. 3. c. 8.

VI. Hoc eodem anno millesimo quadrage-

PAGIUS cujus verba Baronius num. V. refert, scilicet Romæ nullum tunc inventum tanta Sede dignum. Quinto, *Henricum* Regem Romam venisse, & ad deponendos tres Pontifices simoniacos & ad coronam a legitimo Pontifice accipiendam; ac denique hoc ipso tempore tres illos Pontifices Schismaticos, quemadmodum & antea, Ecclesiam Romanam afflixisse. Quæ omnia ex dictis anno MXLIV. magis confirmantur. Baronio, aliisque his contraria scribentibus, Otto Frisingensis, qui de his excepta auditione, nihil comperti habuit, & post medium sæculum duodecimum diem obiit, errorem creavit.

III. *Moritur S. Guido Pomposiæ Abbas.* Ad num. VI. Hermannus Contractus ad annum MXLVII. de Henrici Imp. ex Italia in Germaniam reditu loquens ait: *Imperator cœpto redeundi itinere, Mantuæ Paschale festum in gravissima decumbens ægritudine commoratur. Postea convalescens corpus B. VVidonis Pomposæ monasterii Abbatis in magna sanctitate ante non integrum annum defuncti, plurimis glorificatum miraculis, de Parmensi, ubi sepultum fuit civitate, ad urbem Spiram transferendum magno secum cum honore de Italia rediens devexit.* Quare ejus mors a Baronio cum præsenti anno accurate copulata *Sanctus Guido* in Monasterio Pomposiano in Ducatu Ferrariensi sito, seculo superiori vitam monasticam auspicatus est, & deinde Abbas creatus per annos XLVIII. Monasterio præfuit. Ad illud B. Petrus Damiani evocatus, centum monachos, qui ibi aderant, docuit, ut Sanctus Joannes Laudensis in ejus Vita asserit. Bollandus ad diem XXXI. Martii Vitam S. Guidonis a Monacho Pomposiano coævo, aliamque Auctore Anonymo scriptam refert.

IV. *Floret B. Petrus Damiani.* Florebat hoc tempore *Beatus Petrus Damiani* Ordinis Monachorum *Congregationis Sanctæ Crucis Avellanæ*, a Beato Ludolpho fundatæ. Docuit in ea fratres suæ eremi, ac dein Monachos Pomposianos, ut mox diximus. Præfuit magna cum laude eremo Fontis Avellani, aliisque *per diversa loca aggregatis discipulis*, ac quinque ab eo extructa monasteria, sive *Eremitarum habitacula*, ut testatur Sanctus Joannes Laudensis ejus discipulus, in ea, quam de eo scripsit Vita, quam Bollandus ad diem XXIII. Februarii recitat. Celebritatem præcipuam huic Ordini attulit, Fontis Avellani monasterium ingressus anno MXXX. Multi etiam alii insignes sanctimonia Viri in eo floruere, quos ad septuaginta quatuor enumerat Jacobillus Tom. III. *de Sanctis ac Beatis Umbriæ*, post Vitam B. Ludolphi Fundatoris. Tandem Fontis Avellani eremus ante centum circiter annos Ordini Camaldulensi adjuncta, cujus conjunctionis meminere Augustinus Florentinus lib. 3. Historiarum Camalduensium, aliique.

V. *Henrico Regi juramentum præstare renuit Halinardus Archiep. Lugdun.* *Abbas Halinardus*, inquit Albericus in Chronico *S. Benigni Divionensis*, *factus est Archiepiscopus Lugdunensis: & quia civitas tunc erat sub Imperatore, O. Halinardus Curiam Imperatoris adiit pro Regalibus suis accipiendis. Imperator jam erat in procinctu Romani itineris, & voluit ut Archiepiscopus secundum morem juraret illi fidelitatem: ille dixit se esse monachum, nec debere facere juramentum: dictum est, ut ad minus se offerret ad juramentum; respondit non se debere simulationem facere; tandem mediantibus Episcopis Theoderico, antequam moreretur, Metensi* (mortuus est autem ultimo mensis Aprilis die, ut ex Necrologio Ecclesiæ Metensis ostendit Meurissius,) *Brunone Tullensi, Richardo Virdunensi Imperator pro sua religione juramentum ei quittavit; deinde Romam abiit.* Idem de Halinardo fusius narrat Chronographus Sancti Benigni pag. 446. & seq. Tom I. Spicilegii, qui de Henrico Rege addit: *In sua præsentia fecit illum ordinari, dans ei quæcumque fuerunt Sacerdotali benedictioni necessaria. Et non solum ipsi, vel cæteris Episcopis; sed etiam Levitis ac Ministris Altaris ita præparabat omnia, sc. vestimenta, libros, linteamina, ac quæque necessaria, ac si non esset Princeps, sed famulus. Erat enim idem religiosus Rex, valde Ecclesiasticus, & circa divinum cultum devotissimus.*

VI. *Moritur Richardus Abbas Virdunensis.* Hugo Flaviniacensis Abbas in Chronico Virdunensi Richardi Abbatis celeberrimi Sancti Vitoni Virdunensis mortem hoc anno consignat: *Illucescente*, inquit, *die mensis Junii XIV.* be-

gesimosexto, quarto Nonas Aprilis S. Guido Abbas Pomposianus in agro Ferrariensi ex hac vita migravit ad Dominum, cum annos quadragintaocto eidem cœnobio præfuisset, cujus sicut vita, ita & obitus pluribus miraculis est illustratus. Res ab eo præclare gestas summatim habes narratas a Rubeo in historia Ravennate; additque ejus corpus ab Henrico Imp. Roma in Germaniam redeunte, Spiram Germaniæ urbem esse delatum.

An.

PAGIUS *hora jam imminente tertia, præsentibus filiis suis, quot loci angustia capere poterat, ceteris in majori Ecclesia consistentibus & canentibus, sancta illa anima corporeis nexibus absoluta ad illud pervenit æternum quod est unum & inseparabile trinum.* Addit, eum obiisse *regiminis sui anno XLII.* ejus mortem luxisse Henricum, Reges, Pontifices, pauperes, virgines & viduas. Is relicto Canonicatu Remensi totum se Deo manciparat, ejusque vita Sanctitatis speculum fuerat, cognominatus Richardus *Gratia Dei*, ut supra ostendimus.

VII. *Andreas fit Rex Hungariæ.*

Subsecuto Autumno Ungarii pristina perfidia sua memores Andream quemdam Regem sibi statuunt. Petrum Regem multis advenarum, qui pro eo pugnaverant occisis, variis cum conjuge sua injuriis affectum, postremo oculis privant, & in quemdam locum cum eadem conjuge sua alendum deputant, multis etiam per idem tempus peregrinis inibi expoliatis, exulatis, atque necatis; quo comperto Rex Heinricus, qui jam valido exercitu congregato in Italiam iter ceperat, nimis indoluit, sed inceptam expeditionem non deseruit, inquit Hermannus Contractus in Chronico. A præsenti itaque anno Andreæ Hungariæ Regis initium repetendum. Hac de re Lambertus Schafnaburgensis hoc anno scribit: *Petrus Rex Hungarorum ab Andrea propinquo suo dolo circumventus cæcatur.* Tum Hermannus ad annum MXLVIII. *Andreas qui Regnum Petri obtinuit, jam crebro Legatos supplices miserat, regnum se ab Ungariis coactum suscepisse confirmans, de Petri se et injuriis excusans, quique adversus eum conjuraverunt, partim a se trucidatos, partim ipsi Imperatori tradendo denuncians, suamque Imperatori subjectionem, annuum censum, & devotum servitutem, si regnum sibi haberi permitteret, mandans.* Porro Sanctus Gerardus Canadiensis Episcopus in seditione hoc anno excitata occisus, ut sequenti ostendemus.

VIII. *Adelbero patruelis Leonis IX. fit episc. Metensis.*

Theoderico Metensium Episcopo defuncto succedit Adelbero fratruelis ejus, vir magnæ prudentiæ & sanctitatis, inquit Sigebertus in Chronic. Idem habet Hermannus Contractus in Auctiori Chronico. Condiscipulus hic fuit Brunonis ejus consanguinei postea Leonis IX. in Summo Pontificatu dicti, hujusque ut ita dicam, pedagogus: *Ejus quidem collega*, inquit Vvibertus in Vita Leonis IX. *quamvis eo majusculi, extiterunt duo Adelberones contribules sui, ex quibus prior immaturo est hinc raptus exitu, Ducis videlicet Theodorici filius, alter autem Hezilonis* (idest Henrici) *Ducis Germanus, ac Friderici eximii Principis natus scholarum magistro magister nepotuli sui Brunonis constitutus, quia tunc tempore habebatur friolus: qui postea ad Antistitium, Mediomatricæ urbis, voto Cleri, & plebis magis quam suo assumptus, vir huic nostro tempori refulsit apprime prædicandus.* Postea Vvibertus pluribus Adalberonem laudat, tandemque concludit a *nempe ut primum competit rudibus decurso artium trivio* (nempe Grammatica, Rethorica, & Dialetica, ut videre est apud Ducangium in Glossario) *non solum claruerunt* (nempe Bruno & Adelbero) *prosa & metro; verum & forenses controversias, acuto & vivaci oculo mentis deprehensas, expediebant seu removebant sedulo; denique quadrivium* (sc. quatuor Mathematicæ partes, Astrologia, Geometria, Aritmetica, & Musica, ut Ducangius in eodem Gloss.) *naturali ingenio vestigantes degustarunt, atque non minimum in ipso quoque valuerunt.*

I. Concil. Rom. sub Clemente.

ANnus millesimus quadragesimusseptimus decimaquinta incipit Indictione, quo Clemans Papa racens creatus, ad reformandum Ecclesiæ statum, Romæ Concilium habuit, in quo illud potissimum conatus est cum Episcopis, annitente Imperatore, ut simoniacos vapres, qui adeo excravissent, ut Patrisfamilias suffocarent sementem non modo succideret, sed penitus eradicarat. De ejusmodi statu Ecclesiæ habat ista Petrus Damiani in epistola ad Henricum Archiepiscopum Ravennarem (a): *Quae enim, laquit, nesciat, usque ad hujus Henrici clementissimi Regis Imperium, præsulatumque reverendæ memoriæ Clementis Papæ, istiusque beati Leonis; quo nunc videlicet Præsule sancta se gubernari gratulatur Ecclesia, per Occidentalia regna virus simoniacæ hæreseos ebulluisse, ita ut quod fiebat, passim liceater admissum altimæ animadversioni nequaquam deceretur obnoxium; & quod erat fere omnibus consentaneum, pro regula teneretur, tamquam legali sanctione decretum &c.* Subjicit autem de iis, qui a schismaticis ordinati fuissent, orationem, qua excusat eorum peccatum, ut facilius veniam mererentur. In quorum favorem sancitum in eodem Concilio ab eodem Clemente Papa decratum, inferius sic narrat (b) *Reverendæ memoriæ nuper ejusdem Sedis Episcopum Clementem decrevisse, ut quicumque a simoniaco consecratus esset, in ipso ordinationis suæ tempore non ignorans simoniacum esse, cui se obtulerit promovendum, quadraginta nunc dierum pœnitentiam ageret, & sic in accepti ordinis officio ministraret.* Hæc da Clementis hujus decreto, postea sub Leone Nono in Concilio recitato atque approbato. Porro arte schismaticorum & intrusorum Pontificum ejusmodi sorde Romanam Ecclesiam inquinatam idem ostendit, nosque superius diximus, inferiusque dictati sumus.

(a) Petr. Damia. ad Henric. ep. cap. 27.

(b) ead. ep. c. 30.

II. In eodem vero, Romano Concilio altercationem esse obortam inter Mediolanensem, Aquilejensem, & Ravennatem Antistites de loco sedendi, quinam ipsorum proximus apud Romanum Pontificem sedere deberet: adjudicatam autem causam Ravennati, narrat Hieronymus Rubeus in historia Ravennata, deque his confectum esse diploma, quod se vidisse testatur. Tu ipsum consule. Verum ubi Guibertus Ravennas Archiepiscopus Ecclesiam Dei longo valde diroque schismate perturbasset, Ravennati Ecclesiæ multa fuisse detracta, suo loco dicetur.

His.

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. ML. XXXV. Anno Hegiræ CCCC. XXXIX. inchoato die 27. Jun. fer. 7. A.C. 1047

ANNO PARTONI GRÆCO-ROMANÆ 6540.

☉ 20. D. ☽ 3. P. 19. April. Indict. 15.

JESU CHRISTI 1047.

CLEMENTIS II. PAPÆ 1.

HENRICI III. REG. 9. IMP. 2.

CONSTANTINI MONOMACHI IMP. 6.

I. *Concilium Romanum adversus Simoniacos.*

ANnum. I. ad VI. *Clemens* II. annitente potissimum Imperatore, Concilium Romæ adversus Simoniacos celebravit, qua in Synodo orta contentio est inter Ravennatem & Mediolanensem Archiepiscopos, quisnam eorum proximus apud Romanum Pontificem sedere deberet, statutumque ut Ravennati Episcopo secundus a Pontifice Romano locus in Concilio absente Imperatore tribueretur. Literæ Clementis II. hac de re datæ legi possunt Tom. IX. Concil. pag. 1255. in quibus ait Pontifex: *Sedem Ravenn. Archiepiscopi subrmus semper esse a dextris nostris, nostrorumque successorum, secundum antiquæ constitutionis auctoritatem, nisi forte Imperator affuerit: & tunc etiam ipsum sinistrum locum tenere per hanc nostræ auctoritatis firmitatem huic nostræ narrationi subjectam.* In iisdem literis dicit Clemens se Concilium istud celebrare *circa Nonas Januar* [1]

II. *Clemente II cum Imperatore in Germaniam venit.*

Imperator inquit Hermannus Contractus, *Roma egressus nonnulla castella sibi rebellantia cepit. Provincias, prout videbatur, disposuit: Duces Nortmannis, qui in illis partibus commorantur, & aliis eo locorum urbibus constituit. Sed socru Imperatoris de monte Gargano Beneventum reversa, orta tumultu, Beneventani cives quibusdam eam injuriis afficiunt. Unde savam ab Imperatore vindictam metuentes,* ei-

NOTÆ [1] COncilii Romani hoc anno a Pontifice præsente Henrico Imperatore celebrati Acta nulla supersunt; ejus tamen canonem quendam in adnotatione quadam scripta in fronte Codicis cujusdam MS. Bibliothecæ Cathedralis nostræ Lucanæ mihi olim casu se obtulit, quod hic libens in gratiam Lectorum transcribo. Ita ergo vetustus, & quantum ex scriptura conjicio fere æqualis Author: *Lex Concilii Clementis, quod detinuit Roma cum Henrico Imperatore: Ipsum* (sic) *est antiquitus, & nos sub anathemate idipsum interdicimus, de crescit symoniaca, qua . . . . . . sancta Decretum Synodus* (sic) *nullum aut ecclesiarum consecrationem, aut clericatus ordinationem, aut archipresbiteratum, aut commendationes altarium, aut traditiones ecclesiarum, aut abbatias, aut præpositurac vendere. Quisquis contradixerit, aut vendiderit anathema sit.* MANSI

III. His Romæ confectis Imperator reditum cogitans, voluit primum invisere Campaniæ atque Samnitum oras, & ea componere, quæ turbata, atque male disposita reperisset. De cujus itinere Leo Ostiensis hæc habet (a): *Sumpto post hæc Imperator exercitu, ad hoc monasterium Cassinense venit, & omni cum honore susceptus a Fratribus, planetam purpuream optimam auro ac gemmis ornatam super altare cum alio pallio optimo posuit. In Capitulo vero auri libras aliquot Fratribus obtulit, seque illic devotissime commendans Capuam adiit. Ibi Guaimario principatui renunciante, quem novem jam annis tenuerat, Pandulpho illum prioci Principi, & ejus filio, multo ab illis auro suscepto, restituit Drogoni Apuliæ, & Rainulfo Aversæ Comitibus ad se convenientibus, & equos illi plurimos, magnamque pecuniæ summam offerentibus, omnem, quam tunc tenebant, ditionem Imperiali auctoritate firmavit. Ibi etiam præceptum aurea bulla signatum Abbati Richerio juxta Imperialem consuetudinem fecit. Inde Beneventum contendens, cum cives eum noluissent recipere, tam ob suam, quam ob patris injuriam, totam civitatem a Romano Pontifice, qui tunc illic aderat, excommunicari fecit, omnemque Beneventanam regionem Northmannis sua auctoritate confirmans, in patriam rediit salvus, secum Clementem adducens.* Hæc Leo. Quod enim, deposito Gregorio, & subrogato Germano homine in Romanum Pontificem, Romanos non mediocriter offendisset; timens ei quem elegisset Clementi, ipsum secum in Germaniam duxit.

(a) Leo Ost. l. 2. c. 81.

Res aliæ Henrici Imp. in Italia gestæ.

IV. Hermannus vero hujus temporis scriptor alia plura addit de rebus ab Imperatore in Italia gestis, quas referre haud existimamus incongruum. Sic enim se habent: *Imperator vero Roma egressus, nonnulla castella sibi rebellantia cepit, provinciasque illas, prout videbatur, disposuit, Duce Northmannis, qui in illis partibus commorantur, & aliis eo loco urbibus constituit. Sed socru Imperatoris de monte Gargano Beneventum reversa, nescio tumultu, Beneventani cives quibusdam eam injuriis afficiunt. Unde sævam ab Imperatore vindictam metuentes, eique se subdere non præsumentes, rebellionem ineunt. Sed Imperator, qui magna (ut dictum est) ex parte exercitum jam remiserat, & ad aliam occupato animo patriam tendebat, tantam tunc temporis civitatem expugnatum aggredi distulit, interimque eo infecto negotio, sed alias universa Italia parente, pacataque, redire disposuit. Interea Imperatrix Agnes, quæ Roma ab Imperatore digressa fuerat, in Ravennati territorio filiam peperit. Imperator vero cœpto redeundi itinere, Mantuæ Paschale festum in gravissima decumbens ægritudine commoratur. Postea convalescens, corpus beati Guidonis, Pomposæ monasterii Abbatis in magna sanctitate ante non integrum annum defuncti, plurimis glorificatum miraculis, de Parmensi, ubi sepultum fuit, civitate, ad urbem Spiram transferendum, magno secum cum honore, de Italia rediens devexit &c.* His addit de subrogatione nonnullorum Episcoporum in vacantes Ecclesias obitu prædecessorum.

Quæ in itinere ex Italia in Germaniam imper. acciderunt.

V. Certum est etiam, eumdem Imperatorem ab Italia recedentem duxisse secum in Germaniam Gregorium Papam Sextum, ne præsente ipso Romæ aliquid innovaretur. Comitatus est tunc eum Hildebrandus ejus discipulus, Sedis Apostolicæ subdiaconus, postea vero Gregorius Septimus. Testatur id enim ipse Gregorius in Concilio Romano celebrato anno millesimo octuagesimo, in quo hæc ipse locutus: *Vos enim scitis, quia non libenter ad sacrum ordinem accessi, & invitus ultra montes cum domino Papa Gregorio abii, sed magis invitus cum domino meo Papa Leone ad vestram specialem Ecclesiam redii &c.*

Greg. VI. ducitur in Germaniam.

VI. Liquet insuper Glabri testificatione, eumdem Henricum, postquam Imperator creatus est, ab Urbe reversum collegisse Concilium Episcoporum, ad extirpandum quod reliquum erat simoniacæ pravitatis, in eoque ad Episcopos perorasse, gravique invectiva eosdem exagitasse ejusdem criminis reos. Sed audiamus ipsum ista ita narrantem (b): *Dignoscens igitur idem Henricus, per universam Galliam, atque Germaniam simoniacæ philargyriæ grassari cupiditatem, coadunari se-*

Concil. adversus Simoniacos.

(b) Glab. l. 5. c. 5.

PAGIUS *eique se subdere non præsumentes, rebellionem ineunt. Sed Imperator qui magnos exercitus jam remiserat, & ad alia occupato animo, jam in patriam tendebat, tantam tunc temporis civitatem aggredi distulit, interimque eo infecto negotio, sed alias universa Italia parente, pacata ut redire disposuit. Interea Imperatrix Agnes, quæ Roma ab Imperatore digressa fuerat in Ravennati territorio filiam peperit.* Addit Leo Ostiensis lib. 2. c. 81. Imperatorem secum in Germaniam *Clementem* adduxisse. Cum vero Lambertus Schafnaburgensis annum a Nativitate Domini inchoans scribat: *MXLVIII. Imperator Natalem Domini Paletha* (in Saxonia) *celebravit. Ibi Legati aderant Romanorum, Suidgeri Papæ obitum nunciantes, eique successorem postulantes*, apparet, Clementem II. hoc anno Romam rediisse. Hinc Hermannus Contractus citatus hoc anno scribit: *Clemens, qui Suidgerus Papa, in Romanis partibus nono mense promotionis suæ diem obiens, ad Episcopatum suum Babinberg reportatus tumulatur.*

III. A num. VI. ad IX. Recitat Baronius quæ Glaber lib. 5. cap. 5. retulit de numeroso Conci-

fecit ex omni Imperio suo tam Archipræsules, quam cæteros pontifices, & talis eis intulit colloquium: Lugens vobis incipio loqui, qui vice Christi in Ecclesia constituti estis, quam ipse sibi desponsavit, ut pretio sui sanguinis redemit. Sicut enim ipse gratuita bonitate de sinu Dei Patris per Virginem ad nos natus est redimendos; ita suis præcepit, mittens eos in orbem universum, Apostolis (a): *Gratis accepistis, gratis date. Vos autem avaritia & cupiditate corrupti, qui dum conferre deberatis in hujusmodi transgressionis, dando & accipiendo, canonem, maledicti estis. Nam & Pater meus, de cujus animæ periculo valde pertimesco, damnabilem avaritiam in vita nimis exercuit.*

(a) Mat. 10.

VII. *Idcirco quicumque vestrorum hujusce se norunt contaminatos, oportet, ut a sacro ministerio secundum dispositionem canonicam arceantur. Patet ergo manifestissime, quoniam propter hanc offensum venerunt super filios hominum diversæ clades, fames videlicet, atque mortalitas, necnon & gladius. Omnes quippe gradus Ecclesiastici a maximo Pontifice usque ad Ostiarium opprimuntur per suæ damnationis pretium, ac juxta vocem Dominicam, in cunctis grassatur spiritale latrocinium.*

VIII. Simoniaca hæresis ubique sparsa.

*His denique ab Imperatore acerrime prolatis stupefacti pontifices, quid illi responderent, non habebant. Pertimescebant enim carere ob hanc culpam propriis Episcopatuum sedibus. Et quoniam non solum in Gallicanis Episcopis hæc pessima pullulaverat nequitia; verum etiam multo amplius totam occupaverat Italiam (omnia quippe ministeria Ecclesiastica ita eo tempore habebantur venalia, quasi in foro sæcularia mercimonia) cernentes * quoque Episcopi gravi se invectione teneri, misericordiæ opem implorabant. At ipse Princeps misericordia motus, tale consolationis protulit verbum: Ite, inquiens, & quod illicite accepistis, bene disponere satagite, ac pro anima patris mei, qui hac noxa reus vobiscum tenetur, attentius intercedere memento te, quatenus ei indulgentiam hujus facinoris a Deo possitis acquirere. Tunc proposuit edictum omni Imperio suo, ut nullus gradus clericorum, vel ministerium Ecclesiasticum pretio aliquo conquireretur: ac si quis dare, aut accipere præsumeret, omni honore destitutus anathemate mulctaretur. Spopondit insuper promissum hujusmodi, dicens: Sicut enim mihi Dominus coronam Imperii sola miseratione sua gratis dedit, ita & ego, quod ad religionem ejus pertinet, gratis impendam. Volo, si placet, ut & vos similiter faciatis.* Hæc Imperator, præsente (ut puto) Clemente Pontifice, quem secum ex Italia in Germaniam duxerat. Non erat Imp. opus, cum simoniacis Episcopis dispensare, ut retinerent Episcopatum; nec inferre anathema in delinquentes.

* quique.

IX. Dignum exemplum mansueti Imp.

Præmittit itidem Glaber de eodem Henrico, postquam creatus est Imperator, ejusmodi exemplum de abstinentia in munere accipiendo, & pœnitentia, cum accepisset, his verbis: *Contigit tunc temporis, ut Abbas cujusdam monasterii honestæ possessionis equum valde optimum præsentaret, quatenus in loco sibi commisso ipsius amicitiam conciliaret. Fuerat denique idem equus, ignorante Abbate, cuidam militi clam sublatus, sibique pretio venumdatus. At Imperator granter illum suscipiens, suimet evectioni mancipavit. Quodam igitur die eidem equo insidens iter agebat: obviam fit ei miles, cui præfatus equus furtim sublatus fuerat, qui imprudenter aggrediens Imperatorem, in hujusmodi prorupit verba: Tu, inquiens, o Rex, qui censuram debes tenere totius justitiæ, equum modo fraudulenter abstractum cerneris possidere. Cui illico Rex tale protulit responsum: Si tuus, inquit, est equus, ut ais, accipe illum cum sessore & duc tecum quo melius optas, & habeas utrumque, quousque persolutionem furti suscipias. Miles quoque existimans sibi illudi, hærebat stupens. Enimvero Rex compulit eum, ut manu injecta duceret utrumque in suum dominium. Aspicientes vero qui circumstabant, ingenti admiratione stupuerunt.* Ita nempe voluit suo exemplo admonere sibi subditos Imperat. magno sui periculo possidere audere aliquem alienum; itemque simoniæ crimen in ipsum quoque Principem vindicandum, ob idque sic questus est: *Quæ grates, inquiens Rex, referendæ sunt illi viro, qui me tam subdole in hanc impulit captionem? Qui dum ab universis horribiliter detestaretur: ait Rex: Adducite illum, ut secundum illusionem, quam in me gessit, in eo vindicetur.* Ita quidem fremens Imperator, qui tamen in seipsum, qui munus accepisset in Abbatiæ investitura, maluit convertere pœnam il-

PAGIUS Concilium Germanicum adversus Simoniacos.

cilio in certo loco adversus *Simoniacos* in Germania ob *Henrico* Imperatore celebrato, & jure merito suspicatur, Concilium illud præsente *Clemente* Pontifice habitum esse, licet Glaber ejus mentionem non faciat. Illud a Cossartio Tom. IX. Concil. nescio quo casu, omissum. Ultra hunc annum Glaber Rodulphus, Ordinis Benedictini in Cœnobio S. Germani Autissiodorensis Monachus, Historiam suam, Sancto *Odiloni* Abbati Cluniacensi nuncupatam, non produxit. Eam Duchesnius Tom. IV. exhibet.

Digitized by Google

illam, privans seipsum ejusdem Abbatiæ collatione. Pergit enim auctor: *Dumque præfatus Abbas accersitus fuisset, ait: Depone baculum regiminis pastoralis, quem credis largitione mortalis hominis debere gestari. Quem cum a se projecisset, suscipiens illum Rex, imposuit dexteræ imaginis Salvatoris: Vade*, inquiens, Abbati, *& suscipe illum de manu omnipotentis Regis, nec ultra pro eo debitor sis alicujus mortalis, sed libere utere eo, ut decet culmen tanti nominis. At ipse gaudenter illum suscipiens, * plurimis de tali facto alacritatem contulit, ac dehinc omni cum libertate viguit.* Hucusque Glaber, qui & superius tanti Principis commendans fortitudinem bellicam, vitium, quod intime illi inhærebat, ita deplorat, dicens: *Tamen, proh pudor, unum in eo erat nimium reprehensibile, quod incontinentia, & carnis luxuria infamabatur.*

X.

Quod insuper hoc eodem anno, quo Imperator creatus est, eidem contigisse (a) Willelmus Malmesburiensis & alii post eum narrant, hic describamus: ait is enim: *Tempore Conradi Patris a quodam clerico fistulam tulerat argenteam, qua pueri ludo aquam jaculantur, pactus Episcopatum, cum foret Imperator: Adultus repetenti pollicitum impigre dederat. Nec multo post aspera valetudine correptus decubuit, morbo crescente triduum exsensus & mutus jacuit, cum in solo pectore vitalis halitus palpitaret. Nec aliud vitæ indicium erat, quam quod manu ad nares apposita quantuluscumque sentiebatur anhelitus. Episcopi præsentes triduano indicto jejunio, lacrymis & votis pro vita Regis superos pulsabant. Quibus, ut credi fas est, remediis convalescens, ascitum Episcopum, quem injuste fecerat, sententia Concilii deposuit, professus se tota triduo dæmones infestos vidisse, flammam in se per fistulam jaculantes adeo pertinacem, ut noster ignis in comparatione illius jocus putetur, & nihil calere. Juvenem inter hæc semiustulatum latum adventasse, ferentem immensæ magnitudinis calicem aureum aqua plenum, cujus visione, & laticis aspergine delinitum, extinctis ardoribus, in sanitatem evasisse. Ephebum illum beatum fuisse Laurentium, cujus Ecclesiæ tectum longa carie dissolutum compaginaverit, & præter alia neuma calice aureo honorificaverit.* Hæc Vuillelmus: Matthæus Vuestmonasteriensis ista locupletius. Sed ad Clementem Pontificem redeamus.

(a) Villel. Malmesb. de gest. reg. Angl. l. 2. c. 12.

XI.

Quod unicum reperimus litterarum Apostolicarum monimentum, brevis temporis Pontificatus ejus, diploma scilicet ab eo datum hoc anno mense Februarii, hic describendum curavimus. Sic se habet:

Clemens Episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri Joanni amodo Salernitano Archiepiscopo, perpetuam in Domino salutem.

Clementis II. diploma.

Quotiens ita contigit, ut exigente necessitate, & maxima utilitate transmutandus est quisquam Episcopus de propria sede ad aliam: diligentissime perquirenda est persona, utrum necessario sit transmutanda, ut sic major utilitas oriatur, sicut major sedes assumitur. Te vero, frater charissime, quem unanimitas Cleri & populi Salernitanæ Ecclesiæ una cum gloriosissimo Principe Guaimario de sede Pestana accepit, & in suum Pontificem elegit, diligenter discussimus, ne suæ ambitionis causa, & non majoris utilitatis necessitate electus fuisses, aut forte per simoniacam hæresim. Quod ita ab omnibus est abnegatum, ut nullius audiretur ore prolatum. Siquidem Salerni manentes, & hoc ab omnibus perquirentes; cum te audiremus ab omnibus laudari, & ab omnibus videremus amari; dominum benediximus, qui tantam concordiam in tanta hominum diversitate super te potuit efficere ut nullus videretur discrepare. Etenim circa te idem amor in omnibus, eadem intentio, commune omnibus desiderium. Quapropter annuentes petitioni, votoque eorum omnium, & maxime prædicti gloriosi Principis Guaimarii, te, frater, sicut & de sede propria ad suam transtulerunt, poscentibus eorum meritis magnum, non rapina tua avaritia id affectante, Apostolica assensione per hoc nostræ auctoritatis privilegium incardinamus & inthronizamus eidem Salernitanæ Sedi, in qua fungaris Archiepiscopi decore & honore. Nam in te nobis complacuit, quidquid de te fama dispergit, videlicet sanctitas, castitas, benignitas, & omnia quæ Deo placabilia sunt.

XII. Quid significet pallium.

Unde in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Archiepiscopali pallio nostra Apostolica manu dilectionem vestram insignivimus, quo utaris toties in anno, quoties prædecessores tuos ea usos fuisse constat. In quo, quia de vellere ovis est, intellige te ovium pastorem. Et quia eo circumcingeris, & etiam circa humeros portas; cognoscas & undique circumspicias, ne aliqua errer, & in morsus incidat luporum. Quod si aliquando (quod absit) contigerit; eam habeas in humeros ad caulam reportare, & pristinæ societati coadunare. Quod vero ante & retro Crux Domini habetur: (b) illud Apostolicum semper docet ante oculos tuæ mentis habere: Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Confirmamus etiam tibi ipsum ex integro Archiepiscopatum Salernitanum cum omnibus adjacentibus parochiis suis. Et insuper licentiam damus, & potestatem ordinandi

(b) Gal. 6.

& con-

& consecrandi Episcopos in his subjectis vobis locis, hoc est, Pistanensem Episcopatum, cum parochiis & adjacentiis suis, & Episcopatum Consanum, & Episcopatum Nolanum & Episcopatum Malvitanum, atque & Episcopatum Acerentinum, simulque & Episcopatum Bisinianensem, atque Episcopatum Cusentiæ, cum omnibus Parochiis & adjacentiis eorum. Pro pallio vero, quod supradiximus, post discessum quidem tuum successores tui perveniant ad Apostolicam Sedem, & usum pallii, consecrationemque detrotaliter recipiant, & non habeant potestatem successores nostri in cunctis prædictis Episcopatibus, quos vobis Apostolica auctoritate concessimus, deinceps Episcopos consecrare, quemadmodum vobis concessum est. Si quis autem nefario ausu (quod non optamus) huic nostræ concessioni aliquo modo contraire voluerit, & omnia suprascripta a nobis firmata violare præsumpserit, perpetuo anathematis vinculo religetur. Et ut hæc nostra concessio firma in perpetuum maneat, bulla nostra & sigillo eam signare præcepimus. At qui pie intuitu custos & observator hujus nostri privilegii extiterit: benedictionis gratiam & cælestem retributionem a justo judice Domino Deo nostro consequi mereatur in sæcula sæculorum. Amen.

Scriptum est per manus Joannis Scriniarii & Notarii sacri Lateranensis palatii &c. Datum xii. Kalend. Martii per manus Petri diaconi & Bibliothecarii, & Cancellarii sanctæ Apostolicæ Sedis, anno Domini Clementis Secundi Papæ primo, Indictione decimaquinta. Hactenus diploma Clementis.

XIII. Ad ipsum vero Clementem Petrus Damiani, eremi incola celebris nominis, tum sanctitate, tum etiam doctrina scripsisse reperitur epistolam, insuper & Henrici Imperatoris impulsu ad ipsum iter arripuisse. Quod autem magnopere satageret Imperator, quem creasset Papam communire Clementem: ut Petrus Romam ad Pontificem se conferret, existimamus ea occasione voluisse, quo tantum virum latentem in eremo, ad Ecclesiastica subeunda negotia sensim perduceret. Porro ipsam ex Cassinensi bibliotheca acceptam epistolam hic tibi describendam curavimus. Sic se habet:

Petr. Damiani epistola ad Clementem pap.

Domno Clementi summæ Sedis Antistiti Petrus peccator monachus humillimæ devotionis obsequium.

Noverit beatitudo vestra, excellentissime Domine, quia domnus invictissimus Imperator non semel, sed sæpe mihi præcepit, & (si dicere audeo) rogare dignatus est, ut ad vos venirem, & quæ in Ecclesiis nostrarum partium agerentur; quæque mihi necessaria a vobis fieri viderentur, vestris auribus intimarem. Cumque ego & difficultatem itineris perhorrescerem, & ad vos venire penitus recusarem; ille a sua intentione non destitit, sed ut iter arriperem, absoluta definitione præcepit. Postquam autem itinere dierum trium ad eremum regressus sum; ecce ista ejus litteræ, vestris sacris manibus offerendæ nobis allatæ sunt, quas nos usque ad aspectum vestrum non præsumimus temerare. Quas, si placet, vos primi inspicite, & cum his simul per vestras quoque litteras, utrum ad vos venire debeam, nec ne, mihi jubere dignamini. Ego enim inter utrumque positus, & dies meos huc & illuc discurrendo perdere timeo, & tamen Ecclesiis Dei, quæ in nostris partibus per malos Episcopos & Abbates omnino confusæ sunt, compatiendo, mœrore animo & tristitia contabesco.

XIV. *Et quid prodest, Domine mi, quod Apostolicam Sedem de tenebris ad lucem remeasse dicimus; si nos adhuc in iisdem tenebris remanemus? Quid juvat si sub sera quis vitales alimenti copiam claudat; ipse tamen fame depereat? Quid juvat, cum quis limati mucronis ferro succingitur, si circumfusis hostium cuneis non vibratur? Te enim omnipotens Deus vice sui in populo quodammodo cibum posuit; ex te contra omnes adversariorum impetus Ecclesiæ suæ latus armavit, quatenus & Deo resistentium pectus studeas cælesti virtute confodere, & famelicum nostræ humilitatis stomachum sacri verbi dapibus satiare. Sed cum videamus Fanensem latronem ab his etiam qui non erant, sed dicebantur Apostolici, maledictum & excommunicatum, Auximanum quoque tot & tantis inauditis criminibus involutum, aliosque simili sententia condemnandos, a vobis cum tanta arrogantia & exultatione reverti; cogitur in luctum spei nostræ gaudium commutari:* (a) *Nos autem sperabamus, quod tu esses redempturus Israel. Quapropter, beatissime Domine, sic conculcatam, & abjectam stude relevare justitiam, sic Ecclesiasticæ vigoris exhibe disciplinam, ut & pars iniqua a statu superbiæ corruat, & mens humilium ad speranda bona fiducialiter convalescat.* Hucusque ad Clementem Pontificem Petrus.

(a) Luc. 24.

XV. *Sic igitur urgente Imperatore, vel Pontificibus cum sæpe vocantibus, ad Ecclesiastica onera subeunda avocatur a solitudine. Quod fecisse doluit semper; & suos, ne quovis prætextu sinerent se abduci ab eremo, suo periculo monitos voluit, hæc inter alia scribens ad eos* (b):

(b) Petr. Damian. de contempt. sæculi c. 30. 31.

Imperialis edicti pagina, veredario discurrente, defertur: bullata nobis apocha ab auctore Sede Apostolica dirigitur, Synodus congregatur, religiosis viris Concilii summa committitur: solotenus illico se monachus flectit, honorem, sa-

Petrus suos monet monachos sui exemplo.

sacris litteris reverenter exhibeat. Hujus tamen expeditionis munus a se alienum irretractabiliter ducat, & reputans intra se, dicat: Quid mihi cum Regibus terræ? quid mihi cum synodali conventu? Sufficiat mihi, peccatis meis flendis insistere: satis mihi sit, me bono mundo mortuum exhibere. Nolite, quæso, monachi, nolite sub Ecclesiasticæ compassionis specie Regum aulas irrumpere: nolite aures Principum velut salutaria suggerendo, fastidiosa importunitate pulsare. Credite experto, credite in hujus gratiæ studiis non leviter fatigato. Imperatoriæ namque majestati sæpe, quæ suggerenda videbantur, expressimus: a summis Pontificibus invitati synodalibus Conciliis interfuimus; sed qui hoc tempore ista prosequitur, tamquam si semina crederet arenosis littoribus, videtur. Sæpe namque in Conciliis synodalibus positi, quosdam clam sibi feraliter conscios præsidere in numero sacerdotum vidimus, non modo de suis securos, sed ultro etiam ad aliorum crimina defrodenda impudenter accinctos. Qui nimirum, ut ferebatur, & cum Simone prius emerant, & & cum Giezi postmodum charismatum dona vendiderant: quorum tanta vis erat ad excusandas excusationes in peccatis, ut inter cætera mala etiam simoniacæ hæreseos non modo defensores, sed viderentur potius assertores. Quis ad illorum invidiam monachus mutire præsumeret? quis ad arguenda crimina, vel justitiam declarandam vendicare sibi jus libertatis auderet? illico in nos duræ fugillationis arma corriperent, & præmisso jurgio, silentium imperarent; inter se scilicet hoc modo judices conquerentes: Ad Concilium hoc judicantes convenimus. Sed o nova præsumptio! mortuorum sententiis subjacemus, & Episcoporum sunt judices facti, qui legaliter sub eorum fuerant legibus constituti. Quibus aliquando respondetur: Venerabiles patres, & domini, sicut vobis specialiter prærogatum est judicare, ita etiam minoribus Ecclesiæ membris competit quod sentiunt in commune conferre: nec ulla canonum auctoritas prohibet juniores, quæ Ecclesiæ ducunt profutura, depromere, dum tamen ventilata negotia pontificalis judicii debeat clausula terminare. Si quando hoc, aut aliquod hujusmodi cum humilitate suggeritur; nequaquam patienter admittitur, sed si quid a nobis in Synodo actum est, totum ad invidiam nostram superbo vocabulo, Judicium nuncupatur. Hæc breviter idcirco perstrinxerim, ut in me quilibet inexpertus discat, sibimet etiam a talibus declinare quantum expediat. Hæc ad suos Petrus, quem tamen multiplici nomine his temporibus perditissimis Ecclesiæ Catholicæ profuisse, cum ad Ecclesiastica negotia subeunda vocatus sæpe ex eremo fuit, quæ singulis ferme annis erunt dicenda, monstrabunt. Jam ad Clementis citum nimis & improvisum funus lugubre veniamus.

XVI. Clementis Pap. obitus.

Hoc eodem anno septimo Idus Octobris Clemens Papa, nono mense a promotione sua ex hac vita migravit, sepeliturque delatus in suum antea Episcopatum Bambergam. Hæc Hermannus, simulque Leo hoc anno, & alii omnes post eum. Subrogationem autem successoris non nisi anno sequenti factam idem docet Hermannus, temporis hujus scriptor: nam audito Romæ obitu Clementis Papæ, Benedictus Nonus jam iterum pulsus, adhuc tertio invasit Romanam Ecclesiam. Ita enim de ipso Leo Ostiensis (a): *Clemente vero post menses novem*

(a) Leo Ost. l. 2. c. 82.

PAGIUS IV. S. VViborada canonizatur.

Ad num. XVI. *Clemens* II. antequam e Germania in Italiam rediret *Sanctam Vviboradam* Virginem & Martyrem, quæ reclusa apud Sanctum Gallum anno CMXXV ab Hungaris cæsa est, in Sanctorum numerum retulit. Id testatur Burchardus San-Gallensis Monachus, qui sæculo sequenti vixit, in lib. de Casibus Monasterii sui cap. VI. ubi de Norperto Abbate scribit: Ob*tinuit amminiculante Henrico Imperatore & conjuge ejus Agnete hoc apud Dominum Apostolicum Clementem secundum, recitata Vita beatæ Vviboradæ ejusque miraculis, de tanden neglecta re ab ipso Papa redargutus: quatenus ipsam præsente Theodorico Constantiensi Episcopo canonizaret, & pro sancta haberi præciperet, & anniversarium ipsius diei solemnizandum institueret.*

V. Moritur Clemens II. PP.

Profectus postea in Italiam Clemens II. animam Deo reddidit *in Romanis partibus nono mense promotionis suæ*, inquit Hermannus Contractus. Victor Papa lib. 3. Dialog. ait, cum *non amplius novem mensibus Sacerdotio functum*; Leo vero Ostiensis lib. 2. cap. 82. cum obiisse *post menses novem*. Quare cum anno superiori die Natali Domini consecratus fuerit, & die nona mensis Octobris divo Dionysio sacra vita functus sit, sedit menses novem, & dies XV. die emortuali incluso, ideoque ejus Sedis duratio in omnibus Catalogis mendose descripta; cum in plerisque tribuantur ei menses IX. & dies VII. in duobus menses IX. & dies XVII. Clementem vero II. die nona Octobris obiisse, ostendunt verba Brevis Leonis IX. a Gretsero in Sanctis Bambergensibus recitati, in quo Pallium conceditur Hartwico Bambergensi Episcopo Clementis I. successori, quo uteretur ter in anno: *In solemnitate*, inquit, *Sancti Dionysii, in quo etiam anniversarius dies celebratur domini Papæ Clementis supra memorati; hancque diem Apostolica auctoritate statuimus celebrem esse per totum Episcopatum.* In Vita vero S. Henrici Imp. legitur, eum permisisse Presbyteris & Diaconis *mitras gestare* in quibusdam diebus ibi expressis, inter quos & *sancti Dionysii pro reverentia prælibati prædecessoris domini Clementis Papæ, cujus anniversarius dies tunc ab eisdem fratribus agitur.*

Por-

Digitized by Google

Benedict. IX. tertio invasor.

vem ultra montes defuncto, præfatus Benedictus in Pontificatum iterum rediens, octo illum menses tenuit, donec ab Imperatore transmissus ex Germania Damasus, Brixinorum Episcopus, illi in Papatu successit. Hæc Leo. Agemus autem de successione Damasi anno sequenti.

XVII.

Eodem anno cum Petrus Hungarorum Rex per Henricum Imperatorem armorum potentia restitutus esset, Hungari concitati a regni proceribus, non solum iterum a Rege deficiunt, sed & Andream exulem revocantes Regem constituunt: a quo impetrant etiam iidem diabolico furore perciti, amoti sensu rationis, ut a

Hungarica eccl. persecutionem passa.

Christiana religione deficiant, dæmonibus sacrificia immolent, atque thura libent diis Gentilium. Cum iidem in Christianos fideles quoque grassantes, & in Ecclesias irrumpentes, iisdem spoliatis, & incensis, eorum clericos, sive monachos diris suppliciis affecere, atque necarunt, parique impetu irruperunt in quosque regios ministros, magistratus, locorumque diversorum præfectos; atque demum in reliquos omnes, sive gentiles suos, sive externos apud eos inventos, qui Christiano nomine censerentur. Persecutio talis fuit, ut si diutius perdurasset, omne prorsus Christianitatis nomen in Hungaria abolevisset. Recenseat diras clades istas complures, & inter alios, qui res Polonorum prosecutus est Longinus: qua etiam persecutione sublatum esse martyrio sanctum Gerardum Chanodiensem Episcopum narrat, quod & alii plerique testantur.

XVIII.

Hoc namque anno ipse Gerardus Episcopus Chanodiensis, in Hungaria (ut ipse prædixerat) cæsus ab hostibus titulo

PAGIUS VI.

In Italia & Bamberga sepultus.

Porro errat Leo Ostiensis a Baronio citatus, quando ait, Clementem II. *ultra montes* defunctum esse. Leo enim in Italia scripsit, ubi Clemens demortuus, uti jam ex Hermanno Contracto, & ex Lamberto Schafnaborgensi ostendimus: quibus adde Auctorem Vitæ Sancti Henrici, qui de Leone Papa IX. ait: *Ductus amore & reverentia Clementis piæ memoriæ prædecessoris sui, quem Deus miro dispensationis ordine a Prælatione hujus loci* (Bambergensis scilicet civitatis) *ad Sanctæ Romanæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ apicem dignatus est avertere; & mirabilius e Romanis finibus defunctum ejus corpus reducere; volens hanc Ecclesiam quasi novam tanto decoratam esse Patrono, & Romanam contentam & sufficienter præteritis & futuris Patribus, munere ornatam.* Papebrocius in Conatu Chronico-Historico refert Clementis II. Epitaphium his verbis conceptum: „Reverendissimus in Christo Pater „& Dominus D. Suiderus a Mayendorf, Saxo 2. Episcopus Bamb. postea summus Pont. „Clemens II. dictus, obiit Romæ 10. Octob. Anno 1047. Exhibet postea Papebrocius accuratam Tumuli Clementis lapidisque impositi delineationem, atque se accepisse ex uno ex Patribus Collegii Bambergensis Societatis suæ, Tumulum quidem antiquum esse, sed lapidem in quo sculptum Epitaphium novum, prout ex literarum Romanarum forma, eo ævo non solum apud Germanos; sed & apud Romanos exoleta, nec multo post quam ab annis centum restitui paulatim cœpta, aliisque indiciis ex ipsa Inscriptione deductis cognosci potest. Novus itaque lapis pro veteri sublato repositus. Hæ Viri doctissimi conjecturæ mihi omnino probantur, quibus addo diem X. quo in ea Inscriptione Clemens II. obiisse dicitur ejus novitatem etiam manifeste indicare. Nam quod in ea Clemens II. Romæ mortuus dicitur contra Hermanni Contracti & Auctoris Vitæ Sancti Henrici testimonia, qui asserunt eum in partibus Romanis demortuum ambiguam explicationem habet; cum verbis illis Roma intelligi possit.

VII.

Falsus Papa Episcopatum Bambergensem non dimisisse.

Idem Papebrocius in Paralipomenis ad Conatum Chronico-Historicum, referens ex Gretsero in libro de Divis Bambergensibus Epistolam a Clemente II. Ecclesiæ Bambergensi datam, qua ei promotionem suam significat, sibique grave esse ab ea divelli testatur, ait videri sibi Clementem II. factum Pontificem non dimisisse Titulum *Episcopi Babenbergensis*, uti neque paulo post secuti *Victor II.* & *Nicolaus II.* dimiserunt Titulos *Aichstettensis* ac *Florentini*. Hæc conjectura certa; Lambertus enim Schafnaburgensis ad annum MXLVIII. id manifeste indicat: *Imperator Natalem Domini Polethe celebravit* (hoc scilicet anno juxta vulgarem nostram epocham). *Ibi Legati aderant Romanorum, Suidgeri Papæ obitum nunciantes, eique successorem postulantes: quibus Imperator Popponem Frisniensem* (legendum Popponem Brixinensem) *Episcopum assignavit, Babenbergensem vero Episcopatum Hezekin Cancellario tradidit:* Episcopatus itaque Bambergensis Clementis II. morte vacabat.

VIII.

Benedictus IX. iterum Pontificatum invadit.

Glaber lib. 4. cap 5. de Benedicto IX. inquit: *Intercedente thesaurorum pecunia electus extitit a Romanis. A quibus exinde frequenter ejectus, ac inhoneste receptus, nulla potestate viguit.* Hoc autem anno post Clementis II. mortem Pontificatum iterum invasit. Leo enim Ostiensis lib. 2. cap. 82. scribit: *Benedictus in Pontificatum iterum rediens, octo illum menses tenuit.* Signantius antiquum MS. cujus hæc verba Papebrocius recitat: *Benedictus tertio reversus in Pontificatum, tenuit eum menses VIII. dies X. idest, a festivitate Sanctorum quatuor Coronatorum* (die scilicet VIII. Novemb. quæ hoc anno in Dominicam incidit) *usque ad festum Sancti Alexii*, ad diem XVII. mensis Julii sequentis Christi anni Divo Alexio sacrum. Illud vero Manuscriptum antiquissimum esse refert Papebrocius.

IX.

S. Gerardus Episc. Canadiensis primus Hungariæ Martyr.

Ad num XVIII. Baronius, qui anno MXLII. num. I. & seq. priorem adversus *Petrum* Hungariæ Regem seditionem anno uno serius collocavit, coactus fuit posteriorem, quæ præcedenti anno, ut ibi vidimus, contigit, in præsentem differre, ideoque & mortem *Sancti Gerardi* Episcopi Canadiensis primi Hungariæ Martyris. Auctor enim Anonymus Vitæ hujus Sancti apud Surium ad diem XXIV. Septemb. ait: *Prædixerat in illa gente immanem seditionem excitatum iri, atque in ea se mortem appetiturum.* Paucis interpositis: *Uno inde lustro evoluto, & altero inchoato, prædicta seditio extitit: in qua cum ad Albam Regalem vir Dei proficisceretur, apud Ecclesiam S. Sabinæ Virginis & martyris hospitio usus est, illicque cunantibus fratribus ait: Fratres &*

martyrii felix occubuit. Seditio etenim illa excitata adversus Petrum Regem, quem & captum excæcaverunt, substituto anno superiori (ut habet Hermannus & alii) Andrea Rege, cum alios plurimos peregrinos, tum etiam ipsum sanctum Gerardum involvit, necique tradidit. De eo enim hæc in vita ipsius, ab ejus temporis Scriptore habentur (a): *Uno inde lustro evoluto, & altero inchoato prædicta seditio extitit. In qua cum ad Album regalem vir Dei proficisceretur, apud Ecclesiam sanctæ Sabinæ virginis & martyris hospitio usus est; illicque cœnantibus fratribus ait: Fratres & amici, eras ad cœnam Agni Dei vocamur. Itaque absque detrectatione properemus, pro Christo moriamur. Altera vero illucescente die, pater sanctus Missam celebravit, mensæque Christi multitudinem sibi adhærentem fecit participem, lætusque ad martyrium perrexit. Ubi autem ad Danubium intendit iter, ecce turba populi eum circumsistit, lapidesque in eum in curru sedentem jactat; a quibus tamen Deo eum protegente, tactus non est. Ille vero ex adverso benedictionem, & signum Crucis apposuit. At impii homines tandem equorum retortis collis, subvertunt currum, Patremque humi abiiciunt, & magno impetu lapidare conantur. Tum, instar protomartyris Stephani, primus Pannoniæ martyr, positis in terra genibus, clamavit voce magna: Domine JESU Christe, ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt. Et cum hoc dixisset, in pectore lancea percussus obdormivit in Domino. Eodem autem die maxima Christianorum strages facta est. Duo enim Episcopi, multique viri religiosi interempti sunt, quorum nomina sola Dei scientia collegit. Corpus quidem beati viri cum in loco martyrii sui jaceret, nulla sorde commaculatum est. Porro sequenti die a Catholicis viris in Ecclesia Dei sanctæ Genitricis conditum est.* Hæc ibi de martyrio. De quo agens Longinus Cracoviensis, hæc paulo diverse ait: *Latini omnes, Teutonicique Regis Petri præfecti & officiales ubique locorum quæsiti, vario genere mortis consumpti sunt. Deinde B. Gerardus Chanadiensis Episcopus bigis impositus de monte Kerempheludi præcipitatur, & lancea est perfossus in pectore. Alii ex laicis saxis obruti, aut vulneribus sauciati, felici cruore pro nomine JESU Christi abluti sunt.* Hæc Longinus, sed anno sequenti. Porro defuncto Petro, & Andrea Duce in Regem recepto, coronatoque solemnibus ritibus a tribus regni Episcopis, et res composuit, easdem etiam bene disposuit, agens summo studio, ut ablegata penitus idololatria, ejurataque, sacrosancta Christiana religio postliminio restituta viresceret: quod factum post annum sequentem idem auctor affirmat.

(a) Extat apud Sur. die 24. Septem. t. 5.

S. Gerardi martyrium in Hungaria.

Andreas rex Hungariæ christianam religionem restituit.

XIX. Godefridi ducis Lotharingiæ pœnitentia.

Contigit hoc anno, Hermanno & Sigeberto testibus (licet anno superiori id factum Lambertus affirmet) incendium Virdunense, opera Godefridi Lotharingiæ Ducis, desperatione rebellantis ob sublatum sibi ab Imperatore Ducatum. Cum autem Dei Genitricis templum ibidem exustum fuerit, spontaneæ pœnitentiæ ipse posteris dignum reliquit exemplum, de quo Lambertus hæc paucis: *Post modicum*, inquit, *factis in tan-* tum

PAGIUS

amici, eras ad cœnam agni Dei vocamur. Subdit postea instar Protomartyris Stephani primum Pannoniæ Martyrem a Deo petiisse, ne Gentilibus statueret hoc peccatum, & cum hoc dixisset in pectore lancea percussum obdormivisse in Domino; eodem die maximam Christianorum stragem factam esse, & multis inde lapsis diebus Sancti Viri procuratorem ab *Andrea* Hungariæ Rege obtinuisse, ut corpus illius sibi restitueretur: denique a Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Synodo *Ladislai* Regis tempore injunctum fuisse, ut corpora eorum, *qui Pannoniam fidei prædicatione irrigassent, summo honore afficerentur*; ac veniente Sedis Apostolicæ Legato, *sacrum hujus beati Martyris corpus elevatum esse*. Anno itaque MXLI. non vero insequenti *Sanctus Gerardus* seditionem prædixerat, quæ sexto post anno contigit, anno nempe Christi superiori, in qua Petrus Hungariæ Rex solio exturbatus, Andreas in ejus locum subrogatus & plures Christiani ab iis, qui ad idololatriam redierant, interfecti. Res tamen postea Andreas composuit & Ecclesiæ favit.

X. *Emma Regina incontinentia dicitur accusata.*

Alfwinus vel *Elwinus* Wintoniensis Episcopus hoc anno e vivis excessit juxta antiquos Historiæ Anglicæ Scriptores, qui aiunt eum *Emmæ* Reginæ fuisse gratissimum. Fabulantur autem recentes quidam ejusdem nationis Authores, eum familiarius quam oportuit, cum Emma egisse, ac illo modestiæ & castitatis leges transgressu? rumorem ad Eduardi Regis aures, Roberti Londinensis Episcopi relatione pervenisse; qui rei indignitate commotus Episcopum & *Emmam* matrem, custodiæ mandavit; donec utriusque innocentia miraculo probata fuisset. Crimen, inquiunt, violatæ pudicitiæ *Godwinus* Comes, qui summa apud Regem valebat gratia, intentavit, & in partes traxit *Robertum* Episcopum Londinensem, qui hoc tempore totius Archiepiscopatus Cantuariensis, Archiepiscopo morbo fontico afflictato, curam gerebat. Susurris hujusmodi *Eduardo* Rege commoto effectum ut ea bonis prædiisque spoliaretur, & postea in cœnobium retrusa, parcissime aleretur. Inde Reginæ innocentiam suam probari placuit; super candens ferrum (novem videlicet ignitos vomeres) nudis pedibus gradiendo. Præscribitur ergo a Rege certus purgationis dies, & *Emma* vomeres omnes calcans & pertransiens illæsa inde evasit, eoque miraculo innocentiam manifestavit.

XI. *Columnia illa refellitur.*

Hoc vere contigisse, Alfordus in Annal. hoc anno & Bollandus ad diem V. Januarii, ubi Sancti Eduardi Confessoris Vitam a Sancto Aelredo scriptam recitat, etiam existimant. Sed cum neque Aelredus, neque Malmesburiensis, neque ullus alius antiquus Angliæ Historicus fa-

tam eum pœnituit, ut publice se verberari faceret, & capillos suos ut tonderentur, multa pecunia redimeret, sumptus ad readificandam Ecclesiam daret, & in opere cœmentario per seipsum plerumque vilis mancipii ministerio functus deserviret. Ita plane Annalium nostrorum decursu Lotharingiæ Duces vel invenimus innocentes, vel si noxios, pœnitentes, atque hujusmodi, qui cæteris Principibus imitanda reliquerint pietatis exempla. At de eodem Godefrido diversis occasionibus sæpe inferius agendum erit;

Qua-

PAGIUS

facti adeo singularis meminerit, illud inter fabulas accensendum; eo magis quod ex Historicis Anglicanis constet Alswinum Wintoniensem Episcopum hoc anno e vivis abiisse, & *Robertum* Episcopum Cantuariensem anno tantum millesimo quinquagesimo primo relegatum esse, & nonnisi post *Emmæ* Reginæ mortem in Regis gratiam rediisse. Quare quomodo verum esse potest quod fabulatores isti asserunt, *Robertum*, mox divulgato miraculo mare trajecisse, Gemeticum monasterium concessisse, ibique demortuum. Denique Warthonus Tom. I. Angliæ Sacræ refert Annales Wintonienses a Thoma Rudborno ab annis circiter ducentis compositos, in quibus hæc fabula legitur, de qua cum ne verbum quidem habeat Warthonus, se eam aspernari ostendit, & T. II. Angliæ Sacræ producit Historiam Archiepiscoporum Cantuariensium a Rodulfo de Diceto ab annis quinquaginta supra quadringentos editam, in qua tantum habetur: *Hunc* (nempe Robertum) *Anglici moderni vituperant, dicentes eum fuisse delatorem Godwini & filiorum ejus & discordiæ seminatorem inter Reges & Principes & Archiepiscopatus emptorem. Unde & ipse Robertus cum cæteris Normannis expulsus est ex Anglia, Romam vero profectus & de causa sua sedem appellans Apostolicam, cum per Gemeticum reverteretur defunctus est, ibique sepultus in Ecclesia B. Virginis, quam ipse sumptuoso opere construxerat. Sedit autem tantum annis duobus.*

I. Damasus Secundus Papa creatus & moritur.

QUndrugesimusoctavus supra millesimum annus incipit Indictione prima, quo uffi statu Romana Ecclesia a Benedicto, tertio ejus Sedis invasore, ab Imperutore mittitur Romam Poppo Episcopus Brixiensis (licet alii Aquilejensem dicant) Pontifex consecrandus, qui suffragiis omnium electus & comprobatus, consecratus Pontifex, nominatus est Damasus Secundus. Hæc ex Leone (a) Ostiensi, Hermnnno in Chronicis hoc anno, & aliis, qui & Sedis ejus tempus perbreve fuisse, nempe viginti trium dierum, defunctumque Præneste (ut Leo habet) delatum in Urbem sepultum fuisse in Ecclesia sancti Laurentii extra muros affirmant. Veneno sublatum, Benno ait, opera Benedicti Sedis invasoris. Sed cum historici hujus plura sint mendacia, quam verba, quid affirmari possit, nihil penitus est; ut qui, ne deciperis ejus auctoritate, dicendus plane prudentium Lectorum sententia non historicus, sed satyricus, idemque calumniosus invector, falsarum rerum contextor, fabularum confarcinator: nam mentiendi, carpendi, detrahendi, monstruosaque de insignibus pietate viris fingendi; de nequissimis vero optima quæque componendi, sumpsit sibi licentiam, adeo ut ejus opera suffocata penitus veritas interiisset, nisi cæterorum omnium ejusdem sæculi scriptorum integritate culta, & suffulta respirans evaruisset, magna potentia mendacia quæque dissolvens: quæ tu ipse Lector, erit ut manu tangens procacium nefarii hominis admireris. Sed ad res gestas: E medio subducto Damaso, vacavit Sedes usque in annum sequentem, discerpta interim in unguibus invasoris Benedicti.

(a) Leo Ost. l. 2. c. 82.

Qualis Benno schismaticus.

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MLXXXVI. Anno Hegiræ CCCCXL. inchoato die 16. Jun. fer. 5. A.C. 1048

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6541.

☉ 25. CB. ☽ 4. P. 3. *April. Indict. 1.*

JESU CHRISTI 1048.

DAMASI II. PAPÆ 1.

HENRICI III. REG. 10. IMP. 3.

CONSTANTINI MONOMACHI IMP. 7.

I. Damasus II. PP. creatur & moritur.

AD num. I. Lambertus Schafnaburgensis ad annum MXLVIII. quem a die Natalis Christi superioris anni exorditur ait: *Imperator Natalem Domini Poletha* (in Saxonia) *celebravit. Ibi Legati aderant Romanorum, Suidgeri Papæ* (scilicet Clementis II.) *obitum nunciantes, eique successorem postulantes: quibus Imperator Bopponem Prisnensem* (legendum, Popponem Brixinensem) *Episcopum assignavit*. Quibus ex verbis liquet, Benedictum IX. qui tunc Romanam Cathedram occupabat, tam contra Cleri Romani, quam contra Imperatoris voluntatem in Sedem Romanam a Simoniacis inductum fuisse, perperamque Papebrocium in Conatu Chronico-Historico scribere, posse alicui videri *Benedictum* hac quoque vice æque ac priori, verum Papam fuisse, & pro tali ab Italis habitum; seque putare etiam illum magnam morum emendationem promisisse, sub eaque spe receptum a Romanis. Lambertus enim laudatis verbis manifeste indicat, Clerum Romanum a quo Legati ad Imperatorem missi, Pontificem ab eodem petiisse. Imperator tunc *Damasum* Episcopum Brixinensem seu Sabinensem Pontificem designavit, qui juxta Onuphrium in Chronico Ecclesiast. Romæ consecratus fuit XVI. Kal. Augusti, seu die XVII. mensis Julii. Licet autem nec Onuphrius, nec alii, qui idem scribunt, id unde acceperint, indicent, idem tamen diserte legitur in Chronico MS. a Papebrocio laudato, ut anno superiori vidimus. Huic Chronico suffragatur Hermannus Contractus qui ad hunc Christi annum scribit: *Sequente Julio Poppo Brixiensis, Episcopus ab Imperatore electus Romam mittitur, & honorifice susceptus Apostolicæ Sedi Papa CLII. ordinatus, mutato nomine Damasus II. vocatur. Sed paucis diebus exactis defunctus, & ad Sanctum Laurentium extra Urbem sepultus est*. Leo vero Ostiensis lib. 2. cap. 81. *Benedictus iterum in Pontificatum reversus, per octo circiter menses illum retinuit, donec ab Imperatore transmissus ex Germania Damasus Brixenorum Episcopus illi in Papatu successit, qui etiam post viginti tres dies apud Præneste vita decessit*, nempe VI. Idus Augusti, seu die octava ejusdem mensis, ut habet idem Onuphrius. [1] Porro Poppo Brixinensis Episcopus erat, non vero *Brixiensis*, ut Librariorum errore legitur in Hermanno Contracto, quem Baronius exscripsit, qui & ait, a quibusdam eum Aquileiensem Episcopum appellatum; sed hi toto cælo errant, ut ex hujus temporis Historicis colligitur. Baronius nullo teste dicit, mortuo Damaso *Benedictum* IX. iterum Sedem Romam invasisse. Denique Damasus veneno, ut creditur, extinctus, ut Anselmus in Itinerario Leonis IX. ubi sit, Damasum in Apostolica Sede *triginta solummodo* vixisse diebus, rotundo numero loquitur.

II. Leo IX. Papa Cardinalis non fuit.

Ordericus lib. 5. pag. 572. de Brunone Episcopo Tulleosi Damasi in Pontificatu Romano sub nomine Leonis IX. successure, ait: *Bruno Tullensis Episcopus legatione Lotharingorum fungens, Romam abiit, & in via, dum quadam nocte oraret, Angelos cantantes audivit*: dicit Dominus ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis &c. *Bruno autem ad Papam Damasum perveniens honorifice ab eo sepultus* (lege, susceptus) *est, & in Senatu Romano Cardinalis Episcopus ordinatus est*. Verum legatio illa, cujus nulla mentio in Vita Leonis IX. a Wi-

NOTÆ [1] DAmasi seu Popponis obitus in veteri Necrologio Cassinensi Rer. Ital. tom. 7. col. 944. Consignatur VI. Idus Augusti. MANSI

Google

dicti, ejusdemque fœdata spurcitiis.

II. Hoc eodem anno, ipso ejus exordio, Kalendis Januariis admirandus ille Odilo Cluniacensis Abbas, sæculi hujus lucerna ardens & lucens, ex hac vita migravit in cœlum. Res ab eo præclare gestas ex parte collegit (a) Petrus Damiani, cum Pontificia functus in Gallia legatione, nobile Cluniacense cœnobium visitavit, Hugonisque ejusdem sancti Odilonis successoris precibus exoratus, non tam Scriptoris, quam breviatoris multiplicium rerum ab aliis collectarum functus est munere, ut ipse præfando testatur. Qui ad postremum de ejus ad Deum transitu ista habet. *Porro cum vir Domini jam in extremis ageret, per quinquennium fere compulsus est gravissimi languoris molestia cruciari. Mox itaque beatorum Apostolorum Limina festinat invisere, ut quasi sub eorum pedibus (si sibi daretur, quod semper in votis habuerat) posset ex hoc mundo transire. Verumtamen quia non est in homine via ejus, aliter sibi contigit, quam speravit. Per quatuor plane menses illic agritudine detentus elanguit: deinceps contra spem aliquantulum convalescens, ad propria remeavit. Cluniacum itaque devenient, per annum fere totum in oratione permansit, sesque, quantum agritudo permisit, jejuniis ac vigiliis vehementer afflixit. Decrevit autem, ut antequam debitum conditionis humanæ persolveret, quæque monasteria sua circuiens, sanctæ admonitionis studio visitaret.*

(a) Extat apud Sur. die 1. Jan. tom. 1.

S. Odilonis Abb. Clun. obitus.

Expeditione igitur sanctæ hujus ædificationis incœpta, Silviniacum devenit, ibique se circa festivitatem Dominicæ circumcisionis ex hoc sæculo migraturum, manifeste dixit. Porro autem, cum in agonis esset angustia constitutus, diabolum astare conspexit, eumque per nomen tremendi Judicis, ut abscederet, terribiliter increpavit. Anno itaque Dominicæ Incarnationis millesimo quadragesimooctavo, ætatis autem suæ octuagesimoseptimo, ordinationis etiam quinquagesimosexto, ea nocte, quæ Dominicæ circumcisionis solemnia præcedebat, salutaris Eucharistiæ sacramenta percepit, sicque beatum Deo spiritum reddidit. Paulo autem post, eadem scilicet nocte, cum beati viri corpus in Ecclesiam jam fuisset delatum, Frater quidam Gregorius nomine * *in Veneta natione, naturæ simplicis, & innocentis vitæ, exequiarum funebrium lassitudine prægravatus, in eadem cella, in qua Sanctus obierat, proprium stratum petiit, in quo se projiciens dormire tentavit. Sed necdum plane resolutus in somnum, beatum Odilonem sibi videt astantem, ad quem mox voce promptissima: Quid, inquit, agis domine Pater? & ille, bene Frater, & optime. Dominus enim meus Jesus servo suo per semetipsum dignatus est adesse, & sua præsentia misericorditer exhibere. Sed in ipsa mea discessionis hora, in illo scilicet angulo (ostendebat enim quasi digito locum) vidi figuram quamdam trucem nimis atque terribilem, quæ mihi teterrima suæ visionis hor-*

III. S. Odilonis in obitu pugna cum diabolo.

* ex Veneta.

PAGIUS Wiberto ejus Archidiacono scripta, valde dubia, & Cardinalatus ille prorsus commentitius. Hoc enim seculo Episcopi nunquam Cardinales creabantur, [1] hique Episcopatu satis se cohonestatos existimabant.

III. A num. II. ad VII. Petrus Damiani in Vita Sancti Odilonis Cluniacensis Abbatis, mortem ejus his characteribus consignat: *Anno Dominico Incarnationis millesimo quadragesimo octavo, ætatis autem suæ octuagesimo septimo, ordinationis etiam quinquagesimo sexto, ea nocte, quæ, dominica Circumcisionis solemnia præcedebat, salutaris Eucharistiæ Sacramenta percepit, sicque beatum Deo spiritum reddidit.* Petrum Damiani annum a Paschate exordiri, ut quidam alii hoc tempore Scriptores, manifeste ostendunt Lotsaldus Monachus in ejusdem Sancti

Obitus S. Odilonis Abbatis Cluniacensis.

Vita a Bollando una cum altera Vita edita a Petro Damiani, ad diem primum Januarii recitata, & Hermannus Contractus in Chronico, quorum neuter annum mortis Sancti Odilonis ignorare potuit: *Decessit vir sanctus*, inquit Lotsaldus, *nocte Circumcisionis domini nostri Jesu Christi, in prima vigilia noctis, quæ etiam Dominica habebatur, ætatis suæ anno octogesimo septimo, ordinationis vero quinquagesimo sexto. Anno etiam dominicæ Incarnationis millesimo quadragesimo nono.* Hermannus vero in Auctiori Chronico ad annum MXLIX. etiam scribit: *Exacto tempore Odilo venerabilis Coloniacensis* (legendum, Cluniacensis) *cœnobii, & multorum Pater monasteriorum IV. Non. Januarii migravit ad Dominum.* Ubi Hermannus diem sepulturæ pro die mortis sumit, ut passim alii Scri-

NOTÆ [a] Quamvis vero sæculo isto acciderit, accidisse tamen interdum constat ut Episcopi quidam (non loquor de Hostiensi, Albanensi Silvæ candidæ) simul & Cardinales S. R. E. essent, nam Landulphus senior Histor. Mediol. l. 4. c. 9. Rer. Italic. tom. IV. p. 919. agens de electione Guiberti Ravennatensis in PseudoPontificem anno 1083. scribit *Guibertum Ravennatensem Archiepiscopum simulque Cardinalem elegerunt*. Sicut etiam Armanus Cardinalis S. R. E. Episcopus Brixiensis anno 1097. literas dedit pro monasterio Podoliranis quas legendas apud Bacchinium in Histor. ejusdem Monasterii. De hoc pariter Armano notat Bacchinius in eadem Historia pag. 217. jam inde ab anno 1087. Cardinalem & episcopum Brixiensem exhiberi. Extat pariter in Collect. Vet. Monum. Martenii tom. I. col. 558. Charta quædam pertinens ad annum 1095. circiter, cui subscribunt *Dobertus Pisanus, Johannes Portuensis, Bruno Signensis Cardinales*. Hinc patet circa medium sæculi undecimi ad Cardinalitiam dignitatem admitti Italos Episcopos nonnullos cœpisse. Mansi

horrorem atque formidinem tentavit incutere, sed Christi confortante virtute, nulla me potuit infestatione nocere.

IV.

* Amalphitanæ.

Laurentius Archiepisc. Amalphitanus laudatissimus.

*Proxima quoque Quadragesima succedente, functa ac veneranda memoriæ Laurentius * Amalfitanæ Sedis Archiepiscopus, qui potens in litteris, ut biglossus,* duarum scilicet linguarum, *Græce noverat & Latine, & quod longe præstantius est, laudabilis vitæ claritate pollebat. Hic itaque tunc Romæ constitutus obdormivit in Domino. Cumque cadaver ejus fuisset in Ecclesiam elatum, honestus quidam clericus Albero nomine, in ejusdem Ecclesiæ angulo lassabunda dedit membra sopori. Cumque subito adhuc pene vigilanti vir beatus Odilo scilicet, apparuit, et mox elevatas intulit: Domine mi, quando huc, & cur advenisti? Ad charissimi, inquit, olim amici mei domini Laurentii pontificis exequias veni. Quibus expletis, unquam te viderim, recedere volui. Et his dictis species loquentis evanuit.* Hæc Petrus.

V.

De Laurentio Archiepiscopo Amalphitano quanta mentitus sit Benno.

Quæ non tam in commendationem sanctissimi Odilonis; quam ejus intimi familiaris laudatissimi Laurentii Archiepiscopi Amalphitani, tam sancti Odilonis, quam Petri Damiani *testificatione* probati voluimus reddidisse. Quo magis admireris, ampliusque detesteris, Bennonis nebulonis, de quo nuper, impudentem ad mentiendum, atque calumniandum procaciam. Siquidem in sugillationem Gregorii Papæ Septimi, in quem venenatas sagittas intendit, hunc ipsum sanctissimum virum Laurentium, quem ejusdem Gregorii dicit fuisse magistrum, insignem magum extitisse declarat, eumdemque Benedicti invasoris omnium malorum complicem, quem etiam doctorem fuisse ait & principem maleficiorum, qui & aruspicinam publice exerceret, magiumque & alia id genus vetita Romæ palam cunctis discere cupientibus profiteretur: a quo Gregorius Septimus Romanus Pontifex, ejus discipulus, easdem improbatas legibus divinis & humanis artes magicas didicisset. Ex his, Lector, & aliis, quæ dicta sunt superius in Silvestro, disce Bennonem mendacem, improbum, nundinatoremque pudendarum mercium. Tu vero contrarium accipe sensum ex veritate ipsa sponte manantem, nempe magnam fieri accessionem ad Gregorii Septimi laudes, dum Laurentii hujus fuisse discipulus prædicatur: sicut & Gregorius Sextus eo laudandus existat, quod Laurentium hunc Romæ agentem, domi (ut ipse ait Benno) semper retinuit in suo archipresbyterio sancti Joannis ante portam Latinam, dignum hospitem tanto hospitio: Defuncto autem (ut audisti) Laurentio Archiepiscopo Amalphitano, successorem habuit haud imparem doctrina, ac moribus Petrum, cujus celebris est, memoria ea legatione una cum collegis perfuncta sub Leone Papa Nono hujus Damasi successore Constantinopoli, ut suo loco dicemus.

VI.

De die anniversaria omnium defunctorum.

Quod rursum ad sanctum Odilonem spectat, non prætermittendum, fuisse sancti patris hujus Odilonis institutionem, ut die secunda Novembris omnium in Domino quiescentium in universa Ecclesia memoria ageretur, sicut pridie agi consuevit omnium sanctorum. Id cum scribat idem Petrus Damiani in ipso Odilone, confitetur absque invidia ipsa Romana Ecclesia in Martyrologio ipsis Kalend. Januarii, dum natalem diem ejusdem sancti recolens, Odilonis hæc habet: *Apud Silviniacum sancti Odilonis Abbatis Cluniacensis, qui primus commemorationem omnium Fidelium defunctorum prima die post festum omnium sanctorum in suis monasteriis fieri præcepit.*

Quem

PAGIUS Scriptores Ecclesiastici. Hinc in quibusdam Martyrologiis Odilo ad diem II. mensis Januarii inscribitur, eodemque die a Cluniacensibus colitur. Martyrologi enim diem sepulturæ & depositionis Sanctorum non raro diem eorumdem natalem appellant. Quod utrumque hoc in Opere subinde inculca, quod videam contra utrumque principium Viros Eruditos non raro peccare.

IV.

Vivente S. Maiolo Abbas dictus fuerat.

Cum vero Petrus Damiani & Lotsaldus laudati *Odilonem anno ordinationis quinquagesimo sexto* e vivis excessisse affirment, constetque *Sanctum Maiolum* jam ætate provectum *Odilonem* sibi substituisse, manifestum est, Odilonis electionem, cujus instrumentum extat in Tom. VI. Spicilegii, anno nongentesimo nonagesimo secundo, aut potius nonagesimo tertio peractam esse, ac Mabillonium Sæc. V. Benedict. in Elogio Historico S. Maioli §. VIII. & Papebrocium in Addendis ad diem XI. mensis Maii quo Sanctus Maiolus colitur, male eandem cum anno nongentesimo nonagesimo primo connexuisse. Hanc in rem Mabillonius Chartam memorat Humberti Episcopi Gratianopolitani, qui Cluniacensi Cœnobio, *ubi*, inquit Humbertus, *dominus Odilo Abbas præest*, *medietatem* castri de Ur lia cum toto burgo atque Ecclesia Sanctæ Mariæ, aliaque largitur. *Anno Incarnationis DCCCCXCI. tertio Rodulfi Regis.* Verum error in annum Incarnationis irrepsit; cum Rodulphus Burgundiæ Rex anno tantum nongentesimo nonagesimo tertio regnare cœperit. Quare loco, *an.* DCCCCXCI. legendum, *anno* DCCCCXCV. Quod vero in Chronico Virdunensi, & in Chronico Cluniacensi dicatur Odilo Cluniacensis, avilis regimen suscepisse anno DCCCCXCIV. intelligendum de anno, qua Odilo Maiolo mortuo solus Abbatiam regere cœpit; qui loquendi modus apud Auctores frequentissimus. Longum sanctæ dignitatis tempus ejus Congregationi admodum salutare fuit, sic enim plures religiosæ vitæ præceptis imbuendi; eamque magis promovendi tempus habuit. Scripsit Vitam *Sancti Maioli*, variosque Sermones in Bibliotheca Cluniacensi legendos.

San-

Quem ritum postea universalis Ecclesia recipiens comprobavit. Hæc ibi. Meminit ejusdem institutionis sancti Odilonis post Petrum Damiani in vita ipsius, etiam Sigebertus anno Domini nongentesimo nonagesimo octavo. Attigit eadem & (a) Glaber, ejusdem temporis Scriptor, nimirum ex pluribus diversisque revelationibus Dei viris divinitus ostensis, complures animas orationibus potissimum Cluniacensium monachorum, in id præ cæteris incumbentium, a pœnis Purgatorii jugiter liberari. Quæ cum eidem sanctissimo viro Odiloni eorum Abbati innotuissent, propensiori sollicitudine cœptum pietatis opus prosequi curans, præter alia plura quotidiana suffragia, quibus animabus defunctorum jugiter consueverant subvenire, anniversariam statuit diem, qua pro omnibus defunctis Deo sacrificia per omnia sibi subdita monasteria offerrentur. Cur autem statuta ad id fuerit dies sequens a commemoratione Sanctorum omnium, diximus in Notis ad Romanum Martyrologium, accepta ab his, quæ scribit Amalarius, ratione.

(a) *Glab. l. 5. c. 1.*

VII. Coluit magnopere eumdem sanctum Odilonem vir insignis Fulbertus Episcopus Carnotensis, eumque præ egregia virtutum excellentia nominat Archangelum. Extant ejusdem Fulberti ad eum (b) epistolæ quatuor, egregium monimentum virorum sanctorum, seipsos charitatis obsequio prosequentium. Coluerunt atque insuper ipsum Reges, Imperatores, atque Romani Pontifices, ut ea, quæ de ipso superius sunt dicta, declarant. Hunc habuit præceptorem Hugo vir æque sanctissimus, ut ostendit idem, qui supra Petrus Damiani in præfatione vitæ ipsius Odilonis.

(b) *Fulb. ep. 51. 52. 53. 54.*

S. Popponis abbatis Stabulensis obitus. Non post multos dies ab obitu sancti Odilonis, nempe vigesimaquinta Januarii, contigit ex hac vita migrare sanctum Popponem Abbatem Stabulensem, virum a Deo donis plurimis illustratum: de quo superius etiam contigit meminisse. Cujus res sancte pieque gestas scripsit Everhelmus (c) Abbas omni fi-

(c) *Apud Sur. die 25. Jan. t. 1.*

C da

Ann. Eccl. Tom. XVII.

PAGIUS V. *Ei S. Hugo succedit.* *Sanctus Hugo* natione Aeduensis, quem *Odilo* aliquot ante mortem suam annis fratrum Priorem constituerat, ut docet Hildebertus Episcopus Cenomanensis cap. I. ejus Vitæ in Actis SS. Bollandianis ad diem XXIX. Aprilis relatæ non minori cum fructu post eum Abbatiam Cluniacensem annos amplius sexaginta gubernavit. [1]E Schola ejus prodiere Episcopi, Cardinales, Pontifices, Virique ob vitæ sanctimoniam sacro cultu insignes. Sub eo ante Pontificatum militarunt Urbanus II. & Gregorius VII. Monachi Cluniacenses. Multæ Gregorii VII. ad sanctum Hugonem supersunt Epistolæ; nam illa tempestate, quam perpetuo dissidio adversus eumdem & Ecclesiam Henricus III. Imperator concitavit, Gregorio VII. Consiliarius fuit, & in negotiis tractandis præfectus; in quibus quantopere Pontifex ejus operam necessariam haberet; ipsemet Epist. LXII. lib. I. ad Hugonem data his verbis exprimit: *Noscat Religio vestra quoniam qui denegatam nobis præsentiam vestram hactenus cum admiratione sustinuimus, deinceps sine multa anxietate & mentis perturbatione ferre non possumus*, &c. Arcta ei cum B. Petro Damiani necessitudo intercessit, cujus aliquot literæ ad eum missæ extant in Bibliotheca Cluniacensi. Usus est etiam familiariter *Hugo* Desiderio Abbate Casinensi, Summo postea Pontifice & Victore III. appellato; communionem enim meritorum inter suos & Casinenses Monachos cum eo instituit, ut legere est apud Leonem Ostiensem lib. 3. cap. 30. Eamdem pariter societatem iniit cum *Isembardo* Aurelianensi Episcopo, ejusque Canonicis, ut liquet ex Epistola Tomo VI. Spicilegii Dacheriani recitata. Sed de Sancto Hugone infra sæpius sermo erit.

VI. *Moritur S. Poppo Abbas Stabulensis.* Ad num. VII. *Sanctus Poppo Abbas* monasterii Stabulensis in Diœcesi Leodiensi siti obiit *octavo Kalendas Februarii anno incarnati Verbi millesimo quadragesimo octavo, indictione prima, ætatis suæ anno septuagesimo, imperii vero Henrici secundi anno decimo*, inquit Everhelmus Monachus primum Altimontis juxta Malbodium in Hannonia, deinde ibidem Abbas currenti anno creatus, in ejus Vita, quæ extat in Actis SS. Bollandianis ad diem XXV. Januarii. Imperii nomine Everhelmus Regnum Burgundicum intelligit, sicque mense Januario currentis anni annus X. Imperii seu Regni adhuc in cursu erat. *Poppo* relicta in juventute militia, cui se sub addixerat, Monachum induit, & *beatam Adelvivam* matrem post patris mortem ad vitam cœnobiticam induxit, frustra renitentibus aliis, quæ succedente tempore Virduni reclusa vixit, coliturque die nona Novembris. Cum *Richardus* Gratia Dei cognominatus Monasterii Sancti Vedasti Abbas creatus fuisset, secundum sibi eo loci præfecit Popponem, qui & postea aliis præfuit monasteriis, tandemque Stabulensis Abbas renunciatus est. Mortuo Sancto *Henrico* Imperatore Principes Imperii inter se se reconciliavit, & Argentinensis civitatis Episcopatum sibi a Conrado Salico Imperatore oblatum ingeniose & humiliter subterfugit. Varia reformavit monasteria, variisque locis egregios Abbates constituit, & pluribus miraculis post mortem claruit.

Ad

NOTÆ [1] Hugonis Abbatis ordinationem multo serius accidisse compertum est, ut in Gallia Christiana noviss. edit. t. IV. col. 1140. probatur, & perspicue docet Author Historiæ de circumvectione corporis S. Taurini episcopi Ebroicensis, qui narrationem suam ita exorditur. *Anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quinquagesimo octavo, qui primus erat ordinationis Domini Hugonis*. Porro ex Epocha hac qua nititur vivente eodem Hugone Abbate suo scripsisse Author videtur. Vide Acta SS. ad diem 11. Aug. pag. 650. MANSI

de, quod opus adhuc integrum extat.

VIII. Turcarum progressus.

Quod ad res pertinet Orientis, hoc ipso anno, Indictione prima, Turcæ, qui ad boreales partes Cavensis montis sedes habuere, seque patriis finibus continuere, nec inde nisi ad stipendia lovitati, recedere consuevere: eadem occasione a Persarum Rege Sarraceno vocati, ab eodemque male habiti, in ipsum arma convertentes, felici successu Perside sunt potiti; ex hisce eventis audaciores redditi, adversus Romanum imperium arma moventes, eo domito tamdem, potiti sunt. Cœpta ista quidem hoc anno, eadem Indictione, Curopalata restatur, resque tunc sub Constantino Monomacho gestas fusius scribit: ex quo Cedrenus & alii descripserunt. Ita quidem (ut declararunt eventa) ex Dei vindicta prodiisse noscuntur isti, tamquam e vagina gladius, in Orientalium schismaticorum ultionem, cum iisdem traditi postea omnino fuerint. Qui multis remediis frustra tentatis, nec resipiscentes, potati calice iræ Dei, soporem conciliantis, ac lethargum inducentis, non sinuntur noscere damna sua, & causas ipsorum inquirere, ut sanentur. Nec absque consideratione prætereundum est, quod eo tempore sunt Turcæ in damna Imperii Orientalis educti, cum Constantinopolitanæ Ecclesiæ male præesset schismaticorum signifer Michael Cerularius, Latinorum omnium infensissimus hostis, prout, quæ suo loco de ipso dicturi sumus, aperte docebunt.

An-

PAGIUS VII. *Magnitudo Turcarum ab hoc tempore repetenda.*

Ad n. VIII. Turcarum Rex in Perside *Abrahamum* Ducem cum centum millibus hominum in Armeniam misit, qui post insignem de Romanis reportatam victoriam, *mense Septembri, indictione secunda*, ut habet Cedrenus pag. 773. iterum cum Romanis pugnavit, ubi Turcæ quidem vicere; sed non incruenta victoria. *Illud certe quidem*, inquit Zonaras, *si quis vere consideret, ei* (nempe Constantino Monomacho Imp.) *acceptum ferri potest, quod Oriens Marte Barbarica est subactus*, ob magnas nempe ejus profusiones. *Sunt autem Turci gens Hunnica, populosissima & libera, Caucasiorum montium septentrionale latus accolens* ait Zonaras, qui addit seditione inter Saracenos orta; alios oppugnasse, & Turcas hac occasione bene usos Saracenis Imperium abstulisse & sibi parere coegisse. Occiso Saracenorum Duce, exercitus cum Turcis conspiravit, *qui suum fecerunt Persidem, ac Tangrolipaci nomen Sultani imposuerunt, qua voce summus Imperator ac Rex Regum notatur*, ut scribit Cedrenus, qui subjungit secundum hæc Sultanum Regno præclare constituto, bello petere finitimos Regulos instituisse, Ab hoc itaque tempore Turcarum potentia repetenda.

VIII. *Turcarum Principes Sultani appellati.*

Elmacinus lib. 3. Hist. Sarac. cap. 7. Tangralipecem *Togulbecum* appellat, & initium Imperii Sultanorum cum an. Hegiræ CCCCXLVII. Christi sc. MLV. alligat, ideoque existimandum, Cedrenum & Curopalatem pluribus annis gesta uno tenore recitare. Porro, ut ostendit Ducangius in Dissert. XVI. ad Joinvillam, *Sultanum* vocem esse Persicam, probat vetus Numisma Chosrois Cabadæ filii Regis Persarum, ibidem descriptum, in quo ASSOLTAN inscribitur; idest, *Rex Regum*; quem titulum sibi arrogat in Epist. ad Justinianum Imper. apud Menandrum Protectorem Ecl. 1. ne & alter Chosroes apud Theophylactum Simocattam lib. 4. cap. 8. lib. 5. cap. 13. Plura ibidem Ducangius de Turcarum Sultanis.

I. Leo IX. Papa creatur.

ANnus Redemptoris quadragesimus-nonus post millesimum surgit, Indictione secunda, quo post menses quinque vacationis Sedis ab obitu Damasi Papæ Bruno ex Comite Dagspurgensi & Episcopo Tullensi in Leucis, maximo bono totius Ecclesiæ Catholicæ creatur Pontifex, dictusque est Leo Nonus. Hæc autem omnia quomodo se habuerint, ex ejus sæculi Scriptoribus in primis sunt perquirenda. Defuncto (ut dictum est) Damaso & Benedicto Sedem rursum sibi vendicare nitente, necessitate cogente, ne tale monstrum iterum subire sancta Ecclesia cogeretur, missa est a Romanis legatio ad Imperatorem, qua petierunt Pontificem ab eo dari. Convenit ea legatio eumdem Henricum Imper. Frisingæ Natalem diem Domini celebrantem. Ita Lambertus hoc anno. Porro legationem a Cardinalibus fuisse missam, non ut ipse Imperator Papam eligeret, sed quem sibi utilem fore putaret, Romam mitteret, ut ex more, Romæ consilio Cardinalium Papa eligeretur, nec Benno quidem adversarius negat. A Romanis quidem ipsum electum testatur (u) Leo Ostiens. Quod ergo alii dicant electum ab Imperatore, ab ipso delectum intelligas, sed electum a Cardinalibus. Otto autem Frisingensis rem gestam sic narrat:

(u) Leo Ost. l. 2. c. 82.

II. Bruno eligendum se consulit Romam.

Mortuo Damaso, Bruno, qui & Leo, Tullensium Episcopus, Romanam Ecclesiam gubernandam suscepit. Hic ex nobili Francorum prosapia oriundus, auctoritate regalis excellentiæ ad Sedem B. Petri destinatus fuerat. Cumque assumpta purpura Pontificali per Gallias iter ageret, contigit eum Cluniacum venire, ubi forte tunc præfatus Hildebrandus Prioratus (ut dicitur) obedientiam administrabat. Quod contigisse oportuit, cum sancto Odilone defuncto, ejus Abbas successor sanctus Hugo creatus est. Erat Hildebrandus natione Tuscus, patria Saonensis, qui in Gallias profectus cum Gregorio VI. apud Cluniacenses, penes quos sciebat monasticam vigere observantiam, habitavit monachus inter monachos ibi degens, zelo æstuans Romanæ Ecclesiæ, velut an-

Ann. Eccl. Tom. XVII. C 2

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MLXXXVII. Anno Hegiræ CCCCXLI. inchoato die 5. Jun. fer. 2. A. C. 1049.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6542.

☉ 22. A. ☽ 5. P. 26. Mart. Indict. 2.

JESU CHRISTI 1049.

LEONIS IX. PAPÆ 1.

HENRICI III. REG. 12. IMP. 4.

CONSTANTINI MONOMACHI IMP. 8.

I. Romani petunt ab Imperatore, ut Halynardus Archiep. Lugdunensis Papa fiat.

ANnum. I. ad IV. Chronographus Sancti Benigni narrata Halynardi Archiepiscopi Lugdunensis ordinatione ait: *Fuerat ei consuetudo Romam orationis gratia frequenter pergere, ut Sanctorum Apostolorum ac martyrum, qui urbem illam protegunt, patrocinia imploraret. Erat namque ejus voluntas, ut si fieri posset, ibidem animam Deo redderet. Quapropter non est fraudatus a desiderio suo, sed, ut voluit, ita Dominus ei concessit. Defuncto memorato Papa Clemente* (hujus nominis II.) *Romani petierunt eum ab Imperatore. Hoc namque a Romanis Imperator data pecunia non parva exegerat, ut sine ejus permissu Papa non eligeretur. Ille cognita voluntate Principis ac populi, dissimulavit ire ad Curiam, donec tardante eo, alter eligeretur: diligebant enim eum valde Romani propter facundiam oris sui, & affabilitatem sermonis. Ita enim proferebat vernaculum suum loquela uniuscujusque gentis, quousque latina penetrat lingua, ac si eadem patria esset progenitus. Domno igitur Leucorum Episcopo Brunone, qui appellatus, est Leo Papa ordinato, evocatus est ab ipso Roma ad Concilium domnus Archiepiscopus Halynardus, simulque omnes Episcopi Galliæ, ad pertractandum inibi de statu & correctione sanctæ Ecclesiæ.* Ita Auctor iste Anonymus, qui hoc ipso tempore vivebat.

II. Bruno Episc. Tullensis in Conventu Wormatiæ Papa designatur.

Wibertus, Sancti Leonis apud Tullenses Archidiaconus, oculatus testis, ejus Vitam primum a Sirmondo, & postea ab Henschenio ad diem XIX. mensis Aprilis publicatam scripsit, alteramque etiam ejus Vitam *Sanctus Bruno* Astensis, Episcopus Signiensis, qui sub hujus sæculi finem floruit, in lucem emisit, quæ cum Baronii tempore non extarent, earum opera Pontificatum Leonis IX. non parum illustrabimus. Wibertus itaque lib. 2. cap. 1. hæc de sancti Leonis electione habet: *Apud Wangionum Urbem* (Wormatiam vulgo dictam) *ante præsentiam gloriosi Henrici secundi Romanorum Augusti, fit Pontificum, reliquorumque Procerum non modicus Conventus. Inter quos hic Christo dignus Præsul convocatur: quippe sine ejus consilio intra Imperialem curiam nihil magni disponebatur. Et repente, illo nihil tale suspicante, ad onus Apostolici honoris suscipiendum eligitur a cunctis. Quod officium humilitate commonente diutissime refugiens, dum magis ac magis cogitur, triduanum consulendi depoposcit spatium: in quo jejuniis vacans & orationibus, omnino sine cibo potuque permansit. Cumque demum repungeretur ad obedientiæ impletionem, spontanee coram omnibus suam dixit confessionem; conatus quasi quadam suorum enormitate scelerum, communem permutare electionem,* &c. *Videns ergo nullo modo se posse effugere Imperiale præceptum, & commune omnium desiderium, coactus suscepit injunctum officium, præsentibus Legatis Romanorum, ea conditione, si audiret totius Cleri ac Romani populi communem esse sine dissidio consensum. Sicque ad proprium Leucorum scilicet sedem, repedans, cum summa devotione ibidem Domini celebravit Natalem.* Sanctus Bruno Signiensis Episcopus consensum Cleri & populi Romani a Sancto Leone petitum, his verbis exprimit: *Se sub hac conditione facturum esse promisit: Romam vado, ibique si Clerus & populus sua sponte me sibi in Pontificem elegerit,*

Digitized by Google

de, quod opus adhuc integrum extat.

VIII. Turcarum progressus.

Quod ad res pertinet Orientis, hoc ipso anno, Indictione prima, Turcæ, qui ad boreales partes Cavensis montis sedes habuare, seque patriis finibus continuere, nec inde nisi ad stipendia iovitati, recedere consuevere: eadem occasione a Persarum Rege Sarraceno vocati, ab eodemque male habiti, in ipsum arma convertentes, felici successu Perside sunt potiti; ex hisce eventis audaciores redditi, adversus Romanum Imperium arma moventes, eo domito tamdem, potiti sunt. Cœpia ista quidem hoc anno, eadem Indictione, Curopalata restatur, resque tunc sub Constantino Monomacho gestas fusius scribit: ex quo Cedrenus & alii descripserunt. Ita quidem (ut declatarunt eventa) ex Dei vindicta prodiisse noscuntur isti, tamquam e vagina gladius, in Orientalium schismaticorum ultionem, cum iisdem traditi postea omnino fuerint. Qui multis remediis frustra tentatis, nec resipiscentes, potati calice iræ Dei, soporem conciliantis, ac lethargum inducentis, non sinuntur noscere damna sua, & causas ipsorum inquirere, ut sanentur. Nec absque consideratione prætereundum est, quod eo tempore sunt Turcæ in damna Imperii Orientalis educti, cum Constantinopolitanæ Ecclesiæ male præesset schismaticorum signifer Michael Cerularius, Latinorum omnium infensissimus hostis, prout, quæ suo loco de ipso dicturi sumus, aperte docebunt.

An-

PAGIUS VII. *Magnitudo Turcarum ab hoc tempore repetenda.*

Ad n. VIII. Turcarum Rex in Perside *Abrahamum* Ducem cum centum millibus hominum in Armeniam mitit, qui post insignem de Romanis reportatam victoriam, *mense Septembre, indictione secunda*, ut habet Cedrenus pag. 775. iterum cum Romanis pugnavit, ubi Turcæ quidem vicere; sed non incruenta victoria. *Illud certe quidem*, inquit Zonaras, *si quis vere consideret, ei* (nempe Constantino Monomacho Imp.) *acceptum ferri potest, quod Oriens Marte Barbarico est subactus*, ob magnas nempe ejus profusiones. *Sunt autem Turci gens Hunnica, populosissima & libera, Caucasiorum montium septentrionale latus accolens* ait Zonaras, qui addit seditione inter Saracenos orta; alios oppugnasse, & Turcas hac occasione bene usos Saracenis Imperium abstulisse & sibi parere coegisse. Occiso Saracenorum Duce, exercitus cum Turcis conspiravit, *qui suam fecerant Persidem, ac Tangrolipaci nomen Sultani imposuerunt, qua voce summus Imperator ac Rex Regum notatur*, ut scribit Cedrenus, qui subjungit secundum hæc Sultanum Regno præclare constituto, bello petere finitimos Regulos instituisse. Ab hoc itaque tempore Turcarum potentia repetenda.

VIII. *Turcarum Principes Sultani appellati.*

Elmacinus lib. 3. Hist. Sarac. cap. 7. Tangrolipecem *Tegulbecum* appellat, & initium Imperii Sultanorum cum an. Hegiræ CCCCXLVII. Christi fe. MLV. alligat, ideoque existimandum, Cedrenum & Curopalatem pluribus annis gesta uno tenore recitare. Porro, ut ostendit Ducangius in Differt. XVI. ad Joinvillam, *Sultanum* vocem esse Persicam, probat vetus Numisma Chosrois Cabadæ filii Regis Persarum, ibidem descriptum, in quo ASSOLTAN inscribitur; idest, *Rex Regum*; quem titulum sibi arrogat in Epist. ad Justinianum Imper. apud Menandrum Protectorem Ecl. 9. ut & alter Chosroes apud Theophylactum Simocattam lib. 4. cap. 8. lib. 5. cap. 13. Plura ibidem Ducangius de Turcarum Sultanis.

JESU CHRISTI ANNUS 1049.	LEONIS IX. PAP. ANNUS 1.	HENRICI II. IMP. 3. CONST. MONOM. IMP. 7.

I. Leo IX. Papa creatur.

ANnus Redemptoris quadragesimus-nonus post millesimum surgit, Indictione secunda, quo post menses quinque vacationis Sedis ab obitu Damasi Papæ Bruno ex Comite Dagspurgensi & Episcopo Tullensi in Leucis, maximo bono totius Ecclesiæ Catholicæ creatur Pontifex, dictusque est Leo Nonus. Hæc autem omnia quomodo se habuerint, ex ejus sæculi Scriptoribus in primis sunt perquirenda. Defuncto (ut dictum est) Damaso & Benedicto Sedem rursum sibi vendicare nitente, necessitate cogente, ne tale monstrum iterum subire sancta Ecclesia cogeretur, missa est a Romanis legatio ad Imperatorem, qua petierunt Pontificem ab eo dari. Convenit ea legatio eumdem Henricum Imper. Frisingæ Natalem diem Domini celebrantem. Ita Lambertus hoc anno. Porro legationem a Cardinalibus fuisse missam, non ut ipse Imperator Papam eligeret, sed quem sibi utilem fore putaret, Romam mitteret, ut ex more, Romæ consilio Cardinalium Papa eligeretur, nec Benno

Ann. Eccl. Tom. XVII.

quidem adversarius negat. A Romanis quidem ipsum electum testatur (a) Leo Ostiens. Quod ergo alii dicant electum ab Imperatore, ab ipso delectum intelligas, sed electum a Cardinalibus. Otto autem Frisingensis rem gestam sic narrat:

(a) Leo Ost. l. 2. c. 82.

II. Bruno eligendum se contulit Romam.

Mortuo Damaso, Bruno, qui & Leo, Tullensium Episcopus, Romanam Ecclesiam gubernandam suscepit. Hic ex nobili Francorum prosapia oriundus, auctoritate regalis excellentiæ ad Sedem B. Petri destinatus fuerat. Cumque assumpta purpura Pontificali per Gallias iter ageret, contigit eum Cluniacum venire, ubi forte tunc præfatus Hildebrandus Prioratus (ut dicitur) obedientiam administrabat. Quod contigisse oportuit, cum sancto Odilone defuncto, ejus Abbas successor sanctus Hugo creatus est. Erat Hildebrandus natione Tuscus, patria Saonensis, qui in Gallias profectus cum Gregorio VI. apud Cluniacenses, penes quos sciebat monasticam vigere observantiam, habitavit monachus inter monachos ibi degens, zelo æstuans Romanæ Ecclesiæ, velut

C 2 an-

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MLXXXVII. Anno Hegiræ CCCCXLI. inchoato die 5. Jun. fer. 2. A.C. 1049.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6542.

☉ 22. A. ☽ 5. P. 26. Mart. Indict. 2.

JESU CHRISTI 1049.

LEONIS IX. PAPÆ 2.

HENRICI III. REG. 11. IMP. 4.

CONSTANTINI MONOMACHI IMP. 8.

I. *Romani petunt ab Imperatore, ut Halynardus Archiep. Lugdunensis Papa fiat.*

ANum. I. ad IV. Chronographus Sancti Benigni narrata Halynardi Archiepiscopi Lugdunensis ordinatione ait: *Fuerat ei consuetudo Romam orationis gratia frequenter pergere, ut Sanctorum Apostolorum ac martyrum, qui urbem illam protegunt, patrocinia imploraret. Erat namque ejus voluntas, ut si fieri posset, ibidem animam Deo redderet. Quapropter non est fraudatus a desiderio suo, sed, ut voluit, ita Dominus ei concessit. Defuncto memorato Papa Clemente* (hujus nominis II.) *Romani petierunt eum ab Imperatore. Hoc namque a Romanis Imperator data pecunia non parva exegerat, ut sine ejus permissu Papa non eligeretur. Ille cognita voluntate Principis ac populi, dissimulavit ire ad Curiam, donec tardante eo, alter eligeretur: diligebant enim eum valde Romani propter facundiam oris sui, & affabilitatem sermonis. Ita enim proferebat vernaculum suum loquela uniuscujusque gentis, quousque latina prostrat lingua, ac si eadem patria esset progenitus. Domno igitur Leucorum Episcopo Brunone, qui appellatus, est Leo Papa ordinato, evocatus est ab ipso Roma ad Concilium domnus Archiepiscopus Halynardus, simulque omnes Episcopi Galliæ, ad pertractandum inibi de statu & correctione sanctæ Ecclesiæ.* Ita Auctor iste Anonymus, qui hoc ipso tempore vivebat.

II. *Bruno Episc. Tullensis in Conventu Wormatiæ Papa designatur.*

Wibertus, Sancti Leonis apud Tullenses Archidiaconus, ocularus testis, ejus Vitam primum a Sirmondo, & postea ab Henschenio ad diem XIX. mensis Aprilis publicatam scripsit, alteramque etiam ejus Vitam *Sanctus Bruno* Astensis, Episcopus Signiensis, qui sub hujus sæculi finem floruit, in lucem emisit, quæ cum Baronii tempore non extarent, earum opera Pontificatum Leonis IX. non parum illustrabimus. Wibertus itaque lib. 2. cap. 1. hæc de sancti Leonis electione habet: *Apud Wangionum Urbem* (Wormatiam vulgo dictam) *ante præsentiam gloriosi Henrici secundi Romanorum Augusti, fit Pontificum, reliquorumque Procerum non modicus Conventus, inter quos hic Christi dignus Præsul convocatur: quippe sine ejus consilio intra Imperialem curiam nihil magni disponebatur. Et repente, illo nihil tale suspicante, ad onus Apostolici honoris suscipiendum eligitur a cunctis. Quod officium humilitate commonente diutissime refugiens, dum magis ac magis cogitur, triduanum consulendi depoposcit spatium: in quo jejuniis vacans & orationibus, omnino sine cibo potuque permansit. Cumque demum repugneretur ad obedientiæ impletionem, spontaneo coram omnibus suam dedit confessionem, conatus quasi quadam suorum enormitate scelerum, communem permutare electionem, &c. Videns ergo nullo modo se posse effugere Imperiale præceptum, & commune omnium desiderium, coactus suscepit injunctum officium, præsentibus Legatis Romanorum, ea conditione, si audiret totius Cleri ac Romani populi communem esse sine dissidio consensum. Sicque ad propriam Leucorum scilicet sedem, repedans, cum summa devotione ibidem Domini celebravit Natalem.* Sanctus Bruno Signiensis Episcopus consensum Cleri & populi Romani a Sancto Leone petitum, his verbis exprimit: *Se sub hac conditione facturum esse promisit: Romam vado, ibique si Clerus & populus sua sponte me sibi in Pontificem elegerit,*

Digitized by Google

ancillæ a Principibus subjugatæ, atque servire coactæ. *Is vero* (pergit auctor) *Leonem adiens, æmulatione Dei plenus, constanter eum de incœpto redarguit, illicitum esse inquiens, per manum laicam summum Pontificem ad gubernationem totius Ecclesiæ violenter introire. Verum si suis se credere velit consiliis, utrumque, & quod majestas Imperialis in ipso non exacerbetur, quodque libertas Ecclesiæ in electione canonica renovetur, se pollicetur effecturum. Inclinatus ille ad monitum ejus, purpuram deponit, peregrinique habitum assumens, & ducens secum Hildebrandum, iter carpit. Igitur ad Urbem usque venientes, consilio Hildebrandi a Clero & populo Bruno in summum Pontificem eligitur: sicque utcumque Romana Ecclesia ad faciendam electionem informatur.* Hæc Otto. Idibus Februariis fuisse Romæ consecratum, habent veteres indices Vaticani. Quadragesimali quidem tempore contigisse consecrationem Leonis, Hermannus affirmat. Et quidem ipso initio Quadragesimæ id factum oportuit: quod & ex iis, quæ Leo Ostiensis scribit de peregrinatione, mox ab eo suscepta, temporis habita ratione, colligimus. Unde errare omnino convincuntur ii, qui ipsum in Germania ante adventum in Italiam Synodos celebrasse testantur. Quando autem illas Synodos celebrari contigerit, suo loco dicturi sumus.

III. Hic vero nequaquam prætermittenda putamus, quæ accidisse dicuntur ipsi ante sui electionem. Ex scripto enim codice Sublacensis monasterii lectionario de primordiis ejusdem Leonis papæ aliqua auditu digna narrantur, quæ describemus. Tres namque ibi de S. Leone Nono in ejus anniversaria die natali legi solitæ descriptæ habentur lectiones: est earum primæ exordium: *Toto affectu cordis charissime* inferius vero de eodem ista leguntur: *Dum esset Tullensis urbis Episco-*

a

PAGIUS

rit, faciam quod rogatis. Aliter autem electionem nullam suscepit. At illi gavisi confirmant sententiam, & laudant conditionem.

III. *Bruno Romæ Papa creatur, & Leo IX. dicitur.*

Paulo post Wibertus subdit: *Inde humilitate magistra, contra omnium Apostolicorum morem sumto peregrino habitu Romanum arripuit iter* (die scilicet XXVII. mensis Decembris anni Christi superioris, ut mox videbimus,) *indefesse sacris orationibus ac divinæ vacans contemplationi, non tam pro rerum commissarum sibi, quam pro cura animarum nimia intentus sollicitudini*. Tum cap. 2. *Omnipotentis igitur roboratus flamine Romam appropinquat* (currenti scilicet anno), *cui tota urbs cum hymnidico concentu obviam ire parat: sed ipse pedes longinque itinere nudis plantis incedit, & magis ad mentis devotionem & fletuum inundationem, quam ad laudum delectationem animum inflectit*, &c. *Postquam igitur devotissime se taliter Christo mactavit in cordis altari, hostiam vivam, sanctam, Deo placentem, statim astanti Clero, & populo divinam, qua plurimum affluebat, aggreditur proferre exhortationem. Imperialem de se electionem in tam laboriose efficio brevi sermunculo promulgat; eorum voluntatem (qualiscumque erga se sit) pandere expostulat: dicit electionem Cleri & populi Canonicali auctoritate aliorum dispositionem præire: affirmat se gravanti animo in patriam rediturum, nisi fiat electio ejus communi omnium laude; asserit se coactum ad tam grande onus suscipiendum venisse. Cumque videret unanimem omnium acclamationem; ad correctionem vitæ coeptam repetit exortationem, supplex cunctorum expetit orationem atque absolutionem. Itaque divina favente gratia, cunctis applaudentibus consecratur, ac dominica quadragesimalis initii, pridie Idus Februarii* (ideoque hoc Christi anno, quo Pascha die XXVI. Martii celebratum) *Apostolica Cathedra inthronizatur*. Sanctus Bruno Signiensis Episcopus his verbis utitur: *Secundum consuetudinem Romanam cum magnis laudibus a Clero & populo in Pontificem electus est, dein vero in B. Petri Apostoli cathedram elevatus.*

IV. Anselmus vero in Itinerario: *Defuncto Papa Damaso* inquit, *Romana Legatione de ejus obitu ad Imperatorem Henricum directa, petierunt, ut Ecclesia Pastore viduata ab eo subrogaretur alius, qui super hoc negotio Episcoporum & optimatum imperii sui quærens consilium, invenit inter ceteros dominum Brunonem Tullensem ad idem officium subeundum esse idoneum: utpote qui ætatis maturitate, morumque & scientiæ claritudine videbatur conspicuus, sibique sanguinis affinitate proximus. Unde Apostolicæ dignitatis ei adjudicata sunt insignia: jussumque ab Augusto, ut ad hæc secundum Ecclesiasticas sanctiones suscipienda Romana inviseret mœnia. Sed quia solemnia imminebant Nativitatis Dominicæ, hæc cum Clero, cujus fuerat Pastor, disposuit celebrare eisque* celebratis, quo erat præceptum, abire. Aliquibus interpositis subjungit: *Celebratis ergo in sede civitatis Leucorum duobus dominicæ Nativitatis diebus, in tertio* (nempe die XXVII mensis Decembris,) *Clero suo valefaciens, iter carpere Romam ducens aggreditur. Quo perveniens, cum favore totius populi honorabiliter excipitur: Apostolicæque dignitatis infulis insignitur in Hypapante domini* idest in die Purificationis B. Virginis, die sc. II. mensis Februarii consecratus) *in cathedra Beati Petri inthronizatur* (die scilicet XII. ejusdem mensis, in quam Dominica prima Quadragesimæ incidebat, ut ex Wiberto etiam diximus, *& Leo Papa Romano more nuncupatus*.

Electio Leonis IX magis explicatur.

V. *S. Leo cum Hildebrando Monacho Romam habitu peregrino accessit.*

Ex verbis Wiberti laudatis intelligimus, Ottonem Frisingensem, quem Baronius sequitur, quemque de tribus Romanæ sedis uno eodemque tempore invasoribus male instructum fuisse supra ostendimus, non minus in sancti Leonis profectione Romana narranda peccasse, quia scilicet sæculo integro postquam ea peracta fuit, eam in literas misit. Ait Otto. S. Leo *ad sedem B. Petri destinatus fuerat. Cumque assumta purpura Pontificali per Gallias iter ageret, contigit eum Cluniacum venire, ubi forte tunc præfatus Hildebrandus Prioratus* (ut dicitur) *obedientiam administrabat*. Addit, Hildebrandum constanter eum de incœpto redarguisse, & Leonem admonitum purpuram deposuisse, ac secum Hildebrandum Romam duxisse, cujus consilio *Bruno in summum Pontificem eligitur*. Verum ut ex Wiberto teste oculato Henschenius in Commentario prævio ad

Digitized by Google

scopus, priusquam Romanam Ecclesiam gubernandam susciperet, nocturna visio (sicut a Firmano Episcopo Erimanno nomine didici) apparuit ipsi. Contemplabatur quod quidam senex vultu placidissimo, canitie decorus, per asperrimam & longissimam viam ducebat eum ad quoddam vetustissimum templum: quod ingressus fecit eum sedere juxta se in mirifica sede præfati templi dicens: Hoc nobilissimum solium, transactis, quinque annis concessit tibi Deus, ut fideliter regas & amplifices illud, ut merearis audire ab eo: (a) *Euge serve bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.*

(a) Mat. 25.

Hæc ibi. Subiiciuntur sequenti lectione alia ipsi ostensa de bellorum turbinibus, quibus vexandus esset, atque demum de felici rerum exitu. Quæ quidem omnia scripta fuisse videntur, eodem Leone adhuc vivante. Nam in fine ista leguntur: *Quod magna ex parte cernimus adimpletum.* Sic igitur (b) Apostolico more divinitus præcedentibus prophetiis, Leo Nonus electus, Romam versus dirigit iter.

(b) 2. Tim. 2.

IV. Leo Papa studiosus cultor Angelorum.

Sed & accipe, quæ Sigebertus scribit in itinere contigisse, cum ex Galliis Romam se contulit: ait enim: *Hic cum ad capessendam Sedem Apostolicam Romanam tenderet, audivit voces Angelorum cantan-*

PAGIUS ad Vitam Sancti Leonis observat, Wibertus asserit, Leonem *Tulli, sumto peregrino habitu, Romanum iter arripuisse*, & apud Urbem Augustam Angelica modulatione recreatum; neque tempus fuit intermedium, quod itineri Cluniacensi attribueretur. Secundo, Sanctus Bruno in Sancti Leonis Vita scribit, *Hildebrandum* Wormatiæ adfuisse in ipsa designatione Leonis ad Summum Pontificatum, hincque ex Aula Imperatoris adduxisse Hildebrandum; neque dici Hildebrandi admonitione Leonem deposita Cluniacei purpura assumsisse peregrini habitum, quem, ut habet Wibertus, ab initio itineris acceperat. Fuit Hildebrandus primum tergiversatus invitanti, objecitque, inquit Bruno, *quia non secundum canonicam institutionem, sed per secularem & Regiam potestatem Romanam Ecclesiam arriperet. Leo vero ut erat natura simplex atque mitissimus, patienter ei satisfecit, reddita de omnibus, sicut ille voluerat, ratione.* Tertio, S. Bruno ibidem insinuat, verum non esse quod tradit Otto Frisingensis citatus, Hildebrandum nempe Priorem fuisse Monasterii Cluniacensis anno superiori, quando Conventus Wormatiensis habitus est. Ait enim Bruno: *Erat ibi Monachus quidam Romanus* (sc. Wormatiæ) *Hildebrandus nomine, nobilis indolis adolescens, clari ingenii, sanctæque religionis. Hunc igitur beatus Episcopus vocavit ad se, & rogavit eum, ut simul Romam rediret*, &c. Quare si verum sit quod ait Otto, Hildebrandum ipso fine a. MXLVI cum Gregorio VI. transiisse Alpes, paucos post menses adolescens, & peregrinus a Cluniacensibus Prior constitutus non fuit; eo magis, quo Paulus Bernriedensis in Vita ipsius Hildebrandi dicat: *Inde* (sc. e Gallia) *post aliquot annos Romam rediturus moram fecit aliquantam temporis in aula Henrici III.* Papebrocius quidem ad diem XXV. Maii, quo Gregorius VII. colitur duplicem profectionem Gallicam Hildebrandi distinguit, sed gratis & sine teste. Otto itaque Frisingensis adversus Auctores antiquiores in his non audiendus.

VI. *Papalis consecratio explicatur.*

Leo papa post Concilium Remense, de quo mox, Epistolam Catholicis per universum Regnum Francorum constitutis dedit, quæ Tom. II. Spicilegii pag. 456. extat, in qua ait: *Post consecrationem nostram, illam videlicet qua benignitas Dei humilitatem nostram Sanctæ Romanæ Ecclesiæ præesse voluit, Germaniam, Galliamque visitavimus.* Ubi *consecrationis* nomen pro ea sumit ceremonia, quam hodie *coronationem* appellamus. Ea vel æquivalens ceremonia in Basilica Sancti Petri semper peracta fuit, eaque diversa ab inthronizatione, quæ in Basilica Sancti Joannis Lateranensis ab omni tempore facta. Wibertus laudatus de utraque loquitur, *cunctis applaudentibus consecratur* (nempe in Ecclesia Sancti Petri) *ac Dominica Quadragesimalis ieiunii, pridie Idus Februarii, Apostolica Cathedra inthronizatur*, nempe in Basilica Sancti Joannis Lateranensis. In quo sita esset hæc consecratio, indicat idem Wibertus lib. 1. cap. 4. ubi ait, Brunonem (ita Leo ante Pontificatum appellabatur) a suo consobrino Theodorico Mediomatricum Præsule esse *Pontificaliter inthronizatum*; in Ecclesia nempe Tullensi, quando anno MXXVI. Episc. electus fuit. Nondum autem tunc Episcopus ordinatus fuerat; quod *Conradus Salicus* Imper. cuperet, eius ordinationem simul cum sua Romæ a Joanne XIX. fieri, sed Imperatorem ab eo consilio Bruno revocavit, ne Treverensi Archiepiscopo Metropolitæ suo displiceret. Rem Wibertus his verbis exprimit: *quoniam causis instantibus usque insequenti Pascha distulerat* (nempe Conradus Salicus) *sibi a domno Apostolico Romæ dandam Imperialem benedictionem; itidem etiam isti* (scilicet Brunoni) *vinculis perfectæ dilectionis adstrictus differri jusserat ejus Episcopalem ordinationem, uti simul unusquisque in Basilica* (nempe Sancti Petri) *sumerent utrique ab eodem cæli clavigero Vicario prædestinati officii consecrationem.*

VII. *Benedictio tam de Imperatore quam de Episcopo dicitur.*

Ibi Wibertus *consecrationis* nomen tanquam genus usurpat, cujus species sunt Regis inauguratio, ordinatio Episcopalis, & ceremonia, qua quis Papa, aut Archiepiscopus inauguratur. Qui Wiberti locus, cum veram hujus vocis, scilicet *consecratio*, significationem egregie explicet, hic prætermittendus non fuit. Sic *benedictionis* vox, tam pro consecratione *Episcopali* quam pro *Imperiali* usurpatur, indeque Wibertus ibidem postquam de Imperiali benedictione Conradi Salici locutus est, de Brunone ait, *Pontificalem humiliter poposcit benedictionem a Domno Episcopo Treverorum Poppone.* In Sacramentario divi Gregorii M. pag. 230. legitur, *Episcopus ordinatur, uno super eum fundente benedictionem*, extantque innumeræ auctoritates Scriptorum, qui post annum DL. vixere, quæ ostendunt, *benedictionem*, & *benedicere*, fuisse voces, quibus consecratio & ordinatio Episcopalis exprimi solitæ erant.

VIII. *S. Leo anno sequenti ad Garganum montem profectus.*

A num. IV. ad VIII. Profectio Sancti Leonis Papæ ad Garganum montem, ad visitandam Sancti Michaelis Archangeli Ecclesiam in eo sitam, quam Baronius ex Leone Ostiensi lib. 2. cap. 82. hoc anno recitat, anno tantum sequenti ab eodem Sancto Pontifice suscepta. Leo enim Ostiensis, qui ait *eodem quo ordi-*

na-

rantium: Dicit Dominus, Ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis. Vir plane erat meritis insignis, & homo licet, interius angelicam vitam ducens, consortio Angelorum dignus est habitus, quorum cultum propensiori studio frequentaret: hincque est, ut simulac consecrationem Pontificiam Romæ accepit, nihil ibi moratus, Sipontum in Apulia, ad visitandam Ecclesiam sancti Michaelis Archangeli, sitam in rupe Gargana, celeberrimam ejus temporis peregrinationem, ad promerenda apud Deum suffragia sanctorum Angelorum, accurrerit.

V. De qua inita peregrinatione Leo Ostiensis hæc habet: (a) *Sanctus autem Pontifex eodem, quo ordinatus est anno, orationis gratia montem Garganum petiit. Inde rediens, in ipsa festivitate palmarum ad hoc monasterium Cassinense valde devotus accessit, & reverentissime susceptus a Fratribus, ipso die Missam solemniter celebravit, atque in Refectorio cum Fratribus comedens, post prandium ad Capitulum venit. Ubi maximas Fratribus pro tam honorifica susceptione sua gratias agens, ac pro viribus semper monasterium ipsum exaltaturum spondens, descendit. Postridie vero Ecclesiam sancti Mauritii apud insulam, quæ Limata dicitur, ab ipso Abbate constructum, & sancti Salvatoris in territorio Atinensi solemniter dedicans, Romam reversus est. Ad quem profectus Abbas, privilegium ab eo, juxta suorum prædecessorum morem honorabiliter sumpsit. In quo idem sanctus Pontifex sandaliorum usum, & dalmaticæ, & chirothecarum in praecipuis festivitatibus tam illi, quam omnibus in hoc cœnobio regulariter promovendis, ob honorificentiam sancti hujus loci, Apostolica auctoritate concessit. Quo etiam tempore idem Apostolicus monasterium, quod Saxonanum appellatur, intra Urbem Romam situm, jam dicto Abbati Richerio cum suis omnibus juribus tradidit, & ille exinde privilegium faciens, solam sibi Abbatis consecrationem, quem tamen Cassinensis Abbas eligeret, reservavit*. Hucusque Leo. Porro Pascha eundem Pontificem Romæ celebrasse, ex Hermanno constat.

(a) Leo Ost. l. 2. c. 84.

Petit Leo Papa Garganum montem.

VI. Sed antequam ulterius res a Leone gestas prosequamur, non omittendum; ipsum adeo suæ Tullensis Ecclesiæ amatorem fuisse, ut licet Romanus Pontifex creatus esset, tamen titulum priorem non reliquerit, volueritque dum vixit, dici etiam Tullensis Episcopus. Insuper liquet patrimonium suum impendi voluisse in erectionem monasterii sanctæ Crucis; quod & amplissimis redditibus locupletavit, reliquitque sub protectione Romanorum Pontificum. Testatur id Gregorius Papa Septimus in (b) epistola ad Guarnerium Argentinensem Episcopum.

(b) l. 2. ep. 14.

VII. Quæ autem fuerint reliquæ anni hujus ejusdem Leonis Papæ res gestæ, ab Hermanno sic accipe: *Proximo Pascha Udalricum Augiensis cœnobii provisorem Romam venientem Abbatis benedictione consecravit, & monasterii ejusdem privilegia antiquitus a Sede Apostolica tradita suu auctoritate confirmavit & innovavit. Indictione secunda, vii. Kal. Aprilis. Idem Papa in hebdomada post Albas, Synodum cum Episcopis Italiæ Romæ celebravit. Idem in hebdomada Pentecostes aliam Synodum Papiæ congregavit; indeque per montem Jovis cum pluribus Romanorum in Cisalpinas partes devenit*. Hæc Hermannus de rebus gestis hoc anno in Italia, quæ ne perfunctorie transeamus, de his, quæ alibi reperiuntur in medium adducamus.

VIII. Quod enim primum ad Romanam Synodum pertinet, plane Leoni accidit, quod

PAGIUS *natus est anno orationis gratia montem Garganum petiit*, anno uno peccat, nec, ut arbitrator Henschenius citatus, annum a Paschate inchoat, ut Chronicon ejus examinanti patebit. Recte itaque Chronographus Sancti Benigni relatis, quæ præsenti anno Sanctus Leo gessit, subdit. *Rursus sequenti anno Romam pergens* (sc. Halynardus Archiep. Lugdunensis) *cum ipso domno Apostolico properavit Beneventum & Capuam montem Cassinum, atque montem Garganum ad S. Michaelem Archangelum. Ideo namque prædictus Papa perrexit illas in partes, ut habitatores terræ illius, si posset, aliquo modo relevaret ab oppressione, qua nimium erant gravati a Normannis. At quia domnus Præsul Halynardus præpotens erat in verbis & suadendum quodlibet lingua sufficiebat; propter hoc ut mediator & Legatus pacis inter prædictos Normannos, & ipsum esset, domnus Apostolicus secum duxit eum. Inde regressus, quoniam ad colloquium Imperatoris, qui tunc forte erat in finibus Ungariæ, properabat: jussit eum prædictus Papa Romæ residere, donec ipse rediret*.

IX. Hermannus Contractus ad annum MXLIX. de Leone Papa scribit; *qui in proximo Pascha Udalricum Augiensis cœnobii Provisorem, Romam venientem Abbatis benedictione consecravit, & monasterii ejusdem Privilegia antiquitus a Sede Apostolica tradita, sua auctoritate confirmavit & innovavit, indictione secunda VII. Kal. April.* idest die XXVI. Martii, in quem Pascha hoc anno incidit. Henschenius citatus memoriæ lapsu pridie Dominicæ Palmarum interpretatur, indeque infert Sanctum Leonem hanc festivitatem in monte Casino hoc anno non celebrasse, quod tamen ex Leone Ostiensi assumitur, sed tantum anno sequenti. At id quidem verum, sed cum hoc anno VII. Kalend. April. cum die Paschatis, non vero cum pridie Dominicæ Palmarum concurrat, ex illo Hermanni Contracti loco, habemus tantum, Sanctum Leonem hoc anno Romæ Pascha celebrasse, quod & Baronius habet.

S. Leo Romæ Pascha celebrat.

X. A num. VIII. ad XVI. Hermannus Contractus ad annum MXLIX. ait: *Idem Papa in hebdomada post Albas, Synodum cum Episco-*

Concilium Roman. adversus simoniacos.

quod homini agricolæ accidere solet, qui cum incultum agrum spinis repletum undique suscipit excolendum: ipso intuitu terreatur immensitate laboris. Querelæ ibi sunt propositæ de clericis simoniacis, adeoque frequentes, ut eos tæderet audire, & desperarent omnes omnibus posse mederi languentibus. Nam audi quæ de ejusmodi puniendo crimine, eodemque penitus abolendo sint tunc acta in Romana Synodo sub Leone; quæ Petrus Damiani recitat in epistola ad Henricum Ravennatem Archiepiscopum: (a) *Veruntamen*, inquit, *& hoc otiosum esse non credimus, si quod super hoc negotio idem venerabilis Leo Papa statuerat, exponamus. Nam cum omnes simoniacorum ordinationes synodalis vigoris auctoritas cassasset, protinus a Romanorum sacerdotum multitudine magnæ seditionis tumultus exortus est, ita ut non solum ab ipsis, sed a plerisque diceretur Episcopis, omnes pene basilicas sacerdotalibus officiis destitutas, & præcipue Missarum solemnia, ad subversionem Christianæ religionis & desperationem omnium circumquaque Fidelium funditus omittenda. Quid plura? post longa sane disceptationum hinc inde volumina tandem suggestum est, reverendæ memoriæ nuper ejusdem Sedis Episcopum Clementem decrevisse, ut quicumque a simoniaco consecratus esset, in ipso ordinationis suæ tempore non ignorans simoniacum esse, cui se obtulerit promovendum, quadraginta nunc dierum pœnitentiam ageret, & sic in accepti ordinis officio ministraret. Quam nimirum sententiam protinus venerabilis Leo ratam percensuit, & sub hujusmodi pœna hoc in acceptis officiis de cætera perseverare mandavit. Nam & nonnullos hodieque conspicitis, qui dum a talibus diversi gradus fuerint ordinati, ab eodem summo Pontifice ad Episcopatus apicem sunt provecti, nec id perperam, &c.* Hæc de Papæ Leonis decreto, in hac Synodo constituto, seu potius confirmato. At non hic finis controversiarum, sed occasione ordinationum quæ per simoniacos factæ sunt, aliæ emerserunt contentiones, diversis Synodorum judiciis ventilatæ, usque ad annum quintum ejusdem Leonis Papæ Pontificatus, ut idem ipse Petrus exordio ejus epistolæ ad Henricum affirmat. De quibus nos suo loco dicturi sumus.

(a) Petr. ep. 16. c. 30. l. 3. bib. sanct.

Decretum de simoniacis.

IX. Aliud idem Petrus ejusdem Pontificis synodale decretum recitat superius eadem epistola istis verbis (b): *Nam & iste quem supra magnificus Leo omnes clericos ab hæreticis venientes, in his quidem, quos adepti sunt, ordinibus præcepit recipi: ad altiores autem gradus prohibet promoveri. Cujus decreti nos titulum contenti sumus hic breviter adhibere: ad textum autem mittemus, quibus vacat diffusius illic exarata perlegere. Quin omnis, inquit, cujuslibet ordinis clericus, qui Catholicam deserens hæreticæ communioni se miscuerit, si ad Ecclesiam fuerit reversus, in eo gradu, in quo erat, sine promotione permaneat, &c.* (c) *Ponimus itaque, ut simoniaci in nullo a cæteris hæreticis differant, atque per schismaticam sectam similiter cum eis ab Ecclesiastica communione procul recedant, in sacerdotio tamen, vel cæteris gradibus, quicumque jam ab eis promoti sunt, Leoniano decernuntur permanere judicio.* Hæc Petrus ex decreto Leonis sancito in hac prima Synodo, in qua prominentiores vepres succisi esse noscuntur.

(b) ead. ep. ad Henric. c. 7.

Aliud Leonis decretum.

(c) 1. q. 1. c. si quis baret.

X. Cæterum præter ipsos etiam & frutices illi infelicissimi, vepres infausti, spinæ, & urticæ agrum patrisfamilias in immensum oppleverant, qui ex putore carnis corruptionis fimo turpiter enere-

ve-

PAGIUS

Primum Concilium Romanum sub S. Leone.

scopis Italiæ Romæ celebravit, [1] cui Conc. Episcopos Gallicanum interfuisse prodit Chronographus Sancti Benigni, cujus verba num. I. recitavimus. De hoc Concilio hæc Wibertus lib. 2. Vitæ Sancti Leonis cap. 3. Ibi Sanctus Leo *statuta quatuor Synodorum principalium viva voce corroboravit, decretaque omnium decessorum suorum Pontificum tenenda confirmavit: simoniacam etiam hæresim damnavit, quæ jam nonnullas mundi partes invaserat, & in eodem Concilio quosdam deposuit Episcopos, quos prædicta hæresis nevo suæ nequitiæ maculaverat.* Paulo post: *Decimas quoque a cunctis dandas Christianis, quarum nec mentio erat apud Apuliam, & per quasdam Orbis fines, Ecclesiis restituit. Venditiones Altarium sub anathemate prohibuit; sed constituit, ut partes decimarum, ad Episcopum pertinentes, aut quisque Præsul sibi teneret, aut cuicumque vellet tribueret: partem autem ad altare pertinentem propriæ Pastori Ecclesiæ gratis concederet. Incestas consanguineorum nuptias, in multis Orbis partibus indiscrete habitas discidit; pluresque nobilium hoc turpi devinctos nexu, separavit. Alia quoque perplura canonum capitula studuit renovare, quæ, ne fastidium gignant, hic supersedimus recitare.* Quid ibi *Altaris* nomine significetur, & de *Altarium* venditione ac re-

dem-

NOTÆ [1] IN eodem Romano concilio agitata fuit controversia inter Episcopum Sylvæ Candidæ, & Portuensem de jure in quandam Ecclesiam, quam sibi ambo vindicabant. Extat apud Ughellium tom. I. in Portuensibus Diploma Leonis hac de re datum, inscribiturque die 10. Kal. Maii Leonis IX. primo Indictione II. & subscripti sunt quidam Gallicanum Episcopi, & Italorum nonnulli. Forte autem episcopi illi ex iis sunt, qui Synodo interfuerunt. Ad illam autem diem Leo nondum Roma discesserat. MANSI

(a) Gen. 6.

verunt (a): *Omnis quippe caro corruperat viam suam*: ut non tantum ad eas abluendas sordes videretur satis esse diluvium, sed nefanda scelera ignem e cœlo Gomorrhæum, quo est exusta Pentapolis, postularent. Quorum gratia idem Petrus Damiani, tunc eremita montis Avellani in Umbria constituti de his omnibus novum Pontificem Leonem monendum putavit, scribens ad eum librum, quem Gomorrhæus inscripsit, eoque quadripartita vitia carnis, quibus obruere-tur Ecclesia, ut decuit, quam potuit honeste, insinuavit, rogans ut Petri gladio, acutiore quam Phinees, conficiens turpissimos homines illos, Ecclesiam Dei non habentem maculam, neque rugam, servaret incontaminatam. Quibus auditis sanctissimus Pontifex, cum viri sancti laudavit zelum, cum etiam pro criminum qualitate & quantitate ultor offensi numinis, pœnas dignas apposuit, quas habet ejusdem Pontificis epistola, ad eumdem Petrum reddita, quæ præfixo legitur Gomorrhæo, quæ una cum pluribus aliis ejusdem auctoris lucubrationibus extat in antiquitus scripto codice bibliothecæ sancti Petri in Vaticano, quo sumus usi in his conscribendis. *Ipsa* autem Leonis Papæ *epistola* ad Petrum sic se habet:

Nefanda carnis vitia excisa per Leonem Pontificem.

Leo Episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo filio Petro eremitæ æternæ beatitudinis gaudium.

XI. Leonis Papæ ad Petrum Damian. epist. reddita.

Ad splendidum nitentis pudicitiæ thorum, fili carissime, pio certamine, intentionem tuæ mentis pervenisse, libellus, quem contra quadrimodam carnalis contagionis pollutionem honesto quidem stylo, sed honestiori ratione edidisti, manifestis documentis commendat. Subegisti quidem carnis barbariem, quæ sic erexisti brachium spiritus adversus libidinum obscenitatem. Execrabile quidem vitium, longeque segregans ab auctore virtutum, qui cum sit mundus, nihil admittit immundum. Nec de sorte ejus esse poterit, qui sordidis illecebris subjacebit. Clerici vero, de quorum vita spurcissima flebiliter, pariterque rationabiliter tua prudentia disputavit; vero, & omnino vere ad suasculum hæreditatis ejus non pertinent, de quo ipsi voluptuosis se oblectationibus submovent. Quod si pudice conversarentur, non solum templum Dei sanctum, sed ipsum etiam Sanctuarium dicerentur, in quo niveo candore conspicuus ille Dei Agnus immolatur, per quem fœda totius orbis lues lavatur. Tales nimirum clerici etsi non verborum, operum tamen testimonio profitentur, quia non existunt, quod censentur. Quomodo enim clericus esse possit vel nominari, qui proprio arbitrio non metuit inclinari? Et post multa ad extremum ubi ejusmodi canonica censura coercuit, hæc ad Petrum: *Sed fili charissime, inenarrabiliter gaudeo, quia exemplo conversationis instruis, quidquid oratoria facultate docuisti. Plus est enim opere docere, quam voce. Quapropter auctore Deo, palmam obtinebis victoriæ, & cum Dei & Virginis Filio lætaberis in cœlesti mansione, & tot mercedibus eris cumulatus, quot ereptis per te a diabolo laqueis fueris constipatus, & quodammodo coronatus.* Hæc ad Petrum Leo.

XII. Leo infensus in Petrum opera calumniatorum.

Sed o instabilis interdum etiam in Ecclesiæ Antistitibus, iisdemque sanctissimis stabilitas mentis, dum contrariis ventis impellentibus, animum erga viros virtute præditos bene propensum in partem distorquent adversam, at quem antea plurimi faciebant, jam contemnant, & fastidio respuant quem colebant. Ecce enim Petrus ille hujus temporis magnum sidus Ecclesiæ, Leoni Pontifici adeo charus, meritoque dilectus ac cultus, quorumdam calumniis apud ipsum exagitatas, cœpit ab æstimatione patris cadere, atque vilescere: quorum gratia idem Petrus has ad eum litteras scribere sit coactus, quas nos e Cassinensi bibliotheca acceptas per Constantinum Cajetanum monachum, hic tibi describendas curavimus. Sic se habent:

Domno Leoni beatissimo Papæ Petrus peccator monachus devotissimæ servitutis obsequium.

XIII. Petri Damian. epistola Apologetica.

(b) Exod. 5.

Hoc saltem dicam accusatoribus meis, quod plebs Israelitica dixit prædecutoribus suis (b): Videat Dominus, & judicet; quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & servis ejus. Antiquus namque hostis timens, ne ego possem vobis suggerendo destruere, quod ille in istis partibus non desinit quotidie novis adinventionibus fabricare: malignantium adversum me linguas exacuit, complices suos ad componenda mendacia, quoddam sibi velut organum fecit, per vascula sua crepuit, & malitiæ suæ virus forsitan auribus instillavit. Et quid mirum, si domino meo tantis oppresso negotiis versuta calliditas hominum subrepere potuit; cum & David (c), qui prophe-

(c) 2. Reg. 19.

PAGIUS

demptionibus legendus Marca in Nota ad Canonem VII. Concilii Claromontani. Porro hebdomada post Albas hoc anno die secunda mensis Aprilis inchoatur, duratque usque ad diem nonum ejusdem mensis quo Dominica secunda post Pascha die XXVI. Martii celebratum exorditur, indeque Leo IX. in literis, quibus Trevirensis Ecclesiæ Privilegia confirmat, a Brouvero lib. XI. Annal. Trevir. recitatis de hac Synodo Romana ait: *In Synodo nostra, quam circa XVII. post ipsum Paschalem diem, Deo præsidente celebravimus*, & Hermannum Contractum hujus Synodi epocham recte constituisse nos edocet.

A num.

phetico plenus erat spiritu, dum Sibæ inconsultius credidit, innocentem protinus Miphiboseth sententiæ proscriptionis addixit? tantumque apud eum falsæ accusationis sermo prævaluit, ut plectibilem servum in hæredis consortium hæreditatis adsciseeret, & infidelitatis reum, libertatis dignum præmio judicaret. Verumtamen si Creatoris nostri facta diligenter attendimus, ad credenda cujuslibet mala, fidem adhibere facile non debemus. Ipse enim, cujus oculis nuda & aperta sunt omnia, non dedignatus est dicere: (a) *Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis. Descendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam. Quod profecto ad nihil aliud dictum videtur, nisi ut humana doceatur ignorantia, sine experimentis audita non crederet, incognita non leviter adjudicare, nec ante sententiam premere, quam rem dubiam testimoniis approbaret. Quam profecto cautelam dum vos prudenter habere in aliis liquido novimus; quia nobis observata non est, non vobis adscribimus, sed nostris proculdubio meritis imputamus.*

(a) Gen. 18.

XIV. *Verumtamen in his ad conscientiam redeo, ad mentis meæ secreta recurro, certus quia nisi pro amore Christi, cujus ego nullus servus sum, nullius mortalis hominis gratiam quæro, nullius iracundiam pertimesco. Quapropter ipsum conscientiæ meæ testem invoco, & humiliter peto, quem in sacrario vestri pectoris habitare pium est credere, ut si salutis meæ congruere judicat, vos mihi mitescere sua pristinæ auctoritate præcipiat, & serenitatis vestræ vultum mihi placabilem reddat, quatenus ipse me in vestra reconciliatione confunderet, qui me ad quærendam clementiæ vestræ gratiam, ac sese rigidus, terret.*

Alioquin si adhuc durissimo aversionis vestræ flagello me verberandum esse decernit; libenter scapulas humiliter subdo, ori meo digitum superpono: nil conqueror; sed ad ipsum spes meæ oculos levo, cujus hoc ergo me fieri justa occulti examinis dispositione perpendo. Non ergo vos, sed ipsum rogo, sine cujus nutu nec folium arboris credo diffluere, ut cor vestrum, quod in manu tenet, si mihi salus est, in meum dignetur benevolentiam inclinare. Hucusque ad Leonem Pontificem Petrus. Quæ autem hæc secuta sint, ignoramus. Sint ista ad consolationem (quod sæpe contingere solet) talia patientium, ad cautelam vero ejusmodi perpetrantium, ne faciles calumniantibus aures adhibeant, adversus eos præsertim, quos longior vita ante bene acta commendat. At de his satis.

XV. Liber Gomorrhæus sublatus ab Alexandro Papa.

Verum ut ad Petri librum illum Gomorrhæum inscriptum redeamus, etsi visus sit a Leone Papa laudari: tamen quod absque verborum obscenitate obscenitates illiæ tantæ pertractari haud adeo potuerunt, quin legentium aures castas offenderent, ut revera offendunt; Alexander Papa Secundus callida arte illum ab eo surripuit, suoque inclusit scrinio. Sed questus est de his tunc Petrus litteris scriptis ad duos Cardinales, nempe Hildebrandum, & Stephanum, quæ habentur in codice basilicæ sancti Petri incipiuntque: *Querelam omnipotenti Deo, & vobis qui estis membra ejus, depono de domino nostro Papa, qui cor meum, tum acerbo mœrore conturbat, & grandævi jam senis animam ad amaritudinem provocat. Tulit enim librum nostrum, quem videlicet de paupertatula inopis ingenioli cum magno labore decerpseram, & velut unicum filium ulnis uterinæ dulcedinis amplectebar. Et hunc qualiter tulerit, operæpretium est agnoscatis. Sciebat enim hoc se a me aliter impetrare non posse: domno Abbati Sancti Salvatoris me præsente tradidit, præcipiens, ut transcriberet. Nocte vero, me nesciente, tulit, suisque scriniis infarcivit. Et revera est munditiæ sacerdotalis* [a] *ingenium, immo Papalis hoc puritatis est argumentum.* Ex quibus sane verbis, licet quisnam liber ille fuerit, minime exprimat; Gomorrhæum librum illum significare voluisse non dubitamus, cujus turpitudine offensus Papa, voluerit eum ita surripiendo, nec reddendo delere. Pergit autem de eodem Pontifice dicere: *Ex hoc tamen expostulatur, arridet, caputque meum tamquam oleo, jocosæ urbanitatis suavitate demulcet &c.* At de his hactenus. Assectemur ipsius Papæ vestigia.

[a] indicium.

XVI. Jam vero rebus per eumdem sanctissimum Pontificem in Italia gestis, usque ad Pentecosten, enarratis, quænam ubi in Germaniam se contulit, usque ad sequentem diem Natalem Domini (qua periodo temporis Hermannus annos singulos in Chronico stringit) per eumdem gestæ sint, videamus. Quæ ab eodem Hermanno ita narrantur: *Secuta*, inquit, *æstate, cum Imperator expeditionem contra Godefridum, & Balduinum a domi-*

PAGIUS XI.

A num. XVI. ad XXIX. *Idem in hebdomada Pentecostes aliam Synodum Papiæ congregavit*, inquit Hermannus Contractus de Sancto Leone. Addit Anselmus Remensis Monachus in Itinerario: *Gallicum revisere solum tam B. Remigio facta promissio, quam orthodoxæ fidei in illis partibus adeo tepefacta persuadet intentio. Unde a Romanis expetita licentia,* per

S. Leo in Franciam venit & varias Synodos celebrat.

no Papa excommunicatos pararet: Godefridus tam contra vim Imperatoris, quam contra Papæ excommunicationem Aquisgranum venit, & opitulante Papa, gratiam Imperatoris, promeruit. Balduinus vero utrumque contemnens, vastata ab exercitu magna ex parte provincia sua, tandem obsides dedit, & pactum cum Imperatore fecit.

XVII. Concilium Rhemense.

Autumnali tempore dominus Papa Synodum magnam Rhemis cum Galliarum Episcopis habuit. Hic siste gradum, Lector. Contigit enim post hæc casu, ad nos perferri ex Rhemensi Ecclesia ipsius Rhemensis Concilii integra Acta, ab auctore ejus temporis, qui vidit, quam fidelissime scripta, quæ præcedunt Gesta pontificia, ante Synodum in dedicatione solemni Rhemensis illius Ecclesiæ, in quam venerandum S. Remigii Francorum apostoli corpus est delatum atque reconditum, per eumdem Leonem Papam, ea de causa potissimum ex Italia in Gallias redeuntem, feliciter habita. Omissis igitur quæ præfatur auctor, & pluribus narrat de eadem basilica sæpius restituta, a creatione Leonis Papæ, quam obiter tangit, reliqua hic reddimus. *Defuncto*, inquit, *Papa Damaso, qui in civitate Brixenorum, quæ est in provincia Hystria, fuerat Episcopus, & in Apostolica Sede inthronizatus viginti solummodo ibi vixerat diebus, Romani legationem de ejus obitu ad Imperatorem Henricum directa petierunt, ut Ecclesia Pastore viduata ab eo subrogaretur alius.*

Leonis Papæ IX. Pontificatui primordia.

Qui super hoc negotio Episcoporum & optimatum Imperii sui quærens consilium, invenit inter cæteros dominum Brunonem Tullensem Præsulem ad idem officium subeundum esse idoneum, utpote qui ætatis maturitate, morumque & scientiæ claritudine videbatur conspicuus, sibique sanguinis affinitate proximus. Unde Apostolicæ dignitatis ei adjudicata sunt insignia, jussumque ab Augusto, ut ad hoc secundum Ecclesiasticas sanctiones suscipienda Romana inviseret mœnia. Sed quia solemnia imminebant Nativitatis Dominicæ, hæc cum Clero, cujus fuerat pastor, disposuit celebrare, eisque celebratis, quo erat præceptum, abire. Hujus itaque Pontificis notitiam in colloquio, a præfato Imperatore & Francorum Rege de pacis & amicitia confirmanda gratia ante non multum tempus habito, memoratus Abbas Herimarus fuerat consequutus, a quo etiam promissum acceperat, quod in proximo quadragesimali jejunio beati Remigii sepulcrum absque equi solatio foret expetiturus, quia cum eorumdem Regum aliquando familiaria ad invicem perferens mandata per contiguam regionem transierit, ipsius sancti locum orationis gratia invisere neglexerit. Quod idem Abbas sagaciter recolens animo, sua dirigens scripta illi suggerit, ut quoniam pro delegato sibi Apostolici primatus officio Romam ire disponit, si quando ad cognatos fines certo Ecclesiæ revocetur emolumento, non fiat irrita Francorum apostolo ab eo facta promissio. Mittit vero ei in munere vas ad bibendum idoneum intus & exterius auro decentissime decoratum, † insinuans illi de ipsius sancti Ecclesia dedicanda suum cum petitione desiderium. Ad hæc idem Episcopus benigne refert, quia etsi alia nulla se revocet Ecclesiæ utilitas, vel pro solo amore sancti Remigii reversurum ad Gallias, & ejus basilicam dedicaturum, si divina annuerit benignitas.

† sed ligneum fuisse asseritur a Desiderio Abbate Cassinens. eodemque Victore Papa III.

Celebratis ergo in sede civitatis Leucorum duobus Dominicæ nativitatis diebus in tertio Clero suo valefaciens iter carpere Romam ducens aggreditur. Quo perveniens, cum favore totius populi honorabiliter excipitur, Apostolicæque dignitatis infulis insignitur in Hypapanti Domini in Cathedra beati Petri inthronizatur, & Leo Papa Romano more nuncupatur. Hic digne administrans quæ sui sunt officii, instanterque disponens, quæque videntur accommoda divinæ religioni, quadragesimalis temporis explet jejunia, succedentiaque Dominicæ resurrectionis ibi celebrat solemnia. Quibus elapsis Synodum convocat Episcoporum Italiæ, & ibi qualibet perversa in eorum Episcopiis pullulantia aut corrigit, aut hortatur corrigere.

In urbem profectio quando.

Aliquanti autem temporis interlabente curricula, Gallicum revisere solum tam B. Remigio facta promissio, quam orthodoxæ Fidei in illis partibus adeo tepefacta persuadet intentio. Unde a Romanis expetita licentia per quosdam Latii urbes iter agens, in iis multa disponit Ecclesiastica honestati congrua, tandemque adit Imperatorem Henricum in regione commorantem Saxonica.

Interea memoratus Abbas desiderii sui compotem se futurum ex ipsius Papæ certus pollicitatione, Regi Francorum Laudunum venienti occurrit in Pentecostes solemnitate, ejusque consilium & favorem expetit de præfato templo Apostolica consecrando benedictione: monens & postulans, ut

PAGIUS *per quasdam Latii urbes iter agens, &c. tandem adit Imperatorem Henricum, in regione commorantem Saxonica.* Subdit Anselmus, ambos Coloniam advenisse *in Apostolorum Petri & Pauli natalitio &c. Papa Colonia digressus, Tullum in Exaltatione sanctæ Crucis venit: indeque circumjacentium regionum Episcopis & Abbatibus literis suæ auctoritatis mandari præ-*
ce-

ut his agendis suam præsentiam exhibeat, & Episcopos regnique sui Principes secum interesse faciat. Cui idem Rex ad præsens mente benigna annuit, seque, nisi alicujus impedimenti intercesserit casus, tantæ festivitati affuturum asserit. Ex quo promisso Abbas lætificatus revertitur, indeque Papa Coloniam Agrippinam cum Imperatore adveniente in Apostolorum Petri & Pauli natalitio fit obviam, a quo adventus sui ad Rhemense solum gerendarumque ibi rerum tempus & ordinem investigat diligentius. Ille vero sibi notificans pandit, quomodo prius deliberasset, ut octava die ab ipsius Sancti festivitate, quæ in Kalendis Octobris habetur celeberrima, illo veniret, & ipsius monasterium dedicans, postea ibidem ex Episcopis Galliæ congregatam Synodum celebraret. Qua sententia mutata, ad eumdem locum in solemnitate sancti Michaelis Archangeli se venturum, & in Ecclesia beatæ Mariæ Rhemis, Missarum sacra in eadem die memorat celebraturum, festum vero gloriosi patris Remigii pretiosi corporis ejus elevationi, & subsequentem basilicæ consecrationi, cæteros deinde tres Synodi deputat celebrationi. Quibus auditis ad suum cœnobium redit Abbas, suaque scripta per Franciam, eique contiguas direxit provincias, invitans sanctæ Ecclesiæ fideles, ut ad tanti gaudii participationem concurrant mente promptissima, tam pro amore & veneratione ejusdem Patroni sui, quam ut benedictione muniri mereantur Apostolica.

A Leone Papa indicitur Synod. Rhemens.

Cæterum Papa Colonia digressus, Tullum in Exaltatione Dominicæ Crucis venit, indeque circumjacentium regionum Episcopis & abbatibus litteris suæ auctoritatis mandari præcepit, ut in præfixa die sibi occurrerent ad Synodum celebrandum in basilica præfati Francorum Apostoli. Ut per quem orthodoxæ Fidei initiati sunt rudimentis, in ejus præsentia consequerentur reparationem tepefactæ in se divinæ religionis. Hujusmodi mandatis gratulatur pia fidelium devotio, præparans se studiose ad implendum, quod ex Apostolica dignitate sibi promulgatur edicto. Venenatus autem serpens, qui ab exordio mundi ad humani generis inhiat præcipitium, tam salutari proposito commeatu sui nititur opponere obstaculum. Ad complendam enim perfidiæ suæ voluntatem quosdam potentes laicos excitat, qui incestis conjugiis operam dando, & aliorum criminum nefariis actibus se implicando violatores erant honestatis Eccle-

siasticæ; ideoque verebantur reatuum suorum latebras in lucem prodere. Sed & nonnullos Episcopos, & Abbates illis adjungit, qui in ovile Dominicum aliunde non per ostium irruperant, & in Ecclesiis suæ catholicorum Patrum sanctionibus contraria quædam pullulare permiserant, quæ condictæ Synodi examinatione resecanda manifestari metuebant. Ut enim scriptum est: Omnis qui male agit, odit lucem, & idcirco peccatis suis magis magisque occultationis adhibet obnubilationem. Tantæ itaque perversitatis viri inventores sui callida suggestione instructi, Regi Francorum suggerunt, regni sui decus annihilari, si in eo Romani Pontificis auctoritatem dominari permitteret, vel si eidem, ut decreverat, occurreret præsentia sua favorem ad cogendum Concilium exhiberet. Addunt etiam, quod nullus antecessorum ejus id reperiatur aliquando concessisse, ut ob similem causam in Franciæ urbes ingressus pateret alicui Papæ. His vero agendis pacis & tranquillitatis congrua sunt tempora; regni autem ejus status sit in perturbatione non modica, quibusdam viris potentibus dominationis ejus jugum detrectantibus, terrasque & castella qualibet ab ipsius ditione abalienantibus. Quapropter regiæ dignitati ferunt congruere, utilitati Reipublicæ suæ saperuter consulere potius, quam Synodis intendere: Principes suos, & totius exercitus sui potentiam in rebelles commovere. Ipsos etiam Episcopos & Abbates, penes quos maxima pars facultatum regni est, censent immunes hujus expeditionis esse non debere, ante alios Abbatem sancti Remigii, quem quasi de rerum suarum abundantia præsumentem pro vana gloriæ amore ad monasterium suum consecrandum calumniabantur Romanæ Urbis Pontificem evocasse.

Rex frustra Synodum impedire conatus.

Hac igitur versipelli persuasione Rex emollitus, & ab honesto proposito ad seductionis devia flexus, Papæ per Silvanectensem mandat Episcopum, se suosque Pontifices cum Abbatibus cogi ad comprimendam pervicaciam sibi resistentium, ideoque non posse occurrere illi in præfixo termino ad prœgradum Concilium; unde adventum suum in Franciam in aliud tempus differat, quo absolutis hujusmodi negotiis eum debito cum honore suscipiat. Ad hæc Papa remandat, promissionem beato factam Remigio nequire se irritam facere, sed ad basilicam ejus dedicandam procuidubio venturum, ubi si qui divinæ religionis amatores convene-

rint,

PAGIUS *cepit, ut in præfixa die* nempe in Kalendis Octob. uti jam dixerat, *) sibi occurrerent ad Synodum celebrandam in Basilica præfati Francorum Apostoli*, nempe Sancti Remigii. De eo Concilio & de Rebus in Gallia a Sancto Leone gestis legendum Itinerarium Anselmi sub nomine Actorum Concilii Remensis a Baronio in fine Tomi XII. in Appendice ad annum

rint, cum eis Synodi rationem se fatetur habiturum. Cujus mandati ad Regem relatione perlata, ipse tamen in rebelles iter aggreditur, coacta in unum ingenti exercitus sui militia; sed & Episcopis, & plerisque Abbatibus contra voluntatem suam illo euntibus, illis etiam perversis Ecclesiarum rectoribus ad id negotium ultro se ingerentibus, qui ut summi Pastoris Vicarium actus eorum examinare venientem possent effugere, eamdem expeditionem exitiale technam elaboraverant struere. Abducitur cum eis & memoratus Abbas sancti Remigii mœstus admodum & gemens, quasi non esset visurus effectum desiderii sui. Sed divinæ consolationis ejus mœrori non defuit potentia. Vix enim unius diei & dimidii itinere confecto indultu est illi redeundi licentia. Qui reversus celerrime, Romanum Antistitem adhuc Tulli remorantem expetit, eumque pro regiis mandatis jam diu conceptum propositum non permutasse cognoscens, gratulabundus ad monasterium redeit, instanter præparare satagens, quæ tanti Patris confluentiumque filiorum sanctæ Ecclesiæ forent necessaria conventui. Jam quippe dierum prope erat terminus, qui supradictæ dispositionis complemento fuerat attributus.

Venit Rhemos Leo Pap.

Denique domnus Papa a Leucorum urbe digressus, iter ad Rhemensem ducens urbem arripuit, & in opportunis locis singulis quibusque noctibus mansione accepta, in vigilia festivitatis sancti Michaelis ad Carmolensem Villam venit, cui præfatus Abbas ibidem obvius factus, quæcumque necessarius expetiit usus, ille omnique comitatui ejus affluenter suppeditavit. Die vero sequente ad S. pervenit Remigium, Archiepiscopis tribus comitatus, Trevirensi videlicet, Lugdunensi, Vesontionensi aliisque viris honorabilibus, inter quos erat Jo: Episc. Portuensis, & Petrus Ecclesiæ Romanæ diaconus, & ipsius Urbis Præfectus. Hic protinus conglobatur in unum tota Fratrum congregatio, & e cunctis Abbatum, monachorum, clericorum, qui jam ex multis confluxerant partibus, numerosa concio. Ex quibus omnibus in atrio basilicæ disponitur decentissima processio, Episcopis tribus, Silvanectensi videlicet, Andegavensi, Nivernensi longe digestos ordines antecedentibus, Textumque Evangelii cum aqua benedicta, & aromatum odore ferentibus. Sic ergo dispositi Papam advenientem suscipiunt, cui Ecclesiam introeunti responsorium, lætentur cœli, cum digna modulatione concinunt, & dum ante altare sanctæ Crucis orat, aliud responsorium, Summæ Trinitati videlicet, concinentes finiunt. Progressu autem eo usque ad altare sancti Christophori, & ante venerandi Francorum Apostoli sepulcrum oratione explente, iterum hymnum, Te Deum laudamus, consona vocum jubilans vociferatione. Qui tandem in sede sibi decenter apparata paululum residens, astantes lætificavit benedictione Apostolica, & exinde egressus ab eisdem psallentium choris, cum divinis laudibus deducitur usque ad civitatis mœnia.

Quomodo susceptus a Clero Leo Papa.

Qui Rhemensis Clerus cum Archiepiscopo suo, aliisque quibusdam obviam procedens Episcopis, perspicua processionis numerosos disponit ordines in atrio sancti Dionysii martyris. Ubi ad tanti Pontificis susceptionem competentia concinens cantica, usque ad Ecclesiam sanctæ Mariæ illum comitatur cum maxima jubilationis gloria. Illic vero ante sanctæ Crucis & ejusdem Dei Genitricis altaria completa oratione in Archiepiscopali aliquantulum resedit sede, Archipræsule Rhemensi ad ejus dexteram, Trevirensi autem residente ad sinistram. Deinde ministris altaris præparatis quibusque pro officiorum congruentia, & ipse sacerdotalibus redimitus insignibus processit ad Missarum celebranda solemnia. Quibus expletis, & astante populo Apostolica benedictione muniato, prædicto Rhemorum Archiepiscopo sibi suisque necessarios sumptus suppeditante, refectionem percepit in majore palatio juxta Ecclesiam sito.

Die autem subsequenti metuens ne præpediretur frequentia circumfluentium populorum, duobus tantum comitatus capellanis, dum nocturna a Fratribus explerentur vigilia, ad sanctum remeavit Remigium, factoque sibi balneo lotus & tonsus est, utpote, qui imminentem tanti Patris solemnitatem in crastino celebraturus transferre disponebat tam pretiosæ gemmæ venerabile pignus, & præparata sibi quadam domo contigua Ecclesiæ, illic secretum remorandi expetiit, quia metuebat ad publicum procedere. Ad sepulcrum enim Sancti quasi ex toto orbe excita tanta hominum confluebat numerositas, ut introeuntibus spatiosi templi vix sufficeret capacitas. Advolabant enim tum ex vicinis, quam ex longinquis regionibus promiscui sexus innumerabiles, effundebat aspera Francia ad honorem gloriosi apostoli sui villanos, oppidanos, & cives, sed & Gallia pene ex omnibus suis partibus huc transmittebat populorum millia, inter quos accelerabant Epi-

PAGIUS num MXLIX. publicatum, cui nullum Auctoris nomen præfixum est, quia deerat in MS. Codice, quo usus est Baronius, qui hoc anno num. XXIV. ait, se se frustra illud Itinerarium, quod ab illis Actis diversum putabat, perquisiisse. Marlotus Tom. II. Metropolis Remensis lib. 2. cap. 28. illud ex Codice MS. correctius publicavit, & Joannes Papica-

Episcoporum Abbatum, monachorum, clericorum generosa agmina. Ignobiles, nobili, aut inops cedere nesciebat diviti, sed omnes una conglobati concurrebant intentione devota, bustique cœlestem margaritam continenti dulcia imprimentes oscula, oblationum suarum quisque pro posse offerebant donaria. Qui vero constipatorum violentia repulsi propius accedere non valebant, heu quantum gementes se desiderii sui privari effectu, de longe projectis muneribus, quæ attulerant, quasi lapidibus Sancti sepulcrum pia tamen devotione obruebant.

Est autem ante fores ipsius basilicæ quoddam spatiosum atrium, in quo quotiens densitatem sui perpeti non poterat frequentia tantorum explicabat cœtuum, eo ducta aviditate cernendi ipsum beati Petri Vicarium. Post beati enim Remigii captatum suffragium ad hujus summopere inhiabat conspectum. Qui ut magnanimo desiderantium satisfaceret effectui, eminentius solarium domus, in qua remorabatur, petens, unde & astanter contueri & ab eisdem conspici, & loquens posset audiri, Apostolica eos benedictione lætificavit. Hisque recedentibus & aliis subinde atque aliis illud atrium catervatim replentibus, ter in eadem die sua exhortatione monita impertiens salubria, liquido patefecit, quæ vitanda quæque ad salutem animarum suarum sibi forent expetibilia. In eadem denique domo sacra mysteria sibi fecit celebrari, quia non dabatur usquam locus opportunus Ecclesiam introeundi, nec ipsi Fratres præ importunitate plebium solitum illic pensum divini valebant persolvere officii.

Ad Pervigilium Papa cuncta disponit.

Adveniente interea nocte, nec tamen confluentium rarescente, sed magis magisque crebrescente copia; domnus Papa metuens ne in sacris vigiliis Deo famulantes importunitate plebis præpedirentur exequi divinæ servitutis solemnia, tum etiam ne sibi pretiosi corporis Sancti ipsius transferendi, Ecclesiæque dedicandæ inhiberetur copia, delegatis clericis suis ejusdem loci memorato Abbati, spatiositatem templi præcepit penitus evacuari, obseratisque diligenter foribus omnibus, intercludi facultatem introeundi. Præcepit etiam ex sua parte hoc populis enuntiari, ut ad horam secederent, & absque ulla sui impetus inquietudine solemnes illius noctis excubias cum digna devotione a Deo militantibus celebrari sinerent, se proculdubio die subsequenti eorum desideriis promittens satisfacturum, & thesaurum desiderabilem, quem quærebant, illorum conspectibus expositurum. Si vero mandatis detrectarent annuere, infecto negotio propter quod advenisset, recessurum fore. Quod cum tandem maxima difficultate fuisset obtentum, pleraque tamen numerositas populorum, cum copiosis luminaribus deforis excubans, ejusdem pollicitationis præstolaretur effectum, cereorum ubertate quasi multiplici siderum splendore interius irradiata Ecclesia, Deo servientium chori in canticis spiritualibus decentissime illius noctis exegerunt spatia.

De S. Remigii corporis elevatione.

Mane autem facto susceptus est a domno Papa intra Ecclesiam sanctus martyr Cornelius, quem cum aliis Sanctorum pignoribus compedientes clerici illo detulerant pro multis violentiis, quas Ecclesia sua patiebatur a quibusdam malefactoribus. Circa horam deinde tertiam redimitus idem Apostolicus infulis sacerdotalibus, ad gloriosi patris Remigii sepulcrum processit cum thymiamateriis & crucibus, sociatis sibi Archiepiscopis quatuor, Rhemensi videlicet, Treverensi, Lugdunensi, Vesontionensi, cum quibusdam aliis, sed & ipsius loci Abbate, domnoque Hugone venerabili Patre cœnobii Cluniacensis, & aliis ordinis plurimis, cum quibus Litania facta & super sanctum corpus non modica thymiamatum accensa fragrantia, cecinit responsorium, Dirigatur oratio mea. Quo cum versu expleto, feretrum Sancti, ut præparatis instrumentis, aptatum ad portandum redderetur habile, a suo loco paululum removit, & antiphonam, Confessor domini Remigius, decantavit. At ubi competenter, prout res exigebat, dispositum fuit, ipse ante alias cum præfatis Archiepiscopis, & Abbatibus suppositis humeris illud devote lacrimans extulit, & responsorium, Iste est de sublimibus, inchoavit. Cujus vocem subsequenter chori psallentium ovantes erumpunt in jubilationis tripudium, præque alacritate cordis: O quantorum ora manantium rigavit redundantia fletuum, quantorumve mentes ad tanti Patris captanda suffragia sunt compunctæ in suspiria, beatorum gemituum. Tradens autem domnus Papa eumdem pretiosum thesaurum se ultro ingerentium * vobis ab inquietudine turbarum secessit in Oratorium sanctæ Trinitatis, quod ad meridianam plagam infra ambitum ipsius Ecclesiæ decenter constructum erat, Hardouini cujusdam illius loci cœnobitæ studio continens Dominicum sepulcrum eleganter imaginatum instar illius Hierosolymitani, in quo nostra requievit salvatio. Hoc igi-

Leo Papa supposuit humeros ad portandum.

* f. votis.

PAGIUS

piensis in Speculo meminit Concilii Remensis a Leone Papa celebrati, atque ei interfuisse Hugonem Cluniacensem, qui Synodalem exhortationem habuit jussu ejusdem Pontificis, & veritatis adversarios confutavit. Meminit & Concilii Remensis Chronographus Saxo nuper Oxonii editus, sed loco non suo, anno nempe MXLVI. Hoc anno, inquit, fuit magna Sy-

Digitized by Google

igitur Treverensem Archiepiscopum in sui præsentia eadem die consecrare fecit ex consensu præfati Rhemorum Archipræsulis, multorum ibi Sanctorum collocatis reliquiis.

Concursus ad venerationem corporis S. Remigii.

Denique monasterii foribus patefactis, ubi illa cœlestis gemma desiderantium populorum est exposita obtutibus, tum vero cerneres promiscuum vulgus præ nimia exultatione manibus plaudere, innumeros in divinas laudes gratulabunda vociferatione erumpere, potentes, impotentes, nobiles, ignobiles quemque pro suis viribus summopere niti, ut tam optata gaudia proprius mereretur contingere. Magna fides magno proculdubio remuneranda præmio, quæ ne tanti reddatur expers emolumenti, nec imminentis mortis revocatur periculo. Quidam enim præ nimia desiderii sui festinatione præcipites, dum inter constipatos cuneos corruunt, non valentes resurgere, suffocati & conculcati intereunt. Rapitur & jactatur potius, quam portatur pretiosi corporis theca, tot millium undique propellente frequentia, velut navis æquoreorum fluctuum hac & illac agitata violentia, nunc illi extorquendo sibi felicia vendicant dona. Et ut paucis multa concludantur, nec longis ambagibus legentium defatiget intentio, toto intersitio, quod civitatem & castellum ipsius S. interjacet, tam jucunda agitatur contentio. Adest Rhemensis Clerus cum civium multitudine, apostolum suum ad propria urbis mœnia elaborat devehere. Quem vix ab hujusmodi impetus densitate avulsum sanctæ Dei Genitricis infert Ecclesiæ, ut cui vivens in corpore dignis laboribus vitæ præsentis multa comparaverat commoda, Catholicæque religionis competentia addiderat insignia, huic vel unius noctis morula exultationem simul & sanctificationem suorum ossium exhiberet præsentia. Collocato ergo eo super sanctæ Crucis altare, Archiepiscopus Vesontionensis ad altare B. Mariæ procedens, Missarum solemnia cum eodem Clero de ipsius gloriosi Patris celebravit festivitate.

His autem expletis, dum concurrentium devotio magis & magis agglomeratur, diei interea elapso curriculo nox subsequitur, cujus tamen caligine basilicæ illius adyta nullo modo fiunt obscura; tot gratulabundi conventus suam quodammodo diem proferentia undique micant luminaria. Monachi autem ibidem circa patronum suum laetis invigilant excubiis, & matutinalem expleant cursum cum duodecim lectionibus & responsoriis suis. Post quos easdem vigilias solemniter peragendas canonici suscipiunt, & cum novem Lectionibus Matutinorum officia consummantes usque ad lucem protrahunt. Quo facto mane, Primam, Tertiam, Missamque cum Sexta hora ante solita decantantes tempora venerabile corpus cum divinis laudibus efferunt a beata Dei Genitricis Ecclesia, quod in circuitu civitatis cum jucunditate deportantes, congruas stationes per præfixa faciunt spatia. Cumque ad eum locum ventum esset, ubi quondam fuerat porta antiqua, Paterus, nuncupata vocabulo, per quam idem S. hostem humani generis in eadem urbe visibilibus ignium debacchantem exterminans adhuc in carne vivens orationibus expulit, illic eosdem pretiosos artus deponunt, & ipsius miraculi memoriam digna devotione & canticis spiritualibus agunt. Ad cujus facti memoriale ibidem basilica moderno est constructa tempore, quam quidam servus Dei, Constantius nomine, suis impensis eleganter composuit, & Dei famulos ad ejus obsequium quot potuit, dum viveret aggregavit, & in honore sanctæ Mariæ Magdalenæ sanctique Remigii consecrari fecit.

Disponitur Ecclesiæ dedicatio.

Dum itaque agitur illa circuitio extra civitatis mœnia, domnus Papa convocatis Episcopis intra dedicandi monasterii abdita singulis singula ad consecrandum delegavit altaria: Rhemensem vero Archiepiscopum cum Lexoviensi Episcopo ternam circuitionem cum crucibus & Sanctorum reliquiis, secundum Ecclesiasticum ordinem, exterius constituit agere, ibique consecrationis officium adimplere: ipse vero cum sibi necessariis remanens interius divini tabernaculi sanctificationem strenue diligenterque exequitur. Postquam igitur eo ventum est, ubi secundum orthodoxorum Patrum decreta pignora Sanctorum, & sacra quæque debent intra dedicatam Ecclesiam recipi, præfati canonici (ut dictum est) deportato corpore beati Remigii per gyrum urbis & castelli, eique adjacentis municipii, pervenerant cum eo usque ad portas monasterii, ubi tot millium excreverat frequentia, ut præ eorum densitate eidem glorioso Patri domum sibi præparatam introeundi intercluderetur licentia. Ipse namque Papa easdem januas vetuerat reserari, ne impetus cum eodem Sancto irruentium & sibi discrimini, & impedimento cœptæ dedicationis foret consummationi. Quocirca aliquod diverticulum, quo valeat intromitti, perquiritur, tandemque vix a turbarum inquietudine abstractus per

PAGIUS *Synodus apud S. Remei; cui aderant Leo Papa & Archiepiscopus de Burgundia* (nempe Lugdunensis, ut diserte in eodem Itinerario legitur) *& Archiepiscopus de Bysincun* (nempe Vesontionensis, ut ibidem habetur) *& Archiepiscopus de Remis, multique adhuc alii viri prudentes, Clerici ac laici. Eo Eadwardus Rex* (Angliæ nempe, Confessor appellatus) *mit-*

per fenestram, quæ est super sanctæ Trinitatis Oratorium, demittitur, quem domnus Apostolicus cum maxima devotione, & canticis spiritualibus receptum non ad præsens in propria loco reposuit, sed super principale altare, quod in honore Apostolorum Petri & Pauli, Clementisque & Christophori martyrum, & B. Remigii consecrarat, collocavit. Et cujus rei gratia hoc facere decreverit, dignam memoria rationis sententiam subintulit, videlicet, ut evidens & conspicuus omnium appareret oculis in celebranda Synodo, in qua si quis erroneus aliquid frivolum, vel Ecclesiasticæ religioni adversum asserere præsumeret, erga hunc vir Dei illius virtutis potentiam per sui corporis præsentiam exhiberet, quam adhuc in mundo vivens erga Arrianum hæreticum exhibuit, qui in conventu Episcoporum Catholicæ Fidei lucem nebulosi dogmatis umbra obnubilare molienti, ad adventum suum divina virtute officium vocis extorsit: sed paulo post eum humili satisfactione reatum suum agnoscentem animæ corporisque eumdem sanitate donatum ad filios adoptionis transtulit. Quæ perorantis Papæ intentio ex superno instinctu procedens effectu nullo modo caruit, velut hoc opusculum suo loco declarabit.

Hac ergo de causa sic locato beati Remigii corpore, universis agminibus Episcoporum, Abbatum, monachorum, clericorum per choros decentissime dispositis, Missarum solemnia idem Pontifex ex dedicationis celebravit festivitate, lecto Evangelio pulpitum conscendens exhortationis sermonem fecit ad circumstantem populum, qui plurimus monasterii (ut dictum est) foribus obseratis per fenestras irrumpendo sibi fecerat aditum. Ad quem multa ex ipsius templi sanctificatione contionatus utilia, diem illam celebrem esse præcepit per Rhemensis Episcopii confinia, anathematis pœna damnans omnes illos, qui ad eumdem locum hujus solemnitatis gratia per singulos annos confluentibus, vel inde redeuntibus alicujus impedimenti irrogarent incommoda. Constituit etiam, ut ad altare, quod (ut præfatum est) in honore Apostolorum Petri & Pauli, & Clementis, & Christophori martyrum, gloriosique Confessoris Remigii consecraverat, non indiscrete a quibusque, sicut hactenus sacrosancta mysteria agerentur, sed secundum morem Romanæ Ecclesiæ septem tantummodo sacerdotes, qui in illa Congregatione digniores haberentur, ad hoc officium deputarentur, soli Rhemensi Archiepiscopo, ipsiusque cœnobii Abbati ibidem Missas agendi potestate collata, & cui idem Abbas daret licentiam, certæ interdum rationis exigente gratia, nec non Clero Rhemensi bis in anno, feria videlicet secunda Paschalis festi & vigiliæ Ascensionis Dominicæ, quando solemnes illic stationes ex antiqua faciunt traditione. Hæc decreta ne aliquando irrita fierent antiquitate temporis, litteris mandari, easque signari sigillo suæ præcepit auctoritatis. Deinde memoratum populum secundum institutionis ejus verba publicam de peccatis suis confessionem agentem absolvit, explicitisque divinis officiis Apostolica benedictione sanctificans illum dimisit. Pontifices autem cœnobiorumque rectores & cæteros sacri ordinis ministros, qui ibi aderant, ad eumdem locum in crastino jussit reverti, ut cum illis haberet rationem, quam condixerat Synodi.

Disponitur consessus Synodi ab ipso Papa.

Die vero altera, quæ est quinta Nonas Octobris congregati sunt in memorata basilica Episcopi videlicet numero viginti, cum quinquaginta fere Abbatibus & aliis Ecclesiastici ordinis quampluribus, ubi statim vetus querela inter Rhemensis, ac Treverensis Archiepiscopi clericos est renovata, his astruentibus, quia Rhemensis Primas esset in Gallia; ideoque illi dispositio competeret synodica: e contra vero illi Archiepiscopo Treverensi eamdem dignitatem conabantur adscribere, primamque Sedem post Romanæ Ecclesiæ Præsulem in celebrando Concilio acquirere. Domnus autem Papa non arbitrans opportunum tempus, quo his rationibus imponi valeret congruus finis, scilicet potius metuens hujusmodi controversiam prorumpere ad scandalum contentionis, in modum coronæ sedilia Episcoporum disponi, & in medio eorum suæ sedis suggestum præcepit locari, cujus ordinationis modum ex arbitrio Rhemensis Archipræsulis sanxit administrari. Qui convocatis Archidiaconis & quibusque Clericis præcipuis, cum eorum consilio in modum (ut dictum est) coronæ pontificum sedilia, & in medio ejus Apostolicæ Sedis apparari fecit insignia. His ita dispositis, domnus Papa sacerdotalibus quasi ad celebrandam Missam infulis redimitus processit ex Oratorio sanctæ Trinitatis cum Cruce & Evangelii libro, antecedentibus eum sacri ordinis ministris, sicque aliis earum eo procedentes ante sanctum altare, ex integro cantaverunt antiphonam, Exa-

PAGIUS *tebat Dudocum Episcopum*, (Bathoniensem, de quo plura Wartonus in Anglia Sacra part. I. pag. 558.) *& VVulfricum Abbatem Sancti Augustini, & Ælfwinum Abbatem, ut Regem certiorem facerent, quid ibi de Religione Christiana decerneretur.* Idem ac Chronographus Saxo fere habet Rodulphus de Diceto pag. 475.

XII. Præter Concilium Remense celebravit etiam Mo-

Exaudi nos Domine. Qua expleta cum psalmo, & gloria, Archiepiscopus Treverensis Litaniam fecit, eaque finita conventum diaconus, ut ad Deum preces effunderet, admonuit, & sic tempori congruentem domno Apostolico orationem dicente, lectum est Evangelium: Dixit Simoni Petro Jesus: Si peccaverit in te frater tuus. Post hæc consederunt omnes ordine, quo Rhemensis Archipræsul disposuit. Domnus quidem Papa in medio (ut dictum est) chori verso vultu ad sepulcrum beati Remigii, ante oculos autem ejus ad orientalem plagam Rhemensis in dextera, Treverensis vero in parte sedit sinistra. Post Remensem deinde secundum, subnotatum ordinem resederunt Beroldus Suessionensis, Trogo Morinensis, Frollandus Silvanectensis, Adalbero Metensis: ad meridianam autem plagam Aylcardus Archiepiscopus Lugdunensis, Hugo Lingonensis, Josfridus Constantiensis, Ivo Sagiensis, Herbertus Lisojensis, Hugo Bajogarensis, Hugo Auringensis, Theodericus Virdunensis: Ad septentrionalem vero plagam Hugo Archiepiscopus Vesontionensis, Hugo Nivernensis, Eusebius Andegavensis, Pudicus Namnetensis Episcopus Anglorum & Joannes Portuensis. Post quorum terga in modum similiter coronæ resederunt Abbates hoc ordine: domnus scilicet Abbas sancti Remigii Herimarus, domnus Hugo Cluniacensis, Sigefridus Gorziensis, Folco Corbejensis, Rotbertus Pommiensis, Rainoldus S. Medardi, Girainus sancti Richarii, Gotfridus Verzelliacensis, Arnoldus Pultariensis, Rudolphus Mosomensis, Oylardus Catalannensis, Milo Dernensis, Nozgaudus Altivillarensis, Albertus S. Theoderici, Stephanus sancti Urbani, Vulvricus sancti Augustini Cantuariensis, Aluvinus sancti Benedicti de terra Anglorum. Deinde cæteri, qui (ut superius relatum est) simul fuerunt numero fere quinquaginta.

De his quæ in Synodo tractanda essent.

Quibus ita residentibus, imperato silentio ex præcepto domni Papæ, surrexit Petrus sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconus expedito sermone proponens, de quibus in eadem Synodo sermo esset habendus, de multis videlicet illicitis, quæ contra canonum instituta in Gallicis finibus exercebantur, idest de simoniaca hæresi, de ministeriis Ecclesiasticis, & altaribus, quæ a laicis tenebantur; de pravis consuetudinibus, quæ ab eis in atriis Ecclesiarum accipiebantur; de incestis conjugiis, & eis qui legitimas relinquentes uxores, adulterinis earum nuptiis implicabantur; de monachis & clericis a sancto proposito & habitu recedentibus; item de clericis mundialis militiæ studentibus; de rapinis, pauperumque injustis captionibus; de Sodomitico vitio, & quibusdam hæresibus, quæ in eisdem pullulaverant partibus. Quibus propositis, admonuit omnes qui aderant, ut inde secum prudenti deliberatione tractarent, consiliumque cum opportuno adjutorio domno Papæ præberent, quomodo hæc zizania divinæ segetis semen suffocantia extirpari valerent. Post hæc ad Episcopos sermone converso, commonuit illos sub anathemate Apostolicæ auctoritatis, ut si quis eorum ad sacros ordines per simoniacam hæresim pervenisset, vel præmio quemlibet ad eamdem dignitatem promovisset, publica confessione patefaceret.

Incipit judicium a domno Dei in prima sessione.

Primus ergo Treverensis Archiepiscopus ad hæc verba surrexit, seque nec aliquid dedisse vel promisisse pro adepto Episcopatu, neque alicui sacros ordines vendidisse respondit. Deinde Lugdunensis & Vesontionensis surgentes ab hujusmodi culpa professi sunt esse immunes. Tunc præfatus diaconus ad Rhemensem Archiepiscopum se convertit, & quid de his, ex quibus a cæteris facta fuerat purgatio, diceret, requisivit. At ille surgens inducias petiit usque in crastinum, dicens se velle privatim loqui ad domnum Apostolicum. Cumque datæ fuissent, cæteri omnes surrexerunt in ordine secundum verba priorum, purgantes se ab hujusmodi suspicione, quatuor tantummodo exceptis, Lingonensi videlicet, Nivernensi, Constantiensi, Namnetensi, quorum causa eo die ad discutiendum relicta, diaconus sermonis cursum ad Abbates qui aderant, vertit, eosque, ne forte & ipsi in ovile Dominicum aliunde non per ostium introissent, confiteri admonuit. Primus sancti Remigii Abbas Herimarus surrexit, seque ab hujusmodi culpa congrua responsione purgavit. Deinde domnus Hugo Cluniacensis subsecutus hanc purgationis suæ rationem subintulit, dicens: Pro adipiscendo Abbatia bo-

PAGIUS *Concilium Moguntinum.*

Moguntinum, cujus mentionem facit Hermannus Contractus in Chron. & perperam differt in annum sequentem, [1] cum in Synodo Remensi Gozfridus Andegavensis vocetur ad Synodum futuram Moguntiæ. Wibertus in Vita Sancti Leonis lib. 2. cap. 3. de Moguntino Concilio habet: *Hinc* (post consecratum nempe Martis Altare Sancti Arnulphi) *generale apud Maguntium*

NOTÆ [1] H*Ermannus Contractus perperam differt in annum sequentem &c.* Male; nam Hermannus Concilium istud collocat anno 1049. ante VI. Kal. Decembris. MANSI

honore, Deo teste, nihil dedi vel promisi, quod quidem caro voluit, sed mens & ratio repugnavit. Post hunc se quidam congrue excusare studuerunt, alii vero nihil respondentes reatum suum occulere, quam patefacere maluerunt. Tunc Lingonensis Episcopus surgens, super Abbate Pultariensi diœcesaneo suo plurimum est conquestus, quod videlicet, in fatore luxuriæ vivens pluribus flagitiis inserviebat, beato quoque Petro, ejusque Vicario, Romanæ scilicet Ecclesiæ Pontifici, cujus Abbatia illa erat, debitum censum quotannis persolvere detrectaverat, & eadem excommunicatus, Missarum sacramenta celebrare præsumpserat, excommunicationique adhuc subjacens eidem Synodo intererat. Qui discussus, nec ab objectis se valens purgare criminibus, ab honoris sui est dignitate depositus. His ita definitis, edictum est sub anathemate auctoritatis Apostolicæ, ut si quis assidentium quempiam universalis Ecclesiæ Primatem, præter Romanæ Sedis Antistitem esse assereret, ibidem publica satisfactione patefaceret. Cumque ad hæc universi reticerent, lectis sententiis super hac re olim promulgatis ab orthodoxis Patribus, declaratum est, quod solus Romanæ Sedis Pontifex universalis Ecclesiæ Primus esset & Apostolicus. Post hæc domnus Papa sub excommunicatione prohibuit, ne quis absque sui licentia recederet, antequam tertia lux consummaretur in celebratione Concilii; sicque jam nocte propinquante conventum dimisit.

Secunda Sessio.

Sequenti autem die ad memoratam basilicam cum Abbatibus & Clero convenientibus Episcopis, domnus Papa cum quibusdam eorum secessit in Oratorium sanctæ Trinitatis, ubi dum cum eo confessionis suæ privatum colloquium Rhemensis habuisset Archiepiscopus, & de Ecclesiasticæ religionis profectu tractatum esset, dentias eo ordine, quo & transacta die, Apostolicus inde processit dictaque antiphona, & Litania facta a Treverensi Archiepræsule, Evangelium, Omnis arbor bona, diaconus legit universis. Deinde suo loco residentibus, Rhemensem Archiepiscopum, ut de simoniaca hæresi, de qua hesternæ obtinuerat inducias, rationem redderet, præfatus monuit Cancellarius, impetens eum etiam de aliis, quæ se fama vulgante comperisse asserebat, criminibus. Ad hæc Archiepiscopus surgens, ut sibi consiliandi facultas concederetur, expetiit. Qua impetrata, Vesontionensem, Suessionensem, Andegavensem, Nivernensem, Silvanectensem, Morinensem Episcopos convocans, cum eis mysterium habuit consilii sui, indeque reversus causam suam ut Silvanectensis peroraret, a domno Papa obtinuit. Surgens autem Episcopus Silvanectensis, eumdem Archiepiscopum respondit non esse reum simoniacæ hæresis. His auditis Apostolicus præcepit, ut hæc ita esse sacramento comprobaret Archiepiscopus: mandans etiam recitari sententiam, qua Maximum Salonitanum Episcopum ex simili culpa notatum per modo se inde purgare beatus Papa sanxit Gregorius. At ille canonicas inducias inde postulavit, seque post earum expletionem, quod ratio purgationis posceret, peracturam spopondit. Quibus ei concessis, statutum est, ut medio Aprili mense Concilio, quod Romæ celebrandum erat interesset. Cætera vero quæ ei objecta sunt, quia legitimi accusatores videbantur delatione carere, decretum est ad præsens indiscussa remanere.

Sic igitur hujusmodi definito negotio, super Abbatia Dervensi domnus Papa conquestus est, quæ a Tullensi subtracta fuerat Episcopio, & hanc ad ipsius pertinere Ecclesiæ possessionem, per privilegiorum, quæ inde habebat, demonstravit recitationem. E contra Rhemensis Archiepi-

PAGIUS

tiam Concilium habuit, in quo Spirensis Præsul Sibicho criminali reatu accusatus, voluit se expurgare terrifico sacramento Dominici Corporis: sed, ut fertur, maxilla ejus mansit tenta paralysi, quandiu præsentis vitæ spatium duxit. Præterea actum in Concilio Moguntino de Sancto Servatio Episcopo Tungrensi seu Leodiensi, & quid definitum fuerit, narravimus anno CCCC.

XIII. Porro Wibertus lib. 2. cap. 3. ait, Sanctum Leonem apud Coloniam ab Herimanno Archiepiscopo susceptum esse, [1] additque: *Dedit ei officium Cancellarii sanctæ Romanæ sedis ejusque successoribus, tribuens illi Ecclesiam Sancti Joannis ante portam Latinam.* Rasponus Cardinalis in Basilica Lateranensi, ad annum MLI. notat, Leone IX. & Victore II. sedentibus primum omnium, qui sanctæ Apostolicæ Sedis *Archicancellarium* se subscripserit, fuisse *Hermannum* Coloniensem Archiepiscopum; quod antea animadvertisse Bernardum a Mallinckrot in Tract. de Archicancellariis Sacr. Imperii cap.

Colonienses Archiepiscopi a S. Leone Archicancellarii S. R. E. dicti.

NOTÆ [1] IN peregrinatione quam hoc anno per Galliam & Germaniam S. Leo obivit, Coloniam pariter venit, quod etiam a Pagio ex Wippone adnotatum est. Tempus quod a nemine indicetur, hic a nobis supplendum est, exhibeturque in Diplomate pro monasterio Murbacensi dato ab Henrico Imperatore hoc anno *Indict.* II. Imperii *III. die III. Non. Julii*. Illud enim dedisse se profitetur rogante *Apostolico Domino Papa Leone qui tunc temporis ubi istud factum est nobiscum fuerat Colonia*. Colloquium istud Henrici cum Leone ex uno hoc diplomate rescitur. Extat diploma hoc in Continuatione Spicilegii Ludevigiani pag. 967. MANSI

piscopus Abbatiam illam respondit sui juris potius esse, & hoc antiquioribus privilegiis Ecclesiæ suæ se testificari valere. Papa vero, quia in præsenti non erant eadem scripta, ex quorum lectione valeret hæc controversia finiri, jussit ea cæterum in archivio Rhemensis Ecclesiæ perquisita incrastino in medium afferri. Tunc Turonenses clerici per Lugdunensem Archiep. querelam intulerunt super Dolensi Episcopo Britanniæ, qui secum septem suffraganeis a Turonensi Archiepiscopo subtraxerat, sibique Archipræsulis nomen contra fas vendicaverat. Qui statim ex auctoritate Apostolica vocatus est ad Concilium, quod (ut præfatum est) medio mense Aprili Romæ erat celebrandum, ut ibi rationis hujus agitaretur judicium.

Lingonensis Episc. accusatur.

Post hæc memoratus diaconus in Episcopum Lingonensem invehitur, eumque Episcopalem dignitatem per simoniacam hæresim obtinuisse, sacros ordines vendidisse, bellica arma contra fas ferendo homicidia perpetrasse, alieni matrimonii jura violasse, in clericos suos tyrannidem exercuisse, Sodomitico flagitio pollutum esse criminatur. Quibus verbis fidem præbebant plurimi delatores qui aderant, inter quos quidam clericus asseruit, quod sibi adhuc laico conjugem suam violenter abstulerat, & post perpetratum cum ea adulterium monacham fecerat. Affuit & presbyter quidam, se ab eodem Episcopo conquerens captum, & satellitum ejus fuisse potestati traditum, qui eum multis suppliciis excruciantes, quod scelestius est, clavis acutissimis genitalia ejus confixerant, talique violentia ab eo decem libras denariorum extorserant. His auditis, Episcopus consiliandi licentiam petit: qua impetrata, Archiepiscopos Vesontionensem, & Lugdunensem accersit, eisque credens arcanum consilii sui petit, ut sibi sint causidici. Sed qui cum tantis flagitiis foret implicitus, in oculis alterius magis, quam in suis trabem videns, fratrem quamvis culpabilem in hesterno Synodo criminatus fuerat, ejusque ad damnationem & ipse merito damnandus aspiraverat, non solum se ab objectis nequit excusare criminibus, sed etiam ejus causidico, ne ad sui defensionem quidquam proferre valeat, lingua motus adimitur divinitus. Vesontionensis quippe Episcopus, dum susceptum ejus negotium perorare, & ad excusationem criminosi incongrua quædam decerneret proponere, insperato sibi suffragium vocis divino sensit denegari numine. Proculdubio magnus pater Remigius ob hoc ipsum (ut prædictum est) ante conspectum Synodi expositus a beatæ Fidei Papa, etiam hic ejusdem virtutes enituit potentia, qua olim, dum adhuc peregrinaretur in terris, Arriani illius eximinivit molimina. Tunc enim hæreticum adversus Catholicam Fidem blasphemias deliberantem garrire, ne conata perageret, sed potius resipiscendo fidelis fieret, silentio condemnavit: nunc autem virum licet fidelem, ne sceleratum defendendo delinqueret, usu loquendi privavit. Et revera divinæ sublimitatis incomprehensibilis virtus in utroque facto mirabiliter enituit, quæ & ibi gloriosæ animæ licet adhuc carnis septa tantum potestatis contulit, & quanta eam jam beatificaverit gloria, nunc, circa ejus exanime corpus patienter ostendit. Postquam ergo præfatus Vesontionensis Episcopus a suo conatu tali miraculo se prohiberi cognovit, Lugdunensi, ut sui vice fratris causam peroraret, innuit. Qui surgens ait, eumdem Lingonensem Episcopum confiteri, quod sacros ordines vendiderit, & memoratum pecuniam ab illo presbytero extorserit, sed suppliciis, quibus asserebat eum excruciari, non fecerit: cætera vero, quæ sibi fuerant objecta hunc penitus denegare asseruit. His dictis, domnus Papa videns eadem die non posse ad plenum hujusmodi negotium ventilari, jam enim nox instabat, quid in canonibus de sacrorum ordinum venditoribus sit decretum, jussit tantummodo recitari, lectaque sententia ad præceptum ejus ex Concilio Chalcedonensi, capitulo videlicet secundo, soluta est Synodus, dilato usque in crastinum hujus rationis judicio.

Tertia sessio.

Mane autem facto iterum ad eumdem locum Episcopi convenere cum Abbatibus & cæteris Ecclesiæ ordinibus: ad quos domno Papa procedente non est cantata antiphona, Exaudi nos Domine, sicut heri, & nudiustertius; sed ad ejus adven-

PAGIUS cap. 5. observat Ciampinus in Catalogo *S. Romanæ Ecclesiæ Bibliothecariorum* pag. 40. & seq. ubi exhibet subscriptiones variorum Diplomatum Leonis IX. anno MLI. & duobus sequentibus datorum, in quibus *Herimannus* semper dicitur *S. A. S. Archicancellarius & Coloniensis Archiep.* quod quidem certum; sed hoc Leonis IX. Privilegium Archiepiscopis Coloniensibus primum hoc anno concessum, ut ex mox dictis liquet. Rediit hoc anno S. Leo in Italiam: Nam, ut Hermannus Contractus habet: *Natalem Domini Veronæ coluit*, quæ verba de Natali Domini præsentis anni intelligenda; cum hic Chronographus anno ML. indicet se narrare quæ magna ex parte ad hunc annum pertinent, uti Baronius num. XVI. & seq. optime explicat.

XIV. *Humbertum postea Cardinalem S. Leo nondum Papa Tulle Romam duxit.*

Quoad *Humbertum* Virum hac ætate celeberrimum a Sancto Leone postea Cardinalem creatum, quem idem Leo ex Galliis in Italiam secum duxit, & *ad prædicandum Siculis verbum Dei Archiepiscopum ordinavit* ut inquit Lanfrancus in Comment. adversus Berengarium, Humbertus, inquam, hoc anno a S. Leone Ro-

mam

ventum Clerus devotissime cecinit hymnum: Veni Creator Spiritus. Quo completo cum antiphona de sancto Remigio, Litania facta est a Vesontionensi Archiepiscopo, postquam de Spiritu sancto collectam dixit domnus Apostolicus. Sicque lectum est Evangelium: Ego sum pastor bonus. Cumque universi consueto resedissent ordine, supradictus Ecclesiæ Romanæ diaconus ait consequens esse, ut ubi hesterna Synodus fuerat terminata, ibi rationis sua iteraret initia, a Lingonensis videlicet causa. Qui reqnisitus, & a synodica examinatione se subduxisse repertus, ex parte Dei & beati Petri Apostolorum principis, ejusque Vicarii, qui præsens aderat, ab eodem diacono tertio est vocatus. Directi sunt etiam Episcopi Silvanectensis & Andegavensis ad illius hospitium, ut si forte eum ibi reperirent, revocarent ad Concilium. Qui dum impetrata accelerant peragere, ipsius Referendarii allocutio fit ad illos, qui nondum se a simoniaca hæresi debita purgaverant responsione.

Nivernensis Episcopus abdicat se sponte.

At Nivernensis Episcopus surgens, pro suo Episcopio plurimum pecuniæ confessus est a parentibus datum fuisse, se tamen ignorante, neque adepto nonnulla Ecclesiastica religioni contraria commisisse, unde se asserebat divina ultionis vindictam pertimescere. Ideoque si domno Papæ & præsenti conventui dignum videretur, idem officium velle dimittere potius, quam in ejus retentione animam suam perdere. Quæ ubi dixit, pastorale pedum ante pedes ipsius Apostolici posuit. Ille vero tanti viri flexus devotione, favente Synodo, eumdem, quod absque suo consensu eadem pecunia data fuerit, sacramento comprobare fecit, sicque illi per aliud pedum ministerium Episcopale reddidit.

Interea allatum est coram privilegium Rhemensis Ecclesiæ de Abbatia Raensi, ex cujus lectione comprobatum est, eam pertinere ad jus Rhemensis Archiepiscopi. Redeuntes denique qui missi fuerant ad revocandum Lingonensem Episcopum, nuntiaverunt eum facinorum suorum metuentem discussionem, fuga arripuisse præsidium. Tunc ex præcepto ipsius Papæ lecta sunt sententia super hujuscemodi re promulgatæ ab orthodoxis Patribus, sicque universi Concilii judicio excommunicationis est pœna damnatus.

Lingonensis Episcopus condemnatus.

Quod audiens Archiepiscopus Vesontionensis, surrexit, & quomodo eumdem reum excusare nitens, ex divina virtute per B. Remigii merita silentio condemnatus sit patefecit, coram eodem conventu satis devote veniam petens, quod ejusdem miraculi novitatem eo usque negligenter celarit. Hic ex pia devotione & alacritate cordis domnus Papa in lacrymas compunctus sic ait: adhuc vivit B. Remigius. Tunc ex præcepto ejus omnes surrexerant, & cum se ante ejusdem Sancti sepulcrum prostrati antiphonam sancti Remigii ex integro devotissime cecinerunt.

Post hæc surgens Constantiniensis Episcopus, confessus est se ignorante a quodam fratre suo emptum sibi Episcopium fuisse: quod cum rescisset, ne contra fas ordinationem illam susciperet, voluisse aufugere, sed ab eodem violenter captum Episcopali contra voluntatem suam esse dignitate donatum. Quod sacramento comprobare jussus, nec renuens, sic judicatus est simoniaca hæresis non incurrisse facinus. Accedens denique Namnetensis confessus est, genitorem suum Episcopum fuisse suæ civitatis; & in ejus vita donum Episcopi se percepisse, mortuoque illi subrogatum per largitionem pecuniæ. Quapropter judicio Synodi sublato anulo & pastorali pedo, privatus est pontificali ministerio, condonato ei interveniantibus Episcopis tantummodo presbyteratus officio.

De plurium Episcoporum damnatione.

Horum igitur causa tali modo terminata, commonuit domnus Papa Archiepiscopos qui erant in præsentia, ut si quem Suffraganeorum suorum simoniacæ pestis esse reum scirent, coram omnibus notificare non renuerent. Quibus id omnino se scire denegantibus, habitus est sermo de Episcopis, qui invitati ad eamdem Synodum venire noluerant, nec aliquod inde suæ excusationis scriptum transmiserant illo. Unde competentibus ad hæc Patrum veritatis sententiis, pœna damnati sunt excommunicationis cum omnibus illis, qui ipsius Papæ formidantes adventum, hac de

PAGIUS

mam ductus. Mabillonius enim Sæc. V. Benedict. pag. 894. & seq. refert literas Canonizationis *Sancti Gerardi* Episcopi Tullensis anno sequenti Romæ peractæ, mense Maio illius anni datas, in quibus inter Episcopos & Abbates, qui illi Canonizationi interfuere, subscriptus reperitur *Humbertus Siciliensis Archiepiscopus*. Quare hoc anno Sanctus Leo eumdem Humbertum e Galliis Romam secum duxerat, falliturque Henschenius ad diem XIX. April. in Commentario ad Vitam Sancti Leonis IX. num. XVI. ubi scribit, *sanctum Leonem*, qui post mensem Septembrem anni ML. Tullum rediit, in secundo illo Romam reditu secum *Humbertum* in Italiam duxisse; cum mense Maio ejusdem anni hunc jam Romæ fuisse laudatæ literæ demonstrent. Præterea perperam ait, Sanctum Leonem secum illum duxisse ex Monasterio Sancti Mansueti extra Urbis Tullensis mœnia sito: *Humbertus* enim Abbas tunc erat Monasterii Mediani in Diœcesi Tullensi, ac intra montium Vosegi claustra positi, & a Sancto Hildulpho Archiep. Trevirensi ædificati, ut docet Auctor Chronici Senoniensis lib. 2. cap. 18. qui ait, *Humbertum Abbatem Medioni monasterii anno MXLIV. varias Laudes, quæ Responsoria dicuntur*, rithmice a se compositas Brunoni Episcopo Tullensi

Digitized by Google

de re profecti erant in expeditionem Regie. Nominatim vero Senonensis Archiepiscopus, Bellovacensis, & Ambianensis Episcopus, sed & Abbas sancti Medardi, quia absque licentia recesserat a conventu Concilii. Excommunicatus est etiam sancti Jacobi Archiepiscopus Galliciensis, quia contra fas sibi vendicaret culmen Apostolici nominis. Post hæc petentibus eis, qui sanctæ religionis amatores ibi aderant, plurima sanctorum Patrum decreta, quæ jam per incuriam pro nihilo habebantur, præcepto suæ auctoritatis renovavit, & multa quæ in Gallicana Ecclesia exercebantur illicita, ne fierent ulterius, sub anathemate prohibuit, videlicet:

Canones renovati.

Ne quis sine electione Cleri & populi ad regimen Ecclesiasticum proveheretur.

Ne quis sacros ordines, aut ministeria Ecclesiastica, vel altaria emeret, aut venderet: & si quis clericorum quidlibet eorum emisset, ut cum digna satisfactione suo Episcopo redderet.

Ne quis laicorum Ecclesiasticum ministerium vel altaria teneret, nec Episcoporum quis iis consentiret.

Ne quis in atriis Ecclesiarum præter Episcopum & ejus ministrum quaslibet consuetudines exigere præsumeret.

Ne quis pro sepultura, vel baptismo, sive pro Eucharistia, aut infirmorum visitatione quidquam exigeret.

Ne quis clericorum arma militaria gestaret, aut mundanæ militiæ deserviret.

Ne quis clericus vel laicus usuras exerceret.

Ne quis monachus, vel clericus a suo gradu apostataret.

Ne quis cum aliquibus sacri ordinis iter agentibus violentiam ullam inferre auderet.

Ne quis pauperes homines rapinis vel captionibus vexaret.

Ne quis incestuosæ conjunctioni se copularet.

Ne quis legitima uxore derelicta aliam duceret.

Et quia novi hæretici in Gallicanis partibus emerserant eos excommunicavit, illis additis qui ab eis aliquod munus vel servitium acciperent, aut quodlibet defensionis patrocinium illis impenderent.

Pari modo damnavit & Sodomitas.

Excommunicavit etiam Comites Engelrai & Eustacium propter incestum, & Hugonem de Braina, quia legitimam uxorem dimiserat, & aliam sibi in matrimonio sociaverat. Interdixit & Balduino comiti Flandrensi, ne filiam suam Vuillelmo Northmanno nuptui daret, & illi, ne eam acciperet. Vocavit etiam Comitem Tetbaldum, quoniam suam dimiserat uxorem.

Excommunicati Principes.

Vocavit & Gozfridum Andegavensem usque ad Synodum futuram Moguntiæ, ibi excommunicandum, nisi relaxaret quem captum tenebat dominum Gervasium, qui tunc erat Præsul sedis Cenomanicæ: postea vero ob ejusdem tyranni potestate exemptus, Vuidone Archiepiscopo defuncto, a Rege Francorum Henrico subrogatus est ad regimen Rhemensis Ecclesiæ.

Excommunicavit denique illos, de quibus proclamationem fecerant Compendienses clerici, propter quorum injustitiam illuc detulerant corpus sancti martyris Cornelii. Eos quoque, qui ab eadem Synodo redeuntibus aliquid inferrent impedimenti.

Privilegium autem quod fecerat sancto Remigio, ibidem in conspectu omnium recitatum confirmavit, & constituit omni tempore, sicut scriptum continebatur, inviolabiliter conservari, sicque benedictione data Concilium solvit.

Hujusmodi ergo ordine beati patris Remigii devotus Romanæ Sedis Pontifex quartam celebravit translationem, & feliciter sexto Nonas Octobris consummavit divinæ domus sanctificationem; quam etiam (ut declaratum est) trium dierum continuatione, insignivit, celebratione Synodi, millesimo & quadragesimonono anno felicissimæ Incarn. Domini nostri JESU Christi. Quapropter, ut deliberaverat, ex divina dispositione compos effectus desiderii sui, die subsequenti post expletionem synodicam, venit in capitulum Fratrum, seque eis innotuit suum velle accelerare reditum. Unde spiritualibus illos demulcens colloquiis, societatem eorum & devote petiit & accepit suamque eis humiliter petentibus ipse largitus est & prostratus ad publicam confessionem absolvit, & ex ordine omnes deosculatos Apostolica benedictione sanctificavit.

Societatem Monach. petit Papa & accepit.

Post hæc egressus, Episcopos, & Abbates, cæterosque ecclesiastici ordinis, qui nondum recesserant, convocavit, & cum eis Ecclesiam ingressus, Missarum solemnia

PAGIUS

lensi in ejus Ecclesia decantandas tradidisse, indeque *quinque annis elapsis*, Brunonem communi consilio Papam electum, ac Romam proficiscentem *per partes illas transeundo*, *Oratorium Sancti Joannis Baptistæ ad portam Mediani-Monasterii* consecrasse X. Non. Apsil. subditque: *Humbertum quoque Mediani-Monasterii Abbatem secum ducens, Archiepiscopum Sicilio ordinavit, deinde Romæ Cardinalem ad vices suas supplendas secum morari præcepit*, ubi quidem Chronographus iste in die & mense consecrationis Oratorii Sancti Joannis Baptistæ manifeste hallucinatur; cum Leo IX. antea Bruno appellatus, mense Decembri superioris anni Romam profectus sit, illucque circa initium mensis Februarii pervenerit, ut mox

omnia celebrari fecit. Quibus expletis, ad Sancti sepulcrum, quod (ut dictum est) super altare B. Christophori post basilicæ dedicationem collocaverat, cum humili devotione accessit: ibique oratione completa, illud devote suppositis humeris inde extulit, & in statione sibi decenter apparata, cum divinis laudibus reposuit. Ubi iterum atque iterum cum lacrymis se prosterneret, tandem in viam suam exiit, & usque ad castelli aditum comitatus cum canticis spiritualibus a Fratribus & numeroso conventu populi, omnibus valedicens recessit.

Iterum Papa supponis humeros sacræ sarcinæ.

Accedens autem, inde ad sui laboris recompensationem retulit fructum magnæ mercedis, in arcano scilicet devoti pectoris ignem præcipuæ dilectionis, quo ab illo tempore erga eumdem gloriosum patrem Remigium magnopere dignoscitur flagrasse, ut idem ipse fatetur in quadam epistola directa postmodum Episcopis Franciæ, quam suo loco in subsequentibus curabimus ponere.

Ex qua gratia etiam alterius gratiæ adeptus est emolumentum, cum ei divina virtus de quibusdam, qui ei impedimentum advenienti in Gallias conati erant inferre, ultionem præstitit per ipsius Sancti, cui fuerat famulatus, meritum. Nam ut multos prætermittamus, qui illi fuere contrarii, Gebuinus Laudunensis Episcopus, & Hugo de Braina castello, qui inter ejus derogatores quasi signiferi extiterunt, eodem anno ignominiosa morte vitam finierunt. Ille enim, quia exitialem tribuam, ut Apostolicam devitaret præsentiam, Regi suggessit, & hanc maxima parte Cleri sui devote expetente, ipse a sua sede longe aufugit, nec Dominici corporis viatico a malitia sua sanctificatus, nec ab eodem Clero suo consolatione visitationis in extremis refocillatus, divino judicio extra fines Episcopii sui solus obiit quasi peregrinus. Alter vero, quia caput Ministri Christi se abscissurum fuerat minitatus, ore sacrilego, quo impia verba protulerat, hostilis gladii abscissione est mutilatus.

Divina secuta est ultio hostes S. Leonis Pap.

*Dignum est ad * posterum memoriam aliud miraculum supradictis addere, quod divina potentia in manibus hujus Pontificis operata est, ex ea qua erga patronum nostrum flagrabat devotione. † Anno enim secundo post expletionem eorum, quæ præmissa sunt, cum Romæ moraretur, casu accidente per pincernæ incuriam vas illud fractum est, quod sibi datum esse a præfato Abbate Herimaro in primordiis hujus opusculi memoratum est. Quod ubi pro certo agnovit, aliquantum graviter tulit. Licet enim multa haberet pluris pretii, præ cæteris tamen illud diligebat, quia in initio Apostolatus sui ex parte sancti Remigii sibi missum offerebat, ideoque ad bibendum supra cætera quæ erant in obsequio ejus, illi delectabilius esse solebat. Dum ergo cum spiritualibus quibusdam viris, qui ei præsentes erant, placido (ut semper erat) vultu de eodem damno conquereretur, & aurifex peritus reficiendi hujusmodi fracturam ab eo perquiri præciperetur: quidam eorum alludentes seria & alacri responsione dixerunt, quod Sanctus hic, in cujus illud tantopere amplectebatur devotione, tanti esset apud Dominum meriti, ut ei idem vas integrum sua reformaret intercessione. At ille nihil inde se diffidere cum spirituali jocunditate respondens, ejusque virtutes multiplici sermone exaggerans; vas fractum sibi deferri præcepit. Quo delato, avulsam inde particulam suo loco reposuit, & quasi aurifici ad reficiendum reservaretur, signum tamen Crucis (ut fertur) ei cante imprimens, recondi jussit. Quod in crastino velut causa reficiendi coram delatum, ita operatione divina integrum est inventum, ut nullum in eo fracturæ posset reperiri vestigium. Hoc itaque videns venerabilis Papa, Dei omnipotentiam collaudavit, & hujus miraculi novitatem meritis beati Remigii adscripsit, per cujus interventum, fidei ejus efficacia id obtinere meruit. Ne autem ex hac relatione arguamur mendacii, ideoque frivolum habeatur hujus scripti memoriale, proferimus tres idoneos testes, quorum indicio id nobis postmodum contigit agnoscere, Hugonem videlicet Nivernensem Episcopum, & Hugonem Rhemensis Ecclesiæ diaconum, & quemdam clericum Aylenardi quondam Lugdunensis Archiepiscopi capellanum, nomine Benedictum. Quorum duo primi Concilio, ab eodem Papa, ut mons illi erat, quintodecimo die post Dominicam Resurrectionem Romæ habito interfuerunt, & quod retulimur, ab his qui præsentes viderunt, id vere factum esse didicerunt. Tertius vero cum domino suo præsens interfuit, & quod*

* al. posterorum.

† narratus idipsum brevius inferius ex Desiderio Abb. Cassin. qui & Victor Papæ III.

PAGIUS mox diximus; sed quoad *Humbertum*, non dubium, quin Abbas Mediani-Monasterii fuerit. Baronius itaque, qui recte hoc anno n. XXVIII. asserit, Sanctum Leonem secum Romam duxisse *Humbertum*, in eo labitur, quod asserat, id accidisse, postquam *Sanctus Leo* Pontifex Romæ creatus in Gallias venisset, & Romam sub hujus anni finem reverteretur: nam nondum Pontifex Romanus erat, quando tantum Virum Romam secum ire voluit. Labbeus in Dissert. de Script. Ecclesiast. aliique passim *Humbertum* Monasterii Sancti Mansueti Monachum etiam faciunt, sed nullo teste.

XV. *Leo IX. Metis Ecclesiam S. Arnulphi consecrat.*

Prætermiseram notare Sanctum *Leonem* Remis Metas esse profectum, consecrasse Basilicam Sancti Arnulphi, & Responsoria composuisse *de Sancto Gorgonio Martyre*, antequam Moguntiæ Concilium celebraret. Id enim docet

quod videndo comperit, nobis post aliquot annos sciscitantibus indicavit.

Vir denique venerabilis sæpedictum Apostolum nostrum ea magis fervent excolens dilectione, eumque summopere desiderans honorare, & illius monasterium sua auctoritate nobilitare: epistolam ejus laude refertam direxit sanctæ Ecclesiæ filiis in Francia constitutis, qua decrevit apud eos haberi celebrem ipsius Sancti festivitatem, quæ recolitur Kalendis Octobris. Plurima etiam ad Ecclesiasticam utilitatem pertinentia, quæ in præfata Synodo in ejus basilica habita tractaverat, jussit apud eos capitulatim digeri, & inter orthodoxos canones numerari. Cujus epistolæ textum, quia ordo narrationis videtur exigere, huic operi dignum judicavimus inserere. Ejus vero exemplar hujusmodi est:

S. Leonis Papæ IX. Epistola ad Francos.

Leo Episcopus servus servorum Dei fratribus & filiis Catholicis per universum regnum Francorum constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem.

*Compertum charitati vestræ credimus, quod post consecrationem nostram, illam videlicet, qua benignitas Dei humilitatem nostram sanctæ Romanæ Ecclesiæ præesse voluit Germaniam, Galliamque visitavimus, ac Rhemorum urbem adeuntes, maximo voto, & summa devotione Ecclesiam beati Remigii (ut longe ante desideravimus) Deo annuente, & ejusdem sanctissimi viri patrocinantibus meritis, cum magna gloria dedicavimus, atque post consecrationem Ecclesiæ in eadem Synodum celebrantes, plurima ad utilitatem Christianæ religionis necessaria consilia Coepiscoparum * suorum, assensu etiam & laude Cleri & populi, quorum innumera multitudo ad tantæ devotionis celebritatem confluxerat, statuenda confirmavimus. Quæ omnia capitulis digesta inter canones haberi præcipimus, & postea in omnibus Synodis quas habuimus, idipsum confirmare curavimus. Et quoniam beatissimum Remigium gentis Francorum prædicatorem & apostolum scimus, venerari & honorare illum, quem Dominus in terris & in cælo mirificavit, prout possumus, debemus, præsertim cum semper in nostra pectore tanto ipsius amor ferventius ardeat, quod pretiosissimum corpus ipsius sanctissimi viri propriis manibus transferentes in locum sibi præparatum, miraque pulchritudine exquisiti operis decoratum reposuimus. Unde vestram admonere volumus dilectionem, ut sicut nos in ejus obsequiis perpendistis gratulari, ita & vos causa nostri amoris, maximeque ex debito paterni honoris solemnitatem ejus, quæ est Kalendis Octobris, celebrem habeatis. Quia etsi aliis non est Apostolus, tamen vobis est: nam primitiæ Apostolatus ejus vos estis in Domino. Hunc itaque honorem Patri & Apostolo vestro exhibete, ut juxta promissum Domini longævi super terram vivere, & ejusdem Patris precibus æternæ beatitudinis felicitatem mereamini possidere, Valete.* Hucusque epistola, finisque libelli. Sequitur fides describentis ex autographo Rhemensis Ecclesiæ.

* f. nostrorum.

Hoc describi curavit D. Joannes Gaultier Ecclesiastes, metropolis Ecclesiæ Rhemensis juxta exemplar originale, quod habetur in bibliotheca ejusdem Ecclesiæ. Pergit vero Hermannus commemorare quæ sunt reliqua peregrinationis & rerum gestarum anni hujus ipsius sanctissimi Papæ Leonis post absolutum ab eo Rhemense Concilium. ☞ *Indeque Moguntiacum veniens, alium Synodum quadraginta prope Episcoporum coram Imperatore, & regni nostri Principibus celebravit: & postea Alemanniam adiens, Augiæ festum sancti Clementis, & Dominicum ante Adventum Domini VI. Kal. Decemb. egit. Et per Augustam, Bajoariamque transiens, Natalem Domini Veronæ coluit. Imp. vero ad idem festum in Saxonia mansit.* Hucusque Hermannus Leonis primum annum perducit, a natali usque ad Natalem ex more annos singulos claudens. Utinam sicut licet tanti Pontificis affectari vestigia, Apostolica vigilantia, avis instar, Italiam, Gallias, Germaniasque lustrantis; ita daretur res ab eo præclare gestas, præsertim vero Actiones Conciliorum, quibus præfuit, posse legere. Scimus aliquos peregrinationem istam trans Alpes, atque Synodos celebratas in annum sequentem reiicere; sed magis placet Hermannum sequi, hæc tunc ante oculos habentem, atque scribentem: quem etiam tutius sequitur Sigebertus, atque post eum alii. Quod expresse, qui tunc temporis & scripsit Adam, profitetur,

Concilium Moguntin.

PAGIUS cet Wibertus laudatus, qui inquit: *Inde per Urbem Mediomatricorum veniens, petitu venerandi Abbatis VVarini consecravit ibidem Sancti Pontificis Arnulfi Basilicam; exoratusque a Domno Sigifrido Gorziensi Abbate* (a San Marthanis omisso) *composuit in veneratione gloriosi Martyris Gorgonii* (cujus corpus Sanctus Chrodegangus Episc. Metensis & Monasterii Gorziensis fundator Roma Metas retulit) *nocturnalium Responsoriorum dulcissimam melodiam.* Meurissius lib. 3. de Episc. Metensibus pag.

354. Sancti Leonis litteras tunc ab eo datas recitat, in quibus Leo ait, se *quinto Idus Octobris* Sancti Arnulphi Ecclesiam consecrasse, qui dies hoc anno in feriam quartam incidit; sed hoc sæculo Ecclesiarum Dedicationes indiscriminatim omnibus diebus sæpe factæ comperiuntur. Hujus Epistolæ subscriptio est: *Datum quinto Idus Octobris per manus Udonis sanctæ Apostolicæ Sedis Cancellarii & Bibliothecarii & Tullensis Primicerii. Anno domini Leonis Noni Papæ primo, indictione secunda: anno*

tur, hoc scilicet anno eamdem Synodum Moguntinam celebratam esse. Ait enim: (a) *Præsertim eo fultus adminiculo Archiepiscopus* scilicet Hamburgensis, *quod potentissimus Papa Leo pro corrigendis Ecclesiæ necessitatibus venit in Germaniam, quem sciret pro veteri sibi amicitia nihil abnegaturum, quod juri cuipiam deberet præstari. Tunc habita est Synodus generalis apud Moguntiam, præsidente domno Apostolico, & Imperatore Henrico cum Episcopis, Bardone Maguntinensi, Eberhardo Treverensi, Hermanno Coloniensi, Adalberto Hamburgensi, Engelhardo Magdeburgensi, cæterisque provinciarum sacerdotibus. In eo Concilio quidam Spirensis Episcopus Sibico, cui crimen adulterii intendebatur, examinatione sacrificii purgatus est. Præterea multa ibidem sancita sunt ad utilitatem Ecclesiæ, præ quibus simoniaca hæresis & nefanda sacerdotum conjugia, holographa Synodi manu perpetuo damnata * est. Quod veteres domum noster Archiepiscopus non tacuisse probatur. De mulieribus statuit eumdem sententiam, quam decessor ejus memorabilis Alebrandus, & antea Libentius inchoaverant, ut scilicet fierent extra synagogam, & civitatem, ne malesuada pellicum vicinia castos violaret obtutus. Hæc Synodus facta est anno Domini millesimo quadragesimonono. Ipse est Archiepiscopi septimus. Et tunc majus altare Tribunalis dedicatum est in honorem Genitricis Dei. De qua Synodo mentionem ideo fecerim, quod dominus Adalbertus eo tempore, quo tam clari homines in Ecclesia fuerant, sapientiæ, ac virtutum merito fere omnes præcelluit. Tantus apud Papam, talis apud Cæsarem habebatur, ut de publicis rebus absque ejus consilio nil ageretur.* Hæc Adam.

(a) *Adam l. 3. c. 31.*

* sunt.

XVIII. Ex quibus omnibus ejusdem temporis auctoribus est arguendus erroris Trithemius, cum in Chronico Hirsaugiensis monasterii, non hoc anno, sed sequenti potius ponit ejusdem Pontificis adventum in Germaniam, & celebratum ab eo Concilium Moguntinum. Qui etiam, quæ tunc de ejusdem monasterii restitutione intercesserunt inter ipsum Leonem Pontificem & ejus sororis filium Adelbertum Comitem, sic describit historiam: *Anno Dominicæ Nativitatis * ML. Indictione * tertia, Sanctus Leo Papa Nonus ad componendas res & statum Ecclesiarum, pacemque Gallis reddendam, Roma egressus cum Cardinalibus multis venit in Germaniam. Erat eo tempore Comes Adelbertus de Caluue monasterii Hirsaugiensis advocatus, sed desolationis patronus, qui non solum restituere contempsit, per proavos S. Aurelio impie ablata, verum se justo omnia possidere titulo arbitratus, nihil minus, quam de reparatione monasterii cogitabat. Contigit igitur anno prænotato, qui fuit desolutione monasterii octavus & quadragesimus, supra millesimum vero Domini (sicut diximus) quinquagesimus, quod idem Leo sanctissimus Papa, Comiti præfato sanguine junctus, Roma egressus, Italiaque transmissa per fines Suevorum iter suum versus Maguntiam dirigeret. Quod cum Adelbertus Comes præfatus rescisset, avunculum videlicet suum Sanctæ Romanæ & universalis Ecclesiæ Pontificem suas transiturum per terras, obviam illi properans humillimis cum precibus devicit, quatenus in hospitium nepotis humiliter intrare non despiceret. Papa tum devotione invitantis, cum sanguinis ratione permotus petenti assensit, castellum Comitis introivit, qui perhumaniter exceptus, doctrinæ salutaris verbum, ut sui moris erat, seminans, mentes hospitum suorum ad amorem cœlestis patriæ erigere summopere studebat. Quadam die Pontifex recreatione animi causa Comitem dextra complexus, de castello non procul ad vicini montis verticem exivit, ad quem inter loquendum: Quam aptus, inquit (o fili) locus mihi hic videretur montibus circumseptus undique, quem & aquarum copia utilem, & solitudo reddit quietum, in quo servorum Dei monasterium construi debeat, qui Creatori nostro laudes continuas persolventes pro salute multorum devotius exorarint. Cui Comes: Est, inquit, beatissime Pater, in vicino Ecclesia ab antecessoribus meis in honorem cujusdam sancti Aurelii, cujus & corpus in ea fertur sepultum, olim, ad monachorum habitaculum cum reliquis mansionibus necessariis constructa, in qua cum dudum monachi per annos non paucos omnipotenti Deo religiose servivissent postremoque a regulari disciplina misere torpentes, cum nullis admoni-tio-*

* MXLIX.

* secunda.

Leo Papa nepote excipitur.

PAGIUS *ne vero dominicæ Incarnat. millesimo quadragesimo nono.* Mabillonius lib. de Re Diplom. cap. XXV. num. VII. ait, se illius Chartæ autographum inspexisse, & cum indictio III. mense Septemb. præsentis anni exordiatur, & idem Sanctus Leo in alia Charta anno sequenti data eamdem a Septembri auspicetur, inde deducit, Romanos Pontifices in hac indictionis methodo non fuisse constantes. Verum a *Pelagio II.* quem primum in suis literis indictiones usurpasse suo loco observavi, nullum mihi Pontificium Diploma occurrit, in quo indictio a Septembri anni deducatur; saltem usque ad Sæculum XIII.

XVI. Charta autem, cui Vir doctissimus innititur, falsitatis certa indicia præfert. Primo enim Humbertus hoc modo in ea subscriptus, *Humbertus Cardinalis & Episcopus Sylvæ Candidæ*; cum tamen in literis Canonizationis Sancti Gerardi Tullensis Episcopi mense Maio anni sequen-

Indictionem a Septembri sicut cæteri Pontifices exorsus est.

tionibus majorum acquiescerent, a progenitoribus meis tamquam scandalum pebis inde projecti sunt.

XIX. His sacratissimus Pontifex auditis ad locum personaliter accessit, libros qui remanserunt, revolvit, cupiens historiæ cognoscere veritatem. Erat ibi clericus inter cæteros senex, nomine Bertholdus, qui olim in loco viderat monachos Deo famulantes. Is Pontifici rem omnem, sicut gesta fuerat aperuit, & quomodo avus Comitis Adelberti cœnobium bonis spoliasset omnibus, expulsisque monachis paucos in locum clericos posuisset.

Quibus cognitis sanctus Præsul ingemuit, sed cordis sui dolorem prudenter dissimulans, ubinam corpus divi haberetur Aurelii, ab eodem clerico quæsivit. Qui cum diceret se a majoribus suis audivisse, sacros S. Aurelii reliquias, tempore, quo Northmanni vastaverunt Galliam, per quemdam Abbatem hujus loci sub terram fuisse absconditas, & usque in eam diem incognitas omnibus permansisse. Sanctus Papa accitis operariis terram in diversis Ecclesiæ locis fodere cœpit, & thesaurum absconditum diligenter inquirere, sed posteaquam casso labore diu laborassent artifices, & nihil penitus reperissent, cœperunt omnes, qui aderant, de inveniendo corpore sancti desperare.

XX. Tunc sancto in orationibus Pontifice prostrato, ipsoque cohortante artifices ne desperent, unus ex his cæteris in arte sua magis peritus, qui nuper ex dominio Venetorum cum filiis advenerat, multa huic loco suis laboribus impendit bona, studiose perquirens singula loca, tandem ex repercussione malleorum deprehendit terram subtus esse cavatam: ad cujus consilium, in eodem loco fodere artifices cœperunt: qui tandem non sine magna difficultate humo remota, cameram subterraneam invenerunt pulchre satis formatam, in qua sarcophagus apparuit extrinsecus admodum ornate dispositus. Quem cum sanctissimus Papa vidisset, magno repletus gaudio præcepit, ut omnes ad orationem genua flecterent, & Deum pro Confessoris sui desiderata inventione collaudarent. Oratione completa sanctus Leo propius accedens, jussit aperiri sepulcrum, quo recluso suavissimus odor exhalavit, qui omnes, qui aderant, mira suavitate satis reficeret. Invenerant itaque sanctissimi Confessoris Christi Aurelii sacratissima ossa sericiis involuta pannis, pulchre in formam corporis debito collocata ordine, & ad caput ejus tabulam ex plumbo ista continentem:

Invenitur corpus S. Aurelii.

CORPUS S. AURELII EPISCOPI TEMPORE ARNULPHI REGIS REPOSITUM, HERDERADO ABBATE, OCTAVO KALENDAS SEPTEMBRIS. Cum sanctus Papa hunc titulum coram omnibus legisset, ingemuit, dicens: Væ illis, qui locum hunc tanti Præsulis sanctificatum meritis, & præsentia, desolarunt, & clauso sarcophago, ne reliquiæ Sancti quovis modo subtraherentur, cum suis ad castellum comitis est reversus.

XXI. Postera die, cum sanctus Papa Leo tempus vidisset intentioni suæ complendæ opportunum, vocato comite sæpedicto Adelberto, & Viltrude uxore ejus devotissima femina, in præsentia suorum Cardinalium, cæteris exclusis, dixit ad nepotem: Hesterno vidimus die, chare nepos, sacras Confessoris Christi reliquias honore debito spoliatas, ipsumque locum pro amore cælestis patriæ omnipotenti Deo, & sacræ monasticæ religioni olim a progenitoribus tuis rite dicatum, multis quoque annis a Petro Dei famulo inhabitatum, quem tui majores avus genitorque pessima & crudeli avaritia ducti Abbatiæ possessionibus, & bonis desolatum fecerunt; & quod omni scelere sceleratius est, monachis expulsis officinam sanctarum virtutum, introductis dissolutissimæ vitæ sæcularibus clericis, in omnium speluncam vitiorum commutarunt. Tu quoque pravis majorum inhærens vestigiis, sicuti probato sumus edocti testimonio non solum ea, quæ illi sacrilegio polluti a servorum Dei cœnobio injustissime abstulerunt, sine Dei timore possides, sed tuæ salutis penitus immemor, totum quod illi parcendo reliquissent intactum, rapuisti: Deumque & S. Aurelium, immo cives supernæ patriæ universos irritando tibi adversarios fecisti. Neque enim parvum peccatum æstimandum est, quod in Deum & Sanctos ejus committitur, cum apud ipsos etiam homines injusta rerum alieni juris usurpatio scelus gravissimum judicetur. Ecce tu una cum progenitoribus tuis pactum violasti, primumque tuorum corrupisti: immo annihilasti sanctum testamentum, & quæ illi omnipotenti Deo simplici ac sancta devotione pro animarum remedio suarum obtulerunt, tu Deum & sanctos ejus, impia crudelitate, & crudeli avaritia succensus spoliare non timuisti, factus inimicus & adversarius, non modo Dei & Sanctorum ejus, sed & tibimet ipsi generique tuo hostis declaratus, & crudelis antistes ipsam propaginem ex tuo semine generandam gravissimo scelere in-

no-

PAGIUS quentis scriptis, inter Episcopos subscriptos leguntur *Humbertus Siciliensis Archiepiscopus*, & paulo post, *Crescentius Sylvæ Candidæ episcopus*, ac aliunde certum, Humbertum anno sequenti nondum Episcopatum illum gessisse, aut ad Cardinalatum promotum esse. Ut enim Baronius anno MLVII. num. XIX. ex MS. Codice Vaticano ostendit, Ecclesia Lateranensis

nodasti; quæ quamdiu sacrilega hæreditate etiam nesciens polluitur, aut in paucis generationibus deficiens exterminabitur, aut in hac vita miserabilis evadet æternis post mortem suppliciis pro demeritis cruciandà. Tibi autem quæ spes æternæ felicitatis consequendæ poterit esse (o fili mi) cum per tam manifestum scelus & sacrilegium Deum omnipotentem cum omnibus sanctis suis inimicum tibi feceris hostemque & adversarium? periculosum est tibi penitusque damnabile, crede nobis, Deum habere contrarium, qui etsi patienter injurias videatur ferre suas in hoc tempore, vindex cum sit, justusque Judex, æternis hanc patientiam post mortem suppliciis non dubites vindicabit.

XXII. Præceptum sub anathemate.

Nos vero, quibus cura salutis tuæ tuorumque est, non modo ratione pastoralis culminis, qua licet immeriti salutis omnium sumus debitores ex officio, verum etiam ex sanguinis cognatione, qua nobis sorore natus intime conjunctus, te tuosque perire non patiemur in æternum, quantum in nobis est. Unde auctoritate omnipotentis Dei & beatorum Apostolorum ejus Petri & Pauli, quorum gerimus vices in terris, te monemus & requirimus, atque sub æternæ damnationis interminatione, perque districtum Dei judicium te contestamur, ac sub anathemate districte præcipientes tibi mandamus, quatenus prædictum locum, clericis expulsis quos auctoritate Apostolica omni beneficio & residentia in eadem hac hora decernimus privatos, in pristinum statum reducere cures, monachosque, & Abbatem secundum Regulam divi patris Benedicti, quemadmodum a principio ibi fuisse memorantur, instituas, eisque omnia & singula, per tuos progenitores, teque vel alios quoscumque ablata sine mora restituas: Et si quid amplius ad hæc perficienda requiritur necessarium, de tua substantia fideliter, & sine ulla contradictione pro æternæ vitæ amore legaliter impendas. Hæc tibi quanto citius perficienda una cum conjuge tua nobis dilecta consummandaque auctoritate omnipotentis Dei, in remissionem tuorum peccatorum serio injungimus. Quæ si (quod absit) neglexeris, nostrorumque mandatorum contemptor inventus fueris, indignationem omnipotentis Dei, sanctorumque Petri & Pauli Apostolorum, & omnium electorum Christi noveris incursurum, teque sub anathematis vinculo auctoritate Apostolica constrictum, divini examinis judicio fore obnoxium, gravissimis gehennæ tormentis cum impiis sine fine puniendum. Hac Pontificis oratione compunctus, ad genua ejus Comes procidit, seque peccasse graviter cum lacrymis publice confessus, omnia quæ juberetur, facturum pro viribus promittit, veniam commissorum absolutionemque postulans a Pontifice audivit: Si perfeceris ea, quæ præcipientibus nobis te facturum promittis, veniam tibi non solum commissorum cum absolutionem impendemus, sed etiam præmia felicitatis æternæ multimoda in cælo tibi reposita repromittimus.

XXIII.

His rite peractis beatissimus Papa Leo cœptum continuans iter, ad Moguntiam cum suis tandem pervenit, ubi Synodum præsente Imperatore cum quadragintaduobus Episcopis, & multis Abbatibus & clericis celebravit, & multa pro utilitate ecclesiastica constituit. In hac Synodo Sibico Spirensis Episcopus de criminibus, quibus accusabatur, sacra se communione purgavit. Hinc sanctissimus Papa peracta Synodo Aquisgranum descendit, ibi Imperatorem expeditionem agentem contra Balduinum Comitem Flandriæ, quousque verteretur, expectavit. Iste sacratissimus Papa Leo Nonus multa in Germania bona fecit, Ecclesias, capellas & altaria in diversis locis absque numero propria in persona consecravit, & quod pontificali plures hodie facere erubescunt, ad quod tamen obligati sunt ratione officii, summus Pontifex non obligatus facere non despexit. Hucusque Trithemius.

XXIV.

At utinam extaret Anselmi monachi opus de rebus gestis ejusdem Leonis Pontificis, diu enim multumque perquisitum invenire non licuit. Nam Sigebertus in libro de illustribus Scriptoribus ecclesiasticis ista de ipso habet: (a) *Anselmus Rhemensis monachus scripsit Itinerarium Noni Leonis Papæ a Roma in Gallias: ob hoc maxime, ut notificaret, quanta auctoritate Rhemis, vel in aliis urbibus Synodum celebraverit; qua subtilitate & justitia examinaverit causas ecclesiasticas; qua discretione peccantes correxerit; quomodo ei virtus Dei cooperata sit. Quod*

(a) Sigeb. de illust. Script. eccles. c. 153.

PAGIUS

sis hoc tempore septem Cardinales Episcopos habebat, ex quibus unus erat *Episcopus Sanctæ Rufinæ sive, Sylva Candida*. Nec est quod quis dicat, *Humbertum* tunc Metis absentem post aliquot annos eisdem literis subscripsisse, ut mos ferebat, quia nullibi legitur; cum Roma in Gallias rediisset. Secundo, Epistolæ Epigraphe his verbis concepta, ejus suppositionem prodit: *Ego Leo servus servorum Dei omnibus inspicientibus hanc cartam* (quis unquam Pontifex in rescriptis suis ita locutus). *Vobis notum facere volumus, quod ego pro honore meo & parentum meorum*, (quæ absurda sunt), *scilicet viri venerabilis* (insulsum Epitheton) *Pippini Ducis Aquitanensis* (est hic Pippinus Major Domus Palatii & Caroli Martelli pater, qui nunquam Aquitaniæ Dux fuit) *& Drogonis filii ejus, nec non & trium filiorum, suorum* &c. *& cæterorum, qui processerunt ex ejus stegmate* (legendum, stemmate), *dedi Ecclesiæ sancti Arnulfi quidquid ipsi dederunt, omnia dubitabilia confirmavi* (hæc causa cur Charta supposita fuerit.) Hoc Rescripti

fatis patuit in una causa Rhemensis Synodi, ubi dum Episcopus Frisingensis contumaciter ageret contra Apostolicam auctoritatem; repente in oculis omnium obmutuit. Hæc Sigebertus.

XXV. Sane quidem magno Dei beneficio post tot tenebras factum est, ut tanti viri fulgore sancta Romana Ecclesia illustraretur, ut secundum Job: (a) *In manibus abscondit lucem, & præcepit ei, ut rursum adveniat.* Nunquam in Ecclesia sua extinxerit lumen suum, ut sinat ei dominari penitus tenebras, quam illuminat splendore vultus sui; sed ad tempus abscondent, iterum proditurus. Quanto autem illuxerit fulgore virtutum Leo, narrando quæ sunt secuta post Rhemense Concilium, hic describamus ex Desiderio Abbate Cassinensi & Cardinali sanctæ Cæciliæ, qui creatus postea Romanus Pontifex, Victor Tertius dictus est. Scripsit enim exemplo sancti Gregorii Papæ quatuor libros dialogorum, quos habet Vaticana (b) bibliotheca. In quorum tertio libro hæc habentur: *Huic nempe Damaso, successit Leo, de quo est nobis sermo præ manibus, vir per omnia Apostolicus regali genere ortus, sapientia preditus, religione conspicuus, omnique ecclesiastica doctrina apprime eruditus, ut qui (quemadmodum scriptum est c) cœpit invocare nomen Domini. Quem ipse etiam vidi, ejusque familiaritatem habere merui: sæpe etiam eo in Ecclesia Missas celebrante, cum illo ad divinum altare sacris indutus vestibus steti, eique Evangelium legi. A quo omnia Ecclesiastica studia renovata ac restaurata, novaque lux mundo visa est exoriri. Hic sæpe sacerdotale Concilium advocans, sacerdotes, diaconos, & reliquos clericos non regulariter ordinatos removit, & in eorum locis ad veri & summi Dei cultum, qui digne ministrare possent, constituit. Quotidie quoque per se, suosque discipulos ubique missos populis viam Domini litteris, & verbis prædicans ostendebat. Qui per Apostolicam viam semper gradiens, Apostolicos etiam viros in miraculis est imitatus. De quo quidem plura audire me contigit, sed multis occupatus negotiis, singula quæque discurrere non valens, pauca referre de pluribus satagam, ut per hæc, quanti vir iste meriti fuerit, quicumque in posterum legerit, agnoscat.*

(a) Job. 36.

(b) Plut. 9. n. 187. sub nom. Dial. Greg. Pap.

(c) Gen. 4.

De S. Leone Papa ex Desiderio Ab. Cassin.

XXVI. *Gregorii itaque Pontificis, qui ab eo educatus, ac subdiaconus ordinatus, nunc autem in Romana Urbe culmen Apostolicum tenens, Christi Ecclesiam verbis simul & exemplis illustrat, didici relatione, quæ narro: cujus utique verbis ita me credere oportet, ac si ego in præsentiarum affuissem, oculisque vidissem.*

Dum quodam tempore prædictus Leo venerabilis Pontifex ecclesiasticis intentus negotiis in Gallia moraretur, a quodam Abbate monasterii sancti Confessoris Christi Remigii ligneum poculum, benedictionis causa oblatum, suscepit. Quod videlicet pro amore tanti Pontificis valde diligebat, ac in ea refectionis hora, in mensa sedens, aureis & argenteis posthabitis, bibere consueverat. Igitur dum quadam die ad mensam sedenti pincerna ex more poculum vellet porrigere; qua nescio negligentia, repente de manu cecidit, moxque confractum in partes est. Cum denique beatissimus Papa bis, terque vinum requireret, & pincerna hac de causa venire differret, nuntiatum est ei, quod poculum, in quo bibere consueverat, de manu ferentis decidisset, fractumque fuisset. Quod ille audiens, valde tristatus est, non tantum damno scyphi, quantum quod vase de monasterio S. Remigii benedictionis causa accepto se frustratum cernebat; sibique astantibus, Fractum, inquit, mihi scyphum afferte. Cumque sibi allatus fuisset, cernens utramque fracturam, omnipotentem Dominum deprecatus est, ut meritis beati Remigii fractum sibi scyphum, quem pro amore ejus tantopere diligebat, restitueret: moxque alteram partem alteri adjunxit. Sicque eodem momento solidatus est, ut nullum in eo, quod fractus fuisset, indicium remaneret, cunctis, qui aderant, admirantibus, ac in ejus veneratione acclamantibus. Ille non sibi hoc, sed beati Remigii meritis imputare cœpit, cujus de monasterio charitatis gratia id munus acceperat. Et inferius de eodem:

S. Leonis Papæ de Calice fracto miraculum.

XXVII. *Alio tempore (sicut mihi præfatus Papa Gregorius retulit) quidam Galliarum Episcopus ab eodem Papa Leone fuerat Episcopi honore suspensus, cujus quidam presbyter Gibertus nomine, facundus sermone, & litteris haud mediocriter eruditus eidem promiserat Episcopo, se Romam venire, atque calliditer suis assertionibus eumdem beatum Pontificem decipere,*

et-

PAGIUS pti initium: *Leo Episc. servus servorum Dei, Ecclesiæ in honorem B. Joannis Evangelistæ sanctique Arnulfi Confessoris Christi, a nobis specialiter dedicata, & per eum venerabili VVarino Abbati, &c. salutem & Apostolicam benedictionem.* In formulis Rescriptorum Pontificiorum nihil simile legitur.

XVII. In ea Charta insignis suppositio animadvertenda, quia ea multas alias complectitur. Falsarius enim, ut jurisdictionem Abbatiæ Sancti Clementis sibi attribuat, scribit: *Praterea vero Ecclesiam Abbatiolam sancti Felicis ipsi loco adjacentem, ubi primus ejusdem Metensis Ecclesiæ Pastor Clemens corpore quiescit, quam præfatus venerabilis Episcopus Adelbero (junior scilicet) a prædecessore suo quodam æque Adelberone vocato, pro prædicta curte Rumeliarum nuncupata, S. Arnulfo in concambium datam esse*

Charta ex qua contrarium deducitur suppositititia.

nar-

Presbyter fraudulentus dat pœnas.

eique sublatum officium restitui impetrare; sicque ab eo accepta pecunia Romam venit. Cumque se beato Pontifici præsentasset, cœpit se huc illucque, ut callidus serpens, vertere, Episcopum suum verbis rethoricis excusare, blandis, & humillimis precibus, ut interdictum officium injuste, ut asserebat, ablatum deberet, restitui, flagitare. Sed cum id quod petebatur, sibi denegatum fuisset, nec eum, ut speraverat, decipere potuisset, ne ad Episcopum suum, a quo non parvam acceperat pecuniam, sine effectu reverti videretur, aliud exquisivit ingenium. Aditque Apostolicæ Sedis Cancellarium, eique oblato pretio persuasit, ut sibi furtivas litteras, & Apostolico sigillo signatas ad suum Episcopum deferendas tribueret, quæ & Episcopale officium & gratiam Apostolicæ Sedis sibi redditam significarent. Quæ res beatum Leonem minime latuit: moxque prædictum presbyterum advocans, accepta, quam obtulerat, pecunia, eique, in sinum missa. Dixit: (a) Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia donum Dei furtim tentasti pecuniis possidere. Cujus sermonem divina ultio mox secuta est, ita ut amissa mente ab illa die usque nunc ubique vagabundus incedat, nec ullæ domus, vel claustra ultra duos vel tres dies eum valeant retinere. Qua de re aperte datur intelligi, quod, quod quisquis temerario ausu vel decipere, vel ad iracundiam provocare tentaverit eum, qui in justis habitat, procul dubio Dominum offendit, cujus & vindicem iram in se sentiat, quam non expertam temere devitare neglexerat. Hucusque de rebus gestis sanctissimi Papæ Leonis Desiderius: reliqua vero quæ subiicit, dicentur inferius suo loco.

(a) Act. 8.

XXVIII. De Humberto S. R. E. Cardinali.

Cum autem idem Pontifex (quod non prætermittendam) ex Galliis in Italiam se conferret, secum duxit Humbertum, virum sicut virtutibus insignem, ita doctrina conspicuum: quem postea sancta Romana Ecclesia habuit Cardinalem. De his enim hæc Lanfrancus in commentario, quem scripsit adversus Berengarium: *Humbertum virum fuisse religiosum, Fide Christiana, & sanctissimis operibus perseverantissime decoratum, scientia divinarum ac secularium litterarum apprime eruditum, testantur omnes, qui vel propria experientia eum noverunt, vel ab aliis, qui ipsum experti sunt, ejus cognitionem acceperunt. Hunc non de Burgundia, sed de Lotharingia sanctus Leo Romam traduxit, & ad prædicandum Siculis verbum Dei Archiepiscopum ordinavit, postea vero sancta Romana Ecclesia præsulem sibi Cardinalem constituit. Quo in loco positus taliter vixit, taliter docuit, ut de fide, vel doctrina ejus nec saltem sinistra suspicionis fama aliquando exorta sit. Hujus rei testis est tota fere Latinitas, quæ pro excellentia Apostolicæ Sedis, cujus Conciliis, & consiliis semper aderat, & præerat, eum ignorare non potuit.* Hæc Lanfrancus. Debuit plurimum Ecclesia Romana Leoni, qui tantum virum otiosum fortasse in Lotharingia commorantem, his opportune temporibus in orbis theatrum pro universæ Ecclesiæ Catholica constituit laborantem. De quo sæpe dicendum inferius: Hæc modo tantum de ipsius Romam adventu opera Leonis Papæ satis ex Lanfranco narrasse. Sed non omittemus dicere, quod (b) Sigebertus, dum ejus recenset lucubrationes, appellat eum monachum Tullensem.

(b) Sigeb. de illust. Script. eccles. c. 152.

XXIX. Visitat Leo sæpe Basilicam S. Petri.

Porro sanctus Leo Romam reversus ita ad omnes Christianæ perfectionis & pontificii culminis numeros vitam instituit, ut admirationi omnibus esset. Nam inter alia Romæ dum esset, ista sibi servanda præscripsisse, opereque implesse, Leo Ostiensis affirmat, cum ait: (c) *Hic sanctus Pontifex inter innumera suæ bonitatis insignia, quamdiu Romæ remoratus est, omni tempore tribus per hebdomadam diebus a Lateranensi Ecclesia usque ad sanctum Petrum privato habitu, nudisque pedibus, cum duobus, aut tribus clericis noctu psallendo & orando pergebat.* Hæc Leo. Qui & in ejusdem Ecclesiæ emolumentum concessit, ut decima pars oblationum cederet ejusdem Principis Apostolorum basilicæ utilitati: cum illas in suum usum prædecessores a multo tempore convertere consuevissent. Deprædari præterea eas atque capi consuetas violenter ab aliis, superius in Gregorio Sexto est demonstratum. Leo igitur bene mereri de basilica S. Petri satagens, decimam eidem ex dictis oblationibus perpetuo retinendam concessit, quod ejusmodi Constituto (uti appellabant) sive Decreto omnibus voluit fieri manifestum. Accepimus id ex Archivo ejusdem basilicæ Vaticanæ his verbis conscriptum:

(c) Leo Ost. l. 2. c. 88.

XXX. S. Leonis diploma de concessa Basilicæ S. Petri decima oblationum.

Beate Petre Apostole, ego Leo Episcopus servus tuus, & omnium servorum Dei, de tuis donis aliquam tibi offero particulam, quam mihi fuit visum dignum & justum curis quibus circumdor, auferro, & ti-

PAGIUS

narravit, & cartis testando monstravit. Verum tantum abest, ut Adalbero hujus nominis I. Episcopus Metensis hanc Abbatiam Sancti Arnulphi Monachis pro Rumeliaco in concambium dederit, ut contra certis documentis adhuc Metis conservatis constet, Sancti Clementis Abbatiam alias ad Canonicos pertinuisse, indeque anno CMXXXVIII. ab Adalbe-

& tibi offerre quasi meam, cum sit tua. Quidquid enim est, quod in nostris juribus sit, licet sit parum ad conferentiam præteritorum, quæ nostri antecessores habuerunt: id tamen quantumcumque sit dignum tecum judicavi sortiendum. Ecce enim de oblationibus Fidelium, quæ tibi offeruntur in altari tuo, sub quo sacrum & venerabile corpus tuum requiescit; & etiam in Confessione ipsius altaris, decimam partem tibi, quamvis tuum totum sit, humili devotione, & tota cordis prosternatione offerimus, donamus, concedimus, & etiam corroboramus, atque confirmamus ad constructionem, & resarcitionem ipsius tui sacri templi, in ædificandis parietibus, picturis, tignis, tectis, imbricibus, & propterea luminariorum concinnationibus assiduis olei & ceræ; necnon lampadibus vitreis & acinduli, atque thymiamate, cæterisque omnibus utensilibus, quæ ad usum & necessitatem atque decorem totius ipsius Ecclesiæ pertinent. Decimam vero ipsam semper volumus esse decimam diem, ut oblatio, quæ tibi debetur, separata sit a cæteris oblationibus, & nullum aliqua confusione patiatur errorem.

Super hoc etiam, si qua vasa, si qua ornamenta, vel indumenta ecclesiastica super ipsum sacrum & venerabile altare tuum oblata fuerint ad cultum Dei, divinis officiis, & mysteriis necessaria; conferimus ea omnia ipsi tuæ Ecclesiæ ibi perpetim permansura in usum & salarium Deo, & tibi illic servientium, & serviturorum.

XXXI. *Addendum quoque credimus illud oblationis munus, ut quidquid scilicet per Fideles ad ipsum tuum altare, & ad ipsam Confessionem offertur in vigiliis natalis tui, & in ipso tui natalis die, B. Petre Apostole, totum sit speciale tuum pro luminaribus, & cæteris diversis necessitatibus, ad ipsa tua solemnia agenda pertinentibus. Nec illud prætermittendum censuimus, ut quotiescumque de quibuscumque regnis, vel oris tributa sive ad altare tuum offeruntur, sive ad Apostolici pedes ponuntur, sive quovis modo Apostolicæ Sedi, cui Deo auctore, præsidemus, persolvuntur, decima pars eorum semper tibi, B. Petre Apostole, debeatur ad reformationem Ecclesiæ tuæ, & cætera, quæ superius diximus. Ut vero hæc omnia observentur illibata tam a successoribus nostris in Sede tua, o beate Petre Apostole, usque in finem seculi futuris, quam etiam cunctis hominibus, tam magnis, quam parvis, tam divitibus, quam pauperibus, mediocribus, diversi sexus, & ætatis, statuimus Apostolica censura, qua licet indigni fungimur, sub divini Judicii obtestatione & terribilis anathematis interpositione, ut scilicet quicumque contra hoc nostræ humilitatis donum tibi de tuo, beate Petre Apostole, fideliter, ac pure collatum venire tentaverit, & intemeratum non justificaverit, non solum segregatus sit a communione Fidelium in hac temporali vita; sed in illa quoque æterna damnatus sit perpetuis pœnis, & gehennalibus tormentis. A contrario etiam, quicumque devotus custos, & cautus observator nostræ oblationis extiterit, divinis benedictionibus augeatur, & hic per te, beate Petre Apostole, a peccatorum vinculis absolvatur; & illic quoque per te intra januam regni cœlestis admittatur. Hoc itaque nostræ devotionis privilegium ut verius credatur, & certius habeatur, subscriptione nostra roboravimus, & roboratum nostra sigillari sigillo jussimus, ad laudem & gloriam Domini nostri JESU Christi, apud quem, beate Petre Apostolo, semper esto memor nostri & omnium ovium, quas suas ipse pascendas tibi commisit, & per nos miserotus pascit, & pascet adhuc per alios in sæcula sæculorum.*

✠ Ego Leo Episcopus servus tuus, beate Petre Apostole, donum, quod tibi de tuo feci, manu propria roboravi.

XXXII. Quod ad res pertinet Orientis, hoc anno Indictione secunda, Constantini Imperatoris octavo Imperii inchoato, Cegenes Dux Pazzinacarum (eo nomque nomine tredecim gentes a Græcis nominantur, quæ loca trans Istrum incolunt a Boristhene fluvio usque ad Pannoniæ campos, in tentoriis jugiter habitantes, ut Curopalata testatur) qui tribus ex illis gentibus præerat, persecutionem passus a primario illarum gentium Principe, confugit ad Constantinum Imperatorem, pollicitus sacrum suscepturum sn baptisma, quod & præstitit una cum omnibus, qui cum ipso erant, misso ad nos Euthymio monacho. Cujus postea exemplum secutus Tyrach eorum primarius Princeps una cum centum quadraginta vi-

Pazzinacæ ad fidem conversi.

PAGIUS berone hujus nominis primo expulsos, qui *Sanctum Cadroem* ex Scotia, seu verius Hibernia, cum Monachis e monasterio Luxoviensi in Burgundia sito evocavit, quorum successores continua serie Abbatiam illam usque ad nostra tempora absque ulla ab Abbatibus Sancti Arnulphi dependentia rexere. Præterea Sancti Arnulphi Monachi Abbatiam illam loco Rumiliaci a se dati accipere non potuere; cum semper *Rumiliaco* potiti sint, numquam vero Episcopi. Imo ipsemet Saiserius id fatetur; cum inter alia bona quæ præsenti anno ab Ecclesiæ Sancti Arnulphi possessa supponit, Rumiliacum numeret. Hæc ejus verba: *Triginta etiam mansi cum Ecclesia & decimatione in villa, sive curia quæ vocatur Rumeliacum.* Meurissius, qui hujus Rescripti suppositionem non animadvertit, pag. 369. testatur Ecclesiam San-

viris, qui ad Imperatorem cum ipso perducti sunt, effectique Christiani omnes. Hæc pluribus Curopalata: qui & quomodo hi defecerint ab Imperatore, novis ex causis, longiorem texit historiam.

Quin-

PAGIUS *Sancti Arnulphi* etiamnum *Ramiliacum* possidere virtute donationis Caroli Calvi, cujus Chartam ibidem recitat. Ex documento itaque adeo vitioso deduci non potest Pontifices Romanos hoc sæculo indictionem a Kalendis Januariis aliquando exorsos esse; certumque esse debet nullam hac in re Leone IX. sedente immutationem factam.

I. Duæ Synodi a Leone Pap. celebratæ.

QUinquagesimus post millesimum sequitur annus, Indictione tertia inchoatus, quo a sanctissimo Leone Papa duæ celebratæ sunt Synodi, altera Romæ post Pascha, altera autumni tempore Vercellis. De ambabus Hermannus ita hoc anno: *Dominus Papa post Pascha Synodum item Romæ collegit, & subsequenti tempore ultra Romam progrediens, nonnullos eo locorum Principes & civitates, tam sibi, quam Imperatori jurejurando subjecit, Beneventanosque adhuc rebellantes excommunicavit. Nonnulli etiam exterarum Principes gentium missis ad eum, utpote Apostolicum virum, Legatis, subjectionem ipsi promittunt.* Hæc ipse. Sed de excommunicatis Beneventanis his omnino contraria habet Leo Ostiensis, cum ait (a): *Sequenti anno prædictus Pontifex rursus ad monasterium venit, & in crastinum, ac die altero Apostolorum Petri & Pauli Missas solemniter celebravit: & cum die ille sabbatum esset, ingressus ad mandatum Fratrum, pedes duodecim monachis lavit, & ipse vicissim ab illis lotus, in Refectorium quoque, cum eis una bibiturus, ingressus est: inde perrexit Beneventum, urbemque ab excommunicatione prædecessoris sui benignus absolvit.* Hæc Leo.

(a) Leo Ost. l. 2. c. 85.

II. De altera autem Synodo hoc anno ab eodem Pontifice celebrata hæc habet idem qui supra Hermannus: *Ipse autumno domnus Papa Synodum Vercellis collegit, & Hunfridum Archiepiscopum pro quadam inter Ravennatem & Romanam Ecclesiam contentione ab officio suspendit; indeque Gallias & Episcopatum suum Leucorum civitatem revisit.* Hæc Hermannus de rebus Leonis Pontificis hoc anno, verum de rebus gestis in duobus hisce Conciliis admodum jejune. Nos

---

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MLXXXVIII. Anno Hegiræ CCCCXLII. inchoato die 26. Maii fer. 7. A.C. 1050.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6543.

☉ 23. G. ☽ 6. P. 15. April. Indict. 3.

JESU CHRISTI 1050.

LEONIS IX. PAPÆ 2.

HENRICI III. REG. 12. IMP. 5.

CONSTANTINI MONOMACHI IMP. 9.

I. S. Leo in Apuliam proficiscitur.

ANnum I. ad XIII. Wibertus in Vita Sancti Leonis lib. 2. cap. 4. loquens de rebus ab eo post suum e Gallia Romam reditum gestis, ait: *Semper memor officii sibi a Deo commissi*, &c. *Iter sumsit peragraturus fines Apuliæ, ut Christianam repararet religionem, quæ ibidem videbatur pene deperiisse: maximeque inter accolas regionis & Normannos concordiam componere satagens, quos dudum adjutores contra exteras gentes susceperant Principes regni, sed tunc sævissimos tyrannos patriæ vastatores, non sponte sustinebant. In hoc ergo sancto opere sollicite intentus venit Beneventum, ubi aliquandiu commoratus cuidam clinico, divina præeunte gratia, vitale præbuit auxilium*, &c. *Itaque zelo sanctæ religionis fervens Præsul venerandus, apud Sipontum* (oppidum alias ad montis Gargani radices positum, nunc eversum) *habito Concilio, duos deposuit ab officio Archiepiscopatus, qui cum mercede sanctam assumserant ministerium, vitio elationis unus ambiens præcellere alterum.* Huc referendum quod Baronius anno superiori num. IV. & seq. ex Leone Ostiensi lib. 2. cap. 82. narrat, Leonem scilicet IX. Sipontum ad visitandam Ecclesiam Sancti Michaelis Archangeli profectum, & *in ipsa festivitate Palmarum* ad Monasterium Casinense accessisse, die nempe octavo mensis Aprilis.

II. *Inde repetito gressu*, inquit Wibertus, *Romam redit, ubi superna admonitus revelatione B. Gerardum suæ sedis, Leucorum videlicet olim Præsulem, in numero sanctorum computandum statuit.* De Synodo ibi coacta hæc Hermannus Contractus ad annum ML. *Domnus Papa Leo post Pascha Synodum item Romæ collegit.* In ea Sanctum Gerardum Tullensem Episcopum, de quo suo loco egimus, *in Sanctorum numerum retulit*, ut ex literis hujus Canonizationis a Mabillonio Sæc. V. Benedict. pag. 894. e tenebris erutis intelligimus, ex quibus etiam hujus Concilii Epocha nobis innotescit: *Residentibus nobis Romæ*, inquit in iis literis Sanctus Leo, *in Synodo in Ecclesia Salvatoris, cum multis Coepiscopis nostris circa sexto nonas Majas, relatum est auribus nostris ab Udone Tullensi Præposito eadem nocte ipsum domnum Gerardum in visione apparuisse cuidam venerabili Monacho*, &c. *Decrevimus igitur, sic sancta annuente ac laudante Synodo, ut ex hoc sanctus habeatur, & colatur nono Kalendas Majas*, &c. *Cujus Sancti venerabile corpus per nos ipsos cupimus transferre*, quod & reapse sub hujus anni finem sanctissimus Pontifex præstitit. Mabillonius laudatus hanc Romanam Synodum ad annum superiorem, quo in hebdomada post Albas Romæ Synodus habita, revocat, quia ea in qua Sanctus Gerardus canonizatus, ejus corporis elevationem præcedit. Verum vir doctissimus non animadverterat, non solum præcedenti anno; sed etiam currenti Sanctum Leonem Romæ Synodum celebrasse, & Wibertum in ejus Vita diserte testari Gerardum in posteriori Synodo honoribus Sanctorum donatum.

Synodus Romana II. sub S. Leone.

III. Baronius num. I. refert ex Leone Ostiensi lib. 2. cap. 85. Sanctum Leonem ad monasterium Casinense venisse, indeque Beneventum, urbemque *ab excommunicatione prædecessoris sui* absolvisse. Verum hæc profectio ad annum Christi insequentem pertinet. Ait enim Leo Ostiensis: *Sequenti anno prædictus Pontifex rursus ad monasterium venit, & in crastinum ac die altero Apostolorum Petri & Pauli Missas solemniter celebravit. Et cum die illo sabbatum esset*, &c. Anno autem sequenti Festum SS. Petri & Pauli, dies nempe XXIX. mensis Junii in diem Sabbati incidit, indeque Hensche.

Secunda profectio S. Leonis in Apuliam.

Google

Concilium Rom. contra Berengarium.

Nos autem, quæ ex Lanfranco in commentario contra Berengarium de hac eadem Synodo Romana, cui ipse interfuit, didicimus, in medium sic afferimus. Ait enim: *Tempore sancti Leonis Papæ delata est hæresis tua* (alloquitur Berengarium ipsum) *ad Apostolicam Sedem. Qui cum Synodo præsideret, ac resideret secum non parva multitudo Episcoporum, Abbatum, diversique ordinis e diversis regionibus religiosarum personarum; jussum est in omni audientia recitari, quas mihi de corpore & sanguine Domini litteras transmisisti. Portitor quippe earum Legatus tuus me in Northmannia non reperto, tradidit eas quibusdam clericis. Quas cum legissent, & contra usitatissimam Ecclesiæ Fidem scriptas animadvertissent: zelo Dei accensi, quibusdam ad legendas eas porrexerunt. Itaque factum est, ut non deterior de te, quam de me fuerit exorta suspicio, ad quem videlicet tales litteras destinaveris, putantibus multis, me fovere, ac favere quæ a te dicerentur, vel gratia, qua te diligerem, vel fide, quo revera ita esse, indubitanter tenerem. Igitur cum a quodam Rhemensi clerico Romam perlatas recitator legeret, intellecto quod Joannem Scotum extolleres, Paschasium damnares, communi de Eucharistia fidei adversa sentires: promulgata est in te damnationis sententia, privans te communione sanctæ Ecclesiæ, quam tu privare sancta ejus communione satagebas. Post hæc præcepit Papa, ut surgerem, pravi rumoris a me maculam abstergerem, fidem meam exponerem, expositam plus sacris auctoritatibus, quam argumentis probarem. Itaque surrexi, quod sensi dixi, quod dixi probavi, quod probavi, omnibus placuit, nulli displicuit.* Hactenus de Synodo Romana Lanfrancus, in qua damnato, ut vidisti Berengario, ipse Lanfrancus absolutionis sententiam retulit.

Berengarius condemnatus Lanfrancus absolutus.

III. In hoc eodem Concilio contra Berengarium a Leone Pontifice celebrato, idem Pontifex decrevit pallium Dominico Patriarchæ Veneto, eidemque privilegium concessit, ut Crucem ante se deferret, Patriarchalemque sedem approbavit, & Episcopis Venetiæ provinciæ & Istriæ scripsit, ut huic tamquam primati suo obedirent, eumque revererentur. Hæc ex

PAGIUS chenius ad diem XIX. April. in Commentario prævio ad Vitam Sancti Leonis IX. num XIX. recte deducit hanc divi Leonis profectionem, non hoc anno, cum quo eam copulavit Baronius, sed anno MLI. susceptam esse. Subdit Leo Ostiensis: *Inde perrexit Beneventum, eosque ab excommunicatione prædecessoris sui benignus absolvit.* Sed hac in re Leo Ostiensis fallitur. Hermannus enim Contractus paulo post hunc annum demortuus ad annum ML. scribit de Leone: *Nonnullos locorum Principes & civitates tam sibi, quam Imperatori jurejurando subjecit, Beneventanosque adhuc rebellantes excommunicavit.* Quæ post Pascha gesta, Hermannus affirmat. Numero autem I. ostendimus, Sanctum *Leonem* hoc anno in monasterio Casinensi & Beneventi ante Pascha fuisse, & in ea urbe aliquandiu moratum esse. Quare tunc Beneventani a Leonis Prædecessore excommunicati non fuerant, ut perperam ait Leo Ostiensis. Hoc enim Auctor Vitæ Sancti Leonis a nobis ita citatus non tacuisset, imo sanctus Leo ad illos tunc non accessisset. Eo itaque in capite errat Leo Ostiensis, & Sanctus Leo, qui hoc anno post Pascha Beneventanos rebelles excommunicavit, eos insequenti, quo iterum in Apuliam venit, ab excommunicatione absolvit. Neque dubitandum, quin *Sanctus Leo* tunc Beneventanos Ecclesiæ restituerit; cum, teste Hermanno, anno currenti eos anathematizarit.

IV. *Lis inter Gradensem & Forojuliensem Episcopos in Concilio Rom. IV. decisa.*

Baronius num. III. secutus Andream Dandulum in Chronico ait, in hoc Concilio Romano sanctum Leonem *Dominico Patriarchæ Veneto* Pallium concessisse, & Episcopis Venetiæ provinciæ & Istriæ scripsisse, ut huic tanquam Primati suo obedirent. Verum facta hæc in alia Synodo Romana anno MLIII. congregata, ut manifeste liquet ex Epistola ad Episcopos Venetiæ & Istriæ, inter Leoninas ordine II. ab hoc Sancto Pontifice data: *Noverit*, inquit, *vestra charissima nobis in Christo fraternitas hac in præsenti indictione sexta* (quæ eo Christi anno usque ad Septembrem in cursu fuit) *charissimum confratrem nostrum Dominicum Gradensem, imo novæ Aquileiæ Patriarcham ad Synodum nostram Romæ habitam venisse.* Addit, judicio Synodi definitum fuisse: *Ut nova Aquileia totius Venetiæ & Istriæ caput & Metropolis perpetuo haberetur, &c. Forojuliensis vero Antistes, tantummodo finibus Longobardorum esset contentus, &c. Unde monendo mandamus, & præcipimus vobis ex parte Dei, & Sancti Petri, & nostra, ut præfato Gradensi Patriarchæ, successoribusque ejus in omnibus, secundum jura Canonum obedientes sitis, sicut Primati vestro & Patriarchæ esse debetis, & sicut antecessoribus ejus nostri perpetuo confirmarunt.*

V. *Patriarchatus Gradensis sæculo XV. Venetias translatus.*

Sic plene, inquit Baronius citatus, *translatus fuit Patriarchatus Gradensis in Venetum, qui hactenus titulo Gradensis Sedis potitus erat.* Verum nonnisi *Nicolaus* V. defuncto Dominico Michaele Gradensi Patriarcha, translata Gradensis Ecclesiæ dignitate in Venetiarum urbem, *Sanctum Laurentium Justinianum* Episcopum Castellanum seu Olivolensem Patriarchali titulo auxit; suppressoque utroque titulo & Gradensi & Castellano primum Venetiarum Patriarcham creavit *anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo VIII. Id. Octob.* Pelagio II. Ecclesiam Romanam administrante Metropolitana Sedes ex urbe Aquileiensi Gradum translata fuit, & hæc urbs totius Venetiæ Istriæque Metropolis ab eodem Pelagio II. dicta, ut suo loco ostendimus. Deinde Sancti Gregorii Magni tempore, defuncto *Severo* Patriarcha Aquileiensi Schismatico, Aquileiensis Diœcesis in duos Patriarchas distracta fuit, in Aquileiensem nempe & Gradensem; & Metropolita Aquileiensis antiqua jurisdictione mulctatus. Dicta dein *Gradus, nova Aquileia*, ut Leander in Episcopis Forojuliensibus variis testimoniis ostendit. Cum autem inter utrumque Patriarcham, Leone IX. sedente, quædam exorta fuissent dissidia, divisionem illam

S. Pon-

Digitized by Google

ex scripto Chronico Andreæ Danduli. Quæ omnia renovata & confirmata ab Alexandro secundo in Concilio Mantuano, idem auctor affirmat. Sicque plene translatus fuit Patriarchatus Gradensis in Venetum, qui hactenus titulo Gradensis sedis potitus erat.

IV. Concilium Vercellense.

Quæ autem contra eamdem Berengarium post hæc actitata sint eodem anno Concilio Vercellensi, a Lanfranco sic accipe: *Dehinc declarata est Synodus Vercellensis, quæ tunc proximo Septembri eodem præsidente Pontifice, est celebrata Vercellis, ad quam vocatus non venisti. Ego vero præcepto & precibus præfati Pontificis usque ad ipsam Synodum secum remansi. In qua in audientia omnium, qui de diversis hujus mundi partibus illuc convenerunt, Joannis Scoti liber de Eucharistia lectus est ac damnatus: sententia tua exposita ac damnata, Fides sanctæ Ecclesiæ, quam ego teneo, & tenendam astruo, audita, & concorde omnium sensu confirmata. Duo clerici, qui Legatos tuos se esse dixerunt, volentes te defendere, in primo statim aditu defecerunt, & capti sunt. Ab hac sententia numquam discessit sanctus Leo in omnibus suis Conciliis, seu quibus ipse præsentiam suam exibuit, seu quæ per Legatos suos in diversis provinciis congregari instituit. Quæ sententia non effugit successorem quoque suum felicis memoriæ Papam Victorem.* Hucusque Lanfrancus de Synodo Vercellensi. Cujus meminit etiam (a) Guitmundus in commentario, quem scripsit de corpore & sanguine Christi, eidemque præfuisse Leonem Pontificem tradit. Ipse vero Pontifex (ut ex Hermanno patet) ubi Synodus Vercellensis absoluta fuit, trans Alpes iter dirigens, convenit Imperatorem, in Saxonia tunc agentem. Reliqua itineris ejus dicentur anno sequenti.

(a) Guit. l. 1.

V.

Hoc eodem anno Ferdinandus Magnus, cum ob tumultus bellicos Ecclesias in suo regno Hispaniæ collocatas, excrescentibus vepribus, silvescentes cerneret, convocatis Episcopis, Dominici agri cultoribus, eum ad optimam frugem revocare laborans, Concilium colligendum curavit, cujus decreta reperta in Ecclesia Cordubensi Antonius Augustinus exscripsit, nosque ejus codicem nacti, ea hic

PAGIUS

8. Pontifex confirmavit, & *Gradum, Novam Aquileiam*, & *Gradensem Antistitem Novæ Aquileiæ Patriarcham* appellavit. Cæterum hoc tempore Venetis proprius nondum erat Episcopus, sed circa annum DCCLXXVII. ut docet Justinianus lib. 12. Historiæ Venetæ, constituta fuerat *Episcopalis sedes in insula Castellana, quæ Olivolus appellabatur, unde & Episcopo Castellani semper nomen mansit*: tandemque Sanctus Laurentius, ut mox diximus, sæculo XV. ex Episcopo Castellano seu Olivolensi primus Patriarcha Venetus renunciatus fuit. Quæ omnia ex Historicis Venetis, aliisque eruta.

VI. *Berengarius in Synodo Romana II. damnatus.*

Sed redeo ad Concilium Romanum, in quo ex verbis Lanfranci in Commentario contra Berengarium, a Baronio recitatis constat, hunc damnatum, illum vero absolutionis sententiam retulisse. Indicta est postea frequentior Synodus ad proximum Septembrem *Vercellis*, ad quam vocatus est *Berengarius*, qui Romæ non erat, cum *Lanfrancus* a pravi rumoris macula expurgatus est. Aliquot ante annos *Lanfrancus* e Lombardia in Galliam venerat, & *Berengarium* inter Magistros docentem invenerat, ac cum eo, ejusque discipulis multas disputationes tanto successu habuerat, ut illum Turonis redire coegerit. Hinc nata inter utrumque contentio, quæ, postquam Lanfrancus in Normannia apud Beccense monasterium scholas publicas aperuit, plurimum aucta: *Is cum juveniles adhuc*, inquit de Berengario Guitmundus lib. I. de Veritate Eucharistiæ, *in scholis ageret annos, ut ajunt, qui eum tunc noverant, elatus ingenii levitate, ipsius Magistri sensum non adeo curabat, libros insuper Artium contemnebat, sed cum per se attingere Philosophiæ altioris secreta non posset: neque enim homo ita acutus erat, sed ut tunc temporis* LIBERALES ARTES *intra Gallias pene obsoleverant, novis saltem verborum interpretationibus, quibus etiam nunc nimium gaudet, singularis scientiæ sibi laudem arrogare, & cujusdam excellentiæ gloriam venari, qualitercumque poterat, affectabat. Factumque est, ut pompatico incessu, sublimi præ cæteris suggestu dignitatem Magistri potius simulans, quam rebus ostendens, profunda quoque inclusione intra cucullum ac simulatione longa meditationis, & vix tandem fatis de*[sid]*erata diu voris lenissimo quodam quasi plangore incautos decipiens*, DOCTOREM SE ARTIUM *pene inferius profiteretur. Sed postquam a D. Lanfranco in Dialectica de re satis parva turpiter est confusus, cumque per ipsum D. Lanfrancum virum æque doctissimum* LIBERALES ARTES *Deus recalescere atque optime reviviscere fecisset, desertum se a discipulis iste dolens, ad eructanda impudenter divinarum Scripturarum sacramenta, ubi ille adhuc adolescens, & aliis catenus detentus studiis nondum adeo intenderat, sese convertit. Sed & ibi insipiens; quippe in malevolam animam non introibit sapientia, ut ea quorum novitate omnium corda permoveret, atque ad se omnium oculos traheret, studiose perquirens maluit esse sub aliqua admiratione hominum hæreticus, quam sub oculis Dei private vivere Catholicus* ..... *Aucupatis ergo nonnullis ratiunculis (neque enim ulla unquam hæresis sine aliqua verisimilitudine rationis invalescere potuit) adhibitis quoque paucis male a se Capitulis Scripturæ sacræ, quæ multis errantibus laqueus est mortis, per egenos Scholasticos jam per alimoniam, qua sustentabat eos, & per suos dulces sermones corruptos, quaquaversum potuit, clanculo hujus tanti mali nefandissimum virus effudit.*

VII. *In eo Concilio Lanfrancus absolutus.*

Ita inquitur Guitmundus, quia *Berengarius* novitatis amator, novas subtilitates & voces in rebus dialecticis & Theologicis excogitavit, quarum ope omnes difficultates eludebat; & hoc est quod ait Guitmundus eum *novis verborum interpretationibus singularis scientiæ sibi laudem arrogasse*, ut hæc verba interpretatur Bulæus in Hist. Universit. Parisiensis pag. 406. Berengarium enim virum fuisse facundum ac elo-

hic tibi (quod cusa adhuc nesciamus) reddenda curavimus, ejusmodi præfixa inscriptione [1]:

Concilium Coyacense in diœcesi Ovetensi, Æra millesima octogesimaoctava, idest anno Christi millesimo quinquogesimo, sub Ferdinando Rege Primo Castellæ, qui cognominatus est Magnus. Ex eodem codice vetusto Ecclesiæ Cordubensis:

Decreta Ferdinandi Regis, & Sanciæ Reginæ, & omnium Episcoporum, in diebus eorum in Hispania degentium, & omnium ejusdem regni optimatum, Æra millesima octogesimaoctava.

VI. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Ego Ferdinandus Rex, & Sancia Regina ad restaurationem nostræ Christianitatis fecimus Concilium in castro Coyaca, in diœcesi scilicet Ovetensi, cum Episcopis, & Abbatibus, & totius regni nostri optimatibus. In quo Concilio præsentes extitere Froilaaus Episcopus Ovetensis, Cyprianus Legionensis, Didacus Asturicensis, Syrus Palentiæ sedis, comes Visocensis, Gomezius Calaguritanensis, Joannes Pampilonensis, Petrus Lucensis, Cresconius Zriensis.*

Ann. Eccl. Tom. XVII.

In primo igitur titulo statuimus, ut unusquisque episcopus Ecclesiarum ministerium cum suis clericis ordinate teneat in suis sedibus.

In secundo titulo, ut omnes Abbates se & Fratres suos, & monasteria, & Abbatissæ se & moniales suas, & monasteria secundum B. Benedicti regant statuta, & ipsi Abbates & Abbatissæ cum suis congregationibus, & cœnobiis sint obedientes, & per omnia subditi suis Episcopis. Nullus eorum recipiat monachum alienum, aut sanctimonialem, nisi per Abbatis sui & Abbatissæ jussionem. Si quis hoc decretum violare præsumpserit, anathema sit.

VII. *Tertio autem titulo statuimus, ut omnes Ecclesiæ, & clerici sint sub jure sui Episcopi; nec potestatem aliquam habeant super Ecclesias, aut clericos laici. Ecclesiæ autem sint integræ, & non divisa, cum presbyteris, & diaconis, & cum totius anni circuli libris, cum ornamentis Ecclesiasticis; ita ut non sacrificent cum calice ligneo, vel fictili. Vestes autem presbyteri sint in sacrificio Amictus, Alba, Cingulum, Stola, Casula, Manipulus. Vestes diaconi, Amictus, Al-*

G ba

PAGIUS eloquentem, multiplicisque doctrinæ hujus temporis Scriptores fatentur. Postquam per aliquot annos intra Philosophicarum quæstionum cancellos stetere disputationes, exorta tandem inter utrumque de quæstionibus Theologicis, præsertimque de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento controversia. *Lanfrancus* enim intelligens, *Berengarium* in Schola sua opinionem *Joannis Scoti Erigenæ*, qui Caroli Calvi tempore vixit, suscepisse propugnandam, *Paschasiumque Ratbbertum* inscitiæ & erroris arguere, contra ipse *Paschasium* veritatis Eucharistiæ acerrimum defensorem tueri aggressus, palam publiceque asseruit, *Joannem Scotum* fuisse hæreticum, ejusque opinionem de Sacramento Altaris doctrinæ orthodoxæ repugnare. Hinc, ut fit, inter utriusque fautores varii rumores sparsi, & Lanfrancus a *Berengario*, quasi ille male sentiret, accusatus, & in Concilio Romano hoc anno habito absolutus, ac *Berengarius* damnatus.

VIII. *Epocha Concilii Romani II.* Hujus Concilii Romani Epocha ex Hermanno Contracto hujus temporis Scriptore nobis innotescit, cum enim diserte prodat, *Vercellense* hoc anno habitum, certumque sit, paulo ante Romanum celebratum fuisse, ea in dubium revocari non posset, nisi Durandus Abbas Troarnensis, cujus libellus *de Corpore & Sanguine Christi*, post Baronii mortem editus, & in Biblioth. Patrum edit. Lugdunensis Tom. XVIII. recitatus, illud anno MLIII. coactum insinuaret. Durandus autem hoc tempore floruit, & de eo Ordericus lib. 7. Hist. Ecclesiast. ad annum MLXXXVII. ait: *Durandus Troarnensis Abbas grandævus, ab infantia Monachus, religione & sapientia præcipuus, Ecclesiastici cantus & divini dogmatis Doctor peritissimus, sibi durus carnifex, aliisque mitis opifex* fuit. Is Conventum *Brionensem* ante Vercellensem coactum refert ad annum MLIII. quod viris Eruditis crucem fixit. Cossartius Tom. IX. Concil. in Notis ad Conventum Brionensem, suspicatur, Durandum scripsisse *anno ML. in Normanniæ finibus*, & amanuensem pro *in* legisse III. detrita primæ litteræ media lineola. At Mabillonius Tom. II. Analect. in Observationibus *de multiplici Berengarii damnatione* hanc conjecturam rejicit, quod in Codice Bigotiano MS. ex quo libellus Durandi erutus, quique vetustissimus est, vox *tertio* non cifris expressa sit, sed integris ferme litteris. Cumque *Durandi* calculo adversetur Vita Leonis IX. qui anno MLIII. Beneventi a Junio ad exeuntem annum, imo & ad subsequentem Martium commoratus est, recte concludit Mabillonius *Leonem* mense Septembri anni MLIII. interesse nequivisse Vercellensi Concilio, proindeque illud ad præsentem annum, uti & Romanum, referendum esse, ut aliqui Viri docti ante cum præstiteram. Ad hæc cum *Durandus* juxta Ordericum citatum anno MLXXXVIII. e vivis abierit, in Opere suo memoria labi facile potuit. Multis exemplis liquet, Auctores etiam coævos in narrandis, quæ suis contigere temporibus, non raro hallucinari, præsertimque in temporibus exprimendis. Quare neque hoc Concilium Romanum, neque tria, de quibus mox, ab

hoc

NOTÆ [1] Concilium istud Coyacense multo integrius quam apud Baronium hic, & apud Aguirre tom. III. Conciliorum Hispaniæ legitur, e Conimbricensi codice acceptum nobis opera Viri clarissimi transmissum est e Lusitania; quod cum prolixius sit quam adnotationis angustia postulat, ad calcem voluminis hujus rejiciendum duximus. MANSI

ba Cingulum, Stola, Dalmatica, Manipulus. Altaris vero ara tota sit lapidea, & ab Episcopis consecrata. Hostia sit ex frumento sana & integra. Vinum sit mundum, & aqua munda, ita ut inter vinum, Hostiam, & aquam Trinitas sit significata. Altare sit honeste indutum, & desuper lineum indumentum mundum. Subtus calicem, & desuper Corporale lineum mundum & integrum. Presbyteri vero & diacones, qui ministerio funguntur Ecclesiæ, arma belli non deferant, semper coronas apertas habeant, barbas radant, mulieres secum in domo non habeant, nisi matrem & sororem, aut amitam, aut novercam. Vestimentum unius coloris & competens habeant. Intra etiam dextros Ecclesiæ laici uxorati non habitent, nec jura possideant. Doceant autem clerici filios Ecclesiæ, & infantes, ut Symbolum & Orationem Dominicam memoriter teneant. Si quis autem laicus hujus nostræ institutionis violator extiterit, anathema sit. Presbyter vero & diaconus, si hujus jussionis destructor extiterit, sexaginta solidos Episcopo persolvat, & gradu Ecclesiastico careat.

VIII. *Quarto vero titulo statuimus, ut omnes Archidiaconi & presbyteri, sicut sacri canones præcipiant, vocent ad pœnitentiam adulteros, incestuosos, sanguine mixtos, fures, homicidas, maleficos, & qui cum animalibus se inquinant; & si pœnitere noluerint, separentur ab Ecclesia & a communione.*

Quinto autem titulo decrevimus, ut Archidiaconi tales clericos, constitutis Quatuor temporibus, ad ordines ducant, qui perfecte totum psalterium, hymnos, & cantica, Epistolas, Evangelia, & Ora-

PAGIUS hoc anno removenda. Denique novus Chronographus Saxo, qui Concilium Remense anno MXLVI. collocavit, anno MXLVII. Vercellensis mentionem fecit, quia cum non latebat Remense anno tantum uno præcessisse Vercellense.

IX. *Epistola Berengarii ad Lanfrancum in Concilio Romano lecta.*

Franciscus Roius Antecessor Andegavensis, qui primus hanc difficultatem vidit, dissolvitque, in Dissertatione *de Berengario*, Epistolam ad Lanfrancum a Berengario datam, & a Dacherio primum publicatam, eam esse existimat, quæ in hoc Concilio Romano prolata fuit. Hanc integram exhibeo, quia valde brevem: *Fratri Lanfranco Berengarius. Pervenit ad me, frater Lanfrance, quiddam auditum ab Ingelramno Carnotensi, in quo dissimulare non debui ammonere dilectionem tuam. Id autem est, displicere tibi, imo hæreticas habuisse sententias Joannis Scoti de Sacramento Altaris, in quibus dissentit a suscepto tuo Paschasio. Hac ergo in re, si ita est frater, indignum fecisti ingenio, quod tibi Deus non aspernabile contulit, præproperam ferendo sententiam. Nondum enim adeo sategisti in Scriptura divina cum tuis diligentioribus. Et nunc ergo, frater, quantumlibet rudis in illa Scriptura vellem tantum audire de eo, si opportunum mihi fieret, adhibitis quibus vellem, vel judicibus congruis, vel auditoribus. Quod quamdiu non fit, non aspernanter aspicias quod dico. Si hæreticum habes Joannem, cujus sententias de Eucharistia probamus: habendus tibi est hæreticus Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, ut de cæteris taceam.* Hanc autem Epistolam eam esse, quæ in hoc Concilio lecta fuit, ex eo probat Roius, quod intellexit Concilium Romanum ex his litteris, *quod Berengarius Joannem Scotum extolleret, Paschasium damnaret, communi de Eucharistia fidei adversa sentiret*. Quæ tria Berengarius in hac Epistola præstat. Aliud argumentum profert Cossartius Tom. IX. Concil. pag. 1054. apud illum legendum.

X. *Berengarius hæresim suam in Normannia spargit.*

Quo in Normannia successu *Berengarius*, postquam Romæ damnatus fuit, hæresim suam sparserit, docet his verbis Durandus Troarnensis Abbas part. IX. Libelli sui de Corpore & Sanguine Christi: *Is autem* (nempe Berengarius) *Dominica Incarnat. anno millesimo quinquagesimo tertio* (de quo ultimo numero mox egi) *Normannorum finibus irrepsit; & ad cœnobium, quod Pratellis nuncupatur, appulit, Catholicoque viro, qui idem strenue regebat cœnobium, a quo & honeste satis exceptus fuerat, multa blasphemus impie delatravit: quod ipse quoque, eodem Abbate Ansfredo nomine referente, dum apud me super tanta impietate valde quereretur, non multo post agnovi. In multis itaque subtiliter ab eodem Abbate pertentatus, in multis perinde reprehensibilis, & perfidus est repertus. Qui inde digressus, Normannorum Principem* (nempe Guillelmum) *festinus adiit quem sua quoque irretire perfidia subtiliter attentavit. Verum ille licet ætate adolescentiæ nondum excederet annos, tamen illum, quia Catholicæ fidei merito præditus erat, & gratis, callide suspendit, secumque quoad regni sui mediterraneam deveniret sedem Brionnam* (vel Brionam, recentioris Neustriæ mediterraneum oppidum) *vocabulo detinuit, ubi undique coactis Catholicis, ac sapientibus viris, super eadem re disponebat consilium haberi.*

XI. *Conventus Brionensis adversus Berengarium coactus.*

Eo ergo ventum est, & res sequenti die ventilanda proposita. Cumque multi ex tota Normannia Sapientes, qui plurimi & clari habebantur, convenissent, præfatum hæresiarcham Berengarium, cum alio quodam, quem secum adduxerat, clerico, in cujus eloquentia victoria sibi spem posuerat, ita coram omnibus confutaverunt, atque evidenti ratione superaverunt: Quatinus eis silentium imponerent, verborumque, quibus fidem Catholicam tuebantur, assensum ab eis extorquerent. Berengarius autem tandem non sine pudore evadens Carnotum petiit, ubi positus de eadem quæstione se consulentibus (audita quippe jam longe lateque actio res fuerat) Clericis ejusdem urbis nullo respondit, cum vero sibi opportunitas daretur, se responsurum promisit. Unde non multo post literas, quas & ipse legi, dictavit, in quibus multa absurda, fidique Catholicæ aliena anhelus declamavit: inter quæ Romanam Ecclesiam, Caput videlicet totius Christianitatis, multa temeritate hæretico vocabulo denotavit, tum quia Rectorem ejus, dominum scilicet Papam Leonem, cujus fides catholica, spectabilis sapientia, laudabilis habebatur industria, quem non excepit, pariter infamavit, seque ad utrumque convincendum, dum respondere differret, interrogantibus intendisse retulit: tunc quippe instabat constituta dies Concilii postmodum Vercellis habiti. Has itaque literas pu-

rationes sciant. Presbyteri ad nuptias causa edendi non eant, nisi ad benedicendum. Clerici & laici, qui ad convivia defunctorum venerint, sic panem defuncti comedant, ut aliquid boni pro ejus anima faciant: ad quæ tamen convivia vocentur pauperes & debiles pro anima defuncti.

IX. Sexto vero titulo admonemus, ut omnes Christiani die sabbati advesperascente, ad Ecclesiam concurrant, & Dominica Matutina, Missas, omnes Horas audiant, opus servile non exerceant, nec sectentur itinera, nisi orationis causa, aut sepeliendi mortuos, aut visitandi infirmos, aut pro Regis secreto, aut pro Sarracenorum impetu.

Nullus etiam Christianus cum Judæis in una domo maneat, nec cum eis cibum sumat. Si quis autem hanc nostram Constitutionem fregerit, per septem dies pœnitentiam agat. Quod si pœnitere noluerit: si major persona fuerit, per annum integrum communione careat: si inferior persona fuerit, centum flagella accipiat.

Septimo quoque titulo admonemus, ut omnes Comites, seu Majorini regales populum sibi subditum per justitiam regant, pauperes injuste non opprimant, in judicio testimonium, nisi illorum præ sentium, qui viderunt aut audierunt, non accipiant. Quod si testes falsi convicti fuerint, illud supplicium accipiant, quod in libro Judicum de falsis testibus est constitutum.

X. Octavo autem titulo mandamus, ut in Legione & in suis terminis, & in Gallæcia, & in Asturiis, & in Portugale tale sit judicium semper, quale est constitutum in decretis Adefonsi Regis pro bo-

PAGIUS

ritatis, ut sibi videbatur, plenus, sed revera multa vanitate refertas, Carnotensibus, qui sibi quæstionem intentaverant, destinavit.

XII. Synodus Vercellensis adversus Berengarium habita.

Ipso autumno Domnus Papa Synodum Vercellis collegit, inquit Hermannus Contractus. Ipse Sanctus Leo in Epistola ordine XII. ad Principes Britanniæ data, qua Armoricæ Episcopos excommunicat, tum quod Turonensi Archiep. sub esse recusarent, tum quod Simoniacas ordinationes facerent, in ejusdem fine ait: Quod si vester Archiepiscopus cum suis Suffraganeis de hoc quod Turonensis Pontifex clamat, deque Simoniaca hæresi excusare se rationabiliter valuerint, Vercellensi Concilio KALENDIS SEPTEMBRIS futuro præsentes sint, nosque ibi, si Deus permiserit, erimus causas eorum audituri. Ad eam Synodum, ut Lanfrancus in Commentario contra Berengarium refert, & ex eo Baronius num. IV. Berengarius vocatus non venit: Joannis Scoti liber de Eucharistia lectus est ac damnatus: Berengarii sententia etiam damnata: duo Clerici, qui se Legatos Berengarii dixerunt, volentes eum defendere, in primo statim aditu defecerunt, & capti sunt. Post Vercellense Concilium Berengarius literas ad Ascelinum, a Dacherio primum publicatas dedit, & ex responsione Ascelini ad Berengarium liquet, eas post Vercellense Concilium, & ante Parisiense scriptas esse. Convictus enim Berengarius in Brionensi Conventu ac in Vercellensi, ægre ferebat, asseri ab illis, qui colloquiis istis interfuerant, damnatum a se Joannem Scotum. Quare in sua ad Ascelinum epistola conatus est, maculam illam eluere. In illis itaque literis agitur de Colloquio seu publica Disputatione, Berengarium inter & Ascelinum atque Willelmum inita, ac de Berengarii damnatione in Synodo Vercellensi. Ex utraque Epistola præcipua seligo.

XIII. Epistola Berengarii ad Ascelinum.

Audivi quas jactitat Willelmum, inquit Berengarius in Epist. ad Ascelinum, quod negare acquieverim hæreticum esse Joannem Scotum; quod falsum esse, testis mihi es, si satis meministi verborum meorum: quamvis hæreticum habeas tu quoque Joannem Scotum: quam inconsiderate quam impie, quam indigne Sacerdotio tuo non diutius te nescire permittat, ille, de quo Apostolus fidelibus promittit, sed & si quid aliter sapitis, & hoc Deus vobis revelabit. Sapis enim contra omnes naturæ rationes, contra Evangelicam & Apostolicam sententiam: si cum Paschasio sapis, in re quod solus sibi confingit, sacramento Dominici Corporis decedere panis omnino substantiam. Verba autem mea de Joanne hæc fuerunt: non pervidisse omnia illius, sicut etiam nunc verum est; quæ autem vidissem ad eam rem pertinentia, recitare me posse ex scriptis illorum, quos professuram habendos esse hæreticos in Epistola ad Lanfrancum, si Joannes illis hæreticus haberetur: cæterum si quid in illo viderem non satis delimatum, facile me improbaturum esse. Hæc & vere dicebam, & in aulam excussionem in transitu venire contendebam, propter causam superius dictam. Duo tantum protulit ille, sicut nosti, vir optime, quæ a me audita ad eum pervenerunt. Convincere ipsa verba in consecrationem panis instituta, non decedere sacramento panis materiam: & non esse virgam Episcopalem, animarum curam. Horum prius ego, sicut meminisse potes, confirmavi; & ita planum est, ut sufficiat hæc sentire & convincere etiam pueralus in schola constitutus, qui vim juncturæ verborum non ignorans callet. De secundo, immo dixi, & confirmavi, & confirmo, virgam illam esse animarum curam: ut facile advertere posset, quid vellet, quid sentirem. Et nunc quod apud Episcopos agere susceperam, vellem, si mihi tutum fieret, saltem apud vos agere in audientia quorumcumque, &c. Quamquam tutus in eo sim, ne quis transgrediatur terminos Patrum, Evangelistæ, Apostoli, Ambrosii, Augustini, Hieronymi.

XIV. Responsio Ascelini ad Berengarium.

Respondet Ascelinus ad Berengarium: Literas tuas nuper latas suscepi, sperans festinum nobis tuæ correctionis significari gaudium: quibus perlectis lætitia mea versa est in mærorem, cum pristinum adhuc affirmare non desiteris errorem. O Deus! ubi est illa vivacitas, illa subtilitas, illa prudentia, quibus affatim pollere solebas, &c. Tunc enim dictum fuit, quod & nunc testificamus, omnem Christianum debere in Pascha de mensa Dominica communicare, nisi pro aliquo crimine a se perpetrato, a tam salubri sequestretur convivio: hoc autem nullo modo fiat, nisi solo præcepto confessoris sui; alioquin claves Ecclesiæ annullantur. Sed, ut ad me redeam, omni re considerata, non indigne me ad prædictum colloquium convenisse credo. Attalo enim mecum, quod gaudia vixero, adjuvante divina pietate, per Sacerdotale mi-

homicidio, pro rauso, pro sajone, aut pro omnibus calumniis fuit. Tale vero judicium sit in Castella, quale fuit in diebus avi nostri Sancii Ducis.

Nono quoque titulo praecipimus, ut triennium non includat Ecclesiasticas veritates, sed unaquaque Ecclesia (sicut canones praecipiunt, & sicut lex Gothica mandat) omni tempora suas veritates recuperet & possideat.

Decimo vero titulo decrevimus, ut illa, qui laboravit, vineas, aut terras in contentione positas, colligat fruges, & postea habeant, judicium super rudicem, & si victus fuerit laborator, reddat fruges domino haereditatis.

XI. *Undecimo autem titulo mandamus, ut Christiani per omnes sextas ferias jejunent, & hora congrua cibo reficiantur, & faciant labores suos.*

Duodecimo quoque titulo praecipimus, ut si quilibet homo pro qualecumque culpa ad Ecclesiam confugerit: non sit ausus aliquis eum inde violenter abstrahere, nec persequi infra dextros Ecclesiae, qui sunt triginta passus, sed sublato mortis periculo, & corporis deturpatione, faciat, quod lex Gothica jubet. Qui aliter fecerit, anathema sit, & solvat Episcopo mille solidos purissimi argenti.

XII. *Tertiodecimo titulo mandamus, ut omnes majores, & minores veritatem, & ju-*

PAGIUS *ministerium, verum Corpus, verumque Sanguinem Christi effici. Quod Scriptura attestante, satis evidenter probatur, si non sinistra interpretatione temeretur. Joannem vero Scotum, nec inconsiderate, nec impie, nec indigne Sacerdotio meo habeo: quem toto nisu, totaque intentione ad hoc solum tendere video, ut mihi persuadeat, hoc videlicet quod in Altari consecratur, neque vere Corpus, neque vere Christi Sanguinem esse. Hoc autem astruere nititur ex Sanctorum Patrum opusculis, quae prave exponit.* Post errorem illum pluribus confutatum concludit Ascelinus: *Pudeat te patrocinari librum, quem Vercellis in plenaria Synodo damnatum, te quoque propter eum haeresis macula notatum audivimus. Redi ergo, precor, ad Catholicam & Apostolicam traditionem, ut & in te compleatur illud Apostolicum quod mihi direxisti*: Sed & si quid aliter sapitis, & hoc Deus vobis revelabit (Philipp. 3) Vides Vercellensem Synodum ab Ascelino *plenariam* vocari.

XV. *Concilium Parisiense adversus Berengarium.*

Post Vercellense Concilium, *Parisiense* habitum, in quo coram Henrico I. Francorum Rege, XVII. Kal. Novembris damnatus est Berengarius. Hujus Concilii unus meminit Durandus Troarnensis Abbas, qui part. IX. post ea quae ex eo de conventu Brionensi diximus, de Concilio Parisiensi statim subjungit; *Cum autem tanti mali fama crebresceret, & omnium corda fidelium vehementius percelleret, perque multos hujusmodi virus latenter, & aperte jam serperet, contigit, ut ad aures etiam Regis Francorum perveniret, qui consultu sui regni Pontificum, procerumque Concilium* PARISIIS *cogi decimo septimo Kalendas Novembris praecepit* [1]: *ac praefatum Berengarium, aut ut sua dicta Patrum auctoritate firmaret multis sibi obnitentibus, aut si ea defendere nequiret, in Catholicam, cui obviare non posset, fidem prudenter transiret, interesse tantorum coetui Patrum imperavit. Interea condicta venerat dies, frequensque Conventus Praesulum ac reliquorum functi ordinis Clericorum, nec non nobilium lai-*

corum Parisiis factus est, sed jam dictus Berengarius mala conscientia perculsus terrore, ut jussus erat, eo venire distulit, seque cum Brunone, suo videlicet Episcopo Andegavensi, sub quo Archidiaconi fungebatur honore, pro eo maxime continuit, quia eodem errore, utpote tanti viri credulus & ipse noscebatur involvi.

XVI. *Lecta in eo Berengarii Epistola.*

Interea praesul Aurelianensis (qui ut videre est apud San-Marthanos, Isambardus erat) *quosdam apices in scheda haud parva digestos in conspectu omnium & Regis (intererat enim) protulit: Et praecipiat*, inquit, Vestra sanctitas has literas a Berengario editas, si libet recitari, quas ego quidem ab ipso nequaquam accepi, sed cum eas cuidam suo familiari nomine Paulo per veredarium dirigeret, violenter rapui, *quibus susceptis, & ad recitandum traditis, omnium aures arriguntur, ora in silentium componuntur, corda ad intelligendum, quae continebantur in eis praeparantur, sed inter legendum multum repente fit murmur, & per singula absurdi sensus verba gravis instrepit fremitus. Itaque omnibus talis lectio, quoniam nequissimo sordebat haeresi, vehementer displicuit, damnato proinde communi sententia talium auctore, damnatis ejus complicibus cum codice Joannis Scoti, ex quo quae damnabantur, sumpta videbantur; Concilio soluto discessum est ea conditione, ut nisi resipisceret ejusmodi perversitatis auctor, cum sequacibus suis ab omni exercitu Francorum praeeuntibus clericis cum Ecclesiastico apparatu instanter quaesiti ubicumque convenissent, eo usque obsiderentur, donec aut consentirent catholicae fidei, aut mortis poenae luituri caperentur. Quam ob rem territi, non multo post in Concilio super fidei suae statu conventi* (nempe in Concilio Turonensi, de quo suo loco), *ita se sicut Ecclesia tenet Catholica credere fideliter, & sapere publice professi sunt, delatisque Sanctorum pignoribus, ut omnibus satisfacerent, atque de veritate fidei quam professi fuerant, eos, qui aderant certos facerent sa-*

NOTAE [1] NOn Durandus tantummodo, sed & Author Brevis Chronici Elonensis, vulgati Anecdot. Martenii Tom. III. col. 1406. Synodi hujus Parisiensis meminit, sed illam cum anno 1051. componit; scribit enim ad annum illum. *Quidam Berengarius Andegavensium Archidiaconus de Corpore & Sanguine Domini absurdam, & reprobam quaestionem concitavit; unde Parisius invitatus, congregata Synodo non venit; sed detecta ejus fallacia reus condemnatus est. Ex his certum annum hujus Concilii, quem Durandus* a Pagio laudatus silet intelligimus; (quantum tamen Author ineuntis saeculi decimi tertii fidem meretur) & Pagius in eo assignando nonnihil exorbitasse deprehenditur. MANSI

Digitized by Google

justitiam Regis non contemnant, sed sicut in diebus domini Adefonsi Regis fideles & recte persistant, & talem veritatem faciant Regi, qualem illi fecerunt in diebus suis. Castellani autem in Castella talem veritatem faciant Regi, qualem fecerunt Sancio Duci. Rex vero talem veritatem faciat eis, qualem fecit præfatus Comes Sancius. Et confirmo totos illos foros cunctis habitantibus Legione, quos dedit ille Rex dominus Adefonsus, pater Sanctæ Reginæ uxoris meæ. Quicumque hanc nostram Constitutionem fregerit, Rex, Comes, Vicecomes, Majorinus, Sago, tam Ecclesiasticus, quam sæcularis ordo, sit excommunicatus, & a con-

PAGIUS *sacramentum dederunt. Sed omissa de talibus relatione, quos post hæc ad apostasiam & priorem vomitum audivimus rediisse libelli hujus tenorem, in quo fidei nostræ sinceritatem juxta antiquorum Patrum auctoritatem multis eorum exemplis adhibitis, ut potuimus fideliter ostendimus.* Et hic finis egregii Durandi libelli *de Corpore & Sanguine domini.* Porro Paulus ille Berengarii familiaris est *Paulinus* Metensis Primicerius, ut diserte legitur in Epistola Adelmani ad Berengarium. Sigebertus cap. 153. de Script. Ecclesiast. docet Adelmannum Epistolam scripsisse *ad Paulum Metensem Primicerium*, qua monebat, uti & ipse Berengarium communem amicum suum ab errore revocaret; sed ea ad nos non pervenit.

XVII. *Synodus Parisiensis post Vercellensem celebrata.*

Baronius anno MXXXV. ut ibidem vidimus, hoc *Parisiense Concilium* convocatum ex *Theoduini Leodiensis* Episcopi ad Henricum Francorum Regem Epistola intellexerat; sed habitum non esse eodem ipsi Epistola persuaserat, quia ejus tempore laudatus Durandi libellus non extabat. Franciscus Roius in Dissert. *de Berengario* Synodum Parisiensem ante Vercellensem collocat, quod Durandus *dicat, cum instaret constituta dies Concilii postmodum Vercellis habiti.* At, ut Cossartius Tom. IX. Concil. pag. 1060. jam animadvertit. *Durandus* id non ad Parisiense Concilium refert, sed ad Berengarium respondere interrogantibus tunc temporis cunctantem. Immo *Parisiense* Concilium non commemorat, nisi post factam de Vercellensi mentionem exiguam illam quidem, sed quæ ad consilium suum satis esset, nempe ut causam indicaret Berengariani silentii. Hoc enim loco *Durandus* ea duntaxat enarrat, quæ adversus *Berengarium* in Gallia gesta sunt, in Brionensi Conventu, in Parisiensi Concilio, ac denique Turonensi: Romanas Synodus quatuor ne appellat quidem, Vercellensis mentionem facit, nomine uno tenus ob causam jam dictam. Coacta autem *Parisiensis* Synodus licet in Vercellensi confecta res esset quia forte causabatur *Berengarius* Vercellis neque se auditum esse, cum abesset; neque Legatos suos, cum primo statim aditu teste Lanfranco, defecerint. Contumax itaque *Berengarius* hæresiarcha erat, qui Vercellensi judicio cum non pareret, ad id per Gallicanam Synodum cogendus videbatur. Quod autem opponitur, causari *Theoduinum* Leodiensem Antistitem in sua ad Henricum Regem Epistola, *Berengarium* a Romano Pontifice nondum esse damnatum, respondet idem Cossartius, id neque scripsisse Theoduinum, ut legenti ejus Epistolam constabit, neque scribere potuisse cum Romanæ Synodi judicium ignorare non posset. Denique non est disceptata in Synodo Parisiensi *Brunonis* causa, quantum ex Durando intelligi potest, & Theoduini consilia *Henricus* Rex eatenus secutus est. Hoc unum autem præcipuum (nam appendicis loco cætera) *Theoduinus* suadebat, ut supersederet judicio, donec *acciperetur Romanæ sedis audientia*, hoc est audiendi & cognoscendi potestas, cum Episcopum non oporteat damnationis subire sententiam, *præter Apostolicam auctoritatem*, ut inquit Theoduinus.

XVIII. *Berengarii Epistola ad Richardum.*

Dacherius Tom. II. Spicilegii refert Berengarii Epistolam *ad Richardum* datam, qua eum obtestatur, quatenus apud *Henricum Galliæ Regem* pro se intercedat, ut damnum post Synodum Parisiensem sibi illatum a se removeret, exponeretque, *injustissime* damnatum Joannem Scotum, *injustissime* item assertum fuisse Paschasium in Concilio Vercellensi, ac Clericos Carnotenses indignissima in Regias aures effutiisse: se præsto esse, ut illius Majestati & quibus vellet ex Scripturis illud probaret: ac Clericos Carnotenses perverse Regi exposuisse sententiam Fulberti *gloriosæ memoriæ* Episcopi de Eucharistia, quæ revera S. Augustini sit. Denique Regem nosse oportere, *quæ scripsit Joannes Scotus monitu illum scripsisse, præcessorisque Caroli Magni antecessoris sui* (ita Carolus Calvus vocatus, ut suo loco demonstravimus)*; qui quantum circa res gerendas perstrenuus tantum circa religionem devotus, ne in eruditorum, carnaliumque illius temporis prævaleret ineptia. Erudito vero Joanni illi imposuit colligere de Scripturis, quæ ineptiam illam converterent. Unde ferat oportet defuncto patrocinium contra calumnias nunc viventium ni se malit exhibere indignum successione, & sede illius magnifici antecessoris sui, qui etiam circa negotium intelligendarum Scripturarum sollicitus, ab erudito viro viro, non ad tenebrandum veritatis lumen tale exegit obsequium*, & cetera Tom. IX. Concil. legenda.

XIX. *Epistola Theoduini Episc. Leodiensis ad Henricum Regem adversus Berengarium.*

Theoduinus Leodiensis Episcopus, cum Parisiensem Synodum indictam esse, fama accepisset, ad Henricum Galliarum Regem Epistolam illam scripsit, quam Baronius anno MXXXV. recitat, & Durando Leodiensi Episcopo perperam tribuit. In ea ait Theoduinus: *Fama supremos Galliæ fines prætergressa, totam Germaniam pervasit, jamque omnium nostrum replevit aures, qualiter Bruno Andegavensis Episcopus, antiquas hæreses modernis temporibus introducendo, astruant Corpus domini, non tam Corpus esse, quam umbram & figuram Corporis domini*, &c. *Quos ad revincendum, & publice confutandum, eo zelo, eoque fervore, quo erga sanctam Ecclesiam divina inspiratione plurimum semper ardetis, ajunt vos Concilium advocasse, ubi tandem illud totius nobilissimi regni vestri, heu nimis turpe opprobrium, de medio auferatis*, &c. *Sed desperamus id fieri posse, cum Bruno existat Episcopus: Episcopum autem non oportet damnationis subire sententiam, præter Apostolicam auctoritatem*, &c. *Ergo Majestatem tuam omnes exoratam vellemus, ut interim illorum impiam, sacrilegam, & nefariam assertionem audire contemneretis; donec accepta Romanæ sedis audientia, damnandi potestatem haberetis. Quamquam hujusmodi homines nequaquam oporteat audiri; neque tam est pro illis Concilium advocandum quam de illorum suppliciis exquirendum.* Epistolam suam his verbis claudit Theoduinus:

quam

consortio Sanctorum segregatus, & perpetua damnatione cum diabolo, & angelis ejus damnatus, & dignitate sua temporali sit privatus. Finis. Hæc ex codice Cordubensi.

XIII. Ad hæc tempora Leonis Pontificis spectat, quod Sueno Rex Danorum cognomento Magnus, trium regnorum dominus, consobrinam ducens uxorem, cogitur a Romano Pontifice eam dimittere, cum diu frustra in hoc laborasset Adalbertus Archiepiscopus Hamburgensis. Rem gestam ab Adamo ejus temporis auctore descriptam petamus: (a) (*Suen duo regna possedit, classemque parasse dicitur, at Angliam suo juri subiceret: verum sanctissimus Eduardus, cum justitia regnum gubernaret, tunc quoque pacem eligens, victori obtulit tributum, statuens eum, ut supra dictum est, post se regni hæredem.* Quod factum ante biennium anno Domini millesimo quadragesimo octavo Rogerius habet. Pergit Adam: *Cum Rex juvenis Suen tria pro libitu suo regna tenuerit, mox succedentibus prosperis, oblitus est cælestis Regis, & consanguineam a Suedia duxit uxorem. Quod domino Archiepiscopo Adalberto valde displicuit, furentemque Regem, missis ad eum Legatis, de scelere*

(a) Adam l. 3. c. 12.

PAGIUS *quam ob rem Brunonem & Berengarium jam anathematizatos arbitramur. Quod si ita est, vere illis audientia Concilii deneganda est; & cum vestris cumque nostris Episcopis, & (si vobis ita videtur) cum amico vestro Imperatore, cum ipso Papa, quæ vindicta in illos statuatur, deliberandum. Est enim justum, ut quorum manus sunt contra omnes, omnium manus contra ipsos excitentur.* Mutila est hæc Epistola jam apud Baronium anno MXXXV. quam Tom. IX. Concil. quam cum integram Mabillonius Tom. IV. Analect. ex veteri MS. exhibeat, ea in alia Conciliorum editione prætermittenda non erit.

XX. *S. Leo PP. venit in Franciam.* Hermannus Contractus ad annum ML. narrata Vercellensi Synodo Kalendis Septemb. congregata, subdit: *Inde Gallias & Episcopatum suum Leucorum* (legendum, Leucorum) *civitatem revisit. Quoque tempore Agnes Imperatrix tandem Imperatori filium peperit.* De hac profectione Gallica mentionem facit Wibertus lib. 2. Vitæ Sancti Leonis Papæ cap. 4. ubi de gestis ab eo hoc anno scribit: *Repetito gressu Romam rediit, ubi superna admonitus revelatione B. Gerardum suæ sedis, Leucorum videlicet, olim Præsulem, in numero Sanctorum computandum statuit* (initio nempe mensis Maii præsentia unni, ut supra diximus). *Eodemque anno in patriam regressus ipsius sanctos artus cum summa gloria transtulit. Quæ omnia dilucida sunt exarata in ejusdem Vita & miraculis.* Quare cum in Vita sancti Gerardi Episcopi Tullensis, a Vindrico Abbate sancti Apri ab Henschenio ad diem XXIII. Aprilis primum publicata, nulla fit mentio, nec Canonizationis, neque Translationis Sancti hujus Antistitis a Sancto Leone peractarum, perspicuum est, Vitam, de qua Wibertus loquitur, adhuc desiderari, aut scriptam a Vindrico ibidem mutilam esse; præsertim cum miracula a sancto Gerardo post mortem patrata in ea non legantur.

XXI. *Transfert corpus S. Gerardi Episc. Tullensis.* Mabillonius Sæc. V. Benedict. pag. 595. ait, Leonem, quando corpus Sancti Gerardi hoc anno elevavit, Privilegium concessisse *Dodoni* sancti Mansueti Abbati *anno Inc. Domini ML. indict. IV. datum Tulli in majori Ecclesia, II. Kalend. Novemb. per manus Udonis Tullensis Ecclesiæ Primicerii Cancellarii & Bibliothecarii sanctæ Apostolicæ sedis, anno Apostolatus domni Leonis noni Papæ II. Episcopatus Tullensis XXVI.* Eandem subscriptionem Mabillonius refert lib. 2. de Re Diplom. cap. XXV. num. VII. uitque maxime observandam esse Epocham duplicem, nempe ejus *Apostolatus* seu Pontificatus; & *Episcopatus Tullensis*, idque propter honorem loci, in quo hoc instrumentum concessit, memorare Pontifici his in literis visum esse. Verum Vir doctissimus animum non advertit ad errorem, qui cubat in anno Episcopatus; cum enim ex Wiberto in Vita S. Leonis lib. 1. cap. 3. constet, eum anno millesimo vicesimo sexto Episcopum Tullensem electum esse, hoc anno XXV. Pontificatus annum exorsus est, ideoque vel amanuensis vel typographus loco anni XXV. posuit, XXVI. Ceterum Sanctus *Leo* creatus Pontifex Romanus Tullensem Episcopatum non deposuit, ut notat Baronius anno MXLIX. num. VI. ideoque in laudato diplomate Præsulatus sui annum notavit, quod in aliis ejus Diplomatis non memini me legisse.

XXII. *Magnus Norvegiæ Rex ab Anglia invadenda impeditur.* Ad num. XIII. Decretum, quo *Dani* a corona Angliæ arcebantur, inquit Alfordus ad annum MXLV. num. I. externis Principibus, qui a *Canuto* Angliæ Rege & Majoribus ejus descenderant, præjudicium censebatur. *Magnus* Norwegiæ Rex id tulit ceteris impatientius. Is sancti *Olavi* filius, qui in *Canutum* sæpe pugnaverat; *Canuti* jura, sui juris esse, ac proinde Angliam, prætendebat: sed cernens se omni spe dejectum, ea alia via quam armis potiundi; expeditionem eo paravit; ratus tam facilem sibi, quam *Swano*, Canutoque alias fuerat, victoriam. Sensit hoc *Sanctus Edoardus* Angliæ Rex, & contra paravit occurrere; certus se tempore, loco, natalibus, & omni juris apice potiorem. Dum hæc utrimque expediuntur, & miles in procinctu est, *Swanus* Danorum Rex, Norwegium incurrere, eam depopulari, sibique subiicere, avito inter utrosque odio, contendit. Quod *Magni* Norwegiæ Regis consilium evertit, avertitque ab Anglia hostilem impetum. Wigorniensis paucis hæc complexus ait: *Quo anno* (scilicet MXLV.) *Rex Anglorum Eadwardus ad Sandicum portum congregavit classem validam contra Magnum Norreganorum Regem Angliam adire disponentem, sed bellum a Swano Rege Danorum illi illatum, iter impedivit.* Idem habent Florilegus, Rogerius Hovedenus, Simeon Dunelmensis de Gest. Reg. Angl. & alii ad annum MXLV.

XXIII. *S. Eduardus Angliam Daniæ Regi vectigalem non reddidit.* Quare corrigendus est Adamus Bremensis, quem Baronius sequitur. Ille enim aliter rem gestam narrat, scilicet non *Magnum* Norwegiæ Regem, sed *Swanum* Danorum Regem, gliam movisse: *Edoardum* Regem, non vim vi, sed preces & supplicia, subjectionem denique opposuisse: quæ omnia cum fide Historiarum Anglicarum e diametro pugnant. Hæc Adami lib. 3. cap. 12. verba: *Suen duo regna possedit, clas-*

Digitized by Google

lere terribiliter increpavit. Postremo nisi resipuerit, excommunicationis gladio feriendum esse. Tunc ille conversus in furorem, minabatur omnem parochiam Hamburgensem vastare & excindere. Ad quas minas imperterritus noster Archiepiscopus, arguens & obsecrans, perstitit immobilis: donec tandem flexus tyrannus Danorum per litteras Papæ, libellum repudii dedit consobrinæ. Nec tamen Rex sacerdotum admonitionibus aurem præbuit, sed mox ut consobrinam a se dimisit, alias, itemque alias uxores, & concubinas assumpsit. Et suscitavit ei Dominus inimicos, in circuitu multos, sicut Salomoni fecit proprios servos. Hæc Adam. Qui de eodem Rege (a) inferius agens, plane fuisse doctum satis prædicat, atque, de Christiana religione optime quidem meritum; hoc tamen malo non caruisse, quod morbo luxuriæ laboraret. Idemque his subiicit statum Ecclesiæ Sveonum, sive Sveorum his temporibus nonnihil perturbatum a pseudo-Episcopo pessimo, Regi conjuncto, ac tamdem Dei beneficio liberatum. (b) Ait enim:

Sveno Rex Danorum dimittere cogitur consobrinam.

(a) Idem l. 4. c. 16.

(b) Idem l. 3. c. 15.

XIV. *Cum hæc ibi gesta essent, Christianissimus Rex Sueonum Jacobus migravit a sæculo, & successit ei frater ejus Emund pessimus. Nam iste a concubina Olaph natus erat, & cum baptizatus esset, non multum de nostra religione curavit, habuitque secum quemdam Episcopum nomine Osmund Acephalum, quem dudam Sigefridus Northmannorum Episcopus Bremæ scholis docendum commendavit. Verum is postea beneficiorum oblitus, pro ordinatione Romam accessit: indeque repulsus, per multa loca circumivit erroneus, & sic demum meruit ordinari a quodam Polonæ Archiepiscopo. Tunc veniens in Suediam, jactavit se a Papa consecratum ad illas partes Archiepiscopum. Sed cum noster Archiepiscopus Legatos suos ad Gamalam Regem dirigeret, invenerunt ibi eumdem gyrovagum Osmund, Archiepiscopali more crucem præferentem. Audierunt etiam, quod barbaros adhuc neophytos non sana Fidei nostræ doctrina corruperat. Quorum ille præsentia territus, solitis populum, Regemque dolis impulit, ut Legati repellerentur, quasi non habentes sigillum Apostolici. Illi quidem ibant gaudentes a conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Erant autem Legati Fratres Bremensis Ecclesiæ, quorum potissimus fuit Adalvardus senior, olim nostri claustri Decanus, verum tunc Sueonum genti ordinatus Episcopus. De cujus viri virtutibus multa possent dici, nisi properaremus ad alia.* Subiicit vero his idem auctor de cladibus, quibus affectus est Rex cum populo: qui Legatum miserunt, ut Episcopum legitimum accipere mererentur. Qui datus adeo, munus Apostolicum, quod acceperat, digne exercuit, ut, quod idem subdit auctor, gentem Virnilanorum integram Christo lucratus, etiam miracula virtutum in populo fecisse dicatur.

Qui

PAGIUS *classemque parasse dicitur*, (ideoque id auditione tantum acceperat Adamus) *ut Angliam suo jure subjiceret. Verum sanctissimus Eduardus, cum justitia regnum gubernaret, tunc quoque pacem eligens, victori obtulit tributum: statuens eum, ut supradictum est, post se regni heredem.* [c] Quæ verba postquam Baronius currenti anno recitavit, mox de suo addit: *quod factum ante biennium, anno domini MXLVIII. Rogerius habet.* Verum Rogerius Hovedenus ad eum annum non contradicit iis, quæ ad annum MXLV. scripserat, quæque modo recensuimus. Non dicit, *Suvanum* bellum in Angliam, sed pacem meditatum esse: non dicit, *Edoardum* regnum illi promisisse, sed tantum pacem a Swano oblatam admisisse. Hæc ejus verba: *Anno MXLVIII. Svanus Danemarciam recepit, & Haroldus Herfager, Siwardi Regis Norregenorum filius, & ex parte matris frater Sancti Olavi, patruus scilicet Magni Regis, Norregum repetiit: brevique post tempore suos nuncios ad Regem Anglorum Eadwardum misit: & pacem, amicitiamque ei obtulit, cum, Swano mortuo, in Norwegia regnum successisset.* Quibus Wigorniensis ad annum MXLVIII. addit; *ad quem etiam* (Eduardum sc. Regem) *Rex Danorum Swanus Legatos mittens, rogavit, ut ei navale mitteret adjutorium.* Non ergo *Swanus*, aut *Haroldus* Edoardum coegit ad indigna; nec *Edoardus* adhuc externo Principi obligavit Angliam; nec obligationis umbra in Annalibus Anglicis apparet, ut recte Alfordus explicat, ideoque Adamus hac in re levibus rumoribus deceptus est.

Ad

NOTÆ [c] VErba quæ ex Adamo recitat Pagius, eadem repetit Author prioris Chronici Danici ab Ludewig. Reliquiarum tom. IX. eademque pariter transcripta leguntur apud Albertum Stadensem ad An. 1050. Quin & Author chronici Danici in fine ejus paragraphi tradit, ea quæ in eo scripserat ab ipso se Suenone Rege didicisse (incertum est tamen an omnia quæ in eodem §. adnotaverat, vel potius quæ de ejus lapsu, & resipiscentia narrat ex Rege audierit). Igitur ex his valde confirmatur veritas historiæ de tributo ab Anglis soluto Danis, quod tributi genus *Danigeld* dictum fuisse Ingulphus Histor. pag. 897. testatur. Nec officit silentium Anglicorum scriptorum cum in gratiam patriæ suæ id forte servarint. Vide Ludewig. in annot. ad Cap. 5. Anonymi de rebus Danicis Reliquiar. tom. IX. pag. 626. 627. MANSI.

Digitized by Google

Qui autem in locum Emund veneno defuncti successit, fuisse pium, idem auctor affirmat. Sed de his hic satis.

XV. Hoc item anno Marianus Scotus de Rege Scotiæ narrat, ipsum Romam venisse ad Limina Apostolorum, quem & effusa liberalitate argentum disseminasse in pauperes tradit, eumque Machetad nominatum.

Convenit hoc tempore sanctus Robertus Arvernensis, erecto monasterio, cui Casa Dei nomen inditum, Leonem Papam, ut illud Apostolicis muniret privilegiis: qui hoc fecit, sed & eidem præfecit ipsum, coluitque virum sanctum quibus opus fuit beneficiis. Hæc habent (a) Acta vitæ ipsius.

(a) *Apud Sur. die 24. April. t. 2.*

Hoc eodem anno pridie Idus Aprilis S. Alferius Salernitanus monachus Cluniacensis, primus Abbas monasterii Cavensis, quievit in pace, cujus sanctitate idem monasterium magnopere illustratum est. Successit in locum ipsius Leo ejus discipulus & sanctitate proximus, post quem ad multos annos non defecit propago sanctorum eidem monasterio præfectorum. Est autem Cavense monasterium ita dictum a loco, nempe a Cava Metelliana, quæ quinto lapide a Salernitana distat civitate versus Amalphitanos.

Hoc eodem anno sanctus Davinus Confes-

PAGIUS XXIV. *Via peregrinatio Machetadi Scotiæ Regis, ejusque leges.*

Ad num. XV. *Rex Scotorum Machetad, Romæ argentum spargendo distribuit*, ait Vigorniensis ad hunc Christi annum. Ad hunc Regem referendæ leges Ecclesiasticæ, quas Spelmannus pag. 571. inscribit ad annum ML. *Leges Ecclesiastica Macbæbas* (qui & Mabbetha, a Malmesburiensi lib. 2. de Reg. cap. 13. appellatus, a Florilego Macbotus, ab aliis communiter Macbetha vocatur) *Regis Scotorum e secularibus fuit deprompta, Christo initiatum ad profanum judicem non vocato: vocatum comparentemve non judicato: sed ad sacros Antistites remittito. Decimam partem terræ nascentium, Pastoribus Ecclesiarum libere conferto. Deumque semper votis & oblationibus consuetis adorato, qui Pontificis auctoritatem annum totum excratus contempserit, neque se interim reconciliaverit, hostis Reip. habetor: qui vero duos annos in ea contumacia perseveravit, fortunis omnibus mulctator.*

XXV. *Floret S. Robertus Abbas Casæ-Dei.*

Henschenius ad diem XXIV. Aprilis quo *Sanctus Robertus* Abbas Casæ-Dei celeberrimi apud Arvernos in Diœcesi Claromontana monasterii Benedictini colitur, ejus Vitam ante annum MXCVI. a Marbodo Archidiacono Andegavensi postea Episcopo Redonensi in Britannia Armorica editam, & librum Tripartitum *de Miraculis Sancti Roberti*, a Bertrando Monacho Casæ-Dei compositum exhibet, ex quibus discimus, eum Arvernis natum a patre, qui originem ducebat a Giraldo seu Geraldo Comite Aureliacensi in superiori Arvernia, cujus Vitam scripsit Sanctus Odo Abbas Cluniacensis. Cum Canonicus esset, virtutum incrementis proficiens ad montem, qui nunc *Casa-Dei* dicitur, se transtulit, ubi monasterium construxit, idque, ut legitur in Chronico Malleacensi, anno MXLIII. Robertus non solum socios instruebat, sed & incolarum mitigabat pristinam feritatem, paulatimque eos brutis moribus exuens, tanquam de feris homines faciebat. Leo Nonus, cum ejus sanctitatis famam audivit, non solum ejus consilium Decretis Apostolicis roboravit, sed etiam illum invitum ac renitentem Casæ-Dei Abbatem constituit. *Præter secularium non modicam multitudinem, quorum animas verbo prædicationis suæ vitaque exemplo, orationum etiam suffragiis est lucratus, ex quibus ad trecentos ferme Monachos acquisivit (præter Ecclesias circiter quinquaginta post diuturnam desolationem ad Dei servitium reparatas) illud constat esse præcipuum, quod unica simplicitatis ac charitatis suæ formam transfudit in discipulos*, inquit Marbodus citatus, qui annum ejus mortis non memorat, sed quem nos edocet Bertrandus laudatus, a quo Distinctione 1. cap. 18. Robertus mortuus dicitur *in Resurrectione post Octavas tertio die sublimia ascendens, die XV Kalendas Maii, ac sepulturæ traditus die VIII.* scilicet Kalendarum Maii, qui characteres annum MLXVII. designant, quo Roberti mortem collocat Chronographus Virdunensis pag. 197. qui addit, eum monasterio *annis novem* præfuisse antequam fieret Abbas. Quare perperam reprehendit Henschenius Auctorem Chronici Malleacensis, qui ait Robertum monasterium Casæ-Dei *quindecim annis* rexisse. Nam hic Chronographus annos illos ab eo tempore repetit, quo *Robertus* a Sancto Leone jussus est Monasterio tanquam Abbas præesse, ideoque ab anno MLII. & Chronographus Virdunensis utrumque tempus notavit, sed anni quibus Abbas fuit, injuria temporis in exemplari deleti sunt, tantumque in eo legitur, *&* *factus Abbas. .. præfuit annis. ...*

XXVI. *Moritur S. Alferius primus Abbas Cavensis.*

Ughellus Tom. VII. Italiæ Sacræ de Episcopis & Archiepiscopia Ecclesiæ Salernitanæ verba faciens, ex autographia Monumentis monasterii *Cavensis* ab urbe Salernitana non longe dissiti, Catalogum abbatum profert, aitque Sanctum *Alferium* seu *Adelferium* celeberrimi illius monasterii fundatorem illud anno nongentesimo octogesimo construxisse, & *usque ad millesimum quinquagesimum salutis annum, quo pridie Idus Aprilis, quo Dominica Cœna recolebatur, spiritum emisit*, rexisse. Ejus Vitam ab Anonymo Venusini Cœnobii Abbate seculo sequenti compositam recitat Henschenius ad diem XII. mensis Aprilis. Monachum induit in monasterio Cluniacensi, sed *Gisulpho* hujus nominis primo Salerni Principe petente, Salernum remissus est, ubi *ejusdem civitatis fere omnia monasteria eidem committenda remittuntur*. At vir sanctus internæ quietis splendoribus assuetus Cavam secessit, soli Deo placere desiderans. Ejus sanctitatis fama longe lateque sese diffundente: *Coperunt nonnulli seculum relinquere, & ejusdem se magisterio subjugare. Inter quos & vir venerabilis Leo Lucensis, & Desiderius Beneventi nobilis, ad æmulandum pia virtutis ejusdem studium se ejus magisterio subdiderunt. Quorum nimirum alter post eum Cavensi monasterio præfuit, alter Sancti Benedicti Montis Casini Abbas constitutus, dehinc in totius Orbis culmine, videlicet Romana Ecclesia Pontificatum sublimatus est*, dictus in Pontificatu Victor III. qui lib. 3. Dialog.

fessor Lucæ in Hetruria moritur insignis meritis, clarus miraculis, quem Lucenses propensiori studio colunt plura ab eo beneficia consecuti.

Ann. Eccl. Tom. XVII.

H An-

PAGIUS log. testatur, se religiosam ac Deo amabilem *Alferii* vitam admiratum esse. Idem Venusinus Abbas scripsit Acta quatuor primorum Sanctorum Abbatum monasterii *Cavensis*, nempe Alferii, B. Leonis Lucensis, Petri Salernitani, & Simeonis.

Digitized by Google

I. Annus millesimus quinquagesimusprimus Indictione quarta incipit, quo Leo Papa ex Germania rediit in Italiam. Accidit autem, sive hoc itinere, vel alio (sæpe enim contigit ex Italia in Germaniam proficisci & ex Germania redire Romam) ipsum Pontificem transeuntem per Hetruriam hospitari in monasterio Passiniano apud sanctum Joannem Gualbertum. Quid tunc miraculum acciderit, accipe ex Actis ejus (a): *Manente viro Dei in Monasterio Passiniano, Leo Papa illuc transiens cum Curia sua, volebat illic cibum capere. Quæsivit ergo vir sanctus ex œconomo suo, num pisces haberet beatissimo Pontifici afferendos; cumque didicisset nullos eum habere, conversos quosdam jussit ire piscatum in fluvio, sive lacu vicino. Cunctis affirmantibus illic pisces non invenire, perstitit in sententia, dicens ut irent, & Domini auxilium sibi affuturum minime dubitarent. Itum est ergo, & duo magni lucii capti sunt. Eos cum omni admiratione apportatos ipse beatus vir Pontifici obtulit, gratissimo animo illos accipienti.* Ante decennium (ut ejus habent Acta) innotescere orbi cœpit egregia sanctitate ipse Joannes, dum parcens inimico, veniam in nomine Christi crucifixi petenti, sibi oranti Crucifixi imaginem inclinare caput in signum gratæ sibi admodum actionis aspexit: Cum tanta victus divina clementia, monasticæ vitæ arripuit institutum. Sed postea Abbatem deserens simoniacum, novi ordinis monachorum, dictorum Vallis umbrosæ, factus est institutor & auctor, virtutibus, atque miraculis clarus.

(a) *Vita Joan. Gualb.* c. 18. extat apud Sur. die 12. Jul. t. 4.

S. Joannes Gualbertus auctor novi ordinis monachorum.

II. Sed redeamus ad Leonem Papam redeuntem in Urbem. Ubi autem pervenit Romam, Synodum celebravit, de qua Hermannus paulo fusius verbis istis: *Nec multo post a* celebratione Natalis Domini *ipse* Imperator, *& dominus Papa cum multis Episcopis, & Principibus apud Augustam Vindelicam convenientes, Purificationem Dei Genitricis celebraverunt, Ravennatique Archiepiscopo apud Papam sibi reconciliato, charitative a se invicem discedentes, Papa Romam revertitur.* Et paulo post: *Post Pascha item dominus Papa Leo Synodum Romæ collegit, ubi inter alia Gregorium Vercellensem Episcopum propter adulterium, cum vidua quadam avunculi sui sponsa ad-*

Synodus Romæ sub Leone Papa.

PAGIUS SÆC. XI.

Anno Eræ Hispan. MLXXXIX. Anno Hegiræ CCCCXLIII. inchoato die 25. Maii fer. 4. A.C. 1051.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6544.

☉ 24. P. ☽ 7. P. 31. Mart. Indict. 4.

JESU CHRISTI 1051.

LEONIS IX. PAPÆ 3.

HENRICI III. REG. 13. IMP. 6.

CONSTANTINI MONOMACHI IMP. 10.

I. Ad num. I. *Sanctus Joannes Gualbertus* fundator Congregationis Vallis Umbrosanæ, in qua Regula Sancti Benedicti servatur, patria Florentinus fuit, & Monachum induit in Monasterio S. Miniatis in Monte prope Florentiam, & temporis progressu ad *Vallem-Umbrosam* veniens, illic sedem fixit. Fama sanctitatis ejus per vicina loca sese diffundente, multi Clerici & laici conversionis studio ad eum venere, inter quos fuere *Petrus Igneus*, postea cognominatus, tandemque Albanensis Episcopus Cardinalis. Novem monasteria vel ædificavit, vel Congregationi suæ uniit, quibus postea alii Abbates, qui ei successere, alia adjunxerunt. Præter Vitam Sancti Johannis Gualberti, quæ extat apud Surium ad diem XII. mensis Julii, *beatus Andreas* Abbas ejusdem Congregationis, sub hujus seculi finem demortuus, aliam scripserat, sicuti & postea beatus *Atto* Episcopus Pistoriensis ex eadem Congregatione assumtus, sed utraque periit, [a] ut inquit Bollandus ad diem X. Martii, quo beatus *Andreas* colitur. Didacus de Franchis Ripolensis Abbas nostra ætate publicavit Historiam hujus Sancti Fundatoris, libris duodecim Italice vulgatam.

Floret S. Joannes Gualbertus fundator Congregationis Vallis Umbrosæ.

II. Ad num. II. Leo Papa, qui in Germania fuit usque ad mensem Februarium præsentis anni, & Imperator cum multis Episcopis & Principibus apud Augustam Vindelicam convenientes, Purificationem Domini Genitricis celebraverunt, & postea *Papa Romam revertitur*, inquit Hermannus Contractus in Auctiori Chronico, qui paulo post subdit: *post Pascha item dominus Leo Papa Synodum Romæ collegit, ubi inter alia Gregorium Vercellensem Episcopum propter adulterium cum vidua quadam avunculi sui sponsa admissum, & perjuria perpetrata, absentem & nescientem excommunicavit*, ut ex eodem Hermanno Baronius narrat. Ad hunc annum spectant, quæ Baronius ex Leone Ostiensi lib. 2. cap. 85. refert anno ML. num. I. ut ibidem diximus. Ipsemet Baronius hoc anno num. VI. ostendit, S. Leonem ad monasterium Sancti Benedicti Sublacense appellatum venisse; quæ profectio diversa non est ab ea, quam Leo Ostiensis citatus enarrat, & quam Baronius anno præcedenti male consignat. Porro S. Leonem hoc anno Romæ Pascha celebrasse, docet Wibertus in ejus Vita lib. 2. cap. 4.

Gesta hoc anno a Leone PP.

NOTÆ [a] Utraque S. Joannis Gualberti vita, tum ea quam B. Andreas, tum altera quam B. Atto scripserunt e latebris prodiit in Acta SS. Bollandiana ad diem 12. Julii legenda. MANSI.

Digitized by Google

admissum, & perjuria perpetrata, absentem, & nescientem excommunicavit. Quem tamen non multo post Romam venientem, satisfactionem promittentem officio priori restituit. In hac eadem Synodo ventilatam fuisse quæstionem de ordinatis ab Episcopis simoniacis, ex Petri Damiani epistola ad Henricum Ravennatem Episcopum intelligimus, de qua agemus anno sequenti, quo scripta fuit. Insuper Leonem Papam sanxisse decretum, quod Constitutum vocabant, de continentia clericorum, testatur Petrus Damiani in epistola ad Cunibertum Episcopum Taurinensem, ubi & de fœminis, clericis malo usu inservientibus hæc statuisse eumdem Leonem Pontificem tradit: *In plenaria plane Synodo sanctæ memoriæ Leo Papa constituit, ut quæcumque damnabiles fœminæ intra Romana mœnia reperirentur presbyteris prostitutæ, ex tunc & deinceps Lateranensi palatio adjudicarentur ancillæ. Quod videlicet salutare statutum æquitatis, justitiæque plenissimum, nos etiam per omnes Ecclesias propagandum esse decernimus, quatenus percepto prius Apostolicæ Sedis edicto, unusquisque Episcopus Ecclesiæ vendicet famulas, quas in sua parochia deprehenderit sacrilega presbyterii admixtione prostratas, æquitatis scilicet jure, ut quæ fuerit altaribus rapuisse servorum Dei convincuntur obsequium, ipsæ hoc saltem Episcopo per diminuti capitis sui suppleant famulatum.* Hæc Petrus. Cæterum ex succisis vepribus infausta vitulamina rursus exorta, falce Apostolica post sanctum Leonem Papam amputanda fuerunt per successores Pontifices, rursumque radicitus excidenda, ut suo loco dicturi sumus.

Leonis Decretum adversus subintroductas mulieres.

III. Insuper sanctus Leo Papa adversus quoque expilatores domorum Episcopalium post obitum Episcopi scripsisse ad Auximanos epistolam reperitur, quæ in codice Cassinate inter epistolas Petri Damiani reperta, ab ipso Petro scripta legitur. Sic enim se habet:

Leonis Pap. epist. ad Auximanos.

Leo Episcopus servus servorum Dei dilectis in Christo filiis omnibus Auximanæ Clero & populo salutem & Apostolicam Benedictionem.

Quia auctore Deo sic nobis omnium Ecclesiæ cura specialiter est commissa, ut per dignitatem Apostolicæ Sedis etiam ceterarum Ecclesiarum generalis sit provisio delegata, nostro competere videretur officio, non solum quæ hactenus adversus easdem Ecclesias temerariis ausibus sunt usurpata, corrigere; sed etiam, ne rursus eadem præsumantur, in posterum providere. Perversam autem & prorsus execrabilem quarumdam plebium consuetudinem, fama vulgante, cognovimus: ut videlicet suo defuncto Episcopo, domum Episcopi hostiliter irrumpentes, invadant, facultates ejus prædonum more diripiant, prædiorum domos incendant, vites insuper & arbusta, bestiali immanitores feritate succidant.

IV. *Quod nimirum nisi Ecclesiastici vigoris fuerit censura correctum, haud dubium quia regionibus illis repentini furoris immineat gladius. Si enim honorare parentes, primum dicitur in repromissione mandatum: si maledicens patri vel matri mulctari morte præcipitur: cujus animadversionis sententia digni sunt qui non carnales genitores persequi gestiunt, sed ipsam matrem suam Ecclesiam, in qua ex aqua & Spiritu Sancto regenerati sunt, ut viperinum genus dissipare contendunt? Etsi enim sacerdos quilibet ex debito humanæ conditionis obiit, sed Christus, qui animarum nostrarum Episcopus est, ex virtute divinitatis in æternum vivit. Sicut enim Paulus dicit: Plures facti sunt sacerdotes secundum legem, eo quod morte prohiberentur permanere; Jesus autem eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium. Deum ergo inhonorare convincitur, qui mortali Episcopo vivente, terrena pressus formidine, ab Ecclesiæ se læsione cohibuit: defuncto autem eo, ad injuriam Christi, qui immortalis Ecclesiæ sponsus est, fel odii, & virus malitiæ, quod eatenus occultabat, effundit. Et fortasse Episcopus in vita sua aliquem læsit; sed Christus, qui Ecclesiæ custos relictus est, quid peccavit? Si ergo, illi, qui nocuit, malum pro malo non redditur, cur æterno Pontifici, qui nobis bona pro malis reddidit, reverentia non habetur? Verumtamen si Ecclesiæ prædo Dei Filium, immortalem proculdubio Pontificem videret, si eum ubique præsentem omnia nosse ac posse consideraret: coram ejus oculis admittere tam impium, tam sacrilegum facinus non auderet. Sed vere in illo completur, quod per Psalmistam dicitur (a): Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. Porro si illi, qui bona sua Ecclesiæ conferunt, propriis reatus absolutionem felici commercio promerentur; subsequenter autem illi, qui Ecclesiasticas facultates barbarica feritate diripiunt, in æternæ suæ damnationis voraginem cadunt; qui nimirum novo & incomparabili criminis genere sic Judaicam perfidiam superant, ut non modo Gentilium errorem, sed & hæreticorum pravitatem detestabiliores excedant, a quibus videlicet Christus iterum crucifigitur, & corpus ejus, quod est Ecclesia, crudeliter laceratur.*

Contra expilatores domus Episc.

(a) Psal. 13.

V. *Deprimatur ergo ausus illicitus & nefarius diabolicæ instigationis, cohibeatur excessus; abstineat manus audax ab Ecclesiastico patrimonio, ne victus pauperum pereat, ne quod ex oblatione Fi-*

delium jam Deo factum est sacrificium, præda raptorum fiat. Quisquis autem hujus nostri decreti improbus temerator extiterit; ex parte Dei omnipotentis, & auctoritate beatorum Apostolorum Petri & Pauli anathematizandum esse decernimus, & ut revera putridum membrum excommunicationis ferro a sancta Ecclesiæ corpore detruncamus. Sit igitur, nisi resipiscat, Anathema, Maranatha, omnesque maledictiones (a) *Hebal super caput suum descendisse cognoscat. Observatoribus autem gloriam, & honorem, & incorruptionem quærentibus vitam æternam. Amen.* Cur autem ad Auximanos ejusmodi decretum Leo Pontifex scripserit, eosque præ cæteris redarguerit; ex epistola Petri Damiani ad Clementem Papam possumus existimare. Quod enim facinorosus ille esset Episcopus, Ecclesiæque ut tyrannus, non ut pastor præesset, civium animi exasperati ejus tyrannide, in bona ab eo relicta furorem in illum conceptum male converterunt.

(a) Deut. 27.

VI. Eodem tempore idem Pontifex Leo ex Urbe digressus ad Sublacense cœnobium profectus est. Quæ tunc ibi egerit, ejus monasterii vetera monimenta declarant: extat siquidem ibidem ejusdem monasterii antiquum Chronicon, in quo ista leguntur:

Otto Abbas trigesimus tempore sancti Leonis Papæ Noni. Hic sanctissimus Pontifex Leo curam omnium gerens Ecclesiarum, cunctaque perlustrans, venit ad monasterium sancti Benedicti Abbatis. Itaque Otto cognito Apostolici adventu, fugam petiit, & latuit Treva. Venerabilis autem Pontifex, cum venisset & monasterium sine Rectore invenisset, contristatus est valde, destinatisque Legatis fecit inquiri Abbatem: qui venire renuit, quippe dimissus a Trevensibus, ivit in Campaniam, videlicet ad sanctæ Cæciliæ Ecclesiam, quæ est juxta Plumbinariam, & ibi usque ad obitum vitæ suæ mansit, mortuusque ibi jacet sepultus. Quapropter magnificentissimus Pontifex habito Concilio, ordinavit in eodem cœnobio Humbertum ductum ex Francia. Sublacianos ad se vocavit in monasterio, quorum requirens monimenta chartarum, notavit falsissima, & ex magna parte ante se igni cremari fecit. Pontificali itaque præcepto confirmavit monasterio Sublacum & totam Abbatiam, &c. Plura de rebus præclare gestis ab eodem Humberto Abbate habentur ibi, qui dira passus a tyrannis pervenit usque ad Alexandrum Secundum Romanum Pontificem, cum missionem petiit ab Hildebrando ejus Archidiacono, ab eodem Pontifice illac delegato.

VII. Hoc eodem anno idem Leo Pontifex Salernitanæ Ecclesiæ Metropolitanæ jura confirmavit, cum Joanni ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopo has Apostolicas literas dedit, quas inter alias reperimus in Vaticana bibliotheca:

Leo Episcopus servus servorum Dei sanctæ ac venerabili Salernitanæ Ecclesiæ, quæ est beatæ & semper Virginis Dei genitricis Mariæ, ubi etiam gloriosum Matthæi Apostoli & Evangelistæ corpus cum beato martyre Fortunato requiescit, & per eam confratri nostro Joanni ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopo in perpetuum.

Officium sacerdotale assumere, si interiori vigilantia perpendamus, oneris est magis, quam honoris; quippe cui propria curare non sufficiat, nisi & salubriter gesserit aliena. Nam ad hanc pastoralis regiminis curam aggreditur, ut aliorum in se sollicitudinem pia provisione suscipiat, ut in eorum se custodia vigilanter disponat, ne nostra forte desidia invidus hostis rabida (quod absit) quemquam fauce deglutiat, & eorum ad nostram non immerito applicetur pœnam perditio, qui commissos solicita custodire cautela negligimus. Exhibeamus ergo quod dicimus, & quibus divina dispensatione consilio præesse nos contigit, prodesse quantum possumus, studeamus, ut dum creditor rationem nobiscum positurus advenerit, lucrum nos fecisse reperiat, & sua (sicut promisit) remuneratione lætificet. Et quoniam ad præsens Ecclesiam istam nullis bonis nostris honorare, ditare, vel ut oportet, adaugere possumus, sua sibi confirmare, & indiscissa, vel imminuta pia devotione censemus conservare. Unde fratris Joannis Archiepiscopi petitioni libentissime annuentes, hoc Apostolatus nostri privilegium fieri decrevimus, statuentes Apostolica censura, ut quæcumque Imperatores, Reges, Principes, aut qui nunc clare principatur Guaimarius, ad hanc domum Domini contulit bona, vel omnia a quibuscumque Christi Fidelibus concessa, vel in perpetuum sunt concedenda, rata semper & inviolata permaneant.

VIII. *Confirmamus etiam tibi ipsum ex integro Archiepiscopatum Salernitanum cum sibi adjacentibus parochiis suis. Et insuper licentiam & potestatem damus ordinandi & consecrandi in his subjectis nobis locis, hoc est, Pestanensem Episcopatum cum parochiis, & adjacentiis suis, & Nolanum, & Consanum cum parochiis & adjacentiis suis, necnon Malvitanum, & Cusentinum, simulque Episcopatum Bisunianensem, atque Episcopatum Acerentinum cum omnibus parochiis, & adjacentiis eorum. Nec non liceat tibi ordinare Episcopos super congruentia loca, secundum regulam sanctorum Patrum, in ipsa integritate Salernitani Archiepiscopatus. Et non habeant potestatem successores nostri in cunctis prædictis Episcopatibus, quos vo-*

vobis Apostolica auctoritate concessimus, deinceps in perpetuum Episcopos consecrare, quemadmodum vobis concessum est.

IX. *Si quis autem contra hujus nostræ præceptionis privilegium agere præsumpserit, aut præsumentibus consenserit, aut fautor extiterit, & non potius observare eum in integrum studuerit, sed nostram Apostolicam hanc præceptionis interdictionem transgredi præsumpserit: sciat se auctoritate beati Petri Apostolorum principis cælorum regni clavigeri nostroque anathematis vinculo & innodatum, & a regno Dei alienatum, atque cum diabolo & ejus atrocissimis * pompis, transgressorem sanctorum Patrum canonica traditione deputatum: Quoniam scriptum est: (a) Terminos Patrum nostrorum nulla auctoritate illicita temeritatis transgredi præsumi. Et quia opportunitates exigit ratio, protervos ac transgressores ex canonica correctionis fræno debere constringi; illius insuper * speciali jaculo perdat animam, cujus temporali gladio Malchus amisit auriculam. Qui vero hujus nostri privilegii constitutionem & confirmationem observaverit: a Domino Deo benedicatur, & æterni regni, beato interveniente Matthæo Evangelista, particeps effici mereatur. Dat. xi. Kal. Aug. per manus Friderici diaconi sanctæ Apostolicæ Sedis Bibliothecarii & Cancellarii, & domini Herimanni Coloniensis Archiepiscopi & Archicancellarii. Anno domini Leonis IX. Papæ III. Indict. quarta.*

(a) Prov. 22.

* spirituali.

X. Hoc eodem anno, quarto Idus Junii ex hac vita migrasse sanctum Bardonem Moguntinum Archiepiscopum, virtutibus clarum, cum sedisset annos undeviginti, Scriptores rerum Germanarum hujus temporis testantur, Marianus Scotus, Hermannus, atque Lambertus, qui ait, ipsum, habito ex more in Missa sermone, prædixisse suum instare obitum, seque ipsorum precibus commendasse: sic eodem mense ex hac vita migrasse.

Obitus S. Bardonis Archiepiscopi Moguntini.

XI. Quo pariter anno (ut auctor est Lambertus) quarto Idus Novembr. Henricus Imperator auctus est filio, eidemque Henrici nomen imponi voluit. Sed plane magno Ecclesiæ damno hunc genitum, prævidit per visum, quæ ipsum gestabat in utero Agnes Augusta, nimirum se draconem parere virulentum: quod ipsum eadem sæpe testata scribitur ab auctore vitæ Mathildis, ejusdem temporis Scriptore, his versibus (b):

Henricus III. nascitur.

Cujus erat mater Regina videlicet Agnes,
Hunc in ventre gerens vidit, quod sit draco vere
In somnes infans. Hoc multis retulit ipsa.

(b) Vita Mathild. l. 2. c. 18.

At quam vera ista fuerint, ipsa declararunt eventa. Cum autem baptizatus est Henricus, sanctus Hugo Abbas Cluniacensis suscepit eum de fonte, factus ei pater secundum spiritum, ut idem auctor affirmat his versibus (c).

(c) Lib. 2. c. 1.

In-

PAGIUS III. Ad num. XI. Lambertus Schafnaburgensis nativitatem filii Henrici Imp. cum hoc anno illigat, sed major fides hac in re habenda Hermanno Contracto, qui in Chronico Auctiore eandem in præcedentem confert, ut ibidem vidimus. Retinendus tamen dies natalis, nempe *IV. Idus Novemb.* a Lamberto notatus, & ab Hermanno prætermissus. Hildebertus Episcopus Cenomanensis in Vita S. Hugonis cap. 2. de baptismate filii Imperatoris hoc anno peracto hæc habet: *Paucis ibi diebus peractis, ex petitione Regis filium ejus sacro de fonte levavit* (nempe Sanctus Hugo) *puero nomen patris imponens. Celebravit autem Pascha cum Imperatore in Agrippina Colonia, Teutonibus mirantibus in juvenili adhuc ætate canitiem morum, conversationis mansuetudinem, vultus gratiam, verborum lenitatem.*

Henrici Imp. filius baptizatur.

IV. Ubi *Berengarii* hæresis ad aures omnium pervenit, primus contra eum scribere aggressus *Hugo* Lingoniensis Episcopus, qui sub Fulberto Episcopo Carnotensi alias cum eodem Berengario & Adelmanno Theologicis rebus operam dederat, & postea a Roberto Francorum Rege ad Sedem Lingonensem evectus fuerat. Brevem quidem tractatum *de Corpore & sanguine Christi*, qui Tom. XVIII. Biblioth. Patrum edit. Lugdun. extat, scripsit, sed luculentum; in quo Berengarium hortatur, ut contra divinam omnipotentiam argumentari desinat: *Desiste ergo*, inquit, *fons erroris miles, desiste impugnare cæleste mysterium, perpende quod Dei voluntas & verbum omni natura supereminet: & qui in factura potens est, potentem transformare credas, sicut scriptum est:* Mutabis, ea & mutabuntur. *Dei enim velle pro facto est*, &c. Annus tamen quo Tractatus iste elucubratus, in obscuro est.

Hugo Episc. Lingoniensis scribit contra Berengarium.

V. *Sanctus Eduardus* Angliæ Rex in donatione a se Ecclesiæ Sancti Petri Westmonasteriensi facta, & Tom. IX. Concil. pag. 1186. relata ait, se se deliberasse ad limina Apostolorum Petri & Pauli proficisci ad gratias Deo reddendas pro tot sibi collatis beneficiis; sed Optimates suos timentes, nec Regnum noviter sedatum aliqua turbaretur hostilitate, communi habito consilio rogasse, se ut ab ea intentione desisteret, tandemque omnibus placuisse, ut Romam Legati mitterentur, qui Apostolico suam voluntatem & votum, & illorum petitionem indicarent, *factum est ergo*, subdit Eduardus, *quod voluimus. Et venientes Romam Legati nostri ex voluntate Dei invenerunt collectam Synodum in eadem urbe, cumque exposuissent meam voluntatem, & suam petitionem coram ducentis & quinquaginta Episcopis, & alia multitudine Sanctorum Patrum. Tunc Apostolicus ex consilio sanctæ Synodi hanc Epistolam scripsit.* Data ea ad Eduardum Regem; & in laudatam donationem inserta, in qua ait Pontifex: *Præcipimus tibi sub nomine sanctæ obedientiæ & pœnitentiæ, ut expensas, quas ad istud iter paraveras, pauperibus eroges, & Cœnobium monachicum in honorem S. Petri*

S. Leo Eduardum Angliæ Regem voto eundi Romam dispensat.

Apo-

Digitized by Google

Inter quos Abbas Hugo Cluniacensis
hic astat,

Qui pater in lavacro Regis fuerat sacrosancto.

Mil-

PAGIUS *Apostolorum Principis aut novum construas, aut vetustum emendes, & augeas*. Hac accepta Epistola Eduardus monasterium Westmonasteriense propter vetustatem & bella fere destructum in integrum restituit, & decimam partem omnium, quæ habebat, eam in rem contulit. Dedicata Basilica *V. Kalend. Januarii*, ut ipsemet asserit.

Digitized by Google

JESU CHRISTI ANNUS 1052.	LEONIS IX. PAP. ANNUS 4.	HENRICI II. IMP. 6. CONST. MONOM. IMP. 10.

I. Leo Papa sequester pacis inter Regem Hungariæ & Imp.

MIllesimus quinquagesimus secundus Indictione quinta surgit annus, quo Leo Papa ad componendas dissensiones inter Imperatorem, & Andream Hungariæ Regem, ab eodem Rege in Germaniam venire rogatur. Non renuit sanctissimus Pontifex, laborum patientissimus & charitatis cultor studiosissimus, atque vigilantissimus custos, ut inter Christianos Principes pax perpetua servaretur. At quomodo a Rege fœdifrago elusa fuerit tunc demum Pontificia majestas, ab Hermanno, qui ista videbat, sic accipe:

Interim dominus Leo Papa ab Andrea accitus, cum pro pace componenda intervenisset, Imperatorem ab obsidione avocavit, eumque sibi per omnia consentaneum inveniens, sed e contra Andream consiliis suis minus parentem experiens, eique excommunicationem, utpote delusa Sede Apostolica, minitans, cum Imperatore discessit, & aliquantum cum eo temporis mansit. Et paulo post: *Imperator cum domino Papa, multisque Episcopis, & Principibus Natalem Domini Vuormatiæ egit*. Reliqua ad sequentem cum spectent annum, suo loco dicturi sumus. II.

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MXC. Anno Hegiræ CCCC-XLIV. inchoato die 3. Maii fer. 2 A. C. 1052

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6545.

☉ 25. ED. ☽ 8. P. 29. April. Indict. 5.

JESU CHRISTI 1052.

LEONIS IX. PAPÆ 4.

HENRICI III. REG. 24. IMP. 7.

CONSTANTINI MONOMACHI IMP. 22.

I. *Pax Imperatorem inter & Andream Hungariæ Regem sancita.*

AD num. I. Imperator, inquit Hermannus Contractus, *cum Turegi Pentecosten peregisset, in Pannonicam itidem expeditionem proficiscitur, Andreaque Rege Hungarorum minas minasque pro pacto pacis postulando allegante & promittente, Brezisburg castrum obsedit, & variis bellici machinis diu oppugnatum, Deo obsessis se anxie invocantibus opitulante, frustratis semper nixibus nullo modo capere potuit. Interim dominus Leo Papa ab Andrea accitus, cum pro pace componenda intervenisset, Imperatorem ab obsidione evocavit, eumque sibi per omnia consentaneum inveniens, sed & contra Andream consiliis suis minus parentem experiens; offensus, eique excommunicationem, utpote delusa Sede Apostolica minitans, cum Imperatore discessit, & aliquantum cum eo temporis mansit*. Ad hanc pacem sanciendam usus est Sanctus Leo Sancto Hugone Abbate Cluniacensi, de quo Hildebertus Epic. Cenomanensis in ejus Vita, cap. 2. narrans pueri Henrici Imp. baptismate, scribit: *Idem postmodum Romani jussu Pontificis in Hungariam profectus, de reformatione pacis curam gerit, suscepta prudenter insistit & explet negotia, ad laudem Dei & gloriam, quæ sibi commissa fuerant, executus.*

II. *S. Leo tertio in Germaniam venit.*

Hæc ex Wiberto in Vita Sancti Leonis lib. 2. cap. 4. magis explicanda, & gesta ab hoc Sancto Pontifice in tertia sua profectione Germanica significantius declaranda. *Non modicus*, inquit Wibertus de Sancto Leone, *ei inerat fervor in augenda Republica. Idcirco Hungariæ Principes a Romano nuper imperio dissidentes, multiplicibus Legatis adierat, ne detrectarent solita subjectione Imperatori prisca persolvere tributa: quod & consenserant, si præteritorum commissorum eis concederetur indulgentia. Quapropter sancta commonente pietate coactus est* TERTIO *antiquam patriam repetere, & pro eorum miseratione, qui contra imperium movIerant bellum, persuasoriis precibus Imperiales aures expetere. Sed quia factione quorundam Curialium, qui felicibus Sancti viri invidebant actibus, sunt Augusti aures obturatæ precibus domni Apostolici; ideo Romana Respublica subjectionem regni Hungarici perdidit, & adhuc dolet finitima patria prædis & incendiis devastari.*

III. *Canonizatio SS. Vuolfangi & Erhardi.*

Leo IX. dum in Germania erat, Ratisponam profectus *Sanctum VVolfangum ejusdem urbis Episcopum de tumulo levavit*, ut in Annalibus Saxonicis MSS. legit Mabillonius Sec. V. Benedict. in Observat. prævIIs ad Vitam Sancti Wolfangi, quod Canonizationis loco tunc temporis erat. Hinc Hundius lib. 2. Metrop. Salisburg. in Gebhardo III. Episcopo Ratisponensi: *Sub eo*, inquit, *Leo IX. Pontifex Max. ab Andrea Rege Ungariæ pro pace cum Imp. Henrico III. construenda accitus, Ratisponam venit, & S. VVolfgangum in numerum divorum retulit, similiter & Sanctum Erhardum*. Conradus de Monte-puellarum in Vita Sancti Erhardi, a Bollando ad diem VIII. mensis Januarii recitata, cap. 2. confirmat *Leonem IX. transtulisse corpus B. Erhardi, temporibus Imperatoris Henrici III. sub annum domini MLII.*

IV. *Beneventum per concambium a Sede Apostolica acquisitum.*

Tunc inter ipsum Apostolicum & Imperatorem facta est commutatio de Benevento & Bambergensi Episcopio, sicut jam supra retulimus, inquit Leo Ostiensis lib. 2. cap. 85 de Rebus hoc anno gestis verba faciens. Idem narrat Hermannus Contractus, qui de Natali Christi currentis anni, a quo sequentem inchoat, scribit: *Imperator cum Domino Papa, multisque Episcopis & Principibus, Natalem Domini VVormatiæ egit, ubi cum Papa, sicut dudum cœperat, Fuldensem Abbatiam, aliaque nonnulla loca & cœnobia, quæ Sancto Petro antiquitus donata ferantur, ab Imperatore reposcens exegisset, demum Imperator pleraque in Ultraromanis partibus ad suum jus pertinentia, pro Cisalpinis illi quasi per concambium tradidit*. Tunc itaque Leo IX. pro *Bamberga Fulda*, & aliis in Germania locis, *Beneventum* in Apulia accepit, quod etiamnum Romani Pontifices in Regno Neapolitano obtinent. Ex quo liquet, quam imperite *Eutropius* Presbyter, alibi a nobis confutatus, scripserit, Carolum Calvum *Beneventum* a Romano Imperio distraxisse, & Romanis Pontificibus concessisse. Liquet secundo, hunc nugivendulum, quem aliqui antiquum faciunt, ante sequens seculum non scripsisse, alioquin similem fabulam in medium non attulisset.

A num.

(a) Leo Ost. l. 2. c. 85.

(a) Leo autem Ostiensis aliam asserit caussam profectionis Pontificis, nempe ut ab Imperatore adversus Northmannos auxilium peteret. Ait enim: *Sequenti itidem anno Capuam veniens, rursus Beneventum perrexit, inde Salernum, inde, ut Northmannos expelleret, Imperatorem adiit, militum petiturus auxilia.* Hæc Leo.

III. De ordinatis simoniacis.

Habet idem Hermannus, hoc anno ab eodem Imperatore promotum Henricum esse ad Ravennatem Ecclesiam Archiepiscopum tempore Quadragesimæ: ad quem eodem anno epistolam, seu librum potius, inscriptum, Gratissimus, Petrus Damiani misit, quo agitatam quadriennio controversiam de ordinatis ab Episcopis simoniacis, contendentibus aliquibus eosdem iterum ordinandos, diffusius disputavit, atque argumentis pluribus demonstravit, ejusmodi nequaquam iterum ordinari debere. Quæ quidem sententia optatissima cum esset ordinatis ab illis, & eos obscuris ambagibus, & molestissimis scrupulis liberaret, effecit, ut idem Petrus eidem suo commentario titulum illum inscripserit. Gratissimus: sive (ut notavit Scholiastes) ea de caussa quod de illis ageret, qui gratis fuissent a simoniacis ordinati, quibus gratissimus liber exsisteret. Cujus exordium, quod contineat ipsam rerum gestarum seriem, hic describendum putavimus. Sic se habet:

IV. Petri Damiani liber gratissimus.

Domino Henrico, venerabili Ravennaticæ Sedis Antistiti Petrus, vivificæ Crucis Christi humillimus servus salutem in idipsum. Ut sacerdotium, auctore Deo, noviter suscepisti, nonnullum tibi in primis offerendum munus credidi. De his itaque, qui gratis sunt a simoniacis consecrati, quanta jam per quadriennium in tribus Romanis Conciliis fuit disputatio, quamque perplexa atque confusa dubietas & eis in partibus quotidie ventilatur, sanctitatem vestram latuisse non arbitror, præsertim cum crescente fluctuationis ambiguo, eatenus sit processum, ut constet nonnullos Episcopos ab illis ordinatos, Catholicos denuo consecrasse. Unde a me plerique Fratres quadam præsumptivæ charitatis instantia familiariter exigunt, & violenta (ut ita fatear) supplicatione compellunt, ut in tanta necessitatis articulo subvenire (vel compendiosum quid scribendo) non pigeat, atque, quod mihi super hac sententia videatur, exponam. Quod quidem diutius detrectavi, sperans me videlicet ab amabilissimo prius Apostolicæ Sedis Antistite licentiam accepturum (hac quidem transiturus in proximo ferebatur) sic namque integrum decernebam, Ecclesiasticam quamlibet tractare materiam, si ab ipsa Ecclesiæ principe tractandi mihi auctoritas aspiraret. Sed cum tamen recurreret ad memoriam, quod jam venerabilis Papa in postrema Synodo omnes Episcopos ex divina obtestatione rogaverit, quatenus dicendi materiam in communi deponerent, ut quid scilicet in hoc scrupula & negotio decernendum esset, orantibus revelarent: ejus me arbitratus sum obsecundare prorsus imperio, si vel rogatus tam difficile nodum de Ecclesia solvere, superna illucescente gratia, potuissem. Quapropter in illum fideliter sperans, qui aperit librum, & solvit signacula ejus, solvendæ hujus quæstionis iter aggrediar; & quia copia dicendi non suppetit, & quia loqui nescia delegatæ obedientiæ studia, nutibus saltem gestire tentabo.

Ista

PAGIUS

V. Episcopi duo S. Leonis inimici divinitus puniti.

A num. III. ad X. Wibertus in Vita Leonis IX. lib. 2. cap. 4. narrans gesta ab eo in Germania anno superiori ante Pascha, quod Romæ celebravit, ait: *Erat huic viro Dei non modica concertatio contra pervasores rerum sanctæ Romanæ Sedis, maximeque contra Ravennatem Episcopum spiritu repletum contumaciæ & rebellionis* (erat is Hunfridus, ut tradit Rubeus lib. 5. Hist. Raven. qui ait, eum subito interiisse nono Kal. Septemb. anni millesimi quinquagesimi primi) *cui nonnulli favebant Palatini gloriæ invidentes domini Apostolici. Quorum caput in fomento discordiæ erat Nizo Episcopus Frisingiæ super quem divina ultio hujusmodi horrendam ultionem dignata est ostendere. Nam pro responsis Imperialibus in Italiam directus Ravennam devenit, & in favorem Ravennatis detrectatoria verba contra hunc Beatum proferre cœpit. Inter quæ ducto sub guttura digito ad hæc blasphema prorupit: Hoc guttur gladio abscindatur, nisi eum depони fecero ab honore Apostolatus. Quo dicto, eodem momento intolerabilis dolor gutturis invasit, & impœnitens die tertio vitam obiit. Archiepiscopus autem Ravennatium ob incorrigibilem præsumptionem est a Sancto Papa anathematizatus. Ideoque Imperiali jussu Ausburgiam vocatus, cum justitia redditis quæ perverse invaserat, absolutionem est petere coactus. Qui cum licet corde contumaci ante pedes Sancti stratus jaceret, cunctisque cum præsentium Pontificum ei absolutionem peterent, ait vir beatus: Secundum ejus devotionem tribuat illi Omnipotens cunctorum scelerum absolutionem. Ille vero surgens cum subsannatoriis subridens adhuc superbia tumidus; venerandus Pastor in lachrymas resolutus, inquit secreto circumstantibus. Heu! mortuus est miser iste. Nec mora: ille languore corripitur, & vix in patriam revectus, vita & honore, quo tumebat, celeriter privatur,* anno sc. superiori, ut mox dixi, ad quem ideo hæc retrahenda.

VI. Litera Petri Damiani ad Henricum Archiep. Ravenna.

Hæc Hermannus Contractus ad annum MLII. his verbis confirmat: *Tempore Quadragesimali Imperator Ravennatem Archiepiscopum Henricum promovit* (in locum scilicet Hunfridi demortui). *Et Nizo Frisingensis Episcopus prius ex superbissimæ vitæ habitu ad humilitatis & religionis speciem conversus, at denuo ad pristinæ conversationis insolentiam reversus, cum eum jussu Imperatoris Ravennam perduxisset, subito inibi morte periit.* Ad hunc Henricum Archiep.

Digitized by Google

V. Commendatur modestia Petri Dam.

Ista ad opus suum Petrus præfatus est, cujus plurimum commendanda modestia, quæ Catholicum tractatorem in primis decet, dum sibi non licere putavit, absque Romani Pontificis jussione expressa, vel saltem tacita per alios sibi insinuata, de quæstione in ecclesia controversa aliquid scribere, pulsatus licet precibus plurimorum, & necessitate ipsa præsentanea exigente, ac propemodum extorquente. Quibus plane redarguitur temeritas nonnullorum, id sibi interdum præsumptione nimia arrogantium. Quomodo enim prædicabunt (a Apostolus inquit) nisi mittantur? At si non licet illud, quomodo usurpatur istud? Siquidem majoris momenti, sicut & firmitatis videntur esse commentarii conscripti, quam prædicatio; fluit enim ipsa, & emissa semel cito in memoriæ alveo torrentis instar præterlabentis arescit: scripta autem ipsa permanent, atque ex autographo propagantur fœcunda prole multiplicia exemplaria, numquam in posterum desitura.

(a) Rom. 10.

VI. Sed quid est, quod quadriennio laboratum ait disputatione, in quæstione haud adeo difficili, & jam antea decretis Pontificum & Conciliorum canonibus definita, ut idem ipse Petrus eodem tractatione perdocuit? Non id quidem factum inscitia tanti Pontificis, qui ipso sui Pontificatus exordio (ut idem Petrus ibidem testatur, & nos suo loco superius diximus) firmiter decreto Apostolico in Synodo statuit, ut ordinati a schismaticis absque alia iterata ordinatione in acceptis ordinibus ministrarent, post expletam pœnitentiam quadraginta dierum. At quoniam complures inventi sunt ex Ecclesiæ filiis, qui zelum habentes, sed severa non secundum scientiam, odio simoniacorum Episcoporum, ordinatos ab iis non recipiendos, sed iterum ordinandos esse dixerunt, (sicut olim a gravissimis Ecclesiæ doctoribus odio hæreticorum, non recipiendum esse ipsorum baptismum assertum fuerat:) sanctissimus Pontifex consultius esse duxit pacifice rem agere, tractu temporis, lento gradu morbo mederi, quam non absque periculo ferro præcidere, quod erat infirmum: sicque disputationibus decoquere illam animorum acerbitatem exuberantem. De his enim hæc Petrus: (b) dicunt enim: *Quæ tunc videbatur Ecclesia, ab his scilicet consecrata, domus simplex erat: quod videbatur altare, purus lapis erat: sacerdotes, & qui reliquis cernebantur ordinibus constituti, prorsus laici erant, cunctisque spiritualis sacramenti viribus alieni: quod corpus & sanguis Domini credebatur, simpliciter panis erat & vinum, terrena substantia, nulla sancti Spiritus benedictione perfusa. Cuncta ergo falsa ferebantur & frivola, & a Christianæ redemptionis veritatis penitus remota.* Hæc & alia de his Petrus. Qui adversus hos cum triginta capitibus disputasset, ut jam matura zizania ad messem parata, & a tritico separata tradant ad comburendum, sic in fine compellat Episcopos: (c)

Nova hæresis emergit de reordinandis ordinatis a simoniacis.

(b) Ead. ep. c. 29.

(c) Ead. ep. c. 30.

VII. Exhortatio ad Episcopos.

Unde, inquit, *quæso vos, pii pontifices, adversus impium dogma divino sancti zeli fervore concurrite, & emergenti nunc primum novæ hæresi unanimiter obviate, obstruatur hos iniqua loquentium, & peccatorum manus Apostolicæ Fidei non quatiat fundamentum. Servetur Ecclesiastica in sua puritate doctrina, nec eam vexare permittatur terrena sapientum turbulenta versutia. Surgit inimicus noctu per agrum Christi zizania aspergere; vos in die quo ambulatis, sanæ doctrinæ sarculo malesata radicitus exstirpate. Noctu (d) Allophyle puteos ruderibus implent? in die Isaac evacuare festinet. Sacrarium Christi nocturnus fur tentat irrumpere? excitetur lingua canum ejus salubriter allatrare. Quod si e vestro fortassis ordine quisquam prodeat, qui dogmatizare tam nefanda præsumat? tanto illum durius debetis arguere, quanto is, qui Ecclesiæ adjutor esse debuerat, eam nititur oppugnare.*

(d) Gen. 26.

VIII. Pet. Dam. occurrit emergenti hæresi.

Suggerite igitur domino nostro Papæ beatissimo, quatenus sic in reos vigorem Ecclesiasticæ severitatis extendat, ut juxta disertorum hominum vota, innocentes quosque eadem sententia non involvat. Videtur enim luxuriare judicium, quod in filiorum necem pro paterno fuerit crimine promulgatum: & simoniacos quidem, ut jam cœperat, divinis animatus viribus destituat, sed non coternus, ut eorum ordinationem immoderato quorumdam judicio subjacere permittat. Immo qui vice Petri claves tenet Ecclesiæ, ipse potissimum adversus novum dogma consurgat, & introductores pravitatis divinæ sententiæ jaculatione confodiat, & qui clavum regit, e sagena, quæ piscatoribus est commissa, malos pisces a bonis studeat

PAGIUS chiep. Ravennatensem Petrus Damiani scripsit Epistolam, ordine XXXII. cujus partem recitat Baronius, in qua Petrus ait: *Usque ad hujus Henrici clementissimi Regis imperium, Præsulatumque reverendæ memoriæ Clementis Papæ, istiusque beati Leonis, quo nunc videlicet Præsule sancta se gubernari gratulatur Ecclesia, per Occidentalia Regna virus Simoniacæ hæreseos ebullivit, ita ut quod fiebat, passim licenter admissum, ultima animadversioni nequaquam duceretur obnoxium, & quod erat fere omnibus consentaneum, pro regula teneretur, tanquam legali sanctione decretum.*

sub hac dispensatione secernere, ut cum eis simul etiam bonos non adiect, sed reprobare &c. Hæc & alia in reprobationem ac detestationem novæ hæresis Petrus; cujus scriptionis tanta fuit auctoritas, ut nullus amplius sit repertus, qui eidem fuerit patrocinatus errori: *sicque* ut est in (*a Psalm.*) *fiat sicut fænum tectorum quod priusquam evellatur, exaruit.* Sata semel ab inimico homine hæresis in ipsa sui segete absque maturitate exsiccata defecit. Non prætereat, quod idem Petrus eadem epistola, sive commentario ad Henricum, ad confutandum errorem, in exemplum adducit plerosque sanctos viros hujus sæculi, qui licet ordinati fuissent a simoniacis, tamen egregia claruerunt sanctitate, ab Ecclesia inter Sanctos relati, cultuque publico frequentati. Ait enim: (*b*)

(a) Ps. 128

(b) Ead. ep. c. 29.

IX. Viri Sancti in Italia hujus temporis.

Illud quoque, quod crebrius iterari, multis ferentibus, audio, tacite prætereundum non duco. Quid enim, quod nonnullos venerabiles viros, quos constat procul dubio a simoniacis ad sacerdotium provectos, & usque ad obitum novimus offerendis indesinenter sacrificiis institisse, & nunc perspicue videmus insignibus miraculorum virtutibus coruscare? Nostra quippe ætate beati viri, videlicet Romualdus Camerinensis, Amicus Rambonensis, Guido Pomposianus, Firmanus Firmensis, & complures alii sanctæ conversationis studio floruerunt: super quorum videlicet veneranda cadavera ex sacerdotalis Concilii auctoritate sacra altaria sunt erecta, ubi nimirum divina mysteria, miraculis exigentibus, offeruntur. Evidens ergo clarescit indicium, ex eorum manibus sacrificium divino conspectui quam suaviter sit acceptum. Atque per eos divina dispensatio luce clarius innotescit, quia neminem coligo alienæ perversitatis obnubilat, quem fulgor propriæ religionis & honestatis illustrat; nec reatus obruit promoventium, ubi fluit puritas & innocentia promotorum. Sed dum hæc aliquando cum religiosis quibusdam Episcopis agerem, ecce nunc in memoriam redit, quod Hubertus Ariminensis, reverendissimus videlicet & honestissimus præsul attulit: Æquivocus, inquit, prædecessor meus Hubertus Episcopus, in sacræ sedis acquirendæ commercio, teste provincia, nongentas Papiensis monetæ libras appendit. Qui tamen postmodum beatum Arduinum, per quem omnipotens Deus tot exhibet stupenda miracula, in presbyterum consecravit. Quem cum perquisissem e vestigio, utrum beatæ memoriæ vir ab offerendo in sua incolumitate perstiterit usque ad ultimæ decubationis articulum: Offerendo, salutoribus hostiis sedulo insudasse, respondit &c. Quod autem ad ipsum Leonem Pontificem pertinet, non cessavit, sed totus fuit, ut simoniæ scelus ab Ecclesia penitus eradicaret, ut de ipso testatur Gregorius septimus (*a*)

Arduinus presbyter Sanctus.

(a) Greg. 7. ep. 45.

X. Diploma Leonis Pap. IX. de corpore S. Dionysii.

Hoc eodem anno, cum idem Leo in Germaniam (ut vidimus) profectus esset, atque Ratisponæ in Bavaria constitisset, ejusmodi Constitutionem, sive declarationem corporis sancti Dionysii ibidem consistentis scripsisse asseritur, quam in veteribus Pontificum Romanorum scriptis Antonii Augustini repertam licet mendosam aliquantum, hic reddimus. Sic enim se habet: In

PAGIUS VII.

Manus S. Dionysii Henrico Aucupi concessa.

A num. X. ad XVI. Hoc anno Germanos inter & Gallos exorta controversia de corpore Sancti Dionysii Martyris primi Parisiensis Episcopi, errore vulgari cum Dionysio Areopagita confusi. Regnante in Galliis Carolo Simplice de fœdere inter eum & Henricum Aucupem Germaniæ Regem actum. *Quando vero Rex* (nempe Henricus) *Rhenum transierat, ad dilatandum super Lotharios imperium suum, occurrit ei Legatus Caroli, & salutat eum verbis humillimis: Dominus meus, inquit, Carolus, Regia quondam potestate præditus, modo privatus, misit me ad te, demandans, quia nihil ei ab inimicis circum venta jucundius, nihil dulcius esse potest; quam de tui magnifici profectus gloria aliquid audire, famaque virtutum tuarum consolari. Et hoc tibi signum fidei & veritatis transmisit, protulitque de sinu manum pretiosi Martyris Dionysii, auro gemmisque inclusam; Hoc, inquit, habeto signum fœderis perpetui, & amoris vicarii,* &c. *Rex autem munus divinum cum omni gratiarum actione suscipiens, prosternitur Reliquiis sanctis, & deosculans eas, summa veneratione veneratus est,* inquit Witichindus lib. 1. circa finem. Idem habent Ditmarus, Abbas Urspergensis & Sigebertus ad annum CMXXII. Ditmarus autem anno hujus seculi XVIII. mortuus est; Witichindus sub finem præcedentis.

VIII. *Monachi Ratisponenses se totum corpus ejus invenisse fingunt.*

Sumta inde occasio a Monachis Ratisponensibus, fingendi corpus *Sancti Dionysii* integrum apud se repertum fuisse, dum hoc anno Sanctus Leo in Germania ageret. Rem narrat Scriptor Anonymus in Relatione *de Detectione corporum Sanctorum Dionysii, Rustici, & Eleutherii* a Duchesnio Tom. IV. pag. 137. & seqq. recitata. Ex ea Relatione ea tantum excerpam, quæ ad rem nostram faciunt: *præfato loco* (nempe Monasterio Sancti Emmerammi) *succedentibus prosperis, rebusque ejus Deo fideliter adhærentium devota munificentia ampliatis, probabile visum est Abbati, ut diruta structura operis vetusti, quoniam vilis erat pretii, in melius studeret honestando construere monasterium prædicti Sancti Emmeramni* (legendum, Emmerammi) *cui operi dum studiosus insudaret, priscorumque fundamentorum loca diligentius inquireret, juxta vanam assertionem eorum, unius mortui hominis corpus inventum est integrum, quem sub testimonio falsarium & adinventitiarum litterarum non veriti sunt appellare Areopagitam Dionysium. Extimplo* (idest extemplo) *incolas diversarum nationum velox fama cœpit peragrare, adeoque increbescere, ut multos juvaret hujusmodi naniis fidem accommodare. Quia etiam memorata* nr-

In Salvatoris nostri JESU Christi nomine Amen. Leo Episcopus servus servorum Dei carissimo filio inclyto Regi Francorum, ac venerabilibus fratribus Archiepiscopis, & dilectis in Christo filiis Abbatibus, Prioribus, Præpositis & Decanis, universisque tam subditis, quam Prælatis ejusdem regni salutem & Apostolicam benedictionem.

Deus omnipotens, qui non immerito per Prophetam in Sanctis suis esse mirabilis prædicatur, mira quadam inscrutabilis consilii sui profunditate disponit, quæ dum considerare non sufficit mens humana, ipsa sui met infirmitate deficiens, in quemdam sui excessum rapi cogitur & stuporem. Quod ipsi nos nuper experti, & vobis in Christo charissimis, & universitati Fidelium promulgare compellimur, ut & Dei opera pariter admiremur. Nam cum per instantiam serenissimi Imperatoris Henrici ad partes Germaniæ visitandas, ac præcipue ad urbem, quæ dicitur Ratispona, vel Regenspurg, evocati essemus ad venerabile corpus beati Wolfgangi ejusdem urbis Episcopi transferendum, hoc ea qua decuit reverentia & devotione peracto, tui, Francorum Rex in Christo fili carissime, nos Legati, tuorumque omnium vice solliciti rogarunt, quatenus litem, quæ inter vos & urbem prædictam super sacrosanctis ossibus beatissimi Dionysii Areopagitæ diutissime ventilata, veritate discussa, dirimere curaremus, vobis quidem eadem apud vos esse dicentibus, civibus autem atque incolis urbis præfatæ astruentibus e converso, ea per invictissimum Arnulphum quondam Imperatorem ad Ecclesiam beati martyris Emmerammi esse translata, ibidemque deinceps contineri. Quæ quidem Ecclesia inibi sita est, atque ab omni aliorum subjectione ac jurisdictione libera & excepta, ad jus, & proprietatem beati Petri Apostolicæ Sedis immediate pertinere dignoscitur, oblatione videlicet excellentissimi Romanorum Imperatoris Caroli Magni, ac posterorum ipsius, qui eidem hactenus successerunt seu in Imperio, seu in regno. Idipsum nihilominus venerabilis Abbas Reginvardus ac Fratres ejusdem Ecclesiæ cum universitate Ratisponæ instantissime petiverunt fieri.

XI. *Nos ergo utriusque partis precibus inclinati, nec volentes ulterius corda Fi-*

 de-

PAGIUS *urbis Episcopus* (sc. Gebhardus hujus nominis III. ut habet Hundius lib. 1. Metropol.) *vigiliis arctis Pontificibus, ab eis studuit, efflagitare, quid inde eis consilii placeret dare: indicans sibi esse animum ponendi inter Sanctos hoc corpus elevatum. Quorum Conventu favente id taliter actu dignum esse: designata elevationis die, rogavitque iisdem tunc illic iterum adesse, in sua quique coram cedere. Interea Episcopo plures diversorum ordinum circumquaque directis litteris invitare sollicito, gratum visum est supplicare Henrico Imp. quatinus tanti copiam gaudii cumulare, atque venustare dignaretur serena præsentia sui. Qui licet non satis auditis verbis credulus, tamen multimoda prece devictus, se in hoc assensum præbiturum esse non distulit ejus voluntati spondere. Quo ita juxta voti effectum peracto, constituto præsignata diei imminente termino, convenit non modica utriusque ordinis atque sexus multitudo. Quin etiam juxta promissum, Imperatorem non piguit venire, cum Primatum, nobiliumque Curia, domni etiam Papa Leonis IX. non absente præsentia, quorum testimonio certius roboraretur inchoata rei summa.*

IX. Francorum Legati fiscta huic inventioni ex occasione adsunt.

Sub ejusdem igitur temporis articulo, tanto ad id suppliendum complebato populo, duo repente Dei nutu supervenere nuncii Francorum Regis eximii nomine Henrici, ab eo ad Imperatorem secundum Regum morem pro aliquibus responsis forte directi, quoniam ipsi duo tunc erant amicissimi. Qui conspecta tanta numerositate populi, nec mora quærunt cujus rei gratia convenissent sollicite perscrutari. Cognita ergo totius rei serie, alacritatemque vultuum simulata, spe præsenti Imperialis oculis præsentia, pro quo nondum rationabiliter studuerunt indicare, &c. Cumque eos putaret velle discedere, libera eis abeundi concessa facultate, illi nihilominus dudum tecti rancoris memores hujusmodi impræsentiarum dicuntur protulisse rationes &c. At præsens ta nobis injunctis verbis germanam amicitiam erga nostrum Regem in omnibus te servaturum esse pollicetis: sed operum affectu abrenunciando, obsistere aliquantulum, ut putamus videris. Nam hunc populum, qui congregatus hic sub Edicto per diversa loca invitatus, hujus rei gratia convenisse cepimus, ut pro beato Dionysio Areopagita, nescimus cujus defuncti hominis defossa eleventur ossa, cum aliorum pignoribus Sanctorum sub veneratione amodo colenda. Quod quam absurdum sit credere, aut agere, facile valet perpendi: cui probabilis ingenii, perspicacisque sensus alte numine, si competenter rei seriem voluerit indagando conjectare, &c.

X. Petunt ab Imperatore ne hoc negotium præcipitet.

Quapropter omnino videtur nobis indignum, tibique Regno Francorum inhonestam molestiam inferendi prorsus esse animum, si ad effectum hoc perducere tentaveris; nisi prius amico tuo, videlicet Principi nostro, suaseris, quatenus non omittat perscrutari diligentissime, utrum præfatus sanctus habeatur procul dubio erga se. Tumque demum si illic esse non audieris, probabilius erit effectum adhibere tuis initiis: quoniam magnum hoc pacto dissidium futurum esse speramus, si aliter egeris. His igitur decentissime prolatis, respondit Imperator, se inde habiturum consilium cum domino Papa, & caterva ducum & optimatum suorum. Quorum responso sententia Legatorum probata justa alacriter ab Imperatore remissi sunt ad sua.

XI. S. Dionysii Reliquiæ in monasterio Sandionysiano repertæ.

Ingressi denique Galliarum finibus, Regis præsentati obtutibus, omnem rem seriatim retulerunt: reddidit prius quas detulerant, legationibus; quo in ejus præsentia taliter intimato, clericalis laicalisque ordinis personas non piguit invitando convocare sub termino diei assignato. His ergo ex Regalis jussionis decreto pariter congregatis Rex juxta quod ei enarratum fuerat a suis Legatis, non modici mœroris anxietate obsessus expletivit, & quid eis actu dignum inde videbatur, inquisivit. Inter quos etiam Abbas, qui tunc ipsius sancti loco præerat, Hugo ne-

deinceps hujus dubii ambiguo caligare, in fratrum nostrorum ac plurium Episcoporum ac Prælatorum præsentia & conspectu scripta Arnulphi Augusti, ordinemque rei diligentissime perlegentes, nec eo contenti, capsas, thecas & scrinia, in quibus sacræ reliquiæ conditæ dicebantur, ac titulos, ac epigrammata eorumdem oculo tenus solerti examine discutiendo, nihilque omittendo, quod ad indagationem certitudinis pertinet, tum Imperialibus, quam Papalibus antecessorum nostrorum litteris sufficienter instructi, picturis quoque pariter multiplicibus, & sculpturis vetustissimis, exprimentibus indicia veritatis & notas: indubitata fide comperimus, dicti doctoris & Martyris ossa venerabilia, excepta particula unica simul & minima manus dexteræ apud memoratum beati Emmerammi cœnobium integraliter contineri. Etenim ne testimonia hominum, quæ jam diximus, non sufficerent, divina quoque non defuere prodigia & portenta, quæ dubium omne penitus abegerunt: quæ nos quoque conscribi jussimus diligenter, vobisque transmitti per vestros Nuntios ac Legatos, necnon apud Ecclesiam prædictam perpetuo conservari: ut & ad posteros gestæ rei notitia deducatur, & ulterius litigandi materia penitus conquiescat. Insuper & districte præcipimus, statuentes, ut translationis ipsius veneranda solemnitas, tam a Fratribus ejusdem Ecclesiæ, quam ab universis urbis jam dictæ omnes singulis cum omni jucunditate & gaudio celebretur, totaque tripudiet regio Germanorum tanti Patris atque patroni adventui non ingrata.

XII. *Vos autem in Christo dilectissimi filii, Rex Francorum, tuique fideles, quamvis invidendi Teutonicæ genti videamini justam quidem habere materiam, ita ut putatis, merito de Alemannorum vobis lætitia sit dolendum; considerantes tamen & Dei omnipotentis, & invicti Martyris sui voluntatem, quem ablatum plangetis, consolationis tandem admittite placamentum, pensantes attentius, quod nec vobis ablatus est, quippe qui charissimos prædicationis suæ, & passionis consortes, Rusticum & Eleutherium in dilectionis adhuc & tutelæ pignus, & certitudinem dereliquit: nec dolete, si Germanos jam visitare dignatus est vel defunctus, qui vobis adhuc vivens prædicavit, & apud vos bonum certamen certando, cursum consummando, fidem servando, triumphum peregit victoriosissimæ passionis, Apostolatus sui super vos signa tam in vita perficiens, quam in morte. Qui igitur Alemanniam ipsius ossa fovere non permittatis in solatium & tutelam, quem vobis Athenæ, ut Christo lucrifaceret vos, vivum recipere, audire, & cœlo transmittere permiserunt? accedet nihilominus consolationis & alia ratio, & auctoritas scilicet & excellentia subtractoris. Pretio-*

PAGIUS *nomine, adfuit. Quorum solertis industria consilio est repertum, nullatenus posse tanti erroris avelli morbum, nisi ostensione corporis sacri manifesti fides daretur indicii, &c. Ergo ubi peracta sunt a fratribus jejunia, cæteraque exercitiorum genera, &c. undique convenit multitudo non modica: in qua contigit fuisse Episcopos, Abbates, Monachos, Clericos, nobiles atque ignobiles, & utriusque sexus quamplures. Quorum consortio non defuit victoriosissimi Regis Henrici frater nomine Odo, ab eo directus cum Curialium pluribus, ad diligenter percipiendum, &c. Reverenter in medio delatum est argenteum scrinium, prisca adhuc subtilitate artificiosissime munitum. Quo cum magna difficultate reserato in adstantium præsentia, repente pretiosissimi Martyris Dionysii reperiuntur ossa, pallio tanta vetustatis nimietate consumpto obvoluta, ut inter manus tenentium evanesceret in similitudinem tela aranearum.* Referuntur postea nomina personarum, quæ præsentes fuere, septem nempe Episcoporum, Abbatum septem, Odonis Regis fratris, & quatuor Comitum, diciturque tam Episcopos & Abbates, quam Proceres multos secum adduxisse.

XII. *Litera Leonis IX. a Monachis Ratisponensibus conficta.* Is quidem Anonymus in fronte sui Operis de hac detectione scribit; *Quæ jussu Henrici I. Regis facta est anno ML.* verum is eam Relationem ad confirmandam Germanorum vanam de Sancti Dionysii corpore assertionem non scripsit, nisi postquam Ratisponenses literas Leonis IX. a Baronio recitatas, quibus corpus Sancti Dionysii eis attribuit, confinxerant. Hinc eæ literæ datæ dicuntur Ratisponæ *anno Domini MLII. anno Pontificatus domini Leonis Papæ IV. indict. V. Non. Octob.* quia quo tempore eæ confictæ Pontifices Romani Indictiones a Kalendis Januariis exordiebantur. Eas vero commentitias esse, plura sunt quæ demonstrant, ut eas examinantibus liquebit. Quis enim sibi persuaserit, *Leonem* IX. causam tanti momenti Gallis inauditis judicasse, & ex solis Ratisponensium Monachorum responsionibus judicium tulisse. Secundo ait Leo, se se ad preces Legatorum *Henrici* Francorum Regis controversiam dirimere; cum tamen id postularint, ne Ratisponæ conficeretur, quod in Dionysiano monasterio peractum esse oporteret. Dicit tertio, causam illam diutissime ventilatam, licet mirum sit apud omnes illorum temporum Scriptores de illa fabula silentium. Scribit quarto, per *Arnulphum* Imperatorem ossa Sancti *Dionysii* in Sancti Emmerammi monasterium esse translata; cum antiqui Germaniæ Scriptores dicant tantum manum Sancti Dionysii Henrico Aucupi datam, ideoque post Arnulphi tempora. Quinto ait Leo, se tam Imperialibus, quam Papalibus literis instructum, licet illæ numquam visæ fuerint. Sexto asserit, dextram desideratam esse, quod manifeste affectatum; nec ait totum brachium deesse, quod tamen a *Clodoveo* juniore olim ablatum est, tacetque de Reliquiis Sancti Dionysii, quæ *Pippini* Regis tempore *Stephano* summo Pontifici concessæ fuere. Plura suppositionis indicia exhibent Carolus Du Bois lib. X. Hist. Eccles. Parisiensis cap. V. Natalis Alexander Sec. XI. in Vita Leonis IX. præsertimque Dubletius in Historia Monasterii San-Dionysiani.

Ad

tiosum quidem thesaurum vos perdidisse fatemur, sed ablatores attendite dignitatem, simulque patris & Apostoli vestri gloriæ congaudete, qui cum vos meritorum, atque doctrinæ suæ gaza ditaverit, & reliquiarum saltem suarum * ac apothecas tam devotum furem sui corporis habuit, quam insignem, auro utique & topazio meliorem, qui sui valore ad ossa sua sanctissima subtrahenda, Cæsareum etiam verticem inclinavit; nec majestas Imperialis, nec regia celsitudo pii furis hic notam, aut nomen erubuit in Arnulpho, dummodo beati corporis opibus, vel doli, vel furti, vel sacrilegii modo fraudari, atque ditescere mereretur; qui fures, atque sacrilegos erat solitus condemnare, dummodo macarii Dionysii pretioso corpore frueretur, fur ipse tunc fieri & sacrilegus non contempsit. Cum insuper fides atque devotio dubium etiam omne per hoc penitus amputavit, quod non in ipsa Roma, non in quacumque metropoli, non in urbe qualibet regni, vel arce sibi studebat eligere sepulturam, sed ubi suum se Dionysium condedisse & sciunt, & lætantur, suo sperans patrocinio defendendum, & conresuscitandum in die novissimo cum Beatis. Præsentibus igitur dilectionem vestram monemus attentius & hortamur in Domino, districte præcipientes, quatenus Rustico & Eleutherio pie contenti, non fallentes vosmetipsos & alios, beatissimi Dionysii ossa in urbe Ratisponensium apud Ecclesiam beati Emmeranni martyris & noscatis, & fateamini constare. Datum & actum Ratisponæ per manus Friderici diaconi Bibliothecarii & Cancellarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ, anno Domini MLII. anno Pontificatus domini Leonis Noni Papæ IV. Indict. * V. Non. Octobr.

* VI.

XIII. At ista esse commenticia, exclamant Franci: Rigordus enim, qui sub Ludovico Philippi filio claruit, habet ista de his temporibus: *Iste Henricus Rex, Roberti* scilicet filius, *auditis rumoribus, quod in Alemannia in civitate Ratisponæ in Abbatia sancti Emmeranni martyris inventum fuit quoddam corpus, quod dicebant esse Dionysii Areopagitæ: misit Nuntios suos ad Henricum imperatorem cum litteris suis, ut diem elevationis illius corporis proclamarent, quousque per certos Nuntios, utrum corpus hieromartyris Dionysii Areopagitæ Athenarum Archiepiscopi, discipuli Apostoli Pauli, in Francia in Ecclesia, quam Dagobertus fundaverat; esset vel non, plenissime certificarentur. Quo audito, Imperator misit magnos viros & sapientes in Franciam, ut plene rei veritatem agnoscerent. Visis Nuntiis Imperatoris, Henricus Rex convocavit Archiepiscopos, Episcopos, & Barones totius regni, & cum Odone charissimo fratre suo ad Ecclesiam beatissimi martyris Dyonisii misit. Facta autem oratione, allata sunt tria vasa argentea, Dionysii, Rustici, & Eleutherii coram omni populo, diligentissime sigillata. Et aperto vase beati martyris Dionysii, totum corpus ipsius cum capite inventum est, exceptis duobus ossibus de collo, quæ sunt in Ecclesia Vergiacensi, & os quoddam de brachio, quod Stephanus Papa Tertius secum ad Romanam portavit Ecclesiam; & posuit in Ecclesia, quæ hodie, Scola Græcorum, vocatur. Hoc videntes universi populi, cum lacrymis & suspiriis puras manus levantes ad Dominum, Deo & beatæ Mariæ Virgini, & sanctis Martyribus se commendantes, cum gaudio recesserunt,*

Franci contra Bavaros sibi vendicant Dionysium.

XIV. *Tunc Nuntii, qui missi fuerant, ad Imperatorem citissime revertentes, super his, quæ viderant, & audierant, Imperatorem plenissime certificaverunt. Hoc fuit factum tempore Leonis Papæ Noni, anno Domini millesimo quinquagesimo.* Hæc ipse. Qui & inferius anno millesimo centesimo nonagesimoprimo hæc habet: *Eodem anno, octavo Kalend. Septemb. consilio domini G. Rhemensis Archiepiscopi, & Adelæ Reginæ, & omnium Episcoporum, corpora beatissimorum martyrum Dionysii, Rustici, & Eleutherii cum purissimis vasis argenteis, in quibus diligentissime sigillata continebantur, sunt extracta, & super altare posita, adjunctis ibi aliis corporibus Sanctorum, in eadem Ecclesia quiescentium, ut ibi omnes Fideles ad tam sanctum spectaculum convenientes, cum gemitu & suspiriis pro sancta Terra liberanda, & pro Rege Francorum, & universo comitatu suo puras manus cum Moyse levantes, ad Dominum preces funderent: quia non in armorum potentia, sed in Christi virtute & miseratione Christiani confidunt, nec in se, sed in Deo virtutem faciunt, superantes populos infideles, & ad nihilum redigentes inimicos crucis Christi.*

XV. *Sequenti vero festo beati Dionysii aperto vase argenteo, in quo corpus sacratissimi martyris Dionysii continebatur, assistentibus venerabilibus Episc. Silvanectensi, & Meldensi, & Adela Francorum Regina, & multis Abbatibus, & viris religiosis, & totum corpus ipsius cum capite (ut prædiximus) est inventum, & universis Dei Fidelibus, qui de longinquis partibus orandi causa convenerant, devotissime demonstratum. Et ad removendum errorem Parisiensium, retento capite hieromartyris Dionysii, & in vase argenteo decenter collocato, corpora Sanctorum in vasis suis sub altare in crypta marmorea, unde extracta fuerant, sunt devotissime reposita. Capot vero pro excitanda devotio-*

Dionysii corpus iterum videndum expositum.

tione Fidelium, per totum annum omnibus peregrinis est ostensum, & in sequenti festo beati Dionysii cum corpore in vase suo repositum. Hucusque Rigordus. Ut plane uppareat, eamdem controversiam viguisse inter Parisienses, & Rutisponenses, Francos & Buvaros, quæ inter Cassinenses & Floriacenses de sunct Benedicti corpore per plurima sæcula est agitata. Commendanda alioqui eorumdem populorum in cultu Sanctorum sicut religiosissima, ita & tenacissimu pietus & Catholica Fides, Deo istu permittente omnia, ud majorem glorium Sanctorum suorum.

XVI. Leo Papa Wormatiæ celebrat Natalem diem Domini.

Jam ud finem hoc declinante anno, ipsam diem Natalem Redemptoris Leo Papa una cum Imperatore Wormutiæ (ut habent Hermannus & Urspergensis) celebravit. Qui uutem incipiunt unnum ub ipso Natali die, id quidem in unni sequentis ponunt euordio. Nos vero, qui ex instituto ub ipsis Januarii Kalendis consuevimus numerare, ponimus in fine præsentis anni. Quid uutem sequenti die turbarum acciderit, Missum celebrante Archiepiscopo Moguntino, ab Urspergensi Abbare sic accipe: *Apostolico, & Imperatore Natalem Dominicum divine & regio cultu Wormatiæ agentibus, Missarum celebratione in sancta die peracta (ut oportuit) ab Apostolico, in sequenti die Luitpoldum Moguntinæ sedis Archiepiscopum, utpote in sua diœcesi præcipuum, huic subrogavit officio. Qui peracta processione, & ubi ud hoc ventum est, dicta oratione, postquam se in sua sede locavit, quidam ex diaconis suis, Hunibertus nomine (sicut multi ob illius festi venerationem solent) Lectionem decantavit.*

Quæ inter Moguntinum & Papam.

XVII. *Quod quidam ex Romanis Papæ assistentibus vituperantes, & contra Papam, quia Romano more non ageretur, objurgantes, persuaserunt ei, ut ud eumdem diaconum mitteret, & decantationem interdiceret. Quod cum ille juvenum more contemneret, iterum mittendo Papa interdixit. Qui mox eadem vocis sonoritate, qua prius, cantavit, legendo decenter, Lectionem usque ad finem perduxit. Qua facta, Papa illum ad se vocavit, & quasi pro inobedientia contumacia degradavit. Archiepiscopus vero misit ad illum, ut suum sibi redderet ministrum. Quod ubi Papa abnuit, pontifex, ut erat antiqua disciplina, licet ægre, patienter tamen interim tacendo sustinuit. Perlecto autem Evangelio, & decantato Offertorio, ubi sancti sacrificii tempus advenit, pontifex,* Moguntinas scilicet Archiepiscopus, *in sede sua resedit, vere contestans nec se, nec alium quempiam completurum illud officium, nisi reciperet processionis suæ ministrum. Quod ubi Apostolicus intellexit, pontifici cessit, reddutumque ministrum continuo remisit. Quo recepto, debito se Præsul injunxit officio. Qua in re & pontificis auctoritas, & Apostolici consideranda est humilitas: dum & ille officii sui dignitatem defendere contendebat & iste licet majoris dignitatis, Metropolitano tamdem in sua diœcesi cedendum perpendebat.* Hucusque Urspergensis, sed male sentiens.

XVIII. Non enim, quod cedendum sit a Romano Pontifice cuiquam Archiepiscopo in sua diœcesi, Leo id præstitit, sed ne ejusmodi intercedentibus turbis, paratum sucrificium impediretur, magno scandalo totius populi, qui convenisset. Quicumque enim, & ubicumque coram Romano Pontifice Missas canat, non nisi eo inchoante Missas, facere id præsumit, cui ipse celebraturus respondens ipsi Papæ, se intelligat imparem, & vice ministri eidem deservire, ne intumescat, vel quidquam amplius sibi sumat, licet ipse sit, qui Deo tunc offerat sacrificium. Cui Romanus Pontifex sic assistat, ut non desistat esse semper, quod est, Christi Vicarius, successor Petri, omnibus quibuscumque Episcopis major & eminentior. Præstitisset autem, ne Assistens ille nullas tunc de canente diacono Leoni Pontifici querelas ingereret, ne tumultus (quod contigit) oboriretur; sed alio loco & tempore illi eidem corrigenda proponeret. Erat tunc Archiepiscopus Moguntinus Luitpoldus, qui anno superiori, Bardone defuncto, in locum ejus subrogatus fuerat ex Præposito Ecclesiæ Bambergensis, tenuitque annos octo, ut ex Hermanno apparet. Hic tu primum Urspergensis schismatici flatus graveolentes ex bile in stomacho putrescente spirantes odium in Romanos Pontifices experire: cujus inferius erunt confutanda mendaciu, & arguenda juctantia.

XIX. Manichæi inventi patibulo damnati.

Eodem unno Imperator cum Goslariæ Natalem diem Domini celebraret, audivit ibi esse hæreticos Manichæos, non sine

PAGIUS XIII. *Manichæi quidam anno superiori in Germania detecti.*

Ad num. XIX. Imperator hoc anno non *Goslaræ*, ut Baronius habet, sed *Wormatiæ* Natalem Domini celebravit, ut supra ostendimus. Hermannus quidem a Baronio laudatus annum MLII. his verbis auspicatur: *Imperator Natalem domini Goslaræ egit*; sed cum annum a Christi Natali exordiatur, ut sæpius monuimus, illud Natale secundum nostrum calculum ad superiorem annum pertinet, ideoque & eodem quidam *Manichæi*, de quibus Hermannus verba facit, a Sancto Leone puniti.

XIV. Hoc anno *XV. Kal. Junii anno XXI. regnante Henrico Rege* Guillelmus Episcopus Ausonensis cum consensu omnis ordinis Clericalis Ecclesiæ suæ

sine admiratione, ut adeo execrandæ hæresis adhuc reperiri reliquiæ possent. Quamobrem zelo, quo æstuabat Fidei Orthodoxæ, eos omnes repertos patibuli suspendio necari jussit, ne videlicet, si parceret eis, Christianos Catholicos hæresis ejusdem venenum inficeret.

Hermannus hoc anno, quo & ista contigisse memorat: *Reliquiæ, inquit, beati Zenonis Confessoris a Vualtario Veronensi Episcopo in Alemanniam ad villam Ulmam allatæ, plurimis per hæc tempora claruere miraculis.*

Se-

PAGIUS

Incontinentia Presbyterorum hoc tempore maxima.

suæ dedit *Ermengaudo* Ermemiri Canonico ejusdem Ecclesiæ, uxorique ejus ac filiis eorum castrum, quod dicitur *Medalia*, ea conditione, ut ipse & uxor ac filii sub patrocinio ejusdem Episcopi & successorum, idest in feudum, illud tenerent; ac præterea, ut idem castrum reverteretur ad Ecclesiam Ausonensem post mortem Ermengaudi, uxorisque & filiorum ejus. Baluzius, qui lib. 4. Marcæ Hisp. ad hunc Christi annum hanc Donationem memorat, ait tum Canonicos Ausonenses vitæ canonicæ addictos fuisse, nec id ea tempestate in regionibus illis hoc insuetum extitisse ut Canonici uxores ducerent. Narrat enim Franciscus Didacus lib. 2. Hist. Comit. Barcinon. cap. 36. *Guislabertum* Canonicum Barcinonensem, qui postea Episcopus fuit, uxorem habuisse & liberos, eamque vixisse eo tempore, quo maritus tenebat Sedem Barcinonensem; additque Didacus, tum vulgo licuisse Canonicis habere uxores. Imo Victor III in initio lib. 3. Dialogorum suorum testatur, eum morbum generalem fuisse: *Coperunt*, inquit, *ipsi Presbyteri ac Diacones laicorum more uxores ducere, susceptosque filios heredes testamento relinquere.* Adhæc multa extant Epistolæ Ivonis Carnotensis, qui sub finem hujus sæculi floruit, in quibus idem legitur. In Epist. CXLIX. congratulatur Willelmo Rotomagensi Archiepiscopo, quod matrimonia hujusmodi prohiberet: *Quorum consilio & auxilio*, inquit, *eliminata est de prædicta Ecclesia* (sc. Luxoviensi) *spurcitia puerorum, nova & inaudita Neophytorum hæresi cathedram Episcopalem in eadem Ecclesia usurpantium. Quod quamvis ad tempus aliqua rationabili consideratione vel aliqua pusillanimitate sit a vobis toleratum; nunc tamen est inquantum nobis videtur, in melius commutatum. Cum & ipsos flammigeros pueros de prædicta Ecclesia ejici feceritis, & virum strenuum & honestum D. videlicet Willelmum Ebroicensem Archidiaconum, in Pastorem prædictæ Ecclesiæ elegeritis.* Idem Auctor queritur apud Daimbertum Archiep. Senonensem in Epist. CC. quod Cantor illius Metropoleos sedem sibi indebitam temeraria ambitione occupasset, maxime vero quod quidam de Prælatis Ecclesiæ *publice sibi duo scorta copulasset, & tertiam pellicem, cui matrimoniales tabulas faciat, jam sibi præparasset.*

XV.

Eorum conjugia in diversis regionibus diu tolerata.

Centum & amplius ante præsentem annis, cœlibatus neque in pluribus Franciæ & Italiæ partibus, neque in Anglia ac Germania a Sacerdotibus & Episcopis passim observabatur, & in Normannia conjugia Sacerdotum ruri viventium tolerabantur. Imo Robertus Richardi hujus nominis II. Normanniæ Comitis frater, Archiepiscopus Rotomagensis, *a carnalibus illecebris non* (*ut Pontificem decuisset*) *abstinuit. Nam conjugem nomine Herlevam ut Comes habuit, ex qua tres filios Richardum, Radulfum, & Guillelmum genuit: quibus Ebroicensem Comitatum & alios honores amplissimos secundum jus seculi distribuit. In senectute tandem errorum memor suorum pœnituit, & pro reatibus multis magnisque multum timuit*, inquit Ordericus lib. 5. pag. 566. qua de re videndus etiam Gemmeticensis lib. 8. cap. 37. Neque legitur, Pontificem Romanum, nec ullum alium eum ob conjugium illud, quod diu duravit, in jus vocasse, vel *Fulbertum Carnotensem* Præsulem integerrimum Roberto magna necessitudine conjunctum in literis ad eum datis hac de re questum esse. Imo postquam Gregorius VII. adversus Sacerdotes & Episcopos conjugatos varia Decreta emisit: aliqui Prælati sanctitate inclyti Sacerdotum conjugia toleraruntt, ut constat de Lanfranco Cantuariæ Archiepiscopo, qui Canonicos omnes Ecclesiarum Cathedralium Angliæ ab uxoribus separavit, sed qui eas Presbyteris in vicis habitantibus reliquit: *Nullus Canonicus uxorem habeat. Sacerdotum vero in castellis, & in vicis habitantium habentes uxores, non cogantur ut dimittant, nec habentes interdicantur ut habeant*, inquit Lanfrancus in suo Decreto. Denique in Germania Sacerdotes usque ad Lotharium II. cum uxoribus cohabitasse, suo loco videbimus.

XIV.

Eorum origo a Normannis.

Porro anno DCCCCXII. quo Neustria a Francis concessa Normannis hanc Sacerdotum & Præsulum depravationem cœpisse indicat Ordericus lib. 5. ubi ejus originem in Neustria, quæ peculiari Principi parebat, his verbis describit: *In Neustria post adventum Normannorum intantum dissoluta erat castitas clericorum, ut non solum Presbyteri, sed etiam Præsules libere uterentur toris concubinarum, & palam superbirent multiplici propagine filiorum ac filiarum. Hujusmodi mos inolevit tempore Neophytorum, qui cum Rollone baptizati sunt* (anno nempe CMXII.) *& desolatam regionem non literis, sed armis instructi violenter invaserunt. Deinde Presbyteri de stirpe Dacorum* (idest Danorum) *literis tenuiter edocti parochias tenebant, & arma ferentes laicalem feudum militari facultate defendebant.* Contra Sacerdotes & Presbyteros conjugatos ante Gregorium VII. Leo IX. Victor. II. Stephanus IX. Nicolaus II. & Alexander II. plurimum laborarunt, usi præsertim opera Petri Damiani Viri hac ætate celeberrimi, sed plus omnibus laboravit *Gregorius* VII. ut ex dicendis liquebit.

XVII.

Mors Emmæ Reginæ.

Anno MLII. Alfgiva, idest, Emma Regina quondam & conjux Regum Egelredi & Canuti, secundo nonas Martii VVintoniæ obiit, inquit Hovedenus, quod & in Wigorniensi & in Ingulpho hujus temporis Scriptore legitur.

XVIII.

Nativitas Conradi filii Imp.

Imperatrix itrum filium, quem Conradum postea vocaverunt, Imperatori peperit, ait Hermannus ad hunc Christi annum.

I. Sequitur annus Redemptoris millesimus quinquagesimustertius, Indictione sexta, quo Leo Romanus Pontifex, dum in Germania moraretur, de locis, aliisque juribus sancti Petri in Germania existentibus male possessis, modo recuperandis, cum Henrico Imperatore egit. Tunc enim æquissimo cum Imperatore transactum est; ut ea Pontifex cederet Imperatori, acciperet vero ab eo in Italia ejusdem æstimationis loca. Ita de his Hermannus hoc anno: *Imperator cum domino Papa, multisque Episcopis, & Principibus Natalem Domini Vuormatiæ egit. Ubi cum Papa (sicut dudum coeperat) Fuldensem Abbatiam, aliaque nonnulla loca, & cœnobia, quæ sancto Petro antiquitus donata feruntur, ab Imperatore reposcens exegisset, demum Imperator pleraque in Ultramontanis partibus ad suum jus pertinentia pro Cisalpinis illi quasi per concambium tradidit.* Hæc Hermannus. Leo Ostiensis hac ratione asserit pervenisse ad Sedem Apostolicam Beneventum. Nam ait (a): *Tunc inter ipsum Apostolicum & Imperatorem facta est commutatio de Benevento, & Bambergensi Episcopio, sicut jam supra retulimus.* Addidit etiam, ut exercitum idem Imperator in Italiam mitteret ad profligandos Northmannos, qui res ad Ecclesiam Romanam spectantes invaserant, impieque ac si non Christiani, sed Gentiles persecutores, crudeliter abusi erant. Quænam autem istæ fuerint, idem Pontifex in epistola, quam scripsit anno sequenti ad Constantinum Monomachum Imperatorem, fusius narrat, nosque suo loco ponemus.

Permutatio facta inter Pontificem & Imp.

(a) Leo Ost. l. 2. c. 85.

Expeditio adversus Northmannos.

II. Quænam autem in primis de expeditione ista Hermannus habeat, videamus. Sunt hæc verba ipsius, scriptis suis vesti-

---

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MXCI. Anno Hegiræ CCCCXLV. inchoato die 23. April. fer. 6. A.C. 1053

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6546.

☉ 26. C. ☽ 9. P. 22. April. Indict. 6.

JESU CHRISTI 1053.

LEONIS IX. PAPÆ 5.

HENRICI III. REG. 15. IMP. 8.

CONSTANTINI MONOMACHI IMP. 12.

I. *Gesta anno superiori a S. Leone.*

Ad num. I. Hermannus quidem Contractus asserit, *Henricum* Imp. cum Sancto Leone Natalem Domini Wormaciæ egisse, ac per concambium Imperatorem Bambergam & alia nonnulla loca, Pontificem vero Beneventum accepisse, sed cum Hermannus annum a Natali Domini exordiatur, gesta hæc anno superiori, ut ibidem num. IV. exposuimus.

II. *Reditus S. Leonis in Italiam.*

A num. II. ad IV. Hoc anno Sanctus Leo Germaniam reliquit postquam obtinuit ab Imperatore auxilia adversus Normannos jura omnia confundentes, nec sibi, nec ipsi Imperatori nisi tantum verbotenus cedentes, ut narrat Baronius ex Hermanno Contracto ad hunc Christi annum. Subjungit Hermannus: *Transiens per Alemanniam Purificationem beatæ Mariæ Augustæ egit, Mantuaque Quinquagesima astu & nonnullis suorum orta inibi tumultu occisis, infra dies Quadragesima Romam pervenit.* Tumultum illum magis explicat Wibertus in Vita Sancti Leonis lib. 2. cap. 4. *Repedans in Italiam*, inquit, *Concilium apud Mantuam habendum constituit. Quod factio quorumdam Pontificum severitatem ejus justi judicii timentium, perturbavit. Nam familia eorum fautrices scelerum, subitaneum contra domni Apostolici familiam moverunt tumultum, secum adstantem ante Basilicam, in qua publicum habebatur Concilium; ita ut vir sanctus cogeretur a media consessu surgere, & ante portam ad sedandum strepitum procedere. Cujus præsentiam non reveriti Deo odibiles, eo magis magisque in nequitia pertinaces, nitebantur ad eum exarmatos confugientes ante oculos ipsius confodere, & a valvis Ecclesiæ, ut ibi tutarentur, repellere: ita ut impetus sagittarum & saxorum circa ejusdem sancti aures & ora volitaret, atque quosdam ejus veste defendi cupientes vulneraret. Qui tumultus admodum difficulter sedatus, coeptum rigorem Concilii imperfectum coegit relinqui. Sed in crastinum cunctis hujus seditionis incentores severa examinatione damnandi, a piissimo Patre sunt misericordi indulgentia absoluti, ne videretur causa ultionis asperitatem in eos exercere judicii.* Cossartius Tom. IX. Concil. hanc Mantuanam Synodum ex Wiberto citato cum superiori Christi anno perperam copulat. Certum enim Wibertum ibi de accessu Leonis IX. ad urbem Mantuanam ab Hermanno memorata verba facere. [1] Quare in alia Conciliorum editione Concilium istud suo anno reddendum erit.

Hen-

NOTÆ [1] Si Leo pontifex *repedans in Italiam*, ut Wibertus ait, Concilium Mantuæ celebravit, non absque fundamento Cossartius ejus celebrationem ad annum præcedentem 1052. revocavit, nam eo anno S. Leonem in Italiam repedasse perspicue probare videtur ejus Diploma in gratiam Bernardi II. Asculani episcopi, quod recitatum ab Andrea-Antonello in Historia Asculana pag. 247. signat Calendas Julii, *Leonis IX. anno IV. Indict. V. Datum Beneventi* quæ chronicæ notæ annum 1052. signant. Pontificem autem Beneventum tunc venisse indicari etiam censeo a Wiberto in vita ejusdem, dum de expeditione Normannica ab eodem anno sequenti 1053. suscepta agens ait: *Rursum movit iter versus Beneventum*. Ergo altera jam vice eo venerat. MANSI

Digitized by Google

ftigia Pontificis affectantis: *Cumque idem Papa de Northmannorum violentiis, & injuriis, qui res sancti Petri, se invito vi tenebant, multa conquestus esset, ad hos etiam inde propulsandos Imperator ei auxilia delegavit. Ea siquidem gens a temporibus prioris Henrici Imperatoris, in Calabria, Samnia, Campaniaque partes paulatim ex Gallici oris oceani adventitia confluebat; & quia bellicosior Italicis gentibus videbatur, primo gratanter accepta, crebro indigenis contra Græcorum, & Sarracenorum incursiones audacter præliando auxiliabatur; postea vero pluribus eorum ad uberem terram accurrentibus, viribus adauctis, ipsos indigenas bello premere, injustum dominatum invadere, heredibus legitimis castella, prædia, villas, domos, uxores etiam, quibus libuit, vi auferre, res ecclesiarum diripere: postremo divina & humana omnia, prout viribus plus poterant, jura confundere, nec jam Apostolico Pontifici, nec ipsi Imperatori, nisi tantum verbo tenus cedere. Ad horum igitur nefaria & inextricabilia scelera illis e partibus eliminanda, indigenasque ab eis liberandos dominus Papa animum intendens, summa cum charitate, ab Imperatore Romam reversurus digreditur.*

Northmannorum dira tyrannis.

III. *Secuti sunt autem eum plurimi Teutonicorum, partim jussu dominorum, partim quæstu adducti; multi etiam scelerati, & protervi, diversasque ob noxas patria pulsi. Quos ille omnes tum consueta misericordiæ nimia compassione, tum etiam, quia opera eorum ad imminens videbatur bellum indigere, clementer & gratanter suscipiebat. Transiens ergo per Alemanniam, Purificationem sanctæ Mariæ Augustæ egit, Mantuaeque Quinquagesima acta, & nonnullis suorum, orto inibi tumultu, occisis, infra dies Quadragesimæ Romam pervenit.* Addit hic

Reditus Leonis Pap. in Italiam.

hæc Lambertus: *Romam reversus est, adducens secum Godefridum Ducem, & fratrem ejus Fridericum, qui Gebehardo postmodum in Sede Apostolica successit,* Victori scilicet. *Item alios quamplures tam clericos, quam laicos in re militari probatissimos, quorum virtute Northmannis, qui Apuliam occupaverant, obviam ire parabat.* Hæc ipse. Sed & Leo Ostiensis de his agens, Gebehardi Episcopi sugillat proditionem, cum desertor improbe factus est eo tempore. Nam de ipso hæc ait: (a) *Gebehardus tunc Episcopus Aistretensis, gente Noricus, vir singulari prudentia, gerendarumque rerum peritissimus, Regis Consiliarius erat. Is, cum ex jussione Imperatoris magnus valde Apostolico traditus esset exercitus, jamque itineris multum confecisset, Imperatorem adiit, eumque hac de re valde corripiens, ut ejus exercitus totus rediret, dolosus effecit, quingentis tantum ex amicis & propinquis Apostolici illum comitantibus.* Quod quidem ut grave peccatum idem Gebhardus diutius deploravit, cum factus Pontifex est divinam ultionem expertus. Nam de ipso idem Leo inferius hæc habet: (b) *Qui quoniam prædecessori suo (ut supra retulimus) impedimento maximo fuerat, quoties postmodum a circumpositis molestiæ aliquid patiebatur, dicere solebat: Merito hæc patior, quia peccavi in dominum meum. Et item: Dignum est, ut quod fecit Saulus, patiatur Paulus: quod egit lupus, sustineat agnus.*

(a) Leo Ost. l. 2. c. 85.

Gebehardus desertor.

(b) Idem l. 2. c. 90.

Antequam autem adversus Northmannos Leo Pontifex proficisceretur (ut Hermannus ait) post Pascha Romæ Synodum habuit: in qua ultima Synodo Gerardum Leucorum supra se quintum Episcopum in Sanctorum numerum retulisse Sigebertus affirmat. In hac item Syno-

IV. Synodus Romæ habita.

PAGIUS. III. Dum Mantua esset, tumultuatum.

Henschenius in Comment. prævio ad Vitam Sancti Leonis num. XXIII. ubi hoc Concilium cum præsenti anno recte connectit, docet ex Hyppolito Donesmundi, qui hujus seculi initio Historiam Mantuanam scripsit, lib. 3. pag. 203. Sanctum Leonem anno MLIII. sacrum Christi cruorem, qui ibidem asservari dicitur, coram adoraturum advenisse, frustraque conatum imperrare Romam auferendum, populi pro eo retinendo in seditionem versi collaudasse zelum, & novam sancti Andreæ Ecclesiam, in qua dicit Hippolytus Donesmundi anno MXLIX. sacrum illum sanguinem inventum esse, licet non plene absolutam dedicasse, ac modica pretiosi thesauri particula reverenter excepta (quæ nunc in Sancti Joannis Lateranensis Ecclesia servatur) reliquum cum *Sancti Longini* corpore in præparatum ad id locum reposuisse: quod deinde ne aliqua Barbarorum incursione auferri contingeret, Episcopus *Conon* anno MLV. rursum sub terra abdi jusserit, intra fornices, marmoreumque altare hunc in finem præparatum. Ait autem Hippolytus Donesmundi se hæc hausisse ex Historia MS. oculati testis, & rebus omnibus cum gererentur præsentis. Duplex itaque Mantuæ, dum ibi Sanctus Leo esset, seditio excitata.

Ad num. IV. Hermannus Contractus narrato Sancti Leonis Romam accessu, ait: *Domiano Papa habita post Pascha Synodo, contra Northmannos, ut proposuerat, exercitum movit.* Baronius cum Sigeberto in Chronico ad hanc Synodum Canonizationem Sancti Gerardi Episc. Tullensis refert. Verum Sigebertum hac in re falli, eamque Canonizationem anno ML. in alia Synodo Romana peractam, eo anno ostendimus. Secundo, Baronius ait, in hac Synodo Romana definitam esse controversiam inter Forojuliensem & Aquileiensem Antistites, sed ea de re ipsemet jam egerat anno ML. ut ibidem vidimus. Quare quæ ibi de ea diximus, ad hunc annum revocando. Ad hanc etiam Synodum referenda quæ mox dicemus de hæresi *Fermentaceorum* hoc tempore exorta

IV. Synodus Romana sub Leone IX.

Digitized by Google

do definita est vetus controversia inter Forojuliensem & Aquilejensem Antistites, de limitibus diœceseos, statutumque, ut Aquileja totius Venetiæ, & Illriæ metropolis esset, Forojuliensis Ecclesia finibus Longobardorum contenta esset. Extat de his epistola (a) Leonis Pontificis, hac Indictione sexta conscripta. His peractis in Synodo, Leo Papa Cassinum petiit, expetiturus a sanctis monachis preces: de cujus adventu hæc Leo Ostiensis: (b) *Rediens itaque Romanus Pontifex ex Alemannia, rursus ascendit in monasterium nostrum, Fratribusque se commendavit devotissime. Cumque apud sanctum Germanum honorifice fuisset acceptus, rogatus a Fratribus, ut monasterium sancti Stephani, quod supra Tarracinam est, illis restitueret: interrogat, an ad illos umquam pertinuisset. Asserentibus, ostendi sibi id postulat. Mox dialogo sancti Gregorii exhibito, utque sanctus Benedictus illud monasterium construxerat, ex ejusdem Patris vito ostenso (aut enim ignorabant, aut promptum non habebant Agapiti Papæ privilegium, Baldaino Abbati inde confectum) vere, ait sanctus Pontifex, antiquissimum est quod quæritis: moxque Friderico Cancellario mandat privilegium inde conscribere, ipsumque monasterium assignari nostro cœnobio eum suis omnibus jussit. Fecit & eodem tempore huic monasterio privilegium aliud, per quod navem hujus monasterii in Romano portu omni tempore cum nauclero & omnibus nauticis suis liberam ab omni conditione, pensionisque debito esse constituit. Post hæc adjunctis sibi cunctis fere militibus, Apuliam, cum Northmannis dimicaturus, ingreditur.* Hæc Leo.

(a) Leo epist. 2. t. 3. ep. Rom. Pon.

(b) Leo Ost. lib. 2. c. 88.

Leo Pap. Cassinum venit.

V. Audit causas Leo Monachorum in ipso procinctu.

At vero, antequam veniret in Apuliam, litigium compulsus est definire inter Abbatem monasterii sancti Vincentii, positi ad fontes Vulturni (de quo Tomo superiori sæpe contigit meminisse,) & Albertum intrusum; de quo in libro privilegiorum ejusdem (c) monasterii hæc leguntur: *Anno Domini Leonis Noni summi Pontificis & universalis Papæ quinto, Indictione sexta, mense Junio, die decima, cum idem Leo contra Apuliæ fines pergeret &c. occurrit ei Luitfridus Abbas monasterii sancti Vincentii ad fontes Vulturni conquestus contra Albertum presbyterum & monachum, usurpantem sibi nomen Abbatis in monasterio sanctæ Mariæ in Castanleto. Tunc assistentibus pluribus Præsulibus, ab eodem Leone causa est judicata Abbati sancti Vincentii. Qui interfuerant, hi sunt.*

(c) Pag. 332.

Humbertus Episcopus Silvæcandidæ.
Petrus Amalphitanus Archiepiscopus.
Amalgusius Cevetensis Episcopus.
Udalricus Beneventanus electus Archiepiscopus.
Fridericus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cancellarius & Bibliothecarius.
Adenolphus Dux Cajetanus.
Laudus Comes Aquinas.
Landulphus Comes de Tiano, & alii.

VI. Leonis benignitas ad omnes & omni tempore.

Hæc ibi. Indicia plane summi Pontificis summæ benignitatis, quod eum in tanti momenti expeditione esse, monachorum fineret se detineri litigiis, & fatigari querelis, eum jam proxime tempus instaret, quo Romanus exercitus collatis signis cum Northmannis conflicturus esset, per factum est paucos post dies eodem mense. Sed audiamus ipsum Hermannum tum viventem, hæcque scribentem. Ait enim: *Dominus Papa habita*

PAGIUS

VI. Bellum Normannorum S. Leoni infaustum.

ta, propter quam Concilium illud collectum Henschenius situatus verosimiliter arbitratus.

A. num. V. ad X. Marianus Scotus ad annum MLIII. scribit: *Leo Papa exercitum ducens per Apuliam contra Normannos infinita utrobique cæde peracta, sine victoria redit*, anno scilicet sequenti. Id autem hoc anno contigisse testantur etiam Hermannus Contractus, Lambertus Schafnaburgensis & Chronographus Hildesheimensis. Quare errat Leo Ostiensis a Baronio num. VIII. citatus & emendatus, qui lib. 2. cap. 88. prælium hoc anno XIV. *Kalend. Julii*, seu die XVIII. mensis Junii Pontificios inter & Normannos habitum in annum sequentem differt, qui error Librariis non attribuendus, ut constabit ex dicendis anno sequenti num. I. Wibertus laudatus cap. 6. hæc tantum de illa expeditione habet: *Piissimus Pastor sollicitus pro ovibus sibi a Deo creditis, ac clementi condolens affectu inaudita afflictioni Apuliæ gentis; collecto aliquanto comitatu, rursum movit iter versus Beneventum, nisus omnimodis Normannorum sævissimum mitigare impetum. Non est nostrum lacrymosis expendere verbis quid sibi in hoc itinere contigerit: dum ipse brevi scripto Imperatori Constantinopolita-*

VI. Crimina Normannorum Apulia.

no cuncta intimaverit. Ait enim inter alia.

Illa sollicitudine, qua omnibus Ecclesiis debeo invigilare videns indisciplinatam & alienam gentem Normannorum, crudeli & inaudita rabie, & plusquam pagana impietate adversus Ecclesias Dei insurgere, passim Christianos trucidare, & nonnullos novis atque horribilibus tormentis usque ad defectionem animæ affligere: nec infanti nec femineæ fragilitati aliquo humanitatis respectu parcere, nec inter sanctum & profanum aliquam distantiam habere; Sanctorum Basilicas spoliare, incendere, & ad solum usque diruere; sæpissime perversitatem ejus redargui, commonui, obsecravi, prædicavi, opportune importuneque institi, terrorem divina & humana vindicta denunciavi. Sed quia sicut quidam Sapiens ait; Nemo potest corrigere, quem Deus despexerit, &, Stultus verbis non corrigitur; adeo obstinata & obdurata ejus malitia permansit, ut de die in diem adderet pejora pessimis. Unde non tantum exteriora bona pro liberatione ovium Christi cupiens impendere, sed super impendi ipseque optans, visum est mihi ad testimonium nequitiæ ipsorum nihil sic expedire ad repressionem contumaciæ, quam humanam defensionem undecum-

Digitized by Google

bita post Pascha Synodo, contra Northmannos, ut proposuerat, exercitum movit. Cumque illi pacem petentes, subjectionem, servitiumque ipsi promitterent, & quæ prius injuste sibi usurpantes invaserant, ejus beneficio, gratiaque retinere velle se dicerent: idque Papa abnegans, vi & injuria raptas res sancti Petri reposceret, eosque perperam pervaso cedere loca juberet; illi quia numero longe præstabant, quasi rem impossibilem sibi propositam refutantes, se potius bello obviam ituros, armisque acquisitam patriam armis defensuros, vel morte occubituros denuntiant.

VII. *Sicque decimoquarta Kal. Jul. valida pugna confligentes, prima acie Northmanni a Teutonicis pene victi sunt; sed succenturiatis copiis ex insidiis nostros circumvenientes, Italis citius terga vertentibus, Teutonicis maxima ex parte, sed non inulte occumbentibus, occultu Dei judicia, sive quia tantum sacerdotem spiritalis potius, quam pro caducis rebus carnalis pugna decebat; sive quod nefarios homines quam multos ad se ob impunitatem scelerum, vel quæstum avarum confluentes, contra itidem scelestos expugnandos secum ducebat; sive divina justitia, aliae, quas ipse novit, ob causas, nostros plectente, quamvis nimis cruentam, hostes adepti sunt victoriam. Ipseque dominus Papa in quodam ab eis castello obsessus, cum expugnata jam jamque munitione necessitate coactus, communionem eis prius interdictam reddidisset, acceptus ab eis, Beneventum cum honore tamen reductus est, ibique tempore aliquanto detentus, nec redire permissus.* Intentus ibi (ut subdit) divino servitio. Hæc Hermannus.

Acerrimum bellum inter Romanos atque Northmannos.

Sed quæ Leo Ostiensis de his habeat, accipe: (a) *Apuliam, cum Northmannis Leo Papa, dimicaturus ingreditur anno Domini millesimo quinquagesimo * quarto. Atque ex parte ipsius quidem Apostolici Rudolphus in Beneventanum Principem jam electus, & Guarnerius Suevus signa sustollunt. Northmanni vero tres de suis statuunt turmas, quarum unam Comes Humfridus, aliam Richardus item Comes, tertiam Robertus agebat Guiscardus. Inita autem certamina in planitie maxima, quæ civitati adjacet, paulatim se subducentibus fugientibusque nostratibus, & solis, qui cum Papa venerant, amicis, propinquisque remanentibus, cum diu ab his acriter pugnatum esset, omnibus tandem in ipsa pugna trucidatis, Northmanni Dei judicia evasere victores. Dehinc Hunfridus Pontificem adiit, & in sua illum fide suscipiens, cum suis omnibus Beneventum perduxit, spondens, quandocumque Romam ire disponeret, ipse illum Capuam usque deduceret. Intravit autem idem Papa Beneventum mense Junii, vigilia S. Joannis Baptistæ, mansitque ibi usque ad mensis Martii duodecimam diem.* Hæc Leo.

VIII. (a) Leo Ost. l. 2. c. 88. * tertio

IX. Vidisti in Northmannis quamvis hostibus implacabilibus, tam in Galliis, quam in Anglia, atque demum in Italia ubique victoribus, a se victo Pontifice victos ipsos esse reverentia culminis Apostolici: adeo ut (sicut ipse Pontifex suis litteris testatus est, scribens ad Constantinum Monomachum Imperatorem) vicisse Pontificem, ipsos pœnituisset? Addit his Sigebertus, Pontificem captum a Northmannis relaxari noluisse, nisi suis omnibus pariter relaxatis. Quod eidem obsequentes præstitere Northmanni, Ponti-

Northmanni victores victum colunt Pontificem.

PAGIUS *que attrahendam fore: audiens ab Apostolo, Principes non sine causa gladium portare, sed ministros Dei esse, vindices in ira omni operanti malum; & quia Principes non sunt timori boni operis, sed mali, & Reges atque Principes missos a Deo ad vindictam malefactorum.*

VII. *Suffultus ergo comitatu, qualem temporis brevitas, & imminens necessitas permisit, gloriosi Ducis & Magistri Argyroi, fidelissimi tui, colloquium & consilium expetiturus sensui; non ut cujusque Normannorum seu aliquorum hominum interitum optarem aut mortem tractarem, sed ut saltem humano terrore resipiscerent, qui divina judicia minime formidant. Interea nobis eorum pertinaciam salutari admonitione frangere tentantibus, & illis ex adverso, omnem subjectionem ficte pollicentibus, repentino impetu comitatum nostrum aggrediuntur, sed & adhuc de victoria sua potius tristantur quam lætantur. Sicut enim tua Pietas scribere curavit ad nostram consolationem; pro ista sua præsumptione majorem in proximo expectant sibi superventuram indignationem, & post illam, quam experti sunt, sua caterva diminutionem. Nos quoque divinum nobis adjutorium affore, & humanum non desore confidentes, ab hac nostra intentione liberandæ Christianitatis non desistemus, nec dabimus requiem temporibus nostris, nisi cum requie Sanctæ Ecclesiæ periclitantis. Et hæc quidem Dominus Apostolicus.* Integram Epistolam Baronius anno sequenti num. II. & seqq. refert. Pergit Wibertus.

Ab illis comitatus S. Leonis male habitus.

VIII. *Itaque pessima gens Normannorum, peracta ea de familia mitissimi Papæ, non sine magno detrimento suorum aggreditur oppidum Civitatulam cognominatum, ubi idem Beatus, ignarus eorum quæ acta erant, tardantem suum expectabat comitatum. Qui cum imminentes hostes cerneret, & quid suis contigisset, intelligeret, cum ea qua sibi remanserat Clericorum frequentia, captum iter versus Beneventum arripuit, & cunctis hostibus attonitis, quasi Leo confidens absque terrore, per medium illorum transiit. Ergo tam admirandam perpendentes confidentiam, mutatis animis in ejus sunt conversi obsequelam: cujus osculantes vestigia, sibi immeritam deposcebant indulgentiam. Quibus vir sanctus pauca locutus pro tempore, ipsis deservientibus studuit funera cæsorum honorifice procurare, tumulans ea in vicina Ecclesia, ab antiquo diruta tempore. Et quoniam pro amore Christi afflictæque gentis liberatione devotam mortem*

S. Leo Beneventum a Normannis deductus.

tifici in omnibus perinde ac victori morem gerentes.

At de his non audiendus Benno schismaticus, qui rabie canina in Hildebrandum oblatrans, ipsum cum Benedicto Nono Sedis Apostolicæ invasore insidiarum esse Leoni Pontifici in hoc bello Northmannico tradit. Quanta autem in homine fuerit mentiendi usurpata licentia, & struendi calumnias fraus, superius jam satis est demonstratum.

X. Verum sicut iste non audiendus, ita quæ Petrus Damiani adversus eumdem Leonem, militaribus copiis se miscentem scripsit, in his quæ asserit, examinanda sunt, an in omnibus veritate subsistant. Cum enim ipse esset mœrens animo ac lugens eremi incola, quod frequenter audiret Episcopos aliquos in Galliis atque Germaniis galeatos ac loricatos ad bella procedere; facinus execratus, scripsit epistolam ad Firminum Episcopum, qua deplorans mundi hujus mala, præcipue vero discordias oboriri solitas inter Imperatores atque Pontifices, sic vult munera eorum esse distincta, ut nec Imperatores attingant quæ sunt sacerdotum, nec sacerdotes quæ *sunt* Imperatorum, ut bella *tractare*, & alia id genus, quæ ipsis omnino reservat. Ait enim: *Sicut ergo ipse Dei Filius cuncta mundi furentis obstacula, non per districti examinis ultionem, sed per invictam superavit inconcussæ patientiæ majestatem; ita docet mundi rabiem potius æquanimiter ferre, quam vel arma corripere, vel lædenti læsionibus respondere: præsertim cum inter regnum & sacerdotium propria cujusque distinguantur officia, ut Rex armis utatur sæculi, & sacerdos accingatur gladio spiritali, qui est verbum Dei. De sæculi nempe Principe Paulus dicit:* (a) *Non sine causa gladium portat, Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui malum agit. Ozias* (b) *Rex, qui sacerdotale usurpat officium, lepra perfunditur. Et si sacerdos arma corripit (quod utique laicorum est) quid meretur? Nam & David idcirco ante Evangelium evangelice vixisse creditur, quia non modo Semei & Saul, sed & plurimis indulsisse hostibus suis invenitur. De quo, & cæteris sanctis Patribus nonnulla hic exempla perstringerem, nisi vobis incomparabiliter notiora quam mihi hæc & his similia certum tenerem. Plane quis non videat, quam sit inhonesta confusio, ut quod Ecclesia agendum denegat, imprudenter ipsa committat? & cum aliis prædicat patientiam, infœderabilem contra nocentes accendatur in iram? Contigit hoc facienti quod Apostolus dicit:* (c) *Ne cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. Vel illud potius, quod ad Romanos ait:* (d) *Qui ergo alium doces, teipsum non doces: qui dicis, non mœchandum, & mœcharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis. Et præcipue id quod* * *presto subjunctum est, sacerdoti congruere videtur: Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras.* Et post alia id genus adducta & cumulata subiicit ista:

Petrus Damiani quæ in Leonem bella tractantem.

(a) Rom. 13.

(b) 2. Paral. 26.

(c) 1. Cor. 9.

(d) Rom. 2.

* presto pro cito vel mox.

Et

PAGIUS

tem voluerunt subire, multiplicibus revelationibus monstravit eos divina gratia in cælesti regno perenniter gaudere: Nam & ipsi diversis modis se se ostenderunt Christi fidelibus, dicentes se non esse lugendos exequiis funebribus, imo in superna gloria sanctis conjunctos Martyribus. Ab eisdem quoque illorum interfectoribus super ipsos restructa venusto opere Basilica, ac concione Deo servientium ibidem congregata, omnipotentissima Dei virtus multa per eos exercet miraculorum insignia. Ferocissima vero gens Normannorum his exterrita gestis, crudelitate deposita, populos quibus cohabitabat extunc ut compatriotas amicabilius tractavit, ac venerabili Papæ quoad vixit in omni subjectione fideliter deservivit. Eximius autem Pastor Beneventum veniens, ipsis Normannis etiam injussis per totum iter obsequialiter illum comitantibus, non modico illic anni spatio est commoratus, ad diem scilicet XII. mensis Martii sequentis Christi anni.

IX. Guillelmus tamen Apuliensis lib. 2. asserit. *Constantinum Monomachum* Imp. mandasse *Argiroo* Apuliæ Præfecto, ut Normannos ad suas partes pertrahere conaretur, & *Argiroum*, cum res e sententia non succederet, Pontificem adversus illos sollicitasse. Sed audiendus Apuliensis:

Græcorum fraus ut Normanni ex Apulia pellant.

Imperii Rector scrutatur præmemoratus.
Argiroum, Gallos depellere qualiter inis
Italia valeat, neque ut jam posse fugari
Comperit, ergo alios molitus adire paratus
Consilii; quia quos fortes ad arma, nec armis
Vincendos novit, promissis fallere sperat.
Audit enim, quia gens semper Normannica prona
Est ad avaritiam, plus, qui plus præbet, amatur.
Tradit Argiroo portanda pecunia multa,
Argenti multum, pretiosaque vestis, & aurum;
Ut sic Nortmanni fallantur, & egredientes
Finibus Hesperiæ, propere mare transgrediantur,
Magna sub imperii famulamina promerituri.
Imperat hic etiam, quod si transire negarent,
Has aliis, illis quæ danda fuere, darentur,
Opprimeret quorum gravis infestatio Gallos.
Paruit Argiroüs loca transit ad Appula jussus,
Francorum Comites vocat, & se magna daturum
Munera promittit, si transgrediantur ad Argos,
Dimisso Latio, grave qui certamen habebant
Cum Persis, & eos juvans promittit ab illo,
Qui regit imperium, gratanter suscipiendos,
Et magnis opibus ditandos esse spondit.

Cal.

XI. *Et revera qua fronte, qua libertatis audacia sacerdos quilibet in diffidentiam confœderatione desudet, cum ipse suis osoribus non remissionis indulgeat veniam, sed efferatur implacabiliter ad vindictam? Inter omnes sane virtutum gemmas, quas Salvator de cœlo veniens attulit, duas insignius atque præclarius rutilare monstravit, quas & in se prius expressit, & ut nobis imprimerentur, edocuit, charitatem scilicet & patientiam.* Et paulo post: *His nimirum virtutibus & fundatores Apostoli Ecclesiam sanctam condiderunt, & propugnatores ejus sancti Martyres diversa mortium supplicia triumphaliter pertulerunt. Si ergo pro Fide, qua universalis vivit Ecclesia, arma ferrea capere privato non licet, nusquam ferrea corripere arma conceditur: quomodo pro terrenis & transitoriis Ecclesiæ facultatibus loricatæ acies in gladios debacchantur? Porro sancti viri cum prævalent, hæreticos, idolorumque cultores nequequam perimunt, sed potius ab eis pro Fide Catholica perimi non refugiunt. Quomodo ergo pro rerum vilium detrimento Fidelis Fidelem gladio petit, quem secum atque redemptum Christi sanguine non ignorat?*

In Gallicarum finibus audivi gestum esse, quod narro. Inter Abbatem & quemdam sæculi potentem orta est non levis de possessione contentio: cumque a partis utriusque fautoribus minus diu certaretur & jurgiis: tandem ut armis ageretur, utrimque condictum est. Et sæcularis quidem, paratis militum copiis, campum præliaturus ingreditur, acies struit, cuneos ordinat, atque ad fortiter agendum mentes acerrimus cohortator inflammat. Silvescunt omnia gladiis, rubent clypei, vociferantium clamor attollitur, minaces armatorum fremitus inhorrescunt, tela stringuntur, & solus adversæ partis impetus ad congrediendum * *accensis manibus expectatur. Abbas enim non in armis terrenis spem suam, sed in humanæ salutis Auctore constituens, cunctis, qui pro se dimicare convenerant, suum prohibuit comitatum: solos autem monachos suis equis impositos, capita cucullis cooperire præcepit, sicque cum illis, velut galeatis, & loricatis Fidei munimento, Crucisque vexillo ad locum certaminis venit. Cumque vir ille non ferrea, ut sperabat, arma conspiceret, sed tamquam cælestem atque angelicam aciem comminus advertisset; tantus eum cum suis omnibus divini timoris horror invasit, ut desilientes de equis, protinus arma projicerent, terræ se humiliter sternerent, indulgentiam flagitarent. Sic, sic nimirum titulos victoriæ triumphalis obtinuit, qui non in frementibus equis, non in micantibus gladiis spem posuit, sed ex divina tantum potentiæ virtute præsumpsit.*

* f. extensis.

Armis spiritualibus cedunt arma bellica.

XIII. Petrus Damiani sugillat Leonem pont.

Ad hæc si quis obiiciat, Leonem bellicis usibus se frequenter implicuisse Pontificem, nihilominus verum esse dico, quod sentio: Quoniam nec Petrus ob hoc Apostolicum obtinet principatum, quia negavit: nec David idcirco prophetiæ meretur oraculum, quia thorum alieni viri invasit; cum mala, vel bona non pro meritis considerantur habentium, sed ex propriis debeant qualitatibus judicari. Numquid hoc legitur vel egisse, vel litteris docuisse Gregorius, qui tot rapinas ac violentias a Longobardorum feritate est perpessus? Num Ambrosius bellum Arianis, se suamque Ecclesiam crudeliter infestantibus intulit? Numquid in arma sanctorum quispiam traditur insurrexisse Pontificum? Causas igitur Ecclesiasticæ cujuscumque negotii leges dirimant fori, vel sacerdotalis edicta Concilii, ne quod gerendum est in tribunalibus judicum, vel ex sententia debet prodire Pontificum; in nostrum vertatur opprobrium, congressione bellorum.

XIV. Gregor. pap IX. de duobus gladiis eccles.

Hucusque de his Petrus Damiani, cui Catholica dogmata penitus adversantur, quibus hæresis errore notantur omnes, qui ab Ecclesia Romana, cathedra Petri, e duobus alterum gladium auferunt, nec nisi spiritualem concedunt, ipso sancto Bernardo dicente: *Materialem gladium qui tuum negat, non satis mihi videtur attendere verbum Domini, dicentis: Converte gladium tuum in vaginam.* De cujus usu habet ista Gregorius IX. in (*a*) epistola ad Germanum Patriarcham Constantinopolitanum, suo loco inferius recitanda: *Illud tantum adjicimus, quod utrumque gladium ad Romanum Pontificem pertinere, ex Evangelica lectione tenemus. Etenim loquente JESU Discipulis de acquisitione gladii spiritualis, illi duos ibi positos osten-* de-

(*a*) *Cusa cum aliis epist. Rom. anno 1587 curante Gerardo Vossio.*

PAGIUS

Callida Græcorum promissio, calliditatem
Non latuit gentis Latium superare volentis.
Et dimissuros loco se non Appulia dicunt,
Dum conquirantur, nisi forte potentior illis
Turbas superveniens depellat, & opprimat illas.
Vir Leo mirificus hac tempestate regebat
Romanam sedem, tanti gens Appula Papæ
Audit ut adventum varias deferre querellas
Cupit, & accusat diverso crimine Gallos.
Veris commiscens fallacia nuncia mittit.
Argirous Papa, precibusque frequentibus illum
Obsecrat, Italiam quod libertate carentem
Liberet, ac populum discedere cogat iniquum:
Cujus presso juga præsumdatur Appula tellus.

X. Narrat postea Apuliensis prælium inter Italos a quibus Teutonici stabant, & Normannos commissum, additque, de Italis & Teutonicis

derunt, quos Dominus dixit sufficere, ad cohibitionem videlicet spiritalis, & temporalis offensæ. Si materialem gladium pertinere concedis ad potentiam temporalem, attende quod in Matthæi Evangelio Dominus dicat Petro: (a) Converte gladium tuum in locum suum, dicendo tuum; materialem significavit gladium, quo percussit ille servum principis sacerdotum. De spiritali vero nemo vertit in dubium, cum ei, id est Petro, per cujusdam specialitatis apicem (b) ligandi, atque solvendi commiserit potestatem. Uterque igitur gladius Ecclesiæ traditur, sed ab Ecclesia exercendus est unus, alius pro Ecclesia manu sæcularis Principis eximendus: unus a sacerdote, alius ad nutum sacerdotis administrandus a milite. Hæc Gregorius. His consentientia Bonifacius Papa VIII. habet his verbis: *(c) Uterque gladius est in potestate Ecclesiæ, spiritualis scilicet, & materialis: sed is quidem pro Ecclesia, ille vero ab Ecclesia exercendus: ille sacerdotis, ic manu Regum, & militum, sed ad nutum, & patientiam sacerdotis.* Cum videlicet jubet, vel sponte facienti consentit. Et pergit: *Oportet autem gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subiici potestati.* Hæc Bonifacius. Cui assentiuntur omnes, ut nullus discrepet, nisi qui dissidio ab Ecclesia excidit.

(a) Matth. 26.

(b) Ibid. 26.

(c) Extrav. de major. & obed. c. 1.

XV. Sed præter Doctores, & Theologos omnes ipse vigens usus in Ecclesia dogma probavit. Siquidem ad propulsandos ab Italia Longobardos, vel Sarracenos, frequentibus legationibus Romani Pontifices, iidemque sanctissimi (ut superiores Tomi satis abunde demonstrant) studio propensissimo apud Christianos Principes institere, alienaque manu pugnantes, atque vincentes, erexere de barbaris victis sæpe tr[illegible]mphos, nusquam vero reperti, qe iati in acie dimicarint. Sed Leo , de quo agimus, licet sit comitar .xercitum, seorsum tamen, exitum (.ctans certaminis, in loco munito, in quo postea obsessus est, mansit. Unus Joannes Duodecimus adolescens, Sedis invasor est repertus, qui armatus aliquando equitasse, delatus in Synodum fuit: quod habitum pro nostro, ut suo loco superius dictum est. Sed & probro sæpe datum Episcopis, sive Francis, sive Germanis id factitantibus, cum aliena non sua manu (ut audisti a Gregorio & Bonifacio) sit in defensionem Ecclesiæ ejusmodi gladius exerendus.

XVI. Idque etiam factum a S. Gregorio Magno Papa, quem adeo male in sententiam suam adducit Petrus, ex sui ipsius scriptis epistolis satis superque evidenter apparet. Et quo magis eum errantem ex ipso, quem contra Leonem eirat, coarguas; accipe ea ipsius Gregorii epistolis certa loca, quibus ipse adversus Longobardos militum gladios aliena manu magna instantia monuerit exerendos. Nam ad Velocem Magistrum militum scribens, hortansque adversus Asnulphum Ducem Longobardorum prodire eum copiis, hæc habet (d): *Si huc vel ad Ravennates partes nec dicendum Arnulphum cognoveritis excurrere: vos a dorso ejus (sicut decet viros fortes) laborate, qualiter opinio vestra ex laboris vestri qualitate amplius in Republica, Deo auxiliante proficiat, &c.* Et ad Mauritium & Vitalianum itidem Magistros militum sequentem epistolam scribens, hæc itidem post alia habet: *Sed & gloria vestra, si huc perrexerit ipse hostis Arnulphus, quomodo consuevistis cum auxilio Dei, a dorso ejus, quod potestis, perficite. Speramus enim in omnipotentis Dei virtute, & in ipsius beati Petri Apostolorum principis, in cujus natali sanguinem effundere desiderat, quia ipsum sibi contrarium sine mora inveniet.* Hæc Gregorius. Erat tunc Roma sub Imperatore Constantinopolitano, qui per Præfectos regebat eam, & quæ ad bellum spectabant, Magistris militum missis ad hoc delegabat. Et quamvis hoc non suum, sed alienum videretur esse negotium, tamen ac si suum peculiare esset, de resistendo, & expugnando eosdem perfidos Longobardos, plures extant ejus (e) epistolæ ad Mauritium Imperatorem, & ad ejus (f) successorem Phocam. Quin etiam in his quæ spectant ad defensionem mœnium civitatum, vigilare jubet (g) Episcopos, & necessaria cuncta pa-

(d) Greg. Regist. lib. 12. ep. 22. & 22.

S. Greg. an usus gladio temporali.

(e) idem Regist. lib. 4. epist. 31.

(f) Idem Regist. lib. 11. ep. 43.

(g) Idem Regist. lib. 7. ep. 20. Ind. 1. & Ind. 2. ep. 2. & 3. eo lib. 7.

PAGIUS

Quo anno Italia Normannis devicta.

eis nec unum superfuisse, omnes deinde Apuliæ urbes *Hunfredo* Comiti, aut se dedidisse, aut vectigalia solvisse, huncque *Robertum Guiscardum* fratrem in Calabriam misisse, qui eam paulatim sequentibus annis totam suæ ditioni subdidit. De hoc prælio Lopus Protospata in Chron. habet: *An. MLIII. in feria sexta, mense Junii* (die nempe XVIII. ejusdem mensis, in quem feria VI. incidit) *Normanni fecerunt bellum cum Alemannis, quos Papa Leo adduxerat, & vicerunt, & fuit hoc anno magna fames in Italia.* Denique Anonymus Barensis sermone barbaro de eodem scribit: *& Argiro ibit* (loco, ivit) *in Siponto per mare. Deinde Umfreda* (Comes Normannorum) *& Petrone cum exercitu Normannorum super eum, & fecerunt bellum & ecciderunt de Longobardi ibidem. Ipse Argiro semivivus exiliis plagatus, & ibit in civitate Vesti. Et venit ipse Leo Papa cum Alemanni, & fecit prælium in Civitate* (nomen proprium est). *Comprehenserunt illum, & portaverunt Benebento* (idest, Beneventum), *tamen cum honoribus.* Verum hæc male in eo Chronico cum anno MLII. & *ind. V.* junguntur, & copulari debent cum illis, quæ idem Chronographus ad annum MLIII. indict. VI. re-

Digitized by Google

rare, nd quorum custodiam nec viros Ecclesiasticos esse jubet exemptos sed obligatos. Com igitur tam in offendeudo, quam defendendo Gregorius bellom adornat: quid est, rogo, quod Petrus ait, hoc non egisse, nec litteris docuisse Gregorium?

XVII. S. Greg. Pap. primum patientia tu de armit. (a) Idem lib 7. epist. 2. Ind. 2.

Qui tamen Ita munsuetudine bene compositus erat, ut patienter cuncta prius ferret: si vero hac vin nihil proficeret, inde conoitatus adversus obviantia quæque prodiret. Nam audi ipsum de se Ista loquentem (a): *Morec meoc bene cognitos habec, quia diu porto: sed si semel deliberavero non portare, contra omnia pericula latus vado.* Ita ad Sabinianum diuconum: ut plune se gessit in causa Longobardorum, quos primum diu tolerare dispofuit, agensque apud eos sequestrem pacis, se a sanguine eorom compescuit. Nam cadem epistuln hæc inferius: *Si ergo* (inquit) *servuc eorum in morte Longobardorum me immiscere voluissem, hodie Longobardorum genc nec Regem, nec Duces, nec Comites boberet, atque in summu confusione esset divisa: sed quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me immiscere formido.* Ita ipse primum, antequam eurumdem Longobardorum expertus esset perfidiam & pertinacium. Quibus tumdem muuimo damno Reipublicæ cognitis, qualiter se gesserit cum eis, audisti ex epistolis ab eo postea datis. Errore igitur lapsus convincitur Petrus (excusare eum nec debemus nec possumus) quem communi Cathol. totius Ecclesiæ consensu constat esse damnatum. Post Tertullianum, Julianus Apostata fuisse cognoscitur originarius sator erroris, ex quo & iste noscitur propagatus. Porro sicut ille antiquitus in Ecclesia reperitur a sanctis Patribus cum suo auctore error usse damnatus, quo Julianus Apostata hujusmodi a Christianis quibuslibet exigebat patientiam, ut non solum quempiam non offenderent, sed nec se defenderent ex præscripto (ut ajebat) Evangelicæ legis, ita & longe ante ejusdem quoque generis damnatus pariter Tertulliani & aliorum hæreticorum ille error, quo non licere alicui Christiano militare dicebant. Sed de bis suis locis superius, nunc ad Leonem redeamus.

XVIII. Petrus Patriarcha Antioch. ad Leonem mittit epistol.

Dum ipse Pontifex Beneventi moraretur (permausit enim ibi in civitate recens Romanæ Ecclesiæ conquisita usque ad anni sequentis mensem Martium) legationem accepit a Petro Patriarcha Antiocheno, qui more majorum sapiens quæ sunt Catholicæ Fidei, simulac creatus est Patriarcha, expetens Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ communionem, misit epistolam ad Leonem Romanum Pontificem, una cum Fidei Catholicæ professione, qua recepta atque probata ab ipso Leone Pontifice, reddidit ad eumdem ipse litteras, quæ cusæ habentur inter ceteras epistolas Romanorum Pontificum. Est earum exordium: (b) *Congratulamur vehementer in Domino, &c.* Ubi inter alia de ejus creatione hæc habet:

(b) Leo ep. 5. to. 3. e. Rom. Pon.

XIX.

Quod ipse ex specula sanctæ illius Ecclesiæ, cui videris designatus divinitus speculator, prudenti oculo considerans promotionem tuam ad Episcopale fastigium, electione Cleri & populi (sicut asserit) factum, atque fidem tuam secundum antiquæ consuetudinis religiosum & valde necessarium studium Apostolicæ & primæ Sedi, cui Deo auctore, quamvis indigni præsidemus, annuntiare, & exponere curasti: in quo facto noveris tua dile-

PAGIUS refert: *Argiro direxit ipso Episcopus Tranense Constantinopolim Messatico.* [1] Argirus enim statim a clade accepta Constantinopolim nuncium mittere debuit, ut promptum obtineret auxilium. Peregrinius in Notis, Anonymum Barensem & Malaterram in eadem errore versantem frustra ad bonum sensom reducere conatur; certum enim utrumque in Chronologiam peccasse.

XI. Ecclesia Græca & Latina nondum divisa.

Ad num. XVIII. ad XXII. *Petrus* Patriarcha *Antiochenus* ipso suæ creationis initio misit Epistolam ad Sanctum Leonem una cum fidei suæ Professione, quam cum probasset Pontifex, reddidit ad eundem literas a Baronio hic relatas, quibus ejus electionem ea conditione admisit, si eam Sedem aut Neophytus, aut Curialis, aut digamus, vel pretio, vel aliquo alio modo sacris Canonibus contrario non obtinuisset. Porro non solum Ecclesiam Antiochenam, sed & Alexandrinam atque Hierosolymitanam, retinuisse hoc tempore Romanæ Ecclesiæ communionem, nomenque Romani Pontificis in Diptychis, in Ecclesia, recitasse, satis constat ex Epistola *Michaelis Cerularii* Patriarchæ CP. ad eundem Petrum data; dum ea de causa de eisdem Patriarchis conquestus est. Imo *Constantinus Monomachus* Imp. reliquique Byzantini Proceres & multitudo, summum tum temporis Romano Pontifici honorem deferebant, unum si Cerularium, & alios

NOTÆ [1] IN Chronico Northmannico ab A. 1041. usque ad 1085. deducto, quod e MS. Cod. vulgavit Muratorius Rer. Ital. tom. V. pag. 278. lux necessaria affunditur chronologiæ huic confusæ ab authoribus in suum ordinem digerendæ. Igitur ex eo discimus A. 1052. commissum ab Argyrio certamen cum Normannis sinistrum; dein anno sequenti Leonem papam non meliori eventu cum illis pugnasse. Ex quo discas anonymum Barensem & Malaterram in unum eundemque annum pro more chronologis id generis familiari, una continenti serie narrasse, quæ duobus annis contigerant. MANSI

Digitized by Google

dilectio nos plurimum recreatos, & gavisos in Domino. Quia quod maxime oportebat, tibi & Ecclesiæ, cui temporaliter præsides, non distulisti efficere. Siquidem ab Apostolica tua sede, nostram Apostolicam Sedem consulendo, perpendimus tuam dilectionem nolle deviare a Dominico, & omnium sanctorum Patrum concordi decreto, quo inviolabiliter cunctis in toto orbe terrarum Ecclesiis sancta Romana & Apostolica Sedes caput præponitur, ad quam majores, & difficiliores causæ omnium Ecclesiarum definiendæ referantur. Sic omnia veneranda Concilia, sic leges humanæ promulgant, sic ipse Sanctus Sanctorum, Rex Regum, & Dominus dominantium confirmat, quatenus ibi principalis dignitatis, & totius Ecclesiasticæ disciplinæ venerabilis apex præfulgeat, & præcellat, ubi ipse vertex & ordo Apostolorum Petrus corpus sua beatam resurrectionem in novissimo die expectat. Nimirum solus est ille, pro quo, ne deficeret, ejus fides, Dominus & Salvator asserit se rogasse, dicens (a): Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur, in throno illius usque in sæculum sæculi, sed confirmabit corda fratrum, variis concutienda fidei periclitationibus, sicut usque nunc confirmare non cessavit.

De primatu Roman. Eccles. Leo ad Petrum.

(a) Luc. 22.

XX. De Antiochena Ecclesia.

Pro cujus excellentia tertiam a Romana Ecclesia dignitatem retinet Antiochena, quam te defendere summopere monemus, non tuæ gloriæ causa, sed pro sedis, cui ad tempus præsides, antiqua honorificentia. Nec revocet te ab hac intentione cujuslibet pompa, vel arrogantia, quin constanter defendas honorem, quem Antiochenæ Ecclesiæ reliquerunt omnia sanctorum Patrum Concilia. Ad quod utique, si oportuerit, maxima mater, Romana scilicet atque prima Sedes tam dilectæ sibi filiæ, immo consociæ, nusquam & numquam deerit. Quod totum ideo dicimus, quia quosdam conari minuere antiquam dignitatem Antiochenæ Ecclesiæ audivimus.

XXI. *Porro quod a nobis causas divisionis universalis Ecclesiæ compatiendo requiris, fatemur tuæ religiosæ sollicitudini, nos adhuc a Domino miserante firmissime retinere vinculum sanctæ unitatis: nec videmus nos alicubi * incurrisse dominum schismatis, quos integritas concordiæ, & plenitudo Ecclesiasticæ disciplinæ indesinenter regit. Unicuique nostrum debitus honor, & sua jura conservantur; termines, quos Patres nostri fixerunt, nulli arroganter transgredi conceditur. Magis vestra fraternitas circumspiciat, ne qua radix amaritudinis atque dissensionis (quod absit) in vestris partibus succrescat, per quam inquinentur multi, & quam necesse sit districta falce sanctorum canonum a Catholicæ Ecclesiæ agro extirpare. Mea vero humilitas in culmine Apostolici throni ideo exaltata, ut approbanda approbet, improbanda quoque improbet, tuæ sanctissimæ fraternitatis promotionem libens approbat, collaudat & confirmat, & communem Dominum instanter exorat, ut quod humano ore jam dicitur, ante ejus oculos existat. Noverit tamen, nos ipsam tuam promotionem taliter approbare, si non hanc neophytus, aut curialis, aut digamus, vel pretio, aut alio quolibet modo, facere canonibus contrario (quod absit) obtinuisti. Sane fidem tuam, quam proprio scripto summæ & Apostolicæ Sedi exposuisti, sanam & Catholicam atque orthodoxam per omnia protestamur, & sicut vere unicam & salutarem amplectimur, & tuæ dilectioni vehementer congratulantes in Domino, eamdem nostram esse devoto corde & prompto ore profitemur. Firmiter enim credo, &c.* Quod autem septem tantum Concilia Oecumenica se retinere profiteatur, nec de Octavo fit aliqua mentio, cur id acciderit, consule quæ dicta sunt Tomo superiori, dum de ipsa Octava Synodo actum est. Porro non solum Ecclesia Antiochena, sed & Alexandrina atque Hierosolymitana retinebant hoc tempore communionem Romanæ Ecclesiæ, nomenque Romani Pontificis ex Dypticis ex more in Ecclesia recitabant; quod infenso tulit animo Constantinopolitanus Patriarcha Michael, ut quæ de eo anno sequenti dicturi sumus, ostendent. Sed quantam hoc anno hic ipse Michael excitaverit in Ecclesia tempestatem, videamus:

Quibus conditionibus confirmet electionem Petri Leo Papa.

XXII. Græci episcopi quid in Latinos.

Ipse Michael cognomento Cerularius, necnon & Leo Acridonus Archiepiscopus Bulgarorum, in sugillationem omnium Latinorum, adversus sanctam Romanam & Apo-

PAGIUS

alios non adeo multos excipias, ut habetur in ejusdem Cerularii excommunicatione ab Humberto & aliis Apocrisariis publicata; quam in suo Edicto inseruit idem Cerularius, dicens: *Nam quod pertinet ad columnas imperii, virosque ab iisdem cohonestatos, & cives sapientes, maxime omnium Christiana & orthodoxa Urbs est.* Tempore itaque Constantini Monomachi, non tantum in reliquis Patriarchatibus Orientis, sed & in Constantinopolitana ipsa civitate, pietas Catholica in tuto erat, quam novis machinis & dolis *Cerularius* homo impiissimus movere ausus est.

A *num.* XXII. ad XLI. Wibertus in Vita Sancti Leonis lib. 2. cap. 5. gesta hoc & sequenti anno Latinos inter & Græcos his verbis re-

XII. *Gesta inter Latinos & Græcos.*

Apostolicam Sedem, immo contra omnem Occidentalem Ecclesiam scripserunt epistolam, quam miserunt ad Joannem Tranensem in Apulia Episcopum, pervulgandam apud Latinos omnes, cui in codice titulus hujusmodi affixus legitur: Calumnia Episcoporum Michaelis Constantinopolitani, & Leonis Acridani pervicaciter exhalantium pestiferas mephites diversarum hæreseon adversus sanctam Romanam & Apostolicam Sedem, immo contra omnem Latinam & Occidentalem Ecclesiam. Hæc quidem calumnia Græco sermone edita, & Joanni Tranensi Episcopo in sugillationem omnium Latinorum directa, cum fuisset Trani exhibita Fratri Humberto, sanctæ Ecclesiæ Silvæcandidæ Episcopo, in Latinum est translata ejus studio, atque delata domino Leoni Nono. Quæ etiam hic ad cautelam multorum & notitiam, non autem ad aliquam utilitatem inserta, cunctis scire volentibus fideliter est conservata. Ita ibi. Ipsa autem ipsorum epistola sic se habet:

XXIII. Epistol. Michaelis Cerularii Patriarchæ contra latinos.

Michael universalis Patriarcha novæ Romæ, & Leo Archiepiscopus Acridæ, metropolis Bulgarorum, dilecto fratri Joanni Tranensi Episcopo.

Dei magna dilectio & jucunda compositionis viscera flexerunt nos scribere ad tuam sanctitatem, & per te ad universos principes sacerdotum, & sacerdotes Francorum, & monachos & populos, & ad ipsum reverendissimum Papam, & memorari de azymis, & sabbatis, quæ mystice indecenter custoditis, & communicatis Judæis. Etenim azyma & sabbata ipsi custodire a Moyse jussi sunt: nostrum vero Pascha Christus est. Qui ut non juxta legem inveniretur adversarius, & circumcisus est, & legale pascha celebravit primitus; sic illo discedente nostrum novum operatus est. Et hoc manifestum est in Evangelio secundum Matthæum. De mystica cœna loquens Evangelista sic quoque inquit (a): *Prima autem die azymorum accessere Discipuli ad JESUM, dicentes ei: Ubi vis paremus tibi comedere pascha? qui ait: Ite in civitatem ad quemdam, & dicit ei: Tempus meum prope est, apud te facio pascha cum Discipulis meis. Et post pusillum: Vespere autem facto discumbebat cum duodecim, & edentibus illis dixit: Amen amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est. Et post pusillum dicente Juda: Numquid ego sum Rabbi? dicit ei: Tu dixisti. Hucusque: Dei homines universa legalis paschæ sunt: deinde quæ mystici & nostri sunt addidit Evangelista, & dixit: Edentibus autem illis, accepit JESUS panem, fregit, & dedit Discipulis suis, & dixit: Accipite & comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex eo omnes, hic est sanguis meus novi Testamenti. Dicendo enim, novi, ostendit quomodo ea, quæ veteris fuerunt Testamenti, cessaverunt. Aspicite quomodo panem corpus suum sub novo Testamento vocavit, sicut vivificum, & plenum spiritu, & sicut calores demonstrativum. Vos quidem panem, noc arton dicimus, Artos autem interpretatur elevatus, & sursum portatus, a fermento & sale calorem & elevationem habens: azyma autem nil distant a lapide sine animo, & luto lateris deorsum consumptæ terræ, & sicco luto comparatæ, quas cum amaritudinibus Moyses comedere miseris Judæis simul in anno legem constituit, dicens.*

XXIV.

(a) Matt. c. 26.

XXV.

Quoniam malæ passionis & tribulationis symbola sunt, significativæ sunt; & nostrum Pascha gaudium, & lætitia totum est, & extollit nos ab humo propter gaudium ad cœlum, sicut & fermentum propter proprium calorem, panem, qui panis omni suavitate repletus est. Azyma vero neque sal, neque fermentum habentes, lutum est aridum. Aut non au-

PAGIUS

recitat, quibus quæ Baronius hoc & sequenti anno de eadem controversia narrat, lucem & robur accipiunt: *Ea tempestate orta est hæresis Fermentaceorum, quæ calumniatur sanctam Romanam sedem; imo omnem Latinam & Occidentalem Ecclesiam de azymis vivificum Deo offerre sacrificium. Quam calumniam etiam scripto ediderunt Episcopi Michael Constantinopolitanus, & Leo Achridanus* (erat Achris seu Achrida Metropolis tunc Serviæ & Bulgariæ); *pervicaciter exhalantes pestiferas mephites adversus sanctam & Apostolicam fidem. Hæc quidem calumnia græco sermone edita, & Joanni Tranensi Episcopo* (in Apulia sc. Peucetia, qui cum Græcis colludens, a Nicolao II. anno MLIX. depositus est) *in sugillationem omnium Latinorum directa, cum fuisset Trani exhibita fratri Humberto sanctæ Ecclesiæ Sylvæ Candidæ Episcopo in Latinum est translata ejus studio, atque delata domno Papæ Leoni IX. Itaque gloriosus Apostolicus libellum composuit luculentissimum adversus jam dictas præsumtiones & nimias vanitates eorum, conatus eos ad viam veritatis adducere: sed postmodum in correctos Ecclesiastico damnavit anathemate. Prædictus etiam frater Humbertus edidit contra eorum putida scripta responsionem instar dialogi, ab ipso Latine scriptam Apocrisiariatus sui tempore Constantinopoli: & jussu Imperatoris religiosi & orthodoxi Constantini Monomachi græce editam, sub nominibus Constantinopolitani & Romani, anno Domini MLIV.* (hic dialogus refertur a Baronio in Appendice ad Tomum XI.).

XIII. Anno sequenti continuatio.

Domnus quoque Fredericus tunc Cancellarius, post a Deo electus Romanæ sedis Apostolicus (dictus in Pontificatu Stephanus IX.) *invective respondit quibusdam objectionibus, quas ediderat Niceta Monachus Constantinopolitanus, qui & Pectoratus, contra Latinam Ecclesiam: quem libellum titulaverat, de Azymo, de Sabbato, &*

distis JESUM dicentem Discipulis suis: (a) quia vos estis sal terræ: & quoniam simile est (b) regnum cælorum fermento, quod accipiens mulier abscondit in farinæ satis tribus, usque dum fermentaretur totum? Mulierem sanctam Ecclesiam vocat: satis vero tribus modiis replevit, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, quorum nequaquam lutulentæ azymæ sunt participes: Dicit enim & David de Christo (c), Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, qui ante Moysem & Abraham cæli & terræ, & cæterarum creaturarum agnoscens Dominum, exurgens obtulit illi panem & vinum. Ideo dicit divinus Apostolus (d): Quoniam si consummatio per Leviticum sacerdotium erat, non secundum ordinem Melchisedech sacerdos Christus diceretur. Et quia translato sacerdotio, necesse est, ut legis translatio fiat, quæ lex lutulenta constituit azyma Judæis custodire. Idem ipse magnus Paulus ad (e) Corinthios prima Epistola de his loquens ait: Fratres, ego accepi a Domino, quod & tradidi vobis: quoniam Dominus in nocte qua tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite & comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & de calice: Hic est calix novum Testamentum in meo sanguine, hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem. Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. Azymæ vero neque commemorationem habent Domini, neque mortem illius annuntiant; sicut Moysaica, & ante mille quadringentos annos ex lege constituta, & per novum Testamentum, hoc est, & per sanctum Evangelium, & per Christum maledicta, & derelicta.

(a) Mat. 5. (b) Luc. 23. (c) Psal. 109. (d) Heb. 7. (e) 1. Cor. 11.

XXVI.

XXVII. De sabbato calumnia.

At sabbata vero quomodo in Quadragesima Judaice observatis? Aut non audistis Evangelium (f) loquens, quia transeuntes Discipuli in sabbatis cœperunt iter agere, evellentes spicas & comedentes? Dicebant autem Judæi ad Christum: Vides quid isti faciunt in sabbatis? qui dixit: etiam. An nescitis quid egit David, cum esuriret ipse, & qui cum eo erant, quomodo intravit in templum, & panes propositionis comedit? &c. Et quia sabbatum propter hominem factum est, non homo propter sabbatum. Qui & dicebant (g): Quoniam homo iste non est ex Deo, qui sabbatum non custodit. Et iterum loquentur (h) Christo in sabbato, & ei qui manum aridam habebat, similiter & ei qui dæmonis (i) spiritum habebat, in sabbato mundato, & murmurantibus Judæis, & multa dicentibus dicit Christus: Hypocritæ, unusquisque vestrum non solvet asinum a præsepe, aut bovem suum, & ducit adaquare? Et paralytico similiter, quem sanum fecit. Et ideo hi, qui sabbata cum azymis custodiunt, neque Judæi, neque Christiani sunt, sed similes sunt leopardo, sicut dicit magnus Basilius, cujus capilli nec nigri sunt, nec omnino albi.

(f) Marc. 2. (g) Joan. 9. (h) Mat. 12. (i) Luc. 13.

XXVIII. De suffocatis superstitio.

Quomodo autem & suffocata hi tales comedunt, in quibus sanguis tenetur? aut nescitis, quod omnis animalis (k) sanguis sit anima ipsius, & qui comederet sanguinem animam, comedit? Et ideo secundum hoc nec Gentiles ex toto sunt: Illi autem occidunt, aut plagantes comedunt.

(k) Gen. 9.

XXIX. De alleluia objectio.

Et iterum: Alleluja in Quadragesima non psallitis, sed semel in Pascha tantummodo, quod interpretatur, Dominus venit, Laudate, Hymnum dicite, & benedicite eum. Ergo secundum hoc neque Domini Dominum, neque Benedictus qui venit, psallitis. Et illud vero Alleluja Hebraice dictum est. Cur tantum deceptionem horum talium non aspicitis, nec intelligitis, neque corrigitis populos, & vosmetipsos, sicut qui debitis judicari ex his a Deo? Non derelinquitis quod di-

PAGIUS de nuptiis Sacerdotum. Quæ invectio de Latina translata & publice coram ipso Imperatore est recitata, idemque Niceta coactus est damnare & comburere sua scripta habita disputatione apud monasterium Studii in urbe Constantinopolitano. Siquidem gloriosus Apostolicus direxerat Constantinopolim Sanctæ Romanæ Sedis Apocrisarios, præfatum scilicet Humbertum & Petrum Amalfitanorum Archiepiscopum (sc. in Picentinis, nunc Principatu citeriore), Fredericum quoque tunc Diaconum & Cancellarium. A quibus Niceta, accipiens perfectam propositionum suarum solutionem, iterum sponte anathematizavit omnia dicta & facta vel tentata adversus primam & Apostolicam Sedem, sicque ab eis in communionem receptus, effectus est eorum familiaris amicus. Michaele autem Constantinopolitano Episcopo præsentiam illorum & colloquium devitante, atque in stultitia sua perseverante, præfati nuncii domni Apostolici adierunt Ecclesiam Sanctæ Sophiæ; & super ejus obstinatione conquesti, Clero ex more ad Missas præparato, jam hora tertia die sabbati chartam excommunicationis sub principali altare deposuerunt sub oculis præsentis Cleri & populi. Inde mox egressi etiam pulverem pedum suorum excussere in testimonium illis, juxta dictum Evangelii, proclamantes, videat Deus & judicet. Hinc ordinatis Ecclesiis Latinorum intra ipsam Constantinopolim, & anathematizatis cunctis, qui deinceps communicarent ex manu Græci, Romanum sacrificium vituperantis, accepta orthodoxi Imperatoris licentia, in osculo pacis cum donis Imperialibus sancto Petro sibique collatis, alacres sunt reversi. Itaque Imperator adversus Michaelem commotus, quod ad Concilium in sui præsentia & Nunciorum domni Apostolici venire detractaverit, imo seditionem vulgi contra eum incitaverit; amicos & affines ipsius honoribus privatos a Palatio eliminavit, contraque ipsum usque in finem graves iras retinuit.

dicitur, quod hoc Petrus, & Benedictus, & Paulus, & cæteri docuerunt? decepistis vos ipsos, & populum in istis.

XXX. Mira arrogantia.

Quæ vero scripsi, ea sunt, quæ Petrus & Paulus & cæteri Apostoli, & Christus docuit, & sancta atque Catholica Ecclesia suscepit & custodit religiose, quæ & vos correcti custodite. Azyma vero, & custodias sabbatorum projicite miseris Judæis; similiter & suffocata barbaris gentibus, ut simus puri in recta & immaculata fide, & unus grex unius pastoris Christi. Cujus in cruce divino sanguine inebriati laudamus puri pure Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, universa Mosaica legis, & ab eo custodita derelinquentes sine Deo Judæis, qui velut cæci perquirentes Christum, lumen amiserunt, permanentes in umbra, sicut insipientes perpetuo.

XXXI. De vulganda epistola.

Hæc autem, homo Dei, & multoties ipse cum populo agnoscens docuisti esse, & correctus scripsisti multis similem consuetudinem habentibus, & ut habeas salutem animæ tuæ, mitte principibus sacerdotum, & sacerdotibus, & adjura, ut per hæc seipsos corrigant, & Dei populum, ut Dei mercedem in istis habeas: & si hoc feceris, propono & per secundam scriptionem majora, & perfectiora his tibi scribere, fidei vera ostensione & firmamento animarum, pro quibus Christus posuit animam suam. Hactenus epistola Michaelis Cerularii & Leonis Acridani Episcopi, ut vidisti ex ipsius titulo.

XXXII. Tempus scriptæ epistolæ.

Porro hanc Michaelis & Acridani epistolam in Apuliam missam Humbertus S. R. E. Cardinalis Episcopus Silvæ candidæ acceptam Trani cum esset, in Latinum transtulit, detulitque eam ad ipsum Leonem Pontificem. Ita quidem habet scriptus codex, in quo ista omnia descripta leguntur: Leo autem Papa ea perlecta, prolixam illam ad eumdem Michaelem & Leonem Acridanum epistolam scripsit, quæ inter cusas ipsius Leonis epistolas prima ordine ponitur. Ubi & ex nota temporis in ea apposita, hoc esse anno conscripta cognoscitur, dum ait intervenisse mille & fere viginti annos a Christi passione usque ad illud tempus, quo scribebatur epistola. Quod enim dicit, fere viginti, plane nondum fuisse viginti declarat. Etenim exordio sequentis anni jam fuisse viginti, ait in epistola data ad eumdem Michaelem mense Januario. A trigesimoquarto Christi anno incipere consuevisse Romanam Ecclesiam numerare ab ejus passione annos, suo loco superius dictum est. Ex qua quidem Leonis Papæ epistola primum hic describemus, quæ spectant ad quæstionem de azymis, quo nomine illi damnassent Romanam Ecclesiam, simulque Occidentales omnes: inde vero reliqua attingemus.

XXXIII.

Quod enim ipsorum epistola (ut apparet) ad Tranensem Episcopum scripta de azymis, in primis in sugillationem Romanæ Ecclesiæ vertebatur, ipse Leo Pontifex sibi respondendi onus incumbere existimavit, & quod ad ea spectent, ista rescripsit, dicens: (a) *Inde est totum illud, quod tamdem cum indicibili contritione & gemitu cordis ac corporis effundimus, in quo omnia viscera Catholicæ matris concutiuntur, in quo omnes sensus Christianorum obtunduntur, in quo disciplina Ecclesiastica, & sanctorum vigor canonum confunditur, ac calcatur, quia tu, charissime nobis & adhuc dicende in Christo frater & Antistes Constantinopolitane, itque Leo Acridane, dicimini Apostolicam & Latinam Ecclesiam nova præsumptione, atque incredibili audacia, nec auditam, nec convictam palam damnasse, pro eo maxime, quod de azymis audeat commemorationem Dominicæ passionis celebrare. Ecce incauta reprehensio vestra, ecce non bona gloriatio vestra, quando* (b) *ponitis in cælum os vestrum, cum lingua vestra transiens in terra, humanis argumentationibus, & conjecturis antiquam Fidem consodere ac subvertere molitur. Ecce jam post mille ac ferme viginti a Passione Salvatoris nostri annos incipit per vos discere Romana Ecclesia, qualiter memoria Passionis ejusdem sit recolenda, quasi nil ei contulerit præsentia, conversatio, & diuturna institutio, seu qua clarificavit Deum, mors pretiosa illius venerabilis senis, cui specialiter Christus Filius Dei vivi dicit* (c): *Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui est in cælis. Non ergo perpenditis, quanta impudentia dicatur Pater, qui est in cælis, abscondisse a principe Apostolorum Petro ritum, sive ritum visibilis sacrificii per dispensationem Unigeniti sui, cui per semetipsum plenissime revelare dignatus est illud ineffabile arcanum invisibilis divinitatis ejusdem Filii sui? &c.*

(a) Leo ep. 1. tom. 3. epist. Rom. Pont. c. 5.

Immensa temeritas Michaelis Constant. Patriarchæ.

(b) Psal. 72.

(c) Mat. 16.

XXXIV.

Quid insuper furore percitus egerit adversus Latinos Michael, idem Leo Pontifex inferius ita significat: (d) *Vos enim alloquimur, qui (sicut Dominus ait Pharisæis) tulistis clavem scientiæ, qui clauditis regnum cælorum ante homines, nec ipsi intrastis, nec alios intrare permittitis; sed potius prohibetis, dum matris venerandam faciem conspuere quæritis, dum eam insequimini conviciis & maledictis, dum agnos ejus ab eo segregare etiam anathemate, & flagellis, ne vocem maternam agnoscant, & sequantur, contenditis. Ut enim fertur, omnes Latinorum basilicas penes vos clausistis, monachis monasteria & Abbatibus tulistis, donec vestris viverent institutis. Ecce* in

(d) Ead. c. 29.

Ecclesiæ Romanæ benignitas.

in hac parte Romana Ecclesia quanto discretior & clementior vobis est? siquidem cum intra, & extra Romam plurima Græcorum reperiantur monasteria, sive Ecclesiæ, nullum eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur a paterna traditione, sive consuetudine; quin potius suadetur, & admonetur eam observare. Nec enim animositatem impia hæreseos habet, quæ semper divisione gaudet, dicens per parricidam meretricem. (a) Nec mihi nec tibi sit, sed dividatur; sed pietate vera matris sic Salomonem deprecatur: Obsecro, domine, date huic infantem vivum, & nolite interficere eum. Scit namque, quia nihil obsunt saluti credentium diversæ pro loco & tempore consuetudines, quando una fides per dilectionem operans bona quæ potest, uni Deo commendat omnes &c.

(a) 3. Reg. 3.

XXXV. Quod autem pertinet ad objectorum solutionem, alia se id facturum ipse Leo Papa epistola pollicetur, quod & præstitit, scribens ad eumdem Michaelem anni sequentis exordio, ipso Januarii mense, ut suo loco dicemus. Cur autem id modo non faciat, sic se in fine excusat: *Sed quia jam nunc modum digressi modum epistolæ, alio exordio congruum censuimus respondere vestræ calumniæ, quam confratribus, & Coepiscopis nostris Appulis scriptam ad sugillationem nostri azymi, & prædicationem vestri fermenti, non dubitastis dirigere. Inter hæc dirigimus vestris cavillationibus refragantia venerabilium Patrum nostrorum aliqua super his scripta; deinde, ut Deus inspirabit, nostra rescripta, quatenus multipliciter vestra retundantur, & retro ferantur jacula, & quem non vultis feriant. Nam si vos non erubescitis nec timetis de loquacitate; nos non tantum erubescere, quantum timere debemus de taciturnitate, quia de nostra multorum pendent animæ quæ falsis fratribus calumniantibus, & nobis tacentibus, habent perire. Ista autem vobis paterna pietate, & germana dilectione interim rescribimus, in quibus satis declinasse nos credimus, ne in illud Salomonis incideremus: (b) Noli respondere stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris illi similis. Verum si non responderitis, experiemini quod idem mox secutus ait: Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur, &c.* Hæc de his, quæ spectant ad criminationem in Latinos omnes ingestam de azymis.

(b) Prov. 26.

XXXVI. Cum ea occasione (ut dictum est) idem sanctissimus Leo Papa scribens epistolam, luculenter de primatu Romanæ Ecclesiæ disputans, plane ipsum cum reliquis insanire demonstrat, qui in ejus contemptum atque despectum cornua erigat. Esset sane ipsa epistola hic integre describenda, sed quod cusa jam extet, oculis omnium patens, id facere prætermittimus. Satis autem paucis complexam hic totius epistolæ reddere seriem: (c) Primum omnium ut pacis filius, pacem si accipere velint, insinuans benignus offert: (d) eam per schismaticos & hæreticos labefactari dolet, Ecclesiæ unitatem commendat: (e) deplorat ipsorum procaciam in condemnando receptum usum azymi in sacrificio Missæ: (f) Romanæ Ecclesiæ firmitatem, & auctoritatem in cunctis hæresibus damnandis ostendit, hæresesque (g) numerat, quæ a Græcis inventæ, ac Propagatæ fuere: ipsos Episcopos Constantinopolitanos in transversum actos; Romanam Ecclesiam a nemine judicari debere demonstrat: (h) ex privilegio, quod dicitur Constantini, multa depromit: (i) quodque sua privilegia Ecclesia Apostolica per Petrum accepit a Christo: (k) contra vero exprobrat Ecclesiæ Constantinopolitanæ levitatem in ordinandis eunuchis ejus Episcopis, locoque unius ex iis ordinatam fuisse fœminam ferri; eidemque arroganti sibi primatum, & deroganti Ecclesiæ Romanæ omnium matri, pœnas ingerit, quas Deus filiis de matre male merentibus est comminatus.

(c) Leo ep. 1. c. 1. Serie totius Leonis epistolæ. (d) Ead. epi. cap. 2. 3. (e) Ibid. cap. 5. 6. (f) ibid. cap. 7. 8. 9. 10. (g) Ibid. ca. 10. 11. (h) Ibid. c. 12. 13. 14. (i) Ibid. ca. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. (k) Ibid. cap. 22. 23. 24. 25. 26. 27.

XXXVII. Insuper de beneficiis ipsi Constantinopolitanæ Ecclesiæ ab Ecclesia Romana collatis agens, ita illi impartita tradit, ut salva voluerint Romani Pontifices jura antiqua Patriarchalium ecclesiarum: quæ quidem hic totidem sunt reddenda verbis, quod agatur de re gravissima. Ait enim: (l) *Sed nec jam non debet ingrata filia apparere, quia præ ceteris eam honorare dignata est mater sua. Nam cum nullo divino vel humano privilegio honorabilior, seu clarior aliis ecclesiis Constantinopolitana existat Ecclesia, & Antiochena, atque Alexandrina ob reverentiam Principis Apostolorum inter alias retineant dignitatis jura: tamen pia mater, Romana scilicet Ecclesia, nolens dilectam filiam dote honorificentiæ ex toto carere, per beatos prædecessores nostros in aliquot Synodis curavit decernere, ut salva principalium & Apostolicarum sedium antiqua dignitate, Constantinopolitanus Antistes, honoraretur, sicut regiæ civitatis Episcopus; quamvis Justinianus religiosus Augustus legibus humanis voluisset astruere, ut post Papam Romanum sedeat Constantinopolitanæ Præsul Ecclesiæ. Et certe hoc nulla alia excellentia meritorum est assecuta, nisi quod Romana Ecclesia pro amore venerabilis Constantini seipsam, quantum in eo fuit, honorantis, & exultantis, civitatem ipsius hoc privilegio honoris sola humana benevolentia insigu-*

(l) Leo epist. 1. c. 28. Inania præsumpta & non vera privilegia Constan. Eccles.

* juxta Dei per Prophetam dictum. (a) 1. Reg. 2.

*gnivit, juxta * Propheta dictum ad Heli: (a) Glorificantem me glorificabo: qui autem contemnunt me, erunt egnobiles. Aut si quod aliud retinet, aut putat se habere dignitatis privilegium; vos rebelles lumini ac veritati, & signiferi umbra & vanitatis proferte in medium.*

Hæc de privilegiis ejus Ecclesiæ, quibus ejus Episcopi vane gloriarentur, cum Justiniani non esset ista decernere. At quam sint minus tutæ veritatis, quæ da his decreto donationis Constantioi leguntur apposita, suo loco superius est demonstratum. Appareat ex his etiam, minime fuisse concessa, quæ a Joanne Vigesimo Romano Pontifice obtinere conatos esse Græcos, superius hoc eodem Tomo est declaratum.

XXXVIII. (b) Eod. ep. c. 30. 31. 32.

His inculcatis, ipsorum (b) Pontifex exprobrat ingratitudinem: improbat vero multo magis, quod ipse Michael ex laico pervaserit ejus Ecclesiæ thronum, quem multa arrogantia possideret. Ad Romanam rursum cathedram stylo recurrens, hæc de ipsius solias perpetua ingerit firmitate. (c) *Romana Ecclesia Fides per Petrum super petram ædificata, nec hactenus defecit, nec deficiet in sæcula, Christo ejus Domino rogante pro ea, ceu testatur sub ipsa passione sua: (d) Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Quo dicto demonstravit, fidem fratrum vario defectu periclitandum, sed inconcussa, & indeficiente fide Petri, velut firma anchora subsidio figendam, & in fundamento universalis Ecclesiæ confirmandam. Quod nemo negat, nisi qui evidenter hac ipsa verba veritatis impugnat. Quia sicut cardine totum regitur ostium; ita Petro, & successoribus ejus totius Ecclesiæ disponitur emolumentum. Et sicut cardo immobilis permanens ducit & reducit hostium; sic Petrus, & sui successores liberum de omni Ecclesia habeat judicium; cum nemo debeat eorum dimovere statum, quia summa Sedes a nemine judicatur. Unde clerici ejus Cardinales dicuntur, cardini utique illi, quo cætera moventur, vicinius adhærentes &c.* Ex quibus & inferius auream plane senteutiam istam infert: (e)

(c) Ibid. c. 32.

(d) Luc. 22.

Romana Ecclesia cardo universalis ecclesiæ.

(e) Leon. ep. 1. c. 36.

XXXIX.

Quisquis Romanæ Ecclesiæ auctoritatem, vel privilegia evacuare, seu imminuere nititur, non hic unius Ecclesiæ, sed totius Christianitatis subversionem, & interitum machinatur. Cujus enim compassione, vel sustentatione respirabunt filiæ a quovis oppressæ, unica illa sufocata matre? cujus refugium appellabunt? ad quam confugium habebunt? &c. Præmoneus, (f) quod etsi successores Petri non sint meritis sicut Petrus, tamen indignum sit sentire, ut quod Deus tribuit cathedræ Moysi, negaverit cathedræ Petri, cum ipse JESUS sedentibus super cathedram Moysi, licet longe virtutibus degeneres essent, parendum tamen esse præceperit. Demum vero monens eos cavere superbiam, & arrogantiam, debitum locum tenere suadet; quod si non faciant, diu toleratos amplius ferendos non esse, sed pœna plectendos, quam differat spe correctionis ipsorum. Hisque claudit epistolam. Ex qua apud (g) Gratianum fragmenta aliqua invenies recitata.

(f) Ibid. c. 34. 35.

(g) c. scit sancta 12. dist. & c. triduo de consec. dist. 2.

XL.

Michael vero his acceptis litteris, videri volens ejusdem esse cupidus unitatis, & pacis, atque renovandæ cum Ecclesia Romana concordiæ, ad ipsum Leonem Pontificem hoc eodem anno conciliatrices pacis litteras scripsit, sive sponte permotus, sive persuasione Imperatoris, qui videns Northmannos jam magna parte potitos Apuliæ, inhiereque ad reliquam partem, necnon ad proximam illi provinciam Calabriam: quibuscumque potuit demereri gratiam Romani Pontificis, laboravit, probe sciens ejus arbitratu arma pendere Principum Occidentalium, potissimum vero Henrici Imperatoris. Quapropter cum litteris, tum legatione egit apud eumdem de sancienda inter Græcos Latinosque post tot dissidia unitate: utque idipsum litteris ageret Patriarcha Constantinopolitanus apud eumdem Leonem Papam, effecit. Qui cum rem tractaret non ex animo, sed coacte, sub pacis involucro acriora dissidia occultavit, dum fastu magno, arrogantiaque summa rem ageret. Sed quales fuerint litteræ hoc anno tum ab Imperatore, tum a Patriarcha Michaele datæ ad Leonem Pontificem, ex litteris ad ipsos anni sequentis exordio redditis, melius poterimus intelligere, cum eas suo loco positas perlegerimus. Pontifex enim his ab eis acceptis litteris, ad Imperatorem Constantinopolim honorificam mittendam anni sequentis principio legationem ornavit: quæ autem tractaturus, ex litteris recitandis accipies.

Imp. Constantinus laborat pro unitate ecclesiarum.

XLI. Episc. Carthaginensis appellat Rom. Eccl.

Hoc eodem anno mense Decembri, inchoata jam Indictione septima mense Septembri, idem Pontifex Leo rescripsit ad Episcopum Carthaginensem, appellantem Romanæ Sedis auctoritatem. Quæ qui-

PAGIUS XIV.

A num. XLI. ad XLV. Ecclesia Africana paulatim ad finem vergebat. Nam Sanctus Leo in Epist. IV. ad Petrum & Joannem illarum partium Episcopos data, scribit: *Deus Ecclesiarum Africanarum ita conculcatum a gentibus nimium dolemus, ut modo vix quinque inveniantur Episcopi, ubi olim ducenti quinque solebant per Concilia plenaria computari: & ibi* pou-

Ecclesia Africana ad finem vergit.

quidem epistola cum statum infelicem Ecclesiæ Afsicanæ contineat, hic eam totidem verbis reddendam, dignum existimamus. Sic enim se habet:

(a) Leo e. 3. tom. 3. epist. Rom. Pont.

Leo (a) Episcopus servus servorum Dei Thomæ confratri charissimo, & Coepiscopo Charthaginensi salutem.

Cum ex venerabilium canonum auctoritate recolimus, ducentos quinque Episcopos Concilio interfuisse Carthaginensi, & nunc a tua fraternitate audimus, quinque vix Episcopos superesse in tota Africa, utique tertia hujus corruptibilis mundi parte: compatimur tantæ vestræ imminutioni totis visceribus animi. Cum autem ipsas Christianitatis reliquias edidiscimus interna & mutua dissensione discindi & dispergi, & adversus se invicem zelo & contentione principatus insflari; nil aliud nobis primo dicendum occurrit, quam illud sancti Amos vatis: (b) Parce Domine, parce obsecro. Quis suscitabit Jacob, quia parvulus est? sed quamvis in tali tantoque defectu religionis plurimum doleamus; multum tamen gaudemus, quia sanctæ Romanæ Ecclesiæ matris vestræ sententiam requiritis, & expectatis super quæstionibus vestris, & quasi rivulis ab uno fonte erumpentibus, & in suo se cursu per diversa spargentibus, ad ipsius fontis primam scaturiginem reverti debere, optimum putatis, ut inde resumatis directionis vestigium, unde sumpsistis totius Christianæ religionis exordium.

Status Eccles. Africanæ.

(b) Amos 7.

XLII. *Noveris ergo proculdubio, quia post Romanum Pontificem primus Archiepiscopus, & totius Africæ maximus Metropolitanus est Carthaginensis Episcopus: nec quicumque sit ille Gummitanus Episcopus, aliquam licentiam consecrandi Episcopos, vel deponendi, seu provinciale Concilium convocandi, habet sine consensu Carthaginensis Archiepiscopi, cujuslibet dignitatis, aut potestatis sit, exceptis his, quæ ad propriam parochiam pertinent: cætera autem, sicut & alii Africani Episcopi, consilio Carthaginensis Archiepiscopi aget. Unde charissimi confratres nostri & Coepiscopi Petrus & Joannes recta sentiunt de Carthaginensis Ecclesiæ dignitate, nec consentiunt errori Gummitanæ Ecclesiæ. Hoc autem nolo vos lateat, non debere præter sententiam Romani Pontificis universale Concilium celebrari, aut Episcopos damnari, vel deponi: quia etsi licet vobis aliquos Episcopos examinare, definitivam tamen sententiam absque consultu Romani Pontificis (ut dictum est) non licet dare. Quod in sanctis canonibus statutum si quæritis, potestis invenire. Quamvis enim omnibus generaliter Apostolis dictum sit a Domino: (c) Quæcumque ligaveritis in terra, ligata erunt & in cælo: & quæcumque solveritis in terra, soluta erunt & in cælo: tamen non sine causa specialiter & nominatim dictum est beato Petro Apostolorum principi: (d) Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum. Et in alio loco: (e) Confirma fratres tuos, scilicet quia omnium Ecclesiarum majores & difficiliores causæ per sanctam & principalem beati Petri Sedem a successoribus ejus sunt definiendæ.*

(c) Matt. 18.

(d) Id. 26.

(e) Luc. 22.

XLIII. *Jam vero quia ad interrogata etiam confratrum nostrorum Petri & Joannis Episcoporum decrevimus respondere, optamus ut sanctam tuam fraternitatem jugiter invigilantem utilitatibus sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, atque devote pro nobis orantem sancta & individua Trinitas semper conservet, charissime frater. Datum XVI. Kalend. Januarii, anno Domini Papæ Leonis Noni quinto, Indictione septima.*

XLIV. Dedit enim & alias litterno (f) ejusdem argumenti ad eosdem Petrum & Joannem Episcopos Africanos, quibus pariter infelicem statum Ecclesiæ Africanæ deplorat, eisque declarat, velle esse integra privilegia Ecclesiæ Carthaginensis, sive (ut ait) Carthago deserta jaceat,

(f) Leo e. 4. tom. 3. ep. Rom. Pont.

PAGIUS *paucula oves, quotidianæ occisioni deputatas; remansisse, ubi quondam innumerabilis grex domini sub numerosis arietibus exultabat ulla pace.* Licet autem ad exiguum illum numerum Ecclesia Africana redacta esset, *Gummitanus* tamen Episcopus sine consensu Metropolitani Carthaginensis Episcopos ordinare, & Concilia Provincialia indicere præsumebat. Huic obsistebant *Petrus* & *Joannes* Episcopi mox memorati, qui cum hac de re ad Sanctum Leonem scripsissent, ab eo laudati sunt; *quia*, inquit, *sine dubio post Romanum Pontificem primus Archiepiscopus & totius Africæ maximus Metropolitanus est Carthaginensis Episcopus nec pro aliquo Episcopo in tota Africa potest perdere Privilegium semel susceptum a sancta Romana & Apostolica sede: sed obtinebit illud usque in finem seculi, & donec in ea invocabitur nomen Domini nostri Jesu Christi, sive deserta jaceat Carthago, sive resurgat gloriosa aliquando.* Quibus verbis Sanctus Pontifex indicat, nobilem illam civitatem tunc sub ruderibus jacuisse. Quare non mirum, si in Notitia Patriarchatuum per *Nilum Doxopatrium* edita non compareant Episcopatus provinciarum Byzacenæ & Maueitaniæ; cum illi fere omnes jam extirpati essent, ut patet ex memorata Sancti Leonis Epistola. De Ecclesia Africana rursus annis MLXXIII. & MLXXVI. agemus. Hanc Epistolam hoc anno datam, patet ex Epistola III. ad Thomam Episcopum Africanum scripta, in qua Sanctus Leo mentionem facit literarum ad se a Petro & Joanne Episcopis pariter Africanis datarum, in cujus fine legitur: *Datum XVI. Kalendas Januarii, anno domini Leonis Papæ IX. quinto, indictione VII.* Kalendis Septembris hujus Christi anni inchoata.

Ad

Google

Status Eccl. Carthaginensis.

ceat, five refurgat gloriofa aliquando, utpote, quæ fola ex Ecclefiis Africanis habere confueverit pallium ab Apoftolica Sede. Sane quidem, quod Gummitanus Epifcopus infurgeret adverfus Carthaginenfem, inde fibi vindicabat qualemcumque rationem, quod fcilicet Carthago defolata jaceret, ut videretur cum mœnibus pariter corruiffe ejufdem Ecclefiæ auctoritas, & poffeffa antiquitus privilegia: quod penitus negans, eidem eft refragatus Leo Romanus Pontifex (ut audifti) volens antiquam Ecclefiam cum mœnibus non perire. En quo devenit infelix Ecclefia Africana ex Donatiftarum fchifmate fæpe curato, numquam fanato, a Deo tot fæculis tolerato, cum tamdem hoftibus e longe vocatis, impiis & crudelibus Mahometanis defolanda penitus tradita, ipfa æmula Romæ Carthago, vel ubi fuerit, vix poffit oftendi ex paucis veftigiis, frutetis obductis. Sic enim nec ipfæ ftare potuerunt Ecclefiæ, ubi a cardine defecerunt, & fuper petram effe, fchifmate deftiterunt. Quod utinam non effet aliis plerifque exemplis in aliis Ecclefiis facile demonftrare, cum ecce totus fere Oriens ex avulfione a Romana Ecclefia facta, magna ira Dei Turcarum gladio vindici traditus, fruftra luget, nolens intelligere, tanti mali unde manat, originem. Sed ad boreales Ecclefias jam convertamus orationem.

XLV. Diffidia inter Regem Daniæ & Archiep. Hamburgenfem.

Inter hæc autem Rex Danorum, ne fubiiceretur Archiepifcopo Hamburgenfi, agere cœpit cum Leone Romano Pontifice, ut in regno fuo Archiepifcopalem fedem erigerat. Quod ubi accepit Adalbertus Archiepifcopus Hamburgenfis, potentiffimus apud Imperatorem & Papam, agere cœpit de erigenda Hamberg in Patriarchatum. Sed dum ifta æmulis ftudiis agerentur, & in multum temporis fpatium differrentur, contigit ipfum Leonem Romanum Pontificem mori. De his agens Adam fuorum temporum fcriptor, hæc habet: (a) *Metropolitanus igitur his rerum fucceffibus elevatus, & quod Papam, vel Cæfarem fuæ voluntati pronos videret, multo ftudio laboravit in Hamburg Patriarchatum conftituere. Ad quam intentionem primo ductus eft ea neceffitate, qua Rex Danorum, Chriftianitate jam in fines terræ dilatata, defideravit in regno fuo fieri Archiepifcopatum. Quod tamen ut perficeretur, ex auctoritate Sedis Apoftolicæ, convenientibus canonum decretis prope fancitum effet; fola expectabatur fententia noftri pontificis*, ipfius fcilicet Archiepifcopi Hamburgenfis.

(a) Adam lib. 3. cap. 34.

XLVI. Cura cepti defiitit Rex Daniæ.

Quam rem ille, fi Patriarchatus honor fibi & Ecclefiæ fuæ concederetur Romanis privilegiis, fore ut confentiret, promifit, quantumlibet invitus. Difpofuit vero Patriarchatui fubiicere duodecim Epifcopatus, quos ex fua divideret parochia, præter eos Suffraganeos, quos in Dania, cæterifque gentibus noftra tenet Ecclefia. Numerat illos Adam, atque ad poftremum, cur id minime fuerit effectum, hæc adiicit: (b) *Interea conditionibus utrimque protractis, fanctiffimus Papa Leo migravit*. Quod contigit anno fequenti. Cum vero videret Rex Danorum quod non ob id, quod in fuo regno fedes Archiepifcopalis conftitueretur, liberaretur Ecclefia illa a dominio Antiftitis Hamburgenfis in Patriarcham erigendi; a cœpto deftitiffe vifus eft. Neque enim defuncto Leone, effe profecutum negotium apud ejus fucceffores Romanos Pontifices, litteræ Gregorii Papæ feptimi ad eum fcriptæ fignificant. Porro poft hæc ipfum Adalbertum inanis gloriæ cupidiffimum in tranfverfum actum, atque cuncta ipfius in deteriora dilapfa demonftrat, & inter alia cum addit: (c) *Acceffferunt quotidie alii gnathones, parafiti, fomniatores, & rumigeruli, qui ea, quæ ipfi confinxerunt, nobifque placitura rebantur, jactabant fibi per Angelos revelata, jam publice divinantes, Hamburgenfem parochum (fic enim voluit vocari) cito Papam, futurum æmulos fuos a Curia pellendos, ipfum vero folum diuque Rempublicam gubernaturum, atque eta fieri longævum, ut quinquaginta annos excederet in Epifcopatu. Poftremo per illum virum quædam aurea fæcula orbi ventura. Et quidem licet ficte, & ab adulatoribus pro quæftu promitterentur; Epifcopus tamen, quafi de cœlo fonuiffent, vera omnia putabat &c.* Ita potens & fallax rete diaboli, quo plurimos vidimus illaqueatos. Sed de his fatis: ad res Hifpaniæ.

(b) Id. li. 3. cap. 35.

(c) Id. li. 3. cap. 41.

XLVII.

Eodem anno corpus fancti Ifidori Hifpalenfis Epifcopi tranflatum Legionem a Le-

PAGIUS XV. Tranflatio S. Ifidori Epifc. Hifpalenfis.

Ad num. XLVII. In Actis Sanctorum Bollandianis ad diem IV. Aprilis recitatur Hiftoria Tranflationis *Sancti Ifidori Epifcopi* Hifpalenfis ex ea urbe ad Legionenfem, ex Auctore Anonymo, fed, ut videtur, antiquo, in qua cap. 3. legitur: *facta eft Tranflatio Era millefima centefima prima, anno ab Incarnat. D. N. Jefu Chrifti millefimo fexagefimo tertio, indictione prima, concurrente tertio*. Ferdinandus Legionenfis Rex cognomento Magnus congregato exercitu, in Bœticam & Lufitaniam provincias hoftiliter profectus eft. Depopulatis autem Barbarorum agris, ac plerifque villis incenfis, eidem Benabet Rex Hifpalenfis Mahumetanus occurrit *cum magnis muneribus, eum per amicitiam & Regni decus obfecrans ne ipfum regnumque fuum perfequi vellet, fed ipfum, ficut ceteros Hifpaniæ Reges, fubjectum tribu-*

Digitized by Google

S. Isidori corp. translatum Legionem.

Legatis Ferdinandi Regis, sanctæ Justæ martyris corpus exposcentibus, qui res Hispaniarum sunt prosecuti, significant, multaque in via miracula edita, fidem faciunt. Collocata vero sunt sacra pignora in basilica, in honorem sancti Joannis Baptistæ ab eodem Rege erecta, postea sancti Isidori nomine celebrata. Ista Tudensis & alii. Cum interea idem Rex Ferdinandus his operibus conciliato sibi numine, majoribus in dies accessionibus regnum feliciter propagaret, jure Magni cognomentum est consecutus.

XLVIII. Inter hæc autem in Hibernia Ardericus, qui magnam de se sanctitatis opinionem concitaverat, ubi repertus est a receptis in Ecclesia ritibus dissentire: ab Insula tenacissima Catholicæ fidei ejectus est. Cum enim viderent Fideles, hunc ipsum pueros & puellas clericorum more tondere in modum coronæ, & contra Apostolum, (a) feminas non velare debere caput, asserere; judicarunt, stultitiæ & levitatis, (vel quod deterius est) magnæ esse superbiæ indicium, antiquis Ecclesiæ usibus, ac traditionibus non acquiescere.

Ardericus novator ejicitur.

(a) 1. Cor. 11.

Mil-

PAGIUS

tarium habere dignetur. Suggestum est Ferdinando a viris prudentibus, ut Barbarum reciperet cum muneribus & corpus B. Justæ Martyris, quæ olim Hispali cum corona virginitatis & martyrii ad Christum perrexit, expeteret, ad Legionensem urbem transferendum. Rex Paganus consilio cum suis habito Legatis a Ferdinando missis respondit, se huic hac in re satisfacere non posse, sed ipsimet quærerent corpus illud, & inventum tollerent. *Albitus* Episcopus Hispalensis unus ex Legatis jussus est a Sancto Isidoro sibi apparenti, ut corpus Sanctæ Virginis *Justa* relinqueret ad solatium civitatis, suumque deferret. Non multo post *Albito* demortuo alii Legati accepere Corpus *Sancti Isidori*, illudque *Legionem* detulere, ubi a *Ferdinando*, & tota domo Regia, Episcopis & Clero magna veneratione exceptum fuit, plurimaque tunc ab eodem Sancto patrata miracula.

XVI. *Hujus Translationis epocha magis confirmatur.*

Sandovalius e Latino in linguam Hispanam vertit Relationem hujus Translationis ab Auctore Anonymo pene coævo, sed barbaro scriptam. Pelagius vero Ovetensis hanc in rem habet: *Iste translatit corpus Sancti Isidori Episcopi ab Hispali Metropoli in Legionem per manus Pontificum Alviti Legionensis, & Ordonii Asturicensis.* Sandovalius addit, Translationem juxta antiquam illam Historiam peractam esse anno Christi millesimo sexagesimo tertio, *indictione I. concurrente III.* Refert etiam Diploma *Ferdinandi Magni* de eadem Translatione datum, & a se in linguam Hispanam conversum, subinnuitque eam die Dominica ac Festo Sancti Thomæ die XXI. mensis Decembris celebrari solito factam; qui characteres annum MLXIII. certo designant. Asserit præterea postridie, nempe die XXII. Decemb. solemne festum hunc in rem celebratum, quod imposterum eadem die singulis annis renovaretur, quod dies XXI. ejusdem mensis Divo Thomæ sacer sit. Cæremoniæ interfuere & subscripsere instrumento publico *Ferdinandus* M. Rex, *Sanctia* ejus uxor, *Urraca* filia, *Sanctius* filius, *Elvira* filia, *Alphonsus* filius, aliique Viri illustres memorati in illo instrumento.

XVII. *Henricus Henrici Imp. filius fit Rex.*

Imperator Henricus magno apud Triburiam Conventu habito, filium æquivocum Regem a cunctis eligi, eique post obitum suum si rector justus futurus esset, subjectionem promitti fecit, inquit Hermannus Contractus, qui paulo post subdit, eundem Imperatorem in Baioariam venientem, Ducatum ejusdem provinciæ Henrico filio tradidisse. Guichenonus in Bibliotheca Sebus. Cent. 2. cap. 76. refert Donationem Henrici Regis, in cujus fine habetur: *Data Kalend. April. anno Dom. Incarnat. MLXV. indict. III. anno autem ordinationis Henrici IV. Regis XII. Regni vero IX. Actum VVormatia.* Quare post Kalendas Aprilis *Henricus* Rex nuncupatus duplici epocha ante Imperium adeptum annos suos notavit. [1]

NOTÆ

[1] Henricus iste priorem Regni sui epocham ducebat a die XVI. Kal. Augusti. Hac enim die ordinatum fuisse se in Regem ipse perhibet in Diplomate pro monasterio Prumiensi dato anno 1065. apud Martene Vet. Monum. t. I. col. 586. Porro die hac, quæ anno 1054. in Dominicam incidebat, coronatum illum fuisse in Regem Aquisgrani censeo, quod & prodit Schafnaburgensis ad eundem annum, licet diem certam silet. Ex quo Pagius corrigendus, qui hanc coronationem ad annum 1053. cum Continuatore Hermanni refert. Profecto errare illum abunde demonstrant Diplomata Henriciana, quæ epocham ordinationis Henrici hujus in Regem (ab hac coronatione plane repetendam) ab anno 1054. deducunt, ut recte Author Chronici Godvvicensis tom. I. l. 2. pag. 303. idemque evincit præceptum ejusdem Henrici pro Monasterio Prumiensi apud Martene Vet. Monum. tom. I. col. 443. signatur enim *Nonis Decembris anno MLVI. Indictione IX.* (quæ anno illo currebat, nec in Septembri mutata est) *anno autem Henrici IV. Regis ordinat. III. Regni I.* Porro quadriennem vel quinquennem fuisse Henricum cum Rex salutatus fuit, discimus ex singulari subscriptione anni 1062. ab eodem Godvvicensis Chronici Authore ex Heineccio relata in hanc formam. *Anno Ordinationis Domni Henrici Regis quarti, octavo, Regni vero sexto, vita duodecimo.* Denique ex Wigberto in libro de *conserv. un. Eccles.* lib. 2. cap. 33. adnotandum censeo, hanc pueri Henrici consecrationem ab Herimanno Coloniensi præstitam fuisse. MANSI

I. Legatio Missa a Leone. Pap. Constantinopolim.

Millesimo quinquagesimoquarto Christi anno, Indictione septima, Leo Papa Legatos Constantinopolim misit, tum pro bello conficiendo adversus Northmannos, tum etiam pro ecclesiastica pace inter Latinos atque Græcos concilianda. Qui autem ad id muneris obeundum delecti sunt, duo fuere Cardinales, nempe Humbertus Episcopus Silvæ-candidæ, Fridericus Archidiaconus & Cancellarius, & Petrus Archiepiscopus Amalphitanus. Meminit Legationis hujus Leo Ostiensis, res sui temporis prosecutus; sicque summatim inge ns negotium absolvit: (a) *Eodem*, inquit, *anno*, nempe millesimo quinquagesimoquarto, *gratia concordandi Romanum Constantinopolitanamque Ecclesiam, Leo Papa prudentissimos viros ad Imperat. Constantinum cognomento Monomachum, Apocrisarios miserat, Fridericum scilicet Cancellarium suum, & Humbertum Episcopum Silvacandidæ, & Petrum Archiepiscopum Amalphitanum. Qui ad Cassinense monasterium primitus advenientes, ac se Fratribus devote commendantes, ita demum viam suam profecti sunt. Eos Imperator honorifice susceptos aliquandiu secum in palatio tenuit. Quo tempore plerasque Græcorum hæresi corrigere studentes, Patriarcham tamdem Michaelem, & Leonem Acridanum Episcopum, omnesque illorum complices auctoritate Apostolica damnarunt. Sed cum intra hos dies defuncto jam Papa, redire disponerent, regiis illos donis seenuit Imperator, beato quoque Petro munera per res haud parva transmisit. Illorum insuper precibus, binas auri libras huic monasterio ex redditibus regiis dari singulis annis instituit.* Hæc Leo, breviter summam rerum gestarum complexus.

(a) Leo Ost. l. 2. c. 89.

II. At tanti negotii res singulas sigillatim referre, operæpretium existimamus, atque in primis Leonis litteras, iisdem Legatis datas tum ad Imperatorem, tum ad Patriarcham hic describere, quibus legationis hujus mittendæ occasio aperitur. Quæ enim ad Imperatorem datæ sunt a Leone Papa litteræ sic se habent: (b)

(b) Leo ep. 7. tom. 3. ep. Rom. Pont. Leonis Pap. epist. ad Imp.

Leo Episcopus servus servorum Dei glorioso & religioso Imperatori novæ Romæ Constantino Monomacho dilecto filio salutem.

*Quantas gratias referre jugiter debemus creatrici & gubernatrici omnium sanctæ & individuæ Trinitati super inenarrabili dono ejus, quo operatur omnia in omnibus: etiam ex tua devotione, & religiosa industria, gloriosissime fili atque serenissime Imperator, perpendere possumus, qui te talem nostris exhibuit, & gratuita pietate providit diebus, cujus fida ope statum sanctæ & Catholicæ Ecclesiæ relevari, & terreni Imperii Rempublicam meliorari confidamus. Tu enim post nimium longas & perniciosas discordias primus pacis & concordiæ monitor, * portitor, & exoptatus exactor efficeris, & cum ipso vase electionis humillimo Paullo dicere videris: (c) Pro Christo legatione fungentes, tamquam Deo exhortante per nos, exhortamur, reconciliamini propter eum, (d) qui est pax nostra, qui facit utraque unum. Etenim velut religiosa & egregiæ indolis proles gemitus matris tuæ non oblivisceris, nec contemnendum quia senuit, sed potius reverendum arbitraris, atque plenis charitate visceribus ad eam redire mediteris, ut uni Deo & Patri omnium tanto sis charior & propinquior, quanto eidem principali matri benignior atque humilior. Neque enim tuam prudentiam latet, quod in Ecclesiastico ha-*

* petitor

(c) 2. Cor. 5.

(d) Ephes. 2.

PAGIUS ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6547.

⊙ 27. B. ☽ 10. P. 3. April. Indict. 7.

JESU CHRISTI 1054.

LEONIS IX. PAPÆ 6.

HENRICI III. REG. 26. IMP. 9.

THEODORÆ PORPH. 2.

SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MXCII. Anno Hegiræ CCCCXLV. inchoato die 22. April. fer. 3. A.C. 1054 I.

Anum. I. ad XLVI. Leo Papa Legatos Constantinopolim misit pro Ecclesiastica pace Latinos inter & Græcos concilianda. Leo Ostiensis lib. 2. cap. 89. narrato bello adversus *Normannos* gesto, quod perperam conjungit cum anno currenti, subdit, *eodem anno* Pontificem Legatos illos ad Constantinum Monomachum misisse. Sed cum bellum illud anno superiori confectum sit, & Legatio illa pertineat ad præsentis initium; (literæ enim ad Michaelem Cerularium missæ dicuntur *Dat. mense Januario, indictione septima*) apparet, non Librariorum, sed ipsiusmet Leonis Ostiensis errore *bellum* Normannicum anno MLIV. gestum dici; cum eo Christi anno Legationem Constantinopolitanam recte conjungat, quam male collocat eo quo bellum Normannicum contigit anno. Hæc Legatio, cæteraque hac in causa gesta anno superiori verbis Wiberti in Vita Sancti Leonis a nobis exposita. Literæ apud Baronium legendæ. Legati ab Imperatore honorificentissime suscepti; *Michael* vero *Cerularius* Patriarcha & sequaces excommunicati. Post Legatorum discessum *Cerularius* Papæ nomen e Diptychis delevit, & datis mendaciorum & calumniarum plenis literis ad alios Pa-

Controversia inter Ecclesiam Latinam & Græcam.

betur: (a) Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. Et illud: (b) Ne dimittas legem matris tuæ, liga eam in corde tuo jugiter. Quæ utique proverbia magis curant nobis commendare matrem, quæ ad æternam vitam nos generat & erudit, quam illam, quæ ad mortem parit, & carnaliter diligit & instruit. Cui nisi illa successerit, ut regeneret & refoveat, ista proculdubio secundæ morti filios suos destinat.

(a) Eccl. 3. (b) Prov. 2.

III. *Porro hæc Catholica mater & incorrupta virgo, quamvis omnem terrum, & fines orbis occupaverit membris suis, & repleverit; tamen unum caput omnibus reverendum, & suscipiendum exerit, & prætendit. Quod quicumque exhonorat, frustra se in ipsius membris computat. Illud autem quid sit, tua Imperialis claritas omnino novit: illud nimirum, quod Christi vox prætulit, & præeminere voluit universis, & subsequens Ecclesiæ pietas, & generalis sanctorum Patrum consensus jugiter hactenus celebravit. Cujus venerabilem faciem tu quoque honorificare disponis, non ingratus illi, qui tuum verticem diademate terreni principatus decenter insignivit, & tremendum, & amandum populis effecit, & ut in sempiternum regnes, charismate adoptionis injunxit, nempe ipsa antiqua & jam emerita Roma illum primum nobilissimum & religiosissimum Constantinum, cujus genealogia gloriaris, & potestia magnificaris, cujusque de nomine dictam urbem famosam Regis temporaliter edidit, nutrivit, provexit, & super omnes mortales constituit, nec a beneficiis cessavit, donec eumdem æterni regni gloria cumulavit.*

IV. *Unde multimoda gratiarum actione tuam excellentiam, gloriosissime fili, magnificando, tanto majori super tua devotione & recognitione replemur gaudio, quanto copiosior animarum numerus ex tuo regimine pendet, tuoque innititur exemplo. Et ideo non cessamus orare communem Dominum, per (c) quem Reges regnant, & Principes justa decernunt, ut in suo beneplacito te conserves longævum, & compleat in bonis desiderium tuum. Porro ego ipso qualiscumque Apostolicæ Vicarius Sedis, pro modulo humilitatis meæ & possibilitatis supplere laborans vicem mihi commissæ dispensationis, secundum Deiloquum Paulum (d): Væ mihi est, si non evangelizavero: necessitas enim mihi incumbit maxima, posituro rationem æterno & districto Judici propter unius regimen Ecclesiæ, de omnium Ecclesiarum merito.*

(c) Ibid. 8.

(d) 2. Cor. 9.

V. De Northmannorum tyrannide.

Illa ergo sollicitudine, qua omnibus Ecclesiis debeo invigilare, videns indisciplinatam & alienam gentem incredibili & inaudita rabie, & plus quam pagana impietate adversus Ecclesias Dei insurgere, passim Christianos trucidare, & nonnullos novis horribilibusque tormentis usque ad defectionem animæ affligere, nec infanti aut seni, seu femineæ fragilitati aliquo humanitatis respectu parcere, nec inter sanctum & profanum aliquam distantiam habere, Sanctorum basilicas spoliare, incendere, & ad solum usque diruere: sæpissime perversitatem ejus redargui, commonui, obsecravi, prædicavi, opportune, importuneque institi, terrorem divinæ & humanæ vindictæ denuntiavi. Sed quia Sapiens ait (e): Nemo potest corrigere quem Deus despexerit. Et Stultus non corrigitur: adeo obdurata & obstinata ejus malitia permansit, ut de die in diem adderet pejora pessimis. Unde non tantum exteriora bona pro liberatione ovium Christi cupiens impendere, sed super impendi ipse peroptans; visum est mihi ad testimonium nequitiæ eorum, vel si sic expediret, ad repressionem contumaciæ humanam defensio-

(e) Eccl. 7.

PAGIUS

Patriarchas, eos a communione Romanæ Ecclesiæ divellere conatus est. Petrus Antiochenus rescripsit, & multas illius objectiones, tanquam leves, futilesque redarguit, ita tamen, ut in aliquibus etiam Latinos carpat. Quid alii duo egerint, incompertum. Præcipua discordiæ causa, fuit Azymorum ritus in Divinis mysteriis, quasi illis contra Divinam institutionem Ecclesia Romana uteretur, & in eo judaizaret.

II. *Michael Psellus inter Schismaticos numerandus.*

Allatius lib. 2. de *Consensione Ecclesiæ Occident. & Orient.* cap. 9. ait, hoc tempore floruisse *Michaelem Psellum*, huncque in Romanam Ecclesiam invectum, Spiritum Sanctum a solo Patre affirmasse, tradere Josephum Methonensem Episcopum in Epistola Marci Ephesii. Tum subdit Allatius, verum esse id *Psellum* affirmasse, quasi aliud agentem, in capitibus Theologicis ad Michaelem Imp. at peculiari Tractatu id egisse, incompertum sibi esse, licet plura ejusdem evolverit, & anxius id idem perquisiverit. Verum Combefisius varia Opuscula a Psello composita ante mortem prælo paratam habuit quæ ipsemet legi, ex quibus certo constat eum schismati promovendo omnem operam posuisse. Psellus in una ad Synodum oratione in causa depositionis Michaelis Cerularii, hunc hæreseos insimular; in alia vero eum plurimum laudat. Prioris meminit Zonaras in Isaaco Comneno, qui Cerularium relegavit. *Deinde de abrogando illi Patriarchatu cogitans*, inquit Zonaras, *opera quorumdam primariorum Sacerdotum utitur, & Pselli variarum & absurdarum criminationum concervatoris, quas in Oratione contra illum scripta congessit.* Legenda apud Baronium num. XIX. & seqq. *Brevis & succincta commemoratio eorum, quæ gesserunt Apocrisarii S. Rom. & Apost. S. in Regia urbe, & qualiter anathematizaverunt Michaelem cum sequacibus suis.*

sionem undecumque attrahendam fore, audiens ab Apostolo, (a) Principes non sine causa gladium portare, sed ministros Dei esse, vindices in iram omni operanti malum: & quia Principes non sunt timori boni operis, sed mali; & Reges, atque Duces missos a Deo ad vindictam malefactorum.

(a) Rom. 13.

VI. Leonis Pap. quis animus in bello gerendo.

Suffultus ergo comitatu, qualem temporis brevitas, & imminens necessitas permisit, gloriosi ducis & Magistri Argyroi fidelissimi tui colloquium & consilium expetendum censui, non ut cujusquam Northmannorum, seu aliquorum hominum interitum optarem, aut mortem tractarem, sed ut saltem humano terrore resipiscerent, qui divina judicia minime formidant. Interea nobis eorum pertinaciam salutari admonitione frangere tentantibus, & illis ex adverso omnem subjectionem ficte pollicentibus, repentino impetu comitatum nostrum aggrediuntur; sed adhuc de victoria sua potius tristantur, quam lætentur. Sicut enim tua pietas scribere curavit ad nostram consolationem, pro ista sua præsumptione majorem in proximo expectant sibi superventuram indignationem post illam, quam experti sunt suæ catervæ diminutionem. Nos quoque divinum adjutorium nobis affore, & humanum non defore credentes: ab hac nostra intentione liberandæ Christianitatis non deficiemus, nec dabimus requiem temporibus nostris, nisi cum requie sanctæ Ecclesiæ periclitantis. Ad quam acquirendam & obtinendam habemus maximum ex divina pietate solatium & præsidium, charissimum atque clarissimum filium nostrum Imperatorem Henricum, cujus de die in diem expectamus promissum & proximum adventum, utpote cum procinctu, & expeditione Imperiali properantis ad nostrum subsidium. Ad quod etiam superna gratia tuam serenitatem animavit, ut hinc inde vobis duobus, veluti totidem brachiis, inimicam gentem ab Ecclesia Christi propellentibus, & procul effugantibus, afflictæ nunc Christianitatis relevetur decus, & Reipublicæ reformetur status.

VII. Status Roman. Eccles.

Et quia abundante iniquitate, & refrigescente charitate, sancta Romana Ecclesia & Apostolica Sedes nimium diu obsessa fuit mercenariis, & non pastoribus, a quibus sua, & non quæ sunt JESU Christi, quærentibus, devastataque jacebat miserabiliter hactenus: divinum consilium voluit meam humilitatem suscipere tantæ cathedræ pondus. Quo licet plurimum mei imbecilles prægraventur & deprimantur humeri: non parum mihi subest sanctæ spei, quandoquidem ex utroque latere tales astant filii, religione & potentia præclarissimi. Quapropter devotissime fili & serenissime Imperator, collaborare nobis dignare ad relevationem tuæ matris sanctæ Ecclesiæ, & privilegia dignitatis atque reverentiæ ejus, nec non patrimonia recuperanda in tuæ ditionis partibus, sicut manifeste cognoscere poteris ex venerabilium prædecessorum nostrorum, seu tuorum scriptis & gestis. Tu ergo magnus successor Magni Constantini sanguine, nomine, & Imperio factus, ut fias etiam imitator devotionis ejus erga Apostolicam Sedem, exhortamur: & quæ ille mirabilis vir post Christum eidem Sedi contulit, confirmavit, atque defendit; tu juxta tui nominis etymologiam constanter adjuva recuperare, retinere & defendere. Ita enim apud Deum singulariter pugnans cognominaberis Monomachus, quod jamdudum inter homines cognominaris. Hoc sane gloriosissimus filius noster Henricus perficere molitur in suis partibus. Quæ omnia nobis & vobis provenient felicius, & multiplicius, , ubi quantocyus, Dei gratia præveniente, & beatissimis Apostolorum Principibus intervenientibus, & me qualicumque Vicario eorum mediante & obtinente, firmissimum pacis & amicitiæ inter vos ambos componetur fœdus.

VIII. De conatu Mich. Episcop. Constant.

Præterea confrater noster Archiepiscopus Michael exhortatorias ad concordiam & unitatem direxit nobis litteras; quem ad tam optabile & necessarium bonum præmonentem tanto necesse est nos devotius & alacrius suscipere, quanto perspicacius consideramus, non posse computare inter Discipulos Christi aliquem, qui fraternæ paci dedignatur acquiescere, Domino suis dicente (b): In hoc cognoscent omnes, quia mei estis Discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem. Et magno Paulo sic protestante (c): Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Sed noverit tua claritas super præsumptionibus ejus multa & intolerabilia jamdudum pervenisse ad aures nostras, qualiter etiam aperta persecutione in Latinam Ecclesiam exardescens, anathematizare non timuit omnes, qui sacramenta attrectant ex azymis: & quod Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas antiqua dignitate sua privare contendens contra fas, & jus sibi subdere nova ambitione appetit, & pleraque quæ usurpare dicitur, sicut a nostris Nuntiis diligenter cognoscere poteris. In quibus, si (quod absit) pertinax fuerit, pacem nostram nullatenus retinere poterit, quia proculdubio (d) ad nos revertetur (sicut Dominus dicit) si ille noluerit esse filius pacis. Unde & Apostolus: (e) Si fieri, inquit, *potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Siquidem in vano patremfamilias honorat, qui uxorem ejus exhonorat; & frustra matrisfamilias caput & faciem magnificat, qui vel minimos filiorum ejus impugnant, velut digitos pedum*

(b) Joan. 13.

(c) Heb. 12.

(d) Luc. 10.

(e) Rom. 12.

ejus consulat. Contra quem Sapientia Dei in Ecclesiastico sic intonat (a): Quam malæ famæ est qui fugit patrem, & est maledictus a Deo qui exasperat matrem! confidimus tamen, quod præveniente gratia Dei, invenietur innoxius ab his, aut correctus, aut cito resipiscet admonitus, & efficietur, non qualis dicitur, sed qualis a nobis pie desideratur & speratur.

(a) Eccl. 3.

IX. Hinc jam tua gloria præsentes filios nostros, sanctæque Romanæ & Apostolicæ Sedis Nuntios per omnia commendamus, quatenus, ut decet, liberaliter suscipiantur, reverenter habeantur, benigne & honeste tractentur, rationabiliter, patienterque audiantur, atque quantocyus nobis laudabiliter remittantur: ne tantum laborem illos frustra arripuisse pigeat, & nos mandasse pudeat. Porro ex Amalphitano Episcopo nulla tibi suboriatur suspicio, quia Romanus est omnino, & ab Amalphitanis discedens, familiariter nobiscum vivit jam pene anno integro. Salutatio. (b) Benedictus Deus & Pater Domini nostri JESU Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis dignetur tuam excellentiam benedicere omni benedictione spirituali, repleatque omni gaudio, & pace, ut in præsenti sæculo per longa tempora feliciter domineris, & in futuro sine fine cum Rege Regum, & Domino dominantium regno cælorum beate perfruaris, honorabilis & desiderabilis nobis in Christo fili & gloriose Auguste. Amen. Licet autem, quando data sit, non appareat signata dies, tamen ex epistola per eosdem Legatos data ad Michaelem Patriarcham, hoc anno, mense Januario esse scriptam, apparet. Quæ sic se habet:

(b) 2. Cor. 1.

X. Leonis P. epist. ad Mich. Epis. Constantinopol.

Leo Episcopus servus servorum Dei dilecto confratri Michaeli Constantinopolitano Archiepiscopo.

Scripta tuæ honorandæ fraternitatis tandem ad nos pervenerant, in quibus ad maxime necessarium, omnibusque Christi fidelibus amplectendum bonum concordiæ & unitatis exhortari studes, quatenus post nimium longas & perniciosas discordias, filia ex propria matris reconciliatione exultet. Ad quod utique te provocantem, & præmonentem tanto promptius auscultare cupimus, quanto vigilantius animadvertimus, hanc solam esse propriam & specialem virtutem piorum, atque Sanctorum, cum cæteræ virtutes bonis & malis esse possint communes, Domino sic præmonstrante: (c) In hoc cognoscent omnes, quod mei estis Discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem. Et Deiloquo Paulo protestante: (d) Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Unde plurimum tuæ fraternitati congratulamur in Domino, quoniam summum desiderium nostrum tua industria anticipasti: quod utique si aliquo frigore charitatis pigritareris exequi, nostra debueras solertia præveniri. Nos enim juxta præfatum (e) Apostolum; si fieri potest, cum omnibus hominibus pacem habere peroptamus, quanto magis ergo tecum, quem videmus Ecclesiæ Dei valde utilem & necessarium posse, fore ministrum, si non transgredi laboraveris terminos, quos patres nostri posuerunt? Et quia Christianæ perfectionis est, pacificum esse etiam cum inimicis pacis, spe correctionis, non consensu malignitatis: tanto sollicitius debemus omnes occasiones scandalorum de medio tollere, quanto tenacius optamus pacis amicos retinere.

(c) Ioan. 13.

(d) Heb. 12.

(e) Rom. 1.12.

XI. Quæ De Michaele Patriarcha audita.

Plurima autem ex tua fraternitate intolerabilia rumor jam diu pertulit ad aures nostras, quæ nos, partim quia incredibilia videbantur, partim quia nulla facultas inquirendi talia concedebatur, indiscussa hucusque reliquimus. Denique diceris neophytus & non gradatim prosiluisse ad Episcopale fastigium: quod nullatenus esse faciendum, & Apostolus edocet, & venerabiles canones interdicunt. Hinc nova ambitione Alexandrinum, & Antiochenos Patriarchas antiquis suæ dignitatis privilegiis privare contendens, contra omne fas & jus tuo dominio subjugare conaris. Quod quanto tuo periculo centes, omnibus sanæ mentis patet. Quandoquidem vana gloria & pompa sæculari elatus, consilium divinitatis antiquum super stabilimento columnarum suæ Ecclesiæ mutare contendis, quasi ex fallacibus divitiis præjudicium facturus illi, qui cum vere & singulariter dives esset, pauper pro nobis factus, delegit suæ temporali nativitati oppidulum, & speluncæ diversorium, non quodlibet Regum palatium. Cujus exempla quisquis horret, ad sortem illius pertinet, qui tunc per se, nunc autem per suos satellites dicere audet (f) Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Sed non (g) cogitationes meæ cogitationes vestræ, neque viæ meæ viæ vestræ, dicit Dominus, (h) qui dispergit superbos in furore suo, & respiciens omnem arrogantem humiliat, & exurgit, ut non prævaleat homo, in cujus (i) conspectu non est Deus. Ne enim superbia propter altitudinem suam se conjunctam putaret Deo, dicit Psalmista (k): Alta a longe cognoscit excelsus Dominus. Unde per semetipsum testatur: (l) Quod altum est hominibus, abominabile est apud Deum.

(f) Isai. 14.

(g) Idem 55.

(h) Iob. 48.

(i) Psal. 9.

(k) Psal. 137.

(l) Luc. 16.

XII. De titulo universalis.

Qualis vero & quam detestabilis atque lamentabilis est illa sacrilega usurpatio, qua te universalem Patriarcham jactas ubique & scripto & verbo, cum omnis Dei amicus hujusmodi hactenus horruerit hono-

ra-

rari vocabulo? Et quis post Christum convenientius posset insignire hoc vocabulo, quam cui dicitur divina voce: (a) Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam? &c. Verumtamen quia ille non invenitur universalis Apostolus dictus, quamvis Princeps Apostolorum sit constitutus: nullus successorum ejus tam prodigioso prænomine consensit appellari penitus, licet Magno Leoni prædecessori nostro, & successoribus ipsius hoc sancta decreverit Chalcedonensis Synodus. Nempe animadvertebant, non esse amicum sponsi, qui pro sponso vellet amari: quin potius paranymphum, & lenonem Antichristi, qui adversatur, & extollitur (b) super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Ecce ille Joannes vester, cujus vesana adinventionis adhuc hæredes permanetis, qui secundum Psalmistam, per vos adhuc vocat (c) nomina sua in terris suis, cum interiit, non sumpsit omnia, neque descendit cum eo gloria ejus ad infernum; quia cum in honore esset, non intellexit. Ipse a beatissimis Pontificibus Pelagio, & Gregorio, successoribusque eorum pro hac insolentia anathematizatus in sua pertinacia irrevocabiliter periit, jamque per quadraginta & quadringentos annos sua contumeliæ sequaces præcipitare non cessavit. Quibus quid profuit superbia, & divitiarum jactantia quid contulit? transierunt omnia velut umbra. Quid denique prodest homini, si totum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Et quomodo animas pro fratribus habetis ponere, qui inane nomen, & universam Ecclesiam scandalizans dedignamini deponere? Resipisce ergo rogamus ab hac insania, ne illeius consors tu quoque (quod absit) fias, de quo dicitur: Omne sublime videt, & ipse est Rex super universos filios superbiæ.

(a) Matt. 16.

(b) 2. Thess. 2.

(c) Psal. 48.

XIII. De azymis & fermento disputatio.

Illud autem quis non stupescat, quod post tot sanctos & orthodoxos Patres per mille & viginti a Passione Salvatoris annos novus calumniator Ecclesiæ Latinorum emersisti, anathematizans omnes, & publicam persecutionem excitans, quicumque participarentur sacramentorum ex azymis? quam præsumptionem tuam & fama nobis obtulit, & litterarum sub nomine tuo ad Appulos datarum textus manifestavit: quæ violenter astruere conantur, fermentatum panem fuisse, quo Dominus Apostolis suis corporis sui mysterium in Cœna commendavit. Quod omnino falsum esse, ex utroque Testamento facillime deprehenditur. Quia qui non venerat (d) solvere legem, sed adimplere, juxta ipsius legis præceptum, ex azymis, & vino vetus pascha adimplevit, & protinus ex azymis, & vino novum (sicut aperte Lucas narrat) Discipulis tradidit. Neque enim totis octo diebus illis fermentatum apparebat in omnibus finibus Israel: & apud quemcumque inveniebatur, (e) peribat anima ejus de populo suo. Quod si in Cœna Domini Jesu apparuisset, aut ipse, aut discipuli ejus quoquo modo gustassent, juste sicut prævaricatores legis perirent: nec ipse Dominus diceret suis insidiatoribus: (f) Quis ex vobis arguet me de peccato? Nec esset opus falsos testes ad perdendum eum quærere, cum hoc sola perderetur juste. Sed qui (g) peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, quod passurus Discipulis mandavit, evidenter per Apostolum, in quo loquebatur, commemorans, inquit (h): Epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ; sed in azymis sinceritatis, & veritatis: Denique modicum fermentum totam massam corrumpit. Ubicumque autem corruptio, ibi proculdubio naturæ deterioratio, & alicujus vitii susceptio.

(d) Matt. 5.

(e) Exod. 12.

(f) Joan. 8.

(g) 1. Pe. 2.

(h) 1. Cor. 5.

XIV.

Porro nostrum Pascha ideo novum dicitur, quia illud vetus præceptum est Israelitis in memoriam suæ egressionis ex Ægypto; istud vero Christianis in memoriam Dominicæ Passionis, qua ad Patrem transivit ex hoc mundo. Sed quia tam de his, quam de aliis, quibus nos calumniaris: latius a nostris Nuntiis per alia scripta nostra, quæ deferunt, instrueris: his breviter attigisse sit satis.

Discat autem fraternitas tua saltem admonita caute & humiliter loqui, ne aliquando Dominus dicat & tibi: (i) Ex abundantia cordis os loquitur. Scripsisti quidem nobis, quoniam si una Ecclesia Romana per nos haberet nomen tuum, omnes Ecclesiæ in toto orbe terrarum haberent per te nomen nostrum. Quid hoc monstri est, frater charissime? Romana Ecclesia caput & mater Ecclesiarum, membra & filias non habet? Et quomodo potest dici caput, aut mater? Credimus enim, propter quod & loquimur, atque constanter profitemur: Romana Ecclesia adeo non est sola, vel sicut tu putas, una: ut in toto orbe terrarum quæcumque natio dissentit superbe ab ea, non sit jam dicenda, vel habenda Ecclesia aliqua, sed omnino nulla, quin potius conciliabulum hæreticorum, aut conventiculum schismaticorum, & synagoga satanæ. Videris dicere illud S. Eliæ, tunc præsumentis de se: (k) Relictus sum ego solus. Sed audi, quid ille audivit a Domino: Reliqui mihi septem millia virorum. Quiesce, quiesce jam venerabilis frater, ab his superstitionibus, ne illud Salomonis de te dicatur: (l) Sunt qui se divites affectant, nihil habentes. Simillimum nempe hoc est diabolicæ arrogantiæ, qui regna mundi a Conditore omnium facta putans sua esse, dixit illi:

(i) Matt. 12.

De arrogantia Michaelis Episcop. Constant.

(k) 3. Reg. 19.

(l) Prov. 13.

Hac

(a) Matt. 4. (b) Psal. 84.

(a) Hæc omnia tibi dabo. Igitur hinc jam ad cor redeatur, & tam perniciosa scandala de medio tollantur, & tunc (secundum Psalmistam) loquetur (b) Dominus pacem in plebem suam & super Sanctos suos, & in eos qui convertuntur ad cor. Nam nos cum pertinacibus, & in errore suo permanentibus pacem aliquam habere non possumus, ne operibus malignis communicemus: quia nec Dominum Christum alicubi talia fecisse invenimus.

(c) Luc. 2. (d) Matt. 18. (e) Psal. 118.

Cum etiam in Nativitate ipsius (c) Angeli pacem annuntiaverunt solummodo bonæ voluntatis hominibus. Qui etiam oculum (d) scandalizantem eruendum, manum, vel pedem scandalizantes abscindendos insinuat. Cessent ergo hæreses & schismata, & (e) diligentibus legem Dei jam non erit scandalum, sed pax multa.

XV. *Quicumque gloriatur Christiano nomine, cesset Romanam sanctam & Apostolicam Ecclesiam maledicere, & lacessere, quia frustra patremfamilias honorat, quisquis ejus uxorem exhonorat: & frustra matrisfamilias caput & faciem magnificat, qui minimos filiorum ejus impugnans, tamquam digitos pedum illius conculcat.*

(f) Eccl. 3. (g) Prov. 30.

Unde & in Ecclesiastico dicitur: (f) Quam malæ est famæ, qui fugit patrem, & est maledictus a Deo, qui exasperat matrem. Et in Proverbiis: (g) Oculum, qui subsannat patrem, & despicit matrem, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ. Confidimus tamen ex divina pietate, quod ab hinc innoxius aut correctus inveneris, aut certe admonitus, cito corrigeris. Quod dum fuerit effectum, pax nostra jam ad nos non revertetur, sed super te requiescet, seu super pacis filium: & regnabit inter nos germana charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta: nec necesse habebis nobis supplicare, sed jubere. Super hæc, sicut cœpisti, collabora, ut duo maxima regna connectantur pace optata. Orantem pro nobis tuam honorabilem fraternitatem sancta Trinitas in perpetuum conservet. Data mense Januario, Indictione septima.

XVI. His acceptis litteris tam ad Imper. quam ad Michaelem Patriarcham, iidem, qui supra nominati Legati, Humbertus Episcopus Silvæcandidæ, Fridericus Archidiaconus Cancellarius Cardinales, & Petrus Episcopus Amalphitanus (ut diximus) visitato primum cœnobio Cassinensi, & ibi precibus a religiosis monachis expetitis sunt profecti Constantinopolim. Quo cum pervenissent, honorificentissime ab Imperatore excepti sunt.

XVII. Humbertus autem omnia, quæ sive secreto, sive publice cum Imperatore iidem transegerunt, scriptis mandavit cum iis, quæ ipse contra epistolam Michaelis Patriarchæ in Apuliam missam adversus Latinos fusius disputans per dialogismum hoc anno conscripsit: quibus acceptis, Imperator, ut ex Latino transferrentur in Græcum, jussit, Græcisque vulganda mandavit. Quod quidem magni momenti, monimentum cum hactenus in angulo pulvere obsitum delituerit, nec ab aliquo eusum alicubi sciemus: ne semel inventum rursus (ut accidere solet) dispendium patiatur, vindicatum in lucem consecrare perennitati, hic describendo, dignum existimavimus; simulque cætera, quæ ad hanc eamdem legationem spectantia simul posita invenimus in codice Romam misso ab Antonio Augustino, ad dignæ memoriæ prædecessorem meum Antonium Carrafam S.R.E. Bibliothecarium. Contulimus ea cum iisdem scriptis, quæ in bibliotheca Vaticana asservantur, ne quid erroris vitio librariorum irrepserit. Verum quod prolixior sit ea disputatio, quæ detinere plus satis Lectorem possit: ponemus eam in hujus Tomi appendice, sicut fecimus superius de disputatione sancti Maximi cum Pyrrho Monothelita, quam collocavimus in appendice octavi Annalium Tomi, ut sic absque obice longioris disputationis rerum gestarum series curret.

De scriptis Humberti Episcopi Card.

XVIII. De hac autem Humberti & collegarum legatione agens Rupertus Abbas Tuitiensis his temporibus proximus in commentario (h) de Divinis officiis, & adversus eos de azymis disputans, hæc inter alia habet: *Tantis autem hæresibus fermentata est Græcia, ut mirum videri non debeat hoc quod de fermento immolat. Tanta e contra sinceritatis semper fuit sancta Romana Ecclesia, ut cui deest scripturarum notitia, vel argumentandi facultas, sola illa de azymo contra Græcos sufficere debeat ejus auctoritas. Nam Constantinopolitana non solum hæreticos, sed & hæresiarchas protulit multos: Romana vero Ecclesia super Apostolica fides petra altius fundata, firmiter stetit, & tam Græciæ, quam totius orbis hæreticos semper confutavit, & de excelso Fidei tribunali, data sententia judicavit.* Et in fine: *Quæ beata Ecclesia, quæ in fundamento suo petram illam excepit, quam in suo veritatis ore laudavit & beatificavit: talis structura super illam ædificata est, ut contra omnes hæreses perstaret murus inexpugnabilis. Et quacumque mundi ex parte periclitata fides ad illam confugit (i): mille clypeos ex ea, omnemque armaturam fortium, qua se defenderet, pendentem & præparatam invenit.* Hucusque Rupertus. Sed prosequemur Legatos Roma a sancto Leone Constantinopolim ad Impe-

(h) Rup. de div. off. l. 2. c. 21.

De ecclesia Rom. præconia.

(i) Cant. 6.

ra-

Digitized by Google

ratorem Constantinam Monomachum missos. Quoram res gestæ Constantinopoli summatim descriptæ inveniantur ab eodem (ut existimatur) Humberto Legatorum primario post daos tractatus a se scriptos, alterum contra Michaelem Cerularium, alteram contra Nicetam, cognomento Pectoratum, qaas nos ex eodem volumine hic describendas curavimus. Qaæ sic se habent:

XIX. Res gestæ per legatos Apostolicos Const.

Incipit brevis, & succincta commemoratio eorum quæ gesserunt Apocrisarii sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis in regia urbe, & qualiter anathematizaverunt Michaelem cum sequacibus suis.

Describimus in appendice Tomi hujus Nicetæ Pectorati libellus iste contra Latinos, una cum Humberti scriptis, quibus eum valide confutavit.

Anno xii. Imperii Constantini Monomachi Indict. vii. ipso die nativitatis B. Joannis Baptistæ, advenientibus a domno Papa Leone Nono Apocrisariis sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis, Humberto scilicet Cardinali Episcopo Silvæcandidæ, & Petro Amalphitanorum Archiepiscopo, Friderico quoque diacono & Cancellario, ad monasterium Studii intra urbem Constantinopolitanam: Niceta monachus, qui & Pectoratus, ante præsentiam præfati Imperatoris, & procerum ejus, insistentibus ipsis Nuntiis Romanis, anathematizavit quoddam scriptum sub suo nomine contra Sedem Apostolicam, & omnem Latinam Ecclesiam editum, & prætitulatam de azymo, de sabbato, & de nuptiis sacerdotum. Insuper anathematizavit cunctos, qui ipsam sanctam Romanam Ecclesiam negarent primam omnium Ecclesiarum esse, & qui illius Fidem semper orthodoxam præsumerent in aliquo reprehendere. Post hæc statim in conspectu omnium ad suggestionem eorumdem Nuntiorum Romanorum jussit idem orthodoxus Imperator præfatum incendi librum; sicque fuit discessum.

XX. Niceta pectoratus iterum cantat palinodiam.

Sequenti autem die prædictus Niceta urbe egressus ultro adiit ipsos Legatos intra palatium Pigi, a quibus accipiens perfectam suarum propositionum solutionem, iterum sponte anathematizavit omnia dicta, & facta, vel tentata adversus Primam & Apostolicam Sedem. Sic ab eis in communionem receptus, effectus est eorum familiaris amicus. Porro dicta, vel scripta eorumdem Nuntiorum adversus diversas Calumnias Græcorum, & maxime contra scripta Michaelis Constantinopolitani Episcopi, & Leonis Acridani Metropolitani Episcopi, atque sæpe dicti Nicetæ monachi, jussu Imperatoris in Græcum fuere translata, & in eadem urbe hactenus conservata. Tandem Michaele præsentiam eorum & colloquium devitante, atque in stultitia sua perseverante, præfati Nuntii xvii. Kalend. Augusti adierunt Ecclesiam sanctæ Sophiæ, & super obstinatione illius conquesti, Clero ex more ad Missas præparato, jam hora tertia, die sabbati chartam excommunicationis super principale altare posuerunt sub oculis præsentis Cleri & populi. Inde mox egressi etiam pulverem pedum suorum excussere in testimonium illis juxta dictum (a) Evangelii, proclamantes: Videat Deus, & judicet. Hinc ordinatis Ecclesiis Latinorum intra ipsam Constantinopolim, anathemate dato cunctis, qui deinceps communicarent ex manu Græci, Romanum sacrificium vituperantis, in osculo pacis, accepta orthodoxi Imperatoris licentia, donisque Imperialibus S. Petro, & sibi, alacres cœpere reverti xv. Kal. Augusti.

Humberti scripta in Græcum translata.

Excommunicatur Mich. Patriarcha Constant.

(a) Matt. 10.

XXI. Legati Apostolici profecti revocati. Machinatio contra Legatos Apostol.

Sed nimia instantia precum Michaelis, spondentis tunc demum se conflictarum cum eis Imperator compulsus a Solembria, litteris suis eos revocavit viii. Kalend. Augusti. Quo etiam die festinantes regressi diverterunt ad palatium Pigi. Quos præfatus Michael hæresiarcha comperiens rediisse quasi ad Concilium, conabatur adducere in Ecclesiam sanctæ Sophiæ sequenti die, ut ostensa charta illorum quam omnino corruperat transferenda, obrueretur ibidem a populo. Quod prudens Imperator præcavens, noluit haberi aliquod Concilium, nisi & ipse adesset præsens. Cumque in hoc ei omnimodis Michael contradiceret: jussit Augustus ipsos Nuntios confestim arripere iter. Quod & factum est.

XXII. Commotus populus contra Imp.

Porro vesanus Michael dolens suas non procedere insidias, concitavit Imperatori seditionem vulgi maximam, velut Nuntiis cooperata fuerit ejus voluntas. Unde Imperator coactus interpretes Latinorum, Paulum videlicet, ac filium ejus Smaragdum cæsos & detentos Michaeli tradidit; sicque tumultus ille conquievit. Verum Imperator post Nuntios Romanos directis suis, exemplar excommunicationis veracissimum a civitate Russorum sibi remissum accepit civibusque exhibuit, ac tandem Michaelem falsasse chartam Legatorum comperit, atque convicit. Itaque commotus, amicos & affines ipsius honoribus privatos a Palatio eliminavit: contraque ipsum usque nunc graves iras retinuit. Denique exemplar chartæ excommunicatoriæ est tale:

XXIII. Libellus excom. contra Michaelem Patriarcham.

Humbertus Dei gratia Cardinalis Episcopus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Petrus Amalphitanorum Archiepiscopus, Fridericus diaconus & Cancellarius omnibus Catholicæ Ecclesiæ filiis. Sancta Romana prima & Apostolica Sedes, ad quam tanquam ad caput sollicitudo omnium Ecclesiarum specialius pertinet, Ecclesiasticæ pacis & utilitatis gratia ad hanc regiam urbem nos Apocrisarios suos facere dignata est, ut juxta quod scriptum est, descenderemus, & videremus utrum opere completus sit clamor, qui sine intermissione ex tanta urbe conscendit ad ejus aures; aut si non est ita, ut sciret. Quamobrem co-

gno-

*gnoscant ante omnia gloriosi Imperatores, Clerus, Senatus & populus hujus Constantinopolitanæ urbis, & omnis Ecclesia Catholica, nos hic persensisse magnum, unde vehementer in Domino gaudeamus, bonum, & maximum, unde miserabiliter contristemur, malum. Nam quantum ad columnas Imperii, & ejus honoratos, atque cives sapientes, Christianissima & orthodoxa est civitas: quantum autem ad Michaelem abusive * dicatum Patriarcham, & ejus stultitiæ fautores, nimia zizania hæreseon quotidie seminantur in medio ejus.*

* al. dictum

XXIV. Errores Michaelis & sociorum.

Quia sicut simoniaci, donum Dei vendunt. Sicut Valesii, hospites suos castrant, & non solum ad clericatum, sed insuper ad Episcopatum promovent. Sicut Arriani rebaptizant in nomine sanctæ Trinitatis baptizatos, & maxime Latinos. Sicut Donatistæ, affirmant, excepta Græcorum Ecclesia, Ecclesiam Christi, & verum sacrificium atque baptismum ex toto mundo periisse. Sicut Nicolaitæ, carnales nuptias concedunt, & defendunt, sacri altaris ministris. Sicut Severiani, maledictam dicunt legem Moysi. Sicut Pneumatomachi, vel Theomachi, absciderunt a Symbolo Spiritus sancti processionem a Filio. Sicut Manichæi, inter alia quodlibet fermentatum fatentur animatum esse. Sicut Nazareni, carnalem Judæorum munditiam adeo servant, ut parvulos morientes ante octavum a nativitate diem baptizari contradicant, & mulieres in menstruo vel partu periclitantes communicare, vel si paganæ fuerint, baptizari prohibeant, & capillos capitis, ac barbas nutrientes, eos qui comas tondent, & secundum institutionem Romanæ Ecclesiæ barbas radunt, in communione non recipiant.

XXV.

Pro quibus erroribus, & aliis pluribus factis suis ipse Michael literis Domini nostri Leonis Papæ admonitus, resipiscere contempsit. Insuper nobis Nuntiis illius causas tantorum malorum rationabiliter reprimere volentibus, præsentiam suam, & colloquium denegavit, & Ecclesias ad Missas agendum interdixit. Sicut & prius Latinorum Ecclesias clauserat, & eos Azymitas vocans, verbis & factis ubique persecutus fuerat, in tantum, ut in filiis suis anathematizasset Sedem Apostolicam, contra quam se adhuc scribit Oecumenicum Patriarcham. Unde nos quidem sanctæ primæ & Apostolicæ Sedis inauditam contumeliam, & injuriam non ferentes, Catholicamque Fidem subrui multis modis attendentes, auctoritatem sanctæ & individuæ Trinitatis, atque Apostolicæ Sedis, cujus legatione fungimur, & cunctorum orthodoxorum Patrum ex Conciliis septem, atque totius Ecclesiæ Catholicæ anathemati, quod Dominus noster reverendissimus Papa eidem Michaeli, & suis sequacibus, nisi resipiscerent, denuntiavit, ita subscribimus: Michael abusivus Patriarcha, neophytus, & solo humano timore habitum monachorum adeptus, nunc etiam criminibus pessimis a multis diffamatus; atque cum eo Leo Acridanus Episcopus dictus; & Sacellarius ipsius Michaelis Constantinus, qui Latinorum sacrificium profanis conculcavit pedibus; & omnes sequaces eorum in præfatis erroribus & præsumptionibus sint Anathema Maranatha cum simoniacis, Valesiis, Arrianis, Donatistis, Nicolaitis, Severianis, Pneumatomachis, Manichæis, & Nazarenis, & cum omnibus hæreticis, immo cum diabolo & angelis ejus, nisi forte resipuerint. Amen, Amen, Amen. Post hæc mox ista:

XXVI.

Item alia excommunicatio ibidem facta in præsentia Imperatoris, & optimatum ejus viva voce:

Quicumque Fidei sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis, ejusque sacrificio pertinaciter contradixerit: sit Anathema Maranatha, nec habeatur Christianus Catholicus, sed Prozimita hæreticus. Fiat, Fiat, Fiat. Hactenus narratio de rebus gestis Constantinopoli per Legatos Apostolicæ Sedis.

At quid post hæc infelicissimus ac perditissimus Cerularius? nihil præterea, quam secundum illud Apocalypsis: (a) *Qui nocet, noceat adhuc; & qui in sordibus est, sordescat adhuc.* Quidnam molitur?

(a) Apoc. 22.

XXVII. Conatus Michaelis Cerularii.

Misit hoc eodem anno, quas scripserat in Occidentem litteras, atque aliam insuper virulentam epistolam adversus Latinos, confertam mendaciis, atque calumniis ad Petrum Patriarcham Antiochenum: Æstuans infelix odio implacabili in Latinos, tantum abest, ut ex medicorum fuerit curatus antidotis, & redditus sanitati, ut potius projiciens medicamenta, medicos ipsos phrenesi percitus, omni qua potuit, affecerit contumelia, & blasphemiis fuerit insectatus, quæque obvia stylo in eos, & a qua missi fuerant, Ecclesiam Romanam objecerit, plura fingens atque componens in eam, quo avertat eum a communicatione ejusdem Ecclesiæ; cum jam percepisset, eumdem Petrum ejus amplecti communionem, restituto in sacro Diptycho nomine Rom. Pont. At hæc quæ ad Petrum scripsit, eadem vult esse communia aliis Patriarchis, Alexandrino nimirum, atque Hierosolymorum. Deprompta est epistola ista ex locuplete Vallicellana bibliotheca una cum aliis monimentis, ad hæc ipsa spectantibus: vertit autem in Latinum noster fidelis & doctus interpres Federicus Metius Thermularum Episcopus. Sic enim se habet:

Mi-

XXVIII. Michaelis Cerularii ad Petrum Antiochenum Episc. epistola.

Michael sanctissimus & Oecumenicus Patriarcha cognomento Cerularius, Petro sanctissimo Patriarchæ Theopoleos magnæ Antiochiæ.

Beatitudinis vestræ legit humilitas nostra, & cum ab eo qui litteras attulit, didicerimus, quod bene, divina favente gratia, secundum eamdem te habes: Dei benignitati, ut par est, gratias egimus, & longævam vitam & tranquillam tibi insuper precati sumus. Et post alia: *Ante aliquod tempus, cum novissemus ab iis, qui e vetere Roma ad nos venirent, de nobilitate & scientia Papæ videlicet Urbis Romæ nuper defuncti, Leone scilicet; nec non quod simul nobiscum sentiret, & conveniret propter ea scandala, quæ de ipsius feruntur circa Orthodoxam Fidem, non pauca illi scripsimus nostris litteris, multa videlicet humilitate, ut tu recte vales cognoscere ex iisdem litteris. Idque ea de causa fecimus quoniam ipsum lucrari volebamus; nec non ut benevolum nobis & familiarem redderemus, quo per eum Francorum auxilium nobis procuraremus. Quas quidem litteras cum illi tradidissemus, qui ad Papam una cum Imperatoris litteris esset illas allaturus, & responsiones accepturus, & nobis redditurus: ille vero cum has accepisset litteras, & pervenisset ad Magistrum & Ducem Italiæ, Argyrum nuncupatum, qui artificiose ipsum decepit, eo videlicet nomine, quo citius litteræ ad Papam pervenirent: Ipse illas accepit. Qui cum omnia diligenter didicisset, nec inquam suæ superstitionis, & vafritiei oblitus esset, sed semper ea moliretur, quæ regiæ urbi & Romaniæ damno essent, neque hac in re sui absimilis, sed nomina ipsa, quæ ab Imperatore Vestiarius accepta referebat: ipse etiam accepit, ut lucro suo omnino illis uteretur, id scilicet curans, ut viderentur prædictæ litteræ hac de causa scriptæ, pro ædificatione castrorum, & cura de illis habenda. Et ita rem, quam dicimus, artificiose paravit.*

XXIX. De Legatis calumniæ Cerularii.

Cum enim quosdam, quibus ille maxime confidebat, ut par est, accersisset, quorum unus est, qui (ut audivimus) Amalphitanorum Ecclesiæ aliquando præfuit; deinde vero ab eadem ejectus Ecclesia rationabilibus de causis, quinquennio peregrinus vagatur; alter vero nomine tantum Archiepiscopus, re autem omnino alienus, cum nulli metropoli præfuisse umquam reperiatur; tertio personam, quæ illi placuerit, tribuens, Cancellarii videlicet, idque coram Romana dignitate pro insigni quadam versutia, ut talem se diceret, abduxit, ut posset per eum, quæ machinabatur, obtinere, quasi quodam forti clypeo illo usus. Meorum itaque litterarum dempto sigillo, & quæ in ipsis habebantur cum legisset, & alia quædam ad nos quasi Papæ nomine missa componens: & pro hujusmodi litteris offerendis prædictos destinavit, miseris illis suadens (O seductionem magnam, & illorum stultitiam!) ut ad regiam urbem venirent, & has litteras darent mihi. Qui urbem regiam ingressi, potenti primo & sancto Imperatori se eos conspiciendos exhibuerunt, gravi quidem & superbo habitu, & gressu, & supercilio.

XXX.

Deinde vero cum ad nostram humilitatem venissent, quis dicere posset, quanta superbia, & arrogantia usi sint? cum nec triviali salutatione nos salutassent, neque sua capita vel modicum quid inclinassent, & consuetam nobis venerationem exhibere dignati fuissent, neque a tergo Metropolitarum nobiscum in secreto congregatorum sedere ullo pacto voluissent, sed quasi pro ipsorum contumelia id factum putassent. Vidisti ignominiam, cum post terga Episcoporum sedere sunt invitati Legati? Pergit vero: *Sed cur non dicam, quæ his sunt absurdiora? Nec ipsi Imperatoris conspectui & majestati omnino se inclinarunt, sed potius seipsos magnopere extollentes, & quæ eos non decebant, cogitantes; cum cruce & sceptris regium ingrediuntur palatium. Nihil igitur horum, ut par erat, cum fecissent, epistolam nobis sigillatam dederunt, & quamprimum recesserunt. Quam cum humilitas nostra accepisset, & sigillum aperire aggressus essem, & diligenter ipsum sigillum suspexissem, inveni illud depravatum, & litteras doli, & malæ mentis plenas.*

XXXI. In Argyrum omnia convertit Cerularius.

Illæ enim per se manifestabant, quæ Argyrus Megalopolitum cum venisset, frequenter nostræ insusurrabat humilitati, præcipue de fermentato. Quapropter non solum semel, sed bis & tertio, & sæpius a nobis ejectus fuit a sacra communione. Exemplum nostrarum litterarum ad Papam, nec non earum ad nos, quas Papæ nomine improbi isti attulerunt, in Græcam linguam cum vertissemus, ad tuam beatitudinem misimus, ut cognosceres, quid nos illis scripserimus, & quid nobis illata epistola significaret: ut aperte cognoscas, quod non levem suspicati sumus suspicionem, sed veritatem ipsam sumus assecuti. Hæc vero techna apertius fuit deprehensa & manifestata ab Archiepiscopo Tranensi, & Sincello, qui inde ad nos venit, & veram eorum mentem aperuit (ut diximus) potenti & sancto nostro Imperatori. Audisti Lector, versuti hominis vafritiem, negare esse Romani Pontificis litteras ad se missas per Legatos, sed fuisse commentum Argyri: idque eo consilio, ne crederetur se tot jaculis confodi a summo Pontifice. Pergit ipse:

XXXII. Multa mentitur Cerularius.

Jam vero quoddam ad vestras aures pervenit, quod tua beatitudo prædictum Papam in sacris referat Dyptichis, nec non & idem faciat Alexandriæ, & Hierosolymorum Patriarcha: nec adduci possum ut credam, vos tanta ignorantia detineri, præcipue tuam incomparabilem virtutem. Nosti enim, quod a Sexta Oecumenica Synodo hucusque a sacris Dyptichis dempta est Papæ commemoratio a nostra sanctissima Ecclesia, cum Vigilius Papa, qui tunc Romanæ præerat Ecclesiæ, ad Synodum non venisset, neque anathemate damnasset ea, quæ a Theodoreto adversus rectam fidem, & duodecim capitula sancti Cyrilli scripta sunt, epistolam præterea Ibæ. Et ex eo tempore usque ad nostra tempora Papam a sanctissima nostra Ecclesia segregatum esse. Qua de causa incredibile nobis omnino visum fuit non adeo pro illis, quam pro tua magna sapientia, & singulari providentia. Nec hoc solum, verum etiam quod prædicti duo Patriarchæ non solum, alios azymis vescentes recipiunt, sed etiam ipsi aliquando in azymis sacrum conficiunt sacrificium. Et nos quidem cum non haberemus in promptu hominem, per quem de hac re illos sciscitaremur: quin etiam nec aliis confidere valentes, rem totam tuæ sanctitati requirendam relinquimus, ut de hac re cum omnia diligenter fuerint scrutata, humilitati nostræ singula faciat manifesta. Et de his quidem hactenus.

XXXIII.

In Petrum mitius agentem cum Latinis.

Pervenit præterea ad manus nostras per illustrissimum Præfectum & Ducem Antiochiæ, cognomento Durum, exemplar epistolæ tuæ, ad Gradensem, seu Aquilejensem Patriarcham: quod cum legissem, concitato cursu de azymis tantum multa te dicere inveni, omissis aliis Romanorum erroribus, cum multi sint & gravissimi. Fortasse ita etiam scripsit sanctitati tuæ, quod de his quidem humilitas nostra illi scripserat: sed de nulla istarum rerum vel ipsi unquam, vel Papæ, vel alii cuipiam Episcoporum ejus humilitas nostra significavit & scripsit, præter eam epistolam, cujus nunc exemplum ad te misimus. Sed ut videre licet, e rebus ipsis, & eorum gestis sunt illi omnino mendaciorum, & fraudis studiosi. Sed certo scito, quod non unica tantum fatuitate, azymorum videlicet errore confossi sunt Romani (quod omnibus aperte patet) sed multis & aliis diversis. Quapropter illos omnino aversari necesse est; & quæ quidem Judæorum more peragunt, talia sunt; ut error, qui illis tribuitur de azymo, & quod suffocatum comedunt, & barbam radunt, & sabbata custodiunt, & comedunt immunda, monachi carnibus vescuntur, nidore videlicet suis, & lacteda omnia, quod usque ad carnem pertinet.

Et quod etiam attinet ad primam hebdomadam Quadragesimæ, & alia etiam hebdomadam Quinquagesimæ, qua nos ovis caseo, & lacte vescimur, & propterea Casei hebdomadam illam appellamus.

XXXIV. Quæ Cerularius calumniose vel leviter obiiciat in Latinos.

Sed præter hæc talia & hujusmodi se habentia in sacro Symbolo hanc etiam adhibent additionem, male & perniciose sentientes. Ita enim se habet: Et in Spiritum sanctum, Dominum & vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit. In sacra etiam Missa illud, Unus Sanctus, unus Dominus JESUS Christus in gloria Dei Patris per Spiritum sanctum, alta dicunt voce. Præter hæc, nuptias sacerdotum prohibent, illos videlicet, qui uxores habent, ut nullo pacto sacerdotis dignitatem consequantur, permittunt, sed innuptos manere volunt, eos, qui sacerdotes esse cupiunt. Duo etiam fratres duas ducunt sorores. Et in sacra Missa tempore communionis alter ministrorum comedens azyma, alios amplexatur, & pacem illis largitur. Episcopi etiam anulos gestant in manibus, quasi uxores Ecclesias accipientes, & arrhabonem ferre dicunt. Ad bellum etiam exeuntes, manus suas sanguine coinquinant, & in conspectu suo animas occidunt, & occiduntur: quemadmodum etiam a nonnullis, qui hoc affirmant, accepimus. Sacrum baptisma ita peragunt, ut eos, qui baptizantur unica mersione baptizent, In nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti, dicentes. Sale etiam præterea eorum, qui baptizantur, ora implent. Male etiam Apostolicum illud accipientes, quod ait: (a) Modicum fermentum totam massam fermentare: ipsi ita scriptum habent: Modicum fermentum totam massam corrumpit: contendentes hac modica hujus verbi occasione tollere fermentatum, quod panem sublevat & attollit. Quinimmo Sanctorum reliquias illorum nonnulli non venerantur, nec sanctas etiam imagines. Sanctos etiam illos & magnos patres nostros Basilium & Chrysostomum cum reliquis Sanctis non connumerant, nec illorum doctrinam omnino recipiunt. Alia etiam faciunt multa, quæ singula enumerare esset molestum.

(a) 1. Cor. 5.

XXXV. Confutatio obiectorum.

Audisti Lector, quænam Cerularius obiicit in Latinos? quæ cuncta vel omnino falsa, vel levia, nec observatione digna quisque prudens facile judicabit, & plane talia esse plerique, quibus non debeant accusari Latini, sed ejusdem Cerularii imperitia egregie sugillanda, & redarguenda temeritas. Illa vero per calumniam illata portentosa mendacia, quibus Latinos non esse cultores Sanctorum reliquiarum, neque eorum imaginum, nec connumerare Basilium, & Chrysostomum cum aliis Sanctis, quæ portentosus ipse mentitur, quis non intelligat? Et quod obiicit de sacerdotibus præliantibus,

Google

tibus, æque fentias calumniofe prolatum: non id ex Inftitutione prodiit Occidentalis Ecclefiæ, quæ ejufmodi fæpe improbavit, atque damnavit; fed quorumdam vitio, ut alia quæque peccata, quorum vel cogitatio fola ad tribunal perferri debeat pœnitentiæ. Sed audi quæ fint reliqua ejufdem epiftolæ, quibus excufat fe, Latinorum accidere vitio, ut cum illis non poffit inire concordiam, fancireque pacis fœdera, cum talia agant, quibus fint ab omnibus execrandi. Ait enim:

XXXVI. Cerularius execrandos Latinos perperam fentit.

Cum itaque hoc pacto vivant, & iftiufmodi moribus fint educati, & quæ aperte fint legibus vetita, & interdicta, & execrata, facere audeant; quomodo inter eos, qui Orthodoxi funt, collocandi ab iis, qui recte fentiunt, judicabuntur? Numquid equidem id ego crederem? Qui vero ifta ita fentientes recte facere fuerint arbitrati, eamdem cum illis fortiantur portionem. Numquam enim nos ipfos æmulabimur in hac ipforum concordia & confeffione. Nec ita, inquam, mente capti erimus, vel noftro fenfu privati, ut bonam fequamur viam. Hæc vero hac de caufa voluimus nos percurrere, ut fcire, valens tua beatitudo, quæ ab iftis peragantur, non putet eos circa azyma tantum errare, quemadmodum nos etiam hucufque putavimus: fed cum noveris alios præter hæc ipforum errores, cum illis eos numeret, cum quibus digni funt ut connumerentur. Quod vero omnium eft graviffimum, & intollerabile, & eorum amentiam fatis fuperque declarat, illud eft. Dicunt enim quod non acceperunt, hæc tamquam ut ab aliis edocerentur; fed potius ut alios ipfi docerent: fore etiam ut perfuadeant nobis fequi eorum dogmata. Et hoc inquiunt cum imperii poteftate, & inverecundia majore. Dominus Deus beatitudinem tuam cuftodiat incolumem multis annorum curriculis pro nobis Deum orantem. Hactenus Cerularius ad Petrum Antiochenum.

XXXVII. Decor Ecclefiæ Romanæ ex objectionibus inimicorum apparet.

Hic rogo te, Lector, mecum confideratem bene actam, divinitufque difpofitam invenies, fi poft innumeras tempeftates, adverfariorum ventorum impetu agitatas, poft frequentes in fcopulos illifiones, in Syrtes ejectiones, & piratarum aggreffiones, diligenti ftudio, accurata follicitudine perluftrata navis, quæ millies periiffe debuerat, nulla fit inventa læfione quaffata, nullo aperta foramine, nullo denique alicujus momenti affecta detrimento. Ecce poft tot tantofque enumeratos fuperius turbines, quibus (ut antiquiora mala prætermittamus) per centum annorum curricula fuit miferandis cafibus Ecclefia Romana exagitata, concuffa, elifa, jactata, ut vix tabula juncta tabulæ humana exiftimatione fupereffe, videri potuiffet: Ifta ipfa obtutu lynceo intus, forifque ab adverfariis, eam perire cupientibus perfpecta, livoris lucerna perveftigata, quæ recta quæque etiam apparere facit obliqua, & bona cuncta mala videri: nullo revera fit inventa errore ejus compago refoluta, ut eadem penitus effe cognita fit, qualis fuerat ab exordio ante procellas, quibus obrui videbatur, in omnibus integra. Nam quæ Cerularius ficut curiofus, ita & malignus, dolofus ac mendax perfcrutator objecit inania, vana, falfa, ridenda effe potius, quam confutanda, fatis, fi fapis, puto intellexifti, ut ex iis potius ejufdem Ecclefiæ finceritas demonftretur, & prædicetur integritas, quam erroris labe aliqua oftendi poffit afperfa. Unde magis magifque erubefcant ter miferi Novatores, dum Romanam Ecclefiam probrofis adeo laborant inquinare calumniis, quas Cerularius vel cogitare faltem exhorruiffet, quamvis ejufdem infenfiffimus hoftis. Sed jam, quas ad ipfum Petrus Patriarcha Antiochenus redarguens in multis, litteras refcripferit, videamus. Acceptæ funt ex eodem codice, & ab eodem interprete redditæ Latinitati, quæ fic fe habent abfque titulo:

XXXVIII. Epiftol. Petri Epifc. Antioch. ad Cerularium.

Quæcumque humani generis hoftis adverfus fanctitatem tuam machinatus eft, & quam perverfam mentem adverfarii tui in te exercuerunt, attollentes capita fua in medio Ecclefiæ tuæ: fatis fuperque tuæ facræ litteræ nos edocuerunt, facratiffime & fanctiffime domine. Et magnopere fumus mirati, dum eas legeremus, cum non poffemus conjicere, quo fpiritus motus, vel quid fibi volens Italus ille Argyrus ad tantum declinavit errorem, & profanus cum fit, facra contrectare non dubitavit. Quid enim commune cani & balneo? ut ille in fæcularium ordine conftitutus, eadem quæ ad facerdotes pertinent, nimis curiofe fatagat, & hujufmodi litteras, ut tu docuifti, falfas excogitet atque conficiat, ex quibus nihil magis, quam dedecus lucrari debeat, re ipfa patefacta. Præfertim cum Papa vita fuerit functus. Sed gratias Deo, qui corripit fapientes in eorum malitia, & non diu eorum figmenta latere permifit.

XXXIX. Redarguitur a Petro Cerularius.

Habent præterea facræ litteræ fanctitatis tuæ, quod rumor quidam ad aures pervenit tuas, quod nos Papam in facris Diptychis referimus, & hoc ipfum faciunt alii fanctiffimi Patriarchæ: & quod non oporteret tali infcitia nos detineri, me præcipue ante alios, cum fciam, quod a Sexta fancta Oecumenica Synodo ad hæc ufque tempora (ut tuis verbis utar) in facris Diptychis Papæ commemoratio e medio fublata eft, ea videlicet de caufa, quod Vigilius tunc temporis Papa ad Sy-

nu-

nodum non venit, neque ea damnavit, quæ a Theodoreto adversus rectam fidem, & duodecim capitula sancti Cyrilli scripta fuerant: & ex eo tempore hucusque a nostra sancta Ecclesia Papam segregatum fuisse. Hæc quidem cum tua veneranda litteræ haberent, pudore nescio quo pacto confusus sum (crede mihi) præcipue vero eam causa, præsertim si eo pacto, quo ad nos scripsisti, eadem ad alios scripseris beatissimos Patriarchas, cum absque diligenti inquisitione, & exacta rerum cognitione, quæ non gesta sunt, ac si gesta essent, vano rumore impulsus protuleris. Quomodo enim debebam ego hactenus in sacris Diptychis Papam referre, cum sanctissima Ecclesia tua ipsum non referat? cum ego sim ipsius Ecclesiæ alumnus & æmulus, ut quivis alius, & verbis ejus privilegia semper magni faciens & venerans? Memorate, Lector, quæ scripserit anno superiori idem Petrus ad Leonem Romanum Pontificem, & plane senties ipsum esse bilinguem in iis, quæ de Constantinopolitana Ecclesia prædicat: de qua valde conquestus erat, quod ipsius Patriarcha subiicere sibi studeret reliquos Patriarchas. Pergit ipse:

XL. In Chartophylacem culpa reiicitur.

Quod vero de Vigilio Papa perperam dicitur, cum res non ita se habeat, id quantum ignaviæ tribuat venerabilissimo Chartophylaci tuo, tu te ipse videris. Etsi enim doctus est ille vir circa Rhetoricam facultatem (ut accepimus) nondum tamen eam, ut par est, ecclesiasticarum rerum notitiam adeptus est. Fidem enim non habet (ut inquit Joannes ille Climachus) vinum, quod recens e torculari expressum est. Et hac de causa oportet eum, cum ad tantum gradum evectus fuerit, diligenter & exacte, & non per transennam scripturas percurrere. Subsidia enim nostri sacerdotii sunt eloquia a Deo tradita, videlicet sacrarum Scripturarum vera scientia, quemadmodum magnus nos docuit Dionysius. Vigilius enim quintæ Synodi temporibus fuit, in qua de Origene, Evagrio, & Didymo, & aliis, Petro & Severo & Zoara, & de operibus Theodoreti actum est, non in Sexta Synodo, cum inter utramque Synodum centum sexagintanovem intercesserint anni. Illum vero contigit paulo ante a Diptychis amoveri, quoniam ipsum cum sanctissimo Patriarcha Mena altercari accidit, & eum depositionis subiicere vinculo, quousque iterum Pontifices illi invicem conciliati inter se convenerunt. Tempore vero sanctæ Sextæ Synodi sacer Papa fuit Agathon, vir quidem venerandus, & divinarum rerum peritus. Et lege tu Acta ipsa Sextæ Synodi, quæ legi consueverunt Dominica post exaltationem venerandæ Crucis. Invenies enim ibi prædictum Agathonem Papam multis encomiis honoratum. Et hac in re ego quidem testis fidus, & alii multi Ecclesiæ proceres, quod tempore beatæ memoriæ Patriarchæ domini Joannis, Romanus Papa, Joannes etiam ipse nuncupatus, in sacris Diptychis habebatur. Et cum Constantinopolim quadragintaquinque ab hinc annis venissem, inveni tempore beatæ memoriæ Patriarchæ domini Sergii prædictum Papam in sacra Missa una cum aliis sanctissimis Patriarchis relatum. Quomodo vero deinde ejus relatio & commemoratio e medio sublata sit, & quanam de causa, ignoro. Sed de his quidem res ita se habet, & aliud præterea nihil: de Papa commemoratione cupio te diligentius indagare.

XLI. De objectis a Cerulario quid Petrus.

*Quicumque vero a te sunt enumerati Romanorum errores, percurrimus: & alios quidem illorum execrandos duxi, atque vitandos, alios vero incertos, & alios prætermittendos. Quid enim nostra interest quod illorum sacerdotes barbam radant? quid etiam, quod illi annulos gestent in symbolum contracti cum sancta Dei Ecclesia connubii? Nos etenim etiam coronam in capite gestamus, pro veneratione procul dubio principis Apostolorum Petri, super quem Dei Ecclesia est superædificata. Quod enim impii illi ad contumeliam illius Sancti excogitarunt: hoc nos pie ad gloriam, & honorem ipsius facimus. Romani quidem barbam radentes: nos vero in capite coronam gestantes. Auro etiam exornamur, & nos, chirothecas, & manipulos, & stolas auro contextas habemus. Quod vero immundis rebus vescantur, & monachi carnes comedant, & nidorem suillum; invenies etiam hujusmodi res, si diligenter inquiras, a nonnullis nostrorum fieri. Bithyni enim, & Traces, & Lydi comedunt picos, corniculas, & * turtures, & terrestres echinos, quorum usum indifferentem patres nobis reliquerunt. Nulla enim creatura Dei est reprobanda, si cum gratiarum actione sumatur: idque nos docet (a) vas illud sindonis e cœlo demissæ. Inquit enim beatus Basilius: Sicut in oleribus quod noxium est ab invicem segregamus; ita in carnibus, quod noxium est, ab utili distinguimus. Herba enim est aconitum sicut caro vulturis; nihilominus neque toscimum comederet aliquis sanæ mentis, neque carnem canis attingeret absque aliqua magna necessitate urgente, ita ut qui comederet, non male fecisset. In leguminibus vero, & oleribus nidorem suillum immiscere, hoc etiam a sanctis Patribus permissum est & decretum, præsertim illis, apud quos bonum oleum non reperitur. Inquit præterea in sua Regula beatus Basilius, quod ciborum differentia nihil prodest. Socii præterea sancti Pachomii sues alebant.*

* vultures.

(a) Act. 10.

Sed

XLII. *Sed malum est illud, & malorum pessimum, additio in Symbolo: Si enim nostra Evangelia eadem sunt cum illorum Evangeliis; unde illa plura, quæ nos edocti, hujusmodi alienam additionem fecerunt? Sed ut videtur, amiserunt Romani exempla Nicenæ sanctæ Synodi, cum Vandalica gens Romæ imperio diu potita sit, a quibus fortasse Arrianorum errores sectantibus didicerunt, unica immersione, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti (si vera sunt, quæ scripsisti, baptismum conficere. Nobis enim satis est ad perfectam veritatis cognitionem & confirmationem sapiens illud & salutare divina gratia Symbolum. Docet enim nos perfectam fidem de patre, & Filio, & Spiritu sancto: Incarnationem præterea Domini Fidelibus manifestat, qui illam recipiunt. Illos itaque, qui Symbolo aliquid addunt, vel auferunt, anathemate damnamus. Si quis enim (inquit (a) Apostolus) evangelizaverit vobis præter id, quod evangelizatum fuit vobis, anathema sit. Bonum est enim ad bonum respicere, præsertim cum neque Deus, neque Fides aliquod patitur detrimentum, ad pacem semper inclinare, & fratrum dilectionem. Fratres enim nostri isti sunt, licet rusticitate, vel ignoratione contingat illos sæpe a recta recedere, propria servientes voluntati. Nec oportet nos adeo exactam rerum diligentiam quærere inter barbaras gentes, quam nos quærimus, qui circa litteras versamur. Magnum enim erit, si apud illos absque aliquo errore sanctissima Trinitas, vita origo & causa prædicetur, & si Incarnationis etiam mysterium juxta nostram sententiam illi confiteantur.*

(a) Galat. 2.

XLIII. *Quod vero suffocata ipsi comedunt, & duæ sorores duobus fratribus commisceantur, puto hæc fieri absque Papæ permissione, vel ab aliis pontificibus hæc parvipendi. Id vero contigit fieri propter ipsorum audaciam, qui hæc facere non dubitant: qualia etiam in nostro Romano Imperio multa præter leges, etiam execranda, fieri contigit, quæ nos ignoramus. Invenies siquidem etiam in ipsa Constantinopoli, & extra eam multos qui sanguinem suillum comedunt. Vide itaque, venerabilissime domine, quomodo nos multa eorum, quæ a nostris perperam fiunt, negligentes, & prætermittentes, diligentius, quam par est, res alienas curiose indagamus, & de illis verba facimus.* Hucusque epistola Petri Patriarchæ Antiocheni ad Cerularium.

XLIV. In qua vidisti ipsum alia a Cerulario scripta mendacii redarguere, alia ut levia, & nullius ponderis contemnenda esse jactare, alia dissimulando prætertire, ea scilicet de recepto in Diptychis nomine Romani Pontificis, & de duobus Patriarchis, in azymis sacrificium offerentibus. Latinos vero additamenti ad Symbolum redarguere, & imperitiæ nomine sugillare. De quibus ipsis, quam ipse sit imperitus, quamque cum Græcis omnibus erret, cum Tomo superiori pluribus actum sit, & scripta Humberti cum epistolis Leonis Papæ demonstrent, superfluum est rursus ea in judicium revocare. Cæterum si Petrus Romanæ Ecclesiæ Fidem non probat, cur mox, ut est creatus Episcopus, suæ fidei professionem Romam anno superiori (ut vidimus) ad Romanum Pontificem misit? Et si imperitus, cur eisdem suis litteris eumdem consulendum putavit? Ista enim omnia patent ex reddita ad ipsum epistola Leonis Pontificis. At quantum ex iisdem litteris Petri liquet, idem ipse haud liberioris affectus fuisse perpenditur, sed temporibus inservisse, fidemque pro persona mutasse. Quod enim sub Constantinopolitano Imperio Antiochia erat, & mutarentur ejus arbitrio Patriarchæ, offensam veritus est incurrere Michaelis. Sic infelix Orientalis Ecclesia vel (ut vidisti in Michaele) crassa admodum ignorantia laborabat; vel qui præ cæteris scire aliquid viderentur, circumferebantur in gratiam hominum omni vento doctrinæ. Sed jam ad res Occidentales convertamus orationem ipsosque assectemur Legatos in Italiam redeuntes, de quibus ista Leo Ostiensis: (b)

Petrus Episc. Antioch. multipliciter redarguendus.

(b) Leo Ost. l. 2. c. 89.

XLV. De reditu Legatorum in Italiam.

Cum intra hos dies, defuncto jam Papa, Legati redire disponerent, regiis illos donis secutus Imperator, beato quoque Petro munera per eos haud parva transmisit. Illorum insuper precibus binas auri libras huic monasterio ex redditibus regiis singulis annis instituit. Eorum prospero reditu Trasimundus Theatinus Comes admonitus scilicet, *eos, dum per terram suam transirent, cepit, & cuncta quæ ferebant, tollens, tandem dimisit; sic itaque Fridericus Romam adiit.* Qui nec sic ipse invidiam vitare potuit atque calumniam de ingenti pecunia accepta ab Imperatore, in Italiamque delata; cujus rei causa eidem Henricus Imperator negotium facessivit: quem ipse pia arte sapienter elusit. Subiicit idem Leo: (c) *Comperto*, inquit, *Imperator, Fridericum Constantinopoli reversum magnam detulisse pecuniam, cœpit eum vehementer habere suspectum. Eo enim tempore fratri ejus Duci Godefrido inimicissimus erat.* Ait enim Hermannus hoc anno: *Godefridus iterum contra Imperatorem tyrannidem invasit, Italiamque latenter adiens, Beatricem, Bonifacii quondam Marchionis viduam uxorem accepit.* Quo inito conjugio, ex rebus Italicis

(c) Idem l. 2. c. 90.

Fridericus Cancellarius fit Monachus.

ma-

magnam ad suam potentiam faceret accessionem, ut ipsi Imperatori timendus pariter esset. Sed quid Fridericus tantæ pulsatus calumniæ? subdit Leo: *Hoc per necessarios Fridericus agnito, Abbatem nostrum, qui per eos dies fuerat ab Imperatore reversus (Richerius erat iste Cassinensis Abbas) Romæ clam convenit, & se ut secum ducat, & monachum faciat, studiose precatur. Annuit Abbas gratissime, præmissaque eum suis ad monasterium, ipse post paucos dies cum Imperatoris Nuntiis, qui ad Principes mittebantur, advenit. Mox igitur Fredericus coram positis Nuntiis abjecta, qua tunc utebatur, pretiosissima veste, religionis habitum sumpsit, ipsisque Nuntiis id de se Imperatori nuntiare jubens, Fratribus de cætero adjunctus est.* At de spreto sæculo centuplum iste retulit in hac vita. Nam postmodum ejusdem monasterii creatus est Abbas: inde vero Pontifex Romanus est effectus, Stephanus nominatus. Sed de his suo loco: modo de Ecclesiæ Romanæ statu loquendum.

XLVI. (a) Leo Ost. l. 2. c. 88.

Leo Papa inquit Leo (a) Ostiensis *mansit Beneventi usque ad mensis Martii duodecimum diem, ibique infirmatur, vocato prædicto Comite Hunfrida* Northmanno, haud pridem hoste victore, modo obsequentissimo Dei virtute famulo, *ab eo Capuam usque deductus est. Ibi duodecim dies remoratus, accersito tandem Abbate nostro, sui itineris socio, Romam redit: ibique post paucos dies sancto fine quievit. Ad cujus tumulum plurima tunc temporis signa Christus efficit.* Hæc Leo Ostiensis. Eadem de miraculis etiam Hermannus, ejusdem temporis scriptor; qui & ista de obitus die: *Paschali instante tempore Romam ægrotus reversus, invalescente in dies languore, glorioso exitu cunctis prius benedicens, & admonitiones dicens, sanctoque Petro peccata sua confessus, & devote se illi commendans XIII. Kal. Maii obiit, & in basilica S. P. juxta sepulcrum sancti Papæ Greg. sepultus, miraculis claruisse memoratur:* hæc Hermannus. Quem igitur Deus miraculis illustravit, sancta Ecclesia inter sanctos retulit, annis singulis diem natalem ejus sacris ritibus colens decimanona mensis Aprilis. Sedit Leo annos quinque menses duos, & dies octo. ☞ Porro in ejus sepultura duo versus isti legebantur inscripti:

De obitu Leonis Pap.

Victrix Roma dolet Nono viduata Leone,
Ex multis talem vix habitura patrem. ☜

XLVII. De miraculis S. Leonis Pap. IX.

Quod rursum ad miracula ab eo edita spectat præter illa quæ superius sunt recensita, illud plurium Scriptorum auctoritate fulcitur, Leprosum quemdam ad fores jacentem ab ipso jussum in suum lectum ferri, atque curari: sed non amplius cuiquam visus, creditus est a cunctis Christus in leprosi specie apparuisse, ut

PAGIUS III. *Moritur Leo IX. PP.*

A num. XLVI. ad LVII. Wibertus lib. 2. Vitæ Sancti Leonis cap. 7. hujus Sancti Pontificis mortem his verbis refert: *Interea evoluto anni orbe instabat ejus ordinationis dies anniversarius* (sc. dies XII. Februarii) *in quo solito devotius quotannis Christo piis insistebat precibus. Quamvis itaque languoris invalescens molestia, fatigati divinis operibus corporis jam debilitaret præcordia; Spiritu Sancto tamen roboratus, a quo totus ejus vitæ dirigebatur cursus, cum Apostolicæ dignitatis honore eo die Missarum solemnia persolvens, Beneventanos, cum quibus tunc morabatur, gratifica affabilitatis exilaravit lætitia;* &c. *Certificatus autem de suæ vocationis termino, Romam se ferri fecit lectica vehicula* die nempe Martii XII. ut habet Leo Ostiensis lib. 2. cap. 88.). *In quo itinere sic eum conciliavit divinitas, non solum suis, verum etiam his qui nuper fuerant inimici, ut copiosa manus Normannorum, quos supra retulimus diu cum hoc viro habuisse dissidium, totius animi sincerissima devotione se invicem prævenirent ad ejus obsequium.* Tum narrata ejus morte in Lateranensi Palatio, subdit: *Exemptus est itaque hic Vir magnificus ab hujus vitæ languoribus, ætate quinquagenarius, anno Incarnat. Dominicæ millesimo quinquagesimo quarto, Leucorum Episcopatus vicesimo octavo, Apostolatus autem sexto: siquidem Romæ sedit annis quinque, adjectis duobus mensibus, & novem diebus.* Verum loco, *novem diebus* legendum, *septem diebus*, *ut mox ostendam.*

IV. *Pro conversione Theophylacti Deo preces fundit.*

Auctor Anonymus Historiæ *mortis & miraculorum* ejus, testis oculatus, ab Henschenio ad diem XIX. April. cum Vita Sancti Leonis publicatus annum & diem ejus mortis his verbis narrat: *Anno millesimo quinquagesimo quarto D. N. Jesu Christi, indictione VII. decima tertia Kalendas Majas, depositione exultamus B. Patris nostri Leonis Papæ IX.* atque pridie quam spiritum Deo redderet, in Ecclesia eo jubente portatum, varias preces fudisse, maxime pro statu Ecclesiæ, pro pace regionum, in quibus fuit, & pro conversione Simoniacorum: *Oravit secrete quasi unius horæ spatio: & post elevans vocem, leniter dixit: Magne Deus, humani generis Redemptor, qui per Apostolos tuos Petrum & Paulum Simonis perfidiam de alto (cadere) præcepisti invocato tuo nomine: sicut eos exaudire dignatus es, ita exaudire digneris me servum tuum, & ad te converte Theophylactum & Gregorium & Petrum* (quorum duorum opera Theophylactum usum fuisse oportet) *qui in toto pene mundo Simoniacam hæresim solidaverunt: & ita fac eos agnoscere viam veritatis, ut derelinquant errorem suum, & ad te, mitissime Domine, revertantur. Tu enim promisisti dicens; Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat: revoca illos ab errore, qui convertisti Paulum persecutorem; converte illos, ut te verum Deum cognoscant Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, & omnes circumadstantes responderunt, Amen.*

V.

Leo consecratus est Pontifex Romanus die secunda mensis Februarii anni MXLIX. dieque duo.

Digitized by Google

ut sæpe alias visum esse contigit. Sed hæc in vita ipsius. Quæ autem ab eodem post obitum sunt miracula edita, omnes, qui res ab eo gestas describunt, absque ulla ambiguitate confirmant, plurimos ab eo in ipsius sepulchro esse sanatos diversis quibus detinebantur, languoribus. Sed egregium plane illud, quod describitur a Desiderio Abbate Casinensi, qui fuit postea Romanus Pontifex, Victor ejus nominis Tertius, in tertio libro dialogorum quique ubi narrasset, quæ vivens miracula insignia edidisset; de obitu ejus agens, & miraculis post obitum editis ista habet:

XLVIII. Miracula duo a Desiderio descripta.

Dum beatissimus Pontifex Leo quinque per annos divinitus sibi concessum sacerdotium pie ac religiosissime administrasset, ab hac instabili luce ad Christum, qui vera & æterna lux est, cælorum lætantibus civibus angelicis subvectus manibus commigravit. Et illi quidem paradisus patuit, sanctorum recepta consortio: sed infelix mundus, qui talem pastorem diu habere non meruit. Cujus post obitum multa & magna ad ejus tumulum aliisque in locis per eum, Domino tribuente, claruere miracula. E quibus omissis cæteris, duo tantum (quia ad aliorum gesta narranda festino) ædificationis gratia huic libello subjectam. Victor Papa, qui in regimine sacerdotali ei successerat, (sicut a veridicis viris nobis relata sunt) audita fama miraculorum ejus quod per eum Dominus talia operaretur, fidem non accommodabat. Sed quia (ut ait (a) Apost.) linguæ in signum sunt non Fidelibus, sed Infidelibus: omnipotens Dominus experimenta eum docere voluit, quæ audita a pluribus, minime credere volebat.

(a) 1. Cor. 14.

XLIX. Grande miraculum de muto curato.

Curiensis quidam Episcopus, cujus nomen e memoria excidit, cum supra memorato Pontifice Victore e Germania veniens, ejus in obsequio Romæ morabatur. Hic puerum ab utero matris mutum habebat, quem pro mercede animæ suæ pascens, ac vestiens, quocumque ibat, secum ducere consueverat, in cujus vatino ore nec indicium quidem linguæ inesse videbatur. Qui etiam Episcopus ex mirabilibus ad beati Leonis tumulum patratis, similiter ut Papa, incredulum animum gerebat. Cum igitur quadam die ad sedem sui Episcopatus, jam accepta licentia, reverti decrevisset: Ecclesiam beati Petri Apostoli orationis gratia ingressus, postquam beato Petro se attentius commendavit, suis cum clientibus equis ascendit, puero in eadem Ecclesia oblito, festinus viam, quæ eum ad suam ducebat patriam, egressus Urbe gradiebatur. Cum itaque longiuscule adhuc esset ab Urbe profectus, repente ei in memoriam rediit, quod mutum puerum in Ecclesia beati Petri Apostoli reliquisset. Qui mox substitit, ac famulos suos, a quibus puer reduci deberet, quosdam remisit. Igitur cum illi Apostolorum Principis basilicam essent ingressi, conspiciunt puerum ante tumulum beati Leonis stantem, atque cum iis, qui circumstabant, loquentem. Illis itaque mirantibus, & qualiter hoc sibi evenisset, quærentibus, puer inquit: Postquam dominus meus hac in Ecclesia me relinquens discessit, huc ad sepulcrum beati Leonis me contuli, si forte omnipotens Dominus officium, quo carebam vocis, meritis ejus mihi restituere dignaretur. Nec sum meo, quod corde poscebam, voto fraudatus; sed mox, ut ante ejus venerandam Memoriam lacrymans aliquantulum prostratus jacui; illico recepta voce loquens (ut ipsi videtis) surrexi. Ab illa itaque die (quod mirabilius est) cœpit in ore ejus lingua, quæ defuerat, paulatim crescere, ita ut intra paucos dies pleno ore linguam perfecte reciperet, & verba sine impedimento sonaret. Denique qui missi fuerant, curaverunt puerum ad Episcopum ducere, & quem tacentem reliquerat beati Leonis suffragantibus meritis, ei loquentem adducunt. Regressus igitur Episcopus, Romanum Pontificem adiit; & quod omnipotens Dominus per beatum Leonem operari dignatus fuisset, ostendit. Ex tunc cœperunt ipsi ejus veneranda merita cunctis prædicare, quæ aliis antea referentibus non patiebantur audire. Hæc de muto sanato. In-

PAGIUS

Annos Sedis ab inthronizatione sua numeravit.

duodecima ejusdem mensis inthronizatus, ut suo loco ostendimus. Quare anni V. menses II. & dies VII. quibus sedisse dicitur, non a die consecrationis, ut hactenus factum fuerat, sed a die inthronizationis ejus deducti, & Wibertus diem ejus emortualem excludit. Hunc autem scripsisse *dies septem*, non vero *dies novem*, ut in vulgatis ejus editionibus legitur, quatuor ex nostris Catalogis demonstrant, & hac de re inthronizationis Sancti Leonis dies nos dubitare non patitur. Ante Leonem IX. nullum exemplum occurrit, ex quo inferri posse Pontifices Romanos Sedis suæ annos a die inthronizationis deduxisse. Ex proximioribus ejus successoribus aliqui hunc morem imitati sunt, alii vero ab ipsa Electionis suæ die tempora sua dinumerarunt; quæ numerandi ratio sequentis seculi initio prævaluit, ut infra videbimus.

VI. *Æra incarnationis usus est.*

Mabillonius lib. II. de Re Diplom. cap. XXV. observat, *Leonem* IX. annos Incarnationis statim ab ipso Pontificatus sui exordio non tamen semper usurpasse; quem etiam, qui post Leonem sedere, Victor II. Stephanus IX. Nicolaus II. Gregorius VII. Alexander II. & Victor III. etiam servarunt, licet non semper, ut ex eorum Rescriptis liquet. Ex quibus recte infert Mabillonius annos Incarnationis literis Romanorum Pontificum appositos fuisse longe ante *Eugenium* IV. qui seculo XV. floruit. Eugenius tamen primus fuit, qui usum illum antea intermissum, non solum integrum re-

Digitized by Google

LI. Inferius vero rursus de eodem beatissimo Papa Leone, in sepulcro suo miracula operante, quod postea contigit sub Alexandro Papa, tempore schismatis, ista subnectit: *Illustris vir Maximus, Romanæ Urbis civis, nuper retulit mihi de eodem venerabili Præsule, quæ narro. Bernardus quidam pessime mentis miles extitit, qui Apostolicæ Sedi contrarium se in omnibus, quibus potuit, modis, exhibuit. Sed in bello, quod a vicinis circa Urbem manentibus, conjurantibus cum* * *Cadulo Parmensi Episcopo, qui tunc Apostolicam Sedem invadere tentabat, cum militibus, qui Romanam Ecclesiam defendebant, commissum est, justo Dei judicio confossus interiit. Hic igitur audita fama miraculorum, quæ omnipotens Deus meritis beati Leonis fidelibus populis exhibebat: non solum non credebat, verum etiam ore sacrilego deridebat, & blasphemabat. Cum denique quadam die in conventu appareret populi, & sermo inter eos de signis, & virtutibus beati Leonis exortus esset, cœpit irridere, dicens: Si sanctus est (ut dicis) contrahat mihi digitum meum. Cumque compesceretur ab iis, qui astabant, ne de sancto viro talia loqueretur, dimisso conventu discessit. Cum ecce forte canis, qui eum sequebatur, suem in platea inventam invasit. Ille vero ne porcus discerperetur, festine cucurrit, ac injecta manu, canem tenere voluit: sed mox porcus bianti ore digitum ejus momordit. Sicque ab illa die omni tempore quo vixit, digitum contractum habens, nullatenus eum extendere potuit. Unde factum est, ut qui Dei famulum irridere præsumpserat, ipse contracto digito, omnibus derisui haberetur. Hæc de tanto patre Leone dicta sufficiant, ut quia ad alteram narranda gesta properamus &c.* Hucusque Desiderius. Jam vero quæ sunt secuta de successoris electione videamus.

* Cadaloo.

Derisor S. Leonis dat pœnas.

LII. Post mortem ejus pene interlapsus est annus quod caruit Ecclesia Romana pastore: vacavit enim Sedes menses undecim, & dies vigintiquatuor. Tam diuturni interregni nonnisi discordia in Urbe Romana potuit esse causa, nempe quod absente Imperatore vigeret factio Comitum Tusculanorum, vivente adhuc Benedicto illo intruso, sæpe rejecto, pseudo Romano Pontifice, iterum statum sanctæ Romanæ Ecclesiæ perturbante. Ad quod tam grande malum vitandum opus fuerit legationem mitti ad Imperatorem ab ipso Romano Clero, ut ejusdem Cleri nomine Imperator ipse eligeret, quem Clerus vellet creari Pontificem. De his enim habet ista Leo Ostiensis, agens de missa legatione: (a)

(a) Leo Ost. lib. 2. cap. 90.

LIII. *Defuncto sanctæ memoriæ Leone Papa Hildebrandus tunc Ecclesiæ Romanæ subdiaconus a Romanis ad Imperatorem mittitur: ut quoniam in Ecclesia Romana persona ad tantum officium idonea reperiri non poterat, de partibus illis, quem ipse, tamen vice Cleri, populique Romani Pontificem elegisset, adduceret. Quod cum Imperator annuisset, Gebehardum Aistetensem Episcopum, cujus supra meminimus, de Romanorum consilio postulavit. Tristis ad hæc Imperator (nimis enim illi charus erat) cum illum omnibus modis sibi necessarium diceret, & alios plerosque huic officio magis idoneos reponeret; Hildebrandus in sententia persistit. Erat enim idem Episcopus non modo prudentissimus, verum in toto regno ditior, atque potentior omnibus. Hunc itaque invitum licet, ac nolente Rege (propter quod postmodum monachos non amasse dictus est) Romam secum adduxit &c.* Reliqua vero de ejus creatione dicemus anno sequenti, quo contigit. Addit his vero Hermannus, voluisse Imperatorem electionem tantæ Sedis Pontificis fieri in Concilio Episcoporum: cujus rei agendæ, causa celebratum est Concilium Moguntinum, ait enim: *Conventus ab Imperatore Moguntiæ factus est, in quo Gebehardus Aistetensis Episcopus ab Episcopis electus Romam missus est, &c.*

Legatio ad Imper. pro petendo Roman. Pont.

LIV. Quod autem Bennonis sententia (qualiscumque æstimanda sit) asseratur Benedictus, qui & antea Theophylactus est dictus perturbasse post Leonis obitum Romanam Ecclesiam, nec de eo amplius usquam sit mentio: existimari potest hominem nefarium hoc eodem tempore finem vivendi fecisse, quem Deus condemnatum ad inferos voluit omnibus innotescere, quo non dubitarent homines secundum illud Sapientiæ accidere post obitum, quod (b) *Potentes potenter tormenta patientur, & fortioribus fortior instabit cruciatio.* Longeque decipi mortales miseros qui ex amplitudine dignitatum, non meritorum aliquem judicant felicem atque beatum. Nam accipe terribile horrendumque Dei judicium super hominem, qui non posuit (c) Deum adju-

(b) Sap. 6.

(c) Psal. 51.

PAGIUS restituit; sed etiam ad successores transmisit, qui non aliquando, ut antea aliqui Pontifices Romani, verum fere semper in suis Rescriptis eam notam temporariam adhibuere. Quare ex omni parte verum non est quod scribit Paulus Episcopus Forosemproniensis initio seculi XVI. lib. 13. suæ Paulinæ cap. 6. ubi ait: *a paucis antecessis annis, præsidente Eugenio IV. adhortante Blondo Forojuliensi, Pontificii collegii a Secretis Notario, in bullis atque rescriptis Pontificalibus, annorum a Christi Incarnatione supputatio scribi primum cœpit; & si longioris temporis tractu in cereis Paschalibus annotata.* Vacavit Sedes usque ad annum sequentem, quo Victor II. electus est.

Ad

Visio de Benedicto pseudopapa.

adiutorem suum sed speravit in multitudine divitiarum suarum, & prævaluit in vanitate sua. Scribit ista Petrus Damiani, quæ se accepisse testatur a viro præstantissimo, scientia & integritate notissimo Humberto Episcopo Silvæ candidæ, perfuncto hoc eodem anno (ut audisti) legatione Constantinopolim. In epistola igitur, quam scribit ad Fratres eremi, hæc habet: *De æquivoco quoque ejusdem Benedicti Senioris Papæ nepote qui post eum tertius, Joanni vero secundus in Romanæ Ecclesiæ invasione successit, idem mihi narravit Humbertus. Quia Vaclat quidam dum iter ageret, accidit ut juxta molendinum equo insidens pertransiret, ecce repente monstrum immane conspexit. Quo viso subito eum terror invasit, & stupefactus intremuit. Videbatur autem monstrum illud in aures aselli, caudamque desinere, cætera ursus erat.*

LV.

Cumque viator ad hoc portentum territus obrigesceret, fugamque præcipitem formidolosus iniret: informe prodigium humanæ vocis verba formavit: Noli inquit, *o vir, expavescere, hominem me olim fuisse, sicut & ipse nunc es, procul dubio crede; sed quia bestialiter vixi, post finem vitæ bestiæ præferre speciem merui. Porro cum ille perquireret, quis fuisset: Ego, ait, solo nomine Benedictus fui, qui nuper Apostolicæ Sedis apicem indignus obtinui. Inquisitus autem, quidnam retributionis haberet;* Nunc, inquit, *usque ad diem Judicii per dumosa atque squalentia, per sulphurea loca, atque fœtorem exhalantia, atque incendiis conflagrata raptor, atque pertrahor. Post extremum vero judicium corpus meum simul & animam irremediabilis cruciatus, & gehennalis barathri me irrevocabilis olla deglutiet, ita ut nulla mihi recuperationis spes in posterum restet. Post hæc vero & hujusmodi verba disparuit.*

LVI. Interpretatio visionis per Petrum facta.

Petrus autem super ostensa visione philosophatus, cur videlicet eo modo visus sit apparere, effigieque formari, ista mox subiicit, dicens: *Sed cum ego, cur ille in hac specie conspectus sit, indagare quæro, non deesse mysterium ab eo quod visum est, deprehendo. Nam quia miserabilis ille ab ipso Pontificatus primordio usque ad finem vitæ in luxuria cœno conversatus est; non incongrue visus est & ab auribus incipere, & in caudam asini terminare. Asinus quippe luxuriosum est animal, sicut Propheta designat, cum de carnis immunditiæ deditis ait: (b) Et carnes asini carnes eorum. Quod autem per cætera membra ursi tenebat speciem vitam in omnibus docetur duxisse carnalem. Nam sicut a Physicis traditur ursa cum parit, non catulum, juxta consuetudinem bestiarum, sed frustum carnis effundit: moxque quod effusum est, crebrius lingendo & lambendo componit, sicque ad sui similitudinem lingua formante perducit. Jure igitur, quia luxuriose & carnaliter vixit, in asini similitudine, & ursi figura comparuit.* Hæc Petrus. Nec vacat mysterio, cur juxta molendinum ejusmodi visio apparuerit (nam & sanctus (b) Gregorius ipsa loca, in quibus ostensæ sunt visiones, aliquid semper significare demonstrat) per (c) molam namque asinariam, & (d) molarem lapidem pœnarum æternitatem, per orbem jugiter revolvendam interpretati sunt Patres, eadem sacræ Scripturæ loca elucidantes. Hactenus de Benedicto pseudopapa: ita enim eum nominare libet. Quoniam etsi aliquando ut legitimus Papa sit cognitus; tamen quod postquam se abdicavit, iterum atque iterum Sedem invasit: habito respectu posteriorum actionum, quæ precipue sunt in homine considerandæ, tali jure dignus est nomine.

(b) *Greg. in Ezech. homil. 1. & 2.*
(c) *Matth. 18.*
(d) *Apoc. 18.*

LVII. Const. Monom. Imp. obitus. Theodora Imperat.

Eodem anno Indictione septima ex hac vita migrasse Constantinum Monomachum, Curopalata testatur, habenas vero Imperii moderandas suscepisse Theodoram Porphyrogenitam, filiam Constantini Decimi Imperatoris, sororem Zoes Augustæ; eamque animadvertisse in aliquos, Imperii culmen arripere satagentes, testatur idem Curopalata; qui eumdem Imperatorem defunctum esse in monasterio, quod ædificavit, affirmat. De quo, cum quæ damnanda essent in hominem, lasciviam & tributorum novorum exactionem recensuit, hæc laude digna com-

PAGIUS VII. *Virtutes Constantini Monomachi Imp.*

Ad num. LVII. Psellus Constantini Monomachi mortem narraturus, ait: *Zoe Imperatrix alta senectute humanis rebus exempta, quo illam amore prosequebatur, in medio ejus hasit pectore, non hactenus solum ut lugeret, neque ut ejus tumulo lachrymas libaret, aut ut ipsi Deum placaret, sed divino honore honestare volebat.* Describit postea magnificum Templum, quod in honorem Sancti Georgii Martyris construxit, subditque: *In hoc alacris erat, ac satagebat, ut imperium suum quam celeberrimum præstaret. Ac sane non omnino a scopo aberravit. Etenim ad Orientem imperii fines ulterius protulit, non exigua Armeniorum ditionis parte vindicata, nonnullisque expulsis Ducibus, subditorum circulo adjuncta. Rursus vero ad alios missa legatione, cum supra quam sublimiore sensu animoque loqui ad ipsos deceret: illis contra humilioribus quam pro majestate datis ad eos literis, inde sibi illorum amicitiam conciliabat. Denique Ægyptiorum dominatori quasi de industria primas honoris partes cedebat. Is autem quod se illi sic demittebat irridens, viri simplicitate tripudiabat, ac velut lucta pugil extra orbem cadens, non majori superbia adversarium prehensionibus premebat, ac allidebat.*

VIII. *Ejus mors*

Cum autem filios non haberet, ei, de Impe-

Digitized by Google

memorat verbis istis: *Quædam ejus operu memoria digna referuntur. Num monasterium, quod diximus, & in ipso constructu hospitia ad alendos senes, hospites & mendicos, laude digna sunt: & quod præstitit erga magnum Dei templum, non est debita laude fraudandum. Siquidem usque ad illius tempestatem insignibus tantum diebus festis, in ipso, itemque sabbatis & Dominicis diebus iacruentum Deo sacrificium peragebatur: reliquis vero diebus nequaquam. Id autem nulla alia de causa fiebat, nisi ob redituum inopiam: quos ille opipare constituerat & abun-*

PAGIUS

pesio disponendum restabat; qua de re Psellus scribit: *Sæpius interdiu aqua salida innatans, enienfque imprudens ex aere plagam in latere accipit: ac primum quidem haud valde grave ei vulnus fuit: postea vero intestinis affusum viras subolentem depascitur: vitaque desperata (quippe qui velut jugulata jam victima jaceret, ægreque animam ageret) non in Theodoram Augustam ponendi imperii consilium vertit; sed illud celans, in arcanis quærebat, qui esset imperaturus. Quia vero molitio hæc latere non poterat, nunciatur Theodoræ consilium. Hæc autem cum nobiliore sua cohorte ac familiu consensu Imperatoria nave, velut fluctibat ad Palatium, aulamque enatat. Quo cum venisset, omne ad se satellitium trahit, ac obsequium. Tum enim purpura, qua pannis infantia involuta fuerat, tum animi lenitas, vitaque superioris ærumna omnia apud omnes valebant. Imperator ubi audisset, dire rem habet, majorique dolore afficitur. Quod tamen a morbo convalescere non poterat, nec prudentissimum inire consilium licebat, astutum animo absorbetur, clausisque oculis, mente pariter, linguaque delirat. Tumque paululum sanioris mentis factus, at quo in malo versaretur intelligens, gravius mœrens animam efflavit; cum ab arrepto imperio annos duodecim in humanis egisset, in eum modum vivendi finem facit, cum gerenda Republica, civilibusque actionibus plurimum claruisset, nec minoru in moribus, his qui vitam præclare instituere velint, exemplu reliquisset. Si quis enim iræ celerem motum illi ademerit, in reliquis cunctis mortalibus majore clementia fulsit.* Theodora itaque Porphirogenita Constantini Porphyrogeniti filia, post Constantini Monomachi mortem Imperium administravit.

IX. Conc. Narbonense.

Hoc anno celebratum Concilium Narbonense, cui Episcopi decem interfuere, & duo Episcoporum absentium Vicarii. Ejus Præfatio his verbis inchoata: *Anno Dominicæ Incarnat. MLIV. indict. VII. epacta nona, concurrente V. octavo Kal. Septembris.* Constituta in eo Capitula XXIX. omnia fere ad Treugam Dei spectantia, quam cap. secundo confirmant his verbis & sequentibus magis explicant: *Iterum mandamus atque confirmamus ipsam Treugam Dei, quæ a nobis dudum* (sc. circa annum MXLI. quo ea primum decreta): *constituta fuerat, & nunc a pravis hominibus disrupta esse videtur: ut firmiter deinceps ab omnibus teneatur. Igitur obsecramus per Deum & monemus, ut nemo Christianorum, quemlibet christianum requirat ad malefaciendum ab occasu Solis quartu feria, usque secunda feria illucescente sole.* Tum cap. ult. *si autem quislibet hominum, vel feminarum, ab hac die & deinceps ausu temerario hujus nostræ institutionis violator extiterit: anathematis vinculo feriatur, & a Sancta Dei Ecclesia procul pellatur, & ab omnium cœtu Christianorum tandiu separetur, donec ad satisfactionem indubitanter veniat.* In quo sita esset Treuga Dei, anno MXLI. fuse explicavimus.

X.

Hermannus VVolferadi Comitis filius ab infantia omnibus membris contractus (unde & Contractus cognominatus), *sed omnes tunc temporis viros sapientia & virtutibus præcellens in Aleshusan prædio suo defunctus ac sepultus est*, inquit Continuator ejus Chronici ad hunc Christi annum, quo etiam Urspergensis Abbas mortem ejus collocat. Lambecius in lib. II. Biblioth. Cæs. cap. VI. refert, in ea Bibliotheca extare Historiam MS. Austriacam, ab Henrico Gundelfingen de Constantia, Ecclesiæ Friburgensis Capellano compositam, & Sigismundo Archiduci Austriæ ejus nominis primo dicatam, qui in Epistola dedicatoria ait, se se legisse *Hermanni Contracti Comitis de Veringen & Sulgovv & Augustensis Canonici Chronographiam.* Ea Historia anno MCCCCLXXVI. elucubrata, ut in Notis ostendit Lambecius, & ex laudata Epistola discimus, *Hermannum* patrem habuisse Wolferadum, qui non solum Comes Veringensis in Suevia fuit; verum etiam Comes *de Sulgovv*, pro quo apud Volaterranum lib. 23. Anthropologiæ legitur *de Sulgen*. *Sulgovv* enim, vel *Sulgen* oppidulum est Sueviæ, quod, uti ex hoc Gundelfingi loco apparet, ad Comites Veringenses pertinuit. Cum autem ipsemet Hermannus in Chronico suo ab anno MXLIX. & MLIII. testetur se fuisse *Augiæ Majoris Monachum*, suspicatur Lambecius loco, *Augustensis Canonici*, legendum esse, *Augiensis Monachi*. Sed vana illa conjectura; cum certum sit, Exscriptores & possessores MSS. librorum titulos sæpe corrupisse. Sic Trithemius Hermannum Monachum Sancti Galli facit, quod sine dubio ita legisset in exemplari, quo usus est; sed turpius erravit, qui occasionem præbuit *Gundelfingio* existimandi Hermannum Canonicum Augustæ Vindelicorum fuisse. Hermanni Chronicon ab Urstisio Tom. I. Rer. Germanicarum editum est gemino contextu, & tertiam editionem aliis locupletiorem dedit Canisius Tom. I. Antiq. Lect. indeque aliqui Viri docti existimarunt, alium Scriptorem nonnulla adjecisse, alium vero resecuisse, uti Miræus in Notis ad cap. XII. lib. Honorij Augustodunensis de Script. Ecclesiast. Verum cum in illis Editionibus Hermannus se ipsum in prima persona nominans modo diem & annum suæ nativitatis, modo diem & annum quo ad studia missus fuit, modo parentum suorum nomina, & quæ eis contigere, memoret, non video dubitandi locum, quin ipsemet primum suum partum, uti imperfectiorem, postea auxerit, vel correxerit; cum illud olim, hodieque aliis Scriptoribus in more positum fuerit. Editionem Canisianam omnium optimam Baronius anno tantum MXXXV. num. II. citare incipit.

Moritur Hermannus Contractus.

XI. *Macbetha Rex Scotiæ occiditur.*

Macbetha seu *Macbethus*, quem Principem Christianum fuisse supra diximus, hoc tempore in Scotia, quam invaserat, regnabat, adversus quem Sanctus Eduardus Angliæ Rex Siwardum Northumbrensium Comitem misit, qui cum eo congressus, *vita regnoque spoliavit, ibidemque Malcolmum filium Regis Cumbrorum, Regem constituit*, inquit Malmesburiensis lib. 2. de Reg. cap. 13. quod hoc anno contigisse,

ic-

buado, at quotidie sacra celebrarentur, auctor fuit: idque etiam nunc observatur, & sacro huic cultui vasa dedicata in hoc templo proposuit, ex auro, & pretiosis margaritis, lapillisque contecta, reliqua magnitudine, pulchritudine, & pretio longe superantia; reliquisque aliis muneribus ipsum haud parum illustravit. Hæc ipse.

Ann. Eccl. Tom. XVII.

O 2 An-

PAGIUS testatur Annalista Mailrensis, qui subdit: *Rex Edwardus misit Aldredum Wigornensem Episcopum ad Imperatorem* (nempe Henricum III.), *ut per eum reciperet fratruelem suum Edwardum, qui in Ungaria exulaverat.* Edmundus Angliæ Rex anno MXVI. insidiis occisus duos filios reliquit, quos Canutus, qui post eum regnavit, trucidandos jusserat; *Filii ejus* (sc. Edmundi) *Edwinus, & Edwardus, missi ad Regem Suevorum, ut perimerentur; sed miseratione ejus conservati, Hunnorum Regem* (nempe Sanctum Stephanum in Hungaria regnantem) *petierunt. Ubi dum benigne aliquo tempore habiti sunt, major diem obiit; minor Reginæ sororem, Agatham in matrimonium accepit*, inquit Malmesburiensis citatus pag. 73. Porro Edoardum istum seu Edwardum Agatham duxisse, & ex ea suscepisse *Edgarum* filium, & filias duas, *Margaritam* atque *Christinam*, inter omnes convenit; sed Simeon Dunelmensis in Hist. de Gest. Reg. Angl. Edmundo filios tribuit Eadwardum & Eadmundum, quem postremum Malmesburiensis *Edwinum* nominat, & primogenitum facit. *Margarita* sanctitate inclyta fuit, nupsitque *Malcolmo* hujus nominis III. qui anno MLVI. in Scotia regnare cœpit, inquit Annalista Mailrosensis. Cogitabat Sanctus Eduardus Eduardum fratris filium, sibi successorem designare, ut anno MLVII. videbimus, ubi hæc omnia majorem lucem accipient.

XII. *Occiditur etiam Garsias Sanctionis Navarræ Rex.*

Sandovallius in Vita Alphonsi VI. Castellæ Regis mortem *Garsiæ Sanctionis* Navarræ Regis hujus nominis IV. his verbis refert ex libro, quem *Tumbum nigrum Sancti Jacobi* dicunt: *Era MXCIII. occisus est Rex Garsias depugnans cum fratre suo Rege* (nempe Castellæ) *Ferdinando in Ataporta* (seu loco Ataporca dicto) *a quodam milite suo Sancio Fortunionez, quia fœdaverat uxorem ejus.* Ita passim alii ex eodem Auctore. Verum Moretus lib. 4. Hist. Reg. Navarræ cap. 5. recte animadvertit, Exscriptorem præfati libri unitatem imprudenter addidisse, quod & non raro attentioribus accidit, docetque legendum, *era MXCII.* quæ præsenti anno in cursu fuit. Id duæ Chartæ ab illo productæ invicte probant. Ex priori a *Stephania* Garsiæ Regis vidua data liquet, eum *Nonis Septembris* jam demortuum fuisse; in altera vero die VI. Idus Octobris in era MXCII. a Ramiro Aragoniæ Rege & Garsiæ fratre data diserte legitur; *In hoc anno occisus fuit Rex Garseu in Ataporca die Kal. Septembris. Ibidem ordinatus fuit Sancius filius ejus Rex in Pampilona.* Concordiam in qua diu *Ferdinandus* & *Garsias* Reges vixerant, diremit *Garsias* qui, ut fratrem ad varia sibi cedenda Oppida, quæ sibi commoda fore putabat, cogeret, de eo detinendo cogitaverat. Florebant tunc in Hispania *Enneco* Ognæ aut Oniæ Abbas, & *Dominicus* Abbas Calciati, vulgo *de la Calcada*, sanctitate illustres, qui ut eos mutuo reconciliarent, ad locum certaminis venere. *Sed cum animositas Regis Garsiæ, sicut fertur, nullatenus superare potuit, nec ad pacis fœdera inclinari, bello infestissimo inchoato, Garsias peccatorum suorum mole prægravatus victus interficitur, ad quem venerabilis Enneco Abbas accedens caput ejus, dum adhuc spiraret, sicut traditur, in manibus suis accepit, & precibus animam ejus commendans, usque ad locum sepulturæ Regalibus ejus exequiis indefessus adfuit* ut ex antiquo documento Monasterii Oniensis Sandovallius citatus refert. Pelagius Ovetensis ait: *Accepit regnum ejus*, Ferdinandus scilicet, qui fratri in Castellæ partem successit, non vero in Regnum Navarræ, cui post patris mortem præfuit *Sanctio* Garsianis, hujus nominis quartus.

Digitized by Google

JESU CHRISTI ANNUS 1055. | VICTORIS II. PAP. ANNUS 1. | HENRICI II. IMP. 9. THEODOR. PORPH. IMP. 1.

I. Victor secundus Pap.

ANnus Redemptoris sequitur quinquagesimus quintus supra millesimum, Indictione octava, quo Idibus Aprilis, Gebehardus ex Episcopo Eistetensi electus Papa (ut dictum est) anno superiori, consecratur Romæ Pontifex, vocatus Victor Secundus. Facta est hæc solemnitas (ait Hermannus) in die Cœnæ Domini. Venisse autem Romam Henricum Imperatorem, secumque duxisse Pontificem consecrandum, tradit Leo (a) Ostiensis. Hermannus autem illum missum ab eo tradit; Imperatoris autem adventum in Italiam postea contigisse hoc anno. De quo ista: *Imperator Natalem Domini Goslariæ celebravit, ac deinde expeditionem in Italiam paravit, ac diem sanctæ Pascha Mantuæ egit: diem autem Pentecostes Florentiæ, ibique coram eo a domino Papa generali Synodo habita multa correcta sunt.* At quænam ista fuerint statuta in Concilio Florentino, perquirenda. Constat quidem testificatione Lanfranci, Victorem ipsum in omnibus Conciliis, quæ celebravit, vel celebranda curavit, confirmasse cuncta a prædecessore statuta, præcipue damnationem hæresis Berengarii per prædecessorem ipsum Leonem in Romano Concilio constitutam. Ait enim: *Quæ sententia Leonis Papæ non effugit successorem quoque suum felicis memoriæ Papam Victorem. Sed quidquid de hac re, seu de cæteris ipse statuit, statuive præcepit, hoc etiam iste sua, atque omnium Conciliorum suorum auctoritate firmavit.* Hæc ipsa.

(a) Leo Ost. l. 2. c. 90.

Concil. Florent.

II. Insuper etiam in hoc eodem Concilio Florentino liquet constitutum fuisse decretum de beneficiis Ecclesiasticis, ne illa scilicet distraherentur ab Episcopis. Meminit hujus decreti Petrus Damiani in epistola ad V. Episcopum scripta. Extat inter alias nondum cusas, quas continet codex Bibliothecæ Sancti Petri in Vaticano, quam tibi hic describendam curavi. Sic enim se habet:

Domno V. reverentissimo Episc. Petrus Pec-

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hisp. MXCIII. Anno Hegiræ CCCCXLVII. inchoato die 1. April. fer. 1. A.C. 1055 I. *Victor. II. fit PP.*

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6548.

☉ 18. A. ☽ 22. P. 16. April. Indict. 8.

JESU CHRISTI 1055.

VICTORIS II. PAPÆ 1.

HENRICI III. REG. 17. IMP. 10.

THEODORÆ PORPH. 1.

ANum. I. ad XIV. Leo Ostiensis lib. 2. cap. 90. refert, Sancto Leone Papa demortuo, Hildebrandum tunc Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum a Romanis ad Imperatorem transmissum esse, ut *de partibus illis, quem tamen ipse vice cleri, populique Romani & Pontificem elegisset, duceret. Quod cum imperator fuisset assensus, & Gebehardum Aistetensem Episcopum Hildebrandus ex industria & consilio Romanorum, expetivisset, tristis super hoc Imperator effectus est,* [1] &c. *Hunc ergo Hildebrandus, invito licet Imperatore, invito etiam eodem ipso Episcopo (propter quod utique postea dictus est Monachos non amasse) Romam secum adduxit: eique Victoris nomen imponens, Romanum Papam cunctorum assensu constituit, cum jam ferme a transitu Papæ Leonis annus elaberetur.* [2] His addit Continuator Herman. Contracti Gebehardum *Quadragesima in Cœna Domini* Papam ordinatum esse, ideoque die decima tertia mensis Aprilis.

NOTÆ [1] QUid actum sit ante electionem Victoris Papæ nemo melius docere nos potest, præter eum qui tunc florebat. Benzonem Albensem Episcopum in libro quem scripsit de Rebus Henrici III., de quo Scriptore nos in Nota ad A. 1059. 2. scribit ille lib. 7. c. 2. pag. 595. *Dormiente Domino Leone (IX.) venerunt ad imperatoris curiam tres monachi, quasi de Roma, cum non essent de Roma; nam primus erat de Tuscana, alter de Burgundia, tertius de Apulia, & dicebatur unus Aldeprandus* (Hildebrandus) *secundus Umbertus* (dein Cardinalis, & Episcopus Sylvæ Candidæ) *ultimus Bonifacius; & simulabant se legatione fungi pro futuro Pastoris electione* (id ab Authore schismatico dictum accipe) *Quibus dixit pater Herimannus Coloniensis Archiepiscopus: Cum sitis Monachi nihil ad vos pertinet istud negocium .... Si placet Domino meo imperatori præstolandi sunt Romani ...... Manserunt itaque cum eodem Archipræsule in Curia; & ecce repente veniens legatio Romanorum stupebat de fraudulentiis Monachorum. Quid plura? Dominus Victor eligitur &c.* Sunt in his quædam mendacia schismaticorum conficta, sed & vera quædam ad emendandam Historiam Ecclesiasticam translucent, ut legatio ad Curiam non ab uno Hildebrando sed a tribus gesta; dein & altera Romanorum legatio superveniens. MANSI

[2] ANdreas Antonellus in Historia Asculana recitat Bullam quandam Victoris II. datam Romæ anno ejus Pontificis primo IV. Non. Januar. Ind. VIII. hoc nempe Christi anno; quæ si recte descripta est, nec pro Indictione VIIII. posita est VIII. (ut est suspicandi locus) demonstrat initium Victoris ad annum præcedentem vel ad initium præsentis anticipandum esse. MANSI

Peccator monachus salutem.

Epist. Petri Dam. de beneficiis ecclesiasticis.

Nolo te lateat, venerabilis frater, quia de prædiis Ecclesiæ tuæ quæ distrabere diceris, non parvus rumor increvit. Nam & cor nostrum non levi mœroris aculeo nuper eadem fama transfodit. Numquid oblitus es, quod ante fere quinquennium Victor Apostolicæ Sedis Episcopus in plenario Concilio Florentiæ celebrato, cui simul & Henricus Imperator interfuit, hoc sub excommunicationis censura probibuit? An ignoras, quia ad hoc Ecclesiis prædia conferuntur, ut ex eis pauperes sustententur, indigentes alantur, & ex eis viduis atque pupillis subsidium procuretur? Ecclesiæ quippe nascentis initio hic mos inolevit, ut quilibet venientes ad Fidem possessionum suarum jura distraberent, atque ad pedes Apostolorum pretium, quod ex eis sumebatur, offerrent. Unde & in eorum (a) *Actibus legitur: Quotquot,* inquit, *possessores agrorum & domorum erant vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Procedente vero tempore, sanctis Ecclesiarum rectoribus visum est, ut ipsa potius prædia traderentur, unde scilicet non modo clericos sacris excubantes officiis Ecclesia pasceret: sed & refrigerio stipem diversis indigentibus & inopia laborantibus ministraret.*

(a) Act. 4.

III. *Perpende ergo venerabilis frater, quantorum homicidiorum in die Judicii reus erit, qui modo tot viduis, tot orphanis, diversisque pauperibus, unde vivere debeant, subtrahat? Ad tribunal illius, qui pauperes singulariter diligit, qui se in paupere refici, in paupere se perhibet esurire: ad tribunal, inquam illius qua conscientia veniet, qui alimenta se subtraxisse pauperibus recognoscit? Si damnatur ille, qui vel unum peremit hominem ferro, qua sententia dignus est, qui bona Ecclesiæ profligando, complures interficit famis, & inopiæ gladio? de quibus divina voce malo cuilibet venditori jam dicitur:* (b) *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Et ille quidem fratrem peremit invidia, quia sacrificium non est, Deo reprobante, susceptum: isti plerumque tale quid faciunt amore pecuniæ, quæ est servitus idolorum.*

(b) Gen. 4.

IV. *Sed quia conveni te, ac super his quæ licebat auctoritate corripui, respondisti parvum quid esse quod datum est, nec rei modum excessisse, quod mihi fama vulgante perlatum est. At quod ego: Aliquando guttatim liquor emanat, qui tamen vix prorsus evanat. Uber etiam promptuarium, unde medium quid quotidie tollitur, tamen aliquando vacuum reperitur. Idipsum tamen quod parvum & exiguum dicis, judicantis omnia sententiam non evadit. Audi quid Jeremias dicat:* (c) *Factum est verbum Domini ad me dicens: Ecce Hanameel filius Sellum patruelis tui veniet ad te dicens: Eme tibi agrum meum, qui est in Anathoth: tibi enim competit ex propinquitate, ut eum emas. Et paulo post subdit: Intellexi autem quod verbum Domini esset; & emi agrum ab Hanameel filio patruelis mei, qui est in Anathoth, & appendi ei argentum, stateres septem & decem argenteos. Ecce quam exilis, quam parvus fuisse ille perpenditur, ut decem duntaxat argenteis, & septem stateribus emeretur; & tamen verbum Domini ad se factum super eum propheta testatur. Nam & eidem Jeremiæ tanti fuit agellus, ut de eo dicat: Et scripsi in libro & signavi & adhibui testes, & appendi argentum in statera, & accepi librum possessionis signatum, stipulationes, & rata, & signa forinsecus, & alia plura, quæ hic annotare postponimus, ne fastidium legentibus ingeramus. Dum ergo tam parva possessio a Propheta tam solemniter sumitur (ut etiam divinæ vocis oraculo prædicatur) qualibet Ecclesiastici juris hæreditas quanto ad vendendum debet esse terrori; ex qua videlicet Christus in suis debet indigentibus sustentari?*

(c) Jer. 32.

V. *Sed quid venditionem loquimur, cum non modo ea, quæ per emphyteuseos sunt locata contractum, vel quæ hypothecario jure perveniunt, sive etiam quæ libellario nomine pensitantur, sed illa quoque, quæ sub nudo beneficii vocabulo sæculares accipiunt, revocari de cætero, & restitui Ecclesiis nullo modo possunt? Ita quippe manus diripientium diabolicæ tenaciæ glutinis inviscantur, ut quolibet modo semel acceperint, Ecclesiis reddere sua bona nullatenus acquiescant; & non modo ipsi dum vivunt, proprietario quasi jure possideant, sed & in posteros sui germinis eminus possidenda transmittant. Petunt a te sæculares Ecclesiastica prædia, importune se ingerunt, suppliciter insistunt, & sub adstipulationibus nomente, sed tantum forte nomine beneficii quod ubique tantumdem est ac si adamantino stylo tabulis æreis scriberetur. Veniunt itaque ad te dicentes cum* (d) *Achab Rege Samariæ: Da mihi vineam tuam ut faciam mihi hortum olerum, quia vicina est & prope domum meam? Tu cum Naboth Jezraelite præsto responde: Propitius mihi sit Dominus, ne dem hæreditatem patrum meorum tibi.*

(d) 3. Reg. 21.

VI. *Præterea non ignoras, quia cum a pœnitentibus terram accipimus, juxta mensuram muneris eis de quantitate pœnitentiæ relaxamus; sicut scriptum est: Divitiæ hominis redemptio ejus. Perpende igitur, & congrua ratione considera, quia sicut illi, qui prædia præbent*

Ec-

Ecclesiæ, pœnitentiæ sua pondere merito levigantur: fit ille qui subtrahit, subeundæ pœnitentiæ digna mole deprimitur. Nam si dator absolvitur, consequens est, ut præceptor vinculis innodetur, tantoque huic debito teneatur obnoxius, quanto ille non ambigitur absolutus. Quisquis igitur Ecclesiastici territorii prodigus est ... tot in unum caput mala concurrunt. In tremendo namque judicio Sancti, quorum honor clericorum egestate minuitur, irascentur; pauperes, viduæ, pupilli, quilibet hospites fame se gladio clamitant interemptos. Sic multiplicis homicidii reus erit, qui sanguinem forte nunquam fudit.

VII. De non tradendis decimis sæcularibus.

Sunt & qui plebes sæcularibus tradunt: hi nimirum tanto gravius delinquunt, quanto & sacrilegium committere convincuntur. Quia & sancta profanant, & his quibus quasi beneficium prærogant, venenum lethale propinant. Quid est & decimas in usum sæcularium vertere, nisi mortiferum eis virus, quo pereant, exhibere? Huc accedit, quia & Plebanis justa datur occasio, ut matricibus suis Ecclesiis obedientiam subtrahant, ut non eis legitima decimarum tributa persolvant. Et hæc re vera sunt egregia dona pontificis, quibus nimirum honor Ecclesiæ tollitur; accipiens quod datur in perniciem vertitur, populus a Christiani ritus obedientia revocatur. Ab his itaque sacrilegis donis dilectissime frater, manum retrahe: ab his nefariis, profanisque contractibus cauta semper ac diligentissima te provisione compesce. Prius animas tibi commissas, deinde etiam facultates Ecclesiæ pervigili semper attentione guberna, ut studio tuæ villicationis emenso, non (quod absit) Ecclesiæ dissipator, sed celebris famæ testimonio custos dicaris & pastor. Obsecro frater, ne gravis tibi videatur ista correctio. Nam quia nostro studio provectum te ad Episcopatus apicem non ignoras; dignum est, ut sicut provehentem, ita nihilominus & redarguentem aliquando æquanimiter feras. Nam & ipse Dominus Petrum universali prius Ecclesiæ prætulit; deinde gravis reprehensionis invectione pulsavit. Nam cum diceret: Tibi dabo claves regni cælorum; & quodcumque ligaveris, sive solveris super terram, ligabitur & solvetur in cælis: paulo post eum tam austere corripuit, ut diceret: Vade post me satana, scandalum es mihi, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum. In quo nimirum nobis dedit exemplum, ut quos ad honoris culmen attollimus, sub disciplinæ semper magisteria refrænemus. Et ne ipsi se lenocinante fastigio in superbiæ tyrannidem erigant; magistri eos sub custodia sua salubriter premant, Hactenus Petrus.

VIII. Restitutio usus Canonum pœnitentialium.

Hic vero opportune se ingerit, & quasi necessitas exigit, ut ejusdem Petri verba illa explicantes, quibus ait: *Non ignoras, quia cum a pœnitentibus terras accipimus, juxta mensuram muneris eis de quantitate pœnitentiæ relaxamus*, &c. De ejusmodi redemptione pœnitentiæ (ut Ecclesiæ ritus plenius innotescat) agamus. Quos enim Patres sive ex Conciliis, sive ex decretis Romanorum Pontificum statuerunt canones, quibus delinquentibus pœna, seu (ut dici solitum) pœnitentia irrogari consuevit, ob idque pœnitentiales nominatos, ad coercendos homines, ne absque disciplina, atque timore supplicii prolaberentur ad mala; eosdem universa Ecclesia, Romana præsertim, retinere consuevit in sui vigore & observantia venerandos. Sed & cum temporum injuria eorum severa censura prætermissa videri posset; eos iterum in usum pristinum revocare studuit; ut hoc sæculo factum videmus, quo tandem post tot naufragia Ecclesiarum, exul censura postliminio revocata vigere cœpit; atque adeo, ut neque per religionis ingressum quis eo debito solveretur. Nam audi quæ idem Petrus Damiani scribat in libro De perfectione monachorum, sexto capite, cum queritur, quod illi, qui reus teneretur implendæ pœnitentiæ septuaginta annorum, Abbas eam remisisset in ejus religionis ingressu ob commodum monasterii. Ad quem hæc ipse: *Quid dicam? fateor, mihi res valde displicuit, despexi, horrui, & hominem deceptum esse clamavi.* Quod diceret Abbas scilicet, sufficere post peractam confessionem ad pœnitentiam ipsam a sæculo conversionem. Quæ in exemplum voluimus adduxisse, ad significandam, quam tenax his temporibus esset Ecclesiastica censura in observantia pœnitentialium canonum:

IX. Redemptio pœnitentiæ.

Quoniam vero contingeret ob iterata frequenter peccata mortalia, quorum causa plurium annorum pœnitentia inferretur, desperare homines tot annorum curriculis; & aliquando sua ætate integra sub eodem pœnitentiæ fasce gemere, immo interdum nec hominis ætatem sufficere ad expianda per pœnitentiam præscriptam canonibus commissa peccata: aperta est in Ecclesia janua pœnitentiæ redemptionis, ne quis ex hac vita Ecclesiæ debitor præventus morte decederet, factumque est, ut breviori compendio temporis satisfaceret, quæ plurimorum annorum termino persolvere teneretur. Quæ quidem redemptio multiplici via, quo unicuique hominum statui prospectum esset, ut fieri posset, consultum optime fuit: nimirum ut qui divitiis affluerent, erogando eas

in

in usum pauperum, pro quantitate persoluti pretii tot redimerent eis annos, quot ita Ecclesiastica concessit. Hoc est igitur quod Petrus ait: *Non ignoras, quia cum a pœnitentibus terras, possessiones agrorum videlicet accipimus, juxta mensuram muneris eis de quantitate pœnitentiæ relaxamus*. Quibus plane ostendit, bona Ecclesiastica ejusmodi facti solita redemptione aucta crevisse.

X. Rursus autem ne divitibus tantum aperta redemptionis hujus janua videretur, aliæ ab Ecclesia excogitatæ sunt corporeæ afflictiones, quibus pauperes, & alii qui vellent, redimere brevi tempore multiplices annos possent. De hujusmodi remediis apud Burchardum, de quo suo loco, hoc Tomo superius egimus, tractatio prolixior est. Scripsit enim librum Decretorum pœnitentiæ, qui in sua Collectione ordine numeri ponitur decimusnonus: a cujus capite duodecimo de pœnitentiæ redemptione agere sic incipit:

XI. *Pro uno die, quem in pane & aqua jejunare debet, quinquaginta Psalmos in Ecclesia, si fieri potest, decantet; sin autem, in loco convenienti eadem faciat, & unum pauperem pascat, & eo die, excepto vino & carne & sanguine quidquid velit, comedat*. Et de aliis similibus usque ad caput vigesimumquintum inclusive. Inter alia autem redemptionis remedia palmatæ annumerantur, nimirum ut ferula palma manus pœnitentis verberaretur (ut sub austero Orbilio in scholis pueri accipere consuevere) ut dies unus pœnitentiæ palmatis viginti redimi posset. Hæcque omnia & alia ipse, qui ea Romano Pœnitentiali ea recitare profitetur. Aliud erat genus verberum, quod per scopas inferebatur, ita instrumentum illud nominabant, quo pœnitens sibi ipsi verbera infligebat: de quo redemptionis genere est frequens mentio apud eumdem Petrum Damiani hujus temporis scriptorem. Qui scribens ad Alexandrum Papam, hæc habet de scopis: *Ut tria scoparum millia unum pœnitentiæ annum expleant cum modulatione Psalmorum: decem Psalmorum modulatis mille scopas admittit. Cumque Psalterium constet ex centum & quinquaginta Psalmis, in quoque Psalterio quinque annorum pœnitentia expletur: sicque viginti Psalteria cum disciplina cantata centum annorum pœnitentiam explent*. Hæc ad Alexandrum Petrus, intelligens per disciplinæ vocem, verberationem ipsam cum videlicet quis psallendo scopis verbera infligeret sibi ipsi: quod nomen cum actione ipsa ad posteros transiit, ut disciplinam agere sit, seipsum flagellis cædere. Sed illud accidit, ut quæ in redemptionem pœnitentiæ scoparum verberatio est introducta; eadem frequentiori usu sit recepta inter omnes etiam Christianos nihil debentes ejusmodi canonum exactori pœnitentiario presbytero, imitatores Apostoli dicentis: (a) *Lividam facio carnem meam, & in servitutem redigo, ne cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar*. Sponte se ejusmodi verberibus cruciantes. Quod & his Petri Damiani temporibus cœpit, ut sequenti anno dicturi sumus.

De pœnitentiæ canonicæ redemptione.

Usus & nomen scoparum sive disciplinæ.

(a) 1. Cor. 9.

XII. Sed jam unde digressi sumus, ad canonem Concilii Florentini hoc anno editum a Victore Pontifice adversus alienantes bona Ecclesiastica, redeamus. Quod autem in Synodo damnatum hoc malum diu multumque viguisset in maximum animarum detrimentum, quod Ecclesiasticis legibus sub anathematis gravissima pœna jam vetitum fuerat; voluit etiam Deus iisdem temporibus ad avertendos a tanto periculo homines, in quod præcipites ruerent, successoresque suos secum traherent in gehennam, per visum ostendere certam horum ad inferos damnationem, quam Episcopi populo prædicarent. Rem gestam narrat Petrus Damiani in epistola ad Dominicum & alios Fratres eremi scripta; nec non in epistola ad Nicolaum Papam, quam continet codex basilicæ S. Petri. Sic enim se habet:

XIII. *Porro autem, quia prudentissimi illius viri Humberti Archiepiscopi scilicet*, titulo tantum nominatus, sed Silvæcandidæ revera Episcopus Cardinalis, de quo superius, *semel incidit mentio, aliud etiam insigne quod retulit (etiamsi magnopere ad propositum thema non pertineat) non silebo. Nam dum prædiis Ecclesiarum injuste possessis, sub conspectu præsentiæ venerandi Papæ in maritima Ecclesia conciваretur, intulit congruenter exemplum. In Teutonicis partibus*, inquit, *Comes quidam dives ac præpotens, sed quod in illo hominum genere prodigium est reperiri, bonæ opinionis, & innocentis vitæ, prout humanum erat de ejus æstimatione judicium, ante decennium fere defunctus est. Post cujus obitum quidam religiosus vir per spiritum ad inferiora descendens præfatum Comitem in supremo gradu cujusdam scalæ positum vidit. Ajebat namque, quia scala illa inter stridentes & crepitantes ultrices incendii flammas videbatur erecta atque ad suscipiendos omnes, qui ex eadem Comitum genealogia descenderent, constituta. Erat autem teterrimum chaos, immane, barathrum, infinite patens, atque in profundo demersum, unde scala producta surgebat. Hic igitur ordine succedentium sibi ferme texebatur, ut cum quis eorum novus accederet, primum interim scalæ gradum teneret: is autem, qui illic repertus erat, ulsque omnes ad proximum sibi gradum in ima descen-*

Comites possessores earum Ecclesiæ damnati ad inferos.

scenderent. Cumque alii atque alii ex eodem genere homines post earum obitum ad præfatam scalam per temporum intervalla confluerent, alii protinus caderent ineffabili judicii necessitate ad inferiora migrabant. Plane dum vir, qui hæc contemplabatur, causam hujus horrendæ damnationis inquireret: & præsertim cur ille Comes sui temporis puniretur, qui tam juste tam decenter, tam honeste vixisset? Audivit quia propter quamdam prædii Metensis Ecclesiæ possessionem, quam B. Stephano proavus ejus abstulerat, cui videlicet iste jam decimus in hæreditate successisset, omnes isti non diverso supplicio deputati sunt. Et sicut eos ad peccandum non dispar avaritiæ culpa conjunxit: ita nihilominus ad perferendas atrocis incendii pœnas commune supplicium copulavit. Hæc Petrus, & quidem talia, quæ non solum ex gravissimis testibus conciliant sibi fidem, sed ex divinæ Scripturæ præscripto, ita prorsus rem se habere, necesse sit affirmare. Cum certum sit (a), Apostolo prædicante, quod neque fures, neque rapaces, multo minus sacrilegi regnum Dei possidebunt. Et ab eodem præscriptum sit, eadem pœna teneri facientes, (b) & facientibus consentientes, dum quod sciant hæredes ab Ecclesia esse sublata a majoribus bona, mala fide possideant.

(a) 1. Cor. 6.

(b) Rom. 1.

XIV. Henricus Imp. studiosus S. Joannis Gualberti

Quod autem (ut audisti) huic Concilio Florentino Henricus Imperator interfuit: in rebus gestis sancti Joannis Gualberti de eo ista leguntur: *Per eadem tempus Henricus Imperator Florentiam veniens, cum multas beati Joannis virtutes auditione accepisset, quadam erga illum concepta benevolentia, hortante Theuzone supradicto, misit Episcopum Catholicum ad Vallis umbrosæ monasterium, qui summum altare consecraret. Post aliquot vero annos Humbertus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis totum templum consecravit cum duobus aliis altaribus.* Hæc ibi.

XV.

Quia autem rebus componendis, & restituendis Ecclesiæ sanctæ probatis moribus Victor Pontifex incumbebat; ad corrigendos pravos usus Ecclesiæ Gallicanæ, causasque quorumdam Episcoporum cognoscendas ac judicandas Legatum a latere misit Hildebrandum ipsum tunc subdiaconum, qui postea creatus Pontifex fuit Gregorius Septimus. Hic ubi illuc pervenit, Lugduni celebravit Concilium. De quo Concilio quæ reperimus in antiquioribus Gestis Romanorum Pontificum, quæ collegit Nicolaus Aragonius Cardinalis, hic in primis describamus. Sic se habent:

XVI.

*Eodem tempore cum simoniaca hæresis totam Italiam, & Burgundiam occupasset, idem Pontifex misit a latere suo eumdem * Archidiaconum Hildebrandum ad ultramontanas partes cum quibusdam Episcopis. Cum autem ad Lugdunensem provinciam pervenisset, in ea Synodum celebravit: in qua per ipsum Archidiaconum Deus maximum dignatus est operari miraculum. Residentibus enim in ea Synodo Archiepiscopis, & aliarum Ecclesiarum Prælatis; Archiepiscopus vir quidam litteratus & eloquens accusatus est de crimine simoniæ. Qui sequenti nocte omnes suos accusatores pecunia corrupit, & sibi amicos fecit. Mane autem facto rediens ad Synodum, audacter dixit: Ubi sunt qui me accusant? exeat in publicum quicumque me voluerit damnare.*

* nonnisi subdiaconum.

Concil. in Gallia, per Hildebrandum.

XVII. Archiep. miraculo arguitur simoniacus.

Tunc obmutescentibus cunctis, prædictus Archidiaconus, tamquam vir discretus & sapiens, convertens se ad illum, dixit: Credisne o Archiepiscope, Spiritum sanctum cum Patre, & Filio unam esse substantiam Deitatis? quo respondente. Credo. Addidit Archidiaconus. Dic Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto. Tunc ille Gloria Patri, & Filio expedite dicebat, sed Spiritum sanctum nullatenus proferre poterat. Quem cum frequenter inchoaret, & nihil proficeret videns se per divinum judicium omnino confusum, procidit ad pedes Archidiaconi, & confessus est proprio ore se simoniacum esse. Postquam vero a sacerdotali & Episcopali officio est depositus, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto libera & clara voce decantavit. Quod factum simoniacos in tantum perterruit, quod præter alios Prælatos Ecclesiarum vigintiseptem, Episcopi quadragintaquinque simoniacos se esse confessi sunt, & suis honoribus absque ulla alia accusatione renuntiaverunt. Celebrata Synodo, & aliis rebus rite ordinatis & compositis, Legati ad Urbem redierunt. Hæc ibi, sed male sub Papa Stephano. Deceptus est collector, quod legationem istam contigisse putaverit, cum Hildebrandus jam Archidiaconus esset, quem & existimaret ab eodem Stephano Papa creatum fuisse Archidiaconum. Verum cum ea perfunctus est legatione Hildebrandus, nondum erat Archidiaconus, sed subdiaconus tantum. Quod expresse affirmat Petrus Damiani, qui & aperte testatur sub Victore Papa ejusmodi Hildebrandi in Gallias contigisse legationem. Sed ne veritas in alicujus præjudicium sepulta remaneat, non in aliquo Archiepiscopo, sed Episcopo tantum ista esse gesta reperimus apud Desiderium Abbatem sancti Benedicti, presbyterum Cardinalem sanctæ Cæciliæ, hoc tempore viventem atque scribentem auctorem: qui in libris dialogorum, quos scripsit, ita ipsum Hildebrandum ista narrantem adducit. Ait enim:

Ve-

XVIII. Eadem historia ex Desiderio Abbate Cassinensi.

Venerabilis Gregorius Papa, cujus superius mentionem feci, quid circa eamdem simoniacam hæresim se præsente Dominus ostendere voluit, sæpe mihi solitus est referre. Cum essem, inquit, subdiaconus, & beatæ memoriæ Victore hujus Apostolicæ Sedis Pontifice in Galliam pro Ecclesiasticis negotiis discutiendis essem transmissus: cura mihi fuit Episcoporum convocare Concilium, ut illis coram positis, de Ecclesiasticis negotiis tractaremus. In eadem vero civitate, in qua Synodus agebatur, Episcopus erat, qui pretio honorem comparasse Episcopatus, a multis infamabatur. Igitur vocatus Episcopus venit in medium. Ubi autem habita Synodus, verbum nullum. Pergit vero: *Cum ergo eum exhortare salutaribus monitis cœpissemus, ut quæ sibi opponebantur, conscientia jam fatente, humiliter confiteretur: ille, tum quia ejusdem civitatis erat Episcopus, tam quia fretus auxilio Comitis terræ ejusdem; plenus superbia, omnino verba nostra vilipendebat. Sed cum a nobis, & a cæteris qui aderant Episcopis, sub justitiæ regula se (quod non speraverat) constringi conspiceret, nec effugiendi haberet licentiam; negare pertinaciter cœpit, quod antea vix audire dignabatur. Cumque verba producerentur in longum, & maximum diei spatium esset consumptum, & ille nihilominus in sua pertinacia negando persisteret: hoc modo eum cum cæteris, qui aderant religiosis Episcopis nobis adjurare visum fuit, & totum judicium in ostensione Spiritus sancti committere. In nomine, inquam, Patris & Filii, & Spiritus sancti, cujus donum gratiæ te comparasse audivimus, ut hujus rei nobis veritatem edisseras, adjuramus. Quod si amplius, ut cœpisti negare tentaveris, Spiritum sanctum, donec quæ vera sunt, confitearis nominare non valeas. Qui Episcopus cum abunde eloquens esset, & a nobis exoraretur, ut Spiritum sanctum nominaret: Patrem quidem, & Filium satis diserte nominabat; Spiritum vero sanctum, mirum in modum, nominare nullo modo poterat. Tunc omnibus qui aderant, luce clarius patuit, quod honorem Episcopatus dato pretio emerat, qui non nisi Spiritus sancti gratia largiente tribuitur. Tunc virtute Spiritus sancti tremefactus Episcopus, humiliter coram omnibus confiteri coactus est, quod ante inflatus superbia Dei timore postposito, procaciter negare præsumpserat.* Hæc apud Desiderium, quem citavimus.

XIX. Petrus Damiani eamdem historiam breviter recitans addit, tam hunc, quam quinque alios Episcopos ab eodem Hildebrando tunc fuisse Apostolica auctoritate depositos. Ait enim tum in epistola ad Dominicum & Fratres eremi, tum in epistola ad Nicolaum Papam: *Interea illud etiam, quod Hildebrando, Romanæ Ecclesiæ Archidiacono referente didicimus, hic inserere operæ pretium judicamus. Nam cum adhuc subdiaconatus dumtaxat fungeretur officio, a Victore Papa Apocrisiarius in Gallias destinatur Synodum congregavit: in qua videlicet sex Episcopos diversis criminibus involutos ex Apostolicæ Sedis auctoritate deposuit. Inter quos quidam erat Episcopus, qui, quoniam per simoniacam hæresim ad Episcopatus culmen irrepserat, Spiritum sanctum verbis exprimere, quibuscumque tentaret nisibus, non valebat. Et quidem Patrem & Filium expedite satis ac facile proferebat: ad Spiritum vero sanctum cum pervenisset, mox lingua balbutiens, tamdiu rigida manebat. Merito siquidem Spiritum sanctum dum emit, amisit, atque exclusus erat ab anima, procul etiam consequenter esset a lingua. Hac igitur difficultate convictus, Episcopale * decarceravit officium.* Hæc Petrus.

Ex Petro Dam. eadem.

* renuntiavit.

XX. Hæc eadem de Hildebrando recitat (a) Willelmus Malmesburiensis Bibliothecarius, ex relatione sancti Hugonis Abbatis Cluniacensis, atque in fine ait: *Hujus miraculi testis fuit Abbas sæpe nominatus*, Hugo scilicet, *qui dejectum Episcopum per loca secum ducens, illius rei experimentum sæpe resit: de quorum verborum certitudine dubitantem omnis Europa confutat, quæ Cluniacensis religionis numerum per eum augmentatum non nescit.* Hæc de Hildebrando Willelmus ex Hugone, cujus etiam testificatione alia de eodem admiranda narrat, quæ dicturi sumus inferius suo loco.

(a) Wil. Malm. de gestis Reg. Angl. l. 3.

XXI. S. Hugo qualis innotuit Hildebrando.

Porro ad tantam sibi impositam provinciam obeundam Hildebrandus Cluniacum petens, eumdem Hugonem Abbatem adsciverat sibi coadjutorem, cui inhærere Christum, pareoti fuit dignus visione cognoscere. In vita enim ipsius ista ab alio Hugone scribuntur: *Hildebrandus Romanæ Ecclesiæ * diaconus, Apostolicæ Sedis Pontifex Gregorius Septimus mox futurus, Galliarum legatione suscepta, Cluniacum venerat. Hic quadam die sedens in Capitulo cum beato Hugone, Fratrum negligentias pietatis gladio corrigente, aspexit Dominum JESUM præsentem, prædictoque Patre assidentem, eique de singulis quid agere deberet, suggerentem. Itaque Hildebrandus sancti viri merita prædicans, in famulo Dominum collaudabat.*

* subdiaconus

XXII. Concil. Heduense in Gallia.

Mentio habetur ibidem de Concilio Heduensi, in quo quænam ejusdem Hugonis fuerint partes ex eodem auctore sic accipe: *Mirandis plac miranda subiungo, quæ, referentibus viris authenticis, probata cognosco. Hæc sunt referunt Gaufredus de monte S. Vincentii, & Rainaldus Heduensis, qui adhuc præsentes sunt. Dux Burgundiæ Robertus Hugonem Heduorum Episcopum nimia infestatione gravabat, variisque prædonum incursibus passim Burgundia laborabat. Ea propter Gaufredus Lugdunensis, Hugo Bisuntinensis, Aicardus Cabilonensis, & Drogo Matisconensis Heduam convenerunt, magnique patrem consilii prædictum Hugonem Cluniacensem Abbatem venire rogaverant. Aderat illustrium multitudo virorum, populus confluebat infinitus, pro pace supplicans indefessis clamoribus. Adveniens ipse Dux, immo tyrannus, Heduam intravit, sed fastu maligno interesse conventui recusavit. At pater Hugo fervore charitatis permotus adiit tyrannum, cumque vehementer increpans, cunctis mirantibus, tanquam ovem mitissimam secum adduxit, Episcopis autem supplicantibus, at pater Hugo pro pace componenda loqueretur turbis undique reticentibus, & ab ejus ore pendentibus, sic ait: Qui pacem quærunt, qui Deum diligunt, nos audiant nobiscum agant. Qui vero filius pacis non est, qui non ex Deo, sed adversarius est, hunc ex parte omnipotentis Dei præcipio, ut a nobis exeat, & operi divino non noceat. Vix dicta compleverat, cum ecce quidam statura procerus, facie truculentus, multis eum sequentibus, egressus disparuit. Non fuit in tanta multitudine hominum, qui aliquem nosset ex iis, qui egrediebantur. Mirabantur singuli, stupebant universi. His ita depulsis, tantam mox efficaciam prædicatio sancti habuit, ut eo jubente Dux ipse sui necem filii interfectoribus condonaret, & Ecclesia pacem reciperet. Res equidem mira, sed altiori miraculo cumulata. Quamdiu enim in*

PAGIUS II. *Concil. Æduense.*

Ad num. XXII. Meminit Baronius Concilii Æduensis seu Augustodunensis, cui teste Hugone Monacho Cluniacensi coævo in Vita Sancti Hugonis Abbatis Cluniacensis, interfuere *Gaufredus Lugdunensis, Hugo Bisuntinensis, Accardus* (non Aihhardus, ut legitur apud Baronium) *Cabilonensis, & Drogo Matisconensis* (seu Matisconensis) Episcopi qui Sanctum Hugonem Cluniacensem Abbatem ad illud *venire rogaverunt*. In eo Concilio Sanctus Hugo Haganonem Æduensem Episcopum cum Roberto Burgundiæ Duce, a quo graviter infestatus fuerat, reconciliavit, huncque mira libertate compescuit, atque ad meliorem frugem revocavit, uti narrat Baronius ex eodem Hugone Monacho. Stephanus Tornacensis in Epist. LXXI. ad Robertum Pontiniacensem Monachum data Canonem in eo Concilio conditum his verbis refert: *sic in Concilio Æduensi legitur: nullus Abbas vel Monachus Canonicos Regulares a proposito professionis canonicæ revocare, atque ad monasticum habitum suscipere audeat, ut Monachi fiant, quamdiu Ordinis sui Ecclesiam invenire queant, in qua canonice vivendo Deo servire, & animam suam salvare possint. Quod si temeraria ausu id agere tentaverint, anathematis vinculo obligentur*, quod non dissimili Decreto ab eodem Stephano ibidem relato confirmavit Urbanus II. Cæteri Canones desiderantur.

III. *Post annum MLX. celebratum.*

Verum Concilium istud, cujus mentio Tom. IX. Concil. pag. 1083. non hoc anno celebratum, ut Baronius, Quercetanus, seu ut postea se ipsum nominavit, Duchesnius in Notis ad Vitam Sancti Hugonis Abbatis Cluniacensis pag. 97. & seq. Carolus du Molinet in Notis ad laudatam Stephani Tornacensis Epistolam, aliique multi putarunt, neque etiam ann MLXXII ut Severtius in Chronologia & Jacobus Joannes Chiffletius in parte 2. Vesontionis, dum de Hugone II. Archiepiscopo Bisontinensi sermonem habet, sed inter annum millesimum sexagesimum, & millesimum septuagesimum secundum. *Drogo* enim Cabilonensis [1] Episcopus e Patribus hujus Concilii unus, ante annum MLX. Walterio non successit, cum San-Marthani in Episcopis Cabilonensibus affirment, Walterii in Actis publicis usque ad illum Christi annum mentionem haberi. Cum vero *Hugo primus* Vesontionis Archipræsul anno MLXV. aut insequenti, teste Chiffletio laudato, obierit, eique *Hugo II.* successerit, & parte alia *Humbertus* Archiepiscopus Lugdunensis decessor *Gaufredi*, unius ex hujus Concilii Patribus, anno MLXXII. jam sederit, ut iidem San-Marthani demonstrant in Archiepiscopis Lugdunensibus, manifestum est, *Concilium Æduense* inter annum MLX. & MLXXII. congregatum fuisse.

IV. *Gaufredus fuit Archiepiscopus Lugdunensis.*

Neque audiendi San-Marthani, cum negant *Gaufredum* inter Archiepiscopos Lugdunenses numerandum, quod Humberto anno MLXXVII. successerit *Gebuinus*: *Gaufredus* enim ante Humbertum sedit, cum *Philippus*, qui anno MLV. Ecclesiam Lugdunensem regebat, secundum eosdem San-Marthanos anno incerto e vivis abierit, & Gaufredus post eum, ac post Gaufredum Humbertus ante annum MLXXII. sedem replere potuerint. Denique Duchesnius loco laudato jam notavit, *Gaufredum* Lugdunensem memorari a Nicolao Aragonio in antiquis Pontificum Romanorum Gestis, & ab Hildeberto Episcopo Cenomanensi in Vita Sancti Hugonis Abbatis Cluniacensis, de cujus morte cum loquitur scribit: *Qui ut & moriens ostenderet quam vigil & sollicitus fuerit circa commissarum sibi vigilias ovium, quibus potuit sermonibus Anniversarium Archiepiscopi Gaufredi & Guidonis Abbatis adesse nunciavit, significans oportere defunctis fratribus debita solvi beneficia*; Quibus ex verbis etiam eruo, Gaufredum

NOTÆ [1] D*Rogo Cabillonensis &c.* Lege Matisconensis, quem Sammarthani in Matisconensibus ordinatum fuisse censent anno 1063. adeoque, cui ille interfuit Æduense Concilium, citius anno illo celebrari non potuit. MANSI

in conventu illo vir sanctus perdocuit, sicut columba candida super caput ejus apparuit. Quibus id videre datum est Deum glorificaverunt: non enim omnes haec videre gloriam meruerunt. Hucusque de his Hugo in S. Hugonis Actis.

XXIII. Concil. Turonense contra Bereng.

Sed quæ sunt reliqua Hildebrandi legationis in Galliis, prosequamur. Præcipue autem ejus invigilavit sedulitas, ut Berengarium, rursum hæresim, quam fuerat detestatus, defendentem ac propagantem, in Concilio Episcoporum conventum, vel hæresim rursus damnare cogeret, vel synodali eum sententia anathematis condemnaret. Quamobrem ne subterfugiendi amplius locus esset, domi suæ eum conveniendum putavit, nempe Turonis, sicque Concilium Turonense Apostolica indixit auctoritate; in quo ipse Berengarius redargutus & correctus (ut videbatur) detestatus errorem, Fidem Catholicam est professus. Testatur id quidem ejus temporis scriptor Guitmundus Aversanus Archiepiscopus, his verbis (a): *Inde enim*, inquit, *ipsa Romana Ecclesia per beatum Leonem Papam hæc Berengariana figmenta mox suo exortu damnavit: deinde per hunc ipsum, qui nunc præest, dominum Gregorium Papam, tunc* * *Archidiaconum ejusdem Romanæ Sedis in Concilio Turonensi convicit: ipsumque Berengarium (ut videbatur) correctum, ac propriæ manus sacramento satisfacientem clementer suscepit, &c.* Reversum ipsum ad vomitum docet.

(a) Guitm. de sacram. l. 3.

* subdiaconum

XXIV.

Porro subdiaconum pro Archidiacono esse restituendum, dubium esse non potest; cum id factum sub eodem Victore Pontifice constet, sub quo idem Hildebrandus semper subdiaconus perseveravit: nam de eodem Concilio Turonensi jussu Victoris Papæ per legationem missam habito Lanfrancus agens contra eumdem Berengarium, meminit istis verbis: (b) *Denique in Concilio Turonensi, cui ipsius Victoris interfuere Legati, data est tibi optio defendendi partem tuam. Quam cum defendendam suscipere non auderes: confessus coram omnibus communem Ecclesiæ Fidem, jurasti te ab illa hora ita crediturum, sicut in Romano Concilio te jurasse, est superius deprehensum.* Hæc de rebus gestis in Concilio Turonensi in Berengarium. Qui quidem sic comparatus fuit, ut subterfugeret, cum posset, sacros Episcoporum conventus; sed conventus ipse & respondere coactus, ne damnaretur, eam damnaret hæresim quam rursus inter suos tueretur ex animo; sicque iterum opus fuerit eamdem causam ad Ecclesiasticum judicium revocare post Turonense Concilium, de quo agimus. Nam simulans impius pœnitentiam, ubi Legati Apostolicæ Sedis discesserunt, dimissis Episcopis, rursum cœpit infaustam hæresim propugnare, adeo ut opus fuerit, eum iterum sub Victoris successore Nicolao Pontifice convenire. Quæ autem tunc facta sunt, suo loco dicturi sumus.

(b) *Lanfr. contra Berengar.* Berengar. reversus ad vomitum.

XXV. Querela legatorum Imp. adversus Ferdinandum Magnum.

Ad hoc ipsum Concilium Turonense missi ab Henrico Imperatore Legati, ejus nomine questi sunt adversus Ferdinandum Magnum, Castellæ ac Legionis Regem, detrectantem parere Romano imperatori, arrogantemque sibi contra jura, moremque majorum nomen Imperatoris, petentes, nisi desistat a cœptis, excommunicatione percelli, universamque

PAGIUS

dum Ordinis fuisse Cluniacensis; cum eum Sanctus Hugo inter defunctos sui Ordinis fratres numeret. De *Roberto* Burgundiæ Duce primo egimus anno MXXXIII.

V. *Conc. Turonense.*

A num. XXIII. ad XXV. quia tam in Chronico Vindocinensi, quam in Malleacensi a Labbeo in Biblioth. publicatis Concilium Turonense cum præsenti anno conjungitur, a communi sententia, quæ ab eo calculo non recedit, Bertoldus Presbyter, qui Hermanni Chronicon continuavit, quique illud in annum sequentem differt, nos abducere non debet, quia in rebus in Gallia gestis ejusdem nationis Scriptoribus magis credendum, quam aliis. De eo Malmesburiensis lib. 3. de Willelmo primo pag. 113. *Sedulitati Catholicæ timens sanctissimæ memoriæ Leo Papa Vercellis contra eum instituto Concilio tenebras nebulosi erroris Evangelicorum testimoniorum fulgore depulit: sed cum post obitum ejus virus hæreseos in finibus quorumdam nebulonum diu confotum iterum erumperet, Hildebrandus cum Archidiaconus esset* (nondum Archidiaconus, sed tantum Subdiaconus erat Hildebrandus, ut certis argumentis liquet) *Turonis, mox Papa* (nempe Hildebrandus, dictus postea Gregorius VII.) *Romæ adunatis Conciliis convictum ad dogmatis sui anathema compulit. Berengarius plane quamvis ipse sententiam correxerit, omnes quos exitiosis terris depravaverat, convertere nequivit. Quod Episcopum Carnotensem* (sc. Fulbertum) *prædixisse ajunt*; de eadem Synodo Turonensi hæc habet Anonymus Chiffletianus in Opusculo de Multiplici Berengarii Damnatione, anno MLXXXVIII. composito: *Victor quoque Papa, & in sede, & in auctoritate successor Sancti Leonis Papæ, misso Legato in Gallias venerabili, inquam Hildebrando, tunc Archidiacono* (imo nondum Archidiacono) *sed nostri temporis Apostolico, generalem Synodum Turonis congregavit, in qua ipse Beringerus accepta optione defendendi se, cum se penitus defendere non posset, sub jurejurando propriam hæresim anathematizavit, & communem sanctæ Ecclesiæ fidem de veritate Corporis & Sanguinis Domini se deinceps servaturum sub eodem juramento promisit; licet postea ad eamdem hæresim redierit.*

VI. *Duo Alia Concilia adversus Berengarium celebrata.*

Hujus etiam Concilii meminit *Eusebius* cognomento appellatus *Bruno*, Andegavensis Episcopus in Epistola ad Berengarium, illudque inter alia duo collocat, quorum unum apud Turonas, alterum in Andegavensi civitate, jussu Fulconis Andegavorum Comitis habitum, in quibus pariter hæresis Berengariana confixa fuit. Neutrius apud alios Auctores men-

que Hispaniam ipsi subiectam interdicto subiici debere. Justa visa est Henrici Imperatoris petitio tum Concilio, tum etiam ad quem est delata, Victori Pontifici. Quorum nomine legatio decreta est ad eumdem Ferdinandum in Hispaniam, qua moneretur a cœptis desistere. Cujus legationis occasione indictum est Concilium in Hispania, ut ex consulto Principum, & Episcoporum decerneretur, quid Legatis responsi daretur. Variis in re tanta pro cujuscumque arbitratu sententiis dictis; obtinuit pars illa, ut obediretur Romano Pontifici, sicque cessatum ab Imperatoris nomine, & rebellione ab Imperatore Germaniæ. Hæc ex antiquioribus rerum Hispanicarum Scriptoribus pluribus prosecutus est Joannes Mariana, qui postremam manum summo studio pro rei dignitate historiæ Hispaniarum imposuit.

XXVI. Trasimundus comes pœnitens veniam petit a Pont.

Sed redeamus ad Victorem Pontificem, quem post Concilium Florentinum visitasse loca Italiæ, ex Leone Ostiensi perdiscimus, dum agit de Richerio Abbate Cassinensi, legatione fungente apud eumdem Pontificem. Qui eum convenit, rogaturus pro sacrilego illo Trasimundo Theatino Comite, qui (ut vidimus) Legatos Sedis Apostolicæ Constantinopoli redeuntes, & per suum Comitatum transeuntes, contra jus Gentium atque divinum turpiter spoliaverat; percussus enim gravi infirmitate, patrati sceleris pœnitens, plurima donans Cassinensi monasterio, per ejus Abbatem optavit reconciliari summo Pontifici. De his enim agens Leo Ostiensis, hæc ait: (a) *Per idem tempus præfatus Comes Trasimundus graviter ægrotans, & monachus fieri cupiens, Richerium Abbatem Cassinensem ad se pergere oravit. Cui sese suppliciter tradens, multamque illi pecuniam offerens, tria juris sui castra sancto Benedicto in territorio Theatino concessit, Montis Alberici, Feisæ & Muclæ, cum portu ac piscatione sua, & Ecclesiis sanctæ Mariæ, sanctæ Luciæ, & sancti Blasii, omnibusque omnino castrorum ipsorum, seu Ecclesiarum rebus, terram modiorum quinque millium quingentorum: Ecclesiam item sanctæ Justæ cum omni jure suo, modiis scilicet quingentis. In territorio item Pinnensi, castro Lastemiano Ecclesiam sancti Nicolai, terram modiorum trium millium. Sed cum prædictus Papa transisset Anconam, Abbas ad illum ejusdem Trasimundi causa profectus est.* Quid autem obtinuerit a Pontifice pro Comite sacrilego, non dicit: sed nihil penitus obtinuisse, argumento est, quod post sequentem annum unus ex Legatis illis Fridericus, mortuo Imperatore, a quo fovebatur Comes, ab eodem Pontifice (ut suo loco dicetur) ipsum excommunicandum curavit.

(a) Leo Ost. l. 2. c. 92.

XXVII. Mortuo Richerio subrogatur Petrus abbas Cassin.

Addit Leo, tunc eumdem Richerium Abbatem eadem legatione fungentem, mortuum esse apud Aternum tertio Idus Decembris, ipsum vero Fridericum reversum in Cassinense cœnobium, electumque a monachis successorem Petrum senem laudatissimum, de quo plura Leo Ostiensis. Sed ejus electionem Victor Pontifex indigne tulit, quod eam absque nutu Apostolicæ Sedis & Imperatoris celebrassent. Erat plane magni ponderis opus, Abbatem constituere Cassinensem, utpote non tam monasterii Abbatem, quam Principem, qui complura castra & oppida possideret. Sed dum ista litteris Pontifex ageret, necessitate (ut dicetur) incumbente proficiscendi in Germaniam ad Imperatorem, a cœptis desistere coactus est usque ad tempus, cum reversus est in Italiam, interim Petro anno uno cum dimidio præfectura illa potito.

XXVIII. Subdiaconus propinans venenum Papæ arripitur a Diabolo.

Passus interea asseritur Victor Papa, hoc ipso anno primo sui Pontificatus, horrendam plane proditionem, cum ad ejus interitum immissum est venenum (dictu pavendum) in sacrum calicem: Sed Deus duplici miraculo, ne Pontifex biberet, obstitit, & tanti sacrilegii auctorem detexit. Lambertus rem gestam sic describit: *Huic, nempe Victori Papæ, subdiaconus toxicum in calicem misit.* Quem

PAGIUS

tio: *Nos*, inquit, *totius Ecclesiæ scandalum, jure meritoque exhorrescimus, cum salubriter & cum quiete pacis Christiana vivere possimus verborum Christi simplici compendio, & sufficienti sanctæ fidei firmitate, quantum nos sentimus, & multos nobis satis superiores viros sentire cognoscimus. Hoc consilio querimonia, quæ in præsentia domini Geraldi tunc Legati apud Turonum emersit, sedata est* (hujus, ut dixi, Concilii Turonensis alii non meminere). *Hoc consilio eodem tumultus qui in audientia Domini Eldebranni in eadem civitate efferbuit, sopitus est* (nempe sub Victore II. Papa). *Ac veridica confessione exactioni Principis hujus nostri* (idest, Comitis Andegavorum Fulconis, ut Viri docti interpretantur), *in capellula, ut jam in vestra Epistola mentionem fecistis, satisfactum est: & rediviva pestis, quæ, nescio quorum improbitate, exagitata, caput extulerat, domi Bisontinensis Archiepiscopi, & Eruditorum, qui adfuerunt, auctoritate calcata est.* Hæc itaque Synodus *Andegavensis* post Turonensem, de qua hoc anno agimus, anno & mense incertis congregata. De Turonensi sub Victore agit Durandus Troarnensis Abbas, cujus verba anno ML. num. XVI. retulimus, quæ huc revocanda.

VII. *Lanfrancus interfuit Conc. Turonensi.*

Lanfrancus Monachus Benedictinus in Concilio Turonensi sub Victore coacto contra Berengarium disputavit, eumque ad saniorem mentem adduxit, ut Ordericus Vitalis lib. 4. his verbis narrat: *Coactus obedientia de claustrali quiete* (nempe de cœnobiolo Beccensi in Normannia, quod ob paupertatem loci Lan-

fran-

Google

Quem cum ipse post consecrationem levare vellet, nec posset: a Domino causam facti inquisiturus, cum populo ad orationem prosternitur; statimque toxicator a dæmone arripitur. Ita igitur causa manifestata, Dominus Papa calicem cum sanguine Dominico cuidam altari jussit includi, & pro reliquiis in perpetuum conservari. Deinde iterum cum populo tamdiu ad orationem prosternitur, quousque subdiaconus a dæmonio liberaretur. Hæc Lambertus, necnon Urspergensis Abbas, & alii post eos. Scimus Bennonem schismaticum asserere, Gerardum quemdam, Braautum cognomine, sex Romanos Pontifices extinxisse veneno, primumque numerat Clementem Secundum, & post eum quinque ejus successores. Sed quoniam tanta ista & toties iterata nullum penitus assertorem habeant temporis hujus scriptorem, nec quisquam de his questus inveniatur, nullam penitus in homine mendacissimo conciliant sibi fidem, cum præsertim in sugillationem ista jactet Gregorii Septimi, quem tot scelerum complicem fuisse delirat; sed vanum hominem non tam historiam scribere, quam somnia fingere, & calumnias componere solitum, sæpe superius contigit demonstrari. At cum id semel præsumptum fuit, atque pernix ira Dei in subdiaconum tanta ausum effusa est: ipse Gregorius honorificentissima fungebatur in Galliis legatione. Sed quem Deus plurimis donis prosecutus est in terris, eumdem gloriosum fecit in cælis, frustra contra eum rabido cane latrante.

XXIX. Hoc eodem anno quinto Non. Martii magno beneficio totius Germanorum Ecclesiæ collocatur in cathedra Coloniensis Archiepiscopatus sanctus Anno. Sed cum libere Regem argueret, ejus indignationem incurrit, cujus & obitum sequenti anno fore significavit. Hæc enim temporis ejus Scriptor ita testata reliquit: (b) *Quibusdam simultatibus inter ipsum & Regem fraude malignantium obortis, cum Rex mentem, quam conceperat in Archiepiscopum, mandatis solito durioribus detexisset: Præsul ad audientium veniens, oratione & justitia pro sua causa agere laboravit. Cui facultate erepta huc progrediendi via tandem in hæc verba prorupit, Rex excellentissime, cælestis Regis intuitu, cujuscumque discordiæ aut odii malum vel hoc anno non prævaleat inter nos, quandoquidem anno proximo quid nos maneat, mentium nostrarum nunc penetralia latet: quod dicens, Regem, quem sciebat hoc ipso anno moriturum, emendatioris vitæ visus est ad semitam perducere.* Hæc ipsa ab ipso prædicta, nondum elapso anno constat fuisse impleta, anno sequenti scilicet. Agemus de ejus obitu suo loco.

(b) *Apud Sur. t. 6. die 4. Dec.* Quid S. Anno Colon. Archiep. cum Henric. Imp.

Se-

PAGIUS francus elegerat) *protractus Magister processit, quo docente Philosophicarum ac divinarum literarum Bibliotheca effulsit. In utraque nodos quæstionum solvere potentissimus erat. Hoc Magistro primitus Northmanni literatoriam artem perscrutati sunt, & de Schola Beccensi eloquentes in divinis & secularibus Sophistæ processerunt: Nam antea sub temporibus sex Ducum Neustria vix ullus Normannorum liberalibus studiis adhæsit: nec Doctor inveniebatur, donec provisor omnium Deus Normannicis oris Lanfrancum appulit. Fama peritia illius in tota ubertim innotuit Europa: unde ad Magisterium ejus multi convenerunt de Francia, de Vasconia, de Britannia, nec non Flandria.* Paulo post: *Studiosus fuit idem cænobita gladio verbi perimere sectas, si quæ fidem lacesserent Catholicam. Profecto Beringerium Turonensem (quem nonnulli hæresiarcham putabant, & ejus dogma damnabant, quo de salutis hostia mortem animabus propinabat) spiritualis eloquii mucrone confodit in Synodo Romana, & Vercellensi* (anno ML. habitis). *Ibi sanctissime exposuit, veracissime comprobavit, panem & vinum, quæ Dominicæ mensæ superponuntur post consecrationem esse veram Carnem & verum Sanguinem Domini Salvatoris. Profundissimis disputationibus Beringerium Romæ, Turonisque palam evicit, omnemque hæresim anathematizare, scriptoque veram fidem profiteri coegit,* ubi tamen Concilium Romanum sub Nicolao II. habitum Turonensi sub Victore celebrato perperam præposuit.

VIII. Ad num. XXIX. *Sanctus Anno* creatus est hoc anno Archiep. Coloniensis, ut refert Baronius ex Monacho Anonymo coætaneo, qui ejus Vitam, apud Surium ad diem IV. Decemb. recitatam, scripsit. *Anno* nobilissimis & piissimis parentibus natus suasu avunculi Bambergensis Ecclesiæ Canonici Clericus effectus est, licet pater eum rei militari destinaret: *Anno puer*, inquit Anonymus, *non pueriliter aufugiens, ut præmonitus fuerat* (nempe ab avunculo) *inter fruteta salicum delituit, donec a prætereunte furtim sublatus avunculo, in schola Babimbergensium, quæ tunc temporis disciplina, religione ac studii fervore cunctis in Germania præpollebant, succiduis temporibus magnum Ecclesiæ documentum futurus, ad literas positus est.* Ubi robur virilis ætatis ingressus est, Magister scholarum inibi effectus Henrico Imp. facile innotuit, *a quo in Palatium assumtus, brevi apud eum præ omnibus Clericis, qui in foribus Palatii excubabant, primum gratiæ & familiaritatis locum obtinuit.* Denique exactis in Palatio haud multis annis ab eodem Henrico Imp. Coloniensis Episcopus dictus est.

S. Anno fit Archiep. Coloniensis.

IX. *Henricus Imperator Natalem Domini Goslariæ celebravit*, inquit Lambertus Schafnaburgensis de Natali superioris Christi anni, a quo præsentem exorditur, verba faciens, *statimque exactis feriis solemnibus in Italiam perrexit, vocatus ea legatione Romanorum, qui nunciaverant nimium in Italia contra Rempublicam crescere opes & Potentiam Godefridi Ducis; & nisi turbatis rebus mature consuleretur, ipsum quoque regnum propediem ab eo dissimulato pudore occupandum fore.* Narrata Imperatoris profectione Italica subjungit Lambertus: *Deinde anno integro intra Italiam commoratus, cuncta quæ rei utilitas exposcere videbatur, magnifice pro loco & tempore ordinavit.*

Henricus Imp. annum in Italia transigit.

Digitized by Google

I. Henrici Imp. obitus.

SEquitur annus millesimus quinquagesimus sextus Indictione nona, quo Henricus Imp. invitans Victorem Roman. Pontific. in Germaniam, magno Dei beneficio in manibus ejus tradidit Deo spiritum tertio Non. Octob. Ita scriptores temporis bujus Hermannus & Marianus. Hermannus enim sic habet: *Henricus Imp. domino Apostolico ad se tempore autumnali invitato, cum in Saxonia in Botbfeldino commoraretur, morbo ingravescente infirmatus, obiit anno ætatis suæ XXXIX. Regni vero XVIII. Imperii* * *XV. Indictione decima* proxime inchoata. Marianus paulo altius res anni hujus lugubres memorans, ista ait: *Iisdem temporibus multi diversarum provinciarum Principes perierunt; fames multas provincias afflixit: egestas & penuria undique prævaluit: multa mala tunc temporis facta sunt. Henricus Imperator his doloribus corde tenus compunctus, infirmari cœpit, & productus usque ad mortem, sapienti tamen usus consilio, ab omnibus quibus potuit, veniam petens quibusdam prædia quæ abstulit, restituit: cunctis, qui contra eum culpas damnabiles fecerunt, relaxans. Filium suum Henricum Romani Pontificis tunc præsentis, cæterorumque Pontificum & Principum electione Regem constituit. His & aliis, prout vitæ possibilitas admisit, bene dispositis, tertio Non. Octob. vitam præsentem finivit, sepultusque est Spiræ, Papa præsente.* Hæc ipse.

* X.

II. Visio ostensa Gunthero Cancellario.

Ostensam fuisse divinitus imminentem super orbem Dei vindictam, Lambertus sic narrat: Hoc anno *Guntherus tunc temporis Cancellarius Imperatoris, visionem vidit memoria dignam, Dominum in solio majestatis suæ residere, & elevato in altum brachio, districtum gladium magno nisu vibrare & circumstantibus dicere: Reddam ultionem hostibus meis, & his qui oderunt me, retribuam. Quam visionem protinus mortalitas subsequuta est Principum regni. Eaque expleta, vidit eodem rursus schemate Dominum residere, & remisso jam in vaginam gladio & super genua sua reclinato, dicere circumstantibus: Ignis succensus est in furore meo: & ardebit usque ad inferni novissima.* Hactenus Lambertus. Porro visionem fuisse veram declararunt eventa

Qui-

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MXCIV. Anno Hegiræ CCCCXLVIII. inchoato die 21. Mart. fer. 5. A.C. 1056 I. *Moritur Henricus Imp.*

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6549.

☉ 2. GF. ☽ 12. P. 7. April. Indict. 9.

JESU CHRISTI 1056.

VICTORIS II. PAPÆ 2.

HENRICI IV. REG. 1.

MICHAELIS VI. STRAT. IMP. 1.

ANNum. I. ad XI. Henricus Imp. *de Italia per Bajoariam* rediens, Natalem Domini apud *Turregum* celebravit. *& domino Apostolico ad se tempore autumnali invitato, cum in Saxonia in Botbfeldino commoraretur, morbo ingravescente infirmatus obiit ann. ætatis suæ XXXIX. regni vero XVIII. imperii XV.* (legendum, X.) *indictione X.* &c. *& filius ejus Henricus quartus VII. ætatis annum habens, pro eo regni jura suscipiens a Primoribus matri Imperatrici educandus est commendatus*, inquit Continuator Hermanni Contracti. Baronius num. X. ait, eum in eo falli, quod Henricum IV. hujus nominis Germaniæ Regem septennem fuisse asserat. Sed cum anno ML. in lucem prodierit, ut suo loco vidimus, accurate id ab isto Continuatore scriptum, falliturque Lambertus Schafnaburgensis, qui eum V. annorum infantulum appellat. Notat idem Chronographus Henricum Imp. *die natalitio Apostolorum Simonis & Judæ, qua scilicet die etiam natus fuerat, sepultura traditum.* Marianus vero Scotus habet: *III. Nonas Octob. hanc vitam præsentem finivit, sepultusque Spiræ, Papa præsente*, nempe mense fere ab ejus morte transacto. [1] *Conradus*, inquit Lambertus, *filius Imperatoris Dux Bojoariæ obiit. Ducatum ejus Imperator Imperatrici dedit, privato jure, quoad vellet possidendum.* Wippo Presbyter Henrici Capellanus Carmen in laudem ejus scripsit, editum a Canisio Tom. II. Antiq. Lect. sed nihil in eo Carmine, quo hujus Imperatoris Vita illustrari possit. Denique Paulus Bernriedensis in Vita Gregorii VII. Papæ cap. VI. ait: *Tertio Henrico mortuo, quartus ille Henricus Rex, permittente Romano Pontifice Victore, qui tunc morienti præsens erat, hæreditario jure, nimirum puer, successit*; ubi Paulus intelligit de jure Successionis ad Imperium Romanum, in qua summa erat Pontificis Romani auctoritas. Hæc verba, *hæreditario jure*, eo modo interpretanda ac verba Ditmari lib. 5. pag. 52. quando loquitur de electione Sancti Henrici post Ottonis III. mortem, ubi inquit, Primates in Comitiis dixisse, *Henricum Christi adjutorio, & jure hæreditario regnaturum*

NOTÆ [1] MAriano Scoto, quoad diem emortualem Henrici III. congruit Necrologium Abbatiæ Mollenbecanæ apud Schannat Vindem. Lit. tom. I. pag. 142. in quo cum 5. Nonas Octobris ejus Imperatoris obitus illigatur. Quoad Conradum vero Imperatoris filium, cujus obitum Pagius hic collocat, præcedenti anno 1055. diem clausisse omnium Historicorum consensu perspicuum est, & notat Auctor coævos brevis Chronici Prumiacensis in Collectione Martenii to. IV. col. 528. ad annum illum 1055. MANSI

Quidnam autem Henricus Imperator peccaverit, ut in eum Dei vindicta sævierit? intercessit in primis causa illa quod electionem sibi Romanorum Pontificum (ut vidimus) arrogasset, & Episcoporum judicia sibi sumpsisset. Nam & paulo ante Gebehardum Ratisponensem Episcopum reum majestatis detrusit in carcerem. Displicere quidem ista Deo, narrata sæpe superius exempla testantur. Displicuit Deo pariter, quod idem peccasset in fœminam maxime piam Beatricem, conjugem Godefridi fratris Balduini Comitis Flandriæ, quod ipsa vidua relicta Bonifacii eidem nupsisset inconsulto Imperatore; cujus rei causa eam captivam in Germaniam perduxisset.

III. Sed nec levis illa culpa Cæsaris videri potuit, cum jure regnandi faverit Trasimundo Comiti Theatino, qui sacrilegio jus Gentium violans, Legatos Apostolicæ Sedis Constantinopoli redeuntes spoliavit. Ista Imperatorem apud Deum reum constituere potuere, supplicioque obnoxium reddere. Ipse enim Deus ultionum Dominus, qui aufert spiritum Principum, terribilis apud Reges terræ, Regis (a) Prophetæ oraculo nuntiatur. Nec fuit levis culpæ quod adversus sanctum Annonem simultatem exercuit, cum tamen sanctus Episcopus sicut viventem semper coluit, ita post obitum preces pro salute ejus animæ frequentavit, ut ejusdem sancti Episcopi vitæ Acta testantur. In Chronico Casinensis monasterii antiquitus scripto recensetur prolixa narratio de malorum dæmonum accursu ad obitum ejusdem Imperatoris, eumdemque ut suum sibi accusationibus vendicantium; sed ab eorum manibus traditur liberatus S. Laurentii martyris intercessione, cujus cultor propensior extitisset. Porro visionis certa & explorata fides ibidem ponitur. Hæc de Henrici obitu satis.

(a) Psal. 75.

IV. Antequam autem ad ejusdem Principis successorem filium veniamus, hic recensenda quæ digna memoria iisdem Henrici temporibus accidisse noscuntur. Narrat ea qui est expertus Petrus Damiani. Hic enim cum monachos eremi cultores ex munere præfecturæ sibi creditæ instrueret, passus est grassatores frequentes, qui inter alia fruges cunctas ex ipsorum agris diriperent, & quas secum efferre non possent, incendio concremarent. Ad ipsos propulsandos cum vires non supperterent, nec monachorum esset armis rem agere; legationes in Germaniam iidem miserunt ad Imperat. a quo auditæ, cum quod petierant, impetrassent, nihilominus excrescente adeo perversorum audacia, nec Imperatoriæ jussionis habita aliqua ratione; ad causam tandem melotam omnium quæ paterentur, oculos convertentes, admonitione ejusdem Petri propulsando culpam, conciliato per pœnitentiam numine, sunt redditi liberi a supplicio. Res plane contigit memoria digna, quæ ab eodem Petro ita describitur in epistola ad Fratres, præcepti transgressores, his verbis:

V. B. Virginis ope propulsata calamitas.

Dicam & aliud, quod in præfato contigit monasterio Gamugnensi. Statutum erat, atque jam per triennium fere servatum, ut cum horis canonicis quotidie beatæ Mariæ semper Virginis officia decenterentur. Erat autem quidam inter eos Gozo, habitu monachus, reproba quidem vita, sed dicacis & aculeata facundia. Hic cœpit conqueri, satis superque sufficere, quod sanctus præcepit Benedictus, nec novæ adinventionis pondus debere superponi, nec nos esse antiquis Patribus sanctiores, qui videlicet hæc superstitiosa & supervacua judicantes, psallendi nobis metam, omnemque vivendi regulam præfixerunt. Quid plura? contra Reginam præliari visus est, & confecit. Ad hoc nimirum Fratres versuta machinatione pellexit, ut solitas beatæ Mariæ laudes ulterius non efferrent. Sed o divinum judicium, a nostra pravitate intuitu non dormitans! Mox enim adversus præfatum monasterium tot adversitatum grandines, tot undique bellorum atque conflictuum exortæ sunt tempestates, ut ipsis quoque monachis minaces gladii necis exitum intentarent. Fiunt undique deprædationes, undique rapinæ, conflagrantur cum segetibus areæ familiares, ac servi sancti loci crudeliter trucidantur, & non jam imago mortis, sed ipsa mors grassatur, adeo, ut tæderet jam monachos vivere, dum nequaquam possent in procinctu certaminis amicum quieti suæ professionis officium custodire.

VI. *Non parvis expensis ad Teutonum partes Imperator expetitur: pragmaticæ sanctiones cum titulis advehuntur. Sed tam-*

PAGIUS *rum*. Regnum enim Germanicum & hæreditarium & simul electivum erat, eo quo alibi explicavimus modo.

II. *Post ejus mortem Augusta Rebus præfuit.*

Monachus Anonymus in Vita Sancti Annonis Archiep. Coloniensis de Henrici Imp. morte habet: *Eo viam universæ carnis ingresso, fidei & devotionis affectu, non minus defuncto, quam viventi sacer Præsul assistens, jejuniis, vigiliis, orationibus & eleemosynis, spiritualibus videlicet remediis animam divinæ bonitati reconciliare non cessavit. Instituit præterea annualem ejus memoriam agi Coloniæ, ipse quandiu vixit, nunquam illius specialiter immemor.* Paulo antea diximus, in morte ejus *omnis injustitiæ frena laxata* esse, quia scilicet omnia postea in pejus ruere. Agnes Imperatrix, penes quam summa rerum remansit, scripsit ad Sanctum Hugonem Abbatem Cluniacensem Epistolam Tomo II. Spicilegii pag. 397. recitatam, in qua ait: *Quia velox fama malorum, ut credo, meum vobis dolorem nun-*

tamdem est in omnibus quippe studiis non fructus, sed labor supervacuus. Unde cum ego petitione Fratrum sæpe pulsarer, quatenus sequester accederem, & si possibile esset, pacis inter eos fœdera concinnarem, hæc rogantibus voce respondi: Christus, inquam, est pax nostra, de quo etiam de Virgine recens nato angelitus dictum est: (a) Gloria in excelsis Deo, & in terra pax. Quia ergo Matrem veræ pietatis de suo monasterio projecerunt: dignum est, ut inquietis calamitatum, tribulationumque procellis atque turbinibus agitentur. Verum (ne Lectorem diutius protraham) Fratres illi hæc quæ dixeram, non dubiis erumpentibus signis vera probantes, in arcto siti, tandem ad cor redeunt, pavimento se humiliter sternunt, ac percepta pœnitentia, nunquam se de cætero neglecturos solita Dei Genitricis præconia, unanimiter pollicentur. Mox itaque (ut fatear) ita post coruscationes atque tonitrua tandem cæli serenitas rediit, ut nunc usque hodie Fratres jucunda pacis otio perfruantur, & de Scyllea voragine se elatos ad portum, gubernante filio Virginis, gratulentur. Impletum est ergo, quod per Prophetam dicitur: Revertimini ad me, & ego revertar ad vos dicit Dominus. Hæc Petrus. Qui sicut auctor fuit, ut in monasterio suo officium Dei Genitricis dicendum assumeretur, ita ex eodem fonte manasse cognoscitur, ut illud ipsum toto Christiano orbe Occidentalis Ecclesiæ non a monachis tantum & clericis, sed etiam a laicis, viris atque mulieribus quotidianis pensis persolvatur, monente Urbano Papa, ut suo loco dicemus.

(a) Luc. 2. officium B. Virginis restitutum.

VII. De usu disciplinæ.

Eodem quoque tempore, etsi non eodem auctore Petro, tamen certo propagatore atque adversus impugnantes propugnatore introductus est in Ecclesiam ille laudabilis usus, ut pœnitentiæ causa Fideles verberibus seipsos afficerent, flagellis ad hoc paratis idoneis, exemplo beati Dominici Loricati sibi subditi, sanctissimi eremitæ. Testatur id quidem ipse Petrus in epistola ad Blancam Comitissam, ubi hæc inter alia: (b) *Hujus itaque sancti senis exemplo faciendæ disciplinæ mos in nostris partibus inolevit, ut non modo viri, sed & nobiles mulieres hoc purgatorii genus inhianter arriperent. Nam & relicta Thetbaldi sublimis utique generis, & non infima dignitatis mihi aliquando retulit, per præstensam hujus disciplinæ regulam centum annorum pœnitentiam se peregisse.* Cum (ut idem ait) tria scoparum millena conficerent unum annum, ut dictum est superius ex ejusdem Petri epistola ad Alexandrum Papam. Sed quod dicit, in nobiles viros ac mulieres usum illum verberum propagatum: constat ipsum etiam ab Henrico Imperatore, de cujus obitu egimus, frequentatum. Nam accipe tantum in tanto Imperatore imitandum exemplum: de eo enim ista Reginardus habet in rebus gestis Annonis Archiepiscopi Coloniensis: (c) *Considerans Henricus Imperator nominis majestatem longe suis præcellere meritis, nunquam insignia regalia sibi præsumpsit imponere, nisi clam per confessionis, ac pœnitentiæ, verberum insuper satisfactionem licentiam a quolibet sacerdotum suppliciter mereretur.* Subdit de eodem sancto Archiepiscopo, istam verberum pœnitentiam ab eodem Imperatore exigente. Ait enim:

(b) Petr. Dam. ep. 4. c. 24. c. 3. Bibl. sanct.

Henric. II. Imp. se verberibus cruciabat.

(c) Reg. in vit. S. An. c. 6. apud Sur. t. 6. die 4. Decembr.

VIII.

Tempore quodam magna imminente festivitate, cum pontifices, Duces, Comites & cujuscumque alius dignitatis & ordinis viri regiam undique properarent ad Curiam, cum & ipsum mos & honor impositus trabeatum exigeret procedere, non inscius sanctitatis & vitæ probatissimæ inter Præsules Annonis (ut sua consuetudinis servaret institutum) supplex & pœnitens eum cœpit adire. Mox sacer Antistes auctoritate plenus, tale in negotio Imperialem parvipendens magnificentiam sicut parcere solitus erat inopi & pauperi; sic opportunitatem adeptus, misericors sine misericordia sævire cœpit in Principem. Nam vehementissimis eum invadens correctionibus, quidquid animo pro justitia concitato se obtulit, libere & constanter effabatur, illumque durissimis verberum plagis afflictum non aliter ea die coronatum incedere consensit, quam prius manibus suis triginta tres argenti libras in pauperes expendisset. Hæc ipse de Henrico Imp. acquiescente pœnam verberum accipere imperio sacerdotum. At vero non defuit, qui hoc ipso tempore ejusmodi pium institutum improbaret Petrus quidam cerebrosus homo, adversus quem extat Petri Damiani epistola apologetica in defensionem instituti. Est titulus epistolæ: *Petro cerebroso monacho Petrus peccator & monachus in Domino salutem: Qui dicaciam eloquentiam putaverit &c.*

IX.

Quod insuper ad alios citus spectat, suo-

PAGIUS *nuntiavit, precor, ut dominum meum, quem diutius in carne servare noluistis, saltem orando cum vestro Conventu defunctum Deo commendetis; filiumque vestrum diu sibi hæredem fore ac Deo dignum obtineatis: & turbas, si quæ contra eum in vestris vicinis partibus regni sui oriuntur, etiam consilio sedare studeatis.* Sed nullæ turbæ ante annum MLXII. in Regno Germanico exortæ. Auctor Vitæ Sancti Annonis non Reginhardus Sigebergensis Abbas, ut habet Baronius num. VII. sed Anonymus, qui in Prologo testatur se eam ejusdem Abbatis jussu composuisse, ut etiam notavit Vossius de Hist. Latin. cap. 46.

A num.

Ritus ab Ecclesia recepti.

suorum monachorum & eremitarum institutione servari cœptum, ait, quod nos jam videmus ubique in Ecclesia Occidentali receptum, nempe ut feria secunda animabus defunctorum liberandis a pœnis, sacrosancto Missarum sacrificio, sit adscripta. Feria sexta pro memoria Dominicæ passionis eodem sacrificio, insuper jejunio, & verberum afflictione colenda esset. Sabbato vero in honorem sanctissimæ Dei Genitricis Mariæ celebrandum idem incruentum sacrificium Missæ. De quibus omnibus ipse pluribus agit in epistola ad Desiderium Abbatem Cassinensem, cujus est exordium: *Non ignorare te patior venerande Pater &c.* Extat in codice sæpius citato sancti Petri.

Henric. filium commendat Rom. Eccl.

His decursis, agamus jam de Imperatoris filio, itidem Henrico nominato, quem hoc tempore patris obitus nondum absolvisse quintum ætatis annum, certum est ex eo, quod Lambertus affirmet eum natum anno salutis millesimo quinquagesimoprimo, quarto Idus Novemb. Unde errare probantur, qui hoc tempore eum septennem, vel octennem fuisse tradunt. Porro ipsum pater moriens Romanæ Ecclesiæ commendavit, Victori Papæ illum offerens tunc præsenti. De eo enim Gregorius Septimus hæc habet in epistola ad Rudolphum Sueviæ Ducem: (a) *Ipse Henricus Imp. moriens, Romanæ Ecclesiæ per venerandæ memoriæ Papam Victorem prædictum filium suum commendavit.* Verum Agnes Augusta mater puerum religiose educare cœpit, sed cum excessit ea ephœbis a matre abstractus, in transversum actus, Romanæ in primis redditus est hostis Ecclesiæ, cujus ope id agente Victore Pontifice, eidem regnum fuerat stabilitum.

(a) Greg. Sep. l. 2. ep. 9.

XI. Conc. Coloniense.

Plurimum namque contulit ad firmamentum novi Regis admodum pueri præsentia Romani Pontificis, cujus opera collecta Coloniensi Concilio, qui hactenus visi essent hostes Imperii Balduinus & Godefridus Flandriæ Comites, conciliati sunt novo Regi. De hoc enim Concilio hæc Sigebertus: *Coloniæ generali conventu habito, Balduinus, & Godefridus, mediante Papa Victore, ad gratiam Regis, & pacem reducuntur, & omnes bellorum motus sedantur.* In hac inita concordia redditam fuisse Beatricem viro suo Godefrido, licet non dicat auctor par est credere.

XII.

Hoc pariter anno Victor Papa habendum curavit in Gallia Concilium Tolosanum, quod ex codice MS. Moissacensis monasterii descriptum misit Romam nobilis & R. D. Antonius a S. Sulpitio, Archidiaconus Ecclesiæ Caturcensis. Ne autem pereat, hic tibi describendum curavimus; sic se habet:

Conc. Tolosanum.

Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quinquagesimosexto, Idibus Septembris habita est sancta Synodus decem & octo Episcoporum apud urbem Tolosam, jussu Dom. Papæ Victoris, qui ob funditus extirpandam simoniacam hæresim ac reparandum S. Ecclesiæ statum secundum priscorum scita canonum, Vicarios vice sua direxit Rambaldum Arelatensem, & Pontium Aquensem Archiepiscopos, qui adjuncto sibi Vuifredo Dei gratia Narbonensi Archiepiscopo, aliisque Coepiscopis cæterarum urbium, S. Petri auctoritate & prænominati Papæ jussione, sanctorum Patrum .... sequentes, hæc in provinciis Galliæ, atque Hispaniæ perpetim observanda æstimaverunt:

Si quis Episcoporum accepta quocumque modo pecunia ordinaverit Episcopum, Abbatem, presbyterum, diaconum, aut quemcumque alium, qui numeratur inter clericos, ipse gradus sui subjaceat periculo: & qui sic ordinatur, nullum habeat fructum ex hujusmodi mercimonio, sed sit alienus ejus dignitatis & ordinis, quem per pecunias acquisivit.

Item placuit confirmare sicut scriptum est, ut Episcopus vel Abbas presbyter ante XXX. annos, diaconus vero ante XXV. non ordinetur, nisi aut studio sanctitatis aut sapientiæ ornati, providentia Episcopi simul & Cleri promoveantur, & eadem ordinatio ne fiat nisi temporibus secundum canones statutis. Aliter quidem irrita fiat ordinatio.

XIII.

Dedicationes item Ecclesiarum eadem sancta Synodus per pecunias fieri nullatenus voluit.

Item placuit, ut nullus clericus vel monachus, vel alius aliquis pro eis Episcopatum, vel Abbatiam, vel presbyteratum emere præsumat. Sed neque Comes, vel alia alla potestas, eadem vendere, aut præ-

PAGIUS III. *Varia Concilia provincialia.*

A num. XII. ad XVII. Hoc anno *Idibus Septemb.* Victoris II. Papæ mandato XVIII. Episcopi Concilium Tolosæ celebrarunt, cui *Rambaldus* Arelatensis, & *Pontius* Aquensis, Archiepiscopi, Sedis Apostolicæ Legati præfuere. Tredecim capitulis a Baronio recitatis sancita in eo Ecclesiastica disciplina. Meminit Baronius num. XVI. *Concilii Compostellani*, in quo præclara pro eadem disciplina constituta, cujus Acta hactenus inedita Em. Card. d' Aguirre Tom. III. Conciliorum Hispaniæ publicavit. Sed uterque doctissimus Cardinalis *Cresconium* Concilii Præsidem non bene appellat *Archiepiscopum Compostellanum*; Cresconius enim alium Episcopatum non gessit, quam *Iria*, indeque in Concilio Coyacensi anno ML. congregato *Episcopus Iriensis* nuncupatur, ut videre est Tom. IX. Concil. pag. 1064. *Compostella* vero nonnisi Callisto II. sedente in Metropolim erecta translata scilicet Sede Metropo-

pretium pro eis accipere audeat. Quod si quis hoc transgressus fuerit, etsi resipuerit, & digne satisfecerit, communione privetur.

Statuit item sancta Synodus, ut si quis clericorum adipiscendæ Abbatiæ causa monachus effectus fuerit, in Abbatia quidem monachus permaneat, sed ad ipsum honorem, ad quem spirabat, nullatenus accedat. Quod si præsumpserit, excommunicetur.

Item decrevit, ut Abbates curam monachorum & monasteriorum exerceant, & eis victum & vestitum secundum Regulam sancti Benedicti præbeant, & hoc agentes, proprium eos habere nullatenus permittant. Ipsi vero monachi absque voluntate Abbatis Præposituram aliquam non teneant. Abbas autem, vel monachus, has institutiones corrigentes, a propriis corrigantur Episcopis.

Placuit quoque presbyteros, diaconos, & reliquos clericos, qui ecclesiasticos tenuerint honores, abstinere omnimodis ab uxoribus, vel reliquis mulieribus. Quod si non fecerint, honore simul & officio priventur, & a propriis Episcopis excommunicentur.

XIV. *Inter hæc quoque placuit noxios diversorum scelerum diversis sententiis refrænari. Et quia audivimus quosdam laicorum nefario ausu res Ecclesiasticas suis usibus applicasse, & injusto dominio in suum opus retinuisse: idcirco omnimodis prohibemus, ut nemo laicorum Abbatiam monachorum, vel clericorum Archidiaconatum, neque Præposituram vel honorem presbyterii, vel sacristæ, seu magistri scholæ, neque alios honores ad jus prædictum pertinentes, ausis suis usibus retinere, & si fecerit, excommunicationi subjaceat.*

Præcipimus quoque, ut nullus laicorum aliquid suscipere audeat de rebus, aut substantiis defunctorum, etsi quantum ipsi defuncti adhibitis idoneis testibus in vita sua ordinaverint, aut si intestati obierint, ad libitum propinquorum hæredum dividatur.

Statuimus etiam, ut Ecclesiæ ad sedem pertinentes, quæ solvunt tertium, aut paratam, vel Synodum, solito more persolvant Episcopis vel clericis. De iis vero Ecclesiis, quæ non dant tertium, vel paratam, tertia pars decimarum cum primitiis & oblationibus, quæ de cœmeteriis & defunctis consequuntur, Episcopo & clericis assignetur: Simili quoque modo statuimus de Ecclesiis ad monasteria pertinentibus.

XV. *Item de Ecclesiis in alodiis laicorum constitutis, ut tertia pars decimarum cum primitiis, & presbytero, & cæteris in potestate presbyteri ad servitium ipsius Ecclesiæ sub Episcopi, vel clericorum ditione permaneant. Qui autem contrarie sanctæ matri Ecclesiæ & auferunt & retinent ad suum opus alodia, quæ pertineant ad communitates canonicorum, vel monachorum, etsi resipuerint, & reddiderint ea, prædicto anathemati subdantur.*

Adulteros vero, incestuosos, ac perjuros monemus per Domini obedientiam, & Petri Apostolorum principis, & D. Victoris, & nostram, ut resipiscant a vitiis hujusmodi, & ad dignam satisfactionem secundum statuta canonum perveniant, & excommunicamus eos in futuro fieri nullatenus.

Cum hæreticis & cum excommunicatis, ullam participationem vel societatem habentem præcipue excommunicamus, nisi correctionis vel admonitionis causa, ut ad Fidem redeant Catholicam. Si qui autem adjuvantes eos defendere conati fuerint, vinculo simul excommunicationis cum eis subditi permaneant.

Quæcumque superius scripta * *teneatur, confirmavit & anathematizavit subscripta S. Synodus præd. congregata temporibus, jubente Papa Victore, regnante Henrico pio Imperatore, sub venerabili Pontio Tolosano Comite. Quibus quicumque obedire studuerit, Domini benedictione & Apostolica repleatur; qui vero contemptor, & inobediens extiterit, Domini judicio perpetualiter subjectus sit. Firmant & consignant Rambaldus Arelatensis, & Pontius Aquensis Archiepiscopi, vice Papæ Victoris. Consignat Vuifredus Narbonensis Dei gratia Archiepiscopus. Confirmant domini antedicti Episcopi, scilicet Arnaldus Tolosanus Episco-*

PAGIUS politana ex urbe Emeritensi, (cujus nihil hodie superest præter ruinas) in Compostellanam. Denique Tom. IX. Concil. extant Excerpta Concilii apud sanctum Aegidium in Provincia Narbonensi hoc circiter anno habiti pro confirmanda Treuga Dei, & pace, quæ jam Baluzius ad lib. IV. de Concordia publicarat.[1]

Ad

NOTÆ [1] ALiud pariter concilium celebratum hoc anno Cabilone discimus ex Anecdotis Martenii, to. IV. col. 89. Præfuit illi Hildebrandus S. R. E. apocrisarius Episcopis, & Archiepiscopis numero simul XI. subscribentibus. In fine vero sic clauditur carta confirmationis Ecclesiæ de Spinosa in favorem Canonicorum Romanensium ibi confirmata: *Anno Incarnat. Dominica, MLVI. indict. VIIII. epacta I. Henrico Rom. Imperatore II. item Henrico Francorum Rege*, Idibus *Februarii*. Henrici annus mendose expressus est, reliqua cohærent. MANSI

ſcopus, Bernardus Biterrenſis, Gontberius Agathenſis, Arnaldus . . . . . . Bernardus Agennenſis, Raimundus Vaſatenſis, Arnaldus Magalonenſis, Elſandus Aptenſis, Petrus Ruthenenſis, Proterius Nemanſenſis, Roſtagnus Lutevenſis, Bracelius Bigorrenſis, Bernardus Convenenſis, Bernardus Coſeranenſis, Arnaldus Elnenſis. Hactenus Synodus Toloſana.

XVI. Concil. Compoſtellanum

Inſuper hoc eodem anno in Hiſpania celebratum eſt Concilium Compoſtellanum, cui præfuit Creſconius Compoſtellanus Archiepiſcopus: in quo cum fuerint complura præclare conſtituta, quæ ad Eccleſiaſticam diſciplinam conſervandam ſpectarent; illud inter alia ſancitum reperitur, ut ſacerdotes omnes, Epiſcopi, atque presbyteri Miſſam quotidie celebrarent. Ut clerici tempore jejunii, & Litaniarum, quoties publica delictorum expiatio indiceretur, cilicio induerentur. Hæc tantum de his ad nos pervenere ea ſchedis Antonii Auguſtini.

XVII. Theodora Imperatrix moritur.

Quod ad res Orientales pertinet, hoc eodem anno Indictione nona ad finem declinante (inquit Curopalata) Theodora Auguſta, cum jam imperaſſet annum unum, & menſes novem, inteſtinorum morbo laborans, ea hac vita eximitur cum jam paullo ante ſuaſione eunuchorum creaſſet Imperatorem Michaelem, cognomento Stratonicum, ætate ſenem, militiæ valde peritum hominem, cui a pueritia aſſuevetat, regiminis autem magiſtratuum curialium inexpertum: qui

Michael Stratonicus Imp.

primam exortam tyrannidem Theodoſii filii Monomachi ſuperavit, in ſecunda per Alexium Comnenum commota defecit, quando & Imperio ceſſit, ut ſuo loco dicturi ſumus anno ſequenti quo acciderunt.

Ann. Eccl. Tom. XVII.

Q 2 Mil-

PAGIUS IV. *Moritur Theodora Aug.*

Ad num. XVIII. Cedrenus de morte Theodoræ Auguſtæ pag. 792. hæc ſcribit: *Cum totam indictionem annam, idest, annum mundi* (ſecundum Cpolitanos) 6564. *vixiſſet Theodora, ſub exitum Auguſti menſis, ejuſdem anni, tenuis inteſtini morbo necata eſt.* Paulo poſt: *Declaratus eſt Michaelus Stratioticus Imperator ultima Auguſti die, indictione nona.* De Imperii Theodoræ duratione non loquitur, ſed Zonaras ait, eam imperaſſe annum unum, & menſes novem; quæ ideo Conſtantino Monomacho, cujus dies emortualis incertus, circa initium Decembris anni MLIV. ſucceſſerat.

V. *Ei ſuccedit Michael Stratioticus.*

Videbatur ſane, inquit Michael Pſellus in Theodora, *omnibus haud decorum Imperium ex virili ſenſu ac præſtantia in muliebrem ſexum degeneraſſe. At ſi quis unum hoc exemiſſet, quod obliquum eſt, rectum evaſerat, magnificumque imperium: ac nemo univerſorum aut ſtruxit inſidias, aut ſprevit qua inde decreta manabant, ac juſſa. Anni quoque tempeſtates felici eundis exitu provenerunt. Frugum item fructuumque liberalis copia. Nulla prorſus gentium aut occultis Romanam ditionem graſſationibus ſeu latrociniis infeſtavit, aut bellum induxit. Nulla civium pars alia ab alia diviſa, cum juſta æqualitas cunctis ſervaretur.* Culpat tamen Theodoram Pſellus, quod virum parum idoneum rebus ac judiciis præfecerit; & quod ante mortem, in quem Imperium transferret, non delegerit, ita ut qui circa illam erant, agerent quaſi ſemper victura eſſet. Addit eam novem ante mortem dies *Michaelem Stratisticum*, virum ad Imperium ineptum elegiſſe. Sed de eo anno ſequenti.

VI. *Chriſtiani Hieroſolymam adire prohibiti.*

Auctor Anonymus Tranſlationis Sancti Wlfranni Archiepiſcopi Senonenſis, apud Bollandum ad diem XX. Martii, quo Sanctus Antiſtes colitur, hæc refert: *Anno incarnat. milleſimo quinquageſimo ſexto, Babylonis Rex Hieroſolymam miſit, ſanctumque Sepulcrum ut occluderetur, præcepit, ac ne quiſquam Chriſtianorum in illud ulterius introiret, prohibuit. Quo comperto Chriſtiani, qui ex omni terrarum Orbe illuc confluxerant, triſtati ſunt, & quia devotione ſua deſiderium circa viſitationem ſanctorum locorum ex more non poterant explere, graviter ingemuerunt. Habito deinde cum Patriarcha, qui ſancto loco illi præerat, conſilio, de civitate ne caperentur, maturius exierunt: cupientes antequam res innoteſceret, urbes, per quas redeundi tranſitus erat, ne impedirentur, excedere. Sed cum hujuſmodi præceptum jam longe lateque percrebuiſſe perpenderent, ut per hoc terra illa ſe nullatenus abſque diſcrimine exituros timerent, ad portum, quem vicinius adire potuerunt, gratia effugii, quod in ſolo illis negabatur, velocius diverterunt. Ubi, ut deſiderabant, reperto conſilio navigii mare intraverunt, dato quod ab eis petebatur ſine mora naulo: erant autem numero pluſquam trecenti.* Addit Monachus iſte Anonymus, qui hoc tempore vivebat, cum exorta eſſet tempeſtas, ad Sancti Wlfranni invocationem, eam ſedatam eſſe. Porro hoc tempore, non Calipha Babylonienſis ſeu magni Cairi, ſed Calipha Ægypti, ſeu novi Cairi, cui Syria & Palæſtina parebant, *Hieroſolyma* præerat, præfuitque uſque ad annum Chriſti MLX. quo, ut dicitur in magno Chronico Arabico MS. urbis Hieroſolymitanæ ad annum Hegiræ CCCCLXIII. inde ejectus fuit a quodam Corazmeno (ſeu Scytha, uno ex Ducibus Caliphæ magni Cairi) qui auctoritatem Caliphæ Ægypti Hieroſolymis abrogavit. Tandem Calipha novi Cairi *Hieroſolyma* anno Hegiræ CCCCLXXXVIII. Chriſti MXCV. recuperavit. Hæc ad majorem intelligentiam Hiſtoriæ belli Hieroſolymitani. *Almoſtali* enim *Beamrilla*, ſeu *Muſtali Billa* Caliphatum Ægypti, ſeu Novi Cairi gerente, Civitas Hieroſolymitana Saracenis erepta, & *Gothofredus* Lotharingiæ Dux, Rex Hieroſolymitanus dictus.

Digitized by Google

I. Reditus Victoris Pap. in Urbem.

Millesimus quinquagesimus septimus annus incipit, decima Indictione currente, quo victor Papa ea Germania rediens Romam pervenit initio Quadragesimæ: cum Fridericus ille germanus Godefridi ex Cancellario, & Legato Constantinopolim Apostolicæ Sedis, monachus monasterii Cassinensis, omni metu Imperatoris morte solutus, quam ut effugeret, genus illud vitæ subierat, Pontificem adiit, & querelas ingessit adversus Trasimundum Comitem Theatinum, qui Legatos sedeuntes Constantinopoli spoliaverat. Quid tunc actum, Leo (a) Ostiensis sic breviter narrat: *Fredericus dehinc Imperatoris comperto obitu, Papam jam fiducialiter adiit, & omnia illi quæ Trasimundus egerat, referens, eumdem excommunicari fecit. Trasimundus dehinc Romam profectus absolutionis causa, & omnia ferme, quæ Friderico tulerat, referens; cum id tandem obtinuisset, suggerente Friderico, ipso & Humberto, conventus a Papa atque commonitus, castrum Frisa, quod uxor ejus sancto Benedicto concesserat, quodque ipse post mortem ejus abstulerat, reddidit, ac monasterii juri restituit.* Hæc adversus sacrilegum Comitem acta sunt.

(a) Leo Ost. l. 2. c. 9. Trasimundus cogitur restituere ablata.

II. Quo etiam tempore Petrus Damiani amariori animo, sed zelo læsæ justitiæ exæstuante, ad eumdem Victorem Pontificem has dedisse literas reperitur pro Henrico Episcopo spoliato, cum ad Sedem Apostolicam confugisset.

Domino Victori summæ Sedis Antistiti Petrus peccator monachus debitam servitutem in Christo.

Petrus Dam. agit pro Henrico apud viv. PP.

*Miratur mundus, piissime domine, cur huic misero clementia vestra tanto tempore non compatitur, & ad ulciscendum tam cruenta rapinæ facinus zelo justitiæ non movetur. Quamdiu enim terreno sæculo militavit, sua omnia bona * naviter & quiete possedit: postquam vero sub alas Christi confugium petiit, postquam Petri secutus exemplum, dimissis omnibus, ad sectanda Salvatoris vestigia properavit, protinus eum crudelis prædo suis possessionibus expulit, & quasi sub invalide defensoris patrocinium fugientem, bonis omnibus spoliavit. Hoc itaque modo non jam Henricus injuriam videtur sustinere, sed Christus: Christus, inquam, vestri Præsulatus tempore præjudicium patitur; & qui facit judicium omnibus injuriam patientibus ipse sibimet in vestræ districtionis examine justitiam non meretur.*

* suaviter

III. *Quid enim si ipse te Salvator his conveniat verbis, & hos effundat improperando querelas? Ego te, inquit (ut non a principio repetam) de communi clericorum grege ad sacerdotale fastigium extuli, & de clientela Episcopii ad obtinenda Episcopalis officii jura promovi. Ego te quasi patrem Imperatoris esse constitui, & cor illius ad gratiam tui præ cunctis pene mortalibus inclinavi. Ego claves totius universalis Ecclesiæ meæ tuis manibus tradidi, & super eam te mihi Vicarium posui, quam proprii sanguinis effusione redemi. Et si pauca sunt ista, etiam monarchias addidi: imo sublato Rege de medio, totius Romani Imperii vacantis tibi jura permisi. Ego itaque, qui tibi tanta & talia præstiti*

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hisp. MXCV. Anno Hegiræ CCCCXLIX. inchoato die 20. Martii fer. 2.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6550.

☉ 2. E. ☽ 13. P. 30. Mart. Indict. 10.

JESU CHRISTI 1057.

STEPHANI IX. PAPÆ 1.

HENRICI IV. REG. 2.

ISAACI COMNENI IMP. 1.

A.C. 1057 I. *Moritur Victor II. PP.*

Anum. I. ad X. *Rex* (sc. Henricus IV.) *Natalem Domini Ratispona celebravit* (sc. anno Christi superiori) *præsente adhuc Victore Papa, qui exinde compositis mediocriter, prout tunc copia erat, regni negotiis, in Italiam regressus quinto Kalendas Augusti migravit* [1] *ad dominum*, inquit Lambertus Schafnaburgensis in Chronico. Victorem autem II. in Tuscia supremum diem obiisse, indicat Leo Ostiensis lib. 2. cap. 98. ubi loquens de Friderico in Nativitate Sancti Joannis Casinensi Abbate Romæ consecrato, ait, quod cum Roma egredi pararet: *Repente Bonifacius Albanensis Episcopus ex Tuscia veniens, Romani Pontificis obitum nunciavit.* Baronius num. IX. asserit, eum defunctum *Florentiæ*, ibique sepultum testari Leonem Ostiensem lib. 3. cap. 8. in fine. Verum eo in loco, non de Victore II. sed de Stephano IX. ejus successore id tradit Leo Ostiensis. Ex laudatis porro Leonis Ostiensis verbis liquet, Continuatorem Hermanni Contracti male scripsisse, Victorem *Romæ* decessisse. Consecratus fuerat *Victor II.* die XIII. mensis Aprilis anni MLV. quare cum omnium consensu hoc anno mortuus sit, idque die vicesima octava mensis Julii, si ejus Sedis duratio a die consecrationis repetatur, sedit annos duos, menses tres, & dies sedecim, die ejus tem-

---

NOTÆ [1] Victorem papam hoc anno Romam versus iter arripuisse quadragesima ineunte, nnus, quem sciam, Annalista Saxo Eccardi ad hunc annum indicat. MANSI

stiti, legem, sive justitiam in tuo examine non invenio; atque a tuis tribunalibus despectus, & inultus abscedo. Si ergo te, piissime domine, is qui judicaturus es vivos, & mortuos, his verbis impeteret; quid ad hæc tua sanctitas excusationis opponeret? quid allegationis, quid defensionis ad purgandum se coram eo, qui argumentatione non fallitur, inveniret? Jam jam itaque velut facienda justitiæ sacratissimum vestræ clementiæ pectus accendat: jam vigor Ecclesiasticæ disciplinæ in ultionem se plectendi criminis excitet, & in expoliato homine Christum suo juri, contempta impiorum hominum tergiversatione, restituat. Exhibeatur misero cum sacerdotali pietate justitia: prodeat in perversam cum regiæ animadversionis severitate censura: quatenus qui tibi tradidit in hominibus potestatem, in semetipso experiatur legalis justitiæ defensorem. Parce ori meo, venerabilis pater nec homo hominis humiliter suggerentis verba fastidi: cum & ipse omnipotens Deus dicat: Venite, & arguite me. Hæc ad Victorem Pontificem Petrus. Quam epistolam accepimus ex Cassinensi bibliotheca, opera Constantini Cajetani ejusdem ordinis monachi.

IV. Alia adhuc causa tunc detinuit occupatum Victorem Pontificem ex obitu Richerii Abbatis Cassinensis, & subrogatione præpropere facta Petri in locum ejus, indigne ferentem, nihil ea de re se redditum certiorem. Quousque autem ista progressa sint, audi Leonem: *Et quoniam (ut superius diximus) eam Abbatis ordinationem indigne tulerat Victor Papa, comperto quod non omnes monachi in eam electionem consensissent, occasionem nactus, quasi minus canonice electus esset, mandat ei, ut Romam cum duodecim monachis ad se protinus pergat, atque de sua ordinatione opportunam sibi rationem reddat. Cumque ut jussus fuerat Abbas, illum adiisset; vix post biduum ad illum cum duobus tantum Fratribus ingredi permissus est. Honorifice tamen susceptus, cum inter loquendum commotionem suam interdum Apostolicus significaret; redire tamen ad monasterium jubetur, ut ibi coram Conventu si-*

Agitur de legitima Petri abbatis Cass. electione.

ve per seipsum, idem Pontifex, sive per Nuntios suos causa illa plenius discussa, demum quid canonicum esset, ipse definiret. Igitur Abbate ad monasterium regresso, non multo post ex parte Papæ missus est Humbertus Episcopus, dato illi præcepto, ut diligentissime discussa electionis causa, si quam forte occasionem reperisset, Abbatem sine mora deponeret. Qui si forte contradicere ulla ratione præsumeret, tam ipsum, quam & fautores omnes Apostolica excommunicatione feriret. Ita ad subjugandum sibi monasterium Papa animum vehementer incenderat, cum nemo ante illum ex Romanis Pontificibus id attentasset, sed electio libera semper monachis fuerit, sola confirmatione ad Papam pertinente.

V. *Ipsa itaque sanctæ Pentecostes die prædictus Humbertus Capitulum Fratrum ingressus, Apostolicam illis benedictionem, si fiat obedientiæ filii, nuntiat. Ea die nihil ab eo quæsitum, sed Paschæ solemniter celebrato, secunda feria cur venisset, aperuit: & quod olim Apostolico de illis, illorumque Abbate relatum fuerit, retulit. Se itaque adesse, ut rei exploret veritatem. Responsum a senioribus est, Cassinensis Abbatis electionem & auctoritate Regulæ, & Apostolica concessione ad neminem omnino mortalium, præterquam ad monachos solos pertinere: liberum auctore Deo domum istam, nulli conditioni obnoxiam esse. Electionem, quam concorditer fecerant ratam omnimodis atque canonicam, & ex Regulæ præcepta, & auctoritate præcedentium omnium summorum Pontificum se fecisse; nulli ambitionum locum aliquem in ea ordinatione fuisse. Neminem de suis aut honestiorem, aut religiosiorem, aut omnino meliorem, quam eligerent, inventum esse. Invito illi & renitenti officium impositum fuisse, omnes unanimiter in ejus electione fuisse concordes, seditionis consuetudinem, Dei gratia, in hoc monasterio nunquam fuisse; nullius demum imperio alterum ut recipiant, se unquam passuros.* Schismatis semen jacitur, cum etiam Romano Pontifici velint esse negatum, eligere posse, si velit, Cassinensem Abbatem: inaudita hactenus in monachis arrogantia. Sed pergit auctor: *Hujusmodi-*

PAGIUS emortuali incluso. Cum itaque nullibi Victori II. supra annos & menses, tribuantur dies XV. vel dies XVI. sed in tribus ex nostris Catalogis habeantur dies tredecim, conjicere licet, eum Decessoris sui exemplo a die suæ inthronizationis, quæ facta fuerit die XVI. mensis Aprilis, in quam anno MLV. Pascha incidit, annos sedis suæ dinumerasse. Hic non prætereundum quod observat Onuphrius in Nota ad Platinam, ubi de Clemente II. verba facit. „ Quatuor sequentes Pontifices (nempe „ Clemens II. Damasus II. Leo IX. & Vi„ ctor II.) viros quidem Sanctissimos, opti„ mos, & de Dei Ecclesia bene meritos, ex „ Imperatoris Henrici III. auctoritate crea„ tos, ex horum temporum Scriptoribus, Her„ manno Contracto in Chronico, Lamberto „ Schafnaburgense in Hist. Germanica, Otto„ ne Prising. lib. VI. cap. XXXIII. & aliis „ probatis Auctoribus constat. Unde miror „ Platinam optimi Pontificis Damasi II. famam „ ita fœdasse. Sed venia dignus est; nam alios „ Auctores minus quam par esset diligentes, „ hac in re forte est secutus, *Martinum* dico, & *Galfridum*. Hæc Onuphrius, Vir de Historia Pontificia optime meritus.

di percepta ratione Episcopus tacuit, nihil quod contradiceret, habens. Eo etiam die ita a Capitulo discessum est. (a)

(a) Leo Ost. l. 2. c. 98.

VI. Turbæ excitatæ adversus legatum Apost.

Interea ex Fratribus, quatuor indigne id ferentes, solumque ad Abbatem deponendum Apostolicum Nuntium *venisse putantes, ignaro Abbate, nescientibus cæteris, imprudenter clam directis nuntiis, omnes terræ hujus habitatores ad arma excitos, die altera, quasi in Abbatis auxilium evocant. Cum ecce postridie a Capitulo cum omni pace surgentibus, variis armata telis advenit multitudo frementium, & qui essent, qui vellent Abbatem deponere, cum clamore, inquirentium, eosque perdere cupientium. Quod etiam forte fecissent, nisi egressus ad illos Abbas, vix tamdem eorum sævitiam, & impetum ratione frænasset, adiiciens: Hactenus nemo mihi officium Abbatis auferre potuit, sed vos hodie vestra stultitia plane mihi illud eripuistis. Quod profecto verissimum fuit.* Nam *prædictus Episcopus jam jamque recedere, nulla super ejus ordinatione inventa contradictione, parabat. Hac igitur sola tamdem occasione reperta, omnes pariter Fratres in Abbatis cubiculum evocat, ac de tanta sibi, Romanis scilicet* Nuntiis*, ante ipsas Romanorum januas facta injuria queritur. Huic & monachi juncti, sibi quoque eamdem factam testantur injuriam, nolle se amplius Abbatem, qui non sibi, sed sæcularibus armis confideret, asseverantes. Inde simul omnes in* Capitulum *redeunt. Ubi cœpit* Humbertus *sub districtis anathematis præcepta perquirere, quinam fuissent tantæ seditionis auctores. Et cum Abbas, ac cæteri Fratres hujus rei se prorsus ignaros constanter faterentur, & ille id inquirere omnino persisteret; surgentes tamdem illi quatuor Fratres, de more monasterii, terræ humiliter prostrati, se solos ignorantibus cæteris, hujus facinoris auctores fuisse confessi sunt.* Commoti *Fratres monasterii, e claustris illos continuo deturbant, & apud hospitii domum in graviori culpa eos constitui mandant. Abbas interea Humbertum latenter alloquitur: libenter se officio cessurum pollicetur, dari sibi locum, ubi decenter possit vivere, flagitans.*

VII. Petrus Abb. Cassin. abdicat se.

Tertia vero post hæc die coram cunctis Fratribus in Ecclesiam veniens, ac virgam super altare deponens, officium, & hoc monasterium deseruit: postridie vero, id est feria sexta post Pentecosten in Capitulum Fratres conveniunt, ac præsidente Humberto, Apostolicæ Sedis Legato, cœperunt de eligendo sibi Abbate tractare. Uno igitur tamdem consensu parique voluntate Fridericum omnes pariter eligunt, qui tum & nobilitate, & sapientia magna pollebat, ejusque monasterii monachus erat. Id cum Humbertus quoque approbasset, ab eo mox Fratribus traditus, ingenti gaudio & exultatione omnium, de more monasterii, Abbas electus est. Quisnam autem, quantusque fuerit iste Fridericus, idem auctor pluribus declarat: quæ cum nos superius attigerimus, hic repetere prætermittimus. Pergit vero idem auctor post pauca in hunc modum: *Post decem igitur dies paratis omnibus itineri necessariis, secum octo Fratribus sumptis, una cum Episcopo Humberto consecrationis gratia Pontificem in Tusciam adiit. Super quo dum Papa plurimum exhilaratus esset; omnia illi per ordinem quæ gesta essent, retulerunt, religionem conversationemque nostrorum, & loci hujus dignitatem Humberto multum collaudante.*

VIII. Fridericus Abb. Cassin. Presb. Card. creatus.

*Sabbato itaque jejunii mensis Junii, Fri*dericus abbas *presbyter Card. tituli S. Chrysogoni ordinatus, in nativitate deinum S. Joannis Abbas consecratus est, atque usque ad sancti Apollinaris festum cum Apostolico ipso remoratus. Quo etiam tempore privilegium ab eo per manus Humberti accepit, quo traditam ad se a Petro Abbatiam sanctori consilio idem Apostolicus valde collaudans, hanc illi ex majorum usu Apostolica auctoritate affirmavit: usum quoque illi sandaliorum, ac cæterorum insignium, juxta quod sanctus Papa Leo dudum Abbati Richerio concesserat, contulit. In omni præterea Episcoporum Principumque conventu superiorem Abbatibus omnibus sedem, & in consiliis eorum atque judiciis priorem nihilominus sui ordinis hominibus sententiam illi pariter & eius successoribus omnibus Apostolica auctoritate firmavit. Quod & ipse postmodum similiter Pontificatus sui tempore cœnobio huic & per ipsum omnibus deincept hujus monasterii Abbatibus canonice promovendis, solemni eum privilegio in perpetuum delegando roboravit. In quo etiam præter cætera, seditiones, quas dicunt Levas, seu prædationes, quas hic in Abbatis dormitione fieri solere compererat, ne ulterius fierent severissime interdixit.*

IX. Victoris Pap. obitus.

Cumque petita remeandi licentia (b) *Romam venisset, Dominica sequenti apud sanctum Petrum Missam solemniter celebrans, magna Romanorum stipatus multitudine ad titulum suum, de more Cardinalium, cum laude perductus est. Inde ad Pallariam, ubi hospitabatur, eadem frequentia officii deductus est. Ubi cum usque ad quintam feriam comparandorum ornamentorum causa substitisset, paratisque omnibus Urbe egredi pararet: repente Bonifacius Albanensis Episc. ex Tuscia veniens, Romani Pontificis obitum nuntiavit.* Defunctum Florentiæ, ibique sepultum, idem Leo (c) Ostiensis testa-

(b) Leo Ost. l. 2. c. 98.

(c) Id. l. 3. c. 8. in fin.

statue. Mortuum Victorem Pontificem vigesimaoctava Julii tradit Lambertus, vacasse vero sedem usque ad diem secundam mensis Augusti Leo Ostiensis affirmat. Qui de subrogatione successoris hæc subjicit:

X. *Hoc Fridericus consternatus nuntio, substitit, & ita demum frequentari a Romanis tam clericis, quam laicis cœpit. Reliquum itaque diei ejus, & nox integra cum sequenti die in hujusmodi paracta consiliis, rogatus quid facto opus esset, quem eligere ad tantum Pontificatum deberent: quinque illis personas in his partibus, quæ digniores essent, proposuit, ut ex his quem vellent, eligerent, nempe Humbertum sanctæ Rufinæ Episcopum, Episcopum Velitrensem, Perusinum, Tusculanum, & Hildebrandum Ecclesiæ Romanæ* * *subdiaconum. Sed cum Romani neminem ex iis sibi idoneum videri dicerent, eique hunc apicem largiri se velle assererent: De me, inquit ille, non potestis agere, nisi quod permiserit Deus: & absque illius nutu istud mihi nec dare, nec auferre potestis. Fuere tamen, qui Hildebrandum adhuc apud Tusciam, ubi fuerat cum Papa, morantem opportune expectandum dicerent: cæteri moras nullas nectendas esse judicantes, uno consilio & voluntate concordi mane summo ad Abbatem conveniunt, eumque per vim Pallaria eductum eligendum ad basilicam S. Petri quæ ad Vincula dicitur, pertrahunt: ubi electione celebrata Stephanum eum (quoniam S. Stephani Papæ nempe die secunda Augusti, celebritas ipso die agebatur) appellarunt. Sicque lætante Roma summis cum laudibus ad Lateranense Patriarchium illum deducunt. Die vero altera illucescente, Cardinalibus omnibus cum Clero populoque Romano ad eum concurrentibus, apud B. Petri basilicam ingenti lætitia omnium summus universalisque Pontifex consecratur. Post hæc missis ad monasterium Fratribus, duobusque tantum sibi ad serviendum retentis mandat Præposito nostro, ut cum duodecim monachis, quos ipse litteris notabat, ad se protinus pergat,*

* Archidiaconum.

Stephanus X. Papa eligitur.

PAGIUS II. *Stephanus IX. ei succedit.*

A num. X. ad XIV. Leo Ostiensis lib. 2. cap. 97. narrat, *Fridericum*, paulo antequam Abbas Casinensis consecraretur, a Victore II. creatum fuisse Cardinalem Presbyterum Tituli Sancti Chrysogoni, nempe *sabbato jejunii, mensis Junii*. Tum cap. sequenti de ejusdem Friderici in Summum Pontificem electione agit, ut legere est apud Baronium num. X. *ubi electione celebrata* (nempe in Basilica Sancti Petri) *Stephanum eum, quoniam S. Stephani Papæ celebritas ipso die agebatur* (nempe secunda die mensis Augusti) *appellarunt*, &c. *Die vero altera illucescente* (sc. die III. ejusdem mensis) *Cardinalibus omnibus cum Clero, populoque Romano ad eum concurrentibus, apud Beati Petri Basilicam ingenti lætitia omnium, Summus, universalisque Pontifex consecratur*, inquit Leo Ostiensis. *Stephanus* iste non decimus hujus nominis, sed *nonus* appellandus; cum ipsemet in suis rescriptis ita se se appellarit, & revera tantum ordine nonus inter Stephanos fuerit. Primus omnium Onuphrius, uti jam insinuavimus, hanc perturbationem in Historiam Pontificiam induxit, innumerosque hac in re sectatores habuit, licet fundamentum, quo innititur, omnes ab ea opinione avertere debuisset. Is enim in Notis ad Platinam in Stephano V. ait, hunc VI. dicendum fore, quia *Stephanus* alius, qui triduo tantum vixit, dici deberet hujus nominis II. *non enim plus*, inquit Onuphrius, *vel minus vivendi ratio aliquem verum facit esse Pontificem, sed vera & legitima comitia, quibus Stephanum illum secundum renunciatum fuisse constat.* Verum mores sui temporis Virum doctissimum in errorem impulere. Cum enim videret, sua ætate, ubi & aliquos antea seculis, Pontifices Romanos Sedis suæ tempora a die, quo Pontifices electi fuerant, dinumerasse, illud semper in usu positum fuisse inde deduxit; cum tamen eo principio in Pontificia Chronologia nihil falsius sit. Is itaque vulgaris error imposterum cavendus.

III. *Stephanus* IX. antea *Junianus Fridericus* appellatus, natione Lotharingus fuit, ac Gozelonis Lotharingiæ Ducis filius. Cum ad aures ejus, sanctitatis ac prudentiæ Petri Damiani fama, delata fuisset, Petrus *ad suscipiendam Episcopalem cathedram, tam ab Episcopis cæteris, Ecclesiasticis viris, quam ab ipso quoque Summo Pontifice compellitur. Qui porro cernentes nil suis prorsus cohortationibus, nil precibus proficere, jam ei cœperunt excommunicationis sententiam, si obstinato resistere ultra decerneret, intentare*, &c. inquit Sanctus Joannes Laudensis ejus discipulus, cap. VI. Vitæ B. Petri, qui addit, eum ex obedientia factum esse Episcopum Ostiensem, qui primus erat Cardinalium Episcoporum. Verum id anno sequenti accidit, ut observat Henschenius ad diem XXIII. Februarii, in Commentario prævio ad ejus Vitam num. XXIV. Augustinus enim Fortunius Monachus Camaldulensis in Vita Petri Damiani seculo XVI. scripta, ait, *Stephanum Pont. Max. Ostiensem illi copulavisse Ecclesiam, sacrique Collegii decanum fecisse anno MLVIII. initio Quadragesimæ, mense Martio, sublato quatuor temporum*, & Ciaconius asserit, eo die primam Cardinalium creationem contigisse sub Stephano, & cum B. Petro Damiano sex alios factos Cardinales.

Petrus Damiani fit Episc. Ostiensis ac Cardinalis.

IV. *Marsorum* Episcopatum in duas partes divisum Stephanus IX. hoc anno in pristinum statum restituit, ut liquet ex ejus literis Tom. IX. Concil. recitatis, & ad Pandulphum Marsicanum Episcopum datis: *Unam Marsicanam Ecclesiam*, inquit, *intestino & diuturno malo, & plus quam civili, discordia secularium hominum miserabiliter discissam, & in duos Episcopatus contra Sanctorum Patrum canones a Theophylacto dicto Papa divisam & postea permissu magis quam consensu, necessitate quam utilitate, a Sanctissimo prædecessore nostro Leone, sicut inventum fuit, & omissam; eamdemque sub beatæ memoriæ decessore nostro Victore, judicio Generalis Concilii, per divinam gratiam in gremio Basilicæ Constantinianæ aggregatam, quarto decimo Kalendas Maii, indictione decima,*

Marsorum Episc. a Stephano IX. in priorem statum restituitur.

gat, ut & de se, & de illis communiter consulant. Profecti omnes, ut jusserat, post dies ferme decem reversi sunt: Hæc Leo Ostiensis qui proxime hæc cuncta oculis vidisse potuit. Quæ autem, ubi creatus est Pontifex, Stephanus egerit, ab eodem auctore sic accipito.

XI. Proficiscitur Cassinum Stephanus Papa.

Quatuor itaque mensibus Romæ remoratus, & crebris Synodis Clerum Urbis populumque conveniens, maximeque conjugiis clericorum & sacerdotum, consanguineorumque copulationibus tollendis insistens; tandem in festivitate sancti Andreæ ad monasterium cum plerisque Romanis reversus, usque ad festivitatem sanctæ Scholasticæ moratus hic est, nempe usque ad decimam Februarii. Et quoniam vitium proprietatis paulatim a prioribus annis irrepserat; cœpit omnibus modis insistere, opportune, importune, arguens, obsecrans, increpans, & districtius inhibens, ut prædictum hinc vitium juxta mandatum Regulæ, radicitus velleret. Quod ex parte maxima fecit. Tunc & Ambrosianum cantum in ista Ecclesia cani omnino interdixit.

XII. (a) Leo Ost. l. 3 c. 8. Eligendum curat Abbatem Cassinensem.

Quemnam autem, ipso agente, creaverint monachi tunc Abbatem, idem Leo alibi sic narrat: (a) *Cum vero idem Apostolicus post menses ferme quatuor ad monasterium venisset, gravi paulo post languore detentus, ad extrema fere perductus est. Accersitis itaque senioribus monasterii, ut quem vellent, Abbatem eligerent, mandat. Sed cum varia primo sententia esset, communi tandem voto omnes ad expetendum Desiderium conspirant, ipsumque sibi a summo Pontifice in patrem constitui exorant. Cumque hanc electionem Apostolicus quoque valde probasset (dudum enim illum tempore sancti Leonis Papæ cognitum habuerat, ac postmodum illi in monasterio familiarissimus fuerat) eam ita sua auctoritate confirmavit, ut decreret: Licet multi in eo monasterio boni spiritualesque essent viri, magnaque prudentia præditi; neminem tamen ad id onus subeundum aptiorem eligere illos potuisse.* His auditis Petrus Damiani scripsit tunc ad Desiderium creatum Abbatem Cassinensem epistolam, cujus est exordium: *Sacra testatur historia &c.* Qua monuit eum, quomodo in ea Abbatis functione se gerere debeat, monens inter alia frequenter offerre incruentum sacrificium. Sed & aliam ad eumdem dedit epistolam de fugienda jactantia. Incipit: *Licet ignis circumposita quæque corripiat &c.* At ita electionem successoris Abbatis Pontifex voluit celebrari, non quidem, ut tunc ipsi viventi Pontifici Abbas electus succederet, sed post obitum suum. Voluit enim vivens esse sicut Pontifex, ita Cassinensis Abbas, exemplum prædecessoris secutus, qui cum esset Episcopus Eistetensis, ipso vivente neminem voluit ordinari ejus Ecclesiæ Episcopum successorem. Quæ hæc autem secuta sunt, de legatione Constantinopolim adornata, dicturi sumus suo loco anno sequenti, quo decerni contigit.

XIII. Stephanus Pap. Concil. celebrat.

Quod autem Leo dicit ab eodem Pontifice celebrata fuisse istis quatuor mensibus suæ in Urbe commorationis plura Concilia, his interfuisse Petrum Damiani, quem liquet hoc anno Romæ fuisse præsentem, possumus existimare: quem etsi constat hoc anno creatum Episcopum Cardinalem: tamen cum esset tantummodo monachus, nondum Cardinalis, pluribus Synodis interfuit. Consuevisse interdum vocari ad Concilia insignes monachos, plurima exempla declarant; ipseque in Apologetico, quem scripsit de contemptu sæculi ad Albisonem & Petrum, hoc testatur, dum monet monachos, quantum possint, abesse, vocatos licet a conventibus synodalibus.

XIV. Pet. Judex adversus apostatas.

Cæterum etsi adhuc tantum monachus Petrus (ut ipse asserit) in synodalibus conventibus refractarios interdum est passus Episcopos, a Romanis Pontificibus probe auditum, susceptumque sermonem ejus, & uti divinum oraculum observandum esse propositum, Leonis Papæ recitata superius scripta ad eum epistola docet: ipseque rursum in epistola ad Gislerium Auximanum Episcopum satis ostendit, dum in conventu synodali questus adversus eos, qui monastico relicto habitu ad sæcularem vitam redibant, hæc de his habet: *Nuper autem, cum te corporali valetudine laborante, Romanæ Synodo me interesse contingeret, hujusmodi rei notitiam Domino Papæ suggerere congruum judicavi. Ille autem, utpote vir sanctissimus, sincerissime charitatis viscera, quæ in templo sui pectoris viget, rem valde perdoluit, & mox* cen-

PAGIUS

ma, & divisionem illam unius diœceseos in duas partes evacuatam, & abdicatam, atque in antiquam sui status unionem reformatam, & in perpetuum ipsam, sicut justum fuit, diœcesim unam uni Episcopo decretam. Inde Stephanus IX. *interventu totius sanctæ Synodi* Pandulpho Marsicanum Episcopatum cum omni sua integritate largitur. In fine Epistolæ legitur: *Scriptum per manum .... Notarii & Scrinarii sanctæ Romanæ Apostolicæ sedis in mense Decemb. indict. XI. datum in castro Casino V. Idus Decemb. per manus Humberti sanctæ Ecclesiæ Sylvæ Candidæ Episcopi & Bibliothecarii sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis, anno primo domini Papæ Stephani IX. indict. XI.* Memorati Concilii Romani sub Victore II. nulla alibi mentio. Marsorum vero urbs, quæ erat sub Samnitibus, ubi nunc pars Aprutii ulterioris, juxta lacum Fucinum, jamdiu eversa fuit.

Digitized by Google

congruum immanissimo vulneri remedium adhibere curavit. Itaque: quia ad executionem hujus negotii idoneorem in illis partibus virum nequit adsciscere, suas ad te litteras censuit destinare, quatenus prævaricatores illos tu secundum prudentiæ tuæ facundiam convenires, obedire volentes, ad suum propositum revocares: qui vero rebelles existerent, perpetua anathematis sententia ferirentur.

XV. Quanta autem animi constantia, orisque libertate tunc invectus sit in eadem Synodo in Episcopum, qui hujusmodi favere desertoribus dicebatur, idem Petrus pergens ita testatur: *Dominum autem Guidonem Numanum Episcopum in prædicto Concilio reperi. Quia ille, ut nosti incitamenta præbere huic vitio dicebatur (fateor peccatum meum) dure illum censurare præsumpsi. Ille nimirum vir digna humilitatis & patientiæ, non solum sacris eloquiis, sed etiam liberalium artium studiis eruditus insultantem quidem me patienter tulit; objecti vero criminis culpam negando, detestando, Dei testimonium implorando, disertissime propulsavit. Ultro enim pro me cœpit verborum tela dirigere, qui adversum me falso dicebatur eatenus dimicare.* Porro synodalem invectivam illam, in Episcopum a se scriptam, ad dictum Auximanum Episcopum misit, ut licet frustra adversus innocentem illum Episcopum emissa fuisset, tamen ut sic vulgata percuteret ubique noxios prævaricatorum hujusce-modi defensores. Incipit: *Cur adversum te, venerabilis Episcope Maure &c.* In fine autem se tantum monachum nondum fuisse Episcopum, sic perorans ostendit: *Non te pudeat, errorem tuum minoris fratris redargutione corrigere, cum non ignores Apostolorum minimum ipsi Apostolorum Principi (a) in faciem restitisse. Et si forte respondeas, quia Paulus licet minimus, tamen fuerit Coapostolos; ego autem non Coepisc. audi saltem quid Dominus hominibus dicat: (b) Venite,* inquit, *& arguite me. Si ergo Dominus, ut ab hominibus redarguatur, invitat: satis dignum est, ut homo correptus ab homine, zelum charitatis æquanimiter ferat.* Hæc Petrus. Quibus intelligas, qualis fuerit in Episcopos ipse monachus adhuc, in conventibus synodalibus. Quo magis credendum est, ad absterrendos suos ab hujusmodi cupidiae monachos, ea recitata superius, quæ semel ipsi accidissent, in exemplum adduxisse.

(a) Gal. 2.

(b) Isai. 1.

XVI. Quid in concubinarios statutum. Quod rursum ad Concilia sub Stephano tam brevi spatio temporis celebrata pertinet: In uno ipsorum adversus clericos concubinarios sancitum ab eo fuisse decretum, satis ipse Petrus significat, dum adversus eosdem ad Taurinensem Episcopum scribens, ejusmodi lugubrem de uno ex ipsis historiam recitat, dicens: *Alio quoque tempore, cum Papa Stephanus, qui zeli Phinees æmulabatur ardorem omnes clericos Romæ, qui post interdictum Papæ Leonis incontinentes extiterunt, de conventu clericorum, & choro Ecclesiæ præcepisset exire; ut quamquam relictis feminis per pœnitentiæ se lamenta corrigerent; tamen quia sancto viro inobedientes fuerant, & de sacrario ad tempus exirent, & celebrandæ Missæ licentiam de cætero non sperarent.*

XVII. Divina ultio in Presbyt. concub. *Juxta canonicam B. Cæciliæ trans Tiberim constitutam presbyter habitabat, qui nec feminam ullo modo quiescebat abjicere, nec umquam poterat hæc statuta nisi vana prorsus & frivola judicare. Quadam itaque die dum incolumis, vegetus, ac robustus existeret, vespertinis horis ad quiescendum se in lecto composuit: sed repentina divinæ ultionis animadversione percussus, mane repertus est cadaver examine. Illico præfatæ canonicæ religiosus certe conventus duos ad me clericos direxerunt, quid tali deberent mortuo consulentes. Nos si rem recte tenemus, consilium dedimus, ut eum quidem quia presbyter fuerat, penes Ecclesiam sepelirent; sed nullum ei vel hymnorum vel psalmodiæ officium redderent, quatenus & ceteris terror accresceret, & castitatis gloria germinantius pullularet, & certo dignus videretur, ut mortuus (juxta (c) Prophetam) sepulturam possideat asini, qui dum viveret, humana contempsit lege constringi, &c.* Hæc Petrus Damiani Romæ tunc scribens.

(c) Jer. 22.

XVIII. Petrus Dam. Ep. Card. creatur. Quem abstractum ab eremo idem Stephanus creavit Episcopum Cardinalem Ostiensem. Testatur id quidem (d) Leo in Chronico Cassinate: testatur id ipse Petrus in epistola ad Nicolaum Papam de dimittendo Episcopatu, cum vim se passum queritur, & vim inferentem ipsum Stephanum Romanum Pontificem suum appellat persecutorem, post cujus obitum numquam cessavit ipse Petrus, ut se abdicaret Episcopatu. Hæc ut melius percipias, accipe verba ipsius, ad eumdem Nicolaum Papam scribentis: *Post sanctæ memoriæ domini Stephani vestri quidem decessoris, meo autem persecutoris obitum, ego a me protinus Episcopatum non canonice traditum, sed violenter injectum, funditus abscidissem. Meministis etiam domine mi quot querelas coram vobis sæpe deposui, quos gemitus: quot denique profunda suspiria ex imis visceribus traxi: quotiens etiam uberibus lacrymis tristia ora rigavi. Veruntamen apud vos tunc non obtinui missionem, quia Romana Ecclesia, quæ ruinam minari videbatur, id utilitas non poscebat. Nunc*

(d) Leo Ost. l. 2. c. 10.

datem, &c. Hæc ipſe eaſdem ſæpe querelas iterans, in epiſtola præſertim ad Alexandrum Papam electum, & Hildebrandum Archidiaconum, qua ſe invitum & renitentem creatum Cardinalem epiſcopum conteſtatur.

XIX. Petrus Dam. admonet Coepiſcopos Cardinales.

Cum autem ipſe Petrus Epiſcopus Cardinalis creatus eſſet, in eminentioris loci ſpecula conſtitutus, cuncta longe lateque luſtrans oculis, plurima, quæ ſibi diſplicerent, corrigenda conſpexit. Quamobrem de his omnibus voluit fratres commonuiſſe collegas, quibus pariter, quales eſſe deceret, formam inſinuat. Scribit autem ad Coepiſcopos Cardinales, quod iidem in Romana Eccleſia præcipue eminerent. Epiſtola ſic ſe habet:

Venerabilibus in Chriſto ſanctis Epiſcopis, Lateranenſis Eccleſiæ Cardinalibus Petrus indignus intimæ devotionis affectum.

Quod autem in limine ipſius epiſtolæ titulo hactenus inaudito hæſitantem Lectorem videre videor: hic antequam ipſam reddamus epiſtolam, neceſſitas incumbit, ut quæ eſſet horum temporum Romanæ Eccleſiæ forma, ex ſcripto antiquo Vaticano Codice ſacrorum rituum deſcribamus.

Eccleſ. Rom. forma hujus temporis.

Sic enim ſe habet: *Sunt in eccleſia Romana*, Romæ ſcilicet, *quinque Eccleſiæ Patriarchales. Prima eſt Eccleſia Lateranenſis, quæ & Conſtantiniana, & baſilica Salvatoris diverſo nomine nuncupatur.*

Hæc habet ſeptem Cardinales Epiſcopos, hoſque dictos Epiſcopos collaterales, itemque & hebdomadarios, eo quod ſingulis hebdomadibus per vices expleant munus Pontificis. Epiſcopi Cardinales erant hi Epiſcopus, Oſtienſis, Epiſcopus Portuenſis, Epiſcopus ſanctæ Rufinæ, ſive Selvacandide, Epiſcopus Albanenſis, Epiſcopus Sabinenſis, Epiſc. Tuſculanus, Epiſcopus Praeneſtinus.

XX.

Alia Patriarchalis eſt ſancta Maria Major dicta, in qua habet ſeptem Cardinales presbyteros, ſcilicet Cardinalem SS. Apoſtolorum Philippi & Jacobi, S. Cyriaci in Thermis, ſancti Euſebii, ſanctæ Pudentianæ, ſancti Vitalis, ſanctorum Petri & Marcellini, & S. Clementis.

Alia Patriarchalis Eccleſia S. Petri, in qua item ſeptem ſunt presbyteri Cardinales, ſcilicet ſanctæ Mariæ trans Tiberim, S. Chryſogoni, ſanctæ Caeciliæ, ſanctæ Anaſtaſiæ, S. Laurentii in Damaſo, ſancti Marci, ſanctorum Martini & Silveſtri.

Alia Eccleſia Patriarchalis eſt baſilica ſancti Pauli, in qua ſunt Cardinales ſanctæ Sabinæ, ſanctæ Priſcæ, ſanctæ Balbinæ, ſanctorum Nerei & Achillei, ſancti Sixti, ſancti Marcelli, ſanctæ Suſannæ.

Quinta Patriarchalis erat S. Laurentius extra muros, in qua ſunt hi Cardinales, ſanctæ Praxedis, ſancti Petri ad Vincula, S. Laurentii in Lucina, ſanctorum Joannis & Pauli, ſanctorum quatuor Coronatorum, S. Stephani in monte Cælio S. Quirici.

His autem Patriarchalibus Eccleſiis præfecti erant hi, Lateranenſi primus Epiſcopus collateralis, ſanctæ Mariæ Majori Archipresbyter Cardinalis, ſancto Petro Archipresbyter Cardinalis, Eccleſiæ ſancti Pauli Abbas Cardinalis, Eccleſiæ ſancti Laurentii Abbas Cardinalis.

XXI.

Sunt præter titulos Diaconiæ, iiſque præfecti diaconi Cardinales, dicti Regionarii, idemque numero duodecim. Diaconiis Regionariis præfecti item diaconi Palatini ſex: hi præſunt Diaconiis, quæ ſunt ſancta Maria in Dominica, cui præeſt Archidiaconus, ſancta Lucia ad ſeptem Solia, ſancta Maria Nova, ſancti Coſmas & Damianus, ſanctus Hadrianus, ſancti Sergius & Bacchus, ſanctus Theodorus, ſanctus Georgius, ſancta Maria in ſchola Græca, ſancta Maria in Porticu, ſanctus Nicolaus in Carcere, ſanctus Angelus in Foro piſcario, ſanctus Euſtachius, ſancta Maria in Aquiro, ſancta Maria in Via lata, ſancta Agatha in Equo marmoreo, ſancta Lucia in capite Suburræ, ſancti Viti in Macello. Eſt munus diaconorum Regionariorum cantare Evangelium in Stationibus, Palatini cantant Evangelium in Eccleſia Lateranenſi.

XXII.

Subdiaconi ſunt omnes numero viginti & unus, ſeptem Regionarii, qui Epiſtolas, & Lectiones cantant in Stationibus, ſeptem Palatini, qui idem munus præſtant in Eccleſia Lateranenſi, ſeptem alii, qui dicuntur ſchola Cantorum, qui cantant tantummodo, quando ſummus Pontifex celebrare conſuevit.

Sunt in Urbe Abbatiæ viginti duæ, videlicet ſancti Cæſarii in Palatio, ſancti Gregorii in clivo Scauri, ſancta Maria in Aventino, ſancti Sabini Epiſcopi, ſanctorum Alexii, & Bonifacii, ſanctorum Priſcæ & Aquilæ, ſancti Sabbæ, ſancti Tiburtii, ſanctorum Coſmæ & Damiani in Vico aureo, ſancti Silveſtri inter duos hortos, ſancta Maria in Capitolio, ſancti Baſilii juxta Palatium, ſancta Agathæ, ſancti Laurentii in Panepernæ, ſancti Thomæ juxta forum Claudii, ſancti Blaſii inter Tiberim, & portam S. Petri, ſanctæ Trinitatis Scotorum, S. Valentini juxta Pontem, ſancta Maria in Capite aureo, ſancta Maria in Pallaria, ſancta Maria juxta ſanctum Petrum ad Vincula.

XXIII.

Inſuper præter ſeptem collaterales Epiſcopos erant alii Epiſcopi, qui dicuntur ſuffraganei Romani Pontificis, nulli alii

Pri-

Primati, vel Archiepiscopo subiecti, qui frequenter ad Synodes vocarentur. In Campania Tiburtinus, Anagninus, Signinus, Ferentinus, Alatrinus, Verulanus, Soranus, Fundanus, Cajetanus, Tarracinus. In Marsis sunt hi, Furconensis, Marsicanus, Valvensis, Theatinus, Pennensis, Aprutinus. In Tuscia sunt hi, Nepesinus, Sutrinus, Civitensis, Hortanus, Balneoregiensis, Urbevetanus, Viterbiensis, Castrensis, Suanensis, Clusinus, Perusinus, Castellanus, Aricinus, Grossetanus, Volaterranus, Senensis, Lucanus, Pistoriensis, Florentinus, Fesulanus, Lunensis. In Umbria, & Marchia Spoletum, Assisium, Fulginas, Nucerinus, Eugubinus, Reatinus, Tudertinus, Amerinus, Narniensis, Interamnensis, Esculanus, Firmanus, Camerinensis, Auximanus, Humanus, Anconitanus, Esinus, Senogalliensis, Fanensis, Pisaurensis, Forosempronensis, Calliensis, Urbinas, Ariminensis, Feretanus. Hæc de Ecclesiæ Romanæ hujus temporis statu. Ut non mireris, si audis ipsum Petrum Damiani Ostiensem Episcopum, primumque Episcoporum collateralium præfectum ceteris, ad Coepiscopos sibi ordine inferiores ejusmodi admonitionem conscribere eo, ut audisti titulo:

Venerabilibus in Christo sanctis Episcopis Lateranensis Ecclesiæ Cardinalibus Petrus indignus intimæ devotionis affectum.

XXIV. Petri Ep. Ost. ad collaterales Episcopos epist.

Castrensium specularum, turriumve custodes ut se promptius exhibeant intempesta nocte pervigiles, clamosas sibimet invicem sæpe dirigunt voces; sic itaque dum alios excitant, semetipsos utique ad peragendas excubias vigilantiores servant. Ego quoque, qui pro castris Ecclesiasticæ militiæ stantium utcumque particeps esse coactus sum, ad vos venerabiles fratres ista conscribo, & impolyto stylo, quasi raucis vocibus perstrepo, non ut vos sopor deserat, utpote strenue vigilantes, sed ut me potius excitem sub torpore desidiæ ignobiliter oscitantem. Sæpe namque melius ipsi discimus dum dicimus, & quasi proprio ore compellimur exequi quod aliis inculcamus, Salamone attestante, qui ait (a): Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum.

(a) Prov. 26.

XXV.

Videtis itaque, dilectissimi, quia totus mundus pronus in malum, per lubrica vitiorum in præceps ruit, & quanto fini suo jamjam vicinius appropinquat, tanto graviorum super se quotidie criminum moles exaggerat. Ecclesiastici siquidem ordinis ubique pene disciplina negligitur, debita sacerdotibus reverentia non prabetur, canonicæ sanctionis statuta calcantur, & soli terrenæ inhianter explendæ digna Deo cura servitur. In fœderandis porro conjugiis legitimis ordo confunditur, & (o nefas) ab eis in veritate Judaice vivitur, qui superficie tenus Christiano vocabulo palliantur. Enimvero ubi rapinæ desunt? ubi furta caventur? qui perjuria qui lenocinia, qui sacrilegia metuunt? qui denique perpetrare qualibet atrocissima crimina perhorrescunt? Jamdudum plane virtutum studiis repudium dedimus, omniumque perversitatum postes, velut impetu facto, feraliter emerserunt. Sed ne tanquam cothurnati tragœdiam videamur attollere; sufficiat nobis Apostolica dumtaxat super his verba referre. Nam velut prophetiæ depromit oraculum dicens: (b) Hoc autem scitote, quod in novissimis diebus erunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores, magis quam Dei, habentes quidem speciem sanctitatis, virtutem autem ejus abnegantes.

(b) 2. Tim. 3.

XXVI.

*Inter hæc ergo tam profunda periclitantis mundi naufragosa discrimina inter tot immune patentes humanæ perditionis voragines unicus & singularis portus Romana patet Ecclesia, & (ut ita fatear) pauperculi piscatoris est parata * sagena, quæ omnes ad se sincere confugientes de procellarum intumescentium fluctibus eripit, & in litore salutaris quietis exponit. Hinc est quod ipsa Ecclesia excellentioribus præ ceteris totius orbis Ecclesiis nititur privilegiis, sed & mysticis etiam instituta atque disposita non ambigitur sacramentis. Num ut de pluribus pauca perstringam, Lateranensis Ecclesia sicut Salvatoris est insignita vocabulo, qui nimirum omnium caput est electorum; ita mater, & quidam apex ac vertex est omnium per orbem Ecclesiarum. Hæc septem Cardinales habet Episcopos, quibus solis post Apostolicum sacrosanctum illud altare licet accedere ac divini cultus mysteria celebrare. In quo nimirum illud (c) Zachariæ continetur evidenter oraculum: Ecce,* inquit, *lapis quem dedi coram Jesu. Super lapidem unum septem oculi sunt. Lapis autem ista illa proculdubio petra est, de qua verus Jesus Petro pollicetur dicens (d): Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Septem igitur oculos habet hæc petra, quia totidem sancti Spiritus donis sancta perfulget Ecclesia, quibus nimirum velut candelabrum aureum inextinguibiliter rutilans, ignorantiæ tenebras effugat, & ad contemplandum justitiæ solem hominum mentes illustrat. De quo idem Propheta: (e) Vidi ait & ecce* can-

* sagena sæpe pro navi usurpatur ab auctore.

Prærogativæ Lateranens. Eccles.

(c) Zach. 3.

(d) Matt. 16.

(e) Zach. 4.

candelabrum aureum totum, & lampas ejus super caput ipsius, & septem lucernæ ejus super illud. Quod utique sacramentum & beatus Joannes in (a) *Apocalypsi se didicisse non tacuit, cui dictum est: Mysterium septem stellarum quas vidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea: septem stellæ Angeli sunt septem Ecclesiarum, & candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt.*

(a) Apoc. 1.

XXVII. *Hæc igitur ad honorem condita sancti Salvatoris, Ecclesia, culmen, ac sublimitas totius Christianæ religionis effecta (ut ita dixerim) Ecclesia est Ecclesiarum, & sancta sanctorum. Habet autem altrinsecus beatorum Apostolorum Petri & Pauli diversis quidem locis constitutas Ecclesias, sed sui compage sacramenti (quia videlicet in quodam meditullio posita, quasi caput membris supereminet) indifferenter unitas. His itaque tamquam expensis divinæ misericordiæ brachiis, summa illa & universalis Ecclesia omnem ambitum totius orbis amplectitur: omnes qui salvari appetunt, in materna pietatis gremio confovet, & tuetur. Hæc Jesus sacerdos, summus videlicet Pontifex, arce subnixus, totam in orbe terrarum Ecclesiam suam in sacramenti unitate confœderat, ut unus sacerdos, una merito credatur Ecclesia; unde per Prophetam dicitur* (b): *Ecce vir, Oriens nomen ejus & subter eum orietur, & ædificabit templum Domino. Et ipse construet templum Domino & portabit gloriam, & sedebit, & dominabitur super solio suo, & erit sacerdos super solio suo. Sed quia nobis non est propositum cuncta figurarum mysteria illius Ecclesiæ comprehendere; hæc aliis consideranda relinquimus: ad exhortationis vero seriem, sicut instituimus, articulum reflectamus.*

(b) Zach. 6.

XXVIII. Exhortatio ad fratres. *Nos itaque fratres mei (ut & me vobis audenter interseram) nos inquam, qui tamquam septem sumus oculi super lapidem unum, qui stellarum portamus imaginem; qui Angelorum tenemus per annuntiationis officium, dignitatem, videamus, & splendeamus, & verba vitæ populis non solum vocibus, sed & moribus nuntiemus. Sermonem si quidem prædicantium lingua quidem nuntiat, sed vita commendat. Porro, quia ad Lateranensem palatium a diversis populis de toto terrarum orbe confluitur; necesse est, ut ibi præ cæteris usquam locis recta semper vivendi sit forma, districta teneatur assidue sub honestis moribus disciplina. Et tamquam si jugiter jaceat in fornace moneta, quæ lapsi nummis reformet imaginem; sic in sacerdotali domo omnem depravatæ vitæ suæ debent homines corrigere falsitatem. Quod si ipsius monetæ obliterata, vel detrita sit regula, postquam metallis imprimitur, non nummus, sed paracharaximus invenitur. Non ergo quorumlibet hominum tam noxia est, quam pravitas sacerdotum, dum proponitur ad exemplum. Nam qui dux itineris constituitur, si ipse in præcipitium labitur, necesse est, ut quisquis ejus vestigia sequitur, in ejusdem ruinæ profunda mergatur.*

XXIX. *Consideremus interea, quid scilicet hac sententia prædicator egregius dicat* (c): *Qui Episcopatum, inquit, desiderat, bonum opus desiderat. Hic evidenter ostenditur, nil aliud esse Pontificem, quam boni operis sectatorem. Non enim dixit, bonam dignitatem, vel bonum honorem desiderat; sed, Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Ac si dicat: Qui ad Episcopatum anhelat possidendendum sine bono opere, inane vult nomen induere, sine rei ipsius veritate. Non ergo constat Episcopatus in turritis gibellinorum, transmarinarumve ferarum pileis, non instemmantibus martorum submentalibus rosis, non in bractearum circumfluentium phaleris, non denique in glomeratis constipantium militum cuneis, nec in frementibus, ac spirantia fræna mandentibus equis; sed in honestate morum, & sanctarum exercitatione virtutum. Moxque subiungit: Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. Hic tantæ vult esse perfectionis Episcopum, ut pene extra naturam loquatur Apostolus. Quis enim in carne constitutus tam caute vivat, tam se sollicite undique circumspiciat, ut reprehendi aliquando nequeat? Væ his, qui & reprehensibiliter vivunt, & locum irreprehensibilem vivendi adhuc reprehensibiles concupiscunt! Ex his aimirum sunt, qui obliviscentes affectum cognationis, & patriæ, sequuntur castra Regum per ignota & barbara regna terrarum. Et ad hoc eos impellit prurientium ambitio dignitatum, quod extorquere non potuit cælestium promissio præmiorum. Ut enim non sint domestica facultate contenti, fiunt apud extraneos peregrini: utque super alios vel feram arripiant ferulam, duram ipsi præpositis exhibent clientelam. Enimvero facilioris exitus fuerat, si pro honoribus venaliter acquirendis pecuniam semel appenderent, quam tot laborum, tot pressurarum molestias sustinerent. Nam cum Propheta* (d) *de viro justo dicat: Qui excutit manus suas ab omni munere, quis eum a munerum præstatione defendat, qui & seipsum alienæ servitutis imperio subjugat, & insuper in diuturnæ expeditionis impensas facultatum suarum lucra profligat?*

(c) 1. Tim. 3.

(d) Isai. 33.

XXX. Triplex Simoniæ genus. *Plane prophetica illa sententia sic exponitur, ut tria dicantur esse munerum genera, scilicet munus a manu, munus ab obsequio, munus a lingua. Siquidem munus*

unus a manu pecunia, munus ab obsequio obedientia subjectionis; munus a lingua favor adulationis. Et cum ab unoquoque horum manus excutiendas Propheta denuntiet; omnibus his manus implicasse convincitur, qui nanciscendæ dignitatis ambitu potestatum sublimium castra sectatur. Nam dum in vehiculis acquirendis, diversorumque sumptuum apparatibus non modica summa profunditur, hic proculdubio datæ pecuniæ obnoxius invenitur; qui etiam nulli dubium, quin ei & obsequium præbeat, cui factus affecla, sub tanto laboris & itineris fasce desudat. Postremo dum domino suo blandire, ejusque voluntati congruere per omnia nititur, sæpe ipsi quibusdam adulationis favoribus assentatur. Porro autem quisquis in dandis, accipiendisve dignitatibus ecclesiasticis una dumtaxat earum, quæ prædictæ sunt, peste corripitur, simoniacæ hæreseos tenere crimine judicatur. Quam ergo sui afferent excusationem, qui licet verbis non contraxerint venalis pacta commercii; operatione tamen non uno, sed omnibus his probantur laqueis irretiti? Verumtamen jactant se, & eo gloriantur innocuos, quia nullam talenti summam pro suscipiendis honoribus se pepigere daturos. Sed dic mihi o clerice, quisquis es, si redempto quolibet aureo vase, vel prædia distractor exigeret, ut recenti apud te vice pretii hujusmodi sibi sedulitatis impendium exhiberes: numquid non postmodum constanter assereres, te quod acceptum est, justo pretio comparasse? non videlicet, quia pecuniam persolvisti, sed quia servitium præbuisti. Diceres enim, & non hoc fortassis impudenter astrueres, charius emi, dum tanto me labore vexare, dum toties facultatum mearum sumptus expenderem, quam si semel præfixæ quantitatis pecuniam numerarem. Nequaquam ergo sibi innocentiam spondeant, & a simoniacæ hæreseos maculis se mundos esse confidant, qui licet metalla vibrantia non appendunt, pretium tamen pro suscipiendis honoribus per subjectionis et obsequium quadam quasi talenta persolvunt. Hæc adversus eos dicta sufficiant, qui negant se venalis reos esse commercii, dum tamen fuerint pro dominationis ambitu duro diu servitute gravati.

XXXI. *Vos autem dilectissimi, quibus hæc & alia pravi datum est ex Apostolicæ Sedis auctoritate corrigere, vosmetipsos cæteris non modo Fidelibus, sed & sacerdotibus quandam vivendi regula exhibere. In vita nostra legatur, quid agi, quid vitari conveniat. Ex labiis nostris verba otiosa non effluant: sacerdotalem linguam discreti silentii censura compescat; non joci solvant; non pectus nostrum lætitia immoderata concutiat; puerilis ludus abscedat; mordax eloquentia, urbana dicacitas evanescat: caveantur scurrilia verba; nec aliquando misceantur fabulosa colloquia. Quomodo enim ex ore sacerdotis oratio ad Deum munda dirigitur, quod videlicet proprii sermonis sordibus inquinatur? Aut quomodo inter Deum, & homines lingua mediatrix efficitur, quæ iram Judicis ex proprio reatu & ipsa meretur? Incassum quippe vane supplicationibus utitur, cum intercessor ipse culpabilis invenitur. Mementote quod sacerdotibus dicitur: (b) Vos estis sal terræ. Sed sicut Veritas dicit: Si sal evanuerit, in quo condietur. Exiguo quippe sale multa dulcescunt, condiuntur ad esum scilicet, & parvo sacerdotum numero totius Christianæ plebis eruditur, & instruitur multitudo. Sicut enim Episcopi duodecim Apostolorum noscuntur obtinere primatum; ita & sacerdotes Ecclesiæ septuaginta Discipulorum ordinem repræsentant. Quod profecto mansio illa Israelitici populi in Elim, (c) figurate designat. Ibi nimirum duodecim profluebant Apostolici fontes, qui divini verbi imbribus arentia hominum corda perfunderent: ibi septuaginta virebant palmæ, totidem videlicet Discipuli, qui mundo diabolicæ tyrannidis servitute depresso, victoriæ Christi palmas inferrent. Illi siquidem fontes palmarum arbores irrigant, quia sacri Pontificis verbis affluant, unde cæteri sacerdotes Ecclesiæ in spe cœlestium præmiorum sine cessatione virescunt: qui nimirum decuplato septemnario numero hoc significare videntur, ut per septiformis gratiæ Spiritum legis Decalogus impleatur.*

(a) Matt. 5.

(b) Exod. 15.

XXXII. *Quod igitur, dilectissimi, non modo sacerdotes, sed sacerdotum nos decet esse magistros, necesse est, ut vita nostra quasi quædam sit linea, & velut adamantis signaculum, quod vivendi cæteris adhibeat formam. Adamantinum quippe sigillum suam cæteris imprimit, a nullis vero metallis imaginem sumit. Cum igitur ex diversis mundi partibus adventantium nobis ingruit multitudo, cum multimodæ conspersionis homines obstrepunt, cum morigerari sibi quisque nos importune compellunt; vultus noster semper idem: sic festiva quadam serenitate resplendeat, ne, quod absit, in aliquo levitas puerilis erumpat: sic sacerdotalem vultum gravitas matura componat, ne rigorem nimium intuentium infirmitas perhorrescat: sic alios hilaritatis nostræ dulcedo demulceat, ut severitas nostra sese in petulantiam, vel lasciviam non resolvat. Ridere quis, vel leviter loqui incipiens, si nos repente conspexerit, verbum supprimat, ori digitum superponat, territus obmutescat. Sic, sic videlicet cum Petro claves Ecclesiæ, merito facti participes*

obti-

obtinebimus, dum nosmetipsos certum vivendi formam, atque signaculum cæteris Fidelibus exhibemus. Hucusque Petri Damiani ad collegas epistola, atque familiaris admonitio. Qui enim invitus, nolensque penitus ad eam (ut audisti) dignitatem fuit ex eremiticæ vitæ rigore perductus: ad eam, cui assueverat, disciplinæ monasticæ severitatem optavit transformare collegas, ne vel otiosum verbum risumque levem ipsi ore proferrent. Cum vero ista non ita ex sententia sibi succedere intelligeret; cœpit ejusceemodi vitæ generis tædere, & de reditu ad eremum volvere secum sæpe consilia. Sed quod dum viveret, qui eum creaverat Cardinalem, id sibi non licere cognovit, ad aliud tempus conceptum mente propositum distulit. Quando autem id contigerit, suis locis dicturi sumus.

XXXIII. Stephani Pap. ep. ad Willelmum Archiep. Rhemens.

Porro hoc eodem anno ad recens creatum Romanum Pontificem Stephanum, cum Willelmus Archiepiscopus Rhemensis epistolam scripsisset officii plenam, qua ipsi omne studium pollicitus, fidelem in omnibus se fore Ecclesiæ Romanæ spopondit: ad eum ista rescripsit idem Stephanus Papa:

Stephanus Episcopus servus servorum Dei Villelmo Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem.

Promotioni nostræ, sicut nobis scripsisti, non ambigimus te gratulari; amicitiam quoque sincerum & volumus & optamus inter nos fore perpetuam. Porro obedientium, fidelitatemque, quam nobis polliceris te integerrime servaturum, si ut debes, & ut te decet, servaveris, facis, quod faciendum optime scis, quod principalem & communem matrem, non modo nos, revereris in nobis. De Concilio autem Rhemis habendo quid aliud dicendum, nisi quod beatæ memoriæ domnus Victor Dei judicio hinc est raptus, & quod tu, sicut inter nos convenit, non remandasti, an in hoc esset, Regis consensus. Sed & de Bituricensi Archiepiscopo, quia dilectus filius noster Hildebrandus, cui illius causa maxime nota est, abest, hoc tantum respondemus, quod eo revertente, & te cum illo ad nos veniente, tam ex hoc, quam ex aliis Ecclesiasticis negotiis tuum consilium habebimus. Ne deficias, aut frangaris, si adversarios pro fidelitate sanctæ Romanæ Ecclesiæ, immo pro sanctorum canonum defensione pateris, sciens secundum Apostolum, quod in hoc positus sis. Auxilium enim nostrum, & consilium tibi pro justitia agonizanti tempore nostri Pontificatus, ad quem nullo meo merito videor assumptus, non deerit: & secundum quod oras, orabimus Dominum Jesum, ne a bono proposito aliquando decidas. Cæterum Romæ quinto die post sanctum Pascha Synodum celebraturi, tuam fraternitatem cum Suffraganeis ejus volumus, & auctoritate Apostolica jubemus interesse, absque inevitabili necessitate. Hucusque Stephani Papæ epistola, quam excripsimus ex Papirio Massono, qui primus eam ex antiquis membranis in lucem dedit.

Hoc eodem anno in Hispania vir sanctitate celebris, Enocho nomine, ex hac vita migravit, cujus præclara est memoria in Ecclesia Burgensi, penes quam res ab eo laudabiliter gestæ sunt notiores.

XXXIV. Michael. Imp. se abdicat.

Quod ad res pertinet Orientales, hoc eodem anno mense Septembri, Michael Imperator cum se abdicasset, locum præbuit Isacio Comneno tyranno, qui nullo jure, sed violenter Imperium invaserat. Patriarcha eidem favente, secreto primum, deinde publice etiam id perficere, laborante. Erat iste Michael Ceru-

PAGIUS V. *Cedrenus Historiam suam absolvit.*

Ad num. XXXIV. & seqq. *Michael Stratioticus* hoc anno imperio depositus, & *Isaacus Comnenus* in locum ejus subrogatus. Hæc de conjuratis Cedrenus: *Omnium consensu Isaacium Comnenum Imperatorem salutant, die octavo Junii mensis, indictione X. anno mundi* 6565. eræ nempe mundanæ Constantinopolitanæ. Pluribus interjectis Cedrenus his verbis Compendium Historiarum suarum claudit: *Sub vesperam venit etiam Comnenus, & Palatium ingreditur. Postridie, quod fuit Kalendis Septembris indictionis undecimæ, anni ab origine mundi 6566. publica processione in Magnum Templum ivit, atque ibi supra suggestum Patriarcha* (sc. Cerularii) *manu redimitus Imperatorio diademate, Romanorum Imperator pronunciatur*. Quousque Cedreni Compendium hoc pertingit, eo usque perducta fuit prima editio Compendii Historici *Joannis Scylitzæ*, quam *Cedrenus* plagiarius insignis in suum Historiarum Compeodium verbotenus transcripsit. Postquam vero idem Scylitzes ex Protovestiario & magno Drungario factus est *Curopalata*, secundam Compendii sui Historici editionem publicavit, quam Historia suorum temporum auxit, ab imperio *Isaaci Comneni*, hoc est ab anno MLVII. usque ad annum MLXXXI. quo *Alexius Comnenus* abdicato Nicephoro, Botoniatæ in Imperio successit. *Scylitzes* vero ab ea, quam gessit Curopalatæ dignitate, vulgo *Curopalates* aut *Curopalata* cognominatus.

VI. *Michael Stratioticus Imp. dejicitur.*

Sed redeo ad Michaelem Stratioticum, *Michaelius*, inquit Michael Psellus in Historia adhuc inedita, *vir ambitiosus* inæquali munerum militarium distributione statim milites a se alienavit: his enim auditis, illi ejusque ordinis quotquot Tribuni Ducesque erant ac præcipui, Byzantium veniunt, ut & illi paria aut etiam majora consequantur. Cum autem par esset singulos seorsim accipere, Imperatoriosque ac mificos auspicari sermones: contra ille cunctis primum imbellem animum exprobrat. *Horum omnium legationem obibat Isaacius Comnenus. (Erat vero is Comnenus Colonia natus) omni injuriarum atrocitate complurt, utpote qui vim non Antiochiam perdidisset, & copias dissolvisset; ac quidem nihil strenui ac Imperatorii facinoris edidisset, multorum vero pecunias conflas-*

Digitized by Google

rulatius, de quo multa superius, quem tradit Joannes Curopalata simulasse invitum consentire Isacio tyrannice invadenti Imperium, cum vocatus ab eo, id re nullatenus voluisset. Verum ut exitus comprobavit, volens libensque omni conatu laboravit tyranno Imperium stabilire, cooperante eadem cum illo, qui tunc aderat, Theodoro Antiochiæ Patriarcha, qui nuper Petro defuncto successerat. Qui igitur nolle assentiri tyranno primum videri voluit Michael Cerularius, idem (inquit Curopalata) non solum particeps, sed cognitus est etiam ejus rebellionis auctor & princeps. Qui & misit Legatos Metropolitas ad Imperatorem, qui suaderent ei Imperio cedere, ad propriasque ædes secedere. Quodnam tunc idem Michael Imperator egregiæ pietatis specimen dederit, ex eodem Joanne Curopalata rem accipe: Sic enim ait: *cum vero senex ipse Imperator Michael missos ad se Metropolitas interrogasset. Et quid pro Imperio tradit Patriarcha? & illi respondissent; cæleste regnum: statim deposita purpura, & cocco tinctis calceamentis, veste privata indutus descendit.* Sed derogat nonnihil tanto operi pietatis Curopalata, cum ista mox subdit: *Hoc autem*, inquit, *prorsus vere accidisset, ut & ipse cupiebat, & Metropolitæ pollicebantur, si simulatque rebellare cœptum est, relicta Regia abiisset. Verum cum usque ad bellum permanserit, & tantam suæ gentis cladem videre sustinuerit, deinde fractus, & compulsus a civibus, atque invitus Imperio cedens: non satis mihi certum, an pro terreno Imperio sit mercedem cælestem accepturus. Verum hæc ut Deo placuerit, fiunt.* Ista Curopalata, sed quæ nulla subnixa ratione subsistant.

XXXV. Si enim cuique invadenti Imperium tyranno cædere æquum sit, & præmio æterno dignum: quæ ulterius cujuslibet Imperii firmitas esse poterit, ad cujus defensionem gladium ei Deus dederit in vindictam malefactorum, ut (a) Apostolus ait? Non ista docent sacræ leges, neque monent exempla: cum nullus fuerit hactenus Christianissimorum Imperatorum, qui præ cæteris in Ecclesia laudem meruerint, qui non adversas insurgentes tyrannos totis viribus se objecerint. Meruit laudem & a Deo primum Michael resistendo, ut decebat legitime a Deo constitutum Imperatorem: meruit & laudem cedendo, a sacerdotibus promissione oblata regni cœlestis, qui in domum suam se contulit die ultima mensis Augusti, hac decima indictione. Cum inchoante mense Septembri Isacius Comnenus ab ipso Patriarcha solemni ritu coronatus est Imperator, virga (b) Assur, quæ in primis promotorem suum Patriarcham, malorum omnium architectum abigeret. Sed de his anno sequenti. Sic tyrannice ubi Imperium adeptus est, vitio illi a Curopalata adscribitur, quod in nummis signum exprimi illud voluit, quo significaret, sua se fortitudine, non divina gratia esse consecutum Im-

(a) 1. Pet. 2.

Isacius Comnenus Imp.

(b) Isai. 10.

PAGIUS *stasset, & magistratum quem gerebat, non inclyta gloria, sed insatiabilis avaritiæ argumentum fecisset. In his obriguit ille repentino stupore, ac cum meliora expectaret contrariis per summam injuriam acceptus esset; cumque milites satisfactionem pro illo offerrent, Imperator his quoque linguam inhibuit, aliosque sprevit: cum par esset, ut Isacium omni præconio, honoreque exciperet: ille contra lenioris etiam animi nutum omnem negavit. Hæc prima plaga militibus fuit, & insidiarum in illum occasio.*

VII. Isaacius Comnenus fit Imper.

Tandem Comnenus caput rebellionis eligitur, qui acie diligenter instructa jam prope Urbem venit. Imperator Psellum Legatum ad eum misit, *ut qua præditus esset facundia, atque Sophistica, illius emolliret animum, ut se ad eum transferret.* Comnenus Legatos quidem humanissime excepit; sed quæcumque ii egerunt ad fucum Comneno faciendum nihil profuerunt. Interim venere, qui Psello nuncium attulerint, *ejectum solio Regali Imperatorem nonnullorum Senatorii ordinis insidiis & factione, qui & habitum mutare, & ad divinæ sapientiæ sacram ædem confugere eum coegissent.* Paulo post subjungit Psellus de se ipso, ut antea, loquens: *In his omnino concussi fuimus, atque in unum convenientes, alii alios sciscitabamur, num hæc vera essent? Ac vero, cujus erat primum tentorium, verum esse rumorem ajebat. Jam enim præsto illi esse ex civitate servorum unum, virum solertissimum, honestissimumque, qui cuncta clare nunciaverit, nempe seditiosos quosdam ac turbulentos (cujusmodi nos ipsi sciimus Senatorio Ordini insertos). Hos itaque ajebat, turbata civitate, cunctis rebus confusis, atque his, qui sedatioris animi essent, comminatos esse incendia, aliaque pericula intra divinum divinæ sapientiæ septum, atque adyta temere invadentes, exindeque Patriarcham nullo negotio deducentes chori caput, ac Ducem suum fecisse; altoque sublato atque producto ululatu, Imperatori quidem dira comprecatos esse, omnemque in eum maledicam vocem misisse: Isaacium autem faustis ominibus atque vocibus prosecutos esse, ut qui solus imperio ex majestate posset præesse.* Venit itaque in Urbem Isaacius, ubi effuso omni populo magnifice acceptus est, *Anachoretis ipsis, & Stylitis* Imperatorium ingressum pompamque miraculo complentibus. Porro Isaacius Psellum *Præsidem*, idest, Principem Senatus renunciavit. *Imperator quidem Michaelius senior per anni circulum in imperio versatus, inde depositus est; breveque aliquod tempus privati habitu superstes vitam cum morte commutavit.* Hæc Psellus ipse.

VIII. S. Eduardus Angl. Rex de successore cogitat.

Edoardus Edmundi Regis filius, cognomento *Exulex*, qui hactenus extorris in Hungaria vixerat, hoc tandem anno in Angliam venit, a Sancto Edoardo Rege, ut supra diximus, vocatus: annum notarunt Ingulphus hujus temporis Scriptor, & Hovedenus, qui ultimus scribit: *Anno MLVII. Clito Edvardus* (ita Regum filii in Anglia vocati, ut videre est in Glos-

Imperium: Statim, inquit, *regio numismate Spataphorus imprimitur, non omnia accepta Deo referens, sed propriæ virtuti, & rei militaris peritiæ.* Illud autem laude dignum tunc præstitisse subiicit, quod Ecclesiam in pristinam vendicaverit libertatem, sic inquiens.

XXXVI. Revocata libertas ecclesiastica.

Magnæ Ecclesiæ permisit sacras suas res administrare, interdicta prorsus ejus administratione Imperio, ita ut neque ad obeunda sacra munera, neque ad habendam sacri thesauri rationem aliquis ab Imperatore delectus præesset; verum a Patriarcha potestate omnia dependerent, & personarum delectus, & rerum administratio. Hæc Curopalata: ex quibus ejusdem Ecclesiæ pristinam servitutem, atque dejectionem considera, qua cæteras Ecclesias minime relaxavit, sed strinxit magis.

XXXVII. (a) Novel. Imp. l. 2. Quæ debeant a vicis Ep. exigere.

Ad cohibendam autem avaritiam Episcuporum ejusmodi promulgavit sanctionem (a): *Majestas mea sanxit, ut tam in ordinatione sacerdotum, quam in canonico antiqua sanctio vigorem obtineat. Neve quid amplius in ordinatione capiat Episcopus, qui sacerdotem ordinat, præter septem nummos aureos præstantioris monetæ majestatis meæ: videlicet unum, quando eum simplicem Papam sive Lectorem facit: tres quando diaconum ordinat, & alios tres, quando sacerdotem. Similiter nomine canonici a vico habente triginta fumaria, similis nummus aureus unus exigatur, argentei duo, aries unus, hordei modii sex, vini mensuræ sex, farinæ modii sex, triginta gallinæ. Ab eo qui fumaria viginti habet, tres aurei, pro duobus argenteis argenteus unus * agnus dimidiatus, hordei modii quatuor, vini mensuræ quatuor, farinæ modii quatuor, gallinæ viginti. A vico denique decem habente fumaria, quinque argentei, agnus unus, hordei modii duo, vini mensuræ duæ, farinæ modii duo, gallinæ decem: quemadmodum in veterum exactorum sigillis hæc præscripta sunt, & majestate mea consentiens, omnium depositio provincialium probavit.* Ista Isacius.

* aries

XXXVIII. Isacius vendicat Fisco possessiones monasteriorum.

Qui aliam Constitutionem edidit, quæ exulat ab Orientalis juris corpore, qua omnia monasteriorum bona addixit Fisco, relicta tantummodo stipe Deo servientium monachorum. De qua quidem meminit verbis istis Curopalata: *Quibusdam etiam monasteriis multas possessiones ademit, & relictis monachis idoneis sumptibus ad victum, quos computari jusserat; id quod supererat, publico vendicavit. Rem iis qui inconsiderate judicabant, dicentibus ex prompta impietate, & iniquitate ad sacrilegium profectam; sed nihil absurdi perficiendo committere visus qui illam gravitor considerarent, atque spiritualiter, ut ajunt,* ut

PAGIUS

Glossario Ducangii, voce *Clito*) *Regis Edmundi Ferrei lateris filius, ut ei mandarat suus patruus Rex Eadvvardus de Hungaria, quo multo ante, ut prædiximus, in exilium missus fuerat, Angliam venit. Decreverat enim Rex illum post se Regni heredem constituere: sed ex quo venit, parvo post tempore vita decessit Lundonia.* Quod & Simeon Dunelmensis habet. De ejus liberis, Eadgaro, Margareta & Christina, seu Christiana, infra sermo erit. Hic sufficiat monere e Margarita & Malcolmo III. Scotiæ Rege, cui nupsit, recto nascentium ordine Scotiæ Reges, qui nostra ætate Scotiæ & Angliæ Reges extitere, prognatos, & *Margaritam* in Sanctorum numerum relatam fuisse.

IX. *Deplorandus Eccl. Mediolanensis status quando S. Arialdus Clericus factus.*

Hoc anno magnum in Urbe Mediolanensi Schisma exortum inter Archiepiscopum Mediolanensem & ejus successores, ac Clerum Mediolanensem ex una parte, & inter *Sanctum Arialdum* Clericum Mediolanensem, *Herlembaldum*, unum ex viris Primariis ejusdem Civitatis, ac eorum fautores ex alia, prioribus Sacerdotes incontinentes & simoniacos defendentibus, ultimis vero eis adversantibus. Arnulphus enim Mediolanensis Historicus, qui tunc Mediolani vivebat lib. 4. cap. 7. postquam narravit *Herlembaldum* pro Sacerdotum castitate pugnantem anno MLXXVI. occisum fuisse, ejusque sectatores exterminatos, ait: *Hic jam apparet schismatis hujusce terminus, decem novemque annos semper ab ipsa radice* (secessu nempe Arialdi a Sacerdotibus incontinentibus hoc anno facto) *pullulando protensi*. Beatus Andreas Abbas Congregationis Vallumbrosæ, Sancti Arialdi discipulus, cujus Vitam scripsit, quam integram refert Puricellus lib. 2. de SS. Arialdo & Herlembaldo, alteramque ejusdem Sancti Vitam Landulphus a Sancto Paulo, seu *Landulphus junior* circa annum MCXXXVI. publicavit, & Puricellus etiam repræsentat, licet prior majorem fidem mereatur. Narrat B. Andreas cap. 3. omnem ordinem Ecclesiasticum, quando *Arialdus* Clericatu insignitus, corruptum fuisse: *Nam alii cum canibus & accipitribus huc illucque pervagantes suum venationi lubrica famulatum tradebant. Alii vero tabernarii, & nequam villici, alii impii usurarii existebant. Cuncti fere aut cum publicis uxoribus seu scortis, suam ignominiose ducebant vitam.... Universi sub simoniaca hæresi tenebantur impliciti, quatenus a minimo usque ad maximum nullus ordo vel gradus haberi posset, nisi sic emeretur, quomodo emitur pecus:* Paulo post: *Nemo tunc qui tanta perversitati resisteret apparebat, sed cum lupi essent rapaces, veri putabantur esse Pastores.*

X. *Ejus reformatio[...] S. Arialdus cum sociis collaborat.*

Tum cap. 4. B. Andreas refert, quomodo *Arialdus* Mediolanenses hortatus fuerit, omnemque operam adhibuerit, ut Mediolani tam conjugia Sacerdotum, quam simonia abolerentur. Unus ex præcipuis Cleri Mediolanensis *Landulphus Cotta* cognominatus, & laicus nomine *Nazarius* se se ei adjunxere, & statim ad conjugium Clericorum detestandum plures adduxere: *Exhortantibus denique Arialdo, Landulphoque populum fideli, & assidua doctrina supra Clericorum nefanda, & execranda eorum connubia, sic ab eodem populo inter aliquanta tempora sunt persecuta & deleta, ut nullus existeret, quin aut cogeretur tantum nefas dimittere, vel ad altare non accedere,* ait B. Andreas cap. 7. qui sequentibus capitibus subjungit,

ut qua ad paupertatem eos, qui ipsam professi essent, adduceret, & Sybariticas epulas ac delitias auferret; neque tamen sis, qua ad usum necessaria essent, privaret; & finitimos, id est, qui propinquos agros haberet, a monachorum molestia, & avaritia liberaret. Quod utinam ad exitum ipse feliciter perduxisset, non solum in monasteriis, sed in omnibus rebus ad Ecclesiam omnino spectantibus. *Ann. Eccl. Tom. XVII.*

Hæc Curopalata. Cujus judicium ipsa eventa plane fatuum arguerunt, cum adversus ista patrantem Imperatorem cœlitus ictibus fulminum ab irato numine dimicatum est; ut idem ipse inferius testatur auctor; adeo ut urgens metus adegerit eum exuere purpuram, & induere monasticum habitum: & inter monachos obire servitia monachorum qui monachos ita persequi aggressus est.

S An-

PAGIUS

git, Clerum adversus *Arialdum* irritatum sæpe advarsus eum conspirasse, & *Clericos suburbanos*, at de eo vindictam sumerent, Ecclesiam ab eo ædificatam evertisse. Quæ dum fierent, Clerus Mediolanensis de eo quæstus est, non tantum apud Episcopos provinciæ; sed etiam apud Stephanum Papam, qui *Guidoni* Archiepiscopo Mediolanensi, simoniaco quidem, sed qui parum de Sacerdotum conjugiis curabat, mandavit, at Concilium Provinciale cogeret. Is illud *Novaria* congregavit, sed Arialdas & Landulphus Cotra ei interesse noluere; *Factus est Synodalis Peasuinum Conventus per Guidonem Archiepiscopum Novaria; ubi cum triduo prædictis vacarent negotiis, placuit pluribus Landulphum & Arialdum absentes, excommunicandos; factumque est*, inquit Landulphus Junior cap. 8. apud Puricellum lib. 3. de SS. Atialdo & Herembaldo. Verum hæc excommunicatiu a Stephano Papa, Romæ quo accusati profecti fueram, oulla declarata.

XI. *Legati a Papa Mediolanum missi.*

Romæ tamen Longobardi non pauci, & cum illis *Dionysius* Cardinalis in *Arialdum* acerbius invehebantur, quod eidem primo aditu nocuit, sed non diu post Pontificis animum sibi reconciliavit, & Mediolanum duo Legati missi, *Anselmus* nempe *Badagius* Lucensis Episcopus, & *Hildebrandus* Romanus postea Pontifex, Gregorius VII. appellatus, ut scribit Landulphus Senior. Tanc Arialdus, sociique ipsum Guidonem Archiepiscopum aggressi sunt, eum simoniacum vocantes, &, at inquit Beatus Andreas cap. XI. *per idem tempus Christi famuli* (Atialdus nempe, & Landulphus Cotta) *fervantes omnem populum ad sequendum quidquid dicerent esse promptissimum, de simonia, quam antenus reticuerant, palam loqui incipiunt.* Refert ibidem exhortationem ab Arialdo populo factam, quæ his verbis clauditur: *Nonne de hac re dicit Propheta? Maledictus, qui prohibet gladium suum a sanguine, hoc est ab interfectione hujus nequissimæ belluæ*, quæ verba Archiepiscopo ac Clero Mediolanensi magnum timorem fecara. *Guido*, inquit B. Andreas, *qui dicebatur Archiepiscopus* (sed qui simoniacus erat,) *& pars maxima Clericorum & militum, nec non & multi de populo minore nequam viri se ferventer dixerunt ad invicem: Hæc namque doctrina, si ad profectum venerit, nobis nostrisque filiis profecto nullo modo vivere expedit. Quæ enim est nostra vita nisi Ecclesiarum beneficia, quæ assidue venduntur, & emuntur?* Tuncque populus fidelis, Arialdo impulsore, se se a Cleri simoniaci communione segregavit cœpitque schisma inter utrosque, quod per annos decem & novem, ut supra ex Arnulpho diximus, duravit. Hic Auctor in Opere suo usque ad caput VII. libri IV. schismaticos defendit, sed in posterioribus palinodiam cantavit, nulla tamen immutatione facta in his, quæ cum calumnia usque ad illud caput VII. inclusive literis mandarat. Puricellus in Monum. Basilicæ Ambrosianæ, & in Differt. Nazariana, ac in Vita SS. Arialdi & Herlembaldi multa ex hoc Auctore in medium adducit, quorum ope Annales Ecclesiasticos supplebimus.

I. Legatio decernitur Constantinop.

ANnus Redemptoris millesimus quinquagesimusoctavus exurgit undecima Indictione, quo Stephanus Papa, quamvis infirmus corpore, assiduo studio pro Ecclesiæ Catholicæ tranquillo stato laborans, multa aggreditur digna tanto Pontifice, si perficere licuisset. Decrevit in primis legationem in Orientem ad Ecclesiam Constantinopolitanam, schismate scissam, Catholicæ & Apostolicæ communioni consociandam. De hac legatione meminit Leo (a) Ostiensis, ubi agit de viro dignissimo Desiderio, designato Abbate Cassinensi, ad hoc munus obeundum electo, atque eidem Legato Desiderio duos adjunctos fuisse collegas, Stephanum Cardinalem, & Mainardum, postea Silvæcandidæ Episcopum: quibus dans litteras Pontifex, & in mandatis dedit, ut quamprimum possent, reditum pararent. Quo minus autem ea legatio suum consequeretur effectum, Pontificis obitus intercessit, ut suo loco dicetur.

(a) Leo Ost. l. 3. c. 8.

II. *Hic*, scilicet Stephanus Papa, *quidem Cassino recedens, Romam se contulit, ducens secum Alphanum, electum Archiepiscopum Salernitanum, tempore jejunii mensis Martii, quem sequenti Dominica consecratum, Salernum cum honore emisit.* Hæc (b) Leo: qui & ea, quæ idem Pontifex tunc aggredi cœpit de pellendis Northmannis consilia, sic prosequitur.

(b) Idem l. 2. c. 99. 100.

*Post paucos dies mandavit Præposito nostro, ut omnem Ecclesiæ hujus Cassinensis thesaurum in auro dumtaxat atque argento festinanter sibi, & quam posset occultius ferret, multo plura his huic monasterio brevi daturum spondens. Cupiebat enim fratri suo * Gaufredo Duci apud Tusciam in colloquium jungi, eique, ut ferebatur, Imperii coronam largiri: demum ad Northmannos Italia pellendos, qui sibi maxime invisi erant, una cum eo reverti.* Ista secundum hominem cogitans, zelum habens, ut sanctus Leo; sed haud erant secundum divinum consilium, qui (ut exitus declaravit) Northmannos illic voluit sedes figere pro Ecclesiæ Romanæ subsidio adversus schismaticos Principes. Verum ignaros mortales divini propositi contingit sæpe contra propria commoda laborare, ut magna misericordia antevertat Deus conatus ipsorum (ut hic fecisse dignoscitur) ut non finat exe-

* Godefrido Consil. Pap. contra Northmannos

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MXCVI. Anno Hegiræ CCCCL. inchoato die 27. Febr. fer. 6. A.C. 1058

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6551.

☉ 3. D. ☽ 24. P. 19. April. Indict. 11.

JESU CHRISTI 1058.

STEPHANI IX. PAPÆ 2.

HENRICI IV. REG. 3.

ISAACI COMNENI IMP. 2.

I. *Moritur Stephanus IX. PP.*

ANnum I. ad X. Lambertus Schafnaburgensis, qui a Natali Christi annum exorditur, de Henrico Germaniæ Rege & de Stephani Papæ morte [1] hæc scribit: *Rex Natalem domini Mersenburg celebravit, aderatque ibi inter alios regni Principes, etiam Hildebrandus Abbas de Sancto Paulo* (Hildebrandum postea Gregorium VII. in Pontificatu appellatum *Subdiaconum*, a Leone IX. ordinatum esse, ac monasterio Sancti Pauli prælatum, testis est Paulus Bernriedensis, Canonicus Regularis, in ejus Vita, in Actis Bollandianis ad diem XXV. mensis Maii recitata) *mandata deferens ab Sede Apostolica, vir & eloquentia & sacrarum litterarum eruditione valde admirandus.* Paulo post: *Pia memoriæ Stephanus Papa* [2] *qui & Fridericus, cum in civitate Florentia moraretur, IV. Kalendas Aprilis naturæ mortalis debitum solvit, & vere (ut speramus) de hac convalle lachrymarum ad gaudium transiit Angelorum. Indicia sunt signa & prodigia, quibus sepulchrum ejus in eadem civitate usque hodie divinitus illustratur.* Chronicon suum anno MLXXVII. Lambertus absolvit, testaturque se hoc anno *Idibus Martii* Monachum induisse, & *in jejunio autumnali* Pre-

NOTÆ [1] DIe VI. *Martii* hujus anni, *Romæ* adhuc versabatur *Stephanus* IX. qua die diploma pro Cluniacensibus dedit, ut est in Bullario Cluniacensi pag. 16. in cujus diplomatis fine legitur: *Datum Romæ secundo Nonas Martii per manum Humberti Sanctæ Ecclesiæ Silvæ candidæ Episcopi & Bibliothecarii Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis, anno primo Pontificatus Domni Papæ Stephani noni, Indictione undecima.* GEORGIUS

[2] HOc unico, quo Pontifex vixit, anno Stephanus IX. Concilium (fortasse Romæ) celebravit, cujus mentio apud unum, quem sciam, Authorem Chronici Vulturnensis, Rer. Italic. tom. 1. par. 2. fol. 514. superest. Narrat enim, Vincentium quemdam Capuanum, usurpatorem Ecclesiæ S. Vincentii Capuæ, vocatum fuisse ad Synodum a Stephano Papa Leonis IX. successore, & cum parere contempsisset, ipsum eum Capuanis Civibus, excommunicatione damnatum fuisse. Concilium istud Collectorum diligentiam fugit. Synodi hujus pariter mentio facta est in epistola Stephano a Pagio anno 1057. 3. laudata, ex qua intelligimus in hoc pariter Concilio Marsorum episcopatus restitutionem; antea sub Victore decretam, executioni mandatam fuisse. MANSI

executioni mandari quod cœperant. Pergit autem Leo:

III.

Cumque tristes nimium atque doleates quod Papa mandaverat, Fratres matutinali tempore perficere maturarent; novitius quidam bonæ conversationis Frater Leo, cognomine Amalphitanus, post nocturnam synaxim, cæteris Ecclesiam exeuntibus, orandi gratia substitit, & post orationem residens paramper obdormivit; cernebatque in somnis reverenda canitie monachum una cum sanctimoniali quadam ab ipsis absida prodire adytis, & ad medium Ecclesiæ pervenisse; eamdemque sanctimonialem suffusam lacrymis, quod quasi prædaretur, elata voce non mediocriter conqueri. Quam ita vociferantem monachus ille a latere comitans, taliter consolabatur: Noli, inquiens, *soror, noli flere, nam hæc omnia ad nos proxime omnino revertentur. Experrectus Frater attonitus, pergens forte ad secretariam, & quæ agerentur inspiciens, cum illeus mandati prorsus esset ignarus, accepta mox a Priore licentia quæ viderat, per ordinem retulit: cæperuntque omnes, qui aderant, flere. Verum, quia mandatum præterire non audebant, sumptis omnibus Romam ad Apostolicum profecti sunt; his ille visis, totus intremuit. Demum præfata illi visione recitata, cognitaque nostrorum immensa tristitia, pœnitentia ductus lacrymari cœpit, unamque tantum iconam, quam ipse Constantinop. attulerat, tollens, cætera referri huc perniciter jussit. Cum itaque receptis omnibus prædictas Præpositus noster redire maturaret, magna jam itineris parte confecta, nuntius repente a Pontifice missus advenit, mandans, ut misso ad monasterium thesauro per socios, ipse quam primum ad eum remearet. Quem ad se reversum, Abbatem sancti Vincentii, ut a Borelli filiis oratus fuerat, constituit, eumque protinus ad monasterium suscipiendum misit.* At qui nihil abstulit, multa eidem monasterio Stephanus Papa dedit: de quibus hæc inferius Leo: (a)

Abstinet Pap. a Thesauro Cassinens.

(a) Leo Ost. l. 2. c. 3.

IV. Dona collata Monasterio Cassin.

Hæc sunt, quæ de Frederici (qui & Stephanus Papa) muneribus hoc monasterium diversis temporibus cepit: Crucem auream gemmis ac margaritis ornatam lib. 11. cum tripode argento deaurato, & basilis onychino, auro & argento ornato, librarum quinque: Imagines argenteas deauratas quatuor, auream unam cum gemmis pulcherrimo opere, inclusa intus non modica Dominicæ Crucis portione; cereostrata crystallina duo, argentea alia duo: codicem Evangelii parvum auro, gemmisque decoratum: pluvialia sex, laternam argenteam magnam librarum quinque cum nigella: arceolum argenteum ad altaris ministerium; situlam argenteam cum smaltis, deauratam: pallea bistorceta aliquat: tapetia septem, & unum majus omnis palleo pectrasius: Antiphonarium unum. Hucusque de his Leo: qui & de legatione tunc missa ad Agnetem Imperatricem, deque migratione ejusdem Papæ Florentiam hæc habet: (b)

(b) Idem l. 2. c. 101.

Post hæc congregatis intra Eccles. Episcopis, & Clero, populoque Romano, sub districta nimis inhibitione constituit, ut si antequam, Hildebrandus Romanæ tunc Ecclesiæ subdiaconus ab Imperatrice, ad quam

PAGIUS Presbyterum ordinatum, statim peregrinationem Hierosolymitanam suscepisse, qui ideo suspectus esse non potest, in iis, quæ de Hildebrando & de Stephano IX. memoriæ prodit. Idem scribit Leo Ostiensis lib. 2. cap. 101. *Post hæc congregatis intra Ecclesiam Episcopis & Clero populoque Romano, sub districta nimia inhibitione constituit, ut si antequam Hildebrandus Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus* (qui ideo hoc & præcedentibus annis, a pluribus *Archidiaconus* perperam appellatur,) *ab Imperatrice, ad quam pro quibusdam Reip. negotiis communi consilio mittebatur, rediret, se mori contingeret, nullus omnino Papam eligere auderet: sed usque ad illius reditum, sedes Apostolica intacta vacaret, ejus demum ordinanda consilio. Inde ipse in Tusciam properans, non multo post morbo depressus, Florentia obiit IV. Kalend. Aprilis, ibique digno honore sepultus est*, &c. Idem ac Leo Ostiensis Petrus Damiani apud Baronium num. XII. litteris mandavit.

II. *Annos Sedis a die Electionis suæ deduxit.*

Ex his a duobus Auctoribus hoc tempore viventibus scriptis, hæc certo eruuntur. Primum, Hildebrandum Subdiaconum hoc tempore magna sapientiæ & sanctitatis laude fulsisse. Secundum, Stephani IX. mortem a die vicesima nona mensis Martii præsentis anni removeri non posse. Tertium, eundem *Stephanum* Sedis suæ annos, non a sua inthronizatione, sed a sua in Romanum Pontificem electione deduxisse; in omnibus enim Catalogis nostris, uno excepto, in quo numeri corrupti, Stephano IX. adscribuntur menses VII. & dies XXIX. numerato etiam die sepulturæ, ut non raro fit. *Placidus* quidem *Puccinelli* in Chronica Abbatiæ Florentinæ existimat, ejus exequias singulariter a Monachis ejusdem Monasterii die XXIX. mensis Martii actas fuisse, quod in Monumento, nunc ad Palatium Magni Hetruriæ Ducis translato, legatur. *D. O. M. Stephano Papa IX. Olim Juniano Frederico, Gozelonis Lotharingiæ Ducis filio, Apostolicæ Sedis Cancellario, Monacho & Abbati Casinensi, Cardinali tit. S. Chrysogoni, Pontifici Opt. Max. pio, felici, sanctitate & miraculorum gloria illustri, Gothifredus Hetruscorum dux, ut defuncto fratri domi suæ & inter proprios amplexus, quas potest caritatis suæ vices rependat, non sine lachrymis parentat. Monachi Abbatiæ Florentinæ in ædibus ad Divi Joannis Baptistæ offerunt, & justa solvunt. IV. Kalendas Aprilis, MLVIII.* Verum in eo Epitaphio non dies sepulturæ, sed dies mortis diserte memoratur, nec aliud in eo mysterium, aut aliqua sepulturæ mentio.

III. *Origo Patarinorum.*

Sedente Stephano IX. *Patarinorum* nomen Mediolani audiri cœptum; ut enim anno MXLIV. num. IX. ostendimus, *Bonizo* Episcopus Sutriensis librum de Romanis Pontificibus, qui a Ec-

Stephani P. p. Decretum de electione futuri Pontificis.

quam pro quibusdam Reipublicæ negotiis communi consilio mittebatur, rediret, si mori contingeret; nullus omnino Papam eligere auderet, sed usque ad illius reditum Sedes Apostolica intacta vacaret, ejus demum ordinanda consilio.

V. Stephan. P. p. quærit S. Joann. Gualbertum.

Post hæc autem Stephanus Papa profectus est Florentiam. Tunc acciderunt, quæ in Actis sancti Joannis Gualberti sic scripta leguntur: *Quo in monasterio,* scilicet Vallis umbrosæ *cum resideret, & Stephanus Romanus Pontifex per vicina loca iter haberet: audita celebri fama ipsius sancti Joannis Gualberti, Nuntios ad eum misit viros honoratos, orans ut ipsius conspectui se præstare non gravaret: sed cum adversa valetudine non sineretur eum ad sanctitatem illius proficisci; Pontifex denuo Nuntios misit, fortassis quod existimaret eum modestiæ & humilitatis causa nolle venire, indignumque se arbitrari, qui coram ipso appareret, vel etiam cupere eum latrare, jussitque ut si aliter venire non posset, in lectica se adduci pateretur. Cernens igitur vir Dei mentem Pontificis, in Ecclesiam ingreditur, rogatque Dominum, ut citra scandalum, & inobedientiam aliqua ratione id efficiat, ne cogatur ipse summo Pontifici se præsentem exhibere. Deinde surgens e lecto, coram Nuntiis Pontificis conversos aliquot ad se accersiri jubet, qui ipsum ad Pontificem perferant. Sed cum paululum e monasterio discessissent: mox ingens extitit aeris tempestas, ventis sævientibus & immenso imbre e cælo ruente. Quod Legati cernentes, & non sine divino miraculo fieri credentes, illum ceu verum Dei hominem in monasterium reduci mandant, beatissimo Pontifici, rem, ut gesta erat, referentes. Qui deinceps noluit eum ad se arciri, ut in sua quiete permanens, pro felici Ecclesiæ statu Dominum oraret.*

VI. Quomodo autem Papa Florentiæ ægrotante, illi contigit exhalare Deo spiritum, præsente sancto Hugone Abbate Cluniacensi, & a pravo dæmone eum defendente, in ejus Actis sic describitur: (a) *Stephano Papa apud Florentiam decumbente, dum Hugo eum visitaturus accederet, eumque sanctis consolationibus, & orationi relevaret; dæmon, qui morituro manifestus advenerat, territus exiit; Sanctoque a Papa recedente, iterum rediit. Qua de causa sæpius ad se patrem Papa revocavit: sæpiusque dæmonem revocatus abegit, sicut ipse Pontifex præsentibus revelavit. Qui postmodum Sancti se precibus commendans, in ejus manibus spiritum reddidit, sancta confessione præmunitus.* Hæc ibi de Stephano Papa, quem obiisse quarto Kal. Aprilis, Leo Ostiensis affirmat, ibique digno honore sepultum tradit, additque ista: *Ad cujus sacrum corpus, intervenientibus meritis, plurima signa Christus ostendit. Fratres igitur nostri, qui cum eo perrexerant, capella ejus, quam hinc tulerat, fidelibus viris commendata, quia Romano itinere regredi timebant, deducentibus se Florentinis, per Marchias ad nostrum monasterium reversi sunt.*

(a) apud Sur. die 29. Apr. tom. 2.

Moritur Steph. Pap. S. Hugone præsente.

VII. At legati missi Constantinopolim in via positi, audita morte Pontificis, antequam navem conscenderent, a cœpto itinere desistentes, reversi sunt ad propria. De quorum expeditione hæc Leo: (b) *Desiderius igitur injunctum sibi munus exequi satagens, assumptis, quæ erant itinere conficiendo necessaria, una cum sociis iter aggreditur, & ad monasterium sancti Joannis, quod appellatur Veneris, ut illic mare ingrederetur, profectus est. Cum vero dies aliquot ibi frustra remoratus ob inclementiam aeris solvere ex portu non præsumeret, Sipontum inde contendit. Ibi navem, qua Barim navigaret, ingressus, per Episcopum quemdam, qui orationis gratia venerat,*

(b) Leo Ost. l. 3. c. 8.

Gar-

PAGIUS VIII. Benedicto IX. ad annum secundum Urbani II. vixere, composuit, in quo ait, se egisse *de Stephano* (hujus nominis IX.) *Godefridi Ducis germano, & qualiter ejus temporibus pataren apud Mediolanum exorta est.* Sigonius lib. IX. Hist. de Reg. Ital. ait, *Sanctum Arialdum* adeo secundis populi Mediolanensis auribus conjugatos Sacerdotes impugnasse, ut qui ex illis uxores haberent, præ pudore separatim a ceteris rem Divinam facere cogerentur in loco, qui *Pataria* dicitur, unde subdit, *vulgo a pueris Patarini ad contumeliam dicebantur.* Verum, non Sacerdotes concubinarii, sed qui cœlibatum defendebant, ob illis Patarini appellati, teste Arnulpho lib. 4. cap. 7. ubi postquam schisma inter utrosque per annos XIX. Mediolani perdurasse scripsit, subjungit: *Unde Patarinorum primo processit vocabulum, non quidem industria, sed casu prolatum.* Confirmantur hæc ex dicendis anno MLXXXIV. num. VIII. & ex Landulpho Seniori apud Puricellum lib. 4. cap. 7. ubi fuse narrat Orationem a Dionysio Cardinali adversus Arialdum Romæ coram Stephano Papa hujus nominis IX. vulgo X. habitam, ubi coram eodem Pontifice Pataliæ seu Patareæ nomen Arialdo attribuit: *Cum hujus inaudita* PATALIÆ *plasticum cogitasti commovere, qualiscumque intentionis esset, ab Apostolico, aut ab aliquo religioso viro, prius multis cum jejuniis debuisti consiliari, quam hujusmodi negotium tam magnum, & tam periculosum cum viris illiteratis inchoasse: & quod cum humilitate & patientia, bonisque admonitionibus debebas docere, hoc cum lanceis, fustibus, ut asseritis, laicis super Sacerdotes currentibus, administrasti.* Infra Dionysius ait: *Velint, nolint, fustibus ac plagis diversis castificas eos; imo incestos animo & corpore patenter reddis . . . . omnium Sacerdotum vitam & Ecclesiarum cunctarum mores,*

Garganum adierat, commendare se Fratribus, eisque se ingressum mare, significare curavit. Sed cum apud Barim quoque tempestatis causa aliquamdiu restitisset, alium item huc nuntium dirigere studuit, per quem significaret, ob cæli intemperiem apud Barim se catenus morari.

VIII. Desider. ubi didicit mortem Rom. Pontif. redit.

Contigit autem dispositione divina, qua illum ad hujus monasterii regimen elegerat, ut eo ipso die, quo nuntius huc venit, Fratres nostri, qui cum Papa profecti fuerant, illo Florentiæ sepulto remearent. Mox itaque nostri communi consilio Fratres duos, qui Desiderium, nuntiata Papæ morte, revocarent, festinanter mittunt. Jam tandem Desiderius sufficienter parato commeatu, cum Argyro Barensium Magistro navigare maturabat: cum ecce ipso Palmarum die jam advesperascente, per adventantes Fratres nuntium de Apostolici morte suscepit. Oratur itaque communi omnium studio, ut ad regendum monasterium redire properaret. Obriguit ille primum, tam subita Apostolici morte perculsus; moxque advocans itineris comites, ejusmodi aperit nuntium; unaque cum Ægyro tractare superunt, quo pacto, antequam mors Papæ innotesceret, redire potuissent. Neque enim dubitabant, se cognito ipsius obitu, a Northmannis capiendos. Itaque conductis continuo pro se ac sociis, quibus veherentur, equis, secunda feria post Palmas iter aggressi, ad Robertum Guiscardum se contulerunt, tum quidem Northmannorum tantum Apuliæ Comitem; postmodum vero totius Apuliæ & Calabriæ, atque Siciliæ Ducem, rogantes, ut secure illis per solum ditionis suæ transire liceret. Qui (ut fuit) vir summe bonus, licet Papæ transitum jam haberet exploratum, & tutos ire permisit, & tres equos, quibus adhuc egebant, Desiderio largitus est. Ita Deo per omnia favente sine impedimento aliquo reversi, Paschali sabbato tardiuscule jam ad oppidum sancti Germani pervenerunt: ipso autem Dominicæ Resurrectionis summo mane huc ascendentes, de more monasterii Capitulum Fratrum ingressi sunt, præsidentibus Humberto sanctæ Ruffinæ & Petro Tusculano Episc. & Stephano Cardinali, ac Mainardo Desiderii sociis.

IX.

Namque memorati Episcopi (ut jam supra retulimus) Roma tunc Mincii ordinationem fugientes, Beneventum Pascha celebraturi pergebant, sed ordinante Deo, gratia tantæ festivitatis a senioribus nostris invitati, atque in monasterio retenti fuerant. Post solemnem itaque pro tanta solemnitate sermonem Humbertus ipsius ordinationis optime conscius, Desiderium advocat, eique, ut pridem fuerat a Papa dispositum, monasterii curam suscipere, ex parte Fratrum omnium imperat. Nulla in medium mora, nulla responsionis expectatio, omnes protinus surgentes raptum Desiderium magnis cum laudibus ad Ecclesiam deferunt, illumque in Abbatis sede honorifice locant, omnibus tum pro Paschali solemnitate, tum pro ipsius ordinatione lætantibus, atque exultantibus anno Dominicæ Incarnationis millesimo quinquagesimooctavo. Hæc Leo.

Sed

PAGIUS

ret, longosque eorum consuetudines (vides jam a pluribus annis Mediolani Sacerdotum concubinatum fuisse abrogatum) *crudelissimis Christianis quasi canibus lymphatice ad rodendum sub obtentu castæ religionis dedisti.*

IV. *Nomen illud Arialdistis primum & dein hæreticis tributum.*

Quos *Patarinos* alii vocabant, Lombardi litteram R. in L. de more mutantes *Patalinos* appellabant, ideoque *Patalin*, *Pataren*, vel *Patarin* unum & idem designant, ac liquet, *Bonizonem* laudatum, quando ait, Stephani Papæ temporibus *Pataream apud Mediolanum* exortam esse, intelligere bellum civile inter Clerum Mediolanensem, ejusque fautores adversus Arialdum, & plebem Mediolanensem excitatum. Licet autem Arnulphus & Landulphus Senior diserte asserant, *Patarinorum* nomen sectam Arialdistarum designasse, certum tamen circa sequentis seculi initium hæreticos, qui tunc Ecclesiam vexabant, eo nomine appellatos fuisse, uti *Manichæos* in Longobardia viventes, ubi numerosi erant, præ ertim in Diœcesi Comensi, quos cum Catholici persequi cœpissent, populus, qui *Patarinorum* nomen retinuerat, licet ejus originis & ethymologiæ memoriam non conservasset, absurda nomina excogitavit, ut quantum ab illis abhorreret, manifestius ostenderet. Sic in Gallia infideles & hæretici omnes *Huguenoti* a populo appellati, & ante exortam hæresim Calvinianam *Valdenses* dicti; quo nomine etiamnum in quibusdam Galliæ partibus hæretici omnes vocati. Sed de Patarinis hæreticis infra sermo erit. *Patarinorum* autem nomen Stephano IX. Romæ sedente, occasione Arialdistarum, *non quidem industria sed casu prolatum* esse ad eos denotandos indicant, non tantum Landulphus Senior & Arnulphus; sed etiam Bonizo, cujus mox verba recitavimus; ac præterea Hugo Flaviniacensis in Chronico pag. 228. ad annum MLXXXIV. ubi ait: *Si quis esset, qui Gregorio communicaret, hic publice conviciis oppetebatur, hic hæreticus, destructor regni, assertor mali, qui nec vita dignus esset, qui publicæ indignationis offensam contraheret perjurus, &* QUODAM ADINVENTITIO NOMINE PAT RINUS *dicebatur.* Quare noviter tunc nomen illud adinventum erat.

V. *Arialdistæ inter pejores hæreticos a Schismaticis numerati.*

Nec alios Patarinos, quam Arialdistas denotat Encomiastes Anonymus Henrici IV. ipsi contemporaneus, qui extat Tom. I. Collectionis Freheri, quando ait: *Et Arriani, & qui nostris temporibus emerserunt Patarini, de quibus postea dicturi sumus.* Cætera quæ rem magis explicare poterant, in eo encomio desiderantur. Nec dubium, quin Encomiastes *Arialdistas* intelligat, quia Germani Henrici Regis sectatores Gregorium VII. enormium hæreseon, magiæque accusabant, & qui ei adhærebat, omnium criminum reus habebatur: *Hic hæreticus, destructor regni, assertor mali*, ut mox ex Hugone Flaviniacensi diximus. Falsi igitur

Digitized by Google

X. *Quæ Mincius turbas moverit Romæ.*

Sed quæ optante Mincio Romæ turbæ obortæ sunt, quarum causa Cardinales inde egredi, & alium quærere locum celebrandi causa Paschatis opus fuerit, est enarrandum. Cum jam mortuo Imperatore, cujus reverentia, atque timore obortæ factiones reprimi consueverunt, quæ inhiarent electioni Romanorum Pontificum, & Apostolicæ Sedis invasioni, sive essent ex Comitibus Tusculanis, sive Ptolomæorum, Gregoriorum sive Crescentiorum familiis, aliisve armis, divitiisque potentibus: ubi audita est mors summi Pontificis, rursus nullo habito respectu eorum, quæ Pontifice vivente ab eo omnibus consentientibus statuta fuere: irrumpunt, armis, invadunt Ecclesiam vi publica, quem cupiunt, illum in Apostolicum thronum attollunt, rursumque maledictionibus suis Deo odibilem, hominibus execrabilem constant alium Benedictum. Quinam isti fuerint auctores patrati sceleris, a Leone sic accipe: (a) *Interea Gregorius Lateranensis, & Tusculanensis Comes, comperto Romani Pontificis obitu, sociato sibi Gerardo * Galesense, & Romanis potentibus aliquot, noctu cum armatorum turbis Ecclesiam una pervadunt, & Joannem Velitrensem Episcopum, Mincium postea cognominatum, Papam constituunt, Benedicti illi imposito nomine. Quod cum Petrus Damianus, vir valde religiosus quem eo tempore Stephanus Papa ab eremo extractum in Ostiensi Ecclesia Episcopum fecerat, comperisset una cum Cardinalibus resistere, ac reclamare cœpit, atque anathematizare. Sed tamen hi omnes timore compulsi, per varia loca fugere. Ita a satellitibus satanæ Ostiensis Ecclesiæ Archipresbyter, ut prædictum Mincium ad Apostolatus culmen proveheret, raptus ac violenter attractus est. Humbertus interea Episcopus Florentia rediens una cum Petro Tusculano Episcopo, nequaquam Romæ remorandum ratus, clam iter arripiens, Beneventum, ut ibi Pascha celebraret, properat. Qui cum feria quarta præcedente Dominicam Cœnam, ad sanctum Germanum applicuisset, simul cum socio invitatus a Fratribus, festivitatis gratia cum eis remoratus est.* Hæc Leo de schismate recens oborto.

(a) Leo Ost. l. 2. c. 102.

* al. Galerense

Petrus Dam. frustra obnititur.

XI. Extat de hoc ipso schismate epistola Petri Damiani ad quemdam Archiepiscopum tunc ab eo scripta, cum Benedictus intrusus sederet, alter vero electus tantum esset. Habetur in scripto codice sancti Petri in Vaticano, una cum aliis ejusdem Petri scriptis, quæ sic se habet:

*Domno * H. reverentissimo Archiepiscopo Petrus peccator monachus, debitæ subjectionis obsequium.*

* s. ad Henric. Archiep. Ravennatem.

Epist. Petri Dam. de Schismatico Pap. & Catholico electo.

Litteras, sigillo vestræ sanctitatis impressas, venerabilis Pater mox, ut aspexi promptus arripui, lecturus explicui curiose perlegi: in quibus nimium liquido comperi & paternum circa me vestræ pietatis affectum, & certum de ea quam vobis ante suggesseram, mea petitione promissum. Illud autem quod in calce subjecistis epistolæ, ut vobis scriberem, quid mihi de eo, qui in Apostolica Sede nunc præsidet, vel eo, qui ejusdem Sedis electus est, videretur, quamquam per nonnullos Ecclesiæ vestræ filios jam potuissetis audire, quæ sit nostra super duorum hominum diversitate sententia: tamen quia præcepistis, etiam apicibus annotamus. Ille nimirum (in quantum mihi videtur) absque ulla excusatione simoniacus est: quia nobis omnibus ejusdem Urbis Cardinalibus Episcopis reclamantibus, obsistentibus, & terribiliter anathematizantibus, nocturno tempore cum armatorum turbis undique tumultuantibus, inthronizatus est. Deinde ad marsupiorum patrocinia funesta concurritur; pecuniam per regiones, andronas, vel angiportus in populos erogatur; beati Petri venerabilis area pervaditur: sicque per totam Urbem, velut officinam male fabricantis Simonis factam vix aliud, quam (ut ita loquar) malleorum, atque incudinum tinnitus auditur. Et o scelus, & ferale prodigium! Petrus cogitur nundinas Simonis ex sua quantitate persolvere, qui Simonem cum omni suo commercio cognoscitur perpetua maledictio.

Shismaticus simoniacus.

PAGIUS

tus sunt, qui laudatum Encomiastes Henrici Regis locum de *Patarinis* hæreticis interpretati sunt, ut ex dicendis anno MCIV. magis constabit.

VI. *Benedictus X. Sedem Romanam invadit.*

A num. X. ad XVII. Lambertus citatus, ubi Stephani IX. mortem narravit, statim subdit: *Sedem Apostolicam protinus, inconsulto Rege* (sc. Henrico) *& Principibus invasit Benedictus quidam Lateranensis adjutus factione populorum, quos pecunia corruperat.* Continuator vero Hermanni Contracti: *Romæ Stephanus Papa obiit. Rom. autem accepta pecunia quemdam Joannem contra canones elegerunt, qui sine consecratione per aliquot dies sedens a Gothefrido Duce* (sc. Hetruriæ) *expellitur.* Ubi Anonymus iste aliquot dierum nomine menses aliquot intelligit, quo loquendi modo etiam alii Auctores utuntur; sed in eo errat, quod Stephanum IX. Romæ demortuum tradat. Hunc *Benedictum* Pseudo-Papam, appellatum *Benedictum* X. sedisse menses novem & dies XX. plerique ex nostris Catalogis habent; ideoque a die XXX. Martii ad diem XVIII. mensis Januarii sequentis Christi anni, ut mox videbitur. Is licet omnium sententia Antipapa fuerit, verus tamen ejusdem nominis Pontifex initio sæculi XIV. creatus, Benedicti XI. nomen sumsit, ex quo intelligimus, summopere hallucinatos viros Eruditos, qui *Leonem* XIII. verum Pontificem credidere, quod Sanctus Leo, non se se Leonem VIII. sed Leonem IX. appellavit.

Ve-

ctione damnasse. Quod autem ille crimen hoc palliat, & tractum se, vique coactum quibus potest verbis excusat: hoc ego, licet ad liquidum, nesciam; tamen & ipse non usquequaque diffiteor. Ita quippe est homo stolidus, deses, ac nullius ingenii, quod credi potest, nescisse pro se talia machinari. Veruntamen in hoc reus est, quia in cœni voragine, in quam semel est violenter injectus, volutatur ultroneus, & in adulterio, quod nolens commiserat, delectabiliter perseverat.

XII. Schismaticus a Presbytero consecratus.

Ut autem & de ipsa ejus promotione laciniosa (ut ajunt) verba non protraham, nobis Episcopis per diversa latibula fugientibus; presbyter Ostiensis Ecclesiæ, qui utinam syllabatim nosset, vel unam paginam rite percurrere, ut eum ad Apostolatus culmen proveheret, raptus a satellitibus satanæ & violenter attractus est. Et ecce, ut vos canonicæ sanctionis decreta non latent, si cuncta etiam, quæ sibi opponi possunt objectionum capitula, supprimantur, hoc solum tale est, ut ex eo se nullatenus valeat expedire. Nam si presbyter proculdubio deponendus est, quia sui sibimet privilegium Pontificis usurpavit; quo pacto poterit is qui ordinatus est, stare, propter quem solum ordinator ejus judicatus est a sua dignitate corruere?

Stephani Pap. præceptum.

Huc accedit, quia piæ memoriæ Stephanus Papa, congregatis intra Ecclesiam Episcopis, civibusque Romanis, Clero & populo, hoc sub districti anathematis excommunicatione statuerat, ut si eum de hoc sæculo migrare contingeret, antequam Hildebrandus Romanæ Ecclesiæ subdiaconus, qui cum communi omnium consilio mittebatur, ab Imperatrice rediret, Papam nullus eligeret, & Sedes Apostolica usque ad illius reditum intacta vacaret. De his porro plura sunt, quæ dicantur; sed ne sanctitas vestra pluribus intenta negotiis, prolixa (quod absit) verba fastidiat, & regulæ suæ limitem epistolare compendium non excedat, nunc ista sufficiant.

XIII. Qualis electus.

Ut autem percontationi vestræ in hoc etiam nostra responsio satisfaciat; de electo hoc mihi videtur, quia bene litteratus est, & vivacis ingenii sine suspicione castus, in erogandis eleemosynis pius. His ultra non addo, ne non videar universitatis amator, sed singularitatis assertor. Ille autem contra, si unum non dicam Psalmi, sed homiliæ quidem versiculum pleno mihi valet exponere: mutum adversus eum ultra non facio, manus do, plantas osculor, & non modo jam Apostolicum, sed etiam Apostolum, si jubetis, appello.

XIV. Petri ingenuitas.

Quod autem scripsistis, ut mitterem vobis litteras taciturnitate signatas, quasi paterno mihi consulentes affectu, ne adversa fortassis incurrerem, si sensa cordis cum libertate proferrem; absit a me hoc ut in tali negotio, dum prorsus & aspera perpeti subterfugiam; & negligendo tam ingenuæ matris incestum, sub umbra degener filius delitescam. Immo peto, ut epistola hæc in publicum veniat; sicque per vos, quid super hoc totius mundi periculo sentiendum sit, omnibus innotescat. De benedictione autem vestra, quam petiti, venerande Pater, nihil aliud dico, nisi quia quidquid ei qui missus est, datur: ejus proculdubio manibus, qui misit, committitur. Hucusque epi-

PAGIUS VII.

Nicolaus II. eligitur Pontifex Rom.

Venio nunc ad electionem Successoris Stephani IX. quam *Senis* habitam fuisse, docent vetera Nicolai II. Acta, a Baronio num. XV. laudata. [1] Henricus Germaniæ *Rex Gerardum Florentinum Episcopum, in quem & Romanorum & Teutonicorum studia consenserant, Pontificem designat, Romamque per Godefridum Marchionem* (seu Ducem Hetruriæ) *transmittit*, inquit Lambertus citatus. Leo vero Ostiensis lib. 3. cap. 12. de Hildebrando e Germania reduce ait: *Florentiæ substitit, suisque litteris Romanorum Primates convenitae, ubi eorum percepit assensum, annitente Gothefrido Duce, Gerardum Florentinum Episcopum mox in Romanum Pontificem eligit: atque una cum ipso & Duce Romam, mense Januario, venit. Ubi præfatus electus a Romano Clero, & populo in Sede Apostolica locatus, Nicolai sortitus est nomen*, Nicolai nempe hujus nominis II. qui ideo mense Januario sequentis Christi anni, inthronizatus est, & currenti anno, mense Decembri, Senis electus. Recte itaque Baronius anno MLX. numer. IV. notat, Nicolaum *mense Januario*, post diem tamen octavum ejusdem mensis, annos Sedis suæ numerasse, ideoque non a die Electionis, sed a die inthronizationis. Refert enim ibidem clausulam Privilegii monasterio Sanctæ Felicitatis ab eodem Pontifice concessi, quod dicitur *datum Florentiæ VI. Idus Januarii anno ab Incarnat. D. N. Jesu Christi MLIX. per manus Humberti sanctæ Ecclesiæ Sylvæ Candidæ Episcopi, & Apostolicæ sedis Bibliothecarii, anno primo Pontificatus domini Papæ Nicolai II. indict. XIII.* ideoque anno MLX. qui Florentiæ, ubi annus a die XXV. Martii exordiebatur, numerabatur adhuc annus MLIX. Si enim anno MLX., die VIII. Januarii nondum secundum sedis

NOTÆ [1] Nicolaum hunc pontificem Allobrogum fuisse unus, quem sciam, tradit author chronici Farfensis Rer. Ital. tom. II. p. 2. col. 644. his verbis: *Demum Benedictus* (nempe X.) *Beliterensis episcopus qui post IX. mensem expellitur, & Nicolaus Allobrox, qui Burgundio dicitur, papa eligitur*. Florebat author iste per hæc tempora, ut Muratorius in Præfatione demonstrat. MANSI

pistola Petri hoc tempore schismatis scripta, jam electo, sed nondum consecrato Pontifice.

XV. Gerard. Epis. Florentinus electus Pap.

Rediens siquidem Hildebrandus ex Germania ab Agnete Imperatrice, Florentiam venit, quæ erat civitas una cum provincia Tusciæ sub Godefrido Duce, germano (ut audisti) ejusdem Stephani defuncti Pontificis, viro Beatricis, cujus causa idem Dux iisdem potiebatur in Italia regionibus. Visum igitur, ad explodendum schismaticum Episcopum, eligere Florentinum, Gerardum nomine, quem suo tempore præsidio Godefridi in Urbem inducerent: quod factum est anno sequenti mense Januarii, quo loco nos pluribus dicturi sumus. Porro ne id fieret invita Imperatrice, sed consentiret futuræ electioni ejusdem Gerardi Episcopi Florentini, præmissa fuit Hildebrandi ad eam legatio. Quod enim jugi ægritudine confectus moribundus Pontifex sciret haud posse diu se vivere, post mortem suam Ecclesiæ Romanæ optavit esse consultum, mittendo Hildebrandum ad Imperatricem. Verum post obitum Papæ ejusmodi missam legationem Lambertus tradit. Ait enim: *Romani Principes satisfactionem ad Regem mittunt, se scilicet fidem, quam patri dixissent, filio, quoad possent, servaturos, eoque animo vacantı Romanæ Ecclesiæ Pontificem usque ad id tempus non subrogasse, ejus magis super hoc spectare sententiam: orantque sedulo, ut quem ipse vellet transmitteret, nihil ejus ordinationi obstare, si quis non per legitimæ ordinationis ostium, sed aliunde ascendisset in ovile ovium. Rex habita cum primoribus deliberatione, Gerardum Florentinum Episcopum, in quem & Romanorum & Teutonicorum studia consenserunt, Pontificem designat, Romamque per Godefridum Marchionem transmittit. Ita Benedicto, qui sine jussu Regis & Principum sacerdotium usurpaverat, reprobato, Gerardus, qui & Nicolaus, Pontificatum obtinuit.* Hæc Lambertus. Verum comitia de ejus electione, quod Romæ fieri non potuissent, habita Senis, habent ejusdem Pontificis vetera Acta, collecta a Nicolao Aragonensi sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, quæ habentur in Vaticana bibliotheca.

XVI.

Quod ad Benedictum pseudo-Papam pertinet; hoc tempore quo sedit (msusit namque in Pontificatu totum quod fuit reliquum anni hujus usque ad Januarii mensem) nihil boni ab eo factum reperitur, sed malum illud, dignum homine, qui pecuniæ vi aperuisset sibi viam ad Sedem capessendam: nempe ut qui pretio Sedem emisset, pretio pariter sedes distraheret, & invasor ipse faveret sui similibus invasoribus. Accipe de his exemplum ex rebus Anglicanis acceptum, quod Willelmus ita describit, (a) post obitum Roberti Archiepiscopi Cantuariensis, qui persecutionem passus Sedem Apostolicam appellarat, Romamque profectus erat: *Invasit* (inquit) *continuo illo vivente, Stigandus, qui erat Episcopus Vuintoniensis, Archiepiscopatum Cantuariæ, infamiæ ambitus pontifex, & honorum ultra debitum appetitor, qui spe throni excelsioris Episcopatum Saxonum australium deserens, Vuintoniam infedit, illam quoque cum Archiepiscopatu tenuit. Quapropter ab Apostolica Sede numquam pallium meruit, nisi quod Benedictus quidem pervasor Apostolatus misit, pecunia scilicet ad persuadendum corruptus, vel quod mali gratificantur similibus. Sed ille mox a Nicolao, qui ex Episcopo Florentiæ legitime Papatum susceperat, expulsus zelo Fidelium, indebitum nomen exuit. Stigandus quoque tempore Regis Vuillelmi Conquæstoris per Cardinales Ro-*

(a) Will. de reb. gest. Reg. Angl. l. 2. c. 13.

De Stigando invasore.

PAGIUS

sedis suæ annum inchoarat anno MLIX. post eundem diem inthronizatus fuerat.

VIII. *Dies electionis & inthronizationis ejus.*

Nicolaum II. hoc anno *Senis* electum fuisse, inter omnes convenit; hanc vero electionem, non die IX. Decembris, ut habet Papebrocius in Paralipomenis ad Conatum Chronico-Hist. sed die vicesima octava ejusdem mensis peractam, ex dicendis in morte ejus constabit. Idem Papebrocius ejus inthronizationem differt usque ad diem tricesimum primum Januarii insequentis anni. Verum jam die decima octava ejusdem mensis *Nicolaum* Pontificatum gessisse ostendit Privilegium Priori Sancti Andreæ Musciani ab eo concessum, quod Ughellus in Append. Tom. V. pag. 1618. recitat; in ejus enim fine legitur: *Datum XV. Kal. Februarii per manus Humberti Episcopi S. E. Sylvæ Candidæ Cardinalis Apostolicæ Sedis Bibliothecarii, anno Domini MLIX. Pontificatus autem domini Nicolai II. primo, indict. XII.* quæ eo Christi anno mense Januario in cursu erat. Quare die XVIII. mensis Januarii *Benedictus* X. Antipapa, dum apud *Sutrium* Synodus celebraretur, Sedem quam invaserat, reliquit, & in domum propriam remeavit, eademque die Nicolaus II. Romam venit, & juxta *consuetum ordinem a Cardinalibus in Sede Apostolica positus est*, ut verbis utar Nicolai Cardinalis Aragoniæ. Eo pariter die laudatum Privilegium ab eodem Pontifice emissum; ideoque *Benedictus* X. cui tribuuntur menses IX. & dies XX. Sedem Romanam serius non invasit, quam die XXX. Martii anni currentis.

IX. *Anno tantum sequenti inthronizatur.*

Vidit hanc difficultatem Papebrocius citatus, responditque in laudata subscriptione a sciolo quopiam numeros esse depravatos, quia inquit, Pontifex stylo Florentinorum, qui annum a die XXV. Martii exordiuntur, usus est, indeque Charta ad annum MLX. referenda. Sed hæc gratis asserta. *Nicolaus* enim quando Florentiæ fuit, ut suum Florentinis amorem testaretur, eorum eram adhibuit, quemadmodum *Leo* IX. qui Tullensis Episcopus fuerat, in Charta a se, dum jam Pontifex Romanus esset, Tulli data, Episcopatus sui annum XXV. ob

Romanus degradatus, perpetuisque vinculis innodatus, inexplebilis aviditatis nec moriens fecit finem. Hæc Willielmus in commentario de rebus gestis Anglorum Regum.

Casimiri Regis obitus.

Moritur hoc anno die xxviii. Novembr. ille, qui ex regni hærede monachus, ex monacho Rex effectus est, Casimirus Poloniæ Rex, magnum suis desiderium relinquens, ut qui collapsum regnum penitus restituisset, Ecclesiamque Polonicam mirum in modum illustrasset. De quibus plura Longinus. Subrogatus est in locum ejus Boleslaus ejus filius.

XVII. Michael Cerular. Patriarch. deponitur exular, moritur.

Quod ad res pertinet Orientales, hoc anno Michael Cerularius, ubi sedisset annos quindecim, e sede ejicitur, in exilium relegatur: in cujus locum ab Imperatore substituitur Constantinus Protovestiarius. Quæ autem intercesserint, ut Cerularius e throno ejiceretur, sic narrat Curopalata: *Patriarcha autem inexplebili benevolentia fretus Imperatoris, contra ipsum elatus est, non petitionibus modo & admonitionibus utens, si quando alicujus rei aut pro aliquo indigeret: verum sæpe minime voti compos propter frequentes & odiosas petitiones, minas, & absurdas increpationes adhibebat, ac nisi pareret, Imperii amissionem minabatur, vulgare ac tritum hoc dictum proferens: Ego te condidi furno, & ego te dejiciam. Aggressus est etiam croco tincta induere calceamenta, antiqui sacerdotii morem hunc asserens, & oportere his uti novum quoque Archiepiscopum. Nam inter sacerdotium, & regnum nihil interesse, vel admodum parum, & in rebus pretiosioribus amplius fortasse & magis colendum sacerdotium. Hæc audiens Imperator illum mussitantem, studuit potius aliquid ipse perpetrare, quam pati. Quare cum Archangelorum dies festus advenisset, egreditur Patriarcha ad suburbana loca Sostenium nominata, ut ibi studiose ac solemni ritu, quæ ad diem festum pertinerent, perageret. Imperator autem lucro sibi oblata occasione arrepta, veritus, ne quis tumultus, aut perturbatio fieret, turmam militum misit, qui communi lingua appellantur Barangi, qui ipsum non sine ignominia e throno creptum, ac mulo impositum usque ad litus, quod est in Blacherne, impellentes deduxerunt & ipsum, & patrueles ejus, atque inde in lembum impositum, ad Proconnesum, ubi exularet, perducendum curant. Ipse cum aliquibus Metropolitanis collocutus, & de se abdicando peritiores ipsorum consulens, ostendit nolle se Archiepiscopatum deponere, priusquam ipsum cum dedecore amitteret Synodo & Concilio eorum, qui contra se cogerentur. Sed cum ipsis visus esset hujusmodi, qui expugnari non posset, & summus ingenio, quantum ad ipsum attinebat, desperata*

PAGIUS

ob eandem rationem memoravit, sed postea jam ipse, quam Nicolaus II. non reperiuntur, in temporibus suis dimeriendis ab usu a cæteris pontificibus usurpato discessisse. Quod de Nicolao II. necessario dicendum; cum in laudato exemplo indictionem XII. cum mense Januario anni MLIX. conjungat. Poterunt tamen hæc de die invasionis Benedicti IX. & Nicolai II. inthronizatione magis examinari; hic enim unum tantum contendimus, *Nicolaum* die XVIII. mensis Ianuarii sequentis Christi anni jam inthronizatum fuisse.

X. *Obitus Casimiri Poloniæ Regis & B. Richezæ ejus matris.*

Casimirum Poloniæ Regem hujus nominis primum hoc anno die XXVIII. Novemb. extremum vitæ clausisse diem, & *Boleslaum* secundum, eius filium adhuc adolescentulum eidem successisse, tradunt Longinus & Chromerus in Historia Polonica. Fuit *Casimirus* litteris mediocriter eruditus, ac primus inter Reges Poloniæ literis excultus, & in Ecclesiasticos homines imprimis propenso animo. Beata *Richeza* Poloniæ Regina, Casimiri mater, quæ in Germania vitam traducebat, ut suo loco diximus, post mortem *Ottonis* Comitis Palatini fratris, quem plurimum diligebat, accepto a *Brunone* Tullensi Episcopo, & postea Summo Pontifice, sacro velamine, in monasterio Brunweilerensi, ab *Erenfrido* patre suo & *Mathilde* matre prope Coloniam fundato, vixit adhuc usque ad annum millesimum sexagesimum tertium, diemque vigesimum primum mensis Martii. De ea in Martyrologio Usuardi, ex Additione Molani ad diem XX. Martii legitur: *Coloniæ ad Gradus obitus Rixæ Reginæ, neptis Sancti Annonis Episcopi* (nempe Coloniensis), *cujus non canonizata corpus patet in magnis festis.* Papebrocius ad diem XXI. mensis Maii refert Acta Erenfridi & Mathildis, eorumque filiæ Richezæ, a Monacho Anonymo scripta, apud quem plura.

XI. *Cerularius Patriarcha Constantinop. relegatur.*

Ad num. XVII. & seq. Michael Cerularius Patriarcha Constantinop. *die Festo Archangelorum* ab Isaacio Comneno relegatus est, ut narrat Baronius ex Curopalate; verum non hoc anno, sed sequenti, ut mox ostendam, postquam de ejus Successore verba fecero. De Cerulario Psellus in Isaacio Comneno: *Michaelum Patriarcham liberius semel illi locutum, audacioreque voce sibi abusum, tunc quidem dimisit* (sc. Comnenus) *iram cohibens; sibi enim arcanum animo secum versans consilium inexpectato erumpit, ne velut nihil novarum rerum ngeret, tum Urbe ejicit, tum certi loci exilio punit, ubi & vitam finivit. Id enimvero qua demum ratione peractum sit, quod prolixiori sermone indigeat, dicere nunc supersedeo. Si quis enim utrique arbiter sedere velit, alteri quidem initium vertet criminis; alteri autem finem.* Zonaras in Isaacio Comneno ait, hunc, ut Cerulario Patriarchatum abrogaret, usum esse *opera quorumdam primariorum Sacerdotum, & Pselli variarum & absurdarum criminationum coacervatoris, quas in Oratione contra illum scripta congessit.* Extat adhuc illa Michaelis Pselli Oratio inter Opera posthuma Combefisii aliquando lucem visura. Fatetur Psellus in his quæ Episcopi essent, rerumque Divinarum scientia rudissimum Cerularium fuisse. Is tamen Schismatis auctor, quod post tot secula perdurat. Neque enim *Photius*, Vir in rebus Theologi-

rata fuit ejus depositta sacerdotii. De qua Imperatore assidue cogitante, interea vitum cum morte Patriarcha tranquille commutat. Cujus corpus Imperator (quod ipsum jam pœnituerat) honorifice importandum, & in suo monasterio reponendum curat, perculsus eo miraculo, quod acciderat, non ipse modo, sed omnes qui cum ipso erant. Nam dextera Patriarchæ manus in crucis figuram conformata (ut mos est benedicendi populo acclamanti pacem) Ita firma permansit, neque cum mortuo corpore est immutata. Talia sunt miracula schismaticorum, huma-

PAGIUS

logicis versatus, Græcæ & Latinæ Ecclesiarum scissoræ auctor dici potest, cum Joannis VIII. indulgentia Ecclesiæ Romanæ reconciliatos fuerit, & in Romanis tabulis variorum Græcorum nomina legantur, qui post *Photii* mortem floruere. Quo fundamento innixi supra diximus, *Wolodomirum* Russiæ Regem a Russis ante hæc tempora cultum, tuto a Latinis Sanctum haberi posse, quod & de *Simeone Metaphraste*, aliisque non paucia pariter dicendum.

XII. *Constantinus Lichudes fit Patriarcha Constantinop.*

In locum Michaelis Cerularii Imperator substituit *Constantinum Lichuudem*, seu Lichudem Præsidem & Protovestiarium, Visum longo tempore in administratione rerum communium cum laude versatum, & magnum Pselli amicum, qui de eo scribit: *Erat vir ille strenuus, culta literatura ut facundia summam artem tenens, utque ad omnem sermonum vim linguam expeditam ac pacatam habens. Actiones politicas egregie callebat: arti enim Rhetoricæ, quam is plurimum auxerat, majori probabilitate ei conciliata, leges Politicas admiscens, egregiis vinculis modisque articulum stringebat. Eratque illi scriptura, quod quidem ad sermones attinet, ad Rhetoricos elegans & ad Atticam vocem elimata: quod vero ad Politicas actiones simplex, & consueta ut clara. Huic nimirum præclarissimo viro concredita Imperator* (scilicet Monomachus) *rerum administratione, tum ipse sensim pene respirabat, factusque vir ille spectabilis* (nempe Lichudes) *ad primam imperii speculam subvectus erat. At quid inde? Æmulatur eum Imperator, ut velut in eum translato imperio, vulnus ferre non poterat. Semel itaque concepto in eum odio, Imperialibus eum causis ac negotiis amovet; Deus autem nobiliori eum sorti præficit, divinaque sua sapientia mystagogum, mystamque constituit,* idest Episcopum.

XIII. *Cerularii depositio anno sequenti facta.*

Baronius aliique passim *Cerularii* depositionem & *Lichuudis* creationem ideo hoc anno collocant; quia in Serie Patriarcharum Constantinop. in lib. IV. Juris Græco-Rom. Cerulario anni quindecim attribuuntur; die enim XXV. mensis Martii anni MXLIII. ad culmen Pontificale evectus fuerat. Verum cum *Constantinus Lichudes* post sedem annorum quatuor & sex mensium, circa initium mensis Januarii anni millesimi sexagesimi quasi vivendi finem fecerit, anno millesimo quinquagesimo nono post diem octavum mensis Junii Patriarcha creatus est. Curopalates enim, cujus verba Baronius recitat, asserit *Cerularium* die festo Archangelorum dignitate depositum esse, cui Zonaras suffragatur. Græci autem, ut in eorum Menologio videre est, Festum Archangelorum ac S. Michaelis bis in anno celebrant, die nempe octava Junii, & die sexta Septembris. *Cerularius* itaque non annos XV. sed annos XVI. & menses circiter tres Ecclesiam Constantinopolitanam administravit, & anno solum sequenti mortuus est.

XIV.

Sancti Paterni Reclusi Paderbornæ in Saxonia inferiori interitum his verbis recitat Papebrocius ad diem X. April. ex autographo Mariani Scoti Chronico, quia vulgatum hoc in loco corruptum: *Anno MLVIII. Poderbrunna civitas cum duobus monasteriis, idest Episcopatus & Monachorum feria VI. ante Palmas, igne consumitur. In monasterio autem Monachorum erat Paternus nomine, Monachus Scotus, multisque annis inclusus, qui etiam combustionem prænunciabat. Hic ambiens martyrium, pro nullo foris exivit, sed in sua clausula combustus per ignem pertransivit in refrigerium; de cujus etiam sepulcro quadam bona narrantur. Ipse vero statim diebus feria II. post octavas Paschæ exiens de Colonia, causa claudendi cum Abbate Fuldensi ad Fuldam, super mattam in clausola ipsius ubi supra camdem mattam combustus & passus est, ego oravi.*

Obitus S. Paterni Reclusi.

Mattæ nomine Marianus intelligit stoream seu tegetem monachicam ita appellatam, quod Monachi ipsimet eas texerent, in iis cubarent, orationes funderent, collationes haberent, extremum denique spiritum exhalarent, ut variis exemplis ostendit Ducangius in voce *matta*. Petrus Damiani anno sequenti scribens Epistolam seu Opusculum apologeticum pro demissione Episcopatus, cum variis exemplis ostendisset, etiam optimis Dei servis mortem quandoque funestam obvenire, totam hanc Historiam, ut sibi narrata fuerat, expendit, & ad diem XVI. Aprilis in Actis SS. Bollandianis Sanctus *Drogo*, sic eos, qui propter grassans incendium, ut e cella exiret, hortabantur, alloquitur: *Votum vovi domino & persolvam: si vero divina pietati placuerit quod flammis cremer, fiat voluntas ejus.* Sed Drogoni sequenti seculo Recluso in Hannonia combusta cella non nocuerunt flammæ, nocuere Paterno, *quod profecto Dei judicium non tam discutiendum est, quam timendum*, inquit, Petrus Damiani laudatus. Acta S. Drogonis a Papebrocio etiam illustrata.

XV. *Barcinonenses fidei Christianæ unde addicti.*

Factum hoc anno fœdus adversus *Alchagibum* Ismaelitam Cæsaraugustæ Ducem inter *Raimundum* Comitem Barcinonensem ac *Adalmodem* uxorem ejus, & *Ermengaudum* Urgellensem Comitem, cui subscripsere aliquot Episcopi & aliquot Magnates, ut videre est in Appendice Marcæ Hispanicæ, ubi Baluzius ex Archivis Barcinonensibus fœdus illud exhibet, quod dicitur *actum Nonis Septembris anno XXVIII. Regis Henrici*, qui ideo anno MXXXI. Roberto patri die XX. mensis Julii demortuo in Francorum Regnum successerat. Quæ Epocha variis aliis Actis indubitata redditur. Refert ibidem Baluzius Acta Dedicationis Ecclesiæ Barcinonensis ab Episcopis octo peractæ; quo in Conventu lectum est decretum *Hali* Ismaelitæ *Ducis Denia*, & Insularum Balearium, quo ad exemplum patris sui *Mugehid*, easdem Insulas & Episcopatum Deniæ posuit sub jure & Diœcesi Episcopi Barcinonensis. *Dianum* celebre olim Bæticæ oppidum erat, quod hodie *Denia* dicitur, Marchionatus titulo illustratum, de quo Oppido legendus Marca lib. 2. Marcæ Hisp. cap. 5. ubi egregie de eo disserit. Postquam vero *Majorica* insula anno MCCXXX. a Jacobo Aragoniæ Rege Saracenis erepta fuit, erecta ibidem Sedes Episcopalis, ut videre est apud Baluzium lib. 4. Marcæ Hisp. ad annum MCCXXVIII.

Digitized by Google

mana arte composita. Et quis ignorat, defuncti mox hominis membra adhuc calentia, quam quis velit, recipere formam, & situm, eademque ipsa obrigescentia frigore immobiliter permanere? Defuncto Cerulario, in locum ejus subrogatus est Constantinus Licudex protovestiarius.

Const. Patriarc. Constant.

Ann. Eccl. Tom. XVII

T 2 An-

PAGIUS

XVI. *Initium secta Almorabitarum.*

MCCXXVIII. ubi de hac institutione accurate agit.

Nova secta in Africa hoc anno exorta juxta Noweirium, qui ait, Saracenum quemdam in magno Deserto Africæ habitantem, cum Meccam proficisceretur, *Cairoano* transeuntem cum doctore quodam legis Mahometicæ colloquium habuisse, ex eaque peregrinatione reducem, in *Zaaram* Africæ regionem venisse, & Musulmanæ religionis reformationem exorsum esse. Hujus sectæ Imp. *Abubeker* renunciatus fuit, eoque anno Christi MLXIX. demortuo, *Josephus* Tachefini filius, ex præcipuis Abubekri Ducibus unus, Imperator, seu *Amir Almosleminus* electus. Huic se se adjunxere Mauritaniæ populi, proprio Principe exterminato. De isto *Josepho* Marochionum Regni conditore anno MLXXVII. sermo erit, & de *Almorabitis*, quo nomine sectatores ejus vocati sunt, sæpe infra mentio erit.

I. Nicolaus Pap. II.

ANnus sequitur Christi Redemptoris millesimus quinquagesimus nonus, Indictione duodecima feliciter inchoatus, cum ejus exordio legitimus electus Pontifex introducitur Romam, schismaticoque Sede pulso, in Petri cathedra collocatur. Hæc autem quomodo se habuerint, ex Leone Ostiensi ejus temporis scriptore integerrimo sunt petenda, qui ait: (a) *Cum post obitum piæ memoriæ Stephani Papæ memoratus Hildebrandus ab Imperatrice rediens, contra ejusdem Apostolici vetitum, incubari a pessimis hominibus Ecclesiam comperisset: Florentiæ substitit, suisque litteris Romanorum primates conveniens, ubi eorum percepit assensum, annitente Gadefrido Duce, Gerardum Florentinum Episcopum mox in Romanum Pontificem eligit: atque una cum ipso & Duce Romam, mense Januario venit. Ubi præfatus electus a Romano Clero & populo in Sede Apostolica locatus, Nicolai sortitus est nomen. Qui prædictum Romanæ Sedis invasorem cum suis fautoribus omnibus excommunicans; tandem interventu quorumdam admissum ad communionem, apud Ecclesiam sanctæ Mariæ, quæ Major a Romanis dicitur, sacerdotali officio privatum manere constituit.* Hæc de rebus Romæ gestis ipso ingressu Pontificatus.

(a) Leo Ost. l. 3. c. 12.

II. Quod autem Romanus Pontifex Stephanus mortuus est Florentiæ, Episcopus vero Florentinus creatus est Papa, Petrus Damiani ita ejusmodi Tristicho lusit, cujus hic inscriptus est titulus:

De Florentia, in qua Papa Stephanus abiit, & Nicolaus Papa ex eadem processit.

Parva virum viduæ debet Florentia Romæ:
Quæ tenet extinctum cogatur reddere vivum.
Sic nova Bethlæis lux mundo fluxit ab orte.

Eo quod parva tunc civitas esset Florentia.

Concil. Sutrinum.

Præcessisse autem Sutrinum Concilium, antequam Papa se inferret in Urbem, vetera Gesta Romanorum Pontificum, quæ collegit Nicolaus Aragonensis Cardinalis, testantur his verbis: *Celebrata itaque in pace electione (ut dictum est) Senis dictus Nicolaus Pontifex cum Archidiacono & Cardinalibus consilium habuit, ut pro causa jam dicti Velitrensis intrusi apud Sutrium Synodum celebraret: ad quam non solum Episcopos Tusciæ & Lombardiæ, sed & magnum Godefridum, & Gubertum Cancellarium convocare deberet. Quod absque dilatione factum est. Prædictus autem Mincius ubi Nicolaum Papam cum personis, quæ apud Sutrium convenerant, in Synodo residere cognovit, Sedem quam invaserat, conscientia remordente, reliquit, & in domum propriam remeavit. Quod factum posteaquam Nicolaus Pontif. rei veritatem cognovit, consilio cum fratribus habito, ad Urbem una cum eis, non cum potentia, sed tanquam bonus & humilis pastor accessit. Unde auctore Domino factum est, quod a populo & Clero digno honore susceptus, juxta consuetum ordinem a Cardinalibus in Sede Apostolica positus est. Transactis autem paucis diebus, memoratus Mincius ad præsentiam Nicolai Papæ veniam petiturus accessit, & ad ejus vestigium procidens, violentiam se fuisse perpessum asseruit, sed invasionis crimen, & perjurii reatum non negavit. Ex propria igitur confessione digna factis recipiens, Episco-*

PAGIUS SÆC. XI.

Anno Æræ Hisp. MXCVII. Anno Hegiræ CCCCLI. inchoato die 27. Febr. fer. 4.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6552.

☉ 4. C. ☽ 15. P. 4. April. Indict. 12.

JESU CHRISTI 1059.

NICOLAI II. PAPÆ 1.

HENRICI IV. REG. 4.

CONSTANTINI DUCÆ IMP. 1.

A.C. 1059. I. Benedictus X. in Concilio Sutriensi depositus.

ANum. I. ad XI. *Sutriense Concilium* hoc anno, antequam *Nicolaus* II. in Urbem veniret, idcoque *mense Januario*, quo, ut testatur Leo Ostiensis lib. 2. cap. 13. Romam adventavit, celebratum, ut ostendit Baronius ex Gestis Rom. Pontificum a Nicolao Aragonensi Cardinali collectis. Nicolaus autem Religiosus Ord. Prædicatorum, anno MCCCLII. Cardinalis creatus est, legeratque Acta quæ Cencius Camerarius retulit in Codicem Censuum Romanæ Ecclesiæ, in Archivo Vaticano servatum. In Concilio Sutriensi *Benedictus* X. in ordinem redactus, & pax Ecclesiæ reddita. Petrus Damiani Cardinalis Episcopus Ostiensis libellum porrexit *Nicolao* Papæ de eo munere a se abdicando; qua de re scripsit etiam ad Hildebrandum tunc *Archidiaconum*, ut eum in Inscriptione appellat, sed tantum abest, ut Nicolaus II. ejus demissionem admiserit, ut *pridie Nonas Martii* Desiderium Abbatem Casinensem Cardinalem crearit, ut videre est apud Baronium; adeo hic Pontifex de Magnis Viris in Collegium Cardinalium cooptandis sollicitus erat. Cæterum Hildebrandus factus est Archidiaconus post mensem Augustum, ut constat ex num. XIII. ideoque Epistola Petri Damiani ad eum data est post hunc mensem, sicuti & libellus ejus Nicolao PP. oblatus longe post Concilium Sutrinum.

Digitized by Google

scopalis & sacerdotalis officii depositionem incurrere meruit. Illud autem ipsius Pontificis animum vehementer angebat, quod Romanorum Pontificum capitanei urbis dominium, & Ecclesiastica jura, quæ illicite occuparant, per violentiam detinebant. Hæc ibi. Quæ acta esse in Concilio ab eodem Pontifice celebrato, dubium non est.

III. In hoc eodem Concilio depositum fuisse Miocium dictum Papam Benedictum, privatumque omni sacerdotali officio, ipsumque postea Romæ convenisse Pontificem Stephanum, veniamque petiisse pro admissis, habetur etiam in codice Vaticano, qui inscribitur liber censuum. Additur ibi, ipsum Nicolaum post Concilium in Apuliam secessisse, Northmannosque ab excommunicatione absolvisse, restitutis ab eis bonis Ecclesiarum; accepisseque ab eisdem juramentum fidelitatis Romanæ Ecclesiæ: eodemque tempore Hugonem cognomento Candidum, schisma fecisse ab Ecclesia Romana: Erat hic Cardinalis, sed adversus sanctam Romanam Ecclesiam auctor multorum malorum. Nam ibi hæc de eo: *Quanta hic mala fecerit, difficile est referre.*

IV. *Libellus de abdicatione episcopatus Petri Dam.*

Simulac autem sublato schismate, pax Ecclesiæ postliminio reversa secura quievit, Petrus Damiani, qui nolens, invitusque abstractus ab eremo creatus fuerat a Stephano Papa Cardinalis Episcopus Ostiensis, de abdicando se a munere Nicolao Pontifici libellum dedit, cujus hic est titulus:

Domino suo Nicolao universali Papæ Petrus monachus servitutem. Sic & in aliis epistolis post datis numquam amplius Episcopum Ostiensem, nec se nominat Cardinalem. Libelli vero hoc est exordium:

Sacrarium Spiritus sancti vestrum pectus agnoscit, quia nisi me tunc necessitas Apostolicæ Sedis impelleret, & antiqua, quam jamdudum circa vos habueram, charitas invitaret: post sanctæ memoriæ domni Stephani vestri quidem prædecessoris, mei autem persecutoris obitum ego a me protinus Episcopatum non canonice traditum, sed violenter injectum funditus abscidissem. Meministis enim, domine mi, quot querelas coram vobis sæpe deposui, quot gemitus, quot denique profunda suspiria ex imis visceribus traxi: quoties etiam uberrimis lacrymis tristia ora rigavi. Verum tamen apud vos tunc non obtinui missionem, quia Romanæ Ecclesiæ, quæ tunc ruinam minari videbatur, id utilitas non poscebat. Nunc autem te in † *sagena Petri clavum regente, sub tranquilla pace tota Christi gratulatur Ecclesia: ventorum quippe se turbines reprimunt, procellarum spumantium volumina conquiescunt, mitescunt maria, totaque videtur cœli serenitas innovata. Cum igitur sub sancto Pontificatu vestro jucunda pace universalis Ecclesia potiatur; canis meis grandævæ jam senectutis quasi requies non negetur. Quamobrem ob remissionem omnium peccatorum meorum, quæ nequiter perpetravi, cedo jure Episcopatus, & per hunc annulum (virgam enim tulistis) desperata deinceps omni repetendi querela, renuntio. Utrumque etiam vobis monasterium reddo, & ut quiescendi municipium veterano & merito militi permittatur, imploro. Hic mihi fortasse objicitur, semel acceptum dimitti regimen non licere. Ad quod breviter dico quod sentio. Quia plerique, qui Pontificatus jura non deserunt, de sinistris sunt. Quotquot autem legimus recta intentione dimisisse, certa spes est eos æterna cum Christo societate gaudere. Neque tamen hoc dicimus, ut passim deseri Episcopatus liceat, nisi videlicet id fieri necessitas, sive rationalis qualibet causa deposcat.* De his post hæc plura adducit exempla.

† *sagena pro navi usurpata frequenter ab eo.*

V. Inter alia autem jam a periculis animæ argumentis ab exemplo pluribus inductis a periculo etiam corporis, deducto Silvano in exemplum, sic concludit: *Si igitur sanctus ille vir, Silvanus scilicet, propter solam corporis incommoditatem, non cunctatus est dimittere Thraciam; cur ego non deseram pro cavendis tot animæ vulneribus Romam? Quamquam & ipsi corpori meo non sit prorsus innoxia, ut puta ferax febrium, nec vagarum. Unde Tetrastichon hoc olim protulisse me memini.*

Roma vorax hominum, domat ardua colla virorum:
Roma ferax febrium, necis est uberrima frugum.
Romanæ febres stabili sunt jure fideles;
Quem semel invadunt, vix a vivente recedunt.

Anima igitur simul & corporis adversitate detentus, revertatur fugitivus ad Dominum suum; spretis porcis & siliquis, ad patris osculum filius vadeat, ad vires Sampson pristinos, capillis nascentibus, invalescat, quatenus stolam primam, quam amiserat, induat, & victores suos, reparatis viribus, sternat.

VI. Ingerit post hæc complura exempla sanctorum Episcoporum, atque Abbatum, qui se a regimine abdicarunt. Quibus singulis recensitis, sic ad finem perorat:

Horum ergo, aliorumque Patrum auctoritate suffultus, Episcopatui simul & monasteriis in sanctis manibus vestris irretractabiliter renuntio, omneque jus a me mo-

movendæ in posterum quæstionis ac repetitionis, abscindo. Et quia pro innumeris peccatis meis non sum dignus in Ecclesiastica dignitate persistere: det mihi divina misericordia per sanctas orationes vestras, venerabilis Pater, hoc ipso vitæ quod restat, in luctu & pœnitentia permanere. Confiteor enim, quia criminosus simul & vitiosus ad honorem hunc, & non sine reprehensione perveni, & in eo reprehensibiliter vixi. Ideoque mihi tutum visum est, ut ipse me potius sponte deponerem, quam ante tribunal tremendi Judicis in conspectu omnium Angelorum & hominum, depositionis sententiam sub æterna damnatione subirem. Sed jam ista sufficiunt. Moxque istas apponit pro obtinendo quod peteret, ad Deum preces:

VII. *Omnipotens Deus, qui incomprehensibilis dispensationis suæ consilio & me ab obtinendi regiminis ambitione dejecit, & vos ad Ecclesiastici culminis summa provexit; sancto cordi vestro, cujus est inhabitator, inspiret, talia mihi per sacras litteras mandata dirigere, quæ meis votis, meisque voleant desideriis concordare. Amen.* Hæc Petrus, sed frustra. Verum licet repulsam sæpe tulerit pulsare sæpius adhuc Pontificias aures importune minime prætermisit, quamlibet quacumque ex causa obiatam occasionem arripiens. Etenim cum aliquando, sive joco, sive serio Pontificiæ vestes ipsius sublatæ fuissent, & hospitio Pontificis Episcopatus redditus consumpti fuissent; inde etiam Episcopatum dimittendi captans æquissimam rationem, ista ad eumdem Pontificem tunc scripsit, ludo licet, negotium suum agens.

Ad Nicolaum II. Romanum Pontificem, & Hildebrandum S. R. E. Archidiaconum.

Beatissimo Papæ Nicolao, & Hildebrando venerabili Archidiacono Petrus peccator monachus debitum servitutem.

Benedictus omnipotens Deus, quia dum quidquid mihi pro beneficio datum fuerat, tollitur dum ipse quoque sacerdotales ornatus auferuntur: certa mihi signa clarescunt, quod Episcopalis in proximo dignitas mihi funditus adimatur. Nam & filii Jacob (a) cum fratrem suum Joseph perdere decrevissent, prius eum talari atque polymita tunica nudaverunt. Dominus etiam cum Aaron sacerdotem obire præciperet, ait Moysi: Pergat (b) Aaron ad populum suum. Et paulo post: Cum nudaveris, inquit, patrem veste sua, indues ea Eleazarum filium ejus, & Aaron colligetur, & morietur ibi. Nimirum quem a sacerdotali jam officio quiescere voluit sacra prius veste nudavit, eaque filium induens, pro patre ministrare constituit. In ablatione igitur vestis claret amissio dignitatis. In tripartita quoque reperitur historia, quia cum fames Hierosolymorum provinciam occupasset, in Cyrillum, qui tunc Hierosolymis præerat, revera tamquam in Episcopum, necessitate ciborum turba respiciebat egentium. Cumque pecuniæ ad consulendum deessent, vasa ille sacra, ac vela distraxit: sicque populo, qui laborabat inopia, subsidia ministravit.

(a) Gen. 37.

(b) Num. 20.

VIII. *Qua de re Constantius Imperator ad iracundiam provocatus est, ob id maxime, quod Acacius Cæsareæ Palestinæ Episcopus contra Cyrillum noscitur machinatus. Sacram namque vestem, quam famosissimus Imperator Constantinus ad honorem Hierosolymorum Ecclesiæ dederat Macario illius pontifici civitatis, auro scilicet, sericoque contextam, ut ea circumamictus ministerium sacri Baptismatis adimpleret, Cyrillum asseruit vendidisse, eumque tunc emisse quemdam Thimelicum saltatorem. Dumque indutus ea solito more saltaret, ut ille testabatur, protinus cecidit, & contritus, ac divina ultione percussus spiritum exhalavit. Hoc igitur Acacius Cyrillo crimen obiecit, sicque illum Episcopali dignitate deposuit. Si ergo summi illi Pontifices, Aaron videlicet, & Cyrillus post amissionem vestium perdiderunt etiam consequenter sacerdotalium infulas dignitatum: quid mihi parvulo & indigno aliud datur intelligi, nisi quia dum ornamentis sacerdotalibus exuor, sacerdotali proculdubio dignitate deponor? Præterea monasterium hospitando, & confiscando muneribus abstulistis; de Episcopatu quoque quidquid proventus invenire poterat, consumpsistis. Quid ergo restat, nisi ut miles emeritus abiciat cum chlamide cingulum, qui militaris stipendii perdidit donativum? Cedant igitur jam in usus vestros Episcopatus simul & monasteria, nec mihi quispiam de cætero inane beneficii nomen obiiciat, sed vestris luce clarius innotescat. Noverit itaque vestra utriusque benignitas, quia hæc vobis ita irrevocabiliter reddo, quod donec vita comes fuerit, ulterius non teneho,* Ista ad Pontificem Petrus.

IX. Quid autem Nicolaus Papa responderit, non extat rescriptum aliquod; certum tamen est, missionem Petrum non accepisse, sed vel Romæ apud Pontificem in Gestis synodalibus laborasse, vel legationibus inservuisse. Porro tantum abest, ut Pontifex ejusmodi viros a munere Cardinalatus absolverit, ut alios his similes diligenter quæreret, quos in sacrum Senatum cooptaret. Sic igitur imitatus prædecessorem, qui creavit ipsum Petrum Damiani Cardinalem Ostiensem; ipse virum, qui omnium consensu optimus omnium habebatur, sen-

tentia quoque prædecessoris plurimum commendatus erat, Desiderium Cassinensem Abbatem mox creat presbyterum Cardinalem. Sed quomodo id se habuerit, ab eodem Leone, qui res ab ipso gestas ab infantia est prosecutus, sic accipe (a):

(a) Leo Ost. l. 3. c. 12.

X. Desiderius Abbas Cass. creatus Card. titul. S. Ceciliæ.

Mandat Nicolaus Papa deinde ad monasterium domno Abbati Desiderio sibi in Picenum agrum proficiscenti quam primum occurrat, ut proximo Martii mensis jejunio & presbyteri gradum & Cardinalis pariter officium sumat. Dominica igitur prima Quadragesimæ paratis omnibus necessariis, Desiderius iter arripiens, apud Farfense monasterium Apostolico se conjunxit. A quo amicissime, honorificeque susceptus, Auximum simul cum eo profectus est. Ibi secundo Quadragesimæ sabbato, id est pridie Nonas Martii, Cardinalis presbyter ab ipso ordinatus, sequenti Dominica Abbas quoque consecratus est, privilegiumque amplum satis & honorificum de suorum consuetudine prædecessorum consecutus est. Præterea de Cardinalatus ipsius dignitate, & sanctissimi patris Benedicti honorificentia per totam Campaniam, & Principatum, Apuliam quoque atque Calabriam vicem suam illi idem Apostolicus plena auctoritate commisit. Post hæc arrepta licentia, Romam rediens, proxima Dominica media Quadragesima in Ecclesia sancti Petri solemniter Missas celebravit, atque Romanorum innumera turba prosequente, ad titulum sanctæ Cæciliæ trans Tiberim maxima cum laude deductus est; sicque ad monasterium in beati Benedicti festivitate remeavit. Et quoniam ab eodem Pontifice Paschalis festivitatis gratia invitatus fuerat, Romam reversus est. Hæc Leo; cætera vero Desiderii suis locis inferius.

XI. Concil. Rom. generale.

Hoc eodem anno, mense Aprilis (ut habet ejusdem Pontificis Constitutio de electione summi Pontificis edita) Romæ in

PAGIUS II.

A. num. XI. ad XXXV. Concilium Romanum, [s] in quo CXIII. Episcopi interfuere hoc anno mense Aprili, ut in Chron. Virdunensi habetur, coactum fuisse, indubitatum reddit Decretum de Electione Romani Pontificis in eodem emissum, cujus initio legitur. *Anno ab Incarnat. millesimo quinquagesimo nono, mense Aprili, indictione XII. propositis sacrosanctis Evan-*

Berengarius in Concilio Rom. hæresim abjurat.

NOTÆ [s] CONcilii hujus Romani diversas in multis a vulgatis subscriptiones exhibent veterum Monumentorum Collectores doctissimi PP. Martene & Durand. ex Codice MS. Monasterii Floresiensis descriptas, inter quas apparet nomen *Benzonis Episcopi Albensis*. Cum autem de Libro a Benzone hoc scripto rerum ab Henrico III. Imperatore gestarum sermo a nobis sæpe faciendus sit; ideo de auctore isto vel ipsi Cl. Ludewig, qui ineditum illud Opus vulgavit in Reliquiis suis tomo IX. ignoto, quædam in præsenti promenda sunt. Episcopatum ille gessit Albæ Pompejæ in Langobardia, ut inter cætera idem Benzo declaret, commemorans cathedralem Ecclesiam suam S. Laurentio dicatam quod de cathedrali Albæ Pompejæ afferunt Ughellius, & Augustinus Alberti in Opere *Idea delle Catedrali d' Europa. &c. pag.* 57. Jam inde sub Nicolao II. Pontifice tumultuari illum cœpisse colligo ex cardinali Aragonio, qui in vita Nicolai II. scribit: *In quo* (concilio, nempe in Romano sub Nicolao) *servitiosos Lombardiæ antistites, Guidonem videlicet Mediolanensem, cum C. Taurinensi, G. Astensi, B.* (Benzone) *Albensi &c. fretus religiosorum auxilio sedere coegit*. Dein Henricianas partes palam sectatus, Cadalo Antipapæ contra Alexandrum II. adhæsit. Ex quo factum fuisse credo, ut ab eodem Alexandro depositionis sententiam promeruerit, quemadmodum ipse de se non obscure prodit, appellans sese sine Episcopatu Episcopum. Destinatus fuit ab Henrico, seu a Regni administratoribus, Romam, ut animos civium disponeret ad Cadoli receptionem, quibus in suas partes pertractis, ipse dein electum suum Romam valida armatorum manu deduxit. Tum jussum Cadalum secedere Parmam secutus fuit, nec redeuntem iterum Romam deseruit, eidemque & cancellarii munus præstitit. Post obitum Godefridi Barbati Etruriæ & Lotharingiæ Ducis legatione functus est a Cadolo ad Henricum, ut labentes res ejus sustineret. Ivit in Germaniam, rediitque bona spe plenus, futurum renuncians, ut quamtocius omnia componerentur in duobus conciliis, altero quidem in Germania statim celebrando, quod Osboriense fuisse concilium credo, altero vero in Italia Mantuæ agendo. Quid in his conciliis actum sit, suo loco adnotabitur. Dein prostratis Cadoli rebus, eoque e vivis sublato, Benzo partibus Henricianis nihilo secius insistens, antipapæ Guiberto ab eodem Henrico promoto favit. Videtur tamen in secundo hoc schismate Benzo in episcopatu suo, cui forte ab Imperatore restitutus fuit, se continuisse, quod senio & morbo lassesceret. Hinc ad Synodum Moguntinam, post assumptionem Guiberti in Germania celebratam, venire recusavit. Nec plura de illo comperta sunt. Librum scripsit de rebus Henrici III. imperatoris, in quo tamen nihil tractat nisi de schismate Cadoli & Guiberti. Utile est opus præsertim in iis quæ memorat de schismate ejusdem Cadoli, de quo Authores parcius disserunt, & multa de eo prodit aliis incomperta. Stylo utitur tropis & rithmis infarcto; adeoque obscurus est interdum, Oedipo lectore indigens. Quoad schisma Guiberti pauca in eo sunt, quæ alibi pariter non legantur. Idem Opus inter Scriptores rerum Germanicarum Menkenio vulgatos tom. I. relatum est.

Hujus Romani concilii accuratiorem epocham servat nobis ejusdem Nicolai II. constitutio de electione Romani pontificis, quæ integra exhibetur in Codice Udalrici Babenbergensis ab Eccardo tom. II. Cap. Histor. Medii Ævi col. 21. vulgato; ita enim legitur ibi: *Anno ab Incarnatione MLVIIII. Idus Aprilis indictione XII.* MANSI

in Laterano celebratum liquet ab eodem Nicolao Papa generale Concilium, ad quod reus dicturus causam vocatus est Berengarius ille Turonensis patria, Archidiaconus Andegavensis sæpe damnatus hæresiarcha. De numero Episcoporum, qui huic Concilio interfuerunt, Algerus sic habet: (a) *Quod ut certius innotescat Fidelibus, Berengarii Andegavensis hæretici confessio, quam de hujus rei Catholica Fide scripsit Roma præsente Nicolao Papa, & coram centum tredecim Episcopis jurejurando firmavit, ad medium deferatur, &c.* Eadem de numero habet Lanfrancus, idemque Concilium a Guitmundo hujus temporis nobilissimo scriptore Generale nominatur. Ait enim: *Reversusque aliquanto post ad vomitum suum, agente sanctæ recordationis Nicolao Papa, in generali Concilio Romæ iterum confutatur, &c.* In fragmentis vero historiæ Francorum ad Glabrum appositis hæc leguntur de ipso: *Qua de causa a Nicolao Papa evocatus Romam petiit, ubi præsentia ejusdem Papæ, & multorum Episcoporum examinatus, suum confitens anathematizavit errorem, Joannem Scotum igni comburens, cujus lectione ad hanc nefariam devolutus fuerat sectam, &c.*

(a) *Alger de sacram. l. 1. c. 19.* Berengarius vocatur ad Synodum.

XII. Joannes Scotus detectus Hæresiarcha.

Porro quod ad Joannem Scotum pertinet, male quidem audisse apud Nicolaum Primum Pontificem hujus nominis, suo loco superius dictum est: qui, licet virulenta adeo adversus Fidem Catholicam scripserit; quia tamen illa non ita vulgavit, ut omnibus comperta fierent: hinc accidit, ut bonæ æstimationis fuerit apud multos, qui ei etiam martyrii titulum nimia facilitate tribuerunt. Forsasse potuit id esse odoratus Paschasius Rathbertus Abbas Corbejensis, qui eodem tempore vixit, ac scripsit luculentum commentarium de corpore & sanguine Domini, parato veneno parans antidotum. De utroque autem ista Lanfrancus: (b) *Igitur cum a quodam Rhemensi clerico Romam perlatas* litteras scilicet Berengarii *recitator legeret, intellecto quod Joannem Scotum extolleres, Paschasium damnares, communi de Eucharistia fidei adversa sentires, promulgata est in te damnationis sententia &c.* De facta autem tunc in eodem Concilio per ipsummet Berengarium combustione librorum, habet ista Lanfrancus: *A beata memoria Nicolao totius Christiani nominis summo Pontifice, & a centum tredecim Episcopis Romæ audita, examinata, atque damnata sunt. Tu quoque inclinato corpore, sed non humiliato corde ignem accendisti, librosque perversi dogmatis in medio sancti Concilii in eum conjecisti, jurans per id, quod rebus omnibus incomparabiliter majus est, fidem a Patribus, qui præsentes erant, traditam inviolabiliter servaturum, veteremque doctrinam tuam de corpore & sanguine Domini ab illa die aliis non prædicaturum.* Quibusdam verbis conceptum fuerit ejusmodi Berengarii jusjurandum, cum in pleno Concilio est detestatus errorem, Fidemque Catholicam professus, hic ex Lanfranco, qui recitat, describendum putamus. Sic se habet:

(b) *Lanfr. de Euchar. contra Bereng.* Pœnitentia Berengarii.

Ego (c) Berengarius indignus diaconus Ecclesiæ sancti Maurilii Andegavensis, cognoscens veram & Apostolicam Fidem, anathematizo omnem hæresim, præcipue eam, de qua hactenus infamatus sum. Quæ astruere conatur, panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem, solummodo sacramentum, & non verum corpus & sanguinem Domini nostri JESU Christi esse, nec posse sensualiter, nisi in solo sacramento manibus sacerdotum tractari,

XIII. (c) *Apud Ivon. p. 2. c. 10.* Professio Berengarii.

PAGIUS

Evangeliis, præsidente quoque Reverendissimo ac beatissimo Nicolao Apostolico Papa in Basilica Lateranensis Patriarchii, &c. Hoc in Concilio Berengarius hæresim suam denuo abjuravit, & de eo Anonymus Chiffletianus hæc habet: *Nicolaus Papa eidem Beringerio Romæ in generali Synodo audientiam concessit, causamque ejus cum centum tredecim Episcopis Synodali judicio ventilavit. Sed ille iterum cum sectam suam defendere non valeret, tandem quasi correptus libros propriæ hæreseos in conspectu domni Apostolici, & totius Synodi manu propria concremavit: & errore abnegato, Catholicam professionem, quam in Turonensi Concilio (* anno MLV. habito*) fecerat, sub jurejurando iterum renovavit: ita pronuncians. Ego Berengarius, indignus, &c.* ut legere est apud Baronium num. XIII. *Formam hujus juramenti & anathematis ita Sancta Ephesina Synodus quibuslibet abdicandis hæresibus cap. 15. præscripsit, & de hæresi infamatos, nonnisi per hujusmodi abdicationem hæresis, expurgari debere decrevit: unde & a Beringerio talem receperunt satisfactionem. Hanc juratoriam Professionem Berengerii Domnus Papa Nicolaus statim per diversa transmisit regna; ut omnes gratias agerent pro ejus conversione, quoniam pridem multum scandalizati sunt de ejus aversione. Sed Beringerius more suo ad proprium vomitum redire non timuit*, quod suo loco narrabimus.

Ea fidei Professio ab *Humberto* Episcopo Sylvæ Candidæ composita, ut testatur Lanfrancus apud Baronium num. XIV. & seqq. ubi licet *Lanfrancus* Humbertum semper *Episcopum*, numquam Cardinalem appellet; eum tamen Cardinalem tunc fuisse mox constabit. Librum *Joannis Scoti* cognomento Erigenæ Berengarius combussit, ut refert Baronius num. XI. quo ex libro hæresim suam hauserat. *Joannis Scoti* librum de Eucharistia diversum non esse ab eo, qui modo sub *Bertrami*, modo sub *Ratramni* nomine apparuit, primus omnium detexit Marca, ut suo loco ostendimus. Verum, ut observat Cossartius Tom. IX. Concil. pag. 1053. verosimile non videtur quod ait Marca, Opus istud jam inde ab ortu suo sub emensito *Bertrami* nomine delituisse; id agente scilicet Joanne ipso Scoto, ut hac tanquam larva tectus,

III. *Joannis Scoti librum comburit.*

*ri, vel frangi, vel Fidelium dentibus atteri. Consentio autem sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Apostolicæ Sedi, & ore, & corde profiteor de sacramento Dominicæ mensæ eam fidem me tenere, quam Dominus & venerabilis Papa Nicolaus, & hæc sancta Synodus auctoritate Evangelica & Apostolica tenendam tradidit, mihique * firmavit: scilicet panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem non solum sacramentum, sed etiam verum corpus, & sanguinem Domini nostri JESU Christi esse: & sensualiter non solum in sacramento, sed in veritate manibus sacerdotum tractari, frangi, & Fidelium dentibus atteri, jurans per sanctam, & homousion Trinitatem, & per hæc sacrosancta Christi Evangelia. Eos vero, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus, & sectatoribus suis, æterno anathemate dignos esse pronuntio. Quod si ego ipse aliquando aliquid contra hæc sentire, * ut prædicare præsumpsero, subjaceam canonum severitati. Lecto & perlecto sponte subscripsi.* Hucusque ex scripto Berengarius recitavit, confirmavit, & suo chirographo roboravit, quod jubente Nicolao Papa, universoque Concilio ob Humberto Episcopo Cardinali scriptum, & ab ipso Papa, universoque Concilio recognitum, atque probatum antea fuerat. Testatur hæc idem Lanfrancus cum ista, mox subiicit causam ejusmodi conscribendi, per Humbertum confessionem retexens, his verbis Berengarium ipsum compellans:

* formavit.

* aut.

XIV.

*Cum ergo venisses Romam fectus, * iis, qui plus impensis a te beneficiis, quam ratione a te audita, opem tibi promiserant, non ausus defensare, quod antea senseras; postulasti Nicolaum Pontificem, ejusque Concilium, quatenus fidem, quam teneri oporteret, verbis tibi traderet,*

* spretus ab Berengario noluit defendere hæresim.

scriptura firmaret. Injuncta est hujus rei causa Humberto Episcopo. Itaque verba fidei superius comprehensa scripsit, recitavit, assensu omnium ad legendum, & confitendum tibi tradidit. Tu vero acquiescens accepisti, legisti, confessus es, te ita credere jurejurando confirmasti, tandem manu propria subscripsisti. Nicolaus Papa gaudens de conversione tua, jusjurandum tuum scriptum misit per urbes Italiæ, Galliæ, Germaniæ, & ad quæcumque loca fama tuæ pravitatis antea potuit pervenire: ut sicut Ecclesiæ scandalizatæ prius dolebant de te averso atque adverso; ita postea gauderent, gratiasque Deo agerent de te reverso atque converso. Cur ergo scriptum hoc magis adscribis Humberto Episcopo, quam tibi? quam Nicolao Pontifici? quam ejus Concilio? quam denique omnibus Ecclesiis, quæ id cum debita reverentia susceperunt, & pro conversione tua Deo gratias retulerunt? &c.

Quid igitur? versipellis homo, versutus hæresiarcha, veternosus serpens non sic deposuit sibi vetera spolia, ut etiam venena dimiserit, sed ut innovatus squamis in percussores ardentius insiliret, quod declaravit eventus. Etenim ut abunde Lanfrancus docet, post Romanum Concilium, ubi quæ vellet scribendi liberam facultatem nactus esset infelix, scripsit invectivam adversus eam, quam in hoc ipso Concilio legit, probavit, juramento firmavit, atque subscripsit, Fidei Catholicæ confessionem conversus in Humbertum, qui eam scripsisset, & in Romanam Ecclesiam, cujus auctoritate fecisset. Quod ubi novit Lanfrancus, mox sparso veneno paravit antidota, scribens, ad eumdem Berengarium egregium commentarium, quo arrogantis hæresiarchæ retundit audaciam, refellit errores, dis-

XV. Berengarius in hæresim relabitur.

PAGIUS

ctus, hæreseos invidiam declinaret. Primis enim temporibus, nulla *Bertrami* mentio, perpetua Joannis Scoti. Hincmarus, Berengarius, Lanfrancus, Guitmundus, Durandus, Ascelinus, Synodi Romanæ, Vercellensis, Parisiensis, omnes Joannem Scoti Operis illius agnoverunt auctorem: ac ne semel quidem exprobrata est, aut commemorata nominis illa fictio, quam ignorare non poterant, si librum, quem sciebant, dicebantque esse Joannis Scoti, alterius inscriptum nomini videbant. Primus Sigebertus Opus hoc *Bertramo* adscripsit, & postea *Ratramno* Anonymus Cellotianus, quem *Herigerum* esse probavit Mabillonius, attribuit. His adde Librarios aut possessores librorum MSS. unius Scriptoris opera alteri sæpe assignasse, ut innumeris exemplis liquet. Baronius num. XVIII. ait, *Berengarium* absque ulla prævia habita in Synodo de hæresi altercatione, statim sponte damnasse errorem & deceptum Leonem Ostiensem lib. 3. cap. 33. qui scribit, *Albericum* Diaconum Casinensem adversus eum disputasse. Verum Leoni Ostiensi fidem adstruit Anonymus Chiffletianus, mox laudatus, qui si Baronii tempore lucem vidisset, eum ab ea sententia avertisset.

In hac Synodo Romana, ad frequentia schismata præcavenda, Nicolaus II. de Romani Pontificis electione decretum edidit, quo statuit, ut vacante Sede *Cardinales Episcopi diligentissime simul consideratione tractantes, mox sibi Clericos Cardinales adhibeant, sicque reliquus Clerus & populus ad consensum novæ electionis accedant.* Paulo post: *Eligant autem de ipsius Ecclesiæ gremio, si repertus fuerit idoneus, & si de ipsa non invenitur, ex alia assumatur, salvo debito honore & reverentia dilecti filii nostri Henrici, qui impræsentiarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente speratur, sicut jam sibi concessimus, & successorum illius, qui ab hac Apostolica sede personaliter hoc jus impetraverint.* Hæc Nicolai II. Constitutio a Chronographo Virdunensi integra recitatur, & ex hoc tempore Cardinalium S. R. E. dignitas longe majori in pretio esse cœpit, ut ab Historicis notatum. Electionem autem hoc tempore ad Cardinales, nudam vero Electi approbationem ad populum pertinuisse, eruitur ex

IV. *Electio Summi Pontificis Cardinalibus attribuitur.*

Digitized by Google

solvit fallacias, blasphemias, redarguit convertens eas in caput ipsius, nullumque docet hactenus extitisse protervíorem hæreticum, qui eas ausus fuisset in Romanam Ecclesiam jactare blasphemias, quas ipse perjurus & fœdifragus præsumpsisset. Nam ubi ad illa sua confessionis verba venit quibus dicitur: *Consentio, inquit Burgundus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ: hic mox ipse Berengarius ista subjecit: Revera non sanctam Ecclesiam experta est ipsa veritas, sed Ecclesiam malignantium, Concilium vanitatis, non Apostolicam, sed sedem satanæ.* In quem mox ista Lanfrancus:

XVI. Blasphemiæ in Rom. Eccles. refelluntur.

Non deberes dicere: Consentio, inquit Burgundus, sed consentio ego Berengarius. Tua enim hæc verba fuerunt, hæc te credere, sanctam Concilium fefellisti: hæc te servaturam jurejurando firmasti. Venerabilis Humbertus, quem quasi exprobrando Burgundum nominas (quasi non possit Deus in Burgundia habere servos suos) nihil aliud fecit, nisi quod scripturam ipsam præcipiente Synodo, manu in manum tibi porrexit. Verum o infelix anima, de hæresi ad perjurium prius transisti; nunc iterum de perjurio ad hæresim remeasti. Propterea traditus in reprobum sensum, sanctam Romanam Ecclesiam vocas Ecclesiam malignantium, Concilium vanitatis, Sedem satanæ: & hoc impio ore garristi, quod garrisse nemo legitur, non hæreticus, non schismaticus, non falsus aliquis Christianus. Quotquot enim a primordio Christianæ Ecclesiæ, Christiani nominis dignitate gloriati sunt, etsi aliqui relicto veritatis tramite, per devia erroris incedere maluerunt; Sedem tamen S. Petri Apostoli magnifice honorarunt, nullamque adversus eam hujusmodi blasphemiam vel dicere, vel scribere præsumpserunt.

XVII.

Quod indubitatam habes, qui eorum scripta legis, quæ diversis temporibus, ac diversis de causis Sedes Apostolica ab eis vel transmissa, vel porrecta recepit. Denique ipse Dominus honorifice alloquitur eam in Evangelio suo, dicens: (a) Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum: & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælo: Et quodcumque solveris super terram erit solutum & in cælis. Quæ tametsi de pastoribus sanctæ Ecclesiæ dicta esse credantur; præcipue tamen de Romana Ecclesia intelligenda esse sacri canones, & Pontificum decreta testantur. Hæc Lanfrancus. Quibus intelligas, Novatores Berengarii erroris hæredes ejusdem mores pariter assecutos. Porro vir doctissimus atque sanctissimus eodem commentario eumdem redarguens de blasphemiis in Romanam Ecclesiam, ista habet: *Dum ipsam Humbertum contra Catholicam veritatem scripsisse asseris, non ipsum solum, sed Romanos Pontifices, Romanam Ecclesiam, multosque sanctos Patres redarguis; incurrisque in illud, quod beati doctores si non iisdem verbis, iisdem tamen sententiis multis in locis concorditer instru-*

xe-

(a) Matt. 16.

PAGIUS

Decreto electionis Gregorii VII. his verbis expressum: *Nos S. Romanæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ Cardinales, Clerici, Acolythi, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri, præsentibus venerabilibus Episcopis, Abbatibus, Clericis & Monachis consentientibus eligimus nobis in Pastorem & Summum Pontificem,* &c. Denique Petrus Damiani, Alexandro II. Pontifice in lib. 1. Epist. XX. ait, electionem Pontificiam *per Episcoporum Cardinalium fieri debere principale judicium*, ita ut *secundo loco jure præbeat Clerus assensum; tertio popularis favor attollat applausum: sicque suspendendam esse causam, usque dum Regiæ Celsitudinis consulatur auctoritas, nisi periculum fortassis immineat, quod rem quantocius accelerare compellat.* Ab hoc tamen jure Clerum Cardinalibus inferiorem, populumque deinde exclusum fuisse seculo sequenti videbimus.

V. *Decretum in favorem Henrici IV. datum.*

Quid contineret Decretum a Nicolao II. in favorem Henrici Regis emissum docet Sanctus Anselmus Lucensis Episc. lib 2. contra Wichbertum, & sequaces ejus. Nam pag. 521. inquit: *sunt item qui objiciunt, Nicolaum juniorem decreto Synodi constituisse, ut obeunte Apostolico Pontifice successor eligeretur, & electio ejus Regis notificaretur. Facta vero electione, & ut prædictum est, Regi notificata, ita demum Pontifex consecraretur. Quod si admittendum est, ut ratione factum dicatur, objicimus ad hoc confutandum, præfatum Regem, & Optimates ejus se in constitutione indignos fecisse. Primum, quia postea præfatum Nicolaum, Coloniensem Archiepiscopum pro suis excessibus corripuisse, graviter tulerunt, eumque hujus gratia, quantum in se erat, a Papatu deposuerunt, & nomen ejusdem in Canone consecrationis nominari vetuerunt, ideoque decretum ejus de jure irritum esse debebit.* Et post multa adversus decretum illud in medium adducta, subdit: *Patet præfatum decretum nullius momenti esse, nec unquam aliquid virium habuisse. Et hæc dicens non præjudico beatæ memoriæ Papæ Nicolao, nec quidquam ejus honori derogo, Patrum sententias Dei spiritu conditas sequendo; homo quippe fuit, eique, ut contra fas ageret, surripi potuit.* Baronius num. XXXI. & seq. idem de verbo ad verbum refert ex Deusdedit Cardinali, cujus Collectio Canonum, seu libri IV. de Rebus Ecclesiasticis extant MSS. in Biblioth. Vaticana. Quare idem Opus duobus Auctoribus attribuitur, *Deusdedit* nempe & *Anselmo Lucensi*. Cujus autem verus fœtus sit, alibi inquiram. Hoc tempore Archiepiscopus Coloniensis Sanctus *Anno*, quem Henricus III. moriens Henrici filii educationi præposuit, *ea quæ in regno præter æquum & bonum perperam gerebantur*, vehementer detestabatur, & ab Henrico IV. *gravissimis* sæpe numero dissidebat *inimicitiis*, inquit Auctor Anonymus Vitæ Sancti Annonis apud Surium ad diem IV. Decemb.

Qua-

Digitized by Google

xerunt: Hæreticum esse hominem, qui a Romana & universali Ecclesia in Fidei doctrina discordat &c.

XVIII. De Alberico Diacono Cassinensi.

Adversus autem ejusmodi virulentam Berengarii scriptionem non solum Lanfrancus scripsit, sed alii, qui tunc in Ecclesia Catholica florebant viri sanctissimi atque doctissimi, ut Guitmundus de quo dicturi sumus, Algerus monachus Cluniacensis, quorum summa cum laude meminit Petrus Cluniacensis, scribens adversus hæreticos Petrobrusianos. Scripsisseque adversus Berengarium Albericum Diaconum Cassinensem, testatur Leo Ostiensis; qui tamen adversus veritatem historicam superius ex Lanfranci, & aliorum scriptis firmissime stabilitam, eidem plus, quam par est tribuit, dum de ipso Romanoque Concilio hæc scribit: (a) *Ejus temporibus facta est Synod. in Urbe Roma contra Berengarium diaconum Ecclesiæ Andegavensis, qui inter multa quæ nitebatur astruere sacrificium corporis & sanguinis Domini figuram esse dicebat. Eique cum nullus valeret obsistere, Albericus idem evocatur ad Synodum. Quo cum venisset, post multos verborum conflictus cum neuter cederet, Albericus unius hebdomadæ acceptis induciis, librum adversus eumdem Diaconem edidit de corpore Domini, sanctorum Patrum testimoniis roboratum in quo omnes assertiones ejus destruxit, æternoque oblivione delevit.* Hæc Leo, sed gloriosius nimis, ac valde mendaciter. Nam ut audisti, Berengarius absque ulla prævia habita in Synodo de hæresi altercatione, statim sponte damnavit errorem.

(a) Leo Ost. l. 3. c. 33.

XIX. Historiæ Ecclesiast. usus.

Sed redeamus ad Lanfrancum, amantissimum veritatis, qui eodem commentario dum provocat Berengarium ad miracula, in confirmationem Catholicæ veritatis, diversis temporibus in Ecclesia frequenter edita; hanc de Ecclesiasticæ historiæ efficacia dignam tanto viro sententiam habet: *Quæ miracula facta esse ignorat nullus, quisquis in Ecclesiasticis historiis, seu sanctorum Patrum Gestis est aliquantulum studiosus. Quæ scriptura tametsi illam excellentissimam auctoritatis arcem non obtineat, qua donata sunt, quas propheticas, seu Apostolicas nuncupamus; hoc tamen probare sufficiant, quod hanc fidem, quam nunc habemus, omnes Fideles, qui nos præcesserunt, a priscis temporibus habuerunt.* Hæc Lanfrancus. Extat eodem argumento contra Berengarium scripta epistola a sancto Wolphelmo Abbate, hujus temporis auctore, quam (b) Conradus monachus, qui & ipse eodem tempore claruit, ejusque auditor fuit, atque vitam ipsius exacte conscripsit, in eadem dignum contexuit tanto viro opus. Ubi etiam narrat, atque redarguit ejusdem Berengarii aliam hæresim, qua negabat Christum ingressum ad Discipulos januis clausis, contemnens ob id Evangelicam veritatem. Quibus videas cerebrosum hæresiarcham laxasse penitus habenas impudentiæ, & cujus generis sint homines, qui adversus ista adeo probata delirant.

Ann. Eccl. Tom. XVII.

(b) apud Sur. t. 2. die 22. April.

XX. Fides Catholica miraculis confirmata.

At quoniam ipsa miracula divinitus edita, testante etiam perfido Pharaone, (c) digitus Dei esse operando noscuntur, sicut & nominantur: quæ digito isto suo his diebus scripserit ipse Deus, & subscripserit veritati, videamus. Prætermittimus antiquiora, recensemus ea tantummodo, quibus, dum ista, urgente nefando Berengario, in controversiam præter morem sunt adducta, Deus intelligatur sicut astipulatus veritati, ita refragatus errori. Petrus Damiani in epistola, quam dedit ad Desiderium Cassinensem Abbatem Synodo absoluta, rescribens ad litteras, quas ab eodem acceperat, dum Synodus haberetur, de eo quod tunc accidisset, ista habet ipso exordio: *Recordatus sum litterarum, quas tu quidem sub interrogatione misisti; sed hic ego, synodali præpeditus instantia, adhuc non respondi. Et hæc in illis (si reminisci valeo) continebantur epistolæ: Quia zelotypa quædam mulier habens virum ex adulterii fraude suspectum, qualiter eum sibi vendicare posset proprio thoro contentum, a vicina petiit muliere consilium. Quæ nimirum perversa, & ultricibus flammis evidenter obnoxia, hoc eam sacrilegium venenata serpentis antiqui suadela perdocuit, ut corpus Dominicum quasi communicatura perciperet, quod cunctæ reservans viro suo postmodum non sine quibusdam maleficiis propinaret. Quod videlicet a sacerdote perceptum, usque dum occasio præberetur, pulsiolo reservatum non sine magno dedit stupore miraculum. Hæc enim particula Dominici corporis inventa est usque ad medietatem in car-*

(c) Exod. 8.

PAGIUS Quare quando Nicolaus II. hunc Sanctum corripuit, eum de re, de qua agebatur, male edoctum fuisse oportet. Post Nicolai II. mortem, qui Schisma conflarunt, hac ejus Constitutione præsertim innitebantur. Sed eos graviter dejiquisse Sanctus Anselmus Lucensis ostendit in Opere laudato, & Tom. VI. Antiq. Lect. Canisii recitato. Porro Decretum cujus meminit Nicolaus II. Henrico IV. in hoc Concilio Romano concessum est, antequam quidquam de electione Summi Pontificis decerneret. Neque enim aliud Concilium Romanum ante illud, in quo Constitutio de electione Romani Pontificis condita, haberi potuit. Ad hoc pariter Concilium revocanda Epistola VIII. Nicolai II. ad Episcopos Galliæ & Aquitaniæ, in qua referuntur Decreta aliqua in ea Synodo promulgata, ut videre est Tom. IX. Concil. pag. 1105.

Digitized by Google

carnem conversa, altera vero medietas panis speciem non mutavit. Itaque (si recte reminiscor) hoc proposuisse: deinde quid portenderet, inquisisti. Super qua quæstione quia non necesse est diutius immorari; brevi compendio quid mihi videatur, expediam. Idcirco Deus omnipotens sacrosanctum illud mysterium in carnis speciem vertit, ut perfidiam reprobæ mulieris argueret, dum visibilem Domini corporis ostenderet veritatem, quatenus quæ purum panem, ut videbatur ante, credebat; veræ carnis speciem cerneret: sicque sacrilegam cæpti sceleris audaciam sub ipso judicio condemnaret. Quod autem medietas sic remansit, ad evidentiores judicii testimonium profecit, ut dum in una eademque substantia hinc panis, illinc carnis adesse consideras speciem, in utroque veræ carnis, verique panis indifferenter intelligas veritatem: quia & ipse est panis, qui de cœlo descendit; & ipsa nihilominus caro, quæ de virginali uteri materia prodiit.

XXII. Aliud de S. Eucharistia miraculum.

Nam & vester ille finitimus piæ recordationis Amalphitanus Episcopus (nomen nescio) Stephano Romano Pontifici, me præsente, sub jurejurando testatus est, quia cum aliquando ad mensam Dominicam sacrificaturus accederet; sed super sacramento Dominici corporis incredulus hæsitaret: in ipsa confractione salutaris hostiæ rubra prorsus ac perfecta caro inter ejus manus apparuit, ita ut digitos illius cruentaret; sicque sacerdoti scrupulum dubietatis auferret. Unde notandum est, quam sit immane periculum indignis manibus attrectare tam terribile sacramentum &c. Porro Amalphitanus Episcopus ille Petrus nomine dictus est, quem legatione functum Constantin. una cum Humberto Episcopo Cardinali, suo loco superius dictum est. Sed ad ipsum Romanum Concilium redeamus.

XXIII. Quid Papa concessit Henrico Regi.

Constat etiam in eodem Romano Concilio editam esse Constitutionem de electione Romani Pontificis, de qua Petrus Damiani in Disputatione Advocati regii cum defensore Romanæ Ecclesiæ, hæc habet ex persona ejusdem regii Advocati: *Verumtamen tu hoc negare non potes, quod pater domini mei Regis piæ memoriæ Henricus Imper. factus est Patricius Romanorum, a quibus etiam accepit in electione semper ordinationis Pontificis principatum. Huc accedit (quod præstantius est) quia Nicolaus Papa hoc domino meo Regi privilegium, quod ex paterno jam jure susceperat, præbuit, & per synodalis insuper decreti paginam confirmavit.* Et inferius: *Synodalis etiam decreti pagina, quam cum Concilii totius assensu beatus Papa constituit, cui propria manu articulum indidit, quam tot Episcoporum venerandus celebrisque conventus subscriptione firmavit, anathematis vinculo juxta morem carere non potuit.* De hoc concesso Henrico Regi de Pontificis Romani electione privilegio, nec Ecclesiæ Romanæ Defensor Petrus ipse negavit; sed quomodo Principes regni abusi essent illo respondit, dum libera jura Romanæ Ecclesiæ defendit. Quod enim ejusdem Regis ope proxime præcedenti schismati finis impositus esset, legitimusque Pontifex, Ecclesiæ Romanæ pace reddita, constitutus; gratitudinis ergo quod datum fuerat eadem ex causa patri privilegium, hoc Nicolaus una cum sancta Synodo propagandum putavit in filium. Quod quidem cum ad ædificationem Ecclesiæ collatum esset, & eo ad destructionem ministri regii uti vellent; jure privari ipso meruerunt, ut, quæ dicentur suo loco, significabunt.

XXIV.

Ut autem ipsius privilegii concessionem factam in hoc Concilio a Nicolao summo Pontifice Henrico Regi, exactissime disquiramus, hæc accipe: Non ita quidem apparet concessisse illi Pontificem atque Concilium jus eligendi Romanum Pontificem, ut eo privari voluerit Romanum Clerum; immo ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales Episcopos voluit id potissimum pertinere, inde ad cæteros, quos sive jura, sive consuetudo hactenus admisissent, ne cuiquam præjudicium inferretur. Nec quidem quis dixerit (quod nec Adversarius ipse jura regia defendens dicere ausus est) plura modo esse Henrico Regi concessa, quam ejus patri Henrico Imp. data fuerant a prædecessoribus Romanis Pontificibus nimirum, quod hactenus factum vidimus, ut illum eligeret Imperator, in quem primo (si per pacem licuisset) suffragia Romanorum concurrerent: sicque primum Clerus eligeret, & Cleri electioni Imperator ipse faveret; sin minus id Clero facere licuisset, ipsemet Clerus refunderet tunc liberam in Imperatorem electionem, ut quem vellet eligeret nomine tamen Romani Cleri, ut quæ sunt superius dicta in electionibus Romanorum Pontificum, docent. In hoc autem Concilio de Romanorum Pontificum electione Constitutio edita est, pernecessaria temporibus istis, quibus vis tyrannica vigeret. Quæ sic se habet: (a)

(a) In nomine dist. 23.

XXV. Decretum De electione Romani Pont.

In nomine Domini nostri & Salvatoris JESU Christi. Anno ab Incarnatione ejusdem millesimo quinquagesimonono, mense Aprili, Indictione duodecima, propositis sacrosanctis Evangeliis, præsidente quoque reverendissimo ac beatissimo Nicolao Apostolico Papa in basilica Lateranensis Patriarchii, quæ cognominatur Constantiniana; considentibus etiam reverendissimis Episcopis, Abbatibus, presbyteris, dia-

diaconis, idem venerabilis Pontifex auctoritate Apostolica decernens de electione summi Pontificis, inquit :

XXVI. *Novit beatitudo vestra, dilectissimi fratres Coepiscopi (inferiora quoque membra Christi non latuit) defuncto piæ memoriæ domino Stephano prædecessore nostro, hæc Apostolica Sedes, cui auctore Deo deservio, quot adversa pertulerit, quot denique per simoniacæ hæreseos trapezitas repetitis malleis, crebrisque tunsionibus subjacuerit, adeo ut columna Dei viventis jam jam pene videretur concussa nutare, & sagena summi piscatoris, procellis intumescentibus, cogeretur in naufragii profunda demergi. Unde, si placet fraternitati vestræ, debemus, auxiliante Deo, futuris casibus prudenter occurrere, & Ecclesiastico statui, ne recidiva (quod absit) mala prævaleant, præcavere. Quapropter instructi prædecessorum nostrorum aliorumque sanctorum Patrum auctoritate, decernimus atque statuimus, ut obeunte hujus Romanæ universalis Ecclesiæ Pontifice, in primis Cardinales Episcopi diligentissime simul de electione tractantes, mox * ipsi clericos Cardinales adhibeant, sicque reliquus Clerus, & populus ad consensum novæ electionis accedat, nimirum præcaventes, ne venalitatis morbus aliqua occasione subrepat. Et ideo religiosissimi viri præduces sint in promovenda Pontificis electione, reliqui autem sequaces. Certus vero atque legitimus electionis ordo perpenditur, si perspectis diversorum Patrum regulis, sive gestis, etiam illa beati Leonis prædecessoris nostri sententia recolatur: Nulla, inquit, ratio sinit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a Comprovincialibus Episcopis cum Metropolitani judicio consecrati (b). Quia vero Sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur Ecclesiis, atque adeo supra se Metropolitanum habere non potest; Cardinales Episcopi procul dubio Metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum Episcopum ad Apostolici culminis apicem provehunt.*

* Christi.

(b) Ivon. par. 5. c. 80.

XXVII. *Eligatur autem de ipsius Ecclesiæ gremio, si reperitur idoneus; vel si de ipsa non invenitur, ex alia assumatur, salvo debito honore, & reverentia dilecti filii nostri Henrici, qui in præsentiarum Rex habetur, & futurus Imperator, Deo concedente, speratur, sicut jam sibi concessimus, & successoribus illius, qui ab Apostolica Sede personaliter hoc jus impetraverint. Quod si pravorum atque iniquorum hominum ita perversitas invaluerit, ut pura, sincera, atque gratuita fieri in Urbe non possit electio; Cardinales Episcopi cum religiosis clericis, Catholicisque laicis, licet, paucis jus potestatis obtineant, eligere Apostolicæ Sedis Pontificem, ubi congruere viderint. Plane postquam electio fuerit facta, si bellica tempestas, vel qualiscumque hominum conatus malignitatis studio restiterit, ut is, qui electus est, in Apostolica Sede juxta consuetudinem inthronizari non valeat: electus tamen sicut verus Papa obtineat auctoritatem regendi Romanam Ecclesiam, & disponendi omnes facultates illius. Quod beatum Gregorium ante suam consecrationem fecisse cognovimus.*

XXVIII. *Quod si quis contra hoc nostrum decretum, synodali sententia promulgatum, per seditionem, vel præsumptionem quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, seu inthronizatus fuerit; auctoritate divina, & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, perpetuo anathemate cum suis auctoribus, fautoribus, & sequacibus a liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ separatus, abjiciatur sicut Antichristus, invasor, & destructor totius Christianitatis. Nec aliqua super hoc audientia reservetur, sed ab omni Ecclesiastico gradu, in quocumque fuerat prius, sine retractatione deponatur. Cui quisquis adhæserit, vel qualemcumque tamquam Pontifici, reverentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præsumpserit, pari sententia sit mancipatus.*

XXIX. *Quisquis autem hujus nostræ decretalis sententiæ temerator extiterit, & Romanam Ecclesiam sua præsumptione confundere, & conturbare contra hoc statutum tentaverit; perpetuo anathemate, atque excommunicatione damnetur, & cum impiis, qui non resurgent in Judicio, reputetur, Omnipotentis iram contra se sentiat, & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, quorum Ecclesiam præsumit confundere, in hac vita, & in futura furorem sentiat. (a) Fiat habitatio ejus deserta, & in tabernaculis ejus non sit qui inhabitet. Fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua: commotus commoveatur ipse & filii ejus, & mendicent, & ejiciantur de habitationibus suis. Scrutetur fœnerator omnem substantiam ejus, & diripiant alieni labores ejus. Orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa sint ei contraria; & omnium Sanctorum quiescentium merita illum confundant, & in hac vita super eum apertam vindictam ostendant. Observatores autem hujus nostri decreti omnipotentis Dei gratia protegat, & auctoritas beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ab omnium peccatorum vinculis absolvat.* Hactenus Nicolai Constitutio, labefactata tamen, ut dicetur, dolo malo schismaticorum.

(a) Ps. 108.

XXX. De qua quod in primis dicendum occurrit, est illud, quod tam salubre ad schismata vitanda remedium, conversum est nequitia Principum ad deteriora, quam

quum umquam fuerint, schismutu excitanda: nam eam corrumpentes schismutici inde Reges & Imoerutores aosum accipuere coufirmandi Pontifices: & si creutos u Romano Cleeo Pontifices non suscipérent, tunc quem veilent in Romanam Sedem intruderent. Ita quidem post hæc pestilentissimus Cadaious, ita funestissimus Guibertus & uiil hoc ipso sæculo creuti fuut pseudopontifices. Quod enim revera ejusmodi germanum Nicolai Pupæ decretum nullo pacto Imperutori faveret, ur intrudendi Pontifices eidem tribuerit facultatem; eidem qui supra nefandissimus Guibertus Antipapa decretum ipsum corrupit, aliqua uddendo, & minuendo. Quod testatur Deusdedit presbvter Cardinalis tituli sanctorum Apostoiorum iu Eudoxia, in iibello, quem contru invasores, simoniacos atque schismuticos puulo post edidit, cum ejusdem Guiberti schisma vigeret, ubi hæc habentur de eodem Nicolai Papæ decreto:

XXXI. Decretum Nicol. depravatum.

Sunt autem qui obiiciunt, Nicolaum Juniorem decreto synodico statuisse, ut obeunto Apostolico Pontifice, successor eligeretur, & electio ejus Regi notificaretur. Facta vero electione, & (ut prius dictum est) Regi notificata, ita demum Pontifex consecraretur. Quod si admittendum est, ut ratione factum dicatur, obiicimus ad hoc confutandum, præfatum Regem, & optimates ejus se ea constitutione indignos fecisse: primum, quod postea, cum præfatus Nicolaus Coloniensem Archiepiscopum pro suis excessibus corripuisset, graviter tulere, eumque hujus rei gratia (quantum in se erat) a Papatu deposuere, nomenque ejusdem in canone consecrationis nominari vetuere; ideoque decretum ejusdem jure irritum esse debebit; qui cum toto orbe Papa haberetur, juxta eorumdem sententiam eisdem Papa non fuit, quasi non ex Dei, sed ex eorum tantum penderet voluntate quempiam quodlibet esse vel non esse. Romanus enim Pontifex (ut sapientes norunt) non modo deponi non potest, sed etiam Christiano jure a quolibet non potest judicari. Deinde quia cum in eodem decreto cautum esset, ut Romæ Pontificis electio a Romano Clero & populo ageretur, & postea notificaretur ipsi; præfatum violantes decretum, elegere (quod eis non licebat) prius Cadaloum Parmensem, postea Guibertum Ravennatem, induentes eos Apostolicis insignibus, vocantes Apostolicos, Apostatas & Antichristi precursores. Præterea autem præfatus Guibertus, aut sui ut suæ parti favorem adscriberent, quædam in eodem decreto addendo, quædam mutando, ita illud reddiderunt a se dissidens, ut aut pauca, aut nulla exemplaria sibi concordantia valeant inveniri.

XXXII.

Quale autem decretum est, quod a se ita discrepare videtur, ut quid in eo potissimum credi debeat, ignoretur? Et inferius: *Excommunicatio autem, quæ in præfato decreto terribiliter profertur, a Guiberto, aut a suis fautoribus indita solummodo creditur: quoniam in antiquioribus hujus decreti exemplaribus longe aliter habetur. Et hæc quidem super eos veniet, qui eam in sui favorem ibidem indidere, & super eos, qui eam timendam dicere præsumunt. Super illos quidem, ut incidant in foveam, quam fodere, & ut apprehendat eos captio, quam occultavere &c.* Ex quibus intelligis Lector ejusmodi u Gratiano editum Nicolai decretum haud esse integrum, purumque, prout ab eodem Pontifice in Synodo est constitutum, sed a schismaticis labefactatum, atque additione corruptum. Hic omittimus dicere, quod idem Deusdedit Cardinalis etiam pluribus probare nititur, non potuisse eumdem Nicolaum ejusmodi funcivisse decretum per quod relaberetur in manus Principum jus super electionem sive confirmationem Romanorum Pontificum, cum tam in Orientali, quum Occidentali Ecclesia sacris Conciliorum decretis, id non esse concessum laicis Principibus, nec in minoribus Episcopatibus, jura quæ citat, udmoneant: quod tantum occasione schismutis ingruentis visum sit aliquando usurpatum exemplum, tolerutum vero, dum iidem potestate regiu hanc subire servitutem sint coacti Pontifices, ut de his est querela sancti Gregorii de suis temporibus suo loco superius recitatu. At de his alias pluribus, redeumus ad aliu in eadem Romanu Synodo statuta decreta.

XXXIII. Contra simoniacos decretum. (a) c. Statuimus 1. q. 1. Ivo par. 5. c. 79.

Præterea contra simoniacos ab eodem Pontifice constat constitutum fuisse decretum, ex quo triu, quæ subsequuntur, capita (a) Gratiunus in suo Decretorum libro descripsit his ipsis verbis: *Statuimus decretum de simoniacis tripartita hæresi; id est, de simoniacis simoniace ordinatoribus, vel ordinatis, & de simoniacis simoniace a non simoniacis; & de simoniacis non simoniace a simoniacis. Simoniaci simoniace ordinati, vel ordinatores secundum Ecclesiasticos canones a proprio gradu decidant. Simoniaci quoque simoniace a non simoniacis ordinati similiter ab officio male accepto removeantur. Simoniacos autem non simoniace a simoniacis ordinatos misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio concedimus permanere.* Et inferius:

XXXIV. (b) 1. q. 1. c. de cætero & seq.

De (b) cætero statuimus, ut si quis in posterum ab eo, quem simoniacum esse non dubitat se consecrari permiserit: & consecrator, & consecratus non disparem da-

damnationis sententiam subeant, sed uterque depositus pœnitentiam agat, & privatus propria dignitate persistat. Et sequenti capite ita:

Erga simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habendam esse decernimus, sed juxta canonum sanctiones & decreta sanctorum Patrum eos omnino damnamus, ac deponendos esse, Apost. auctoritate sancimus. Hactenus apud Gratian. De his etiam Petrus Damiani in epistola ad Florentinos, cum ab eodem Nicolao Pontifice ait in hoc Concilio decretum editum contra simoniacos, testatur his verbis: *Constitutum est in Romano, sanctæ memoriæ Nicolao Pontifice præsidente, Concilio, ut quecumque per eos nempe simoniacos, eatenus fuissent in cujuslibet Ecclesiastici gradus dignitate promoti, in percepti honoris ministerio permanerent; ex tunc vero & deinceps, quicumque se paterentur a simoniaco provehi, nihil penitus deberent ex ea promotione lucrari, & sic ministrandi jura deponerent, tamquam si hæc nullatenus percepissent.* Ita ibi.

XXXV. Qui igitur decretum edidit contra ordinatos a simoniacis Nicolaus, ipsos Episcopos simoniacos convictos gradu deposuit. Ita quidem fecisse reperitur in Aldredum Archiepiscopum Eboracensem, qui Romam accipiendi causa pallium venerat. Rem gestam ita describit Willelmus Malmesburiensis in Episcopis Eboracensibus (a): *Dispositoque apud Regem consilio, Aldredus Romam pertendit, comitatus duobus electis Episcopis, Gisone Wellensi, & Waltero Herefordensi, necnon & Tostino Comite Northumbrorum. Comitem Nicolaus Papa gratiose suscepit, & eum in Synodo, quam contra simoniacos congregat, sibi a latere assidere fecit: Gisonem, & Walterum voti compotes reddidit, qui essent, non usquequaque contemnendæ scientiæ, & nullius notati ignominia simoniæ. Aldredum suopte responsione culpabilem utrobique repertum, omni honore severus expoliavit. Ita differenti effectu cum regrederentur, una pariter ærumna omnes involvit. Nam prædonibus irruentibus, præter simplices vestes expoliatis omnibus ad* * *nummum valens, corporibus tamen illæsis Romam refugere. Hæc calamitas peperit Aldredo recuperandorum occasionem honorum.*

(a) Wil. de gest. pont. Angl. l. 3.

* nimirum. Nicolaus privatum restituit Archiepiscopum Eboracensem. XXXVI.

Tostinus quoque gravibus verborum contumeliis Apostolicum aggressus in sententiam sibi placitam reduxit, parum metuendam a longinquis gentibus ejus excommunicationem, quam propinqui latrunculi deriderent: in supplices enim furere, in rebelles parum valere: aut sua sibi per ejus auctoritatem reddenda, quæ per ejus fraudulentiam constaret amissa, aut futurum, ut hæc Rex Anglorum audiens, tributum sancti Petri merito Nicolao subtraheret; se non defuturum rerum veritati exaggerandæ. His minarum fulminibus Romani territi Papam flexerunt, ut Aldredo Archiepiscopatum redderet, & pallium; esse impium, si & inglorius & vastatus repatriaret. Fecit ille quod monebat ratio, hac moderationis libra adjecta, ut Wigorniensi sedi proprius Antistes accederet. Abierunt ergo domum incolumes, magna & diffusa omni Apostolici liberalitate de damno priori consolati. Consecuti sunt abeuntes Romanorum Legati, qui sanctissimum Wolstanum

per

PAGIUS VI. Duæ Synodi sedente Nicolao II. Romæ habitæ.

A num. XXXV. ad XXXIX. Baronius, Cossartius Tom. X. Concil. aliique passim duas Synodos Romanas Nicolao II. sedente habitas in unam confundunt, in eam scilicet, quæ currenti anno congregata; cum tamen posterior anno millesimo sexagesimo primo habita fuerit. Is error processit ex initio Præsulatus *Aldredi*, qui secundæ Romanæ Synodo interfuit, male collocato. Supponit enim Baronius, aliique cum eo, *Aldredum* tempore prioris Synodi Romanæ jam Eboracensem Episcopum fuisse; cum tamen indubitatum esse debeat, eum tantum exeunte Decembri anni millesimi sexagesimi ad eam dignitatem evectum, & Concilium Romanum, cui adfuit, pertinere ad annum MLXI.

VII. Aldredus Archiep. Eboracens. priori non potuit interesse.

Aldredus enim Episcopus Wigorniensis *Kinsio* demortuo in Archiepiscopatum Eboracensem successit; Kinsium autem *undecimo Kal. Januarii* anni MLX. e vivis excessisse, fidem faciunt Florentius Wigorniensis, Simeon Dunelmensis, Hovedenus, & Radulphus de Diceto pag. 478. qui adduut, *Aldredum* in Nativitate Domini Archiepiscopum Eboracensem electum esse. Adhæc Annalista Mailrosensis, Godwinus in Præsulibus Angliæ, & Wartonus in parte II. Angliæ Sacræ pag. 250. *Kinsii* mortem, & *Aldredi* electionem cum eodem Christi anno connectunt, nec ullus ex antiquis Angliæ Scriptoribus aliter loquitur. Tradunt vero omnes, *Aldredum* ab Eduardo Angliæ Rege Romam ad Nicolaum II. missum esse, sed ex iis aliqui fabulas secuti ajunt, eum Romæ simoniæ accusatum fuisse. Id inter alios scripsit Malmesburiensis lib. 3. de Gest. Pontif. Angl. pag. 271. quod tamen postea ipsemet damnavit in Vita sancti Wulstani Episcopi Wigorniensis, Aldredi successoris lib. 1. cap. 10. ut videre est apud Wartonum laudatum: *Ille*, inquit Malmesburiensis in ejus Vita, *Romam præmoro profectus, Nicolaum tunc temporis Papam votis suis primo abhorrentem invenit. Nam nec ille Wigorniensi Præsulatui renunciare, nec Papa, nisi recederet, Eboracensium Pallio insignire volebat. Adeo illum amor Wigorniæ devinxerat, ut majoris honoris nomen ejus pretio supponeret. Diu igitur multumque consilio habito, Aldredus reflexo pede Sutrium venit, Tostino Comite, qui cum eo venerat, magnas efflante minas. Quod nummi, quos Anglia quotannis Romano Papæ pensitat, hac occasione ulterius non inferrentur. Verumtamen prædonibus irruentibus usque ad dolorem & miserationem videntium nudati, Romam redire contendunt*

quo

per confenfum Aldredi Vvigorniæ ordinaverunt Epifcopum. Hæc ibi.

XXXVII. Gerardus comes Galeriæ excommunicatur.

Porro graffatorum præcipuum, qui Anglos iftos deprædati funt, fuiffe Gerardum Comitem Galeriæ, Petrus Damiani teftatur in Defenfione Romanæ Ecclefiæ adverfus regium Advocatum, eumque in hac eadem Synodo excommunicatum affirmat his verbis: *De Gerardo licet tantummodo dicere, Ecclefiæ hominem non fuiffe, & Chrifti nequaquam pertinuiffe Fidelibus. Illud enim unum caput anathematis maledictionique fubjacuit omnium fere Pontificum, quicumque Romanæ Ecclefiæ fuis temporibus præfuerunt. Deinde paulo antequam moreretur, propter Ducem Anglorum, & Archiepifcopum, quos a beati Petri Liminibus redeuntes invafit, fpoliavit, & ufque ad mille Papienfis monetæ libras appendentia rapuit. Propter hoc itaque in plenaria Synodo Papa Nicolao præfidente, excommunicatus eft, & extinctis luminibus perpetuo anathemate condemnatus*. Hæc Petrus Damiani in controverfia fynodali regii Advocati cum Ecclefiæ Defenfore.

XXXVIII. Porro meminiffe debet Lector, hunc illum effe Gerardum Comitem Galeriæ, quem diximus faviffe Benedicto pfeudopontifici, ejus factione ad culmen Pontificatus evecto; idque teftificatione Leonis (a) Oftienfis. Quomodo autem Eduardus Rex Anglorum anno fequenti legationem mifit ad Nicolaum Potificem, fuo loco dicturi fumus. Jam quæ funt reliqua Synodi profequamur.

(a) Leo Oft. l. 2. c. 102.

Cum autem (quod unum defiderari a bonis omnibus videbatur) Nicolaus Pontifex remiffius agere vifus effet in Epifcopos infectandos, qui introductam haberent fœminam, ne ex hoc publico judicio infamaretur dignitas Epifcopalis, decantareturque ubique locorum, quod fynodali fententia ferretur publice defultum; Petro Damiani mandavit, ut Pontificia auctoritate cum illis fecretius ageret, eofque ad meliorem frugem converteret. Qui rem aggreffus, cum non ex fententia fuccedere tentata fenfiffet, ad Nicolaum converfus, libellum obtulit, quo ipfum hortatus eft, ut poftpofito omni humano refpectu, adverfus hujufmodi Apoftolico zelo fuccenfus infurgeret, non reveritus potentes, qui Dei Ecclefiam turpitudine coinquinarent. Libellus autem forma expreffus epiftolari fic fe habet:

XXXIX. *Domino Nicolao fummo Pontifici Petrus peccator monachus debitæ fubjectionis obfequium.*

Nuper habens cum nonnullis Epifcopis ex

PAGIUS

qua rei vigorem Apoftolica Sedis hactenus inflexit, ut Aldredus Pallium Eboracenfe mereretur, VVigornienfis Ecclefia difceffionem pactus. Certe aliqui ex Auctoribus laudatis egregias *Aldredi* virtutes deprædicant, afferuntque eum primum fuiffe ex Præfulibus Angliæ, qui orationis caufa paulo (fc. ante fuam ad Archiepifcopatum Eboracenfem provectionem) ad civitatem Hierofolymorum profectus fuerit. Non mirum autem Baronium numero XXXV. Malmesburienfem in lib. de Geft. Pontif. fecutum effe; quia ejus tempore nec Vita fancti *VVlftani* ab eodem Malmesburienfi elucubrata, nec varii alii Auctores Anglici, qui modo extant, lucem viderant.

VIII. *In fecunda fimonia accufatus non fuit.*

Sed venio ad Concilium Romanum anno MLXI. coactum, cui *Aldredus* interfuit. Aelredus Abbas Rievallienfis in Vita Sancti Eduardi Regis, qui hoc tempore in Anglia regnabat, apud Seldenum in Decem Scriptoribus Hift. Anglic. pag. 386. ait: *Rex fanctus de omnibus curam gerens, omnia fecundum Catholicæ veritatis regulam fieri volens, omnibus etiam prodeffe defiderans, ut ipfe de fuis fecurior efficeretur, & aliis ad falutem doctrina Apoftolica præberetur cum Aeldredo Eboracenfi Archiepifc. duo mittuntur (Romam nempe) in Pontificatum electi, Guifo fcilicet ad Ecclefiam Vellenfem, VValterus vero ad Herefordenfem. Qui profecto eo cum quo venerunt Archiepifcopo, a domino Papa munere confecrationis fufcepto* IN CONCILIO QUOD IN LATERANENSI PALATIO, *Dei, ut credimus, tunc nutu, forte convenerat, cum ceteris Patribus honorifice confederunt. Dein tempore opportuno cum literas Regis in medium protuliffent, cetera, quæ eis fuerant imperata, adjiciunt. Favet votis Regis fanctitatis fummi Pontificis, totiufque facri Conventus unanimis rationabilifque fententia. Acceptaque fancti Patris Epiftola, nihil omnino adverfi toto illo itinere paffi cum fummo tripudio Regi, patriaque redduntur*. Non dicit Aelredus Aldredum fimoniæ apud Pontificem accufatum fuiffe, quia hoc mere commentitium, & Concilium Romanum, cujus meminit, non poteft idem effe cum Concilio Romano hoc anno habito, ut hactenus paffim creditum fuit. Refert poftea Aelredus literas Sancti Eduardi Regis ad Nicolaum Papam directas, quas *Aldredus* Romam anno MLXI. detulit, & Privilegium Nicolai Papæ Sancto Eduardo conceffum, quo Privilegia Regibus Anglorum, ut petierat Eduardus, confirmat. Illud *Aldredus* Roma in Angliam tulit, perperamque Baronius tam literas illas, quam Privilegium anno fequenti num. IX. & feqq. refert, fi *Aldredus* Concilio Romano hoc anno indicto interfuit; cum illud menfe Aprili currentis anni habitum fuerit. Quare tam Epiftola illa, quam Privilegium cum anno MLXI. & Concilio Romano fecundo copulari debent.

IX. *Qua Aldredo in Synodo Rom. II. fuerint objecta.*

Quod Baronius ex Malmesburienfi de Geft. Pontif. refert de *Aldredo & Toftino* Comite, a Sancto Eduardo Rege Romam miffis, quod fcilicet Roma redeuntes a latronibus fpoliati fuerint, & cum Romam reverfi effent, Nicolaum Papam Pallium, quod antea Aldredo dare recufarat, conceffiffe, verum eft, nec negari poteft; cum etiam legatur in *Defenfione Romana Ecclefia adverfus Regium Advocatum*, cujus verba recitat Baronius num. XXXVII. Sed quomodo id fe habuerit, narrat Thomas Stubbs in Actis Pontificum Eboracenfium: *Sequenti anno* (nempe anno MLXI.) *cum Tofti Comite Romam perrexit, & cum a Nicolao Papa Pallium peteret, objectis fibi duabus caufis*; vide-

Petri Dam. libellus in Episcop. impudicos.

ex vestra majestatis auctoritate colloquium; functis coram femoribus velut seras opponere, tentavi genitalibus sacerdotum (ut ita loquar) continentiæ fibulas adhibere. Sed quoniam hæc secta est, cui ab omnibus contradicitur, aliud quidem quodcumque vestræ Constitutionis imperium sub spe perficiendi fideliter indicimus. Hujus tamen capituli audam solitam promissionem tremulis prolatam labiis difficilius extorquemus. Primum, quia fastigium castitatis attingere se posse desperant: deinde quia synodalem se plectendos esse sententia, propter luxuriæ vitium non formidant. Nostris quippe temporibus genuina quodammodo Romanæ Ecclesiæ consuetudo servatur, ut de cæteris quidem Ecclesiasticæ disciplinæ studiis quæstionem, prout dignum est, moveat; de clericorum vero libidine, propter insultationem sæcularium dispensatoriè conticescit. Quod certe satis correctione dignum est; ne unde vulgus omne conqueritur, inde potissimum a magistris Ecclesiæ in judiciis taceatur. Si enim malum hoc esset occultum, fuerit fortasse utcumque ferendum; sed heu scelus! omni pudore postposito, pestis hæc in tantam prorupit audaciam, ut per ora populi volitent loca scortantium, nomina concubinarum, socerorum quoque vocabula simul & socruum, fratrum denique & quorumlibet propinquorum. Et ne quid his assertionibus deesse videatur; testimonio sunt discursio nuntiorum, effusio munerum, cachinnantium joci, secreta colloquia; Postremo ubi omnis dubietas tollitur, uteri tumentes, & pueri vagientes.

Ergo præ pudore nescio, quomodo supprimatur in Synodo, quod publice vociferatur in mundo: ut non modo peccantes, ut dignum est, non notentur infamia; sed hi quoque, qui ultores esse debuerant, videantur in culpa. Non hic pudor faciem (a) Phinees sacerdotis operuit, qui nimirum coeuntem cum Madianitide Israelitem coram omni multitudine in locis genitalibus, arrepto pugione, transfodit. Porro autem nos contra divina mandata personarum acceptores, in minoribus quidem sacerdotibus luxuriæ inquinamenta persequimur; in Episcopis autem (quod nimis absurdum est) per silentii tolerantiam veneramur. Sed ecce hic Phinees &c. Ostendens divinæ Scripturæ exemplis, adversus potentiores acrius insurgendum: docensque exemplo Heli, quam damnandum, quamque plectendum sit in sacerdote silentium. Ubi tandem aculeata invectiva prosecutus ejusmodi delinquentes Episcopos rursus ad Nicolaum Papam conversus hæc ait:

XL.

(a) Nu. 25.

Tu autem domine mi venerabilis Papa qui Christi vice fungeris, qui summo pastori in Apostolica dignitate succedis, noli pestem hanc per ignaviam ad incrementa perducere, noli conniviendo & dissimulando grassanti luxuriæ fræna laxare: serpit enim hic morbus ut cancer, & virosa propago ad infinita porrigitur, nisi Evangelica falce, quod male pullulat, amputetur. Absit igitur, ut sanctum cor vestrum segnis Heli torpor emolliat, sed potius ad sceleris ultionem ingenui Phinees zelus accendat. Deponantur hi, qui Ecclesiasticæ castitatis non verentur fæ-

XLI. Hortatur Petrus Nicolaum ut fit ultor in Ep.

Ann. Eccl. Tom. XVII.

PAGIUS

videlicet quod de minori ad majorem sedem absque consensu Papæ transferebatur, & quod adhuc Episcopatum non dimisisset, a quo transferebatur, Pallium impetrare non potuit. Priorem tamen Episcopatum Apostolicus ei ex gratia concessit, & sic infecto negotio rediit. Et cum jam unius diei iter fecisset, incidit in latrones, a quibus nimis crudeliter tractatus, sociisque suis & vulneratis, ipse usque ad extrema spoliatus est. Cumque consuluissent eum, qui cum eo erant, quid facto opus esset, ipse constanti corde resistens, respondit: Non nunc, inquit, nunc securiores ex infortunio, quod nobis accidit, redeamus ad Petrum, qui non derelinquet Vicarium suum. Et conversus in Urbem rediit, & totum infortunium suum coram Apostolico retulit. Itaque Papa Nicolaus super eum pietate commotus, & totius Curiæ intercessionibus pro eo exoratus, & Archiepiscopatum ei dato Pallio confirmavit, & ordinandi pro se alterum ad Episcopatum Wigorniensem potestatem dedit.

X. *Duplex Aldred. ab urbe Romana discessus distinguendus.*

Nec est quod quis dicat, Aelredum num. VIII. laudatum rem hanc aliter narrare, ac scribere, *acceptaque sancti Patris Epistola, nihil omnino adversi toto illo itinere passi cum summo tripudio Regi, patriæque redduntur:* Aelredus enim tacet priorem discessum Aldredi ab Urbe Romana, infortuniumque, quod illi in itinere contigit, & loquitur tantum de secundo, postquam Pallium obtinuit, & literas Nicolai Papæ ad Regem Angliæ accepit. Nam tunc & ipse, & Wellensis & Herefordensis Episcopi ejus comites *nihil omnino adversi toto illo itinere passi sunt*; cum contra *Aldredus* & *Torstinus* Comes in priori discessu, cujus non meminit Aelredus a *Gerardo* Comite Glareanu, aliisque prædonibus deprædati Romam refugere coacti fuerint, unde postea abierunt domum incolumes, postquam scilicet *Aldredus* Pallium a Nicolao II. obtinuit; Synodo Romanæ ab eo indictæ præsens fuit; & *Gerardus* Comes in ea condemnatur: *Propter hoc itaque*, inquit Auctor Defensionis Romanæ Ecclesiæ adversus Regium Advocatum, apud Baronium num. XXXVII. In PLENARIA SYNODO, *Papa Nicolao præsidente, excommunicatus est*. Hanc quidem excommunicationem Baronius, aliique passim ad Synodum Romanam currentis anni referunt, sed uti jam demonstravi, *Aldredus* nonnisi sub exitum sequentis Christi anni Archiepiscopus Eboracensis electus, & postea Romam a *Sancto Eduardo* missus. Certum itaque & indubitatum, Nicolao II. Ecclesiam Romanam administrante, duo Romana Concilia congregata esse ac utrique magnum numerum Episcoporum interfuisse; cum prius hoc anno coactum centum & tredecim Episcoporum fuerit; posterius vero a laudato Defensore *Plenarium* appelletur, quod citius quam anno MLXI. indici non potuit.

Digitized by Google

dare munditiam; & dejecti deterreant, quos male stantes ad turpis luxuriæ contumeliam provocabant. Ad ultionem igitur se canonicus vigor exerat, & petulantium clericorum mala compescat: quatenus & beatitudini vestræ (quod absit) navus non obrepat infamiæ, & solitus nitor Ecclesiasticæ resplendeat disciplinæ. Vestra quippe clementia non ignorat, quoniam Achab Rex Israel, dum Regi Syrorum Benadad inordinata pietate pepercit, divinus adversum se furoris sententiam provocavit. Cui nimirum vir Dei ait: (a)

(a) 3. Reg. 20.

XLII. *Hæc dicit Dominus: quia dimisisti virum morte dignum de manu tua; erit anima tua pro anima ejus & populus tuus pro populo ejus. Hic ipse quoque vir Dei cum diceret socio suo in sermone Domini: Percute me noluissetque ille percutere, ait: Quia noluisti audire vocem Domini; ecce recedes a me, & percutiet te leo. Cumque paululum recessisset ab eo (ut Scriptura testatur) venit in eum leo, atque percussit. Quibus utique sacri eloquii verbis quid aliud innuitur, quam quia incomposita pietas proculdubio meretur iram Dei, dum non promulgat in reos sub districti juris æquitate censuram? Meritoque debet superni Judicis subire vindictam, qui neglexit in subditos exercere disciplinam; illique leoni, qui circuit quærens quem devoret, merito traditur, qui ab infligendo pœnitentiæ vulnere per torporis desidiam cohibetur. Sic igitur ingenuus vester spiritus, & ad tollendum castitatis opprobrium se ferventer accingat, sic se in ultionem Nicolaitæ hæresis strenue ac viriliter erigat, ut juxta sponsionem Phinees pacem sui fœderis vobiscum Deus omnipotens statuat: immo sicut Eliam, cæsis typice quadringentis quinquaginta sacerdotibus cælo vos non equis igneis, sed Angelis comitantibus introducat.* Hactenus ad Nicolaum libellus Petri.

XLIII. Contra Concubinatum clericorum constitutio.

Qui cum esset probatæ castitatis Pontifex, (ut idem Petrus Damiani epistola de ejus electione superius recitata testatur) haud socors destitit consulere hac ex parte Ecclesiæ honestati. Quamobrem in hoc etiam Romano Concilio Constitutum de honestate clericorum edidisse certum est. Citatur illud ab (b) Alexandro ejus successore, recitatusque ad omnes Episcopos inscriptæ decreti breve fragmentum his verbis: (c) *Nullus Missam audiat presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem. Unde etiam ipsa sancta Synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens: Quicumque sacerdotum, &c.* Ut apud Gratianum recitatum habetur decretum.

(b) Dist. 32. c. præter hoc.

(c) Ead. dist. c. nullius.

XLIV. Legatio Nicolai Papæ ad Mediolanenses.

Verum sanctissimi pastoris zelus contineri non potuit termino illo ambitus synodalis: sed cum percepisset Mediolanensem Ecclesiam, sicut simoniaca labe, ita & clericorum impuritate labefactatam, penitusque collapsam, ad eam restituendam Legatos decernit viros sanctissimos atque doctissimos, nimirum ipsum Petrum Damiani Cardinalem Ostiensem, & Anselmum Lucensem Episcopum, qui postea ipsi Nicolao in Pontificatu successit, dictusque est Alexander. Præcessisse autem legationem Mediolanensium ad ipsum Pontificem, antiqua Gesta Romanorum Pontificum, quæ collegit Nicolaus Aragonius Cardinalis edocent, in quibus ista: *Legati Mediolanenses venerunt ad eundem Pontificem Nicolaum, suppliciter exorantes, ut Mediolanensi Ecclesiæ contritionibus dignaretur misereri & compati. Hujus rei* gra-

PAGIUS XI. *Ecclesia Mediolanensis cum Romana concilia-tur.*

A num. XLIV. ad LXI. Nicolaus II. *Petrum Damiani* Cardinalem Ostiensem & *Anselmum* Lucensem Episcopum, suum postea in Pontificatu successorem Mediolanum misit, ut eam Ecclesiam simoniaca labe, & Nicolaitarum spurtitia infectam cum Romana conciliaret. Vix autem unus repertus est, qui non aut Ordines emisset, aut fœda feminarum consuetudine usus esset. Primus omnium *Guido Archiepiscopus* solemnibus verbis professus est, se ab hujusmodi flagitiis temperaturum, indeque Clerici omnes. Verum post Petri discessum *Guido* Clericorum assiduis stimulatus querimoniis ac pene convitiis, in pristinum rediit, ut fuse Baronius narrat, refertque Petri Epistolam *Hildebrando Venerabili Archidiacono* datam, qua plena hujus Legationis relatio continetur. Recte porro Baronius num. XLIV. ex hujus Epistolæ inscriptione deducit, *Hildebrandum*, ex Subdiacono a Nicolao II. nuper in Archidiaconum S. R. E. exaltatum fuisse. Leo enim Ostiensis lib. 2. cap. 101. dum loquitur de Hildebrando ad Agnetem Imperatricem a Stephano IX. anno superiori misso, diserte asserit, tunc *Ecclesiæ Subdiaconum* fuisse, quod & refert Petrus Damiani de eadem re verba faciens, uti apud Baronium anno MLVIII. num. IV. & XII. legere est. Quare non dubium, quin Paulus Bernriedensis in Vita Gregorii VII. ut in Pontificatu vocatus est Hildebrandus, cap. 2. hallucinatus fuerit, cum ait, Leonem IX. *Hildebrandum* Romanæ Ecclesiæ *Archidiaconum* instituisse, quando eum in Galliam Legatum misit. Petrus enim Damiani & Leo Ostiensis Paulo Bernriedensi antiquiores, & non semel insinuavimus, Auctores coætaneos & fere coætaneos in rebus suo tempore gestis narrandis hallucinari. Hildebrandus itaque a Leone IX. *Subdiaconus* quidem creatus, ut asserit idem Paulus, sed nonnisi a Nicolao II. ad *Archidiaconatus* dignitatem evectus. Quantum pro Simoniacis & concubinariis Clericis ad saniorem mentem reducendis Sanctus *Arialdus* & Sanctus *Erlembaldus* collaborarint, in eorum Vitis legendum, satisque ostendit Petrus Damiani in Epistola ad eos anno sequenti data, in qua ait: *Nicolaitarum hæresis, quæ vobis nobiscum laborantibus videbatur avulsa, repullulat.*

gratia venerabilem virum Petrum Damiani Ostiensem Episcopum Nicolaus Papa illuc destinavit, & vices suas in corrigendis ac statuendis his, quæ ad Ecclesiam illam pertinebant, ei concessit. Hujus quidem legationis extat plena relatio in epistola, quam tunc idem Petrus scripsit ad Hildebrandum, qui ex subdiacono ab eodem Nicolao nuper in Archidiaconum sanctæ Romanæ Ecclesiæ fuerat exaltatus. Mutuati sumus eam ex codice basilicæ Vaticanæ, sicut & alias, cui ejusmodi præposita est inscriptio: Actus Mediolani, &: De privilegio Romanæ Ecclesiæ liber:

XLV. Relatio Petri Dam. de sua legatione.

Domno Hildebrando venerabili Archidiacono Petrus peccator monachus sincerissimæ devotionis affectum.

Privilegium Romanæ Ecclesiæ quantas habeat vires ad servandam canonicæ æquitatis & justitiæ regulam, quantum vigorem ad disponendam Ecclesiastici status continent disciplinam; solus ille dilucide comprehendit, qui Ecclesiasticis consuevit insudare negotiis. Quod utique privilegium, qui inexpertus est, parvipendit, exercitatus amplectitur. Quia sicut arma non curat, qui certamen ignorat; sic e diverso telis induitur accingitur, qui ad reportandos ex more victoriarum titulos animatur. Armis autem privilegium Romanæ Ecclesiæ non incongrue comparavimus; quia dum hæc una per cathedram B. Petri totius Christianæ religionis caput effecta, cunctis in orbe terrarum principetur Ecclesiis, velut dux ante aciem Fidelium cunctis fulta, ac speciali prærogativa auctoritate munita, & Evangelico mucrone veritati resistentium cervicem obtruncat, & ad invictissime dimicandum totam Christi militiam in unius charitatis ac fidei unanimitate confirmat. Hoc tu subtiliter, & alia multa perpendens, frequenter a me charitate, quæ superat omnia postulasti, ut Romanorum Pontificum decreta, vel gesta percurrens; quidquid Apostolicæ Sedis auctoritati specialiter competere videretur, hinc inde curiosus excerperem, atque in parvi voluminis unionem novæ compilationis arte conflarem. Hanc itaque tuæ petitionis instantiam cum ego negligens flocci penderem, magisque superfluitati, quam necessitati obnoxiam judicarem: divinitus, ut reor, actum est, ut Mediolanensem urbem beatissimi Nicolai Papæ legatione functus adirem.

XLVI. Turbæ Mediol. Ecclesiæ.

Erat enim inter Clerum & populum propter duas hæreses, Simoniacam videlicet, & Nicolaitarum satis turbulenta seditio. Nicolaitæ autem dicuntur clerici, qui contra castitatis Ecclesiasticæ regulam feminis admiscentur. Qui plane tunc fornicatores fiunt, cum fœdi commercii copulas ineunt; tunc Nicolaitæ jure vocantur, cum hanc lethiferam pestem velut ex auctoritate defendunt. Vitium quippe in hæresim vertitur, cum perversi dogmatis assertione firmatur. Quid plura? Nobis digna Sedis Apostolicæ veneratione receptis, ac negotiis, quæ nos attraxerunt, intimatis, post diem alterum factione clericorum repente in populo murmur exoritur: Non debere Ambrosianam Ecclesiam Romanis legibus subjacere; nullamque judicandi, vel disponendi vim Romano Pontifici in illa Sede competere. Nimis indignum, inquiunt, ut quæ sub progenitoribus nostris semper extitit libera; ad nostræ confusionis opprobrium nunc alteri (quod absit) Ecclesiæ sit subjecta. Postremo tumultuantium clamor attollitur ex diversis partibus ad Episcopale palatium convenitur: dein tintinnabula perstrepunt, prægrandis æreæ tuba, qui illic est, tota civitas clangoribus intonatur. Intentabant mihi (ut ita loquar) omnia mortem, & ut ab amicis meis mihi sæpe suggestum est, nonnulli meum sanguinem sitiebant. Augebatur autem hujus ignis incendium hic permaxime, quia congregatis quasi ad Synodum totius Ambrosianæ parochiæ clericis; ego in medio residens, sive potius præsidens reverentissimum Mediolanensem Archiepiscopum ad sinistram; prudentia quoque ac sanctitate conspicuum Anselmum Lucensem Episcopum posuisse mihi accusabar ad dexteram. Hinc porro quanta a frementi populo dici potuerunt, non est necesse apicibus tradi, quod nimirum per se valet intelligi. Ut autem ad compendium veniam, ascendi pulpitum, ac sedato vix populo, hujusmodi sum verbis exorsus. Quæ male sub titulo epistolæ Nicolai Papæ ad Mediolanenses recitata reperimus (a).

(a) c. omnes sive dist. 22.

XLVII. Concio Petri Dam. ad Mediolanenses.

Noverit charitas vestra, dilectissimi, non me pro Romanæ Ecclesiæ hic honore venisse, sed vestram gloriam quærere, vel salutem, & gratiam, quæ in Christo est, cum ejus auxilio, si permitteretis, providere. Quo enim pacto honore indiget parvuli hominis, quæ laudes atque præconia ex ipsius ore sortita est Salvatoris? Quæ autem provincia per omnia regna terrarum ab ejus ditione extranea reperitur, cujus arbitrio ipsum quoque cœlum ligatur, & solvitur? Omnes autem sive Patriarchatus cujuslibet apicem, sive Metropoleon primatus, sive Episcopatuum cathedras, vel Ecclesiarum cujuscumque ordinis dignitates, sive Rex, sive Imperator, sive cujuslibet conditionis homo purus instituit, & prout voluntas, aut facultas erat, spiritualium sibi prærogativarum jura præfixit: Romanam autem Ecclesiam solus ille fundavit, & super (b) petram Fidei mox nascen-

(b) Matt. 16.

scentes erexit, qui beato vitæ æternæ Clavigero, terreni simul & cœlestis imperii jura commisit. Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud Verbum, per quod constructum est cœlum & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundavit Ecclesiam. Illius certe privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium, quia quisquis cuilibet Ecclesiæ jus suum detrahit, injustitiam facit: qui autem Romanæ Ecclesiæ privilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conatur; hic proculdubio in hæresim labitur: & cum ille notatur injustus, hic est dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui adversus illam agit, quæ mater est Fidei; & illi contumax invenitur, qui eam cunctis Ecclesiis prætulisse cognoscitur.

XLVIII. *Primordia Eccl. Mediol.*

Ut autem, omissis aliis ad id quod nunc agitur, veniamus; non debet ignorare sancta vestra devotio, quia B. Apostolorum principes Petrus & Paulus, sicut per suum sanguinem Romanam Ecclesiam consecrarunt; ita mox inter ipsa nascentis Fidei rudimenta hanc Mediolanensem Ecclesiam per suos discipulos lucrati sunt Christo. Nazarius quippe martyr insignis (sicut scripturæ testantur) Petri auctoritate baptisma a Lino ejus successore suscepit: qui postmodum cum beato Celso in hac sancta urbe martyrio coronatus est. Sancti vero martyres Protasius atque Gervasius beatum Paulum Apostolum magistrum ac præceptorem habuisse noscuntur; sic beato Ambrosio & ipso testante: Isti sunt, inquit, qui monita pia secuti, respuentes prædia, & divitias, secuti sunt Domini nostri vestigia. Sicut ergo Salvator noster binos ante faciem suam Discipulos misit; ita quodam modo uterque sanctus Apostolus ex magisterio suo in hanc urbem prædicatores sanctæ Fidei geminos destinavit. Cum ergo vestræ salutis auctores ex Romana Ecclesia prodierint disciplina; consequens est juxta æquitatis ordinem, ut Ecclesia Romana mater, Ambrosiana sit filia. Ut autem hic ordo inter utramque, Ambrosianam videlicet, & Apostolicam Sedem non noviter oriri, sed antiquitus obtinuisse non dubitetur: B. Ambrosius, cum hanc Nicolaitarum sordem ad multorum surrepere perniciem in hac urbe doleret, eamque per se solus evertere non posset, Sedis Apostolicæ mox quæsivit auxilium. Cum videlicet is, qui tunc præerat, Papa Siricius tres personas presbyterum diaconum, & subdiaconum ad correctionem ulciscendi hujus sceleris destinavit. Cum his itaque beatissimus Pontifex quos corrigere non potuit, velut scatentem vermibus sentinam ex urbis hujus sagena projecit. Unde & ipse sanctus Ambrosius in omnibus sequi se magistram Romanam profitetur Ecclesiam. Scrutamini itaque scripturas vestras, & per quos vultis, diligenter inquirite; & si non potestis apud vosmetipsos invenire, quod loquimur, mendacii redarguite: si autem potestis, nolite veritati resistere, nolite matrem vestram crudeliter impugnare, sed ex cujus uberibus lac suxistis Apostolicæ Fidei, ejus semper gaudete solidæ doctrinæ dapibus recreari.

L.

His itaque rationibus de prærogativa, & principatu Sedis Apostolicæ redditis, populus omnis benevolus redditur, & executurum se quidquid ingererem, unanimiter pollicetur. Tunc nimirum liquido persensi, in Ecclesiasticis causis quantum Romanæ Ecclesiæ nosse privilegium, valeat; quamque hoc sanctitas tua non otiosa deposcat. Quod utique, Deo annuente, implere studebimus. Sed tamen hujus rei gestæ prius ordinem digeramus. Quid multis moror? Adest clericorum perplurimus ille conventus, communiter, & sigillatim quisque perterritus: vix e tanta numero quispiam promotus ad ordinem sine pretio reperitur. Erat enim generinas, immo inordinatus ordo, & inevasibilis regula illius Ecclesiæ, ut quicumque ad quemlibet ordinem, vel etiam ad Episc. consecrandus accederet, præfixum prius absque ulla controversia nummum daret. Hic plane quot curis afflictus, quot sim cogitationum stimulis sauciatus, quod denique suspiria ex imis visceribus traxerim; fœcunda etiam lingua non explicat. Tam latæ siquidem diœcesis, tam nobilis urbis omnes Ecclesias sacris mysteriis profanare, quodammodo Christianæ religionis videbatur eversio. Sed & litigiosum erat indulgere paucis, cum fere omnium esset culpa communis; nec legitimum videbatur, diversam in eos prodere sententiam, cum esset una omnibus causa. Hoc etiam nostras augmentabat molestias, quia nisi qualemcumque divisionis calculum causa ista susciperet, nisi cum magna hominum strage furentis populi jurgia non cessarent.

LI. *Consulitur in futurum.*

Tunc inter multas disceptationes processit in medium illa Innocentii Papæ sententia, ab antiquioribus inventa: Quod a multis peccatur, inultum est. Illa quoque discretio ad memoriam rediit, qua sancti usi sunt Pontifices, & authentici canonum conditores de Donatistis, Novatianis, ac reliquis, qui apud diversas hæreses ordinati sunt. Item etiam nos non præteriit, quod vestræ memoriæ Novus Leo Papa plerosque simoniacos, & male promotos tanquam noviter ordinavit. Quomodo hoc, suo loco superius dictum est. Recitat hic Petrus sancita Patrum ad hæc spectantia, atque demum subiicit ista: *In arcto itaque positi, quia*

non

non possumus mala illius Ecclesiæ nisi canonum auctoritate corrigere: studuimus saltem perversis ejus usibus finem imponere, ac gratuitam promotionis ordinem futuris temporibus providere. Exegimus igitur ex tunc & deinceps gratuitæ promotionis inviolabilem sponsionem, prius per monimenta litterarum, deinde per manum, postremo per Evangelicum sacramentum. Et quidem sponsio stylo digesta, ut apud nos habetur, hic simpliciter transcribatur.

LII. Sponsio Archiepiscopi Mediolan.

Guido divina gratia Mediolanensis Ecclesiæ Archiepiscopus omnibus Christi fidelibus ejusdem Ecclesiæ filiis, & Clero & populo æternam salutem in Domino.

Non ignorat sancta devotio vestra, dilectissimi fratres, & filii, quam reproba, quam detestabilis, Deo odibilis, ignominiosa, atque perversa, omniumque sanctorum canonum auctoritate damnata consuetudo in hac sancta Ecclesia, cui Deo auctore, deservio, antiquitus inolevit, quamque lethalis atque pestiferæ lepræ animas innocentium contaminatione perfuderit simoniaca videlicet hæresis damnata, semperque damnanda venalitas, & perniciosa negotiatio hujusmodi quæ in hac sancta Ecclesia consuetudinaliter obtinebat, ut quisquis ad clericales ordines provehendus accederet, de subdiaconatu quidem duodecim nummos, de diaconatu vero decem & octo, postremo de presbyteratu suscipiendo viginti quatuor, quasi per præfixum conditionis regulam daret. Hoc itaque modo Simon magus, heu proh dolor! hanc sanctam Ambrosianam Ecclesiam perversitatis suæ velut officinam fecerat. Follem, malleos, & incudem trapezita ac monetarius iniquitatis habebat; nihilque aliud nisi animarum omnium omne periculum fabricabat. Nostris vero temporibus, quia Salvator noster pius ac misericors plebem suam, quam pio cruore redemerat, sub hac mortiferi languoris atrocia perire condoluit, velut ad obviandum, ac viriliter obsistendum vocasi ac virulento draconi, vestros animos, visitante Spiritus sancti gratia, concorditer incitavit; ita ut quibusdam ex nostris Sedem Apostolicam adeuntibus, tantum hujus terræ periculum sanctus ac Deo dignus Nicolaus Papa cognosceret, atque ad compescendum, & funditus extirpandum hoc facinus dominum Ostiensem Petrum Episcopum destinaret.

LIII. Quapropter, dilectissimi fratres, & in conspectu Dei omnipotentis, & Filii ejus JESU Christi, qui judicaturus est vivos & mortuos, & Spiritus sancti, qui hanc pestem specialiter damnat, ac destruit, sub testimonio omnium Angelorum cunctorumque Sanctorum Dei præsente jam dicto domno Petro Episcopo, & etiam venerando domno Anselmo Lucensi Episcopo, & omnibus vobis, damno, detestor, ac reprobam judico hanc perversam quæ hactenus viguit in hac Ecclesia, negotiandi consuetudinem, omnemque simoniacam hæresim. Insuper obligo non solum me, sed & omnes clericos meos, qui nunc sunt, omnesque successores nostros, & inviolabili nodo firmissimæ promissionis astringo, ut nec ego, nec quisquam successor meus, nec Inquisitor, nec * Todelinus, nec aliquis hujusmodi de promovendis ad Ecclesiasticos ordines aliquid tollat. Quod si, suadente diabolo, sive aliquis nostrum, qui nunc sumus, sive successorum nostrorum, qui post nos futuri sunt, hujus saluberrimæ promissionis violator exstiterit, & aliquid in conferendis ordinibus tollere pestifera negotiatione præsumpserit; dator simul & acceptor cum ipso hæresis hujus auctore Simone, perpetuo anathematis vinculo constringantur, & a Dei omnipotentis, omniumque Sanctorum consortio separentur, cum Juda & Caipha, cum Dathan & Abiron sub æternæ damnationis atrocitate damnentur.

LIV. Nicolaitarum quoque hæresim nihilominus condemnamus, & non modo presbyteros, sed & diaconos, & subdiaconos ab uxorum, vel concubinarum fœdo consortio, nostris studiis in quantum possibilitas nobis fuerit, sub eodem quo supra, testimonio arcendos esse promittimus. Quod ut verius credatur, nos cum nostris clericis propria manu subscribendo firmamus, sigilli quoque nostri formam imprimi jubemus. Insuper hoc addentes, ac sub ejusdem sponsionis vinculo inviolabiliter promittentes, ut nec de Abbatibus ordinandis, nec de Capellis, vel quibuslibet Ecclesiis investiendis, vel ordinandis, sive tradendis, nec de Episcopis promovendis, nec de sacrosancto chrismate, nec de consecratione Ecclesiarum vel nos vel nostri familiares aliquid omnino tollamus. Spiritus sanctus, qui sanctorum charismatum auctor est, nos, nostrosque successores ab omni vinculo præfatæ maledictionis eripiat; ita tamen, ut hanc saluberrimam Constitutionem perseveranter implere concedat, qui cum Patre & Filio vivit in secula seculorum. Amen.

LV. Ego Dei gratia Guido Mediolanensis Ecclesiæ Archiepiscopus hanc sponsionem a me factam firmavi, roboravi, atque subscripsi.

Odalricus Vicedominus & presbyter subscripsi.

Fribertus presbyter subscripsi.

Arderatus presbyter subscripsi.

Ariprandus indignus diaconus subscripsi.

Ardericus Diaconus subscripsi.

Am-

Ambrosius diaconus subscripsi.
Ago diaconus subscripsi.
Adam subdiaconus subscripsi.
Arnulphus subdiaconus subscripsi.
Eiprandus subdiaconus subscripsi.
Landulphus subdiaconus subscripsi.
Acto subdiaconus subscripsi. Et alii subscripsere.

LVI. Juramentum Archiep. Mediolan.

Postmodum accedens idem Archiepiscopus ad sacrum altare, præsente domno Lucensi, juravit, in manu mea, dicens: Si hæc de simoniaca, & Nicolaitarum hæresi delenda, & funditus destruenda fideliter non observavero; ab omnipotenti Deo & omnibus sanctis sim excommunicatus & anathematizatus, & ab omni Christianorum consortio efficiar alienus. Similiter & Vicedominus & Cancellarius ejus, & omnes alii qui aderant clerici, manus suas in manus meas dederunt, & eadem excommunicationis & anathematis verba dixerunt. Deinde accessit Arnulphus nepos Archiepiscopi, honestus videlicet & prudens clericus, cujus unam manum Archiepiscopus tenuit, alteram ipse super sanctum Evangelium posuit & juravit, dicens: Dominus meus Archiepiscopus, qui hic est ab hodie, & antea, & quod promisit de castitate clericorum, fideliter observabit. Insuper & numquam consecrabit alicujus ordinis clericum suæ diœcesis præter monachos, quem ante promotionem non faciat jurare, quod in hoc breviculo scriptum est. Sic me Deus adjuvet, & sancta ista Evangelia.

Breviculus sacramenti eorum qui promoventur.

Pro suscipiendis Ecclesiasticis gradibus, sive per me, sive per submissam personam, sive per quodlibet ingenium nec dedi, nec promisi, nec per promissionem daturus sum aliquid. Sic me Deus adjuvet, & ista sancta Evangelia.

LVII. Pœnitentia Archiep.

Hoc facto domnus Archiepiscopus illico in pavimentum cum omni humilitate prosternitur & injungi sibi penitentiam pro venalitatis hujus nefandæ commercio deprecatur: cujus videlicet sceleris, licet in illa Ecclesia non ipse primus extiterit, auctor non tamen, ut debuit, fuerat extirpator. Centum itaque annorum ipsi pœnitentiam indidi; redemptionemque ejus taxatam per unumquemque annum pecuniæ quantitate præfixi. Mox majorem Ecclesiam simul ingressi, pulpitum ascendimus. Tunc coram copioso populo & Clero, clericum suum, tactis sacrosanctis Evangeliis, jurare feci, quod ipse Archiepiscopus, donec adjuvet, in quantum posset (recepta honorum suorum damnatione, si nollet) istas duas, Nicolaitarum videlicet, & simoniacam hæreses omni studio, totisque viribus sincere ac fideliter extirpare contenderet, ita ut nec presbytero, nec diacono, nec subdiacono fœminam cum gradu simul habere permitteret: a conferendis etiam Ecclesiasticis sacramentis venalitatis omne commercium funditus prohiberet. Idipsum jusjurandum contra simoniacos & Nicolaitas permaxima pars populi non modo civilis, sed & suburbani jam dederat, quorum videlicet multitudo, ut fertur, numerum excedebat.

His ita gestis, consideratisque sanctorum Patrum sententiis, quos superius memoravimus, aliorumque, quos studio brevitatis omisimus, visum est nobis, ut omnes illi clerici, accepta pœnitentia, inter Missarum solemnia reconciliarentur, ornamenta de manu Episcopi recipientes, sicut Fulbertum Episcopum supra notavimus dedisse consilium; hoc tamen prius, quod infra scriptum est, ante sanctum altare legentes:

LVIII. Jusjurandum Clericorum.

Ego Arialdus dictus Diaconus de Capella Mediolanensis Archiepiscopi, hac scriptura, quam manu mea scripsi profiteor me eam fidem tenere, quam sacrosancta septem Concilia Evangelica & Apostolica auctoritate firmarunt, & quam B. Pontif. Romanus promulgata prædicatione lucidissima, veritatis, exposuerunt. Anathematizo quoque generaliter omnes hæreses, extollentes se adversus sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam; specialiter vero ac nominatim Simoniacam hæresim, quæ in ipsam Ecclesiam conatur introducere sacrorum ordinum, sive officiorum maledictam venalitatem; deinde Nicolaitarum æque abominabilem hæresim, quæ impudenter latrat, sacri altaris ministros debere vel posse licenter uti conjugibus, quomodo & laici. Unde quia hic diebus hæ duæ hæreses, scilicet simoniacorum & Nicolaitarum gravius Ecclesiam Dei vexant, & impugnant; simoniacos omnes, & Nicolaitas cum dogmatum auctoribus sectatoribusque suis æterno anathemate dignos esse pronuntio, jurans per sanctam homoosion Trinitatem.

LIX. Pœnitentia Clericorum.

Pœnitentia clericorum talis est: Hi nimirum, qui solum constitutæ a diabolo regulæ canonem dederunt; ita ut nonnulli eorum vix peccatum hoc esse cognoscerent, quinque annorum pœnitentiam acceperunt, hoc modo, ut omni tempore, æstate simul & hieme duos dies jejunent in pane & aqua: duabus autem anni Quadragesimis, Natalem videlicet, & sanctum Pascha præcedentibus, tres dies per hebdomadam jejunent in pane & aqua. Eorum autem, qui plus dederunt septem annorum est pœnitentia, sub eadem videlicet jejunii quantitate distincta. Post quod septennium, quamdiu vixerint, sextam feriam

*viam jejunabunt. Qui autem jejunare facile non potest, unum ex his diem per omnem hebdomadam redimere licentiam habet, ita ut unum Psalterium meditetur, aut medium cum quinquaginta * metaneis aut unum pauperem pascat, & lotis pedibus, nummum porrigat. Hoc insuper domno Archiepiscopo permittente, quod omnes orationis causa procul ipse diriget, sive videlicet Romam, sive Turonum: ipse autem Archiepiscopus profecturum se ad beati Jacobi venerabilem tumulum, qui est in Hispania, disponebat. His itaque tali modo reconciliatis, decretum est, ut non mox passim omnibus redderetur officium, sed his dumtaxat, qui & litteris eruditi, & casti, & morum gravitate viderentur honesti: cæteris autem sufficeret, quod sancta Ecclesia per divinam gratiam essent rursum inserti, a qua catenus fuerant dira sententiæ falce præcisi. Illis etiam ipsi, quibus ministranda licentia redditur, non ex male mercata veteri ordinatione ad missum reparantur officium; sed ex illa potius beati Apostolorum Principis efficacissima auctoritate, qua in beatum Apollinarem repente usus est, dicens: Surge, accipe Spiritum sanctum, simulque pontificatum.*

* pœnitentiis.

LX. Petrus legatus sua subiicit judicio Apost. sedis.

Ecce omnem districtionis illius ordinem apud Mediolanensem Ecclesiam habitum, breviter exposuimus: adhuc tamen utrum Sedis Apostolicæ judicio placeat, ignoramus. Nos enim, si quid erravimus, ad Petri magisterium corrigendi libenter accedimus & retractationis opprobrium non veneremur. Hæc est enim illa (ut ita loquamur) officina fabrilis, cui nimirum is, qui fabri dicebatur filius, præsidet: ad cujus regulam omnis merito moneta revocatur: ad cujus rectitudinis lineam, quidquid uspiam depravatum fuerit, reformatur. Utrum autem ego in reconciliatione illorum erraverim nescio. Unum autem per omnipotentis Dei clementiam spero, quia post tot jurationis genera, quibus Archiepiscopus hæc pia jussa firmavit, post sacramenta tam multiplicis populi per Evangelium data, post juramenta certa omnium clericorum ante sanctum altare, litteris, & proprio ore prolata, utraque istæ hæreses sic in illa Ecclesia sunt per argumenta provida correctionis attrita, ut auctore Deo nostris temporibus non sint ad redivivа certamina reparanda. Apostolica tamen Sedes hæc apud se tractanda distutiat, & utrum puncto, an lima digna sint, ex auctoritatis suæ censura discernat. Hæc ad Hildebrandum Archidiaconum Petrus Damiani Cardinalis Ostiensis. Post hæc in eodem codice posita sequitur ejusdem Petri epistola ad clericos illos Mediolanenses, qui adversus pullulantes iterum succisos surculos, ut penitus eos extinguerent, laborabant. Incipit epistola: *Omnipotenti Deo gratias agimus, dilectissimi &c.*

LXI. De munere accepto Petri pœnitentia.

Sed his plane attexenda ducimus, ut memoria digna, quæ idem Petrus de seipso, & contra seipsum scribit ad Dominicum & alios eremi accolas, nimirum de accepto munere Mediolani ab Abbate S. Simpliciani, cum in seipso fuerit ejusmodi factum detestatus, & ultor implacabilis non quieverit, donec tamdem illud ipsum largitori invito & renitenti reddiderit. Exemplum dignum tanto Sedis Apostolicæ Cardinali sic se habet: *Dico vobis, quod mihi nuper acciderit. Mediolanensem urbem, Domini Nicolai Papæ legatione functus, adivi; ibi dum essem, Abbas S. Simpliciani vasculum mihi argenteum loco muneris misit. Quod dum oblatum repente vidissem, primo quidem aspernatus abhorrui, & cur ille mihi munus offerret, subtiliter inquisivi. Suspicatus quippe sum, quod negotium fortassis haberet, atque ideo anticipando præveniens, muneribus occuparet. Mos quippe est apud nos, ministris videlicet Apostolicæ Sedis, ab his, quorum negotium pendet, nihil prorsus accipere; ab his autem, qui omnino quieti sunt, si dare voluerint, non abjicere. Et hæc regula non omnium nostrum, sed illorum dumtaxat est, qui meliuscule se ab aviditate custodiunt. Quid plura? Convenitur ad commune colloquium: cur donum sit largitus, inquiritur: utrum causam habeat, sciscitatur. Undique quietus, ex omni parte reperitur securus; ita ut re ipsa respondere videretur: (a) In medio populi mei habito. Adhuc tamen quæsivi, utrum dum ad Ecclesiasticos ordines ascenderet, sive cum monasterii regimen accepisset, venalitatis forte commercium irrepsisse cognosceret: cumque hæc omnia funditus abnegasset ille; & non pro talibus se dedisse munus astrueret, sed ob hoc solum, ut in nostram amicitiam aditum reperiret: respondi, ut, quod suum est, tollens, amicitiam nostram non more sæcularium mercede redimeret, sed quod inter fratres est legitimum, gratuito possideret.*

(a) 4. Reg. 4.

LXIII.

Inter hæc tamen, (ut vobis in aure loquar) mens mea talis erat, ut postquam etiam districte requirens, nihil in eo noxium reperi; si ille mihi ad ingerendum munus importunus existeret, ejus violentia mihi nullatenus displiceret. Volebam siquidem vim mihi fieri, & velut invitus ad vota compelli. Cumque ille ad recipiendum quod semel dederat, se prorsus averteret, & ne aurem quidem petitionibus inclinaret: ego jam securus & audacior factus, ut sua reciperet, ingerebam. Interea dies elabitur. Cum-

que

*que peculiaribus Psalmis nocturnus meditator insisterem, cœpit me conscientia acrius remordere, & quasi sub quodam ratiocinio convenire: Si ille, ut videtur, bonus est vir, tu innocenti homini suam voluisti pecuniam tollere, cum illi Capitulum non obsistat, in quo tuum sit necesse auxilium expectare. Porro si negotium habet, indignum est & sancta fratri linguam tuam venalem facere, quæ tamquam utriusque communis, sibi quoque debet, ut tibi gratuita ministrare. Cumque hac adversum me pugna perseveranter ingrueret, jamque ego clamorem cogitationum remordentium non perferrem; recedente crepusculo, mox ad hominem properans, indicavi, atque tabescentis conscientiæ vulnus aperui. Cumque utriusque nostrum hinc jam verba confligerent; & ille, quod semel dederat, non recipere, ego me assererem non tenere: tandem amicæ contentioni hunc terminum posui: Duo, inquam, mihi sunt nova monasteria, unum ad calcem jam, Deo auxiliante, perduxi; alterum vero * nec dudum Episcopali benedictione firmatum. Sanctorum itaque locorum si placet participium suscipe, atque * ut tibi libet, quod animæ tuæ proficere debeat, munus transmitte pro benedictione. Hoc igitur argumento cupiditatis meæ turpitudinem palliavi, & tamquam non accipiens astutus accepi.*

** jam*

** utrilibet*

LXIV. *Postmodum vero ad eremum rediens, cellam quidem festinus intravi, sed me ipsum intrare vix potui; & qui extra me inordinate sum fusus, justo judicio in me sum (ut ita loquar) satis difficulter ingressus. Inter cætera vero tanta animum meum illius muneris caligo confudit, & tamquam vermis scatens mea corrodere viscera non cessavit, ut teste conscientia, mallem me lepra percussum, quam illo munere sauciatum. Attendebam illius tantum fratris liberalitatem, qui nihil mihi debebat, & obtulit; hinc meam avaritiam, quæ, quod per officium non merebatur accepit. Tædebat me tunc abditum quod per virum sapientem dicitur (a). Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandam collecta. Et cum juxta (b) Apostolum beatius sit magis dare, quam accipere; illum beatum, me miserum reputabam. Heu me inquam cum a suscipiendis muneribus excutiendam manum Scriptura præcipiat: quomodo tu manum exeutis, ut abjicias, quam potius incutis, ut accipiat, stringis, ut rapiat, retrahis, ut possidenda recondas? Etenim avaritia in manu accipientis viscus est, quæ, quidquid apponitur, excuti non permittit, sed more picis hærere compellit. Quid ergo? rixam mentis meæ ultra non perferens, sancto fratri munus suum remittere studui. Deinde, auxiliante Deo, contra sordes munerum jam cautius vigilabo &c.* Ita unum hoc sauciatæ conscientiæ suæ medicamentum, ut redderet acceptum, invenit.

(a) Eccl. 4.

(b) Act. 20.

LXV. At nec illud vitare potuit Petrus, quin ab Archiepiscopo Guidone allatas acceperit binas stolas: licet allata ab aliis diversis diversa munera rejecisset; sed mox ubi reversus, percussus aculeo conscientiæ, hanc ad eum brevem scripsit epistolam:

Epist. Petri post reditum ad Guidonem Archiep. Mediol.

Domno Guidoni reverentissimo Archiepiscopo Petrus peccator monachus devotissimæ servitutis obsequium.

Noverit sanctitas vestra, venerabilis pater, quia me nimis pœnituit, atque (ut ita loquar) cor meum valde percussit in eo, quod liberalitati vestræ tam largæ, tamque munificæ, non peperci. Ad instar enim futuræ resurrectionis, binis me stolis induere decrevistis. Ego autem vestra oppressus auctoritate nihil restiti, non manum retraxi, sed servorum Dei genuini rigoris oblitus, facile cuncta suscepi. Quod plane cum recolo, conscientia mordente redarguor, rubore perfundor; sicque sub propriis, tamquam sub alienis reprehensionibus erubesco. Neque hoc frustra. Si enim David (c) cor suum (Scriptura teste) percussit, quia dumtaxat oram chlamydis Saul silenter abscidit; quid ego, qui non vestis particulam cultro, sed etiam pretiosas a domino vestes extorsi, & sub non impendendæ, sed percipiendæ charitatis obtentu, dum me indui, alium spoliavi? Qui profecto si vere sacerdos essem, justitia magis indui, quam textilibus ornamentis ambirem.

(c) 1. Reg. 24.

LXVI. *Inter hæc tamen, dum tribunalibus meæ mentis examinandus assisto, meque ipse districta prorsus animadversione discutio; hoc mihi defensionis est, & pro me stat, quia nonnulla mihi tum temporis munera sunt oblata, quæ tamen apud nos surreptionis aditu non reperto, ad eos, qui miserant, sub omni sunt celeritate remissa. Unde possum forte colligere, quia charitas, quæ dominum meum, ut benedictionem conferret, admonuit, eadem in servo suo, ut collatam susciperet, acquievit. Sed dum beneficii vestri recolimus modum, ad illud Zachariæ (d) mens redit oraculum: Erat, inquit, Jesus indutus vestibus sordidis, & stabat ante faciem Angeli. Qui respondit, & ait ad eos, qui stabant coram se, dicentes: Auferte vestimenta sordida ab eo. Deinde (ut Scriptura prosequitur) indutus est mutatoriis. Felix ille dies in quo vestium ista permutatio celebrabitur, & corpus JESU, quod est Ecclesia omni luctus atque tristitiæ squalore deposito, beatæ immortalitatis gloria vestietur, sicut in illo dedicationis Psalmo jam gra-*

(d) Zach. 3.

ta-

(a) Psal. 29.

talabunda precinit, dicens: (a) *Commutasti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia, ut cantem tibi gloriam. Sed cui ego de talibus loquor? Sufficit mihi tamen modo dicere, quia tu, venerabilis pater, Angelus Domini mihi factus es, qui pro amore JESU mihi sordida detrahens, eumdem ipsum me infulis sacerdotalibus adornasti.*

Quibus tamen ego muneribus non prorsus ingratus, hanc vicissitudinem compensavi, ut in pluribus non tantum nostris, sed & extraneos atque longinquos & eremis, & monasteriis vestrum nomen adscriberem, Fratrumque vos orationibus humiles devotionis studio commendarem. Hæc Petrus, in eremum jam reversus: qui ex quo se abdicarat ab Episcopatu Ostiensi, & Cardinalatu sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ad præstitutum regressus est habitum, atque titulum, ut non se amplius Episcopum, sed tantum monachum nominaret; nec ea functione legationis passus est foris splendoribus illustrari, cui erat omnis gloria ejus ab intus; ut posteris esset exemplo, ex virtutibus magis, quam ex fulgore vestium, & comitantium pompa legationis ad præstandum quod quæritur, vires acquirere. Scimus prædecessori Nicolai Stephano Papæ tribui unionem Ecclesiæ Mediolanensis cum Romana: verum quantum ex recitata relatione Petri assequi licet, ex tumultuantibus Mediolanensibus, eos nondum conciliatos fuisse Ecclesiæ Romanæ, possumus existimare.

LXVIII.

Jam vero ad ipsum Nicolaum Pontificem redeamus, cujusque vestigia assectemur, quem post celebratum Romæ Concilium in Apuliam esse profectum, & Northmannos fideles Ecclesiæ Romanæ redditos conciliasse, (b) Leo Ostiensis testatur. Porro profectio ista Pontificis in Apu-

(b) Leo Ost. l. 3. c. 12.

PAGIUS XII. *Fædus Nicolai II cum Norman.*

A num. LXVIII. ad LXXV. Leo Ostiensis lib. 3. cap. 12. de Desiderio Presbytero Cardinali verba faciens ait: *Quoniam ab eodem Pontifice* (sc. Nicolao II) *Paschalis festivitatis gratia invitatus fuerat, Romam reversus, post festum Urbem una egrediens, Melfiam una Apuliæ adiit Urbem: ubi tunc idem Apostolicus Concilium celebrare decreverat.* [1] Narrat autem Baronius ex Nicolao Aragonio Cardinali Nicolaum II. ad Normannorum preces se se in Apuliam contulisse, eos a vinculo excommunicationis absolvisse, eisque præter Beneventum, totam Calabriam & Apuliam concessisse. Addit Leo Ostiensis lib. 3. cap. 15. *accepta prius ab eis cum sacramento Romanæ Ecclesiæ fidelitate; censuque quotannis per juga boum singula denariis duodecim.* Antea dixerat: *Richardo Capuanum Principatum & Roberto* (sc. Guiscardo) *Apuliæ atque Calabriæ atque Siciliæ Ducatum confirmavit*, quia scilicet Guiscardus de Sicilia sibi subjicienda consilium inierat, quam postea occupasse suo loco videbimus.

XIII. *Nicolaus II. duo Concilia in Apulia celebrat.*

Nicolaus II. dum in Apulia versaretur, Concilium celebravit non tantum *Melphi*, uti decreverat, sed etiam *Beneventi*, quæ Urbs ad Sedem Apostolicam ab aliquot annis pertinebat. Cossartius Tom. IX. Concil. duo illa Concilia exhibet. Concilium Beneventanum his verbis inchoatur: *Anno dominicæ Incarnat. MLIX. mense Augusto initiante, indictione XII. currente*, &c. Legitur ibi postea Joannem Abbatem Monasterii, scilicet Sancti Vincentii super Vulturni fluminis fontes siti, conquestum esse de Alberto Monacho, quod cellam Sanctæ Mariæ monasterio suo subripuisset, & Pontificem Joannem Abbatem Sancti Vincentii ex eadem S. Mariæ cella in perpetuum investivisse. Præsentes fuerunt *imprimis dominus Humbertus, Bonifacius, Joannes Cardinales Episcopi, Desiderius Abbas & Presbyter Ildebrandus Subdiaconus, Cardinales; Vodalricus Beneventanus, Petrus Amalphitanus*, &c. *Archiepiscopi*. Hildebrandum enim usque ad præsentem annum *Subdiaconum* tantum extitisse, & a Nicolao II. *Archidiaconum* creatum fuisse, mox diximus. Ex hac vero Synodo intelligimus, eum hanc dignitatem post mensem Augustum consecutum esse, ideoque & literas Petri Damiani, quibus *Archidiaconus* dicitur, post initium mensis Augusti scriptas. Notabile etiam est, quod Humbertus, qui in Actis hujus Concilii inter Cardinales Episcopos memoratur, ipsemet eadem his verbis subscribat: *Ego Humbertus dictus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Sylvæ Candidæ interfui, & subscripsi*. Post subscriptiones Salernitani, Neapolitani & Surrentini Archiepiscoporum legitur: *Ego Bonifacius dictus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Albanensis interfui*. Quare hallucinati sunt Viri doctissimi, qui arbitrati sunt Humbertum anno tantum sequenti Cardinalem renunciatum fuisse, quod ante tempus illud *Episcopus Sylvæ Candidæ* passim appellatus reperiatur, cum id unum & idem sit. Porro *Tranensis* Episcopus, de quo Petrus Damiani apud Baronium num. LXXII. in Concilio Melphitano depositus est.

XIV. *Concilium Melphitanum.*

Quoad Concilium *Melphitanum*, gesta in eo unus nos edocet Guillelmus Apuliensis in Poemate de Rebus in Italia a Normannis gestis, qui cum Urbano II. Ecclesiam Romanam regente floruerit, testis oculatus fuit. Postquam lib. 2. narravit Robertum *Cariatum* Calabriæ citerioris urbem, in ora littorali maris Jonii positam obsidione cinxisse, ut aliis urbibus terrorem injiceret, de Concilio Melphæ celebrato canit.

Interea Papa Nicolai forte secundi

Com-

NOTÆ [1] QUamquam Nicolaus II. Apuliam hoc anno post pascha contendit; hanc tamen profectionem non statim post Festum illud suscepit; cum VI. Non. Maji Romæ adhuc versaretur, ut ex duplici ejus Diplomate apud Ughellium constat. Horum alterum extat tom. I. in Pennens. pag. 1126. & alterum in Theatinis pag. 676. novæ edit. MANSI

Legatio Northmannor. ad Nicolaum Pap.

Apuliam qua occasione contigerit, vetus historia Romanorum Pontificum, quam Nicolaus Aragonius Cardinalis in lucem prodidit, ita insinuat: *Northmanni ad præsentiam ejusdem Præsulis Nuntios transmiserunt, rogantes, ut in Apuliam descenderet, & satisfactione suscepta, eos Ecclesiæ reconciliare paterna charitate deberet. Quibus verbis auditis, post deliberationem Concilii Pontifex ab Urbe Roma exivit, & in partes Apuliæ venit. Accedentes igitur Northmannos ad præsentiam, & restitutis omnibus terris beati Petri, quas abstulerant, in libera potestate summi Pontificis a vinculo excommunicationis absolvit, & in gratiam Sedis Apostolicæ paterne recepit. Quia vero potentia & vires eorum tunc temporis in Urbe Romana magnates ceteros superabant, & in causis Ecclesiæ contra illos, qui Apostolicæ Sedis jura violenter occupaverant, Romano Pontifici magnum solatium, & opportunum auxilium manu valida poterant exhibere: omnino fidelitate ab eis suscepta, præter Beneventum, totam Apuliam & Calabriam eis concessit.* Hæc ibi.

LXIX. Concil. Malphiæ.

Porro tunc his de rebus Concilium fuisse Malphiæ ab eodem celebratum, Leo Ostiensis sic narrat: *Post festum Urbe egrediens, Malphiam, unam Apuliæ adiit urbem, ubi tunc idem Apostolicus Concilium celebrare decreverat. In qua etiam Synodo dom Richardus Capuanus Princeps cum aliis pluribus interfuisset, a supradicto Pontifice admonitus, monasterium sanctæ Mariæ in Calena cum pertinentiis suis beato Benedicto per scriptum solemniter obtulit.* Hæc Leo, intentus potius rebus Cassinensibus, quas enarrandas ex instituto susceperat; adeo ut res pontificias non nisi per occasionem attigerit. Qui & inferius, quomodo idem Pontifex transegerit cum Northmannis, hæc ait: (a) *Per hos etiam dies* Nicolaus Papa & *Richardo Capuanum principatum, Roberto* Guiscardo scilicet, *Apuliæ, Calabriæ, atque Siciliæ Ducatum confirmavit, accepta prius ab eis cum sacramento Romanæ Ecclesiæ fidelitate, censuque quotannis per juga boum singula denariis duodecim.* Hæc Leo.

(a) Leo Ost. l. 3. c. 15.

Sicilia etiam data Roberto.

LXX.

Extat adhuc ejusdem Roberti juramentum iteratum, descriptum in Vaticano codice, qui inscribitur *Liber censuum* &c. Quod hic tibi ut monimentum egregium describendum putavimus. Sic enim se habet:

Juramentum de solvendo canone.

Ego Robertus Dei gratia & sancti Petri Dux Apuliæ, & Calabriæ, & utroque subveniente, futurus Siciliæ, ad confirmationem traditionis, & ad recognitionem fidelitatis, de omni terra, quam ego proprie sub dominio meo teneo, & quam adhuc ulli Ultramontanorum unquam concessi, ut teneat; promitto me annualiter pro unoquoque jugo boum pensionem scilicet duodecim denarios Papiensis monetæ persoluturum beato Petro, & tibi domino meo Nicolao Papæ, & omnibus successoribus tuis, aut tuis, aut tuorum successorum Nuntiis. Hujus autem pensionariæ redditionis erit semper terminus, finito vero anno, sanctæ Resurrectionis die Dominico. Sub hac conditione hujus persolvendæ pensionis obligo me, & omnes meos, sive heredes, sive successores tibi domino meo Nicolao Papæ, & successoribus tuis. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia. Huic juramento aliud additum est, quod Fidelitatis nominari consuevit, illudque eidem Nicolao Pontifici idem Robertus Guiscardus sic exhibuit:

LXXI. Juramentum fidelitatis Roberti Guiscardi.

Ego Robertus Dei gratia & sancti Petri Dux Apuliæ & Calabriæ; & utroque subveniente, futurus Siciliæ, ab hac hora & deinceps ero fidelis sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & tibi domino meo Nicolao Papæ. In consilio, vel in facto, unde vitam, aut

PAGIUS

Comperit adventum, dimittitur obsidione
Plurima pars equitum, comitatur pars minor illum
Melphia suscipit hunc, & ibi susceptus honore
Magno Papa fuit; hic Ecclesiastica propter
Ad partes illas tractanda negotia venit:
Namque Sacerdotes, Levitæ, Clericus omnis
Hac regione palam se conjugio sociabant:
Concilium celebrans ibi Papa faventibus illi
Præsulibus centum jus ad Synodale vocatis
Ferre sacerdotes monet, altarisque ministros
Arma pudicitiæ: vocat hos & præcipit esse
Ecclesiæ sponsos, quia non est jure Sacerdos
Luxuriæ cultor. Sic exstirpavit ab illis
Partibus uxores omnino Presbyterorum,
Spretores minitans anathemate percutiendos.
Finita Synodo, multorum Papa rogatu
Robertum donat Nicolaus honore Ducali.
Hic Comitum solus concessa jure Ducatus
Est Papa factus jurando jure fidelis.
Unde sibi Calaber concessus & Appulus omnis
Est locus, & Latio patria dominatio gentis.
Romam Papa redit, cum magno Dux equitatu
Obsessum repetit Cariatum, &c.

Episcopi in Apulia, quæ Græcorum jugum excusserat, uxores non accipiebant, quia apud hos hujusmodi incontinentia nunquam tolerata. Non loquitur de *Ricardo* Guillelmus, quia totus est in Rebus Apulis narrandis; is vero Capuæ in Campania Principatum sortitus est. Non itaque in Synodo, ut passim Viri docti scripsere, sed post eandem *Robertus* a Pontifice Ducatus Calabriæ honore donatus est. *Cariatum* certis conditionibus Roberto Duci se dedidit, primaque Calabriæ urbs fuit, quæ se ejus dominationi subjecit, ut habet ibidem Apuliensis. *Rogerius* Roberti frater, capto *Squilacio*, (ultima hæc urbs in Calabria, quæ Græcorum partes defenderit), in Siciliam descen-

aut membrum perdas, aut captus sit mala captione, non ero. Consilium quod mihi credideris, & contradices, ne illud manifestem, non manifestabo ad tuum damnum, me sciente. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ubique adjutor ero ad tenendum, & ad acquirendum regalia sancti Petri, ejusque possessiones, pro meo posse, contra omnes homines; & adjuvabo te, ut secure & honorifice teneas Papatum Romanum, terramque sancti Petri, & principatum: nec invadere, nec acquirere quæram, nec etiam deprædari præsumam absque tua, tuorumque successorum, qui ad honorem S. Petri intraverint, certa licentia, præter illam, quam tu mihi concedes, vel tui concessuri sunt successores. Pensionem de terra S. Petri, quam ego teneo, aut tenebo, sicut statutum est, recta fide studebo, ut illam annualiter Romana habeat Ecclesia. Omnes quoque Ecclesias, quæ in mea persistunt dominatione, cum earum possessionibus dimittam in tua potestate. Et defensor ero illarum ad fidelitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Et si tu, vel tui successores ante me ex hac vita migraveritis, secundum quod monitus fuero a melioribus Cardinalibus, clericis Romanis, & laicis, adjuvabo, ut Papa eligatur, & ordinetur ad honorem sancti Petri. Hæc omnia suprascripta observabo sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & tibi, cum recta fide; & hanc fidelitatem observabo tuis successoribus, ad honorem S. Petri ordinatis, qui mihi firmaverint investituram, a te mihi concessam. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia. Hactenus Fidelitatis juramentum. Sed illud in utroque mirum, quod secundum apposita verba illa, *Et utroque interveniente Deo, atque sancto Petro videlicet, futurus Siciliæ Dux* res accidit, ut prævia pietate, ipse magna ex parte sit potitus Sicilia, ut idem qui supra, ejus temporis scriptor Leo Ostiensis testatur.

LXXII. In hoc eodem Concilio in Apulia celebrato depositum throno fuisse Tranensem Episcopum, quem puto illum quem, conniventem cum Græcis superius vidimus, ex Petro Damiani constat: qui de ipso in epistola ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales hæc obiter habet: *Numquam certe vidisse me memini pontificales baculos tam continuo radiantis metalli nitore contectos, sicut erant, qui ab Esculano atque Tranensi gestabantur Episcopis: uterque tamen, alter in Apuliæ finibus, Nicolao præsidente, alter in Lateranensi Ecclesia coram Alexandro Papa, Romanis scilicet Pontificibus, sunt dejecti; nec eis profuit, quod pontifices lignei auratis usi sint baculis, dum sacerdotii meritum non nitor efficiat vestium, sed spiritualium norma virtutum.* Hæc Petrus.

LXXIII. *Nicolaus vindicat a tyrannis Rom. Eccles.* At quid post hæc Nicolaus? Cum adeo indigna passi essent prædecessores Romani Pontifices a Comitibus Tusculanis, & aliis Comitibus diversorum vicinorum oppidorum Romæ degentibus, a quibus tot sæpe sunt intrusi Pontifices, immo elevata monstra ad Sedem Apostolicam occupandam; & adhuc recentia essent vulnera sacrosanctæ Apostolicæ Sedi per eosdem Romanam Ecclesiam invadentes: & quod nuper accidisset Anglo Comiti & Archiepiscopo Eboracensi per Gerardum Comitem Galeriæ, in itinere tanta ignominia, atque scandalo spoliatis: Nicolaus Pontifex non absque nutu Dei consilium iniit, ejusmodi nefarios homines, eorumque loca munita manu evertere potentiori. Quod egregie per Northmannos, quos secum ex Apulia duxit, perficiendum curavit, Deo in omnibus feliciter patrocinante. Rem tanti ponderis sic breviter ex antiquis Actis Romanorum Pontificum idem qui supra Nicolaus Aragonius Cardinalis enarrat:

LXXIV. *Compressi tyranni & Demolita præsidia.* *Post hæc autem ordinatis & dispositis omnibus, quæ ad Beneventanum patrimonium pertinebant, Nicolaus Papa reversus est Romam. Northmanni ad ipsius commonitionem collecto exercitu subsecuti sunt ejus vestigia. Et transeuntes Campaniam, Prænestinorum, Tusculanorum, & Nomentanorum terras hostiliter invadentes, eis tamquam contumacibus, & a domino suo, nempe Pontifice rebellantibus, damna gravissima intulerunt. Deinde fluvium Tiberis cum immensa militia, & fortitudine armatorum peditum, & sagittariorum*

PAGIUS scendit, & quidem anno sequenti, uti elicio e Malaterra lib. 1 cap. 37. & lib. 2. cap. 1.

XV. *Melphia Urbs diversa ab Amalphia* Sed redeo ad *Concilium Melphitanum*, ut refellam errorem, qui in Tom. IX. Concil. pag. 1105. irrepsit. Ibi enim dicitur, Concilium istud *Amalphiæ* celebratum, idque testari Leonem Ostiensem lib. 3. cap. 12. licet hic diserte asserat, Nicolaum II. Concilium *Melfiæ*, non vero *Amalphiæ* congregare decrevisse. Nam hæ duæ urbes valde inter se diversæ, *Amalphia* urbs maritima & Archiepiscopalis in Principatu citeriori Regni Neapolitani posita; *Melphis* vero, seu *Melphia* Lucaniæ urbs, in qua Nicolaus II. Episcopatum erexit, & Romano Pontifici immediate subjecit, ut docet Ughellus Tom. I. pag. 992. & seq. qui addit, *Balduinum* primum ejus Episcopum hoc anno die XVIII. Augusti una cum aliis Præsulibus interfuisse consecrationi Ecclesiæ sancti *Angeli* a Nicolao II. peractæ. Hæc prima Normannorum in Apulia, in cujus extremo limite, Calabriam versus jacet, Sedes, ut se adversus Græcos tuerentur, ædificata, seu potius instaurata, ut auctor est Malaterra lib. 1. cap. 9. De *Melphia* legendus Apuliensis lib. 1. pag. 5. & lib. 9. pag. 28.

A num.

copiosa multitudine transeuntes, Galerium, & universa Comitis Gerardi castella usque ad Sutrium devastarunt. Post multa denique damna, & expoliationes, Capitaneorum cervicositate valde destructa, redire ad mandatum, & subjectionem domini Pontificis coacti sunt, liberata Urbe ab eorum tyrannide, & in suum statum Ecclesia restituta. Hæc ibi. Divinum plane consilium. Nam posthac aliquandiu non sunt auditæ adeo frequentes illæ tyrannicæ invasiones, quas a Comitibus Tusculanis Romana Ecclesia tanto cum dedecore pati consueverat.

LXXV. Conc. Parisiense.

Eodem anno celebratum est Concilium Parisiense, ubi convenientibus Galliarum Episcopis vigintiduobus, simulque Principibus, Henricus Francorum Rex filium suum Philippum impuberem Regem constituit, atque solemni ritu coronandum curavit: cujus Acta ex antiquis monimentis eruta Papirius Massonus ita in suos Annales intulit, ex Rhemensi Ecclesia accepta, quæ sic se habent:

* MLIX.

*Anno millesimo * sexagesimo, Indictione XII. Henrico regnante trigesimosecundo, & quarto Kal. Junii in die Pentecostes, Philippus Rex hoc ordine in majori Ecclesia ante altare sanctæ Mariæ a venerabili Archiepiscopo Rhemensi consecratus est. Inchoata Missa, antequam Epistola legeretur, dominus Archiepiscopus vertit se ad eum, & exposuit ei Fidem Catholicam, sciscitans ab eo, utrum hanc crederet, & defendere vellet. Quo annuente, delata est ejus professio, quam accipiens ipse legit, dum adhuc septennis esset, eique subscripsit. Erat autem professio ejus hæc:*

LXXVI. Philippus Franc. Rex ungitur.

Ego Philippus, Deo propitiante, mox futurus Rex Francorum, in die ordinationis meæ promitto coram Deo & Sanctis ejus, quod unicuique de vobis mihi commissis canonicum privilegium, & debitam legem, atque justitiam conservabo, defensionem, adjuvante Domino, quantum potero, exhibebo, sicut Rex in suo regno unicuique Episcopo & Ecclesiæ sibi commissæ per rectum exhibere debet: Populo quoque vobis credito me dispensationem legum in suo jure consistentem nostra auctoritate concessurum. Qua perlecta, posuit eam in manus Archiepiscopi. Deinde accipiens Archiepiscopus baculum sancti Remigii, disseruit quiete & pacifice quomodo ad eum pertineret electio Regis, & consecratio, ex quo sanctus Remigius Ludovicum baptizavit & consecravit. Disseruit etiam, quomodo per illum baculum hanc consecrandi potestatem & totum Galliæ principatum Hormisdas Papa sancto dederit Remigio, & quomodo Victor Papa sibi & Ecclesiæ suæ concesserit. Tunc annuente patre ipsius Henrico, elegit eum in Regem post eum. Hæc ibi de initiatione Philippi Regis.

LXXVII

Quod autem hic de Victore Papa una cum Hormisda mentionem haberi vides, sic accipias, quod ipse Rhemensis Archiepiscopus tempore Victoris electus, ab eo accipiens pallium, eamdem ex more consecrandi Regem acceperit potestatem. Fuit hic Willelmus nomine, de quo superius. Cœterum quod ad tempus spectat, hoc potius anno, quam sequenti hæc facta esse, cum numerus Indictionis significat, tum etiam Hermannus hujus temporis scriptor firmiter asseverat; sequenti vero defunctum esse Henricum & filium solum regnare cœpisse. Quod & Sigebertus affirmat, assentiente auctore, qui ad Aimoinum affixit appendicem, hoc anno Redemptoris millesimo quinquagesimonono unctum esse Regem Philippum, filium Henrici Regis, sequenti vero, nempe sexagesimo post millesimum mortuum ipsum Henricum parentem ejus. Quin etiam in fragmento historiæ Francorum ad Glabrum apposito, hoc pariter anno esse defunctum Henricum traditur. Porro defuncto ipso parente Henrico, Philippus tutorem accepit a patre relictum Balduinum Comitem Flandriæ, qui amitam ejus habebat uxorem, qui pie sancteque opus exegit, omni fide pupillo Regi regnum conservavit atque defendit.

LXXVIII.

Porro ad hunc eumdem Rhemensem Archiepiscopum Nicolaus Papa epistolam scripsit, qua eum de nonnullis admonuit, valde instans, ut Henricum ipsum

PAGIUS XVI. *Henricus Philippum in consortium Francorum regni adsciscit.*

A num. LXXV. ad LXXVIII. Recitatur Tom. IX. Concil. Conventus Remensis, quando Philippus Rex Galliæ præsente Henrico patre, Remis coronatus est: *Anno Incarnat. dominica MLIX. indictione XII. Henrici Regis anno XXXII. Pontificatus domini Gervasii* (Archiepiscopi Remensis) *quarto, & quarto Kalendas, die Pentecostes, XXIII. Maij*, Philippus Rex *consecratus est*. Sed loco, *quarto Kalendas*, legendum, *X. Kalendas Junii*, in quem diem hoc anno Pentecostes Festum incidit, in diem nempe XXIII. mensis Maij. In Henrici Regis annus XXXII. ab anno MXXVII. proficiscitur, indeque intelligimus, *Henricum* Francorum Regem eo Christi anno post diem XXIII. mensis Maij in consortium Regni a Roberto patre adscitum fuisse; cum hoc anno eadem die annum Regni XXXIII. nondum inchoasset, quando Philippum filium, *dum adhuc septennis esset*, ut in eo Conventu legitur, coronavit. Adfuere honoris & amoris gratia Sedis Apostolicæ Legati, Episcopi viginti duo, ac Proceres quamplurimi in Actis coronationis memorati.

XVII. *Moritur.*

Anno sequenti *Henricus* Galliæ Rex fundavit monasterium *sancti Martini de Campis* in urbe Parisiensi, & in illud multas possessiones contulit, facta Canonicis potestate Abbate obeunte alium eligendi. Charta dicitur scripta, *anno supradicti Regis XXVII.* (sed legendum,

ipsum Francorum Regem adhuc superstitem ob quædam perperam facta corripiat. Extat ipsa epistola edita a Papirio Massono, quo nomine ipsi benu- precamur. Sic enim se habet:

Nicolai Pap. epistola ad Rhemensem Archiep.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei Vuillelmo venerabili Archiepiscopo salutem cum benedictione Apostolica.

Licet de vestra fraternitate quædam sinistra, nec sine discussione dimittenda pervenerint ad Apostolicam Sedem, scilicet quod ejus invasoribus faveris, quod pontificales actus postposueris; tamen quia testimonio personæ non levis defendaris scilicet, potius de fidelitate S. Petri lauderis. * *Præmissa transimus, & ut verum sit de vobis testimonium, optamus. Vos autem omni conamine studete ita vivere, ut vestri non habeant inimici, unde vos possint in vos contristare. Scitis enim quam benigna vobis fuerit, communis mater sancta Romana Ecclesia, quamque de te magna et fiducia, ut tua solertia Francorum posset succurrere pene lapsæ Ecclesiæ. Proinde agere studo, quod de te speravit Apostolica Sedes.*

* prætermissa.

LXXIX.

Et vestrum Regem gloriosum castiga, precare, admone, ne pravo nitatur pessimorum consilio, qui nostra discordia putant se Apostolicam censuram evadere, caveatque sacris canonibus, immo beato Petro resistere, nosque, qui eum sicut pupillam volumus amaro oculi, contra se movere. Satis enim mirari potest, si pro aliquo stulto, sicut est, quem voluit ordinari, Matisconis Episcopus, vult Dominum & sanctum Petrum offendere, vestram charitatem atque sinceram dilectionem circa se parvi pendere. An putat aliquis, membrum Antichristi, quod plus non possit ei prodesse gratia beati Petri, quam omnium impiorum perfida fidelitas? Agat itaque gloriosus Rex, ut libet, contra nos: quamvis pro illa ejusque exercitu Deum semper precari parati simus. De Duce vero Godefrido nemo vos terreat, cum fuerit opus vos venire Romam: quia non tantum vobis impedimentum non faciet, sed etiam fideliter servitium impendat. Salutant vos charissimi fratres nostri Cardinales Episcopi, necnon humilitas charissimi nostri filii Hildebrandi. Hactenus Nicolaus ad Rehemensem Archiepiscopum. Ex quibus intelligas, Henricum Regem adversantem Apostolicæ Sedi meruisse quam citius e medio tolli, & tribunali incorrupti Judicis præsentari.

LXXX. Nicolaus Pap. cohibet Burchardum Halberst. Episc.

Eodem anno Nicolaus Papa Burchardum Halberstadensem Episcopum, invadentem jura aliena, cohibuit. Rem gestam Lambertus sic narrat: *Nicolaus Papa eodem anno ab Abbate Meginhera interpellatus propter decimationes Saxoniæ, litteras & mandata direxit Burchardo Halberstadensi Episcopo, ne statutos Patrum terminos transgrederetur; neve monasterium Herveldense superfluis concertationibus inquietaret. Si pergeret molestus esse, necessario se Apostolicæ auctoritatis virga usurum adversus ejus inobedientiam: præsertim cum monasterium illud sub jurisdictione esse Romani Pontificis, tot prædecessorum ejus privilegia testarentur. Abbati quoque epistolam scripsit verbis consolatoriis, quæ usque in præsentiarum in Chartario servatur Herveldensis monasterii.* Sed quomodo demum, qui contempsit obedire, præcipiente Romano Pontifice, ipsum Deum est expertus severum ultorem, cum ejus judicium appellavit Abbas, idem auctor narrat. Qui & addit hoc eodem anno sexto Kal. Octobris defunctum esse ipsum Abbatem Meginherum vitæ sanctitate clarum, hoc tanto ejus elogio dignum: *Vir*, inquit, *magnarum in Christo virtutum, & vere (quod omnium modernorum Abbatum pace dixerim) unicum sua ætate in Teutonicis regionibus recte ac monastice vivendi exemplar.* Subdit vero de eadem causa cum Halberstadensi Episcopo hæc memoratu digna:

LXXXI.

Is (ut prædictum est) cum Burchardo Halberstadensi Episcopo diuturnam traxerat litem propter decimationes Saxoniæ, quas ille Herveldensi monasterio abreptas, per occasionem Episcopalis regiminis sibi vendicabat. Contra cujus improbitatem cum nec forenses, nec Ecclesiasticæ leges quidquam valerent; & Abbas sæpe querimonia in jus delata surdis tribunalibus fabulam narrasset; tandem brevi, antequam vita excederet, mandavit ei per Fridericum Palatinum Comitem, se quidem tanquam viribus imparem causa cadere; Deo tamen vires ad tuendam æquitatem non defuturas esse. Proinde paratus ambo essent, ut intra paucos dies ad tribunal æquissimi Judicis Dei causam dicerent; victurum ibi esse, non qui plus posset, sed cujus causa justior esset. Nec fefellit eventus. Nam

PAGIUS dum, XXIX. a posteriori ejus epocha, ab anno nempe MXXXI. deducta). *Actum anno ab Incarnatione Domini MLX. indict. XV.* (legendum, indict. XIII.) *Parisius publice. Signum Henrici Regis. S. Philippi Regis. S. Annæ Reginæ.* Obiit postea Henricus Rex eodem anno MLX. Vitriaci die IV. mensis Augusti. Cum vero Philippus filius ob ætatem Regno Francorum administrando haud par esset, *Henricus* testamento cavit, ut *Balduinus* V. Flandriæ Comes filii, Regnique tutelam susciperet. Is per annos septem Francorum Regnum sapienter & strenue rexit, morientique Philippo Regi jam adolescenti quietum Regnum reliquit. Ordericus Vitalis lib. 3. ait: *Hujusmodi tutela tanto Duci bene competebat, quippe qui Adhalam* (idest Adhelam) *Roberti Regis Francorum filiam in conjugium habebat:*

ex

LXXXII. Dira Dei vindicta in Halberst. Episc.

Nam post dormitionem Abbatis pauci dies intercesserant, & ecce Episcopus, cum prædictæ rei gratia Synodum indixisset, & admoto jam equo, illac properare vellet, repente divina animadversione ictus corruit, reportatusque ad cubiculum, adscitis ocyus presbyteris suis per Deum obtestabatur, ut decimationes suas Herveldensi monasterio restituerent, atque omnem in perpetuum super hac re litem præciderent, scirentque cuncti qui eadem tentassent, sic infeliciter rem cessuram, ut sibi cessisset, qui injustæ exactionis tam acerbum vindicem ipsum experiretur Dominum. Cumque Magdeburgensis & Heldenesheimensis Episcopi visitatum eum advenissent, cum magno ejulatu fatebatur, se juxta prædictum eximii Abbatis ad tribunal Dei jamjam abripi, & pro invasis rebus alienis rationem exigi; rogabatque obnixe, ut missis Herveldiam nuntiis, veniam sibi pro admisso supplices precarentur. Nec multo post diruptis miserabili genere morbi visceribus, expiravit. Vir quoque Archipresbyter ejus, quo ille potissimum incentore in hanc sævitiam inarserat, quique exactor atque administer hujus calumniæ vehementissimus extiterat, eodem anno subitanea morte, sine confessione, sine sacra communione interiit, a diabolo (ut fama vulgatior loquebatur) suffocatus. Hæc Lambertus, qui his omnibus præsens aderat. Quod si Deus unius monasterii jura invadentes quantumlibet pœnitentes adeo acerbe punit; quid erit de Principibus bona omnia omnium monasteriorum, & Ecclesiarum sibi auctoritate hæresis vendicantium? An non requiret ista Deus, qui de verbis ipsis etiam levibus in die Judicii non levem quæstionem habendam esse (a) prædixit? *Væ (b) mundo a scandalis.*

(a) Mat. 12. (b) Ibid. 18.

LXXXIII. Isacius Comnenus Imp. se abdicat Imp.

Quod ad res Orientis pertinet: hoc eodem anno Isacius Imp. Dei vindicta vehementer exagitatus, sponte deposita purpura, successore delecto Constantino Duca, monasticum sumens habitum, in monasterio Studii monachis serviens, illic reliquum vitæ tempus absolvit. Hæc pluribus Curopalata, dum ait: *Fulmine siquidem percussus Imperator dejectus est equo, & humi, spumas ex ore edens uti epilepticus devolvebatur. In parvum autem navigium impositus ad Regiam defertur incolumis: attonitus tamen, & ob afflatum seipsum minime sentiens, morboque dies aliquot detentus mortem expectabat. Et idcirco ad placandum sibi Deum pœnitentiam amplectitur, & Imperatoriam potestatem, quam sibi injuria vendicarat, libens deponit. Hoc certe recte faciens, & monasticæ se vitæ dedicat, priorem fastum ac delicias voluntario contempta, ac modestia corrigens. Et quod magis ostendit, illum vere totoque ex animo pœnituisse eorum quæ patrarat, Imperatorem delegit, non Joannem sibi sanguine conjunctum, non nepotem ex sorore Theodorum Docianum, non filiæ maritum, neque alium aliquem sibi consanguinitate proximum, sed præsidem Constantinum, cui jam inde a suis majoribus Ducas cognomen erat, tamquam peritum & conscium, & adjutorem, quippe qui optime nosset rationes parandæ copiosæ pecuniæ ad Imperii conservationem.*

Constantinus Ducas Imp. creatur.

LXXXIV.

Comnenus autem monasticae vestes indutus, cum parum expectasset, siquo modo a morbo liberaretur; ubi novit se insanabili morbo captum, adhuc ipso vivente, Studii monasterium ingreditur, multum Æcatherina Augusta ejus consilium adjuvante, & pro terrarum Imperii amissione cælestis gaudii fructum ipsi promit-

PAGIUS

ex qua Robertum Frisonem, Reginam Anglorum, & Udonem Treverensium Metropolitam, aliosque magnæ nobilitatis viros genuerat. Sed ibidem librariorum errore mors Henrici consignatur, *anno ab Incarnatione Domini MLIX. indictione XIII.* Legendum enim, *anno MLX.* ut indictio XIII. demonstrat.

XVIII. Constantinus Ducas fit Imperator.

Ad num. LXXXIII. & seq. Isaacius Comnenus Constantino Duca Imperatore designato in Studiense Monasterium se se recepit, postquam regnasset *biennium & tres menses, homo strenuus, ingenio arroganti, in rebus gerendis celerrimus, rei bellica peritissimus. In literis non quidem versatus, sed literarum studiosus, & doctorum amans,* inquit Zonaras in Isaaco Comneno. [1] Psellus vero in Isaaco Comneno ait, Isaacium morbo affectum Monachum induere statuisse, mutationis vitæ propositum Patriarcham laudasse, sed Æcaterinam Augustam ejus uxorem, ut eum ab eo consilio averteret, nihil omisisse. Isaacius tamen in sententia perstitit, accersitque Constantinum Ducam, Virum sane illustrem, & qui generis nobilitate primas facile ferret. *Cum itaque accersitus fuisset, Comneno, ut videbatur, jam spiritum agente; stetit ille rubore suffusus, innatoque pudore oculos oppletus, manus ex more tegens.* Tum Comnenus ei commendavit Æcaterinam uxorem, filiamque Mariam, fratremque & sobrinum. *Nec-dum*

NOTÆ [1] Constantinus Ducas imperium inivit sequenti anno & quidem post diem XXII. Julii quantum colligo ex Charta quadam Neapolitana anni 1065. quam Muratorius in Antiquit. Ital. to. 1. col. 197. vulgavit. Cedo mihi illam: *Imperante Domino nostro Duca, Constantino Magno imperatore anno quinto, die XXII. mensis Julii, Indictione III. Neapolis.* MANSI

mittente, cum annos duos ac menses tres imperasset; & in habitu monastico pauciores his supervixit, omnem præstans præfectis monasterii obedientiam, ita ut junior esset, & alia ministeria obiret propter multam animi æquitatem & modestiam. Castissimus autem fuisse dicitur, & supra quam credi possit, continens &c. Defuncti autem viri conjugem Æcatherinam Augustam post persoluta postrema, adhuc memoriam anniversariis sacris solemniter fuisse prosecutam, idem testatur auctor. Sed hæc de his ad institutum satis.

Se-

PAGIUS *dum tamen imperii insignia in illum contulerat, sed in promissis tota rei molitio erat. Convaluit tantisper Imperator, ac cum videretur halitum recepisse, anceps animi erat ejus rei causa, quam egerat, quemque in imperium provexerat, ipsi quoque male cedebat, animique anxius erat. Timebat enim non ne imperii compos efficeretur, sed ne inde male secum postea ageretur, ac suspectus foret.* Reliquis itaque valere jussis *Pselli* consiliis nititur, qui ipsum roborat, solaturque, eique Antistitem advocat, cunctaque præ[illegible]at, quæ vel tempus vel amicitiæ ratio exigebat. Tandem Imperator comam ponit, atque Monachi habitum induit, *vidensque Imperatorem, ac ex animo rerum summa illi confirmata, statim e Regia discedit, conscensaque nave ad Studii monasterium secedit.* Post abdicatum a patre Imperium Maria Comnena cum matre in Monasterium concessit.

I. SExagesimus supra millesimum sequitur annus Redemptoris, Indictione decimatertia, quo Nicolaus Papa sexto Idus Januarii Florentiæ cum esset, monasterio sanctæ Felicitatis ista concessit:

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei Teibergæ Abbatissæ monasterii sanctæ Felicitatis juxta Florentiam siti, sibique successuris, & in sancto proposito permansuris in perpetuum.

Quoniam Omnipotentis dignatio suo gratuito munere, nullo digno præcedente opere, ad hoc nostram humilitatem dignata est provehere, quatenus per nos ubique terrarum proprio sanguine redempta Ecclesiæ lumen administraret indeficiens; profecto rationabile ducimus, cooperante ipso, de quo loqui præsumimus, secundum proprias vires unicuique acceptum talentum distribuere, ne apparente ipsius Majestate (quod absit) sine acquisito lucro velut inutiles servus videamur remeare. Quod utique per divinam misericordiam consequi posse speramus, si membris ejus adhuc per fidem in terra cælestia anhelantibus, præsidia qua possumus, sereno affectu suppeditare curamus. Sic enim, sic profecto & supernum nostræ fragilitati conciliamus auxilium, & pura intra cordis hospitium manente intentione, hominum consequimur favorem honestum. Cum licet universis debitores simus Gentibus, fidei lumine clarentibus; domesticis quoque nostris benevolentiæ studio singularem curam impendimus, Magistrum Gentium sequentes qui bonum opus adimpleri præcepit in omnes, ad domesticos fidei maxime.

II. *Monasterium itaque sanctæ Felicitatis cum omnibus sibi pertinentibus rebus, quod nostro Episcopalis simplex adhuc dispensatio quorumdam prædecessorum nostrorum negligentia destructum, coaptato nobilium sanctimonialium plurimarum collegio reædificare curavit ex integro; nunc etiam secundum Apostolicæ Sedis, cui deservimus, valentiam, per nostras manus dedicatum, stabilitate perseveranti roboramus, & confirmamus, atque ut perpetua vigeat religione, sequestrata pravorum infestatione, omnipotentis Dei committimus tutelæ. Cui etiam, sicut dignum nobis videtur, quia incuria Florentinorum Episcoporum sua prædia nequiter sunt distracta, & sacrilegorum quorumdam temeritate invasa; concedimus & Apostolica auctoritate stabilimus mansos, & fundos, venerabili loco pia devotione ablatos, & afferendos, ubicumque veraci relatione ejus nomini fuerint titulati, suoque juri religiosa sollicitudine investitis, atque investiendi. Liberum præterea idem reddimus monasterium, atque absolutum ab omni sæculari & mundana conditione, sive districtione, ne liceat alicui magna, parvaque persona a nobis restituta prædia, firmiterque stabilita,* Decimales, proventus scilicet, *quoque quosdam a nobis concessos aliquo ingenio invadere, aut aliqua fraude surripere, sive diminuere, Fiscum denique, seu debitam subjectionem exigere: sed maneat venerabilis locus, nostra tutela firmatus in sancto proposito; nullique alii sit obnoxius, nisi Florentino Episcopo, qui memor nostræ devotionis, suæque fragilitatis, justitiæ norma servata, secundum Doctoris Gentium præceptum, eisdem sanctimonialibus honorem congruum exhibendo, nil præter blandum dominium requirat ex debita.*

III. *Si autem (quod non credimus) aliquis temerarius hanc Apostolicam sanctionem crudeli mente tentaverit infringere, nostramque institutionem secundum locum lædendo cassare, nisi admonitus resipuerit, ac digne emendaverit, anathematis gladio percutiatur ab omnipotenti divinitate, jaculata sibi de cælo ultione in hac præsenti carne, interficiatque eum Deus spiritu oris sui, dum venerit judicare sæculum. Qui vero nostra robo-*

ra-

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MXCVII Anno Hegiræ CCCCLII. Inchoato die 5. Febr. fer. 1. A.C. 1060

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6553.

☉ 5. BA. ☽ 16. P. 26. Mart. Indict. 13.

JESU CHRISTI 1060.

NICOLAI II. PAPÆ 2.

HENRICI IV. REG. 4.

CONSTANTINI DUCÆ IMP. 1.

I. AD Num. III. ad XIII. *Aldredus* Episcopus Wigorniensis die Nativitatis Christi currentis anni electus est Archiepiscopus Eboracensis, & Romam delegatus a *Sancto Eduardo* Anglorum Rege ad Nicolaum II. Papam, ut ab eo peteret confirmationem Privilegiorum Regni Angliæ, quam anno sequenti obtinuit, Palliumque ab eodem Nicolao II. suscepit. Eodem anno MLXI. in Angliam rediit detulitque litteras Nicolai II. ad *Sanctum Eduardum* datas, & confirmationem Privilegiorum ab eo postulatam. Baronius tam literas Nicolai II. quam præfatam confirmationem hic recitat. Verum ex dictis anno superiori num. VII. & seqq. constat ipso fine præsentis anni Romam *Aldredum* Legatum missum, & nonnisi cum præfatis literis & Diplomate in Angliam anno sequenti reversum esse.

Aldredus Archiep. Eboracensis ad Nicolaum II. delegatus.

rationis pius conservator extiterit, in secundo adventu mereatur illam mellifluam vocem audire: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum. Præterea ut hæc pagina fidem legentibus afferat, & propriæ manus subscriptione & Apostolici sigilli munire studuimus impressione.

✠ *Sigillum Nicolai Papæ.*

Ego Bonifacius Albanensis Episcopus subscripsi.

Ego Joannes Portuensis Episcopus subscripsi.

Ego Petrus Lavicanensis Episcopus subscripsi.

Ego Bruno Prænestinus Ep. subscripsi.

Ego Petrus peccator monachus subscripsi.

Hic est Petrus Damiani, quem vides seorsum a Cardinalibus subscribere diplomati voluisse, & absque titulo Ostiensis Episcopatus, quo se exuisse contenderat, ex quo libellum renunciationis dedisset Nicolao Pontifici, ut suo loco superius dictum est. Post subscriptiones ista ibi leguntur.

IV. *Datum Florentiæ vi. Idus Januarii, anno ab Incarnatione Domini nostri JESU Christi M. LIX. per manus Humberti sanctæ Ecclesiæ Silvæcandidæ Episcopi, & Apostolicæ Sedis Bibliothecarii, anno primo Pontificatus domini Papæ Nicolai Secundi, Indictione xiii.* Ita quidem adamussim omnia respondent quæ ad tempus spectant: nam annus Christi millesimus quinquagesimusnonus adhuc erat annus; sexagesimus enim annus Incarnationis a die Annuntiationis Dei genitricis Mariæ numerandus erat; eratque adhuc & annus primus Nicolai: nam secundus hoc anno eodem mense Januario (nescitur verus dies) numerari incipiebat. Indictio vero decimatertia utrique convenit tempori notato, tam Pontificis, quam Domini Incarnationis.

V. Florentia autem recedens, Romam rediens, inde Cassinum Nicolaus Papa se contulit. Quid tunc egerit, Leo Ostiensis sic narrat (a): *Sequenti tempore jam dictus Pontifex ad has iterum partes adveniens, domnum Oderisium Oderisii Marsorum Comitis filium, & hujus monasterii a puero monachum, diaconum in Lateranensi Ecclesia apud acerras positus ordinavit. Postmodum autem in Aquinensi oppido, deposito Episcopo Angelo, eo quod neophytus, nempe ex laico ordinatus, & Ecclesiasticarum rerum male prodigus, & agentibus nequitiis fuit, a sancta memoriæ Leone Papa fuisset excommunicatus, domnum Martinum, Florentinum genere religiosum plane ac prudentem, inter primores hujus monasterii monachum Episcopum consecravit. Petrus etiam Venefranæ & Iserniensis Sedis Episcopus, natione Ravennas, noster monachus tempore ipso sacratus est.* Hæc de rebus gestis Nicolai Papæ cum monachis Cassinensibus: de reliquis altum silentium.

(a) Leo Ost. l. 3. c. 14. Nicolai Pap. res gestæ cum Monachis Cassinensibus.

VI. Inter monimenta autem Petri Damiani repertitur ipse, cum jam se abdicasset ab Ecclesiasticis curis, absens ab Urbe, solitarius degens in monasterio, interpellatus scripsisse ad eumdem Nicolaum Pap. pro Anconitanis jam excommunicatione mulctatis. Quidam enim inter eos exortus tyrannus, ad defectionem cives adegerat; premente vero eodem tyranno populum, iidem exurgendi haud liberam nacti fuerant hactenus potestatem gementes interea, quod Apostolica censura perculsi æternæ damnationi obnoxii permanebant. Quorum miseratus conditionem acerbissimam Petrus, ista pro illis ad Nicolaum Pontificem scripsit:

Domno Nicolao beatissimo summæ Sedis Antistiti Petrus peccator monachus devotissimæ servitutis obsequium.

VII. Ep. Petri Damiani pro Anconitanis.

Quod in partibus nostris prosperitatis vestræ fama percrebuit, magna cor nostrum lætitiæ jucunditate perfunditur; totisque in Domino, qui istorum auctor est munerum, visceribus gratulamur; ita ut dum mens intrinsecus jubilat, lingua etiam in hanc vocem divinæ laudis erumpat: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. De Anconitanis autem, venerabilis domine, quotidie pereuntibus nimis doleo, & de confuso atque commixto peccatorum, innocentiumque periculo medullitus contremisco. Ecce enim per conditionem carnis eorum quotidie corpora moriuntur, & per sententiam vestram Petri gladius in animarum eorum mortem grassatur. Et nos quidem dormimus, sed evaginatus Sedis Apostolicæ mucro non dormit; qui tot hominum millia una cruenta mortis strage prosternit; non quidem in corporibus aliquando morituris, sed heu (proh dolor) quod intolerabile est, in animabus sine fine victuris. Enimvero audacter dicam, quia postquam dominus meus ad Apostolatus culmen ascendit, numquam aliquid fecit, quod a nobis, qui in ejus debemus invigilare custodia, tantopere debeat formidari. Vobis enim subtici, vobis urbem tradere, vobis se & sua voluerunt humiliter subjugari; sed eorum culpis obstantibus, non modo janua illis misericordiæ vestræ non patuit; quin etiam prolata sententia a regno Dei, & a liminibus Ecclesiæ, tamquam e diverso rebelles & contumaces exclusit.

VIII. *Absit autem a domino meo, ut cum vibrata tyranni cujuspiam dextera, post cædem duorum, vel trium hominum non compescatur, illius, qui totius Christianæ magister est pietatis, gladius possit in tot animarum internecione grassetur.*

tur. Nam & Abner, cum in ipso belli certamine diceret ad Joab, (a) Num usque ad internecionem tuus mucro desaeviet? protinus ille respondit: Vivit Dominus, si locutus fuisses, mane recessisset populus persequens fratrem suum. Absit, inquam, ut dum unius hominis placere vult oculo, tanta eorum, pro quibus Christi effusus est sanguis, pereat multitudo. Vicem quippe illius tenes, qui adhuc pauper & tenuis summis Principibus & magistratibus libera voce non timuit dicere: (b) Obedire oportet Deo magis, quam hominibus. Et rursus, (c) Si justum est in conspectu Dei vos potius audire, quam Deum, judicate. Quapropter si placet domino meo, adscitis domno Hildebrando sanctissimi & purissimi consilii viro, reverentissimis etiam Humberto & Bonifacio Episcopis, qui vestri videlicet acutissimi & perspicaces sunt oculi; cum his utique consilii vestri communicate mysterium, simulque tractate, quo medicamine mors atque perditio tot pereuntium desinat animarum. Moderetur itaque solito more Sedis Apostolicæ prolata sententia, sese que Ecclesiasticæ vigoris temperet disciplina, ut quos hostilis dispergere crudelitas nititur, in sacerdotalis misericordiæ gremio colligantur. Parce ori meo, clementissime pater, & non procacis linguæ strepitum, sed devoti considera cordis arcanum. Nec a servo tuo te pigeat humiliter argui, cum ipse omnipotens Deus hominibus dicat: (d) Venite & arguite me.

(a) 2. Reg. 2.
(b) Act. 5.
(c) Ibid. 4.
(d) 1. Psal. 1.

IX. Legatio Regis Angl. ad Nicolaum Papam.

Cum ista agerentur, sanctus Eduardus Anglorum Rex legationem misit ad Nicolaum Papam una cum litteris: de qua legatione agit Ealredus, in vita ejusdem Regis hæc inquiens: *Nuntios Romam transmisit, talem epistolam Papæ deferentes.*

Summo universalis Ecclesiæ patri Nicolao Eduardus Dei gratia Anglorum Rex debitam & subjectionem & obedientiam.

Epist. S. Eduardi Regis ad Nicolaum Papam.

*Glorificamus Deum, quia curam habet suæ electæ Ecclesiæ, quoniam in loco boni prædecessoris vos optimum successorem constituit. Quopropter justum judicamus, apud vos, velut ad solidam petram * incurrere, & probare omnes bonas actiones nostras; & vestram notitiam, atque societatem in bono habere, quatenus nas donationes & privilegia, quæ obtinuimus apud prædecessorem vestrum, renovetis & augeatis nobis. Videlicet, ut quod ille injunxerat nobis sub nomine obedientiæ & pœnitentiæ propter votum quod voveram ire Romam; & in remissionem omnium peccatorum meorum construere cœnobium monachorum in honorem Apostoli Petri, ratum faciatis, & privilegia possessionum, & dignitatum ejusdem loci confirmetis, renovetis, & decernatis. Ego quoque pro modulo meo augeo, & confirmo donationes, & consuetudines pecuniarum, quas habet sanctus Petrus in Anglia. Et ipsas pecunias collectas cum regalibus donis mitto vobis, ut oretis pro me, & pro pace regni mei; & continuam ac solemnem memoriam instituatis totius gentis Angliæ coram corporibus sanctorum Apostolorum.* Hucusque Regis epistola ad Nicolum Pontificem. Pergit autem auctor. Rescripsit autem illi Papa in hunc modum:

* accedere.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei gloriosissimo ac piissimo, omnique honore dignissimo speciali quoque filio nostro Eduardo Anglorum Regi visitationem omnimodam, salutem mellifluam, & benedictionem Apostolicam.

X. Nicol. Pap. Epistol. ad Regem Angl. S. Eduard.

Omnipotenti Deo referimus grates, qui vestram prudentissimam excellentiam in omnibus ornavit & decoravit erga beatum Petrum Apostolorum principem, & nobiscum habere dilectionem, & in omnibus Apostolicis consentire censuris. Litteras igitur vestræ nobilitati transmittimus, & per eas sanctorum Apostolorum societatem & nostram vobis damus, orantes misericordiam illius, qui est Dominus omnium, & Rex super omnia solus, ut ipse vos participes faciat ex omnibus, si qua sunt coram Deo bona operibus nostris; & fratres nos, & socios in sua dilectione constituat in omni tempore amplius, ac non minorem partem obsequii nostri vobis in suo regno consignet, quam nobismetipsis provenire optamus. Erimus etiam deinceps pro vobis sine dubio orantes assidue, ut ipse Deus subiiciat hostes & inimicos, qui contra vos voluerint insurgere; & confirmet vos in paterno solio, & propria hæreditate: Ac beatus Petrus sit vobis custos, & adjutorium in omni tribulatione.

XI. Privilegium monasterii.

Renovamus ergo & confirmamus ac augemus vobis privilegia vestra, scilicet, ut absoluti sitis ab illo voto, quod timebatis; & ab omnibus aliis peccatis & iniquitatibus vestris, auctoritate illius, qui me, licet indignum, suæ sanctæ præesse voluit Ecclesiæ. Præterea in loco quem sub nomine sanctæ pœnitentiæ construendum, & meliorandum suscepistis: quoniam (ut fertur) primo antiquitus consecrationem a B. Petro accepit, cujus licet indigni, Vicarii sumus, & quia regia antiquitus sedes est; ex auctoritate Dei & sanctorum Apostolorum, utque habeat Romana Sedis & nostra concedimus, permittimus, & solidissime confirmamus, ut amplius in perpetuum regiæ constitutionis locus sit, atque repositorium regalium insignium, & habitatio perpetua monachorum, qui nulli omnino personæ nisi Regi subdantur, habeantque potestatem secundum Regulam S. Benedi-

cti

cti per successiones eligere ex se idoneos Abbates; neque introducatur per violentiam extranea persona, nisi quam concors congregatio esse praelegerit. Absolvimus etiam eum locum ab omni servitio & dominatione Episcopali, ut nullus Episcopus illuc introeat ordinaturus, aut praecepturus aliquid, nisi ex petitione & consensu Abbatis, monachorum.

XII. *Et habeat idem locus liberum procinctum, id est ambitum & cimiterium mortuorum circa se, absque Episcopali vel cujuslibet respectu, vel exactione, & omnia, quæ ad libertatem & exaltationem illius loci, ad honorem Dei pertinentia, per nostram auctoritatem accedere possunt, hilari & promptissima voluntate concedimus. Possessiones autem, quas antiqui Reges, seu quicumque alii homines, vos quoque & vestri Barones ad eumdem locum contulistis, & chartas quæ ex eis factæ sunt, divina & nostra auctoritate roboramus, & ratas ac stabiles esse decernimus, & infractores earum, vel invasores, aut diminutores, aut dispersores, venditores etiam æterna maledictione cum Juda proditore damnamus, ut in beata partem non habeant resurrectione; sed a B. Petro Apostolo se judicandos sciant, quando sedebit cum suis Coapostolis, judicans (a) duodecim tribus Israel. Vobis vero & posteris vestris Regibus committimus ad vocationem & tuitionem ejusdem loci, & omnium totius Angliæ Ecclesiarum, ut vice nostra cum consilio Episcoporum & Abbatum constituatis ubique, quæ justa sunt, scientes pro hoc vos recepturos dignam mercedem ab eo, cujus regnum & imperium non desinet, nec minuetur in sæculum.* Huc usque litteræ Apostolicæ ad S. Æduardum Anglorum Regem.

(a) Matt. 19.

XIII. Hoc eodem anno in Hispania Jaccæ in quam Oscæ translata sedes, Concilium est celebratum, cui interfuerunt Epi-

Ann. Eccl. Tom. XVII.

PAGIUS II. *Concilium Jaccetanum.*

Ad num XIII. Concilium Jaccetanum, quod hoc anno Baronius cum Surita in Indice refert, anno MLXIII. celebratum. Moretus enim lib. 2. Investigat. cap. 11. pag. 494. laudat Chartam Dedicationis Ecclesiæ Jaccensis, datam a novem Episcopis, qui Concilio interfuere, in qua legitur: *facta charta dedicationis anno MLXIII. era MCI.* quo scilicet tempore *Ramirus* in Aragonia regnabat. Huic Concilio præfuit *Austindus* Archiepiscopus Auxitanus in Aquitania, quia Osca, quæ sedes erat Episcopalis, tunc a Mauris occupabatur, & Archiepiscopus Auxitanus hoc munere in Navarra & in Aragonia fungebatur, ut alibi monstravi. Est autem *Jacca* Aragoniæ urbs ad Aragonium Fl. posita. Surita lib. 1. cap. 18. scribit, in hoc Concilio abrogatum esse Gothicum Officium, & Romanum admissum, agente Ramiro Aragoniæ Rege. *Alphonsus* VI. Castellæ Rex idem postea tentavit, sed Castellanos vix adducere potuit, ut sacros ritus mutarent, uti infra videbimus. In Regno Aragoniæ invenio huic mutationi diu refragatos esse Monachos nominatissimi monasterii Sancti Joannis Pennatensis. Martinezius enim in illius Historia asserit, se in eius Archivis instrumento reperisse hoc modo consignata: *Cum intravit lex Romana* (idest, Officium Romanum) *in Sanctum Joannem XI. Kal. Aprilis, secunda septimana quadragesimæ, feria tertia: vel era MCXX* sed legendum, *era* MCIX. & prior numerus X. in I. mutandus; qui error a librariis non raro admissus. Laudati enim characteres annum Christi MLXXI. certo designant, non vero annum Christi MLXVIII. ut memoriæ lapsu corrigit Cossartius Tom. IX. Concil. pag. 1197. Sed non minus Aragonenses pertinaces fuere in Antiquis Ritibus defendendis, ut habet idem Cossartius, saltem id constat de præfatis Monachis, uti anno MLXIII. num. X. magis videbitur. Porro sedes Episcopalis in eo Concilio ex urbe Osca, vulgo *Huesca*, Jaccam translata.

III. *Berengarius ad vomitum redit.*

Anno superiori *Liuppoldo*, sed *Leudbaldo* Archiepiscopo Moguntino demortuo, ut habet Chronographus Hildentheimensis, idque mense Decembri, ut tam Lambertus, quam Marianus Scotus in Chronicis tradunt, *Gozechinus* Scholasticus egregiam, prolixamque Epistolam ad *Valcherum* itidem Scholasticum, suum olim discipulum, circa præsentis anni initium dedit, quam Mabillonius Tom. IV. Analect. publici juris fecit. In ea Gozechinus ait, se apud Leodium literas docuisse, & Moguntiam tandem secessisse, tædio victum rerum humanarum, variarumque turbarum, quas rerum novitas, ac præsertim perversa Berengarii doctrina, non sat cito coercita facessebat. Pluribus Auctor sui temporis mala deplorat, & Henricum Imperatorem hujus nominis II. Henrici Regis hoc tempore regnantis patrem, & Liudboldum mox memoratum summopere laudat. Hæc ejus de Berengario verba: *Vide si placet quam sana doctrina, quam salubris disciplina, Theologi de Turonensi emergant academia, cui præsidet ille Apostolus Satanæ Berengarius. Vide, inquam, quam pestilentes, imo letiferi scorpiones & reguli de cavernis erumpunt totius nostri temporis Babylonia, qui Heresiarcha sui multo ebrii, & veneno delibuti, de faecis sacrilegas introducunt novitates quæstionum, ad nihil utiles, nisi ad subversionem audientium: quorum sermo ut cancer serpit: quia scientia, qua inflat, non ædificat, sed subvertit.*

IV. *Laudantur Liudboldus Archiep. Moguntin. & Henricus II. Imp.*

De Henrico vero Imperatore & Lindboldo Archiep. ait: *Postquam clarissima duo Eccl. luminaria, quæ nimis sero Deus accendit, & nimis mature in abscondito faciei suæ, a conturbatione hominum abscondit, Henricum dico secundum Imperatorem, & Lindboldum Moguntinæ Sedis Protopræsulem, in quos nostri seculi fines cum maxima sui decoris specie devenerunt; hæc, inquam, clarissima duo luminaria, postquam ab his tenebris ad veram lucem, a qua etiam huc alluxerunt Orbi terræ, ut oramus & optamus, assumpta sunt; quidquid divinæ religionis, quidquid æquitatis & justitiæ, quidquid liberalium studiorum, quidquid moralis disciplinæ ubique vigebat, sicut tunc temporis Ecclesia & vario virtutum decore & multiplici liberalium literarum propagine florebat, cum eis pariter sepulta, imo in cælum recepta sunt; ita ut nihil eorum pene remanserit in terra præ-*

ter

Concil. Accitanum in Hispania.

Episcopi, Austindus Archiepiscopus Auxitanus, Sancius Episc. Aragonius, Paternus Cæsaraugustanus, Arnalphus Rotensis, Gometius Calaguritanus, Vuillelmus Urgelitanus, Heraclius Bigerrinensis, Stephanus Olorensis, & Joannes Leontinensis. In quo in primis sacri ritus, temporum injuria depravati, vel aboliti sunt restituti, disciplina Ecclesiastica resarcita, moresque ad normam sacro-

PAGIUS

ter admodum pauca, & hac ut umbra inanis vestigia.

V. *Nicolaus PP. Romæ Episcop. ordinat pro Ecclesia Sistaricensi.*

Nicolaus Papa literis Clero, plebique in civitate Sistaricensi consistentibus datis, & a Boucheo lib. IX. Hist. Provinciæ sect. I. relatis significat se Gerardum ab Hugone Cluniacensi suas vices in partibus illis fungente, ab Arelatensi Archiepiscopo, & quibusdam aliis Episcopis electum eis ordinasse Episcopum, *cui*, inquit, *dedimus in mandatis, ne unquam ordinationes præsumat in eum, qui virginem non est sortitus uxorem, neque illiteratum, vel quolibet corporis parte vitiatum, aut ex pœnitente vel curæ aut cuilibet conditioni obnoxium, notatumque ad sacros Ordines permittat accedere. Sed si quos hujusmodi forte compererit, non audeat promovere. Afros passim ad Ecclesiasticos ordines prætendentes, nulla ratione suscipiat; quia aliqui eorum Manichæi, aliqui rebaptizati sæpius sunt probati.* Gerardus cognominatus *Caprerius*, ut scribit Bertrandus Episcopus Sistaricensis in Instrumento anno MCLXX. scripto, & in Archivis Ecclesiæ Forcalqueriensis asservato, *electus in ipso* (nempe Episcopatu Sistaricensi, idest ad Episcopatum) *apud urbem Avenionem in Concilio Magno, quod ibi celebravit cum omnibus Episcopis totius Provinciæ Hugo Cluniacensis Abbas fungens legatione Domini P. P. Nicolai, ad quem a prædicto Legato missus jam dictus Gerardus, in Episcopum fuit consecratus. Hunc Roma redeuntem, ut ipse narrat, Sistaricenses non permiserunt transire per civitatem suam, veniens Forcalquerium honorifice, & cum magno gaudio receptus fuit ab eis ibi.* Addit Bertrandus, Gerardum Canonicos Sistaricenses & Forcalquerienses separasse, & dignitates inter eos divisisse, *cum utraque sit* CATHEDRALIS, *& pro sede* EPISCOPALI *habita ab antecessoribus nostris: nam & hoc insimul commune habebant, quando una erant Ecclesia.* Ideo autem Sistaricenses noluerunt eum recipere, quia destruxerant tam laici, quam Episcopi præcedentes totum Episcopatum, *de quibus ipse* (nempe Gerardus) *dicit, Erant una vice uxorati publice.* Ita Bertrandus.

VI. *Episcopus ille in Concilio Avenionensi anno electus.*

Hoc autem Concilium *Avenionense*, cujus, sicuti nec Epistolæ Nicolai Papæ citatæ, ulla mentio Tom. IX. Concil. celebratum fuit currenti anno; nam ipsemet Boucheus asserit, se illud legisse in exemplari sibi ostenso a Polycarpo Riviera Cartusiano, viro Erudito. Illud tamen, sicut & autographum, alias in Archivis Capituli Forcalqueriensis asservatum, nunc deperdita sunt, sed literæ Nicolai Papæ & Instrumentum Bertrandi Sistaricensis Episcopi Concilium illud Avenione congregatum fuisse, nos dubitare non patiuntur. Fallitur tamen Boucheus, qui illud cum altero Concilio Avenione anno MLXXX. coacto confundit, & illud ad præsentem annum retrahit. Sunt enim duo Concilia in eadem urbe diversis annis habita, ut ex iis, quæ de utroque supersunt, manifestum redditur. Porro præter Sistaricensem Episcopatum sunt alii, in quibus duæ Ecclesiæ Concathedrales reperiuntur. Matthæus Paris ad annum MCXXXII. de Roberto Episcopo Cestrensi verba faciens, ait: *habet Episcopatus ille usque hodie tres Sedes, Cestrensem, Lichifeldensem, & Conventrensem.* Ughellus in Italia Sacra affirmat, an. MLXXVI. Episcopatum Capuanum in duas Sedes divisum fuisse, ex quibus antiquior Capuæ remansit, & recens *apud Pontem Casulinum* constituta. Denique San-Marthani in Episcopis Adurensibus pag. 25. testantur, eos duas Sedes Cathedrales habere. Mirum autem videri non debet hoc anno duos Sedis Apostolicæ Legatos in Galliis visos esse, quorum alter apud Turonas, alter Avenione Concilium celebravit; ut enim observat Sirmondus in Notis ad Epistolas Gothofridi Vindocinensis literas convocationis Synodi totius legationis referens, Legatio Aquitanica Metropoles Bituricensem, Burdigalensem, Auxitanam & Turonensem complectebatur; Gallica omnes alias.

VII. *Concil. Turonense.*

Hoc anno Stephanus Presbyter Cardinalis & Apostolicæ Sedis Vicarius celebravit *Concilium Turonense*, [1] cui decem Episcopi interfuere, in eoque decem Capitula ad disciplinam Ecclesiasticam pertinentia constituta, ut legitur in Actis ejusdem Concilii Tom. IX. Concil. pag. 1109. recitatis, in cujus Præfatione dicitur celebratum *anno MLX. Indictione XIII. Kalend. Martii, Luna XIII. IV. feria.* Refertur ibidem Epistola ejusdem Legati ad Archiepiscopum Dolensem missa, qua ei præcipit, ut intersit Synodo, *quæ antiquo more Romæ post Pascha celebrabitur.* Romæ enim singulis fere annis Synodus habebatur, cujus nulla apud Auctores mentio, nisi forte in iis de rebus, de quibus agunt, actum fuerit.

VIII. *Rogerius Calabriæ Comes Saracenos in Sicilia persequitur.*

Hoc tempore Saracenorum in Sicilia res ad summas angustias redactæ erant, ut narrat Noweirius Arabs in Historia Siciliæ. Proceres enim Panormitani, Amira seu Præfecto Saracenico expulso, Urbis dominium invaserant, quidam Alcaidus a Saracenis deficiens *Trapanum* sibi subjecerat, aliusque Alcaidus arcem a Siculis *Ennam* appellatam, & a Noweirio *Casan Tanil*, a Latinis Castellum Joanni occuparat, quemadmodum & Agrigentum. Denique alius Dux

NOTÆ

[1] ANte hanc Turonensem Synodum Stephanus concilium alterum hoc anno pridie Kal. Febr. Indict. 13. secunda feria Viennæ in Gallia celebravit, cujus tres Canones contra Simoniacos evulgarunt Collectores Anecdot. tom. 4. col. 93.

Hujus autem Stephani occasione animadvertere liber scriptam ab illo Epistolam ad archiepiscopum Dolensem de qua hic Pagius, sed in ea non injungitur archiepiscopo ut Romanæ Synodo post Pascha celebrandæ intersit prout scribit Pagius, sed potius absolvit illum ab injuncto per Papam mandato ut Romanæ illi Synodo interesset, invitans potius ad Turonensem, dominica ante mediam Quadragesimam a se celebrandam. MANSI

erorum canonum revocati. Insuper ne alio, quam Romano more sacræ preces in Ecclesia persolverentur: & ut qui Oscæ erat Episcopatus transferretur in Jaccam. Hæc summatim de Concilio scripta reperimus.

An-

PAGIUS Dux Saracenus Syracusas & vicina loca Catanam usque suæ ditioni subjecit. Sed audiendus Malaterra lib. 2. cap. 1. *Rogerius Comes Duce relicto in Apulia* (nempe Roberto Guiscardo) *Rhegium in prima septimana ante quadragesimam remeavit; ad quem Becumen* (legendum cum Scriptoribus Arabicis, Benhumena) *Admiraldus Siciliæ a Belcamendo* (legendum, *Bennameto*, Malaterra enim Arabum nomina non raro deformat) *quodam Principe prælio fugatus, eo quod maritum sororis suæ, honestum suo gratis juvenem, vocabulum Benmeclerum, occiderat, apud Rhegium profugus venit Comitem versus, impugnationem Siciliæ multis exhortationibus incitans.* Tum cap. 4. *De cujus adventu Comes non minimum gavisus, eum honorifice suscepit, ejusque consilio, necdum hyeme transacta, hebdomada videlicet proxima ante Quadragesimam, cum centum sexaginta militibus ipsum Becumen* (idest Benhumenam) *secum ducens, pharumque transiens Siciliam invadit.* Omnia deprædatus Melazzum usque, oppidum maritimum, ad Messanam accedit, & Messanenses in se irruentes internecione delet. *Messanensibus*, subdit Malaterra cap. 6. *suorum vulnera flentibus, Comes penes civitatem transiens, in insula sancti Hyacinthi, haud longe ab urbe hospitatum vadit, summoque diluculo Messanam quasi viribus exhaustam oppugnare vadit. Sed Messanensibus quamvis paucis qui adhuc supererant, cum ipsis mulieribus armatis, turres & propugnacula se se certatim, ut pro vita defendantibus, Comes ne Siciliæ tali facto excitata super eum irruat, ad tentoria sua rediens, de transitu versus Rhegium tractare cœpit. Mare vero turbatum cum periculosum transitum ostentaret, Comes sapienti usus consilio, totam prædam, quam ceperat sancto Andreæ ad Ecclesiam suam reædificandam juxta Rhegium dandam proposuerat. Destructa quippe erat noviter, sicque meritis ejusdem sancti, ut credimus, vento prospero flante, mare sedatum se se transmeabile præbens, impune transire permisit.*

IX. *Messanam capit.*

Dein cap. 8. *Comes igitur Rogerius tota mense Martio & Aprili per Calabriam*, &c. *disponens*, &c. *expeditionem iterum versus Siciliam certatim parat. Majo itaque intrante Dux* (Robertus sc.) *ab Apulia cum maximo equitatu Rhegium veniens, etiam navalem exercitum per mare venire fecit.* Saracenorum Admiralius classem, ut transitum ejus impediret, misit; sed, ut subdit Malaterra cap. 10. *Comes mare incautis hostibus, impune transiens, ad locum qui communiter monasterium dicitur, applicuit, navesque remittens, ne forte aliquis suorum ad eas refugeret, Messanam oppugnatum vadit: quam inermem inveniens; nam jamdudum defensores ejus peremerat, urbe capta turres & propugnacula ejus diruit, quos invenerunt interfectis, quibusdam vero ad Panormitanas naves transfugientibus anno ab Incarnatione domini millesimo & sexagesimo.* Maurolycus ait, Rogerium Comitem *ad Palatium Præsulis* deductum esse, indeque Rochus Pyrrhus in Sicilia Sacra infert superfuisse adhuc domum Palatium Episcopale nominatam. Verum fallitur Vir de Historia Sicula bene meritus; *Præsulis* enim nomine ibi Mahumetanorum caput, a Latinis *Præsulem* aut *Prælatum* dictum, ab Arabibus vero *Emam*, intelligis, recteque Vatterus in Versione Gallica Elmacini, & in Vita Tamerlani *Emam* Mahumetanum *Prælati*, vel *domini Prælati*, nomine designat. Denique fallitur Chronographus Barensis, qui hanc expeditionem in annum sequentem differt, ut Peregrinius in Notis observavit.

Digitized by Google

I. Nicolai Pap. obitus.

ANnus incipit Redemptoris millesimus sexagesimos primus Indictione decimaquarta, novi oborti schismatis perturbationibus turbulentus. Moritur siquidem hoc anno mense Junii in fine ipsius Nicolaus Papa, cum sedisset annos duos, & menses sex. Petrus Damiani in epistola ad Mainardum Urbinatem Episcopum de eodem Nicolao secundo Papa hæc præclara admodum narrat: *Porro Mainardus Silvacandidæ Episcopus mihi retulit, quia Nicolaus Papa piæ memoriæ, qui ante triennium ex hac in Domino luce quievit, numquam in toto anno prætermittebat diem, quin pedes duodecim pauperibus semper ablueret. Quod si facere, per totum non occurreret diem lucidum pietatis opus explebat in nocte.* Hæc Petrus.

Porro post tres ferme menses vacationis Sedis eligitur Romæ a sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus legitimo ritu Anselmus Lucensis Episcopus, patria Mediolanensis, dictusque est Alexander Secundus. Quod indigno ferentes animo ministri pueri Regis quod scilicet non ex Regis electione creatus Pontifex esset, mox eligendum curant Cadalum quem alii nominant Cadaloum, Parmensem jam episcopum, pseudopontificem. De his enim hæc breviter Leo Ostiensis ejus temporis auctor: (a) *Defuncto autem (ut ad superiora redeam) Apostolico Florentiæ, duabus ac semis annis in Pontificatu peractis; cum ingens inter Romanos seditio de ordinando Pontifice cœpisset oriri, Hildebrandus Archidiaconus habito consilio cum Cardinalibus, nobilibusque Romanis, ne dissensio accresceret, Anselmum Lucensem Episcopum post menses ferme tres in Romanum Pontificem eligunt, Alexandrumque vocari decernunt, nostro Desiderio*, Abbate Cassinensi presbytero Cardinali tituli sanctæ Cæciliæ *Romam cum Principe proficiscente* Roberto Guiscardo videlicet, qui jam hoc ipsum suo juramento promiserat Nicolao præsto fore Cardinalibus, legitime eligere volentibus Romanum Pont. *Quod cum Imperatrix (pergit Leo) audisset una cum filio tulere graviter, hæc sine sua auctoritate gesta. facto; Cadalumque* Par-

(a) Leo Ost. l. 3. c. 20.

PAGIUS SÆC. XI. Anno Æræ Hisp. MXCIX. Anno Hegiræ CCCCLIII. inchoato die 26. Januar. fer. 6. A.C. 1061

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6554.

☉ 6. G. ☽ 27. P. 25. April. Indict. 14.

JESU CHRISTI 1061.

ALEXANDRI II. PAPÆ 1.

HENRICI IV. REG. 6.

CONSTANTINI DUCÆ IMP. 5.

I. *Nicolao II. succedit Alexander II.*

AD num. I. Nicolaus II. *Florentiæ* finem vivendi fecit, inquit Leo Ostiensis lib. 3. cap. 20. qui addit, *duobus ac semis annis in Pontificatu peractis*, cui omnes fere Catalogi consentiunt annos duos, menses sex & dies viginti quinque a Leone Ostiensi neglectos, ei tribuentes, sicuti & Benno Pseudo-Cardinalis. Quare cum *Anselmus* natione Mediolanensis, & Lucensis Episcopus die prima mensis Octobris Pontifex Romanus renunciatus fuerit, postquam Sedes vacasset menses duos & dies VIII. uti habet quartus Catalogus, vel verius, ut habet sextus, menses duos & dies novem, perspicuum fit, *Nicolaum* hoc anno die vigesima secunda mensis Julii naturæ debitum solvisse, annoque MLVIII. die vigesima octava mensis Decembris electum fuisse. Licet enim ipsemet *Nicolaus* annos suos a die inthronizationis in rescriptis suis deduxerit, Auctores tamen Catalogorum eosdem, sicuti & Decessoris ab ejus electione repetiere; alioquin annos duos, menses sex & dies viginti quinque non sedisses; cum anno MLIX. die octava mensis Januarii nondum inthronizatus esset. Sedem autem post Nicolai mortem cessasse *menses ferme tres*, docet Leo Ostiensis citatus; quod confirmat Auctor Disceptationis inter Regis Advocatum & Romanæ Ecclesiæ Defensorem apud Baronium anno MLXII. num. XLIX. qui ait: *Constat tres plus minus menses interim decurrisse, ex quo sanctæ memoriæ Papa Nicolaus occubuit, usque ad Kalendas Octobris, cum iste* (nempe Alexander II.) *successit.* [1] Papebrocius quidem in Conatu Chronico-Hist. Nicolai II. mortem cum die XXIV. mensis Junii, & Alexandri II. initium cum die tricesima mensis Septembris copulat, & Nicolao II. annos tantum duos, menses IV. & dies XXV. assignat; sed hæc documentis mox in medium allatis manifeste adversantur. [2] Interpontificium ad menses duos & dies novem contrahimus, quia tam Leo Ostiensis, quam Au-

NOTÆ [1] OBiit Nicolaus die 29. Julii, ut habet vetus Necrologium Cassinense Rer. Ital. t. VII. p. 944. num. 1. Ex quo patere arbitror interpontificum inter Nicolaum & Alexandrum ad mensem & dies 29. prorogatum fuisse. MANSI

[2] SI Ughellium accuratius evolvisset Pagius, certo nosset Alexandrum II. annos numerare cœpisse a die inthronizationis, ut docet ejus bulla apud eundem in Salentin. tom. 7. p. 382. quæ data legitur *Capuæ 4. Id. Octob. anno 7. Pontificatus Ind. 7.* notæ istæ temporum congruunt anno 1068. quare ea mensis die ejus anni pontifex nondum cœperat annum octavum. MANSI

Parmensem Episcopum a Placentino dumtaxat & Vercellensi Episcopis, ipsa die festivitatis Apostolorum Simeonis & Judæ in Papam elegi faciunt &c. Sed antequam reliqua persequamur, ista quomodo se habuerint, dilucidius sunt explicanda.

II. Legatio factiosorum Romanorum ad Henricum Regem.

Exulceratis animis procerum Romanorum, qui Comites dicebantur, ut Tusculani, Galeriani, & aliorum ob ea, quæ agente Nicolao Pontifice, a Northmannis (ut vidimus) gravissima passi erant, in sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales redditi infensissimi legationem ad Henricum Regem adornant; adduntque ad pueri Regis animam alliciendum illecebras, coronam auream, & cum ea insignem titulum Patriciatus.

Pseudo-Synodus Basileensis.

Qui autem hac est perfunctus legatione, fuit ille scelestissimus grassator, Comes Galeriæ, in Romana Synodo a Nicolao Pontifice excommunicatus. De hac Romanorum legatione mentio habetur apud Hermannum, deque Synodo eam secuta, his verbis: *Romæ Papa Nicolao defuncto, Romani coronam, & alia munera Henrico Regi transmiserant, eumque pro eligendo summo Pontifice interpellarunt. Qui ad se evocatis omnibus Italiæ Episcopis, generalique conventu Basileæ habito, eadem imposita corona, Patricius Romanorum appellatus est &c.* Tacet auctor pudenda, quæ in eadem Synodo sunt constituta, utpote perpetua oblivione delenda, atque abolenda silentio. Sed quæ de ipsa a Petro Damiani sunt scripta in schismaticorum opprobrium, in medium adducamus; ita tamen ut primam, quæ in antiquis Gestis Romanorum Pontificum, a Nicolao Aragonensi collectis de alia legatione missa scripta leguntur, hic recitemus. Sunt ista:

III. Guiberti Cancellerii studia in Rom. Eccl.

Cum autem in Urbe Romana hæc agerentur, Longobardorum Episcopi, tam simoniaci & incontinentes, quam alii facinorosi, auctore Guiberto Parmensi (constitutus erat hic Cancellarius Regis, homo nequissimus (ut idem auctor habet in Nicolao) convenerunt in unum, & consimilem clericorum multitudine congregata, communiter statuerunt, ut alium de non deberent Papam recipere, quam de paradiso Italiæ (ita Longobardiam nominabant) & talem personam, quæ infirmitatibus eorum compateretur, & condescenderet. Quo facto, aliquos ex ipsis ad Imperatricem ultra montes miserunt, qui ejus animum quibusdam verisimilibus figmentis allicerent, & sibi propitiam facerent. Venientes autem ad eam, suggesserunt, quod filius ejus ita in honorem Patriciatus deberet succedere, sicut in regia dignitate. Præterea impudenter asserebant, quod Nicolaus Papa statuerat decretis suis, quod nullus deinceps haberetur Romanus Episcopus, nisi prius a Cardinalibus eligeretur, cui postea accederet consensus Regis. Hæc de legatione ad Henricum; ordinatio autem schismatici pontificis, quam subiicit, postea contigit. Non enim in Synodo facta est, sed seorsum, & ut dicemus inferius. Porro isti fuisse noscuntur Episcopi, qui Basileam ex Italia convenisse dicuntur.

IV.

Quæ autem probrosa in eadem pseudosynodo facta sint, in disputatione illa, habita inter regium Advocatum & Romanæ Ecclesiæ Defensorem, auctore Petro Damiani, a nobis suo loco inferius recitanda, hæc descripta leguntur: *Defensor Romanæ Ecclesiæ dixit: Ecce compellis me vulgata sermone deponere, quod ob Imperialis palatii reverentiam, decreveram silentio præterire. Sed juxta vestra scilicet exactionis in-*

PAGIUS

Auctor Disceptationis, citatæ non asserunt illud fuisse trium mensium, sed trium ferme mensium, idest, circiter trium mensium; cum particula *ferme* tam defectum, quam excessum significet, ut innumeris exemplis patet.

II. *Incertum, an Alexander II. annos Sedis suæ a die electionis numeravit.*

Dies inthronizationis *Alexandri* II. incertus, & incompertum an Sedis suæ annos a die electionis, vel a die inthronizationis deduxerit. In Bullario quidem Cassinensi Constitutio CVIII. indicare videtur, eum ab inthronizatione annos suos dinumerasse; his enim verbis clauditur: *datum in castro Casino die Kalendarum Octobrium, per manus Petri sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconi, atque vice domini Annonis Coloniensis Archiepiscopi Bibliothecarii anno decimo Pontificatus domini Alexandri Papæ secundi, ab Incarnatione vero domini millesimo septuagesimo primo, indictione nona.* Si enim annos Sedis suæ a die prima Octobris deduceret, is Christi annus non decimus, sed undecimus eo die inchoatus numerandus fuisset. Verum cum indictio IX. post Kalendas Septemb. cum anno MLXXI. conjungi non possit, incertum, an in anno Incarnationis, an in indictione mendum cubet, ideoque an Alexander II. a die prima Octobris, quo Summus Pontifex electus fuit, annos suos repeterit. Papebrocius laudatus ait, Alexandrum II. die XXX. mensis Septemb. coronatum; sed illud ex dictis corruit. Denique Ptolomeus Lucensis in Chronico, quod ab Alexandro II. inchoat, notat hunc Pontificem Lucensem Episcopatum usque ad mortem retinuisse, & Civitatem illam multis Privilegiis decorasse. Florentinius in Comment. Rerum ad Mathildam Comitissam spectantium pag. 135. & seqq. Rescripta hujus Pontificis refert his verbis subscripta: *Ego Alexander sanctæ Rom. & Apostolicæ Ecclesiæ Præsul, & Lucensis Episcopus.*

III.

A num. II. ad XXVIII. *Defuncto Apostolim Florentia*, inquit Leo Ostiensis lib. 3. cap. 20. *cum ingens inter Romanos seditio de ordinando Pontifice cœpisset exoriri, Hildebrandus Archidiaconus*

Digitized by Google

Pseudo-synodi infame decretum

instantiam jam proferatur in medium opus egregium vestrum, sæculis omnibus inauditum. Rectores enim aulæ regiæ, cum nonnullis Teutonici regni sanctis (ut ita loquar) Episcopis conspirantes contra Romanam Ecclesiam concilium collegistis, quo Papam, Nicolaum videlicet, *quasi per synodalem sententiam condemnastis, & omnia, quæ ab eo fuerant statuta, cassare incredibili prorsus audacia præsumpsistis. In quo nimirum, non dicam judicio, sed præjudicio ipsum quoque privilegium, quod Regi prædictus Papa contulerat (si dicere liceat) vacuastis. Nam dum, quidquid ille constituit, vestra sententia decernente, destruitur; consequenter etiam id, quod ab eodem Papa Regi præstitum fuerat, aboletur. Sed absit a nobis, ut propter cujuslibet hominis insolentiam Rex, qui innocens erat, quantum ad nos, eum sui juris amittat: & quem, auctore Deo, votis omnibus proclamamur, ad Imperiale fastigium, non permittemus ob alienam culpam regiæ dignitatis, incurrere detrimentum.* Hæc de Pseudosynodi decreto perinfami Defensor Romanæ. At cum ista de Catholico Rege, nomine ipsius Regis edita vulgarentur, plane erubuerunt, qui sanioris mentis essent, Germaniæ Episcopi; quorum etiam nisu factum est (quod suo loco dicemus) ut Cancellarius ille Parmensis auctor malorum omnium eo munere privaretur: insuper, ut Rex ipse, qui fœmineo regi videretur imperio, ab ipso matris gremio abstractus abduceretur. Sed hæc anno sequenti: modo reliqua anni hujus, ipso servato ordine rerum gestarum, prosequamur.

V. Stephani Card. legatio repulsa.

Ubi tanta ista Cardinalibus innotuissent, ad tantum facinus perpurgandum, & Ecclesiæ Romanæ viduatæ pastore consulendum, ad eumdem Regem legationem decernunt. Delectus ad munus Stephanus presbyter Cardinalis, vir laudatissimus, qui ex Cluniacensi cœnobio ad eum dignitatis apicem virtutum merito fuerat sublimatus. Sed regiis ministris obstantibus, contra jus Gentium, ad audientiam non admissus, ad suos vacuus redire compulsus est, prout exprobrasse legitur. Defensor Romanæ Ecclesiæ in eadem disceptatione cum regio Advocato habita, in qua ista leguntur ingesta: *Sed ut totam inauditæ calamitatis nostræ proferamus historiam; Stephanus Cardinalis presbyter Apostolicæ Sedis, vir videlicet tanto gravitatis & honestatis nitore conspicuus, tantis denique (sicut obscurum non est) virtutum floribus insignitus, cum Apostolicis litteris* (ita dicebantur litteræ, missæ nomine Apostolicæ Sedis, quamvis Sede vacante) *ad aulam regiam missus, ab aulicis administrantibus non est admissus, sed per quinque fere dies, ad beati Petri & Apostolicæ Sedis injuriam, pro foribus mansit exclusus. Quod ille, utpote vir integer & patiens, æquanimiter tulit: Legati tamen officium, quo fungebatur, implere non potuit. Clausum itaque, signatumque mysterium consilii, ut jussus erat, gerulus retulit, quia regiis eum præsentari conspectibus curialium plectenda temeritas non admisit. In qua nimirum inopinatæ præsumptionis audacia, tanta disputandi videtur inesse materia, ut & Demosthenis eloquentiam vincat, & Tullianæ copiam facultatis excedat &c.* Por-

PAGIUS Cadalus Sedem Romanam invadit.

tonus habito consilio cum Cardinalibus, nobilibusque Romanis, ne dissensio increvisceret, Anselmum Lucensem Episcopum post menses ferme tres in Romanum Pontificem eligunt, Alexandrumque vocari decernunt; nostro Desiderio (Abbate Casinensi & Presbytero Cardinali) *Romam cum Principe* (nempe Normannorum) *proficiscente. Quod cum Imperatrix audisset, una cum filio tulere graviter hæc sine sua auctoritate gesta fuisse: Cadalumque Parmensem Episcopum a Placentino duntaxat, & Vercellensi Episcopis ipsa die festivitatis Apostolorum Simonis & Judæ* (die sc. XXVIII. Octob. currentis anni) *in Papam eligi faciunt*. Cadalus Pseudo-Pontifex in Pseudo-Synodo Basileensi electus *Honorii* II. nomen sumsit. Onuphrius in Annotatione ad Platinam pag 171. ait se legisse antiquum *Cadoli* Diploma, in quo ita se se appellat, sed illud nunquam prælo datum fuit, quamvis alio monumento non constet, *Cadalum* Honorium II. nuncupatum fuisse. [1] *Agnes* Imperatrix, ejusque germani existimarunt, fœdus Normannicum a Nicolao II. in præjudicium juris Imperatorii concinnatum fuisse, quod Richardus Normannorum Princeps Romæ *Patriciatum omnibus modis ambiret*, inquit idem Ostiensis cap. 23. cum tamen fœdus illud ad defensionem Ecclesiæ Romanæ a variis Italiæ Proceribus vexatæ compositum fuisset. Quam inique Concilium illud coongregatum fuerit, & Pseudo-Pontifex intrusus, apud Baronium legendum. [2]

NOTÆ

[1] NEmo huc usque, quem sciam, prodidit post obitum Nicolai II. Romanos (ideo facile ut tollerent suspicionem ab Agnete Imperatrice in eos conceptam, quasi Riccardo Normanno Patriciatum ambienti faverent) solemni instituta legatione clamidem, mitram, annulum, & patricialem circulum ad Henricum III. puerum regem Agnetis filium misisse; id autem narrat Benzo l.7. c. 2. p. 398. Ex his discas patricii Romanorum insignia. MANSI

[2] CAdalum Pseudo-Pontificem Honorii II. nomen assumpsisse, non ea diplomate tantummodo Panvinio viso atque inedito constat; sed & authoritate Bertholdi Constantiensis ad hunc annum. Idem pariter legas in Chronico Regio S. Pantaleonis ab Eccardo in Corpore Historicorum tom. I. vulgato, cujus hæc sunt verba; *Honorio II. qui & Chadelo*. MANSI

VI. Stephani Card. laudes.

Porro de Stephano hoc laudatiſſimo Cardinali, quod reperimus vetus monimentum, hic reddeodum antequam e manibus effluat, ejuſdem videlicet ſepulcrale epitaphium ſcriptum a ſancto Alphano Archiepiſcopo Salernitano hujus temporis auctore, ex bibliotheca Caſſinate depromptum:

Stephane qualis in æde Petri quantuſque ſacerdos
Extiteris, novit Gallia cum Latio.
*Edidit hac, & nutrivit, * tenuit: Hoc amavit*
Hoc te dilexit, compſit, & auxit idem.
Judicio canonum noras terrere nocentes,
Et ſine lege reos legibus erigere.
Nobilitas, gravitas, probitas, & mentis acumen,
Et virtus animi magna fuere tibi.
** Quinque manere cum ſol deberet; in urna*
Clauſus es hac. Requiem det tibi Chriſtus. Amen.

Creatio Alexand. Pap.

At quæ ejuſdem Stephani legationem ſecuta ſint, videamus. Hæc cum relatione Stephani didiciſſent ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, nec ſic quidem juſta indignatione perciti ob acceptam injuriam permoti ſunt, ut in contemptum Regis, quem vellent, crearent Romanum Pontificem, ſed potius, quem putarent omnino ipſi poſſe placere; adeo ut prætermiſſis reliquis omnibus, qui in gremio eſſent, eligerent regiæ aulæ ipſius alumnum, familiarem Regis Anſelmum, patria Mediolanenſem, tum vero Lucenſem Epiſcopum, putantes rem gratam Regi facturos, cum audiret electum virum probum, ſuum ipſius domeſticum atque familiarem. Ita plane hoc conſilio rem geſtam aperit Defenſor Romanæ Eccleſiæ adverſus regium Advocatum his verbis: *Porro autem, quod in conſtituendo Pontifice Romana Eccleſia a charitate regia non receſſit, hoc etiam judicio eſt, quia cum in Clero ſuo religioſiſſimis & ſapientibus viris abundaret: non de propriis, ſed eum, qui Regi tamquam domeſticus & familiaris erat, elegit.* Sed & cur non amplius expectaverint, idem ibi hanc ſuperius cauſam adducit: *Glorioſo Rege, nobis eligendo Pontificem, abſit ut nos intulerimus injuriam, cum ad hoc nos (ſicut ſuperius dictam eſt) neceſſitas impulerit, non rapina. Ad hoc*, inquam, *ne invitos attraxerit periculum civilis belli, non lædendi, vel minuendi livor Imperii.* Ita plane, qui præceſſerant motus & turbines, minitari hoc videbantur. Quonam autem die hoc anno Alexander creatus fuerit, in eadem concertatione inferius hæc dicuntur: *Conſtat enim tres plus minus menſes intercurriſſe, ex quo ſanctæ memoriæ Papa Nicolaus occubuit, uſque ad Kal. Octob. cum iſte ſucceſſit.*

VII.

His auditis in aula regia, conclamata ab omnibus Regis injuria, quod ipſo neſciente Pontifex Romanus electus eſſet, Cancellarius * Cunipertus Parmenſis ejuſmodi optata arrepta occaſione, nihil morandum ratus, mox eligendum ab ipſo Rege Papam affirmans, ſuæ civitatis intimum familiarem proponit Cadalum, alias Cadaloum, vel Cadalaum Parmenſem Epiſcopum, qui a nulla Synodo, nec a pluribus, quam a duobus Epiſcopis fuit electus Pontifex, nempe Vercellenſi & Placentino, publico concubinatu turpiſſime infamatis; & ne deeſſet ejus electioni omne, quod nefandiſſimum eſſet, Gerardus ille Comes Galerienſis excommunicatus Romæ in Synodo ob deprædatos ab ipſo Anglos, interfuit, ut objicit Defenſor Romanæ Eccleſiæ Advocato regio, addens, ſicut promotores, ita & promotum fuiſſe jam antea excommunicatum. Facta ſunt hæc de promotione Cadaloi eodem menſe Octobris, die vigeſimaoctava ejuſdem, in feſta die ſanctorum Apoſtolorum Simonis & Judæ. Sed ut iſta certius pernoſcamus, reddenda eſt hic epiſtula Petri Damiani, quam ad ipſum Cadaloum, poſtquam eſt electus ab eis Pontifex, ſcripſit: ex ea enim rerum geſtarum ſeriem plenius intelligemus. Accepimus eam ex ſcripto codice ſancti Petri baſilicæ Vaticanæ. Sic enim ſe habet, ſimplici ſtylo, ſed nervoſo conſcripta:

* Guibertus.

Cadalous Parm. Ep. electus Pſeudopapa.

Cadaloo dicto Epiſcopo Petrus peccator monachus, quod dignum & juſtum eſt.

Qui non corripit puerum ova furantem, magnum poſtea latronem patitur equorum ſtabula perfringentem. Si a cervicibus ſuis matrona potens negligit arcere petulcum, quid mirum, ſi in eam quoque ille poſtmodum veſaniæ ſuæ porrigat appetitum? Utque de Scripturis aliquid inferam: David Rex (a) qui in Abſalom fratricidium non ulciſcitur, ab ipſo deinceps ejectus, regalis ſolii dignitate privatur. Adonias (b) filius, Haggith, dum in ſuperbia faſtum protervus erigitur, dum connivente patre, parat equis & curribus regnum ſibimet pollicetur; ad hoc quandoque progreditur, ut Abiſag Sunamitidem in conjugium quærat, ut paternos inceſtare thalamos concupiſcat. In multis tibi, frater Romana pepercit Eccleſia, frequenter a te legitimi rigoris cohibuit diſciplinam; adeo ut aſſerant, qui ſe interfuiſſe fatentur, quod in tribus jam Conciliis ſynodalibus, Papienſi ſcilicet, Mantuano, & Florentino per-

Epiſt. Petri Dam. ad Cadaloum Pſeudopap. electum.

(a) 2. Reg. 13.

(b) 3. Reg. 1. 2.

ſpi-

spicua damnationis in te sententia claruit; ubique tamen Sedes Apostolica materna pietatis affectu tibi clementer indulsit.

VIII. Sed dum illa studuerit canonum circa te coercere vigorem; tu non vereris adversus eam hostilem redhibere tyrannidem. Porro autem si Scripturæ series diligenter attenditur, ter unctus in Regem (a) David fuisse reperitur, primo scilicet a Samuele in Bethleem, secundo (b) a viris Juda in Hebron, (c) tertio coram universis tribubus Israel rursus in Hebron. Et ut de piscatore nostro, cui tantopere vis succedere, simile quid perhibeam, tres Petrus sedes obtinuit, quas diversis sui Præsulatus privilegiis insignivit: Antiochenam scilicet, ubi postquam ipse suæ fidei posuit fundamentum, Ignatium vice sua mox ordinavit Episcopum: Alexandrinam quoque, ubi sanctus Evangelista Marcus, postquam novæ fidei semen sparsit, eam beati Magistri sui Petri glorioso nomine fideliter dedicavit. Postremo Romanæ Urbi per quinque annorum lustra præsedit: quam etiam cum Coapostolo suo Paulo pretioso triumphalis victoriæ sanguine purpuravit. Sed cur nos vel illum ter unctum, vel istum ter præsidentem in allegationem hujus disputationis adducimus, nisi ut tu interim ad conscientiam redeas, teque totidem vicibus etsi non judicio sacerdotum, sed canonum auctoritate depositum, quam procul a sanctis viris sis, & ipse perpendas? Licet enim illorum utriusque terna promotio, tamquam una duntaxat, nullum vel regni, vel sacerdotii fuerit incrementum, quodammodo tamen plenioris fuit sanctitatis indicium. Sicut enim ille pietate vel justitia Reges; sic & iste transcendit omnes privilegio sacerdotes. Hinc est quod cum reliquis Sanctis hoc non impendimus, solius B. Petri festive cathedram celebramus. Cum itaque sacerdotium tuum tanta laboret infamia; quo pacto præsumpsisti, vel (ut mitius loquar) acquiescere potuisti, ignorante Romana Ecclesia, Romanum te Episcopum eligi? taceamus interim de Senatu, de inferioris ordinis Clero, de populo.

IX. Quid tibi de Cardinalibus videtur Episcopis? qui videlicet & Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibusdam aliis prærogativis, non modo quorumlibet Episcoporum, sed & Patriarcharum, atque primatuum jura transcendunt? Salvo quippe universalis Ecclesiæ sacramenta isti sunt oculi unius lapidis, id est, Romanæ Ecclesiæ, de quibus per Zachariam dicitur: (d) Ecce, inquit lapis, quem dedi coram Jesu. Super lapidem unum septem oculi sunt, ipsi lucernæ unius candelabri. De quibus ipse postmodum loquitur dicens: (e) Vidi & ecce candelabrum aureum totum, & lampas ejus super caput ipsius, & septem lucernæ super illud. Ipsi sunt & candelabra, in quorum medio JESUS, juxta beati Joannis verba, discurrit, & hunc sermonem, qui illic præsto subjungitur, in te quodammodo specialiter dirigit: Memor esto, (f) inquit, unde excideris, & age pœnitentiam. Plane si pœnitentia jure plectendus est, quisquis cuilibet injuriam irrogat sacerdoti; qua tu sententia dignus es qui illud præjudicium sacerdotibus intulisti; quorum consilio, & judicio status ac disciplina debet totius Ecclesiæ gubernari? Et cum canonica decernat auctoritas, ut vel humilis cujuscumque Ecclesiæ Clero liceat liberum de illo, qui sibi præferendus est, habere judicium: qua temeritatis audacia tu præsumpsisti te violenter illis ingerere, qui præter communem Ecclesiæ regulam, super ipsos quoque pontifices authenticam prævalent promulgare censuram?

X. Cur per ambitionem adipiscendi culminis, inaccessibilisque fastigii, totum fere mundum in condemnatione tua jurgium concitasti? ut illud Jeremiæ prophetæ quodammodo vociferantes exclament: (g) Terra, terra, terra, audi sermonem Domini. Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum, qui in diebus suis non prosperabitur: & tu e contra ejusdem Prophetæ verbis apte valeas respondere: (h) Væ mihi mater mea, quare me genuisti virum rixæ, virum discordiæ in universa terra: non fœneravi, nec fœneravit mihi quisquam: omnes maledicunt mihi. Resume illud quoque propheticum: (i) Maledicta dies, in qua natus sum, dies, in qua peperit me mater mea, non sit benedicta. Ubi præsto subjungit: Maledictus vir, qui annuntiavit patri meo, dicens: Natus est tibi puer masculus, & quasi gaudio lætificavit eum. Sit homo ille, ut sunt civitates, quas subvertit Dominus, & non pœnituit eum. Audiat clamorem mane, & ululatum in tempore meridiano, qui non me interfecit a vulva, ut fieret mihi mater mea sepulcrum, & vulva ejus conceptus æternus. Non hic dies illa in qua natus est homo, maledicitur, sed prosperitas potius, qua lenocinante in peccatum lapsus, est condemnatus. In qua videlicet die tu quodammodo morereris in vulva, si ab ea, quam coeperas, immo in qua male nascebaris, desisteres culpa. Cum te videlicet alieni & non filii Apostolicæ Sedis eligerent, & ab ea potius, quam tenebas, sede deponerent, quam ad aliam, non per judicium, sed per strepitum promoverent. Sicut scriptum est: Dejecisti eos, dum allevarentur.

Sa-

(a) 1. Reg. 16.
(b) 2. Reg. 2.
(c) 2. Reg. 5.
(d) Zach. 3.
(e) Ibid. 4.
(f) Apoc. 2.
(g) Jer. 22.
(h) Ibid. 15.
(i) Jer. 20.

XI. Sæculares a liminibus Ecclesiæ coercemus, qui dimissis uxoribus propriis, extraneis fœderantur: sed quanto deterius adulterium ille committit, qui absque synodali sententia, relicta sua, alieni juris Ecclesiam more prædonis invadit? Hoc adulterium deplorat Propheta, cum dicit: (a) Contritum est cor meum in medio mei, & contremuerunt omnia ossa mea: factus sum quasi vir ebrius, & quasi homo madidus vino a facie Domini, & a facie verborum sanctorum ejus. Cur autem tanto doloris tædio contabescat, protinus aperit, cum subjungit: Quia adulteriis plena est terra, quia a facie maledictionis luxit terra, arefacta sunt arva deserti. Quod autem genus hominum hoc perpetret adulterium, unde & terra lugeat, & corda hominum velut arva deserti ab inundatione prædicationis arescant, aperit illico, cum consequenter adjungit: Propheta namque & sacerdos polluti sunt, & in domo mea inveni malum eorum, dicit Dominus. Sed quid ejusmodi adulteris sacerdotibus & prophetis immineat, mox subsequendo declarat: Idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris; impellentur enim & corruent in ea. Afferam enim super eos mala, annum visitationis eorum. Prophetabant in Baal, & decipiebant populum meum Israel: & in Prophetis Jerusalem vidi similitudinem adulterantium, & iter mendacii. Audis similitudinem adulterantium, audis iter mendacii? alterum scilicet pendet ex altero. A tramite quippe veritatis aberrant, qui per luxuriantis concupiscentiæ ambitum castitatis Ecclesiasticæ munditiem fœdant. Nunc Ecclesiam, proh dolor, usque ad verticem constupratam dolemus, quod Jerusalem dudum (b) Jeremias contigisse conqueritur: Filii, inquit, Mempheos & Taphnes constupraverunt te usque ad verticem. Jerusalem namque usque ad verticem constupratur, quando a minimis quibusque Ecclesiis usque ad Apostolicam Sedem, quæ omnium caput est Ecclesiarum, luxuria venalitatis extenditur. Sed hujus adulterii dulcedo in quantam vertatur amaritudinem, illico vox divina subjungit: (c) Ecce, inquit, ego potabo eos absinthio, & potabo eos felle.

(a) Jer. 23.
(b) Jer. 2.
(c) Ibid. 9.

XII. Fac itaque, frater, juxta vocem Prophetæ, dicentis: (d) Redite prævaricatores ad cor. Discute, obsecro, conscientiam tuam, & prudenter examina, qua quiete, quo refrigerio potitus es, postquam te huic periculoso negotio, tamquam Scyllææ voraginis fluctibus immersisti. Dilapidantur æra cupidinis, exhauriuntur folles diversi generis metallo turgentes; profligantur in cuneos militum eroganda pauperibus Ecclesiæ facultates. Cunctis subjectus obtemperas, ut cunctis in dignitate præcellas, & ambitio dominationis jure te mancipat servitutis. Unum te non lateat, quia quisquis Ecclesiæ per venalitatem semel irrepserit; donec illo præfuerit, redimere non cessabit. Justo quippe Dei judicio agitur, ut quisquis regimen Ecclesiæ nundinatus aggreditur, quietis vel opulentiæ commodum quod speraverat, de suo commercio non lucretur; sed sedens in cathedra pestilentiæ fabriles semper malleos versat, ut immunda prælationis, rivus per sordida convexa decurrens, unde funestus oboritur, suo semper fonti respondeat. Enimvero, cum religiosus quisque vir subire tam laboriosæ Sedis onus abhorreat; illicque constitui vix ullis hominum precibus acquiescat: cur tu onus onerum (ut sanctus Leo Papa dicebat) non modo non paras aufugere, sed ultro etiam preces, & pretium offerendo, anxie te conaris intrudere? ut liquido videatur tibi sententia illa congruere, quam per (e) Ezechielem adversus Jerusalem divinus sermo pronuntiat: Omnibus, ait, meretricibus dantur mercedes: tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis. In eo enim quod dedisti mercedes, & mercedes non accepisti, factum est in te contrarium.

(d) Is. 46.
(e) Ezec. 16.

XIII. Præterea, si eos sacri canones hæreticos notant, qui cum Romana Ecclesia non concordant; qua tu judicaberis dignus esse sententia, qui sibi resistenti, & obstinatissime reluctanti non pastor, sed tyrannus ingereris, eamque, quam supra petram fidei Petrus prædicator erexit; tu cum satellitibus satanæ novus prælator evertis? & ut immeritum pastoris nomen obtineas, ipsam confundere ac dilacerare pascuam cum suis gregibus non formidas? Sed vide quid tibi, tuisque similibus Dominus per Prophetam dicat, (f) Væ pastoribus, qui dispergunt, & dilacerant gregem pascuæ meæ, dicit Dominus. Ideo hæc dicit Dominus Deus Israel ad pastores, qui pascunt populum meum. Vos dispersistis gregem meum, & ejecistis eos, & non visitastis eos, ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum. Hoc autem quod tu moliris, non est gregem Domini visitare, sed potius instar prædonis, ac furis perdere & mactare. Sicut in Evangelio Dominus dicit. (g) Fur non venit, nisi ut furetur, & mactet, & perdat. Numquid ad hoc natus es, ut mundum in bella concutias, Apostolorum labores & opera destruas, totamque Christi Ecclesiam tua, unius videlicet hominis ambitione confundas? & hæc fortasse turbatio tui nominis est intentata præsagio. * Cadalous quippe vocaris. Et prima quidem pars hujus nominis manifesto denotat casum, secunda populum: λαὸς siquidem Græce, Latine populum sonat. Et quid aliud in hoc exprimitur nomi-

(f) Ezec. 34.
(g) Joan. 10.
* al. Cadalaos.

mine, nisi quod Scriptura dicit: Quia videlicet ruina populi sunt sacerdotes mali? Hoc itaque modo, qui sanctæ Ecclesiæ fores filius, adversus eam factus es gladius; & forte tu ille gladius, de quo Ezechiel propheta dicit: (a) Gladius, gladius exacutus est & limatus. Cur autem duo hæc iste gladius habeat, hoc est, ut limatus sit & acutus, secutus exponit. Ut cadat, inquit, victimas, exacutus est, ut splendeat, limatus est: Nonne in te videntur ista congruere, qui videlicet, ut solus valeas dignitate splendere, totum regnum laboras in prælium, velut occisionis victimas congregare? sed adhuc audi, quod * præsto subjungit: Qui moves sceptrum filii mei, succidisti omne lignum, & dedisti ad lævigandum, ut teneatur manu. Deinde sequitur: Iste exacutus est gladius, & iste limatus est, ut sit in manu interficientis. Tu profecto, tu ille es gladius, qui Filii Dei moves sceptrum, hoc est, qui eum, in quo ille regnat, & imperat, commoves populum. Sceptrum Filii Dei est Ecclesia Catholica, hæc regnum, hæc est & nostri Redemptoris imperium: quam tu movere merito diceris, dum eam vexare, & conturbare contendis. Non est mihi propositum Prophetæ verba more commentantis exponere, ut debeam de ligno quoque, unde post Arcam Noe nunc fabricatur Ecclesia, disputare: sufficiat mihi dumtaxat illa perstringere, quæ tuæ videantur vesaniæ convenire. Porro autem, quia conatus tuus iste numquam perveniet ad effectum, sed infaustum postremo concludetur in exitum; & qui Romanis artibus superbus invaheris, ad solum proprium cum ignominia reverteris: audi quod sequitur. Nam postquam divina vox ait: Mucro, mucro, evagina te ad occidendum, lima te, ut interficias, & fulgeas: paulo post sequitur: Revertere ad vaginam tuam, in locum, in quo creatus es, in terra nativitatis tuæ judicabo te, & effundam super te indignationem meam, & ignem furoris mei sufflabo in te.

(a) Ezech. 21.

* idiotissimus.

XIV. Habes nunc forsitan mitram, habes juxta morem Romani Pontificis rubeam cappam: cave, ne hanc adversum te sententiam divinus per eumdem Prophetam sermo decernat: (b) Tu autem profane, impie dux Israel, cujus venit dies in tempore iniquitatis præfinita, hæc dicit Dominus: Aufer cidarim, tolle coronam, nonne hæc est, quæ humilem sublevavit, & sublimem humiliavit? ne si patenter enuntiet, quia quisquis ad hanc cidarim, vel sacerdotalem coronam arroganter anhelat, jure deprimitur: qui autem indignum se vociferans renuit, merito sublimatur.

(b) Ezec. 21.

XV. Multum sane lætificat, quod hujusmodi te pontificem elegerunt, Placentinus videlicet, & Vercellinos, qui nimirum multum petulci, & prolectarii, sicut norunt disputare de specie feminarum, sic utinam potuissent in eligendo Pontifice perspicax habere judicium. Ecce iterum duo senes illi, de quibus locutus est Dominus: (c) quia egressa est iniquitas de Babylone a senibus judicibus, qui videbantur regere populum. Ecce iterum Susanna in judicium accusata producitur: ecce falsum innocenti crimen intenditur, & sanguis innoxius condemnatur. Sed numquid deerit etiam Daniel, cujus repente spiritus suscitetur, falsorumque testium iniquitias ulciscatur? Aderit utique aderit verus ille vir desideriorum, de quo dicitur in Propheta (d): Ecce veniet desideratus cunctis Gentibus: aderit, inquam, potentior ille Daniel, qui & impios senes perperam judicasse convincat, & Susannam nostram ab injusta sententia damnationis absolvat. De cujus repentino judicio alius Propheta dicit (e): Ecce turbo Dominicæ indignationis egredietur, & tempestas erumpens super caput impiorum veniet: non revertetur furor Domini usque dum faciat, & usque dum compleat cogitationem cordis sui. Salva plane digna reverentia Regibus nostris, quibus utique sive pro sexus, sive pro ætatis infirmitate surripi potuit: præter illos, quicumque te ad hoc flagitium impulere, filii Caiphæ, primogeniti dicendi sunt satanæ, adjutores Antichristi, adversarii veritatis. Itaque libet exclamare, o cælum, o terra! cum quibus scilicet & omnia turbanda sunt elementa. O tragœdia omnibus ante nos sæculis inaudita! ut alienus Episcopus, propria sede contempta, ignorante Deo, nesciente Petro, nesciente Romana Ecclesia, super Romanam constituatur Ecclesiam? & quod non fert Ecclesia cujuslibet infimæ dignitatis, perferat illa, quæ mater est & magistra totius Christianæ religionis?

(c) Dan. 13.

(d) Agg. 2.

(e) Jer. 23.

XVI. Sed quispiam fortassis objiciat, inordinatæ huic ordinationi aliquem interfuisse Romanum. Erubescat ad hæc lingua phreneticа, & quæ nescit esse facunda, discat esse vel muta: nescit quid utiliter dicere? sciat saltem sine damno tacere. Nimirum cum electio illa per Episcoporum Cardinalium fieri debeat principale judicium: secundo loco jure præbeat Clerus assensum: tertio popularis favor attollat applausum: sicque suspendenda est causa, usque dum regiæ celsitudinis consulatur auctoritas, nisi (sicut nuper contigit) periculum fortassis immineat, quod rem quantocyus accelerare compellat. Porro autem, sicut diabolus divino nomini pluralem numerum indidit, ut deciperet mulierem (f): Eritis sicut dii, scientes bonum & malum; ita tu Gramma-

(f) Gen. 3.

maticorum regulis novum aliquid addidisti, ut in declinatione jam pueri dicant, Papa, Paparum: Per te itaque senex jam mundus addiscit, quod hactenus ignoravit: & sicut juxta (a) *Pauli vocem, summus pontifex in sancta per annos singulos ingrediebatur in sanguine alieno; sic & tu nunc miserorum hominum, velut porcorum succidiam, succidium facis, & sanguinem fundis, ut ad beati Petri sanctuarium cruentus ingrediaris. Cave frater, cave, ne velut hostis insurgas tam præcipitanter in Petrum, qui certe & Ananiam cum conjuge verbi sui tela confodit, & Simonem arroganter astra petentem in gehennæ profunda demersit.*

(a) Heb. 2.

XVII. *Quod mihi a senioribus intimatum est, refero. In Babyloniæ partibus possessionem Apostolica Sedes habebat, unde tantum balsami redditum per annos singulos capiebat, quod indeficiente fomite sufficeret lampadi, quæ videlicet ante altare beati Apostolorum Principis rutilabat appensa; quam possessionem, accepta pecunia, Papa distraxit, canonemque aromatis, quem accipere solebat, amisit. Aliquanto post, cum idem Papa prædicto sacrosancto altari quasi devotus assisteret & oraret; ecce quidam terribilis & grandævus senex, in cujus etiam facie barbirasium videbatur, elato brachio colaphum ipsi vehementer incussit, & ait: Tu extinxisti lucernam meam ante me, & ego extinguam lucernam tuam ante Dominum; moxque disparuit. Ille vero protinus corruit, & paulo post diem clausit extremum. Sic, sic nimirum meretur corripi, qui illi se præbet adversum, qui cœli terræque primus pastor obtinet principatum. Quis ergo, duorum Paparum durius tibi videtur austeritate plectendus? utrum ille, qui sacri altaris præsumpsit lucernam extinguere; an tu, qui totam universalem Ecclesiam per furtivæ promotionis exordium niteris obscurare? Qui enim juxta* (b) *Veritatis vocem, intrat per ostium, pastor est ovium: qui autem intrat aliunde, fur est & latro: sed sicut per pastoris ostium, qui jam utique præsidet, domui lumen infunditur; ita per tuum aliunde non aliud nisi fumus & caligo, chaos, & horror ingeritur tenebrarum.*

(b) Joan. 10.

XVIII. *Huc accedit, quod dum in imis est quispiam, ejus quodammodo vitia delitescunt, cum vero ad dignitatis culmen ascendit, in superficiem mox erumpunt, & quæ fuerant, tenent inaudita, jam per ora rumigeruli populi trita vulgantur. Quot hominum millia, nunc tua facta dinumerant, qui usque ad hoc tempus ea funditus ignorabant? Nam præbendarum Ecclesiæ tuæ vel Ecclesiarum damnanda commercia, aliaque longe turpiora, quæ nos erubescimus dicere, hactenus in tuo tantum narrabantur oppidulo; nunc alter ad alterum ubique regni hujus & mercatores loquuntur in foro, & fossores in agro: pueri, qui rhetoricantur in scholis, cives, qui glomerantur in triviis, omnes prout te lacerant, teque dijudicant. Hoc siquidem tibi contigisse comprobatur, quod transgressori cuilibet per* (c) *Jeremiam dicitur: Propter multitudinem iniquitatis tuæ revelata sunt verecundiora tua, pollutæ sunt plantæ tuæ; cui paulo post etiam dicitur: Hæc sors tua, parsque mensuræ tuæ apud me, dicit Dominus quia oblita es mei & confisa es in mendacio. Unde & ego nudavi femora tua contra faciem tuam, & apparuit ignominia tua, & adulteria tua, & hinnitus tuus, scelus fornicationis tuæ.*

(c) Jer. 13.

XIX. *Verumtamen si ego te conveniendum esse decernerem, his quidem in os sermonibus objurgarem: Nonne tu, quæ gratis offerenda sunt in Ecclesia, distraxisti? Nonne hæc & illa cœlo terraque testibus commisisti? quæ videlicet si ego tibi dicerem, ars me latet, quoniam dum urgere hæc, mundo teste, non posses, protinus ad futuræ correctionis patrocinium convolares. Quilibet enim culminis appetitor, dum de vita transacta, conscientia remordente, confunditur, emendationem sibimet in posterum pollicetur; sed dum culmen celsitudinis occasio sit peccandi, quomodo per scopulosi montis prærupta non offendat, qui per plana gradiens impingebat?*

XX. *Possem præterea respondere, quod per Prophetam Dominus dixit tibi, tuique similibus:* (d) *Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietatem suam & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum. De qua varietate & alibi dicit:* (e) *Numquid avis discolor hæreditas mea? numquid avis tincta per totum? sed culpa varietatis præsto subinfert sententiam ultionis:* (f) *Venite*, inquit, *congregamini omnes bestiæ terræ, properate ad devorandum. Quibus autem hujusmodi animadversio devorationis immineat, illico subdens manifestat: Pastores multi demoliti sunt vineam meam; conculcaverunt partem meam, dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis, posuerunt eam in dissipationem. Quæ videlicet omnia nihil aliud utique designant nisi Ecclesiam a multis pastoribus dissipatam. Quoniam & hoc te nosse credo, dum verbis pluribus indigeant, non expono. Hoc tantum te latere non patiar, quia & tu, & quicumque tibi similiter per ambitionem Ecclesiæ culmen appetitis, Dominum proculdubio nescientes, Ecclesiam laceratis. Unde per eumdem* (g) *Prophetam dicitur: Quia stulte egerunt pastores, & Dominum non quæsierunt:*

pro-

(d) Ibid.

(e) Ibid. 22.

(f) Ibid.

(g) Jer.

propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum dispersus est.

XXI. *Spondes quidem nunc emendationem, ut concupitam obtineas dignitatem: humiliter loqueris, ut ad celsitudinem proveharis. Humilitas hæc quia de radice superbiæ nascitur, ad satisfaciendum idonea non videtur. Illud interim ad memoriam redit quod in libri* (a) *Geneseos reperitur historia: Quia Dinam, Liæ filiam cum vidisset Sichem filius Hemor Hevæi, princeps terræ illius, adamavit, & rapuit, & dormivit cum ea vi opprimens virginem. Et conglutinata est anima ejus cum ea tristemque blanditiis delinivit, eamque tam impatienter amavit, ut non modo se, sed & omnes suæ civitatis masculos circumcideret, ut ejus dumtaxat potuisset conjugium obtinere: sed satisfactio non Deo placuit, non fratrum illius corda placavit: quia non ob religionem, sed ad potiendam carnis facta est voluptatem. Fratres enim illius sævientes ob stuprum, omnes qui circumcisi fuerant, gladiis peremerunt. Tu ergo tu novus es Sichem, corruptor Dinæ, violator Ecclesiæ: circumcidis carnem, ut carnis valeas explere libidinem: pravos te polliceris mores abscindere, ut in pravitate post modum impune te liceat permanere. Sed ecce Simeon & Levi Sichem gladiis impetunt, quia vetus & novum Testamentum dum te suis sententiis damnant, quasi totidem te gladiis armati fratres obtruncant. Sive ut vindices propius requirantur, Petrus & Paulus, qui mundi sunt judices, ipsi quoque fient tuæ transgressionis ultores. Fœdam enim rem operatus es in Israel.*

(a) Gen. 34.

XXII. *Sed ne quis mihi fortasse abiiciat, quod interfectores illi Sichem, Simeon videlicet, & Levi, obeunte Patriarcha Jacob, reprobationis meruere sententiam: sciat illic prophetico spiritu futuram potius mortem Salvatoris attendi, quam perpetratam digne stragem luxuriosi hominis condemnari. De Simeon enim Scribæ sunt Judæorum; de Levi vero tribu principes sacerdotum, de quibus utique scriptum:* (b) *Quia convenerunt principes sacerdotum & Scribæ, ut JESUM dolo tenerent & occiderent. De quo consilio dicitur: In consilio eorum non veniat anima mea; & in cœtu illorum non sit gloria mea: quia,* inquit *in furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum, virum scilicet illum, de quo Sapientia ait:* (c) *Opprimamus virum justum, quia contrarius est operibus nostris. Murum autem suffoderunt, hoc est, illud fortissimum & spirituale propugnaculum, quod custodit Israel. Ut igitur expositoribus cætera relinquamus, sufficiat hic intelligi, non vindictam stupri, sed peremptorum Christi sacrilegia condemnari. Quam plane vindictam Judith quoque Deo placitam docuit, dicens:* (d) *Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, & denudaverunt femur virginis in confusionem, & dedisti mulieres illorum in prædam, & filias eorum in captivitatem, & omnem prædam in divisionem servis tuis, qui zelaverunt zelum tuum.*

(b) Matt. 26.

(c) Sap. 2.

(d) Judit. 9.

XXIII. *Porro autem non es contentus mensura hominis, sed in humano genere mons videre appetis; & quasi in promontorium superbiæ, in* * *fastigii te cacumen attolles, non vis esse de vallibus, de quibus dicitur:* (e) *Valles abundabunt frumento. Sed audi quid tibi Dominus per Prophetam dicat:* (f) *Ecce ego ad te, mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis universam terram, ut extendam manum meam super te, & evellam te de petris, & dabo te in montem combustionis, & non tollent de te lapidem in angulum, & lapidem in fundamenta, sed perditus in æternum eris. Et iterum: Ecce ego ad te superbe, dicit Dominus, quia venit dies tuus, tempus visitationis tuæ, & cadet superbus & corruet, & non erit qui suscitet eum. Tantumne in te damnationis ardor inferbuit? huccine te superbiæ fastus, & celsitudinis ambitio provocavit, ut Reginam Ecclesiarum, sive (ut ita fatear) regnorum omnium temerares imperium? Sed* (g) *despexit te, subsannavit te virgo filia Sion, post te caput movit filia Hierusalem, cui exprobrasti, & quam blasphemasti: super quam exaltasti vocem, & elevasti altitudinem oculorum tuorum. Ad sanctum Israel in multitudine,* (h) inquiens, *quadrigarum mearum ego ascendam multitudinem montium, juga Libani, Romanam videlicet Ecclesiam, in mundi totius dominam constitutam, & nitore virginalis pudicitiæ candidatam. Sed audi, quid tibi per eumdem Prophetam divina vox dicat: Habitationem tuam, & egressum tuum, & introitum tuum cognovi, & insaniam tuam contra me. Cum fureres adversum me, superbia tua ascendit in aures meas: moxque sententiam in conclusione subnectit: Ponam ergo circulum in naribus tuis, & frænum in labiis tuis, & reducam te in viam per quam venisti. Sed ecce nos, multo adhuc plura dictante materia, necdum explevimus votum, & jam excedimus epistolare compendium.*

* fastus

(e) Psal. 64.

(f) Jer. 51.

(g) If. 37.

(h) Ibid.

XXIV. *Rogandus est ergo dumtaxat omnipotens Deus, ut & te ad humilitatis revocet spiritum, & sopitis erroribus simultatum, in Ecclesia sua pacis atque concordiæ, quæ per te scissa est, stabiliat fundamentum. In fine libet hæc plangere:*

Heu

De Eccl. Rom. ab Antipapa invasa luctus.

Heu Sedes Apostolica,
Orbis olim gloria,
Nunc proh dolor, efficeris
Officina Simonis!
Terunt incudem mallei,
Nummi sunt tartarei.
Justo Dei judicio
Fit ista conditio,
Ut quisquis Apostolicam
Sedem semel comparat,
Redimere non desinat,
Donec male pereat.
Cathedram pestileatiæ,
Pressus anathemate
Tenet cum sacerdotibus,
Christi peremptoribus.
Fit tibi terra ferrea,
Cæli sedes ænea.
Diligenter igitur intende quod dico.
Desinet esse senex, qui punit flendo reatum.
Sacrilegat captam geminata superbia culpam.
Cæde necens Urbem, nunc auro destruis orbem:
Heu gladio ferri gladius truculentior auri!
It animam penetrat, carnem foris ille trucidat,
Vimque tenet jaculi radiantis vena metalli.
Nil differt ferro perimatur quisque vel auro.
Quid juvat an fulvis, furvisve quis occidat armis?
Hos homicida vibras, miseros & utroque trucidas.
E cælo rueras, sed adhuc draco lubrica sufflat:
Ore vomens sabiem tetram diffundit odorem.
Fructus adhuc reptat, & flammas naribus efflat.
Squamea colla tumet, strages & prælia frendit.
Offa picis dirum perimat conjecta chelydrum.
Desinet horrenda squamis attollere colla:
Ut populus vivat, vitam mala bestia perdat.
Torva draconteas reprimat jam vipera chelas.
Te super aggestus lapidum cumuletur acervus.
Ruder erit lapidum concors sententia Patrum.
Hac scrobis antra lues tumido ne gutture sufflet.
Mille vorax hominum crepet insatiabile monstrum:
Te super infernæ sua claudant ora cavernæ;
Ne reditus pateat, sed mundi bella quiescant.
Fama vitæ volat, mors improvisa propinquat.
Imminet expleti præpes tibi terminus ævi.
Non ego te fallo, cœpto morieris in anno:

Hactenus ad Cadaloum Petrus, qui cum deploret statum Sedis Apostolicæ, Simone cudente nummos, eosque spargente in accipientes; spectare hæc ad ipsum schismaticum papam, non autem ad legitimum Pontificem, idem ipse aliis suis scriptis inferius recitandis sæpe demonstrat.

XXV. Quod autem pertinet ad pronuntiatum de exitu ejusdem schismatici vaticinium, alibi ipse declarat, non de vitæ præsentis exitu intellexisse, sed ejus depositione, cum esse desineret, quod affectabat, Romanus Pontifex in Concilio condemnandus. Et reveta illud mirandum accidit, ut ea die, qua male exaltatus est pontifex, festo sanctorum Simonis, & Judæ, solemni ritu deponeretur: ut esse penitus desierit papa Romanus. Sed de his inferius.

XXVI. Cadalous turpissimus.

Pestilens homo Cadalous tantum abest, ut ex Petri litteris cessaret exercitus, ut etiam ipse turpissimus turpissime viveret, & ita viventibus conniveret; sicque, ut hac velut arte quadam illorum omnium incontinentium clericorum conciliaret sibi animos (erat horum ingens numerus) libidini fræna laxaret, ut qui antea Nicolaitæ (ut vidimus) dicebantur, dicendi essent a propagatore Cadaloitæ. Ita Petrus in epistola ad Cunipertum Taurinensem Episcopum, cum ait: *Sed nunc accidit, ut hoc insigne vocabulum, novum, si prævalent, accipiat incrementum: & qui hactenus dicti sunt Nicolaitæ, amodo vocentur & Cadaloitæ. Speratur enim, quia si Cadalous, qui ad hoc gehennaliter æstuat, universali Ecclesiæ Antichristi vice præsidebit, ad eorum votum luxuriæ fræna laxabit.*

XXVII. Cadalous auro expugnare nititur Eccl.

Rursum vero ad schisma roborandum, ut Romanorum conciliaret, sibi animos, a quibus reciperetur in Urbem, & sederet in solio Petri, ingentem pecuniarum vim in ipsos effundit. Nam in epistola ad Alexandrum Papam & Hildebrandum Archidiaconum Petrus Damiani hæc habet: *Nunc etiam cum Simon ille, veternosus scilicet trapezita, malleum, & incudem reparat, cum Romanam Urbem veluti officinam sibi per monetarios pestiferæ negotiationis usurpat; quo vos Petrus vobiscum fugiens attrahit; illic esse Romanam Ecclesiam, omnibus indubitanter ostendit.* Hæc Petrus, significans Alexandrum Papam post creationem suam, timentem Romanos illos

los poteuriores, qui Cadaloo faverent, ab Urbe fugam arripuisse.

XXVIII. Petrus Dam. deponit Episcopatum.

Convenit eum extra Urbem positum tunc ipse Petrus Damiani, qui ab eo impetrare studuit, quod ab ejus prædecessore negatum fuerat, nempe ut se abdicaret ab onere Episcopatus Ostiensis; insuper & deponeret procurationem, quæ a Nicolao Papa ipsi injuncta fuerat Ecclesiæ Eugubinæ. Diu multumque in his altercatum, importunitate nimia Petro suam causam agente, resistente ipso Pontifice, & contradicente magnopere Hildebrando. Sed sancto seni indulgendum videbatur Alexandro, qui jam ex Mediolanensi legationa, cum datus ipsi fuerat collega, eum colere; eique primas deferre didicerat; sed Hildebrandus adversabatur. Cum ille persoluto reverentiæ digno officio Alexandro Pontifici, projecta ad pedes ejus fateina Episcopatus cum ulterius eum Pontifex, quamvis rogans, manere secum suadere nullatenus potuisset, festinus est reversus in solitudinem mœrentem relinquens Papam, qui eum retinere secum potius voluisset; indignantem vero Hildebrandum frustra agentem, ut teneretur invitus, cogeretur reluctans, atque vinciretur compedibus obedientiæ, probe scientem, quam esset Ecclesiæ Romanæ proficuum, perditissimis hisce temporibus eum assistere ipsi summo Pontifici.

XXIX.

Quibus omnibus superior factus Petrus, vincens firmo animi proposito quæquo adversantia sui animi instituto, reversus in solitudinem, epistolam apologeticam scripsit unam ad ipsos duos, Alexandrum videlicet Papam, & Hildebrandum. Extat ipsa jam cusa apud Margarinum in bibliotheca sanctorum (a) Patrum. Est ejus exordium: *Ferunt qui in rimandis rerum naturis desudavere &c.* Sed deceptum in titulo, dum ad Hildebrandum Papam, nempe Gregorium Septimum eam putavit datam epistolam, quam non ad unum, sed plures ex ejus contextu constat esse scriptam: errare enim fecit mendosa inscriptio ejusdem epistolæ, quæ ab eo sic ponitur.

(a) Tom. 3. col. 864.

XXX.

Dilectissimo Sedis Apostolicæ electo, & virgæ Assur Hildebrando Petrus &c. In Vaticano autem codice basilicæ S. Petri ita emendatius: *Dilectissimis, Apostolicæ Sedis electo, & virgæ Assur Hildebrando &c.* Sunt & aliæ ejusdem Petri literæ ad ambos simul datæ, ut illæ, quibus agit de epistola a se scripta ad Coloniensem Archiepiscopum, cujus est titulus iste: *Ad patrem, & filium, Papam & Archidiaconum Petrus &c.* Quod vero violentum oppugnatorem sui propositi Petrus eumdem Hildebrandum pateretur Assur virgam appellat: immo & in ipsa epistola satanam sanctum nominat, satanam, utpote adversarium; sanctum, quod non inimico animo, sed bona ageret intentione quod ageret; sancta quippe simultas inter eos intercedebat, dum ille vellet anhelantem ad solitudinem retinere, iste nollet penitus retineri.

XXXI. Hildebrand. Cancellarius creatus. Hildebrandi insignia merita.

Sed antequam ipsam hic describamus epistolam, primum omnium quod ad ipsum spectat Hildebrandum, scire debes, quia Alexander ubi creatus est Pontifex nihil antiquius habuit, quam ut Hildebrandum jam Archidiaconum crearet Cancellarium: penes quod officium universa Romanæ Ecclesiæ administratio verteretur. Pollebat Hildebrandus ad ea cuncta explenda ingenii viribus, & quod magis æstimari debet, gratia Spiritus Sancti: quæ abunde inhabitabat in eo, adeo ut supra homines divinum quidpiam præseferret ejusdem sancti spiritus donis. Nam audi, quæ tunc contigisse, certa assertione S. Ugonis Abbatis Cluniacensis recitat Willelmus (b) Malmesburiensis sæculi hujus historicus, qui ait: *Verum quia Hildebrandi mentio se ita gessit, de eo dicam, quæ non frivolo audita bansi, sed serta relatione ejus audivi, qui se illa ex ore Hugonis Abbatis Cluniacensis audisse juraret: quæ ideo admiror, & prædico, quia cogitationes aliorum prophetico mentis intuitu pronuntiabat. Alexander Papa efficax ipsius studium conspicatus, Cancellis Apostolorum præfecerat. Circuibat ergo pro sui contuitu officii provincias, ut perperam acta corrigeret. Accurrebatur ab omnibus ordinum hominibus, decisiones diversorum negotiorum postulantibus. Cuncta ei submittebatur sæcularis potestatum pro sanctitatis, tum pro ministerii ejus reverentia. Unde die quadam cum solito major ad equitandum esset turma; Abbas prædictus in extremo agmine cum monachis suis statim progrediebatur. Utsoque*

(b) Will. de gest. Reg. Angl. l. 3.

Quæ S. Hugo de Hildebrando.

PAGIUS IV. Petrus Damiani in eremum secedit.

A num. XXVIII. ad LVIII. *Petrus Damiani*, qui a Nicolao II. impetrare non potuerat, ut Episcopatum Ostiensem deponeret, & ad eremum Fontis Avellani secederet, illud tandem ab Alexandro II. obtinuit, licet ab Episcopali onere prorsus liberatus non fuerit, ut legere est in Annal. ubi & dicitur, *Alexandrum*, ubi creatus est Pontifex, *Hildebrandum* Archidiaconum Cancellarium renunciasse, penes quod officium universa Romanæ Ecclesiæ administratio vertebatur. Ciampinius Vir Clariss. in Catalogo *Bibliothecariorum S. Rom. Ecclesiæ*, ipso initio recte ostendit, *Cancellarii* officium a Bibliothecarii munere prorsus distinctum fuisse, licet aliqui Viri doctissimi utrumque in unum conluderint. Illud certe vel solus *Hildebrandus* ostendit, quem constat Sanctæ Rom. Ecclesiæ *Bibliothecarium* nunquam extitisse.

sique eminus tanti viri honore, quod tot mundanæ potestates nutum illius præstolarentur, hujusmodi sententias ventilabat animo homuncionem exilis staturæ, despicabilis parentelæ, Dei judicio tot divitum stipari famulitio, tumere illum procul dubio & mitteri altiora merita pro tot obambulatorum obsequio. Vix hoc (ut dixi) mente versarat, cum Archidiaconus reflexo equo, & calcaribus incitato a longe clamans, & Abbatem * *obuncans: Tu, tu,* Inquit, *male cogitasti falso infamans hujusce duntaxat rei innocentem. Non enim mihi gloriam hanc (si gloria dici potest, quæ cito transit) vel ego imputo, vel ab aliis imputari volo, sed beatis Apostolis quorum exhibetur privilegio. Suffusus ille pudore, nec quidquam inficiari ausus, hoc solum retulit: Quæso domine, quomodo nosti cogitatum meum, quem nulli communicavi? Ab ore tuo, ait, quasi per fistulas ad aures meas omnis illa cogitatio deducta est.*

XXXII. *Item in eadem provincia Ecclesiam urbanam ingressi, ante aram continuatis & junctis lateribus se prostraverant. In multam horam protracta oratione, respexit Archidiaconus Abbatem, turbulento vultu infrendens. Ille cum diutius oratum esset, fores egressus, causamque commotionis percunctatus, responsum accepit: Si me amare vis, cave, ne me ulterius hac injuria contingas. Dominus meus JESUS Christus, speciosus ille præ filiis hominum postulationibus meis visibiliter astabat, intendens dictis & serenis favens oculis, sed tua orationis addictus violentia me deseruit, ad te conversus. Ita plane etiam in carne hic viveas Dominus facere consuevit, ut de se ardentius concitaret desiderium. Sic namque repulisse* (a) *visus est Chananæam, sic repulisse* (b) *Mariam ne tangeretur ab ea: sic denique finxisse se longius ire, duobus illis discipulis Emauntem se conferentibus. Sed pergit: Puto quod tu ipse non diffiteberis, esse genus injuriæ, si amico eripias auctorem salutis suæ. Præterea prænoveris mortalitatem hominum, & huic loco imminere excidium. Cujus conjecturæ signum habeo, quod Angelum Domini super altare stantem vidi evaginatum gladium stringere, & huc atque illuc rotare. Futuræ cladis notabilius habeo indicium, quod jam spissus & nebulosus aer provinciam istam circumvolat, ut vides. Maturemus igitur profugium, nisi cum aliis velimus subire exitium. His dictis introeuntes diversorium ad curam corporis assedere. Continuoque dapibus appositis exortus in domo luctus aviditatem esurientium repressit. Siquidem unus & alter, & mox plures e familia dubium qua pernicie, interempti, animas subita amiserunt. Tum eadem peste per vicinas ædes grassante, ascensis mulis diffugiunt, festinationem via stimulis timoris accelerantes.* Hæc ex S. Hugonis relatione Willelmus; quibus tu discas ejusdem Hildebrandi sanctitatem, qua universum Catholicum orbem in sui admirationem convertit: unde tu magis magisque redarguas portentosas illas schismatici Bennonis calumnias in eum excogitatas. Coluit eum inter alios sanctus Alphanus Archiepiscopus Salernitanus, cujus extat scriptus hymnus ad ipsum, cum Apostolico pectore fulmine anathematis per Alexandrum Papam administrato perterrebat schismaticos. Accepimus cum una cum aliis ejusdem viri sanctissimi metricis monimentis ex Cassinensi bibliotheca, qui sic se habet:

(a) Matt. 15.
(b) Joan. 20.

Ad Hildebrandum Archidiaconum.

Quanta gloria publicam
Rem juvantibus edita
Sæpe jam fuerit, tuam
Hildebrande scientiam
Nec latere putavimus,
Et putamus. Idem sacra
Et Latina refert Via,
Illud & Capitolii
Culmen eximiam thronus
Pollens Imperii decet.
Sed quid istius ardui
Te laboris & invida
Fraudis aut piget, aut pudet?
Id bonis etenim viris
Plus peste subita nocet.
Virus invidiæ latius
Rebus in miseris suam
Ponit invaletudinem,
Hisque mortalis necem
Et pericula confert.
Sed ut invidearis, &
Non ut invideas, decet
Te peritia quem probe
Et boni facit unice
Compotem meriti sui.
Omne judicia tuo
Jus favet, sine quo mihi
Nemo propositi mei,
Vel favoris medium
Præmiumve potest dare.
Cordis eximius vigor
Vitæ nobilis optimas
Res jecunta probant quidem
Juris ingenium modo
Cujus artibus uteris.
Ex quibus caput urbium
Roma justior & prope
Totus orbis, ras timet
Sæva barbaries adhuc
Clara stemmate regio.
His & Archiapostoli
Fervido gladio Petri
Frange robur & impetus

Illius, vetat ut jugum
Usque sentiat ultimum.
Quanta vis anathematis?
Quidquid & Marius prius,
Quodque Julius egerant
Maxima nece militum,
Voce tu modica facis.
Roma quid Scipionibus,
Cæterisque Quiritibus
Debuit mage, quam tibi,
Cujus est studiis suæ
* *Nacta vis potentiæ*
Qui probe quoniam satis
Multa contulerant bona
Patriæ, perhibentur &
Pace perpetua frui,
Lucis & regionibus.
Te quidem potioribus
Præditum meritis manet
Gloriosa perenniter
Vita, civibus ut tuis
Compareris Apostolis.

XXXIV. Hactenus Alphani Jambi ad Hildebrandum Archidiaconum, cujus ore Papa anathema promulgaret; & quem ob virtutes eximias etiam ipse Alexander summopere coleret, & observaret, prout Petrus Damiani ejusmodi disticho lusit, cujus titulus:

De Papa & Hildebrando.

Papam rite colo, sed te prostratus adoro:
Tu facis hunc dominum: te facit ipse deum.

Ac rursus lepide satis, sed argute valde, vincere se Hildebrandum, quamvis valde potentem, ab ipso vero vinci non posse, his salibus mordens, scripto ad eum pentasticho docet: cujus titulus est:

De Hildebrando parvæ staturæ, sed magnæ prudentiæ viro.

Parva tigris missas æquat properando sagittas.
Vile quidem ferrum, sed quod domat omne metallum;
Sed trahit hoc validus sua post vestigia magnes.
Hunc, qui cuncta domat, Sisyphi mensura coarctet.
Quemque tremunt multi, volens mihi subditus esti.

XXXV. Ita quidem Hildebrandum statura pusillum, sed ingenii acumine vehementem ostendit, adeo ut ferro comparet, quod licet vile, domat metalla omnia. Verum quod ipse Petrus eum superet, se ex Petri nomine (quod petra est) magneti comparat, qui ferrum vincat ad se trahens. Rursum vero, quod frustra laboret Hildebrandus statuere Petrum ipsum ubi velle, eleganter comparat Sisipho, inanes labores circa petram impendenti: sicque vinci omnimode Hildebrandum a Petro, urbane satis concludit ultimo versu. Contra vero in eumdem, cum invitus ejus arctaretur imperio, ut remaneret in Urbe, licet missionem ab Alexandro obtinuisset, & negaret ipse, quod Papa concessisset, cum sic etiam ipsi videretur imperare Pontifici, hoc lusit disticho:

Vivere vis Romæ, clara depromito voce.
Plus domino Papæ, quam domno pareo Papæ.

Ac rursus, cum violentum ipsum pateretur, Deum implorans, ad eum misit quod sequitur distichon:

Qui rabiem tigridum domat, ora cruenta leonum,
Te nunc usque lupum, mihi mitem vertat in agnum.

XXXVI. Quid tandem? Obtinuit importunitate, immo extorsit ab invitis, quod voluit. Reversus autem in eremum, quem perstrinxit versibus, haud pepercit epistola, in cujus inscriptione, ut vidimus, Virgam Assur cognomine nuncupavit: sed quæ in epistola non sine stomacho ab ipso scripta habet, jam audiamus, cujus ferme exordio ista:

Benedicta omnipotentis dispensatio Conditoris, quia ad vos nuper ascendens, duorum Episcopatuum, unius regendi, nempe Ostiensis, *alterius visitandi,* nempe Eugubini *mole depressus, prærupta Alpium juga transivi: moxque sarcina tribulationis abjecta, exoneratus, & liber ad dilectam solitudinem tamquam fugitivus postliminio repedavi. Libet itaque sub quadam mentis energia, quasi diu strepitibus attritos agitare pedes, durisque catenis edomitas sublevare cervices, illudque propheticum alacriter decantare: (a) Dirupisti, Domine, vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis. Nostis plane, certumque tenetis hæc a me fuisse: projecta onera, non suscepta, & (ut ita loquar) retiaculum non ingressus sum, sed violenter opertus. Quapropter occasione nacta, pondus libenter abjeci, quod ultro me recusante, non subii. Et quia vos Apostolica Sedes, vos Romana estis Ecclesia, ad deponendum, reddendumque, quod bajulare nequiveram; sategendum mihi visum est, non adire fabricam lapidum, sed eos potius, in quibus viget ipsius Ecclesiæ sacramentum. Sub persecutione quippe Judaica, ubi erant Apostoli, illic etiam primitiva dicebatur Ecclesia. Nunc etiam cum Simon ille, veternosus scilicet trapezita, malleum & incudem reparat, cum Romanam Urbem velut officinam sibi per mo-*

(a) Psal. 115.

Ubi Papa ibi Roma.

ao-

netarios pestifera negotiationis usurpat: quo vos Petrus vobiscum fugiens attenbit, illic esse Romanam Ecclesiam, omnibus indubitanter ostendit. Unde ego cum Ecclesiasticum vobis regimen renuntiare disposui: non peccavi; quia Romanæ (quæ vos estis) Ecclesiæ quod suum erat, digne restitui, & (ut vobis me confessum esse profitear) pro hac refutatione centum annorum pœnitentia est mihi consequenter injuncta, per illa nimirum remedia, quæ monasticis sunt regulis instituta. Quod si parum videtur, vos etiam superaddite, ultra etiam carcerali, si placet, custodiæ mancipate. Post tot enim vagationis, & noxiæ libertatis excessus quid restat, nisi ut me religionis, atque silentii censura coerceat?

XXXVII. Quæ in Hildebrandum Petrus.

Post hæc autem ad Hildebrandum ipsum Archidiaconum, quem expertus esset suis votis obniti, conversus, ita illum exagitat: *Sed adhuc fortasse blandus ille tyrannus, qui mihi Neroniana semper pietate condoluit, qui me colaphizando demulsit, qui me certe aquilino (ut ita loquar) ungue palpavit, hanc querulus erumpet in vocem: Ecce latibulum petit, & sub colore pœnitentiæ, Romæ subterfugere quærit accessum, lucrari morbinatur de inobedientia otium, & cæteris in bella ruentibus, hic sibi degeneris umbræ quærit opacum. Sed ego sancto satanæ meo respondeo, quod filii* (a) *Ruben & Gad Moysi ductori sua respondisse dicuntur:* Nos, inquiunt, *armati & accincti pergemus ad prælium ante filios Israel, donec introducamus eos in loca sua, &c. Hoc itaque modo comitaturus quidem vos arma corripio, sed vobis, duce Christo, post bella victoribus, mox recedo.*

(a) Num. 32.

XXXVIII. Petri Dam. justum propositum.

Ita quidem Petrus abdicavit se ab Episcopatu, ut tamen recedens in solitudinem certare non prætermiserit adversus schismaticum pseudopontificem pro Apostolica Sede, pro qua semper, cum jussus est ab Alexandro, legationes subiit, missus trans montes. Sic namque in proposito sibi fuisse alibi narrat, ut manens in solitudine, semper cum obedientia juberet, inde recederet, vel occasione Synodi celebrandæ, vel suscipiendæ legationis. Jam enim antea ea conditione incolendi eremum firmo mentis proposito stabilivit, permotus oraculo viri sanctissimi, de quo in epistola ad Thuuzonem hæc inter alia: *Sæpe rogatus, ut pro necessitatibus Ecclesiasticis, vel fœderanda pace procederem, cum mihi detrimentum esse pernoscerem, licet alii provenirent; hunc Fratrem ea fide consului, ut illi divina gratia dignaretur infundere, quod mihi decerneret expedire. Protinus sancta simplicitas ad id quod propositum erat, compendiosa responsionis clausulam fixit: Quid, inquit, prodest candela si aliis luceat, cum se interim eadem flamma consumat? Hoc responsum, fateor, lætus arripui, & tanquam divinitus datum, salva tantummodo charitate & obedientia, servare decrevi.* Hæc ipse. Sed & sententia sancti Hieronymi se ad hoc permotum in dicta epistola ad Alexandrum & Hildebrandum, affirmans hæc subjicit: *Deponenda est ergo sarcina, quam bajulare non possumus, meliusque est pondus abjicere, quam cum detrimenta Domini, cujus sum servus, fractis cervicibus interire. Sufficit nunc ad hoc testimonium solum beati Hieronymi, quod necdum bene transacta, sub oculis habuisse me memini. Dum enim de otioso pastore Ecclesiæ scriberet, adjecit illico: Igitur indignantis Domini ferietur responsione:* (b) *Serve nequam, quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum usuris exegissem illam? quod idem Doctor protinus exponens ait: Id est, deposuisses ad altare, quod ferre non poteras. Dum enim tu ignavus negotiator denariorum tenes pecuniam, alterius locum, qui pecuniam, duplicare poterat, occupasti. Hoc ergo sancti viri consilium, fateor libenter arripui, & onus cui succumbere compellebar, abjeci. Primo pecuniam, quam duplicare non poteram, negotiator ignavus ad altare deposui.* Hæc Petrus post recensita plurimorum sanctorum virorum, qui se ab Episcopatu abdicarunt, quæ ipse esset imitatus, exempla.

(b) Luc. 19.

XL. Qualis status curiæ Romanæ.

Excusavit se etiam eadem epistola apologetica, quod vivere nesciret cum eis, quibuscum adeo moribus dissentiret: deplorans namque ejus temporis Ecclesiæ statum, hæc addit: *Fuit enim olim, sed jam elapsum est tempus, ut modestiæ pudor, mortificationis insigne, digna severitas, & sacerdotalis ingenii valeret servari censura. Nam ut me solum digne coarguam, videtis ipsi, quia postquam ut ad vos veni, ecce sales, ecce facetiæ, lepores, urbanitates, dicacitates, volumina quæstionum, omnesque verborum inanium pestes insolenter erumpunt, quæ nos non jam sacerdotes, sed potius oratores ac rhetores, sive (quod turpius est) scenicos ostendunt. Mox enim ut verba conserimus, paulatim quædam lenocinia confabulationis adulterina subrepunt, & omnem animi vigorem indecenter emolliunt, & severitatis robur in excussum risum, & turpes jocos dissolvunt. Hinc est, quod mens extra se sparsa confunditur, acies cordis obtunditur, lux divini amoris extinguitur, terror in aliis & reverentia sacerdotalis amittitur; & quod periculosum est, recte vivendi linea, quæ aliis ad exemplum proponenda* fue-

fuerunt, non tenetur. Quod si nos pudore, vel metu hæc declinare contendimus: mox inhumani rigidi, & quos Hircanæ genuerint tigres, saxei judicamur: reprimo calamum. Nam ut turpiores attexantur ineptiæ, rubore suffundor, videlicet, venatio, aucupium, alearum insuper furia, vel scachorum, quæ nimirum de toto quidem sacerdote exhibent mimum, sed præcipue in oculis, manu & lingua quasi mimum verum simul efficiunt: sicque conditos, & qui suavius sapiunt, cibos dæmonum mensis apponunt.

XLI. De Ludo Scachorum Epis. interdicto.

Hic plane, si quod mihi de venerabili Florentiæ civitatis Episcopo contigerit, recolo, alienum esse ab ædificatione non credo. Dum aliquando illi essem comes itineris, vespertinum tandem subeuntes hospitium, ego me in presbyteri cellam removi; is vero in spatiosa domo cum commeantium turba resedit. Mane autem facto a meo agasone significatum est, quod prædictus Episcopus ludo præfuerit scachorum. Quod profecto verbum velut sagitta cor meum acutissime pupugit, & indignationis vulnus inflixit. Hora autem, quæ mihi videbatur, electa, convenio hominem, & acriter invehor, hoc mihi sermonis initium arripiens, ajo: Libenter manu virgas & exero, & plagas infligere quæro, si sit qui terga subjiciat. Et ille: Si inferatur, inquit, *culpa, non recusabitur pœnitentia. Recte ne, inquam, tuique erat officii vespere in scachorum vanitate colludere, & manum, Dominici corporis oblatricem, linguam inter Deum & populum mediatricem, sacrilegi ludibrii contaminatione fœdare? præsertim cum canonica decernat auctoritas, ut aleatores, Episcopi deponantur? & quid prodest ei, quem efficaciter auctoritas damnat, etiamsi extrinsecus judicium non accedat? Ille autem ex diversitate nominum defensionis sibi faciens scutum, ait, aliud esse scachum, aliud aleam; aleas ergo auctoritas illa prohibuit, scachos vero tacendo, esse concessos. Ad quod ego: Scachum, inquam, Scriptura non ponit, sed utriusque ludi genus alea nomine comprehendit.*

XLII.

Quapropter dum alea prohibetur, & nominatim de scacho nihil dicitur, constat proculdubio, utrumque genus comprehendi uno vocabulo, unius sententia auctoritate damnatum. Tunc ille (ut mitis animi, & perspicacis ingenii) redditis rationibus humiliter acquievit: culpam nullatenus iterandam, certa pollicitatione constituit: injungi sibi pœnitentiam postulavit. Cui mox præcepi, ut ter Psalterium meditando percurreret, ac duodecim pauperum pedes sub totidem numismatum erogatione, eorumque recreatione lavaret. Hac scilicet ratione perspecta, ut quoniam hæc culpa manibus, & sermonibus commissa erat, lavando pauperum pedes, suos potius a culpæ contagio manus ablueret, & imprimens alienis vestigiis ora, pacem sibi cum Domino, quem per fœdos jocos offenderat, reformaret. Hæc autem diximus, ut quam inhonestum, quam absurdum, quam denique fœdum sit hoc ludibrium in sacerdote, ex alterius emendatione noscatur. Hæc Petrus. Quem sciolus quispiam redarguat hallucinatum, dum sub aleis redigit scachos, quos non ut aleas, dubia fortuna volvit, sed humani ingenii acumen exercet. Sit utcumque velit, ad Pauli (a) sententiam redigendi proculdubio sunt sacerdotes, qua ait, non licere, quæ non expediunt; non licere, quæ non ædificant. Juxta quam S. Bernard. jocos in ore sæcularium esse jocos; in sacerdotum vero ore blasphemias esse pronuntiat. Quod autem in mimum transformari contendat, qui scachis ludit, ad illud plane videtur alludere, quod tota illa ludendi series belli speciem repræsentat, & ille denique victor exurgat, qui Regem ligneum sic obsederit, ut nullum, quo pergat, effugium habeat. Sed ad proposita redeamus.

(a) 1. Cor. 10.

XLIII. De conviviis reprehendenda.

Eadem illa sua, quam diximus ad Alexandrum, & Hildebrandum Apologia, inter alias illam excusationem attexuit, quod minime ferre posset mensarum luxum, quem apud Cardinales atque Episcopos viderat frequentari: *Quotidie,* inquit, *regales epulæ, quotidie apparatus, quotidie nuptiale convivium; & unde refrigerari debuerant indigentes, rubeatium * tabularum reficiunt gestatores: & cum Episcopus dispensator promptus debeat esse pauperum, ad eorum mensam affluentibus deliciis alieni ructant, cum & illi, quorum est tota substantia, procul exclusi, fame inopia contabescant. Inter hæc omnia porro mala & illud excedit, & diabolicam propemodum videtur æquare nequitiam, quia prædiis in militiam profligatis, omniumque possessiones terrarum, insuper & decimæ ac plebes adduntur in beneficiis sæcularibus. Quæ profecto liberalitas inhonesta & indigentibus adimit unde vivunt, & diœcesanos deterret, ut decimas non persolvant. Una res scilicet & illis subtrahit corporale subsidium, & istis periculum providet animarum.* Ad finem perorans hæc habet, deprecans quietem & pacem.

* trabeatum

XLIV.

Nolite mihi de cætero esse molesti, ut quietis portum, in quem, Christo per vos gubernante, relapsus sum, deseram, & spumantes procellarum cumulos, confragosa volumina, Scylleam voraginem denuo sulcare contendam. Quamvis enim ego miser, ille sit sanctus, quia tamen patet mihi quodammodo cum Samuele causa non dispar; promatur super utrumque sen-

sententia. Ille siquidem principatus deseruit dignitatem (a), *David tamen unxit in Principem: nos etiam ad ejus exemplum, Apostolicæ Sedis, auctore Deo, cupimus ordinare Pontificem, & protinus a pontificatus arce recedere.* Hæc Petrus, quod esset Episcopus Ostiensis, cujus esset, consecrare Pontificem, significans se huic muneri non defuturum, sed eo impleto, mox in eremum reversurum. Nullus enim poterat alius creari Ostiensis Episcopus, nisi cum ipse Pontifex consecratus esset. Hæc enim apposite voluit expressisse, ne se abdicando videretur subterfugisse, quo minus Alexandrum consecraret Romanum Pontificem. Qui electus Pontifex differre consecrationem voluit, quousque synodali decreto sua ipsius electio canonice facta cognosceretur, atque rata pariter haberetur; quod fieri contigit anno sequenti.

(a) 1. Reg. 16.

XLV. Quæ Alexander Pap. ad Petrum.

Alexander autem his acceptis a Petro litteris, ad eum prolixiorem officii plenam rescripsit epistolam, illud ab eo exigens, ut quia jam non liceret ipsius frui verbis, litteras saltem legere concederetur. At licet illæ Alexandri Papæ ad Petrum non extent litteræ; ex iis tamen, quas ad ipsum reddidit Petrus, possumus earum saltem assequi argumentum. Extant ipsæ in codice sancti Petri basilicæ Vaticanæ, estque ipsarum exordium. *Reddidit mihi sanctitatis vestræ litteras &c.* Et paulo inferius: *Dixistis enim, etsi non his verbis, quia propter contemplationis studium, cui vigilanter inhæreo, non deberem prorsus omittere, quin vos aliquando dictaminibus visitarem. Ego siquidem, quantum ad te, venerabilis pater, qui de ponderis Episcopalis abjectu mecum unanimiter concordasti, contemplandi quidem atque dictandi perfruor otio, sed a molestiis adventantium causarumque negotiis ingruentibus non respiro.*

XLVI. *Porro autem, dum intra cellulæ me septa concludo, velut in portus sinu, vel in littorea statione consisto. Sed quid prodest? Nam dum illic jam quasi securus quiescentis otii potiri tranquillitate desidero; ecce sævientis mundi me flabra concutiunt, causarum inundantium fluctus ferventius intumescunt, fluctibus injuriarum procellosis illidor, violenta prædiorum, vel quorumcumque proventuum diminutione perturbor, dicens cum Propheta* (b): *Expectavimus pacem, & non est bonum: tempus curationis, & ecce turbatio. Interea non desunt, qui de animarum quoque suarum exigant salute consilium; & insuper (quod durius est) a non Pontifice pontificale nituntur extorquere judicium: & hoc modo, qui Episcopatum fugio, Episcopatum non evado, & sub sacerdotali fatigor onere, qui sacerdotalis solii dethronizatus sum dignitate. His itaque vallatus angustiis nitor ad contemplationem, moxque collabor, & tento, sed præsto deficio: contemplationis summa non penetro, in compunctionis lacrymas non erumpo. Mens enim terrenis obtenebrata negotiis, frustra se in contemplationis culmen attollere nititur, dum actionum secularium merito, quasi congestis lapidum ruderibus aggravatur.* Hæc & alia respondens ad ea, quæ de ipsius contemplatione scripserat Alexander.

(b) Jer. 8.

XLVII. De penuria ministrorum.

Sed & inferius de inopia ministrorum sic queritur: *Et hic eadem terrena turbatio, quæ videlicet a contemplationis intuitu mentis obruit aciem, scribendi quoque mihi nihilominus adimit facultatem. Huc accedit, quoniam licet ego dictare forte quid valeam, desunt antiquarii, qui transcribant. Sed cur ego negotia transcriptionis queror incuriam, cum non modo quispiam quæ scribo, transferre, sed nec celeri quidem valet lectione percurrere? Ecclesiarum plane quoque rectores, quibus potissimum hujus rei cura debuisset incumbere, tanto mundanæ vertiginis quotidie rotantur impulsu, ut non a sæcularibus barbirasium quidem dividat, sed actio non discernat: nec sacra meditentur eloquia Scripturarum, sed festa legum, & forensis litigium. Multitudinis sacerdotum non sufficiunt tribunalia judicum & aulæ regiæ dum clericorum & monachorum confluunt turbas, brevitatis suæ conqueruntur angustias: claustra vacant, Evangelium clauditur, & per ora Ecclesiastici ordinis forensia jura decurrunt, &c.* Istæ justæ querelæ Petri ad Alexandrum, quibus status præsentis Ecclesiæ designatur, atque magnopere deploratur.

XLVIII. De Comitatu Ostiensi alii tradito.

Quod autem Alexander Papa Comitatum Ostiensem, qui ejus Ecclesiæ videbatur annexus, in alium transtulisset, eo nuntio se magnopere lætatum esse significat, rogans eum, ut hoc ipsum faciat de Ecclesia Ostiensi. Ait enim prope finem epistolæ: *O quam jucundum, quam suave nuntium, quam denique dulcis ad aures meas nuper fama devenit, quæ vos Ostiensem Comitatum mihi subtraxisse, & alii tradidisse perhibuit. Romanus enim quidam velut accusans te apud me, & tamquam mihi condolens atque compatiens, quod factum erat, innotuit: sed quem accusare se credidit, nesciens commendavit. Ego quidem primo, quasi graviter tuli; sed erumpentibus quibusdam lætitiæ signis, vel superficietenus quidem mœrorem simulare non potui. Ultro etiam divinam imploro clementiam ut Episcopatum quoque quantocyus ordinare non differat, & sterila arenosi littoris*

ara-

aratrum mihi de manibus tollat. Non est enim hujus temporis, ut qui puritatis & innocentiæ tramitem tenere desiderat, Ecclesiæ bajulare regimen acquiescat. At id minime assecutus est Petrus. Alexander enim quantumlibet ipsi de abdicatione Episcopatus acquievisset; tamen tanti viri reverentiæ causa alium, ipso vivente, subrogare Episcopum penitus recusavit. In fine autem: *Ne, quæso, miremini, si tenor hujus epistolæ stylo currat incultu: quia dum manus ad jacendos apices properat, hinc Cadaloae draco videlicet teterrimus sufflat; illinc virulenta serpentium turma de cavernis suis egressa consibilat. Quos quia non possumus incantationibus frangere, paramus squamea colla gladiis obtruncare.* Alludens puto ad scripta illa, quæ diximus adversus eamdem pseudopapam schismaticam elaborata.

XLIX.

Quod autem accepisset Petrus, ab Alexandro ipso proxime Synodum celebrandam, versiculis octo in fine ejusdem epistolæ additis, voluit ipsum Pontificem monuisse de servanda incorrupta justitiæ statera, sic scribens: Sed quia Synodus imminet, pedestres etiam versiculos subdo:

Ad Pap. Alexand. admonitio.

Sedis Apostolicæ qui vult retinere vigorem
Æqua libret rigide pondera justitiæ.
Juris enim pariles nescit suspendere lances,
Quem favor inflectit, spes vel avara trahit.
Muneribus plenæ qui laxat ora crumenæ,
Justitiæ vacuam perdit inops animam.
Cui Roma feras tenet, & regit orbis habenas:
His si plura velit, tartara sola petet.

Ista Petrus versibus serio ludens. Qui postquam se abdicans Episcopatu in eremum est reversus, ad Cardinales Episcopos Sanctæ Romanæ Ecclesiæ litteras scripsit, proficuas ipsis quidem, utpote qui consideraret, quod si quæ proxime inhærent capiti membra, sana essent, de reliquis inferioribus Ecclesiæ membris bene sperandum esset. Quamobrem, quos vidisset apud eos pravos mores excrescentes, litteris corrigendos putavit; quibus & cautos alios redderet, ne in eos incurrerent, memores celsitudinis amplissimæ dignitatis gradus, in quo essent divinitus collocati, quem haud dispari vitæ cultu deberent inficere, atque se exponere, ut in scena, ludibrio detrahentiam; sed ut bonum Christi odorem bene cunctis olere. Epistola est prolixa satis, sed ex ipsa tantum, quæ pertinent ad institutum hic attexemus. Sic se habet exordio:

L.

Cardinalibus Episcopis Apostolicæ Sedis Petrus peccator monachus salutem in Domino.

Cardinales Episc. absens Petrus Dam. admonet.

Sicut verba præsentibus indicia sensuum; sic inter absentes litteræ sunt instrumenta verborum. Bellatoriæ artis industria sicut in bello discitur, ut in pace postmodum doceatur: sic aliquandiu docetur in otio, cautius exercetur in bello. In conflictu Sedis Apostolicæ, in quo vos adhuc unanimiter desudatis, concertator & ipse pugnavi. Sed ecce cum militari cingulo sim solutus, & in municipii pace compositus, libet docere, quod didici. Inter omnes itaque vitiorum circumfrementium acies, inter densissimas jaculorum ingruentium more grandinum tempestates, adversus avaritiam vobis est attentius vigilandum, ejusque sagittis semper opponendus est clypeus; quæ nimirum ad hoc præcipitanter anhelat, ut lethale miseris vulnus infligat. Pluribus autem admonet, ne munera accipiant, ad hocque suadendum, ex divinis Scripturis argumenta complura affert, quæ nimiæ prolixitatis causa vitandæ describere prætermittimus. Additque de simoniaca labe, aitque: *Non ille solummodo dicendus est simoniacus, qui dat, vel accipit de sacris ordinibus pretium, sed qui vendit Synodum, qui distrahit sacerdotale judicium.* Sed cur hæc scribat, in exemplum delinquentem adducit, dum hæc inferius subjicit, dicens: *Vidi, plane, dum Episcopalis apicis officio fungerer, quemdam de fratribus nostris (nomen quidem supprimo, vitium noto) qui sic subsaltabat, atque gliscebat, dum præfixum synodalis Concilii tempus insisteret, ac si trituræ in fine vindemialis proventus articulus immineret. Accingebat enim se muneribus colligendis; ad quæ utique præscindenda non aciem ferri, sed falcem exacuebat eloquii.* Pluribusque scelus exaggerans, junctam his vitæ luxum detestans hæc addit:

LI. Luxus reprehenditur Episcopor.

Porro autem, qui ejusmodi sunt, non ea ad hoc conquirunt, ut inopiam, & indigentiam naturæ necessitatem sustentaculis fulciant, sed ut turritæ dapibus lances Indica pigmenta redoleant, ut in crystallinis vasculis adulterata melle vina flavescant. Ad hoc certe ditari cupiunt, ut quocumque devenerint, præsto cubiculum operosis & mirabiliter textis cortinarum phaleris induant, sicque parietes domus ab oculis intuentium, tamquam sepeliendum cadaver obvolvant. Mox etiam tapetis prodigiosas imagines præferentibus sedilia sternunt, a περιπετάσματα *laquearibus*

a id est aulæa seu vela pretiosa.

bus

bus, ne quid accidentum dilabatur, opponunt. Deinde clericorum turba dividitur; alii siquidem domino suo revertenter assistunt, nutumque ejus, si quid forte jubeatur, curiosa nimis, velut rimatores siderum, observatione custodiunt: alii Marthæ ministerio dediti, velut hirundines inquieti per diversa discurrunt. Inter hæc autem deliræ ambitionis insanias quid sibi dorsalia quærunt, quæ a suis conspici dominis non merentur? grave quidem dispendium sui patiuntur ornatus, dum in occipitio, vel cervicibus oculi non erumpunt. Et quam utile divitiarum genus, quod dum nullum usum præter solam habeat pulchritudinem, specie tamen sua nequeat pascere possidentem; alienorum nempe dumtaxat oculorum famulatur illecebris, dum non ad aspectum, sed post tergum sui appenditur possessoris. Cui non dissimilis & illa creditur esse dementia, dum lectulus tam operosis decussatur impendiis, ut ornamentum sacrasancti cujuslibet, vel etiam ipsius Apostolici præcellat altaris. Et quam videtur absurdum, ut stratus ille diligentius excolatur, ubi corruptibilis caro soporis quiete resolvitur, quam ara Crucis, in qua videlicet hostia Domini corporis immolatur? Hoc ergo modo cum sobrietas soleat commendare pontifices Cardinales, effusis nunc opibus facti sunt belluones. Regalis itaque purpura quia unicolor est, vilipenditur; pallia vero diversis fucata coloribus ad sublimis lectuli deputantur ornatum. Et cum domestici muricee nostris aspectibus sordeant, transmarinorum pelles, quia magno pretio coemuntur, oblectant. Ovium itaque simul & agnorum despiciuntur exuviæ, ermelini, gibellini, martores exquiruntur, & vulpes. Cum illa scilicet in sacris honorentur eloquiis, & vel Ecclesiæ, vel personam exprimant Salvatoris: (a) Oves, inquit, meæ vocem meam audiunt. Et: (b) Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: De istis vero vel taceatur omnino, & indigna sint, quæ Scriptura commemoret: vel si eorum reperitur ulla memoria, sinistram probantur habere figuram, sicut est illud: (c) Vulpes foveas habent, &c.

(a) Joan. 10.
(b) Ibid. 1.
(c) Luc. 9.

Et inferius perstringit illos Episcopos, qui sacerdotali pompa velint se æquiparare summo Pontifici, vel sæcularibus Principibus, ipsisque Imperatoribus, dicens: *Tædet cætera vanitatis attexere, non videnda, sed gemenda ridicula. Fastidium est tot ambitionis, ac prodigiosæ vesaniæ dinumerare portenta, populus scilicet infulas, gemmis micantibus, aurisque bracteolis per diversa loca corruptas, Imperiales equos; qui dum pernices gressus arcuatis crinibus glomerant, sessoris sui manus loris innexas indomita ferocitate fatigant. Omitto anulos enormibus adhibitos margaritis: præterea virgas, non jam auro, gemmisque conspicuas, sed sepultas. Numquam certe vidisse me memini pontificales baculos, tam continuo radiantis metalli nitore contectos, sicut erant, qui ab Esculano, atque Tranensi gestabantur Episcopis: uterque tamen, alter in Apuliæ finibus, Nicolao præsidente, alter in Lateranensi Ecclesia coram Alexandro, Romanis scilicet Pontificibus sunt dejecti; nec eis profuit, quod pontifices ligni auratis usi sunt baculis, dum sacerdotis meritum non nitor efficiat vestium, sed spiritualium norma virtutum, & non micantia margarita, vel gemmæ, sed mores aurei deceant sacerdotem. Sicut enim vera sacerdotis humilitas Deum sibi conciliat, & cætera ejus bona commendat; sic arrogantiæ tumor, & vanitatis ambitio divinæ adversum se indignationis iracundiam provocat; & contra bonam, quod aliquando forsitan operatus est, pugnat.* Hæcque ubi ex nonnullis Scripturæ divinæ locis Deo displicere demonstret, ad postremum hortatur collegas Episcopos, ut propagationi Catholicæ Fidei totis nervis incumbant, atque lucro tantummodo studeant animarum, sic dicens:

LIV. Animarum lucro debent vacare Episcopi.

Nunc præterea Romana Ecclesia, quæ Sedes est Apostolorum, antiquam debet imitari curiam Romanorum. Sicut enim tunc terrenus ille Senatus ad hoc communicabat omne consilium, in hoc dirigebat, & subtiliter exercebat communis industriæ studium, ut cunctarum Gentium multitudo Romano subderetur Imperio: ita nunc Apostolicæ Sedis æditui, qui spirituales sunt universalis Ecclesiæ Senatores, huic soli studio debent solerter insistere, ut humanum genus veri Imperatoris Christi valeant legibus subjugare. Et sicut tunc Romanorum Consules ex diversis mundi partibus reportabant, peracta hostium cæde, victorias: sic isti nunc animas hominum de manu diaboli debent liberare captivas. Ad hos quippe victoriarum titulos, ad hos debent semper inhiare triumphos, videlicet ut antiquo prædoni animarum pereuntium manubias rapere, & Regi suo Christo signa gaudeant victriciæ reportare. His autem divinæ Scripturæ testimoniis comprobatis, ita demum collegas ipse compellat Episcopos: *Vos, inquam, o sancti pontifices, vos potissimum, hujusmodi debetis esse prædones, qui quotidie desudetis animas hominum de manibus reprobi possessoris eripere, & triumphales Regi vestro David manubias reportare. Nec tantum sufficit, cum diabolo raptus ad Deum quisque pia etiam devotione convertitur, nisi mox a statu sui duritia, quasi crebro sanctæ prædicationis malleo conteratur, &c.*

Ad

LV. Ad finem vero longiorem epilogo ſtringens epiſtolam, ſic concludit: *Sed ut jam, quæ ſupra latius comprehenſa ſunt, brevis epilogi fine concludam, & cotis functus officio, dum ipſe non incidam, incidentis aciem ferri magis ac magis exacuam: Evellatur a corde noſtro radicitus avaritia, concurrentibus ſcilicet omnium Scripturarum teſtimoniis evidentiſſime condemnata, & cum* (a) *Achan filio Charmi quaſi tot patrum ſententiis, quot lapidibus obruta. Non accipiendis muneribus delectemur, ne in occulto cenſoris examine a ſacerdotali* (quod abſit) *dejiciamur ordine, ſicut* (b) *filii Samuelis ob hoc Judicialis amiſere culminis dignitatem. Non vendamus Synodum, nec ſynodale decretum redigamus ad pretii quantitatem, ne ſacri Concilii Spiritum ſanctum diſtrahere videamur auctorem. Sæcularis pompæ faceſſat ambitio, moderetur nitor, & inſolentia veſtium; epularum, ac potuum ingurgitatio temperetur. In manus pauperum noſtra pecunia tranſeat; quæ per avaritiam turſerat, per miſericordiam exhauſta jam crumena folleſcat: noſtræ divitiæ, noſterque theſaurus lucra ſint animarum; & in arca noſtri pectoris pretioſa recondantur talenta virtutum. In hac etiam ara principaliter ſacrificium offeramus, & profligatis quæ circa nos ſunt, demum noſmetipſos Deo viventes hoſtias immolemus, quatenus qui ſacerdotes in oculis hominum cernimur; in obtutibus etiam occulti Judicis, veri ſacerdotii jure fungamur.* Hucuſque ad collegas Coepiſcopos Cardinales Petrus. Qui etſi iſta non ferens, atque redarguens, abdicans ſe, receſſit ab Urbe: non tamen ſe ab Eccl. ſegregavit, pro ea laborans adverſus ſchiſmaticos, & hæreticos, & eam deturpantes homines ſceleratos; probe ſciens, non periclitari fidem pravis moribus ſacerdotum. Quem imitari oportuiſſet noſtri temporis Novatores, qui imprudentes nimis dum inter utrumque æquilibrio rationis diſtinguere neſcierunt, cum pravos inſectari ſunt mores tunc exiſtentium ſacerdotum, Fidem quoque Catholicam mille lacerare blaſphemiis ſunt aggreſſi, eadem lance Fidem cum moribus appendentes; nihil enim ſtultius poteſt excogitari, quam divina cum humanis pari definitione cenſere, atque eadem ſententia condemnare.

(a) Joſ. 7.

(b) 1. Reg. 2.

In Novatores.

LVI. Ipſe autem Petrus reverſus in eremum, in contemplatione rerum divinarum aſſiduus, & vigilans in ſacrarum ſtudio litterarum ita fuit, ut tamen opus manuale, more veterum ſanctorum Patrum minime prætermitteret: cochlearia enim ex ligno elaborabat ad uſum menſæ quibus interdum donare conſuevit ſummum Pontificem. Cujus argumenti extant duo ejus epigrammata: atque primum his verſibus, ejuſmodi indito titulo:

De cochlearibus ad Pontificem miſſis:

Dent alii fulvum trutina libraato metallum:
Sed mundus vivit, quia ligno vita pependit.
Sic modicum magno lignum pretioſius auro.

Et alia vice cum quinque itidem cochlearia miſit:

Magna perexiguum manat aurea ſuſcipe lignum:
Nola datum trutinet, ſed dantis viſcera libret.
* *Audeo quod parti, non eſt præſumere toti.*
Carmina quot ſcripſi, totidem tibi ligna polivi:
Chartula venalis, donantur, cætera gratis.

Hiſce igitur, luſibus, & officiis demulcebat abſens Petrus Pontificis animum, ne videri poſſet illi, ſe aliquam in ſtomacho habere amaritudinem atræ bilis, quam jugi ſilentio decoqueret in ſolitudine.

LVII. Sed ad ipſum jam Alexandrum Pontificem redeamus, qui ipſo ſui Pontificatus exordio memor natalis ſoli, ſuorumque Mediolanenſium, inter quos natus, & in Clero educatus erat, quos non poſſet præſens, abſens litteris ſaltem alloqui, ut debitum charitatis officium ſolveret, minime prætermiſit. Quas quidem litteras in Caſſinate codice inter ſcripta Petri Damiani opportune repertas diligentia Conſtantini Cajetani monachi Caſſinenſis hic deſcribere dignum duximus. Sic enim ſe habent:

Alexand. Pap. Epiſt. ad Mediol.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus Mediolanenſibus, Clero & populo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Divini judicii diſpoſitione proviſum eſt, ut Mediolanenſis Eccleſiæ filius, & Ambroſianis uberibus ſublactatus, ad famulatum Apoſtolicæ Sedis indignus aſcenderem, ac matri omnium Eccleſiarum paſtoralis curæ ſollicitudine deſervirem. Unde cum totius univerſalis Eccleſiæ cura nobis non levis incumbat, propenſius circa vos ipſa natura nos provocat eſſe pervigiles: ut unde nos conſtat originis duxiſſe primordium, ibi etiam majoris ad æternam ſalutem habeamus ſollicitudinis incrementum. Nam & ignis ea primum ligna conflagrat, ex quibus oritur: & fons ante omnia illas terræ venas infundit, ex quibus profluens deriva-

rivatur. Unde vos dilectissimi internæ dilectionis studia cohortans rogo, ut ad cælum se vester spiritus erigat, deceptoria terrenarum rerum & caduca lucra contemnat, ab amore cænosi hujus mundi se prudenter expediat, ad Creatoris sui desiderium medullitus inardescat. Estis enim (sicut beatus dicit (a) *Apostolus) gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Quibus ergo hæreditas incontaminata immarcescibilis conservatur in cælis: absit ut eorum mens per amorem rebus sit involuta terrenis.*

(a) 1. Pet. 2.

LVIII. *Plane, quia etiam vulgaribus loquimur, vulgatum Scripturæ testimonium libentius exhibemus: Mementote itaque fratres mei, quod in Oratione Dominica dicitis.* (b) *Pater noster, qui es in cælis. Quem itaque Patrem vocamus, ad ejus hæreditatem tota mentis concupiscentia festinare debemus. De terrena porro hæreditate scriptum est: Hæreditas, ad quam in principio festinatur, in novissimo benedictione carebit. Cur ergo, cum dicimus: Pater noster, præsto subjungimus: Qui es in cælis, & non potius, qui es in terris, videlicet, quæ nobis notiores sunt? sive, qui es in aquis aut in abyssis, cum ubique Deus sit, nihilque ab ejus præsentia vacuum sit? sed cum dicimus: Pater noster, idcirco addimus: Qui es in cælis; ut ad illam cælestem hæreditatem sese noster animus erigat, atque in tam sublime germen adscitus, ut sit hæres Dei, terrena quælibet ignobiliter non requirat. Etenim vero pater fidei Abraham* (c) *plures habuit filios, sed solus ille nobilis, qui fuit uxoris; qui vero ex concubinarum sunt ignobilitate suscepti, paternæ hæreditatis successione leguntur exclusi. Porro autem, dum eos aluit Abraham, omnes dicebantur filii Abraham: at vero cum testamentum venit, qui esset legitimus hæres, qui fieri deberet exhæres, patenter ostendit. Nam Scriptura testante,* (d) *dedit Abraham omnem hæreditatem filio suo Isaac, filiis autem concubinarum dedit munera, & segregavit eos a filio suo Isaac.*

(b) Matt. 6.

(c) Gal. 4.

(d) Gen. 26.

LIX. *Ecce itaque omnes dicebantur filii, sed non omnes hæreditatis paternæ sunt jura sortiti. Sic profecto, fratres, quamplures sunt hodie Christianæ professionis titulo decorati, qui videlicet in Christi hæreditate nequaquam mereantur adscribi: & nunc quidem paterno vocabulo gloriantur, sed nequaquam ad hæreditanda paterna bona perveniunt; quia velut spurii, non cælestia, sed terrena ignobiliter concupiscunt. Vos autem, dilectissimi, membra mea, viscera animæ meæ, sic satagite per viam mandati cælestis incedere, ut mens nostra merita semper debeat de sancta consanguineorum suorum conversione gaudere. Speramus autem, in eo, qui de Virgine dignatus est nasci, quia nostri ministerii tempore sancta clericorum castitas exaltabitur, & incontinentium luxuria cum cæteris hæresibus confundetur. Omnipotens Deus dilectissimi fratres mei, ab omni vos pravitate custodiat, & per justitiæ semitam ad cælestia vos regna perducat.* Hæc Alexander Papa ad clericos Mediolanenses relapsos in pristina; sed ad correctionem eorum, qui magis diligerent officium dimittere, quam concubinam: hos a beneficio alienos esse præcepit; tam ad Clerum, quam ad populum rescribens (e).

Castitatem Clericorum insinuat.

(e) c. Si quis sacerdotum & seq. dist. 82.

LX. Porro eodem tempore, ipsis primordiis ejusdem Alexandri Romani Pontificis Mediolano Romam se contulit sanctus Arialdus vir Apostolicus, qui solus cum Nazario adversus Nicolaitas, & simoniacos in Ecclesia illa Mediolanensi invalescentes strenue laborabat, ve-

PAGIUS V.

SS. Arialdi & Herlembaldi labores adversus hæreticos.

A num. LX. ad LXIII. *Sanctus Arialdus* qui cum *Nazario* Clerico Mediolani Herlembaldo Duce collega, adversus Sacerdotes concubinarios, & simoniacos strenue laborabat, audita *Alexandri* II. creatione, Romam venit, ubi Pontifex *sanctum Herlembaldum* defensorem Ecclesiæ renunciavit, dato ei Vexillo, quod in manu tenens hæreticorum vesaniam reprimeret, ut ex Vita utriusque Sancti, quam MS. Baronius habuit, quæque nostra ætate Mediolani lucem vidit, idem Baronius ostendit. Mos enim ferebat, ut Pontifices iis vexillum darent vel mitterent, qui in Paganos vel hæreticos pugnare debebant. Sic *Victor* III. Vexillum Sancti Petri *Roberto Guiscardo* in Græcos schismaticos bellum moventi deferendum tradidit, ut docet Guillelmus Apuliensis lib. 4. de Gest. Normann. Alexander II. idem Vexillum misit *VVillelmo Normanniæ Duci* contra Haraldum pugnaturo, ut infra videbimus. Varia hujus rei exempla congerit Ducangius in Glossario voce *vexillum Sancti Petri*.

VI. Vita S. Arialdi a Syro, quam a B. Andrea scripta.

Baronius num. LX. & anno MLXVI. num. XVII. existimat *beatum Andream* Abbatem Vallumbrosæ nullam de Sancto Arialdo Vitam scripsisse, sed quam habemus esse Opus *Syri* Presbyteri, ab eodem Andrea in lucem emissum. Contra vero Bollandus ad diem X. mensis Martii, in Comment. prævio ad Vitam B. Andreæ §. 2. putavit, *Syrum* nullam de Arialdo Vitam literis mandasse, sed tantum in Epistola ad eundem Andream data eius Martyrium retulisse. Verum certum est, Vitam beati Arialdi, quæ extat, a B. Andrea editam esse, & *Syrum* aliam Arialdi Vitam elucubrasse, quæ ad nos non pervenit. Vitam autem Arialdi a Puricello in Monum. Basil. Ambrosianæ publicatam, beati Andreæ fœtum esse, certum & indubitatum; sed Vitam ejusdem Sancti compositam pariter fuisse a Syro Presbytero, male Bollandus negavit; quod enim ad id probandum in medium adducit, contrarium ostendit. Refert ipse partem Epistolæ a Syro Presbytero *cum Herimberto socio de vetera-*

B. Arialdus ad Alexandr. venit.

veniens ad eumdem Alexandrum Papam una cum Herlembaldo Duce strenuo germano Landulphi, ejusdem Arialdi in opere sancto collegæ. Cujus adventus quænam causa præcesserit, audi a Syro presbytero in vita ipsius Arialdi sanctissimi martyris, quam rebus præsens conscripsit, sic enim ait: *Per idem tempus Landulphus sodalis ipsius Arialdi obiens, superstitem germanum nomine Herlembaldum prudentem & fidelem virum, licet laicum, reliquit. Hic nuper ex Hierosolyma reversus, volebat tunc sæculum relinquere, & se tradere vitæ monasticæ. Cujus fidem & constantiam beatus Arialdus agnoscens; cœpit ei promittere, quod sibi potiorem apud Dominum gradum acquireret, si monasterium ingredi differret, & Fidem Catholicam secum defenderet, atque cum ipso hæreticis & Christi hostibus resisteret.*

LXI.

Qui volens probare, utrum ea his, quæ a beato Arialdo sibi promittebantur, veraciter se auderet confidere: sumptis aliquantis fidelibus, perrexit Romam, non per viam regiam gradiens, sed per Dei cultores in eremo & monasteriis circumquaque degentes, de re jam dicta omnes interrogans. Cumque cunctis in vera & pura fide accensi, fraternitatem ei concordiam una cum beato Arialdo promererent; tandem pervenit Romam. Ubi sub inevitabili imperio ab Alexandro Papa & a Cardinalibus ei præceptum est redire, & Christi adversariis in defensionem justitiæ usque ad proprii sanguinis effusionem viriliter cum beato Arialdo resistere. Cui etiam Pontifex scilicet & Cardinales ex beati Petri parte mirificum vexillum dedere, ut quoties hæreticorum vesania ultra modum insaniret, illud in manu tenens, eos reprimeret: quod constanter per decem & octo ferme annos *implevit &c.* Hæc de Herlembaldi militia Pontificis Romani sacro illustrata vexillo, qui vere Christi miles, Christianæ perfectæ militiæ numeros in omnibus adimplebat: quod disces ex his, quæ inferius sic subjicit auctor:

LXII.

Erat enim nobilis Herlembaldus coram sæculo quasi Dux in vestibus pretiosis, & in equitibus & armis, sed in abscondito Deo sicut eremita, agrestibus indutus erat laneis. Hunc in pedum ablutione pauperum agere vidi, quod in alio neminem me recognosco vidisse. Nam cum alicubi per urbem vallatus magna multitudine fidelium sibi gratis obsequentium incederet, & horrentes pauperes & debiles conspiceret, clam alicui ex suis famulis innuebat persistere, atque pauperem post ipsum in domum secum ducere. Dimissis igitur extraneis, allata aqua, cinctus linteo, egeni pedes nimia cum veneratione abluebat & extergebat. Post hæc autem corpore in solo prostrato, sub ipsius pedibus caput ponebat: Et tali modo mendicum & pauperem faciebat se modicum conculcare divitem. Dein quæ honorifice & abundanter ipsum reficiebat secum; sed & hoc opus sanctum interdum in numerum duodenum explere vidi pauperum. Verumtamen Dei zelo sic erat accensus, ut de eo in ejus absentia plerumque vir Dei Arialdus suspirans diceret: Proh dolor! præter Herlembaldum & Nazarium clericum vix quemquam reperio, qui quoquo modo mihi sub falsa discretione tacere non suadeant, quatenus simoniaci & adulteri libere possint peragere opera diaboli. Multa namque bona de hoc viro familiariter cognovi; sed quia nuper in defensione justitiæ martyrio est coronatus, in altero volumine scripta relinquo. At de his inferius suo loco sub Gregorio Papa Septimo dicendum.

PAGIUS

venerabili Arialdo ad Andream datæ, & Andreæ responsum. Ait Andreas: *Legente me olim* (post mortem nempe Sancti Arialdi) *eum quem cum socio Herimberto de venerabili Arialdo scripsisti, reperi vos multa præterisse quæ dici oporteret. Unde factum est, ut jubente beatæ memoriæ Rodulpho patre* (Abbate Vallumbrosæ decessore beati Andreæ), *cujus anima jam cum Christo gaudet* (anno nempe MLXVI. Rodulphi emortuali) *multa tam de his quæ omisistis, quam de his quæ dixistis, exprimere conatus sum. Quod ad te mittens*, &c. Ad hanc B. Andreæ Epistolam Syrus respondet: *Miror, charissime, quod de his rebus requiras unum testem, quas testari possunt non solum multa millia fidelium; sed etiam infidelium.* Postea Syrus varia Arialdi gesta a B. Andrea omissa adjicit, isque secundis literis respondet, se multa *scienter* prætermisisse.

VII.

Quibus ex verbis manifeste elicitur, tam Syrum, quam B. *Andream*, Arialdi Vitam seorsim composuisse, utriusque scriptionem æque prolixam fuisse; sed alterum alterius opus polivisse & amplificasse. Quare unus alterius Vitam supplevit complevitque, ideoque duplex Vita Sancti Arialdi olim conscripta; licet nunc, quæ a B. Andrea promulgata, tantum extet, alteraque perierit. Verum quidem est B. Andream testari se nullam Vitam Sancti Herlembaldi condidisse, & cap. XVI. num. VI. apud Puricellum scribere: *Multa bona de hoc viro* (nempe Herlembaldo a paucis diebus occiso) *familiariter cognovit: sed quia nuper in defensione justitiæ martyrio est coronatus, ea alteri tam volumini, quam Scriptori relinquo, quia B. Arialdi Vitam perficere velociter cupio.* Sed eum nullam de Sancto Arialdo Vitam in literas misisse dici non potest. Baronius depravatum exemplar Vitæ Arialdi ab Andrea Abbate scriptæ nactus erat; nam num. LXII. laudatum ejus locum his verbis refert: *Sed quia nuper in defensione justitiæ martyrio est coronatus, in altero volumine scripto relinquo.* Quo ex loco sic depravato anno MLXXVI. num. LXXVII. Baronius colligit, B. *Andream* Vitam Sancti Herlembaldi, quam a se non visam fatetur, scripsisse. Verum B. Andreas nullam de *Herlembaldo* Vitam edidit, & opinio illa

Nulla S. Herlembaldi vita a B. Andrea scripta.

Digitized by Google

LXIII. Dominici Loricati tempus obitus

Hoc anno, pridie Idas Octobris, migravit ex hac vita mirificus ille magnæ abstinentiæ & austeritatis vitæ vir Dominicus, Loricatus cognomento dictus, cujus res præclare gestas scripsit Petrus Damiani ad Alexandrum Papam: ubi cum testetur, post annum ab obitu Radolphi Episcopi Eugubini hanc esse defunctum; plane ad præsentem annum reiiciendus est ejus ad Deum transitus: quem magno animi sui dolore idem Petrus Damiani post tres dies, ex quo Romam se contulit, se accepisse testatur jam prænuntiatum ab Hildebrando Archidiacono in hunc modum: *Somniaverunt autem*, (inquit Petrus ad Alexandrum Papam) *quidam Fratres de me, quod lumen oculorum amiserim. Quod dum ego Hildebrando Romanæ Ecclesiæ Archidiacono in Lateranensi palatio retulissem: Nequaquam*, inquit, *ut times, propinqua est mortis indicium, sed familiaris tibi aliquis extinguetur, qui tibi charus sit sicut oculus, & lumen tuum ut splendor in bonis operibus videatur. Et o verum, sed amarius omni felle præsagium! Tertio die, postquam Romanis mœnibus sum egressus, ecce mihi relatio crudelis occurrit, quæ mihi nil minus opinanti, cæcatum me remansisse perhibuit, dominum scilicet & illuminatorem meum Dominicum ex hoc sæculo nuper egressum &c.* Vita ejus inter Lipomani lucubrationes intexta legitur, ad quam amandamus Lectorem.

Ann. Eccl. Tom. XVII.

PAGIUS. illa nonnisi in loco illo B. Andreæ corrupto fundata.

VIII. *Roberti Guiscardi Normannorum Ducis victoriæ.*

Robertus, Apuliæ & Calabriæ atque Siciliæ Ducatu sibi a Nicolao II. confirmato, *reversus in Apuliam, Trojam etiam cepit: sicque sensim per intervalla temporum, regionem totam, Normannosque omnes illarum partium præter Richardum* (cui Nicolaus II. Capuæ Principatum confirmarat) *suo imperio subdidit*, inquit Leo Ostiensis lib. 3. cap. 15. qui paulo post subdit: *Post hæc ad Saracenos expugnandos, Siciliamque capiendam ingens Roberti animus vertitur. Ad quam facti cum exercitu transiens, Messanam primo, qua in portu sita est, occupat.* Tarentum deinde obsidens in deditionem accepit. *Rursus ad Siciliæ Panormique expugnationem cum navali perfectus exercitu, intra quinque mensium spatium Catinam primo* (idest Catanum) *inde Panormum, deinde Nazarem cepit. Sicque Rogerium fratrem omni præficiens insulæ, Panormi, ac Demenæ, & Messanæ sibi medietate servata, acceptis Saracenorum obsidibus thesauro ingenti ditatus, Calabriam redit.* Hæc Leo Ostiensis de Roberti Guiscardi victoriis variis annis reportatis uno tenore narrat.

IX. *Saraceni Siciliæ ipse & Rogerius frater persequuntur.*

Sed ut de iis tantum, quæ hoc anno in Sicilia gesta verba faciam, refert Malaterra lib. 2. Robertum & Rogerium fratres in Siciliam, & ante castrum Sancti Joannis cum exercitu venisse. Tunc Bechamel, seu Bennamet Saracenorum Præfectus *numerosa Africanorum multitudine* (ab Africa missa; Siculi enim aliquo modo ab Africæ Calipha pendebant) *& Siciliensium coadunata, bellum quod diu disposuerat* (ab anno nempe superiori) *hostibus offert anno ab Incarnatione domini millesimo sexagesimo primo. Porro Dux* (nempe Robertus) *exercitum semipartiens* (erant enim tantummodo septingenti,) *& ex ipsis duas acies ordinans, unam fratri ut priori, sicuti sibi moris erat, ut hostem feriat, delegat, ipse cum altera suos alacriter verbis exhortando subsequi non tardat. Similiter Bechamel, cum quindecim millia armatorum haberet, tres acies instituit: cum quibus primo quidem audacissime hostibus occurrens certamen iniit. Porro nostri in primo, ex more congressu fortiter agendo plurimos sternentes, reliquos in fugam vertunt, quos cædendo, versus castrum Joannis persequentes, usque ad decem millia occiderunt, sicque victoriam adepti, spoliis quidam sunt ditati.* Subdit Malaterra Rogerium Comitem totam provinciam incendio devastasse, spoliis & præda exercitum recreasse, diversas incursiones fecisse, sed castrum Joannis capere non potuisse. At cum hyems immineret tam ipse, quam Robertus frater *Messanam militibus, qui eam custodiant, & his quæ militibus necessaria forent, munientes, pharo transmeato, Dux quidem in Apuliam hyemandi gratia secessit: Comes vero in Calabria remanet: media vero hyeme intra natale domini cum ducentis quinquaginta militibus iterum mare transiens, usque ad Grigentinam urbem totam patriam sollicitans prædatum vadit. Christiani vero provinciarum sibi cum maxima lætitia occurrentes, in multis obsecuti sunt. Inde Troynam adveniens, a Christianis civibus, qui eam incolebant, cum gaudio susceptus urbem intrat: pro velleque suo ordinans, ibidem Natale Domini celebrant*, inquit Malaterra cap. 18. de Rebus hoc anno gestis sermonem habens.

X. *Bela Hungariæ regnum invadit.*

Andreas Rex Ungariorum, inquit Lambertus in Chronico ad hunc Christi annum, *videns Belem* (Belam communius dictum) *quemdam propinquum suum regnum affectare, & Ungarios a se paulatim ad eum deficere, uxorem suam & filium Salomonem, cui Imperator filiam suam parvulam desponderat, cum multis opibus ad Regem Henricum transmisit.* Refert postea Lambertus Belam in bello adversus Germanos in auxilium Andreæ missos gesto victorem fuisse, & Hungariam sibi subdidisse. Alii Scriptores tradunt, *Belam* fratrem fuisse Andreæ Regis, & Andream hoc anno fato functum esse, quod & testatur Lambertus.

I. Cadalous Antipapa Victus Parmam redit.

ANnus sequitur Redemptoris millesimus sexagesimus secundus Indictione decimaquinta, quo nefandus Cadalus, sive Cadalous, cum primum auro complares Romanorum animos expugnasset, ferro adhuc aperiens sibi viam, ingredi tentavit in Urbem; sed repulsus, ad propria confusus reverti compellitur. De his enim hæc apud veterem Romanorum Pontificum collectorem ex codice Vaticano: *Cadalus mensis Aprilis decimaquarta Romam cum suo apparatu appropinquans, magnam cadem de prædictis Romanis, tam de amicis, quam de inimicis fecit. Hoc vero factum fuit anno millesimo sexagesimosecundo, Indictione quintadecima.* Hec quo ad tempus ibi. Res gesta autem ita in collectione Nicolai Aragonii Cardinalis: *Cadalus cum multa pecunia, & conductitiis militibus ex improviso Romæ apparuit, ubi non defuerunt homines semper amantes, quos sibi pecunia favorabiles fecit: inter quos Romanorum Capitanei, volentes Urbem deprimere, viras ei & auxilium præbuerunt. Cadalus autem eorum auxilio sperans aliquid facere posse, in Prato Neronis castra metari præsumpsit, & in primo congressione victor apparuit: sed post paululum inclyto Duce Godefrido adveniente, adeo coarctatus est atque contractus, ut absque læsione proprii corporis abire retrorsum nullatenus potuerit, nisi humilibus precibus, & effusis magnis muneribus. Rediens igitur Parmam sicut spoliatus & profugus, ab iniquo perversitatis sua non destitit incœpto &c.* Hæc ibi, reliqua suo loco inferius. Ut plane accidisse illi apparuerit juxta vaticinium Petri Damiani in ejus epistola superius recitatum, quo prædixerat, ista dicens: *Qui Romanis arcibus superbus inveheris, ad solum proprium cum ignominia reverteris.*

II. Sed nec quidem sic quievit homo sacrilegus. Malitia nullo coerceri potest adverso casu, quin non ebulliat in corde impii, & cum facultas datur, erumpat. Quamvis cum dedecore repulsus abscesserit, & vix elapsus cum ignominia sit reversus ad propria; rursus tamen pecunias colligere parat, quarum ope inferatur in Urbem. Cum Petrus Damiani ista audiens, posteriorem ad eum scripsit epistolam, quam nos ex eodem codice basilicæ Vaticanæ sancti Petri hic tibi describendam curavimus, quo improbi hominis conatus in omnibus habeas exploratos. Sic enim se habet:

Petrus peccator monachus Cadaloo pseudoepiscopo quod meretur.

Petri Dam. Epist. ad Cadalous Antipapam. (a) Nahum. 1.

Si Ninive post prædicationem Jonæ ita constanter a sua se pravitate correxerat, ut spretis semel vitiis, denuo se nullatenus implicuisset: propheta: (a) Nahum adversus eam nequaquam onus hoc levaret, ut in ipso libri sui principio protinus in hæc verba prorumperet: Deus æmulator & ulciscens, ulciscens Dominus, & habens furorem, ulciscens Dominus in hostes suos, & irascens ipse inimicis suis. Scripsi tibi nuper, antequam Romam cum satellitibus tuis fuisses aggressus, denuntians & obtestans, ut te a tam cruenti molíminis intentione compesceres, ut infra mensuram tuam te ipsum reprimeres, & nec motum divini furoris adversum te, nec mundum adversus Ecclesiam in bella nefaria excitares. Verum tu, tamquam Vesevus gehennæ flammas eructans, non quiescis, pecuniæ favillas (ut ita loquar) per

---

PAGIUS SÆC.XI, Anno Eræ Hisp. MC. Anno Hegiræ CCCCLIV. inchoato die 25. Januar. fer. 3. A.C.1062.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6555.

☉ 7. F. ☽ 18. P. 31. Mart. Indict. 15.

JESU CHRISTI 1062.

ALEXANDRI II. PAPÆ 2.

HENRICI IV. REG. 7.

CONSTANTINI DUCÆ IMP. 4.

1. Cadalus Antipapa frustra Romam obsidet.

ANnum. I. ad XV. *Cadalus mensis Aprilis die XIV. Romam cum suo apparatu appropinquans, magnam cadem de prædictis Romanis, tam de amicis, quam de inimicis fecit. Hoc vero factum fuit anno Dominicæ Incar. MLXII. indict. XV. qua dicti Imperatoris & Romanorum malitia non diu persistente, Alexander in suo permansit Episcopatu cum gloria laude & honore. Infelix vero Cadalus cum magno dedecore repedavit ad propria*, ut legitur in veteri Codice Vaticano MS. a Baronio & Papebrocio in Conatu Chronico-Hist. citato. Fusius hæc refert Leo Ostiensis lib. 3. cap. 10. ubi de Agnete Imperatrice ejusque germanis ait: *Eum* (nempe Cadalum) *Romam ad impugnandam Ecclesiam cum exercitu, multisque pecuniis e vestigio mittunt. Sed, favente Deo licet Romanorum plurimi illi gratia Regis adhæserint castrumque illi sancti Angeli ad urbis expugnationem tradiderint: cum semel ac secundo magnis instructus copiis advenisset, pecuniamque immensam profligasset; magna strage suorum non minus quam cæterorum facta, postremo clam egressus e castro ipso turpiter cum paucis aufugit, neque ultra huc rediit. Quippe qui eodem anno, ipso die vigiliarum Apostolorum Simonis & Judæ ab omnibus Teutonicis & Italicis Episcopis, qui tunc cum Rege aderant, justo Dei judicio damnatus est atque depositus.* Recitat Baronius Epistolam tunc a Petro Damiani ad Cadalum scriptam.

per populum spargis, & per æstum cupiditatis miserorum hominum corda corrumpis. Tuam profligas Ecclesiam, ut obtineas alienam. Illinc aurum argentumque statera appenditur; hinc stipulationes ratæ & firmæ procedunt. Sub hypothecario jure monimenta fiunt, sicque prolabentis Ecclesiæ prædia distrahuntur.

III. *Ducis post te castra, auro potius armata, quam ferro; & sic nummi proferuntur e loculis, tamquam gladii vibrentur e thecis. Phalangas plane, quæ te sequuntur ad tua signa militiæ, non tam litui, buccinæ vel tubæ clangor excitat, quam vena metalli vibrantis invitat: Habens enim (ut ajunt rustici) pugillum auri, frangit murum ferreum. Sed sunt divitiæ (ait (a) Salomon) conservatæ in malum domini sui. Quid enim profuit aureum Ptolemæo, Regi scilicet Ægypti, qui post navale bellum, quod Julio Cæsari perfidus ac superbus intulerat, enecatus fluctibus, neglectus atque despectus in litore sine custode jacebat, nec aliter est inter cæteros agnitus, nisi quia aurea erat lorica præcinctus? melius et fuerat sub pannoso tegmine vivere, quam in purpura, vel auro perire. Imperator Nero aureis retibus piscabatur, eaque (ut historiæ tradunt) blatteis a gurgite funibus extrahebat. Sed eum nullatenus potuerunt ab imminente discrimine neque divitiæ, neque deliciæ liberare. Nam cum a Romanis pro incomparabiles enormitate flagitii ad supplicium quæreretur, pavefactus e palatio fugiens, ipse sibimet in suburbio conscivit interitum. Justinus Imperator tantam thesauri copiam possidebat, ut ad opum custodiam uxor ejus arcas ferreas fabricaret: sed postmodum impos mentis effectus, dum se perdidit, etiam possessa quælibet cum ipsis quoque regalibus sceptris amisit.*

(a) Eccl. 5.

IV. *Unde bene per Prophetam dicitur: (b) Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in sterquilinium erit: Argentum eorum, & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. Animam suam non saturabunt, & ventres eorum non implebuntur: quia scandalum iniquitatis eorum factum est; & ornamenta monilium suorum in superbiam posuerunt. Gothorum Dux Alaricus (ut authentica testatur historia) dum inopinatas se possidere divitias gloriatur, apud Consentiæ regionem subita morte defungitur. Gothi vero protinus Basentium amnem a suo alveo per alium tramitem captivorum labore deflectunt; sicque Alaricum cum multis opibus in eodem alveo, aqua deficiente, sepeliunt; rursumque fluvium proprio meatui juxta consuetudinem reddunt: ac ne quis addiscere locum posset, captivos omnes, qui interfuerunt, extinxerant. Et o utinam sic tuam tibi pecuniam tuus etiam miles infoderit, ne per eam, sicut jam cœpit, status Ecclesiæ deperiret; ut quod magistro tuo dictum legitur, tibi quoque merito decernatur: Pecunia tua tecum sit in perditione. Habuit porro mater Michæ (sicut in libro (c) Judicum legitur) argentum, unde conflatum est idolum. Sed absit, ut tantum ex illa, quantum de tua pecunia prodierit sacrilegium. Ex illa quippe summa in una tantum tribu Israel factum est scandalum: tua vero pecunia Christianæ Fidei, & totius sanctæ Ecclesiæ nititur evertere fundamentum.*

(b) Ezec. 7.

(c) Jud. 17.

V. *Et, o scelus inauditum! Pilati milites (d) inconsutilem Domini non præsumunt scindere tunicam: & tu in duos Papas Catholicam partiris Ecclesiam. Illi pendentis in Cruce Salvatoris ossa non frangunt: & tu sectis Ecclesiæ membris, quæ procul dubio corpus ejus est, sacramentum violas unitatis. (e) Captam bello Arcam Dei Israel Philisthinorum Principes temerare non audent, sed clausam undique illibatamque conservant: tu Christianæ pietatis arcanum, & non lapidearum tabularum, sed Verbi Dei vivi & permanentis cælestis mysterium vexare ac solvere niteris frementium cuneis bellatorum. Si (f) Oza moritur, qui humerum supponit, ne Arca Domini corruat: quid ille merito fiet, qui se super Ecclesiam Christi, ut in ejus ruina ipse sublimis videatur, exaltat? Audi quid tibi per (g) Abdiam divina vox dicat: Superbia cordis tui extulit te habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum, qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram? ubi mox sequitur: Si exaltatus fueris ut aquila, & si inter sidera posueris nidum tuum; inde detraham te, dicit Dominus. Luce clarius constat, quia David in Regem per Samuelis ministerium ungitur; Saul vero divini judicii sententia reprobatur.*

(d) Joan. 19.

(e) 1. Reg. 5.

(f) 2. Reg. 6.

(g) Abd. 2.

VI. *Sed donec Saul advixit, nec perexiguam quidem regni particulam David sibimet usurpare præsumpsit. Sed quid dicimus, quod David, vivente Saul, regii culminis apicem non ascendit? cum & eo etiam jam defuncto, nequaquam mox ad obtinenda regalia sceptra se contulit, sed utrum jus saltem habitandi in qualibet regni urbe mereretur, humiliter inquisivit, dicens: Num ascendam in unam de civitatibus Juda? cui cum divinitus decerneretur: Ascende: non mox, in quam sibi melius videretur, credidit ascendendum; sed geminat inquisitionem, ut capiat certitudinem. Inquirit adhuc, quo potissimum ascendere debeat, ne judicium se disponentis in aliquo vel minimo (quod absit) offendat. Quo, inquit, ascendam? ait Dominus: (h) In Hebron. David ergo Rex in regno sibi divinitus reddito*

(h) 2. Reg. 2.

non

non modo regnare, sed nec quidem habitare præsumit, nisi divinis jussionibus adhuc renovetur imperium: & nos qui sacerdotes dicimur, alienas Ecclesias prædonum atque raptorum more pervadimus, easque mundo stuprante, Deo prohibente, contra decreta legum, contra sententias canonum venali commercio redimere festinamus. De quibus sub adulterorum specie per Jeremiam dicitur: (a) Saturavi eos & mœchati sunt; & in domo meretricis luxuriabantur: equi amatores in feminas emissarii facti sunt, unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. Unde & sequitur: Numquid super his non visitabo, dicit Dominus? & in gentem talem non ulciscetur anima mea?

(a) Jerem. 5.

VII. Peccatum peccatorum quod sit.

Enimvero sicut per auxesim dicitur Sancta Sanctorum & Cantica Canticorum: sic Romanam Ecclesiam venaliter distrahi, peccatum est utique peccatorum. Quamlibet quippe Ecclesiam redimens, simoniacus est: qui autem Romanam Ecclesiam ad taxationem pecuniæ redigit, quid aliud quam omnes per orbem terrarum Ecclesias, quibus illa prælata est, venaliter usurpare contendit? Sane sicut triginta denariis Judas Iscarioth Dominum vendidit: ita triginta numero maledictiones ejus reperiuntur in (b) Psalmo, quem adversus eum Propheta descripsit. Quæ scilicet maledictiones ab eo versiculo incipiunt, ubi dicitur: Constitue super eum peccatorem. Illic vero desinunt, ubi subjunctum est: Operiantur sicut diploide, confusione sua. Si ergo juxta peccati modum maledictionis sive damnationis ponderatur elogium: quantæ perditioni Romanæ Ecclesiæ mercator erit obnoxius, qui dum unam negotiatur, omnes simul Ecclesias comparare convincitur? Quamobrem non dubites hanc in te redundare sententiam, quam per Ezechielem Deus intentat, dicens: (c) Venit tempus, prope est dies occisionis, & non gloriæ montium. Nunc de propinquo effundam iram meam super te, & complebo furorem meum in te: & judicabo te juxta vias tuas, & imponam tibi omnia scelera tua, & non parcet oculus meus, nec miserebor, sed vias tuas imponam tibi, & abominationes tuæ in medio tui erunt: & scies, quia ego sum Dominus percutiens te.

(b) Psal. 118.

(c) Ezec. 7.

VIII.

Defuncto Cæsare Augusto (cujus videlicet tempore Salvator noster nasci dignatus est) mœrens Romanus populus lugubre clamitabat, videlicet: Aut non nasceretur, aut non moreretur. De te autem Cadaloe merito dicitur, videlicet: Aut non nascereris, aut illico morereris. Fuisset utique secundum Scripturam (d) conceptus tuus conceptus æternus; abortivisset mater tua, non peperisset, & abortivum potius fudisset, quam sobolem genuisset. Narrat Eutropius, quia paulo antequam Saguntini ab Hannibale famis inopia caperentur, ut ultimis cogerentur interire suppliciis; cum mulier quædam jam prope fuisset enixa, infans repente regressus in uterum, illius civitatis portendit exitium. Optaremus etiam, ut tu quoque in viscera materna regressus, super urbem unam potius triste prodigium intentares, quam ad ætatis incrementa perveniens, totam Ecclesiam Catholicam non jam significatione, sed ipsa potius operatione destrueres. Ad hoc enim te furiosa dominandi libido, & non appetendæ sublimitatis præcipitavit insania, ut unius Episcopatus non sis mensura contentus, sed super universalem Ecclesiam generalem ambias principatum, & ut solus emineat, totum orbem in præcipitium mergere non formides.

(d) Jer. 20.

IX.

Plane Diocletianus Imperator (sicut historiarum tradit antiquitas) regalis fastigii insigne deposuit, & non procul a Salonis per novem fere annos usque ad obitum privatus in amœna virentis hortuli cultura permansit. Qui cum ab Herculeo atque Galerio ad recipiendum obnixe rogaretur Imperium; tamquam pestem aliquam perhorrescens, hoc fertur dedisse responsum. Utinem Salonæ possetis olera visere, nostris manibus instituta, profecto numquam judicaretis hanc sarcinam nostris iterum cervicibus imponendam. Cum patre Magni Constantini Constantius atque Galerius crearentur Augusti, Romanus inter eos divisus est orbis; ut Galliam, Italiam, Africamque Constantius; Illyricum, Asiam, simul & Orientem Galerius obtineret. At Constantius Augusti duntaxat cum Galliis dignitate contentus, Italiæ simul & Africæ administrandæ sollicitudinem recusavit. Vir autem ille egregius & præstantissimæ civilitatis, dum privatorum & provincialium divitiis studuit, Fisci commoda non admodum affectavit, melius judicans publicas opes a privatis haberi, quam intra ærarii unius angustiae reservari.

X.

Reges ergo Gentium propter curarum ingruentium tædium amplioris regiminis jura contemnunt, Imperialium dignitatum apicem fugiunt; & sacerdotes Dei, qui hæc specialiter prædicare debuerunt, in superbia se cornibus elevant, & non sacerdotalem, sed regalem, immo tyrannicam ferulam arripere super humanum genus anhelant. Illi concessa ordini suo arma deponunt, ut quietis otio perfruantur: isti constipati legionibus armatorum, velut hostium castra Christi Ecclesiam irruunt, & in gladio ruentium sanguine, tamquam brutorum animalium pinguedine saginantur. Strix malefica etiam si alienum sanguinem sugit, suis tamen pignoribus parcit. Saturnus dum devo-

devorare proprium filium nititur, in suis se dentibus lapidem invenisse miratur. Romanos certe tuos esse filios asserebas; quos tamen in ore gladii devorare non ut pater, sed tamquam crudelis vitricus decrevisti. In fortibus quidem velut lapideam reperisti duritiam; sed ex miseris atque debilibus gavisus es triumphalem te reportare victoriam. In quo plane certamine & tu Regis Totilæ judicaris superare tyrannidem, & tuos milites Gothorum excedit immanitatem. Ille namque (sicut nota narrat historia), cum Romam circumfusis militibus obsideret, & inclusus populus tanta laboraret inedia, ut jam pignorum suorum matres decrevissent artus absumere; tandem per Ostiensem ingressus est portam, qui parcere Romanis civibus cupiens per totam noctem clangere tubam jussit, ut dum irrupisse hostem buccina dentibus intonante permonstraretur, a Gothorum se gladiis, quibuslibet interim latibulis occultarent.

XI. *Tu autem, milesque tuus tantam plebis invalida atque imperitæ bellorum strugem dedisti, ut cæsorum numerus ignoretur. Certe dum Pompejus adversus Cæsarem civili prælio dimicaret, inter hortandum cuique tantum ajebat: Parce civibus; cum Cæsar e contrario insisteret, inquiens: Miles faciem feri. Tu itaque Cæsarea crudelitatis instinctu dum accendis animosa corda satellitum, cruentasti manubias, & spolia de cadaveribus peremptorum, ut de te per similitudinem dici possit: (a) Et de prædis Judæ exornabant Gentes. Et in his omnibus nihil annueris, nisi ut Præsulem Apostolicæ Sedis ejiciac, & cathedram non vacantem alieni juris invasor obtineas.*

(a) 1. Mac. 3.

XII. *Sed ut noveris, quia molimen hoc nequaquam tibi faustum concedat, in exitum, de proxima tibi atque contigua regione præbeamus exemplum. Convicina autem tibi regio Placentia est, cujus Episcopus non diu ante nostram ætatem, subdola calliditatis artifex extitit, & ad instar tui, sublimitatis, & gloria sitis superque ambitione flagravit, adeo ut prius ante se gestandam (sicut & tu nunc agere diceris) crucem argenteam impetraret. Qui etiam cum Imperatrice, quæ tunc erat, obsceni negotii dicebatur habere mysterium; deinde sensim ad majora prosiliens, tandem Apostolicam Sedem familiaris tibi pecuniæ patrocinio violenter invaserit. Ejecto itaque Gregorio, Imperatoris Ottonis utique consanguineo, Romanæ Ecclesiæ cathedram non ut sacerdos magnus, sed ut fur, atque tyrannus obtinuit. Sed paulo post resipiscente Quiritum populo, atque in zelum dignæ ultionis unanimiter exardescente, irruentes in eum manus injiciunt, oculos eruunt, aures, naresque præcidunt.*

XIII. *Expertus est itaque, quod & tunc sibi, & nunc tibi per (b) Ezechielem prophetam Dominus comminatur, dicens: Venient super te instructi curru & rota populorum multitudo: lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te undique: & dabo coram eis judicium, & judicabunt te judiciis suis. Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: nasum tuum, & aures tuas præcident, & quæ remanserit, gladio concident. Et ut attentione tua condignam prosequamur usque ad finem historiam, postquam Romani ita ut dictum est, rependissent pontifici; mox ante retro conversum in asello gloriosum equitem posuerunt, tenentemque sui vectoris in manibus caudam, per publicam totius Urbis viam hac ut canerent, impulerunt: Tale,* inquiunt, *supplicium patitur, qui Romanum Papam de Sede pellere nititur.*

(b) Ezech. 23.

XIV. *Audiat igitur tale quilibet Ecclesiæ fornicator exemplum, expavescat ad ipsum hodie super divinæ severitatis ea vigilare judicium. Audiat quid per eumdem (c) Prophetam tibi divina vox dicat:* Novissimum, inquit, *tuum devorabitur igni, & denudabunt te vestimentis, & tollent vasa gloriæ tuæ & requiescere faciam scelus tuum a te, quia hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam te in manus eorum quos odisti, in manus, de quibus satiata est anima tua, & agent tecum in odio, & tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudum & ignominia plenum, & revelabitur ignominia fornicationum tuarum: scelus tuum, & fornicationes tuæ fecerunt hæc tibi. Propriam quidem dimittere, & alienam Ecclesiam simoniacis contaminationibus profanare per extrema fornicationis genus agnosceris. Porro autem si tu culmen Apostolicæ Sedis fuerit, Deo mundum negligente, sortitus; gliscunt, & exultant omnes reprobi, omnes Christianæ religionis tripudiant inimici. E contra quicumque Dei justitiam esurientes sitiunt, qui pietatis opera servare concupiscunt, te culmen adeptum totius Ecclesiæ præcipitium credunt.* Hucusque Petri epistola ad Christianorum cæde madentem Cadaloum, postquam victus reversus est Parmam, Roma tunc exultante post acceptam de pseudopapa victoriam. In cujus memoriam hunc scriptum fuisse versum in palatio Lateranensi, testatur qui vidit, (d) Otto Frisingensis.

(c) Ibid.

(d) Otto Frif. l. 6. c. 34.

Regnat Alexander, Cadalus cadit, & superatur:

XV. Henric. Rex abstrahitur a Matre.

Post hæc autem in aula regia nova & inaudita prorsus contigisse leguntur, nimirum ut Anno Coloniensis Archiepiscopus Henricum Regem puerum jam annorum decem a matre Agnete Imperatrice subductum, in S. Suitberti insulam post Paschales dies navi alio sub prætextu perductum, invitum & reclamantem Coloniam usque perduxerit, eumque blandiriis delinitum, cæterorumque Germaniæ Principum obsequio frequentatum & cultum retinuerit educandum. Hæc cum ejus temporis Scriptores referant, de causa, cur ad hæc facienda Coloniensis permotus fuerit, est diversa sententia. Lambertus affert eam, quod id fecerit, ob inductam in suspicionem pudicitiam Imperatricis propter frequentiorem consuetudinem cum Henrico Episcopo Augustensi, regni negotia jussu ejusdem Agnetis administrante. Sed ista non creditur; tum quod Agnes ipsa omnium pudicissima haberetur; tum etiam quod per ejusmodi factum non adhiberetur remedium violatæ (ut ait) famæ Reginæ, quin potius ut magis augeretur, efficeret, relicta absque filio, filiique aulicis ipsa libera absque arbitris, vel testibus (si ita fuisset) lubrica vidua. Adeo ut hac ex parte potius fuisset abducenda, custodiaque munienda mater ipsa Regis, quam ejus filius. Quamobrem certior illa veriorque causa probatur, ut eo modo regni regimen auferretur a matre, & ab illis, qui ab ea ejus administrationi præfecti erant, quorum arbitrio cuncta male miscerentur, atque plane auditu nefanda perpetrarentur.

XVI.

Quæ enim sunt subsecuta, perspicue ista declarant: siquidem correcta sunt mala illa, quæ ejusmodi ministrorum nequitia fuerant, orbe terrarum detestante atque reclamante, commissa. Erat horum princeps Guibertus Parmensis, de quo ista in Gestis Romanorum Pontificum in Nicolao Secundo a Nicolao Aragonensi sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali collecta leguntur: *Eodem vero tempore Imperatoris Henrici relicta uxor cum parvulo filio gubernacula Italici regni tenebat, quæ inter cætera fœmineæ levitatis acta cuidam Parmensi clerico Guiberto, nobili progenie orto, curam ipsius regni & Cancellariam commisit.* Cujus favore ejusdem civitatis Episcopo Cadalo ad Sedem Apostolicam invadendam administratæ sunt vires. Cujus etiam ope pariter atque consilio, infame illud atque pudendum conciliabulum Basileæ (ut vidimus) fuerat contra Romanum Pontificem celebratum.

XVII. Guibertus Parmensis cancellaria privatus.

Quod autem ista mox correcta fuerint, ubi Rex a matris cura fuit ablatus; plane ea peragendi fuisse causam ostendunt. Siquidem ut eadem Pontificia habent Acta, Guibertus in ordinem statim redactus est in Comitiis paulo post habitis omnium Principum Germanorum, in quibus (inquiunt eadem Acta) Annoni Coloniensi Archiepiscopo administratio regni, & Regis custodia fuit demandata, qui prædictum Guibertum Parmensem, quem Imperatrix Cancellarium fecerat, sine mora deposuit, & in locum ipsius Gregorium Vercellensem Episcopum ordinavit. Sed & vigilans studium ejusdem Coloniensis Archiepiscopi, quo ut componerentur res Romanæ Ecclesiæ, atque schisma penitus tolleretur, se contulit in Italiam, Romamque pervenit; plane dilucide satis causam insinuant, cur e matris gremio filium ipse eo modo subtraxerit. Quod licet audax Annonis facinus, hactenus intentatum, tamen a laudatis viris laudatum invenimus, & inter alios a Petro Damiani, dum hoc anno in Galliis legatione Pontificia fungeretur. Cujus extant litteræ ad eumdem Coloniensem Archiepiscopum, dum esset in procinctu, conscriptæ: quæ sic se habent ex eodem codice basilicæ Principis Apostolorum acceptæ:

Domno Annoni reverentissimo Coloniensi Archiepiscopo Petrus peccator monachus debitæ devotionis obsequium.

XVIII. Epist. Petri Dam. ad Archiep. Colon.

In expeditionis exercitio constituti, digne non possumus iisdem manibus, & styli currentis articulum texere, & frænis equorum fluctuantibus, ut dignum est, deservire. Sed licet melius sit luculenter eloqui, quam mutire; veruntamen cum necessitas imminet, melius est utcumque mutire, quam penitus obmutescere. Cum nobis ad memoriam, venerabilis pater, labor tuus & studium venit, nobi-

lie

PAGIUS II. *Damnatur in Concilio Osboriensi.*

A num. XV. ad LXXII. *Sanctus Anno* Coloniensis Archiepiscopus, ut Schisma in suo ortu extingueret, *Henricum* Germaniæ Regem duodecim annorum puerum a matre *Agnete* Imperatrice subduxit, Conciliumque in Germaniæ loco, qui *Osborium* dicitur collectum. Ei Henricus Rex interfuit, *Cadalous* damnatus, & Alexandri II. electio confirmata, ut narrat Baronius ex Petro Damiani in Epistola ad Cunibertum Taurinensem Episcopum, qui & refert prolixam disputationem Synodalem *inter Regis Advocatum, & Romanæ Ecclesiæ Defensorem*. Quare, confirmata electione Alexandri II. ab Henrico Rege omnia in integrum videbantur restituta. Illud hic non prætermittendum, in nullo ex nostris Catalogis Cadali seu Honorii II. nomen legi; cum tamen alii Antipapæ in iisdem sæpe memorentur. Denique idem *Cadalus* in Osboriensi Concilio die XXVII. mensis Octob. in quam Vigilia SS. Simeonis & Judæ incidit, damnatus, ut patet ex verbis Leonis Ostiensis, numero præcedenti recitatis.

lis illa fidei, atque prudentia Jojadæ sacerdotis menti nostræ subsequenter occurrit. Sicut enim sacra (ut optime nostis) testatur historia, (b) Athalia uxor Joram, cum Ochoziam filium suum, Regem videlicet Israel videret extinctum, cœpit in omne semen regium immaniter fremere, posteritatemque David crudelis Bellona tentavit funditus abolere. Sed insignis ille sacerdos Joas filium Ochoziæ pia & multis laudibus efferenda fraude surripuit, & occulte usque ad septennium intra templi septa servavit. Cui postmodum regalis sceptri jure contradidit, cumque ad præsidendum Israelitico populo juxta prouvorum suorum consuetudinem roboravit. Mox vero, tamquam hoc egregio non sufficeret sacerdoti, confirmato Regis imperio, ad utilitatem sacerdotii, sive templi suam provexit industriam, & cum præfato Rege ad ordinandam & disponendam consacerdotum suorum se contulit disciplinam. Nam & sarta tecta templi, ut instaurarentur, instituit, & nonnulla, quæ sacerdotibus competebant, edicta deprompsit.

(a) 4. Reg. 11.

XIX. *Sciebat enim quod utraque dignitas alternæ invicem utilitatis est indigens: dum & sacerdotium regni tuitione protegitur, & regnum sacerdotalis officii sanctitate fulcitur. Sed quid mihi per sacræ lectionis seriem currere, nisi quia in te video ejusdem operis similitudinem nostro tempore convenire? Servasti, venerabilis pater, relictum suis muneribus puerum, firmasti regnum, restituisti pupillo paterni juris imperium. Ad sacerdotium quoque manum tua prudentia protenus extendisti, dum & Parmensis bestiæ squamea colla Evangelici mucronis vigore præcidere, & Apostolicæ Sedis Antistitem in suæ dignitatis elaborasti solium reformare. Sed cœpto operi nisi postrema manus accedat, nisi adhibeantur adhuc illa, quæ restant, sanctum vestri operis ædificium minatur ut corruat.*

XX. *Cadalous enim ille sanctæ perturbator Ecclesiæ, eversor Apostolicæ disciplinæ, inimicus salutis humanæ, ille, inquam, radix peccati, præco diaboli, apostolus Antichristi, sagitta nimirum producta de pharetra satanæ, virga Assur, filius Belial, filius perditionis, qui adversatur, & extollitur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, velut draco teterrimus adhuc sufflat, adhuc fœtore venenatæ pecuniæ nares hominum fœdat, fidemque multorum vento perfidiæ vacillantem novus hæresiarcha perturbat. Sicut enim Jovem in Danaes gremium per aureum imbrem descendisse fabularum commenta confingunt; sic iste per aurum de sua Ecclesia sacrilega dejectione quæsitum, adulterinum Sedis Apostolicæ concubitum quærit, & tamquam petulcus adulter suam explere libidinem in Romanæ Ecclesiæ violatione medullitus inardescit. Quamobrem, venerabilis pater, ut sancti studii tui labor ad effectum omnino perveniat, & per eandem tuitionis hujus, immo per unum putridum diaboli membrum apud opinionem hominum Romana Ecclesia non vilescat, & hac occasione (quod absit) Christianus populus in errore permaneat; necesse est, ut vestra prudentia totis nisibus elaboret, quatenus generale Concilium quantocyus fiat, & perniciosi hujus erroris spinas, in quo miser mundus versatur, evellat. Præterea libenter ad vestræ sanctitatis colloquium, si occasio daretur, attingerem, ut communicandum consilium, quod absentia prohibet, viva conserti sermonis verba conferrent. Sed quoniam id fortasse non mereor; peto, quæso, & humiliter suggero, ut sancta vestra prudentia Cadaloicam rabiem, qui latrare non desinit, omnino conetur extinguere, quatenus Christiana religio pacifica per vos valeat tranquillitate gaudere, ut regnum ac sacerdotium optata per vos pace fruatur; et qui utriusque dignitatis auctor est, pacis æternæ digna vobis præmia largiatur. Sed dum equus affertur, dum socii omnes iter arripiunt:*

*Ecce brevem sperno, * breva vestigia sterno.*

Hæc Petrus ad Coloniensem Archiepiscopum, & quidem non otiose, sed operose admodum: siquidem in opus strenue Coloniensem Archiepiscopum laborasse, quæ erunt dicenda, significant.

XXI. Etenim nihil moratus, ubi Rex, & quæ spectarent ad regnum, collocata essent in tuto, ex Episcopis Germaniæ & Italiæ illis, quos tunc apud Regem reperiri contigit, ut Concilium cogeretur, operam dedit, cui & Rex ipse etiam interesset. Sic igitur autumnali tempore Concilium collectum in Germaniæ loco, qui dicitur Osborium: itanamque apud Petrum Damiani dictum reperimus in duobus codicibus, quos vidimus. An autem mendose ita legatur, nescimus; locus tamen nobis hactenus incompertus. At non incomperta, quæ in Synodo gesta sunt, nempe damnatum fuisse ibidem Cadaloum, recitata ibidem ejusdem Petri Damiani scriptione, qua texta haberetur longa disputatio inter Advocatum Regium, & Romanæ Ecclesiæ Defensorem, sicque omnium consensu conclamatam esse damnationem pseudopontificis Cadaloi, Alexandri vero electionem comprobatam. Contigit autem ipsum Cadaloum damnari ipsis Vigiliis SS. Apostolorum Simonis & Judæ,

Concil. in Osborio.

anno jam vertente ab ipsius promotione facto (ut vidimus) eorumdem sanctorum Apostolorum natali die, nempe vigesimaoctava mensis Octobris. Porro concertationem illam inter Regium Advocatum, & Romanæ Ecclesiæ Defensorem, quam reperimus inter Petri Damiani scripta, ejusdem auctoris esse non dubitamus: nam ab ejus stylo non abhorret, immo magnopere congruit. Verum ipse non interfuit, neque interesse potuit, eodem tempore alterius legationis munere implicatus, ut, quæ inferius hoc eodem anno dicenda erunt, ostendent. Quamobrem ab illo ad Synodum missam esse, & inter Acta synodalia, ubi probata fuit, relatam esse, par est credere. Sed accipe ipsam, quam ex duobus exemplaribus hic tibi describendam curavimus. Sic enim se habet ejus titulus:

Disceptatio Synodalis inter Regis Advocatum, & Romanæ Ecclesiæ Defensorem.

XXII. *Ipso exordio Petrus Damiani ejusdem operis auctor compellans impium Cadaloum Antipapam, post alia, quæ in eum dixerat, hæc habet: Sed ad hæc gloriaris, & jactas: Rex me & Imperatrix mater elegit, ad hunc apicem me regia celsitudo provexit: sed cum hinc aula regia suum tueatur electum; illinc Romana Ecclesia proprium defendat Antistitem, jam in solio constitutum, dignum est, ut sanctorum atque prudentium sacerdotum multitudo conveniat, & hanc quæstionem ventilans, sub canonici juris auctoritate discernat. Quoniam & in proximo, ut speramus, fiet hic Osboriense Concilium, hic jam ejusdem Concilii constituamus velut in quadam tabella picturæ præludium.* (a) Dan. 7. *Juxta jussionem ergo (a) Danielis, Patrum throni sint positi, judicium sedeat, libri aperiantur, & solutionis indiga quæstio in medium deducatur. Hic itaque Romanæ Defensor Ecclesiæ suas allegationes inferat: illic Advocatus Regius propriæ partis argumenta depromat. Taceat Parma cum suo hæresiarcha, advocatio tantum regia, & Romana invicem colloquatur Ecclesia: sanctorum vero sacerdotum erecti sint animi, ut & quæ utrimque dicenda sunt, conferant, & perorata causa judicialiter sententiæ calculum ponant. Age igitur, Defensor Apostolicæ Sedis incipiat; deinde Regius Advocatus, quæ sibi videbuntur, ostendat.*

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

XXIII. *Cum beatitudo vestra, venerabiles Patres, super Apostolicæ Sedis negotio disputat, ad cunctas Ecclesias pertinere, quod versatur in manibus, non ignorat. Hac enim stante, reliquæ stant: sin autem hæc, quæ omnium fundamentum est & basis, obruitur; ceterarum quoque status necesse est collabatur. Omnis autem sive Patriarchatus cujuslibet apicem, sive Metropoleon primatus, aut Episcopatuum cathedras, vel Ecclesiarum cujuscumque ordinis dignitates, sive Rex, sive Imperator, sive cujuslibet conditionis homo purus instituit, & (prout voluntas, aut facultas tulit) specialium prærogativarum jura præfixit: Romanam autem Ecclesiam solus ille fundavit, & supra petram Fidei mox nascentis erexit, qui beato vitæ æternæ Clavigero terreni simul & cælestis imperii jura commisit. Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud Verbum, per quod constructum est cælum & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundavit Ecclesiam. Illius certe privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium, quia quisquis cuilibet Ecclesiæ jus suum detrahit, injustitiam facit: qui autem Romanæ Ecclesiæ privilegium, ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic proculdubio in hæresim labitur: & cum ille notatur injustus; hic est dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui adversus illam agit, quæ mater est Fidei; & illi contumax invenitur, qui eam cunctis Ecclesiis prætulisse cognoscitur. Cum hoc igitur vestra sanctitas indubitanter agnoscat, vos, qui non quilibet, sed nobiliores & egregii estis filii Romanæ Ecclesiæ, pietatis viscera circa matrem vestram compatientes ostendite, & utrum destrui debeat, sibimet eligendo Pontificem, judicate. Mirum quippe est, si, quod minoribus Ecclesiis canonicus vigor attribuit, illi soli, quæ caput est omnium, non permisit.*

Causa Rom. Eccl. qualis.

Regius Advocatus.

XXIV. *Prolixa declamatio dedit attentionem, benevolentiam, atque docilitatem, & hoc potius juxta consuetudinem fori judicialis, quam secundum regulam Concilii synodalis: ubi scilicet non magnopere curare debemus elucubratæ locutionis urbanitatem, sed vivæ sententiæ potius puritatem. Ad querelam ergo coram sanctis sacerdotibus deponendam sufficiat nobis dicere, quoniam inthronizastis Papam sine consensu domini nostri Regis, ad injuriam scilicet atque contemptum regiæ majestatis.*

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

XXV. *Ordinationem Papæ factam diffiteri nec possumus, nec debemus; Regis autem injuriam modis omnibus propulsamus. Sed*

ut

videamus primo si placet, utrum Papa sine Rege potuerit fieri, & sic postmodum de Regis disputemus injuria.

Regius Advocatus

Per te liquido novimus, quia illi debent Pontificem, cum ordinatur, eligere, quos sibi, postquam ordinatus fuerit, canonica decrevit auctoritas obedire: Papa vero, quia universalis est Pontifex, non modo Romanus populus, sed Romanus Imperator, qui caput est populi, obedientiam det: censendum ne ergo est, ut Papam sine capite suo populus eligat, & ei, quem non elegit Imperator, obediat? Constat ergo, quod nisi Romani Regis assensus accesserit, Romani Pontificis electio non erit perfecta.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Perhibendum est itaque juxta vestræ disputationis articulum, quod neque Stephanus, nec Xystus, neque Cornelius, non denique Clemens, non Silvester, non ipse beatus Petrus Papali nomine digni sunt, qui ab Imperatoribus eorumdem tempore electi non sunt.

Regius Advocatus.

Gentiles Reges non sunt adhibendi ad hujus, de qua loquimur, electionis exemplum: qui quoniam ignorabant Fidem Christianam, Christianorum non poterant ordinare Pontificem. Cæterum Christiani Principes semper Romanos elegere Pontifices.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

XXVI. *Qui mentitur in communi colloquio, mendax dicitur; qui autem in præsentia venerabilium sacerdotum falsa protulerit, sacrilegii procul dubio crimen incurrit. Dixisti Christianos Principes Romanos semper elegisse Pontifices; percurre mecum Ecclesiasticæ antiquitatis historias, Romanorum Præsulum catologum studiose disquire, & cum perpaucis inveneris in electione sua regum accessisse consensum, confitere te perspicuum protulisse mendacium. Quis enim Rex Antonii filium Damasum Hispaniensem? quis Innocentium Innocentii filium Albanensem? quis denique Zosimum Græcum Ebrumii filium elegit? Quis præterea Leonem Quintiani filium de Tuscia? quis Hilarium Crispini filium de Sardinia? quis Cælestinum Prisci Romani civis filium? quis Bonifacium, quis Anastasium æque Romanos? Denique multos attexerem, nisi fastidium generarem. Sed ne me putes non habuisse copiam, ab eorum enumeratione deficere. Quis Imperatorum elegit Simplicium Tiburtinum? Felicem natione Romanum? quis Gelasium Afrum Valerii filium? quis Symmachum Sardiniæ provinciæ filium Fortunati? quis Hormisdam filium Justi, natione Campanum? Joannem origine Tuscum, Felicem natione Samnitem, Bonifacium Gibaldi filium, Mercurium Projecti, Agapitum Gordiani, natura Romanos?*

XXVII. *Quis enim Regum electioni cujuslibet istorum suum legitur adhibuisse consensum? cum eorum temporibus Romanæ Reipublicæ Christiani Principes præfuisse legantur, id est, Valentinianus Senior; Valens frater ejus, qui occisus est in pugna Gothica prope Hadrianopolim; Gratianus, qui a Maximo tyranno peremptus est; Valentinianus Junior, qui necatus est a comite suo Vienna; deinde Arcadius, Honorius, Theodosius; Joannes ille, qui apud Ravennam occisus est; Valentinianus Tertius, qui in campo Martio est peremptus; Martianus, Leo Majorianus, Severus Anthemius, Olybrius, Glycerius, Zeno Nepos ille, qui in villa sua occisus est juxta Salonas, Augustulus, Anastasius, Justinus, & cæteri Romani Imperatores; quos evitandi lacinosi styli causa prætereo. Da mihi ergo eorum, quos enumeravimus, aliquem vel præsulem requirentem, vel Principem assensum in electione præbentem, & ego do manum, ac te perhibeo laureandum: alioquin si dare non poteris, in hoc te convictum per omnia pernecesse est fatearis. Quod autem beato Gregorio legitur adhibuisse Mauritius Imperator assensum, & perpauci alii Principes aliis promovendis: hoc dictavit perturbatio temporum & tempestas horrenda bellorum.*

Regius Advocatus.

XXVIII. *Si mentiri est contra mentem loqui, temerarium est mendacii tam procaciter argui, qui non utique falsum, sed verum me dixisse putavi: tamen assertior, & in hoc superatum me esse non abnuo.*

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Edictum Constant.

*Ut autem id ipsum adhuc manifestius pateat, & te super hac dimicande materia perdidisse, tibimet ipsi clarius innotescat, lege Constantini Imperatoris edictum, ubi Sedis Apostolicæ constituit super omnes in orbe terrarum ecclesias principatum. Nam postquam supra corpus beati Petri basilicam fundator erexit, postquam Patriarchium Lateranense in beati Salvatoris honore construxit, mox per Imperialis Rescripti seriem Romanæ Ecclesiæ constituit dignitatem. Ubi nimirum beato Silvestro, * suisque successoribus obtulit, ut regali more, & aurea*

* f. ejusque

vea corona * *plectatur in capite, & cæteras regie cultus infulas usurparent.*

XXIX. *Verum beatus Silvester ornamenta, quæ sacerdotali congruere judicabat officio, in proprios usus assumpsit; coronam vero, vel cætera, quæ magis ambitiosa, quam mystica videbantur, omisit. Cui etiam Constantinus Lateranense palatium, quod eatenus aula regalis exstiterat, perpetuo jure concessit; regnum Italiæ judicandum tradidit. Nam & ipsius Regis hæc verba sunt: Unde, inquit, congruum inspeximus, nostrum Imperium & regni potestatem Orientalibus transferri & transmutari regionibus, & in Byzantia provincia in optimo loco nomini nostro civitatem ædificari, & nostrum illic constitui Imperium. Quoniam ubi principatus sacerdotum & Christianæ religionis caput ab Imperatore cælesti constitutum est, justum non est, ut illic Imperator terrenus habeat potestatem. Audisti, quia terrenus Imperator non habet in Romana Ecclesia potestatem: quomodo ergo sine illius arbitrio, qui potestatem ibi non habet, non licet eligi sacerdotem? Ipse vero Constantinopolim, velut in secunda Roma perpetuo regnaturus abscessit. Longe vero post Theodosius Imperator beati Pauli basilicam cœpit; quo defuncto, filius ejus Honorius eamdem basilicam ad calcem usque perduxit. Hi quoque Romanæ Ecclesiæ privilegium nihilominus firmarunt. Quomodo ergo prærogativam sibi in Romani Pontificis electione relinquerent, qui Romanam Ecclesiam nequaquam sibi studuerunt subdere, sed præferre? non præcipere, sed parere? non præcellere, sed subesse?*

Regius Advocatus.

XXX. *Assentior plane & ratum duco, quod loqueris: sed esto quod nunc regia celsitudo ex antiquorum consuetudine Principum hoc sibimet allegare non possit; verumtamen tu hoc negare non potes, quod pater domini mei Regis piæ memoriæ Henricus Imperator factus est Patricius Romanorum, a quibus accepit in electione super ordinando Pontifice principatum. Huc accedit quod præstantius est, quod Nicolaus Papa hoc domino meo Regi privilegium, quod ex paterno jam jure susceperat, præbuit, & per synodalis insuper decreti paginam confirmavit. Cum ergo privatus quisque a suo decidere jure non debeat, donec ventilato negotio judiciali in eum sententia promulgetur; quo pacto majestas regia prærogativam hanc suæ dignitatis amisit, quam & ex Apostolicæ Sedis liberalitate percepit, & ex paterno Imperialis fastigii, jure suscepit? quo inquam, modo in Romana Ecclesia dignitatis adeptæ locum sine judicio perdidit, qui Romanam Ecclesiam non offendit?*

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

XXXI. *Privilegium invictissimo Regi nostro ipsi quoque defendimus, & ut semper plenum, illibatumque possideat, optamus. Porro autem Romana Ecclesia multo nobilius atque sublimius, quam mater carnis, mater est Regis: illa siquidem peperit, ut per ejus traducem revertatur in pulverem; ista genuit, ut Christi sibi sine regnantis efficiat cohæredem. Et cuncti liquido novimus, quia Rex licet egregiæ indolis, tamen adhuc puer est. Quid ergo mali fecit Romana Ecclesia, si filio suo cum adhuc impubis esset, cum adhuc tutela egeret, ipsa tutoris officium subiit, & jus quod illi competebat, implevit? Quis nesciat, quia sacerdotem eligere puer ignorat? Sæpe mater judicii tribunal irrumpit, testes adsciscit, Notarios convocat; sicque per astipulationes & rata, & insuper apicum monimenta omnia bonorum suorum filio jura delegat: interim tamen usque dum ille ad juvenilis ætatis incrementum perveniat, & rationis capax fiat, illa cuncta dispensat, omnia ordinat, sicque quod jam alieni juris est patrimonium, ad propriæ disponit provisionis arbitrium. Numquid ob hoc dicenda est mulier illa filio suo concessa subtrahere? immo verius perhibetur, ut puto, pietatis studio deservire. Quia quæ rudis adhuc filius dilapidare ac prodigere poterat? hæc illa sibimet apte disposita, caute retenta, & rationabiliter ordinata conservat. Carnalis ergo mater adjuvat filium in rebus terrenis; & mater Ecclesia filio suo Regi præbere non debet auxilium in spiritualibus donis? * Obtumescat ergo plectenda versutia, quæ scilicet hoc damnat, quod prædicare debuerat; illi crimen imponere nititur, quæ pro beneficiis gloriam promeretur. Huc accedit, quia nonnumquam ob varietatem temporum * sæpe mutandus est ordo caussarum. Tunc enim, * quoniam Pontificem sibi Romana percepit Ecclesia, tantæ simultatis fomes in * seditionis cives accenderat, tantus livor & odium tumultuantis populi corda turbaverat, ut de tam longinquis terrarum spatiis nequaquam regiæ clementiæ præstolari possemus oraculum. Nisi enim quantocyus ordinaretur Antistes, perniciosius in populo gladius mutuis vulneribus desæviret, & non parva Romanorum civium strages fieret.*

* obmutescat

* videtur abundare

* f. quando

* f. seditiones.

Regius Advocatus.

XXXII. *Obtende quod vis, argumentare quod places, dummodo constet, quia nullatenus*

nus debuit immutari, quod Papa concessit, quod decreto constituit, quod scriptione firmavit.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Quid mirum si hominis carnis adhuc fragilitate circumdati statuta mutentur, quoniam omnipotens Deus, qui videlicet omnia quæ futura sunt novit, ea quoque, quæ a semetipso constituuntur, immutat? Nam ex eo quod promittit, aliquando aliquid minuit, vel etiam totum subtrahit; aliquando mala minatur, & non infligit.

Regius Advocatus.

Ea quæ proposuisti scripta, declarentur exemplis. Quid est ergo quod Deus unquam promisit, & minatur?

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

XXXIII. (a) Genes. 6.

Si non excidit, reminisci potes, quod dixit Dominus ad Noe: (a) Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est, eruntque dies illius centum viginti annorum. Sed cum Scriptura commemorat quingentorum tunc annorum extitisse Noe, quando hæc sibi Dominus loquebatur, sexcentorum tunc jam esse, cum cataclysmus erupit: liquido patet, viginti annos de præscripti numeri spatio fuisse subtractos, vitæque spatium, quod humano generi Deus promisit, imminuit, quia perversitatis eorum reatus excrevit. Inde quoque per os (b) Patriarchæ Jacob promisit Spiritus sanctus, dicens: Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est. Et tamen nec temporibus Judicum legimus viros de tribu Juda semper super Israel tenuisse ducatum, nec Reges ex eadem tribu principatum tenuisse usque ad Christi reperiuntur adventum. Constat ergo quia Deus omnipotens sæpe quod hominibus promisit, immutavit, quoniam bona, quod Deo debuerant, non implevit.

(b) Ib. 49.

Regius Advocatus.

Doce & ubi Deus promittit bonum aliquod, & efficaciter non implevit.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

XXXIV. (c) 4.Reg. 22.

*Recordare quid dixit Dominus ad Josiam (c) Regem Juda. Pro eo, inquit, quod vidisti verba voluminis, & perterritum est cor tuum; & humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum, & habitatores ejus, & scidisti vestimenta tua, & flevisti coram me; idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad sepulcrum tuum in pace. Et tamen paulo post Scriptura dicit: In diebus ejus ascendit Pharao * Nechao Rex Ægypti contra Regem Assyriorum ad flumen Euphraten, & abiit Josias in occursum ejus, & occisus est * Magedo cum vidisset eum. Ad Sedeciam quoque Regem Juda per Jeremiam dicitur: (d) Audi verbum Domini Sedecia Rex Juda: Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio, sed in pace morieris, & secundum combustionem patrum tuorum Regum priorum, qui fuerunt ante, sic comburent te, & væ Domine, plangent te, quia verbum hoc ego locutus sum, dicit Dominus. Quod nimirum quomodo potuit fieri, qui seriem scrutatur historiæ, numquam poterit invenire. Nam postquam a Rege Babylonis semel est captus, Babyloniamque translatus, numquam legitur ulterius ab ejus vinculis absolutus. Justo ergo Dei judicio subtrahit Deus nonnumquam hominibus bona quæ promisit, cum rebelles homo illius servare mandata contemnit.*

* al. Nechao
* Mageddo
(d) Jer. 34.

Regius Advocatus.

Prosequere etiam, quomodo Deus quod minatus est, non infligit.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

XXXV. (e) Jonæ 3.

Nemo, qui limen ecclesiæ terit, ignorat, quia (e) Jonas ad Ninivem a Domino missus exclamavit, dicens: Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. Sed quia civitas illa ad Deum toto est corde conversa, nequaquam juxta minacem Domini sententiam excidii est eversione deleta. Cum ergo Deus omnipotens non modo verax, sed & ipsa sit veritas, inviolato consilii sui manente proposito, exteriores judicii sui sæpe variat ordinem, juxta humanæ sive probi, sive improbi meriti qualitatem, quatenus & a pravitate correctus, quod Deus juste minatur, evadat, & prolapsus in culpam, nullatenus quæ pollicetur bona percipiat; hinc est quod per Jeremiam dicit: (f) Bonas facite vias vestras & studia vestra, & audite vocem Domini Dei vestri, & pœnitebit Dominum mali, quod locutus est adversus vos. Hinc est, quod ad (g) Heli quoque per virum Dei Dominus ait: Loquens locutus sum, ut domus tua, & domus patris tui ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem, dicit Dominus, absit hoc a me, sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me erunt ignobiles.

(f) Jer. 17.
(g) 1.Reg. 2.

Regius Advocatus.

XXXVI.

*Recte plane cuncta * proposueras, perspi-*

* f. quæ proposueras

spicuis roborasti testimoniis Scripturarum; attamen ad superiora paulisper revertere, & juxta tuæ sponsionis elogium de domini mei Regis injuria rationem redde.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Glorioso Regi in eligendo Pontificem, absit, ut nos intulerimus injuriam, cum ad hoc nos, sicut superius dictum est, necessitas impulerit, non rapina; ad hoc, inquam, nos invitos traxit imminens periculum civilis belli, non lædendi, vel minuendi hujusmodi Imperii.

Regius Advocatus.

*Civile bellum obiicis, imminens periculum in tuæ allegationis defensione prætendis; dicatur etiam, si placet, quod cœlum rueret, terra * subcicinium pateretur: perge adhuc addens, quod pondus aresceret, terram diluvium inundaret. Quid mihi omnia hæc, dum constet, quia quidquid accideret, nullo modo sancti Papæ sententiam debuisti infringere, nulla ratione synodalis decreti mysterium licuit violare? Sicut enim Scriptura perhibet, melius est ut oriatur scandalum, quam ut veritas relinquatur. Nam si hoc bellum timuissent beati Martyres, * fierent proculdubio sanctæ militiæ desertores.*

* excidium

* facti fuissent.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

XXXVII *Non ignoras, quod inter omnes sanctos Martyres Petrus & Paulus in Apostolici Senatus culmine possideat principatum.*

Regius Advocatus.

Hoc sicut negare sacrilegum est, ita etiam affirmare superfluum.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Eorum sunt nobis tenenda vestigia, eorum forma juris est actibus imprimenda, sub eorum magistra debemus vivere disciplina.

Regius Advocatus.

Hoc utique clarum est, perspicuum est; sed quid a te portenti, quid præstigii sub hoc funiculo inductionis alatur ignoro.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

XXXVIII. *Tolle præstigium, intellige veritatem, times me tamquam tibi tendiculas substruentem: audi Paulum (a) de capite suo Petro veraciter perhibentem: Petrus, antequam * venirer quidam a Jacobo, cum Gentilibus edebat; cum autem venissent, subtrahebat se, & segregabat; timens eos qui ex circumcisione erant. Cernimus ergo Petrum non rigidum, sed discretum. Timebat enim Judæos, ne per occasionem Gentium a Fide recederent Christianorum; & ne perderet gregem creditum, boni pastoris ast imitatus exemplum: factus est enim Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrifaceret. Sicut Christus apparuit in forma carnis peccati, ut a peccatis hominem liberaret: & cum legem Moysi non ambigeret abolendam; consulens tamen adhuc rudibus & infirmis fratribus, tenuit ad tempus umbram legis, ut eos quoque proveheret ad perfecte noscendam plenitudinem veritatis. In hoc ergo beatus Petrus discretionis nobis regulam dedit, quatenus aliquando, ubi tamen non plurimum noceat, declinemus aliquantulum a tramite rectitudinis, ut consulere valeamus infirmis.*

(a) Gal. 2.

* venirent.

Regius Advocatus.

XXXIX. *Qui dicis, quod Petrus aliquando legem judaicam tenuit, cur non dicis, quod in eadem Epistola legitur, nimirum quia (b) Paulus in facie eum reprehendit: In faciem, inquit, ei restitit, quia reprehensibilis erat. Eique dixit: Si tu, cum sis Judæus, Gentiliter, & non Judaice vivis, quomodo cogis Gentes Judaizare? Cum ergo illud præmisisti, istud quare silentio suppressisti?*

(b) Gal. 2.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Quod Petrus egit compassione misericordiæ, hoc Paulus arguit pro magisterio disciplinæ: ille quod fecit dispensative ut infirmis tolleret, scandalum; hoc iste corripuit, ne indiscretus quilibet passim adduceret in exemplum: in Petro discamus, ut periculo.... imminente discreti Pauli sermonibus instruamur, ut sanis rebus vita nostra mere deserviat rectitudini.*

Regius Advocatus.

*Laudo quidem redditam rationem; sed cum duorum Apostolorum proposueris magisterium, mirum * cum prætermisso Paulo, solum Petrum adduxeris in exemplum.*

* f. cur

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

XL. *Noli, frater, pueriliter currere, imo noli volare, sed perge; pro gravitate quippe negotii prolatio est quoque moderanda sermonis. Audi etiam consequenter & Paulum, discretionis auream lineam nostris oculis opponentem, ejusdemque dispensativæ compassionis auctorem. Sicut etiam Apostolicorum Actuum (c) testa-*

(c) Act. 16.

statur historia, perambulabat Paulus Syriam, & Ciliciam, confirmans ecclesias, pervenitque in Derben, & Lystram: & ecce discipulus quidam erat nomine Timotheus, filius mulieris viduæ Fidelis, patre autem gentilis. Hunc ergo, ut ad compendium veniamus, Apostolus circumcidit, quoniam Judæos, immo Judæis, qui in illis erant regionibus, timuit. Cur itaque circumcidit Fidelem hominem, non Judæum, qui videlicet incircumcisus erat, & natione gentilis, nisi ut discretionis studio deserviret, ne Judæi Fideles in scandalum corruentes a Fide recederent? Hoc etiam nunc ad memoriam redit, quoniam aliquando juxta morem (a) Nazaræorum comam ex voto nutrivit, & postquam navigasset in Syriam, in Cenchris posītus caput juxta legis mandata totondit. Refert adhuc Lucas sacræ scriptor historiæ: Cum venissemus, inquit, Jerosolymam, libenter susceperunt nos fratres, & sequenti die Jacobus, & omnes seniores, qui cum eo erant, Evangelio illius comprobato dixerunt ei: (b) vides frater, quot millia sunt in Judæis, qui crediderunt in Christo, & omnes æmulatores sunt legis.

(a) Ib. 18.

(b) Ib. 21.

XLI. *Audierunt autem de te, quod discessionem doceas, a Moyse eorum, qui per Gentes sunt Judæorum, dicens non debere, eos circumcidere filios suos, nec secundum consuetudinem ingredi. Quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem; audient enim te supervenisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis quatuor viri votum habentes super se, his assumptis sanctifica te cum ipsis, & impende in illis, ut radant capita; & sciant omnes, quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem. Tunc Paulus assumptis viris, posteriori die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio. Cur itaque Paulus juxta cæremonias Judæorum caput rasit, nudipedalia exercuit, sacrificia obtulit, & legem destruens, legis præcepta servavit? cur, inquam, hæc omnia, nisi ut his qui ex Judæis Fideles exstiterant, scandalum tolleretur? formam suscepit ægritudinis, ut morbos auferret ægrotis; servavit cærimonias legis, de quibus tamen in Epistola dicit: (c)*

(c) Phil. 3.

XLII. *Quæ mihi fuerunt lucra, facta sunt detrimenta, & propter Christum arbitror velut stercora. Circumcidit hominem, & tamen hoc terribiliter clamat: Dico, inquit, vobis, quia si circumcidamur, Christus nihil nobis proderit. (d) Quod, quæso, majus peccatum esse poterit, quam Christum perdere, Christianæ religionis regulam violare, Judaica legis ritus inducere, novam Evangelii gratiam impugnare? & tamen hæc Apostolus Paulus in superficie fecisse conspicitur, ne in ipsis novæ Fidei rudimentis mentes adhuc teneræ scandala paterentur. Quantum namque in exterioribus cernitur, Cherinthus, & Ebion nil pene pejus inveniuntur egisse, quam Paulus, qui nimirum in Christum credentes, propter hoc solum a Patribus anathematizati sunt, quia legis cærimonias Christi Evangelio miscuerunt, & sic nova confessi sunt, ut vetera non mutarent. Sed ecce cum dicitur, quoniam Jacobus, & omnes seniores hoc Paulo consilium dederunt; omnes ergo Discipuli, quod Paulus fecit, pariter fecerunt; unumque scilicet habent in hoc meritum, & qui fecit, & qui faciendi dedere consilium.*

(d) Gal. 5.

XLIII. *Si ergo ipsi Principes mundi, quorum legibus parent non modo regna terrarum, sed ipsa etiam celsitudo cælorum, non dubitavere pro paucis, qui tunc erant, hominibus, in tam periculoso negotio condescendere: cur nobis utique parvulis, & infra eorum vestigia longe jacentibus non liceat innumerabili Romanæ Urbis multitudini subvenire? Sed quid Apostolos loquimur scandalum cavisse debilium, & noviter conversorum; cum & ipse illorum Magister & Dominus, cujus nimirum omnia sæcula substernuntur imperio, ad nostræ imitationis exemplum, scandalum præcaverit Judæorum? (e) Simon, inquit, Reges terræ a quibus accipiunt tributum, a filiis suis, an ab alienis? quo respondente, ab alienis: Jesus subjungit: Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, mitte hamum, & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore ejus invenies staterem, illum sumens da eis pro me & te. Ad molliendum ergo rigorem celsitudinis, ad tuendam virtutem discretionis, si tibi Petrus non sufficit ad exemplum, junge & Paulum. Quod si protervi contumacia nequeunt uterque sufficere, pudeat te ultra Jesum per dicacitatis ineptiam prosilire: (f) Finis enim legis Christus ad justitiam omni credenti.*

(e) Mat. 17.

(f) Rom. 10.

Reglus Advocatus.

XLIV. *Discretionis virtutem tot Scripturarum testimoniis approbatam improbare non possumus; sed absit, ut ulla virtus sit tam sublimis, tamve præcipua, cujus tuendæ studio in anathematis barathrum corruere debeamus. Nam cum omne, quod nobis ex divina lege præcipitur, ad hoc procul dubio tendat, ut nos Creatori nostro societate æterna conjungat; si nos ab eo, quod absit, per maledictionis sententiam contingat abscindere, quæ virtus, quæ discretio, quæ, sicut dicitur, pia compassio tam incomparabile damnum nobis*

bis poterit compensare? Nunc si propter hoc solum virtus appetitur, ut omnipotentis Dei societas acquiratur, qualis jam illa virtus esset, quæ nos a divini contubernii societate repellat?

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Hæc cur prosequaris, quia nobis occulta sunt, evidenter expone.

Regius Advocatus.

XLV. *Synodalis enim decreti pagina quam cum Concilii totius assensu beatus Nicolaus Papa constituit, cui quippe manus articulum indidit, quam tot Episcoporum venerandus celebrisque conventus subscriptione firmavit, anathematis vinculo juxta morem carere non potuit. Unde vos pro compassione, vel condescensione, nescio quam dicitis furentis populi, nequaquam vosmetipsos debuistis tam inenodabiliter sententiæ nexibus irretire. Ridiculum quippe est, sic obrutum de voragine marinis fluctibus eruere, ut ipse compellatur ereptor undosis procellarum spumantium cumulis subdere.*

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

XLVI. *Cum hæc inconsultius loqueris, Andabatarum adversum me more confligis, qui nimirum dum clausis semper oculis pugnant, alios quidem vulnerant, sed quomodo seipsos a vulneribus tueantur ignorant. Dicis, quia nequaquam debemus in anathema corruere, etiamsi per hoc valeamus infirmis fratribus subvenire. Huc vibrasti gladium, tentasti vulnus infligere, sed tibimet ubi clypeum opponeres, non vidisti. Numquid tibi jam de memoria excidit, quod superius protuli, quoniam beatus Paulus (a) in Epistola sua dicit, quia si circumcidamur, Christus nihil nobis proderit? Et tamen quod tam districte prohibuit, ipse pro charitate fratrum infirmantium, ne scandalum paterentur, implevit. Quod enim majus, sive deterius poterit quis anathema subire, quam cui negatum est, Christum pro sui reatus damnatione prodesse? Nam cui Christus non prodest, procul dubio anathema est: nihilque est aliud anathema aliquem fieri, nisi a Christo, in quo benedicuntur omnes gentes, societate repelli. Si ergo Paulus hoc anathema pro charitate fratrum subire non timuit, immo prorsus evasit, cum non qualemcumque hominem, sed Christianum utique discipulum circumcidit; tu quæso, ubi cordis oculos amisisti, qui, quod Apostolus fecit, non faciendum esse testaris? ipse enim dicit: (b) Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.*

(a) Gal. 5.

(b) Rom. 15.

Regius advocatus.

Verisimile est, quod sicut Paulus Coapostolum suum Petrum de Judaizandi rediviva usurpatione corripuit; ita nihilominus & in semetipsum, postquam discipulum circumciderat, reprehendit: nec mihi hoc aliter umquam poterit persuaderi, nisi fortassis in ejus verbis aliquatenus valeat inveniri.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

XLVII. *Ut nullus ambiguitatis nævus in tua mente remaneat, ut nulla cor tuum super hoc negotio deinceps caligo confundat, audi quid idem Paulus ad Romanos dicat (c): Veritatem dico, in Christo non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna, & continuus dolor cordi meo; optabam enim ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitæ. Ecce Paulus cum non sit sicut nos, necessitate coactus, sponte ac voluntarie desiderat anathema esse pro fratribus; & tu mihi proponis anathema timendum, ubi me perspicis & inevitabili prorsus necessitate fuisse constrictum, & charitatis studio, ne tanta fratrum multitudo corrueret, inclinatum. Audi etiam quid Moyses pro populo Israelitico postulans dicat (d); Obsecro Domine, peccavit populus iste peccatum maximum, feceruntque sibi deos aureos; aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facias, dele me de libro tuo quem scripsisti. Quod nimirum pleniter fiet, cum reprobis in Judicio dicet: Ite maledicti in ignem æternum. Ecce hic Paulus optat anathema pro fratribus fieri: ecce illic Moyses postulat ex Dei libro pro populi, quem ducebat, charitate deleri; & sola Romana Ecclesia quæ pietatem, & charitatem toto terrarum orbe spiritualiter & principaliter docet, ex imminentibus vibratis undique gladiis filios suos, quos quotidie per sacri baptismatis mysterium generat, liberare non auderet? Maledictus vir, ait (e) Saul, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar me de inimicis meis.*

(c) Rom. 9.

(d) Exod. 32.

(e) 1. Reg. 14.

XLVIII. *In hoc, sicut legitur, anathema Jonathas cecidit, sed eum ab imminenti mortis sententia, charitas, qua pro populo strenue dimicaverat, liberavit. Vis audire quid etiam de ipso Jesu totius benedictionis auctore idem Apostolus dicat? Christus, inquit, (f) ut nos liberaret a maledicto legis, factus est maledictum. Si ergo ipse auctor benedictionis æternæ, ut nos a vinculo maledictionis absolveret, maledictioni non dedignatus est subjacere: si Sancti quique vel novi, vel veteris Testamenti, dum sui capitis imitantur exemplum, & infirmis subvenire*

(f) Gal. 3.

fra-

fratribus in periculis concupiscunt, anathematis subire sententiam nullatenus perhorrescunt: cur non mihi uteris imputare peccatum, & charitatem ad hoc me induxisse non perspicis, quæ operit multitudinem peccatorum? Quomodo autem me cujuslibet hominis sententia ligat, quem charitas ipsa, quæ Deus est, liberat? Erubescat igitur humani anathematis imputator, cum per charitatis gratiam mecum sit æternæ benedictionis sodalitor.

Regius Advocatus.

XLIX. *Cuicumque in disputatione certanti veritas ipsa defecerit, ineptum est adhuc per ambages, atque versutias pertinaciter niti; ridiculum est diutius verbis prolixioribus immorari: de vinculo siquidem anathematis, quo te hactenus arbitrabar astringi, ita te naviter expedisti, ut nihil de cetero tibi valeat objici, nihil super hoc capitulo rationabiliter possit opponi. Verumtamen adhuc video mihi materiam superesse, quam tibi valeam non sine causa reluctatori objicere. Dicitis quia necessitate coarctati, & velut angustis temporis brevi spacio coarctati nequaquam potuistis in electione Pontificis expectare consensum regiæ majestatis. Quod profecto frivolum esse perspicuum est. Constat enim tres plus minus menses interim decurrisse, ex quo sanctæ memoriæ Papa Nicolaus occubuit, usque ad Kalen. Octobr. cum iste successit. Videamus ergo si per tam morosam longitudinem trimestris videlicet spacii non potuerit ab aula regia pragmaticæ sanctionis vobis apocha reportari.*

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

L. *Ecce compellis me vulgato sermone depromere, quod ob Imperialis palatii reverentiam decreveram silentio præterire: sed juxta vestræ scilicet exactionis instantiam jam proferatur in medium opus egregium vestrum, sæculis omnibus inauditum. Rectores enim aulæ regiæ cum nonnullis Teutonici regni sanctis (ut ita loquar) Episcopis conspirantes contra Romanam Ecclesiam Concilium collegistis quo Papam quasi per synodalem sententiam condemnastis, & omnia quæ ab eo fuerunt statuta, quassare incredibili prorsus audacia præsumpsistis. In quo nimirum non dicam judicio, sed præjudicio ipsum quoque privilegium, quod Regi prædictus Papa contulerat, si dicere liceat, vacuastis. Nam dum, quidquid ille constituit, vestra sententia decernente, destruitur; consequenter etiam id, quod ab eo Regi præstitum fuerat aboletur. Sed absit a nobis, ut propter cujuslibet hominis insolentiam Rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem sui juris amittat, & quem auctore Deo votis omnibus præstolamur ad Imperiale fastigium, non permittimus ob alienam culpam regiæ dignitatis incurrere detrimentum. Sed ut totam inauditæ calamitatis nostræ percurramus historiam, Stephanus Cardinalis presbyter Apostolicæ Sedis, vir videlicet tantæ gravitatis & honestatis nitore conspicuus tot is denique, sicut non obscurum est, virtutum floribus insignitus, cum Apostolicis* litteris ad aulam regiam missus, ab aulicis administratoribus non est admissus, sed per quinque fere dies ad B. Petri & Apostolicæ Sedis injuriam, pro foribus mansit exclusus.*

Stephani Cardinalis laudes.

* litteris

LI. *Quod ille, utpote vir gravis & patiens æquanimiter tulit. Legati tamen officium, quo fungebatur, implere non potuit. Clausum itaque signatumque mysterium Concilii, cujus erat gerulus, retulit, quia regiis eum præsentari conspectibus Curialium plectenda temeritas non permisit. In qua nimirum inopinatæ præsumptionis audacia tanta disputandi videtur inesse materia, ut & Demosthenis eloquentiam vincat, & copiam Tullianæ facultatis excedat. Unde si vellemus injuriam nostram districtius persequi, jure possemus obtrudere, quia vos Romanæ Ecclesiæ vosmetipsos dono privastis, quæ scilicet in præjudicio vestri gratis contumeliam intulistis. Ille quippe fœdus amicitiæ violat, qui gratis amicum per offensionis molestiam pulsat. Nam & Dominus Judæis per Jeremiam ait: (a) Ecce feriam domui Israel, & domui Juda fœdus novum, non secundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum, pactum quod irritum fecerunt. Ille ergo irritum reddit beneficii pactum, qui prior violat amicitiæ sacramentum. Verumtamen Romana Ecclesia non vult exaggerare quod pertulit, sed perseverare cupit in munere, quod regio culmini liberaliter prorogavit.*

(a) Jer. 31.

Regius Advocatus.

Quod domino nostro Regi reverenter adscribis innocentiam, digne facis: quod autem administratoribus aulæ publicæ devolvis e diverso calumniam, videtur injustum. Quidquid enim circa vos in ejusmodi casibus actum est, ad hoc nos Reginæ nutus impulit, Imperiale præceptum, non propriæ libertatis arbitrium.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Et ego tibi secundum cordis tui duritiam respondebo: dico enim quod Dei omnipotentis obtemperare sermonibus aliquando peccatum est.

Regius Advocatus.

Ad hoc quod asseris, mens humana concutitur, & Christianæ pietatis ferre non valet auditus.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

LII. *Quia hoc tantopere miraris, illud etiam consequenter adjicio, quia propter hoc quod Deo quidam promptus obedivit, funditus periit: alius ob id quod obtemperare contempsit, ad cumulum gratiæ placatoris ascendit.*

Regius Advocatus.

Incredibile est valde quod dicis, verumtamen si vales exemplis approbare quod loqueris, dic quis unquam Deo obedivit, ac propterea periit?

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

LIII. *Non te latet quod Judæ Ischarioti, qui jam accepto consilio eum traditurus erat, ait Dominus: (a) Quod facis, fac citius. Postmodum quoque, cum ad ejus osculum accedere præsumpsisset, adjecit: Amice, ad quid venisti? subauditur, perfice. Sed quia miser his sermonibus efficaciter obedivit, irrevocabiliter periit.*

(a) Joan. 13.

Regius Advocatus.

Hujus propositionis ratione reddita, redde consequenter alterius, quis scilicet Dei omnipotentis obedientiam sprevit, & propter hoc copiosiorem gratiam meruit.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

LIV *Si placet, hoc in memoriam revoca, quod Dominus ad Jeremiam dixit: (b) Vade ad domum Rechabitarum, & loquere eis, & introduces in domum Domini in unam exhedram thesaurorum, & dabis eis bibere vinum. Et paulo post Propheta subjungit: Et posui coram filiis Rechabitarum scyphos plenos vino & calices, & dixi ad eos, bibite vinum. Qui responderunt: Non bibemus vinum, quia Jonadab pater noster præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos & filii vestri usque in sempiternum. Unde postmodum Jeremias ait eis: Hæc dicit Dominus Deus exercituum: non deficiet vir de stirpe Jonadab filii Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus. At ecce ille male obediens, perfunctus obedientiæ munere cucurrit ad laqueum: isti feliciter inobedientes, perpetuum sui Conditoris meruere conspectum. Hoc etiam ad hoc valet, quod superius dictum est, quia cum* *Papam sine consensu Regis eligimus, non debetis quod extrinsecus actum est, dijudicare, sed potius quo animo, & qua intentione sit factum, diligenter attendere.*

(b) Jer. 35.

Regius Advocatus.

LV. *Hæc argumenta vobis domestica sunt, & nunquam deficiunt, quia de promptuariis proferuntur; semper enim possumus in pravi operis exhibitione delinquere, sed quia occulta est, ad puræ mentis debemus patrocinium convolare.*

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Censesne semper debere juxta verum, atque verborum superficiem judicari? quid enim juxta verborum strepitum magis est absonum, quam cum Deus Pater, & Filius, & Spiritus sanctus mediatorem Dei & hominum dicitur tradidisse? Ecce Christum tradidit Judas, tradidit & Deus Pater; numquid non quasi similis casus videtur? ergone traditor est Judas, & traditor Deus Pater?

Regius Advocatus.

Unde probas quia Pater, & Filius, & Spiritus sanctus tradiderint Salvatorem?

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

LVI. *Audi Apostolum dicentem: (c) Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum. Cui & Salomon ait: (d) Cum sis justus, & omnia juste disponas, ipsum qui non debet puniri, condemnas. Quod autem se Filius tradidit, idem dicit Apostolus: Qui me dilexit, & tradidit, semetipsum pro me. Quod autem & Spiritus sanctus tradidit Filium, Sapientia perhibet dicens: Unigenitus est enim spiritus Sapientiæ, & non liberavit maledictum a labiis suis. Maledictum apud veteres dicebantur omnes, qui suspendebantur in ligno. Christus autem, ut Apostolus dicit, (e) ut nos liberaret a maledicto, factus est maledictum. Spiritus ergo sanctus non liberavit maledictum a labiis suis, quia quæ per ora Prophetarum de Christi passione locutus est, non cohibuit, sed super eum sine dimissione complere cuncta permisit. Ergo secundum te, qui non de cordis intentione, sed semper ex operum vis superficie judicare: si Pater tradidit Filium, & ipse se tradidit Filius, & Spiritus sanctus, Judas quid male fecit? Facta est traditio a Patre, facta est a Filio, facta non a Spiritu sancto, facta est a Juda: una res a pluribus facta est, sed eadem res in operatoribus discernenda est. Quod enim Deus omnipotens ex charitate; hoc Ja-*

(c) Rom. 8.

(d) Sap. 12.

(e) Galat. 3.

Digitized by Google

Judas fecit ex cupidine acquirendæ pecuniæ. Quod Deus fecit ad salutis nostræ remedium; hoc ille fecit ad explendum insatiabilis avaritiæ votum. Vides ergo, quia non quid homo faciat, debemus attendere, sed quo animo & voluntate faciat, diligenter examinare. Nam si sola dumtaxat exteriora perpendimus, invenimus ipsum Dominum Salvatorem & dixisse quod prohibet, & fecisse aliter quod jubet.

LVII. *Quisquis, ait, dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis: & tamen ipso Resurrectionis suæ die duobus de se dubitative loquentibus ait: (a) O stulti & tardi corde ad credendum! dixerat etiam in monte Discipulis: (b) Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram. In passione vero positus percutienti se in maxillam puero sacerdotis non modo non alteram præbuit, sed insuper dixit: (c) Si male locutus sum, exprobra de malo, si autem bene, cur me cædis? Et quomodo jam verum est, quod de illo Lucas ait (d): Quod cœpit facere & docere, si quod docuit, non implevit? Sed proculdubio intelligendum est hoc eum præcepisse ad præparationem cordis, non autem ad ostensionem operis. Quomodo enim paratus corde non fuit in maxillam alteram cædi, qui pro hominum salute decreverat toto corpore crucifigi? Paulus etiam palma percussus jussione pontificis, ait (e): Percutiet te Deus, paries dealbate. Quod minus intelligentibus videtur in verbo convicium, sed in sensu prophetici tenet oraculi sacramentum.*

(a) Matt. 24.
(b) Ib. 5.
(c) Jo. 18.
(d) Act. 1.
(e) Ib. 23.

LVIII. *Paries enim dealbatus hypocrisis est, sacerdotalem sub hoc nomine præferens dignitatem, sed occultans intrinsecus luteam malitiæ turpitudinem: nam quod humilitatis fuit, mirabiliter custodivit. Cum enim illi diceretur (f) Principi sacerdotum maledicis? respondit: Nesciebam fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices. Ubi patenter ostenditur, quanta idem tranquillitate dixisset, quod iratus intulisse videbatur. Quibus Scripturarum testimoniis quid aliud edocemur, nisi quia non juxta verba nuda semper debemus sententias judicare, sed quo animo, qua mentis intentione proferantur, suspicere?*

(f) Act. 23.

Regius Advocatus.

Dubia quæ proponis, luculenter elucidas per exempla quæ subjicis: sed quæso te, ut ad superiora paulisper redeas, & cur nos calumnieris, vobis præjudicium intulisse, quæ regia ditioni paruimus, patentes exponas.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

LIX. *Recte plane ordinabiliter & congruenter, postquam omnis vestræ partis objectio non rhetoricis argumentis, non coloribus oratoriis, non denique dialecticis syllogismis, sed viva potius atque perspicua veritatis est ratione purgata: versa vice jam dignum est, ut de vestris excessibus vel breviter disseratur. Enimvero damnatio Papæ tam gravis & inexpiabilis, ut non humano, sed divino dumtaxat sit tractanda judicio. Reges autem nostros tum ætatis infirmitas, tum fragilitas sexus excusat: quibus utique non reatus adscribitur; sed eorum Consiliariis, ut dignum est, imputatur. Omissis itaque perversitatibus ceteris, at quid ignorante Roma, reprobum dominum, in Romanum Pontificem eligere præsumpsistis?*

Regius Advocatus.

Electionem quidem, ut palam est fecimus, sed longa prius Gerardo Comite, aliisque Romanis, ut videbatur, civibus infatigabiliter insistentibus ad hoc inducti sumus. Nam & Abbas monasterii, quod dicitur, Clivus Scauri, non defuit. Non ergo, ut asseris, ignorante Roma, sed præsente, atque petente, Romani Pontificis electio facta est.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

LX. *In hoc pro me facis, dum Gerardo sub anathemate constituto te communicasse testeris: nam ut de Abbate & aliis interim sileamus, de Gerardo liceat tantummodo dicere, Ecclesiæ hominem non fuisse, & Christi nequaquam pertinuisse Fidelibus. Illud enim unum caput anathemati, maledictionique subjacuit omnium fere Pontificum, quicumque Romanæ Ecclesiæ ejus temporibus præfuerunt: demum paulo ante quam moreretur, propter Comitem Anglum, & Archiepiscopum, quos a beati Petri Liminibus redeuntes invasit, spoliavit, & usque ad mille Papiensis monetæ libras appendentia rapuit. Propter hoc itaque in plenaria Synodo Papa Nicolao præsidente, excommunicatus est, & extinctis luminaribus sub perpetuo fuit anathemate condemnatus. Perpendat igitur sancta Synodus, si illius, ejusque complicum rata jure videatur electio, qui tam terribiliter atque horribiliter est ab Ecclesiæ visceribus evangelica atque canonica falce præcisus, ut ne in morte quidem de Christianitatis fuerit titulo reformatus; & si per eum ordinari Romanam Ecclesiam dignum fuit, qui ejus semper crudelis exstitit inimicus, qui eam semper est feraliter persecutus.*

LXI. (a) Jos. 7.

Et quomodo summam debet Ecclesiam ordinare, cui cujuscumque limen ecclesiæ non licet attingere? Clamat Dominus ad Israel: (a) Anathema in medio tui Israel, nec poteris stare contra hostes tuos, donec deleatur ex te, qui hoc contaminatus est scelere. Et hoc quare? Quoniam Achan filius Charmi de anathemate Hiericho ducentos dumtaxat argenti siclos, regulamque auream quinquaginta siclorum, & coccineum abstulerat pallium. Et ob hanc vilem videlicet summam auctor sceleris non modo lapidatur, sed & lapidum acervis obruitur. Si propter illum hominem qui dumtaxat unum sacrilegium fraude commiserat, Israel ante suorum hostium faciem ruiturus erat; quomodo stabit Ecclesia, si per virum tot criminibus involutum fuerit ordinata? præsertim cum & talem elegerit, in quem, teste mundo, omnium vitiorum sentina confluxit. Pseudo-episcopi apostolum Antichristi adversariam Christi amici puellarum mangonem ecclesiarum. Quis igitur istorum justo videbitur examine præferendus? utrum is, quem elegit unus vir perpetuæ maledictionis anathemate condemnatus; an ille potius, quem Cardinales Episcopi unanimiter vocaverunt, quem Clerus elegit, quem populus expetivit non ab extremitate terrarum, sed intra mœnia Romanorum, & in ipsius Sedis Apostolicæ gremio?

Regius Advocatus.

Tot a te rationibus redditis possemus fortassis adhibere consensum, si semel omissam diceret regiam majestatem mutare sententiam: principali quippe gloriæ velut inconstantiæ nævus imprimitur, si quodcumque suæ constitutionis edictum leviter annulletur.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

LXII. (b) 1. Reg. 15.

Quis nesciat Rege Deum esse majorem? & tamen dicere non erubescit: (b) pœnitet me, quod constituerim Saul Regem. Et per Samuelem ei denuntiat, dicens: Projecit te Dominus, ne sis Rex super Israel. Si pœnitere se Deus asserit, qui futura cuncta cognoverat; cur homo suam mutare in melius sententiam erubescat, qui qualis & ipse quoque sit futurus ignorat? Ille de bono factus est malus; iste videlicet Cadalous dolosus de malo utique quod jam erat, fit quotidie diaboli more deterior.

Regius Advocatus.

LXIII.

Quam inconsulte nunc loqueris, qui diabolum deteriorari posse testaris, qui certe tam malus est, ut deterior esse non possit.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Mentior, si quod proposui, Scripturæ testimoniis comprobare non valeo. Nam Isaia (c) teste, dicebat superbus in mundi principio: Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Paulus (d) autem dicit, quod in fine mundi veniens adversatur & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Qui ergo tunc affectavit Deo se similem esse, in fine mundi jam deterior factus qui vult prior existere. Per quod manifesto colligitur, diabolum adhuc in deteriora posse corruere: & quia diabolus interpretatur deorsum fluens, Cadalous a cadendo dictus, ruinam populi sonet, ipsisque nominibus aptissime invicem concordant. Dic ergo: quomodo iste Pontifex esset, quem non Romanus populus, sed unus homo cum suis complicibus, idemque non Romanus populus, sed suburbanus (nempe Gerardus Galeriæ dominus. Est Galeria oppidulum prope Urbem situm, ideoque suburbanum appellatum) & non Ecclesiæ filius, sed maledictus & anathematizatus elegit? Ille ut esset suo judicio Pontifex, qui suam vendidit, ut Romanam Ecclesiam obtineret? qui Romanos occidit in ore gladii, ut Romanus Pontifex fieret? Dices me non debuisse Pontificem sine consensu Regis eligere, & magni pendendum mihi fuisse, ut populus non periret.

(c) Is. 14.

(d) 2. Thess. 2.

LXIV.

Ecce hinc beatus Augustinus Hipponensi ecclesiæ, Valerio vivente, præficitur: ecce illinc Ambrosius octavo die postquam baptizatus est, perceptis cunctis ecclesiasticis gradibus Episcopus ordinatur. In quibus utique ob nihil aliud canonicæ auctoritatis ordo deseritur, nisi dumtaxat, ut saluti populi consulatur. Et tu mihi dices in servando populo ipsi Regi me debuisse consulere, ut sibimet in dando consensu unius epistolæ gloria proveniret. Nam unde postmodum Romanus Imperator fieret, si cunct se Romanus populus mutuis vulneribus peremisset? Porro autem, quia in constituendo Pontifice Romana Ecclesia a charitate regia non recessit, hoc etiam indicio est, quia cum in Clero suo religiosis viris & sapientibus abundaret, non de propriis, sed eum, qui Regi tanquam domesticus & familiaris erat, elegit.

Regius Advocatus.

LV. Præmissæ disputationis epilogus.

Quisquis veritati, postquam patefacta claruit, obstinate renititur, Dei omnipotentis adversarius non immerito judicatur, cujus adversum se iram inextinguibiliter provocat, si veritatem, quæ ipse est, pertinaciter & arroganter impugnat. Nam ut ipse disputationis tuæ

velut

velut epilogum faciam, cum inter nos quæstio moveretur, utrum sine Regis assensu Romani Pontificis fieri possit electio, recensitis historiarum catalogis, tantam Romanorum Imperatorum atque Pontificum copiam coacervasti, & velut nubem mihi testium opposuisti, ut hic conspectis, ne muttum quidem me adversum te super hoc ulterius facere liberet. De anathemate vero, quod Nicolaus Papa constituit, in quo etiam, ut verum fatear, totam victoriæ vim intentio nostra posuerat, tam invictis Scripturarum testimoniis, tum lucidis certe modo beatorum Apostolorum, modo ipsius Domini Salvatoris tua disputationis assertio se purgavit exemplis, ut & nos catenus ignota doceret, & vos ab illius sententiæ vinculo pariter absolveret.

LXVI. *Deinde a domini nostri Regis quam dicebamus, injuria, quæ scilicet nos adversum vos acrius accendebat; tam strenue se purgavit oratio, ut evidenti clarescat indicio, quia in eo, quod sibi Pontificem populus Romanus elegit, majestati regiæ potissimum ministravit, nec ei, sicut dicebatur, privilegium tulit, sed potius roboravit, dum non de Romana Ecclesia, sed ex aula regia sacerdotem ad Apostolicæ Sedis culmen evexit. Postremo de electione Parmensis Episcopi quid dicimus? loquar, an sileam? Sed juxta Scripturam (a) conceptum sermonem tenere quis possit? Et certe ubi nuda veritas cernitur, temporis ignominia est, si commentis fallaciæ deservitur. Ipsi plane liquido novimus anathematizatum esse Gerardum, nec ignoramus ejus instinctu potissimum hunc Episcopum in hoc negotium fuisse pellectum; & ut ita loquar, arbor quæ de venenata radice anathematis oritur, antequam perniciosum prorumpat in fructum; modis omnibus ne noceat, evellatur, testante Veritate, quæ dicit: (b) Omnis arbor, quæ non facit fructum excidetur, & in ignem mittetur.*

(a) Job. 4.

(b) Mat. 3.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

LXVII. *Ecce audivit beatitudo vestra, venerabiles Patres, quoniam qui inspector est mentium, confunderat nos in concertatione verborum: videt enim nos non malitiæ causa confligere, sed inveniendæ veritatis studio deservire: Ideoque dignatus est motam inter nos sopire querelam, & suam nobis inspirare concordiam: Pax enim nostra, qua fecit utrumque unum, conflavit & in eodem sensu corda duorum. Agamus ei gratias, qui prius * sagenam Petri periclitari permisit, & turbine ventorum, & procellis undarum: sed ecce ut regredienti manum tetendit, Petrum erexit, ventis imperavit, & discrimina marina compescuit, confestim mare, quod in cumulos erigebatur, obruitur, tempestatis procella sedatur, ventorum turbo reprimitur, & aura cæli facies serenatur.*

* sagena pro navicula superius usurpata a Petro Damiani, quibus intelligas ejus esse hoc opus.

Clausula dictionis.

LXVIII. *Amodo igitur, dilectissimi, illinc regalis aulæ Consiliarii, hinc Sedis Apostolicæ ministri, utraque pars in hoc uno studio conspiremus laborantes, ut summum sacerdotium & Romanum simul confœderetur Imperium, quatenus humanum genus, quod per hos duos apices in utraque substantia regitur, nullis, quod absit, partibus, quod per Cadaloum nuper factum est, rescindatur, sicque mundi vertices in perpetuæ charitatis unione occurrant, ut inferiora membra per eorum discordiam non resiliant, & quatenus ab uno Mediatore Dei & hominum hæc duo, regnum scilicet, & sacerdotium divino sunt conflata mysterio; ita sublimes istæ duæ personæ tanta sibimet unanimitate jungantur, ut quodam mutuæ charitatis glutino & Rex in Romano Pontifice, & Romanus Pontifex inveniatur in Rege, salvo scilicet suo privilegio Papæ, quod nemo præter eum usurpare permittitur. Cæterum & ipse delinquentes, cum causa dictaverit, forensi lege coerceat, & Rex cum suis Episcopis super animarum statu prolata sacrorum canonum auctoritate, decernat. Ille tanquam parens paterno semper jure præemineat; iste velut unicus ac singularis filius in amoris illius amplexibus requiescat. Attalus plane Rex Asiæ & Nicomedes Rex Bithyniæ in tantum Romanam Rempublicam dilexere, ut uterque moriens Romanum populum testamento reliquerit heredem.*

LXIX. *Sancta ergo Ecclesiæ Principes quam propensiore invicem debent charitate congruere, quibus injunctum est, charitatem præcipue Christiano populo prædicare; ut ex eorum, quæ procedat ex pietate concordia, sancta universalis gratuletur Ecclesia, ac gemino utriusque studio Christianæ religionis refloreat disciplina. Verum nos piscatoris nostri naviculam ex hiatu Scyllæ voraginis extrahentes, dum successorem Petri fidei, labente vestigio mersum ad litora quieta deducimus, potius ereptori nostro celeusma cantemus: Te Deum laudamus: Te Dominum confitemur.* Hactenus synodalis disceptatio, cui in codice mox subscripti leguntur hi versus.

Ultio divina, populi Cadaloe, ruina,
Te maneat, ut diro medium transverberet ictu:
Altipetax Simonem sequeris Simon astra petentem:
Te quoque tartareus simul absorbebit hiatus.

Que-

LXI. *Et quomodo summum debet Ecclesiam ordinare, cui cujuscumque limina ecclesiæ non licet attingere? Clamat Dominus ad Israel: (a) Anathema in medio tui Israel, nec poteris stare contra hostes tuos, donec deleatur ex te, qui hoc contaminatus est scelere. Et hoc quare? Quoniam Achan filius Charmi de anathemate Hiericho ducentos dumtaxat argenti siclos, regulamque auream quinquaginta siclorum, & coccineum abstulerat pallium. Et ob hanc vilem videlicet summam auctor sceleris non modo lapidatur, sed & lapidum acervis obruitur. Si propter illum hominem qui dumtaxat unum sacrilegium fraude commiserat, Israel ante suarum hostium faciem ruiturus erat; quomodo stabit Ecclesia, si per virum tot criminibus involutum fuerit ordinata? præsertim cum & talem elegerit, in quem, teste mundo, omnium vitiorum sentina conflaxit. Pseudoepiscopi apostolum Antichristi adversarium Christi amici puellarum meretricum ecclesiarum. Quis igitur istorum justo videbitur examine præferendus? utrum is, quem elegit unus vir perpetuæ maledictionis anathemate condemnatus; an ille potius, quem Cardinales Episcopi unanimiter vocaverant, quem Clerus elegit, quem populus expetivit non ab extremitate terrarum, sed intra mœnia Romanorum, & in ipsius Sedis Apostolicæ gremio?*

(a) Jos. 7.

Regius Advocatus.

Tot a te rationibus redditis possemus fortassis adhibere consensum, si semel emissam deceret regiam majestatem mutare sententiam: principali quippe gloriæ velut inconstantiæ nævus imprimitur, si quodcumque suæ constitutionis edictum leviter annulletur.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

LXII. *Quis nesciat Rege Deum esse majorem? & tamen dicere non erubescit: (b) Pœnitet me, quod constituerim Saul Regem. Et per Samuelem ei denuntians, dicens: Projecit te Dominus, ne sis Rex super Israel. Si præterea se Deus asserat, qui futura cuncta cognoverat; cur homo suam mutare in melius sententiam erubescat, qui qualis & ipse quoque sit futurus ignorat? Ille de bono factus est malus; iste videlicet Cadalous dolosus de malo atque quod jam erat, fit quotidie diaboli more deterior.*

(b) 1. Reg. 15.

Regius Advocatus.

LXIII. *Quam inconsulte nunc loqueris, qui diabolum deteriorari posse testaris, qui certe tam malus est, ut deterior esse non possit.*

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Mentior, si quod proposui, Scripturæ testimoniis comprobare non valeo. Nam Isaia (c) teste, dicebat superbus in mundi principio: Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Paulus (d) autem dicit, quod in fine mundi veniens adversatur & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Qui ergo tunc affectavit Deo se similem esse, in fine mundi jam deterior factus qui vult prior eminere. Per quod manifesto colligitur, diabolum adhuc in deteriora posse corruere: & quia diabolus interpretatur deorsum fluens, Cadaloum a cadendo dictum, ruinam populi sonat, ipsisque nominibus aptissime invicem concordant. Dic ergo: quomodo iste Pontifex esset, quem non Romanus populus, sed unus homo cum suis complicibus, idemque non Romanus populus, sed suburbanus (nempe Gerardus Galeriæ dominus. Est Galeria oppidulum prope Urbem situm, ideoque suburbanum appellatum) & non Ecclesiæ filius, sed maledictus & anathematizatus elegit? Ille ne esset tuo judicio Pontifex, qui suam vendidit, ut Romanam Ecclesiam obtineret? qui Romanos occidit in ore gladii, ut Romanus Pontifex fieret? Dices me non debuisse Pontificem sine consensu Regis eligere, & magni pendendum mihi fuisse, ne populus non periret.

(c) Is. 14.

(d) 2. Thes. 2.

LXIV. *Ecce hinc beatus Augustinus Hipponensi ecclesiæ, Valerio vivente, præficitur: ecce illinc Ambrosius octavo die postquam baptizatus est, perceptis cunctis ecclesiasticis gradibus Episcopus ordinatur. In quibus utique ob nihil aliud canonicæ auctoritatis ordo deseritur, nisi dumtaxat, ut saluti populi consuleretur. Et tu mihi dicis in servando populo ipsi Regi me debuisse consulere, ut sibimet in dando consensu nunc epistolæ gloria proveniret. Nam unde postmodum Romanus Imperator fieret, si tunc se Romanus populus mutuis vulneribus peremisset? Porro autem, quia in constituendo Pontifice Romana Ecclesia a celsitudine regia non recessit, hoc etiam indicio est, quia cum in Clero suo religiosis viris & sapientibus abundaret, non de propriis, sed eum, qui Regi tanquam domesticus & familiaris erat, elegit.*

Regius Advocatus.

LV. Præmissæ disputationis epilogus.

Quisquis veritati, postquam patefacta claruit, obstinate resistitur, Dei omnipotentis adversarius non immerito judicatur, cujus adversum se iram inextinguibiliter provocat, si veritatem, quæ ipse est, pertinaciter & arroganter impugnat. Nam ut ipse disputationis tuæ

velut

velut epilogam faciam, cum inter nos quæstio moveretur, utrum sine Regis assensu Romani Pontificis fieri possit electio, recensitis historiarum catalogis, tantam Romanorum Imperatorum atque Pontificum copiam coacervasti, & velut nubem mihi testium opposuisti, ut his conspectis, ne muttum quidem me adversum te super hoc ulterius facere libuisset. De anathemate vero, quod Nicolaus Papa constituit, in quo etiam, ut verum fatear, totam victoriæ vim intentio nostra posuerat, tam invictis Scripturarum testimoniis, tam lucidis certe modo beatorum Apostolorum, modo ipsius Domini Salvatoris tua disputationis assertio se purgavit exemplis, ut & nos eatenus ignota doceret, & vos ab illius sententiæ vinculo pariter absolveret.

LXVI. *Deinde a domini nostri Regis quam dicebamus, injuria, qua scilicet nos adversum vos acrius accendebat; tam strenue se purgavit oratio, ut evidenti clarescat indicio, quia in eo, quod sibi Pontificem populus Romanus elegit, majestati regiæ potissimum ministravit, nec ei, sicut dicebatur, privilegium tulit, sed potius roboravit, dum non de Romana Ecclesia, sed ex aula regia sacerdotem ad Apostolica Sedis culmen evexit. Postremo de electione Parmensis Episcopi quid dicimus? loquar, an sileam? Sed juxta Scripturam (a) conceptum sermonem tenere quis possit? Et certe ubi nuda veritas cernitur, temporis ignominia est, si commenta fallaciæ deservitur. Ipsi plane liquido novimus anathematizatum esse Gerardum, nec ignoramus ejus instinctu potissimum hunc Episcopum in hoc negotium fuisse pellectum; & ut ita loquar, arbor quæ de venenata radice anathematis oritur, antequam perniciosum prorumpat in fructum; modis omnibus ne noceat, evellatur, testante Veritate, quæ dicit: (b) Omnis arbor, quæ non facit fructum excidetur, & in ignem mittetur.*

(a) Job. 4.

(b) Mat. 3.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

LXVII. *Ecce audivit beatitudo vestra, venerabiles Patres, quoniam qui inspector est mentium, confœderat nos in concertatione verborum: videt enim nos non malitiæ causa confligere, sed inveniendæ veritatis studio deservire: Idcoque dignatus est motam inter nos sopire querelam, & suam nobis inspirare concordiam: Pax enim nostra, qua fecit utrumque unum, conflavit & in eodem sensu corda duorum. Agamus ei gratias, qui prius * sagenam Petri periclitari permisit, & turbine ventorum, & procellis undarum: sed ecce ut regrediens manum tetendit, Petrum erexit, ventis imperavit, & discrimina marina compescuit, confestim mare, quod in cumulos erigebatur, obruitur, tempestatis procella sedatur, ventorum turbo reprimitur, & aura cæli facies serenatur.*

* sagena pro navicula superius usurpata a Petro Damiani, quibus intelligas ejus esse hoc opus.

Clausula dictionis.

LXVIII. *Amodo igitur, dilectissimi, illinc regalis aulæ Consiliarii, hinc Sedis Apostolicæ comministri, utraque pars in hoc uno studio conspiremus laborantes, ut summum sacerdotium & Romanum simul confœderetur Imperium, quatenus humanum genus, quod per hos duos apices in utraque substantia regitur, nullis, quod absit, partibus, quod per Cadaloum nuper factum est, rescindatur, sicque mundi vertices in perpetuæ charitatis unione occurrant, ne inferiora membra per eorum discordiam non resileant, & quatenus ab uno Mediatore Dei & hominum hæc duo, regnum scilicet, & sacerdotium divino sunt conflata mysterio; ita sublimes istæ duæ personæ tanta sibimet unanimitate jungantur, ut quodam mutuæ charitatis glutino & Rex in Romano Pontifice, & Romanus Pontifex inveniatur in Rege, salvo scilicet suo privilegio Papæ, quod nemo præter eum usurpare permittitur. Cæterum & ipse delinquentes, cum causa dictaverit, forensi lege coerceat, & Rex cum suis Episcopis super animarum statu prolata sacrorum canonum auctoritate, decernat. Ille tanquam parens paterno semper jure præmineat; iste velut unicus ac singularis filius in amore illius amplexibus requiescat. Attalus plane Rex Asiæ & Nicomedes Rex Bithyniæ in tantum Romanam Rempublicam dilexere, ut uterque moriens Romanum populum testamentis reliquerit hæredem.*

LXIX. *Sancta ergo Ecclesiæ Principes quam propensiori invicem debent charitate congruere, quibus injunctum est, charitatem præcipue Christiano populo prædicare; ut ex eorum, quæ procedat ex pietate concordia, sancta universalis gratuletur Ecclesia, ac gemino utriusque studio Christianæ religionis restoreat disciplina. Verum nos piscatoris nostri naviculam ex hiatu Scyllæ voraginis extrahentes, dum successorem Petri fidei, labente vestigio mersum ad litora quieta deducimus, pium ereptori nostro celeusma cantemus: Te Deum laudamus: Te Dominum confitemur.* Hactenas synodalis disceptatio, cui in codice mox subscripti leguntur hi versus.

Ultio divina, populi Cadaloe, ruina,
Te manet, ut diro medium transverberet ista:
Altipetax Simonem sequeris Simon astra petentem:
Te quoque tartareus simul absorbebit hiatus.

Que-

LXX. Declaratur vaticinium Petri Dam.

Quemnam autem post concertationem istam recitatam exitum Cadaloi causa fuerit consecuta, ex ejusdem Petri Damiani epistola ad Cunipertum Taurinensem Episcopum evidenter satis apparet, cum de sua prædictione de ipso facta reddidit rationem. Quod enim ipsum eodem interiturum anno fore prædixerat; intelligere voluisse ea, quam tyrannice occupaverat, dignitate privandum fore eodem anno, significat istis verbis: *Etiam mihi iidem ejus fautores insultant; cumque non esse mortuum juxta cujusdam a me facti versiculi prophetiam exprobrant: dixeram enim inter cætera.*

Non ego te fallo, cupto morieris in anno.

LXXI.

Sed ut me comprobent non esse mentitum, audiant admirabilem divinæ dispositionis eventum. Cadalous siquidem ipso festivitatis die sanctorum Apostolorum Simonis & Judæ, quasi in papam, Deo reprobante, ac repellente, fuit electus; eodemque vertente anno, in prædictorum Apostolorum vigiliis, ab omnibus Teutonicis & Italicis Episcopis & Metropolitanis, qui cum Rege tunc aderant, damnatus est & depositus. Quamobrem juxta (a) *Ezechielem prophetam fimum boum pro stercoribus humanis Deus ipsi quodammodo contulit, dum carnis interitum honoris ruina mutavit. Tunc quippe mortuus est in honore, cum honoris synodali judicio perdidit dignitatem. Nunc autem, non dicam biothanatus, sed potius millies mortuus toto terrarum orbe deridetur, exploditur, maledicitur, anathematizatur. Audiant hoc insultantes mei, & dum divinæ dispensationis prospexerint ordinem, me mendacii non accusent.* Hæc Petrus, expressis verbis agens de damnatione Cadaloi in Synodo facta hoc anno ante diem ejus promotionis. Quod etiam asserit Leo Ostiensis his ipsis pariter verbis: *Quippe qui eodem ipso die vigiliarum Apostolorum Simonis & Judæ ab omnibus Teutonicis & Italiæ Episcopis, qui tum cum Rege aderant, justo Dei judicio damnatus est atque depositus*. Hæc ipse. Quibus evidenter apparet, hoc ipso anno in dicto Concilio Cadaloum fuisse damnatum, atque e Pontificio throno synodali sententia ad ima depositum. Sed non quievit ejusmodi confossa vulneribus fera bestia, verum eo magis accensa furore in Romanam Ecclesiam, ipsumque Alexandrum insaniit, & insiliit, ut quæ inferius suis locis erunt dicenda, monstrabunt. Jam vero quæ sunt reliqua anni hujus, Annalibus intexamus.

(a) Ezec. 4.

LXXII. Legati Apost. Sedis in Angliam missi favent electioni S. Vulstani.

Eodem anno Alexander Papa misit legationem in Angliam ad Eduardum Regem; de qua Rogerius agens sic ait: *Hoc eodem anno Legati Sedis Apostolicæ in Angliam ad Eduardum Regem missi agunt, ut sanctus Vulstanus Vuigorniensis Ecclesiæ Episcopus eligeretur. Res vero gesta ita ab eo describitur: Contigit namque eo tempore (hoc scilicet anno millesimo sexagesimosecundo) & Legatos Apostolicæ Sedis ejus electioni interesse, Armenfredum scilicet Sedunensem Episcopum, & alium, qui a domino Papa Alexandro pro responsis Ecclesiasticis ad Regem Anglorum Eduardum missi, regio præcepto Vuigorniæ per totam fere Quadragesimam degebant, expectantes responsum suæ legationis usque ad curiam regalem proximi Paschæ. Hi videntes dum ibi morarentur, ejus laudabilem vitam, in ejus electionem non tantum consentiebant, immo tam Clerum, quam plebem maxime ad hanc instigabant, suaque auctoritate electionem firmabant. Illo vero obstinatissime renuente, seque indignum acclamante, & cum sacramento etiam affirmante, se multo libentius decollaturum, quam tam altæ ordinationi succumbere velle, cum sæpe a viris religiosis super hoc conventus, ad consentiendum minime persuaderi posset: tandem a viro Dei Vulsio inclusio, qui tunc plus quadraginta annis solitariam vitam egisse noscebatur, acriter pro inobedientia & obstinatione correptus, divino etiam oraculo territus, consentire cum maximo cordis dolore compulsus est, & Episcopatu suscepto, Dominico die quo sanctæ Mariæ Nativitas celebratur, consecratus, vita, & virtutibus clarus, Vigorniensis Ecclesiæ Præsul effulsit. Consecratus est ab Aldredo Eboracensi Archiepiscopo, eo quod Stigando Doroberniæ Archiepiscopo officio Episcopali tunc a domino Papa interdictum erat, quia Roberto Archiepiscopo vivente Archiepiscopatum suscipere præsumpsit.* Hæc ibi.

LXXIII.

Sed prosequamur aliam ab eodem Papa hoc eodem anno missam legationem in Galliam, eam expetente sancto Hugone Abbate Cluniacensi, ad propulsanda mala illa, quæ tyrannide Principum Cluniacenses monachi paterentur.

LXXIV.

Hoc eodem itaque anno, Petrus Damiani Episcopus Ostiensis, sed eremi inco-

PAGIUS III. *Legatio Gallica Petri Damiani.*

A num. LXXIV. ad LXXXV. *Petrus Damiani*, postquam in eremum Pontis Avellani secessit, varias Legationes obire coactus fuit. Prior videtur ea qua ad Cluniacense monasterium directus est, de qua Baronius hoc anno agit, quamvis ad sequentem, ut statim videbimus, pertineat. De ea mentionem facit Auctor coætaneus Anonymus in Relatione miraculorum Sancti Hugonis Abbatis Cluniacensis, qui extat in Bibliotheca Cluniacensi ubi pag. 460. ait: *Tempore quodam necesse fuit sancto viro pro tuendis filiis ad Ecclesiam matrem recurrere*

Alexand. Papa mittit Petr. Dam. in Gallias.

cola inde ab Alexandro Papa ad publicas negotiorum functiones abducitur; legatio enim in Gallias ipsi ab eodem Pontifice creditur. Hoc id quidem contigisse anno, quæ recitata sunt superius in ejus epistola ad Coloniensem Archiepiscopum data, significant. Existimassem omnino ipsum ad dictam Synodum adversus Cadaloum habendam fuisse hoc an. Legatum missum, & eam adversus Regium Advocatum, quam recitavimus, disceptationem habuisse, nisi certo certius appareret ex ipsius Petri litteris ad Cluniacenses datis, ipsum ad propria rediisse, tunc temporis quo in dicta Synodo Cadalous est condemnatus: adeo ut impossibile omnino fiat, ut Petrus eidem Synodo Legatus Sedis Apostolicæ interfuerit. Non igitur ad Synodum in Germania congregatam, sed ad alia conficienda negotia in Gallias, missum, ex iisdem ipsius litteris satis possumus intelligere.

LXXV. Scribens enim ad Cluniacenses in Gallia monachos, cum in eremum rediisset, se invitum ac renitentem evulsum ab eremi monasterio ea promissione firmatam, quod mensis Augusti principio reversurus esset, cunctis negotiis absolutis, in monasterium; sed promissionem non servatam, conquestus est his verbis: *Promissum mihi fuerat*, inquit, *quod in Kal. Augusti forem regressurus ad propria; sed profligato postmodum trimestri curriculo & quanta potui celeritate curavi, & tamen vix ante quintum Kalend. Novembris diem Fontis Avellani, unde processeram, cacumen ascendi.* Hæc ipse ad Cluniacenses, cum jam in Italiam rediisset, & dicto die amatam eremi solitudinem repetiisset, nempe quinto Kalend. Novembris, cum tunc temporis, nempe sexto Kalend. ejusdem Cadalous in Germania (ut vidimus) damnaretur. Hæc quæ ad tempus ejusdem legationis pertinent, dixisse satis.

LXXVI. Amaro quidem animo se suscepisse pro commodis Cluniacensium hanc provinciam, abductum ex eremo diutius exoptata, testatur hexasticho illo, quo urbane lusit. Cujus hic titulus.

Contra Cluniacensem Abbatem, qui eum in Gallias duxit.

Mors mea, grande vam perimis Cluniace senectam.
Efficis ut non sim, dum petis, ut bene sis.
Ut tibi melle fluant, epulæ, pigmenta rubescant;
Amplaque conditor præbeat olle cibos.
Scabra sit ut nostris desit vel cantabra mensis.
Dum tibi servo dapes, me manet atra fames.

LXXVII. Legatio pro Cluniacensibus.

Jure quidem eam appellat legationem mortem suam ob vitæ discrimina, quæ subiit. Perdifficilem siquidem atque periculosam eam fuisse liquet ob insidias Cadaloi pseudopontificis. Nam cum præ cæteris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus eamdem Petrum pateretur infestum, a quo litteris perstrictus admodum esset; ut eum ea legatione fungentem capere posset, nihil penitus prætermisit. De his enim ipse Petrus eadem ad Clunia-

PAGIUS

rivo, & Romanæ sedis patrocinium advocare. Quapropter urbis illius refugium petens, magno labore & difficultate a latere avulsum dominum Petrum, Ostiensem videlicet Episcopum, cognomento Damianum, obtinuit, ut sibi duceretur pro magno Petro præliaturus, & adversarios profligaturus mirabili sua prudentia atque facundia. Erat namque vir ille abstinentia singularis, usu & ferreorum vinculorum usu undique sic attritus, ut vix posset inveniri modus, quo ejus corporis imbecillitas foveretur, ad equitandi onus grave utcumque tolerandum. Laborem tum a se impensum ipsemet Petrus Epist. II. lib. VI. ad Sanctum Hugonem Abbatem memorat: *cum jam me senectus incurva deprimeret, & effeto viribus corpore nutabunda gradientis vestigia sub incertis gressibus vacillarent; ego ad tua jussionis Imperium animam meam, ut ita loquar, in manibus meis posui, æstivis adaperta nivibus Alpium prærupta conscendi, & pro utilitate venerabilis monasterii tui propinqua satis Oceano Galliarum intima penetravi.* Diu se ibidem moratum conqueritur in Epist. V. ejusdem libri ad Monachos Cluniacenses: *Promissum mihi fuerat, quod in Kalendis Augusti forem regressus ad propria: sed profligato postmodum trimestri curriculo, & quanta potui celeritate cucurri, & tamen vix ante quintum Kalend. Novem. diem, Fontis Avellani, unde processeram, cacumen ascendi.*

IV. Synodum Cabilone celebrat causa monasterii Cluniac.

Baronius causam hujus Legationis *Gaufredum* Comitem Andegavensem fuisse putat, quod in Vita Sancti Hugonis ab Hildeberto Episcopo Cenomanensi scripta num. XXXIII. legatos, *Sanctum Hugonem* Turonas venisse, cum monasterium sancti Martini ab eodem Comite tyrannica præsumptione affligeretur, ut ex eadem Vita Baronius num. LXXIX. narrat. Verum inter Comitem illum Andegavensem, & Sanctum Hugonem nulla controversia fuit. Hujus itaque legationis causa, annosque legitur in Synodali definitione inter Hugonem Abbatem Cluniacensem, & Drogonem Episcopum Matisconensem, recitata in eadem Biblioth. Cluniac. pag. 509. & Tom. IX. Concil. pag. 1277. Anno MLXIII. Drogo Episcopus Matisconensis, in cujus Diœcesi Cluniacum positum, jus sibi in illud tentavit arripere, contra Sedis Apostolicæ Privilegia. Ad beati Majoli Basilicam pervenit, *sed resistentium sibimet infractus obstaculo intrare non potuit.* Tunc Hugo *Romanam Synodum impiger adiit, querelam suam coram sancto Concilio fidelis relator exposuit, novo periculo sancti loci ruinam procul dubio minitanti, ut obvinceret, oravit. Petrus Damianus Ostiensis Episcopus se protinus obtulit, se seque ad subveniendum monasterio, per tam longi, tum asperi, tum duri itineris pericula destinavit. Enim vero apud Cabilonensem civitatem, ex authoritate Apostolica*

niacenses epistola habet ista. *Noster animus, dum post tot intumescentium voda torrentium, post tot nivalium Alpium scopulosa præcipitia, post tot etiam (quod pejus erat) Cadaloici furoris conglobatas insidias suspectus incederem; densam (ut ita loquar) intestinæ certaminis grandinem pertulit &c.*

[LXXVIII.] Causam autem ejusmodi decernendæ legationis aliam non reperimus, quam Cluniacensium monachorum, toto Christiano orbe fama notorum angustias: quarum causa sanctus Hugo, eorumdem Cluniacensium Abbas hoc ipsum expetierat ab Alexandro Romano Pontifice: quo nomine ipse Petrus se in eumdem Hugonem animo infensiore fuisse, aliquando fatetur; sed ea ex parte ipsi plurimum debere, quod aperuit invito viam, ut sanctorum inviseret contubernia, ipsum videlicet famosissimum Cluniacense cœnobium. Fuisse autem religiosissimum monasterium illud, sub speciali protectione sancti Petri, idem Petrus Damiani docet in epistola ad Desiderium Cassinensem Abbatem, cujus est exordium: *Cum in meo pectore*. In qua plura de congressu cum sancto Hugone Cluniacensium Abbate obiter commiscet. Extat ipsa epistola prolixa satis, cura & opera Margarini una cum aliis, plerisque auctoris ejusdem epistolis tomo tertio bibliothecæ, quam tu consulas.

[LXXIX. Quæ Gaufredus comes in Cluniacenses.] Sed quænam fuerint ejusdem Cluniacensium monachorum angustiæ, ut tanti viri legationem exegerint, nobis hactenus incompertum: illæ tantum notæ sunt, quæ in rebus gestis ejusdem Hugonis per Hugonem monachum, auctorem ejus operis innotescunt: nimirum quod infensissimum & omnino implacabilem passi sunt adversarium Gaufredum Comitem Andegavensem: de quo ista ibi scripta leguntur: *Turonis*, inquit, *venerat Hugo pater, ut pro Abbatia majoris monasterii, quam violentia Comitis Andegavensis Gaufredi, cognomento Barbati, nimis oppresserat, intercessor adesset. Cum enim itaque humilitate Comitem exorans, quia duriorem invenit, ejus se advolvere pedibus vir sanctus non erubuit. Sed cum nulla ratione ab oppressione monasterii eum posset compescere, atque cum multa indignatione recedentem retinere vellet, fibula, qua ejus chlamys stringebatur, dirupta est. Abeunti itaque prophetica voce illud Samuelis illico inclamavit; (a) Scissum est a te regnum hodie. Qui mox juxta viri Dei vaticinium, perdidit dominium, a fratre suo Fulcone captus, & in carcerem conjectus: unde etiam sensu jam debilitatus, non nisi morte solutus exivit.* Hæc ibi.

[(a) Reg. 15.]

[LXXX.] Porro sive in bis, sive majoris momenti negotiis ipsi Petro Legato Apostolico laborandum immenso labore fuit; qui Dei ope omnia confecit ex sententia, ut apparet ex ejus verbis ejusdem epistolæ ad Cluniacenses scriptæ, quibus hæc inter alia: *Ego etiam (b) Berzelai non suppar exemplo, in hostili vobis persecutione succurri: sed Deo largiente, triumphum ad propria reportavi.* Et inferius de iisdem: *Vos*, inquit, *dracontes per me nexibus expediti, pellem instar leonis beneficii redditoris pro beneficio reddite &c.* Hæc & alia in dicta epistola, quam reversus ad Cluniacenses reddidit, cujus est titulus: *Vere sanctis & angelica veneratione colendis Cluniacensis monasterii Fratribus Petrus peccator monachus jugem in Domino servitutem. Nolo vos lateat dilectissimi &c.* In qua inter alia ista de Cluniacensibus laude dignissima:

[(b) 2. Reg. 9.]

[LXXXI.] *Porro autem, dum tam districtum tamque*

PAGIUS

lica Sedis Synodum congregavit, cunsumque Cluniacensis monasterii, pro qua præsertim componenda devenerat, divina auxiliante Clementia, optimo judicialis calculi fine conclusit. Inquisiti sunt omnes Episcopi, si Privilegia, quæ audierant, rata decernerent, omnes uno ore concorditer laudaverunt; atque ut perpetuo servanda atque illibata permaneant communi judicio decreverunt. Tandem sancto decernente Concilio, ad hunc decisionis finem causa perducta est, ut præfatus Episcopus propria manu super sanctis Evangeliis superposita juraret, sicque sedis Apostolicæ Legato, sanctoque Concilio satisfaceret. Sic itaque per Synodale Concilium perpetua monasterii libertate firmata, sanctumque locum soli subjacere Romanæ Ecclesiæ communi sanctorum Episcoporum decernente sententia, mox inter Episcopum & Abbatem omnis controversia querela sopita.

[V. In eo Concilio alia negotia tractata.] Hæc de verbo ad verbum, summarie tamen, ex Synodali definitione citata *Cabilone* habita, excerpsi, ex qua & liquet, hæc anno sequenti contigisse, quo *Concilium Romanum* centum & amplius Episcoporum celebratum fuit. Porro in hac Synodo Cabilonensi alia quoque ad Ecclesiasticam disciplinam pertinentia tractata sunt, uti causa *Haderici* Aurelianensis Episcopi, quod patet ex Epist. XXIII. Alexandri II. ad *Gervasium Remensem Archiep.* data, qua ei gratias agit, quod illum, qui Carnotensem Ecclesiam Simoniace invaserat, inde ejiciendum curarit, & *Hadericum* Aurelianensem eadem de causa amoveri petit, quem ait, fraudulentia sua *in Cabilonensi Synodo* Petrum Ostiensem Episcopum, *a quo eadem Synodus celebrata est*, decepisse. Ad hanc etiam Petri Damiani legationem & Concilium Cabilonense Cossartius revocat Epistolam XXI. Alexandri II. *ad Archiepiscopos Galliæ* datam, in qua mandat, ut Petro Damiano Ostiensi Episcopo, Legato Sedis Apostolicæ, in omnibus fidem habeant, & debite obediant: *Quisquis enim*, inquit, *fastu superbiæ, quod absit, inflatus illius judicio contradictor vel adversator extiterit: usque ad dignam satisfactionem, nostram vel Romanæ Ecclesiæ gratiam non habebit.*

Cluniacensium laudabilis institutio.

que frequentem sanctu vestræ conversationis ordinem recolo, non adinventionis humanu studium, sed sancti Spiritus magisterium iusse perpendo. Nam tanta erat in servandi ordinis continuu jugitate prolixitas, tanta præsertim in Ecclesiasticis officiis protelabatur instantia, ut in ipso Cancri, sive Leonis æstu, cum longiores sunt dies, vix per totum diem unius saltem vacaret horæ dimidium, quo Fratribus in claustro liceret miscere colloquium. Hoc autem tam continui laboris exercitium ad hoc est, ut reor, solerti satis ac provida magisterii arte provisum, ut levium, atque infirmorum Fratrum fragilitatem reprimat, & delinquendi propemodum occasionem tollat, quatenus etiam, si velint, præterquam cogitatione peccare vix possint. Fragilium igitur imbecillitati consolitur, dum in persolvendo continui ordinis penso totum non modo diurni, sed & nocturni temporis spatium profligatur &c. Hæc & alia multa de Cluniacensibus laude dignissima Petrus.

LXXXII Quæ Petro contigere in legatione Gallicana.

Sed non prætereamus, quæ in eadem legatione eidem Petro acciderunt in itinere Gallicano, hic describere, quæ pietati conducunt, & Ecclesiasticæ disciplinæ in divinis precibus recitandis inserviunt. Scribit enim ea ipse in epistola ad Desiderium Cassinensem Abbatem, atque in epistola ad Archiepiscopum Bisuntinum. Atque primum hæc ad Desiderium habet his verbis: *Jam sane quomodo prædiximus, Adlardus, dum in Burgundiæ regno mihi conviator incederet: In hoc, inquit, loco per quem nunc transitum habemus, aliquid contigit, quod si dixerimus, non videtur otiosum. Frater quidam nostri cœnobii piæ mentis & rectæ conversationis hic aliquando transibat, & ecce crinitus quidam, quasi ex Hierosolymitana peregrinatione veniens palmam ferebat in manu. Cumque peregrinus & monachus invicem obviè sese altrinsecus pertransissent, ait ille: Completorium in lecto, nec salus est, nec profectus. Quod Frater audiens admiratus expavit: ac repente post terga respiciens, eum videre non potuit; mox enim ut verbum protulit, omnino disparuit. Ille vero ad conscientiam mox reversus invenit, quod pridiano vespero lassus de via redierat, & fessa membra in lectulum projiciens, jacendo horas canonicas compleverat. Utrum ille Angelus fuerit, an re vera (ut videbatur) homo, Dei duximus relinquendum esse judicio.* Et rursum de eodem in itinere comite hæc habet ejusdem argumenti:

LXXXIII.

Adlardi nempe prudentis ac religiosi viri, qui Bremensi preæminet monasterio, didici relatione quod scribo, quod etiam inditum litteris esse dicebat: clericus, inquit, Coloniensis Ecclesiæ, undam fluminis transibat. Et ecce beatus Severinus ejusdem Ecclesiæ nuper Episcopus equi ejus habenas apprehendit, eumque retinens sistit. Cumque ille ad stuporem versus & graviter admiratus, cur ille tam clarus & tam celebris famæ sibi moraretur perquireret: Da mihi, ait, manum tuam, & quæ circa me sunt, non auditu disce, sed tactu. Cumque datam manum fluctibus imposuisset Episcopus; tantus eam ardor absorbuit, ut undique carnes ejus resolutæ diffluerent, & ossa nuda vix hærentibus articulis remanerent. Ad quem clericus: Cum nomen, inquit, *tuum in tanta benedictione sit apud nos, & fama tua consonis totius Ecclesiæ præconiis celebretur; cur te pestilens hæc vorago constringit, tantoque, proh dolor, incendio cruciaris? Ad quem sanctus Episcopus: Nihil, ait, in me remansit ultione plectendum præter hoc tantum: quia dum in aula regia constitutus, Imperialibus me consiliis vehementer applicui, canonicæ Synaxis officia per distincta horarum spatia non persolvi. Mane quippe omnia coacervans simul, tota die negotiis ingruentibus, secura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum, ardoris hujus fero supplicium. Tu vero omnipotentis Dei clementiam humiliter implora, ut manum tuam in salutis pristinum restituat statum. Quod cum factum fuisset: Vade*, inquit, *fili, obsecra fratres nostros clericos Ecclesiæ, & alios spirituales viros, ut pro me preces fundant, indigentibus subsidia conferant, sacrificiorum votis insistant. His peractis, ego mox de vinculo pœnæ hujus indubitanter expediar, & expectantibus me beatorum civium choris lætus adjungar.* Hæc ad Petrum Adlardus.

LXXXIV.

Verum quod ad Sevarini nomen pertinet, mendum irrepsisse necesse est affirmare: siquidem nullus nuper Coloniensis Ecclesiæ Episcopus ejus nominis fuisse reperitur, sed hoc titulo post Evicgarum sanctus Haribertus, qui sedit annos vigioritres, inde Peregrinus, sive Pilagrinus dictus, qui sedit annos sexdecim, post hunc Herimannus annos præfuit decem & novem, post quem Anno, qui hoc vivebat tempore. Sevarinus autem Coloniensis Ecclesiæ Episcopus sanctus jam annis septingentis inter Sanctos cultus, creatus reperitur anno Redemptoris trecentesimo quadragesimosexto Coloniensis Episcopus (ut in (a) Notis diximus) ut nihil sit, quod de eo illa esse dicta ullatenus possit existimari. Quamobrem pro Severino puto legendum esse Peregrinum sive Pilegrinum; nuper revera Coloniensem Episcopum, utpote qui creatus est anno Domini millesimo vigesimoprimo, pervenitque us-

(a) Rom. Mart. die 23. Octob.

que a millesimo vigesimoprimo, pervenitque usque ad millesimum trigesimumsextum, quem & Consiliarium liquet fuisse Imperatoris.

LXXXV. Non sedentes sed stantes divinæ laudes persolvantur.

Dum idem legationis munus obiret ipse Petrus, tradit se in Gallia fuisse exceptum hospitio ab Waltero Archiepiscopo Bisuntino, celebris famæ Antistite, quem summis laudibus celebrat. Corripuit tamen eum, quem correctione ex eo dignum putavit, quod pateretur Ecclesiæ ministros sedentes psallere. Ait enim, ad ipsum postea scribens: *Unum præterea torporis ac desidiæ signum in Ecclesia tua vidi, quod & tunc, prout expeditionis dictabat hora, corripui, & nunc apicibus tradere non superfluum duco. Plerique siquidem ibi clericorum residens, dum vel canonica horarum celebrantur officia, vel etiam ipsa Missarum offeruntur terribilia sacramenta. Cujus corporis ignaviam per Galliarum partes nonnullis inesse etiam monachis deprehendi: quod profecto pravæ consuetudinis vitium & correctione dignum, & de stadiis militantis Ecclesiæ in his qui incolumes sunt, constat penitus eradendum, &c.* Hæc ipse, qui haud visus sibi satis tunc corripuisse de his Episcopum, reversus ad eumdem, eodem argumento prolixam satis eam epistolam scripsit, cujus est exordium: *Non ignoras venerabilis pater &c.* Qua ex pluribus divinæ Scripturæ locis laboravit ostendere, nullo modo neque clericis, neque laicis in Ecclesia sedendum (nisi laborat quis infirmitate) dum divina officia persolvuntur: quod ut primum ipse in sua Ecclesia corrigat, inde in aliis quoque corrigendum procuret, admonuit. Ipse autem Petrus Damiani post hæc ex eremo Romam coactus est proficisci ad consecrationem Alexandri Papæ, eo quod ipse esset Episcopus Ostiensis, cujus tantum muneris, consecrare Pontificem. Quando autem id acciderit, nobis incertum; quod factum, certum.

LXXXVI. Agnes Augusta Romam pœnitentiæ causa contendit.

Hoc eodem anno ad finem dilabente pervenit Agnes Augusta Romam ad Limina Apostolorum, illic perpetuo permansura. Ita quidem casuum varietate mirum in modum agitata, sapienter vitam instituit, ut sese totam divino obsequio manciparet, quod didicisset illud esse vere regnare, cum Dei servituti se, ipsi inhærendo, spontanee subjugaret, illud propheticum mente retinens ac ore concinens (a): *Pars mea Dominus, dixit anima mea, propterea expectabo eum.* Verum ejus peregrinationis & mansionis in urbe illa affertur certa causa, quod cum eadem Augusta favisset nefariæ Cadaloi promotioni, pœnitens facti, peccatum ingens ingenti satisfactione voluit redimere. De ipsa enim hæc habet B. presbyter pœnitentiarius in S. Anselmi Lucensis Episcopi rebus gestis: *Huic nefariæ præsumptioni Cadaloi mater ipsius Agnes Imperatrix interfuit. Quæ sancti Spiritus illustratione compuncta, apud ipsum Papam Alexandrum confessionem postmodum fecit, pœnitentiam accepit. Huic præ cæteris injunctum est, quatenus Romæ moraretur, ibique S. Petro vigiliis, orationibus, & jejuniis satisfaceret, ac prodesset Ecclesiæ consiliis & auxiliis, prout valeret.* Hæc ipse. Quæ quidem ab ipsa abundantissime præstita esse, quæ dicentur inferius, docent. De ejusdem vero abrenuntiatione sæculi extant S. Alphani Archiepiscopi Salernitani hujus temporis auctoris hi duo versus in prece metrica.

(a) Thren. 3.

Deprecor, Agnetis Regina fac memor ut sit:
Quæ Regum Regi seque suumque dedit.

LXXXVII.

Sic igitur mentis firmato consilio, stabilitoque de sæculi hujus abdicatione proposito, festine in Urbem advolat, ubi offerat piscatori quod acceperat imperium a piscatore, receptura cum fœnore a Christo cœlestia regna permansura perpetuo. Sed quæ de ipsa Lambertus ejusdem temporis scriptor habeat, rem a principio repetens, accipe: *Imperatrix nec filium sequi, nec injurias suas jure Gentium expostulare voluit, sed in propria recedens, privatæ deinceps ætatem agere disposuit. Nec multo post tædium passa ærumnarum sæculi, domesticis quoque erudita calamitatibus, quam cito & velociter exsufflante spiritu Dei exiccetur fœnum temporalis gloriæ, cogitavit sæculo renuntiare, statimque ad explendum quod cogitaverat, præceps abisset, nisi in ea impetum spiritus amici maturioribus consiliis inhibuissent.* Hæc ipse. At de profectione Romam ad Limina Apostolorum Sigebertus hæc habet anno præsenti: *Imperatrix necessitatem vertens in voluntatem, ut obstrueret os loquentium de se iniqua, non solum honore regni, sed etiam honore sæculi rejecto, Romam ad Limina Apostolorum se contulit, ibique usque ad finem vitæ omnibus bonis exemplo & miraculo fuit.* Hæc Sigebertus. Redarguitur vero ab his omnibus Urspergensis Abbas, dum ejusdem Augustæ adventum Romam ponit anno Domini millesimo sexagesimo-nono. ☞ Ex ratione autem computus Lamberti dicendum esset, eam non ante annos sexaginta sex post millesimum esse profectam in urbem. Cum enim anno Domini millesimo septuagesimosecundo agens de ejus reditu in Germaniam, dicat illum contigisse post annos sex ab ejus in urbem adventu, utique illuc profectam esse di-

cere

cere opus erit, dicto anno millesimo sexagesimosexto.

LXXXVIII.

De eadem, quod Romam veniens, ibi Petrum Damiani Ostiensem Episcopum magni nominis & sanctitatis virum nacta, fecerit in Confessione Petri Apostoli confessionem suorum omnium peccatorum, testatur idem ipse Petrus in epistola ad ipsam postea scriptam, quam acceptam nuper a Cassinensi bibliotheca industria domini Constantini Cajetani monachi Cassinensis, hic tibi describendam putavimus, egregium antiquitatis monimentum, quo potissimum tamquam scopa omnis pulvis aspersus de tantæ feminæ fama evertatur. Sic enim se habet:

Scuto bonæ voluntatis Dei coronatæ Agneti Augustæ Imperatrici, Petrus peccator monachus servitutem.

LXXXIX. Petri Dam. Ep. ad Agnetem Aug.

(a) 3. Reg. 10.

(b) 1. Cor. 1.

Regina Saba (a) venit in Hierusalem audire sapientiam Salomonis: Imperatrix Agnes Romam adiit addiscere stultitiam piscatoris. Nam sicut Paulus ait: (b) Quia non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes. Illa, sicut sacra testatur historia, ingressa est cum multo comitatu & divitiis, camelis quoque portantibus aromata, & aurum infinitum nimis & gemmas pretiosas; ista vero cum Hermisinde cognata sua non dispari sancti Spiritus fervore succensa, tamquam Maria (c) Magdalena cum altera Maria veniunt ad sepulcbrum, non ut corpus JESU perungant fomentis aromatum, sed ut pedes ejus fluentis irrigent lacrymarum. Non enim jam quærunt viventem cum mortuis, sed adorantes tenent vestigia resurgentis. Carnalis plane Salomon Reginæ Sabæ quæstionum nodos & mysteria reseravit ænigmatum: nostra vero Regina nihil sibi solvi proposuit, nisi suorum vincula peccatorum. Salomon inquam fuit figura Christi, & quædam velut imago sive prophetia personam nostri Salvatoris expressit. De illo quippe dicitur, (d) quia locutus est tria millia parabolas, & fuerunt carmina ejus quinque millia. Ubi præsto subjungitur: quia disputavit etiam super lignis a cedro quæ est in Libano usque ad hyssopum, quod egreditur de pariete, & disseruit de jumentis, & volucribus, & reptilibus, & piscibus: quæ scilicet Redemptori nostro non ambiguum erit cuncta congruere, cui vacat hæc diligenti consideratione tractare. Ipse nimirum tria millia parabolas est locutus, qui & per mystica patrum præcedentium facta, per allegorica Prophetarum oracula, vel etiam per consonantis Evangelii documenta, dum sub figurarum velamine pene cuncta disseruit; quasi tria millia in verbis suis parabolas numeravit. Unde & in Evangelio Matthæus ait (e)

(c) Matt. 28.

(d) 3. Reg. 4.

(e) Matt. 14.

Hæc omnia locutus est JESUS in parabolis & sine parabolis non loquebatur eis. Cujus etiam carmina quinque millia sunt, quia chorus Virginum sub quinario numero describitur ante thronum ejus (sicut Joannes in (f) Apocalypsi dicit) canticum novum jugiter modulantes. Et post plura alia de collatione Christi cum Salomone ista subjungit:

(f) Apoc. 5.

XC. Qualis Agnes August. venerit & cur advenerit.

Ad hunc ergo tu nuper Salomonem, o Regina, venisti, non ut illa Sabæorum in curribus & equitibus, & elephantis; sed in lacrymis potius, gemitibus & lamentis. Tu ergo veraciter es Regina Saba; Saba siquidem interpretatur humilis vel campestris. In campum quippe certaminis descendisti, ut munus manibus conseras, & pro castris Christi stans, non enerviter cum hoste confligas. Venisti, inquam, non ut ænigmatum tibi mysteria scrupulosa dissolveret, sed ut per simplicis Clavicularii sui ministerium regni cœlestis aditum reseraret. Venisti humilis ad humilem, pauper ad pauperem, & quasi . . . . & incultis gregum pastoribus adorare venisti puerum in præsepio vagientem. Venisti nempe. Tu & quique circa te, mirandum valde spectaculum, & imitandum Salvatoris eras ædificationis exemplum. Videtur significare, venisse Romam Agnetem Imperatricem Natalis diei Domini tempore. Pergit de habitu quo est Urbem ingressa: *Vestis enim pulla & lanea, et cui insidebas, non dicam, equus, sed potius burdo, vel burricus, vix mensuram desidis excedebat aselli. Mutaverat enim coronam velo, purpuram sacco, & manus, quæ in modum * columbæ gestare consueverat, sceptrum, attrita jam erat portare psalterium. Revera, quia omnis gloria filiæ Regis ab intus. Verumtamen decor ille gemmarum, & coruscantium auro vestium cultus jam ad interiora migraverat, & in occulti speculatoris obtutibus interior sponsæ species relucebat; cui Sponsus (g) tota, inquit, pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Et iterum: (h) *Pulchra es amica mea, suavis & decora.*

* columnæ.

(g) Cant. 4.

(h) Ibid. 5.

XCI.

Delicatam porro cervicem illam, ex qua cum bracteolis aureis & rutilantibus margaritis dudum murena pendebat, nunc margo laneæ vestis exasperat. Unde ministri cælestis illius Sponsi tibi blandiuntur & dicunt: (i) Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Et Sponsus adhuc: (k) Coronaberis, inquit, de vertice Sanir, de capite Amana & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Amana quippe mons esse Ciliciæ dicitur, qui & Taurus a compluribus appellatur; Sanir & Hermon terræ Judaicæ montes sunt, in quibus leones & pardi habitare creduntur. Per hos

(i) Ibid. 1.

(k) Ibid. 4.

ergo montes Reges & Principes, diversæque mundi hujus intelligendæ sunt potestates, quæ velut montes sese in superbiæ culmen attollunt, & malignis spiritibus tamquam pardis atque leonibus habitaculum faciunt. De his ergo montibus coronaberis, quia quotquot mundi Principes ac potestates ad Deum per tuum convertentur exemplum; pro his omnibus æterna gloriæ tibi cumulabitur præmium. Eris quoque non modo coronata, sed & ipsa corona, Propheta testante, qui ait: (a) Et eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui.

(a) Is. 62.

XCII. Consil. Agnetis Aug. in dedicando se Deo.

Amisisti Regina virum, post quem dedignata es thalamos iterare vel proci cujuslibet fœdus admittere, nisi qui priorem virum excellentioris gloriæ dignitate transcenderet. Quid ergo faceres? Vir ille tuus Imperator extitit, regiæ dignitatis apicem tenuit, & quod in hominibus singulare est, Romani Imperii monarchiam dispensavit. Quia igitur in tanta celsitudinis arce præeminuit, eo superior, quispiam in humano genere reperiri non potuit. Quæ ergo in terris idoneum, & qui tuis placeret oculis invenire non poteras virum: in cœlestis Sponsi provolasti violenter amplexus, violenter inquam: (b) Regnum quippe cælorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. O beata ista superbia, o beata mentis elatio & omnibus digna præconiis! quæ dum carnalis thalami vitam contempsit, in dotalitium regis æterni gloriosa transivit. Carnalis plane virginitatis arcanum corrupit sponsus terrenus; Sponsas autem ille cœlestis eas etiam quas sibi violatas associat; in virginale decus illico sine difficultate reformat, ut nimirum contracti squaloris inquinamenta deponant, & velut arida prius arbuscula denuo comantes in pristinam decoris gratiam revirescant. Porro autem cum carnali viro nuptura exornatur; mox apud affines & notos undique pecunia quæsita congeritur, & quidquid valet acquiri, sacculis illico vel obsignandis capsidilibus infercitur: ut quo magis ad virum mulier ornata deproperat, eo & gloriosior appareat, & ille propensius, in ejus amore sedulus infervescat.

(b) Matt. 11.

XCIII. Profusa Agnetis Aug. munificentia.

Tu contra, ut nuptialia cum cœlesti Sponso fœdera contrahas, regalis ærarii congeriem prodigis; radiantia quoque cum auro vel argento margarita dispergis, aulæa tua blattina, vel potius deaurata templorum laquearibus appenduntur, ornamenta regalia sacris famulantur altaribus. Nullis (ut ita fatear) parcitur rebus, & hoc solum indigentibus & Ecclesiis confertur, quod extra tui juris peculium reperitur. Cuncta projicis, cuncta dilapidas, ut ad Sponsi cœlestis amplexum exornata prorsus, immo nuda pervenias. Hæc autem non propter te, venerabilis Imperatrix, edissero, quam & his verbis potius offendere pertimesco: sed ob id potius, ut dum tuæ virtutis insigne utcumque depromitur, non parva legentibus ædificatio procuretur. Ubi enim tanta sublimitas pro sui Creatoris amore ad pavimentum usque dejicitur; quæ cervix superbiæ protinus a sui rigoris tentigine non flectatur? Quæ tumida cujuslibet mentis inflatio prasto non folleat, cum tanta gloriæ Principem nunc velut despicabile mancipium cernat? Quis præterea rerum transeuntium pertimescat inopiam, cum spontaneam videat in ea muliere paupertem, quam tot utique regnis paulo ante aspexerat imperantem? Aut quis inculte habitus injuriam perhorrescat, cum aureo subtegmini & regalibus pompis a regia majestate vile flamen prælatum esse considerat?

XCIV. Agnetis Mira abstinentia.

Veniam ad mensam & ad famelicam (ut ita loquar) epularum affluentium ubertatem. Quale, rogo, est, congestam ante se struem lancium & renidentium carnium epulas per mensas circumquaque transmittere, & carnium nec ipsam quidem pinguedinem degustare? contrectare manibus dapes, & eas in ore non ponere? immo ipsum panem vel qualibet incultioris apparatus edulia cum timore summotenus ligurire? Unde mihi sæpe conquesta es, eatenus non posse cohibere te ab edendi prurigine, ut ex his quæ apposita cerneres, non aliquid tibi quandolibet immoderatius indulgeres: hinc sæpius lacrymæ, hinc gemitus, hinc profunda suspiria. Lugebas enim, quia quantavis disciplinæ cautela cujuslibet districtionis instantia naturam funditus superare non posses: sed sicut & tunc forte non tacui, jejunium Regina tuum multiplex est. Nos enim aliquando jejunamus a cibis, sed tu jejunas a purpura, jejunas a corona, atque a quotquot magnificis Imperialis gloriæ pompis. His enim abstinere, non immerito jejunium nuncupatur, quibus utique mens quæque carnalis delectabiliter pascitur. Nam si simplex aqua a David projecta, Scriptura teste, (c) in sacrificium vertitur, tot rerum bonorumque contemptus quantam apud Deum gloriam promeretur? O quam gravis est, quamque laudabilis abstinentia, assuetam juvenculam a virili jejunare complexu. Numquid & hoc grave jejunium non est, ut quæ consueveras istos in honorum culmen attollere, illos insolentes a dignitate privare; nunc regulis contenta domesticis, aspectus hominum fugias, & in orationibus, & psalmodiæ sedula modulatione persistas? Et quia fuerat olim Susanna cum viro: me-

(c) 2. Reg. 23.

merito nunc facta es Anna post viduum. Et quia tunc conjugalem pudicitiam immaculate servaveras, nunc cum filia Phanuel (quod templum Domini dicitur) in Ecclesia perseveras.

XCV. Agnetis Aug. scrupulus ejus mentis candorem patefacit. * ipsam egeriem

*Hinc est quod a me per venerabilem Rainaldum Comanum Episcopum requisisti: Utrum liceret homini inter ipsum debiti naturalis * egregium aliquid ruminare psalmorum?. Ad quod ego, quod ad tempus occurrebat, exposui. Quoniam Job Deus omnipotens visitavit in sterquilinio constitutum, & beata martyr Agnes, cujus & tu aequivoca es, in obsoletis ac sordidis lupanarium locis & Angelum simul & angelicum reperit indumentum. Nam & Apostolus ubique nos praecipit orare, cum dicit: (a) Volo ergo vos viros orare in omni loco, levantes puras manus sine disceptatione. Quamquam haec magis eo loci versanda tunc in corde, quam explicanda sermone. Hoc ego quamquam silentio dignum fuerit, & nequaquam per multorum ora vulgandum, idcirco dixerim, ut liquido legentibus innotescat, quantus sancto pectori divini amoris candor incalescat, ut ne ad brevem quidem punctum a divinis abticescere laudibus acquiescat. Quid ad haec dicent, qui de Ecclesia non oratorium, sed locutorium, & non oraculum, sed conciliabulum faciunt? ac per hoc in ea domo saecularia verba permiscent, quae dumtaxat ob hoc constructa dignoscitur, ut in ea prorsus a negotii saecularis actione vacetur?*

(a) 1. Tim. 2.

XCVI. Ad S. Petri Confessionem Petro confitetur peccata sua.

Sed ut hi, qui ad Apostolorum Limina confluunt, sanctae devotionis tuae salubriter imitentur exemplum; sub arcana quoque beati Petri Confessione ante sacrum altare me sedere fecisti, ac per lugubres gemitus & amara suspiria, ab ipsa quinquennii infantia tenera adhuc & nuper ablactata cepisti: & tamquam illic ipse beatus Apostolus corporaliter praesideret, quidquid subtile vel minutum in humanitatis tuae potuit titillare visceribus, quidquid in cogitationibus vanum, quidquid praeterea subrepere potuit in sermone superfluum, fidelibus est relationibus evolutum. Ad quod mihi visum est, ut nullum aliud poenitentiae pondus injungerem, nisi ut illud divinae legationis elogium iterarem: Age quod agis: operare quod operaris; vel illud quod iis, qui Thyatirae erant, per Angelum mittitur: (b) Non mittam super vos aliud pondus: tantum id quod habetis, tenete. Nam Deo teste, ne unum quidem diem jejunii vel cujuslibet afflictionis indidi, sed ut in captis solummodo sanctis perseverares operibus, imperavi. Et utinam a quibusdam homicidis vel diversorum criminum reis illi gemitus, illi fletus in confessione prorumperent, sic tabescentis ac acerrimo dolore transfixae mentis spiritus fremeret, sic male sibi conscia pectora singultirent, sicut illic plangebantur vel inanium phantasmata cogitationum, vel quarumlibet puerilium ineptiae levitatum. Hoc provocentur exemplo, qui ad veneranda Sanctorum corpora pia devotione festinant. Illic itaque proprii reatus morbos, quasi noxios humores evomant, quibus per conatus purae confessionis gestis poenitentiae salutaris antidotum sumant. Illic baptismum poenitentiae statuant, in quem per judicium officii sacerdotalis immersi veteris hominis indumenta reponant, jamque de veteribus novi vivant.

(b) Apoc. 2.

XCVII.

Tu autem domina mea (nam quia te Redemptoris mei sponsam esse non ambigo, meam te vocare dominam nullatenus erubesco) domina, inquam, *mea fige pedem in radice perseverantiae, & in amore illius, ad quem per manus sacerdotum & pauperum quotidie cuncta transmittis, medullitus inflammare, ut illud tibi jure contingat, quod in lege praecipitur, videlicet (c) Ut qui captam in bello mulierem forte diligeret, eamque suscipere voluisset uxorem; prius ejus caesariem radat, ungulasque praecidat, ac vestem in qua capta est, auferat. Sicque ad ingenuitatem Israelitidis ex more prosilientem, jure sibi matrimonii copularet. Jam igitur ungues tui cum caesarie capere praecidi, jam vestis, qua tegebaris, aufertur, quia quidquid in tui cultus ornatibus pulchrum, quidquid in facultatibus pretiosum te velut ambire vel cingere in exterioribus cernitur, in pietatis opera quotidie profligatur. Restat ergo ut ad intimi Sponsi tui jam pervenire dulcedinem, & suavissimam illum confoederati spiritus cupias unitatem. (d) Qui enim adhaeret Domino, unus cum eo spiritus est. Videlicet ut ille divini amoris sapor tuis visceribus influat, illa suavitatis flamma tui pectoris arcana succendat, quam & miser mundus, & mens quaeque carnalis ignorat. Ut illud Canticorum ardenter exclames: (e) Guttur delecti mei suavissimum, & totus desiderabilis: & ille tibi vicissitudine grata respondeat: (f) Favus distillans labia tua sponsa, mel & lac sub lingua tua, & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.*

(c) Deut. 20.

(d) 1. Cor. 6.

(e) Cant. 5.

(f) Ibid. 4.

XCVIII. Petrus roborat eam in tolerantia adversitatum per exempla.

Nec turberis, si quae te adversitas feriat: ab id enim fit, ut internus ille dispositor ad hanc te dulcedinem trahat. Nam & mater cum ablactare vult filium, aliquando fel uberibus adhibet, ut dum aspernatur illud quod horret, compellatur ad alimentum se transferre quod raborot. Israeliticum populum idcirca Rex Ægypti percellere ac lacerare permittitur, ut ad repromissionis arva contendere festinantes provocetur. Porro ut de te sileam, quod talione vicaria & odisti mundum, & perosa jam exploderis a mundo;

do; numquid & ipsis Regibus, a quibus mundus iste diligitur, & quibus captiosa fronde blanditur, non quantocyus in amaritudinem vertitur? ut nimirum hodie qui ex hostibus victoriæ signa reportet, triumphalis cum gloria pompa præcedat: & cras illum ignobiliter terga vertentem hostilis mucro transfodiat? (a) Balthasar nempe ipso die, quo vasa templi Domini jam temulentus concubinarum labiis fœdare præsumpsit, Medorum gladiis Dario victoriam obtinente subjacuit. Galba Rom. Imp. quatuor tantummodo mensibus imperavit, & in Romano foro, gladio percussus occubuit. Taceo Neronem, prætereo Ottonem, quos a semetipsis interfectos, Romanæ Reipublicæ testantur historiæ. Nonne Vitellius interemptus est a ducibus Vespasiani? Nonne & Pertinax assisus est a militibus Prætorianis? Macrinus, Antoninus, Alexander, Philippus, Gallienus: nonne omnes hi Imperatores militares impetus gladii pertulerunt? Domitianus præterea suorum conjuratione confossus est. Probus dum castra super Tigridem haberet, cælesti fulmine repente peremptus est. Sed qui vult plenius nosse, seriatim Romanæ antiquitatis percurrat historias, ibique liquido videbit, quam pauci Reipublicæ Principes communi morte defecerant. Nam & Gordianus, & Philippus, Decius, Gallus, Volusianus, Gallienus, Quintillus, Aurelianus, Numerianus, Licinius, Constans, Constantinus Junior, Julianus, Valens, Gratianus, Valentinianus Junior, Joannes, Valentinianus Tertius, Majorianus, Anthemius, Nepos, omnes isti Romani Imperii rectores, nonne initio seditiosa suorum sunt fraude necati, vel in procinctu hostilibus perierunt gladiis interempti?

(a) Dan. 5.

XCIX. Sed & quibusdam quid profuit, quod eorum in hoc sæcula prolixius duraverit annosa vita? Nam ut infinita prætercam, Valerianus Imperator in Mesopotamiam cum Sapore Rege prælium commisit, & perdidit; quem ille protinus captum irrevocabilis custodiæ vinculis mancipavit: qui nimirum ignobili (sicut tradit historia) apud Parthos servitute consenuit, & quoad vixit, hoic probrosæ addictus est pœnæ, ut ejusdem provinciæ Rex, incurvato eo, pedem cervicibus ejus imprimeret, & sic in equum arrogantia tumidus assiliret. Quis est enim, cui se fortuna non transferat, & modo de adversis ad prospera, modo de prosperis in adversa scenica se varietate convertat? Quanto plane gloria, quantus suorum favor arrisit Hannibali, cum apud Cannas Paulum Æmilium cum tot Romanorum militum agminibus stravit, cum denique tres anulorum aureorum modios, quos equitum Romanorum, Senatorum, & militum manibus detraxerat, Carthaginem destinavit? plurimas etiam Italiæ sibi civitates subdidit, adeo ut jam Romani cives Italiam relinquere decrevissent, & statum labentis Imperii funditus desperarent. Sed quam in contrarium successus iste conversus est, cum Mago frater ejus a Scipione apud Carthaginem Hispaniæ capitur, Asdrubalis alterius fratris caput mucrone resectum ante ipsius Hannibalis castra projicitur? ipseque deinceps post inevasibile fugæ periculum, ut veneno se perimat, imminente necessitate compellitur? Quam & in contrarium versa est illius eximii fortuna Pompeii, qui post tot triumphos, clarasque victorias, quas diverso terrarum orbe confecit, postquam vigintiduos Reges in solo Orientali climate superavit, vilis Achillæ gladio detruncatus occubuit? Cæsar etiam, quem victoriæ cupidum totus occiduus orbis satiare non potuit, cui velut quidam contradictionis obex (ut ita loquar) importunus & arrogans acenne obsistebat, cujus ora flumminetia innumerabilium strages Gentium non complebat, Senatorios intra Curiam pertulit gladios, a quibus utique vigintiduabus plagis confossus interiit.

C. Numquid & mulieres ab hujus mundanæ deceptionis rotali vertigine reperiuntur immunes? Cleopatra nempe magnifico tota dominabatur Ægypto: quod videlicet regnum centum millia villarum includere perhibetur. Huc accessit, quod Antonius, qui Orienti simul imperabat & Asiæ, Octaviani Augusti sororem repudio sprevit, & hanc sibi infaustis auspiciis in matrimonium copulavit. Verum ad quem finem tam gloriosi, tamque magnifici conjuges pervenerunt? Antonius siquidem ob Augusto apud Actium navali prælio superatus in Ægyptum fugit, ibique desperatis rebus, ipse sibi propria deliberatione mortem conscivit. Sed & Cleopatra postmodum non dissimili necessitate coacta in pretiosi viri sui sepulcrum se sponte projecit, aspidemque propriis uberibus adhibens, dum & ille sanguinem sugeret, & hæc in se venena contraheret, exspiravit. Semiramis etiam post obitum viri sui quot strages dederit, quot sibi regna subdiderit, quo demum fine decesserit, liquido veterum testantur Annales.

CI. Recentioribus monet exemplis.

Cum ergo fallax hujus mundi felicitas tot calamitatibus sit obnoxia, cum potentia temporalis tot casibus vacanda subiacet, & rerum ordo sese ut scenica vertiginis alternitate confundat: quis sanæ mentis a rebus tam frivolis, tamque fugacibus animum non avertat? Nam ut & ipsa, quæ tibi sunt notissima, non præteream, cum quanta gloria Papa Victor & vir tuus Imperator Henricus uter-

uterque vir sanctæ memoriæ tum erant & ætate virentes, & dignitate florentes, cum luna serenissimo terram fulgore perfundens eclipsim passa repente contabuit, & rutili splendoris speculum non dicam pallore, sed obscuritate mutavit? quod profecto sicut in proximo patuit, nil aliud, quam vicinum utriusque Principis interitum præsignavit. Nam eodem anno uterque defunctus est. Quod autem postea ante hoc ferme biennium luna in sanguinem versa est (quia sanguis peccata significat: Libera, me, inquit David, de sanguinibus Deus) ut quantum mihi videtur, nil aliud, nisi sanctam significavit Ecclesiam, Cadaloici sceleris sanguine cruentandam. Cadalous enim nillsit anathematizatus, dum pro venaliter acquirenda Romana Ecclesia infinitas per populos pecunias spargit; corda hominum per avaritiam in æris speciem, velut in sanguinem vertit. Sicque dum pestilentes homines metalli hujus non desinunt habere rubedinem, splendor Ecclesiæ quodammodo vertitur in cruorem. Cor enim quod cupit, ejus ante Dei oculos speciem induit. Sed hæc alias.

CII. *Ut igitur ad id, unde digressus sum, redeam: omnes homines, sive potentes, sive sint inopes, eamdem sortiuntur originem, nec dissimilem habituri sunt finem. Inter hos autem est quædam vitæ diversitas; ut alii se glorientur esse spectabiles, alii se doleant indigentes: sed hæc humanæ vitæ varietas momentanea brevitate concluditur; ut & elati quique diutius de sua prosperitate non gaudeant, & inglorii suæ dejectionis incommodum festinanter evadant. Quod est ergo principium nostrum, & qui finis, quæ (sicuti dictum est) variare non possumus; sed omnes in commune mortales hæc indifferenter possidemus? Sed audi sapientem virum in libro Sapientiæ perhibentem: (a) Sum, inquit, & ego mortalis homo, similis omnibus, & ex genere terreno illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro, decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine ex semine hominis, & delectamento somni convenientes: & ego natus accepi communem aerem, & in similiter factam decidi terram, & primam vocem similem omnibus emisi plorans: in involumentis nutritus sum & curis magnis; nemo enim ex Regibus aliud habuit nativitatis initium. Ubi & protinus additur: Unus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. Si ergo unus, quod dicitur introitus ad vitam, & exitus similis diligenter attenditur, varietas illa, quæ versatur in medio, tamquam volux fugacis somnii vanitas contemnatur. Hoc etiam quod præmissum est: Decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine, ex semine hominis & delectamento somni convenientes, si non pigeat, vigilanter adverte. Quæ mens hæc audiens typho superbiæ valeat superbire? Et quis continuo non compellatur sese nosse putredinem, dum tamen obscenum ortus sui considerat fœditatem? dicens intra se: Quid superbis terra & cinis? quod etiam post exitum futurum est, primo vermis, deinde pulvis. Erubescat ergo rordis elata superbia, & qui se considerat inter ortum & exitum communi cum cæteris naturæ lege constringi: desinat de sublimiori gloriæ singularitate jactare.*

(a) Sap. 7.

Ex humana miseria ad mundi contemptum eam roborat.

CIII. Ad perseverantiam exhortando perorat.

Tu autem, venerabilis domina, quæ de imo terrenæ superbiæ ad sublime veræ humilitatis fastigium conscendisti: ita constanter in ejus arce persiste, sic in ea, quam per spem semel ingressa es, terra viventium perseverantiæ pedem immobiliter fige, ut in sæculares viæ lubricum non libeat ulterius declinare. Nam quæ dudum terrena fuerat uxor Imperatoris, nunc per sanctæ professionis dotem sponsa facta es Redemptoris. Sic igitur ei te in vera cordis humilitate suppone, sic illi glutino fervidæ charitatis unire, ut cum mystica illa sponsa congruente valeas voce cantare (b): Inveni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam. Et illud (c): Dilectus meus inter ubera mea commorabitur; ut quoniam cor hominis inter ubera situm latitat, continuus sponsi tui amor a visceribus cordis tui non recedat. Et cui nunc sancta anima tua in amore conjungitur, nequaquam de cætero a dulcedinis ejus amplexibus avellatur, quatenus illud in te Isaiæ vaticinium solemniter impleatur (d): Gaudebit sponsus super sponsam, & gaudebit super te Deus tuus. Hucusque ad Agnetem Augustam Petrus, tanto catechista tantam feminam dignam, tantaque filia, germine dignus pater, qui in terram bonam & optimam verbi Dei semen sparsit: Siquidem de virtute in virtutem calle Christianæ vitæ perfectionis incedens, a claritate in claritatem spiritu Domini transformata in dies sanctior Deo, Sponso cœlesti, pulchrior reddita, Romæ, quo venerat, & ubi cœperat, sancto fine non dispari tanto principio quievit in Domino anno Redemptoris millesimo septuagesimoseptimo, ut epitaphii ad ejus sepulcrum positi in basilica sancti Petri docet inscriptio, quam Vegius in monumentis Vaticanæ basilicæ, quæ collegit, libro tertio ponit, a nobis suo loco inferius recitandam.

(b) Cant. 3.

(c) Ibid. 1.

(d) Is. 62.

CIV. Non prætermittendum putamus, quod Agnes, antequam Romam se conferret, apud Frutuarium monasterium, ita nominatum, aliquandiu mansit, ut Otto Frisingensis atque Urspergensis affirmant. Quod monasterium esse sub diœcesi Episco-

Monasterium Frutuarense.

scopatus Hiporediensis accepimus. Petrus Damiani in epistola ad Adelaidem Ducissam, quæ incipit: *Quidquid de castitatis injuria &c.* De ejusdem monasterii sancta religione pluribus disserit, atque laudibus immensis celebrat. Ubi se permansisse dies ferme decem affirmat. Fuit celebre quidem Frutuarense monasterium sub nomine sancti Benigni sancta observantia monachorum, de cujus primordiis (a) Glaber agit, affirmans nimirum illud erectum a Willermo Abbate, cum Ecclesia sancti Benigni martyris a sancto Majolo ipsi credita esset: monasteriumque erexit in paternæ hæreditario fundo, Vulpia nominato, quod Frutuarense placuit appellari, cui præfecit Joannem Abbatem miræ sanctitatis virum, sub quo illud monastica floruit observantia, adeo ut omnibus esset venerationi, sicut etiam admirationi. Nam ex eodem Frutuarensi cœnobio, quod Agnes Augusta (ut vidisti) plurimum coluit, sanctus Anno Archiepiscopus Coloniensis, ut cæteris sanctiori monachos accepisse legitur (b) duodecim pro instituendo monasterio Sigebergensi a se nuper erecto.

(a) *Glab. 3. cap. 5.*

(b) *Annonis vit. l. 1. c. 22. apud Sur. t. 6. die 24. Dec.*

CV.

Hoc ipso etiam accidisse tempore nofcitur ipsius Alexandri Romani Pontificis, ut cum Haraldus Norvegiæ Rex obedire negaret suo Archiepiscopo Hamburgensi sive Bremensi Adalberto, & idem Archiepisc. de his conquestus esset apud Alexandrum Romanum Pontificem, ad eum Alex. Papa litteras direxerit, quas ea parte recitat Albertus Stadensis Abbas in suo Chronico. Sunt hujusmodi:

CVI. *Alex. Pap. literæ ad Haraldum Regem Norvegiæ.*

Alexander Episcopus servus servorum Dei Haraldo Northmannorum Regi salutem & Apostolicam benedictionem.

*Quia adhuc rudes in Fide existitis, & in Ecclesiastica disciplina quodammodo claudicatis; oportet nos, quibus totius Ecclesiæ est commissum regimen, divinis admonitionibus vos frequentius visitare. Sed quia ob longarum difficultatem viarum per nos hoc agere minime valemus; sciatis nos * Alberto Bremensi Archiepiscopo Vicario nostro hæc firmiter commisisse. Prædictus itaque Archiepiscopus legatus noster suis nobis est conquestus epistolis, quod Episcopi vestræ provinciæ aut non sunt consecrati, aut data pecunia contra Romana privilegia quæ sua Ecclesiæ sibique data sunt, in Anglia, vel in Gallia, pessime sunt ordinati. Unde ex auctoritate Apostolorum Petri & Pauli vos admonemus, ut sicut Apostolicæ Sedi reverentiam subjectionis debetis exhibere; ita præfatam venerabili Archiepiscopo Vicario nostro, & vice nostra fungenti, vos vestrique Episcopi impendatis &c.* Hucusque ibi ex Apostolicis litteris.

* *Adalberto.*

CVII.

Quænam ista præcesserint, ut Hamburgensis Archiepiscopus implorata ab Alexandro Pontifice auxilium rogetatur, ab (c) Adam ejus temporis scriptore sic accipe: *In Norvegia quoque res magna gesta sunt illo tempore, quo Rex Haraldus crudelitate sua omnes tyrannorum excessit furores. Multæ ecclesiæ per illum unum dirutæ, multi Christiani per eum necati sunt per supplicia. Erat autem vir potens & clarus victoriis, qui prius in Græcia & in Scythiæ regionibus multa contra barbaros prælia confecit.* Cum occiso germano S. Olao Rege, fugit ipse in Orientem. Pergit vero:

(c) *Adam. l. 3. c. 21.* Res Norvegianæ Ecclesiæ.

CVIII.

Postquam vero in patriam venit, nunquam quietus fuit a bellis, fulmen Septemtrionis, fatale malum omnibus Danorum insulis. Ille Orchadas insulas suæ ditioni subjecit: ille cruentum imperium usque ad Island extendit: propter avaritiam & crudelitatem suam omnibus erat invisus. Serviebat etiam maleficis artibus, non attendens miser, quod sanctissimus germanus ejus talia monstra eradicavit a regno pro amplectenda norma Christianitatis certans usque ad sanguinem. Cujus egregia merita testantur hæc miracula, quæ quotidie fiunt ad sepulcrum Regis in civitate Trondemis. Videbat hæc ille derelictus a Deo, nihilque compunctus, oblationes quoque atque thesauros, qui summo Fidelium devotione oblati sunt ad tumulum fratris, ipse Haraldus unca manu corradens militibus dispersit. Pro quibus causis Archiepiscopus zelo Dei tactus, Legatos suos ad eumdem Regem direxit, tyrannicas præsumptiones ejus increpans litteris, spiritaliter vero admonens de oblationibus, quas non liceret in usus cedere laicorum, & de Episcopis suis, quos in Gallia vel in Anglia contra fas ordinari fecit, se contempto, per quem auctoritate Sedis Apostolicæ deberent juste ordinari. Ad hæc mandata ad iram commotus tyrannus Legatos pontificis spretos abire præcepit, clamitans se nescire quis esset Archiepiscopus, aut potens in Norvegia, nisi solus Haraldus. Et alia plurima deinde fecit & dixit, quæ superbiæ ejus proximam incendebant ruinam. Nam & Papa Alexander confestim missis ad eum Regem litteris, præcepit, ut tam ipse, quam sui Episcopi Vicario Sedis Apostolicæ dignam exhiberent subjectionis reverentiam. Hucusque Adam, ad significandum qua occasione recitatæ superius litteræ scriptæ fuerint ab Alexandro Romano Pontifice ad eumdem Haraldum Regem.

CIX. *Pensio Danica.*

Regnabat tum in Dania Sveno Rex, ad quem ejusdem Alexandri Papæ extat epistola, seu potius fragmentum ex ea, in Vaticano codice, qui inscribitur liber

Cen-

Censunm, qua exigit censum, quem majores ejus persolvere ex eodem regno consueverunt. Ita se habet:

Alexander Episcopus servus servorum Dei Svenoni Regi Danorum. Inter cætera.

Quapropter prudentiam tuam admonemus, ut censum regni tui, quem prædecessores tui sanctæ Apostolicæ Ecclesiæ persolvere soliti sunt, nobis, & successoribus nostris transmittere studeas: ita tamen, ut non sicut oblatio in altari ponatur, sed ut supra diximus, tam nobis, quam successoribus nostris, ut certius approbetur, præsentialiter offeratur. Hæc ibi.

CX. Porro ad eumdem Regem extant duæ epistolæ Gregorii Septimi successoris Alexandri, quibus inter alia significat, quædam negotia ab eo tractari cœpta cum eodem Alexandro Pontifice, & inter alia de metropolitana Sede in Dania erigenda. Adam insuper de eodem agens Rege, eumdem, ait, (*a*) adversarium Archiepiscopo Hamburgensi Adalberto, reconciliatum tandem ipsi, magno fuisse adjumento ejus regionis ecclesiis: subditque ista: *Denique, sicut mos est inter barbaros, ad confirmandum pactum fœderis, opulentum convivium habetur vicissim per octo dies. De multis rebus Ecclesiasticis ibi disponitur, de pace Christianorum, de conversione Paganorum ibi consulitur. Ita pontifex Adalbertus cum gaudio domum reversus persuasit Cæsari, ut evocatus Rex Danorum in Saxoniam, uterque alteri perpetuam juraret amicitiam. Cujus fœderis beneficio multum lucri suscepit nostra ecclesia. Ea legatio Borealium nationum, cooperante Svenone Rege, prosperis semper aucta est incrementis.* Post hæc autem de ecclesiæ Slavorum felici progressu habet ista: (*b*)

(*a*) Adam. l. 3. c. 20.

(*b*) Id. l. 3. c. 19.

CI. *Slavorum Ecclesiæ progressus.*

Trans Albiam autem in Slavonia res nostræ magna adhuc gerebantur prosperitate. Godescalcus enim, de quo supra dictum est, vir prudentia & fortitudine prædicandus, accepta in uxorem filia Regis Danorum, Slavos ita perdomuit, ut eum quasi Regem timerent, tributa offerentes, & pacem cum subjectione petentes. Quo temporis occasione nostra Hamburg.

Ann. Eccl. Tom. XVII.

pacem habuit, & Slavonia sacerdotibus & ecclesiis plena fuit. Godescalcus igitur vir religiosus ac timens Deum, Archiepiscopo etiam familiaris Hamburg ut matrem colebat, ad quam solvendorum causa votorum solitus erat frequenter venire. In Slavonia ulterius nemo unquam surrexit potentior, & tam fervidus Christianæ religionis propagator. Etenim si vita ei longior concederetur, omnes Paganos ad Christi unitatem cogere disposuit, tum fere tertiam partem converteret eorum, qui prius sub avo ejus Mistevoi relapsi sunt ad paganitatem. Igitur omnes populi Slavorum, qui ad Hamburgensem respiciunt diœcesim, sub illo Principe Christianam Fidem coluerunt devote, hoc est Vagri & Obotriti, vel Kerezi & Polabingi, item Linoges, Vernabi, Chizini & Circipani usque ad Peanum fluvium, quem nostræ privilegia ecclesiæ vocant Penem: provinciæ jam plenæ erant ecclesiis, ecclesiæ autem sacerdotibus, sacerdotes vero libere agebant in his quæ ad Deum pertinent.

CXII. *Quorum Mediastinus Princeps Godescalcus dicitur tanto religionis arsisse studio, ut oblitus ordinis sui, frequenter in ecclesia sermonem exhortationis ad populum fecerit; ea quæ mystice ab Episcopis dicebantur, vel sacerdotibus, ipse cupiens Slavonicis verbis reddere planiora. Infinitus erat numerus eorum, qui quotidie convertebantur, adeo ut pro sacerdotibus in totas mitteretur provincias. Tunc etiam per singulas urbes cœnobia fiebant sanctorum virorum canonice viventium, item monachorum & sanctimonialium, sicut testantur hi, qui in Lybicbi, Aldinburg, Leontio, Razispurg, & aliis civitatibus, singula viderunt. In Magnopoli vero, quæ est civitas Obotritorum, tres fuisse congregationes Deo servientium referunt.* Hæc & alia plura de progressu felici Slavorum ecclesiæ Adam, de quibus, si libet, ipsum consulas.

CXIII. Hoc eodem anno (ut ad Alexandrum Romanum Pontificem revertamur) idem misit palliam Petro Archiepiscopo Dalmatiæ & Slavoniæ, his ad eum datis litteris, quas reperimus inter fragmenta Antonii Augustini Episcopi Tarraconensis:

 Alc-

PAGIUS VI. *Dalmatia duobus Metropolibus decorata.*

A num. CXIII. ad CXVIII. Duæ erant in Regno *Dalmatiæ* & *Croatiæ* hoc tempore Metropoles ut ostendit Lucius in lib. 2. de Regno Dalmatiæ & Croatiæ cap. 2. & seqq. ante annum millesimum institutæ, nempe *Salonitana*, quæ *Spalatum* jamdiu translata fuerat, cujus suffraganei erant in Dalmatia Episcopi Absalensis, Beglensis, Arbensis, Jadrensis, Traburiensis & Ragusinus: in Croatia vero Nonensis, Belgradensis, & Tiniensis. Altera Metropolis *Diocletana* primum appellata, sed Dioclea destructa Sedes *Antibarim* translata, ubi cum Metropolita resideret, Antibarensis sæpius vocabatur. Porphyrogenneto lib. de Administrando Imperio cap. 36. testatur, sua ætate, sæculo scilicet decimo, Diocletanam civitatem desertam jacuisse, *nunc*, inquit, *habitatoribus vacua, in hodiernum usque diem Dioclea appellatur.* Recitat Baronius Epistolam Alexandri II. *Ven. Archiepiscopo Diocliensis atque Antibarensis Ecclesiæ* hoc anno datam, in qua ejus suffraganei discrete memorantur, nempe Dacliensis, Ecatarensis, Palechensis, Suatinensis, Scodriensis, *Drivastriensis*, Palatinensis, Sorbiensis, Bosoniensis, & Tribuniensis; ex quibus nominibus aliqua corru-

Alexander servus servorum Dei Petro venerabili Archiepiscopo Diocliensis atque Antibarensis ecclesiæ salutem perpetuam in Christo.

CXIV. *Si pastores ovium sole geluque pro Gregis sui custodia die ac nocte intenti sunt, & ut, ne qua ex eis aut errando pereat, aut feritis laniata morsibus deficiat, oculis semper vigilantibus circumspectant; quanto sudore, quantaque cura debemus esse pervigiles nos, qui pastores animarum esse dicimur? Attendamus igitur, ut susceptum officium exhibere erga custodiam Dominicarum ovium non cessemus, ne in die divini examinis pro desidia nostra ante summum pastorem negligentia nos reatus excruciet, unde modo honoris reverentia inter cæteros sublimiores judicamur. Igitur dilectissime frater, petitionibus tuis juste annuentes, Apostolica auctoritate decernimus, ut per hujus privilegii nostri paginam sic sanctissimam Diocliensem Ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Antibarensem Ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Ejaterensem Ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Palechiensem Ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Suvatinensem Ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Scodrensem Ecclesiam cum omnibus suis pertinentiis, Dinnastinensem Eccles. cum omnibus suis pertinentiis, Polatinensem Ecclesiam cum suis pertinentiis, Serbiensem Ecclesiam cum suis pertinentiis, Bolonensem Ecclesiam cum suis pertinentiis, Tibuniensem Ecclesiam cum suis pertinentiis: monasteria quoque tam Latinorum, quam Græcorum sive Slavorum cures, ut scias & hæc omnia unam Ecclesiam esse, teque omnibus prædictis locis Episcopale regimen præesse.*

CXV. *Pallium autem fraternitati tuæ ex more ad Missarum solemnia celebranda, sicut antecessoribus tuis concessum est concedimus, videlicet in Natali Domini, Epiphania, Cœna Domini, Pascha, Ascensione, Pentecoste, sic natali sancti Joannis Baptistæ, natali Apostolorum Petri & Pauli, & quatuor festivitatibus sanctæ Mariæ, scilicet Nativitate, Annuntiatione, Purificatione, Assumptione, & duobus festis sancti Angeli, sic pro natalitiis quoque duodecim Apostolorum, natalis sancti Gregorii, & sanctorum Sergii & Bacchi, & festivitate omnium Sanctorum, atque natali tuo, & quoties ordinationem vel consecrationem Ecclesiarum celebramus. Hortamur itaque charitatem tuam, ut mores vitæ tuæ tanto honori conveniant, quatenus auctore Deo, exemplis verbisque possis esse conspicuus. Vita igitur tua filiis tuis sit regula, ut si qua tortitudo in illis deprehenditur, in ea dirigatur. Cor ergo tuum neque prospera, quæ corporaliter hic blandiuntur, extollant, neque adversa dejiciant: sed quidquid illud fuerit, virtutis puritate devincat.*

CXVI. *Nullum apud te locum ira, odium nullum fucor indiscretus inveniat. Sacra benedictione tua, justique judicii opus nulla venalitatis interventio commaculet. Sit in te & boni pastoris dulcedo, sit & judicis severa districtio, unum scilicet, quod innocenter viventes foveat, aliud, quod inquietos a pravitate compescat. Misericordem te, prout . . . patiatur, pauperibus exhibe, oppressis defensio tua subveniat, opprimentibus modesta ratio contradicat. Nullius faciem contra justitiam accipias. Nullum quærentem justa despicias, custodia in te æquitatis extollat, ut nec dives potentia sua aliquid apud vos extra viam suadeat rationis ardore, nec pauperum de se sua faciat humilitas desperare, quatenus, Deo miserante, talis possis existere, qualem sacra lectio præcipit, dicens: (a) Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. Sed his omnibus uti salubriter poteris, si charitatem magistram habueris; quam qui secutus fuerit, a recto aliquando tramite non recedit. Ecce frater charissime, inter multa alia ista sunt sacerdotii, ista sunt pallii ornamenta, quæ si studiose observaveris, quod foris accepisse ostenderis, intus habebis. Crux etiam ante te, sicut ante prædecessores tuos per Dalmatiam, & Slavoniam ubique geratur. Archiepiscopatum quoque Ecclesiæ tuæ juxta formam sanctorum prædecessorum nostrorum, a quorum auctoritate non debes aberrare, concedimus & confirmamus. Sancta Trinitas gratia suæ protectionis fraternitatem tuam circumdet, atque in timoris sui vos viam dirigat, ut post hujus vitæ amaritudinem ad æternam pos-*

(a) 1. Tim. 3.

PAGIUS rupta sunt. Erant ergo hoc tempore decem tantum Suffraganei Archiepiscopo Antibarensi subditi, quibus duo alii postea adjuncti fuere, *Drivastensis* nempe & *Zaculmiensis*, quorum meminit Diocles Presbyter in Regno Slavorum.

VII. *Propria Regi pater.* In *Croatia* vero & *Dalmatia*, quæ in unum regnum coaluerant, regnabat *Cresimirus Petrus*, qui, ut notat idem Lucius pag. 83. primus reperitur Privilegia concessisse titulo Regis Croatorum, & Dalmatinorum, vel Dalmatiæ & Croatiæ, anno millesimo quinquagesimo secundo quamvis ignoretur quando regnare cœperit, & a quo Regis titulum, Dalmatiæque accessionem consecutus sit; sed Imperio Orientali ad deteriora prolabente non potuere Imperatores Græci non dissimulare quod in regionibus a se remotioribus fiebat. Quia vero Normannorum potentia in Italia in dies crescebat, *Dalmatæ* Græcis, Rege ipso consentiente, se se conjungere coacti sunt, ut indicat Curopalates, qui scribit, Constantino Duca imperante Illyricas tunc civitates, scilicet Dalmatarum, se se Græcis adjunxisse, & so-

Digitized by Google

possit simul dulcedinem pervenire. Bene valete.

CXVII. *Subjacet his sigillum, nempe circulus quadrifidus in formam Crucis cum nomine ejusdem Pontificis Alexandri Papa II. circumcirca ejusmodi habens inscriptionem.* ✠ EXALTAVIT ME DEUS IN VIRTUTE BRACHII SUI. *Post sigillum ista subjicitur subscriptio post notam temporis: Pontificatus domini Alexandri Pap. II. indict. xii. Datum Romæ xv. Kal. April.* Manus Petri Cancellarii vicedomini Annonis Coloniensis Archiepiscopi anno sexto.

CXVIII. ☞ Porro corrigendus est error in notam indictionis illapsus, ut non duodecima, sed decimaquinta sit ponenda. Sed & annus item primus Alexandri Papæ ponendus esset, dum data ponitur xv. Kal. Aprilis, siquidem annus secundus incipit ab ipsis Kal. Octobris; nisi ex his magis affirmare libuerit, datum anno sequenti. ☜

CXIX. Hoc eodem anno idem Alexander Papa pallium misit Gebehardo Archiepiscopo Salesburgensi, cum ante annum cum dimidio, nempe anno Redemptoris millesimo sexagesimo ejus Ecclesiæ fuisset electus Præsul: qui ob zelum, quo flagravit erga Apostolicam Sedem, cujus jurium defensor accerrimus fuit adversus Henricum Regem & schismaticum Papam, meruit fieri Legatus ejusdem Apostolicæ Sedis in Germania.

Ita plane magnam hoc nomine eadem Sedes Salesburgensis sibi laudem & præconia comparavit, tum ex hoc tanto præclaro Antistite, sub Alexandro Secundo adversus Henricum Regem agente; tum ex sancto Ebethardo, tempore Alexandri Papæ tertii adversus Fridericum Imperatorem decertante; cum Apostolicæ Sedis acerrime jura tuentes, ejusdem Sedis Pontificum inventi sunt constantissimi defensores. Testantur hæc qui eorumdem sanctorum Archiepiscoporum (a) res gestas sunt prosequuti. Porro de eodem Gebehardo testatur (b) Gregorius Septimus, venisse Romam, & Synodo interfuisse, eumque ab eodem Alexandro Papa obtinuisse novi Episcopatus erectionem. Hæc Gregorius in litteris ad eum datis, cum eum duriuscule reprehendit, quod clericos non cohiberet haud honeste viventes, & sui Suffraganei decimas retineret.

(a) *Extat t. 2. ant. lect.*
(b) *Greg. Sept. l. 1. ep. 30. l. 2. ep. 70.*

CXX. Creavit eodem anno idem Alexander Papa sanctum Petrum Anagniæ Episcopum, hac prævia occasione. Hildebrandus Archidiaconus, cum rerum Ecclesiæ Romanæ occasione contigisset proficisci Salernum; illic audita fama Petri monachi ibi degentis in monasterio sancti Benedicti, eumdem inde abstractum duxit Romam, quem hoc anno Alexander Papa creavit Episcopum Anagniæ civitatis: cui summa cum laude præfuit annis quadragintatribus, clarus miraculis: de quo di-

Ann. Eccl. Tom. XVII.

PAGIUS & solita navium auxilia pro communi defensione præbuisse receptis voluntariis Normannorum metu præsidiariis, & si *qua recusarunt, stipendiariæ facta sunt*. Dalmatia tamen ad Imperium reversa, Magistratus quoque Imperiales sortita est, consentiente scilicet Rege Cresimiro. Lucius enim ex archivo monasterii Sancti Chrysogoni pag. 84. documentum profert, in quo legitur: *MLXVII. regnante D. Constantino Duce magno Imperatore, Prioratum vero Jadræ retinente D. Leone Imperiali Protospatario, & totius Dalmatiæ Catipano.*

VIII. *Gebehardus Archiep. Salsburgensis Sedi Apostolicæ addictus.* Ad num. CXVIII. Alexander II. Pallium dedit *Gebehardo* Archiepiscopo Salsburgensi, quem postea suum in Germania Legatum declaravit. *Gebehardus* enim Saxonibus Henrico IV. postquam Imperator dictus est, rebellantibus adhæsit, & Sedis Apostolicæ partes secutus est; quam ob rem cum sibi ab Imperatore & Metropolitanæ suæ urbi Salsburgensi hostilem vim metueret, *castrum Juvavense*, quod ab Hunnis ab aliquot sæculis una cum urbe funditus eversum fuerat, ex ruinis suis restituit. Quod enim *Gebehardus* tunc factioni Saxonum adeo fuerit deditus, ut etiam ipse in castris eorum versatus sit, testatur coætaneus Auctor Anonymus in Apologia pro Imp. Henrico IV. qui extat Tom. I. Scriptorum Rer. Germ. a Marquardo Frehero Francofurti editorum, qui ait: *Vidimus etiam in castris, quæ posuerunt Saxones atque Thuringi ad locum Herosfeldiæ, Gebehardum, dictum quondam Salsburgensis Ecclesiæ Archiepiscopum, qui post multa Ecclesiæ stipendia, cupit jam quasi puer centum annorum militare in castris Saxonum, ac paulo post recepturus dignam factorum suorum remunerationem obiit, postquam a viris sanguinum, suis scilicet participibus, effusus est sanguis multorum in circuitu Virtziburgensis Ecclesiæ, velut in circuitu Hierusalem.* Hæc, inquit Lambecius lib. 2. Biblioth. Cæs. cap. 8. causa fuit reædificandi desolati castri Juvavensis, quod postea sequentes Archiepiscopi valde ampliarunt, murisque & turribus, & propugnaculis, & omni apparatu bellico adeo munierunt, ut nunc non solum ab omni hostili incursione tutissimum sit; sed & inexpugnabile videatur.

IX. *Concil. Aragonense.* Ad num. CXX. Hieronymus Blanca in Aragonensibus Commentariis refert periocham Concilii Aragonensis apud Sanctum Joannem Rupensem seu Pennatensem celebrati regnante in Aragonia Ranimiro. In eo decretum, *ut Episcopi Aragonenses ex Monachis præfati cœnobii habeantur, & eligantur. Ranimirus Rex stans in medio Concilii, dixit: Ego laudo, & corroboro decreta genitoris mei Sanctii*, qui cognominatus est *Major*. Baronius Hieronymum Blancam secutus, hoc Concilium præsenti anno collocat, quia in ejus fine legitur: *Data est sententia VII. Kal. Julii, era MLXII.* quam uterque Eram Incarnationis interpretatur. Verum nunquam in Actis publicis, literis, aut similibus scripturis in Hispania repertis Era simpliciter prolata sumpta fuit pro Era Incarnationis. Quare Era Hispanica hoc in loco corrupta, ut evidens est, quia era illa in annum Christi MXXIV. convenit, quo *Sanctius Major* Ranimiri pater regnabat. Is autem pa-

tri

Digitized by Google

dicendum sæpe inferius pro rerum ab eo gestarum & temporis ratione. Hæc ex vita ejus, quam sanctus Brunus Signinos Episcopus scripsit.

Concil. Aragonense.

Hoc eodem anno in Hispania septimo Kalend. Julii apud S. Joannem Rupeosem Concilium est celebratum sub Ramiro Rege, multis convocatis Episcopis. Quid autem in eo statutum sit, nihil reperimus, nisi ut Aragonii Episcopi sumerentur ex monasterio S. Joannis, quod antea per Regem Sancium fuerat institutum. De hujus institutione Concilii habentur Acta in commentariis rerum Aragonensium apud Hieronymum Blaccam, quæ incipiunt: *Residente glorioso Principe Ramiro &c.*

Chri-

PAGIUS

tri anno MXXXV. demortuo successit in regnum Aragonense. Cossartius Tom. IX. Concil. pag. 1173. diligenter hoc Concilium exponit, existimatque loco, *era MLXII.* legendum, era MLXXII. quæ in annum Christi MXXXIV. competit. At eo anno Sanctius Major *VII. Kal. Julii* adhuc vivebat annoque tantum MXXXV. e vivis excessit, ut eo anno ostendimus. Quare Concilium illud, non multo post Sanctii Majoris obitum congregatum, cum Ranimirus filius ejus Decreta confirmet, sed non citius quam anno eræ MLXXIII. quæ ideo in locum eræ MLXII. substituenda. De *Ranimiri*, seu *Ramiri* Regis morte anno sequenti agemus.

X. *Victoria Richardi Normannorum Ducis de Græcis.*

Richardus Normannorum Princeps, Raınulfi filius, postquam Nicolaus II. Principatum Capuanum ei confirmavit, *ad excidendam Capuanam urbem animum cœpit intendere, Principatusque dignitatem toto ambire conatu*, inquit Leo Ostiensis lib. 3. cap. 15. qui paucis interjectis subdit: *Campaniam postmodum petiit: totamque intra tres menses obtinuit virtute mirabili.* Inde Capuam rediens sibi portas, turresque tradi postulat. *Capuani jam omni spe destitati, nequaquam resistere ultra valentes, turres tandem, ac portas, & se ipsos, suaque omnia Principi tradunt, anno Dominicæ Incarnat. millesimo sexagesimo secundo, cum jam decem ferme per annos viriliter Normannis restitissent.* Paulo post: *Ita Deo sibi per omnia pro incolarum sceleribus favente, omnes Capuani Principatus fines cum castris & oppidis intra breve sibi intervallum temporis subdidit.*

XI. *Prima expeditio Francorum in Mauros Hispaniæ.*

Chronographus Malleacensis de Gosfredo Pictavorum Duce verba faciens, ait: *Abiens in Hispaniam cum multis Normannis, Barbastam civitatem* (sitam in Aragonio Regno juxta Catalauniæ fines) *nomini Christiano, cunctis qui in ea erant prius perditis adquisivit. Eodem anno Luna obscurata est Kalendis Augusti.* Auctor Fragmenti Historiæ Francicæ a Roberto ad mortem Philippi I. Regis apud Duchesnium Tom. IV. pag. 88. mentionem facit trium expeditionum a Francis in Mauros Hispaniæ susceptarum, & de priori scribit: *His temporibus Dux Aquitaniæ Guillelmus, & quidam alii Optimates Galliarum, quisque de suo exciti loco, copiosum in Hispaniam conduxerunt exercitum. Cujus ditissimam urbem Barbastam, & quamplura capientes castella, maximamque ejusdem provinciæ partem ferro & igne depopulantes, demum ad sua reversi sunt, multamque & variam suppellectilem secum afferunt, multaque mancipia adducunt.* Sed cum hoc anno Kalendis Augusti nulla eclypsis Lunaris visa fuerit; imo nec ulla esse potuerit; cum plenilunium die vigesima sexta mensis Julii contigerit, uti in omnibus Tabulis Astronomicis notatur, Chronographus Malleacensis de vera Lunæ eclypsi intelligi non potest, vel in anno rei gestæ fallitur. Hinc Sigebertus in Chron. hanc Gallorum expeditionem in annum sequentem differt, & Scriptores Hispanici eam anno circiter MLXXVII accidisse volunt. De secunda Francorum in *Mauros* expeditione anno MLXXXV. sermo erit.

XII. *Saraceni in Sicilia ad magnas angustias redacti.*

Interim in Sicilia *Saracenorum* Res pessimo loco erant. Noweirius Arabs de rebus ibi anno superiori gestis verba faciens in Historia Siciliæ, ait quod cum *Rogerius* & Franci, quo nomine *Normanni* appellabantur, maximam provinciæ partem occupassent, præcipuos Doctores ac Proceres Musulmanos eam deseruisse, & aliquos in Africam trajecisse, ubi *Almoezz* filium Badis Ziridis Africæ Calipham de statu Siciliæ edocuere, ac significarunt, in ea Musulmannos divisos, & Francos fere rerum Dominos. Quare Calipha magnam classem statim adornavit, sed cum ea passis velis in *Cossuram* insulam, hodie *Pantalariam* dictam, ferretur, tanta tempestate jactata fuit, ut maxima militum pars perierit, & nonnisi aliqui, qui superfuere, in Siciliam appulerint, ut narrat Malaterra. *Almoezz* Calipha hoc infortunio fractus, & aliunde in iis, quæ magis premebant occupatus, *Siciliæ* curam penitus abjecit, Francique seu Normanni in ea de Musulmannis triumpharunt, & magnos progressus fecerunt.

I. Schisma in Ecclesia Florentina.

CHristi Redemptoris annus millesimus sexagesimus tertius cum prima numeratur Indictione, quo magno in Ecclesia Florentina conflato schismate, ad illud sedandum Petrus Damiani missus, magnopere laboravit. Sed antequam de eo agamus, affectantes, tanti viri vestigia, cum ipso pariter invisamus Cassinense cœnobium. Ab Urbe enim Florentiam iturus: primo, Cassinum, petiit quo tantopere a Desiderio Abbate atque presbytero Cardinali expeteretur, & usque adeo, ut vel minis idem Desiderius virum sanctum urgeret, nimirum quod (ut ejusdem Desiderii verbis utar, & Petri referentis ea) *Nisi monasterium Cassinense inviserem, orationem sancti loci, si te vivente defungerer, non haberem.*

II. *Quæ videlicet mina, cum eas ad mentem revoco, non ut acus pungunt, sed contis potius more vel spiculi viscera mea transfodiunt. Geminæ siquidem necessitatis undique coarctor obstaculis, & propinqui obitus me reddit ætas matura suspectum, & tot sanctorum Fratrum oratione fraudari non leve periculum. Veniens itaque medullitur pertimesco, ne, dum monasterium quæro, extra monasterium moriar &c.* Hæc ea epistola ejusdem Petri ad Desiderium ab eremo jam antea missa, quæ incipit: *Non ignorare te patior venerande pater &c.* Porro & cum in Urbe esset Petrus, idipsum importunius a Desiderio exactum, eumque voti compotem factum, Leo (a) Ostiensis affirmat, qui dum sub anno quinto ejusdem Abbatis Petrum venisse Cassinum narrat: hoc plane anno opportuit contigisse. Etenim ordinari illum Abbatem (b) contigit anno Redemptoris millesimo quinquagesimooctavo. At quam non otiosus, sed operosus fuerit valde Petri accessus ad cœnobium Cassinense, idem Leo sic narrat: *Porro domnus Petrus Damiani, cujus jam supra meminimus, ad monasterium veniens, cum verbo pariter, & exemplo quosdamque posset ferventer accenderet: eumdem permissione domni Abbatis ab omni congregatione obtinuit voluntaria oblatione, in remissionem peccatorum omnium, ut sexta feria per totum annum pane & aqua contenti, disciplinam singuli facta confessione perciperent. Insuper & triduanum jejunium in capite Quadragesimæ per annos singulos agerent.* Hæc Leo.

(a) Leo Ost. l. 3. c. 21.

(b) Id. l. 3. c. 9.

Petrus Dam. Cassini quid egerit.

III. At vero quod ad triduanum jejunium exordio Quadragesimæ pertinet, eos ad observantiam sui monasterii redigisse, cognoscitur, de qua ipse in epistola ad Fratres in Gamugni eremo constitutos hæc habet: *Hoc tamquam regulare constitueramus edictum, ut sub districti censura rigoris Quadragesimale celebraretur initium; nimirum ut per triduum nonnisi modicum panis cum aqua omnes Fratres comederent; nulla nisi lectionum sive orationum verba proferrent, nudis pedibus lugubres atque mœrenter incederent, expleto communi modulatione psalterio, mutuo se scoparum subsignatione purgarent.* Hæc ipse Petrus. Cujus tanta æstimatio in Ecclesia Dei erat, ut quæ ipse facienda moneret, tamquam oracula divina, pii quique perciperent. Ex sermonibus autem, quæ familiariter contulit cum Desiderio Abbate, occasio eidem Petro data est, ut postquam inde discessisset, scriberet ad eum illam epistolam, cujus est exordium: *Qui solus de nimii fluctus procellis eripitur.* Ubi circa finem ejusmodi elogio exornat una cum Cassinensi cœnobio eosdem monachos Cassinenses, dicens:

IV. Cassinensium laudes.

Igitur ut jam omnes communiter alloquar, nolo vos lateat, venerabiles Fratres mei, quia ex quo gloriosi cœnobii vestri limen excessi, vos jugiter præ oculis habui, vos intimæ dilectionis visceribus astrinxi: atque ut fatear, redeunte mihi a Cassino sacratissimo idem mihi contigit, quod mulieri, quæ revertebatur a tabernaculo (c) Silo, ut nimirum vultus mei non sint amplius in diversa commutati. Vobiscum sane præsentaliter habito, vobis semper assisto. Alioquin si propterea non sum vobiscum, quia corporalibus oculis vos non intueor: ergo nec ipsi oculi sunt in capite, quia caput cernere nequeunt, vel ipsi sibimet oculi absentes sunt, quia nec quisquam se, nec uterque se invicem mutua contemplatione possunt conspicere. Beati siquidem, qui inter vos & in sanctis operibus vestris moriuntur. Pia nimirum fide credendum est, quia scala illa, quæ de Cassino monte olim in cælum videbatur erecta, adhuc palliis strata, lampadibus coruscat; & sicut tunc excepit Ducem, ita nunc exercitum

(c) 1. Reg. c.

PAGIUS SÆC. XI. An. Æræ Hisp. MCI. Anno Hegiræ CCCCLV. inchoato die 4. Jan. fer. 7. An. Hegiræ CCCCLVI. inchoato die 25. Decemb. fer. 5. A.C. 1063

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6556.

☉ 8. F. ☽ 19. P. 20. April. Indict. 2.

JESU CHRISTI 1063.

ALEXANDRI II. PAPÆ 3.

HENRICI IV. REG. 8.

CONSTANTINI DUCÆ IMP. 5.

A num.

tum transmittat ad cælestia subsequentem. Nec ab ejus gloriosa tramite exorbitant declinantes jam defuncti, cujus in hoc exilio dum viverent, vestigia sunt secuti, Sancti Patris scilicet Benedicti. Hæc est animi fervoris incendium illud, quod mihi inextinguibiliter flagrat in corde. Hæc perpes fabula, quæ meo versatur in ore. Inter cunctos autem virtutum flores, quos in illo agro pleno, cui benedixit Dominus, reperi; hoc fateor mihi non mediocriter placuit, quod ibi scholas puerorum, qui sæpe rigorem sanctitatis enervant, non inveni; sed omnes aut senes, cum quibus vir nobilis sedebat (a) in portis ecclesiæ, aut juvenili decore lætantes, qui nimirum, ut filii prophetarum idonei sunt ad Elisam per deserta quærendum, (b) aut certe adolescentiæ adhuc flore vernantes, qui juxta Apost. Joannem, (c) vicere malignum &c. Qui igitur exoptatus diu & expectatus invisit sanctos monachos Cassinenses, ejusmodi persoluto charitatis officio, Romam rediit ad Alexandrum Pontificem, inde post negotium Florentinum reversurus in cupitam toto animo solitudinem.

(a) Prov. 23.
(b) 4. Reg. 2.
(c) Joan. 2.

V. At vero ipse Alexander Papa dimissurus Petrum Damiani ad eremum anhelantem (ibat enim juxta illud mysticum Ezechielis visum & revertebatur in similitudinem fulguris coruscantis) ut aliquid, quod esset Ecclesiæ profuturum, ex solitudine ipsius eliceret, præcepit ipsi, ut litteras scriberet, quæ essent ejusmodi, at quæ asservari perpetuo, dignæ essent. Cum ita admonitus Petrus opportuna oborta occasione, ubi Florentiam pervenit, audita morte Rudolphi Episcopi Eugubini ejus vitam scribere, atque ad eumdem Pont. mittere, dignam existimavit. Qua enim gloria majori Pontificia corona nitescit, quam si ex Catholicæ Ecclesiæ agro, quos tempus præsens profert, vernantibus undique floribus exornetur? sunt sancti viri vere flores, de quibus jam erumpentibus gaudens sponsa Christi Ecclesia dicat: (d) *Flores apparuerunt in terra nostra*. Ex iisdem namque Apostolica corona contexitur, qua gaudens (e) Paulus Apostolus dicat de suis: Gaudium meum & corona mea, Cui qui invident, vide, ne partes habeat cum eo, qui partes Ecclesiæ odit diabolo dracone pessimo, qui apertis faucibus parturi (f) Ecclesiæ inhiat, ut deglutiat; sed qui habitat in cœlis, irridebit eos. Petrus igitur ad Alexandrum Papam in primis Rudolphi Eugubini Episcopi tunc defuncti vitam scripsit; infu-

Papa. Alex. scripta exigit a Petro Damiani.

(d) Exod. 2.
(e) Cant. 2.
(f) Phil. 4.
(g) Apoc. 12.

PAGIUS I. *Legatio Florentina Petri Damiani.*

Anno V. ad LXII. Hoc circiter sane magnum in Ecclesia Florentina conflatum schisma, dissidentibus ab Episcopo Monachis, inter quos primum locum tenuisse Sanctum Joannem Gualbertum Ordinis Vallis Umbrosæ in Hetruria fundatorem, in Vita ejus his verbis asseritur: [1] *Vir beatus Episcopum Florentinum, nomine Petrum, patria Ticinensem, non solum simonia, sed etiam hæresi, propter illud vitium cum suis fratribus reum asserebat, nec ab eo sacramenta percipienda dictabat. Inde vero vehemens orta est contentio in Clero & populo Florentino, aliis Episcopum defendentibus, aliis Monachos laudantibus, quod tanta libertate illud vitium detestarentur.* Et Episcopi parens, utpote *homo simplicissimus* fassus dicitur, se *Regi ter mille libras dedisse*. Alexander II. misso B. Petro Damiani, conatus est partes dissidentes conciliare, sed re infecta coactus est redire, ut fuse narrat Baronius. Monachi Episcopum suum necdum ab Ecclesia Catholica condamnatum, clamabant esse vitandum, benedictiones illius & sacramenta esse maledictiones & sacrilegia; ac propterea prohibebant populum accipere Sacramenta ab Episcopo aut ordinatis ab eo. Hinc plurimi absque sacramento Eucharistiæ moriebantur; neque baptizati Chrismate ungebantur. Hæc Petrus Damiani Opusculo 30. de Sacramentis per improbos administratis late deducit, quod Florentinis misit. Correpti Monachi justa Petri Damiani reprehensione, quod zelo non recte ordinato prosecuti causam Episcopi essent; Romam profecti, coram Pontifice Episcopum accusarunt, & *Petrus Monachus* Vallis Umbrosæ post sacrificium Missæ, indutus adhuc vestibus sacris, solum casula deposita, per ignem illæsus transiit; ut pluribus describit Desiderius Abbas Casinensis, qui eumdem Petrum Episcopum Albanensem, dum scriberet, adhuc superfuisse affirmat. Petrus enim Episcopatus & Cardinalatus dignitate postea auctus, & *Igneus* vulgo cognominatus, ut narrat Baronius ann. LX. Deceptus vero Cardinalis doctis-

NOTÆ Longe hic a scopo chronologico aberrat Pagius, cum prodigium ignis a S. Petro monacho patratum diu post hunc annum accideri; qua de re dubitare nos minime permittit adnotatio quædam Codicis membranacei Bibliothecæ Laurentianæ Plut. XX. num. 22. hoc eodem sæculo scripti atque continentis Commentarium quemdam in evangelium S. Matthæi, quam offendit Cl. Lamius, vulgavitque in erudito opere de eruditione Apostolorum pag. 279. edit. Florent. Ita enim ibi: *Incipit textus miraculi quod dominus ad detractionem simoniacæ hæresis operari dignatus est in episcopatu Florentino ab Incarnatione sua millesimo LXVIII. Idus Februarii feria IV. prima hebdomada in Quadragesima in monasterio de Septimo.* Temporis notæ ad amussim congruunt. Tum subditur epistola Cleri, & Populi Florentini ad Alexandrum Papam de miraculo S. Petri Ignei. Ex his certus annus & tempus miraculi eruitur.

Et Petrus Monachus &c. Cave credas hæc a Petro Monacho Romæ acta fuisse, sed Florentiæ ignis experimentum ab eo sumptum, non obscure indicant literæ Cleri Florentini ad Alexandrum, quas Baronius hic recitat. MANSI

Digitized by Google

super attexuit & aliam ejus, qui ante annum ex hac vita in cœlum migravit, Dominici Loricati. Incipit autem Petri ad Alexandrum epistola: *Præcipit mihi beatitudo vestra venerabilis pater &c.*

VI. Scripta quidem ea videtur esse Florentiæ, ubi aliquot diebus ipsum oportuit commorari, ad dirimendam discordiam inter ejus civitatis Episcopum & populum, cujus partem aliquam in suum Episcopum monachi concitabant: inter quos primum locum tenuisse sanctum Joannem Gualbertum, in vita ipsius asseritur verbis istis: *Vir beatus Episcopum Florentinum Petrum nomine, patria Ticinensem, non solum simoniæ, sed etiam hæresis propter illud vitium cum suis Fratribus reum asserebat, nec ab illo sacramenta percipienda dictabat. Inde vero vehemens orta est contentio in Clero & populo Florentino, aliis Episcopum defendentibus, aliis monachos laudantibus, quod tanta libertate illud vitium detestarentur.* Hæc de controversiæ causa. Cum autem illic esset Petrus Damianus, eos conciliare pace studuit; sed id efficere minime potuit, eo quod adversus monachos steterit, ex eo præsertim redarguens eos, quod indemnatum Episcopum adhuc esse vitandum, ut simoniacum populo suaderent, asserentes cunctas illius benedictiones & sacramenta esse maledictiones & sacrilegia; ob idque prohiberent populum accipere sacramenta ab Episcopo vel ordinatis ab eo, tamquam nullius essent illa momenti, ex quo fieret, ut baptizati minime chrismate ungerentur, & plurimi absque sacramento Eucharistiæ interirent, ne acciperent illud a quovis ab Episcopo ordinato. Quæ cum arguerentur a Petro, passus & ipse calumniam est, quasi vinctus eodem criminis teneretur, qui ejus criminis reum in defensionem acciperet. Discessit re infecta, immo visus est majoris contentionis fomitem ministrasse. Cujus rei gratia in sui defensionem & monachorum justam reprehensionem scripsit epistolam apologeticam, tam ad populum universum, quam ad monachos ipsos. Hanc tibi prodimus acceptam ex codice basilicæ S. Petri in Vaticano, ex qua rerum gestarum cognitio sincera depromitur historia epistolari, cæteris digniore:

Monachi contra Episcop. Florent.

Dilectis in Christo civibus Florentinis Petrus peccator monachus fraternæ charitatis obsequium.

VII. *Nuper, ut recolitis, dilectissimi ad vos venientes, laboriose studuimus inter Episcopum vestrum vosque componere pacem, & amicitiæ quæ rescissa fuerat, fœdera reformantes, in unum vos spiritum sequestra pace constare. Sed quoniam adjuvandi prædicti apud vos sacerdotis intuitu plura protulimus, quæ sinistra saltem interpretatione perverti, & a turbis valeat vulgaribus vitiari; ne nos indignæ notemur infamiæ, & illi (quod absit) mendacii crimen incurrant: quod ore coram vobis frequenter expressimus, etiam styli currentis articulo commendemus, ut quod audistis ore prolatum, videatis apicibus exaratum, & verba nostra commentari, vel ab his dissentire, mendax quisque non audeat, dum in nobis & manus scribens & lingua loquens indissona sibimet unitate concordant.*

Apologia Petri Dam. ad Florentinos.

VIII. *Anathematizamus itaque & irrevocabiliter condemnamus simoniacam hæresim, primam omnium hæreseon, ex imis diaboli visceribus erumpentem, seque adversus nascentis Ecclesiæ regulam exitialiter extollentem, quæ nimirum ex ipso diaboli felle progreditur, & in perditionis filios pestilentissime derivatur. Cujus scilicet auctori per Petrum dicitur: (a) In felle amaritudinis & obligatione peccati video te esse. Quia vero fel columba non habet, Spiritus autem sanctus in columbæ specie super Dominum venit: is vero qui amaritudine fellis intumuit, columbini Spiritus capax esse non potuit. Quapropter omnes nefandæ hujus hæreseos peste corruptos hæreticos esse indubitanter asserimus, eosque damnabiles atque cum suis arcendos honoribus, juxta sacrorum canonum sententiam judicamus. Verumtamen tantam gratiæ plenitudinem sanctæ Ecclesiæ esse confidimus, ut in ea proculdubio & per malos bona, & per iniquinatos munda, & per execrabiles sacramenta conferri posse credamus. Hæc est enim vere corpus Christi, & juxta (b) Apostolum, columna & firmamentum veritatis. Et hæc non noviter ex nostra temeritate decernimus, sed ex sanctorum Catholicorum Patrum auctoritate jam decreta firmamus. Quod in libello quoque, cui Gratissimus nomen indidimus, multis novi ac veteris Testamenti testimoniis approbatur.*

(a) Act. 8.

(b) 1. Tim. 3.

IX. *Sed condemnatis omnino simoniacis, ac indubitanter inter hæreticos deputatis, sicut in præfato libro digessimus; licet eorum sacramenta canonum possent sanctione defendi, ut eos tamen magis ac magis synodalis censura confunderet, constitutum est a Romano, sanctæ memoriæ Nicolao*

PAGIUS ctissimus a quodam moderno Scriptore, qui Petri Ignei Vitam, Clementis VIII. temporibus in lucem emisit, quando ait, *Petrum Igneum* e gente Aldobrandina originem traxisse. Quæ tamen fabula, inquit Ughellus in Episcopis Prænestinis de hoc Sancto loquens, ita placuit, ut Petrus ipse Cardinalis Aldobrandinus, alioqui Princeps sapientissimus, illum in nova Clementina Aula cum Aldobrandinæ gentis insignibus, eleganti que epigrammate depingendum curarit.

nolaa præsidente, Concilia: Ut quicumque per eos fuissent eatenus in cujuslibet Ecclesiastici gradus dignitate promoti, in percepti honoris ministeria permanerent. Ex tunc vero & deinceps quicumque paterentur se a simoniaco provehi: nihil penitus deberent ex ea promotione lucrari, & sic ministrandi jura deponerent, tanquam si hæc nullatenus percepissent. Hac itaque ratione jam non modo simoniacos reprobamus, sed & per eos exhibita sacramenta contemnimus. Hæc itaque si oblitis non estis, omnia me viris vocibus proferentem frequenter audistis: non enim alia scribimus, quam quæ locuti sumus. Si ergo ego & vos de simoniacis eorumque reprobandis in posterum consecrationibus una sententia utrique congruimus: cur adhuc invicem litigamus?

X. *Et plane super Ep. vestro quæstio, quem nonnulli vestrum opinantur venaliter irrepsisse; nonnulli vero gratis & per ostium introisse constantis animi libertate confirmant: illi turbulentis jurgandi convitiis quod opinantur, allegant; isti quod se scire fatentur, crimen invectum refellendo propulsant. Et quis ego sum, qui inter hos pugnantium globos signum manum mittam, & tam fervide scelus hominis, antequam probetur, adseribam? Nam licet error semper sit, & ubique vitandus: tolerabilius tamen est, si quis justificat peccatorem, quam si præjudicet innocentem. Synodus annualiter imminet, Sedes Apostolica cunctis adeuntibus patet. Romanam ergo pulset Eccl. quisquis se justam adversus Episcopum habere querelam sperat. Nec enim nos homunciones exigui in andronarum angulis reddere possumus irritum, quod in ipso summo totius mundi cardine non ambigimus constitutum. Credatis itaque me simpliciter hæc sola conscribere, quæ me præsentem audistis proferre. Erubescat ergo fabricator quisque mendacii, qui dum me vidit in causa nutantis controversiæ non leviter judicantem, impudenter clamat simoniacæ hæreseos existere defensorem. His ergo paucis rationem me vobis reddidisse sufficiat, ne longior stylus fatigari vos nimia prolixitate compellat.*

XI. Convertit peculiariter ad Monachos orationem.

Hinc ad commonachos meos articulum transfero, a quibus profecto procedere totam hanc jurgandi materiam, non ignoro. Dicunt enim, quia per hujusmodi sacerdotes nec chrisma confici, nec Ecclesiæ dedicari, nec clericalia jura conferri, nec Missarum ullo unquam tempore poterunt solemnia celebrari. Et tam hæc impudenter allegant, ut etiam compulerint in tribus plebibus, sine conspersione chrismatis catechumenos baptizari. Sed cum Christus procul dubio denominetur a chrismate, nihil aliud tollunt baptismo nisi Christum, qui chrismatis subtrahunt sacramentum. Et certe si me forte non fugit, nulla unquam hæresis in tantum prorupit audaciam, ut a baptismi lavacro chrisma, hoc est, ut a Christiano Christum dividere præsumpsisset. Quod si contempta propria, ab alia Ecclesia furtive delatum chrisma credatur, sicut a quodam sacerdote eorum fautore confingitur: ecce quantum ad illos pertinet, in spiritualibus rebus committitur adulterium, & in sacrilegium vertitur sacramentum: nimirum dum propria Ecclesia chrisma projicitur, & ab aliena clandestina fraudis ingenio subrogatur.

XII. *Beatus denique Papa Gregorius in supremo homiliæ suæ ultimæ articulo sic ait: Sed hæc omnipotens Deus, qui per me in vestris auribus loquitur, per se in vestris mentibus loquatur. Cum igitur hoc librum suum fine concludit, omnipotentem Deum cuncta quæ in eo scripta sunt, per se locutum evidenter ostendit. Hic itaque per quem tales inhabitator eloquitur, in homilia de sacerdotibus facta, per impositionem manus simoniaci Spiritum sanctum culitus dari, manifestissime confitetur. Nam qui, inquit supra; in templo Dei hodie columbas vendunt; nisi qui in Ecclesia pretium de impositione manus accipiunt, per quam videlicet impositionem Spiritus cœlitus datur? Ubi adhuc eamdem sententiam replicat, & tanquam tardioribus, vel adhuc dubitantibus rursus inculcat, dicens: Columba igitur venditur, quia manus impositio, per quam Spiritus sanctus accipitur, ad pretium præbetur. Sed quia de his in libro nostro multa conscripsimus, hic in talibus non diutius immoramur: solummodo qui legit intelligat.*

XIII. *Præterea major est Ecclesia, quam Ramatha, major est Christus, quam Samuel: si ergo in Saul, quem malus exagitare spiritus consueverit, cum venisset in (a) Ramatha, ubi Samuel cum David prophetabat, Spiritus sanctus insiluit, ita ut se vestimentis exueret, & nudus tota die ac nocte cum cæteris concinens prophetaret: quid mirum, si Spiritus sanctus in Ecclesia super quemlibet reprobum veniat, & non per ejus meritum, sed per ejus ministerium charismatis sui dona transfundat? Si, inquam, divinus Spiritus illum repente corripuit, atque ab eo per tam diuturni spacium temporis non recessit, qui vas erat omnino diaboli, quemque nequitiæ spiritus non clam, sed aperte per corpus simul & animam possidebat: quid novi, si cloacam reprobi cujuslibet hominis splendor ille cœlestis irradiat: quem tamen nullum squaloris obscuri contagium fœdat? Sed nunc cur ista prosequimur, cum consecrationem simoniacis nuper fuisse prohibitam, superius præfati simus?* Pla-

(a) 1. Reg. 19.

XIV. Baptismus esse non debet sine chrismate.

Plane, quia iidem ipsi, qui baptismum fieri sine chrismate docuerunt, adhuc adversus eos, qui ante Synodum gratis a simoniacis ordinati sunt, sufflant, eosque suis ordinatoribus esse cohæreticos dogmatizant; eorum quoque Missas, & omnia per eos facta ministeria blasphemant, anathematizant, conspuunt, abjiciunt, & explodunt, eorumque benedictionibus terribiliter maledicunt, cum dicat Apostolus: (a) Quia maledici regnum Dei non possidebunt. Et his suis maledictionibus, illud Malachiæ prophetæ testimonium adhibent, quo dicitur: (b) Maledicam benedictionibus vestris: non attendentes, quod Dominus in libro Numeri de sacerdotibus ait: (c) Invocabunt nomen meum super filios Israel, & ego benedicam eis. Sacerdos quippe Dominum super homines verbis invocat; sed ipse super eum Dominus benedictionem efficaciter format. Effectus itaque benedictionis non immerito sacerdotis constat, sed hanc invocatio divini nominis administrat, ut quod ex ore sonat hominis, intus impleat Creator, & per indigni sæpe hominis ministerium divina virtus suum veraciter efficiat sacramentum. Sed fatui & imperiti quilibet homines in hoc prophetiæ verbo caligantes errant, nescientes scilicet quæ loquantur, vel de quibus affirment.

(a) 1. Cor. 6.
(b) Mal. 2.
(c) Num. 6.

XV. Quo sensu benedictio & maledictio in S. Scripturis accipiatur.

In sacris quippe Scripturis ita maledictio aliquando pro sterilitate, sicut & benedictio pro rerum temporalium ubertate accipitur. De qua nimirum benedictione in libro Regum dicitur: Benedixit Dominus Obededom, & omnem domum ejus, nuntiatumque est David Regi, quia benedixit Dominus Obededom, & omnia ejus per Arcam Domini: dixitque, (d) Ibo & reducam Arcam in domum meam. Item cum Psalmista præmitteret: (e) Viduam ejus benedicens benedicam, ut ostenderet, de qua benedictione diceret, protinus addit: pauperes ejus saturabo panibus. Et alibi: (f) Benedixit eis, & multiplicati sunt nimis. Ubi patenter ostenditur, quia benedixit, hoc est, multiplicavit. Cui simile est, quod filii Josue dixerunt ad Josue: (g) Quare dedisti mihi possessionem sortis & funiculi unius cum sim tantæ multitudinis, & benedixerit mihi Deus? Benedictio igitur aliquando multitudinem, aliquando significat ubertatem. At contra contemnenti mandata cuilibet reprobo per Moysen dicitur: (h) Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ, maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ. Unde paulo post: Mittet Dominus super te famem & esuriem. Quamobrem & in hoc (i) Malachiæ testimonio, ut non intelligamus maledictionis vel anathematis jacula intorqueri, sed famis & inopiæ supplicium infectari, præmittit dicens: Si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, mittam in vos egestatem. Moxque subjungit: Maledicam benedictionibus vestris.

(d) 2. Reg. 6.
(e) Psal. 131.
(f) Psal. 106.
(g) Jos. 17.
(h) Deut. 28.
(i) Mal. 2.

XVI.

Cum ergo egestatem præmittit, quid maledicere benedictionibus velit, luce clarius innotescit; ac si dicat: Si contempseritis præcepta mea in cordibus vestris ponere, quod præcipue pertimescitis, sub egestate vos & inopia faciam penuriæ suspirare, ut ipsa vos terra vestra sterilitate feriat, dum in profundis bonorum operum frugibus vitium vos sterilitatis accusat, & inopia vos cruciet corporum, qui videlicet alimenta negligitis animorum. Et ut hoc ejusdem Prophetæ vobis verba clarius approbemus, longe postmodum dicit: (k) Gens tota, inferte omnem decimam in horreum meum, & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas cæli, & effudero benedictionem usque ad abundantiam. Porro si maledictionem anathematis illic Dominus voluisset intelligi, non diceret: Maledicam benedictionibus vestris, sed potius, maledicam vobis, qui scilicet benedicere non merentes audetis.

(k) Ib. 3.

XVII.

Et ut quod dicimus, ex Evangelio manifestissime comprobemus; nihil aliud ficulneæ dixisse Dominus legitur, nisi hoc solum: (l) Jam non amplius in æternum quisquam fructum ex te manducet. Quæ nimirum verba Petrus maledictionem appellavit, cum & postmodum dixit: (m) Rabbi, ecce ficulnea, cui maledixisti, aruit. Talis & maledictio primo homini data est, cum dictum est: (n) Maledicta terra in opere tuo, quæ spinas ac tribulos germinabit tibi. Sed & istu sterilitatis maledictio benedictionem ubertatis excludit, sicut in (o) Pharaonis somnio vaccæ vaccas, & spicæ devorant spicas. Sicut ergo hic præcepta servantibus non aliam, quam benedictionem promittit abundantiæ: ita illic non servantibus e contrario maledictionem promittit inopiæ. Alioquin quo pacto Deus omnipotens sacerdotes malediceret, benedictioni, quam virtus sui consecrat nominis? Cum enim, sicut supradictum est; super quem nomen Domini invocatur, indubitanter ab ipso Domino benedicitur: quomodo consequens est, ut eam benedictionem Dominus maledicat, per quam ipse hominem per invocationem sui nominis benedicit.

(l) Mar. 11.
(m) Matt. 21.
(n) Gen. 3.
(o) Ib. 41.

XVIII.

Hinc est quod auctoritas canonum etiam a pestilentioribus hæreticis baptizatos prohibet iterum baptizari, ne videlicet nomen Dei, quod invocatum est super illos videatur annullari, vel irritum duci. Quisquis præterea, dum sacerdotes quibuslibet obtrectationibus lacerat, eorum nihilominus & sacramenta blasphemat: quid etiam beatus Judas Apostolus de blasphemantibus in Epistola sua loqua-

tur, attendat. Nam cum præmisisset de quibusdam, qui dominationem spernunt, majestatem autem blasphemant, præsto subintulit: Cum Michael, inquit, *Archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus inferre judicium blasphemiæ, sed dixit: Imperet tibi Dominus. Si ergo summus Angelus in diabolum judicium blasphemiæ non præsumpsit inferre: quomodo non pavescat homo sacramenta, quæ virtute sancti Spiritus plena sunt, irridere? (a) Nam cum Veritas dicat: Qui peccat in Spiritum sanctum, non remittetur ei neque hic, neque in futurum; timendum valde est, ne illum ab eis constet offendi, sine quo peccatorum offensio nequeat relaxari.*

(a) Mar. 3.

XIX. In Monachos detractores.

Sed cur de sola sacerdotum, sive sacramentorum obtrectatione conquerimur, cum ab eis monachis scilicet omnia pene dilacerari, omnia conspui, omnia dicantur irrisione publica subsannari? Non est, inquiunt, *Papa, non Rex, non denique Episcopus, non sacerdos. Unde factum est (ut dicitur) ut mille circiter homines his nugis, næniisque decepti, sine sacramento Dominici corporis & sanguinis decesserint. Opinantur enim per hujusmodi temporis sacerdotes nullam in sacramentis fieri posse veritatem. Sed & quamplures reperiuntur Ecclesiæ, quas non modo suis ingressibus indignas ducunt, sed ne salutationis quidem obsequio idoneas arbitrantur. Nam & salutare despiciunt, quos utique dedicatas ab indignis nescio quibus Episcopis suspicantur.*

XX. (b) Act. 25. Sedem Apostolic. proponit consulendam.

Enimvero, ut Lucas narrat, ait (b) Paulus: Cæsarem appello: Cui inquit Festus: Cæsarem appellasti, ad Cæsarem ibis. Estne sceleratior Papa, quam Nero? Credimus monachos istos sanctiores esse, quam Paulum? Cum ergo Paulus, qui tertio cœli tribunal ante conscenderat, Neroniano aspectui non sit dedignatus assistere: quis est monachus, qui pro suæ sanctitatis arrogantia Sedis Apostolicæ debeat judicium reprobare? Ubi scilicet non hominis meritum, sed Ecclesiasticæ dignitatis attenditur institutum. Ipsi quidem in angiportuum angulis judicant & synodalia jura detrectant. Dijudicant monachos, clericalia cuncta corrodunt, & solis laicis, qui videlicet acrius & mordacius insequendi sunt, parcunt. Vident monachum incedentem: Aspice, inquiunt, *unum scapulare: presbiterum vel Episcopum ubire prospiciunt, barbitonsos se videre fatentur.*

XXI.

A quibus etiam si benedictio quæritur, nullatenus respondetur, protinus avertunt oculos, asserentes scilicet eos quibus respondetur, indignos. Nos etiam si cum peccatoribus nostris communicamus, & simul versamur, obtrectationum mox fulo conspergimur, laceramur parique cum illis sententia damnationis involvimur. Immo nos, nos inquam ipsissimi sumus, qui eorum indigni judicamur alloquio, qui eorum sociale contubernium non meremur. Sed hæc non monachorum est regula, sed superstitio Pharisæorum. Murmurabant (inquit (c) Evangelista) Scribæ & Pharisæi, dicentes, quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Et hæc est radix & tota materia, unde furoris in Dominum suos Judæi livore incanduit, hinc in mortem ejus viperini fellis malitia conspiravit: nimirum quia se putabant legalium cæremoniarum esse custodes, Dominum autem arguebant amicum Publicanorum, & sabbata violantem. Delectat me cum Domino meo perferre calumniam, & malo cum illo in domo Levi carnaliter vivere, quam in tabernaculis peccatorum, hoc est, cum sanctis Deo repugnantibus habitare: qui nimirum spreta regula Christianorum, Stoicorum dogma sequuntur, dum esse prorsus æqualia peccata omnia definiunt. Nos autem inter David sanctum, reprobumque Saulem Jonathan medium constituimus, qui licet Saulem virtutis & fidei sinceritate transcendat, David tamen meritu, pietatemque non æquet.

(c) Luc. 7.

XXII. Reprimit Monachorum arrogantiam

Admonendi sunt itaque Fratres nostri, ne nimis justi, nimis sint sapientes, de quorum primo Salomon: (d) Noli, inquit, *esse nimium justus; de secundo dicit Apostolus: (e) Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Mala sapientia, quam caligo erroris obnubilat: bona simplicitas, quæ a Catholica Fide temere non declinat: nodosa sanctitas, quæ in hæresim labitur; & dum per triti itineris ductum dedignatur incedere, per anfractus & rimosa declivia compellitur aberrare. Nimia vita munditia in hæreticæ contagionis illuviem Novatianos, qui & Cathari dicuntur, immersit. Nimia sanctitas Luciferianos tanquam perniciosos palmites ab Ecclesiastici corporis unitate præcidit: qui dum perhibent, non licere, quod licet, ut per hoc jactant defensores se esse justitiæ, hostes adjudicantur Ecclesiæ.*

(d) Eccl. 7.
(e) Rom. 12.

XXIII. Corrigit dicacitatem Monachorum

Unde sibimet extrinsecus velut ranæ in paludibus garriunt, quæ dum inceperint, importune vociferantes, omnia confundunt. Ejusmodi quippe genus hominum ranis, seu locustis merito comparatur: quia sicut Ægyptum tunc illa animalia percusserunt, ita per hos nunc vastatur Ecclesia. Nam de locustis Scriptura dicit, (f) quia operuerunt universam faciem terræ, vastantes omnia; moxque subjungitur: Devorata est ergo herba terræ, & quidquid pomorum in arboribus fuit. Locustæ siquidem universam terræ superficiem vastant, & herbas cum pomis arborum devorant, cum detractores quilibet,

(f) Exod. 10.

vel

vel infirma nostra quasi herbas humilium corradunt, vel sicut fructus arborum, opera perfectorum dilacerando corrodunt, & livido mordacis invidiæ dente consumunt. Contra quos dicit Apostolus: (a) Capite nos. Neminem læsimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus. Et alibi exprobans ait: (b) Invicem mordetis, invicem læditis, videte, ne ab invicem consumamini. Sed cum nos in sacro videlicet ordine constituti deberemus esse venatores Dei, sicut per Jeremiam dicitur: (c) Mittam venatores meos, & venabuntur eos: nos relicta præda sæcularium, nudatis dentibus in invicem ringimus, & quasi rabidæ caniculæ mutuis nos morsibus laceramus. Reprimatur jam præsumptio tumida, exæquet se Fratribus sanctitas onerosa. Qui vult esse sanctus, sit sibi coram Domino; nec per arrogantiam fratri præferatur infirmo. Catulus itaque, cujus est officium extraneos pellere, nequaquam contemptis illis, aggrediatur domesticos lacerare, ne qui quietus poterat dormire sub tecto, exclusus foribus compellatur habitare sub dio. Ita his symbolicis figuris excommunicationem a Pontifice comminatus.

(a) 2. Cor. 7.
(b) Gal. 5.
(c) Jer. 16.

XXIV. Theuzo Monachus malorum omnium auctor.

Sed majori exarsit indignatione Petrus in eum, quem putavit malorum omnium auctorem Theuzonem monachum inclusum, de quo ista superius in ejusdem sancti Joannis Gualberti Actis scripta leguntur: *Theuzo is senex dicebatur, & apud beatæ Mariæ Ecclesiam Florentiæ in quadam cellula se incluserat; permultique ad eum confluebant, salutaria ab illo consilia expetentes. Valde autem simoniæ labem detestabatur, qua tunc multæ in Ecclesia Dei contaminatæ erant. Ab illo igitur Joannes sciscitabatur, num sub Abbate simoniaco intra suum monasterium Christo militare deberet, vel quid faciendum esset. Consulit ille, ut cum socio palam in foro civitatis coram omnibus proclamet, Episcopum & Abbatem simoniæ vitio obnoxios teneri, ac deinde loco cederent. Quod consilium tametsi a communi legum abhorreret, simpliciter ille secutus est, &c.* Magis, inquam, ex his in Theuzonem ipse Petrus excanduit, quem cum Florentiæ adiisset, ab eo exceptus est clamoribus contentiosis. Cumque re ipsa didicisset ipsum arrogantia plenum hominem, fastuque tumentem; quo ipsum curaret, atque ad monasticam legitimam disciplinam componeret, humilitatem atque mansuetudinem in primis colendam insinuans, prolixam satis epistolam scripsit, qua eum multis eum perstringat enthymematibus, magis autem exemplis plurimorum in eremo degentium Sanctorum legitime vitam anachoreticam affectantium urget. Est plane tanto auctore digna epistola, cujus est titulus hujusmodi:

XXV.

Domno Theuzoni eremitæ Petrus peccator monachus resumendæ charitatis aculeum. Epistola autem sic incipit: *Minus se proximum amare convincitur, qui perlata læsionis injuriam sic in auctorem expostulare dissimulat, ut omnino se sub silentii censura constringat, &c.* Inferius vero post acerrimas reprehensiones illud exprobans, quod cum monachus sit, judicare sibi sumpserit presbyteros, Episcopos, & ipsum etiam Romanum Pontificem; ait:

Quæ in Theuzonem Petrus.

Sed quorsum ista? quia diceris omnes Fratres tuos tam austera, tam superciliosa judicare sententia; ut per totius anni curriculum, non nisi semel, & tunc non a tui monasterii sacerdotibus, sed aliunde quæsitis percipias sacramenta. De eo quod dicis, quis hunc ordinavit presbyterum? respondetur. Ille Episcopus, & ipsum, ait, ad Episcopatus officium qualiter, aut quis promovit? Papa scilicet: qualiter autem ipsi viderint. Moxque subjungis: Esto tandem, quod Papa gratis Episcopum consecravit; numquid & Papa ipse gratis ad Apostolicæ Sedis apicem ascendit? Hac igitur interminabilium quæstionum perniciosa caligine, quantum in te est, sæculum omne confundis, & velut mare de semetipso tempestatem generans, nec ipse quiescis nec alios vivere in tranquillitate permittis. His enim & hujusmodi ineptis hæsitationibus sæpe & schismata pestilenter emergunt, quæ incautas hominum animas a Catholica veritate præcidunt.

XXVI.

Ut enim verbis te Apostolicis alloquar: (d) Tu quis es, qui judicas alienum servum? suo enim domino stat aut cadit. Stabit autem: potens est Deus statuere illum. Non enim omnes qui in Prætorio sunt, judiciales calculos sortiuntur; neque omnes qui sunt intra Ecclesiam, claves Ecclesiæ susceperunt. Cum ad aliena judicanda quis arroganter extenditur; ad ea profecto considerandа, quæ sua sunt, obtusior invenitur. Tunc enim socialis vitæ est ordo dispositus, si unusquisque proprii juris limite sit contentus. Ubi autem alter alterius terminum supergreditur; omnis profecto recte vivendi linea necesse est confundatur. Sufficiat ergo nobis considerare quæ nostra sunt, ne dum aliena immoderate prosequimur, a nostri laboris fructu & digna mercede vacuemur, &c. Hæc ipse Petrus & alia multa in Theuzonem eremitam, zelum quidem habentem, sed ut proclamat Petrus, non secundum scientiam, quem arguit turgidum mente visum, imperita cum arrogantia omnia perturbantem: quem & propriæ existimationis inflatum vento, humilem spiritu toto ille prolixa epistola reddere conatus est. Sed an sit assequutus, dicemus: causæ enim illius adversus Episcopum rationabilior profecto per mona-

(d) Rom. 14.

chos illos facta, illum malorum omnium incentorem tandem quievisse, suadet existimare.

XXVII. Theuzo justissime reprehensus.

Cæterum quam tunc perversi spiritus fuerit iste Theuzo, utpote spiritu contradictionis arreptus & agitatus, vel ex eo poteris intelligere, dum (ut olim Sextus & Pyrrho omnia in dubitationem revocantes philosophi) ipse in controversiam revocare non erubesceret: An Sancti re vera essent, quos universa Ecclesia hactenus coluisset ut Sanctos. Nam audi quæ idem Petrus inter alia in eadem epistola ad ipsum data recenset: *Tandem cum in arcto positi multiplicium objectionum vallaremur angustiis, ubi ratiocinandi copia suppetere desiit: ad Sanctorum mox exempla confugimus, ut illis saltem fides adhibeatur, quorum auctoritas ad probationem cujusque negotii incunctanter admittitur.*

XXVIII. *Cumque super quodam disceptationis articulo S. Romualdus in testimonium adduceretur; præsto quæsitum est: Utrum ipse Romualdus aut tunc extitisset sanctus, vel nunc sit in paradiso receptus. Et licet contra Fidem totius Ecclesiæ nostrarum provinciarum hæc de sancto viro quæstio moveretur; ad astruendam tamen partis nostræ sententiam, illos in testimonium Sanctos adscivimus, quorum celeberrima vetus opinio etiam apud plebejos, quos libet & ignaros mutare non posset, Leonem videlicet atque Gregorium clarissimos olim Romanæ Sedis Antistites, quorum quidem alter authentica canonum decreta promulgat, alter Ecclesiam perspicaces ac profundis cœlestis eloquentiæ fontibus irrigat. Sed & his nominatis, tantumdem est: nam & super his nihilominus quæstio geminatur; quo pacto quis certum teneat, utrum & isti tales fuerint, quibus sine retractatione debeat fides accommodari, sive qui digni sint inter Sanctorum catalogum percenseri. Cumque hæc & alia in sermocinationis decursu impudenti affluerent &c.* Pluribus enim hominis arrogantiam insectatur, & unde ipsi morbi hujus origo manarit, sapienter aperit, ut curaret. Sic Petrus, partes agens sapientis medici, cujus optanda sint vulnera ad salutem, de quo Psalmographus: (a) *Corripiet me justus in misericordia.* Cujus viri sanctissimi epistola, veluti cœlitus strepente tonitru perterrefactus Theuzo, quem nimius, & inconsideratus zelus jam per abrupta ferebat, in se reversus amplius mutire non ausus, quæ sancti essent anachoretæ munera explens, ac sibi ipsi vacans, peccata lugendo Deum placaret, in primis studuit; quod adeo diligenter est prosecutus, & feliciter effecutus, ut reliquis sit factus exemplum perfectissimi anachoretæ, posterisque fuerit semper memoria venerandus.

(a) Ps. 140. Theuzo conversus

XXIX. Profecerunt pariter ex Petri ad eos missa Apologia venerandi monachi illi, qui etsi justam causam fovere sibi viderentur, minus tamen juste eam hactenus prosecuti fuissent; justa enim juste tractanda, admonet (b) Sapientia. Contra vero ipse Petrus juste adversus eos tunc agebat, quod non esset monachorum vitare Episcopum, quem Ecclesia non damnasset; nec deberent assumere sibi judicium, quod non monachorum, sed tantummodo esset Apostolicæ Sedis; neque præjudicare, antequam Romanus Pontifex judicasset. Correpti vero Petri justa reprehensione iidem monachi, ejus admonitione Romanum Pontificem adire instituerunt, atque causam, quam justam putabant, juste prosequi aggressi sunt; sero tamen intelligentes, nimio zelo percitos, a legitima canonum deviasse sententia, cum per ignorantiæ abrupta nescientes præcipites se dedissent.

(b) Sap. 12. Revocantur Monachi ad rectitudinem judicii.

XXX. Quid autem post hæc egerint iidem monachi adversantes Episcopo, apud Alexandrum Romanum Pontificem, Acta sancti Joannis Gualberti ita significant: (c) *Postea vero monachi cum amicis suis Romam profecti, Petrum Florentinum Episcopum publice & quidem constanter hæreticum, & simoniaca labe fœdatum proclamant, & ejus rei confirmandæ causa, offerunt se paratos ad subeundos ignes. Verum Alexander Pontifex, qui tum in Patriarchio residebat, nec accusatum deponere voluit, nec ut monachi ignem ingrederentur, admittere. Maxima enim Episcoporum pars, qui ad Synodum generalem convenerant, Episcopo favebat, & monachis adversabatur. Sed Hildebrandus Archidiaconus, qui postea fuit Gregorius ejus nominis Septimus Romanus Pontifex, partibus beati Joannis studebat, easque tuebatur. Porro Dux quidam Godefredus usque adeo Episcopo favebat, ut mortis minas monachis intentaret.* Hæc ibi; reliqua autem petenda ex amplioribus Actis ejusdem sancti Joannis Gualberti, quæ habentur in monasterio Vallis umbrosæ ab Attone Pistoriensi Episcopo scripta. Sed primum quæ in hoc tam celebri Romano Concilio, generali dicto, sint constituta videamus.

(c) Vita S. Joan. Gualb. c. 17. apud Sur. t. 4. die 18 Julii. Monachi Pap. adeunt.

XXXI. Nobilis plane Synodus iste, cui amplius quam centum Patres interfuerunt, in qua inter alia de simoniacis occasione permotæ de Florentino Episcopo controversiæ, decretum Pontificium stabilitum est, quod extat in Vaticana bibliotheca hactenus integrum asservatum, ab eodem Pontifice in Eccl. publice promulgatum una cum aliis canonibus in eodem concilio constitutis, quos hic tibi reddendos curavimus hactenus incompertos. Sic igitur de his se habet ejusdem Pontificis Constitutio:

Conc. Lateranens. sub Alexandro.

Ale-

Alexander Episcopus servus servorum Dei, omnibus Episcopis Catholicis, cunctoque Clero & populo salutem & Apostolicam benedictionem.

Alex. PP. Epist. de reb. statutis in Synodo.

Vigilantia universalis Ecclesiæ regiminis assiduam sollicitudinem debentes omnibus, quæ in Constantiniana Synodo nuper celebrata eorum centum amplius Episcopis, licet nobis immeritis præsentibus, sunt canonice instituta, vobis notificare curamus; quia ad salutem vestram executores eorum vos esse optamus, & Apostolica auctoritate jubendo mandamus.

XXXII.

Primo namque inspectore Deo, sicut a S. Papa Leone, & a sancta memoria Papa Nicolao primum statutum est, erga (a) simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habendam esse decernimus; sed juxta canonum sanctiones & decreta sanctorum Patrum, eos omnino damnamus, ac in Ecclesia non præesse, Apostolica auctoritate sancimus.

(a) c. erga simoniacos 1. q. 1.

Canones Rom. Conc. Generalis.

De his autem qui non per pecuniam, sed gratis sunt a simoniacis ordinati, quia quæsita jam a longo tempore diutius ventilata est quæstio; omnem nodum dubietatis absolvimus, ita ut super hoc capitulo neminem deinceps ambigere permittamus. Quia igitur usque adeo hæc venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quælibet Ecclesia valeat reperiri, quæ hoc morbo non sit aliqua ex parte corrupta; eos qui usque modo gratis sunt a simoniacis ordinati, non tam obtentu justitiæ, quam intuitu misericordiæ, in acceptis ordinibus manere permittimus, nisi forte alia culpa ex vita eorum secundum canones eis obsistat.

XXXIII.

Tanta quippe talium multitudo est, ut dum rigorem canonici vigoris super eos servare non possumus, necesse sit, ut dispensatione ad piæ condescensionis studium nostros animos ad præsens inclinemus. Ita tamen, ut auctoritate sanctorum Apostolorum Petri & Pauli omnimodis interdicamus, ne aliquis successorum nostrorum ex hac nostra permissione regulam sibi, vel alicui sumat, vel præfigat. Quia non hanc aliquis antiquorum Patrum jubendo, aut concedendo promulgavit, sed temporis nimia necessitas permittendo a nobis extorsit. De cætero (b) autem statuimus, ut si quis in posterum ab eo, quem simoniacum esse non dubitat, se consecrari permiserit, & consecratus, non disparem damnationis sententiam subeant, ut uterque depositus agat pœnitentiam, & privatus ab ea, propria dignitate persistat.

(b) c. in posterum 1. q. 1.

XXXIV.

*Præter hæc (c) autem præcipiendo mandamus, ut nullus Missam audiat presbyteri, quem scit, concubinam indubitanter habere, vel subintroductam mulierem. Unde sancta Synodus hæc a capite sub excommunicatione statuit, dicens: Quicumque sacerdos vel diaconus post Constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri sanctissimi Papæ Leonis, aut Nicolai de castitate clericorum concubinam duxerit palam, vel ductam non reliquerit: Ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate Apostolorum Petri & Pauli præcipimus, & omnino * interdicimus, ut non cantet Missam, neque Evangelium, neque Epistolam ad Missam legat, neque in presbyterio ad divina officia cum his, qui præfatæ Constitutioni obedientes fuerint, maneat; neque partem ab Ecclesia suscipiat.*

(c) c. propter hoc mandamus dist. 32.

* contradicimus.

XXXV

Et præcipientes (d) statuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui iisdem prædecessoribus nostris obedientes, castitatem servaverint, juxta Ecclesias, quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos clericos, simul manducent & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesia competit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apostolicam communem vitam summopere pervenire studeant, quatenus perfectionem cum his consecuti, qui centesimo fructu ditantur, in cælesti patria mereantur adscribi.

(d) c. eodem §. præcipientes.

Ut decimæ (e), primitiæ, seu oblationes vivorum & mortuorum reddantur a laicis, & in dispositione Episcoporum sint: quas qui tenuerit, a sancta Ecclesia separetur communione.

(e) c. eodem in fin.

Ut per laicos (f) nullo modo quilibet clericus, aut presbyter obtineat Ecclesiam, nec gratis, nec pretio.

(f) c. per laicos 16. q. 7.

Nec aliquis (g) presbyter duas Ecclesias obtineat.

(g) c. eod. 16. q. 7. d.

XXXVI.

Ut per simoniacam hæresim nemo ordinetur, vel promoveatur ad quodlibet officium Ecclesiasticum, neque Ecclesiis præficiatur.

Et ut de consanguinitate sua (h) nullus uxorem ducat, usque ad septimam generationem, vel quousque parentela cognosci poterit. Quod prius a Nicolao Secundo statutum fuit.

(h) 35. q. 2. c. 17.

Et ut (i) laicus uxorem simul habens & concubinam, non communicet Ecclesiæ.

(i) c. eod.

(k) Ut nullus habitum monachalem suscipiat, spem, aut promissionem habens, ut Abbas fiat.

(k) c. per laicos 16. q. 7.

Ut nullus laicus ad quemlibet gradum Ecclesiasticum repente promoveatur, nisi prius mutato habitu sæculari, diuturna conversatione inter clericos fuerit comprobatus. Vos ergo hæc & alia sanctorum Patrum statuta fideliter & Christiana reverentia observate, si vultis sanctæ Ecclesiæ Romanæ & Apostolicæ Sedis pace & communione atque benedictione & absolutione gaudere. Valete. Hæc de his, quæ in Concilio sunt statuta, summatim Alexander universæ Ecclesiæ.

XXXVII

Quod autem spectat ad quartum canonem, quo decernitur, Ut clerici simul

Petrus pro vita communi canonicorum apud Alex. Pap. laboravit.

mul manducent & dormiant, bonaque in communi possideant; scias id factum suggestione Petri Damiani, scriptis suis Alexandrum Pontificem ad hæc sancienda rogantis. Extant adhuc ipsæ litteræ, quibus iste præponitur titulus: *Ut canonicis, a quibus in congregatione vivitur, proprietatis habendæ licentia denegetur.* Deinde: *Domino Alexandro beatissimo Papæ Petrus peccator monachus servitutem. Quantum ad nostræ intelligentiæ modulum, nullum in humano genere malum perniciosioris est criminis, quam defensio proprietatis &c.* Prolixior est disputatio lo sæpius citato codice bibliothecæ sancti Petri in Vaticano. Non de monachis, sed de clericis hujusmodi est sancitus canon, at nec de omnibus clericis, sed his, qui collegiatis servirent Ecclesiis, quos frequentiore usu canonicos appellare consuevimus, ob id scilicet, quod hisce tenerentur canonibus obligati, ad quorum præscriptum vitam ducerent clericalem in omnibus regularem, nihil sibi proprium vendicantem. Ad finem vero prolixioris disputationis, adversus proprietarios clericos institutæ, Petrus ita perorat, dicens: *Verumtamen ut hæc apud inobedientium clericorum, immo nummicolarum rebellionem efficaciter valeant, sancti Apostolatus vestri vigor impellat.* Quod dicti superius canonis sanctione factum audisti. In hoc eodem Concilio canon ille de celebratione Missarum ab eodem Alexandro sancitus esse putatur, qui recitatur a Gratiano verbis istis: (a) *Sufficit sacerdoti unam Missam in die una celebrare, quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit. Non modica res est, unam Missam facere, & valde felix est, qui unam digne celebrare potest. Quidam tamen unam faciunt pro defunctis, & alteram de die, si necesse fuerit. Qui vero pro pecuniis sive * adulationibus sæcularium una die præsumit facere plures Missas, non æstimo evadere damnationem.* Hæc ibi.

(a) c. *sufficit de consecr. dist.* 1.

* al. oblationibus

XXXVIII.

Quod autem ad ea, quæ sunt reliqua causæ monachorum adversus Petrum Florentinum Episcopum, spectat: petamus cuncta ex amplioribus Actis prolixioris vitæ sancti Joannis Gualberti, quæ ex ejus monasterio antiquitus scripta accepimus: incipientes ab his, quæ narrantur de missis monachis a sancto Joanne ad dictum Romanum Concilium. Quæ sic se habent:

XXXIX. *Acta in Rom. Conc. in causa Ep. Florent.*

Interea autem beatus Joannes cum suis Monachis constantior effectus, & in expurgationem simoniacæ hæresis magis magisque propter Deum succensus, quosdam monachos suos, tempore Synodi tunc in Urbe celebrandæ, Romam misit, cum certis devotis clericis Florentinis, ad proclamandum super dictum Petrum Episcopum Florentinum: cum quibus monachis & clericis properat ipso itinere & negotio vice beati Joannis venerabilis vir domnus Rodulphus nomine, sapiens & religiosus Abbas monasterii Musitani. Et coram sanctissimo Papa Alexandro eumdem Petrum tunc Episcopum Florentinum, simoniacum & hæreticum publice dixerunt; & ad hoc examinandum & probandum, fide formati, spe certi, & charitate ferventi in ignem se intraturos promiserunt.

XL.

Sed præfatus sanctus Alexander Papa Secundus nec accusatum Petrum Episcopum eo tempore voluit deponere, nec igneam examinationem suscipere; quoniam maxima pars Episcoporum illius Petri parti favebat, & monachis vehementer obsistebat. Et interim cum accusatione rite facta, res agitari cœpisset: cœperant multi sibi timentes valde sævire contra monachos. Inter quos quidam Cardinalis Petrus Damiani nomine Episcopus Ostiensis, compulsus (ut visum fuit) & rogatus ab amicis adversæ partis, obstitit nostris pueris, ut relatum extitit, & surgens locutus est cum domno sanctissimo Papa Alexandro Secundo, dicens: Domine & pater sancte, isti sunt locustæ, quæ depascuntur viriditatem sanctæ Ecclesiæ. (b) Veniat Auster, & proferat eas in mare rubrum. Sanctus vero Papa Alexander præfatus contemperando se utrisque, benigne respondit, dicens: Isti homines non omnino sunt repellendi, quia boni homines sunt, & ea quæ dicunt, simpliciter, & bona intentione loquuntur.

(b) Exod. 10.

XLI.

Inter omnes autem vir quidam Rainaldus nomine, Episcopus Comanus vehementius restitit nostris, & per indirectum post multam verborum confusionem domno Rudolpho Abbati proposuit quamdam quæstionem, quam omitto, quia non facit ad propositum, de quo loqui intendo. Cum itaque pene omnes furerent contra monachos, & dignos judicarent morte eos, qui temerarie, contra Prælatos Ecclesiæ armari auderent; cœperunt monachi ut agni inter lupos vexari, minisque turbari, & clamare cum Psalmista ad Dominum, dicentes: (c) Exurge Domine adjuva nos: (d) Exurge, quare obdormis Domine: Exurge Deus, judica causam tuam.

(c) *Psal.* 7. (d) *Ib.* 43. & 73.

XLII.

Interea surrexit in Concilio quidam vir egregius & excellentissimus, alter quasi Gamaliel, nomine scilicet Hildebrandus monachus, & Archidiaconus Ecclesiæ Romanæ & Cardinalis, qui prius fuit Prior monasterii Cluniacensis ordinis sancti Benedicti, qui post decessum præfati sanctissimi Papæ Alexandri Secundi, Apostolica est dignitate præditus. Et quia placuit sibi, ut fieret defensor causæ Christi, factus est postea Vicarius ejusdem

dem Christi, hoc est Papa, & vocatus est Gregorius Septimus. Qui dum esset Cardinalis, hanc controversiam prudenter audiens, & auctoritatem canonum sapienter perpendens, monachorum in universis auditoriis defensor nobiliter extitit, quos non pedetentim ratiocinando, sed aperte, & fortissime defendit contra omnium opinionem. Hucusque de rebus tunc gestis in Romano Concilio in causa Episcopi Florentini.

At quoniam contigit potiri litteris illis tunc ea de re a Florentinis datis ad Alexandrum Romanum Pontificem, quas ad verbum recitat S. Atto Pistoriensis Episcopus in vita uberius scripta ejusdem sancti Joannis hic eas describere operæ pretium duximus; quæ sic se habent:

Alexandro primæ Sedis reverentissimo & universali Episcopo Clerus & populus Florentinus sinceræ devotionis obsequium.

XLIII. Epist. Florent. ad Alex. Pap.

Jamdiu tædium & laborem nostrum, nec non certamen monachorum contra simoniacam hæresim paternitas vestra bene novit. Et nunc quoque dignum est, ut qualiter Deus excelsus pie ac misericorditer scrupulum hujus rei de cordibus nostris abraserit, præsciatis. Signa enim & mirabilia Dominus noster de nobis fecit, & per ea cæcitatem ignorantiæ, & dubietatis caliginem, ac tenebras erroris de pectore hominum pepulit, & fidem nobis augendo & dilatando, & in se solidando lucem mentibus suæ veritatis clementer infudit. Pastor quidem bonus de cœlo venit, & ovibus assistentibus, atque ad se totis medullis clamantibus, sententiam sereno clariorem, soleque lucidiorem omnique dicto apertiorem, omnique visu certiorem de medio ignis populo suo dedit.

Quid vero plebi Florentinæ de Petro Papiensi, qui se nostrum Episcopum haberi volebat, tenendum sit, in suo tremendo judicio declaravit. Sed licet miraculorum narratio videatur aliquantulum protelari; tamen unde ad hoc ventum est, nequaquam inutiliter putamus debere succincte perscribi.

XLIV.

Quadam etenim die omnes Florentinæ civitatis clerici una congregati, cœpimus tam de clericis locis suis expulsis, quam etiam de nobis ipsis ante Papiensem Petrum conqueri. De abjectis enim, quia consilium & solatium eorum amiseramus; & quia etiam Prior & Archipresbyter noster metu hæresis e civitate secesserant: de nobis autem, quia bona pars civium nostrorum nos hæreticos acclamabat. Nam videns nos ire ad eum, dicebat: Ite, ite hæretici ad hæreticum; ite quia per vos hæc civitas voragini dabitur, qui Petrum Apostolum expugnantes, Simonem magum pro eo inducendo colitis. Quid plura? Rogamus eum, ut tam nos, quam se ab hac infamia liberet, dicentes: Ecce nos (si te mundum senseris) si tu nobis jusseris, Dei pro te judicium subire non dubitamus; aut si probationem, quam monachi hic & Romæ facere voluerant, recipere vis; ad eos imus, eosque absque rogamus. Ad hæc ille inquit, neutram se jubere, neutrum se velle, neutrum recipere. Quin etiam edictum a Præside per Legatos suos impetravit; ut quicumque laicorum, quicumque clericorum, sive Episcopo non crederet, sive suo imperio non obediret, ad Præsidem vinctus duceretur, sed & traheretur. Si autem quis nostrum his minis territus, de civitate fugeret, ad dominicam potestatem assumeretur quidquid possedisset. Clerici vero, qui sub tutela regiminis beati Petri Apostoli, agendo contra simoniacam hæresim, in Oratorium ejus confugerant, aut sibi conciliarentur, aut sine spe audientiæ extra civitatem pellerentur.

Inter cives Florent. & Episc. controversia.

XLV.

Hincque factum est, ut vesperascente sabbato initii jejunii, cum apud prædictam Ecclesiam beati Petri Apostoli ipsi clerici Lectionum, ac Responsoriorum sequentis Dominicæ recordarentur, municipales Præses, eo quod se cum salva reverentia Petri Apostoli, simoniaco hæretico non posse obedire respondebant: illos extra immunitatem Oratorii, beatum Petrum Apostolum parvipendens, ejiceret. Fit denique pro hoc scelere concursus Catholicorum virorum, & maxime feminarum, velamina capitum projicientium, & sparsis crinibus flebiliter incedentium, pectora pugnis, miserabiles ad Deum voces mittendo, dare tandemque, ut super virorum ac filiorum morte triste lamentantium: nam in plateas luto plenas se prosternentes, ajebant: Heu, heu, o Christe, tu hinc ejiceris; & quomodo nos desolatos relinquis? Tu nobiscum habitare non sineris; & nos quomodo hic habitamus? Videmus quia hic nobiscum habitare voluisti; sed vadis, quia Simon magus te non permittit. O sancte Petre, numquid a Simone mago tu vinceris, quia ad te confugientes non defendis? Nos putavimus ipsum in infernalibus pœnis vinctum & catenatum; sed ecce cernimus illum ad tuum dedecus hostiliter suscitatum.

XLVI.

Virorum quippe alii ad alios dicebant: Videtis, & aperte videtis: Christus hinc discessit, abiit, quia legem suam adimplens, se pellenti non resistit. Et nos, viri fratres, civitatem hanc, quo hæretica pars ea non gaudeat, incendamus, atque cum parvulis atque uxoribus nostris, quocumque Christus ierit, secum eamus: si Christiani sumus, Christum sequamur. His ergo ejulatibus, hisque doloribus nos quoque clerici commoti, qui ipsi Papiensi videbamur esse fautores & asseclæ, &

qui ab illis hæretici acclamabamur, eo quod ipsum sequebamur; obseramus Ecclesias, & mœrore projectoram non tangimus campanas, populis non Psalmos, non denique canimus Missas.

XLVII. *Nec mora, nobis congregatis, fit Domino inspirante, Concilium, ad quod Dei monachos, qui in Septimo, in monasterio sancti Salvatoris degunt, communi voto quosdam nostrum mittimus, petentes, & orantes, dubietatem hujus rei velle prodere, & veritatem cognoscere, agnitumque firmiter promittentes tenere. Responsum autem est nobis, quia si Catholicam Fidem pro viribus vellemus tenere atque defendere, & simoniacam hæresim impugnando destruere; virtus Salvatoris tam hujus negotii dubietatem, quam etiam cæcitatem de cordibus nostris eliminaret. Fatemur, promittimus de hac re hoc sequi, quod & ipsi, si suum factum compensarent dictis. Quid plura? statuitur dies omni voto quæsita, in qua & dubietatem prodidimus, atque veritatem, quam monachi dicebant, pro posse defendendo tenemus.*

XLVIII. *Quarta namque feria in prima hebdomada Quadragesimæ dies constituitur, secunda & tertia feria specialiter Deum per hoc oramus; & ut Deus, qui unica est veritas, veritatis hujus reseraret ostium, obsecramus. Illucescente vero quarta feria, a quidam nostrum itur ad virum Papiensem, qui rogans eum, inquit: Fac domine, pro Dei tremore, proque remedio animæ tuæ: si est de te quod monachi dicunt, noli clericos, noli populum in mundo laboribus afficere, noli Deum experiendo tentare, sed hujus negotii veritatem, ad Dominum te convertendo, pande; aut si hoc te noscis immunem reatu, nobiscum venire digneris. Ad quem ille respondit: Nec ego illuc, neque te, si me diligis, ire volo. Ad hæc dictum est sibi: Profecto Dei judicium, quia omnes vadunt, videre ibo; & quid ibi agitur, solerter scire curabo, & quodcumque Deus Judex justus in judicio suo recto monstraverit, secundum meum valere defensabo. Nec tibi molestum meum sit iter, quia te hodie, qualis sis, sententia Dei recte ostendet. Aut enim te hodie magis quam umquam fueris, habebimus charum, aut viliorem & contemptum.*

XLIX. *Nos interim, quasi cœlesti præmoniti oraculo, non expectabamus nuntium: curritur a nobis clericis ac laicis & fœminis ad Septimum, in quo est sancti Salvatoris monasterium. O mira Domini potentia, miraque clementia, qui voluntates non solum expedivit mulieribus, sed etiam prægnantibus vires ad eumdem donavit! Numquid enim longitudo matronas? numquid via tumultuata multitudine aquarum delicatos terruit? numquid pueros jejunium exasperavit? Congregatis denique omnibus clericis & laicis promiscui sexus & ætatis fere tribus millibus apud prædictum monasterium; interrogamur a servis Dei: Cur fratres venistis? Respondetur a nobis, ut illuminemur, & errorem relinquentes, veritatem sequamur. Quomodo, inquiunt, illuminari vultis? Nos, inquam, respondentes, ut copioso probetur igne, quod de Papiense Petro dicitis. Quem, inquiunt, fructum hoc facto habebitis? aut quem honorem inde Deo reddetis? Respondemus omnes: Erimus vobiscum rectam Fidem defendentes, & simoniacam hæresim abominando, Deo gratias semper agentes.*

L. Examen per ignem paratur.

Quid longius immoramur? fiunt statim a populo duæ strues lignorum altrinsecus juxta se in longitudine positæ; sigillatim vero longitudo utriusque pedum decem, latitudo autem ambarum sigillatim quinque pedum, & dimidium dimidii pedes; altitudo denique utriusque separatim fuit quatuor pedum & dimidii; inter utrasque vero pyras in longitudine semita unius brachii extitit, & ipsa strata siccis lignis, & ad ardendum bene paratis. Interea fiunt pro hac re psalmodiæ, Latinæ supplicationes, monachus intraturus ignem eligitur jussu Abbatis, celebraturus Missam ad altare procedit. Missa vero cantatur cum magna devotione supplicatione omnium. Chorus monachorum & clericorum, nec non & laicorum ex corde lacrymatur. Ut autem ventum est ad Agnus Dei: quatuor monachi, unus imaginem Crucifixi, alter aquam sanctificatam, tertius duodecim cereos benedictos, quartus thuribulum thure plenum bajulantes, procedunt ad succendendum præscriptas lignorum pyras.

LI. Vota astantium promuntur.

His igitur visis, clamor omnium in cœlum attollitur, Kyrie eleison flebilissime pleno ore cantatur: Jesus Christus creberrime, ut exurgat, causamque suam defendat, oratur: Maria ejus mater, ut hoc sibi suadeat, multum a viris, plurimumque a fœminis supplicatur. Petri Apostoli nomen, quo Simonem perdendo damnet, millies ingeminatur: Gregorius Urbis Præsul, ut ad suæ verificandum properet sanctiones, suppliciter obsecratur. Interea dum pro ingenii capacitate ab omnibus oratur: presbyter perceptis salutaribus mysteriis, & expleta Missa, exutaque casula, cæterisque sacerdotis indumentis sibi retentis, crucemque Christi portans, cum Abbatibus & monachis Litanias faciendo, ad strues lignorum, jam rogos fieri incipientes appropinquat; ibique Deus quam multipliciter ac uniformiter ab omnibus adoratur: nulla lingua id fari, nullus sensus colligendo valet meditari. Tandem silentium cunctis imponitur; & ut conditionem rei, pro qua hæc

fiebant,

fiebant, intente audiamus, & bene intelligamus, monemur. Eligitur denique Abbatum unius clamosus voce, apertus lingua, qui aperte ad intelligendam orationem, in qua conditio petitionis ad Deum continebatur, populo legit. Collaudantibus autem cunctis conditionem, iterum alius Abbatum silentium petit, elevansque vocem, alloquitur omnes, dicens: Viri fratres, & sorores, pro salute animarum vestrarum, teste Deo, hoc facimus, ut deinceps a simoniaca lepra, quæ fere jam totum sordidat mundum, caveatis. Hujus autem lepræ contagium tam magnum esse sciatis, quod istius immanitati cætera crimina comparata sunt quasi nihil.

LII. *His ergo expletis, cum utrique rogi jam se ex majore parte in flammivomos convertissent carbones, & cum media semita ignivomarum copia prunarum valde æstuaret, ut usque ad talos pedes euntis (sicut post ei probatione patuit) in prunas infigi possent; sacerdos & monachus jussu Abbatis hanc orationem cum magna voce, audientibus & flentibus fere tribus millibus, fudit ad Dominum:*

Precatio periculum facientis.

Domine Jesu Christe verax lux hominum in te credentium, tuam misericordiam peto, tuam clementiam exoro, ut si Petrus Papiensis, qui Florentinus Episcopus dicitur, interventu pecuniæ, id est munere a manu (quod est simoniaca hæresis) Florentinam arripuit sedem: nunc tu Fili æterni Patris, salus mea, in hoc tremendo judicio ad adjuvandum me festina, & me illæsum sine aliqua macula mirabiliter conserva, sicut quondam illæsos servasti tres pueros in camino ignis ardentis, qui cum eodem æterno Patre & Spiritu sancto omnia cooperaris, & vivis & regnas in sæcula sæculorum.

LIII. *Cumque omnes qui aderant, respondissent, Amen: pacis osculum Fratribus dedit & accepit. Atque interrogamur omnes: Quamdiu vultis ipsum in igne manere? Responsum est ab omnibus: At, at, quid dicitis? sufficit domini, satis cum solemni gravitate pedetentim ignem flammasque transire. Jubetur quidem sacerdoti & monacho voluntati nostræ satisfacere. Tunc ipse sacerdos contra ignis ardorem salutare signum faciens, ✠ crucemque Christi bajulans, ipsum flammarum multitudinem non attendens, intrepidus mente, hilaris vultu, cum quadam celebritate gravitatis, illæsus in corpore, illæsus & in omnibus quæ secum portabat, in virtute Jesu Christi mirabiliter ignem pertransiit. Nam flammæ undique concurrentes, & circumquaque exurgentes Albam quasi byssinam intrabant, & amplexando inflabant; sed naturæ suæ immemores nihil ipsi ustionis inferre poterant: manipulum denique & stolam, eorumque fimbrias more ventorum sustollendo, huc illucque varie ferebant, sed calore perdito, ipsas in nullo comburere valebant. Pili quoque pedum ejus inter flammosos carbones immittebantur; sed o mira Dei potentia, o Christi laudanda clementia! eorum nulli ardore ignis lædebantur; inter capillos nempe flammæ circumsurgentes intrabant, eosque flando levabant & relevabant; sed nec summitatem alicujus eorum vires suas oblitæ adurendo retorquere valebant. Erant quippe flammæ ex omni parte ipsum concludentes ad Salvatoris miraculum, non ad arderis incendium: ardorem Catholicæ Fidei sentiebant, ideoque non ardebant. Deus profecto noster ignis consumens aderat: ideoque ipso nolente, corporeus ignis nihil nocere poterat. Procul dubio verum erat, quod a servis Dei dicebatur, quia illorum testis, veritate juvante, ab igne miraculose liberatur. Veritas enim semper liberat quos falsitatis macula non coinquinat.*

Indicium per ignem exhibetur.

LIV. *Postquam autem egressus est de igne, dum iterum vellet focum repedare; capitur a populo, deosculantur præ desiderio pedes ejus; præ gaudio quidem beatum se quisque putabat, qui vestimentorum quamcumque particulam deosculari valebat. Gravi namque premebatur angustia populorum, sed magna cum difficultate liberatur viribus clericorum. Laus Deo ab omnibus una, præ gaudio etiam flendo, cantatur, certe jam, quia verbum Dei numquam mutatur. Simon Petrus magnis laudibus sublimatur, Simon denique magus ut stercus pedibus conculcatur. Nomen Petri Apostoli in ora omnium super mel & favum cum laudibus magis magisque dulcescit; nomen empti Simonis super fel & sulphur cum vituperationibus magis magisque putrescit. Magnitudinem quippe horum Christi signorum, copiamque gaudii nostri, & quotidianam gratiarum actionem, nec sensus cordis cogitare, nec linguæ plectrum exprimere, nec manus sicut est, umquam sufficit scribere.*

Exultatio astantium de victoria.

LV. *Sed quia sapienti de multis pauca sufficiunt: demum ad paternitatem vestram supplicando convertimur. Per Christum vero beatitudinem vestram oramus, cujus Vicarium tam in cœlis, quam etiam in terris vos esse cognoscimus; dignamini plebi tam longo peste demolitæ consilium pariter & defensionis auxilium impendere: dignamini nos miseros ab importunis luporum faucibus abstrahendo eripere. Dignamini deprecamur, arma contra hostes Petri Apostoli movere, acies instruere, vires sumere, sancta bella committere, & nos oves Christi beato Petro, tibique vicarie ejus commissas, contra simoniacos præliando de captivitate liberare. Plerisque enim nostrum beatus ipse*

Apostrophe ad Papam.

Apostolus, ut olim a Nerone in cruce confixus, ita visu noctis apparet, & passionem suam ostendendo, ut a simoniacorum societate declinemus, pie suadet: Sicut (inquiens) me Simoni mago numquam conjunxi; sic quoque vos, si Christi esse vultis, si oves pascua ejus estis, si me Clavigerum regni cœlestis creditis, si me vobis portas regni cœlorum aperire cupitis: simoniacis nolite sociari, nolite coniungi, nolite communicare.

LVI. Peroratio.

Nunc itaque domine pater sancte, quia fiducia recuperationis nostræ secundum Deum in sancta Sede Romana est posita; vos, qui ipsi præsidetis, oramus, ut rapacibus lupis ex adverso ascendatis, atque auctoritate sacerdotalis culminis pro ovibus vice Petri creditis, opponatis. Iterum atque iterum curam sollicitudinem vestram oramus pater, ut quod pastoris est, nobis dilaniatis ovibus ne pigritemini clementer impendere. Hucusque Florentinorum litteræ ad Alexandrum Pontificem. Subiiciuntur vero mox ista:

LVII. Petrus igneus honoribus auctus.

His autem cognitis, dominus Alexander Papa præfatum Petrum simoniacum de omni Episcopale officio deponere curavit. Eo tempore Comes Bulgarus religionem & sanctitatem atque constantiam adversus hæreticos beati Joannis, suorumque monachorum agnoscens, in monasterio Ficedensi venerabilem Petrum, qui per ignem mirifice transierat, rogavit sanctum Joannem in Abbatis officium constituere: cujus petitionibus annuens, eidem loco prædictum virum in Abbatis officium præfecit. Qui postmodum inde abstractus, & Romam Deo volente deductus, post custodiam vaccarum & asinorum, quam in Vallumbrosa jussu beati Joannis humiliter tenuit, post gradum Præpositi penes Passinianum, & Abbatis officium in prædicto Ficede decenter extitit Cardinalis & Episcopus Albanensis. Hæc ibi, atque de Petro hactenus, qui unus ex tanta multitudine monachorum ob insignem virtutem obedientiæ & humilitatis, ad tantum est delectus experimentum. Etenim nobili ortus genere ex stemmate dominorum Aldobrandinorum (ut in vita ejus edita nuper asseritur) insignitus insuper sacerdotio; tamen vaccarum & asinorum ministerio inservire gaudebat. Sic quidem servus fidelis in novissimo loco recumbens, meruit a patrefamilias illud audire (a): *Amice ascende superius.* Porro locus ille, in quo tam admirandum contigit exerceri certamen, ejusmodi fuit epigrammate perpetuæ memoriæ consignatus:

(a) Luc. 14.

Hunc lapidem si quis conspexerit esse locatum
Hoc a sacrata Religione loco;
Indicat hic paries depictus imagine tanta
Quid fuit, aut cur sit candidus iste lapis.
Lis erat & magno surgebant prælia bello.
Hinc atque hinc pariter maxima turba cadit.
At monachi nostri, Umbrosaque e valle Joannis
Exploratores constituere focos:
Tunc monachus jussu medium se mittit Abatis:
Et potuit nulla parte nocere focus.
Ast ille ejectus Petrus fuit illico ab omni
Sede sua sacra, pontificisque loco.
Causaque num fuit hac scelerata, quod ille malignus
Tunc erat hæreticus, Simoniacus erat.
Ergo nunc notum est, lapis hic quod fixus habetur
In terra, cunctis sit venerandus erit.

LVIII. Petrus Episc. Flor. reconciliatus monachis.

Porro ipsum Petrum Florentinum Episcopum denique reconciliatum fuisse, & in communionem receptum ab iisdem monachis, diploma Petri ejus nominis secundi Abbatis quod confecit de restitutione hospitalis, his verbis videtur ostendere, quibus ait: *Pro anima Hugonis Marchionis, suæque genitricis Vuillæ hujus monasterii ædificatricis, nec non pro salute Godefredi excellentissimi Ducis, qui etiam pro anima sua dilectissimæ conjugis Beatricis, atque pro salute Petri Florentini venerabilis Episcopi, a quo quamdam decimationem, quam eidem hospitali contulimus, gratia hujus hospitalitatis acquisivimus &c.* Et inferius prope finem eorumdem pariter meminit. Accepimus ex eorum monasterio dictum diploma per Constantinum Cajetanum monachum congregationis Cassinensis; cui post ejusdem Petri Abbatis subscriptionem, Theuzo

PAGIUS II. Concil. Rom.

Baronius num. LVIII. affirmat, *Petrum Florentinum Episcopum*, quem Acta Sancti Joannis Gualberti tradunt, ab *Alexandro Pontifice de omni Episcopali officio depositum fuisse*, postmodum *reconciliatum fuisse, & in communionem ab iisdem Monachis receptum*. Verum Ughellus in Archiepiscopis Florentinis Tom. III. Ital. Sacræ id negat, contenditque alium mox substitutum Episcopum, etiam *Petrum* nomine. Porro hujus Episcopi Florentini occasione celebratum est *Romæ* Concilium centum & amplius Episcoporum adversus Simoniacos, quod Baronius a num. XXXI. ad XXXVII. integrum recitat, atque; Canonem IV. quo decernitur, ut Clerici *simul manducent & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesiis competit, communiter habeant*, conditum esse suggestione Petri Damiani, *scriptis suis Alexandrum Pontificem ad hæc sancienda rogantis*, quibus verbis Baronius intelligit Opusculum ejusdem Petri

Digitized by Google

zo monachus & sacerdos subscriptus legitur, quem Vallisumbrosani monachi beatum colunt; primum quidem eremitam, inde cœnobitam. ☛ Ita quidem esse oportuit, si unus idemque tantum (quod putavimus) Theuzo fuerit. At vero ferunt, eodem tempore duos fuisse celebres ejusdem nominis monachos, quorum alter anachoreticam vitam duxerit Florentiæ in monasterio sanctæ Mariæ ordinis monachorum sancti Benedicti Congregationis Cassinensis; ad huncque scripsisse Petrum Damiani: cujus litteris meliori frugi redditus, tandem confectus, senio sancto fine quieverit circa annum Salutis millesimum septuagesimum, cujus & corpus asservari asserunt sub altari primario, ubi & hujusmodi legitur epitaphium exaratum:

Theuzonis monachi venerabilis ossa quiescunt.
Præsenti in tumulo, sancta qui vixit in æde
Quinquaginta annis eremi velut incola fervens, &c.

LIX. Alter vero traditur ab iisdem fuisse monachus Vallumbrosanus, discipulus S. Joannis Gualberti, idemque Abbas Razzolensis in monasterio S. Pauli, non longe a Florentina civitate, obiisseque circa annum Domini millesimum nonagesimumquintum: quem & Vallumbrosani monachi venerari dicuntur. Hæc de his ad evitandum in æquivocis confusionem, atque seligendos ipsos ab invicem, dando unicuique ipsorum, quod suum est. ☚

Joann. Gualbertus magni nominis abbas.

Ut autem ad Joannem Gualbertum redeamus, tantæ fuit æstimationis ob egregiam vitæ sanctitatem, ut eum etiam Episcopi consulerent, ejus cupientes monitis roborari. Legimus ejusdem Sancti epistolam datam ad Volaterranum Episcopum, paræneticam illam quidem, qua etiam ipsum adversus simoniacos fortiter agere multis hortatur. Incipit: *Petitionibus vestris consulere &c:*

LX. Petrus cognomento igneus.

Ipse autem Petrus, qui per ignem transiit illæsus, Episcopatus & Cardinalatus dignitate, (ut diximus) auctus, pluribus legationibus functus, pervenit ætate usque ad annum Redemptoris millesimum octogesimumoctavum; quo anno Abbas Urspergensis sic de ipso: *Petrus Albanensis Episcopus obiit. Iste per judicium ignis, immensum pertransiens illæsus pyrum vestimentis etiam per flammam volitantibus, sed in nullo læsis, Petrum Florentinum Episcopum declaravit simoniacum, unde & ipse postea Igneus est appellatus.* Hæc ipse. At historia hæc majorem adhuc sibi vendicat auctoritatem ex testificatione Desiderii Abbatis Cassinensis Cardinalis tit. S. Cæciliæ, qui & Victor Tertius ejus nominis est appellatus Papa. Ipse enim in libro tertio dialogorum totam hanc texit hi-

PAGIUS

Petri XXIV. contra Clericos proprietarios, qui scilicet pecuniam aliaque bona seorsum possidebant, idque sibi licitum asserebant ex libro suæ Regulæ. Capite primo hujuscemodi Canonicos oppugnat verbis Augustini, cap. 2. verbis Hieronymi & Prosperi, seu potius Juliani Pomerii, cujus sunt libri de Vita contemplativa, & cap. 3. Regulam ipsam Canonicorum, quam interpolationibus auctam existimat, acrius carpit.

III. *Petrus Damiani scribit adversus Canonicos.*

Initio capitis queritur Petrus Damiani, quod Canonici, cum illis objiciuntur Augustinus, Hieronymus & Prosper seu Julianus Pomerius, quos superioribus capitibus 1. & 2. descripsit, statim librum offerunt suæ Regulæ; quam partim approbandam, partim rejiciendam censet. *Cum hæc*, inquit, *illis objicimus ipsi Regulæ suæ librum nobis protinus offerunt, ad Regulæ suæ auctoritatem redeunt, cuque sibi proprietatis peculium concedente, pati se præjudicium conqueruntur. Quam nimirum Regulam nos nec funditus improbamus, nec auctoritatem illi omnino tribuimus. Probamus enim inquantum sanctis Ecclesiæ doctoribus consonat, abjicimus autem atque conspuimus inquantum authenticis eorum institutionibus non concordat.* Ut opinionem suam confirmet, complures ex ipsa Regula textus allegat, hac ad illos transitione præmissa: *sed jam ipsa illorum Regula deducatur ad medium, & utrum indifferenter tota, an caute atque suspecte ex parte duntaxat suscipi debeat in una saltem paginula discernamus.*

IV. Nicolaus Desnosius Canonicus Regularis Opus edidit *de Canonicis* in libros quinque divisum, & lib. 2. cap. 14. ait ignorasse Petrum Damiani Regulam, qua se Canonici tuebantur, ipsummet Aquisgranensis Concilii Ludovico Pio imperante habiti textum esse, atque ex eodem Concilio de verbo ad verbum decerptas fuisse periochas, quæ Canonicis proprietatem permittunt, ut ex cap. CXX. intelligitur. Illud certe si novisset, subdit Desnosius, Canonicos, quibus tot Patres indulgentiam proprietatis concesserant, haud adeo severe carpsisset, abstinuissetque a conviciis in ipsam Regulam, ratus in ea nec *absurdum* quidquam, aut *ineptum ac frivolum* inveniri, nec esse *reptantium portenta verborum, & ignominiosa atque confusa locutionis opprobrium*; ipsas quoque sententias, quæ passim in prædicto sparsæ Concilio reperiuntur, *ineptias* nusquam appellasset. Interpolatam putavit illam Regulam, quæ Canonicis plus indulgebat, quam textus Prosperi seu Juliani Pomerii ferret. At hæc indulgentia instar interpolationis haberi non debet in Regula Canonicorum, quam Synodus Aquisgranensis promulgavit; prius enim concessa legitur in Regula Canonicis Metensibus a *Sancto Chrodegango* eorum Episcopo, qui seculo VIII. floruit, præscripta, imo in Regula Romana, quam idem Chrodegangus Romæ consuluit.

Regula Canonicorum defenditur.

V. *Berengarius ab Alexandro II. admonetur.*

Anonymus Chiffletianus, postquam narravit Berengarium sedente Nicolao II. hæresim suam abjurasse, hæc scribit: *Sed Beringerius more suo ad proprium vomitum redire non timuit, ultra omnes hæreticos, Romanos Pontifices, & sanctam Romanam Ecclesiam verbis & scri-*

historiam, uempe de Petro Flutentino Episcopo ad Concilium convocato, ibique ab officio suspenso, donec rei veritas elucesceret: Cum exposceute necessitate, dum populus in partes divisus inter se bac de causa sæpe confligeret, miraculum grande editum, quo Petrus per igaem illæsus transiit; additque illud amplius, quod cum jam aa igne egressurus esset, atque mappulam e manu lapsam, & in ignis medio remansisse intelleaisset; per easdem reversus est flammas mappulam recepturus. Hæc vero ipse pluribus.

LXI. Quid in monachos Papa.

Porro displicuir Aleaandro Papæ, per monachos populum concirari, atque vetita tentari, eosdemqne occasionibus hujusmodi claustra egredi, miscereque se contentionibus popularibus; quamobrem de ipsis, ue claustra facile egrederentur, ista decrevit:

(a) 1 Inn. 16. q. 1.

Juxta (a) Chalcedonensis tenorem optimi Concilii monachos quamvis religiosi, ad normam sancti Benedicti intra claustra morari præcipimus; vicos, castella, civitates peragrare prohibemus, & a populorum prædicatione omnino cessare censuimus; nisi forte qais de aaima sua sollicitus, ut eorum habitum assumat, eos intra claustrum consulere voluerit.

LXII. Agnes destituta a suis affligitur.

Hoc eodem anno, Synodo absoluta, recedentibus ab Urbe Rainaldo Comano Episcopo, necnon Petro Damiani, quem patrem spiritualem elegerat sibi Agnes Augusta, simulque charissima Hermisinda Comitissa cognata ejus ad propria remeante; cum ejusmodi destitura solatiis ipsa aliquid humani pateretur, Petrus Damiani eam litteris est consolatus, quas acceptas ex Cassinensi bibliotheca hic tibi reddimus, atque in lucem edimus. Sic se habent:

Dominæ suæ Imperatrici Agneti Petrus peccator monachus servitutem.

LXIII. Petrus Dam. consolatur mœrentem Augustam.

Arbitror venerabilis domina, quod ex quo domnus Rainaldus Comanæ sedis Episcopus, & sancta mulier Hermisinda relicta quondam germani tui, ego quoque servus tuus ad propria quique recessimus, mens tua nunc fluctuat, & velut omnium destitata solatio, sola se remansisse deplorat. Gravat forte longioris censura silentii, & tædium est, suorum deesse præsentiam, quos sæpe refugiens dum adessent, remotioris anguli latibulum expetebas. Toleramus enim sæpe quod gratis offertur: perfruimur quod difficilius obtinemus: parvipendimus quod abundat; & quod deesse conspicimus, inhianter optamus. Verum pia mens tua, quæ divini amoris igne succendi votis omnibus æstuat, nequaquam humanæ societatis absentia contabescat, immo quanto sibi terrena solatia deesse considerat, tanto magis de propinquo sancti Spiritus paracliti præsentia confidat.

LXIV.

Unde Salvator cum iturum ad Patrem se post resurrectionis gloriam declararet, & ex

PAGIUS

& scriptis blasphemare præsumpsit. Nempe sanctum Leonem Papam, non Pontificem, sed Pompificem & pulpificem appellavit; sanctam Romanam Ecclesiam vanitatis concilium & Ecclesiam malignantium; Romanam Sedem non Apostolicam, sed sedem Satanæ dictis & scriptis non timuit appellare. Sed hæresim suam, post tot Synodicas damnationes & adjurationes clanculo per discipulos suos usquequaque non cessavit disseminare, & quoslibet incautos veneno suæ hæreseos inficere. Unde venerabilis Papa Alexander successor Nicolai Papæ literis eum satis amice præmonuit, ut a secta sua cessaret, nec amplius Sanctam Ecclesiam scandalizaret. Ille autem ab incepto desistere noluit, hocque ipsum idem Apostolico literis suis remandare non timuit.

VI. *Concil. Rotomagense adversus eum.*

Hoc anno *Maurilius* Rotomagensis Archiepiscopus grassanti hæresi Berengarianæ frænum injecturus, Synodum habuit comprovincialium Episcoporum, in qua Catholica Fides asserta est: & contra sentientes dirio addixit, in hæc verba: *Corde credimus, & ore profitemur, panem in mensa Dominica propositum, panem tantummodo esse ante consecrationem: sed in ipsa consecratione ineffabili potentia divinitatis converti naturam & substantiam panis in naturam & substantiam carnis; carnis, vero non ullius alterius, sed illius, quæ concepta est de Spiritu sancto, nata ex Maria Virgine, quæ etiam propter nos & propter nostram salutem flagellis cæsa jacuit in sepulchro, tertia die resurrexit a mortuis, & sedet ad dexteram Dei patris. Similiter vinum, quod aqua mixtum in calice sanctificandum proponitur, vere & essentialiter converti in eum sanguinem, qui per lanceam militis de vulnere Dominici lateris in resurrectionem mundi feliciter emanavit. Anathematizamus contra hanc sanctam & Apostolicam fidem superbe atque hæretice sentientes, & impia temeritate garrientes.* Tum statuto edito decretum est, ut imposterum ordinandi Episcopi hanc fidei formulam palam profiterentur. Hujus Synodi Rotomagensis nulla fit mentio in postrema Conciliorum editione, sed eam ex Codice MS. eruit Mabillonius Tom. II. Analect. Prevotius in suis ad librum de Officiis Ecclesiast. Notis, observat extare in antiquis Codicibus eburneis Ecclesiæ Metropolitanæ Rotomagensis formulam Professionis fidei de veritate Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia contra Berengarium latam in Concilio Provinciali, *præsidente huic sanctæ Sedi venerabilis memoriæ Maurilio*, quam eam esse existimo, quæ a Mabillonio publicata fuit.

VII. *Salomon in regnum Hungariæ restituitur.*

Bela, qui Regnum Hungariæ invaserat, hoc anno obiit, ut testatur Lambertus Schafnaburgensis in Chron. qui addit, *Hungaros legationem ad Henricum* Germaniæ Regem misisse, qua testati sunt, se *Salomoni* Andreæ Regis filio subditos, fidelesque futuros. *Ita Rex Henricus Ungariam cum exercitu ingressus, Salomonem in solium patris restituit, juncta ei in conjugium sorore sua*, inquit Lambertus. Ea autem *Juditha* appellata, ad quam extat Epistola Gregorii VII.

VIII.

Pisanos jam hoc tempore bellis maritimis adversus Pyratas Hetruscum mare infestantes, & ad-

& ex hoc discipulorum animos non mediocriter perturbandos esse conspiceret: præsto subjunxit (a) Quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis: Expedit vobis ut ego vadam. Nisi enim abiero, Paraclytus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos. Si ergo illuminator mentium Spiritus Apostolicis illabi pectoribus plena diffusione non poterat, nisi Veritas ipsa, qua eis illum missurus erat, corporalem sui præsentiam ab eorum subtraxisset obtutibus; quanto magis necesse, ut parat homo ab hominum se frequentia subtrahat, quatenus superni muneris capax fiat? sicque mens humana, dum vacat ab aspectibus hominum, sancti Spiritus mereatur ingressum? Eorum ergo qui tecum conversabantur absentiam, nolit deputare jacturam; immo salutis occasio, perfectionis lucrum, & perfectum nostri meriti deputetur argumentum: quia dum strepitus humani cessat alloquii, construitur in te per silentium templum Spiritus sancti.

(a) Joan. 16.

LXV.

Hinc est quod de Israelitici templi constructione sacra testatur historia, (b) quia malleus & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo Domini cum ædificaretur; templum quippe Dei per silentium crescit, quia cum mens humana per exteriora se verba non fundit, in sublime fastigium spiritualis ædificii structura consurgit; tantoque succrescens in altiora sustollitur, quanto per silentii custodiam circumclusa sese extrinsecus fundere prohibetur. Custos enim justitiæ silentium, & per Jeremiam dicitur: (c) Bonum est præstolari cum silentio salutare Domini: bonum est viro cum portaverit jugum ab adolescentia sua: sedebit solitarius & tacebit, quia levabit se supra se. Solitarius plane dum tacet, se elevat supra se, quia mens humana dum intra silentii claustra undique circumcluditur, in superiora sublimis erigitur, ad Deum per cæleste desiderium rapitur, & in amorem ejus per ardorem spiritus inflammatur. Et tamquam fons vivus dum per verborum rivulos effluere non sinitur hinc inde, undis excrescentibus ad altiora cumulatur. Templum ergo tui pectoris nunc per silentium crescat, virtutum spiritualia tamquam cælestium lapidum in te structura consurgat, ubi supernus ille Sponsus, quem totis visceribus diligis, velut in thalamo tuo delectabiliter requiescat. Memento itaque quod Apostolus ait: (d) Quia fundamentum nemo potest ponere aliud præter id quod positum est, Christus Jesus. Si quis posuerit super hoc fundamentum aurum, argentum, lapides pretiosos, lignum, fænum, stipulas; qualecumque fuerit, ignis probabit.

(b) 3. Reg. 6.

(c) Thren. 3.

(d) 1. Cor. 11.

LXVI.

Quid enim per aurum, argentum, lapides pretiosos, nisi robur & ornamenta virtutum? quid per ligna, fænum & stipulas, nisi fragilitas innuitur? Attenda

PAGIUS

Pisani jam hoc tempore celebres.

& adversus Saracenos Siciliam incolentes celebres fuisse, demonstrat Inscriptio, quæ in vestibulo Cathedralis Ecclesiæ Pisanæ legitur, quam hic refero:

Annus, quo Christus de Virgine natus ab illo
Transierat mille decies sex tresque subinde
Pisani cives celebri virtute potentes
Istius Ecclesiæ primordia dantur in ipso
Anno, quo Siculas est stolus factus ad oras,
Quod simul armati multa cum classe profecti
Omnes majores, medii, pariterque minores
Intendere viam, primum sub sorte Panormam
Intrantes rupta portum pugnando cathena
Sex capiunt magnas naves, opibusque repletas,
Unam vendentes, reliquas prius igne cremantes,
Quo pretio muros constant hos esse levatos.
Post hinc digressi portum, terraque petiti
Qua fluvii cursum mare sentit Solis ad ortum,
Mox equitum turba peditum comitante caterva
Armis accingunt sese, classemque relinquunt,
Invadunt hostes contra sine more fluentes:
Sed prior incursus mutans discrimine casus
Istos victores, illos dedit esse fugaces,
Quos cives isti ferientes vulnere tristi
Plurima præ portis straverunt millia mortis,
Conversique cito tentoria littore figunt
Ignibus & ferro vastantes omnia circum.
Victores victis sic facta cæde relictis
Incolumes multo Pisas rediere triumpho.

Fusius hæc narrat Florentinius in Commentariis de Rebus ad Mathildem Comitissam pertinentibus, lib. 1. pag. 80. & seqq.

IX. Saraceni a Rogerio Comite in Sicilia victi.

Interea, cum *Almoezz* Africæ Calipha hoc anno e vivis excessisset, postquam in ea per annos LIX. regnasset, ut eruitur ex Historia Africana Nuweirii cum ejus Historia Siculs collata, *Tamim* filius in Caliphatum paternum successit, & validam classem, qui duo ejus filii, *Job* & *Ali*, præerant, in Siciliam misit. Jobus ad *Urbem* idest, Panormum appulit, & *Ali* Agrigentum; sed neutri res ex voto successit, ut habet idem Noweirius, consentiens Malaterræ lib. 2. cap. 33. qui scribit: *Africani ergo & Arabici cum Siciliensibus plurimo exercitu congregati, ut bellum Comiti inferant, advenire nunciantur anno Verbi incarnati MLXIII.* quod cum accepisset Rogerius *Ciramim*, seu *Ceramium* venit quod munitum oppidum tunc Saraceni oppugnabant, & exercitu in duas acies diviso Saracenos aduritur, suaque præsentia universum exercitum roborat, ac illustrem victoriam reportat: *Comes*, inquit Malaterra, *de collato sibi beneficio non ingratus existens, in testimonium victoriæ suæ, per quemdam suorum nomine Meledium, cameloe quatuor, quos inter reliqua spolia hoste triumphato, acceperat, Alexandro Papæ, qui tunc temporis vices beati Petri prudenter & catholice exequebatur, apud Romam repræsentat. Apostolicus vero plus de victoria a Deo de Paga-*

Google

de ergo in ædificium, quod in te sit, non in fragili sit materia, quæ flammis esse possit obnoxia, quæ ventis sit impellentibus ruitura. Lignum plane, fœnum & stipulas facile potest vorax flamma consumere; aurum vero vel argentum, sive lapides pretiosi nesciunt incendio subjacere. Et vere per eumdem Apostolum dicitur: (a) sumentes scutum Fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Ignis ergo, quem clandestinus hostis immittit, inveniat in te pretiosa metalla virtutum, non stipulas fomites vitiorum, ut furentibus flammis, quas callidus insidiator exsufflat, non materia putris & fragilis enerviter cedat, sed impenetrabiles ac robusta soliditatis vigore obsistat, ut illa virtus Altissimi, quæ virginalis uteri visceribus obumbravit, mentem quoque tuam in perpetuo vernantis pudicitiæ virore custodiat, eamque (quod absit) aduri spiritalis nequitiæ vaporibus non permittat.

(a) Ephes. 6.

LXVII. Consolare igitur, venerabilis domina, & a corde tuo omne tædium noxii mœroris expelle: Christus sit confabulator tuus, Christus tibi contubernalis sit & conviva: immo Christus ipse tuæ sint deliciæ, ipse quotidianæ refectionis epulum, ipse tibi sit intimæ dulcedinis alimentum. Cum illo simul lege, cum illo jugiter psalle, cum illo denique te in pavimento oratura prosterne, cum illo te erige, cum illo te dormituram lectulus capiat, cum eodem sopor inveniat, ejus te pudicus atque virgineus amplexus astringat, ut in te quoque veraciter impleatur quod per Isaiam dicitur: (b) Gaudebit sponsus super sponsam, & gaudebit super te Deus tuus; & tu specialis dicere valeas, quod generalis Sponsa dicit in Canticis: (c) Dilectus meus inter ubera mea commorabitur. Constat enim quod inter ubera pectoris cor homini situm est. Dilectus ergo inter sponsæ ubera commoratur, cum a fideli qualibet anima Christus toto corde diligitur. Huic ergo Sponso dicit anima sancta tua: (d) Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus, & lectulus noster floridus. Ipse enim speciosus forma præ filiis hominum.

(b) Is. 62.

(c) Cant. 2.

(d) Ibid.

Et quia propter ejus amorem regales infulas contempsisti, Imperiale fastigium despexisti: ipse corona, ipse tibi sit insuper purpura, ipse totius gloriæ præparet beata ornamenta, ut merito debeas cum Propheta cantare: (e) Induit me Dominus vestimento salutis, & indumento lætitiæ circumdedit me, quasi sponsus decoratus corona, & quasi sponsa ornata monilibus suis. Hic in te societatis humanæ consoletur absentiam, hic tibi, vel pro omnium visitatione & allocutione sufficiat. Hic velut alter, sed longe præstantior Helcana veraciter dicat non jam (f) Annæ, sed Agnæ: Cur fles, & quare non comedis, & quamobrem affligitur cor tuum? numquid non ego melior sum, quam decem filii? Et quoniam Helcana Dei zelus dicitur: Zelus Dei, dilectio Redemptoris animum tuum in omni mœrore & angustia in Deo consoletur, ut in eum te in omni quam pateris adversitate projicias, sub ejus umbraculum ab humanæ persecutionis ardore confugias, ut in ejus amplexibus secura suaviter quiescas: quatenus ipse vel seipsum quietis intimæ præbeat portum, qui pro te dignatus est in mundante fluctibus inundantium procellarum perferre naufragium. Hæc Petrus.

(e) Is. 61.

(f) 1. Reg. 1.

Qui cum audisset ex eo etiam ipsius Agnetis Augustæ augeri mœrorem, quod censu subtracto, reddita pauperior esset, & quod vilis habitu, jam nullius æstimationis penes suos se esse cognosceret: his occurrens sapientissimus catechista Pe-

PAGIUS nis concessa, quam de sibi transmissis donariis gavisus, benedictione Apostolica, & potestate, qua utebatur, absolutionem de offensis, si resipiscentes in futurum caveant, Comiti & omnibus, qui in lucranda de Paganis Sicilia, & lucratam in perpetuum ad fidem Christi retinendo auxiliarentur, mandat: Vexillumque a Romana Sede, Apostolica auctoritate consignatum; quo præmio de beati Petri freti præsidio tutius in Saracenos debellaturi insurgerent. Notabilis antiqua hæc indulgentia illis ab Alexandro II. concessa, qui contra infideles pugnarent, aut adversus eosdem opem suam conferrent. Tum Malaterra cap. 34. refert, Pisanos Panormum aggressos, in ejus portum irrupisse, & postea recessisse. Et denique cap. 35. ait, Saracenos cum Ceramium rediissent, cladem nuper acceptam ulturi, a Roberto & Rogerio fratre cæsos fusosque fuisse: Nostri victores effecti, inquit Malaterra, triumphalibus spoliis ditantur, Trahinam cum gaudio remeantes.

X. Mortuus est hoc anno Ranimirus seu Ramirus Sanctii Majoris filius, qui fuit in Aragonia Regum primus, inquit Toletanus lib. 6. cap. 1. Is quidem annum mortis non memoravit, sed tumulus ejus, ut testatur Moretus, etiamnum extat in Ecclesia Sancti Joannis Pennatensis cum antiquissima inscriptione, ex parte quidem deleta, sed in qua adhuc legitur: Hic requiescit Ranimirus Rex qui obiit VIII. Idus. Maji die V. feria. Reliqua corrasa, sed cum feria quinta cum octavo Idus Maji per hæc tempora concurrere non possit nisi præsenti anno, manifestum est, errasse eos, qui mortem ejus usque ad annum MLXVII. aut circiter cum Mariana lib. IX. cap. VII. distulere. Epitaphium enim confirmat Epistola autographa Sanctii Episcopi Aragoniæ (sic enim quandoque Episcopus Jaccæ appellabatur) in monasterio Sancti Joannis Pennatensis asservata, & a Moreto, ut ipsemet lib. 2. cap. 19. testatur, visa, in qua legitur: Hoc factum est Kal. Augusti era M. C. IX. anno nono regni ejusdem gloriosi Principis Sanctii Ranimiroi, primo vero ingressionis Rom. Officii in Sancto Joanne,

Obitus Ramiri Aragoniæ Regis primi.

Petrus, verbo Dei eam studuit sublevare, istam subjungens epistolam:

Dominæ suæ Imperatrici Agneti Petrus peccator monachus quidquid servus.

LXIX. Agnetem Aug. paupertate laborantem consolatur Petrus Dam.

Quoniam a sancta præsentia vestra remotus sum, & hoc tempore vobiscum esse non possum, satis doleo, & quotidiana lamentatione suspiro. Interim tamen antequam ad vos redeam, hortor sanctam patientiam vestram, ut ei grava non sit aspera quæque ac dura perferre, & pro amore cœlestis Sponsi solitudinem, vel etiam necessarii sumptus inopiam sustinere. Cum enim Christus pro te pertulerit crucem; quid mirum, si tu sustineas pro illius amore paupertatem? si ille, cui Virtutes & Dominationes famulantur in cœlo, sputa, flagella, opprobria, colaphos, & alapas patiebatur in mundo: quid magnum si tu, quæ terra es, Imperialis gloriæ vanam projicias pompam, & non mundi Reginam, sed quod longe gloriosius est, te præbeas æterni Regis ancillam? recordare quod dicit Apostolus: (a) Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium ejus portantes: non enim habemus hic civitatem permanentem, sed futuram inquirimus. Felix nimirum tale commercium, ubi datur, lutum, tollitur aurum, pro tenebris lucem, pro terrenis honoribus cœlestis gloriæ comparamus dignitatem. Sicut enim per Prophetam dicitur (b): Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos fœni. Aruit fœnum, & flos ejus cecidit; qui autem servat verbum Domini, manet in æternum.

(a) Hebr. 13.

(b) Is. 40.

LXX. *Porro autem qui hodie induitur purpura, cras includitur sepultura: hodie quis hominibus dominatur, cras autem vermis factus, & putredo corrumpitur: hodie regalibus infulis redimitur, cras vilibus panniculis exanime cadaver obvolvitur: Hodie splendet coronatus in regalis excellentiæ solio, cras jacet marcidus in sepulcro. Hæc igitur & hujusmodi, domina mi, subtiliter pensa, & hujus vitæ labores cum Jesu æquanimiter tolera. Cum ipse, qui judicatus est, judicaturus advenerit; tu velut una de sapientibus virginibus ornatis lampadibus ei decenter occurras; & pro temporali purpura stolam immortalitatis accipias, ac pro corona, quæ terreno fuerat fabricata metallo, illud diadema suscipias, quod in cœlo factum est de lapide pretioso.* Hucusque ad Agnetem Augustam Petrus.

LXXI. Hoc anno (quod ad res pertinet Orientales) Christiani (c), qui erant Hierosolymis, absolvunt a Calypha Ægypti imperatum opus ædificandi quartam partem murorum Hierusalem, pecunia collecticia Christianorum, potissimum vero Imperatoris Constantinopolitani Monomachi; atque impetrarunt a Calipha, ut eam partem ipsi possiderent Christiani, necnon etiam, ut nullum alium, quam suum ipsorum Patriarcham haberent judicem. Ex quo factum, ut illa quarta pars civitatis cesserit dominio Patriarchæ: cujus rei causa graves lites postea obortæ sunt inter Reges Christianos Hierosolymorum & Patriarcham, de quibus suo loco inferius agendum. Porro ista omnia uberius Willelmus Tyri Archiepiscopus tractat.

(c) Vvill. Tyr. de bello sacro l. 9. c. 17. & 18.

Mil-

PAGIUS anno, anno scilicet Christi MLXXI. Quare *Sanctius* Ranimiri filius præsenti anno Regnum exorsus est, patrique successit. Porro cum Officium Romanum in Concilio Jaccetano currenti anno celebrato, a Ranimiro Rege admissum fuerit, ut anno MLX. num. II. diximus, isque die octavo Maii vivere desierit, patet illud Concilium ante diem illum *Jaccæ* congregatum fuisse, & Officium Romanum in celeberrimo Sancti Joannis Pennatensis monasterio anno tantum MLXXI. locum habere cœpisse. Surita lib. I. cap. 18. qui pluribus de eo Concilio agit, valde *Ranimirum* Regem laudat, quod primus ex Hispaniarum Regibus Officium Romanum suis jussionibus asseruerit. Huc revocandum quod Baronii ordinem sequentes anno MLX. de Concilio Jaccetano diximus.

I. Conc. generale Mantuanum indicitur.

Millesimus sexagesimusquartus annus surgit, cum Indictione secunda, quo increbrescentibus turbis in Alexandrum Pontificem per Cadaloum schismaticum excitatis, ad eas sedandas opus fuit eidem Alexandro generale Concilium, cui ipse pariter interesset, Mantuæ celebrandum indicere. Quod enim qui erant ex parte adversa, vidissent damnatum Cadaloum in Synodo, Alexandrum vero receptum; novas in ipsum Alexandrum struunt calumnias, nempe ipsum collata pecunia thronum Apostolicum conscendisse: quibus vulgatis, agebant illud, ut aliquos abriperent ab Alexandro, alios mutuo inter se digladiantes, dum alii defenderent, impugnarent alii, constituerent. Hac arte agentes, ut magis magisque suas partes schismatici roborarent, nondum priori conflata in Alexandrum invidia ob electionem suam absque Regis participatione restincta. Ad quæ tanta avertenda mala remedium illud unum inventum, ut collecto Mantuæ generali Concilio, illic Alexander tanta se calumnia perpurgaret. Delectus ad Synodum locus ille opportunus existimatus, non solum iis, qui in Longobardia erant, Episcopis sed etiam trans Alpes positis convocatis.

II. De legatione Annonis & Conc. tempore.

Quod in primis ad tempus spectat, hoc ipso anno idem Mantuæ congregatum fuisse Concilium, apud Hermannum satis expressum habes, dum sub hujus anni intervallo Mantuæ ponitur congregatum esse Concilium: sed & apud Lambertum id ea ratione consequi poteris, dum hoc anno legationem Annonis Coloniensis Archiepiscopi ponit, quem inde constat ad Mantuanum Concilium perrexisse; ut merito dicendum sit, tunc Mantuanum Concilium esse collectum, cum legatio Coloniensis Romam missa cognoscitur.

Quæ concilium præcesserint.

De his autem antequam agamus, quæ Synodum præcesserint, quidve ad eam decernendam legationem Regem impulerit, insinuandum. Romani siquidem cum faverent Henrico, in ipsius gratiam electionem potius Cadaloi amplexabantur; de quibus non sine stomacho scripsit Petrus Damiani in epistola ad Hildebrandum & Stephanum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, quæ incipit: *Querelam omnipotenti Deo & vobis &c.* In qua hæc habet in fine: *Romani quippe nolunt Alexandrum sed Aerarium, hunc scilicet, quem Apostolus reprobat (a), non eum qui per Apostolorum, Apostolicorumque Pontificum tramitem currat.*

(a) 1. Tim. 4.

III.

Nolunt, inquam, *Alexandrum Evangelicum, Ecclesiastica mensæ proponentem, sed sordentis avaritiæ potius æra librantem. Petri respuunt successorem, & alumnum Simonis amplectuntur, pro venalitate spiritus pecunias offerentem.* Quid insuper? Godefredum Tusciæ Marchionem Beatricis virum, de quo multa superius, quem vidimus astitisse pro Alexandro, liberasseque eum ab illo priori incursu Cadaloi in Urbem facto, jam communicasse cum nefando Cadaloo, constans erat assertio omnium, adeo ut eo deficiente ab Alexandro, omnes reliquos Italiæ Principes ipsum fore sequuturos, magnopere timeretur. Cum Petrus Damiani ad eum has reprehensorias valde litteras dedit:

Do-

PAGIUS SÆC. XI An. Æræ Hisp. MCCII. Anno Hegiræ CCCC-LVII. inchoato die 13. Decemb. fer. 2. A.C. 1064

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6557.

☉ 9. DC. ☽ 2. P. 22. April. Indict. 2.

JESU CHRISTI 1064.

ALEXANDRI II. PAPÆ 4.

HENRICI IV. REG. 9.

CONSTANTINI DUCÆ IMP. 6.

I. Concil. Mantuanum.

Anum. II. ad XXXVI. narrat Baronius *Cadaloum* pseudo-Papam iterum in Concilio Mantuano hoc anno habito condemnatum fuisse, & *Alexandrum* II. in universa Ecclesia Pontificem deinceps agnitum. Verum *Synodum Mantuanam*, ideoque & *Cadoli* Antipapæ damnationem pertinere ad annum millesimum sexagesimum septimum, nos certo docet Landulphus Junior, seu a Sancto Paulo, qui res Mediolani gestas literis mandavit. Is apud Puricellum in Vita Sancti Arialdi Martyris cap. 38. narrata morte ejus, quæ anno MLXVI. contigit, ait: *De cujus morte doluit Alexander Papa unde anno sequenti, scilicet MLXVII. cum idem Papa iret ad Synodum, quam MANTUÆ celebravit, Mediolanum venit, multaque fecit statuta de statu Mediolanensis populi & Cleri.* Quare Sigebertus in Chron. qui hoc tempore vivebat, & post eum Nauclerus & Matthæus Paris in Chron. recte Concilium hoc anno suo reddidere. Hæc Sigeberti verba ad annum MLXVII. *Roma duobus de Papatu contendentibus, Mantuæ Synodus colligitur, & mediante Annone Coloniensi Archiepiscopo. Alexander se jurejurando de simonia expurgans in Sede Apostolica subrogatur, Cadolus ut simoniacus repudiatur.* Baronium, aliosque decipit Continuator Hermanni Contracti, nec in Historia, nec in notatione temporum accuratus; ad quod cum somnium Puricellus laudatus non advertisset, videretque Ptolomeum Lucensem in Chron. Concilium Mantuanum memorare ad annum MLXIX. existimavit hæc totidem Concilia esse in ea urbe celebrata; cum tamen vel ex ipsa Ptolomei lectione pateat, cum de eo

Con-

Digitized by Google

Petrus redarguit Godefred. IV.

Domino Godefredo excellentissimo Duci & Marchioni Petrus peccator monachus, zeli ferventis obsequium.

Nova sane & inaudita de vobis apud nos fama percrebuit, quæ nobis non parvi mæroris molestiam intulit, viscera tremefacta concussit, os nostrum a solita gloriæ vestræ laude compescuit, & tabefactum cor velut acutissimo doloris intimi pugione transfodit. Vos scilicet communicasse cum Cadaloo, quem ut liquido nostis jam dudum universalis Ecclesia tamquam lethale virus evomuit, & ut revera putridum membrum de propriis visceribus amputavit, in gehennalis barathri profunda demersit, & quasi stercus hominum intra latrinæ cuniculos obrutum, ne naribus hominum de cætero fœteat spiramen, obstruxit. Huic itaque tali viro vestram communicasse prudentiam, fossores in agro, mercatores in foro, milites vociferantur in publico. Heu proh dolor vir eminentissime, ubi tunc erant uberes illi lacrymarum rivi, quos velut torrentem de ferventissima tui pectoris charitate consueveras profundere, & sancti Spiritus amore succensus non cessabas madefacta fletibus ora rigare? Huccine redacti sunt tot eleemosynarum fructus, quibus utique per continuum Quadragesimalis jejunii cursum liberalis piissimæ clementiæ tuæ charitas non modo indigentium recreavit inopiam, sed etiam ad nostri Redemptoris exemplum & pedes lavit, & oscula defigere non erubuit? Unde timendum vobis est, quod per Aggæum (a) de illo viro dicitur, qui habuit pecuniam, & misit eam in sacculum pertusum. In pertusum quippe sacculum quidquid per oris aditum mittitur, per eruptionis exitum necesse est eluatur. Et quid prodest, si primo per constipationem pecuniæ crumena turgescat, & per jacturam incuriæ vacua facta mox felleat?

(a) Agg. 1.

V.

Et quidem adversus Antichristum hunc viriliter dimicasti; ejusque conatibus sacrilegis atque perversis cum serenissima atque clarissima uxore tua frequentius obstitisti. Nunc autem nescio quis sanctæ religionis vestræ constantiam ab hac intentione compescuit, tantumque sanctitatis honestæ vigorem pestifera suggerendo mollivit, & quasi cœptum opus obruere persuasit. Unde & Salomon ait: (b) Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis: Qui videlicet qui cœpta bona districte non exequitur, dissolutione negligentiæ manum destruentis imitatur. Dic mihi vir magnifice, si quis honestis ac pudicissimis thalamis tuis inferre molitetur injuriam; quis necessarius tuus, quis domesticus auderet illi familiaritate conjungi? quis illorum præsumeret in amicitiæ fœdere copulare? Si ergo homo cum adversario domini sui concordiæ fœdus inire non audet: quo pacto sublimitas tua illi communicare non timuit, qui sponsam Christi, sanctam scilicet Ecclesiam, quasi per obsceni lenocinii stuprum violare præsumpsit? Dei quippe hostis esse convincitur, qui ejus inimico in amicitia sociatur.

(b) Prov. 18.

VI.

Hinc itaque (c) Joram Rex Israel vir utique fuæ sive & impius cum Elisæum con-

(c) 4. Reg. 3.

PAGIUS

Concilio Mantuano verba facere, in quo *Cadolus* damnatus, & *Henricus* Rex Germaniæ Ecclesiæ reconciliatus.

II. *Suo anno restitutum.*

Vidit hunc errorem vulgarem Franciscus Maria Fiorentinius in Comment. Rerum ad Mathildem Comitissam spectantium lib. 1. eumque non vulgaribus argumentis confutavit. Ipsemet enim Alexander Papa in Epistola ad Gervasium Remensem Archiep. ordine XII. *Antiqui hostis invidia*, inquit, *Antichristum per iniquitatis conceptionem suorum viscerum egerente de sentina, tantis eo ingruentem Romanam Ecclesiam per quinquennium, nunc callida tergiversatione, nunc hostili invasione oppressit periculis, ut intestina nostra specialis Ecclesiæ negotia, vix possemus ventilare, nedum longinqua ad plenum extricare. Verum post longam tempestatem, & crebras procellas, sereno, nube expulsa, Deo jubente, reddito, forensibus jam occurrere valemus.* Quare cum Cadolus anno MLXII. Ecclesiæ Romanæ vexandæ initium fecerit, quinquennium illud nonnisi anno MLXVII. absolutum, & tunc Concilium Mantuanum a Pontifice indictum. Præterea, Baronius num. XXXIV. ex Actis a Nicolao Aragonensi collectis refert, *vix elapso spatio unius anni* Cadolum ad Urbem remeasse, & a Cencio Præfecti filio in castellum Sancti Angeli receptum fuisse: *In quo loco per duos annos a fidelibus Papa Alexandri obsessus, & calamitatibus multis afflictus, exinde egredi non potuit, donec ab eodem Cencio trecentis libris argenti se redemit*, subdit idem Nicolaus, qui addit, eum postea inde occulte discessisse; Leo vero Ostiensis apud Baronium num. XXXV. *turpiter* inquit, *cum paucis aufugit, neque ultra huc rediit.* Cadolus ergo nonnisi sub finem anni MLXIII. Romam rursus aggressus est; quod si ibidem per biennium a Catholicis obsessus fuit, hoc anno ad Concilium *Mantuanum*, quo eum Henricus Rex vocavit, venire non potuit, frustraque laudatus Nicolaus eum contumacem appellat; si obsessus in castello Sancti Angeli inde exire non potuit. Insuper si paucos post Concilium *Mantuanum* dies Cadulus interiit, id accidit, quando hoc anno in eodem castello obsidione cingebatur, ideoque in illis Actis perperam diceretur, *Cadolaum* post duos annos inde aufugisse.

III. *Ejus epocha magis confirmata.*

Baronius num. II. ut probet Concilium *Mantuanum* ad præsentem annum pertinere, laudat Hermannum Contractum, quo nomine ejus Continuatorem intelligit; sed is de rebus hoc & sequentibus annis Romæ gestis parum edoctus fuit, ut cum legenti patebit. Imo idem Continuator varia alia in literas misit, quæ falsa esse certis documentis constat. Citat etiam Baronius Lambertum ad hunc Christi annum, qui tradit, *Sanctum Annonem* Coloniensem Archiepiscopum in Italiam directum, quem liquet inde ad *Mantuanum* Concilium perrexisse. At *Anno* bis in Italiam missus, anno nem-

consuleret, dicens: Quare congregavit dominus tres Reges hos, ut traderet eos in manu Moab? Respondit Elisæus: Vivit Dominus exercituum, in cujus conspectu sto, quod si non vultum Josaphat Regis Judæ erubescerem, nec attendissem quidem ad te nec respexissem. (a) *Hincque eidem Josaphat, quia auxiliabatur Achab, Jehu filius Henani propheta, dixisse legitur: Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum, amicitia jungeris. Ideo iram Domini merebaris, sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Juda, & præparaveris cor tuum, ut requireres Dominum Deum patrum tuorum.* (b) *Hinc est quod Achab, qui Benadad Regem Syriæ, quem bello contriverat, abire permisit illæsum, ex ore Prophetæ quod dignum erat audivit: Quia dimisisti, inquit, virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus. Hinc est, quod* (c) *Saul regnum perdidit impie pius in Agag Regem Amalec, in quem sicut dignum fuerat, non vindicavit.*

(a) 2. Par. 19.

(b) 3. Reg. 20.

(c) 1. Reg. 15.

VII. *Quod si suam nunc in te Deus omnipotens expostularet injuriam, hanc tibi apponeret dignam redargutione querelam. Ego te, inquiens, præ cunctis regni tui Principibus extuli: Ego per cunctos Romani fines Imperii insignem atque conspicuum feci: Ego tibi in peregrinæ terræ partibus multo plures, quam de paterno jure successivas divitias contuli, nullumque te præter regales Imperii principatum non dicam præcedere, sed nec æquiparare permisi. Quod si hæc pauca sunt, adde quod acute cordis ingenium, & facundiam ad loquendum, & vires ad bellandum tradidi, ut rigida multorum hostium pedibus tuis colla substravi. Ego tibi hæc omnia cum multis aliorum virtutum dotibus contuli. Et tu adversarium meum, a me projectum, a membris meis prorsus abscissum, communi sacerdotum meorum sententia condemnatum in communionem suscipere decrevisti?*

VIII. *Si hæc*, inquam, *tibi Deus per semetipsum, vir insignis, apponeret, quid excusationis obtenderet, quod tergiversationis aufugium prudentiæ tuæ subtilitas inveniret? Hæc & his similia quæ tibi possent objici, vir insignis atque sublimis, attende reatus admissi piaculum, digna pœnitentiæ fletibus ablue; lethalis amicitiæ fœdus abrumpe. Te deliquisse palam omnibus confitere, & in gratiam Sedis Apostolicæ, cujus nobilis, & præclarus es filius sub celeritate revertere; quatenus cum quod a membris diaboli laudabatur, exploseris, & ipse per lamenta pœnitentiæ sponte correxeris, simul cum Rege David non modo veniam a Deo, sed & gratiam consequaris. Parcat ori meo sublimitas tua, vir magnifice, ac non adversum se, sed pro se locutum esse conspiciat, & quod a me dictum est, non livoris vel odii fomitem, sed medicinalis curæ potius existima ustionem.* Hactenus Petrus ad Godefredum, nec quidem frustra: nam totis iste nisibus procuravit, ut fieret Synodus generalis, cui & suam civitatem Mantuam præparavit.

IX. Cujus quidem celebrandæ causa laboravit idem Petrus Ostiensis Episcopus, qui zelo exæstuabat præ cæteris ob Ecclesiam Dei: quam videns jam faucibus schismaticorum absumi, mutuaque Catholicorum lancinari discordia, nullumque posse sufficiens ab aliquo remedium adhiberi, sed posse ista omnia regia potentia cohiberi: sacerdotali constantia, dicendi libertate pollente, ad ipsum Regem litteras dedit, & quidem ipsas comminatorias, urgens eum collabenti Ecclesiæ subvenire, & vires schismaticorum infringere. Quas ipsas ex Casinensi bibliotheca acceptas diligentia Constantini Cajetani monachi, cui hoc nomine plurimum debemus, hic tibi describimus, sic se habent:

Petri Dam. zelus pro Eccl.

X. *Domino Henrico præcellentissimo Regi Petrus peccator monachus servitutem.*

Subditi quique timent Regem; Rex necesse

PAGIUS nempe currenti, annoque postea MLXVII. quo in Lombardiam cum Alexandro Papa & Gothefrido Tusciæ Duce profectus est, & Concilio *Mantuano* interfuit. Lambertus ad hunc Christi annum de primo Annonis in Italiam adventu verba facit, ut videre est apud Baronium num. XXIV. Addit Lambertus: *verum ubi ipse* (sc. Anno) *peracta legatione regressus est in Galliam, Parmensis Episcopus* (nempe Cadolus) *armata multitudine non modica Lucensem Episcopum* (sc. Alexandrum II. Papam) *Sede Apostolica per vim deturbare aggressus est. E contra fautoribus illius ad arma impigre concurrentibus, congressio facta est, multique hinc & inde vulneribus acceptis corruerunt.* Paucis interpositis: *Anselmus tamen, qui & Alexander, & virtute militum & favore Principum Sedem obtinuit. Alter vero etsi per contumeliam repulsus, tamen quoad vixit, ab jure suo non cedebat*, &c. Ubi Lambertus uno tenore narrat, quæ hoc & sequentibus annis contigere; quod decepit Baronium, qui ex Lamberti verbis laudatis deducit, Concilium Mantuanum in quo Alexander II. verus Pontifex agnitus, & Cadolus damnatus, hoc anno congregatum fuisse; cum tamen, ut mox diximus, quæ refert Nicolaus Cardinalis Aragonius, cui magnam fidem habendam ipsemet Baronius censet, huic opinioni adversentur. Missus itaque hoc anno Romam ab Henrico Rege *Sanctus Anno*, ut testatus etiam Otto Frisingensis apud Baronium num. XXXIII. & peracta legatione in Germaniam reversus est. Porro Mantuam ad Mathildem Comitissam pertinuisse, alio loco ostendimus.

IV. Interim *Cadolus* in castello Sancti Angeli tan-

Digitized by Google

esse est metuat Conditorem. Sed cum Scriptura dicat: (a) Cui plus committitur, plus exigetur ab eo; etiam in hoc expedit, Regem propensius formidare, quod illi, quem cordis occulta non fallunt, cogitur rationem reddere de pluribus. Cum igitur Rex in judicio discutiat hominem, Deus Regem: dignumne est, ut pulvis timeat pulverem, & idem pulvis in Rege divinum despiciat majestatem? In diebus tuis, o Rex, obortum est tale periculum, quod omnium pene transcendit nequitias sæculorum. Apostolica nimirum Sedes per hæresiarcham Parmensis Ecclesiæ scinditur, religio Christiana confunditur, Apostolorum labor evertitur, & universalis splendor Ecclesiæ per tenebrosi unius hominis schismatici concupiscentiam obscuratur. Quid ad hæc dices, qui Ecclesiasticæ defensionis officio fungeris? qui in paterni vel aviti sceptri jura succedis?

(a) Luc. 12.

XI. *An plane forte robur ætatis adhuc tibi deesse conquereris? sed ecce (b) Joas Rex Juda tener adhuc de furto tecto templi cum sacerdotibus disputat, eosque collatum a populo vetat retinere pecuniam, sed totum artificibus in operam judicat exhibendam. David (c) vix dum adolescentiæ limen egrediens, adversus Goliath non cum gladio, sed cum lapillis quasi pueriliter dimicat; sed & caput tamquam vir fortis ictu pugionis obtruncat. Adolescentulus adhuc (d) Josias omnia vasa Baal de templo Domini cum sacerdotibus projicit, & in convalle Cedron, flamma vorante, succendit. Ille igitur honorabant templum, quo sanguis brutorum animalium fundebatur: tu non succurris Ecclesiæ, in qua pro salute mundi Christi corpus offertur? Nam ut ad Gentilium quoque recurramus historiam: Annibal ille, qui Carthaginensium dux factus est, cum adhuc novem esset annorum, Amilcari patri juravit ad aras, quia cum primitus posset, adversus Romanos acriter dimicaret. Imbelles pueri bella jam spirant pro terrenæ unius civitatis honore: & tu te non excitas ad procinctum, pro tuenda universalis Ecclesiæ libertate?*

(b) Reg. 12. Petri Dam. Epistola ad Henricum Reg. comminatoria. (c) 1. Reg. 14. (d) 4. Reg. 22.

XII. *Quidam præterea Consiliarii tui videlicet, aulici ministerii dispensatores (ut fœda per populum vulgatur infamia) de persecutione Romanæ gratulantur Ecclesiæ, utrique scilicet parti faventes, blandeque canentes, ut modo venerabilis Papæ fautores se per assentationis lenocinium asserunt, modo primogenitu satanæ falsi successus læta promittunt. Quod tamen de quibusdam sanctis viris, qui tuis consuevere interesse consiliis, nefas est credi.*

XIII. *Plane quisquis sanctam molitur dividere Ecclesiam: timendum sibi est, ne secundum Evangelicam sententiam & ipse dividatur: Veniet, inquit, (e) dominus servi illius in die qua non sperat & hora qua nescit, & dividet eum, partemque ejus, cum infidelibus ponet. Porro de Phaleg (f) filio Heber scriptum est, quia, in diebus ejus divisa est terra: de te quoque cavendum est ne dicatur, quia in diebus tuis divisa est Ecclesia. Scribuntur Annales, texuntur historiæ quæ dicunt, quia Nerva clementissimus Imperator pacificavit Ecclesiam, Constantinus confirmavit, Theodosius exultavit; & cum perventum fuerit ad te, gloriosum ne tibi erit, si dicatur: Henricus divisit? Absit hoc a te, ut hanc legat historiam posteritas ventura de te. Noli ergo esse Phaleg, qui conjuncta dividit, sed esto Christi discipulus, qui divisa conjungat. Ii vero, qui ad divisionem Apostolicæ Sedis diabolica succenduntur instinctu, Dathan, (g) & Abiron atque Core ad memoriam revocent, & ex eorum perditionibus colligant, qui finis etiam se qui non dissimilia sectantur, expectet. Illi sane schisma fecerunt synagogæ, isti divisionem machinantur Ecclesiæ. Quamobrem sicut illos viventes terra deglutivit; sic isti per schismatica nequitiæ meritum prudentes & scientes merguntur in tartarum. Nec glorientur, qui manifeste Romanæ Ecclesiæ schisma non faciunt, sed tamen annuendo, vel negligendo scindentibus non resistunt: quia non solum ille qui dixit (h) In cœlum ascendam, super astra cœli exultabo solium meum; sed & omnes fautores ejus repente sunt*

(e) Luc. 12. (f) Gen. 10. (g) Num. 16. (h) Is. 14.

Ann. Eccl. Tom. XVII.

PAGIUS

Cadue hoc & sequenti anno in Castello circumclusus.

tanquam in carcere circumclusus erat, nec locum evadendi inveniebat. Duravit carcer ille *per duos annos*, ut ex Nicolao Cardinali diximus, ideoque inde ante annum sequentem in finem vergentem aufugere non potuit. Tum anno MLXVII. in Concilio Mantuano licet vocatus, non comparuit, incertum quo postea anno e vivis abierit. Lambertus laudatus ait, eum etiam post Alexandrum in Sede Apostolica confirmatum non destitisse Ordinationes facere, & sua per Ecclesias Decreta destinare; sed cum Nicolaus Cardinalis, Leo Ostiensis & Auctor MS. libri Censuum a Baronio num. XL. citatus contrarium scribant, & idem Nicolaus testetur, paucos post dies pessimam mortem incurrisse, postquam veniam ab Alexandro Papa *condigna satisfactione præstita* impetrasset, ea in re non videtur Lambertus audiendus.

V. *Hujus quasi carceris meminit Alexander II.*

Eo tempore, quo *Cadolus* a Catholicis circumclusus tenebatur, Alexander II. scripsit ad Gervasium Archiepiscopum Remensem Epistolam inter Alexandrinas ordine VI. in qua inquit: *Annunciamus tibi, divina suffragante clementia, Cadaloi præsumptionem extollentem se adversus Apostolicam sedem, tanto amplius ad majorem sui ignominiam devenisse, quanto ipse speraverat altioris superbiæ culmen ascendisse. Siquidem proprii nominis ethymologiam evidenter intelligens, ad reparandam pe-*

e cælo projecti: ita non modo Core, sed & complices ejus ducenti videlicet quinquaginta viri cælestis ignis sunt incendio devorati. Unde cavendum est, ne malitia subditorum redundet in Regem, etsi non delinquentem, non tamen pro viribus prohibentem. Nam Gregoriana sententia est: Facti culpam habet, qui quod potest, negligit emendare.

XIV. *Cavendum est, inquam, o Rex, ne dum tu pateris dividi sacerdotium: tuum quoque (quod absit) dividatur Imperium. Nam sicut sacra testatur historia, mox ut* (a) *Saul apprehendit summitatem pallii Samuelis, & scidit; protinus ille Samuel: Sic, inquit, scidit Dominus regnum Israel a te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te. Porro autem sicut pallium illud vestis erat Samuelis; sic & sancta Ecclesia vestis est utique Redemptoris, cui per Prophetam dicitur:* (b) *Confessionem & decorem induisti. Confessionem quippe Dominus induit, cum sibi peccatores associat pœnitendo sanatos: decorem vero, cum sibimet clementer agglutinat innocentes nitore justitiæ speciosos. Pallium igitur Samuelis Saul abrupit, & regnum perdidit: Christi scinditur vestimentum, & licet non scindentis, tamen scindere permittentis stabit Imperium? Inconsutilem vestem Jesu milites gentiles metuunt scindere; & Christiani non verentur Ecclesiam per errorem schismaticorum separare? Cum ergo vestis Christi sancta dicatur Ecclesia, scissio vestis minatur divisionem regiæ potestatis. Hinc est forte, quod urbes, oppida, sive provinciæ hujus regni ab externis quotidie cernimus nationibus usurpari. Balthasar* (c) *namque, quia vasa Domini fœdanda labiis Gentilium protulit, mox ex ore Danielis audivit: Divisum est regnum tuum, & datum est Medis & Persis. Heli sacerdotii dignitate detruditur, dum non intentat filiis verbera, sed blanditias: utcumque tamen corripuit illos, sed lenitate patris, non austeritate Pontificis; atque idcirco cervicibus effractis occubuit, quia peccantibus vehementer indulsit. Achias* (d) *propheta pallium suum in duodecim partes scidit, & dixit ad Jeroboam: Tolle tibi decem scissuras: hæc enim dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus. Divisio ergo vestis scissuram regalis significat dignitatis. Quod quia nequaquam Dominus in die Salomonis implevit, sed in populos ejus hæc sententia viguit; de te quoque pium est credere, quod tibi, quia innocens es, regnum integrum permanebit, post te vero subjectorum tuorum meritis, nisi forte se corrigant, transferetur, & concedet in exteros.*

(a) 1. Reg. 15.
(b) Psal. 103.
(c) Dan. 5.
(d) 3. Reg. 11.

XVI. *Sicut enim per Danielem dicitur* (e): *Dominatur Excelsus super regnum hominum, & cuicumque voluerit, dat illud. Nam & Assyriorum regnum, & Lacedæmonum, aliarumque gentium per definita temporum spatia se tenuerunt, nec diutius præfixæ diuturnitatis terminum, sicut eorum testantur Annales, excedere potuerunt. Hinc etiam Italico regno aliquando dominati sunt Græci, aliquando Galli, plerumque Latini. Tu quæso, gloriose Rex, a pravis Consiliariis, tanquam a venenatis serpentium sibilis aures obtura: in virile te robur per ardorem spiritus excita, collapsæ matri tuæ Romanæ Ecclesiæ manum porrige, & tanquam Archangelus* (f) *Raphael a Sara filia Raguel dæmonium, a quo vidua erat, expelle: ut sicut Octavianus Augustus in hoc gloriatur elogio:*

XVII. *Urbem*, inquiens, *lateritiam: inveni, relinquo marmoream; sic & tu multo gloriosius multoque nobilius dicere valeas: Romanam Ecclesiam jacentem quidem puer inveni, sed antequam plene pubescerem, auctore Deo, in statum pristinum revocavi, ut de te quoque sicut de illo celebri quandoque per populum devotione dicatur: Utinam aut non nasceretur, aut non moreretur. Immo ut de sacris paginis adhibeatur exemplum, illud impleatur in te, quod David sibi Deum Israel dixisse commemorat: Sicut lux* (g) *auroræ, oriente sole mane absque nubibus rutilat, & sicut pluviis germinat herba de terra, &c. sic cum eodem David non immerito valeas & ipse cantare quod sequitur: Cuncta enim salus mea & omnis voluntas, nec est quidquam ex eo quod non germinet.*

XVIII. *Utraque præterea dignitas, & regalis scilicet & sacerdotalis, sicut principaliter in Christo sibimet invicem singularis sacramenti veritate connectitur, sic in Christiano populo mutuo quodam sibi fœdere copulatur utraque videlicet alternæ invicem utilitatis est indiga, dum & sacerdotium regni tuitione protegitur, ac regnum sacerdotalis officii sanctitate fulcitur. Rex enim præcingitur gladio, ut hostibus Ecclesiæ munitus occurrat; sacerdos orationum vacat excubiis, ut Regi cum populo Deum placabilem reddat. Ille* sub

(e) Dan. 4.
(f) Tob. 11.
(g) 2. Reg. 23.

PAGIUS *ecclesiam in periculum capitis sui a fautoribus suis distributam, cujusdam turris præsidio gemebundus servatur. Unde per misericordiam Dei speramus nullo modo posse evadere, donec quidquid contra sanctum Petrum nequitia sua præsumpsit, satisfecerit digna emendatione. Recitat* Epistolam illam Baronius num. XXXVI. & seqq. sed corruptum exemplar nactus Gervasium appellat *Willelmum*, cum tamen certum sit, Gervasium hoc tempore Ecclesiæ Remensi præfuisse.

Digitized by Google

sub lance justitiæ negotia debet terrena dirimere: iste fluenta cælestis eloquii debet sitientibus propinare. Ille constitutus est, ut nocentes atque scelestos legalium sanctionum censura coerceat; iste ad hoc ordinatus est, ut per claves Ecclesiæ quas accepit, alios zelo canonici vigoris astringat, alios per mansuetudinem Ecclesiasticæ pietatis absolvat. Sed audi Paulum (a) de Regibus disputantem, & sectam regalis officii lineam jacientem: nam post multa sic ait: Dei enim minister est, tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat: Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui malum agit. Si ergo tu es minister Dei, quare non defendis Ecclesiam Dei? Cur armaris, si non præliaris? cur accingeris, si congredientibus non resistis? Qui sub æstivo meridiatur umbraculo, securus poterit . . . . Porro veraciter sine causa gladium portas, nisi resistentium Deo colla transfodias, nec vindex es in iram ei, qui malum agit, dum in adulterantes Ecclesiam non consurgis, & cum (b) Simeone & Levi violatum sororie opprobrium a dorso Israel non repellis. Vertatur ergo docta manus ad copulam, & cum David (c) in Amalecitas impetu fulguris irrue; & sicut ille latrunculos subegit, sic tu hostes Ecclesiæ vibrato justitiæ mucrone transfige.

(a) Rom. 13.

(b) Gen. 34.

(c) 1. Reg. 30.

XIX. Cadalous omnium nequissimus describitur.

Sentiat, sentiat teterrimus ille draco, Cadalous scilicet perturbator Ecclesiæ, eversor Apostolicæ disciplinæ, inimicus humanæ salutis; sentiat inquam radix peccati, præco diaboli, Apostolus Antichristi. Et quid plura dicam? Sagitta producta de pharetra satanæ, virga Assur, filius Belial, filius perditionis, qui adversatur & extollitur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur vorago libidinis, naufragium castitatis, & Christianitatis opprobrium, ignominia sacerdotum, genimen viperarum, fœtor orbis, spurcitia sæculi, dedecus universitatis (attexantur adhuc epitheta Cadaloi, catalogus videlicet nominis tenebrosi) serpens lubricus, coluber tortuosus, stercus hominum, latrina criminum, sentina vitiorum, abominatio cæli, projectio paradisi, pabulum tartari, stipula ignis æterni. Sentiat iste motum regiæ majestatis, & terrenum metuat Principem, qui audacter provocat in bella cælestem. Et quia dixit insipiens in corde suo: (d) Non est Deus: experiatur inesse regio pectori Christiani Fidei pietatem, pro divina militia castris non enerviter confligentem.

(d) Psal. 52.

XX.

Regnum ergo tuum arma corripiat, ut cum Melchisedech stet sacerdotium, sacerdotium oret, ut avitum David exaltetur imperium. Nam ad hoc præ te universalis orat Ecclesia, & ut labor tuus & quietem pariat, & orationibus illius gloria tibi triumphalis accrescat, sicut & Moyses (e) orabat, eoque simul orante, vincebat: si vero remitteret manus Moyses, superabat protinus Amalec. Hinc & Apostolus ait. (f) Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus & omnibus, qui in sublimitate sunt constituti. Quare hoc? audi quod sequitur: Ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate.

(e) Exod. 17.

(f) 1. Tim. 2.

Porro quia splendidæ memoriæ pater tuus magnificus Imperator sublimiter exaltavit Ecclesiam; tu quoque sicut ejus hæres imperii, sic etiam in Ecclesiasticæ cautionis jura succede. Igitur in Ecclesiasticæ status incolumitate servanda clarissima soboles paternis respondeat institutis, ut ab arbore sua non degeneret ramus in fructu, quam per traducem virtutis & gratiæ decus exornet; sed sicut olim per illum, nunc amodo per te & collapsa resurgat Ecclesia, & Ecclesiastica, quæ confusa est, refloreat disciplina.

XXI.

*Durius forte locutus sum Regi, præsertim cum Salomon dicat: (g) In cogitatione tua Regi ne detrahas, & in secreto cubilis tui ne maledixeris diviti, quia aves cæli portabit vocem tuam, & qui habet pennas, annuntiabit sententiam. Et revera qui peculatus crimen incurrit, in * diacopsio cogitur reficere quod tulit. Sed tunc honor Regi deferendus est, cum Rex obtemperat Conditori; alioquin cum Rex divinis resultat imperiis, ipse quoque jure contemnitur a subjectis. Si quis enim propriis studet, non Dei Rex esse convincitur, qui in die pugnæ non stat pro castris Ecclesiæ; & sic propriis utilitatibus specialiter metuit, ut ruinæ periclitantis Ecclesiæ non succurrat.*

(g) Eccl. 10.

* τετραπλοῦν. id est, quadruplum.

XXII.

Sed & cum per Isaiam Dominus dicat: (h) Venite & arguite me: cur homo ab homine despiciat argui, quem constat eadem mortalitatis lege constringi? & cum lege forensi cautum sit, ut qui peremptores parentum non ulciscitur, in jus hæreditariæ successione nullatenus admittatur; ego qui in homicidam matris meæ, Romanæ scilicet Ecclesiæ ulcisci nequeo; ultores saltem impellere non tentabo? Deputa ergo me a Rex fideliter consulentem, non procaciter obloquentem; vel si placet, præ dolore matris peremptæ insanum, non adversus excellentiam regiæ majestatis insolenter elatum. Sed o utinam ego ante tribunal tuum adjudicer reus perduellionis, dum tu tamen in adversarios Apostolicæ Sedis vindices arbiter æquitatis! in cervicis meæ jugulum securis vibrata deſæviat; tantummodo ut Romana Ecclesia propriæ dignitatis apicem per te reparata conscendat.

(h) 1. Is. 1.

Por-

Digitized by Google

e cælo projecti; eta non modo Core, sed & complices ejus ducenti videlicet quinquaginta viri cælestis ignis sunt incendio devorati. Unde cavendum est, ne malitia subditorum redundet in Regem, etsi non delinquentem, non tamen pro viribus prohibentem. Nam Gregoriana sententia est: Facti culpam habet, qui quod potest, negligit emendare.

XIV. *Cavendum est, inquam, o Rex, ne dum tu pateris dividi sacerdotium: tuum quoque (quod absit) dividatur Imperium. Nam sicut sacra testatur historia, mox ut (a) Saul apprehendit summitatem pallii Samuelis, & scidit; protinus ille Samuel: Sic, inquit, scidit Dominus regnum Israel a te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te. Porro autem sicut pallium illud vestis erat Samuelis; sic & sancta Ecclesia vestis est utique Redemptoris, cui per Prophetam dicitur: (b) Confessionem & decorem induisti. Confessionem quippe Dominus induit, cum sibi peccatores associat pœnitendo sanatos: decorem vero, cum sibimet clementer agglutinat innocentes nitore justitiæ speciosos. Pallium igitur Samuelis Saul abrupit, & regnum perdidit: Christi scinditur vestimentum, & licet non scindentis, tamen scindere permittentis stabit Imperium? Inconsutilem vestem Jesu milites gentiles metuit scindere; & Christiani non verentur Ecclesiam per errorem schismaticorum separare? Cum ergo vestis Christi sancta dicatur Ecclesia, scissio vestis minatur divisionem regiæ potestatis. Hinc est forte, quod urbes, oppida, sive provinciæ hujus regni ab externis quotidie cernimus nationibus usurpari. Balthasar (c) nempe, quia vasa Domini fœdanda labiis Gentilium protulit, mox ex ore Danielis audivit: Divisum est regnum tuum, & datum est Medis & Persis. Heli sacerdotii dignitate detruditur, dum non intentat filiis verbera, sed blanditias: utcumque tamen corripuit illos, sed lenitate patris, non austeritate Pontificis; atque ideirco cervicibus effractis occubuit, quia peccantibus vehementer indulsit. Achias (d) propheta pallium suum in duodecim partes scidit, & dixit ad Ieroboam: Tolle tibi decem scissuras: hæc enim dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus. Divisio ergo vestis scissuram regalis significat ditionis. Quod quia nequaquam Dominus in die Salomonis implevit, sed in populos ejus hæc sententia viguit; de te quoque pium est credere, quod tibi, quia innocens es, regnum integrum permanebit, post te vero subjectorum tuorum merites, nisi forte se corrigant, transferretur, & concedet in exteros.*

(a) 1. Reg. 15. (b) Psal. 103. (c) Dan. 5. (d) 3. Reg. 11.

XVI. *Sicut enim per Danielem dicitur (e): Dominatur Excelsus super regnum hominum, & cuicumque voluerit, dat illud. Nam & Assyriorum regnum, & Lacedæmonum, aliarumque gentium per definita temporum spacia se tenuerunt, nec diutius præfixæ diuturnitatis terminum, sicut eorum testantur Annales, excedere potuerunt. Hinc etiam Italico regno aliquando dominati sunt Græci, aliquando Galli, plerumque Latini. Tu quæso, gloriose Rex, a pravis Consiliariis, tanquam a venenatis serpentium sibilis aurec obtura: in virile te robur per ardorem spiritus excita, collapsæ matri tuæ Romanæ Ecclesiæ manum porrige, & tanquam Archangelus (f) Raphael a Sara filia Raguel dæmonium, a quo viduatur, expelle: ut sicut Octavianus Augustus in hoc gloriatur elogio:*

(e) Dan. 4. (f) Tob. 11.

XVII. *Urbem*, inquiens, *lateritiam: inveni, relinquo marmoream; sic & tu multo gloriosius multoque nobilius dicere valeas: Romanam Ecclesiam jacentem quidem puer inveni, sed antequam plene pubescerem, auctore Deo, in statum pristinum revocavi, ut de te quoque sicut de illo celebre quandoque per populum devotione dicatur: Utinam aut non nasceretur, aut non moreretur. Immo ut de sacris paginis adhibeatur exemplum, illud impleatur ex te, quod David sibi Deum Israel dixisse commemorat: Sicut lux (g) auroræ, oriente sole mane absque nubibus rutilat, & sicut pluviis germinat herba de terra, &c. sic cum eodem David non immerito valeas & ipse cantare quod sequitur: Cuncta enim salus mea & omnis voluntas, nec est quidquam ex eo quod non germinet.*

(g) 2. Reg. 23.

XVIII. *Utraque præterea dignitas, & regalis scilicet & sacerdotalis, sicut principaliter in Christo sibimet invicem singularis sacramenti veritate connectitur, sic in Christiano populo mutuo quodam sibi fœdere copulatur utraque videlicet alternæ invicem utilitatis est indiga, dum & sacerdotium regni tuitione protegitur, ac regnum sacerdotalis officii sanctitate fulcitur. Rex enim præcingitur gladio, ut hostibus Ecclesiæ munitus occurrat; sacerdos orationum vacat excubiis, ut Regi cum populo Deum placabilem reddat. Ille sub*

PAGIUS *omniam in periculum capitis sui a fautoribus suis distributam, cujusdam turris præsidio gemebundus servatur. Unde per misericordiam Dei speramus nullo modo posse evadere, donec quidquid contra sanctum Petrum nequitia sua præsumpsit, satisfecerit digna emendatione. Recitat* Epistolam illam Baronius num. XXXVI. & seqq. sed corruptum exemplar nactus Gervasium appellat *VVillelmum*, cum tamen certum sit, Gervasium hoc tempore Ecclesiæ Remensi præfuisse.

Digitized by Google

sub lance justitiæ negotia debet terrena dirimere: iste fluenta cœlestis eloquii debet sitientibus propinare. Ille constitutus est, ut nocentes atque sceleстos legalium sanctionum censura coerceat; iste ad hoc ordinatus est, ut per claves Ecclesiæ quas accepit, alios zelo canonici vigoris astringat, alios per mansuetudinem Ecclesiasticæ pietatis absolvat. Sed audi Paulum (a) de Regibus disputantem, & rectam regalis officii lineam jacientem: nam post multa sic ait: Dei enim minister est, tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat: Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui malum agit. Si ergo tu es minister Dei, quare non defendis Ecclesiam Dei? Cur armaris, si non prœliares? cur accingeris, si congredientibus non resistis? Qui sub æstivo meridiatur umbraculo, securus poterit ..... Porro veraciter sine causa gladium portas, nisi resistentium Deo colla transfodias, nec vindex es in iram ei, qui malum agit, dum in adulterantes Ecclesiam non consurgis, & cum (b) Simeone & Levi violatum sororis opprobrium a dorso Israel non repellis. Versatur ergo docta manus ad capulum, & cum David (c) in Amalecitas impetu fulguris irrue; & sicut ille latrunculos subegit, sic tu hostes Ecclesiæ vibrato justitiæ mucrone transfige.

(a) Rom. 13.

(b) Gen. 34.

(c) 1. Reg. 30.

XIX. Cadalous omnium nequissimus describitur.

Sentiat, sentiat teterrimus ille draco, Cadalous scilicet perturbator Ecclesiæ, eversor Apostolicæ disciplinæ, inimicus humanæ salutis; sentiat inquam radix peccati, præco diaboli, Apostolus Antichristi. Et quid plura dicam? Sagitta producta de pharetra satanæ, virga Assur, filius Belial, filius perditionis, qui adversatur & extollitur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur vorago libidinis, naufragium castitatis, & Christianitatis opprobrium, ignominia sacerdotum, genimen viperarum, fœtor orbis, spurcitia sæculi, dedecus universitatis (attexantur adhuc epitheta Cadaloi, catalogus videlicet nominis tenebrosi) serpens lubricus, coluber tortuosus, stercus hominum, latrina criminum, sentina vitiorum, abominatio cœli, projectio paradisi, pabulum tartari, stipula ignis æterni. Sentiat iste motum regiæ majestatis, & terrenum metuat Principem, qui audacter provocat in bella cœlestem. Et quia dixit insipiens in corde suo: (d) Non est Deus: experiatur inesse regio pectori Christiani Fidei pietatem, pro divinæ militiæ castris non enerviter consistentem.

(d) Psal. 52.

XX. *Regnum ergo tuum arma corripiat, ut cum Melchisedech stet sacerdotium, sacerdotium erit, ut avitum David exaltetur imperium. Nam ad hoc pro te universalis orat Ecclesia, & ut labor tuus & quietem pariat, & orationibus illius gloria tibi triumphalis accrescat, sicut & Moyses (e) orabat, eoque simul orante, vincebat: si vero remitteret manus Moyses, superabat protinus Amalec. Hinc & Apostolus ait. (f) Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus & omnibus, qui in sublimitate sunt constituti. Quare hoc? audi quod sequitur: Ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate.*

(e) Exod. 17.

(f) 1. Tim. 2.

Porro quia splendidæ memoriæ pater tuus magnificus Imperator sublimiter exaltavit Ecclesiam; tu quoque sicut ejus hæres imperii, sic etiam in Ecclesiastica cautione jure succede. Igitur in Ecclesiastici status incolumitate servanda clarissima soboles paternis respondeat institutis, ut ab arbore sua non degeneret ramus in fructu, quam per traducem virtutis & gratiæ decus exornat; sed sicut olim per illum, nunc amodo per te & collapsa resurgat Ecclesia, & Ecclesiastica, quæ confusa est, refloreat disciplina.

XXI. *Durius forte locutus sum Regi, præsertim cum Salomon dicat: (g) In cogitatione tua Regi ne detrahas, & in secreto cubilis tui ne maledixeris diviti, quia aves cœli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas, annuntiabit sententiam. Et revera qui peculatus crimen incurrit, in * diacopsin cogitur reficere quod tulit. Sed tunc honor Regi deferendus est, cum Rex obtemperat Conditori; alioquin cum Rex divinis resultat imperiis, ipse quoque jure contemnitur a subjectis. Si quis enim propriis studet, non Dei Rex esse convincitur, qui in diu pugna non stat pro castris Ecclesiæ; & sic propriis utilitatibus specialiter metuit, ut ruinæ periclitantis Ecclesiæ non succurrat.*

(g) Eccl. 10.

* f. τετραπλοῦν. id est, quadruplum.

XXII. *Sed & cum per Isaiam Dominus dicat: (h) Venite & arguite me: cur homo ab homine despicitur argui, quem constat eadem mortalitatis lege constringi? & cum lege forensi cautum sit, ut qui peremptores parentum non ulciscitur, in jus hæreditariæ successionis nullatenus admittatur; ego qui in homicidam matris meæ, Romanæ scilicet Ecclesiæ ulcisci nequeo; ultores saltem impellere non tentabo? Deputa ergo me o Rex fideliter consulentem, non proterviter obloquentem; vel si placet, præ dolore matris peremptæ insanum, non adversus excellentiam regiæ majestatis insolenter elatum. Sed o utinam ego ante tribunal tuum adjudicer reus perduellionis, dum tu tamen in adversarios Apostolicæ Sedis vindices arbiter æquitatis! in cervicis meæ jugulum securis vibrata desæviat; tantummodo ut Romana Ecclesia propriæ dignitatis apicem per te reparata conscendat.*

(h) 1. Is. 1.

Por-

XXIII. *Porro si Cadaloum cito, velut alter Constantinus Arrium, destruis, & Ecclesiæ, pro qua Christus mortuus est, pacem reformare contendis: faciat te Deus in proximo de regno Imperiale fastigium scandere, & a cunctis hostibus tuis insignes gloriæ titulos reportare: alioquin si adhuc dissimulas, si mundi periclitantis errorem cum possis abolere, detrectas (& reliqua) cohibeo spiritum, & consequentia, relinquo Lectoribus intellectum, Amen.* Hæc Petrus sacerdotalis vigore constantiæ; nec quidem frustra. Emeriti enim senis toto orbe nota sanctitas, laudata ab omnibus dicendi libertas, non ad indignationem movit animum Regis, sed conciliavit sibi potius reverentiam, atque elicuit obedientiam; adeo ut Regem ipsum eam Consiliariis suis excitaverit ad consulendum, quamcitissime Ecclesiæ Romanæ, jam factione schismaticorum periclitanti.

XXIV. *Legatio Annonis Archiep. Colon. ad Pap.* Quid igitur? Decernitur legatio Romam ad Alexandrum Pontificem, deligitur ad tantum opus, qui sapientia cæteris atque auctoritate præstaret Anno Archiepiscopus Coloniensis, cujus illud in primis opera, ageretur, ut jura Regis in eligendo Romano Pontifice integra servarentur: sic demum congregato ex Germaniæ atque Italiæ Episcopis generali Concilio causa schismatis cognosci deberet, & condemnato eo, qui esset tantorum malorum auctor atque defensor, optata diu pax Ecclesiæ redderetur, dum qui esset ab omnibus colendus Romanæ Ecclesiæ Pontifex, perspicue ab omnibus nosceretur. De his in hæc verba Lambertus hoc anno: *Causabantur Romani Principes, quod Rex eis inconsultis Romanæ Ecclesiæ Pontificem constituisset,* nempe schismaticum Cadaloum, *& ob eam injuriam defectionem meditari videbantur. Propter quod placuit Coloniensem Archiepiscopum Romam mitti. Qui veniens eo, cum aliud turbatis rebus invenire non posset remedium; judicavit ordinationem,* Cadaloi videlicet, *quæ inscio Senatu Romano facta fuisset, irritam fore; & sic amoto Parmensi Episcopo per electionem eorum Anselmum Lucensem Episcopum pro eo ordinari constituit, immo jam diu ante ordinatum ab omnibus recipi.* Hæc summa rerum hoc anno gestarum.

XXV. In Gestis Romanorum Pontificum, quæ Nicolaus Aragonius S. R. E. Cardinalis collegit, hæc de legatione Coloniensis Archiepiscopi Romam habentur: *Præterea quia Coloniensi Archiepiscopo bonum sibi agere videbatur, si pro concordia Romanæ Ecclesiæ & Imperii studium atque laborem assumeret: depositis Teutonici regni negotiis, Longobardiam intravit, & per Tusciam transiens, ad Urbem Romanam festinanter accessit. Ubi benigne exceptus, Alexandrum Papam mansuete ac modeste ita est allocutus: Qua ratione frater Alexander absque mandato & assensu domini mei Regis recepisti Papatum? a longis namque temporibus a Regibus hoc absque dubio est obtentum. Et incipiens a Patriciis Romanorum & Imperatoribus, nominavit eos, per quorum mandatum & assensum plurimi Romanorum Pontificum in Sedem Apostolicam habuerunt ingressum. Archidiaconus Hildebrandus cum Episcopis Cardinalibus eidem Coloniensi sic responderunt.*

XXVI. *Firmissime tene, & nullatenus dubites, quod in electione Romanorum Pontificum juxta sanctorum Patrum canonicas sanctiones, Regibus penitus nihil est concessum sive permissum: & deductis in medium pluribus sanctorum Patrum decretis, & præcipue illo Nicolai capitulo, in quo centum & tredecim Episcopi subscripserunt: post multas & varias altercationes, ita irrevocabiliter & sufficienter eidem Coloniensi satisfecerunt, quod ex inde rationabiliter resistendi non habuit occasionem. Quibus verbis expletis, dominum Papam Coloniensis rogavit, ut pro hac parte dignaretur, in partibus Lombardiæ Synodum celebrare, & electionis suæ factum ostendere, & rationabiliter demonstrare: quod licet inconsuetum, & a Romani Pontificis dignitate videretur alienum: considerata tamen instantis temporis malitia, petitioni ejus assensum præbuit, & apud Mantuam Synodum convocavit.* Reliqua inferius suo loco. Indicta igitur Synodo Mantuæ, Alexander Papa voluit omnino eidem esse præsentem Petrum Damiani in eremo tunc temporis quiescentem, quem suis accersivit litteris, ut Romam se conferret, inde postea simul profecturi ad Synodum essent.

XXVII. Rursus autem alias tunc temporis Hildebrandus Archidiaconus dedit ad Petrum litteras, quibus expostularet, quod ab eodem Petro olim ad Coloniensem Archiepiscopum scriptæ fuissent litteræ, quibus nonnihil ipse Pontifex Romanus perstringeretur: occasionem enim adventus ejusdem Archiepiscopi Romam ejusmodi de Petri ad eum litteris sparsa erant. His acceptis Petrus, suæ bene conscius innocentiæ, rem gravissime tulit, adeo ut non sine stomacho ad ipsos Pontificem scilicet atque Archidiaconum scripserit, purgans se etiam juramento: sed hoc haud satis sibi visum, nisi missarum litterarum ad eos exemplar fidelissime sumptum mitteret. Ipsæ autem ad Alexandrum Papam & Hildebrandum Archidiaconum a Petro hoc tempore, antequam Mantuam ad Concilium irent, datæ litteræ sic se habent, sumptæ ex cita-

citato a nobis superius codice basilicæ S. Petri.

Patri & filio, Papæ, & Archidiacono Petrus peccator monachus servitutem.

XXVIII. Ad Alex. Pap. & Hildebrandum Archidiac. Petri Ep.

Epistolam, de qua me insugillastis, ad vos mitto, ut videatis, & quid in ea adversus vos egerim, liquido comprobetis. Quod si aliam in illas partes epistulam misi, vel in hac ipsa aliquid usque ad unam litteram, me sciente, actum est vel immutatum, aut alio modo transmutatum, & non ad vos simpliciter est missa, sicut tunc domino Coloniensi pontifici est directa: (a) Naaman Syri me lepra perfundat, vel (b) Bariesu caecitas oculos meæ frontis obducat. Jesum testor & sanctos Angelos ejus, quia in hac ego satisfactione non mentior. Si pro hac itaque epistula mori debeo: tendo cervicem, imprimite pugionem. His pro sua defensione locutus, ad eam, quem horum omnium auctorem esse queritur Hildebrandum Archidiaconum, stylum aculeatum valde convertens hæc ait: *De cætero sanctum satanam*, nempe adversarium *meum humiliter obsecro, ut non adversum me tantopere sæviat; nec ejus veneranda superbia tam longis me verberibus atterat: sed jamjam circa servum suum mitescat. Liventes quippe scapulæ jam deficiunt, & sulcata tot plagis, atque terga vibicibus tumescentia non subsistunt. Unde vir sapiens (c) flagelli, inquit, plaga livorem facit, plaga autem linguæ comminuet ossa. Ago igitur, tempus est enim, ut & ego jam. Sed adhuc spiritum reprimo, labiis digitum superpono; & licet feram tamen adhuc misericordiam quæro.* Hæc de Hildebrando quem (ut superius dictum est) ob eam causam Petrus passum se esse adversarium queritur sæpe, quod ipsi semper obstiterit, ne vacationem ab Episcopatu a Pontificibus sæpe petitam, ullo pacto plene potuerit obtinere. Pergit vero:

(a) 4. Reg. 5.
(b) Act. 13.
(c) Eccl. 28.

XXIX. *Quod autem me ad vos Romam venire, & vobiscum ire Mantuam præcepistis; utriusque mihi labor itineris, valde difficilis visus est, & meæ senectuti nimium gravis. Unde Romam venire, quod vobis minus prodesset, omisi: expeditionem vero Mantuani itineris magis vobis necessariam judicavi. Sed in destinando mihi sanctæ vestræ legationis oraculo, satis uterque inter vos inæqualiter divisistis: nimirum ut unus mihi videatur paterni favoris affabilitate blanditus, alter hostilibus virgis terribiliter comminatus. Unus vestrum me tanquam sol coruscatione serenæ splendoris irradiat; alter vero furens Eurus violentis impetus sui flabris exsufflat. Unde illud ad mentem redit, quod refertur in fabulis.*

XXX. *Dicitur enim, quia dum quidam indutus chlamyde viator incederet, Sol & Eurus eum quasi materiam sibi proposuere certaminis, quis videlicet a duobus ei chlamydem facilius potuisset auferre. Hoc itaque inter eos fœdere constituto, ut eum, qui victor existeret, victus laurea coronaret. Cœpit Eurus violenter infremere, nubium volumina commovere: e contra viator chlamydem stringere, seseque, ne vestem perderet, undique constipare. Cumque discipulus Æoli cassa labore deficeret, seseque eum posse perficere funditus desperaret: illico sol aurea cœpit ora detegere, micantibus terram fervoribus illustrare. Mox viator, cum jam æstibus nimii fervoris aresceret, uberque sudor humefactis visceribus ebulliret, projecit chlamydem, ut nimii caumatis temperaret ardorem. Ille ergo conducti certaminis meruit palmam, qui leniter egit, non qui vincere, furendo, & violentiam irrogando tentavit. Sed ut e Scripturis sacris honestius proferatur exemplum: si Roboam (d) senum consiliis acquiescens, mitia respondisset, totum Israel sui juris imperio subdidisset: sed quia coævorum suorum superbiæ credidit: divisis a se decem tribubus, sublimem regni potentiam humilem fecit. * Rhinoceros etiam qui rabida persequentium canum ora celerrima pernicitate contemnit, capi se gremio blando virginis non pavescit.* Ita Petrus salibus apologorum sugillat Hildebrandi severitatem, cui resistat; commendat autem clementiam Alexandri, cui pareat, ad iter se Mantuanum accingendo.

Apologus Facetus.
(d) 3. Reg. 12.
* Monoceros, sive unicornis

XXXI. Sed cum jam se, ut sibi videbatur, abdicasset ab Episcopatu, atque in eremum contulisset: eas quæ essent Episcopi exigerentur ab eo eleganti similitudine expostulat, dicens: *Sed quo cuncta quæ vestra sunt, reddidi: cur adhuc persecutionem patior? Naturarum docti perhibent rimatores (nescio utrum astipulentur etiam venatores) quia castor dum in nativo sperpendat ingenio, se non ob aliud insectari nisi pro testiculis, ut medicinali serventur industria, præcidendis: ad stipitis truncum repente procurrit, seseque violenter impingens, testiculos projicit: mox igitur longius provolans versus ad venatorem in duobus se pedibus erigit, nec se habere jam, pro quo quæratur, ostendit. Num quid ergo durior satisfactio quæritur hominis quam, exigatur ab animalibus brutis? Sed ne modum excedat epistolare compendium: ad hæc expostulanda vestrum in nostras partes præstolamur adventum.* Hucusque Petrus, jam profecturus Mantuam ad Concilium. Nunc quæ sunt reliqua ad idem spectantia, hinc inde collecta suo ordine prosequamur.

XXXII. Venerunt quoque Mantuam ad indictum Concilium Episcopi ab Hispania

tres

tres pro reliquis legatione fungentes. Fuerunt hi, Manio Calaguritanus, Eximius Aucensis, & Fortunius Alavensis, deferentes libros Gothicos Ritualis ipsi Alexandro Pontifici ac universo Concilio, a quibus cogniti inventi sunt Orthodoxi. Hæc ex antiquioribus rerum Hispanarum historicis Joannes Mariana.

Hisp. Ep. veniunt Mantuam ad Conc.

Si ipsa tanti Concilii extarent Acta, nobis plane non adeo laborandum esset, ut summo cum labore hinc inde fragmenta venaremur. Deperditis autem illis, quæ illic gesta esse a diversis summa brevitate enarrantur, hic describamus. In eadem in primis Collectione Nicolai Aragonii ista leguntur: *Statuto itaque termino exiens Alexander Papa ab Urbe cum Episcopis & Cardinalibus ad præfixum locum prospere, Domino auxiliante, pervenit. Ibi autem omnes Episcopi Lombardiæ cum suis Ecclesiarum Præsulibus præter Cadaloum Parmensem, quem idem Coloniensis adesse præceperat, qui remordente conscientia, se absentaverit, pariter convenerunt.*

XXXIII.

* diserte.

Cum in Synodo eadem cum Episcopis Alexander resideret, causam electionis suæ ita discrete rationibus manifestis comprobavit, atque se de omnibus, quæ sibi ab æmulis malitiose objecta fuerant, excusavit sufficienter, adeo quod Episcopos Lombardiæ, qui sibi fuerunt adversati, benevolos redderet & subjectos. Sedato itaque per Dei gratiam Imperii, & Ecclesiæ scandalo, post solutionem Synodi Alexander Papa Romam, ac ceteri ad propria hilares redierunt.* Hæc ibi nimia brevitatis angustia circumscripta. Addit autem Sigebertus, Alexandrum Pontificem a crimine simoniæ, quo imputatus fuerat, se purgasse, adhibito juramento. Cæterum Otto Frisingensis cum agit de ejusmodi legatione Romam missa ab Henrico Rege, nihil habet de accusatione criminis simoniæ, quo postulatum referunt Alexandrum, sed ipsum Regem ejus delicti reum constitutum affirmat, atque ea de causa ejusdem Pontificis litteris Romam vocatum. His enim verbis perpaucis ejus legationis res gestas perstringit: *Missis*, inquit *a Rege, Annone Coloniensi, & Hermanno Bambergensi pro justitia, juribus scilicet regni Romam Episcopis, peracta legatione revertentes, litteras summi Pontificis reportantes, Regem ad satisfactionem pro simonia, aliisque multis, quæ ei objecta fuerunt, invitantes.* Hæc Otto. Quæ autem ista secuta fuerint, ignorantur. Porro in dicto Concilio omnium sententia Cadaloum damnatum, omnes affirmant. At de ipso Concilio hactenus.

Summa totius legationis.

XXXIV.

Cæterum eumdem impium Cadaloum, jam duobus in Conciliis condemnatum nec sic quievisse, Scriptores ejus temporis tradunt, sed armasse militem, aggressum Urbem, inde a Sede Petri Alexandrum exturbare conatum, Lambertus asserit, sed eum contumeliose pulsum atque victum affirmat. Hæc est posterior aggressio illa, quæ in veteribus Gestis Romanorum Pontificum a Nicolao Aragonensi collectis ita describitur: *Sed collecta iterato pecunia, vix elapso spatio unius anni, Cadalous ad Urbem remeare occulte arbitrans attentavit, ibique Capitaneorum favore, & aliorum malignantium auxilio audaciam sumpsit, & pecuniam perfidis Romanis militibus erogans, de nocte Leoninam civitatem intravit, & beati Petri Ecclesiam in opprobrium & confusionem suam occupare præsumpsit. Mane autem facto, cum in Urbe Roma rumores hujusmodi personarent, & populus Romanus ad Ecclesiam beati Petri conflueret: milites, qui cum Cadaloo venerant, tantus repente tremor & timor invasit, quod eo penitus derelicto universi fugerent, & in cryptis & abditis locis se occultarent. Tunc Cencius Præfecti filius, vir nequam & pessimus eidem Cadaloo astitit, eum in castellum sancti Angeli recipiens, juramentum ipsi & defensionem præstitit. In quo loco per duos annos a fidelibus Papæ Alexandri obsessus, & calamitatibus multis afflictus, exinde egredi non potuit, donec ab eodem Cencio trecentis libris argenti se redemit.*

Cadalous rursus furis in Rom. Eccl.

XXXV.

Sic itaque uno consocio, & uno cliente contentus inops & egens satis ornatore discedens occulte, in montem Bardonis, ac tandem ad Burgum Berreti non sine multa confusione pervenit. Hæc ibi. Agit de iisdem Leo Ostiensis, sed jungens primam invasionem Cadaloi cum posteriori, easdem non, ut par erat, distinguit ab invicem; ait enim: *Sed Deo favente, licet Romanorum plurimi illi gratia Regis adhæserint, castrumque illi sancti Angeli ad Urbis expugnationem tradiderint, cum semel ac secundo magnis instructus copiis advenisset, pecuniamque immensam profligasset, magna strage suorum non minus, quam cæterorum facta: postremo clam egressus castrum ipsum, turpiter cum paucis aufugit, neque ultra huc redit.* Hæc Leo.

XXXVI.

Hoc illud tempus fuit, quo Alexander Papa scripsit epistolam illam, quam ex antiquis membranis primus in lucem edidit Papirius Massonus in Alexandro, sicque se habet:

Alexander Episcopus servus servorum Dei charissimo confratri Vuillelmo Rhemensi Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem.

Alex. Papæ Epist. ad Rhemensem Archiep.

Visis fraternitatis tuæ litteris, evidenter intelleximus, eum matri suæ sancta

ctæ Romana Ecclesia sincerram compassionem exhibere, ipsamque, si facultas daretur, præsentia corporis velle visitare. Et quia sollicitudinem tuam ejusdem prosperitate lætari, quemadmodum de infortunio contristari non dubitamus; annuntiamus tibi, divina suffragante clementia, Cadaloi præsumptionem extollentem se adversus Apostolicam Sedem, tanto amplius ad majorem sui ignominiam devenisse; quanto ipse speraverat altioris superbiæ culmen ascendisse. Siquidem proprii nominis etymologiam evidenter intelligens, ad reparandam pecuniam in periculum capitis sui a fautoribus suis distributam, cujusdam turris præsidio gemebundus servatur.

XXXVII *Unde per misericordiam Dei speramus, nullo modo posse evadere, donec quidquid contra sanctum Petrum nequitia sua præsumpsit, satisfecerit; digna ejus damnatione est. Quod igitur simoniacæ hæreseos pestem, quæ in partibus illis vires adhuc obtinet, ejus dolo, velle insequi significasti: non parum devotionis tuæ studio congaudemus, in quo nimirum adeo specialem dilectionem a nobis, & a filiis sanctæ Romanæ Ecclesiæ promeruisti, ut a nonnullis te odio habentibus, odium quoque nobis evidentibus indiciis exhiberi declaretur. Super Aurelianensem denique, qui simoniace Episcopatum obtinuisse, & inde perjurium tribus aliis sibi adhibitis, incurrisse probatur: sententiam dare Archiepiscopum Senonensem, litteris nostris admonuimus, quem nimirum ut cum ipso convenias, & negotium illud pariter agas, Apostolica auctoritate hortamur. Abbatem quoque sancti Medardi jam pridem excommunicationis vinculo innodatum omnibus modis operam dare studeat, ut de Abbatia, quam injuste retinet, ejiciatur, & alter digne & canonice substituatur.*

XXXVIII. *Cætera vero, quæ in litteris tuis continentur, ad præsens distulimus, præsertim cum in præsentia tui, quam desideramus videre, id melius fieri existimamus: non enim pane securi, neque arbor cultro succidi solet. De causa autem Amelrici iterum, & iterum te admonemus, ut quod in apertis litteris nostris continetur, omni studio, omnique sollicitudine peragas.* Hucusque Alexander ad Rhemensem Archiepiscopum.

XXXIX. Hugo Cardinalis recipitur ab Alexand. Receptum his diebus ab Alexandro Hugonem cognomento Candidum, Cardinalem veniam petentem, eo quod stetisset a partibus Cadaloi, eadem citata nuper Acta significant: sed de illo primum ista: *Eodem tempore Hugo Candidus quem Leo Papa Cardinalem creaverat, vir quidem seditiosus & duplex, a Romanæ Ecclesiæ unitate recessit. De cujus reprehensibili vita & morum perversitate tacendum potius duximus, quam loquendum.* Hæc tempore Stephani. Et sub Alexandro hæc de ipso: *Præterea jam dictus Hugo Candidus post multas calamitates, quas sub Cadaloo Antipapa sustinuit, a domno Alexandro Papa veniam suppliciter postulavit, & condigna satisfactione præstita impetravit.* His vero subjicit mox ista: *Idem quoque Cadalous post paucos dies ex divino judicio pessimam mortem incurrit.* Hæc de his tantum ibi.

Obitus Cadaloi.

XL. At in codice vaticano, qui inscribitur liber Censuum, de eodem Cadaloo dum agitur, in fine de ipso habetur; quod tamdem recedens a schismate, ab Alexandro per nuntios petierit, ut absolveretur; quod promissa satisfactione impetravit; sed post dies paucos malam mortem incurrerit; quomodo autem, non dicitur. Veruntamen scriptor temporis hujus Lambertus affirmat, quod Cadalous dum vixit, se gerere pro Pontifice, & quæ sunt Pontificis, exercere non prætermisit. Nam de ipso ista habentur hoc anno: *Alter vero, nempe Cadalous, etsi per contumeliam repulsus; tamen quoad vixit, ab jure suo non cedebat, huic semper derogans, hunc adulterum Ecclesiæ Dei, hunc pseudoapostolum appellans. Missas quoque seorsum celebrans, ordinationes facere, & sua per Ecclesias decreta & epistolas more Sedis Apostolicæ destinare non desistebat.* Seque ipsum Honorium II. ejus nominis nuncupabat. Hæc autem, quæ spectant ad obitum Cadaloi, ad sequentem potius annum, vel postea referenda noscuntur, a nobis autem hic recitata, quod certus, quo id contigerit, annus nobis sit incompertus.

XLI. De Henrico Archiep. Ravennate. Favisse tamen eidem Cadaloo animo obstinato Henricum Ravennatem Archiepiscopum, ejusdem Alexandri Papæ scripta significant, eumdemque ab eodem Pontifice ea ex causa una cum ipso Cadaloo excommunicatum fuisse. Qui tantum abest ut resipuerit, & absolutionem quæsierit, ut potius animo perverso & obstinato excommunicationem contemnens, excommunicaret ipse alios. In quem idem Pontifex ad Valerianum (a) Episcopum ita rescripsit: *Audivimus quod Henricus Ravennas dictus Archiepiscopus visus sit te excommunicare: Verum quia excommunicatus excommunicare non potuit, Apostolica auctoritate te, tuosque absolvendo, mandamus numquam curare.* Hæc apud Gratianum & alios collectores.

(a) c. audivimus 24. q. 1.

XLII. Post hæc autem Episcopi Hispani Legati, qui Mantuano Concilio interfuerunt, reversuti in Hispanias, duxerunt secum ab Alexandro Papa decretum Legatum a latere Hugonem Cardinalem: cujus auctoritate Barcinonæ Concilium congregatum est, in quo leges Gothicas, quibus Catalauni utebantur, penitus idem Legatus Apostolicus abrogavit, novasque sanxit, quibus hactenus populus utitur. Ut autem & Gothici ritus adhiberi in sacris sollet abrogarentur, ab illis obtinere non potuit, nec cogere voluit, cum iidem in Concilio Mantuano cogniti fuissent esse Catholici. Porro una cum legatione Hugonis is, qui miserat eam Alexander Papa, receptus est in Hispania germanus Romanæ Ecclesiæ Pontifex, Cadalous autem communibus omnium votis anathemate condemnatus; ac ita ubique terrarum.

XLIII. *Celebris peregrinatio Hierosolym.* Hoc eodem anno celebris instituta est peregrinatio Hierosolymam septem millium virorum & amplius, ut tradit Marianus Scotus; primoresque horum duces fuisse Germanicos Antistites Sigefridum Archiepiscopum Moguntinum, Willelmum Trajectensem, Guntherum Banbergensem, atque Ottonem Ratisponensem Episcopos, eosdemque profectos autumnali tempore, sed hoc eorum imprudentiæ vitio datum, quod circumspecte nimis ornati barbaros ad prædam allicerent, adeo ut confligendum sæpe cum illis in Palæstina fuerit: quæ certamina Lambertus exacte describit, narratque eos in maxima adductos fuisse discrimina; & præter spem liberatos divino auxilio. At vero ex numero septem millium & amplius virorum vix bis mille superstites remansisse, qui ad propria sunt reversi, Marianus Scotus testatur. Unus ex iis Ingulfus nomine, Anglus natione, patria Londoniensis, scriba Willelmi Comitis Normannorum, postea Regis Anglorum in commentario historiæ, quam scripsit monasterii sui Croylandensis, cui postea præfuit, hæc habet, summatim de his obiter agens:

XLIV. *Nuntiatur & per universam Northmanniam, plurimos Archiepiscopos Imperii cum nonnullis aliis terræ Principibus velle pro merito animarum suarum, more peregrinorum, cum debita devotione Hieroso-*

PAGIUS VI. *Legatio Hispanica Hugonis Card.* Ad num. XLII. *Hugonem* Candidum Presbyterum Cardinalem in Hispaniam legavit Alexander II. tum ad tollendum Schisma, tum ut Divinorum Officiorum ritus Romana ex formula constitueret; quod discimus, tum ex Diago lib. 2. Hist. Comit. Barcin. cap. 57. tum ex Surita lib. 1. cap. 21. Agnitus fuit ab omnibus ut verus Pontifex Alexander II. & Officium Rom. uti jam decretum fuerat in Concilio Jaccetano anno MLXIII. coacto receptum in Concilio ab Hugone Legato. Sed conjungere hæc omnia anno MLXVIII. testibus citatis Auctoribus, omnibusque qui tradunt hæc peracta post Concilium Mantuanum anno MLXVII. congregatum. Adhæc *Sanctius Ranimirus* Aragonum Rex, in Privilegio Abbatiæ Leirensis, quod extat apud Sandovallium in Notitia Episcoporum Pampilonensium ait, *Hugonem* Cardinalem interfuisse Concilio *Leirensi*, *anno regni sui sexto*, qui est annus Christi MLXVIII. cui Surita & qui Historias suas veterum Monumentorum fide composuere, Divinorum Officiorum mutationem assignant. Ad eum itaque annum Concilia varia durante ea Legatione in Hispania habita, revocanda, nec una Hugonis Legatio in duas dividenda, ut perperam Cossartius Tom. IX. Concil. pag. 1181. qui cum non advertisset, *Concilium Mantuanum* ad annum MLXVII. pertinere, & legisset, *Hugonem* post illud Concilium in Hispaniam ab Alexandro II. Legatum missum, unicam Hugonis Legationem in duas distinguit, alteram, quæ hoc anno cum quo illud Concilium alligat, alteramque, quæ anno MLXVIII. acciderit. Recte tamen vidit Cossartius *Concilium Barcinonense*, cujus hic meminit Baronius, spectare ad annum MLXVIII. sicuti & *Tolosanum* ac quædam alia, de quibus eo Christi anno agemus. *Barcinonense* eo Christi anno habitum demonstrat Diagus laudatus, atque Ecclesiasticorum Officiorum reformatione a Sanctio Ramiro ejusque Proceribus admissis, *Hugonem* Legatum cum Aquilino Sancti Joannis Pennatensis Abbate a Sanctio Ramiro Rege Legato ad Pontificem misso Romam perrexisse, & dum per urbem Barcinonensem transiret, ibi per aliquot dies substitisse.

VII. *Concilium Barcinonense.* Præerat tunc Comitatui Barcinonensi Raymundus Berengarii hujus nominis primus; *qui Vetulus dicebatur. Hic Raymundus Berengarii nimia clarus probitate, & inter alios Hispaniæ Principes super Agarenos tantum habuit principatum, ut XII. Reges Hispaniæ* (idest Præfecti Saracenorum) *suo tempore annuatim ei tributum tanquam domino persolverent. Hic denique Comes famosissimus suam optans dominium decorare, coram Ugone Cardinali & Legato Romano, ac suis plurimis Magnatibus intra Barchinonæ Palatium, supra dictorum consilio & assensu, propria quadam instituit jura, quæ Barchinonæ Usaticos nuncupamus, mandavitque, ut iis constitutionibus omnes comitatus sub Barcinonensi Comitatus imperio regerentur*, inquit Auctor Anonymus *de gestis Comitum Barcin.* Videns Legatus hunc Principem ad ea, quæ Alexander II. optabat, valde propensum, de Officio Gothico in eo Principatu abrogando cogitavit. Ejus conatum promovit *Adalmodis* Raymundi uxor in Francia orta, ubi Officium Romanum, *Gallicanum* dictum, in usu erat, femina ingentis animi, & cujus res præclare gestæ in monumentis Hispanicis sæpe occurrunt. Legatus itaque Concilium *Barcinone* indixit, cui interfuere Episcopi & Abbates Principatus Barcinonensis, & in quo, ut refert Diagus laudatus, communi consensu Officium Gothicum repudiarunt, & juxta sacros Canones decrevere, ut imposterum Clerici in perpetua continentia viverent, neque, ut ante factum fuerat, uxores ducerent. Sed Concilium illud, uti jam insinuavimus, anno MLXVIII. celebratum.

VIII. Antequam ei finis imponeretur, subdit Diagus cap. 58. *Raymundus* Comes Conventum Procerum, quem Hispani *Cortes* vocant, convocavit, ut in eo de legibus Gothicis, quod jam fa-

*rosolymam proficisci. De familia ergo domini nostri plurimi tam milites, quam clerici, quorum primus, & præcipuus ego eram, cum licentia domini Comitis nostri & benevolentia in dictum iter nos omnes accinximus, & Alemanniam petentes equites triginta numero & amplius domino Moguntino conjuncti sumus. Parati namque omnes ad viam, & cum dominis Episcopis connumerati septem millia pertransseuntes prospere multa terrarum spacia, tandem Constantinopolim pervenimus. Ubi * Alexim Imperatorem ejus adorantes, hagiosophiam vidimus, & infinita sanctuaria osculati sumus. Divertentes inde per Lyciam, in manus Arabicorum latronum incidimus, evisceratique de infinitis pecuniis cum mortibus multorum; & maximo vitæ nostræ periculo vix evadentes; tandem desideratissimam civitatem Hierosolymorum læto intuitu tenebamus. Ab ipso tunc Patriarcha Sophronio nomine viro veneranda canitie honestissimo ac sanctissimo, grandi cymbalorum sonitu, & luminarium immenso fulgore suscepti sumus. Ibi quot preces incravimus, quot lacrymas effudimus, quot suspiria suspiravimus, solus ejus inhabitator novit Dominus noster Jesus Christus.*

*(Ducam) pro Duca imperitus librarius Alexim posuit, putans non convenire simul Ducam & Imperat. nesciens Ducam esse cognomentum Imp. illius. At Alexius longe post hæc tempora vixit.

XLV.

*Ab ipso itaque gloriosissimo Sepulcro Christi ad alia Sanctuaria civitatis invisenda circumducti, infinitum summam sanctarum Ecclesiarum, & Oratoriorum, quæ Achim Saldanus dudum destruxerat, oculis lacrymosis vidimus; & omnibus ruinis sanctissimæ civitatis, tam extra, quam intra numerosis lacrymis compassi, ad quorumdam restaurationem datis non paucis pecuniis, * exire in patriam, & sacratissimo Jordane tingi, universaque Christi vestigia osculari desideratissima devotione suspirabamus. Sed Arabum latrunculi, qui omnem viam observabant, longius a civitate evagari sua rabiosa multitudine innumera non sinebant. Vere igitur accedente, stolus navium Jonuensium in portu Joppensi applicuit. In quibus cum sua mercimonia Christiani mercatores per civitates maritimas commutassent, & sancta loca similiter adorassent, ascendentes omnes, mari nos commisimus, & jactati fluctibus procellisque innumeris, tandem Brundusium appulimus, & prospero itinere per Apuliam Romam petentes, sanctorum Apostolorum Petri & Pauli Limina, & copiosa sanctorum Martyrum monumenta per omnes stationes osculati sumus. Inde Archiepiscopi cæterique Principes per dexteram Alemanniæ repetentes, nos versus Franciam ad sinistram declinantes, cum inenarrabilibus gratiis & osculis ab invicem discessimus; & tandem de triginta equitibus, qui de Northmannia pingues exivimus, vix viginti pauperes peregrini & omnes pedites macie multa attenuati reversi sumus.* Hactenus Ingulfus. Quæ recitasse non pœnituit ad insinuandum, quo statu tunc Hierosolymorum civitas esset cum Ecclesiis circumquaque dijectis. Præstat modo audire, in quam magnum discrimen adducti fuerint omnes, antequam pervenerint Hierosolymam; & quomodo præter spem fuerint divinitus liberati. Lambertus ejus temporis Scriptor rem gestam narrans antiquioribus admirandis Dei operibus haud imparem, sic recenset:

* al redire.

XLVI.

Interea prædicti Episcopi Hierosolymam pergentes, dum magnitudinem opum suarum gentibus per quas ibant habebant, inconsultius ostentarent; ultimum sibi pe-

PAGIUS

A Conventu in quo leges Gothicæ abrogatæ distinguendum.

factum fuerat de legibus Ecclesiasticis in Concilio, fieret. Huic adfuere *Hugo Legatus* & Magnates numero XXI. quorum consilio & assensu Codex Legum, vulgo vocatus, *Usatici Barcinonenses*, quo etiamnum utuntur Catalani, a Principe conditus est, ut liquet etiam ex ejus Præfatione, in qua legitur: *Hæc sunt Usatici de curialibus usibus, quos constituerunt tenere in eorum patria omni tempore domnus Raymundus Barchinonensis vetus Comes, & Adalmodis ejus conjux, assensione & exclamatione illorum terræ Magnatum, videlicet Pontii Vicecomitis Gerundæ*, aliorumque ibidem nominatorum; inter quos cum nullus Episcopus compareat, Baluzius lib. 4. Marcæ Hisp. ad annum MLXVIII. recte concludit, Gothicarum Legum abrogationem, seu potius Additionem ad veterem legis Codicem, factam non esse in Concilio Ecclesiastico, deceptumque Baronium, aliosque qui eam attribuunt *Hugoni Legato*, cum id factum fuerit Principis auctoritate. Fallitur tamen Vir doctissimus in eo, quod ait, *Concilium Barcinonense* ex Conciliorum Collectione delendum esse; cum, teste Diago laudato, omnes Scriptores Catalani ejus mentionem fecerint.

IX.

Fœdus adversus Saracenos in Catalania ictum.

Idem Baluzius loco laudato, & in Appendice Marcæ Hispanicæ pag. 1126. recitat fœdus ictum inter Ermengaudum Comitem Urgellensem, & Raimundum Comitem Barcinonensem, actum *VIII. Kal. Augusti anno tertio regni Philippi Regis*, hoc scilicet Christi anno. Eo se Comites ad mutuum auxilium obligaverunt adversus inimicos & hostes suos, sive Saraceni illi essent, sive Christiani. Nominatim vero cautum, ut *Raimundus* auxilio esset adversus *Alchagibum* Ismaelitam Ducem Cæsaraugustanum, ea conditione, ut earum rerum, quæ adversus hunc caperentur ab *Ermengaudo* tertia pars rediret ad Raimundum. Post quæ Ermengaudus profectus adversus Saracenos anno sequenti, *in obsidione Barbastrensis castri* quod est ad Cincam fluvium in Aragonia, *quod a Saracenis adhuc detinebatur, plurimum laboravit, & eo anno, quo captum est castrum, scilicet Incarnationis Christi MLXV. mortuus est*, ut legitur in Gestis Comitum Barcinonensium cap. 12. de ea expeditione hæc habet Chronicon Malleacense: *Per hæc tempora Ermengaudus Comes Hildergensis*, (legendum, Urgellensis) *post triumphos copiosos de Mauris & Sarracenis prælio inito ultimo innumerabilem stra-*

Digitized by Google

In quanta discrimina prolapsi christiani peregrini.

riculum conservarunt, nisi rem humana temeritate prolapsam divina misericordia restituisset. Nam barbaros, qui ex urbibus & agris ad spectandos tam illustres viros catervatim profluebant, primo peregrini cultus ac magnifici apparatus ingens miraculum, deinde ut fit, non minor prædæ spes ac desiderium cepit. Itaque cum, transita Lycia, in fines Sarracenorum introissent, & jam in civitate, cui Romula nomen est, una vel paulo plus mansione abessent, proxima parasceve ante Pascha, circa tertiam diei horam incursionem passi sunt ab Arabibus. Qui comperto tam insignium virorum adventu, undique ad spolia diripienda frequentes armatique confluxerant.

XLVIII. *Plerique Christianorum religiosum putantes manu sibi auxilium ferre, & salutem suam, quam peregre proficiscentes Deo devoverant, armis corporalibus tueri, prima statim congressione prostrati, vulneribus multis confecti, omnibus, quæ habebant, a filo subtegminis usque ad corrigiam caligæ expoliati sunt. Inter quos Willelmus quoque Trajectensis Episcopus brachio pene plagis debilitato, nudus ac semivivus relictus est, cætero Christiani jactu lapidum (quod genus teli forte locus ipse affatim ministrabat) non tam periculum propulsabant, quam mortem, quæ præsens urgebat, differre conabantur. Pedem etiam paulatim subtrahendo ad villam declinabant, quæ ab ipso itinere spacio mediocri distabat. Capharnaum hanc fuisse, ex similitudine vocabuli conitiebant.*

XLIX. *Quam ut ingressi sunt, Episcopi omnes atrium quoddam occupant, humili septum maceria, & tam fragili, ut etiam si nulla vis adhiberetur, sola vetustate facile corrueret. In cujus medio domus erat, cœnaculum habens satis editum, & ad repugnandum quasi ex industria præparatum. Hujus superiora Episcopus Moguntinus cum clericis suis & Bambergensis, inferiora cæteri Episcopi sibi vindicant. Laici omnes ad arcendam vim hostium, & maceriam defendendam impigre discurrunt, & primam quidem certaminis procellam lapidum jactu, ut prædictum est, sustinuere. Deinde cum barbari magnam telorum nubem in castra conjecissent, & ipsi plerumque impressione in eos facta, clypeos & gladios e manibus eorum vi extorsissent: non solum jam maceriam tueri sufficiebant, sed portis etiam interdum erumpere, & pugnam cominus lacessere audent. Quorum impetum dum Arabes nullo jam loco, nulla acie sustinere possent: consilium tandem a tumultuaria congressione ad obsidionem vertunt, & inedia atque lassitudine conficere aggrediuntur, quos ferro expugnare non poterant. Itaque multitudinem, qua superabundabant, conglobatis scilicet circiter duodecim millibus partiuntur, ut alii aliis vicissim ad oppugnationis studium succedentes, nullam illis vel paululum respirandi copiam facerent, suspicantes quod propter inopiam rerum omnium, quibus vita humana sustentari solet, dimicandi laborem non diu toleraturi forent.*

L. *Ita Christiani tota parasceve, toto sabbato sancto usque ad tertiam fere horam Paschalis diei sine intermissione oppugnabantur, nec eis hostilis improbitas vel modicum temporis punctum, quo saltem somni perceptione corpora recrearent, indulgebat. Nam & cibum & potum, mortem præ oculis habentes, non desiderabant, nec si magnopere desideraretur, quid sumerent, omnium inopes habebant. Cum autem die tertio labore & inedia exhausti ad extremum pervenissent, & fortia plerumque conatus virtus jejunio infracta frustraretur, quidam ex numero presbyterorum exclamavit: Non recte eos agere, qui in armis suis plusquam in Deo spei ac roboris ponerent, & calamitatem, quam eo permittente, incidissent, propriis viribus propulsare conarentur. Propterea placere, sibi, ut se dederent, præsertim cum triduana jam abstinentia militaribus rebus eos inutiles prorsus reddidisset. Non esse Deo difficile, ut deditis eis, & ab hoste sub jugum missis misericordiam præstaret, qui suos toties etiam in ultima necessitate conclusos mirabiliter liberasset. Ut hoc quoque inferret, barbaros nequaquam propter ipsos occidendos tanto molimine grassari, sed ut pecunias eorum auferrent, quibus si potiti fuissent, liberos eos deinceps intactosque sine vi, sine molestia abire passuros.*

Pla-

PAGIUS *ſtragem Sarracenorum perficiens, dum victor regreditur, alium exercitum Maurorum offendit viventem* (legendum, venientem) *: quem cum paucis suorum lassus persequens, multos eorum occidit, & ipse cecidit. Caput vero ejus Sarraceni pro magno thesauro secum apportaverunt; quod armatizatum Rex eorum auro cooperuit, & semper secum in præliis ferebat causa victoriæ.*

X. Robertus Apuliæ, & Rogerius Calabriæ Duces nihil sibi in tota Siciliæ insula tutum esse posse judicantes, si Panormo non potirentur, *anno dominicæ Incarnat. MLXIV. cum quingentis tantum militibus Pharum mare transmeantes, tota Sicilia.... impune peragrata, Panormum usque perveniunt.. Per tres menses commorati, Panormitanis fortiter repugnantibus, versus urbem quidem minime profecerunt, sed viciniora circumquaque loca plurima depopulatione vexaverunt. At cum viderent se versus urbem minime tunc temporis prævalere posse, &c. haud procul ab Agrigentina urbe tentoria figunt. Porro cives ejusdem urbis viribus suis plus ne-*

Expeditio Roberti Ducis Apuliæ in Siciliam.

cef-

LI. *Placuit consilium omnibus, statimque ab armis ad preces versi, per interpretem, ut in deditionem acciperentur, orabant. Quo comperto Dux Arabum citato equo in primos advolat, & cæteros quidem longius submovet, cavens, ne temere admissa multitudine præda confuse distraheretur. Ipse decem & septem honoratissimos gentis suæ secum assumens, castra ingressus est patientia, relicto ad portas, præsidii causa, filio suo, ne quis forte præda avidus post se non vocatus irrumperet. Cumque admotis scalis cœnaculum, ubi Moguntinus & Bambergensis Episcopi latitabant, cum paucis ascendisset, Bambergensis Episcopus, cui, licet junior ætate esset, tamen propter virtutum prærogativam, & totius corporis admirandam dignitatem præcipuus a cunctis honor deferebatur, rogare eum cœpit, ut omnibus quæ haberent, usque ad novissimum quadrantem sublatis, nudos se abire sineret. Ille & victoria elatus, & propter ingenitam morum barbariem, accepta quoque tot congressionibus clade nimium efferatus ait, se adversus eos jam triduo non sine grandi damno exercitus sui ea mente bellum gessisse, ut suis conditionibus erga victos uteretur, non quas ipsi constituissent.*

LII. *Ne ergo falsa spe eluderentur, se omnibus, quæ haberent, sublatis, carnes eorum comesturum & sanguinem bibiturum. Nec moratus, linteum, quo caput more gentis obvolverat, expediens, facta vinculo in collum Episcopi conjecit. Episcopus ut erat liberalis verecundiæ, & maturæ admodum gravitatis, ignominiam non ferens; tanto nisu pugnum ei dedit in faciem, ut uno ictu consternatum ad pavimentum usque præcipitem daret, vociferans insuper, prius eum pœnas pro impietate daturum, quod impuras manus in sacerdotem Christi profanus & idololatra mittere præsumpsisset.* Cui vero ad hæc permotus fuerit Bambergensis, Marianus Scotus ista amplius addit de barbarorum Duce: *Qui cum vidissent Episcopos gloriosos cum multis militibus & dorsalia pendentia, extendit corrigiam circa collum Bambergensis Episcopi Guntheri, considerans magnitudinem & pulchritudinem ejus ait: Tu & omnia ista mea erunt. Episcopus vero per interpretem ait: Quid mihi facies? & ille dixit: Istum pulchrum sanguinem gutturis tui sugam, & suspendam te, sicut canem ante castellum. Tunc Episcopus comprehenso capite ejus stravit Ducem in terram, atque omnes alii ligati sunt.* Hæc ipsa. Pergit vero Lambertus:

LIII. Audax tentatur facinus. *Irruunt protinus alii clerici & laici, & tam huic, quam cæteris, qui cœnaculum ascenderant, adeo arctis nexibus manus a tergo constringunt, ut sanguis plerisque rupta cute per ungues proflueret. Perlata audacis facti indicia ad eos, qui in inferiori parte domus consistebant; ipsi quoque his, qui apud se erant Arabum principibus idem faciunt. Deinde laici omnes sublato in altum clamore, vocatoque in auxilium sibi omnium rerum opifice Deo, rursum arma capessunt, maceriam occupant, præsidium quod circa portas erat, conferta manu fundunt fugantque, & sic alacres, sic innovatis inopino successu viribus ubique rem peragunt, ut nihil lassitudinis, nihil incommodi ex triduana eis inedia & labore accessisse putares. Alacritatem tantam repente ex trepidis rebus & ultima desperatione coortam nimium admirati Arabes, nec aliam novitatis hujus causam suspicati, quam quod de principibus suis sumptum fuisset supplicium; infestissimis animis in pugnam ruunt, & facto grege per arma, per viros in castra perrumpere parant. Et acta res foret, nisi mature orto consilio Christiani vinctos eo loco principes statuerent, ubi atrocissima vis hostium & creberrimus telarum imber incumbebat, apposito super capita eorum speculatore, qui districtum in manibus gladium tenens clamitabat, per interpretem: Nisi ab oppugnatione quiescerent, non armis se adversum eos, sed principum capitibus dimicaturos.*

LIV. *Tum ipsi principes, quos præter vinculorum acerbitatem imminens quoque gladius cervicibus vehementer angebat, cum magno ejulatu suos obtestabantur, ut moderatius agerent, ne obstinate hostibus certamen inferentes, eos ad supplicium necemque suam, cum incisa spes esset vitæ, inflammarent. Patris periculo attonitus filius Ducis Arabum, quem ad portam atrii a patre causa præsidii relictum supra memoravi, citato gradu in confertissimos suorum cuneos se dedit, & furentis exercitus impetum voce & manu increpitans, retinuit, & tela in hostes jacere prohibuit, quæ non hostes, ut ipsi putabant, sed principes sui propriis pectoribus excepturi forent. Per hanc occasionem paululum ab armis & incursionibus, vacatione data, nuntius venit*

PAGIUS *cessario confidentes, per portas prorumpendo forti strepitu super illos proruunt, &c. usque in portas suæ civitatis persequuntur.* Subdit Malaterra Robertum Ducem expeditionis caput venisse in Calabriam, & expeditionem solvisse. Hæc Auctor barbarus, sed coævus. Cæterum *portarum* & *portuum* vocibus horum temporum Scriptores fauces & clusuras montium ac claustra exprimunt, ut videre est apud Ducangium in Glossario.

Lichudis Patriarchæ Constantinop. obitus, de quo anno MLXVI. num. X. ad hunc annum retrahendus.

nit in castra ad Christianos, missus ab his qui in parasceve omnibus amissis, nudi & fauci usque Ramulo, pertenderant. Is amaritudine & metu confectis mentibus magnum attulit refrigerium, indicans ducem prædictæ civitatis, licet Paganum, divino tamen, ut putabatur, instinctu animatum cum ingentibus copiis ad ipsos liberandos advenire.

LVI. Liberantur a paganis Christiani.

Nec latere potuit Arabitas advenientium hostium fama, statimque omnes aversis ab aliorum oppugnatione ad seipsos salvandos cogitationibus, præcipiti fuga, quo quemque spes evadendi vocabat, dilabuntur. In ea trepidatione dum alii ad alia curanda discurrerent, unus vinctorum evasit, opera usus Sarraceni cujusdam, quem ducem itineris Christiani habebant, tanto omnium dolore, tanto gemitu, ut ab eo cujus indulgentia dimissus fuerat, vix manus inhiberent. Non multo post dux ipse (ut annuntiatum fuerat) cum exercitu advenit, pacificeque in atrium a Christianis susceptus est: suspensis tamen omnibus inter spem & metum, ut forte non sublata calamitas, sed hostis tantum mutatus esset, & propter novitatem rei difficile credentibus, quod satanas satanam ejicere, hoc est Paganus Paganum ab infestatione Christianorum cohibere vellet. Primo omnium vinctos sibi præsentari jussit, quos cum aspexisset, & quæ facta fuerant ordine audisset: maximas Christianis gratias egit pro magnifice gestis rebus, & expugnatis reipublicæ acerrimis hostibus, qui regnum Babylonicum, jam per multos annos assiduis populationibus infestassent, & magnas plerumque adversum se instructas acies, commisso certamine obtrivissent. Traditos eos custodibus Regis Babyloniorum vivos servari jussit. Ipse accepta a Christianis quanta convenerat pecunia, secum eos Ramulo perduxit, inde adhibito eis expeditorum juvenum præsidio, ne qua denuo latronum incursione periclitarentur usque Hierosolymam eos perduci jussit &c. De reditu jam texit historiam reliquam. Contigerunt ista de liberatione obsessorum Christianorum feria tertia post Pascha. Porro quingentos tantum Byzantios aureos persolutos Duci liberatori, Marianus affirmat.

LVII. Terræmotus Constantinopoli.

Quod item ad res pertinet Orientis, hoc eodem anno Indictione secunda maximo omnium terræmotu, qui umquam fuissent, vexatas Thraciam & Bythiniam, Constantinopolique prostrata templa Nicææque templum item Sophiæ ingens corruisse, veterumque Regum monumenta collapsa, tradit Curopalates tantam cladem pluribus prosecutus, qui hoc anno cœptum vigesimatertia mensis Augusti, perseverasse usque ad annos duos affirmat.

I. Adversus Nicolaitas instauratur certamen.

SEquitur annus Redemptoris millesimus sexagesimus quintus indictione tertia, quo damnato omnium consensu in Synodo Mantuana schismatico Papa, reversis ad propria, ut vidisti, cunctis Episcopis, Petrus Damiani Episcopus Ostiensis S. R. E. Cardinalis ad eremum, unde venerat, rediens, adversus eos qui remanserant Ecclesiæ corruptores, stylum exerit; quem semper adversus ejusmodi pestiferos homines exacuerat, Nicolaitas, scilicet turpes Ecclesiæ clericos, qui tantum abest, ut errorem corrigerent, ut potius obstinate defenderent. De his namque in epistola ad Cunipertum Taurinensem Episcopum inter alia in Laudensis Ecclesiæ clericos ista: *Sed cur ego ad consecrandos canones ultra progredior, quandoquidem hos ignorare ipsi etiam nequeunt, qui tumida adversus eos cervice confligunt? Aliquando cum me Laudensis Ecclesiæ tauri pingues armata conspiratione vallarent, ac furioso strepitu vitulit multi tumultuantes cafrenderent, tamquam ructum fellis in os meum evomerent, dicentes:*

II. *Habemus auctoritatem Triburiensis (si tamen ego nomen teneo) Concilii, quod promotis ad Ecclesiasticum ordinem ineundi conjugii tribuat facultatem. Quibus ego respondi: Concilium, inquam, vestrum, quodcumque vultis nomen obtineat, sed a me non recipitur, si decretis Romanorum Pontificum non concordat. Aucupantur enim quædam quasi canonum adulterina sarmenta, eisque præbent auctoritatem, ut autenticam canonum valeant evacuare virtutem.* Cæterum adscititium, & omnino spurium Concilii Triburiensis nomine citatum canonem esse, non dubitamus. Siquidem quod extat Triburiense Concilium tempore Arnulphi Imp. celebratum, tantum abest, ut concedat connubium sacris ministris altaris clericis, ut (a) gravissimis pœnis afficiat sanctimoniales conjugium expetentes. Nec putandum in aliqua alia Synodo Triburiensi aliquid contra priorem temere esse decretum, nisi forte ab iisdem ipsis ejusdem hæresis sectatoribus aliquid, ut moris est hæreticorum, fuerit innovatum. Sed & quis dubitat ejusmodi hæreticos in suam defensionem ea cuncta penitus adduxisse, quæ Græci ex appositis canonibus Apostolorum, & spuriis additamentis ad Sextam Synodum excogitarunt? Nam accipe, quæ in suam defensionem Nicolaitæ, ut isti modo, tunc inducebant; sic enim Petrus Damiani in epistola ad Petrum Archipresbyterum:

(a) Conc. Tribur. c. 23.

Quæ defensores connubii clericorum hæretici.

III. *Sed dicunt: Nonne dicit Apostolus: (b) Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque virum suum habeat? Vir uxori debitum reddat, & uxor viro. Ecce,* inquiunt, *hæc Apostolica verba generalia sunt, & dum unicuique nubendi licentiam tribuunt, nos excipere non videntur. Ad quod ego: Si per hæc verba conjugalis incontinentiæ passim frena laxantur, Episcopis etiam sive monachis insuper & Abbatibus libertas eadem non negetur; & quoniam uterque sexus non diversa lege constringitur, etiam sacræ virgines ad ineunda conjugalis copulæ fœdera provocentur. Et quæ aures attentæ Ecclesiasticis doctrinis hoc æquanimiter ferant, & non protinus expavescentes immane sacrilegium perhorrescant?* Ita Petrus ab absurdo, auditu horrendo, dicta nefando, cogitatu pavendo concussus horrore succidens potius, quam solvens id satis ad confutationem esse putavit. Cum tamen Apostoli verba, sicut ab Apostolicis viris, sanctis Patribus orthodoxis germano sunt sensu interpretata, ab ipsisque defensoribus Ecclesiastici cœlibatus adversus hæreticos, ut sancto Hieronymo in Jovinianum, pertractata, alium sensum recipiant, non autem qui ab hæreticis est allatus; cum alioqui traditio ipsa, ab omnibus ubique & semper in Ecclesia Catholica consumata, ipsa sit optima Apostolicarum legum interpres. Sed de his satis suo loco superius.

(b) 1. Cor. 7.

Quomodo abusi sint verbis Apostoli.

IV. Petrus igitur strenuus Ecclesiæ Catholicæ agonista, cum vidisset crimen ob defensionem ipsius jam apud nonnullos in hæresim pertransisse; festinus occurit, multiplici scriptione ejusmodi errorem, simulque errantes exagitans, atque primum, ut vidimus, ad Nicolaum Romanum Pontificem adversus hos scripsit; inde vero ad dictum Cunipertum Taurinensem Episcopum eodem argumento prolixiores litteras dedit; quarum est exordium: *Hæc est vera charitatis & amicitiæ regula, &c.* Redarguit enim ipsum, quod cum castissimus esset, tamen non corriperet clericos sibi subditos fornica-

Petri Dam. labores in Nicolaitas.

Anno Eræ Hisp. MCIII. An. Hegiræ CCCCLVIII.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6558.

☉ 10. B. ☽ 0. P. 27. Mart. Indict. 4.

JESU CHRISTI 1065.

ALEXANDRI II. PAPÆ 5.

HENRICI IV. Reg. 10.

CONSTANTINI DUCÆ IMP. 7.

inchoato die Decemb. fer. 6. A.C. 1065

nicatios, quam scriptam constat post Cadaloum in Synodo condemnatum, ut in fine ipsius idem ipse ejus auctor affirmat. Post hæc vero scripsit ad Adelaidem duorum regnorum Reginam, ut quod minus per Episcopos impleretur, per ipsam sancta Ecclesia consequi posset. Incipit epistola:

V. *Quidquid de castitatis injuriæ, quam eadem Regina virtutum a clericis patitur, venerabili Taurinensi Episcopo scripsi*, &c. Paulo post vero: *Ille tamen, Cumpertus scilicet, unius Ecclesiæ cathedram tenet, in ditione vero tua, quæ in duorum regnorum Italiæ videlicet & Burgundiæ porrigitur, non brevi consinio plures episcopantur Antistites. Ideoque non indignum videbatur, ut tibi potissimum de clericorum incontinentia scriberem; cui videlicet ad corrigendum, idoneam sentio non deesse virtutem: præsertim (quod ad laudem Dei dixerim) cum virile robur in pectore regnet fœmineo, & ditior sis bona voluntate, quam terrena potestate. Unde quia juxta poetæ Gentilis eloquium, opus est huic tutore, quem defensorem paro; hortor & peto, ut tu domino jungaris Episcopo Taurinensi, quatenus mutuæ virtutis fulti munimine, furentis in Christum luxuriæ valentis aciem debellare*, &c. Ad postremum vero, hocque existimo anno, adversus eosdem clericos uxoratos ad Petrum Lateranensem Archipresbyterum, quem sciret adversus ejusmodi facinorosos clericos zelo legum paternarum æstuantem acerrimum astare vindicem, & fortissimum assistere bellatorem, scripsit in hunc modum:

Domno Petro Lateranensis canonicæ Archipresbytero Petrus Peccator monachus fraternæ glutinum charitatis.

VI. Ad Petr. Archipresbyt. Lateranens. Petrus Dam.

Tantum valet jaculum, quanta virtus est bellatoris. Nam quantalibet limetur & exacuatur industria, si brachium vibrantis elanguat, insignes victoriæ manubias non reportat. At ubi bellator est strenuus, per obtusum quoque gladium, cæsis hostibus, aliquando fit triumphus. Nam & Goliath insigni mucrone gladio, non modo perdidit, sed percussus occubuit. Et (a) *Samson cum vili mandibula asini, mille de Philisthiim viros occidit. Hinc est, quod cum Jether* (b) *primogenitus Gedeonis gladium timuisset educere, Zebee & Salmana Reges Madian dixerunt Gedeoni: Tu surge & irrue in nos quia juxta ætatem robur est hominis. Itaque qui contra clericorum luxuriam tamquam rudites jaculum fabrico, in nullius cum melius quam in tuis manibus pono. Tanto quippe zelo vidi te semper adversus eorum perditos mores medullitus inardescere, ut Phinees vel Eliæ judiceris incendio non egere. Adeo ut plus insugillationis tuæ vereantur alloquium, quam ipsum quoque timeant Papale decretum. Nam velut egregius canis aulæ regiæ custos nocturnos fures* * *baubatibus impetis, eosque ne libidinis suæ facibus palatium regale comburant, mordicus apprehendis. Non enim te latet, quia presbyteris diaconis & subdiaconis tam districte, tam rigide regula castitatis indicitur, ut omni Catholicorum Patrum concurrente judicio, a contrahendis nuptiis funditus abscindantur. Et certe satis est ratione plenissimum, ut post Episcopos in his quoque tribus gradibus pudicitiæ candor effloreat, quo nimirum sacris mysteriis familiarius appropinquant.*

(a) Jud. 15.
(b) Ibid. 8.

* latrantibus.

VII. *Nam quia Dominicum corpus in virginalis uteri templo coaluit; nunc etiam a ministris suæ continentis pudicitiæ munditiam quærit. Plane sicut concipienti Deiparæ virgini non virile semen influxit, sed virtus sancti Spiritus obumbravit; ita nunc in altari positum sacramentum, eadem sancti Spiritus virtus est quæ vivificat, & necesse est, ut hoc pudica manus & impolluta contingat. Sed quoniam super hoc themate prolixius jam alibi disputavimus, & primo quidem piæ memoriæ Nicolao Papæ, deinde Taurinensi Episcopo, postremo Comitissæ Adelaidi virorum scribentes diversa Scripturarum exempla congessimus: ad illa te, frater venerande, transmitto, illic te velut armis militaribus induo, atque ut alter Josue, urbem Jericho subvertere nitaris, imploro, impello.*

VIII. *Superest ergo, ut eosdem clericos ipse paulisper aggrediar; quatenus quod in camino pectoris fervet, id labiis quoque rimis patentibus evaporet. Convenio vos o proletarii, uxorii, ac mulierum dominantium ditionibus* * *inservitis: Ut quid canonicæ sanctionis jura confunditis, & a sanctis Patribus institutam pudicitiæ Ecclesiasticæ regulam violatis? Proh pudor! libidinis vestræ legibus colla submittitis, & promulgata per ora doctorum sancti Spiritus edicta calcatis. Ecce per vos Apostolorum labor evertitur, & ædificium, quod doctores Ecclesiæ fundaverunt, liquet quod vobis impugnantibus obruetur. Et ita fit, ut lex Ecclesiæ, quam clericalis ordo constituisse dignoscitur, per eumdem rursum ordinem e contrario destruatur*, &c. Clericalem ordinem appellat ipsam successionem Ecclesiæ ministrorum ab Apostolis dimanantium. Ubi vero ejusmodi clericos legitima disputatione perurget; eumdem Petrum Archipresbyterum ita compellat:

* inscripti.

IX. *Porro autem quia sancti conventus rector constitutus es, noli dissimulare culpam, sed mox ut emerserit, adhibe di-*

sci-

Nicolaitæ cohibiti.

sciplinam, ut cum Phinees eo zelus ad æternum sacerdotii jura promoveat, non cum Heli sub torpore desidiæ ignobiliter oscitantem ultio repentina percellat, &c. Monet autem, ut sic eum zelus impellat, ut tamen iracundia non præcipitet, atque ut ad hæc agenda jejunio se muniat, & frequenti sacrosancti sacrificii oblatione corroboret. Ita Petrus Damiani, ut alter Joannes Baptista vox clamantis in deserto, ab eremo calami, ut tubæ Dei, ubique clangore personans, ubique perstrepens, intonans atque resonans, pios excitavit ad pugnam, reprobos timore concutiens, pavore disiciens, vel manus dare, & colla subiicere Ecclesiasticæ disciplinæ coegit, vel in fugam adegit, atque in abditissima quæque loca impudicitiæ thoros fecit abscondere, ut jam non esset, qui auderet conscia luce peccare, neque ultra, ut antea peccata defendere, & sicut Sodoma prædicare. Sic igitur in suas domos ejusmodi stercora suo putore Ecclesiam corrumpentia, & turpitudine conspurcantia immissa sunt verbi Dei verriculo, obi amplius non visenda maneant, in perpetuum igni inextinguibili consumenda.

X. Incestuosorum hæresis.

Compescuit idem ipse eodem tempore hæresim Incestuosorum dictam, quæ a quibusdam Jureconsultis est excitata atque defensa, qui auctoritate Justiniani Imperatoris eadem ratione, qua in successionibus numerandos esse dicebant gradus consanguinitatis. A quonam autem error originem duxerit, haud satis exploratum. Porro a Jureconsulto Florentino magnopere defensam esse, testificatione ejusdem Petri reperimus. Fuit autem præ cæteris in hoc certamine eidem Petro Damiani plurimum insudandum, quod testantur ejus scripta eodem argumento elaborata. Siquidem cum adeo increbresceret ejusmodi error, ut ob acerrimos ejus defensores transiret in hæresim; compulsus est ipse Petrus adversus eos commentarium scribere, cujus ista est titulus:

XI. Petri Dam. in incestuosos.

Petri Damiani humilis monachi de parentelæ gradibus. Incipit autem: *Reverentissimis in Christo viris Ill. Cæsenati Episcopo & D. D. Archidiacono Ravennati Petrus peccator monachus digni famulatus obsequium.* Sed quænam ea scribendi necessitas incubuerit, ita ipse præfando significat:

Ravennam (ut nostis) nuper adii, quam mox periculosi erroris scrupulo turbatam vacillare cognovi. Erat autem de consanguinitatis gradibus disceptatio plurima, atque eo jam res usque processerat, ut sapientes civitatis in unum convenientes sciscitantibus Florentinorum veredariis, in commune rescripserint: septimam generationem canonica auctoritate præfixam ita debere intelligi, ut numeratis ex uno generis latere quatuor gradibus, atque ex alio tribus, jure jam matrimonium posse contrahi videretur.

XII.

Ad astruendam quoque præpostera hujus allegationis ineptiam, illud etiam in testimonium deducebant, quod Justinianus suis interserit Institutis: Sed nec neptem, inquit, fratris vel sororis ducere quis potest, quamvis quarto gradu sit. Ex quibus nimirum verbis inductoria quædam argumenta colligebant, dicentes: Si neptis fratris mei quarto a me jam gradu dividitur, consequenter etiam filius quinta, nepos item sexta, pronepos autem meus septem ab ea procul elongatus gradibus invenitur. Et quidem ego nudis verbis ista dogmatizantibus restiti; ac prout in expeditione licuerat, emergentem (ut ita fatear) hæresim canonicæ testimoniis auctoritatis attrivi. Quo tamen vos minime contenti, dignum esse decrevistis, ut quod ore protuleram, apicibus traderem; & ita non paucis, sed omnibus hoc errore nutantibus facili compendio responderem. Ita Petrus, qui duodecim capitibus lucubrationem illam absolvit.

XIII. Quæ in causidicum Florentin.

Porro adversus causidicum Florentinum disputasse Ravennæ ejusmodi controversiam, ipse Petrus septimo capite ostendit his verbis: *Post illam autem vix evitabilem Justiniani sententiam, qua videlicet neptis fratris quarto dicitur esse gradu, quidam promptulus, cerebrosus ac dicax, scilicet acer ingenio, mordax eloquio, vehemens argumento, Florentinus patria, verbis me beati Gregorii insolenter urgebat, quibus nimirum præcipit Anglis, quarta vel quinta generatione debere conjungi.* Ad postremum autem perorans, prolixitatem excusans ob necessitatem confutandi serpentem errorem, hæc ait: *Dixerit me quispiam, verbis liberius evagatum; sed mihi tanti est proximorum meorum salus, ut non otiosum credam multorum lignorum pyram accendere, qua basiliscum licet exiguum, incolumi populo, necesse sit interire.*

XIV.

Nec multa aqua inaniter funditur, si scintilla ignis, qua urbs cremanda fuerat, extinguatur. Vilis plane sagitta pectori bellantis infigitur, sed antequam exeat multo labore sudatur. Veruntamen qui me loquaciosi operis arguit; perpendat, cum quibus mihi in hac disceptatione negotium, & mox necessitati deputet, quod verbositati hactenus adscribebat. Necessariam quippe duximus ista conscribere, ne cancer, qui in dies per augmenta serpebat, pestilentius adhuc se per Ecclesiæ viscera dilataret. Vos autem serenissimi in Christo & venerabiles viri, videlicet qui me hoc opus aggredi præcepistis,

gantæ perversitatis errori cum omni auctoritate resistite; & ne se per corpus Ecclesiæ lethalis lepra diffundat, viriliter obviate. Castitas nempe quædam specialis virtus est, quæ ab ipso mundi primordio in Dei cultoribus viguit, & processu temporis paulatim semper excrevit: nunc autem, divino imminente Judicio, cum suadendi essent homines hujusmodi carnis voluptates abscindere; ultro etiam procurant incestuosis matrimoniis fœdare.

XV. *Adversus ergo hujusmodi pestes sacerdotalis se auctoritas erigat, & improbæ temeritati disciplinæ vigor obsistat. Non detur somnus peccatori, nulla relinquatur audacia vanitati. Vivat adhuc in Ecclesia ille (a) Mosaicus serpens, qui incantatorum colubros sorbeat. Vivat inquam spiritualis prudentia, quæ carnalis versutiæ vincula consumat: ut quos proprii arbitrii libertas effrenata laxaverat, canonicæ severitatis censura compescat: & quos tamquam celebris famæ tumor inflaverat, redditæ rationis gravitas premat: quosque Fidei unitas congregat, doctrinæ scissura non spargat. Sic sic nimirum nostro studio ad sobrii intellectus concordiam redeant; ut jam humiles facti uno spiritu secum ecclesiasticæ pacis componant. Quatenus & veternosus coluber desinat pravi dogmatis virus effundere, & Ecclesia Christi de cetero integra possit in sui pudoris munditia permanere.* Hucusque Petrus. Qui & quod eodem opere, capite decimo docuisset, in enumerandis gradibus; unam semper debere abundare personam; cum eidem sententiæ contradicerent plures, de his rationem reddens, postmodum epistolam prolixam scripsit ad quemdam religiosum presbyterum. Est ejus exordium: *Admonet vir sapiens &c.* Ista vero Petri Damiani vetera monimenta reperimus in codice pervetusto operum Petri Damiani ex monasterio sanctæ Mariæ de Angelis postea ordinis Cisterciensis, scripto anno Redemptoris millesimo centesimo tertio, jussione vero Papæ Clementis VIII. Romam ad nos misso, cum Constantinus Cajetanus monachus Cassinensis apud nos laboraret in colligendis ejusdem Petri Damiani, quæ reperiri possent, scriptorum monimentis, ut eadem simul in lucem daret.

(a) Exod. 7.

XVI. Concilia duo Rom. adversus incestuosos.

At vero in immensum erumpens & excrescens flamma, etsi comprimi, haud tamen valuit Petri Damiani scriptis penitus tolli, sed Apostolica opus fuit auctoritate. Adeo enim quorumdam Jureconsultorum invaluit defensione, ut magno fuerit ipsi Alexandro Pontifici labore certandum, atque duo Concilia eodem anno ad eum tollendum errorem Romæ pariter congreganda. In quorum priore idem Alexander ejusmodi decretum edidit, quod a Gratiano describitur verbis istis:

XVII. *Ad Sedem (b) Apostolicam perlata est quæstio noviter exorta de gradibus consanguinitatis, quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eosdem propinquitatis gradus contra sacros canones & Ecclesiasticum morem numerare nituntur; novo & inaudito errore affirmantes, quod germani fratres vel sorores inter se sint in secunda generatione, filii eorum vel filiæ in quarta, nepotes vel neptes in sexta: talique modo progeniem computantes, & in hujusmodi sexta eam gradu terminantes, dicunt deinceps viros ac mulieres inter se posse nuptialia jura contrahere; & ad hujusmodi profanum errorem confirmandum, in argumentum assumunt sæculares leges, quas Justinianus Imperator promulgavit de successionibus consanguineorum, quibus confisi ostendere moliuntur, fratres in secundo gradu esse numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in sexto; sic serium genealogiæ terminantes, numerationem sanctorum Patrum, & antiquam Ecclesiæ computationem ad nos usque perductam perversa quadam calliditate disturbare nitebantur. Nos vero, Deo annuente, in Synodo habita in Lateranensi consistorio, convocatis ad hoc opus Episcopis & clericis atque judicibus diversarum provinciarum; denique diu ventilatis legibus & sacris canonibus, distincte invenimus, ob aliam atque aliam causam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem.*

(b) 35. q. 4. c. ad Sedem Apostolicam & c. quod autem frater ead. quæst.

XVIII. *In legibus siquidem ob nihil aliud ipsorum graduum mentio facta est, nisi ut hæreditas, vel successio ab una ad alteram personam inter consanguineos deferatur: in canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monstretur usque ad quotam generationem a consanguineorum sit nuptiis abstinendum &c.* Et in fine sic: *Taliter igitur determinatis gradibus consanguinitatis, Apostolica vos auctoritate monemus fratres & filii, ut omnibus sic seriem genealogiæ computandam esse intimetis, quemadmodum sancti Patres numerandam esse sanxerunt, & antiquus mos Ecclesiæ per longa tempora olim computasse monstratur. Nam si quis perversa, & obstinata mente a recta tramite Apostolicæ Sedis deviare voluerit, & aliter quam nos, in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit; primum pro sua temeritate cœlesti pœna plectatur: postmodum vero gladio perpetui anathematis se noverit jugulandum. Datum Romæ &c.* Hæc in priori ejusdem anni Concilio, quo excommunicationis comminatio facta est, ut habetur apud Gratianum.

Sed

Digitized by Google

XIX. (a) Ivo part. 9. c. 6. q. 10. 37.

Sed & apud (a) Ivonem Carnotensem Episcopum, qui in fine sæculi hujus claruit, recitata reperiuntur alia ejusdem argumenti decreta, ab eodem Alexandro Pontifice data ad diversos, nempe ad Neapolitanos unum, ad Venetorum Episcopum aliud, aliud insuper ad Episcopum Basileensem, aliud etiam ad Episcopum Aretinum, quibus intelligas fuisse eidem Pontifici in his plurimum laborandum. Cum vero ejusdem Alexandri ejusmodi commonitio non sufficeret, opus illi fuit eodem anno celebrare aliud Concilium, in quo ejusmodi incestuosos excommunicatione percelleret: sed (quod doluit Petrus Damiani) id etiam sine fructu: nam arte diaboli conglutinatis animis incestuosorum conjugum, nullo timore æternæ damnationis ab invicem divelli potuerunt. Testatur id quidem ipse Petrus Damiani, dum de his agit, hæc dicens: (b)

Posterius Conc. adversus incestuosos. (b) Pet. Dam. de contempt. sæculi c. 29.

XX. Contemptores excommunicati.

Ecce insuper hoc anno (sicut nostis) per Romanæ Sedis Antistitem bis congregatum est synodale Concilium, ubi denuo omnes incestuosi, juxta canonum decreta Ecclesiastica sunt communicatione privati. Sed quis ex tot millibus hominum saltem unum vidit ab infausti fœderis abominatione divulsum? Immo ne profundiori ipsius calamitatis absorberetur hiatu, quis eorum post hæc Ecclesiæ limen terere destitit? aut quis insuper ista considerans ab eorum se familiaritate removit? In omnes itaque lethalis lepræ contagium serpit; quia nimirum omnes eorum complices Apostolicæ excommunicationis nexus astringit. Enimvero quisquis conjugalis prosapiæ titulis insignitur: quisquis male blandientis formæ suavi venustate mulcetur, præsertim si largioris substantiæ dotibus affluit, vel subcrescentes sobolis indoles spem sibi futuræ posteritatis infundit; consultius judicat a Deo manifeste recedere, quam adeo lucrosi matrimonii glutinum disgregare.

XXI.

Si vero his contraria evenerint, atque uxoriæ calamitatis incommoditate percellatur; ipse vir falsæ consanguinitatis lineam texit, & conficta proavorum nomina per multa argumenta confingit, atque simul quosdam in hujus allegationis testimonium advocat, quos tamen per vitæ terminum sublatos e medio non ignorat. Is itaque sibimet accusator & reus crimen impingit, scelus exaggerat, atque adminiculum, quo ex tam periculoso naufragio enatare possit, inquirit: Hæc Petrus significans, aliud adhuc malum ex his oriri; cum videlicet nonnulli legitime copulati, prætextu fictæ consanguinitatis, solutionem a nexu matrimonii procurarent, quos initi conjugii pœniteret, cum in mala plurima, quæ non putaverant, impegissent.

XXII.

Cum vero, ut audisti, incestuosorum numerus increbresceret, iidemque contumaces & contemptores excommunicationem Ecclesiæ vilipenderent, nec recedere ab improbato conjugio vellent; Deus in unum ipsorum, in exemplum cæterorum, diram vindictam exercuit, atque irrationalium bestiarum facto, quid rationali homini sit faciendum, ostendit. Rem gestam ab Episcopo * Apsarensi, Pio nomine, acceptam omni fide testatam sic ipse recitat Petrus Damiani in epistola ad Alexandrum Papam electum & ad Hildebrandum: *Quidam*, inquit, *degener quidem moribus, sed majorum titulis insignitus suam consanguineam nuptiali fœdere copulavit. Quid plura? Prohibitus persistit, excommunicatus adhæsit, totumque Ecclesiasticæ censuræ vigorem nugarum puerilium fabulas deputavit. Cui hoc certe ad divinæ indignationis indicium contigit, ut panes de nuptialibus mensis in plateas ante canum ora projecti minime tangerentur. Insuper (o divinæ animadversionis pavenda severitas!) dum rigidus stat, dum præceptis sacerdotalibus se non humiliat, qui vigilare sibi ad salutem noluit, in cubiculo dormientem repente de cœlestibus ruens fulmen extinxit. Sic divini furoris expertus est moriendo sententiam, qui vulneri suo, dum viveret, adhibere contempserat medicinam:* Hæc Petrus; ac de his hactenus.

* Dei vindicta adversus incestuosum.

XXIII.

Reversus autem Petrus ex Romano Concilio in solitudinem, accepit epistolam ab eodem Alexandro Pontifice, qua significaret, ejus expetere saltem litteras, cujus non licuisset diutius frui præsentia. Ad quem ipse ista rescripsit, quibus quæ essent in Ecclesia emendanda significavit:

Domino suo Alexandro Papæ Petrus peccator monachus servitutem.

XXIV. Quæ Petrus ad Papam de duobus corrigendis.

Scripsistis, ut scriberem: præcepistis ut sæpe vobis licet incultas, ineptias meas schedulas destinarem. Verum me magis libet flere, quam scribere: immo hinc gravius fleo, quia flere non valeo. Ita nimirum a Synodo, cui vestræ sanctitatis auctoritas præfuit, contritus nuper & arefactus abscessi; ut mens mea tot oppressa negotiis, more silicis obdurata, nec per imbrem se compunctionis emolliat, nec se quantulumcumque super se gratia internæ contemplationis attollat. Hoc itaque mihi datur ad pœnam, quod promissum est Sanctis dandum esse per gratiam (b): Abstergct, inquit, Deus omnem lacrymam ab oculis Sanctorum. Et in Psalmo dicitur: (c) Qui eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis. Quod ergo sanctis viris prærogatur ad præmium, hoc meis meritis infligitur ad tormentum. Quapropter hæc apud me definita sententia est, quia de

(b) Apoc. 21. (c) Ps. 114.

de cetero, nisi me necessitas inevitanda compellat, donec advixero, Romanis me Conciliis funditus absentabo.

XXV. De anathemate non passim infligendo.

Præterea duo quædam apud Apostolicam Sedem frequens usus obtinuit, quæ si sancta prudentia vestra judicat, ut nobis videtur, omnino digna sunt corrigi. Unum, quia cunctis fere decretalibus paginis anathema subjungitur: Alterum, quia cujuslibet Eccl. filius sive clericus sit sive laicus, exponere propria excessus Antistitis prohibetur. Quorum primum quam sit humanæ salutis immane periculum, & infinite puteus vorago labentium ac perniciei animarum, clementiæ vestræ pietas non ignorat. Dicitur enim, quisquis hæc vel illa non fecerit, sive certe quisquis hoc, quod superius statutum est, irritum duxerit, vel in aliquo violaverit, anathema sit. Ubi notandum quam lubrica, quam præceps subito ruendi illic procuretur occasio; ut ante quis in æternæ mortis barathrum corruat, quam se vel leviter impegisse cognoscat, & substratæ quodammodo tendiculæ jam pes ejus innectitur, dum se liberis adhuc incedere gressibus arbitratur. Delinquit itaque quisquis ille est in illud Apostolicæ constitutionis edictum, & aliquando levi quadam ac perexigua offensione transgreditur: & continuo velut hæreticus, & tamquam cunctis criminibus teneatur obnoxius, anathematis sententia condemnatur.

XXVI.

Et cum dictante justitia, alia sit ultione plectendus, qui plus delinquit, alia qui minus excedit; hic graviter, leviterque peccantibus æqua cunctis & indifferens pœna, ipsius scilicet anathematis, irrogatur. Non tribunalium more, vel forensis examinis aut libertas læditur, aut possessio confiscatur, nec pecuniariæ mulctæ reus addicitur, sed Deo potius, omnium scilicet bonorum auctore privatur. Hanc itaque homo de homine pœnam sumit, quam de sui transgressione mandati ipse quoque Deus omnipotens non præsumit (a); Qui amat, inquit, *patrem aut matrem plusquam me, non continuo addidit, sit anathematizatus vel maledictus, sed tantum ait: Non est me dignus (b). Et in lege oculus pro oculo, dens pro dente, percussura, pro percussura, adustio pro adustione duntaxat exigitur: nec continuo qui reus est, de synagoga projicitur, vel maledictione damnatur.*

(a) Matt. 10.

(b) Exod. 21.

XXVII.

*Non enim secundum Stoicos, omnia peccata sunt paria, atque idcirco indifferenti sunt ultione plectenda, sed juxta modum culpæ temperanda; semper est mensura vindictæ. Porro nec beatus Papa Gregorius, vel cæteri Patres, qui diversis temporibus in Apostolicæ Sedis regimine floruerunt, hunc morem in suis reperiuntur observasse decretis. Et vix eorum aliquando statutis anathema subnectitur, nisi cum Catholicæ Fidei clausula * terminatur. Quamobrem si sanctæ prudentiæ vestræ placet, hunc morem de cetero a decretalibus paginis amoveri præcipiat, & vel damni pecuniæ, vel alterius cujuslibet ultionis calculum in earum transgressione præfigat: ne quod aliter est ad tuitionis munimenta provisum, aliter ad perniciem proveniat animarum.*

* temeratur.

XXVIII. De accusationibus Ep. deferendis ad Sed. Apostolic.

Illud etiam quod dicitur, non licere cujuslibet Ecclesiæ filium ad majorem Ecclesiam propria reatus Episcopi, & quæcumque sunt corrigenda, deferre: nimis absonum, & prorsus Ecclesiasticæ disciplinæ probatur adversum. Nam cui melius dicitur, quod delinquit Episcopus, quam illi, qui magistri officio fungitur? Et ideo inter fratres reliquos præeminet, ut quod aliis non licet, ipse solus per propriæ sedis privilegium errata corrigat sacerdotum. Quis est enim hic arrogantiæ tumor? quis elationis fastus? quæ denique tanta superbia, ut liceat Episcopis per fas & nefas ad propriæ voluntatis arbitrium vivere; & quod insolenter excessum est, a subjectis suis dedignetur audire? Præsertim cum illi non adeunt tribunalia Præsidum, non forensium pulsaverint examina cognitorum, sed Ecclesiarum potius adeant, & sacerdotibus judicabilia sui sacerdotis exponant; ut quod sæcularibus venire poterat in derisum, graviter & honeste per sacerdotale corrigatur officium.

XXIX.

Ubi profecto dignum est, ut is qui impetitur, vel ex ratione se exhibeat innocentem, vel confiteatur humiliter peccatorem. Nec his allegationibus utendum est, ut dicat se non debere ab his, qui sibi subjecti sunt, accusari; ut videatur excessibus suis velamen obtendere, & judicium subterfugere, dum conatur in alium mota quæstionis injuriam retorquere. Quis enim nesciat, quod princeps Apostolorum Petrus potestatem regni cœlestis accepit? (c) Virtutem ligandi, sive solvendi, quod vellet in cœlis ac terris obtinuit? (d) Supra mare pedibus ambulavit? (e) Sola sui corporis umbra ægrotantes erexit? mentientes jaculo mundi sermonis occidit? (f) oratione mortuos suscitavit? Hic itaque tam sublimis meriti vir cum ex admonitione sancti Spiritus ad Cornelium, gentilem videlicet hominem, fuisset ingressus, adversus eum quæstio facta est ab his, qui erant ex circumcisione, fidelibus, quod ad alienigenas introisset, atque cum eis comedere præsumpsisset, insuper & in baptismate recepisset.

(c) Matt. 16.

(d) Matt. 14.

(e) Ibid. 9.

(f) Ibid. 20. 12.

XXX.

Hic, inquam, tot donorum cœlestium incomparabili virtute suffultus, tot miraculorum ostensione conspicuus, querelæ subjectorum non ex potestate restitit, sed ra-

rationem reddendo humiliter satisfecit, causamque per ordinem veridicus relator exposuit, quomodo videlicet vas quoddam velut linteum, in quo quadrupedia terræ, reptilia atque volatilia inerant, de cœlo submitti viderit, vocem audierit: Surge Petre, macta & manduca. Qualiter etiam tres viri venientes eum ad Cornelium vocaverunt: qualiter postremo Spiritus sanctus eum cum illis ire præceperit; & quemadmodum idem Spiritus sanctus, qui supervenire jam baptizatis in Judæa consueverat, in Gentiles & ante baptismum venit. Si igitur iste cum a discipulis suis culparetur, auctoritatem, quam in sancta fuerat sortitus Ecclesia, voluisset obtendere, respondere poterat, ut pastorem suum oves, quæ sibi commissæ fuerant, reprehendere non auderent: sed si in querela Fidelium potestatis suæ titulum objecisset, doctor profecto mansuetudinis non fuisset. Non ergo eos privilegii sui auctoritate repressit, sed humili potius satisfactione placavit; & tamquam solus ipse ad faciendam fidem non sufficeret, etiam testes adhibuit. Venerunt, inquit, mecum, & sex fratres isti.

XXXI. *Discat ergo cum de suis actibus convenitur Episcopus, rationem humiliter reddere, non de sui primatus eminentia superbire; nec fieri sibi credat injuriam, cum a minore corripitur, sed consulentem potius, vel medicum sui vulneris arbitretur. Numquid enim Nathan propheta cum David* (a) *tam austeræ severitatis invectione corripuit, indignationem regii motus incurrit? Numquid ille regalis excellentiæ culmen opposuit, ac velut illatam a subjecto suo contumeliam propulsavit? Sed mox ut se cognovit ægrotum, suscipit libenter antidotum, detexit vulnus, & sectionis suæ non exhorruit ferramentum. Vide humilem languidum: Peccavi, inquit, Domino. Audi etiam velox medicinæ remedium: Transtulit Dominus peccatum tuum, non morieris. E contra Rex Achab, qui corripientem se Prophetam audire despexit, ultionis gladium, quem ille minatus est, non evasit:* (b) *Quia dimisisti,* inquit, *virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus. David ergo culpam suam æquanimiter audiens, sententiam mortis, quam merebatur, evasit; Achab autem correptionis impatiens, impiæ pietatis, quam indigno Regi contulerat, veniam non invenit.*

(a) 2. Reg. 12.

(b) 3. Reg. 20.

XXXII. *Numquid & mulieres illæ, hospitæ videlicet Salvatoris, invicem inter se litigaverunt, dum altera quereretur adversus alteram, quia solam se* (c) *ministrare compelleret? Poterat enim Maria dicere, nostrorum more pontificum, accusasti me, & torporis ac negligentiæ condemnasti. Non sane omnis querela protinus accusatio dicenda est. Nam aliud est querela compassionis, aliud accusatio simultatis & odii. Ista nimirum fit, ut offensa corrigatur; illa vero, ut is, qui offenderat, condemnetur.* (d) *Petrum plane in faciem resistens Paulus objurgat, & coram omnibus reprehensibilem judicat. Quod ille non ut accusationis tulit injuriam, sed benigne & patienter accepit, quod non ex livore, sed ex charitate procedere perspicue recognovit. Sed ecce dicitur: Ego sum Episcopus, ego sum pastor Ecclesiæ, non debeo a commissis ovibus accusationum pati molestiis: & non ut in causa Fidei dignus sum etiam in pravis moribus æquanimiter ferre. Sed dic mihi quisquis es, numquid non legisti, quod in Evangelio scriptum est:* (e) *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum; si te audierit, lucratus es fratrem tuum; si te non audierit, adhibe tecum duos vel tres testes; ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum; sin autem eos non audierit, dic Ecclesiæ? ergo si referenda est causa quorumlibet fratrum, quomodo non etiam sacerdotum?*

(c) Luc. 10.

(d) Gal. 2.

(e) Matt. 18.

XXXIII. *Porro si sacerdos, qui in Ecclesia peccat, dedignatur in Ecclesia discuti; quis jam ferat Ecclesiæ se legibus coerceri? Porro si Ecclesiæ tuæ filiis, ut asseris, adversum te mutire non liceat; numquid aliunde producendi sunt testes, qui te, & facta tua per absentiam domesticæ cohabitationis ignorent? Beatus Job dicit:* (f) *Si contempsi subire judicium cum servo meo: & tu dicis absit, ut digner ad examen venire cum clerico meo. Deus omnipotens per Isaiam clamat:* (g) *Judicate pupillo, defendite viduam: & venite, & arguite me. Si is, qui judicat omnia, non dedignatur a servis argui; tu servus utique, cum conservo in judicium venire fastidis? Et cum sis terra, & cinis, vermis, ac pulvis, humiliare te despicis ad imaginem Conditoris? Præsertim cum Scriptura dicat:* (h) *Ducem te constituerunt? noli extolli, sed esto in illis, quasi unus ex illis.*

(f) Job. 31.

(g) Is. 1.

(h) Eccl. 32.

XXXIV. *Quis plane nesciat,* (i) *quia Samueli Israelitica plebs præjudicium intulit, cumque de principatu injuste dejecit? Et cum eos arguere merito potuisset, ultro se arguendum nullis accusantibus obtulit: & utrum eos in aliquo violenter oppresserit, inquisivit: Ecce præsto sum, inquit, loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim, aut asinum. Si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujuspiam munus accepi: & contemnam illud hodie, restituamque vobis. Cum ergo tam incompara-*

(i) 1. Reg. 12.

bi-

bilee, tam eminentes atque sublimes viri subditis suis rationem reddere de propriis actibus non despiciant; quis arrogantiæ typhus, quis est iste tantæ superbiæ fastus, quo sacerdos hujus temporis intumescens, titulum sui Præsulatus opponat, & Ecclesiæ suæ filiis, qui se gravatos asserunt, ex æquo in judicio non respondeat?

XXXV. *Excludatur ergo ab Ecclesiastica disciplina perniciosæ consuetudinis regula, tollatur hæc subterfugii versuta calliditas, ut is, qui tam perversis audaciæ superbiæ allegationibus utitur; immunitatem commissi piaculi non lucretur. Justis ergo querelis liber pateat aditus, liceat apud primatem Ecclesiam conqueri, quæ se a suo Pontifice viderit prægravari, ne de sublimis prærogativæ singularitate superbiat, qui se per arrogantiæ fastum fratribus non coæquat. Et qui censorium super alios concutit virgam, ipse quoque super se vigoris Ecclesiastici sentiat disciplinam. Quique non humanum sonat, sed super alios quasi fulgur terribiliter intonat; aliquando se hominem recognoscens, humana verba formare per humilitatem discat; quatenus dum Prælatus quilibet arrogans a tumore elationis deprimitur, subjectis autem per auctoritatem superioris Ecclesiæ subvenitur, sopitis undique jurgiis, & synodalis examinis concepta formidine, omnia simul Ecclesiæ membra confœderentur, in pace.* Hactenus ad Alexandrum Pontificem Petrus ad reprimendum fastum quorumdam Episcoporum.

XXXVI. Sed & fuit pugnandum eidem Petro Damiani eodem tempore adversus novam emergentem hæresim quorumdam, asserentium licite emi posse Episcopatus a Principibus laicis absque crimine simoniæ. Quam primus omnium ipse redarguens, ista mox scripsit ad Alexandrum Pontificem:

Domno Alexandro summæ Sedis Antistiti Petrus peccator monachus servitutem.

Adversus novam hæresim Petrus insurgit.

Sicut ad patrem familias qualibet domestica facultatis jactura refertur, sic etiam dignum est, ut summo Pontifici patientis Ecclesiæ læsio nuntietur: ut sicut ab illo, prout vires suppetunt, ingruentibus domus suæ malis occurritur; ita nihilominus & ab isto nutantis Fidei fundamentum, vel etiam ordo religionis, qui confundi cœperat, instauretur. Nova, proh dolor! nostro tempore hæresis orta est; cui nisi quantocyus auctoritatis vestræ se vigor objiciat, timendum est, ne ad religionis Christianæ perniciem, animarumque periculum velut cancer feraliter serpat. Nonnulli plane clericorum vitam per exterioris habitus speciem mentientes prorsus Deo frigidi, ambitionis Ecclesiastica facibus inflammati, hoc pertinaciter dogmatizant: Non ad simoniacam hæresim pertinere, si quis Episcopatus a Rege, vel quolibet mundi Principe per interventum coemptionis acquirat, si tantummodo consecrationem gratis accipiat.

XXXVII. *Unde cum nuper in excellentissimi Ducis Godefredi versaremur alloquio, duo quidam ex capellanis ejus, unus ut erat barbarus, barbarico nomine Tudetchinus, alter vero natione Venetus, Joannes vocabatur. Hi nimirum tamquam (a) Hymeneus & Philetus in prædicatione Pauli, vel certe tamquam Jamnes & Mambres (b) tempore Moysis resistentes veritati, hanc non cessabant disseminare doctrinam hominibus, Catholicamque atque canonicam fatebantur esse sententiam: Videlicet ut jure simoniacus non dicatur quisquis absque manus impositione Episcopatum comparasse convincitur. Dicebant enim, quia cum hoc fit, non distrahitur Ecclesia, sed facultas, nec emitur sacerdotium, sed possessio prædiorum. Sub hac enim præstatione pecuniæ, opes tantum, non honoris, vel Ecclesiæ redimitur sacramentum. Venalia siquidem sunt sicut ajunt, unde fiunt divites: gratis accipiunt, unde fieri debeant sacerdotes.*

(a) 2. Tim. 2.
(b) Ibid. 3.

XXXVIII. *O novum schismaticorum genus, & os sacrilegum æterni silentii censura damnandum! In una siquidem hominis persona duos esse constituunt, ut unus sit sacerdos sub peccato venumdatus; alter autem dives sub taxatione pecuniæ comparatus. Ipse velut alter Sardanapalus inter delicias eructet convivantium; ille tamquam Apostolus in regimine præsideat animarum. Hoc ergo modo, qui comparat agrum, pulverem terræ tantum non segetum dicendus est comparasse proventum. Plagiarius etiam qui distrahit hominem, non animam judicandus est vendidisse, sed carnem. Immo cum legamus, quia corpus hominis quadragesimosexta die post maternæ conceptionis initium plena formetur distinctione membrorum, atque mox divinitus animetur, quoniam non anima sed caro dumtaxat ex paterno semine prodiit: ergo pater carnem tantummodo dicendus est genuisse, non prolem, quæ ex anima constat & corpore. Quod cum penitus absurdum sit, & merito pater ille dicatur, ex cujus femore sola caro sit egressa, non anima: sic ille procul dubio dicendus est mercator Ecclesiæ, qui per terrena, quæ redemit, ad honoris culmen ascendit, & per corporalis commercium lucri, emptor efficitur nihilominus sacramenti. Dic itaque quisquis es, qui te jactas terrenæ tantummodo facultatis emptorem, per quam tamen aspiras ad Episcopalis excellentiæ conscendere dignitatem: & dum te dicis a Principe terrena dumtaxat ecclesiæ com-*

mo-

moda percepisse, asseris te quodammodo villicum, non ut sacerdotali fungaris officio constitutum: dic inquam, cujus erat figuræ, quam sane habebat speciem investitura hæc, quam in manibus tuis Princeps ille deposuit? Porro si surculus, si simplex baculus, merito tibi lætus applaude, quia sicut asseris, non ad sacerdotis officium, sed ad procuratoris tuitionis et villicatum; atque ideo necesse jam non est, ut Episcopo, qui tibi præferendus est, sis subjectus.

XL. *At si sæcularis ille Princeps accepta vel promissa pecunia, pastoralem tibi tradidit baculum, quo fronte poteris Episcopalis ordinis excusare commercium? Enimvero nisi per hanc investituram ille futuri sacerdotii tibi prius imprimeret titulum, futurus ordinator nequaquam per manus impositionem sacerdotii tibi traderet sacramentum. Per hoc enim, quod venaliter accepisti, consequenter ad sacerdotium promoveris: atque ideo licet illa manus impositio non venalis sit, sed gratuita, nequaquam tamen, quantum ad te spectat, a venalitatis est sordibus aliena. Venalitas enim si sibi nota est, contaminat consecrantem; gratuita consecratio mundare non valet emptorem. Obscenitas emundandi sui commercii sordidat mundum; gratuita manus impositio non potest emaculare pollutum. Mendacii forsitan arguor, si quod loquor sacri eloquii testimonio non affirmo.*

XLI. (a) Ag. 2. *Per Aggæum namque Prophetam dicitur: (a) Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Interroga sacerdotes legem, dicens: Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, & tetigerit de summitate ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum; numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes, dixerunt: Non. Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes dixerunt: Contaminabitur. Et respondit Aggæus, & dixit: Sic populus iste, & sic gens ista ante faciem meam dicit Dominus: & sic omne opus manuum eorum, & omnia, quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt. In his ergo propheticis, immo divinis verbis evidenter ostenditur, quoniam emptor iste videlicet, qui est pollutus in anima, suscepti polluit ordinis dignitatem. Dignitas vero, licet per manus impositionem gratuito sit accepta, nequaquam tamen mundat emptorem.*

XLII. *Adhuc autem ad investituram redeo & a te, quod non Eccl. sed Ecclesiæ prædia te comparasse gloriaris, inquiro: Sane cum baculum ille tuis manibus tradidit, dixitne: accipe terras, atque divitias illius Ecclesiæ: an potius, quod certum est, accipe Ecclesiam? Quod si bona Ecclesiæ sine Ecclesia suscepisti, schismaticus es, atque sacrilegus, qui bona Ecclesiæ ab Ecclesia dividis: & quod alienum est, violenter in tuos usus jura convertis. Quod si Ecclesiam suscepisti, quod omnino negare non potes, procul dubio factus es simoniacus, & prius te venalitas fecit hæreticum, quam manus impositio redderet consecratum. Tunc enim consecrationem evidentissime coemisti, cum id, propter quod ad consecrationem promovendus eras, venaliter accepisti. Sic enim unum pendet ex altero, ut qui terrena Ecclesiæ bona suscepit, ad gratiam consecrationis aspiret; & qui consecratione perficitur, bona Ecclesiæ in usus egentium, & cætera pietatis opera dispensanda conservet. Hoc itaque modo licet Ecclesiasticæ facultatis emptio in ipsa manus impositione non fiat, is tamen, qui consecratur, bonorum Ecclesiæ dispensator efficitur; & cum Ecclesiam suscipit, quamvis nihil tunc de consecratione dicatur, ad hoc tamen, ut consecretur, eligitur.*

XLIII. (b) Act. 4. *Ab ipso plane principio nascentis Ecclesiæ salubris hæc cœpit consuetudo Fidelium, ut sua quique vendentes, (b) ad pedes Apostolorum, Apostolicorumque virorum pecunias ponerent, quibus illi necessitatibus pauperum subsidia ministrarent. Post autem visum est sanctis Patribus, qui scilicet illis in sacri regiminis ordine successerunt, ut ii, qui converterentur ad Dominum, nequaquam distraherent prædia, sed ea sanctæ Ecclesiæ traderent, non jam transitorie, sed jure perpetuo necessitatibus indigentium profutura. Et certe per Moysen in lege præcipitur: (c) Omne, inquit, quod Domino consecratur, sive homo, sive animal, sive ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid semel fuerit consecratum sanctum sanctorum erit Domino.*

(c) Levit. 27.

XLIV. *Ecce hic manifestissime prohibetur, ea quæ Domino consecrantur, vel vendi debere, vel redimi; sed justum est ea sancta sanctorum jugiter permanere. Cur ergo gloriaris sancta sanctorum te pretio redemisse, & rem Dei contra legem Dei (d) quæ gratis accipiendo, gratis danda est, venaliter percepisse, tamquam non sit peccatum, quia sine consecratione fit tale commercium. Sed idcirco fortasse non times, quia lex illa vetus prohibet quidem culpam, sed non irrogat pœnam. Accipe igitur, quid super hoc Romanæ Præsul Eccl. Bonifacius in decretali scribat epistola: Nulli, inquit, liceat ignorare, quia omne, quod Domino consecratur, sive fuerit homo, sive animal, sive ager, vel quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino, & ad jus pertinet sacerdotum. Propter quod dico, quia inexcusabilis erit omnis, qui a Do-*

(d) Matt. 10.

a Domino & Ecclesia, cui competunt, aufert, vastat, invadit, vel cripit; & usque ad emendationem Ecclesiæque satisfactionem, ut sacrilegus dijudicetur, & si emendare noluerit, excommunicetur.

XLV. *Anacletus autem Papa longe ante inter alia multa subinfert: Qui enim res Ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit, & sacrilegus deputandus est.*

Papa quoque Lucius in decreto suo sic ait: Rerum Ecclesiasticarum & facultatum raptores a liminibus sanctæ Ecclesiæ anathematizantes, Apostolica auctoritate pellimus, & damnamus, atque sacrilegos esse judicamus. Possemus & alia quamplurima Catholicorum Patrum exempla congerere, nisi perspicue cognosceremus: nequaquam hoc epistolari compendio convenire.

His itaque sanctorum Pontificum, aliisque sententiis manifeste convinceris, quoniam aut Ecclesiæ bona sine Ecclesia suscepisti, & idcirco tamquam raptor atque sacrilegus anathematizari, & ab Ecclesiæ liminibus debes expelli; aut certe, quod perspicuum est, & negare non potes, Ecclesiam simul cum bonis Ecclesiæ pretio redemisti, ideoque dignum est te, ut re vera simoniacum & hæreticum canonici vigoris examine condemnari. Canonica nimirum sententia est illa, quæ dicitur: Si quis Episcopus, aut presbyter, aut Abbas per pecuniam hanc obtinuerit dignitatem. dejiciatur ipse & ordinator ejus, & a communione sancta modis omnibus abscindatur, & sit anathema, sicut Simon magus a Petro.

XLVI. *Ubi notandum, quod non ait: Si quis hanc obtinuerit consecrationem, sive manus impositionem: sed potius, si quis, inquit, per pecuniam hanc obtinuerit dignitatem: Canonicum & illud asseritur, quod promulgatum a sanctis Patribus in Concilio reperitur: Cavendum & summopere præcavendum, ne per virtutem Christi sanguinis interdicendum Episcopis & Regibus & omnibus sublimioribus potestatibus, atque cunctis fautoribus & electoribus quorumcumque, atque consecratoribus seu ordinatoribus in gradu ecclesiastico, ut nemo per simoniacam hæresim regiminis locum obtineat, quacumque factione, calliditate, promissione, seu commoditate, aut donatione per se aut per emissam personam.*

XLVII. *Hic quoque notandum, quod cum præmisisset, Episcopis, illico subdidit, Regibus, & omnibus sublimioribus potestatibus; ut non modo cavenda sit hæresis illa solis dumtaxat Episcopis, qui consecrandis manus imponunt, sed & sæcularibus quoque Principibus, qui licet injuste, aliquo modo tamen, ecclesias futuris rectoribus tradunt. Nam cum aliquid sub venalitate suscipitur, & illud procuLdubio comparatur, quod ex necessitate subsequitur. Ad hoc enim pastoralis ecclesia cuique committitur, ut ad ejus regimen obtinendum consecratione firmetur: & ad hoc sine dubio collatæ pecuniæ commercium spectat, ad quod is, qui est promovendus, aspirat. Hinc est plane quod non solum, qui majoribus præferuntur ecclesiis, sed & illi quoque, qui vel plebes agrorum, vel canonicales præbendas per interventum pecuniæ pestilenter accipiunt, simoniacæ hæreseos tendiculas non evadunt. Per id enim, quod venaliter assequuntur, ad sacrorum graduum ordines tendunt; & tunc jam destinantur ad ordines, cum illa suscipiunt, per quæ scilicet ad obtinenda sacrorum graduum incrementa pertingunt. Initiatur enim ad dignitatis ordinem, qui ad obtinendam ordinis constituitur dignitatem.*

XLVIII. *Hæc me breviter adversus eos dictasse sufficiat, qui sine manus impositione venaliter ecclesiam acquisisse, non esse simoniacum, dogmatizant. Qui nimirum, si hoc simpliciter, prout sibi videretur, exprimerent, stulti vel hebetes merito dicerentur; sed quoniam nonnulli talium id procaciter astruunt, & quibusdam cavillationum, argumentorumque versutiis pervicaciter allegare contendunt, non immerito (quod inviti dicimus) hæreticorum nomen incurrunt. Non enim error hæreticum, sed pervicax obstinatio facit: nec omnes hæretici dicendi sunt, qui opinantur errorem, sed qui pertinaciter & audacter prædicant falsitatem.*

XLIX. *His itaque prædicatoribus satanæ & Apostolis Antichristi tu, venerabilis Pater, cælestis eloquii gladio præcinctus occurre & tamquam alter Josue Amalecitas oppugnantes Israel, evaginato canonici vigoris mucrone prosterne. Tollatur e medio quantocyus tartareæ amaritudinis aconitum, ne, quod absit, ferale venenum faucibus influat parvulorum. Tuis præterea manibus salutis aromatici pigmenti quibusque languentibus propinetur antidotum, quod & venenati erroris tollat illuviem & sanet, atque sinceræ fidei restituat puritatem. Unum in calce hujus epistolæ sacris clementiæ vestræ auribus suggero, ut in quantum facultas suppetit, numquam vel fieri, vel esse permittat Episcopum, quem ad honoris culmen constiterit ascendisse per præmium; vel etiam, quod damnabilius est, per curialis obsequii famulatum. Absit enim, ut qui prælationis ambitu sæcularem coluit Principem, spiritalem ecclesiastici culminis obtineat dignitatem.*
Hucusque Petri ad Alexandrum epistola, accepta ex antiquiori codice bibliothecæ serenissimi Ducis Urbini, cujus munificentia tres scriptos membranaceos

co-

Digitized by Google

codices Romam missos accepimus ejusdem Petri Damiani: sub cujus Ducatu celeberrimum monasterium S. Petri de Avellana situm est, ubi idem Petrus diutius vixit.

L.

Cæterum ipse Alexander Papa abunde satis scelus prohibuit, in decretali epistola ad suos Lucenses data, qua vetuit, ne quis omnino, non dico Episcopatus, sive Abbatias, sed beneficium quodlibet ecclesiasticum emeret. Incipit: *Ex multis*, quam (*a*) Gratianus in suum intulit Decretorum volumen. At quis crederet damnatam hæresim ante aliquot annos, rursum quorumdam pravorum susurro in aures Fidelium irrepere ausam, procaciter asserentium Cardinalatus Romanæ Ecclesiæ dignitatem licite vendi, emique posse, dum scilicet non ipse ordo foret venderetur, vel emeretur annexus, sed inhærens ipsi munus & commodum temporale. Sed occlusa semel & iterum, obstruantur in perpetuum offa a (*b*) Daniele parata ista asserentium ora, qui favente Simoni mago, Simonem Petrum tanta afficere ignominia putaverunt. Sed quæ sunt omni hujus reliqua prosequemur.

(*a*) 1. q. 1. c. ex multis.

(*b*) Dan. 14.

Hamburgensis Eccles. martyres apud Slavos.

Hoc eodem anno qui & vigesimus secundus numeratur Adalberti Archiepiscopi Hamburgensis, Slavorum ecclesia sub ejus parœcia constituta pessumdatur, multis in ea clade martyrio coronatis, in primis vero Godescalco Principe, Christianæ religionis studiosissimo propugnatore.

LI.

Hæc autem tanta gloria ejus ecclesiæ ut quam firmiter testata relinquatur: in primis quod ad tempus spectat, Adam qui aderat, ista habet: (*c*) *Expulsio Archiepiscopi, & mors Godescalci uno fere anno contigit, qui est pontificis Amburgensis Adalberti vigesimus secundus. Hoc plane anno, cum creatus ipse fuerit Hamburgensis Archiepiscopus anno Christi millesimo quadragesimotertio. Res tunc gesta ab eodem auctore breviter ita narrantur, seu potius perstringantur:* (*d*) *Trans Albiam quoque vindictæ magnitudo pervenit, quoniam Princeps Godescalcus eo tempore interfectus est a Paganis, quos ad Christianitatem nitebatur ipse convertere; & quidem vir omni ævo memorabilis magnam partem Slavania conversam habuit in divinam religionem. Sed quia nondum impleta sunt iniquitates Amorrhæorum, neque adhuc venit tempus miserandi eorum: necesse erat, ut veniret scandala, ut probati fierent manifesti. Passus est autem noster Machabæus in civitate Leontia VII. Idus Junii cum presbytero Ippone, qui super altare immolatus est, & alii multi, tam laici, quam clerici, qui diversa pro Christo pertulerunt supplicia. Ansuerus*

(*c*) Adam. l. 4. c. 13.

(*d*) Id. l. 4. c. 11. 12.

PAGIUS

L.

Persecutio adversus Christianos in Saxonia excitata.

A Num. L. ad LIII. Persecutio adversus Christianos in Saxonia excitata, quam Baronius hoc anno narrat, pertinet ad annum millesimum sexagesimum quartum, ut liquet ex Adamo Bremensi lib. 4. Helmoldus in Chron. Sclavorum lib. 1. cap. 24. & Krantzius in Wandalia lib. 3. cap. 5. qui Adamum exscribere solet, eam perperam cum anno sequenti copulant, cum Adamus asserat eam contigisse anno XXII. Adelberti Archiep. Bremensis, sed eam accurate narrant. *Bernardus* Saxoniæ Dux, qui res Slavorum & Saxonum XL. & amplius annis strenue administravit, mortuus est anno circiter millesimo sexagesimo, relictis successoribus *Ordulpho* & *Hermanno* filiis, quorum hic *Nordalbingia* Comes, ille vero reliquæ omnis *Saxonia* Dux fuit, qui continuas & apertas cum *Adalberto* Archiepiscopo Bremensi & Hamburgensi simultates & inimicitias exercuere. Hic vero cum Metropolim Hamburg. & circumjacentem regionem adversus hostium incursiones non satis munitam videret, in monte ad Albim sito, qui duo circiter ab urbe milliaria germanica distat, castellum extruxit, quod simul & Præpositurae locus esset & Metropolitanæ Sedis, totiusque Transalbinorum Ecclesiæ propugnaculum. *Ordulfus* post mortem patris cum vix quinque transierant anni, a Slavis rebellantibus impetitus est. Principium malorum a capite ordiuntur, a religioso nempe Principe sui generis *Godescalco*, dum conversioni & saluti gentis vigilantissime instaret. Passus est autem *VII. Idus Junii*, cum Presbytero Eppone qui super altare immolatus est, & aliis multis tam laicis, quam Clericis, qui diversa pro Christo pertulerunt supplicia. *Ansuerus* Monachus, & cum eo alii apud Rasceburg lapidati sunt, Idibus Julii passio eorum occurrit.

II.

Viri magni nominis in eo occisi.

Joannes Episcopus senex cum ceteris Christianis in Magnopoli, idest Mechelenburg captus, servabatur ad triumphum. Ille pro confessione Christi fustibus cæsus. Deinde per singulas civitates Slavorum ductus ad ludibrium, cum a Christi nomine flecti non posset, truncatis manibus ac pedibus corpus ejus in plateam projectum est. Caput vero desectum, quod Barbari conto præfigentes in titulum victoriæ Deo suo Radigasto immolaverunt. Hæc in Metropoli Slavorum Rethre gesta sunt IV. Idus Novemb. inquit Helmoldus, qui addit, Slavos victoria potitos totam Hamburgensem provinciam ferro & igne demolitos esse, Stulmarios & Holsatos fere omnes aut occisos, aut in captivitatem ductos, castrum Amenburg funditus eversum, & in derisionem Salvatoris nostri Cruces ab eis truncatas. Adhæc ipso tempore *Sleswich*, civitas Transalbianorum, quæ sita est in confinio Regni Danici, ex improviso Barbarorum incursu funditus excisa est. Itaque omnes Slavi facta conspiratione generali, ad Paganismum denuo relapsi sunt, eis occisis, qui perstiterunt in fide. *Accidit autem perturbatio hæc in Slavorum provincia, anno post Incarnationem Domini millesimo sexagesimo sexto anno regni Henrici quarti VIII.* inquit Helmoldus laudatus, quod & Krantzius habet, sed uterque errat, anno enim sequenti Henricus IV. undecimum Regni annum inchoavit. Quare persecutio hæc accidit anno MLXIV. quo desiit annus octavus Henrici, & incœpit annus XXII. Alberti Archiep. etiam in Helmoldi & Krantzii sententia, qui Alberti initium cum anno Christi MXLIII. recte conjungunt.

fuerat Monachus, & cum eo alii apud Reinburg lapidati sunt. Idus Julii passio illorum occurrit. Joannes Episcopus senex cum ceteris Christianis in Magnopoli civitate captus, servabatur in triumphum.

LII. *Ille igitur pro confessione Christi fustibus cæsus, deinde per singulas Slavorum civitates ductus ad ludibrium, cum a Christi nomine flecti non posset, truncatis manibus ac pedibus, in plateam corpus ejus projectum est, caput vero desectum Pagani conto præfigentes in titulum victoriæ deo suo Redigast immolaverunt. Hæc in metropoli Slavorum Rethre gesta sunt quarto Idus Novembris. Filia Regis Danorum apud Michleuburg civitatem Obotritorum inventa cum mulieribus, nuda diu cæsa est: hanc enim habuit, ut prædiximus, Godescalcus Princeps uxorem, a qua & filium suscepit Henricum.* Quam Saxo Grammaticus filiam fuisse Suenonis Regis, sororemque Canuti Regis affirmat. Pergit vero Adam: *Et illi quidem victoria potiti totam Hamburgensem provinciam ferro & igni demoliti sunt. Stormarii fere omnes aut occisi, aut in captivitatem ducti: Castrum Hamburg funditus excisum, & in derisionem Salvatoris nostri etiam cruces a Paganis truncatæ sunt. Impleta est nobiscum prophetia quæ ait: (a) Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam &c. Quæ prophetia deploratur in Hierosolymitanæ urbis excidio. Hujus auctor cladis Plusso fuisse dicitur, qui sororem Godescalci habuit; domumque reversus & ipse obtruncatus est. Itaque omnes Slavi facta conspiratione generali ad paganismum denuo relapsi sunt, his occisis, qui persliterunt in fide.* Hæc Adam.

(a) Ps. 78.

LIII. Ut autem Hamburgensis diœcesis ista pati mereretur, peccata populi atque eorum Archiepiscopi Adalberti fecerunt. Nam quod ad peccata populi pertinet, hæc inferius idem auctor: (b) *Querebatur etiam usque ad sua tempora, multos Paganorum erroribus implicitos, ita ut diem sextæ feriæ carnis esu macularent, ut Vigilias solemnitatesque Sanctorum ac venerabilem Quadragesimam gula, fornicationibusque pollucrent, ut perjuria pro nihilo computarent, ut effusionem sanguinis in laudem haberent. Similiter adulteria, incestuositates, aliaque naturam excedentes immunditiæ vix culpantur ab aliquo illorum. Plerique duas vel tres aut innumerabiles simul uxores tenent, item morticinis & sanguine & suffocatis, carneque jumentorum facile utuntur.* Quod pro gravi delicto habitum apud gentes illas boreales, quæ sunt diversis in locis dicta superius, docent. At Archiepiscopi erant peccata non levia, quæ idem auctor recenset; sed quod pejus, cum ob tanta flagella resipiscere ad pœnitentiam debuisset, post has clades acceptas in deterius semper lapsum ad obitum usque perseverasse tradit.

(b) Adam. l. 4. c. 20.

Causa malorum peccata populi.

LIV. Hoc anno Henricus Rex juvenili furore succensus, æmulorum stimulis agitatus, paratus ulcisci in sanctum Annonem Archiepiscopum Coloniensem; ab Agnete Augusta tunc in Germaniam opportune reversa cohibetur. Rem gestam Lambertus sic describit hoc anno: *Pascha Rex Vuormatiæ celebravit, ubi Archiepiscopus Bremensis, Adalbertus hic erat, inter sacra Missarum solemnia, dum debitum tantæ festivitati sermonem faceret, hominem ab infestatione dæmonis purgavit, fusis pro eo tam suis, quam totius populi, qui præsens erat, precibus. Ea res grandi miraculo cunctis erat, stupentibus scilicet, quod vir tam pessimæ æstimationis, qui viam virtutum non haberet, signa virtutum faceret: sed æmuli ejus invidiose hoc interpretabantur, non meritis suis, sed præsentium populorum supplicationi adscribendum esse tantæ rei effectum. Ibi per concessionem Archiepiscopi primum se Rex ad arma bellica succinxit, statimque primam susceptæ armaturæ experientiam in Archiepiscopum Coloniensem dedisset, & ad persequendum eum ferro & igni præceps abiisset, nisi res turbatam Imperatrix tempestivo valde consilio composuisset. Inter cetera id potissimum invidiæ ei erat adversus scilicet Coloniensem, quod ante aliquot annos, dum Imperatrici regni, rerumque gubernacula eripere vellet; ipsum pene Regem in ultimum discrimen præcipitasset.* Hæc Lambertus. At non semel id accidit, ut Henricus in sanctum Annonem commoveretur, cum adhuc ipsa Agnes Augusta, quæ soleret occurrere, longe absens esset. Quorumnam autem auxilio ipse Archiepiscopus ab ira Regis, quæ comparatur in divinis (c) Scripturis iræ leonis, eriperetur, auctor ejus temporis qui aderat, monachus Sigebergensis narrat his verbis:

Agnes Aug. eripit S. Annonem Colon. Archiep. a furore Henrici Regis.

(c) Prov. 19.

LV. *Porro a Rege gravissimis sæpenumero dissentiens inimicitiis, nunc quidem in summam familiaritatem, & pene in regni consortium ab illo assumebatur; nunc vero, quoniam ea quæ in regno præter æquum & bonum perperam gerebantur, vehementer detestaretur, & acerrime impugnaret, cum contumelia de palatio ejiciebatur, & ad extinguendum nomen ejus totum regni robur concitabatur: his vicissitudinibus per plures annos cum Rege conserta tenens habens, semper velut ad turrim fortitudinis recurrens Sigebergensium Fratrum preces in auxilium adsciverit. Unde quodam tempore, Rege pessimis adversantium consiliis inflammato, pergens*

geus ad Curiam, Fratribus in horti cultura generaliter repertis ait: Commotionis & indignationis regiæ non nescius, iturus ad Palatium, Deo me, vobisque commendo: Vos clypeus meus estis, vos præsidium meum estis: Vos, inquam, filii dilectissimi omnia mea estis.

LVI. *Nulla mihi spes in militibus meis, nil præsumptionis est in armis eorum: in fide loquor: major mihi est fiducia in vobis, quam in omnibus illis. Itaque sit in benignitate Salvatoris, & in potestate vestræ dilectionis quemadmodum a Rege excipiar, vel a fuit. His dictis profectus est, & plerumque per imperium ejus, qui terminum ponit mari. Rex a fervore cordis sui desistens, cum paulo ante necem, ultimumque (si copia foret) exterminium Annoni, & omnibus, qui ejus essent minaretur: eo veniente, quasi divinitas impulsus, surgens osculum pacis ei cum magna dilectione porrexit. Quapropter in stuporem versi quique circumstantes inter se susurrabant: Ubi nunc iræ? ubi minæ? ubi tot insultationes paulo ante habitæ? &c.* Hæc de his jam satis.

LVII. Quod ad Agnetem Augustam pertinet, permansisse in Germania adhuc anno sequenti, ex his, quæ de ipsa idem auctor inferius narrat, possumus affirmare; ubi ait, anno Redemptoris millesimo septuagesimosecundo in Germaniam rediisse, cum post sex annos, & amplius ex Germania discessisset. Tam longam moram Petrus Damiani ejus in vita monastica catechista ægerrime ferens, timens sexus lubricitati, has ad eam litteras dedit, quas ex codice Cassinensi hic tibi describimus:

Dominæ suæ Agneti Imperatrici Petrus peccator monachus servitutem.

LVIII. Agneti Aug. Epistola Petri Dam.

Vix referre sufficio, quanto cor meum mærore confunditur, dum redeuns vestri lætitiam suspensis quotidie visceribus præstolatur. Heu me! cur itineri vestro vecors & stolidus assensum præbui? Immo cur ingredienti me ipsum non violenter opposui? Cur non equorum frena corripui, & cursum vestrum velocibus manibus, in quantum liceat, non turbavi? In vestri plane recessus absentia mæret Roma, beati Petri luget Ecclesia, & tota per sanctos viros & mulieres lamentatur Italia. Tu siquidem velut aureum sidus terrena quærentium videbaris illustrare caliginem atque ad Deum provocans, micantis exempli refundebas te sequentibus claritatem. Et (ut multa prætereum) ego quoque, donec te procul abesse, suspiro, Romana conspicere mœnia perhorresco. Revertere ergo domina mi, revertere, teque lugentibus festivam redde lætitiam, qui rutilantem cœli gemmam de capite mundi Roma quodammodo ploramus avulsam. Ingerat tibi nauseam aula regalis Imperii, sola tuis naribus sagena redoleat piscatoris. Illic cum Petronilla simul habere te libeat sepulturam, ut insignis ille pater geminas juxta se carnis videlicet ac spiritus gaudeat requiescere filias. Hucusque Petrus. At plane & in his tanto patri obedisse Agnetem Augustam constat, ut redire Romam, & tandem sepeliri voluerit apud sanctam Petronillam; quod suo loco plusibus dicturi sumus.

LIX. Ferdinandi magni obitus.

Hoc item anno ex hac vita migravit Ferdinandus Magnus Rex Castellæ & Legionis, fine plane digno Catholico Rege diem extremum claudens. Rem gestam uti a Luca Tudensi diacono memoriæ commendatam invenimus hic descri-

PAGIUS III. *Moritur Ferdinandus M. I. Castellæ Rex.*

A num. LIX. ad LXIII. *Ferdinandus* hujus nominis I. Castellæ Rex, *Magnus* cognominatus, *feria tertia, in qua Sancti Joannis Evangelistæ festum celebratur, inter manus Pontificum, cœlo (ut credimus) tradidit spiritum*, inquit Lucas Tudensis, ideoque hoc Christi anno, quo festum Sancti Joannis Evangelistæ in feriam tertiam incidit, quod ipsemet Lucas Tudensis confirmat, cum addit, hanc mortem accidisse *era millesima centesima tertia*. In Actis SS. Bollandianis ad diem IV. mensis Aprilis, refertur Translatio *S. Isidori Hispalensis* Episcopi ex veteri Auctore Anonymo, in qua cap. 4. plura de virtutibus & pio obitu *Ferdinandi Magni*, annusque ac dies ejus emortualis certis characteribus designantur. Ferdinandus in mediam usque Lusitaniam victricia signa promovit, & Conimbricam atque Visetum Mauris eripiens, *Mondegonem* fluvium Regni sui terminos statuit, adjuncta sibi tota fere *Extremadura*. Toletanum & Hispalensem Reges Saracenorum potentissimos, ac Regulos barbaræ gentis plures, tributarios fecit. Numerosam prolem reliquit, *Sanctium*, *Alfonsum*, & *Garsiam* filios, *Urracam* & *Elviram* filias. Regnum trifariam divisum filiis legavit, *San-ctio* natu maximo, Castellæ Regnum; Legionis, *Alfonso*, cum nonnullis Gallæciæ civitatibus; reliquam Gallæciæ partem & Lusitaniæ ditiones Mauris ereptas *Garsia*, *Urraca* vero filiæ Zamoram, Elviræ Taurum assignavit. Hæ Urbes *Infantaticum* appellatæ sunt, voce usurpata ad eam hæreditatis portionem significandam, quæ minoribus Regum filiis, vitæ sustentandæ causa obveniebat. Ab *Infantatico* existimo provenire, quod filii, filiæque Regum Hispanorum *Infantes* postea appellati fuerint; nullum enim hujus rei exemplum mihi occurrisse memini ante Ferdinandi I. mortem. Ferdinandus *Imperatorem* se in suis Diplomatis appellavit, & *Sancia* ejus uxor *Imperatrix* in iisdem dicta.

IV. *Concil. Helenense.*

Celebratum est hoc anno *Helenense* in prato Tulugiensi *Concilium*, a Baluzio ad librum IV. de Concordia primum editum, qui notat, oppidulum *Tulaius* appellatum, situm esse in Helenensi Episcopatu, haud procul Perpiniano. In eo *Treuga* Domini, & pax confirmata. Hoc ejus initium: *Hæc est Treuga & pax confirmata ab Archiepiscopo Narbonensi domno Guifredo, & a Berengario Gerundensi Episcopo, & a domno Raymundo Helenensi Episcopo, & a Comi-*

Digitized by Google

eribimus, sic enim se habet: historia fideliter scripta, Annalibus plane digna nostris: *Omnibus Caltiberiæ provinciæ civitatibus & castellis in dedetionem acceptis, almus doctor Isidorus ei apparuit, & diem sui exitus ipsi etiam innotuit. Et in ipsa corporis valetudine Legionem delatus, apud sancti Isidori Confessoris Christi Memoriam oravit. Ingressus est enim civitatem nono Kal. Januarii, die sabbati, & ex more corpora Sanctorum fixis genibus adorans, petebat, ut quia jam terribilis hora mortis sibi imminere videbatur, cum Angelicis choris canentibus anima ejus a potestate tenebrarum liberata, ante Christi tribunal suæ redemptionis spe illæsa præsentaretur.*

LX. *Cæterum in ipsa celebris nativitatis Dominicæ nocte, cum clerici festivo more natalitium canerent Matutinum, affuit inter eos dominus Rex, & virtute, qua potuit, lætus concinare cœpit usque ad ultimum Psalmum Matutinorum. Advenit nobis versus, quem tunc temporis more Toletano canebant succentoribus respondentibus: Erudimini omnes, qui judicatis terram. Quod Ferdinando serenissimo Regi non incongrue veniebat, quia dum sibi vivere licuit, regnum Catholice gubernavit, & seipsum pressum pudicitiæ fræno funditus eruditum reddidit. Puero illucescente Nativitatis Filii Dei claro in universo orbe die ..... dominus Rex se artub. deficere prospicit, Missam cantari petiit, ac percepta corpore & sanguinis Christi participatione, ad lectum manibus deducitur sustentantium.*

LXI. *In crastinum vero luce adveniente, sciens quod futurum erat, vocavit ad se Episcopos & Abbates quoscumque religiosos viros, ut exitum suum confirmarent. Una cum eis ad ecclesiam defertur ornatus cultu regio, & corona aurea imposita capiti. Deinde fixis genibus ad altare sancti Joannis, & coram sanctorum corporibus, scilicet Isidori Confessoris, & Vincentii martyris, clara voce ad Dominum dixit: Tua est potestas, tuum est regnum, tu es super omnes Reges: tuo imperio omnia regna cœlestia & terrestia subduntur. Regnum quod te dominante accepi, & quamdiu liberæ tuæ voluntati placuit, rexi, ecce reddo tibi: tantum animam meam de voragine ipsius mundi ereptam ut ipsam ad te suscipias, deprecor. Et hæc dicens, exuit regalem chlamydem, qua induebatur corpus, deposuit & gemmatam coronam qua caput ambiebatur, atque cum lacrymis solo prostratus, pro delictorum venia Dominum attentius exorabat.*

LXII. *Tunc ab Episcopis accepta pœnitentia, extremæ unctionis sacramento perunctus, induitur cilicio pro ornamento regali, & aspergitur cinere pro aureo diademate, cui vitali pœnitentia permanenti coram prædicto altari, duobus diebus a Deo vivere datur. Sequente autem die, quæ est feria tertia, hora diei sexta, in qua sancti Joannis Evangelistæ festum celebratur, inter manus pontificum, cœlo (ut credimus) tradidit spiritum. Sicque in senectute bona plenus dierum perrexit in pace, Era millesima centesima tertia,* est annus Redemptoris millesimus sexagesimus quintus; *cujus corpus humatum*

PAGIUS *tibus Russilionensium*, aliisque ibidem memoratis. Hoc autem Concilium ad hunc annum pertinere, ostendit Cossartius Tom. IX. Concil. de quo etiam legendus Em. Cardinalis Daguirre Tom. III. Concil. Hisp.

V. *VVillelmus Normanniæ Dux Regno Angliæ destinatus.*

Ingulphus in Historia monasterii Croylandensis, ad hunc Christi annum scribit: *Rex Edvvardus senio jam gravatus, cernens Clitonis* (quod nomen filiis Regum in Anglia tribuebatur) *Edvvardi nuper defuncti filium Edgarum, Regio solio minus idoneum tam corde quam corpore, Godvvinique Comitis multam, malamque sobolem quotidie super terram crescere, ad cognatum suum VVillelmum Comitem Normanniæ animum apposuit, & eum sibi succedere in regnum Angliæ voce stabili sancivit. VVillelmus enim Comes tunc in omni prælio superior; triumphator contra Regem Franciæ, ac omnes Comites Normanniæ contiguos publice personabat, invictus in armorum exercitio, judex justissimus in causarum judicio, religiosissimus ac devotissimus in diverso servitio. Hinc Rex Edvvardus Robertum Archiepiscopum Cantuariæ Legatum ad eum e latere suo direxit, illumque designatum regni sui successorem, tam debito cognationis, quam merito virtutis, sui Archipræsulis relatu insinuavit. Ad hoc Haraldus Major Domus Regiæ veniens in Normanniam, se VVillelmo Comiti post Regis obitum regnum Angliæ conservaturum non tantum juravit; sed etiam se ducturum filiam VVillelmi Comitis in uxorem data fide, spopondit; & super hæc magnifice muneratus ad propria revenit.* Willelmus Dux erat Normanniæ, sed Comes ab Ingulpho, a quibusdam aliis *Marchio* appellatur, quia hæ tres voces jamdiu indiscriminatim sumebantur. *VVilmum* autem seu Guillelmum post Sancti Eduardi mortem in Anglia regnasse, suo loco videbimus.

VI. *Conventus Londinensis.*

Sanctus Eduardus, qui more Decessorum annum a natali Christi inchoavit, & cum multa Procerum frequentia Londini illud celebravit, iisdem vale dixit, literis, quas a Nicolao Papa alias acceperat, recitare jussis. Referuntur ex Tom. IX. Concil. pag. 1199. & seqq. Pontifex laudat Anglorum Regum pietatem in Sanctum Petrum Apostolorum Principem, *Eduardum* Regem in societatem Apostolicam suscipit, renovatis ac confirmatis Privilegiis eidem alias concessis. Præterea monasterium *VVestmonasteriense* a Rege meliorari & reædificari cœptum absolvit ab omni dominatione Episcopali, quam immunitatem Rex confirmavit, constituitque, ut quisquis fugitivorum ipsum sanctum locum intraverit, *immunis omnino ut plenam libertatem consequatur.* Post Regis, *Edgidæ* Reginæ, *Stigandi* Cantuariensis & *Eldredi* Eboracensis Archiepiscoporum sub-

natum est cum magna gloria in beati Isidori summi pontificis ecclesia Legione, juxta patrem suum Sancium Regem. Regnavit in Legione & Castella simul annis vigintiocto, mensibus sex, diebus viginti uno. In Castella vero, priusquam obtineret regnum Legionense, regnavit fere annis duodecim adhuc vivente patre ejus Sancio, & completi sunt anni regni ejus feliciter quadraginta, mense uno, diebus undecim. Regina autem Sancia uxor ejus duobus annis supervixit, & obiit sexto Idus Novembris & juxta eum in Legione quiescit. Relicti sunt filii Sancius, Ildefonsus, Garsias, Uraca & Geloyra. Inter filios diviso regno, septem annis armis certatum est, de quibus dicendum inferius. Hæc Lucas. (Eadem habet (a) Rudericus Toletanus, qui ejus pietatem plurimum commendat, & erga divinum cultum Ecclesiarum munificentiam; sed & vitam ejus cum religiosis ducere consuetam enarrat.

(a) Ruder. Tol. l. 6. c. 24.

LXIII. Uzicæ gentis eruptio.

Quod ad res pertinet Orientales, certo est significatum exemplo, quam adversus hostes pietas armis præstet. Curopalata enim scribit: Circa tertiam indictionem, cum præessent oppidis ad Istrum flumen Magister Basilius Apocape, & Niceph. Botoniates, Uzorum nationem (hi etiam sunt genere Scythæ) Patzinacis nobiliores & multitudine superiores cum tota gente & propriis impedimentis transmisso Istro cum longis lignis & lembis, parvisque navigiis & byrsis, milites transitum prohibentes, bulgaros, inquam, & Romanos, & qui cum ipsis erant, statim debellasse, ac duces ipsorum Basilium & Nicephorum captivos abduxisse, omnemque ad Istrum planiciem complevisse: excreverat enim natio, ut hi, qui viderant, confirmabant, ad sexcenta millia bellicosorum virorum. Et quidem haud minimam partem ipsorum divisam usque ad Thessalonicam & ipsam Græciam irrapisse, & omnia, quæ ante pedes erant vastasse, depulsæque infinita abacta præda. At hæc novæ gentis in Romanum Imperium eruptio Christiano orbi haud minorem cladem minabatur, quam Gothi, Hunni Vvandali, & Longobardi olim intulerant. Accedebat ad malum, quod cum Imperator esset imbellis quamvis pius, & in Oriente jam Turcæ fatigarent Romanum Imperium; haud spes aliqua superesse videri poterat, ut exundantibus barbaris resisti posset. Tentasset autem eos Imperator legatione missa, muneribus idem auctor testatur, sed frustra. Qui cum esset coactus ab Urbe exire, urgentibus civibus, adversus hostes; non amplius quam centum quinquaginta milites, qui eum sequerentur, inventos esse, idem asserit auctor, qui addit:

LXIV. Divinitus hostes superati.

Fertur Imperator, desperatis rebus, indixisse jejunium, & sibi & populo frequentes supplicationes adhibuisse, ipse pedes cum lacrymis incedens & contrito corde. Qua die conspectu est ab Uzis in tabernaculis commorantibus militum multitudo in acie dimicare, & cum summa festinatione, crebra contra ipsos tela jacere, ita ut ex ipsis nemo illæsus remanserit, quin vulnus acceperit. Ita pugnante Deo. Post hæc autem ad eumdem Imperatorem pervenisse nuntium refert, qui affirmaret, gentem illam peste & fame consumptam, reliquias cum ducibus transmisso Istro ad propria remeasse. *His acceptis* (inquit Curopalates) *Imperator Deo & Dei Genitrici sacrificia cum gratiarum actione peracto reditu ad urbem se contulit, quam reperit admirationis & stuporis plenam, votaque Deo pro accepta salute persolventem. Verum omnes quod factum erat, divinum miraculum censentes, Imperatoris erga Deum pietati adscribebant, quod non virtute & viribus, aut potentia Imperatoris, sed religione Deus ipse flexus esset. Post hujusmodi interitum quidam ex ipsis ad Imperatorem se contulere, a quo acceptis agris publicis Macedonia Romanos secuti sunt, & socii ipsorum, atque eis obedientes hactenus fuere, honoribus Senatoriis atque illustribus dignati. Agebatur tunc sextus annus Imperatoris Constantini Ducæ indictione tertia, anno sexmillesimo quingentesimo septuagesimotertio ab orbe condito.* Hactenus Curopalata; eadem & Zonaras, atque Glicas Græci historici.

Uzica gens absque armis debellata.

Mil-

PAGIUS subscriptiones, leguntur in eo Diplomate aliæ variorum Episcoporum ac Procerum cum his verbis: *Omnes consentientes subscripsimus Stabilitum apud VVestmonasterium* (prope mœnia Urbis Londinensis situm) *quinto Kal. Januarii, die Sanctorum Innocentium anno Dominicæ Incarnat. millesimo sexagesimo sexto, indictione tertia, anno regni Edvvardi nobilissimi & clementissimi Regis vigesimo quinto.* Ita habent aliæ harum literarum exemplaria apud Spelmannum, aliosque Scriptores Anglicos. Verum loco, *anno regni Edvvardi vigesimo quinto* legendum, *anno regni Edvvardi vigesimo quarto* ut ex dictis initio Regni ejus certo constat. Porro die XXVIII. Januarii festo Sanctorum Innocentium sacro annus MLXVI. a die Nativitatis Christi in cursu erat, sed indictio quarta in Italia a Septembri cœpta, nonnisi a Kalendis Januariis in Anglia inchoanda erat. Quod mirum videri non debet; cum in Italia annus passim a Januario, indictio vero a Septembri initium sumeret. Illud vero enorme quod anno CMLIX. vidimus, in Anglia scilicet, indictionem a Septemb. & annum Christi a Januario in quibusdam Diplomatis inchoari.

Digitized by Google

I. Millesimus sexagesimussextus sequitur Christi annus, Indictione quarta, idemque comete insigni a Chronographis consignatus Latinis pariter atque Græcis historicis. Sed corrigendum in (a) Curopalata, dum pro quarta Indict. errore legitur, decimaquarta. Quo anno, ut Leo Ostiensis testatur, Godefredus Tusciæ Marchio a Northmannis liberavit Romanam Ecclesiam, cum jam Richardus Northmannorum Princeps Aquinum usque victor pervenisset, Urbem proxime invasurus, ut a Pontifice Imperatoris insignia consequi posset. Rem gestam Leo in Cassinate Chronico sic describit (b): *Interea cum memoratus Princeps Richardus rebus prospere gestis subjugata Campania ex parte, ad Romanæ Urbis se vicina porrigeret, ipsiusque Patriciatum omnibus modis ambiret; Imperator ea fama percitus, simul ut & bona Ecclesiæ de Northmannorum manibus, & Imperii coronam de summi Pontificis manu susciperet, magna cum expeditione pervenit Augustam, ibi præstolans Godefredum Tusciæ Marchionem, qui Regem quotiens ingredi pararet Italiam, præire cum suo solebat exercitu.*

(a) Curop. in Const. duca.

(b) Leo Ost. l. 3. c. 23.

II. Alex. Papa in Nortmannos Godefredum immittit.

Sed quoniam Godefredus inde longe præcesserat; Rex illud indignissime ferens, eamdem mox expeditionem residere præcepit. Dux autem copioso vallatus exercitu Romam concessit. Et paulo post: *Godefredus itaque a Pontifice Cardinalibusque comitatus, mediante jam Majo, Aquinum cum omni exercitu venit: ibique decem & octo diebus cum obsistentibus Northmannis, pari semper eventu confligens, tandem satagente strenuissimo internuntio Guilelmo, cui Frons audax, cognomen fuit, ad id deducta res est, ut ad Pontem sancti Angeli, qui Todisci dicitur, una Dux & Princeps (nam interruptus erat) se ad colloquium jungerent, sicque non parva (ut fertur) a Northmannis accepta pecunia, Dux ad propria rediit. Per hos dies stella, quam cometem vocant, ingentem post se facem gerens, plusquam viginti diebus visa est; quæ Ducis obitus (nam paulo post mortuus est) prænuntia fuit.*

III. Alex. Papa promovet Cassinenses.

Porro Alexander Papa, qui cum eodem ab Urbe profectus est in Campaniam, Cassinense monasterium ascendit, ubi ex monachis delegit aliquos, eosque diversis Ecclesiasticis officiis & dignitatibus mancipavit; de quibus ista mox idem subiicit Leo: *Cum prædictus Pontifex Alexander huic monasterio maxime affectus esset, suggerente atque instigante Hildebrando Archidiacono, si quos hinc Fratres a domno Abbate consequi poterat; vel suo lateri ad ministerium Ecclesiasticum sociabat, vel certe in Episcopos & Abbates honorifice promovebat. Todinum igitur Berardi Marsorum Comitis filium Romam ad se accersitum in Lateranensi Patriarchio Levitam constituit. Aldemarium quoque felicis memoriæ Capuanæ urbis prudentissimum ac nobilem clericum, & Richardi Principis olim Notarium, qui meus in conversione magister extiterat, quoque Fratribus in Sardiniam missis dudum Abbas ordinatus fuerat, postquam ad monasterium rediit; in Ecclesia sancti Laurentii, quæ foris muros dicitur, Cardinalem pariter, Abbatemque sacravit. Ambrosium itidem Mediolanensem prudentem & eruditum hominem Tarracinensem Episcopum consecravit. Gerardum quoque doctissimum per omnia clericum Archiepiscopum Sipontinæ Ecclesiæ sacravit. Eodem item tempore Milo Capuani monasterii Præpositus Messanæ Ecclesiæ Episcopus factus est, & Abbas monasterii sancti Benedicti de Salerno, cujus*

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hisp. MCIV. An. Hegiræ CCCCLIX. inchoato die 22. Novemb. fer. 4. A.C. 1066 I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6559.

☉ 11. A. ☽ 3. P. 16. April. Indict. 4.

JESU CHRISTI 1066.

ALEXANDRI II. PAPÆ 6.

HENRICI IV. REG. 11.

CONSTANTINI DUCÆ IMP. 8.

A Num. I. ad V. *Richardus* Capuæ Princeps, ut narrat Baronius ex Leone lib. 3. cap. 23. qui *Urbis Patriciatum* ambibat, vicina Romæ loca armis appetiit; sed dum accepit, Henricum Germaniæ Regem cum copiis venire eam non facile capiendam intellexit. Gotifredus Hetruriæ & Lotharingiæ Dux Pontifice, Cardinalibusque comitatus, *mediante jam Majo* Aquinum venit, ibique decem & octo diebus cum Normannis conflixit. Tandem Gotifredus accepta a Normannis pecunia *ad propria rediit. Per eos dies stella, quam cometem vocant, ingentem post se faciem gerens, plusquam viginti diebus visa est: quæ Ducis obitus (nam paulo post mortuus est) prænuncia fuit.* Quibus ex verbis eruitur, bellum hoc ad præsentem, non vero ad præcedentem annum, ut perperam Sigonius lib. IX. Hist. de Reg. Ital. pertinere. Hujus enim Cometæ varii Scriptores meminere, eumque hoc anno apparuisse scripsere: *Mense Majo*, inquit Zonaras, *quarta indictione, stella crinita apparuit, Solem occiduum sequens: quæ principio magnitudine Lunæ plenæ par. Deinde veluti coma enata minuebatur, ac tantum decrescebat, quantum illa augebatur. Conspectus est per dies XL. radiis versus Orientem conversis.* Idem habet Curopa-

Gotefridus Dux ab Alexandro II. in Normannos immissus.

jus supra meminimus, rogatu Salernitani Principis est constitutus.

IV.

Tunc etiam solemne privilegium idem Apostolicus Desiderio Cassinensi Abbati de omnimoda monasterii libertate concessit: Ne quis omnino Episcopus, excepto Romano Pontifice, non modo in nostra, vel principali Ecclesia, verum in omnibus ubicumque locorum ad nos pertinentibus cellis ullam jurisdictionem quolibet modo sibi usurpare præsumeret, Apostolica auctoritate interdicens. Quo etiam tempore cum Hildebrandus Capuanus Archiepiscopus elatione turgidus contra submurmurare præsumeret; publice in Synodo Romana, conquerentibus nobis, privilegiis Apostolicæ Sedis convictus, se peccasse confessus est. Unde tam sibi, quam successoribus suis sub districto anathemate tunc interdictum est, ne ullum inde auderet movere quæstionem, ullamque prorsus contra hunc locum venerabilem proponere litem. Hæc Leo.

V. Alex. Papa mittit vexillum ad Guill. Duc. Northmann.

Hoc ipso anno Alexander Papa misit vexillum ad Guillelmum Comitem Northmanniæ, ut Haroldum tyrannum occupantem Angliæ regnum post obitum sancti Eduardi Regis expelleret, atque eo ut legitimus successor ejus legitime potiretur. Hæc Scriptor ejus temporis Ingulphus, & post eum Matthæus Vvestmonasteriensis, & alii. De his autem, primum quæ hæc præcesserunt, in medium afferenda, in primisque de ejusdem sancti Eduardi Regis obitus tempore dicendum. Constans est assertio Scriptorum omnium veterum, ipsum hoc anno Redemptoris millesimo sexagesimosexto, pridie nonas Januarii, ex hac vita migrasse, ☞ cum regnasset annos vigintiduos, & menses novem. Quod autem omnes ferme numerant annos vigintiquatuor regni ejus; a tempore forte electionis eos numerasse oportuit. ☜ Hic autem a tempore coronationis, anni regni ejus enumerantur: quem postea Alexander Papa III. in numerum Sanctorum retulit egregie miraculis illustratum.

VI.

Hic autem, quod careret sobole (virginem enim virginem reliquisse uxorem Editham, affirmant omnes res ab eo præclare gestas prosequuti) præscius proxime venturi obitus sui, anno superiori successorem Anglorum regni substituit Guillelmum Comitem Northmanniæ cognatum suum, strenuum bellatorem, justitiæ amantissimum, atque religione maxime pium. Quod ut probe factum se conservaturum juravit Haroldus Comes filius Goduini Comitis, tunc magister regiæ domus, penes quem summa rerum erat. Cum vero (ut audisti) hoc anno dicta die eumdem mori contigit Eduardum, sequenti die idem Haroldus, contemptor jurisjurandi, spretoque tabularum testamenti Regis regnum invasit, nomenque regium sibi sumpsit. Quod ubi Guillelmus legitimus hæres accepit, rem per legatos agit, quos nec auditos ubi cognovit, omnia experiri potius, quam armis decernere deliberavit. Hæc omnia

PAGIUS

ropalata, sed loco, *IV. indictione*, Librariorum errore, *XIV. indictione*, in eo legitur. De hoc Cometa rursus infra. *Gotifredus* vero, non hoc anno, ut habet idem Sigonius, sed anno MLXX. e vivis excessit, ut ibidem videbimus. Verba enim hæc, *paulo post*, quibus Leo Ostiensis utitur, similiaque temporis adverbia magnam latitudinem habent, & in errorem facile inducere possunt.

II. *Moritur S. Eduardus Angliæ Rex.*

A num. V. ad XI. *Anno millesimo sexagesimo sexto, Anglorum decus, pacificus Rex Edvvardus, Egelredi filius; postquam viginti tribus annis, mensibus sex, & viginti septem diebus, potestate Regia, Anglis Saxonibus præfuit; indictione quarta, vigilia Epiphaniæ domini feria quinta, mortem obiit Lundoniæ: & in crastino sepultus Regio more, ab omnibus, qui tunc affuere, non sine lacrymis plangebatur amarissime*, inquit Hovedenus, cui cæteri Scriptores Angli consentiunt, sicut & Ethelredus Abbas Rievallensis in Vita hujus Sancti Regis. Quare certo inde colligitur, Sanctum Eduardum mense Junio anni millesimi quadragesimi secundi Regem Anglorum electum esse. Alexander III. anno MCLXI. ut eo anno apud Baronium videre est, eum in Sanctorum numerum retulit. *Guillelmus* ubi Angliæ Regno potitus est, nihil sibi regnoque conducibilius censuit, quam *Eduardi* leges, & patrias sub eo consuetudines, a Sapientibus collectas firmare. Unde in capite legum collectarum Guillelmus præcipit, teste Hovedeno pag. 601. *Hoc quoque præcipio*, inquit, *omnes conservare legem Edvvardi Regis, in omnibus rebus, his adjectis, quæ constitui ad utilitatem Anglorum.*

III. *Ab eo Anglorum Reges habent, quod scrophulas curent.*

Anglorum Reges curandi strumas vel scrophulas Privilegium a Sancto Eduardo repetunt, eique acceptum ferunt. Hujus rei meminit Petrus Blesensis in Epistola CL. ubi ait: *Fateor, quod sanctum est domino Regi assistere: sanctus enim & Christus domini est; nec in vacuum accepit unctionis Regiæ sacramentum. Cujus efficacia si nescitur, aut in dubium venit; fidem ejus plenissimam faciet defectus inguinariæ pestis, & curatio scrophularum.* Malmesburiensis vero lib. 2. de Reg. cap. 13. de Eduardo scribit: *Multoties eum in Normannia hanc pestem sedasse ferunt, qui interius ejus vitam noverunt. Unde nostro tempore quidam falsam insumunt* (legendum forte, insumunt) *Operam istius morbi curationem, non ex sanctitate; sed ex Regalis prosapiæ hæreditate fluxisse.* Denique Polydorus lib. 8. ritum illum strumas curandi, Regum Angliæ jus quasi hæreditarium vocat: *Quod quidem*, inquit, *immortale munus jure quasi hæreditario ad posteriores Reges manavit. Nam Reges Angliæ etiam nunc tactu, ac quibusdam hymnis, non sine cerimoniis prius recitatis, strumosos sanant.* Sed illæ ceremoniæ nonnisi ad majorem decentiam adhibitæ; solo enim tactu tam a Regibus Anglorum, quam a Regibus Francorum, at

omnia Ingulphus sincerus ejus temporis scriptor, quique his omnibus in Anglia præsens erat; quibus omnibus enarratis mox subiicit ista:

VII. *Cumque hæc intermedia quotidie agerentur, & solum nuntiorum cursus & recursus tota æstate sine fructu consumarentur; Guillelmus præpropera querela Papam consuluit, & ab eo animatus, etiam vexillum legitimæ victoriæ pro munere accepit. Haroldus vero judicium Papæ parvipendens, potius cernens, militiam colligit.* Quod enim judicium Papæ spretum ab Haroldo auctor affirmat: plane insinuat Pontificem ipsum judicem interpellatum, ea tabulis testamenti adjudicasse regnum Guillelmo, atque ex juramento exhibito repulisse regni invasorem Haroldum. Pergit Auctor dicere, quomodo pugnandum primo fuit Haroldo adversus Regem Norvegiæ, Haroldum pariter nominatum, ingenti classe Angliam invadentem, quem & obtinuit in prœlio perdifficili.

VIII. Post hæc vero Guillelmus Comes, classe comparata, In Angliam venit, recenti victoria tumidum aggressurus Haroldum. Præcedentem vero noctem certaminis, insumpsisse Guillelmi milites in confessione peccatorum suorum, & ad prœlium sese munivisse sacratissima Eucharistiæ sumptione, qui res tunc gestas prolixius prosequuti sunt, narrant; adduntque in ambiguo satis prœlio Deum favisse justitiæ, Guillelmoque tribuisse victoriam, pridie Idus Octobris, die ipsa, qua sancti Callisti Papæ & martyris anniversaria dies agitur in Ecclesia: ut innotesceret cunctis, quod sicut Romani Pontificis sententia & auspicio tantum susceptum est bellum, ita & Romani Pontificis regnantis in cœlo favore tanta essent obtenta victoria. Quod non ignorans ipse Guillelmus, in signum grati animi cuncta ista felicis accepta ferentis Apostolicæ Sedi, a qua vexillum acceperat; vexillum auro ac gemmis ornatum Haroldi, gratitudinis ergo, Romam misit ad Alexandrum Pontificem. Hæc enim testatur Vvillelmus Malmesburiensis, his verbis: *Vexillum illud Papæ misit Guillelmus, quod erat in hominis pugnantis figura, auro & lapidibus sumptuose contextum.*

Guillelmus Comes Northmanniæ Haroldum tyrannum superat.

IX. Sequenti autem Natalis Domini solemnitate coronatum fuisse Regem Willelmum non a Stigando, Sedem Cantuariensem tum illegitime occupante, sed ab Archiepiscopo Eboracensi Aldredo, omnes affirmant, non quod id Stigandus

PAGIUS

ut infra videbimus, ac a septimis masculis nullo interjecto partu feminineo natis curantur, quod de his ultimis centies & amplius propriis oculis vidi. Quare non est quod quidam Medici hæc commentitia, & quidam Theologi superstitiosa esse dicant. Sunt hæ gratiæ gratis datæ, quæ a Deo tam bonis, quam malis conferuntur, non ad propriam eorum, sed ad communem aliorum utilitatem.

IV. *Candidati tres coronæ Anglicæ.*

Sanctus Eduardus virginitatem in matrimonio servavit, ideoque eo sine liberis demortuo tres fuere coronæ Anglicæ candidati, *Edgarus* cognomento *Ethelin*, Eduardi illius filius, qui post longum exilium Regni hæres & Successor ab Eduardo Confessore designatus fuerat, adhuc vivebat; *Haroldus* Godwini Comitis filius, qui tamen Willelmo Normannorum Duci promiserat, se Regis insignia non affectaturum. Tertius rivalis fuit ipse *VVillelmus* Normanniæ Dux, conscius meritorum, quæ ipse & parentes in Sanctum *Eduardum* olim exulem profuderant, & quæ etiam Eduardus primum, indeque Haroldus sancte firmaverant de Regni successione. *Haroldus* postridie mortis Sancti Regis in ipso Epiphaniorum die paucorum Procerum fide impetrata, coronam induit, & Regni insignia. Interim venit a Normannia nuncius a *VVillelmo* Duce missus, qui ab *Haroldo*, Principis sui nomine, petiit Regnum Angliæ, regnique insignia olim a Sancto Eduardo promissa, & ab ipsomet *Haroldo* nuper cum jurejurando sancita, confirmataque. Respondit *Haroldus* privatum se aliquando & in Normannia captivum, nescio quid de Regni successione, Willelmo promisisse: ad quod nunc sui juris, & privato maiorem, non teneri. Hæc ideo fidenti animo *Haroldus* respondit, quod sciret Ducem in Gallia occupatum, belloque distractum vix tuendis Provinciis suis parem esse, multoque minus ad imperium Insulæ aspirare. Hæc Ingulphus, aliique Angliæ Scriptores tradunt, ex quibus tamen alii Willelmi, alii Haroldi causam justiorem fuisse contendunt.

V. *Legatio Guillelmi Normanni Ducis ad Alexandrum II.*

Personæ laici ordinis, quæ præeminebant in Normannia, Præsulesque claritudine religionis, multimodæque probitatis, *ad commune decretum*, inquit Ordericus lib. 3. Hist. Ecclesiast. *jussu ducis acciti sunt, & audita re tam grandi, utpote diversi diversa senserunt. Animosiores cupide Duci favere volentes, ad certamen ire socios incitabant: tantumque negotium sine mora incipere laudabant. Alii vero laboriosum opus inire dissuadebant, nimiumque ausis & in necem præcipitibus multa importuna & discrimine plena prætendebant. pericula maris & difficultatem classis opponebant, Normannorumque paucitatem non posse vincere Anglorum multitudinem asserebant. Tandem Gislebertum Lexoviensem Archidiaconum Romam misit, & de his, quæ acciderant, ab Alexandro Papa consilium exquisivit. Papa vero auditis rebus quæ contigerant, legitimo Duci favit, audacter arma sumere contra perjurum præcepit: & Vexillum Sancti Petri Apostoli, cujus meritis ab omni periculo defenderetur, transmisit.*

VI. *Idem Guillelmus Angliæ Rex coronatur.*

Narrat postea Ordericus exercitum Normannicum *III. Kal. Octobris mare transfretasse, nocte, qua memoriam S. Michaelis Archangeli Catholica Ecclesia festive peragit, Hastingas occupasse & secunda Idus Octob.* prælium hora tertia commissum, totaque die ad multorum millium perniciem ex utraque parte acerrime pugnatum esse, ac in primo militum congressu Haraldum Regem peremptum. *Omnia disponente Deo in spatio trium mensium per Angliam pacata sunt*, cunctique Præsules, re-

gni-

dus facere recusasset, ut Nebrigensis inconsulte nimis affirmat, (quam enim magno pretio id vir gloriæ cupidissimus redemisset, ut ita ea occasione Regem sibi devincire posset) sed quod idem Stigandus ejus sedis invasor in Anglia pessime audiret ab omnibus, & jam fuisset ab Alexandro Papa sacris suspensus, testatur id (a) Willelmus, Ingulphus, & alii antiquiores omnes rerum Angliæ scriptores: *Ab Aldredo igitur Eboracensium Archiepiscopo* (Rogerius inquit) *dicta Natalis Domini die in Westmonasterio consecratus est honorifice: sed prius, ut idem Archipræsul ab eo exigebat, ante altare S. Petri Apostoli, coram Clero & populo jurejurando promittens, se velle sanctas Dei Ecclesias ac rectores earum defendere, necnon & cunctum populum sibi subjectum juste ac regali providentia regere, rectumque legem statuere & tenere, rapinas, injustaque judicia penitus interdicere.*

(a) Voil. rer. Angl. l. 3. in Voil. Primo.

X. Audisti Lector, quo promotore, quibus præviis pietatis exercitiis Northmanni Anglicanum consecuti sint regnum, & quibus denique promissionibus ipsum se administraturum primus eorum Rex juramento pollicitus fuerit. De eo autem qui ipsum coronavit, non prætermittendum quod Nebrigensis ait, Willelmum ipsum Anglorum Regem mirifice coluisse eumdem Aldredum initiatorem suum regiæ dignitatis, hoc in exemplum adducens: *Contigit aliquando eumdem pontificem in quadam petitione a Rege repulsam passum, iratum avertere scapulam, recedentem maledictionem pro benedictione comminari. Cujus motus ille non sustinens ad pedes ejus procedit, veniam petiit, satisfactionem spopondit. Cumque optimates qui aderant, suaderent, ut Regem prostratum erigeret: Sinite illum*, inquit, *jacere ad pedes Petri*. His significans, Petro post Christum sacerdotii auctori deferri omnem honorem, qui defertur sanctæ Ecclesiæ sacerdotibus. At hæc satis: reliqua suis locis.

XI. Cunonis electi Archiep. Trevirens. cædes.

Eodem anno trucidatur crudeliter Cuno Coloniensis Decanus electus Trevirensis, inter Martyres computatus; de quo ista Lambertus ejus temporis scriptor. *Eberhardus Trevirorum Archiepiscopus, dum in sabbato sancto tanta diei mysteriorum solemniter populo exhibuisset, regressus in sacrarium, caput in sinum Archidiaconi reclinavit, circumstantibusque fratribus spiritum exhalavit. Episcopatum ejus per interventum Coloniensis Archiepiscopi suscepit Cono præpositus Coloniensis. Graviter & indigne nimis tulit tam Clerus, quam populus Trevirorum, quod ipsi in electionem ejus admissi, consultique non essent; seque vicissim hortabantur, ut insignem hanc contumeliam insigni aliquo exemplo eluerent. Erat tum temporis Majordomus Ecclesiæ Trevirorum Diedericus Comes, adolescens tam natura ferox, quam ætate. Is die, quo Episcopus urbem ingressurus sperabatur, cum ingentibus copiis ei obviam processit, atque in ipso lucis crepusculo, priusquam hospitio progrederetur, super eum irruens, paucos resistere tentantes occidit, cæterosque inopino terrore perculsos facile fudit, fugavitque, opes, quas amplissimas advexerat, diripuit, ipsumque Episcopum captum, traditumque in manus carnificum, de rupe altissima præcipitari, & sic interfici jussit. Corpus ejus a religiosis viris collectum, atque in monasterio Dolejensi sepultum est, ubi usque in præsens tempus magnis (ut fertur) miraculis divinitus sæpe illustratur.* Hæc Lambertus.

XII. Apud Hermannum adduntur ista: *Dum eum ter per quoddam præcipitium dejecissent, & nihil sibi nisi brachium collidere possent: unus ex illis* carnificibus *pœnitentia ductus ab eo veniam impetravit: Alius autem volens eum decollare, maxillam ejus tantum abscidit. Et sic ipse Deo dignus martyr ad Dominum migravit Kal. Julii, sepultus ad Abbatiam quamdam nomine Dolejam. Tres autem milites mortis illius auctores digna ultio postmodum subsecuta est: nam unus eorum acceptum cibum deglutire non valens, alii duo manus suas lacerantes misere obierunt.* De Comite vero auctore cædis hæc Sigebertus habet: *Diedericus Comes Trevirorum de martyrizato Cunone apud Deum & homines reus, exilitatur ab Imperatore. Et suscepta peregrinatione Hierosolymam vadit, quid de eo, & de omnibus, qui in comitatu ejus pergebant, actum sit, adhuc nescitur.* Hæc Sigebertus post annos quadraginta. Agit de iisdem Marianus Scotus, de cæde vero Cunonis ante annos duos, alii anno superiori, sequenti Sigebertus; de eodem quoque Adam canonicus Bremensis, ejusdemque & ipse temporis scriptor: qui omnes uno consensu eumdem Martyrem nominant. Sed nomenclaturam istam diversis acce-

PAGIUS

gnique Proceres cum Guillelmo concordiam fecerunt. Denique *anno ab Incarnat. Domini MLXVII. indictione V. in die natalis domini, Angli Lundonia ad ordinandum Regem convenerunt, & Normannorum turma circa monasterium in armis & equis (ne quid doli & seditionis oriretur) præsidio disposita fuerunt. Adelredus itaque Archiepiscopus in Basilica Sancti Petri Apostolorum Principis, quæ Westmonasterium nuncupatur, ubi Eduardus Rex venerabiliter humatus quiescit, in præsentia Præsulum & Abbatum Procerumque totius regni Albi-*

ptam modis ab antiquioribus, dictum est Tomo secundo Annalium.

XIII. Obitus miserandus Epis. avari.

At quod Deus justus judex pro cujusque vitæ meritis stipendia digna persolvit: quam terribilis sit in consiliis super filios hominum, hoc eodem anno, diro sane valde demonstravit exemplo, cum in ultionem Episcopi avarissimi dæmones carnifices præparavit. Rem gestam idem Lambertus sic narrat: *Regimbertus Misnensis Episcopus obiit. Is dum suscepto Episcopatu Goslariam venisset, post refectionem in cubiculum, ubi thesauros suos, quorum nimis amator erat, nulla conscio, infoderat, quasi paululum requiescere volens sese inclusit. Cumque jam die vergente in vesperam præter modum consuetudinemque suam somno indulgere videretur: rem insolitam mirantes cubicularii, pulsare ostium cœperunt, sed nec pulsantibus nec vociferantibus ullum dabatur responsum. Tamdem effractis foribus irrumpentes, invenerunt eum fractis cervicibus calore retro exanimem ipsis thesauris suis miserabilem in modum incubantem.* Hæc Lambertus hoc eodem anno.

XIV. Henricus Rex cogitur dimittere Adalbertum.

Quod ad politicum statum pertinet, hoc eodem anno, cum Henricus Rex totius regni regimen transfudisset in Adalbertum Archiepiscopum Bremensem, sive Hamburgensem (ambæ simul unitæ erant Ecclesiæ) spretis Coloniensi & Moguntino Archiepiscopis, & aliis Principibus regni; rebellantes subditi primum a tributorum solutione cessarunt; inde vero aucta conspiratione, eo progressi sunt, ut Regi eam conditionem proponerent, aut regno cedendum, aut Adalbertum ab administratione regni pellendum. Quem Rex tamdem dimisit vix ereptum de manibus adversariorum, sicque tumultus concitatus quievit. Hæc Lambertus pluribus, qui & hoc eodem anno tradit eumdem Regem matrimonio junctum cum Berta Ottonis in Italia Marchionis filia nuptias celebrasse.

XV. Eccl. Hungarica tumultuatur.

Hoc eodem anno Hungarica Ecclesia, gentilitio furore grassante, periclitatur, cum videlicet anno superiore, ejecto Andrea Rege & excæcato Bela Duce succedente, & in Regem coronato, Hungaricus infimus populus apostasiam a Christiana religione molitus, seditionem excitans; ad hoc ipsum perficiendum novum Regem sollicitavit. Cum ille post triduum, responsione dilata, & bona spe esse suadens discordiæ auctores interim captos, & dirissime cruciatos in omnium ipsorum conspectu necari jussit. Quo facto, tumultus ille compressus est, & Christiana religio pristinam consecuta est libertatem. At hæc pluribus hoc anno Longinus; idemque narrat, quomodo post hæc ipse Bela Rex cum Salomone Andreæ filio Hungaricum partitus est regnum.

XVI. Persecutio in Eccl. Mediolan.

Sed convertamus orationem ad miserandum statum Mediolanensis Ecclesiæ, sub Guidone relapso in deterius Archiepiscopo laborantis: hic enim ad vomitum redeuntis canis instar, reversus est turpius ad peccata illa omnia, quæ sub Petro Damiani Ostiensi Episcopo Apostolicæ Sedis Legato, publicis editis scriptis fuerat detestatus; & pro illis diluendis injunctam ab eo susceperat pœnitentiam: nam adversus clericos illos, qui in fide constantes fortesque perstarent, persecutionem dirissimam excitavit, adeo ut nec se a sangul-

PAGIUS

hostis, Guillelmum Ducem Normannorum in Regem Anglorum consecravit, & diadema Regium capiti ejus imposuit, inquit idem Ordericus, qui Christi annos a die natali & forsan indictionem exorditur; Anglus enim erat, licet in Normannia vixerit. Est hic Guillelmus Dux Normanniæ hujus nominis II. *Bastardus* vulgo & *Conquestor* cognominatus. Scripsit autem Ordericus in Normannia, & Adelredus Archiepiscopus Eboracensis erat.

VII. *Res Hungarica alieno loco narrata.*

Ad num. XV. Quæ hic Baronius de *Andrea* Hungariæ Rege, de *Bela* Duce, & *Salomone* Andreæ filio ex Longino in Historia Polonorum narrat, ex iis, quæ suis locis in medium adduximus, constat longe ante hunc annum accidisse; & Longinum, qui sæculo XV. vixit, testem non esse idoneum earum, quæ extra Poloniam quatuor seculis, antequam ipse scriberet, contigerunt.

VIII. *S. Arialdus Martyrio coronatur.*

A num. XVI. ad XXIII. *Beatus Andreas* Abbas Congregationis Vallambrosanæ in Hetruria, non tantum discipulus, sed etiam socius fuit laboriosæ prædicationis ac gloriosi certaminis *Sancti Arialdi*, qui ab anno millesimo quinquagesimo septimo, non vero quinquagesimo sexto, ut perperam habet Baronius num. XVIII. adversus Simoniacos & Presbyteros conjugatos civitatis Mediolanensis, & locorum circum vicinorum decertavit, per decennium nempe, quod ab anno MLVII. inchoatum fuit, ut supra ostendimus. Andreas autem Sancti Arialdi Vitæ scriptor cap. 33. mortem ejus his verbis narrat: *Decem igitur annos beatus Levita & Martyr Arialdus duxit pro Christi lege viriliter certando, decem membra eidem post hæc per manus obtulit iniquorum. Octo cum occideretur*, (nempe aures duas, nasum, duos oculos, dextram manum, genitale membrum, & linguam ex cap. 29.), *duo ne agnosceretur*, (hostes veritatis dixerunt, cutem cum capillis de ejus radamus capite; pellem vero corporis albescentem ferreis dilaceremus ungulis, pedes abscindamus utrosque, ex cap. 31.) *Decem vero menses in profundo laci incolumis jacuit. Decem autem milliaria, illum nobis proximiorem lacus projecit quam acceperit. Per dies enim æstivos ipsum in Ecclesia Sancti Ambrosii videntibus cunctis, Christus conservavit. Eique post hæc decimo anno* (nempe MLXXVI) *Herlembaldum fidelem socium associavit, ut veraciter credo, in regno cælorum* (peremptum scilicet per eorumdem manus) *In quo decimo anno hæc scripta sunt, ad laudem Christi, ejusque famuli Arialdi. Passus est ergo beatus Levita & Martyr Christi Arialdus quinta*, (le-gen-

Digitized by Google

guine temperaret viri sanctissimi Arialdi ejusdem Ecclesiæ clerici, qui (ut superius dictum est) diu multumque pro custodia sacrarum legum adversus Simoniacos & Nicolaitas indefesso studio laboravit. Sic loco porteuti habitum, ut qui in cathedra sederet Ambrosii, nece afficeret eos, quos sciret servare, quæ servasset, & servanda prædicasset Ambrosius.

XVIII. Hoc igitur anno millesimo sexagesimosexto, quinto Kal. Julii, martyrio idem coronatus est sanctus Arialdus opera ipsius Guidonis pseudoepiscopi Mediolanensis Ecclesiæ. Erat Arialdus vir nobilitate insignis, utpote germanus cujusdam Marchionis, ut ejus vitæ Acta docent, natus in villa inter Mediolanum atque Comum posita, cui nomen Cutiacum. Cujus res præclare gestas scripsit Syrus præsbyter, qui licet nomen suum tacuerit, Andreas tamen monachus Vallis umbrosæ ad ipsum de his scribens, aperuit. Scripsit autem vitam ipsam ad Rudolphum Abbatem Vallis umbrosæ, quam antiquitus scriptam accepimus a domno Constantino Cajetano monacho Cassinensi, qui in hujusmodi antiquitatibus in lucem vendicandis fructuose laborat. Arialdus igitur insignis pietate vir, commiseratus statum Mediolanensis Ecclesiæ, quam dira persecutio schismaticorum Henricianorum & Simoniacorum atque Nicolaitarum vexabat (ut audisti superius in legatione Petri Damiani ad eam Ecclesiam ab his malis purgandam missi) Mediolanum se contulit anno Redemptoris millesimo quinquagesimosexto sub victore Papa Secundo, ibique per decennium usque scilicet ad præsentem annum in eadem functione jugiter perseverans, in primis adversus Guidonem schismaticum Archiepiscopum prævaricatorem constantissime stetit. At vero qui lupus in grege non pastor erat, eumdem ipsum Arialdum, quem jugiter patiebatur monitorem & reprehensorem infestum, dira jugiter usque ad necem persecutione vexavit; quem tandem proditione captum, & per suos ad inaccessas solitudines trans lacum majorem positas ductum (ne populus commoveretur) necandum curavit.

XIX. Hic ipse Arialdus, quem in Actis Mediolanensibus de legatione Petri Damiani superius recitatis diaconum ejusdem Ecclesiæ Catholicam professionem edentem, audistis. Hic ipse, qui Sedis Apostolicæ auctoritate cum Landulpho nobili Mediolanensi primum, inde cum ejus germano Herlembaldo milite in hunc usque diem adversus eosdem Nicolaitas atque Simoniacos plurimum laboravit. Sed quomodo ubi proditione captus est jussu Guidonis, & trans lacum ductus ad necem, ibi crudelissime a duobus clericis missis ab Archiepiscopi nepte, altera Jezabele, ne ab illis qui captum duxerant illuc, Arialdus occultaretur, & sic a nece subtractus vivere sineretur, fuerit interfectus, sic accipe: *Ubi duo illi clerici illuc navigio pervenissent, egressi de nave dicunt ad eos, qui duxerunt. Ubi est*

PAGIUS gendum, *quarto*, licet idem mendum apud Baronium num. XVII. & Landulphum a Sancto Paulo legatur) *Kalendas Julii anno ab Incarnatione Domini millesimo sexagesimo sexto, præsidente Sedi Apostolica secundo Papa Alexandro*. Dixi legendum esse, *quarto Kalendas Julii*, quia beatus Andreas diserte testatur, Arialdum in vigilia Sancti Petri occisum, & in fine cap. 18. scribit, eum proditorie captum secreto ad lacum majorem deductum esse. Et cap. 19. *Hoc ante horam diei tertiam, in quo vigilia Sancti Petri celebratur, per totum Mediolanum est divulgatum. Quod ego audiens protinus reliqui urbem, eumque prosecutus sum. Die igitur eodem noctéque sequenti festine properans, die altero ad præfatum jam Sole oriente perveni locum. Obviam habui Marinum presbyterum* (& ideo Arialdi hostem) .... *& ait: Hesterna namque die* vigilia nempe Sancti Petri) *vox lætifera nostro insonuit loco dicens, Clericorum adversarius vinctus habetur in nave & in ripa laci; ad quem illico cum multis decurri, & arrepta pala optime acuta, manuque erecta, in pectore ejus illum infigere volui; sed non sum permissus. Missi sunt quidem quinque protinus viri a domina nepte Archiepiscopi* (Mediolanensis nempe, Guidonis appellati) *de quorum ferocitate ipse non dubitabat*, &c.

XI. Arnulphus Scriptor Mediolanensis per multos annos a Cleri Mediolanensis partibus stetit, & adversus Arialdum & cœlibatus Sacerdotum defensores scripsit: sed tandem Gregorii septimi tempore errorem suum agnovit, licet illum nunquam scriptis retractarit. Ille hanc in rem habet lib. 3. cap. 19. apud Puricellum lib. 4. cap. 22. *His diebus declinante jam vere* (currenti nempe anno) *mensis unius spatio dirum sparsere jubar ardentes in cœlo cometæ; frequentes quoque terræ motus mundo fuere; adeo ut die ipso Resurrectionis dominica bis fieret, mane scilicet & vespere. Præerat tunc temporis Romæ Alexander Apostolicus ex Mediolanensi Clero Ecclesiæ Lucensis primo factus Episcopus. Cumque satis foret idoneus, Apostolicam deinde promeruit dignitatem Alexander de Anselmo vocatus. Huic statim surrexit adversarius Candolus Parmensis Episcopus, institutione Regis ac matris Augustæ Papa nuncupatus, qui hostiliter Romam adiit* (nempe anno MLXII.) *post multam interfectorum stragem, ad muros Urbis Alexandri prosecutus exercitum. Tempore post illo* (scilicet anno MLXIV.) *quorundam ex Urbe & ope & consilio Romam, quam Novam perhibent, ingressus, conscendit arcem Crescentii. Factis igitur in Urbe partibus, quotidie bellis bella succedunt. Ad ultimum, post diuturnos, variasque conflictus cessit, mœrens, confusus, & victus, concessa Alexandro victoria. Ad quem de præsenti negotio consulendum Romam perfectus est Herlembaldus, Arialdo interim furente in Præsulem* (Guidonem nempe Me-

Arnulphus adversus Arialdum & fautores scripsit.

est Arialdus? Qui respondere dicentes: Mortuus est. At illi: Nobis, inquiunt, *a nepte Archiepiscopi jussum est videre illum sive vivum, sive mortuum. Et ospitisates, videre illum eminus vinctum sedentem super sanum. In quem sic aunei irruunt, quomodo leonum catuli super prædam famelici. Evaginatis igitur gladiis, ipsius unus unam, alter vero auriculam arripit alteram, dicentes: Dic furcifer: si dominus noster vere est Archiepiscopus? Qui respondit: Nec est, nec fuit umquam, quia opus Archiep. in ipso non est, nec fuit umquam.* Etenim per simoniam ingressus, simonia sacra distrahere non cessabat, sæpeque relapsus, elusisset jam sæpe Romanam Ecclesiam. Pergit:

XX. S. Arialdi martyrium.

Tunc immites utramque amputant aurem. At ille oculis in cælum elevatis, ait: Gratias tibi ago, Christe, quia hodie inter tuos Martyres me dignatus es connumerare. Interrogatus denique iterum, si Guido vere esset Archiepiscopus? qui solitam animi constantiam tenens, ait: Non est. Quapropter nasus ipsius protinus cum labio superiore est abscissus: deinde ambo oculi sunt effossi. Postea vero dexteram detruncant manum, dicentes: Hæc est quæ faciebat epistolas Romam directas. Dein radicitus membrum amputant genitale, dicentes: Prædicator castitatis hactenus fuisti: & hinc tu castus eris. Postea vero sub gutture linguam extrahunt, dicentes: Modo sileat, quæ clericorum familiam conturbavit & dispersit. Et sic illa sancta anima carne est soluta, &c. Porro Syrus presbyter auctor ejus vitæ, qui prope erat, cuncta de Christi Martyre quam exactissime pervestigans, cuncta quæ scripsit, satis superque habuit explorata.

XXI. Qui post hæc narrare pergit de luminaribus cælitus missis, quæ corpus ejus occultatum iterum patefacerent; sed quomodo ita sæpe detectum in profundiorem lacus voraginem demissum, atque tandem post decem menses ad ripam ejectum, adhuc integrum inventum fuerit, ac denique armis vendicatum per Herlembaldum Ducem, Mediolanum deductum, deque aliis signis ejus, qua potiretur in cœlo gloria, indicibus, prolixiorem narrationem texit; quam nos brevitatis causa dimittimus. Sic igitur post sacras leges toties repetitas adversus nefandos Nicolaitas & simoniacos, sanctorum virorum præconio pervulgatas, post tot tantosque labores ab Apostolicis viris adversus ejusmodi hæreses exantlatos, voluit Deus etiam sanguine tanti Martyris consignari traditam antiquam Ecclesiæ disciplinam, & asserta communi consensu Ecclesiæ sacra dogmata; profligari vero errores, qui diu multumque densa segete in agro Ecclesiæ excrevissent.

XXII. At non hoc datum Landulpho nobili Mediolanensi, & in prædicatione collegæ, ut martyrium consummaret, licet multa passus, sæpeque percussus, cum immissus ad eum occidendum sicarius gladio venenato orantis ante altare collum vulnere appetisset: nam illæsus permansit, & cœpto operi ad obitum usque institit constantissime; in cujus locum suffectus successit ejus germanus Herlembaldus Dux, qui suo quidem germano felicior, sanguine meruit eidem veritati testis accedere. Sed de eo suo loco dicendum erit.

XXIII. Quod vero ad res spectat Orientalis Ecclesiæ: hoc eodem anno post Constantinum Patriarcham Constantinopolitanum de-

PAGIUS

Mediolanensem) *comitando turbam civilem & agrestem. Definito tandem Concilio rediens* scilicet hoc anno) *excommunicationis literas detulit Archiepiscopo*, (hæ literæ male a Sigonio lib. IX. de Reg. Ital. cum aliis ab Alexandro II. anno MLXIV. datis confusæ fuere, & male a Gratiano insertæ in Distinct. 81. cap. *si quis Sacerdotum*, &c: Eos etiam) *quod & pluribus grande visum est civitati opprobrium. Unde factum est, ut in die sancto Pentecostes procedens Antistes* (nempe Mediolanensis) *ad publicum procederet Ecclesiæ pulpitum, questurus, quod acciderat, incommodum. Cumque staret ex adverso Herlembaldus cum Arialdo, responsorum auditis, fit vehemens in plebe tumultus, diversis diversa clamantibus. Ad ultimum facto in medio Ecclesiæ partibus clamoso impetu vicissim in se se insurgunt. Cumque per diversa confugerent, remansit pene solus Antistes: quem pars aggrediens inimica fustibus crudeliter cæsum, & quasi semivivum reliquit. Deinde ipsam invadens Episcopi aulam pretiosa quæque decerpit.* Arialdi vero mors ab Arnulpho cap. 14. ejusdem libri narratur, ubi legenda. De Sancti Arialdi Canonizatione anno sequenti sermo fiet. De Vitæ illius Scriptoribus anno MLXI. egimus.

X. Constantino Lichudi Patriarche Constantinop. successit Joannes Xiphilinus.

Ad num. XXIII. *Cum Patriarcha Lichudes*, inquit Zonaras in Constantino Duca, *Ecclesia per annos quatuor & sex menses gubernata, in aliam migrasset vitam, Joannes Xiphilinus in Pontificiam Constantinopoleos sedem evehitur, Trapezunte quidem oriundus, sed omni doctrina genere eruditus, & in Principum Senatorum numerum relatus.* Annos etiam IV. & menses VI. Lichudi tribuuntur in Serie Episc. Constantinop. in Codice Juris Græco-Rom. edita. Quare cum *Xiphilinus* circa diem secundum mensis Januarii anni millesimi sexagesimi quarti Pontificatum susceperit, ut in morte ejus demonstrabo, *Lichudis* mors ad eum annum retrahenda. *Michael Psellus* composuit Orationem laudatoriam in eundem Lichudem, quæ nondum lucem vidit, in qua refert, Constantino Monomacho imperante, in eum totius Imperii curam recubuisse, ab eo tamen postea a rebus amotum, iterumque sub Isaacio Comneno summæ rerum præfectum fuisse. Constat ea Oratio capitibus XXIII. cum aliis Versionibus Combefisii lucem visura.

XI. Baronius ait, *Xiphilinum* Patriarcham Constantinop. Dionem in Epitomen redegisse, &, ut multos sectatores habere solet, Andreas Scot-

tus

Joan. Xyphilin. Patriarcha constant.

defunctum, subrogatur Joannes Xyphilinus. Hic ille, qui Dionem Cassium Romanarum rerum antiquum scriptorem nobilissimum in compendium decurtavit, cujus magno damno excidit ipse integer commentarius, epitome duntaxat usui relictu. Sedit iste annos tredecim & menses sex, ut habet Index eorumdem Patriarcharum in codice Juris Orientalis antiquitus collocatus. Porro de eodem ipso Curopalata plura habet, haud laude digna.

An-

PAGIUS

Xiphilinus Patriarcha diversus a Xiphilino Dionis Epitomatore.

tus in Præfatione ad Biblioth. Photii, Joannes Gerardus, Vossius de Script. Latinis, aliique multi idem postea tradidere. Verum ipsemet Joannes Xiphilinus Dionis Epitomator a Guillelmo Blanco anno MDL. in linguam Latinam primum versus, & Georgio Armeniaco Cardinali dicatus, ubi de monarchia Cesaris Augusti loquitur, ait: *Quod ego non dico Dionis nomine, qui fuit Imperatorum Severi & Alexandri temporibus; sed ut Joannes Xiphilinus, Joannis Patriarchæ fratris filius, qui tempore Michaelis Imperatoris filii Ducæ, ex multis libris Dionis hanc Epitomen composui.* Abbreviator itaque Dionis, non Xiphilinus Patriarcha, sed Xiphilinus fratris ejus filius.

XII. *Comes Rogerius*, inquit Malaterra lib. 2. cap. 39. *anno Dominicæ Incarnat. MLXVI. turribus & propugnaculis extra portam accuratissime firmavit* (nempe apud Petrelegium seu Petraliam) *per quod maximam partem Siciliæ ad sua dominationis jugum ferendum perdomuit.* Sed nihil magis Musulmannis nocuit, quam discordia inter eosdem exorta, quæ eo usque processit, ut decretorio prælio inter se decertarent, uti narrat Noweirius in Histor. Siciliæ. Quare *Jobus & Alis* Tamimi Africæ Caliphæ filii, quorum supra mentionem fecimus, harum dissensionum pertæsi cum classe & præcipuis Musulmannis in Africam rediere anno CCCCLXI. Hegiræ, mense Octobri anni Christi MLXVIII. inchoato. Quare cum nihil in tota insula Christianis amplius obsistere posset, munitiora oppida sequentibus annis paulatim, sibi subdidere, totamque tandem insulam magnis animis recuperarunt, ut sequentibus annis videbimus.

Normannorum in Sicilia progressus.

Digitized by Google

I. Levatio a Papa Alexand. missa ad Mediol.

ANnus sequitur Redemptoris millesimus sexagesimusseptimus, Indict. quinta, quo Alexander Papa cam audisset Mediolanensis Ecclesiæ mutuas dissensiones & perturbationes ob simoniacos atque clericos fornicarios perseverantes, miseratus errores & damna ex iis jugiter provenientia; decernit ad Mediolanenses legationem. Delecti sunt autem ad hoc munus Mainardus Cardinalis Episcopus Silvæcandidæ successor Humberti, & Joannes presbyter Cardinalis. Qui illuc cum pervenissent, hæc, quæ sequuntur, decreta servanda præscripserunt universis illius Ecclesiæ ministris.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Anno ob Incarnatione Domini nostri JESU Christi millesimo sexagesimosexto, Pontificatus vero Domini Alexandri Secundi Papæ septimo, Indictione quinta, die primo mensis Augusti, actum feliciter Mediolani.

II. Præscriptæ leges servandæ Mediol. Eccl.

Cum constet, fratres charissimi, omne genus hominum sub primi parentis prævaricatione ortum, ex radice carnis peccati trahere contagio culpæ, eamque propter hoc pœnam sustinere vindictæ, ut miseriis multis repletum, sibique ipsi grave & ingratum, numquam in eodem valeat permanere statu: ut quia factori suo noluit obedire ex pœna peccati cogatur mutabilitatis suæ miserias tolerare, ita ut nec animo virtutis stabilitatem, nec corpore status teneat qualitatem, in diversa vitiorum monstra erumpat, & præceps ad æternæ mortis interitum currat: immensa Dei bonitas humanam naturam sic vitiatam, & a se per mandatorum ejus transgressionem multifariam elongatam non deserens, sed labentem quotidie erigit, fugientem revocat nexibus amoris multiplicum beneficiorum sibi ligat, sed nec sic in voluntate ipsius permanente, vel mandatis ejus adhærente leges edixit, canonesque Spiritu sancto dictavit, modos constituit, quibus debeat anima compesci, & in bonis enutriri. Quorum omnium caput, summumque apicem, Romanam, cui per beatum Petrum non solum terram, sed ipsos cælos ligandos ac solvendos dedit, constituit Ecclesiam: ut quidquid ubique Ecclesiarum pravitatis reperitur, dum ibi non poterit, ab ea quasi ab origine, & magistra omnium corrigatur.

III.

Quapropter dilectionem vestram hortator, & per Christum rogans obtestor, ne erubescat quisquam malum emendare, quod non erubuit ante Dei oculos perpetrare. Quia igitur in hac sancta Mediolanensi Ecclesia, quorumdam pravorum clericorum ac laicorum statu, vel neglectu, in multis divinæ legis desuevit regula; unde in hac præclara urbe, perniciosa inter justitiæ, ut videbatur, fautores & malitiæ defensores orta seditio, ac mortifera in omnem intus & extra populum disseminata discordia, ad animarum interitum, qualiter per boni JESU amatoris hominum, misericordiam, & per nos qualescumque Apostolicæ Sedis Legatos, nostramque pervigilem operam seditio in quietem, discordia in pacem, perversitas reducta sit in rectitudinem, scripturæ titulis annotamus, ut, juvante Domino, pacem firmam, & canonicæ rectitudinis normam, in hac sancta Ecclesia in perpetuum stabiliamus. Quia itaque per confratrem nostrum Dominum Petrum Ostiensem Episcopum reverendæ sanctitatis virum, quædam sunt olim in hac urbe correcta, non opus est ea, vel præteritas

---

PAGIUS SÆC. XI An. Eræ Hisp. MCV. Anno Hegiræ CCCCLX. inchoato die 11. Novemb. fer. 1. A.C. 1067 I. *Concil. Mantuanum & Canonizatio S. Arialdi.*

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6560.

☉ 22. G. ☽ 4. P. 8. April. Indict. 5.

JESU CHRISTI 1067.

ALEXANDRI II. PAPÆ 7.

HENRICI IV. REG. 10.

CONSTANTINI DUCÆ IMP. 9.

ANnum. I. ad XII. Concilium *Mantuanum*, in quo *Cadolus* Antipapa damnatus, hoc anno celebratum, ideoque quæ Baronius anno MLXIV. de illo habet, & quæ eodem anno de eo in medium attulimus, huc revocanda. Hanc epocham extra omne dubium ponit Landulfus Junior Mediolanensis Historicus, qui ait: *Passus est beatus Arialdus quinto Kal. Julii anno domini MLXVI; de cujus morte doluit Alexander Papa: verum anno sequenti, scilicet MLXVII. cum idem Papa iret ad Synodum, quam* MANTUÆ *celebravit, Mediolanum venit, multaque fecit statuta de statu Mediolanensis populi & cleri, beatumque* ARIALDUM *sanctorum Martyrum catalogo annotavit.* Quibus ex verbis intelligimus primo. *Sanctum Arialdum* hoc anno ab Alexandro II. inter Sanctos relatum fuisse. II. eundem Pontificem *Mantuæ* Concilium, quod errore vulgari cum anno MLXIV. alligatur, præsenti congregasse. III. cum Mediolanum venisse, sive antequam illuc *Mainardum* Sylvæ Candidæ Episcopum & *Joannem Presbyterum Cardinalem* Legatos mitteret, sive post eam Legationem. Decreta enim ab utroque Legato adversus Simoniacos & Clericos incontinentes condita, & a Baronio relata alios temporis characteres non præferunt, quam istos: *Anno ab Incarnat. D. N. Jesu Christi MLXVII. Pontificatus vero domini Alexandri II. Papæ sexto, indictione V. die primo mensis Augusti.* Cum vero Humbertus Cardinalis doctrina & pietate celebris Sylvæ Candidæ Episcopus fuerit,

ritas liter omnibus notas replicare; sed quæ nunc sunt canonica disciplina a nobis statuta, ad futurorum memoriam litteris exarare.

IV. *Apostolica igitur auctoritate fulti, ex parte omnipotentis Dei & Apostolorum principis Petri, gloriosique Confessoris Christi Ambrosii statuentes præcipimus, ac per virtutem Spiritus Sancti, qui est peccatorum remissio, interdicimus, non no-*

Contra Simoniacos.

PAGIUS erit, & Mainardus eam Ecclesiam hoc anno rexerit, apparet, illum jam vita functum fuisse. Ptolemeus Lucensis in Chronico, ubi Alexandri Papæ initium biennio serius collocat, in errore perstans Concilium Mantuanum cum anno MLXIX. connectit & de Alexandro Papa scribit: *Episcopos schismaticos cum Cadalo ad gremium Ecclesiæ refert, ipsisque sibi reconciliat, totumque populum sibi faventem. Contraxitque moram in tota spatio illius anni in dicta regione, pro majori firmitate pacis & unitatis.* Denique ex iisdem verbis *Landulfi* pates, Acta a Nicolao Cardinali collecta integerrimæ fidei esse, & a Concilio Mantuano suo anno reddito firmitatem & lucem accipere. [s]

Sed

NOTÆ [a] CErtus annus concilii hujus Mantuani non satis adbuc in apertam lucem prolatus videtur. Nam Scriptores illi, quos Pagius hic & ad an. 1064. I. producit, vel recentiores sunt, vel res quæ per plures succedentes annos gestæ fuerunt, in unum omnes colligunt. Omnibus istis vetustior est, & Concilio huic suppar, quin & totius hujus schismatis promotor Benso Albæ Pompejæ Episcopus, qui de rebus a se per eam occasionem gestis cum legatione ab aula Imperatoris fungeretur pro asserendo jure Cadoli, apud quem ipse munus cancellarii gessit, libellum scripsit vulgatum a Ludevvig Reliq. Manuscriptorum Diplomat. tom. 9. Narrat ille post varias Cadoli jactationes tandem Godefridum Thusciæ Ducem, ejus aversarium infensissimum, in castro Pollinnis, (nempe Bullionis ut explicat Author. Hist. Adaginensis *Vet. Monam. tom. IV. col.* 938.) obiisse. Quo nuncio spe erectum Cadolum eundem Benzonem misisse in Germaniam ad causam suam sollicitandam. Veniens ille, ita rem composuit, ut Anno Coloniensis episcopus concilium in Germania statim cogeret, ubi de re ista deliberaretur, ac dein post annum de illa iterum disceptaretur in Italia, concilio Mantuæ coacto. Vide ejusdem Benzonis l. 3. a cap. 10. & sequ. Fidem tenuit Anno, nam *post multa intervalla multis diebus* ait Benzo cap 15. Anno concilium celebravit, cui ex Liguria Episcopi adfuerunt, conventumque est inter Patres, ut definitio ultima causæ ad concilium usque Mantuanum suspenderetur; interim vero Alexander regnaret. Evoluto an. usque Mansuæ concilium celebratum fuit, cui Alexander interfuit non vero Cadolus jussus ab Annone Parmam reverti, & concilii exitum ibi opperiri, quod ipsi Cadolo infaustum fuit. Ex hac Benzonis narratione multa eruas ad emendationem historiæ ecclesiasticæ. Primo concilium illud Germanicum, quod Osburiense fuisse non dubito, anno tantummodo ante Mantuanum celebratum fuisse, adeoque longe posterius est anno 1062. & facile anno 1071. haberi potuis. Secundo concilium Mantuanum anno saltem integro post obitum Gothefridi celebratum fuisse. Gothefridus iste Beatricis Tusciæ comitissæ maritus obiisse fertur in pervigilio Nativitatis Domini anno 1070. id enim tradit Bertholdus apud Pagium ad A. 1070. & Historici omnes apud eundem ibidem, quibus adde Annalistam Saxonem apud Eccardum Historie. Germ. ad eundem annum. Ex his perspicuom est Mantuanum concilium non prius celebrari potuisse quam anno 1071. vel 1072. Inauditum id utique est, & contra fidem omnium Historicorum; sed si quis perpendat Scriptores illos omnes Benzone nostro recentiores esse, fidem illi præ cæteris addicendam judicaverit, cum præsertim de rebus a se tractatis agat, atque in cæteris omnibus cum probatissimis reliquis Historicis cohæreat. Post hæc scripta factum est ut opera Cl. Muratorii prodierit tomus XXIV. Rerum Italicarum, quocum Operi præclarissimo suprema manus imposita est. In eo vero prodiit inter cætera præclara antiquitatis monumenta breve Chronicon Monasterii S. Andreæ Mantuani O. S. B. conscriptum ab Antonio Nerlio ejusdem cœnobii monacho sæculi decimiquinti, quo in Opere sententia nostra de anno Concilii Mantuani egregie confirmatur; ait enim Author *Alexander II. rogante Henrico Imperatore IV. Mantuam cum venisset generali ibidem celebrato Concilio, Monasterio huic* (S. Andreæ) *quod ab ejusdem erectione* (quam cum anno 1017. ibidem componit) *sine Abbate perseveraverat annos circa quinquaginta quinque* (ergo anno 1702.) *virum venerabilem Ubertum primum præfecit Abbatem, annis videlicet Domini mille duobus & septuaginta.* Epocha ista Concilii Mantuani cum Benzonis chronologia belle congruens ex authenticis Monasterii sui membranis ab authore isto expressa videtur; ideoque de anno Mantuani concilii non est cur deinceps ambigatur. MANSI

nova præcipientes, sed antiqua reformantes; ut nullus in universa hujus Ecclesiæ parochia monachus Abbas per pretium quocumque modo conventum accipiat, canonicus etiam nec nisi gratis, nec ullo alio modo ordinetur. Ex nulla quoque Ecclesiastici ordinis benedictione, vel ex Ecclesiarum consecrationibus, vel chrismatis datione quidquam muneris a quoquam per aliquam conventionem detur, aut accipiatur.

V. Contra Clericos fornicarios.

Presbyter etiam, diaconus, ac subdiaconus, fœminam ad fornicandum palam retinens, donec in culpa manserit, nec officium faciat, nec Ecclesiæ beneficium habeat. Qui vero non retinet, & eventu in humano conditione ceciderit; postquam manifestum veraciter fuerit, suspendatur ab officio tantum, donec per pœnitentiam satisfecerit.

Statuimus insuper neminem prædictorum graduum clericum ex suspicione damnari, ita ut nec officio careat, nec beneficio, nisi ipse forte confessus, vel per idoneos testes veraciter sit convictus. Ne autem lædendi eos aliqua occasio pro relictis fœminis eorum fiat:

VI.

Statuimus, ut cum illis in una domo non maneant, nec manducent, nec bibant, nec sine tribus, vel duobus idoneis testibus simul loquantur: & hæc servantes, nullam pro eis calumniam patiantur: ipsi vero juxta Ecclesias, si fieri potest, habitare cogantur. Qualiter vero quisque eorum pro ordinum inæqualitate, vel culpa varietate officium ac beneficium perdat, ideo scribimus, quia cuncta Ecclesiastica officia in statu sui dignitate consistere volumus, & nullum clericorum pro cujusquam peccati culpa, vel officii sui aliqua in Deum offensa, in judicio laicorum amodo esse permittimus, sed modis omnibus in perpetuum prohibemus.

VII. Supplicat laicus neglectum quod est ob Archiep.

Si quis autem laicus cujusque ordinis, præscriptorum graduum clericos in potestate sua habet, cum primum sciverit in veritate, aliquem ex eis vel fœminam, sicut dictum est, retinere, vel in fornicationis crimen casu cecidisse; statim per se vel per suum nuntium hoc studeat indicare Archiepiscopo, & hujus Ecclesiæ Ordinatores, quibus cura ista commissa fuerit. Si ipse, aut ipsi, illi admodum scilicet in culpa obdurato vel accidentaliter lapso interdixerint, ut dignum est, officium, ipse laicus postmodum interdicat obdurato tantum officium. Si vero Archiepiscopus, vel sui Ordinarii, postquam audierint, hoc neglexerint, ipse laicus quicumque sit, ex tunc in sua potestate, nec officium facere, nec beneficium alicui ex illis permittat tenere, donec culpam deserat, & digne Domino per pœnitentiam satisfaciat. Præcipimus, ut illud beneficium, quod cuiquam clericorum aufertur, nullus laicus in suum usum, vel lucrum accipiat, nec alicui suorum tribuat, sed ad ipsius Ecclesiæ vel ministrantium illi opus, & utilitatem servetur, aut expendatur, donec vel ipse, si dignus fuerit, reconcilietur, vel alter loco ejus constituatur. Ista pro tempore laicis Papa concessit in odium nefandorum fornicantium clericorum, quibus hæc prohibet.

VIII.

Hoc etiam constituimus, & firmiter contradicimus, ut nullus laicus alicui ex illis, qui forte lapsi fuerint, ullam in prædiolis, si habet, aut in aliquibus bonis suis, vel sæculari, si forsan fuerit, beneficio, violentiam inferat, nihilque de suis nisi Ecclesiasticum beneficium prædicto modo tollat.

Similiter quoque, ut nullus laicus a cujusquam ordinis clerico in gradu aliquo Ecclesiastico benedicendo quidquam muneris exigat, vel accipiat, ne cum Simone mago particeps fiat.

Illud autem, quod speciali devotione est dignum, inviolabili constitutione judicamus fore in perpetuum firmum, ut hujus gloriosæ sedis Antistes, qui nunc est, vel quicumque deinceps fuerit, semel aut bis, si posse fuerit, sibi per omnes plebes, quicumque eas teneat, ad consignandum, & Christianitatem secundum canones perquirendum vadat; nullusque laicus, aut clericus in hoc ei resistat, sed devote ei in his, quæ Domini sunt, obediat, & ministret: integram quoque habeat in omnem suum Clerum canonice judicandi, ac distringendi potestatem, tam in civitate, quam extra per omnes plebes, & capellas, ut dum clerici fuerint, a sæcularis judicii infestatione securi, in divina servitute, & canonum auctoritate consistant quiete, & Archiepiscopo suo obediant devoti.

IX.

Illos autem omnes clericos, & laicos, qui

PAGIUS II. *Arialdi sepulchrum gloriosum.*

Sed redeo ad *Sanctum Arialdum*, qui anno superiori quinto Kalend. Julii occisus fuit, non vero, ut perperam habetur apud Landulphum Juniorem num. præcedenti laudatum, *V. Kalend. Julii*. Landulphus Senior Arialdo coævus & inimicus lib. 3. cap. ult. apud Puricellum de Sancto Arialdo lib. 1. cap. 2. post relatam ejus mortem scribit: *Transactis vero aliquantis diebus ejus cadaveris fœtor castellum omne, ita ut omnes nauseavent fugientes occupavit*. At hanc calumniam refellit Arialdi canonizatio hoc anno facta, ut mox vidimus. Secundo B. Andreas Abbas Vallis umbrosæ in ejus Vita cap. 31. & seq. Qui de rebus a se omnique populo diu post Arialdi martyrium visis loquitur: *In Sanctis*, inquit, *die Assumtionis domini posuimus illum in Ecclesia medio Sancti Ambrosii: testor veritatem, qua Deus est*, &c. *fragrantiam ex ipsis digitis (quibus corpus tetigeram) emanare sensi qualem quantamve nunquam me alibi sensisse reminiscor*, &c. *Congregata igitur est iterum in die*

Digitized by Google

qui contra Simoniacos & incontinentes clericos, ut per rectam fidem, ne hæc mala fierent, operam darent, juraverunt & per hoc incendia, deprædationes, sanguinum effusiones, multasque injustas violentias fecerunt: omnimodo prohibemus, ne hæc ulterius faciant, sed semetipsos custodiendo, & pro his, qui ea non servant, Archiepiscopo suo, & Ordinariis hujus Ecclesiæ, Suffraganeisque Episcopis, quod canonicum est suggerendo, & cum bono animo supplicando in his operam tribuant, hoc est, studium habeant. Et nulla alicujus damni vel dedecoris, quod pro hujus placiti causa alicui illatum est, ex aliqua parte amodo repetitio fiat, aut odium maneat; sed pax Christi, quæ superat omnem sensum, corda vestra possideat.

X. *Ad hæc igitur omnia conservanda, & perenniter stabilienda, quia aliquando nonnullos magis mundana, quam æterna pœna a malo retrahit, & ad bonum compellit: Si quis ex his omnibus, qui pro officio, & potestate Ecclesiastica, vel mundana hæc agere debet, & potest ea studiose & fideliter perficere, sicut præmissum est, neglexerit aut noluerit: Archiepiscopus quidem de suo centum libras denariorum persolvat: & si contempserit, donec emendet, proprio officio abstineat: Clericus autem vel laicus pro ordinis, ac dignitatis suæ qualitate, hac potestate tali multetur damno, ut siquidem de ordine capitaneorum fuerit viginti denariorum libras, vassorum autem decem, negotiatorum quinque, reliquorum vero pro qualitate, & possibilitate componat ad utilitatem hujus sanctæ matricis Ecclesiæ: & sicut pro tregua Dei fracta per decem tot civitates resartum faciat.*

XI. *Si quis itaque (quod non optamus, & Dominus avertat) hæc non observaverit, & transgressor factus, sicut statutum est, emendare contempserit, incurrat æternæ maledictionis & anathematis vinculum, & cum Dathan & Abiron præsens atque cum Juda traditore, Pilato & Caipha æternum subeat interitum, nisi resipiscat, & digne satisfaciat.*

Omnipotens Deus, dulcissimi fratres & filii, precibus beatissimi Apostolorum principis Petri, & gloriosissimi consortis sui Ambrosii, ab his omnibus malis vos custodiat, & in bonorum observantia corda vestra & corpora ita dirigat, ut ad promissam vobis æternæ beatitudinis hæreditatem pervenire concedat. Amen.

Ego Mainardus Dei gratia Silvæcandidæ dictus Episcopus Apostolicæ Sedis Legatus huic Constitutionis paginæ a me factæ subscripsi.

Ego Joannes S. R. E. Cardinalis presbyter, atque ejusdem Legatus, huic Constitutioni subscripsi.

XII. Cæterum nec his remediis adhibitis desinit Mediolanensis Ecclesia fluctuare. Nam adhuc Guidone Archiepiscopo superstite, Godefredus quidam & ipse malis artibus, vitio simoniæ in eamdem se intrusit Ecclesiam. Testatur id (a) Gregorius Septimus in epistola ad Longobardos.

(a) *Greg. l. 1. ep. 15.*

Hoc eodem anno (quantum conjectura assequi licet ex his, quæ præcesserunt, & subsecuta sunt res Alexandri Pontificis) pro celebranda Synodo in Dania idem Papa litteras dedit ad Hamburgensem Archiepiscopum Adalbertum ab ipso constitutum Sedis Apostolicæ Legatum. Hæc autem quomodo se habeant,

PAGIUS *die Sancto Pentecostes* (hoc anno) *multitudo* &c. *Et si cum magna gloria laudeque ineffabili ad monasterium deductus est sancti Celsi. Ibi namque in locum mirabiliter aptum traditus est sepultura*, &c. *Ex hinc quippe ibi a multis fidelibus adoratur & colitur.* Sancti Arialdi corpus anno MXCIX. ab Anselmo IV. Archiepiscopo Mediolanensi in monasterium Sancti Dionysii paucos ante annos Mediolani constructum translatum fuit, teste Puricello in ejus Vita lib. 4. cap. 83.

III. *Agitur Mediolani de electione Episc. post Guidonem.*

Ad num. XII. *Guido* Archiep. Mediolanensis, neque hoc anno, ut Baronius num. XII. & Sigonius lib. IX. neque sequenti, ut Ughellus in Archiep. Mediolan. & Papebrocius in Exegesi de Episcopis Mediol. part. 3. arbitrantur, sed anno millesimo sexagesimo nono, ut scite notavit Puricellus in Vita Sancti Herlembaldi cap. 28. Archiepiscopatum Mediolanensem abdicavit. Nam currenti tantum anno, exeunte æstate, pax inter Mediolanenses Alexandri II. opera constituta, eaque juxta Arnulphum a Puricello laudatum, per aliquod tempus duravit. Sed audiendus Arnolphus, cujus verba Puricellus recitat: *Nec tamen his contentus Herlembaldus pergens Romam iterum novum iniit cum Romanis consilium. Vetus quippe fuit Italici regni conditio, perseverans usque in hodiernum, ut defunctis Ecclesiæ Præsulibus, Imperator Rex provideat successores Italicæ, a Clero & populo decibiliter invitatus. Hoc Romani canonicum esse negant; sed instantius Archidiaconus ille Ildeprandus* (postea Papa sub Gregorii VII. nomine), *qui cum abolito veteri novum tentaret inducere constitutum, palam fatebatur haud secus sedari posse Mediolanense dissidium, quam Canonicum habendo Pastorem, ad quem eligendum necessarium fore dicebat Romanum consensum. His instructus assertionibus Herlembaldus Mediolanum veniens, quæ audierat* (nempe Romæ) *solliciter exequitur. Prius ergo secreto paucos convenit ex amicis, a quibus cum exigeret sponsionem celandi credita, caute subiatulit juramento causam futuri eligendi Pastoris post decessum præsentis. Deinde die noctuque laborans, Laicos & Clericos eidem juramento reddit obnoxios.* Ita Arnulphus lib. 3 cap. 18.

IV. *Guido Gotofredo committit Archiepisc.*

Postea idem Arnulphus cap. 20. apud Puricellum lib. 4. cap. 29. *Interim tamen* (Herlembaldus) *a persequendo Præsulem non destitit Guidonem omnesque suæ consanguinitatis affines. Archiepiscopus autem cum tot nequiret imminentes tolerare pressuras, ævo jam maturus, & diu-*

(a) Adam. l. 4. c. 42. 43. 43.

Hamburgensis Eccles. propagatio.

(a) Adam suorum temporum res gestas prosecutus, quam fidelissime sic narrat in appendice ab eo post mortem ejusdem Archiepiscopi superaddita: *Archiepiscopus itaque in legatione sua talis erat, qualem & tempora & mores hominum malent habere, ita affabilis, ita munificus, ita hospitalis erga omnes homines, ut parvula Brema ex illius magnitudine instar Romæ divulgata, ab omnibus terrarum partibus catervatim peteretur, maxime a septentrionalibus populis.*

XIII.

*Inter quos extremi venerunt Islandi, Gronlandi, Gothorumque, & Orcadum Legati, petentes, ut prædicatores dirigeret illuc; quod & fecit. Nam & in Daniam, Sueciam, & Norvegiam, & in insulas maris ordinavit Episcopos multos; de quibus & ipse gaudens dicere solebat: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in * vineam suam. Quarum speciosa multitudine tandem exhilaratus pontifex, primus omnium statuit in Dania Synodum celebrare cum Suffraganeis suis. Quoniam & temporis opportunitatem habuit, & quoniam illud regnum sufficientibus abundaret Episcopis, & quoniam multa corrigere necesse fuerat in nova plantatione, sicut & hoc quod Episcopi benedictionem vendunt, & quod populi decimas dare nolunt, & quod in gula vel mulieribus enormiter omnes excedunt. Ad quæ omnia Romani Papæ fultus auctoritate, Regisque Danorum promptissimum sperans auxilium, magnificum prorsus (ut semper solebat) Concilium fieri voluit omnium Aquilonarium Episcoporum. Soli diutius expectabantur Transmarini: ea res hactenas Synodum remorata est. Ad cujus rei fidem præsto sunt epistolæ, quas Papa in Daniam legavit Episcopis ad Synodum rebellibus, & ipsius Archiepiscopi litteræ aliis directæ. Ex quibus duarum exemplar hic ponere duxi necessarium.*

* messem

Alexander Episcopus servus servorum Dei omnibus Episcopis in regno Danorum constitutis, Apostolicæ Sedi & nostro Vicario obedientibus, salutem, & Apostolicam benedictionem.

XIV. Litteræ Alexandri Pap. ad Danos pro Synodo.

Hamburgensis Episcopus, venerabilis Vicarius noster litteris & Legatis suis conquestus est, quod quidam Edbertus Farensis Episcopus multis criminibus involutus ad Synodum suam per triennium vocatus, venire contempsit. Quod quia consilio quorumdam vestrorum dicitur esse factum; mandamus & Apostolica auctoritate præcipimus, ut ab hujusmodi recedatis omnino consilio, eumque ad audientiam prædicti fratris nostri ire admoneatis, quatenus post factam examinationem canonice judicetur; & alia quibus ibi præcipitur, ut ei obediant, & satisfactionem exhibeant. Hæc Adam, qui & litteras pro celebranda Synodo ab Archiepiscopo datas ad unum Episcoporum subjungit, his verbis:

Adalbertus sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis Legatus, nec non & universarum septentrionalium nationum Archiepiscopus, Hamburgensis quoque provisor indignus Vuillelmo Roschildensi Episcopo salutem.

Ad Synodum, quam apud Slavich celebrandam esse constitui, vos venisse, aut nuntium vestram misisse grato perciperem animo; sed de hoc ultra. Nunc autem fraternitatem vestram latere nolo, quid molestiæ mihi Adelvardus Episcopus intulit; quem vobis testibus, qui ordinationi ejus interfuistis, Sictuatensis Ecclesiæ consecravi pontificem, quem dum barbara gens sibi præesse noluit, Scaranensem Ecclesiam invadere cœpit. Peto igi-

XV. Litteræ Archiep. Hamburg. pro Synodo.

PAGIUS

& diuturno languore membris omnibus dissolutus, arbitratus est fore conveniens, ut quod ille faciendum providerat, ipse quoque destruendo prævenisset, ut dignitatem propriam alteri se vivente concederet. Per id tempus fuerat quidam ex Ordinariis Ecclesiæ Subdiaconus, nomine Gothefredus illius (Guidonis scilicet) *a secretis præ omnibus unicus: qui, ex quo Domini sui penetraverat mentem, in se transferendum omnimodis satagebat honorem. Secreta igitur facta conventione cum eo Præsul, datis communis pacti ex alterutro sacramentis, dignitatem deponit absens, Virga cum annulo Cæsari per Legatos directa. Gothefredus autem cum jampridem labore multa sibi Regis conciliasset affectum, recenti tamen pacto ab eodem Augusto gaudens est adeptus Præsulatum. Veruntamen ..... reprobatus a civibus nullis in locis Episcopatus vel ad hospitandum recipitur, ipsis etiam factus invisus agricolis. Hunc Romani Domini cum Apostolico jure statim condemnant canonico, judicii sui literas Mediolanensibus super illo mittentes. Quare elatus Herlembaldus fiducia acrius insurgit, non solum in illum, verum etiam in fautores omnes, universa flammis & ferro demoliens: contra quem etiam per vicos & castella multorum exegerat sacramenta.* Ex prædictis liquet, Herlembaldum, postquam pax aliquo tempore durasset, Romam, non hoc anno, sed sequenti profectum esse, eodemque prædicta adversus *Guidonem* peregisse, huncque ante annum MLXIX. non abdicasse.

V. Eundem frustra resumere tentat.

Moto inter utramque factionem bello, *Guidonem* pœnituit Archiepiscopatum abdicasse, rursus ejusdem Episcopatus possessionem inire, & cum Herlembaldo pacem facere voluit, idque anno millesimo septuagesimo. Arnulphus citatus rem his verbis narrat: *Interea Guido fatebatur se Gothefredi delusum insidiis, communis pacti transgressorem illum appellans, qui tam amissum resumere vellet honorem, tum Herlembaldo pacis fœdera sociavit. O mens cæca mortalium! Veniens cum illo dux* (nempe Herlembaldo) *Mediolanum, non ad urbem, ut voluit, sed ad sancti Celsi monasterium ducitur; de privato factus privatior. Ibi commendatus custodibus multis diebus resedit inglorius, hac vice*

igitur, ut nuntium meum, qui illuc iturus est, ad Dulbiensem velitis Episcopum dirigere. Hæc habui de Synodo quæ dicerem, cum & alia multa sint, quæ fastidii causa omitto. Hucusque recitat Adam; subjicit vero hic hæc de propagatione ejusdem Ecclesiæ.

XVI. Viginti Episc. ordinati ad gentes.

Ipsi vero, quos Metropolitanus ad Gentes ordinavit, plures sunt, quorum sedes & nomina dicimus ipso narrante. In Daniam itaque novem constituit, Rudolphum ad Slaswich, Oddonem ad Ripam, Christianum ad Arbus, Herbertum ad Viburg, Magnum, & Albrittum in Vendilam insulam, Edbertum in Fionem insulam, & Falstriam, Vuillelmum in Seland, Egmonem in Scaniam provinciam. In Svediam vero consecravit sex, Adalvardum & Acelinum, item Adalvardum, & Tadicum, necnon Simeonem atque Joannem. In Norvegiam duos tantum ipse consecravit, Tholff, & Sivardum. Cæterum aliunde ordinatos, cum satisfacerent, & secum tenuit misericorditer, & abeuntes dimisit hilariter, sicut Meinardum, Osmundum, Bernardum, & Asgotum, aliosque multos præterea. Turolfum quemdam posuit ad Orcadas, Ielepb ad Ieland insulam. Sunt Episcopi quos ordinavit, omnes viginti: quorum tres abortivi extra vineam otiosi remanserunt, sua quærentes, non quæ JESU Christi. Quos universos gloriosus Archiepiscopus decenti honore habens, ad prædicandum barbariæ verbum Dei prece & pretio commendabat. Ita sæpissime vidimus eum quatuor, aut quinque stipatum Episcopis (prout ipsum audivimus dicentem) absque multitudine esse non posse. Et inferius de cultu, quo prosequi soleret Romanos Pontifices, ista habet (a):

(a) Adam l. 4. c. 46.

XVII.

Eodemque studio benignitatis utebatur erga Romanæ Sedis Legatos, quorum clientelam & contubernium in summo coluit amicitiarum loco. Pariter gloriatus se duos tantum habere dominos, hoc est, Papam & Regem, quorum dominio jure subjaceant omnes sæculi & Ecclesiæ potestates. Illos nimirum sibi esse timori & honori. Apparuit hoc in fide viri, quam ita integram servavit utrisque, ut auctoritati Apostolicæ nihil præponeret, antiqui honoris privilegia Sedi Apostolicæ contendere integra servari debere, ejusque Legatos summo recipiendos honore censeret. Majestatem vero Imperatoriam quanti faceret, Episcopatus ejus testis est ideo, vel maxime destructus, quod a fidelitate Regis sui nec minis, nec blandimentis Principum rescindi potuit. Et inferius: *A Papa vero meruit hoc dignitatis privilegium, ut totum jus suum dominus Apostolicus in illum transfunderet, successoresque ejus: adeo ut ipse per totum Aquilonem, in quibus locis opportunum videbatur, sæpe, invitis Regibus, Episcopatus constitueret, ordinaretque Episcopos, ex Capella sua quos vellet electos.* Hæc ipse de statu illorum Ecclesiarum.

XVIII.

Porro qui ista scribebat Adam Bremensis Ecclesiæ canonicus, hoc anno se Bremam venisse testatur (b) matricularium inter ejus Ecclesiæ clericos, qui fuit annus ejusdem Adalberti Archiepiscopatus vigesimusquartus. Cum ipse nihil antiquius haberet, quam ejus ecclesiæ ortum atque progressum scribere, ad hoc peragendum, conveniendum sibi putavit Svenonem Danorum Regem, quem cæteris doctiorem atque prudentiorem acceperat; de quo ipse his verbis: (c) *Novissimis Archiepiscopi temporibus cum ego Bremam veni, audita ejusdem Regis sapientia: mox ad eum venire disposui, a quo & clementissime susceptus ut omnes, magnam hujus libelli materiam ex ejus ore collegi. Erat enim scientia litterarum eruditus, & liberalissimus in extraneos. Et ipse direxit prædicatores clericos in omnem Suediam, Northmanniam, & in insulas, quæ sunt in illis partibus. Cujus veraci & dulcissima narratione didici, suo tempore multos ex barbaris nationibus ad Christianam Fidem conversos. Aliquos etiam tam in Suedia, quam Norvegia martyrio coronatos, ex quibus ait, Henricus quidam peregrinus, dum apud Sueones ulteriores prædicaret, martyrii palmam capitis abscissione meruit. Alter quidam Alfuardus nomine, inter Northmannos sancta conversatione diu ac latenter vivens abscondi non potuit. Ille igitur dum protexit inimicum, occisus est ab amicis.*

(b) Adam l. 3. c. 5. in fin.

(c) Idem l. 4. c. 6.

De Adam historico.

XIX.

Ad quorum requietionis locum magna hodieque sanitatum miracula populis declarantur. Igitur ea, quæ diximus, vel adhoc

PAGIUS

vice delusus. Tristanus Chalcus antiquus Mediolanensis Historicus, cujus Opus typis editum, sed a Vossio in Historicis Latinis prætermissum, hoc modo rem se habuisse dicit: *Data acceptaque fide, Guido Mediolanum venit. Appropinquanti Cotta* (ita Herlembaldus cognominabatur) *sub specie honoris cum multitudine amicorum obviam proficiscitur: occurrentem salutat, & satellitibus circumdat: & declinata urbis via in Celsianum cœnobium perducit, atque custodiæ commendat.* „ Puricellus „ cap. 30. sic factum excusat: Monasterium „ per ea tempora locus erat pœnitentiæ. Hinc „ igitur ego quidem factum crediderim, ut „ Herlembaldus, donec Apostolicam consuleret „ Sedem; nisi potius ipsam jam ante consuluerat, ejusque præscriptum jam sequebatur, *Guidonem* Archiepiscopum in Celsianum illud monasterium detruserit, ad eum „ finem, ut illic interim justas pariter ac salutares erratorum suorum, tota passim urbe vulgatorum pœnas lueret. Ita Puricellus.

Quæ

adhuc sumus dicturi de barbaris: omnia relatu viri illius cognovimus. Hæc cum dicat ipse, idem in præfatione suæ historiæ conscripta ad Liemarum Adalberti successorem, quam rationem in reliquis conscribendis adhibuerit, sic docet: *Itaque de his, quæ scribo, aliqua per schedulas dispersa collegi, multa vero mutuatus de historiis & privilegiis Romanorum, pleraque omnia seniorum, quibus res nota est, traditioni dedici, testem habens veritatem, nihil de meo corde prophetari, nihil temere definire; sed omnia, quæ positurus sum certis roborata testimoniis.* Ita quidem præstitit egregie, a quod est pollicitus, ut neminem legerim, cujus magis candor veritatis eluceat: ut magnum duxerit sacrilegium in cujuscumque rei tractatione mentiri. Stet in Ecclesia liber iste speculum velut in quo boreales Novatores, qui ediderunt eum, suas deformitates horrendas agnoscant, dum ex ea historia, quæ vera sit Ecclesia Christi Catholica, aperte videant; qualesve extiterint fundatores atque propugnatores ejusdem Ecclesiæ Aquilonaris intelligant; quam insuper ab ipsis dispares, dissimiles, immo & omnino contrarii, perspicua luce cognoscant. Det illis Deus lumen ad pœnitentiam, & gratiam ad salutem.

XX. Quod ad res spectat Orientis, hoc anno Constantinus Ducas Imperator, cum imperasset annos septem & menses sex (ut

PAGIUS Quæ inde consecuta fuerint, anno MLXXI. narrabimus.

VI. *Moritur Constantinus Ducas Imp.* Ad num. XX. Curopalates ait Constantinum Ducem Imp. *mense Majo* gravi morbo profligatum fuisse, & vixisse *in imperio annos septem menses sex.* Psellus in Constantino Duca numero rotundo loquens, annos septem ei adscribit, aitque: *Vixit annos sexaginta, paulo que amplius, nec scio, utrum alius Imperator cum majori claritate vitam traduxerit, aut felicius mortuus sit. Semel enim insidiis petitus, aut procella ereptus, reliquum imperii tempus tumultu liber æquoque animo egit, relictis saeculo liberis Imperatoribus ex paternis sedulo regula institutis.* Paulo post; *cum literis nimia additus esset, Utinam, ajebat, hinc magis quam ex imperii insulæ clarescerent.* Antea Psellus dixerat: *Joannem fratrem ad Cæsaris dignitatem evectum, postea etiam supra modum eximieque diligebat, eumque in regenda Republica consiliorum socium adhibebat. Quippe qui etiam vir prudentia ornatus, magnique sensus, ac rebus gerendis dexter, solersque erat. Quamobrem etiam diu ante obitum gravi morbo detentus suos ei liberos ut patri subdiderat, adjunxit ei, & quem ad patriarchalem sedem extulerat, viro nimirum tam perfectissima pietate, tum sacerdotio comprimis idoneo* (nempe Joanne Xiphilino). Verum convaluit ille quidem ab ægritudine, nec multo post corpore absumi incipiens, ad mortem prope accessit. *Quo statu in uxoris omnia arbitrio posuit, quæ omnium sua ætatis fœminarum castissima viro habebatur, ac educandæ proli solertissima.*

VII. *Eudocia Augusta cum filiis imperat.* Imperatrix *Eudocia* cum Michaele & Constantino filiis arrepto Principatu publicæ rei curis omnibus animum intendebat, subjungit Psellus, qui Constantini Ducæ Administer fuit. De hujus filiis legendus Zonaras, in his enim nobis immorari non licet. Nicephorus Bryennius lib. 1. Comment. num. VI. postquam narravit, *Constantinum Ducam* justissime Imperium administrasse, & *Isacium* Comnenum Monachum, a quo Imperium acceperat, summo semper honore observasse, dominum illum & Imperatorem appellasse, & quoties ad ipsum accederet, quod frequentissime contingebat, non sedere nisi post ipsum sustinuisse, subdit: *Ducas annis septem totis ex juris ac legum præscripto Romana re administrata, e vita & ipse migravit, succedente ipsi ejus conjuge Eudocia, cum Michaele, Andronico, & Constantino filiis.* Sed quoad successionem Imperii, magis Psello credendum. Porro Historiam Nicephori Cæsaris Bryennii a Romani Diogenis Principatu ad Botoniatis imperantis tempora perductam, post mortem Baronii Petrus Possinus e Soc. Jesu e veteri MS. eruit, & Parisiis ante annos triginta publicavit. [a]

VIII. *Edgarus S. Eduardi nepos ex Anglia fugit.* In Anglia *Willelmus* Rex multa prudenter, clementerque disposuit, & hoc anno in Normanniam illius provinciæ bono consulturus perrexit, indeque rediit. *Interea*, inquit Ordericus lib. 4. *Normannico fastu Angli opprimuntur, & Præsidibus superbis, qui Regis monitus spernebant, admodum injuriabantur. Præfecti minores qui munitiones custodiebant, nobiles & mediocres indigenas, injustis exactionibus multisque contumeliis aggravabant*, ut fusius idem Historicus prosequitur, Anglosque pro amissa libertate pristina recuperanda rebellionem machinatos esse ostendit. Eandem in rem Aelredus Abbas Rievallensis in Epistola ad Henricum Normannorum Ducem & postmodum Anglorum Regem, quam recitat Seldenus inter Historiæ Anglicanæ Scriptores X. hæc ha-

NOTÆ [a] NOn ita pridem ad calcem inscriptionum a Donio collectarum quæ opera Cl. Gorii Florentiæ excusæ sunt prodierunt vetera quædam diplomata ab eodem Donio ex optimis fontibus hausta, quorum unum ad filios hosce Constantini Ducæ pertinens historiam horum imperatorum, mire quantum illustrat. Est autem instrumentum donationis cujusdam Neapoli exaratum, quod sic exorditur. *Imperante Domino nostro Michaele & Constantino Porphyrogenito & Andronico magnis Imperatoribus anno septimo, die octava mensis Decembris indictione tertia decima, Neapoli.* Indictio hæc 13. in septembri mutata exhibet annum 1074. qui cum septimus esset horum Imperatorum; hinc discimus cœpisse illos vel post diem illam decembris anni 1067. vel eorum exordium ad sequentem annum transferri oportere. Secundo imperium Diogenis in ea supputatione neglectum fuisse, ut anni quibus Diogenes per vim imperavit, sibi imperatores illi adscripserint, adeoque non duo fuisse Imperii Michaelis & fratrum exordia, sed unicum non interruptum. Denique tres illos fratres simul & uno consensu imperasse. Inscrip. Don. Cl. XIX. fol. 193. MANSI

Obitus Const. Duc. Imp.

(ut tradit Curopalates) ex hac vita migravit, tribus relictis filiis, iisdemque Imperatoribus cum Eudocia conjuge Imperii curatrice, quæ sic imperavit cum filiis usque ad sequentem Indictionem: inde vero juncta viro in eum est Imperium translatum.

S. Basilii templum expilatum & pollutum a Turcis.

Sic sub muliere Imperio constituto, *Turcæ* (inquit ipse Curopalates) *pererrarunt usque ad Cæsaream Cappadociæ, omnia diripientes atque evertentes, igni-que succenso cremantes; impetu quoque facto in magnum & celeberrimum sancti Basilii templum, omnia incendunt, & sacra diripiunt, & irrumpentes in ipsius Sancti sepulcrum, sanctas ejus reliquias nihil detrimento inferre potuerant. Erat enim diligenter præmunitum, & circumstructa quadam ædificio ita corroborata, ut ad demoliendam diuturno tempore opus degerent. Ossa vero, quæ faramentibus opposita fuerant, auro & margaritis elaborata pretiosisque lapidibus, adimunt, omnibusque sublatis ornamentis, inde proficiscuntur, multis interfectis Cæsariensibus, temploque polluto.* Hæc Curopalates.

An-

PAGIUS

habet: *Cernens Edgarus Edeling rex Anglorum undique perturbari, ascensa navi cum matre* (Agatha nempe) & *sororibus reverti in patriam* (sc. in Hungariam), *qua natus fuerat, conabatur, sed acta in mari tempestate in Scotia applicare compellitur. Hac occasione actum est, ut Margareta Regis Macolmi* (hujus nominis III.) *nuptiis traderetur, cujus laudabilem vitam & mortem pretiosam liber inde editus satis insinuat: soror ejus Christina in Christi sponsam benedicitur.*

IX. S. Margareta Regi Scotiæ nubit.

Simeon Dunelmensis in Hist. de Gest. Reg. Angl. hanc *Edgari* fugam in Scotiam ad annum sequentem differt; sed ex Annalibus Mailrosensi constat, eam in præsentem annum conferendam. Is enim ad annum MLVI. de Malcolmo hujus nominis III. Scotorum Rege ac Duncani patris successore prodit: *Malcolmus filius Duncani suscepit regnum Scotiæ jure hereditario, regnavitque XXXVII. annis. Anno autem MLXVII. desponsata est ei Margareta gloriosa Regina, ex qua genuit VI. filios*, de quibus suo loco. In fine Annalium Mailrosensium pag. 595. refertur series Regum Scotorum iisdem Annalibus insertorum, diciturque etiam *Malcolmum* anno MLVI. regnum Scotiæ suscepisse, illudque annis XXXVI. & mensibus octo rexisse usque ad annum nempe MXCIII. quo certum est, eum mortem oppetiisse. De *Sancta Margareta* Malcolmi Regis uxore, infra sermo erit.

X. Normanni Anglorum consuetudines immutant.

Huc referendum quod Ingulphus hujus temporis Scriptor pag. 70. secundum edit. Oxoniensem observavit: *Et non tantum hunc morem* (sc. Militis consecrandi), *sed alias etiam consuetudines immutabant* (sc. Normanni). *Nam chirographorum confectionem Anglicanam, quæ antea usque ad* Edwardi *Regis tempora fidelium præsentium subscriptionibus cum crucibus aureis, aliisque sacris signaculis firma fuerunt,* Normanni *condemnantes, Chirographa* Chartas *vocabant; & chartarum firmitatem cum cerea impressione per uniuscujusque speciale sigillum sub instillatione* (legendum, intitulatione) *trium vel quatuor testium astantium conficere constituebant. Constituebant etiam primo multa prædia nudo verbo, absque scripto, vel charta, tantum cum domini gladio, vel galea, vel cornu, vel cratera, & plurima tenementa cum calcari, cum strigili, cum arcu, & nonnulla cum sagitta. Sed hæc initio regni sui; posterioribus annis immutatus est iste modus. Tantum tunc Anglicos abominati sunt, ut quantorumque merito pollerent, de dignitatibus expellerentur, & multo minus habiles alienigenæ de quacumque alia natione, quæ sub cœlo est, extitissent, gratanter assumerentur, ipsum etiam idioma tantum abhorrebant, quod leges terræ, statutaque Anglicorum Regum lingua Gallica tractarentur; & pueris etiam in scholis principia literarum grammatica* Gallice ac non Anglice traderentur, modus etiam scribendi Anglicus omitteretur, & modus Gallicus in Chartis & in libris omnibus admitteretur.

XI. Fundatio Abbatiæ S. Quintini Belvacensis.

In Chron. Sigeberti ad annum MLXVII. fundatio Abbatiæ Sancti Quintini, cujus Ivo, postea Carnotensis Episcopus, primus Abbas extitit, hoc modo narratur: *His temporibus Belvacensi civitate suo destituta Antistite, Guido Decanus, Custosque Ecclesiæ sancti Quintini Virdunensis* (legendum, Vermandensis,) *& Archidiaconus Laudunensis constituitur Belvacensis Episcopus, & a Gervasio Remensi Metropolitano consecratur, qui graviter ferens carere se præsentia Quintini Martyris, in ejus honore & memoria ædificavit Ecclesiam haud longe a muribus Bellovacæ urbis.* Hæc quidem verba desunt in correcta editione Sigeberti a Miræo curata, ideoque & additiția; sed descripta sunt ex fundatione & dedicatione Eccl. Sancti Quintini ad Bellovaci muros, recitata a Dacherio Tom. II. Spicilegii in Vita S. Romanæ Virginis & Martyris, ibi enim cap. 4. & seq. legitur, inceptum Ecclesiæ S. *Quintini* Belvacensis ædificium currenti anno, & duobus annis consummatum esse: Basilicam dedicatam, & corpus *Sanctæ Romanæ* translatum coram pluribus Episcopis ibidem expressis. Refert Anonymus, qui Vitam illam S. Romanæ ante annos D. scripsit, post dedicatam Sancti Remigii Ecclesiam a *Sancto Leone Papa* IX. auditam non fuisse tam gloriosam dedicationem: allatum corpus *Sancti Quintini* ex pago Vermanduensi; dedicationem factam Dominica, die sc. quarta Octobris, ut habet Interpolator Sigeberti, & varia Sanctorum corpora allata fuisse. Denique Reliquias *Sanctæ Romanæ* per diversas Galliæ provincias circumlatas *in redimendis Ecclesiæ ornamentis*. *Philippus* Franciæ Rex litteris anno MLXXIX. datis, & a San-Marthanis in Catalogo Abbatum Sancti Quintini Bellovacensis recitatis, hanc fundationem confirmavit. Ivo, qui in Canonicis Regularibus Sancti Augustini propagandis magnam operam posuit, primus hujus monasterii Abbas fuit. Porro hæc Abbatia celebris evasit. Philippus Trecensis Episc. paulo ante annum MXC. Canonicos Regulares in Diœcesim suam introducere volens, eos ex Monasterio Sancti Quintini Belvacensis evocavit: *Quoniam*, inquit in instrumento Tom. XI. Spicilegii pag. 301. recitato, *apud nos Ecclesia B. Georgii apta erat Divino servitio, placuit Fratribus Sancti Petri* (idest Canonicis Ecclesiæ Cathedralis Trecensis) *ponere in ea Regulares Canonicos*, &c. *Illis ergo attendentibus diversas Congregationes istius Ordinis* (in Gallia institutas) *refulsit Ecclesia beati Quintini Belvacensis, ex cujus veneranda religione locus S. Georgii posset illustrari*, &c.

Digitized by Google

I.

ANnus sequitur Redemptoris millesimus sexagesimusoctavus sexta Indictione notatus, quo Alexander Papa ad Guillelmum Regem in Anglia pro exactione denarii sancti Petri litteras ex more Apostolicas dedit; quarum fragmentum tantum ex ipsis relatum habemus in libro Censuum Romanæ Ecclesiæ, qui extat in Vaticana bibliotheca, his verbis:

Idem Alexander Guillelmo Regi Anglorum. Inter cætera.

Exactio Denarii S. Petri in Angl.

Novit prudentia tua Anglorum regnum, ex quo nomen Christi ibi clarificatum est, sub Apostolorum Principis manu & tutela extitisse, donec quidam membra mali capitis effecti, zelantes superbiam patris sui satanæ pactum Dei abjecerunt, & Anglorum populum a via veritatis averterunt. Et paulo post: *Nam ut bene nosti, donec Angli Fideles erant, pia devotionis respectu ad cognitionem religionis annuam pensionem Apostolicæ Sedi exhibebant, ex qua pars Romano Pontifici, pars Ecclesiæ sanctæ Mariæ quæ vocatur schola Anglorum, in usum fratrum deferebatur.* Hæc tantum ibi. Quæ esset summa exactionis, ibidem recensetur.

II.

Idem Alexander Papa invigilans super gregem suum, Dalmatiæ Ecclesias ab impudicitia clericorum expurgare laborans; hæc ad Regem Dalmatiarum adversus impudicos clericos rescripsit: (a) *Si quis amodo Episcopus, presbyter, aut diaconus fœminam acceperit, vel acceptam retinuerit; proprio gradu decidat, usquedum ad satisfactionem veniat, nec in choro psallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus Ecclesiasticis habeat.* Quibus apparet, Dalmatas nequaquam usu Græcorum, sed Latinorum more vixisse.

(a) c. si quis amodo dist. 81. Alex. Pap. ad Regem Dalmatiæ adversus clericos fornic.

Consultus insuper idem Pontifex ab Hispanis Episcopis, num liceret, sicut & sarracenis, ita & bellum inferre Judæis; ita respondisse cognoscitur: (b) *Dispar est * nimirum Judæorum & Sarracenorum causa. In illos enim qui Christianos persequuntur, & ex urbibus & propriis sedibus pellunt, juste pugnatur; hi vero ubique servire parati sunt.* (c) Extant & alia ejusdem Pontificis ad diversos tunc consulentes responsa, quæ quo sint anno data, non constat.

Bellum Judæis non inferendum. (b) c. disp. 23. q. 8. * omnium (c) c. in tuis 7. q. 2. c. notificasti 33. q. 5.

III.

Contigit præterea inter hæc, Guillelmum Burgundiæ Comitem, & complures

PAGIUS SÆC. XI. Anno Æræ Hisp. MCVI. Anno Hegiræ CCCCLXI. inchoato die 30. Octob. fer. 5. An. Chr. 1068.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6362.

☉ 13. FE. ☽ 5. P. 23. Mart. Indict. 6.

JESU CHRISTI 1068.

ALEXANDRI II. PAPÆ 8.

HENRICI IV. REG. 13.

ROMANI DIOGENIS IMP. 1.

I. Mathildis Angliæ regina coronatur.

AD numer. I. *Anno ab Incarnat. Domini MLXVIII. Guillelmus Rex* (sc. Angliæ,) *Legatos honorabiles in Neustriam direxit, & Mathildem conjugem suam ad se venire præcepit. Protinus illa mariti jussis libenter obedivit; & cum ingenti frequentia virorum ac nobilium fœminarum transfretavit. In Clero, qui ad divina ei ministrabat, celebris Guido Ambianorum Præsul eminebat, qui jam certamen Heraldi & Guillelmi versibus descripserat. Adelredus Eboracorum Metropolitanus, qui maritum inunxerat, Mathildem ad consortium Regii honoris die Pentecostes anno II. regni præfati Regis inunxit. Decorata Regio diademate matrona, priusquam annus perficeretur, filium nomine Henricum peperit, quem totius terræ suæ in Anglia heredem constituit. Hic dum dociles annos attigisset, litterarum scientiam didicit, & post utriusque parentis obitum militiæ agones fortiter exercuit. Tandem multimoda probitatis clarus titulis, principatum paternum tenuit pluribus annis*, inquit Ordericus lib. 4. qui ante lib. 3. de eodem Willelmo Normanniæ tunc Duce scripserat: *Hic generosam Matildem Balduini Ducis Flandrensium filiam, neptem scilicet ex sorore Henrici Regis Francorum* (Adhela appellata, Balduini hujus nominis V. cognomento Pii uxore,) *conjugem accepit, ex qua Deo dante filios & filias habuit.*

II. Pax Anglos inter & Scotos sancita.

Normannis Anglos nimis oppressionibus prementibus, pro vindicanda libertate pristina hi contra eos conjurationem fecere, ut prodit Ordericus lib. 4. qui inter alia scribit: *Tunc Archillus potentissimus Nordanhymbrorum cum Rege concordiam fecit, eique filium suum obsidem tradidit. Præsul quoque Dunelmi Regis in gratiam accessit; & pro Malcolmo Rege Scotorum pacis mediator intervenit, & acceptas conditiones in Scotiam detulit. Malcolmus autem licet ab Anglis requisitus fuerit, & validam expeditionem in eorum auxilium facere paraverit, audita tamen legatione pacis quievit, & cum Præsule Dunelmi nuncios suos ovantes remisit: per quos VVillelmo Regi fidele obsequium juravit. Sic utiliter sibi consuluit, populoque suo multum placuit, quod pacem bello præposuit. Nam Scotica gens, licet in prœlio aspera sit, otium tamen & quietem diligit: nollet a vicinis inquietari regnis, Christianæ religionis plus quam armorum intenta studiis.* Iste Malcomus est hujus nominis III.

III. Dalmatia & Croatia peculiari Regi subdita.

Ad num. II. *Dalmatia* & *Croatia* peculiari Regi hoc tempore parebant, scilicet *Cresimiro*. Reges autem Croatiæ & Dalmatiæ titulis, vel Croatorum & Dalmatinorum usos, ex eorumdem Privilegiis constat, inquit Lucius in Hist. de Regno Dalmatiæ & Croatiæ lib. 2. cap. 11. Sed sicut Croati & Servii *Slavi* erant; ita ab exteris, & ab ipsis quoque contermini Dalmatis, ut plurimum *Slavorum* nomine vocabantur. Ita B. Petrus Damiani lib. 2. Epist.

Guillelmus Comes Burgundiæ defensionem Rom. Eccl. jurat.

res alios Francorum nobiles diversorum locorum dominos coram Alexandro Papa, ac plenissima Synodo juramento se obligare, semper, cum opus esset, assurgere defensores sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Testatur hoc qui interfuit Hildebrandus Archidiaconus, postea Gregorius Papa Septimus, in epistola ad eumdem Principem data, dum ab eo promissionem exegit. Ait enim: (a) *Neque enim se condecet oblivisci promissionis, quæ Deo se ante corpus beati principis Apostolorum Petri, præsente venerabili antecessore nostro Alexandro Papa, Episcopis, & Abbatibus plurimis, atque diversarum gentium multitudine, quarum non est numerus, obligavit, ut quacumque hora necesse fuisset, vestra manus ad dimicandum pro defensione rerum sancti Petri non deesset, siquidem requisita fuisset. Unde memores nobilitatis vestræ fidei, rogamus & admonemus strenuitatem vestræ prudentium, quatenus præparetis militia vestræ fortitudinem ad succurrendum Romanæ Ecclesiæ libertati, scilicet si necesse fuerit, veniatis huc cum exercitu vestro in servitio sancti Petri.*

(a) Greg. Sept. l. 1. ep. 46.

IV. *Et hoc idem rogamus vos monere Comitem sancti Ægydii, & socerum Richardi Capuani Principis, & Amedeum filium * Adeleitæ, cæterosque, quos cognoscetis sancti Petri esse fideles, qui similiter manibus ad cælum extensis promisere.* Hæc Gregorius, plane insinuans pietatem Christianorum Principum, cultumque propensiorem erga Romanam Ecclesiam, cujus defensionis causa quæque ardua subire juramento se obligare, non recusarint.

* Adelaidæ

Dux Boemiæ accepit mitram ab Alexandro.

Insuper eodem tempore spopondit omne studium Apostolicæ Sedi Uratislaus Dux Boemiæ, qui & petiit & obtinuit ab eodem Alexandro Pontifice usum mitræ laicis hactenus inconcessum. Id testatur idem Gregorius Septimus successor Alexandri in epistola ad ipsum Ducem, data; in qua hæc de hic habentur: (b) *Longa jam temporis intervalla transacta sunt, ex quo & nobilitas tua beato Petro Apostolorum principi non modicæ devotionis animum spopondit & studium, & tibi in Apostolica Sede inter cæteros Principes larga benignitas, pro multis etiam singularis & egregia fuit astricta charitas. Cujus rei fidem & indicium ex benevolentia domini & antecessoris nostri Alexandri Papæ satis percepisse potes, què petitionibus tuis nonumquam sine sua & filiorum suorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ sollicitudine & labore condescendit, & ad signum intimæ dilectionis, quod laicæ personæ tribui non consuevit, mitram quam postulasti, direxit.* Hæc Gregorius; qui & confirmat, quod ei præstiterat Alexander.

(b) Id. ib. ep. 38.

V. Quod ad res pertinet Orientis, hoc anno, ipsis Kalend. Januarii Indictione sexta, Romanus Diogenes Imperator declaratur...

PAGIUS Epist. IX. ad Nicolaum II. Papam tradit, *Absereases* Dalmatas Regi Slovo subditos fuisse. De *Gaudentio* enim Abserensi Episcopo ait: *De Sclavonico Regno Italiam navigans*, &c. & tamen Alexander II. sub quo floruit Petrus Damiani, Cresimiro Regi scribens, non Sclavoniæ vel Croatiæ & Dalmatiæ titulis tunc usu receptis, sed more Curiæ Romanæ solito & antiquo Regem Dalmatiarum appellavit, *cap. si quis amodo 116. dist. 11. Item Alexander venerabilibus Episcopis & Regi Dalmatiarum.* Nomine enim Dalmatiarum *Croatia* quoque comprehendebatur, & præter hanc etiam *Servia*. Ideo sicut Legati Gregorii VII. anno MLXXXI. Zuonimiro investituram partis Occidentalis Dalmatiarum dantes, Dalmatiæ & Croatiæ titulos jam usu receptos usurparunt; ita idem Pontifex cum anno MLXXVIII. *Michaelem* Principem *Serviæ* ab Imperio Orientali avulsum Regis titulo insignire vellet, quamvis Orientalem partem Dalmatiarum possideret, tamen *Sclavorum* Regis titulo decoravit, ut ex inscriptione Epistolæ XII. libri V. his verbis apparet: *Michaeli Sclavorum Regi salutem & Apostolicam benedictionem.* Postea tamen loco *Sclavorum*, Reges illi dicti sunt Reges *Serviæ*, ut infra videbimus. Quæ nominum diversitas ad majorem intelligentiam Scriptorum hujus temporis observanda.

IV. Mitra Uratislao Bohemiæ Duci a Papa concessa.

Ad num. IV. Alexander Papa *Uratislao* Bohemiæ Duci de Sede Apostolica bene merito usum *mitræ*, laicis hactenus inconcessum largitus est, ut liquet ex Epistola Gregorii VII. ordine XXXVIII. libri primi, cujus verba Baronius recitat. Hoc exemplum secutus est Lucius II. Papa, de quo Otto Frising. lib. 1. de Gest. Frider. cap. 27. & seq. *Concordiam inter Siculum & Papam hujusmodi esse accepimus. Papa concessit Siculo virgam & annulum, Dalmaticam & mitram atque sandalia.* [1] Mitram etiam Regi Aragoniæ concessit Innocentius III. ut in Gestis ejusdem Papæ pag. 135. videre est: *Regalia insignia universa, mantum videlicet & colobium, sceptrum & pannum, coronam & mitram ad opus tuum non minus pretiosa, quam speciosa fecimus preparari, & ea liberaliter tibi donavimus, in signum gratiæ specialis.* Legatur Rainaldus anno MCCIV. num. LXXI.

V. Romanus Diogenes fit Imp.

Ad num. V. & seq. Zonaras ait, *Eudociam* Augustam *Romano* Diogeni nupsisse; cum ea ejusque filii *menses septem, & dies aliquot regnasset.* Curopalates vero tradit, eas nuptias peractas, Diogenemque Imperatorem declaratum *Januarii mensis prima die, indictione sexta, anno 6576.* (Eræ nempe mundanæ Constan-

NOTÆ [1] Concessio facta Siculo de virga, annulo &c. quam hic affert Pagius non ad Lucium II. sed ad Eugenium III. pertinet, ut in nota ad annum 1144. dicemus. MANSI.

Digitized by Google

Romanus Diogenes Imperator.

claratur, eum cum Eudocia relicta prædecessoris Imperatoria, in maritum accepisset. Qui antea perduellionis crimine reus capitis effectus, in exilium misericordiam consequutus missus, revocatus in urbem ad barbaros propulsandos, in thorum Imperialem, filiis consentientibus, advocatur. Quod vero Imperatrix teneretur proprio juramento a viro imperatore defuncto exacto alteri non nubere, sed vidua permanere, filiis Imperium conservare: confectam ante hæc de his syngrapham depositam illam apud Xyphilinum Patriarcham, ut recipere posset, usa est eunuchi vaferrimi opera, qui adiens Patriarcham, mentitus est ei, Imperatrici cordi esse, ut ejusdem Patriarchæ germanum Bardam nomine, in conjugem acciperet, sed prohiberi ob syngrapham juramento firmatam in ejus manibus, viro vivente, depositam. Quod ubi Patriarcha accepisset, apud Senatores egit de infirmando, quod Eudocia præstiterat juramento, a viro, male, ut dicebatur, extorto, quorum aliis verbis, muneribus aliis & pollicitationibus in sententiam suam adductis, ubi recepta syngrapha ineundi secundas nuptias Imperatrix licentiam obtinuit a Patriarcha atque Senatu, sic deluso eodem Patriarcha, Romanum Diogenem (ut audisti) virum accepit. Hæc omnia pluribus Curo-

PAGIUS

stantinopolitanæ), *& Augustam eum filiis suis imperasse menses septem & paulo amplius.* Nupsit Eudocia, *non quod victa libidine fuerit, sed quod multi ei terrores liberorum causa animum concusserant, ne imperium illis auferretur, nullo eis defensore, ac qui eis illorum curaret*, inquit Psellus, qui subdit, genus *Romano Diogeni* antiquum fuisse, & *Eudocia* Rerum potiente cum in crimen majestatis incurrisset, Augustæ clementia justo reatu exemptum fuisse. Sed judicio decepta est: *putavit enim*, subjungit Psellus, *si Imperatorem crearet, quem servasset, eum perdere deberet, quidquid imperii juris erat, ipsi acceptum habiturum; nec aliud quidquam suorum rationum ducturum, quam quod ipsi placeret. Ac ejus quidem justa æstimatio erat, etsi a scopo aberrabat.*

VI. *In Turcas bellum gerit.*

Duobus exactis mensibus, Orientis cura ipsum cœpit, quia res Antiochiæ & Ciliciæ excursionibus Turcorum defatigatæ, & in extrema adductæ discrimina erant inquit Curopalates, qui fuse de bello a Diogene adversus Turcas hoc anno gesto disserit. *Militibus in hyberna reductis, ubi nulla commeatus inopia premerentur, ipse in Urbem Regiam revertitur, factus arrogantior, quasi plura confecisset, non ergo alios duntaxat, sed erga ipsam etiam Imperatricem. Illa vero spem suam in contrarium vertisse cernens, mœsta cor edebat, nec objurgationes ferre poterat*, inquit Zonaras.

VII. *Legatio Hispanica Hugonis Candidi Card.*

Anno MLXIV. diximus, *Hugonem Candidum* Presbyterum Cardinalem in Hispaniam ab Alexandro II. delegatum fuisse, tum ob alia, tum ut Divinorum Officiorum ritus ex Romana formula constitueret. Id hoc anno factum fuisse, perperamque ad annum MLXIV. retrahi, ostendit Concilium Auscense in Novempopulania celebratum præside eodem Hugone Candido Cardinali Legato, cujus hoc initium est: *Anno MLXVIII. Incarnat. Domini nostri Jesu Christi, factum est Concilium apud Ausciam civitatem Metropolitanam.* In eo Concilio decretum, ut omnes Ecclesiæ Vasconiæ quartam decimarum partem cathedralibus Ecclesiis persolverent, exceptis Ecclesiis Sancti *Orientii*. Alia quoque in ea Synodo constituta, quæ ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent.

VIII. *Varia Concilia celebrata.*

Hoc etiam anno Constitutiones *pacis & treugæ* editæ in vico Ausonensi, a Baluzio in Appendice Marcæ Hispanicæ pag. 1130. recitatæ, in quorum fine habetur: *Item Hugo Candidus Cardinalis Romanus in Concilio Gerundensi cum Episcopis & Abbatibus sive Principibus ac totius terræ magnatibus, & auctoritate Romani Papæ, cujus legatione fungebatur, confirmavit, & laudavit pacem & treugam, sicut erat apprehensa in Episcopatu Gerundensi. Et addidit in eadem treuga consensu omnium atque jussit auctoritate domini Papæ, ut pari modo teneretur a dominica octavarum Paschæ usque ad octo dies post Pentecosten, sicut Quadragesimali tempore. Et transgressores pacis & treugæ domini excommunicationis anathemati subjecit, quoadusque resipiscant, & ad satisfactiones in canonica veniat.* Denique Hugo Cardinalis Concilium *Tolosanum* celebravit, in quo Episcopatum *Lectorensem* in integrum restituit. Hujus Concilii initium est: *Anno Incarnat. domini MLXVIII. indictione sexta, octavo anno domini Papæ Alexandri, videlicet secundi*, &c. Quare non dubium, quin [1] Legatio Hispanica Hugonis Cardinalis ad præsentem annum pertineat, eodemque, *Tolosanum & Auscense* Concilia congregata fuerint, ac præterea *Leirense & Barcinonense*, de quibus anno MLXIV. a nobis actum.

IX. *Barium Græcis a Normannis ereptum.*

Hoc anno Anonymus Barensis scribit: *Barium obsedit per mare & per terra*, Robertus nempe Apuliæ Dux. Idem Lupus Protospata in Chron. habet. Græci per annos tres munitissimum illud oppidum propugnarunt, teste Wilelmo Apuliensi lib. 3.

Tertius obsessæ jam venerat annus ab urbe;
Multiplici tandem superatur fessa labore.

Captam autem anno millesimo septuagesimo primo, docet his verbis idem Anonymus: *Dum fecit fieri pontem in mari quantum concluderet portum urbis Bari. Hoc etiam anno dolo cujusdam Argerichi filii Joannazzi occisus est Byzantius cognomento Guinderlicbus in Baro, & XV. die Aprilis cepit Robertus Dux civitatem Bari.* Errat itaque Malaterra, qui hanc Ro-

NOTÆ [1] QUare non dubium &c. Nec insuper dubitatio ulla superest quin hoc ipso pariter anno Gerundensis Synodus habita fuerit, cum annum 1068. præferant ejusdem Concilii Acta nuper vulgata in Anecdotis PP. Martene, & Durand. tom. IV. col. 1185. Continet Canones XIV. varia disciplinæ capita exhibentes. Subscribunt huic Episcopi octo, Archiepiscopi duo. MANSI

ropalates, fugillans Xyphilini Patriarchæ ignaviam, quod privato commodo posthabuisset religionem.

PAGIUS Roberti Ducis victoriam cum anno MLXX. & Bari obsidionem cum anno MLXVII. conjungit, sed hic Historicus non raro in Chronologiam peccat. Præterea Lupus Protospata ad annum MLXXI. ait; *Decima quinta die Aprilis cepit Robertus Dux civitatem Bari, & mense Julii Dux prædictus transmeavit Adriatici maris pelagum, perrexitque Siciliam cum LVIII. navibus.* Quid in Sicilia egerit, eo Christi anno videbimus.

JESU CHRISTI ANNUS 1069.	ALEXANDRI II. PAP. ANNUS 9.	VACAT. IMP. OCCID. 13. ROMANI DIOG. IMP. 2.

I. Legatio Petri Dam. in Germaniam.

ANnus millesimus sexagesimusnonus sequitur, exortus Indictione septima, quo ab Alexandro Papa Petrus Damiani Legatus mittitur ad Henricum Regem, juvenili furore repudiare paratum Bertam conjugem, quam ante biennium duxerat in uxorem. Hoc de Legatione Petri, & causa ejus mittendæ legationis, a Lamberto pluribus ita in Chronico describitur, hoc anno: *Post Pentecosten Vvormatiæ cum Principibus regni idem Rex colloquium habuit. Ibi primum cum Episcopo Moguntino rem secreto agit, ejusque opem ad perficiendum, quod mente machinatur, obnixe implorat. Si impetret, se deinceps ei subditum, & dicto obtemperantem fore. Ad hoc Thuringos armata manu, si aliter nequeat, coacturum, ut decimas sine ulla in perpetuum contradictione persolvant. Annuente Episcopo, & pactione utrimque firmata, Rex ad publicum refert, sibi cum uxore non convenire. Diu oculos hominum fefellisse, ultra fallere nolle. Nullum ei crimen, quo juste repudium mereatur, afferre; sed se (incertum quo fato, quo Dei judicio) nullam cum ea maritalis operis copiam habere.*

II. *Proinde per Deum orare, ut se male ominata compede absolvant; patianturque æquo animo discidium fieri, ut illa sibi, & ipse ei, si ita Deus velit, felicioris matrimonii viam patefaciat. Et ne quis violatum semel pudorem causetur obstare iterum nuptiæ, se sub jurejurando confirmare, quod eam, ut acceperit, sic incontaminatam, illibatoque virginitatis pudore conservaverit. Fœda res & ab regia majestate nimium abhorrens visa est omnibus qui aderant. Negotio tamen, cui Rex tam fervide animum adjecisset, detractare singuli religiosum arbitrabantur. Episcopus quoque tam pretiosa pollicitatione redemptus, quantum poterat salva verecundia, haud ægre causam Regis tuebatur. Itaque cunctis id fieri decernentibus, Synodum conficiendo negotio edixere Moguntiæ proxima post festum S. Michaelis hebdomada.* Et post alia ab his diversa sic pergit ejusdem causæ tractationem describere:

III. *Imminente jam die, qui scindendo Regis conjugio dictus fuerat: Rex Moguntium concitus properabat. Et ecce inter eundem comperit Legatum Sedis Apostolicæ suum Moguntiæ adventum præstolari, qui discidium fieri prohibeat, & Episcopo Moguntino Apostolicæ animadversionis sententiam minitetur, quod tam nefariæ separationis se auctorem promiserit. Consternatus illico, quod rem diu exoptatam perdidisset e manibus: pariter quo venerat, in Saxoniam redire volebat. Vix & ægre tamen amicorum consiliis superatus, ne Principes regni frustraretur, quos summa frequentia sibi Moguntiæ occurrere jussisset: Franconefurt abiit; ibique eos qui Moguntiæ convenerant, statuto die adesse jussit. Quo dum frequentes venissent, Petrus Damianus (is Legatus erat Sedis Apostolicæ, vir ætate & vita innocentia admodum reverendus) mandata exposuit Romani Pontificis, pessimam rem & a nomine Christiano, nedum ab regio multum abhorrentem esse, quam moliatur. Si minus humanis legibus vel canonum sanctionibus terreretur: parceret saltem famæ & existimationi propriæ, ne scelesti tam fœdi exempli venenum, ab Rege sumpto initio, totum commacularet populum Christianum, & qui ultor esse debuisset criminum; ipse auctor & signifer fieret ad flagitium. Postremo si non flecteretur consiliis, se necessario vim Ecclesiasticam adhibiturum,*

Rex impeditur a legato ne divortium faciat.

PAGIUS SÆC. XI. An. Eræ Hisp. MCVII. An. Hegiræ CCCC-LXII. inchoato die 20. Octob. fer. 3. An. Chr. 1069. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6562.

☉ 14. D. 7. ☽ 6. P. 12. April. Indict. 9.

JESU CHRISTI 1069.

ALEXANDRI II. PAPÆ 9.

HENRICI IV. REG. 14.

ROMANI DIOGENIS IMP. 2.

ANum. I. ad V. Lambertus Schafnaburgensis anno MLXVI. refert, *Henricum* Germaniæ Regem nuptias in villa *Triburia* appellata Regio apparatu celebrasse, *in conjunctione Bertha Regina filia Ottonis Marchionis Italorum*. Tum hoc anno idem Rex, quem uxoris tædium cœperat, ad divortium jam meditatum explendum, inescare cœpit *Sigefridum* Moguntinum Archiep. pollicitatione opis, ad exprimendas Thuringorum decimas: *Episcopus*, ait idem Lambertus, *tam pretiosa pollicitatione redemptus, quantum poterat salva verecundia, haud ægre causam Regis tuebatur*. Die qui scindendo Regis conjugio dictus erat, dum Rex Moguntiam properaret, *comperit Legatum Sedis Apostolicæ, suum Moguntia adventum præstolari, qui dissidium fieri prohibeat, & Episcopo Moguntino Apostolicæ animadversionis sententiam minitetur, quod tam nefariæ separationis se auctorem promiserit*. Omnes qui aderant Principes, *ajebant æqua sensere Romanum pontificem, & per Deum rogabant, ne crimen inferret gloriæ suæ*. Tandem Henricus *annuit quidem, ut in Regni consortium Regina revocaretur*; ipse tamen ejus congressum, consortiumque vitavit, uti narrat Baronius ex eodem Lamberto. *Sigefridus* tamen Archiep. Moguntinus in Epistola ad Alexandrum II. data,

Henricus Germaniæ Rex frustra tentat uxorem repudiare.

Digitized by Google

rum, & canonum lege scelus prohibiturum. Ad hæc suis manibus numquam Imperatorem consecrandum fore, qui tam pestilenti exemplo, quantum in se esset, Fidem Christianam prodidisset.

IV. *Tum vero in eum coorti omnes qui aderant Principes, ajebant, aequa censere Romanum Pont. & per Deum rogabant, ne crimen inferret gloriæ suæ, & regii nominis majestatem tam turpis facti illuvione macularet. Præterea ne parentibus Reginæ causam defectionis & justam turbandæ Reipublicæ occasionem daret: qui si viri essent, cum armis & opibus plurimum possent, tantam filiæ suæ contumeliam procul dubio insigni aliquo facinore expiaturi essent. Hac ratione fractus magis, quam inflexus: Si id, inquit, fixum, obstinatumque est vobis: imperabo egomet mihi; feramque (ut potero) onus quod deponere non valeo. Ita effrato magis per studium concordiæ odio, annuit quidem, ut in regni consortium Regina revocaretur: ipse tamen, ut congressum ejus conspectumque vitaret, adhibitis sibi vix quadraginta militibus, in Saxoniam concitus redit. Regina, cum cætera multitudine & regni insignibus paulatim subsecuta est. Cumque ad eum Goslarium venisset, vix compulsus ille a familiaribus suis, ut ei obviam procederet, satis superque pro consuetudine eam benigne suscepit. Sed protinus refrigescente amore, ad ingenium suum, atque ad pristinum rigorem animi rediit. Et quia consilia scindendi conjugii sæpe jam tentata non processerant; statuit deinceps, communicato cum ea solum regni nomine, sic eam habere quasi non haberet.* Hæc Lambertus. Constat post hæc tandem Reginam conciliatam Regi, ex eodem suscepisse filium Henricum, qui ipsi successit in regno.

Ann. Eccl. Tom. XVII.

V. Quod autem ad Petrum Apostolica legatione perfunctum pertinet, reversus in Italiam, cum occasione Ecclesiæ Eugubinæ quid duriusculum adversus eum Alexander Romanus Pontifex rescripsisset: amaro animo accipiens ad eumdem hanc reddidit indignatus epistolam:

Domno Alexandro Summæ Sedis Antistiti Petrus peccator monachus servitutem.

*Quod Eugubina Ecclesia, quæ mihi dudum a vestris decessoribus est commissa, nunc proh dolor! est omnino confusa, & velut area, quæ pedibus conculcatur, abjecta, peccatis meis id exigentibus deputo, non vitio, quod absit, vestræ * pravitatis adscribo. Multitudo quippe meorum scelerum exigit, ut is etiam propriis manibus meo pectori vulnus infligat, pro quo non enerviter stans adversus totum mundum certamen assumpsi, neque gladiis ac sagittis totius fere humani generis durus & insuperabilis colluctator objeci.*

* paternitatis

VI. *Hoccine mihi, venerabilis Pater, meritum reddidisti, quod causæ tuæ perorator in sanctorum Pontificum Conciliis toties extiti: quod in legationis tuæ curis atque negotiis frequenter in sæcularium laicorumque conventu quasi quidam causidicus declamavi? Hæccine, inquam, mihi munera redhibentur, quod in hostes tuos violenter invectus, eos mordacissime loquendo & scribendo destraxi, teque per multimoda scriptionis articulos extuli, tuamque memoriam & egregiæ laudis quoatum in me fuit, etiam apud posteros propagavi? Quid itaque fecerim, quidve pertulerim, examinis vestri censura discutiat: ne coactus digna querela compellar efflare, quod adhuc silentio supprimens, vix possum alterius occultare. Hoc enim accedum Romæ me referentem vel scriben-*

PAGIUS ta, & Tom. IX. Concil. pag. 1100. recitata rem prorsus aliter ac Lambertus narrat, aitque, se Henrico Regi in faciem restitisse, & minitatum esse excommunicationem: indictum tamen a Coepiscopis suis, ad rem disceptandam ac definiendam Moguntinum Concilium. Ad extremum Alexandrum II. rogat, ut aliquos de latere suo mittat, qui huic Concilio præsint: *& quia hoc valde rarum, inquit Sigefridus, quæstionibus occurrit Ecclesiasticis, & de Regiis pene inauditum est personis: vestræ Sanctitatis erit, quid super tanta re facto opus sit decernere, & ad consulta nostra de Sanctuario sacri pectoris vestri responsarium remittere; ut & instans negotium, ad salutem modernæ ætatis, Ecclesiastica pace finiatur, & de tam insolita & dubia re, vestra auctoritate posteritas instruatur.* Quare vel Lambertus erravit, vel Sigefridus, postquam comperit Alexandrum Petrum Damiani Moguntiam mittere, literas illas scripsit, ut fucum Pontifici faceret.

II. Ordericus lib. 4. miserum Angliæ statum, ex quo Willelmus Rex eam sibi subdidit, his verbis narrat: *Multimodis desolabatur Anglia nimis attrita est, & tam ab indigenis, quam alienigenis valde aggravata est. Incendia, rapinæ, & quotidianæ cædes, miseram gentem invaserunt, percusserunt, dejecerunt, & conquassaverunt. Adversa fortuna miseros tam victos, quam victores muscipula sua irretivit: nunc ense, nunc fame, nunc peste irreverenter præcipitavit, prout Omnipotens arbiter unicuique dispensavit.* Paulo post: *In illa tempestate Suenus Rex Danorum magnam classem Danis & Anglis accuratissime instruxit, duosque filios suos & Osbernum fratrem suum, Pontificesque duos, Comitesque tres dilectissimos præfecit, & in Angliam misit. Multoties enim pecuniis Anglorum & obnixis precibus fuerat sollicitatus, & ruinas suorum, qui nuper in Heraldi conflictu occisi fuerant, motus: quin etiam proxima cognominatione ad regni cupiditatem incitatus, utpote nepos Eduardi Regis, Hardecanuti filius* (qui Hardecanutus frater erat Eduardi uterinus ex Emma Regina). *Hic ingenti potentia pollebat, universas regni sui vires contrahebat; quibus a vicinis regionibus & amicis auxilia magna coacervabat. Adjuvabant eum Polonia,* idest

Expeditio Regis Danim in Angliam.

bentem cognovit, necdum aliis per me res ista, quæ sanctitatis vestræ famam lacerarit, innotuit. Agat erga qui læsit, sicut dignum est, pœnitentiam, ut is qui læsus est, non compellatur dignam exaggerare querelam. Mitiget olei suavitas aceti mordentis acrorem, & tumefactis asperrima verberatione vibicibus mitis blandis beneficiorum liquor influat lenitatem. Alioquin necesse jam erit tot ictuum verbera perferenti, ut ipse quoque. Sed jam frænum libertati, procacitati linguæ repressa adhibeo, labiis digitum superpono, & qui miseriam passus sum, misericordiam versa vice deposco.

VII. *Præterea de infelicissimo Ravennate Episcopo clementiam vestræ sanctitatis imploro, atque ut eum, sicut olim decrevistis, solvere dignemini, suppliciter obsecro. Indignum quippe est, ut propter unius homunculi offensam tam innumerabilis multitudo hominum depereat, & tantum Christi laborem, pro quo pretiosum sanguinem fudit, ac tot innocentum animas miseranda unius personæ culpa subvertat.*

Nolumus autem sanctas oculos vestros onerare pluribus litteris, sed omnia, quæ dicenda sunt, committimus experientiæ portitoris. Hunc igitur sancta clementia vestra, quasi me loquentem diligenter attendat, sicque duabus petitionibus nostris quas hic transcursim celeriterque perstrinximus, annuat: ut & vos nuntios ac vehicula misisse per tot terrarum spatia non pœniteat, & mens nostra, quæ circa vos, non dicam tepescere, sed potius frigescere cœperat, in antiquæ dilectionis vestræ desiderium recalescat. Hæc Petrus, ut vidisti, perturbato admodum animo, justene, scit Deus. Ex scriptis ejus aliud præter hæc expiscari posse non datur. Illud tamen exploratissimum Alexandrum ipsi conciliatum, ejusque usum opera ad componendas res Ecclesiæ Ravennatis, defuncto jam Archiepiscopo, pro quo apud ipsum Pontificem intercesserat, de qua ultima ejusdem Petri legatione suo tempore dicendum erit.

VIII. Guarnerius Argentin. Episc. ab Alexandro Papa punitur.

Eodem tempore Alexander Papa Argentinensem Episcopum Guarnerium privavit Episcopatu ob simoniæ crimen: quem postea (*a*) Gregorius Septimus restituit in Synodo, de cujus restitutione inferius suo loco dicturi sumus.

(a) Greg. l.1.ep.77.

Alex. Papa de ordinatis per saltum.

Moritur hoc anno Rumoldus Constantiensis Episcop. maturæ admodum gravitatis vir. Ita Lambertus hoc anno. Hic ille est, ad quem extat datum Alexandri hujus Romani Pontificis decretum (licet perperam apud Gratianum Grimaldus legatur pro Rumoldo) de eo qui per saltum ex negligentia ordinatus est. Cujus quidem decreti idem meminit Alexander in litteris datis ad Gervasium Rhemensem Archiepiscopum, quas repertas in codice Antonii Augustini Episcopi Tarraconensis, hic ne pereant, describendas curavimus, sic se habent:

Consuluit parvitatem nostram dilectio vestra super latore præsentium, qui in clericalibus officiis educatus, subdiaconii gradum suscipere, diabolo obviante neglexit, & ad diaconatus & presbyterii honorem cursu præpropero non ambitiose, sed negligenter conscendit. In quo præceptum canonicum nos invenisse non meminimus, consilium autem ex prærogati-

va

PAGIUS (idest, Polonia), *Frisia, nec non Saxonia. Leuticia quoque pro Anglicis opibus auxiliares turmas mittebat. In ea populosissima natio consistebat, quæ gentilitatis adhuc errore detenta verum Deum nesciebat; sed ignorantiæ muscipulis illaqueata, Guodeven, & Thurum, Freumqum, aliosque falsos Deos, imo Dæmones colebat. Hæc gens terra marique præliari perita erat, quam Suenus cum Rege suo sæpe vicerat, suæque ditioni subegerat. Multis itaque triumphis sublimatus, ut sibi adhuc augeret potentiam & decus, contra Guillelmum Regem, ut prædiximus, magnam classem in Angliam misit Suenus.*

III. *Infelix fuit.*

Multis interpositis hanc expeditionem infelicem fuisse asserit: *Plerosque*, inquit, *gladio vindice ferit, aliorum latebras evertit, terras devastat, & domos cum rebus omnibus concremat. Nusquam tanta crudelitate usus est Guillelmus, hic turpiter vitio succubuit, dum iram suam regere contempsit; & reos, innocuosque pari animadversione peremit,* (cum nempe Eboraco appropinquatum est) *jussit enim iea stimulante segetibus & pecoribus cum vasis & omni genere alimentorum repleri, & igne injecto penitus omnia simul comburi; & sic omnem alimoniam per totam regionem Trans-Humbranam pariter devastari. Unde sequenti tempore tam gravis in Anglia late sævit penuria, & inermem ac simplicem populum tanta famis involvit miseria, ut Christianæ gentis utriusque sexus & omnis ætatis homines perirent plusquam centum millia. In multis Guillelmum nostra libenter extulit oratio; sed in hoc quod una justum & injustum tabida famis lancea æque transfixit, laudare non audeo. Nam dum innocuos infantes, juvenesque vernantes & floridos canitie senes fame periclitari video: misericordia motus miserabilis populi mæroribus & anxietatibus magis condoleo, quam frivolis adulationibus inutiliter studeo. Præterea indubitanter assero, quod impune non remittetur tam feralis occisio.* Paulo post: *Tandem magna classis exigua reliquia Daciam* (idest, Daniam) *repetierunt: & Sueno Regi suo magna discrimina quæ perpessi sunt, nimiamque ferocitatem hostium, suorumque ruinam sodalium flebiliter retulerunt.*

IV. *Moritur Aldredus Archiep. Eboraci.*

Hæc accidisse hoc anno testatur etiam Simeon Dunelmensis in Hist. de Gest. Reg. Angl. additque *Aldredum* Eboracensem Archiepiscopum, quem ostendimus Willelmum Regem coronasse, de Danorum adventu valde tristem effectum, *decimo anno sui Archiepiscopatus,*

III.

Digitized by Google

na auctoritatis Apostolicæ damus, sicut olim super eodem negotio Rumoldo Constantiensi Episcopo consuluimus. Ab utrisque itaque, idest sacerdotis & Levitæ, quod inordinate suscepit, officio suspendatur, donec congruo tempore interstitii, qui ad diaconii benedicuntur honorem, & cum eis subdiaconatus accipiat benedictionem. Prius tamen discutiendum, si ejus vita digna officio habeatur, & sit si vitæ canones non obviaverint, in priore ordinatione diaconus & presbyter teneatur. Legimus enim in Actibus Apostolorum, ad beati Petri prædicationem, Cornelium pro vitæ merito ante baptismum recepisse Spiritus sancti donum. Divinæ igitur benignitatis clementia, quæ Cornelio ante baptismum dignata est concedere, quod purificatis fonte baptismatis specialiter solet infundere, neglectæ ordinationis minime gratiam prohibebit, ita ut cæteros quos ante subiit, reservet, si vita & scientia concordet. Hæc Alexander.

Mil-

PAGIUS *III. Idus Septemb. feria VI. ut Deum rogaverat*, vitam finivisse. Notat etiam Dunelmensis, cum Willelmus Rex vicinas Eboraci terras devastaret, Episcopum Dunelmensem, & Optimates unanimi consilio tollentes *Sancti Cuthberti* incorruptum corpus fugam iniisse *III. Idus Decemb. feria VI.* sed *tribus mensibus, & aliquot diebus* elapsis sacras reliquias rursus in Episcopatus anno decimo vita functus est, illud ante annum MLX. non susceperat. Simeon enim ibi annos Julianos, non vero annos Sedis numerat, ut manifestum facit Thomas Stubs in Actis Pontif. Eboracensium, ubi eosdem temporis characteres exhibet, postquam jam scripsit *Aldredum in Nativitate Domini* dictum Archiepiscopum, & *Guillelmum* Angliæ Regem coronatum consecrasse *anno Dominica Incarnat. MLXVI.* juxta nostrum computum. Idem Scriptor plura de *Aldredi* virtutibus in medium affert, præsertimque de ejus erga Ecclesiam liberalitate: quibus commentitium esse apparet, quod de ejus simonia Malmesburiensis, & ex eo quidam Historici Anglici in literas misere.

I. Germani Archiep. causam dicunt coram Rom. Pont.

Millesimus septuagesimus octavus Indictione incipit annus: quo rei constituti simoniacæ labis præcipui Germaniæ Archiepiscopi Moguntinus & Bambergensis, Romam vocati causam dicere advenerunt. Coloniensis autem alia de causa (ut dicturi sumus) cum eis profectus est. Assistunt Alexandro Pontifici, qui, accepto ab eis juramento, id numquam ulterius perpetrandi, ad suas redire ecclesias libere dimissi sunt. Fusius ista Lambertus, qui ob liberam dimissionem factam, in suspicionem adducit, corruptum Alexandrum Pontificem fuisse muneribus. Verum haud facile quis persuadeat sibi, tantum Pontificem eodem crimine, quo reos tunc judicabat, eodemque tempore deliquisse. Verum cum his agi debere mitius, plura suaserunt, ac primum, quod præcipuarum ecclesiarum essent Antistites, moderarenturque regnum cum Rege: insuper, quod obedientes Apostolicæ Sedi, ad judicium subeundum sese contulissent in Urbem: quodque prompto animo exhibuerint se omnino paratos, omnem quam decerneret Pontifex suscipere pœnitentiam. Sicque mitiori excipiendi sententia videbantur, ne si quid durius in eos ex severitate censuræ canonicæ decerneretur, timendum fuisset, ne perderet potius, quam emendaret, quos corrigendos Romam vocasset. Sed jam ipsum audi Lambertum ista sub hoc anno scribentem: inde subiiciemus, in quibus auctor ipse sit corrigendus.

II. *Episcopus Moguntinus & Coloniensis & Bonbenbergensis a domino Apostolico evocati Romam venerunt. Ibi Episcopus Banbenbergensis accusatus, quod per simoniacam hæresim, data pecunia Episcopatum invasisset, multa & pretiosa munera Papæ dedit, & per hæc efferatam adversum se mentem ejus ad tantam mansuetudinem redaxit, ut qui non sine periculo honoris & gradus sui evasurus putabatur: non solum impunitatem criminis, quod objectum fuerat, consequeretur; sed etiam pallium & alia quædam Archiepiscopatus insignia a Sede Apostolica pro benedictione perciperet, Moguntinus Archiepiscopus ultro se Episcopatu abdicare, atque in otium privatæ conversationis secedere, magnopere cupiebat; sed tam Romani Pontificis auctoritate, quam eorum qui præsentes erant, maturioribus consiliis vix & ægre abductus est a sententia. Omnes in commune acerbe objurgati, quod sacros ordines per simoniacam hæresim venderent, & ementibus indifferenter communicarent, manusque imponerent, tandem accepto ab eis jurejurando, quod hæc alterius facturi non essent, in sua cum pace dimissi sunt.* Hæc Lambertus. Sed apud eumdem sequenti anno, idem Archiepiscopus Moguntinus testatus est Henrico Regi, se sæpe admodum ab Alexandro Romano Pontifice redargutum, visque sine privatione Archiepiscopatus elapsum quæ sequenti anno ex ipsius verbis accipies:

III. *Sed de Coloniensi Archiepiscopo sancto Annone jam agamus, qui licet cum iisdem Episcopis se Romam contulerit; non tamen ipse ut reus, sicut illi, causam dicturus advenit: nam tanto ab horum vitiis longe aberat, quanto vitæ sanctæ & irreprehensibilis præclaris meritis hos & alios Germaniæ Episcopos præcellebat, quem Alexander Papa charissimum habuit, & redeuntem insigni donatum munere ab Urbe dimisit, nempe brachio sancti Cæsarii martyris, ingenti plane thesauro cæteris Sanctorum reliquiis ipsi tunc chariore ob insigne, quod tunc Romæ meritis ejusdem sancti Cæsarii miraculum contigisse percepit. Describuntur ista in vita ejusdem S.* (a) *Annonis ab auctore ejusdem temporis jussu Reginhardi Abbatis Sigebergensis ejusdem sancti Annonis æqualis. Quem quidem hoc anno Romam venisse testatur ob multas suæ ecclesiæ causas, & inter eas illam fuisse præcipuam, ut Sanctorum reliquias inde acciperet, & collocaret eas in monasteriis a se tunc extructis. Cujus rei desiderio, inquit, nempe accipiendi reliquias sanctorum Martyrum, tempore quodam Romam ingressus est Romanorum Archicancellarius* Anno Archiepiscopus Coloniensis, *sua devotioni pariter & Ecclesiæ consulturus utilitatibus &c.*

S. Anno Archiep. donatur a Papa Brachio S. Cæsarii.

(a) Vit. S. Annonis l. 1. c. 33. 34. 35. Sur. t. 6. die 4. Dec.

Quonam anno Redemptoris id acciderit, idem auctor in fine capitis declarat his verbis: *Ab Incarnatione Domini post millesimum sexagesimumnonum, anno septuagesimo vertente.* Quo & ab Urbe rediens, acceptis in itinere ab Adelaide Alpium Cottiarum Marchionissa reliquiis venerandis sanctorum martyrum Thebæorum, collocavit eas reversus in patriam in monasterio Sigebergensi tertio Idus Maii

PAGIUS SÆC. XI. An. Eræ Hisp. MCVIII. An. Hegiræ

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6563.

⊙ 15. C. ☽ 7. P. 4. April. Indict. 8.

JESU CHRISTI 1070.

ALEXANDRI II. PAPÆ 10.

HENRICI IV. REG. 15.

ROMANI DIOGENIS IMP. 3.

CCCCLXIII. inchoato die 9. Oct. fer. 7. An. Chr. 1070.

Mail: brachium vero sancti Cæsarii, quod Roma secum tulerat, posuit Coloniæ in ecclesia sancti Georgii, ubi in sermone, quem ad populum tunc habuit sanctus Episcopus, de ejusdem martyris sancti Cæsarii grandi miraculo, quod accidisset in Urbe narrationem attexuit verbis istis:

V. Quid Mirandum Romæ acciderit.

In urbe Roma vir quidam Andreas nomine, non opere, divitiis & vitæ deliciis affluens, laxæ conversationis amplam tenebat viam, animam oneri, corpus habens voluptati, cui præter nomen Christianitatis & emortuam fidem Christianæ religionis nihil videbatur inesse, excepto quod beato Cæsario martyri devotus ecclesiam ejus cum cæreis frequentare solebat. Hic generali mortis conditione præventus, sero sui pœnitens ultimum efflavit spiritum. Nec mora, corpus in feretro compositum flentium & plangentium amicorum tristi ambiebatur obsequio, sepulturam ejus ob quædam impedimenta in diem alterum differentium. Itaque protractis ad medium noctis excubiis, alto silentio cunctis, altoque stupore perfusis repente feretrum moveri cœpit; elevansque caput qui jacebat exanimis, cum undique circumspiciens, ampliorem videntibus terrorem incussisset, fugæ præsidium nonnullis arripientibus, omnibus vero pariter mente consternatis, in feretro resedit. Interim prudentiores fiducia nonnihil sumpta, procul quibusdam subsistentibus, propius accesserunt, & inspecto diligenter homine, quid rei contigisset sciscitati sunt, utrum phantasiis diaboli illuderentur, an insueta mortalibus lege ab inferis redivivus emersisset, vel (quod magis erat in suspicione) languoris immanitate pro mortuo habitus, oculos tantum intuentium fefellisset, cæterum vitam non plane amisisset.

VI.

Ad hæc ille graviter suspirans: Non, inquit, simulate, sed vere mortis incidi sortem. At vero perpetuæ mortis sententiam & in anima & corpore (proh dolor!) luerem, si Cæsarii martyris digna Deo non intercessisset supplicatio. Subjungensque secundum tenorem interrogantium: Ubi fuisset, quid vidisset, & ut cedisset, ita ait: E corpore violenter ejectus, ad terribile nimisque pavendum Christi solium ducebar. Ibi circumstantibus cum tremore millibus Angelorum, ego miserrimus conscientiæ reus, nec oculos in quemquam illorum supplex attollere præsumebam, solummodo districti judicis tristem sententiam accipiens, a teterrimis & horrore plenis dæmonibus ad æternæ damnationis loca trahebar absque misericordia; pectusque feriens ac nimis flebiliter ingemiscens, illius, inquit, horæ miseria nullis digne exponenda verbis, mei cordis memoria numquam elabitur.

S. Cæsarii precibus Andreas liberatur.

VII.

Cumque me flentem procacissimi dæmones cachinnantes, meisque casibus insultantes ad perditionem atrociter impellerent: pretiosus martyr Cæsarius meis calamitatibus pie commotus, cum favore sanctæ Dei Genitricis, sanctorumque Apostolorum & Martyrum processit ante Dominum, vulnerum suorum stigmata demonstrans & dicens: O clementissime Domine, tremendi nominis tui causa hæc quondam libenter excepi, nec erat in his perferendis, licet caro gemeret, ulla reluctatio mentis, dummodo temporalium tormentorum asperitate corpus semel enecatum, nullius deinceps tristitiæ stimulis vel animam, vel carnem, te præside afficeres. Quid itaque te, qui pius es, inspiciente, novis in corde doloribus denuo premor? Ecce qui meo credulus patrocinio vitam suam mihi commisit ex integro, præceps impellitur ad inferos; jamque merito stultitiæ arguitur, qui vana spe seductus me coluerit ut vitæ suæ gubernatorem, quem in allevandis saltem suppliciis habere non possit intercessorem: In his omnibus eo coram Christo jacente, piissima Dei Genitrix Virgo Maria cum reliquis Sanctis se adjungens, Filium & Dominum suum ad voluntatem Martyris sui flexit. Per cujus imperium pessimis dæmonibus ereptus, jam veniæ securus & vitæ, corpus ad hoc reinduere jussus sum, ut his cognitis unusquisque salutis suæ sollicitior reddatur. Hæc homine perorante, cum astantes stupor invaderet, collegit se super feretrum & obiit.

VIII.

Tali conclusione rem doctor egregius finiens: Omnes suspiriis & compunctione, quod audierant commendantes mox allocutus est: Et vos fratres, vosque sorores, hujus considerationem facti in cordium vestrorum secreta admittentes, ad quemcumque devotionis & servitii cultum vos ipsos Sanctis Dei offerte, ut extremæ tribulationis angustiis actati; quemlibet Sanctorum tanto lætior quisque vestrum illic patronum experiatur, quanta devotior hic in ejus vixit obsequio. Hucusque sanctus Anno Coloniensis hoc anno, ea qua diximus occasione. Quod autem ad enarratam historiam spectat, sicut in hoc, ita & in aliis ejusmodi exemplis eorum, qui ab inferis esse liberari narrantur, ea nobis sententia verior comprobatur, ut nequaquam istiusmodi ex corpore revera decesserint, quamvis omnino decessisse sibi visi sunt, sed per ecstasim & excessum mentis, scilicet Deo volente, ea per visum fuerint assecuti, per rerum imaginem quamdam ob oculos mentis divino ministerio repræsentatam. Etenim judicium Dei de qualibet anima in momento & in ictu oculi fieri, quis ignorat? & neque a sententia extremo judicio judicantis esse aliquam

re-

redemptionem, divinæ Scripturæ oraculis copiosissime absque ulla ambiguitate docemur.

IX. (a) Joan. 10.

Et solvi (a) *Scriptura non potest, quam sanctificavit, & misit Pater in mundum.* Sed ad Annonem redeamus, qui ad sua monasteria recedens ab Urbe, reliquias Sanctorum accepit: idem etiam privilegium immunitatis ab Alexandro Papa est consecutus pro dicto monasterio Sigebergensi, & quidem speciali forma in gratiam specialis amici, quod ab eodem vitæ ejus auctore sic describitur (b):

(b) Vit. Ann. lib. 1. c. 26. Alex. PP. Diploma S. Annoni datum. X.

Alexander Episc. servus servorum Dei Annoni Archiepiscopo sanctæ Coloniensis Ecclesiæ in Christo JESU fratri charissimo.

Quod a nobis Deo dilecte frater expetis, ex officio suscepta, & Apostolica auctoritate universis debemus Ecclesiis. At tibi tecum, in Deo dilecte frater, aliter agendum est, quippe apud virum religiosum, & revera tam operibus, quam nomine Episcopum. Itaque ex parte Domini nostri JESU Christi & sanctæ Dei Genitricis Mariæ, sanctorumque Apostolorum Petri & Pauli, omniumque Sanctorum, & electorum Dei, confirmamus & corroboramus Abbatiam illam in perpetuum, ne qua persona magna, vel parva, non aliquis successorum tuorum, non Rex, aut Comes, nullus, inquam, hominum ex ea quidquam ad destructionem loci demoliri audeat: verum omnibus inibi collatis & conferendis pax sit permanens & inconvulsa, & prima ista, qua modo instituuntur, apud monachos permaneat consuetudo, sitque illis de Abbate libera electio. Si quis hujus nostri privilegii temere violator extiterit, perpetui anathematis vinculis se innodandum noverit, nisi forte resipiscens digne satisfecerit. Qui vero pia devotione observator esse studuerit, peccatorum suorum omnium consequatur veniam, & æternæ beatitudinis gloriam mereatur. Hactenus descriptum ibi diploma.

XI. Legatio ab Alex. Pap. in Angliam mittitur.

Hoc eodem anno idem Alexander Papa Legatos a latere misit in Angliam, qui congregata illic Synodo Wintoniensi, gradu deponerent Stigandum invasorem Ecclesiæ Cantuariensis, qui eo titulo, quod pallium accepisset a Benedicto pseudopontifice, diu retinuisset illam ecclesiam. Quomodo autem ista se habuerint, ab antiquioribus rerum Anglicarum scriptoribus est petenda narratio, de quibus cum plures scribant, Rogerus in suis Annalibus hæc accuratius prosecutus videtur; ait enim: *Eodem anno, millesimo scilicet atque septuagesimo, Concilium magnum in Octavis Paschæ Wintoniæ celebratum est, jubente & præsente Rege Willelmo, Alexandro Papa consentiente, & per suos Legatos Hermenfredum Sedunensem Episcopum, & presbyteros Joannem & Petrum Cardinales Sedis Apostolicæ suam auctoritatem exhibente.*

XII. Concil. Vintoniense.

In quo Concilio Stigandus Dorobernia Archiepiscopus degradatur tribus de causis, scilicet quod Episcopatum Wintoniensem cum Archiepiscopatu injuste possidebat: & quod vivente Roberto Archiepiscopo, non solum Archiepiscopatum sumpsit, sed etiam ejus pallio, quod Cantuaria remansit, dum vi & injuste ab Anglia pulsus est, in Missarum celebratione aliquamdiu usus est: & a Benedicto, quem sancta Romana Ecclesia excommunicavit, eo quod pecunia Sedem Apostolicam invasit, pallium accepit. Frater quoque ejus Agelmarus Estanglorum Episcopus est degradatus. Abbates etiam nonnulli ibi degradati sunt, operam dante Rege, ut quamplures ex Anglis suis honoribus privarentur, in quorum loco suæ gentis personas subrogaret, ob confirmationem scilicet sui, quod noviter acquisierat, regni. Hinc & nonnullos tam Episcopos, quam Abbates, quos nulla evidens causa, nec Concilia, nec leges sæculi damnabant, suis honoribus privavit, & usque ad finem vitæ custodiæ mancipatos detinuit, suspicione, ut diximus, tantum inductus novi regni.

XIII. Querela Vulstani episc. vigorniensis.

In hoc itaque Concilio dum cæteri trepidi, utpote Regis agnoscentes animum, ne suis dignitatibus privarentur, timerent; venerandus vir Vulstanus Vigorniensis Episcopus possessiones quamplures sui Episcopatus ab Aldredo Archiepiscopo (dum a Vigorniensi Ecclesia ad Eboracensem transferretur) sua potentia retentas, quæ tunc eo defuncto in potestatem regiam devenerant, constanter proclamabat, expectabatque justitiam fieri tam ab ipsis, qui Concilio præerant, quam e Rege flagitabat. At Eboracensis Ecclesia non habens pastorem, qui pro ea loqueretur, muta erat. Judicatum est igitur, ut ipsa querela sic remaneret, quousque Archiepiscopo ibi constituto, qui Ecclesiam defenderet, dum esset qui ejus querelæ responderet, ex objectis & responsis posset evidentius ac justius judicium fieri. Sicque tunc ea querela ad tempus remansit. Hic finis Wintoniensis Synodi. Postquam Cardinales Legati ab Anglia discesserunt Romam reversuri, * relinquentes illic Hermenfredum Episcopum Sedunensem: qui paulo post aliis urgentibus causis, aliam Synodum habuit, de qua dicere sic pergit auctor:

* reliquerunt.

XIV.

Die autem Pentecostes Rex apud Windesoram venerando Bajocensi canonico Thomæ Eboracensis Ecclesiæ Archiepiscopatum, & Walcelino capellano suo Wintoniensis Ecclesiæ præsulatum dedit. Cujus jussu mox in crastino prædictus Sedunensis Episcopus Hermenfredus Synodum

te-

tenuit, Joanne & Petro Cardinalibus præfatis Romam reversit. In qua Synodo Agelricus Suthsaxonum pontifex non canonice degradabatur, quem Rex sine culpa mox apud Mearlesberge in custodiam posuit: Abbates etiam quamplures sunt depositi, quibus depositis, Rex suis capellanis Alfracta Orientalium Anglorum præsulatum, & Stigando Suthsaxonum dedit Episcopatum, nonnullis etiam Northmannensis monachis Abbatias dedit. Verum Stigandus iste, qui dicitur capellanus Regis longe diversus ab illo Stigando nuper ex Archiepiscopatu deposito, de cujus fine habet illa Willelmus Malmesburiensis: *Quamvis Rex se blande excusans præceptum Papæ objectaret; non tamen opinionem affectatæ depositionis exclusit, quod eum toto ævo venalis Voluntatis habuerit. Ille ergo Stigandus tenui victu vitam toleravit, quod et parum de Fisco fecebatur, & ipse ingenita mentis duritia nihil de suo inferre patiretur.*

Quia & hortantibus amicis, & præcipue Regina Edgitha, Eduardi Regis relicta, ut se delicatius vestiret & pasceret: per omne sanctum pejerabat, non se habere nummum nec valens. Sed hæc sacramenta soliditatem veri abfuisse probavit ingens vis opum post mortem ejus in subterraneis specubus inventarum. Ad quarum indicium at venerentur, auxilia fuit clavicula collo exanimati dependens, quæ familiaris scrinii esset custos. Ea sera immissa manifestavit per chartas inventas & qualitatem metallorum & quantitatem ponderum. Hic finis nequissimi hominis ac sordidissimi, qui diu ab ipso tempore invasor alienæ sedis, nullam cum Romana Ecclesia communicationem habere meruit. At cum hæc tolerasset pius Rex Eduardus, Deus ultorem Regem externum immisit vindicem acerbissimum ejus scelerum: qui quidem etsi legitime per Legatos Apostolicæ Sedis visus esset omnia peregisse; tamen quod depositis Anglis Episcopis, externos in locum

XV. Finis Stigandi pseudoarchiepiscopi.

Ann. Eccl. Tom. XVII.

R 1 ipso-

PAGIUS

I. *Synodus Vindlesborensis.*

A num. XV. ad XXVII. Ordericus lib. 4. gesta hoc anno in Anglia hoc modo refert: *Guillelmus Rex Dominicam Resurrectionem in urbe Guenta celebravit, ubi Cardinales Romanæ Ecclesiæ coronam ei solemniter imposuerunt. Nam ex petitione ipsius Alexander Papa tres idoneos ei ut clarissimo filio legaverat Vicarios, Ermenfredum Pontificem Sedunorum, & duos Canonicos Cardinales. Quos apud se annuo ferme spatio retinuit; audiens & honorans eos tanquam Angelos Dei. In diversis locis, in plurimis negotiis sic egere sicut indigæ Canonicæ examinationis & ordinationis regiones illas dinoscere. Maxima vero ac utillima Synodus Windelsoris* (vulgo Windsor) *celebrata est anno MLXX. ab Incarnatione Domini. Rex & Cardinales eidem Concilio præsederunt; & illic Stigandum* (Archiepiscopum Cantuariensem) *pridem reprobatum anathemate deposuerunt. Perjuriis enim & homicidiis inquinatus erat, nec per ostium in Archipræsulatum introierat. Nam a duobus Episcopis Norfaleano & Guentano nefanda gradatione ambitionis & supplantationis ascenderat. Suffraganei quoque aliquot dejecti sunt, indigni Pontificatu propter criminosam vitam, & curæ Pastoralis inscitiam. Constituti sunt autem nominandi præsules Normanni duo Regii Capellani, Guascbelinus Guentanorum, & Thomas Eboracorum, unus in loco depositi, alter defuncti: uterque prudens, plenus mansuetudine, & humanitate, venerabilis hominibus, verens & amans Deum medullitus. Idem alii subrogati sunt, traducti ex Gallia: literati, decorati moribus, ac studiorum divinorum amatores.*

II. *Guillelmus Angliæ Rex bono Ecclesiæ Anglicanæ consuluit.*

Multimoda honestatis studio in multis Rex Guillelmus laudabilis claruit: maximeque in ministris Dei veram religionem (cui pax interdum & prosperitas mundi famulatur) *semper amavit. Hoc fama multiplex attestatur, hoc operum exhibitione certissime comprobatur. Nam dum Pastor quilibet completo vitæ suæ termino de mundo migraret, & Ecclesia Dei proprio Rectore viduata lugeret, sollicitus Princeps prudenter legatos ad orbatam domum mittebat, omnesque res Ecclesiæ ne a probanis dissiparentur, describi faciebat. Deinde Præsules & Abbates aliosque sapientes consiliarios convocabat; & eorum consilio quis melior & utilior tam in divinis rebus, quam in sæcularibus ad regendam Dei domum videretur, summopere indagabat. Denique illum, quem pro vitæ merito, & sapientiæ doctrina provisio Sapientum eligebat, benevolus Rex dispensatorem & Rectorem Episcopatus vel Abbatiæ constituebat. Hanc nimirum observationem quinquaginta sex annis custodivit, quibus regimen in Ducatu Normanniæ seu regno Angliæ tenuit; & inde religiosum morem, & exemplum posteris dereliquit. Simoniacam hæresim omnimodis abhorrebat: & idem in eligendis Episcopis vel Abbatibus non tam opes seu potentiam, quam sanctitatem & sapientiam personarum considerabat. Probatas virtute personas cœnobiis Angliæ præfecit: quorum studio & vigore monachatus* (qui jam aliquantulum tepuerat), *revixit, & qui defecisse videbatur, ad pristinum robur surrexit.*

III. *Lanfrancus eligitur Archiepisc. Cantuariensis.*

Paulo post de Ordine Monastico scribit: *Hic itaque Ordo Guillelmi Regis instinctu ad instituta regularia corrigebatur, ac ad consuetudines beatificas perductus valde honorabatur. Aliquanti Abbates a Rege noviter ordinati sunt, & complures Cœnobitæ in monasteriis Gallicis competenter edocti sunt. Qui Regio jussu Angliæ prælati disciplinam restituebant, & religiositatis exempla proponebant*, &c. *Cantuariensis cathedra, in qua sedens Augustinus decreto Gregorii Papæ præfuit omnibus Episcopis Britanniæ, deposito Stigando decreta est Lanfranco Cadomensium Abbati, Regis & omnium Optimatum ejus benivola electione. Hic ex nobili parentela ortus, Papiæ urbis Italiæ civibus ab annis infantiæ in scholis liberalium artium studuit, & sæcularium legum peritiam ad patriæ suæ morem intentione laica fervidus edidicit. Adolescentulus orator veteranos adversantes in actionibus causarum frequenter præcipitavit, torrente facundia apposite dicendo senes superavit. In ipsa ætate sententias promere statuit, quas gratantes Jurisperiti, aut Judices, aut Prætores civitatis acceptabant. At cum in exilio velut Plato quondam Academicus philosophare-*

tur

ipsorum subrogari curaverit quamvis viros præstantissimos, minime effugit invidiam, quin in deteriorem partem ista accepta fuerint, quod non zelo religionis, sed causa regnandi fecerit ista. Quamobrem penes Scriptores Anglos affectatæ tyrannidis ignominiam non evasit. Sed de subrogatione Lanfranci in Stigandi locum in Sedem Cantuariensem, ex Willelmo rem plenius pertractante dicamus:

XVI. Lanfr. ordinatur Archiep. Cantuar.

Anno, inquit, *Dominicæ incarnationis millesimo septuagesimo, intravit Anglicam terram Lanfrancus Cadomensis cœnobii Abbas, monentibus & præcipientibus Vuillelmo glorioso Rege Anglorum, & felicis memoriæ Alexandro totius sanctæ Ecclesiæ summo Pontifice. Is post paucos sui introitus dies Dorobernensem ecclesiam,* eamdem Cantuariensem, *suscepit regendam. Consecratus est autem quarto Kalend. Septemb. in sede metropoli a suffraganeis ipsius Sedis Vuillelmo Londoniensi Episcopo, Siwardo Roffensi, Vualchelmo Wentano, Remigio Dorensi, sive Lincoloniensi, Herfasto Helmoanensi sive Theofordensi, Stigando Selesiensi, Hermanno Schireburnensi, Gisone Vuellensi. Cæteri qui absentes fuerunt, causas suæ absentiæ tam Legatis, quam litteris ostenderunt.* Hæc de ordinatione Lanfranci celebris hujus sæculi in Ecclesia Catholica luminis supra tantum candelabrum erecti, ut qui scientia egregie polleret, & sanctitate vitæ. Qui hoc ipso anno consecravit Thomam nuper electum Eboracensem Archiepiscopum, dilata contentione nuper oborta de obedientia & subjectione ab eo præstanda ecclesiæ Cantuariensi, in sequentem Synodum. De qua suo loco dicturi sumus.

XVII. At quid Lanfranco contigit, ubi licet invitus tantæ ecclesiæ regimen est consecutus? non utique aliter, quam quod evenire solet ei, qui navigationis insuetus, ubi in navim immissus, motu maris nauseam provocante, totus corpore animoque turbatus se deponi rogat in terram: ita plane ipse ubi motu rerum agitari cœpit, ut dimittere posset Archiepiscopatum, his datis ad eum litteris rogavit Alexandrum Romanum Pontificem:

Lanfr. archiep. Cantuar. missionem petit ab archiepiscopo.

Summo Sanctæ Ecclesiæ pastori Alexandro Papæ Lanfrancus indignus Antistes canonicam obedientiam.

XVIII. *Nescio cui aptius calamitates meas explicem, quam tibi (pater) qui ipsarum mihi calamitatum causa existis. Nam cum de Beccensi congregatione, in qua habitum religionis assumsi, a Principe Northmannorum Vuillelmo abstractus, Cadomensi præessem cœnobio, imparque existerem paucorum regimini monachorum, incertum habeo, quo judicio omnipotentis Dei, factus sim te cogente, speculator multarum innumeroque carentium populorum. Quod cum præfatus Princeps, jam Rex Anglorum factus, multis variisque modis laboraret efficere, cassis tamen laboribus suis, a me nullo modo potuit impetrare, quoadusque Legati tui Hermenfredus videlicet Sedunensis Episcopus, atque Hubertus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis in Northmanniam venerunt, qui Episcopos, Abbates, ejusdemque patriæ nobiles convenire fecerunt, atque in eorum præsentia, ut Cantuariensem ecclesiam regendam susciperem, ex Apostolicæ Sedis auctoritate præceperunt. Adversus*

PAGIUS

tur, ignis æternus mentem ejus incendit, & amor veræ sapientiæ cordi ejus illuxit. Animadvertebat cum Ecclesiaste (quod nondum Ecclesiasticæ lectionis usu didicit), quia mundi bona vanitas; Repentino itaque animi contemptu jactans mundum ac se, arripiensque religionis professionem, jugo regulari subdidit se. Cœnobiolum Beccense in Normannia loci situ & paupertate elegit, quod prudentia ipsius vigilantissimaque cura locupletavit, & in statum pulcherrimi ordinis provexit: dum severa mitique disciplina regeret fraternum Collegium, humilique & utili consilio sanctum Abbatem, nomine Herluinum Neophitum exulem, dum se sæ vitiis & mundo mortificaret, & pro intimis ne superius maxime laboraret, publicavit Deus inspector cogitationum ut lucerna poneretur super candelabrum, domumque convenienter illuminaret amplissimam domum. Coactus obedientia de claustrali quiete protractus Magister processit, quo docente Philosophicarum ac Divinarum literarum Bibliotheca effulsit.

IV. Nonnisi coactus dignitatem admittit.

Aliquibus interpositis pergit Ordericus: *Multæ Ecclesiæ Abbatem vel Pontificem incredibili desiderio sibi Lanfrancum petierunt, quem etiam Roma Christiani Orbis caput, sollicitavit Epistolis, & precatu retinere conatu est, & vi. Sic omnibus emicuit honorabilis, quem virtus & sapientia decoravit specialis. Sedunensis igitur Episcopus, postquam Stigandum, ut jam dictum est, deposuit, Lanfrancum ad regimen Pontificale invitavit: & in consilio Episcoporum ac Abbatum Normanniæ petitionem Ecclesiæ Dei denunciavit. Ille autem perturbatus tam grave sibi onus extimuit, & inducias ad deliberandum petiit: Indubitatum tenens quod simul ire non posset Monachi otium & Archipræsulis negotium. Abbas Herluinus imperat, cui obsecundare velut Christo solebat. Regina cum filio Principe precatur. Majores quoque ideo collecti studiose hortantur. Non annuit ille præcipiti sententia, quia omne factum & dictum ejus discretionis dirigebat norma. Obedientiam offendere cavet, simul tantos qui rogant, fovent, hortantur. Mœstus ergo trans mare vadit excusatum se, sperans jocunditatem in reversione. Rex cum gaudio adjutorem cultura Christianæ reverenter suscepit, & excusatione reluctantem humilitate & majestate pulchre pugnans devicit. Anno itaque Dominicæ Incarnat. MLXX. Lanfrancus Cadomensium primus Abbas divinitus Angliæ institutor datus est: & honestissima electione ac fideli consecratione Cantuariensis Ecclesiæ Archipræsul IV. Kal. Septembris* (qui hoc anno in Dominicam cadebat) *inthronizatus est. Cujus ordinationi multi Præsules & Abbates cu-*

Digitized by Google

sui hoc imbecillitas mearum virium morumque indignitas prolata in medium nihil profuit: excusatio incognitæ linguæ, gentiumque barbararum nullum apud eos locum invenire prævaluit.

XIX. *Quid plura? Assensum præbui, veni, suscepi. In quo tot molestias, tot tædia, tantumque ab omni fere bono defectum animi quotidie sustineo, tot aliorum in diversis personis perturbationes, tribulationes, damna, obdurationes, cupiditates, spurcitias, tantumque sanctæ Ecclesiæ casum incessanter audio, video, sentio, ut tædeat me vitæ meæ, doleamque plurimum, me usque ad hæc tempora pervenisse. Mala siquidem sunt, quæ in præsenti cernuntur: multo vero deteriora ex istorum consideratione in futuro conjiciuntur. Et ne diu celsitudinem vestram multis magnisque negotiis occupatam, prolixæ orationis ambitu protraham, rogo quatenus propter Deum, & animam vestram, sicut vestra, cui contradici fas non fuit, me auctoritate alligastis, sic quoque alligatum abrupto per eumdem auctoritatem hujus necessitatis vinculo absolvatis, vitamque cœnobiticam, quam præ omnibus rebus diligo, repetendi licentiam concedatis. Nec in hujus rei spernì petitione debeo, quum tam pie, tam necessarie, tam justis ex causis concedi mihi a vobis deposco.*

XX. *Meminisse siquidem debetis, nec tradi oblivioni oportet, quam benigne vestros consanguineos, aliosque a Roma scripta deferentes, in præfatis adhuc cœnobiis constitutus sæpe excepi: quam studiose eos pro captu meo, ingeniique ipsorum, tum in sacris, tum in sæcularibus litteris erudivi: ut taceam multa alia, in quibus vobis vestrisque antecessoribus pro rerum ac temporum qualitate nonnumquam servivi. Nec hoc jactando aut improperando, teste conscientia, dico, nec favorem gratiæ vestræ, quasi prolatis obedientia mea obsequiis solito majorem captare requiro. Hoc tantum studeo, harumque litterarum is solum meus finis est, ut congruam rationem, justamque causam possim ostendere, qua id quod peto, a vestra munificentia, Christo aspirante, valeam obtinere. Quod si fortasse considerata aliorum utilitate secus agendum, mihique id denegandum esse decernitis: valde vobis cavendum, atque timendum est; ne unde vos mercedem habere apud Deum existimatis, inde, quod a vestris actibus semper procul sit, peccati periculum incurratis. Nullus est enim a me, aut per me in hac terra animarum profectus, aut si ullus exsistit, tam parvus est, ut detrimentis meis comparari non possit. De his hactenus.*

XXI. *Cæterum quando Romæ fui, vestramque faciem videre, vestroque colloquio frui, divina gratia concedente, promerui; rogastis me, quatenus in sequenti anno circa nativitatem Christi ad vos venirem, vobiscum in palatio vestris stipendiis, tribus, aut eo amplius mensibus moraturus. Verum hoc sine magna rerum, corporisque incommoditate me facere non potuisse, testis mihi est Deus, ejusque Angeli ejus. Cur autem non potuerim, plures variæque causæ effecerunt, quæ epistolaris brevitate pro sui prolixitate comprehendi non possunt. Sed si superna majestas vitam mihi atque incolumitatem cum rerum commoditate concesserit, sanctosque Apostolos, & vos, sanctamque Romanam Ecclesiam visitare desidero. Quod, ut fiat, rogate, obsecro, divinam clementiam, quatenus domino meo Regi Anglorum longam vitam concedat, pacemque ei de omnibus sibi adversantibus faciat, cor ejus ad amorem suum & sanctæ Ecclesiæ, spiritualis semper devotionis compungat. Eo enim vivente, pacem qualemcumque habemus; post mortem vero ejus, nec pacem, nec aliquod bonum nos habi-*

PAGIUS *interfuere cum maxima Cleri populique multitudine. Præsentes & absentes totius Albionis incolæ tripudiarent, atque multum læti Deo gratias agerent: si quantum boni cultus sibi tunc imperiretur, agnoscerent.* Eumdem ordinationis ejus diem notavit novus Chronographus Saxo.

V. *Sub Guillelmo Rege Ecclesia in Anglia afflicta.* *Guillelmus* Rex vel amotis, vel debellatis, vel conciliatis sibi adversariis felicitate sua abusus est, paulatimque cœpit Potentiorum bonis inhiare, & servitutis jugum, quod Anglorum cervicibus injecerat, fortius premere. *Nonnulli etiam Ecclesiastici viri,* inquit Ordericus loco citato, *qui sapientes & religiosi videbantur, Regali Curiæ pro dignitatibus cupitis obnixe famulabantur: & diversis assentationum modis non sine dedecore religiosæ opinionis adulabantur. Sicut tyronibus sua a Principibus erogabantur stipendia militiæ: sic quibusdam coronatis pro famulatu suo dabantur a laicis Episcopatus & Abbatiæ; Ecclesiarum Præpositura, Archidiaconatus & Decania, aliæque potestates & dignitates Ecclesiæ, quas meritum sanctitatis & sapientiæ doctrina solummodo debent obtinere: Clerici & Monachi tunc terreno Principi pro talibus stipendiis inhærebant, & pro temporali commodo multiplex servitium, quod divino cultui non competit, indecenter impendebant. Prisci Abbates sæcularis comminatione potestatis terrebantur, & sine Synodali discussione de sedibus suis injuste fugabantur: pro quibus stipendiarii non monachi, sed tyranni contra sanctorum scita canonum intrudebantur. Conventio & profectus fiebat inter commissos greges & Archimandritas hujusmodi; qualis inter lupos & bidentes sine defensore solet fieri. Quod facile probari potest ab his, qui interfuerunt in Turstino Cadomensi, & Conventu Glestonensi,* &c. Quare Ordericus in rebus Guillelmi Regis narrandis varius est.

turos speramus. Hucusque Lanfranci epistola ad Alexandrum Romanum Pontificem, quam accepi una cum aliis ab amico conjunctissimo mihi Christiana charitate Nicolao Fabro Parisiensi, cui rerum antiquarum studiosi hoc etiam nomine bene precentur.

XXII. Cum autem de Archiepiscopatu dimittendo spes omnis frustraretur, ad subeundum onus impositum submittens, licet invitus, humeros, pro accipiendo pallio ab Apostolica Sede Romam Legatos misit. Verum quod antiquæ consuetudinis esset, ut Archiepiscopi Anglicani ipsi ad Apostolorum Limina se conferrent pro pallio accipiendo: cui cum derogatum fuisset a Joanne Papa Vigesimo, anno Redemptoris MXXVII, tamen contrariis decretis revocatum fuisse pristinam consuetudinem, docent litteræ Hildebrandi. Nam cum non obtinuisset, quod per Legatos petiisset: in ejus rei excusatione misit Hildebrandus Archidiaconus has ad eum litteras.

Lanfranco venerabili Cantuariarum Archiepiscopo Hildebrandus S. R. E. Archidiaconus salutem in Domino.

XXIII. *Verba Legatorum vestrorum gaviter accepimus, sed quod voluntati vestræ, immittenda absente persona vestra privilegia, ut illi petebant, rite non potuimus satisfacere, valde doluimus; neque id ægre ferat vestra prudentia: quoniam si alicui Archiepiscoporum vestris temporibus absenti hoc concessum fuisse vidissemus, profecto religioni vestræ promtissima charitate honorem hunc absque vestra fatigatione impenderemus. Unde necessarium nobis videtur, vos Apostolorum Limina visitare, quatenus de hoc & cæteris, una vobiscum efficacius quod oportuerit, consulere valeamus atque statuere. De cætero si Legatos nostros ad vos venire contigerit, solita charitate recipite, quod vobis in aure dixerint, prout, charissimum sanctæ Romanæ Ecclesiæ filium & religiosum decet sacerdotem, procurare studete. Inter hæc autem contigit Lanfrancum Papam litteris istis consulere.*

XXIV. Lanfr. ad Alex. Pap. de duobus episc.

Universæ Christi Ecclesiæ summo rectori Alexandro indignus Anglorum Archiepiscopus Lanfrancus finem inferre bonum bono principio.

Necessitate urgente, expectare non potui, quoadusque redirent (quos ad vos transmisi) priores Legati nostri. Hermannus siquidem nostræ regionis Episcopus, qui tempore veneranda memoriæ Leonis Papæ antecessoris vestri, relicto Episcopatu monachicam vitam petiit, nunc iterum hoc idem facere omnibus modis petit. Et nisi ego censura canonica obstitissem, jam pridem aut Regi Episcopatum reddidisset, aut clam ad monasterium confugisset. Et quidem dum virili robore atque juventa viguit, scientia divinarum atque mundanarum rerum præditus, ad pastorale officium satis, utilis persona extitit; sed jam senili ætate prolixaque ægritudine confectus, debitam officio curam impendere ulterius non valet.

XXV. *Nec existimet sancta colendaque beatitudo vestra, quod aut quibuslibet injuriis lacessitus, aut regalibus angariis ultra vires prægravatus hoc facere velit: Deum omnipotentem, dulcissimamque gratiam vestram testor, quod nec in verbis ejus, dum familiari colloquio consilium animæ suæ a me quæreret, suasque mihi negligentias confitendo aperiret, deprehendere id valui, nec a quoquam hominum tale aliquid unquam de eo audivi; sed sicut puto, & revera est, exactis in hoc vita compluribus annis, jam tandem proximus morti, priusquam moriatur, a vinculis ac molo tanti oneris desiderat absolvi ac liberari, & in extremo saltem vitæ suæ Psalmis, Hymnis, Orationibus, Lectionibus occupari. Propterea Apostolicæ Sedis celsitudinem consulendam putavi, quatenus ab ea instructi certissime teneamus, quid in tam excellenti, tamque necessaria re concedere, vel facere debeamus. Nec differri oportet, quia valde timendum est, nisi solertia vestra provideat, ne ejus corporalis incommoditas multis animabus causa perditionis existat. De hac re ista sufficiant.*

XXVI. *Litcfeldensis vero Episcopus, qui apud Legatos vestros de incontinentia carnis, cui uxor publice habita, filiique procreati testimonium perhibebant, aliisque criminibus accusatus, ad Synodum tamen eorum venire noluit: Unde & prædicti Legati vestri eum excommunicaverunt, Regique substituendi successorem, ut dicitur, licentiam concesserunt. In Paschali solemnitate ad curiam venit, de illatis culpis causam inire noluit, Regi in conventu Episcoporum atque laicorum Episcopatum reddidit, se amplius non habiturum, nec successori calumniam, aut damnum illaturum, jurejurando spontaneo voluntate firmavit. Dehinc ad monasterium, in quo ab infantia nutritus monachus fuerat, repedavit. Ego tum novus Anglus, rerumque Anglicarum, nisi quantum ab aliis accipio, adhuc pene inscius, in locum ejus non præsumpsi vel Episcopum consecrare, vel consecrandi licentiam aliis Episcopis dare, quoad usque præceptio vestra veniat, quæ in tanto negotio, quid oporteat fieri, informare nos debeat. Ne id quoque differat Paternitas vestra; quia diu est, ex quo illa miserrima Ecclesia pastore est destituta. Omnipotens Dominus det nobis semper audire de vobis, quod audire cupimus, & audire desideramus, diligende, colende, & reverende Pater.*

Eo-

XXVII. Eodem anno Alexander Papa (qui imitatus sanctum Leonem Nonum, licet Romanus Pontifex creatos, numquam titulum prioris (a) Lucensis Ecclesiæ dimittere voluit) emenso decennio, ex quo cœperat illic egregiam basilicam ædificare, ea jam absoluta, Lucam petiit, eamque in honorem S. Martini Episcopi & Confessoris Deo dicavit, pridie Non. Octobris. Cui consecrationi iuterfuerunt vigintiduo Ecclesiarum Antistites ex Cardinalibus, Archiepiscopis, & Episcopis, præter hos innumeri Abbates & alii; concessitque, ut octo dierum spacio dedicationis memoria perageretur annis singulis concessa Indulgentia pœnitentiæ. Porro in ejus basilicæ anterioti porticu adhue versus hi in marmore sculpti leguntur.

(a) Ex Cod. antiquo Archivi cathedral. Luc. eccl. qui afferuatur in bibl. Vat.

HVIVS QVAE CELSI RADIANT FASTIGIA TEMPLI
SVNT SVB ALEXANDRO PAPA CONSTRVCTA SECVNDO.
IPSE DOMOS, SEDES PRAESENTES STRVXIT ET AEDES.
IN QVIBVS HOSPITIVM FACIENS TERRENA POTESTAS
VT SIT IN AETERNO STATVENS ANATHEMATE SANXIT.
MILLEQ. SEX DENIS TEMPLVM FVNDAMINE FACTO
LVSTRO SVB BINO SACRVM STAT FINE PERACTO.

XXVIII. Voluisse præterea eamdem Ecclesiam Lucensem sacris reliquiis illustrare, in primis vero corpore sancti Alexandri Papæ & Martyris, Inscriptio posita in Ecclesia sancti Alexii, quam & ipsum extruendam curasse tradunt, docet inscriptio, quæ in posteriori translatione facta hoc nostro sæculo posita est bis verbis:

CORPVS BEATISSIMI ALEX. PRIMI PONTIF. MAXIMI SVB HADRIANO IMP. MARTYRIO CORONATI VNA CVM CATENA QVA VINCTVS CVSTODIEBATVR, AB ALEXANDRO II. IN ARA HVIVS TEMPLI SVBTERRANEA CONDITVM DEBITA CVM REVERENTIA FVIT IN HOC ALTARE TRANSLATVM. ANN. DOM. M. D. XXXIII. MENS. DECEMB. CVRANTE NOBILI VIRO ARNOLPHINO AED.

XXIX. Ejusdem rursus Ecclesiæ vetera monumenta testantur, eundem Pontificem detulisse Roma in eamdem a se erectam Ecclesiam corpora sanctorum martyrum Jasonis, Mauri & Hilariæ, eademque in dextero latere honorificentissime condidisse, in sinistro autem corpus S. Lucinæ. Quod vero retinuerit (ut dictum est) nomen Episcopi Lucensis Ecclesiæ etiam factus Pontifex, demonstrat ejusdem Pontificis diploma, quod hactenus in eadem Ecclesia asservatur, in cujus fine hæc legitur subscriptio ipsius: ✠ *Ego Alexander solius Dei misericordia licet indignus sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ Præsul & Lucensis Episcopus in hoc decreto a me facto ad confirmandam subscripsi.*

XXX. Erat tunc temporis in eadem Lucensi civitate Joannes Præpositus monasterii sanctitate conspicuus, cujus beneficio Alexander Papa febre curatus est. Rem gestam sic describit Desiderius Abbas Cassinensis, qui postea Victor Papa fuit, his verbis: *Felicis memoriæ Alexander Papa disertissimus & eruditissimus fuit, qui primum Lucensem, postmodum Romanam rexit Ecclesiam, ex cujus ore, quæ nunc refero, de eodem Joanne audisse me contigit. Cum quodam tempore idem præfatus Pontifex febre correptus graviter ægrotaret, & quotidie languore crescente, vehementius fatigaretur; repente ei ad memoriam rediit, quod fama vulgante de prædicto servo Dei sæpius audierat. Quod videlicet quicumque febre detentus haussisset ex aqua, quæ de manibus illius deflueret, dum post Missarum solemnia ablueret; mox recepta sanitate liberaretur. Latenter igitur misit, qui sibi ex illa aqua aliquantulum afferre debuisset. Cumque hi qui missi fuerant, aquam, quam postulaverat, attulissent: mox ebibit; & ita repente sanitati pristinæ restitutus est, ut nulla in eo languoris indicia remanerent.* Hæc Desiderius.

XXXI. Porro quod ad reliquas anni hujus memorias pertinet, non præterimus, quod hujus quoque anni nota inscriptæ reperiuntur januæ æreæ portæ, ejusdemque primariæ basilicæ sancti Pauli extra Urbis mœnia, egregium pietatis monimentum. Geminæ enim in ea sunt januæ, eædemque quinquaginta quatuor partitæ æqualibus spaciis, iisdemque sacris imaginibus, Christi, Dei Genitricis, aliquorum Prophetarum & Apostolorum una cum eorum martyriis, iisdemque Græcis characteribus indicatis. Quod autem fusorio opere fabricatæ esse noscuntur Constantinopoli, Artifex Latinæ linguæ minus disertus, ubi Latina elementa exprimere voluit, in ipsam peccasse Latinam linguam agnoscitur. Sic enim fu habet ipse titulus index temporis, quo & c-

Quæ in æreis portis eccles. S. Pauli notantur.

& ejus, qui ipsas elaborandas curavit, donavitque dictæ basilicæ, nomen expressum habetur, in hunc modum:

XXXII. ANNO MILLESIMO SEPTVAGESIMO AB INCARNATIONE DOMINI TEMPORIBVS ALEXANDRI SANCTISSIMI PAPÆ II. ET DOMINI HILDEBRANDI VENERABILIS MONACHI ET ARCHIDIACONI INSTRVCTÆ SVNT PORTÆ ISTÆ IN REGIA VRBE CONSTANTINOPOLITANA ADIVVANTE DOMINO PANTALEONE CONSVLE QVI ILLAS FIERI IVSSIT.

Habet & hos versus superius ad Apostolum Paulum, cujus seipsum precibus commendat:

PAVLE BEATE PRECES DOMINO NE FVNDERE CESSES
CONSVLE MALFIGENO PRO PANTALEONE ROGANDO
DVCTVS AMORE TVI QVI PORTAS HAS TIBI STRVXIT.
ERGO SIBI PER TE RESERETVR IANVA VITÆ.
SVPPLEX ERGO PETIT DOMINO QVI SEMPER ADESTIS
HVIC PRECIBVS VESTRIS DEVS ANNVAT ESSE QVOD ESTIS.

XXXIII. Insuper sinistrorsum totidem hos habet versus, quibus ingredientium commendat se precibus.

TV QVOQ. QVI SACRI SVCCEDIS LIMINA TEMPLI
HAS PER QVAS INTRAS STVDIOSIVS INSPICE PORTAS,
ET SIC INGRESSVS DOMINO FER CVM PRECE FLETVM,
VT DEVS HVIC REQVIEM CONCEDAT HABERE PERENNEM.
IMPETRET HOC ILLI SIMVL INTERCESSIO PAVLI,
QVEM QVIA DILEXIT DECORAVIT MVNERE TALI.

Et inferius supplex inest Imago ipsius, hoc versu ad pedes posito.

PANTALEON STRATVS VENIAM MIHI POSCO REATVS.

XXXIV. Cætera autem diversorum mysteriorum signa cum eorum titulis. Primo enim loco habet Christi Domini nostri Annuntiationem, inde Nativitatem, Simeonis occursum, Baptismum, Transfigurationem, Palmarum solemnitatem, Crucifixionem, Depositionem de Cruce, Resurrectionem, Ascensionem, & Pentecosten, cum Græce scriptis eorum titulis.

Habet insuper imaginem sancti Petri, & seorsum ejusdem sub Nerone martyrium, itemque sancti Pauli martyrium, sancti Andreæ, & seorsum ejus martyrium. Eodem quoque modo cæterorum Apostolorum atque Evangelistarum.

Habet etiam eodem opere fusili sculptos prophetas, videlicet Moysen, David, Ezechiam Reges, Eliam, Elisæum, Isaiam, Hieremiam, Ezechielem, Danielem, Jonam, Habacuc, & Sophoniam prophetas, cum eorum titulis & oraculis & Græce scriptis, insuper Christi nomen, & cruces in diversis locis expressas. At de his satis.

XXXV. Godefredi obitus. Moritur hoc anno Godefredus Dux Tusciæ conjux Beatricis; de quo sæpe superius: id Hermannus idque Sigebertus hoc anno. Successit ei filius ejus patris nomine dictus Godefredus Gibbus, sed in Ducatu Lotharingiæ tantum: Tusciæ ante domina & Liguriæ sola Beatrix fuit ejus noverca, mater vero Mathildis.

Quod autem mortuo hoc anno (ut dictum est) Godefredo Duce Beatricis viro, nullus alius in consortium principatus accesserit matri vel filiæ, ipsa publica monimenta declarant, in quibus absque viro aliquo, nomen tantum ipsius Beatricis habetur expressum, ut inter alia quod Florentia nuper missum accepimus, post biennium datum, cujus hoc est exordium: *In Dei nomine in civitate Florentiæ infra palatium de domo sancti Joannis, ibidem residebat domina Beatrix Ductrix & Marchionissa Tusciæ, ad justi-*

PAGIUS VI. *Moritur Godefredus Lotharingiæ Dux.* A num. XXXV. ad XXXIX. Bertoldus in Chronico Godefridi Lotharingiæ Ducis & Beatricis conjugis mortem cum anno superiori his verbis connectit: *Godefridus Dux inter seculares excellentissimus, & in recordatione peccatorum suorum ad compunctionem lachrymarum facillimus, in erogatione eleemosynarum largissimus, in Vigilia Nativitatis Domini satis laudabili fine quievit.* Lambertus in Chronico, qui annum a Nativitate Christi sicuti Bertoldus inchoat, ostendit Godefridi Ducis obitum in Vigilia Natalis Domini hujus anni accidisse. Ad annum enim MLXX. ait: *Dux Lotharingorum Gotefridus omnibus pene terris magnitudi-*

Digitized by Google

stitiam faciendam, & quæstiones audiendas & deliberandas, assistentibus cum ea judicibus &c. Agitur in eo de bonis quibusdam acquirendis monasterio sanctæ Felicitatis sub Berta Abbatissa. Ubi in fine hæc nota temporia: *Ego Joannes Notarius ex jussione prædictæ Beatricis.... & judicum commonitione scripsi anno ab Incarnatione Domini nostri JESU Christi septuagesimo secundo post Millesimo quinto Kal. Martii, Indictione* * *xj. sequitur post hæc subscriptio quatuor judicum.*

* x.

XXXVI. Cæterum quod spectat ad Beatricis stemma, quonam fuerit orta parente, haud levis est controversia, auctoribus ejus temporis ab invicem dissentientibus. Etenim qui cum ea eodem vixit tempore Domnizo presbyter in vita Mathildis, quam versibus scripsit, eam genitam ex Friderico Lotharingiæ Duce videtur asserere, dum sic ait:

De Friderico qui asseritur pater Beatricis.

Cum natam rutuli Ducis expetiit Friderici
Conjuge cum propria Mathildis denique dicta,
Iste Beatricem Fridericus donat habere
Huic Bonifacio, &c.

Iste

PAGIUS *tudine suarum rerum gestarum compertus & cognitus obiit, & Verdunis sepultus est: cui filius ejus Godefridus successit, præstantis quidem animi adolescens, sed Gibbosus.* Lamberto suffragatur Sigebertus in Chron. ubi etiam annum a Natali Christi incipit, licet neuter diei emortualis Godefridi mentionem faciat, quem tamen Bertoldus ex probo aliquo monumento accepisse videtur. Adhæc Florentinius in Commentario Rerum ad Mathildam Comitissam spectantium lib. 2. testatur, penes se antiquum esse MS. cujus, ut ipse asserit, autographum reperire non potuit, in quo legitur: *MLXX. indictione IX. Beatrix Dux & Comitissa cum dilecta unica filia Matilda,* &c. *Obsecratione & interventu carissimi domini nostri Ducis Gotifredi pro anima sua, & domni Bonifatii Marchionis, & filii prædicti Gotifredi, & nostra concedimus Episcopatui Lucensi,* &c. *Hoc tempore fuit sanctus Martinus sacratus.* Godefridus ista cognomento *Barbatus* seu senior, duas uxores habuit, primam *Dodam* appellatam, ex qua suscepit Godefridum Gibbosum, & *B. Idam*, viduam, Comitissam Boloniæ, Picardiæ urbis, cujus Vita extat in Actis SS. Bollandianis ad diem XIII. Aprilis; secundam *Beatricem*, viduam Bonifacii Tusciæ Marchionis, quæ eidem Bonifacio ante genuerat *Mathildem* Comitissam, de qua nobis sæpius loquendum erit.

VII. Cum Beatrice conjuge castus vixit.

Iterum itaque *Beatrix* vidua remansit, quæ cum Godefrido secundo conjuge in castitate vixerat: *De mysterio autem mutua continentia,* inquit Petrus Damiani in Epistola ad eam data, quæ XIV. est libri VII. *quam inter vos, Deo teste, servatis, diu me, fateor, duplex opinio tenuit, ut virum quidem tuum arbitrarer hilariter hoc pudicitiæ munus offerre; te vero gignendæ prolis desideria non hoc libenter admittere. Sed cum gloriosus idem vir nuper mihi ante sacrosanctum corpus beati Apostolorum principis intimasset sanctum desiderium tuum, & pudicitiæ perpetua conservandæ propositum, fateor, lætatus sum,* &c. Florentinius citatus pag. sur. ait, *Godefridum Gibbosum*, filium fuisse Godefridi Barbati ex Agnete filia Hugonis Comitis Haspurgensis prima ejus uxore, quam in rem laudat Franciscum Rosierum in lib. Stemm. Lothar. Tom. IV. Eundem Rosierum citat etiam Baronius num. XXXIX. & seqq. dum de Mathildis Ecclesiæ Propugnatricis genealogia sermonem habet. Verum non semel jam monuimus, pleraque Diplomata ab Auctore illo prolata, vel fictitia vel interpolata esse, ideoque nullam fidem eis habendam. Manifeste autem fallitur Rosierus in eo quod habet de priori conjuge Godefridi Barbati; Monachus enim Wastensis in Vita Sanctæ Idæ cap. 1. asserit, *Godefridum* ex Doda suscepisse Godefridum, & *Idam* quæ nupsit Eustachio hujus nominis II. Comiti Boloniensi, patri Godefridi Bullonii, *qui,* inquit, *Deo propitiante, Turcis triumphatis, sub nova gratia Rex primus fuit in Jerusalem prædestinatus*, anno scilicet MXCIX. De Doda legendus Duchesnius in Præfatione ad Historiam Genealogicam familiæ Drocensis.

VIII. Mathilda Comitissa nubit Godefredo Gibboso.

Fatetur Baronius *Godefridum Gibbosum* successisse in Principatum Lotharingicum, sed vult *Beatricem & Mathildem* bona Tusciæ obtinuisse, quod in quibusdam Actis publicis post Godefridi Barbati mortem scriptis Beatricis & Mathildæ nomina tantum legantur. Sed, ut inquit idem Florentinius, nec ipsemet Godefridus Barbatus dominus fuit bonorum Beatricis uxoris, sed ea tantum ut maritus ejus & tutor Mathildæ possedit; patre autem hoc anno demortuo *Godefridus* filius Mathildem uxorem duxit, eaque ratione jus in Principatum Hetruriæ habuit. Lambertus enim ad annum MLXXVII. scribit, Mathildam maritum in Lotharingiam sequi noluisse, huncque *vix post tertium aut quartum annum semel marcham Italicam* invisisse. Quare cum *Godefridus Gibbosus* anno tantum MLXXIII. in Tusciam venerit, ut infra videbimus, apparet eum hoc vel superiori anno Mathildam uxorem accepisse, hancque cum Beatrice matre in ejusdem Godefridi absentia bona omnia Tusciæ administrasse.

IX. Beatrix ejus mater filia Frederici II. Superioris Lotharingiæ Ducis.

Porro hic nobis materna *Mathildæ* genealogia explicanda. Domnizo Presbyter, qui hoc ipso tempore vivebat, Vitam Mathildæ Comitissæ, quam ad eam mitteret, ut ipsemet lib. 1. cap. 10 testatur, literis mandavit, in eaque diserte asserit, *Beatricem* Mathildis matrem filiam fuisse *Ducis Federici*. Mellinius, qui partem Domnizonis Operis primus publicavit, & post eum Baronius, Domnizonem hac in re hallucinatum contendunt; at incredibile videtur Scriptorem, qui viventis adhuc Principis vitam in literas mittit, avi ejus nomen & originem ignorare. Certum itaque & indubitatum esse debet, *Beatricem* Mathildæ Comitissæ matrem Bonifacio Tusciæ Duci primum nuptam filiam fuisse *Federici* Mosellanorum seu Lotharingorum Ducis, hujus nominis secundi. Florentinius citatus lib. 3. id ex instrumento publico in Archivis Episcopalibus civitatis Lucensis asservato demonstrat. In eo dicitur: *In nomine D. N. Jesu Christi Dei æterni anno ab Incarnat. ejus millesimo quinquagesimo quinto pridie Kal. Junii indi-*

ctio-

Digitized by Google

Iste est ille Fridericus filius Godefredi Barbati Primi, cujus epitaphium scripsit Gerbertus, qui postea Silvester Secundus:

Francorum placito nomen tulit hic Friderici,
Quem proavi fudere Duces a sanguine Regum,
Officio, meritisque parem sopor ultimus hausit,
Mercurii cum celsa domus tibi Phœbe pateret.

XXXVII. Cum vero eadem Beatrix dicta reperiatur Henrici Quarti Regis amita, ejusque filia ex Bonifacio Mathildis, consobrina ejusdem Henrici nominata reperiatur; a Domnizone est utique recedendum. Fuisse Beatricem Henrici amitam tradit (a) Gregorius, immo ipse idem Henricus Rex in Gregorio: Quamobrem oportuit filiam fuisse Conradi Imperatoris, sororem vero Henrici Tertii Augusti, ex quo ipse Henricus Quartus est natus. Mathildemque filiam Beatricis fuisse ejusdem Regis consobrinam. Quod & idem Domnizo presbyter in vita (b) Mathildis expresse iterum testatur, dum ait de Henrico Rege:

(a) Greg. lib. 3. ep. 5.

(b) Domnizo lib. 3. vit. Mathild.

Quomodo Beatrix amita Henrici Regis.

Ad consobrinam Mathildem misit at ipsa &c.

Et infra libro secundò, ita:

Consobrina valens fac me benedicere. Vade.

XXXVIII. Ut igitur Mathildis Beatricis filia dicatur consobrina Henrici Quarti Regis; oportuit ejus matrem Beatricem filiam fuisse Conradi imperatoris, sororem vero germanam Henrici Imperatoris patris Henrici Regis, qui fuit, ut dictum est, consobrinus Mathildis filiæ Beatricis, ut bis idem ipse Domnizo testatur: cujus sententia, non filiam Friderici matrem ejus Beatricem, ut ante dixerat, sed potius filiam fuisse Conradi, dicendum, ut & ipsa Beatrix esse potuerit amita ejusdem Henrici Quarti, prout vocat eam.

PAGIUS

ctione octava, constat, me Beatrice lege vivente Saliga, filia bona memoria Federighi, qui fuit Dux, qui fuit similiter lege vita Saliga, qua secundum legem meam Saligam, &c. ubi Beatrix non tantum se Federici Ducis filiam; sed etiam hunc Francum fuisse affirmat; Lex enim Salica propria Francorum erat. Luculentius argumentum in medium adduco.

X. Ejusdem Beatricis pater, proavi, & mariti.

Tom. II. Bullarii Casinensis recitatur Constitutio, qua Beatrix Comitissa, quamplurima bona donat Monasterio Sanctæ Mariæ & omnium Sanctorum in loco dicto Frassinorum, *anno MLXXI. quarto Kalend. Septemb. indict.* IX, scripta in qua dicitur: *Manifesta sum ego Beatrix Comitissa ac Ducatrix, filia bona memoria* FREDERICI DUCIS, *qua professa sum ex natione mea lege vivere Saliga, qui per hanc chartulam mea dispositionis sive offensionis pro remedio anima mea, & pro remedio anima* BONEFACII *Marchionis atque Ducis quondam viri mei, & incolumitate & anima* MATHILDÆ *dilecta filia mea, & pro mercede anima* GOTEFRIDI DUCIS *quondam viri mei, & pro mercede anima Beatricis quondam neptis mea, offero tibi Deo, & S. Maria Virgini; & omnibus sanctis*, &c. Nihil hanc in rem expressius dici potuit. Ut tamen pateat, Domnizonem lib. 1. cap. 10. jure merito scripsisse *Beatricem* a majoribus mundi Principibus originem ducere, referam hic quod dicitur de ea in Genealogia Sancti Arnulfi Metensis Episcopi a Duchesnio Tom. II. recitata qua Baron. an. CMLXXXVII. num. II. ad probandam Hugonis Capeti nobilitatem, usus est; Hadwidis, inquit Auctor Anonymus illius Genealogiæ, soror fuit Ottonis Magni, genuitque *Hugonem Regem Francorum, & Beatricem uxorem Friderici Ducis*, nempe Lotharingiæ superioris. Beatrix *genuit Theodericum Ducem. Fridericus Dux genuit Beatricem & Sophiam, Beatrix genuit Mathildam ex Bonifacio*, qui fuit primus maritus Beatricis *Mathilda nostra matris*.

XI. Ex his varii Scriptores antiqui lucem accipiunt, Flodoardus verbi gratia in Chronico ad annum CMLI. ait *Fridericum* Adelberonis Episcopi fratrem filiam Hugonis Principis sibi despondisse. & ad annum CMLIV. eandem uxorem duxisse. Est is *Hugo Magnus* Hugonis Capeti Francorum Regis pater. *Adalbero* primus hujus nominis Metensis Episcopus, non vero Adalbero secundus, ut perperam scripsit Meurissus in Episcopis Metensibus; *Fridericus* primus hujus nominis superioris Lotharingiæ. Dux atavus fuit *Beatricis*. In Vita Adalberonis II. Metensis Episcopi a Monacho Anonymo coætaneo scripta, habetur, matrem ejus extitisse *Beatricem* Magni Hugonis filiam, patrem Fridericum *Gallia Mediana* (sic vocabatur Lotharingia superior) Ducem, fratrem vero *Theodericum* Ducem eorum, *qui eis citraque Mosum Mosellamque resident*. Est hic pater Friderici II. Mathildæ Senioris conjugis. Domnizo enim lib. 1. cap. 10. de Bonifacio loquens, inquit:

Hæc Genealogia confirmatur.

Cum natam rutili Ducis expetit Federici
Conjuge cum propria Mathildis denique dicta
Iste Beatricem Federicus donat habere,

Demum *Theodericum* patrem fuisse Friderici II. certum redditur ex Chartis a Baluzio lib. IV. Miscell. pag. 451. memoratis, ex quibus apparet *Theodericum* Ducem avum fuisse *Sophia* Comitissæ in illis appellatæ; ideoque & *Beatricis* quæ Sophiæ soror erat. Quare quæ in divi Arnulphi genealogia de Mathildis nostræ proavis dicuntur, certis documentis confirmantur.

XII. Quædam de eo dubia soluta.

Baronius num. XXXVI. hos Domnizonis Versus refert, aitque *Federicum* illum filium esse Godefredi Barbati primi. At jam ostendimus, *Godefridum Barbatum* hoc anno demortuum unicum filium habuisse, *Godefridum Gibbosum* appellatum. Loquitur itaque Domnizo de *Federico* Duce, hujus nominis II. vita functo anno MXXVII. de quo Sigebertus in Chronico, anno MXXXIII. *Frederico Mosellanorum Duce sublato, quia mares filios non habebat*, qui-

eam ipse Henricus, & testatur qui refert ejus verba, Gregorius Papa Septimus. (a)

(a) Greg. lib. 7. ep. 3.

Mathildis nupta Godefr. Gibbero.

De Mathilde vero Beatricis hujus ex primo conjuge Bonifacio filia illud etiam exploratum habetur nuptui traditam Godefredo cognomento ex deformitate corporis sumpto, Gibbero atque Strumoso, eidemque filio ejusdem Godefredi Barbati, ejus nominis Tertii, qui fuit secundus maritus, defuncto Bonifacio, Beatricis; sicque eadem ejus filia Mathildis extiterit ejusdem Godefredi privigna, eademque nupta ejus filio Godefredo Gibbero, qui in Ducatum Lotharingiæ patri successit, de quo sæpe dicendum inferius.

Ann. Eccl. Tom. XVII. Ss Quod

PAGIUS

quibus Ducatus competeret, (reliquit enim tantum Beatricem & Sophiam) *Gerhelo Dux impetrato ab Imperatore etiam Mosellanorum Ducatu, in Lotharingia potentius principatur*, sed, ut dixi, obiit an. MXXVII. Subdit Baronius Federicum a Domnizone memoratum eum esse, cujus epitaphium Gerbertus scripsit, in quo dicitur Regio Sanguine ortus

Francorum placito nomen tulit his Friderici,
Quem proavi fudere Duces a Sanguine Regum.

indeque Cardinalis doctissimus concludit, quod cum Beatrix Henrici IV. Regis *amita*, ejusque filia *consobrina* ejusdem Henrici nominata reperiatur, a Domnizone recedendum esse. Sed Gerbertus seu Silvester II. Papa, cum anno MIII. vita decesserit, hoc epitaphium condere non potuit, licet Editorum errore inter ejus Opera extet; nam positum fuerat *Friderico* Lotharingiæ Duci hujus nominis II. anno MXXVII. ut mox diximus, demortuo, anno scilicet fere trigesimo a morte Gerberti; juxta Vipponem enim mors Friderici II. consignanda anno MXXVII.

XIII. *Non Fredericus I. sed Fredericus II. Lotharingia Dux Regio sanguine ortus.*

Hoc autem Epitaphium de *Federico* Secundo necessario interpretandum. Constat enim *Federicum* Primum Lotharingiæ Ducem, neque a Regibus, neque a Ducibus aut Principibus originem duxisse; cum Flodoardus Auctor coævus in Chron. anno DCCCCLV. narrata morte Conradi I. Lotharingiæ Ducis, anno postea DCCCCLIX. referat, *Brunonem* Ottonis Magni fratrem Lotharingiæ Archiducem, postquam Lotharingi ab eo defecere, *Fredericum quemdam Comitem eis vice sua* præfecisse; Ludovicus vero Chanterellus Faber in lib. de *Considerationibus Historicis Genealogiæ Lotharingicæ* demonstret, *Fredericum* hunc nullam cognationem habuisse cum præcedentibus Ducibus aut superioris aut inferioris Lotharingiæ. Quare laudatum epitaphium nonnisi *Frederico* hujus nominis II. Theodorici Ducis filio convenire potest. Ad hæc *Fredericus* Theodorici filius, Frederici Primi nepos, revera natus est e sanguine Regum, cum *Fredericus Primus* avus ejus uxorem duxerit *Beatricem* Hugonis Capeti sororem, ac filiam Hugonis Magni Ducis Franciæ & Burgundiæ, ac Ducissæ Hadwidæ Saxonicæ, Henrici Aucupis Germaniæ Regis filiæ; indeque epitaphii Fridericiani conditor recte dicere potuerit, *quem proavi fudere Duces a sanguine Regum*.

XIV. *Consanguinitas Beatricis & Mathilda cum utroque Henrico Impp.*

Difficilius est detegere, quomodo *Beatrix*, quæ filia fuit Federici II. Lotharingiæ Ducis, & mater *Mathildis* Comitissæ nostræ, ab Ottone Frisingensi dicatur *consanguinea* Henrici Imp. hujus nominis II. & Henrici III. ejus filii, & ab ipsomet Henrico III. *amita* appelletur. Antiquorum de Beatrice & Mathilde ejus filia loca repræsentat Fiorentinius in Comment. de Rebus ad Mathildem Comitissam pertinentibus pag. 62. & seqq. & post varias conjecturas concludit, constare tantum eam *Conradi Salici* filiam non fuisse, sed *Federici* Mosellanorum Ducis, autumatque Beatricem filiam extitisse *Mathildis* sororis aut filiæ Conradi Salici Imp. Verum anno MV. ostendimus, *Hermannum* Sueviæ Ducem ex Gerberga filia Conradi Burgundiæ Regis tres filias suscepisse, quarum una fuit *Mathildis* Conradi Carinthiæ & Austrasiorum Ducis uxor, alteraque *Gisela*, quæ nupsit Conrado Salico, Henrici II. patri, & Henrici III. Imperatorum avo. *Conrado* autem Austrasiorum Duce anno MXII. demortuo, uti anno MV. jam diximus, *Mathildis* ejus relicta alteras nuptias iniit cum *Federico II.* Lotharingiæ Duce, ex quibus prognata fuit *Beatrix* Mathildis nostræ mater. Porro Beatricis matrem *Mathildem* etiam appellatam, liquet ex Domnizone in versibus num. XI. a nobis relatis; hanc vero primis nuptiis duxisse *Conradum Carinthiæ Ducem*, discimus ex Wippone in Vita Conradi Salici ad annum MXXVII. ubi de *Federico* Mathildis Comitissæ avo materno verba faciens, ait: *Fridericus Dux Lothariagorum vitricus prædicti Chunonis* (idest, Conradi, filii alterius Conradi Carinthiæ Ducis & Mathildis) *Imperatori inimicando morte propria praventus est*. Quod si *Fridericus II.* Lotharingiæ Dux Conradi Carinthiæ Ducis vitricus fuerit, manifestum est, cum *Mathildem* ejus matrem, post prioris mariti obitum conjugio sibi copulasse. Cumque Mathildis hæc ex dictis anno MV. filia fuerit Hermanni Suevorum Ducis, & Gerbergæ filiæ Conradi Burgundiæ Regis, soror extitit *Gisela* ejusdem Hermanni filiæ & Conradi Salici uxoris. Ex quo sequitur, *Henricum II.* Imp. fuisse *consobrinum* Beatricis, quæ ideo Henrici III. *amita* erat. Hinc recte Blondellus in pleniori Assert. Geneal. Franc. Tom. II. & Tractatu de Barro Campano-Francico pag. 509. in fine ejusdem Tomi subjuncto tradit, *Fredericum* II. fuisse posteriorem maritum Mathildis Suevicæ, quod nonnisi ex probo aliquo Auctore, licet nullum citet, accepisse videtur. Denique Richardus Wassebургensis, de quo mox, lib. 3. & 4. sæpe laudat *Historiam Sancti Michaelis* ad Sequanam, adhuc ineditam, cujus Abbatiæ Fridericus & Theodoricus Lotharingiæ Duces advocati fuere, asseritque *Sophiam* Comitissam Barri ad Mosellam Fl. & Montionis ad Sequanam Fl. (quod ultimum oppidum hodie *Mussipontum* ad Sequanam Fl. appellatur) & Beatricem Marchionissam Sophiæ sororem *neptes proprias* fuisse Giselæ Conradi Salici Imperatoris uxoris; in ejus aula tanquam Regis filias educatas, patremque habuisse *Fridericum* juniorem Lotharingiæ Ducem. Auctor ille Anonymus floruit ante annos DC. ejusque Historiam se vidisse insinuat Hadrianus Valesius in Notitia Galliarum in voce *Barrum ad Sequanam*. Hic itaque nodus, qui Baronii & Fiorentinii cita-

XXXIX. Mathildes plures Godefred. nuptæ.

Quod uutem plures inveniantur ejusdem nominis clarissimæ fœminæ Mathildes & Beatrices nuptæ ejusdem nominis Ducibus Lotharingiæ Godefredis (quod plerisque Scriptoribus errandi fuit occasio in æquivocis laborantibus) hic opere pretium ducimus eas ab invicem propriis distinguere differentiis. Fuit prima Mathildis Saxoniæ Comitissa nupta Primo Godefredo Barbato, ad quam hæc extat epist. Gerberti, qui postea fuit Silvester Papa:

Ad Mathildem saxon. epist. XL.

Mathildi Comitissæ.

Deponat domina mea Mathildis omnem quermoniam. Clarissimus vester conjux Godefredus inter pares præcipuus, ac ipsis victoribus formidabilis hoc præcipit, exhilarare mentem, quia spiritus tristis exsiccat ossa, consilia turbat. Dominæ Theophanæ Imperatrici semper Augustæ ac filio ejus semper Augusto cum filiis vestris fidem purissimam servate. Pactum cum Francis hostibus nullum facite. Francorum Reges aversamini. Castra omnia sic tenete, sic defendite, ut nullam in his habeant partem adversarii vestri; neque pro spe liberationis mariti, neque pro terrore peremptionis ejus, aut filii Friderici. Hæc XI. Kal. Aprilis, ad flumen Matronam meæ fidei commisit, quæ nobis plena fide retuli. Hæc Gerbertus ad Mathildem. Ex quibus duo perspecta redduntur: alterum quod Mathildis conjux fuerit Godefredi; ulterum quod Fridericus fuerit ex eis genitus. Quibus vetera documenta diplomatum & inscriptionum sepulcralium consentiunt, quæ in commentario (a) Stemmatum Lotharingiæ notata habentur, ex quibus patet ex hoc Godefredo, cognomento Barbato, & dicta Mathilde hos genitos esse filios, Adelberonem Episcopum Virdunensem, Fridericum & Hermannum Comites, Godesfredum & Gozelonem, claruisseque sub Ottone Secundo.

(a) Stemma Lothar. in exempl. diplom. n. 64. 65.

XLI. Rursum vero Beatrix alia reperitur ab illa, de qua agimus longe diversa, sed quæ sicut nomine eadem, ista ejusdem nominis, nempe Godefredo viro conjuncta fuit. Extant de his vetera monimenta ex monasterio Belli prati in Lotharingia accepta (b), quibus significatur, eumdem Godesfredum Barbatum Secundum Primi filium, Ducem Lotharingiæ post defunctam priorem conjugem Gertrudem Comitissam de Northon, accepisse posteriorem conjugem Beatricem Comitissam Brabantinensem: Sic igitur ad distinguendas ab invicem dicenda sit ista Beatrix senior; alia vero secunda nupta Tertio Godefredo hujus respectu junior sit appellanda; cujus viri Godefredi Tertii, quem hoc anno esse defunctum diximus, est recitandum fragmentum diplomatis ex commentario Stemmatum Lotharingiæ Ducum, quod tamquam egregium pietatis insigne, ejus sepulcrum exornet. Sic enim se habet ex æde sumptum sanctæ Mariæ Virdunensis:

(b) Ibid. n. 66. Beatrix senior nupta Godefredo II.

XLII. *In nomine (c) Domini, Amen: Quia canit divina Scriptura: Reddite quæ sunt Dei Deo, & quæ sunt Cæsaris Cæsari. Igitur noverit omnis generatio seculorum, quod ego Godefredus dictus Barbatus, filius invictissimi Ducis Gozelonis Dux Lotharingiæ superioris, Mosellanicæ & Marchiæ Brabantiæ, Hasbaniæ, Arduennæ, Bullon, Comes Virdunensis, reatum meum, mala, infestationes, quas Ecclesiæ beatæ Mariæ Virdunensis matri meæ intuli agnoscens tenore præsentium in-* con-

(c) Stem. Lothar. Duc. in exempl. diplom. n. 48. Godefr. III. exemplum vere pœnitentis.

PAGIUS

tati animum valde torsit, negotium imposterum facessere non potest.

XV. Godefridus Comes Virdunensis non fuit Dux Lotharingiæ.

Ad num. XXXIX. & seq. Refert Baronius Epistolam *Mathildi Comitissæ*, quæ inter Epistolas Gerberti Editionis Duchesnii Tom. II. Script. Franc. ordine est quinquagesima. Sigebertus in Chron. ad annum CMLXXXIV. narrat *Lotharium* Regem Francorum Lotharingiam invasisse, urbemque Virdunum & Godefridum ipsius urbis Comitem cepisse, sed anno insequenti tam urbem, quam Comitem reddidisse. Ea itaque Epistola alterutro anno, dum *Godefridus* Comes detineretur, ad Mathildem ejus conjugem data, ut ex ipsa lectione apparet. Richardus Wasseburgensis Archidiaconus Virdunensis, qui sæculo superiori librum egregium *de Antiquitatibus Galliæ Belgicæ* inscriptum composuit, & qui post annum nongentesimum vicesimum res magni momenti in lucem profert, (in eo tantum peccans, quod sui sæculi more Chartas non exhibeat, aut ubi illæ tunc asservarentur, indicet,) docet, *Mathildem Saxonicam* secundis nuptiis Godefridum Comitem Virdunensem maritum accepisse, post defunctum *Balduinum* juvenem filium Arnulphi Magni Comitis Flandriæ. Verum hic *Godefridus Barbatus* cognominatus, penitus diversus a *Godefrido Barbato* Lotharingiæ Duce, & male in libro, cui titulus, *Stemma Lotharingicum*, inter Lotharingiæ Duces connumeratur. Ex hoc matrimonio nati quinque filii a Baronio, & antiquis Scriptoribus memorati. Sed ab Auctore *Stemmatis Lotharingici* Cardinalis doctissimus in errorem inductus. Existimavit enim cum eo *Godefridum* hujus Mathildæ maritum Ducem Lotharingiæ fuisse, quod a veritate omnino alienum. Chantereillus laudatus ait, *Godefridum* istum Comitem Virdunensem, vulgo *captivum* appellari; quod a Lothario Francorum Rege in carcere detentus fuerit, sed nec ipse, nec alius Auctor fide dignus eum Lotharingiæ Ducem fecit.

XVI. De libro cui titulus Stemma Lotharingicum.

Ad num. XLI. & seq. Jam hujus anni initio monui Auctorem præfati libri *de Stemmate Lotharingico* multa falsa in medium adducere, & falsitatis convictum fuisse. Quare quæ hic Baronius ex eo refert, non explicanda, sed ex Annalibus expungenda. Si enim hominem novisset, ejus commenta aspernatus esset.

XVII. Concilium Romanum IV.

Celebratum hoc anno Concilium IV. Romanum ab Alexandro II. Papa, cujus nulla mentio, nec in Annal. Ecclesiast. nec in Collectione Conciliorum. Cosmas enim Decanus Pra-

Digitized by Google

conspectu Crucifixi ac beatæ Mariæ, totiusque Cleri ac populi misericordiam de peccato commisso contra Deum, beatam Virginem, & proximum habere sperans; hodie pro satisfactione malorum commissorum, do Ecclesiæ beatæ Mariæ ac ejusdem presbyteris in perpetuum, quartam partem Comitatus mei Virdunensis, & promitto me restauraturum ædem hanc juxta pristinam formam &c. Actum publice Virduni, anno Domini millesimo vegesimo. Sigillum habebat ornatum scuto decorato Cruce ac carbunculo, seu escarbocle desuper. Ita ibi. At qui tantum Christiano Principe dignum veræ pœnitentiæ specimen edidit, longe majorem etiam in terrenis spaciis retributionem est consecutus; nam ex conjugio Beatricis majoris partis Italiæ factus est dominus. Sicut enim ex peccato non nisi ignominiam peccator haurit, ita ex confessione peccatorum & pœnitentia idem uberes gloriæ fructus colligit, sicut David & aliis legimus obvenisse Principibus.

☞ Hoc eodem anno Alexander Papa facultatem concessit Gebehardo Archiepiscopo Salzburgensi novæ erigendæ sedis Episcopalis in sua diœcesi, cujus occasione has dedit ad eum litteras Apostolicas (a):

(a) Antiq. lect. tom. 6. pag. 1232. Alexandri Pap. ad Gebehardum Salaburgensem archiep. epist. de nova sedis episcopalis erectione.

Alexander Episcopus servus servorum Dei Gebehardo Salzburgensi Archiepiscopo, suisque successoribus in perpetuum.

Quotiens ea a nobis petuntur, quæ religioni conveniunt, prompta debemus concessione annuere, & favoris nostri gratanter præbere assensum, quoniam ex consideratione nostri officii cogimur ecclesiarum utilitatibus, etiam si minime exigantur, sollicite invigilare, & animarum saluti solerti studio providere. Quapropter dilectissime frater, quia, postulasti a nobis, quatenus Apostolica auctoritate concederemus tibi unum Episcopatum in tua parochia constituere, quia ecclesia tua ample diffusa est, quod per te solum non possis eam in chrismate, aliisque pluribus, quibus Episcopali officio indiget, decenter, ac rationabiliter regere: piis precibus tuis inclinati libenter annuimus, & ut etiam impleatur, satagimus. Apostolica igitur auctoritate, venerande frater, religioni tuæ concedimus, volumus, & firmamus, atque auctoritate, beati Petri Apostolorum principis, in quocumque loco tibi melius visum fuerit, Episcopatum in tua parochia construe, & ad procurandum salutem animarum, adjutorem tibi tua consideratione tibi præpone. Ita tamen, ut Episcopatus ille ecclesiæ tuæ, tibique, vel tuis successoribus numquam subtrahatur, & nullus Episcopus quandoque sive per investituram, ut dici assolet, vel quocumque pacto ibi constituatur, nisi quem tu vel tui successores prompta voluntate elegerint, ordinaverint, & consecraverint. Indignum enim atque detestabile est, ut hoc, quod studio pietatis a nobis quæsitum, Apostolica auctoritate firmatum, ad detrimentum ecclesiæ tuæ quolibet modo vertatur. Si quis autem temerario ausu hujus nostræ sanctionis privilegium infregerit, noverit se Apostolicæ excommunicationis, atque anathematis vinculo innodatum. At vero, qui pio intuitu custos, & observator extiterit, perpetuæ benedictionis abundantia repleatur. Data Laterani xii. Kalen. Aprilis per manus Petri Clerici, fungentis vice Petri Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis ac Bibliothecarii, anno ab Incarnat. Domini MLXX. Pontificatus vero domini Alexandri Papæ II. nono, Indictione viii. Verum cum id non posset perficere Gebehardus, impediente Henrico Rege, ejus tamdem consensum post biennium extorsit, ut ex ipsius lit-

PAGIUS

Pragensis, qui hoc tempore vivebat, in Chron. Bohemorum ait: *Anno Dominic. Incarnat. MLXX. Dux* (nempe Bohemiæ) *VVratislaus in moribus Deo carus & hominibus, necnon in rebus bellicis miles præclarus, inspiratione divina commonitus monasterium in Metropoli Bohemiæ urbe VVissegrad vocata, quæ omnium terræ illius civitatum quasi mater & Domina est, Deo juvante construendum pia mente proposuit. Ad cujus propositi efficentiam non mediocri animo consilia pertractans, dignum duxit quatenus monasterium, quod gratia Dei cooperante conficiendum devote proposuerat, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontifici regendum, omnique ab adversitate diligenter protegendum, simul cum Canonicis ejusdem Ecclesiæ commendaret. Igitur Petrus Ecclesiæ sancti Georgii Præpositus Romam missus devota nuncia sui Ducis Domino Apostolico fideliter insinuavit. Quo audito venerabilis Papa Alexander II. Deo gratias pro tam felici præfati Principis desiderio retulit; moxque Synodum convocavit, in quo LXXII. Episcopi fuerunt. Quibus postquam omnia prædicti Ducis verba recitavit, cuncti unanimi corde & voce glorificantes Deum, qui sanctam suam Ecclesiam in toto Orbe dilatare non cessat responderunt, Amen.* Refertur postea Rescriptum Alexandri II. datum *VII. Idus Maii.* Verum illud vel additium, vel saltem interpolatum; cum stylus ab omnium aliorum stylo prorsus diversus sit, illudque non paucas difficultates patiatur. Illius autem Ecclesiæ collegiatæ prope Pragam ad arcem Vissegradensem fundatæ, in plerisque Historiis & Chronicis Bohemiæ mentio, quamvis in quibusdam, uti in Historia Æneæ Sylvii & Dubravii, Alexandro III. sedente fundata perperam dicatur. Ad illud enim tempus *Cosmas* laudatus non pervenit, & *Joannes* Episcopus Tusculanus, qui ejus fundamenta jecit, sub Alexandro II. vixit, & sub Alexandro III. *Imarus*, *Hugo*, ac *Petrus* Tusculani Episcopi fuere. *Uratislaus* Dux illius Ecclesiæ Privilegia auxit, & Præpositum ejus *Principem & Cancellarium regni Bohemiæ* in

litteris ibidem recitatis apparet, datis anno septuagesimo secundo post millesimum. Statuta est igitur tunc sedes Episcopalis in Carinthia, cui primus Episcopus datus est Guntherus.

Se-

PAGIUS in perpetuum esse jussit, quod traditio sit, ædem sacram ibi antea stetisse a *Vvorsivoio* primo extructam, & a Sancto *Cyrillo* Sancti Methodii fratre consecratam.

I. Causa Constantiensis Episc. defertur ad Pap.

SEquitur annus Redemptoris millesimus septuagesimusprimus, Indictione nona, quo delata Romam causa Caroli Constantiensis Episcopi ad Alexandrum Romanum Pontificem; accusantibus eum ejusdem Ecclesiæ clericis, ipso autem Sedem Apostolicam appellante, idem Papa delegavit eam Archiepiscopo Moguntino, penes quem cum plus valeret jussio Pontificia, quam auctoritas Regis, nitentis eum liberare, eumdem Carolum testibus convictum in Synodo idem Archiepiscopus condemnavit. Scribit ista pluribus Lambertus anno superiori his verbis, sexagesimonono post millesimum: *Rumoldus Constantiensis Episcopus matura admodum gravitatis vir obiit (hic est ille, ad quem extat (a) decretum ejusdem Pontificis datum, licet apud Grettanum mendose Grimoldus pro Rumoldo ponatur.) Huic Carolus successit Megdeburgensis canonicus. Is a clericis Constantiensibus primo benigne susceptus est; sed processu temporis dum pro libito suo magis quam ex ratione rem gereret: indignantes clerici a communione ejus se abstinere ceperunt propter simoniacam hæresim, per quam Episcopatum usurpasse dicebatur, id quoque ei crimini dantes, quod plerosque Ecclesiæ thesauros furtive abstulisset. Qua accusatione Romam perlata, Romanus Pontifex mandata direxit Moguntino Archiepiscopo, ne ullo modo ab eo consecraretur, donec in sui præsentia causa diligentius ventilaretur.* Et sub hoc anno idem auctor inferius de prosecutione causæ.

(a) cap. 2. dist. 32.

II.

Carolus, cui Rex Constantiensem Episcopatum dederat, assiduis proclamationibus pro ordinatione sua Sedem Apostolicam appellabat; e contra Fratres Constantienses obstinata contentione obluctabantur, ne contra canonum instituta ei, qui præter simoniacam hæresim furti quoque insimulatus fuerat, sibi Episcopus ordinaretur. Papa, cum ei molesti essent, cognitionem causæ a se ad Archiepiscopum Moguntinum rejecit; jussitque ut utrisque vocatis ad Synodum, rem diligentissime ventilaret. Et si crimina quæ objiciebantur, refellere non posset: nulla eum ratione consecraret. Hac de causa Synodum Archiepiscopus Moguntiæ indixit in mensem Augustum. Rex concertationem hanc iniquo valde animo ferebat propter amicitiam Caroli & plurima servitia, quibus etiam in re familiari plerumque sibi commodissime affuerat: & idcirco munera sua rata ei manere cupidissime volebat. Unde Moguntino Archiepiscopo graviter succensebat, quod non statim eum, contemptis obstrepentium Fratrum simultatibus ordinasset. Sed ille immobilis persistebat in sententia, illud præseferens, quam terribiliter anno superiore a Papa pro simili causa objurgatus fuisset, & quam vix & ægre sine damno gradus sui evasisset, & quod postea recentibus litteris Sedis Apostolicæ, ne sine diligentissima discussione manus illi imponeret, commonitus fuisset. Itaque instantibus jam Kalendis Augusti Rex Moguntiam properabat, cupiens ipse in discussione tanti negotii cum Archiepiscopo cognitor assidere. Et inferius enarra-

Indicitur Synodus Moguntina in causa episcopi Constantiens.

PAGIUS Sæc. XI. Anno Æræ Hisp. MCIX. Anno Hegiræ CCCC-LXIV. inchoato die 29. Septemb. fer. 5. A.C. 1071

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6564.

☉ 26. B. ☽ 8. P. 24. April. Indict. 9.

JASU CHRISTI 1071.

ALEXANDAI II. PAPÆ 11.

HSNRICI IV. REG. 56.

MICHAELIS DUCÆ IMP. 1.

I. Carolus episc. Constantio simonio accusatur.

ANnum I. ad IV. *quidam Clericus Carolus nomine, more Simonis Magi, qui donum spirituale pro pretio rogavit ab Apostolis, a Rege Henrico comparavit Episcopatum civitatis Constantio. Qui in conventiculo Episcoporum & Abbatum in monasterio sancti Martini Moguntio, in Assumptione sancti Martini facto, a Sigefrido Archiep. coram Rege culpatus quod non intravet per ostium in ovile ovium, depositus est. Deinde post annum non vixit*, inquit Marianus Scotus in Chron. qui hoc tempore inclusus vivebat Moguntiæ. Sed loco, *in Assumptione sancti Martini*, legendum, *in Assumptione Sancta Maria*, ut diserte legitur in Actis Concilii Moguntini post Baronii mortem publicatis, quæque nunc extant Tom. IX. Concil. Sigefridus Archiep. Moguntinus ad Alexandrum II. Epistolam scripsit, quæ ibidem habetur, in qua ait: *Mihi Romæ posito, viva voce, & postea Apostolica legatione interdixistis, ne eum, qui designatus est in Constantiensem Episcopum, ullo modo consecrarem; quia audistis elogio simoniaco hæreseos eum notabilem. In quo, quia vobis obedivi, multa, ut præmissum est, a domino meo* (sc. Henrico Rege) *sustinui; timeoque me adhuc graviora passurum, & Ecclesiæ meæ magnum fore detrimentum, nisi benignus ille Petrus clave sua me defendat, & vestra auctoritatis potestas adversus Regiam potestatem zelo justitiæ me protegendo se accingat.* Responsum Alexandri II. ad Sigefridum ad nos non pervenit; sed cum hoc anno Moguntiæ habita sit Synodus, quæ de *Carolo* Episcopo Constantiensi designato judicium ferret, manifestum est, eam jubente Papa congregatam. In illa *Sigefridus* se ejus Legatum appellat.

II.

Initio enim Actorum dicitur condita, *venerabili Sigefrido, Moguntinæ Ecclesiæ Primate, & Apostolicæ Sedis Legato, aurigante currum Dei anno jam XII. qui tunc volvebatur annus* in-

Digitized by Google

rato obitu Lupoldi Regis chariffimi, quem eo ltioere mori contigit, pergit cœptam ipsam hiftoriam verbis iftis:

III. *Rex magnifice ac regaliter curato funere, Moguntiam, ficut inftituerat, propeeavit: cumque ftatuta dee in Synodo cum Epifcopis affediffet: aderat Carolus, aderant & Fratres Conftantienfes, magnam ac molem crimiaum objectantes: contra quos Rex (quantum falva verecundia poterat) dedita opera nitebatur, & modo objecta purgare, modo pondus objectorum, quæ non poterat purgare, callidis fermonibus nitebatur attenuare, pleramque etiam iaftantium & perurgentium procacitatem verbis ducioribus coercebat, ac frontis impudentiam, oppofita auctoritate fua majeftate refringere tentabat. Primum & fecundum diem in boe negotio infumpfit. Cumque accufatorum conftantiam nec veritate refponfionis, nec arte dictionis eludere poffet, ad ultimum probatis, quæ objecta fuerant, criminibus, baculum Epifcopalem ab eo recepit: verbis tamen exquifitiffimis mæftitiam ejus confolabatur promittens, quod dum primum fibi opportunum fieret, benigna vice banc calamitatem ei compenfaret.* Et inferius eodem anno in fine: *Carolus, quem ab Epifcopatu Conftantienfi dejectum fupra diximus, regreffus ad Magdeburgenfem diœcefim, fexto Kal. Jan. obiit.* Hunc finem accepit homo cupidiffimus gloriæ, qui cum malis artibus eam affequi conatus effet, meffuit loco gloriæ ignominiam, fimulque mortem ex mœrore cor exedente percepit.

Deponitur Carolus epifc. Conftantienf.

IV. Hoc anno Alexander Papa una cum fanctæ Romanæ Ecclefiæ Cardinalibus invitatus a Defiderio Abbate Caffinenfi presbytero Cardinali tituli S. Cæciliæ, Caffinum proficifcitur ad dedicationem novæ bafilicæ, quam idem Abbas erexit. Celeberrima quidem omnium dedicatio fuiffe reperitur, cui ipfe Pontifex Romanus interfuit cum omnibus Cardinalibus, qui Romæ aderant, & Archiepifcopis decem, & Epifcopis quadragintatribus. Sed & præfentes fuerunt Principes plures atque magnates, nec non populi innumera multitudo, invitati omnes litteris Alexandri Pontificis. Quibus omnibus ad eamdem folemnitatem confluentibus, quam diebus octo voluit perdurare, Indulgentia Pontificia remiffionem peccatorum conceffit. Hæc Leo (a) Oftienfis pluribus narrat (b). Qui & de occafione ejus renovandæ bafilicæ, atque ftructura ipfius & ornamentis pluribus agit, dedicationemque ipfam ita certa temporis nota confignatam relinquit his verbis: *Dedicata eft eadem beati Benedicti bafilica cum quinque altaribus fuis ipfa die Kalendarum Octobrium anno Incarnationis Dominicæ millefimo feptuagefimoprimo, Indictione nona, die fabbati.* Quod autem ad numerum Indictionis fpectat, cum fecundum prifcum ufum a Septembri menfe nona Indictio incipiat numerari, ac ea ratione fcribenda fuiffet Indictio decima: dicendum vel in codicem irrepfiffe errorem, vel factam recentiori more, quo una cum anno Indictio exordiatur. Præter Leonem Oftienfem fcripfit etiam Leo Marficanus libellum de eadem confecratione; idipfum præftitit Alphanus Archiepifcopus Salernitanus carmine, fed & Petrus diaconus in fermone de Octava, idipfum etiam; fed quam parum fideliter vide Apologeticum in Conftantinum Bellottum.

Alex. PP. dedicat Bafilic. Caffin.

(a) Leo Oft. lib. 3. cap. 28. 29.
(b) Ibid. c. 26. & 27.

Hoc

PAGIUS Concil. Moguntinum adverfus eum coactum.

incarnati Verbi MLXXI. octava indictione Romani cenfus, fed loco, *octava*, feu VIII indictione, legendum, *VIIII. indict.* Huic Concilio interfuere *Gebehardus* Juvavenfis, *Udo* Trevirenfis Archiepifcopi, novem Epifcopi ibidem nominati, Legati Suffraganeorum Sigefridi, Abbates plures, nec non inferiorum ordinum magnæ auctoritatis & fapientiæ Viri. In eadem Præfatione legitur, Synodum indictum propter Carolum quemdam, Conftantienfis Ecclefiæ defignatum Epifcopum, fed non fatis canonice electum & provectum, qui, *ut folemne eft, accepta a Rege Pontificalis annuli & Paftoralis ferulæ inveftitura, & in fede Epifcopi receptus, Regia poteftatis jubente cenfura: poftulabat a Primate Moguntienfi, ejufdem Conftantienfis Ecclefiæ fe epifcopum confecrari.* Sed Sigefridus dicebat fe hoc non debere; quod Carolus non per oftium in ovile ovium vellet intrare, fed per furtivam Simoniacæ impietatis fcalam niteretur afcendere. *Mittuntur interim*, ut ibidem fubditur, *ad venerabilem Metropolitanum crebra de Palatio legationes miftis precibus minas & imperiofa de hac confecratione mandata ferentes. Mittuntur & litteræ a Prafule Apoftolicæ Sedis, mandantes ne ullo modo confecretur fine ferutinio canonica purgationis: & quod Rex poteftate jubebat, Romanus Pontifex auctoritate prohibebat.*

Paucis interpofitis: *At Metropolitanus Antiftes inter harum Legationum varietates, velut inter duros tempeftatum turbines, laudabili conftantia in fe ipfo fixus, hæret immobilis: & nufquam favore vel gratia, tenore* (legendum, timore) *vel munere inflectitur a ftatu canonicæ rectitudinis. Multis itaque nunciis hinc inde miffis & remiffis; multis quoque diebus huic audientiæ delegatis, cognitores* (legendum, cognitionibus) *caufa Principis occupante præcepto, non impletis: cum Ecclefia Conftantienfis fuo viduata Paftore, jam fere biennio Sacerdotali careret benedictione: tandem miferatione divina poteftati proponderavit auctoritas, & Chrifti Sacerdotibus divina afpiravit voluntas .... Primo igitur Concilii die, quem fancta Mariæ dormitio tunc celeberrimum exhibebat*, (ideoque die XV. menfis Augufti), *Patres damnant Simonem & omnes hærefiarchas cum dogmatibus fuis ac pauca pro tempore tractant de qualitate inftantis negotii.* Poftero die de caufa Conftantienfi ftudiofe ventilatur. *Sed interveniente Principis mandato, in fequentem diem*

III. Henricus Rex Carolo favet.

pro-

V. Lanfranc. archiep. Cantuar. duplex pallium accipit.

Hoc anno Lanfrancus, quem anno superiore consecratum vidimus Archiepiscopum Cantuariensem, & Thomas Eboracensis Romam venerunt ad Alexandrum Papam, suscepturi, ex more, ab eo pallium. Ubi cum ambo benigne ab eodem habiti essent, Lanfranco præ excellentia meritorum idem Pontifex post exhibitum pallium dari consuetum, aliud superaddidit in signum amoris, illud ipsam scilicet, quo idem Pontifex uti consuevisset in celebratione Missarum. Scribit hæc Willelmus Malmesburiensis in rebus gestis Anglorum pontificum, qui de controversia ejusdem Thomæ Eboracensis Archiepiscopi contra Lanfrancum ibi coram Pontifice habita, subjicit ista: *In cujus præsentia, Alexandri Papæ scilicet, Thomas calumniam movit de primatu Dorobernensis Ecclesiæ, & de subjectione trium Episcoporum, Dorcensis, sive Lincolniensis, Vuigorniensis, Licefeldensis, qui nunc est Cestrensis, dicens Cantuariensem Ecclesiam atque Eboracensem parem ad invicem honorem habere, nec alterum alteri secundum beati Gregorii constitutionem, debere ullatenus subjacere, excepto quod alterutrius Archiepiscopum priorem & digniorem oporteat esse eo, quem constiterit fuisse posterius ordinatum. Prædictos vero tres Episcopos suæ sedi, suisque antecessoribus ab antiquis temporibus extitisse subjectos. Lanfrancus hoc audiens, etsi moleste tulit, modesta tamen discretione verba illius veritate penitus carere respondit, & asseverans Gregorianam illam constitutionem non de Cantuariensi & Eboracensi Ecclesia, sed de Londoniensi & Eboracensi esse prolatam.*

VI. Alex. PP. absque apostolicæ sedis reverentia præjudicio defert amico.

De qua re & de tribus Episcopis multis hinc inde verbis prolatis, decrevit Alexander Papa oportere causam hanc in Anglicana terra audiri, & illic totius regni Episcoporum & Abbatum testimonio & judicio definiri. Hæc ibi auctor, qui dum synodalia super bis sequenti anno Acta recenset, de his, quæ hoc anno Romæ præsentibus iisdem Archiepiscopis coram eodem Alexandro Pontifice gesta sunt, paulo latiorem tractatum habens, hæc adjicit: *Erat*, inquit, *tunc temporis Lanfrancus in doctrina & & mundi sapientia famosissimus: Et quem venerabiliter suspiceret Alexander Apostolicus. Honoris maximum fuit indicium, cum Romam venienti, sequestrata illo Romani supercilii fastu, dignanter assurgeret, professus hanc venerationem non se illius Archiepiscopatui, sed magisterio litterarum deferre. Quapropter se fecisse, quod esset honoris, illum debere facere, quod esset justitiæ, ut pro more omnium Archiepiscoporum, sancti Petri Vicarii vestigia advolveretur. Reddidit ille debitum, tanti amoris expertus insignia, ut quæcumque petenda putasset, haud dubio impetraret.* Hæc ipse de officiis Alexandri Pontificis, quibus ita amicum voluit excepisse: ut tamen non re-

PAGIUS

procrastinatur, urgentibus internunciis, ut Sacerdotes domini a constantia sua rigore ad Regiam se inflecterent voluntatem: aliis instantibus, ut designatus ille, male usurpatum sponte dimitteret honorem. Tertia vero die, Christi Sacerdotes, hujus negotii longa expectatione suspensi, *Sacerdotali constantia Principem suum adeunt, eumque de salute animæ suæ, de pace Ecclesiarum, deque statu regi* (legendum, regni) *spirituali disciplina convenientur, proponentes ei de Scripturis & gestis veteris ac novi Testamenti congrua doctrina salutaris exempla .... Summus autem ille dominorum dominus, qui omni potestati dominatur, ita temperavit animum Principis, ita mitigavit eum ad verba sanctæ exhortationis, ut nulla juvenili moveretur acerbitate, &c. multum tamen se excusans, in hoc suæ potestatis dono nullam se exercuisse venalitatem, nullam super hac re cum eodem Carolo se pepigisse conventionem. Si quid autem eum domesticis & familiaribus suis, propter spem intercessionis, ipso ignorante pepigerit: suum non esse accusare vel excusare.*

IV. Carolus abdicat Episcopatum.

Paulo post: *Hac autem salubri sermocinatione cum Sacerdotibus habita, tum vir venit* (nempe Rex) *in Concilium: & ille Constantiensis designatus intromittitur ad audiendum. Adsunt etiam pro foribus Constantienses Clerici, postulantes per Legatos, ut & ipsi mererentur admitti*. Longa altercatione tota die hinc inde disceptatum est. *In crastinum*, inquiunt Patres, *quando sperabamus, qui juxta promissum suum objecta purgaret, & consecratione dignum, innocentiam suam monstrando, se probaret; ille jam mente confusus*, &c. *altroneus ipse in se sententiam tulit, & annulum & ferulam Pastoralem, ora qua injuste acceperat, assignans, Sacerdotum spem, & metum quem pro eo habebant, labore longioris quæstionis absolvit: culpam suam uno tegens pallio excusationis, quod juxta decretalia Cælestini Papæ, Episcopus dari nollet invitis.* Ex quibus liquet primo, Lambertum, cujus verba recitat Baronius, res hujus temporis accurate narrare II. Alexandrum secundum jure merito electioni Caroli intercessisse, & ad simoniam eradicandam omnem operam contulisse.

V. Controversia de Primatu inter Cantuariensem & Eboracensem Ecclesiam.

A num. V. ad XII. Joannes Papa XII. in Epistola ad sanctum Dunstanum Cantuariensem Archiepiscopum data, cujus partem recitat Malmesburiensis lib. 2. de Gestis Reg. Angl. pag. 212. ait Cantuarienses Archiepiscopos jam olim Primatum super omnes Angliæ Antistites habuisse: *Primatum tuum*, inquit, *in quo tibi ex more antecessorum tuorum, vices Apostolicæ sedis exercere convenit, ita tibi ad plenum confirmamus, sicut beatum Augustinum, ejusque successores præfata Ecclesia Pontifices habuisse dignoscitur.* Controversia tamen de Primatu inter Cantuariensem & Eboracensem Ecclesiam sub *Lanfranco* moveri cœpta, & in favorem Lanfranci ab Alexandro II. hoc anno dirempta, ut narrat Baronius ex Malmesburiensi.

VI.

Baronius num. VIII. narrat ex Malmesburiensi Lanfrancum Cantuariensem Archiep. egisse

recusaret ab illo, immo exegerit, quæ deberetur Apostolico culmini reverentia in pedum osculo ex more ab omnibus etiam Archiepiscopis exhiberi solito. Quod autem aliquorum delatione apud eumdem Pontificem facta contra Thomam Archiepiscopum Eboracensem & Episcopum Lincolniensem, qui una cum Lanfranco Romam venerat, uterque de sua ipsorum sede periclitati essent: quomodo eodem intercedente Lanfranco apud Alexandrum Papam, fuerint restituti, ita idem Willelmus hic subdit:

VII. Restituuntur depositi episcopi.

Denique ambos itineris sui comites, Thomam Archiepiscopum Eboracensem, & Remigium Episcopum Lincolniensem baculis & anulis expoliatos, quod primus esset filius presbyteri, secundus pro auxiliis Guillelmo venienti in Angliam præbitis, factus esset Episcopus, divinum munus bellicosis laboribus nundinatus, pristinis suis restituit officiis. Papa enim pondus facti a se reiciens in eum considerationem transfudit, bene, an secus fieret, redderet ipse investituras, si vellet; sin minus, faceret, quod commodum sciret. Ita illi de manu Lanfranci baculos & anulos recipientes, latum ad patriam cum eodem moliti sunt reditum. Hactenus de benevolentia, qua Alexander Papa prosecutus est Lanfrancum Cantuariensem Archiepiscopum.

VIII. (a) cap. Apostolica dist. 56.

Porro (a) Decretum reperitur ejusdem Alexandri Papæ, ut electus filius presbyteri, si virtutibus polleat, non reiiciatur. Rursum vero apud eumdem Pontificem Lanfrancus illud effecit, contra ea, quæ tentarant plures Anglorum Episcopi, simulque Rex ipse, nempe, ut pulsis ab ecclesiis cathedralibus monachis, ubi erant, clerici subrogarentur: ne id fieret, & ut ipse Alexander suis Apostolicis litteris prohiberet. Rem gestam lucidius Wilelmus sic narrat:

Providens præterea per totam Angliam monachis, ut nec deplorarent necessaria, nec claudicarent a Regula: jamque enim Episcoporum livor increverat, volentium ab Episcopalibus sedibus monachos, clericis immissis, extrudere. Auctor hujus factionis fuit Walchelmus Episcopus Wentanus ad cætera bonus, sed in hoc ad pravum consilium susurronum flexus, plusquam quadraginta canonicos cappis & superpelliciis ornaverat. Regem in sententiam traxerat, & tantum mora in medio, ut Archiepiscopi consensum eliceret. Is quo minus haberetur nihil dubitandum. At ille auditum facinus exhorruit, & tot potentum excogitatas machinas ut casses aranearum, solo intuitu dissolvit. Quin etiam ne id auderent posteri, egit ut Alexander Papa scriptis inhiberet. Magnum id & laudandum, ut quod sedula Sanctorum benignitas tempore Regis Edgari inchoaverat, iste labefactari non permiserit, quamvis numquam comparatione factum hujus cum illorum facto pensitetur. Nam illi totius Angliæ magistri, arridente etiam Rege, facile quod vellent, efficerent; iste autem solus contra tot obsistentes rem profligaverit, & vicerit. Hucusque Willelmus.

IX. Alex. P. epist. ad Reg. Angl. per Lanfranc.

Recedenti autem ab Urbe Lanfranco Alexander Papa has litteras dedit ad Regem:

Alexander Episcopus servus servorum Dei charissimo filio Willelmo glorioso Regi Anglorum salutem & Apostolicam benedictionem.

Omnipotenti Deo laudes gratiasque referimus, quod in hoc tempore licet mundus in maligno positus, plus solito pravis incumbat studiis; tamen inter mundi Principes & Rectores egregiam vestræ religionis famam intelligimus, & quantum honores sanctæ Ecclesiæ, tum simoniacæ hæresis vires opprimendo, tum Catholicæ liber-

PAGIUS

Alexander II. prohibet ne Monachi in Ecclesiis Cathedralibus Angliæ turbentur.

se apud Alexandrum II. at scriptis inhiberet ne Monachi ab Episcopalibus sedibus Angliæ expellerentur, *Augustinus & Laurentius*, inquit Ordericus lib. 4. pag. 516. *aliique primi Prædicatores Anglorum Monachi fuerunt, & in Episcopiis suis vice Canonicorum (quod vix in aliis terris invenitur) Monachos pie constituerunt. Cœnobia multa & præclara construxerunt, & conversis instituta Regularia verbis & exemplis tradiderunt. Magnifice igitur monachilis Ordo plusquam ducentis annis in Anglia floruit: & Christiano religio Reges Anglorum Edelbertum, Edwinum, Oswaldum, & Offam, aliosque plures feliciter correxit, & salubriter in montem virtutum sustulit; donec Edmundus Estanglorum Rex cum aliis duobus Angliæ Regibus Paganorum gladio martyr occubuit.* Hoc vero tempore omnes circiter, inquit Edmerus lib. 1. *Novorum qui ex clericali ordine, per Regem Willelmum, in Anglia constituti Pontifices erant, Monachos, qui in nonnullis Episcopatibus Angliæ, ab antiquo vitam agebant, inde eliminare moliti sunt: & Regem ipsum in hoc sibi consentaneum effecerunt.* Verum Alexander II. postquam hæc narrante Lanfranco accepit, Epistolam nunc ordine XLIX. ad eum scripsit, qua prædecessorum suorum decreta confirmat, ut Monachis Ecclesias Cathedrales obtinere liceat. Ait Pontifex *Gregorium Magnum* præcepisse Augustino gentis Anglicæ Apostolo, ut ejusdem Ordinis Viros, cujus ipse erat, poneret in Sede Metropolitana Cantuariæ; & *Bonifacium*, qui quartus ab eodem Gregorio Ecclesiæ Romanæ præfuit, hæc Athelberto Regi Anglorum & Laurentio Archiep. Cantuariæ scripsisse: *Gloriose*, inquit, *fili, quod ab Apostolica Sede per Coepiscopum nostrum Mellitum postulasti libenti animo concedimus; idest, ut vestra benignitas in Monasterio Dorobernensi civitate constituto, quod sanctus doctor noster Augustinus, B. memoria Gregorii discipulus sancti Salvatoris nomini consecravit, cui ad præsens præesse dignoscitur dilectissimus frater noster Laurentius, licenter per omnia monachorum regulariter viventium habitationem statuat;* Apo-

bertatis usus, & officia confirmanda vestra virtus impendat, non dubia relatione cognoscimus. Sed quia non iis, qui bona demonstrant, justitia, sed in fine probatis pramium & corona promittitur, excellentiam vestram plena dilectione monemus, ut in studia Christianissimae devotionis vestra persistatis: & primo quidem Ecclesias Christi, quae in regno vestro sunt, religioso cultu, & justis dispositionibus exornetis, commissa vobis regni gubernacula ita justitiam tenenda tractetis, ut ex operum rectitudine, quod scriptum est: Cor regis in manu Dei vobis manifeste congruat.

X. Admonet Alex. Regem.

Rogamus etiam dilectionem vestram, ut Ecclesiasticas personas ab injuria defendatis: viduas & orphanos, & oppressos misericorditer relevando protegatis. Quoniam licet ille Rex Regum & supernus arbiter totius regni, quod vobis tradidit, rationem a vobis exigat: pro his tamen districtius appellabit, quibus non fuerunt vires, & arma, nisi vestra patrocinia. Ad haec igitur perficienda, & aliarum virtutum incrementa percipienda, fratris nostri Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi monitis & consiliis gloriam vestram hortamur acquiescere, quem charissimum membrum, & unum ex primis Romanae Ecclesiae filiis lateri nostro assidue non adjunctum esse dolemus: sed ex fructu, quem Ecclesia in regno vestro tribuit, consolationem ejus absentiae sumimus.

XI. De causis Lanfranco commissis.

Praeterea eminentiae vestrae notum esse volumus, quod causa Alrici, qui olim Cicestrensis Ecclesiae Praesul dictus, a suppositis Legatorum nostrorum depositus est, non ad plenum nobis tractata videtur; ideoque sicut in canonibus cautum est, in pristinum locum debere restitui judicavimus. Deinde causam ejus juxta censuram canonicae traditionis diligenter retractandam & definiendam praedicto fratri nostro Archiepiscopo Lanfranco commisimus. Item sibi negotium de discernenda lite, quae inter Archiepiscopum Eboracensem & Episcopum Dorcacestrensem de pertinentia dioecesis eorum est, firmiter injungenda commendavimus, ut hanc causam diligentissima perquisitione pertractet, & justo fine determinet. In causis autem pertractandis & definiendis ita sibi nostrae & Apostolicae auctoritatis vicem dedimus, ut quidquid in eis, justitia dictante, determinaverit, quasi in nostra praesentia definitum deinceps firmum & indissolubile teneatur. Multa vobis praeter haec significata dedissemus, nisi quod ea in hujus dilectissimi fratris nostri Lanfranci, & ejusdem fidelissimi vobis ore posuimus, ut ejus viva voce, & nostrae dilectionis affectum plenius cognoscatis, & reliqua nostrae legationis verba attentius audiatis. Deus autem omnipotens det vobis quaecumque sibi sunt placita, velle & posse, ut & hic auctor sit vestri gubernaculi, & retributor in gloria sempiterni gaudii. Hactenus Alexander.

Lanfrancus decernitur legatus epost.

Convertamus orationem ad res Orientis. Hoc anno Romanus Diogenes Imperator, cum imperasset annos tres & menses octo (ut testatur Curopalata) miserando exitu ex hac vita decedit. Habitus plene (si Christiano dicere licet) fortunae ludus, utpote qui statim ex imo ad summum, rursumque ex summo ad imum majori impetu ruit. Plane secundum illud proverbiorum: (a) *Ante contritionem praecedit superbia, & ante ruinam exaltatur spiritus.* Homini contigit. Cum enim pugnam adversus Turcas oblatam pa-

XII. Diogenis Imp. miserandus finis.

(a) Prov. 16.

PAGIUS

Apostolica auctoritate decernentes, ut ipsi vestrae salutis praedicatores Monachi, Monachorum greges sibi asciscant, & eorum vitam sanctitatum moribus exornent. Quare Alexander II. sub anathemate eos constringit, qui huic Decreto obviare contenderint.

VII. Diogenes a Turcis captus & in libertatem restitutus.

A num. XII. ad XV. *Romanus Diogenes* primo Imperii sui anno expeditionem adversus Persas suscepit, sed nulla facinore praestito *triumphantis specie redit*, inquit Michael Psellus. Haec illi prima arrogantiae fastusque animi elatio. *Inde tum augustam parum curabat, tum Senatori ordinis viros contemnebat.* Secunda ejus expeditio nihil admodum priore felicior, sed aequali trutina, ac prorsus iisdem momentis librata. *Quod si nobis per myriadas cadentibus duo tresve hostium caperentur, Nonne vicimus, multusque nobis adversus Barbaros plausus;* ait idem Psellus. Tertia jam ac postrema vice ad Barbaros ingruentes compescendos proficiscitur. Etenim *veris statim ortu* Romanam vastatam ditionem redierant, quam & late copiis omnibus incursabant: profectus itaque cum exercitu *Cosaream* iter contendit, & cum par esset, ut cum hostibus pacisceretur, & a grassatione arceret, pugnare voluit, acceptoque vulnere equo delapsus est; quo factum, ut caperetur, & acies dissolveretur. Res itaque in deliberationem vocantur in civitate, ac Augusta quid operae pretium factoque opus videretur rogabat. *Visum igitur omnibus est, ut is interim sineretur, sive captus, sive mortuus erat; sibi autem illa ac liberis imperium firmaret.* Hostilis exercitus Dux consolatur Diogenem, qui captus erat, communi mensa accipit, & postremum ipsum quoque e captivitate liberat; quod sane malorum origo causa fuit: nam Imperator nullo negotio Romanum se Imperium recepturum existimavit. *Statim ergo turbatio, cursusque & excursus circa Regiam, cum alii mirarentur quod contigerat, alii fidem rei detraherent. Augusta quoque anceps animi trutinabatur, & dubitabat quidnam etiam faceret. Inter haec dubia ipse quoque veniens, ac tum omnes loqui juberent, quid opera pretium putarem*, inquit Psellus, *ac vel maxime optimus Imperator in rem urgeret, atque cogeret, ita sententiam dixi: Non esse illum amplius in imperio admittendum, sed e medio tollendum; quoquoversum denique mittenda mandata, quibus rerum summa illi abrogaretur. Mensque*

pacem ab Asam Sultano per Legatos magno arrogantiæ supercilio rejecisset, ipsumque cum suis proficiscentem esset aggressus, diremptus noctis crepusculo cum rediret ad suos; postremæ acies existimantes illum fugere, in fugam seipsos irrevocabilem dederunt, adeo ut fuga milites sparsos adoriendi hostibus occasio fuerit patefacta, qua bene usi, victoriam insperatam adepti, captivum duxarunt etiam Imperatorem, quem ille benigne habuit, sua quoque mensa dignatum. *Sed cum aliquando* (inquit Curopalatas) *Sultanus eum interrogasset: Quid mihi fecisses si me in tua potestate habuisses? simpliciter & sine adulatione respondit Imperator: Multis plagis bene notis tuum corpus confecissem.*

XIII.

At ego, inquit Sultanus, *tuam severitatem aut crudelitatem non imitabor. Veruntamen audio vestrum vobis præcipere Christum pacem & oblivionem malorum, superbisque resistentem humilibus gratiam dare.* Præstititque ex animo Dux barbarus, quod promisit: nam inito cum ipso fœdera, facta pace perpetua, habita filiorum ratione, & successorum omnium, numquam amplius Romanum Imperium a Turcis invadendum, labefactandumqua fore pollicitus, captivos etiam relaxari præcepit, ipsumque per suos Legatos deduci jussum amplexatum dimisit. Cum interea perlato de clade nuntio Constantinopolim, mox alium subrogarunt Imperatorem Michaelem Constantini Ducæ filium, coguntque exulasse Eudociam Imperatricem, in monasterium detruduur. Missusque Andronicus in occursum Diogenis Imp. eumdem captum, nigraque veste indutum super mulum, humanæ miseriæ spectaculum factum toto illo perlongo itinere, perduxit

Michaeli VII. Duc. Imp.

PAGIUS

que adeo consilium aliis quidem utile visum est, (hi nimirum qui saniore essent mentis judicio,) alii vero secus existimarunt. Hæc omnia Psellus de semetipso loquens.

VIII. *Eudocia Aug. in Monasterium detrusa.*

In eo rerum discrimine Imperator *Michaelus* sibi ipse timens, ac *Diogenis* suspectam habens crudelitatem, consilium iniit sibi tutissimum. Nempe a matre resilit, ac suas ipse partes agit, consobrinisque adjutoribus (idest *Joannis Cæsaris* ac patrui liberis) aulæ custodes ac Prætorianas cohortes sibi addicit. Repente igitur ad Imperatorem quasi in periculo agentem pari natu conveniunt. *Qui autem erant cum Augusta, quorum & ipse unus eram, quorum molitio ignota esset, vix non obriguimus, qui in nostra capita malum versum iri putaremus. Ac quidem Augusta, nec sui compos erat, sed amoto capitis velamine in penetralium specum quamdam cursum contendit. Firmatur adversus eam Concilium, Urbe ejiciendam esse, & ut in delubro, quod Deiparæ e littore maris ipsa struxerat, hospitium deligat. Moxque ita factum est, cum Imperator ac filius, (quod ipse novi, ac Deo teste vulgo adstruam) matris ejectionem ægre ferret, sed temporis ratio cogeret, ejusque voluntati obsisteret. Quod vero, ut in talibus & contingere & dici solet, alius aliud quid de Augusta animo sentiebat jugesque in eam rumores jactabantur, alio lato decreto ad monasterium transire vitam jubetur, quod & ipsum confestim expletum est.*

IX. *Diogenes excæcatur, & Michael imperium suscipit.*

Narrat etiam Psellus eos, qui animi benevolentis impensiori affectu Imperatori studebant, Diogenis ingenium veritos, per literas mandasse cuipiam magistratuum, ut ei erueret oculos: *Nesciebatque Imperator*, subdit Psellus, *cum factum est. Nec rem quasi adulando scribo, novit Deus, sed verissimam prorsus refero. Unde etiam majori copia lacrymas effudit, ubi postea rescivit.* Cæterum Diogenes, etsi effossis oculis, ad monasterium, quod ipse condiderat, in Insula, quam *Proten* vocant, relegatur. *Quo loco breve tempus superstes, cum necdum annos quatuor imperium tenuisset, Michaelus vero pleno jure illo potitur.* Bryennius in fine lib. 2. & Zonaras in Romano Diogene Psellum exscripsere. Signantius tamen Zonaras imperii Diogeniani durationem exprimit, utque eum *triennium, & menses octo* imperasse, quod & Curopalates habet. Quare cum Diogenes die prima Januarii anni MLXVIII. Imperium susceperit, Michaelus Constantini Ducæ filius circa initium mensis Septembris imperare cœpit. Elmacinus enim lib 3. Hist. Sarac. docet, *Diogenem* die XXVI. mensis Augusti a Turcorum Principe captum fuisse: *Cui Princeps occurrit in loco dicto Zahra, idque die XXVI Dulkiada, & oppugnavit Romanos die Veneris, eosque in fugam vertit, & occiderunt Mulismi eo die atque nocte Romanos innumeros; quia & ipse Romanorum Imperator captus fuit; sed dimisit eum Princeps, ea lege ut afferret MD aureorum millia, & in singulos annos tributum solveret CCCLX. millium aureorum: ac dimitteret omnes Mulismos, qui capti in imperio Romano essent.* Utraque itaque acies in conspectu fuit anno Hegiræ CCCCLXIII. die XXVI. Dulkiadæ, seu undecimi mensis, currenti sc. Christi anno, die XXV. mensis Augusti, & postridie, feria nempe sexta, ejusdem mensis XXVI. *Diogenes* Imp. a Saracenis captus, & Romani cæsi. *Michael* paucos post dies in Diogenis locum Constantinopoli subrogatus. Hinc intelligis errasse Chronographum Barensem, qui ad annum MLXXII. ait: *In mense Julii captus est Diogenes Imp. & mortuus est.* Dicitur cognomento *Parapinaces*, inquit Glycas, quod cum prohibuisset, ne mercatores annonam venderent, ipseque solus monopolium constitueret, *eo tempore modius pinace dempto & detracto, aureo nummo venderetur*, hoc est quadrante medimni.

X. *Michael imperio parum aptus.*

Michaelem pluribus laudat Psellus a literarum ac Philosophiæ studio, disciplinarum universitate, ac egregiis moribus, & finem Operi imponit. Alii tamen Historici Byzantini eum Imperio minime idoneum fuisse testantur. Nicephorum spadonem virum solerti ingenio & eruditum, sed animo dejecto & calliditatis pleno rebus præfecit, qui omnia Imperatoris munia obiens, nihil erat quod ab eodem Nicephoro ab eo Logotheta designato non gereretur. *Itaque cum multi bona sua, alii per alias causas amitterent, hominesque atterentur, & ærumnis premerentur: nemo erat, cui illa curæ essent. Nam Imperator puerilibus rebus*

Digitized by Google

xit: quem & jussit novus Imperator effodi oculis; sed vulneribus ex suffossione oculorum non curatis, cum ejus caput intumuisset, vermibusque scateret, graveolens, horribilis visu, ut humanum ostentum expositus omnium oculis, finem vivendi fecit, luens hic pœnas, ne æternas incurreret.

XIV. Nam de ipso illud idem Curopalata memoria dignum prodit: *In talibus*, inquit, & tot malis nullum maledictum protulit, *neque aliquid nefaris locutus est, sed Deo gratias agere perseverabat, casus æquo animo ferens*. De eodemque ad postremum hæc addit: *Hic Imperator Episcopatum Nazianzi ad jura metropolitana perduxit*. Equidem puto ipsum studiosum S. Gregorii Nazianzeni, ejus beneficio ita salvatum. Quem & imperasse annos tres & menses octo testatur.

Qui autem subrogatus est Imperator Michael Ducas, fuit iste Constantini Ducæ Augusti filius, idemque jam ante decennium una cum Joanne Duca patruo & fratribus Cæsar appellatus, dictus cognomento Parapinacens, ejusque nominis, Michael Septimus, coronatus a Joanne Xyphilino Patriarcha, eodemque honore insignita ejus conjux Maria Alana Augusta. Hæc ex Curopalata, Zonara, & aliis Græcis atque Latinis auctoribus.

XV. Hujus Imperatoris tempore claruisse Theophylactum Archiepiscopum Bulgarorum, cujus extant inter alia nobiles commentarii, in quatuor Evangelia, certum est. Quod autem ipsum sub Basilio Seniore Imper. anno Redemptoris octingentesimo octogesimotertio claruisse posuerit Panvinius in Fastis, vel Sixtus Senensis in sua bibliotheca eum sub Michaele Porphyrogenito, qui cœpit imperare cum Theodora Augusta matre anno octingentesimo quadragesimosecundo, vixisse tradiderit, vel alii, qui eo-

PAGIUS *hus occupatus, a Principe Philosophorum & honoratissimo Michaele Psello ad literarum studia deduci videbatur, ne modo in arte grammatica, versibus, & linguarum differentiis erudiebatur; modo declamationibus Rhetoricis, modo Historiis assuefiebat, modo ad audienda Philosophica præcepta parabatur, quamvis ad hæc omnia inepte*, inquit Zonaras. Quamobrem non mirum si Psellus de discipulo suo cum laude loquatur, in eo ipse laude dignus, quod ejus Vitam in literas non miserit.

XI. *Floret Michael Psellus.* Quo anno postea Michael *Psellus* vitam cum morte commutavit, prorsus incompertum. Illud certum, eum non tantum Theologum; sed & Philosophum, Mathematicum & Physicum extitisse, nec hoc sæculo in Imperio Orientali virum doctiorem floruisse, ut fidem faciunt varia ejus Opuscula Tom. XVIII. Biblioth. Patrum edit. Lugdun. publicata, aliaque variis in locis ac variis annis edita, præter ea quæ adhuc in Bibliothecis Vaticana, Regia & Cæsarea extant. Historiam ejus a Basilio & Constantino Porphyrogennitis inchoatam, & ad Michaelem Constantini Ducæ filium perductam Combefisius qui Auctoribus Græcis in linguam Latinam vertendis, præsertimque iis, qui de Historia Byzantina scripsere, immortuus est, prælo paratam habebat, sicuti & quædam alia Opera ejus Historica, quæ amicorum interpositu, mihi per plures menses videre licuit.

XII. *Restitutor litterarum in Oriente.* Natus erat *Michael Psellus* anno circiter millesimo vicesimo, cum ipsemet in sua Historia prodat, moriente Romano Argyro Imp. anno scilicet Christi MXXXIV. se needum ætatis annum sextum decimum explesse. Scribit etiam Psellus se Constantino Monomacho simul ac Imperium iniit ministrasse in omnibus, *ut nihil*, inquit, *ignoraverim eorum, quæ vel palam fecit, vel in occulto ac secretius designavit*. Præterea asserit se annum vicesimum quintum ætatis egisse, cum idem Constantinus imperare cœpit, & gravioribus disciplinis animum intendisse, postquam Rhetoricam & Philosophiam didicit; ac dein se Physicam aggressum esse. *Erunt mihi testes, qui librum hodie lecturi sunt, nempe mortuam jam sapientiam cum offendissem, quod attinet ad eos, qui profitebantur, me ipsum exsuscitasse, cum nec Magistros spectabiles nactus essem*. Paulo post: *Nunc nec Athenæ, nec Nicomedia, nec Alexandria Ægypti, neque Phœnice, neque utraque Roma, tum prima & minor, tum & illa posterior ac major, sive ulla urbium aliqua nunc eruditionis laude gloriatur. Sed & auri vena, & quæ sequuntur argentea, ac si qua alia ignobilioris materia, omnes omnibus visa sunt obstructa*. Ait denique se Theologiæ, Astronomiæ, Musicæ, Geometriæ, arti militari, aliisque operam dedisse. Baronius anno DCCCLIX. num. LIII. existimat, *Psellum* Simeonis Metaphrastes encomiastem fuisse magistrum Leonis Philosophi, & ex eo colligit, quo tempore Metaphraste vixerit. Verum nunc certo constat, non *Michaelem Psellum seniorem*, sed Michaelem Psellum juniorem Metaphraste encomium, quod extat, composuisse, huncque sæculo undecimo vixisse.

XIII. *Floret Theophilactus Bulgariæ Metropolita.* A num. XV. ad XXIII. *Theophilactus* patria Constantinopolitanus, Acridæ Archiepiscopus, totiusque Bulgariæ Metropolitanus, vir doctissimus, & in lectione Græcorum Patrum, ac præsertim Sancti Joannis Chrysostomi versatissimus, vixit sub Imperatoribus Michaele Duca, Nicephoro Botoniate, & Alexio Comneno, ut certis argumentis ex ejus Epistolis deductis demonstrat Baronius. Floruit præsertim sub Alexio Imp. cum ex ejus Epistolis quædam ad Adrianum ejus fratrem, Nicephorum Melissenum Cæsarem, Gregorium Taronitam, Nicephorum Bryennium Alexii consocerum, Bryennium Alexii generum, & alios ex Alexiana & Comnena familia Principes datæ sint, unaque ad Nicolaum Patriarcham Constantinop. qui anno MLXXXIV. Pontificatum iniit. Ex quibus tamen Epistolis Ducangius; Notis ad lib. VIII. Alexiadis perperam deducit, *Theophilactum*, non sub Michaele Duca sed sub Alexio Comneno floruisse; cum ex libro *de Institutione Regia* mox laudando, quem

De Theophil. temp. errores aliorum arguuntur.

dem ipsum sæculo floruisse dixerint; a veritatis scopo longe longius ii omnes aberrasse noscuntur. Evidentissima enim ad convincendum errorem testimonia eiiciuntur ea ejusdem Theophylacti scriptorum monimentis, epistolis inquam ipsius, quæ numero quinquaginta novem Græce scriptæ extant in Vaticana bibliotheca, industria viri discertissimi Jacobi Sirmondi Societatis JESU professoris in lucem ex abditis vendicatæ, atque Latinitate donatæ, sed nondum cusæ: Ex his, inquam, ejus epistulis multiplici argumento monstratur, non ante annos ducentos, sed hoc ipso tempore ipsum Theophylactum claruisse, quod scilicet ejus epistolæ vel datæ habeantur ad eos, qui hoc ipso tempore vixisse noscuntur, vel in eis eorumdem vitæ mentio habeatur, adeo ut de his dubitandi locus amplius non supersit.

XVI. Quod tempore Mariæ Aug. vixit.

Atque in primis, quæ primo loco posita est ipsius epistola ad Mariam Imperatricem conscripta, omnem de his dirimit controversiam. Siquidem a tempore Michaelis Augusti, qui regnavit cum Theodora matre, non est auditum usque ad Isacium Comnenum, ut Augustarum aliqua fuerit nominata Maria: sive igitur ad illam, sive ad hanc Mariam Alanam dictam uxorem Michaelis, de quo est sermo, datam velis epistolam; cum eædem hoc eodem tempore vixisse noscantur: manifesto sunt argumento, Theophylactum, qui ad alteram earum scripsit, eodem pariter cum eis vixisse tempore. Sed adde his adhuc manifestiora.

XVII. Quod tempore Ducarum familiæ Impp. vixit.

Est ejusdem Theophylacti epistola numero decimatertia ad sororium Imperatoris Joannem Ducam, cujus est exordium: *Nunc demum agnovi &c.* Ubi post multa compellans primarium ipsum Principis hominem & consanguineum, hæc habet: *Ceterum o fortunatum Ducarum genus, recta omnia & honesta in te ipso complectens, in hac mihi bonitate persiste &c.* Cum igitur ex his constet, tunc ipsum ea scripsisse, cum Constantinopoli Ducarum familia imperaret; quis fingere poterit, Basilii tempore vixisse Theophylactum, & non potius his temporibus, cum Ducæ imperitarent? His autem ex eadem epistola & aliis addere possumus, quod cum constet ex eis, Bulgariam his temporibus, quibus easdem ipse scripsit, non sub Regibus Bulgaris, sed sub magistratibus ab Imperatore Constantinopolitano missis administrari; nihil certa est, ut ad illa Basilii tempora ea referri possint, quibus constat, proprios Bulgaros suos habuisse Reges.

Vixit Theophilact. cum Bulgari essent sub Imp. Const.

XVIII. Quod vixit tempore Comnenorum Impp.

Quod insuper hoc ipso tempore constat, non semper imperasse (Constantinopoli successive Ducas, sed interpositum imperium Comnenorum:) nam post Isacium Comnenum imperatorem capessivit Imperium Constantinus Ducas, ac rursum post Constantinum, ejusque filium Michaelem Ducam, atque ab hoc genitum Constantinum Ducam, atque ejus successorem Nicephorum Botoniatem ad Comnenos Imperium rediisse, cum post eum Alexius Comnenus est moderatus, & ad multum temporis spacium Imperium Orientis; cum æque sicut Ducarum Imperii, ita & Comnenorum fit mentio in ejusdem Theophylacti litteris: nam ejus epistola octava hæc habet: *Vides quomodo tam facile colendissimi domini Comneni sigillum subversum est ob ipsumet Comneno &c.* Affirmare utique necesse est, Theophylactum ipsum Bulgariæ Archiepiscopum eam functionem administrasse hoc tempore, quo sive Ducæ, sive Comneni Constantinopoli imperabant.

XIX. Ex temp. Borisis Reg. bulgar. arguitur mendacium.

His etiam adde majora, quæ de his adhuc certiorem faciant fidem. Quod enim tempore, quo isti ponunt, Theophylactus non potuerit esse Archiepiscopus Bulgarorum; ex una epistolarum ejus, notata numero decimoseptimo, sume irrefragabile argumentum: Cum enim in ea mentio fiat Borisis Bulgarorum Regis, qui vixit (ut Zonaras & alii ostendunt) post centum annos, nempe sub Nicephoro Phoca & Joannes Zemisce Imperatoribus, plane apparet, non tunc ipsum vixisse sub Basilio, sed longe post illa tempora ipsum Theophylactum Bulgarorum præfuisse Ecclesiæ Archiepiscopum. Sed & cum ibi meminit de Ecclesiis ab eodem Rege antea ædificatis, & post multum spacium temporis unam ex illis dirutam proponit restituendam; plane demonstrat, longe postea ab eo tempore eumdem Theophyactum claruisse. Sunt hæc

PAGIUS Baronius non viderat constet, *Theophilactum* etiam sub Michaele Duca vixisse. Ejus Epistolæ, & alia quædam Opuscula nunc Tomo XVIII. Biblioth. PP. edit. Lugdun. leguntur, sicuti & *Institutio Regia ad Constantinum Porphyrogenitum Michaelis Ducæ & Mariæ Augustæ filium*, a Petro Possino S. I. post Baronii mortem edita. Extat ejusdem in Bibliotheca Bavarica Tractatus MS. *de Latinorum erroribus*, in quo discordiam Græcos inter & Latinos in uno de Processione Spiritus Sancti articulo constituit, ut habet Joannes Veccus Patriarcha Constantinop. in Orat. 2. *de injusta sui depositione* Tom. II. Græciæ Orthodoxæ: *Invenio porro*, inquit, *Theophilactum Bulgariæ Archiepiscopum, dicendi arte percelebrem, additionem in Symbolo tantum reprehendentem.* Denique variæ ejus Epistolæ a Sirmondo collectæ hoc anno lucem viderunt.

Ad

hæc ejus verba ad filium Sebastocratoris: *Oro igitur, & his litteris tamquam corpore supplex procumbo, ut miserearis felicissimæ quondam Ecclesiæ, quam Christianissimus ille Borises Bulgarorum Rex unam & ipsam e septem Catholicis ædificavit, tu renova &c.* Hæc sunt quæ ex epistolis ejus manifesta de tempore, quo ipse Theophylactus vixit, eliciuntur argumenta, quibus discrepans nimis a veritate redarguitur, falsaque omnino monstratur illorum sententia, qui ante annos ducentos eumdem Theophylactum claruisse scripsere.

XX. Redit ad suam eccl. Theophylactus.

Fuit autem ipse Theophylactus patria Constantinopolitanus, præfectus Archiepiscopus primariæ Acridanæ Ecclesiæ Bulgarorum, hocque ipso tempore epistolam scripsit ad Mariam Imperatricem, jam ætate senex, cum rediret in Bulgariam ad suam Ecclesiam, unde venerat Constantinopolim, in qua hæc ad finem: *Descenda igitur ad Bulgares re Constantinopolitanus, hospitia Bulgarus, caritum, situmque redolens, ut illi pellium pedorem. Et quod gravissimum est, existimabunt homines isti, me tibi quoque horrori & nausea fuisse. Nonne hic suiter suaviter mihi aluis, & laute oppida hac urbane? Scis ergo quid facies, ne mihi eveniant, quæ dixi, graveolentiam evaporabis.* Ac demum quo animo ista conscripserit, ita significat: *Hac itaque senili ore sancto Imperia tua jocati sumus. Deus autem, cujus tu, quique tuus, ipse te omni liberans malo & malitia, perfectis te gratiis suis impertiat, odoremque suavitatis Christi factam ad supernum altare subvehat, & spiritualem suffitam efficiat, ut simul afferas quæcumque manus tua & actio affatim congesserunt, adoleasque ex virtutibus conflatum acceptabile gratumque suffimentum.* Hæc tum ad Augustam ipsam.

XXI. Theophylactus liberari se onere cupit.

Tulit ipse quidem diu, sed ægro animo, veluti durum exilium, Bulgaricum incolatum, quo se tamdem liberari vehementer optavit, atque patrio solo reddi, Significavit id quidem ipse potissimum ea epistola, quam ad Joannem Magnum Domesticum scribit, qua ex fabula Omphales suam describens miseriam, Bulgarorum Ecclesia liberari se rogans, ista de illis: *Non servio diviti Reginæ, mundaque & pulchra, atque adeo Veneri aurea, sed servus barbaris, impuris, fœtidas pelles olentibus, & vita omni egentioribus, quam qui nequitia divites sint; immo & vitæ egestate, & nequitia omnium pariter regnum tenent. Solvite me hac turpi servitute, qui potestis &c.* In detestationem Bulgaricæ gentis, & ipsorum Acridanorum præcipue, quibus præfectus erat Episcopus, quos homines esse asserit sine capite, utpote qui nec Deum, nec homines revereri noriat. Hæc pluribus ipse, qui eumdem & aliis litteris, iisdemque pulsavit precibus; sed minus exauditus perseveravit in pastorali cura, in qua functione se vigilem operarium exhibuisse, doceat ejus epistolæ ibi scriptæ ad diversos, tum in primis ad Imperatorem ipsum Michaelem, & aliæ ad eundem Magnum Domesticum, ejusque filium. Exempli vero causa illud induxisse sat est, quod cum a Scopiorum Duce quidam commendaretur, qui promoveri ab eo deberet in aliquem Bulgariæ Episcopatum, hæc ad eum redditis litteris scripsisse reperitur: (a)

(a) Theoph. epist. 23.

XXII. De principibus qui petunt episcop.

Quoniam ergo de accepta domini mei scheda, quæ de Episcopatu agebat, respondi; en de ipsa etiam Episcopatu scripturus sum. Nec tibi, domine mi, in ista fas est te ipsum ingerere, quæ magna sunt, & formidanda; neque nobis ita temere divina gratia condonare. Qui enim per nos hactenus ad Episcopatum provecti sunt, alii cum in hac Ecclesia ministrarent, & pietatis, gravitatisque testimonium haberent, Episcopatum indepti sunt, ut Morobi, & Prisdianorum; alii Constantinopoli dicenda & docenda clari, ut Castoria & Belegardorum; aut in cœnobia monastica vita illustres cum essent, ut Triaditzæ, pontificiam dignitatem obtinuerunt. Quod si tulit est, quem dominus meus commendat non tu gratiam nobis habiturus es, sed nos tibi. Sin autem nec Ecclesia nostræ notus, nec Constantinopoli a vita & sermone satis probatus: noli utique Deum frustra offendere, nec nobis hæc imperare, qui Deo magis, quam hominibus obedire jussi sumus. Ad hæc, hoc etiam dicimus, ne vacare quidem nobis ullum nunc Episcopatum, nisi Bydenom quis præferat, quæ dignum vel maxime aptantes reperire non possumus. Vira siquidem illi opus est & in spiritualibus, & in sæcularibus spectatissimo. Hæc Theophylactus, atque hactenus de ipso hoc anno; inferius autem suo loco opportunius.

XXIII.

Cum autem innotuisset in Occidenta-

PAGIUS XIV. Legatio Alexandri II. ad Michaelem Imp.

Ad ann. XXIII. Sub hujus anni finem, vel potius in sequentis initio *Alexander* II. schismatis, quod Ecclesiam Orientalem & Occidentalem dividebat extinguendi cupidus ad *Michaelem*, novum Orientis Imperatorem Apocrisarium de more misit, uti narrat Baronius ex Sancto Brunone Signiæ Episcopo in Vita sancti Petri Episcopi Anagnini, cui ea legatio commissa fuit. Verum cum *Michael* totus esset in potestate Michaelis Pselli schismati addictissimi, ut nunc certo liquet ex hujus Oratione Laudatoria in Michaelem Cerularium; Lichude Ecclesiam Constantinopolitanam administrante habita, in qua in Latinos pluribus invehitur, (ea enim ca-

Digitized by Google

S. Petrus episc. Anagniæ legatus ad Imp.

talibus oris, erecturum Michaelem VII. Imperatorem Orientis, placuit Alexandro Papæ ex more mittere ad eum Apocrisarium: quo quidem officio significari videtur, eumdem Imperatorem cum Romana Ecclesia fuisse communione conjunctum. Delectus est autem ad hoc opus ex omnibus sanctus Petrus Episcopus Anagniæ civitatis, vir quidem tum scientia, tum sanctitate celebris, quin etiam virtute miraculorum insignis, qui honestissime eo perfunctus est munere, qui & i-

PAGIUS

capitibus LXX. constant) schismo in eo, in quo erat statu, remansit.

XV. *Gothofredus Archiep. Mediolanensis apud Castilionum obsidetur.*

Gothofredus, qui anno MLXIX. Archiepiscopus Mediolanensis dictus fuerat, & propter rationes anno MLXVII. deductas *Sanctum Herlembaldum* adversarium habebat, hoc anno in oppido aliquot milliaribus Mediolano dissito obsessus fuit. Vocatur illud *Castilionum*, dicitur que genti Castilioneæ nomen dedisse. Hoc enim hyeme currentis anni contigisse recte notavit Tristanus Chalcus Historicus Mediolanensis, & post eum Sigonius lib. IX. de Reg. Ital. qui de more Chalcum exscribit. Arnulphus lib. 3. cap. 22. hoc modo rem refert apud Puricellum lib. 4. de Vita Sancti Herlembaldi cap. 31. *Gothofredus pluribus coarctatus obstaculis, cum parte suorum aliqua suo se colligit in oppido, quod vulgo Castillio dicebatur, inexpugnabile revera præsidium, manibus ac loci natura munitum. Ex eo sæpius erumpentes, cum supra modum prædis inhiarent ac cædibus, indignati Mediolanenses proponunt arcem illam protinus expugnare. Nec mora instructo exercitu, & iis quæ ad usum militiæ fuerant necessaria paratis, procedunt omnes castra metati ad radicem montis. Aberat enim ab urbe vigesimo paulo plus milliario, mox undique circulantes incessanter impugnant. Ad hoc cunctos regionis illius instant aggregare rusticulos, diuturnam juvantes obsidionem. Constituunt ergo petrarias & omnis generis bellici machinas, fundas quoque, balistas, milleque mortis parant insidias. Obsessis vero ad posse repugnantibus, multa quotidie fiebat cruoris effusio, adeo ut in ipsa Quadragesima venerabilis observantia nulla fuerit humanæ cædis abstinentia.*

XVI. *Primum Urbis Mediolanensis incendium.*

Hac itaque tempestate cum rarus in urbe populus sua frueretur securitate, repentina calamitas improvidam invasit urbem. Puricellus reliquum hujus capitis Arnulphi recitat in Ambrosianæ Basilicæ Monumentis num. 276. *Horresco referens. Primo namque Quadragesimæ sabbato* (Hinc inquit Puricellus corrigamus tempus a Chalco ac Sigonio notatum; Chalcus ait, *ad extremos Magni jejunii dies*; Sigonius vero, *extrema Quadragesima*) *magna civitas conflagravit incendio. Cumque vehemens flaret tunc turbo ventorum, arreptis ignium globis, longe lateque multas combussit ædes: eo usque, ut ligna & lapides vorax flamma consumeret; aurum quoque argentum ac metalla cætera nimio calore liquefacta sint universa. O quæ & qualia domorum ædificia, quamque decora combusta sunt mœnia? De quibus omnibus vix superfuit præter parietinas quaslibet vel titio minimus. Sed quod est omni damno deterius, plures Sanctorum concremata sunt Basilicæ in urbe & extra. Sanctus quoque Laurentius vivæ carnis olim cruciatus incendio iterum se flammis permisit exuri. Cujus speciosissima omnium adeo fuit Ecclesia, ut relatu difficile videatur, quæ fuerint lignorum lapidumque sculptura, eorumque intrinsecus impaginata junctura suis columnis cum basibus, tribunalia quoque per gyrum ac desuper tegens musivum universa. O templum, cui nullum in mundo simile! o civitas, cujus comparatione vilia fuerunt reliqua!* Incendium inde *Castelionense* apud posteros celebre mansit, inquit Sigonius laudatus, hujusque occasione Mediolanensium civium pars a Castelionis obsidione discessit, uti narrat Arnulphus eodem capite apud Puricellum lib. 4. de Vita Sancti Herlembaldi cap. 31. *Ubi autem rumor tam dirus castris insonuit; quamplures illico relicta obsidione eunt tenues ab igne reliquias & miserandam visitare familiam. Herlembaldus vero cum aliis, retenta parte castrorum, perseverat obnoxius quotidie perseverare non desinens; Gothofredus autem tribus jam obsessus mensibus ut vidit tenuem castrorum exercitum clam vocare suos, & cunctis satis procurat amicos. Convenientes in unum instructa acie protinus in castra consurgunt, impetu & clamore non modico; nec minus obsessi, ruptis claustris, ex omni parte prosiliunt. Herlembaldus autem tanto positus in discrimine, arreptis armis audet cum suis paucis juxta vires obsistere, signifer ipse factus: & nisi sua, suorumque pugnasset audacia, dies illa sibi fuisset extrema. Videntes autem multi paucorum constantiam, ultro recedunt, educentes secum ab oppido Gothofredum. Hos longe persecuti sunt Mediolanenses, conglobatis repente similiter, & qui in castris fuerant, & qui in urbe remanserant; nec persequendo diebus aliquot cessarunt ac noctibus, donec in summa constitutos necessitate, coegerunt illos iterum in Castillionem intrare.*

XVII. *Moritur Guido Archiep. Mediolanensis.*

Est hoc *primum* urbis Mediolanensis *incendium*; iterum enim ea anno MLXXV. conflagravit. Quod cum certum sit currenti anno contigisse, apparet, Sigonium male *Guidonis* Archiepiscopi Mediolanensis mortem in annum sequentem distulisse, & pejus alios in annum MLXXIII. Arnulphus quippe testis oculatus testatur, *Guidonem* jam mortuum fuisse, quando Mediolanenses rediere ex expeditione adversus Gothofredum suscepta, idest, paulo post Pascha currentis anni. Ipsemet Arnulphus cap. 22. apud Puricellum in Vita Sancti Herlembaldi cap. 32. ait: *post hæc redeuntes ad urbem* (scilicet Mediolanenses) *jurejurando definiunt, Gothofredum nunquam suscipiendum, imo alterum de Catalogo Majoris Ecclesiæ communiter eligendum. Jam enim migraverat a sæculo Archiepiscopus ille Guido, sepultus in loco, qui vocatur Burguli vulgo, ubi post urbis incendium in amaritudine animæ diem clausit extremum.* Tristanus vero Chalcus ad hunc Christi annum scribit: *Inter hæc Guido Velates* (ita cognominabatur) *cœnobio Celsiano demissus, contulerat ad Transpadanos populos*, (ita Mediolani ratione dictos,) *& non procul Dertbona defunctus Bergaglii ad Tanarum amnem sito oppido sepelitur, anno sexto & vicesimo ex quo Mediolanensi præfuit Ecclesiæ.* In antiquo Catalogo Episcoporum Mediolanensium sæpe a nobis laudato dicitur, Guidonem sedisse *annos XXVI.* & obiisse *X. Kalendas Septembris*, ideoque quando Arnulphus ait, Mediolanenses paulo post Pascha ad urbem rediisse, & jam *Guidonem* mortuum fuisse, benigne interpretandus, advertendumque voces tempus significantes magnam latitudinem habere. Post

Digitized by Google

& ipsum Imperatorem morbo gravissimo laborantem reddidit sanitati: cujus beneficii accepti memor Idem Augustus, eumdem ad construendam Ecclesiam, quam inchoarat, multa donatum pecunia dimisit. Mansit ibi annum unum, usque

PAGIUS XVIII. *Bella civilia inter Hispaniæ Reges.*

Post Ferdinandi Magni Castellæ Regis mortem, quam anno MLXV. accidisse vidimus, magna inter tres filios ejus, nempe *Sanctium* Castellæ, *Alphonsum* Legionis, & *Garsiam* Gallæciæ & Lusitaniæ Reges bella exorta; neque enim quietæ res esse poterant, ubi dominatio in tot imperia distracta erat. *Sanctius* injuriam sibi factam Regni divisione querebatur, quod ob ætatis prærogativam integrum sibi deberi putabat. Narrant hæc pluribus Mariana lib. IX. Sandovalius in Alphonso VI. aliique Rerum Hispanicarum Scriptores. sed veris tot falsa miscent, ut prolixiores essemus, si hanc historiæ partem illustrandam susciperemus. Quare hic certa tantum proponam. Sanctius & Alphonsus Garsiam Gallæciæ & Lusitaniæ Regem ditionibus suis spoliarunt, easque, inter se partiti sunt; sed *Sanctius* præda illa non contentus bellum adversus Alphonsum fratrem movit era MCIX. anno scilicet Christi currenti, ut demonstrat Sandovalius citatus. Bis inter fratres pugnatum bisque *Alphonsus* a Sanctio victus. Pelagius Ovetensis nimis quidem jejune de his bellis civilibus egit, diserte tamen duorum præliorum Alphonsum inter & Sanctium habitorum meminit his verbis: *Post hæc Sanctius Rex cœpit dimicare adversus fratrem suum Adefonsum Regem* (sc. Legionis) *ut caperet regnum ejus, & constituerunt diem & locum designatum in Plantata, ut dimicaretur adinvicem; & ibi victus fuit Adefonsus, & reversus est Legioni. Iterum stabilierunt litem in Golpiliera* (vel, ut Toletanus habet lib. 6. cap. 16. in loco, qui Vulpecularia dicitur, juxta ripam fluminis Carrionis, *& ibi captus est pugna Adefonsus, missus in vinculis, & ductus Burgis. Deinde in exilium Toleto cum Rege Almenione* legendum, Almenone, vel Almeimone): *& ibi fuit cum eo exilatus usque ad mortem fratris sui Sanctii Regis* (adde ex Codice Bibliothecæ Mazarinæ: Tunc Rex Sanctius cepit Regnum fratris sui) *& imposuit sibi in Legione coronam. Et fuit homo formosus nimis, & miles strenuus. Perlustravit vero Asturias, Gallaciam, seu & Portugalem*, quæ Ditiones ad Garsiæ Regnum spectabant juxta eumdem Pelagium, qui de Fernando ait: *Dedit domno Garseano totam Gallaciam una cum toto Portugale.* Asturiæ vero Alphonsi erant.

XIX. *Alphonsus Legionis Rex a fratre captus.*

Sanctius cum Alphonsum in vinculis detineret, de morte ei inferenda cogitavit, sed is per *Sanctum Hugonem* Cluniacensem Abbatem divinitus liberatus fuit, ut legitur in Relatione Miraculorum hujus Sancti in Biblioth. Cluniacensi pag. 452. Ea tamen conditione *Sanctius* eum e carcere eduxit, ut in monasterio Sancti Facundi monachali habitu vestiretur. Verum fugit noctu e monasterio, & Toletum veniens ab *Almenone* Rege inibi dominante solemniter est receptus, ibique cum Christianis usque ad Sanctii mortem juxta Regale viridarium commoratus est, inquit Toletanus laudatus. Porro cum *Sanctius* se se ad bellum Garsiæ Gallæciæ Regi inferendum pararet, *Rodericum Diaz*, vulgo *Ciddum* cognominatum, Alferum suum renunciavit, qua voce utuntur Hispani, ut Vexilliferum designent, ut videre est apud Ducangium in voce *Alferus*. Ciddus heros tot victoriis de Saracenis reportatis inclytus, Regem suum pene jam devictum ita animavit, ut victor ex prælio, in quo *Alphonsus* captus, exierit, uti narrat Toletanus loco laudato. Quando *Ciddum* Vexilliferum suum *Sanctius* declaravit, uxorem ei dedit *Ximenam* Didaci Asturiarum Comitis filiam, ut ostendit Sandovallius laudatus pag. 22. ex Historia MS. Petri Episcopi Legionensis, Auctoris coævi, adhuc inedita, quod etiam habetur in antiquo Documento lingua Castellana scripto, & in Tumbo nigro Sancti Jacobi a Sandovallio in Alphonso VI. recitato, ubi *Ximena* neptis dicitur Alphonsi Regis, Alphonsi nempe Legionensis Regis hujus nominis V. Quare commentitium est quod a plerisque Scriptoribus Hispanis traditur, *Ciddum*, regnante Ferdinando Magno, Ximenam uxorem accepisse, frustraque nititur Sandovallius, qui *Ciddi* historiam multis fabulis purgavit, ostendere celeberrimum hunc Ducem bis cum duabus ejusdem nominis uxoribus copulatum fuisse, primum sub Ferdinando, iterumque sub Sanctio Castellæ Rege. Præterquam enim quod antiqui Hispaniæ Scriptores unam tantum *Ximenam* agnoscunt, unumque Ciddi cum ea Ximena conjugium, quæ ad id probandum Vir doctissimus in medium affert, vana & frivola sunt. De Sanctii Regis morte anno sequenti sermo erit.

XX. *Panormus obsessum annoque sequenti captum.*

Postquam *Robertus* Apuliæ Dux *Barium* primarium Apuliæ oppidum, etiamnum probe munitum, Saracenis die XV. mensis Aprilis currentis anni, uti anno MLXVII. num. IX. diximus, eripuit, *mense Julii Dux prædictus transmeavit Adriatici maris pelagum, pervexitque Siciliam cum quinquaginta octo navibus*, inquit Lupus Protospata in Chron. ad annum MLXXI. quod & habet Chronographus Barensis ad eumdem annum, *& in mense Magi*, inquit, *exivit, & pervexit Palermo cum nabali exercitu, & obsedit eam per mare & per terram.* Malaterra vero, lib. 2. cap. 43. *Dux urbe pro velle suo ordinata, fratrem* (nempe Rogerium Calabriæ Comitem) *in Siciliam præmittens .... toto Junio & Julio mense apud Hydruntum moratus*, antequam scilicet Panormum præcipuum Siciliæ oppidum obsidione cingeret. Illud Robertus sibi subdidit mense Januario sequentis Christi anni. Subdit enim laudatus Chronographus Barensis. MLXXII. *ind. X. capta est Palermo ab ipso Duce X. die intrante mens. Jan.* Lupus citatus habet: *Anno MLXXII. mense Jun.* (Corrigendum, *Jan.*) *intravit Robertus Panormum in Sicilia.* Quæ emendatio certa; cum Malaterra scribat: *Sicque quinque mensium circulo, hostes urbis defensioni attentissime pervigiles*, a mense nempe Augusto usque ad Januarium anni MLXXII. quod dedicatio Ecclesiæ Casinensis magna hoc anno solemnitate peracta, cujus meminit Baronius num. IV. ubi tamen Leonem Ostiensem, a Leone Marsicano memoriæ lapsu distinguit, extra omnem controversiam ponit. Testatur quippe Leo Marsicanus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Ostiensis Episcopus sub Paschali Papa II. creatus, lib. 3. cap. 28. Sancti Benedicti Basilicam dedicatam *ipsa die Kalend. Octobrium, anno Incarnationis divinæ MLXXI. indictione nona, die sabbati*, ideoque hoc Christi anno. quo dies prima Octob. cum die sabbati concurrit. Jam ante

Digitized by Google

usque dum vixit Alexander Papa, qui eum miserat, & Gregorius ejus successor Pontifex crearetur. Hæc pluribus in vita ipsius, quam scripsit sanctus Brunus Signiæ Episcopus.

Sug-

PAGIUS

te scripserat Leo: *Robertus eo tempore Panormum oppugnabat; ideoque tantæ solemnitati interesse non potuit*. Quare *Panormum* mense Augusto hujus Christi anni obsideri cœptum, & mense Januario insequenti Roberto deditum. [1]

XXI. *Cultus divinus in eo restitutus.*

Errarunt itaque Malaterra citatus, & Fasellus lib. 7. Decadis posterioris pag. 599. qui hanc *Roberti* victoriam cum hoc Christi anno alligant, præsertimque Fasellus, qui asserit, Robertum *mense Julio* Panormum ingressum esse. Peregrinius in Notis ad Lupum Protospatam male hæc in dubium revocavit; cum Ignotus Casinensis a Caracciolo ex optima MSS. emendatus tradat etiam Basilicam Sancti Benedicti hoc anno *die sabbati, Kalendis Octobris* consecratam esse. Malaterra autem per hæc tempora sæpe res anno uno citius collocat. Recepta urbe, ait Fasellus laudatus, *Robertus & Rogerius*, non modo diripiendas militibus civium divitias non permisere; sed & libera ac inviolata Saracenorum corpora, sub imperio sub tantummodo, intra urbem esse jusserunt. Templum maximum Deiparæ Virgini solemni purgatione præmissa restituerunt, & Archiepiscopum Panormitanum Græcum genere, cui *Nicodemo* erat nomen, (*qui solo titulo egenus in aediculam Sanctæ Cyriacæ* secesserat) in sua sede reposuerunt. Rochus Pyrrhus in Chron. *Panormum* anno sequenti captum tanquam rem certam supponit, solideque refellit Piccolum negantem *Nicodemum* tunc institutum Episcopum, & contendentem loca Malaterræ interpolata esse. Denique Guillelmus Apuliensis lib. 3. Panormi obsidionem egregie descripsit.

NOTÆ

[1] TAntum coævorum authorum dissidium de anno & mense quo Panormus capta fuit, ita componendum censeo præeunte authore vetusti chronici Northmannici a Muratorio Rer. Ital. to. V. col. 278. &c. vulgato, qui sequenti sæculo ineunte sub Willelmo Rogerii filio scribebat. Ad. A. MLXXII. hæc apud illum legas: *Goffridus Comes* (Roberti ex fratre nepos) *obsedit Panormum, & cepit eam. Et mense junio intravit Robertus gloriosus Panormum, & fugavit Saracenos ab ea, & fecit triumphum magnum.* Distinguere anonymus iste videtur Panormi expugnationem ab ingressu Roberti triumphali. Facile igitur Urbs januario mense a Goffredo capta fuit, quod produnt authores apud Pagium hic, & cum ex illis quidam annum a martio incipiant; hinc expugnationem factam januario anni Dionysiani 1072. anno 1071. assignant. Cum vero post expugnationem illam forte a Saracenis iterum submissa fuerit; ideo ingressus triumphalis Roberti ad junium usque dilatus fuit. Hinc nata authorum hallucinatio. MANSI

I. Surgit annus millesimus septuagesimus-secundus decima Indictione, quo Saxones adversus Henricum Regem ad Alexandrum Romanum Pontificem accusationes deferunt, in eum commoti, quod Ottonem Bajoariæ Ducem sub specie læsæ majestatis Ducatu privasset Bajuariæ. De his agens Urspergensis Abbas hæc ait: *Ipso denique mediante non cessat gens Saxonum, ut est animis acerrima, conjurationem adversus Regem unanimi conspiratione confirmare; accusationes blasphemias & inauditas ad Sedem Apostolicam in illum referre; sociosque sibi ex omni regno Theutonico litteris, & nuntiis adsciscere. Nam primo Sigefridum Moguntinæ sedis Metropolitanum, Adelbertum Vuormatiensem, Adalberonem Vuirceburgensem, Gebehardum Saltzburgensem, aliosque quamplures Præsules; indeque per ipsos etiam Papam Alexandrum fautores efficiunt. Quidam quoque summæ sanctitatis virum Annonem Archiepiscopum Coloniensem conjurationis ejusdem conscium asserunt.* Hæc ipse, improprie valde nominans conjurationem, unanimem illorum consensionem in prosequendo legitime causam adversus Regem apud Romanum Pontificem. Qui (quod jus exigebat) ipsorum accusationi detulit; atque anno sequenti dicturum causam vocavit ad Apostolicam Sedem, ut suo loco dicturi sumus.

Apud Alexand. Pap. Saxones Henricum Reg. accusant.

II. Quo pariter anno idem Alexander Papa Robertum Augiensem Abbatem simoniacum Abbatia privavit, executore Apostolicarum litterarum sancto Hugone Cluniacensi Abbate, de quibus ista Lambertus hoc anno: *Ibi etiam Hugo Cluniacensis Abbas, qui cum Imperatrice eo advenerat, Roberto Augiensi Abbati Romani Pontificis mandata & litteras detulit, quod scilicet Apostolicæ Sedis anathemate de corpore Ecclesiæ præcisus esset; quod omne ei divinum officium præter psalmodiam interdictum esset; quod omnis ei in perpetuum ad Abbatiam Augiensem, vel ad aliquam dignitatem Ecclesiasticam accessus occlusus est, propterea quod de simoniaca hæresi infamatus, & ut objectum crimen purgaret, ad Synodum secundo ac tertio vocatus venire distulisset. Ita ille compulsus a Rege baculum pastoralem, quem non ut pastor, sed ut mercenarius usurpaverat, multa cum amaritudine reddidit.* Hæc his Lambertus, qui de causa ejus condemnationis hæc anno superiori: *In locum ejus, Meginuuardi videlicet Augiensis Abbatis, qui se abdicaverat, non per electionis ostium, sed per simoniacæ hæreseos cuniculum protinus irrupit Robertus Abbas Babenbergensis, cognomento Nummularius, annumeratis in ærarium Regis mille pondo argenti purissimi. Hic sordidissimis quæstibus & usuris, quas etiam privatus adhuc in monasterio exercuerat, infinitam sibi pecuniam conflaverat, & propterea mortes Episcoporum & Abbatum anxia expectatione jamdudum suspiraverat. Cumque eos diutius vivendo, vota sua, & effrenatæ ambitionis impetum, quo præceps rapiebatur, morari graviter & impatientissime ferret, eo vesaniæ evasit, ut præter occulta munera, quibus auriculariorum favor redimendus erat, Regi centum pondo auri promitteret, ut ejecto eximiæ sanctitatis viro Abbate Vvidarado, sibi Abbatia Fuldensis traderetur.*

II. Alex. PP. deponit abbatem Augiensem.

Et profecto quod nefaria concupiverat, flagitiosissime obtinuisset, nisi pauci, quibus leges Ecclesiasticæ pecunia chariores erant

III. Augiensis Abbatiæ mercator Robertus.

PAGIUS SÆC. XI. An. Eræ Hisp. MCX. An. Hegiræ CCCCLXV. inchoato die 17. Septemb. fer. 2. An. Chr. 1072.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6565.

☉ 17. AG. ☽ 9. P. 8. April. Indict. 10.

JESU CHRISTI 1072.

ALEXANDRI II. PAPÆ 12.

HENRICI IV. REG. 17.

MICHAELIS DUCÆ IMP. 2.

I. Miser status Germaniæ.

ANnum. I. In Chronico Hildensheimensi superiori anno legitur: *Otto Dux Bajoariæ Regi Heinrico rebellat.* Tum anno MLXXII. *conjurant Principes regni contra Heinricum Regem.* Ad hæc Lambertus in Chron. hoc anno ait: *Rex Pascha Trajecti celebravit. ubi dum ei populus vehementer obstreperet pro injuriis & calamitatibus, quibus passim per totum regnum innocentes opprimebantur, pupilli & viduæ diripiebantur, monasteria & Ecclesiæ vastabantur, & ruptis iniquitatis habenis in omne quod voluisset facinus impune bacchabatur: permotus tandem vel ipsa rei acerbitate, vel proclamantium importunitate, annitentibus in hoc ipsum cunctis regni Principibus, exoravit Coloniensem Archiepiscopum, ut post se rerum publicarum administrationem susciperet. Diu ille restitit petenti, partim memoria veterum injuriarum, partim quia homo totus in Deum suspensus, divinis quam secularibus negotiis implicari maluisset. Superatus tamen unanimitate postulantium, privatum commodum publico postposuit.* Subdit Lambertus Sanctum Annonem Archiep. Coloniensem post mortem Adelberti Archiep. Hamburgi cœpisse Rempublicam in pristinam dignitatem reformare, fræna injecta esse vaganti usque ad id tempus licentiæ, & Otthonem Bajoariæ Ducem gratiam Regis recepisse. *Data vel Regi, vel his qui Regi pro eo suggesserant, non modica portione prædiorum suorum.* His adde

Digitized by Google

erant in faciem Regi ne id faceret, obstitissent. Is pseudomonachus (dicam expressius vi doloris impulsus) it angelus satanæ transfiguratus in Angelum lucis, ita sanctam & angelicam monachorum professionem infamavit, corrupit, vitiavit, ut monachi nostris temporibus, atque in hic regionibus non innocentia æstimentur, atque integritate vitæ, sed quantitate pecuniæ; nec quæratur in Abbatibus eligendis, quis dignus præesse, sed quis carius Abbatiam possit emere. Ita proprio hujus invento, novo atque infausto hujus aucupio hæc in Ecclesiam introducta est consuetudo, ut Abbatiæ publice venales prostituantur in palatio: nec quisquam tanti venales proponere queat, quin protinus emptorem inveniat, monachis inter se non de observantia regulæ zelo bono, sed de quæstibus & usuris zelo avaro contendentibus. Sed hæc ut digne defleri possint pro magnitudine sua, & proprio volumine, & prolixiore opus habent tragœdia. Ad cœptum potius revertamur.

IV. Robertus Simoniacus repellitur.

Advocatus Augiensis monasterii postquam pecuniarium hunc Abbatem advenire comperit, & quanta largitione aditum sibi ad ovile Christi lupus rapax patefecisset, audivit: missa obviam legatione, denuntiavit ei sub interminatione salutis propriæ, ne intra possessiones Augiensis monasterii præsumeret accedere, alioquin occursurum se & armata manu vindicaturum in libertatem, quos ipse tam caro mercimonio emisset in servitutem. His ille auditis, nimium animo consternatus est, tum propter gravem jacturam pecuniarum suarum, tum propter ereptum sibi tamquam de faucibus, cui diu inhiasset, honorem. Et primo quidem animum induxerat, rem armis experiri; & ut dici solet, ignem gladio scrutari, hoc est, simoniacam hæresim homicidiis cumulare. Sed asserentibus his, qui cum eo erant, supra vires suas esse negotium, confusa (ut dignum erat) & confecto animo abiit in possessiones fratris sui, præstolaturus ibi quos exitus tam tristibus initiis fors esset allatura. Nam Abbatiam Babenbergensem interea susceperat Ecbertus Gorziensis disciplinæ monachus. Ad cujus ingressum omnes protinus Fratres, quos prior ille Abbas suit (hoc est mercatoriæ atque usurariæ artis) disciplinis instituerat, & quasi filios pater, in vitam moresque suos pedibus (ut dicitur) ire docuerat, tamquam folia, quæ vento rapiantur, diffugerunt. Hucusque Lambertus suorum temporum rerum scriptor. Ista sunt nefanda Roberti Abbatis scelera, quæ perlata ad Apostolicam Sedem, nequaquam dissimulanda fuerunt ab Ecclesiæ Romanæ Antistite Alexandro, quem (ut vidisti) vocatum sæpe hominem ad dicendum causam, sed judicium subterfugientem, legatione Hugonis viri sanctissimi Cluniacensis Abbatis oportuit condemnasse.

V. Porro nec parcendum idem Pontifex Regi existimavit, quem his de causis vocavit Romam anno sequenti ad judicium subeundum. Sed de his suo loco dicturi sumus.

VI. Henric. rex simoniacus.

En vide infelicem adolescentem annum ætatis nunc agentem vigesimumprimum, utpote natum anno Domini millesimo quinquagesimoprimo, in quæ cœpit præcipitia ferri, cum ad corradendas pecunias, quibus indigeret ad immensas animi cupiditates explendas, factus est infami studio Abbatiarum atque Episcopatuum pessimus nundinator. Ex quibus & illud accidit, quod cum de his perpetratis sceleribus reprehensores haberet Romanos Pontifices, immo & pateretur judices, atque vindices; ab eis resilire suo maximo damno cœpit, ut quæ dicenda erunt, perspicue demonstrabunt. Meminit autem judicii hujus Apostolicæ Sedis per Alexandrum Papam administrati (a) Gregorius Papa Septimus, eum excommunicat omnes detinentes bona Augiensis monasterii ab eodem Roberto Abbate alienata.

(a) Greg. sep. ep. 82. lib. 1.

VII. Agnes Aug. liberat Sueviæ Ducem.

Hoc eodem anno tradit Lambertus Agnetem Imperatricem post sex annos & amplius, ex quo inde discesserat, officio Christianæ charitatis impulsam Wormatiam venisse ad Henricum filium, quem eidem venienti occurrisse tradit. Venit enim, ut liberaret Rodulphum Ducem Sueviæ innocentem, accusationibus impetitum apud eamdem Regem: *Venit itaque*, inquit, *Wormatiam amplissimo stipata numero Abbatum & monachorum, & prædictum Ducem, cum interposita fide Coloniensis & Moguntini Archiepiscoporum coram venisset, omni criminis suspicione absolvit: statimque compositis propter quæ venerat, a filio abscessit, ut non tam carnali affectione, quam communis commodi ratione ad hanc sæcularis negotii administrationem se adductam, liquido cunctis patefaceret.* Hæc ipse, qui eamdem Agnetem vitæ austeritate, in jejuniis & vigiliis humanarum virium naturam excessisse tradit.

VIII. Concil. Anglicanum Generale.

Hoc item anno in Anglia jussione Alexandri Papæ celebratur generale Concilium totius insulæ Episcoporum sexto Id. Apri-

PAGIUS dit Urspergensis Abbas, Saxones *accusationes blasphemas & inauditas ad sedem Apostolicam in Henricum* retulisse. Quid inde secutum sit, anno sequenti dicemus.

II. A num. VIII. ad XXIII. Concilium Anglicanum hoc anno habitum, ut narrat Baronius ex Malmesburiensi lib. 1. de Gest. Pont. Primatum Cantuariensi Archiepiscopo super Eboracen-

Aprilis in quo ventilata est quæstio de primatu Ecclesiæ Cantuariensis super Eboracensem. Cujus Concilii Acta magna ex parte recitata habes a Willelmo Malmesburiensi de Gestis pontificum Anglorum, ex quibus aliqua hic reddenda esse putamus; ut illud quo potissimum terminata est controversia. Cum enim negaret Eboracensis privilegium a sancto Gregorio concessum Ecclesiæ Cantuariensi extendendum esse ad successores ejus sedis primi Archiepiscopi Augustini, eo quod de successoribus ejus nulla ab eodem S. Gregorio mentio facta esse reperiatur: Lanfrancus inanem tergiversationem adversarii exemplo simili mutuato sic elusit & confutavit: *Porro quod dicit, potuisse B. Gregorium, si voluisset, successoribus Augustini confirmare dicto quod concesserat Augustino: verum omnino est, nec potest ambigi, sed quod quaeso præjudicium hoc Cantuariensi sedi affert? A simili causam proponam.*

IX. Quod Petro datum & successoribus Petri intelligitur.

Nam quando Dominus & Salvator noster JESUS Christus dixit B. Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam & tibi dabo claves regni cælorum; potuisset adjicere si voluisset; camdem potestatem successoribus tuis concedo. Verum dicti prætermissio nihil reverentiæ imminuit successoribus Petri. Ibisne his verbis obviam? refereſne adversa? Enimvero omnium Christianorum conscientiis est insitum, ut nihilominus quam B. Petro, successoribus ejus * *& minantibus attremant, & serenam dignitatem indulgentibus gaudenter applaudant. Estque tunc demum omnium Ecclesiasticarum rerum rata dispensatio, si successorum beati Petri fuerit comprobata judicio. Quid illud agit, nisi vis divinæ liberalitatis per Dominum JESUM a Beato Petro in Vicario ejus diffusa?* Et inferius de generalitate Romanæ Ecclesiæ locutus pluribus, subiicit ista:

* obediant.

X.

Ipsa est major omnium Ecclesiarum, & quod in ea valet, debet & valere in minoribus, ut potestas primi cujuscumque Ecclesiæ principis in succedentes dimanet, NISI SI QUID *personaliter & nominatim excipiatur. Quare sicut Christus dixit omnibus Præsulibus Romanis, quod dixit beato Petro; ita dixit Gregorius omnibus successoribus Augustini, quod dixit in Augustino. Hinc conficitur, ut sicut Cantia subjicitur Romæ, quod ex ea fidem accepit, ita Eboracum subjiciatur Cantiæ, quæ eo prædicatores misit &c.* Ita Lanfrancus a simili argumentum adduxit, sed eum non in omnibus simile simili respondeat, ut idem fit bene excepit dicens: NISI QUID PERSONA-

LI-

PAGIUS

Primatus Angliæ Archiep. Cantuariæ adjudicatur.

censem adjudicavit, cui constitutioni consensere Willelmus Rex & uterque Archiepiscopus. *Ventilata est hæc causa*, inquit Malmesburiensis, *prius apud VVentanam civitatem in Paschali solemnitate, in capella Regia, quæsita est in castello: postea in villa Regia, quæ vocatur VVindlesor, ubi & finem accepit in festivitate Pentecoste.*

III. S. Wulstanus in Concilio anni MLXX. Episcopatu dejectus.

Quod vero de Sancto *VVulstano* refert Baronius, num. XV. ex eodem Malmesburiensis lib. 4. de Gest. Pontif. pag. 281. non ad Concilium Anglicanum hoc anno habitum, sed ad illud quod anno MLXX. coram Sedis Apostolicæ Legatis coactum fuit referendum, ut indicant Simeon Dunelmensis ac Hovedenus part. I. pag. 453. & diserte narrat Ailredus Abbas lib. 2. de Vita Sancti Eduardi Confessoris pag. 405. juxta editionem Seldeni. Cum Willelmus Rex, inquit, Synodum fecit congregari præsentibus Apostolicæ Sedis Legatis, Lanfrancus in Stigandi Archiep. Cantuariensis locum substitutus est. *Apud hunc vir Domini VVulstanus simplicitatis & imperitiæ accusatur, & quasi homo idiota & sine literis deponendus, Rege consentiente, vel etiam hoc ipsum perscribente, decernitur. Igitur in Synodo, quam apud VVesmonasterium* (ideoque anno MLXX) *Rege præsente celebravit Lanfrancus, inter cætera, quæ tractavit negotia, jubet venerabilem virum baculum resignare cum annulo.* At Wulstanus ait, se vere scivisse, quia huic honori & oneri nec idoneus, nec sufficiens esset, sed se morem gessisse Episcopis, & Eduardo Regi cogentibus. Tum Lanfranco dixit: *Et tua sanctaque Synodi sententia cedens, resignabo baculum, sed non tibi, sed ei potius, cujus eum auctoritate suscepi. Hæc cum dixisset, cum fuit accessit ad lapidem, quo gloriosissimi Regis exuviæ claudebantur, & stans ante sepulchrum, Tu scis, inquit, domine mi Edvvarde, quam invitus hoc onus susceperim, quoties subterfugerim, quoties me cum quæreres absentaverim. Fateor insipiens factus sum, sed tu me coegisti, &c. & ecce novus Rex, nova Lex, novus Pontifex, nova jura condunt, novas promulgant sententias. Te erroris arguunt, qui jussisti, me præsumptionis, qui consensi.*

IV. In dignitatem restituitur.

Subjunxit se non illis, qui exigunt quod non dederunt, baculum resignare, sed ei, qui dedisset, *qui jam inductus in ipsam veritatem erroris vel ignorantiæ tenebras evasisset.* Tandem miraculose restituitur, cum baculum Pastoralem sepulcro B. Eduardi infixisset; nullus enim præter eum a lapide evellere poterat. Westmonasteriensis hanc Sancti *Vulstani* restitutionem in annum MLXXIV. differt, & Baronius ibidem num. LXVI. de eadem verba facit. Bollandus ad diem XIX. Januarii Sancto Wulstano sacram, refert Vitam hujus Sancti ab Auctore Anonymo scriptam, & in Notis duo Concilia distinguit. Verum nulla ratio est, quæ Ailredum in hac narratione hallucinatum ostendat, ideoque ab eo non recedendum. Wulstanus, inquit Malmesburiensis, *qui non ita hebes in literis, ut putabatur, cætera sciebat, præter fabulas Poetarum & tortiles syllogismos dialecticorum, quæ nec nosset, nec nosse dignaretur. Cæterum probe doctus posse sermonem quamlibet elegantem extemporaliter facere, auditorum lachrymas, gaudia cœli, & pœnas inferni proponendo, artifex movere & persuadere dicendo quod vellet, dum quadraret vita doctrina, nec aliter viveret, quam vivendo doceret.*

LITER & nominatim accipiatur. Aliqua ſunt a Chriſto Petro, ac Petri ſucceſſoribus peculiariter elargita, quæ nequaquam in alios derivantur Epiſcopos, de quibus primo Tomo dictum eſt. Extat ſynodale decretum de cauſæ totius per ſententiam facta definitione, quod recitatur a Vvillelmo verbis iſtis:

XI. Decretum ſynodale.

Anno ab Incarnatione Domini noſtri JESU Chriſti millesimo septuagesimosecundo, regni vero Vvillelmi gloriosi Regis Anglorum & Ducis Northmannorum sexto, Pontificatus autem domini Alexandri Papæ * *undecimo in præsentia Regis Episcoporum & Abbatum ventilata est causa de primatu, quem Lanfrancus Dorobernensis Archiepiscopus super Eboracensem Ecclesiam jure suæ Ecclesiæ proclamabat, & de ordinationibus quorumdam Episcoporum, de quibus ad quem specialiter pertinerent, certum minime constabat. Et tandem aliquando diversis diversarum causarum auctoritatibus probatum atque ostensum est, quod Eboracensis Ecclesia Cantuariensi Ecclesiæ debeat subjacere, ejusque Archiepiscopi, ut primatis totius Britanniæ dispositionibus, in iis quæ ad Christianam religionem pertinent, in omnibus obedire.*

* XII.

XII. *Subjectionem vero Dunelmensis, hoc est Lindisfarnensis Episcopi, & omnium regionum a terminis Licefeldensis Episcopi, & Humbræ magni fluvii usque ad extremos fines Scotiæ, & quidquid ex hac parte prædicti fluminis ad parochiam Eboracensis Ecclesiæ jure competit, Cantuariensis Metropolitanus Eboracensi Archiepiscopo, ejusque successoribus in perpetuum obtinere concessit. Ita ut si Cantuariensis Concilium cogere voluerit, ubicumque ei visum fuerit, Eboracensis Archiepiscopus sui præsentiam cum omnibus sibi subjectis Episcopis ad nutum ejus exhibeat, ut ejus canonicis dispositionibus obediens existat.*

XIII. *Quod autem Eboracensis Archiepiscopus professionem Archiepiscopo Cantuariensi facere etiam cum sacramento debeat, Lanfrancus Dorobernensis Archiepiscopus ex antiqua antecessorum consuetudine ostendit; sed ob amorem Regis, Thomæ Archiepiscopo Eboracensi sacramentum relaxavit, scriptamque tantum professionem recepit, non præjudicans successoribus suis, qui sacramentum cum professione a successoribus Thomæ exigere voluerint. Si Archiepiscopus Cantuariensis vitam finierit, Eboracensis Archiepiscopus Doroberniam veniet, & eum qui electus fuerit, cum cæteris præfatæ Ecclesiæ Episcopis, ut primatem proprium jure consecrabit. Quod si Archiepiscopus Eboracensis obierit, is qui ei successurus eligitur, accepto a Rege Archiepiscopatus dono, Cantuariam, vel ubi Cantuariensi Archiepiscopo visum fuerit, accedet, & ad ipso ordinationem canonico more suscipiet.*

Hæc apud (a) Vvillelmum de rebus in eodem Concilio geſtis ſub Alexandro Romano Pontifice, cujus aliæ apud eumdem auctorem litteræ extant ad Vvillelmum Anglorum Regem, de aliis cauſis Anglorum Epiſcopos. Lanfranco commiſſis. Porro idem decretum habetur deſcriptum inter ejuſdem Lanfranci epiſtolas, ubi in fine ipſius hæc addita leguntur: *Huic constitutioni consenserunt præfatus Rex & Archiepiscopus Lanfrancus Cantuariensis, Thomas Eboracensis, Hubertus S. R. E. subdiaconus & cæteri, qui interfuerunt Episcopi & Abbates. Causa definita, Thomas Eboracensis Archiepiscopus professionem hanc, quæ sequitur, emisit:*

(a) *Vvillelm. Malmesb. de gest. Pontif. Angl. lib. 1.*

XIV. *Decet Christianum quemque Christianis legibus subjacere, nec his, quæ a Patribus salubriter instituta sunt, quibuslibet rationibus contraire. Hinc namque iræ, dissensiones, invidiæ, contentiones, cæteraque procedunt, quæ amatores suos in pœnas æternas demergunt; & quanto quis altioris est ordinis, tanto impensius divinis debet obtemperare præceptis. Propterea ego Thomas ordinatus jam Eboracensis Ecclesiæ Metropolitanus Antistes, auditis, cognitisque rationibus, absolutam tibi, Lanfrance Dorobernensis Archiepiscope, tuisque successoribus de canonica obedientia professionem facio; & quidquid a te, vel ab eis juste ac canonice injunctum mihi fuerit, servaturum me esse promitto.*

De hac autem re in dum adhuc ordinandus essem, dubius fui ideoque tibi sine conditione successoribusque tuis conditionaliter obtemperandum me esse promisi. Hucuſque profeſſio Thomæ Eboracenſis.

XV. Quid præterea in hoc Concilio contigerit de S. Wiſtano Wigornienſi Epiſcopo ſanctitate vitæ celebri, ſed qui morum ſimplicitate, & litterarum imperitia viſus ſit ſuo Metropolitano ad regimen Epiſcopatus haud ſatis idoneus, cauſam dicere juſſo, idem auctor ſic narrat: *Hic sancta simplicitas beati Vulstani Vvigorniensis Episcopi, immo magnanima in Deo confidentia laudanda, & plausu excipienda est. Cum enim & de hac re & de parva scientia litterarum pulsatur, foras exiisset, ut strictiore consilio responsum componeret suum, a tumultibus remoto animo: credo mihi, inquit, nondum cantavimus Horam sextam. Cantemus ergo. Tunc quoque sociis referentibus, ut prius propter quod venerant, expedirent, quod satis superque sufficeret cantibus tempus; Regem & proceres, si hæc audirent, risui se habere opinaturos: Prius (credo mihi) inquit, faciamus Dei servitium, & post agitabimus*

Digitized by Google

mus hominum litigium. Hora igitur cantatæ, nulla excogitata falsi tergiversatione, nullo commentato veri splendore, confestim aulam Concilii ingredi pergebat; suis eum retinere tentantibus persuaderi non potuit. Quin potius timentibus causæ, pro certo noveritis, ait, me hic visibiliter videre beatos Archiepiscopos Dunstanum Cantuariensem, & Oswaldum Eboracensem, qui hodie suis precibus me tuentes, falsiloquorum acumen hebetabunt. Ita data benedictione monacho minimæ facundiæ viro, sed Northmannicæ linguæ sciolo, rem perorans obtinuit, ut qui suæ diœcesis ante indignus putabatur regimine, ab Archiepiscopo Eboracensi suppliciter rogaretur, ut suæ dignaretur, lustrare partes, quo ipse pro timore hostium, vel sermonis ignorantia cavebat accedere. Hæc ibi.

S. Vulstanus præter spem causæ victor.

XVI. Peracta Synodo, Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis, de his in Synodo gestis in causa Thomæ Eboracensis Archiepiscopi certiorem fecit Alexandrum Romanum Pontificem, his datis ad eum litteris:

Domino totius Christianæ religionis summo speculatori Alexandro Papæ Lanfrancus, sanctæ Dorobernensis Ecclesiæ Antistes, debitam cum omni servitute obedientiam.

Lanfrancus Arch. Cantuar. ad Alex. Pap. de controversiâ definita.

Meminisse debet humiliter excellens excellenterque humilis beatitudo vestra, quia quo tempore apud vos fuimus, Eboracensis Ecclesiæ Antistes adversum me palam murmuravit, clam detraxit in præsentia celsitudinis vestræ calumniam suscitavit, dicens, me injuste velle agere, eo quod super se, suamque Ecclesiam jure vestræ Ecclesiæ primatum niterer obtinere. De quorumdam quoque subjectione Episcoporum, quos Ecclesiæ suæ conatus est aggregare, antiquam suæ querelæ non est veritus consuetudinem temerare. Quibus de rebus vos, sicut sanctum prudentemque pastorem decuit & oportuit per scriptam sententiam promulgastis, quatenus conventus Anglicæ terræ Episcoporum Abbatum cæterarumque religiosi ordinis personarum, utriusque partis rationes audiret, discuteret, definiret. Factumque est ita. Convenerunt enim ad regalem curiam apud Wentanam civitatem in Paschali solemnitate, Episcopi, Abbates, cæterique ex sacro, ac laicali ordine, quos fide, actione moruumque probitate par fuerat convenisse, in primis adunati sunt a nobis ex vestra auctoritate per sanctam obedientiam.

XVII. *Deinde regia potestas per semetipsam contestata est eos per fidem, & sacramentum, quibus sibi colligati erant quatenus hanc causam intentissime audirent, auditam ad certum, rectumque finem sine partium favore perducerent. Utrumque omnes concorditer susceperunt; sicque ita factores, sub præfata obligatione spoponderunt. Allata est igitur Ecclesiastica gentis Anglorum historia, quam Eboracensis Ecclesiæ presbyter & Anglorum Doctor Beda composuit. Lectæ sententiæ, quibus pace omnium demonstratum est, a tempore beati Augustini, primi Dorobernensis Episcopi usque ad ipsius Bedæ ultimam senectutem, quod fere centum & quadraginta annorum spatio terminatur, antecessores meos super Eboracensem Ecclesiam, totamque insulam, quam Britanniam vocant, necnon & Hiberniam primatum gessisse, curam pastoralem omnibus impendisse, in ipsa Eboracensi urbe persæpe, locisque finitimis, ubi eis visum fuit, Episcopales ordinationes, atque Concilia celebrasse, Eboracenses Antistites ad ipsa Concilia vocasse, & cum res poposcisset, de suis eos actibus rationem reddere compulisse. Episcopos quoque quorum subjectionem in quæstionem adduxerat, infra illud centum & quadraginta annorum spatium, per Dorobernenses Archiepiscopos fuisse sacratos, ad Concilia vocatos. Quosdam quoque, exigentibus culpis, ab eis cum Romanæ Sedis auctoritate depositos: multaque in hunc modum, quæ epistolaris modestia per singula explicare non potest. Diversa ad legendum porrecta Concilia, quæ diversis temporibus diversis de causis a meis sunt antecessoribus celebrata. Quæ tametsi non eamdem suæ institutionis habuere materiam, eamdem tamen de primatu, & subjectionibus Episcopor. tenuere sententiam. Recitatæ eorumdem, de quibus quæstio versabatur, Episcoporum ante prædecessores meos factæ electiones, & per eos ordinationes, quæ Dorobernensi Ecclesiæ de sua obedientia scriptas reliquerunt professiones. Urbs namque, quæ nunc Cantuerbia nominatur, antiquis temporibus ob ipsius terræ incolis Dorobernia vocabatur.*

XVIII. *Accesserunt omnium testimonio, qui omnia, quæ scripta sonuerunt, se suis quisque temporibus vidisse, & audisse constantissime affirmaverunt. Nec defuerunt Gesta, quibus referatum est, cum Anglia per plures regulas esset divisa, Nordanhumbrorum Regem, ubi sua est civitas Eboraca, accepto pretio cuidam simoniace Episcopatum vendidisse, pro qua culpa a Dorobernensi Archiepiscopo ad Concilium vocatum fuisse, nolentemque venire pro sua inobedientia excommunicationis sententiam pertulisse. Cujus communionis atque consortii omnis illarum partium Ecclesia tamdiu abstinuit, quoad usque Concilio se ipsum exhibuit, culpam dixit, quod male gestum est, correxit, de reliquo emendatarum se fore spopendit. Quæ res non mediocre tulit indicium, antecessores meos super ipsam terram, illamque Ecclesiam habuisse primatum.*

Ul-

XIX. *Ultimum quasi robur, totiusque causæ firmamentum, prolata sunt antecessorum vestrorum Gregorii, Bonifacii, Honorii, Vitaliani, Sergii, item Gregorii, item ultimi Leonis privilegia atque scripta, quæ Dorobernensis Ecclesiæ Præsulibus, Anglorumque Regibus, aliis atque aliis temporibus, variis de causis sunt data, aut transmissa. Reliqua enim reliquorum, tam authentica, quam eorum exemplaria in ea combustione, atque abolitione, quam Ecclesia nostra ante quadriennium perpessa est, penitus sunt absumpta. His atque aliis, quæ particulatim breviterque explicari non possunt, ex parte nostræ Ecclesiæ:* * *in causa primatis, contra tantam tantarum auctoritatem evidentiam paucissimas contradictiones opposuit; epistolam illam præcipue ferens in medium qua beatus Gregorius Londoniensem, atque Eboracensem Ecclesiam pares esse, nec alteram alteri subjacere instituit. Quam scripturam, cum in rem nihil facere concordi sententia cuncti protinus diffinissent, pro eo quod nec ego Londoniensis Episcopus essem, nec de Londoniensi Ecclesia esset quæstio instituta: vertit se ad alia egena & infirma argumenta, quæ post paucam moram, Christo revelante, paucis sunt objectionibus abolita. Quem cum Rex dulci paternaque reprehensione argueret, quod contra tantam argumentorum copiam tam inops rationum venire præsumpsisset: Respondit se antea ignorasse Dorobernensem Ecclesiam tot, tantisque auctoritatibus, tamque perspicuis rationibus esse munitam. Versus itaque ad preces est. Rogavit enim Regem, ut me rogaret, quatenus omnem mentis rancorem adversus eum pro hac causa conceptum omitterem, pacem diligerem, concordiam facerem; aliqua quæ mei essent juris, studio et charitatis concederem: Cui petitioni ego libenter & cum gratiarum actione assensum præbui, quia miserante Deo, non ego, sed ille priscæ consuetudinis violator causa erat istius scandali.*

* recitatis.

XX. *Facta est igitur communi omnium astipulatione de hac re quædam scriptura, cujus exemplaria per principales Anglorum Ecclesias distributa, futuris semper temporibus testimonium ferant, ad quem finem causa ista fuerit perducta. Cujus exemplar vobis quoque, quibus sanctam totius mundi Ecclesiam constat esse commissam, transmittendum curavi; ut ex hoc atque aliis, quæ transmissa sunt, perspicue cognoscatis, ex more antecessorum quid mihi, Christique Ecclesiæ, quam regendam suscepi, concedere debeatis. Quod peto honeste, & sine dilatione per indultum Sedis Apostolicæ privilegium fieri, quatenus ex hoc quoque quantum me diligatis, evidenter possit ostendi.*

XXI. *De me autem revera æstimate, quod de fideli ac servo beati Petri ac vestro sanctæque Ecclesiæ Romanæ. Numquam enim res qualibet de arca mei pectoris ejicere quavis occasione poterit inauditam illam humanitatem, quam mihi extremo hominum tantis indigno honoribus Romæ exhibuistis: Quodque duo pallia, unum de altari ex more, alterum quo Sanctitas vestra Missas celebrare consueverat, ad ostendendam circa me benevolentiam vestram mihi impendistis. Illud quoque, quod omnibus, quorum mediator extiti, quidquid juste ac salubriter petierunt, me interveniente protinus concessistis. Ut taceam alia plura, quæ in hac parte ab his minime discrepant, quæque mihi memoriam vestri nominis, si quid boni facio, dulciter repræsentant. Epistolam, quam* * *Beringerio schismatico, dum adhuc Cadomensi cœnobio præessem, transmisi, paternitati vestræ, sicut præcepistis, transmittere curavi. Omnipotens Dominus vitam vestram ad honorem sanctæ Ecclesiæ vestris dispositionibus divinitus commissæ in tempore prolixam faciat; quatenus post tempus, quæ sine tempore sunt, prolixa æternitatis spatia vobis concedat.* His adjecit litteras breviores ad Hildebrandum Archidiaconum Cardinalem eodem argumento conscriptas & quidem officii plenas, quæ sic se habent:

* idem quod Berengario.

XXII. Lanfranci epist. ad Hildebrand. Archid. Card.

Domino sanctæ Romanæ Ecclesiæ Archidiacono Hildebrando Lanfrancus suus sanctis principiis sanctum conjungere finem.

Explicare litteris mens mea non potest, quanta dilectione vestræ sinceritati connectitur, quantaque dulcedine gratiarum vestrarum, quas mihi tam præsenti, quam absenti benignitas vestra semper exhibuit, indesinenter reminiscitur. Propterea si, donante Deo, in quibuslibet rerum generibus aliquid boni facio, salutem vestram tam temporalem, quam tempore carentem tradere oblivioni non valeo. Et hoc oro omnipotentem Deum, quatenus vitam vestram ad honorem & firmamentum sanctæ Ecclesiæ suæ prolixam in hoc sæculo faciat; incontaminatum ab omni peccati contagione custodiat, & in futuro centuplicatis operibus vestris vitam vobis permanentem copiosus remunerator retribuat. Porro calumnia, quam Eboracensis Ecclesiæ Antistes adversum me movit de primatu & subjectione quorumdam Episcoporum, secundum præceptum Apostolicæ Sedis audita & determinata est. Cujus negocii gestionem breviter ex ordine scriptam domino nostro Papæ transmisi, quam volo & rogo a vobis competenti diligentia legi, quatenus charitas vestra certissimam teneat, quid mihi, Ecclesiæque meæ Sedes Apostolica confirmando concedere, & concedenda confirmare per privilegium debeat. Hactenus Lanfrancus ad Hildebrandum.

Hoc

XXIII. Hoc eodem anno idem Alexander Papa misit pallium ad Liemarum Bremensem, sive Hamburgensem Archiepiscopum, subrogatum in locum Adalberti, qui hoc eodem anno ex hac vita migravit xvii. Kal. Aprilis, ut Adam testatur ejusdem Ecclesiæ canonicus, qui ad hoc usque tempus suam perduxit historiam, quam eidem Liemaro dicavit. At de eodem Liemaro dicendum sæpe inferius, quippe quod eum penitus inhærentem Henrico Regi adversus Romanum Pontificem passa sit Romana Ecclesia perduellem, & experta pugnacissimum adversarium, longe ab antecessoribus suis degenerem.

Hic ad finem vitæ ipsius Alexandri Papæ subjicienda est ejusdem Pontificis epistola decretalis, quam, quoniam quoto anno sui Pontificatus data sit, non appareat, hic in fine ejus vitæ ea more describimus:

Alexander secundus Landulpho in Corsica.

XXIV. *Notificasti te morte tenus infirmatum esse, ta peccatorum tuorum recordatione, & terrore valde pavefactum, anxie quæsisse monachum fieri, & a tua uxore minis & terroribus eam occidendi, ad hæc licentiam extorsisse, & sic te monachicam vestem sine Abbate sumpsisse, & monasterium petisse. Postea vero cum sanus factus esses, tuæ uxoris reclamationibus & ejulationibus & planctibus, tuæque familiæ dispersionibus, utpote penitus devictus, domum remeasse, & post multos dies quorumdam sapientum consilio, ad jam dictæ mulieris cubile redisse diceris. Nunc autem, si tua uxore uti liceat, nostrum requiris consilium: si ita denique est, ut tuus nuntius narrat, non videtur nobis rationabiliter, usque sana mente id factum. Quoniam cum omni homini ad monachicam vitam tendenti legaliter & juste sit peragendum; tu contra leges minaciter & violenter a tua uxore partim terrore mortis, partim tuæ infirmitatis doloribus examinatus, devia secutus, nulla, ut dicitur, licentia accepta recessisti, & monasteria petisti. Non enim violentia, sed ex pari voluntate, sicut sancti Patres dicunt, hæc fieri debet. Neque vir in monasterio recipiendus est, nisi uxor illius feminceum monasterium elegerit, aut professa continentiam, habitum cum festinatione mutaverit. Sanctus enim Basilius Episcopus de hac re taliter dicit: Si quis conjugatus vult converti ad monasterium, non est recipiendus, nisi prius a conjuge castimoniam profitente fuerit absolutus. Nam si illa illo vivente alteri per incontinentiam nupserit, proculdubio adultera erit, nec recipitur apud Dominum ejusmodi viri conversio, quam sequitur conjugalis fæderis prostitutio. Tales igitur tunc sine culpa relicto sæculo*

PAGIUS V. *Hamburgum devastatur.* Ad num. XXIII. *Adalbertus* Bremensis Archiepiscopus, qui ante aliquot annos de Henrici Regis Palatio ejectus fuerat, *solus nunc Rege fruebatur, receptus non modo in gratiam & familiaritatem; sed pene in regni consortium.* inquit Lambertus hoc anno in Chronico, qui addit, eum *XVI. Kalend. Aprilis* naturæ debitum solvisse. Adamus quidem lib. 4. cap. 31. qui usque ad mortem Adelberti Historiam suam perduxit, ait, eum vita migrasse *XVII. Kal. Apr.* sed is ad diem ejus mortis, Lambertus ad diem ejus sepulturæ respexit, quod in Auctoribus legendis millies occurret. *Omnia,* inquit Adamus, *mortem prætendebant Episcopi. Nam & Hammaburg eodem anno, quo Metropolitanus decessit, incensa & bis vastata est. Pagani victores totam Nordalbingiam deinceps habuerunt in sua ditione, bellatoribusque occisis, aut in captivitatem ductis, provincia in solitudinem redacta est, ut diceres in fine boni Pastoris etiam pacem terris ablatam.* Hæc Hamburgi vastatio honoris & tituli Archiepiscopalis transferendi causam præbuit. Etenim a *Sancti Anscharii* temporibus usque ad *Liemarum* post Adalberti mortem ab Henrico Rege Archiepiscopum creatum, ut habet idem Adamus cap. penultimo libri de situ & natura Regionum Septentrionalium, annos circiter ducentos & quadraginta urbs Hamburgensis sola omnium Septentrionalium Regionum Metropolis habita fuit. *Albertum* quippe Pontifices Romani semper *Hamburgensem*, nunquam vero *Bremensem* Archiepiscopum vocant. Verum post duplicem illam, & omnium gravissimam vastationem, quæ hoc anno contigit, urbs plane ad nihilum redacta, exindeque primum, quasi jam illi toties & tam vehementes desolatæ colligendi se ex tanta miseria spes nulla superesset, *Brema* Archiepiscopalis tituli usum arripuit, ut videre est apud Kranzium in Metropoli cap. 18. & fusius apud Lambecium in Orig. Hamburg. pag. 68. & seqq. [1]

Ad

NOTÆ [1] Quanquam non nego Liemarum qui anno isto archiepiscopus renunciatus fuit Bremensis archiepiscopi titulum prætulisse; falli tamen constat Pagium dum hoc primum anno Bremam archiepiscopalem illum titulum obtinuisse censet. Cum enim Hamburgum non semel barbari vastarint; quoties archiepiscopi in tuto se Bremam receperunt, toties Bremenses sese archiepiscopos nuncuparunt. In Spicilegio enim Lucigii non una legitur Charta Adalberti I. in qua ipse se archiepiscopi Bremensis titulo distinguit. Extant in Additionibus ejusdem voluminis ubi de Hamburgensibus num. XXXI. Adalbertus iste anno 1046. cœpit. Quemadmodum vero ante Liemarum interdum Hamburgensis archiepiscopi titulum Bremensis sumpserunt; ita & post Liemarum non semel Hamburgensis archiepiscopi titulus resumptus fuit. Ita Innocentius II. in bulla sua legenda ibid. num. LIII. Adalberonem Hamburgensem archiepiscopum nuncupat. MANSI

Digitized by Google

culo sequuntur Christum, si habeant ex pari voluntate castitatis consensum. Itaque fili charissime, perpende & vide, si sic canonice a tua es solutus uxore, & tua uxor ita pollicita est, & tu & illa adimplete bonum inceptum, & votum vestrum; alter enim non debemus vobis necessitatem separationis imponere. Hactenus Alexander.

XXV. Hoc eodem anno defuncto Henrico Archiepiscopo Ravennate, idem Alexander Papa legationem decrevit Petro Damiani ad ejusdem Ecclesiæ Ravennatis componenda dissidia, quo perfunctus egregie munere, idem Petrus reversurus ad suos Faventiæ diem clausit extremum.

De tempore obitus Petri Dam. Hoc namque anno Redemptoris millesimo septuagesimosecundo esse defunctum ex Actis ejus vitæ colligitur, & alii etiam attestantur. At hæc de tempore obitus ejus pro monstro videri possunt iis, qui eum defunctum ponunt anno millesimooctogesimo. Sed veritatis hujus gravissimos habeo assertores, omnesque temporis ejusdem Petri Scriptores, atque in primis, qui totidem id testatur verbis Bertoldus Constantiensis. Hic enim in Auctario ad Hermannum Contractum hæc habet: *Anno millesimo septuagesimosecundo Petrus Damiani piæ memoriæ Cardinalis Episcopus, jam dudum mundo crucifixus, migravit ad Dominum, octavo Kalendas Martii, cui dominus* * *Geroldus revera monachus scientia Scripturarum insignis, & moribus suo prædecessori non impar, in Episcopatu successit.* Hæc ipse, sui temporis (ut diximus) res gestas conscribens. Ista confirmat Gregorius Papa Septimus suis litteris, datis anno sequenti ad successorem ipsum Petri Damiani Geroldum, sive Giraldum Ostiensem Episcopum, pridie Kalendas Maii post dies octo ab ipsius Gregorii creatione: ut jam appareat, ipsum Petrum esse defunctum atque post obitum eumdem successorem habuisse, quem vivens, licet diu multumque petiisset, consequi numquam potuit. Accedit ad ista, quod Joannes monachus ejusdem Petri discipulus in fine ejusdem Petri Damiani vitæ, quam scripsit, manifeste testatur, ipsum tunc obiisse, cum defuncto Archie-

* Giraldus.

PAGIUS VI. *Moritur B. Petrus Damiani.* Ad num. XXV. & seqq. *Petrus Damiani ultimis vitæ suæ annis multa* præclara egit, ex quibus aliqua cap. 8. & seq. Vitæ a Sancto Joanne Laudensi illius discipulo scripta narrantur. Magnum circa annum MLXIII. conflatum est in Ecclesia Florentina schisma, dissidentibus ab Episcopo Monachis, inter quos primum locum tenuit *Sanctus Joannes Gualbertus* Ordinis Vallis Umbrosæ in Hetruria fundator, ut suo loco diximus. Tunc Florentiam Beatus Petrus ab Alexandro II. missus; hoc vero anno idem servus Dei, licet *jam ætate confectus*, jussu ejusdem Pontificis *Ravennam proficisci præcipitur* ad ejusdem Ecclesiæ Ravennatensis componenda dissidia. *Istis vero, aliisque nonnullis negotiis patratis, cum primæ mansione Faventiam tenuisset, febre correptus decubuit, ac die anniversaria cathedra Sancti Petri spiritum Deo reddidit*, & quidem hoc anno, ut ex Bertoldo Constantiensi in Chronico narrat Baronius, qui num. XXXIV. asserit *B. Petrum mortuum esse anno ætatis LXVI. utpote quod ipse se natum testetur in Epistola ad Senatum, post annos quinque ab Ottonis III. Imp. obitu, nempe anno Domini MVI. nam eumdem Imperatorem exordio anni secundi post millesimum obiisse superius est demonstratum.* Verum, inquit Henschenius in Comment. prævio ad Vitam B. Petri Damiani Sec. VI. hæc Epistola ad Senatum nusquam in accurata Operum & Epistolarum editione Petri Damiani reperitur, ideoque licet certum sit, eum ad senectutem pervenisse, cum in Epistola ad Alexandrum II. electum data, ideoque sub finem anni MLXI. describat suam senectutem, dicatque *caput, quod canie hactenus spargebatur, cygneo jam albore nivescere*, quo ætatis anno obierit incertum. Ughellus ad Ciaconium ait, Faventinos anno MDXII voto solemni B. Petrum in Patronum assumsisse. Unde B. Petro cognomen *Damiani* accesserit, variant Auctores, aliis eum Damiani filium appellantibus, aliis eum a nomine fratris Damiani illud sibi vocabulum assumsisse scribentibus. Petrus tamen Damianus appellatus a Leone Ostiensi, & Auctore antiquo miraculorum Sancti Hugonis Abbatis Cluniacensis, aliisque ab Henschenio §. 3. laudatis. [1]

An-

NOTÆ [1] S. PEtro Damiani fatis functo substitutus fuit in episcopatu Ostiensi Geraldus, qui statim in Galliam legatus missus concilia plura hoc vel forte etiam sequenti anno celebravit. Primo igitur in collectione Veneta Labbeana tom. XII. ex Anecdotis Martenii relatum est concilium Cabilonense ab eodem Geraldo habitum, cui adfuerunt archiepiscopi tres, episc. quinque cum abbatibus & aliis quibusdam. In eo ventilata fuit causa quædam jurium inter Ecclesiam Romanensem & episcopum Valentinensem. Charta unde hæc eruuntur inscribitur: *VI. Nonas Martii Luna XIX. anno Dominicæ Incarnationis MLXXII. Indict. X.* Ibi pariter attexitur alia charta, ubi de controversia alia pro eadem Ecclesia Romanensi, & meminitur Synodi apud Clarum montem, præside eodem Geraldo celebratæ. Denique apud Baluzium Miscellan. lib. II. p. 67. extat charta de concordia Ecclesiæ S. Clementis Cerdonensis facta in Synodo, Carnotensi anno MLXXII. cui tamen Synodo ex Episcopis unus Geraldus cum Arraldo Episcopo Carnotensi interfuisse legitur. Verum in eadem Charta sermo est de alia Synodo Parisiis habita eodem, ut arbitror anno, quam Synodum ex compluribus Episcopis constitisse ex Epistola congregationis S. Albini Andegavensis ad P. Papæ nepotem relatam in Anecdotis Martenii tom. I. col. 201. discimus. Harum Synodorum Parisiensis & Carnotensis Mentio in Collectionibus desideratur. MANSI.

chiepiscopo Ravennate schismatico (hic erat Henricus) a Romano Pontifice missus est idem Petrus Damiani Ravennam ad conciliandam illam Ecclesiam Apostolicæ Sedi, & absolvendos omnes, qui cum eodem Patriarcha schismatico communicassent: quo facto, cum reversurus ad suos Faventiam pervenisset, illicque octo diebus morbo laborasset, die Cathedræ sancti Petri reddidit Deo spiritum.

XXVI. Porro ante sequentem annum obiisse eumdem Archiepiscopum, ex eo liquido constat, quod Gregorius Septimus, qui sequenti anno sedere cœpit, reperiiur scripsisse litteras ad ejus successorem Guibertum, sexto kalendas Maii, die quarto post suam ipsius Gregorii creationem; adeo ut affirmare necesse sit, ante tempus illud jam prædecessorem Guiberti Ravennatem Archiepiscopum Henricum ex hac vita sublatum fuisse. Quod & confirmant ipsa Acta Alexandri Papæ, quibus significatur, ante ipsius Alexandri obitum, ipsum successorem Henrici ad eam Ecclesiam fuisse promotum. Sunt enim ista in illis conscripta: *Defuncto Ravennate Archiepiscopo, Guibertus Cancellarius per interventum Imperatoris electus est in ipsa Ecclesia: & postmodum ab Alexandro Papa, licet immerito, instantibus precibus, consecrationem obtinuit. Cui priusquam consecrationis manus imponeret, prophetico spiritu repletus idem Pontifex sic quidem fertur dixisse: Ego quidem delibor, & tempus resolutionis meæ instat; tu vero hujus sacrosanctæ Ecclesiæ acerbam senties ultionem.* Hæc ibi. Ubi etiam asseritur, paulo post eumdem Alexandrum Pont. esse defunctum. Sicut ante Alexandrum Papam prædecessorem Guiberti Henricum appareat obiisse diem, & vivente adhuc Alexandro eidem fuisse subrogatum Guibertum: ex quibus fateri necesse sit, Petrum Damiani eodem tempore, ante electionem Guiberti, sicque hoc ipso anno ex hac luce ad paradisi gloriam transiisse.

XXVII. Qui vero asseruerunt, eumdem Petrum Damiani ad annum Redemptoris millesimum octogesimum pervenisse; ex eo decepti sunt, quod Joannes idem scriptor vitæ ipsius Petri post finem ipsius, subjicit ejusmodi appendicem: *Anno millesimo octogesimo Incarnationis Domini, mense Augusto, Indictione quarta, post decessum supradicti domni Petri Damiani, erat quidam monachus, qui Abbas olim extitit venerabilis monasterii sancti Gregorii in Ariminensi territorio*, &c. Narrat quod contigit tunc temporis miraculum in sepulcro ejusdem Petri Damiani, ut plane significetur tempus superius annotatum non pertinere ad obitus Pe-

Ann. Eccl. Tom. XVII.

PAGIUS VII. *Synodus Rothomagensis.* *Anno ab Incarnat. Domini MLXXII. congregatum est Concilium in Metropolitana Rotomagensis urbis sede, in Basilica beatæ & gloriosæ Dei Genitricis semper Virginis Mariæ, cui Joannes ejusdem urbis Archiepiscopus præerat.* Synodo Suffraganei ejus interfuere, inquit Ordericus lib. 4. pag. 557. qui postea recitat Canones viginti quatuor in eo Concilio conditos, Tom. IX. Concil. legendos.

VIII. *Atho Herlembaldi Ducis opera eligitur Archiepisc. Mediolan.* Arnulphus lib. 3. cap. 21. apud Puricellum in Vita Sancti Herlembaldi cap. 32. relato Guidonis Archiepiscopi Mediolanensis obitu, quæ hoc anno Mediolani contigere, hoc modo narrat: *Ab illo die* (mortis scilicet Guidonis) *Herlembaldus omni instat conamine, modo cum Clero, modo cum populo, de eligendo agens Episcopo, nova a Romanis accepta licentia, spreta vero Regum veteri providentia. Veruntamen major civitatis portio ex Clero ac sapienti populo, prisca consuetudini & Regio intendebat honori. Ipse autem neglectis omnibus & juramento communi solum Romani illius Ildeprandi auscultabat consultum. Itaque dies illa appropinquabat, quam ad hoc agendum ipse providerat, sanctæ scilicet Theophaniæ solemnitas, studet ergo sollicite præsentes vocare absentes, clericos ac laicos, Abbates & Monachos, amicam sibi admittens agrestium turbam. Cumque dies instaret festus, factus multorum in Ecclesia hyemalis conventus* (hoc nempe anno) *illis tamen absentibus cum quibus istam se facturum electionem juraverat. Celebratis itaque missarum solemniis, primo concionatus ad libitum, ac multa de isto Pastore commemorans, astante quodam Bernardo Legato Romano, elegit Athonem adhuc tantummodo Clericum ac tenera ætate juvenculum invito Clero & multis ex populo adeo ut stomachati redirent ab Ecclesia præ dolore. Altare sacrosanctum visum est concuti tunc ac summoveri de loco, dum nimia plebis undique comprimeretur instantia.* Bernardus ille Legatus Gallus erat natione, Monachus & Abbas Sancti Victoris in urbe Massiliensi, ab Alexandro II. Cardinalis creatus, cujus tam Onuphrius quam Ciaconius mentionem faciunt, ut advertit Puricellus.

IX. *Atho dicitur juvenis licet ætate maturus.* Quod vero Arnulphus narrat de *Athonis* juventute, intelligendum respectu *Gothefredi* adversarii ejus, eo longe ætate provectioris, ut recte vidit Puricellus, qui reprehendit Tristanum Chalcum loquendi modum ab Antiquis usurpatum non callentem, sicut hodie reperiuntur, qui capere non possunt Sanctum Hieronymum, hominem triginta aut triginta tribus annis natum, puerum & infantem vocare. Chalcus, inquam, cum hæc Arnulphi verba, *adhuc tantummodo Clericum tenera ætate juvenculum*, legisset interpretatus est *adolescentulum, tunc primo attonsum, & qui nondum per ætatem muneris capax erat*. Eum sequitur Ripamontius in Hist. Ecclesiæ Mediolanensis, qui pag. 652. *Athonem* vocat ex Ambrosiano Clero *nondum pubertatis annos egressum*, indeque uterque concludit, ea tantum de causa Mediolanenses suos Athonem non admisisse, quod adhuc infans esset, neque attigisset ætatem ad Sacerdotium & Episcopatum requisitam; sed eorum interpretationi Arnulphus non favet, qui clare asserit, Mediolanenses hanc electionem rejecisse, quod Imperatoris juribus adversaretur: *Verum tamen major civitatis portio ex clero ac sapienti populo prisca consuetudini & Regio intendebat honori.* Quare Sigonius lib. IX. de Reg. Ital. qui vix a Chalco discedere solet,

Digitized by Google

Petri tempus, quod jam certum ex obitu Archiepiscopi Ravennatis reliquerat consignatum, sed ad ejus miraculi certum annum insinuandum, quo gravi errore lapsi existimarunt aliqui positum eum annorum numerum ad demonstrandum tempus obitus Petri.

XXVIII. Præterea si omnia ista deessent, alia etiam forti ratione confutari possent, qui ad illum usque annum Petrum Damiani pervenisse scripserunt. Nam quo pacto fieri potuit, si tempore acerbissimæ Ecclesiæ persecutionis, quæ sub Pontificatu Gregorii VII. viguit, idem Petrus vixit; tot illo prolixo satis tempore ut siluerit vox illa clamantis in deserto, ut nullum penitus scriptorum monimentum ejusdem inveniatur elucubratum, nullæ datæ litteræ, vel ad ipsum scriptæ, sicut ad alios plurimos sub ipso Gregorio Papa, nec usquam de illo mentio, cum præsertim tanti viri ea tempestate vel nomen ipsum magni potuisset adversus hostes Ecclesiæ esse adjumenti? cum tamen nulla penitus reliqua sit memoria, quod aliquid gesserit, vel scripserit toto illo tempore Gregorii Papæ Septimi. Quamobrem ex his quæ dicta sunt, satis appareat, ipsum jam Alexandro Papa superstite, esse defunctum.

XXIX. Quod vero in bibliotheca Margarini, in editis epistolis quibusdam ejusdem Petri Damiani ita legatur epistola data ad Gregorium Septimum sub nomine Hildebrandi hac inscriptione: *Dilectissimo Sedis Apostolicæ electo, & virgæ Assur Hildebrando.* Quibus satis apparere possit, eumdem Petrum Damiani non obiisse diem sub Alexandro, sed pervenisse ad Gregorium Septimum ejus successorem, scito ibi esse mendum insigne, restituendamque esse veterem & germanam lectionem ex codice bibliothecæ basilicæ sancti Petri in Vaticano, & codicibus aliis in hunc modum:

Dilectissimis Sedis Apostolicæ electo A. & virgæ Assur Hildebrando. Ut epistola non ad unum, sed ad duos data sit, nempe ad electum Pontificem Alexandrum, & ad ejus Archidiaconum Hildebrandum, sicut aliæ eodem titulo ejusdem Petri inscriptæ habentur datæ ad ambos simul epistolæ, ut superius suo loco dictum est, cum de his plurimus egimus: quas consulas, ne eadem repetere hic cogamur. Sic igitur, tum ex Bertoldo hujus temporis scriptore, tum ex Joanne ejusdem Petri discipulo, tum etiam ex aliis assertis rationibus, omni ex parte hic demonstratum relinquimus, hoc anno eamdem Petrum Damiani esse defunctum. Hæc de tempore obitus.

XXX. Jam vero de his quæ illum præcesserunt, ut de novissima legatione, qua hoc an-

PAGIUS let, cum hac in parte deserit, licet Arnulphi exemplar non vidisset: *Civitate*, inquit, *haud satis probante* (nempe electionem), *qua insignem Regi injuriam fieri arbitrabatur, qui Episcopum dare consueverat.* Hinc Sedis Apostolicæ Legati, Concilia Romana præsente Athone in iis examinato, Alexander II. & Gregorius VII. Athonem virum Episcopatui idoneum agnovere, & Hildebrandus, in Pontificatu Gregorius VII. appellatus, præcipuus hujus electionis promotor, quoad vixit, eorum electioni adversatus est, qui ætatem necessariam non attigissent, ut liquet ex Epistola IV. lib. IV. *data V. Kal. Octob. ind. incipiente XV.* & populo Dolensi in Britannia scripta: *Misistis ad nos*, inquit Gregorius VII. *quemdam juvenem, petentes vobis a nobis illum ordinari Pontificem. Cui quidem petitioni, quoniam sacri canones contradicunt, assensum præbere nequaquam potuimus* quod disertè in Epistola sequenti *omnibus Episcopis Britanniæ* magis explicat: *Dolensis clerus & populus ad nos direxit juvenem quemdam, satis præclarum genere, postulantes, ut eum illis in Episcopum ordinaremus. Cujus causam (sicut oportuit) examinantes, honestos quidem mores, pro modulo ætatis suæ, sed nondum satis maturos aut instructos ad portandam Episcopale pondus, in eo probavimus.* Denique ipsemet Gregorius in Epist. VIII. lib. III. ad Tedaldum Episcopum Mediolanensem electum asserit, Athonem nullo impedimento Canonico ab Episcopatu arceri: *De eo vobis est sermo*, inquit, *qui nobiscum est, quem Electum in eadem Ecclesia certe cognovimus, sed cur reprobari debeat, nulla adhuc deprehendere potuimus* ratione. Quod pluribus confirmare visum, quia subinde Viri etiam doctissimi ad voces ætatem explicantes offenderunt.

X. *Athonis electio Romæ confirmata.* Sed redeo ad Arnulphum hoc modo narrationem suam prosequentem: *Cumque eum fuit Atho, ad convivandum Pontificatum consecraderet nalium; fuerant enim jam in mensis parata convivia, inflammati cives invadunt repente domum, interiora exteriora scrutantes. Ipse autem Electus noviter, cum camera unius lateret in angulo, inventus capitur, discerpitur ac misere dilaniatur, demum per suras & brachia a summis ad ima pertrahitur. Qui cum fuisset in Ecclesia, metu mortis altari prostratus; clamante populo, in pulpitum ascendit, ibique facto in auribus omnium sacramento abrenunciavit sedi Ambrosianæ in præsens, & in perpetuum. Interea quique fautores sui diversas fugere per latebras. Ipse etiam Romanus Legatus vix, discerptis vestibus laceratus, evasit. Ceterum Gothofredus & Atho remanserunt privati pariter ambo, propriis tantum contenti laribus atque substantiis.* Arnulphus postea lib. 4. cap. I. ait: *Igitur auditis his, quæ Athoni contigerant Archidiaconus Ilteprandus, jam cum Cardinalis esset, auctoritate* (Archidiaconus enim Cardinalis erat, quod aliqui perperam negavere) *illico juramentum illud violentia omnimodis judicavit habendum invalidum. Hunc Romanus adeo verebatur Antistes, ut eo inconsulto nihil omnino præsumeret; eum pateneer sanctum prædicet Evangelium, super Magistrum non esse discipulum; unde factum est, ut collecto Romæ cœtu Pontificum, instante ipso* (sc. Hildebrando) *Athonem justè prædicaret electum,*

Digitized by Google

anno bene perfunctus est, agamus. De qua habet ista Joannes ejus discipulus in vita ipsius:

Ultima Petri Damian. Legatio.

Dum pius igitur Christi sacerdos hujuscemodi lucrandarum animarum studiis instanter inhaereret, vitaque praesentis labor extremae jam prope lineae oram teneret: jussu Alexandri Secundi Romani Pontificis Ravennam patriam suam proficisci praecipitur, rem valde necessariam saluti totius urbis, Cleri & populi peracturus. Erat quippe tunc temporis defunctus ejusdem urbis Archiepiscopus, qui pro sua protervia, sententia Romanae Synodi olim fuerat communione privatus. Qui tamen nimia temeritate, neque ob illatam sibi sententiam tremefactus, ab Archiepiscopali se temperavit officio, consentaneum sibi populum sua contagione misere foedavit, totamque Ecclesiam illicitis ausibus profanavit. Tandem vero de medio profanatore sublato, praefatus Apostolicus tam numerosi populi exitiale contagium paternis visceribus miseratus; tantum patrem, qui auctoritate Apostolica eumdem reconciliando absolveret, illo delegare decrevit: neminem scilicet ad hoc opus gerendum digniorem vel aptiorem existimans, eo quod is non modica existeret auctoritate subnixus, ac per regenerationis gratiam ejusdem esset Ecclesiae filius ipsiusque etiam hortatu idem saepenumero ad hanc clementiam provocatus. Quam utique legationem ille licet jam aetate confectus, ut strenuus filius maternis beneficiis non ingratus, optato suscepit. Nam gratulabatur, se tandem reperisse aliquid ad suae debitum obsequii, quod piae posset persolvere matri.

XXXI. Petrus Damian. absolvit Ravennates.

Quo cum, Domino suffragante, prospero pervenisset itinere, manu civium susceptus ingenti cum laetitia, sui causam patefecit accessus: super quo cives illi non modico jucundati, immensas Deo, qui eos respexerat, Christique Vicario, qui hunc talem tantumque virum ad se direxerat, gratias referentes, praevaricationis suae poenitentiam humiliter egerunt; unde & reatus veniam, quam suppliciter postulabant, atque absolutionem lex Apostolicae auctoritatis munere gratulabundi percipere, meruere. Absoluti itaque ab excommunicationis illius vinculo, cunctaque Ecclesia dono gratiae, materna Ecclesiae concesso, tota urbe immanis effecta est exultatio.

XXXII. Petri Damian. ad Deum transitus.

Istic vero, aliisque nonnullis negotiis, quae tantum virum gerere decebat, pertractatis, iter suae legationis, egressus urbem, pergere coepit. Cumque prima mansione Faventiam tenuisset; apud venerabile monasterium quoddam beatae Mariae Dei genitricis, quod Foris portam nuncupatur, decenter susceptus, mox febre correptus decubuit. Qua nimirum in dies invalescente, circa medium octavae noctis silentium, qua Cathedra sancti Apostoli anniversarii diei celebritatem ducebat, exitus sui horam appropinquare cognoscens; extemplo, nobis lectulo circumstantibus, nocturnum seu matutinale officium totum peragere jussit. Volens utique prius solemnitati Apostolicae vota persolvere, ac sic demum abire. Tota ergo peracta synaxi, sanctum post modicum Domino spiritum corporeis reddidit nexibus absolutum. Ut ea videlicet die, qua praesens meruit in pastorali Petrus Sede locari, eadem Petri discipulum caelestis curia in beatam susciperet sedem &c. Agit post haec de sepultura ipsius, & miraculis post obitum editis.

XXXIII.

Hic insuper describendum putamus epitaphium, in ejus sepulcro excidendum, inter ejusdem Petri versus in codice basilicae sancti Petri, ab ipsomet elaboratum, & quidem hujusmodi, ut Lectorem provocet ad hujus mundi contemptum; sic enim se habet:

PAGIUS

ctum, prostrato anathemate Gothofredo. Quae omnia Liteprandus suis literis saepe jam dicto retulit Herlembaldo. Cui etiam ex suo, quod opulentissimum habebat aerario, copiosum auri atque argenti fertur misisse pecuniam; ut distributo quibuscumque indifferenter pretio fautores aggregaret quamplurimos.

XI. *Adversus Athonem Gothofredus ordinatur Archiep. Mediol.*

Quibus non obstantibus, ut ibidem Arnulphus apud Puricellum cap. 35. haec secuta sunt: *Interea*, inquit, *Suffraganei Sedis Ambrosianae Pontifices accepto a Rege mandato, apud urbem convenientes Novariam, Gothofredo manum consecrationis imponunt, prout quiverunt, roborantes; licet praeceptio Regia multis dicatur impetrata muneribus. Constat tamen Regem postea poenituisse, atque interventorem penitus odisse Legatum. Exinde Gothofredus aliqua Ecclesiae studet occupare castella, uni eorum praesidens, quod nominatur Brebia. Qui cum paulo ante Leucum* (vel Leccum ad Adduam fluvium) *invaderet; irruentibus ab urbe militibus violenter ejicitur, amisso Marchione illo strenuissimo milite; quem loci incolae rupe praecipitantes ab alta crudeliter trucidarant.* Quae omnia partim hoc anno, partim sequentis initio ante mortem Alexandri II. accidere.

XII. *Obitus Sanctii Castellae & Garsiae Gallaeciae Regum.*

Sanctii Castellae Regis, qui fratres Alphonsum Legionis & Garsiam Gallaeciae Reges adeo male habuerat, caedes hoc anno patrata. Pelagius Ovetensis hac de re scribit: *Regnavit annos VI.* (a morte scilicet Ferdinandi M. patris quae anno MLXV. contigit) *& interfectus est extra muros Zamorae, quam obsederat, ab uno milite nomine Vellitl Aiulphi, proditione.* In Tumbo Nigro Sancti Jacobi a Sandovallio citato de eodem Rege habetur: *Era MCX. interfectus est Rex Sanctius in Zamora.* Sed audiendus Pelagius Ovetensis, qui pergit: *Quo audito Adefonsus Rex venit velociter, & accepit regnum fratris sui Sanctii Regis* (idest Castellae) *ac regnum suum* (Legionis) *quod perdiderat.* Garsia e carcere, in quo a Sanctio detentus fuerat, exiit, & in Regnum Gallaeciae restitutus est: *Post non multos vero*

Epitaphium Petri Damian.

Quod nunc es, fuimus: et quod fumus ipse futurus.
His sit nulla fides, qua peritura vides.
Frivola sinceris pracurrunt somnia veris,
Succedunt brevibus sacula temporibus.
Vive memor mortis, quo semper vivere possis.
Quidquid adest, transit. Quod manet, ecce venit.
Quam bene providit, qui te, male Munde, reliquit.
Mente prius carni, quam tibi carne mori.
Calica terrenis, prafer mansura caducis,
Mens repetat proprium libera principium:
Spiritus alta petat, quo prodit fonte, recurrat.
Sub se despiciat quidquid in ima gravat.
Sis memor, oro, mei, cineres pius aspice Petri:
Cum prece, cum gemitu dic: Sibi parce Deus.

XXXIV. Hæc de Petro, qui mortuus est anno suæ ætatis sexagesimosexto, utpote quod ipse se natum testetur in epistola ad Senatum post annos quinque ab Ottonis Tertii Imperatoris obitu, nempe anno Domini millesimosexto: nam eumdem Imp. exordio anni secundi post millesimum obiisse, superius suo loco est demonstratum. Sic Deus in hoc deploratissimo sæculo, cum excrevisset ad Ecclesiam obruendam diluvium carnis, dedit mundo tantum virum, qui austerissimæ vitæ exemplo, verbique prædicatione, & scriptis exsiccaret tantam putredinem; pariterque pugnaret adversus simoniacam hæresim, quæ ubique locorum grassabatur impune. Quod autem ad ejus pertinet scripta, hic ea cuncta recensere non immoramur, cum modo apud nos mandato Beatissimi D. N. Clementis Papæ Octavi laboret Constantinus Cajetanus Siculus, monachus Cassinensis Congregationis, ut viri sanctissimi scriptorum monimenta undique collecta prœlo subiiciat. Quod propediem spero fore. In his enim pervestigandis, & exemplaribus pluribus hinc inde perlatis, magno studio corrigendis, studio indefesso laborat, e quo & ejusdem Petri vitam accipies uberius scriptam.

Se-

PAGIUS *dios* (subjungit Pelagius) *voluit capere regnum fratris sui Garsiani* (nempe Alphonsus) *&* *per ingenium* (idest per dolum) *sine pugna captus est Garsianus Rex, & missus in vinculis per XX. annos & amplius, & ibi in illa captione voluit minuere se sanguine, & postquam sanguinem minuit, dormivit in lecto, & mortuus, & sepultus est Legione*, nempe apud Sanctum Isidorum, ubi etiamnum ejus sepulchrum, & vetus figura visitur cum antiquo Epitaphio a Sandovallio in Historia Sancii Regis relato: *H. R.* (idest, hic requiescit) *dominus Garsias Rex Portugallia & Gallacia filius Regis Magn. Ferdinandi. Hic ingenio captus a fratre suo* (Alphonso nempe juxta Pelagium) *in vinculis obiit era MCXXVIII. XI. Kal. Aprilis*, ideoque anno Christi millesimo nonagesimo. A morte quidem Sancii ac Alphonsi coronatione usque ad Garsiæ mortem anni duntaxat XVII. & aliquot menses intercurrunt, sed Pelagius Ovetensis numerum illum XX. annorum deducit a tempore, quo Garsia a Sancio fratre in carcere inclusus est, quod ideo accidit eræ MCVIII. anno scilicet Christi MLXX. indeque liquet anno Christi MLXIX. jam bellum inter Reges fratres inchoatum, & *Ciddum* cum Ximena matrimonio conjunctum.

Digitized by Google

I. Alex. PP. vocat Henricum Reg. ad dicendam causam.

SEquitur annus Redemptoris millesimus septuagesimustertius Indictione undecima, quo Alexander Papa litteras misit ad Henricum Regem Germaniæ, ut causam dicturus Romam se transferret, responsurus accusationibus adversus eum a Saxonibus ad Apostolicam Sedem perlatis. Qui has detulerant litteras, fuere Anno Coloniensis Archiepiscopus & Hermannus Bambergensis Antistes. De his enim Urspergensis ista hoc anno habet: *Anno Coloniensis Episcopus & Hermannus Bambergensis Romam missi sunt, pecuniam, quæ Regi debebatur, congregandi gratia. Qui legatione peracta reversi litteras Alexandri Apostolici detulerunt, Regem vocantes Romam ad satisfaciendum pro simoniaca hæresi, aliisque nonnullis emendatione dignis, quæ de ipso Romæ fuerant audita.* Eadem, totidemque ferme verbis habet Otto Frisingensis (a). Verum quæ intercessit hoc anno mors ipsius Alexandri Pontificis, fuisse videtur impedimento, ut aliquamdiu causa jam cœpta quieverit: quem quidem hoc anno Dominico die undecimo Kal. Maii decessisse Marianus Scotus affirmat.

(a) Otto lib. 6. cap. 34.

II. Coloniens. archiep. abdicat se a cura regni.

Cum autem frequens esset in palatio Regis nundinatio ista Abbatiarum & Episcopatuum, nec monitionibus Rex proficeret: deploratis jam rebus sanctus Anno Coloniensis Archiepiscopus, qui hactenus (ut potuit) magno labore moderatus est habenas regni, animi desperatione perculsus, abjecit eas, liberasque illas Regi relinquens, discessit e curia. De cujus profectione audi Lambertum, quid hoc referat anno: *Coloniensis Archiepiscopus offensus his, quæ plurima præter æquum & bonum fiebant in palatio: petiit a Rege vacationem deinceps dari sibi a rerum publicarum administratione, causatus in senium jam vergentem ætatem, & laboriosis regni negotiis minus minusque in dies sufficientem. Quod Rex haud difficulter annuit, quia pravis libidinibus suis, & juvenilibus ineptiis jam dudum animadverterat eum graviter offendi, & plerumque quantum salva regia dignitate poterat, pro virili portione obniti.*

III.

*Is ergo ubi se in sua recepit, Rex tamquam severissimo pædagogo liberatus, statim in omnia genera flagitiorum, ruptis omnibus modestiæ & temperantiæ frænis, præcipitem se dedit. Montes omnes, colliculosque Saxoniæ & Thuringiæ castellis munitissimis extruxit; præsidiumque imposuit. Quibus cum victui necessaria minus sufficerent, permisit, ut ex proximis villis & agris hostili more prædas agerent, & ad ipsa castella munienda circumquaque manentes cogerent, & impensas affatim convectare, & per se ipsos servili manu desudare. Verum ne manifestæ tyrannidis notaretur, si contra innocentes, atque in regnum proprium tam barbara crudelitate grassaretur, ut impietatem suam quadam religionis specie palliaret: Archiepiscopum Moguntinum modis omnibus instigavit, ut decimationes Thuringiæ, sicut ante plures annos instituerat, exigeret: pollicens se ei exigendo summa ope affuturum, & dicto obtemperare nolentes regia * majestate coacturum; ea tamen pactione, ut ipsarum decimationum partem sibi, quæ & regia magnificentia, & tanto labore suo digna foret, tribueret. Ita Episcopus vanissima spe animatus Synodum indixit in Erphesfurd, sexto Idus Martii.*

* potestate.

IV. Petatur conciliabulum a rege violentum.

*Statuto die aderat Rex, aderat Archiepiscopus stipatus uterque magno grege philosophorum, immo sophistarum, quos ex diversis locis summo studio conscivérant, ut canones sibi non pro rei veritate, sed pro Episcopi voluntate interpretarentur, & causam ejus * quomodo veris*

* f. quando.

PAGIUS Sæc. XI. Anno Eræ Hisp. MCXI. Anno Hegiræ CCCCLXVI. inchoato die 6. Septemb. fer. 6. A.C. 1073 I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6566.

☉ 18. F. ☽ 10. P. 31. Mart. Indict. 11.

JESU CHRISTI 1073.

GREGORII VII. PAPÆ 1.

HENRICI IV. REG. 18.

MICHAELIS DUCÆ IMP. 3.

ANnum I. ad XIII. Quo in statu Ecclesia Romana & Germania versarentur, quando *Alexander* II. die XXI. mensis Martii hujus anni e vivis excessit, narrat Marianus Scotus Auctor coætaneus, Vir totus Deo addictus, in Chronico ad annum MIXXV. ubi quæ annis proxime præcedentibus contigere, summatim refert: *His temporibus*, inquit, *non autem eodem anno, orta est gravis atque feralis discordia in regno Teutonico inter Regem Henricum & Principes Saxoniæ, cujus causa (ut fertur) hæc erat: Rex Henricus omnes Saxones servituti subjicere cogitabat: sed quia hoc tam facile ut speraverat, perficere non poterat: accepto consilio, prius Principes proposuit honoribus ac dignitatibus suis despoliare, & sic reliquos provinciæ populos suo dominio subjugare. Ut ergo voluntatis suæ propositum facilius adimplere valeret in ipsa Saxonum provincia in monte, qui vocatur Hattisberge castrum munitum construxit, cui ex ipsius montis vocabulo nomen dedit, ut vocatur Hattisburg. Consummato vero castro, & secundum voluntatem suam omnibus ibidem negotiis regni dispositis, ad effectum*

Status Germaniæ tempore mortis Alexandri II.

Digitized by Google

ris non poterant, sophisticis allegationibus roborarent. Assidebant ergo cum Rege & Archiepiscopo Moguntino Herimannus Babenbergensis Episcopus, Hecel Hildenesheimensis Episcopus, Eppo Citicensis Episcopus, Benno Osenbruggensis Episcopus, qui non ad discutiendam juxta leges Ecclesiasticas causam fuerant evocati; sed ut id quod Rex volebat, arte dictionis & sententiarum pondere, postremo quaque possent ratione & consilio obtinerent, quamquam plerique eorum id quod Rex moliebatur, vehementissime improbarent, sed ne libere, quod sentiebant, eloquerentur, & Regis terrore, & privata Archiepiscopi amicitia inhibebantur. Habebat praeterea Rex circa se armatorum copias non modicas, quibus eos, si qui forte negotium interturbare conarentur, militari manu coerceret. Talis apparatus fuit palliati latrocinii pulchro nomine Synodi, in qua non in loquendo libertas aliqua consultoribus, judicibusve relicta, sed strepitus armatorum, minae Regis, ad cujus nutum contra ejus voluntati resistentes exeruntur gladii, carceres pateant, intenteaturque cruentae caedes. Sed quae haec secuta sint videamus; pergit Lambertus:

V. Pro decimis concertatio.

Thuringorum spes & fiducia potissimum in Abbate Fuldensi & Abbate Herveldensi nitebatur, quod hi Ecclesias decimales plurimas, & praedia infinita haberent in Thuringia, & hi si causa cecidissent sibi una cadendum esset. Qui publica discussione interpellati pro decimarum redditione; primo per Deum rogabant Archiepiscopum, ut antiquitus tradita monasteriis suis, legitima, rata, inconvulsaque manere sineret, quae & Sedes Apostolica & veteribus & recentibus scriptis crebro sibi firmasset, & praecessores ejus Moguntini pontifices summi ac sanctissimi viri usque ad Luipoldum Episcopum numquam infringere tentassent. Id atroci responso Archiepiscopus repulit, scilicet praecessores suos, sua aetate, pro suo arbitratu Ecclesiae Dei moderatos fuisse, eisque rudibus in Fide auditoribus, & pene adhuc neophytis lac potum dedisse, non escam, & sapienti dispensatione multa indulsisse, quae processu temporis dum in Fide convaluissent, successorum suorum industria resecari vellent. Se autem jam adulta & potius senescente Ecclesia spiritualia comparare spiritualibus, nec jam parvulis lac, sed perfectis solidum cibum ministrare, atque a filiis Ecclesiae leges Ecclesiasticas exigere.

VI.

Proinde esse eis aut ab unitate Ecclesiae recedendum, aut legibus Ecclesiae aequanimiter acquiescendum. Tum illi rursum per Deum orare, ut si in Romani Pontificis auctoritate; si in Caroli aliorumque Imperatorum privilegiis; si in praecessorum ejus Moguntinorum pontificum indulgentia nihil sibi praesidii, aut spei reliquum esset; ipsarum saltem decimarum eam ipso partitionem fieri sineret, quam & canonum scita aequam judicassent, & caetera per orbem terrarum Ecclesiae usitatam haberent, scilicet ut quarta parte ipse pro suo, suorumque Missorum servitio contentus, tres reliquas portiones Ecclesiis, quibus antiquitus attitulatae fuissent, permitteret. E contra Episcopus, non ea mente se ait tantum laborem trivisse, & jam per decem ferme annos laboriosum hoc saxum volvere, ut tandem aliquando voti compos effectus, ultro jure suo cederet, & tanto molimine extortas eis decimas, ipsis pro libitu suo partiendas addiceret.

VII. Impeditur tyrannice appellatio ad sedem Apost.

Primus ac secundus dies in hac concertatione jam fluxerat, ancipiti adhuc fortuna, utra pars utri cessura foret. Jamque in eo res vertebatur, ut Thuringi, improbata Synodo, Sedem Apostolicam appellarent. Sed Rex sub attestatione nominis divini affirmabat, se in eum, si quis id praesumpsisset, capitali sententia animadversurum, & omnia, quae ejus essent, usque ad internecionem dissipaturum, cladenque ejus diei multis postea saeculis non abolendam. En quales Reges, qui Apostolicae Sedis juribus derogant? quorsum vero ipsum ista perduxerint omnibus manifestum, in exemplum factus Rex Apostata schismaticis, & haereticis Regibus, qui appellationem ad Sedem Apostolicam Henricianae haeresis labe conspersi, vetuerunt. Sed prosequamur reliqua, militaris potius, quam sacerdotalis conventus. Pergit ipse Lambertus:

VIII.

Ita Abbas Herveldensis suorum pericu-

lu

PAGIUS

dum desiderii jam dudum conceptum toto conamine suam extendit intentionem. Ottoni itaque Ducatum Boariae abstulit, metuens eum, quia genere Saxo erat; quem protinus Velfoni ad injuriam Saxonum contulit.

II. Status Ecclesiae tempore ejusdem mortis.

Post haec quadam die in eminenti loco ejusdem castri consistens, & elegantiam patriae undique bene possessam respiciens, fertur dixisse: Saxonia regio pulcherrima, sed servi nequissimi, habitatores scilicet illos pravo tam opprobrio. Quod audiens praedictus Otto Dux gravius, quam credi potest, dictum Regis suscepit; collectisque Principibus Saxoniae, rebellare omnem simul fecit provinciam, & merito. Unicam enim & dilectam domini sponsam, quam redemit de inimico pretiosi sanguinis sui pretio, quantum in ipso fuit, per concubinarios, idest, haereticos polluere & offuscare veritus non est, dum spiritualia Ecclesiae officia, gratifica videlicet Sancti Spiritus munera, per iniqua, contrariaque fidei Catholicae commercia, more Simonis, efficeret venalia. Haec & his similia nefanda & inaudita Henrici Regis flagitia videntes & audientes fieri Catholici viri, per id temporis in

Ec-

lo contentus, quoniam aliud in arctum conclusis rebus non patebat effugium: rem consilio Regis permisit; quatenus prout ipse bonum & æquum judicaret, causam inter se & Archiepiscopum terminaret. Diu igitur habita deliberatione, in hanc tandem pactionem, mediante Rege, Abbas & Archiepiscopus consenserunt, Ut Abbas in decem suis decimalibus Ecclesiis duas partes decimarum, tertiam Archiepiscopus acciperet: in reliquis vero ejus Ecclesiis dimidia Abbati, dimidia Archiepiscopo contingeret. Ubi vero Ecclesia decimalis propria Archiepiscopi esset, tota illic ei decima cederet. Præterea ut omnes dominicales Archiepiscopi curtes, in quacumque essent parochia, ab omni penitus decimarum exactione immunes manerent. Sub jugum misso Abbate Herveldensi, statim Thuringi, omni spe adempta, eo quod in illius prudentia & eloquentia plurimum fiducia sibi posuissent; non ultra restiterunt, sed decimas in reliquum absque retractatione dare professi sunt. Fuldensis Abbas aliquantis postea diebus obstinatus in proposito perstitit. Sed cum nec Regis gratiam recipere, nec ad sua redeundi licentiam impetrare posset, nisi in communem sententiam concederet: tandem rerum difficultate superatus, ad hanc conditionem non tam consilio, quam imperio & metu Regis coactus est, ut in cunctis decimalibus Ecclesiis suis partem dimidiam decimarum ipse, dimidiam Archiepiscopus acciperet. Dominicales autem curtes suas, sicut Archiepiscopus, omnes ab omni decimarum redditione liberas haberet. Ita absoluta est tyrannice causa. Sed quam dignam tyranno ipse Rex his appendicem tunc apposuerit, ita idem Lambertus auctor significat, dicens: *Tum Rex sciens haud bene placitura Romano Pontifici, quæ gesta fuerant, sub interminatione gratiæ suæ utrique Abbati præcepit, ut neque per se ipsos, neque per nuntium, neque alio quovis modo pro infirmanda Synodo Apostolicam Sedem interpellarent.* Hucusque Acta latrocinii Henriciani ex Lamberto narrata, quæ gesta esse ante Paschale tempus affirmat.

Timore Regis male transactum.

Quo pariter anno Alexander Papa Jaromirum Pragensem Episcopum gradu deponit, sed rogatu Mathildis iterum restituit. Ista autem quomodo se habuerint, Longinus, qui & Dlugoschus dictus, in Annalibus sui Polonicis ita scribit: *Joramirus alias Gebehardus Pragensis Episcopus moleste ferens Episcopatum suum in Olmucensem dismembratum esse, pro reintegrando illo plures conatus impendit. Quos cum, obstante Duce Bohemiæ Vratislao, qui ejusdem mutilationis, & præfati Olmucensis Episcopatus fundationis primarius fuerat institutor & auctor, irritum ire videret; Joannem Olmucensem Episcopum clandestine accedens, pluribus contumeliis & verberibus per se ipsum & familiares vulneravit. De qua novitate Dux Vratislaus plurimum consternatus, querelam ad auditorium summi Pontificis contra Jaromirum Episcopum Pragensem, dum primi nuntii ad Urbem missi, Jaromiri mandato mutilati & cæsi itinere fuissent, deduxit. Sceleris magnitudine Papa Alexander Secundus motus, Rudolphum Cardinalem ad coercendam enormitatem sceleris & transgressionis transmisit. Cui cum Joramirus obedire, coram eo citatus, contumaciter recusaret; privavit pontificio, ac etiam diœcesim Pragensem Ecclesiastico subjecit interdicto. Placidius tamen postea, ne majora scandala exorirentur, agenti, & Joramiro officium pontificale restituit, & interdictum a diœcesi Pragensi tollit; terminum tamen ad comparendum coram Alexandro Papa utrique Episcopo assignat.*

IX. Alex. Papa deponit ac restituit episc. pragensem.

Quo cum ambo pervenissent; Papa depositionem Joramiri ratam esse decrevit; præ-

X.

PAGIUS *Ecclesia constituti, cum Propheta Elia domini Zelo Zelantes pro domo Israel, directis Romam nunciis ad Alexandrum Apostolicæ Sedis Antistitem, hæc ei & alia quamplurima, quæ in regno Teutonico, insanientibus Simoniacis hæreticis, Rege Henrico auctore & patrono, dicta & gesta sunt, tam literis, quam viva voce gemendo ac dolendo conquesti sunt: deinde eodem zelo Dei fervore succensi, convenientes in unum castrum Hartisburg obsessum capiunt, omnia ibidem inventa diripiunt. Fertur etiam quod plusquam XXX. famina una die ejecta sunt de munitione, quæ omnes fuerant violatæ, vestibus usque ad nares præcisis ad injuriam Saxonum. Unde ipsi nimium efferatis animis, castrum & omnia, quæ in eo constructa erant, cum monasterio, clericis undique per fugam dispersis, funditus exciderunt, ossaque filii ejus de sepulcro ejecta per compita disperserunt. Interim Domino Alexandro Apostolico de medio sublato, suscepit sedem Apostolicam Gregorius VII. qui & Hildebrandus, professione Monachus.* Quæ & alii gravissimi Auctores etiam narrant. [1]

Diem

NOTÆ [1] INitio hujus anni *Henricus* IV. Germaniæ rex, *Vireeburge*, in Orientali Francia morabatur, ubi diploma edidit pro Canonicis Ecclesiæ Tarvisinæ: *Datum est IIII. Non. Januarii anno Dominicæ Incarnationis MLXXIII. Indict. XI. anno autem ordinationis Domni IIII. Henrici XVIIII. regni vero XVII. Actum Vereeburgi*. Epocha annorum *Henrici* congruit cum his, quæ supra ad A. D. 1053. num. XVII. adnotavimus. Hujus diplomatis apographum adservatur adhuc in tabulario Ecclesiæ Tarvisinæ, a quo exscripsi A. D. 1737. GEORGIUS

Digitized by Google

precibus tamen multifariis Comitissæ Mathildis virginis filiæ Bonifacii Ducis Lucensis in Tuscia, quæ universum patrimonium suum beato Petro contulit perpetuo, & Ecclesiam Romanam ab hostibus strenue defendit, expugnatus, omne facinus in se & in Joannem Episcopum Olmutensem admissum condonavit, & Joannem pristinæ dignitati restituit; ita tamen, quod Olmutensis Ecclesiæ fundatio de cætero firma & perpetua perseveraret. Hactenus de his Longinus hoc anno: at hæc iterum sub successore Alexandri Papæ Gregorio Septimo sunt ventilata. Quæ autem sub eo Pontifice acta sint, suo loco dicetur inferius.

XI. Eligitur Anselmus Lucensis episc.

Rursus autem idem Alexander Papa hoc anno, antequam ex hac vita migraret, suæ Lucensi Ecclesiæ consulens, el pastorem idoneum præficiendum curavit. Ad quod munus obeundum delegit ejusdem nominis virum cujus ante ipse fuerat, Anselmum, vita, moribus atque doctrina præstantem: de quo in vita ipsius, quam antiquitus scriptam ab ipsius contubernali presbytero pœnitentiario accepimus, ista leguntur: *Dum autem videretur Anselmus jam idoneus, nempe meritis, moribus, & scientia dignus, ut in honorem sublimaretur Episcopatus: mittitur a reverendissimo Papa Alexandro ad Regem, ad quem pertinere videbatur ejus collatio Episcopatus, dato sibi comite Episcopo sanctæ Rufinæ, nomine Meginardo. Sed quia perfecte jam emperat adisse, ut fuerit ordines Ecclesiastici, ipsi nempe Episcopatus a sæcularibus darentur potestatibus, quacumque occasione vel ratione, absque dignitatis investitura discessit, quamquam ea intentione dominus Papa illum direxisset. Qui enim operatus est postea multa per eum Dominus, Catholicæ illum electioni servavit. Rex autem despectum se & confusum doluit, & regalis imperii tamquam magnum detrimentum deploravit.* Hæc ibi. Intercessit inter hæc obitus ipsius Alexandri Pontificis, per cujus successorem Gregorium idem rursus ad Lucensem promovetur Ecclesiam: De quo suo loco dicendum.

XII.

De eodem Alexandro Papa antequam ex hac vita migraret, quæ ab eo miracula sunt edita, præscribenda se offerunt. Voluit Deus Vicarium suum ante obitum illustrare miraculis, quibus sigillo velut divinitus impresso, sicut ab Ecclesia in terra receptum, ita in cœlo probatum legitimum successorem Petri significaret. Hæc autem ab auctore hujus sæculi (a) Leone Ostiensi in Cassinate Chronico ita scribuntur: *Sequenti tempore memoratus Papa Alexander Urbe egrediens, venit ad monasterium. Qui a Desiderio honorifice susceptus, dum Abbatis habitationem, quæ juxta sancti Nicolai Ecclesiam constructa est, ingressus fuisset: dæmoniacus quidam, qui illa tunc venerat, ei factus est obvius. Quem sanctus Pontifex ut vidit, orationem fundens ad Dominum, dixit ad dæmonem: Præcipio tibi immunde spiritus, ut exeas ab hoc homine, & vadas in illum locum, ubi nec avis volat, nec vox hominum resonat, sisque ibi usque ad diem Judicii. Mirabilis Deus in sanctis suis, qui & innocentes, & de sua misericordia præsumentes, velociter exaudire dignatur; dæmon ad Pontificis imperium exiit, cunctique qui aderant, cœperunt benedicere Deum. Neque hoc tacendum videtur, quod omnipotens Deus per eumdem famulum suum operari dignatus est. Nam cum pertransisset Aquinum, claudam quamdam in itinere jacentem invenit, cujus infirmitati compatiens Pontifex, aquam eamdem, qua post Missarum solemnia manus suas abluerat, ei ad bibendum dedit. Quam illa ubi sorbuit, sanitati reddita, Deo gratias maximas reddere cœpit. Fecit præterea idem sanctissimus Pontifex patri Desiderio privilegium de monasterio S. Mariæ in Palladio cum pertinentiis suis, accipiens ab eo Ecclesiam S. Hierusalem, quam Leo reverendissimus Papa (sicut supra diximus) Richerio Abbati nostro tradiderat.* Hucusque de Alexandro Leo, qui mox subiicit de morte ejus, & subrogatione successoris. Mortuus est igitur Alexander Papa Romæ decimo Kalend. Maii, cum

(a) Leo Ost. l. 3. c. 35.

Alexand Pap. Miracula.

Obitus PP. Alex.

PAGIUS III. *Moritur Alexander II.*

Diem emortualem *Alexandri II.* idem Marianus notavit ad annum MLXXIII. ubi, inquit: *Alexander Papa obiit dominica die, undecimo Kalend. Maii*, seu die XXI. mensis Aprilis. Idem ac Marianus, Domnizo in Vita Mathildis habet, & in fine Chronici Anonymi monasterii Casinensis ex Necrologio MS. ejusdem monasterii obitus Alexandri II. legitur, *XI. Kal. Maii*. Quare Auctores, qui mortem ejus cum X. Kalend. Maii conjungunt, diem sepulturæ cum die obitus, ut passim fit confundunt, perperamque Papebrocius in Conatu Chronico-Historico ait, diem quo Hildebrandus, Gregorius VII. appellatus, electus est, fuisse diem tertium a morte Alexandri; postridie enim ab hujus morte, is electus, ut statim videbimus. Pontificatum inierat *Alexander II.* die prima Octobris anni MLXI. ideoque sedit annos undecim, menses sex, & dies XXI. De annis & mensibus inter omnes convenit, sed dies in Catalogis mendose descripti, nisi in unico ordine inter nostros ultimo, in quo dies illi XXI. exhibentur. Mors sancti hujus Pontificis gravissima omnibus bonis accidit. Victor III. lib. 3. Dialog. testatur, eum eloquentissimum & eruditissimum fuisse, & Petrus Damiani ejus Pontificatus initio ad Archiepiscopum Ravennensem Epist. XLVI. libri quarti de eo scribit: *De electo hoc mihi videtur, quia bene litteratus est, & vivacis ingenii, sine suspicione ca-*

eum sedisse annos undecim, menses sex, & dies vigintiduos.

XIII. Quid autem in his quæ spectant ad ritum Ecclesiasticum, statuerit Alexander, Micrologi (a) auctor ejusdem temporis hæc habet:

(a) Microl. c. 47.

Alexander Papa Secundus constituit, ut responsoria de eadem historia in eadem Dominica Septuagesimæ incipiantur, quæ & in sequenti Dominica repetuntur: Alleluja etiam in sabbato ad vesperam jussit dimitti ante Septuagesimam. Hæc ibi.

De scriptis in Gregorium VII. editis.

Antequam autem ad electionem successoris Alexandri veniamus, ad ipsius Gregorii Septimi in Pontificatum ingressum, aliqua præfanda sunt nobis, necessitate cogente. Accidit siquidem temporibus nostris, vigente hæresi Politicorum, Principibus omnia tribuentium, & sacra quæque eisdem nefaria subiicientium, aliisque Novatoribus & perversoribus implacabili odio in Romanos Pontifices exurgentibus, eosdemque obstinato animo perurgentibus: ut (quod nefas dictu) in odium ejusdem Gregorii legitime electi atque confirmati Pontificis, etiam consensu adhibito Imperatoris, schismatico pseudopapæ faventes, quæ ab ejus sectatoribus schismaticis perversoribus tunc facta, dicta, vel scripta potuerint reperiri, eadem cudendo in sui ipsorum opprobrium & turpitudinem, ex abditis, ubi sepulta, in lucem ediderint. Quo enim quæque deformiora esse noscuntur, eo magis acute intuentium fugiunt obtutus, amantque tenebras, abditosque recessus. Duo namque cusa nuper Francosurti horum scriptorum genera reperiuntur, quorum alter auctor (quisquis ipse fuerit nomen non prodidit, quod qui male agit, odit lucem) prosecutus est res gestas Henrici Quarti Regis, Tertii vero Imperatoris, hostis infensissimi ipsius Gregorii; altero autem Benno Cardinalis schismaticus perfricta fronte jam nesciens erubescere, sicut Sodoma suum peccatum prædicans, proscidit calumniis & contumeliis vitam ipsius Gregorii Papæ Septimi potius, quam scripsit. Si inimico credendum, sic scripserit Caiphas vitam Christi.

XIV. Quod autem ad dictam Henrici vitam spectat: dicendus est auctor non Henrici vitam candore historico prosecutus, sed pro Henrico Apologiam texuisse, atque encomium concinnasse. Posterior vero (ut cuique intuenti videre est) non historiam scripsit, sed satyram pro animi sui libertate composuit, affectuque privato ac depravato libellum famosum finxit ipse schismaticorum antesignanus, quem cum superius sæpe mendacii apertissimi arguerimus, in reliquis quis adeo vecors fidem ei adhibendam esse putarit? At perditissimus homo æque funestissimum nactus est hominem (ita parem pari usus cum natura conjungit) a quo, cloaca sordium, jam oblivione sepultus post tot sæcula efferatur in lucem, immo exponatur ostentui.

Nos vero (quod nostrarum partium est, veritatem elucidare, e tenebris vendicare, sartam, tectam, munitamque reddere, firmatamque relinquere) nihil penitus de Gregorio dicturi sumus, quod non horum temporum Scriptoribus potissimum comprobetur, atque iisdem, quorum haud dubia sit fides, nutetve sinceritas, quorum auctoritate omnes confutentur errores, mendacia convincantur, cum nihil a nobis indiscussum relinquatur, quod legendum Lectori proponitur; quem appello pium, cupio candidum, affectu quolibet privato exopto vacuum (atque ut paucis dicam) veritatis tantum amantem: quem cupio Spiritus veritatis talem efficiat, etiam si talis ad lectionem non accedat, ut veluti Saul a Deo in prophetam mutetur, qui veritatis cultor sit professor atque defensor. Sed rem prosequamur.

XV. Habet Vaticana bibliotheca res gestas Gregorii Papæ Septimi seorsum scriptas ab auctore ejus temporis, quas Nicolaus Aragonius in commentario, quem de Romanis Pontificibus scripsit, incipiens a Leone Nono, ut se habent, intexuit. Alia adhuc extant æque prolixa, quæ sine titulo auctoris Petri Bibliothecarii sive Guillelmi esse putantur. Alia rursus ex iisdem concinnata ab aliis, qui scripserunt vitas Romanorum Pontificum: sed præter hæc nobis ipsa ex diversis,

PAGIUS *castus, & in erogandis eleemosynis pius. His altera non addo, ne non videar universitatis amator, sed singularitatis assertor.* (Hucusque credideram hæc verba de Alexandro dici, verum hæc Epistola loquitur de Nicolao II. ut scribit Nat. Alexander in eodem Nicolao, eamque dicit Epistolam XIV. quod certum existimo ut ex ejus Epistolæ lectione apparet.) Alexandrum sic laudat .... *Bertoldus* Constant. in Chron. ad annum MLXI. *Qui satis strenue Simoniacam hæresim destruxit, & ministris Altaris cum conjugibus coire juxta Canonum statuta cum excommunicatione interdixit, ipsosque laicos Clericorum incontinentium officia audire per bannum prohibuit, sicque Clericorum incontinentium satis prudenter refrænavit.* Denique Alexander *renovavit communem Canonicorum Regularium vitam in ipsa*, nempe Basilica Lateranensi, inquit Joannes Diaconus Junior in libello de ea Ecclesia.

IV. Ei succedit Gregorius VII.

A num. XIII. ad XXX. dies, quo Hildebrandus, Gregorius VII. in Pontificatu appellatus, electus fuit, notatur in Decreto electionis ejus a Baronio num. XXIV. recitato; *decimo Kal. Maji, feria secunda, die sepultura domini Alexandri bonæ memoriæ secundi Papa*

iisdemque probatis hujus temporis Scriptoribus fide dignissimis sunt hinc inde petenda.

XVI. Gregorii Natales & pueritia.

De ipso dicturi, incipiamus ab ejus natalibus atque genere, quem alii Soanensem, Senensem alii fuisse tradunt. Constantior est sententia, fuisse patria Soanensem e Tusciæ civitate natum humili loco, parente fabro, quod ignominiæ causa adversarios ipsi objecisse reperimus, cum hac ex parte magis laudandus esset, quod evidentiora in eo ex his elucescerent signa veri Apostolatus: Siquidem Apostolus dicat (a): *Videte vocationem vestram, fratres, quia non multi potentes, non multi sapientes secundum carnem, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia, & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret, ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus.* Hæc Apostolus, cum alioquin superbe nimis respuat humanus fastus natalis ritulum illum, quo Deus Filium suum hominem factum voluit insigniri, ut fabri filius diceretur. Addunt vero ista de fabri filio, quod cum puer luderet ad pedes patris ligna dolantis; ex rejectaneis segmentis, cum nesciret litteras, casu elementa illa formarit, ex quibus simul conjunctis, illud Davidicum (b) exprimeretur oraculum: DOMINABITUR A MARI USQUE AD MARE, quo significaretur, manum pueri ductante numine, ejus fore amplissimam in mundo auctoritatem. Hæc cunabula ejus, & quod in puero præostensum est divinitus signum.

(a) 1. Cor. 1.

(b) Psal. 71.

XVII. Educatio Gregor. Pap. VII.

Educatum vero fuisse ab infantia sub protectione sancti Petri, idem ipse scribit ad Saxoniæ Principes, ubi agens de Apostolorum principe Petro, cui omnia debeat, addit hæc de se ipso: *Quem ab infantia mea sub alis suis singulari quadam pietate nutrivit, & in gremio suæ clementiæ fovit.* Alumnum quidem S. Petri fuisse idem ipse testatur, ubi rursum de sua creatione agens, hæc scribit ad (c) Guilielmum Regem Anglorum: Necessitate compulsus amore quoque ac timore convictus, dissimulare non potui. Amore quidem, quia S. Petrus in domo sua dulciter enutrierat, &c.

(c) Greg. lib. 7. ep. 23.

XVIII.

Quod autem in fine primi anni sui Pontificatus, qui fuit Redemptoris millesimus septuagesimusquartus incboatus annos viginti numerat suæ commorationis in Urbe, scribens ad (e) Hugonem Abbatem Cluniacensem: manifestum est eum numerare ab eo tempore, quo Romam cum Leone Papa Nono rediit, anno Domini millesimo quinquagesimotertio; cui numero si addas viginti annos absolutos, fient mille septuaginta quatuor, quo Christi anno ea fuit data epistola ad Hugonem, in qua ait: Nullo modo Romæ, in qua coactus, *Deo teste, jam viginti annis inhabitavi, remanerem.* Coactum se illic dixit inhabitasse, quod scilicet a monasterio Cluniacensi abductus nolens, Romæ in Apostolicæ Sedis officiis habitaret invitus, ubi tamen, antequam abiisset cum Gregorio Papa Sexto in Gallias, apud sanctum Petrum fuerat educatus, & quidem decursu temporis decem Romanorum Pontificum: quod testatur, qui tunc vivebat auctor Micrologi de Ecclesiasticis observationibus, ubi decimo quarto capite de eodem Gregorio ista leguntur: *Illi, Sedi Apostolicæ Romanæ scilicet, nostro tempore talem Deus gubernatorem, reverendæ, inquam, memoriæ Gregorium Papam imposuit, qui sub decem suis antecessoribus a puero Romæ nutritus & eruditus omnes Apostolicas traditiones diligentissime investigavit, &c.* Hæc de ejusdem Gregorii pueritia.

(e) Id. lib. 2. ep. 49.

XIX. Gregorii Adolescentia.

Quod autem adolescentiam ejus carpit schismaticus Benno; qui cum quamvis monasticam vitam agere cœpisse non neget; magicam tamen artem affirmat didicisse adolescentem a Laurentio Archiepiscopo Amalphitano, quem dicit principem maleficiorum fuisse, ut qui publice magiam profiteretur, & augurum divinationem calleret: summæ quidem cedit laudi ipsi Gregorio, quod magistrum adolescens nactus sit ipsum Laurentium Archiepiscopum Amalphitanum, quem non principem maleficiorum, sed Sanctorum ejus temporis fuisse, Petri Damiani, testis irrefragabilis, undique integerrimi, in vita sancti Odilonis, assertione superius suo loco luce clarius demonstravimus: adeo ut ex tam enormi

PAGIUS *Papa*, die nempe XXII. mensis Aprilis. *Infra octavam Pentecostes in Presbyterum Hildebrandus ordinatus est, & in natali Apostolorum in Romanum Pontificem consecratus*, inquit Nicolaus Cardinalis Aragonensis a Baronio num. XXVII. laudatus. Idem Baronius num. XXIV. colligit, Gregorium Sextum non fuisse spurium Pontificem, ex eo quod *Hildebrandus* Gregorium VII. se se appellarit. Verum jam ostendimus, Pontifices Romanos semper rationem non habuisse legitimæ vel pravæ ordinationis Pontificum ejusdem nominis, qui eos præcessere, Gregoriumque VI. simoniace electum fuisse; sed ab Ecclesia agnitum universa. Mabillonius lib. II. de Re Diplom. cap. XXV. ait, Gregorium VII. præcipuum ac fere primum fuisse, qui Pontificatus sui & Indictionis annos notare contentus, prætermiserit annos Imperatorum, quorum nomen ob investituras odiosum esse cœperat. Verum toto hoc sæculo Pontifices Romani utrumque temporis characterem sæpe omisere, ut eorum Diplomata evolventi-

mi mendacio, non amplius in reliquis audiendus, sed exufflandus, proculque abiiciendus sit insanus Benno, qui stulte nimis, quæ scripta sunt a Philostrato de Tyaneo, eadem totidem ferme verbis adscribat ipsi Laurentio. Ex quibus omnibus ea cuncta, quæ de magicis excantationibus stylo mendaci singensio conscripsit, penitus evanescunt, ut non sit opus singulis respondere, cum sanctum fuisse, quem magum appellat, tanti viri testimonio probavetimus Sed præter Laurentium habuisse quoque magistrum Joannem Gratianum Archipresbyterum, postea Papam Gregorium Sextum nuncupatum, eumque esse secutum in Germaniam abeuntem, eaque occasione apud Cluniacenses permansisse, nos superius diximus suo loco, cum de his actum est. Quæ autem ab eo sint gesta, cum revocatus est Romam ordinatus subdiaconus, & postea Archidiaconus, iisdem superius suis locis abunde declarata, eademque integra; sincera, dignaque in omnibus Apostolico viro sunt cognita, ut ex diversorum scriptis, in primis vero ex epistolis Petri Damiani infelix Benno in omnibus mendacissimus arguatur. His percognitis, & auctoritate tum viventium, & coram aspicientium testium confirmatis, jam quæ ad ejus spectant electionem in Romanum Pontificem, pernoscamus.

XX. Gregor. septimi electio.

Citata nuper Acta Vaticana de rebus gestis Gregorii Septimi, hæc de ejus habent electione: *Defuncto Alexandro Papa, & in Lateranensi Ecclesia honorifice tumulato, dum Hildebrandus Archidiaconus esset in ejus * obsequiis occupatus, repente factus est in ipsa Ecclesia maximus Cleri & populi Romani concursus, clamantium & dicentium: Hildebrandum Archidiaconum beatus Petrus elegit. Quo audito idem Archidiaconus nimis expavit*

* exequiis

& quasi extra se raptus cucurrit ad pulpitum, cupiens populum ipsum frequentem sedare, & a sua intentione recedere, & retrahere: sed prædictus Hugo Candidus Cardinalis, ubi omnium vota in Archidiaconum convenisse indubitanter cognovit, citius præcucurrit, & populum ipsum in hunc modum allocutus est, dicens: Ecce charissimi fratres, scitis, & indubitanter cognoscitis, quod a diebus B. Leonis Papæ hic Archidiaconus, tamquam vir prudens atque probatus, hanc sacrosanctam Romanam Ecclesiam plurimum exaltavit, & civitatem ipsam ab imminentibus periculis liberavit. Unde quia idoneiorem ad Ecclesiæ regimen invenire nequivimus: Nos Episcopi Cardinales unanimiter ipsum nobis & vobis in pastorem & Episcopum animarum nostrarum eligimus. Et continuo universitate populi & Cleri acclamante: Dominum Gregorium Papam sanctus Petrus elegit: indutus rubea chlamyde (sicut est mos) & Papalic mitra insignitus, invitus & mærens in beati Petri Cathedram fuit inthronizatus. Hæc ibi de ipsius electione. Sed audiamus quæ idem ipse Gregorius de sua electione scribat, tum ad Desiderium Abbatem Cassinensem, tum etiam ad Giluiphum Principem Salernitanum, tum denique ad Guibertum Archiepiscopum Ravennatem, totidem ferme verbis in hunc modum.

XXI. (a) Greg. l. 1. ep. 3. Quæ de sua electione Gregorius.

Non dubitamus (a) famam literas nostras antevolasse, & tam vobis, quam multis aliis domini nostri Alexandri Papæ obitum nuntiasse. Quod autem mihi valde gemendum est, mors ejus super me cecidit, & omnia viscera mea concutiens penitus conturbavit. Nam in morte ejus, primo quidem Romanus populus contra morem ita quievit, & in manu nostra consilii fræna dimisit, ut evidenter appareret, ex Dei misericordia hoc provenis-

se.

PAGIUS

tibus manifestum fiet. Præterquamquod *Henricus* IV. Rex tantum Italiæ erat, nondumque Imperator, & Pontifices Romani Regum Italiæ annos notare soliti non erant.

V. *Inthronizatio Gregorii VII.*

Notabilia hæc Centii Camerarii in lib. Censuali verba de Gregorio VII. Pontifice Electo: *Indutus rubea chlamyde (sicut moris est) & Papali mitra insignitus; invitus & mærens in B. Petri cathedra fuit inthronizatus.* Hic enim Centius Camerarius, seu, ut creditur, Honorius III. Pontifex Romanus loquitur de *mitra turbinata* cum corona, de qua in Leonis IX. coronatione verba fecimus, ostendimusque hunc Pontifices Romanos coronandi morem antiquum esse, quod & indicat Donatio Constantini ante Pippini Francorum Regis tempora conficta. Impostor enim ad suam ætatem respiciens, ait: *Decrevimus, ut ipse (scilicet Silvester) & successores ejus diademate, videlicet corona, quam ex capite nostro illi concessimus ex auro purissimo & gemmis pretiosis uti debeant & in capite ad laudem Dei pro honore B. Petri gestare.* [1] Quare hallucinati sunt, qui hunc morem novum credidere.

Pau-

NOTÆ [1] CORonæ seu mitræ pontificiæ hujus ævi formam juvat hic describere ex Benzone de Rebus Henr. III. l. 7. c. 2. pag. 397. Ita enim ille de corona Nicolai II. quem, ait Romæ coronatum ab Hildeprando in frequenti episcoporum Synodo. *Regali corona, in cujus inferiori circulo legebatur:* Corona regni de manu Dei. *In altero vero sic:* Diadema imperii de manu Petri. Hine discimus duplicis circuli in corona pontificia ornamentum multo vetustius esse quam huc usque ab eruditis creditus sit. MANSI

se. Unde arrepto consilio hoc statuimus, ut post triduanum jejunium, post Litanias, & multorum orationem eleemosynis conditam, divino fulti auxilio statueremus, quod de electione Romani Pontificis videretur melius. Sed subito, cum prædictus dominus noster Papa in Ecclesia Salvatoris sepulturæ traderetur, ortus est magnus tumultus populi & fremitus, & in me quasi vesani insurrexerunt, nil consulendi facultatis, aut spatii relinquentes, violentis manibus me in locum Apostolici regiminis, cui longe impar sum, rapuerunt. Ita recte ego cum (a) *Propheta possum dicere: Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me, Laboravi clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ* (b) *Denique timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. Sed quia multis & magnis curis fatigatus satis dictare nequeo, miserias meas enumerare supersedeo.*

(a) Ps. 86. (b) Id. 54.

XXII. Ad obiectiones Bennonis schismatici.

Sed inter hæc audiendus est Momus, quid ad hæc obiiciat Benno ex more mentitus. Ait enim: *Alexandro Papa juxta vespertinam horam defuncto: eadem die contra canones a laicis electus est. Sed Cardinales non subscripserunt in electione ejus; sub anathemate enim canones præcipiunt, neminem eligi in sedem Romanæ Pontificis ante diem tertium post sepulturam ipsius prædecessoris.* Hæc Benno, multipliciter mentiens, utque errans. Mentiens, inquam, dum Cardinales non subscripsisse ejus electioni tradit, cum ex ipso electionis decreto per eosdem Cardinales tunc conscripto, paulo inferius recitando, evidenter appareat, Cardinales omnes ejusdem electioni Gregorii consensisse. Quorum expressum consensum, etiam si decretum eorum deesset; inde evidenter probari potest, quod nullus repertus, qui tunc discesserit, vel schisma fecerit. Siquidem longe post hæc, & ex alia causa, ut dicetur, schisma conflatum est. Si ergo in electione ejus nullum factum est schisma, ergo Cardinales oportuit consensisse; & si consenserunt, etiam oportuit subscripsisse. Nam simul ac subscribere denegassent, non consensisse omnino dicendi fuissent.

XXIII.

Quod autem (ut ait) ante triduum ex antiquorum canonum præscripto Pontifex minime eligendus fuisset, & per eret jejuniis, precibus, & eleemosynis (quod ipse Gregorius faciendum indixerat) Dei clementiam prævenire, & exorare, ut quem dignum sciret pastorem Christiano gregi præficeret: tamen quod nuper promulgatum decretum a (c) Nicolao Papa, Alexandri prædecessore, de Romani Pontificis electione superius recitatum, quo eligendi Pontificis certa norma præscribitur, nihil penitus de triduo expectando cavisset: nihil est, quod non expectato triduo obiici potuisset. Sed & cum in eadem sententia & post triduum, & post annum, & annos perseverasse noscantur, qui fuerunt legitimi electores nec ulla ab eo facta discessio, nisi paucorum post annos septem, cum ab Henrico Rege contra Gregorium electus est Guibertus Archiepiscopus Ravennas: quid de triduo non expectato obiici jure potuit, sed præstat audire ipsum electionis decretum, tunc ab electoribus scriptis mandatum ipsa die, qua est electus in Romanum Pontificem Hildebrandus Archidiaconus miro consensu omnium Cleri scilicet atque populi, nominatusque Gregorius. Extant ipsa Acta publica, & in eis ipsum decretum electionis, quod in ejusdem Gregorii Regesto epistolarum exordio positum, sic se habet:

(c) T. in nomine dist. 23.

XXIV. Decretum de electione Greg. Pap. VII.

Regnante Domino nostro JESU Christo, anno clementissimæ Incarnationis ejus millesimo septuagesimo tertio, Indictione & Luna undecima, decimo Kalen. Maii, feria secunda, die sepulturæ domini Alexandri bonæ memoriæ Secundi Papæ; ne Sedes Apostolica diu lugeat proprio destituta pastore, congregati in basilica beati Petri ad Vincula nos sanctæ Romanæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ Cardinales

PAGIUS VI. *Ejus ordinatio coram Legato Regio.*

Paulo post Centius Camerarius ait, Gregorium VII. Nuncios ad Regem *Henricum* celeriter destinasse, per quos electionem de se factam ei aperuit: *Rex vero, ubi electionis veritatem cognovit, electioni ejus assensum præbuit: & statim Gregorium Vercellensem Episcopum, Italici regni Cancellarium, ad urbem transmisit, quatenus auctoritate Regia electionem ipsam confirmaret, & consecrationi ejus interesse studeret: quod sine dilatione factum est.* Mabillonius Tom. I. Musei Italici part. II. in Observat. ad Vitam Hadriani Papæ I. loquens de Decreto ad Imperatores mitti solito, ut Pontifex Romanus post suam electionem coram eorum Legatis consecrari posset, ait: *At quo tempore abrogari cœperit ille transmittendi Decreti ritus, nos, an decimo sæculo, aliis examinandum relinquimus.* Illud nos accurate examinavimus, invenimusque Gregorium VII. ultimum fuisse, cujus electio ante consecrationem Imperatori significata fuerit, & ejus ordinationem coram Legatis ejus peractam esse. Licet enim *Henricus* IV. hoc tempore Rex Germaniæ, Italiæque tantum esset, nondumque a Pontificibus Romanis coronatus Imperator, iisdem tamen prærogativis Romæ ac Imperatores potiebatur; cum post Ottonem Magnum exteri Germaniæ Reges rite electi Imperatores designati haberentur. Hinc Nicolaus II. in Constitutione de Electione Romani Pontificis apud Baronium MLIX. num. XXVII. ait: *Eligatur de ipsius Ecclesiæ gremio, si reperitur idoneus, vel si de ipsa non invenitur, ex alia assumatur, salvo debito honore & reverentia dilecti filii nostri Henrici, qui in præsentiarum Rex habetur, & futurus Imperator, Deo concedente, speratur, sicut jam sibi concessimus, & successoribus illius, qui ab Apostolica sede personaliter hoc jus impetraverint.*

Digitized by Google

lai, clerici, acolyti, subdiaconi, diaconi, presbyteri, præsentibus venerabilibus Episcopis & Abbatibus clericis, & monachis, consentientibus plurimis turbis utriusque sexus, diversique ordinis acclamantibus: Eligimus nobis in pastorem & summum Pontificem virum religiosum, gemina scientia prudentia pollentem, æquitatis & justitiæ præstantissimum amatorem, in adversis fortem, in prosperis temperatum, & juxta (a) *Apostoli dictum, bonis moribus ornatum, pudicum, modestum, sobrium, castum, hospitalem, domum suam bene regentem, in gremio hujus matris Ecclesiæ a pueritia satis nobiliter educatum & doctum, atque pro vitæ merito in Archidiaconatus honorem usque hodie sublimatum, Hildebrandum videlicet Archidiaconum, quem amodo usque in sempiternum & esse & dici Gregorium Papam & Apostolicum, volumus & approbamus. Placet vobis? Placet. Vultis eum? Volumus. Laudatis eum? Laudamus. Acta Romæ decimo Kal. Maji, Indictione undecima.*

(a) 1. Tim. 3.

XXV. Ob amorem enim & cultum erga Gregorium Sextum educatorem suum, gratitudinis ergo certum est, voluisse Hildebrandum creatum Pontificem nominari Gregorium; & in confirmationem illius legitimæ sedis dici Septimum numero, ad redarguendam nonnullorum sententiam de spurio Pontificatu ejus, quod a nobis superius dictum est in ipsius Gregorii Sexti electione. His sic se habentibus, errare penitus convincuntur, qui post triduum ab obitu Alexandri Gregorium electum asserant, cum certum sit, electum fuisse dicta die vigesima secunda mensis Aprilis, natalitio die sanctorum Pontificum Soteris & Caii.

XXVI. De legitima electione Gregor. Germanorum scriptorum concordia

Sed & præstat audire, quid rerum Germanarum Scriptores hujus temporis fidelissimi de ejusdem electione Gregorii suis scriptis prodiderint. Audi, obsecro, quid Lambertus Scafnaburgensis sub hoc eodem anno in commentario de rebus gestis Germanorum scribat. Ait enim: *Alexander Papa, qui & Anselmus, decessit; cui Romani protinus, inconsulto Rege, successorem elegerunt Hildebrandum virum sacris litteris eruditissimum, & in tota Ecclesia, tempore quoque priorum Pontificum omnium virtutum genere celeberrimum, &c.* Quæ autem sequuntur, erunt inferius recitanda. Marianus Scotus pariter in Germania scribens his diebus, eumdem Gregorium venerabilem prædicat, atque ab eo statuta decreta recitat, atque laudat. Sigebertus etsi certum sit Henricianas partes contra Romanos Pont. fovisse, Gregoriique nimiam severitatem incuset, numquam tamen ausus dicere, illegitimam fuisse creatum Pont. Otto Frisingensis Episcopus eruditissimus scriptor hæc de Gregorio Septimo: *Forma gregis factus, quod verbo docuit, exemplo demonstravit, ut fortis per omnia athleta se pro muro domui Israel ponere non timuit.* Unus Urspergensis Abbas idemque schismaticorum patronus, Bennoni, quem Brunonem appellat (nisi vitium sit male describentis librarii) inhærens, ejus recitat scriptorum capita quædam, non tamen ut ille, spuriam omnino fuisse electionem Gregorii, ausus est affirmare, sed ista tantum: *Cum absque Regis consensu, solis tantum Romanis faventibus hunc apicem conscendisset: sunt qui illum non canonice constitutum, sed tyrannice Papatum sibimet asseverent usurpasse, pro qua re & a nonnullis Episcopis abdicatus est.* Hæc ipse. Sed quam etiam ista de non adhibito consensu Henrici Regis sint falsa, videndum.

XXVII. Electioni Gregorii accessit Regis assensus.

Quod enim tam Henrico Imperatori ejus patri, quam huic Henrico ejus filio ex privilegio Romanæ Ecclesiæ datum sit a Romano Pontifice (ut testatur Nicolaus in sua recitata superius constitutione de electione Romani Pontificis) ac cæteris successoribus, qui acceperint idem privilegium ab Apostolica Sede, ut adhibito eorum consensu electio facta fulciri debeat; nequaquam electio Gre-

PAGIUS

rint. Plus itaque Teutonici, quam Carlovingici sibi tribuerunt in consecratione Pontificum Romanorum, hoc fundamento innixi, *quia regnum est quasi arrha Imperii.* Inde enim Reges ante coronationem eodem ac Imperatores jure gaudere ambierunt. Huic legi, quam Eugenius II. sub Imperatoribus Carlovingicis emisit, quamque Otto Magnus & Sanctus Henricus Imperatores sub Teutonicis servari jussere primus se subjecit *Gregorius* IV. postremus vero *Gregorius* VII. post quem ea nullum locum habuit, usuque contrario penitus abrogata fuit. Verum quidem est, mortuo *Paschali* Secundo *Henricum* Imp. hujus nominis IV. *Burdinum* Bracarensem Archiepiscopum in Sede Apostolica collocasse, quod ordinationi Gelasii II. non consensisset, & non paucos Romanos in Burdini Gregorii VIII. appellati electione & ordinatione fautores habuisse, sed Ecclesia, quæ jam hoc onus excusserat, & pristinam libertatem recuperarat, *Burdinum* rejecit, eumque Callixtus Gelasii II. successor in monasterium detrusit, ut suo loco dicemus.

VII. *Patria parentes, & probitas Gregorii VII.*

Hildebrandus *Soana* in ditione Senensi positæ natus est, non vero *Senis*, ut aliqui perperam scribunt. Baronius num. XVI. ait, eum patre fabro ortum, sed, ut scribit Papebrocius ad diem XXV. mensis Maji, quo idem Gregorius VII. colitur, in Comment. prævio num. XXXVIII. nullum nominatim Auctorem hanc in rem laudat: eadem vero in Lectionibus Officii proprii sic narrantur, ut generis ejus ignobilitati non suffragentur; dicuntur enim evenisse, *cum parvulus ad pedes fabri ligna dolantis, jam literarum inscius luderet*, non vero ad pedes patris fabri. Recitat ibidem Papebrocius Vitam Gregorii VII. a Paulo Ben-

Gregorii hac ex parte nutavit, nec Gregorius in requirendo Regis assensu contumax atque refractarius fuit. Immo requisivit ipse non consensum, sed dissensum, nempe suis litteris rogans eum, ne suæ electioni consensum aliquatenus adhiberet, ut sic effugeret super humeros injectum importabile pondus. In Actis ejus vitæ superius citatis ista narrantur: *Altera die (nempe sequenti ab ejus electione) apud se ipsum sollicita mente pertractans, ad quam grave periculum sit adductus: æstuare cœpit ex nimio dolore. Sed cum excusationem de relinquendo Papatu non invenisset: Nuntios ad Regem Henricum celeriter destinavit, per quos & electionem* * *desuper factam ei aperuit, & ne assensum præberet, attentius exoravit. Quod si non faceret, certum sibi esset, quod graviores & manifestos ipsius excessus nullatenus impunitos toleraret. Rex vero ut electionis veritatem cognovit, electioni ejusdem assensum præbuit, & Gregorium Vercellensem Episcopum Italiæ regni Cancellarium ad Urbem transmisit, quatenus auctoritate regia electionem ipsam confirmaret, & consecrationi ejus interesse studeret, quod sine dilatione factum est. Nam infra Octavam Pentecostes in presbyterum Hildebrandus ordinatus est, & in natali Apostolorum in Romanum Pontificem consecratus.* Hæc de regio assensu Acta ipsius, quem & omnino intercessisse Lambertus affirmat. Sed quomodo sit adhibitus, paulo diverse tamen; rem gestam sic narrat sub hac ipsa hujus anni periodo post narratam ejus electionem:

* super se

XXVIII. *Is*, inquit, *quomodo zelo Dei ferventissimus erat, Episcopi Galliarum protinus grandi scrupulo permoveri cœperunt, ne vir vehementis ingenii & acris erga Deum fidei, districtius eos pro negligentiis suis quandoque discuteret; atque ideo communibus omnes consiliis Regem adorti orabant, ut electionem, quæ ejus injussu facta fuerat, irritam esse decerneret, asserentes, quod nisi impetum hominis prævenire maturaret, malum hoc non in alium gravius, quam in ipsum Regem redundaturum esset. Statim Rex a latere suo Eberhardum Comitem misit, qui Romanos proceres conveniens, causam ab eis sciscitaretur, quare præter consuetudinem majorum, Rege inconsulto, Romanæ Ecclesiæ Pontificem ordinassent, ipsumque si non idonee satisfaceret, illicite accepta dignitate abdicare se præciperet. Is veniens Romam benigne a prædicto viro susceptus est. Cumque illi mandata Regis exposuisset, respondit, se Deo teste, honoris hujus apicem numquam per ambitionem affectasse. Sed electum se a Romanis, & violenter sibi impositam fuisse Ecclesiastici regiminis necessitatem; cogi tamen nullo modo potuisse, ut ordinari se permitteret, donec in electionem suam tam Regem, quam Principes Teutonici regni consensisse certa legatione cognosceret. Hac ratione distulisse adhuc ordinationem suam, & sine dubio dilaturum, donec sibi voluntatem Regis certus inde veniens Nuntius intimaret. Hoc ubi Regi est renuntiatum, libenter suscepit satisfactionem, & lætissimo suffragio, ut ordinaretur, mandavit. Quod & factum est anno sequenti in Purificatione sanctæ Mariæ.* Hucusque Lambertus, de præstito consensu Regis haud dubius testis. Cognitum autem & firmatum ab omnibus Gregorium Papam Alphanus Archiepiscopus Salernitanus in oratione metrica his versibus Deo bonorum omnium auctori commendavit, dicens.

Archiapostolici qui culmine fulget honoris
Protege Gregorium, scis quem amare Petrum.
Septimus in numero vigilantum munera septem
Possideat semper flaminis ille tui.

Jam vero, quæ fuerint reliqua anni hujus rerum gestarum ejusdem Gregorii, percurramus.

XXIX. Præter recensitam legationem ad Regem missam una cum litteris de sua electione conscriptis, hoc pariter anno, die sequenti a sua electione, nempe nono Kal. Maii, Indictione undecima, ad Desiderium Abbatem Cassinensem litteras dedit, in quibus post enarratam electionem, & suas, in quibus esset constitutus, augustias, de Agnete Augusta salutanda tunc Cassini commorante hæc habet: *Dominam Agnetem Imperatricem, & Rainaldum venerabilem Comanum Episcopum ex nostra parte saluta, & quantum erga nos dilectionis habuerint, nunc*

Agnes Aug. Cassini degit.

ut

PAGIUS Benriedensi Canonico & Præposito Canonicorum Regularium Divi Augustini, circa annum MCXXX. editam, & a Jacobo Gretzero primum publicatam, sed in ea, nec ejus patria, nec parentes nominantur, sed tantum dicitur Abbatem monasterii Sanctæ Dei Genitricis Mariæ in Aventino monte ejus avunculum extitisse. Edidit & Gretzerus Gregorii VII. defensionem scriptam a *Ferbobo* Abbate Reichersbergensi, Sancti *Gebhardi* Salisburgensis Archiep. Epistolam ad Herimannum Metensem Episcopum, alteramque Epistolam *contra Schismaticos a Stephano* Episcopo Halsberstatensi exaratam, quæ Opuscula licet Baronius non vidisset, feliciter tamen Sancti Pontificis innocentiam probavit, adeo ut quoad hoc caput nihil fere nobis dicendum restet. De eo legendus etiam Gretzerus.

A num

ut ostendant, nostra vice fideliter observa. Tempus hoc illud esse cognoscitur, quo eadem Agnes Imperatrix per sex menses (ut Leo Ostiensis testatur) Casini est commorata. De ipsa enim ista habet his verbis: *Nec Imperatricis Agnetis religiosam devotionem silere convenit, quæ velut altera Regina Saba, Salomonis alterius, & alterius templi magna visendi desiderio ducta, ex ultimis huc Germaniæ finibus advenit, & sex ferme hic menses remorata, multo majora se, quam fama perceperat, vidisse gaudebat; asserens merito & locum & patrem ac Fratres omnibus, qui per totum orbem essent, religiosis viris præferendos. Obtulit autem beato Benedicto dona magnifica & regia, idest, planetam* * *diasphoram, undique auro contextam. Albam quoque a scapulis & capite & manibus phrygio decenter ornatam, amictumque similis operis, purpurea Pluvialia duo pretiosis aureis listis ornata; pannum eleadorinum cum phrygio & auro ante faciem majoris altaris, pallium etiam magnum cum elephantis, quod dorsale cognominant, Evangelium, cum tabula fusili argentea opere anaglypho & pulcherrime deaurato. Duo item candelabra argentea librarum duodecim:* Hæc Leo.

* diaspri-nam.

XXX. Sed ad Gregorium redeamus, cujus res gestas non aliunde certiores ac veriores, quam ex ejus epistolis ad diversos datis iisdemque temporis nota consignatis quis reperiet: epistolari enim historia nulla fidelior atque tutior. Extat in Vaticana bibliotheca Regestum ejusdem Gregorii epistolarum antiquitus scriptum, descriptum a nobis, cum juniores essemus, postea vero cusum tertio tomo epistolarum Romanorum Pontificum, cujus & alia nacti sumus exemplaria. Nos ex illis ea in Annales inferemus, quæ potissimum ad publica negotia spectant, vel si quid aliud his affine.

XXXI. In primis vero, quod spectat ad legationes hoc anno ab ipso Gregorio ad diversos missas, eas ordine temporum recenseri curabimus. Post primam autem de qua dictum est legationem, de sua ordinatione ad Henricum Regem Germaniæ missam, hoc etiam anno, mense eodem, quo creatus est post dies octo Hugonem Candidum S. R. E. Cardinalem Legatum decernit in Hispanias; cui iter facienti per Gallias litteras (a) dedit ad Geraldum Ostiensem Episcopum, & Raimbaldum subdiaconum Legatos in Galliis, pridie Kal. Maii indictione undecima. In quibus in primis, quod ad ipsum delectum Legatum pertinet, quod ante sub Alexandro male audisset, sic excusat: *Quia vero hunc confratrem nostrum, videlicet Hugonem Candidum in partes illas dirigi, tempus & rerum competentia postulasse videbatur, prudentiam vestram omnino exoratam esse volumus, quatenus Hugonem Cluniacensem Abbatem, & totam Congregationem Fratrum, ita ad pacem & integram hujus dilectionem flectere & conjungere studeatis; ut auxiliante Deo, nihil in eorum mentibus, quod invisum, aut dissensionis nube sit obtectum, relinquatis. Nam & hic abjecto omni arbitrio suo, ad cor nostrum, nostraque consilia rediens, in eodem sensu, eademque voluntate ac studio nobis est connexus; & ea quæ antehac sibi imposita sunt, vivente adhuc domino nostro Papa, ex aliorum magis, quam ex ejus culpa prodiisse cognovimus.* Cur autem ista de Hugone Legato ad Cluniacenses excusatin? quod scilicet idem Pontifex peteret, ab eodem Hugone Abbate Cluniacense, ut ipsi comites ex suis monachis jungeret proficiscenti in Hispanias, qui essent adjumento ad corrigenda ea, quæ correctione digna viderentur. Nam in eadem epistola hæc inferius:

(a) Greg. lib. 1. ep. 7.

Hugonis Candidi legatio in Hisp.

XXXII. *Vos autem ex nostra parte rogate Abbatem, ut tales sibi adjungat, qui eum comitentur, quorum consilio & adjutorio iter & laborem illum fiducialiter aggredi possit, legatione tamen in eo principaliter posita. Extra Hispaniam vero nullius unquam publici rerum Ecclesiasticarum negotii sine vestro consensu, quamdiu vos in Gallia fueritis licentiam sibi dedimus faciundi.* Hæc quo ad ipsum Legatum Hugonem.

Quæ-

PAGIUS VIII. *Gregorius VII. curat ordinem Romanum in Aragonia recipi.*

A num. XXX. ad XXXVIII. *Gregorius VII* ipso sui Pontificatus initio de antiquo Officio sancti Isidori seu Gothico abrogando & Romano in Hispaniam inducendo cogitavit. Hanc in rem *Hugonem Candidum* S. R. E. Cardinalem *Legatum* misit, hicque monachos Cluniacenses a Sancto Hugone Abbate Cluniacensi datos se se comitari voluit. Legatus statim in Aragoniam, ubi *Sanctius Ramirus* regnabat, se contulit, & Episcopos apud Sanctum Joannem Pennatensem congregavit. Hi eo urgente Officium Romanum recepere opera Monachorum Cluniacensium, qui jam ritum Romanum in quædam loca introduxerant a tempore Sanctii Majoris. *Sanctium* enim Aragoniæ Regem hoc anno Officium Romanum admisisse, liquet ex Epistola LXIIIa libri primi Registri Gregoriani, a Baronio anno sequenti num. LVI. recitata, in qua illum de Officii Romani admissione congratulatur: *In hoc autem*, inquit, *quod sub ditione tua Romani ordinis officium fieri studio & jussionibus tuis asseris*, &c. *dat. XIII Kal. Apr. ind. XII.* an. scilicet MLXXIV. ubi rursus, hac de re sermo erit. Hæc vero a Sandovallio in Regibus Castellæ & Leonis narrata, quibus addendum ideo, ut videtur, Legatum Episcopos apud Sanctum Joannem Pennatensem congregasse, quia eo in monasterio Officium Romanum jam ab anno MLXXI. in usu erat, ut non semel supra ostendimus.

XXXII. Quænam autem hujus in Hispanias decernendæ legationis necessitas urgens incumberet, modo dicendum. Cum enim Maurorum, qui Hispanias occupaverant, essent res in declivio positæ, jamque magna ex parte vendicatæ essent civitates atque provinciæ per Christianos Principes: Gregorius Papa, ut quod in eis jus prætenderet Sedes Apostolica sive census ratione, sive tributi antiquitus, antequam iidem Arabes easdem provincias occupassent, persolvi eidem consuetum, æque reciperet, Hugonem misit. His accedebat, quod unus ex Comitibus Evulus de Rocejo nomine, probe sciens jura Sedis Apostolicæ super Hispanias, Romam accesserat jam tempore prædecessoris Alexandri, ut peteret licere sibi armorum potentia ab iniquis possessoribus vendicare, quas Arabes occupatant, & adhuc possiderent provincias in Hispania pactis conventis super his, quæ Sedi Apostolicæ reddenda forent, deque his tam Alexander, quam & ipse Gregorius tunc Archidiaconus litteras conscripsissent; modo idem negotium Gregorius promoturus, mittendi Hugonem Legatum, consilium iniit. Cui etiam in mandatis dedit, ut quæ in Hispaniorum Ecclesiis essent corrigenda, corrigeret & emendaret. Scripsit autem de his idem Gregorius ad dictos Sedis Apostolicæ Legatos Giraldum Ostiensem Episcopum & Raimboldum, his verbis:

Quæ agenda essent per Hugonem in Hisp.

XXXIII. *Præterea hoc meminisse debetis, quod in litteris domini nostri beatæ memoriæ Alexandri, & nostra quoque legatione oratis & commonitis fuistis, quatenus causa Evuli Comitis de Rocejo, per vos & per antedictum Abbatem favorem addere insisteretis, & cognita pactione, quam nobiscum de terra Hispaniæ pepigit inscripto, quod sibi dedimus, una cum consilio Abbatis, tales illuc personas dirigi procuraretis, qui & errorem Christianorum, qui ibi reperiantur, in spiritualibus corrigere saperent, & in exquirendis causis sancti Petri juxta tenorem pactionis, si res bene procederent, sat idonei forent. Quod si ita factum est, nobis multum placet: sin vero adhuc aliqua occasione prætermissum est, aut etiam si eadem conventio ab aliis quibusdam Principibus, quos in eamdem partem seorsum ab Evulo suis copiis ituros intelleximus: nondum exquisita est volumus, ut cum vestro consilio & Abbatis, Hugo Cardinalis illuc tendat, & æquam ab omnibus ex parte sancti Petri pactionem & debitum exigat.* Hæc ad Legatos in Gallia existentes Gregorius.

XXXIV. Idemque omnibus Principibus, cupientibus vendicare ab Infidelibus loca per Saracenos hucusque detenta, has litteras dedit per eumdem Hugonem Candidum perferendas. Est harum titulus. (a)

(a) Greg. [illegible] ep. 7.

Gregorius in Romanum Pontificem electus, omnibus Principibus in terram Hispaniæ proficisci volentibus, perpetuam salutem in Domino Jesu Christo.

Gregor. epistola ad Hispaniæ principes.

Non latere vos credimus, regnum Hispaniæ ab antiquo proprii juris S. Petri fuisse, & adhuc (licet diu a Paganis sit occupatum) lege tamen justitiæ non evacuata, nulli mortalium, sed soli Apostolicæ Sedi ex æquo pertinere. Quod enim auctore Deo semel in proprietatem Ecclesiarum juste pervenerit, manente eo, ab usu quidem, sed ab earum jure occasione transeuntis temporis sine legitima concessione divelli non poterit. Itaque Comes Evulus de Rocejo, cujus famam apud vos haud obscuram esse putamus, terram illam ad honorem sancti Petri ingredi, & a Paganorum manibus eripere cupiens, hanc concessionem ab Apostolica Sede obtinuit, ut partem illam, unde Paganos suo studio, & adjuncto sibi aliorum auxilio expellere posset, sub conditione inter nos factæ pactionis, ex parte sancti Petri possideret. Qua in re & labore quicumque vestrum sibi adhærere voluerit, omni charitatis affectu commonitus erga honorem sancti Petri talem animum gerat, ut ab eo & munitionis auxilia in periculis, & merita fidelitatis præmia securus accipiat.

XXXV. *Si autem aliqui ex vobis seorsum ab illo propriis copiis eamdem terram aliqua in parte intrare paraverint: decet ut militiæ causam ex animi devotione quam justissimam sibi proponant, jam nunc omni voto concipientes, & ex corde statuentes, ne capta terra, easdem, quas illi, qui nunc Deum ignorantes eam occupant, injurias sancto Petro faciant. Hoc enim neminem vestrum ignorare volumus; quoniam nisi æqua pactione persolvendi juris sancti Petri in regnum illud animadvertere statueritis: potius vobis Apostolica auctoritate, ne illuc tendatis, interdicendo, contra feremur, quam sancta & universalis mater Ecclesia idem a filiis suis, quod ab hostibus patiendo, non jam proprietatis suæ, sed filiorum detrimenta sentiretur. Quamobrem hunc dilectum filium Hugonem & Cardinalem sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyterum in partes illas misimus, in cujus ore nostra ad vos consilia & decreta plenius apertiusque differenda, ac vice nostra disponenda posuimus. Dat. Romæ secundo Kal. Maii Indictione undecima.* Hæc Gregorius ad Principes de Hugonis legatione, quæ secunda numeratur: nam prima ejusdem Hugonis legatio in Hispanias contigit sub Alexandro Papa, post celebratum Concilium Placentinum, de quo nos suo loco superius egimus. Est mentio de ea apud recentiores Scriptores rerum Hispaniarum. De ista autem nec verbum quidem, eo quod ejusdem Gregorii Pa-

pæ

pæ epiſtolas nequaquam exploratas habuerint. Quando autem, antequam Mauri potirentur Hiſpaniis his ſit potita juribus Apoſtolica Sedes, & ſub Vvitiza impio Rege jacturam paſſa fuerit, dictum eſt ſuo loco ſuperius anno Redemptoris ſeptingenteſimoprimo, quo nos hujus legationis Hugonis & alterius eadem ex cauſa ab eodem Gregorio miſſæ oportuit meminiſſe.

XXXVI. Quod autem ad Evulum Comitem ſpectat, alio loco Ebolum Comitem nominatum in ejuſdem (*a*) Gregorii epiſtolarum Regeſto invenimus, quem & unum ex Gallorum Principibus fuiſſe demonſtrat. Porro Gallos, ſive ſponte, ſive vocatos ab Hiſpaniarum Regibus expeditionem paraſſe contra Sarracenos, Francorum antiqua monimenta declarant; & quod ad hæc tempora ſpectat, fragmentum nuper editum ex codice Floriacenſi una cum Glabro, habet plura de iteratis Francorum expeditionibus in Hiſpanias contra Sarracenos, cum etiam ab Hiſpaniarum Regibus vocarentur adverſus eos; quæ quidem prætermiſſa eſſe noſcuntur ab his, qui res Hiſpaniarum ſunt proſecuti, quæ ad hæc quæ Gregorius ſcribit, intelligenda magnopere conferunt.

(a) Id. lib. 8. ep. 18.

XXXVII. Paruiſſe autem Hiſpaniæ Principes Gregorio Papæ, ut quæ recuperaſſent a Sarracenis, eadem ut obligata Romanæ Eccleſiæ ab eadem acciperent, atque pro illis canonem ſolverent: docemur exemplo Berengarii Comitis Barcinonenſis, qui hoc eodem ſæculo, anno nimirum milleſimo nonageſimoprimo, Urbani Papæ anno quarto, cum recuperaſſet Tarraconenſem civitatem occupatam a Mauris, eamdem obtulit Romanæ Eccleſiæ, a qua eamdem accepit, conſtituta pro ea annua penſitatione quinque libris argenti, ut ſuo loco inferius dicturi ſumus ex diplomate tunc confecto, quod adhuc extat integrum. Sed jam reliqua proſequamur.

XXXVIII. Synodus in Hiſpania per legatos apoſt. ſedis habita.

Cum autem iſta Romæ de Hugonis legatione decernuntur, iidem, ad quos ſcribit Legatos in Gallia, Giraldus Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis, & Raimbaldus ſubdiaconus, qui jam tranſierant in Hiſpaniam, Synodum habuerunt, in qua aliquos depoſuere Epiſcopos, excommunicavere alios, nonnullos etiam ſuſpendere præter jus faſque, ac injuſtæ damnatorum querelæ perlatæ ad Gregorium docuere. Cum nonnihil commotus in eumdem Epiſcopum Oſtienſem, hoc eodem anno, Indictione undecima Kalend. Julii ad eum epiſtolam dedit increpatoriam, cujus eſt exordium: (*b*) *Miramur, & multum anxii ſumus &c.* Eumdem vero multa paſſum Romam revocat litteris ad eum (*c*) datis Kalendas Septembris. Quæ autem acta ſint per Hugonem Legatum, nuſquam mentio.

(b) Greg. lib. 1. ep. 16.
(c) Id. lib. 1. ep. 30.

XXXIX. Confirmatur legatio Huberti & Alberti.

Eadem die qua Hugoni eam Gregorius legationem decernit, confirmat legationem nuper miſſam ab Alexandro prædeceſſore per Hubertum & Albertum, ad quos litteras dicta die dedit; quarum eſt initium: *Obitum domini Alexandri Papæ &c.* Quonam iſti miſſi fuerint, non conſtat: ſed ad loca ſancta Legatos fuiſſe, quæ in fine epiſtolæ habet, his verbis ſignificant: *De cætero vos monemus, ut in locis venerabilibus, ad quos venritis, orationes pro me fieri obſecretis, quatenus omnipotens Deus, qui deſiderium meum numquam ad honorem iſtum anhelaſſe cognoſcit, ad ferendum tam grave onus, quod impoſitum ejus timore recuſare non audebam, omnes facultates infirmitati meæ pius impendat.*

Inter alia multa inchoata ſub Alexandro, illud quidem haud leve negotium Gregorio ſucceſſori proſequendum, reliquum fuit ſane perarduum, periculi plenum, exitu dubium, undique timendum.

PAGIUS IX. *Giraldus Oſtienſis Card. Cabilone Concilium celebrat.*

Ad num. XXXVIII. & ſeq. *Giraldus* Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis ab Alexandro II. Sedis Apoſtolicæ Legatus directus, Concilium hoc anno *Cabilone* celebravit, in quo *Lancelinum* Epiſcopum Simoniacum urbis Dienſis depoſuit, & in ejus locum *Hugonem* Lugdunenſem Camerarium communi omnium conſenſu die XIX. menſis Octob. ſubſtituit, ut narrat Hugo Flaviniacenſis in Chronico Virdunenſi, [1] qui ſubdit: *Obierat ipſo anno Papa Alexander, & ſubſtitutus erat unanimi electione cleri & populi Gregorius VII. quia in ipſa Romana Eccleſia ſub præfato Pontifice officio fungebatur Archidiaconatus. Et licet ordinationis & conſecrationis ejus Privilegium ſolis Cardinalibus Epiſcopis Albanenſi, Oſtienſi & Portuenſi ſit commiſſum, Giraldus iſte quia aberat, expectatus non eſt, ſed qui vicem ejus exequeretur, ſubrogatus eſt. Qui Decanus* (nempe idem Giraldus Oſtienſis Epiſcopus, ideoque primus inter Cardinales Epiſcopos) *inter cætera electionem Dienſis Eccleſiæ innotuit, & Electum ipſum quam maxime Paternitati ipſius commendavit.*

Ad

NOTÆ [1] Licet hoc anno celebratum fuiſſe a Giraldo Concilium quoddam Cabilonenſe non nego; adhuc tamen & aliud Concilium Cabilonenſe ab eodem ſuperiore anno habitum admittendum eſt. Annus enim 1072. *Indictione X. VI. Non. Martii Luna XVIII.* legitur in fine Chartæ cujuſdam ſcriptæ in Concilio Cabilonenſi ſub Giraldo Legato pro aſſerendis poſſeſſionibus quibuſdam Eccleſiæ Romanenſi, ſicut & eadem data apparet in altera Charta pro eadem Eccleſia in eodem Concilio firmata, Anecdot. t. IV. col. 98. MANSI

dum. Etenim vidimus in Alexandro Pontifice prædecessore, eo statu res Henrici positas esse, ut dissimulari, aut tolerari diutius minime possent, ea in primis quæ publica prostabat nundinatio Abbatiarum & Episcopatuum, quæ auctione venirent. His accedebat ejusdem Regis in Apostolicam Sedem contumacia, atque despectus, eum jurium humanorum ac divinorum in dies magis magisque conculcatio increbresceret; quæ omnia optasset magnopere Gregorius absque tumultu a Rege corrigi, atque absque scissura aliqua emendari; alioqui ea sibi non ferenda, omnino induxit in animum. Voluntatem quidem istam suam pluribus antea datis ad complures litteris significavit; ut eum hoc eodem anno ipso initio sui Pontificatus, pridie Nonas Maii ista ad Godefredum Ducem inter alia ad finem epistolæ scribit (a):

(a) Id. lib. 1. ep. 9.

XLI. Greg. PP. quam bene affectus erga regem Henricum.

De Rege vero mentem nostram & desiderium plene cognoscere potes, quod quantum in Domino sapimus, neminem, de ejus præsenti ac futura gloria aut sollicitiorem, aut copiosiori desiderio nobis præferri credimus. Est enim hæc voluntas nostra, ut primum oblata nobis opportunitate, per Nuntios nostros super his quæ ad profectum Ecclesiæ & honorem regiæ dignitatis suæ pertinere arbitramur; paterna eum dilectione & admonitione conveniamus. Quod si nos audierit, non aliter de ejus, quam de nostra salute gaudebimus; quam tunc certissime sibi lucrari poterit, si in tenenda justitia nostris monitis & consiliis acquieverit: sin vero (quod non optamus) nobis odium pro dilectione, omnipotenti autem Deo pro tanto honore sibi collato, dissimulando justitiam ejus, contemptum non ex æquo reddiderit, interminatio, qua dicitur (b): Maledictus homo qui prohibet gladium suum a sanguine, super nos Deo providente, non veniet: neque enim liberum nobis est, alicujus personali gratia, legem Dei postponere, aut a tramite rectitudinis pro humano favore recedere, dicente Apostolo (c): Si hominibus placerem, servus Dei non essem. Hæc ad Godefredum Ducem Gregorius, & ad Beatricem Ducissam & filiam ejus Mathildem eadem de animi sui sententia inculcat vehementius, istis verbis (d):

(b) Jer. 48.

(c) Gal. 1.

(d) Greg. lib. 1. ep. 11.

XLII.

De Rege autem (ut antea in litteris nostris accepistis) hæc est voluntas nostra, ut ad eum religiosos viros mittamus, quorum admonitionibus, inspirante Deo, ad amorem sanctæ Romanæ & suæ matris Ecclesiæ eum revocare, & ad condignam formam suscipiendi Imperii instruere & expolire valeamus. Quod si nos (quod non optamus) audire contempserit, nos tamen a matre nostra Romana Ecclesia, quæ nos nutrivit, & sæpe filiorum suorum sanguine alios generavit filios, custodiente Deo, exorbitare nec possumus, nec debemus. Et certe tutius nobis est, defendendo veritatem pro sui ipsius salute usque ad sanguinem nostrum sibi resistere, quam ad explendum ejus voluntatem, iniquitati consentiendo, secum (quod absit) ad interitum ruere. Hæc de animi sui firma constantia sæpe testata: nam & ad Rainaldum Comensem sive Comanum Episcopum, ad eum Legatum decernendum de iisdem agit; (e) nec non in epistola ad Rudolphum Ducem Sueviæ data Kalen. Septembris. At legatio ista nonnisi anni sequentis initio mitti contigit, ut suo loco dicemus. Porro autem ipse Henricus Rex benevolo erga ipsum Gregorium Papam esse animo, pluribus significavit, potissimum vero quod (ut dictum est) ejus electionem ratam habuit & confirmavit. Sed & de suo erga Pontificem studio (f) datis his ad eum hoc anno litteris, pariter declaravit:

(e) Greg. lib. 1. ep. 20.

(f) Id. ibid. post ep. 29.

XLIII.

Vigilantissimo & desiderantissimo domno Papa Gregorio Apostolica dignitate cælitus insignito, Henricus Romanorum Dei

PAGIUS X. *Godefridus Dux cum suis Gregorio VII. addictus.*

Ad num. XLI. & seq. *Gothefredus Gibbosus*, Lotharingiæ Inferioris, quæ eadem erat cum hodierna, Dux hoc circiter tempore in Italiam venit, ubi erat *Mathilda* ejus uxor, & *Beatrix* socrus, ad quas Hetruriæ Ducatus pertinebat. Lambertus enim in Chron. ad annum MLXXVII. scribit: *Hæc* (nempe Mathilda) *vivente adhuc viro suo* sc. Gothefredo), *quandam viduitatis speciem longissimis ab eo spatiis exclusa prætendebat; cum nec ipsa maritum in Lotharingiam extra natale solum sequi vellet: & ille Ducatus, quem in Lotharingia administrabat, negotiis implicitus, vix post tertium vel quartum annum semel marcham Italicam inviseret.* Quibus ex verbis Florentinius lib. I. de Rebus ad Mathildam Comitissam spectantibus, recte collegit, eam anno MLXIX. aut insequenti matrimonio cum præfato Gothefredo conjunctam fuisse, & hoc circiter anno *Gothefredum* in Italiam venisse, unde Henricus Rex Saxonum rebellionis occasione eum in Germaniam vocavit, ut hoc anno idem Lambertus narrat. Gregorius, ubi in Pontificem Romanum electus fuit, hoc Beatrici Hetruriæ Ducissæ significavit, literis *Romæ IV. Kalend. Maji, indictione undecima* datis, & lib. I. ejus Decret. num. IV. recitatis. Tum ibidem num. IX. referuntur literæ ejusdem Pontificis ad *Gothefredum* Lotharingiæ Ducem scriptæ *Romæ II. Nonas Maji, indict. XI.* Denique num. XI. recitantur literæ Gregorii VII. ad Beatricem & Mathildem ejus filiam. Utriusque Epistolæ partem Baronius exhibet; in iis autem *Gregorius* VII. significat, se religiosos Viros ad *Henricum Regem* missurum, quorum admonitionibus eum ad amorem sanctæ Romanæ Ecclesiæ revocare valeat. Hæ ultimæ literæ datæ *Romæ VIII. Kalend. Junii indict. XI.*

XI.

Ad num. XLIII. *Alexander* II. Synodum Roma-

Henrici Regis epist. ad Greg. PP.

Dei gratia Rex debiti famulatus fidelissimam exhibitionem. Quo plane titulo, probatam intelligis ipsius Gregorii cœlitus (ut ait) factam electionem. Sequitur epistola:

Cum enim regnum & sacerdotium, ut in Christo rite administrata subsistant, vicaria sui ope semper indigeant; oportet nimirum domine mi & pater amantissime, quatenus ab invicem minime dissentiant, verum potius Christi glutino conjunctissima indissolubiliter sibi cohaereant. Namque sic & non aliter conservatur in vinculo perfectae charitatis, & pacis, & Christianae concordia unitatis, & Ecclesiasticae simul status religionis. Sed nos, qui Deo annuente, regni aliquandiu jam sortimur ministerium, sacerdotio (ut oportuit) per omnia jus & honorem non exhibuimus legitimum. Quippe nobis a Deo datae potestatis vindicem non sine causa gladium portavimus; nec tamen in reos, ut justum fuit, judiciaria illum semper censura evaginavimus. Nunc autem divina miseratione, aliquantulum compuncti, & in nos reversi, peccata nostra priores vestrae indulgentissimae paternitati nos accusando, confitemur, sperantes de vobis in Domino, ut Apostolica vestra auctoritate absoluti, justificari mereamur.

XLIV.

Heu criminosi nos & infelices! partim pueritiae blandientis instinctione, partim potestativa nostra & imperiosa potentia libertate, partim etiam eorum, quorum seductiles nimium sequuti sumus consilia, seductoria deceptione peccavimus in caelum & coram vobis; & jam digni non sumus vocatione vestrae filiationis. Non solum enim nos res Ecclesiasticas invasimus, verum quoque indignis quibuslibet, & simoniaco felle amaricatis, & non per ostium, sed aliunde ingredientibus Ecclesias ipsas vendidimus; & non eas (ut oportuit) defendimus. At nunc quia soli absque vestra auctoritate Ecclesias corrigere non possumus, super his (ut etiam de nostris omnibus) vestrum una & consilium & auxilium obnixe quaerimus; vestrum studiosissime praeceptum servatur in omnibus. Et nunc in primis pro Ecclesia Mediolanensi, quae nostra culpa est in errore, rogamus, ut vestra Apostolica districtione canonice corrigatur; & exinde ad caeteras corrigendas auctoritatis vestrae sententia progrediatur. Nos ergo vobis in omnibus, Deo volente, non deerimus, rogantes idipsum suppliciter paternitatem vestram, ut nobis alacris adsit clementer in omnibus. Litteras nostras non post longum tempus cum fidelissimis nostris habebitis, ex quibus nostra, quae adhuc dicenda restant, Deo dante pla-

Henrici Regis delictorum suorum accusatio.

PAGIUS

Gothofredus Ecclesiae Mediolan. invasor ab Alexandro II. excommunicatur.

manam ordine quintam ante mortem celebravit, in qua *Gothofredum* Ecclesiae Mediolanensis invasorem damnavit. Hanc Synodum eruo primo ex Arnulpho apud Puricellum lib. 4. de Vita Sancti Herlembaldi cap. 34. ubi de seditione adversus *Athonem* anno superiori Archiepiscopum Mediolanensem electum excitata, ut ibidem narravimus, verba faciens, inquit: *Unde factum est, ut collecto Romae Caetu Pontificum, instante ipso* (Hildebrando nempe, tunc tantum Ecclesiae Romanae Archidiacono) *Athonem juste praedicaret electum, prostrato anathemate Gothofredo*, & caetera anno superiori recitata. Secundo, Gregorius VII. in Epistola XV. lib. I. *Kalendis Julii, indict. XI.* hoc scilicet anno, ad omnes Christi fideles, in Lombardia data, Gothofredi invasione narrata, ait: *quod audiens S. Romana ecclesia Mater vestra, & totius Christianitatis, sicut scitis, magistra, congregato e diversis partibus Concilio multorum Sacerdotum, & diversorum ordinum consensu, facta B. Petri Apostolorum Principis auctoritate, Gothofredum fidei Catholicae & legis Christianae inimicum excommunicavit.* Ubi Gregorius VII. loquitur de Synodo Romana V. ab Alexandro II. habita, neque dicit, ut in hujus Epistolae inscriptione Registri Gregoriani Collector perperam interpretatur, se *Gothofredum* excommunicasse, sed id ab Ecclesia, ab Alexandro nempe II. factum esse. Quomodo enim Gregorius, qui hoc anno die XXIX. mensis Junii Pontifex Romanus ordinatus est, ante diem primum mensis Julii, quo ea Epistola data, *e diversis partibus* Concilium *multorum Sacerdotum* congregare potuisset? Denique primum Concilium Romanum a Gregorio VII. anno tantum sequenti coactum, ut inter omnes convenit. *Quintum* hoc Concilium *Romanum* sub Alexandro II. hactenus incognitum fuerat.

XII. Iterum anno sequenti a Gregorio excommunicatur.

Quoad *Athonem* anno superiori Archiepiscopum Mediolanensem electum, versabatur is Mediolani, quando *Gregorius* VII. Pontificatum iniit, qui cum ejus causae patrocinium suscepisset, eam felicem exitum habituram *Atho* speravit: *In quo* (Gregorio nempe, inquit Arnulphus apud Puricellum lib. 4. de Vita S. Herlembaldi cap. 37.) *revixit Athonis illico spiritus; adeo ut Romam pergens illius se se subderet contubernio. Ipse autem* (Gregorius) *cum in priori radicitus inhaereret proposito, indicta Romae generaliter Synodo cum suis fautoribus Gothofredum excommunicavit*, in prima nempe Synodo Romana anno sequenti habita. *Gregorius* ante suam consecrationem jam litteras dederat ad *Beatricem* & *Mathildem* ejus filiam adversus *Gothofredum*, ejusque fautores, ut videre est lib. I. Reg. Epist. XI. & ad Guilelmum Episcopum Pataviensem, ibidem Epist. XII. neque cessavit, quos in Longubardia amicos habebat, adversus *Gothofredum* sollicitare, ut liquet ex Epistola XV. lib. I. & ex Epistola Henrici Regis ad Gregorium data, & a Baronio hoc anno num. XLIV. recitata. Licet enim ea nullo temporis charactere insignita sit, citatur tamen in Epistola XXV. lib. I. ad Herlembaldum militem *V. Kal. Octob.* data, ideoque & anno suo a Baronio reddita. Leguntur etiam Epistolae ad Herlembaldum, ordine XXVI. ad Albertum Aquensem Episcopum, ordine XXVII. & ad Guillelmum Papiensem Episc. ordine XXVIII. Arnulphus postquam asseruit, *Gothofredum* in eo Concilio Romano a Gregorio anathematizatum esse, subdit:

plenius audietis. Hucusque Hunrici Regis litteræ ad Gregorium Papa, quæ etsi nota temporis, quo datæ sint, careant: tamen cum, inter Gregorii epistolas hoc anno datas positæ inveniantur, tum etiam (quod mujoris est urgumenti) quod in eis de corrigendo errore cujus fuerat accusatus, ugitur, & de curu Mediolanensis Ecclesiæ, de quu hoc anno litteras dedit idem Gregorius: hoc pariter. anno scriptas esse, opus est affirmare. His udde quod meminit harum litterurum Henrici idem Pupa in litteris suis, hoc anno quinto Kal. Octobris datis ad (a) Herlembaldum militem, in quibus istu leguntur: *Henricum Regem, præterea sciat, dulcedinis & obedientiæ plena ad nos verba misisse, & talia qualia neque ipsum, neque antecessores suos recordamur Romanis Pontificibus misisse*. At de litteris Henrici hactenus.

(a) Id. lib. 1. ep. 25.

XLV. Sed jam quæ spectant ud turbines Mediolanensis Ecclesiæ, ad quos sedandos Henricus Reu (ut audisti) suis litteris auctoritatem Sedis Apostolicæ imploravit, enarremus. Ipse Gregorius Pupa in (b) epistola quam dedit ad Longobardos sancti Patri fideles, quæ incipit: *Scire vos volo fratres charissimi, quod & multi ex vestris sciunt, quia in eo loco positi sumus, ut velimus, nolimus, omnibus gentibus, maxime Christianis, veritatem & justitiam annunciare compellamur &c.* Inferius, totius rei gestæ seriem perpaucis ita perstringit: *Sicut scitis, Godefredus, vivente Guidone dicto Archiepiscopo Mediolanensi, eamdem Ecclesiam, quæ quondam meritis gloriosissimæ Virginis & genitricis Dei Mariæ, necnon auctoritate clarissimi doctoris B. Ambrosii inter cæteras Longobardorum Ecclesias, religione, libertate ac speciali gloria enituit: nunc quasi vilem ancillam præsumpsit emere, sponsam videlicet Christi diabolo prostituere, & a Catholica Fide tentans eam separare nisus est simoniacæ hæresis scelere maculare. Quod audiens sancta Romana Ecclesia mater vestra, & totius Christianitatis, sicut scitis, magistra, congregato e diversis partibus Concilio multorum sacerdotum, & diversorum ordinum consensu, fulta beati Petri Apostolorum principis auctoritate, Godefredum fidei Catholicæ & legis Christianæ inimicum excommunicavit, & anathematis jaculo una cum omnibus sibi consentientibus transfixit.*

(b) Id. ibid. ep. 15. Mediolanensis eccl. a Greg. sublevata.

XLVI. *Quam excommunicationem (quod etiam inimici sanctæ Ecclesiæ negare non possunt) sancti Patres antiquitus censuere, & per omnes sanctas Ecclesias totius orbis Catholici viri confirmant, & confirmaverunt &c.* Monet eos omnes, ut eidem resistant. Hæc Gregorius Kalendis Julii. Fuisse uutem adversum eum diu multumque luborandum, testantur ejus epistolæ (c) ad diversos eodem urgumento conscriptæ, præsertim vero, quam dedit ad Beatricem utque Mathildem ejus filiam. Perdurarunt istu usque ud triennium, quo sceleratus eam oppressit potius, quam rexit Ecclesiam. Sed eo sublato, nedum quievit, sed ab eodem Henrico Rege progressus est electus quidam Thedaldus nomine, qui eumdem sibi vendicare satagit Ecclesiam, quamvis jam alius ante eum fuisset electus. Gregorius vero eumdem Thedaldum ud Concilium Romam (d) vocavit ad dicendum causam. Sed hæc inferius.

(c) Greg. lib. 1. ep. 11. 12. 25. 26. 27. 28.

(d) Id. lib. 3. ep. 8. & 9.

Idem vero Gregorius, ubi creatus est Pontifex, ad amicum Lanfrancum, videlicet Cantuariensem Archiepiscopum, litteras in Angliam misit, quibus, quas invenerit difficultates in regimine Apostolatus, uperuit. Quæ extant inter ipsius Lanfranci epistolas scriptas, Parisiis ud nos missas a Nicoluo Fabro nostro amicissimo.

XLVII. *Gregorius Episcopus servus servorum Dei charissimo fratre in Christo Lanfranco, venerabili Cantuariorum Archiepiscopo, salutem & Apostolicam benedictionem.*

Qualiter nobis Apostolicis regiminis honor, & onus impositum sit, & quantis undique stringamur angustiis, præsentium tibi portitor indicabit, cui respectu tuæ dilectionis etiam nonnulla nostris adhuc familioribus occulta aperuimus. De cætero, in primis fraternitatem tuam rogamus, ut Deum pro nobis jugiter exorare non pigeat, & subditos sibi vel conjunctos fraternis nos orationibus apud Deum juvare commoneat. Quanto enim in majore periculo positi sumus, tanto amplius tui & bonorum omnium suffragiis indigemus. Nos etenim si divinæ vindictæ judicium effugere volumus, contra multos insurgere, & eos in animam nostram provocare compellimur. Nam dum omnes fere, sicut ait (e) Apostolus, quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, quærunt, regnorum Principes, & hujus

(e) Phil. 2.

PAGIUS dit: *Cumque ad libitum consuevisset*, scilicet Gregorius) *multa disponere, coram omni cœtu præsentem laudavit Athonem, absque nutu Regis, absente quoque Ambrosiano Clero ac populo; unde inter ipsum & Cæsarem videtur ortum hac lite manente dissidium; non illius quidem damnatione; sed nova hujus & absque dato Regis consensu electione*. Quæ uno tenore dicta sunto; cum Concilium Romanum I. sub Gregorio ad annum sequentem pertineat. *De Tedaldo* adversus Athonem Henrici Regis opera anno MLXXV. electo, cujus meminit Baronius num. XLVI. commodius suo loco agetur.

Digitized by Google

sus mundi potentes, ut cupiditates suas expleant, legem Dei, & justitiam non jam negligenter deserunt, summis conatibus impugnant: ut illud (a) Propheta nunc sub oculis videamus impletum: Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus.

(a) Psal. 2.

XLVIII. *Episcopi vero, & qui pastores animarum esse deberent, mundi gloriam & delicias carnis insatiabili desiderio prosequentes, non solum in semetipsis, quæ sancta, quæque sunt religiosa, confundunt, * & subditos suos ad omne nefas aperum suorum exemplo pertrahunt. Quibus non contraire, quam nobis periculosum; resistere autem, & eorum nequitiam refrænare, quam difficile sit, tua prudentia novit. Sed quoniam quos dolores inter hæc patiamur angustias, ut supra diximus, huic communi filio nostro tibi referendum * exaravimus, plura de his dicere supersedemus. Tuam vero fraternitatem, etsi monitore non egeat, impellente tamen nos sollicitudine admonemus, quatenus graviora ubiquequaque resecare vitia studeas, & inter omnia, & præ omnibus nefas, quod de Scotis audivimus, quod plerique videlicet proprias uxores non solum deserunt, sed etiam vendunt, omnibus modis prohibere contendas. Ad hæc enim Apostolica te auctoritate fultum esse volumus, ut non solum in Scotis hoc scelus, sed etiam in aliis, si quos in Anglorum insula tales esse cognoveris, dura animadversione punias, & radicem tanti mali prudenti sarculo correctionis penitus extirpare non differas.* Hucusque ad Lanfrancum epistola.

* sed

* exaravimus.

XLIX. Michael Imp. ad Greg. PP. literas misit.

Eodem anno Michael Constantinopolitanus Imp. cum accepisset, defuncto Alexandro Papa, Gregorium in ejus locum esse suffectum, mox ad eum gratulatorias litteras dedit. Qua occasione captata ipse Gregorius componendi schismatis, quod tunc vigeret inter Latinos & Græcos, Dominicum Patriarcham Venetum ad eum Legatum misit, cui & ad eumdem Imperatorem has litteras dedit; (b)

(b) Greg. lib. 1. ep. 18.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei Michaeli Constantinopolitano Imperatori salutem & Apostolicam benedictionem.

L. Greg. pap. epist. ad Michaelem Imp.

Quidam a vestris partibus monachi venientes, quorum unus Thomas, alter Nicolaus vocabatur, excellentiæ vestræ ad nos litteras detulere plenas vestræ dilectionis dulcedine, & ea quam sanctæ Romanæ Ecclesiæ exhibetis, non parva devotione. Quæ nimirum inter cætera nobilitatis vestræ verba eisdem monachis dedis, quæ ipsi viva voce in aure nobis ex parte vestra relaturi essent, posse nos credere asserebant. Verum quia personæ non videbantur tales, quibus secure fidem possemus accommodare, vel per eos de tantis rebus magnitudini vestræ respondere; confratrem nostrum Dominicum Patriarcham Venetiæ, Romanæ Ecclesiæ & Imperio vestro fidelissimum ad vos studuimus mittere, quatenus ipse diligenter a vobis intelligat, sia ea, quam litteris vestris, & viva eorumdem monachorum secretius voce significastis, adhuc voluntate perseveratis, & legationis vestræ verba ad effectum perducere velitis. Nos autem non solum inter Romanam, cui licet indigni deservimus, Ecclesiam, & filiam ejus Constantinopolitanam, antiquam, Deo ordinante, concordiam cupimus innovare; sed si fieri potest (quod ex nobis est) cum omnibus hominibus pacem habere. Scitis enim, quia quantum antecessorum nostrorum & vestrorum sanctæ & Apostolicæ Sedi & Imperio patrocinium concordia profuit, tantum deinceps nocuit, quod utrimque eorumdem charitas friguit. Cætera igitur, quæ præsentium latori secretius referenda commisimus, indubitanter potestis credere, & per eum quidquid majestati vestræ placuerit, secure nobis significare. Datum Albani, septimo Idus Julii, Indictione undecima.

Quid vero hac legatione actum sit, nobis incompertum. Illud autem exploratum, eumdem Gregorium Papam anno sequenti pro Constantinopolitano Imperio laborasse, monuisseque suis litteris (c) omnes Christi fideles opem illi ferre adversus Sarracenos, illud mirum in modum affligentes. Sed de his suo loco dicturi sumus.

(c) Id. l. 2. ep. 14. & l. 4. ep. 26.

LI. Quod autem ad Venetiæ Patriarcham pertinet, eumdem modo Venetiæ, modo Gradensem Patriarcham ab eodem Pontificem invenies appellatum in epistolis ad eum datis. De quo & audi ipsum ad Ducem ita scribentem, dum redarguit, quod sineret eorum Patriarcham nimia inopia laborare, atque ea de causa tantam apud eos sordescere dignitatem.

Gregorius (d) Episcopus servus servorum Dei, Dominico Duci & populo Venetiæ salutem & Apostolicam benedictionem.

(d) id. lib. ep. 39.

Quid ad ad Duc. Venetiarum Gregorius.

Notum esse credimus, non solum his, qui nobiscum morati sunt, sed etiam plerisque vestrum, quod jam ab ineunte ætate terram vestram, & libertatem hujus gentis valde dileximus, atque ob id nonnullorum Principum & nobilium personarum inimicitias sustinuimus. Postquam vero Apostolici regiminis onus & officium, licet indigni suscepimus, tanto ferventius in dilectione vestra noster exarsit affectus, quanto per generalis curæ debitum in administrationem vestræ salutis sollicitius astricti sumus. Qua propter litteras ad vos direximus, ut nobilitatem vestram

stram ad respiciendum decus & sublimitatem antiquæ dignitatis suæ excitare possiant, ne ex longa (quod absit) negligentia dilapsum honorem gemas, quem adhuc stantem, dum potest, colere & servare non laborat. Scitis enim, quoniam præ multis terrarum partibus divina dispensatio terram vestram Patriarchatus honore sublimavit, cujus dignitatis eminentia ex sui ipsius nominis & officii prærogativa adeo angusta & rara est, ut non amplius, quam quatuor in toto mundo reperiuntur. Quod cum ita sit, apud vos tamen hoc tantum decus, & tam excelsa gloria sacerdotii ex inopia rerum temporalium, & diminutione potestatis suæ adeo vilescit, & a competente statu honoris sui penitus corruit, ut tanta tenuitas rerum nec simplicem Episcopatus sedem condecere, aut ejus necessitatibus sufficere posse videatur.

LII. Greg. Pap. redarguit Venetos ob inopiam patriarchæ.

Unde vos tanti beneficii divinæ munificentiæ ingratos & immemores esse deprehendimus, timentes, ne quasi degeneres filii divitias & hæreditatem nobilissimæ matris vestræ, videlicet Gradensis Ecclesiæ, dissipantes, inde obscuriores efficiamini, unde post Apostolicam Sedem omnibus, quæ sunt in Occidente gentibus clariores extitistis. Nos equidem meminimus Dominicum Patriarcham beatæ memoriæ antecessorem hujus propter nimiam egestatem locum deserere voluisse; & hic quidem pari necessitate dicit se circumventum esse. Quapropter sicut charissimos filios vos admonemus, ut memores pristinæ nobilitatis & gloriæ, collatum vobis honorem & Apostolicæ Sedis erga vos benevolentiam ulterius non negligatis; sed convenientes in unum qualiter antesignati Patriarchatus dignitatem debita cum veneratione & rerum temporalium amplificatione sustentetis, & cum Dei adjutorio ad culmen suæ celsitudinis relevetis, communi consilio pertractetis. Indicavit quidem nobis hic confrater noster Patriarcha, te Ducem & plerosque vestrum, quam optimam super hac re habere voluntatem. Propterea quod & fiducialius ad explendum opus boni propositi, vestram exhortari incipimus dilectionem. Quidquid igitur inde inter vos consultum & constitutum fuerit, nobis per litteras aut certo nuntio quantocyus renuntiate: quoniam si pro gloria & nobilitate tam vestri, quam præfati loci & sacerdotii aliquid statueritis (ut æquum est) pro meritis vestris gratulabimur: sin vero aliqua minus honesta vos occasio retraxerit, procul dubio tanti ministerii nomen inter vos vilescere, & debito honore privari non patiemur. Datum Romæ pridie Kal. Januarii Indict. xiii. nempe in fine sequentis anni.

LIII. Rursum vero, quod pertinet ad legationes hoc anno in diversas provincias ab eodem Gregorio Papa missas, inter alias illa fuit ad Uratislaum Ducem Boemiæ: Fuerunt ad hoc opus delecti Bernardus atque Gregorius, cujus autem ordinis, vel dignitatis fuerint, ignotatur. Hi autem ab ipso Duce digne accepti, & honorifice habiti sunt, sed ab Episcopo Pragensi Joramiro, de quo superius sub Alexandro dictum, prorsus indigne atque illiberaliter tractati, adeo ut opus fuerit Legatis in eum suspensionis sententiam ferre. De ipso enim ita Gregorius Papa ad ipsum Boemiæ Ducem: (a) *Frater vester * Larmir Pragensis Episcopus, olim noster amicus, his nostris Legatis, Bernardo scilicet & Gregorio (ut auditu percepimus) in tantum rebellis extitit, ut si ita est, sicut dicitur, Simonis magi vestigia contra Apostolorum Principem imitatus fuisse videatur. Quapropter rogamus nobilitatis vestræ prudentiam, ut & nostros Legatos & fratrem nostrum prædictum Episcopum conveniatis, & per vos, & ex parte nostra fratrem vestrum attentius hortemini, quatenus Legatorum nostrorum monitis debitæ obedientiæ aurem inclinet, & quidquid justitiæ sibi suggesserint, vel ex eis præjudicio pergravare, nulla sibi ab hac Ecclesia audientia denegabitur. Si vero neutrum horum facere acquieverit, & sententiam Legatorum nostrorum de suspensione sui officii in eum promulgatam firmabimus, & durius contra eum, scilicet usque ad internecionem gladium Apostolicæ indignationis evaginabimus; sicque fiet ut ipse & per eum plures alii experiantur, quantum hujus Sedis auctoritas valeat &c.* At homo in omnibus refractarius Apostolicæ Sedis compulsus est auctoritate, licet invitus, nolensque ad dicendam causam Romam venire, judicio postulatos, instante & urgente Joanne Episcopo Moraviæ. Fuit tamen in his eidem Gregorio plurimum laborandum, ut plures ab eo scriptæ eo argumento litteræ (b) docent, quibus etiam redargutus est Sigefridus Archiepiscopus Moguntinus, qui eam causam ad suum judicium studuit advocare. (c)

Legatio a Greg. Pap. ad Uratislaum Ducem Bohemiæ.

(a) Greg. lib. 1. ep. 17.

* Joramir

De causa Pragensis episcopi.

(b) Id. lib. 1. ep. 44. 45.

(c) Id. l. 1. ep. 60. 61.

LIV. Quomodo autem tandem Romam veniens fuerit absolutus, & ad Episcopatus munus reintegratus, (d) litteræ ejusdem Pontificis ad Uratislaum Boemiæ Ducem ita significant: *Frater tuus * Larmirus Pragensis episc. ad Apostolorum Limina veniens, conspectui nostro ea, qua oportuit se humilitatem præsentavit, & de objectis sibi quædam confitens congruam inde satisfactionem obtulit; quædam vero denegavit, & in hunc modum se purgando removit, videlicet, quod ipse Joannem Moravensem Episcopum non percusserit, neque servientes ejusdem Episcopi*

(d) Id. l. 1. ep. 78.

* Joramir

Digitized by Google

pi decapillari, aut barbas eorum abradi praeceperit, aut occasione subterfugiendi Synodum inducias per Legatum suum petierit. Nostræ igitur dilectioni plene reconciliatum, & restituto sibi omni Episcopali officio, ad propriam sedem cum litteris nostris & Apostolico eum sigillo remisimus, commendantes eum tuæ nobilitati, ut omni inter vos odio & inimica æmulatione sublata, fraterno corde eum diligas, & Episcopalem in eo dignitatem (sicut dignum est) veneranter inspicias. At vero quod scriptum est: (a) *Perversi difficile corriguntur.* Rursum adversum eum integrandum fuit judicium, eum reversus in patriam, denuo coepit lacessere eumdem Joannem Episcopum Moraviæ, ut ipsius Gregorii ad eum litteræ (b) docent, quibus eum rursus Romam vocavit, & aliæ ad Joannem ipsum scriptæ, quibus eum est consolatus.

(a) Eccl. 1.

(b) Greg. l. 1. ep. 6. 7.

LV. Census solvitur a Duce Bohemiæ S. Petro.

Cum eodem quoque Boemiæ Duce Uratislao idem (c) Gregorius Papa hoc anno egit, ut censum Apostolicæ Sedi persolveret pro Ducatu Boemiæ, ut se facturum voto nuncupato, Deo pollicitus fuerat, in memoriam revocans (d) beneficium, quod ab Alexandro Papa prædecessore receperat, nempe usum mitræ: hæcque in fine anni hujus: sequenti vero anno eumdem censum ab eodem Duce esse persolutum ejusdem Gregor. ad eum redditæ litteræ (e) docent, quibus ait: *Pervenit ad nos Nuntius vester, qui magnæ devotionis & fidelitatis vestræ exhibitionem nobis retulit, & quæ beato Petro sub nomine census misistis, videlicet centum marchas argenti ad mensuram vestri ponderis, fideliter præsentavit. Quod quidem gratanter accepimus, sed charitatem vestram multo ardentius immobiliusque quasi quibusdam animi brachiis ad vos usque porrectis amplectimur, qui mentem vestram & desiderium magis ac magis erga reverentiam Apostolicæ Sedis accendi perpendimus. Beatus autem Petrus, quem vos diligitis, & cui celsitudinem potentiæ vestræ humiliatis, copiosa vobis proculdubio retributionis munera præparabit, & suo vos munimine tam in præsenti, quam futuro sæculo lætificabit &c.*

(c) Id. ibid. ep. 8.

(d) Id. ibid. ep. 38. & 61.

(e) Id. ibid. ep. 7.

LVI. Itinerarium Greg. Pap.

Quod autem idem Pontifex haud Romæ constitit, sed egressus ab Urbe, diversa loca lustravit: liber ejusdem Gregorii ab Urbe hoc anno proficiscentis affectando vestigia, quæ ab eo sunt gesta, pro ratione locorum & temporum recensere, quantum ex certis diebus datorum ab eo litterarum id consequi poterimus. Ex (f) quibus in primis eum usque ad Kal. Julii Romæ mansisse, reddimur certiores; inde vero profectum esse Laurentum, (g) ubi datæ reperiuntur primæ ejus litteræ ad Ducem Boemiæ; post hæc vero Albanum abiisse, ubi datæ reperiuntur recitatæ nuper (h) litteræ ad Michaelem Imperatorem. Postea autem Cassinum venit, ubi Desiderium Abbatem & Cardinalem nactus, eum inde recedens (ut testatur Leo Ostiensis) secum duxit Beneventum. Illic vero dum esset, Augusti mense constitutionem pacti eum Landulpho Principe (i) Beventano scribendam curavit, quæ in (k) Regesto epistolarum ejus hoc inscripto titulo legitur:

(f) Id. ibid. ep. 18.

(g) Id. ibid. ep. 17.

(h) Id. ibid. ep. 18.

(i) Leo Ost. lib. 3. c. 35. in fine.

(k) Greg. post ep. 18.

Constitutio, quæ facta est inter dominum Gregorium Papam Septimum & Landulphum Beneventanum Principem.

LVII.

*Hæc est constitutio, quam dominus Papa Gregorius constituit cum Landulpho Beneventano Principe, & quam Princeps Beneventanus ipse sibi firmiter promisit in sacro Beneventano palatio, anno primo Pontificatus ejus duodecimo die, intrante mense Augusto, Indictione undecima. Si ab hora ipsa in antea Princeps ipse fuisset infidelis sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Papæ, suisque successoribus, vel si in aliquo quæsisset minuere publicam rem Beneventanam, aut aliquam inde absque nutu Papæ, vel absque ordinatis ejus alicui fecisset investitionem; vel si aliquo invenerit studio cum aliquo homine intus aut foris civitatem Beneventanam faciendi, aut recipiendi sacramentum, aut inveniendi divisiones; vel si per se, aut per suppositam personam intus aut foris civitatem Beneventanam studuerit qualicumque modo aut ingenio reddendi malum meritum, aut faciendi damnitatem cuilibet de fidelibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ de eo quæ ad fidelitatem ejusdem S. R. E. * egere usque modo, si se juxta domni Apostolicæ judicium non potuerit inde defendere cum fuerit appellatus: a præsenti amittat suum honorem.* Cui constitutioni subscripti leguntur quinque qui aderant sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales his verbis:

LVIII.

Ego Joannes Portuensis Episcopus recognoscens subscripsi.

Ego Joannes Tusculanensis Episcopus interfui & subscripsi.

Ego Hubertus Prænestinus Episcopus subscripsi.

Ego Desiderius presbyter S. Rom. Ecclesiæ interfui & subscripsi.

Ego Petrus Cardinalis presbyter & Bibliothecarius S. R. E. interfui & subscripsi.

Hic Petrus Guillermus dictus post Anastasium usque ad Paschalem Secundum scripsit vitas Romanorum Pontificum. In vetusto codice Vaticano sub vita Stephani Secundi pagina nonagesima, & sequenti hæc habentur: *Petrus Guillermus Bibliothecarius &c.* Adeo ut nulla sit dubi-

bitatio, eumdem esse Petrum Bibliothecarium, quem contigit reperiri nominatum Guillermum, sive Guillelmum.

Post hæc vero idem Pontifex profectus est Capuam, ubi Kalend. Septembris (*a*) litteras dedit ad Rudolphum Sueviæ Ducem, quibus egit de conservanda concordia inter Romanam Ecclesiam & Henricum Regem Germaniæ, quam se magnopere optare significat; eodemque argumento scripsit eadem die epistolam ad (*b*) Rainaldum Comanum Episcopum.

(*a*) *Id. ibid. ep.* 19.
(*b*) *Greg. lib.* 1. *ep.* 19.

LIX. Eadem quoque die scripsit ad (*c*) Anselmum Lucensem episcopum electum, ne a Rege Henrico acciperet investituram, antequam ipse Rex satisfaciat Romanæ Ecclesiæ de communione cum excommunicatis, quo nomine accusaretur. De hoc idem Gregorius antea, hoc eodem anno, mense Maii scripserat ad Beatricem Marchionissam, & Mathildem ejus filiam, his verbis: (*d*) *De electo vero Lucensi non aliud vobis respondendum esse perpendimus, nisi quod in eo tantam divinarum litterarum scientiam & rationem discretionis esse percepimus, ut quæ sinistra, & quæ sit dextera, ipse non ignoret. Quod si ad dexteram inclinaverit, valde gaudemus: sin vero (quod absit) ad sinistram, utique dolemus, sed nullius personæ gratia vel favore impietati assensum dabimus.* At vero Anselmus vir doctissimus pariterque sanctissimus, licet ad breve temporis spatium, declinaverit ad sinistram, tamen pœnitendo, quam citissime est conversus ad dexteram, & ut filius dexteræ adversus schismaticos omnes inhæsit, dum vixit, sanctæ Romanæ Ecclesiæ; fuitque in omnibus certaminibus ipsi Gregorio manus dextera, eademque potens adversus hostes Ecclesiæ semper inventa. Ita quidem postea verum nutare in principio visus est, dum quod antea facere renuisset sub Alexandro fecit, cum jam a Gregorio Papa esset ordinatus Lucensis Episcopus, accipiens a Rege per annulum & baculum pastoralem investituram. Quod ut grave peccatum in se puniens, relicto Episcopatu, ad Cluniacense se contulit monasterium. Sed inde ab ipso Gregorio Papa divulsus, ad certamina subeunda, quæ adversus Romanam Ecclesiam excitata sunt a schismaticis, revocatur. At quomodo ista se habeant, præstat audire ab ejus familiari presbytero pœnitentiario, qui rebus præsens ab eo gestis, easdem fideliter scripsit, ut superius dictum est. Qui de his quæ hoc anno sunt gesta: hæc habet:

(*c*) *Id. ibid. ep.* 21.
Anselmi Lucens. episc. posteriora meliora prioribus.
(*d*) *Id. ibid. epist.* 11.

LX. *Defuncto prædicto Papa Alexandro, dum sanctissimus Gregorius in Romanum Pontificem, Spiritus sancti instigatione ac voto communi clericorum & laicorum diu renitens esset electus, ut sequeretur eum ipse in omnibus, in Lucanam Ecclesiam est & ipse electus Episcopus, atque ab illo postmodum consecratus. Igitur dum aliquanto tempore non semel aut bis, sed sæpius cum eodem religiosissimo ordinatore suo moraretur, vitam ejus consideravit ineffabiliter mirabilem, & mirabiliter ineffabilem; quia cum de omnibus & singulis finibus sæculi fieret ad eum concursus, omnibus satisfaceret; veritas vera ac justitia numquam ori ejus defuit. Primo (quod magis est mirandum) in ipsis sæcularibus negotiis sæpius excessit mente, exhilarata spiritu suo cælesti contemplatione: at si privatus interdum extiterit, revelationibus etiam divinis jucundatus & confortatus.* Hujus, inquam, *vestigia dum exequi ferventer desiderat, incipit oblivisci mundum, & totis viribus mentis & corporis die ac nocte suspirare in Deum, committens se non solum assiduæ lectioni, verum etiam continuæ afflictioni. Nam sæculi blandimenta & corporis delicias, quibus gaudebant homines ipse sibi jam tunc convertit in tormentum, abominando quæque, tamquam venena mortis amarissima. Cibos quoque delicatissimos quoniam habebat exosos, dum a circumsedentibus sumere cogeretur, infirmitatem, aut votum, aut aliam quamlibet occasionem honestam finxit, ut desideratam observaret castimoniam, & convivantibus non inferret tristitiam.*

Gregorius Pap. VII. contemplatione eximius.

LXI. *Et perscrutatis diversarum auctoritatum libris, incipit vitam suam perditissimæ damnationis æstimare, atque accepti ministerii dignitatem grave oneris periculum, non honoris gaudium cogitare. Illud vero ante omnia metuens, quod post Catholicam electionem de manu Regis annulum susceperit & pastoralem baculum. Nam irritum prorsus existimavit, quidquid operatus est postea, quasi auctoritate illius abominabilis investituræ; sed & dominus Papa id solum aliquando vituperavit in illo. Disponit ergo, orationis causa Sanctorum aliqua visitare limina, bonum esse, & nescientibus, qui cum ipso erant, parentibus, & fidelibus, fit subito monachus Regulæ sancti Benedicti, & Cluniacensium consuetudini subjectus. Hinc non post multa a beatissimo Papa Gregorio invitus revocatur, in cujus etiam manus, quidquid a Rege acceperat, reddit ac refutat, omnisque datio regalis in illa evacuatur. Ipse vero in plenitudinem dignitatis mutato tantum habitu restauratur.* Hacusque de ordinatione Anselmi & revocatione ad Episcopatum, de quo inferius sæpe dicendum. Porro ordinationem ejus hoc anno fieri contigisse, idem auctor ex eo etiam docet. Cum enim ipso Anselmi vitæ exordio dicat, pervenisse vita sua usque ad annum Domini millesimum octogesimumsextum, an-

Anselm. fit monachus Cluniacensis sed revocatur a papa.

num-

numque sui pontificatus decimumtertium; plane hoc anno eum oportuit ordinatum, quo & monitus est a Gregorio Papa litteris, ne rebus sic stantibus, a Rege acciperet investituram. Has enim perbreves tunc ad ipsum litteras dedit. (a)

(a) Greg. lib. 1. ep. 21.

LXII. Scribit ad Anselmum Gregor.

Quoniam fraternitatem tuam, sincera charitatis affectu & deleximus & diligimus; qua tibi seu verbis, seu litteris super utilitate vita tua scribere curamus; ut indubitanter accipias, oportet. Ut enim viam qua ambules, postulasti, tibi notificaremus; nullam novam, nullam expeditiorem scimus ea, quam nuper dilectioni tua significavimus, videlicet, te ab investitura Episcopatus de manu Regis abstinere, donec de communione cum excommunicatis Deo satisfaciens, rebus bene compositis, nobiscum pacem possit habere. Persona namque tales hoc opus conantur perficere, charissima utique filia nostra Agnes Imperatrix, necnon & gloriosa Beatrix cum filia Mathilde, Rudalphus quoque Dux Suevia, quorum religiosa consilia spernere nec possumus nec debemus. Quod si prafati operis perfectio dilationem quacumque occasione contigerit habere, interea nostra familiaritati poteris adharere Roma, & nobiscum seu adversitatem, seu prosperitatem communicare. Datum Capua Kalendis Septembris, Indictione incipiente duodecima. At Anselmus haud acquiescens Gregorio, sic ad tempus lapsus est pedibus, ut tamen animosior sit redditus ad cursum, & verticem Christianæ perfectionis violentius attigerit, & palmam arripuerit sanctitatis.

LXIII. Dum adhuc Capuæ Gregorius Pontifex moraretur, exegit a Principe Capuano juramentum fidelitatis, quod præstitum relatum inter publica monimenta sic se habet hoc inscriptum titulo:

Jusjurandum fidelitatis, quod fecit Richardus Princeps domino suo Gregorio Papa (b)

(b) Id. ibid. post ep. 12.

Juramentum fidelitatis a Principe Capuano exhibitum Pap.

Ego Richardus Dei gratia & sancti Petri Capua Princeps, ab hac hora & deinceps ero fidelis sancta Romana Ecclesia & Apostolica Sedi, & tibi domino meo Gregorio universali Papa. In consilio, vel in facto, unde vitam aut membrum perdas, vel captus sis mala captione, non ero. Consilium, quod mihi credideris, & contradixeris, ne illud manifestem, non manifestabo ad tuum damnum, me sciente. Sancta Romana Ecclesia, tibique adjutor ero ad tenendum & acquirendum, & defendendum regalia S. Petri, ejusque possessiones recta fide contra omnes homines, & adjuvabo te, ut secure & honorifice teneas Papatum Romanum, terram S. Petri, & Principatus nec invadere, nec acquirere quaram, nec etiam deprædari præsumam, absque tua tuorumque successorum, qui ad honorem S. Petri intraverint, certa licentia, prater illam, quam tu mihi concedes, vel tui concessuri sunt successores. Pensionem de terra sancti Petri, quam ego teneo & tenebo, sicut statutum est, recta fide studebo, ut illam sancta Romana annualiter habeat Ecclesia. Omnes quoque Ecclesias, qua in mea persistunt dominatione, cum earum possessionibus dimittam in tuam potestatem, & defensor illarum ero ad fidelitatem sancta Romana Ecclesia. Regi vero Henrico, cum a te admonitus fuero, vel a tuis successoribus, jurabo fidelitatem, salva tamen fidelitate sancta Romana Ecclesia. Et si tu vel tui successores ante me ex hac vita migraverint, secundum quod monitus fuero a melioribus Cardinalibus, & clericis Romanis & laicis, adjuvabo, ut Papa eligatur & ordinetur ad honorem sancti Petri. Hac omnia suprascripta observabo sancta Romana Ecclesia, & tibi recta fide. Et hanc fidelitatem observabo tuis successoribus ad honorem sancti Petri ordinatis, si mihi firmare voluerint investituram a te mihi concessam. Actum Capua octavo Kal. Octobris Indictione duodecima.

LXIV. Ciriac. Carthag. epic. gravia passus.

Ubi dum adhuc maneret idem Pontifex Gregorius, litteras accepit a Cyriaco Episcopo Carthaginensi, quibus significavit, quæ passus fuerit a suis concivibus Christianis & ejusdem Ecclesiæ clericis, qui eum apud Regem Arabum accusarunt, a quo publice verberibus fuisset affectus. Quibus acceptis Gregorius, litteras binas Carthaginem misit; quarum alteris redarguit cives & clericos, alteris vero ipsum est consolatus Cy-

PAGIUS XIII. *Ecclesia Africana dissidiis lacerata.*

A num. LXIV. ad LXVII. Licet *Carthago* sæculo septimo a Saracenis mœnibus nudata fuisset, suos tamen semper incolas habuerat, ex quibus non pauci Christiani erant, quibus hoc tempore præerat Archiepiscopus *Cyriacus* appellatus, qui cum a suis apud Saracenos accusatus fuisset, *verberibus nudus* cæsus est, & tanquam latro habitus. Quod cum accepisset *Gregorius* VII. scripsit ad eos Epistolam XXII. libri primi, hortatusque est ad pœnitentiam eisque excommunicationem minatus est. Data ea Epistola Capuæ *XVII. Kalend. Octob. indict. XII.* Eodem die Epistolam XXIII. ejusdem libri ad *Cyriacum* Carthaginensem Episc. dedit, ejusque constantiam laudavit, quod Saracenorum & malorum Christianorum injurias patienter tulisset. Parebat tunc *Carthago* Regi Africæ Minoris e secta Saracenorum, qui a *Tabarca* Tripolim usque dominationem suam extendebat, & qui hoc tempore regnabat, *Tamimus* nuncupabatur, & principatum inierat anno Hegiræ CCCCLV. Christi scilicet MLXIII. ut discimus ex Noweirio Arabe. Ejus Successores ad medium sæculum duodecimum ditiones suas conservarunt.

(a) Id. ibid. ep. 22.

Cyriacum. Extant (a) utræque datæ ante duodecimum Kalendas Octobris. Ad plebem autem & Clerum post multa, quibus eos est hortatus ad pacem, hæc habet de his, quæ contra suum Episcopum perpetrassent, lucta quidem digna: *Pervenit quippe ad aures nostras quosdam vestrum irreligiose in legem Christi contra Christum Cyriacum venerabilem fratrem nostrum, vestrum vero Archiepiscopum & magistrum; immo vero vestrum Christum apud Sarracenos sic accusasse, jurgiis detractionis sic lacerasse, ut inter latrones numeraretur, verberibus nudus caderetur. O exemplum iniquum, vestri & universæ Sanctæ Ecclesiæ dedecoris exemplum! Christus iterum capitur, falsis accusatoribus & testibus condemnatur, inter latrones numeratur verberibus cæditur. A quibus? qui ejus dicuntur credere incarnationem, ejus etiam venerari passionem, cæteraque ejus sancta mysteria fide amplecti. Estne super his tacendum? an clamandum, & fletu corrigendum? &c.* Hortatur eos ad pœnitentiam: quod nisi fecerint, maledictionem dirissimam comminatur.

Greg. Pap. redarguit Carthag.

LXV. Quæ Gregor. P. ad Cyriacum episc. Carthag.

Ad Episcopum vero Carthaginensem hæc inter alia: *Deo gratias, quia in medio nationis pravæ & perversæ, fidei tuæ constantia velut luminare quoddam omnibus adeo innotuit, ut præsentatus regiæ audientiæ, potius definires diversis cruciatibus affici, quam præcipiente Rege contra sanctos canones ordinationes celebrare. Sed quanto pretiosior esset religionis tuæ confessio, si post verbera, quæ tunc sustinuisti, errorem eorum ostendendo, & Christianam religionem prædicando, usque ad effusionem ipsius animæ pervenisses? Quod licet hujusmodi studiis fraternitatem tuam non ambigimus incumbere, & pro testimonio veritatis (quantum ad te) usque ad detruncationem membrorum devenisse; tamen devotionem tuam semper ad meliora provocantes exhortamur, ut paratum te semper exhibeas, sicut de Domini consolatione lætificari, ita & de tribulatione non frangi. Multæ enim sunt tribulationes justorum, sed de his omnibus liberabit eos Dominus. His artibus quibus crevit, sancta reparatur Ecclesia. Hanc nobis hæreditatem sancti Patres reliquere, scilicet ut per multas tribulationes intremus in regnum Dei.* Et paulo inferius de suo erga ipsos pietatis studio, cui insistere debeant, hæc habet:

LXVI.

Nos igitur licet corpore absentes, spiritu tamen præsentes, mutuis litterarum consolationibus, quotiens permittit opportunitas, insistamus, & omnipotentem Deum assidue deprecemur, ut ipse Ecclesiam Africanam ex longo jam tempore laborantem, & diversarum perturbationum fluctibus conquassatam tandem dignetur respicere. Sed vere non respexit; quin secundum illud terribile Joannis Apocalypsis oraculum, quo Deus commonens Ecclesiam Ephesi, comminatus est, dicens: (b) *Venio tibi, & movebo candelabrum tuum, nisi pœnitentiam egeris.* Pœnitentia non sequuta, post tot schismata, post tot hæreses, per plura sæcula propagatas, movit candelabrum ejus, projecit in terram sanctuarium ejus, ut infelix Ecclesia Africana in ostentum sit posita universis, eam Jeremiæ lacrymis lamentantibus, atque dicentibus: (c) *Quomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion: projecit de cælo in terram inclytam Israel.* Adeo ut secundum illud Michææ (d) desperata sit plaga ejus, frustra sæpe nitentibus Principibus Christianis eamdem provinciam a barbarorum tyrannide vindicare. Sed miserationes Domini super omnia opera ejus, nec abbreviata est manus ejus, (e) ut non possit, cum voluerit, liberare, nec aggravata est auris ejus ut non audiat. Pulsare precibus non desinamus, ut aperiat & solvat vinctos suos ad ipsum clamantes.

(b) Apoc. 2.

(c) Tren. 2.

(d) Mich. 1.

(e) Isa. 59.

LXVII.

Cum autem adhuc Gregorius Capuæ moraretur, ordinavit Constantinum Turresem Archiepiscopum, & ante eum Jacobum Archiepiscopum Calaritanum, quibus & pallium (f) dedit; ipsi vero Constantino litteras (g) credidit ad judices, qui tunc Sardiniæ insulæ dominabantur, monens eos, ut sanctam Rom. Ecclesiam matrem recognoscerent, ad quos postea Legatum misit Episcopum Populoniensem, cui litteras dedit ad (h) Orzochum judicium principem, quibus significat, coegisse ipsum Jacobum Archiepiscopum Calaritanum radere barbam ex usu antiquo totius Occidentalis Ecclesiæ; ait enim: *Nolumus autem prudentiam tuam moleste accipere, quod Archiepiscopum vestrum Jacobum consuetudini sanctæ Romanæ Ecclesiæ matris omnium Ecclesiarum, vestræque specialiter obedire coegimus, scilicet ut quemadmodum totius Occidentalis Ecclesiæ Clerus ab ipsis Christianæ Fidei primordiis barbam radendi morem tenuit, ita & ipse frater noster, vester Archiepiscopus raderet. Unde eminentiæ quoque tuæ præcipimus, ut ipsum ceu pastorem & spiritualem patrem suscipiens, & auscultans cum consilio ejus omnem tuæ potestatis Clerum barbas radere facias, atque compellas: res quoque omnino renuentium, nisi demum consenserint, publices, idest jure Calaritanæ Ecclesiæ tradas, & ne ulterius se intromittant, constringas: necnon ipsum ad honorem Ecclesiarum defendendum promptissime adjuves.* Hæc de radendis barbis Gregorius ex antiquissimo usu totius Occidentalis Ecclesiæ.

(f) Greg. lib. 1. ep. 29.

(g) Id. ibid. & ep. 41.

(h) epist. 22.

De radendis barbis antiq. Occidentalis eccl. usus.

Ea-

LXVIII. Sardiniam insulam ad sedem apost. pertinere

Eadem quoque epistola ipsum monet, ut persisteret esse fidelis subditus S. Petri, eo quod Sardiniæ insulæ dominium esset Romanæ Ecclesiæ, quam plures appeterant, ista subiiciens: *Præterea nolumus scientiam tuam latere, nobis terram vestram a multis gentibus esse petitam; maxima servitia, si eam permitteremus invadi, fuisse promissa, ita ut medietatem totius terræ nostro usui vellent relinquere, partemque alteram ad fidelitatem nostram sibi habere. Cumque hoc non solum a Northmannis, & a Tuscis, ac Longobardis, sed etiam a quibusdam ultramontanis crebro ex nobis esset postulatum: nemini in ea unquam assensum dare decrevimus, donec ad vos Legatum nostrum mittentes, animum vestrum deprehenderemus. Igitur quia devotionem B. Petro te habere in Legato suo monstrasti, si eam, sicut oportet, servare volueris, non solum per nos nulli terram vestram vi ingrediendi licentia dabitur, sed etiam si quis attentaverit, sæculariter & spiritualiter prohibebitur a nobis, ac repulsabitur. Auxilium denique beati Petri, si in ipsius fidelitate perseveraveritis, proculdubio, quod non deerit vobis & hic & in futurum, promittimus.* Hæc Gregorius Capuæ dum esset adhuc. Alia innumera vetera extant monimenta, quibus significetur, eamdem Sardiniam insulam sub dominio esse ejusdem Ecclesiæ, quæ inferius pro temporum ratione, suo loco ponentur.

LXIX.

Porro hujus commorationis Capuæ causam ipse in epistola ad Herlembaldum data ita demonstrat: (a) *Sciat prudentia tua, nos Deo miserante, sanos & lætos non sine magna sanctæ Ecclesiæ utilitate apud Capuam demorari. Nam Northmanni, qui ad confusionem & periculum Reipublicæ, & sanctæ Ecclesiæ unum fieri meditabantur, in perturbatione, in qua eos invenimus, nimis obstinate perseverant, nullo modo, nisi nobis volentibus, pacem habituri. Si enim discretio nostra sanctæ Ecclesiæ utile approbaret, ipsi se jam nobis humiliter subdidissent, & quam solent, reverentiam exhibuissent.*

(a) Greg. lib. 1. ep. 25.

LXX.

Permansisse autem Capuæ usque ad decimum septimum Kal. Decembris, litteræ ab eo (b) ibi datæ significant. Inde autem recessisse, atque reversum esse Cassinum (c) litteræ ab eodem datæ apud sanctum Germanum, Abbatis Cassinensis oppidum ad radices montis situm, pariter docent. Illic enim scriptæ reperiuntur litteræ ad Lanfrancum Archiepiscopum Cantuariensem adversus Arfastum Episcopum, Abbatiam sancti Eadmundi sub protectione speciali Sedis Apostolicæ positam sibi vendicare satagentem; quem jure compescat admonens, ait: *Prudentiam quippe vestram ad plenum cognoscere nos non latet sanctam Romanam Ecclesiam, jure a Deo dato sibi, defendere Ecclesiarum, sacerdotum, Episcoporum consecrationes, & a nullo sumpta licentia, debere & posse celebrare, & suis præbuisse, & Deo annuente præbituram firmissimam in hoc etiam defensionem, qui Romam venerint, & Sedis Apostolicæ consilium & auxilium petierint. Quibus Arfastus dictus Episcopus, qua nova audacia resistat, nisi forte ista: Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis Altissimo, ignoramus, &c.* Monet ut eum compescat, & acquiescere nolentem Romam venire præcipiat.

(b) Idem ep. 30.
(c) Idem ep. 31. Greg. Pap. Cassinum redit.

LXXI. Quid Tarracinæ actum a Greg. pap.

Cassino recedens reversurus Romam Gregorius, Villam Argenteam adiit, sitam inter Cassinum & Tarracinam, ubi dum esset, (d) rescripsit pro Isimbardo Abbate, qui Hierosolymis rediens suam occupatam Abbatiam invenit ab intruso. Alias itidem ibi dedit ad monachos monasterii S. Mariæ sub diœcesi Derdonensi, de privilegio nomine Alexandri Papæ: quod arguit falsitatis, cum ex corrupta Latinitate, tum ex diversitate canonicæ auctoritatis. Repudiatque electum ab eis Abbatem, quamvis honestis moribus, tamen ob ingravescentem ætatem, & corporis infirmitatem ad explendum munus impositum, debilem. Inde vero recedens Gregorius Tarracinam se contulit. Ubi quarto Nonas Decembris ad Lincolniensem in Anglia Episcopum scripsit, qui miserat homicidam presbyterum ad Apostolicam Sedem pro dispensatione dicendi Missam; quam omnino idem Pontifex denegavit (e): indulsit tamen, si vere pœnitens fuerit, ut stipendium suscipiat ab Ecclesia. Cum autem idem Episcopus suis litteris ab eodem summo Pontifice petiisset suorum peccatorum absolutionem, quam usitatiori voce indulgentiam appellamus: eam his verbis impendit: *Absolutionem præterea peccatorum tuorum (sicut rogasti) auctoritate principum Apostolorum Petri & Pauli fulti, quorum vice, quamvis indigni fungimur, tibi mittere dignum duximus, si tamen bonis operibus inhærendo, commissos excessus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Deo Mundum templum exhibueris.* Ut appareat Sedis Apostolicæ indulgentias illis communicari, qui quantum suppetunt vires, bene operari non prætermittunt; non autem ignavis, otiosis hac negligentia torpescentibus.

(d) Idem ep. 32. 33.

(e) Idem ep. 34. Indulgentia quomodo concedi solita.

LXXII.

Tarracina recedens Gregorius Pipernum (Privernum antiquitus dictum) pervenit, ubi dum esset, post alias querelas increbrescentes in Philippum Francorum Regem de simonia in venundatione Ecclesiarum audiri solitas, recentes Matisconensium clericorum querelæ ejusdem

Pontificis aures pulsant, quod electus ab eis Episcopus ob eam causam a Rege non admitteretur. Cum Gregorius hæc diutius minime ferenda esse deliberans, delegit Rodericum Cabilonensem Episcopum Regis familiarem, qui de his Regem commoneat, ea comminatione adjuncta, nisi resipiscat, & pareat Apostolicæ Sedi, ut Francorum privandus sit regno. Quod enim gravis epistola est, & magni momenti contineat argumentum, hic eam integre reddendam, dignum existimavimus; sic enim se habet: (a)

(a) Greg. lib. 1. ep. 35.

LXXIII. Greg. pap. in Philippum Regem Francorum quare commotus.

Gregorius servus servorum Dei Roderico Cabilonensi Episcopo salutem & Apostolicam benedictionem.

Inter cæteros nostri hujus temporis Principes, qui Ecclesiam Dei perversa cupiditate venundando dissipaverunt, & matrem suam, cui ex Dominico præcepto honorem & reverentiam debuerunt, ancillari subjectione penitus conculcarunt, Philippum Regem Francorum Gallicanas Ecclesias in tantum oppressisse, certa relatione didicimus, ut ad summum tam detestandi hujus facinoris cumulum pervenisse videatur. Quam rem de regno illo tanto profecto tulimus molestius, quanto & prudentia & religione & viribus noscitur fuisse potentius, & erga Romanam Ecclesiam multo devotius. Et nos quidem tam generalis nostræ curæ sollicitudinis, quam ipsarum destructio Ecclesiarum vehementer accenderat, ut in tam audaces sanctæ religionis excessus severius animadvertere deberemus. Sed quoniam anteactis diebus per familiarem suum, Cubicularium videlicet Albericum, ad nostri censuram judicii, & vitam corrigere, & Ecclesias ordinare, firmiter nobis respondit: rigorem canonicum interim exercere distulimus. Hujus ergo promissionis fidem in Matisconensi Ecclesia pastores regimine diu desolata, & ad nihilum pene redacta in primis volumus experiri, ut scilicet Augustodunensem Archidiaconum unanimi Cleri, populique consensu, ipsius etiam (ut audivimus) Regis assensu electum, Episcopatus dona gratis, ut decet, concesso Ecclesiæ præfici patiatur. Quod si facere noluerit, indubitanter noverit, nos hanc Ecclesiæ ruinam nequaquam diutius toleraturos, & ex auctoritate beatorum Apostolorum Petri & Pauli duarum inobedientiæ contumaciam coercituros. Nam aut Rex ipse repudiato turpi simoniacæ hæresis mercimonio, idoneas ad sacrum regimen personas promoveri permittat; aut Franci pro certo (nisi Fidem Christianam abjicere maluerint) generalis anathematis mucrone percussi illi ulterius obtemperare recusabunt.

LXXIV.

Hæc ideo, frater charissime, vigilantiæ tuæ intimare curavimus, quatenus ea prædicto Regi insinuare, & exhortando & rogando, modisque omnibus inculcare studeat, ut & præfatam Matisconensem, & alias Ecclesias canonice concedat ordinari. Tibi ergo maxime hæc idcirco injungimus, quia prudentiam tuam magnam esse, & regia familiaritate uti cognovimus. Si qua autem, quæ dicenda erant, a nobis prætermissa sunt, hæc ingenii tui acumen injungat. Itaque in hac persecutione labora, ut & Dei gratiam, & nostram benevolentiam promerearis. Datum Piperni iii. Nonas Decembris, Indictione xii.

LXXV. Philippus Rex Franc. paret Greg. pap.

Constant quidem Philippum Regem his acceptis, paruisse Gregorii Papæ monitis, misisseque ob eam potissimum causam legationem ad ipsum Pontificem, qua significaret se in omnibus ipsi semper pariturum fore: id enim litteræ ejusdem Gregorii ad eumdem Philippum postea datæ significant, ipso earum exordio istis verbis: (b) *Significasti nobis per litteras & Legatos tuos, te beato Petro Apostolorum principi devote ac decenter velle obedire, & nostra in his, quæ ad Ecclesiasticam religionem pertinet monita, desideranter audire atque perficere*, &c. Scripsit de his etiam eodem die idem (c) Gregorius ad Humbertum Lugdunensem Archiepiscopum, et absque mora consecret electum Matisconensem. Post hæc autem idem Piperno recedens, Setiam venit Gregorius Papa, ubi septimo Idus Octobris scripsit litteras ad (d) * Adilasiam Comitissam, commendans ei Fructuariense cœnobium, de quo plura superius dixisse ex Petro Damiano meminimus.

(b) Id. lib. 1. ep. 75.

(c) Greg. l. 1. ep. 36.

(d) Id. ibid. ep. 37. * al. Adela idem.

LXXVI.

Post hæc autem idem Gregorius Papa Romam rediit, ut ejus Romæ datæ hoc eodem anno mense Decembri litteræ docent. (e) Ubi cum esset, & de bello conflato a Saxonibus adversus Henricum Regem didicisset, sequester pacis accedens, litteras (f) ad Saxoniæ Episcopos & Principes dedit, quibus hortatur eos, ut ab armis quiescant, donec Legatos ad Regem mittat, qui res componant. Quinam autem, qualesve fuerint motus isti Saxonici adversus Regem, describit Lambertus hoc anno, res ejus temporis prosecutus quam exactissime, quem consulat, qui ista cupit: nobis satis ad institutum, res bellicas summatim perstringere. Nimirum, adeo Principes fideles Regis permoti sunt nefandis in medium allatis criminationibus adversus Regem, in publicis comitiis habitis decimotertio Kal. Novembris in Gerstengo, ut in unam eamdemque sententiam hanc omnes abierint, ut reprobato Henrico, Regem alium crearent. Quo statu rebus positis, ipse Gregorius tantum abest, (ut quod eum sunt calumniati schismatici) privandi Regis regno cupidus fuerit ma-

(e) Id. ep. 38. 39.

(f) Id. ep. 39.

Saxones in Regem concitati a Gregorio cohibentur.

Digitized by Google

machinator, ut ne privaretur, litteris intercederet, monens ejus adversarios, ut cessarent ab armis, donec (ut dictum est) Legatos mitteret, qui motus inter Saxones ipsos Regemque sedarent.

LXXVII. Greg. sequester pacis inter Regem & Saxones.

Sed ipsum præstat audire Gregorium, qui ea epistola ad Saxoniæ Præsules & Principes data, ubi nonnulla de pastorali cura antea prælocutus, hæc de cessatione ab armis magno studio ingerit: *Inter cæteras curarum anxietates ea nos maxime sollicitudo coarctat, quod inter vos & Henricum Regem, vestrum videlicet dominum, tantam discordiam, & tam inimicas hodia exorta esse cognovimus, ut exinde multa homicidia, incendia, deprædationes Ecclesiarum & pauperum, ac miserabilem patriæ vastitatem fiere audeamus. Qua de re Regi misimus, exhortantes, & ex parte Apostolorum Petri & Pauli eum admonentes, ut interim sese ab armis, & omni bellorum infestatione contineat, donec tales ad eum ab Apostolica Sede Nuntios dirigamus, qui tantæ dissensionis causas & diligenter inquirere, & annuente Deo, ad pacem & concordiam æqua valeant determinatione perducere. Atque iisdem vos exoratos & Apostolica auctoritate commonitos esse volumus, ut ex vestra parte omni motione sopita, easdem pacis inducias observetis, nec aliqua occasione nobis cum Dei adjutorio astruendæ pacis impedimentum apponatis.*

LXXVIII

Cum enim (ut scitis) nobis mentiri, sacrilegium; deserere justitiam, animæ sit naufragium; neminem vestrum dubitare volumus; quin super hac re veritate discussa, quidquid æquum videbitur, providente Deo, decernere, & stabili perfectione studeamus efficere. Et quamcumque partem injurias & conculcatæ justitiæ violentiam pati cognoverimus; illi proculdubio omni timore & respectu personalis gratiæ postbabito, favorem & Apostolicæ auctoritatis præsidia conferemus. Dat. xiii. Kal. Januarii Indictione xii. Hæc ad Saxones epistola, novissimaque omnium, quæ hoc anno scriptæ reperiuntur, cum tamen non omnes ab eo datas epistolas liber ille contineat, cum in ipsis, quæ extant, epistolis, de aliis plerisque mentio habeatur, quæ desiderantur. Sed & in his quæ extant, nonnulla observanda se offerunt relata a Collectoribus in Decretorum libros; ut quod decernit Pontifex scribens ad Episcopum (a) Florentinum, ut nubens consanguineo mulier amittat in pœnam instrumenta dotalia. Et quod alia epistola scripta ad Veronensem Episcopum, (b) denegat pallium concedendum esse nisi præsenti. Sunt & alia plura notatu dignissima in iisdem Gregorii epistolis, sed non patitur ratio instituti in singulis immorari.

(a) Id. ep. 5.

(b) Id. ep. 24.

LXXIX.

Hoc eodem anno, quarta Idus Julias ex hac vita ad Deum migrat sanctus Joannes Gualbertus magni nominis Abbas Vallumbrosianus, qui vivens & post mortem miraculis claruit. Cujus præclare res gestæ a pluribus scriptæ cum fuerint, quæ ab Attone Pistoriensi Episcopo elucubratæ fuerunt, usu frequentiori retinentur, in quibus ubi narrantur miracula, quæ post ejus obitum contigerunt, hæc inter alia: Dominus quoque Gregorius Septimus Papa, qui ad sacrosancta missarum solemnia veniens, in multa compunctione solebat accedere; dum continuis tribus diebus compunctio sibi consueta deesset, in memoriam ei venit nomen & sanctitas S. Joannis, cum quo dum viveret, amicitiam & notitiam multam habuerat. Quem dum in suum auxilium humiliter invitasset; mox gratiam ejusdem compunctionis sanctæ multo largius, quam solebat habere, resumpsit. Quod dominus Petrus Albanensis Episcopus cognomento Igneus ex ipsius ore domini Papæ se testabatur audisse: ipse quoque verum fuisse coram multis crebro dicebat. Qui idem Pontifex audita morte ipsius, discipulos ejusdem Joannis hortans ad imitationem magistri, litteras dedit ad illos, quæ habentur in vita ipsius Joannis locupletius scriptæ, his præmissis: Gregorius Papa ubi amici charissimi accepit obitum, ad ipsius monachos has de more ipsius consolatorias litteras dedit:

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, clericis, monachis, ac religiosis laicis disciplinam sanctæ recordationis Joannis Gualberti Abbatis imitantibus, salutem & Apostolicam benedictionem.

LXXX. Epist. Greg. pap. ad monachos Vallis ambrosæ.

Licet venerandæ memoriæ eumdem Joannem patrem vestrum corporeis oculis non viderimus, quia tamen fidei ejus puritas in Tusciæ partibus mirabiliter resplenduit, multum eum amore dileximus, cujus sanctæ conversationis studium quamvis vos imitatores esse non ambigimus, ut vigor rectitudinis vestræ ad exstirpandam de agro Dominico zizaniam sollicitius invigilet, attentiusque ferveat, paternæ vobis exhortationis verba impendimus. Vos itaque, dilectissimi, in quantum humana possibilitas permittit, vitam illius sequentes, & vere filios ejus & heredes simili vos conversatione probantes, viriliter agite & confortamini in Domino, & in patientia virtutis ejus documenta sanctarum Scripturarum, quibus hæreticorum argumenta destruuntur, & Fides sanctæ Ecclesiæ defenditur contra membra diaboli, quæ diversis machinationibus Christianam religionem conantur evertere, mens vestra quotidie meditetur, & ea qua solet, libertate in malorum confusione erigatur; eis vero qui in vobis confidunt, & consilium religionis vestra

Digitized by Google

stræ sequi disponunt, more prædicti patris vestri suscipite, & de his, quæ ad salutem eorum pertinere videntur, sanctis exhortationibus instruite: ut non solum vestra, sed & vos sequentium circumpositi populi considerantes sancta opera, glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est. Nos autem ipsum amorem, quem patri vestro & vobis olim impendimus, donec nostros spiritus rexerit artus, exhibere desideramus, & tanto quidem deinceps majori vos charitate fovebimus, quanto vos in divinis negotiis ferventiores esse probabimus, quibus non solum spirituale, sed & sæculare, si necesse fuerit, auxilium, Deo adjuvante, ministrabimus. Vos igitur omnipotentem Dominum exorate, ut ipse vires & facultates nobis tribuat, quatenus suscepti regiminis importabile pondus possimus tolerare, & sanctam Ecclesiam in statum antiquæ religionis reducere. Valete. Jam reliqua prosequamur.

LXXXI. Eodem anno idem Gregorius Papa Romæ instauravit & consecravit Diaconiam sanctæ Mariæ in Porticu dictam, in antiquo Foro Romano positam, non longe a clivo Capitolino, ut ejusdem Ecclesiæ docent vetera monimenta, in quibus etiam ejusmodi distichon sculptum legitur:

Septimus hoc Præsul Romano culmine fretus
Gregorius templum Christo sacravit, in ævum.

At hic finis esto rerum Gregorii anni hujus; reliqua annis singulis, quibus gesta esse noscuntur, temporum ordine disponentur.

LXXXII. *Bulgarica eccl. laborat.* Quod vero ad res spectat Orientales, hac eadem undecima Indictione, gens (inquit Curopalata) *Servorum, quos etiam Corvatas vocant, exiit, ut Bulgariam redigeret in servitutem.* Cujus belli causa Bulgarica Ecclesia gravibus est affecta molestiis, quas ejus Archiepiscopus Theophylactus suis deplorat datis ad diversos epistolis, & inter alias in epistola, quam dedit ad filium (a) Sebastocratoris de una ex Ecclesiis destituta ministris, hæc habet: *Ab omnibus viam prætergredientibus spoliatur, nec Episcopum residentem habet, ut qui dorsum verberibus, malas alapis præbere non ferat: Episcopo autem propter vexatorum atrocitatem fugiente, alium ullum manere mirum esset. Caput enim suum cætera corporis membra comitantur. Quin & sigillati illi, quos ei potens sanctusque Imperator noster concesserat, cum Ecclesiam circumsedissent, prius eamdem ob causam a patribus recesserunt, & silvæ latebras salutem suam credentes sibi delitescunt. Propterea nec diaconus, nec presbyter (o miserias meas!) in pulcherrima quondam Bulgaricarum Ecclesia remansit. Abii ergo eam inspecturus, & visa planxi, & post lacrymas causam interrogavi, & interrogans didici, & edoctus nunc doceo humili hac epistola ad optimum patronum meum &c.*

(a) Theop. ep. 17.

LXXXIII. *De incensa eccl. luctus.* Cum autem furore bellico grassante, unam ex Ecclesiis comburi contigerit, Episcopum ejus loci his consolatus est litteris: (b)

(b) Theoph. ep. 49.

Camatero domino Gregorio.

Tempus est, ut propheticum illud dicam, frater reverendissime: Hei mihi, quia ignis devoravit speciosa terræ. Quid enim speciosius domo Dei? quid delectabilius? quid vero dilectius Dei tabernaculis & loco gloriæ ejus decentius? heu peccata mea, quæ igni forsitan excusserunt sanctuarium Dei. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plangam filiæ populi mei contritionem, oppiduli hujus, inquam, miserandi, Jonæ cucurbitæ, quæ simul enata est, simul exaruit, & matris item populi mei, quod miserabilius duco, Dei Ecclesiæ. Quænam mens ita adamantina? quis adeo duro corde, ut non ardeat & ipse, non dicam ad aspectum, sed ad tenuem auditum? Quid hoc est, Domine? judicia enim tecum agam. Quomodo repulisti nos, & destruxisti nos, ostendisti non solum populo, sed etiam sacerdotibus dura? potasti nos vino compunctionis. Reliquisti Domine domum tuam desertam, & cessare fecisti sonitum cantionum in ea, & erit, qui transibit, exsibilabit eam. Et diadema decoris deturpasti,

PAGIUS XIV. *Imperium Orientale ad summas angustias redactum.* Ad num. LXXXII. & seqq. Imperium Orientale per hæc tempora intestina mala opprimebant, illudque Turcs iis malis vexabant, quæ quotidie aucta nulla ex parte remittebantur. Normanni Duce *Roberto* varia Italiæ loca in suam potestatem redigebant, &, ut inquit Curopalates, *cum sub Michaele imperium negligenter ac pueriliter administraretur, ut stabilire domini a mari usque ad mare & Longobardiam & Calabriam sibi subegere, eaque distributa & opibus divisis, se Comites, Robertum vero Ducem appellarunt* (sed hæc ante Michaelis imperium gesta.) *Michael autem non solum non retinuit regionem quæ ad se pertinebat, sed ut ipsos Turcos ex ea virtute expelleret, existimavit sibi faciendum esse, ut cum ipsis fœdus percuteret, & ipsorum ope ac societate, Turcorum temerarium in regionem Romanorum incursum coerceret. Quare etiam affinitatem cum Roberto contraxit, ejusque filiam Helenam despondet filio suo Constantino; volebat hac ratione Imperator finem aliquem rebus imponi, sed a Deo prohibitus est, qui jam pridem decreverat Orientis perniciem & eversionem.* Quam affinitatem Normannos inter & Imperatorem anno MLXXVI. contractam refert Lupus Protospatarius. Pe-

sti, & coronam gloriæ & laudis discerpsisti. Quomodo ista Domine? Quomodo castigasti nos non in judicio, sed in furore? & aspero ira tua & supra modum domesticos afflixit; vindicans vindicasti & confecisti. Et olim quidem Illi aram cælesti igne & pulverem ipsam lambente consumpsisti, ut glorificares justitiam; nunc vero sanctam altare tuum igni tradidisti, non ad gloriam nostram, sed ad contumeliam. Peccavimus, sed tu patiens es; injuste egimus, sed tu præstabilis super malitia hominum, sed transgrediens iniquitates, sed transiliens peccata. Quomodo igitur totam nobis facem puri fellis evacuasti?

LXXXIV. *Sed o quid ago vi doloris abreptus, excessi ipse a meipso, & inflictam pœnam calamitatem duco inconsolabilem? Ceterum hæc ita prorsus non habent; sed & affligens pater, & castigati, filii sunt. Exurge igitur frater sanctissime, ostende aliquando mentis tuæ constantiam, & quæ tua propria est animi, celsitudinem. Si dolemus nos ad hunc modum, & his casibus enervemur: quomodo dolores aliorum leniemus? quomodo ad fortitudinem erudiemus? cum ipsi sine spe jaceamus, quomodo alios a lapsu erigemus? Ne mihi talis esto, potentis Dei sacerdos, qui posse omnia debes in eo, qui te confortat Christus, & potens esse, ut infirmos confortes juxta Paulum magistrum tuum.*

LXXXV. *Bonum quidem foret non evenisse, quod factum est. Quis negabit? Quando autem ita Deo placuit, voluntati ejus quis resistat? tum fortassis etiam quod factum est, melius. Non igitur illud spectandum est, quomodo victum dolori præbeamus, per se enim dolor pinguescit, nec commeatu eget adventitio; sed qua ratione præsentem subtrahentes, maciem illi procuremus. Sic in corporis morbis, mulierum est pectora tundere & plangere & delamentare; medicorum vero hæc inhibere, & curationem morbo invenire. At difficile est male curatio ac præsertim odio alentis ab omni honesto temporibus, diebusque omnium rerum egentibus. Et ubi est potestas ejus, qui verbo omnia condidit? ipse dixit & fiunt, mandabit & creabuntur.*

LXXXVI. *Revocabo in mentem tibi veterem ac divinam historiam. Templum illud celebre inclyti nominis, proximum ab orbe miraculum, quod Salomon Deo in Hierosolymis dicavit, a Nabuzarda incensum fuerat & eversum. Postea vero soluta populi captivitate, excitabat quidem Deus omnes ad domus Dei reædificationem; at humana infirmitas suas vires reputans, opus aggredi non audebat, ut difficile ad perficiendum. Tum Aggæus propheta a Deo excitatus increpat pusillanimes, & diffidentia perfringit imbecillitatem, & majora pollicetur ac pulcriora: Erit, inquit, novissima gloria domus hujus major, quam prioris, ait Dominus omnipotens. Hæc eadem & tu nunc cogita tibi ab eodem spiritu denunciari: hic tibi res a Deo exuberantis tristitiæ medicamentum. Quoties optabas pulcrius templum videre & venustius; deinde hic & ille casus incidens retardavit tuam ad opus alacritatem. Quid ergo scis, an sapiens rerum nostrarum dispensator sic tua disposuit, ut necessitas fieret institutum, & opus non additio, sed effectio? Qui itaque hoc ita designavit, ipse difficilia facilia reddet, & possibilia, quæ impossibilia videntur. An sapiens quidem est & non potens? aut potens quidem & non bonus? aut omnia hæc quidem, sed de gloria sua minus est sollicitus? Non ita res habet, non ita. Quin & velut sapiens, quod melius erat, providit, & sicut bonus quod utile est, faciet, & ut glorificari volens, celerius. Præter hæc autem experimentum tibi affectionem istam proposuit, quo & promptum animum ostendas ad ejus obsequium, & alia perferas, quoad potes. Sed nos bonum plerumque non aggredi sponte nostra, ideo & invitos ad bonum operandum impellit, atque hoc est, quod in Evangeliis animadvertis, compelli quosdam ad cœnam intrare.*

LXXXVII. *O dulcem tyrannidem! o vim libertatis donatricem! o pater mordendo amans! a viscera urendo flagrantia, & ideo rorem o vestigia copiosum influentia! Ne igitur*

PAGIUS XV.

Ab hostibus devastatur.

Præterea ut habet Bryennius initio lib. 3. *postquam Cæsar* (nempe Joannes Michaelis Imp. patruus) *inclytam vitam in monasticam professionem mutavit, Imperator Michael curis innumerabilibus conflictabatur, Scythis quidem Thraciam & Macedoniam incursantibus, Slavorum vero gente jugum Romanæ dominationis excutiente, & Bulgariam rapinis atque incendiis agente, ferenteque. Scupi quoque & Naisus vastabantur: quin ipsum etiam Sirmium, & quæ circa Sagiam amnem sita sunt oppida, quæque ad Istrum jacent civitates graviter laborabant. Inde rursus Thorabati* (hodie Croatæ appellati) *& Dioclenses rebellantes universum Illyricum infestabant.* Eandem in rem scribit Zonaras: *Tertio anno imperii illius gens Crobatorum, quos nonnulli Servios vocant, Bulgariam occupare aggressa est, ac quædam loca cepit, sed multis præliis factis, multis utrimque cæsis, tum iis excidit, quæ tenuerat, tum devicta, & Romana ditione expulsa, in suas redire sedes coacta est.*

XVI.

Zuonimirus fit Dalmatiæ & Croatiæ Rex.

Cresimirus Dalmatiæ & Croatiæ Rex adhuc hoc anno regnabat, ut ostendit Lucius lib. 2. Historiæ Dalmatiæ & Croatiæ cap. 10. ex quodam Instrumento publico, sed eo anno incerto demortuo dissensiones in eo Regno extitere, tandemque *Zuonimirus* illud obtinuit, ejusque investituram anno MLXXVI. a Gregorio VII. ut eo anno ostendemus, accepit.

gitur ad iracundiam illum amplius, quam par est, provocemus, adversus flagellum quiritantes, nec velut murmurantes ad levissimum, secundum, idque gravius forsitan accersamus; sed ostendamus tamquam filiis inflictam fuisse, accedendo velut ad patrem. Accedemus autem hoc modo, si tristitiam profligemus, ut patris alterius tenebrarum & confusionis fontem, & spei nostræ manus ad Deum tendamus, ejusque auxilio & tutelæ manum invocemus. Hæc tibi a nobis, o verbi sacerdos & frater noster. Plura autem tute tibi suggeres, quibus dolorem mulceas, & tibi & aliis amicam te præbeas, Paracleti adversus tristitiam gratia confirmatus. Hactenus tempore Bulgaricæ infestationis Theophylacti nobilissimi ingenii monimentum, quod nunc primum Latinitas vidit. Extat & alia ad Episcopum Bydinæ ejusdem argumenti (a) epistola de his, quæ paterentur ab hostibus, omnia rapina, cæde, igneque miscentibus.

(a) Theoph. ep. 55.

LXXXVIII. Quid a ministris Imp. paterentur episcopi.

Quænam autem tunc pateretur Ecclesia a suis, accipe ex alia ejusdem Theophylacti epistola ad Patriarcham Constantinopolitanum tunc data, cujus est exordium: *Et qui ausus es, dicat quispiam &c.* Ubi hæc inferius: *Heu quomodo dicam Episcoporum nunc cruces ac spinas, quibus in calamitatem redacti sumus? Quoniam omnium jam caput figit peccatorum jactantia, viduum atque orphanum enecantium, omnemque indigenam & proselytum perimentium. Et non est qui adjuvet, non est qui eripiat, sed aguntur, & pessum eunt omnia, cum nemo sit qui liberet, neque qui salvum faciat. Et illustres quidem dominantur nostri, exactores autem reliquias salem demetunt exactius. Omnes, qui nobis præsunt, ætate simul & prudentia juniores sunt, sed & iniquitate semper juniores, non senes & adultæ ætatis; avaritiæ species semper excogitantes, & obliquum spiritum in visceribus innovantes. Nec monitis, nec hominum metu revocantur, sed validius quiddam spectantes, in malitia invalescant, in injustitia aluntur & corroborantur. Quod si quis Imperatoris mentionem faciat, & gladii, quem ad malefactorum terrorem a Deo gestat, inanem rident sermonem, & dicentis simplicitatem condemnant.* Hæc & alia id genus plurima. De magistratibus autem & exactoribus quæ in Episcopos agerent, ita inferius subjicit: *Terrent semper eos, qui semel dederunt, quasi dare semper possint, ac nisi arripiant, efferantur. Putant nullo modo pauperem fieri Episcopum, sed nasci quidem illi ex terra sine semente, & sine cultura omnia; fluvios autem aurum illi affatim invectum trahere, & canes ipsas equos & mulos parere, omnia denum Dei ministro nova esse; ac nisi essent, ne ministrum quidem Dei fore, sed impium & profanum. Sic Deum ex satietate contumeliosum faciunt, & suorum amoribus capi, & gratis largiri, & quonam vel dæmonum ipsorum non deteriorem? Non enim perhorrescunt, quæ ipsi contra Christianos agunt, avaritiæ rabie incitati, sed Episcoporum accusationibus, tamquam sui ipsorum defensionibus innituntur, quasi præmium quoddam ipsis propositum sit, si post eversa Ecclesiarum bona, ipsos etiam inquinent Antistites.* Hæc & alia miserrima lugens, quæ ne prolixitate Lectorem obruam, prætermitto.

LXXXIX.

Porro autem Patriarcha his a Theophylacto acceptis litteris ad eum rescribens, missus est, quibus valuit argumentis consolari, adjunxit & epistolæ eulogia. His Theophylactus acceptis aliquantulum recreatus animo, immensas rependens gratias, epistolam ad eumdem reddidit, quæ sic incipit: (b) *Et quis nunc beatior nobis est, qui domini litterarum benedictionem accepimus, quibus & animo sanctificati sumus, & oculis, lingua, atque auribus purgati, intelligendo, legendo audiendo, quæ scripta sunt, &c.* In fine vero accepta recensens eulogia, mysticas inde, quæ illis contineantur, figuras elucidat.

(b) Id. ep. 50.

XC.

Ad postremum ejusdem Theophylacti hic epistola de victoria adversus Persas & Francos simul obtenta ab imperatore, reddenda est, eo quod nulla de hac memoria reperiatur apud Græcos, sive Latinos historicos, quorum de rebus Orientalibus brevis tantum & inops narratio scripta legatur. Si quid aliunde afferri posse contingat, magnum ad ipsorum notitiam in tanta obscuritate res ipsæ accipient incrementum. Sic se habet: (c)

(c) Theoph. ep. 61. De Victoria epist. velut epinicium.

Sebasto Pagoriano domino Nicolao.

Et unde, aut quales tibi persolvam gratias, magnificentissime mi in Domino fili, ac domine, quod me omnium hominum veracissimum semper ostendas; & laudes, quibus ornare te videor, magis ornes ipse, illas demonstrans, non Rhetoris sophisticas adulationes esse, sed spiritus vere bonis collætantis exultationes, & oris virtutem celebrare scituris cantica. En igitur, quod mihi paulo ante nuntiatum est quanto faciunt aures bonorum amantes & invidia carentes? Uno cum tropæo duarum gentium supercilia detraxisti, & una cum Persica amentiæ turri, Francicæ etiam amentiæ culmen dejecisti. Et novus Phinees apparuisti, qui potenti hasta tua duas gentes apud Dominum immundas perfodisti. Nam qui tributa exigere consueverat, & ab aliis circa Pontum Græcanicis urbibus intra Tanaidem fluvium & Mæotidem paludem, atque

atque adeo a Colchorum regione ante sita, & Phaside ipsa terminata; quin etiam a Minoris Armeniæ in alto posita colonia, & Armenia ipsa universa (Marcandrnoo enim praeteeo & Galatas & finitimos hic Cappadocas) pinguis jam, gravisque tributorum exactionibus factus, gladii sui acie defectus est, exactrices manus, & tributa potius pendere didicit. Excursionibusque dejectus, quas prædonum more audebat, & insidiis diffidens, tanquam Taronitæ manifestis, magis quam civitas in monte sita, ad bellorum vero conflictus magis aridas manus suas intelligens, quam paleas, Urbesque jam populosas, quas ipse vix ceperat, dicto citius exuens.

XCI. *Ita illi fortunæ fuit alea. Ad calamitosissimum statum decidit; vel potius Dei lances virtutum tuarum lancem in eum inclinarunt, non aliter quam leviores eorum, quos ante Imperium tuum devicit. Hinc credidit, fabulam non esse, quæ de priscis Romanis trophæis celebrantur, quinimmo inferiora vero esse, quæ dicuntur. In te autem verum cernit, dicam potius, tanto illis præstare te censet, quanto inferiore apparatu incitatus, æquiparas teipsum illis, ita potentem exhibes vim tuam rerum defectu. Et vellet quidem te numquam natum esse; miratur autem, ut egregium natum, & maledicit quidem nativitati, beatos autem prædicat, qui genuerunt. Ac tibi quidem liberorum orbitatem imprecatur, ut in te genus tuum circumscribatur; sibi autem tales filios nasci optat. Et nunc primum sentit, se infeliciter ad tantum culmen pristinis ante te felicitatibus evectum, ut pluribus spoliatus, plus doleat. Unicum solum habet solatium, quo se sustentet, quod a generosissimis Romanis tanta patiatur, quandoquidem gloriari victi solent victoriam præstantia: quod si adesset Homerus, de vobis utique diceret:*

> *Ante fugit fortis, sequitur sed fortior illo,*

XCII. *Bona spe esto & tu civitatum pulcherrima Neocæsarea; brevi habitura es liberatorem Gregorium. Non insuetum est tibi a Gregoriis beneficiis affici, & præsentis ærumnæ senium exuens, Neocæsarea vere videberis, arrham habes, victor. Expecta porro egregium sponsum, qui in victoria tua conjungetur, coronabiturque corona e lapide pretiosa. Christus enim Taronitæ trophæa erigit. Verum impiissimus Turcus per se deorsum vergit, & quæ ad pedes solum spectat, qui heri superbas oculorum pupillas in omnem partem volvebat, & terram simul omnem ac mare delere cogitabat. Nunc ergo ad fœderum sermones, tanquam adjutores solos & salutares se convertit, manusque non jam ad gladium distringendum, sed ad pacta tendit, & amicum assumit caduci, & amicum habere firmum cupit, quem hostem habens, expertus est inexpugnabilem. At Francus cervice ferreus, cera fluxa mollior usus, ex abundanti te adorat, & per te potentissimum Imperatorem nostrum. Quid vero....* Reliqua desunt.

Porro hunc, ad quem scribit, pium valde fuisse Ducem ex præcedentibus ad eum litteris datis, sane significat, cum sic exorditur (a): *Et Dominus transtulit peccatum tuum, quod præsertim nec tantum erat, quantum in oculis ejus semper. Ego vero & hoc in te admiror, colendissime fili, quod etiam culices peccatorum, quasi camelos videas (contra quam Pharisæi a Domino arguebantur) & festucam, quæ in oculo est, ut gravem trabem reputares, quod magnum virtutis fundamentum sermo noster statuit. Iniquum siquidem solutis, sui ipsius in re aliqua condemnationem credimus. Et perge ita &c.* At de rebus Orientalibus hactenus.

(a) Theoph. ep. 81. Justus accusator sui ipsius.

XCIII. Scripta Theophylacti. Quod autem ad ejusdem auctoris scripta pertinet, ista numerantur a nostris: In Oseam liber unus, in Jonam liber unus, in Nahum liber unus, in Habacuc liber unus: in quatuor Evangelia. In Paulum libri quatuordecim. Habet hos bibliotheca Vaticana in Epistolas Pauli commentarios Theophylacti sub nomine tamen Athanasii, mendaci titulo, & has a nobis citatas ejusdem auctoris epistolas. Cæterum ubivis eum legeris, senties sancti Joannis Chrysostomi semper eructare sententias. At de eo satis.

Digitized by Google

I. Legatio a Greg. Pap. ad Henricum Reg.

ANnus sequitur Redemptoris septuagesimus quartus supra millesimum Indict. duodecima, quo Gregorius Papa legationem in Germaniam mittit ad Regem Henricum. Quinam autem ad hoc munus obeundæ legationis delecti sint, quid insuper per Legatos sit actum, videamus. Lambertus accuratissimus hujus temporis scriptor de eadem agit legatione, quam Paschali tempore in Germaniam ad Regem pervenisse testatur, atque: *Rex celebrata in Babenberga Paschali solemnitate Nurenberg perrexit obviam Legatis Apostolicæ Sedis. Erant autem hi, mater ejus Imperatrix, Episcopus Ostiensis, Episcopus Prænestinus, Episcopus Curiensis, Episcopus Comensis, missi a Romano Pontifice, componere si possent, multo jam tempore vacillantem statum Gallicarum. Nec tamen cum Rege sermonem communicare sæpius rogati consenserunt, donec secundum Ecclesiasticas leges pœnitentiam professus per judicium eorum anathemate absolveretur, pro eo quod propter venditas Ecclesiasticas dignitates simoniacæ hæresis insimulatus fuisset apud Sedem Apostolicam.* Quod ad hanc partem pertinet, eum pœnitentem absolutum fuisse, ejusdem Gregorii literæ postea ad eum datæ, & aliæ ad matrem ejus scriptæ significant, inferius recitandæ. Quæ præterea per eosdem Legatos tunc sint gesta, ab eodem auctore sic accipe:

II. Quid gestum per legatos.

Itaque, inquit, *petierunt verbis Romani Pontificis* ipsi Legati, *ut Synodum tenere intra Gallias pace Episcoporum sinerentur. Vehementer hoc abnuerunt omnes Episcopi tanquam insuetum, longeque a suis rationibus alienum, nec se hujus auctoritatis privilegium ulli alii, præterquam ipsi Romano Pontifici unquam delaturos affirmabant. Siquidem intenderat Romanus Pontifex, ut omnes Episcopos & Abbates, qui sacros gradus pretio redemissent, discussione habita deponeret; jamque hac de causa Babenbergensem Episcopum & alios nonnullos ab omni divino officio suspenderat, donec coram venientes injustum sibi crimen hæreseos digna satisfactione purgarent. Et Rex quidem cupide hoc volebat odio Wormatiensis Episcopi, & quorundam aliorum, qui eum bello Saxonico offenderant, quos hac calumnia involvendos, & dignitatis suæ detrimenta passuros spe certissima præsumpserat. Sed quia per Legatos res tanta posse confici desperabatur; consulto in audientiam ipsius Romani Pontificis delata est.* Hucusque de hac legatione Lambertus. Quia autem res gestas Papæ Gregorii prosecutus est Petrus bibliothecarius, de eadem hac agens legatione, hæc addit: *Receptis igitur affectuose Legatis Episcopis, & digno cum honore tractatis; cum dies plurimos Rex de sua emendatione sanctæ commonitionis verba mansuete & pacifice audivit; quinque nobiles viros suos familiares ab Alexandro Papa excommunicatos, vix a consortio & societate sua removit. Synodum vero in regione ipsa celebrare Legatis nequaquam permisit, allegans Liemarus Bremensis Archiepiscopus, vices Romani Pontificis sibi, sicut & Moguntino Archiepiscopo in Germania, antiquis privilegiis esse concessas.*

III.

Cui Legati Sedis Apostolicæ de legationis officio responderunt: Venerabilis frater, certum tibi esse debet, quod neque auctoritas canonica, neque mos Ecclesiasticus est, ut ultra obitum ejus qui dederat, Romani Pontificis auctoritas protendatur. Hæc idcirco, quod tam Bremensis quam Moguntinus se etiam esse Legatos jactarent Sedis Apostolicæ, accepto privilegio ab ejusdem Gregorii Papæ prædecessoribus. Pergit vero:

Præterea sicut in Primi Leonis Papæ quodam capitulo legitur: Pontifex Romanus vices suas ita committit, ut qui accipiunt, in partem sollicitudinis sint vocati, non in plenitudinem potestatis. Sed ut ad finem hujus contentionis breviter veniamus; Synodus hac sagacitate est deturbata, Bremensis vero pro inobedientia & rebellione ab officio sacerdotali est suspensus, & Legati a Rege amplis muneribus honorati, cum ejus gratia, & benigno responso incolumes ad Urbem Romanam redierunt. Hæc in vita Gregorii ea malris pauca. Non enim mihi dubium, ad eum turpem nimis tergiversationem, qua dicerent non moris esse per Legatos Romanæ Ecclesiæ in provinciis externis congregari Concilia, sed novum & inauditum haberi: ab iis esse

re-

responsum, contrariumque penitus plurimis fuisse demonstratum exemplis nempe per Legatos a latere missos innumeras esse Synodos congregatas. At vero apparuit simoniacorum Episcoporum fuisse ejusmodi excogitatum falsum vanumque prætextum, ne scilicet in Synodo illa per Legatos agenda, suarum dignitatum dispendium paterentur.

IV. Reversi Legati cum hæc omnia Gregorio significassent, & quas accepissent a Liemaro Bremensi Archiepiscopo injurias potissimum inculcassent; idem Pontifex datis ad eum litteris, vocavit eum Romam ad dicendam causam, diemque certam statuit, nempe natali die Apostoli S. Andreæ, quæ sistere se deberet judicio Apostolicæ Sedis. Sed cum nec paruisset, rursus eum suis litteris vocavit, quæ sic se habent: (a)

(a) Greg. lib. 2. ep. 28.

Greg. Pap. vocat Romam Bremensem archiep.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei Liemaro Bremensi Archiepiscopo.

*Quia suscepti beneficii, quo te sancta Romana Ecclesia voluit honestare, te immemorem, potius ingratum cognovimus; oblitum etiam promissionem, canonicamque obligationem, qua sanctæ Romanæ Ecclesiæ te fidelem, te diligere, eique ex corde obedire canonica obligasti; non immerito super te dolendo movemur, non sine causa tibi, quem fidelem filium credebamus, irascimur. Heu inversi mores, & tempora immutata! quem murum inexpugnabilem pro sancta Romana Ecclesia, cui licet indigni præsidemus, putabamus; quem scutum fidei, quem gladium Christi sumere debere, si oporteret, tum officio tuo, tum prædicta debito pro sancta Romana Ecclesia, pro nobis etiam nostrisque successoribus credebamus; jam tum nostrum inimicum, nostrumque oppugnatorem invenimus, tuasque injurias * a te turpissimum & inauditam repulsam licet injuste patimur. Legatis quippe nostris, * Alberto Prænestinensi & Geraldo Ostiensi Episcopis, quos ad partes illas ad id destinavimus, ut in unum Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus religiosisque clericis convocatis, vice & auctoritate nostra fulti, quæ corrigenda essent, corrigerent, quæ religioni addenda essent, adderent, pro viribus impedisti. Ad hæc ut & Concilium fieret prohibuisti. Ab iisdem etiam Romam vocatus ad institutum terminum festivitatem scilicet sancti Andreæ, non venisti. Ad hæc igitur, & quamplura etiam alia corrigenda, ad proximam Synodum, quæ proxima Quadragesima prima hebdomada celebrabitur, Deo annuente, Apostolica auctoritate, tibi venire præcipimus & invitamus. Prædictis enim delictis nobis persuadentibus, ab omni Episcopali officio prædicta auctoritate, donec ad nos venias, te suspendimus. Dat. Rom. pridie Idus Decemb. Ind. xiii.*

* atque.

* Huberto.

Hic omnium malorum origo. Etenim cum Archiepiscopus iste Bremensis hoc modo præter omne jus fasque cœpit ab obedientia deficere Apostolicæ Sedis, resistens ejus Legatorum jussioni, inobediens Gregorio Papæ, adversus eum Regem commovit, sicque quidquid boni mente concepisset infelix Princeps, hujus instigatione & persuasione mox aruit, atque schismatis jacta per eum semina fovit, & orta aluit usque in finem. Ut plane de nobilissima ecclesia Bremensi illud lugubre (b) canticum fuerit occinendum: *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum? Filii Sion inclyti & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manus figuli?* Quotquot enim præcesserunt usque ad præsentem Archiepisc. Liemarum Bremenses Antistites, omnes sanctæ Apostolicæ Sedis studiosissimi a tempore Willehadi fundatoris per annos ferme trecentos, sanctæ Romanæ Ecclesiæ observatores semper exstiterunt, iidemque viri sanctissimi, coluerunteque toto cordis affectu Ecclesiæ Romanæ Pontifices, utpote bonorum omnium ipsius auctores, a quibus Evangelium accepissent, & quidquid decoris in ea esset Ecclesia & majestatis, ab iisdem fuissent consecuti. Quæ cuncta nec ignorasse potuit perditissimus Liemarus, cum Adam ejusdem Ecclesiæ canonicus de his omnibus luculenter summa fide historiam scripserit, atque eidem legendam obtulerit ac dedicaverit, cum ante biennium, nempe Redemptoris millesimo septuagesimosecundo, Adalberto defuncto, in Bremensem Archiepiscopatum successisset infausto prorsus exordio: nam perditus Liemarus mox (ut audisti) cœpit adversus Sedem Apostolicam mira audacia & arrogantia erigere cornua, & reluctari.

V. Liemarus Eccl. Bremensis episc. schismaticus.

(b) Thren. 4.

VI. Quæ autem hæc secuta sint, suo loco dicturi sumus. Gregorius autem, ubi ab iisdem a se missis Legatis accepisset Regis Henrici animum erga Apostolicam Sedem propensum, paratumque in omnibus parere jussis Pontificiis, has ad eum litteras dedit (c):

(c) Greg. lib. 2. ep. 30.

Ad Henricum Regem Gregor. pap.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei Henrico Regi salutem & Apostolicam benedictionem.

Quamquam, fili charissime, causam Mediolanensis Ecclesiæ non ita composueris, quemadmodum litterarum ad nos missarum series, pollicitatioque continebat; tamen quia Legatis nostris te benevolum tractabilemque præbuisti, eorumque interventu quasdam res Ecclesiasticas laudabiliter correxisti, nobis quoque per eos congruæ salutationis & devotæ servitutis exhibitionem transmisisti, gratanter accepimus. Sed & illud, quod pia memo-

riæ Agnes mater tua Imperatrix Augusta apud nos constanter testificata est, iidemque Legati Episcopi attestati sunt, simoniacam scilicet hæresim funditus de regno tuo extirpare, & inveteratum morbum fornicationis clericorum toto annisu corrigere velle: vehementer nos hilaravit. Filia quoque nostra fidelissima vestra Beatrix Comitissa & filia ejus Mathildis non modice nos lætificavere, scribentes nobis de amicitia & sincera dilectione vestra. Quod libentissime accepimus: quarum consilio, sed & persuasu dilectissimæ matris vestræ Augustæ ad hoc inducti sumus, ut has vobis litteras scriberemus. Quamobrem, licet peccator, memoriam tui inter Missarum solemnia super corpora Apostolorum & habui & habebo, suppliciter obsecrans, ut Deus omnipotens, & hæc tibi bona stabiliat, & ad profectum Ecclesiæ suæ ampliora concedat. Moneo autem te, fili excellentissime, & sincera charitate exhortor, ut in his rebus tales tibi consiliarios adhibeas, qui non tua, sed te diligant, & saluti tuæ, non lucro suo consulant. Quibus si obtemperaveris, Dominum Deum, cujus causam tibi suggerunt, protectorem propitiumque habebis &c. Subiicit de causa Mediolanensi, deque vocatis Romam quibusdam Episcopis Germaniæ ad futuram Synodum.

VII. Sed & idem Gregorius officio non defuit, scribendi videlicet ad Agnetem Augustam: quæ ubi suscepta legatione pro Apostolica Sede ad filium Regem perfuncta rediit, has ad eam dedit litteras grati animi indices (*a*).

(*a*) Id. l. 1. ep. 85. Gregor. pap. epist. ad Agnetem Augustam.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei Agneti Christianissimæ Imperatrici salutem & Apostolicam benedictionem.

Gaudemus & exultamus in Domino, quod lumen vestræ operationis ad nos usque resplenduit, & fructus vestræ fatigationis, etsi non ad vota vestra plene cumulatus, Deo tamen ad laudem & gloriam, nobis ad lætitiam, vobis ad coronam perfectæ remunerationis excrevit. Neque enim nostra spes ideo coarctari aut submitti debet, si desiderium vestræ sanctitatis facultatem intentionis explendæ non habuit: quoniam apud Deum perficit omnia, qui voluntatem gerens integram, quantum potuit, operari non desiit. Scimus equidem, quod pro pace & concordia universalis Ecclesiæ multum laboratis, & omnia quæ Pontificatum & Imperium glutino charitatis astringere valeant, amplius quam dici possit concupiscitis & indefessa sollicitudine quæritis. Quorum quidem quod maximum est, & unitati dilectionis conjunctissimum jam peregistis, videlicet filium vestrum Henricum Regem communioni Ecclesiæ restitui, simulque regnum ejus a communi periculo liberari. Quoniam illo extra communionem posito, nos quidem timor divinæ ultionis secum convenire prohibuit, subditos vero sibi quotidie ejus præsentia quasi necessitas quædam inculpa ligavit.

VIII. *Ad cætera vero quæ leviora sunt, licet paupertatem vestram promptam esse non dubitemus; per fiduciam tamen, quam in Christo habemus, gloriam vestram, ut jugiter tam sanctis studiis insistat, propter revelationem gaudii vestri, quodammodo exhortari impellimur, scribentes vobis, & sub omni certitudine notificantes, præfato filio vestro vestra consilia, vestraque multum merita profuisse: & quam misericorditer eum divina respiciat clementia, vestram adhuc beatitudinem cum gratulatione visuram esse. Hoc autem unde & qualiter nobis compertum sit, cum vestram, miserante Deo, præsentiam viderimus, patenter indicabimus.*

IX. *De cætero sciat eminentia vestra, nos his temporibus pro causa beati Petri Apostolorum principis in labore non parvo positos, & vestram in omnibus Beatricem, necnon & communem filiam nostram Mathildem diu noctuque in nostro multum adjutorio desudare, utpote vos sequentes, vos sicut dominam & magistram discipulæ, fideliter imitantes. Per vos itaque novum exemplum antiquæ lætitiæ, per vos, inquam, illæ mulieres olim quærentes Dominum in monumento, sæpe nobis ad memoriam redeunt. Nam sicut istæ præ cunctis Discipulis ad sepulcrum Domini mira charitatis ardore venerant: ita vos Ecclesiam Christi, quasi in sepulchro afflictionis positam, præ multis, imma pene præ omnibus terrarum Principibus, pio amore visitatis, & ut ad statum libertatis suæ resurgat, totis viribus annitentes, quasi Angelicis instructæ responsis, cæteros ad suffragium laborantis Ecclesiæ provocatis. Unde & revelationum supernæ gloriæ & æternæ vitæ, quæ est in Christo JESU, non dubie expectabitis, & consortes mulierum illarum præsentiam Salvatoris nostri inter Angelorum agmina pace perpetua fruentes, ipso præstante invenietis. Quod autem de filia vestra Mathilde nos rogastis, gratanter accepimus, collaudantes sanctitatem vestram, quod tanta vobis de salute illius cura est; quæ quidem in vos omni desiderio & fidelitatis affectu cor & animam suam effundit, gloriam vestram, quasi gaudia propriæ salutis exposcit. Ac nos quidem pro ea libenter oramus, & licet orationes nostras nostra Deo parum commendent merita; suffragante tamen pietate Petri, cujus servi sumus, eas in conspectu Domini non omnino vacuas esse confidimus. Vestram igitur commendationem digna veneratione suscipientes, iidem vos, ut illius & nostri memoriam in vestris regamus orationibus* fa-

faciatis, & mutuis nos apud Deum juvemus intercessionibus: quatenus hic in Christo connexa charitas unam & communem nobis in regno patris nostri, ipso præstante, sedem pariat & lætitiam. Datum in expeditione ad sanctum Flavianum xvii. Kal. Julii. Indictione xii.

X. Per feminas Deus defendit Rom. eccles.

Vidisti miracula de tribus clarissimis feminis a Deo præordinatis, cum maxima esset persecutio excitanda, ,at Romanam Ecclesiam tuerentur, cum inquam, adversas eam sæculi Principes & potentiores Episcopi conspirarent, & qui essent de gremio ipsius in ipsam, ut (a) Judas, moverent calcaneum suam. Ut plane illud mirandum a Deo fuerit innovatum, quod (a) *infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia.* Fecerit insuper matrem ignorare filiam, affines affinem spernere Regem, & pro Romana Ecclesia tantum esse sollicitas Agnetem, Beatricem atque Mathildem, ætate hanc juniorem, sed animo ardentiorem pro defensione Apostolicæ Sedis. Nam ad Gregorium Papam scribens, ad constantiam fidei suæ erga ipsum significandam illud (b) Apostoli usurpavit. *Quod non tribulatio*, inquit, *non angustia, non fames, non nuditas, non periculum, non persecutio, non gladius, neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque creatura alia poterit eam separare a charitate Petri in Christo JESU Domino nostro.* Ad quam tunc ista breviter anni hujus initio rescripsit Pontifex ipse: (c)

(a) Joan. 13.

(b) Rom. 8. Mathildis erga S. Petrum immensus amor.

(c) Greg. l. 1. ep. 40.

XI.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Mathildi egregiæ indolis puellæ salutem & Apostolicam benedictionem. Titulum puellæ loco virginis esse positum inferius dicendum erit. At epistola ipsa sic se habet:

Quia serenitatis vestræ litteræ Apostolicæ Sedi directæ, eamdem testata sunt dilectionem principi Apostolorum beatissimo Petro, bonitatem tuam promptam esse exhibere, quam JESU Christo Domino nostro vas electionis sanctus Paulus Coapostolus ejus usque ad mortem ferventissimo amore studuit conservare; gaudii repleti immensitate, omnipotenti Deo quas possumus reddimus gratias. Sed noverit prudentia vestra, honestis inceptis, religiosisque inchoationibus opus esse honestiore perseverantia, atque Deo opitulante, religiosissima consummatione &c. Hortatur venire cum matre ad Limina Apostolorum. Hæc Gregorius ad eam tertio Nonas Januarii, Indictione xii. anni hujus exordio. Præstitisse autem fideliter ac cumulate quidem usque ad obitum, quæ est pollicita, declarant eventa, quæ nos suis locis inferius descripturi sumus.

XII.

Extant & aliæ prolixiores hoc anno ab eodem Gregorio ad ipsam Mathildem datæ (d) litteræ mense Februarii, nempe decimoquarto Kalend. Martii, quibus eam ad sanctissimæ vitæ cultum, quem susceperat, studiosissime prosequendum hortatur. Meminit iisdem se alias commonuisse, ut ad perfectam Christianæ religionis vitam excolendam, in his duobus potissimum insistat, nempe ut sacratissimam Eucharistiam frequenter accipiat, & erga Dei Genitricem propensiori amore sit affecta. Sunt hæc aurea plane Gregorii verba: *Inter cætera, quæ tibi contra principem mundi arma Deo favente contuli (quod potissimum est) ut corpus Dominicum frequenter acciperes, indicavi; & ut certa fiducia Matri Domini te omnino committeres, præcepi.* Deque his pluribus agens ad finem, ista de studio frequenter sumendi Eucharistiam, & cul-

(d) Idem ib. ep. 47. 50. Greg. pap. piæ monitiones ad Mathildem.

PAGIUS

I. Divortium Mathildis Comitissæ cum Gothefredo Duce.

A num. XI. ad XXXVI. *Agnes* Henrici Regis mater, *Beatrix* Gothefredi Barbati Lotharingiæ Ducis vidua, & *Mathildis* ejus *Gothefredo Gibboso* Barbati filio nupta Romanam Ecclesiam graviter hoc tempore afflictam magna constantia tuitæ sunt, indeque Gregorius VII. eas in suis literis a Baronio hoc anno recitatis summopere laudat. Num. XI. Baronius refert ejusdem Pontificis Epistolam, quæ extat lib. I. Epist. XL. Decreti Gregoriani, ad Mathildem datam, qua eam hortatur, ut cum Beatrice matre ad limina Apostolorum veniat. Hæc Epistolæ inscriptio: *Gregorius*, &c. *Mathildi egregiæ indolis puellæ salutem & Apostolicam benedictionem*, titulum *puellæ* loco virginis positum esse arbitratur Baronius. Quod num. XXIII. & seq. confirmat ex Epistola ejusdem Pontificis lib IV. Epist. II. ad Herimannum Metensem Episcopum *mense Augusti indict. XIV.* anno scilicet MLXXVI. data, in qua legitur: *de Mathilda vero communi nostra filia, & beati Petri fideli ancilla, quod vis, volo. Sed in quo statu sit mansura, Deo gubernante adhuc certum non teneo. Godefridi autem quondam illius viri indubitanter scias, quod frequenter apud Dominum, licet peccator, habeam memoriam; quia non me illius inimicitia, vel aliqua impedit vanitas*, &c. Quibus ex verbis Cardinalis doctissimus deducit, Mathildem facto cum Gothefredo viro suo divortio innuptam remansisse, & Gregorium præfatum Præsulem de ipsius Mathildis statu consulere, ac insinuare Gothefredum aliquando ejus maritum fuisse, *sed jam non amplius esse.* Subdit autem num. XXV. *Quænam autem causa divortii intercesserint, Scriptorum ejus temporis reperi neminem, qui significent.*

II. Fictitium est.

Verum non solum nullus Antiquorum hujusmodi divortii meminit; sed etiam Lambertus, qui hoc tempore vivebat, postquam anno MLXXVI. asseruit, Gothefredum Gibbosum *IV. Kalend. Martii* vita decessisse, anno MLXXVII. loquens de Gregorii VII. profectione Germanica ait: *Roma egressus est, & quantum poterat profectionem accelerans, statuto die præsto esse satagebat, Ducatum ei præben-*

to

cultu erga Dei Genitricem exhibendo hæc addit:

XIII. *Debemus, o filia, hoc ad singulare confugere Sacramentum, singulare appetere medicamentum. Hæc ideo, charissima beati Petri filia, scribere procuravi, ut fides ac fiducia in accipiendo corpus Domini major tibi accrescat. Talem quidem thesaurum, taliaque dona, non aurum, non lapides pretiosos amore patris tui, cælorum videlicet principis, a me tua requirit anima, licet ab aliis sacerdotibus longe meliora pro meritis accipere possis. De Matre vero Domini, cui te principaliter commisi, & committo, & numquam committere quousque illam videamus (ut cupimus) omittam, quid tibi dicam? Quam cælum & terra laudare, licet ut meretur nequeant, non cessant? hoc tamen proculdubio teneas, quia quanto altior & melior ac sanctior est omni matre, tanto clementior & dulcior circa conversos peccatores & peccatrices &c.* His plane Mathildis suffulta subsidiis, mirum dictu, quantum in Christiana vita profecerit, quantum, se super cæteras feminas exaltaverit, quantum etiam super omnes Reges & Principes eminentior apparuerit, & fortior sit inventa etiam robore militari.

XIV. S. Anselmo Mathildis instruenda traditur. Sed & muliebri infirmitati aliud apposuit fulcimentum ipse Gregorius Papa, dans ei morum magistrum, patrem spiritualem, sedulumque pastorem animæ ejus Anselmum Lucensem Episcopum, quem (ut diximus) e Cluniacensi cœnobio revocavit ad Episcopatum. De ipso enim hæc in vita ejus statim post migrationem ipsius ad Dominum scripta: *Cum enim penitus, ut Maria, desideraret Anselmus sedere secus pedes: ecce facta est in omni Romano Imperio inaudita persecutio, Episcopi & Principes pene omnes non solum dico inobedientes, verum etiam rebelles facti sunt sanctæ Sedi Romanæ, & inventa est sola atque unica Dux & Marchionissa Mathildis in fide permanens, zelum Dei habens, & domino Papa Gregorio obediens. Hæc at sanctissimam tanti magistri, videlicet ejusdem domini Papæ vitam, & religionis cognovit ardorem; totam se suæ tradidit dispensationi, sperans ab oneribus mundi hujus tali obedientia expiari. Cui e contrario in remissionem datur, ut quasi altera Debbora populorum videlicet militiam peragat, hæreticis & schismaticis resistat. Atque ne tamquam sola desipiat, custodienda commendatur præscripto Lucensi Episcopo domino Anselmo; commendatur, inquam, omni diligentia & affectu charitatis; commendatur a beatissimo magistro fidelissimo discipulo, sicut in cruce Christus (a) Mariam Virginem virgini Discipulo commendavit. Ita ergo dum uterque Anselmus atque Mathildis mundi voragines evadere, & contemplationi vacare conantur, majoribus mundi negotiis implicantur. Sanctissimus itaque dominus noster & pater Anselmus custodiæ illius & studet & satagit in omni studio sanctitatis magis ac magis de die in diem exardescere. Possumus certissime affirmare, quod replevit eum Dominus spiritu sapientiæ & intellectus, ut esset ei magni consilii Angelus. Nam cum multa haberet sæcularia judicia suprascripta domina Mathildis unica beati Petri filia; ipse suis eam consiliis ita peragere fecit omnia, ut & Evangelica præcepta, & canonum instituta, & legum jura servaret &c.* Inferius de iisdem: *Per singulas Ecclesias in omni supradictæ dominæ terra regularem clericorum & monachorum composuit vitam, qui & male se, inquit, ut nullus in Ecclesia esset clericus vel monachus, quam irregularis (ut ita dicam) & irreligiosus inveniretur. At parum fuit eum docuisse verbis, nisi firmasset exemplis; cum nihil penitus ex deliciis palatinis illi inhærere potuerit, apud Principes vitam monasticam perordinam excolens, ut vel aqua sitim explere, pisolum grande putaret, & somno leviter indulgere ex naturæ necessitate, socordiam existi-*

XV.

(a) Joan. 19.

PAGIUS *te Mathilda, derelicta Ducis Lotharingorum Gozelonis, filia Bonifacii Marchionis & Beatricis Comitissæ. Hæc, vivente adhuc viro suo, quandam viduitatis speciem longissimis ab eo spatiis exclusa prætendebat, cum nec ipsa maritum in Lotharingiam extra natale solum sequi vellet, & ille Ducatus, quem in Lotharingia administrabat, negotiis implicitus, vix post tertium aut quartum annum semel marcham Italicam inviseret: post cujus mortem Romani Pontificis lateri pene comes individua adhærebat, eumque miro colebat affectu.* Illud itaque divortium plane fictitium, & Gregorius VII. Mathildem *egregiæ indolis puellam* appellans, eam conjugatam non fuisse minime innuit; sed eam ætate juniorem significat. Hinc apud Virgilium 2. Æneid. legitur *innupta puella*, apud Horatium 3. Carm. Ode 22. *laborantes utero puella*, idest, prægnantes. At, inquit Baronius num. XXII. *Mathildis*, quæ juxta Domnizonem in ejus Vita anno MXLVI. in lucem prodiit, nata erat hoc tempore annos XXVIII. ideoque hoc nomen non ætatis, sed integritatis fuit. Verum in variis hujus Criticæ locis ostendimus, viros & mulieres etiam tricesimum ætatis annum excedentes a Scriptoribus *juvenes* vocari, & Lactantium in lib. de Mortibus Persecutorum de Constantino Magno annum ætatis tricesimum excedente, cap. 29. loquentem scribere: *Credidit adolescens ut perito ac seni*, scilicet Maximiano Herculio Imp. Quoad alteram Gregorii VII. Epistolam ait Pontifex, se *Godefredi quondam illius viri* habere memoriam, quia *Godefredus* mense Februario anni MLXXVI. mortuus est, & Epistola illa post menses sex ab illa morte scripta. Imo ipsemet

stimaret. At de ipso plura inferius. Tanti vero magistri & institutoris haud degener discipula Mathildis extitit, quæ nihil umquam antiquius habuit, quam ad ejus doctrinam, atque vitæ exempla componere mores, atque omnes actus accommodare.

XVI. Domnizo scriptor vitæ Mathildis.

At hæc omnia carmine cecinit etiam, qui eodem tempore vitam Mathildis ipsius conscripsit fideliter quidem, licet musa parum compta, Domnizo rerum inspector, qui hanc ob caussam prudentum omnium judicio majorem sibi fidem vendicat recentioribus omnibus. Ut plane levioris mentis indicium sit deferri magis recentioribus dicendi peritis, qui ista monimenta vetera, minime comperta habentes, in obscuro positi, quidquid vel conjectura suggessit, vel ab aliquo alio proprio ingenio excogitatum invenerint, scripserunt; his magis credentes, quam auctori qui præsens aderat, oculis videbat, & (ut ita dicam) manibus contrectabat, quantamlibet sermone imperitus extiterit. Cujus volumen autographum de vita Mathildis custodit Romæ bibliotheca Columnensis, quæ fuit collegæ nostri doctissimi Cardinalis Sirleti. Exemplar vero inde scriptum, quo utimur, bibliotheca Vaticana conservat.

XVII.

Ipse igitur inter alia de Anselmo Lucensi Episcopo, Mathildi a Gregorio Papa tamquam patre atque magistro concesso hæc habet:

Inter quos fulsit reverendus Episcopus urbis
Lucensis, lucens Anselmus maxime prudens,
Lege Dei doctus, monachus bene religiosus.
Gregorius Præsul Romanus, ut egit JESUS
In cruce qui moriens dat Discipulo Genitricem,
Commisit dominam sic Anselmo Comitissam:
Quam docuit dictis, regit exemplisque benignis;
Perversæ sectæ monuit resistere semper.
Consilii magni cui hic Angelus his fuit annis,
Consilium cujus sequitur Comitissa venustum.
Nam quos ipsa valet pravos convertere mater
Quantiscumque modis quit, agit in omnibus horis
Multos cum feudo, multos munus tribuendo,
Pugnando plures, &c.

XVIII. Quid de legatione missa.

Sed & de legatione eadem missa a Gregorio Papa per Agnetem Augustam ad filium Regem, Domnizo etiam agens, eaque cuncta quæ dicta sunt sic carmine concinens, ait:

Regis erat mater tunc Romæ subdita Papæ,
Quam vir amans pacem, pro nati mittere pace
Ordinat, & secum Prænestina quoque verum
Pontificem Christi, cui jungit & Ostia tristis
Pontificem magnum, quem nomine clamo Giraldum.
Hos ultra montes direxit papa dunsque.
Quos Rex dignanter cum matre recollegit Agne.
In manibus quorum promisit jura piorum
Se pro posse sequi, Papæ, sancti quoque Petri,
Ecclesias summi Domini nec vendere nummis.
Lætificat valde nati responsio matrem,
Romam * *regressa Papæ retulit nova gesta.*
Papa Deo laudem tulit immensam super hanc rem.
Ad scelera rursum rediit Rex post modicum, tunc
Ad quem mendacem direxit donno matrem.
De prope post ipsam sibi transmisit sua scripta,
Qui doluit tandem, matrique spopondit ut ante.
Credidit hoc statim genitrix quod Rex simulavit;
Quæ rediit Romam, Papam reverenter honorans, &c.

Ubi

PAGIUS

met Baronius anno MLXXVI. num. XXXVIII. ea verba de *Godefridi* morte recte interpretatus est. Illud ergo divortium omnibus Antiquis incognitum nunquam factum fuit.

III. *Mathildis uxor Azonis Marchionis diversa a Mathilde Comitissa.*

Nupsit postea *Mathildis* Welphoni juniori filio Welphonis Bajoariæ Ducis, cogente Urbano Papa, ut Catholici Henrici Regis tyrannidi resistere possent, quod suo loco videbimus. Fuere quidem qui post *Gothefridi Gibbosi* obitum Mathildem *Azoni* Marchioni Estensi, nuptam fuisse tradidere. Verum Baronius num. XXVI. & seqq. commentum illud penitus dissipavit, demonstravitque *Mathildem* illam, quæ primum *Guidoni Azonis* consanguineo copulata fuerat, diversam esse a *Mathilde* Beatricis filia, & in literis Gregorii VII. de quatuor ejusdem nominis feminis mentionem haberi. Addit Fiorentinius in Comment. Rerum ad Mathildem Comitissam spectantium lib. 2. hanc opinionem, quæ ante Baronium communis erat, plane absurdam esse; cum alioquin *Mathildis* Comitissa, de cujus pietate dubium esse non potest, uno eodemque tempore & cum *Gothefredo* anno tantum MLXXVI. demortuo, & cum *Azone* Marchione matrimonio conjuncta fuisset, quod plane ridiculum.

XIX.

Ubi Deo precibus vacans ipsa Agnes Augusta supervixit usque ad annum Redemptoris millesimum septuagesimum septimum, ut suo loco dicetur. Nec illud quod idem (a) Gregorius ad Henricum Regem scribens hoc anno, septimo Idus Decembris, Indictione xiii. ait: *Piæ memoriæ Agnes mater tua, &c.* Eam consueto dicendi more defunctam voluit significasse: nam idem ipse Gregorius in epistola (b) ad Christi Fideles postea data Indictione xv. adhuc eam fuisse superstitem docet.

(a) Greg. lib. 2. ep. 30.

(b) Greg. lib. 4. ep. 3. prope finem.

XX. Errores vulgati de Mathilde confutati.

Sed antequam ulterius progrediamur, quæ vidimus de virginitate Mathildis in Gregorii Papæ epistolæ titulo, quo nominat eam puellam egregiæ indolis, assectemur impressa vestigia. Siste quæso Lector gradum, & patere aliquantisper hic immorari, ut hactenus per mendaciorum devia ductus, quæ de Mathilde sint vera, certaque pernoscas. Quantum autem in his plures a scopo veritatis erraverint toto (ut dicitur) cœlo; tu ipse judex esto, atque sententiam ferto. Nam asserere non dubitamus, nullam aliam pene historiam ita Scriptorum varietate sicut & multiplicitate reperiri tractatam, sed non elucidatam, immo potius obscuratam, quæ magis Lectoris mentem obvolvat densa caligine, & offundat tenebris confusionis. Hocque nulla alia de causa, nisi quod ejus temporis Scriptores haud satis a posterioribus fuere consulti; sed illis omissis, quod eis visum est verisimile, non quod verum, sunt secuti, recentiori recentior hærens, & his posteriores se conjungentes omnes simul per mendaciorum abrupta nescientes præcipites se dedere. Quam autem fuerit horum ingens numerus, recensere piget, volentesque præterimus, ne ex aliorum ignorantia gloria nobis quærere videamur.

XXI.

De his acturi, in primis recitata verba Gregorii sunt expendenda. Dum enim in ejus epistolæ titulo ipsam puellam egregiæ indolis nominat; modo quærendum, cujus tunc Mathildis ætatis esset, ut vox illa, puella, quo accipienda sit sensu, intelligatur, & de ea, quæ sunt reliqua, pernoscantur. Qui tunc vivebat Domnizo presbyter, cecinitque carmine res gestas majorum ejus, atque ipsius quoque Mathildis, cui & viventi astitit, & morienti parentavit, totius ejus vitæ ætatem fuisse tradit annorum sexagintanovem, obiisse vero diem anno Redemptoris millesimo centesimo decimoquinto, die vicesima quarta Julii. Sic enim ait:

Ætas Mathildis.

Sex deciesque novem vivens annos in honore
Julius ante dies octo quam det prope finem,
Scilicet ante diem celebrem Jacobi Zebedæi &c.

XXII.

Cui quis non sentiat, esse assentiendum, qui cuncta, quæ sunt Mathildis propinquus testis inspexit & scripsit? qua quidem ratione eam dicendum natam esse anno salutis millesimo quadragesimosexto. Cum vero epistola illa Gregorii, qua nominat eam puellam egregiæ indolis, scripta habeatur mense Januario, Indictione duodecima, anno videlicet Christi millesimo septuagesimoquarto; affirmare necesse est eam tum fuisse annos natam viginti octo, ut plane intelligatur puellæ nomen in Mathilde non potuisse ætatis esse, sed potius integritatis. Puellæ quidem nomen sive ætati, sive virginitati tribui consuevisse, omne Scriptorum genus comprobavit, & cujusque sæculi usus loquendi semper reddidit manifestum. His accedit, quod cum Domnizo ejus vitæ scriptor, ipsius merita recolens tribuat ei centesimum fructum post trigesimum & sexagesimum, secundum triplicem vitæ statum, conjugatorum scilicet, viduorum, ac virginum (quo sensu Patres parabolam Salvatoris a (c) Matthæo descriptam sunt communiter interpretati, & Ecclesia Dei in sacris ritibus est secuta) plane Mathildem adhuc virginem permansisse, significasse haud obscure voluit versibus istis in ejus operis præfatione:

(c) Matt. 13.

Idcirco fructus centeni colliget usus
Alter terdenam, sexagenamque coronam.
Dum tenet alter, habet centenam grandior alter.
Ista leget tatas probitatis jure coronas.

XXIII. Astruitur virginitas Mathildis.

Ita tres vitæ status exprimens in Mathilde, quod fuerit nupta, vidua, atque virgo quoque permanserit. Dicendum de singulis, & eum dumtaxat adhibebimus testem, qui eodem Mathildis tempore vixit, eidemque familiaritatis usu intimus extitit, nempe Gregorium Papam Septimum, cui qui refragatur, errore omnino lapsus manifeste intelligatur. Atque in primis, quod Mathildis nupta fuerit, ipse ep. ad Guillelmum Burgund. (e) Comitem his verbis significat: *Idem vester nuntius venit per Comitissam Beatricem, quæ cum filia & genero in hoc negotio laborare procurat, &c.* Per generum, maritum filiæ unicæ Mathildis expressisse dubitari non potest. Data illa habetur epistola quarto Nonas Februarii Indictione duodecima, præsenti anno scilicet Redemptoris millesimo septuagesimoquarto. Sed quam cito factum esse divortium Idem Gregorius Papa significat (d) epistola, quam dedit ad Herimannum Metensem Episcopum mense Augusti, indictione

(e) Id. lib. 1. ep. 46.

(d) Greg. lib. 4. ep. 2. in fin.

Quod Mathildis aliquando nupta Godefredo.

xiv. anno videlicet Redemptoris millesimo septuagesimosexto, in qua ista leguntur: *De Mathilda vero communi nostra filia & beati Petri fideli ancilla, quod vis, volo. Sed in quo statu sit mansura, Deo gubernante, adhuc certum non teneo. Godefredi autem quondam illius viri indubitanter scias, quod frequenter apud Dominum, licet peccator, habeam memoriam; quia non me illius inimicitia, vel aliqua impedit vanitas, sed motus fraterna dilectione tua, & Mathilda deprecatione, illius exopto salutem.* Hæc ibi Gregorius Papa.

XXIV.

In quibus observanda sunt multa, atque in primis quoddum Gregorius scribens ad Episcopum Metensem (est civitas Lotharingiæ) nomine Herimannum, eumque communem patrem Mathildis appellat, conjicere possumus, eumdem ex materna linea fuisse ipsius Mathildis affinem, & puto patruum qui scribens (ut apparet) ad Gregorium Papam, ipsum de ipsius Mathildis statu consulit, quod facto divortio cum Godefrido viro suo, innupta remansisset. Ad quem rescribens ipse Gregorius: *De Mathilda*, inquit, *communi nostra filia, & beati Petri fideli ancilla, quod vis, volo.* Quod autem mox subiicit: *Sed in quo statu sit mansura, Deo gubernante, adhuc certum non teneo.* Perspicue intelligitur, eamdem innuptam hactenus perseverasse post divortium Godefredi, quem & cum quondam Mathildis virum appellet, eum aliquando fuisse ipsius maritum, sed jam non esse amplius, manifeste significans, divortium inter eos intercessisse demonstrat. Sed & cum eumdem Godefredum se inimicum pati idem Gregorius post ista subdat, se vero pro ipso Deum orare non prætermittere, id potissimum rogante Mathilde; illud ut opinemur induxit, Godefredum adversus Gregorium, quod ejus auctoritate divortium factum esset, iniquo fuisse animo.

XXV. Causa divortii Mathildis cum Godefredo nescitur.

Quænam autem causæ divortii intercesserint, Scriptorum ejus temporis reperi neminem qui significet. Nullum gradum scio consanguinitatis vel affinitatis intercessisse, quo putaretur impediri illud matrimonium potuisse; siquidem ipse Godefredus Gibbet dictus, cui nupsit, ex priore conjuge Godefredi patris antequam Beatricem viduam duceret, natus erat, & illa defuncta, istum privignum posterioris uxoris Beatricis videlicet esse oportuit, Mathildi vero genitæ ex Bonifacio nulla penitus propinquitate conjunctum, qua eam in uxorem ducere vetaretur. Sed neque, si verum est, quod tradunt, qui res Lotaringiæ sunt prosecuti, hunc eumdem Godefredum Gibberum ex alia postea uxore suscepisse filius, impotentia coeundi perpetua (quam causam ponunt divortii faciendi) causa esse potuit. Sed neque ea fornicatione potuit accidisse, cum neutri post factum divortium nubere licuisset. Et tamen de illo, quod alium conjugem acceperit verum asseritur, & de ista, an esset acceptura, in sua potestate fuisse repositum, ea dicta Gregorii epistola affirmatur. Sed a divinationibus abstineamus, satis nobis scisse, factum esse divortium, & non nisi causa legitima intercedente, cum id tanti Pontificis sanctissimi atque doctissimi auctoritas concesserit faciendum. At non consummatum matrimonium illud fuisse, sed tantum sponsalibus contractum, existimandum, quod potuerit ita dirimi, & solutis ita nubendi alii facultatem integram remansisse. Sicque ut dictum est, facto divortio, virginem permansisse, cui centeni fructus præmium deberetur post sexagenum, firma auctoritate ejus temporis Scriptoris constanter vidimus affirmatum. Ut vero ista firmius percipias, Lector, hic sunt recitanda illa, quæ ad secundum Mathildis conjugium comprobandum, ut firmissima propugnacula statuuntur ab ejus sententiæ assertoribus; sed miraberis, cum nullo negotio ea videris dissipata: ridebis autem, cum super nihilum, nempe super mendacium, innixam æream molem videris penitus evanescere; obstupesces vero tunc magis, cum tot sapientes historicos eo potuisse traduci figmento, & decipi vanitate perspexeris.

XXVI. Mendax assertio matrimonii Mathildis cum Azone.

Dixerunt isti post Godefredum esse Mathildem Azoni Marchioni nuptam; sed Gregorio Papa adversante, jussum esse ob affinitatem inter eos intercedentem, divortium fieri. Ad quod probandum, duas adducunt ejusdem Pontificis epistolas; quarum prior scripta legitur ad Beatricem & filiam Mathildem, data mense Octobris inchoata nuper Indictione decimatertia, hoc ipso anno millesimo septuagesimoquarto; ad cujus finem ista habentur: (a) *Præterea notum vobis est, Marchionem Azonem in Synodo nobis promisisse, & fidem in manum nostram dedisse, se in nostram præsentiam, quandocumque eum commoneremus, pro reddenda ratione sui conjugii venturum, & nos quidem hac de causa ipsum vocavimus. Guillelmum Papiensem Episcopum, & Heribertum Mutinensem, qui propinquitatem mulieris sciunt, ad nos venire per epistolas nostras invitavimus, quatenus rei veritate percognita, quod justum fuerit, Deo adjuvante, statuamus. Quapropter dignum nobis videtur, ut præfato Marchioni per certum vestrum nuntium mandetis, quatenus per terram vestram, in eundo & redeundo securus transire possit; ne occasione vestri timoris, in hac parte justitia Christianæ legis*

(a) Greg. lib. 2. ep. 9.

gis detrimentum sentiat. Hæc Gregorius; quæ quidem Azonem inimicum potius, quam generum Beatricis, maritumve Mathildis ostendunt, cui ab eis securitas quæreretur. His jungunt sequentem epistolam ab eodem Gregorio ad Mathildem scriptam mense Decembris, eadem Indictione, & eodem anno Redemptoris septuagesimo quarto supra millesimum istis verbis: (a)

(a) Id. ibid. ep. 36.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Mathildi salutem & Apostolicam benedictionem.

XXVII.

Qualiter testibus & sacramentis in præsentia nostra probatum sit, te habuisse virum consanguineum Azonis, te etiam & Azonem Marchionem in quarta propinquitatis linea consanguineos esse, ipsi qui eidem causæ interfuerunt, poterunt tibi referre. Unde quia Azonem Marchionem sacramento constrinximus, nullam deinceps sine licentia nostra maritalem tecum conversationem habere; tibi etiam ex parte beati Petri præcipimus, ut a consortio & cohabitatione sua omnino te auferas, & de perpetrata iniquitate ita digne pœniteas, quatenus gratiam Dei valeas recuperare, & tanti tamque turpissimi incestus infamiam declinare.

XXVIII. De secundo marito Mathildis confutatus error.

Quod si fortasse præjudicium te pati existimas, & testimonia atque sacramenta de consanguinitate vestra improbare posse confidis; damus tibi audientiam in proxima Romana Synodo, ubi Deo auxiliante, neque ad dexteram, neque ad sinistram in executione justitiæ declinabimus, sed quod justum est, statuemus. Dat. Romæ xvii. Kal. Januarii, Indictione xiii. Hæc afferunt tamquam irrefragabile tanti Pontificis testimonium de matrimonio Mathildis cum Azone Marchione contracto, sed per eumdem Pontificem dissoluto. At cum ostenderimus Mathildem hanc longe aliam, diversamque fuisse a Mathilde, de qua est sermo, filia Beatricis; tota ista argumentatio ex scriptis Gregorii dissolvetur, eoque magis, cum ejusdem epistolis id totum firmissime comprobabitur, meridianaque luce clarius demonstrabitur.

XXIX. Mathildæ quatuor eodem temp.

(b) Id. l. 1. ep. 71. & lib. 7. ep. 26.

(c) Ibid. ep. 57. lib. 2. ep. 9. 55. & 36.

(d) Id. lib. 5. ep. 5.

Atque in primis illud accipe, in monstruosos oportere errores Lectorem ferri præcipitem, si omnes Gregorii litteras ad Mathildem, vel de Mathilde conscriptas, de Mathilde filia Beatricis putet intelligendas. De quatuor siquidem iisdemque diversis ejus nominis feminis est mentio in ejus epistolis, nempe de hac, de qua agitur Mathilde filia Beatricis; longe frequentior ac gloriosior, de Mathilde Anglorum Regina; (b) de Mathilde Azoni (c) nupta, (d) aliaque vidua relicta Arnulphi advocati, quas ab invicem complura distinguunt, ut non sinatur Lector, ea attente considerans, æquivoca voce falli. Nam Mathildis ista Azoni Marchioni nupta, procul omnino abest, ut dici possit esse Mathildis filia Beatricis: siquidem quæ Azoni matrimonio juncta est, primo fuerat copulata Guidoni Azonis consanguineo, ut ostendunt ejusdem Gregorii Papæ litteræ, (e) quod quidem nullatenus Mathildi filiæ Beatricis potest aptari, cujus maritum non Guidonem, sed Godefredum fuisse, ejusdem Gregorii Papæ litteris patet superius recitatis. Rursus illa Azoni nupta ab eodem Gregorio asseritur fuisse soror Guillelmi Episcopi Papiensis, quod procul abhorret, ut fingi possit de Mathilde filia Beatricis. Ista quidem ita se habuisse testatur, & affirmat idem Gregorius Papa in epistola eodem argumento, nempe de Azonis atque ejus conjugis Mathildis tunc divortio faciendo conscripta ad ipsum (f) Guillelmum Episcopum, cum eum citat ad futuram Synodum, quam totidem hic reddimus verbis, sic enim se habet:

(e) Id. l. 2. ep. 55.

(f) Greg. l. 2. ep. 33.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei Guillelmo Papiensi Episcopo salutem & Apostolicam benedictionem.

XXX.

Licet contra nos ita egisse videaris, ut nec etiam Apostolicam benedictionem tibi mittere deberemus, scilicet quia ad constitutum tibi terminum nec venisti, nec legalem excusationem misisti; malumus tamen de pietatis modestia reprehendi, quam canonum rigorem sequendo, inobedientiam tuam acriter ulcisci. Quapropter Apostolica tibi auctoritate præcipimus ut ad Synodum, quam, annuente Deo, celebraturi sumus prima hebdomada Quadragesimæ, venias, & de causa sororis tuæ respondeas. Licet enim clarissimum sit, eam Guidonem Marchionem consanguineum Azonis Marchionis maritum habuisse; illud etiam sacramentis & testibus in præsentia nostra probatum sit, eamdem sororem tuam atque Azonem quartam propinquitatis lineam nondum excedere; dabimus tamen vobis audientiam in præfata Synodo quatenus si legalem defensionem vos habere confiditis, & testimonia & sacramenta ante nos facta improbare poteritis, conjugium illorum permaneat.

Mathildis relicta Guidonis.

XXXI.

Alioquin si hoc tunc facere non poteritis, vel a prædicta Synodo vos subtraxeritis, nullam deinceps inde fieri quæstionem, Apostolica auctoritate inhibemus. Unde in sacramento, quo prædictum Azonem constrinximus, ita cauti fuimus, ut cum licentia nostra, si rationes vestræ idoneæ fuerint, ipse possit eam reducere, atque in uxorem habere. Dat. Romæ xvii. Kal. Januar. Indict. xiii. Ecce tibi commentum de Mathildis filiæ Beatricis cum Azone conjugio penitus dissipatum atque

in

in aera dissolutum, cum longe esse ista ab illa diversa monstratur ejusdem Pontificis auctoritate. His autem adde, quod diximus, tantum abesse, ut fuerit mariti tui nostræ Mathildis Azo, tamquam ipsius inimico fuerit impetranda ab ea securitas (a) in via, dum Romam venturus, per loca illi subjecta transiturus esset. Quisnam autem fuerit Guido iste, cui nupsisset Mathildis illa, nos præterit: invenimus tantum is diebus vixisse Guidonem Comitem Imolensem, ad quem extat ejusdem Gregorii Papæ epistola: (b) sed an hic ille fuerit, haud adeo exploratum habemus, ut affirmare possimus.

(a) Id. ib. l. 2. ep. 9.

(b) Id. l. 2. ep. 10.

XXXII. Mathildis quando secundo nupta.

Verum illud absque dubio de Mathilde dicendum, ipsam jam prope senescentem (quod mirandum videri possit, nisi causa sciatur) matrimonio conjunctam viro bellicosissimo & Catholica Fide præstantissimo Vvelphoni juniori, filio Vvelphonis majoris Bavariæ Ducis, de quo sæpe inferius, nepoti vero Azonis, de quo modo dictum est, Marchionis. Ut autem jam ætate grandæva ejusmodi iniret nuptias, non effecit levitas muliebris, vel suasit & impulit effrænata libido, sed coegit jussio Urbani Papæ, ut Catholici diu fatigati Henrici tyrannide, in Italia sub ducatu fœmineo fatiscente, tanti militis robore respirare & sperare majora deberent. At hæc quomodo se habuerint, dicemus suo loco inferius auctore Bertoldo Constantiense, ea tunc scribente, quæ haberet ob oculos posita: cujus quoque testificatione patebit, Mathildem ita se ea occasione nuptiarum fœdere jungi passam, ut tamen viri complexu adhuc libera atque soluta omnino permanserit. Sed de his suo loco dicendum.

XXXIII. Error Lamberti de Mathilde.

Ad postremum autem ex ejusdem Gregorii recitatis litteris convincitur Lambertus nescisse divortium, quod intercessit inter Mathildem & Godefredum, quem Gozelonem appellat, dum non nisi morte ipsius liberam relictam fuisse Mathildem affirmat. (c). Quod autem ad Gozelonis nomen pertinet, nemini dubium esse debet, per Gozelonem significare voluisse Godefredum cognomento Gibberum, vel Strumosum ex mala habitudine corporis, id ipsomet testante superius, (d) cum eumdem, quem hic Gozelonem, ibi Godefredum appellat: utroque enim nomine ipsum dictum, privilegia, vel alia publica monimenta ejus nomine tunc scripta significant.

(c) Lamb. Scafn. an. 1077.

(d) Id. an. 1070.

XXXIV.

Jam habes, Lector, de Mathilde germanam historiam, a mendaciorum involucris vendicatam, ut quæ hactenus suffocata delituit, micet candore suo. Cessent nunc fabulæ, & ex male præsumpta auctoritate Gregorii Papæ Septimi sileant confutata mendacia, & evanescant denudata figmenta. *Ann. Eccl. Tom. XVII.*

Sed jam de Gregorio Papa, occasione familiaritatis cum Mathilde, ab adversariis calumniam passo, (e) Lambertus quid scribat, attende, ait enim: *Hæc vivente adhuc viro suo, quamdam viduitatis speciem, longissimis ob eo spaciis exclusa prætendebat; cum nec ipsa maritum in Lotharingiam extra natale solum sequi vellet, & ille Ducatus, quem in Lotharingia administrabat, negotiis implicitus, vix post tertium vel quartum annum semel Marcham Italicam inviseret. Post cujus mortem Romani Pontificis lateri pene comes individua adhærebat, eumque miro colebat affectu. Cumque magna pars Italiæ ejus pareret imperio, & omnibus, quæ primi mortales ducunt, supra cæteros terræ illius Principes abundaret; ubicumque opera ejus Papa indiguisset, ocyus aderat, & tamquam patri, vel domino sedulum exhibebat officium. Unde nec evadere potuit incesti amoris suspicionem, passim jactantibus Regis fautoribus, & præcipue clericis, quibus illicita & contra scita canonum contracta conjugia prohibebat, quod die ac nocte impudenter Papa ejus volutaretur amplexibus; & illa furtivis Papæ amoribus præoccupata, post amissum conjugem ultra secundas contrahere nuptias detrectaret.* Ista adversus honestissimam feminam, atque sanctissimum patrem evomebant, qui conjugii turpitudine, seu diaboli tenebantur astricti clerici conjugati, cum uxores dimittere cogerentur, ita ex proprio affectu aliena pensantes. Quod adeo portentosum & extra omnem penitus veritatis imaginem visum est etiam perditissimo illi Bennoni schismatico Cardinali, hosti infensissimo Papæ Gregorii, ut cum multa falsissima in Gregorium ipsum scripserit, istud in eum objicere non sit ausus; quæ nullatenus apud prudentes fidem invenerint. De quibus idem Lambertus pergens hæc subdit:

(e) Id. an. 1077.

Greg. Pap. calumniis impetitus.

XXXV. Gregorii irreprehensibilis continentia.

Sed apud omnes sanum aliquid sapientes, luce clarius constabat, falsa esse, quæ dicebantur. Nam & Papa tam eximie, tamque Apostolice vitam instituebat, ut nec minimam sinistri rumoris maculam conversationis ejus sublimitas admitteret, & illa in Urbe celeberrima, atque in tanta obsequentium frequentia obscenum aliquid perpetrans latere nequaquam potuisset. Signa etiam & prodigia, quæ per orationes Papæ frequentius fiebant, & zelus ejus ferventissimus pro Deo, & pro Ecclesiasticis legibus satis eum contra venenatas detractorum linguas communiebant. Hæc Lambertus, hujus temporis rerum gestarum inspector, & scriptor. At jam de Mathilde satis, reliqua vero opportunius de ipsa suis locis inferius dicenda erunt, modo autem,

quæ sunt reliqua eorum gestarum Gregorii Papæ anni hujus, ordine temporum prosequamur.

XXXVI. Indicitur Synodus generalis. (a) Greg. l. 2. ep. 42. 43.

Indicitur ab eo Synodus Romæ celebranda prima hebdomada Quadragesimæ. Extant adhuc ejus Indictionis litteræ ejusdem Gregorii (a) ad Episcopos Longobardiæ, in quibus inter alia, ista de usu pristino & consuetudine, legumque præscripto de Synodo annis singulis celebranda: *Non incognitum vobis esse credimus, in Romana Ecclesia jamdudum constitutum esse, ut per singulos annos ad decorem & utilitatem sanctæ Ecclesiæ generale Concilium apud Sedem Apostolicam sit tenendum.* Generale appellat, quod ex omnibus Italiæ Episcopis colligeretur, cum alioqui contingeret ex Suffraganeis tantum circa Urbem positis Episcopis frequentius Romæ Concilia celebrari. Scripta sane hæc ab ipso ad Episcopos sub anni hujus exordio, nempe octavo Kalend. Februarii.

XXXVII.

Convenerunt in Urbem statuta die qui convocati fuerunt Episcopi: habentur sacra comitia frequenti Episcoporum cœtu (nu-

PAGIUS IV. *Decreta in primo Concilio Romano sub Gregorio VII.*

A num. XXXVI. ad num. XLI. In Vita Gregorii VII. a Paulo Bernriedensi scripta, cap. 4. refertur ejusdem Pontificis Epistola ab eo ad *Ottonem Constantiensem Episcopum* data, cui significat quæ in Synodo Romana hoc anno celebrata constituta fuerint. Ea quidem in Registro Gregorii VII. non legitur; sed id mirum videri non debet; cum in ea Collectione aliæ desiderentur, ex quo inferre licet, uti & ex quibusdam aliis a me observatis suis locis illam longe post ejusdem Pontificis mortem factam. Gregorius VII. Pontificatus sui tempore decem Romæ Concilia celebravit, contigitque aliquando, ut quæ in uno decreta, a Scriptoribus alteri attributa fuerint, ut patet de secundo anno sequenti habito, quod Hugo Flaviniacensis, hujus temporis Scriptor, cum priori confudit, ut suo loco videbimus. Præcipua capita hujus primæ Synodi Romanæ memorat Gregorius VII. in laudata Epistola ad Ottonem, quæ extat etiam in fronte Apologetici *super Decreta, quæ venerabilis Papa Gregorius ejusdem nominis septimus in Romana Synodo promulgavit contra Simoniacos & incontinentes altaris ministros*, [1] ab Auctore Anonymo coævo compositi, & a Labbeo Tom. X. Concil. pag. 315. & seqq. recitati. Constat Apologeticus ille capitulis XXIV. in quibus Auctor egregie ostendit. Gregorium VII. in iis, quæ in hac prima Synodo Romana statuit, nihil a Sanctis Patribus deviasse, ideoque male ac perniciose aliquos obstinato animo eisdem resistere, *ut & ipsi prædictas authenticas sanctiones contemnant, & suam consuetudinem jucundissimam quidem, sed perniciosissimam retinere contendant.* Tum cap. 5. per ordinem digerit statuta in eadem Epistola ad Ottonem Constantiensem Episcopum a Gregorio VII. indicata: *Horum illud erat primum*, inquit Apologista, *ut Clerici aliquem sacrorum ordinum gradum & Officium per pretium adepti, nullatenus deinceps in Ecclesia ministrent. Secundum, ut Ecclesiam pretio acquisitam nullus retineat, nec alicui deinceps Ecclesiæ jura vendere vel emere liceat. Tertium, ut a Clericali officio cessent, quicumque se pro incontinentia reprehensibiles exhibent. Quartum, ut populus Clericorum officia nullatenus recipiat, quos Apostolicas institutiones contemnere videat.*

V. *Sacerdotes simoniaci & concubinarii tumultuantur adversus Synodum Rom.*

Refert hæc summatim Marianus Scotus in Chronico hoc anno, additque: *Unde & de prædicta Synodo Legati Papæ missi ad Henricum Reg. Rom., idest duo Episcopi, cum Regina ejusdem Regis matre & universali Synodo, coram Rege, communi omnium Episcoporum interdicta, feminas separarunt a Clericis, & maxime a Presbyteris: & voluerunt esse in Pascha cum Rege in civitate Babemberga, nec cibum, vel societatem Hermanni ejus civitatis Episcopi habere; qui etiam Episcopatum comparavit.* Lambertus vero in Chronico a Baronio num. XXXVIII. laudatus: *Adversus hoc decretum*, inquit, *protinus vehementer infremuit tota factio Clericorum, hominem plane hæreticum & vesani dogmatis esse clamitans*, &c. En a quibus Sanctissimus Pontifex hæreticus appellatus fuit, a Sacerdotibus nempe & Episcopis conjugatis vel concubinariis, qui clamabant *malle se Sacerdotium, quam conjugium deserere*, subjungit idem Lambertus. Profecto si Gregorius VII. tempora nactus fuisset, quibus Italia & Germania ab Imperatoribus reformationis abusuum, qui inoleverant, cupidissimis, regebantur, Sacerdotum conjugia, aliaque hujusmodi propudia cito finem invenissent.

Ca-

NOTÆ [1] Constitutionem in hoc concilio latam de non auscultanda missa sacerdotum concubinariorum turbas excivit non in Germania tantummodo, sed & apud Gallos, qui Parisiis in concilium coeuntes ea in re pontifici parendum non esse, quod difficilia juberet, statuerunt. Meminit concilii hujus uterque vetustus Author vitæ S. Galterii Abbatis S. Martini juxta Pontisaram, qui addit S. Abbatem restitisse episcopis illis, pontificiamque Constitutionem strenue defendisse. Porro concilium istud P. Harduinus in sua Collectione idem ipsum censet Parisiense concilium habitum anno 1092. vel 93. cujus mentio superest in Diplomate Philippi regis a P. Labbeo excitato. Sed præterquam quod Diploma illud suspectum est PP. Bollandianis in Propyl. ad Tom. I. Aprilis num. 66. vix credo Gallicanos Episcopos tamdiu distulisse admittere, vel rejicere sanctionem pontificiam habitam anno 1074. Rationi igitur potius consonum arbitror, hoc ipso anno, quo Romæ prodiit Gregorii constitutio, in concilio Parisiensi, eodem tempore celebrato, de illa deliberatum fuisse. Quod autem constitutio hæc potissimum displicuerit Gallicanis PP. licet non satis perspicue explicat Author coævus in vita ejusdem Sancti; id tamen supplet alius vetustus author ejusdem vitæ, qui asserit dissidii hujus argumentum fuisse *mandatum Hildebranni de non audienda Missa Presbyteri habentis concubinam*. Vide utramque vitam apud Bollandistas ad diem 8. Aprilis. Concilium istud diligentiam Collectorum adhuc desiderat. Mansi

(numerum tamen certum non invenimus expressum). In quibus Gregorius Papa inhærens prædecessorum vestigiis ad ea crimina resecanda, quæ magis tunc Dei Ecclesiam labefactare videbantur, Apostolicam falcem convertit, quæ etsi recisa fuerant (ut vidimus) ab omnibus prædecessoribus, Leone Nono videlicet, & aliis singulis, qui successerunt, Romanis Pontificibus, tamen remanente adhuc altis radicibus fixis pravæ consuetudinis virente cespite, rursus ampliori germine infeliciter pullularunt. Ex dissidiis enim, quibus diu vexata laboravit Romana Ecclesia, infaustum illud accidit, ut peccata censura Apostolica non coercita in malam consuetudinem propagata adeo increbuerint, ut cum ad ea corrigenda Gregorius post alios insurrexerit, delinquentes omnes senserit adversarios, atque passus sit inimicos, clericos, inquam, concubinarios, sive diaconimus conjugatos, tamquam si quid novum & impossibile ab eo servendum propositum esset, cum tamen nihil præterea, quam quod ab exordio nascentis Ecclesiæ usu, traditione, legibusque sacris receptum esset, jusserit observari. Quæ autem ob eam causam turbæ fuerint concitæ, Lambertus hoc anno sic narrat: *Hildebrandus Papa cum Episcopis Italiæ conveniens jam frequentibus Synodis decreverat, ut secundum instituta antiquorum canonum, presbyteri uxores non habeant, habentes, aut dimittant, aut deponantur. Nec quisquam omnino ad sacerdotium admittatur, qui non in perpetuum continentiam, vitamque cælibem profiteatur. Hoc decreto per totam Italiam promulgato, crebras litteras ad Episcopos Galliarum transmittebat, præcipiens, ut ipsi quoque in suis Ecclesiis similiter facerent, atque a contubernio sacerdotum omnes omnino feminas perpetuo anathemate resecarent.*

Adversus decretum de continentia clericorum tumultuatum.

XXXVIII.

Adversus hoc decretum protinus vehementer infremuit tota factio clericorum, hominem plane hæreticum & vesani dogmatis esse clamitans, qui oblitus sermonis Domini, quo ait (a) *Non omnes capiunt hoc verbum, qui potest capere, capiat. Et Apostolus:* (b) *Qui se non continet, nubat; melius est enim nubere, quam uri: violenta exactione homines vivere cogeret ritu Angelorum, & dum consuetum cursum naturæ negaret, fornicationi & immunditiæ frena laxaret. Quod si pergeret sententiam confirmare, malle se sacerdotium, quam conjugium deserere, & tunc visurum eum, cui homines sordereat, unde gubernandis per Ecclesiam Dei plebibus, Angelos comparaturus esset.* Vide, & deplora mecum miserandum statum Germaniæ Ecclesiarum, si ve-

(a) Matt. 19.

(b) 1. Cor. 7.

PAGIUS VI.

Calumnia Sigeberti adversus Gregorium VII.

Calumniatus est etiam Gregorium VII. Sigebertus in Chron. ad annum MLXXIV. vir partibus Henricianis addictissimus, qui hoc tempore vivebat. Ait enim: *Gregorius Papa celebrata Synodo simoniacos anathematizavit, uxoratos Sacerdotes a divino officio removit, & laicis Missam eorum audire interdixit, novo exemplo, & (ut multis visum est) inconsiderato præjudicio contra sanctorum Patrum sententiam, qui scripserunt quod sacramenta quæ in Ecclesia fiunt, baptismus scilicet, Chrisma, Corpus & Sanguis Christi, Spiritu sancto latenter operante, eorumdem sacramentorum effectum, seu per bonos seu per malos intra Dei Ecclesiam dispensentur*, &c. Verum non statuit Gregorius VII. ut Sacramenta per Sacerdotes conjugatos vel concubinarios confecta nulla sint, sed ne Christiani Missas ipsorum audiant, ut publico contemptu ad uxores dimittendas compellantur: *Statuimus etiam*, inquit ipsemet Gregorius VII. in laudata Epistola ad Ottonem Constantiensem Episc. *ut si ipsi contemptores fuerint nostrarum, imo SS. Patrum constitutionum, populus nullo modo eorum Officia recipiat, ut qui pro amore Dei & Officii dignitate non corriguntur, verecundia seculi, & objurgatione populi resipiscant.* Divus Anselmus in Epistola ad Willelmum Abbatem Hirsaugiensem data, primum publicata a Tengnagelo in sua Collectione anno MDCXII. rursumque typis edita a Gerberone in editione Operum Sancti Anselmi, accurate Gregorii VII. mentem explicat. Puricellus quidem in lib. 4. de Vita Sancti Herlembaldi suspicatur, hanc Epistolam non esse Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi, sed Anselmi Episcopi Lucensis, quod neque in veteribus illius editionibus, neque in Coloniensi anni MDCXII. excusa reperiatur. Verum vana hæc conjectura; cum Tengnagelus eam Epistolam anno MDCXII. cum jam editio Coloniensis absoluta esset, e tenebris eruerit. Porro scite notat Puricellus Willelmum, cui ea Epistola inscripta, eum esse cujus meminit Trithemius in Chronico ad annum MLXXVI. *Ad hoc Concilium maligna ntium*, inquit, *Guillelmus Abbas Hirsaugiensis vocatus ire, contempsit; quippe qui Vicarium Christi* (nempe Gregorium) *sanctum & innocentem noverat.* Hic obiter notabo, deceptum Bellarminum lib. 1. de Clericis cap. IX. quando ait: *Tempore Gregorii septimi in Germania cœperunt Sacerdotes uxores ducere*; non solum enim in Germania; sed & in Italia, Gallia, & Hispania & Anglia, & quidem longe ante Gregorii VII. tempora, ut ex dictis liquet, prava hæc consuetudo invaluerat. Sed nostri instituti non est in hujusmodi immorari.

VII. *Herlembaldus Mediolani agit adversus Gothofredum invasorem.*

Huc revocanda quæ anno superiori de tumultibus in Ecclesia Mediolanensi hoc anno excitatis diximus, & hæc illis ex Arnulpho lib. 4. c. 3. apud Puricellum lib. 4. c. 48. addenda: *Præterea*, inquit, *dum Gothofredus Brebiæ solius immoraretur præsidio; Atto* (adversus eum Archiepiscopus Mediolanensis electus) *propria neglecta domo ac patria, Romæ degebat, tantummodo assiduis Papæ mancipatus obsequiis. Cui Herlembaldus apud Mediolanum totis favebat viribus, die noctuque laborans, datis etiam ac promissis muneribus. Insuper omne collegium Gothofredi flammis ac ferro persequebatur. Interim nihil intentatum, juxta posse, relinquens; præsertim cum nec Regiæ potestati, nec suorum parium, aliorumque mul-* to-

Digitized by Google

Vera sunt, quæ auctor narrat, omnes clericos his vocibus reclamasse, & non magis, quod aliquot ex eis incontinentes fecerint, omnes fecisse dicat per ignominiosam hyperbolen; non enim puto illorum Ecclesiam in profundum ita demersam, ut Joviniana hæresis ante tot sæcula condemnata, pro sacro dogmate sic recepta, atque eo modo improba defensione munita, ac roborata mendacio. Nullatenus autem coegit Gregorius, vel Ecclesiastica lex aliquem umquam invitum continentiam profiteri, sed tantum cum quis eam sponte professus est, clericatus susceptione, ad quem invitus nemo compellitur, observare præcepit; quo nihil justius, sanctius nihil dici potest & æstimari debet. Pergit auctor de diligenti cura Gregorii in sacris legibus promulgandis, & in usum pristinum revocandis, dicens:

Concubinarii clerici resiliunt adversus decreta Greg.

XXXIX. *Nihilominus ille instabat, & assiduis legationibus Episcopos omnes socordiæ, ac desidiæ arguebat, & nisi ocyus injunctum sibi negotium exsequerentur, Apostolica se censura in eos animadversurum comminabatur. Archiepiscopus Moguntinus sciens non parvo constare operam hanc, ut tanto tempore inolitam consuetudinem revelleret, atque ad rudimenta nascentis Ecclesiæ senescentem jam mundum reformaret: moderatius agebat cum eis. Et primo eis in dimidium annum inducias & deliberandi copiam dedit, hortans eos, ut quod necessario faciendum sit, sponte faciant, & tam sibi, quam Romano Pontifici necessitatem adimant aliquid in eos, quod secus sit, decernendi. Ad ultimum congregata Synodo in Erfordia, mense Octobri pressius jam imminebat, ut relegata omni tergiversatione, in præsentiarum, aut conjugium abjurarent, aut sacri altaris ministerio se abdicarent. Multas e contra illi rationes afferebant, quibus instantis perurgentisque *improbitatem eluderet, sententiamque cassare niterentur. Cumque adversus Apostolicæ Sedis auctoritatem, qua se illi ad hanc exactionem præter voluntatem propriam compulsum obtendebat, nihil argumenta, nihil supplicationes precesque proficerent; egressi tamquam ad consultandum, consilium ineunt, ut in Synodum non redeant, sed injussi omnes in domos suas discedant. Nonnulli etiam confusis vocibus clamitabant, melius sibi videri, ut in Synodum regressi ipsum Episcopum priusquam execrabilem adversus eos sententiam promulgaret, cathedra Episcopali deturbarent, & merita morte mulctato, insigne monumentum ad posteros transmitterent, ne quis deinceps successorum ejus talem sacerdotali nomini calumniam struere tentaret. Cum ad Episcopum relatum esset, hoc eos machinari, commonitus a suis, ut tumultum, qui oriebatur, matura moderatione præverteret; misit ad eos foras, rogavitque ut sedato pectore in Synodum regrederentur, se cum primum opportunitas arrisisset, Romam missurum, & dominum Apostolicum, si qua posset ratione, ab hac sententiæ austeritate deducturum.*

* importunitatem.

Postero die admissis in auditorium communiter laicis & clericis, veterem illam de reddendis decimis querelam replicat &c. De eadem Synodo & Gregorii Papæ litteris hic de rebus in Germaniam missis, quæ desiderantur, meminit Marianus Scotus ea tunc scribens. Agit de iisdem & Sigebertus hoc anno, & invehitur refractarius ipse in ejusdem Gregorii renovatum decretum prædecessorum, quo juberetur, ne conjugatorum sacerdotum quis Missas audire præsumeret, quasi negaret ipse Gregorius, vel alii, qui hoc statuissent, per improbos sacerdotes non confici sacramenta. Numquam istud dixit aliquis Romanorum Pontificum, sed tantum quod ea ratione statuissent, ut si fornicarius sacerdos sic se contemni videret, abstineret ab infami consortio feminarum. Sed nec sic parentibus istis, laicis in opprobrium redditis, ut sal infatuatum non solum ab hominibus ipsi conculcati sunt, sed eo progressum asserit (quod dici nefas) ut etiam confecta per eos sacramenta eorumdem pedibus tererentur. Io-

XL. Sigebertus calumniator convincitur.

PAGIUS

terum cederet ullo modo voluntati, Romanæ tantum fretus atque contentus fiducia, ad hoc etiam prorumpens, ut Ambrosianæ consecrationis Episcopos blasphemaret, asserens Apostolico excommunicatos, quorum omne reprobat officium. Unde fuit quod sancto Pentecostes sabbato fieri prohibuit in urbe Baptisma. Postea vero (anno scilicet MLXXV.) *Chrisma sacrum quod unus illorum* (videlicet Episcoporum a Sede Apostolica excommunicatorum) *Dominicæ Cœnæ mysteria Metropolitana dicavit Ecclesia, sicut mos est deficiente, Pontifice,* (Gothofredus enim invasor habebatur) *profusum humi coram omni populo calcibus proculcavit, suum producens in medium; a quo confectum, vel unde venerit, incognitum; ac sic postposita sabbati illius authentici* (Sabbati nempe Magni & Sancti) *apparatibus tradita prærogativa, sexta in Albis feria suum fecit celebrari Baptisma. Unde contigit, ut Paschale gaudium suum nesciret lavacrum, ac multo post tempore plures Catechumeni Baptismi carerent gratia. Quo errore involvitur plurima populi multitudo, partim simplici oculo, partim seducta pretio, partim impunitate, qua patraverat, scelerum. Ab ipso enim excidio quicumque scelestus illius adhærebat consortio, liberus & insons habebatur ab illo. Quamobrem Patarinorum intantum excrevit numerus atque virtus in pagis & oppidis, ac quibusdam, Duce ipso* (nempe Herlembaldo), *ut suorum omnium videretur dominari concivium.* Quibus ex verbis magis confirmatur quod anno MLVII. diximus, *Patarinorum* nomen datum primum fuisse Sanctis Arialdo & Her-

XLI. Robertus Guiscardus excommunicatus a Gregorio Papa.

In hac eadem Synodo ab eodem Gregorio Romano Pontifice constat excommunicatum fuisse Robertum Guiscardum Northmannorum Principem, de quo ista in fine epistolarum libri primi ejusdem Gregorii de rebus ab eo gestis hoc anno: *Celebravit Romæ Synodum, in qua inter cætera, quæ ibi gesta sunt, excommunicavit atque anathematizavit Robertum Guiscardum Ducem Apuliæ & Calabriæ atque Siciliæ, cum omnibus fautoribus suis, quousque resipisceret.* Ita Gregorius adversus Northmannorum Principem, quem patiebatur infestum, Ecclesiæ jura perturbantem, de quo scribit in (a) epistola ad Herlembaldum & (b) Guillelmum Comitem. Campaniam enim post captum Salernum Robertus invaserat, & inde a Gregorio ejectus, recedens Beneventum obsedit. De his enim hæc (c) Leo Ostiensis: *Robertus Campaniam expugnaturus ingreditur. Ista ubi Gregorio Papæ nuntiata sunt, Ducem Robertum ac Gisulphum Principem Salernitanum a liminibus Ecclesiæ separans, collecto exercitu, adversus eos ire disposuit. Quod postquam Duci nuntiatum est; concite una cum Principe Capuam venerat, & Dux quidem Beneventum, Princeps vero Neapolim obsidere cœpit.*

(a) Greg. l. 1. ep. 25.
(b) Id. ib. ep. 46.
(c) Leo Ost. l. 3. c. 44.

XLII. Neapolitani ope S. Januarii liberati.

Neapolitani autem Principis timore perculsi omnipotenti se Deo intentius commendabant, ut eos a potestate Principis clementissima miseratione dignaretur eripere: cumque civitas eadem acerrime oppugnaretur, sanctus martyr Christi Januarius & alii Abbates a Principe sæpe conspiciebantur armati per castra discurrere: putans autem Episcopum esse, interrogabat, cur contra ordinem suum ad pugnam cum lancea scutatus exiret. Cui Archiepiscopus respondens: Ego, inquit, ut tu vir illustrissime conspicis, multis jam diebus æger in lectulo decubo; ille autem armatus quisnam sit, ipse videris. Sciat tamen sanctum Januarium hanc protegere civitatem. Princeps vero dictis ejus derogans fidem, urbem oppugnare persistebat. In ea vero obsidione, cum prius ab communicatione absolutus esset, defunctus est. Successitque ei Jordanis filius &c. Quando autem ipse Robertus Dux fuerit absolutus, suo loco dicturi sumus, non enim ante annum Gregorii Papæ septimum, Domini vero octogesimum post millesimum ipse Robertus Dux obediens Ecclesiæ absolvi meruit, ut ex ejus juramento (d) fidelitatis tunc præstito satis apparet.

(d) Greg. l. 8. in princ. & l. 9. ep. 4.

XLIII.

Ut autem ad Synodum revertamur, diversorum Episcoporum atque Abbatum causæ ibi tractatæ sunt, atque synodali sententia, decretoque Apostolico definitæ, ut apparet ex pluribus (e) epistolis ejusdem Pontificis ex Synodo datis. Inter quas non prætermittendam dicere de causa Pictaviensium canonicorum, ut Episcopus vel ejus loco Decanus, vel alius in dignitate constitutus jus retineret certis diebus cantandi Missam in aliena Ecclesia, exempta scilicet, hocque servari consuevisse Romæ in stationibus, atque in aliis orbis partibus. In eadem Synodo pariter ab eodem Gregorio Papa sancitum esse decretum, ut Hispaniarum Ecclesiæ Romanum ordinem atque officium reciperent, ipsius Gregorii Papæ litteræ (f) testantur, quod & Episcopi Hispaniarum qui Synodo interfuerunt, facere promiserunt, ut idem affirmat. Insuper lectæ fuerant in Synodo litteræ Geisæ Ungariæ Regis ad Gregorium Papam scriptæ, quibus idem Rex significabat suum erga Apostolicam Sedem incomparabile studium & observantiam, petens, ne adversantes, sibi hostes aliquid contra ipsum ad eamdem ferentes, audiantur, eisque fides adhibeatur. Ad quem ex eadem Synodo Grego-

(e) Id. l. 1. ep. 51. 52. 53. 54. 56. 57.
(f) Id. l. 1. ep. 18. & sup. l. 1. ep. 64.

PAGIUS

& Herlembaldo castitatis Sacerdotalis defensoribus. Jam monui, Arnulphum in iis, quæ habet de Ecclesiæ Mediolanensis turbis, usque ad caput 8. libri quarti, favere Schismaticis, sed tunc ab errore reversum sine ullo partium affectu res narrare.

VIII. *Robertus Calabriæ Dux quo anno ab excommunicatione absolutus.*

A num. XLI. ad XLIV. Baronius refert, *Robertum* Apuliæ & Calabriæ Ducem in Synodo Romana hoc anno celebrata a Gregorio VII. excommunicatum fuisse, quod, ut habet Leo Ostiensis lib. 3. cap. 44. *Beneventum* Pontifici ditionis urbem obsidione cinxisset, cum tunc *Richardus* Capuæ Princeps Roberti frater Neapolim obsidere cœpisset: *Richardo* demortuo *Jordanes* ejus filius successit, ut inquit idem Leo, ubi Librarii errore legitur, *successit ei Jordanis filius.* His narratis Baronius scribit, *Robertum* anno tantum MLXXX. a Gregorio VII. excommunicatione solutum esse: quod & eo Christi anno iterat. Verum anno MLXXVII. Gregorius VII. & Robertus Dux fœdus adversus Henricum Regem sanxere, ut eo Christi anno ostendemus, ideoque quæ Leo Ostiensis citatus de absolutione Roberti refert, anno MLXXVII. contigere; ut mox ostendam. Leo itaque morte Richardi & Jordanis filii successione narratis, subdit, *Inde inter Ducem* (Robertum) *ac Principem* (Jordanem) *orta dissensio est. Princeps enim Gregorii favens, acceptis a Beneventanis quatuor millibus quingentis Byzantiis, castra quæ Dux ad urbis* (nempe Beneventi) *expugnationem instruxerat destruens, cum omnibus Apuliæ Comitibus adversus eum conspirat,* &c. *His compertis Desiderius Pater* (Abbas nempe Casinensis & Cardinalis) *Ducem adiens, cum quo passi sunt rogare institit. Cujus monitis Robertus obtemperans, pacem cum Principe facit. Inde Dux exercitum movens castrum, quod Monticulus dicitur, cepit; & alia itidem castella quinque belli jure quæsivit. Interea Desiderius ægerrime ferens Ducem a matris Ecclesiæ gremio diutius exulem agi; profectus Romam Gregorium orare cœpit, ut Ducem ab anathematis* vin-

Digitized by Google

[(a) Id. l. 1. ep. 18. Modestia Bellovac. Episc.] gorius (a) respondet, laudans ejus officium erga Romanam Ecclesiam, spondens ab eadem quidquid amoris & beneficii erga filium mater consueverit adhibere. In eadem item Synodo Guillelmus Episcopus Bellovacensis dignum exhibuit specimen Christianæ charitatis & Episcopalis modestiæ, ut qui gravissima passus a suis tam clericis, quam laicis, quorum causa iidem excommunicati fuissent; tantum abest, ut adversus eos conquestus sit, ut etiam pro eis Pontificem rogaret, & absolutionem ab eodem Pontifice ub excommunicatione impetraret.

[XLV. Lucenses vocati Romam.] Ad hoc idem quod celebratum est Romæ a Gregorio Papa Concilium, inter alios vocati Lucenses canonici ad dicendam causam, quod adversus sanctum Anselmum suum ipsorum Episcopum conspirassent. Ista autem quomodo se habuerint, petenda sunt ab ipso presbytero, qui res ab eo gestas conscripsit, & agens de ipso, cum ex monasterio invitus est ad suam Ecclesiam revocatus, dicere pergit, quomodo mox suos canonicos ad regularem observantiam reducere laboravit: siquidem sub decreto anathematis statuerat Leo Papa Nonus, ut ejusdem Ecclesiæ canonici vitam agerent communem & viverent regulariter. De quo scriptor vitæ ipsius idem presbyter pœnitentiarius B. nomine hoc tantummodo elemento in vita ipsius prolixiori quam accepimus a Constantino Cajetano monacho Cassinensi, nomen auctoris exprimitur) hæc habet: *Cujus sancti Leonis decreti quoties videt, aut recordatur est præceptum, expavit, nec tacere ausus fuit.* Porro quam hujus rei causa diram ab iisdem subjectis sibi canonicis passus sit persecutionem, cum nec Mathildis ipsa id eisdem licet multum conata fuisset, persuadere potuisset, nec Gregorius Papa, idem auctor mox subjicit ista:

[XLVI. Quid Greg. Papa cum Lucensibus.] *Accidit autem, ut ad eamdem civitatem sanctissimus Papa Gregorius Septimus veniret, perlatumque est ad ipsum illud negotium. Qui mox incipit paterno illos primum affectu admonere ac dicere; quoniam Romani Pontificis decreta præterire non licet: rogat eos & suadet benigne, quatenus saluberrimis obediant decretis, & reverentissimi patris exequantur voluntatem. Nec semel, aut bis, sed sæpe ac multum, aliquando cum eodem S. Episcopo, interdum sine ipso alloquitur illos tam dure, tum blande, proferens eis Scripturæ sanctas & auctoritates authenticas.*

[XLVII. Pœna Lucensium.] *Illi vero etsi humiliter se beata quandoque monita finxerunt audire, omnia tamen absentes depravarunt. Vocantur denique ad Sedem Apostolicam; ibique conspiratores in proprium Episcopum & insidiatores detecti sunt. Prolatis ergo canonibus, & lecto capitulo sancti martyris & Episcopi Fabiani, qui conspiratores & insidiatores suorum Episcoporum curiæ tradendos instituit; judicio totius sanctæ Synodi etiam ipsi curiæ traduntur. Tunc fidelis illa & prudens Marchionissa Mathilda servos illos appellans, in servitutem curiæ vocavit eos. Quamobrem triste præterquam credi potest, etiam adver-*

PAGIUS *vinculo solveret. Quod cum impetrasset pacis amator Desiderius, ad Ducem cum Cardinalibus pergens, eum a sententia excommunicationis absolvit*, sed post Synodum secundam Romanam anno sequenti coactam in qua iterum Robertus anathematizatus est, ut eo anno num. XI. apud Baronium videre est. Certe Leo Ostiensis, qui lib. 3. cap. 44. de excommunicatione Roberti Ducis, ejusdem absolutione uno tenore agit, statim cap. 45. & 46. recitat quæ *Gregorius VII.* adversus invasores monasterii Casinensis in Concilio Romano V. anno MLXXVIII. congregato statuit, quæ Baronius eo anno num. XXII. & seq. cum eo Concilio accurate alligat, ideoque tam excommunicatio Roberti, quam ejus absolutio a Leone cap. antecedenti narratæ, illum Christi annum & Concilium Romanum V. præcessere. [1]

[IX. Aquini Ecclesia reconciliatur.] Porro *Robertum* anno tantum MLXXVII. a Gregorio VII. in communionem fidelium restitutum fuisse, non vero anno anteriori, demonstrat Epistola XI. Gregorii VII. libri III. *data Romæ II. idus Martii, indict. XIV.* anno scilicet MLXXVI. in qua Gregorius ait: *Si Dux Robertus S. Romanæ Ecclesiæ sicut filius parere exorat, paratus sum paterno amore eum suscipere, & ab excommunicationis vinculo penitus absolvere, & inter divinas oves eum annume-*

NOTÆ [1] ERudite quidem Pagius hoc loco disputat de anno, quo Robertus ab excommunicatione absolutus fuit, idque cum anno 1077. componit, sed quantum assequi possum non vere. Nam id pugnat contra perspicuum testimonium Anonymi scriptoris coævi Chronici Normannici vulgati Rer. Ital. tom. V. pag. 278. qui ad annum 1080. habet de Roberto: *Amicatus est cum Gregorio Papa mense Junio, & confirmata fuit ab illo omnis terra quam habebat Robertus Dux in Apulia, Calabria & Sicilia.* Anonymi hujus fides potior habenda est quam Pagii conjecturæ, qui nullum assertionis suæ authorem laudat. Et ex hoc pariter lucem accipiunt ea quæ de colloquio Gregorii cum Roberto anno 1077. consignando Pagius ad eumdem annum n. 18. 19. 20. contendit. Cum enim quos ibi laudat authores nihil habeant perspicuum de anno habiti colloquii, & ex anonymo nostro diserte constet Robertum in gratiam pontificis nonnisi anno 1080. mense junio rediisse, consequitur inde, colloquium nonnisi in eum annum incidisse. MANSI

versus ipsam quotquot potuerunt, conspirare fecerant. Hæc ibi de rebus gestis in Romano Concilio in causa Lucensi. De quibus admonendum putamus Lectorem, desiderari omnia ista de persecutione Lucensium canonicorum in suum Episcopum sanctum Anselmum, in vita ejusdem, quam Luca missa accepimus, decurtata olim haud dubium, ab aliquo ipsorum, ne ejusmodi ignominia sugillati reperirentur majores eorum. Sed haud omnia in diversis locis sparsa exemplaria, quisquis ille fuerit, potuit mutilasse. Sed quænam ista secuta sint, idem presbyter pænitentiarius sic subdit:

XLVIII. Conc. ad S. Genesium contra Lucenses.

Convenerunt ergo quamplures iterum Episcopi apud sanctum Genesium, quod castrum a civitate Lucana non multum distat, inter quos reverentissimus Albanensis Episcopus nomine Petrus (Igneus cognomento dictus) *vicem domini Papæ agebat, qui cum eodem Lucensi Episcopo sancto Anselmo & cum reliquis omnibus conspiratores illos excommunicavit. Unde inconsolabiliter illi dolentes & indignantes, totam civitatem malitiose commoverunt, atque freti auxilio perditissimi hominis quondam dicti Henrici Regis, religiosissimum Episcopum a civitate repulerunt, sed & prædictæ dominæ Mathildæ rebelles penitus facti sunt. Hujus itaque conspirationis nefariæ caput & princeps fuit quidam nomine Petrus, falsa professione canonicus, ordine damnationis suæ subdiaconus, mente superbus, incontinens moribus, verbis procax, corpore incompositus, vir sanguinum, & fomes omnium spurcitiarum, qui propter immensitatem malitiæ suæ, factus est subito contumax præco Henricianæ tyrannidis.* Cujus principis factione & gratia, vivente adhuc ipso sancto Anselmo ejusdem Lucanæ civitatis, idem Petrus est intrusus pseudoepiscopus, factus postmodum Guiberti pseudopapæ audacissimus defensor obstinatissimusque sectator, occupans omnia quæ erant Episcopatus, ita ut unum tantum castrum remansisse sancto Anselmo, idem auctor affirmet. Porro virum sanctissimum a sua Ecclesia sic extortem apud Mathildem vitam agere Gregorius Papa præcepit, ut superius hoc eodem anno dictum est.

XLIX. Gregorius Papa parat bellum adversus Northmannos & Saracenos. (a) 2. Cor. 11.

Inter hæc autem Gregorius, cui universalis gregis cura commissa, erga omnes studio immenso & cura propensiori vigilans, & pro omnibus paterna exæstuans charitate, ut omnibus in angustia positis sit adjumento, animo indefesso laborat, ut secundum illud (a) Apostoli acciderit ipsi: *Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum: quis infirmatur & ego non infirmor? quis scandalizatur & ego non uror?* Dum videlicet eodem tempore, quo in gestis synodalibus totus esset, & mole negotiorum obrueretur, de habendo delectu militum cogitat adversus Northmannos, Campaniam invadentes, & contra Saracenos Constantinopolim perurgentes. De his enim hoc ipso anno, dum instaret Synodus, nempe quarto Nonas Februarii, ad Guillelmum Burgundiæ Comitem & Ecclesiæ Romanæ fidelem (b) scribens, ab eo secundum promissionem suam factam Alexandro Papæ prædecessori suo milites exigit: sed quo sit animo in expeditione paranda, ad finem epistolæ ita declarat: *Hanc autem militum multitudinem non ideo coacervare curamus, ut ad effusionem sanguinis Christianorum intendamus; sed ut ipsi videntes expeditionem, dum confligere timuerint, facilius subdantur justitiæ. Speramus etiam, quod forsitan alia inde utilitas oriatur, scilicet, ut pacatis Northmannis, transeamus Constantinopolim in adjutorium Christianorum, qui nimium afflicti creberrimis morsibus Saracenorum, inhianter flagitant, ut sibi manum nostri auxilii porrigamus. Nam contra eos Northmannos, qui nobis rebelles sunt, satis sufficiunt milites isti, qui nobiscum sunt.* At quo stipendio conduxerit auxiliares copias Pontifex audi: *Certus esto, quoniam te & omnes qui tecum in expeditione fuerint fatigati, duplici, imma multiplici remuneratione (ut credimus) Petrus & Paulus principes Apostolorum donabunt.*

(b) Greg. l. 1. ep. 46.

Qua animo Pontifices parent bellum.

L.

Cedere tandem militari potentiæ, qui spirituali non cesserunt (ut vidisti) coactis Northmannis, idem Gregorius, uti instituerat, in Orientalium Christianorum auxilium expeditionem parat. At qua-

PAGIUS

numerare. Tum in Epistola XV. ad Wifredum Mediolanensem militem eadem indictione data, scribit: *Scias Nortmannos verba componenda pacis nobiscum habere, &c. Sed Deo auxiliante, hoc non cum detrimento, sed cum augmento Romanæ Ecclesiæ in proximo speramus facere, & eos ad fidelitatem B. Petri firmiter & stabiliter revocare.* In Actis Pontificalibus Gregorii VII. a Centio Camerario scriptis, & in Actis Bollandianis ad diem XXV. Maii recitatis cap. 2. narrato Conventu Forchheimensi Idibus Martii anno MLXXVII. coacto Roberti absolutio his verbis refertur: *Interea venerabilis Pontifex, receptis nunciis Roberti Guiscardi, egregii Normannorum Ducis, versus Apuliam post Octavas Pentecostes iter arripuit, & cum ipso apud Aquinum colloquium habuit. Congrua itaque ab eo satisfactione suscepta, prius a vinculo excommunicationis eum absolvit, & consequenter fidelitatem & hominium ejus recepit. Postmodum vero, jam assumtum in specialem B. Petri militem, de totius Apuliæ & Calabriæ Ducatu, per vexillum Sedis Apostolicæ investivit.* Tum *Aquino* Pontifex Be-

quenam tuba milites colligit? litteris utique Apostolicis, iisdemque duplicibus quarum istæ primæ datæ habentur hoc (*a*) anno Kalendas Martii his verbis:

(*a*) Greg. l. 2. ep. 49.

Ad Christianos omnes pro expeditione Orientali.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei omnibus Christianam Fidem defendere volentibus salutem & Apostolicam benedictionem.

*Notum vobis esse volumus, hunc virum præsentium portitorem, dum de ultramarinis nuper reverteretur partibus, Apostolorum Limina, & nostram præsentiam visitasse. A quo, sicut a plerisque aliis, cognovimus, gentem Paganorum contra Christianum fortiter invaluisse Imperium, & miseranda crudelitate, jam fere usque ad muros Constantinopolitanæ civitatis omnia devastasse, & tyrannica violentia occupasse, & multa millia Christianorum quasi pecudes occidisse. Qua de re, si Deum diligimus & Christianos nos esse cognoscimus, pro miseranda fortuna tanti Imperii, & tanta Christianorum clade nobis valde dolendum est. Et non solum dolere super hac re, debita sollicitudini nostræ sufficit, sed animas pro liberatione fratrum ponere, exemplum Redemptoris nostri, & debitum fraternæ charitatis a nobis exigit. Quia (*b*) sicut ipse pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus nostris animas ponere. Scitote igitur nos in misericordia Dei, & in potentia virtutis ejus confisos, omnibus modis id agere, atque parare, ut adjutorium Christiano Imperio, quam citius, Deo juvante, faciamus. Unde vos per fidem, in qua per Christum in adoptionem filiorum Dei uniti estis, obsecramus, & auctoritate beati Petri Apostolorum principis admonemus, ut & vos vulnera & sanguis fratrum, & periculum præfati Imperii digna compassione moveat, & vestra virtus pro Christiano nomine non invitam fatigationem ad ferenda fratribus auxilia subeat. Quidquid autem super hac re divina pietas vestris animis indiderit, sine mora certis legationibus nobis renuntiare studete. Dat. Romæ Kal. Martii indictione xii.* Rursum ad eos; & nominatim ad Ultramontanos sic: (*c*)

(*b*) Joan. 10.

(*c*) Greg. l. 2. ep. 37.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, omnibus fidelibus sancti Petri, maxime Ultramontanis, salutem & Apostolicam benedictionem.

LI. *Ad vos jam pervenisse credimus, quæ sit nostra voluntas, & quid ex parte sancti Petri dixerimus de adjutorio faciendo fratribus nostris, qui ultra mare in Constantinopolitano Imperio habitant, quos diabolus per seipsum a Fide Catholica conatur avertere, & per membra sua non cessat quotidie quasi pecudes enecare crudeliter. Sed quia nostris invidet bonis desideriis, tentat, si potest, nos impedire, ne illi, gratia divina largiente, liberentur; & nos dando animas nostras pro fratribus nostris, coronemur. Proinde ex parte beati Petri rogamus, monemus, & invitamus, ut ea modo, quo potestis borum dixerit, ad nos quidam vestrum veniant, qui Christianam Fidem vultis defendere, & cælesti Regi militare, & cum eis viam, favente Deo, præparemus omnibus, qui cælestem nobilitatem defendendo per nos ultra mare volunt transire, & quod Dei sunt filii, non timent ostendere. Itaque fratres charissimi, estote ad pugnandum fortissimi pro laude illa, & gloria, quæ omne desiderium superant, qui hactenus fortes fuistis pugnare pro rebus, quas non potestis detinere, nec sine dolore possidere. Nam per momentaneum laborem æternam potestis acquirere mercedem. Omnipotens Deus, qui omnem legem suam in præcepto abbreviavit charitatis, det vobis se toto corde, tota anima, tota virtute diligere; ut proximos vestros sicut vosipsos diligentes, mereamini, si oportuerit, pro eis animas vestras ponere. Dat. Rom. decimoseptimo Kal. Januarii, indictione decimatertia.* In fine videlicet anni præsentis. Jamdiu enim variæ obortæ occasiones cœptum opus præter Gregorii Papæ voluntatem & studium sunt remoratæ.

Ad Germanos pro expeditione Orientali Papæ litteræ.

LII. Jam plusquam quinquaginta millia militum religiosæ militiæ nomen dederunt, & ipse Gregorius erat in procinctu profectionis in Orientem, ut magno Christianæ religionis bono, non solum Saracenos exercitu expugnaret, sed Orientalem Ecclesiam schismate ab Occidentali divisum uniret, Armenos a Fide Catholica penitus aberrantes ad rectæ Fidei tramitem restitueret; insuper si Deus annuisset, Hierosolymam perveniret: eum timens (quod accidit) ne Henrici Regis inconstantia, fides dubia, animus duplex, & in Sedem Apostolicam parum æquus ab instituto divinitus cœpti operis eum averteret, antevertens ipse, litteras ad eum dedit, quibus quum esset ergo eum benigno animo declaravit, & quanti ponderis pro Christiana religione moliretur opus, significavit; & ut cum participatio-

Collecta militum pro defensione Orientalis Imperii.

PAGIUS *Beneventum* profectos, fœdus cum eodem Roberto pepigit, de quo anno MLXXVII. sermo erit. Mense Octobri anni MLXXVI. *Robertum* nondum in gremium Pontificis rediisse, demonstrat hujus Epistola VII. libri IV. ad aliquos Mediolanenses *data Romæ secundo Kalendas Novembris indict. XV.* in qua ait: *Hinc bona Ecclesiæ Normanni multoties perjuri conantur auferre, &c. sed confidimus in domino, qui superbiam Normannorum paulo ante sub manu nostra substravit, quod adversus Apostolicam sedem non diu prævalebunt.*

Ad

tione ipsius cuncta perficiat, ab eo consilium petiit: sed & qua esset erga ipsum fiducia patenter aperiens, ipsum sui loco relinquere Romanæ Ecclesiæ defensorem, iisdem litteris reddere voluit certiorem. Sed præstat hæc omnia ejus verbis audire. In epistola enim tunc ad ipsum Regem data (a) ista leguntur post nonnulla de paterna erga ipsum benevolentia verba præmissa:

(a) Greg. l. 2. ep. 31.

LIII. Greg. Papa parat profectionem in Orientem.

Præterea indico tuæ magnitudini, quia Christiani ex partibus ultramarinis, quorum maxima pars a Paganis inaudita clade destruitur, & more pecudum quotidie occiditur, gensque Christiana ad nihilum redigitur, ad me humiliter miserunt, nimia compulsi miseria implorantes, ut modis quibus possem eisdem fratribus nostris succurrerem, ne Christiana religio nostris temporibus (quod absit) omnino deperiret. Ego autem nimio dolore tactus, & usque ad mortis desiderium ductus (magis enim vellem pro his animam meam ponere, quam eos negligens, universo orbi ad libitum carnis imperare) procuravi Christianos quosque ad hoc provocare, ad hoc impellere; ut appetant defendendo legem Christi animam suam pro fratribus ponere; & nobilitatem filiorum Dei luce clarius ostentare. Quam admonitionem Italici & Ultramontani Deo inspirante (ut reor, immo etiam omnino affirmo) libenter acceperunt, & jam ultra quinquaginta millia ad hoc se præparant, ut, si me possunt in expeditione pro duce ac Pontifice habere, armata manu contra inimicos Dei volunt insurgere, & usque ad sepulcrum Domini, ipso ducente, pervenire.

LIV.

Illud etiam me ad hoc opus permaxime instigat, quod Constantinopolitana Ecclesia de sancto Spiritu a nobis dissidens, concordiam Apostolicæ Sedis expectat. Armeni etiam fere omnes a Catholica Fide aberrant; & pene universi Orientales præstolantur quid fides Apostoli Petri inter diversas opiniones eorum decernat. Instat enim nostro tempore, ut impleatur quod pius Redemptor speciali gratia dignatus est Apostolorum Principi indicare ac præcipere, dicens: (b) Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Et quia patres nostri, quorum vestigia, licet indigni, sequi optamus, partes illas pro Fide Catholica confirmanda sæpe adierunt; nos etiam adjuti precibus omnium Christianorum (si Christo duce via patuerit, quia non est via hominis in manu ejus, & a Domino gressus hominis diriguntur) illuc transire pro eadem fide & Christianorum defensione compellimur. Sed quia magna res magno indiget consilio, & magnorum auxilio, si hoc Deus me permiserit incipere; a te quæro consilium, & ut tibi placet, auxilium.

(b) Luc. 20.

LV.

Quia si illuc, favente Deo, ivero: post Deum tibi Romanam Ecclesiam relinquo, ut eam & sicut sanctam matrem custodias, & ejus honorem defendas. Quid tibi super his placeat, & quid prudentia tua divinitus aspirata decernat, mihi quantocyus potes, remittas. Nam si de te plusquam plurimi putent, non sperarem, verba hæc frustra proferrem; sed quia forsan non est homo, cui de sinceritate dilectionis meæ adhuc indubitanter credas; Spiritui sancto, qui omnia potest, committo, ut menti tuæ suo more indicet, quid tibi cupiam, quantumve diligam: & eodem modo circa me tuam mentem componat, ut impiorum desiderium depereat, & bonorum accrescat. Hæc enim duo desideria circa nos duos, licet diverso modo, incessanter invigilant, & secundum voluntatem eorum, a quo prodeunt, decertant, &c. Hæc Gregorius ad Regem Henricum, qui tantum bonum intervertit, dum Saxonicæ expeditioni totus intentus, quæque magna illi postponenda putavit. Cum interea Orientalium rerum eventus felicior renuntiatus, fervorem expeditionis illius minuit, ut ex litteris (c) ejusdem Greg. ad Comitem Pictaviensem datis apparet.

(c) Greg. l. 2. ep. 3 in fin.

Sancii Reg. obedientia erga Sedem Apost.

Inter hæc autem contigit, ipsum Gregorium Papam accipere litteras a Sancio Aragoniæ Rege (est ejus nominis Quartus, religione præstans, & bellica fortitudine haud impar) quibus idem Rex maxime pius significarat, se juxta ejusdem Pontificis jussionem per Legatum illuc missum expressam, recepisse in sacris ritibus officium Romani ordinis observandum: ad quem idem Gregorius mense Martiii ista rescripsit: (d)

(d) Id. l. 1. ep. 63.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei Sancio Regi Aragoniensi salutem & Apostolicam benedictionem.

LVI.

Litteras nobilitatis tuæ suavitate plenas læti suscepimus; in quibus, quanta fide-

PAGIUS X.

Officium Romanum in Regnis Castellæ, Legionis & Navarræ admissi Gregorius VII. petitio.

Ad num. LVI. ad LXII. Officium Romanum facile ab Aragonensibus admissum fuit, rem promovente *Sanctio* Rege hujus nominis primo, non vero quarto, ut perperam habet Baronius, qui Epistolam ordine LXIII. libri primi a Gregorio VII. huic Regi datam num. LVI. recitat. Data ea Romæ *XIII. Kal. Aprilis, indictione XII.* Verum illud Officium majori cum difficultate ab aliis Hispaniarum Regibus admissum, ut patet ex Epistola Gregorii VII. LXIV. libri primi ad Alphonsum Legionis & Castellæ, & Sanctium Navarræ Reges *data Romæ XIV. Kalendas Aprilis indictione XII.* & a Baronio num. LIX. relata, qua Pontifex utrumque hortatur, *ut demum Romanam Ecclesiam ut matrem recognoscant*, & Ro-

Ordo & officium Roman. præceptum primo ab Aragonensibus.

fidelitate erga principes Apostolorum Petrum & Paulum ac Romanam Ecclesiam ferveas, satis perspeximus: quam, tametsi litteras tuas nullas viderimus, per Legatos Apostolicæ Sedis evidenter compertam habebamus. In hoc autem, quod sub ditione tua Romani ordinis officium fieri studes & jussionibus tuis asseris: Romana Ecclesia te filium, ac eam concordiam & eamdem amicitiam te nobiscum habere, quam olim Reges Hispaniæ cum Romanis Pontificibus habebant, cognosceris. Esto itaque constans, & fiduciam firmam habeas, & quod cœpisti perficias; quia in Domino JESU Christo confidimus, quia beatus Petrus Apostolus, quem Dominus JESUS Christus Rex gloriæ principem super regna mundi constituit, cui te fidelem exhibes, te ad honorem desiderii tui adducet, ipse te victorem de adversariis tuis efficiet. Cum enim Dominus filium amat, (a) flagellat; & castigat. Melius & utilius ex adversis pervenitur ad prospera. Qui enim dicit ridentibus: Væ vobis, quia flebitis (b); ipse lugentes beatos asserit, quoniam ipsi consolabuntur. De Salomone autem ad præsens nihil respondimus, quoniam accusationem per litteras, eo absente, qui accusat, sacri canones non recipiunt. Est quoque aliud, quod Legatus noster, qui ad partes illas his temporibus fuit, aberat, & sine eo judicium inde dare noluimus. Eo vero revertente, habebimus, Deo favente, consilium, & ad vos Nuntium nostrum mittemus, qui hanc & alias necessarias causas diligenter examine perquirens, singulis quibusque juxta determinationis finem imponet. Datum Romæ decimotertio Kal. Aprilis, Indictione duodecima. Aliæ adhuc extant ejusdem Pontificis ad eumdem Regem litteræ, (c) de quibus suo loco dicemus.

(a) Hebr. 12.

(b) Matt. 5.

(c) Id. l. 2. ep. 50.

LVII. Sancius Rex Arag. a Greg. Pap impetrat privilegium.

Qui res Aragonensium novissime magna cum laude prosecutus est Hieronymus Blanca, & in scribendo antiquos historicos Ecclesiasticos imitatus, quæcumque potuit, vetera monimenta summa industria perquisita, quo fidem suam legentibus optime testatam relinqueret, verbatim reddere consuevit, cui eo nomine Ecclesiastica antiquitas plurimum debeat reddita luce: recitat ejusdem Regis Sancii privilegium, concessum monasterio sancti Joannis, in quo ista, quæ ad ejusdem Pontificis Gregorii Papæ tempora spectant, ita leguntur: *Ad confirmanda priora bene acta Abbatem Sancium ejusdem monasterii iterum* * *Romæ ad beatissimum Papam Gregorium Septimum misi, rogans eum, ut ipse benigne prædictum locum Apostolica auctoritate, & sua munire (sicut antecessor ejus fecerat) facere non dedignaretur, quod, secundum quod poposceram, ipsi libentissime fecerunt.* Hæc ibi.

* Romam

LVIII.

Porro eidem Sancio Regi Aragonensi summæ cedit laudi, quod quantum ex ejusdem Pontificis litteris apparet, ipse primus absque mora in recipiendo Romano ordine in sacris ritibus, eidem Gregorio hæc per Legatum jubenti obtemperavit, reliquis adhuc nutantibus Regibus, & aliis rursus ejusdem Gregorii Papæ admonitionibus indigentibus. Nam qua die & Indictione datæ leguntur Gregorii Papæ litteræ ad Sancium Aragoniæ Regem, iisdem scriptæ habentur ab eodem Pontifice litteræ ad Alphonsum & Sancium Castellæ in Hispania Reges, & Episcopos eodem argumento, quæ sic se habent: (d)

(d) Greg. l. 2. ep. 64.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Alphonso & Sancio Regibus Hispaniæ a partibus, & Episcopis in ditione sua constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Cum beatus Apostolus Paulus (e) Hispaniam se * *adisse significet, ac postea septem Episcopos ab Urbe Roma ad instruendos Hispaniæ populos a Petro & Paulo Apostolis directos fuisse, qui destructa idololatria, Christianitatem fundaverunt, religionem plantaverunt, ordinem & officium in divinis cultibus agendis ostenderunt, & sanguine suo Ecclesias dedicaverunt, vestra diligentia non ignoret; quantam concordiam cum Romana Urbe Hispania in religione & ordine divini officii habuisset, satis patet. Sed postquam vesania Priscillianistarum diu pollutum, & perfidia Arianorum depravatum, & a Romano ritu separatum, irruentibus prius Gothis, ac demum invadentibus Saracenis regnum Hispaniæ fuit, non solum religio est diminuta, verum etiam mundanæ sunt opes labefactæ. Quapropter ut filios charissimos vos adhortor & moneo, ut vos sicut bonæ soboles, etsi post diuturnas scissuras, demum*

(e) Rom. 15.

* adire decrevisse.

Greg. Papæ Epist. ad Alphonsum & Sanctum Reg.

LX.

PAGIUS Romanæ Ecclesiæ ordinem & Officium recipiant. Recitat eam Baronius omissa subscriptione, & quia ea inscripta *Alphonso & Sancio Regibus Hispaniæ a partibus* existimat, hunc *Sancium* fuisse Aragoniæ Regem non advertens errorem Collectoris Registri Gregoriani, qui *Sanctium* Aragoniæ Regem pro *Sanctio* Navarræ Rege sumsit. Cur enim Pontifex *Sanctium* Aragoniæ Regem hortatus fuisset, ut Officium Romanum reciperet, cum id jam ab eodem *Sanctio* peractum esset, Romæque significatum, ut ex ejusdem Gregorii Papæ Epistola, XIII. Kal. April. indict. XII. data evidenter patet. Hi itaque Reges alii non sunt, quam *Alphonsus VI.* Castellæ & Legionis Rex, & *Sanctius IV.* Navarræ & Navaræ Rex, *Garzeis*, & *de Pina'en* cognominatus. Nec minus fallitur Sandovallius, qui in Vita *Sancti Samora*, ob hæc verba, *a paribus*, duos fratres intelligit, *Sanctium* nempe *Samoram*, & *Alphon-*

Digitized by Google

num tamen ut matrem revera vestram, Romanam Ecclesiam recognoscatis, in qua & nos fratres reperiatis, Romanæ Ecclesiæ ordinem & officium recipiatis, non Toletanæ, vel cujuslibet aliæ, sed istius, quæ a Petro & Paulo supra firmam petram per Christum fundata est, & sanguine consecrata, cui portæ inferni, id est, linguæ hæreticorum, numquam prævalere potuerunt, sicut cætera regna Occidentis & Septemtrionis teneatis. Unde enim non dubitetis vos suscepisse religionis exordium: restat etiam, ut inde recipiatis in Ecclesiastico ordine divinum officium, quod Innocentii Papæ ad Eugubinum directa Episcopum vos docet epistola, quod Hormisdæ ad Hispalensem missa decreta insinuant: quod Toletanum & Bracarense demonstrant, Concilia: Quod etiam Episcopi vestri ad nos nuper venientes juxta constitutionem Concilii per scripta sua facere promiserunt, & in manu nostra firmaverunt: Fuisse autem in his Gregorio plurimum laborandum, litteræ ejusdem ad Simeonem datæ (*a*) significant, sed de his inferius suo loco. Meminit in eisdem litteris de Paulo Episcopo cognomento Munione, qui apud Legatos simoniæ fuerat accusatus, quem venisse Romam, causamque dixisse, & innocentem repertum fuisse absolutum. aliæ ejusdem Pontificis ad Adefonsum Regem litteræ (*b*) datæ declarant.

(*a*) Id. l. 2. ep. 28.

(*b*) Id. l. 1. ep. 83.

LXI.

Non prætereat, quod in titulo epistolæ datæ ad Reges Adefonsum & Sancium eos simul a paribus ponat, quo plane significat, adhuc ambos Hispaniarum Reges regnare, necdum bello civili inter eos oborto separatos, & alterum eorum extinctum. Unde erroris arguas, qui ponunt Sancium anno superiori jam occisum esse, Alphonsumque hoc anno solum regnare cœpisse. Epistolaris auctoritas in his præsertim, quæ ad consignanda certa tempora spectant, sententia omnium, omnibus est præferenda. Sed quæ ab illis prætermissa, ab Hugone (*c*) autem in rebus gestis sancti Hugonis Abbatis Cluniacensis fideliter scripta leguntur de his, quæ passus est a Sancio fratre Alphonsus, sive Adefonsus, hic recitanda putamus. Auctor enim vivebat hoc tempore, & quæ scripsit satis perspecta habuit, qui ait: *Sed etiam Adefonsum Hispaniæ Regem liberavit. Eum namque frater ejus Sancius regno privaverat, captum & catenatum carceri mancipaverat. Illi vero pius Hugo Abbas Cluniacensis compatiens, pro eo apud Dominum precibus instabat; & Apostoli Petri confidens meritis, a Domino eum absolvi poscebat. Nec mora beatus Petrus Apostolus cuidam Fratri in Cluniaco apparuit, preces Hugonis pro Adefonsi ereptione Deum admisisse revelavit. Fecit etiam Adefonso illud in carcere nuntiari. Porro Sancio in somnis sub gravi comminatione præcepit, ut cito Adefonsum restitueret, nec differre ausus esset. Sancius terrore correptus, Adefonsum statim restituit. Restitutus ille, Deo, & liberatori suo gratias egit, censumque, quem pater suus Ferdinandus quotannis Cluniacensi monasterio solvendum instituit, ipse duplicavit, ducentas & quadraginta auri uncias annuatim reddens*. Hæc Hugo in Hugone quem, hoc anno Gregorius Papa datis ad eum litteris, remorantem nimis summa Instantia Romam vocavit. Utebatur enim eo Consiliario, quem Dei amicum pollentem sancti Spiritus charismatibus cognoscebat.

(*c*) Apud Sur. t. 2. die 29. April.

S. Hugo Abbas Cluniac. liberat Adefonsum Regem a vinculis.

LXII.

Dedit ergo ad eum Gregorius hoc anno (*d*) litteras, eadem die, qua ad Reges Hispaniæ scripsisse diximus, nempe decimotertio Kal. Aprilis xii. Indictione in quibus hæc inter alia habet post querelas quod sæpe rogatus ab eo Romam venire destitisset, & ob tantam moram ipse Gregorius nonnihil perturbatus esset: *Quapropter*, inquit, *etsi commoti, dilectionem vestram intimo admonemus affectu, ut nos in multis & magnis angustiis positos quantocyus visitare curetis. Portamus enim quamquam infirmi, quanquam extra vires ingenii & corporis soli tamen portamus in hoc gravissimo tempore non solum spiritualium,* *sed*

(*d*) Greg. l. 1. ep. 62.

Greg. utitur Consiliario Hugone Abbate Cluniac.

PAGIUS

phonsum VI. indeque concludit, se quo se vertat nescire. Verum hæc difficultas Virum in Historia Hispanica adeo exercitatum irretitum tenere non debuit; si enim ibi sermo esset *de duobus fratribus*, *Gregorius VII.* Sanctium, utpote majorem nato, primo loco nominasset, non vero Alphonsum. Hæc itaque Epistola male ad Sanctium Alphonsi fratrem jam a biennio demortuum a Sandovallio refertur.

XI. Episcopatus Oscensis seu Auscensis diversus ab Ostiensi.

Baronius num. LIX. prætermittit hæc verba ejusdem Epistolæ LXIV. libri primi: *depositionem & excommunicationem, quam Geraldus Ostiensis Episcopus cum Rembaldo in Munionem Simoniacum, qui super Simeonem venerabilem fratrem nostrum Oscensem Episcopum ordinatus erat, ratum esse decrevimus atque firmavimus*. Ubi tamen loco, *Oscensem Episcopum*, legendum, *Ocensem Episcopum*. Oca enim, vulgo *Huesca*, hoc tempore in Maurorum potestate erat, nullumque Episcopum habebat, sed Aragoniæ Episcopus *Jacca* sedebat, *Sanctiusque* appellabatur, ut videre est apud Baronium anno MLXXV. num. IX. ubi dicitur, hunc coadjutorem a Gregorio VII. postulasse, sed repulsam tulisse. At *Ocensis* Episcopus hoc tempore erat *Simeon*, dictus etiam *Simeon*, cujus varia Acta exhibet Sandovallius in Regibus Castellæ & Leonis. Cum autem Civitas Oca appellata, a Saracenis Seculo VIII. eversa fuisset, ejusque Episcopus certam se-

dem

sed & saecularium ingent pondus negotiorum, & casum nostrum quotidie ex imminenti sarcina formidamus, qui sustentationis auxilia in hoc saeculo nequam reperire nequimus. Unde per omnipotentem Dominum rogamus, ut Fratres vestros (sicut ab initio ordinationis nostrae postulavimus) pro nobis jugiter orare Deum commoneatis, quoniam nisi illorum & aliorum Fidelium interventibus, divina suffragia mereamur; nostrum, & (quod magis timemus) Ecclesiae periculum evitare non poterimus, &c. Haec Gregorius vallatus angustiis, quae hic voluimus descripsisse, ut quales homines, quos nosceret sanctitate praecipuos, adhibere consueverit in consiliis, intelligatur; & quibus niteretur auxiliis, nempe Sanctorum precibus in cunctis Ecclesiae perturbationibus, pariter innotescat: quo sciatur, eum in administratione universalis Ecclesiae omnes explesse numeros optimi Praesulis.

LXIII. S. Hugoni Rom. venienti quid in via acciderit.

Sed quid mirandum eidem sanctissimo viro Hugoni Romam venienti acciderit in itinere, ab eodem Hugone Cluniacensi monacho ejus vitae scriptore audiamus: *Romam proficiscens aliquando pater Hugo, arctissimum a prominentis rupis latere viam ingressus est. Erat inferius terribilis profunditas, ita ut metu praecipitii vix unquam viatores audeant intueri. Praecedentibus itaque aliis post alios prae timore sociis, sequebatur pater mente & oculis, dextraque pariter ad caelum levatis, sinistra mulae habenas tenebat, & oratione suspensus, Domino totus inhiabat. Propter transeuntes quaedam paupercula mulier ibi in brevissimum arduae rupis foramen sese receperat. Mula vero, cui Sanctus insidebat, ubi latitantem illam subito aspexit,* * *misere pavefacta, illico resilit, & resiliens tota in immane profundum cum sancto viro cadit. Ubi Sanctus, ut antea, sic etiam cadendo mentem & oculos, dextramque ad caelum erectam tenebat. Cadebat quidem corpore, sed immotus cum Domino stabat mente: praevaluitque stabilitas mentis, suaque sedens mula invisibiliter reportatus ab infimis, utaque est redditus totus incolumis. Videte charissimi, videte patrem de morte redeuntem, admiramini de funere resurgentem. Sed qui Jonam in mare praecipitatum de profundo abyssi, de ventre ceti eluminatum ad se liberare voluit; etiam hunc orantem omnipotenti misericordia sanum a ruina levavit. Vidit Vincentius, qui in laico habitu fideli sedulus obsequio Sanctum sequebatur, qui adhuc superest, & se vidisse testatur.* Haec de S. Hugone, quem superius diximus frequentare consuevisse Limina Apostolorum, de quo & inferius suis locis saepe dicendum.

* mirifice

LXIV. Guillelmi Reg. Angl. & Reginae officium erga Gregor.

Inter haec autem perferuntur Romam litterae a Guillelmo Anglorum Rege, & ab ejus conjuge Mathilde Regina ad Gregorium Papam, quibus de ipsius in Pontificem electione gratulatur, qui de obitu praedecessoris Alexandri Papae, cui plurimum debebat, tristatus erat. Accepit litteras, & acceptavit officium ipse Gregorius; ad Regemque ipsum scripsit eruditionis plenas Apostolicas litteras, (a) & alias ad Reginam, (b) quam ut maxime piam foeminam hortatur, ut viro sit adjamento in iis, quae spectant ad animae ipsius salutem, dicens: *Insta viro tuo, animae utilia suggerere ne desinas: certum est enim, si vir infidelis per mulierem fidelem (ut ait (c) Apostolus) salvatur; vir etiam fidelis per mulierem fidelem in melius augmentatur.* Datae sunt litterae Gregorii ad eos hoc anno pridie Nonas Aprilis, quibus etiam meminit de Legatis Apostolicae Sedis Petro & Joanne in Angliam missis, deque redditibus S. Petri Regis opera exigendis.

(a) Id. l. ep. 70.
(b) Id. ep. 71.
(c) 1. Cor. 7.

LXV. Guillelmus Rex Angliae laudatur.

Quod ad Guillelmum Regem ipsum pertinet, hic prae caeteris Christianis Regibus borealibus a Gregorio Pontifice commendatur: nam cum Henricum Germaniae

PAGIUS dem non haberet, se Episcopum *Castella* quandoque appellabat, quo nomine *Scemeno* subscriptus reperitur in Testamento *Pelagii* Episcopi Legionensis. *Urraca* & *Elvira* Ferdinandi M. filiae quandam Ecclesiam civitati Burgensi vicinam Scemenoni Episcopo dedere, *ad innovandam sedem Episcopalem, quae prius apud Aucensem urbem noscitur fuisse constructam, & a Saracenis destructam, Era MCXII.* currenti scilicet Christi anno. *Oceam*, *Aucam* etiam dictam, videre est Tom. V. Concil. edit. Labbeanae pag. 892. ubi uterque Episcopatus in Notis Garsiae Loaysae egregie explicatur. *Alphonsus VI.* anno sequenti *Aucensem* Episcopatum in urbem Burgensem transtulit, [1] sanxitque, ut in *Castella omnibus* aliis honorabilior esset, & Urbanus II. eum exemit a Jurisdictione Metropolitae Tarraconensis & immediate Sedi Rom. subjecit.

XII. *Tres Hispaniae Reges Sanctii dicti inter se non confundendi.*

Ex dictis apparet, his temporibus tres in Hispania Reges fuisse *Sanctii* nomine appellatos, nempe *Sanctium* Ferdinandi M. filium natu majorem, *Samoram* vulgo dictum, qui patri in regnum Castellae successit, annoque MLXXII. in obsidione Zamorae periit. Praeter istum Sanctium vivebat hoc tempore *Sanctius* Aragoniae Rex, qui anno superiori Officium Romanum in Regno suo recepit, annoque MLXXVI. ut ibi-

NOTAE [1] DE tempore quo Aucensis episcopatus in Burgensem translatus fuit, Vide quae notavimus ad A. 1091. 4. MANSI

niæ Regem fit passus persecutorem, Philippum Francorum Regem Ecclesiarum expilatorem (ut prætermittamus dicere de Roberto Guiscardo invasore, Godefredo Lothariagio prævaricatore & aliis, de quibus suis sæpe litteris queritur) hic optimus habetur comparatione malorum; de quo hæc ipse: (a) *Rex Anglorum licet in quibusdam non ita religiose (sicut optamus) se habeat; tamen in hoc, quod Ecclesias Dei non destruit, neque vendit; & pacem justitiamque in subditis suis moderari procurat; & quia contra Apostolicam Sedem, rogatus a quibusdam inimicis Crucis Christi, pactum inire, consentire noluit; presbyteros uxores, laicos decimas quas detinebant, etiam juramento dimittere compulit: cæteris Regibus se satis probabiliorem, ac magis honorandum ostendit. Unde non indignum debet existimari potestatem illius mitius esse tractandam, atque respectu probitatis ipsius, subditorum & eorum quos diligit, negligentias ex parte fore portandas*, &c. Magnam quidem tunc temporis comparavit sibi laudem ex eo Guillelmus Rex Angliæ, quod, cum promulgata essent, sancita hoc anno synodalia decreta de cælibatu clericorum adversus concubinarios, & adversus simoniace ordinatos, atque contra laicos, Ecclesiarum decimas occupantes, tumultuantes regia auctoritate compresserit.

(a) Greg. l. 9. ep. 5.

LXVI. Quo pariter anno celebrata in Anglia Synodus reperitur, in qua sanctus Wulstanus deponitur, sed magno Dei miraculo restituitur. Habes de ea in rebus gestis ejusdem (b) sancti Wulstani.

(b) Apud Sur. t. 1. die 19. Jan.

Eodem tempore a Philippo Francorum Rege Legatos Gregorius Papa suscepit simul & litteras, quibus idem Rex jam antea redargutus ob illata in Ecclesias damna, pariturum se ejus jussis significaret. Ad quem Gregorius rescribens, (c) ubi ejus mentis propositum litteris, ac per Legatos declaratum magnopere commendavit, admonuit, ut per eum illata detrimenta Ecclesiæ Bellovacensi emendare non prætermitteret. Quænam autem ista fuerint, haud satis apparet; sed enormia satis fuisse, idem Gregorius literis (d) eadem die, nempe Idibus Aprilis, datis ad Clerum & populum Bellovacensem aperit, quibus asserit, eos omnes ob inaudita, detestanda, & abominanda scelera perpetrata fuisse anathemate condemnatos, intercessione vero ipsorum Episcopi Guillelmi absolutos in Synodo Romæ proxime celebrata. Inter alia autem ista notatu digna, literis ad Regem redditis, eidem consideranda proponit, dicens: (e) *Attendere enim te nobiscum & diligenter considerare volumus, in quanta dilectione Sedis Apostolicæ, quantaque gloria & laudibus fere per orbem terrarum antecessores tui Reges clarissimi & famosissimi habiti sunt, dum illorum regia majestas in amplificandis & defendendis Ecclesiis pia ac devota consistit, in tenendo justitiam libera ac districta permansit.*

Legatio Philippi Regis Franc. ad Gregor. Pap.

(c) Id. l. 1. ep. 75.

(d) ibid. ep. 74.

(e) Id. ep. 75.

LXVII. *Postquam vero divina & humana jura subvertendo tanta virtus in posterioribus cœpit hebescere; totius regni gloria, decus, honor, & potentia cum perversis moribus immutata sunt, & nobilissima fama & status regni a culmine suæ claritatis inclinata sunt. Hæc quidem & alia talia frequenter, & si oportet, aspero etiam sermone tibi inculcare suscepti nos officii cura compellit. Quoniam licet verbe-*

Regnum Francorum pro cultu religionis, vel stetit vel decidit.

PAGIUS ibidem videbimus, regnum etiam Navarræ obtinuit. Alius *Sanctius* ab utroque diversus regno Navarræ præfuit usque ad annum MLXXVI. & ad istum ultimum Sanctium Gregorius VII. scripsit Epistolam laudatam LXIV. libri primi. Sed cum Baronius hanc Epistolam *Sanctio* Castellæ Regi datam putaret, ex isto errore in alium abreptus est, existimavitque eos Scriptores deceptos, qui memoriæ prodidere *Sanctium* Castellæ Regem ante currentem annum peremptum esse, & *Alphonsum* fratrem solum regnasse; cum tamen hoc extra omne dubium esse debeat. Quæ itaque Baronius num. LXI. in medium adducit, ex Vita Sancti Hugonis Cluniacensis Abbatis, de iis, quæ passus est Alphonsus Rex Legionis a Sanctio fratre Castellæ Rege, non possunt non contigisse ante annum MLXXII. cum eo Christi anno *Sanctius* interfectus fuerit. Quæ ad majorem claritatem Annalium hic prætermittenda non fuere.

XIII. *Porro Sanctius Ranimirus*, qui non tantum Aragoniæ, sed etiam Navarræ, Suprarbiæ & Ribarcorciæ temporis processu Rex fuit; paucos post annos, cum jam e Suprarbia & Ribarcorcia universos Mauros expulisset, *foros* suos condidit; quo nomine Hispanici designabant consuetudines municipales, *foros* ab illis appellatas, quod jura contineat in foris seu judiciis usurpari solita, ut videre est apud Ducangium in voce *forus*. In harum legum Præfatione dicitur, consultum fuisse *Apostolicum Hildebrandum & Longobardos*, quorum leges magni hoc tempore in Italia fiebant; *Sanctium* vero *Ramirum* Gregorium VII. magna veneratione prosecutum fuisse, innumera monumenta, præsertimque Epistola Petri Aragoniæ Regis filii ejus ad Urbanum II. Papam data, & in libro Gothico apud Sanctum Joannem Pennatensem conservata, demonstrant: *Præsertim*, inquit Petrus Rex, *cum pater meus, vester fidelis*, &c. *Romani Pontificis se ipsum dominatui subdiderit, atque etiam singulis annis ex censu quingentorum aureorum se se tributarium, a temporibus Papæ Gregorii usque ad obitum suum, fideliter exhibuit.*

Sanctius Aragoniæ Rex S. Sedi Apostolicæ addictissimus.

XIV. Ad num. LXVI. Sanctum *Vulstanum* in Wigorniensem Episcopatum in Concilio apud Westmonasterium anno MLXX. habito restitutum fuisse, & Guillelmum Westmonasteriensem, qui illud in præsentem annum differt, hallucinatum, anno MLXXII. ostendimus. Quare videnda quæ ibi diximus. Ot-

Wulstanus in Episcopatum restitutus.

bo prædicationis abscondere & usquam tacere, non sit nobis tutum, aut liberum; tamen quanto dignitas est amplior & persona sublimior, tanto propensiorem curam & clamorem pro ejus rectitudine nos habere convenit, &c. At vero nihil profecisse ex iisdem Gregorii Papæ admonitionibus Regem, quæ ab eo hoc eodem anno sunt scelera perpetrata demonstrant. De quibus coactus est ipse Gregorius ad ipsos Episcopos Francorum & Principes proclamare, datis inter alios ad Guillelmum Comitem Pictaviensem litteris (a) istis hoc anno mense Novembris.

(a) Id. l. 2. ep. 18.

LXVIII. Quid de Rege eodem ad comit. Pictav.

Licet Philippi Regis Francorum iniquitates ad notitiam tuam pervenisse dubitandum non sit; utile tamen duximus, quantum de eisdem iniquitatibus doleamus, tibi innotescere. Nam inter cætera scelera, quibus non solum Christianos, sed & Paganos videtur superasse Principes, post Ecclesiarum, quas sibi licuit confundere, varias destructiones, adeo regiæ dignitatis posthabuit verecundiam, ut avaritia potius inflammante, quam ratione aliqua poscente, Italiæ negotiatores, qui ad partes vestras venerant, deprædatus fuerit. Qua de re, quia Episcopos Franciæ litteris nostris eum convenire monuimus; te quoque sanctum Petrum & nos pure diligentem, & ut credimus, de ejus nobiscum periculis contristatum, præcipue monemus, quatenus ex illis atque nobilioribus Franciæ melioribus quibusdam adhibitis, iniquitates suas sibi notificetis.

LXIX.

*Et ut ipse stultorum suggestionibus renuntiando, atque bonorum, atque sapientum consiliis adhærendo, incipiat jam a confusione Ecclesiarum manum retrahere, & ad exemplar bonorum Franciæ Regum, pravos mores suos commutare, deprædationes quas supra commemoravimus, unde Oratores sancti Petri impediuntur, capiuntur, atque multis * modis afficiuntur, sine dilatione emendare. Qui si consiliis vestris acquieverit; nos eum qua debemus charitate, tractabimus. Alioquin si in perversitate studiorum suorum perduraverit, & secundum duritiam & impœnitens cor suum iram Dei & S. Petri sibi thesaurizaverit; nos Deo auxiliante, & nequitia sua promerente, in Romana Synodo, a corpore & communione sanctæ Ecclesiæ ipsum, & quicumque sibi regalem honorem vel obedientiam exhibuerit, sine dubio sequestrabimus, & ejus quotidie super altare sancti Petri excommunicatio confirmabitur. Diu est enim, quod iniquitates suas portavimus: diu est, quod sanctæ Ecclesiæ injuriam, parcendo adolescentiæ suæ, dissimulavimus. Nunc autem adeo perversitas morum suorum se notabilem reddidit, ut si tantæ valetudinis tantæque fortitudinis esset,* quantæ *Pagani Imperatoecs* fuere, qui tot mala *sanctis Martyribus intulerunt; nos timore aliquo tot & tantas iniquitates suas nullo modo impunitas dimitteremus.*

* incommodis

de excommunicando Philippo Francorum Reg.

LXX.

Datum Romæ Idibus Novembris, Indictione xiii. Extant aliæ ejusdem argumenti litteræ (b) datæ ad Manassem Rhemensem Archiepiscopum, & alios primarios Francorum Episcopos in ejusdem Philippi regno constitutos, quos monet, ut de tot flagitiis, quæ enumerat, Regem ipsum corripiant. Datæ habentur hoc anno Idibus Septembris, & aliæ seorsum ad eumdem Rhemensem Archiepiscopum mense Decembris. Porro anno sequenti de ipso Rege in Synodo actum est, in qua ista leguntur de ipsius Philippi Regis excommunicatione in hæc verba concepta: (c) *Philippus Rex Francorum, si Nuntiis Papæ ad Gallias ituris de satisfactione sua & emendatione securitatem non fecerit, habeatur excommunicatus.* Ista Gregorius, qui his temporibus perditissimis ad correptiooem Regum & purgationem Ecclesiæ post innumeras sordes ex incuria prædecessorum contractas, positus est a Domino instar Jeremiæ, cui dixit: (d) *Constitui te hodie super gentes & super regna, ut evellas & destruas & disperdas & dissipes, & ædifices & plantes.*

(b) Greg. l. 2. ep. 5. & 32.

(c) Id. l. 2. ante ep. 53.

(d) Jerem. 1.

In

PAGIUS XV.

Otto Ep. Constantiensis fautor Sacerdotum fornicariorum.

Otto Constantiensis Episcopus, ad quem vidimus Gregorium VII. gesta in Concilio Romano contra Presbyteros Simoniacos & fornicarios misisse, decretis salutaribus insultavit, ut Auctor Vitæ Gregorii VII. laudatus cap. 4. testatur, probatque ex Epistola ejusdem Pontificis, quæ in Registro ejus non extat, ad eumdem data, qua eum acriter objurgat, turpitudinem pellicatus ostendit, Romamque citat: *Cum autem,* inquit Gregorius VII. *hæc omnia tibi observanda, Pastorali providentia transmitteremus, tu non sursum cor, sed deorsum in terra ponens, prædictis ordinibus frena libidinis (sicut accepimus) laxasti; ut qui mulierculis se junxerunt, in flagitia persisterent; & qui needum duxerunt, tua interdicta non timerent, &c. Quapropter tibi Apostolica auctoritate præcipimus, ut ad proximam Synodum nostram [primæ] proximæ [Quadragesimæ] hebdomadæ te præsentem exhibeas, tam de hac inobedientia & Sedis Apostolicæ contemptu, quam de omnibus, quæ tibi objiciuntur canonice responsurus.* Tum ibidem subjicitur alia Gregorii VII. Epistola Clero, populoque Constantiensi data, quibus mandat, *ne inobedienti Episcopo obediant,* subditque: *Secundam ei scripsimus Epistolam, indignationis et nostræ motus ostendentes, & idem præceptum iterata acrius inculcantes: tum etiam ipsum ad Synodum Romanam, quæ prima proxima Quadragesimæ hebdomada futura est, advocavimus, ut pro se rationem reddat, & inobedientiæ causas si rationabiles habuerit, in audientiam totius Conventus exponat.* Quem exitum res habuerit, docet Chronographus Constantiensis a Pistorio editus: *Hic,* inquit de Ottone, *Episcopus*

Iste

Digitized by Google

LXXI. Greg. Papæ nimia indulgentia in crimen adducta.

Inter hæc autem eidem Gregorio Papæ scribendum fuit Beatrici atque Mathildi clarissimis feminis, quæ scandalum passæ sunt, quod restitutum audissent a Gregorio Gaarnerium Episcopum Argentinensem, ab Alexandro prædecessore damnatum, & suspensos Longobardiæ Episcopos vinculo censuræ Ecclesiasticæ relaxatos, unde Gregorium ipsum nimis esse indulgentem obmurmurassent, insuper & ipsum Gaarnerium haud digne tractassent. Vigebat in sanctis feminis zelus exæstuans Ecclesiasticæ integritatis, quam vel in minimo labefactari abundantiori venia erga delinquentes exhibita, ægro animo ferrent. Laude quidem hac ex parte dignissimæ, si tamen illatis alicui misero plagis non vinum tantum, sed oleum esse adhibendum considerassent ex (a) Evangelico instituto. Gregorius igitur has scandalum passas minime contemnendas esse putavit, probe sciens, qua pœna sit dignus qui scandalum inferret etiam alicui pusillorum Fidelium: quamobrem apologeticam ad eas scribendam putavit epistolam, tanto Pontifice dignam; quæ sic se habet: (b)

(a) Luc. 10.

(b) Greg. l. 2. ep. 77.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Duci Beatrici & ejus filiæ Mathildi salutem & Apostolicam benedictionem.

LXXII. (c) Psal. 50. Greg. Papa se purgat apud Beatricem atque Mathildem.

Cum (c) Propheta testetur, quod omnipotens Deus, quem imitari jubemur, cor contritum & humiliatum non spernat: nos quidem qui peccatores sumus, etsi contritionem cordium in aliis non satis plene respicimus, cognita tamen dissimulare, & quasi pro nihilo computare non debemus. Guarnerius Argentinensis Episcopus, postquam peccatis facientibus, decorem sui ordinis indigne tractavit, vocatus ad correctionem a domino nostro veneranda memoria Alexandro Papa solus inter omnes Teutonicæ terræ Episcopos, quorum multi non solum carnali scelere, sed etiam simoniaca labe fœdati, iisdem vocati sunt, Apostolorum Limina petiit, locum judicii in humilitatis forma prævenit, & veritus Apostolicam virgam, annuntiando & cogitando pro peccatis suis in faciem procidit. Apostolica igitur tum censura correptus, jam nunc Apostolicam venit experiri clementiam, & cum tanta fatigatione, sicut audivimus, jejunando pariter, & pedes utrumque pedes eundo, compunctionem suam & obedientiam demonstravit, ut confratres nostri pro competentia horum temporum, miserendum sibi fore dignum æstimarent & decernerent.

LXXIII.

Cui quamquam Episcopalis officii redintegrationem ad vota sua non concessimus; exercere tamen in illo rigorem canonicum hoc in tempore quid referret, cum fortasse hoc amoto, locum ejus non alius possideret, nisi qui plurimum pecuniæ dare posset? Cæterum quod vos fecistis in eum, quam inhonestum vobis, quam mihi verecundum, quamque beato Petro & Apostolicæ Sedi contumeliosum sit, quæso cum animis vestris reputate, ut in quibus peregrinorum his in partibus tutissima debet esse defensio, inopinata pericula lateant, & nostra, qui hoc aliis Principibus prohibemus, in hac re quasi consentanea pro familiaritate vestræ dilectionis voluntas arguatur, præsertim cum eumdem fratrem per litteras nostras non sine magna fiducia vobis commendaverimus.

LXXIV.

Quamobrem nobilitatem vestram multum rogamus & admonemus, ut injurias ejus quantum potestis, demulceatis, cum omni benevolentia & manifesta charitatis exhibitione eum abire dimittatis, & sicut in supramemoratis rogavimus litteris, tutum sibi usque ad dominum Erlembaldum Mediolanensem ducatum præbeatis; scientes eum per epistolam nostram esse commonitum, ut nullatenus super hac re contra vos, aut vestros aliquid moliatur adversi. Dionysio vero Placentino & aliis Episcopis Longobardiæ, qui ad nos venerant, nihil de Episcopali officio, nisi confirmandi pueros pro necessitate concessimus, sed totius negotii frena ita retinemus in manu, ut aut correctis de venia, aut pertinacibus non sit desperandum de pœna. Quia vero ex charitate, & pro reverentia sanctæ Romanæ Ecclesiæ vos de talibus adversum nos murmurasse credimus, memores domini & patris nostri beati Petri (d) Apostolorum principis, qui murmurantibus adversum se discipulis satisfacere non dedignatus est; vobis quoque rationem de factis nostris non inviti reddidimus, in eodemque quanta vis dilectionis, qua vobis adstringimur, non alia vobis adhuc certiora si-

(d) Act. 11.

PAGIUS

contra Summi Pontificis Gregorii mandatum dicti Henrici partes fovet, qui propter excommunicatus in exilium missus, & anno dom. MLXXIV. propter excommunicationem Henrici Episcopali honore destitutus, & inde post duos annos in excommunicatione mortuus Basileæ sepultus est. Verum hallucinatur Chronographus in eo quod Henricum excommunicatum appellabat, & in anno excommunicationis Ottonis, quæ inflicta non est, nisi postquam is in Concilio Romano anno sequenti coacto comparere noluit. Hinc lib. 2. Decreti Gregor. Epistola LX. *tertio Idus Martii, indict. XIII.* Pontifex ei mandat, ut litem inter eum & Augiensem Abbatem dirimat. Quare anno sequenti initio mensis Martii Otto adhuc Episcopatu potiebatur. Duæ citatæ Gregorii VII. Epistolæ novæ collectionis Conciliorum editioni addendæ erunt.

XVI. *Fundatio Ordinis Grandimontensis.*

Geraldus septimus Prior Generalis Ordinis Grandimontensis in Vita Sancti Stephani de Mureto ejusdem Ordinis Fundatoris, quam Bollandus ad diem VIII. mensis Februarii, & Lab-

gnu dedimus. Neque vero nos fugit, quam diversa de nobis hominum opinio sit & judicium, dum in eisdem causis & actibus, alii nos crudeles, alii nimium mites esse dicunt. Quibus profecto nil verius, nil rectius respondendum videmus, quam quod ait Apostolus: (a) Mihi autem pro minimo est, ut a vobis judicer, aut ab humano die. Deus autem omnipotens, qui verus inspector est cordium, doceat nos & vos facere voluntatem suam, & ponat legem suam in medio cordis nostri. Datum Romæ decimoseptimo Kalend. Martii, Indictione duodecima. Sic monitæ Beatrix atque Mathildis res gestas ab ipso Gregorio, ut ab homine divinitus inspirato, omni sunt reverentia & officio prosecutæ, & sedulo semper studio promovere curarunt.

(a) 2. Cor. 4.

LXXV. Interea vero ipse Gregorius perpendens, ut prudens navis Ecclesiæ nauta, irrupturas maximas tempestates ab Aquilone, Coloniensem Archiepiscopum sanctum Annonem, datis ad eum (b) litteris, in pristino officio defendandæ Ecclesiæ libertatis, studuit continere, ne eum sibi Rex contra Ecclesiam dimicaturus alliceret, quem semper adversantem improbis suis conatibus senserat. Perstitit vir sanctissimus in ea, qua semper fuerat, Ecclesiæ Apostolicæ fide, nec ut alii plures, rapi potuit favore Principis, vel minis attrahi. Quem hoc anno diabolico instinctu contigit a suis Coloniensibus ipsi rebellantibus, & ejus sanguinem sitientibus ad necem quæri; & nisi auxilio occultæ fugæ sibi consuluisset, plane a populo in Ecclesiam irrumpente fuisset occisus. Rem gestam pluribus describit hoc anno Lambertus, atque ejus vitæ auctor Abbas (c) Sigebergensis, quos si cupis ea scire, tu consulas.

(b) Greg. l. 1. ep. 99. Anno Coloniensis Archiep. Eccl. Rom studiosus.

(c) Apud Sur. t. 6. die 4. Dec. l. 2. c. 22.

LXXVI. Indicitur Synodus in annum sequentem. Ipse vero Gregorius consulturus rebus Ecclesiasticis, in sequentem annum Synodum indicit celebrandam ipso exordio Quadragesimæ, ad quam vocat in primis longius (d) positos Britannos Episcopos & Abbates, sed & Tullensis specialiter Episcopus est vocatus ad dicendam causam de simonia & cohabitatione cum muliere, quam haberet ut conjugem; de quibus ad Udonem Archiepiscopum Trevirensem (e) litteras dedit. Ad camdem Synodum jussit accurrere (f) Isimbertum Pictaviensem Episcopum, qui citatus adesse Romæ die natali sancti Andreæ, minime comparuisset. Gravissima iste accusatione conventus, judicium Sedis Apostolicæ evitabat. Scelus erat hujusmodi. (g) Jusserat Gregorius per Legatos Apostolicæ Sedis Amatum Episcopum Olorensem, & Gozelinum Archiepiscopum Burdigalensem, & alios simul collectos examinari causam Comitis Pictaviensis, qui assereretur duxisse in uxorem consanguineam suam: qui cum ad causam examinandam congregati fuissent in unum, passi sunt irruentes milites ab eodem Pictaviensi Episcopo immissos, qui alios verberibus, contumeliis alios affecerunt.

(d) Greg. l. 2. ep. 8.

(e) Id. ib. ep. 10.

(f) Id. ib. ep. 23. 24.

(g) Id. ib. ep. 2.

LXXVII. Cujus rei causa jussus est Romam venire reus sceleris perpetrati. Quod cum facere distulisset, suspensus ab officio, futuræ Synodo præsto esse jubetur. Laudavit vero (h) Gregorius ipsum Guilelmum Pictaviensem, qui paruisset Ecclesiæ jubenti divortium, donec causa plenius noscerentur. Cui roganti ut liceret retinere illam sub sororis ipsius custodia, quousque per Synodum causa finem acciperet, idem Pontifex denegavit; quam & longius ablegandam mandavit. Assistere pariter eidem Synodo jubentur (i) litigantes inter se Benno Episcopus Osnaburgensis atque Abbas Corbejensis, nisi prius ea causa per Coloniensem terminaretur Episcopum.

(h) Greg. l. 2. ep. 3.

(i) Id. ib. ep. 25.

LXXVIII. Convocatur quoque ad eamdem Synodum (k) Liemarus Bremensis Archiepiscopus ob causam hoc anno superiore narratam. Insuper Archiepiscopum Moguntinum Sigefridum una cum suis Suffraganeis Episcopis Ottone Constantiensi, Guarnerio Strazburgensi, Henrico Spirensi, Herimanno Babenbergensi, Imbrico Augustensi, Adalberone Vvirceburgensi, jussit Gregorius datis ad eum (l) litteris convenire. Deque his etiam scripsit ad Henricum (m) Regem, quem petit, ut Legatos ad Synodum mittat, & aliis litteris rogat, ne illos audiat, qui discordias inter ipsos seminant. Advenire quoque jussit Cunibertum Taurinensem Episcopum, qui (n) accusaretur invasor monasterii sancti Angeli. Itidemque adesse voluit Guillelmum (o) Papiensem Episcopum ob causam divortii inter Azonem atque Mathildem; de quibus superius dictum est; vocataque est & ipsa (p) Mathildis Hugonem (q) quo-

(k) Id. ib. ep. 28.

(l) Id. ib. ep. 29.

(m) Id. ib. ep. 30. 31.

(n) Id. ib. ep. 33.

(o) Id. ib. ep. 35.

(p) Id. ib. ep. 36.

(q) Id. ib. ep. 22.

PAGIUS Labbeus Tom. II. Biblioth. pag. 674. e codicibus MS. descripsere, hujus Ordinis exordium his verbis narrat: *Ad numerosum montem, qui non longe distat ab urbe Lemovicarum, & Muretum dicitur, Christo ducente, pervenit. Ubi facto de virgulis parvo tugurio anno domini MLXXVI. XXX. agens suæ ætatis annum, Deo in fide Catholica se serviturum spopondit, &c. & ibidem jejuniis & orationibus, serviens Deo die ac nocte, ultra ad seculum non rediens, quinquaginta annos complevit.* Verum loco, *anno domini MLXXXVI.* legendum esse, *anno domini MLXXIV.* ex ipsomet Geraldo in ea Vita certo deducitur; cum tradat eum *LXXX. ætatis suæ anno* die octava Februarii anni MCXXIV. animam Deo reddidisse. Hinc enim necessario sequitur, Sanctum Stephanum anno MXLIV. aut insequenti in lucem prodiisse, cur-

quoque militem, ob occupata bona Ecclesiæ Turonensis, ad Synodum rationem redditurum vocavit. Adhuc insuper, sed anni sequentis exordio, vocatus est ad eamdem Synodum Guibertus Ravennas Archiepiscopus (*a*) litteris ad eum datis. Vocatus & Hugo (*b*) Diensis Episcopus una cum clericis suis. Hactenus de indictione Synodi in annum sequentem.

(a) Id. ib. ep. 44.
(b) Id. ib. ep. 43.

LXXIX. Greg. Papa ex infirmitate sanatus.

Inter hæc autem contigit ipsum Gregorium mense Octobris graviter ægrotare, atque ubi desperata valetudo esset, Deo volente, præter spem omnium convaluisse; cum ipse redditus sospitati de his litteras dedit ad Beatricem atque Mathildem, quibus redditum se ingemuit sanitati. Nam ubi primum earum erga Romanam Ecclesiam commendavit affectam, & in ipsum Petrum amorem, cujus causa Petri locum teneret diligentem, ista mox addit. (*c*) *De cætero scitote nos præter spem omnium, qui nobiscum erant, infirmitatem corporis evasisse, & jam bonam valetudinem recepisse: unde nobis dolendum potius quam gaudendum esse putamus. Tendebat enim anima nostra, & toto desiderio ad illam patriam anhelabat, in qua ille qui laborem & dolorem considerat, lassis quietem & refrigerium præstat. Verum reservati adhuc ad consuetos labores & infinitas sollicitudines, in singulas horas quasi parturientis dolores & angustias patimur, dum pene in oculis nostris naufragantem Ecclesiam nullo valemus eripere gubernaculo. Lex enim & religio Christiana ita fere ubique deperiit, ut Sarraceni & quilibet Pagani suos ritus firmius teneant, quam illi, qui Christianum nomen acceperunt, & quibus in regno Patris per Christum hæreditas & æternæ vitæ gloria parata est, divinæ legis mandata custodiant. Quo minus mirandum est, si hujus lucis ærumnas spe supernæ consolationis fugere cupimus, qui in hic positi in sola cognitione inundantium periculorum singulorum pœnas luimus.* Hæc de statu suo & Ecclesiæ, instar navis multiplicibus jactatæ procellis.

(c) Id. ib. ep. 9.

LXXX. Robertus Dux Northmannorum pacem rogat.

Quo autem statu tunc essent res Northmannorum, subiicit ista: *Præterea scitote Robertum Guiscardum sæpe supplices Legatos ad nos mittere, & tanta fidelitatis securitatem se in manus nostras dare cupere, ut nemo unquam firmiore obligatione se cuilibet domino debeat vel possit astringere. Sed nos non incertas rationes, cur illud adhuc sit differendum, considerantes, supernæ dispensationis & Apostolicæ procurationis consilia præstolamur.* Hæc de rebus Northmannicis in Italia, ita disponente Domino, qui inflexibiles Northmannorum cervices in obsequium Sedis Apostolicæ inclinavit, ut cum deficerent ab ea alii Principes Christiani & persequerentur Ecclesiam; exhiberent isti tutum hospitium fugienti Pontifici persecutores. At aliis ex causis nec in anni sequentis Synodo receptum fuisse Robertum Guiscardum, solutumque anathemate, sed aggravatum potius ipsa synodalia Acta declarant.

LXXXI. Salomon Rex Hung. regno pulsus.

Contigit hoc anno (ut Lambertus narrat) ut Salamon Rex Hungarorum a Jojade Beli filio, aliter Geisa nominato, ejus consanguineo, prœlio victus, amisso exercitu, vix fuga sibi consulens evaserit, adieritque per Legatos Henricum Regem, cujus sororem conjugem accepisset, petens adversus invasorem tyrannum arma parare, spondens quæque maxima, si id faceret, nempe (ut idem auctor narrat) eum in regni Hungarici consortium accepturum, futurumque eidem tributariam, atque munitissimas Hungariæ civitates, tamquam firmæ semper futuræ pacis pignora tributurum. Quod factum cum Gregorius accepisset, nempe quod ipse Salomon ab eodem Henrico Rege quasi domino ipsum regnum Hungaricum in feudum accepisset, cum ex his videret magnopere lædi jura Apostolicæ Sedis cui jam idem regnum esset oblatum, ista rescripsit ad ipsum (*d*) Salomonem Hungariæ Regem.

(d) Greg. l. 2. ep. 13.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Salomoni Regi Hungarorum salutem & Apostolicam benedictionem.

LXXXII. Gregorii ad Salomonem Regem Hungar. epistol.

Litteræ tuæ ad nos tarde propter moram Nuntii tui allatæ sunt: quas quidem multo benignius manus nostra suscepisset, si tua in sancta conditio non adeo beatum Petrum offendisset. Nam sicut a majoribus patriæ tuæ cognoscere potes, regnum Hungariæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ proprium est, a Rege Stephano olim beato Petro cum omni jure & potestate sua oblatum, & devote traditum. Præterea Henricus pia memoria Imperator ad honorem sancti Petri regnum illud expugnans; victo Rege, & facta victoria, ad cor-

PAGIUS

currenti tricesimum ætatis attigisse, & quinquagesimum solitudinis inchoasse. Is tamen Librariorum error antiquus; cum Vincentius Bellovacensis, qui sæculo post Sancti Stephani mortem floruit, lib. 25. Spec. Hist. cap. 46. & Bernardus Guido, qui altero post Vincentium sæculo vixit, in Tractatu *de Sanctis, qui ornant Lemovicensem diœcesim*, a Labbeo Tom. I. Biblioth. edito eum transcribant. Ad quem errorem cum Baronius animum non advertisset; Sancti Stephani mortem cum anno MCXXVI. copulavit, quod is sit quinquagesimus ab anno MLXXVI.

XVII. *Moritur Caiimus Calipha Bagadensis.*

Caiimus Biamrilla Calipha Bagadensis, cum Caliphatum sustinuisset annos quadraginta quatuor & aliquot menses, obiit *anno Hegiræ* CCCCLXVII. ut prodit Elmacinus lib. 3. Hist. Sarac. cap. 7. qui addit, ei *Muctadim Billam* ex

pus beati Petri lanceam coronamque transmisit, & pro gloria triumphi sui illuc Regni direxit insignia, quo Principatum dignitatis ejus attinere cognovit. Quæ cum ita sint, tu tamen in cæteris quoque a regia virtute & moribus longe discedens, jus & honorem sancti Petri (quantum ad te) imminuisti & alienasti, dum ejus regnum a Rege Teutonicorum in beneficium (sicut audivimus) suscepisti. Quod si verum est, qualiter gratiam beati Petri, aut nostram benevolentiam sperare debeas, tu ipse, si justitiam vis attendere, non ignoras: videlicet te non aliter eam habiturum, nec sine Apostolica animadversione diu regnaturum, nisi sceptrum regni quod tenes, correcto errore tuo, Apostolicæ non regiæ majestatis beneficium recognoscas. Neque enim nos timore vel amore, aut aliqua personali acceptione (quantum Deo adjuvante poterimus) debitum honorem ejus, cujus servi sumus, irrequisitum relinquemus. Verum si hæc emendare, & vitam tuam (ut Regem decet) instituere, & Deo miserante ordinare volueris; proculdubio dilectionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sicut matris dilectus filius, & nostram in Christo amicitiam plene habere poteris. Dat. Romæ quinto Kal. Novembris, Indictione xiii.

LXXXIII. (a) Id. ib. ep. 68.

At divino plane judicio (a) accidit, ut qui ab alio, quam a Sede Apostolica regnum Hungaricum accipere voluit, illud penitus perderet, sicque cognosceret vanam salutem hominum, nisi ipsa Deus adjumento mortalibus esset. Cum tamen Gregorius ipsa ut pater non destiterit, sequestrem inter eos pacis accedere, prout litteræ ad eos postea datæ (b) significant. Scripsit etiam (c) ad ejusdem conjugem Judith Reginam filiam Agnetis Imperatricis, quam æque fors cum marito a regno fecit extorrem. Quam Gregorius, ejus litteris provocatus, est litteris pariter consolatus, quas his attexere dignum duximus:

(b) Id. ib. ep. 7. (c) Id. ib. ep. 44.

Greg. ad Reginam Hung. Epistol. LXXXIV.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Judith Hungarorum Reginæ salutem & Apostolicam benedictionem.

Multæ ac diversæ causæ sunt, propter quas intimo & sincero cordis affectu te diligimus. Primo quoniam ex universalitate suscepti regiminis, omnibus qui in Christo sunt, debitores sumus. Deinde quoniam clarissimus Imperator Henricus pater tuus, & Agnes mater tua (jam nunc non humanitus, sed Dei misericordia cælitus Imperatrix Augusta) eo quo nos cognoverunt, pro sua magnitudine honorifice, & præ cæteris sanctæ Romanæ Ecclesiæ filiis charitative habuerunt, & maxime quia nunc eadem mater & domina tua postpositis sæcularibus causis & honoribus, & Apostolorum Limina tota devotione & veneratione complectitur; ex cujus quidem præsentia inter hujus sæculi nequam perturbationes sæpe nobis accepta solatia conferuntur. Præterea multum te commendat nobis tua præclara & inclyta fama, quod in tam tenera ætate inter asperam & incognitam gentem generis tui gloriam decorasti, quippe quæ in excelsa nata Imperio, nihil in actibus & habitudine tua, nisi decus Imperiale hactenus demonstrasti. His, inquam, de causis nos, quibus fallere quemquam nefas est, in loco germanæ sororis te diligimus; & si quid orationes nostræ apud Deum valent, non infructuosam erga te nostram fore amicitiam, in Dei pietate confidimus. Scias etiam, quod de tribulationibus & angustiis, quas te sustinere cognovimus, valde dolemus, & divinam clementiam pro quiete & lætitia tua frequenter & suppliciter imploramus. Et si quando locus aut tempus opportunitatem dederit, temporalibus quoque subsidiis te honorare quam maxime cupimus.

LXXXV.

Cæterum ea quæ nunc tibi instat adversitas, non te terreat, nec mentem tuæ generositatis deprimat; sed si quid molestum aut grave ingruerit, vultu regalis constantiæ gestuque dissimula, & molestias (quas Deus avertat) causas naturalis morum tuorum virtute patienter tolera, fiduciam, & spem firmam habens in Deo Salvatore nostro, quoniam ipsi cura est de te, qui numquam derelinquit sperantes in se: & quanto nunc animum tuum sollicitudinibus verberari sinit acerbius; tanto eum ex vicina & potenti virtute consolationis suæ lætificabit uberius. Ipse enim nihil sine causa præcipit, nihil sine ratione permittit, qui Regum & Imperatorum omniumque causarum æquus arbiter & moderator existit. Verum inter omnia te id agere & studere monemus, ut præclarum nomen vitæ & nobilitatis tuæ ab ineunte ætate nactum in dies amplificetur & crescat. Quoniam integritas famæ licet præ cunctis terrarum opibus corona sit nobilium & ignobilium; tanto tamen unicuique plus ornamenti & gloriæ tribuit, quanto eum eminentia generis altius extollit. Age ergo, ut omnibus, quæ regnum fert, & Imperium, tanto te excellentiorem ostendas, quanto ea omnia mutari cognoscis. Tuam vero naturam & Imperiale germen, quod

in

PAGIUS ex filio nepotem successisse, eoque Caliphatum gerente Saracenos *Edessam* & *Antiochiam* Christianis eripuisse.

XVIII. Meminit hoc anno Malaterra excensionum a Rege Tunetano hoc anno in *Calabriam* factarum, & anno MLXXVIII. lib. 3. cap. 8. & 17. aliarum ad Nicoteram, Siciliamque. Porro Tuneti, Bugiæ, & Telemsani Reguli Saraceni

Excensiones Saracenorum in Calabriam & Siciliam.

ante

in te est, nullis successibus, nullisve adversitatibus mutari posse proponas. De cætero quod nos matrem tuam de causa tua compellare rogasti; pro certo scias, nos omnia, quæ ad honorem & salutem tuam pertinent, & consulendo libenter ei intimare, & persuadendo ut fiant, Apostolica benigne adjutoria exhibere. Deus autem omnipotens, qui est mæstorum consolatio, infirmantium fortitudo, præsentem vobis lætitiam cito conferat, & veram æternamque gloriam superna felicitatis tribuat. Dat. Romæ quarta Idus Januarii Indictione decimatertia. Nempe anni sequentis exordio, ad quem veniamus.

Se-

PAGIUS ante Almorabitarum Imperium a Caliphis Ægypti pendebant. De *Almorabitis* an. MLXXVII. sermo erit. Fasellus lib. VII. de Reb. Siculis in posteriori Decade pag. 401. quam egregie sese gesserit *Rogerius* Roberti Guiscardi frater in Saracenis expellendis ab oppidis, quæ in Calabria & Sicilia ceperant, pluribus refert, nosque suis locis præcipuas utriusque fratris expeditiones commemoravimus.

Digitized by Google

JESU CHRISTI ANNUS 1075.	GREGORII VII. PAP. ANNUS 3.	VACAT. IMP. OCCID. 19. MICH. VII. DUC. IMP. 4.

I. Magna Synodus Romæ cogitur.

SEquitur annes Redemptoris septuagesimus quintus supra millesimum, decima tertia Indictione, quo ea Occidentalis orbis circumquaque provinciis ad Synodum Episcopis confluentibus, magnus Romæ conventus habetur. Illic jediciale forem, in quo gravissimæ eausæ, potissimem vero Episcoporum aedirenter, discuterentur, atque summo justitiæ libramento judicarentur, ad nutum ipsius Romani Pontificis Gregorii aperitur: in quo Apostolico throno idem præsideret Antistes, legitimus Petri successor, Christi Vicarius, qei eadem potestate polleret. Cum ipse sic divina roboratus aectoritate, & Petri excitatus voce clamantis: (a) *Tempus est ut judicium incipiat a domo Dei*. Ad disperdendum de civitate Domini omnes operantes iniquitatem, in vindictam illorum accingitur: qei cum debuissent ex munere aliorum peccata corrigere, cæteris deformius deliquissent, cæci ipsi duces cæcorum, moribus Pharisei, opere Saducæi, turpitudine Nicolaitæ & avaritia Simoniaci, in quos rursus andiat ipse vocem clamantis: (b)

(a) 1. Pet. 4.

(b) Act. 10.

II. *Surge, occide & manduca*; dum de illis eadem, qeæ olim per visum Petro contigit, magni lintei dimissi cœlitus, in ejus mente versaretur imago, in quo essent animalia quæque immunda, horrendaque vise: in qeorum similitudinem ex ferinis motibus bomines transformati spectaculum exhiberent inteentibus longe deformius ae terribilius: quippe qeod divinis oraculis, quibus vocum proprietates ex cujuseumque pravis affectibus efficacius exprimuntur, iidem nominati sint vulpes, lepi, leones, scorpiones, genimina viperarum atque dracones. Inter quos, tamquam in cavea frementiem bestiarum idem Pontifex constitutus, sic eos gladio spirituali conficiat, ut pura redderet ab omni immunditia vendicata. Præstitit hoc egregie divina potentia, qea pollebat idem Gregorius Papa in hac ipsa Synodo, quam collegit. De qua antequam agamus, opus est, ut qeæ eam præcesserunt, gesta nimirum ab eo ante Synodem, ab anni hujus nascentis exordio præmittamus.

III. Anni hujus initio, nempe quarto Nonas Januarii, Gregorius Papa misit visitatores ecclesiarum Abbatem sancti Bonifacii Gepizonem, & Maurum sancti Sabæ Abbatem cum Apostolicis litteris (c) ad quosque Christi fideles. Est earum exordium: *Notum vobis est, quod succrescente nequitia &c.* Voluit autem ab iisdem peculiariter curari ecclesias in Umbria (d) Eugubinam & Feretranam, pro quibus vidimus Petrum Damiani diu-ties laborasse: (e) Pisaerensis quoqec ecclesiæ bona per Episcopum dissipata recuperare, præter alia ipsis commissa, specialibus litteris ad eos datis.

(c) Greg. l. 2. ep. 40.

(d) Id. ep. 41.

(e) Id. ep. 41. 48.

IV. Augebat autem Gregorii animem vehementer, quod ubique terrarum Christiani orbis morem perversitas tanta inolevisset, in iis præsertim, qui aliis exemplo esse deberent, nempe Episcopis, ex vitio simoniæ, atque abominandæ luxuriæ, ut cum clerici, tum reliqui Christi fideles inficerentur, eoque amplies cruciabatur; quod cum in his prædecessores Pontifices a Leone Nono omnes successores strenue laborassent, nihil propemodum effecissent. Quamobrem ad sæcnlares Principes, quos Deum timentes sciret, desperatione adductus se convertendum putavit, rogans eos, ut ejusmodi Episeopos non recipiant, sed agant, ut undique propulsentur. Extant de his datæ litteræ (f) ab eodem Gregorio hoc anno mense Januarii ad Rudolphum Sueviæ Ducem, & Bertholdum Ducem Carentanum, in qeibus hæc inter alia: *Sciunt namque Archiepiscopi & Episcopi terræ vestræ (quod & omnibus Fidelibus notum esse debet) quoniam in sacris canonibus probibitum est, ut hi qui per simoniacam hæresim, hoc est, interventu pretii ad aliquem sacrorum ordinum gradum, vel officium promoti sunt, nullum in sancta Ecclesia ulterius ministrandi locum habeant; nec illi, qui in crimine fornicationis jacent, Missas celebrare, aut secundum inferiores ordines ministrare altari debeant. Quæ cum eos sancta & Apostolica mater Ecclesia, jam a tempore Leonis Papæ sæpe in Conciliis, tum per Legatos, tum per epistolas in se, & commissis sibi plebibus, utpote ab antiquioribus neglecta renovare, & observare commonuerit, rogaverit, & accepta per Petrum auctoritate jusserit; adhuc tamen inobedientes, exceptis perpaucis* tam

(f) Id. ep 45.

Greg. laborat pro reformatione Eccles.

PAGIUS SÆC. XI. An. Eræ Hisp. MCXIII. An. Hegiræ CCCCLXVIII. inchoato die 26. Aug. fer. 1. A. C. 1075.

ANNO PAX 1001 GRÆCO-ROMANÆ 6568.

☉ 10. D. ☽ 19. P. 5. April. Indict. 13.

JESU CHRISTI 1075.

GREGORII VII. PAPÆ 3.

HENRICI IV. REG. 10.

MICHAELIS DUCÆ IMP. 5.

rum execrandam consuetudinem nulla studuerunt probibitione decidere, nulla districtione punire; non attendentes, quod scriptum est: (a) Quia ariolandi peccatum est repugnare, & quasi crimen idololatriæ nolle acquiescere. Cum igitur illis Apostolica, immo sancti Spiritus mandata spernentibus, & scelera subditorum criminosa foventibus patientia, divina mysteria indigne tractari, populum seduci intelligimus; alio quolibet modo contra hæc vigilare nos convenit, quibus cura Dominici gregis præ cunctis incumbit. Multo enim melius nobis videtur, justitiam Dei vel novis reædificare consiliis, quam animas hominum una cum legibus deperire neglectis. Quapropter ad te & ad omnes, de quorum fide & devotione confidimus, nunc convertimur rogantes vos, & Apostolica auctoritate admonentes, ut quidquid Episcopi dehinc loquantur, aut taceant, vos officium eorum, quos aut simoniace promotos & ordinatos, aut in crimine fornicationis jacentes cognoveritis, nullatenus recipiatis. Et hæc eadem astricti per obedientiam, tam in Curia Regis, quam per alia loca & conventus regni notificantes ac persuadentes (quantum potestis) tales sacrosanctis deservire mysteriis etiam vi si oportuerit, probibentis &c.

(a) 1. Reg. 15.

V.

VI. Quales autem essent Gregorii Papæ animi æstus ob divinum numen in perseverantia malorum & enormium delictorum perpetratione contemptum, communicavit litteris ad fidelem amicum, virum sanctissimum Hugonem Cluniacensem Abbatem, de quo sæpe superius dictum fuit, hoc eodem tempore, nempe Januarii mense datis, quibus cum interiora animi ipsius pandantur abdita, hic ut fiant omnibus notiora, describendas esse putavimus; sic se habent: (b)

(b) Id. ep. 49.

Quæ Greg. Papa patiatur ob damna Eccl. Cathol.

Si posset fieri, optarem te plenitei scire, quanta tribulatio me angustat, quantusque labor quotidie innovatus fatigat, & accrescens valde perturbat; ut secundum tribulationes cordis mei fraterna compassio mihi te flecteret, & in profusione lacrymarum coram Domino cor tuum effunderet, ut pauper JESUS, per quem omnia facta sunt, & qui omnia regit, manum porrigeret, & solita pietate miserum liberaret. Ego enim sæpe illum rogavi prout ipse dedit, ut aut me de præsenti vita tolleret, aut matri communi, nempe Ecclesiæ, per me prodesset; & tamen de magna tribulatione adhuc non eripuit, neque vita mea prædictæ matri, cujus me catenis alligavit (ut sperabam) profuit. Circumvallat enim me dolor immanis & tristitia universalis, quia Orientalis Ecclesia instinctu diaboli a Catholica Fide deficit, & per sua membra ipse antiquus hostis Christianos passim occidit, ut quos caput ipse diabolus spiritualiter interficit, ejus membra carnaliter puniant, ne quando divina gratia resipiscant.

VII. *Iterum cum mentis intuitu partes Occidentis, sive Meridiei, aut Septentrionis video, vix legales Episcopos introitu & vita, qui Christianum populum Christi amore, & non sæculari ambitione regant, invenio; & inter omnes sæculares Principes, qui præponant Dei honorem suo, & justitiam lucro, non cognosco. Eos autem, inter quos habito, Romanos videlicet, Longobardos, & Nortmannos (sicut sæpe illis dico) Judæis & Paganis quodammodo pejores esse redarguo. Ad me ipsum cum redeo, ita me gravatum propriæ actionis pondere invenio, ut nulla remaneat spes salutis, nisi de sola misericordia Christi. Nam si non sperarem ad meliorem vitam, & utilitatem sanctæ Ecclesiæ venire, nullo modo Romæ, in qua coactus, Deo teste, jam a viginti annis inhabitavi, remanerem. Unde fit, ut inter dolorem, qui quotidie in me renovatur, & spem, quæ nimis, heu, protenditur; mille quassatus tempestatibus, quoquomodo moriens vivo; & eum qui me suis alligavit vinculis, & Romam invitum reduxit, illicque mille angustiis præcinxit, expecto. Cui frequenter dico: Festina, ne tardaveris; accelera, ne moreris; meque libera amore beatæ Mariæ ac sancti Petri.*

VIII. *Sed quia non est pretiosa laus, neque sancta oratio cito impetrans in ore peccatoris; cujus est vita laudabilis & actio sæcularis, precor, exoro, rogo, ut eos qui merentur audiri pro vitæ meritis, vigilanti cura rogites, ut pro me Deum exorent ea charitate, eaque dilectione, qua debent universalem diligere matrem. Et quia utraque manu debemus uti pro dextera ad comprimendam impiorum sævitiam oportet nos, quandoquidem non est Princeps, qui talia curet, religiosorum tueri vitam: fraterna te monemus charitate, ut in quantum potes, vigilanti studio manum præbeas, eos monendo, rogando, exhortando, qui beatum Petrum diligunt, & si vere illius volunt esse filii, & milites; non habeant illo chariores sæculares Principes, quia illi misera & transitoria vix tribuunt; iste vero beata & æterna, a cunctis peccatis solvendo promittit, & in cælestem patriam potestate sibi tradita perducit. Volo quidem luce clarius intelligere, qui revera sint illi fideles, & qui eumdem cælestem principem non minus pro cælesti gloria diligunt, quam eos, quibus pro spe terrena & misera subjiciuntur. Datum Romæ xj. Kal. Feb. Indictione xiii.* Ista Gregorius vallatus angustiis, cum immineret jam pondus celebrandæ Synodi, in qua judicia

cia essent magni momenti tractanda.

IX. Ad Reg. Aragon. litteræ. (a) Greg. l. 2. ep. 50.

Antequam autem indictæ Synodi tempus adesset, eodem Januarii mense ad Sancium Aragoniæ Regem scripsit, (a) ea scilicet occasione, quod Sancius Aragonensis Episcopus Romam venisset, petere missionem ab Episcopatu ob graves corporis infirmitates, proponens alios vita & moribus laudatos homines deligendos, & ordinandos: quos ita repertos, sed ex concubina natos respuit Gregorius, qui Coadjutorem dari Episcopo consentit magis, quam penitus dimittere Episcopatum.

Ad Reg. Daniæ litteræ. (b) Id. ep. 51.

Eadem quoque die ad Svenonem Daniæ Regem pariter litteras (b) dedit, ea videlicet prævia occasione, quod cum Legati ab Apostolica Sede ad eum missi ob tumultus bellicos in Saxonia concitatos, haud valuerint Daniam penetrare, sed necessitate compulsi Romam reversi essent; his litteris ejus explorat fidem, si opportuno tempore adversus Ecclesiæ hostes paratus esset auxilium ferre, eidemque provinciam quamdam ab hæreticis in Italia possessam offert occupandam. Porro commendatur Regis hujus obedientia erga sanctam Ecclesiam, piumque religionis cultum in litteris (c) post mortem ejus datis ad ejus filium successorem. Agit iisdem litteris, & aliis hoc anno datis (d) de constituenda sede metropolitana in Dania, quod postea sub ejus successore Erico impletum est, ut suo loco dicetur.

(c) Id. l. 5. ep. 10. (d) Id. post. ep. 75.

X. Synodus Romana hoc anno habita.

His ab eodem Gregorio ad Reges longe positos scriptis, atque aliis pertractatis, advenit indictæ Synodi tempus indictum, primæ hebdomadæ Quadragesimæ. Cujus quidam Acta sigillatim conscripta periere, eorumque summa brevis tantum nobis relicta est in eodem epistolarum ejus volumine verbis istis expressa: (e)

(e) Id. l. 2. post ep. 52.

Anno ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimoquarto. (Ita non a Natali Domini, sed a die Annuntiationis Virginis, & Incarnationis Verbi, numerans annos, ut dictum est superius) *Pontificatus vero Domini Gregorii Papæ, secundi;* Tertius autem incipit hoc anno die xxii. Aprilis *Indictione decimatertia celebravit ipse dominus Gregorius Papa Romæ Synodum a sexto Kalen. Martii usque ad pridie Kal.* * *præteriti mensis. Ubi interfuit Archiepiscoporum, Episcoporum & Abbatum multitudo, atque diversi ordinis clericorum & laicorum copia. In qua inter cætera decreta, quæ ibi gesta sunt, quinque de familia Regis Theutonicorum, quorum consilio Ecclesiæ* * *venduntur, a liminibus sanctæ Ecclesiæ separavit, ita ut si ab inde usque ad Kal. Junii Romam non venirent, & satisfacerent, excommunicati haberentur. Philippus Rex Francorum, si Nuntiis Papæ ad Gallias ituris de satisfactione sua & emendatione securitatem non fecerit, habeatur excommunicatus.*

* sequentis

* vendebantur

XI.

Liemarum Bremensem Archiepiscopum pro inobedientia superbia sua ab Episcopali officio suspendit, & a corpore & sanguine Domini interdixit. Guarnerium Strozburgensem ab Episcopali & sacerdotali officio suspendit, Henricum Spirensem suspendit, Hermannum Bambergensem, si ante Pascha non venerit satisfacturus, similiter suspendit. Item in Longobardia Guillelmum Papiensem, & Cunibertum Taurinensem suspendit. Dionysium Placentinum deposuit, Robertum Ducem Apuliæ jam anathematizatum, & Robertum de Loritello invasorem bonorum sancti Petri excommunicavit. Hucusque ibi de synodalibus Actis.

XII.

Extant vero de iisdem Actis aliquot ejusdem Gregorii epistolæ, nimirum de Dionysii Placentini Episcopi depositione, (f) epistola ad Placentinam Ecclesiam data. De suspensione Hermanni Episcopi Bambergensis (g) epistola ad Ecclesiam Bambergensem, ad Sigefridum Archiepiscopum Moguntinum, (h) nec non ad ipsum Henricum Regem, in qua ista de ipso: *Simoniacus enim ille Hermannus dictus Episcopus, hoc anno ad Synodum Romanam vocatus venire contempsit. Sed cum propius Romam accessisset, in itinere substitit, & præmittens nuntios suos cum copiosis muneribus,* no-

(f) Greg. l. 2. ep. 54. (g) Id. ep. 76. (h) Id. l. 3. ep. 3.

PAGIUS I. *Synodus Romana II. adversus Investituras coacta.*

A Num. X. ad XXI. Habita hoc anno secunda Synodus Romana a Gregorio VII, cujus Acta sigillatim conscripta periere, eorumque tantum summa brevis a Baronio num. X. recitata nobis relicta est. In ea Synopsi nulla *Investiturarum* mentio, sed eas in secundo Concilio Romano primum prohibitas, certo eruitur ex Epistola X. libri tertii Decreti Gregoriani, ad Henricum Regem. *Romæ sexto Idus Januarii indict. XIV. data*, & a Baronio anno MLXXVI. num. II. & seqq. recitata. Ibidem enim apud Baronium num. V. Pontifex ait: *Congregata in hoc anno apud Sedem Apostolicam Synodo, cui nos superna dispensatione præsidere voluit*, &c. *videntes ordinem Christianæ Religionis multis jam labefactatum temporibus*, &c. *ad Sanctorum Patrum decreta, doctrinamque recurrimus, nihil novi, nihil adinventione nostra statuentes; sed primam & unicam Ecclesiasticæ disciplinæ Regulam, & tritam Sanctorum viam, relicto errore repetendam, & sectandam esse censuimus. Neque enim alium nostræ salutis & æternæ vitæ introitum Christi ovibus, eorumque Pastoribus patere cognoscimus, nisi quem ab ipso monstratum, qui dixit: Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur, & pascua inveniet; & ab Apostolis prædicatum, & a sanctis Patribus observatum, in Evangelica & in omni divinarum Scripturarum pagina didicimus. Hujus autem decreti,*

quod

Digitized by Google

Herimannus Archiep. Bamb. deponitur.

to sibi artificio innocentiam nostram & confratrum nostrorum integritatem pactione pecuniæ attentare, atque si fieri posset, corrumpere molitus est. Quod ubi præter spem evenit, jam de damnatione sua securior, festinanter retrocessit, & blandis, fallacibusque promissis clericorum, qui secum erant, animas lactans, ajebat se si patriam repedare posset, ab Episcopatu cessaturum, & monasticæ vitæ professionem subiturum. Quam sponsionem qualiter impleverit, celsitudinem tuam, fili charissime, non latet. Quin etiam temeraria ulterius progressus audacia, clericos Ecclesiæ suæ salutem & honorem quærentes bonis suis despoliavit, & nisi eum tua (ut audivimus) regalis potentia refregisset, penitus confudisset. His excessibus diligenter consideratis, ab Episcopali eum atque sacerdotali officio dejecimus, &c. Extant & aliæ eodem argumento ab eodem Gregorio scriptæ litteræ ad Clerum (*a*) populumque Bambergensem, & ad Henricum (*b*) Regem

(*a*) *Id. ep.* 2.
(*b*) *Id. ib.* 4. *ep.* 7.

rursum, ut alium in locum ipsius subrogandum curaret.

XIII. Herimannus pœnitens Romam venit.

Porro totam hanc historiam de Herimanni Bambergensis Episcopi excommunicatione, & ab Episcopatus & sacerdotii depositione fusius est prosequutus Lambertus hoc anno; de quo & ad postremum post enarratas ab eo sæpius iteratas adversus jussa Apostolicæ Sedis inobedientias & contumacias hæc habet sub eodem anno: *Herimannus Babenbergensis Episcopus, comperto, quod alius in locum ejus subrogatus esset Episcopus, cum omnis jam ei spes adempta esset recuperandæ deinceps dignitatis suæ, nec ad eludendam Romani Pontificis sententiam ullum ultra pateret diverticulum; in monasterium, cui nomen est Suarza, secessit, ibique sub Eggeberto Abbate sanctæ conversationis habitum suscepit; statimque assumpto secum eodem Abbate suo Romam profectus est. Cum de inobedientia sua humiliter apud Sedem Apostolicam pœnitentiam egisset, & anathemate libera-*

PAGIUS

quod quidam dicunt, humanos divinis honoribus præponentes, importabile pondus, & immensam gravitudinem: nos autem magis proprio vocabulo recuperandæ salutis necessariam veritatem vocamus, & lucem, non solum a te, vel ab his, qui in regno tuo sunt, sed ab omnibus terrarum Principibus & populis, qui Christum confitentur, & colunt, devote suscipiendam & observandam adjudicamus. Quanquam hoc multum desideremus, & te permaxime deceret, ut sicut cæteris gloria & honore virtuteque potentior, ita esset & in Christi devotione sublimior, & cetera ibidem legenda. [1]

II. *Primum decretum contra investituras.*

Baronius anno tantum MLXXVII. num LX. & seqq. de laicorum *investituris* loqui incipit, sed *Gregorium VII.* earum usum in Concilio Romano II. prohibuisse, non tantum ex laudata Epistola; sed etiam ex Chronico Virdunensi, cujus Auctor hoc tempore vivebat, constat. Hic quidem in anno decipitur, & Labbeum Tom. X. Concil. ac alios quosdam, qui hanc Investiturarum prohibitionem ad Synodum Romanam primam referunt, in errorem traxit; sed cum quæ de Concilio Romano narrat Baronius, neque ad primum, neque ad tertium, neque ad subsequentia pertinere possint, ea ad secundum spectare indubitatum esse debet. Hugo itaque Flaviniacensis in Chronico Virdunensi ad annum MLXXIV. de Gregorio VII. scribit: *Quia vidit hoc Sanctorum Patrum adversari decretis, ut in canonica electione Episcopi prævaleret donum Regis; imo multoties ipsam electionem immutaret, vel potius irritam faceret: eodem anno* (imo anno MLXXV) *in Rom. Synodo quinquaginta Episcoporum, considente Presbyterorum & Abbatum multitudine, juxta decreta Pontificalia, & institutiones canonicas, ne hoc amplius a quoquam præsumeretur, prohibuit sub interminatione anathematis decretum faciens in hæc verba*. „Si quis deinceps Episcopatum vel Abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus inter Episcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Episcopo vel Abbati audientia concedatur. Insuper etiam gratiam beati Petri & introitum Ecclesiæ interdicimus, quoad usque locum, quem sub crimine tam ambitionis, quam inobedientiæ, quod est scelus idololatriæ, cepit, deseruerit. Similiter etiam de inferioribus Ecclesiasticis dignitatibus constituimus. Item si quis Imperatorum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quilibet sæcularium potestatum, aut personarum Investituram Episcopatus vel alicujus Ecclesiasticæ dignitatis dare præsumpserit, ejusdem sententiæ vinculo se adstrictum sciat.

III. *Prioribus Conciliis conforme.*

Secutus autem est in hoc Patrum exempla, licet jam per multa annorum curricula damnabilis hæc consuetudo inolevisset, & in usum conversa esset. Dicitur enim in VII. universali Synodo a V. Patriarchis & CCCL. Patribus sub Hadriano Papa habita, cap. III. Omnis electio Episcopi, Presbyteri, vel Diaconi, a Principibus facta, irrita maneat: secundum Regulam quæ dicit: „Si quis Episcopus se-

NOTÆ [1] HOc anno Romæ Synodus habita ut ipse pariter Baronius cum Pagio hic admittit. Mensem & diem nemine eorum indicante definire hic juvat erutum ex epistola quadam Gregorii Papæ ad viros quosdam Bambergenses, qui res Bambergensis episcopi Herimanni invaserant, vulgata a Lunig Spicileg. Ecclef. Continuat. III. pag. 138. Datæ sunt literæ illæ *in Synodo XIII. Kal. Mar. Indictione XIII.* hoc nempe anno 1075. Porro ad eam Synodum accitus Herimannus ille Bambergensis ut ab objecta de Simonia accusatione se purgaret, venire quidem simulavit; sed cum prope Urbem pervenisset, substitit, & pecunia submissa emere sibi suffragia Patrum, sed frustra tentavit. Re intellecta patres illum a sede removerunt. Constant hæc ex variis Gregorii epistolis ibidem legendis. MANSI

tur, & sacerdotalis ministerii, præter pontificalem dignitatem, denuo licentiam est consecutus. Hæc Lambertus.

Henric. Episc. Spirensis damnatus divina ultione percussus. XIV.

Idemque de Spirensi Episcopo, quem vidisti hoc anno Romæ in Synodo fuisse suspensum, agens, hoc eodem anno finem vivendi fecisse, terribili Dei judicio morte præventum, narrat his verbis: *Henricus Spirensis Episcopus, cum jam thesauros Ecclesiæ Spirensis pene omnes puerili levitate dilapidasset, & prædia militibus suis in beneficium erogasset, tempore Henrici Tertii Imperatoris, & tantum, ut vix in dimidium annum sumptus ei ex redditibus Ecclesiæ ministrari possent; inopinata morte subtractus est. De cujus obitu dignam memoria visionem vidit clericus quidam, qui ei defuncto protenus in Episcopatum successit, nomine Huzmannus. Putabat se in choro Spirensi cum Episcopo & cæteris clericis stare. Et ecce ingrediebantur chorum tres viri, unus exacta ætate, canicie veneranda, duo juvenes, tamquam in obsequium senioris destinati. Cumque in medio chori aliquamdiu taciti constitissent, ait senior his, qui circa se erant juvenibus: Quid tardatis, quod vobis jussum est explere? At illi: Tuum,* inquiunt, *pater est, primo adversus eum dictare sententiam; & nos sine dilatione quidquid judicaveris, exequemur. Et ille: Propter multa,* inquit, *mala quæ in locum hunc, & in sanctam Dei Genitricem operatus est, egressa est a Deo sententia, ut interficiatur. Ad hanc vocem corripientes Episcopum decollaverunt, & truncum in ligno Crucis, quod in eadem Ecclesia in sublime elatum stabat, suspenderunt. Cumque mane facto, clericus nimio horrore concussus Episcopo somnium retulisset, visus est ei quasi deliramenta loqui; & propter sospitatem corporis sui, optimeque constantem omnibus membris vigorem suum, nullum tamen vicino imminentis exitii sensum admisit. Et ecce septima dehinc die, cum ad vespertinalem synaxim cum Fratribus in choro staret; sensit repente parvulam sibi instar puncti pustulam in collo excrescere, quæ paulatim in immensum intumescente, ante mediam noctem defunctus est.* Hæc de exitu Spirensis Episcopi, qui dum Sedis Apostolicæ judicium subterfugit, putans sic eum sua absentia eludere posse, in terribile Dei judicium incurrit.

XV.

Ut autem ad Synodum redeamus, compositas illic fuisse discordias inter Pragensem Episcopum & Moraviensem, declarant litteræ (a) ejusdem Gregorii Papæ, immo decretum ejusdem sententiæ, ibidem auctoritate Apostolica promulgatæ. Incipit: *Quoniam ad memoriam &c.* Scribens (b) idem Gregorius Papa ad Patriarcham Aquilejensem, quæ præcipua in eadem Synodo fuerint constituta, immo reperita, quæ in aliis sæpe superius Conciliis erant promulgata, his verbis significat: *Fraternitatem tuam prudentiam latere non debet, neque tui*

(a) Greg. l. 2. ep. 53. (b) Id. ep. 62.

PAGIUS

„ cularibus potestatibus usus Ecclesiam per
„ ipsos obtinuerit, deponatur & segregetur,
„ omnesque qui illi communicant. *Item in VIII.
„ universali Synodo habita a V. Patriarchis,
„ sub Nicolao I. Pontifice, cap. . . .* Promotio-
„ nes vel consecrationes Episcoporum concor-
„ dans prioribus Conciliis hæc sancta & uni-
„ versalis Synodus electione & decreto Epis-
„ coporum fieri constituit, & statuit atque
„ promulgavit, neminem laicorum Principum
„ & Potentum, semet inserere electioni, vel
„ promotioni Patriarchæ vel Metropolitæ,
„ aut cujuslibet Episcopi, ne inordinata hinc
„ & incongrua fiat confusio vel contentio;
„ præsertim cum nullam in talibus potestatem
„ quemquam potestativorum laicorum habere
„ conveniat, sed potius silere, & attendere
„ sibi usquequo regulariter a Collegio Eccle-
„ siæ suscipiat finem electio futuri Pontificis.
„ Si quis vero Laicorum ad concertandum
„ & cooperandum invitatur ab Ecclesia, li-
„ cet hujusmodi cum reverentia obtemperare
„ asciscentibus. Quisquis autem sæcularium
„ Principum & Potentum, vel alterius digni-
„ tatis laicus, adversus communem & conso-
„ nantem atque canonicam electionem Ecclesia-
„ stici ordinis agere tentaverit, anathema sit,
„ donec obediat & consentiat.

IV. Hugo Ep. Diensis in Galliam adversus Simoniacos Legatus.

Item ex Concilio Antiocheno cap. . . . Si quis Presbyter vel Diaconus per secularem dignitatem, Ecclesiam Dei obtinuerit, dejiciatur, & ipse & ordinator ejus a communione modis omnibus abscindatur, & sint sub anathemate, sicut Simon Magus a Petro. *In electione igitur & consecratione domini Diensis* (Hugonis nempe, de cujus ordinatione antequam de Concilio Romano loqueretur, egerat) *evidenter ostenditur operata divinitas, quia per hanc occasionem sancta Dei Ecclesia sub Papatu domini Gregorii multis retro annis obnubilata electionis Ecclesiasticæ splendUit veritas. Videant igitur viri cordati, quid juris Imperatoribus, Regibus, & Principibus in electione Pontificis reservetur. Commisit autem ei vices suas in Gallia* [1] (nempe Hugoni Episcopo Diensi) *ubi plurimum simonia serpebat pestis iniqua*

NOTÆ [1] SUspicor Hugonem hunc antequam legati munere auctus in Galliam veniret, eo ante aliquot annos nondum Episcopum Diensem constitutum venisse Apocrisarium S. R. E. ad gerenda ejus in Gallias negotia; Nam ipse in Epistola ad Eudulfum Turonensem apud Baluzium Miscell. t. VI. pag. 411. nec Legatum se, nec Episcopum Diensem appellat. Quæ si admittantur, forte ab Alexandro Gregorii decessore missus fuit, nam Episcopus Diensis anno primo Gregorii renunciatus fuit. MANSI

Digitized by Google

Decretum adversum fornicarios Clericos.

tui ordinis dignitatem ignorare oportet, quæ statuta, quæque decreta in peracto Concilio præterita Quadragesima consilio confratrum nostrorum, ac totius conventus assensu, sequentes sanctorum Patrum auctoritatem, statuimus. Decrevimus enim, quod si quis eorum ordinum, qui sacris altaribus ministrant, presbyter scilicet, diaconus, & subdiaconus uxorem, vel concubinam habet, nisi illis omnino dimissis, dignam pœnitentiam agant, sacris altaribus penitus ministrare desinant, nec aliquo Ecclesiæ beneficio ulterius potiantur, sive potitis fruantur. Qui vero simoniace, videlicet per interventum pecuniæ sunt promoti, ut absque ulla spe recuperationis deponantur, Apostolica censura statuimus.

XVI. Decretum de Simoniacis.

Quæ sancita in Synodo curavit idem Gregorius per universum Occidentalem orbem promulganda, de his scribens (ut dictum est) ad eumdem (*a*) Aquilejensem Patriarcham, ad (*b*) Coloniensem Archiepiscopum S. Annonem, ad Burchardum Halberstadensem Episcopum; insuper ad Wezelinum (*c*) Episcopum Magdeburgensem. Ipsos vero primarios Germaniæ Archiepiscopos, nempe Coloniensem, (*d*) ac Moguntinum, (*e*) ad eosdem scribens, mandat ob eamdem causam una cum subjectis sibi Episcopis Synodos congregare, & quæ Romæ statuta sunt, de continentia clericorum, potissimum agere, ac de corrigenda simoniaca pravitate. Quod autem pertinet ad Coloniensem, longa ægrotatione laborasse, atque demum hoc eodem anno defunctum esse, ex Lamberto, atque vita ipsius fideliter scripta apparet. De Moguntino autem idem auctor, ipsum hoc anno pro causa Bambergensis Episcopi primum Romam venisse, eumdemque vix ad commu-

(*a*) Id. ep. 67.
(*b*) Id. ep. 66.
(*c*) Id. ep. 68
(*d*) Id. ep. 67.
(*e*) Id. l. 3. ep. 4.

nionem a Gregorio Papa acceptum esse, eo quod eumdem Episcopum simoniacum ordinasset. Demum vero accepto præcepto ejusdem Pontificis de Synodo congreganda, eidem paruisse, sed nihil penitus profecisse; de qua Synodo hæc ipse Lambertus:

XVII. Concil. Moguntinum in quo concubinarii prævalent.

Synodum autem hoc eodem anno mense Octobri Moguntiæ congregavit, ubi inter alios Episcopos, qui convenerant, aderat Curiensis Episcopus, Apostolicæ Sedis litteras & mandata deferens, quibus ei sub interminatione gradus, & ordinis sui præcipiebat, sicut antea quoque multis legationibus præceperat, ut presbyteros omnes, qui intra suam diœcesim essent, cogeret aut in præsentiarum conjugibus renuntiare, aut se in perpetuum sacri altaris ministerio abdicare. Quod dum facere vellet, exurgentes, qui undique assidebant clerici, ita eum verbis confutabant, ita manibus & toto corporis gestu in eum debacchabantur, ut se vita comite e Synodo discessurum desperaret. Sic tandem rei difficultate superatus, statuit sibi deinceps tali quæstione omnino supersedendum, & Romano Pontifici relinquendum, ut causam, quam ipse toties inutiliter proposuisset; ille per semetipsum quando & quomodo vellet, peroraret. Hæc Lambertus: qui & versipellem hominem fuisse eumdem Sigefridum Archiepiscopum Moguntinum ostendit, dum docet, eumdem usum vel abusum potius auctoritate Apostolicæ Sedis ad commodum Regis, non autem ad utilitatem periclitantis Ecclesiæ, ut cum armavit milites detrectantes adversus miseros Thuringios, & concitavit illos adversus eos auctoritate male præsumpta Apostolicæ Sedis. Sic namque rem accidisse idem auctor narrat hoc anno:

PAGIUS

quæ: quia perrari illic erant, qui non essent simoniaci, aut a simoniacis ordinati, aut per manum laicam investiti. Plurimum illi inculcans, potestate data non abuti, quo minus depravata corrigeret, damnanda recideret, sancta & honesta doceret, & docenda faceret. Scripsit & ad Prælatos Gallicanarum Ecclesiarum, quæ sunt suæ sancti Petri, Epistolam pro suo censu debito beato Petro. Recitat ibidem Chronographus eandem Epistolam, quæ in Decreto Gregoriano & Tom. X. Concil. non extat, in qua ait: se eundem *Hugonem* in Gallias vices suas executurum mittere.

V. *Præfatum Decretum Concilio Rom. II. Anselmus Lucensis tribuit.*

Tertio Sanctus Anselmus Lucensis Episcopus in lib. 2. contra *Vuibertum* & sequaces ejus, postquam enumeravit mala, quæ ex damnabili illa consuetudine proveniebant, ait: *His tantis cladibus, quæ contingunt ex præfatis promotionibus, Gregorius VII. obviare cupiens, Romana Synodo quinquaginta Episcoporum, considente Presbyterorum & Abbatum multitudine, per omnia sanctis præfatis Patribus consonantia decreta statuit, dicens: Si quis deinceps Episcopatum vel Abbatiam*, & cætera mox ex Chronico Virdunensi descripta usque ad hæc verba, *ejusdem sententiæ vinculo se adstrictum esse sciat.* Anselmus autem testis oculatus fuit.

VI. *Investituræ hoc anno prohibitas magis probatur.*

Quarto Arnulphus hujus temporis Historicus lib. 4. cap. 3. de iis loquens, quæ paulo ante secundum urbis Mediolanensis incendium, exeunte Martio hujus anni excitatum, contigere, Investituras jam prohibitas fuisse, his verbis docet: *Præterea Cæsar Henricus adolescens jam factus, ut vidit sua florem potentiæ hoc modo paulatim crescere, cum suis Consiliis studet hujus* (nempe Sancti Herlembaldi) *et Romani præsidis obstare conatibus. Dominabatur tunc temporis Apuliæ Princeps Magnus Robertus ille Normannia. Inter hunc & Regem, dum sub hac re discurrerent nuncii, præfatus Papa habita Romæ Synodo* (scilicet secunda Romana) *palam interdicit Regi jus deinde habere aliquod in dandis Episcopatibus; omnesque laicas ab Investituris Ecclesiarum summovet personas; insuper facto anathemate, cunctos Regis clamat Consiliarios, id ipsum Regi comminatus, nisi in proximo huic obediat constituto.* Hoc primum contra *Investituras* Decretum, in posterioribus Synodis Romanis confirmatum: *Gregorius* VII. œconomia erga Henricum Regem primum usus

XVIII. *Detestabile facinus Sigefridi Archiepisc. Mogunt.*

Rex ipse quamplurimum verebatur, ne miles in irritum fusus: sanguinis pœniteat, religionis obtentu deinceps militiam detrectaret, quam sine peccato & gravi offensa Dei administrare non posset: pessima rei pessimum exemplum Moguntinus Archiepiscopus remedium adhibuit. Collato cum paucis familiaribus Regis consilio, repente processit in publicum, & Principes Thuringiæ nec canonice ad Synodum vocatos, nec synodaliter auditos secundum Ecclesiasticas leges discussos præcipiti sententia excommunicavit, ea scilicet causa, quod cum anno priore Erfordiæ, cum ad exigendas decimas assedisset, districtis gladiis intra Ecclesiam impetiissent. Et ne quis ei forte hoc crimini daret, quod contra canonum scita miseros homines tam inexplicabilibus negotiis ad præsens implicitos tam iniquo tempore adortus fuisset, quando tantis undique procellis bellorum jactati, non causis dicendis vacare, sed vitam suam fuga vel armis servare necesse haberent; ait a Romano Pontifice sibi hoc permissum esse, ut absque legitimis induciis, absque legitima discussione, die quo sibi occurreret, eos justo anathemate ab Ecclesia recideret. Nullum tamen sapientem latere potuit, quo potissimum spectaret hoc factum, eo scilicet; ut exercitus Regis promptior deinceps fidentiorque adversus eos bellum gereret, de quorum occisione, si post excommunicationem occisi fuissent, putaret se nec peccatis obnoxium fore, nec pœnis, quas leges Ecclesiasticæ statuunt homicidis. Hæc Lambertus.

XIX. Cæterum longe abest, ut Gregorius æqui observantissimus & amantissimus hoc ipsi dederit in mandatis, cum ex litteris ejus appareat etiam, quod adversus quoscumque contumaces & perditissimos homines voluerit omnia juris remedia & auxilia integra conservari, atque etiam legibus non concessa præsidia indulgeri, reos etiam quam justissime condemnatos ad veniam invitari, prout intelliget, qui ejus epistolarum volumen perlegerit. Sed quam non recto pede tunc incesserit Moguntinus, quæ suis locis inferius dicturi sumus, aperient.

Cur excommunicati tantum ministri regis.

Sed redeamus rursus ad eamdem, de qua susceptus est sermo, Romanam Synodum hoc anno a Gregorio habitam. Liquet in ea quidem, omnes in Regem a Saxonibus illatas accusationes jam a temporibus Alexandri Papæ prædecessoris ipsius & iterum repetitas, esse relictas obvolutas silentio, optans Gregorius, ista omnia absque tumultu componi, Regemque in meliorem frugem sperans posse reduci; cujus rei causa & manifesta ejus crimina de venditione Episcopatuum & Abbatiarum, de quibus frequenter adeo fuerat infamatus, & depositione ordinatorum simoniace Episcoporum convictus, æque passus est in ministros ejus, illos quinque consiliatores ejusmodi nundinationum tantum converti, eximi vero Regem; sicque eorum condemnatione, intelligi in eos translatam culpam esse, Regemque videri purgatum. Quem & suis litteris idem Gregorius lenius attrectabat, laudans potius, quam arguens, ita sperans posse ejus animum demereri, ad amorem allicere, & ad bona cautu pertrahere. Nam accipe de his exemplum, ex ejus litteris ad Regem ipsum hoc anno (a) scriptis acceptum, ipso earum exordio sic dicens:

(a) Greg. l. 3. ep. 3. *Greg. erga Regem benignus.*

XX. *Inter cætera bonarum virtutum opera, fili charissime, ad te quæ melioratione studio assurgere, fama referente, audivimus: duobus te modis sanctæ matri tuæ, Romana Ecclesia scilicet, eminentiae commendasti: in altero quidem, quia simoniæ viriliter restitis; in altero, quia clericorum castitatem, utpote servitorum Domini & libenter approbas, & efficaciter desideras adimplere. Quibus de causis*

PAGIUS

usus est; sed cum ab eo obtinere non posset, ut ab illa subversione canonum, Ecclesiasticæque libertatis oppressione desisteret, *Investiturarum* usum sub anathemate damnavit, suumque Decretum, quantum in se fuit, executioni mandari curavit.

VII. *Secundum incendium Mediolanense.*

Porro Urbem Mediolanensem, quæ jam anno MLXXI. conflagrarat, novo incendio afflictam fuisse, docet Arnulphus lib. 4. cap. 4. Versibus illud descriptum fuerat ad portam antiquæ Basilicæ Stephanianæ, hoc sæculo eversæ, quos Puricellus cap. 51. in Vita Herlembaldi conservavit, notavitque in eorum fine hos characteres Chronologicos extitisse: *Anno dominicæ Incarnationis millesimo septuagesimo quinto, indictione decima tertia, tertio Kalendas Aprilis, feria secunda*, ideoque hoc Christi anno, quo feria II. in diem XXX. Martii incidit. Quam inscriptionem confirmat Arnulphus, qui ait, incendium contigisse *secunda Hebdomadæ Authenticæ feria*, seu, ut nunc loquimur, feria secunda majoris Hebdomadæ.

VIII. *Decretum in Synodo Rom. II. adversus Sacerdotes fornicarios editum.*

Denique de secunda hac Synodo Romana Marianus Scotus ad annum MLXXV. habet: *Plures Clerici sub sententia interdicti Apostolici libentius esse voluerunt, quam feminis & uxoribus carere; sed ut vel per alios castigarentur, decrevit Papa Synodica legatione etiam hoc anno, ut nullus Christianus audiret Missam conjugati Presbyteri.* Gregorii Decretum hanc in rem latum Simeon Dunelmensis in Hist. de Gest. Reg. Angl. ad annum MLXXV. refert: *Gregorius Papa qui & Hiltibrandus servorum Dei servus, per totum Italicum regnum & Teutonicum debitam sancto Petro obedientiam exhibentibus, Apostolicam benedictionem. Si qui sunt Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, qui jacent in crimine fornicationis, interdicimus eis ex parte Omnipotentis Dei & auctoritate sancti Petri introitum Ecclesiæ usque dum emendent, & pe-*

Digitized by Google

sis signum nobis proposuisti, opitulante Deo, altiora de te & præstantiora quæque sperandi, &c. Agit enim de causa Episcopi Bambergensis, de quo nos nuper egimus. Sunt & aliæ litteræ hoc anno datæ ab eodem (a) Gregorio Papa ad eumdem Regem, indices ejus erga ipsum amoris & observantiæ: ut ex his intelligas illas epistolas, quæ sub hoc anno in Regestr absque nota anni vel mensis positæ reperiantur, non hoc anno datas, sed postea.

(a) Id. l. 2. ep. 30.

XXI. Hoc namque anno usque ad consummatum bellum Saxonicum, Henricus erga Gregorium Papam benevolum & obsequentem se verbis saltem exhibuit. Imminens enim dubium valde Saxonicum bellum, periculosum satis, utpote quod in eo totius regni ejus incerta alea volveretur illum ergu ipsum Gregorium Papam reddidit mansuetum, cum ejus opera in casibus adversis indigere sciret. Quod quidem eumusque ad mensem Novembris renuit occupatum, nec sine metu: quamvis enim potitus victoria esset, reparatis tamen iterum viribus se formidabiles Saxones exhibebant. Cujus causa Nuntios ad eum misit, quibus & has (b) litteras dedit, quæ habentur recitatæ in ipsius Gregorii epistola data ad Beatricem atque Mathildem, tertio Idus Septembris, quæ sunt hujusmodi:

(b) Greg. l. 3. ep. 5.

XXII. Henrici Reg. ad Greg. Papam epist. *Noverit vestra sanctitas pater, quoniam dum ego pene omnes Principes mei regni de nostra magis discordia, quam de mutuo pace gaudere percipio: ad vos istos Nuntios latenter dirigo, quos satis nobiles ac religiosos esse cognosco; & pacis bonum inter nos optare conjungi, usquaquam dubito. Hoc autem quod mando, neminem scire volo præter vos, dominam matremque meam, atque amitam Beatricem & filiam ejus Mathildem. Me vero (adjuvante Domino) de expeditione Saxonica redeunte, alios Legatos dirigam, quam familiariores ac fideliores habebo, per quos omnem vobis meam voluntatem & reverentiam, quam beato Petro & vobis debeo, significabo.* Hucusque ad Gregorium Papam Henricus Germaniæ Rex. Sed & aliis quoque litteris hoc anno datis idem Rex (ut ipse Gregorius (c) testatur) se filium sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & ipsi Gregorio subjectum, dilectione unicum, atque devotione præcipuum est professes, commendans se ipsi omni affectu amoris & reverentiæ. His vero dignis pietatis affectibus Gregorius Papa digne respondens, paternæ charitatis illi sinum aperuit, ad quem paribus litteris invitavit. Non extant omnes, sed una dumtaxat hoc anno post victoriam obtentam adversus Saxones redditæ, quæ sic se habent: (d)

(c) Id. ib. ep. 10.

(d) Id. ib. ep. 7.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Henrico Regi salutem & Apostolicam benedictionem.

XXIII. *Quando litteras tuæ magnitudinis accepi, longe ab Urbe, maxime, causa infirmitatis aberamus ..... cum quibus necessarium erat tractare, quid vestræ legationi ad plenum, sicut oportet, responderem. Vester etiam Nuntius, horum videlicet portitor, ob prædictam causam ægritudinis timebat nobiscum manere. Sed quia desideramus non solum vobiscum quem Deus in summo rerum posuit culmine, sed etiam cum omnibus hominibus pacem, quæ*

PAGIUS *& pœniteant: si qui autem in peccato suo perseverare maluerint, nullus vestrum Officium eorum auscultare præsumat, quia benedictio illorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, testante Domino per Prophetam,* Maledicam, inquit, benedictionibus vestris. Idem habet Hovedenus in Willelmo seniore part. I. sed in utroque hæ voces, *qui & Hildebrandus*, explicationis gratia videntur additæ.

IX. In Germania a Sacerdotibus fornicariis rejectum. Legationem, de qua Marianus Scotus loquitur, Curiensis Episcopus de sententia Synodi obivit. Concilium Moguntiæ celebratum, & Apostolica mandata Sigefrido Archiepiscopo tradita, *ut universos Diœceseos suæ Clericos cogeret, aut in præsentiarum conjugibus renunciare, aut in perpetuum sacri Altaris ministerio abdicare. Quod dum facere vellet, exurgentes, qui undique assidebant Clerici, ita eum verbis confutabant, & manibus & totius corporis gestu in eum debacchabantur, ut se, vita comite, inde exiturum desperaret. Sic tandem rei difficultate superatus, statuit sibi deinceps, nulli quæstioni supersedendum, & Romano Pontifici relinquendum, ut causam, quam ipse toties inutiliter proposuisset; ille per semetipsum quando & quomodo vellet, peroraret,* inquit Lambertus ad annum MLXXV. a Baronio num. XVII. laudatus. [1] In secunda Synodo Romana prioris Concilii Romani Decreta adversus Simoniacos confirmata esse, testatur ipsemet Gregorius in Epistola *ad Annonem* Coloniensem Archiep. LXVII. libri secundi.

X. Victoria Saxonica Henrici Regis. A num. XXI. ad XXVI. Dum *Gregorius* VII. totus est in promulgandis prædictis Synodalibus Decretis, *Henricus* Rex usque ad victoriam Saxonicam se ei obsequentem verbis

NOTÆ [1] Ante Moguntinum Concilium in causa Sacerdotum concubinariorum habito, alterum pariter hoc ipso anno celebraverat Sigefridus Moguntinus, quam Synodum eadem de causa Erfordiæ coactam scribit Joannes Latomus in Catalogo Archiep. Moguntinorum, a quo Synodi hujus notitiam accepimus, eamque ex antiquo aliquo monumento ut credere par est eruit. Hujus Synodi ille quidem annum non indicat, sed convocatam a Sigefrido notat post acceptum ab ipso pontificium decretum de continentia Clericorum, & ante Moguntinum Concilium. Hujus Concilii Collectores nondum meminerunt. MANSI

*quæ in Christo est, habere, jusque suum unicuique observare, cupimus summopere corde & animo adhærere. Novi enim (quod te credo non ignorare) quia qui Deum revera diligunt, & Romanam Ecclesiam, Romanumque Imperium ad vindictam suorum criminum non pertimescunt, inter nos pacem & concordiam inserere agendo vel orando concupiscunt. Quapropter bonam concepi fiduciam, quia hanc nostram, immo totius Ecclesiæ causam religiosis hominibus cupisti committere, qui nos, non nostra injuste diligunt, & ut Christiana instauretur religio, suam intentionem requirunt. Ego autem (ut paucis loquar) horum consilio paratus sum (Christo favente) gremium tibi sanctæ Romanæ Ecclesiæ aperire, teque ut dominum fratrem & filium suscipere, auxiliumque prout oportuerit, præbere; nihil aliud a te quærens, nisi ut ad monita tuæ salutis non contemnas aurem inclinare, & Creatori tuo (sicut te decet) non contradicens, offerre gloriam & honorem. Valde quippe indignum est, ut honorem, quem a conservis & fratribus nostris exigimus, Creatori & Redemptori nostro reddere contemnamus. Moveat itaque nos divina promissio, qua dicitur: (a) Ego glorificantes me glorificabo, & qui me contemnunt, erunt ignobiles. Et effrenemus et quod placet nobis hac in * via sæculari, ut perfruamur in cælestibus dono spirituali.*

(a) 1. Reg. 2.

* vita

His vero mox ista subiicit de victoria obtenta adversus Saxones: *De superbia vero Saxonum vobis injuste resistentium, quæ divino judicio a facie vestra contrita est & gaudendum est pro pace Ecclesiæ, & dolendum, quia multus Christianorum sanguis effusus est.*

XXIV. *Vos autem in talibus plus honorem Dei, & justitiam ejus procurate defendere, quam honori proprio providere. Securius enim quilibet Princeps mille impios potest causa justitiæ punire, quam propriæ causa gloriæ quemlibet Christianum gladio sternere. Omnia enim creavit & regit, qui dixit: (b) Ego gloriam meam non quæro. Saluti quippe nostræ tunc vere providemus, cum in cunctis nostris actibus gloriam Dei proponimus. De Herimanno &c.* Monet etenim, & jubet, ut in locum Herimanni Bambergensis Episcopi alius subrogetur Antistes. Sed de his dictum est superius.

(b) Joan. 8.

XXV. Qui igitur ante victoriam adhuc sub metu erat, mansuetum & obsequentem se Gregorio Papæ exhibuit; potius autem victoria resiliit, reversus ad vomitum, & quæ ipse promiserat irrita reddidit. Hæc quidem litteræ (c) ipsius Gregorii ad Suffraganeos Mediolanensis Ecclesiæ datæ mense Octobri significant; quibus queritur Regem contra promissa sua in Ecclesiam Mediolanensem intrusisse Thedaldum, ad quem & de his etiam scripsit, vocans eos omnes ad Synodum anno sequenti celebrandam exordio Quadragesimæ. Istam quoque Henrici Regis mutationem Domnizo presbyter in vita Mathildis ita versibus deploravit, atque primum cum ante bellum Henricum supplicem ita describit:

(c) Greg. l. 3. ep 7. 8. 9.

Henricus Rex ex victoria tumens spernit Pontificem.

Quod Rex absque mora Papæ mandavit, adoraus

Atque

PAGIUS bis saltem exhibuit, sed ea reportata ad vomitum reversus est, & quæ Pontifici promiserat, irrita reddidit. Ea victoria, quæ Regi magnos animos fecit, *V. Idus Junii* relata, ut Marianus Scotus, aliique docent. Hæc Mariani Scoti ad hunc Christi annum verba: *Henricus congregato exercitu Saxoniam hostili animo intrare conatur, quod audientes Saxones e contra se præparant ei occurrere. Congregati namque ob patriæ libertatem, ad introitum Thuringiæ juxta fluvium, qui dicitur Unstruch, consederunt; non enim dederant spatium, ut intraret provinciam eorum. Saxonibus ergo super latitudinem terræ diffusis, & jam castra hora IX. metantibus, speculatores Henrici considerato exercitu, venerunt ad dominum suum nuntiando; dicentes Saxones se præparare ad pugnam. Quod audiens, protinus suos præcipit armari, & confestim irruit super ignaros & imparatos. Saxonibus vero quamvis sero, ferociter tamen ad arma confugientibus, facta est pugna validissima, ita ut fluvius ille in loco viam præberet iteruntibus super occisorum cadavera. In ista pugna Dux Suevorum Rodolphus, qui postea Saxonibus regnavit, exercitum Regis ducens, strenuissime dimicavit,* &c. *Henricus ergo tantum vice victoriam habuit, licet cum dolo acquisitam. Hoc bellum consummatum est V. Idus Junii*, in quem feria tertia incidebat, quam notavit Chronographus Magdeburgensis a Meibomio publicatus, apud quem ideo loco, *Idus Junii feria III.* legendum, *V. Idus Junii*; illud prælium fuse ibidem narratum.

XI. Henricus Rex post eam victoriam ad ingenium redit, ut Paulus Bernriedensis in Gregorii VII. Vita cap. VI. hoc modo narrat: *Illo tempore Saxones, quoniam videbant ab eo se nimium crudeliter tractari, unanimiter conspiraverunt, ut pro Rege illum amplius non haberent. Tunc coactus supplices ad Apostolicum literas direxit, orans, ut suis orationibus commendatum susciperet; quatenus eum de tam horrendo, pavidoque judicio jam imminenti, suis meritis excelsi Regis dextera eriperet; iterum iterumque promittens, nihil unquam amplius de Ecclesiis Dei facere quod sancti Canones reprehendere possent. Cujus precibus motus Papa, eisdem Saxonibus literas & nuncios misit: & circa ejusdem Regis radices fodiens, prædicationis suæ cophinos misit, expectans scilicet ut grossos ex ficu colligere posset. Sed unde sumere humoris boni plenitudinem debuit, inde post mare duo aruit: & expectata vitis ad pingues botros ferendum, labruscas viles & exiles portavit: & seges foliis pulchrioribus ornata, messis tempore nil aliud quam infanda permissionis lolium protulit. Monuit equidem Regem, interim se ab armis suspenderet, donec*

Henricus Rex metu Saxonum rebellantium in viam redire simulat.

e Sa-

Atque petens ipsum pro se roget ut Cre-
cissinam.
Pastor confestim Saxonum mittere genti
Curavit, plane pacem cupiens revo-
care.
Inde suos Missos donec redeat, jubet
ipsum
Regem nullo modo super ipsos pergere:
quod non
Rex expectavit. Galeatus quia equita-
vit
Contra Saxones, qui fortes sunt &
atroces.
Peccator quamvis, prudens tamen bis
erat armis.
Commisso bello, victor Rex extitit
erga.
Unde superbus adest, papam despexit
ut ameas,
Omnia quæ Papa matrique spoponde-
rat ante,
Fregit & invertit, simoniacos revo-
cavit &c.

Hæc de his qui præsens aderat Domnizo presbyter. Quæ hæc sequuta sint, anno sequenti dicemus.

XXVI. Greg. totus in reformatione Eccl.

Gregorius igitur totus in promulgandis decretis synodalibus de extirpanda simonia, & clericorum fornicationibus ab Ecclesia, sicut segnes (*a*) excitat, refugas urget, & contumaces objurgat, ita obedientes commendat & laudat in his divino zelo inceasos strenue se habeates, ut Laudensem summa laude dignum Episcopum nomine Opizonem: ad cujus clericos de his exstat ejusdem Gregorii data (*b*) epistola. Sed pauci sunt inventi, qui fuerint laude digni, plurimi vero qui redarguendi, & comminationibus perurgendi.

(a) Id. l. 2. ep. 61. 64. 65. 66. & 70.

(b) Id. ib. ep. 55.

Geisæ Reg. Hungar. legato ad sedem Apost.

Dum autem Gregorius Pontifex in his esset, Geisa, qui regnum Hungariæ invaserat, & expulerat Salomonem, Legatos ad Sedem Apostolicam misit cum litteris ad eumdem Gregorium datis; quem ipse litteris iteratis admonuit, ut nihil præter justitiam putet sibi licere, jura vero Ecclesiæ Romanæ super Hungariæ regno velit salva esse, atque integra remanere, quorum contemptu ipse Salomon meruisset divina vindicta regno privari. Sed aliis rursum datis ad eum litteris, (*c*) pro pace inter eos conciliando pluribus agit.

(c) Id. ib. ep. 70.

XXVII. Legatio Papæ ad Polonos.

At qui recepit Legatos aliunde missos idem Gregorius, & ipse ad remotiores provincias legationes decernit. Nam in Poloniam ad (*d*) Ducem eorum Boleslaum, qui oblationes ad sanctum Petrum miserat, direxit Legatos ad componendas provinciæ ipsius Ecclesias, constituendam Metropolim, & augendum numerum sedium Episcopalium, quæ sufficerent ad immensam populorum multitudinem gubernandam, quem & rogat, ut restituat quæ abstulisset a Russis, quorum pacem servare rogat.

(d) Id. ib. ep. 73.

Insuper & Legatos misit ad Demetrium Russorum Regem, cum idem Rex ad Sedem Apostolicam suum filium præmisisset. Quænam causam eum mittendi filium Romam permoverit, ex redditis ad eum Gregorii Papæ litteris scies, quæ sic se habent: (*e*)

Gregorius Episcopus servus servorum Dei

(e) Id. ib. ep. 74.

PAGIUS

e Saxonum partibus nuncius haberet: Rex vero non acquiescens litteris & commonitionibus Patris, terras Saxoniæ intravit; ubi ex utraque parte, hominum peccatis exigentibus, multus humanus sanguis effusus est. Regis tamen in manibus, justo Dei judicio, victoria data; pro qua sub manibus domini humiliari debuit, tanquam ignitus & spiritu elationis inflatus, contra ipsam intumuit. Nam cuncta, quæ per matrem, per Episcopos, per Clericos, per communes amicos & privatos antea promiserat; postmodum, quia securus, in irritum duxit. Siquidem Ecclesias, quas in manibus domini Papæ corrigendas sub juramento posuerat, non solum non dimisit; verum etiam contra decretales Patrum institutiones, quibusdam adulteris & simoniacis sub Investitura contradidit. (Quare Gregorius VII. in Synodo Romana II. Investiturarum usum prohibuerat). *Inter quos etiam Gothefridum, propter Ecclesiæ Mediolanensis invasionem excommunicatum, ejusdem invasionis adulterio investivit. Altono* (legendum, *Attono*, aut *Attone*, ut ex dictis anno MLXXIII. liquet) *cum Papa morante, quem Archiepiscopum* (sc. Mediolanensem) *melior pars cleri & populi, dominum elegerant. Dedit etiam Firmanam, & Spoletanam.* Desiderantur postea aliqua verba in fine illius capitis VI. Huc refert quæ Baronius num. XV. de gestis post victoriam Saxonicam habet.

XII. *Gregorius VII. pro Hungaria & Polonia sollicitus.*

A num. XXVI. ad XXX. *Geisa* cum anno superiori Hungariæ Regnum invasisset, & *Salomonem* Regem expulisset, ut eo Christi anno Lambertus narrat, currenti ad Gregorium Papam scripsit, qui pro pace inter eos conciliando plurimum laboravit, ut liquet ex ejus Epistolis a Baronio citatis. Scripsit & Gregorius VII. ad *Boleslaum Polonorum Ducem* Epistolam LXXII. libri II. misitque Legatos pro Episcoporum causis: *Illud nobis*, inquit Pontifex, *primo attendendum est, quod Episcopi terræ vestræ non habentes certum Metropolitanæ sedis locum, nec sub aliquo positi magisterio, huc & illuc pro sua quisque ordinatione vagantes, ultra regulas & decreta sanctorum Patrum liberi sunt & absoluti. Deinde vero quod inter tantam hominum multitudinem adeo pauci sunt Episcopi, & ampla singulorum parochia, ut in subjectis plebibus curam Episcopalis officii nullatenus exequi aut rite administrare valeant.* Epistola *Boleslao Duci Polonorum* inscripta quo etiam nomine eum Lambertus ad annum MLXXIII. & MLXXVII. appellat. Quare Polonorum Principes Regium titulum hoc tempore nondum consecuti erant. licet Rerum Polonicarum Historici, non solum hoc taceant, sed etiam negent.

XIII.

Scripsit & Gregorius VII. Epistolam LXXIV. ejusdem libri ad *Demetrium* Russorum Regem, significavitque se ex consensu ejus *Russiæ* Regni gu-

Dei, Demetrio Regi Russorum & Reginæ uxori ejus salutem & Apostolicam benedictionem.

Russia donata a Romana Eccl.

Filius vester Limina Apostolorum visitans ad nos venit, & quod regnum illud dono sancti Petri per manus nostras vellet obtinere, eidem beato Petro Apostolorum principi debita fidelitate exhibita, devotis precibus postulavit, indubitanter asseverans, illam suam petitionem vestro consensu ratam fore ac stabilem, si Apostolicæ auctoritatis gratia ac munimine donaretur.

XXVIII. *Cujus votis & petitionibus quia justa videbantur, tum ex consensu vestro, tum ex devotione postulantis, tandem assensum præbuimus, & regni vestri gubernacula sibi ex parte B. Petri tradidimus, ea videlicet intentione atque desiderio charitatis, ut beatus Petrus vos & regnum vestrum, omniaque vestra bona, sua apud Deum intercessione custodiat, & cum omni pace honore quoque & gloria idem regnum usque in finem vitæ vestræ tenere vos faciat, & hujus militia finito cursu, impetret vobis apud supernum Regem gloriam sempiternam.*

XXIX. *Quin etiam nos paratissimos esse, noverit vestræ nobilitatis serenitas, ut ad quæcumque justa negotia hujus Sedis auctoritatem pro sua necessitate petierit, proculdubio continuo petitionum suarum consequetur effectum. Præterea ut hæc & alia multa, quæ litteris non continentur, cordibus vestris arctius infigantur; misimus hos Nuntios nostros, quorum unus vester notus est & fidus amicus. Qui & ea quæ in litteris sunt, diligenter vobis exponent, & quæ minus sunt viva voce explebunt. Quibus pro reverentia B. Petri, cujus Legati sunt, vos mites & affabiles præbeatis; & quidquid vobis dixerint ex parte nostra patienter audiatis, atque indubitanter credatis; & quæ ibi ex auctoritate Apostolicæ Sedis negotia tractare voluerint, & statuere, nullorum malo ingenio turbari permittatis, sed potius eos sincera charitate favendo juvetis. Omnipotens Deus mentes vestras illuminet, atque per temporalia bona faciat vos transire ad gloriam sempiternam. Dat. Romæ decimoquinto Kal. Maii indictione xiii.* Hactenus epistola Gregorii ad Regem Russiæ, a nobis reddita, ut ex eo exemplo intelligatur, quomodo contigerit plura regna oblata reperiri Apostolicæ Sedi. Christiana Regum pietas efficiebat, ut persuadentes sibi illi, magis protectione S. Petri principis Apostolorum, quam armis regna defendi, offerrent illa eidem sancto Petro, a quo & per successorem ipsius Romanum Pontificem acciperent illa in feodum, præstito juramento fidelitatis eidem. Jactatum bellorum fluctibus Demetrium ipsum Regem Russorum Lambertus in Chronico hoc eodem anno demonstrat, dum eum ad Henricum Regem pro auxilio contra fratrem venisse tradit.

XXX. (a) Greg. l. 2. ep. 75. Rom. Eccl. esse omnes Reges & Principes commonere.

Iterum hoc anno legationem idem Pontifex misit, rursumque litteras (a) dedit ad Svenonem Daniæ Regem; quarum est ejusmodi exordium de Romanæ Ecclesiæ consuetudine: *Apud antecessores nostros juris & consuetudinis erat, charitativis legationibus docere viam Domini universas nationes, corripere in his quæ arguenda erant, omnes Reges & Prin-*

PAGIUS *Russia Schismati Cerularii non adhæsit.*

gubernacula filio illius tradidisse, seque Legatos ad eum mittere, quos petit sincera charitate juvari, neque turbari in iis, quæ ibi ex auctoritate Apostolicæ Sedis tractare voluerint. Quare Russi, qui a Romanæ Sedis Prædicatoribus ad fidem Christianam sub præcedentis sæculi finem conversi fuerant, *Cerulario* patriarchæ Constantinop. Schisma consenti non adhæsere, ideoque immerito Scriptores passim contendunt, Ruthenicæ Ecclesiæ Sanctos, etiam qui ante hoc tempus floruere a Latinis colendos non esse; cum tunc Ruthenica Ecclesia Sedi Apostolicæ conjuncta fuerit, nec nisi post hæc tempora ab ea defecerit.

XIV. Cum *Berengarius* suum errorem rursus spargeret, *Giraldus* Ostiensis Episcopus in Gallia, Legatus, ad illam funditus eradicandam *Pictavis*, Concilium celebravit, uti ad an. MLXXV. testatur Chronographus Malleacensis, qui ait: *Pictavis fuit Concilium, quod tenuit Giraudus Legatus, de corpore & Sanguine Domini, in quo Berengarius . . . . forme interemptus est.* Quod postea docet, *Idibus Januarii* habitum fuisse [1]. Franciscus Roius in Vita Berengarii, & Mabillonius. Tom. II. Analect. in Observat. *de Multiplici Berengarii damnatione* existimant, *Giraudum* Legatum fuisse Episcopum Ecolismensem. Verum nullus hoc tempore Giraldus in Gallia Apostolicæ Sedis Legatus fuit præter Giraldum Ostiensem Episcopum, qui cum

Concilium Pictaviense adversus Berengarium.

NOTÆ [1] Concilium hoc Pictaviense assignandum esse censeo anno 1073. tum quod eidem anno tribuatur a Chanuto in Notitia Burdegalensis archiepiscopatus apud Labbeum in Collect. Concil. tom. XII. col. 585. nov. edit. tum etiam quia habitum fuisse idibus januarii discimus ex Chronico Malleacensi, quæ sane dies anno quidem 1073. non vero anno 1075. in Dominicam (qua die cogi primum Concilia mos erat) incidebat. Denique ex eodem chronista Malleacensi concilio huic præfuit Giraudus Ostiensis A. S. L. qui cum anno 1074. Romam legatione absoluta redierit, interesse utique concilio Pictaviensi, nisi illud ex anno 1075. in annum 1073. transferatur non potuit. MANSI

Principes, & ad æternam beatitudinem cunctos iuvitare legalibus disciplinis. Plus enim terrarum lea Romanorum Pontificum quam Imperatorum obtinuit, &c. Cumque queratur de inobedientia, & contumacia schismaticorum Principum, ejusdem tamen Regis erga Romanam Ecclesiam commendat studium, & reverentiam; quam ut conservet, hortatur, suum omne pollicens officium, si quid pro Danica Ecclesia valeat exhibere, & quæ ab Alexandro Pontifice expetiisset, in promptu habere præstare, deque eo omni studio bene mereri. Legatos ab eo mittendos se expectare significat, per quos ista tractari possint. At de legationibus hoc anno ab eodem Gregorio Pontifice missis hæc satis.

XXXI. S. Anno nit Archiep. Coloniensis obitus.

Hoc eodem anno S. Anno Archiepiscopus Coloniensis (ut dictum est) ex hac vita migravit, de quo ista Lambertus: *Annum hunc multis cladibus insignem, potissimum lugubrem fecit obitus Annonis Coloniensis Archiepiscopi, qui post longam ægrotationem, qua Dominus vas electionis suæ in camino tribulationis transitoriæ purius auro, purgatum mundi obrizo decoxerat, pridie Nonas Decembris beato fine perfunctus, ad Angelos ex hominibus, ad immortalia ex mortalibus transmigravit. Testantur hoc signa & prodigia, quæ quotidie circa sepulcrum ejus Dominus ostendere dignatur ad confutandam impudentiam eorum, qui paulo ante vitam ejus sanctissimam, atque ab omni hujus mundi labe, quantum ad hominem, integerrimam, livido dente carpebant, & pretiosam margaritam, jam olim cælestis Regis diademati destinatam, falsis rumoribus obfuscare conabantur, &c.* Pergit auctor ab exordio ejus institutionem vitæ valde laudabilis ac plane Apostolicæ recensere. Cæterum res ab eo præclare gestas monachus Sigebergensis cœnobii & ipse ejusdem sæculi sincerus scriptor tribus libris est prosecutus, qui Dei beneficio extant (*a*) integri. Sedisse autem constat annis viginti atque mensibus decem, ut apparet ex ejusdem Sancti in sepulcro scripto epitaphio his versibus:

(*a*) apud Sur. t. 6. die 4. Decemb.

Patribus egregiis ornata Colonia multis
Ecclesiæ speculum misit ad hunc tumulum.
Emicuit mundo nova lux Annone secundo,
Qui per cuncta suo par erat officio.
Mensibus hic denis, annis actoque viccenis
Quarta Decembris eum lux tulit e medio.

XXXII.

Ita quidem sedis ejus annorum ac mensium numerus optime congruit cum creatione, quem liquet creatum esse Episcopum anno Incarnationis Domini millesimo quinquagesimoquinto, V. Nonas Martii, id auctore vitæ testante, (*b*) necnon Mariano Scoto, & Sigeberto. Unde intelligas errorem in ipsum Marianum irrepisse, dum in ejus Chronico sub anno septuagesimoseptimo ejus obitus collocatur, cæteris Scriptoribus, atque ipsomet reclamantibus, dum quo creatus fuerit, annum certum consignat quinquagesimumquintum supra millesimum. Porro inter insignes tanti pontificis laudum titulos ille præ cæteris eminet, quod inter discordias obortas inter Henricum Regem atque Romanum Pontificem Gregorium, semper adversus Regem pro Romano Pontifice stetit, ut Marianus affirmat, & quæ dicta sunt superius, docent.

(*b*) Ib. r. c. 5.

XXXIII. Quæ in Greg. PP. Cincius fit molitus.

Anni hujus parte postrema, nempe Natali die Redemptoris, a quo aliqui Chronographorum novum auspicantur annum, contigit Gregorium Romanum Pontificem aggressione sacrilegi hominis Cincii Romani præfecti invadi, dum sacra ageret, captivumque duci, in carcereque teneri, quousque per populum tumultuantem, & tam immane scelus ulci-

PAGIUS

cum anno MLXXIV. e sua Legatione Romam redierit, ut suo loco diximus, manifestum est, Chronographum non minus in anno rei gestæ peccare, quam cum ad annum MLXXI. ait, *Petrum Igneum* fecisse judicium per rogum ardentem, & ad annum MLXXIV. obiisse Alexandrum Papam. Illud igitur Concilium in editione postrema Conciliorum hoc anno perperam etiam collocatum, ad aliquem ex superioribus retrahendum.

XV. *Tedaldus Mediolanensis Archiep. dictus.*

Mediolanenses cum tandiu sine Præsule esse nollent, hoc anno *Tedaldum* elegere; eumque anno sequenti consecrari curarunt. In antiquo enim Catalogo Episcoporum Mediolanensium a Mabillonio, & Papebrocio publicato legitur, eum sedisse *annos IX. & menses tres, & dies XXI.* & obiisse *VIII. Kalendas Junii*, seu die XXV. mensis Maii, anni nempe millesimi octogesimi quinti, ut ex serie & duratione Sedis cujuslibet Præsulis constat. Quare *Tedaldus* ordinatus fuit anno MLXXVI. die quarta mensis Februarii in quam quidem feria quinta incidebat; sed Schismatici, qui expressum Pontificis mandatum spernebant, parum de die curarunt. Arnulphus lib. 4. cap. 9. cum jam resipuisset de Tedaldi ordinatione hæc apud Puricellum habet: *Mediolanenses pro petendo Episcopo ultra montes Henrico Regi Legationem dirigunt, mandantes Herlembaldicæ interfectionis triumphum. Quo cognito lætatus est Rex ille supra modum, quemcumque vellent se daturum promittens Episcopum.* Memoria labitur Arnulphus, & secundam Legationem a Mediolanensibus post Sancti Herlembaldi Martyrium missam, ideoque anno sequenti, confundit cum priori, quam ante Herlembaldi mortem contigisse certum. Sequentia itaque Arnulphi verba ad hanc priorem pertinent: *Interea Legatis Mediolanensium ex Clero & populo de re præfatum Regem* (Henricum nempe) *adeu-*

ulcisci paratum eriperetur, atque pristinæ redderetur libertati. Hæc autem quomodo se habuerint, a Lamberto sic accipe: (a) *Ipso tempore contigit Papam per immissionem satanæ gravissima pulsari adversitate. Quidam Urbis præfectus Romanæ* * *Quintius nomine, & generis claritate & opum gloria eminens valde in tota Italia, multa in possessionibus Romanæ Ecclesiæ præter leges faciebat. Perlata ad Papam querimonia, cum eum sæpius modeste corriperet, nec quidquam proficeret secreta correptio, tandem excommunicavit eum, arbitrans hoc saltem modo improbitatem ejus coercendam fore. Hinc ille majori dementia efferatus, ipsa nocte Natalis Domini cum armatis inopinato irruit in Ecclesiam, in qua Papa vestimentis pontificalibus indutus sacro altari astabat, Missarum solemnia celebrans, injectaque (quod dictu quoque nefas est) in capillos ejus manu, multis contumeliis affectum de Ecclesia protraxit, & priusquam vulgato per civitatem rumore, populus frequens auxilio concurreret, in domum quamdam munitissimam abripuit. Fama tam atrocis facti totam illico replevit Urbem; undique ad arma conclamatur. Divites & pauperes, nobiles & ignobiles omnes uno animo accurrere, atque in ipso statim orientis diei crepusculo domum Quintii oppugnare summa vi aggrediuntur; & nisi ille mali, quod imminebat haud improvidus, Papam dimittere maturasset, domum ipsam, peremptis omnibus, qui in ea erant, a fundamento evertissent. Papa interveniente, concitatæ multitudinis furor vix & ægre compressus est.*

(a) Lamb. Scafn. an. 1076.
* Cincius

XXXIV. *Romani quod factum fuerat graviter nimis & indigne ferentes, omnia, quæ Quintii erant, tam intra muros, quam extra, ferro & igne demoliti sunt. Nec minus ille multa militaris audaciæ facinora contra faciebat, succendens & evertens omnia, quæ poterat de possessionibus Romanæ Ecclesiæ. Ita per multos dies non sine magno & harum & illarum partium dispendio simultas hac trahebatur.* Hucusque Lambertus. Eadem Guillelmus bibliothecarius in vita Gregorii, ubi ait, omnia ista Guiberti antiqui schismatici, postea vero Episcopi Ravennatis esse artibus concinnata, quippe qui Romæ cum cæteris Episcopis in Concilio sederit, nec Synodo absoluta ab Urbe discesserit, sed Papatus cupidus, inde removere Gregorium nisus fuerit, atque ad rem perficiendam eumdem Cincium, sive Quintium, vel Cinthium Stephani præfecti filium sollicitaverit. Sed cum, Romano populo vindice, tantum scelus irritum redditum esset, eumdem Guibertum accepta a Papa licentia, Ravennam esse, ibique conspirationem rebellium pontificum Longobardorum, Thedaldi Mediolanensis Archiepiscopi a Gregorio Papa suspensi, & aliorum eadem sententia mulctatorum machinatum esse, quos semper idem Gregorius est passus infestos, & Sedi Apostolicæ contumaces. Insuper opera ejusdem Guiberti Hugonem Candidum Cardinalem, eumdemque collegam olim in schismate Cadaloico, receptum vero ab Ecclesia misericorditer, rursum ab eodem Gregorio divulsisse, atque Regi Henrico adversus Pontificem conjungere studuisse. Ista omnia hoc anno Guibertum Ravennatem Antistitem machinatum esse, eadem Acta Pontificia Guillelmi significant.

Guiberti Ravennatis Archiepisc. machinationes in Greg. Papam.

XXXV. Porro sui exordio Pontificatus Gregorius Papa hunc suspectum habens, atque adversum sibi fore timens, officiosis literis (b) studuit demereri; sed frustra, cum ille semel ambitionis æstu percitus, ejus beneficiis infestior redderetur, & ad nocendum promptior nihil non meditatus assidue, quonam pacto e throno Gregorium dimovere posset: quod eventa postea declararunt, quæ suis locis pandenda erunt inferius. Hæc de Cincio narrata, apud Urspergensem posita anno sequenti reperies: sed in fine anni hujus accidisse, satis est demonstratum. Ad postremum autem de Anglicana Synodo, hoc itidem anno habita

(b) Greg. l. 1. ep. 3. l. 2. ep. 42.

PAGIUS *ardentibus, Tedaldus quidam Mediolanensis Ecclesiæ Subdiaconus capella militabat in Regia, cui Rex .... Ambrosianum tradidit Præsulatum; postbabita Gothofredi illius adhuc viventis investitura & unctione, Attonis quoque Romæ tunc degentis electione. Quid pluro? Susceptus est Præsul ille a Clero & populo, utpote novarum rerum usu .... avido, cui etiam suffraganei eidem ipsi, qui Gothofredum consecraverant, manum benedictionis imponunt* (mense scilicet Februario sequentis Christi anni). *Res quidem mira & cunctis retro temporibus inaudita; ut urbis unius uno dato Antistite* (nempe Gothofredo) *sacrato altero* (sc. Attone), *uno eodemque tempore tertius erumpat*, nempe Tedaldus.

XVI. Lapsum Arnolphi, qui perperam supponit *Tedaldum* post Herlembaldi mortem Archiepiscopum dictum, corrigit Gregorius VII. in Epistola ad Suffraganeos Ecclesiæ Mediolanensis *sexto Idus Octob. indict. XIV.* currenti scilicet anno data, qua prohibet, *Tedaldum* jam ab Henrico Rege Archiepiscopum Mediolanensem designatum ordinari. Præterea Petrus Azarius in Chronico adhuc inedito, quod in annum MCCCCII. quo floruit, desinit, apud Puricellum lib. 5. cap. 7. num. 3. ait: *Audientes nobiles Milites de Mediolano proscripti bona nova* (idest, bono nuncio) *de dato sibi Archiepiscopo* (nempe Tedaldo) *qui erat in parte nobilium confortati sunt valde, & congregantes omnes in omnibus partibus civitatis Mediolani*

Antequam S. Herlembaldus occideretur.

bita nobis agendum, quam inter Lanfranci epistolas intextam repertam hic reddendam curavimus:

XXXVI. Synodus Anglicana.

Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septuagesimoquinto, regnante glorioso Anglorum Rege Vuillelmo, anno regni ejus nono, congregatum est Londoniæ, in Ecclesia B. Pauli Apostoli Concilium totius Anglicæ regionis, Episcoporum videlicet, Abbatum, necnon & multarum religiosi ordinis personarum, jubente, atque eidem Concilio præsidente Lanfranco sanctæ Dorobernensis, Ecclesiæ Archipræsule, totiusque Britanniæ insulæ primate, consedentibus secum viris venerabilibus, Thoma Eboracensi Archiepiscopo, Vuillermo Londoniensi Episcopo, Goiffrido Constantiensi, qui cum transmarinus esset Episcopus, in Anglia multas possessiones habens, cum cæteris in Concilio residebat, Valchelino Vuintoniensi, Herimanno Syraburnensi, Vuilstono Vuiricestrensi, Gualtera Herefordensi, Gisone Vuellensi, Remigio Dorcacensi sea Lincolniensi, Herfasta Helmeanensi, seu Norvicensi, Stigando Slengensi, Orberno Exoniensi, Petro Licifeldensi. Roffensis Ecclesia per idem tempus pastore carebat. Lindisfarnensis, qui & Dunelmensis Episcopus, canonicam excusationem habens, Concilio interesse non poterat. Et quia multis retro annis in Anglico regno usus Conciliorum obsoleverat, renovata sunt nonnulla, quæ antiquis etiam noscuntur canonibus definita. Ex Concilio igitur Toletano Quarto Mileuitano, atque Bracarensi statutum est, ut singuli secundum ordinationis suæ tempora sedeant, præter eos, qui ex antiqua consuetudine, sive suarum Ecclesiarum privilegiis, digniores sedes habeant. De qua re interrogati sunt senes, & ætate provecti quid vel ipsi vidissent, vel a majoribus atque antiquioribus veraciter ac probabiliter accepissent. Super quo responso petitæ sunt induciæ, at concessæ usque in crastinum. Crastina autem die concorditer perhibuere, quod Eboracensis Archiepiscopus ad dexteram Dorobernensis sedere debeat, Londoniensis Episcopus ad sinistram; Vuentanus juxta Eboracensem, si vero Eboracensis desit, Londoniensis ad dexteram, Vuentanus ad sinistram.

XXXVII

Ex regula B. Benedicti, Dialogo Gregorii, & antiqua regularium locorum consuetudine, ut monachi ordinem debitum teneant; infantes præcipue, & juvenes in omnibus locis, deputatis sibi idoneis magistris, custodiam habeant; nocte luminaria ferant, generaliter omnes nisi a Prælatis concessa prioritate careant. Si quis vero aliquid proprii sine præfata licentia habere in morte fuerit deprehensus, nec ante mortem id reddiderit, cum pœnitentia & dolore peccatum suum confessus, nec signa pro eo pulsentur, nec salutaris pro ejus absolutione hostia immoletur, nec in cœmeteria sepeliatur. Ex decretis summorum Pontificum, Damasi videlicet, & Leonis necnon ex Conciliis Sardicensi, atque Laodicensi, in quibus prohibetur Episcopales sedes in villis existere, concessum est regia munificentia, & synodali auctoritate præfatis tribus Episcopis, de villis ad civitates transire, Herimanno de Syraburna ad Serisberiam, Stigando de Seleageo ad Cicestrum, Petro de Licifeldo ad Cestrum. De quibusdam, qui in villis, seu vicis adhuc degebant, dilatum est usque ad Regis audientiam, qui in transmarinis partibus tunc temporis bella gerebat.

XXXVIII.

Ex multis Romanorum Præsulum decretis, diversisque sacrorum canonum auctoritatibus, ne quis alienum clericum, vel monachum sine commendatitiis litteris retineat, vel ordinet. Ad comprimendam quorumdam indiscretorum insolentiam, ex communi decreto sancitum est, ne quis in Concilio loquatur præter licentiam a Metropolitano acceptam, exceptis Episcopis & Abbatibus. Ex decretis Gregorii Majoris, necnon & Junioris, ut nullus de propria cognatione, vel uxoris defunctæ, seu quam cognatus habuit, uxorem accipiat, quoadusque parentela ex alterutra parte ad septimum gradum perveniat. Ut nullus sacros ordines, seu officium Ecclesiasticum, quod ad curam animarum pertineat, emat, vel vendat. Hoc enim scelus a Petro Apostolo in Simone mago primitus damnatum est, postea a sanctis Patribus vetitum & excommunicatum. Ne ossa mortuorum animalium, quasi pro vitanda animalium peste, alicubi suspendantur. Nec sortes vel aruspitia, seu divinationes, vel aliqua hujusmodi opera diaboli ab aliquo exerceantur. Hæc enim omnia sacri Canones prohibuerunt, & eos, qui talia exercent, data sententia excommunicaverunt. Ex Conciliis Elberitano & Toletano Undecimo, ut nullus Episcopus, vel Abbas, seu quilibet ex Clero hominem occidendum, vel membris truncandum judicet, vel judicantibus suæ auctoritatis favorem commodet.

Ego Lanfrancus Dorobernensis Archiepiscopus subscripsi.

Ego Thomas Eboracensis Ecclesiæ Archie-

PAGIUS *ui ipsam civitatem sunt ingressi. Quod sentiens Herlembaldus Cotta dominus populi primus exivit obviam inimicis. Cui occurrit in Campo Herlemboldus* (aliis Arnaldus) *de Rauda Miles præscriptus, atque ipsum de equo dejecit, & decapitavit, & sic in sancta confessione moriens sepultus fuit in Ecclesia sanctorum Protasii Aurelii inter Martyres* (idest, Sancti Diony-

chiepiscopus subscripsi.

Subscripserunt & alii Episcopi, vel Abbates, qui interfuerunt.

Hucusque ibi, quæ ne, ut multa alia pereant, hic describenda putavimus.

An-

PAGIUS nysii). *Ipse enim simoniacos Sacerdotes & uxoratos semper fuit persecutus.* Tedaldus itaque ante Herlembaldi Martyrium Archiepiscopus Mediolanensis a Schismaticis creatus. De Sancti *Herlembaldi* nece anno sequenti, quo ea accidit, sermo erit.

Digitized by Google

I. Annus Redemptoris millesimus septuagesimussextus Indictione decimaquarta inchoatus turbulentissimus extitit ob Ecclesiasticas perturbationes Henrici Regis opera in Gregorium Romanum Pontificem excitatas. De quibus acturi, recto tramite temporis ordine rerum gestarum serie accurate digesta, quomodo ista cœpta, deducta, atque fuerint consummata, dicemus. Atque primum meminisse opus est, quod anno superiori dictum est testificatione auctorum ejus temporis, Henricum Regem post obtentam victoriam adversus Saxones, timore solutum contempsisse implere ea, quæ Apostolicæ Sedis Legatis ante promiserat, atque excommunicatos a Romano Pontifice recepisse atque fovisse. Quem quidem contemptum haud diutius tolerandum, visum est Gregorio Papæ, qui (quod fecerat prædecessor ejus Alexander, cum adversus eumdem Regem Saxones, accusationes plurimas ad Sedem Apostolicam intulissent) eumdem Regem ad dicendam causam Romam vocavit ad Synodum proxima Quadragesima convocandam. Missi fuerunt ad hoc agendum Legati: de quibus ita Lambertus anni hujus initio: *Aderant* (inquit) *præterea Hildebrandi Papæ Legati denuntiantes Regi, ut secunda feria secundæ hebdomadæ in Quadragesima ad Synodum Romæ occurreret, de criminibus, quæ objicerentur, causam dicturus; alioquin sciret, se absque omni procrastinatione eodem die de corpore sanctæ Ecclesiæ Apostolico anathemate abscindendum esse.* Hæc Lambertus ejus temporis auctor.

Henrici Regis contemptus in Sedem Apost.

II. Sed audiendæ sunt litteræ, (a) quas anni hujus exordio idem Gregorius Papa ad ipsum Regem Henricum conscripsit, quibus queritur adversus eum de nonnullis ab eodem Rege contra promissa adversus Sedem Apostolicam perpetratis; quæ sic se habent:

(a) Greg. l. 3. ep. 10.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Henrico Regi salutem & Apostolicam benedictionem. SI TAMEN APOSTOLICÆ SEDI, UT CHRISTIANUM DECET REGEM, OBEDIERIT.

Considerantes, ac sollicite pensantes, quam districto Judici de dispensatione creditæ nobis per beatum Petrum Apostolorum principem ministerii rationem reddituri sumus; cum dubitatione Apostolicam tibi benedictionem mandavimus, quoniam judicio Sedis Apostolicæ, ac synodali censura excommunicatis communionem tuam scienter exhibere diceris. Quod si verum est, tu ipse cognoscis, quod nec divinæ, nec Apostolicæ benedictionis gratiam percipere possis, nisi his, qui excommunicati sunt, a te separatis, & compulsis ad pœnitentiam, de transgressione tua condigna pœnitudine & satisfactione prius absolutionem consequaris & indulgentiam. Unde excellentiæ tuæ consulimus, ut si in hac re te culpabilem sentis; celeri confessione ad consilium religiosi alicujus Episcopi venias, qui cum nostra licentia congruam tibi pro hac culpa injungens pœnitentiam te absolvat, ut nobis tuo consensu modum pœnitentiæ tuæ per epistolam suam veraciter intimare audeat. Hæc est prima querela Gregorii adversus Henricum Regem, post quam secundam sic ingerit:

Greg. Pap. admonitio ad Henric. Reg.

De

PAGIUS SÆC. XI. An. Eræ Hisp. MCXIV. Anno Hegiræ CCCCLXIX. inchoato die 4. Augusti fer. 5. A. C. 1076.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6569.

☉ 21. CB. ☽ 15. P. 27. Mart. Indict. 14.

JESU CHRISTI 1076.

GREGORII VII. PAPÆ 4.

HENRICI IV. REG. 21.

MICHAELIS DUCÆ IMP. 6.

I. Anum. I. ad XXXV. Gregorius VII. videns, *Henricum* Regem post Saxonicam victoriam ad ingenium rediisse, simoniacas Investituras, uti ante eam promiserat, non dimisisse, & ab excommunicatorum consortio non abstinuisse, scripsit ad eum Epistolam X. libri tertii, *sexto Idus Januarii indict. XIV.* datam, & a Baronio num. II. & seqq. recitatam, qua jubet, ut si ita est, iis a se rejectis, ab aliquo Episcopo pœnitentiam ipse & absolutionem petat; eumdem ad obedientiam Sedis Apostolicæ hortatur, significatque Decretum contra Investituras in Synodo Romana II. latum, ab omnibus Principibus observandum esse. Quid postea contigerit, narrat Paulus Bernriedensis in Gregorii VII. Vita cap. VII. quæ cum Baronii tempore non extaret, juvabit hic ejusdem Scriptoris verba, brevitatis causa, minus necessariis prætermissis, referre: *His ad Apostolicam Sedem perlatis* (nempe quæ Henricus contra promissa sua faciebat) *Papa Gregorius non modicum conturbatus est. Cœpit interea agitari multis sollicitudinibus, quoniam cuncta, quæ ad pacem provenire speraverat, verti in contraria perspiciebat. Tandem causas aliquas sibi per quosdam Legatos secreto missas, quibusdam personis, honestisque viris patefecit; ut perpenderent, quid super his statuendum foret. Tantis itaque promissionibus, imo simulationibus inspectis, omnes mirari cœperunt. Verum ne Romana sedes videretur aliquid injuste seu præcipitanter agere, definitum est, ut eidem Regi acriores litteræ scriberentur, in quibus plene cognosceret, nullo timore amoreve justitiam dimitti-*

Gregorius VII. Henricum Regem urget ut promissis stet.

re

III. Querelæ Gregorii de Henric. Rege.

De cætero mirum nobis valde videtur, quod toties nobis tam devotas epistolas, & tantam humilitatem tuæ celsitudinis per Legatorum tuorum verba transmittis, filium te sanctæ matris Ecclesiæ, & nostrum vocas, in fide subjectum, in dilectione unicum, in devotione præcipuum; postremo cum omni affectu dulcedinis & reverentiæ te commendas; re tamen & factis asperrimum, canonicis atque Apostolicis decretis in his quæ Ecclesiastica religio maxime poscit, te contrarium ostendis. Nam ut de reliquis taceamus, quod de causa Mediolanensi per matrem tuam, per confratres nostros Episcopos, quos ad te misimus, nobis promiseras, qualiter attenderis, aut quo animo promiseris, ipsa res indicat. Et nunc quidem ut vulnus vulneri infligeres, contra statuta Apostolicæ Sedis tradidisti Firmanam & Spoletinam Ecclesiam (si tamen ab homine tradi Ecclesia aut donari potest) quibusdam personis nobis etiam ignotis, quibus non licet, nisi probatis & antea bene cognitis regulariter manum imponere. Hactenus secunda querela de collatione, quam Rex sibi usurpaverat etiam in terris sub Romanæ Ecclesiæ dominio positis. Tertia, vero & illa subnectitur querela de contemptis a Rege decretis synodalibus, quibus (ut vidimus) ipse Gregorius quidquid turpe in Ecclesia Dei, vel ex simoniaca labe, vel luxuriæ clericorum turpitudine esset aspersum, est conatus abstergere. Ait enim:

IV. De cultu Apost. sedis spreto.

Decuerat regiam dignitatem tuam, cum te filium Ecclesiæ confiteris honorabilius magistrum Ecclesiæ, hoc est, B. Petrum Apostolorum principem intueri, cui, si de Dominicis ovibus es, Dominica voce & potestate ad pascendum traditus es, dicente sibi Christo (a): Petre pasce oves meas. Et iterum (b): Tibi traditæ sunt claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis. In cujus Sede & Apost. administratione, dum nos qualescumque peccatores & indigni, divina dispositione vicem suæ potestatis gerimus, profecto quidquid ad nos vel per scripta, aut nudis verbis miseris, ipse recipit: & dum nos aut elementa percurrimus, aut loquentium voces auscultamus, ipse ex quo corde mandata prodierint, subtili inspectione discernit. Quapropter providendum esset tuæ celsitudini, ne erga Sedem Apostolicam in verbis & legationibus tuis aliqua inveniretur discrepantia voluntatis; & in his, per quæ Christiana Fides & status Ecclesiæ ad æternam salutem maxime proficit, non nobis, sed Deo omnipotenti debitam non denegares reverentiam, quamquam Apostolis eorumque successoribus Dominus dicere dignatus sit (c): Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. Scimus enim, quoniam qui fidelem Deo obedientiam exhibere non renuit, in his quæ sanctorum Patrum statuta sequentes dixerimus, velut si ab ore ipsius Apostoli accepisset, nostra monita servare non spernit. Nam si propter reverentiam cathedræ Moysi Dominus præcepit Apostolis, ut quæcumque Scribæ & Pharisæi super eam sedentes dicerent, observarent; non dubium est, quin Apostolica & Evangelica doctrina, cujus sedes & fundamentum Christus est, cum omni veneratione, a Fidelibus per eos, qui in ministerium prædicationis electi sunt, suscipienda & tenenda sit.

(a) Joan. 21.
(b) Matt. 16.
(c) Luc. 10.

V. De Synodo congregata & decretis Synodalibus renovatis.

Congregata namque in hoc anno apud Sedem Apostolicam Synodo, cui nos superna dispensatio præsidere voluit, cui etiam nonnulli tuorum interfuere fidelium, videntes ordinem Christianæ religionis multis jam labefactatum temporibus, & principales ac proprias lucrandarum animarum causas diu prolapsas, & suadente diabolo conculcatas; concussi periculo & manifesta perditione Dominici gregis, ad sanctorum Patrum decreta doctrinamque recurrimus, nihil novi, nihil adinventione nostra statuentes; sed primam & unicam Ecclesiasticæ disciplinæ regulam, & tritam Sanctorum viam, relicto errore, repetendam, & sectandam esse censuimus, Ne-

PAGIUS

re posse Romanum pastorem. Scripsit autem ad Beatricem ejusque filiam Mathildem, quæ tunc temporis Italiam totam præ cæteris gubernabant, ad eundem Regem, ad invasorem Mediolanensem, ad Suffraganeos omnes.

II. Conciliabulum Wormaciense Henrici Regis.

Tunc Rex gravi mærore & timore correptus, hac illacque mente furibunda transcurrere, omnes nequam consiliarios advocavit: deductis in medium nonnullis seductoribus ante perversæ mentis oculos, qui plura, quibus humana mens falli solet, proposuerunt: regni honorem a patre dimissum, liberum arbitrium, opes infinitas, militum abundantiam & fortitudinem, Episcopos, Duces, Tyrannos, & sub fidelitate Principes constrictos, superborum etiam colla suo jugo contrita, quæstum insuper Ecclesiarum suis manibus traditarum, & multa alia, quæ, ut diximus, furiantium mentes illiciunt: inter quos Moguntinus fuit Archiepiscopus (nempe Sigefridus) *& reliqui, qui sub ipso degebant Suffraganei. Facta vero tali conventione, statuerunt, ut Imperialis constitutio, cunctos in suo regno manentes Episcopos, cursoribus ubique missis, ante suam præsentiam juberet assistere; & condumatis omnibus, anathemati, quod Moguntinus hæreticus contra B. Petri Vicarium, imo in dominum & Apostolum ejus componeret, subscriberent. Quod si forte motus aliqua reverentia quis eorum se subtrahere vellet, rebus omnibus & dignitate privatus, ut Regalis majestatis obnoxius, capitalem subiret sententiam.*

III.

Interea Legatis undique missis, ab Urbe quidam Hugo (cognomento Albus) *olim Cardi-* nalis

Neque enim alium nostræ salutis & æternæ vitæ introitum Christi ovibus, eorumque pastoribus patere cognoscimus, nisi quem ab ipso monstratum, qui dixit : (a) Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur, & pascua inveniet ; & ab Apostolis prædicatum, & a sanctis Patribus observatum, in Evangelica, & in omni divinarum Scripturarum pagina didicimus. Hujus autem decreti, quod quidam dicunt humanos, divinis honoribus præponentes, importabile pondus, & immensam gravitudinem ; nos autem magis proprio vocabulo recuperandæ salutis necessariam veritatem vocamus, & lucem, non solum a te, vel ab his, qui in regno tuo sunt, sed ab omnibus terrarum Principibus & populis, qui Christum confitentur & colunt, devote suscipiendam & observandam adjudicamus. Quanquam hoc multum desideremus, & te permaxime deceret, ut sicut cæteris gloria & honore, virtuteque potentior, ita esses & in Christi devotione sublimior. Attamen ne hæc supra modum tibi gravia aut iniqua viderentur, per tuos fideles tibi mandavimus, ne pravæ consuetudinis mutatio te commoveret ; mitteres ad nos quos sapientes & religiosos in regno tuo invenire posses, qui si aliqua ratione demonstrare, vel astruere possent, in quo salvo æterni Regis honore, & sine periculo animarum nostrarum promulgatam sanctorum Patrum possemus temperare sententiam, eorum consiliis condescenderemus. Quod quidem, etsi a nobis tam amicabiliter monitus non fuisses ; æquum tamen fuerat, ut prius in quo te gravaremus, aut tuis honoribus obstaremus, rationabiliter a nobis exigeres, quam Apostolica decreta violares. Verum quanti aut nostra monita, aut observantiam justitiæ feceris, in his, quæ postmodum a te gesta & disposita sunt, declaratur.

(a) Joan. 10.

VI. *Sed quia dum adhuc longa Dei patientia ad emendationem te invitat, crescente intelligentia tua, ad obedientiam mandatorum Dei cor & animum tuum flecti posse speramus : paterna te charitate monemus, ut Christi super te imperium recognoscens, honorem tuum ejus honori præponere, quam sit periculosum, cogites, & libertatem Ecclesiæ, quam sponsam sibi cælesti consortio jungere dignatus est, non jam tua occupatione impedias, sed quo maxime crescat, Deo omnipotenti & beato Petro, a quibus & tua mereatur amplificari gloria, auxilium tuæ virtutis fideli devotione exhibere incipias. Quod nimirum pro collata tibi ex hostibus tuis victoria, nunc te permaxime illis debitum fore, cognoscere debes, ut dum te memorabili prosperitate lætificant, ex concessis beneficiis devotiorem videant. Atque hoc ut timor Dei, in cujus manu & potestate omne regnum est & Imperium, præcordiis tuis altius, quam nostra admonitio infigat ; in mente habeas quid Saul, post adeptam victoriam, qua Propheta jubente usus est, de sua triumpho glorianti, & ejusdem Prophetæ monita non exequenti acciderit, & qualiter a Domino reprobatus sit. Quanta vero gratia David Regem ex merito humilitatis inter virtutum insignia subsecuta fuit. Denique super his, quæ in epistolis tuis visa ac cognita reticemus, non antea tibi certa responsa dabimus, donec Legati tui Rabbodi, Adelpreeb, & Vodescal * Rei, quos his adjunximus, ad nos reversi super his, quæ illis secum agenda commisimus, tuam nobis plenius aperiant voluntatem. Datum Romæ sexto Idus Januarii. Indictione XIIII.* Audisti Lector, vere patrem filio salutis monita ex debito impartientem, nihil adhuc minarum litteris immiscentem, nulla de excommunicando Rege verba facientem.

Modeste utendum victoria.

VII. Porro hanc missam legationem, & litteras datas dicta Januarii die postremas fuisse, utpote perlatas paulo ante conciliabulum Vvormatiense celebratum Dominica Septuagesimæ, dicere opus est.

VIII. At quid post hæc Rex contemptor numinis, atque perfidiæ cultor egerit, videamus. Collegit mox adversus eum Vormatiæ conventiculum, de quo dicturi, antea opus est, ut quæ occursuot ipso ingressu mendaciorum spineta, veritatis falce succidamus.

Confutantur imposturæ novantium.

Qui nuper edidit vitam Henrici hujus * auctor, idemque promulgator Bennonis in Gregorium Papam calumniis conferti voluminis, egregii mendaciorum contextoris opus, quod sæpe superius contigit rationibus apertissimis confutari, hic, inquam, consartor imposturarum, commenticias quasdam litteras Henrici Regis nomine ad Annonem Coloniensem Archiepiscopum de indictione Concilii Vvormatiensis post Henrici ejusdem vitam apposuit. De quo alterum de duobus dicen-

* Rainerus damnatus auctor jure perstringitur qui historiam de vita Henrici quarti, & de vita Gregor. Septimi ex Bennone edidit cusam Francofurti anno Domini 1581.

PAGIUS In eo Gregorius VII. deponitur.

molis, tunc autem inter Episcopos hæreticos præcipuum caput (qui jam tertio ob Apostolicæ sede damnatus fuerat, quia quosdam Simoniacos reconciliare præsumpserat) fictitiis suis litteris, Archiepiscoporum & Episcoporum personas repræsentans advenit ; laudans omnia qua super dominum Papam composuerunt ; projectis in medium aliis Epistolis, sub omnium Cardinalium, Senatusque ac populi nomine titulatis, quibus significabantur quædam proclamationes ad præsentiam Regiam delatæ ; ubi etiam continebantur postulatio novi Pontificis, & abjectio legitimi Pastoris ; submonuit etiam multas inimicitias, quas patiebatur a Normannis, a circumjacentibus Comitibus, ab ipsis etiam traditoribus in Urbe manentibus. Quibus visis Rex non modice lætatus, ad opus componendum fomentum desideratum accepit. Adduxit itaque in mer-

cendum est, vel quod eas ipse commentus sit stylo mendaci; vel si non ipse fecit, sed ut eas invenit antiquitus scriptas, edidit bona fide (si in malo animo potuit esse bona fides) tunc summæ oscitantiæ, obtusi ingenii redarguendus idem est homo, qui adeo manifestam falsitatem, sui plane magnitudine portentosam non cognovit. Hæc ut perspicue intelligas, Lector, attende. Constat testificatione Lamberti, rem gestam præ oculis habentis, non ante indictum esse conciliabulum Wormatiense, quam legatione accepta a Romano Pontifice Henricus hoc anno id facere est aggressus: quomodo ergo potuit de eo scripsisse ad Archiepiscopum Coloniensem, ut se conferret Wormatiam ad Concilium, quem constat longo laborantem morbo, anno superiori esse defunctum? in eodem auctore restante, qui res ab eo præclare gestas pluribus prosecutus est, idipsum affirmante auctore ipso, qui tunc temporis vitam ejusdem Annonis conscripsit, id Sigeberto & Alberto Stadensi, quem ipsemet edidit, & scholiis infecit, idipsum aliis pluribus asserentibus.

IX. Nec est quod dici possit, alias ante ab eodem Rege indictum anno superiori idem Wormatiensa Concilium adversus Romanum Pontificem, tempore Pentecostes celebrandum: nam nihil otii vel de eo cogitandi Henrico erat, qui totus in expeditione Saxonica esset, cujus erat & longe ab his remotus animus, quem vidimus suis litteris obsequentem se exhibuisse ipsi Romano Pontifici, & Gregorii Papæ erga ipsum haud aliena ab amantissimo patre frequentata esse officia, longeque abfuisse, ut quæ de Legatis Regis Romæ male habitis narrantur in iisdem litteris, accidere potuerint, & sub Annone illa evenerint, quæ in iisdem Henrici litteris ad Annonem Coloniensem Archiepiscopum narrantur his verbis, ubi questus est pluribus, quod Gregorius non sacerdotium tantum sibi sumeret, sed usurparet & regnum:

X. *Me quoque*, inquit, *quem Deus in regnum, non autem illum vocavit ad sacerdotium, quem me de Deo & non de illo regnare velle vidit, quia ipse Regem me constituit, regno privare studuit, minitans regnum, animamque mihi tollere, quorum neutrum concessit. Hæc & his similia cum sæpius in nostram (ut ipse nosti) contumeliam struxerit, non tamen adhuc sufficere credit, qui de die in diem nova exquisita, confusionis genera nobis ingerit, ut in nostris Nuntiis noviter argumentum dedit. Nam charta exponere non sufficit, qualiter eosdem nostros Nuntios tractaverit, quam indignis modis affecerit, quam crudeliter eos incarceraverit, & carceratos nuditate, frigore, fame, siti, ac plagis contriverit; sicque demum ad exemplum per medium civitatis circumductos omnibus spectaculum præbere jusserit, ita ut eandem cum Decio tyranno insanire, & Sanctos assare credas & dicas. Unde ne pigeat charissime, communi nostrum, scilicet mea & Coepiscoporum tuorum petitioni satisfacere, ut in Pentecoste Vvormatiam venias, & ibi plura, quorum pauca docet chartula, cum cæteris audias Principibus, & quid agendum sit, doceas, rogatus per dilectionem Coepiscoporum, monitus per Ecclesiæ utilitatem, obligatus per vitæ nostræ & regni totius honorem.* Hactenus ad Coloniensem Antistitem Annonem Rex scripsisse fingitur.

XI. Multa ab impostore coagmentata mendacia.

Nec quidem ob aliam causam id a schismaticis factum, nisi ut Gregorius sanctissimus Papa hujuscemodi calumniis infamatus vilesceret, maleque penes omnes audiens ab omnibus proscinderetur blasphemiis & maledictis; sacrilegus vero Rex excusatus atque laudatus existeret. Sed qui Legatorum finxit carcerem, verbera, & per Urbem ignominiosam illam circumductionem, oblitus est jam Annonem fuisse defunctum, ad quem est commentus scripsisse Regem; ita Deo vindice veritatis agente, ut semper mendax aliquid in commentandis mendaciis omittat, vel addat, quibus teneri possit & argui. Cum alioqui etiam si ad alium quempiam tunc vere existentem Episcopum Regem scripsisse finxisset impostor; adhuc tamen ex facti evidentia mendacii redargui potuisset, quod non ad Pentecosten, sed ad Septuagesimæ Dominicam indictum fuisset a Rege Vvormatiense conventiculum illud. Sed & si hoc quoque cavisset astutus

PAGIUS *medium diabolicis Pontificibus, anathema super Dominum Papam, imo super se ipsos protulerunt* (nempe in Conventiculo Wormaciensi). *Missis etiam in Longobardiam & Marchiam a latere Regis tam nunciis, quam apicibus, visum est, ut facto anathemati subscriberent. Congregatis ergo omnibus Papia, ex præcepto Regis, & magis ex propria malevolentia & odio, ut res patuit, anathemati subscripserunt. Nam ad ostendendum malæ voluntatis cumulum, positis sacrosanctis Evangeliis, juramento firmaverunt, nullo modo se deinceps Gregorium pro Papa habituros, vel obedientiam exhibituros, misissentque nuncios, idem ne alii facerent, effecerunt.*

IV. Synodus Romana III. Reg. Henricum deponendum & anathematizandum statuit.

Scripsit autem idem Rex Romam literas, omni injuria inhonestas, falsitateque repletas, præcipiens domino Papæ, ut de Sede surgeret, Ecclesiamque dimitteret: vocans eum perjurum, invasorem, & Regiæ dignitatis diminutorem, maxime simoniacis Longobardiæ elaborantibus. Statuerunt etiam, ut non ante litera darentur & verba, quam Synodus, quæ congregata in Romana fuerat Ecclesia, plenius hoc audiret posse

tus artifex, tamen quod tam enorme facinus sui immanitate longe lateque vulgandum, a nemine umquam fuerit scriptum; quod nec extiterit aliquando, ex litteris Gregorii novissime recitatis, satis quisque poterit intelligere. Facessant igitur ista cum aliis in Gregorium a schismaticis excogitata figmenta. Jam vero ex Lamberto tunc vivente, auctore fide præstanti prosequamur historiam, qui pergit de indicta pseudosynodo Vvormatiensi ista narrare:

XII. Wormatiense Conventiculum.

Legatio, Papæ scilicet vehementer Regem permovit: statimque abjectis cum gravi contumelia Legatis, omnes qui in regno suo essent, Episcopos & Abbates Vvormatiæ Dominica Septuagesimæ convenire præcepit, tractaro cum eis volens ad deponendum Romanum Pontificem, si qua sibi via, si qua ratio pateret, in hoc cardine totam verti ratus salutem suam, & regni stabilitatem, si is non esset Episcopus. At quis præparato fomiti addiderit ignem, malorum omnium incentor existens, sic idem auctor paulo inferius narrat: *Rex statata die venit Vvormatiam, venerunt etiam Episcopi & Abbates amplissimo numero.*

XIII.

Commode quoque conficiendis tantis rebus intervenit quidam ex Cardinalibus Romanis Hugo cognomento Blancus, quem ante paucos dies propter ineptiam ejus & mores inconditos Papa de statione sua amoverat, deferens secum de vita & institutione Papæ scenicis figmentis consimilem tragœdiam, scilicet unde oriundus, qualiter ab ineunte ætate conversatus, quam perverso ordine Sede Apostolicam occupaverit, quæ ante Episcopatum, quæ post acceptum Episcopatum memorata quoque incredibilia flagitia commiserit. Quænam autem ista fuerint, auctor qui ea esse commenticia probe novit, scribere prætermisit. Sed Benno pseudocardinalis una collegit, atque in Ecclesia postea promulgavit, quæ nos sicut superius mendacii convicimus, ita & inferius nullo ferme negotio redarguemus manifesti erroris & falsitatis. Cæptam semel modo prosequamur historiam. Pergit ergo Lambertus:

XIV. Quæ in Gregorium Papam decernuntur a Schismaticis.

Hujus auctoritatem tamquam divinitus sibi destinatum gratissime amplexati, & promptissime secuti, sententiam promulgarunt, quod Papa esse non possit; nec ullum juxta privilegium Romanæ Sedis, ligandi aut solvendi potestatem habeat, vel aliquando habuerit, qui tantis vitam probris ac criminibus commaculaverit. Cumque cæteri omnes damnationi ejus, nihil hesitantes subscriberent: Adalbero Vvirtzeburgensis Episcopus & Hermannus Metensis Episcopus aliquandiu restiterunt, dicentes, incongruum valde & contra canonum scita esse, ut Episcopus aliquis absens absque generali Concilio sine legitimis & idoneis accusatoribus & testibus, necdum probatis criminibus quæ obiicerentur, condemnaretur, nedum Romanus Pontifex, adversus quem nec Episcopi, nec Archiepiscopi cujusquam recipienda sit accusatio. Sed Vvillelmus Trajectensis Episcopus, qui causam Regis pertinacius tuebatur, vehementer imminebat, ut aut cum cæteris in damnationem Papæ subscriberent, aut Re-

PAGIUS.

posset, quod etiam factum est. Nam & Papa Synodum faciente, quidam Parmensis Clericus, domini Apostolici ad injuriam, cum eisdem litteris præsentare se non abhorruit, & easdem blasphemias in facie totius Ecclesiæ & Conventus, proferre non formidavit. Paucis interpositis: *Postquam vero finito hymno, salubrue sermones exhortationis omnibus, Papa consederat; ille præcursor Antichristi, non trebuens honorem Deo depositionem intimat,* & tamen Papa ne occidatur impedit, & ostendit in ejusmodi casibus columbinam simplicitatem tenendam: *His atque aliis nonnullis peroratis, sancta & magna Synodus dixit: Tuo, Sanctissime Pater, censura, quem ad regendum nostri temporis seculum divina peperit clementia, contra blasphemum, invasorem, tyrannum, desertorem, talem sententiam proferat, quo hunc conterat, & futuris seculis transgressionis cautelam conferat. Dignum quippe est jussis tuis obedire & obsecundare, &c. Tandem omnibus acclamantibus definitum est, ut honore Regio privaretur, & anathematis vinculis, tam prænominatus Rex, quam omnes assentanei sui colligarentur.* [1]

V.

De Conventiculo Wormaciensi Chronographus Virdunensis, qui hoc tempore vivebat, & cujus Opus Baronius non vidit, hæc habet: *Verum novi dogmatistæ judicio Apostolicæ spernunt, Scripturas sanctas abiiciunt, de corde suo prophetantes, & mercedem scelerum tra-* dsti

NOTÆ [1] Commemoranda est hoc anno Synodus Salonitana in Dalmatia, quam A. S. legati Gebizo monasterii SS. Bonifacii & Alexii abbas, dein vero Cæsenatensis episcopus & Folcuinus Forosempronienſis episcopus habuerunt *octobri mense anni* hujus MLXXVI. *indictione XIV.* (in septembri non mutata) *Demetrius* alio nomine *Simmir* Croatiæ & Dalmatiæ Dux in eo concilio ab apostolicæ sedis legatis *per vexillum, ensem, sceptrum & coronam* rex constitutus fuit; cujus accepti beneficii gratia idem princeps tuitionem & favorem in ecclesiæ ministros spopondit tum & annuum vectigal ducentorum bizantinorum ecclesiæ Romanæ pollicitus fuit, quæ omnia adjecto fidelis subjectionis sacramento solemni confirmavit. Synodi hujus acta in archivis *S. Lateranensis palatii* servari tradit scriptor coævus veteris libelli censuum S. R. E. quem ex vetusto codice dedit Muratorius Antiquit. Ital. *t.* V. col. 840. Hæc Synodus latuit Collectores. MANSI

Regi, cui sub jurejurando fidem spopondissent, protinus renuntiaret. Is eo tempore Regi admodum charus acceptusque erat, eique Rex omniam quæ privatim, vel publice agenda erant, post se ordinationem delegaverat, vir sæcularibus litteris apprime eruditus, sed fastu nimia inflatus, vix se ipse ferebat. Igitur ex nomine omnium qui convenerant Episcoparum & Abbatum, plenæ contumeliarum litteræ Romam destinantur, quibus denuntietur Romano Pontifici, ut Pontificatu, quem contra Ecclesiasticas leges usurpasset, se abdicet; sciatque post eam diem quidquid agat, jubeat, decernat, irritum habere. Hæc sunt, quæ in conciliabulo Wormatiensi esse acta, Lambertus enarrat.

XV. Hic consentiunt quæ carmine scripsit ejusdem temporis auctor Domnizo presbyter in vita Mathildis libro priori, post enarratum lapsum Regis, post victoriam insolescentis, in priora atque deteriora crimina relabentis, quæ emendanda tum Legatis Apostolicæ Sedis, tum matri Agneti Augustæ jurejurando promiserat, quorum causa in eum commotus Gregorius fuit, his scilicet versibus, qui etsi pedibus claudicent, veritatis firmitate consistunt:

Acriter ad Regem scripsit Papa sacer, & se
Ulterius clamat non posse pati mala tanta;
Rex mox huc illuc discurrere cœpit, ad ista
Plures perversos coadunans tempore certo:
Cum quibus adversum patrem loquitur reverendum,
Moguntinus ibi fuit Archiepiscopus, ipsi
Judicium totum tribuit Rex flagitiosus.
Huc Hugo tunc falsus venit, qui dicitur Albus.
Officit hic multis Romanæ presbyter Urbis.
Ter damnatus erat, pretio qui restituebat
Emptores Christi templorum, sanctas & ipsis
Adversus Papam fingens mala, lætificabat
Corda malignorum, Regis simul & sociorum.
Audax Antistes Moguntinus nimis ille
Non Christum timuit, Papam quando maledixit,
Cuncti subscribunt. Magis ipsi se maledicunt,
O blasphemia non unquam hic, neque post abolenda.
Hoc anathema quidem mandavit mox procul idem
Ad Allobroges simoniacos nimis altos,
Qui læti facti, in Papam denique raptim
Omnes concurrunt, Regis faciunt quoque jussum.
Jurant, subscribunt contra Dominumque Magistrum.
Mittendos apices Romam Rex edidit ipse,
Qui de sede sacra dicebant surgere Papam
Injuste stantem, Papatum depopulantem:
Quos Synodo coram statuerant mittere Romam.
Quidam Rolandus Parmensis clericus aptus,
Eligitur, quorum gerulus tunc litterarum.

Hæc auctor, rude, sed vere; Albertus autem tradit, Saxonicos Episcopos nequaquam assensum præbuisse ejusmodi inaudito facinori. In quo tamen perpetrando, haud eo progredi ausa est factio impiorum, ut ipsum Gregorium (prout audisti ex Lamberto) a Sede Pontificali deponeret, sed ut seipsum deponeret, ad eum ex Synodo conscripsisse. Sed quæ hæc secuta sint, videamus. Lambertus enim, cujus fides integre comprobatur, sic pergit:

XVI. Synodus Romana in qua Rex Henric. excommunicatur.

Legati, ut jussum fuerat summo conatu iter accelerantes, pridie quam a Papa Romæ Synodus indicta celebraretur (erat ex more prima hebdomada Quadragesimæ) *Romam ingressi litteras tradunt. Tunc ceteram legationem, sicut in mandatis habebant, verbo non minus contumelioso, quam scripto exequuntur. Papa nihil permotus atrocitate nuntii, postera die, cum Clerus & populus ad Synodum frequens confluxisset, in auribus omnium litteras recitari fecit; & sic cunctis, qui convenerunt Episcopis id fieri decernentibus, Regem excommunicat, & cum eo Archiepiscopum Moguntinum Sigefri-*

PAGIUS Conciliabulum Wormaciense magis explicatur.

diti desideriis cordium suorum in semet a Christo abjectione recipientes. Hi igitur Concilio Wormacia habito, ubi omnis quam patimur calamitas, exorta est, abjecerunt a se jugum disciplinæ; cum nullam adhuc in illos Dominus Papa anathematis destinasset sententiam, & sanctæ obedientiæ libellum repudii conscripserunt, Prælationi sedis Apostolicæ superbo & repentina temeritate abrenunciantes. Primum hoc fermentum totam Ecclesiæ massam corrupit. Conventus hic inter Nativitatem dominicam & sequentem Quadragesimam habitus est, ita distantibus spatiis, ut quæcunque ibi gererentur Romam tempore Synodi referri possent. Die vero natalitio Andreæ Apostoli, ante ipsam diei festivitatem apud Bavemberg Heinrico posito, tanta adhuc inter regnum & summum Sacerdotium vigebat concordia, ut destitutio Pontificis urbis ipsi-

fridum, Episcopum Trajectensem Vuillelmum, Episcopum Bobenbergensem Robertum. Cæteris qui conspirationis hujus participes extiterant, diem statuit, qua nisi Romam præsentati causam dicerent novæ hujus & inusitatæ contra Sedem Apostolicam rebellionis, similem cæteris excommunicationis sententiam sortirentur. Porro Ottonem Ratisponensem Episcopum, & Ottonem Constantiensem Episcopum, & Burchardum Losannensem Episcopum, Eberhardum Comitem, Udalricum, & alios nonnullos, quibus Rex potissimum Consiliariis utebatur, jam pridem excommunicaverat. Erant hi, qui pecunia distrahebant Episcopatus & Abbatias, quos in Synodo anno superiori Gregorius (ut vidimus) excommunicatione damnarat; quos tamen Rex contra jussa Gregorii secum in palatio retinebat.

XVII. Non prætermittendum, quod de hac eadem Synodo Romæ habita Domnizo presbyter scribat in vita Mathildis, nimirum ipsum Gregorium Papam ob oculos repræsentasse totius Synodi de his, quæ agerentur, sculptam imaginem, quæ veluti sacris litteris exprimeret totius tragœdiæ argumentum, his scilicet symbolis. Anguis erat, idemque percussus seipsum spiris colligens, rabido morsu appetens coram positum ovum, lapideum ipsum quidem, quod nihil posset lædere, sed læsus ipse refugeret. Quibus significaretur petra (quæ est Ecclesia) furore persequentis Regis lædi non posse, lædi vero ipsum, qui eam lacerandam persecutione tentasset. Sed audi ipsum:

Quid de Synodo habita Romæ Rolandus.

Incipiens Synod. pastor Gregorius, ovum
Gallinæ sculptum gestans in cortice scutum,
Et colubrum nigrum, qui tendebat caput, ictu
Quippe repercussus quodam, pertingere sursum
Non poterat, caudamque plicans dabat sinuatam.
Non erat hæc plana, sed erat sculptura levata
Ad synodum fertur, numquam par ante repertum.
Quod dum miratur; prædictus ecce Rolandus
In medium venit, Papa mox dicere cœpit:
Rex jussit terræ, jusserunt pontificesque
Ut linquat Sedem, quam non es dignus habere.
Romanis clericis mox idem portitor inquit:
Coster in Pente Romam, testor, veniet Rex
Missurus Papam, lupus hic, non est quia Papa.

XVIII. Hæc eadem de Rolando habent Acta ipsius Gregorii, quibus ejusdem Pontificis vita texitur, & reliqua consentientia iis, quæ subjiciuntur. Nam pergit Domnizo:

Hæc gestare decet virtutes nos modo vere,
Atque Crucem Christi studeamus ferre metipsi,
Non nos a Christo tribulatio separet isto
Tempore, sed colla subdamus, membraque nostra
Martyrio. Verbo fidei feriatur hic ergo
Ostensus serpens, qui scutum gestat & ensem
Adversus matrem Romanam Catholicamque
Ecclesiam Christi de sanguine rubra benigni.
Plura loquens Papa, dixit Synodus sibi sancta:
Tu pater es patrum, blasphemum contere pravum:
Est nostrum quippe jussis parere, tuisque
Pro Christo mortem patienter gliscimus omnes:
Judicium confer, gladium trahe, percute fortem.
Omnibus excelsu dignum clamantibus esse
Privari regno Regem, maledicere necnon
Papa dolens, vinclis anathematis illico strinxit
Regem prædictum: Cui regnum devitat ipsum.
In quadragesima Synodus celebrata fit ista,
Quæ Petrum sanctum, qui Papam diligit olmum,
Hoc anathema probat.

XIX. Subdit de clarissimis feminis Beatrice atque ejus filia Mathilde Comitissis, quæ licet propinquæ sanguine Regi essent, nequaquam a Gregorio Pontifice recesserunt, sed magis magisque inhæsere; ita tamen, ut mediatrices agerent apud Regem, ut eum Ecclesiæ conciliarent; quod & perfecere tandem, ut suo loco dicetur. Sed nec mater ipsa Regi Agnes Augusta amore filii recessit a Gregorio Pa-

PAGIUS *ipsius* (nempe Herimanni, de qua Baronius anno MLXXV. num. XII.) *& substitutio alterius obedientia Domini Papæ deputaretur. Ille igitur, qui ante Nativitatem dominicam tanta in Ecclesia magnificentia erat, ut ad nutum illius mutationes Ordinum fierent, paucis post Nativitatem diebus inconventus & inauditus proscriptus est, & quantum ad illos depositur,*

Papa, sed illi inhærens permansit immobilis usque ad extremum vitæ spiritum, quem, anno sequenti obtulit Deo apud sanctum Petrum, ut suo loco dicetur inferius. De ista namque hæc Sigebertus hoc anno de Gregorio: *Quoscumque potest, ab Henrico verbis & scriptis avertit, animum etiam Agnetis matris ejus ab eo alienat.*

XX. Agitur de his etiam in rebus gestis sancti Anselmi Lucensis Episcopi, scriptis mandatis ab ejus presbytero pœnitentiario, in quibus hæc inter alia: *Inaudita deinde audacia & admirabili superbia sui facinoris compotes, ac dicendos colligit, Episcopos in civitatem Vuormatium, habitoque conciliabulo, proscripserunt primæ Sedis Episcopum: quod a sæculis non est auditum. Fecit deinceps legationem in Italiam, eamdem affirmans præsumptionem per schismaticos sibi complices Episcopos. Hujus legationis lator fuit quidam * Eberardus nomine, Teutonicus natione, filius fatali, humus diaboli, inventor omnis fere mendacii. Hic circuivit & perambulavit terram, ut schismatica omnes inficeret contagione. Multos certe, qui propter interdictum domini Papa divino ab officio cessaverant, ipse interdictus & vinculo perditionis ligatus inaudita temeritate ac superbia reconciliavit; & ex parte domini sui Regis, ut officium more priori celebrarent, interdixit.*

* Rolandus

XXI. Retunditur procacia Nuntii Regis. *Cum igitur dissimulare amplius tanti facinoris multitium non posset Apostolicus, excommunicavit tum ipsum, quam omnes ipsius fautores, atque omnem sibi regiam dignitatem interdixit, & obligatos sibi sacramentis ab omni debito fidelitatis absolvit. Quia (quod verecundum etiam est dicere) præter hæreticam, quam prælibavimus, culpam, aderant in sancto Concilio Nuntii illius sic audientes latrare: Præcipit dominus noster Rex, ut Sedem Apostolicam, Papatum, utpote suum, dimittas, nec locum hunc sanctum ultra impedias. Proh nefas! & o execrabilem infelicissimi hominis temeritatem! En suam esse dixit, quod solum Apostolorum principi Petro Christus Dominus commisit; nec subito quidem commisit, verum tertio antequam committeret, interrogavit: Simon (inquiens) amas me? pasce oves meas. Non Regem, non Imperatorem, aut aliquam Christianæ professionis conditionem excepit præter eam, qui suam se ovem esse negaverit. Igitur quem sui solius judicio Dominus reservavit; hic non solum jactare, verum etiam suum dicere, & quantum in se est, audet damnare. Quam ob causam omnis illa sancta Synodus jure indignata, anathema illi conclamat atque confirmat.* Hactenus de his ibi.

XXII. In vita autem ejusdem Pontificis additur, quod sequenti die post Rolandi illius in Synodo habitam invectivam orationem, allatæ sunt litteræ pœnitentium Episcoporum. Sunt autem hæc ibi scripta: *Die vero altera ab Episcopis Ultramontanis litteræ ad Pontificem sunt allatæ, in quibus confitebantur se errasse, & nimium deliquisse, qui postulabant quoque veniam; & omnem de cætero sibi obedientiam observaturi firmiter spoponderunt. Itaque sedato tumultu, synodalis tractatus in tranquillitate processit. Sed cum tempus jam instaret absolvendi synodum, Pontifex habito cum centum & decem Episcopis utiliori consilio, in eumdem Regem, qui Ecclesiasticam unitatem scindere attentavit, excommunicationis sententiam protulit, & usque ad condignam satisfactionem, sententiam ipsam firmiter observari præcepit.* Quod quidem pie, sancte, juste, riteque factum prædecessorum exemplis pluribus auctor docet. Gregorius igitur ubi anathematis sententia in Synodo perculit Henricum Ro-

PAGIUS *stus; ex die enim, qua tanti ab hominibus habitus est, nullam eorum legationem accepit, usque dum illa veniret, qua dictum est: Descende, descende, interdicimus tibi jus omne Papatus.* [1]

NOTÆ [a] De Wormaciensi hoc Conciliabulo plus aliquid addit Annalista Saxo Eccardi ad hunc annum: *Vuormaciæ, ait, Concilio Episcoporum habito omnes pene Theutonici regni præter paucos de Saxonia Pontifices Papam Hildebrandum Gregorium abdicarunt, mittentes Epistolam ad illum, post multas culpationes in illum congestas ita conclusam. Quia ergo & introitus tuus tantis perjuriis initiatus, & ecclesia Dei tam gravi tempestate per abusionem tuarum novitatum periclitatur, & vitam conversationemque tuam tam multiplici infamia dehonestasti, obedientiam quam tibi promisimus, nec de cætero ullam servaturos renuntiamus; & quia nemo nostrum, ut tu publice declamasti, tibi hactenus fuit episcopus, tu quoque nulli nostrum eris apostolicus.* Tum addit historicus formulam a singulis patribus ejus conciliabuli signatam in hanc sententiam. *Ego N. civitatis N. episcopus Hildebrando subjectionem & obedientiam ex hac hora & deinceps interdico, & eum apostolicum nec habebo, nec vocabo.* Id tamen plerisque non sincere, & ex animo factum notat historicus; quin & ex iis plures deinde per literas apud pontificem sese excusasse, veniamque postulasse asseverat. MANSI

Regem, & omnes, qui perpetrati sceleris fuissent auctores; ad omnes Christi fideles has litteras dedit, quibus & sententiam excommunicationis in eosdem latam adjunxit: (a)

(a) Greg. l. 3. ep. 6.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei omnibus, qui cupiunt se annumerari inter oves, quas Christus beato Petro commisit, salutem & Apostolicam benedictionem.

XXIII. Epist. Synodalis ad omnes Christi fideles.

Audistis fratres novam & inauditam præsumptionem, audistis sceleratam schismaticorum, & nomen Domini in beato Petro blasphemantium garrulitatem & audaciam: audistis superbiam ad injuriam & contumeliam sanctæ & Apostolicæ Sedis elatam, qualem vestri patres nec viderunt, nec audierunt unquam; nec scripturarum series aliquando a Paganis vel hæreticis docet emersum. Cujus mali etsi aliquod unquam post fundatum & propagatum fidem Christi præcessisset exemplum; omnibus tamen fidelibus pro tanto contemptu & conculcatione Apostolicæ, immo divinæ auctoritatis dolendum foret & gemendum. Quapropter si beato Petro claves regni cœlorum a Domino nostro Jesu Christo traditas esse creditis, & vobis per manus ipsius ad æternæ vitæ gaudia introitum patere cupitis; cogitandum vobis est, quantum nunc de irrogata sibi injuria dolere debeatis.

XXIV.

Nisi enim hic, ubi per discrimina tentationum vestra fides & corda probantur, socii passionum efficiamini, procul dubio non estis digni, ut participes futuræ consolationis, & filii regni cœlestem coronam & gloriam sortiamini. Rogamus igitur charitatem vestram, ut instanter divinam misericordiam implorare studeatis, quatenus aut corda impiorum ad pœnitentiam vertat, aut reprimendo eorum nefanda consilia, quam insipientes & stulti sint, qui petram a Christo fundatam evertere, & divina privilegia violare conantur, ostendat. Qualiter autem aut pro quibus causis beatus Petrus anathematis vinculo Regem alligaverit, in chartula, quæ huic inclusa est, plene potestis cognoscere. Hactenus synodalis epistola ad Orthodoxos Christi fideles. Chartula autem, quam dicit ista continere, sic se habet, præmisso ejusmodi titulo:

Depositio Regis Henrici filii Imperatoris Henrici; & absolutio omnium, qui sibi præstiterant juramentum.

XXV. Decret. excommunicationis in Henric. Reg.

Beate Petre Apostolorum princeps, inclina quæsumus, pias aures tuas nobis, & audi me servum tuum, quem ab infantia nutristi, & usque ad hunc diem de manu iniquorum liberasti, qui me pro tua fidelitate oderunt & odiunt. Tu mihi testis es, & Domina mea Mater Dei, & beatus Paulus frater tuus inter omnes Sanctos, quod tua sancta Romana Ecclesia me invitum ad sua gubernacula traxit; & ego non rapinam arbitratus sum ad Sedem tuam ascendere, potiusque volui vitam meam in peregrinatione finire, quam locum tuum pro gloria mundi sæculari ingenio arripere. Et ideo ex tua gratia, non ex meis operibus credo, quod tibi placuit & placet, ut populus Christianus tibi specialiter commissus mihi obediat, specialiter pro vita tua mihi commissa, & mihi tua gratia est potestas a Deo data ligandi atque solvendi in cœlo & in terra.

XXVI.

Hac itaque fiducia fretus, pro Ecclesiæ tuæ honore & defensione ex parte omnipotentis Dei Patris & Filii & Spiritus sancti, per tuam potestatem & auctoritatem Henrico Regi filio Henrici Imp. qui contra tuam Eccles. inaudita superbia insurrexit, totius regni Teutonicorum & Italiæ gubernacula contradico, & omnes Christianos a vinculo juramenti, quod sibi fecere, & facient, absolvo; & ut nullus ei sicut Regi serviat interdico. Dignum est enim, ut qui studet honorem Ecclesiæ tuæ imminuere, ipse honorem amittat, quem videtur habere. Et quia sicut Christianus contempsit obedire, nec ad Dominum rediit, quem dimisit participando excommunicatis, & multas iniquitates faciendo, meaque monita, quæ pro sua salute sibi misi, te teste, spernendo, seque ab Ecclesia tua, tentans eam scindere, separando, vinculo eum anathematis vice tua alligo, & sic eum ex fiducia tua alligo, ut sciant gentes & comprobent, quia tu es Petrus, & super tuam petram Filius Dei vivi ædificavit Ecclesiam suam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Hactenus ibi.

XXVII.

Ex his Benno ille pseudocardinalis schismaticorum patronus, quo minus rationibus uti posset, eo magis ad calumnias se convertens, ipso suæ epistolæ exordio incipit declamare, contra jus fasque damnatum Regem, quem mentitur Papæ obedientem fuisse, nec debuisse absentem ullatenus condemnari. At licet absens fuerit, confessus tamen, immo professus per litteras fuit errata sua, quas Romam ad Pontificem misit recitandas in Synodo: cum alioquin in Henricum ipsum ista potuerint retorqueri, qui absentem Pontificem, nec vocatum ausus fuerit condemnare. Quanta vero miscuerit ille mendacia, Scriptorum omnium ejus temporis & actionum testificatione convincitur. Sed de his inferius.

XXVIII.

Insuper idem Gregorius Papa alios rebelles in ea Synodo damnavit Episcopos, præcipue vero Archiepiscopum Moguntinum; cujus excommunicationis decretum ita se habet, præmissis istis:

Anno ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimoquinto, ita numera-

rare incipiens, ut dictum est, annos Domini a mense Martio die Incarnatione Verbi, *Indictione decimaquarta celebravit ipse dominus Gregorius Papa Romæ Synodum in Ecclesia Domini Salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, ubi interfuit Episcoporum & Abbatum, atque diversi ordinis clericorum & laicorum copia. In qua inter cætera decreta, quæ ibi gesta sunt, excommunicavit Sigefredum Moguntinum Archiepiscopum in hunc modum:*

XXIX. *Sigefredum Moguntinum Archiepiscopum, qui conatus est Episcopos atque Abbates regni Teutonicorum a sancta Romana Ecclesia, videlicet spirituali matre sua, scindere; judicio sancti Spiritus, & auctoritate beatorum Apostolorum Petri, & Pauli ab omni Episcopali officio suspendimus, & a communione corporis & sanguinis Domini separamus, nisi forte mortis periculum superveniat, ita tamen, ut pœnitentia ductus resipiscat. Cæteros vero, qui sua sponte ejus schismati consentiendo subscripserunt, & in ea iniquitate perdurare volunt, similiter ab omni Episcopali officio suspendimus. Illos vero, qui non sponte consenserunt, usque ad festivitatem S. Petri sufferimus, eo quidem respectu, ut si infra istum terminum idoneam, aut per se, aut per nuntios suos satisfactionem præsentiæ nostræ non obtulerint, Episcopali deinceps officio priventur.* ☞ Quot autem Episcopi in universa Germania steterint pro Gregorio Papa adversus Regem, habes in Actis Salzburgensibus, ubi agitur de sancto Gebehardo Archiepiscopo Salzburgensi, & inter alia de sanctissimo viro hæc ibi narrantur: *Tempora utmerum tunc valde periculosa instabant: nam præter Christi athletam nostrum dominum Gebehardum Archiepiscopum Salzburgensem, Altmannum Patavienfem, Adalberonem Vvirzburgensem, Hermannum Metensem, Meginvuardum Frisingensem, præter hos solos quinque in toto regno Teutonico Episcopus Catholicus inveniri non poterat.* Quomodo autem idem S. Gebehardus post annos duos ab Henrico Rege excommunicato pulsus est sede, & annis novem exulavit pro Fide Catholica, suo loco dicetur. ☜ Jam ponamus, quæ sequitur in codice excommunicatio Episcoporum Longobardiæ istis ipsis verbis:

De excommunicatis in Synodo.

Episcopos Longobardiæ, qui spreta canonica & Apostolica auctoritate, contra beatum Petrum Apostolorum principem sacramento conspiraverunt, auctoritate ejusdem beati Petri ab omni Episcopali officio suspendimus; & a communione sanctæ Ecclesiæ separamus. At licet Longobardi Episcopi inhæserint Regi, secus autem contigit de Episcopis Venetiarum provinciæ, Aquilejensis Ecclesiæ, & aliis ipsi subditis, qui Gregorio adhæserunt, ut epistolæ (a) ejusdem Gregorii indicant, quibus & constat Mediolanenses (b) milites & eorum ducem Wifridum pariter contra Regem favisse Gregorio.

(a) Greg. l. 3. ep. 14. (b) Id. ep. 15. & l. 4. ep. 7.

XXX. Sed quid in eadem Synodo adversus Gallorum Episcopos & Abbates, & alios idem Papa decreverit, accipe:

Agathensem Episcopum Berengarium, quia Narbonensi Episcopo excommunicato communicavit, & vices Episcopales pro illo fecit, excommunicamus. Viennensem Episcopum Hermannum juste depositum pro simonia, perjuriis, sacrilegiis, & apostasia, quia Viennensem Ecclesiam infestare non desistit, excommunicavimus, & Ecclesiis Romanensi & sancti Irenæi Lugdunensi, quousque eas occupaverit, divinum interdicimus officium. Desiderium & Romanensis Ecclesiæ clericos, qui regulares nostros ab ea expulerunt, & excommunicatis communicaverunt, inde donec satisfaciant, excommunicamus. Abbatem sancti Ægidii similiter, & Comitem sancti Ægidii propter consanguineam, & Comitem Forensem, & Humbertum de Belliogioco propter infestationes Lugdunensis Ecclesiæ. Podiensem simoniacum, homicidam Stephanum, scilicet a Legatis nostris excommunicatum, & Pontium Gratianopolitanum, quousque resipiscat, excommunicamus. Et ea, quæ Diensis Episcopus in Episcopatu Diensi de decimis & primitiis & Ecclesiis fecit, & cætera, quæ in legatione nostra statuit, nos quoque confirmamus.

XXXI. Ad hanc quoque Synodum spectare noscuntur, quæ superiori libro positæ leguntur ejusdem Gregorii Papæ sententiæ breviores, quæ hoc titulo inscriptæ habentur: (c) DICTATUS PAPÆ. Ita ob emergentes & urgentes casus præsentis schismatis declaratæ & promulgatæ, quæ hactenus in Ecclesia Catholica usu recepta fuissent, ut ita vel ea his reprimeretur audacia schismaticorum Episcoporum & Principum, hoc tempore in Romanam Ecclesiam insurgentium.

(c) Id. l. 2. ep. 55.

Privilegia apost. Sedis & Rom Pontificii.

Quod Romana Ecclesia a solo Domino sit fundata.

Quod solus Romanus Pontifex jure dicatur universalis.

Quod ille solus possit deponere Episcopos vel reconciliare.

Quod Legatus ejus omnibus Episcopis præsit in Concilio, etiam inferioris gradus, & adversus eos sententiam depositionis possit dare.

Quod absentes Papa possit deponere. Quod enim in absentem Regem & Episcopos sententiam latam esse adversarii quererentur, cum tamen ipsi in absentem Papam adeo portentosa decrevissent, ita

ita voluit Pont. declarasse. Rursum vero:

XXXII. *Quod cum excommunicatis ab illo, inter cætera nec in eadem domo debemus permanere.*

Quod illi soli licet pro temporis necessitate novas leges condere, novas plebes congregare, de canonica Abbatiam facere; & e contra, divitem Episcopatum dividere, & inopes unire.

Quod solus possit uti Imperialibus insigniis.

Quod solius Papæ pedes omnes Principes deosculentur.

Quod illius solius nomen in Ecclesiis recitetur.

Quod unicum est nomen in mundo, Papæ videlicet.

Quod illi liceat Imperatores deponere.

Quod illi liceat de sede ad sedem necessitate cogente Episcopos transmutare.

Quod de omni Ecclesia quocumque voluerit, clericum valeat ordinare.

XXXIII. *Quod ab illo ordinatus alii Ecclesiæ præesse potest, sed non militare, & quod ab aliquo Episcopo non debet superiorem gradum accipere.*

Quod nulla Synodus absque præcepto ejus debet Generalis vocari.

Quod nullum Capitulum, nullusque liber canonicus habeatur absque illius auctoritate.

Quod sententia illius a nullo debeat retractari; & ipse omnium solus retractare possit.

Quod a nemine ipse judicari debeat.

Quod nullus audeat condemnare Apostolicam Sedem appellantem.

Quod majores causæ cujuscumque Ecclesiæ ad eum referri debeant.

Quod Romana Ecclesia numquam erravit, nec in perpetuum, Scriptura testante, errabit.

Quod Romanus Pontifex si canonice fuerit ordinatus, meritis beati Petri indubitanter efficitur sanctus, testante sancto Ennodio Papiensi Episcopo, ei multis sanctis Patribus faventibus, sicut in decretis beati Symmachi Papæ continetur.

Quod illius præcepto & licentia subjectis liceat accusare.

Quod absque synodali conventu possit Episcopos deponere & reconciliare.

Quod Catholicus non habeatur, qui non concordat Romanæ Ecclesiæ.

Quod a fidelitate iniquorum subjectos potest absolvere. Hactenus Gregorius de privilegiis Romani Pontificis atque Apostolicæ Sedis.

XXXIV. Quod excommunicari Papa non possit. Habet Guillelmus bibliothecarius in vita Gregorii Papæ, post anathema in Regem & ei inhærentes in Synodo Romana hoc anno prolatum, convenisse Papiæ schismaticos Episcopos, & idem anathema in Romanum Pontificem retorsisse; Principes autem quid facturi essent, ancipites consuluisse peritos, num esset habendus pro excommunicato Pontifex: responsum vero ab illis scite atque prudenter; Romanum Pontificem a nemine judicandum, ob idque neque excommunicari ab aliquo posse; Excommunicatos esse qui talia præsumpsissent. Quos revera Gregorius ipse ut excommunicatos, indignos judicavit, ad ipsos postea scribens, Apostolica benedictione, ut suo loco dicetur.

XXXV. Willelmus Ep. Trajectensis auctor schismatis dat pœnas. Jam vero quæ post excommunicationem Dei vindicta secuta sit impios, videamus, & quidem ex Lamberto Germano homine, ejus temporis scriptore candido, quem neque privatus affectus suæ gentis, suique Principis valuit a veritate dimovere. Ipse vero de Vuillelmo Trajectensi Episcopo agens, quem præ cæteris adversus Romanum Pontificem stetisse in Vuormatiensi pseudosynodo dixit, de ejusdem post Synodum conatu ista describit: *Vuillelmus Trajectensis Episcopus causam Regis (ut supra dictum est) contra bonum & æquum obstinate tuebatur, & studio partium Regis, multa in injuriam Romani Pontificis, omnibus pene diebus solemnibus, inter Missarum solemnia rabido ore declamabat, perjurum eum, adulterum & pseudoapostolum appellans, & tam a se, quam a cæteris Episcopis sæpenumero excommunicatum pronuntians. In brevi, posteaquam Rex exactis Paschalibus feriis Trajecto discesserat, repente gravissima ægritudine correptus est. Cumque per acerrimos cruciatus animæ ac corporis urgeretur; miserabili ejulatu coram omnibus, qui aderant, vociferabatur: Justo Dei judicio se, & præsentem vitam amisisse, & æternam, quod Regi ad omnia, quæ perperam intendisset, operam suam summo annisu tribuisset; atque in spem gratiæ ejus Romano Pontifici sanctissimo & Apostolicarum virtutum viro graves contumelias sciens & prudens innocenti irrogasset. In hanc vocem (ut asserunt) sine communione, sine ulla satisfactione expiravit.* Hæc de vindicta divinitus illata in sceleris antesignanum.

XXXVI. *At hæc de ultione divina in Vuillelmum Trajectensem Episcopum sunt latius explicanda ex Annalibus Magdeburgensibus, quos in Chronico Citicensi Langius sic recitat isto titulo: Ex Annalibus Ecclesiæ Magdeburgensis: Vuillelmus Episcopus Trajectensis fautor Henrici Ecclesiarum tyranni. Hic cum præfatus Rex esset Trajecti, & excommunicatio Regis a Romano Pontifice facta præsentata fuisset, Rex ipse excommunicationem Papæ consilio Episcopi vilipendebat. Episcopus quoque idem præfatus, timens ne si populus hoc audisset, a Rege sicut ab excommunicato discederet, inter Missæ*

Digitized by Google

sas sermonem faciens ad populum, derisorie, quod Rex excommunicatus esset, indicavit. Sed hanc excommunicationem nihil valere, quibus poterat verbis utpote facundus homo, confirmabat. Sed quantum valeret, in semetipso coactus est cognoscere, si liceret ei pœnitendo, a superbia resilire. Nam in ipso loco, in quo Romano Pontifici derogabat, ipse mala valetudine corripitur, in qua usque ad miserandum vitæ terminum detinetur. Itaque morbo magis ac magis ingravescente, dum quidam homo Regis eum rogaret, ut se cum suo mandato remitteret ad Regem: Hoc, inquit, mitto ei mandatum, QUOD IPSE ET EGO & OMNES INIQUITATI EJUS FAVENTES, SUMUS DAMNATI IN PERPETUUM. *Cumque a suis, qui aderant clericis, ne talia loqueretur, esset admonitus: quid aliud,* inquit *loquor, nisi quod verum esse, visibiliter intueor? Ecce enim dæmones lectum meum circumstant, quatenus me mox, ut expiravero, rapiant. Itaque cum fuero e corpore eductus, rogo vos & omnes fideles, ne se fatigent pro me faciendo supplicationes. Hic igitur in desperatione defunctus, diu jacebat insepultus, donec Romam mittitur, & inde quæsito consilio, ne populus furore corrumperetur; Apostolico jussu sine commendationibus sepelitur.* Hæc *ex Chronicis Magdeburgensis Ecclesiæ.* Pergit autem idem auctor hæc narrare, quæ sequuntur:

Willelmi terribilis confessio.

XXXVII. *Et ita alii complures Henrici fautores male interiere. Udo Treverensis Archipræsul repentina morte obiit. Burchardus Misnensis præfectus ex equo cadens expiravit. Sic & Godefredus Dux hostis Saxoniæ percussus, sine confessione periit. Ita & Eppo Episcopus noster magnus Henrici fautor & affectator mala morte conclusit, de qua in prædictis Chronicis Magdeburgensibus ita ad verbum scribitur: Eppo Citzensis Episcopus, dum in Episcopatu S. Chiliani quemdam rivum forte sedens in equo transiret, quem quilibet pedes sine periculo transire posset, ubi nec timor ullus fuit, equo cadente, mersus sic interiit, sancto Chiliano sic disponente, ut qui ejus rebus violentas incubuerat, vinumque illius sæpe injuste biberat, aquam quoque suam juste bibendo,* dum suffocatus scilicet obiit, *ultra merum non quærat. Et quia nobis irreconciliabilis permansit, Deo irreconciliatus ab hac vita migravit.* Hæc ad verbum in prænarratis Magdeburgensis Ecclesiæ Annalibus leguntur, & ut apparet ex illis ab auctore ejus temporis conscriptis. Moguntinus autem & alii, qui Henrico favebant, pœnitentes, atque ab eo discedentes, divinæ vindictæ sententiam evasere. Successit autem Vuillelmo Trajectensi Episcopo Henricus Catholicus Sedi Apostolicæ inhærens, qui scripsit ad Gregorium Papam, num orandum esset pro iis, qui in schismate mortui essent. Ad quem rescripta extat epistola (*a*) Gregorii id faciendum negantis.

(*a*) Greg. l. 4. ep. 16.

XXXVIII. Occiditur Godefredus Dux Lotharingiæ.

Quod autem pertinet ad obitum Udonis Archiepiscopi Trevirensis, contigit ille postea, Godefredi autem hoc anno, de quo ita Lambertus, qui eum (ut dictum est superius) Gozelonem appellat: *Gozelo Dux Lotharingorum, cum esset in confinio Lotharingiæ & Flandriæ, in civitate quæ dicitur Antuerpia: occisus est per insidias, ut putabatur, Roberti Flandrensis Comitis. Cum enim quadam nocte quiescentibus omnibus ad necessitatem naturæ secessisset, appositus extra domum speculator confodit eum per secreta natium relictoque in vulnere ferro, concitus aufugit. Vix deinceps septem diebus accepto vulnere superstes quarto Kal. Martii vita decessit &c.* Quod autem careret filiis, Ducatum Lotharingiæ a Rege datum filio suo Conrado, idem auctor inferius tradit. Marchiam vero Antuerpiensem tradidisse ejus consobrino, Godefredo pariter dicto, filio Eustachii Comitis. Hæc cum scribat auctor ejus temporis, vides quantum errent, qui dicto Gozeloni, sive Godefredo Lotharingiæ Duci plures tribuunt filios & in Ducatu Lotharingiæ successores. Gregorius Papa cum illa omnia accepisset per litteras Herimanni Metensis Episcopi, ista rescripsit ad eum: *Godefredi autem quondam viri illius, Mathildis scilicet, indubitanter scias, quod frequenter apud Dominum, licet peccator, habeam memoriam, quia non me illius inimicitia vel aliqua impedit vanitas, sed motus fraterna dilectione tua, & Mathildis deprecatione illius exopto salutem.* Hæc Gregorius hoc anno, mense Augusti.

XXXIX. Sed quænam Regem ipsum sint secutæ vindictæ, ubi excommunicationis est dam-

PAGIUS VI. Gregorius VII. ad colloquium in Germaniam invitatur.

A num. XXXIX. ad LXIII. *Cum prædicti Regis,* inquit Paulus Berniedensis cap. IX. *conversionem jamdiu & frustra Principes expectarent, & statum regni periculosius in dies distarbandum, imo sine capite jam penitus destituendum viderent; tandem Zelo Dei animati, cum Legatis Apostolicæ Sedis convenerunt* (Oppenheimii inter Moguntiam & Wormaciam secundum aliquos, vel Triburiæ e regione Oppenheimii secundum alios) *& eundem, ut eorum consilio acquiesceret & resipisceret, satis fideliter rogaverunt: alioquin, se non ulterius communicare vel obedire protestati sunt. Hæc ille necessitate, simulate quidem, ut postmodum apparuit, se per omnia, & consiliis Principum, & præceptis Apostolici Domini obediturum promi-*

Digitized by Google

damnatus sententia, idem Lambertus auctor, istis præsens, pluribus narrat. Nos vero brevitate perstringimus; nempe mox adversus eum Saxones rebellasse, & formidando apparato prælio insurrexisse; majores Principes ab eodem pariter defecisse, his vero adversus Regem etiam Moguntinum Archiepiscopum una cum aliis pluribus adhæsisse. Fuit horum suasor Udo Archiepiscopus Trevirensis, qui Romam veniens, Gregorium ut vere summum Ecclesiæ hierarcham veneratus, rediens in Germaniam, Concionator extitit veritatis, atque plurimis auctor, ut a Rege deficerent, atque Gregorio Pontifici inhærerent; ad quos omnes ipse litteras (a) dedit istas mense Julii:

(a) Greg. l. 4. ep. 1. Greg. Ep. ad fideles Eccles.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, omnibus in Christo fratribus, Episcopis videlicet Abbatibus, atque sacerdotibus, Ducibus etiam Principibus atque militibus, omnibusque Christianam Fidem & beati Petri honorem revera diligentibus, in Romano Imperio habitantibus, salutem & Apostolicam benedictionem.

XL. (b) Rom. 8.

Gratias agimus omnipotenti Deo, qui (b) propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; quia ultra meritum, ultra spem etiam bonorum hominum Ecclesiam suam protegit, gubernat, defendit. Scitis enim fratres charissimi, quia hoc periculoso tempore, quando Antichristus in suis membris jam operatur, ubique vix aliquis solet inveniri, qui revera & Deum & honorem ejus diligat, & ejus præcepta sæculari commodo & gratiæ terrenorum Principum præponat. Sed ille qui non repellit plebem suam, & quotidie peccatores a sinistra in dexterum commutat, vos propitio ac sereno vultu respexit, & contra suos inimicos ad salutem multorum graviter erexit, ut magis vobis libeat in periculo transitoriæ vitæ consistere, quam æternos Regis gloriam & honorem humanæ gratiæ postponere. Hæc itaque facientes, non aure surda Apostolorum Principem dicentem (c) * transitis: Genus electum, regale sacerdotium: Obedire magis oportet Deo, quam hominibus. Nam vestra fraternitas minime ignorat, quanto tempore sancta Ecclesia inauditas pravitates & diversas iniquitates Regis, & utinam Christiani & vestri sustinuit, & quantæ ruinæ quantæque calamitati, ipso antiquo hoste auctore præcedente, patuit. Cui nos fraterna dilectione, & amore patris & matris ejus ducti, adhuc in diaconatu positi, admonitionis verbo transmisimus. Et postquam ad officium sacerdotii, licet indigni, venimus, ut resipisceret, summopere, & frequenter per viros religiosos procuravimus. Ipse vero quid contra egerit, & quomodo malum pro bono reddiderit, vel qualiter calcaneum suum contra beatum Petrum erigendo, sanctam Ecclesiam, quam sibi omnipotens Deus commisit, scindere procuraverit, vestra novit charitas, & per omnia jam personuit mundi climata.*

** omnium*

(c) 1. Pet. 2.

** f. auditis*

Ann. Eccl. Tom. XVII.

XLI. Monitio pro salute Regis Devii.

Sed quia nostri est officii, homines, non vitia diligere, & pravis, ut resipiscant, resistere, & impietates non homines abhorrere; auctoritate beati Petri Apostolorum principis monemus vos, & ut charissimos fratres rogamus, amodo studete illum de manu diaboli eruere, & ad veram pœnitentiam provocare, ut eum possimus, Deo favente, ad sinum communis matris nostræ, quam conatus est scindere, fraterna ducti charitate revocare: ita tamen, ut nulla possit fraude recidivo clade Christianam religionem confundere, & sanctam Ecclesiam pedibus suis conculcare. Quod si vos non audierit, & diabolum potius, quam Christum sequi elegerit, & eorum qui pro simoniaca hæresi jam per longa tempora excommunicati sunt, consilium vobis prætulerit; divina inspirante potentia simul conveniamus, simulque statuamus, ut Dominum homini præponentes, universali Ecclesiæ jam pene labenti succurramus viriliter. Quicumque ex his resipuerit, qui prædictum Regem non erubuerunt omnipotenti Deo præponere, & Christianam legem, si non verbis, operibus tamen negare, sicut dicit Apostolus: (d) Ore quidem fatentur Deum, factis autem negant: vos fratres mei & consacerdotes, illos

(d) Tit. 1.

an-

PAGIUS *misit. Erat autem eorum consilium, ut Dominus Apostolicus ad generale colloquium Augustam in Purificatione S. Mariæ tunc proxima veniret; quatenus ibidem causa ejus in audientia totius regni legitime determinari posset. Ipsi quoque Principes, missa legatione, Dominum Papam ad prædictum diem venire suppliciter rogaverunt; ad quod iter agendum, illum promptissimum, ut subscripta ejus litera testatur, invenerunt. Rex autem contra promissionem suam, contra consilium Principum, hoc ab Apostolico per Legatos suos voluit extorquere, ne Augustam veniret, sed ut eum ad se Romam venire permitteret, ea utique intentione, ut tanto facilius Papam fallere posset, quanto pauciores regni Principes, qui sapius astutias ejus perpessi, discutienda ejus causa interessent. Unde & Papa votis ejus non annuit, sed ut Principes rogaverant, ad condictum diem venire disposuit, & subsequentes Epistolas Principibus regni, pro disponendo itinere suo, transmisit.* Recitat postea duas literas Præsulibus & Magnatibus Germaniæ a Gregorio VII. scriptas, quibus etiam cum vitæ periculo se colloquio affuturum pollicetur.

auctoritate beati Petri suscipite, & ad gremium matris nostræ sanctæ Ecclesiæ reducite, ut mereamini gaudium in cœlo Angelis Dei innovare. In omnibus tamen, sicut decet charissimos filios, honorem pii patris vestri Apostolorum Principis præ oculis habete.

XLII. Adversus impœnitentes.

Quicumque autem Episcoporum vel laicorum timore vel gratia humana seducti a communione Regis se non subtraxerant, sed ei faventes, animam suam & illius diabolo tradere non timuerunt; si non resipuerint, & condignam pœnitentiam egerint, nullam cum eis communionem vel amicitiam habeatis. Isti enim sunt, qui animam suam & Regis odio habent & occidunt, & regnum, patriam Christianamque religionem confundere non erubescunt. Sicut enim vobis imminet, quod per Prophetam dicitur: (a) Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, animam ejus de manu tua requiram. Et: (b) Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine, id est, verbum correctionis a prave viventium increpatione: ita illis imminet, si non obedierint, ira divini Judicii & ultio, testante Samuele, idololatriæ scelus. Testis nobis est Deus, quia nulla nos commoda sæcularis respectus contra pravos Principes & impios sacerdotes impellit, sed consideratio nostri officii, & potestas, qua quotidie angustamur, Apostolicæ Sedis. Melius est enim nos debitam mortem carnis per tyrannos, si oportuerit, subire, quam nostro silentio, timore, vel commodo, Christianæ legis destructioni consentire. Sanctos quidem Patres nostros dixisse scimus: Qui pravis hominibus sui considerationæ officii non contradicit, consentit & qui resecanda non aufert, committit. Omnipotens Deus, a quo cuncta bona procedunt, meritis Dominæ nostræ cælestis Reginæ, ac beatorum Apostolorum Petri & Pauli intercessione corda vestra confirmet & custodiat, & Spiritus sui gratiam superinfundat, ut quæ sunt ei placita facientes mereamini sponsam ejus, matrem videlicet nostram de faucibus luporum eripere, atque ad supernam illius gloriam ab omnibus peccatis absoluti pervenire. Datum Laurenti octavo Kal. Augusti Indictione decimaquarta.

(a) Ezec. 3.
(b) Jer. 48.

XLIII. Consultatio Herimanni.

Post hæc autem cum Herimannus Metensis Episcopus studiosus conservator jurium Apostolicæ Sedis, atque defensor adversus Regem æstimationis Gregorii Papæ, de his quæ gererentur in Germania certiorem reddidisset eumdem Pontificem, deque nonnullis ipsum consuluisset, præsertim vero, quid illis respondendum esset qui dicerent, non debere Regem excommunicari, neque deponi; ipse Gregorius ad eum rescripsit epistolam (c) Tiburi cum esset, octavo Kalend. Septembris, qua docet, id jure fieri, usuque receptum, ut prædecessores Pontifices Reges & Imperatores excommunicaverint, & Imperio sive regno privaverint. Extat ipsa epistola, prolixa satis, quam brevitatis causa hic describere prætermittimus, poterit Lector inspicere; est ejus exordium. Multa interrogando a me valde occupato requiris, &c.

(c) Greg. l. 4. ep. 2.

XLIV. Greg. pro Rege laborat.

Inter hæc autem Gregorius compassione motus, licet Regem regno privasset & anathemate perculisset: tamen ut pœnitens utroque nexu liberaretur, de his litteras Encyclicas dedit ad omnes Germaniæ Episcopos atque Principes, quibus omnes commonuit, ut Regem hortarentur ad pœnitentiam, quod cuperet eum, si vere facti pœniteret, ab omni nexu pœnitentem absolvere. Quod si perseveraret impœnitens, eligeretur legitimus Rex, qui pareret Sedi Apostolicæ. Quod autem ejusmodi litteræ sint gravissimæ, ut hic reddantur, exigit tanti negotii magnitudo. Sic se habent: (d)

(d) Id. ib. ep. 3.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, omnibus dilectis in Christo fratribus & Coepiscopis, Ducibus, Comitibus, universis quoque Fidem Christianam defendentibus, in regno videlicet Teutonico habitantibus, salutem & omnium peccatorum absolutionem per Apostolicam benedictionem.

XLV.

Si litteras, quibus Henricus dictus Rex, in sancta Synodo judicio sancti Spiritus excommunicatus est, diligenter perpenditis; quid de eo debeat fieri, indubitanter cognoscetis. Ex illis enim intelligitur, cur sit anathematis vinculo alligatus, & a regia dignitate depositus; & quod omnis populus quondam sibi subjectus a vinculo juramenti eidem promissi sit absolutus. Sed quia nos contra eum non movit, Deo teste, sæcularis superbia, nec vana mundi cupiditas, sed sanctæ Sedis & universalis matris Ecclesiæ sollicitudo & disciplina; monemus vos in Domino Jesu, & rogamus sicut charissimos fratres, ut eum benigne (si ex toto corde ad Deum conversus fuerit) suscipiatis, & circa eum non tantum justitiam, quæ illum regnare prohibet, sed misericordiam, quæ multa delet scelera, ostendatis. Estote quæso humanæ memores conditionis, & communis fragilitatis; nec vos præterat pia & nobilis memoria patris ejus & matris, quibus non possunt nostra ætate ad Imperii gubernacula inveniri æquales.

XLVI.

Sic tamen adhibete vulneribus ejus oleum pietatis, ne vino disciplinæ neglecto, cicatrices ejus in pejus (quod absit) putrescant, & honor sanctæ Ecclesiæ, Romanique Imperii nostra negligentia magnæ ruinæ patescat. Procul ab eo pravi removeantur Consiliarii, qui pro simoniaca

ca hæresi excommunicati non erubuerunt dominum suum propria lepra contaminare, & per diversa crimina eum seducendo, ad scindendum sanctam Ecclesiam provocare, & in iram Dei & sancti Petri impellere. Adhibeantur illi Consiliarii, qui non sua tantum, sed eum diligant, & sæculari lucro per omnia Deum præponant. Non altra putet sanctam Ecclesiam sibi subjectam ut ancillam, sed prælatam ut dominam. Non inflatus spiritu elationis consuetudines superbiæ contra libertatem sanctæ Ecclesiæ inventas defendat, sed observet sanctorum Patrum doctrinam, quam pro salute nostra eos docuit potestas divina. Quod si de his & aliis jure ab eo exigendis nos securos, modis quibus oportet, reddiderit: statim volumus per vestros idoneos Legatos de omnibus informari, ut quid debeat fieri, communi consilio, Deo aspirante, valeat inveniri.

XLVII. Ne Rex absque Romano Pont. absolvatur.

Illud autem inter omnia ex parte beati Petri interdicimus, ut nullus vestrum eum præsumat ab excommunicatione absolvere, quousque eis quæ prætiximus, nobis indicatis, Apostolicæ Sedis consensum, & iteratum responsum recipiatis. De diversorum quidem diversis consiliis dubitamus, & humanam gratiam, vel timorem suspicioni habemus. Quod si exigentibus multorum peccatis (quod non optamus) ex corde non fuerit ad Deum conversus; talis ad regni gubernacula, Deo favente, inveniatur, qui ea quæ prædiximus, & cætera quæ videntur Christianæ religioni, & totius Imperii saluti necessaria, se certa & indubitata promissione observaturum promittat. Ut autem vestram electionem, si valde oportet, ut fiat, Apostolica auctoritate firmemus, & novam ordinationem nostris temporibus corroboremus, sicut a sanctis nostris Patribus factum esse cognoscimus; negotium, personam & mores eius quantocyus potestis, nobis indicate, ut sancta & utili intentione incedentes mereamini, sicut nobis nota causa, Apostolicæ Sedis favorem per divinam gratiam, & beati Petri Apostolorum Principis per omnia benedictionem.

XLVIII.

De juramento autem, quod factum est charissimæ filiæ nostræ Agneti Imperatrici Augustæ, si filius ejus ex hac vita ante ipsam migraret, non est opus adhuc dubitare, quia si nimia pietate circa filium ducta, justitiæ restiterit; vel justitiæ favens, ut abiiciatur a regno, consenserit; quid restet, vos ipsi comprehendite. Hoc tamen videtur laudabile, postquam certum fuerit apud vos (ut omnino firmatum) quod eius filius a regno removeatur; consilium ab ea & a nobis requiratur de inventa persona ad regni gubernacula. Tunc aut nostro communi consilio assensum præbebit,

aut Apostolicæ Sedis auctoritas omnia vincula, quæ videntur justitiæ contradicere, removebit. De excommunicatis autem iam me vobis dedisse licentiam, qui Fidem Christianam (ut decet Episcopos) defenditis ut absolvatis recordor, & adhuc hoc idem confirmo, si revera resipuerint, & humiliter pœnitentiam egerint. Dat. Laureati tertio Nonas Septembris, Indictione incipiente decimaquinta.

XLIX.

Quomodo autem recipiendus esset Episcopus, qui cum Rege excommunicato communicasset; de his scripsit epistolam ad Episcopos (a) Tusciæ de Rudolphi Senensis Episcopi pœnitentia; eo quod cum eodem Rege Henrico post ejus excommunicationem communicasset.

(a) Greg. l. 4. ep. 8.

Legatio a Papa decernitur in Germ.

Cum autem Pontificiæ litteræ postremæ istæ innotuissent Episcopis atque Principibus Germaniæ, Catholicæ Fidei, & Apostolicæ Sedis, sanctæque Romanæ Ecclesiæ defensoribus, de his quæ agenda essent, ut consultatio in re tam gravi quam prudentissima adhiberetur, statuunt una simul ad Comitia convenire, quibus etiam præsto esse deberent Apostolicæ Sedis Legati. Placuit deliberatio ista Gregorio Papæ, moxque ea de causa legationem decernit in Germaniam, quæ eidem conventui interesset. Locus eligitur Triburia. Quinam Episcoporum ac Principum auctores fuerint ejusmodi congregandi conventus, quæve in eo tractata fuerint, atque communi consensu deliberata, Lambertus testis fidelis narrat his verbis:

L.

Interea Rudolphus Dux Suevorum, Vuelf Dux Bajoariorum, Bertholdus Dux Carentinorum, Adalbero Episcopus Vuirzeburgensis, Adelbertus Episcopus Vuormatiensis, & alii, quos Reip. calamitas movebat, in loco qui dicitur Ulma conventu habito, statuerunt, ut omnes quicumque Reip. consultum vellent, xvii. Kal. Novembres Triburiam convenirent, & variis cladibus, quibus per multos jam annos pax Ecclesiastica turbabatur, tandem aliquando malorum pertæsi finem facerent. Hoc Sueviæ, hoc Bajoariæ, hoc Saxoniæ, hoc Lotharingiæ, hoc Franciæ Teutonicæ Principibus denuntiarunt, universosque in commune per Deum obtestabantur, ut omni excusatione relegata, cunctis privatæ rei sollicitudinæ postbabita, hanc singuli communibus commodis, vel extremam operam dependerent. Qua expectatione suspensis atque attonitis omnibus, Episcopus Moguntinus & alii quamplures, qui hactenus partes Regis vehementius tuebantur, ab eo defecerunt, & adiuncti supradictis Principibus, ad meliorandum regni statum ardentissimo zelo exarserunt. Et inferius post enarratam restitutionem exulum Dei beneficio tunc factam, hæc de conventu indicto sic habet:

LI. Conventus Triburiens. in causa Regis.

Statuta die juxta condictum Principes Suevia & Saxonia Triburiam convenerunt amplissimo numero, obstinatis mentibus ad submovendum a negotiis regni Regem Henricum, & alium, in quem communis electio consensisset, creandum. Aderant una Legati Apostolica Sedis Sigehardus Patriarcha Aquilejensis, & Altmannus Pataviensis Episcopus, vir Apostolica conversationis & magnarum in Christo virtutum, cui Papa vices suas in dispositione Ecclesiasticarum causarum delegaverat, & laici nonnulli, qui magnis opibus relictis, ultro se ad privatam tenuemque vitam propter Deum contulerant, missi a Romano Pontifice, ut palam omnibus per Gallias contestarentur, justis de causis excommunicatum esse Regem Henricum, & ad eligendum alium Regem Apostolici consensus & auctoritatis suffragium pollicerentur. Hi nec Principi, nec privato cuiquam, qui Regi Henrico dicto vel facto aliquatenus post excommunicationem communicasset communicare volebant, donec publice professus poenitentiam per Altmannum vicarium Romani Pontificis anathemate absolveretur. Pari cautela eorum quoque communionem vitabant, qui presbyteris conjugatis, vel iis, qui Ecclesiasticas ordinationes pretio comparaverant, in oratione communicassent.

LII. Querelæ in Regem propositæ.

Per septem itaque continuos dies consilia conferentes, quid facto opus esset, qua ratione periclitanti, & jam jam naufragium minitanti Reip. consulendum foret, perquirebant. Replicabant, ab tenero (ut aiunt) ungue, omnem vita Regis institutionem, quibus probris, quibus flagitiis existimationem suam, decusque Imperii vix tum adulta atate maculasset, quas injurias singulis, quas in commune omnibus, ubi primum pubertatis annos attigit, irrogasset. Quod remotis a familiaritate sua Principibus, infimos homines, & nullis majoribus ortos summis honoribus extulisset, & cum eis noctes perinde ac dies in deliberationibus insumens, ultimum si posset nobilitati exterminium machinaretur. Quod barbaris gentibus vacatione data, in subditos sibi populos dedita opera ferrum distrinxisset, & in eorum nece hostili crudelitate grassaretur. Regnum quod a parentibus suis pacatissimum & bonis omnibus florentissimum accepit, quam fœdum, quam despicabile, quam intestinis cladibus infestum cruentumque reddidisset. Ecclesias & monasteria destructa, victualia servorum Dei versa esse in stipendia militum, studium religionis & rerum Ecclesiasticarum transisse ad arma militaria & ad munitiones extruendas, non quibus vis & impetus barbarorum arceatur, sed quibus patria tranquillitas eripiatur, & libera gentis cervicibus durissima servitutis jugum imponatur. Nullum usquam esse viduis & orphanis solatium, nullum oppressis & calumniam sustinentibus refugium; non legibus reverentiam, non moribus disciplinam, non Ecclesia auctoritatem suam, non Republica manere dignitatem suam: ita unius hominis temeritate sacra & profana, divina & humana, fasque nefasque confusa esse & implicita. Proinde tantarum calamitatum unicum ac singulare superesse remedium, ut quamocyus, privato eo, alius Rex crearetur, qui tamdiu terminos suos evaganti licentia frena injiceret, & mundi vacillantis ruinam subjectis humeris sustentaret.

LIII. Henricus per legatos pacem rogat.

Rex Henricus contractis in unum sua partis assertoribus, in villa, qua dicitur Oppenheim, se continebat, Rheno fluvio utraque castra dirimente, frequentesque ad eos in dies Legatos mittebat, pollicens omnium, qua eos offenderant, in reliquum emendationem, se veterum injuriarum memoriam sequentibus beneficiis, si vita comes foret, aboliturum; nihilque deinceps circa rerum publicarum administrationem absque communi consulto acturum. Postremo ultro se jure suo cedere, eisque gubernandi, disponendique pro suo arbitratu totius regni jus potestatemque facere, dummodo æquo animo paterentur, sola regis nominis, regique cultus rata sibi manere insignia, qua semel legitime accepta, sine summa omnium eorum ignominia amittere non posset; nec sinerent regni Teutonici splendorem omnibus retro saculis intactum, incontaminatumque sua ætate tam turpis exempli macula sordescere. Quod si verba sua difficilius admitterent, magnificis promissionibus toties elusi, paratum se quibus sacramentis, quibus vellent obsidibus fidem facere, quod nulla unquam dies, nulla rerum vel casuum mutabilitas hanc suam in eos benevolentiam corruptura foret.

LIV. Reiiciuntur legati Reg.

Ad hac illi: Nulla, inquiunt, jam supersunt argumenta, quibus toties recognita atque spectata fides ejus probari ultra, vel obligare valeat, cum toties morum suorum emendationem coram oculis omnia cernentis Dei, quam sancte pollicitus, omnia quibus se obstrinxerat, vincula, ubi primum calamitas, qua ad præsens urgebat, præteriit tamquam aranearum telas ruperit, & semper se ipso deterior, cursum mali operis, sicut equus impetu vadens ad prælium, effrenata libertate repetiverit. Neque nos præcipiti temeritate ad hac extrema experienda prorupimus; omnes vias, omnia prius consilia pertentavimus, si qua ratione rigidum, obstinatumque in malis desperatis hominis ingenium emollire posset. Sed inveteratus morbus, atque imis penitus jam insidens visceribus, nihil spei,

re-

nihil admittit remedii, omnem artem, omnem evincens industriam medicantium; quinimmo dum levitati ejus impensius morem gerere studemus, & cunctis, quæ perperam molitur, religionis obtentu muliebrem prabemus patientiam, status Reipublicæ eversus est, tranquillitas Ecclesiarum turbata, majestas Imperii ablata, auctoritas Principum evacuata, mores inversi, leges abolitæ, & secundum Prophetæ elogium: (a) Maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem tetigit; postremo omnis justitiæ & pietatis, religionis & honestatis disciplina situ & inculta obsolevit.

(a) Ose. 4.

LV.

Hæc quidem dum sola vitæ temporalis detrimenta, dum sola fama & existimationis labem minitarentur, tametsi viris ferenda non essent; tulimus tamen, ne contra jusjurandum, quo tenebamur, præcipitanter imprudenterque venire videremur, & dum gloriæ nostræ consulere conaremur, animæ naufragium pateremur: nunc vero cum ab Ecclesiæ corpore propter flagitia sua Apostolici anathematis mucrone præcisus sit, cum ei communicare sine communionis Ecclesiasticæ damno, & fidei jactura non possimus, cum fidem nostram multis apud eum sacramentis implicitam Romanus Pontifex Apostolica auctoritate explicuerit; extremæ profecto dementiæ esset, divinitus oblatam salutis occasionem, non obviis (ut dici solet) manibus excipere, & quod jamdiu præmeditatum sit ut agatur, tam opportuno tempore non agere, cum leges humanæ & Ecclesiasticæ sinant, cum locus & tempus arrideant, cum denique omnia, quæ paci vel bello usui esse solent, conficiendæ tamquam rei favorem suum pollicentur. Quapropter contemptis inanium argumentorum cuniculis, quibus denuo in cervices, jugulosque nostros venit gladiu suo affectat; immobiliter animo fixum tenemus, ut absque ulla dilatione virum nobis provideamus, qui præcedat nos, & præliectur bellum Domini ad expugnandam & destruendam omnem cujuscumque hominis altitudinem, elevantem & extollentem se adversus justitiam, & veritatem Dei, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ auctoritatem.

LVI.

In hæc verba Legatos Regis dimiserunt. Iterum alios atque alios misit, nullum supplicationis genus, quod impedienda tantæ rei proficuum putaretur, prætermittens; sed illi in eadem sententia fixi obstinatique manebant. Jamque utraque ex parte ad magnum discrimen res spectare videbatur. Denique & hi Regem alium sibi proxime constituere, & transmisso Rheno fluvio (navigium enim omne Episcopus Moguntinus in eam ripam coegerat) proxima luce Regi Heinrico arma inferre parabant. Et ille incisa spe dilationis impetrandæ, suos, qui per proximas villas dispersi erant, in unum coire, atque arma expedire jubebat, ut in ulteriorem ripam progressus confestim prælio adoriretur. In hac tantarum expectatione rerum intentis sollicitisque omnibus; ecce prima diluculo sequentis diei, quæ ultimam cladem Reipub. allatura timebatur; Suevi & Saxones Legatos ad Regem miserunt, qui ei dicerent.

LVII.

Quæ Regi conditiones impositæ.

Tametsi nec in bello, nec in pace ulla umquam ei justitiæ, vel legum cura fuerit; se tamen legibus cum eo agere velle: & cum crimina, quæ ei objiciuntur, omnibus constent luce clariora; se tamen rem integram Romani Pontificis cognitioni reservare, acturos se cum eo, ut in Purificatione sanctæ Mariæ Augustam occurrat; ibique celeberrimo conventu habito Principum totius regni, discussis utrarumque partium allegationibus, ipse suo judicio vel abdicet, vel absolvat accusatum. Quod si ante diem anniversarium excommunicationis suæ, suo præsertim vitio excommunicatione non absolvatur; absque retractatione in perpetuum causa ceciderit, nec legibus deinceps regnum repetere possit, quod legibus ultra administrare, annuum passus excommunicationem non possit. Si oblatam conditionem gratanter amplectitur, & Romano Pontifici per omnia subditum se, dictoque obtemperantem fore pollicetur; hinc se experimentum capturos, omnes quos ille excommunicavit, extemplo a consilio, contuberniòque suo amoveat.

LVIII.

Ipse in urbem Spirensium dimisso exercitu secedat, ibique solo Verdunensi Episcopo, paucisque ministris, quos tamen sententia Principum ab hac excommunicatione integros, incorruptosque probaverit, contentus, privatam interim vitam agat, Ecclesiam non ingrediatur, nihil circa publica negotia suo jure disponens, nullam regii apparatus pompam, nulla regiæ dignitatis insignia sibi juxta solitum adhibens, usque ad synodicam causæ suæ examinationem. Præterea civitatem Wormatiensem, quam expulso Episcopo, dissipato cœlestis militiæ sanctuario, arcem belli, speluncamque latronum fecerat, abducto præsidio, Episcopo Wormatiensi restituat. Datis insuper sacramentis & obsidibus, ne quid deinceps rebellionis vel insidiarum ab eo vobis timere debeat. Porro si quid horum prævaricaretur; tum se omni culpa, omni jusjurandi religione, omni perfidiæ infamia liberatos, non expectato ulterius Romani Pontificis judicio, quid Reipublicæ expediat, communi consilio visuros.

LIX.

Rex, cujus omnis spes, omnesque copiæ in arctum coactæ fuerant, gratulatur admodum, quod aliqua quantumvis fœ-

da

Rex dimittit excommunicatos.

da conditione urgentem ad præsens calamitatem declinasset; promptissime per omnia obedientiam pollicetur. Statimque Coloniensem Episcopum, Babembergensem Episcopum, Strazburgensem Episcopum, Basiliensem Episcopum, Spirensem Episcopum, Losanensem Episcopum, Citicensem Episcopum, Osenbruggensem Episcopum, Udalricum de Corsheim, Eberhardum Hartmannum, cæterosque excommunicatos, quorum antehac opera, consiliisque gratissime utebatur, omnes castris egredi jubet. Missis quoque Vuormatiam nuntiis, milites, quos illic præsidii causa constituerat, abscedere, urbemque Episcopo patere præcipit. De hinc cæteris, qui ad auxilia sibi ferenda frequenter convenerant, singulis in sua dimissis, ipse juxta condictum, cum paucis Spiream contendit, ibique intra terminos & leges, quas Principes præscripserant, aliquanto tempore mediocriter vitam, moresque cohibebat.

LX. *Suevi & Saxones, postquam deditis Vuormatiensibus, statum civitatis Episcopo pacatissimum reddiderunt, læti, ovantesque patriam repetebant, confestimque Legatos Romam destinarunt, qui Papam rei gestæ ordinem edocerent, enixeque flagitarent, ut sedandis per Gallias tantis bellorum civilium tempestatibus, ipse statuta die suam non dedignaretur præstare præsentiam. Rex etiam certo sciens, omnem suam in eo verti salutem, si ante anniversarium diem excommunicatione absolveretur; nec satis tutum suis rationibus existimans, ut expectato intra Gallias Romani Pontificis adventu, sic infesto judici, sic obstinatis accusatoribus causam suam adduceret ventilandam; optimum factu sibi judicavit, pro eo tum statu rerum suarum, ut in Gallias proficiscenti Romano Pontifici intra Italiam occurreret, & anathematis absolutionem quoquo posset modo impetrare conaretur; hac impetrata, cæteram rebus difficultatem facile ademendam, cum colloqui Principibus & conferre consilia & fidem amicorum in adversis implorare nulla deinceps vetaret religio.*

LXI. Profectio Regis in Italiam.

Paucis igitur ante Natalem Domini diebus Spirensi urbe discedens, cum uxore & filio parvulo iter aggressus est, nec quisquam ex omnibus Teutonicis vir ingenuus comitatus est regno excedentem, præter unum, & ipsum nec genere, nec opibus conspicuum. Cumque impensis tam longi itineris egeret, multisque supplicaret, quibus incolumi Reipub. sæpenumero profuerat; pauci admodum erant, qui vel veterum beneficiorum memoriam, vel præsenti humanarum rerum spectaculo permoti, necessitatem ejus aliquantenus relevarent. Eo miseriarum & calamitatis ex summa gloria summisque opibus repente pervenerat. Similiter quoque cæteri excommunicati obtinendæ citius absolutionis studio, ardentissime iter accelebant in Italiam, nec tamen in societatem itineris Regem admittere, Principum, vel potius Romani Pontificis metu absterriti patiebantur. Quod autem inclemens esset tunc hiems, qua contigit tam arduum iter arripere per Alpium juga Regem, idem auctor mox pergens, docet his verbis: *Vis atque inclementia hiemis, hoc anno adeo jugis, solitoque asperior inhorruerat, ut a festivitate sancti Martini, Rhenus fluvius glaciali frigore constrictus, pene usque ad Kalendas Aprilis pedestri itineri transmeabilis maneret, & plerisque in locis vineta exsiccatis frigore radicibus, omnino crescerent.* Quam autem confecerit itineris partem hoc anno ante Kalendas Januarii, quibus novum auspicari consuevimus annum, idem auctor in primis ita describit:

LXII. Obices Regi oppositi ne in Italiam veniret.

Rex Henricus in Italiam proficiscens, intra Burgundiam in loco, qui dicitur Bisanzon, Natalem Domini celebravit, satis magnifice pro sua tum calamitate susceptus, & habitus ab avunculo matris suæ Vuillelmo Comite, cujus in illis locis amplissimæ & florentissimæ opes erant. Ea porro causa erat, ut relicto recto itinere in Burgundiam diverteret, quod certo compererat, Duces Rodulphum, Vuelph, & Bertholdum omnes vias, omnesque aditus, qui ad Italiam mittunt, quos vulgato nomine Clusas vocant, appositis custodibus anticipasse, ut nulla illic ei copia transeunde fieret. Exacta solemnitate Natalis Domini profectus inde, cum in locum, qui Civis, dicitur, venisset, obvium habuit socrum suam, filiumque ejus Amedeum nomine, quorum in illis regionibus & auctoritas clarissima, & possessiones amplissimæ, & nomen celeberrimum erat. Hi venientem honorifice susceperunt. Transitum tamen per terminos suos aliter ei concedere nolebant, nisi quinque Italiæ Episcopatus possessionibus suis contiguos eis redimendi itineris pretium traderet. Durum hoc nimis atque intolerabile omnibus Regis Consiliariis visum est. Sed cum ei inevitabilis incumberet necessitas, quoquo posset pacto redimendi itineris, & illi nec jure propinquitatis, nec tantæ calamitatis miseratione quidquam moverentur; multo labore & tempore in hac deliberatione insumpto, vix & ægre tandem impetratum est, ut provinciam quamdam Burgundiæ bonis omnibus locupletissimam, concedendi transitus mercedem dignarentur accipere. Ita indignatio Domini non solum sacramentis & frequentibus beneficiis sibi obnoxios, sed etiam amicos, & genere propinquos ab eo averterat. At quæ hæc secuta sint de itinere, & reconciliatione Regis dicemus suo loco anno sequenti.

Cæ-

LXIII. Regis hostes quo animo rem agerent, innotescunt.

Cæterum qui hactenus visi sunt religionis ardore excitati, zeloque offensi numinis in Romano Pontifice injuriam passo permoti juste, pieque ab omnibus crediti sunt, quorum & omnia, quæ sunt, operati in conventu Triburiensi, commendatione summa digna esse sunt prædicata; jam in dubium revocari sunt cœpti, cum iidem contra pacta conventa in Comitiis Triburiensibus aditum Regis Henrici ad Romanum Pontificem pro absolutione petenda præcludere nisi sunt, præoccupatis Clusis, ut audisti, opera Ducum Rudolphi, Vvelphonis atque Bertholdi hostium Regis. His additum, quod excommunicati Episcopi in Italiam post Regem festinantes, ut absolutionem peterent, prævia pœnitentia, a Romano Pontifice, ab eisdem sive eorum partium viris in itinere capi sunt jussi, ne ulterius progrederentur; quod accidisse Diederico Episcopo Virdunensi, & Roberto Episcopo Bambergensi, idem qui supra Lambertus affirmat, docens pariter (quod & dicetur anno sequenti) cæteros omnes excommunicatos Episcopos, qui elusis Clusarum custodibus, transire potuerunt, mox ad vestigia Gregorii Pontificis accurrisse, absolutionem petiisse, eamque prævia pœnitentia impetrasse. Quos autem scisset minus deliquisse, idem Gregorius per (a) litteras absolvit absentes. Ista, inquam, haud mediocrem eorum æstimationi inurebant notam, quibus indicaretur eos non zelo divini honoris & læsæ Pontificiæ sanctitatis, animarumque salutis (quæ præseferebant omnia) ad rebellionem adversus Regem permotos, sed insana regnandi cupidine, religionis velamento quam honestissime obvoluta, percitos esse. Sed Deus inspector cordium ista judex omnium judicarit, nobis tantum ex signis & eventis conjectura opinandi relinquitur. Sed jam prosequamur quæ sunt reliqua anni hujus rerum gestarum Gregorii Papæ.

LXIV.

(a) Greg. l. 3. ep. 12.

LXV. (b) Jer. 1. Gregor. Reges creat.

Cui a Deo datum est, ut evellat & dissipet, (b) pariter concessum est, ut plantet & ædificet. Quamobrem idem Gregorius Papa, qui ut vidisti, Henricum Regem regno privavit, ejus impietate id ab invito scilicet extorquente; pietate exigente, Ducem Croatiæ atque Dalmatiæ in Regem evexit. Admiratione plane digna res accidit, ut quo anno Henricus Rex se schismate ab Ecclesia separavit, Rex barbarus eidem se conjunxerit, subditumque constituerit, fidelitatem juraverit, tributumque sponte spoponderit, magnam ea eo accessionem ad suam gloriam comparari existimans, si ex libero Principe efficiatur subditus sancto Petro, ejusque diceretur esse fidelis. Cujus tantæ rei conficiendæ gratia, Salonæ, in Dalmatia Synodus habita est, cui & Sedis Apostolicæ Legatus interfuit, eidemque uti Vicario Papæ ista est facta promissio; atque ab eo ejusdem Pontificis jussu collata regia dignitas. Est de his omnibus monimentum in Vaticana bibliotheca, in codice, qui Cencius Camerarius inscribitur, de censibus Apostolicæ Sedis, in quo ista, ut hic leguntur, descripta habentur, de synodalibus Actis asservatis olim in Archivo Lateranensi in hæc verba; ac primum sic titulus:

LXVI.

Ex Synodo habita in Dalmatia a Legatis ejus Papæ Gregorii, scilicet a Gebizone, tunc monasterii sanctorum Bonifacii & Alexii Abbate, nunc vero Cæsenate Episcopo, necnon a Folcuino Forsempronii Episcopo, quæ Synodus habetur in Archivis sacri Palatii Lateranensis; in qua de regno & de Rege Dalmatiæ ita inter cætera legitur:

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, anno Dominicæ Incarnationis millesimo septuagesimosexto, Indictione decimaquarta mense Octobris. Ego Demetrius, qui & Svinimir nuncupor, Dei gratia, Croatiæ Dalmatiæque Dux, a te domine Gebizo, ex Apostolicæ Sedis legatione domini nostri Papæ Gregorii potestatem obtinente in Salonitana basilica sancti Petri synodali & concordi totius Cleri & populi electione de Croatorum Dalmatinorumque regni regimine per vexillum, ensem, sceptrum & coronam investitus atque constitutus Rex, tibi devoveo, spondeo & polliceor, me incommutabiliter completurum omnia, quæ mihi tua reverenda injunget sanctitas, videlicet, ut in omnibus, & per omnia Apostolicæ Sedi fidem observem, & quidquid hic in regno tam Apostolica Sedes, quam sui Legati sanxerint, aut sanxerint, irrevocabiliter custodiam, justitiam excolam, ecclesias defendam, primitias, decimas, omniumque ad ecclesiam pertinentium procurator existam, vitam Episcoporum, presbyterorum, diaconorum, subdiaconorumque, ut caste & regulariter vivant, provideam; pauperes, viduas atque pupillos protegam, parentelæ illicitam copulam destruam legitimam dotem annulo, sacerdotisque benedictione constituam, & constitutam corrumpi non permittam, hominum venditionem contradicam, atque in omnibus, quæ ad rectitudinis statum congruunt, Deo auctore, me æquum exhibeam.

LXVII.

Ducentorum quoque Byzantiorum tributum meorum omnium consulta Primatum, sancto Petro per singulos annos in Resurrectione Domini de mihi concesso regno persolvendos statuo. Et ut post me regnaturi hoc idem perpetuo servent, censeo, corroboro atque sancio. Dono insuper, concedo, atque confirmo Apostolicæ

Sedi

Digitized by Google

Sedi sancti Gregorii monasterium, cui Urana est vocabulum, cum omni suo thesauro, scilicet cum capsa argentea, reliquias sacri corporis ejusdem beati Gregorii continente, cum duabus crucibus, cum calice & patena, cum duabus coronis aureis gemmis ornatis, cum Evangeliorum textu de argento, cumque omnibus suis mobilibus & immobilibus bonis, ut sancti Petri Legatis semper sit ad hospitium, & omnino in potestate eorum. Hoc tamen interposito tenore, ut nulli alii potestati detur, sed omni tempore sancti Petri sit proprium, & a me meisque successoribus defensum, atque ab omni homine liberum & securum.

LXVIII. *Cujuscumque autem audacia temerariò ausa præfatum monasterium ex assignato thesauro privaverit, terribilem illam Judicis vocem, quam diabolus cum suis angelis auditurus est, audiat. Præterea cum Deo servire regnare sit, vice beati Petri & domini nostri Papæ Gregorii, atque post se futurorum in Apostolica Sede, me tuis manibus committo, & commendo, hanc fidelitatem sacramento stabilio. Ego, inquam, Demetrius, qui & Suinimir, Dei gratia & Apostolicæ Sedis dono Rex ab hac hora in antea sancto Petro & domino meo Papæ Gregorio, suisque successoribus canonice intrantibus ero fidelis: & ut ipse, sive post eum futuri Pontifices, sive Legati eorum vitam, aut membra perdant, aut capiantur, neque in consilio, neque in facto ero, & consilium quod mihi crediderint, ad illorum damnum scienter nulli intimabo. Regnum autem, quod mihi per manum tuam, domine Gebizo, traditur, fideliter retinebo, & illud suumque jus Apostolicæ Sedi aliquo ingenio aliquando non subtraham. Dominum meum Papam Gregorium & suos successores atque Legatos, si in meam potestatem venerint, honorifice suscipiam, & honeste tractabo, & remittam, & undecumque me invitaverint, prout potero, eis simpliciter serviam.* Hæc ibi.

LXIX. Sed majoris plane est admirationis, quod dum resilit filius Christianus, atque probris & contumeliis patrem exagitat; eodem anno, cum ita status Romanæ Ecclesiæ Aquilonaribus ventis urgentibus, fluctuaret, Rex Arabs, Sarracenus, qui regnabat in Mauritania Sitifensi, confitens cognoscensque Primatum Petri, & Romani Pontificis super omnes ecclesias principatum, mittit Romam presbyterum, Servandum nomine, ab eodem Papa Gregorio Episcopum ordinandum; honoratque eum suis litteris atque muneribus. Insuper & quos habebat captivos Christianos, solutos vinculis Romam misit eo tempore, quo Rex Christianus divellebat ab eo filios liberos, & ducebat captivos in schisma. Sed audiamus quas ad eum Gregorius (a) litteras reddiderit, quibus & benedictionem Apostolicam impertivit, qua indignum judicavit schismaticum Regem:

Rex Arabum honorat Greg.

(a) Greg. l. 3. ep. 21.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Anzir Regi Mauritaniæ Sitifensis provinciæ in Africa, salutem & Apostolicam benedictionem.

LXX. Gregor. ad Reg. Arabum Epist.

Nobilitas tua hoc in anno litteras suas nobis misit, quatenus Servandum presbyterum Episcopum secundum Christianam constitutionem ordinaremus. Quod quia petitio tua justa & optima videbatur, facere studuimus. Missis etiam ad nos muneribus, Christianos, qui apud vos captivi tenebantur, reverentia beati Petri principis Apostolorum, & amore nostro dimisisti; alios quoque captivos te dimissurum promisisti. Hanc denique bonitatem creator omnium Deus, sine quo nihil boni facere, immo nec cogitare possumus, cordi tuo inspiravit, ipse qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, in hac intentione mentem tuam illuminavit. Nam omnipotens Deus, qui omnes homines vult salvos facere, & neminem perire: nihil est quod in nobis magis approbet, quam ut homo post dilectionem suam hominem diligat, & quod sibi non vult fieri, alii non faciat. Hanc itaque charitatem nos & vos specialius no-

bis

PAGIUS VII. *Annasir Mauritaniæ Sitifensis Rex favet Christianis.*

A num. LXIX. ad LXXIII. non solum *Africa Minor* hoc tempore Regi peculiari e Secta Saracenorum parebat, uti anno MLXXIII. insinuavimus; sed etiam Mauritania Orientalis, *Sitifensis* a Sitipha, seu Sitifi nunc in regno Algerii & in Bugia provincia, sic nuncupata. Sedes Regia erat *Calat Hamad*, urbs non longe ab Almasila, vel Mesila, cujus mentio apud Geographum Nubiensem pag. 81. & quæ in chartis Geographicis locatur ad pedem Atlantis montis. Regnum vero obtinebat jam ab anno Christi millesimo sexagesimo secundo *Annasir*, seu *Annazir*, quem Noweirius Arabs docet, conditorem fuisse *Bugiæ*, postea Regni hujus nominis capitis. Favebat Christianis *Annasirus*, ideoque scripsit ad Gregorium Papam VII. ut liquet ex Epistola XXI. libri III. Registri Gregoriani, qua ei Pontifex significat, se juxta petitionem ejus *Servandum* Episcopum consecrasse, gratiasque agit, quod Christianos apud se captivos dimisisset, aliosque se dimissurum promisisset. Scripsit etiam Gregorius VII. Epistolam ejusdem libri ordine XX. ad clerum & populum Hipponensem in Mauritania Sitiphensi, qui *Servandum* Archiepiscopum consecrandum miserant, aliamque ordine XIX. ad *Cyriacum* Carthaginensem Archiepiscopum, ex qua liquet, tunc in Africa duos tantummodo Episcopos fuisse. Vixit porro *Annasir* Rex usque ad annum Hegiræ CCCCLXXXV. Christi scilicet MXCII. & tam in Registro Gregoriano, quam apud Baronium num. LXX. Librariorum errore *Anzir* appellatur.

bis quam ceteris gentibus debemus, qui unum Deum licet diverso modo credimus & confitemur, qui eum Creatorem sæculorum & gubernatorem hujus mundi quotidie laudamus & veneramur. Nam sicut Apostolus dicit (a): *Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum.*

(a) Eph. 2.

LXXI. *Sed hanc tibi gratiam a Deo concessam plures nobilium Romanorum per nos cognoscentes, bonitatem & virtutes tuas omnino admirantur & prædicant. Inter quos duo familiares nostri Albericus & Cincius, & ob ipsa pene adolescentia in Romano Palatio nobiscum enutriti, multum desiderantes in amicitiam & amorem tuum devenire; & de his quæ in partibus nostris placuerit tibi libenter servire, mittunt ad te homines suos, ut per eos intelligas, quantum te prudentem & nobilem habeant, & quantum tibi servire velint & valeant. Quos magnificentiæ tuæ commendatos rogamus, ut eam charitatem, quam tibi tuisque omnibus semper impendere desideramus; eis pro amore nostro & recompensatione fidelitatis prædictorum virorum impendere studeas. Scit enim Deus, quia pure ad honorem Dei te diligimus, & salutem & honorem tuum in præsenti & in futura vita desideramus. Atque ut ipse Deus in sinum beatitudinis sanctissimi Patriarchæ Abrahæ, post longa hujus vitæ spatia te perducat, corde & ore rogamus.* Hæc Gregorius, haud dubium pro illo rogans, ut fieret Christianus, & ita compos promissionum efficeretur, quæ factæ sunt ad Abraham & semini ejus, ut cum filii regni ejiciuntur foras, (b) veniret ab Occidente, & recumberet cum Deo Abraham, Isaac, & Jacob in regno cœlorum. Adhuc autem supererant reliquiæ ecclesiæ Hipponensis, cui præficiendus Servandus Romam missus fuerat consecrandus, cui redeunti ad Hipponenses tunc idem Gregorius has litteras dedit: (c)

(b) Mat. 8.

(c) Greg. l. 3. ep. 20.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Clero & populo Hipponensi in Mauritania Sitifensi, idest, in Africa constitutis salutem & Apostolicam benedictionem.

LXXII. Greg. ad Hippon. *Servandum Archiepiscopum, quem a vobis electum ad nos consecrandum misistis, juxta petitionem vestram secundum legem nostram, divina favente clementia, consecravimus, atque consecratum, nostrisque legalibus moribus quantum possibilitas spatiumque temporis indulsit, diligenter instructum ad vos remisimus. Quem cum omni devotione mutuæ charitatis, omnique reverentia Christianæ religionis rogamus ac paterna charitate vos monemus suscipere, & omnem obedientiam divinæ legis vos hortamur sibi humiliter exhibere, quatenus populi Sarracenorum, qui circa vos sunt, videntes sinceritatem fidei vestræ, puritatem quoque mutuæ inter vos divinæ charitatis, ac fraternæ dilectionis, potius ad æmulationem, quam ad contemptum Christianæ Fidei ex vestris operibus provocentur: oportet enim vos considerantes, glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est, &c.* Præcedit hanc epistola ad Cyriacum (d) Episcopum Carthaginensem de eligendo quem vidimus in Episcopum consecrandum.

(d) Id. ep. 19.

LXXIII. Rogerius Siciliæ Comes quid petat a PP. Sed nec prætermittendum, quod hoc eodem anno, iisdem ferme diebus, quibus Gregorius istis premeretur angustiis, cum discessio ab Apostolica Sede facta est ab Henrico Germaniæ Rege, Rogerius Siciliæ Comes festinus accurrit, ut ab ipso Pontifice absolutionem mereretur accipere delictorum, atque ejus benedictione fulciri; insuper & filius ejusdem Romanæ Ecclesiæ nominari. Ad quem Gregorius rescribens, nihil remittens legum Ecclesiasticarum observantiæ, sic se recipere eum admonuit, si tamen non communicet cum Roberto fratre ipsius excommunicato, ita significans his litteris datis ad Episcopum Acheruntinum: (e)

(e) Id. ep. 11.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Arnoldo fratri & Coepiscopo Acheruntino salutem & Apostolicam benedictionem.

LXXIV. *Noverit fraternitas tua, quoniam Rogerius Comes frater Roberti Ducis Apostolicæ Sedis benedictionem & absolutionem requirit, ejusque filius vocari & esse desiderat. Quapropter pastorali cura hoc laboris onus tibi imponimus, immo ex parte beati Petri imperamus, ut postposita omni corporis desidia, illum adeas, eumque hujus nostri præcepti auctoritate fultus, si nobis parere, sicut pollicitus est, voluerit, & pœnitentiam, ut oportet Christianum, egerit, ab omni peccatorum suorum vinculo tam illum, quam etiam suos milites, qui cum eo contra paganos (ita tamen, ut agant pœnitentiam) pugnaturi sunt, peccatis maxime absolvas. Addimus præterea, ut eum pia admonitione admoneas, quatenus se a capitalibus criminibus custodiat, & Christiani nominis culturam inter Paganos amplificare studeat, ut de iisdem hostibus victoriam consequi mereatur. Amplius si de Roberto Duce fratre suo aliquid tibi retulerit; respondeas ei, quoniam Romana Ecclesia januam misericordiæ omnibus patet, quicumque pœnitentiæ amore ducti offensionis scandala deserunt, & ad rectitudinis viam inoffenso pede regredi concupiscunt.*

LXXV. *Si igitur Dux Robertus sanctæ Romanæ Ecclesiæ sicut filius parere exoptat; paratus sum paterno amore eum suscipere, & suo consilio ei justitiam conservare, & ab excommunicationis vinculo penitus absolvere, & inter divinas oves eum*

annumerare. Quod si renuerit idem Robertus Dux; ut eum ne ultra communicet, ex parte Apostolicæ Sedis licentiam non poterit impetrare. Hæc de Rogerio atque ejus germano Roberto. Data est epistola hoc anno pridie Idus Martii Indict. decimaquarta. Porro reconciliatum fuisse Rogerium Ecclesiæ, ex eo certum deducimus argumentum, quod cum in posterioribus Synodis excommunicandi fuissent Principes Ecclesiæ Romanæ rebelles, & inter alios Robertus frater ipsius; de Rogerio nulla est facta mentio, utpote, qui se in obedientia Sedis Apostolicæ contineret.

LXXVI. Postremo autem inter tot angustias positus, nihil remittens vigoris Ecclesiasticæ disciplinæ Gregorius, cum audisset in Flandria fornicarios clericos sacræ mensæ ministrare, & simoniacos existere impunitos, (a) gravissimas litteras adversus eos scripsit ad Robertum Flandriæ Comitem, præcipiens, ut eos omnino amoveat & persequatur, ut Ecclesiæ adversarios. Scripsit de his etiam ad ejus conjugem Adelam, (b) sive Adelaidem. Extant & aliæ pleræque ejus epistolæ de privatis negotiis diversarum ecclesiarum, quas ad nimiam prolixitatem vitandam consulto prætermittimus.

(a) Greg. l. 4. ep. 11.

(b) Id. ep. 10.

LXXVII. Eodem anno Herlembaldus dux fidelium, qui in ecclesia Mediolanensi Catholici habebantur, resistens hæreticis atque schismaticis, necatus ab ipsis gloriosum est martyrium consecutus. Quod ad tempus spectat, hunc plane annum con-

PAGIUS. VIII. *S. Herlembaldi Martyrium.*

Ad num. LXXVII. Baronius Vitam *Sancti Arialdi* a B. Andrea Abbate Congregationis Vallumbrosianæ in Hetruria scriptam *Syro* Presbytero attribuit, hancque Vitam *Sancti Herlembaldi hoc anno martyrium passi etiam composuisse arbitratur.* Verum jam anno MLX. ostendimus, *Syrum* composuisse quidem Vitam Sancti Arialdi, sed eam nullibi nunc reperiri; & nullam *Herlembaldi* Vitam ab eo editam fuisse. Mortem itaque Sancti Herlembaldi his verbis narrat Arnulphus Historicus Mediolanensis apud Puricellum in lib. de Vita SS. Arialdi & Herlembaldi, ubi loquens de secundo urbis Mediolanensis incendio, quod anno superiori contigit, scribit: *Solius Herlembaldi intrepidus perseverabat, & inflexibilis animus. Siquidem instantibus Paschalibus Albis Baptismi satagebat, sicut præterito fecerat anno* (nempe MLXXV.) *ignota chrismate* (quod scilicet a Simoniacis & Schismaticis Episcopis recipi nolebat) *imbuere mysterium. Cumque Cardinales Ecclesiæ* (scilicet Mediolanensis), *quorum intererat sacrare fontes, nollent contra solitum agere, adstat illico Luitprandus quidam Presbyter nuncupatus a progenitoribus Vernula, qui jussu ac virtute illius* (sc. Herlembaldi) *Ordinariorum usurpavit officium, venientes inconsulte baptizans.* Arnulphus, qui pro Sacerdotum matrimonio stetit, & Arialdo ac Herlembaldo oppositus fuit, hic adversus Herlembaldum declamat, refertque Mediolanenses ob has innovationes valde commotos esse, & fœdus inter se iniisse in gratiam Henrici Regis, clerique Mediolanensis, quod Herlembaldi mortis causa fuit. Pergit enim Arnulphus: *Unde factum est* (hoc nempe anno paulo post festa Paschalia), *ut simul diebus aliquot extra Urbem* (sc. milites, civesque Mediolanenses) *exeuntes, suam sibi jurarent magna plebis cum parte justitiam, & Sancti Ambrosii honorem, ac dono Regis accepturos se se Pastorem* (Tedaldum nempe ab Henrico Rege designatum). *Cumque ingrederentur communiter urbem, Herlembaldus ut semper consortio impatiens, adstantibus sibi concionabatur more suo. Ut vero cohibere furorem ultra non valuit, facto cum suis impetu & clamore, festinanter arripit arma, Vexillum quod Sancti Petri dicebat, dextra gerens. E contra cives, dum parte surgunt ab omni, armatus prorupit in medium. Quem in momento ac prima fronte belli tanta adversariorum oppressit incursio, ut nihil memorabile posset ab illo fieri. Ubi vero circumdatus est undique, illico crebris configitur ictibus, dictoque citius moriens corruit, comitatu ejus exiguo circumquaque disperso. Cujus cadaver exanime protensum humo discerptis prorsus exuitur indumentis, nudatumque fustibus undique tunditur atque petris; ut qui jam vivens multis terrori fuerat, multorum subjaceret ictibus moriens: & cum gestaretur humandus, nulla eum est exequiarum prosecuta devotio.*

IX. *Luitprandus a Clericis concubinariis Mediolani mutilatur.*

Post hæc Luitprandus ille supradictus Presbyter, dum fugeret inventus, auribus truncatur & naso; ut quæ alienum præsumpsit officium, quod habere videbatur, amitteret. Apparet igitur liquide vera fore dicentis assertio; difficile est, ut bono peragantur exitu, quæ male sunt inchoata principia. Ita Historicus hic adversus cœlibatum Sacerdotum & Pontificis Romani fautores animatus, qui initio cap. VIII. lib. IV. scribit: *Hic jam apparet schismatis hujusce terminus decem novemque annos semper ab ipsa radice* (ab Arialdi nempe secessu) *pullulando protensi.* Is vero a Clero Mediolanensi secessionem fecit anno MLVII. & hoc anno Herlembaldi morte dissidium inter Clericos Mediolanenses exortum, quod Arnulphus *schisma* appellat, finem accepit. Cum vero Gregorius VII. *Luitprandum* Presbyterum a Mediolanensibus male habitum accepit, ad eundem rescriptum misit a Landulpho Juniori cap. VI. Historiæ suæ MS. (apud Puricellum lib. 4. de S. Arialdo cap. 59.) recitatum: *Gregorius Episcopus servus servorum Dei Liprando Sacerdoti salutem & Apostolicam benedictionem. Si Sanctorum memoriam veneramur, de quorum legimus morte & abscissione membrorum: si patientiam laudamus eorum, quos a Christi fide gladius nec ulla pœna divisit; tu quoque abscisso naso & auribus pro Christi nomine laudabilior es, qui ad eam gratiam pervenire meruisti, quæ ab omnibus desideranda est, qui a Sanctis, si perseveraveris usque ad finem, non discrepas. Integritas quidem corporis tui diminuta est. sed interior homo, qui renovatur de die in diem, magnum sanctitatis suscepit incrementum. Forma visibilis turpior, sed imago Dei, quæ est forma justitiæ facta est in diminutione jucundior, in pulchritudine pulchrior. Unde in Canticis Canticorum gloriatur Ecclesia dicens,* Nigra sum, filiæ Hierusalem. *Quod si interior species nihil passa est detrimenti in abscissionibus. non est abscissum a te Sacerdotale officium, quod proprium est sanctitatis, & non*

sum

Digitized by Google

consignat ejus martyrii scriptor, Syrus presbyter, de quo dictum suo loco superius. Porro idem Syrus qui novit eum, & familiariter usus est (ut ipse in eodem commentario, quo res gestas Arialdi est prosecutus, affirmat) volumen quoque se scripsisse testatus est de rebus ab Herlembaldo præclare gestis, deque martyrio consummato; quod cum hactenus in nostras manus non venerit, quæ tibi, Lector, de his præter hæc scribamus, non habemus. Certe quidem perinsignem fuisse Christi Confessorem dum vixit, & egregium martyrem, cum occisus, ea paucis, quæ de eo idem Syrus habet in commentario rerum gestarum Arialdi martyris, possumus intelligere: sed & ea Gregorii Papæ epistolis ad eum datis, quanti eum idem Pontifex fecerit æque possumus assequi. (a) Porro in his turbis, cum Henricus (prout accepisti anni hujus exordio) vexaret Mediolanensem Ecclesiam, & Longobardi magna ex parte pro Rege agerent contra Pontificem, talia passum Herlembaldum existimandum.

(a) Id. l. 2. ep. 25. 26. 27. 28.

LXXVIII. Beatricis Comitissæ obitus.

Eodem quoque anno clarissima & virtutibus ornatissima femina Beatria Mathildis Comitissæ mater moritur Pisis in Tuscia, die decimooctavo mensis Aprilis, prout carmine cecinit Domnizo presbyter in vita Mathildis, dicens : (b)

(b) Domnizo lib. I. 20.

Plena bonis factis, dictisque referta Beatrix,
Cunctis chara nimis magnis, parvis quoque, Pisis
Ægra manens, vita de præsenti bene migrat.
Octo decemque dies Aprilis dum finit ies,
Christi post ortum vera de Virgine corpus
Anno milleno bis terno septuageno.
Conditur Pisis, &c.

Mathildis vero pro anima matris suæ Pisanam Ecclesiam redditibus locupletavit,

PAGIUS

tam consideratur in integritate membrorum, quam in integritate virtutum. Unde Imp. Constantinus Hierosolymitani Episcopi cujusdam oculum, pro Christi nomine erutum sæpe osculabatur: & exemplo Patrum atque documento Majorum didicimus, non auferre sacrum officium martyribus pro hujusmodi casura membrorum. Proinde Martyr Christi confortare in domino. Magis credas in te nunc esse Presbyteratus officium, quod prius olei unctione non tui sanguinis est tinctione commissum. Et quanto minus habes, quod possit auferri, tanto minus timeas prædicare quæ vera sunt, seminare quæ centuplicata reddentur. Scimus quidem te ab inimicis Sanctæ Ecclesiæ semper inimicari & affligi, sed tu ne eos timeas, neque perterrearis; quia nos tam te, quam tua omnia sub nostra & sub Apostolicæ Sedis tutela cum magna charitate tenemus: etsi in aliquibus tibi necessarium fuerit Apostolicam sedem appellare, concedimus, & si ad Nos & ad sedem nostram veneris, cum gaudio & magno honore suscipere parati sumus. De canonizatione Sancti Herlembaldi, & Luitprandi morte suis locis agemus.

X. Tedaldus Archiep. a Mediolanensibus suscipitur.

Herlembaldus nihil prætermiserat, ut *Tedaldum* anno superiori Mediolanensem Archiepiscopum Henrici Regis jussu ordinatum impediret, ne hujus dignitatis possessionem iniret. Verum postquam hoc anno Herlembaldus morti traditus fuit, *in crastinum simul cum clero laici cum litaniis & laudibus ad sanctum præcedentes Ambrosium reatus præteritos confitentur alterutrum. Absolutione vero a Sacerdotibus, qui præsto aderant, celebrata* (dum nullus scilicet adhuc Mediolani Episcopus esset) *reversus est in pace populus ad propria*, inquit Arnulphus cap. VI. apud Puricellium de Vita Herlembaldi cap. 59. Idem Arnulphus cap. XIX. hic addit: *prædictis rebus* (sc. tumultibus post Herlembaldi mortem excitatis) *non plane compositis, sed involutis, utcunque sæpe jam dicti Mediolanenses pro petendo Episcopo ultra montes Henrico Regi legationem dirigunt*, qui Episcopus Tedaldus nomine anno superiori jam consecratus fuerat, sed nondum Mediolanum venerat: *Susceptus est*, subjungit Arnulphus, *Præsul ille a Clero & populo.*

XI. Moriuntur Beatrix & Godefredus Gibbosus ejus gener.

Ad num. LXXVIII. *Beatricem* Ducissam Tusciæ & *Mathildis* Comitissæ matrem, hoc anno die XVIII. mensis Aprilis ad Deum migrasse, notat Baronius ex Domnizone lib. I. cap. 20. Filia erat Friderici II. Lotharingiæ Ducis, anno MXXVII. sine liberis masculis demortui. Post ejus mortem *Bonifacio* Tusciæ Duci nupsit, ex quibus genita *Mathildis* ex aviæ nomine ita appellata. Bonifacius anno MLII. vita functus est, Mantuæque sepultus, ut habet Hermannus Contractus, qui addit, eum ditissimum Italiæ Marchionem fuisse. *Beatrix*, ut bona sua ab invasoribus defendere posset, secundis nuptiis *Gothefredo Barbato* Lotharingiæ Duci matrimonio conjuncta fuit, hujusque filius *Gothefridus Gibbosus* cum Mathilde filia. Porro *Gothefredum Gibbosum* hoc anno sine liberis *quarto Kalend. Martii* vita decessisse, ostendit Baronius ex Lamberto, hoc anno num. XXXVIII. Fiorentinius in Commentario de Rebus ad Mathildam Comitissam spectantibus, lib. I. de Beatricis patre, proavisque multa in medium adducit; sed pag. 27. in eo fallitur, quod asserat, *Beatricem* filiam fuisse Mathildis sororis aut filiæ Conradi Salici Imp. Nam ut supra jam ostendimus, *Mathildis* Beatricis mater filia fuit Hermanni Sueviæ Ducis, & soror *Gisela* Conradi Salici conjugis, qui post S. Henricum in Germania imperavit.

XII. Navarræ Regnum cum Aragonensi unitur.

Sanctio Garsiæ Navarræ Regi hujus nominis IV. suorum conspiratione occiso Navarrei, qui inter Ebrum & Pyrenæos montes habitant, *Sanctium Ramirum*, secundum Aragoniæ Regem sibi præfecerunt, Provinciæque Biscaiæ, Alavæ, Rioiæ, & Burebæ *Alphonsum* jam Castellæ Regem Principem agnovere, ut videre est apud Suritam lib. I. cap. 23. aliosque Rerum Hispanicarum Scriptores. Alphonsus in Cartulario Sancti Æmiliani apud Moretum in Investigationibus Navarreis lib. 3. cap. 4. Najaræ Privilegia confirmans ait: *Impiissima fraude interfecto Rege Sancio Garsia strenuissimi Regis filio, ego Adefonsus filius Ferdinandi Regis successi in regno: cupiens igitur subjugare mihi illius regnum, salubre inveni consi-*

vit, prout Gregorius Papa testatur in privilegiis, quæ eidem Ecclesiæ Pisanæ concessit, ut apparet ex litteris ad Landulphum (a) Pisanum episcopum datis; sed de his etiam diplomata extare dicuntur.

(a) Greg. l. 6. ep. 12.

Mil-

PAGIUS

consilium, &c. *Era MCXIV.* Dies & annus mortis ejus his verbis in Kalendario Legerensi notantur, *III. Nonas Junii Sanctius Rex minor era MCXIV. Sanctius Ramirus* Aragonius Rex expulsis e ditionibus suis Mauris, & jam pacifice regnans leges reformavit, & inter alias, quæ pro Regno Suprarbiensi datæ fuerant. In earum Præfatione dicitur consultum fuisse Apostolicum Hdebrandum & Longobardos, idest Gregorium VII. Hildebrandum appellatum. Sanctii IV. hoc anno occisi propinqui per plures annos patrimonio sibi debito privati fuere usque ad Garsiam Regni restauratorem, ut anno MCXXXIV. videbimus.

I. Henricus Rex properat in Italiam.

Millesimus septuagesimusseptimus Redemptoris surgit annus, Indictione decimaquinta, quo Henricus Rex excommunicatus olim a Romano Pontifice, vere pœnitentis hominis speciem præseferens, a Gregorio Papa Canusii in Longobardia oppidi ritu solemni absolvitur. Quomodo autem ista se habuerint, ex auctore hujus temporis Lamberto primum inspiciamus, qui post illa, quæ anno superiori de eodem narrata sunt Rege, ista hoc anno accidisse subjungit: *Difficulter* (inquit) *assecuto transeundi licentiam, protinus alia successit difficultas. Hiems erat asperrima, & montes, per quos transiturus erat, in immensum porrecti, & pene nubibus cacumen ingerentes, ita mole nivium & glaciali frigore obriguerant, ut per lubricum præcipitemque descensum, nec equitis, nec peditis gressum sine periculo admitterent. Sed dies anniversarius, quo Rex in excommunicationem devenerat, e vicino imminens, nullas accelerandi itineris moras patiebatur: quia nisi ante eam diem anathemate absolveretur, decretum noverat communi Principum sententia, ut & causa in perpetuum cecidisset, & regnum sine ullo deinceps restitutionis remedio amisisset. Igitur quosdam ex indigenis locorum peritos, & præruptis Alpium jugis assuetos mercede conduxit, qui comitatum ejus per abruptum montem & moles nivium præcederent, & subsequentibus quaqua possent arte, itineris asperitatem levigarent. His ductoribus cum in verticem montis magna cum difficultate evasissent, nulla ulterius progrediendi copia erat, eo quod præceps montis latus, & (ut dictum est) glaciali frigore lubricum, omnem penitus * decessum negare videretur.*

* al. descensum

II.

Ibi viri periculum omne viribus evincere conantes; nunc manibus & pedibus repando, nunc ductorum suorum humeris innitendo, interdum quoque titubante, per lubricum gressu cadendo, & longius volutando, vix tandem aliquando cum gravi salutis suæ periculo ad campestria pervenerunt. Reginam & alias, quæ in obsequio ejus erant, mulieres boum coriis impositas duces itineris conducti præeuntes deorsum trahebant. Equorum alios per machinas quasdam submittebant, alios colligatis pedibus trahebant: ex quibus multi dum traherentur, mortui, plures debilitati, pauci admodum integri incolumesque periculum evadere potuerunt.

III. Longobardi favent Regi in odium Papæ.

Postquam per Italiam fama percrebuit, venisse Regem, & superatis asperrimis rupibus jam intra Italiæ fines consistere; certatim ad eum omnes Italiæ Episcopi & Comites confluebant, eumque ut regia magnificentia dignum erat, summo cum honore suscipiebant, atque intra paucos dies infinitæ multitudinis ad eum congregatus est exercitus. Erant enim jam ab exordio regni ejus semper desiderantes adventum ejus in Italiam, eo quod regnum illud bellis, seditionibus, & latrociniis, ac variis privatorum infestationibus assiduo infestaretur, & omnia, quæ præter leges & jura majorum ab improbis hominibus præsumebantur, regiæ auctoritatis censura corrigi sperarent. Præterea quia fama vulgaverat, ad deponendum Papam ferocibus eum animis properare, admodum gratulabantur, oblatam sibi occasionem esse, qua in eum, qui se jam pridem ab Ecclesiastica communione suspenderat, injuriam suam idonee vindicarent. Ex his intelligere potes Lector, quinam fuerint homines, qui ad Regem convenerint, nempe qui cum eodem a Gregorio

---

PAGIUS SÆC. XI. An. Eræ Hisp. MCXV. An. Hegiræ CCCCLXX. inchoato die 05. Julii fer. 3.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6570.

☉ 22. A. ☽ 14. P. 16. April. Indict. 15.

JESU CHRISTI 1077.

GREGORII VII. PAPÆ 5.

HENRICI IV. REG. 28.

MICHAELIS DUCÆ IMP. 7.

A. C. 1077.

I. Henricus Rex a Papa absolutionem impetrat.

Anum. I. ad XXXI. Paulus Bernriedensis in Vita Gregorii VII. cap. IX. postquam narravit Gregorium VII. a Principibus Germaniæ ad colloquium in eo Regno habendum invitatum esse, eumque ad id se paratum ostendisse, ait: *Interea Rex, propria causa diffidens, & idcirco audientiam totius regni subterfugiens, furtive Italiam cum excommunicatis, contra Præceptum Papæ & consilia Principum, intravit; & Apostolico ad prædictam diem Augustam tendenti, ante Purificationem Sanctæ Mariæ apud Canusium obviavit; ibique ante portam castri per triduum deposito omni Regio cultu, miserabiliter, utpote discalceatus, & laneis vestibus indutus, persistens, non prius cum multo fletu Apostolicæ miserationis auxilium & consolationem implorare destitit, quam omnes qui aderant, & ad quos rumor ille pervenit, ad tantam pietatem & compassionis misericordiam movit, ut pro eo multis precibus & lachrymis intercedentes, omnes quidem insolitam Domini Papæ duritiam mirarentur; nonnulli vero in eo, non Apostolicæ severitatis gravitatem, sed quasi tyrannicæ feritatis crudelitatem esse clamarent: denique instantia compunctionis ejus, & tanta omnium, qui ibi aderant, supplicatione Papa devictus, tandem eum, relaxato anathematis vinculo, in communionis gratiam, & sinum Sanctæ matris Ecclesiæ recepit; acceptis ab eo securitatibus, quarum*

gorio Papa fuerant excommunicati; in primis vero Longobardiæ Episcopi, quos anno superiori paucis exceptis Papiensi conventiculo Papam rejecisse in vita Gregorii habet Willelmus Bibliothecar. Pergit vero Lambertus:

IV. *Interea Papa rogatus per litteras a Principibus Teutonicis, qui in Oppenheim convenerant, ut in Purificatione sanctæ Mariæ ad discutiendam causam Regis Augustæ occurreret; invitis Romanis Principibus, & propter incertum rei eventum iter illud dissuadentibus, Roma egressus est, & quantum poterat, profectionem accelerans, statuto die præsto esse satagebat, ducatum ei præbente Mathilda, derelicta Ducis Lotharingorum Gozelonis, filia Bonifacii Marchionis & Beatricis Comitissæ.* Quæ de ea subiicit, superius dicta sunt, pergit vero inferius: *Igitur Papa dum in Gallias properaret; ex insperato audiens Regem jam esse intra Italiam, hortante Mathilda, in castellum quoddam munitissimum, quod Canusium dicitur, divertit, expectare volens, donec consilium adventus ejus diligentius exploraret, utrum scilicet veniam admissi postulare, an injuriam excommunicationis suæ militari manu persequi plenus animorum adveniret.* Sed ne ambigeret, Germanorum Episcoporum & Principum pœnitentia, eorum scilicet, qui Regem secuti essent, quo animo idem Rex venisset, Gregorius jam certior factus est; de quibus ista idem qui supra Lambertus:

Papa Canusium venit.

V. *Cæteri Episcopi & laici quos Papa excommunicaverat, quosque Rex hujus rei gratia a latere suo extrema necessitate compulsus amoverat, elusis custodibus, qui Clusas obsidebant, in Italiam illæsi pervenerunt; repertoque Papa in Canusio, veniam præsumptæ rebellionis, atque ut excommunicatione absolverentur, nudis pedibus, & laneis ad carnem induti suppliciter postulabant. Ille his, qui veraciter peccatum suum agnoscerent & deflerent, non esse ajebat misericordiam denegandam; sed longam inobedientiam, & diu increatam peccato rubiginem diuturnioris pœnitentiæ igne exuri & excoqui oportere. Quapropter si eos revera facti pœniteret, æquo animo paterentur, quodcumque sanandis vulneribus eorum adhiberet Ecclesiasticæ correptionis cauterium, ne ex facilitate indulgentiæ culpa, quæ adversus Sedem Apostolicam atrox & vehemens præsumpta fuisset vel parva vel nulla videretur. Illis paratos se profitentibus ad omnia quæ imposuisset, sufferenda; Episcopos omnes a se invicem separatos præcepit singulis cellis solitariis includi, nec ullum cum aliquo habere colloquium, ad vesperum autem cibi & potus mediocri mensura refici. Laicis quoque pro ætatis, vel virium consideratione congruentem singulis pœnitentiam indixit.*

VI. *Ita per aliquot dies examinatos tandem ad se vocavit, & leviter pro admissis objurgatos, & ne deinceps simile quid admitterent, commonitos excommunicatione absolvit. Abeuntibusque id ante omnia repetens iterum atque iterum præcepit, ne Regi Henrico, donec Sedi Apostolicæ post factam injuriam satisfecisset, aliquatenus communicarent, aut ei ad evertendum statum Reipublicæ, turbandamque pacem Ecclesiasticam, in aliquo operam suam accommodarent. Ad hoc tamen omnibus indifferenter ejus permisso colloquio, ut ad pœnitentiam provocaretur, & a cursu mali operis, quo præceps rapi videbatur, retraheretur.*

VII. *Interea Rex Henricus Mathildam Comitissam ad colloquium evocavit, eamque precibus ac promissionibus oneratam ad Papam transmisit, & cum ea socrum suam, filiumque ejus, Azonem etiam Marchionem, & Abbatem Cluniacensem, & alios nonnullos ex primis Italiæ Principibus, quorum auctoritatem magni apud eum momenti esse non ambigebat obsecrans, ut excommunicatione solveretur, nec Principibus Teutonicis, qui ad accusandum eum stimulo invidiæ magis, quam zelo justitiæ exarsissent, temere fides haberetur. Quorum Papa legatione audita, ait incongruum valde esse, & ab Ecclesiasticis legibus omnino alienum, ut absentibus accusatoribus causa accusati ventilaretur, quinimmo si innocentiæ suæ confide-*

PAGIUS *cum etiam confirmationem per manus Abbatis Cluniacensis* (nempe Hugonis), *& nobilium Comitissarum Mathildis & Adelaiæ* (Marchionis Segusiæ & Comitis Sabaudiæ Maurianæque conjugis) *& aliorum Principum, Episcoporum & Laicorum, qui sibi ad hoc utiles visi sunt, in hunc modum suscepit.*

II. Refert illud juramentum Baronius num. XX. cum hac subscriptione, quæ apud Paulum deest: *Actum Canusii, quinto Kal. Februarii, indict. XV.* Verum ea additia, quia, ut ibidem Baronius ex Domnizone ostendit, absolutio Regis facta die XXV. Januarii. Pergit Paulus: *Rex, postquam communione recepta sed quæstione Regni dilata, solutus ab Apostolico discessit, parum attendens quid ei in reconciliatione sua juramento promiserit, ad solitam nequitiam redire, & Simoniacorum suorum consiliis contra Papam assentire non expavit. Omnes enim Simoniaci, eorumque socii, quorum tyrannidi ipse sanctam matrem Ecclesiam subjugaverat, quorum etiam factione jam pridem Apostolicam sedem deauctorizare tentaverat; ipsi, inquam, omnes ad eum reconciliatum occurrentes, non terrorem sed audaciam ab eo, pro perpetrata iniquitate acceperunt; quin etiam in damnatione Apostolici apud eum conjurandi locum invenerunt. Ipse vero, ejusque complices, con-*

Fraudulenter cum eo agit.

Digitized by Google

fideret, omni timoris scrupulo liberatus, statuto die in Augustam, quo cæteri Principes conventum statuissent, fiducialiter occurreret, ut illic discussis utrarumque partium allegationibus, nec odio, nec gratia ab jure ad injustam devolaendum, sed juxta leges Ecclesiasticas, quam rectissimam posset, de singulis sententiam laturum esse.

VIII. Pro absolutione Regis legati laborant.

Ad hæc illi responderunt, Regem illius nusquam terrarum subterfugere judicium, quem sciat æquitatis & innocentiæ incorruptissimum vindicem & advocatum fore; sed e vicino jam urgere diem anniversarium, quo excommunicatus fuisset, & Principes regni hac expectatione suspensos attentosque anxie rei eventum præstolari, ut si ante hanc diem excommunicatione non absolvatur, deinceps justa Palatinas leges, indignus regio honore habeatur, nec ultra pro asserenda innocentia sua audientiam mereatur. Proinde obnixius petere, & hoc omni quo Papa jubeat, satisfactionis genere paratum emereri; ut solo interim anathemate absolvatur, & communionis Ecclesiasticæ gratiam recipiat, responsurus ex integro quacumque die, quocumque loco Papa præcipiat, tamquam nihil hac conventione actum sit, omnibus quæ accusatores ejus objecissent criminibus, & juxta sententiam ejus regnum vel retenturus si objecta purgasset, vel æquo animo, si causa cecidisset, amissurus.

IX. Papa cunctatur absolvere Regem.

Diu Papa restitit, veritus in Rege juvenilis animi inconstantiam, & proclive quocumque assentatores impulissent, ingenium; sed superatus tandem importunitate perurgentium & gravitate sententiarum: Si veraciter, inquit, eum facti pœnitet, coronam & cætera regni insignia in argumentum veræ & ex animo actæ pœnitudinis, nostræ potestati dedat; & se post tam contumax admissum, regio nomine & honore deinceps indignum profiteatur. Durum nimis hoc visum est Legatis. Cumque vehementer insisterent, ut sententiam temperaret, nec calamum conquassatum judicii austeritate penitus conterereret; vix & ægre tandem exoratus annuit, ut cominus veniret, & si veram pro admissis pœnitudinem gereret, culpam quam Sedis Apostolicæ contumeliam irrogando contraxerat, Sedis Apostolicæ decretis nunc obediendo expiaret.

X. Henricus Rex venit Canusium ad Pap.

*Venit ille, ut jussum fuerat, & cum castellum illud triplici muro septum esset, intra secundum murorum ambitum receptus, foris derelicto omni comitatu suo, deposito cultu regio, nihil præferens regium, nihil ostentans pomposum, nudis pedibus, jejunus mane usque ad vesperam perstabat, Romani Pontificis sententiam præstolando. Hoc secundo, hoc tertio die fecit. Quarto demum die in conspectu ejus admissus, post multas hinc inde dictas sententias, his postremo conditionibus ex communicatione absolutus est: Ut die & loco, quemcumque Papa designasset, evocatis ad generale Concilium Teutonicis Principibus, præsto esset, & accusationibus, quæ intenderentur, responderet, ipso Papa (si ita expedire videretur) cognitore causarum assidente; & ad ejus sententiam vel retineret regnum, si objecta purgasset; vel æquo animo amitteret, si probatis criminibus, regio deinceps honore indignus juxta Ecclesiasticas leges decerneretur; nullam, sive retento, sive amisso regno hujus injuriæ vindictam a quopiam hominum in perpetuum exacturus. Usque ad eam autem diem, qua causa ejus legitime discussa terminaretur, nullo regii cultus ornamento, nulla regiæ dignitatis insignia sibi adhiberet, nihil circa rerum publicarum administrationem juxta consuetudinem suo jure ageret, nihil quod ratum fore oporteat, decerneret; postremo præter regalium servitiorum exactionem, quibus necessaria ipse & sui sustentandi essent, nihil regium, nihil publicum usurparet; omnes etiam, qui ei sub jurejurando fidem dixissent, ab hujus sacramenti vinculo, & conservanda erga eum fide debita apud Deum, & apud homines interim liberi expeditique manerent. * Rutbertum Babenbergensem Episcopum, & Udalricum de Cosheim, & cæteros, quorum*

XI.

* Robertum

PAGIUS *communionem utcumque idcirco festinaverant recipere; quia juxta legem Teutonicorum se prædiis & beneficiis privandos esse non dubitabant, si sub excommunicatione integrum annum permanerent; cujus adhuc unus mensis superfuit, dum ad reconciliationem redirent. Communionem itaque, non ut se corrigerent, repetebant; sed ut plurimos jam dudum ab illis anathemate separatos sibi resociarent; sicque tanto audacius, tanto crudelius, quanto compluribus, solita tyrannide sanctam Ecclesiam opprimere possent. Nam statim post reconciliationem, ut prædictum est, ad pristinam volutabrum redire; sed & Simoniacis, utpote sui similibus, contra Apostolicam sedem assentire non dubitarunt.*

III. Dum hæc aguntur, Mediolani, ubi anno superiori Sanctus Herlembaldus occisus fuerat, contigere quæ narrat Arnulphus lib. 4. cap. 13. (apud Puricellum lib. 4. cap. 63.): *Henricus* (Germaniæ Rex) *sensit Mediolanensium populum Thedaldi Præsulis societatem culpabilem, divina prohibente lege, communicari excommunicato, missis domino Papæ Legatis solutionem implorasse. Cui Legationi* IPSE EGO *interfui, de præteritis satisfaciens, in futuro castigari promittens. Papa vero sapienti usus consilio, venerabiles viros Lucensem* (nempe S. Anselmum), *& Ostiensem* (scilicet Geraldum) *Episcopos, direxit Mediolanum, daturos veniam quibuscumque poscentibus. Ubi vero ingressi sunt urbem, lætata est civitas universa. Qui toto illo triduo, confluentibus ad eos civibus, divina præ-*

Legati ad Mediolan. a Papa missi.

rum consiliis se remque publicam prodidisset, a sua in perpetuum familiaritate amoveret. Quod si purgatis quæ obiicerentur, potens consartotusque in regno perstitisset, subditus Romano Pontifici semper, dictoque obtemperans foret; & ad corrigenda quæcumque in regno ejus contra Ecclesiasticas leges prava consuetudine inolevissent, consentiens ei, & pro virili portione cooperator existeret.

XII. *Ad ultimum, si quid horum prævaricaretur, irritam fore hanc, quæ nunc tantopere expetita sit, anathematis absolutionem; quinimmo jam pro convicto, confessoque habendum esse, nec ultra pro asserenda innocentia sua audientiam impetraturum, Principesque regni omni deinceps quæstione, cuncto jurisjurandi religione liberatos, Regem alium, in quem communis electio consensisset, creaturos esse.*

S. Hugo Abbas Cluniac. agit pro Rege.

Gratanter Rex accepit conditiones, & servaturum se omnia, quam sanctissimis poterat assertionibus promittebat. Nec tamen promittenti temere fides habita est, sed Abbas Cluniacensis, quoniam jurare monastica religione obtenta detrectabat, fidem suam eorum oculis omnia cernentis Dei interposuit. Episcopus quoque Citicensis & Episcopus Vercellensis, & Azo Marchio, & alii conventionis ejus Principes, allatis Sanctorum reliquiis sub jurejurando confirmaverunt, facturum eum esse quæ pollicebatur, nec aliqua rerum asperitate vel casuum varie succedentium mutabilitate a sententia deducendum.

XIII. Papæ de sua innocentia contestatio.

Ita absoluto eo excommunicatione, Papa Missarum solemnia celebravit, confectaque sacra oblatione Regem cum cætero, quæ frequens aderat, multitudine ad altare evocavit, præferensque manu corpus Dominicum: Ego, inquit, jam pridem a te tuisque fautoribus litteras accepi, quibus me insimulabas, Sedem Apostolicam per simoniacam hæresim occupasse, & aliis quibusdam tam ante Episcopatum, quam post acceptum Episcopatum criminibus vitam maculasse; quæ mihi secundum scita canonum aditum ad sacros ordines accessum obstruxerint. Et licet multorum idoneorum certa testium astipulatione crimen refellere queam, eorum scilicet qui omnem vitæ meæ ab ineunte ætate institutionem integerrime noverunt, & eorum qui meæ ad Episcopatum promotionis auctores fuerunt; ego tamen ne humano potius, quam divino niti videar testimonio, ut satisfactionis compendio omnem omnibus scandali scrupulum de medio auferam; ecce corpus Dominicum, quod sumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, ut omnipotens Deus suo me hodie judicio, vel absolvat objecti criminis suspicione, si innocens sum, vel subitanea interimat morte, si reus.

XIV. *Hæc & alia (ut solemne est) præfatus verba terribilia, quibus Deum causæ suæ æquissimum judicem & innocentiæ assertorem adesse precabatur; partem Dominici corporis accepit & comedit: qua liberrime absumpta, cum populus in laudes Dei, innocentiæ ejus congratulatus, aliquandiu occlamasset, tandem impetrato silentio, conversus ad Regem: Fac ergo, inquit, fili, si placet, quod me facere vidisti. Principes Teutonici regni tuis in dies accusationibus aures nostras obtundunt, magnam tibi molem capitalium criminum impingentes, pro quibus non modo ab omni rerum publicarum administratione, sed ab Ecclesiastica etiam communione, & ab omnimoda vitæ sæcularis conversatione usque ad extremum spiritum te suspendi oportere existimant. Petunt etiam magnopere diem & locum statui, audientiamque præstari canonice discutiendis, quas adversum te afferunt, accusationibus; & nosti optime, humana plerumque vacillare judicia, & in publicis disceptationibus nonnumquam falsa pro veris persuaderi, dum pro disertorum hominum ingeniis, & dicendi copia & suavitate falsitas verborum phaleris adornata libenter auditur, & veritas nullis eloquentiæ nixa adminiculis contemnitur. Cum ergo tibi bene consultum cupiam, pro eo quod in calamitatibus tuis supplex Apostolicæ Sedis patrocinium expetisti; fac quod moneo. Si te innocentem nosti, & existimationem tuam ab æmulis tuis per calumniam falsis criminationibus impeti, libera compendio te & Ecclesiam Dei scandala, & te ipsum longe concertationis ambiguo; & sume hanc residuam partem Dominici corporis, ut comprobata, Deo teste, innocen-*

Defertur Regi a Papa canonica purgatio.

PAGIUS *prædicantes eloquia cunctos absolventes benedicunt universos. Quod Thedaldus (* Archiep. Mediolanensis excommunicatus *) indigne satis ac modeste tulit; adeo ut seditionem in populo bellumque conaretur inferre, sed minime valuit.* Quibus lucem accipiunt, quæ Baronius num. XXIX. de hac legatione refert. Porro Arnulphum magnum conjugatorum sacerdotum defensorem, postquam pervenit ad caput VIII. ejusdem libri IV. ad sanam mentem rediisse jam supra insinuavi. Sed redeamus ad Paulum Bernriedensem, qui post laudata verba statim subiungit.

IV. Coronari petens a Papa non exauditur.

Non multo post tamen Rex ab Apostolico jam regni concessionem callide, ut communionem, elicere volebat. Missa enim legatione, humiliter ei supplicabat, ut vel eum semel apud S. Joannem in Moytia (seu Modoetia, aliquot milliaribus Mediolano distante *) per Episcopos Papiensem & Mediolanensem, more priorum Regum,*

centia tua, obstruatur omne os adversum te iniqua garrientium, & me deinceps causæ tuæ advocato, & innocentiæ tuæ vehementissimo assertore, Principes tibi reconcilientur, regnum restituatur, omnes, quibus diu Respublica vexatur, bellorum civilium tempestates in perpetuum sopiantur.

XV. Henricus refugit oblatam purgationem.

Ad hæc ille inopinata re attonitus, æstuare, tergiversari consilia cum suis familiaribus segregatus a multitudine conferre, & quid facto opus esset, qualiter tam horrendi examinis necessitatem evaderet, trepidus consulere. Resumpto demum spiritu, causari apud Papam cœpit de absentia Principum, qui sibi in adversis fidem adhuc integram servassent, quibus inconsultis, & potissimum absentibus accusatoribus irritam fore, nec quidquam virium apud incredulos habituram esse quamcumque pro experienda innocentia sua satisfactionem, paucis qui aderant, proposuisset. Proinde sedulo Papam orare, ut rem integram generali Concilio, communique audientiæ differret, ut ibi congregatis accusatoribus, & secundum leges Ecclesiasticas discussis tam accusationibus, quam accusatorum personis, conditionibus, quascumque Principes regni æquas judicassent, objecta refelleret. Haud gravate Papa petenti acquievit. Hæc ipse.

XVI. Verum eumdem absque aliqua de sua innocentia per eum facta contestatione, sacra Eucharistia communicatum Regem, Domnizo in Mathilde testatur, dum ait de Gregorio Papa:

> *Nam benedixit eum, pacem tribuit sibi, demum*
> *Missam cantavit, Corpus dedit & Deitatis.*

Pergit vero Lambertus: *Expletoque sacro ministerio, Regem ad prandium vocavit, benignissimeque refectum; & de omnibus quæ eum observare oporteret, diligenter instructum cum pace ad suos qui longius extra castellum remanserant, dimisit. Epponem quoque Citicensem Episcopum præmisit ante eum, ut eos qui ei excommunicato, priusquam anathemate absolveretur, indifferenter communicaverunt, vice sua excommunicatione absolveret, benigne præcavens, ne quam denuo receptæ communionis maculam contraheret.* Quæ autem ista secuta sint, ordine rerum gestarum pro temporis ratione servato, paulo post dicturi sumus; nunc autem quas mox post Regis absolutionem ad Episcopos & Principes Germaniæ idem Gregorius (a) litteras dedit, hic describamus; sic enim se habent:

(a) Greg. l. 4. ep. 12.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, omnibus Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, Comitibus, cæterisque Principibus regni Teutonicorum, Christianam Fidem defendentibus salutem & Apostolicam benedictionem.

XVII. Epist. Greg. PP. de pœnitentia & absolutione Regis.

Quoniam pro amore justitiæ communem nobiscum in agone Christianæ militiæ causam & periculum suscepistis; qualiter Rex humiliatus ad pœnitentiam, absolutionis veniam impetraverit, & quomodo tota causa post introitum ejus in Italiam hucusque deducta sit, vestræ dilectioni sincera charitate indicare curavimus. Sicut constitutum fuit cum Legatis, qui ad nos de vestris partibus missi sunt, in Longobardiam venimus circiter viginti dies ante terminum, in quo aliquis Ducum ad Clusas nobis occurrere debuit, expectantes adventum illorum, quatenus ad partes illas transire possemus. Verum cum jam decurso termino, hoc nobis nuntiaretur, his temporibus præ multis (quod nos quidem credimus) difficultatibus, ducatum nobis obviam mitti non posse, nec aliunde copiam ad vos transeundi haberemus, non parva sollicitudine, quid potissimum nobis agendum foret, circumventi sumus.

XVIII.

Interim vero Regem adventare certe cognovimus: qui etiam priusquam intrasset Italiam, supplices ad nos Legatos præmittens, per omnia se satisfacturum Deo & S. Petro ac nobis obtulit, & ad emendationem vitæ suæ, omnem se servaturum obedientiam, repromisit; dummodo apud nos absolutionis & Apostolicæ benedictionis gratiam impetrare mereretur. Quod cum diu multis consultationibus differentes, acriter eum de suis excessibus per omnes qui intercurrebant nuntios redargueremus; tandem per semetipsum, nihil hostile, aut temerarium ostentans, ad oppidum Canusii, in quo morati sumus, cum paucis advenit; ibique per triduum ante portam castri, deposito omni regali cul-

 tu-

PAGIUS *gum, coronari permitteret: vel si hoc nollet fieri per hujusmodi Episcopos, utpote excommunicatos, saltem hoc Privilegium Apostolica auctoritate cuilibet Episcopo concederet exequendum, ob hoc maxime appetens coronari, ut cum communione etiam regnum a Romano Pontifice videretur recepisse. Sed Papa calliditatem ejus jam satis expertus, nulla modo votis ejus voluit acquiescere: diligenter secum ipse reputans, se quidem eum pro multis criminibus, & maxime pro inobedientia & contumacia Apostolicæ Sedi irrogata, a regno deposuisse, omnesque ei jurates ab ejus dominio liberos reddidisse: & ob hoc nullatenus eum, sicut nec alium in Regem Principibus, utpote liberis hominibus, superponi debere, absque eorum electione. Nam & in toto regno de tot ac tantis injuriis ac perfidiis erat inculpatus, ut de his eum necesse esset primitus expurgari (si tamen hoc aliquatenus posset fieri), & sic demum cum consensu totius regni legitime coronari. Rex igitur ea vice quoque, simulata obedientia apud Moytium Regalia insignia non usurpavit: quæ tamen non multo post contra bannum domini Papæ resumere, & in-*

ta miserabiliter, utpote discalceatus & laneis indutus persistens, non prius cum multo fletu Apostolicæ miserationis auxilium & consolationem implorare destitit, quam omnes qui ibi aderant, & ad quos rumor ille pervenit, ad tantam pietatem & compassionis misericordiam movit, ut pro eo multis precibus & lacrymis intercedentes, omnes quidem insolitam mentis nostræ duritiam mirarentur; nonnulli vero in nobis non Apostolicæ severitatis gravitatem, sed quasi tyrannicæ feritatis crudelitatem esse clamarent.

XIX. Henricus Rex absolvitur a Greg. PP.

Denique instantia compunctionis ejus, & tanta omnium qui ibi aderant, supplicatione devicti, tandem eum, relaxato anathematis vinculo, in communionis gratiam & sinum sanctæ matris Ecclesiæ recepimus, acceptis ab eo securitatibus, quæ inferius scripta sunt, quarum etiam confirmationem per manus Abbatis Cluniacensis, & filiarum nostrarum Mathildis & Comitissæ Adelaidæ, & aliorum Principum, Episcoporum, & laicorum, qui nobis ad hoc utiles visi sunt, recepimus. His itaque sic peractis, ut ad pacem Ecclesiæ & concordiam regni, sicut diu desideravimus, omnia plenius, Deo adjuvante, coaptare possimus, ad partes vestras, data primum opportunitate, transire cupimus. Hoc enim dilectionem vestram indubitanter scire volumus, quoniam sicut in descriptis securitatibus cognoscere potestis, ita adhuc totius negotii causa suspensa est, ut & adventus noster, & consiliorum nostrorum unanimitas permaximo necessaria esse videantur. Quapropter in ea fide, quam cœpistis, & amore justitiæ omnes permanere studete, scientes, nos non aliter Regi oblatos esse, nisi quod puro sermone (sicut mihi mos est) in his eum de nobis sperare dixerimus, in quibus eum ad salutem & honorem suum, aut cum justitia, aut cum misericordia sine nostra & illius animæ periculo adjuvare possimus. Hucusque Gregorii epistola, cui subjicitur Henrici Regis, quam dixerat, securitas, his verbis concepta, præmisso in primis ejusmodi titulo:

Jusjurandum Henrici Regis Teutonicorum.

XX. Henrici Reg. juramentum.

Ego Henricus Rex de murmuratione & dissensione, quam nunc habent contra me Archiepiscopi, & Episcopi, Duces, Comites, cæterique Principes regni Teutonicorum, & alii qui eos in eadem dissensionis causa sequuntur, infra terminum, quem dominus Papa Gregorius constituerit, aut justitiam secundum judicium ejus, aut concordiam secundum consilium ejus faciam, nisi certum impedimentum mihi vel sibi obstiterit. Quo transacto, ad peragendum idem paratus ero.

Item si idem dominus Papa Gregorius ultra montes, seu ad alias partes terrarum ire voluerit, securus erit ex mei parte, & eorum quos constringere potero, ab omni læsione vitæ & membrorum ejus, seu captione tam ipse, quam qui in ejus conductu & comitatu fuerint, seu qui ab illo mittuntur, vel ad eum de quibuscumque terrarum partibus venerint, in eundo, & ibi morando, seu inde redeundo, neque aliud aliquod impedimentum habebit ex meo consensu, quod contra honorem suum sit, & si quis ei fecerit, cum bona fide secundum posse meum illum adjuvabo. Actum Canusii, quinto Kal. Februarii Indictione decimaquinta. Porro notam temporis puto ex epistola per errorem illapsam in jusjurandum; siquidem Domnizo presbyter in Mathilde, absolutionem Regis factam scribit vigesimaquinta Januarii versibus istis:

Qua die Rex absolutus a Papa.

Ante dies septem, quam finem Janus haberet,
Ante suam faciem concessit Papa venire
Regem cum plantis nudis a frigore captis
In cruce se jactans Papa, sæpissime clamans,
Parce beate Pater &c.

XXI.

Erat dies ille ex antiquo Ecclesiæ ritu Conversioni S. Pauli Apostoli consecratus. At non est Saul conversus in Paulum, sed Saul visus inter Prophetas, qui ad suos pseu-

PAGIUS

interdicta regni gubernacula, usurpare non timuit.

V. Promissis non stat.

Interim transibat terminus, quem Rex coram Legatis Apostolicæ Sedis cum Principibus regni ad Augustam in Purificatione Sanctæ Mariæ condixerat, ad quem jam Papa venire conceperat: & jam illuc pervenisset, si non idem Rex, contra commune decretum omnium ingressus Italiam, conducturos Apostolicum a conductu deterruisset: terminus, inquam, ubi coram Apostolico in audientia totius regni canonice de criminibus illatis expurgari, si inculpabilis esset, expurgatus legitime in regnum, cum consensu omnium, restitui posset: ad quem ipse venire contempsit: imo sua causa diffisus, non præsumpsit; & Papam, ne vel illuc veniret, fraudulenter in Longobardia præoccupavit.

VI. Conventus Principum ad Ulmam.

Cum igitur Principes regni terminum generali decreto statutum, Regem subterfugisse, & se etiam hac vice, solita ejus perfidia, delusos esse animadvertissent, cumque ejus versutiam nec in ipsa reconciliatione, vel postea cessasse, certissima relatione didicissent, mox in Suevia apud Ulmam, Conventu facto, deliberaverunt; nec se deinceps ab illo ludificari, vel potius pristina ejus calliditate periclitari permitterent; sed suæ saluti in legitimi Principis electione providerent. In eodem autem conventu apud Ulmam, generalius Colloquium ad Forcheim (munitum Episcopi Bambergensis oppidum) IV. Idus Martii, ad novi Regis electionem condixerunt: ad quod etiam domini Apostolici consilium & au-

pseudoprophetas rediens una cum illis non destitit malo spiritu agitari ut suo loco dicetur. Domnizo vero ejusmodi historiam his omnibus consentaneam carmine concinens, Mathildis Comitissæ operam in his egregie navatam prædicet istis versibus, de Rege loquens ad Mathildem confugiente:

Mathildis opera Rex a Papa veniam impetrat.

Ad consobrinam Mathildem misit, ut ipsa
Consilium caperet, quo Papa veniret ab Urbe
Longobardiam, peteret veniam sibi dignam,
Ipse suum jussam faceret dubio procul ultra.
Papa precesque videns dominæ Mathildis, eidem
Quod quærit, donat. Dimisit denique Romam
Optio dignus, Canossam vexit, & intus
Quem sancti Petri vice digniter illa recepit.

Et inferius:

Cumque dies per tres starent pro pace loquentes,
Et pax non esset; Rex atque recedere vellet;
Cappellam sancti petit idem Rex Nicolai,
In qua postorem lacrymans oravit Hugonem,
Ut pro pace sua fidejussor sibi fiat.
Non licet hoc, Abbas Regi respondit. & astans
Illic Mathildis rogitavit eum. Sed & ipsi
Hoc faciet nemo, respondit, tu nisi, Credo,
Poplitibus flexis dicit Rex atque Mathildi,
Tu nisi me multum juveris modo.

XXII. Hic tu miraberis Lector, quomodo non erubuit Benno ille pseudocardinalis Guibertinæ factionis, asserere pœnitentiam hujusmodi Henrici Regis non sponte factam, sed coactione Pontificis extortam; nam audi tu ipse impudentem concinnatorem mendaciorum: *Extortam*, inquit ipse, *confessionem invitus ac coactus apud Canusium in præsentia Hildebrandi Rex protulit. Dicite quæso qui justitiam diligitis, qui ad dexteram vel sinistram favore alicujus personæ declinare non nostis, dicite quæso, si confessio tanto tempore extorta cuilibet pauperi nedum Cæsari præjudicare debuit? si ex confessione extorta potius non extitit reus canonum hic qui extorsit, quam qui perverse judicatus perversores judicis injuriam & violentiam patienter & publice, & cum lacrymabili afflictione nudis pedibus in laneis vestibus, hiemo præter solitum aspera apud Canusium, spectaculum Angelorum factus & hominum, & Hildebrandi ludibrium, triduo pertulit?* Hæc perfricta fronte, schismaticus, qui dum a Gregorio absolutionem Regis declarat extortam, & ipsum Pontificem ad eam præstandam extortum, extorquentem affirmat; Scriptoribus omnibus reclamantibus portentosi mendacii redarguitur. Sed reliqua prosequamur.

XXIII. Post pœnitentiam & absolutionem Henrici Regis Canusii factam carminibus decantatam, hæc subjungit Domnizo de commoratione ejusdem Pontificis ibidem, deque donatione ab eadem Mathilde facta Romanæ Ecclesiæ his scilicet versibus agens, studiosissimam sancti Petri feminam prædicat, quæ Ecclesiæ causa, consobrinum Regem posthabuit:

Donatio Mathildis facta Rom. Ecclesiæ.

Postposuit Regem, per tres tenuit pia menses
Gregorium Papam, cui servit, ut altera Martha
Auribus intentis capiebat sedula mentis
Cuncta Patris dicta, seu Christi verba Maria,
Propria Clavigero sua subdidit omnia Petro;
Janitor est cæli suus hæres, ipsaque Petri,

PAGIUS *auxilium sibi venire, missa legatione, postulaverunt. Quo audito Papa ad id Colloquium Legatos direxit, qui Principes rogarent, ut dispositionem regni usque in adventum ejus differrent, si hoc sine periculo fieri posse sperarent. Noluit tamen eis hoc ex definito præcipere, ne sibi jure imputari posset, si quod periculum status regni ex illa dilatione incurrisset. Altera autem die post dimissionem Legatorum, Manegoldus Comes, magnus amator veritatis, advenit, cujus relatione Papa de novo Rege constituendo certior factus, alium Legatum, Gregorium scilicet Romanæ Ecclesiæ Diaconum, ad Principes regni destinavit: qui eos Apostolica auctoritate adventum ejus præstolari compelleret: eo tamen primitus explorato, si Rex, qui adhuc in Longobardia morabatur, ab eodem Legato conventus securitatem facere vellet, ut domino Papæ transitum ad Teutonicas partes, pro ipsius causa determinanda, concederet. Quod si Rex nollet concedere, præcepit Papa, ut Legatus ad se rediret, nec Principes cum aliqua dilatione, a providenda regni necessitate suspenderet. Item eidem Legato præfatam Legationem imponens Papa, dixit inter alia, se quasi pro indicio hujusmodi securitatem exegisse, cujus, inquam, securitatis exhibitio, illum in regnum restitui posse præsagiret: sicuti ejusdem securitatis denegatio, hoc eum non posse, ex divino indicio denotaret.*

VII. *Inter hæc verba Papa tres digiti ejus dextræ, usque ad medium, repente sanguinei ap-*

po-

Accipiens scriptum de cunctis Papa benignus.

Hæc de donatione Mathildis auctor, qui tunc vivens etiam præsens adesse potuit. Sed ejusdem temporis scriptor sinceræ fidei Leo (*u*) Ostiensis Episcopus de eadem donatione hæc habet:

(*u*) Leo Ost. l. 3. c. 48.

XXIV.

* MLXXVII.

*Anno Dominicæ Incarnationis * M. LXXIX. Mathilda Comitissa Henrici Imperatoris exercitum timens, Liguriam & Tusciam provincias Gregorio Papæ & sanctæ Romanæ Ecclesiæ devotissime obtulit. Unde in primis causa seminandi inter Pontificem & Imperatorem odii initium fuit &c.* Subdit de pœnitentia Henrici Regis Canusii facta, ut plane appareat in numerum errorem irrepsisse, cum liqueat, non nisi hoc anno eamdem Henrici pœnitentiam contigisse, quo & donationem factam affirmat, quam & certo anno ita Domnizo consignat dicens:

Tempora mille Dei tunc septem septuaginta,

Porro ejusdem donationis autographum cum perierit, alio eam scripto legimus renovatam.

XXV.

At quid post absolutum Regem contigit? obstrepit turba schismaticorum Episcoporum & Principum Longobardiæ, quos Gregorius jam pridem ob eorum concubinatus & emptos Episcopatus, in Synodo condemnarat. Hi oblatam ab Apostolicæ Sedis Legato absolutionem contempserunt, studentes avertere Regem a cultu Pontificis. Lambertus enim de misso Legato Episcopo dum agit, sic ait: *Qui dum venisset, & causam pro qua missus fuerat, illis exposuisset,* Longobardis scilicet, *vehemens in eum ira & indignatio coorta est. Fremere omnes & sævire cœperunt, & manibus cœperunt, Apostolicæ legationis irrisores exclamationibus obstrepere, convicia & maledicta quæcumque turpissima furor suggessisset, irrogare. Se excommunicationem illius nihil æstimare, quem ipsum omnes Italiæ Episcopi justis ex causis jam pridem excommunicassent, qui Sedem Apostolicam per simoniacam hæresim occupasset, homicidiis cruentasset, adulteriis aliisque capitalibus criminibus polluisset; Regem secus ac deceat, egisse, crimenque gloriæ suæ intulisse numquam abolendum, quod homini hæretico & pro-*

Schismatici laborant ut Regem a Papa divellant.

bris omnibus infamato majestatem regiam submiserit, & quem justitiæ patronum, legumque Ecclesiasticarum vindicem sibi paravissent, is fœdissima subjectione sua Fidem plane Catholicam, auctoritatem Ecclesiæ, dignitatem Reipublicæ prodiderit, se in ultionem ejus omnes, quæ potuerint, Papæ injurias irrogasset. Et nunc (quod dictu quoque turpe sit) se in medio perturbationum fluctibus relictis, ipsum sibi consuluisse, & cum hoste publico privata necessitudine in gratiam redisse. Erant isti, qui ex schismate Cadaloico ad breve temporis spacium ad Ecclesiam reversi, rursum ob simoniam vel fœdam cum uxoribus sibi adscitis commixtionem a Gregorio Papa excommunicati, adversus eum (ut audisti) schisma conflaverant, nec commoniti sæpe ab errore recesserant: inter quos principem locum tenebat Guibertus Parmensis Archiepiscopus Ravennas, patronus olim schismatis Cadaloici. Hic Principes in Gregorium concitabat, de quibus idem Lambertus: *Hæc potissimum, Principes Italiæ jactando, & passim per populum serendo, ingens Regi odium brevi conflaverant. Adulta postremo seditione, una omnium voluntas, una sententia erat, ut abdicato patre, qui ultro regni fascibus indignum se effecisset, filium ejus licet impuberem adhuc, & regni negotiis immaturum Regem sibi facerent, & cum eo Romam profecti Papam alium eligerent, per quem & ipse protinus Imperator consecraretur, & omnia Papæ hujus apostatici Gesta cassarentur.*

XXVI.

Perlato ad Regem tam molestæ conspirationis nuntio, misit propere quidquid apud se Principum erat, ut quaqua ratione, quaqua posset industria efferatæ multitudinis animos mitigarent, ne moleste acciperent, aut in contumeliam suam factum reputarent, quod extrema necessitate compulsus, communis commodi ratione fecisset; nec Teutonicis Principibus, qui sibi per calumniam regnum eripere, dedita opera machinarentur, nec Romano Pontifici, qui ad evertendum statum sanctæ Ecclesiæ spiritualem gladium circumquaque fulguraret, aliter satisfacere potuisse, quam ut ante statutam diem excommunicatione absolveretur. Nunc se omnibus angustiis, quibus vias ejus conclusissent inimici, liberatum, omnem deinceps curam industriamque ad vindicandas suas & illorum injurias translaturum. Vix tandem compresso potius, quam extincto concita-

XXVII. Henric. Rex ob Schismaticos Longobardos fluctuat.

PAGIUS Gregorius VII. Legatos ad Conventum Forchemensem mittit.

paruere; quos sanguine ex naribus profluente maculatos existimans, detergere cœpit: sed eos sanguineis notis nullatenus emaculare potuit. Hinc ipse & reliqui sapientes, qui hoc miraculum conspexerunt, aliquid magni per hæc signa portendi non dubitarunt. Erant autem ibi tunc præsentes prænominatus Comes Manegoldus, & venerabilis Presbyter Erkinbertus cum aliis pluribus in oppido Canusii in capite Jejunii, quod eo anno contigit in Kal. Martii. Percepta igitur legatione statim Legatus ad Regem properavit cum prædicto Comite; sed Rex secu-rita-

Digitized by Google

citati tumultus incendio, plerique ex Principibus castris per se iram subtrahentes, injussi in sua rediere. Caeteri dissimulata interim iracundia, redeuntem Regem pacifice exceperunt, sed neque consuetam ei reverentiam deferebant, neque tam sumptuosa ut prius, atque regiam magnificentiam decuerat, servitia ei exhibebant, sed aversis oculis, infestis mentibus passim per omnes angulos de levitate & ineptia ejus mussitabant, socordiamque accusabant, quod tamdiu expectatus, tam anxie desideratus, periclitantis Italiae calamitatibus nihil postremae spei, nihil praesidii attulisset.

XXVIII. Henric. inhaerens Schismaticis resistit a Pont.

Cumque Italiam peragraret, ut his qui oppressi fuerant, calumniasve patiebantur, regio more justa faceret; nec in civitates eum recipiebant, nec cum faculis, & faustis acclamationibus (ut prioribus Regibus consueverant) obviam ei procedebant, sed foris in suburbanis locis castris positis commorari jubebatur, & illic ei alimenta, quibus exercitus sustentaretur, & ipsa modica, & vix necessitatem potius, quam regalium epularum solitum splendorem copiamve explentia, ne manifesta defectionis immature argui possent, ministrabant, apposito singulis in locis praesidio, ut praedas forte de agris vel villis agere volentes, armata manu coercerentur. Tertius Rex insolita eorum facie, ferroque poenitens, quod incognitas gentis inexpertae prius fides temere successisset, & Teutonicis finibus excedendo hostem mutasset, non evasisset, gravi sollicitudine & metu perurgebatur, nec aliud usquam effugium inveniebat, nisi in reconciliandos forte, si qua ratione posset, quos offenderat, Italorum animis.

XXIX. Inter haec autem cum Gregorius Papa legationem honorificentissimam decrevisset ad Mediolanenses, ut eos Romanae uniret Ecclesiae; alter Legatorum, nempe Geraldus Ostiensis Episcopus captus est, dimissus vero Anselmus Lucensis ejus in legatione collega.

Legati ad Mediolan. a Greg. PP. missi.

De Geraldo autem Episcopo Ostiensi a schismaticis capto haec habentur in rebus gestis Anselmi Lucensis ab ejus presbytero poenitentiario B. conscriptis: *Infra quindecim (ut opinor) dies post absolutum scilicet Regem, cum beatus Episcopus Anselmus legationem domini Papae una cum religiosissimo Ostiensi Episcopo Geraldo Mediolanum deferret, impediti sunt a militibus illius, & captus est Ostiensis Episcopus; sanctum autem Anselmum nequaquam ausi sunt tangere, quoniam indigena fuit & nobilis prosapiae. Ipse autem ultro se capiendum ingerebat, dicens, quod a socio legationis non discederet. At illum (inquiens) dimittite, aut me captum cum illo tenete. At illis hoc non praesumentibus, tristis abscessit, volens si posset, pro fratre suam animam ponere, &c.* Haec ibi. Porro dimissus est tandem Ostiensis Episcopus. Sed ad Henricum redeamus, de quo pergit ita Lambertus:

XXX. Henric. Rex relabitur in pristina.

Ratus itaque hujus rei unicum hoc esse praesidium, ut initum cum Romano Pontifice foedus abrumperet, & inde reparandae concordiae initium faceret, unde fuerat orta discordia, Udalricum de Cosheim, & caeteros, quos ille severissimo anathemate a contubernio ejus amoverat, in pristinum gratiae & familiaritatis suae gradum revocavit, & cum eis denuo de privatis, de publicis negotiis, eadem qua consueverat singularitate, ac privilegio consilia conferebat. Tum assidue in conventu Principum criminabatur, & detrahebat Romano Pontifici, quod ipse omnem hunc, qui Rempublicam concussisset, ventum turbinis, & commotionis saevissimae procellam suis machinationibus concitasset, ipse omnium, quae in Ecclesia omni recenti memoria secus accidissent, auctor incentorque extitisset; hortabaturque omnes in commune, ut suo ductu, suisque auspiciis tantarum ab eo injuriarum vindictam expeterent. Deinde conditiones omnes, & universa Ecclesiasticarum legum vincula, quibus ille eum Apostolica auctoritate in salutem obstrinxerat, contemptim tanquam araneorum telam dirupit, abjectisque omnibus timoris Dei habenis, in omne, quod animus suggessisset, effraenata libertate ferebatur.

XXXI. Qui conspirant cum Rege adversus Rom. Pont.

His paulatim rebus Italorum indignatio mitigari, furor deflagrare, studia denuo in eum incalescere coeperunt, ita ut frequentior in dies ad eum multitudo conflueret, sumptus exercitus copiosiores ministrarent, & ad omne, quod jussisset, promptissime jam manus, operamque suam pollicerentur. Erant tunc temporis apud eum ex Teutonicis Principibus Liemarus Bre-

PAGIUS

vitatem, quam Papa postulabat, facere contempsit: unde & ille Legatus ad Apostolicum redire non tardavit. At Comes ad proximum Forchheimense Colloquium venire acceleravit; ubi & priores Legati jam pervenerant, qui una tantum die, priusquam praefatus (discederet) Comes, ab Apostolico missi fuerant. Hi autem erant Legati, Bernhardus sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis Diaconus, item alter Bernhardus, Abbas religiosus de Massilia, fere septentorum Monachorum Pater, qui etiam secum duxit egregium Doctorem quemdam, nomine Christianum (Guitmundum intelligit, ut sequentia indicant, quemadmodum & Anonymus Chiffletianus, qui *Christiani* nomine alium non intelligit. Quare utroque nomine Guitmundus appellatus fuit), *postmodum Aversanae civitatis Episcopum, cujus Opus extat eximium contra Turonensem Berengarium.*

VIII.

A num. XXXI. ad XXXIV. Propositiones quasdam seu Effata nullatenus inter se cohaerentia, nullaque temporis nota consignata,

Gre

Bremensis Archiepiscopus, Eppo Citicensis Episcopus, Benno Osenbruggensis Episcopus, Burchardus Losannensis Episcopus, Burchardus Basiliensis Episcopus; laici Udalricus, Eberhardus, Bertholdus, & alii pene omnes, quos in Oppenheim Legati Apostolicæ Sedis a contubernio ejus propter excommunicationem segregaverant, qui nunc post receptam communionem cum eum quoque Ecclesiæ reconciliatum comperissent, unanimiter ad eum confluxerant, & ei deinceps peregrinationis ejus individui comites adhærebant.

XXXII. Principes Germaniæ comitia decernunt adversus Reg. [a] Bertholdus

Interea Moguntinus, Vuirzebergensis, & Metensis Episcopi, Rodulphus, Vuelph, [a] Bertholphus Duces, & alii plerique ex Principibus Teutonicis convenientes, tractare de utilitatibus Reipublicæ statuerunt, ut Principes Saxoniæ, & omnes, quibuscumque Reipublicæ cura foret, tertio Idus Martii in Forcheim occurrerent, & communi consilio, quid facto opus esset, decernerent, præsertim cum per absentiam Regis tranquillis rebus tempus opportunum deliberationibus, ac consultationibus nacti fuissent. Romano quoque Pontifici scripserunt, ut quoniam in Purificatione sanctæ Mariæ Augustam juxta condictum, dolo Regis præventus, occurrere non potuerat; saltem in Forcheim, statuto die præsto esse satageret, & sedandis bellorum civilium tempestatibus, quibus jamdiu periclitaretur Respublica, Apostolici moderaminis gubernaculum adhiberet. Adhuc ille in Canusio, & aliis circa firmissimis munitionibus se continebat, dispositum habens, non prius Romam regredi, quam confecto itinere, quod instituerat (si Deo propitio conatum sequeretur effectus) pacem Ecclesiæ Dei reddidisset.

XXXIII.

Igitur acceptis litteris, tametsi jam pridem frequens ad eum fama detulisset, Regem mutata mente hostiles adversum se spiritus gerere, & contemptis conditionibus, quibus excommunicatione absolutus fuerat, animo fixum tenere, ut leges Ecclesiasticas manu militari debellaret; misit tamen unum ex Cardinalibus Episcopis Romanæ Ecclesiæ, Gregorium nomine, & alios, quos ei negotio idoneos arbitrabatur, qui ei dicerent, tempus esse ut promissa compleret, conventuros in Forcheim tertio Idus Martii Principes Teutonici regni, ad componendum (si Deus votis annuat) statum Reipublicæ: veniret ergo ut pollicitus sit, & crimina, quibus innocens, ut ipse asserat, a calumniatoribus suis impetitus sit, se cognitore & judice præsidente, responderet, multum rebus suis, salutique & apud Deum, & apud homines collaturus, si Ecclesiam scandalis, Rempublicam bellis civilibus, seipsum fœdissimæ existimationis macula liberaret: præsertim cum ea die, discussis synodice, quæ adversus eum afferantur, constiti, vel recepturus esset regnum, vel sine omni deinceps retractatione amissurus.

Pont. ad Comitia proxima Regem vocat.

XXXIV. Excusatio Regis quod non pareat Papæ.

Legatis mandata perferentibus, ille dissimulatis mediocriter his, quæ animo agitabat, respondit se post acceptum regnum hac primum vice Italiam intrasse, & ideo multis nunc & magnis Reipublicæ negotiis implicitum non posse tam cito, infectis rebus, provincia excedere: quin si id faciat, Italos, quos longa tempore anxia adventus sui expectatione suspendisset, gravissime offendat. Præterea diem conventui habendo statutum e vicino imminere, seque tam brevibus induciis tanta terrarum spatia nulla equorum celeritate posse transcurrere, etiam si nullis extrinsecus retardetur impedimentis. In hæc verba Legatos dimisit.

XXXV. Greg. P. legatos in Germaniam mittit ad Comitia.

Papa certior jam factus de immutatione animi ejus, & cæteris rebus, quas ad eum jam pridem fama detulerat; misit protinus Bernardum Abbatem de Massilia virum eximiæ conversationis, & multarum in Christo virtutum; item alium Bernardum Cardinalem diaconum S. R. E. ut Principibus Teutonici regni, qui (ut supra dictum est) tertio Idus Martii Forcheim conventuri erant, occurrerent, eisque per ordinem, quæ gesta erant, decerent, se juxta placitum dedita opera venisse fuisse, ut die & loca statuta, communibus sanctæ Ecclesiæ utilitatibus tractandis præsto esset; sed domini Henrici diligentia ita circumventum, ita omnes per quas transitus esse potuisset, itinerum angustias præoccupatas, ut nec tuto in German. progredi, nec tuto Rom. regredi valeat. Proinde monere eos, ut suis interim, rebus, & regno Franc. quod diu jam nutante bo.

PAGIUS Dictatus Gregorio VII. suppositur.

Gregorii VII. Regesto inserta sunt inter Epistolam LV. libri secundi & Epistolam LVI. cum quibus nullam etiam habeot connexionem. Illam farraginem Gregorii VII. *Dictatum* inscriptam Baronius refert ad VII. Synodum Romanam ab eo, hoc anno celebratam, sed nullius Auctoris testimonio, imo nec probabili ratione fultus. Quare Bellarminus & Labbeus in lib. de Script. Ecclesiast. Gregorii VII. opera recensentes ejus tantum Epistolarum mentionem faciunt, quod viderint, uti existimo, nullum Auctorem coævum aut superem hujus *Dictatus* meminisse, aut eum ei adscripsisse; nullum ex ejus adversariis de illo quæstionem adversus ipsum movisse, quod certe præstitissent, & imprimis *Benno* ille maledicentissimus pseudo-Cardinalis, & atrocissimus calumniator: denique nusquam Gregorium ipsum in suis Epistolis *Dictatum* laudasse aut vindicasse, ut alias sua Decreta, ac Propositionum adeo singularium, plerarumque nempe nullum in ejus Regesto vestigium extare. Articuli illi numero sunt XXVII. quos jam aliqui Viri docti confutarunt, & nuper Natalis

hominis puerili levitate vexetur, quaqua possint ratione, moderentur, donec (si Deus velit) adempta itineris difficultate ipse veniret, & collatis in medium consiliis, quid utilitati, quid honestati omnium, quid paci Ecclesiasticæ expediat, secundum Ecclesiasticas leges decernere possit. Hucusque Lambertus; hicque suæ imponit finem scriptioni: quo fidelissimo duce nos carentes, cum qui adeo exacte res gestas digesserit, auctorem habeamus nullum ejus temporis præter Bertholdum, qui postea nobis occurret, qui præsens eo comperta habuerit, atque historice scripserit; in posterum emendicare cogemur hinc inde fragmenta ex iisdem, qui tunc vivebant, auctoribus: a posterioribus autem veritatem petere, periculosum esse multoties experti sumus, qui frequenter, quod falsus rumor, vel vana opinatio, interdum vero divinatio, privata etiam sæpe affectio, aliquando autem assentatio suggessit animo, scripsisse inveniuntur ingenti præjudicio veritatis, nulla vel modica ejus indaganda adhibita diligentia.

XXXVI. Domnizo presbyter, qui aderat, in rebus gestis Comitissæ Mathildis, quas licet carmine, tamen historice, non autem poetice est prosecutus, narrat post hæc, dum adhuc Gregorius detineretur in Gallia Cisalpina, Regem Henricum, auctore Guiberto Archiepiscopo Ravennate molitum insidias, ut ipsum Pontificem dolo caperet, atque Mathildem, quam studere magnopere ipsi Papæ cognoscerat. Patefactis autem dolis, ambos evasisse periculum. Sed ipsum audi: (a)

(a) Domnizo l. 2. vita Mathil. Henric. & Guibertus conjurabant adversus Greg. & Mathildem.

> *Major erat cunctis Guibertus Episcopus urbis*
> *Ravenna, doctus, sapiens, & nobilis ortus.*
> *Extiterat Parmæ civis seu clericus. Ante*
> *Dum fuit electus Gregorius, iste Guibertus,*
> *Ipsi juravit; contra quem nunc mala sancit:*
> *Regis enim mentem contra Papam docet esse.*
> *Rexque die sexto remeavit Bibianellum*
> *Corde dolo pleno cum plena mente veneno.*
> *Pastor felle carens ad eum descendit ab arce*
> *Crebro scripta supra, mox est Comitissa secuta.*
> *Callidus ad multa Rex Papæ dixit; & ultra*
> *Eridanum fluvium commune cupit fieri tunc*
> *Colloquium. Laudat quod Papa, Mathildis & optat.*
> *Cur Rex hoc malit, ignorant hi duo clare*
> *Mantua revera placita subdique timebat.*
> *Rex quidem frustra transivit primitus undam*
> *Eridani tractans cum paucis tradere Papam,*
> *Nec non si quiret, Comitissam traderet idem.*
> *Hoc scelus infandum complere putat placitando.*
> *Cuncta videns Christus fieri vetuit scelus istud.*
> *Eridanum Præsul, Mathildis & optima secum*
> *Transivit, sperans pacem componere veram.*
> *Ad dominam claram multis oculis oculatam*
> *Nuntius advenit, qui secretum patefecit*
> *Regis Henrici, qui Papam tradere dicit.*
> *Hoc ubi cognovit prudens hera, mox cito movit*
> *Seque suos, fortes petiit cum Præsule montes.*
> *Insidiæ fractæ Regis sunt, & patefactæ.*
> *Papam & Mathildem Rex ulterius neque vidit.*
> *Pontifices falsi sunt ex hoc lætificati,*
> *Maxime præscriptus Guibertus, qui dedit istud.*
> *Consilium Regi, quia vult invadere Petri Sedem &c.*

XXXV

Istud

PAGIUS talis Alexander in part. II. Sec. XI. & XII. Dissert. III. In articulo XXIII. ut ceteras omittam, dicitur: *quod Romanus Pontifex, si canonice fuerit ordinatus, meritis B. Petri indubitanter efficitur Sanctus, testante sancto Ennodio Papiensi Episcopo, ei multis sanctis Patribus faventibus, sicut in Decretis B. Papæ Symmachi continetur.* De Pontificalis Officii sanctitate, non de personali sanctimonia loquitur Ennodius in Apologetico contra Symmachi Papæ adversarios, qui Donum etiam ac Privilegium impune peccandi Pontificibus tribui ironice dicebant: *Non nos*, inquit, *B. Petrum, sicut dicitis, a domino cum Sedis Privilegiis, vel Successores ejus, peccandi judicamus licentiam suscepisse. Ille perennem meritorum dotem cum hæreditate innocentiæ misit ad posteros. Quod illi concessum est pro actuum luce, ad illos pertinet, quos par conversationis splendor illuminat. Quis enim Sanctum esse dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo si desint bona acquisita per meritum, sufficiunt quæ a loci Decessore præstantur. Aut enim claros ad hæc fastigia erigit, aut qui eliguntur illustrat.* Verum Auctor Dictatus de vitæ sanctitate loqui videtur, & Decretum illud inventum ab inimicis hujus Sancti Pontificis, doctioris ac sapientioris quam ut similem propositionem alia-

Digitized by Google

Istud plane magnum illud videtur fuisse periculum, quo se versatum inter Longobardos scribit ipse Gregorius in litteris, (a) ad Legatos postea datis, & ad Episcopos, & Principes Germaniæ scriptis.

(a) Greg. l. 5. ep. 23. 24.

XXXVIII. Dum adhuc moraretur Gregorius Papa in Gallia Cisalpina, perlata est querela adversus Hildolphum Coloniensem Archiepiscopum de villa, cui, Cloteno, nomen, ablata ab ejus prædecessore sancto Annone ab Ecclesia sancti Nicolai, collata vero Ecclesiæ sanctæ Mariæ. Quod perperam factum emendaturus, morte præventus eum non fecisset; monachi, quorum Ecclesia erat sancti Nicolai, successorem ejus Hildolphum, ut id faceret, interpellarunt. Quod cum minime præstaret, visum est consilio Wolphelmi Abbatis adire summum Pontificem. Quid autem apud eum actum fuerit, Conradus ita describit: (b) *Tunc ejus incidit animo, nihil præstantius, nihil consultius fore quam Pontificem Sedis Apostolicæ super hac re interpellare. Qua inspiratione animæquior factus, destinat velociter Legatos ad Apostolicum, tunc forte consistentem in confinibus alpium. Qui ubi coram Senatus primoribus & Romanæ Ecclesiæ judicibus ad liquidum Papæ verbis exposuere singula, quæ ab Archiepiscopo Annone de Cloteno sæpius memorato gesta fuere; omnium mentes & corda stupor apprehendit cum admiratione non modica.*

(b) Apud Sur. 22. April.

XXXIX. *Tunc domnus Papa Hildebrandus, qui & Gregorius, ex auctoritate B. Petri Apostoli per epistolas suas denuntiat domno Hildolpho ejus successori, ne sub specie pietatis defensor existens impietatis, Cloteno Bruvilerensi Ecclesiæ S. Nicolai violenter ablatum, diutius patiatur irrevocatum:* (c) Non eget, inquiens, *o fili, Deus offerri quidquam ex injustitia sibi. Quia, ut legimus, sic et fiunt victimæ ex rapina, quomodo si mactet quis filium in patris præsentia. Patratorem quidem multorum bonorum agnovimus fratrem nostrum Annonem Archiepiscopum, sed tamen in hac parte minime defendendus est non errasse, dum quod beato Nicolao præripuit, sanctæ Genitrici Dei gratum holocaustum æstimavit, dicente Domino per Prophetam: Quia ego Dominus diligens judicium, & odio habens rapinam in holocaustum. Nec fas est a Fidelibus credi, Matrem discrepare a voluntate Filii, dum id prorsus constet utrinsque proprium atque commune, eadem velle, & eadem nolle. At tu, ne defendendo injustitiam videaris offendere Deum: tolle de medio, quod aliis licet bonus, hic male consultus, commisit Episcopus Anno, ne & illius detrimentum sit coronæ, & tibi occasio culpæ.* Hactenus ex Gregorii epistola ab auctore recitatum. Pergit vero:

(c) Ex ep. Greg. Pap. ad Archiep. Colon.

XL. *Hujusmodi paternis admonitionibus a Sedis Apostolicæ auctoritate susceptis, prædicti pontificis Hildolphi magis in furorem versus est animus, quam ad justitiam vel misericordiam provocatus. Denique convocat Ecclesiæ Coloniensis primores, se diffamatum, accusatum per virum Dei conquerens apud Apostolicum, &c.* At quonam modo in eum detrectantem judicium facere, & exequi quod idem, qui supra, sanctus Anno facere instituerat, & jussa Sedis Apostolicæ contemnentem ultus est Deus; sic inferius idem auctor enarrat:

XLI. *Ea tempestate quidam Hartmannus Abbas Tuitiensis, dum nocte quadam somno indulsisset, tale vidit somnium, præsagum utique, futurorum. Vidit igitur per visum virum quemdam forma egregium, vultu reverendum, Episcopalibus infulis decenter ornatum, a Bruvilerensi Ecclesia* sancti Nicolai scilicet *prodeuntem, & iter Coloniam dirigentem. Quem præceden-*

PAGIUS

...olrasque in eo Dictatu contentas litteris mandarit.

IX. A num. XXXVIII. ad LVII. Pergit postea Paulus cap. X. *Facto igitur Conventu apud Forcheim, præfati Legati literas Apostolicas in medium protulerunt; quam parum domnus Papa de promissione Regis lætatus fuerit; cum adversarii Ecclesiæ plus audacia quam terroris ex præsentia Regis acciperent. Ad hoc, ajebant, eum petere, ut novi Regis electionem de qua audierat, in adventum ejus differrent, si hoc sine periculo fieri posse perpenderent. Peracta igitur Legatione, Archiepiscopi, Episcopi, Duces, Marchiones, Comites majores atque minores, debitam reverentiam Legatis impendentes, per consessum singuli surrexerunt, & quot contumeliis, & quot periculis jam ab Henrico Rege affecti essent, vel se afficiendos fore non dubitarent, Legatis lamentari coeperunt; seque toties insidias ejus inter ipsa pacis oscula vix evasisse, ut nec juramento ejus deinceps aliquam fidem exhibere possent. Hoc quoque addentes se tandiu eum post depositionem tolerasse, non utique ut correctionem ejus, utpote desperatam, expectarent, sed ut quibusdam occasionem calumniandi auferrent, qui fortasse ei, si non condio expectaretur; totaque illa die cum hujusmodi querimoniis transacta, nec medietatem injuriarum sibi illatarum enumerare potuerunt.*

Conventus Forchei-mensis.

X. Post aliqua interposita: *Hoc igitur Principes regni diligentissime perscrutati, se quidem a Regis Henrici potestate, penitus, ut prædictum est, emancipatos, nec se illi plusquam illum illis alicujus fidelitatis vel subjectionis [juramento] obnoxios, ut liberi homines Rudolphum, Ducem Suevorum frustra multum renitentem, frustraque vel unius horæ inducias ad consulendum petentem, Regia dignitate sublimaverunt: virum sane in humilitate præcipuum, Regio honori ætate & moribus idoneum; eique se debito fidelitatis sacramento subdiderunt. Qui utique regnum, non ut proprium, sed pro dispo-*

In eo Rudolphus Rex Germaniæ electus.

Digitized by Google

dentem beatum Vvolphelmum Abbatem, cum Fratrum caterva cernit e vestigio subsequentem, septem Psalmos cum Litaniis sæpius modulatis vocibus iterantes. At ubi ad fores perventum est cubiculi Episcopi quiescentis, fores obseratæ virga præcedentis impulsæ, dictum velociue sunt apertæ. Quibus taliter intromissis, dux prævius stratum adiens recubantis, eum gravi requirit animadversione, cur tanta contra se temerarius præsumpsisset exercere. Expleto sermone, virga, quam manu gestabat, ad ultionem injuriæ graviter illum percussit in vertice. Itaque somno excitus Abbas præ pavore virum Domini Vvolphelmum certum reddit, de divina protectione, & beati Nicolai consolatione. Nec falsum prorsus somnium extitit, vel inane, dum quod Fratres in Psalmis, & Litaniis constitit egisse, hoc illi Dominus per visum dignatus sit revelare. Adhibet etiam certam fidem visioni exhibitio operis: nam uno eodemque momento, ut hic illum vidit percute, sensit Episcopus se morbo gravari. Tali ergo modo divinitus relisa, nisu frustrata illius adversatrix intentio est. Morbo quippe invalescente, post dies paucos obiit, & cathedram præsulatus Seguinus vir pius obtinuit. At de his hactenus, ad Gregorium redeamus, adhuc apud Longobardos degentem, sed Romam jam cogitantem.

XLII. Sed relegamus iter ipsius in Urbem redeuntis ex datis hoc anno Gregorii Papæ litteris, ex quibus apparet, eum mense Martii fuisse Carpinetæ, (*a*) quæ est in Longobardia. Inde (*b*) Carpum profectum, postea (*c*) Biblanellum, inde Maii (*d*) Figarolum venisse, inde rediisse (*e*) Carpinetam, ubi usque ad Julii mensem mansisse legitur: inde Romam per Tusciam revertentem, tertio Idus Augusti Florentiæ, Senis vero Kal. Septembris fuisse, illis in locis (*f*) datæ litteræ docent: eodemque mense rediisse Romam, ea (*g*) iisdem colligi potest.

(*a*) Greg. l. 4. ep. 13. (*b*) Id. Eod. l. ep. 16. (*c*) Eod. l. ep. 18. (*d*) Eod. l. ep. 22. (*e*) Eod. l. ep. 23. 24. 25. 26. 27. (*f*) Id. l. 5. ep. 1. 2. (*g*) Eod. l. ep. 4. & seq.

Gregorius igitur Pontifex, ubi tribus mensibus in Longobardia detentus esset, cum interceptum omnino iter, quod paraverat in Germaniam, videret, inde recedens, Romam pervenit (prout apparet ex ipsius litteris) mense Septembris a quibus jure redarguas erroris Domnizonem, dum ait, ipsum Romam pervenisse mense Maii, Mathilde ante commonita, ut adversus Henricum Regem se præpararet, ne homini, armis, dolisque cunctu miscenti aditus relinqueretur ejus nocendi, provinciasque ipsi subditas invadendi. Quod egregie ipsa præstitit, armatu semper adversus Regem impium præparatu.

XLIII. Ubi autem Pontifex pervenit in Urbem, adversus Regem fœdifragum excommunicationis jacula intorsisse idem Domnizo presbyter ait, postquam ejus in Urbem adventum primo describit verbis istis:

Urbem Roman. Madio florente per arva
Visitat, adventum cujus plebs ipsa repertum
Obviat, exultat, pastorem suscipit una.
Ipseque commodat quod nobilis egerat erga
Seque suumque Patrem Mathildis. Vivat in ævum
Clamavit cunctus Clerus, totum quoque vulgus.

Hæc, ubi Gregorius devotionem a Mathilde factam obtulit sancto Petro, de qua sæpe est dictum. Subiicit vero Domnizo de excommunicatione ab eodem Gregorio Papa in Henricum Regem promulgata: sed ea longe postea accidit. De ipsa autem suo loco dicturi sumus.

XLIV. Rudolph. Rex creatur Germ.

Inter hæc autem Principes Germaniæ prævaricationem Regis Henrici, & rebellionem adversum Gregorium Romanum Pontificem accipientes: inconsulto ipso Gregorio, Rudolphum Sveviæ Ducem in Regem eligunt, abdicato penitus Henrico Rege; eumque Moguntiam ductum Sigefridus Archiepiscopus Moguntinus consecravit. Habet ista Marianus Scotus. Porro eo inscio ista esse peracta,

PAGIUS

positione sibi creditum reputans, omne hereditarium jus in eo repudiavit, & vel filio suo se hoc adoptaturum fore penitus abnegavit: justissime in arbitrio Principum esse decernens, ut post mortem ejus libere non magis filium ejus, quam alium eligerent, nisi quem ad id culminis ætate & morum gravitate dignum invenissent. Hunc igitur Rudolphum, legitime electum Archiepiscopi Moguntinus & Magdeburgensis cum eorum suffraganeis, Legati sedis Apostolicæ præsentibus & regni Principibus, Regali inunctione consecrarunt. Electus est autem ab Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, Comitibus majoribus atque minoribus, in Conventu apud Forsheim, anno Dominicæ Incarnat. MLXXVII. anno IV. venerabilis Papæ Gregorii hoc nomine septimi, indictione XV. Idibus Martii. Postea die duodecima apud Moguntiam consecratus est, idest, VII. Kal. Aprilis, ubi tunc medium Quadragesimæ occurrit.

XI. *Successio in Regnum Germaniæ antiquatur.*

In Conventu illo apud *Forsheimum* habito Germaniæ Proceres omne hæreditarium in Regnum jus repudiasse testatur etiam Bruno in lib. de Bello Saxonico, qui ait, Saxones ac Suevos ad Forcheimum præsente *Legato, qui cuncta de regno utiliter disposita firmaret,* convenisse; dumque *sua cuique Deus fit dira cupido,* ac *multi suas singulares causas interponunt, quas ut* Rex eligendus *se correcturum promitteret, volunt, consensu omnium comprobatum est, & Romani Pontificis auctoritate corroboratum, ut Regia potestas nulli per hereditatem (sicut ante fuerat consuetudo) cederet, sed filius Regis (etiamsi valde dignus esset) per ele-*

(a) Greg. l. 7. post ep. 14.

Gregorius (a) Papa in excommunicationis decreto postea promulgato juratus asserit istis verbis: *Prædicti autem Episcopi & Principes ultramontani audientes illum non servare mihi quod promiserat, quasi desperati de eo, sine meo consilio, vobis Petro & Paulo testibus, elegerunt sibi Rudolphum Ducem in Regem. Qui Rex Rudolphus, festinanter ad me misso Nuntio, indicavit, se coactum regni gubernacula suscepisse; tamen sese paratum mihi in omnibus modis obedire. Et ut hoc verius credatur, ex eo tempore eundem mihi semper misit sermonem, adjiciens etiam, filio suo obside, & fidelis sui Ducis Bertholdi filio, quod promittebat, firmare. Interea Henricus cœpit me precari, ut illum contra prædictum Rudolphum adjuvarem. Cui respondi, me libenter facere, audita utriusque partis ratione, ut scirem cui justitia magis faveret. Ille vero putans suis viribus eum posse devincere, meam contempsit responsionem &c.* Hæc Gregorius. Ex quibus redarguas falsitatis, qui dicunt opera Gregorii Rudolphum creatum fuisse Regem.

XLV.

Certe quidam auctor anonymus, qui ejusdem Henrici Regis familiaris paulo post obitum vitam ipsius conscripsit, seu potius Apologiam, licet, ut apparet, amore domini privato videatur nonnihil affectui indulgere; tamen paulo modestior se habet, ubi omnem hanc de Regis accusatione, privatione, excommunicatione, absolutione, atque novi Regis creatione historiam breviter narrat, excusans Pontificem, adversarios vero perstringens, dum de iisdem sic ait: *Videntes autem Regem bellis tangi posse, non devici, vexari, non superari; quippe cujus robur adhuc erat inexpugnabile; ut vires ejus extenuarent, confictis, conscriptisque super eo criminibus, quæ pessima & immundissima potuit odium & livor excogitare, & quæ mihi scribenti, & tibi legenti nauseam pararent, si ea ponerem, viros falsis mittentes apud Romanum Pontificem Gregorium VII. eum deferebant: non decere tam flagitiosum, plus notum crimine, quam nomine regnare, maxime cum sibi regiam dignitatem Roma non contulerit: oportere Romæ suum jus in constituendis Regibus reddi; providerent Apostolicus & Roma ex consilio Principum, cujus vita & sapientia tanto congrueret honori. Qua surreptione delusus Apostolicus, simul & honore creandi Regis, quem sibi fallaciter obtulerant, impulsus, Regem banno innodavit, & Episcopis aliisque regni Principibus, ut a communione excommunicati Regis se retraherent, denuntiavit: se cito venturum in Teutonicas oras, ubi de negotiis Ecclesiasticis, & potissimum de regno tractaretur. Quin etiam & hoc addidit: absolvit omnes a juramento, qui fidem Regi juraverant, ut cautem eum impelleret absolutio, quos fides tenuit obligatos.*

XLVI. Modeste adversarius agit de Pontifice.

Quod factum multum displicuit (si cui displicere licet quod Apostolicus fecit) & asserebant, tam inefficaciter, quam illicite factum quod factum est. Sed non ausim assertiones eorum ponere, ne videar cum eis Apostolici factum refellere. Mox & Episcopi tam illi, quos amor, quam quos timor in partem Regis traxerat, metuentes ordini suo, ab ejus auxilio se plerique retrahebant: quod & major pars procerum faciebat. Tum vero videns rem suam in arcta sitam, inito tam occulto, quam astuto consilio, subitum & inopinatum iter in occursum Apostolici arripuit, unoque facto duo peregit, scilicet & banni solutionem accepit, & suspectum sibi colloquium Apostolici cum adversariis suis ipse medius intercepit. Pro imposito sibi crimine parum respondit, quia ad accusationem inimicorum suorum, etsi vera fuisset, non sibi respondendum asseruit.

XLVII.

Sint ista de adversariis vera, et quæ ab ipso Gregorio in Regem crimina inferrentur de venditione Ecclesiarum, & inobedientia in omnibus erga Romanam Ecclesiam, plus certo vidisti probata, quæ auctor ipse præteriit. Qui post invectivam in adversarios sic elutos, Gregorium Papam ait ab adversariis Regis in excusationem Rudolphi afferri, dicentibus ab Apostolico eum immissum, contra Regem; sed qua probatione? addit: *Et hoc in argumentum sumebant, quod Apostolicus tacuit, dum post absolutionem Regis, Rudolphus regnum invasit: juxta illud Comici: qui tacet, satis laudat.* Sed an tacuerit, ejus epistolæ doceant, quæ sunt inferius recitan-

PAGIUS

electionem spontaneam, non per successionis lineam Rex proveniret; si vero non esset dignus Regis filius, vel (si nollet eum populus) quem Regem facere vellet, haberet in potestate populus. Facta itaque hoc anno insignis mutatio in electione Regis Germaniæ. Hactenus enim Regnum quidem electivum erat, sed nonnisi qui erant ex familia regnatrice ad illud eligi poterant. Rodulphus vero ejusque fautores omnes ad illam electionem jus imposterum habitutos decerni voluere. Post aliquot tamen annos ad priorem morem reditum; salutati enim Henrici Quarti filii Reges, nempe *Conradus* anno MXCIII. *Henricus* anno MCXV. eoque sine prole demortuo, Agnetis sororis filius *Conradus* anno MCXXXVIII. & ejusdem ex ordine nepotes, nec postea desiere, nisi forte semel & iterum, propinqui ad propinquorum successionem vocari, ut ex infra dicendis manifestum erit.

tandæ. Cum autem tantummodo silentium obiciat ei auctor ejus temporis, idemque in omnibus favens Henrico; mirum quomodo recentiores, & inter eos *Albertus* Stadensis affirmet, Rudolphum esse promotum a Papa, atque ab eo corona donatum. Sed audi eum quot simul mendacia coacervet, sic incipiens a pœnitentia Regis, a Pontifice imperata:

XLVIII. *Accepit igitur*, inquit, *Rex in mandatis, ut anno integro Roma non discederet, equum non ascenderet, sed veste humili circuiret limina Ecclesiarum, orationibus & jejuniis reddens dignum pœnitentiæ fructum. Quod Rex humiliter implere satagebat.* His similia habet (*a*) Helmoldus in rebus Slavorum. quæ ex jam dictis & dicendis aperti mendacii convincuntur. Pergit vero: *Videntes igitur Cardinales, & hi qui de Curia erant, quod præ timore Sedis Apostolicæ contremiscerent potestates, & curvarentur, qui portant orbem: suggerunt Apostolico, ut transferret regnum in alium virum, dicentes indignum esse talem regnare, qui de publicis convictus esset facinoribus. Percontanti autem Apostolico, quisnam in Alemannia dignus esset tanto culmine; designatus est Dux Suevorum Rudolphus, quod scilicet fuerit vir bonus, & amator pacis & circa cultum sacerdotii, & Ecclesiarum optime affectus. Cui Papa auream transmisit coronam hoc versu intitulatam.*

Petra dedit Romam Petro, tibi Papa coronam.

Præcepitque Moguntino & Coloniensi, cæterisque Episcopis & Principibus, ut adjuvarent partes Rudolphi, & statuerent eum Regem. Quotquot igitur receperant verbum Papæ, elegerunt Rudolphum in Regem &c. At, hæc quam falsa sint, manifeste declarant quæ dicta sunt, atque dicentur ex ejusdem Papæ recitandis epistolis.

(a) Helm. l.1.c.28.

XLIX. Etenim ipse Gregorius Papa, ubi primum ista in Germania facta cognovit, dolens regnum Germaniæ schismate scissum esse, ne malum jam cœptum ulterius cresceret, ipse rursus Germaniam cogitat, si liceret tuto itinere id efficere, quod hactenus adversariis sanctæ Ecclesiæ obsistentibus, non licuisset: cujus rei gratia ad Legatos Apostolicæ Sedis jam pridem (ut dictum est) in Germaniam missos, duos Bernardos, in fine mensis Maii has dedisse litteras reperitur: (*b*)

(b) Greg. l.4. ep.23.

Greg. ad legatos de profectione in Germaniam.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Bernardo sanctæ Romanæ Ecclesiæ diacono, & Bernardo Massiliensi Abbati salutem & Apostolicam benedictionem.

Fraternitati vestræ notum esse non ambigimus, quia ideo ab Urbe, confisi de Dei misericordia & adjutorio beati Petri, egressi sumus, ut ad Teutonicorum partes, compositurі inter eos, ad honorem Dei & utilitatem sanctæ Ecclesiæ, pacem, transiremus. Sed quia defuerunt, qui nos secundum quod dispositum erat, conducerent; impediti adventu Regis in Italiam, in Longobardia inter inimicos Christianæ religionis non sine magno periculo remansimus, & adhuc (sicut desideravimus) ultra montes proficisci nequivimus.

L. *Quocirca monemus vos, & ex parte beati Petri præcipimus, ut fulti auctoritate hujus nostri præcepti, nostraque vice ab eodem Apostolorum Principe accincti, utrumque Regem, Henricum videlicet atque Rudolphum commoneatis, quatenus viam nobis illuc secure transeundi aperiant, & adjutorium atque ducatum per tales personas, de quibus vos bene confiditis, præbeant, ut iter nobis, Christo protegente, pateat. Desideramus enim cum consilio clericorum atque laicorum ejusdem regni, qui Dominum timent & diligunt, causam inter eos, Deo favente, discutere, & cujus parti magis ad regni gubernacula justitia favet, demonstrare. Scitis enim, quia nostri officii & Apostolicæ Sedis est providentia, majora Ecclesiarum negotia discutere, & dictante justitia definire. Hoc autem quod inter eos agitur negotium, tantæ gravitatis est, tantique periculi, ut si a nobis fuerit aliqua occasione neglectum, non solum illis & nobis, sed etiam universali Ecclesiæ magnum & lamentabile pariat detrimentum.*

LI. Quid legati agere debeant.

Quapropter si alteruter prædictorum Regum huic nostræ voluntati, ac deliberationi parere, & ad vestra monita locum dare renuerit, suamque superbiam, atque cupiditatis faces contra honorem Dei omnipotentis accendens, ad desolationem totius Romani Imperii anhelare tentaverit; omnibus modis, omnique ingenio usque ad mortem, si oportet, nostra vice, immo Beati Petri auctoritate ei resistite, & totius regni gubernacula, contradicenda, tam illum, quam omnes sibi consentientes a participatione corporis & sanguinis Domini nostri JESU Christi, & a liminibus sanctæ Ecclesiæ separate, illud semper habentes in memoria, quia scelus idololatriæ incurrit, qui Apostolicæ Sedi obedire contemnit: & quod B. Gregorius & Doctor sanctus & humillimus decrevit, Reges a sua dignitate cadere, si temerario ausu præsumerent contra Apostolicæ Sedis jussa venire. Alteri autem, qui nostræ jussioni humiliter paruerit, & obedientiam universali matri, sicut decet Christianum Regem, exhibuerit, convocato concilio omnium clericorum, & laicorum, quos advocare pote-

vitis, consilium & adjutorium in omnibus LII. *præbete, & in regia dignitate per auctoritatem beatorum Apostolorum Petri & Pauli, nostra vice confirmate, omnibusque Episcopis, Abbatibus, clericis, ac laicis in omni regno habitantibus, ut sibi fideliter, sicut oportet Regi, obediant, & deserviant, ex parte omnipotentis Dei præcipite. Dat. Carpineta, pridie Kal. Junii, Indict. XV.* Porro Carpinetum hanc diversam esse ab ea, quæ est in Latio, ex aliis ejusdem Gregorii (*a*) litteris, datis hoc anno Kal. Martii, satis liquet, eam esse in Longobardia. Qua pariter die eodem quoque argumento idem Gregorius Papa scripsit (*b*) epistolam ad Episcopos, Principesque Germaniæ, quæ incipit: *Notum volumus fieri vobis, fratres &c.* Quibus plane innotescit, quo animo ipse fuerit in effugienda discordia, pace vero inter Principes componenda; sed & quam ingenti fuerit ad hæc animo, & sacerdotali vigore ad perferenda quæque ardua comparatus, extremis hisce epistolæ verbis significat, dicens: *Neutri prædictorum Regi neque terrore, neque amore flexi, aliquod contra justitiam adjutorium promisimus. Magis enim volumus mortem (si hoc oportet) subire, quam propria voluntate devicti, ut Ecclesia Dei ad confusionem veniat, consentire. Ad hoc enim nos ordinatos, & in Apostolica Sede constitutos esse cognoscimus, ut in hac vita, non quæ nostra, sed quæ JESU Christi sunt, quæramus, & per multos labores, Patrum sequentes vestigia, ad futuram & æternam quietem, Deo miserante, tendamus.*

(*a*) Greg. l. 4. ep. 23.

(*b*) Id. ib. ep. 24.

LIII. Schismatici legatos Apost. Sedis capiunt.

At quid post hæc schismatici, Henrico Regni fideles? addentes prævaricationes, non solum contra leges delinquunt Ecclesiasticas, sed contra jus Gentium furore perciti peccant; nam Legatos Apostolicos pacis sequestres capiunt: quod præstitere tum in Longobardia adversus Geraldum Episcopum Ostiensem, ibidem legatione fungentem; tum etiam in Germania vinculis mancipantes Bernardum Massiliensem Abbatem. Cum tamen & his offensus Gregorius Papa adhuc sustinet ob bonum pacis, ista tunc scribens ad Udonem Archiepiscopum Trevirensem: (*c*)

(*c*) Id. l. 5. ep. 7.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Udoni Trevirensi Archiepiscopo & ejus Coepiscopis Suffraganeis salutem & Apostolicam benedictionem.

LIV. Greg. Epist. ad Archiep. Trevirensem.

De motu & perturbatione regni Theutonicorum quantam sollicitudinem, quantamque jam per longum tempus anxietatem sustinuerimus ille præ omnibus novit, qui omnium secretorum cognitor est & inspector verus. Cui etiam, si tales exaudire dignatur, multas supplicationes fecimus, & facimus, commonitis, & exoratis multis fratribus & religiosis congregationibus ad studium earumdem supplicationum, ut misereretur gentis illius, nec fineret eam in propria armari viscera, & ad ruinam domestica fortitudinis in bello confligere, sed totius discordiæ causas sua potenti virtute compesceret, & sua moderatione sine funesto & luctuoso fine componeret. Litteras quoque jam ante tres menses, & eo amplius illuc direximus, videlicet Legatis nostris Bernardo diacono nostro, & item Bernardo religioso Massiliensi Abbati, quem captum esse audivimus, necnon & universis Principibus terræ, tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus personis, in quibus, quod nobis ad evitandum cædem, incendia, & alia bellorum pericula optimum, & in tanti negotii definitione justissimum videbatur, eos consulendo & hortando, cum omni studio æqui admonuimus, & ut fortius insisterent, Apostolica auctoritate injunximus. Verum quia nobis non satis compertum est, utrum ad vos pervenerint illæ litteræ, aut si perlatæ sint, ne forte de earum veritate aliquid dubitetis, easdem vobis de nostris exemplaribus rescriptas mittere curavimus, admonentes vos, & per veram obedientiam præcipientes, modis omnibus operam detis, ut causa secundum sententiam earum litterarum pertractata finem habeat, & accipiat.

LV. *Misimus etiam vobis sacramentum, quod Rex Henricus nobis per fideles suos quosdam fecit, data quidem propria manu sua in manum Abbatis Cluniacensis; ut perlecto eo cognoscatis, quam recte, quamque honeste pro suo nomine se erga nos habuerit: quippe a cujus fidelibus Legati nostri postea capti sunt, videlicet Geraldus Ostiensis Episcopus in Longobardia, Bernardus Abbas Massiliensis in terra Teutonica: unde eum nihil adhuc dignum fecisse cognovimus. Quamquam nos numquam eum in aliqua causa, Deo providente, hac occasione contravenire, justitiam circumvenire, aut gravare volumus; sicut etiam post captum negotium numquam apud nos aut precibus, aut aliqua ostentatione amicitiarum, vel inimicitiarum obtinere potuit, ut quidquam pro eo, præter quod justum videretur, dicere vel censere vellemus. Atque in ea re, quoad vixerimus, incunctanter, Deo adjuvante, persistere, nullo periculo vitæ vel mortis deterrebimur.*

LVI. *Agite ergo, dilectissimi fratres, ut appareat, quantum libertatem Ecclesiæ, & communem salutem omnium diligatis, scientes, quoniam si causa neglecta fuerit, & ad graviorem (quod absit) exacerbationem venerit; non solum genti vestræ, & regno Teutonicorum, sed quoad fines Christianitatis sunt, damna, pericula,*

con-

Digitized by Google

confusionem, & inaestimabiles miseriarum causas pariet. Dat. Romae pridie Kal. Octobris Indictione prima. Proxime inchoata. Hic finis rerum gestarum Gregorii anni hujus in causa Henriciana: reliqua autem sequentibus annis, suis locis opportune dicenda.

LVII. Modo autem hic attexenda sunt insignia valde prodigia, quae ad significationem Gregorii Papae justitiae & innocentiae, Deus in plerisque est dignatus ostendere. Describit ea Bertholdus Constantiensis hujus temporis auctor, qui ad Hermannum appendicem elaboravit, aitque in anni hujus periodo: *Interim Henricus Longobardia morabatur. Ad quem Cincius civis Romanus, secum ducens captum venerabilem Comanum Episcopum nomine Reginaldum, Papam venit: quippe remunerari volens ab Henrico, eo quod in servitium hunc modo Episcopum, & in praeterito anno dominum Apostolicum captivaverat. Sed ibi subitanea morte praeventus, debitam remunerationem accepit, quam tot sacrilegiis promereri non timuit.* Et infesias eodem anno: *Vercellensis quoque Episcopus, deposito Regis Cancellariatu cum omnibus suis sequacibus colloquium generale circa Kal. Maii in Runcalibus condixit, ut si aliquo modo posset, Gregorium Papam deponeret: sed ipse ad eumdem terminum absque Ecclesiastica communione vitam simul & Episcopatum, heu! miserabiliter deposuit, quo ille Papam nefaria praesumptione statuit deponere.*

LVIII. *Non multo post ejus interitum Praefectus Romanae Urbis, indefessus miles sancti Petri contra schismaticos, a quodam fautore Henrici crudeliter occiditur: ad cujus corpus parvo tempore plus quam viginti miracula contigerunt, ut fidelium virorum relatione didicimus.*

* Jamblicus Greg. ** Imbricp Augustensis Episcopus, qui in praeterito Pascha Rudolpho Regi fidelitatem juravit, nil de perjurio curans, Henrico adveniente adhaesit; & apud illum quadam die Missam faciens, hanc sibi conditionem miser imposuit, ut sacrae oblationis perceptio in judicium ei proveniret, si dominus ejus Henricus regnum sibi injuste usurparet. Post hanc temerariam perceptionem, parvo tempore quod supervixit usque ad mortem, numquam se sanum de lecto levavit; nam circa Kal. Julii absque Ecclesiastica communione defunctus est.*

Item Sigehardus Aquilejensis Patriarcha in auxilium Henrici contra bannum Apostolici armata manu veniens, in amentiam vertitur apud Ratisponam & ex ipso itinere repentina morte intercipitur; sicque domum non sine aliquibus suorum funeribus in corpore & anima mortuus reportatur. Et ita fine.

Geraldus venerabilis Ostiensis Episcopus, de quo supra commemoravimus, jamdudum saeculo vivus, mundo crucifixus, de hujus vitae ergastulo liberatus est nono Idus Decembris. Subiicit hic de obitu Agnetis Augustae, de quo nobis in fine anni dicendum.

LIX. Quod vero pertinet ad alias ab eodem Gregorio res gestas hoc anno, ex ejusdem diversis diebus datis epistolis apparet, ob diversa negotia Ecclesiastica ad diversos misisse legationes. Primum quidem (a) Hugonem Diensem Episcopum, Hubertum subdiaconum Romanae Ecclesiae, & Lenzonem monachum Legatos mittit ad cognoscendam causam Dolensis Episcopi in Britannia, ipsum vero Hubertum in Angliam ad Regem Willelmum perventurum, & ad alia negotia diversarum Ecclesiarum investiganda & absolvenda, mandans celebrari Synodum (b) Lingonensem in Gallia, eidemque Hugonem Diensem Episcopum Legatum praeesse; cui & Hugonem Abbatem Cluniacensem voluit interesse, in qua de investituris laicorum prohibendis mandat sanciri decretum, consentaneam iis, quae ab Hadriano Papa in Octava Synodo fuisse statuta leguntur. Sic enim de his ad eumdem Diensem Episcopum in fine epistolae ad eum datae conscripsit:

(a) Greg. l. 4. ep. 16. 17. 18. 19. 20.

Legatio in Britanniam & Angliam.

(b) Id. ib. ep. 22.

LX. *Si igitur divina clementia huic nostrae dispositioni effectum dederit, ut scilicet Synodus congregetur, inter caetera, quae tua fraternitas agenda suscepit, hoc attentissime perpendat & exequi studeat, ut congregatis omnibus, & in conventu residentibus, manifesta & personanti denuntiatione interdicat, ut pro conservanda deinceps in promovendis Episcopis canonica & Apostolica auctoritate nullus Metropolitanorum, aut quivis Episcoporum alicui, qui a laica persona donum Episcopatus susceperit, ad consecrandum illum imponere manum audeat, nisi dignitatis suae honore, officioque carere & ipse velit. Similiter etiam ut nulla potestas, aut aliqua persona de hujusmodi honoris donatione, vel acceptione ulterius se intromittere debeat. Quod si praesumpserit, eadem sententia, & animadversionis censura, quam beatus Hadrianus Papa in octava Synodo de hujusmodi praesumptoribus, & sacrae auctoritatis corruptoribus statuit atque firmavit, se astrictum ac ligatum fore cognoscat. Quo capitulo scripto, atque in praesentia omnium lecto, ad collaudationem & confirmationem ejus, universum caetum illius consessus admoneas. Eos autem, qui post recensitam a nobis hujus decreti auctoritatem, investituram Episcopatus per manus saecularium dominorum & potestatum susceperunt, & qui eis in ordinatione manum imponere praesumpserunt,*

De investituris tollendis agi coeptum.

ad

ad nos super hac re rationem reddituros venire, Apostolica auctoritate commoneas, atque præcipias. Hæc Gregorius hoc anno quarto Idus Majas.

LXI. Quo tempore tot ipse vallabatur ex Henriciana prævaricatione turbinibus, & premebatur angustiis, in prohibendis laicalibus investituris Regum, & aliorum Principum, aggreditur constanti animo, invictoque ac plane sacerdotali robore controversiam: cujus causa licet sciret, omnes se passurum Christianos Principes adversarios; haud tamen cessit tempori, concessitque rerum Ecclesiæ statui perturbato, quæ ista in aliud potius differenda esse tempus poterant suadere; sed celso animo, invicto pectore cedere nescio rem aggreditur perdifficilem, ac plane humanis viribus insuperabilem. Quis enim Princ. Christianorum ea dimitteret, quæ a parentibus, avis, ac proavis sibi jure quasi hereditario transmissa essent? quæ quidem licet injusta, toleranda tamen sunt visa prædecessoribus Pontificibus, quamdiu iidem Principes non mercimonio ista tractarent.

Cur toleratæ investituræ tollantur.

LXII. Ubi vero semel irrepsit ejusmodi sacrilega nundinatio, cum a Principibus Episcopatus, Abbatiæ, & alia ecclesiastica beneficia, & dignitates venales factæ, auctione distrahi cœptæ sunt; nec (ut audisti) tot Conciliis a tempore Papæ Leonis Noni & successorum Pontificum in id incumbentium destrui potuit ullo pacto simoniaca ista ecclesiasticarum rerum collatio: visum est, ut quæ semel, ac iterum atque iterum Apostolica falce succisa, ampliori germine pullularet, ejus jam convellendas esse radices, nempe ut omnis laicalis prohiberetur investitura. Gregorius igitur Papa divinitus inspiratus, & confortatus divinæ gratiæ robore, ne novæ rei videri posset inventor, Hadriani Papæ decretum, (a) Octavæ Synodi Oecumenicæ auctoritate communitum in medium protulit, quod suo loco legisse memineris. At hæc ita hoc anno cœpta, quomodo anno sequenti sunt synodali decreto perfecta, suo loco dicturi sumus.

(a) *Octav. Syn. Can.* 22.

LXIII. Eodem anno idem Pontifex Gregorius Gregorium sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconum Legatum misit ad Venetos, ut qui in excommunicationem incidissent communicando cum excommunicatis, ab eodem Legato absolutionem acciperent: cui litteras dedit ad (b) Dominicum Patriarcham, & alios Suffraganeos Episcopos, atque alias ad (c) Dominicum Silvium Ducem Venetiarum, scriptas quinto Idus Junii.

Legatio ad Venetos.

(b) *Greg. l.* 4. *ep.* 26.
(c) *Id. ep.* 27.

Insuper Legatos in Hispanias misit Amatum Episcopum Olorensem, & Abbatem, quemdam sancti Pontii, quibus (d) litteras dedit quarto Kal. Julii ad omnes Reges, & Comites, aliosque Principes, in Hispania dominantes, pro juribus Romanæ Ecclesiæ in provinciis illis sancto Petro oblatis, antequam Saraceni Hispaniis potiti essent, quod aliis ejusdem Papæ ad eosdem scriptis litteris superius est declaratum.

Legatio in Hispaniam.

(d) *Id. ep.* 28.

Sed & eodem anno Legatum in Corsicam Insulam misit Landulphum Pisanum Episcopum, cum ejus Insulæ habitatores & domini redire vellent sub dominio Apostolicæ Sedis, ut ante erant. Extant de his (e) litteræ hoc anno datæ Senis Kal. Octobris ac rursum Romæ decimosexto Kal. ejusdem istis verbis: (f)

Legatio in Corsicam missa.

(e) *Id. l.* 5. *ep.* 2.
(f) *Id. l.* 5. *ep.* 4.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, omnibus Episcopis, & viris nobilibus cunctisque tam majoribus, quam minoribus in insula Corsica consistentibus salutem & Apostolicam benedictionem.

LXIV. *Scitis, fratres, & charissimi in Christo filii, non solum vobis, sed multis gentibus, manifestum esse, Insulam, quam inhabitatis, nulli mortalium, nullique potestati, nisi sanctæ Romanæ Ecclesiæ ex debito, vel juris proprietate pertinere; & quod illi, qui eam hactenus violenter, nihil servitii, nihil fidelitatis, nihil penitus subjectionis aut obedientiæ beato Petro exhibentes, tenuerunt, semetipsos crimine sacrilegii, & animarum suarum gravi periculo obligarunt. Cognoscentes autem per quosdam fideles nostros & vestros amicos, vos ad honorem & ju-*

PAGIUS XII. *Concil. Bisuldinense.*

Ad num. LXIII. Gregorius VII. literis *Carpineta, IV. Kalendas Julii, indictione XV.* ad Reges & Principes Hispaniæ datis, & lib. IV. Epist. XVIII. Registri Gregoriani recitatis *Amatum* Episcopum Eloronensem seu Oloronensem in Aquitania se Legatum suum mittere significat. Quæ in ea legatione gesta, a nemine memoriæ mandata, nisi quod Diagus lib. 2. Hist. Comit. Barcinon. cap. 71. mentionem facit Concilii Bisuldinensis in Catalaunia adversus Simoniacos ab hoc Legato congregati; cujus cum nulla mentio in Collectionibus Conciliorum hactenus editorum, licet tria ejus exemplaria in Catalaunia adhuc supersint, ut testatur idem Diagus, illud a nobis hic non prætermittendum. Narrat itaque hic Historicus, Gregorium VII. misisse *Amatum* Episcopum Oloronensem Legatum suum in Hispaniam, non solum ad tollendam simoniam, quæ in illo Regno invalescebat; sed etiam ad reformanda Ordinis Sancti Benedicti, quem professus fuerat, monasteria. Legatus *die sexta Decembris* currentis Christi anni Concilium apud *Bisuldunum* celebravit, a *Bernardo* Bisuldinensi Comite in suo castro optime exceptus. Huic interfuere Episcopi tres, & Abbates multi. *Guitfredus* Archiepiscopus Narbonensis jamdiu propter simoniam excommunicatus, iterum excommunicatione percolsus, sicuti & Abbates simoniaci, qui monasteria possidebant in Ditione Comitis Bisuldinensis siti. Cum vero *Berengarius* Episcopus Agathensis eidem Concilio præ-

& justitiam Apostolici principatus (sicut oportere cognoscitis) velle reverti, & diu subtractam ab invasoribus justitiam beato Petro, vestris temporibus, vestrisque studiis redhibere: valde gavisi sumus, scientes vobis hoc non solum ad præsentem, sed etiam ad futuram provenire utilitatem & gloriam. Nec diffidere quidem, aut quidquam in hac causa vos dubitare oportet: quoniam si modo vestra voluntas firma, & erga beatum Petrum fides immota permanserit, habemus per misericordiam Dei in Tuscia multas Comitum, & nobilium virorum copias ad vestrum adjutorium, si necesse fuerit, defensionemque paratas. Quapropter quod in hac re opportunissimum nobis visum est, misimus ad vos fratrem nostrum Landulphum Pisanæ Ecclesiæ Episcopum &c.

LXV. Legatio ad Aquilejenses.

Misit etiam Gregorius Papa Legatos ad Aquilejensem Ecclesiam, viduatam pastore, defuncto Sigehardo, ejusdem Ecclesiæ Patriarcha, pro eligendo successore, cum illi Archidiaconum elegissent, probandum ipsum per Legatos ejusdem Apostolicæ Sedis. Extant de his (a) litteræ ad Clerum, & populum Aquilejensem, necnon ad Episcopos Suffraganeos. Hæc mense Septembri.

(a) Greg. l. 5. ep. 5. & 6.

Sed & aliam (b) legationem misit mense Octobris in Gallias ob causam Rainerii Episcopi Aurelianensis: cujus causæ cognoscendæ judices constituit Richerium Senonensem Archiepiscopum, & Richardum Bituricensem, deponendum ipsum contumacem, nisi se purget criminibus objectis.

(b) Id. ep. 8. & 9. Legatio in Gallias.

LXVI. Moritur hoc anno Rex Daniæ Sveno, de

PAGIUS

præsens fuerit, apparet, inquit Baluzius lib. 4. Marc. Hisp. ad hunc Christi annum, eum *Guifredi* partes deseruisse. In Synodo enim Romana anno superiori a Gregorio VII. coacta habetur: *Agathensem Episcopum Berengarium, quia Narbonensi Episcopo excommunicato communicavit, & vices Episcopales pro illo fecit, excommunicamus.* [1]

XIII. *Guifredus Archiep. Narbonensis in eo excommunicatus.*

Guifredus, ut legitur in *Querela Berengarii Vicecomitis Narbonensis* adversus eum, in quodam Concilio Narbonensi incerto anno habito facta, & a Catello lib. 4. Hist. Linguadocii recitata, anno ætatis decimo Archiepiscopatu Narbonensi a Guifredo patre Cerdaniæ Comite empto investitus fuerat, & postea insimulatus de ordinationum & consecrationis Ecclesiarum infami quæstu, illicitisque amoribus cum Urgelli Comitissa. Non apparet autem ipsum resipuisse. Gregorius enim VII. in Epistola XVI. libri VI. *Romæ data IV. Non. Janu. indict. II.* anno scilicet Christi MLXXIX. *ad Berengarium Episcopum Gerundensem*, Guifredi fratrem, hunc hortatus, ut fraterna charitate successus Guifridum ad salutem reducere conetur: *Commemorans illi, & præteritos longævæ ætatis excessus, & propinquum jam sibi divinæ ultionis imminere judicium*, inquit Gregorius VII. Tom. X Concil. in secunda Appendice literarum Gregorii VII. pag. 422. refertur Epistola ab eo data ad Archiepiscopos, Episcopos, Abbates & Principes *in Narbonensi Gallia, Guasconia & Hispania regione* constitutos, quando illuc *Amatum* Legatum suum misit, sed in ea nullus temporis character exprimitur, dicituque tantum *Amatum* mitti ad eradicanda vitia & virtutes plantandas, quam cum non vidisset Diagus, existimavit, Legatum propter duo, quæ memoravimus, capita in Hispaniam directum fuisse. [a]

XIV. A num. LXVI. ad LXXVII. Simeon Dunel-

NOTÆ [1] Præter Concilium hoc apud Bisuldunum Amatus sedis Romanæ legatus synodum aliam sequenti anno celebravit Girundæ quam anecdotorum editores Benedictini Tom. IV. col. 1187. vulgarunt. Canones de variis disciplinæ ab Ecclesiasticis servandæ capitibus editi sunt XIV. eidemque præter Amatum septem alii episcopi Hispani subscribunt. Ex hoc autem concilio dubitari licet, num incerta sit conjectura Baluzii quam Pagius hic adoptavit, Berengarium scilicet Agathensem, quem Gregorius papa in concilio Romano pridem damnaverat, in gratiam ecclesiæ rediisse, eo quod Bisuldinensi concilio ab ejus legato celebrato cum cæteris adfuerit. Cum enim Gerundensi concilio, ab eodem Legato initio subscriptus legatur Berengarius Ausonensis, inde suspicio oboritur, num vitio Amanuensis in concilium Bisuldinensem pro Ausonensi Agathensis irrepserit. Denique & aliud Concilium ab eodem Amato apostolicæ sedis legato una cum Hugone Diensi itidem legato celebratum fuit Burdegalæ sequenti anno 1078. ut constat ex Charta judicii in eodem concilio lati de Ecclesia S Mariæ de Soliaco, quam sibi merito vindicabat Abbas S. Crucis Burdegalensis. Signatur Charta illa IV. Id. Octob. anno 1078. Ind. II. Extat hæc apud Mabillon. Annal. tom. V. pag. 633. Ejusdem Concilii & judicii fit mentio in sententia ab Henrico Albanensi eadem de re lata anno 1131. quam habes in Collectione Martenii to. VII. col. 87. Ex hoc autem intelligimus Amatum legationem suam vel in ipsa Aquitania exercuisse. Hæc Synodus in collectionibus desideratur. MANSI

[a] HOc anno celebrata fuit synodus Xantonis in Gallia ab Hugone Diensi episcopo & Huberto subdiacono S. R. E. quibus Gregorius VII. in litteris suis datis XII. Kal. Aprilis, Indictione XV. sese commisisse significat judicium in causa Turonensis archiepiscopi, qui jus metropoliticum in ecclesiam Dolensem, cæterasque Britanniæ minoris sibi asserebat. Legati causam illam in concilio Xantoniensi cognoscentes, Turonensibus faverunt. Synodi hujus de qua nihil in Collectionibus, meminit Innocentius III. in sententia pro Turonensibus data, & vulgata in Anecdotis Martenii to. III. col. 886. ibidemque pariter habes litteras illas Gregorii, quas supra laudavimus. In ea vero sententia asseruit Innocentius causam illam, antequam Legatis cognoscendo in Synodo Xantoniensi remitteretur, in Synodo Romana coram ipso Gregorio diutius ventilatam fuisse. Designari his credo Synodum Romanam tertiam, de qua Pagius ad A. 1076. 4. In eo vero discussam Dolensem causam huc usque ignoratum fuit. MANSI

de quo plura superius. Hic vero egregium, dignumque Ecclesiasticis Annalibus factum, quo in publica agenda pœnitentia visus est non solum priores Christianos Reges imitatus esse, sed etiam superasse, describendum, ut ita Principi maxime pio postrema solventes ejus memoria ubique in Ecclesia summa gloria perseveret, sitque Christianis Orthodoxis Principibus in exemplum veræ pœnitentiæ, cum deliquerint. Rem gestam paulo ante, quam Rex decessit, sic concinne narrat Saxo (a) Grammaticus, agens primum de sanctissimo viro Villelmo Episcopo Rosckildensium, quem inter Sanctos receptum tum egregia ejus virtutum opera, tum post mortem edita signa fidem haud dubiam fecere. *Sed & sequens casus*, inquit, *in Antistite Voillelmo severitatis pulcherrimum, in Rege certissimum moderationis documentum exhibuit. Ipse namque Svena Rex sacro Circumcisionis pervigilio solemne magnatum convivio feriatus, cum quorumdam Principum clandestina obtrectatione parum honorate de se habitum comperisset sermonem, occultam eorum perfidiam temulentia lascivitis detectam existimans, ira aculeis actus misit, qui ipsos matutino tempore intra Trinitatis ædem oraturos confoderent, tamquam in sacris penetralibus aptissimus humanarum cladium locus existeret; sicque actum erga convivas facinus sacrilegio duplicavit, ipsumque pietatis domicilium crudelitatis officinam effecit, neque loci, aut temporis, quo minus cupiditati indulgeret, respectum habuit.*

(a) Saxo Gram. hist. Dan. l. 11.

LXVII. *Qua in re Voillelmus Antistes, templi (ut par erat) violatione permotus, in primis dissimulanter accepit, neque indignationem suam ulla ex parte stipatoribus patefecit, opportuno vindictam tempore præbiturus. Nam cum rem divinam pontificali more peragere debuisset, non solum adventantem Regem occurrendi veneratione excipere supersedit, sed etiam secretarium subire connisum, a primis ejus liminibus absque respectu familiaritatis, sacerdotii insignibus ornatus, baculo, quo utebatur, exclusit, sacrorum penatium adita indignum judicans, quorum religionem non sine gravi pacis rubore civili sanguine maculasset; suppressoque dignitatis nomine non Regem eum, sed humani cruoris carnificem appellabat. Nec reum objurgasse contentus, aculeum, virga ejus pectori infixit, armatumque duritia animum imperat parricidii pœnitere perdocuit. Enimvero privata societati publica religionis verecundiam prætulit, non ignarus alia esse familiaritatis officia, alia sacerdotii jura, quibus servorum æque ac dominorum, neque ingenuorum parcius, quam ignobilium flagitia vindicare par est.*

LXVIII. *Cumque abunde foret, repulsam egisse, etiam ex eo rationem adjecit, nec dubitavit in præsentem damnationis quoque proferre sententiam. Itaque mirifica audacia in dubium reliquit, fortius illum manu ne, an voce pulsaverit, quem gravibus admodum contumeliis proculcatum, prius lingua, deinde dextera repulsa mulctavit, inque pectore, quo virtutem ante coluerat, vitium contudit. Neque enim in tam evidenti scelere legum ultionis tempus expectandum fuit, facilius origini & incunabilis culpæ, quam ulterioribus ejus incrementis occurrendum existimans, ne morte alitum crimen diuturnitatis tractu convalesceret. Igitur ut Regem impotentia & temeritatis incursus transversum in facinus egit; ita Antistitem ad exercendam vindictam protectæ religionis æmulatione severitas excitavit. Enimvero fortiter vindicata religione, & debitam ordini suo fidem, & alienæ temeritati salutarem reddidit disciplinam.*

LXIX. *Ne enim solemnium officiorum tutelam omittere videretur, veluti indulgentiæ oblitus severitatem exercens, neque sanctitatis inimico amicus existere, aut assentatoris potius, quam pontificis partes præsentare sustinuit. Ceterum specie hostem, revera amicum exhibuit, quia fida concordiæ pignora, ac sincera familiaritatis stipendia potius justi vigoris, quam iniqui facinoris examine ponderabat. Quapropter mansuetissimum ingenium suum, deposita, ad tempus clementia austeritati subjecit, meritoque ad firmandum religionis disciplinam aliquid a crudelitate sibi paulisper mutuandum putavit. Quamobrem infesto militum concursu petitus, applicatos cervici sua gladios animi firmitate contempsit, tantumque se in despiciendis periculis gessit, quantum egerat in provocandis. Tanto animi robore præditus, tamque generosi spiritus abundantia instructus, divina*

PAGIUS Obitus Svani Daniæ Regis. nelmensis de Svano seu Sveno Daniæ Rege scribit: *Anno MLXXVI. Rex Danorum Svanus bene literis imbutus obiit, cui filius suus Haroldus successit.* Quare Svani mors, neque hoc anno, ut putavit Baronius, neque anno MLXXIV. ut nullo teste asserit Pontanus in lib. 5. Historiæ Rerum Danicarum, contigit. Simeoni enim in hujus temporis rebus magna fides habenda. Pontanus refert, vetus Epitaphium *Guillelmi* Episcopi Rochildensis non tantum cædis, qua se polluerat Sveno, & expiationis qua idem in Ecclesiam receptus est, a Baronio ex Saxone Grammatico recitata, sed & funeris atque obitus mirabilis ipsius Episcopi Guillelmi, at sine ulla temporis nota. *Svano* in Dania regnante duo in Scania Episcopatus constituti, duoque alii in Jutlandia, seu in Cimbrica Chersonesi.

Digitized by Google

vina charitatis munimento superior humani timoris viribus apparuit.

LXX.

Cujus Rex subibita nece, cum eum non temeraria offensa, sed publica severitatis fiducia concitatum animadverteret, conscientiæ rubore perfusus, scelerisque quam repulsa pudore æquior, continuo Regiam repetit, quietamque frontem contumeliose correptus exhibuit, nec ipsa quidem generosæ indignationis verba invitus audivit. Deinde regia veste deposita, obsoletam accepit, mœroremque deformitate cultus, quam splendore contumaciam testari maluit. Neque enim tam tristi pontificis sententia perculsus, regales magnificentiæ cultum gestare sustinuit, sed abjectis regiæ majestatis insignibus, insigne pœnitentiæ sagulum sumpsit: quia etiam simul cum veste potentiam exuit, atque ex sacrilego tyranno fidus sacrorum venerator evasit. Siquidem nudatis pedibus ad atrium egressus, in ejus se aditu prostravit, terramque suppliciter osculatus, dolorem, qui ex contumelia acerrimus infligi solet, verecundia ac moderatione compressit. Neque enim continuo repulsæ vindictam egit, sed pudore, ac pœnitentia culpam cruenti imperii redemit. Exultasse ejus animum in nequitia, non habitasse credimus, quem ut primo temeritas transversum in facinus egit, ita postmodum æquissima moderationis temperies rexit. Quanta enim mansuetudine pectus ejus instructum fuisse putamus, qui pontificem palam severissimis sacerdotii viribus adversum se usum non solum impunitate donaret, sed etiam humillima veniæ petitione venerari sustinuit, gratiamque tam pudoris patrocinio, quam pœnitentiæ beneficio meruit? Divina siquidem obsequio non viribus propitianda noverat; ideoque atrocitatem sceleris verecunda mœroris acerbitate pensabat. Quin etiam parvulo pudoris irrigamento magnopere confusus, excitatam ignominia virtutem rubori imperare coegit, quantumque violentia religioni crudeliter imperando incusserat, tantum venerationis vehementer animo contusus exolvit. Sed dum taliter se gerit, insitatam sacerdotalis auxilii clementiam expertus est.

Pœnitentia publica Suenonis Regis Daniæ.

LXXI. Rex humili habitu ad Eccl. venit.

Interea Antistes inchoamento psallendi facto, primaque concentus parte edita, cum Græcæ precationi Kyrie eleison solemnem rite Gloriam subnectere debuisset; ex stipatoribus supplicem foribus Regem adesse cognoscit. Igitur cessato cantu, Clero que conticere jusso, fores repetens, cum Regem, quid ita se gereret, percontatus fuisset, atque ille criminis confessione facta, religioni sese satisfacturum promittens, sacerdotalis subsidii veniam postulasset, continuo exsecratione remissa, jacentem amplexus, obortis lacrymis, depositisque doloris insignibus, & cultum, & animum regium resumere jussit, non licere, inquiens, privatum mœrorem publicis interesse tripudiis.

LXXII.

Neque enim eum humiliorem dignitate sua vultum gerentem, aut supplicem luminibus advolutum intueri sustinuit, sed benignioribus verbis recreatum, pristinam vestem, qua majestatem suam concinniorem efficeret, corpori reponere, cultioremque progredi jubet; satis graves eum pœnas religioni dedisse reatus, qui se tam demisse agere, tumque suppliciter prosternere sustinuisset. Deinde imperatis pœnitentiæ rebus, cantores, quorum frequentia solemnitas agebatur, in occursum ejus, quo ornatius reciperetur, procedere jussit; statimque venerabiliter exceptum, cunctis lætitia ovantibus, ad aram usque perduxit. Ita prioris violentiæ speciem honesto comitatis genere temperavit, repulsæque deformitatem specioso pensavit obsequio; nec minus in pœnitentia venerationis, quam austeritatis in admisso reposuit. Quia etiam adhuc mœrenti sollicitudinem detraxit, fiduciam adjecit, privataque tristitiæ salebram publica gratulatione detersit. Itaque quod in potentis viri scelere pollutum fuerat, religiosa severitate expiatum est. Sed & populus maximo plausu tam spectatam in Rege verecundiam comprobabat, plus pœnitentia pium, quam imperio scelestum evasisse confessus.

LXXIII. S. Episcopus absolvit pœnitentem Reg.

Peregerat jam pontifex severi ac pii vindicis partes, sicque eodem rigoris & clementiæ experimento se gessit, nec parcius veniam, quam vindictam exhibuit. Quippe cujus contumaciam severe repulit, indulgenter modestiam coluit, sicque pietati justitiam contemperavit, ut nec sperneret supplicem, nec reciperet insolentem. Qua in re paterni affectus habitum repræsentavit, quod parentis more correptionem blanditiis subsecutus, neque ante elatum amplecti, aut demissum aspernari sustinuit. Post hæc omissa altaris sacra repetens, summo Patri regiæ expiationis gloriam succinit, eoque serenius gaudium subiit, quo tetrior luctus causa præcessit. Rex ipse biduum quiete peragens, tertio demum die regio cultu ornatus, inter ipsa Missæ sacra excelsam ædis partem conscendit, silentioque per præconem venerabiliter acto, coram omnibus semet gravissima accusatione perstrinxit, acerbum religioni vulnus inflixisse confessus.

LXXIV.

Deinde collaudata Antistitis indulgentia, quod tanto crimini tam repente ignoverit, seque jussu, etsi non manu reum celerrime sacrorum usibus restituerit, pro tam cruenti imperii expiatione muneris loco Stefnica provinciæ dimidium, avis a se conferri publicat. Nec erubuit multorum auribus singularem flagitii committere

tero notionem. Ea res inextricabilem regni, & sacerdotii concordiam operata est. Quippe Rex non solum Antistitem in eodem amicitiæ gradu habuit, sed etiam majoribus dignitatis incrementis donavit, plus officiis ejus ad gratiam, quam contumeliis ad iracundiam concitatus, quem non privata ira, sed publica religionis injuria adversum se provocatum videbat. Hic enim mirificam illius severitatem, ille sanctissimam ejus moderationem benevolentiæ constantia prosequebatur. Sed & uterque quotidianis votis, ne tanta animorum concordia dividuum fati tempus intercederet, exoptabat. Itaque summæ venerationis officia certatim mutuis sibi studiis impendebant, adeoque eximiam societatis fidem honoris vicissitudine nutriebant, ut potius inter eos amicitiæ paritas, quam superioris ad inferiorem familiaritatis cerneretur. Hucusque Saxo, egregiam pœnitantiæ veræ figuram vero eloquentiæ penicillo colorans.

LXXV. Suenone Reg. Danorum mortuo succedit filius Haraldus.

Defuncto autem haud diu post hæc ipso Rege Svenone (ut idem est auctor Saxo Grammaticus) in locum ejus ex omnibus filiis defuncti Regis major natu Haraldus regnum administrandum accepit: ad quem Gregorius Papa epistolam scripsit, qua primum admonuit pro defuncti patris Regis animæ Deo preces offerre: insuper ut ecclesiam in Dania constitutam habeat commendatam. Sed ejusdem præstat audire verba Pontificis; sic enim se habent: (a)

(a) Greg. l. 5. ep. 10.

LXXVI.

Sancta & universalis mater nostra, Romana Ecclesia scilicet, quanta dilectionis & amoris instantia erga patris tui curam, & honoris sui sollicitudinem invigilaverit, te plene nosse, nec tui memoria excidisse non dubitamus; videlicet cum ipse reminisci poteris, quam puram semper & in omnibus servitutis, & debitæ obedientiæ reverentiam circa beati Petri Apostoli honorem exhibuerit. Suis namque temporibus, ut Apostolica testatur Ecclesia, tam devotum, tam fidum, tamque unicum in amoris sui studio fuisse filium novimus, ut pene in Regibus nullus inveniretur secundus, & in diabolico instinctu incentivas vitiorum illecebras imitans, corporis sui fræna laxasset, inter optime Deo placentes Reges illum cœlicas sedes subibitare nequaquam dubitaremus. Sed quoniam credimus, Apostolis, quibus fidelis extitit, opitulantibus, Dominum illum misericordia, & gratuita pietate lamenta pœnitentiæ ante vitæ suæ finem contrito corde arripuisse, veniam posse consequi non dubitamus: immo sui memores in orationibus nostris, sibi concedi, charitatis affectu rogamus; & te (ut optimum decet filium) ei succurrere largis eleemosynarum subsidiis, & Ecclesiarum orationibus hortamur.

Decet enim, ut qui te sui corporalis & sæcularis regni, seu honoris hæredem, ut bonus pater reliquit, spiritualibus auxiliis (prout esse poterit) ne videatur fraudari, quatenus res, quæ tibi decus paternum ministrant regni, manibus pauperum delata, cœlo patri conferant auxilium requiei &c. Commendat protectionem Ecclesiæ, pro qua etiam, si opus sit, vitam profundere debeat. Aliis postea ad eam datis (b) litteris laudat ejus studium atque obedientiam erga Romanam Ecclesiam, in qua & perseverare hortatur; & aliis rursum (c) litteris commendat eum Olavo Norvegiæ Regi, ut fratres suos secum concordet.

(b) Greg. l. 7. ep. 21.

(c) Id. l. 6. ep. 13.

LXXVII. Ladislaus creatus Rex Hungarorum.

Hoc eodem anno, diu rebus Hungaricis fluctuantibus, defuncto Geisa Rege eligitur Ladislaus, de quo idem Gregorius Papa ad Nehemiam Strigoniensem Episcopum hoc anno scribens, hæc inter alia habet: (d) *Admonemus fraternitatem tuam, ut Regem, qui inter vos electus est, cum aliis tuis confratribus, & Principibus terræ alloquaris, notificantes, & consulentes sibi, ut apertius nobis suam voluntatem, & erga reverentiam Sedis Apostolicæ debitam per idoneos Legatos denuntiet devotionem; & ita demum, quod ad nos attinet, ad honorem Dei omnipotentis, & beati Petri Apostolorum principis benigne sibi respondebimus &c.* Præstitit hoc abundanter idem Rex, cum iteratam ad eumdem Gregorium Papam legationem misit, ut ipsius Gregorii redditæ ad eum postea litteræ docent.

(d) Id. l. 4. ep. 25.

LXXVIII.

Hoc eodem anno in Longobardia pessima morte defunctum esse Cincium illum Romanum civem, Romanæ Ecclesiæ perduellem, habent Acta Gregorii Papæ, a Guillelmo Bibliothecario scripta.

Obitus Agnetis Augustæ.

Ad postremum vero, hoc eodem anno Agnes Augusta mater Henrici Regis, per-

PAGIUS XV. *S. Ladislaus succedit fratri in regnum Hungariæ.*

Ad num. LXXVII. *Geysa* Hungariæ Rege *VII. Kal. Maii* viam universæ carnis ingresso, Sanctus *Ladislaus* frater ejus communi omnium consensu regni gubernacula suscepit, inquit Joannes Thwroczius in Chron. Hungarorum cap. 57. *Ladislao* Croatiam & Dalmatiam etiam paruisse, *Zwonimiro* sine liberis demortuo, tradunt Hungarici Scriptores, sed Joannes Lucius in Hist. de Regno Dalmatiæ & Croatiæ lib. 3. cap. I. & seqq. contendit, *Ladislaum* Croatiam tantum occupasse; & Venetos suis victoriis Dalmatici Regni titulum consecutos esse; quæ controversia certis argumentis definiri non potest. Id sane constat, inquit Ducangius in Familiis Dalmaticis & Sclavonicis cap. 5. ex Andrea Dandulo in Chron. ad annum MLXXXIV. *Vitalem Falierum*, primum ex Venetorum Ducibus Dalmatiæ ducem se in-

perseverans in vitæ sanctissimæ instituto excubandi ad sacra Limina Apostolorum, Romæ in Laterano decimaquarta die mensis Decembris feliciter ex hac vita migravit, atque in Lateranensi basilica ad tempus sepulta, post dies autem vigintiduos translata est ad basilicam sancti Petri, apud S. Petronillam; nam de ea hæc Bertholdus Constantiensis hujus temporis scriptor habet hoc anno: *Agnes religiosissima Imperatrix jam* * *viginti annis in viduitate Deo devotissime serviens, nec filio suo Henrico contra Apostolicam Sedem in aliquo consentiens, Romæ requievit in pace, sepulta Romæ in Ecclesia sanctæ Petronillæ*. Hæc ipse. Ad cujus tumulum est scriptum ejusmodi epitaphium, quod (u) Vegius antiquitatum basilicæ Vaticanæ conservator istis verbis exscriptum reliquit:

* XXII.

(u) Veg. l. 3.

LXXIX. ✠ ANNO. MLXXVII. AB. INCARN. DOM. NOSTRI. JESU. CHRISTI. INDICT. PRIMA ANNO. QUINTO. PONTIFICATUS. DOMINI. GREGORII. PAPÆ. SEPTIMI. AGNES. IMPERATRIX. AUG. POST. MORTEM. VIRI. SUI. HENRICI. IMP II. ANN. XXII. DIE. XIV. MENSIS. DECEMBRIS. ANIMAM BONIS. OPERIBUS. FÆCUNDAM. LATERANIS. SALVATORI. SUO. ATQUE. OMNIUM. BONORUM. DEO. AUCTORI. REDDIDIT.
ET HIC UBI ANTEA MILITAVERAT CLAVIGERO COELI PRO CUJUS AMORE. IBIDEM. PEREGRINATA. FUERAT.
QUINTA. DIE. MENSIS. JANUARII. EXPECTANS. SPEM. BEATÆ. RESURRECTIONIS. ET. ADVENTUM. MAGNI. DEI. MEMBRA. CARNIS. COMMENDAVIT. IN. PACE. AMEN.
✠

LXXX. De eadem Urspergensis Abbas agens, hoc anno eam defunctam affirmat, sepultamque in Ecclesia S. Petronillæ apud S. Petrum. Quod autem ipsa apud basilicam S. Petri commorari solita, ubi sedem (ut vidimus) fixerat in Lateranis autem ædibus defuncta esse dicatur; existimare possumus, Gregorii Papæ charitate

PAGIUS

inscripsisse, ex Alexii Comneni Imp. concessione; proindeque admodum vero esse simile, ea tempestate maritima ejusmodi Dalmatiæ Oppida in Venetorum potestatem venisse.

XVI. *Obitus Agnetis Imperat.*

Ad ann. LXXIX. *Agnetem* Imperatricem Henrici Regis matrem, Romæ hoc anno die XIV. mensis Decemb. vitam cum morte commutasse, demonstrat ejus Epitaphium a Baronio recitatum. Ea post obitum Henrici II. Imperatoris, quondam viri sui, primum laudabile viduitatis propositum amplexa est, & postea Sanctimonialium velum suscepit: *Totam fere peragravit Italiam, devotissime visitans Sanctorum Reliquias, & offerens eis pretiosa donaria, plurimasque faciens eleemosynas in urbibus & villis, & in omnibus locis, ad quæ orationis gratia properavit*, inquit Joannes Abbas in Præfatione ad libellum *de Scripturis & verbis Patrum* collectum, quem ei dicavit, & Mabillonius Tom. I. Analect. ex parte publicavit, qui existimat, Joannem illum esse Joannem Abbatem Fiscamnensem variis Opusculis clarum. Extat & in Bibliotheca Sebusiana, centuria II. cap. LXXVII. ejusdem Imperatricis Epistola ad Abbatem Fructuariensem data, quæ quanta pietate prædita fuerit, ostendit: Neque mirum quod in ea Imperatrix dicat: *Interim vero mente adoro ad pedes vestros, rogans, ut Gregoriana pietate in Traianum, petatis mihi veniam a domino: quia unumque illo unus homo ab inferni claustris exoravit Paganum, multi vos facile salvabitis Christianam unam*; nam longe ante hæc tempora fabula illa de Traiano Sancti Gregorii Magni precibus ex inferno erepto fidem invenerat.

XVII. Hoc anno *Marochum* Regnum, situm in Africa juxta Oceanum Atlanticum, qui ei inest ad occasum, institutum, ut testatur antiquus Geographus Nubiensis, qui ante annum Christi MCL. Opus suum scripsit, part. 2. clim. 3. editionis Latinæ Parisiensis pag. 76. ubi ait: *Est urbs Maracot, quam condidit Joseph filius Talesin initio anni CCCCLXX.* (nempe Arabici, qui cœpit hoc anno mense Julio) *postquam emerat terram ipsius ab incolis Aghmat magna vi argenti, eamque sibi & nepotibus suis adscripserat*. Marmolus in Historia Mahometis, & Successorum ejus multa habet de Abu Teschfin seu Tesphin, quæ filio ejus *Josepho Eben Tesphin* tantum conveniunt, perperamque Regni Marochani cum anno Christi MLXXXVI. initium conjungit. Per hæc tempora, inquit Rodericus in Historia Arabum cap. 47 & seq. magna erant dissidia & schismata inter Saracenos cismarinos, qui nempe Hispanias incolebant, *& unusquisque in loco cui præerat, rebellabat. Exorti* tunc *Almoravidi*, seu *Almorabitu*, aut *Almorabides*. qui sibi Hispanias subjecere, quorum Rex fuit *Josephus Eben Tesphin* Monarcha ultramarinus & cismarinus *ab anno Arabum CCCCLXXXIV. usque ad DXXXIX. nonum*, quando per *Almohades* extirpati sunt Almoravides, quorum caput fuit Josephus Eben Tesphin, qui ope variorum Regulorum, qui Africam sub dominio Caliphæ Ægypti inter se partiti erant, dominationem suam stabilivit. Cum enim Ægypti Calipha a Turcis in Syria premeretur de Provinciis Africanis parum curavit. *Almorabitis* paruere in Africa Regna Tenissæ, Bugiæ, & Tuneti, & isti Christianos Mostarabes sibi subditos tolerarunt, quos postea *Almohades* cum Almorabitis exterminarunt.

Instituitur Regnum Marochi.

XVIII. Gregorius VII. anno MLXXV. ut ibidem apud Baronium num. XI. legere est, *Robertum* Calabriæ & Apuliæ Ducem ob Beneventi urbis Pontificiæ obsidionem iterum excommunica-

tate ad curationem in easdem pontificias ædes fuisse translatam. Plurimum enim cam-

PAGIUS

Colloquium inter Gregorium VII. & Robertum Ducem.

nicarat, [1] sed eo hoc anno absoluto, ut anno MLXXIV. num. VIII. & seq. vidimus, inter utrumque fœdus constitutum, ut docent Anna Comnena lib. I. pag. 32. & Guillelmus Apuliensis lib. 4. pag. 34. & seq. Anna postquam spiritu schismatico de querela, quæ inter Romanum Pontificem & Henricum Regem versabatur, locuta est, atque judicium de excommunicatione adversus eundem Regem tulit, ait: *Hoc tanto Regis contemptu Pontifex cum magnum ejus in se ac formidolosum concitasset bellum, veritus ne si Henricus se Roberto conjunxisset, parum & ipso antea benevolo affecto erga Papam, sustineri non posset impetus amborum simul, hunc sibi mutua reconciliatione præoccupandum omnino decrevit. Audito igitur Ducem Robertum Salerni esse, Roma ipse discedens, Beneventum est profectus: unde convento Duce per Legatos obtinuit ab eo, ut ambo in colloquium venirent. Ad hoc cum Papa quidem Benevento cum propriis copiis, Dux Salerno cum sua & ipse militari manu sibi progressi essent obviam, ubi ambo exercitus in conspectu mutuo fuerunt, ipsi Principes jussis stare armatis soli congressi fœdus pepigerunt, fide etiam quam vicissim dederunt acceperuntque jurejurando utrimque firmata. Pactorum hæc fere sententia fuit. Ut Pontifex quidem Regis nomen ac dignitatem Duci tribueret, eidemque auxiliares copias submitteret, ubi opus esset adversus Romanos Orientales. Dux vero Pontifici adesset in omnibus, quando is & ubi vellet.* Ibi Anna Pryic, seu *Regis* nomine, quo utitur, Pontificem Imperium Occidentale *Roberto* promisisse significat. Græci enim, ut alibi diximus, alio nomine quam Pryic, non utuntur, quando de Imperatore Occidentis verba faciunt.

XIX. *Pacta in eo Conventa.*

Hæc de hoc Colloquio Guillelmus Apuliensis habet.

Illis Gregorius Beneventum Papa diebus
Advenit: urbs erat hæc Romano subdita Papæ,
Atque sui juris, quia Dux obsederat urbem,
Ægre Papa tulit, veniam Robertus ut hujus
Impetret offensæ, Papa properavit ad urbem,
*Supplicat, & pedibus * dans oscula Patris*
Suscipitur, tanti persona vigoris honore
Digna videbatur, consedere Papa coegit
Solitoquum cunctis adstantibus inde remotis
Consilium tenuere diu, tum Papa fideles
Convocat, ex Papa secretum jussibus horum
Panditur, allatus liber est Evangeliorum:
Dux Papæ jurat, fuerit dum vita superstes
Observaturum fidei se jura perennis
Ecclesiæ sanctæ totus cui subjacet Orbis;
Romani regni sibi promisisse coronam
Papa ferebatur; quia Rex Henricus ab illo
Damnatus fuerat, propter commissa nefandis
Accumulata modis, nec enim venundare sanctas
Ecclesias veritus perversum dogma colebat
Simonis, & nullum donabat Pontificali
Culmine, præter eos, qui maxima dona tulissent.

* deest *sancti*.

Denique Ptolomeus Lucensis in Chron. ad annum MLXXXIV de Roberto scribit: *Ipsum Gregorius intendebat Imperatorem facere, vel filium suum Boamundum, ut idem Ricardus dicit*, Richardus autem Cluniacensis Monachus, quem Ptolomeus citat, Historiam suorum temporum condidit, vixitque sedente Hadriano Papa IV. ut tradit Vossius lib. De Hist. Latin.

XX. *Colloquium illud hoc anno habitum.*

Hoc Colloquium præsenti anno habitum fuisse, tam ex Anna, quam ex Apuliensi laudatis manifeste eruitur. Uterque enim de eo loquitur statim ac narravit, *Raimundum Berengarii* hujus nominis primum, Comitem Barcinonensem, filium suum matrimonio junxisse cum filia Roberti. Raimundum autem Berengarii superiori anno e vivis excessisse & Raimundum Berengarii filium ejus minorem, antea uxorem duxisse *Mathildem* filiam Roberti Calabriæ Ducis, anno MLXXIX. num. VI. videbimus. Denique Centius Camerarius, cujus verba anno MLXXIV. in medium adduximus, hoc anno *Robertum* a Pontifice absolutum *Aquini* manifeste insinuat.

XXI. *Colloquii tempus.*

Cum autem Centius Camerarius affirmet, Pontificem, *versus Apuliam post Octavas Pentecostes iter* arripuisse, & Pentecostes Festum hoc anno in diem quartum mensis Junii inciderit, mense Julio in Apuliam Pontifex proficisci potuit, & Roberti juramentum recipere. Ultima enim Epistola lib. IV. Registri Gregoriani dicitur data *Carpineta IV. Kalend. Julii, indict. XV.* & prima libri quinti dicitur data *Florentia III. Idus Augusti, indict. XV.* idcoque Carpineto Gregorius Aquinum & Beneventum se contulit, & post absolutum Robertum, & fœdus cum eo dictum, Florentiam venit, ubi *III. idus Augusti* versabatur. Porro in Germania, quod supra notare non memini, plerique adversus Gregorium VII. insurrexerant: *Præter Christi athletam nostrum dominum Gebehardum Archiep. Salzburgensem, Altmannum Patavienssem, Adalberonem Wirzburgensem, Hermannum Metensem, Meginwardum Frisingensem, præter hos solos quinque, in toto regno Teutonico Episcopus Catholicus inveniri non poterat*, inquit Auctor Anonymus Vitæ Sancti Gebehardi apud Canisium Tom. VI. Antiq. Lect. Quare Gregorius VII. a tot Schismaticis vexatus hoc cum Roberto Apuliæ Duce fœdus Ecclesiæ, sibique utilissimum fore non dubitavit.

XXII. *In Oriente duo Imperatores creati.*

In Oriente annonæ penuria populum premente, nemineque bonum publicum curante; *Nam Imperator*, inquit Zonaras, *studiis vacans, Jambos scribere a Psello docebatur*, Orientalium Prætorum Principes *Nicephorum Botoniatem* Imperatorem salutant, & in Occidente Nicephorus Bryennius Dyrachii Dux ab imperio deficit, seque Imperatorem dicit. Nicephorum Botoniatem *Octobri mense indictione prima*; Bryennium vero *tertia Octobris mensis die* Imperii insignia arripuisse prodit Curopalates, qui narrat postea bella inde secuta.

XXIII. *Poloniæ Dux se Regem dicit.*

Dux Poloniæ se in Regem coronavit, inquit Bertoldus in Chron. ad hunc annum. Erat is Boleslaus II. de quo Lambertus in Chron. hoc anno etiam ait: *Dux Polonorum, qui per multos jam annos Regibus Teutonicis tributarius fuerat, cujusque regnum jam olim virtute Teutonicorum subactum, atque in Provinciam redactum fuerat, repente in superbiam elatus; pro-*

pter,

NOTÆ [1] Colloquium hoc ad annum 1080. revocandum esse supra in Nota ad 1074. 8. demonstravimus. MANSI

eamdem Augustam a Gregorio Papa religiose cultam, quæ sunt narrata superius, fidem faciunt.

An-

PAGIUS *ptorem quod Principes Teutonicos cerneret, domesticis seditionibus occupatos*, &c. *Regiam dignitatem, Reginæque nomen sibi usurpavit, diadema imposuit, atque ipso die Natalis Domini a XV. Episcopis in Regem est consecratus* &c. Sed ut Cromerus in Hist. Poloniæ recte asserit, Polonia nunquam Episcopos XV. habuit, ideoque non dubium, quin error in numeros irrepserit. Manifeste vero hallucinatur Cromerus, quando scribit plus septuaginta annis ante hoc tempus Poloniam Regem habuisse, & quidem Ottonis III. Imp. beneficio; Lambertus enim quæ narrat videre potuit, &, uti anno MLXXV. diximus, contestem habet omni exceptione majorem, sc. Gregorium VII. Papam, & quod spectat ad Ottonem III. jam suo loco respondimus. Cromerus tamen, & cum eo reliqui Auctores Polonici fatentur post cædem *S. Stanislai* Poloniam Reges non habuisse ante sæculum XIII. & *Uladislaum* hujus nominis primum, Boleslai II. fratrem, Hermannum etiam vocatum, ejus successorem *Ducem* tantum dictum fuisse.

I. Greg. P. indicit Synod.

Annus exurgit Redemptoris millesimus septuagesimus octavus, Indictione prima, quo Gregorius contumaces Episcopos, eosdemque excommunicatos, sive suspensos haud diutius tolerandos in Ecclesiæ Catholicæ contumeliam ratus, parat Synodum celebrandam ex more, prima hebdomade Quadragesimæ, in qua audiendos eosdem, datis ad eos litteris vocat: in primis vero ad ipsorum antesignanum Guibertum Archiepiscopum Raveonatem, atque ejusdem factionis ipsi inhærentes Episcopos has litteras dedit: (a)

(a) Greg. l. 5. ep. 13.

Guibert. cum suis vocatur ad Synod.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Guiberto Ravennati Archiepiscopo, omnibusque Suffraganeis ejus, & universis Episcopis & Abbatibus in Marchia Firmana & Camerina, & in Pentapoli & Æmilia & Longobardiæ partibus constitutis. Vides ex hac inscriptione, quanta fuerit malignatus (ut dicam cum Psalmista, Inimicus in Sancto) cum tot Episcopos fecerit ab Ecclesia Romana desciscere. Sequitur autem epistola.

II.

Salutem vobis cum Apostolica benedictione libenter mitteremus, si vestræ temeritati sanctorum Patrum auctoritas non obstitisset. Quam graviter enim ultra, quam Christianos oporteret, beatum Petrum Apostolum, ejusque sanctam Romanam Ecclesiam, vestrum utique omniumque Fidelium matrem offensam atque commotam reddidistis, Deus est testis, sanctorumque Patrum regula, vestraque conscientia. Sed quoniam humanum est peccare, Deique peccantibus conversis veniam tribuere; ipsa, quæ ejusdem Dei & Domini sanguine fundata est Ecclesia, ad gremium suum redire vos adhuc ut mater expectat; nequaquam in vestra grassari desiderat nece, immo vestræ capit saluti occurrere. Quapropter moti tam vestra, quam omnis Christi gregis nobis commissi salute, ex omnipotentis Dei parte & Romanæ Ecclesiæ, universalis videlicet matris Apostolica auctoritate monemus, & invitamus vos, ut ad Synodum, quam Deo auctore, in proximo ventura Quadragesima prima hebdomada celebraturi sumus, conveniatis; scientes vos securos fore ab omni læsione vitæ & membrorum, rerumque vestrarum, & ab omni sæculari injuria, eorumque videlicet, quos constringere poterimus. Scientis etiam, quod apud nos nullius umquam odium, aut preces seu turpis jactantia locum obtinere poterit, quo contra vos in aliquo injustitiam exercere possit; immo rigorem justitiæ, prout possumus, temperantes, indulgere vobis, quantum sine detrimento animarum vestrarum, & nostro periculo poterimus, paratè sumus.

III.

Desideramus enim potius, Deo teste, vestræ saluti, & populi vobis crediti consulere, quam nostro sæculari commodo in aliquo providere. Dat. Romæ quinto Kalendas Februarii, Indictione prima. Hæc ad Guibertum & alios collegas schismatis Gregorius. At vero qui semel ab ejus obedientia descivisset aversione contentiosa, ad Ecclesiam amplius non est reversus, Gregorii contempsit mandata, Synodo noluit interesse, ut apparet ex Actis ejusdem Concilii, nec non ejusdem Pontificis (b) litteris, ad Ravennates in fine hujus anni conscriptis. Cum tamen Gregorius longanimis non deponendum, sed adhuc expectandum ipsum in futuram Synodum Novembris mense celebrandam putavit. Verum nec ad eam venientem, sed præteritis malis mala cumu-

(b) Id. l. 6. ep. 10.

PAGIUS SÆC. XI. An. Eræ Hisp. MCXVI. An. Hegiræ CCCCLXXI inchoata die 14. Julii fer. 7. A. C. 1078.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6571.

☉ 23. G. ☽ 15. P. 8. April. Indict. 1.

JESU CHRISTI 1078.

GREGORII VII. PAPÆ 6.

HENRICI IV. REG. 23.

NICEPHORI BOTONIATÆ IMP. 1.

I. *Synodus Romana IV. sub Gregorio VII.*

A Numer. I. ad XIX. Celebrata hoc anno Romæ a Gregorio VII. Quarta Synodus Romana; prima hebdomade Quadragesimæ, cui centum pene Episcopi præter Abbates, & Clericos interfuere. Hæc de ea Paulus Bernriedensis in Vita Gregorii VII. cap. XI. *Anno ab Incarnat. Domini MLXXVIII. indictione prima, cum uterque Rex, Henricus videlicet & Rudolphus, ab Apostolica Sede adjutorium requireret; Gregorius Papa VII. generali Synodo præsidens, decrevit; Quoniam lis & perturbatio regni, in maximum sanctæ Ecclesiæ periculum & detrimentum quotidie redundare cernitur; placet nobis elaborare pro viribus quatenus idonei tam religione, quam etiam scientia pollentes Nuncii, a latere Sedis Apostolicæ ad partes illas mittantur, qui omnes religiosos & justitiæ amatores in Teutonici regni partibus commorantes, Clericalis & Laicalis ordinis viros, & ad hoc opus idoneos, convocent; cum quibus (domini gratia præeunte) aut finem & pacem juste componant, aut veritate percognita, cui parti justitia magis faveat ad plenum addiscere valeant; quatenus pars injusta desistat, & Apostolica auctoritate munita justitia, vigoris & auctoritatis robur obtineat, &c.* Actum Ro-

mulantem deposuit, ut suo loco dicetur.

IV. Celebrata est Synodus statuta die, cujus res gestæ ita inter epistolas Gregorii hoc anno datas descriptæ leguntur summatim collectæ.

* al. LXXVII. De rebus gestis in Rom. Synodo.

*Anno ab Incarnat. Domini millesimo * septuagesimooctavo, Pontificatus vero domini Gregorii Papæ VII. anno quinto, celebravit ipse dominus Gregorius Papa Synodum, ubi interfuere Archiepiscopi & Episcopi diversarum urbium fere numero centum, nec non & Abbatum, ac diversorum ordinum clericorum & laicorum innumerabilis multitudo. In qua Apostolica constituta corroborans, multa quæ corrigenda erant, correxit, & quæ corroboranda, firmavit.* Inter cætera namque in fine synodalis absolutionis hoc annexuit, & perpetuæ memoriæ pro posteris scribendum mandavit, ita dicendo:

Thedaldus & Guibert. Archiep. excommunicati.

Thedaldum dictum Archiepiscopum Mediolanensem, & Ravennatem Guibertum, inaudita hæresi & superbia adversus hanc sanctam Catholicam Ecclesiam se extollentes, ab Episcopali omnino suspendimus & sacerdotali officio; & olim jam factum anathema super ipsos innovamus.

V. Arnulphus Ep. Cremon. excommunicatur. Rolandus Nuntius excommunicatur.

Arnulphum Cremonensem publice coram nostra præsentia convictum, & confitentem se simoniacum, ab omni Episcopali officio absque spe recuperationis deponimus, & usque ad dignam satisfactionem anathemate percutimus.

Rolandum vero Tarvisiensem, qui pro adipiscendo Episcopatus honore subdolus factus Legatus, inter regnum & sacerdotium schisma facere non abhorruit: ut amodo & usque in sæculum Episcopali careat dignitate, Apostolica censura censemus: & ut nullus successorum nostrorum suæ consecrationi aliquo modo consentiat, modis omnibus prohibemus, & perpetuo eum anathemate alligamus, nisi resipuerit, & digne Deo satisfecerit.

Hugo Card. excommunicatur.

Hugonem Cardinalem tituli sancti Clementis, tertio ab Apostolica Sede damnatum, eo quod aspirator & socius factus hæresis Cadaloi Parmensis Episcopi, & iterum constitutus Legatus Apostolicæ Sedis, hæreticis & simoniacis, & ab Apostolica Sede damnatis se conjunxit; & tertio factus apostata & hæresiarcha, schismata & divisiones, atque scissuras in Ecclesia Dei, tentans eam scindere, fecit; ab omni sacerdotali officio privamus, & tam ab ingressu & honore prædictæ Ecclesiæ, quam omnium Ecclesiarum, sub perpetua & irrevocabili sententia submovemus, & usque ad satisfactionem anathemate percutimus.

VI. De Gaufredo Archiep. Narbonensi.

Renovamus etiam excommunicationem a prædecessoribus nostris factam super Gaufredum Archiepiscopum Narbonensem & absque ulla recuperationis spe ab Episcopali officio eum submovemus. His, quæ ad clericos spectarent, constitutis, ad laicos se convertit, atque in primis ad causam Henrici Regis cum Rodolpho electo nuper in Germania Rege, ad quos componendos de legatione decernenda sic agit:

De regum causa cognoscenda componenda vel judicanda

Et quoniam lis & perturbatio regni in maximum sanctæ Ecclesiæ periculum & detrimentum quotidie redundare cernimus; placet nobis elaborare pro viribus, quatenus idonei tam religione, quam etiam scientia pollentes Nuntii e latere Apostolicæ Sedis ad partes illas mittantur, qui omnes religiosos & justitiæ amatores in Teutonici regni partibus commorantes, clericalis & laicalis ordinis viros, & ad hoc opus idoneos convocent, cum quibus, Domini gratia præeunte, aut finem & pacem juste componant, aut veritate percogni-

PAGIUS *Romæ in Ecclesia Domini Salvatoris, V. Nonas Martii, indictione prima.* Referuntur postea ibidem duæ ejusdem Pontificis Epistolæ, altera ad Præsules & Magnates Regni Teutonici *VII. Idus Martii* data, alteraque *Udoni* Trevirensi Archiepiscopo eadem die scripta; priori suum consilium illis significat, & anathema contra illud impedire volentes addit; posteriori vero Trevirensem Præsulem admonet, ut sine omni dilatione hac de causa se intromittat. Prior est Epistola XV. libri V. Registri Gregoriani; posterior Epistola XVI. ejusdem libri, & ex utraque Baronius num. XVI. & seqq. aliqua exhibet.

II. *Bis inter Henricum & Rodulphum Reges in Germania pugnatum.*

Porro hoc anno duo prælia Henricum inter & Rodulphum, qui de Germaniæ Regno contendebant, habita, non vero unum, cujus solius meminit Baronius n. XIX. [1] Fuse utrumque describit Chronographus Magdeburgensis, a Meibomio editus, qui ait, Rodulphi exercitum in fugam conjectum esse, subditque: *In eadem fuga capti Bernhardus Romanæ Sedis Archidiaconus, Sigifridus Archipræsul Moguntinus, Adelbertus VVormaciensis Episcopus.* In secundo prælio victi, fugatique Henriciani. *Ex nostris partibus*, inquit Chronographus, *præ-*

NOTÆ [1] Unum quidem prælium extitit, primo quidem Rodulpho adversum, e cujus exercitu cum plures in fugam declinassent, ipse fractam aciem suam ratus, sensim in Saxoniam se recepit. Sed interim innovato ab ejus militibus, qui manum cum alio hostium cornu conserebant, prælio, victoria Rodulpho cessit. Ita Annalista Saxo ævi illius Scriptor, ex quo Chronographus Magdeburgensis sua omnia accepit. Ideo vero prælium illud Rodulpho propitium *secundum* ab eodem Chronographo dictum fuit, quod alterum ante aliquot annos gestum nempe 1075. in censum referat. Id melius explicat Annalista Saxo, qui verba a Magdeburgensi descripta ita expresserat. *Factum est hoc bellum secundum &c.* MANSI

Digitized by Google

guita, sui parti magis justitia faveat, ad plenum addiscere valeant, quatenus pars injusta desistat, & Apostolica auctoritate munita justitia vigoris & auctoritatis robur obtineat.

VII.

Verum quoniam nonnullos diabolico instinctu collectos, tyrannidis suæ facibus accensos, turpis lucri avaritia mancipatos, discordiam potius, quam pacem fieri, ut videre desiderantes, fore non ignoramus; statuimus, ut nulla umquam persona alicujus potentiæ, sive Rex, aut Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Comes, Marchio, sive miles aliqua præsumptione, temerariove ausu, fraude, dolove, sive aliqua perturbatione Legatis nostris obsistere & contraire, ne justitiam & finem componant, pertentent. Quicumque autem temerario ausu (quod non optamus) hujus nostræ Constitutionis violator extiterit, Legatisque nostris, ad hanc pacem componendam euntibus prænominatis fraudem opponere tentaverit, vinculo eum anathematis alligamus; & non solum in spiritu, verum etiam & in corpore, & omni prosperitate hujus vitæ Apostolica potestate innodamus, & victoriam ejus in armis auferimus. Ut sic saltem confundantur, & duplici confusione, & contritione conterantur.

VIII. Rainer. induciæ datæ.

Item Rainerio vero Ugizzoni filio inducias trium hebdomadarum damus. Quod si in spacio isto coram præsentia nostra aut per se, aut per Legatos suos justitiam facere noluerit, eo quod fratrem suum manu sua interemit, & multa perjuria ut scelestus incurrere non abhorruit, & cognatam suam & pupillos, liberos atque fratris sui, castra eorum diripiendo, & prædia contra periculum animæ suæ vexare non desinit, transacto prænominato termino, anathemate eum alligando percutimus. Et filium Comitis . . . . . datis induciis usque in Palmas, simili excommunicatione innodamus, eo quod Lucensem Ecclesiam quiete manere, sua diripiendo, minime permittit.

Northmanni rursum excommunicati.

Excommunicamus omnes Northmannos, qui invadere terram sancti Petri laborant, videlicet Marchiam Firmanam, Ducatum Spoletanum, & eos, qui Beneventum obsident, & qui invadere & deprædari nituntur Campaniam, & maritima, atque Sabinos, necnon & qui tentant Urbem Romanam confundere. Episcopos vero, qui acceptis epistolis nostris, aut cognitis, neque per se, neque per canonicam excusationem ad præsentem Synodum venerunt, ab Episcopali suspendimus officio: & quicumque eorum seu Episcopus, sive presbiter prædictis Northmannis, donec excommunicati fuerint, divinum officium fecerit, a sacerdotali officio perpetuo submovemus.

IX. De Abbate Farfensi.

Abbati Farfensi octo similiter dierum inducias concedimus: post quem terminum nisi ad emendationem venerit, excommunicamus, & ei corpus & sanguinem Domini interdicimus, Abbatisque ordine in perpetuum carere eum censemus. Ex his plane horum temporum calamitatem possumus intelligere, quod undique Romana Ecclesia vallaretur angustiis, persecutionem pateretur a schismaticis, insuper a Northmannis ad Urbis januas premeretur; cum his adversus rebelles Ecclesia Romana sanciret, hi qui sequuntur, ab eodem Gregorio Papa in Synodo sunt constituti canones:

Concilii canones.

Et quoniam Dei judicio nonnullos naufragio perire cognoscimus, & eos quasi legali jam jure, diabolico immo instinctu, ab his, quibus misericorditer sublevari, & consolari deberent, deprædari conspicimus; statuimus, & sub anathematis vinculo (ut a prædecessoribus nostris statutum est) jubemus, ut quicumque naufragum quemlibet, & bona illius invenerit, secure tam eum, quam omnia sua dimittat.

Ordinationes vero illorum, qui ab excommunicatis sunt ordinati, sanctorum Patrum sequentes vestigia, irritas fieri censemus.

Iterum sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos, qui excommunicatis fidelitate, aut sacramento constricti sunt, Apostolica auctoritate a sacramento absolvimus, & ne sibi fidelitatem observent, omnibus modis prohibemus.

X. Quos Greg. ab excommunicatione eximat.

Item. Et quoniam multos (peccatis nostris exigentibus) pro causa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim etiam nimia simplicitate, partim timore, partim etiam necessitate; devicti misericordia, anathematis sententiam ad tempus, prout possumus, opportune temperamus. Apostolica

PAGIUS

præter Episcopum Magdeburgensem, qui cecidit in fuga, nemo qui dignus sit nomine, periit in illa pugna, &c. Factum est hoc prælium secundum an. Dom. MLXXVIII. VII. Idus Augusti feria tertia. Corpus vero Archiepiscopi ab ipsis Magdeburg translatum in monasterio Sanctæ Mariæ, quod ipse construxerat, est honorabiliter tumulatum, &c. Ipso in diebus suis divina revelationis instinctu principale cum tota majori Ecclesia altare, quod per incendium destructum est, anno domini MLXXVIII. consecravit, priori destructo, ac inclusis multorum Sanctorum integris corporibus, &c. Iste pia memoria frater fuit Annonis Coloniensis Archiepiscopi, Wernerus appellatus, ut jam idem Chronographus dixerat. De tertio & quarto prælio inter utrumque Regem commisso anno MLXXX. mentionem faciemus, ut quo in statu hoc tempore res essent, melius innotescat.

Digitized by Google

eu numque auctoritate anathematis vincula hos subtrahimus, videlicet uxores, liberos, servos, ancillas seu mancipia, necnon rusticos, & servientes, & omnes alios, qui non adeo curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur. Et illos, qui ignoranter excommunicatis communicant, seu illos, qui communicant, cum eis, qui communicant excommunicatis. Quicumque autem aut orator, sive peregrinus, aut viator in terram excommunicatorum devenerit, ubi non possit emere, vel non habet unde emat; ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et si quis excommunicatis pro sustentatione, non superbiæ sed humanitatis causa aliquid dare voluerit, fieri non prohibemus. Actum Romæ in Ecclesia Domini Salvatoris, quinto Nonas Martii, Indictione prima. Hactenus Acta Concilii hujus. Quæ verbatim recitanda fuerant ad redarguendum ea, quæ sive a Mariano Scoto, sive ab alio leguntur ad ejus Chronicon apposita, quæ nec per somnium contigerunt, nempe privasse regno Henricum Regem, dedisseque illud Rudolpho; & ipsum Gregorium a Rege Sedem Apostolicam accepisse. Quam ista procul sint ab ejusdem Gregorii rebus gestis, tum recitata Acta declarant, tum ejusdem recitandæ epistolæ fidem facient.

XI. Benno Card. schismaticus calumniatus Gregorium.

Sed nec prætereundum putamus esse Bennonem pseudocardinalem, qui adversus ejusmodi Gregorii Papæ decretum, quo ab excommunicatione removit communicantes cum iis, qui excommunicatis communicant, in sua epistola adversus Gregorium scripta sic insurgit: *Hildebrandus autem non solum Ecclesiæ perturbavit pacem, sed etiam Ecclesiasticorum scidit unitatem, & unicæ Fidei vestem inconsutilem, dum Cæsarem & Episcopos communicantes Cæsari absque judiciario ordine excommunicabat, & tertio gradu communicantes eis ab excommunicatione nova pietate excipiebat; quos hujusmodi artibus, & Regi subducere, & sibi allicere festinabat. Dicant nunc Hildebrandi discipuli, quibus commentis, quibus coloribus deaurare possint, quod ipse Hildebrandus in Synodo generali hæretice prædicavit, prædicando excommunicatis communicare consensit, prædicata scripsit, prædicatione, & scriptis alteram Catholicam, alteram excommunicatorum Ecclesiam faciens, unitatem scidit, scripta per orbem terrarum disseminavit, prædicando, scribendo, scripta disseminando seipsum hæreticum manifestavit, & ore proprio, & confessione hæreticos non extorta, divino urgente judicio, condemnavit, dum vulgus erroneum sanctum existimaret, & Apostolice exaquaret spiritum tanti erroris: cum etiam prudentiores ejus laqueis caperentur, & inducerentur in tentationem, si fieri posset, etiam electi.*

XII.

Mentimur, nisi tredecim Cardinales sapientiores & religiosiores, ipse Archidiaconus, & ipse Primicerius, & multi alii Lateranensium clericorum, quorum judicio ex privilegio sanctæ Sedis totus subjacet mundus, apostasiam ejus intolerabilem perpendentes, ab ejus communione recesserunt. Dicant, oramus, Hildebrandi discipuli, quis præsumptione magister eorum unitatem Ecclesiæ in duas, vel plures partes divisit? Si enim Cæsarem injuste, & absque judiciario ordine damnavit; seipsum potius ab Ecclesia separavit: si vero juste excommunicationis gladium in Cæsarem, vel Episcopos communicantes Cæsari exeruit; quare communicantes ipsis Episcopis tertio gradu, per scripturam excipiendo absolvit? numquid etiam unius diei infans ab excommunicatis conceditur aliquo necessitate baptizari, vel ab excommunicatis baptizatus, & continuo mortuus, creditur salvari? &c. Hæc & his similia plane deliro a Bennone in Gregorium sunt illata: quæ sane quam sint enormia, falsa, omni canonica scientia destituta, ac plane hæretica, quis non intelligat? in fine autem epistolæ ponit, quo nititur probare, Gregorium fuisse hæreticum, eo quod admittendos esse sancivit excommunicatos in tertio gradu, eos scilicet, qui communicassent cum eis, qui cum excommunicatis communicassent, damnatumque ob eam causam Liberium ab Eusebio asserens, multa in Liberium declamat, eo quod communicaverit cum excommunicatis.

Suam Benno patefacit imperitiam.

XIII.

Sed quam dispar causa Gregorii atque Liberii, quamque de Liberio erraverit, ut intelligatur, Lectorem ad ea, quæ suo loco superius de ipso Liberio sunt scripta remittimus. Ut plane cognosces, si verum est, quod affirmat, a Gregorio Papa præceptum, ut Liberii Papæ festum celebraretur, non perperam factum. Sed homini mentiri solito, & in scriptione conserta mendaciis absque teste aliquo eadem asserenti, haud facile adhibenda fides. Recitat ex Bennone (qui Bruno corrupte legitur apud ipsum) Abbas Urspergensis. Quinam autem fuerint Cardinales illi tredecim, quos sapientiores nominat, eosque a Gregorio Papa recessisse tradit, idem Benno in vita Hildebrandi, quam manus scorpii exaravit, sic numerat in ejus exordio: *Leo Archipresbyter Cardinalis, Benno, * Hugobaldus, Joannes, Petrus Cancellarius, hique ordinati (ut ait) ante tempore Hildebrandi, Natro, Innocentius, Leo, hique tres ab eodem Gregorio ordinati, Theodinus Archidiaconus ab*

Cardin. schismatici tredecim.

* Hugo Blancus.

eodem eo officio auctus; alii diaconi, nempe, Joannes, Crescentius, Joannes alius, & Petrus, præter subdiaconos, & acolytas. Sed quales isti fuerint, ex uno Hugone Candido jam notissimo discere collegas impietatis facile poteris, & ex ipso Bennone, ejus scriptionis auctore, mendaciorum complices intelligere.

XIV. At quos æstus animi, quos angores mentis, cruciatus cordis ipse Gregorius Pontifex his temporibus pateretur, qui ita undique scissam contemplaretur Ecclesiam, simoniacos, & fornicarios, ne Ecclesiasticum subirent judicium, undique rebellantes, contumacia apostatantes, schismaticis inhærentes, in dies magis numero, sicut & impietate, infausto germine multiplicantes; ipsemet charo amico suo, secretorum conscio, vitæ sanctæ communicatione intimo S. Hugoni Abbati Cluniacensi, ad eum scribens, his aperit verbis: (a) *Vos autem certa fide, immo & oratione Dei omnipotentis misericordiam implorate, ut mentes nostras secundum suam voluntatem dirigat, & in magna tempestate nos gubernaculo ad portum suæ pietatis perducat. Tot enim angustiis premimur, tantisque laboribus fatigamur, ut ii, qui nobiscum sunt, non solum pati nequeant, sed nec etiam videre possint.*

(a) Greg. lib. 5. ep. 21. Quales animi cruciatus Greg. P.

XV. *Et licet cælestis tuba clamet, (b) unde quisque secundum suum laborem mercedem recipiet; & bonus Rex manifestet: (c) Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ Domine lætificaverunt animam meam; tamen frequenter hæc vita nobis est tædio, & mors carnis desiderio. Sed cum pauper JESUS ille pius consolator, verus Deus & verus homo manum porrigit, valde tristem & afflictum lætificat; dum vero manet dimittit, nimis me conturbat. In me quippe semper morior, sed in eo interdum vivo: & cum viribus omnino deficio, ad illum gemens clamo: Si Moysi, & Petro tantum pondus imponeres, credo quia illos gravares: quid ergo de me, qui nihil ad eorum comparationem valeo, fiet? Restat ergo, ut aut tu ipse cum tuo Petro Pontificatum regas; aut me succumbere, & eumdem Pontificatum confundi cernas. Tunc ad illud recurro: (d) Miserere mihi Domine, quia infirmus sum. Et illud: (e) Tamquam prodigium factus sum multis, & tu adjutor fortis. Nec illud obliviscor: (f) Potens est enim Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* Hæc ad S. Hugonem Cluniacensem Abbatem Romæ Nonis Maii hoc anno Gregorius de animi sui angustiis & doloribus.

(b) Luc. 16. (c) Ps. 93. (d) Ps. 6. (e) Ps. 70. (f) Matt. 3.

XVI. Sed jam ad res post Concilium gestas revocemus orationem. Synodo absoluta, mox idem Gregorius Papa de his, quæ in ea sancita fuissent, (g) litteras dedit ad Episcopos, & Principes, in regno Teutonico constitutos. Incipit epistola; *Notum vobis fieri volumus*; Data ipsa septimo Idus Martii; qua pariter significat in fine ipsius, quæ, antequam mittat in Germaniam Legatos, ab ipsis pro securitate illorum præstari velit. Sunt ista: *Præsentium vero portitorem ad hoc vobis dirigimus, ut una cum venerabili fratre nostro Treverensi Archiepiscopo, qui Henrico favet, & altero, qui utilis & religiosus ad hoc sit apud Episcopus ex parte Rudolphi, locum & tempus prædicti conventus statuant, quatenus Legati nostri, quos præfati sumus, securius & certius ad vos venire, & quæ omnipotenti Deo placeant, ipso auxiliante, vobiscum valeant perficere.*

(g) Greg. lib. 5. ep. 15. Greg. a duobus regibus singulos mitti legatos jubet.

XVII. Eadem quoque die scripsit ad ipsum Archiepiscopum Treverensem Udonem nomine, Regis Henrici cultorem, quem obnixe roget, ut quam mandat recipiendam provinciam, non recuset, & Romam ob eam causam venire non prætermittat. Sed & quam fuerit ipse Gregorius pacis cupidus, & salutis animarum pereuntium, iisdem litteris aperit, dum his verbis eumdem ita compellat Episcopum: (h) *Rogamus igitur, & admonemus prudentiam tuam, in qua multum confidimus, ut secundum tenorem earumdem litterarum sine omni dilatione de causa hac te intromittas, & omnibus tam minoribus, quam majoribus, quoad potes, quid a nobis deliberatum, & qualiter tibi injunctum sit, notum facias, ut miserante Deo, & adjuvantibus his, qui Dominum diligunt, tam feralis discordiæ furorem, aut penitus compescere, & (quod maxime optamus) ad plenam pacem reducere possimus; aut si illud, peccatis impedientibus, minime obvenire poterit, saltem nos in tanta fratrum nostrorum pericula, culpam negligentiæ declinemus.* Et post multa, quibus hortatur, ut tum ipse, tum qui a Rudolpho est eligendus, Romam veniant, ista adjicit:

(h) Id. ibid. ep. 16. Quam pacis cupidus Greg. fuerit, ostendit Udoni Archiep. Treviren.

XVIII. *Nec durum tibi sit, frater, subire quod imponimus: quoniam ex quo in Ecclesia locum sacerdotii & officium suscepisti, nihil Deo dignius, aut animæ tuæ salubrius fecisti, quam si in hac re nequitiam diabolicæ fraudis elidere, & saluti tot millium hominum, opitulante Deo, consulere poteris. Et si hos fatigatio tua pro voto non successerit, tibi tamen apud illum certa manet retributio, apud quem non infectum reputabitur omne bonum, quod justa & perseveranti voluntate concipitur.* Hæc & alia, quibus, quam fuerit animo satagenti in his componendis discordiis innotescit, scribens ad Udonem Henrico studentem: quem tamen contigit eo tempore vita fungi, inque

Digitized by Google

que locum ejus subrogari Hermannum, qui adversus Regem Henricum inhæsit adversatio.

XIX. Qui autem Henricianæ parti favebant, intervertisse omnia, quæ ipse Gregorius pro rebus componendis ordinasset, & impedimento fuisse, ne consequerentur effectum, questus de his est ipse Pontifex, (a) scribens ad Germaniæ populos, Ecclesiæ Romanæ fideles, hoc eodem anno Kal. Julii, incipit epistola: *Quæ & quanta nobis cura fuerit*, &c. Quibus pariter litteris testatum reddidit, animum suum nulli partium aliquo commodo temporali persuasum inhæsurum, nisi cui favere justitiam, Episcoporum, & Principum judicio decerneretur in Comitiis, ea de causa cogendis.

(a) Id. lib. 6. ep. c.

PAGIUS III. *Synodus Romana V. sub Gregorio VII.*

Ad num. XIX. De Synodo Romana *Quinta* hoc anno habita, hæc tantum in eodem Paulo Bernriedensi leguntur: *Anno ab Incarnat. domini MLXXXVIII. Pontificatus vero domini Gregorii Papa VII. sexto, decimo tertio Kalendas Decemb. indict. II. congregata est Synodus Roma in Ecclesia S. Salvatoris, in qua juraverunt Legati Henrici & Rudolphi, quisque pro Domino suo, quod nullis dolis Colloquium Legatorum Sedis Apostolica in Teutonico regno habendum, impedirent.* Bertoldus in Chronico de priori Synodo ait: *Idoneos Legatos iterum destinavit, qui facto generali Colloquio causam regni juste determinaret; & omnes Synodali sententia, damnavit, quicumque impedirent, ne Colloquium fieret. Quod Rudolphus libentissime voluit fieri: Henricus autem utrumque potuit, impedire non cessavit. Nam contra Apostolicum preceptum, maxima multitudine flagitiosorum adunata, procinctum in Saxoniam paravit: cui Rex Rodulphus apud Struvam cum exercitu obviavit, & illo fugato ipse campum victoria obtinuit VII. Idus Augusti. Occubuit tamen ibi ex parte Rudolphi Vuecel venerabilis Magdeburgensis Episcopus, & Vuormaciensis Episcopus captus est. Infinita autem multitudo utrimque occubuit, plures tamen & excellentiores ex parte Henrici. Facto autem alio Concilio Roma X. Kalend. Decemb.* (legendum, XIII. Kalend. Decemb.) *utriusque Regis Legati, in Synodo juravere, quod domini eorum non impedirent colloquium, pro causa regni statuendum. Unde & Papa ea vice inter nos judicare non potuit, quamvis bene sciret, cui parti magis justitia faveret.*

IV. *In ea Berengarius auditur.*

Subdit de V. Synodo Romana Bertoldus: *In Synodo ista Berengarius Andegavensis Canonicus, ut ab haresi sua resipisceret, Synodaliter convenitur, eique inducia usque ad proximam futuram Synodum dantur.* Huc referendum quod Anonymus Chiffletianus in Opusculo de Berengarii hæresiarchæ damnatione multiplici scribit, *Reverendissimus Papa Gregorius VII. successor Alexandri iterum eidem Beringerio audientiam in duabus Synodis generalibus Roma concessit. Sed cum ipse sectam suam Catholica fidei contrarium denegare non posset, iterum sub juramento eamdem abdicare, & fidem Catholicam profiteri delegit, sicut in superioribus Conciliis fecit. Tot igitur Conciliis Beringerianam haresim damnatam percepimus, tum ex fidelium relatione verorum, qui iisdem Conciliis interfuerunt, tum ex regestis Romanorum Pontificum, tum ex scriptis religiosorum virorum, qui de his fidelissime scripserunt. Nam eadem Concilia nostris temporibus infra XL. annos celebrata reperiuntur, quot anni ab exordio Pontificatus Sancti Leonis Papa usque in præsentem annum computantur, qui est ab Incarnatione domini MLXXVIII.* (quo ideo Auctor Opusculum suum scripsit). *Unde & adhuc multi vivunt, qui iisdem Conciliis interfuerunt; qui & nobis de iisdem Conciliis fidelissime testificati sunt.* [1]

V. *Secunda Berengarii fidei Professio.*

Berengarius, qui primam fidei Professionem anno MLIX. coram Nicolao Papa fecerat secundam in ista Synodo edidit, quam hactenus ineditam ex veteri Codice MS. Mabillonius Tom. II. Analect. in Observat. de multiplici Berengarii damnatione in hunc modum exhibet: *Profiteor panem Altaris post consecrationem esse verum Corpus Christi, quod natum est de Virgine, quod passum est in Cruce, quod sedet ad dexteram Patris: & vinum Altaris postquam consecratum est, esse verum Sanguinem, qui manavit de latere Christi. Et sicut ore pronuncio ita me in corde habere confirmo. Sic me adjuvet Deus, & hac sacra.* Verisimile est, inquit Mabillonius, *Berengario* postea quam priorem confessionem quasi proprium Humberti Cardinalis fœtum tam atrociter scripto suo a Lanfranco confutato lacerasset; ut vel sic omnis causandi ac tergiversandi aditus ei præcluderetur, datam fuisse potestatem suis verbis expli-

NOTÆ [1] NOn multos ante annos diligentia PP. Martene, & Durand. Anecdot tom. IV. col. 103. prodiit scriptum quoddam Berengarii, in quo ille res gestas in causa sua in utroque Romano concilio sub Gregorio VII. narrat, mentemque suam de utraque fidei confessione exponit. Ex hoc vero plura discere ad ecclesiasticæ historiæ emendationem licet. Primo ait Berengarius, Romanam hujus anni 1078. Synodum celebratam fuisse die festa omnium sanctorum, quod verissime dictum censeo, atque idem emendandus est Paulus Bernriedensis, qui collectam illam prodidit die XIII. Kal Decembris. Cum præsertim dies illa nec Dominica esset, nec feria secunda, nec solemne aliquod festum, unde ex antiquo more concilia exordiri obtinuerat. Ait insuper Berengarius confessionem suam priorem, quam ex Mabillonio Pagius hic num. 5. recitat, a multis Romæ probatam fuisse, ac præsertim ab episcopis Portuensi, & Sucirensi (lege Sutrinensi) & cardinalibus non infrequentibus; sed & pontifici ea fidei formula satisfactum fuisse affirmat. Vicissim autem multos sibi adversarios prodit, inter quos Episcopos Patavinum (nempe Altimannum) & Pisanum (Landulphum) commemorat. Horum opera retentum se dicit Romæ usque ad concilium in Quadragesima (anni sequentis 1079.) celebrati. Tunc autem coactum se addit ad novam fidei formulam subscribendam, cui se non plane invitum assensisse. Hæc fidei formula in eo a priori differebat, quod affirmaret panem & vinum per consecrationem in corpus & sanguinem *substantialiter* converti. Illud enim *substantialiter* in priori formula deerat. Sed errasse se in eo profitetur, quod præterea coactus fuerit juratum affirmare se ad id usque errasse. MANSI

Inter hæc autem Henricus Rex reverſus cum valido exercitu in Germaniam, adverſus Rudolphum properat, Bavariam, Sveviamque invadit, cedente ipſi Rudolpho, qui in Saxoniam ſe recepit. Ubi vero ab eo Vvirzeborgenſis civitas capitur; eo properans Rex Henricus, collatis ſignis acri bello pugnatum eſt, in quo fuſo Henrici equitatu, victoria apud Rudolphum fuit. Hæc auctor Henrici vitæ.

Pontifex vero Legatis utriuſque partis Romam vocatis, ubi pervenerunt menſe Novembri, Synodum celebrat, cujus iſta ſunt Acta: (a)

(a) Greg. l. 6. ep. 5.

Acta Synodi Romæ habitæ menſe novembri.

Anno ab Incarnatione Domini milleſimo ſeptuageſimo octavo, Pontificatus vero domini Gregorii Septimi Papæ ſexto, tertiodecimo Kal. Decembris Indictione ſecunda, celebrata eſt Synodus Romæ in Eccleſia ſancti Salvatoris, pro reſtauratione ſanctæ Eccleſiæ, In qua inter alia excommunicatus eſt Conſtantinopolitanus Imperator, & alii, qui ſubſcripti habentur.

XX. Niceph. tyrannus excommunicatur

Quod pertinet ad Conſtantinopolitanum Imperatorem, fuit iſte Nicephorus cognomento Botoniates, qui tyrannice ſibi Imperium vendicans, Michaelem cum Maria Auguſta conjuge, filioque Conſtantino Porphyrogenito in Blachernis captos, eoſdem in monaſterium relegavit. Coronatus eſt autem ipſe Nicephorus a Coſma Patriarcha, qui eodem anno, Joanne Xiphylino defuncto, a Michaele Imperatore in locum ejus fuerat ſubrogatus. Venerat iſte Jeroſolymis, & magnæ exiſtimationis erat apud Imperatorem. Hæc omnia pluribus Joannes Curopalates. Quod enim Michael Imperator cum Latinis communicaret, coleretque ipſum Romanum Pontificem Gregorium, dignum viſum Gregorio, ſi tyrannum invaſorem Imperii excommunicaret. De pietate Michaelis, ex ejus oblationibus Caſſinum miſſis, habet iſta Leo Oſtienſis: (b)

Coſmas Patriarcha Conſtant.

(b) Leo Oſt. l. 3. c. 38.

XXI. Pietas Michaelis Imp.

Circa hos dies Michael Conſtantinopolitanus Imp. patri Deſiderio per Nuntios dona plurima tranſmiſit, poſcens, ut pro ſe ac liberis, ac pro ſtatu Imperii ſui omnipotentis Dei clementiam aſſiduis precibus exoraret. Inſuper ob beati Benedicti patris reverentiam pro ſalute animæ ſuæ per præceptum aurea bulla roboratum conſtituit, ut annis ſingulis monaſterium iſtud ex regiis redditibus auri viginti quatuor libras acciperet, & pallia quatuor, ad noſtræ Congregationis ſuſtentationem. Hæc Leo. Et licet non ex ſententia fuerit exauditus, ut animæ ipſius, ac ſuorum acceptæ ſint a Deo preces, cum ſibi, ſuiſque in monaſterio reliquum vitæ agere datum fuerit. Quæ autem poſt Conſtantinopolitanum Imperatorem excommunicatum in Synodo geſta fuerint, ita Acta declarant: *Juraverunt quoque Legati Henrici, & Rudolphi, quiſque pro domino ſuo, quod nullo dolo colloquium Legatorum Sedis Apoſtolicæ in Teutonico regno habendum impedient.* Quinam autem in eadem Synodo fuerint ſtatuti canones, ſubſequentes tituli indicant verbis iſtis:

XXII.

De Teutonicis contradicendis ne prædia Eccleſiaſtica a Regibus data, ſive ab invitis Epiſcopis, detineant.

Ut iterum excommunicentur illi, quorum culpa colloquium remanſit. Poſt titulos diverſorum excommunicatorum, de invaſoribus monaſterii Caſſinenſis iſta ſequuntur:

De conſervandis rebus monaſt. Caſſin.

Si quis Northmannorum, vel quorumlibet hominum prædia monaſterii ſancti Benedicti montis Caſſini invaſerit, vel quaſcumque res ejuſdem monaſterii injuſte abſtulerit, & bis, vel ter admonitus non emendaverit, excommunicationi ſubjaceat, donec reſipiſcat, & Eccleſiæ ſatisfaciat. Hujus autem ſanciendi canonis occaſionem Leo Oſtienſis Epiſcopus, qui aderat, ſic narrat: (c) *Eodem tempore Roſellanæ Eccleſiæ pontifex ad hoc cœnobium veniens, non parvam pecuniæ ſummam in hoc loco depoſuit. Quod ubi Jordani Principi Capuæ relatum eſt, miſſis militibus, eam de ſecretario Eccleſiæ abſtrahi, & ad ſe præcepit afferri. Ad hæc Fratres: Pecuniam,* inquiunt, *quæ patri Benedicto credita eſt, nos nulli omnino viventium damus; verum in ſecretario conditam, qui præſumpſerit, tollat. Milites diabolico furore inebriati pecuniam de ſecretario abſtrahunt, ac abſtractam ad Principem deferunt. Tantum vero & tam immane inauditumque fa-*

(c) Idem lib. 3. c. 45. 46.

PAGIUS. plicandi propriam de Euchariſtia mentem; quod ipſe præſtiterit edita hac confeſſione ſecunda, in qua ſubdolis *veri Corporis* & *veri Sanguinis* verbis Catholicam fidem profiteri videbatur; tameſi ſub ejuſmodi ſpecioſis larvis hæreſim ſuam occultabat. Inde factum, ut hæc confeſſio permultis iſtius Synodi Epiſcopis non fecerit ſatis, ideoque remiſſa ac dilata ſit amplior hujus rei diſcuſſio in Synodum anni ſubſequentis, cujus gratia frequentior Epiſcoporum numerus Romam convenire debebat: ac interim *Berengarius* ad id tempus Romæ reſidere juſſus.

Quæ Viri doctiſſimi conjectura valde mihi probatur.

VI. *Michael Imp. Imperio deponitur.*

Ad num. XX. & ſeq. *Michael Ducas*, cujus ignavia Orientalis Imperii pars in Turcorum poteſtatem venit, hoc anno imperio depoſitus & ad Monaſticam vitam ad Studii monaſterium tranſmiſſus, *cum annos ſex imperaſſet, eodem ſabbato, quo a fidelibus miraculum Lazari celebratur*, inquit Curopalates pag. 8[?]. Sabbato nempe Paſſionis, Martii menſis die XXXI. ubi detonſis capillis, Patriarchæ & Metropolitanorum ſententia Epheſi Archiepiſcopus electus, cum

XXIII. *facinus Gregorii Papæ dum pervenisset ad aures, hujus temeritatis vocem inultam esse non ferens, & verens, ne hoc rursus exemplo Ecclesia nostra violaretur, divinum officium in Ecclesia patris Benedicti interdixit, altariaque omnia nudari fecit, asserens in tanto scelere nimiæ negligentiæ, damnandæque formidinis Desiderium Abbatem, ac Fratres argui merito posse; seque adversus Congregationem nostram severius commovendum, nisi ea, quæ semper locum istum dilexerat, charitate teneretur. Siquidem tolerabilius esse villas, & castella juris nostri in prædam & direptionem dari, quam sanctum locum, ubique terrarum famosissimum tanta ignominiæ subjacere. Sed non diu divina ultio dilata est. Nam Princeps tanti auctor sceleris, postquam pecuniam tulit Ecclesiæ, lumen amisit. Inde vero Gregorius in Concilio præsidens constituit, ut si quis Northmannorum, vel quorumlibet hominum, prædia, monasteria, villas, possessionesque nostri monasterii Cassinensis invaserit, & secundo, ac tertio admonitus non emendaverit, excommunicationi subjaceat, quousque satisfaciat.* Hæc præsenti anno inchoata, in sequentem propagata sunt, quo reperitur data epistola ejusdem Pontificis ad ipsum Jordanum Principem Capuanum, qua eum redarguit de gravissimis sceleribus, ab eodem perpetratis, quæ sic se habet: (*a*)

(*a*) Greg. l. 6. ep. 37.

XXIV. Redarguit Greg. Principem Capuanum.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Jordano Capuano Principi.

Sicut nonnulli noverunt, olim te nos admodum dileximus, & honorem tuum tam in præsenti sæculo adaugere, quam & in futuro servare studuimus hactenus. Existimavimus enim te (ut nobilem deceret filium) fidem B. Petro servaturum, & decus ipsius in tunctis, pro viribus tuis adaucturum. Verum longe nos fefellit opinio, & qui de te nihil tale pridem quivimus credere, nunc advertimus de hoc perfidia tua multos non fuisse mentitos. Ecce enim dudum novercam tuam & dominam contra jus & fas de Ecclesia trahere invitam & reclamantem, eamque nubere nolentem nuptiis tradere violentissime præsumpsisti. Episcopum ad Apostolorum Limina venientem nuper ausus es impedire, & quod ferebat, more prædonum auferre. Novissime Ecclesiam beati Benedicti sacrilego ausu introire, deprædari, & violare non timuisti. Et qui bona Ecclesiarum (quoniam fere cuncta, quæ tenes earum sunt) defendere debueras, tu potissime temerator earum & dilaniator exstitisti. Quapropter ex parte beati Petri monemus te, ut si ipsius iram, & beati Benedicti indignationem non vis incurrere, super his omnibus nobis justitiam facias. Quod si contempseris, ad Dominum omnipotentem nos reclamabimus, de cujus misericordia confidimus, quod dabit nobis consilium, quid in tantam arrogantiam, & immoderatam superbiam tuam facere debeamus. Datum Romæ undecimo Kalend. Maii, Indict. secunda. Hæc ad Jordanem Gregorius. Porro mutatum eum in melius, correxisse, quæ perperam egerat, ostendit idem Leo Ostiensis, sic pergens: (*b*)

(*b*) Leo Ost. l. 3. c. 46.

XXV. Jordani Princ. Capuani donatio monast. S. Bened.

Eodem anno Jordanis Princeps more * *priorum Principum generale monasterio præceptum fecit de omnibus finibus, & pertinentiis ejus: quo etiam præcepto specialiter confirmavit, quæ pater ipsius, & ipse catenus huic monasterio concesserat, seu commutaverat, vel reddiderat, idest, Fractam castrum, & Terumen, & Pedemontem, & Mortulum, & Cucurugium, & Turrem ad mare; sed & omnia, quæ antiquitus ad hoc pertinebant monasterium in tota Liburia, cum Ecclesiis, ac finibus, ac pertinentiis earum, pœna quatuor millium librarum auri apposita, si quis hanc largitionem violare præsumpsisset. Biennio post oblata est huic monasterio ab eodem Principe Ecclesia sancti Rufi intro Capuanam civitatem, quæ dudum sibi concessa, & juramento firmata ab his fuerat, quibus hæreditario jure juxta patriæ morem debebatur cum servis, & ancillis, colonis, libris, ornamentis, & omni-*

* al. piorum.

PAGIUS cum semel ad Urbem accessisset, in *Manuelis* monasterium reversus, suis manibus laborans ac tandem sub *Alexio Comneno*, a quo perhonorifice semper est habitus, diem clausit extremum, ut subdit postea Curopalates, cui alii suffragantur: sed annis illis sex, totidem menses cum Joele addendi; Imperium enim inierat anno MLXXI. circa initium mensis Septembris.

VII. Nicephorus Botoniates coronatur Imperator.

Nicephorus vero *Botoniates*, qui anno superiori Imperium invaserat, sub die vigesima quinta mensis Martii Imperator renunciatus fuit, & Imperatorio diademate in æde Sophiana, a Patriarcha donatus in magna hebdomade feria tertia, die tertia Aprilis, ut in eodem Curopalate legitur. Coronatus est *Botoniates a Cosma* Patriarcha Constantinop. qui an. MLXXV. non vero currenti, ut perperam Baronius habet Xiphilino successerat, sicuti anno MLXXX. quo Baronius de morte Xiphilini memoriæ lapsu rursum loquitur, demonstrabimus. *Botoniates Eudociam* Michaelis Imperatoris matrem in alteram conjugem ducere statuerat, a quo consilio avocatus, tandem pudore omni posito calcatisque Ecclesiæ legibus *Mariam* Michaelis Imp. uxorem sibi copulavit, licet eamdem antea cum Michaele & Constantino filio in Monasterium Studiense amandasset. Anna Comnena lib. 3. pag. 73. *Mariæ* Iberiæ Regis filiæ pulchritudinem miratur, aitque nullum unquam tali humani corporis simulacrum extitisse; Theophylactus vero Bulgariæ Episcopus in Institut. Regia part. 1. cap. 3. & seqq. qui ejus hortatu Commentarios in Quatuor Evangelia composuit, præclaras Mariæ animi dotes, pietatem & generis nobilitatem, pluribus prædicat. Ro-

Digitized by Google

mnibus pertinentiis suis, adjecta mille librarum auri pœna, si quis contraire niteretur. Hæc Leo. Quibus vides, quantum profecerit Princeps ex ea, quam passus est ob perpetratum scelus divinam vindictam. Sed prosequamur reliquos in eadem Synodo sancitos canones.

XXVI. Investituræ laicorum vetitæ.

Huic canon adjectus est in Synodo de investituris, verbis istis: *Quoniam investituras Ecclesiarum contra statuta sanctorum Patrum a laicis personis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in Ecclesia oriri; ex quibus Christiana religio conculcatur: decernimus, ut nullus clericorum investituram Episcopatus, vel Abbatia, vel Ecclesiæ de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus laica personæ, viri, vel fœmina suscipiat. Quod si præsumpserit, recognoscat investituram illam Apostolica auctoritate irritam esse, & se usque ad condignum satisfactionem excommunicationi subjacere.* Hæc canon, cujus meminit Leo Osticusis, qui interfuit. Nam hæc de seipso: (a) *Per idem tempus supradicto Papa Gregorio Synodum habente, Leo hujus monasterii Bibliothecarius, qui postea Ostiensis Episcopus fuit, proposuit litem de monasterio sanctæ Sophia de Benevento, quod nuper Beneventani a ditione nostri cœnobii violenter abstraxerant. Cumque res ad judicium deducta esset, audientibus omnibus recitata sunt omnia privilegia nostra, quibus Principes, Romanique Pontifices, Imperatores, Reges, Duces prædictam cellam huic monasterio donasse probatum est; decretumque a summo Pontifice, cellam illam nihil ad Beneventanos pertinere, sed juris nostri perpetuo esse debere. In eadem item Synodo institutum est, ut qui a laico investituram Ecclesia acciperet, anathemate uterque plecteretur, & qui scilicet daret, & qui acciperet.* Hæc Leo. Sed jam anno superiori idem Gregorius promulgaverat de iisdem investituris decretum in partibus borealibus, quod ut observari deberet, jugi vigilantia intendebat. Hincque est, quod hoc anno ad Spiræ Episcopum scribens hæc ait: (b)

(a) Idem ibid. cap. 41.

(b) Greg. l. 5. ep. 18.

XXVII.

Quia in susceptione Spirensis Ecclesia veremur te contra decretum Apostolica Sedis virgam de manu Regis scienter ac temerarie suscepisse, Episcopale officium hactenus te agere non concessimus &c. Et ad Legatos Apostolicæ Sedis duos Hugones, Dolensem, & Cluniacensem sic: (c) *Si idem Ambianensis contra Romanæ Synodi, & Apostolica Sedis decretum de manu laici nefanda ambitione, & temerario ausu investituram suscipere præsumpsit, canonici rigoris severitate taliter in eum vindicare, & punire obnixe satagite, ut ejus exempla cæteri imitare timeant &c.* Sunt in eodem Concilio & alii sanciti canones, omnesque numero triginta tres, quos si cupis perlegere, poteris; nos brevitatis causa describere hic omittimus. Cum alioqui alia pleraque sint in hac eadem Synodo constituta, quæ in iisdem Actis minime posita esse leguntur: & inter alia depositio Archiepiscopi Ravennatis, nefandissimi scilicet Guiberti, toties vocati ad Synodum, & semper contumacis perseverantis, qui abusus Apostolicæ Sedis patientia atque benignitate, meruit tandem ob immensa scelera perpetrata deponi, cum idem Gregorius post Synodum mox ista scripsit de ejus condemnatione ad Ravennates: (d)

(c) Greg. l. 6. ep. 3.

Guibert. archiep. Ravennæ depositus.

(d) Id. ep. 10.

XXVIII.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, omnibus Ravennatibus, majoribus, & minoribus, qui beatum Petrum, ejusque filium, sanctum videlicet Appollinarem diligunt, salutem & Apostolicam benedictionem.

Epist. de depositione archiepiscopi Ravennæ.

Quam fideliter, quamque humiliter, beato Petro, nempe Apostolorum principi Ravennas Ecclesia semper adhæserit, quantamque matri sua sanctæ videlicet Romanæ Ecclesiæ obedientiam in omnibus exhibuerit, vestra fraternitas optime novit. Ille autem, qui nunc Ecclesia Ravennatis Episcopus esse dicitur, quomodo eam olim tam ditissimam, quam etiam religiosissimam tyrannica depradatione devastaverit, & irreligiosa vita exemplo corruperit, & vos patiendo, videndoque sensistis, & nos certo experimento didicimus. Sed quia his malis, aliisque quampluribus flagitiis irretitus atque

PAGIUS VIII.

Helenam filio Michaelis Imp. desponsatam ad patrem remittit.

Roberti Calabriæ Ducis filia *Helena* nuncupata Constantinopolim ducta fuerat, Constantino Michaelis Imp. filio despondenda, sed connubialia pacta penitus abrupit Nicephorus Botoniates, ut fuse narrat Anna Comnena lib. 1. ubi pluribus de eximia ejusdem Constantini pulchritudine, & de Roberti fortuna verba facit. Addit Zonaras *Helenam* postmodum a Botoniate ad patrem remissam quam cum Malaterra lib. 3. cap. 13. & Ordericus lib. 7. tradant, Constantinopoli reclusam, & diligenti custodia observatam, ea post illam custodiam patri reddita videtur. Porro *Robertus iste ex mediocri stirpe in Normannia ex eorum ordine,* *quos Vavassores vulgo illi dicere solent, in plaga, quam Constantiam indigenæ vocant, editus,* inquit Otto Frisingensis lib. 2. de Gest. Friderici cap. 3. cui varii Historici consentiunt.

IX.

Nicephorum Bryennium Historici avum capit & excæcat.

Bryennio vero, inquit Zonaras, *qui adhuc in Occidente tyrannidem tenebat, per Legatos Cæsaris honorem pollicetur* (nempe Botoniata) *si tyrannide abstineret, & adjutoribus ejus, honorum quos jam ab illo accepissent, confirmationem. Sed cum ille imperii cupiditate æstuans non cederet,* Botoniata invitus bellum adversum illum suscepit, eumque captum ac excæcatum in Urbem perduxit. Erat tunc *Nicephorus Bryennius* Dux Dyrrachii, cui suberant provinciæ ali-

Digitized by Google

atque pollutus, ac argui possit, atque convinci, superbiæ fastu elatus contra Apostolorum Principem cervicem erexit, & in inobedientia, quæ sceleri comparatur idololatriæ perseverat; Eum sine spe recuperationis, Spiritus sancti judicio, Apostolicæ Sedis auctoritate, in sancta Romana Synodo esse depositum, præsentium indiciis indubitanter cognoscite.

XXIX. *Quapropter ut nullam ei deinceps, quæ Episcopo debetur, obedientiam exhibeatis, omnibus vobis beati Petri Apostolorum principis auctoritate præcipimus. Si qui vero excommunicationis contagione vulnerati, his salutiferis ausi fuerint repugnare præceptis, eos velut putrida membra a toto corpore Christi (quod est Ecclesia Catholica) anathematis gladio resecamus, atque præscindimus. Vobis autem Deum diligentibus & beato Petro obedientibus ex auctoritate ejusdem Apostolorum principis omnium peccatorum remissionem largimur. Datum Romæ septimo Kal. Decembris, Indictione secunda.* Ecce jam bis ſuccisa infelix arbor primo cum fautor inhæsit ſchiſmatico Papæ Cadaloo Parmenſi; modo autem, cum ſimoniacorum & fornicariorum, Archiepiſcopus ipſe vitio utroque turpiſſimus, ſchiſmatis auctor evaſit. Sed ſic præciſa altiora cultu diaboli extolit ex ubere impietate virgulata, quibus infernalis flamma abundantius nutrienda ſuccreſceret. Quando autem iſta ſint facta, ſuis locis inferius pro temporis ratione dicenda.

XXX. Inter alia autem negotia idem Gregorius pleroſque primarios Galliarum Epiſcopos, nempe Rhemenſem, Biſantinum Senonenſem, Bituricenſem, ac Turonenſem ab Apoſtolicæ Sedis Legato ſuſpenſos Sedem Apoſtolicam appellantes, ad primarium officium revocans, ut iterum audirentur (a) conſtituit. Ad ipſum autem Rhemenſem Archiepiſcopum privilegio agentem, quod non niſi a Romano Pontifice judicari ejus cauſa debeat, aut ab eo miſſis Legatis; præter alia de Privilegiis ab eadem Sede conceſſis, & immutatis, iſta digna obſervatione reſcripſit: (b) *Ad id autem quod de privilegio dixistis, breviter interim respondemus, quod possunt quædam in privilegiis, pro re, pro persona pro tempore, pro loco concedi, quæ iterum pro eisdem si necessitas, vel utilitas major exegerit, licenter valent commutari. Privilegia siquidem non debent sanctorum Patrum auctoritatem infringere, sed utilitati sanctæ Ecclesiæ prospicere. Inde est, quod Arelatensis Ecclesia non solum a beato Gregorio Doctore dulcifluo, sed etiam a pluribus ejus sanctis antecessoribus eam haberet vicem Sedis Apostolicæ, ut omnes Episcopos totius regni Francorum, quod tunc latius extendebatur, ad Concilium convocaret, eosque in judicio constrinxerit (sine cujus licentia nullis ex supradictis Episcopis longe a suo Episcopatu fas erat abire) post aliqua tempora pro quibusdam causis prædicta potestas, & auctoritas cessavit, & suam vicem aliis, quibus placuit, Sedes Apostolica concessit. Rhemensis etiam, cui præsides, Ecclesia, quodam tempore primati subjacuit, & ei ut magistro, post Romanum Pontificem obedivit. Quod & de pluribus aliis Ecclesiis poteftis invenire, si sanctorum Patrum dicta & Acta procuratis diligenter investigare.* Hactenus ipſe.

(a) Id. l. 5. ep. 17. & 21.

(b) Id. l. 6. ep. 2.

Privilegia a Roman. Pontif. conceſſa ab eodem poſſe auferri.

XXXI. Hoc eodem anno fortis athleta Chriſti propugnator Eccleſiæ S. Gebehardus Archiepiſcopus Salzburgenſis perſecutione Henrici Regis cogitur exulare. De his enim ex Actis ejuſdem Eccleſiæ, in vita ipſius recitantur iſta: *Ea igitur tempestate dominus sæpe fatus Archiepiscopus fidelis Romanæ Ecclesiæ, & veritatis Catholicæ propugnator eminebat, qui velut alter Machabæus lorica fidei se succinxerat, & gladio verbi sui castra Ecclesiæ in toto regno Teutonico protegebat. Proinde aure surdis audiens illam Domini vocem in Evangelio clamantis: Qui non est mecum, contra me est; & qui non colligit mecum, dispergit; quia Christum pro redemptione Ecclesiæ ad Crucis brachia pendentem sincera fide sequi studuit, multa tunc personæ, & ordine indigna nimis a fautoribus Regis excepit. Qui mox & Ecclesiæ suæ bona diripiebant, nonsquisque*

Gebehardi archiepiſcopi exilium.

PAGIUS aliquot, urbeſque complures, quarum præcipua & caput *Dyrrachium* fuit a qua totius Thematis appellatio deducta, ut liquet ex Porphyrogenneta lib. 2. de Themat. cap. IX. Eundem Ducatum obtinuerunt poſtea alii, indeque Ducis honoraria appellatio Dominis ex gente Francica attributa fuit, ut tradit Ducangius in Notis ad lib. 1. Alexiadis. Filius *Nicephori Bryennii* una cum patre captus, oculiſque perinde privatus, ut narrat Anna Comnena lib. 10. pag. 274. a qua cum *Nicephorus Cæsar* ejus maritus vocetur ἀπόγονος perſpicuum eſt, hunc Nicephori tyranni ex filio nepotem extitiſſe, Zonaramque deceptum, qui ſcripſit, Nicephorum Cæſarem, Annæ maritum filium fuiſſe Nicephori Bryennii, qui Botoniata imperante tyrannidem affectavit. *Nicephori Bryennii* Hiſtoria ad initium ejuſdem Botoniatæ perducitur, & neque a Voſſio lib. de Hiſtoricis Græcis, neque ab aliis memoratur, quia ea tantum anno MDCLXI. Pariſiis typis Regiis excuſa eſt.

X. *Tauromenium Saracenis ereptum.*

Tauromenium & *Iameta* munitiſſima Siciliæ oppida a Saracenis everſa, & poſtea reſtituta fuerant. Hoc vero anno, teſte Malaterra lib. 3. cap. 17. *Tauromenium* a Rogerio Siciliæ Comite poſt longam obſidionem Sarracenis ereptum. Narrat hic Hiſtoricus Regem Tunetenſem, qui hoc tempore erat *Tamimus* e familia

que vicina sibi quasi ex permissione Regis vindicant, & bannos domini Papæ, ipsiusque nostri ob hanc direptionem illis factus parvipendens. Tunc etiam magna pars Hungaricæ terræ quondam Ecclesiæ sancti Rudberti tradita ab Episcopo defecisse dicitur. Hac etiam necessitate ob munimen Ecclesiæ suæ in posterum castella duo munitissima Christi Archimandrita ædificavit, scilicet in monte Salzburg, & Vuerven, sed & unum castellum apud Frisacum.

Sub publica tandem fide etiam dato a Rege ducatu Ratisponam veniens, expurgare se, in quibus a Rege culpabatur, recusavit, nisi prius omnia, quæ ei ablata fuerant, juxta statuta emendarentur. Inde prolixa inter eum, & inter prolocutores Regis coram Rege agitata est quæstio. Postremo infecta re utrimque & indefinita exivit ab urbe Ratispona, ad urbem suæ sedis eo comitatu quo venerat rediens; sed a media via divertit, & ad partes secum facientes secessit. Quia denique inimicis Christi, & Ecclesiæ resistere nonpotuit, relicta sindone nudus ab eis profugit, quia relicta sede sua, in exilium secundo Idus Octobris recessit, anno Incarnationis Dominicæ millesimo septuagesimooctavo, & novem annos, nunc in Sueviam, nunc in Saxoniam transmigrando, cum sui similibus Catholicæ veritatis confessoribus in exilio transegit.

Ecclesiæ Salzburgensis Thesauros dissipatur.

*Rex Henricus Percbtoldum quemdam sui erroris consentaneum in cubile Salzburgensis Ecclesiæ ingessit, qui & ejusdem Ecclesiæ thesaurum ditissimum dissipavit, & multa nostræ Admuntensis Ecclesiæ ornamenta, cum nonnullis Sanctorum pignoribus diripuit; ipsum vero locum nostrum ad solitudinem fere redegit. Inter cætera pretiosa, quæ tunc temporis idem intrusus, seu Exepiscopus nobis abstulit, Rationale unum ex auro, & gemmis pretiosissimis intextum, aureis catenulis dependens, pene mille marcarum pretio æstimatum, quod Imperator Græciæ fundatori nostro Gebehardo Archiepiscopo, dum legatione Cæsaris illo functus, filium ejus baptizasset, pro munere donaverat, jussit præfatus Percbtoldus exponi, militibus suis hæc largiturus. Duodecim igitur milites cæteris præstantiores, avaritiæ siti furentes, pro rapiendo illo in litem versi, ante atrium basilicæ certamen ineunt, & mutuis se concidentes vulneribus, octo ex his ibi ceciderunt. Quidam vero ex fratribus Norduvinus presbyter, Sacristæ, seu Custodis functus officio, ad tantum facinus perhorrescens, & aliorum quatuor, qui adhuc supererant similis cæde jam * perituros vitæ consulens, arreptum Rationale, in quatuor frustra confregit, cuique illorum suam partem tribuens. Qui monachus eodem anno diem clausit extremum.* Sed reliqua anni hujus, quæ sunt Gregorii videamus. ☞

* al. periturorum.

Porro idem pater sanctissimus ad continendos in Fide Catholica populos extremos orbis borealis, nempe Danos, atque Norvegos, ad eorum Reges litteras dedit, eosque præter salutaria monita, quibus eos imbuit, & cohortatus est ad custodiam divinorum mandatorum, invitavit mittere Romam nobiles juvenes instituendos sacris legibus. In epistola enim ad Olavum Norvegiæ Regem hæc de his: (a)

(a) Greg. l.6. ep.13.

XXXII. Erga norvegos Greg PP. studium.

Notum autem vobis esse volumus, quoniam desiderium nostrum est, si quomodo possemus, ad vos aliquos de fratribus mittere, qui fideles, & docti essent, ad erudiendum vos in omni scientia & doctrina in Christo Jesu, ut secundum Evangelicam & Apostolicam doctrinam decenter instructi, in nullo vacillantes essetis, sed radicati atque fundati super stabile fundamentum, quod est Christus Jesus abundantius atque perfectius in virtute Dei cresceretis, & secundum operationem fructum fidei, æterna retributione dignum redderetis. Quod quia nobis tum propter longinquitatem terrarum, & maxime propter ignotas linguas valde difficile est; rogamus vos (sicut & Regi Danorum denuntiavimus) ut de junioribus, & nobilibus terræ vestræ ad Apostolicam aulam mittatis, quatenus sub alis Apostolorum Petri & Pauli sacris ac divinis legibus diligenter edocti, Apostolicæ Sedis ad vos mandata referre non quasi ignoti, sed cogniti, & quæ Christianæ religionis ordo postulaverit, apud vos non quasi rudes aut ignari, sed lingua, ac scientia, moribusque prudentes digne Deo prædicare, & efficaciter, ipso adjuvante, excolere va-

PAGIUS

lia Ziridum, toto conatu urbi favisse, sed impedire non potuisse, ne tandem obsessi fame pressi eandem dediderint, quod Malaterra prosa & versibus refert:

Deficit ut panis, populus superatur inanis.
Sic comes accitur, castro pro velle potitur.
Arbore sub tauri, curvantur mœnia Tauri.

Quibus ultimis vocibus *Tauromenium* designat. Ita Rogerius reliqua, quæ in Sicilia Saracenis parebant oppida, sensim subigebat, & miseros Christianos in libertatem asserebat. Porro ex his intelligimus, *Tauromenium* Græcos Episcopos hoc & sequenti sæculo sub utroque Rogerio, Comite nempe ac Rege, habuisse & Pyrrhum Ruchum ac Franciscum Scorsum, hunc in editione Operum Theophanis Ceramei Episcopi Tauromitani, illum in Sicilia Sacra, Cata-

valeant. Hæc & alia Gregorius ad Regem Norvegiæ in fine anni hujus, nempe decimooctavo Kalandas Januarii, Indictione secunda inchoata.

Ann. Eccl. Tom. XVII. Ppp Re-

PAGIUS talogum Episcoporum ejusdem Urbis ante annum nongentesimum male absolvisse, existimantes sc. *Taurominium* postea Episcopos non habuisse.

I. REdemptoris nostri annus sequitur septuagesimus nonus post millesimum, Indictione secunda, quo Romæ mense Februarii ex more Synodus a Gregorio Papa habita est, in qua inveteratus dierum malorum senex jam octogenarius hæresiarcha Berengarius sæpe revocatus ad pœnitentiam, sæpe relapsus, iterum abjurans hæresim, jurejurando profitetur Catholicam Fidem, damnans errorem, ut ejusdem Concilii Acta docent his verbis: (a)

(a) *Apud Gregor. l. 6. post. ep. 17.*

Synodus Romana agitur.

Anno ab Incarnatione sempiterni Principis millesimo septuagesimonono, mense Februarii, Indictione secunda, Pontificatus vero domini Gregorii universalis Pontificis anno sexto nondum absoluto, ad honorem Dei, & ædificationem sanctæ Ecclesiæ, salutem quoque tam corporum quam animarum, ex præcepto Sedis Apostolicæ convenerunt finitimi, & diversarum regionum, & provinciarum Archiepiscopi, Episcopi, religiosæque personæ, ut sanctam Synodum celebrarent.

II. *Omnibus igitur in Ecclesia Salvatoris congregatis, habitus est sermo de corpore & sanguine Domini nostri JESU Christi, multis hæc, nonnullis illa prius sentientibus. Maxima siquidem pars panem & vinum per sacræ orationis verba, & sacerdotis consecrationem, Spiritu sancto invisibiliter operante, converti substantialiter in corpus Dominicum de Virgine natum, quod & in Cruce pependit, & in sanguinem, qui de ejus latere militis effusus est lancea, asserebat, atque auctoritatibus Orthodoxorum sanctorum Patrum, tam Græcorum, quam Latinorum modis omnibus defendebat. Quidam vero cæcitate nimia & longa perculsi, figuram tantum substantiale illud corpus in dextera patris sedens esse, seque, & alios decipientes, quibusdam cavillationibus conabantur astruere. Verum ubi cœpit res agi, prius etiam quam tertia die ventum fuerit in Synodum, defecit contra veritatem niti pars altera, nempe sancti Spiritus ignis emolumenta palearum consumens, & fulgore suo falsam lucem diverberando obtenebrans, noctis caliginem vertit in lucem. Denique Berengarius hujus erroris magister, post longo tempore dogmatizatam impietatem, errasse se coram Concilio frequenti confessus, veniamque postulans & orans, ex Apostolica clementia meruit, juravitque sicut in consequentibus continetur:*

Jusjurandum Berengarii Turonensis presbyteri, olim diaconi Andegavensis.

III. *Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor, panem & vinum, quæ ponuntur in altari, per mysterium sacræ orationis, & verba nostri Redemptoris substantialiter converti in veram & propriam, ac vivificam carnem & sanguinem JESU Christi Domini nostri; & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in Cruce pependit; & quod sedet ad dexteram Patris; & verum sanguinem Christi, qui de latere ejus effusus est, non tantum per signum & virtutem sacramenti, sed in proprietate naturæ, & veritate substantiæ, sicut in hoc Brevi continetur, & ego legi, & vos*

Berengarii sæpius lapsi confessio.

PAGIUS SÆC. XI. An. Eræ Hisp. MCXVII. Anno Hegiræ CCCCLXXI. inchoato die 4. Julii fer. 5. A. C. 1079. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6572.

☉ 24. P. ☽ 16. P. 24. Marti. Indict. 2.

JESU CHRISTI 1079.

GREGORII VII. PAPÆ 7.

HENRICI IV. REG. 24.

NICEPHORI BOTONIATÆ IMP. 2.

ANnum. I. ad VIII. *Anno MLXXIX. Gregorius Papa Synodum Romæ mense Februario collegit: in qua Beringarius, jam tertio convictus, hæresim suam abjuravit & anathematizavit*, inquit, Bertholdus in Chron. [1] Anonymus vero Cisftetianus, postquam locutus est de Synodo anno superiori habita, in qua Berengarius ejuravit hæresim, scribit: *Ultimæ quoque generali Synodo sub Gregorio Papa VII. anno dom. Incarnat. MLXXIX. ipsi interfuimus, & vidimus quando Beringerius in media Synodo constitit & hæresim de Corpore domini, coram omnibus propria manus sacramento abdicavit sub præsentia Gregorii Papæ, Henrici Patriarchæ Aquileiensis, & Reverendissimorum Episcoporum Petri Albanensis* (Ignei cognominati) *beati Anselmi Lucensis, Landulfi de Pisa, Reginberii de Florentia, Hugonis Diensis, Altmanni Pa-*

Synodus Romana VI. sub Gregorio VII.

NOTÆ [1] NOn unicum, sed duplex concilium celebratum hoc anno fuisse Romæ demonstrat P. Hansizius German. Sacr. t. I. pag. 266. quod ille eruit ex relatione seu Chronico MS. Bertholdi multo præ editis auctiore. Ex his primum celebratum fuisse demonstrat die 11. Februarii, alterum vero intra hebdomadam Pentecostes. Vide Bollandistas ad diem 8. Augusti pag. 363. Duplex hæc Romana Synodus vel in novissima Veneto-Labbeana Conciliorum editione nondum distincta est. MANSI

vos intelligitis. Sic credo, nec contra hanc fidem ulterius docebo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.

Tunc Dominus Papa præcepit Berengario ex auctoritate Dei omnipotentis, & sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, ut de corpore & sanguine Domini nunquam ulterius cum aliquo disputare, vel aliquem docere præsumeret, excepta causa reducendi ad fidem hanc eos, qui per ejus doctrinam ab ea recesserant. Hactenus de Berengario in Synodo.

IV.

Extra Synodum vero foris existens schola Pharisæorum, conventus malignantium, schismatici Cardinales (juxta illud Evangelicum: (a) *Qui non colligit mecum dispergit*) monstruosas calumnias in Gregorium commenti sunt; adeo ut sui magnitudine, & deformitate nec adversariis ipsis fuerint persuasæ. Audi eorum antesignanum Bennonem ista scriptis proclamantem, & delirantem: *Idem præsumptor, Gregorius Papa scilicet, jejunium indixit Cardinalibus, ut Deus ostenderet, quis rectius sentiret de corpore Domini, Romana ne Ecclesia, an Berengarius. Per hoc manifeste probatus infidelis, cum in Niceno Concilio scriptum sit: Quia dubius in Fide, infidelis est. Et de corpore Domini signum quæsivit, quod petente beato Gregorio ad firmandum mulieris fidem contigit, quando panis Christi formam accepit digiti. Et misit duos Cardinales, Ottonem, & Cunonem ad sanctam Anastasiam, ut cum Suppone ejusdem Ecclesiæ Archipresbytero triduanum jejunium peragerent, & illis tribus diebus singuli per dies singulos Psalterium, & Missas decantarent, ut supra dictum signum eis Christus ostenderet, quod minime contigit.* Et paulo inferius:

(a) Luc. 11.

Schismatici horrenda fingunt mendacia in Greg. Pap.

V.

Joannes Portuensis Episcopus, qui intimus fuerat, & a secretis Hildebrandi, ascendit in ambonem beati Petri, & inter multa, audiente Clero, & populo, ait: Tale quid fecit Hildebrandus, & nos, unde deberemus, vivi incendi, signisicans de Sacramento corporis Domini, quod Hildebrandus responsa divina quærens contra Imperatorem, fertur injecisse igni, contradicentibus Cardinalibus, qui assistebant ei. Hæc Benno schismaticus, isthæc & alia plura id genus excogitans, scriptisque mandans, quo existimari potuisset juste depositus Gregorius jam Pontifex tot annorum.

VI.

In Moguntino (b) conciliabulo, contra eumdem Gregorium celebrato (de quo dicendum inferius) in quo ipse Gregorius impie depositus ab impiis fuit, damnatus asseritur, quod esse falso diceretur antiquus discipulus Berengarii. Quid si ipsa Acta Concilii non extarent superius recitata, quibus Berengarii error damnatur, & Berengarius ipse eumdem damnare compellitur? Quid insuper impius præmissa jejunia ante Concilium damnat, cum id moris antiqui fuerit, & ritus Ecclesiastici, ut Concilia præcedente jejunio inchoentur? & quam proficue? cum in eo veternosus serpens Berengarius, spectantibus & audientibus omnibus, virus evomuerit hæreticæ pravitatis, confessusque est Catholicam Fidem. Quam repugnant ista, ut asseratur Gregorius particeps Berengarii, & per eum ipse Berengarius inductus sit ad Catholicam Fidem? sed & quam certus assertor semper fuerit, in nullo hæsitans, veritatis, & certitudinis corporis & sanguinis Christi, legat Lector ejus epistolam, (c) scriptam primo anno sui Pontificatus ad Mathildem, qua hortatur eam Sacramento sacratissimæ Eucharistiæ uti frequenter. Nos dignas Deo vindici veritatis gratias agimus, qui post naufragia, quibus quamplurimæ Gregorii epistolæ periisse noscuntur, eam integram voluerit conservari in testimonium integerrimæ ejusdem Gre-

(b) Ursperg. in Chron. a. 1080.

Monstruosa mendacia confutantur.

(c) Greg. l. 1. ep. 47.

PAGIUS

taviensis, & reliquorum centum quinquaginta Episcoporum & Abbatum, & innumerabilium clericorum. Tertiam fidei formulam Berengario propositam, quam ipse publice lectam, non catholico animo, sed metu supplici confirmavit sacramento, ac subscripsit, recitat Baronius num. III. De hoc Concilio Hugo Flaviniacensis, qui hoc tempore vixit, in Chron. Virdun. pag. 214. hæc habet: *maxima pars panem & vinum per sacra orationis verba & Sacerdotis consecrationem Spiritu Sancto invisibiliter operante converti substantialiter in Corpus dominicum, quod in Cruce pependit, & in Sanguinem, qui de ejus latere fluxit, asserebat. Quidam vero caecitate nimia perculsi figuram tantum adstruebant. Verum ubi res cœpit agi, priusquam tertia die ventum foret in Synodum, defecit contra veritatem niti pars altera. Denique Berengarius, hujus erroris magister post longo tempore dogmatizatam impietatem errasse se coram Concilio confessus, veniam postulatam ex Apostolica clementia meruit, juravitque sic.* Refert postea Juramentum, de quo supra.

II.

Narrato illo juramento subjungit Hugo Flaviniacensis: *Tunc domnus Papa præcepit Berengario ex auctoritate Dei Omnipotentis, & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, ut de Corpore & Sanguine Domini nunquam ulterius cum aliquo disputare vel aliquem docere præsumeret, excepta causa reducendi ad fidem hanc eos, qui per ejus doctrinam ab ea recesserant.* Tum, vel saltem anno sequenti dedit ei literas commendatitias a Dacherio Tom. II. Spicilegii pag. 508. recitatas: *Gregorius servus Servorum Dei omnibus beato Petro fidelibus salutem & Apostolicam benedictionem: notum vobis omnibus facimus nos anathema fecisse ex auctoritate Dei Omnipotentis Patris & Filii, & Spiritus sancti, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli omnibus, qui injuriam aliquam facere præsumpserint Berengario Romanæ Ecclesiæ filio, vel in* per-

In eo Berengarius hæresim abjurat.

Digitized by Google

Gregorii de veritate corporis & sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento confessionis: qua vel una obstruatur os calumniantium schismaticorum. Qui igitur tam magnifice, tanta cum laude de Sacramento Eucharistiæ sensit ac scripsit, quam dispar est, ut fingi possit eodem ad veteram divinationem abusus, nec clandestino scelere, sed palam coram omnibus Cardinalibus? sunt hæc simillima reliquis superius enarratis ab eodem auctore confictis portentis. Quousque autem adhuc Berengarius vixerit, quotove Redemptoris anno diem obierit, suo loco dicturi sumus.

VII. S. Bruno Signiæ episcopus.

In hoc Concilio disputasse adversus Berengarium sanctum Brunonem, qui paulo post Signiæ fuit creatus Episcopus, ejus vitæ Acta testantur. Claruit iste doctrina & sanctitate hoc sæculo, natus in Longobardia in villa Soleria, patre Andrea & matre Vvilla, educatus in monasterio sancti Perpetui Astensis Episcopatus, inde Senis inter canonicos cooptatus, atque Romam veniens a Petro cognomento Igneo Episcopo Albanensi susceptus hospitio, hoc anno adversus Berengarium disputavit, & Signinæ est præfectus, licet invitus, Ecclesiæ, cogentibus eum ostensis divinitus visionibus, quæ narrantur in vita ipsius, & Petrus diaconus ea pasta refert in appendice ad (a) Leonem, qui tamen dum ait, sub Paschali Papa creatum Episcopum, redarguitur ab auctore vitæ ipsius, ejusdem sæculi scriptore, qui ait eum a Gregorio Septimo creatum Episcopum, sedisseque annos quadragintaquatuor usque ad annum quintum Pontificatus Callisti Papæ Secundi. Sed de ipso sæpe dicendum inferius. Jam redeamus ad Acta Concilii, quæ sic pergunt:

(a) Chron. Cass. l. 4. c. 33.

VIII. Legati regum synodo interfuere.

*His itaque pie & feliciter actis, inter multas proclamationes conquesti sunt Legati Regis Rudolphi super Henrico, quod nullo loco, nullique persona parcens, *religionem Transalpinam contereret & conculcaret, neminem debitus honor vel reverentia, vel dignitas tueretur, & seu vilia mancipia non modo sacerdotes, sed etiam Episcopi, Archiepiscopique caperentur, vinculisque manciparentur, partimque trucidarentur. Decreverunt ergo quamplures Concilii, in illius tyrannidem gladium Apostolicum debere evaginari: sed distulit Apostolica mansuetudo. Juraverunt igitur Legati Henrici Regis illud, quod in sequentibus scriptum reperitur.*

* al. regionem.

Sacramentum Nuntiorum Henrici Regis.

Juramentum legatorum Henrici Reg.

*Legati domini mei Regis ad vos venient infra terminum Ascensionis Domini, exceptis legitimis * soniis, id est morte, vel gravi infirmitate, vel captione, absque dolo, qui Legatos Romanæ Sedis secure ducent, & reducent. Et dominus Rex obediens erit illis in omnibus, secundum justitiam & judicium illorum. Et hæc omnia observabit absque dolo, nisi quantum ex jussione vestra remanserit. Et hæc jura ex præcepto domini mei Regis Henrici.*

Item jusjurandum Nuntiorum Rudolphi Regis, eidemque Rudolphi quod sequitur.

IX. Juramentum legatorum Rudolphi Reg.

Si colloquium ex vestro præcepto constitutum fuerit in partibus Teutonicis, loco & tempore, a vobis definito ante præsentiam vestram, vel Legatorum vestrorum, dominus noster Rex Rudolphus vel ipse veniet vel Episcopos, & fideles suos mittet, paratusque erit judicium, quod sau-

PAGIUS

persona, vel in omni possessione sua, vel qui eum vocabit hæreticum: quem post multas quas apud nos, quantas voluimus, fecit moras, domum suam remittimus, & cum eo fidelem nostrum Fulconem nomine. Inde sumta occasio a *Bennone* Schismatico asserendi, Gregorium erroris Berengarii participem fuisse; quam calumniam Baronius qui tamen hanc Epistolam non viderat, num. VI. recte confutat.

III. *A S. Brunone episc. & B. Vvolphemo Abbate refellitur.*

In hoc Concilio adversus *Berengarium* disputarunt *Sanctus Bruno*, qui postea Signiæ Episcopus fuit, & Beatus *VVolphemus* Abbas Brauvillerensis Epistolam ad *Meginhardum* Abbatem adversus Berengarii hæresim dedit, quam refert Conradus Monachus in ejus Vita apud Surium die XXII. Aprilis, & Bollandum ad eundem diem. Dissitum illud monasterium aliquot millibus passuum ab urbe Coloniensi, in quo *Conradus*, postquam per aliquot annos Canonicus Ecclesiæ Cathedralis illius civitatis extitisset, vitam traduxit, & eorum quæ de *VVolphemo* narrat, testis ut plurimum oculatus fuit. De eo cap. 1. scribit: *Fervebat in eo magnifice studium jugi exercitatione Scripturarum; & quoniam scientia illius thesaurus non occultabatur absconditus, fiebat ubique fama vulgante celeberrimus. Hinc non minor de longinquo, quam ex proximo studiosorum illorum Clericorum expetebat frequentia, præsens auditu cupientium experiri, quanta in illo veri Salomonis vigeret sapientia.* Tum cap. 2. *Iste diebus Francia turbabatur per Berengarium Turonensem, qui asserebat Eucharistiam, quam sumimus in altari, non esse revera Corpus & Sanguinem Christi. Unde contra eum & pro eo multum a multis & verbis & scriptis disputatum est. Adversus quem etiam extat hujus beatissimi viri Epistola, ad quemdam Meginhardum Abbatem Gladebacensem edita* (est Gladebacum monasterium in agro Juliacensi cum oppido adjuncto positum), *firmiter undique veritatis assertione subnixa, qui quasi filius patrem consuluit super hujus quæstionis definitione. quam licet attexere sit longum, utilitati tamen prospicientes legentium, non incongruum duximus præsenti inserere opusculo.* Sed ea Epistola ibidem legenda. *VVolphemus* miraculis in vita & post mortem clarus *decimo Kalendas Maji* obiit *anno millesimo nonagesimo primo dom. Incarnat.* inquit idem Conradus.

IV.

A num. VIII. ad XVI. Paulus Bernriedensis in Vita Gregorii VII. cap. XI. de Concilio

sancta Rom. Ecclesia decreverit de causa regni, subire, nulloque malo ingenio conventum a vobis sive Legatis vestris constitutum impediet. Et postquam certam, inde vestrum Nuntium videbit de pace in regno constituenda & confirmanda, studebit ut legatio vestra provenire ad pacem regni & concordiam possit. Hæc & omnia observabuntur, nisi quantum ex vestra certa licentia remanserit, vel ex impedimento legitimo, scilicet morte, vel gravi infirmitate, vel captione, sine dolo. Hucusque Acta Synodi in his, quæ spectant ad legationes Regum ad Synodum missae.

X. Sed quomodo ista se habuerint, & quæ hæc sequuta sint, ipse Gregorius narrat in decreto excommunicationis, promulgato anno sequenti, suo loco inferius recitando, quo innotescit, duos Legatos a Rege Henrico hoc anno Romam ad Synodum venisse, & quæ dicta sunt, promisisse, hosque fuisse duos Episcopos, nempe Virdunensem & * Olemburgensem; ipsum vero Henricum Regem hoc anno contra jusjurandum impedisse, ne colloquium indictum aliquo modo fieri posset. Tolerasse tamen ista ipsum Gregorium, expectasseque usque in annum sequentem, si forte Rex perperam factum aliquo pacto corrigere vellet; sed frustra. Rebus enim bellicis eidem prospere succedentibus, contemnere prorsus cœpit Henricus Gregorium Papam, quem hactenus se colere & frequentare obsequiis simulavit, timens sibi, regnoque suo. Hoc namque anno (ut Albertus ait) iterum collatis signis dimicatum est inter Henricum atque Rudolphum juxta Fladesheim, ubi in primo congressu Saxones terga verterunt.

* f. Osenbruggensem.

Henricus Rex perjurus contemnit pontificem.

In hac eadem Synodo Petro Igneo, de quo superius dictum est, creatum fuisse Episcopum Albanensem, injunctam legationem in Germaniam, eique adjunctam Udalricum Episcopum Patavinum, tradit Bertholdus in Chronico hoc anno.

Post hæc autem quæ in Synodo gesta sint, Acta sic narrant: *Juravit etiam eodem tempore Archiepiscopus Aquilejensis*, nuper electus & confirmatus, *Henricus secundum hæc verba:*

XI. Juramentum Patriarchæ Aquilejensis.

Ab hac hora & inantea fidelis ero beato Petro & Papæ Gregorio suisque successoribus, qui per meliores Cardinales intraverint. Non ero in consilio, neque in facto, ut vitam, aut membra, aut Papatum perdant, aut capti sint mala captione. Ad Synodum, ad quam me vocabunt vel per se, vel per suos Nuntios, vel per suas litteras, veniam & canonice obediam; aut si non potero, Legatos meos mittam. Papatum Romanum, & Regalia sancti Petri adjutor ero ad retinendum & defendendum, salvo meo ordine. Consilium autem quod mihi crediderint per se, aut per Nuntios suos, sive per litteras, nulli pandam me sciente, ad eorum damnum. Legatum Romanum eundo & redeundo honorifice tractabo & in necessitatibus suis adjuvabo. His, quos nominatim excommunicaverint sciens non communicabo. Romanam Ecclesiam per sæcularem militiam fideliter adjuvabo, cum invitatus fuero. Hæc omnia observabo, nisi quantum sua certa licentia remanserit. Ex his eximiam sibi iisdem comparavit Archiepiscopus Aquilejensis, quod eo tempore, quo reliqui defecerunt ab Ecclesiæ Apostolicæ obedientia, ipse juramento arctius se conjunxit. Pergant reliqua Actorum:

XII. *Excommunicati sunt in eadem Synodo sine spe recuperationis Archiepiscopus Narbonensis, Thedaldus dictus Archiepiscopus Mediolanensis, Sigefridus dictus Episcopus Bononiensis, Rolandus Tarvisiensis: item Episcopi Firmanus, & Camerinus, hique omnes cum sequacibus suis tam clericis, quam etiam laicis.* Ad postremum sic missum juramentum Episcopi Regiensis, Acta continent:

Ego Gandulphus Regiensem Episcopatum contra interdictum vestrum, aut vestri Legati, octo diebus non tenebo, neque aliquo invadam studio, quo vestræ le-

PAGIUS In Concilio Romano VI. querela lata adversus Henricum Regem.

lio Romano VI. sub eo Pontifice coacto hæc scribit: *Anno ab Incarnat. Domini MLXXIX. mense Februario, indict. II. Pontificatus vero domini Gregorii septimi Papa VII. Legati Regis Rodolphi super Henricum proclamaverunt, quod nulli loco, nullique personæ parcens, regiones transalpinas contereret & conculcaret; neminem debitus honor vel reverentia tueretur, & convilia mancipia, non modo Sacerdotes, sed etiam Episcopi & Archiepiscopi caperentur, vinculisque manciparentur, partimque jam trucidarentur. Decreverunt ergo quamplures Concilii, in illius tyrannidem gladium Apostolicum debere evaginare: sed distulit Apostolica mansuetudo, simul & illud attendens, quod Petro Albanensi* (Igneo cognominato) *& Altmanno Battavensi* (seu Patavienfi) *Episcopis de eodem negotio scribens, inter cætera dixit: Sic vos utrique parti communes, & ab omni suspicionis nævo, quantum in vobis est, cum divina gratia adjutoria exhibete immunes, ut justitiæ semper, & nullo modo partibus faveatis, sicut habetis formam nostram: qui videlicet, postquam judicium tanti hujus negotii in manu B. Petri commissum est, nihil aliud tefibus vobis intendimus, nisi ut per justitiæ semitam incedamus. Ad nullam partem sinceritatem Apostolicæ discretionis inflexi- mus, ut nullis promissionibus aut terroribus cessimus, nec aliud unquam, Deo protegente, acturos nos confidimus.*

V. Narrat postea Legatos Henrici Regis, *qui prædicta querela super eumdem prolata præsto fuerunt*, jurasse iterum compromissum, ac promisisse ex præcepto ejusdem Regis, se ad Pon-

ti-

legationi resistatur. Sic me Deus adjuvet & hæc sancta Dei Evangelia. Hucusque ibi de rebus in Synodo gestis. Porro alia quoque diversorum Episcoporum in eadem Synodo agitata esse, docet epistola ejusdem Gregorii, ibi tum de his dato. Absoluta autem Synodo, Gregorius Legatos misit in Germaniam ad componendas discordias inter Reges. Testatur id ipse Gregorius in epistola ad Mathildem hoc anno datam quinto Nonas Martii, verbis istis: (a) *Legatus Regis in præsentia universalis Synodi juravit ex præcepto domini sui, cum nostris mandatis per omnia obtemperaturum. Ea quoque de causa & spe nos jam misisse Legatos nostros, credo tuam scientiam non latere.*

(a) Greg. l.6. ep.22.

De immunitate monast. Cluniacensis.

Quod rursus ad idem Romanum Concilium spectat, invenimus ibidem confecta Acta de immunitate monasterii Cluniacensis, his verbis:

Dominus, ac beatissimus Papa Gregorius VII. anno Pontificatus sui VII. in basilica Lateranensi, quæ & Constantiniana dicitur, in honore Salvatoris, & beati Joannis Baptistæ sacrata, Concilium generale celebrans, indicto cunctis silentio, surrexit & dixit: Noveritis fratres, & sacerdotes nostri, immo tota hæc sancta Synodus cognoscat, & sciat, quia cum ultra montes multa sint monasteria ad honorem Dei omnipotentis, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli notabiliter, & religiose fundata; inter omnia quoddam in partibus illis habetur, quod quasi peculiare & proprium beato Petro, & huic Ecclesiæ speciali jure adhæret, Cluniacum videlicet, ad honorem, & tutelam hujus sanctæ, & Apostolicæ Sedis ab ipsis primordiis principaliter assignatum, & faciente divina clementia, sub religiosis, & sanctis Abbatibus ad id usque dignitatis, & religionis pervenit, ut cæteris monasteriis quamvis multum antiquioribus (quantum ipse cognosco) in Dei servitio, & spirituali fervore præcellat, ut nullum in terra illa (quod ego sciam) huic omnino valeat adæquari. Nullus enim Abbas umquam ibi fuit, qui sanctus non fuerit. Quin Abbates, & monachi hujus semper Ecclesiæ filii nullo modo degeneres extiterunt, nec curvaverunt genua sua ante Baal, & Baalim, nec Jeroboam, sed hujus sanctæ Romanæ Sedis libertatem, dignitatemque imitantes, quam ab origine traxerunt, nobiliter sibi per successionis seriem, auctoritatem servaverunt. Non enim alicui umquam alienæ, vel terrenæ potestati colla subdiderunt, in sola beati Petri, & hujus Ecclesiæ subjectione defensioneque permanentes.

Et idcirco volumus, atque Apostolica auctoritate firmamus, & contradicimus, ut nulla umquam persona parva, vel magna sive potestas aliqua, non Archiepiscopus, non Episcopus, nullus Regum, Ducum, Marchionum, Principum, Comitum, nec etiam aliquis Legatus meus supra illum locum & monasterium umquam bigam suam aperiat, aliquamve exerceat potestatem. Verum juxta tenorem privilegii nostri, & antecessorum nostrorum auctoritatem & libertatis immunitatem sibi ab hac Sede concessam, integram, perpetuamque omnino possideat, & tantummodo sub alis Apostolicis ab omni æstu, & turbine impugnationis respiret, & in gremio hujus sanctæ matris Ecclesiæ ad honorem omnipotentis Dei, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli in perpetuum dulcissime quiescat.

Et ita vertens se Dominus Papa ad dexteram partem synodalis conventus, percunctatus est eos, dicens: Placet ita vobis? laudatis? Responderunt, Placet, laudamus. Vertens se iterum in sinistram, eodem modo interrogavit; Eadem quoque modo responsum est a sancto conventu, Placet, laudamus. Post hæc verba stando in throno Pontificali reversa dominus Papa sedit. Hactenus Acta, quæ legimus in Chronico scripto monasterii Cluniacensis, collecto, a Joanne a Bosco Cælestino ad nosque hoc anno Romam allato.

XIII.

Eodem tempore Massilienses monachos virum sanctissimum Abbatem suum Bernardum, inde ab eodem Gregorio Papa abstractum, & ad legationum functionem adhibitum (quem & fungentem legatione in Germania, ab Henrici Regis hominibus captum (b) vidimus) requirentes idem Gregorius his litteris consolatur (c):

(b) Id. l.5. ep.7.

(c) Id. l.6. ep.15.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei charissimis Fratribus in Monasterio Massiliensi commorantibus salutem & Apostolicam benedictionem.

De absentia Bernardi abbatis Massil. consolatus monachos.

Contristavi vos, immo B. Petrus commovit, turbavit, & ipse sanabit: Filius namque illius Abbas vester venit ad nos, & pro ejus amore factus est obediens, usque ad corporis captionem, & quia paratus fuit, si oporteret, mori, & ex hoc habebit retributionem. Sed sicut sci-

sie

PAGIUS *Missi a Greg. VII. Legati in Germaniam.*

tificem venturos *infra terminum Ascensionis domini*, & Legatis Romanæ Sedis in omnibus parituros, *secundum justitiam & judicium illorum*. Quod iidem Legati Rudolphi Regis jurarunt. Denique recitat Epistolam Gregorii VII. Præsulibus in Saxonico & Teutonico Regno commanentibus, cunctisque aliis, in qua ait se in hac Synodo statuisse, ut nullus Legatis suis obsistere præsumat, sed usque ad diem ab illis statutum firmam pacem omnes observent.

Ad

tis, fratres mei, rari sunt boni, qui etiam Deo in pace serviant; sed rarissimi, qui pro illius amore persecutiones non timeant; vel qui se contra inimicos Dei indubitanter opponant. Proinde Christiana religio (heu proh dolor) pene deperiit, & impiorum superbia nimis excrevit. Prædictus autem pater * *noster revera Apostolorum Principem diligens, in ejus acie nobis adhæsit, & adjutorium Christo gubernante, nobis impendit, non surda aure intendens, quod dicit Apostolus: (a) Si fuerimus socii passionum, erimus & consolationum.* Hæc quæso considerent, qui Gregorii Papæ Acta reprehensione digna putarunt: quotquot enim habuit præsens tempus viros sanctitate atque doctrina celebres, hos cunctos liquet adhæsisse Gregorio, qui omnes, quæ ab illo gesta sunt, verbis scripsisque, atque laboribus subeundis defendere conati sunt: ut sanctus Hugo Abbas Cluniacensis, sanctus Anselmus Episcopus Lucensis, Bernardus iste laudatissimus Abbas Massiliensis, Desiderius Abbas Cassinensis, S. Alphanus Archiepiscopus Salernitanus, Lanfrancus Cantuariensis, & alii omnes, quos constat aversatos esse Henricum Regem, non secus ac Eliam prophetam Achabum Regem. Quæ sola, si ot (ut par est) digne pensentur, plus satis ad Gregorii defensionem esse invenientur. Pergit vero Gregorius:

* *f. vecber.*

XIV. (a) 2. Cor. 1.

Viri sanctissimi Greg. inhæserunt.

XV. *Sed quia charitas (licet ratio vos consoletur) ad dolorem vos impellit, eo quod tantum patrem, tamque vobis dulcem quasi longo tempore amiseritis, rogamus vos ex parte omnipotentis Dei, & amore B. Petri, patienter supportare nos, quia cito, Deo adjuvante, eum vobis latum remittemus. Et ex hoc auctoritate beati Petri Apostolorum principis, nobis valde indignis commissa, indulgentiam omnium peccatorum vestrorum promittimus, & absolutionem cum benedictione concedimus &c.* Spiritualem eorum protectionem, sicut & Cluniacensium pollicetur. Data est epistola hoc anno, quarto Nonas Januarii. Porro eumdem Abbatem Bernardum vinculis absolutum ex Germania in Hispaniam Legatum ab eodem Gregorio Papa missum esse, sequens docet (b) epistola, scripta ad Episcopum Gerundensem, & ad Centullum Comitem. Contigit autem hoc eodem anno eumdem Bernardum ex hac vita decedere; in cujus locum idem Gregorius subrogavit fratrem ipsius Richardum Cardinalem in Abbatem Massiliensem, quem etiam & Legatum in Hispanias misit, ut ejusdem Gregorii Papæ (c) litteræ hoc anno, mense Novembri datæ significant.

(b) Greg. l. 6. ep. 4. & 20.

(c) Id. l. 7. ep. 7. & 8.

XVI. Inter alia autem negotia, quæ tunc in Hispania agenda erant, Gregorium maxime angebat discordia, quæ oborta erat inter filios Raymundi Berengarii post obitum patris. Erat iste Comes Barchinonensis, præstans viribus atque consiliis, adversus Sarracenos, quos discordia filiorum revalescere, & vires sumere Gregorius pertimescebat. Quamobrem ut eos simul conciliaret, ista scribit ad (d) Gerundensem Episcopum, itidem Berengarium nominatum: *In primis negotium tibi, de quo multum curamus, injungimus. Comperimus enim, quod inter filios Raymundi Berengarii per vanitatem & superbiam, & maxime per consilium impiorum, nimirum ex invidia diaboli, discordia oritur; & ego inde nimis contristor, tum pro amore patris eorum, qui me satis, ex quo cognovit, dilexit: tum etiam quia super Christianam gentem, quæ in partibus illis magno impiorum Sarracenorum odio laborare dignoscitur, grave sentio periculum imminere. Unde præcipimus tibi, ut adjunctis tecum religiosis vicinis tuis, Abbatibus scilicet, Tumeriense, Ripollense & S. Cucufate, & quoscumque alios Deum timentes clericos, lai-*

(d) Id. l. 6. ep. 16. Greg. inter filios Raymundi Berengarii pacem procurat.

PAGIUS VI. *Gregorius filios Raimundi Berengarii I. Comitis Barcin. conciliare conatur.*

Ad num. XVI. & seq. Raimundus Berengarii Comes Barcinonensis hujus nominis I. de quo supra locuti sumus, anno MLXXVI. demortuus, postquam in Comitatu XLII. annis vixisset, duos reliquit filios, *Berengarium scilicet Raimundi, & Raimundum Berengarii* hujus nominis II. Inter quos post obitum patris exortam fuisse discordiam intelligitur ex literis Gregorii VII. lib. VI. Epist. XVI. a Baronio recitatis, scriptisque ad Berengarium Episcopum Gerundensem. De ea dissensione agit Auctor Anonymus de Gestis Comitum Barcinonensium, a Baluzio in Marca Hispanica editus qui cap. XV. ait, post Raimundum Berengarii Comitem Barcinonensem habenas Comitatus suscepisse Raimundum Berengarii ejus filium, armis strenuissimum, additque: *Huic pater dederat uxorem filiam, scilicet Roberti Guiscardi Ducis Apuliæ & Messinæ, ex qua genuit filium suo pariter nomine Raimundum Berengarii nuncupatum. Berengarius itaque Raimundi frater ejus major, videns se despectum a patre in hoc quia ipsum non hereditavit, pro eo quia major, tam nobili suo fratri invidens, ipsum plurimum odio habuit, intantum ut quadam die illum, instigante diabolo, &c. adhuc valde juvenem, heu proh dolor interfecit. Tenuitque Comitatum supradictus Raimundus Berengarii VII. annis, &c. Actum fuit hoc Christi anno MLXXXII.* Quare omnis Gregorii VII. conatus, ut utrumque fratrem ad concordiam reduceret, irritus fuit. Porro *Roberto* Calabriæ Duci quinque filiæ fuere, teste Guillelmo Apuliensi lib. 2. quarum *Mathildis* Raimundo Berengarii II. Comiti Barcinonensi, præfati Raimundi filio primum nupsit, deinde *Aimerico* II. Vicecomiti Narbonensi. Idem Guillelmus lib. 4. nuptias Raimundi attigit, sed nomen uxoris tacet. At de Mathildis nuptiis agunt Joannes Archidiaconus Barensis in Hist. Inventionis Sancti Sabini cap. 1. & Catellus lib. 4. Rer. Occid. pag. 585. Quare perperam Su-

laicosque poteris invenire, pacem inter illos reformare & componere studeat. Quod si acquiescere monitis nostris fortasse noluerint, ostensis eis præsentibus litteris, ad tenendam eos treugam firmissimam usque ad determinatum tempus, ex auctoritate nostra constringite; infra quod nos talem illuc ex latere nostro Nuntio dirigamus, qui causam litis eorum ita juste definiant, ut non se ad gratiam alicujus nec præmio, nec favore deflectant.

XVII. *Porro hoc illis debet firmiter inculcare, quia si nobis inobedientes extiterint, & in fraterno odio remanere, diabolo instigante maluerint; illi quidem, ex cujus culpa, vel superbia pax ista remanserit, gratiam sancti Petri auferimus, eumque sicut membrum diaboli, & desolatorem Christianæ religionis cum omnibus fautoribus suis festinabimus a communione Christianæ societatis abscindere; ita ut nullam deinceps victoriam in bello, nullam prosperitatem habere possit in sæculo. Alteri vero, qui humiliter paci consenserit, debitamque obedientiam Apostolicæ Sedi exhibuerit, statuemus ex gratia sancti Petri inexpugnabile Apostolici favoris auxilium, eumque (sicut filium sanctæ Romanæ Ecclesiæ condecet) ad obtinendam hæreditatem, dignitatemque paternam modis omnibus procurabimus adjuvare, & omnibus Christianis in partibus illis, ut ei faveant, eumque ad obtinendum principatum adjuvent, Apostolica auctoritate præcipiemus &c.* Hæc & alia Gregorius hoc anno, quarto Nonas Januarii in Hispaniam scripsit. Ex quibus redarguas eos, qui Raymundi Berengerii tempora longe post hæc posuerunt, & eos, qui Raymundum Berengarium unum Principem diviserunt in duos. Quæ autem post hæc secuta sint, si scire cupis, eos qui prosecuti sunt res Hispaniarum, consulas: ista nobis satis ad institutum, cum nec, quæ illi habent, sint adeo comperta.

XVIII. Qua etiam die Gregorius (a) scribens ad Hugonem Cluniacensem abbatem, expostulat, quod calamitoso isto tempore Ducem quemdam valde probum, fide integrum, multis proficuum recepisset inter monachos Cluniacenses, quem ad plurimorum salutem præstobat in sæculo commorari. Cui inter alia: *Tulisti & recepisti Ducem in Cluniacensem quietem, & fecisti, ut centum millia Christianorum careant custode.* Quisnam iste Dux fuerit, non exprimitur. Magni quidem nominis fuisse virum, ex ejusdem Pontificis querela implacabili iisdem insinuata litteris, possumus intelligere. Nam in fine: *Confido*, inquit, *de misericordia Dei, quod charitas Christi, quæ in te solet habitare, me vindicando, cor tuum transfodiet, & quantus mihi dolor esse debeat de bono Principe ablato matri suæ*, Romanæ Ecclesiæ scilicet, *ostendet*. Hæc ipse, cum pluribus questus esset, quam difficile illis temporibus fuerit bonum reperire Principem, cæterum plurimos non deesse ex omni hominum genere monachos, qui in cœnobiis Deo serviant.

(a) *lib. 6. ep. 17.* Ducem optimum factum monachum doluit Gregorius.

Præ-

PAGIUS Surita lib. 1. cap. 24. hoc matrimonium in dubium revocavit, recteque Didacus in Hist. Comitum Barcinon. lib. 2. cap. 78. ostendit, *Mathildem* post mortem Raimundi nupsisse *Aimerico* II. Vicecomiti Narbonensi, eoque matrimonio natum Aimericum alterum, quem fratrem suum vocat Raimundus Berengarii filius Mathildis in suo testamento. Baronius duos Raimundos in unum confundit, non animadvertens plures ejusdem nominis Comites Barcinone præfuisse, scilicet *Raimundum* I. *Raimundum* II. duosque alios, qui eis successere.

VII. *Hugo I. Burgundiæ Dux fit Monachus Cluniacensis.* Ad num. XVIII. Gregorius VII. Epistola XVII. libri sexti data *quarto Nonas Januarii*, indict. II. ad Hugonem Cluniacensem Abbatem, queritur, quod *Ducem in Cluniacensem quietem* receperit, quia, inquit, *vix aliquis Princeps bonus invenitur, Monachi vero, Deo miserante, Sacerdotes & milites, & non pauci pauperes, per diversa loca, qui Deum timent, reperiuntur*. Baronius ait, ex ea Sanctissimi Pontificis querela intelligi eum Ducem magni nominis fuisse, sed illud in iis literis non exprimi. Verum Gregorium loqui de *Hugone* hujus nominis I. Duce Burgundiæ, qui anno superiori apud Cluniacum in Burgundiæ Ducatu situm, Monachum induit, Ordericus lib. XIII. pag. 807. & Anonymus coævus, qui Vitam sancti Hugonis Abbatis Cluniacensis, (cujus aliqua fragmenta in Actis SS. Bollandianis ad diem XXIX. mensis Aprilis in Vita ejusdem Sancti Hugonis extant), literis prodidit, certum & indubitatum reddunt. Hæc Orderici verba: *Completis tribus annis* (ab anno MLXXV. quo Hugo Dux successit Roberto avo) *Odoni fratri suo sponte Ducatum dimisit* (ideoque anno superiori), *& ipse pro cœlesti amore sæculum reliquit, Monachusque Cluniaci factus, XV. annis Deo gloriose militavit* (ideoque usque ad annum MXCII. aut insequentem). *Odo autem frater ejus Ducatum Burgundiæ diu possedit.* Laudatus vero Anonymus ait: *Vidimus & Hugonem Ducem prius Burgundiæ, & post militiæ spiritualis signiferum, qui solebat calceos ungere Fratrum, seque ita despicere & humiliare, ut omnes viles personæ superent, cum sub se viderent Principem talem se sternere.* Odo hujus nominis I. cui pius Princeps Ducatum cessit, anno MXCVIII. quo Ordo Cisterciensis in suo Principatu fundatus, erga Monachos munificus fuit, *& monasterium ligneum, quod ipsi in sua paupertate inceperunt, de suis impendiis totum consummavit, eosque ibidem in omnibus necessariis diu procuravit, terrisque & pecoribus abunde sublevavit*, ut dicitur in Historia Cisterciensis MS. cujus pars recitatur in Actis SS. Bollandianis ad diem XXIX. Aprilis, in Vita sancti Roberti primi Abbatis Molismensis ac Institutoris Ordinis Cisterciensis pag. 666. Legendus etiam Ordericus lib. VIII. pag. 715.

Ad

Digitized by Google

Præter alia complura negotia diversarum Ecclesiarum, quæ Gregorius litteris est prosecutus, quæ prætermittimus, ne in his diutius te detineamus fastidientem, litteras, quas ad recens erectum Hungariæ Regem Ladislaum Principem maxime pium Gregorius dedit, hic describemus; quæ sic se habent (a):

(a) Greg. l. 6. ep. 29.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei Ladislao Hungarorum Regi salutem & Apostolicam benedictionem.

XIX. Ad novum regem Hungariæ Greg.

Sicut fidelium tuorum crebra relatione cognovimus, idemque ipsum nostris attestantibus ratum habemus, excellentia tua ad serviendum beato Petro, quemadmodum religiosa potestas debet, & ad obediendum nobis, ut liberalem filium decet, toto affectu, & cordis intentione parata est. Unde nimirum devotionem mentis tuæ super hoc studio non indigne laudamus, eique sincere congratulamur, quod quidem optimorum Regum sequendo vestigia, illustrat servando tam in moribus normam justitiæ, quam etiam lineam nobilitatis in sanguine. Igitur, quia de celsitudinis tuæ liberalitate & obedientia satis confidimus, ad quiddam nostræ universali sollicitudini congruens, quod honori quoque tuo non parum concordat, invitare te non dubitamus; quatenus in eo & illa, quæ de te verbis solis credita sunt esse vera, factis indicio pateant, & nobis sit aperta firmior causa, qua te præ cæteris regiæ dignitatis amplius, specialiusque diligere merito debeamus &c. Commendat Comites exules injuste pulsos, ut eos restituere debeat, monitaque saluberrima ad regimen regni totius impertit, & de Legatis mittendis agit, Deique atque Dei Genitricis, atque sanctorum Apostolorum opem ad regnum bene disponendum precatus, finem imponit epistolæ, datæ duodecimo Kal. Aprilis, Indictione secunda.

XX. Post dies quatuor litteras ad Lanfrancum Cantuariensem Episcopum, amicum charissimum dat, (b) quibus eum commoneat eum Regem corrigere in quibus opus sit, ut autem ipse Romam se conferat, præcipit. Sequenti vero mense ad Gebuinum Lugdunensem Episcopum (c) scribens, confirmat eidem privilegium, seu per quatuor provincias, nempe Lugdunensem, Rotomagensem, Turonensem & Senonensem, quibus præsit Archiepiscopus Lugdunensis; deque his scribit ad earumdem provinciarum Episcopos.

(b) Id. ibid. ep. 30.
(c) Id. l. 6. ep. 34.

XXI. Quid impie audet rex Anglorum.

Accidit his temporibus, quod Gregorii ipsius animum haud mediocriter perturbavit, nimirum quod Willelmus Rex Angliæ Episcopos omnes prohibuerit, ne se conferrent ad Limina Apostolorum. Gregorius autem per Hubertum subdiaconum Legatum Apostolicæ Sedis eum admonendum curavit: cui etiam in mandatis dedit, ut ex unoquoque Archiepiscopatu duos Episcopos Romam ad Synodum venire jubeat. Sic enim de his ad Hubertum sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconum scribit, mense Septembris hoc anno, tertia jam inchoata Indictione: (d) *Multa sunt, unde sancta Romana Ecclesia adversus eum queri potest: nemo enim omnium Regum etiam paganorum contra Apostolicam Sedem hoc præsumpsit tentare, quod is non erubuit facere, scilicet ut Episcopos & Archiepiscopos ab Apostolorum Liminibus ullus tam irreverentis & impudentiæ animi prohiberet.*

(d) Id. lib. 7. ep. 1.

XXII.

Unde volumus, ut eum nostra vice prudentia tua studeat admonere, quatenus honorem, quem sibi a subditis suis graviter ferret non exhiberi, sancta Romana Ecclesia non tantopere laboret imminuere, & debitas gratias agendo, gratiam beati Petri procuret acquirere. Nos enim amicitiæ nostræ pristinæ circa eum memores, & Apostolicam mansuetudinem, quantum, Deo auctore possumus, imitantes, hucusque illius culpæ pepercimus. Quod si his & similibus, quæ tibi nota sunt, modum non imposuerit, omnino sciat se iram beati Petri in se graviter provocaturum. Et inferius: *Præterea monemus te, ut ex parte beati Petri præcipias, & invites tam Anglicos, quam Northmanniços ex unoquoque Archiepiscopatu vel duos Episcopos ad Romanam Synodum, quam in Quadragesima, Deo auctore, sumus celebraturi, venire. Qui si forte murmuraverint, & ad eum terminum,* se

PAGIUS VIII. *Instituitur Primatus Ecclesiæ Lugdunensis.*

Ad num. XX. Primatus Ecclesiæ Lugdunensis primum hoc anno a Gregorio VII. literis hoc anno *III. Kal. Maji* scriptis institutus est, datusque *Gebuino* Archiep. Lugdunensi in Lugdunensem, Rotomagensem, Turonensem, & Senonensem provincias. *Rodulfus* Turonensis Archiepiscopus huic Decreto statim acquievit, & de ea re *Gebuinus* tam ipsi, quam ejus Suffraganeis gratulatus est, ut liquet ex literis Gebuini a Baluzio in Appendice libri de Primatibus a Marca editi productis. Verum *Richerius* Senonensis Archiepiscopus Ecclesiæ suæ jura tueri volens, novo huic instituto intercessit. Sed *Urbanus* II. in Synodo Claramontana anno MXCV. celebrata Gregorii VII. Decretum confirmavit, & Senonensem ac Rotomagensem Archiepiscopos, nisi *Hugonem* Gebuini successorem tanquam Primatem suum revererentur, Pallii privatione mulctavit, eorumque in Suffraganeos auctoritatem suspendit. Aberat uterque, sed interim mandatis Apostolicis eorum Suffraganei paruere, ut patet ex Decreto Urbani II. & Synodi Claramontanæ a Marca in prædicto libro edito. Huic judicio refragatus est *Richerius* Senonensis Archiep. quamvis *Ivo* Carnotensis, Ecclesiæ Senonensis suffraganeus ipsi auctor esset, ut sententiæ Synodicæ ac Pontificiæ pareret, donec documen-
tis

Guillelmus Rex Angliæ correptus emendatur.

(a) Greg. l.7. ep.25.

se dixerint interesse non posse; vel post Pascha studeant Apostolicæ Sedi se præsentare. Acquievisse Regem Pontifici immo & una cum sedente Huberto suos Legatos Romam misisse ad satisfaciendum ipsi, (a) litteræ ejusdem Gregorii ad ipsum redditæ anno sequenti satis docent. Sed præ cæteris Principibus Christianæ religionis tempore illo turbulentissimo, cum Henricus ab Ecclesia Romana schismate se divisit, eumdem Angliæ Regem perstitisse in obedientia Apostolicæ Sedis, ejusdem Gregorii Papæ litteræ ad ipsum datæ significant.

XXIII.

(b) Id. l.6. ep.30.

Redeunti autem Huberto Legato Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus, litteris (b) Gregorii artioribus interpellatus ut Romam se conferret, has litteras reddidit.

Reverendo sanctæ universalis Ecclesiæ summo Pastori Gregorio peccator & indignus Antistes Lanfrancus servitium cum debita subjectione.

Lanfr. ad Gregorium.

Litteras excellentiæ vestræ per Hubertum, sacri vestri palatii subdiaconum porrectas, qua decuit humilitate suscepi. In quarum fere omni contextu paterna me dulcedine reprehendere studuistis, quod in Episcopali honore positus sanctam Romanam Ecclesiam, vosque ob ejus reverentiam minus diligam, quam ante honoris ipsius susceptionem diligere quondam solebam; præsertim cum Apostolicæ Sedis auctoritate ad ipsius apicem honoris me pervenisse non dubitem, nec quemquam dubitare existimem. Et quidem, venerande pater, verbis tuis calumniam ingerere nec volo, nec debeo. Ego tamen, teste conscientia mea, in memetipso intelligere non possum, quod vel corporalis absentia, vel locorum tanta intercapedo, aut ipsa qualiscumque honorum sublimitas in hac parte vendicare sibi quidquam prævaleat, quin mens mea præceptis vestris in omnibus, & per omnia secundum canonum præcepta subjaceat.

XXIV.

Et si præstante Deo, præsens præsenti loqui quandoque valerem, me amando crevisse; vos vero, quod pace vestra dictum sit, a pristino amore nonnulla ex parte defecisse, non tam verbis, quam rebus ipsis ostenderem. Verba legationis vestræ, cum præfato Legato vestro, prout melius potui, domino meo Regi suggessi, suasi, sed non persuasi. Cur autem voluntati vestræ omnifariam non assenserit, ipsemet vobis tam verbis, quam litteris innotescet. Hæc tunc Lanfrancus per Hubertum Legatum Romam redeuntem; cui & ipse Rex Anglorum Villelmus litteras dedit, quas reperimus inter ejusdem Lanfranci litteras; Sic enim se habent:

XXV.

Excellentissimo sanctæ Ecclesiæ Pastori Gregorio, gratia Dei Anglorum Rex & Dux Northmannorum Villelmus salutem cum amicitia.

Rex Angliæ ad Greg. Papam.

Hubertus Legatus tuus, religiose pater, ad me veniens ex tua parte me admonuit, quatenus tibi & successoribus tuis fidelitatem facerem, & de pecunia, quam antecessores mei ad Romanam Ecclesiam mittere solebant, melius cogitarem. Unum admisi, alterum non admisi. Fidelitatem facere nolui, nec volo: quia nec ego promisi, nec antecessores meos antecessoribus tuis id fecisse comperio. Pecunia tribus fere annis, in Galliis me agente, negligenter collecta est. Nunc vero divina misericordia me in regnum meum reverso quod collectum est per præfatum mittitur; & quod reliquum est, per Legatos Lanfranci Archiepiscopi fidelis nostri, cum opportunum fuerit, transmittetur. Orate pro nobis, & pro statu regni nostri, quia antecessores vestros dileximus, & vos præ omnibus sincere diligere, & obedienter audire desideramus. Ita Villelmus Rex ad Gregorium Papam, exigentem ab eo (ut audisti) juramentum fidelitatis. At quod id Rex facere renuisset, ægro animo idem Pontifex tulit, ut patet ex litteris (c) ad eumdem Hubertum subdiaconum Legatum datis, in quibus istis de his habentur: *Pecunias sine honore tributas quanti pretii habeam, tu ipse potuisti dudum perpendere.*

(c) Idem l.9. ep.1.

XXVI.

Quæ nova in Greg. est conflata calumnia.

Inter hæc autem cum res Henrici Germanorum Regis prosperioribus successibus augerentur, nescio quid per Legatos Apostolicæ Sedis actum est in gratiam ejusdem Regis, quo sparsa est adversus Gregorium Papam calumnia, quod Henrico ipse Regi faveret. Perdifficile namque est eum, qui mediatorem inter contrarias partes agit, ut pace eas concilies, penes alterutram, interdum apud utramque suspicione non laborare privati

PAGIUS

tis authenticis Ecclesiæ suæ libertatem vindicare posset, ut liquet ex Ivonis Epistola L. Verum neque judicium Claramontani Concilii, neque exemplum Provincialium Episcoporum, neque interdictio adversus se pronunciata *Richerium* vincere potuere, nec ab eo obtinere, ut Lugdunensis Ecclesiæ Primatum posthabita Ecclesiæ suæ auctoritate revereretur. Imo in sententia sua usque ad mortem, quæ anno MXCVI. contigit, perstitit *Richerius*, quod Paschalis Papa ad præfatum Hugonem litteris suis significavit. *Hugo Daimbertum* Richerii successorem obedientiam sibi præstare jussit, prohibuitque ne provinciæ Senonensis Præsules manus ipsi imponerent, antequam id officii Ecclesiæ Lugdunensi reddidisset. Ivo Carnotensis Epistola LX. omnium Suffraganeorum nomine rescripsit, rem insolitam, & nullo jure, nullaque consuetudine fultam ipsum postulare; neque id ipsi deberi, nec ratione Primatus, nec ratione Apostolicæ Legationis.

IX.

Demum Ivo *Hugonem* enixe precatur, ut permit-

Digitized by Google

ti studii, & affectionis. Quod de se dici, non sine molestia percipiens, ut ea se suspicione liberaret, has, ad quotquot in Germania S. Petri fideles essent, litteras dedit, quibus quam semper fuerit animo in rebus componendis libero, nullisque privati affectus compedibus alligato significat, ita scribens hoc anno, exordio mensis Octobris (a):

(a) Id. l. 7. ep. 3.

XXVII.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei omnibus fidelibus S. Petri in Teutonico regno commorantibus salutem & Apostolicam benedictionem.

Pervenit ad nos, quod quidam ex vobis de me dubitant, tamquam in instanti modo, necessitate usus sim saeculari levitate. Qua certe in causa nullus vestrum, præter instantiam prælorum, majores me & patitur angustias, & suffert injurias. Quotquot enim Latini sunt, omnes causam Henrici, præter admodum paucos, laudant, ac defendunt, & per nimia duritiæ, ac impietatis circa eum me redarguunt. Quibus, Dei gratia, omnibus sic restitimus hactenus, ut in neutram adhuc partem, nisi secundum justitiam & æquitatem, secundum nostrum intellectum, declinaremus. Nam si Legati nostri aliquid, contra quod illis imposuimus, egerunt, dolemus, quod ipsi tamen, sicut comperimus, tum violenter coacti, tum dolo decepti fecerunt. Nos vero injunximus eis, ut locum ac terminum communiter statuerent opportunum, ad quem sapientes nostros & idoneos Legatos propter discutiendum causam vestram dirigeremus, atque ut in sedes suos Episcopos restituerent, & abstinere ab excommunicatis docerent.

Greg. pap. purgatio.

XXVIII.

Sed quod contra hæc decepti, vel coacti fecerunt, non laudo. Sciatis indubitanter, quoniam Deo gubernante, nemo hominum, sive amore, sive livore, aut per aliquam cupiditatem potuit me unquam, aut poterit amodo seducere a recta semita justitiæ. Vos itaque, si revera, & in charitate non ficta fideles Dei, atque sancti Petri estis, nolite in tribulationibus deficere, verum ut boni æmulatores, in incepta fidelitate immobiles perdurate: quoniam qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. In præsentiarum modo nihil vobis de prædicto negotio mandare possumus, quia Nuntii nostri nondum sunt reversi. Quibus itaque venientibus, secundum quod ab ipsis intellexerimus, vobis quantocyus possumus, veraciter indicabimus. Dat. Romæ Kalend. Octobris, Indictione tertia.

Ita Gregorius ad Germanos fideles sancti Petri. Porro Henricus, sive violentia, sive dolo nihil penitus prætermisit, ut celebrandum in Germania Concilium impediret. Cujus rei causa sequentionnu ab eodem Gregorio Papa excommunicandus fuit, ut quæ suo loco dicentur, ostendent.

XXIX.

Accidit autem inter hæc, ut Dalmatiæ Princeps, quem Gregorius auctoritate Apostolica Regem constituerat, Demetrius ab adversariis impugnaretur, cujus causa idem Pontifex ad Vvezelinum eorum ducem ista comminando conscripsit: (b)

(b) Greg. l. 7. ep. 4. Dalmatiæ Regni invasores coercet Greg.

Sciat non prudentia tua multum mirari, ut qui te esse dudum beato Petro, & nobis fidelem promiseris; contra eum, quem in Dalmatia Regem auctoritas Apostolica constituit, tu modo coneris insurgere. Quapropter nobilitatem tuam monemus, & ex parte beati Petri præcipimus, ut adversus jam dictum Regem deinceps arma capere non præsumas; sciens quod quidquid in illum ausus fueris, procul dubio te in Apostolicam Sedem facturum. Si adversus ipsum aliquid te forte dicis habere, a nobis judicium debes expetere, & expectare justitiam potius, quam contra eum ad injuriam Sedis Apostolicæ manus tuas armare. Quod si te tuæ temeritatis non pœnituerit, sed contra mandatum nostrum contumaciter ire tentaveris, scias indubitanter, quia gladium beati Petri in audaciam tuam evaginabimus, & eodem pertinaciam tuam, & omnium, qui tibi in ea re faverint, nisi resipiscant, mulctabimus. Si vero obediens (sicut Christianum decet) prudenter extiteris, gratiam beati Petri, & Apostolicæ Sedis benedictionem, sicut obtemperans filius consequeris. Dat. Romæ quarto Nonas Octobr. Indictione tertia.

XXX.

Eodem anno (ut habet (c) Saxo Grammaticus) Heiridus Rex Daniæ, ubi duobus regnasset annis, ex hac vita decessit: in cujus locum germanus ejus, Kanu-

(c) Saxo Gram. hist. Dan. lib. 12.

PAGIUS

Huic instituto intercedit Archiep. Senonensis.

mitti, *Daimbertum* consecrari, pollicerturque se ei auctorem futurum, ut post consecrationem Primatum Lugdunensem agnoscat, & secundum traditiones Patrum Lugdunensi Archiepiscopo reverentiam exhibeat. Scripsit etiam de hac *Daimberti* electione ad Urbanum II. Sed neque *Hugo* Lugdunensis Archiep. hisce vinci passus est, neque Episcopi provinciæ quidquam contra ejus prohibitionem aggredi ausi sunt. *Daimbertus*, cum nec ordinationem a Provincialibus obtinere posset, neque contra jura suæ Sedis Primatum Lugdunensis Archiepiscopi agnoscere vellet: intelligeret quoque *Hugonem* in hac sententia permanere, prohibitosque provinciales Episcopos quominus ordinationem ejus peragerent, Romam profectus absque ulla conditione ab *Urbano* II. ordinatus est. Quid postea contigerit, suo loco narrabimus. Legendi interea de hoc novo Primatu Marca citatus, Carolus du Bois in Hist. Eccles. Paris. lib. XI. cap. V. & Natalis Alexander Sæc. XI. & XII. part. I. cap. VII. art. III.

Kanutus Rex Daniæ legationem ad Gregor. mittit.

nutus dictus, est subrogatus. Qui statim ad Gregorium Romanum Pontificem, quem cognovit patrem, legationem misit: qua quidem in primis significat, se profiteri filium esse sanctæ Romanæ Ecclesiæ, eidemque obedientem, a qua & cuperet institui, & erudiri. Ad quem Gregorius (a) litteras reddidit, paternæ charitatis affectu plenas. Extat ipsæ quidem, sed in ipsarum inscriptione, librarii puto vitio, nomen ipsum Regis, ad quem datæ scribuntur, legitur mendose Acono, pro Kanuto; manifestus deprehenditur error, cum nullus ejus nominis Rex Daniæ fuisse reperiatur, & certum sit post Haraldum regnasse Kanutum. Epistola autem sic se habet:

(a) Greg. l.7. ep.5.

*Gregorius Episcopus servus servorum Dei * Acono Regi Danorum salutem & Apostolicam benedictionem.*

* Kanuto

XXXI. Ad Reg. Daniæ Greg. dat lit.

Sincero charitatis affectu dilectioni tuæ congratulamur, quia licet in ultimis terrarum finibus positus, ea tamen, quæ ad Christianæ religionis cultum pertinere noscuntur, vigilanter studes inquirere, & quod sanctam Romanam Ecclesiam matrem tuam & universorum recognoscens, ipsius documenta tibi exoptas & exposcis. Volumus etiam, atque monemus, in his studiis & desideriis, devotio tua persistens, & quantum pietas divina præstiterit, crescens, nullatenus a recto proposito deficiat, sed ad meliora quotidie, sicut prudentem virum & regiam decet constantiam, roboretur. Animadvertere siquidem debet excellentia tua, quod quanto pluribus supereminet, & dominatur; tanto magis sibi subditos potest exemplo suo aut ad deterius (quod absit) inflectere, aut ad sanum consilium ignavos etiam provocare. Intueri quippe prudentiam tuam necesse est, temporalis vitæ gaudia, quam caduca sint, quam fugitiva, quæ etsi vitio diu crederetur mansura, tamen sæpe multis adversis ex improviso surgentibus, secura stare non possunt. Unde summopere curare oportet, ut ad illa, quæ transire nesciunt, & habentem deserere nequeunt, gressus tuos constanter dirigas, & affectum mentis intendas. Cuperemus nimium certe de vestris aliquem prudentem clericum ad nos venire, qui & vestræ gentis mores, seu continentias stricte nobis pleniter intimare, & Apostolicæ Sedis documenta, sive mandato plenius eruditus ad vos posset preferre. Dat. Romæ Idibus Octobris. Insuper & anno sequenti ad eumdem Regem Gregorius alias litteras dedit, de quibus agemus.

XXXII. Eodem quoque mense Gregorius decernit legationem ad Alphonsum Regem Hispaniarum, cui & dono mittit auream claviculam, more majorum, catenæ sancti Petri tamentis refertam. Qui functus est ea legatione, fuit Richardus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Abbas Massiliensis, de quo superius dictum, cum de alia ab eodem legatione perfuncta mentio facta est. Hic vero reddendæ sunt ejusdem Gregorii litteræ, ad eumdem Regem tunc datæ, quibus cum ad contemptum rerum hujus temporis & amorem æternarum hortatur: Sic enim se habent (b):

Legatio mittitur ad Alphonsum Regem Hispaniarum.

(b) Greg. l. 7. ep.6.

XXXIII.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo filio Alphonso glorioso Regi Hispaniarum salutem & Apostolicam benedictionem.

Omnipotenti Deo laudes & gratias agimus, qui gloriam vestram gratiæ suæ visitationis illustrans, beato Petro Apostolorum principi fide, ac devotione conjunxit, cui omnes principatus, & potestates orbis terrarum subjiciens, jus ligandi atque solvendi in cælo & in terra contradidit. Qua de re & vobis merito gaudendum est, quoniam eo ampliora vobis parata sunt præmia, quo divina dignatio correctionem regni vestri, quod diu in errore persisterat, usque ad vestra reservavit tempora, ut veritatem Dei, & justitiam, qua illi, qui vos præcesserunt, rectores, & Principes, & universus populus tot annis tum cæcitate ignorantiæ, tum obstinata temeritate caruerant, vestra mereretur suscipere sublimis humilitas, & fidelis obedientia. Verum quia omne opus bonum non tam ab inceptu, quam ex fine suo retributionis debitum spectat; excellentiam vestram paterna charitate monemus, ut quod a Legatis nostris de religione Fidei, & Ecclesiastici ordinis accepistis, & adhuc, Deo auctore, accepturi estis, firmiter teneatis. Quia sicut certa spes salutis est in his, qui in observatione fidei & doctrinæ hujus sanctæ Sedis Apostolicæ permanent; ita illis, qui ab ejus concordia & unitate exorbitaverint, haud dubia damnationis terror imminet.

XXXIV.

Et quidem de vobis bene speramus, quoniam relatione dilecti filii nostri Richardi Cardinalis presbyteri sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quem nunc secundo ad vos mittimus, bonam voluntatem vos habere intelleximus. Sed quoniam devota corda semper admonitione gaudent, & istæ etiam virtutes exercitio indigent; hortamur eminentiam vestram, ut ab hac terrena & caduca dignitate, ad illam, quæ cælestis & æterna est, mentem levet: hac utatur sicut transitoria & cito peritura; illam appetat, quæ æternitatem pariter habet, & gloriæ plenitudinem. Attendere enim, & sollicite pensare debetis, quoniam, quotidie ad finem vitæ volentes nolentesque properatis, & quidquid divitiarum, honores, potentia, nunc arridet, vicina mors, cum minime putatur,

ra-

Digitized by Google

rapiet, & omnia tenebris, & amaritudine claudet. Quæ ergo in illis spes, quæ gloria, quæ delectatio, aut desiderium esse debet, quæ se amantes decipiunt, sequentes fugiunt, habentes derelinquunt? Quanto autem in his quisque minus delectatur, minusque elatione super se rapitur; tanto securius ad ea quæ vera sunt bona, deducitur. Cujus rei exemplum ipse Dominus ac Salvator noster Jesus Christus aperte monstravit, cum oblatum sibi ab hominibus regnum pia humilitate respuit, nec speciem quidem terrenæ sublimitatis in oculis hominum gerere voluit, qui in hunc mundum, ut nos ad regnum cœleste perduceret, venit. Quapropter sicut charissimum filium vos admonemus, ut hæc sedulo vobiscum cogitantes, coram illo vos exhibeatis humilem, qui vos constituit valde sublimem. Et inter omnia, & præ omnibus Deo placere studentes commissa vobis regni gubernacula ita administrare Dei adjutorio procuretis, quatenus vestra eminentia nullum futuræ abjectionis, aut infortunii casum sentiat, sed ad coronam incorruptibilis regni, & solium æternæ gloriæ transeat.

XXXV. Clavicula aurea cum ramentis catenæ S. Petri mittitur.

Ut autem nostra adhortatio cordi vestro altius imprimatur, ex more, Sanctorum misimus vobis claviculam auream, in qua de catenis beati Petri benedictio continetur, quatenus per ejus præsentia patrocinia uberiora erga vos beneficia sentiatis, & in amore ipsius de die in diem ferventes accendamini promoventes, ut omnipotens Deus, qui illum admirabili potentia a nexibus ferreis liberavit, ejus meritis & intercessionibus vos ab omnium peccatorum vestrorum vinculis absolvat, & ad gaudia æterna perducat. Ad hæc commendamus vobis hunc dilectum filium nostrum, quem (sicut supra diximus) nunc secundo ad vos mittimus, ut eum sicut nos audiatis, & in omnibus sibi favorem exhibeatis, quatenus non fiat inanis cursus & labor illius apud vos, sed pro commissa sibi legatione ea quæ de Ecclesiasticis caussis tractanda invenerit, efficaciter exequi, & ad statum rectitudinis, Deo opitulante, perducere valeat. Cætera vero, quæ hic minus continentur, in ejus ore posuimus; cui vos in nullo dubitetis credere, per quem nostram vobis auctoritatem repræsentari cognoscetis. Dat. Romæ decimo octavo Kal. Novembr. Indict. tertia.

XXXVI. De Concilio in Britannia celebrando.

Legationem adhuc aliam idem Gregorius Papa decrevit in Britanniam minorem ad Concilium ibidem celebrandum, ea potissimum occasione, ut falsas pœnitentias proscriberet, quibus hactenus populus seduceretur, dum absque aliqua peccatorum emendatione peccantes in iisdem peccatis perseverantes absolverentur: quod & anno superiori in Romano Concilio fuerat canone sancito correctum. Quod decretum ut propagaretur ad externos, idem Pontifex laboravit, scribens has litteras ad Britannos anni hujus extremo tempore (a):

(a) Greg. l. 7. ep. 10.

XXXVII

Gregorius Episcopus servus servorum Dei Episcopis, sacerdotibus, Principibus, aliisque omnibus in Britannia commorantibus salutem & Apostolicam benedictionem, si obedierint.

Sacerdotalis culminis dignitas tum imperitia, tum negligentia sacerdotum (sicut dilectio vestra novit) ex longo jam tempore, peccatis exigentibus, fuit collapsa. Ex qua quidem re, quasi ex pestifera radice innumera mala orta sunt; adeo ut usque ad nostra tempora inter cætera, quæ male pullulant vitia, falsæ nihilominus pœnitentiæ consuetudo inoleverit.

XXXVIII. De falsa pœnitentia proscribenda.

Quapropter quia nobis pro officii nostri consideratione, & sollicitudinis magnitudine imminet, hæc & hujusmodi, quantum possumus, Deo largiente, corrigere; volumus, atque Apostolica auctoritate præcipimus, ut Legatum nostrum, Amatum, videlicet Olorensem Episcopum, cui vicem nostram in partibus vestris commisimus, studeat fraternitas vestra reverenter convocare, & ut illo agente synodale Concilium congregetur, ubi cum aliis, quæ ad salutem pertinet animarum, tum etiam de pœnitentiæ consultatione diligentius pertractetur. Qua in re hoc summopere vos cavere oportet, aliosque monere debetis, quia si quis in homicidium, adulterium, perjurium, vel aliquod hujusmodi lapsus in aliquo talium criminum permanserit, aut negotiationi, quæ vix agi sine peccato potest, operam dederit, aut arma militaria portaverit, excepto pro tuenda justitia sua, vel domini, vel amici, seu etiam pauperum, necnon pro defendendis Ecclesiis, nec tamen sine religiosorum virorum consilio sumpserit, qui æternæ salutis consilium dare sapienter noverunt, aut aliena bona injuste possederit, aut in odium proximi sui exarserit, vera pœnitentiæ fructum facere nullatenus potest. Infructuosam enim pœnitentiam dicimus, quæ ita accipitur, ut in eadem culpa, vel simili, deteriori, vel parum minori permaneatur. Unde quisquis digne vult pœnitere, necesse est, ut ad fidei recurrat originem, & quod in baptismo promisit, diabolo scilicet, & pompis illius abrenuntiare, & in Deum credere, videlicet recte de Deo sentiendo, mandatis ipsius obedire, sollicitus sit, & vigilanter custodire. Quicumque ergo taliter pœnituerit (quoniam aliter simulatio dici potest, non pœnitentia) illi peccatorum suorum remissionem Apostolica freti potestate largimur; insuper æternæ beatitudinis gaudia de omnipotentis Dei misericordia confisi, promitti-

Digitized by Google

timat. Dat. Romæ Octavo Kalendas Decembris, Indictione tertia. Hactenus de his hoc anno. Porro de vera pœnitentia idem Gregorius egit rursus Romæ anno sequenti in Concilio ibidem congregato, in quo de ipsa renovavit decretum, his omnibus consentiens.

XXXIX. Martyrium S. Stanislai episc. Cracoviensis.

Ad coronidem autem præsentis anni apponimus coronam & purpuram sanctissimi martyris Stanislai Cracoviensis Episcopi, qui in spiritu & virtute Eliæ redarguentis Achab, & Joannis Baptistæ corripientis Herodem, dum arguit Boleslaum enormiter delinquentem, & non auditur; & iterum corripit, & contemnitur, atque rursus increpat, & despicitur; sententia excommunicationis eum afficit. Quam ob causam ab ipso Rege, dum in altari esset Deo Missæ sacrificium offerens, crudelissime cæsus, octava mensis Maii martyrii palmam est consecutus, plurimisque miraculis tum vivens, quam mortuus illustratus. Cujus res præclare gestas, & martyrium præclarius obitum ex antiquioribus monimentis Joannes Longinus in Polonica historia scripsit: qui & seorsum ejusdem gloriosissimi Martyris vitam copiosissime elaboratam Ecclesiæ legendam tradidit. Ipsum vero ritu solemni Innocentius Quartus Romanus Pontifex publice colendum indixit.

XL. Greg. ulciscitur scelus in S. Stanislaum admissum.

Cum autem tam immane scelus ab iniquissimo Rege perpetratum Gregorius Pontifex percepisset, quomodo ultus sit immensum adeo sacrilegium, accipe quæ Longinus ipse in historia narret: *Tam lugubri & crudeli in Sanctum Dei per Boleslaum Poloniæ Regem deprompta occasione ad notitiam summi Pontificis Gregorii septimi variis nuntiis & litteris perlata; summus ipse Pontifex Gregorius, & universorum suorum tunc Cardinalium cœtus in flebilem lamentationem ruens, qua rigiditate Boleslai Regis tam insolens parricidium plectendum esset, matura deliberatione tempus terens, tandem Petro Gnesnensi Archiepiscopo, & omnibus Poloniæ Ecclesiarum Episcopis per specialia scripta dedit in mandatis, quatenus in patrati per Regem Boleslaum, & suos milites facinoris execrationem & pœnam generale interdictum in universa Gnesnensi provincia observarent.*

XLI.

Regem insuper Boleslaum, & Poloniæ regnum omni honore, dignitate, & excellentia regali privavit, & omnes Principes, Barones, Vassallos, & subditos ab ejus domine absolveas, obedientiam, & subjectionem solitam ipsi exhibere vetuit. Filios insuper eorum militum, qui Boleslao Regi auxilium, consilium, & assensum in facinus peractum præstiterant, ascensum ad qualibet Ecclesiastica officia, beneficia, dignitates, & honores usque ad quartam generationem &c. Quod autem ejusmodi litteræ Apostolicæ in Registro Gregorii ipsius non extent, non adeo mirandum cum alias complures in eo desiderari, ex iisdem, quæ extant epistolis satis apparet. Secuta mox est Apostolicas litteras vindicta desuper: nam post alia mala ipse Rex, ut alter Cain, factus est profugus super terram, demum versus in insaniam, errabundus dum vagatur, morte præventus a canibus est devoratus, ita ulciscente numine sanguinem sui innocentissimi sacerdotis, anno salutis millesimo octogesimoptimo. At hæc ad institutum satis reliqua, qui cupit, habet quem consulat Longinum ipsum. Translatum est autem corpus ejus postea per Lambertum Episcopum Cracoviensem in Cathedralem Ecclesiam, honorificentissimoque sepulcro reconditum, ejusmodi epitaphio eidem scripto:

> *Tumba Stanislai cineres tegit ista beati,*
> *Regis Boleslai quia non favet impietati,*
> *Martyrio meritus cœli migravit ad ædes.*
> *Felix cui deitas merces, cui sidera sedes.*

Hæc de Martyre toto orbe Catholico celeberrimo.

Eo-

PAGIUS X. *S. Stanislaus nefarie occisus.*

A num. XXXIX. ad XLII. Papebrocius ad diem VII. mensis Maii recitat synopsim Vitæ *sancti Stanislai*, Martyris & Episcopi Cracoviensis in Polonia, ex antiquo MS. erutam. In ea dicitur, *Stanislaum* ordinatum Episcopum Cracoviensem instituisse Verbo Dei, juvasse pauperes, & *Boleslaum* Regem de crudelitate & libidine sæpius monitum excommunicasse, indeque ab eo ad altare post sacrificium Missæ occisum esse. Ibidem etiam legitur, *Stanislaum* ab Innocentio IV. Assisii in Sanctorum numerum relatum esse. Refert postea Papebrocius Vitam ejusdem Sancti a Joanne Longino compositam, eamque prolixissimam. Verum Longinus, qui sæculo XV. vixit, tam in ea Vita, quam in Historia Poloniæ multa refert, quæ sunt dubiæ fidei aut manifeste falsa, uti verbi gratia in hac Vita cap. 2. quando ait, *Lampertum* Stanislai decessorem extitisse *Archiepiscopum*; cum tamen certum esse debeat, solam Gnesnensem Ecclesiam in Polonia Archiepiscopalem fuisse; & cum ibidem affirmat, *Stanislaum* Parisiis studuisse, & sollicitatum, ut *se Juris Canonici aut Theologiæ Doctoratu insigniri pateretur*; declinasse conatus amicorum *fasces sibi Magisterii ingerentium*; cum Doctoratus Theologiæ & Juris Canonici nondum hoc sæculo institutus fuerit. Longini Historia Polonica usque ad annum MCCXL. typis edita fuit, sed ne reliqui libri imprimantur, prohibent Poloni, arbitrati in hisce plurima Regni sui secreta prodi, inquit Papebrocius in Commentario prævio ad Vitam Sancti Stanislai. In subsequentibus annis ea Histo-

XLII. Eodem unno ub eodem Gregorio pupa ex Romana Synodo legatio missa est ad sunctum Ladisluum Hungariæ Regem, pro sunctorum reliquiis debito bonore perquirendis, atque religiose condendis. De quu legutione hæc in rebus gestis sancti Gerardi martyris: (a) *Tun enim a Romanæ Ecclesiæ Synodo injunctum est, ut corpora eorum, qui Pannoniam Fidei prædicatione irrigissent, summo bonore afficerentur. Veniente etiam Sedis Apostolicæ Leguto, & nobilium Pannoniæ coacto conventu, sacrum hujus beati Martyris corpus elevatum est, atque Regis Lodislai & Principum bumeris translatum bonorificeque depositum eo loco, ubi pro meritis tanti Patris superun gratia efficiendis, & declarandis miraculis largius coruscat.* Tunc etiam clevutum esse reperitur corpus sancti Stephani Regis: tempora enim probe conveniunt. Nam cum ex ejus vitæ Actis constet id factum anno quadragesimoquinto post ejus obitum, eumque contigisse manifestum sic anno Redemptoris millesimo trigesimoquarto; utique hoc Redemptoris unno septuugesimonono post millesimum id oportuit uccidisse. ☞ Sed secundum stuturum a nobis superius chronologium, uuctoritate scriptorum ejus temporis roboratam, quu diximus accidisse ejus obitum anno Christi millesimo trigesimooctavo; urique quatuor eu his minuas necesse est unnos. ☞ Quomodo ex mandato pariter Romani Pontificis factum id usseratur; consule quæ ad finem vitæ ejusdem sancti Stephuni (a) Regis leguntur.

(a) Extant apud Sur. tom. 5. die 24. Sept. in fin.

Legatio ad Reg. Hungariæ pro veneratione sanctorum.

(a) Extant apud Sur. tom. 4 die 20. Aug.

Octo-

PAGIUS storia forte accuratior quam in prioribus, ideoque desideranda. Ait Longinus apud Baronium num. XLI. & in Vita Sancti Stanislai, Gregorium VII. Regem *Boleslaum* & Poloniæ Regnum excellentia Regali privasse ob cædem hujus sancti Præsulis, quod quidem verum est, sed *Boleslaus* anno tantum MLXXVII. ut ex Lamberto in Chron. ostendimus, Regium nomen propria auctoritate sibi attribuerat; & tamen Longinus, & passim post eum Historici Poloniæ asserunt, Poloniæ Principes Regium nomen ab Ottone III. obtinuisse, & usque ad Sancti Stanislai mortem tulisse, quod ex dictis subsistere non potest.

I. Octogesimus jam agitur annus post millesimum, Indictione tertia inchoatus, cujus exordio, nempe quarto Nonas Januarii Gregorius Papa Uratislaum Boemiæ Ducem, participantem cum excommunicatis redarguit, eumque salutaribus monitis ad meliorem frugem reducere conatus est. Cui quod rogaverat de licentia dicendi divinum officium lingua Slavonica, denegavit omnino, ista rescribens: (a) *Quia vero nobilitas tua postulavit, quod secundum Slavonicam linguam apud vos divinum celebrari annueremus officium; scias nos huic petitioni tuæ nequaquam posse favere. Ex hoc nempe sæpe volventibus liquet, non immerito sacram Scripturam omnipotenti Deo placuisse quibusdam locis esse occultum; ne si ad liquidum cunctis pateret, forte vilesceret, & subjaceret despectui, aut prave intellecta a mediocribus, in errorem induceret. Neque enim ad excusationem juvat, quod quidam religiosi viri hoc quod simpliciter populus quærit, patienter tulerunt, seu incorrectum dimiserunt, cum primitiva Ecclesia multa dissimulaverit, quæ a sanctis Patribus postmodum firmata Christianitate, & religione crescente, subtili examinatione correcta sunt.*

(a) Greg. l. 7. ep. 11. Noluit Gregor. lingua Slavonica divinum offic. celebrari.

II. Eodem mense idem Gregorius Papa in Arnulphum Comitem grassatorem, qui Henricum Leodiensem Episcopum, ad Limina Apostolorum venientem fuerat deprædatus, & eumdem jurare coegerat non repetere quod amiserat, ad Theodoricum (b) Virdunensem Episcopum litteras dedit, quibus eum monuit, in eumdem Synodum congregari, hominem ad pœnitentiam cohortari: quod si non paruisset, in eumdem excommunicationis sententiam promulgari. Interea vero a juramento, quod vi coactus præstiterat, eumdem Henricum absolvit.

(b) Id. ep. 13. 14. Quid in Arnulphum comitem grassatorem.

Mense vero Martii Romæ Concilium ex more celebratur, cujus Acta, quæ fuerunt collecta, inter ejusdem Gregorii Papæ epistolas ita posita leguntur: (c)

(c) Id. post ep. 14. Concilium Romanum.

Anno ab Incarnatione Domini millesimo octuagesimo, Pontificatus vero domini Gregorii Septimi Papæ anno septimo Indict. iii. celebravit ipse dominus Papa Synodum Romæ, ubi interfuerunt Archiepiscopi, & Episcopi diversarum urbium, necnon & Abbatum, ac diversorum ordinum clericorum & laicorum innumerabilis multitudo. In qua Apostolica Constituta corroborans, multa, quæ corrigenda erant, correxit, & quæ corroboranda, firmavit. Inter cætera namque in fine synodalis absolutionis de investituris hæc annexuit, & perpetua memoria pro posteris scribenda mandavit, ita dicendo:

III. *Sequentes statuta sanctorum Patrum, sicut in prioribus Conciliis, quæ Deo miserante, celebravimus, de ordinatione Ecclesiasticarum dignitatum statuimus; ita & nunc Apostolica auctoritate decernimus, ac confirmamus. Ut si quis deinceps Episcopatum, vel Abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus inter Episcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Episcopo seu Abbati audientia concedatur. Insuper etiam ei gratiam sancti Petri, & introitum Ecclesiæ interdicimus, quousque locum, quem sub crimine tam ambitionis, quam inobedientiæ (quod est scelus idololatriæ) cepit, resipiscendo non deserit. Similiter etiam de inferioribus Ecclesiasticis dignitatibus constituimus.*

III. De prohibendis investituris confirmatum decretum.

IV. *Item si quis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quilibet sæcularium potestatum, aut personarum investituram Episcopatuum, vel alicujus Ecclesiasticæ dignitatis dare præsumpserit, ejusdem sententiæ vinculo se obstrictum esse sciat. Insuper etiam, nisi resipiscat, & Ecclesiæ propriam libertatem dimittat; divinæ animadversionis ul-*

IV. Adversus principes investituras usurpantes.

PAGIUS Sæc. XI. Anno Eræ Hisp. MCXVIII. Anno Hegiræ CDLXXIII. inchoato die 22. Junii fer. 2. A. Caræ I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6573.

☉ 25. ED. ☽ 17. P. 12. April. Indict. 3.

JESU CHRISTI 1080.

GREGORII VII. PAPÆ 8.

HENRICI IV. REG. 25.

NICEPHORI BOTONIATÆ IMP. 3.

Anum. II. ad XVII. Celebrata hoc anno Synodus Romana VII. Præsidente Gregorio VII. de qua Paulus Bernriedensis in hujus Vita cap. XII. hæc scribit: *Anno ab Incarnat. Domini MLXXX. Pontificatus vero Domini Gregorii Papæ septimi anno VII. indict. III. celebravit ipse Papa Synodum Romæ; ubi interfuerunt Archiepiscopi & Episcopi diversarum urbium, nec non & Abbatum, ac diversorum ordinum, Clericorum ac Laicorum innumerabilis multitudo. Supervenerunt autem & Legati Rudolphi Regis & Principum regni Teutonici, & hujusmodi querimoniam protulerunt super tyrannidem Henrici: Nos ex legatione domini nostri Regis Rudolphi & Principum ejus conquerimur Deo & S. Petro, Vestræque paternitati, & cuncto huic sanctissimo Concilio; quod ille Henricus, quem vos Apostolica auctoritate deposuistis a regno, id ipsum regnum contra vestrum interdictum tyrannice invasit, omnia circumquaque ferro, præda, incendio devastavit: Archiepiscopos, Episcopos de Episcopatibus suis impia crudelitate expulit, & eorum Episcopatus*

Synodus Romana VII. in qua Henricus Rex excommunicatus.

ultionem in hac præsenti vita tam in corpore suo, quam cæteris suis rebus sentiat, (a) at in adventu Domini spiritus salvus fiat. Hæc de investituris in superioribus Synodis antea constituta Gregorius voluit confirmari, atque perpetuo iteratis sanctionibus stabiliri. Sicut & anathema in schismaticos contumaces istis verbis:

(a) 1. Cor. 5.

Renovata excommunicatio in schismaticos. * Ruthenensem.

*Item sententiam depositionis & excommunicationis jam plerumque datam in Thedaldum Mediolanensem dictum Archiepiscopum, & Guibertum Ravennatem, & Rolandum Tarvisiensem confirmamus & corroboramus. Et Petrum olim * Rothonensem Episcopum, nunc autem Narbonensis Ecclesiæ invasorem, pari sententia damnamus.* In Northmannos autem ista:

V.

Item si quis Northmannorum terras sancti Petri, videlicet illam partem Firmanæ Marchiæ, quæ nondum pervasa est, & Ducatum Spoletanum, & Campaniam, necnon Maritimas, atque Sabinum, & Comitatum Tiburtinum, necnon monasterium sancti Benedicti montis Cassini, & terras sibi pertinentes; insuper etiam Beneventum invadere, vel deprædari præsumpserit, gratiam sancti Petri, & introitum Ecclesiæ ei usque ad satisfactionem interdicimus. Verum si quis illorum adversus habitatores harum terrarum aliquam justam causam habuerit, prius a nobis, vel a rectoribus seu ministris ibi constitutis justitiam requirat: quæ si ei denegata fuerit, concedimus, ut pro recuperatione suarum rerum de terra illa accipiat, non tamen ultra modum, nec more prædonum, sed ut decet Christianum & eum, qui sua magis quærit recipere, quam aliena diripere, & qui timet gratiam Dei amittere, & maledictionem beati Petri incurrere. Sequens canon sancitus est de vera pœnitentia, quem recensere prætermittimus, cum de ipso dictum sit anno superiori ex litteris ejusdem Pontificis ad Britanniæ Episcopos datis.

Adversus Northmannos invadentes res apost. sedis.

VI. Actum est post hæc de restituenda legitima electione Episcoporum: de qua ejusmodi sancitus est canon: *Quoties defuncto pastore alicujus Ecclesiæ, alius est ei canonice subrogandus, instantia visitatoris Episcopi, qui ei ab Apostolica, vel metropolitana Sede directus est, Clerus & populus, remota omni sæculari ambitione, timore atque gratia, Apostolicæ Sedis, vel Metropolitani sui consensu pastorem sibi secundum Deum eligat. Quod si corruptus aliquo vitio aliter agere præsumpserit, electionis perperam factæ omni fructu carebit, & de cætero nullam electionis potestatem habebit. Electionis vero potestas omnis in deliberatione Sedis Apostolicæ, sive Metropolitani sui consistat: si enim is, ad quem consecratio pertinet, non rite consecrando, teste beato Leone, gratiam benedictionis amittit; consequenter is, qui ad pravam electionem declinaverit, eligendi potestate privatur.*

De episcoporum electione.

VII. His ita peractis, novissime omnium in eodem Concilio de promulgando in Henricum Regem anathemate, in quod ipse multiplici nomine Apostolicæ Sedi contumax atque perjurus, seipsum sæpius implicuisset, actum est. Toleratus ipse quidem jam triennio, cum (ut vidisti) promissionis suæ, postquam ab eodem Pontifice est absolutus, prævaricator extiterit, atque toties juratis per Legatos suos in Romanis Synodis pollicitationibus semper adversa præstiterit, & in deteriora quotidie prolapsus fuerit. Tolerasset, adhuc puto diutius, nisi tanta ejusdem Gregorii patientia ab Ecclesiæ fidelibus in deteriorem partem accepta, ipse in suspicionem vehementem jam (ut audisti anno superiori) esset adductus tacitæ conniventiæ cum Henrico, non sine gravi scandalo totius Ecclesiæ. Quamobrem invitus licet, & nolens, tractus est tamen, ut in hoc eodem Concilio excommunicationem (ut diximus) in eumdem Henricum Regem bis ipsis ver-

Henricus Rex rursum excommunicatur.

PAGIUS

tas suis fautoribus in beneficia distribuit. Per cujus etiam tyrannidem piæ memoriæ Werinharius Magdeburgensis Archiepiscopus occisus est (anno scilicet MLXXVIII.): *Adelbertus Wormacensis Episcopus adhuc ab eo contra sedis Apostolicæ præceptum in captione cruciatur: multa hominum millia ejus factione sunt occisa; quamplures Ecclesiæ ablatis Reliquiis, incensæ ac penitus destructæ. Innumerabilia quidem facinora sunt, quæ Henricus in Principes nostros perpetravit, eo quod sibi contra sedis Apostolicæ decretum ut Regi obedire noluerunt: & Colloquium, quod vos pro inquirenda justitia & pace componenda fieri decrevistis, ex culpa Henrici & fautorum ejus remansit. Quapropter Vestram humiliter imploramus Clementiam, ut nobis, imo Sanctæ Dei Ecclesiæ, decretam sacrilego pervasori Ecclesiarum justitiam faciatis.*

II. Addit Paulus, Gregorium VII. his auditis eam excommunicationem in *Henricum* Regem promulgasse, quæ legitur apud Baronium a num. VIII. ad XIV. quæque his verbis clauditur: *Acta Romæ nonis Martii, indict. III.* In eodem Concilio Romano trium Episcoporum Schismaticorum, *Tedaldi* nempe Mediolanensis, *Guiberti* Ravennatis & *Rolandi* Tarvisensis Præsulum depositio confirmata est, ut narrat Baronius num. III. & seqq. Adhæc Gregorius VII. *Rudolphum Apostolica auctoritate in Regia dignitate confirmavit*, inquit Bertoldus in Chronico, statuitque, *ut si quis deinceps Episcopatum, vel Abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus inter Episcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Episcopo seu Abbati audientia concedatur.* Quare quæ in secunda Synodo Romana anno millesimo septuagesimo quinto congregata de Investituris constituerat, confirmavit, & perpetuo observari decrevit.

In eo aliqui Episcopi deponuntur.

Digitized by Google

verbis scilicet promulgaret:

VIII. Excommunicatio in Reg. Henricum.

Beate Petre princeps Apostolorum, & tu beate Paule Doctor gentium dignamini quaeso aures vestras ad me inclinare, meque clementer exaudire. Quia Veritatis estis Discipuli & amatores, adjuvate, ut veritatem vobis dicam, omni remota falsitate, quam omnino detestamini, ut fratres mei melius mihi acquiescant & sciant & intelligant, quia ex vestra fiducia post Dominum & matrem ejus semper Virginem Mariam, pravis & iniquis resisto, vestris autem fidelibus auxilium praesto. Vos enim scitis, quia non libenter ad sacrum ordinem accessi, & invitus ultra montes cum domino Papa Gregorio abii; sed magis invitus cum domino meo Papa Leone ad vestram specialem Ecclesiam redii, in qua utcumque vobis deservivi. Deinde valde invitus, cum multo dolore & gemitu, ac planctu in throno vestro valde indignus sum collocatus. Nec ideo dico, quia non ego vos, sed vos elegistis me, & gravissimum pondus vestrae Ecclesiae supra me posuistis. Et quia super montem (a) excelsum me jussistis ascendere & clamare, atque annuntiare populo Dei scelera eorum, & filiis Ecclesiae peccata eorum: membra diaboli contra me coeperunt insurgere, & usque ad sanguinem praesumpserunt in me manus suas injicere. (b) Astiterunt enim Reges terrae, & Principes saeculares & Ecclesiastici: aulici & vulgares convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus vos Christos ejus dicentes: Dirumpamus vincula eorum; & projiciamus a nobis jugum ipsorum. Et ut me omnino morte, vel exilio confunderent, multis modis conati sunt in me insurgere.

(a) Isai. 58.

(b) Ps. 2.

IX.

Inter quos specialiter Henricus, quem dicunt Regem, Henrici Imperatoris filium, contra vestram calcaneum erexit Ecclesiam, facta cum multis Episcopis Ultramontanis & Italicis conspiratione, annitens me dejiciendo, eam sibi subjugare: Cujus superbiae vestra restitit auctoritas, eamque vestra destruxit potestas: qui confusus & humiliatus ad me in Longobardiam veniens, absolutionem ab excommunicatione quaesivit. Quem ego videns humiliatum, multis ab eo promissionibus acceptis de suae vitae emendatione, solam ei communionem reddidi, non tamen in regno, a quo eum in Romana Synodo deposueram, instauravi, nec fidelitatem omnium, qui sibi juraverant, vel erant juraturi, a qua omnes absolvi in eadem Synodo, ut sibi servaretur, praecepi. Et hoc ideo detinui, ut inter eum & Episcopos, vel Principes Ultramontanos, qui ei causa jussionis vestrae Ecclesiae restiterant, justitiam facerem, vel pacem componerem, sicut ipse Henricus juramento per duos Episcopos mihi promisit. Praedicti autem Episcopi & Principes Ultramontani audientes illum non servare mihi quod promiserat, quasi desperati de eo, sine meo consilio, vobis testibus, elegerunt sibi Rudolphum Ducem in Regem. Qui Rex Rudolphus festinanter ad me misso Nuntio, indicavit se coactum regni gubernacula suscepisse; tamen sese paratum mihi omnibus modis obedire.

X.

Et ut hoc verius credatur, semper ex eo tempore eumdem mihi semper misit sermonem, adjiciens etiam, filio suo obside, & fidelis sui Ducis Bertholdi filio, quod promittebat, firmare. Interea Henricus coepit me precari, ut illum contra praedictum Rudolphum adjuvarem; cui respondi, me libenter facere, audita utriusque partis ratione; ut scirem cui justitia magis faveret. Ille vero putans, suis viribus eum posse devincere, meam contempsit responsionem. Postquam autem persensit, se non posse, sicut speravit, agere; duo Episcopi, Virdunensis videlicet, & Osenburgensis de consentaneis suis Romam venerunt, & in Synodo ex parte Henrici me, ut ei justitiam facerem, rogaverunt; quod & Nuntii Rodulphi fieri laudaverunt. Tandem, aspirante Deo, sicut credo, statui in eadem Synodo, in partibus Ultramontanis fieri colloquium, ut illic aut pax statueretur, aut cui amplius justitia faveret, cognosceretur. Ego enim (sicut vos mihi testes estis Patres & domini) usque hodie nullam partem disposui adjuvare, nisi eam, cui plus justitia faveret. Et quia putabam, quod injustior pars colloquium nollet fieri, ubi justitia suum locum servaret; excommunicavi, & anathemate alligavi omnes personas, sive Regis, sive Ducis, aut Episcopi, seu alicujus hominis, qui colloquium aliquo ingenio impediret, ut non fieret.

XI.

Praedictus autem Henricus cum suis fautoribus non timens periculum inobedientiae (quod est scelus idololatriae) colloquium impediendo excommunicationem incurrit, & seipsum anathematis vinculo alligavit, magnamque multitudinem Christianorum morti tradi, & Ecclesias fecit dissipari, & totum pene Teutonicorum regnum desolationi dedit.

XII.

Quapropter confidens de judicio & misericordia Dei, ejusque piissimae matris semper Virginis Mariae, fultus vestra auctoritate, saepe nominatum Henricum, quem Regem dicunt, omnesque fautores ejus excommunicationi subjicio, & anathematis vinculis alligo, & iterum regnum Teutonicorum, & Italiae ex parte omnipotentis Dei, & vestra interdicens ei, omnem potestatem, & dignitatem illi regiam tollo, & ut nullus Christianorum ei sicut Regi obediat, interdico; omnesque qui ei juraverunt vel jurabunt de regni dominatione, a juramenti pro-

miss-

missione absolvo. Ipse autem Henricus cum suis fautoribus in omni congressione belli nullas vires, nullamque in vita sua victoriam obtineat. Ut autem Rudolphus regnum Teutonicorum regat & defendat, quem Teutonici elegerunt sibi in Regem, ad vestram fidelitatem ex parte vestra, dono, largior, & concedo omnibus sibi fideliter adhærentibus absolutionem omnium peccatorum, vestramque benedictionem in hac vita, & futura, vestra fretus fiducia, largior. Sicut enim Henricus pro sua superbia, inobedientia, & falsitate a regni dignitate juste abjicitur; ita Rudolpho pro sua humilitate, obedientia & veritate potestas, & dignitas regni conceditur.

XIII.

Agite nunc quaso, Patres & Principes sanctissimi, ut omnis mundus intelligat, & cognoscat, quia si potestis in cælo ligare & absolvere; potestis in terra Imperia regna, Principatus, Ducatus, Marchias, Comitatus, & omnium hominum possessiones pro meritis tollere unicuique, & concedere. Vos enim Patriarchatus, Primatus, Archiepiscopatus, Episcopatus frequenter tulistis pravis & indignis, & religiosis viris dedistis. Si enim spiritualia judicatis; quid de sæcularibus vos posse credendum est. Et si angelos, dominantes omnibus superbis Principibus, judicabitis; quid de illorum servis facere potestis? Addiscant nunc Reges & omnes sæculi Principes, quanti vos estis, quid potestis: & timeant parvipendere jussionem Ecclesiæ vestræ, & in prædicto Henrico tam cito judicium vestrum exercete, ut omnes sciant, quia non fortuito, sed vestra potestate cadit. Confundatur utinam ad pœnitentiam, (a) ut spiritus sit salvus in die Domini. Acta Romæ Nonis Martii. Indictione tertia. Hucusque excommunicationis decretum, Actaque Synodi tunc Romæ habita.

(a) 1. Cor. 5.

XIV. De impiorum prosperitate.

At qui ista audit, atque res, quæ proxime contigerunt, longe Gregorii Papæ votis adversa considerat, nempe Henrici Regis victoriam gloriosam adversus Rudolphum Regem, qui vulneratus interiit: fortasse scandalum patietur, quo non pusilli tantum, sed etiam viri sanctissimi asse pulsati noscuntur, Jeremia ita Dominum compellante: (b) *Justus quidem tu es Domine, si disputem tecum; verumtamen justa loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur, & bene est omnibus, qui prævaricantur, & inique agunt?* Atque Propheta David nutante, atque dicente: (c) *Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns &c.* Sed eruditus, divinoque spiritu illustratus, ut præsentia futura prænoscens, sic eam, quam ingerit, solvit mox quæstionem, ista subjiciens: *Veruntamen propter dolos posuisti eis: dejecisti eos dum allevarentur. Quomodo facti sunt in desolationem? subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam.* Finis præterita judicat: adeo ut suspendendum abs te sit de unoquoque judicium, antequam novissima intuearis. Nam si tantum principia, vel progressus tantummodo spectes, de impio quam lætum illud & gloriosum? (d) *Vidi impium exaltatum, & elevatum sicut cedros Libani.* Sed quam funestus consecutus est finis? audi: Transivi, inquit, & ecce non erat: quæsivi eum, & non est inventus locus ejus.

(b) Jer. 12.

(c) Ps. 72.

(d) Ps. 36.

XV.

At quem digne justeque perculit excommunicatio Henricum Regem, demum post victorias infeliciter consecutas (nihil enim infelicius felicitate peccantium) ultio divina prostravit. Qui enim patrem contempsit Gregorium Papam, a filiis suis ipse despectus, atque regno pulsus, in exilio mori est coactus infelix, privatusque regno decessit, quem Apostolicæ Sedis sententia regni abrogatione mulctavit: ut impleri Deus omnino voluerit, quod Petri sublime tribunal immobile permanens in impium statuisset, & perspicue appareat, quem Petri successor pari potestate ligasset in terris, ex scripto divinæ promissionis, Deum in cœlis pariter alligasse. Sed sera esse consuevit executio divinæ sententiæ (dissimulat (e) Deus peccata hominum propter pœnitentiam) sicut in Saul, qui simulac deliquit, sententiam regni privationis accepit, dicente per Samuelem Domino: (f) *Scidit Dominus regnum Israel a te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te.* Sed executio sera. Non enim regnum David accepit, nisi post obitum Saulis: sed & in Henrico tarditatem gravitate compensasse Deum apparet, dum filios in patrem statuit esse carnifices, acerbissimos suæ sententiæ executores. Hoc namque concipitur anno ejus filius Henricus Quintus, qui patrem regno pulsum, exulem mori coegit. Ita in Auctario ad Lambertum: sed de his inferius suo loco dicendum, modo historiam prosequamur.

(e) Sap. 11.

(f) Reg. 15.

Dei vindicta in Henricum sera sed gravis.

XVI. Corona Rudolphi.

Ubi in Concilio abrogatum est regnum Henrico, & collatum ipso Rodolpho, tum ad eum ipse Gregorius coronam misit, cui versus iste fuit inscriptus:

Petra dedit Petro, Petrus diadema, Rodolpho.

Errant tamen, qui coronam ipsi missam a Pontifice tradunt, cum ab Episcopis, atque Principibus Germaniæ Rex fuerat nominatus. Nam ipso teste Gregorio, numquam usque in hanc diem ab Apostolica Sede fuerat in Regem confirmatus, expectante convocari Concilium, in quo de utriusque Regis juribus ageretur.

In hac eadem Synodo ventilatam esse an-

antiquam controversiam inter Toronensem, atque Dolensem in Britannia Ecclesiam, ejusdem Gregorii Papæ litteræ ad Episcopos Britanniæ datæ (a) significant; at nec quid certi est definitum, sed de mittenda legatione in Britanniam ad causam cognoscendam, deliberatum est. (b) Actumque de juribus Lemovicensis Ecclesiæ super duo monasteria, a monachis Dolensibus usurpata, deque aliis occupatis ab Archiepiscopo Rhemensi. Hæc & alia id genus ad diversas Ecclesias pertinentia actitata ibi noscuntur; atque hactenus de his, quæ ad præsentem Synodum spectant.

(a) Greg. l. 7. ep. 15. (b) Idem ibid. ep. 17. 20.

XVII. At quid anathematis jaculo sauciatus Hen-

PAGIUS III. Guibertus eligitur Antipapa.

A num. XVII. ad XXXV. Gentius Camerarius in libro suo Censuali cap. 3. narrata excommunicatione a Pontifice in Regem Henricum lata, ait: *Rex ubi se cognovit per sententiam Romani Pontificis a consortio fidelium segregatum, tristis effectus est; sed cum a diversis diversa darentur sibi consilia, in anxietatis dubio positus, quid potius eligeret ignorabat. Tandem perversorum Antistitum & impiorum Principum sententia prævalente, apud Brixinam generalem Curiam disposuit celebrare. Convenerunt itaque in loco ipso plurimi seditiosi & infames Episcopi, cum multitudine Clericorum & Principum, quatenus in jacturam Domini Gregorii Papæ possent aliquid mali ordinare vel statuere; ut inter Romanam Ecclesiam & Imperium discordia futuris temporibus fulciretur. Communicata itaque execrabili & detestando consilio, de consensu ipsius Regis, elegerunt in Romanum Pontificem, imo Antipapam, Guibertum Ravennatensem, virum manifeste perjurum, atque omni malitia & dolositate plenum.* [1] Et

NOTÆ [1] Guibertum antipapam ordinatum fuisse anno sequenti 1081. post VI. Non. Martii suspicor, cum bullæ ejus apud Rubeum annum 1084. tertiumque electionis ejus designant; cui consonat altera ejusdem bulla apud Ughellum tom. V. in Veronens. pag. 769. quæ Bulla data inscribitur anno 1084. *Ind. 7. ordinationis Clementis III. VI. Non. Martii.* Ex hoc autem altera non levis conjectura consurgit, nimirum ordinatum illum fuisse in conciliabulo Papiensi, cujus meminit Bernriedensis apud Pagium ad A. 1076. 2. illud autem diu post annum 1076. celebratum fuisse, penes me certum est. Hujus rei gratia afferre in medium libet integrum locum Norberti Abbatis Viburgensis in Vita Bennonis Episcopi Osnabrugensis, vulgata ab Eccardo in Corp. Historie tomo II. col. 2161. Hic enim qui per hæc tempora vivens, in Capite XXII. scribit: *Congregata igitur apud Ticinum Italiæ civitatem Episcoporum multitudine, qui regiæ parti favebant &c. Cum eorum consilio & instinctu rex alium papam in sede apostolica sublimare disponeret, interfuit etiam conventui illi episcopus Benno, quamvis invitus; sed ea tamen prudentia usus, quam secum semper portare solebat. Visione enim in utraque parte plurima magis odio quam ratione tractari &c. diligentissime intendere cœpit, quonam rationis exitu fieri posset, ut salva honestatis pristina integritate neutra in parte posset jure culpari.* Narrat subinde Historicus Bennonem occuluisse sese intra cavum Altaris sinum, cui aptum quoddam foramen aditum præbebat; foramine illo oppanso panno tecto. Hic igitur tandiu se continuit, quandiu tota causa tractata fuit. Igitur congregati episcopi, Bennone absente, ait Norbertus *cum papam abdicassent, ejusque in locum constituissent Ravennatem episcopum, qui etiam adhuc nomine Clemens præsidet Romanæ Ecclesiæ, plurimaque alia statuissent, quibus episcopus iste, si præsens esset, minime præberet assensum. Tunc egressus sua, nemine itidem rem considerante, latibulo, juxta altare ubi prius sederat subito residere conspicitur &c. Ad regem quoque statim adductus, plenissime se de omni infidelitate purgavit.* Ex hac coævi scriptoris narratione plura intelligimus. Primo in Papiensi conciliabolo, seu tunc primum facta, seu antea sequuta electio antipapæ confirmata fuit, atque tunc demum Guibertus pontificiam ordinationem obtinuisse videtur. Id autem huc usque ignoratum fuit. Secundo conventui huic Episcoporum Henricum præsentem adstitisse. Porro Henricus ante annum 1081. semel tantummodo in Italiam venit anno 1077. Tunc autem, cum veniam & absolutionem a pontifice postulaturus veniret, eo usque illum exacerbasse, ut æmuli electionem, coacta in Italia Synodo, urgeret, credi vix potest. Post obtentam dein absolutionem, licet pontifici contumacem se præbuit, nihil tamen quoad electionem novi pontificis ab illo tunc motum fuisse inde colligimus, quod facinus illud numquam Pontifex ante annum 1080. Henrico exprobraverit; quin & animum apostolici numquam sequentibus annis per legatos pertentasset, (quod ab illo factum constat) si pontificem alterum elegisset, & agnovisset. Nec sane Scriptores passim Antipapæ electionem ullam agnoscunt ante conciliabulum ad Brixiam Noricorum celebratum anno 1080. VII. Kal. Julii feria V. Ind. III. Conciliabulum ergo Ticinense, cui Henricus adfuit, ad annum 1077. referri non potest. Anno demum 1081. Henricus secundam in Italiam profectionem instituit, atque tunc demum Papiense concilium, & in eo Guiberti electio ac ordinatio præsente Henrico absolvi potuit, ut ex epocha annorum ordinationis Guiberti supra a nobis stabilita deduci potest. Quod etiam confirmat Waltramus Episcopus Numburgensis, in suo libro de unitate Ecclesiæ conservanda vulgato a Frehero to. I. ille enim lib. 2. cap. XVII. asserit post occisum in bello Rodulphum hoc anno 1080. accidisse Guiberti consecrationem: *Tunc*, ait, *gesta sunt, quæ superius dicta sunt, de consecratione Wigberti in pontificem sedis Apostolicæ.* Scribebat autem Waltramus anno post pugnam illam octavo, ut ipse ibidem testatur. Tertio denique Paulus Bernriedensis qui conciliabulo quoddam anno ut videtur 1076. absente Henrico (quantum ex ejus verbis colligitur) constituit, vel plane errat, quippe qui cum celebri hac historia a coævo Scriptore memorata pugnet, vel forte de alterius conciliabuli Papiæ ante aliquot ab eo, de quo modo tractamus, annos celebrato explicandus est. Id si admiserimus conciliabula Ticinensia duo, quod huc usque ignoratum fuit, admittenda sunt. Si vero, quod magis credo, oscitanter hac in re scripsit Bernriedensis, Annales Ecclesiastici corrigendi sunt, & Conciliabulo Ticinensi ad annum 1081. promoto, ejus decreta in Romano concilio anni ejusdem a nebulone illo, de quo Bernriedensis, promulgata fuisse, arbitrandum est. MANSI

Conciliabulum Moguntinum & Brixiense.

Henricus ? Habito aum suis Episcopis eadem sententia ab Ecclesia separatis, atque Principibus iisdem excommunicationis vinculis colligatis consilio; de dimovendo a Pontificatu Gregorio, jam annum octavum in Cathedra Petri sedente, inita conspiratione, decernit. Crimen excogitatur, locusque hisce perficiendis decernitur Moguntia, quo decem & novem dumtaxat inventi sunt qui convenirant, schismatici Episcopi; sed paucitatem pertæsi, alius commodior locus, quo turba in unum coiret schismaticorum, tam ex Germania, quam ex Italia, Brixia, seu Brixino in Noricis eo infamanda conventu deligitur. Quidnam autem fuerit objectum in tantum Pontificem, hæc accipe ab auctore ejus temporis, eodem intimo familiari ejusdem Henrici Regis, qui ipsius vitam conscripsit, immo pro domino suo potius Apologiam: qui dum ad ista pervenit, quæ vitasse non potuit, hærens in salebris, quomodo excuset herum, non inveniens, satisfecisse putavit, si laviter reprehensum prætereat, hæc dicens, ab iterata a Gregorio in Regem excommunicatione auspicatus orationem:

XVIII. Quid in culpam excogitatum in Gregorium.

Ad quorum criminationem Apostolicus eum iterum banno, ut ipsi jactabant, illigavit. Sed non magni ponderis ille bannus habetur, eo quod non rationis, sed arbitrii, non amoris, sed odii esse videretur. Cernens autem Rex Apostolicum ad hoc tendere, ut se regno privaret, alia sua obedientia contentum, nisi ut regno renuntiaret, ex obedientia in rebellionem, ex humilitate in tumorem relabi coactus, hoc Apostolico facere parabat, quod Apostolicus sibi facere intenderat. Cessa, obsecro, Rex gloriose, cessa ab hoc molimine, ut Ecclesiasticam caput de suo culmine deiicias, & in reddenda injuria te reum facias: injuriam pati felicitatis est, reddere criminis. Quærebat itaque Rex causas & occasiones, qualiter eum eiiceret. Inventumque est, eum Romanam Sedem olim abjuratam insedisse, quam idcirco abjuraverit, quia ad eam, dum Archidiaconus esset, adhuc vivente domino suo, per ambitionem aspirare voluerit. Utrum hæc vera sint, an falsa, parum compero: alii asserebant, alii figmentum esse dicebant. Utrisque Roma fuit in argumentum. His, quod Roma mundi domina numquam pateretur tale nefas: illis, quod ea cupiditatis ancilla facile permitteret ob pretium omne nefas. Mihi autem in medio res relinquenda est, cum incerta, nec possim defendere, nec ausim affirmare. Hæc auctor ejus temporis, Henrico ipsi a secretis inhærens, pro domino & hero suo nihil prætermittens, quod ad excusationem, atque defensionem spectare posse cognoverit. Quibus plana redarguas atque deiicias totum illum a Bennone male congestum in Gregorium calumniarum acervum: ex quibus auctor schismaticus Conradus Urspergensis Abbas noscitur ita conflasse decretum, quod recitat, hæc dicens:

XIX.

Anno Domini millesimo octogesimo, cum apud Brixiam Noricam triginta Episcoporum conventus, necnon & optimatum exercitus non solum Italiæ, sed & Germaniæ jussu Regis Henrici congregaretur; facta est omnium consensus adversus Hildeprandum Papam, cognominatum Gregorium Septimum, quem pseudomonachum totiusque vesaniæ pestiferum principem, & præcipue sanctæ Romanæ Sedis invasorem affirmantes, ab Apostolica Sede depellendum, quamvis absentem diiudicabant, & Vuigbertum Ravennansem Archiepiscopum ipsi subrogandum eligebant. Hujus decreti conclusio hæc ast: Quia, inquiant, illum constat non a Deo electum, sed a seipso, in fraude, ac pecunia impudentissime objectum: Qui Ecclesiasticum subvertit ordinem: Qui Christiani Imperii perturbavit regnum: Qui Regi Catholico ac pacifico corporis & animæ intentat mortem: Qui perjurum defendit Regem: Qui inter concordes seminavit discordiam, inter pacificos lites, inter fratres scandala, inter conjuges divortia; & quidquid quiete inter pia viventes stare videbatur, concussit. Nos,

Decretum schismatic. adversus Gregor. Pap.

PAGIUS IV. *Venit in Italiam.*

Et quoniam plerumque contigit, ut peccatum sit pœna peccati, de superbia radice processit ad perjurium, de perjurio ad inobedientiam, de inobedientia ad excommunicationem cecidit, & de excommunicatione pervenit ad idololatriam. Hunc talem, sicut diximus, Rex Henricus adoravit pronus in terram; qui etiam, suadente Dionysio Placentino Episcopo, jurasse asseritur, ut ab eo imperii coronam acciperet. Quid plura? Ita peccatis exigentibus, omnes qui præsentes aderant, mente excæcati sunt, non ut respicerent cælum, sed ad ejus vestigia osculanda. Heu! proh dolor! se pariter incurvarunt. Et hic ita perditis, Rex in apertam hæresim lapsus, ad propria in Octavis Apostolorum regressus est; Guibertus vero hæresiarcha, insignitus Papalibus insignibus, cum complicibus suis pompose intravit Italiam. Idem de verbo ad verbum legitur in Actis a Nicolao Cardinali Aragoniæ collectis. Quando vero Guibertus coronatus fuerit, suo loco dicemus. *Deinde apud Maguntiam Conventu facto, eandem ipsam electionem a quibuscumque potuit confirmari fecit;* inquit Bertoldus in Chron. Urspergensis Abbas ad annum MLXXX. de utroque Concilio verba facit, additque: *facta sunt hæc VII. Kal. Julii, feria V. indict. III.* nempe die XXV. mensis Junii in quam hoc anno feria quinta incidit, ubi de die electionis Antipapæ loquitur; cum jam asseruisset, Synodum Moguntinam in Pentecoste fuisse coactam.

Digitized by Google

XX. Nos, auctore Deo, congregati in unum, Legatis, ac litteris freti decem & novem Episcoporum, die sancto præterita Pentecostes Moguntiæ congregatorum, contra eumdem Hildebrandum procacissimum, sacrilegia ac incendia prædicantem, perjuria, & homicidia defendentem, Catholicam & Apostolicam Fidem de corpore & sanguine Domini in quæstionem ponentem, hæretici Berengarii antiquum discipulum, divinationum ac somniorum cultorem, manifestum necromanticum, phytonico spiritu laborantem, & idcirco a vera Fide exorbitantem, judicamus canonice deponendum & expellendum: & nisi ab ipsa Sede, his auditis, descenderit, in perpetuum condemnandum. *Facta sunt autem hæc septimo Kalend. Julii feria quinta, Indictione tertia.* Hæc apud Urspergensem concionata (ut diximus) ex Bennonis calumniis a posterioribus schismaticis. Nam quæ illi priores hoc anno adversus Gregorium insulerint, ex recitato Regis vitæ auctore didicimus. Sed ex hoc ipso eorumdem schismaticorum decreto discere potes, in quo post enumeratas singulas causas depositione Gregorii dignas existimatas, usque ad illa verba: *Nos auctore Deo, congregati in unum &c.* Quibus se asserunt esse permotos ad eumdem Pontificem deponendum, ab Urspergensi illa adduntur, quæ postea fuere a Bennone conficta, sui deformitate adeo monstruosa, ut ante omnia alia in decreto illo fuissent ibidem collocanda, si vel excogitata fuissent, atque in Gregorium tunc objecta. Sed neque de his ulla mentio in epistola illa infamissima, quam Henricus Rex ad Gregorium Pontificem rescripsit, quam proxime reddituri sumus. Sed antea videamus, quæ de eodem conventu Brixiensi in Gregorio Guillelmus Bibliothecarius habeat.

XXI. Adoratur bestia. Hic quidem ipse temporis hujus scriptor de Brixiensi schismaticorum conciliabulo agens, hæc habet post creationem pseudopontificis Guiberti: *Hunc talem Henricus Rex adoravit pronus in terram; cui etiam, suadente Dionysio Placentino Episcopo, jurasse asseritur, ut ab eo Imperii coronam acciperet. Quid plura? ita peccatis exigentibus, omnes qui aderant præsentes, mente excæcati sunt, ut non respicerent cælum, sed ad ejus vestigia osculando (heu proh dolor!) sese pariter incurvarent. His ita peractis, Rex in apertam hæresim lapsus, ad propria in octaves Apostolorum egressus est: Guibertus vero hæresiarcha insignitus papalibus insigniis, cum complicibus suis pompose intravit Italiam.* Hucusque de his Guillelmus. Sed jam audi virulentam epistolam, quam post pseudosynodum Henricus Rex scripsit ad Gregorium Romanum Pontificem: quam causam post Henrici vitam antiquitus scriptam, sed recens editam, his verbis descriptam invenies:

Henricus non usurpative, sed pia Dei ordinatione Rex, Hildebrando non jam Apostolico, sed falso monacho.

XXII. Henricus ad Greg. Pap. *Hanc talem pro confusione tua salutationem promeruisti, qui nullum in Ecclesia ordinem prætermisisti, quem confusionis, non honoris, maledictionis, non benedictionis participem non feceris. Ut enim de multis pauca & egregia loquamur; rectores sanctæ Ecclesiæ, videlicet Archiepiscopos, Episcopos, vel presbyteros non modo tangere, sicut Christos Domini non timuisti, quin sicut servos, nescientes quid faciat dominus eorum, sub pedibus tuis calcasti. In quorum conculcatione tibi favorem ab ore vulgi comparasti, quos omnes nihil scire, te autem solum omnia nosse judicasti. Qua utique scientia non ad ædificationem, sed ad destructionem uti studuisti; ut jure hoc beatum Gregorium, cujus nomen tibi vendicasti, de te credamus prophetasse, dicentem sic: Ex affluentia subjectorum plerumque animus Prælati extollitur; existimat se plus omnibus nosse, cum se videt plus omnibus posse.*

XXIII. * timorem forte. *Et nos quidem hæc omnia sustinuimus, dum Apostolicæ Sedis honorem conservare studuimus: sed tu humilitatem nostram * timore fore intellexisti, ideoque in ipsam regiam potestatem nobis a Deo concessam exurgere non timuisti, quam a nobis auferre ausus es minari, quasi nos a te regnum acceperimus, quasi in tua, & non in Dei manu sit regnum vel Imperium. Quem dominus noster Jesus Christus nos ad regnum, te autem non vocavit ad sacerdotium. Tu enim his gradibus ascendisti, scilicet astutia, & fraude, quodque monachica professio abominatur, pecunia favorem, favore ferrum, ferro Sedem pacis adisti, & de Sede pacis pacem turbasti, dum subditos in Prælatos armasti, dum Episcopos nostros a Deo vocatos tu non vocatus spernendos docuisti; dum laicis * ministerium eorum super sacerdotes usurpasti, ut ipsi deponant, vel condemnent, quos ipsi de manu Domini per impositionem manuum Episcoporum docendos acceperunt.* * usus.

XXIV. *Me quoque (licet indignus inter Christianos sum ad regnum unctus) tetigisti, quem sanctorum Patrum traditio soli Deo judicandum docuit; nec pro aliquo crimine, nisi a Fide (quod absit) exorbitaverim, deponendum asseruit: cum etiam Julianum Apostatam prudentia sanctorum Episcoporum non sibi, sed soli Deo deponendum commiserit. Ipse vero quid verus Papa beatus Petrus clamat? (a) Deum timete, Regem honorificate. Tu, inquam, quia*

(a) 1. Petr. 2.

Digitized by Google

(a) Gal. 1. *quia Deum non times, me constitutum ejus inhonoras. Unde beatus Paulus, (a) ubi Angelo de cælo, alia si prædicaverit, non pepercit: te quoque in terris alia docentem non excepit. Ait enim: Si quis vel ego, vel Angelus e cælo præter id, quod evangelizavimus, vobis evangelizaverit, anathema sit. Tu igitur hoc anathemate, & omnium Episcoporum nostrorum judicio damnatus, descende, vendicatam tibi Sedem Apostolicam relinque, alius in solium beati Petri ascendat, qui nulla violentia religionem palliet, sed beati Petri sanam doctrinam doceat.* Hucusque Henrici epistola, cui ejusmodi inhæret subscriptio: *Ego Henricus Rex Dei gratia cum omnibus Episcopis nostris tibi dicimus: Descende, Descende.*

XXV. Henricus quid ad Romanos.

Scripsit tunc etiam ad populum Romanum epistolam, ex qua istud fragmentum ibidem recitatur: *Exurgite in eum, fidelissimi, & primus in fide sit primus in ejus damnatione. Non autem ut sanguinem ejus effundatis, dicimus; quippe cum major sit sibi post damnationem pœna vitæ, quam mors, sed ut eum, si nolit descendere, cogatis, & alium communi omnium Episcoporum, & vestro consilio a nobis electum in Apostolicam Sedem recipiatis, qui quod iste in Ecclesia vulneravit, curare velit & possit.* Hæc ibi: Insuper & hæc ab eodem Rege ad Hildebrandum, ut se habet inscriptio:

XXVI. Rursum Henricus ad Greg. Pap.

Cum hactenus a te ea, quæ sunt patris, expectarem, tibique in omnibus magna fidelium nostrorum indignatione obedirem; recipi a te vicissitudinem, qualem oportebat ab eo, qui vitæ, regnique nostri perniciosissimus hostis esset. Nam cum primum omnem hæreditariam dignitatem, quæ mihi ab illa Sede Apostolica debebatur, superbo ausu rapuisses; longius inde progrediens, regnum Italiæ pessimis artibus alienare tentasti. Neque hoc contentus, in reverendissimos Episcopos, qui nobis velut dulcissima membra uniti sunt, manum mittere non timuisti, eosque superbissimis injuriis, acerbissimisque contumeliis contra divina & humana jura (ut ipsi ajunt) exagitasti. Quæ omnia cum ego quadam patientia dissimularem; tu hoc non patientiam, sed ignaviam existimans, in ipsum caput insurgere ausus es, mandans quæ nosti, scilicet (ut tuis verbis utar) quod aut tu morereris, aut mihi animamque regnumque tolleres. Hactenus ibi. Sed quam disparia ista ab his, quæ per Gregorium sunt sæpe litteris scripta, quæ dicta sunt superius, fidem faciunt.

XXVII. Quæ Henricus pro antipapa.

Decernuntur inter hæc ab Henrico ipso pro Antipapa legationes ad Christianos Principes, & inter alios ad Regem Angliæ, a quo non recipitur Legatus missus. Docent hæc litteræ ad Legatum redditæ a Lanfranco Archiepiscopo Cantuariensi, quæ sic se habent:

Lanfrancus * Hu.

* f. Hugoni.

*Litteras tuas, quas mihi per portitorem meorum misisti, suscepi & legi, & displicuerunt mihi quædam quæ in eis inveni. Non probo, quod Papam Gregorium vituperas: quod Hildebrandum eum vocas: quod Legatos ejus Spinosulos nominas: quod Clementem tot & tantis præconiis tam * propere exaltas. Scriptum est enim, (b) non esse laudandum in vita sua hominem, nec detrahendum proximo suo. Adhuc incognitum est humano generi, quales nunc sint, & quales futuri sint in conspectu Dei. Credo tamen, quod gloriosus Imperator sine magna ratione tantam rem non est aggressus patrare, nec sine magno auxilio Dei tantam potuit victoriam consumare. Non laudo, ut in Anglicam terram venias, nisi a Rege Anglorum licentiam veniendi prius accipias. Nondum enim Insula nostra priorem refutavit, nec utrum huic obedire debeat, sententiam promulgavit. Auditis utrimque causis, si ita contigerit, perspicacius quid fieri oporteat, providere valebit.* Hucusque ibi.

* f. præpostere. (b) Eccl. 11.

XXVIII. Portentum in Ecclesia.

Audisti quæ tum Episcopi schismatici sæpe condemnati simoniaci, tumque Henricus ipse in eodem satanico conventiculo Brixiensi sine nullo exemplo majorum ausi? ut quem per annos octo orbis Catholicus cognoverit legitimum Ecclesiæ Catholicæ caput, & Ecclesiæ Romanæ Pontificem, eumdemque Rex suo calculo confirmaverit) ut quæ sunt superius dicta ipso ejus ingressu Pontificatus, ostendunt) eidem ipsi de ipsius electione quæstio moveatur: quin & inauditus, immo nec vocatus ad Synodum condemnetur. Quod huic simile portentum vidit aliquando populus Christianus? Quod huic simile monstrum peperit aliquando ex connubio satanæ hæresis, vel schisma produxit? Ad quod confodiendum, mox ut apparuit, gladio verbi Dei insurrexere viri doctissimi, vitæ sanctissimi: inter quos primum tenuit locum sanctus Anselmus Lucensis Episcopus, de quo plura superius dicta meminimus. Hic statim, ut talem bestiam erectam vidit, & exaltatam super Cathedram Petri, adversus eumdem Guibertum, vendicantem sibi nomen Pontificis, in defensionem Gregorii, Christi legitimi successoris, scripsit epistolam, ipsam publicam, quam majores nominavere Encyclicam, ad omnes ecclesias: quæ licet modo non extet, fragmentum tamen ipsius quod Urspergensis Abbas, licet a partibus schismaticorum stans, recitat, hic reddamus, ut se habet his verbis:

XXIX.

Scripsit post hæc Anselmus Lucensis Episcopus epistolam ad eumdem Guibertum,

S. Anselmus Lucensis defensor Greg. P.

tum, in qua illum prævaricatorem, ac superbum cognominat, inter alia subinferent: Ut ergo de beato Gregorio patre nostro dicam, quod de Cornelio scripsit beatus Cyprianus: Factus est Episcopus de Dei & Christi ejus judicio: de clericorum pene omnium, & ut (verius dicam) omnino omnium testimonio; de plebis, quæ tunc aderat, suffragio, de sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio, cum nemo ante se factus esset, cum Alexandri locus, id est cum locus Petri, & gradus sacerdotalis cathedra vacaret. Quo occupato, & de Dei voluntate, atque omnium nostrum consensu ordinato, quisquis jam Episcopus voluerit fieri, foras fiat necesse est, nec habet Ecclesiasticam ordinationem, qui Ecclesiæ non tenet unitatem. Quisquis ille fuerit, licet multum de se jactans, sibi plurimum vendicens, probatus est alienus, foris est. Et cum post primum secundus esse non possit, quisquis post unum, qui solus debet esse, factus est, non jam secundus ille, sed nullus. Hac priori sententiæ valde contraria scripsit Anselmus Episcopus, vir litteris apprime eruditus, ingenio acutissimus, facundia præcipuus & (quod omnibus majus est) in Dei timore, & sancta conversatione nominatissimus; adeo ut tam in vita, quam post mortem referatur miraculis clarus. Hæc Urspergensis, qui pro adversariis militarit, sed potentia veritatis coactus fuerit ista fateri. Dolemus excidisse illud integrum egregium viri doctissimi monimentum, nec nisi recitatum superius nos potuisse reperire fragmentum.

Sed post Tomi hujus editionem ex optato accidit, ut inventum opus diu quæsitum, Canisii industria cusum, ab eo acceperimus prodisum ex bibliotheca cathedralis Ecclesiæ Ratisponensis. Invenies id ipsius auctoris tomo sexto Antiquæ lectionis duobus libris distinctum, sed fine carentem ultimum librum. Desideratur tamen adhuc Epistola illa, quam se primo loco ad eumdem Guibertum scripsisse testatur operis ipsius principio. Eodem quoque argumento.

XXX. Deusdedit Cardinalis commentar.

Deusdedit presbyter Cardinalis sanctæ Romanæ Ecclesiæ tituli sanctorum Apostolorum, scripsit ad Victorem Papam, successorem Gregorii hujus, commentarium ejusdem diri schismatis occasione, de privilegiis Romanæ Ecclesiæ, eumdemque quadrifariam partitum, ut ipse ejus exordio docet his verbis: *Primus liber continet privilegium auctoritatis ejusdem Romanæ Ecclesiæ; & quoniam Ecclesia sine Clero esse non potest, nec Clerus absque rebus, quibus temporaliter subsistat; huic secundum subjunxi de Clero, & tertium de rebus ejusdem Ecclesiæ. Quia vero sæculi potestas Dei Ecclesiam sibi subjugare nititur, libertas ipsius & Cleri, & rerum ejus tertio, & maxime quarto libro evidenter ostenditur.* Est apud nos exscriptum volumen, fine tamen carens. Inter alia autem agens de præsenti schismate, auctorem ejus declarat fuisse Guibertum jam depositum, & sæpe excommunicatum Archiepiscopum Ravennatem jam ante, schismatis Cadaloici antesignanum tempore Alexandri Secundi. De quo habet ista:

XXXI. Guibertus auctor schismatis. viii.

Post præstita domino suo beatæ memoriæ Septimo Gregorio Papæ fidelitatis sacramenta, & obedientiam, viii. annis exhibitam, Apostolicum thronum invasit, cooperante sibi Henrico Rege, quem seducendo in simoniacam hæresim, in quam idem Henricus dudum inciderat, profundius impulit, & avertit ab observatione juramenti, quod apud Canusium Tusciæ oppidum præbuerat eidem domino Papæ ad integrandam pacem, & justitiam in regno, quod multa superbia, & molestia perturbaverat: propter quæ omnia post multam deprecationem ejusdem domini Papæ, ut resipisceret, & sæpenumero vocationem, ut satisfaceret, tandem primum excommunicatione, deinde nisi acquiesceret, comminatione depositionis a regno iterum, iterum ad juramentum satisfaciendi compulsus est. Sed postea (ut dictum est) a præfato Guiberto, novo Simone mago, veluti alter Nero seductus est, scilicet quod non oporteret eumdem veluti tantum Regem Apostolicæ Sedis judicio cuiquam satisfacere, ac si non esset de ovibus beati Petri, & exceptus ab ea obligatione, de qua eidem a Deo dicitur: Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælo, &c. Ejusdem itaque suasione præfata duo juramenta transgrediendo, iterum, quousque resipisceret, synodali Apostolicæ Sedis judicio vinculis anathematis obligatus est. Hæc de exordio schismatis. *Porro* (inquit Bertholdus) *Henricus totam Italiam adeo conturbavit, ut nullus securus ad Limina Apostolorum ire posset, qui non prius abjuraret, quod ad Papam Gregorium diverteret non esset.*

XXXII.

Sancti Anselmi presbyter pœnitentiarius B. qui res ab eo præclare gestas conscripsit, de Guiberto tamquam spectro apparente inopinato Pontifice, qui jam olim creatum Gregorium legitimum Romanum Pontificem visitasset, coluisset, & digno obsequio veneratus esset, hæc habet: *Hic namque, nobis cernentibus, omnem obedientiam & subjectionem domno nostro Gregorio Papæ exhibuit. Sed & ipse Gregorius cum honore illum ac dilectione in sacro Lateranensi palatio recepit hospitio, & proximum etiam illum a dextris suis in Sancto habuit*

Hugo Cand. excommun. promotor antipapæ.

buit

Digitized by Google

buit Concilio, & primum in omnibus, quibus digne oportuit. Ille autem non post multa per superbiam incidit in inobedientiam. Et inferius, eum quasi per larvam impositam est transformatus in Papam, hæc subiicit: *In ejus promotione scilicet Roma non quæritur, nec Romanus aut Clerus, aut populus.*

XXXIII. *Unus quidem affuit Hugo nomine, Candidus facie, nigerrimus mente, Cardinalis olim, sed dudum pro suis sceleribus juste excommunicatus, & abjectus. Hic damnatus damnatum, perjurus perjurum, parricida laudat parricidam. In loco siquidem horrido & asperrimo, in mediis nivalibus Alpibus, ubi fames assidua, frigus pene sempiternum, locus iste vicus est pro civitate, qui Brixinorum vocatur, altissimis circumdatum scopulis, ubi vix etiam nomen obtinetur Christianitatis, promovetur. Hic principalis Ecclesiæ privilegia, hic summi sacerdotii jura, hic sanctorum Patrum instituta, hic omnia evacuantur canonica decreta. Nimirum si qui rogassent, ut alium cælis imponeret Deum; quantum in ipso erat existimo, faceret & confirmaret.* Hæc de Guiberto & Hugone Antipapæ promotore, & inferius de Henrico Rege omnium malorum auctore per ipsum Gregorium Papam sæpe admonitum addit ista: *Ille autem in sua permanens detestabili pertinacia, admonetur rursus ab Apostolico affectu paterno, missis ad eum episcopis, Albanensi & Paduano. At quidum non emendatur, rursum periculosissime excommunicatur.* Hæc auctor.

XXXIV. (a) Ps. 54. Christus pro eccles. sua solicitus.

Sed accidit plane secundum propheticum illud oraculum: (a) *Divisi sunt ab ira vultus ejus: & appropinquavit cor illius.* Ut magis inhæreret, strictiusque atque coniunctius jungeretur suæ Ecclesiæ Christus auctor ipsius quo contentiosius & execrabilius ab unitate corporis disciduntur tabe corrupta membra patentia. Cum simulac Antichristus insurgit, Christus adjutor exurgit: cum molitur ille damna ac parat exitium; auxilium iste, qui ferat, invenit, afferatque præsidium, cum videlicet majori miraculo persecutorem suæ constituit Ecclesiæ defensorem, qui saperet imperatorem, & cum eo pellat ab Urbe monstrum, Petri Cathedræ pervasorem. Ut plane ista considerans, illud cum Propheta exclamare compellare: (b) *Domine consideravi opera tua, & expavi.*

(b) Heb. 3. ex 70.

XXXV. Robertus Guiscardus se subiicit Greg. pap.

Nam observa, quæso, magnam Dei providentiam in sancta Romana Ecclesia gubernanda. Cum enim (ut audisti) septimo Kalend. Julii sacrilegum illud decretum de Gregorii Papæ abrogatione in conventiculo illo Brixiensi, seu Brixinonensi, editum esset; post triduum, nempe tertio Kalend. Julii Robertus ille Guiscardus, quem hactenus audisti hostem implacabilem Romanæ Ecclesiæ, & invasorem bonorum ejus, ob idque sæpe ab eodem Pontifice in Conciliis Romæ habitis excommunicatum, sponte veniens se eidem Gregorio Papæ subjecit, & ipsius & universæ Romanæ Ecclesiæ defensorem fidelissimum exhibens, præstitit eidem juramentum fidelitatis verbis istis, secundum formulas consuetas: (c)

(c) Greg. l. 8. post. 1. epist.

XXXVI. Juramentum fidelitatis Roberti Guiscardi.

Ego Robertus Dei gratia, & sancti Petri, Apuliæ, & Calabriæ, & Siciliæ Dux, ab hoc hora & deinceps ero fidelis sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Apostolicæ Sedi, & tibi domino meo Gregorio universali Papæ. In consilio, vel facto, unde vitam, aut membrum perdas vel captus sis mala captione, non ero. Consilium quod mihi credideris, & contradixeris ne illud manifestem, non manifestabo ad tuum damnum, me sciente. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, tibique adjutor ero, ad tenendum, acquirendum, & defendendum Regalia sancti Petri, ejusque possessiones pro meo posse contra omnes homines (excepta parte Firmanæ Marchiæ, & Salerno, atque Amalphi, unde adhuc facta non est definitio) & adjuvabo te, ut secure, & honorifice teneas Papatum Romanum. Terram sancti Petri, quam nunc tenes, vel habiturus es, postquam scivero tuæ esse potestatis, nec invadere, nec acquirere quæram, nec etiam deprædari præsumam absque tua, tuorumque successorum, qui ad honorem sancti Petri ordinati fuerint, certa licentia, præter illam, quam tu mihi concedes, vel tui concessuri sunt successores.

XXXVII

Pensionem de terra sancti Petri, quam ego teneo, aut tenebo, sicut statutum est, recta fide studebo ut illam annualiter sancta Romana habeat Ecclesia. Omnes quoque Ecclesias, quæ in mea persistunt do-

PAGIUS V. *Robertus investituram Calabriæ & Siciliæ accipit.*

A num. XXXV. ad XLIV. Baronius ex eo quod post Epistolam Gregorii VII. primam libri octavi, quæ est de Armenorum erroribus, in Registro collocatum fuerit *Juramentum* Roberti Ducis Calabriæ, eum hoc tantum anno vinculo excommunicationis, quo in prima & secunda Synodis Romanis legatus fuerat, absolutum, & illud Juramentum prolatum deducit. Verum, ut anno MLXXIV. jam ostendimus, *Robertus* anno MLXXVII. in gratiam Pontificis rediit, neque Juramentum illud suo loco a Collectore positum; cum *Robertus* illud emiserit *Aquini* eo tempore, quo in gratiam Gregorii VII. rediit, ut eo Christi anno ostendimus. Collectorem decepit subscriptio, quæ in fine Juramenti hoc anno a Baronio relati legitur: *Actum Ciprani tertio Kalendas Julii.* Videns enim Epistolam II. ejusdem libri VIII. dici datam Ciprani quinto Kalendas Julii, Indictione tertia, hoc nempe anno, existimavit ju-

minatione, cum illarum possessionibus dimittam in tua potestate, & defensor ero illarum ad fidelitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Et si tu, vel tui successores ante me ex hac vita migraveritis; secundum quod monitus fuero a melioribus Cardinalibus, clericis Romanis, & laicis, adjuvabo, ut Papa eligatur, & ordinetur ad honorem sancti Petri. Hæc omnia suprascripta observabo sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & tibi cum recta fide: & hanc fidelitatem observabo tuis successoribus, ad honorem S. Petri ordinatis, qui mihi (si mea culpa non remanserit) firmaverint investituram, a te mihi concessam. Actum Ciprani (est oppidum in Latio, ad ripam Liris fluminis) *tertio Kalend. Julii. Quibus mox ista subiiciuntur, de facta per Gregorium Papam investitura:*

XXXVIII. Investitura de Apulia, Calabria, & Sicilia.

Ego Gregorius Papa investio te, Roberte Dux, de terra, quam tibi concesserunt antecessores mei sanctæ memoriæ Nicolaus, & Alexander. De illa autem terra, quam injuste tenes, sicut est Salernus, & Almaphia, & pars Marchiæ Firmanæ, nunc te patienter sustineo in confidentia Dei omnipotentis, & tuæ bonitatis, & tu postea exinde ad honorem Dei & sancti Petri ita te habeas, sicut & te agere, & me suscipere decet, sine periculo animæ tuæ & meæ. Actum ut supra. His subiicitur de persolvendo censu ejusmodi jurata promissio, hoc titulo annotata:

Constitutio reddendi census in die Resurrectionis Domini, duodecim videlicet denariorum Papiensis monetæ, de tota Apulia, Calabria, & Sicilia, pro unoquoque jugo boum.

XXXIX. Annua pensio quanta & quo die solvenda.

Ego Robertus Dei gratia, & sancti Petri, Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ Dux, ad confirmationem traditionis, & ad recognitionem fidelitatis, de omni terra, quam ego teneo proprie sub dominio meo, & quam adhuc nulli Ultramontanorum ita concessi, ut teneat; promitto me annualiter pro unoquoque jugo boum pensionem, duodecim scilicet denarios Papiensis monetæ persoluturum beato Petro, & tibi domino meo Gregorio Papæ, & omnibus successoribus tuis, aut successorum tuorum Nuntiis. Hujus autem pensionariæ redditionis erit semper terminus, finito quoque anno, sanctæ Resurrectionis dies Dominicus. Sub hac vero conditione hujus persolvendæ pensionis obligo me, & meos sive hæredes, sive successores tibi domino meo Gregorio Papæ, & successoribus tuis. Ita Deus cum permittit sævire impium adversus justum, rutum parat justo confugium, & constituit in persecutione Ecclesiæ defensorem.

XL.

Gregorius autem ubi accepit, quod factum esset per pseudoepiscopos in Brixiensi conciliabulo schisma nefandum; de his omnibus fideliores Episcopos sub eodem Duce Roberto Guiscardo, & aliis Principibus Campaniæ constitutos his litteris mense Julii reddidit certiores, quibus & ab eis preces exigit, Legatis hac de causa ad omnes missis: (a)

(a) Greg. lib. 8. ep. 5.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo fratribus, & Coepiscopis, per principatus, & Apuliam & Calabriam constitutis salutem & Apostolicam benedictionem.

De oborto schismate Greg. P. litteræ.

Fraternitatem vestram credimus non latere, quod plures sathanæ discipuli, qui falso nomine per diversas regiones censentur Episcopi, diabolica inflammati superbia, sanctam Romanam Ecclesiam conati sunt confundere; sed per auxilium omnipotentis Dei, & auctoritatem B. Petri iniqua eorum præsumptio, sicut eis verecundiam & confusionem, ita Apostolicæ Sedi gloriam contulit & exaltationem. Siquidem a minimo usque ad maximum, videlicet Henricum Regem, qui vertex auctor pestiferi consilii fuisse probatur, per plurima corporum, & animarum pericula persensit, quantus beati Petri auctoritas ad ulciscendam eorum iniquitatem vires obtineat.

XLI.

Scitis enim, quia tempore domini nostri Papæ Alexandri quid idem Henricus injuriæ Ecclesiæ B. Petri per Cadaloum inferre excogitaverit, & in quantam, quam.

PAGIUS Juramentum sicuti Epistolam ad præsentem annum pertinere. [r] Verum alio anno Epistola illa scripta; alio Juramentum emissum; cum *Robertus* a Pontifice *Aquini* absolutus fuerit, eique homagium præstiterit, ut anno MLXXIV. monstravimus. Baronius num. XXXVII. ait, *Cipranum* esse oppidum in Latio ad ripam Liris fluminis. Sed existimo arcem fuisse ad Lirim seu Garilianum fluvium positam, in confiniis Terræ Laboris in Regno Neapolitano, in confiniis, inquam, quia Summontius in Historia Neapolitana lib. 2. pag. 487. indicat, eam in Campania sitam fuisse. *Cyperani* vel *Ceperani* mentio in Chron. Casinensi lib. 4. cap. 52. & apud Falconem Beneventanum. Quare cum locus ille *Aquino* vicinus esset, quod *Ciprani* gestum, id Centius Camerarius anno MLXXIV. num. IX. a nobis laudatus, *Aquini* contigisse dicit.

Ad

NOTÆ [r] JUramentum istud Roberti in registro Gregorii ad hunc annum optime collatum esse, supra in Nota ad A. 1074. 8. demonstravimus. MANSI

quamque turpissimam, mundo teste, confusionis foveam cum eodem Cadaloo sedero meruerit; & quanta honore, quantisque triumphis in exercitatione illius certaminis Respublica nostra profecerit. Scitis etiam quum detestandis conspirationibus ante annos tres, præcipue Longobardorum Episcopi se adversum nos, eodem Henrico principante, armaverunt; & quod per defensionem beati Petri illæsi & incolumes, non sine magna nostra, nostrorumque fidelium honoris exaltatione remansimus. Illis vero peiorem arbitrantibus non sufficere sibi confusionem, a planta pedis usque ad verticem Apostolicæ ultionis quantum ferverit gladius, ac ibus plaga incurabilis præstat judicium. Sed in his omnibus obduratae meretricum more frontes gerentes, & impudentia sua iram sibi justi judicii thesaurizantes, qui respectu contumeliæ suæ ad sensum redire debuerant, patrem suum secuti, qui dixit: (a) Ponam sedem meam ab Aquilone, & ero similis Altissimo, pristinam conspirationem adversus Dominum, & sanctam universalem Ecclesiam conati sunt innovare, & hominem sacrilegum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ perjurum, necnon per universum Romanum orbem nefandissimis sceleribus denotatum (Guibertum dicimus, sanctæ Ravennatis Ecclesiæ devastatorem) Antichristum sibi & hæresiarcham constituere.

(a) Isai. 14.

XLII.

*In quo nimirum Satanæ conventu illi interfuere, quorum est vita detestabilis, & ordinatio hæretica, immanitate multimodi criminis. Siquidem ad hanc insaniam illa demum eos desperatio traxit, quod neque precibus, neque servitiorum, aut munerum promissionibus, scelerum suorum veniam apud nos * maluerint impetrare, nisi forte vellent judicio Ecclesiastico, nostræque censuræ se, mediante misericordia, sicut decet officium nostrum, submittere. Hos itaque nullis rationibus fultos, immo omnium criminum conscientia perditissimos tanto magis vilipendimus, quanto ipsi se altiora conscendisse confidunt. Per misericordiam quippe Dei,*

* f. meruerint.

& orationem beati Petri, quæ Simonem magum, eorum utique magistrum ad altiora tendentem mirabiliter dejecit, speramus ruinam eorum non diu remoraturam, & quietem sanctæ Ecclesiæ, victis & confusis hostibus suis, more solito gloriosissime dilatandam.

XLIII.

Vos itaque, dilectissimi fratres, innocentiam communis matris vestræ sanctæ Romanæ Ecclesiæ perpendentes, & quantum diabolus membra sua ad inferendum præfatæ Romanæ Ecclesiæ inquietudinem exerceat, considerantes; sicut decet, & officii vestri debitum exigit, orationibus, aliisque modis, quibus laboranti matri succurrendum est, operam, studiumque impendite, quatenus appareat vos legitimos ejus filios esse, ipsiusque contumeliam, partita nobiscum laboris diligentia, ex corde sentire. Quod si fueritis socii compassione, eritis, auxiliante Deo, lætitiæ participes & consolationis. Cætera, quæ non inserimus, Legatis nostris, quibus sicut nobis credere potestis, referenda commisimus. Datum Ceceani (est oppidum in Campania) xiii. Kalend. Augusti.

*XLIV. Michael Imp. Constant. fugit ad Greg. P.

In his angustiis Gregorius constitutus, charitatis amplioribus spatiis dilatatur; nec quærens quæ sua sunt, sed quæ aliorum; suarum ærumnarum oblitus, ad ferendam opem miseris se totum convertit. Accidit enim, ut iisdem ferme diebus Michael Constantinopolitanus Imperator, ante triennium a Nicephoro (ut vidimus) pulsus ab Imperio, atque detrusus in monasterium, inde Ephesinus creatus Episcopus, fuga lapsus se contulerit in Italiam, auxilium imploraturus a Romano Pontifice atque Northmannis, ut restitueretur in pristinum statum. Hæc cum ex Gregorii Papæ litteris satis pateant, a Græcis tamen historicis prætermissa esse scias. Porro miseratus angustias ejecti Imperatoris benignus Pontifex, has litteras pro decernenda in Orientem expeditione conscripsit. (b)

(b) Greg. l. 8. c. 6.

XLV.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, fratribus & Coepiscopis, in Apulia & Calabria commorantibus, salutem

PAGIUS VI. *Pseudo-Michael Imp. mense Julio Romam venit.*

Ad num. XLIV. & seq. Refert Baronius Epistolam Gregorii VII. ex lib. VIII. cap VI. ejus Registri, Episcopis Apuliæ & Calabriæ datam, in qua ait, *Michaelem Imperatorem Constantinop.* in Italiam venisse, ejus & Roberti Calabriæ Ducis opem imploraturum, quem eis maximopere commendat. Epistola *dat. Octavo Kal. Augusti*. Verum Pseudo Michael ille Gregorio Papæ fucum fecit. De eo Anna Comnena lib. 1. pag. 28. & seq. scribit duplicem ad se famam emanasse, quarum posteriori adhæret: *Verum alia me aliunde, eademque credibilior fama circumsonat: neminem fuisse plagiarium Monachum, qui ultro in Michaelis quondam Imperatoris nomen invaserit, Robertumque provocarit; magus eos, præstigiisque esse: nihilque aliud nisi artificis scelus Roberti ipsius, facundissimi ad fraudes ingenii. Nimirum is dudum concepta cupiditate Romani imperii sibi bello parandi, apparatibus rei tanta jam, ut sibi erat conscius, maturis, parturiebat impotens animi, & rumpere consilio exitum omni conatu moliebatur. At obstabant præcipiti incepto injusti belli, adversus Christianos suscipiendi, cum plerique Principum, qui ei aderant, tum ipsa ejus conjux Gaita, qui quoties istam pruriginem lacessendi Romani nominis* (Græcos intelligit Anna) *Robertum ostenderet, nullum finem dissuadendi faciebant. Eos igitur ad suam sententiam trahendi talem viam iniit. Mittit certos homines Crotonem arcana mentis suæ conscios, clam nempe in aurem monitos, ut si quem*

tem & Apostolicam benedictionem.

Greg. P. pro expeditione Orient. laborat.

Notum esse prudentiæ vestræ non dubitamus, gloriosissimum Imperatorem Constantinopolitanum, Michaelem videlicet ab Imperialis excellentiæ culmine indigne potius & malitiose, quam juste aut rationabiliter esse dejectum. Qui auxilium beati Petri necnon filii nostri gloriosissimi Ducis Roberti flagitaturus Italiam petiit. Quapropter nos licet indigni Sedis ipsius curam gerentes, compassionis visceribus moti, precibus illius, necnon ejusdem Ducis annuendum esse censuimus, & a fidelibus beati Petri subveniendum sibi fore putavimus.

XLVI.

Igitur quia inter cætera multimoda suffragia istud non minus profuturum memorati Principes existimant, scilicet, ut milites auxiliatores recta fide, non dissimilibus animis ire constanter in adjutorium & defensionem præfati Imperatoris debeant, Apostolica auctoritate præcipimus; quatenus illi, qui militiam ipsius intrare statuerint, in contrariam partem proditoria tergiversatione transire non audeant, verum (quod Christianæ religionis honor & debitum postulat) ei præsidium fideliter impendant. Dilectioni quoque vestræ nihilo minus præcipiendo mandamus, ut eos, qui cum eodem Duce & prædicto Imperatore transfretaturi sunt, diligentissime (ut vestrum officium exigit) moneatis condignam pœnitentiam agere, & rectam Fidem (sicut decet Christianos) circa illos servare, in omnibus actibus suis timorem Dei & amorem præ oculis habere, & in bonis operibus perseverare; sicque illos, fulti nostra auctoritate, immo beati Petri potestate, a peccatis absolvite. Dat. octavo Kalend. Augusti.

XLVII.

Vidisti æstuantem Christiana charitate sanctissimi Pontificis animum, qui dum patitur in Occidente Regem potentissimum adversarium, ipse de restituendo in Imperium ejecto Imperatore ira laboret? Considerasti Rom. Ecclesiæ amplissimam dignitatem, & potestatem, ut cum deprimitur a Rege ejusdem Ecclesiæ filio, ab externo Imperatore interpelletur ut mater, & cognoscatur talis, quæ potens sit restituere Imperatores? Miranda plane rerum conversio? dum filius Romanæ Ecclesiæ Rex abscinditur schismate, schismaticus Imperator ejus quærens conjunctionem, ab ea imploret auxilium. At hæc non inaniter inchoata, sed efficaciter quidem promovit hanc in Orientem expeditionem Gregorius Papa per Robertum Guiscardum Ducem, qui in Græciam profectus est cum exercitu una cum Boamundo filio suo anno sequenti, atque admiranda plane & digna memoria operatus est, ut suo loco dicetur auctoris hujus temporis testificatione, nempe (a) Leonis Episcopi Cardinalis Ostiensis.

(a) Leo Ost. l. 3. cap. 48. in fin.

XLVIII.

At non sic curat externa Gregorius, ut domestica prætermittat, quæ præ oculis habet: nam adversus schismaticum Papam expeditionem adornat, qua hoc anno autumnali tempore Ravennatem Ecclesiam ipsum tyrannice occupantem expellat, fultus auxilio Ducum, nempe Roberti, ac Jordani Principis Capuani. Cujus rei perficiendæ gratia has litteras dedit ad universos Christianos fideles S. Petri (b):

(b) Greg. l. 8. ep. 7.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei fratribus & Coepiscopis Christianam religionem defendentibus, cæterisque clericalis ac laicalis ordinis sancti Petri fidelibus salutem & Apostolicam benedictionem.

XLIX.

Notum sit dilectioni vestræ, nos tam per nos ipsos, quam & per Legatos nostros cum Duce Roberto & Jordane, cæterisque potentioribus Northmannorum Principibus fuisse locutos. Qui profecto unanimiter promittunt, se (sicut jurati sunt) ad defensionem sanctæ Romanæ Ec- *cle-*

PAGIUS

quem ibi repererunt Monachum, e Græcia limina Apostolorum cogitantem, quem aspectu & congressu non idoneum ad rem, quæ parabatur, judicarent, exciperent hominem comprehenderentque affabile, omninoque ad se adducerent. Occurrit istis Crotone commodum his, quem dixi Rector, homo versutus & simulandi quidvis, dissimulandique summus artifex. Aptius nihil visum ad Roberti propositum.

VII. Mense Aprili in Apuliam venerat.

Literas ergo ad ipsum Salernum mittunt in eam formam scriptas, quas ipse præscripserat; quibus significabant consocerum ipsius Michaelem imperio pulsum, profugumque in Italiam Crotone esse, mox ad ipsum transmissuram auxilii rogandi causa. Has literas repente Robertus, ut adhuc primum patentes in manu habebat, conjugi primum legit, tum comitatus sui viros illustres ac Principes convocans, quid nuncii perferretur docet. Illi omnes re facile credita, nequaquam negligendum affinis Principis casum Roberto asseruerunt. Historiam illam fusius Anna prosequitur, cujus etiam meminere Lupus Protospata hoc anno, & Anonymus Barensis, qui ait: *An. MLXXX. ind. III. ipse Dux fecit fine cum Bari, & mense Aprili fecit Taranto cum illo, & Trano, & Fumilare fecit sibi Michael Imp.* Fumilare vox deducta a Græco, ut interpretatur Ducangius in Notis ad præfatum Annæ locum; *ἐυφημεῖν*, quæ significat *Laudes Imperatori acclamare*, uti variis exemplis ostendit in Glossario Græcobarbaro. Hujus Michaelis mentionem etiam faciunt Malaterra lib. 3. cap. 13. & Guillelmus Apuliensis magnus encomiastes Roberti Ducis, lib. 4. qui Roberti expeditionem, de qua anno sequenti verba faciemus commemorans, hæc subdit:

Modicum remoratus Hydrunti
Tempore præstolans adventum conjugis, atque
Multorum Comitum, quos noverat ipse futuros

Esse

Digitized by Google

clesiæ, nostrique honoris, contra omnes mortales auxilium impensuros. Idipsum quoque nobis, & qui circa Urbem longe lateque sunt, & in Tuscia, cæterisque regionibus, Principes firmiter pollicentur. Unde post Kalen. septembris, postquam tempus frigescere cœperit, cupientes sanctam Ravennatem Ecclesiam de manibus impiei eripere, & Patri suo beato Petro restituere; partes illas armata manu (sicut de Domino speramus) petemus, ut per ipsius auxilium nos eam liberaturos haud dubie credimus. Quapropter vos audaciam impiorum, eorumque qui in nos, immo in beatum Petrum se erexerunt, machinationes pro nihilo ducentes, volumus, atque hortamur vos, superbiam, conatusque illorum æque nobiscum contemnere, tanto de ruina eorum certiores, quanto eos ad altiora niti ascendere cernitis. Talibus namque Propheta imprecans ait: (a) *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendat semper. Aperte declarans, quia audax impietas eo magis casui vicinior extat, quo amplius se ascendisse existimat. Vos ergo qui Deum timetis, & beati Petri fidelitatem tenetis, de misericordia Domini nullatenus hæsitantes prorsus sperate, & nefandorum perturbationem merita ruina cito sedandam, & sanctæ Ecclesiæ pacem & securitatem (sicut de divina clementia confidentes promittimus) proxime stabiliendam.* Ista Gregorius secundum hominem non ex prophetico spiritu, ut declararunt eventa: nam non tam cito sunt facta.

(a) Ps. 73.

L. Ex his calumnia in Gregor. structa.

Sed ex hic calumniæ occasio oborta est, ut dicerent adversarii, falsum vatem Gregorium esse probatum, quasi prænontiaverit Regem Henricum proxime defungendum, & alia plura id genus: cum tamen (ut dictum est) non ex prophetico spiritu ista se dicere profiteretur, sed ex communiter accidentibus: quod quæ seminaverit homo, hæc & metet, secundum illud Job: (b) *Recordare, obsecro te, quis umquam innocens periit? aut quando recti deleti sunt? Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt eos, flante Deo periisse, & spiritu iræ ejus esse consumptos.* Quod igitur certius esset Gregorius, quam justissimam tueri se causam, Regem vero niti sceleribus, magna fiducia, Deum præsto fore defendentibus Dei causam asserere non dubitavit, & victoriam polliceri. Nec quidem dici potuit esse mentitus, si finis totius certaminis attendatur. Vicit plane Ecclesia tandem, vicere Pontifices Orthodoxi, schismatici periere, quorum a monumentis effossa sunt ossa atque dispersa. Rex ipse sæpe victus atque confusus, regni exors, infelici exitu diem clausit extremum. Sed ad historiam redeamus.

(b) Job. 4.

LI.

Expeditio autem ista hisce litteris promulgata tanto animi ardore, refrixit fortasse, eo quod pœnituerit Gregorium rem armis agere, cum tamen non cessaret litteris cum Ravennate Clero, & comprovincialibus Episcopis, & aliis pertractare, ut Ravennatis Ecclesiæ legitimus eligeretur Antistes, jam ante triennium damnato ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopo Guiberto: nam de his extant (c) duæ ejusdem Gregorii epistolæ, eodem argumento conscriptæ. Verum cum sciret ab his se abstinere schismaticos, immo & in contrarium niti, & pro Guiberto propensiori studio laborare, eligit ipse Romæ Archiepiscopum Ravennatem Richardum quemdam, magnæ æstimationis virum; de quo ad Ravennates, & alios scribens epistolam hoc anno, iii. Id. Decemb. hæc habet: (d) *Igitur Ravennatem Archiepiscopum fratrem nostrum Richardum, quem post longas & innumeros perversorum occupationes suscepimus, sicut olim a beato Petro Apollinarem, ita nunc Ravennas ab Ecclesia Romana meruit recipere, studium vobis sit, tum propter amorem sanctissimi Martyris, cujus sede & reliquiis illa decoratur Ecclesia, tum propter Apostolicæ Sedis debitam reverentiam, consiliis & auxiliis vestris confirmare, atque ei contra illius sancti loci sacrilegum damnatumque devastatorem Guibertum modis omnibus subvenire. Præcipimus namque, ut juxta consilium Legati nostri, qui defert has litteras, prædicto confratri nostro Archiepiscopo consilium & auxilium vestrum ita firmiter promittatis, ut dum inimici audierint, rebus suis cogantur, & jure possint timere; cum vero amici & fideles nostri cognoverint, nos nobiscum de promissis vestris certissime queant sperare.* Hæc de novo electo Archiepiscopo Ravennate Gregorius.

(c) Greg. l. 8. ep. 12. 13.

(d) Id. l. 8. ep. 14.

Eligitur alius Archiepisc. Ravenn.

LII.

Inter hæc autem docens, quibus nitendum auxiliis, ut consequi victoriam possint adversus Henricum Regem, Ecclesiæ Catholicæ perduellem, ista scribit Gre-

PAGIUS

Esse vir fociat. Mentitus se Michaelem,
Venerat a Danais quidam seductor ad illum,
Immerito raptum jus imperiale reposcens,
Se profugum lachrymans, lachrymantem dux & honestè
Suscipit & tractat, placidoque favore benignum
Exhibet obsequium. Populus quoque credulus omnis.
Assurgebat ei flexa cervice salutans.
Hunc adhibens socium sibi dux, ut justior esset
Causa viæ, secum dum transfretat, ipse reducit.

Gregorius mense Septembris ad clericos & laicos in Germania constitutos communionis Apostolicæ Sedis, his verbis: (a)

(a) Idem l. 8. ep. 9.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, omnibus Archiepiscopis, Episcopis, diversique ordinis ac potestatis clericis & laicis in Teutonico regno morantibus, illis duntaxat, qui sanctæ Romanæ Ecclesiæ fideliter obediunt, salutem & Apostolicam benedictionem.

LIII. Greg. ad Germanos catholicos.

Quoniam nihil in terra sine causa fit (sicut (b) Sapientis verba testantur) quod dudum sancta Ecclesia fluctuum, procellarumque mole concutitur, quodque tyrannicæ percussionis hactenus rabiem patitur, non nisi peccatis nostris exigentibus evenire credendum est. Nam judicia quidem Dei verissime omnia justa sunt. Sed inter hæc omnia, charissimi, dispositionis divinæ patientiæ virtus habenda est, & spei certitudo ad cælestis misericordiæ respectum firmiter est extendenda: cujus manus nec ad exaltandam Fidelium humilitatem imbecillis, nec ad dejiciendam hostilis elationis superbiam invenitur invalida. Quod si culparum morbis pœnitentiæ medicamen adhibuerimus, & excessus, ac negligentias nostras ipsi districte corrigendo, ad justitiæ formam mores nostros instituerimus, profecto superna virtute auxiliante, & inimicorum rabies cito peribit, & diu desideratam pacem, atque securitatem Ecclesia sancta recipiet.

(b) Job. 5.

LIV.

Quare vobis specialiter, qui in sacerdotalis regiminis apice præsidetis, nunc loquimur, ad quorum sollicitudinem subditorum vita pertinere dignoscitur, & quos de commissi gregis cura in venturo examine rationem reddere convenit, ut subjectorum actus, & conversationem nulla gratia vel timore præpedicnte, diligenter inspiciatis, & discreta correctionis acie, quæ amputanda sunt, resecare, secundum quod a matre vestra sancta Romana Ecclesia accepistis, non negligatis, illud propheticum in memoria semper habentes: (c) Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in Domino. De cætero dilectionem omnium vestrum monemus atque hortamur, fiduciam vestram in Domino, & in potentia virtutis ejus constituite, quoniam fini appropinquavit adversariorum molestia, ita ut qui desperantes, in Dominum, & sanctam Romanam omnium matrem Ecclesiam se extulerunt, temeritatis pœnas haud multum tardante meritæ ruina persolvent. Nonnulli tamen (quod de cunctis optaremus) per misericordiam Dei de errore suo & iniquitatis via pœnitentes, ad gremium matris convertentur Ecclesiæ. Dat. decimo Kal. Octobris. Hæc ipse.

(c) Ps. 4.

LV. Rudolphus Rex occisus in prælio.

Idibus vero Octobris apud Elstram fluvium pugnatum esse, ibique cæsum Rudolphum Regem, Marianus Scotus testatur his verbis, hoc eodem anno millesimo octogesimo: *Bellum juxta Elstra promittitur, in quo Rudolphus Rex occiditur, & Nerseburg sepelitur, Saxones vero victoriam repertarunt.* Hæc eadem de nece Rudolphi hoc eodem anno Urspergensis & Sigebertus & alii, qui faventes Henrici causæ contra Rudolphum, pœ-

PAGIUS VIII. *Rodulphus Rex in acie occisus.*

Ad num. LV. *Henricus* Rex cum *Rodulpho* Rege die decima quinta mensis Octobris, ut narrat Marianus Scotus, inter Elstrum fluvium & Gronæ paludes congreditur, & occiso Rodulpho totus Saxonum exercitus in fugam vertitur. Hoc tamen prælium non uno modo narratur. Auctor Anonymus Vitæ Henrici IV. a Rubero editus, & a Baronio num. XXI. citatus, qui hoc tempore vixit, ait Rodulphum Wirtziburgensem civitatem obsedisse, & Henricum ad propellendum hostem exercitum convocasse: *Instructa ambarum partium acie, & primis inter se prælia miscentibus, quidem equites Regiæ partis mercede conducti, qui se Regis lateri quasi fidi clientes applicuerant, subito in ipsum arma verterunt: sed arc munito corpori livorem, non vulnus infixerunt,* eoque occiso Saxonum exercitus in fugam vertitur, & brevi post tempore Henricus Rex venit. Alii aliter rem referunt. Legendus Chronographus Magdeburgensis a Meibomio editus, qui ait, *tertium prælium* inter Rudolphum & Henricum factum esse anno Domini MLXXX. VI. Kalend. Febr. feria II. quartum vero, in quo Rudolphus occisus, [1] *Id. Octob. feria V. Eodem die decessionis ejus* (nempe Rodulphi) *in Longobardia milites prudentissimæ Ducis Mathildæ fugantur ab exercitu pene totius Longobardiæ apud VVitam prope Mantuam*, inquit Bertholdus in Chron. quare dies XV. mensis Octob. Henricianis haustus fuit; [2] Catholicis vero tantum timorem injecit, ut cum *Henricum* in Ita-

NOTÆ [1] Quod diem vero utriusque pugnæ majorem præ aliis omnibus fidem meretur Wigbertus de quo supra in Nota ad num. 3. qui tunc florebat, & scribebat. Notat autem ille prælium, quod tertium vocat Chronographus Magdeburgensis, accidisse VI. idus Februarii; alterum vero Rodulpho fatale ad diem IV. id. Octobris pertinere, quod etiam postremum confirmat Annalista Saxo Eccardianus, quamvis iste per errorem feriam V. in diem illam occurrisse tradat; sed de feria Wigbertus silet. MANSI

[2] Quamvis se pro victore obtrus[e]rit Henricus, & victoriæ illi pars magna cesserit, lethaliter vulnerato æmulo suo Rodulpho, tamen victoriam penes Saxones fuisse testis est Annalista Saxo qui non procul ab his temporibus scribebat, narratque Rodulphum *audita hac fuerum victoria dixisse: Nunc lætus patior sive vivens, sive moriens quidquid Deus voluerit.* MANSI

pœnituisse tradunt Rudolphum in ipso exitu, quod contra Henricum Regem insurrexisset; dexteramque, qua ipsi juraverat, justo Dei judicio abscissam pati se dicens. At licet Saxonibus, qui a partibus Rudolphi stabant (ut audisti) victoria cesserit, nece tamen Rudolphi compensata, nullius est æstimata momenti; immo jactura Regis visa est in partem adversam advolasse, cum ita ejus fama consternati sunt victores, ut se victos cæso capite faterentur, victi vero e contra in unius occisione gloriarentur, omnes cum eo capite amputato esse necatos.

LVI. De S. Matthæi corporis inventione. (a) Leo Ost. l. 2. c. 5.

Dum autem ista in Germania gererentur, contigit in Italia, Salerni civitate inveniri venerandum corpus Matthæi Apostoli, quod illuc (ut suo loco dictum est) translatum ante centum (a) vigintiquinque annos ob varia bellorum discrimina occultatum ex memoria hominum jam effluxerat. Quod ubi repente apparuisset, veluti Apostolus omnibus profuturus se exhibuisset, erexit omnium animos, magnoque affecit gaudio. Cumque ejus civitatis Archiepiscopus Alphanus de his Gregorium Papam certiorem reddidisset, hanc ab eodem redditam accepit epistolam: (b).

(b) Greg. l. 8. ep. 8. Greg. pap. ad Archiep. Salern.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, fratri & Coepiscopo Salernitano Alphano salutem & Apostolicam benedictionem.

Divinæ pietatis respectui gratias ingentes referimus cujus dignatio thesaurum magnum, totique mundo profuturum nostris temporibus misericorditer revelavit. Nam immerito tuæ quoque dilectioni gratulamur, quæ tanta lætitia salutis revera ostensæ participes nos efficere sollicite

LVII.

procuravit. Credimus siquidem, & incunctanter asserimus de tanti corporis inventione, non solum ipsum beatum Matthæum Apostolum, verum etiam cæteros Coapostolos cum Sanctis omnibus, ipsisque cælestibus spiritibus, & glorioso Dei genitrice Maria mortalibus congaudere, atque ipsorum animum studio circa humanum genus hoc tempore quam olim multa propensiora, multumque esse uberantiora. Si enim cæteris temporibus Sanctorum nos patrocinia pia non deserunt; certissime tunc potissimum speranda sunt eorum auxilia, cum sanctissima eorum corpora nobis quasi redivivo divino nutu manifestantur; & sicut per corporeis aspectus intuitum tanquam fides certior, spes jam tenetur; ita eorum beneficia tunc erga devotos renovari, uberiusque redundare credendum est. Unde & jam sancta universalis Ecclesia dudum magnis turbinibus, variisque procellis impulsa, clamorem suum a Domino exauditum non dubitet, sed ad quietis litoris securitatem alacres oculos a vicino intendens, beati Matthæi Apostoli præsidium juxta contempletur: quoniam jam nunc non dubie agit in portu, cui suam præsentiam ostendit gubernator antiquus. Quapropter de tanti thesauri revelatione tua fraternitas exultet in Domino, & beatissimas reliquias debita venerationis obsequiis dignus amplectens, gloriosum Ducem Robertum, ipsiusque nobilissimam conjugem horteris & moneas, quatenus tam insigni patrono, qui se eis demonstrare dignatus est, reverentiam & honorem decenter exhibentes, ipsius gratiam & auxilium sibi, suisque promereri, nisibus summæ devotionis contendant. Dat. Romæ xiii. Kal. Octobris. Hactenus Gregorius ad Alphanum Salernitanum Antistitem, de quo apud (c) Leonem Ostiensem est honorifica mentio. Hic nobilis Salernitanus ex clerico factus monachus S. Benedicti, virtutibus, atque doctrina celebris prodiit Abbas, & ex Abbate est tractus ad Episcopatum invitus.

(c) Leo Ost. l. 3. c. 67.

☞ Cujus consilio, ac hortatione idem Robertus Dux basilicam eidem S. Apostolo Matthæo construxit Salerni, ubi hæc

PAGIUS

Italiam pergere fama fuit, qui in Germania & Italia neutras partes secuti fuerant, victoris partes amplexi sunt; eo magis quod sola in Italia *Mathildis* Comitissa a Pontifice staret. *Post ubi vero hæc gesta sunt*, inquit Centius Camerinus laudatus, ubi de Brixinensi conciliabulo verba fecit, *evolutis paucis diebus Henricus filius ejus cum exercitu, illustris Comitissa Mathildis pugnavit, & quia, sicut fieri solet, varius est eventus belli, victoriam habuit. Hic successibus provocatus venit in Italiam*, scilicet Henricus Rex.

IX. Henricus Rex in Italiam pergit.

Quæ vero idem Rex in Italia gesserit, narrat hoc modo Bertholdus citatus ad hunc Christi annum: *His temporibus Henricus Rex totam Italiam adeo conturbavit, ut nullus securus ad limina Apostolorum posset ire, qui non prius abjuraret, quod ad Papam Gregorium diversurus non esset*, idest, qui non polliceretur, se se Gregorium Papam non aditurum. De hac profectione Romana hæc habet citatus Auctor Anonymus in Vita ejusdem Henrici: *Igitur cum exercitu Romam pergebat, prosternens in via quidquid obstabat, oppida fregit, tumida pressit, ardua curvavit, factiones dissipavit.* Pontifex, qui, ut narrat Baronius num. XXXV. & seqq. pacem cum Roberto Calabriæ Duce ac Normannorum capite pepigerat, eumque deditionibus, quas armis occuparat, investiverat, cum eo pacis perpetuæ fœdus pepigit, ut narrat Willelmus Apuliensis lib. 4.

Se quasi victorem, percepta morte Rodulphi,
Gaudens Henricus, quem regni depositorem
Noverat esse sui, Papam infestare laborat,
Romam obsessurus magna cum gente venire
Nititur, hoc prudens comperto Papa favorem
Curat habere Ducis, succurrat ut ipse labori
Promptus ad arma suo, vires & deprimat
hostis;

Pa-

De Alphano Archiep. Salernitano. Basilica S. Matthæo Apost. Salernitani structa. † accipit innuba pro incorrupta.

hæc quæ sequuntur antiquitatis monimenta asservantur in fronte ipsius ædis Episcopalis S. Matthæi Apostoli, in coronide incise unico versu:

M. A. ET EVANGELISTÆ PATRONO URBIS ROBERTUS DUX R. IMP. MAXIMUS TRIUMPHATOR DE ÆRARIO PECVLIARI.

In abside opere musivo.

DA MATTHÆE PATER PATRIS, HOC DET ET † INNUBA MATER
VT PATER ALFANUS MANEAT SINE FINE BEATUS.

In septo marmoreo circa aram maximam e tergo incisum.

Ne populus temere sacram perrumpat ad aram,
Sitque salutiferis major reverentia sacris,
Marmora pulchra nitent variis distincta lapillis,
O Matthæe, tua pulchra corona domus.
Sumptus & arbitrium VV. Præsulis istis,
Marmoreis titulis hanc cinxit, & extulit aram.
Tu scis quanta fuit devotio Præsulis in te:
Devoti memorem te decet esse tui.
Non nisi Pontifici sanctorum sancta patebant,
Cum veteri populo victima taurus erat.
Illius vituli species quem panis obumbrat,
Digne sumpta caro languores quoslibet aufert,
Nec minus hæc sacre sunt, quamvis sint pervia cunctis,
Namque novo populo victima Christus adest.
Exue te veterem quisquis vis sumere digne
Has epulas, hominemque novum novus indue Christum.

In turri campeneria, in tabula marmorea, pariete inserta.

TEMP. MAGNIFICI
REG. ROG. VV. EPISCOPVS
A. M. ET PLEBI DEI.

LVIII. Cæterum quod pertinet ad sancti Matthæi Apostoli inventionem, haud absque divinæ providentiæ nutu id factum quis dicere poterit, sed magno dispensationis consilio voluit Deus suum Apostolum innotescere, antequam illuc Apostolicus confugeret exul, ibi Christo spiritum redditurus, ut exciperet hospitio, & jungeret sepultura, quem tyrannica persecutio fecisset extorrem Christi Vicarium, Petri Apostoli successorem, vindicem Ecclesiasticæ libertatis, restitutoremque diu exulis disciplinæ. Ita namque occurrisse meminimus, sed per visum. Basilisscum martyrem sancto Joanni Chrysostomo, quem paria certamina proscripsissent, parque victoria coronasset. Sic & immenso fatigato labore ex persecutione Arriana sancto Ambrosio Mediolani sese Martyres prodidere in auxilium, quo Fideles non dubitarent, certantibus pro Ecclesie cœlites præsto esse, ac subsidia ministrare.

LIX. Sed jam quæ sunt reliqua anni hujus rerum gestarum Gregorii Papæ, in medium efferamus. Hic in ærumna ce Henriciane persecutione positus cum esset, ex diversis orbis partibus diversas legatio-

PAGIUS

Pacis perpetua Beneventi fœdere pacto
Gregorius Romam remeavit, Duxque Salernum.
Hac Matthæe tibi construxit in urbe decoris
Ecclesiam miri, sibi nobilis aula paratur.

X. *Duo Colloquia inter Gregorium VII. & Robertum Ducem Beneventi habita.*

Jam anno MLXXVII. *Robertus* in gratiam Pontificis redierat, Juramentum fidelitatis ei præstiterat, & Ecclesiam Romanam se se defensurum promiserat, ut ibidem ex eodem Willelmo Apulieosi ostendimus. Quare Juramentum fidelitatis, quod Baronius num. XXXV. & seqq. refert, ad præsentem annum pertinere non potest, licet a Registri Gregoriani Collectore cum eodem illigetur. Beneventi itaque Pontifex & *Robertus* bis colloquium habuere; primo postquam *Rodulfus* Rex Germaniæ creatus, iterumque hoc anno post ejusdem Rodulphi mortem. Tunc *Robertus* Ducatus Apuliæ Investituram ab eo accepit, hoc vero anno pacis perpetuæ fœdus cum eo pepigit. Denique tunc promisit *Robertus*, ut in ejus Juramento legere est, se adjuturum, ut Papa eligatur, secundum quod monitus fuerit, si Gregorius vel ejus successores ante se ex hac vita migrarent; hoc vero anno auxilium se illi adversus hostes præbiturum. Willelmus Apuliensis ait, fœdere illo inter utrumque constituto, *Robertum* Ecclesiam in honore *Sancti Matthæi* Salerni construxisse; ut enim apud Baronium num. LVI. & seq. videre est, corpus *Sancti Matthæi* hoc anno Salerni inventum; qua de re *Alphanus* Archiepiscopus Salernitanus Pontificem monuit, qui ei *Roma XIV. Kal. Octob.* hac de re rescripsit, significavitque, ut *Robertum* Ducem hortaretur, quo auxilium tanti patroni sibi, suisque promereretur. Porro *Henricus* Rex nonnisi anno sequenti Romam accessit.

A num.

tiones accepit: nempe ab Anglorum Rege Guillelmo, ad quem rescribens, eum amorem suum erga ipsum, quo eum semper fuerit prosecutus, insinuet, de seipso angustiis circumvallato ista commemorat: (*a*) *Nunc tanquam dilectissimo filio, & fideli sancti Petri, & nostro (sicut in familiari colloquio facerem) consilium nostrum, & quid te postmodum facere deceat, paucis aperio. Quando enim complacuit ei, qui exaltat humiles, ut sancta mater nostra Ecclesia ad regimen Apostolicæ Sedis invitum satis ac renitentem, Deo teste, me raperet; continuo nefanda mala, quæ a pessimis filiis suis patitur, officii mei, quo mihi clamare, & nunquam cessare injunctum est, necessitate compulsus, amore quoque ac timore convictus, dissimulare non potui. Amore quidem, quia sanctus Petrus a puero me in domo sua dulciter nutrierat, & quia charitas Domini Dei nostri me quasi aliquid æstimans, tanti pastoris Vicarium, ad regendam sanctam matrem nostram elegerat. Timore autem, quia terribiliter divina lex intonat, dicens:* (*b*) *Maledictus homo, qui parcit gladio suo a sanguine, idest qui doctrinam subtrahit ab occisione carnalis vitæ. Nunc igitur, charissime, & Christo semper amplectende fili, cum & matrem tuam nimium tribulari conspicias, & inevitabilis nos succurrendi necessitas urgeat, talem te volo, & multum pro honore tuo & salute tu vera, & non ficta charitate moneo, ut omnem obedientiam præbeas, & sicut, cooperante Deo, gemma Principum esse meruisti, ita regula justitiæ & obedientia forma cunctis terræ Principibus esse merearis; tot procul dubio, in futura gloria Principum Princeps futurus, quot usque ad finem sæculi exemplo tuæ obedientiæ Principes salvabuntur: & si quidam illorum salvari noluerint, tibi tamen retributionullatenus minuetur. Non solum autem, sed & in hoc mundo tibi, & hæredibus tuis, victoria, honor, potentia, sublimitas amplius cultius tribuetur. Exemplum tibi teipsum propone &c.*

(*a*) *Greg. l.7. ep.23.* Quæ Gregor. cum Anglor. Rege Guillelmo.

(*b*) *Jer.48.*

LX. Addidit alias (*c*) litteras, quas scripsit ad ejus conjugem Mathildem, necnon & ad Robertum eorumdem filium, in regnum futurum successorem, iisdem omnibus monita salutis impartiens, dignas omnes, quæ Annalibus intexerentur, nisi prolixitas prohiberet. Insuper dedit alias (*d*) Cnuto Daniæ Regi, de dicto anno superiori, cujus laudat erga Ecclesiam Romanam studium & observantiam, hortatusque est ad contemptum sæculi, monuitque pravos mores corrigere, quos scisset in Dania coaluisse. De cujus nece, ob quam inter Martyres meruit cooptari, dicturi sumus suo loco anno sequenti. Porro idem Gregorius Papa hoc eodem anno alias (*e*) litteras scripsit ad Regem Sveonum ea occasione, quod Evangelii prædicatores ex Gallia suscepisset. Sic se habent:

(*c*) *Greg. l.7. ep.25. 26. 27.*

(*d*) *Idem ibid. ep. 21.*

(*e*) *Idem l.8. ep.11.*

LXI. *Gregorius Episcopus servus servorum Dei J.... glorioso Sveonum Regi salutem & Apostolicam benedictionem.*

Quoniam regni tui terram quosdam sacri verbi ministros fuisse ingressos audivimus; noverit excellentia tua, nos in Domino multum lætari, deinceps quoque de salutis vestræ reparatione plurimum spei indubitanter habere. Gallicana siquidem Ecclesia non vos alienis documentis instruxit, sed quod de thesauris matris suæ sancta Romanæ Ecclesiæ accepit, salubri vobis eruditione contradidit. Quapropter ut Christianæ religionis & doctrinæ gratiam obtineatis uberiorem; volumus celsitudinem tuam aliquem Episcopum, vel idoneum clericum ad Apostolicam Sedem dirigere, qui & terræ vestræ habitudines, gentisque mores nobis suggerere, & Apostolica mandata, de cunctis plenius instructus, ad vos certius queat referre. Interim vero monemus, ut prudentia tua commissum sibi regnum in concordiæ, justitiæque custodia dirigat, atque disponat: ac ita circa subjectos pacis jura & æquitatis districtionem servare inter cætera virtutum studia satagat, quatenus per temporalis regiminis sollicitudinem mereatur æterni percipere securitatem, & cum justis vocem, totius jucunditatis plenam in extremo examine digne possit audire: (*f*) *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Dat. quarto Nonas Octobris.* Sed prosequamur cœtera.

De Gallorum prædicatione ad Sueones.

(*f*) *Mat. 25.*

LXII. Cum Rege quoque Hispaniarum Alphonso eidem Gregorio fuit agendum hoc

PAGIUS XI. *Epocha Concilii Burgensis.*

A num. LXII. ad LXXII. Baronius duas Legationes Hispanicas *Richardi* Monachi Sancti Victoris Massiliensis, Presbyteri Cardinalis, & Abbatis Massiliensis recte distinguit; sed utramque perperam anno MLXXIX. collocat. Prior enim obita anno millesimo septuagesimo octavo, ut ipsemet Gregorius lib. V. Epist. XXI. testatur. Secunda ad annum millesimum septuagesimum nonum pertinet, ut ex ejusdem Pontificis Epistola VII. lib. VII. discimus: *Postquam*, inquit, *Deo auctore monasteria tua bene composueris, legationem tibi commissam ad Hispanias perficere non moreris. Dato Romæ quarto nonas Novemb. indict. III.* Tum in Epistola VIII. ejusdem libri ad Monachos Massilienses, postridie scripta confirmat electionem Richardi Cardinalis in Abbatem Sancti Victoris, mortuo scilicet eo anno Bernardo ejusdem monasterii Abbate. In posteriori legatione *Burgense* Concilium celebravit, & prisca

Digitized by Google

hoc anno, atque ad Regem ipsum scribendæ (*a*) litteræ. Perardua namque negotia intercesserunt, quorum causa comminatio ab eodem Pontifice haud levis prodiit adversus eundem Regem, Ordinem Romanum persuasione cujusdam Roberti Cluniacensis monachi recipere detrectantem, necnon uxoris suæ defunctæ consanguineam in conjugem accipere cupientem. Cujus Regis conatibus Richardus Abbas Massiliensis, idemque sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Legatus (de quo superius dictum est) constanti animo, ne id faceret, restitisset. Quam ob causam indigna Apostolicæ Sedis Legato pati ab eodem Rege coactus esset. Quæ omnia cum idem Gregorius Papa litteris ejusdem Legati comperta habuisset, magnopere commotus est; atque his malis quam citius mederi studens, ad Richardum rescribens, ipsum indigna passum consolatus est litteris, quæ adhuc extant; estque earum exordium: (*b*) *Quia missis litteris significasti &c.* Sed & adversus Regem acerrimus vindex canonum insurrexit, atque has ad eum litteras commonitorias scripsit: (*c*)

(*a*) *Id. ibid. ep. 5.*

(*b*) *Idem ibid. ep. 4.*

(*c*) *Idem ibid. ep. 3.*

LXIII.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, dilectissimo in Christo filio Regi Adelphonso salutem & Apostolicam benedictionem si obedierit.

Alfonsum Castellæ Regem Greg. P. per literas corripit.

*Dici non potest, fili charissime, quantum nos, referente filio nostro Apostolicæ Sedis Legato Richardo nobis, cognita præclara tua obedientia lætificaveras. Tu enim coram Deo semper in visceribus nostris eras: tu apud homines maximum nobis exemplum egregiæ virtutis eras: de te apud alios Reges gloriabamur, te vere Christianum Regem, & ideo vere Regem nos habere in parte Domini JESU contra membra diaboli gaudebamus. Unde & bona tuæ flagrantia multas jam regiones aspersit, & velut sol quidam in Occiduis natus Orientem versus cælestis luminis radios emittebat. At tunc comperto, quod diabolus tuæ saluti & omnium, qui per te salvandi erant, more suo invidens, per membrum suum quemdam Robertum pseudomonachum, & per antiquam adjutricem suam perditam fœminam viriles animos tuos a recto itinere detraxit; quantum de te prius fueramus gavisi; tantum nunc confundimur, erubescimus, contristamur. Quapropter ut cognoscas quantum circa te pie solliciti sumus per bonitatem & gloriam Christi te paterna voce monemus & contestamur, remove a te quantocyus Consiliarios falsitatis: (*d*) Corrumpunt quippe mores bonos colloquia prava. Acquiesce autem per omnia Legato nostro Fratri Richardo, quem nisi prudentem & religiosum cognovissem, nostras ei vices nullatenus commisissem. Non te a salutaribus monitis atque institutis nostris incesta mulieris amor abripiat; quia mulieres apostatare faciunt sapientes. Ipsum quippe Regem (*e*) sapientissimum Salomonem incestus mulierum turpiter amor dejecit, & florentissimum regnum Israel Dei judicio pene totum de manu posteritatis ejus abripuit.*

(*d*) 1. *Cor.* 15.

(*e*) 3. *Reg.* 2.

LXIV. Commonitione urget regem.

Proinde per Dominum nostrum Jesum Christum, per potentiam adventus ejus, nec non & ex auctoritate beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli iterum monemus, atque præcipimus, ne teipsum despicias, ne in gloria tua maculam ponas; ne posteritatem carnis tuæ inutilem & reprobam facias; vires resume, illicitum connubium, quod cum uxoris tuæ consanguinea inisti, penitus respue. De tua emendatione nos, & totam Ecclesiam Dei cito lætifica; ne si inobediens (quod avertat Deus) esse malueris, iram Dei omnipotentis incurras, & nos (quod valde inviti dolentesque dicimus) beati Petri gladium super te evaginare cogamur. Prædictum sane nefandissimum Robertum monachum seductorem tui, & perturbatorem regni ab introitu Ecclesiæ separatum, intra claustra monasterii Cluniacensis in pænitentiam retrudi decernimus. Sed Abbas Cluniacensis nos imitando id facit; eadem enim via, eodem sensu, eodem spiritu ambulamus. Deus autem omnipotens

nos

PAGIUS ea Gothorum instituta rebus Divinis procurandis antiquavit, & quidem currenti anno; cum, ut mox diximus, mense Novembri superioris Christi anni in Hispaniam legatus fuerit. Loquitur de hoc Concilio Pelagius Ovetensis, sed exemplar, quo Sandovallius, qui ejus Historiam publicavit, usus est, quibusdam in locis, vel corruptum vel interpolatum. Doctissimus Anonymus Mazarinæus qui illud cum variis manuscriptis contulerat, Pelagium de Alphonso Castellæ & Legionis Rege, hujus nominis VI. loquentem sic legit: *Tunc velociter nuncios misit ad Papam Aldebrandum cognomento VII. Gregorius* (in laudatis correctionibus legitur, ad Papam VII. Gregorium, qui prius Hildebrandus dictus est) *ideo hoc fecit, quia Romanum mysterium habere voluit* (emenda ex Codicibus MSS. ab eodem Anonymo lectis, ministerium) *in omni regno suo. Memoratus itaque Papa Cardinalem suum Richardum Abbatem Massiliensem in Hispania transmisit, qui apud Burgensem urbem Concilium celebravit, firmavitque Romanum ministerium in omni regno Regis Adefonsi.* In Codice Pampilonæ a Sandovallio in lucem emisso additur, *Era MCXXIII.* Sed hæc nota temporaria non extabat in manuscriptis a citato Anonymo lectis; & rejici debet; cum ex Epistola Gregorii sexta libri VII. data *Romæ XVIII. Kalendas Novemb. indict. tertia*, anno scilicet Christi MLXXIX. constet eo tempore Alphonsum Regem ad illam sacrorum mutationem faciendam propensum fuisse, paratumque Richardo Legato morem gerere.

Non

nos de tua correctione citiuexhilarare dignetur, fili cariſſime. Hæc ad Regem Gregorius Papa: qui eodem argumento ad Hugonem Abbatem Cluniacenſem litteras dedit, quibus, quid in Robertum pſeudomonachum agere debeat, ita ſignificavit: (a) *Robertus Simonis magi imitator factus, quanta putuit malignitatis aſtutia, adverſus beati Petri auctoritatem non timuit inſurgere, & centum millia hominum, qui laboris noſtri diligentia ad viam veritatis redire cœperant, per ſuggeſtionem ſuam in priſtinum errorem reducere.* De Rege vero ſic: Regem quoque illius fraude deceptum diligenter litteris tuis intelligere facias. B. Petri iram & indignationem, atque (ſi non reſipuerit) graviſſimam adverſum ſe, & regnum ſuum ultionem provocaſſe, quod Legatum Romanæ Eccleſiæ indecenter tractavit, & falſitati potius, quam veritati credidit. De quibus digne Deo, & beato Petro ſatisfacturus, ſicut Legatum noſtrum dehoneſtavit, ita ſe ſibi per debitam humilitatem, & condignam reverentiam commendabilem faciat ac devotum.

(a) Greg. l. 8. ep. 2.

LXV. Greg. Pap. aſperiores in Alphonſum Regem minæ.

Significare etiam te ſibi dignum ducimus, nos eum, ſi culpam ſuam non correxerit, eſſe excommunicaturos, & quotquot in partibus Hiſpaniæ fideles ſancti Petri, ad confuſionem ſuam ſollicitaturos. Qui ſi minus præceptioni noſtræ obedierit, non gravem exiſtimaremus laborem, nos ad Hiſpaniam proficiſci, & adverſum eum, *quemadmodum Chriſtianæ religionis inimicum, dura & aſpera moliri &c.* Hæc & alia Gregorius hoc anno, quinto Kal. Julii Ciperani, oppidi in Campania dedit. Ut magna ſit admiratione dignus, qui adeo celſo & invicto animo perſtiterit inter moles anguſtiarum: ut cum magis premeretur a Principibus, in alios Principes, quos ſibi allicere debuiſſet, & blandiris reducere obſequentes, nihil remiſerit vigoris Eccleſiaſticæ ſeveritatis, & conſtantiæ ſacerdotalis, quin in eos toto animo, cunctiſque viribus vindex legum inſurgeret, nihili faciens, ſi eos etiam ob juſtitiam conſervandam ſibi infenſos redderet adverſarios; ſatis ducens a partibus ſuis veritatis & juſtitiæ defenſorem aſtare Deum, in cujus manibus ſint corda Regum, eaque in quam velit partem inclinet, quem omnes experiantur adjutorem atque defenſorem aſſiſtere, qui cuncta, quæ agant, non privato animi affectu, ſed amore tantum juſtitiæ, zeloque rectitudinis proſequantur. At quam magna hæc, exæſtuantem in Rege libidinem coercere? quamque perardua, ab inolita antiquitus conſuetudine Regem cum populo revocare, cum præſertim non deeſſent qui illi faverent viri docti, atque inſtituto vitæ ſanctiſſimi? quam inſuper inſolitum, flectere poſſe Regem ab ea, quam totis viribus defendendam ſententiam ſuſcepiſſet? nam ut plurimum, in quam partem ſe inclinat animus Regia, eidem propenſior hæret, & immobilis perſtat; quod indignum putet regia majeſtate, iſtiuſmodi nobilitate poſſe redargui levitatis. Attamen Gregorius Papa in Catholico Rege, Dei ope fultus, iſthæc omnia ſuperavit, quod proprium ſit Catholici Principis, a capite non deſciſcere, ſed Catholicæ Eccleſiæ Antiſtiti monenti annuere, atque præcipienti obtemperare, ſicut ille feciſſe cognoſcitur.

LXVI. Alphonſi Regis emendatio.

Conſtat enim a Rege Catholico Alphonſo in omnibus cumulate ſatisfactum Gregorio Papæ, nempe una cum ſuis ſuſcepiſſe ſervandum in divinis Officiis Romanum Ordinem, uxorem diverſam a conſanguinea defunctæ conjugis accepiſſe; inſuper ut ſancto Pontifici ſe arctius inſinuaret, munera miſiſſe, regia digna munificentia, ad ſanctum Petrum. Conſtat hæc de recepto Romano Ordine, atque muneribus, ex aliis ejuſdem Gregorii Papæ litteris, anno ſequenti ad

PAGIUS XII. Ab hoc anno removeri non poteſt.

Non poteſt itaque Concilium *Burgenſe* in annum MLXXXV. era MCXXIII. notatum differri, nec cum Mariana lib. 9. in an. MLXXVI. retrahi. Verum quidem eſt ſupereſſe Chartam a Paſchali Epiſcopo Burgenſi in dedicatione Eccleſiæ Sanctæ Eugeniæ datam, & a pluribus Magnatibus ſubſcriptam, ac inter alios a Roderico Diaz *Campiatore*, & poſtea *Cide* cognominata, quæ dicitur data *Era MCXV. in anno primo, in quo lex illa Romana* (Officium nempe juxta uſum Romanum) *intravit in Hiſpania*, ubi nomine *Hiſpania* Paſchalis Alphonſi Regis hujus nominis VI. Regnum intelligit. Verum era illa evidenter corrupta. Anno enim Chriſti MLXXVII. in quem conveniti non *Paſchalis*, ſed *Simeon* deceſſor ejus Eccleſiæ Burgenſi præerat, ut demonſtrat Epiſtola II. libri IX. Regiſtri Gregoriani ad Alphonſum Regem Caſtellæ data, nullo quidem die aut anno expreſſis, ſed recte in eodem Regiſtro cum Epiſtolis anno MLXXX. ſcriptis relata. In ea enim mentio *Simeonis* Epiſcopi tanquam adhuc viventis, & *Richardi* Maſſilienſis Abbatis ac Sedis Apoſtolicæ Legati, atque Pontifex: *Noverit Excellentia tua, dilectiſſime, illud unum admodum nobis, imo clementiæ divinæ placere, quod in Eccleſiis regni tui, matris omnium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ordinem recipi, & ex antiquo more celebrari effeceris.* Præterquamquod Richardus anno tantum MLXXIX. in finem vergente Abbas Maſſilienſis creatus, & Legatus in Hiſpaniam miſſus. Quare era illa MCXV. manifeſte depravata. De Concilio *Legionenſi* propter receptionem Officii Romani congregato anno MXCI. verba faciemus, ut magis pateat, ritum Gothicum magnos patronos in Hiſpania habuiſſe, & ſuppleantur Annales, in quibus neutrius Concilii mentio.

eumdem Regem Alphonsum datis; de conjuge vero ex his, quæ scribit Tudensis, qui quatuor numerans Regis ejusdem uxores, nullas earum inter se consanguinitate conjunctas ostendit: itemque Pelagius, qui recenset quinque, alii vero sex ejusdem uxores. Sed scimus, a rerum Hispanicarum compluribus Scriptoribus negari, ab eodem Rege susceptum unquam Romanum Ordinem, atque dimissum Officium Gothicum. Quamobrem hic reddendæ sunt citatæ nuper litteræ Gregorii Papæ, ad eumdem Alphonsum Regem datæ, cum de his omnibus idem Princeps ad eumdem Pontificem litteras conscripsisset: in quibus etiam illud idem Rex ab eo doceri rogavit, quid esset, quod in ipsam tot mala per Regem Henricum, & alios Principes, vel Episcopos inferri jugiter sparsum esset. Ad quæ omnia idem Pontifex ista rescripsit (a):

(a) Greg. l. 9. ep. 2.

LXVII. Greg. P. epist. ad Alphonsum Reg.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei Alphonso glorioso Regi Hispaniæ salutem & Apostolicam benedictionem. Plane dispar ista salutatio ab illa, superioribus indita litteris, qua dicebatur, *Apostolicam benedictionem, si obedierit.* Sed audi ipsam epistolam:

Non ignorat prudentia tua, mentiri peccatum esse (si & de otioso verbo in districto examine exigenda est ratio) sed ne mendacium quidem ipsum, quod fit pia intentione pro pace, a culpa penitus immune esse, probari potest. Hæc idcirco prælibavimus, ut cum in cæteris illud peccatum esse non dubitaveris, in sacerdotibus quasi sacrilegium cognoscas; & quod tibi dirigimus, ita in re esse, teste veritate, cognoscas. Non me latet, multa de nostris factis, ac dictis tuis auribus sinistra interpretatione deferri: unde & pro nobis in notitiam dilectionis tuæ obtrectantibus respondere, non alienum putavimus. Peccatorem me esse (sicut verum est) confiteri minime piget: verum, si causa odii, vel detractiones eorum, qui in nos fremunt, subtiliter investigetur, profecto non tam alicujus iniquitatis meæ intuitu, quam ex veritatis assertione, justitiæque contradictione illos in nos exarsisse patebit; quorum quidem servitia, & largissima munera nos satis abundantius multis antecessoribus nostris habere potuimus, si ad periculum illorum & nostrum veritatem silere; malitiamque ipsorum dissimulare maluissemus. At nos certe ex hujus vitæ termino, & temporalium commodorum qualitate perpendentes, numquam melius quemquam posse Episcopum nominari, *quam cum persecutionem patitur propter justitiam: decrevimus potius divinis mandatis obtemperando, pravorum inimicitias incurrere, quam illis male placendo, iram Dei provocare.*

LXVIII. Receptus in regno Hisp. ordo Rom. exploso Gothico.

Nunc ad industriam tuam sermonem vertimus, charissime fili: Noverit excellentia tua, dilectissime, illud unum admodum nobis, immo divinæ clementiæ placere, quod in Ecclesiis regni tui matris omnium sanctæ Romanæ Ecclesiæ Ordinem recipi, & ex antiquo more celebrari feceris. Denique in illo, quem hactenus tenuisse videmini (sicut suggerentibus religiosis viris didicimus) quædam contra Catholicam Fidem inserta esse patulo convincuntur. Quæ cum relinquere, & ad priscam consuetudinem scilicet hujus Ecclesiæ reverti deliberasti, non dubie te beatum Petrum patronum optare, & subditorum tuorum salutem, cælesti gratia inspirante (sicut Regem decet) curare monstrasti: quod tamen gaudium de sapientia tua multo cumulatius referimus, cum tuæ humilitatis illustrem famam memoriæ interdum reducimus, & eam virtutem, quæ cum regia potentia vix, aut rarissime capi sub uno domicilio consuevit, in corde tuo morari consideramus.

LXIX. De eligendo archiep. Toletano.

Cæterum quod de uxore tua, & de Abbatia sancti Facundi postulasti, competentius respondere per filium nostrum Richardum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem & Legatum, & fratrem Simeonem Episcopum arbitrati sumus. De illa autem persona, quæ in Archiepiscopum fuerat eligenda; dicimus, licet satis prudens & liberalis videatur; tamen (quemadmodum nobis notum est, & litteræ tuæ non negant) disciplinæ fundamento, videlicet litteralis scientiæ peritia indiget. Quæ virtus quum sit non modo Episcopis, verum etiam sacerdotibus necessaria, ipse satis intelligis, cum nullus sine ea aut alios docere, aut sese possit defendere. Quapropter serenitatem tuam studere oportet, ut cum consilio præfati Legati nostri Richardi Massiliensis Abbatis, aliorumque religiosorum virorum eligatur inde, si inveniri potest; sin autem, aliunde expetatur talis persona, cujus religio, & doctrina Ecclesiæ vestræ, & regno decorem conferat & salutem. Neque vero te pigeat, aut pudeat extraneum forte, vel humilis sanguinis virum (dummodo idoneus sit) ad Ecclesiæ tuæ regimen, quod proprie bonos exoptat, adsciscere: cum Romana Respublica, ut Paganorum tempore, sic & sub Christianitatis titulis inde maxime, Deo favente excreverit, quod non tam generis, aut patriæ nobilitatem, quam animi, & corporis virtutes perpendendas adjudicavit.

LXX. Ne Judæi dominentur Christianis.

Quoniam autem, sicut de bonis gloriæ tuæ merito congratulari, ita & de his, quæ non conveniant a te fieri, dolere, ac ex merito inhibere compellimur; dilectionem tuam monemus, ut in terra tua Judæos Christianis dominari, vel supra eos potestatem exercere ulterius nullatenus sinas.

næ. Quid est enim Judæis Christianos supponere, ac hos illorum judicio subjicere, nisi Ecclesiam Dei opprimere, & satanæ synagogam exaltare? & dum inimicis Christi velis placere, ipsum Christum contemnere? Cavene itaque, fili, hoc facere Domino & Creatori tuo, quod non impune fieri tibi sustineres a servo tuo. Memento honoris & gloriæ, quam tibi super omnes Hispaniæ Reges misericordia Christi concessit, atque illius voluntatem tuis actibus, quasi formam adhibendo, mutuam vicem in cunctis ei rependere stude: immo ut hic, & in futuro exaltari merearis, te in omnibus illi submittere semper memineris. Valde quippe indignum est, et unum hominem, videlicet te ipsum perfecte non subjicere, qui tibi ultra mille hominum millia subjecit, & judicio tuo commisit.

LXXI. De donis a rege missis ad S. Petrum.

De cætero regiæ munificentiæ tuæ gratulamur, cujus animi devotionem in ea plene satis agnoscimus, atque agnoscentes amplectimur, quod quanti beatum Petrum fecerit, ex dono patenter ostendere voluit. Et certe cum tui cordis amorem munus illud per se satis sufficienter ostendat, tum etiam tuæ fidei meritum illud ipsum mutua vice longe vero magis commendat, multisque gentibus e cunctis mundi partibus ad gremium matris sanctæ Romanæ Ecclesiæ venientibus ad honorem tuum clare manifestat. Et quidem licet illud munus tam amplum & magnificum fuerit, ut & te Regem dare, & beatum Petrum recipere convenienter deceret; tamen in illo animi tui devotionem multo magis amplectimur, quæ quanti beatum Petrum fecerit, ex dono patenter ostendit. Eo igitur, ut dignum est, decenter suscepto, donum, quod Domino largiente, Sedes habet Apostolica, sinceræ tuæ devotioni remittit. Omnipotens omnium rerum creator & rector, omniumque dignitatum ineffabilis dispositor, qui dat salutem Regibus, meritis altissimæ Dominæ genitricis Dei Mariæ, omniumque Sanctorum, auctoritate beatorum Apostolorum Petri & Pauli, nobis licet indignis per eos qualicumque commissa, te tuosque fideles in Christo ab omnibus peccatis absolvat, detque tibi victoriam de inimicis visibilibus, & invisibilibus; mentem tuam semper illuminet, ut ejus bonitatem, & humanam fragilitatem diligenter perspiciendo, mundi gloriam despicias, & ad æternam, beato Petro duce, pervenias. Hactenus ad Alphonsum Regem Gregorius Papa anno sequenti, mense Maii.

LXXII.

Paruit Rex Catholicus, ut ex ejusdem Pontificis consilio Archiepiscopus eligeretur Toletanus. Itaque recedit penitus a sententia eligendi eum, quem conceperat animo, de quo ad eumdem Gregorium Papam scripserat; sed extremum hominem, natione Gallum Aquitaniæ provinciæ, professione monachum Cluniacensem, ab Hugone Abbate missum in Hispaniam Abbatem monasterii sancti Facundi, ad revocandum monachos in pristinam S. Benedicti ordinis cultum, nomine Bernardum, sanctitate celebrem, atque scientia tanto muneri minime imparem, postea eligendum curavit. Porro ex ejusmodi Gregorii epistola primum corrigas opus est, quæ de numquam ablegato, sed miraculo comprobato Officio Gothico plures rerum Hispaniarum Scriptores affirmant: emendes insuper eosdem, qui Toletum captum ab Alphonso tradant anno Christi millesimo octogesimoquinto, cum ista hoc jam tempore facta fuisse, litteræ ipsius Papæ Gregorii manifesto sint argumento, nisi quis dicere velit, de alio aliquo Archiepiscopo potius, quam de Toletano Gregorium locutum esse. Verum sub Gregorio Septimo ista facta de recuperatione Toletanæ civitatis, & de electione Bernardi Archiepiscopi, ex antiquis monimentis Ecclesiæ Toletanæ restantur in sua collectione Conciliorum Hispaniarum Garsias Loaisa Archiepiscopus Toletanus, & alii.

De Bernardo electo archiepisc. Toletano.

LXXIII. Legatio ab Armenorum archiepisc.

Dum ista geruntur in Occidente, & negant proximi; confitentur & colunt eum Romanum Pontificem remotissimi: dum inquam Henricus Herodis instar insequitur Christum Domini; legatio Romam ab Oriente venit ab Armenorum Patriarcha ad Gregorium Romanum Pontificem. Fautus est ea Joannes presbyter, insecutus hæreticum quemdam Armenia pulsum, ab ipso Papa Romæ damnatum jam convictum hæreseos. Extant de his litteræ ipsius Gregorii ad Beneventanum (a) Episcopum. Cujus occasione idem Gregorius scribens ad eumdem (b) Armenorum Antistitem, errores damnandos enumerat, a quibus eos præcipit abstinere, licet negaret Legatus, illis esse eos implicitos.

(a) Greg. l. 7. ep. 26.

(b) Ibid. l. ep. 1.

LXXIV. Armenorum errores.

Enumerantur a Gregorio isti: Quod non miscerent in sacrificio aquam vino: Quod sacramentum Chrismatis non balsamo, sed butyro conficerent: Quod Dioscorum hæreticum diu antea condemnatum colerent; atque demum, quod sacro Trishagio more hæreticorum Crucem adderent. Laudat autem quod ex antiquo Ecclesiæ ritu Eucharistiam in azymo conficerent, ob idque Græcos ipsos ipsis infestos experirentur. Commendans demum Romanæ Ecclesiæ integritatem, utpote Petri Sedem, in ea nullum umquam hæreticum Pontificem sedisse gloriatur, nec in futurum sessurum ex præscripto divinæ promissionis asserit. Immo idem Gregorius quod certo sciret, hal-

lu-

lucinatos omnino, qui Liberium Papam Arriana hæresi labefactatum assereteat, eumdem uti Confessorem sanctissimum fine optimo in Domino quiescentem populo Christiano venerandum proposuit. Quod adversarii ejus Cardinales schismatici, præcipue vero Benno ille nefandus, eidem vitio vertit, & inter alias mendacissimas accusationes annumeravit.

LXXV. Concilium Lugdunense.

Ad finem autem vergente anno, celebratum est in Gallia Concilium Lugdunense, cui præfuit Apostolicæ Sedis Legatus Hugo Diensis Episcopus, in quo causa Manassis Rhemensis Archiepiscopi, per plura annorum spacia agitata, finem accepit, damnato iterum, atque throno deposito eodem Antistite, qui vocatus sæpe Romam ad dicendam causam, nullatenus obtemperare voluisset, atque vetitus nihilominus eamdem Rhemensem Ecclesiam invadere præsumpsisset. Scripsit de his litteras Gregorius ad Rhemensem Ecclesiam, monens omnes, ut eidem invasori constanter resisterent. Incipit epistola: (a) *Non dubitamus &c.* Data autem habetur hoc anno, sexto Kalen. Jan. Addidit aliam ad Comitem ejus loci, necnon aliam ad Episcopos Suffraganeos. Sed eodem argumento ad Philippum Francorum Regem litteras dedit, quæ dignæ plane sunt, ut perpetuæ memoriæ causa Annalibus intexantur. Sic se habent (b):

(a) Id. ibid. ep. 17. 18. 19.

(b) Id. ep. 20.

LXXVI. Ad Philippum Reg. de damnato Rhemensi Archiep.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Philippo glorioso Regi Francorum salutem & Apostolicam benedictionem.

Sæpe per Nuntios tuæ celsitudinis audivimus, te gratiam beati Petri, nostramque amicitiam supere: quod & tunc nos libenter accepisse, & adhuc, si eum animum geris, noveris admodum nobis placere. In hoc enim te tuæ salutis amicum, sollicitumque esse demonstras, si Apostolicam benevolentiam (sicut Christianum Regem decet) assequi, & obtinere desideras. Quam quidem hoc pacto adipisci multo facilius ac dignius poteris, si te in Ecclesiasticis negotiis diligentem, devotamque reverenter exhibueris. Qua in re procul dubio minus vigilanter, multoque negligentius, quam sanum fuerit, olim habuisse te, cerneris. Sed nos adolescentia tuæ præterita delicta spe correctionis tuæ portantes; ut deinceps castigatis moribus, ad ea, quæ oportet, invigiles, ex debito officii nostri monemus. Igitur inter cætera virtutum studia regiæ excellentiæ convenientia, quæ tibi inesse optamus, cum te justitiæ amatorem, misericordiæque custodem existere, Ecclesias defendere, pupillos, viduasque protegere sit necessarium; non minus ad internæ salutis custodiam tibi esse pravorum consilia spernenda, maximeque excommunicatorum familiaritates detestandas, arbitramur, atque asserimus.

LXXVII.

Unde sublimitati tuæ ex parte beati Petri præcipimus, ac ex nostra rogamus, ut Manasse Rhemensi Archiepiscopo dicto, sed propter suas iniquitates, quæ non præterunt scientiam tuam, irrecuperabiliter deposito, nullum aliquius tui favoris solatium præbeas, sed eum ita ab amicitia tua rescindas, atque a conspectu præsentiæ tuæ contemptum repellas, ut te pateat inimicos sanctæ Ecclesiæ, videlicet excommunicatione induratos respuendo, Deum diligere, Apostolicisque mandatis morem gerendo, gratiam beati Petri veraciter desiderare.

Præterea volumus, & ex parte Apostolica jubemus, ut electionem, quam præfatæ Rhemensis Ecclesiæ Clerus & populus, Deo annuente, facturus est, nullo ingenio, aut studio, quo minus canonice fiat, impedias; sed & si quis impedire aliquo studio sæculari tentaverit, ille omnimodo contradicas, atque ille quem pars fidelior & religiosior elegerit, adjutorium tuum impendas. Age

PAGIUS XIII. *Manasses Remensi Archiepiscopatu deponitur.*

A num. LXXV. ad LXXIX. *Manasses* Remensis Archiepiscopus eo nomine primus, multas in se turbas concitavit ob varia crimina, de quibus accusatus fuit, inquit Mabillonius in Admonitione præfixa Apologiæ ejusdem Manassæ a se ex veteri MS. Tom. I. Musæi Italici part. II. publicatæ. Præcipua criminum seu accusationum capita erant, simoniaca in Remensis Ecclesiæ Pontificatum intrusio, sacræ suppellectilis direptio, spoliatio Clericorum, Ecclesiarum, Abbatissum & injustæ in plerosque excommunicationes. Accusatores ejus in primis *Manasses* alter, *Bruno & Pontius*. Is Bruno, uti existimat Mabillonius, videtur vir ille sanctissimus, qui cum ex Ecclesia Coloniensi in Remensem translatus fuisset, Manassæ flagitiis offensus, cum nullum eis modum imponi cerneret, cessit tandem; & sæculi pertæsus, in solitudinem secessit in pago Gratianopolitano, ubi Sacri Carthusiani Ordinis fundamenta jecit. Hanc ejus secessus causam affert Guibertus Abbas de Novigento in libro de Vita sua. Manasses enim in illa Apologia de Brunone accusatore suo loquens ait: *Bruno, nec noster Clericus, nec noster natus aut renatus est, sed sancti Cuniberti Coloniensis in regno Teutonicorum positi Canonicus est.*

XIV. *Apologia in ejus defensionem edita.*

Manasses primus Sedem Remensem occupavit ab an. MLXVIII. post mortem Gervasii. [1] In Concilium Augustodunense ob crimina, quæ ipsi

NOTÆ [1] MAnasses I. cathedram Remensem invasit non quidem A. 1068. sed anno 1069. vel 70. ut perspicue demonstrat Privilegium ab eo datum Andaginensibus S. Huberti Monachis signatum anno *Dominica incarnationis MLXXVIIII. Indict. II. anno archiepiscopatus Manasse decimo*. Extat charta hæc in Collectione Martenii t. I. col. 499. MANSI

Digitized by Google

LXXVIII. Paterna admonitio Greg. ad Reg.

Age igitur, & jam ætate vir factus in hæc te procura, ut non frustra tuæ juventutis culpis pepercisse, nec in vanum te ad emendationem expectasse videamur; ac maxime enitere, ut beatum Petrum, in cujus potestate est tuum regnum, & anima tua, qui te potest in cælo & in terra ligare, & absolvere, tibi facias debitorem, & non pro negligentiæ, aut veritatis dissimulatione judicium, sed pro diligentia, justitiaque executione, ipsius gratia, æternum digne merearis auxilium. Dat. sexto Kal. Januarii. Hæc ad Philippum Regem Francorum.

Porro eumdem Hugonem Diensem Episcopum translatum fuisse in cathedram Lugdunensem, & creatum ejus civitatis Archiepiscopum, testantur Acta S. Hugonis Episcopi Gratianopolitani. In quibus pariter habetur hoc anno ab eodem Hugone esse celebratum Concilium Avenionense, in quo inter alia reperitur, creatum ibi fuisse sanctum Hugonem Episcopum Gratianopolitanum, quem ponit sedisse annos quinquaginta duos, diemque obiisse anno Domini millesimo centesimo trigesimosecundo. Hic autem quomodo sexto anno ab ordinatione sua cum sancto Brunone Carthusiam solitudinem incolere cœpit, ex quo loco nomen accepit Carthusianorum institutio, suo loco dicetur.

Concilium Avenionense in quo S. Hugo episc. gratianop. creatus.

LXXIX. Quo etiam anno meminit Sigebertus de electione sancti Arnulphi in Episcopum Suess.

PAGIUS

ipsi objiciebantur, ab Hugone Diensi Episcopo, Gregorii VII. in Galliis Legato, accitus, cum adesse recusasset, anno MLXXVII. damnatus est, ut videre est apud Hugonem Flaviniacensem in Chron. Virdun. pag. 199. ubi Concilium illud recitat, & cum eo Christi anno affigit; ejus enim apud Baronium mentio non est. *Manasses* vero cum ad Romanum Pontificem appellasset, ab eoque mitius fuisset tractatus, perseverante iniquorum facinorum dedecore, a Legato in Lugdunense Concilium hoc anno habitum denuo vocatus, in ordinem redactus est. Apologiam ille postea in suam defensionem edidit, aut potius aliquis alias ab eo conductus. Manassem quippe literarum expertem fuisse testatur Willelmus Abbas Metensis in Epistola III. ad ipsum data his verbis: *Certe olim apud quosdam Philosophos de revolutione animarum grandis erat opinio: quæ per te dominanter confirmatur, dum, sicut illi Euphorbum in Pythagoram, sic te Gervasium putent nostri temporis homines esse transfusum. Verum non ideo ego tibi concesserim, ut ille in te totus transierit: cum in illo tyranno quondam bonarum artium vestigia fuerint; quibus omnino tu cares, ille excelluit.* Gravia sunt quæ in Manassem intorquet Guillelmus iste, quem ex Abbatia sancti Remigii exturbaverat. Nec magis speciosi sunt colores, quibus eumdem Manassem depingunt Gregorius VII. Guibertus Abbas Novigenti in libro de sua ipsius Vita, atque Hugo Abbas Flaviniacensis citatus. Hæc & plura de eodem Mabillonius ibidem.

XV. *S. Hugo fit episcopus Gratianopolitanus.*

Celebratum & hoc anno *Avenione* ab Hugone Episcopo Diensi Sedis Apostolicæ Legato Concilium, ad quod cum venissent Gratianopolitani Canonici Episcopum ab eodem Legato obtinuerunt sanctum *Hugonem* tunc Valentinum Canonicum, qui cum eodem Legato ad Summum Pontificem profectus est, ut Gratianopolitanus Episcopus consecraretur, inquit Chronographus Virdunensis. Ei Mathildis Comitissa necessaria procuravit. De ea Guigo Carthusianorum Prior Auctor coævus, qui Sancti Hugonis Vitam in Actis Bollandianis ad diem primam Aprilis recitatam, scripsit, hæc refert: *Comitissa Mathildis, habitus quidem feminei, sed animi per cuncta virilis, quæ rerum humanarum tumultus atque pericula, instar Prophetissæ Deboræ, prudenter sedare & fortiter noverat tolerare; in suo Deum venerato famulo, diti consecrationis ejus necessaria cuncta subministravit; Pastoralem, quo dimissus est, baculum dedit, additis Psalmorum secundum B. Augustinum Explanationibus; cum B. Ambrosii volumine, cujus titulus est, de Officiis; totoque quo deinceps tempore vixit, tanquam verum Dei famulum sincera devotione specialiter honoravit, & coluit, sitiens ejus incessanter & consiliis instrui, & oratione defendi.* Porro cum Sanctus *Hugo* anno MCXXXII. consecrationis in Episcopum LII. ad Deum migrarit, ut in ejus Vita legitur, is hoc anno Episcopus ordinatus. De eo rursus infra. Hugo Sedis Apostolicæ Legatus adhuc Episcopus Diensis erat, quando præfuit Concilio Avenionensi, & nonnisi anno MLXXXII. Gebuino Archiepiscopo Lugdunensi successit, ut testatur Hugo Flaviniacensis in Chr. ad annum MLXXVII. pag. 206. ubi loquens de variis Conciliis ab Hugone Diensi Episc. S. Sedis Legato celebratis, ait: *Celebravit & septimum apud Avenionem, in quo depositus est Achardus Arelatensis invasor, & electi sunt Gibilinus in Arelatensem Archiep. Lantelmus in Ebredunensem æque Archiep. Hugo in Gratianopolitanum Episcopum, Desiderius in Cavalicensem, quos post expletionem Concilii secum Romam duxit, & consecrati sunt a Papa.* Concilium itaque Avenionense hoc anno celebratum, primum ordine non fuit, ut perperam Baronius supponit, sed secundum; cum jam de priori anno MLX. egerimus, eique Hugonem Cluniacensem Abbatem præfuisse ostenderimus. [1]

XVI. Ad num. LXXIX. & seq. Depositio *Nicephori Botoniatæ*, quam Baronius hoc anno refert, anno sequenti contigit, at non tantum An-

NOTÆ

[1] Inter concilia ab Hugone Diensi celebrata anno huic assignatur concilium Meldense, quod jussu Gregorii Pontificis coactum fuit, ut de episcopi Suessionensis electione deliberaretur. Verum eruditi Galli ante me animadverterunt uno anno citius concilium istud constitutum fuisse. Nam Arnulfus ex permissione ab eodem Synodo facta electus consecratus fuit episcopus die *XIIII. Kalend. Januarii*, quæ tunc incidit *in Dominicam ante natalem Domini* Hariulfo Abbate Aldenburgensi auctore synchrono in vita ejusdem Sancti. His characteribus annus 1081. exprimitur. Vide Bollandistas ad diem XV. Augusti MANSI

Meldensis Synodus in qua creatus episc. S. Arnulphus.

Suessionensem, cum per eumdem Apostolicæ Sedis Legatum habita fuit Meldensis Synodus, in qua depositus est Ursio Suessionensis Episc. & in ejus locum vir sanctissimus ex monasterio sancti Medardi vocatus, coactus licet, suffectus est tamen. Cujus divinitus factam electionem, & alias ejusdem Sancti præclaras res gestas prosecutus est omni fide ejus successor (a) Lisiardus, qui & ea quæ tunc acciderunt de ortu Ludovici, filii Philippi Regis, ab eodem Arnulpo prænuntiato, & aliis ab eo in Episcopatu rebus gestis, idem pluribus narrat.

(a) *Lisiar. in vit. Arnulph. c. 24. Apud Sur. tom. 4. die 15. Aug. & c. 27. 28.*

Pellitur Niceph. Imper. & Alexius Comnenus imperat.

Quod spectat ad res Orientalis Ecclesiæ, hoc etiam anno Nicephorus Imp. post concertationes adversus diversos insurgentes tyrannos, eosdemque superatos, tandem quæ fecit, & ipse passus: nam ab Alexio Comneno pulsus in monasterium detruditur. Hæc pluribus Joannes Curopalata, qui & hic finem suæ imponit historiæ, quam cum Cedrenus, tam Zonaras in suos retulere commentarios. Porro tum Michaelis Rangabe, a quo Joannes Curopalata inchoatur, tum sequentium quinque Imperatorum totidem pene verbis descriptam habemus historiam a Leone Grammatico, Leonis sapientis Imperatoris mandato, in Vaticana bibliotheca custoditam, quam & in Medicea Reginæ Francorum Parisiis accepimus asservari.

LXXX.

Cum vero ista agerentur in Nicephorum Imperatorem, Malphitanus quidam nobilis partem haud exiguam ligni saluriferæ & vivificæ Crucis, auro & lapidibus pretiosis ornatam, & in aurea icona locatam de palatio Constantinopolitano sustulit, atque in Italiam rediens, in Cassinensi monasterio collocavit: (b) Leo hæc narrat in Chronico Cassinensi.

(b) *Leo Ost. Chr. Cass. l. 3. c. 54.*

Quo

PAGIUS

Deposito Nicephoro Botoniate Alexius Comnenus fit imperator.

Anna Comnena lib. 3. sed etiam Zonaras testantur. Scribit Zonaras Isaacium & Alexium Comnenos fratres magnis dignitatibus a Nicephoro Botoniate Imp. exornatos, aulicorum, præsertimque duorum servorum, obtrectationibus obnoxios fuisse, & apud Imperatorem criminatos, quasi magnum cogitarent. *Quo illi cognito*, inquit Zonaras, *veriti, ne quid in se gravius consuleretur, &, ut fama est, regni cupiditate jam olim æstuantes*, urbe excedunt, universas pene Legiones ad se attrahunt, & *in magna quinta septimana Passionis Salvatoris nostri die* Constantinopolim per vim occupatam diripiunt. Botoniates Comnenorum congressu cognito monasterium ingressus in eo aliquandiu vixit, & mortuus est. Anna Comnena ait, Alexium patrem suum & Isaacium patruum monitos fuisse: *evocandos nocte una Comnenos ambos imperatoris nomine quantumvis inscios; sic comprehensis eruendos oculos falso crimine imposito*; & multis interpositis addit: *Erat ea dies feria quinta majoris hebdomadæ: qua mysticum Pascha sacrificamus simul & comedimus, indictione IV. anno 6589. mense Aprili* quando Constantinopolis civitas capta est. *Cædibus modo temperatum est. cætera crudelitati libidinique frena laxata*, eademque die Alexius Comnenus Imperator aclamatus, ideoque anno sequenti, in quem characteres illi temporarii competunt, & feria quinta in Cœna Domini in diem primum mensis Aprilis incidit.

XVII.

Moritur Joannes Xiphilinus Patriarcha Constantinop.

Tum Anna Comnena lib. 3. pag. 75. *Rebus sic pendentibus Alexius coronatur manu Patriarchæ Cosmæ. Eteniam IV. anno imperii Michaelis Ducæ & filii ejus Constantini, cum esset mortuus sanctissimus Patriarcha Joannes Xiphilinus secundo die mensis Augusti, indict. XIII. subrogatus in ejus sedem fuerat hic Cosmas, illo loco dignissimus, & sanctitate plenus.* Paulo post: *Septimo post inaugurationem Alexii die uxor quoque ipsius ejusdem ministerio Cosmæ Patriarchæ solemnem coronæ impositionem accepit.* Quare cum Zonaras in Michaele Duca scribat, *Joannem Xiphilinum* mortuum esse, *cum Ecclesiam annos XI. & menses VII. pavisset*, perspicuum est, non tantum Xiphilinum anno millesimo septuagesimo quinto indictione XIII. notato supremum diem obiisse; sed etiam eum mense Januario anni millesimi sexagesimi quarti ad eam dignitatem evectum esse, & Chronotaxim Patriarcharum Constantinop. per hæc tempora hactenus depravatam fuisse. Gretzerus Tom. II. de Sancta Cruce aliquas Xiphilini Homilias exhibet, sed scripsit etiam alias Homilias in Evangelia Dominicalia totius anni, quæ MSS. extant in Bibliotheca Vaticana.

XVIII.

Variæ Dignitates ab Alexio Imp. institutæ.

Quoniam vero, inquit Anna lib. 3. pag. 78. *Melisseno Nicephoro Cæsaris dignitas ex pacto debebatur, & Isacium natu majorem fratrem insigniori aliquo decorari honoris titulo par erat, alius autem præterquam Cæsaris non erat, excogitavit nomen novum Imperator: & mixtis Sebasti sive Augusti & Autocratoris, hoc est Imperatoris, nominibus titulum conflavit Sebastocratoris, quasi diceret, Secundi Imperatoris, cui Cæsaris gradum subjunxit: eo cum Isaacium honestasset, uni cum concedere Augusto voluit, Melissenum Cæsarem tertio demum loco in acclamationibus appellari.* Verum Alexius Comnenus non tantum hanc dignitatem invenit, verum etiam ex *Sebasti* nomine alias confecit, nempe *Protosebasti*, quam in Hadrianum fratrem contulit, *Panypersebasti*, qua decoravit *Taronitam*, qui ejus sororem in matrimonio habebat. Quæ dignitates ibidem ab Anna explicatæ, quæque postea aliis a sequentibus Imperatoribus concessæ sunt. Et quia & privata, & publica, & sacra expilata, direptaque fuerant, de iis Alexius Imp. coram Cosma Patriarcha & Synodo culpam fatetur: & in salutarem pœnitentiam jejunium quadraginta dierum cum humi cubatione totidem noctium accipit, & cum suis implet. Denique matrem religiosum secessum meditantem administrationi rerum præficit, ut ibidem narrat Anna, quæ matris Imperatoris Annæ sc. Alexii Præfecti Italiæ filiæ prudentiam, religionem, & compositissimam vitæ rationem pluribus narrat.

XIX.

Concilium Juliobonense.

Ordericus lib. 5. cap. 552. & seq. recitat Concilium habitum in territorio Caletensi, in villa Regia, quam Juliam bonam Antiqui dixere, quæque modo vulgariter *Lilesbona* vocatur. Celebratum illud *anno Incarn. Domini MLXXX. Anglorum Rege VVillelmo gubernante Normanniam, in festivitate Pentecostes, sub ejusdem Regis præsentia, præsente Rotomagensi Archipræsule Vuillelmo, congregatis, etiam Præsuli-*

bus

Cosmas Hierosolymitanus Patriarcha Constant.

Quo pariter anno Joannes Xyphilinus Patriarcha Constantinopolitanus, cum sedisset annos tredecim, & menses sex, moritur, & in locum ejus suffectus est Cosmas Hierosolymitanus, prout apparet ex serie Constantinopolitanorum Patriarcharum, quæ extat in codice Juris Orientalis, tomo primo.

PAGIUS

bus & Abbatibus, Consulibus quoque & cæteris Normanni Principibus, ut in Præfatione legitur. Plura Decreta in eo condita, quorum primum est: *Ut pax Dei, quæ vulgo dicitur, Treuia* (seu Tregua,) *sicut ipse eam initio constituerat, firmiter teneatur, & per singulas parochias dictis excommunicationibus renovetur. Qui vero eam observare contempserint, vel aliquatenus fregerint, Episcopi secundum quod prius statutum est, eos judicando justitiam faciant. Si quis autem Episcopo suo inde inobediens fuerit, domino in cujus terra habitat Episcopus, hoc demonstret, & ille eum subdet Episcopali justitiæ. Quod si & dominus facere contempserit, Regis Vicecomes inde per Episcopum requisitus, omni remota excusatione faciat.* Hæc ad majorem eorum confirmationem, quæ de Treuga Dei in Annalibus Ecclesiasticis prætermissa suis locis diximus.

XX. *Berengarius redit ad vomitum.*

Reversus Roma *Berengarius* rursus declinavit ad pristinum errorem, ac tertiam confessionem perinde retractavit. In Chronico enim Malleacensi legitur: *Anno MLXXX. fuit Concilium Burdegala, in quo Berengarius reddidit fidei suæ rationem.* Mabillonius Tom. II. Analect. in Observat. de multiplici damnatione Berengarii ait, se legisse in MS. Codice Scriptum Berengarii, in quo tertiam fidei Professionem anno superiori a se emissam rescindit, iisdemque fere argumentis convellit, quibus primam sub Nicolao II. Papa editam labefactarat, in Lanfranci Dialogo relatis. Tum, subdit Berengarius, quemadmodum ad subscribendum ultimæ fidei professioni ductus sit, nimirum metu mortis sibi certe imminentis; quove sensu eam asseruerit. Quare licet Bertoldus in Chronico Berengarii obitum cum anno MLXXXIII. copularit, eumque nunquam hæresim dimisisse tradiderit, recte tamen ibidem affirmat, Berengarium post Synodum Romanam anno superiori habitam iterum relapsum esse. Hæc Bertoldi verba: *Berengarius, nova hæresis de Corpore Domini auctor, eo tempore deficiens abiit in locum suum, qui licet eandem hæresim sæpissime in Synodo abjuravit, ad vomitum tamen suum canino more non expavit redire. Nam & in Romana Synodo canonice convictus, hæresim suam in libro a se descriptam combussit, & apparatam anathematizavit; nec tamen postea dimisit.* Verum Berengarium annos aliquot ante mortem suam ad Catholicæ fidei communionem rediisse, & ut verum Catholicum vixisse, in morte ejus ostendemus.

Digitized by Google

I. Concilium Romanum.

Millesimus octogesimus primus annus volvitur, Indictione quarta, quo Gregorius Papa ex more, initio Quadragesimæ Synodum habuit in Lateranensi basilica. Quæ autem ibi sunt gesta, in codice epistolarum Ipsius Gregorii hæc habentur perpauca notata: *Anno ab Incarnatione Domini millesimo octuagesimoprimo, Pontificatus vero Gregorii Septimi anno octavo nondum exacto, præsidente eodem Apostolico, celebrata est Synodus Romæ in basilica ejusdem Salvatoris & Redemptoris nostri JESU Christi, in qua inter cætera, sententiam depositionis Archiepiscoporum Arelatensis, & Narbonensis atque excommunicationis per Legatos Apostolicæ Sedis promulgatam dominus Papa, his qui aderant collaudantibus, firmavit.*

Henricum quoque dictum Regem, & omnes fautores ejus, qui in præterita excommunicatione animum induraverant, iterum excommunicavit.

Anathematizavit item Ildimundum & Landum Campaninos tyrannos, omnesque adjutores eorum.

II. *Præterea suspendit officio quosdam Episcopos, qui ad Concilium invitati, neque ipsi, neque Nuntii eorum pro ipsis venerunt.* Hæc ibi. Cecinit ista de iterato in Regem, & Guibertum anathemate, necnon de persecutione, per eosdem renovata Domnizo in vita Mathildis, quam tunc scribebat, his versibus:

Actibus, & verbis exprobat schisma Guiberti;
Perpetuo damnans anathemate schismata tanta.
Nascitur hinc cunctis ingens tribulatio justis:
Mucronem Regis pia pars quam maxima sensit.
Sedibus expulsi sunt pontifices, quoque multi,
*Flagris afflicti, * vinclis in carcere stricti.*
Rex & Guibertus faciunt juvenescere tempus
Neronis prisci &c.

* al. vinclis.

III. Schismatici vero addunt ad schisma privatam hæresim, dum quod aliud non haberent, quo Regis causam defendere possent, vanum illum excogitarunt ad defensionem prætextum, dicentes non posse Pontificem excommunicare Regem, cui esse obediendum præcepissent Apostoli. Quorum aden insanam sententiam idem Gregorius suis litteris plenius confutavit, cum iisdem prope diebus, quibus Synodus agebatur, nempe Idibus Martiis idem scripserit epistolam ad consultationem Herimanni Metensis Episcopi, qui præ cæteris ultra montes positis Episcopis semper adversus schismaticos pro Apostolica Sede stetisset defensor acerrimus, atque adhuc persisteret imperterritus, multa ob id passus ab iis, qui Regi inhærentes sese schismaticis conjunxissent, qui & ipsi cum in suam defensionem, ut scelus honesto aliquo prætextu velarent, jactare solerent, non potuisse Romanum Pontificem Regem excommunicare, atque regno privare; quid adversus hos debeat respondere, ab eodem Pontifice doceri cuperet. Ad quem Gregorius prolixam de his scripsit epistolam, cujus est exordium: (a) *Quod ad perferendos labores &c.* Et paulo post:

Consultatio Herimanni episc. de regum depositione.

(a) Greg. l. 8. ep. 21.

IV. Hæresis nova confutatur.

Quod autem postulasti, te quasi nostris scriptis juvari ac præmuniri contra illorum insaniam, qui nefando ore garriunt, auctoritatem sanctæ & Apostolicæ Sedis non potuisse Regem Henricum, hominem Chri-

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MCXIX. Anno Hegiræ CCCCLXXIV. inchoato die 12. Junii fer. 6. A.C. 1081

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6574.

☉ 26. C. ☽ 18. P. 4. April. Indict. 4.

JESU CHRISTI 1081.

GREGORII VII. PAPÆ 9.

HENRICI IV. REG. 26.

ALEXII COMNENI IMP. 2.

I. Synodus Romana VIII.

A Num. I. ad IV. Celebrata hoc anno a Gregorio VII. Synodus *Romana* VIII. in qua Henrici Regis, ejusque fautorem excommunicatio confirmata, uti narrat Baronius; neque enim aliud de hac Synodo superest. [1]

II. Henricus Rex venit in Italiam

A num. IV. ad XIII. *Henricus post obitum Regis Rudolphi Veronam in Pascha venit, & inde ad invadendam Romam, cum suo non Apostolico, sed apostata Guiberto, utpote domini Apostolici non semel perjuro & anathematizato profectus, sed mox regressus est,* inquit Bertoldus in Chron. hoc anno. Lupus vero Protospata ad annum MLXXXI. *Alemannorum Rex Henri-*

NOTÆ

[1] Synodus hæc Romana die IV. Non. Maii Gregor. VII. anno nono celebrata fuit, & in ea deliberatum etiam, num Ecclesiæ bona oppignorari ad colligendam pecuniam, ut Guiberto Archiepiscopo Ravennati resisteretur, fas esse, & patres nequaquam id licere sanxerunt. Baluz. Miscell. lib. II. p. 69. Decretum vero hoc integrum recitatur in Collectione Martenii tom. VII. col. 64. Subscripta leguntur nomina Brunonis Signini, & trium insuper Episcoporum, cum cardinalibus septem. MANSI

Christianæ legis contemptorem, Ecclesiarum videlicet, & Imperii destructorem, atque hæreticorum auctorem & consentaneum excommunicare, nec quemquam a sacramento fidelitatis ejus absolvere; non adeo necessarium nobis videtur, cum hujus rei tam multa ac certissima documenta in sacrarum Scripturarum paginis reperiuntur. Neque enim credimus, eos qui ad cumulum suæ damnationis veritati impudenter detrahunt & contradicunt, hæc ad suæ defensionis audaciam tam ignorantia, quam misera desperationis vecordia coaptasse. Nec mirum. Mos est enim reproborum, ob sua nequitia protectionem niti consimiles sibi defendere: quia pro nihilo habent mendacii perditionem incurrere. Nam ut de multis pauca dicamus, quis ignorat vocem Domini ac Salvatoris nostri JESU Christi, dicentis in Evangelio: (a) Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum; & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis. Numquid sunt hic Reges excepti? aut non sunt de ovibus, quas Filius Dei beato Petro commisit? Quis, rogo, in hac universali concessione ligandi atque solvendi a potestate Petri se exclusum esse existimat, nisi forte infelix ille, qui jugum Domini portare nolens, diaboli se subjici oneri vult, & in numero ovium Christi esse recusat? cui tamen hoc ad miseram libertatem minime proficit, quod potestatem Petri divinitus sibi concessam, a superba cervice excutit. Quoniam, quanto eam quisque per elationem ferre abnegat, tanto durius ad damnationem suam in judicio portat &c. Sublicit insuper, hanc doctrinam a Patribus cognitam & confirmatam, quorum sententias ex parte recitat, quas brevitatis causa recensere omittimus; cum præsertim causa epistola sit ipsa, atque omnibus patens. Jam vero alias res gestas anni hujus prosequamur.

(a) Matt. 16.

VI. Quæ autem hæc secuta sint, quive progressus fuerint tum Henrici persecutionem inferentis, tam Gregorii eam patientis, ut prosequamur, primo discemus ista ex ipsius litteris, eodem quoque tempore, nempe paulo post Synodum datis (b) ad Episcopum Pataviensem, & Abbatem Hirsaugiensem, qui in his turbis ab Henrico permotis inhærebant magna cum laude ipsi Romano Pontifici: quorum alter, nempe Pataviensis Episcopus legationis munere fungebatur in partibus illis.

(b) Greg. l. 8. ep. 3.

Cum enim iidem qui supra, studiosissimi Apostolicæ Sedis significassent, quinam esset rerum status in regionibus illis, Gregorius ad eos rescribens, quænam Italicarum rerum esset conditio aperit, quove ipse esset compositus animo ad pacem ineundam, vel bello resistendum, his litteris reddit certiores:

Gregorius Episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri & Coepiscopo Pataviensi A. & venerabili Hirsaugiensi Abbati Vo. salutem & Apostolicam benedictionem.

De statu rerum Germanicarum & Italicarum. VII.

Prudentiæ vestræ ex hoc satis gratulamur, quia sicut oportebat, nuntiare nobis vera summopere studuistis; præsertim cum multa & varia ex partibus vestris apud nos referuntur.

*Notificamus autem dilectioni vestræ, pene omnes nostros fideles, audita * voce Rudolphi beatæ memoriæ Regis, ut ad hoc nos crebris adhortationibus flectere, ut Henricum, jampridem, sicut scitis, plura facere nobis paratum, cui ferme*

* al. nece.

PAGIUS *ricus venit Romam, ut eiiceret exinde Papam Gregorium.* [r] Gregorius Papa in hoc rerum statu scripsit ad Altmannum Episcopum Passaviensem & ad Abbatem Hirsaugiensem, Epistolam III. lib. IX. Registri a Baronio recitatam, qua utrique significat, defuncto Rudolpho Rege omnes sibi suadere, ut Henricum, *cui ferme omnes Italici favent*, in gratiam recipiat, monetque, ut Mathildem Comitissam certiorem faciant, an ab eis præsidium contra Henricum expectare debeat, & Ducem Welfonem, aliosque moneant, ut fidem B. Petro servent, atque omnes hortentur, ne Regis electio temere fiat; sed Deum exorent, ut inimici resipiscant, & Ecclesiæ suæ defensorem tribuat. *Si vero*, inquit, *filia nostra Mathildi, cujus militum animos ipsi perpenditis, a vobis suffragatum non fuerit, quid aliud restat, nisi ut cum sui resistere recusaverint, quam utique hæc in re pro insana habent, ipsa vel coacta paci illius ac-*

NOTÆ [r] Romam pervenisse Henricum in pervigilio Pentecostes tradit ad hunc annum author Chron. Regiæ S. Pantaleon. Coloniensis. Vulgatus ab Eccardo Histor. German. tom. I. col. 908. & Annalista Saxo apud eundem Eccar. ibid. col. 562. qui addit exclusum fuisse Urbe e pontificia, adeoque consedisse [ante *castellum Sancti Petri* nempe in pratis quæ *Neroniana* vocantur; addit Benzo sæpe a nobis laudatus in præfatione lib. 6. Ex quo etiam accepimus Henricum desiderio Coronæ Imperialis accipiendæ in Templo S. Petri de more Imperatorum frustratum ex consilio ejusdem Benzonis solemni rita in Castris a Guiberto Ravennate coronatum fuisse. Sed coronatio illa postea repetita fuit in Vaticano anno 1084. die 31. Martii quod certum est, tum ex congestis ibi a Pagio, tum ex diplomate quodam Henrici pro Monasterio Prumiensi; de quo nos supra ad An. 1053. 27. ubi anniversarium ordinationis suæ in imperatorem ad II. Kal. aprilis constituit. MANSI

omnes Italiæ favent, in gratiam nostram recipiamus: adjicientes, si ille in Italiam pro velle & conatu suo, non valens nobiscum habere pacem, contra sanctam Ecclesiam venerit, ex vobis frustra sperandum fore auxilium. Quod quidem si nobis, qui illius superbiam parvipendimus, deficiat, non adeo grave videtur. Si vero filiæ nostræ Mathildi, cujus militum animos ipsi perpenditis, a vobis suffragatum non fuerit; quid aliud restat, nisi ut cum sui resistere recusaverint, quam utique hac in re pro insana habent, ipsa vel coacta illius pacis acquiescat, aut quidquid possidere videtur, amittat? Quamobrem summopere nobis vos oportet eam certam reddere, an ex vobis præsidium expectare firmiter debeat.

VIII. De Vvelphone Duce.

Si Henricus forte Longobardiam intraverit, admonere te etiam, carissime frater, volumus Ducem Vvelphonem, ut fidelitatem beato Petro faciat, sicut coram Imperatrice Agnete, & Episcopo Comano mecum despondit, concessis sibi post mortem patris ejus beneficiis. Illum enim totum in gremium beati Petri desideramus collocare, & ad ejus servitium specialiter provocare. Quam voluntatem si in eo, vel etiam in aliis potentibus viris, amore beati Petri pro suorum peccatorum absolutione ductis cognoveris, ut perficiant elabora; nosque certos reddere diligenter procura. Hac enim fiducia, ut Italici, remoti ab Henrico, nobis, immo beato Petro fideliter adhæreant, Deo adjuvante, efficere credimus. Sed antequam ulterius progrediamur, in memoriam revocandum de Welphone isto, quod dictum est superius ex Lamberto, nimirum fuisse filium Azonis Marchionis Ferrariensis, inhæsisse autem Henrico Regi contra Saxones, inde contra Henricum ipsum Rudolpho novo Regi, cum privatus esset Ducatu Bavariæ, quo ab eodem Rege, pulso Ottone, donatus fuerat, tradito illo Corrado filio suo; cujus causa ab eo deficiens, Rudolphi partibus inhæsisset. Pergit vero Gregorius:

IX. De cohortandis Germanis in fidelitate Sedis Apost.

Præterea admonendi sunt omnes, in partibus vestris Dominum timentes, ac sponsæ Christi libertatem diligentes, ut non aliqua gratia suadente, aut ullo metu cogente, properent eam temere personam eligere, cujus mores & cætera, quæ Regi oportet inesse, a suscipienda Christianæ religionis defensione & cura discordent. Melius quippe fore arbitramur, ut aliqua mora, secundum Dominum, ad honorem sanctæ Ecclesiæ provideatur idoneus, quam nimium festinando in Regem aliquis ordinetur indignus. Scimus quidem, quod fratres nostri longo certamine diversisque perturbationibus fatigantur, nobilius tamen esse dignoscitur, multa tempore pro libertate sanctæ Ecclesiæ decertare, quam miseræ ac diabolicæ servituti subjacere. Certant namque miseri, scilicet membra diaboli, ut ejusdem misera servitute opprimantur; certant econtra membra Christi, ut eosdem miseros ad Christianam libertatem reducant. Quapropter fundendæ sunt frequentissimæ orationes, & largissimæ dandæ eleemosynæ; omnibusque modis Redemptor noster exorandus, ut inimici nostri, quos suo præcepto diligimus, resipiscant, & ad gremium sanctæ Ecclesiæ redeant, suæque sponsæ, pro qua mori dignatus est, defensorem & rectorem, sicut eam decet, clementer tribuat.

X.

Nisi enim ita obediens, & sanctæ Ecclesiæ humiliter devotus ac utilis, quemadmodum Christianum Regem oportet, & sicut de Rudolpho speravimus, fuerit; procul dubio ei non modo sancta Ecclesia non favebit; sed etiam contradicet. De prædicto enim Rudolpho Rege quid sancta Ecclesia speraverit, & quid ille promittebat; tu ipse, frater charissime, satis cognoscis. Providendum est ergo, ut non minus ab eo, qui est eligendus in Regem, inter tot pericula & labores sperare debeamus. Quæ de re quid promissionis juramento sancta Romana Ecclesia ab illo

PAGIUS

acquiescat, aut quidquid possidere videtur, amittat. Episcopus Passaviensis & Abbas Hirsangiensis Sedis Apostolicæ Legati erant in Germania; verum ibi Catholici in minori numero, quam Regii erant, & in Italia milites Pontificii ob infelices anni superioris eventus ita animo depressi, ut Sapientioribus videretur pacem faciendam, si æquas Henricus Pontifici conditiones offerret, ut inquit Fiorentinius in Comment. Rer. ad Mathildem Comitissam pertinentium lib. 2.

III. Sola Mathildis Comitissa se ei semis opponit.

Ille ergo, inquit Presbyter Pœnitentiarius in Vita sancti Anselm. Episc. Lucensis cap. 4. de Henrico Rege loquens, *quasi novo tyrannidis auspicio, tunc incœpit universarum Ecclesiarum tam prædia, quam omnes pene thesauros earum militibus dispertiri: quos & omnes parti suæ agglutinat præter admodum paucos, quos reservavit sibi dominus, ut non curvarent genua coram Baal. Collecto igitur exercitu Romam tendit, atque primo mox ingressu omnem furorem suum in supradictam dominam Mathildam convertit; villas incendit, castella diruit; quæ tamen divina se protegente misericordia non nimium detrimenti sustinuit.* Paucis interpositis: *Illa nobiliter & magnifice, insolito mulierum more, plus dico quam viriliter agebat, nullum fere periculum metuebat. Quisnam Potentum unquam suum, ut illa, deduxit exercitum? Recesserunt tamen ab illa plurimi suorum, & abierunt retrorsum. Separati sunt, inquam, a nobis, qui non erant ex nobis; nam & Angeli quidam de Cælo deciderunt, aliis sic corroboratis, ut cadere amplius non valerent. Corroborati sunt & hi, qui permanserunt, tum ex dulcedine Pastoralis sapientia, tum ex benevo-*

illo requirat, in sequenti significamus. Videlicet formam juramenti, quod præstare deberet, qui esset eligendus in Regem, istis verbis conceptam:

XI. Juramentum a rege præstandum.

Ab hac hora & deinceps fidelis ero per rectam fidem, beato Petro Apostolo, ejusque Vicario beato Gregorio, qui nunc in carne vivit: & quodcumque ipse mihi præceperit, sub his videlicet verbis: PER VERAM OBEDIENTIAM, fideliter, sicut oportet Christianum, observabo. De ordinatione vero Ecclesiarum, & de territo vel censu, quæ Constantinus Imperator, vel Carolus sancto Petro dederunt; & de omnibus Ecclesiis, vel prædiis, quæ Apostolicæ Sedi ab aliquibus viris vel mulieribus aliquo tempore sunt oblata, vel concessa, & in mea sunt, vel fuerint potestate, ita conveniam cum Papa, ut periculum sacrilegii, & perditionem animæ meæ non incurram. & Deo, sanctoque Petro, adjuvante Christo, dignum honorem, & utilitatem impendam. Et eo die, quando illum primitus videro, fideliter per manus meas miles S. Petri & illius efficiar. Hucusque juramentum ab eligendo Rege præstandum. Pergit vero ipse Gregorius:

Verum quoniam religionem tuam, Apostolicæ Sedi fidelem & promissis tenemus, & experimentis non dubitamus; de his si quid minuendum, augendum censueris, non tamen prætermisso integro fidelitatis modo, & obedientiæ promissione, potestati tuæ & fidei, quam beato Petro debes, committimus.

XII.

Quod vero de sacerdotibus interrogastis, placet nobis, ut in præsentiarum, tum propter populorum turbationes, tum etiam propter bonorum inopiam, scilicet quia paucissimi sunt, qui fidelibus Christianis officia religionis persolvant; pro tempore rigorem canonicum temperando, debeatis sufferre. De hic namque pacis & tranquillitatis tempore (quod Domino miserante cito futurum credimus) convenientius tractari, pleniusque poterit canonicus ordo servari. Cæterum de Buggone, cujus molestiam significastis, necdum tantam potestatem, videlicet absolvendi, sibi tam temere commisisse, nec etiam recordamur nos aliquando vel sermone, vel visu notum habuisse. In sancta quidem Synodo, quam nuper Deo auctore celebravimus, omnes excommunicatos usque ad condignam satisfactionem rursus excommunicavimus, & fratrum multitudinem, qui aderant, rogavimus, ut misericordiam Dei quotidie exorent, quatenus illos per veram pœnitentiam ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ reducat, eisque in bono perseverantiam tribuat: nullius enim hominis perditionem quærimus, sed omnium salutem in Christo desideramus. Hucusque Gregorius, qui ad eumdem Episcopum Legatum scribit epistolam de recipiendo (a) Osnaburgensi Episcopo, qui a schismaticis recedere, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ inhærere se velle significasset.

(a) Greg. l.9. ep.10.

XIII.

Eodem quoque tempore litteras dedit ad

PAGIUS

volentia & hilaritate tam desiderabilis matronæ, &c. *Ipsi denique quondam dicto Regi commonitorium dictavit* (nempe Sanctus Anselmus) *& hæresiarcham ipsum, sanctæ Sedis Romanæ invasorem VVibertum scriptis salutaribus commonuit.* Meminit Anselmi ad Guibertum Epistolæ Urspergensis Abbas ad hunc Christi annum, & nonnulla ex ea refert.

IV. Civitas Lucensis adversus Mathildem stat.

Ptolomeus Lucensis in Chronico ad annum MLXXX. quid Henricus ut Lucenses sibi conciliaret, egerit, his verbis indicat; *ut habetur in Registro Lucensis Communitatis, Henricus Imperator concessit Lucensibus Privilegium de muris veteribus non destruendis. Item de Regali, sive Imperiali Palatio non ædificando in civitate, nec de Castro construendo Imperiali intra VI. milliaria* Fiorentinus citatus ait, Privilegia illa Lucæ adhuc conservari, & his verbis subscribi: *Anno dominicæ Incar. MLXXXI. Indict. IV. nono Kal. Julii. Data anno domni Henrici XXVII. regni vero XXII. Romæ feliciter actum.* Verum error irrepsit in numeros; ex dictis enim constat, Henricum ab Henrico patre anno MLIII. Regem appellatum, annoque MLVI. mense Octobri ipsi successisse. Quare legendum, *anno domini Henrici XXVIII. regni vero, XXV.* Quod & ex variis ejus Diplomatis liquet. [1]

V.

A num. XIII. ad XXV. Epistola IV. lib. IX. Registri Gregorii, ad Desiderium Abbatem

NOTÆ [1] Lucense Diploma ab omni mendo integrum esse, me penes certum est. Error quidem in secundam Henrici epocham irrepsit, id tamen non autographi, sed legentis vitio provenit. Cum enim duæ illæ stantes lineæ quibus numerus V. conficitur, inferiore sui parte ubi in angulum coeunt præ vetustate obliteratæ essent; numerum. II. pro V. referre visæ sunt. Prior vero epocha sana est, cum ordinationis suæ annum XXVII. tunc Henricus egerit, ut ex Nota ad A. 1053. 17. intelligitur. Alterum etiam Henrici Diploma hoc anno datum proferre hic juvat, quod erui ex tabulario insignis & vetustissimi Monasterii S. Justinæ Lucensis in quo SS. Virgines regulam S. Benedicti professæ nobilitate & religione conspicuæ olim & nunc pariter florent. Autographum est, eoque res & latifundia ejusdem Monasterii asseruntur. Datum est *anno Dominicæ Incarnationis MLXXXI. Indictione IV. decimo quarto Kal. Augusti anno autem domini Henrici XXVII. Regni vero XXV. Lucæ.* Hac quidem die mensis Julii Henricus annum XXVIII. ante biduum ceptum numerare debuerat, ut ex Nota ad an. 1053. 17. constat; sed tantam diligentiam in Cancellariis vix speres. Simili exemplo Diploma Henricianum anni 1070. diei XIII. Kal. Augusti signat annum Henrici XVI. licet annus XVII. ante triduum cœpisset. Extat illud apud Murator. Antiquit. Ital. to. I. col. 738. Porro ex Diplomate Lucensi intelligitur Henricum hoc anno ea mensis die Lucæ fuisse. MANSI

Exploratur fides Roberti.

ad Desiderium Abbatem Cassinensem, ut exploraret voluntatem Roberti Guiscardi Ducis, an perstaret in fide, quam juramento anno superiori pollicitus fuerat sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Incipit epistola: (a) *Satis nobis dilectio tua &c.* Verum eidem Dux Robertus hoc anno trajecit copias in Orientem adversus Alexium Comnenum Imperatorem, quem & inito certamine collatis signis egregie superavit. De qua victoria habet ista (b) Leo Ostiensis ejus æqualis:

(a) Idem ibid. ep. 4.

(b) Leo Ost. l. 3. c. 48. in fin.

Robertus Guiscardus Alexium Imp. superat.

Hoc anno Robertus Dux cum quindecim millibus armatorum transiit mare, cum quindecim millibus pugnatorum Thraciam debellaturus ingreditur. Adversus hunc Alexius Imperator cum centum septuaginta millibus pugnatorum ad prælium exiens superatus est. Sunt de his litteræ ejusdem Gregorii Papæ, quibus eidem Roberto Duci de adepta victoria gratularur, cum antea ipse eumdem Pontificem populumque Romanum de his omnibus certiorem fecisset. Sunt hujusmodi (c):

(c) Greg. l. 9. ep. 17.

XIV. Congratulatur Greg. P. Roberto duci de victoria.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Roberto glorioso Duci salutem & Apostolicam benedictionem.

Quod gesti belli proventum, & adeptæ victoriæ palmam nobis, & Romanis notificasti, id quod decuit, prudenti consilio usus egisti, ut res quam ex hostis inimicorum gloriose obtinueras, ipsorum congratulantibus gloriosior tibi redderetur atque jucundior. Oportet interea te illam alta memoria figere, cujus favore & auxilio non ambiges res tuas jamdudum procedere. Nam sicut ingratitudo provocat indignationem; ita devotis incunctanter accumulat gratiam. Quapropter beatum Petrum, cujus tibi adesse patrocinium grandia facta testantur, præ oculis habere semper memineris, ejusque beneficiis, cum necesse est, gratam vicem rependens, ipsum de cætero velut debitorem efficere tibi procurato. De quo nimirum eo magis præsumere poteris, quo amplius obsequiis illum tibi quasi obnoxium astrinxeris. Memento itaque matris tuæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ de te inter cæteros Principes specialiter confidit, & peculiariter diligit. Memento quod pro-misisti, & quod pollicitus es (cui etiam non promittens ex jure Christianitatis debes) adimplere, cum promiseris, non ulterius differas. Nam igitur ignoras, quanta perturbatio contra eam per Henricum dictum Regem sit orta, quantumque tuo, qui suus es filius, auxilio indigeat. Age ergo, ut quantum studet filius iniquitatis adversari, non minus debeat de tuæ devotionis opitulatione mater Ecclesia gratulari. Hucusque epistola Gregorii ad Robertum Ducem: cui additamentum istud apposuit: *Dubitamus hic sigillum plumbeum ponere, ne si illud inimici caperent, de eo falsitatem aliquam facerent.* Robertus autem, ubi nuntiatum est, ipsum Gregorium obsideri ab Henrico in munitione sancti Angeli; relicto cum exercitu filio Boamundo in Oriente, ad propulsandum schismaticum Regem est reversus in Italiam, atque eumdem fugavit Henricum, ut idem (d) Leo testatur; sed de his suo loco dicendum: ad Henricum ipsum jam redeamus.

(d) Leo Ost. l. 3. c. 52.

XV. Henrici Regis machinamenta in Gregor. pap.

Ubi enim nece Rudolphi Regis res Germaniæ in tutiorem statum cerneret collocatas, in Italiam parat adventum, quo Gregorium Papam, quem sibi putaret infensissimum hostem, e Sede Petri deponeret, atque adversarium ejus in ea sedere faceret Antipapam. Quod autem sciret eumdem Pontificem magnopere niti viribus Northmannorum, Robertum Guiscardum Ducem ab eo avertere, & vinculo cognationis sibi jungere cogitavit. Sunt de his omnibus litteræ ejusdem Gregorii ad Desiderium Cassinensem Abbatem, eumdemque sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, his verbis conscriptæ (e):

(e) Greg. l. 9. ep. 11.

Gregorius Episc. servus servorum Dei, Desiderio venerabili Cardinali S. Petri & Abbati Cassinensi salutem & Apostolicam benedictionem.

XVI.

Fraternitatem tuam, dilectissime, cognoscere volumus, quod (sicut pro certo didicimus) Henricus dictus Rex in suburbanis Ravennæ moratur, dispanens, si poterit, Romam circa Pentecosten venire. Quem certissime scimus ex Ultramontanis, & Longobardis parvam manum habere. Audivimus autem quod ex his, qui

PAGIUS

Papa & Henricus a Roberto Duce Calabriæ auxilium petunt.

tem Casinensem data, quæ præcipit, ut exploret, an Robertus Calabriæ Dux Apostolicæ Sedis auxilio venturus sit, & an Quadragesimali tempore, quo *Normanni solent pugna vacare præfatus Dux assentiat hoc pacto Deo offerre, ut ad aliquas terras B. Petri, quo invitatus fuerit, competenter instructus accedat,* data est sine die & anno, sed ex ejus verbis mox recitatis eruitur, eam ante Quadragesimales dies scriptam esse. Verum *Robertus* Dux ob bellum Dalmaticum Pontificis petitioni satisfacere non potuit. Anna Comnena lib. 1. pag. 33. refert, Gregorium VII. misisse ad Robertum, qui ex fœdere auxilia poscerent, & venisse etiam Henrici Regis Legatos: qui Regis sui nomine a Duce auxiliares copias ad Romanæ urbis oppugnationem peterent, sed Nortmannum utrosque irrisisse. Regi quidem *alio modo ac sine literis* respondisse, Papæ vero dedisse Epistolam quam recitat. Paulo post subdit: *Papa autem cateris duntaxat rationem habuit, quatenus Rogerio filio quem Apulia præfecit universa, & fratri ejus Borytila mandavit, si quando ab eis Romana sedes auxilia flagitaret adversus Henricum Regem, promptissime in ipsum pergerent, & pro facultate auxi-*

Digitized by Google

qui Ravennam, vel in Marchia morantur, putet exercitum, cum quo veniat, colligere: quod fieri minime credimus, quoniam nec etiam locum ab his, per quos transitum habet, habere potest. Tu vero ipse, amande frater, cognoscis, quia si nos amor justitiæ, & honoris sanctæ Ecclesiæ non teneret, tamque pravæ voluntati ac nequitiæ Regis, & suorum vellemus favere, nulli aliquando prædecessorum nostrorum & antecessoribus Regibus, seu etiam Archiepiscopis tam amplum & devotum servitium, sicut nos ab hoc Rege, & ab Archiepiscopo, habere potuerunt. Verum, quoniam illorum minas & sævitiam pro nihilo ducimus; magis si necesse fuerit, mortem suscipere parati erimus, quam impietatibus eorum assensum præbere, aut justitiam relinquere. Quapropter rogamus, & monemus, ut (quemadmodum te decet) ita nobis adhæreas, quatenus sanctæ matris tuæ Romanæ Ecclesiæ honor, quæ de te multum confidit, nunc & semper robur obtineat.

XVII. Henrici Romam adventus hostilis.

Hoc etiam te scire volumus, quod Comitissa Mathildis litteras ad nos direxit, quibus continetur hoc, quod quemadmodum a familiaribus ipsius pro certo cognovit, præfatus Rex Placitum cum Roberto Duce habeat, videlicet hoc ut filius Regis filiam ipsius Ducis accipiat, & Rex Duci Marchiam tribuat. Quod Romani facile credent, si viderint Ducem adjutorium, sicut juramento fidelitatis nobis promisit, subtrahere. Sed prudentia tua sollicite invigilet, & quid super hac re actum sit, diligenti examinatione cognoscat. Tu ipse etiam quantocyus ad nos propera. Sciat præterea, quod Romani, & qui circa nos sunt, fide, & prompto animo Dei, & nostro servitio parati per omnia existunt. Hucusque epistola Gregorii ad Desiderium, qui, quomodo se gesserit pro Gregorio dicetur anno sequenti.

XVIII.

Hoc vero anno (Albertus Stadensis inquit) *Henricus Romam profectus est, habens in comitatu suo Liemarum Bremensem Archiepiscopum, penes quem tunc summa consilii erat. Et resistente sibi Papa Hildebrando cum Romanis, ante Castellum sancti Petri castra posuit, ibi etiam crebris per biennium incursibus Romanorum infestatus, parva manu multa viriliter egit.* Hæc ipse. Porro expugnasse loca vicina Romæ, obsedisseque Leonianam civitatem, quæ ambit basilicam S. Petri, non tamen cepisse (testatus Sigebertus) nisi post annum sequentem. Quo tempore Gregorius ad omnes Christi fideles, Romanæ Ecclesiæ communicantes datis circularibus litteris, eos est hortatus, ad persecutiones constantissimo animo perferendas; quæ sic se habent: (a)

(a) Greg. l. 9. ep. 21.

XIX. Greg. P. Encyclica qua fideles hortatur ad tolerantiam.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, omnibus Episcopis, Abbatibus, clericis, & laicis, Apostolicæ Sedis fidelibus salutem & Apostolicam benedictionem.

Scimus, fratres charissimi, quia tribulationibus, & angustiis nostris compatimini, & in vestris orationibus ante Dominum memoriam nostri habetis, quod idem nos erga vos agere non dubitetis, & merito: nam Apostolus dicit: (b) Si patitur unum membrum, compatiuntur & cætera membra. In hoc etiam credimus charitatem Dei diffusam in cordibus nostris, quia omnes unum volumus, unum desideramus, & ad unum tendimus. Unum volumus, videlicet, ut omnes impii resipiscant, & ad Creatorem suum revertantur. Unum desideramus, scilicet, ut sancta Ecclesia, per totum orbem conculcata & confusa, & per diversas partes discissa, ad pristinum decorem, & soliditatem redeat. Ad unum tendimus, quia, ut Deus glorificetur in nobis, & nos cum fratribus nostris, etiam cum his, qui nos persequuntur, ad vitam æternam pervenire mereamur, exoptamus. Nolite mirari, fratres charissimi, si odit vos mundus, quia nos ipsi eum contra nos irritamus, qui illius desiderio valde contradicentes, opera illius condemnamus.

(b) 1. Cor. 12.

Quid autem mirum, si Principes mundi, & potentes sæculi nos pauperes Christi, pravitatibus illorum obviantes odiunt & quadam indignatione contra nos deseviunt, cum alioqui subjecti, vel etiam servi jussi suas iniquitates relinquere, conantur præpositorum suorum vitam auferre-

PAGIUS

ailiarentur. Sed, ut notat Ducangius ad locum illum, loco *Borytila*, legendum, *Lorytila*, quem vulgo Robertum Comitem Lorytelli Scriptores appellant, quique erat Roberti non frater, sed ex fratre nepos, ut liquet ex Orderico lib. 5. & 7.

VI. *Responsum Ducis ad Legatos Henrici.*

De hac Henrici Regis Legatione mentionem facit Guillelmus Apuliensis hujus temporis Scriptor:

Ante tamen paulo quam transeat, accelerare
Hunc Regis mandata monent, quem Papa notarat
Regno privari consensu: ut conferat illi
Auxilium, contra Papam, tumidosque Quirites,
Qui facti fuerant non cum ratione rebelles:
Tempore Rex Romam veniens obsederat illos.
Dux quanquam placidè dederit responsa faventis:
Legati redeunt sine quolibet emolumento.
Gregorio Papæ, cui pura mente favebat,
Omnia notificat, damnati nuncia Regis,
Seque fatetur iter nullatenus illud inisse,
Adventum hostilem prænoscere si valuisset;
Sed quia jam tantos compleverat ipse paratus,
Adstantis se posse negat desistere cœptis.

Ini-

ferre? & tamen adhuc usque ad sanguinem rari ex nostris impiis restiterunt: & quod omnino erat optandum, paucissimi nostrum pro Christo mortem subierunt.

XX. *Pensate, charissimi, pensate quod quotidie milites sæculares pro dominis suis vili mercede inducti morti se tradunt. Et nos quid pro summo Rege, & sempiterna gloria patimur, aut agimus? Quale dedecus, & quale improperium, qualisque derisio oculis nostris obiicitur, quod illi velut pro vili alga mortem subire non metuunt, & nos pro cælesti thesauro, & æterna beatitudine etiam persecutionem pati devitamus? Erigite ergo animos in vires, spem vivam concipite, illud vexillum præ oculis habentes ducis nostri, scilicet Regis æterni. Unde ipse dicit:* (a) *In patientia vestra possidebitis animas vestras. Et si volumus, divina suffragante gratia, hostem antiquum cito & fortiter confringere, omnesque versutias ejus parvipendere; studeamus persecutiones ab eo immissas, mortem pro justitia non solum non devitare, sed etiam pro amore Dei & Christianæ religionis defensione appetere. In hoc enim omnes elationes mortis, & superbiam sæculi conculcabimus, & pro nihilo ducemus, & ei qui est caput nostrum, sedens in dextera Dei Patris, ipso largiente, jungemur, & conregnabimus. Clamat enim magister noster:* (b) *Si compatimur, & conregnabimus. Interea vobis, fratres mei, qui mecum minus valentes estis, fortiora bella certaminis annuntiamus, quia prius Redemptor noster cito faciet, cum tentationibus nostris etiam proventum, ne nimia fragilitate devicti non possimus sustinere, sed inter qualescumque suorum Fidelium posite addiscamus, vel in prosperitate sibi servire.*

(a) Luc. 21.

(b) 2. Tim. 2.

XXI. Persecutio durissima illata per schismaticos in Roman. Eccl.

Ista Gregorius, quasi classico excitans suos ad spirituale certamen; & quidem opportune: persecutio enim adeo horrenda consecuta est, ut fortasse omnes, quæcumque a schismaticis, vel hæreticis illatæ in ipsam Ecclesiam Romanam; vel motæ fuerint, superarit. In qua Catholicæ communionis Fideles ejusdem Gregorii litteris roborati durissima quæque pati potius delegerunt, quam communicando cum schismaticis desciscere ab Ecclesiæ Catholicæ unitate. Hæc autem ut quam verissima esse percipias, testificationem accipe auctoris ejus temporis, qui sub Urbano Secundo, successore Victoris, qui successit Gregorio Septimo, ista scribebat, quæ præsens intuebatur Deusdedit sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyter Cardinalis, de quo superius mentio facta est. Hic, *inquam* universam persecutionem istam brevi compendio perstringens, ab hoc anno, quo idem Henricus in Italiam descendit, usque ad finem hæc habet:

XXII. Quanta per schismaticos illata.

Tandem præfatus tyrannus, Henricus scilicet, induratus ut Pharao, relictis ad resistendum in Germania copiis, assumpto partim suo, partim conductitio sive gregario exercitu, Romam, & suburbana ejus depredationibus, ac incendiis, & cædibus quibus valuit, quadriennio devastavit, & tandem suo Simone magis pretio, quam vi inthronizato, ab eodem Imperialem coronam accepit. Et paulo post, cum eodem, militari Northmannorum manu Ducis Roberti, qui in auxilium domini Papæ Gregorii in Hadriano degentis concite affuit, turpissime fugatus abscessit. Et tam non faventibus, quam non communicantibus sibi ac suis complicibus, & Romæ, & omni regno suo sævissimam & diuturnam intulit persecutionem.

XXIII.

Hujus rei causa & ecclesia pene totius regni desolata, & Christiana religio propemodum dissipata, & nonaginta millia hominum, & eo amplius in diversis regionibus, beato Papa Guiberto cooperante, cæsa sunt. Qui etiam pulsis Catholicis Episcopis, & Abbatibus sceleratos, & idiotas singulis civitatibus, & xenodochiis, vel Ecclesiis singulos, interdum autem binos, vel ternos prælatos damnabili priori & magistri sui Guiberti Simonis mercimonia substituunt, deprædationibus sanctorum locorum, Christianorum sibi non faventium, immo etiam faventium, dum non esset qui armato resisteret, longe lateque voluntate quidem non minus suo Nerone, sed minus possibilitate grassatus est. Sed gratias Deo, qui (ut ait Apostolus) semper triumphat nos in Christo Jesu: quoniam idem Imperator ejus Nero, ab uxore, quam multis Deo teste prostituit, & filiis propter suam oru-

Quæ pati coactus Henricus persecutor.

PAGIUS VII. *Expeditio Roberti Ducis in Dalmatiam.*

Initium expeditionis Dalmaticæ *Roberto* inauspicatum fuit; postquam enim *Aulonem* primo impetu cepit, copias universas bifariam divisit; partem ipse unam mari cum classe ad *Dyrrachium* ducturus, alterius itinere terrestri eidem urbi Dyrrachio admovendæ ductum permisit Baimundo. Sed postquam classis Corcyræ oram prætergressa est, maxima in eam subito procella ingruit: *frangebantur passim in navigantium manibus remi*, inquit Anna Comnena lib. 3. pag. 98. *disceptisque momento vi ventorum velis comminuta antennæ in foros cadebant: naves ipsa cum viris hausta mergebantur. Incidit hic casus alieno tempore, Sole jam post Cancrum magna jam ex parte obitum, ad Leonem festinante, quod tempus esse ajunt exorientis canicula. Prætoria*, in qua Robertus ipse Dux erat, *via multo deniqne labore semifracta servata est*. Nihilotamen segnius in propositum Robertus incumbens, reliquiis naufragii collectis Dyrrachium pervenit, & hoc anno, teste Anna lib. 4. oppugnavit, cepit, & Alexium Augustum acie vicit. Hanc expeditionem narrant etiam Ordericus lib. 7. & Guillelmus Apulien-

Digitized by Google

crudelitatem relictus, jam tandem non cujuslibet Regis, & Ducis, sive Marchionis, sed unius fœminæ, scilicet gloriosæ, & Deo dilectæ Comitissæ Mathildis, congressione adeo debilitatus est, ut vix quinquagenarius magnus Romanorum Imperator succedat, justo districtoque Dei judicio, Dei frequentissimus venditor, & objurator fœmineo superaretur triumpho, qui Dei suave jugum a se projiciens, sicut pater ejus Belial, & immemor illius sancti Regis Job, qui ait: Si contempsi judicium subire cum servo meo; ad satisfaciendum his, quorum infestissimus extitit persecutor, beate Apostole Petri subjici dedignatus est judicio.

XXIV. (a) Eadem Leo Ost. l. 3. c. 89. Guiberti Pseudo-Papæ extrema.

Idem vero Guibertus, qui multo rectius (a) papa demens, quam Clemens dici debuit, in oppidulo suo, quod Argentum dicitur, quasi ad sui munitionem celsa turre fabricatu præstolatur simoniacos angelos cum quibus volando, in putidissimas stygias paludes corruat fractis cruribus, scilicet rebus suis, Deo nobis propitio, jam propemodum confractis, & ad nihilum redactis. Cui nemo Apostolicam coreverentiam, sive obedientiam exhibuit, præter suum Neronem, & scelerates complices ejus, vel qui se illi propter avaritiam, quæ est idolorum servitus, vel perpetuo, vel ad tempus, pacto jurejurando vendidere: quorum plures, quibus perfidia claruerant, dum exercenda sarisi in celebres, ne interessent, aufugiebant, scientes eumdem nullo Romanorum successisse Pontificum, sed præscripto modo perjurium & invasorem ac simoniacum, Henricum videlicet Regem, domino Gregorio Papæ fuisse superinductum, &c. Hæc de his Deusdedit usque ad tempus, quo ista scribebat, sub Papa Urbano, adhuc superstite eodem pseudopontifice Guiberto, summatim collegit, quæ nos per annos singulos sumus uberius tractaturi, & quando expugnata Leoniana urbe, in cathedram Petri se intruserit, ostensuri.

XXV. Quod autem ad pia studia erga Gregorium Papam, cunctosque Catholicos pertinet Mathildis Comitissæ, quæ breviter attigit Deusdedit; accipe ex auctore ejusdem æquali Domnizone, qui ista tunc cecinit versibus istis, rudibus quantumlibet, veracibus tamen, sic ab adventu Henrici in Italiam anni hujus incipiens:

Mathildis laudanda pietas & fortitudo.

Italiam rursum spacium post temporis unum
Ingreditur. Terram totam maculabat aberrans.
Sola resistit ei Mathildis filia Petri.
Rex exardescens contra quam concitat enses,
Prælia, terrores, & castris obsidiones.
Ad nihilum pugnat. Non hæc unquam superatur,
Insuperabilia loca sunt tibi plurima fixa.
Diligitur valde. Villas defendit & arces.

Et inferius de his, quæ Mathildis egerit adversus Henricum atque Guibertum, hæc habet:

Corde pio flagrans Mathildis lucida lampas
Adversus binos Domini Crucis hos inimicos
Arma, voluntatem, famulos, gazam propriamque
Excitat, expendit, instigat, prælia gessit.

XXVI. Sed præter illa, quæ bellicis armis adversus schismaticos egit, memoria plane æterna sunt digna, quæ exhibuit adjumenta Catholicis, sive Præsulibus, sive aliis, ab iisdem suis pulsis sedibus, & innumera mala pati coactis. De quibus idem Domnizo sic ista:

Catholicis prorsus fuit hæc tutus quasi portus;
Nam quos damnabat Rex, pellebat, & spoliabat

PAGIUS liensis lib. 4. qui omnes asserunt, Robertum secum duxisse Pseudo-Michaelem. Hæc Legatis a Dyrrachianis missis, cur venerit requirentibus respondit:

Dux venisse refert se Regni sede repulsus
Immerito Michael, ut restituatur honori.
Illi promittunt urbis, quos ipse petebat
Ingressus, nunquam viso Michaele negandos.
Corniciinum sonitu circumdatus atque tubarum
Et plectrix, qui se Michaelem finxerat esse
More coronatus deducitur Imperiali,
Circumvallatus cantantibus undique turbis.
Unanimi cives hunc ut videre, cachinno
Visum derident dicentes, iste solebat
Crateras mensæ pleno deferre Lyæo
Et de pincernis erat inferioribus unus.

Venetos in hoc bello Alexii Imp. partes secutos esse, se seque præclare in eo gessisse, produnt Anna, Apuliensis, & Scriptores Veneti, qui ultimi addunt, tunc Regium titulum *Dalmatiæ* Venetiarum Ducem consecutum esse; Lucius vero in Hist. de Regno Dalmatiæ & Croatiæ lib. 3. cap. 2. existimat, integram maris Adriatici ditionem ex Dalmatiæ accessione tunc Venetos habuisse. Sed tam hic, quam Ordericus laudatus, Lupus Protospata, aliique multi perperam credidere *Michaelem*, qui cum Roberto Duce erat, fuisse illum qui Constantinopoli Imperio depositus est. Porro hanc expeditionem cum hoc anno Lupus Protospata in Chron. & Anonymus Barensis recte copulant.

Pontifices, monachos, clericos, Italos, quoque Gallos,
Ad vivum fontem currebant funditus omnes,
Scilicet ad dictam dominam jam mente benignam,
Quique requirebant apud ipsam repperiebant.
Defuit haud ulli, quin profuit optima cunctis.
Non ab ea mæstus siquis vir venit honestus
Unquam præteriit, sed consolatus abivit.
Vestibus e sacris multos hac nota Ducatrix
Patres Catholicos vestisse quidem reminiscor;
Inter quos fuit & venerandus Episcopus Urbis Lucensis.

Et Inferius:

Nam quos ipsa valet pravos convertere mater,
Quoscumque modis quit, agit in omnibus horis;
Multos cum feudo, multos munus tribuendo;
Regando plures; castellaque sæpius urens
Regis ab obsequio jugiter disjungit iniquo.
Ultramontanis ac Principibus sibi charis
Errores Regis scribit vitare rebellis.
Sicque Deo multum generabat credula fructum
Gregorio Papa proceres servire suadens,
Mittere cui gratis crebro solet in Lateranis,
Xinia multa nimis, quam Papa pie benedixit.
Bis centum libras domus argenti Canusina
Tunc misit Papæ, quam debet Papa beare.

Hactenus de Mathilde. Prosequamur reliqua Gregorii.

XXVII. Idem per Legatos in Gallias missos exigendam curavit pecuniam, quam sancti Petri denarium nominabant, a Carolo Magno primitus in tribus Galliarum locis indictam. Fuisse autem summam totius exactionis mille & ducentas libras, ipsa testatur in (*a*) epistola ad eos data, præter quantitatem illam, quam sponte unusquisque amore S. Petri offerre soleret. Quo tempore, datis ad eum (*b*) litteris, redarguit Rothomagensem Episcopum, quod distulisset invisere sacra Limina Apostolorum; in quibus hæc inter alia observatione digna leguntur:

(*a*) Greg. l. 8. ep. 23.

(*b*) Id. l. 9. ep. 1.

Qui vero labor, aut quæ difficultas præ aliis dissuasit vobis per tantum spatii beatum Petrum negligere; cum etiam ab ipsius mundi finibus etiam gentes noviter ad Fidem conversa studeant annue tam mulieres, quam viri ad eum venire? Redarguit eumdem, quod tres menses distulisset petere pallium, ac prohibet, ne pontificalia usque ad susceptum pallium exercere præsumat.

Annua fidelium peregrinatio ad limina apostolorum.

XXVIII. Hoc eodem anno idem Gregorius Papa nihil penitus prætermittens officii seduli pastoris excubiarum, vallatus ipso pelago ærumnarum, exigit a longe posito, quod deberet implere, adventum in Urbem, Lanfranco Cantuariorum Archiepiscopo, acrioribus eum (*c*) litteris istis corripiens, quamvis fama celebrem sciret Antistitem, quod non visitaret sacra Limina Apostolorum:

(*c*) Greg. l. 9. ep. 20.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Lanfranco Cantuariorum Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem.

Lanfrancus archiep. Cantuariorum vocatur ad limina Apost.

*Sæpe fraternitatem tuam Apostolica legatione invitavimus Romam venire etiam pro Fidei & religionis Christianæ comprobatione: quod hucusque (sicut apparet) aut superbe, aut negligenter, nostra abutens patientia, distulisti, cum nec etiam canonicam excusationem prætenderis. Non enim labor aut difficultas itineris te sufficienter excusat, cum satis notum sit, multos longe remotos, licet corpore invalidos & infirmos, & a lectulis vix valentes surgere, tamen beati Petri amore flagrantes, ad ejus Limina vehiculis properare. Quare Apostolica tibi auctoritate præcipimus, ut postposita occasione, & inani formidine, datis induciis quatuor mensium, postquam hæc nostra mandata ad notitiam tuam pervenerint, in præsenti anni festo Omnium sanctorum Romæ adesse procures & satagas, & inobedientiæ tuæ reatum per tantum temporis supportatum emendare non alterius negligas. Quod si nec adhuc te mandata Apostolica moverint, sed in dissimulans in contemptu durare malueris, & periculum inobedientiæ incurrere non erubueris (quod est quasi scelus idololatriæ, testante beato (*d*) Samuele) a beati Petri gratia scias te procul dubio removendum, & ejus auctoritate animo feriendum, ita videlicet, ut si infra prædictum spatium ad nos non veneris; ab omni sis officio Episcopali suspensus.* Hæc Gregorius, jurium S. Petri tempore etiam bellico studiosus exactor.

(*d*) 1. Reg. 15.

XXIX. Insuper Legatum Apostolicæ Sedis in Galliis Hugonem Diensem Episcopum nemini parcentem, plurimos excommunicantem, mitius agendum (*e*) admonuit. Venetorum Ducem, ne amicitias cum excommunicatis inire præsumeret,

(*e*) Greg. l. 9. ep. 12.

datis ad eum litteris (*a*) monuit: scripsitque de his ipsis ad Theobaldum Comitem, sanctæ Romanæ Ecclesiæ studiosum.

(*a*) *Idem ibid. ep. 8. 9.*

Excommunicavit etiam Comitem Andegavensem ob injurias illatas (*b*) Archiepiscopo Turonensi; necnon (*c*) Jordonem Principem Capuanum perjurum, quod quæ jurasset, Apostolicæ Sedi, præstare noluisset. Carnotensem Episcopum reum juramento se purgare permisit, cum Romam venisset. Hæc & alia id genus negotia pontificia inter bellicos tumultus, ac si summa pace frueretur, persolvere non neglexit.

(*b*) *Idem ibid. ep. 22. 23.*
(*c*) *Idem ibid. 25. 26.*

Wisigothi rursum ad fidem conversi.

Accidit autem inter tot lugubria illud plane lætum atque jucundum, quod dum Henricus Rex ab Ecclesia contumeliosus abscedit, Reges longe positi ad Fidem conversi, eamdem Ecclesiam missa legatione requirunt, & ejus primarium Antistitem Gregorium venerantur: dum contendit ille, colunt isti: cum persequitur ille, consequuntur isti. Ut plane in Ecclesia Dei illud sit intueri, quod natura agi videmus in arbore, quæ ut in proceram altitudinem exaltata siccatur, e trunco virenti germine læta virgulta promantur. Sed quinam isti Reges, quibusve prædicantibus ad Fidem conversi fuerint, Scriptorum inopia remansit obscurum: innotuere illa duntaxat, quæ ejusdem Gregorii Papæ epistola docet, quæ sic se habet (*d*):

(*d*) *Idem ep. 24.*

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Visigothorum gloriosis Regibus L. & A. & populis salutem & Apostolicam benedictionem.

XXX. Greg. Pap. congratulatur Wisigothis ad fidem conversis.

Frater noster Episcopus vester ad Apostolorum Limina veniens suggessit nobis de nova gentis vestræ conversione, scilicet qualiter relicta Gentilitatis errore ad Christianæ Fidei veritatem pervenerit. Unde plurimum in Domino lætati, misericordi omnium intimo corde gratias agimus, qui mentes vestras lumine sua visitare, & de tenebris ad lucem, de morte ad vitam dignatus est vos æterna sua benignitate reducere. Simul etiam ipsius ineffabilem misericordiam deprecati sumus, assidueque postulare optamus, ut vos tam Fidei gratia, quam & bonorum operum fructibus & in hac vita vigere, & in futura Sanctorum cœtibus faciat annumerari.

XXXI.

Proinde charissimi filii, auctoritate sanctæ Romanæ Ecclesiæ, vice beatorum Apostolorum Petri & Pauli nobis licet indignis concessa, vos admonemus, ut hujus fugitivæ vitæ incertitudinem, ac temporalium rerum & gaudiorum instabilitatem perpendentes contemnere, & ad illa, quæ sine fine mansura sunt, quæque humani sensus, ac desiderii angustias amplitudine sua excedunt, memineritis aciem mentis semper extendere, concordiam, & dilectionem studeatis ad invicem indeficienter habere, ecclesiis honorem, pauperibus vel afflictis compassionem, sacerdotibus, præcipueque Episcopis reverentiam & obedientiam quasi patribus procuretis impendere; necnon & decimas, quæ ad usum tam ipsorum, quam ecclesiarum, & pauperum proficiant, dare, totoque regno indicere. Quod quidem nulli debet grave videri pro meliori parte videlicet semper victura anima quemque decimam Deo offerre, cum pro morituro corpore plurimæ gentes conjugibus suis tertiam rerum legibus compellantur exsolvere.

XXXII.

Præterea ad hoc summis animis viribus enitimini, ut qui velut in fine orbis, ita & seculorum ad laborandum in vineam Dominicam introistis, inter primos remunerandi eumdem denarium undecimæ operatores percipere debeatis. Agite etiam, ut quemadmodum de præcessoris vestri laudabili fama valde sumus gavisi; ita quoque studiorum, probitatumque vestrarum opinio nos de se, sicut optamus, lætificet. Quia vero noviter ad Christum conversos nondum Christianæ Fidei & religionis doctrinam sufficienter vos sumpsisse putamus, volumus, ut frequenter ad hanc Sedem clericos vestros mittatis, talesque personas provideatis ad nos destinare, quæ & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ moribus plenius instrui, & instructi valeant ad vos docte salubriterque, quæ agenda sunt, referre. Hactenus Gregorius, novæ prolis multiplicatione ex insperato fœcundus, præ admiratione propheticum illud usurpans, ac dicens in corde suo: (*e*) *Quis mihi genuit istos? ad quem Dominus: Ecce levabo ad Gentes manum meam, & ad populos exaltabo signum meum, & afferent filios tuos in ulnis suis, & filias tuas super humeros portabunt.* Ad Ecclesiam venientes.

(*e*) *Isa. 49.*

XXXIII.

Quo anno & Bertrannus Comes Provinciæ fidelitatis juramentum ipsi Gregorio sic primo juravit: *Ego Bertrannus Dei gratia Comes Provinciæ, ab hac hora & deinceps tibi domino meo Papæ Gregorio, & cunctis successoribus tuis,* qui

PAGIUS VIII.

Ad num. XXXIII. Collector Registri Gregoriani lib. IX. refert duo Juramenta *Bertranni* Comitis Provinciæ, quibus se suumque Comitatum Gregorio VII. ejusque Successoribus submittit; cum enim *Henricus* IV. Germaniæ & Burgundiæ Transjuranæ Rex ab eodem Gregorio excommunicatus fuisset, existimavit Bertrannus se solutum esse a fidelitate eidem Regi debita, quod Provincia intra Burgundici Regni limites contineretur; exindeque tam ipse, quam Comites Forcalquerii, Venascini, Arausionis, Sabaudiæ, Vicecomites Massilienses, aliique

Origo Principatuum in Regno Arelatensi institutorum.

Digitized by Google

Pontifices, monachos, clericos, Italos, quoque Gallos,
Ad vivum fontem currebant funditus amnes,
Scilicet ad dictam dominam jam mente benignam,
Quique requirebant apud ipsam reppe- riebant.
Defuit haud ulli, quin profuit optima cunctis.
Non ab ea mæstus si quis vir venit bo- urstus
Unquam præteriit, sed consolatus abivit.
Vestibus a sacris multos hac nota Ducatrix
Patres Catholicos vestisse quidem reminiscor;
Inter quos fuit & venerandus Episcopus Urbis Lucensis.

Et Inferius:

Nam quos ipsa valet pravos convertere mater,
Quoscumque modis quit, agit in omnibus horis;
Multos sum feudo, multos munus tribuendo;
Roganda plures; castellaque sæpius urens
Regis ab obsequio jugiter disjungit iniquo.
Ultramontanis ac Principibus sibi charis
Errores Regis scribit vitare rebellis.
Sicque Deo multum generabat credula fructum
Gregorio Papæ proceres servire suadens,
Mittere cui gratis crebro solet in Laterano,
Xenia multa nimis, quam Papa pie benedicit.
Bis centum libras domus argenti Canusina
Tunc misit Papæ, quam debet Papa beare.

Hactenus de Mathilde. Prosequamur reliqua Gregorii.

XXVII. Idem per Legatos in Gallias missos exigendam curavit pecuniam, quam sancti Petri denarium nominabant, a Carolo Magno primitus in tribus Galliarum locis indictam. Fuisse autem summam totius exactionis mille & ducentas libras, ipse testatur in (a) epistola ad eos data, præter quantitatem illam, quam sponte unusquisque amore S. Petri offerre soleret. Quo tempore, datis ad eum (b) litteris, redarguit Rothomagensem Episcopum, quod distulisset invisere sacra Limina Apostolorum; in quibus hæc inter alia observatione digna leguntur:

(a) Greg. l. 8. ep. 25.
(b) Id. l. 9. ep. 1.

Qui vero labor, aut quæ difficultas prævalens dissuasit vobis per tantum spatii beatum Petrum negligere; cum etiam ab ipsius mundi finibus etiam gentes noviter ad Fidem conversæ studeant annue tam mulieres, quam viri ad eum venire? Redarguit eumdem, quod tres menses distulisset petere pallium, ac prohibet, ne pontificalia usque ad susceptum pallium exercere præsumat.

Annua fidelium peregrinatio ad limina apostolorum.

XXVIII. Hoc eodem anno idem Gregorius Papa nihil penitus prætermittens officii seduli pastoris excubiarum, vallatus ipse pelago ærumnarum, exigit a longe posito, quod deberet implere, adventum in Urbem, Lanfranco Cantuariorum Archiepiscopo, acrioribus eum (c) litteris istis corripiens, quamvis fama celebrem sciret Antistitem, quod non visitaret sacra Limina Apostolorum:

(c) Greg. l. 9. ep. 20.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Lanfranco Cantuariorum Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem.

Lanfrancus archiep. Cantuariorum vocatur ad limina Apost.

Sæpe fraternitatem tuam Apostolica legatione invitavimus Romam venire etiam pro Fidei & religionis Christianæ comprobatione: quod hucusque (sicut apparet) aut superbe, aut negligenter, nostra abutens patientia, distulisti, cum nec etiam canonicam excusationem prætenderis. Non enim labor aut difficultas itineris te sufficienter excusat, cum satis notum sit, multos longe remotos, licet corpore invalidos & infirmos, & a lectulis vix valentes surgere, tamen beati Petri amore flagrantes, ad ejus Limina vehiculis properare. Quare Apostolica tibi auctoritate præcipimus, ut postposita occasione, & inani formidine, datis induciis quatuor mensium, postquam hæc nostra mandata ad notitiam tuam pervenerint, in præsentis anni festo Omnium sanctorum Romæ adesse procures & satagas, & inobedientiam tuam tantum per tantum temporis supportatam emendare non ulterius negligas. Quod si nec adhuc ea mandata Apostolica moverint, sed in dissimulans in contemptu durare malueris, & periculum inobedientiæ incurrere non erubueris (quod est quasi scelus idololatriæ, testante beato (d) Samuele) a beati Petri gratia scias te procul dubio removendum, & ejus auctoritate omnino feriendum, ita videlicet, ut si infra prædictum spatium ad nos non veneris; ab omni sis officio Episcopali suspensus. Hæc Gregorius, jarium S. Petri tempore etiam bellico studiosus exactor.

(d) 1. Reg. 15.

XXIX. Insuper Legatum Apostolicæ Sedis in Galliis Hugonem Diensam Episcopum nemini parcentem, plurimos excommunicantem, mitius agendum (e) admonuit. Venetorum Ducem, ne amicitias cum excommunicatis inire præsumeret,

(e) Greg. l. 9. ep. 12.

da-

Digitized by Google

(a) Idem ibid. ep. 8. 9.

datis ad eum litteris (a) monuit: scripsitque de his ipsis ad Theobaldum Comitem, sanctæ Romanæ Ecclesiæ studiosum.

(b) Idem ibid. ep. 22. 23. (c) Idem ibid. 25. 26.

Excommunicavit etiam Comitem Andegavensem ob injurias illatas (b) Archiepiscopo Turonensi; necnon (c) Jordonem Principem Capuanum perjurum, quod quæ jurasset, Apostolicæ Sedi, præstare noluisset. Carnotensem Episcopum reum juramento se purgare permisit, cum Romam venisset. Hæc & alia id genus negotia pontificia inter bellicos tumultus, ac si summa pace frueretur, persolvere non neglexit.

Wisigothi rursum ad fidem conversi.

Accidit autem inter tot lugubria illud plane lætum atque jucundum, quod dum Henricus Rex ab Ecclesia contumeliosus abscedit, Reges longe positi ad Fidem conversi, eamdem Ecclesiam missa legatione requirunt, & ejus primatium Antistitem Gregorium venerantur: dum contendit ille, colunt isti: cum persequitur ille, consequuntur isti. Ut plane in Ecclesia Dei illud sit intueri, quod natura agi videmus in arbore, quæ ut in proceram altitudinem exaltata siccatur, e trunco virenti germine læta virgulta promantur. Sed quinam isti Reges, quibusve prædicantibus ad Fidem conversi fuerint, Scriptorum inopia remansit obscurum: innotuere illa duntaxat, quæ ejusdem Gregorii Papæ epistola docet, quæ sic se habet (d):

(d) Idem ep. 24.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Vvisigathorum gloriosis Regibus L. & A. & populis salutem & Apostolicam benedictionem.

XXX. Greg. Pap. congratulatur Wisigothis ad fidem conversis.

Frater noster Episcopus vester ad Apostolorum Limina veniens suggessit nobis de nova gentis vestræ conversione, scilicet qualiter relicto Gentilitatis errore, ad Christianæ Fidei veritatem pervenerit. Unde plurimum in Domino lætati, miseratori omnium intimo corde gratias agimus, qui mentes vestras lumine suo visitare, & de tenebris ad lucem, de morte ad vitam dignatus est vos æterna sua benignitate reducere. Simul etiam ipsius ineffabilem misericordiam deprecati sumus, assidueque postulare optamus, ut vos tam Fidei gratia, quam & bonorum operum fructibus & in hoc vita vigere, & in futura Sanctorum cœtibus faciat annumerari.

XXXI.

Proinde charissimi filii, auctoritate sanctæ Romanæ Ecclesiæ, vice beatorum Apostolorum Petri & Pauli nobis licet indignis concessa, vos admonemus, ut hujus fugitivæ vitæ incertitudinem, ac temporalium rerum & gaudiorum instabilitatem perpendentes contemnere, & ad illa, quæ sine fine mansura sunt, quæque humani sensus, ac desiderii angustias amplitudine sua excedunt, memineritis aciem mentis semper extendere, concordiam, & dilectionem studeatis ad invicem indeficienter habere, ecclesiis honorem, pauperibus vel afflictis compassionem, sacerdotibus, præcipueque Episcopis reverentiam & obedientiam quasi patribus procuretis impendere; necnon & decimas, quæ ad usum tam ipsorum, quam ecclesiarum, & pauperum proficiant, dare, totique regno indicere. Quod quidem nulli debet grave videri pro meliori parte videlicet semper victura anima quemque decimam Deo offerre, cum pro morituro corpore plurimæ gentes conjugibus suis tertiam veram legibus compellantur exsolvere.

XXXII.

Præterea ad hoc summis animi viribus enitimini, ut qui velut in fine orbis, ita & sæculorum ad laborandum in vineam Dominicam introistis, inter primos remunerandi eumdem denarium undecima operatores percipere debeatis. Agite etiam, ut quemadmodum de præcessoris vestri laudabili fama valde sumus gavisi; ita quoque studiorum, probitatumque vestrarum opinio nos de se, sicut optamus, lætificet. Quia vero noviter ad Christum conversos nondum Christianæ Fidei & religionis doctrinam sufficienter vos sumpsisse putamus, volumus, ut frequenter ad hanc Sedem clericos vestros mittatis, talesque personas provideatis ad nos destinare, qui & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ moribus plenius instrui, & instructi valeant ad vos docte salubriterque, quæ agenda sunt, referre. Hactenus Gregorius, novæ prolis multiplicatione ex insperato fœcundus, præ admiratione propheticum illud usurpans, ac dicens in corde suo: (e) *Quis mihi genuit istos? ad quem Dominus: Ecce levabo ad Gentes manum meam, & ad populos exaltabo signum meum, & afferent filios tuos in ulnis suis, & filias tuas super humeros portabunt.* Ad Ecclesiam venientes.

(e) Isa. 49.

XXXIII.

Quo anno & Bertrannus Comes Provinciæ fidelitatis juramentum ipsi Gregorio sic primo juravit: *Ego Bertrannus Dei gratia Comes Provinciæ, ab hac hora & deinceps tibi domino meo Papæ Gregorio, & cunctis successoribus tuis,* qui

PAGIUS VIII.

Ad num. XXXIII. Collector Registri Gregoriani lib. IX. refert duo Juramenta *Bertranni* Comitis Provinciæ, quibus se suumque Comitatum Gregorio VII. ejusque Successoribus submisit; cum enim *Henricus* IV. Germaniæ & Burgundiæ Transjuranæ Rex ab eodem Gregorio excommunicatus fuisset, existimavit Bertrannus se solutum esse a fidelitate eidem Regi debita, quod Provincia intra Burgundici Regni limites contineretur; exindeque tam ipse, quam Comites Forcalquerii, Venascini, Arausionis, Sabaudiæ, Vicecomites Massilienses, alique

Origo Principatuum in Regno Arelatensi institutorum.

Bertrannus comes provinciæ fidelitatem jurat Romano Pont. libera donatio ejusdem.

qui per meliores Cardinales S. R. E. electi fuerint, fidelis ero, & quidquid mihi credideritis, in damnum vestrum non manifestabo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia. Postea addidit subsequens juramentum:

Ego Bertrannus Dei gratia Comes Provinciæ, pro remissione peccatorum meorum, & parentum meorum, offero, concedo, dono omnem honorem meum, quantum ad me jure parentum pertinet, omnipotenti Deo, & sanctis Apostolis Petro, & Paulo, & domino meo Gregorio Papæ Septimo, & omnibus successoribus suis; ita ut quidquid placuerit deinceps domino Papæ Gregorio de me, & de toto honore meo, sine ullo contradicto faciat. Ecclesias autem omnes, quæ in mea potestate sunt, præfato domino meo Gregorio Papæ omnino dimitto, & omnibus successoribus suis, & ordinandas eas juste & secundum Deum pro posse meo fideliter adjuvabo.

XXXIV. Comitem vero Andegavensem munera mittentem ad Apostolicam Sedem, nequaquam recipiendum putavit, eo quod excommunicatus a suo Episcopo, eidem minime satisfecisset. Ad quem scribens, & paterne corripiens, hæc habet in fine: (a) *Licet munera tua propter illud peccatum non receperimus; tamen Dei misericordiam pro te orare non desistemus. De cetero nobilitatem tuam monemus, atque præcipimus, ut præfato Episcopo tuo res, quas sibi abstulisti, restituens, digne satisfaciendo eum placare procures, ac deinceps nullatenus inquietare præsumas.* Voluit idem Gregorius ea de causa per Legatum Apostolicum Synodum in Gallia congregari, atque eam causam cognosci, deque his litteras ad Episcopos dedit (b):

(a) Greg. l. 9. ep. 22.

(b) Idem ep. 23.

XXXV. Insuper ad Theobaldum laudatissimum Comitem Pictaviensem Aquitaniæ, Sedem Apostolicam consulentem de Principibus excommunicatis, an cum illis consuetudinem aliquam habere posset, & ut habere liceret, licentiam ab eodem Gregorio impertiri cum rogasset, ad ipsum respondens hæc habet inter alia notatu digna, ubi primum ejus erga Romanam Ecclesiam amorem & observantiam commendasset: (c) *De causa excommunicatorum, super qua consuluisti, nihil tibi præterquam sacri canones præcipiunt, respondere possumus, scilicet ut abstineatis vos a communione ipsorum, prout Deus concesserit, & vestra prudentia poterit. Nec enim parum, te a talibus abstrahendo, existimes agere; immo*

(c) Idem ibid. ep. 9.

PAGIUS

que multi, quorum Præfecturæ intra Regnum Arelatense seu Burgundiæ, constitutæ erant, jugum Henrici IV. excusserunt, & se se supremos dominos reputarunt. Hæc enim verba in Bertranni seu Bertrandi Juramento leguntur: *Ego Bertrannus Dei gratia Comes Provinciæ*, &c. quæ supremi dominii certa indicia sunt. Regnante quidem in Burgundia Henrico Imperatore hujus nominis II. eorum Comitatuum Præfecti cæperant se se paulatim subtrahere ab ejusdem Regis seu Imperatoris dominio, ut videre est apud Boucheum in Hist. Provinciæ lib. VII. pag. 810. sed nullus ex illis se *Dei gratia* Comitem expressis verbis appellare ausus fuerat. Verum Henrico IV. excommunicationis fulmine perculso *Bertrandus* & plures alii se se supremos dominos dixere, illeque ut tutius ageret, Comitatum suum Ecclesiæ subjecit, ut idem Boucheus lib. IX. cap. IX. magis explicat. Hæc vera origo tot Principatuum in vasto Regno Arelatensi circa hæc tempora instituorum.

IX. *Gilbertus & Raimundus Comes S. Ægidii de Comitatu Provinciæ decertant.*

Verum nec Baronius, nec Boucheus, nec alii, qui de hoc Juramento verba faciunt, animadverterunt, illud a Collectore Registri Gregoriani in hunc annum male dilatum, hunc que ordinem temporis non semper servare. *Bertrandus* enim anno millesimo octogesimo jam vita functus erat, & *Gilbertus* Comes Aemiliam & Ruthenensium in Occitania, qui *Gilbergam* Bertranni Comitis sine liberis demortui sororem, sibi copularat, de Comitatu Provinciæ cum Raimundo Sancti Ægidii Comite contendebat, & magis hic, quam ille Provinciæ dominabatur. Quæ successio cum tam Historicos Provinciæ, quam Occitaniæ maxima ex parte latuerit, juvabit eam hic in manifestam lucem educere. *Raimundus* itaque, de quo Malmesburiensis lib. 5. ait, *immane quantum auxit Arelatensi, & Narbonensi, & Provinciali adjectis*, nempe Comitatui Caturcensi, quem a patre in hæreditatis partem acceperat, ut habet idem Malmesburiensis, Raimundus, inquam, licet anno millesimo octogesimo nondum Tolosano Comitatu potiretur, jam tamen erat Comes Narbonensis, Biterrensis, Agatensis, Nemausensis, Ruthenensis, Vivariensis, & aliarum Ditionum, ut Bessa in Historia Narbonæ, Catellus, & alii in Historiis Occitaniæ certis Antiquitatis documentis ostendunt. Mortuo autem *Bertranno* Comite Provinciæ potiorem Provinciæ partem præfatis dominiis adjunxit, sive invasione aut jure belli, sive jure successionis, ut videre est apud Historicos Provinciæ & Occitaniæ; neque enim hic locus hac de re disserendi.

X. *Dominatus Raimundi in Provincia.*

Raimundum anno superiori jam utrique Provinciæ, Orientali, nempe & Occidentali dominatum esse, ideoque & *Bertrannum* jam tunc obiisse, discimus ex Malaterra lib. III. num. XXII: *Igitur anno Dom. Incar. MLXXX. Raimundus famosissimus Comes Provinciarum* (qui titulus solis utriusque Provinciæ dominis attributus reperitur) *famam Rogerii Siculorum Comitis audiens, propter strenuitatem, quæ de ipso referebatur, Legatos dignos, qui ad tantum dirigerentur, mittens, Mathildem filiam suam* (idest, *ejus*, ut quæ postea fuse de hoc matrimonio narrat, certo ostendunt, Malaterra quippe Auctor barbarus) *quam de prima uxore admodum honesta faciei puellam habebat, sibi* (nempe Raimundo) *in matrimonium copulandam expostulabat.* Addit Malaterra conjugium magno apparatu in Sicilia, quo Raymundus Comes venit, celebratum esse; quod ipse ignorare non potuit, sicuti nec nomen filiæ *Rogerii* Comitis, quia subditus ejus erat, aut saltem Normannus natione. Parte alia constat,

Digitized by Google

mo credas certissime, quoniam in futura beatitudine geminam a Domino coronam, obedientiæ scilicet, & sanctæ prædicationis accipies. Bona namque est vox prædicationis cum opere; sed non parva est bona actio sine voce. Neque enim nos alicui licentiam peccandi dare possumus, aut debemus; cum nos ipsi hanc licentiam non habeamus, sed peccantibus Apostolica auctoritate subvenire non denegamus, &c.

XXXVI. Hoc eodem anno, ejus exordio martyrium contigit S. Kanuti Regis Daniæ: de quo primum, quod ad tempus spectat, assentiri non possumus iis, qui id contigisse ponunt anno superiori. Nam cum illud acciderit septima Jan. die, reperiaturque ad eum dedisse litteras Gregorius Papa eo anno decimanona mensis Aprilis; plane adhuc eo tempore fuisse superstitem, & ad hunc annum pervenisse, significatur. Quod autem iste Rex perduellium conjuratione necatus in sanctorum Martyrum numerum relatus inveniatur; ut de rebus ab eo gestis accuratius agamus admonemur, atque inprimis (a) litteris Gregorii Papæ ejus pietatem, & erga Apostolicam Sedem studium & observantiam collaudatam superius vidimus. Saxo Grammaticus luculento stylo prosecutus res (b) Danicas, ubi de eodem Kanuto post Haraldi obitum

S. Kanutus Rex Daniæ martyr insignis habetur.

(a) *Greg. l. 7. ep. 5. & 21.*

(b) *Sax. Gram. hist. Dan. l. 11.*

PAGIUS stat, anno millesimo octogesimo septimo, qua *Guillelmus* Raimundi Comitis Sancti Ægidii frater Tolosanum Comitatum adhuc possidebat, Provinciam bellicis tumultibus ita fuisse conturbatam, & laceratam, ut quem dominum agnoscerent, populi vix scirent. Id liquet ex Instrumentis eo anno datis, & in Archivis Ecclesiæ Arelatensis asservatis, quæ aliquot, prædiorum donationem continent, factam *cum consilio Comitum sive Comitissarum, qui tunc temporis regere videbantur regnum Provincialium hominum*, &c. *quia tunc temporis non erat Dux, nec Marchio, qui rectam justitiam faceret.* Quæ verba intelligi non possunt, nisi de dissidiis, mutuisque bellis, quæ *Gilbertus* maritus Gilbergæ ultimi Comitis Provinciæ sororis, & Raimundus Comes Sancti Ægidii frater & hæres Guillelmi Comitis Tolosani, & Venascini, sibi mutuo inferebant. Præterea in Instrumento in Ecclesia Aniciensi conservato, & a Catello lib. 2. Comitum Tolosæ cap. 5. relato, legimus: *Quod si aliquis homo hanc donationem tollere*, &c. *Nec dubitet se esse positum sub anathemate domini Urbani Papæ, & omnium Episcoporum, & Abbatum, qui Claromontensi Concilio interfuerunt* &c. *Hujus honoris redditio facta est secunda die, quando R. Comes mancipium & fortalitium Sancti Maximini recepit, & eadem die hæc charta facta est.*

XI. *Gilbertus in Provincia pacificus non fuit ante bellum factum.*

Cum autem Concilium Claromontanum mense Novembri anni MXCV. coactum fuerit anno que MXCVI. *Raimundus* in Terram Sanctam profectus sit, ex laudatis verbis apparet, bellum, *Gilbertum* inter & *Raimundum*, usque ad hunc fere ultimum annum perdurasse. Fanum enim Sancti Maximini sex tantum leucis ab Aquis sextiis, Provinciæ urbe dissitum. *Gilbertus* itaque Comitatum Provinciæ usque ad præfati belli finem non obtinuit; sed ubi a morte *Bertrandi* manserit, quidve egerit, deficientibus Monimentis, non liquet. De *Gilberto* & *Mathilde* Raimundi Comitis Sancti Ægidii conjuge hactenus non satis cognita, suis locis sermo erit.

XII. *In charta Lirinensi Raimundus non dicitur Comes Provinciæ.*

Neque his obstat Charta in Archivis Lirinensibus asservata scriptaque *anno ab Incarnat. Domini MLXXXIX. secundo anno ordinationis Urbani II.* in qua narratur, *Richardum* Massiliensem Abbatem Lirinum venisse, & præsente *Adelberto* cœnobii Abbate, cæterisque fratribus lacrymabiliter conquestum esse se ab iis injuriis pati, ac admonuisse quo in unum congregarentur, ut utraque Ecclesia sine alterius læsione, quod sui juris esset, probaret: Monachos vero blandie ejus acquiescentes suggestionibus suos advocasse Judices & Richardum Abbatem suns, ut secundum Deum causam dijudicarent. Verum se judicata Abbatem Massiliensem noluisse judicium recipere, sed *in tantam elatus est malitiam*, subdunt Monachi Lirinenses, *ut omni abjecta charitate & amore, quem nobis primo ostenderat dimisso, Raimundum Comitem super nos induceret, ut sua vi nostram subverteret æquitatem.* Addunt Lirinenses, dum cernerent in nullo proficere, se judicium transtulisse in duos viros laicos, *ipso accedente Comite, ipsumque judicium laudante.* Sed postea Massilienses promissionibus Judices obcæcasse, & Lirinenses injuste oppressos illis concessisse, quæ pertinebant ad honorem S. Honorati, *vidente Raimundo Comite Sancti Ægidii atque laudante.* Numerantur postea obedientiæ (ita cellæ & grangiæ a monasteriis dependentes vocatæ, ut videre est in Glossario Ducangii) Massiliensibus ac Lirinensibus tunc traditæ, subditurque, *interfuit Raimundus Sancti Ægidii Comes in omnibus, & per omnia conciliator & adjutor.*

XIII. *Sed hæc non officit nostra sententia.*

Hæc, inquam, Charta in qua *Raimundus* numquam dicitur *Comes Provinciæ*, nostræ opinioni non officit; non solum quia jus ejus ac possessio in controversia versabantur, & *Gilbertus* Provinciæ partem obtinebat; sed etiam quia *Richardus*, qui ab aliquot annis S. R. E. Cardinalis erat, in ea nunquam Cardinalis appellatus, sed tantum *Abbas Massiliensis*. Præterea Monachi Lirinenses utrumque tanquam hostem habebant, ut ex laudatis verbis manifeste liquet. Denique fanum Sancti Ægidii nunquam *Comitatus* fuit, ut ostendit Catellus in Hist. Com. Tolosæ, & *Raimundus* se Comitem Sancti Ægidii vel Raimundum Sancti Ægidii ob amorem erga hunc Sanctum nuncupabat.

XIV. *S. Kanutus cantu Rex Martyrium facit.*

Ad num. XXXVI. & seqq. Baronius Martyrium *Sancti Canuti* Daniæ Regis, qui *Haraldo* successerat, fuse narrat ex Saxone Grammatico lib. XI. tradente eum, dum populares adhuc sacrorum rudes Decimarum pensitatione obligare vellet, ab eis rebellantibus dire necatum fuisse. Verum Martyrium illud ad annum millesimum octogesimum sextum pertinet, ut discimus ex *Ælnotho* Monacho Cantuariensi, qui paucis post mortem ejus annis Vitam & Martyrium literis mandavit, quam Hafniæ sub hujus sæculi initium publicatam Joannes Meursius anno MDCXXXI. in eadem urbe iterum edidit, & Notis illustravit. Hæc Ælnothi de hujus Martyrii anno verba: *Anno In-*

tum subrogato agit, plane eum ab ipso in regnum ingressu nihil antiquius habuisse, quam Christianum religionem amplificare significat: his addidisse cultum justitiæ inviolabilem, legum pervigilem custodiam, pravorum morum propulsationem assiduam, bonorum vero introductionem, & conservationem stabilem atque perennem, armis, ac legibus roboratum. Sacerdotium vero quomodo illustrandum curaverit, his tu audias verbis ejusdem auctoris:

Sacerdotia, inquit, *gerentes gratiæ nutrimentis prosequebatur; cumque ob inerti & rudi populo parum justam pontificibus venerationem haberi conspiceret, ne tanti nominis potiores inter privatos relinqueret, decreta circumspectionis industria, Principum eis consortium indulsit, eisque primum inter proceres locum perinde ac Ducibus assignavit, auctoritatem honore concilians. Providit enim, ne tanti officii pondus æquo minor veneratio caperet, inque summa religionis arce positi infirmi cultus conditione vilescerent.*

XXXVII. Quæ a Kanuto Rege sint religiose statuta.

*Nec solum pontificibus dignitatis incrementa donavit; sed etiam privatorum Clericorum ordinem benignissimis decretis odornare studebat. Nam quo cumulatiorem eis honorem redderet, * litteratorum*

* al. litigatorum.

PAGIUS *Incarnat. Domini millesimo octogesimo sexto, in civitate Othensis, gloriosus Rex & Protomartyr Danorum Canutus, pro Zelo Christianæ religionis, & justitiæ operibus, ut Christus a proprio convivio traditus, in Basilica Sancti Albani Martyris, per eum paulo ante de Anglia in Daciam* (idest Daniam, quæ ab Auctoribus passim per hæc tempora ita appellatur) *transvecti, post communionem, & confessionem delictorum, sacramento munitus Dominici Corporis ante aram, manibus solo tenus expansis latere lanceatus, sexto Idus Julii, & feria sexta* (quæ anno MLXXXVI. in diem decimum mensis Julii incidebat) *mortem pro Christo passus, requievit, in ipso*. Erravit itaque Pontanus in Hist. Daniæ lib. 5. Malmesburiensis lib. 3. de Gest. Reg. Angl. aliique, qui hanc mortem aliis annis consignarunt.

XV. *Patruus fuit S. Canuti Junioris non vero pater.*

Porro in Martyrologio Romano ad diem VII. mensis Januarii *Sanctus Canutus* Daniæ Rex & Martyr, Sevonis Estrithii sive Magni filius, *Othensa* Martyrio coronatus, male ad illum diem inscriptus legitur, indeque Baronio errandi causa data. Scribit enim num. XXXVI. *Sancti Canuti* Daniæ Regis Martyrium contigisse die septima mensis Januarii; cum tamen, ut mox vidimus, illud die X. mensis Julii acciderit, & dies septimus mensis Januarii sacer sit *Sancto Canuto Regi Obetritorum* ac Duci Slevicensi, anno MCXXX. martyrio affecto. In eo etiam Baronius peccavit, quod anno MCLXIV. num. L. Sanctum Canutum Juniorem filium facit Sancti Canuti Senioris, patremque *Valdemari* Regis. Filius enim Canuti Senioris fuit *beatus Carolus Bonus Comes Flandriæ*, & ipse Martyr, de quo Gualterus Archidiaconus Ecclesiæ Morinorum Auctor coævos, in beati Caroli Vita apud Bollandum ad diem II. Martii part. I. ait: *Carolus Comes Flandriæ filius Canuti Martyris* (de quo hic agimus) *Regis quondam Daciæ, & Adelæ Reginæ, quam postea duxit uxorem Rogerius Dux Apuliæ*, qui anno MLXXXV. Roberto Guiscardo patri, Duci nominatissimo in Ducatum successit. Canutus vero Junior filius extitit *Erici Boni*, Sancti Canuti Senioris fratris, qui post *Olaum* etiam fratrem in Dania regnavit, ut videre est apud Saxonem Grammaticum lib. XIV. aliosque Rerum Danicarum Scriptores. De *Sancti Canuti Junioris*, & beati Caroli Boni Martyrio sæculo sequenti sermo erit.

XVI.

Alexius Comnenus die prima mensis Aprilis currentis anni Imperator dictus est, ut anno superiori ostendimus, ideoque, quæ illic in medium adduximus, huc transferenda. De hoc Imperatore Annæ Comnenæ patre hæc illa lib. 3. scribit: *Alexius Imp. palpitantem extremis singultibus rem Romanam cernens, Turcis in Oriente cuncta vastantibus, Occiduis provinciis imminente Roberto, nullumque non funem movente ut Pseudo-Michaelem in Imperium eveheret, vel potius prætextu hominis funei vafre utente ad olim conceptam & hactenus pressam imperii sibi ipsi parandi cupiditatem explendam; qui ex fumo ac cinere in Flammam late minatem exardescente, magnum jam & vehemens Romanæ ab occasu finis amburere incendium cœperat, tot simul copiis terrestribus ex toto continente collectis, & ex universa littorali regione marinum illorum tanto apparatu congregato triremium, biremium remulco trahendarum, & per se euntium onerariarum navium: hæc inquam videns & secum reputans in Imperii primordiis generosus juvenis, æstuabat animo non satis expendens quo se verteret; cum eum illinc ad pugnam Turci vocarent, hinc Normanni caperent.*

XVII. *Imperium Orientale hinc a Turcis illinc a Normannis vexatum.*

Ita illa pag. 91. Tum pag. 95. *Quoniam vero impiissimos Turcos videbat circa Propontidem commorantes; Solyma, qui orienti tot imperitabat, Nicææ habitante (ubi & Sultanitium erat, quod nos palatium diceremus) & ad quotidiana latrocinia eos immittente, sicque omnem late horum quæ Thyniæ & Bithyniæ obiacet, usque ad ipsum Bosphorum, quæ nunc damalis dicitur, assiduis, qua equestribus, qua pedestribus incursionibus depredante planeque vastante; tam secura licentia grassantibus Barbaris, ut tantum non mare ipsum inscendere, Urbemque ultro invadere ansuri viderentur: quos trementes Byzantii sine ullo metu moras agere in oppidulis circum littora positis, atque in sacris templis, nemine inde illos absterrente, aut pellere parante, terrore ac consternatione pleni quid consilii caperent, non habebant.*

XVII. *Alexius Imp. pacem facit cum Turcis.*

Paulo post pag. 96. *Atqui ne Hercules quidem, quod vulgo ajunt, cum duobus uno tempore unus hostibus pugnam susceperit: nedum juvenis Imperator in ipsis initiis novæ gubernationis Rempublicam inveniens funditus perditam: non enim ut a longe jam tempore, vergebat in interitum sensim; sed quæ possum ruere dudum cœperat, jam plane pervenisse ad imum præcipitii, & tota ruina procubuisse videbatur, nec copias habens, nec pecuniam, devorata enim prius cuncta fuerant, & sine ulla utilitate publica prodige absumpta. Ea externa necessitas vocans Alexium, quamvis invitum, compulit ut Turcis a Damali atque a maritima ora longe prius recedere coactis, præter dona quibus tali tempore supplices Barbaros excipere utile visum est, pacem quoque largiretur, his legibus:* „ Ut
„ Dra-

rum controversias, vulgaris fori conditione exemptas, ad ejusdem professionis judicium relegabat. Iisdem religionis reos, abjecta repellere nequeuntes, pecuniaria mulcta puniendos permisit. Quibus etiam in omnia, quæ adversum divina committerentur, animadversionis arbitrium tradidit, cunctasque hujus generis actiones, sacerdotali judicio destinatas a publico foro secrevit, ut honore impares conditio æquaret. Quamobrem dignitati pondus adjecit, decusque privato fastigio excelsius eorum respectu tueri voluit; quo effectum est, ut Danorum nemini, nisi Regi, aut pontificibus, eique qui potissimus regni successor advertitur, domesticis quemquam liceat actionibus postulare. Hæc quidem Rex maxime pius, quem de his Gregorius Papa anno superiori id potissimum admonuisset litteris suis, in quibus hæc cum aliis: (a) *Inter cæteras ergo virtutes, quas animo tuo imitendas censueris, ecclesiarum defensionem in mente tea volumus eminere; sacerdotalis ordinis reverentiam proximum locum tenere, ac deinde justitiam & misericordiam in cunctis te judiciis discrete servare.* Redarguit autem, & Apostolica censura perterruit, quod sacerdotes apud eos adeo laiquæ æstimationis essent, ut omniam quæ cælitus immitterentur cladium, populus ad eosdem culpam transferret, ac proinde non solum contemptui essent, sed ut malorum omnium rei, odio haberentur.

(a) Greg. l. 7. ep. 21.

XXXVIII. Pro decimis rex laborat.

Subiicit autem ista Saxo Grammaticus: *Idem populares adhuc sacrorum rudes decimarum religioni assuescere conabatur; sed propositi irrita suasio fuit, quippe maturitatem rerum capere novelli cultus rudimenta nequibant.* Verum non destitit Rex in opus insistere, ut populus decimarum pensitationem ecclesiis pro religione susciperet, occasioneque nacta indictæ a Rege multæ populo ob impium desertionis crimen, ea liberandam propo-

PAGIUS „ Draconem fluvium deinceps pro Ditionis „ suæ termino haberent: cum ne unquam manu facta rejicerent, neve in fines Bithynio„ rum irrumperent. *Sic bellum Orientale conquievit.* Quare Imperium Orientale maximopere inclinabat, & Turcarum potentia in dies augebatur.

XVIII. Prima Turcarum Sedes.

De *Turcarum* primis sedibus multa hactenus varii Scriptores congesserunt. Ducangius ex Bryennio, Curopalate & Zonara eos ad Caucasi montis partes Septentrionales, versus Tanaim & Bosphorum habitasse colligit, & illis Auctoribus consentit Porphyrogennete lib. de Administ. Imp. cap. 3. Turcos *Patzinacis* vicinos fuisse: cap. 22. provinciam ab eis inhabitatam ab Occidente *Franciam*, a Septentrione *Patzinacitas*, a meridie *Magnam Moraviam* habuisse auctor est. Denique cap. 38. & 40. eir, eos *Chazaris* conterminos fuisse. Atque ut inde facilius deprehendatur, quem incoluerunt, tractum, observandum ex eodem Scriptore cap. 1. 8. & 37. *Patzinacitas* gentem fuisse, vicinam *Russiæ*, & ad *Danaprim & Danastrim* celeberrimos fluvios, versus Chersonesum Tauricam habitasse. *Francia* appellatione intelliguntur Regiones ad Septentrionem, quæ Francis aut Imperatoribus Germanicis Porphyrogennetæ ævo, parebant, Poloni videlicet & vicinæ iis nationes. *Magna Moravia*, quæ Sphendopluchi regio dicitur, eidem Porphyrogennetæ cap. 12. 38. & 42. videtur eadem quæ hodie *Moldavia* appellatur. *Chazari* denique, quorum crebra est apud Scriptores Byzantinos mentio, finitimi erant Uzis, Alanis, Chersonitis, Bulgaris & ipsis Turcis. *Turcia* igitur Vetus, ex prædictis extitisse conjicitur in *Lithuaniæ* Provinciis, quæ ad Pontum Euxinum vergunt. Sed & ad *Istrum* ipsum habitasse Turcos docent Curopalates & Zonaras in Leone Philosopho, & in Constantino Monomacho. Ita scite Ducangius in Notis ad Nicephorum Bryennium pag. 199.

XIX. Turci Orientales in varias tribus divisi.

Verum Vir doctissimus quarundam tantum *Turcorum* Tribuum eo in loco mentionem facit; horum enim natio, si in universum consideretur, longe magis extensa fuit. Persæ, aliique Orientales *Turcos* appellant, quos Græci, Latinique *Scythas* vocarunt, & Turcos cum Tartaris confundunt; & sicut intra & extra Imaum, montem Asiæ maximum, varia nunc pro locorum diversitate nominibus designatum, *Scythæ* reperiebantur, ita & Turci dilatabantur usque ad murum quingentarum fere leucarum, quo Sinenses populi clauduntur; quia vero in immenso illo terrarum spatio complures variæ Turcorum & Tartarorum *Tribus* existunt, inde etiam diversis temporibus *Turci* exiere, & in varias provincias excursiones fecere. Quæ de *Turcis* præmittere visum, quia sequentibus temporibus frequens eorum in Historia Ecclesiastica mentio occurrit.

XX. Obitus Brunonis Episc. Andegavensis.

In Appendice ad Chronicon Andegavense, quæ extat Tom. I. Biblioth. Labbei ad annum MLXXXI. legitur: *In ipso anno obiit quinto Kal. Septemb. Andegavorum Episcopus Eusebius, qui alio nomine Bruno dicebatur.* Tum in alia Appendice ad idem Chronicon, ad annum MLXXXI. *Obiit Domnus Eusebius cognomento Bruno Andegavorum Præsul VI. Kal. Septemb.* in priori Appendice dies sepulturæ, in posteriori dies mortis notatur, ideoque alter Chronographus ab altero hæc non desumsit. Baronius anno MXXXV. num. I. ait, *Brunonem* Berengarianæ hæreseos propugnatorem acerrimum fuisse. Verum *Brunonem* hæreseos infamiam apud nonnullos subiisse, quod *Berengarium* Archidiaconum suum errores publicantem non coercuerit, non excommunicarit, ac ejus hæresim atque excommunicationem cæteris Episcopis encyclicas Epistolas notas non fecerit, certum est. Sed, ut notat Natalis Alexander Sæc. XI. & XII. part. II. Dissert. I. art. IV. sola fama hac in parte mendaci nitebatur *Deoduini* Leodiensis Episcopi, ibidem a Baronio laudati, & Durandi Troarnensis Abbatis, cujus verba anno ML. num. XV. retulimus, de Brunone Andegavensi Antistite opinio: quem etsi e negligentiæ reatu, cujus causa fuit nimius illius in *Berengarium* amor, purgare difficile sit: ab hæresi tamen Berengariana penitus immunem probare facillimum est.

XXI.

Primo, quia cæterorum Auctorum nullus eum Berengarianæ hæreseos infamia infecit: non *Hugo* Lingonensis, non *Lanfrancus*, non *Guitmun-*

Digitized by Google

posuit, si decimarum solutioni se vellent lege perpetua obligare. Renuente populo, decimarum exhibitione se velle teneri, cum Rex pœnæ impositæ exactioni per ministros insisteret; instigante proditore Blacco, fisteagente sequestre concordiæ, idem in eum totius populi furorem & arma convertit, quibus & in ecclesia peremptus est.

XXXIX.

Sed quanta animi constantia, quantaque religione mortem exceperit, Saxo sic narrat post alia ad id spectantia recensita: *Sed ne extrema quidem ejus hora sanctitatis studia vacua fuit. Nam cum parietem undique a popularibus perfringi (quippe ligneus erat) adeoque propinquam sibi necem instare animadverteret, accersito sacerdote factorum arcana confessus, per summam mœroris acerbitatem prateritæ vitæ culpas absolvit, præmiumque sibi pænitentiæ salubritate concepit. Tantum in innocentia sua fiduciæ reposuerat, ut mortem non pericula oppressus effugere, sed metu vacuus appetere videretur. Quin etiam propansis utrimque brachiis ante aram fati securus occubuit. Ubi dum victimæ more prostratus percussorem expectat, immissa per fenestram lanceæ mortifero jactu confossus, pium mortis sacrificium edidit, fusoque multum sanguine, suum ad ultimum erogavit. Enimvero crebris undique telis impetitus corpus immobile tenuit, nec ante loco, quo excubabat, excessit, quam feretro mandaretur extinctus. Ex cujus sanctissimis vulneribus plus gloriæ, quam cruoris effluxit.* Pergit auctor narrare uberem miraculorum editionem, quibus Deus ejus manifestam fieri sanctitudinem voluit etiam interfectoribus refractariis. Factum igitur, ut Ecclesiastico judicio, summo prudentiæ libramento martyrii titulo idem Rex, die qua passus est, septima Januarii sacris tabulis adscriberetur, ubi annua diu Ecclesiæ præconio celebratur. Porro publicum sacrilegium publica est ultus Deus vindicta, immissa dein fame in rebellem populum, qua coacti sunt suum fateri crimen, cujus supplicium paterentur. Post eum Olavus germanus ipsius regnum accepit, tenuitque annos decem, ut idem Saxo Grammaticus docet.

Popolus in Reg. rebellans eum dire necat.

Re-

PAGIUS

Heresi Berengariana non favit.

mundus, non *Algerus*. Secundo, nec ullo in Concilio, nec apud ullum Summum Pontificem de hæresi delatus est; imo cum aliis Episcopis adfuit Synodo Remensi a Leone IX. celebratæ, ut ex illius Synodi Actis constat. Tertio, si vel levissima hæreseos suspicione aspersus fuisset, non minus ipsi, quam ejus Archidiacono professionem fidei imperasset. Denique *Bruno* fidei suæ integritatem luculenter probatam reliquit in Epistola ad Berengarium data, post ultimum Concilium Romanum in ejus causa habitum, cum *Berengarius* ipsum per literas obtestatus esset, ut *se & Gaufridum Martini* clericum Andegavensem *sub Judice audiri faceret in libro B. Ambrosii de Sacramentis*. Epistola illa ad *Beringerium Magistrum* data, a Claudio Menardio in Notis ad libros Sancti Augustini contra secundam Juliani responsionem ex veteri MS. primum edita. Etenim *Berengarius* anno MLXXIX. postquam Synodus Romana absoluta est, in Galliam rediit, fidei Professionem, quam in ea sub juramento asseruerat, iterum perfide violavit, & prædictam Epistolam ad Brunonem Andegavensem Episcopum dedit: respondit *Bruno*, id sibi conveniens non videri; sufficere ad fidem, ut verbi Christi virtute panem & vinum post consecrationem verum Christi Corpus & Sanguinem fieri credatur, ejus rei modum, ordinemque non inquirendum; Patres hac de re causæ legendos: *ac nullam aliam de hac re disputationem vel controversiam*; Subdit Bruno, *nec auditores me quærere, procurare, congregare aliquando sciatis. Omnibus vero pro hac re, me volente, quod si parum est quamvis parvipendatur, contradicente Conventum publicum aggregare volentibus consensum non tribuam, confluentibus humilitatis meæ personam subtraham, confligentibus audientiam, perseverantibus communionem: est enim causa ter provincia nostra judicio terminata, quarto Sedis Apostolicæ Synodi sententia extincta.*

XXII.

Ejus Epitaphium a Marbodo viro piissimo compositum.

Brunonis Andegavensis Epitaphium condidit *Marbodus*, tunc Scholæ Andegavensis Magister, & deinde Redonensis Episcopus, ab Urbano II. in Concilio Turonensi anno MXCVI. creatus:

Bruno Pater: jocunde senex, mitissime Præsul,
Cujus cor pietas, lingua mel & lac erat.
Si tibi culpa fuit, quod nullum lædere velles,
Quale tuum meritum cum bona culpa fuit!
Quid tibi, chare pater, clerus, populusque precentur?
Ut quod tu nobis, id tibi sit Dominus.

Refertur illud Epitaphium ex veteri Cartulario Sancti Albani Andegavensis a San-Marthanis in Episc. Andegav. Porro *Marbodus*, de quo mentio non est in Annal. Eccles. Ecclesiam Redonensem annos pene XXVII. sanctissime rexit, & de eo infra sermo erit.

XXIII.

Inquiritur in fautores heresis Berengarianæ.

Post Synodum Burdegalensem anno superiori habitam, in qua *Berengarius fidei suæ reddidit rationem*, cœpit hæc hæresis vires amittere, cum inquireretur in eos, qui eam tuebantur. Hinc Anastasius quidam Monachus SS. Sergii & Bacchii, Andegavensis, cum suspectus esset apud Geraldum Sancti Albini Andegavensis Abbatem, fidei suæ professionem edere coactus fuit. Publicavit illam Dacherius ad Vitam Lanfranci, cujus hoc est initium: *Domino Geraldo Abbati olim filio, nunc Deo propitio venerabili Patri frater Anastasius domini qui est quod habet. De Corpore & Sanguine Domini jussisti, Venerande Pater, ut quidquid parvitas mea sentit, imo quod credit, sanctitati vestræ patefaciat, hoc breviter pro modulo meo salva fidei puritate accipite.*

Digitized by Google

JESU CHRISTI ANNUS 1082.	GREGORII VII. PAP. ANNUS 10.	VACAT. IMP. OCCID. 26. ALEXII COMNENI IMP. 2.

I. Henric. Rex rursus infestat urbem.

REdemptoris annus sequitur millesimus octogesimussecundus, Indictione quinta, idemque secundus numeratur expeditionis Henricianæ in Gregorium Romanum Pontificem, de quo Bibliothecarius ista: *Anno quoque secundo per Spoletanum Ducatum ad Urbem iterum redivit, & per totum Quadragesimale tempus ipsam Romanam cum multa hostilitate obsedit; adveniente vero tempore Paschali, ut æstivum calorem devitaret, per * cumpitas civitatis exercitum distribuit, & ipse in Longobardiam cum paucis reverti studuit; Guibertum vero apud Tiburtinos dimisit, & exercitui suo præfecit, qui postposito sacerdotio, per incumbentem æstatem agros & segetes Romanorum devastavit, & alia mala tamquam vir sanguineus eisdem Romanis intulit.* Hæc ipse.

II. Sed Bertoldus rerum præsentium inspector, hæc de his hoc anno: *Henricus autem in Italiam assumpto apostata suo Guiberto, secum Romam invasurus proficisceretur, adunata multitudine schismaticorum; ibique ea æstate moratus pene incassum laboravit, nisi quod milites suos quibusdam castellis, ut facerent guerram Romanis, imposuit, quia eum, nec hac vice Romam intrare permiserant. Ignem quoque in domum sancti Petri per quemdam traditorem immittere voluit, sed Dei misericordia protegente non potuit. Cogitavit enim, ut die improviso portas irrumperet, si Romani derelictis propugnaculis ad incendium extinguendum concurrerent, unde ignem domibus quibusdam S. Petro contiguis immitti fecerunt. Sed dominus Apostolicus huic versutiæ obviavit. Nam primum viso incendio, omnes milites Romanos ad propugnacula defendenda transmisit, ipseque solus fiducia S. Petri fretus, facto signo Crucis contra incendium, ignem progredi ulterius non permisit. Igitur Henricus capto venerabili Episcopo de Sutria, aliisque nonnullis, suoque apostata Guiberto in Tiburtina urbe ad infestandos Romanos derelicto, ipse Longobardiam revertitur.* Hæc Bertoldus.

Incendium ab Antipapa immissum extinguitur.

III. Synodus impeditur ab Henric.

Gregorius autem, qui celebrandam ex more hoc anno tempore Quadragesimæ Synodum indixerat, impeditus substitit; quod etiam duobus sequentibus annis accidit, quibus per Henricum ipse Gregorius testatur se fuisse impeditum, tres Quadragesimales Synodos agitare, quantumlibet idem Pontifex hoc anno Synodum datis litteris indixisset. Quod autem idem persecutor Henricus ad conflandam in-

PAGIUS Sæc. XI. Anno Eræ Hisp. MCXX. Anno Hegiræ CDLXXV. inchoatur die 5. Junii. A.C. 1082

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6575.

☉ 27. B. ☽ 19. P. 24. April. Indict. 5.

JESU CHRISTI 1082.

GREGORII VII. PAPÆ 10.

HENRICI IV. REG. 27.

ALEXII COMNENI IMP. 2.

I. Secunda expeditio Henrici Regis in Urbem Romanam.

AD num. I. & seq. Est hic secundus annus obsidionis Romanæ ab Henrico Rege peractæ, de qua Hugo Flaviniacensis ad hunc Christi annum: *Adhuc Romanæ urbi dominus Gregorius præerat, quam VVibertistarum* (seu sectatorum Wiberti, vel Guiberti Antipapæ) *jam esset facta conspiratio, non tamen promotio. Ubi vero & promotio ejus execratione sua illa quasi auctorisata est, & judicatum est ab impiis & perjuris hostili manu Romam aggrediendam, ut Papa, qui populi obsequio & amore cum gratia Dei protegebatur, cum injuria & dedecore a Sede propelleretur: eo usque res devenit, ut Rex cum Papa suo exercitu innumerabili fultus Romam tenderet, & in itinere quotquot poterat ad adorandam statuam, & in ea imaginem bestiæ compellebat. Sed modo mirabili quo plus ad explendam profanæ mentis vesaniam ferebatur, eo gravius deiiciebatur, & dehonestabatur. Aliquando enim magnum erat, si quod osculum Regium merebatur, gratum, si qui vestigia Papæ oscularetur. Nunc versa vice rerum, quicunque inventus fuisset, tenebatur, nec antea dimittebatur, nisi primo pedem Paparelli illius oscularetur, & sic demum osculo Regis potiebatur: ut esset in ambobus æquipartita injuria, verum Regis tanto gravior, quanto hic cujus pedibus inclinabatur erat deterior.* Malaterra ait Henricum in Sedem Sancti Petri hoc anno Guibertum inthronizasse, sed refellit eum Lupus Protospata in Chron. ad annum MLXXXII. scribens: *Henricus obsedit Romam, ut vi introiret & faceret ibidem Papam Ravennensem Archiepiscopum, sed minime potuit.* Quod anno sequenti magis constabit.

II. Bonizonem Episcopatu deturbat.

Hanc *Henrici* expeditionem narrat Baronius ex Bertoldo in Chron. ubi dicitur Henricum Regem *capto venerabili Episcopo de Sutria, suoque apostata Guiberto in Tiburtina urbe ad infestandos Romanos derelicto*, in Longobardiam reversum esse. Erat hoc tempore *Bonizo* Episcopus Sutrii, ab Urbe Roma paucis milliaribus dissiti, magnus Ecclesiæ Romanæ Defensor qui Episcopatu jubente Henrico Rege deturbatus, *cum plura, ærumnosaque mutasset exilia, pervenissetque Placentiam, ibi a Catholicis ejusdem civitatis est dictus Episcopus*, inquit Ughellus Tom. II. Italiæ Sacræ in Catalogo Episc. Placentiæ. Sed Episcopatum illum ante annum MLXXXVI. adeptus non est; cum Presbyter Pœnitentiarius in Vita Sancti Anselmi Lucensis Episcopi, anno MLXXXVI. die XVIII. Martii demortui, cap. VI. narret, *Anselmum* desiderasse in vicino Mintuæ Cœnobio sepeliri, sed cum jam deferretur ad monasterium corpus, *affuit subito Sutriensis Episco-*

invidiam in ipsum Gregorium Romanum Pontificem, se autem liberandum, in vulgus spargeret, seque coactum talia agere, & invitum provocatum ab ipso: Gregorius ad ista diluenda, veritatemque insinuandam litteras apologeticas scripsit, quibus se purgaret ab omnibus objectis, & ob id Synodum generalem indicere exoptaret. Ipsæ autem litteræ sic se habent: (a)

(a) Greg. l. 8. ep. 28.

IV. Greg. se purgat encyclica Apologetica.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, clericis & laicis qui non tenentur excommunicatione, salutem & Apostolicam benedictionem.

Notum facimus vobis, charissimi fratres & filii, nos admodum desiderare & Apostolica auctoritate velle sancire, ut generalis Synodus congregetur in loco tuto & securo, sicque opportuno, ut ad eum possint undique terrarum clericales ordines & laicales amici vel inimici sine timore convenire. Disponimus enim tractare, & diligenti excussione detectum in faciem orbis ex occultis tergiversationum suarum antris extrahere, quicumque ille est, qui tantorum malorum, quæ jam pridem in Christianam religionem grassantur & saeviunt, causa & auctor existit. Cujus etiam impietas, & inaudita temeritas hactenus obstitit & perturbavit, ne inter Pontificatum & regnum divina pax, & recta concordia fieret: quam pacem opitulante Domino (sicut Christiana devotio cupit, & postulat) in eodem Concilio instaurare & confirmare optamus. In qua Synodo præterea, Deo auctore, ad honorem beati Petri, secundum sanctorum Patrum decreta parati sumus, quod justum est, facere, & iniquorum nequitiam revelantes, de his quæ Apostolicæ Sedi objiciuntur, & unde quidam fratrum submurmurant, ipsius innocentiam evidenter ostendere; ita tamen, ut ante omnia res sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quibus spoliata cognoscitur, si dignum est, restituantur.

V. Greg. quam alienus fuerit ab electione Rudolphi

Verum illud admodum vestræ dilectioni notificare non dedignamur, Deo teste, Rudolphum, qui Rex ab Ultramontanis ordinatus est, non nostro præcepto sive consilio regnum tunc suscepisse. Insuper etiam nos in Synodo decernentes firmavisse, nisi Archiepiscopi & Episcopi, qui illum ordinaverant, hoc factum suum recte defendere potuissent, tam ipsos a dignitatibus suis, quam præfatum Rudolphum a regno deponere. Enimvero interim quis hanc nostram dispositionem interturbaverit & multi vestrum sciunt, & nostram scientiam nequaquam fugere potest. Si enim Henricus, Rex dictus, & pars ejus obedientiam quam promiserat, nobis, summo

PAGIUS

scopus nomine Bonizo, quem & Spiritus sanctus suscitavit, ut clamaret, dignum esse, ut in Episcopio Episcopus sepeliretur. Tanta, inquit, lucerna, non decet, ut abscondatur. Ipse adhuc vivens tanquam indignum se humiliavit: nos autem ut vere dignum exaltare oportet hominem, quem fuisse scimus sanctissimum. Quod ita factum est, acclamante *Mathilda* Comitissa, cæterisque præsentibus.

III. *Bonizo doctrina & pietate clarus.*

Sed non solum pietate, verum etiam doctrina *Bonizo* claruit. Lambecius enim lib. 2. Biblioth. Cæs. pag. 790. & seqq. refert extare in Bibliotheca Cæsarea Epitomen omnium Operum & Sententiarum Sancti Augustini, cujus inscriptio, *Paradisus Augustinianus* in libros octo divisam, & a Bonizone Sancto Joanni Gualberto Abbati Vallumbrosano, cujus suasu eam composuit, dicatam, quam Lambecius prælo dignissimam censet. Composuit & Decretale sive Syntagma *Decretorum Ecclesiasticorum, ex sacra scriptura, probatisque Conciliis*, ut & ex Pontificum Romanorum & Sanctorum Patrum, aliorumque Orthodoxorum Auctorum monumentis collectum, & secundum *Locos communes in septem libros* divisum; cui Proemii loco præfixa est Epitome *Historiæ Pontificum Romanorum a S. Petro* usque ad Urbanum II. de qua Epitome jam supra locuti sumus, quam valde dolendum hactenus lucem non vidisse.

IV. *Mathildis Comitissa ad defensionem Gregorii VII. in armis erat*

Lupus Protospata in Chron. ait, Henricum Regem rursus in Longobardiam venisse, *ad debellandam Mathilda Provinciam, quæ cum Papa tenebat Gregorio*. Stabat enim Mathildis ad defensionem Pontificis armata, & continuo excurrebat, expugnabatque loca, quæ partes Schismaticorum Longobardiæ sequebantur, uti in ejus Vita Domnizo refert. Et quia, post tot expensas ei deficiebat pecunia, obtinuit a Sancto Anselmo Episcopo Lucensi, ut bona quæ ipsa & Decessores ejus Ecclesiæ Canusinæ dederant, ad hoc bellum insumere posset, a se postea restituenda. Tengnagelius in Syntagmate *Veterum Monumentorum pro Gregorio VII.* libros duos Domnizonis Presbyteri de Vita Comitissæ Mathildæ edidit, eisque præposuit Relationem de Thesauro Canusinæ Ecclesiæ Romam transmisso, cujus initium est: *Anno Domini MLXXXII. Comitissa Mathildis cum Episcopo Anselmo, qui & Vicarius erat Papæ Gregorii VII. in illis diebus in Longobardia, thesaurum Ecclesiæ Canusinæ postulavit Abbati Gerardo, qui tunc præerat præfatæ Ecclesiæ, dirigendum PP. pro defensione Romanæ Ecclesiæ, quæ illo tempore persecutionem grandem habebat a Guiberto hæresiarcha. Itaque prænominatus Abbas una cum congregatione fratrum, fidelem amorem & dilectionem habens in B. Petro & Romana Ecclesia, Vicario ejus ex Comitissæ petitione alacriter thesaurum obtulit*, &c.

V. *Cura S. Anselmi Episc. Lucensi a Greg. VII. commendata.*

Guibertus Antipapa, qui Archiepiscopatum Ravennensem invaserat, & Henrici Regis conatus in quibuscumque poterat promovebat, ad Sanctum *Anselmum* Lucensem Episcopum scripsit, ut a Mathilde, cujus curæ eam Gregorius VII. commendarat, recederet, ad quem servus Dei, ut legitur in libro ejus primo contra Guibertum, respondit: *Quod autem obsecras per Jesum, ut nobilissimam feminarum amplius circumveniam, deludam, & fallam, Deum testem invoco, nihil terrenum, nihilque carnale in ea, vel ab ea ex intentione concupisco, & sine intermissione oro, ut ab hoc seculo nequam cito eripi merear nimio affectus tædio, quia incolatum meum prolongari video, serviens die ac nocte in custodiendo illam Deo, & sanctæ Matri meæ Ecclesiæ, cujus præ-*

Digitized by Google

mo beato Petro servasset (confidenter dico Deo juvante) non tot mala, videlicet homicidia, perjuria, sacrilegia, simoniacæ hæresis pestilentiæ ac perditiones evenissent. Vos itaque quot aut tantæ calamitates movent, aut divini timoris respectus ad Dei dignam pacem, & concordiam animaat; nitimini & summopere laborate, ut Synodus, qualem supra memoravimus, fieri possit, quatenus sanctæ Ecclesiæ caput, totumque corpus, quod impiorum procellosis fraudibus & machinationibus fluctuat nimirum & titubat, communi summum bonorum consensu & robore quiescat de cæteris, & stabiliter consolidetur. Hacasqua Encyclica Gregorii; cum tamen, ne indicta Synodus optatum consequeretur effectam, Henricas Rex impediarit.

VI. Hoc eodem anno ad Sedem Apostolicam, ad quam aa more casas atrociures deferri solerent, Tervannensis Ecclesiæ duplex est parlata tragœdia; tam de his quæ agerit intrusus Episcopus, quam quæ idem postea passus fuerit. Lambertus hic fuit, qui primum convictas, atque damnatus (a) hæreticus, inde simoniace ordinatus Episcopas, ad Synodum Romam vocatus, venire contempsissat. Insuper qui in (b) Concilio Meldensi auctoritate Apostolica congregato fuarit excommunicatus ab ejusdem Apostolicæ Sedis Legatio, tum ob nefaria crimina, tum etiam, quod quinqac clericos Romam ire pasatos detrasit in carcerem; idem ita excommunicatus se fecerit a suspensis ministerio Episcopis consecrari. Deinda etiam hostiliter & armata manu, Comite *Flandriæ* Roberto cum exercitu secum aunte, ad ipsam civitatem pergens, portas ecclesiæ, quas ai Clerus, & populus occluserat, in securi & ascia & aliis violentiis, inciderit atque confregerit. Crucem quoque & imaginem Salvatoris libellum contradictorium ante ipsius portas clausas mana dextera sibi quasi porrigentis, & velut ore proprio ingressam ecclesiæ ipsi contradicentis, ita diabolice a portis abstraxarit, at dexteram manum (quod numquam antea legimus, aut audivimus factum) illi evulserit; sicqua cum lanceis & gladiis evaginatis fur & latro irrumpens, alios clericorum vulneraverit, alios semivivos fugaverit, omniumqua sibi communicare nolentiam domos diripuerit, atqaa destruxerit; ipsumque Comitem in tantam seduxerit, at omnes clericos sibi obedire nolentes omnibus bonis privatos de tota terra sua ejecerit, & duas epistolas a Papa missas adeo daspexerit, at portitoribus earum contameliosa verba, & tanto Principe multum indigna protulerit. Hæc ex Gregorii Papæ litteris de pseudoepiscopi intrusi atque sacrilegi nefandis operibus scribentis ad omnes Episcopos Flandriæ, tanta mala deplorantis.

(a) Idem l. 7. ep. 10.

(b) Id. l. 9. ep. 34.

Tervannensis eccles. causa tragica.

VII. Quæ vero idem pseudoepiscopus Lambertus a Tervannensibus passus sit, ex ejusdem Pontificis (c) litteris accipe, quæ scriptæ habentur ad milites Tervannenses, his versibus absque Apostolica benedictiona datis, cum ipse apud Apostolicam Sedem conquestus asset.

(c) Idem l. 9. ep. 30.

Quanta passus Pseudoepisc. Teruannensis.

Intolerabilis audaciæ, horribilisque facinoris super vos ad nos relatio venit, quod quanto nostris seculis inusitatam, nec a tempore Paganorum persecutorum præsumptum esse vel legitur, vel auditur, tanto ad justitiam de se exequendam Apostolicæ mansuetudinis zelum movet & incitat. Denique conquestus est nobis Lambertus, dictus Tervaanensis Episcopus, quod post tot tantaque sacrilegia, quibus eamdem ecclesiam deprædati fuistis, januas ejus infringentes, serica, argentea, an-

PAGIUS

opto mihi commissa est, & spero quod multa mihi retributio per gratiam Dei in ejus custodia excrescat, qua non in vanum sua dispergit, sed indeficientem in cælo thesaurizat thesaurum, quem tinea non demolitur, ubi fures non effodiunt, nec furantur, parata pro defensione justitia non solum terrena omnia distribuere, sed usque ad sanguinem pro vestra confusione & reverentia ad sanctæ Ecclesiæ gloriam & exaltationem certare, donec tradat Dominus inimicum suum in manu feminæ.

VI. Concilium Meldense. Ad num. VI. Concilii *Meldensis*, cujus meminit Baronius mentio est in Chronico Clarii, seu Sancti Petri Vivi Senonensis, his verbis: *Anno MLXXXII. die XIV. Kal. Novembr. obiit Walterius Meldensis Episcopus, & insequenti septimana Hugo Diensis Episcopus & Roman. Ecclesiæ Legatus congregavit Concilium in eadem urbe, & ordinavit Episcopum in eadem urbe Robertum Abbatem Ecclesiæ Resbacensis. Quod qui sine præsentia & assensu Richerii Archiepiscopi* (Senonensis) *& Coepiscoporum ejus factum est excommunicaverunt eum.* Ad annum vel MLXXXV: *Eodem quoque anno Richerius Archiepiscopus ordinavit Waltherium Meldensem Episcopum IV. Nonas Novembris excommunicato supradicto Roberto.* In Episcopatu Meldensi successive sederunt *Walterius* seu Gualterius I. post cujus mortem præfata Synodus provincialis habita ab Hugone Diensi Episcopo Sedis Apostolicæ Legato, qui teste Chronographo Virdunensi hoc anno ad Archiepiscopatum Lugdunensem translatus est. In ea Synodo Hugo *Robertum* Meldensem Episcopum ordinavit, sed sine assensu *Richerii* Archiepiscopi Senonensis, qui ideo *Robertum* excommunicavit, annoque MLXXXV. *Gualterium* seu *Walterium* hujus nominis II. Meldensem Episcopum ordinavit, rursumque Robertum excommunicavit. *Gualterius II.* Ecclesiam Meldensem usque ad annum MCII. administravit. Apud SanMarthanos in Episcopis Senonensibus & Meldensibus dicitur, *Hugonem* Sedis Apostolicæ Legatum excommunicatum fuisse in Concilio Meldensi a Richerio, licet Chronicon Senonense, quod citant, seu Chronicon Sancti Petri Vivi, & Chronographus Autissiodorensis iisdem verbis rem narrent, ut eam modo retulimus.

Ad

aureaque diversi generis, & innumera ornamenta dirripientes, ac sacris crucibus comminutis, tam ipsas, quam & duas capellas & reliquias auferentes, abstrahenter eumdem Episcopum ab altari, ubi prostratus trabat, linguam ei dexteraque articulis ad acervum tantorum scelerum detruncastis. Qua in re nullam excusationem tentetis obtendere, quasi de ipsius vita reproba, vel ordinatione injusta, seu depositione irrogata. Sicut enim supra notavimus, nemo adhuc tale aliquid præsumpsisse dignoscitur, nisi forte qui Deum non timent, & Christianam reverentiam abicientes pro nihilo duxit, manum in sacros ordines mittere.

VIII. *Quapropter monemus, & ex parte beati Petri præcipimus, ut tantam nequitiam vestram recognoscentes, aut ante Legatos nostros Lugdunensem Archiepiscopum, & Abbatem Cluniacensem satisfacturi veniatis &c.* Vidisti, Lector, contumacem pseudoepiscopum Apostolicæ Sedis judicium aversantem & contemnentem, atque omnino refugientem, deoique terribili Dei judicio (de quo (a) Psalmographus, *Humiliasti sicut vulneratum superbum*) coactum, elinguem, truncatum digitis Sedem Apostolicam adire, & de acceptis injuriis eam vindicem implorare? cogitur, invitus licet malus, impellente justitia judicem adire legitimum, & quam negaverat veritatem profiteri. Nam cum juxta Urbem sciret residere pseudopapam, eum tamen aversatus pseudoepiscopus legitimum Pontificem adit, quamtumlibet eum sibi adversantem semper antea passus esset.

(a) Ps. 88.

IX. *Hermannus subrogatur Rudolpho.* Eodem anno in Saxoniam substituitur Rodulpho defuncto Regi Hermannus Lotharingius præstans nobilitate & peritia militari, sed non æque viribus jam Rodulphi obitu labefactatis, quas cum restituere conaretur, dum castrum expugnatam pervadit, molari lapide super injecto per feminam, periit. Sed hæc postea contigerunt. Interea nova ista terrorem Henrico nonnihil incussere, quamobrem ipse timens, ne ad novam parandum bellum adversus novum Regem revocaretur in Germaniam, dolosis artibus res componere velle cum Gregorio Papa simulavit, ut quem armis hactenus expugnare non potuit, insidiis superaret, sicque liber ab Italicis periculis imminentibus adversus novum Regem toto robore junctis exercitibus, in Germaniam se transferret. Sed quod ista sequenti anno contigerint, de his suo loco dicendum.

Quod autem ad res pertinet Orientales, hoc anno Alexius Imperator strage suorum ab exercitu (ut audisti) Northmannorum accepta prudentior redditus: peccatis suis eam adscribens, quod ex donariis ecclesiarum exhaustum ærarium replere studuisset; ne id umquam a quovis tentaretur Imperatore, edita Constitutione aureo sigillo munita sancivit, quam dignam Annalibus, ad Principum admonitionem hic putavimus describendam, quæ sic se habet:

X. *Domini Alexii Comneni Græcorum Imp. de donariis & rebus sacris Rescriptum, sive oratio, quam auream bullam inscripsit. (b)*

Qui corpore male affecti sunt, medicaque

(b) Extat. tom. 3. Biblioth. sanct. & in corpore Juris Orient.

PAGIUS VII. *Hermannus eligitur Rex Germaniæ.* Ad num. IX. Marianus Scotus in Chronico hoc anno habet: *Catholici per Saxoniam constituti, ex constantia domini Apostoli* (legendum, Apostolici) *roborati, constituerunt super se Regem Hermannum. Ille Hermannus fuit Lotharingus, vir sapiens, modestia, genere & fortitudine insignis.* Chronographus Hildensheimensis & Continuator Lamberti ad hunc annum scribunt, Hermannum Regnum Germaniæ invasisse, quia nempe Henriciani erant. Denique Chronographus Magdeburgensis a Meibomio editus notat Hermannum hoc anno natali Sancti Stephani a Sigfrido Moguntiæ Archiep. Regem unctum esse.

VIII. *Robertus* Calabriæ Dux anno superiori *Dyrrachium* in potestatem redegit, & currenti novas auxiliarium cohortes conducere paravit. E contrario Alexius Imp. qui tunc prælio victus fugatusque fuit, *prævalente in dies meta Roberti, perditis rebus, quasi ad sacram ancoram Ecclesiasticorum thesaurorum animum convertit*, inquit Anna Comnena lib. 5. *Replicari ad obtentum rei parum in vulgus plausibilis veteres Canones, quibus in redemptionem captivorum impendi sacras pecunias, consłarique vasa Templorum, fas esse cavebatur. Admonebant incidisse tempus illud. Servire enim servitutem miserabilem & in exitium animæ ac periculum salutis præsens sub dominis infidelibus christianos per Orientem innumerabiles.* Hanc ubi tentare viam placuit, Sebastocrator Isaacius in magnam Ecclesiam se confert, ibique indicto cœtu sacrorum ministrorum, non modica est exceptus admiratione, Præsulum assessorum Patriarchæ. Metaxa quidem ei constanter obstitit; verum pluribus cedentibus in senten-

Alexius Imp. ad prosequendum bellum thesauros Ecclesiæ accipit.

NOTÆ [a] SI vera prodit chronographus Magdeburgensis de coronatione Hermanni die natali S. Stephani peracta, ad superiorem Christi annum 1081. referri oportet, cum in Reliquiis Ludevvig. tom. VII. lib. 9. inter Diplomata Halberstadiensia vulgatum sit unum Hermanni datum *Idus Aprilis, anno Incarnationis Dominicæ millesimo octogesimo tertio Indictione sexta, anno autem ordinationis & regni Domini Herimanni Regis secundo*; Quæ sane epocha sicut cum coronatione peracta die Natali S. Stephani anni 1081. congruit, ita & cum eadem altero evoluto anno celebrata, non quadrat. Quare auctores qui exordium Hermanni cum anno 1082. componunt annum a Natali incepisse oportet. MANSI

Alexii Imp. Bulla aurea de ornamentis Eccl. non auferendis.

qui curatione egent, si modo se morbo laborare senserint, multo facilius a medicis curantur. Qui vero morbi quo laborant, gravitatem minime persentiscunt; immo nec se ægrotare sciunt; ii procul dubio non parum negotii, & sibi & medicis facessere solent. Hoc ipsum quidem certe in animi quoque morbis perspicuum est. Atque etiam nobis, cum peccant alii, quamlibet in profundum malorum gurgitem prolapsi, in utramvis securi dormimus aurem; scelerumque gravitati succumbentes, vix ac ne vix quidem nos peccare sentimus, quia nimirum malus ille habitus jam in naturam transit. Quibus autem salutiferi sui luminis scintillam aliquam Deus indidit, quorumque intellectus non omnino mundi hujus sublunaris cœno obsorduit, nec luterio operi mens prorsus inservire cogitur; ii demum a lapsu resurgere, Deique consortio, præter animi sententiam exturbati sæpius, ad eundem non sine sedula spontaneaque rerum meliorum disquisitione recurrere possunt.

XI. Quæ res haud dubie nobis imperantibus usu venit. Variæ enim multiplicesque negotiorum circumstantiæ, dum ubique publica exhauriuntur æraria, passimque hostium incursionibus patet aditus, tranquillum Imperii nostri statum represserunt. Cum primumque adeo Imperatoria fastigium majestatis conscendimus, nos a tergo illa malorum myrmecia insecuta est. Ex quo evenit, ut in summam rerum angustiam adducti, iisque omnibus exuti, qui lapsis aliqui adjumentum aliquod afferre poterant; tandem vel sacra divinaque Donaria contingere, iisque nostrum solari inopiam statuerimus. Quod certo factum, ea plerisque sacris divinisque ecclesiis admissum est, nec sacrorum donariorum pauca in publicos cesserunt usus. Neque eo quidem adacti sumus, ut quid-

quam moliremur, vel in Dei contumeliam, & contemptum, vel in eorum despectum, quæ illi pia consecravit antiquitas (quod omen Deus ab omni animo Christiani nominis amantissimo avertat) sed urgente temporum necessitate, atque etiam consilio nostro, quod medio se operi immiscuit. Imperatoriæ enim majestatis nostræ animo visum est, nulla Deum ira inde percitum iri, ubi mens male conscia nullius criminis agentem reum coargueret. Cum autem quidquid in Imperatoriis ærariis superarat, exhaustum & insumptum esset, nec in alios usus necessarios ea cessissent, quæ a sanctis extorseramus ecclesiis; cum vero consilium omne nostrum tot undique periculis Romam circumvallantibus, inversum & labefactatum est. Quocirca plerisque in locis hostium nostrorum cornu exaltatum est, nostrique adeo Imperii navicula naufragium imminet, nisi præpotens Dei virtus iis quibus assolet judiciis illam vindicet, procellamque ipsam in auram convertat.

XII. Itaque imperatoriæ majestati nostræ majore cura disquirendum & investigandum esse visum est, quid tandem sit illud, quod tantam Dei iram concitavit, violentumque ejus furorem in nos evexit. Præterea cum viris divino maxime spiritu afflatis de re ipsa consilium iniit. Et postquam certior ab illis facta est, factis esse causa manibus cur in nos ira divina excanduisset, quod profanis manibus sacra, venerandaque sanctarum ecclesiarum vasa contrectassemus (etiam si nulla nos improbitas, malave conscia mens eo promovisset) quia nimirum neque ea divina profananda sunt, nec a Dei manibus repetenda, in aliosve usus convertenda ea, quæ semel illi consecrata fuerint; opera pretium ille fore visum est, & futurum mali impetum reprimere, ne ullo in posterum tempore inter Christianos no-

PAGIUS IX. tentiam Sebastocratoris conclusa res est.

Henricum Regem ad fœdus adversus Robertum Ducem sollicitat.

Miserat donis Legatus ad Regem Alamanniæ sub quodam Methymna dicto, quem Legationis esse Principem jusserat. Is & literas & mandata deferebat, quibus magnopere instigare Henricum conabatur ad compendium omnes moras invadenda Longobardia, juxta pacta conventa inter ipsos antea transacta. Iret ergo quamprimum, moveretque infesta signa in Roberti ditionem, quo ejus viribus ad necessariam rerum suarum defensionem a Romano Imperio tantisper aversis, respirare interim a clade Alexius posset, & conductis iterum auxiliaribus copiis comparare se ad Robertum toto Illyrico pellendum. In eo si Rex Alamanniæ operam commodare ipsi facillimam vellet, maximam ab se initurum gratiam, quam omnibus officiis & beneficiis rependere ac remunerare paratissimus esset Imperator Alexius, imprimis vero connectenda quamprimum affinitate, quam Henrici Legati Regem ipsorum cupere significaverant, cujusque ipsis spes facta fuerat.

X. Dum hæc ita Imperator adversus Robertum com-

parat, venit ad eundem Robertum trepidus nuncius: Regem Alemanniæ in procinctu esse ad invadendam Longobardiam. Ea ille re in curam versus, postquam in contrarias sententias alternavit animum aliquandiu, acri attentione disquirens, quid in tali articulo rerum factu esset optimum: tandem reputans se Rogerio filio ditionem Italicam attribuisse, jam tum cum in istam expeditionem versus Illyricum solveret, Baimundo vero alteri filio, nullam adhuc assignasse regionem, cui præesset summo jure, comitibus & lectis ex toto exercitu viris in consilium vocatis, Dyrrachium, & Aulonem, urbesque ac insulas cæteras captas & capiendas reliquit, addixit, & commendavit. Præcipue autem præ cæteris omnibus etiam atque etiam mandavit ei bellum adversus Græcos, significans se decertaturum cum Rege Alemanniæ, ipsumque e suis finibus pulsurum, ut Rogerio filio possessionem olim a se datam vindicaret & assereret. Tum navem conscendit, & in oppositam oram Longobardicam trajecit; momentoque Salernum delatus, quæ urbs totius Principatus qua-

Robertus Calabriæ Dux in Italiam redit.

nominis Principes irrepat, & præteritis (quoad ejus fieri possit) præsens afferre remedium. Quamobrem ut sit errantis medicina confessio, coram Deo, & hominibus Imperatoria se majestas prolapsam fatetur, veniamque delictis quæ temere admisit, ex intimis animi adytis postulat; seque omnia quæ sui sunt Imperii divino numini mancipaturam, eaque viribus Imperatoriis denuo restituturam pollicetur, quæ in hodiernum usque diem ab Ecclesiis Deo sacris ablata in publicosque usus male reversa sunt, si modo quæ orbem universum exagitat, procella desævierit, Imperioque status melior constitutus fuerit.

XIII. *Hæc enim persolvenda nihilo secius quam privatum aliquod debitum in se recipit; nec se sanctis obaeratum Ecclesiis inficiatur. Quare in posterum tam sibi, tum post se futuris Christiani dogmatis Principibus* AUREA *hac* BULLA *legem non minus observandam imponit, quam si a Deo ipso dictaretur;* NE QUIS POSTHAC SACRA TEMERE CONTRECTET, *etiam si vel Cadmea necessitas urgeat; ne manus impuras sacris rebus injiciat, ne profana ex divinis Diaodia fiant, dum in publicos usus circumferuntur. Cumque inter Deum & homines sit interstitii loco positum, quod nullus, si modo pius fuerit, transgreditur; homines quidem, rebus nostris utemur, & fruemur: Deo autem sarta tecta manebunt, quæcumque illi consecrata fuerint, nec illa manibus vel audacissimis contingent. Quod si quis, Domine Deus, in posterum manus sacris & divinis Diaodiis atrusilibus, & vasis, quæ sacris olim & venerandis Ecclesiis tuis dicata, vel in posterum dicanda fuerint, injicere audeat; is nec lumine in die visitationis tuæ fruatur; ne sol illi matutinus illucescat, nec tuo hic auxilio, nec tua isthic divina protectione gaudeat; sed ubique despectus a te, desertusque jaceat. Tantum propitius esto nunc, o Rex, hæreditati tuæ. Siste justam illam iram, quæ in nos exarsisti, quin parce nobis, qui cum peccaverimus antea, nunc tandem ad te convertimur. Quoniam omnia peccata nostra cum misericordiæ tuæ abysso collata, & velut ad perpendiculum examinata, sic se habent tanquam aquæ hamina, cum toto mari conferatur.*

XIV. *Ut ergo coram te, Domine, multitudinem peccatorum meorum confiteor; ita tuum quoque maxime salutiferum auxilium imploro, ex intimisque animi penetralibus, a sacris in posterum pertractandis desistens, etiam si extrema me necessitas eo impellat, & debitorem eorum, quæ antea inde ablata fuerant, me ingenue profiteor.*

In hujus enim rei confirmationem universis Ecclesiis tuis sanctis hanc aurea bulla obsignatam orationem, tanquam tutum aliquod antidotum appendi: ut quicumque posthac sacrorum Diaodiorum quodpiam contrectare ausus fuerit, impii sacrilegii nomine apud te, & proinde quosque homines censeatur. Dat. mense Augusto quinta Indictionis, quater anno millesimo quingentesimo nonagesimo: quo quidem tempore pium quoque hoc, & Deo subditum Imperium nobis designatum est. Anniversaria nempe die. Hactenus bulla aurea aureis re vera litteris digna. Octo-

PAGIUS quasi Metropolis delecta fuerat, ibi per otium dilectibus habendis vacabat; dum interim Henricus Rex, *juxta ea quæ Augusto promiserat, se ad invadendam Longobardiam accingebat,* inquit Anna Comnena.

XI. *Ditiones suas Illyrici donat Boemundo filio.* *Robertum* relicto Illyrico, in Italiam Gregorio VII. opem laturum hoc anno trajecisse, docent Lupus Protospata in Chron. Anonymus Barensis & Malaterra lib. 3 cap. 32. Guillelmus Apuliensis lib. 4 pag. 43. Roberti ex Illyrico discessum his verbis narrat:

> *Robertus geminis exalto navibus anno*
> *Adriacis undis loca rursus ad Appula transit;*
> *Is primogenito populum commiserat omnem,*
> *Cui nomen Boamundus erat, pariterque Brieno.*

Brienus dignitatem Constabularii, quæ tum suprema erat, *a Roberto* obtinuerat, quod indicat Anna lib. 5. eumque sub Rogerio Duce, Boemundi fratre, in Apulia & Calabria eodem functum munere, docent veteres Chartæ annorum MXCIII. & MXCVII. ab Ughello in Episcopis Melphensibus recitatæ. Prætermiseram monere Græcos *Longobardia* nomine Italiam exprimere, ut innumeris exemplis liquet. Denique Lupus Protospata ad hunc Christi annum de Roberto Guiscardo scribit: *Dux rediens ab Epidauro sublecto sibi Boamundo filio suo perrexit Romam, ferens auxilium Papæ Gregorio, cum Rex* (nempe Germaniæ) *jam in partibus moraretur Lombardiæ, ad debellandam Mathildæ provinciam, quæ cum Papa tenebat Gregorio.* Ubi Lupus profectionem Romanam Roberti Ducis, quæ postea contigit, ut infra narrabitur, uno tenore recitat.

I. Intruditur in sedem Petri Guibertus antipap.

Octogesimustertius post millesimum exurgit annus, sexta Indictione, idemque ob Henricianam persecutionem Ecclesiæ Romanæ turbulentissimus, quo (inquit Bertholdus Constantiensis) iterum Henricus cum multitudine schismaticorum, sive excommunicatorum ante Pentecosten Romam impugnaturus aggreditur, sicque Guibertum Ravennatem perjurum, depositum, & anathematizatum apud sanctum Petrum inthronizavit, non per Ostiensem & Albanensem, & Portuensem Episcopos, qui hoc privilegium habent, ut & Papam consecrent; sed per Mutinensem & Ariminensem Episcopos, utpote jam multis annis depositos, & anathematizatos. Hæc ipse; sed alii inferius ponuntur ordinatores. *Capta autem fuit civitas Leoniana ab Henrico. De his habet ista Leo* (a) *Ostiensis: Henricus interea sequenti anno exercitum congregat, Romam advenit, & porticum S. Petri per vim cepit, magnaque ex parte destruxit, Archiepiscopumque Ravennatem Apostolicæ Sedis invasorem absque consilio & voluntate Romanæ Ecclesiæ instituit.* Vidit plane inauditum hactenus tunc Roma portentum, nempe, vivente ipso legitimo, orthodoxo, Gregorio Septimo Papa, jam a toto Christiano orbe per annos undecim recepto atque culto Pontifice, superinduci in Petri Cathedram ac consecrari sæpe ante depositum, & execratum sæpius Guibertum Archiepiscopum Ravennatem, decoro nomine Clementem Tertium nominatum, quod factum tradunt (b) undecimo Kalend. Aprilis feria sexta ante Palmarum Dominicam, licet alii id factum dicant anno sequenti: verum Bertholdo tunc per singulos annos singulas res gestas scribenti magis deferimus.

(a) Leo Ost. l. 3. c. 49.

(b) Ursperg. Sig. & Albert.

II. Bibliothecarius autem hos tres recenset initiatores fuisse monstri hujus, olmirum Episcopos Bononiensem, Vicentinum & Cerviensem, de cujus execratione potius, quam consecratione Domnizo in vita Mathildis hos habet versus:

In cathedraque locant hunc. Clemens
Falso vocatur.
Hic est Guibertus fallax, vastator apertus
Ecclesiæ Christi, merito quem signat abyssi
Bestia, quam vidit Dilectus (c) in Apocalypsi.

(c) Apoc. 11.

Indicitur a Greg. Pap. Synodus.

At post hæc Henricus ad Urbem ipsam capiendam intentus, quid egerit, Bertoldus ita describit: *Statim ergo juxta sanctum Petrum quemdam monticulum, nomine Palatiolum in castellum erexit, eique milites multos, ut impugnarent Romanos, imposuit, qui eos Transtiberinas Urbis regiones intrare nullo pacto permittebant. Multi tamen jam ex Romanis consenserant, partim pretio inducti, partim multis promissionibus seducti; omnes tamen æqualiter jam triennii impugnatione nimium fatigati.*

III. *Quid plura? Omnes pene Romani præter Principem Salernitanum, hoc laudaverunt, ut Papa Gregorius Synodum in medio Novembri colligeret Romæ; cujus Synodi statuta de causa regni nec Henrico, nec Romanis, immo nulli penitus liceret*

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MCXXI. Anno Hegiræ CCCCLXXVI. Inchoato die 21. Maii fer. 1.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6576.

☉ 18. A. ☽ 1. P. 9. April. Indict. 6.

JESU CHRISTI 1083.

GREGORII VII. PAPÆ 11.

HENRICI IV. REG. 28.

ALEXII COMNENI IMP. 3.

AN. C. 1083. I. Henricus Rex tertio Romam obsidet.

AD num. I. & seqq. Narrat Baronius gesta hoc anno in obsidione Romana, ex Leone Ostiensi lib. 3. cap. 45. Urspergensi, & Bertoldo in Chron. quibus addenda quæ in Actis Pontificalibus a Censio Camerario in lib. MS. Censuali de ea habentur. Ibi cap. 3. relatis quæ primo & secundo obsidionis anno accidere, legitur: *Sic tertio quoque anno idem Rex ad obsidendam Romam reversus: sed quia se ipsum excommunicatum a Cluniacensi Abbate* (nempe Sancto Hugone,) *atque aliis religiosis Deum timentibus pro certo haberi cognovit, ut eorum simplicitatem melius circumvenire posset, ad callida se argumenta convertit. Post captionem itaque Ostiensis Episcopi & aliorum multorum, quos præcepit absolutos dimitti; universis Romam visitare volentibus firmam securitatem dedit, quam, juramento publice confirmavit; & ut popularem favorem omnino consequeretur & gratiam, in publico dixit, quod a Domino Gregorio Papa Imperialis coronæ dignitatem vellet accipere. Quod postquam populus Romanus cum religiosis viris audivit, non mediocriter lætati sunt omnes, & ad vestigia Pontificis lachrymabiliter accedentes ipsum cum magna instantia exoraverunt, ut patriæ jam fere perditæ misereretur, & paterna clementia condoleret. Pontifex autem qui pro justitia & Ecclesiastica libertate tuenda, si rationabilis causa exigeret, mortem subire paratissimus existebat, constanter in hunc modum respondit: Ego versutias & calliditates Regis frequenter expertus sum, sed si vult in iis, in quibus manifeste peccavit, Deo & Ecclesiæ satisfacere, ipsum libenter absolvam, & Imperialem sibi coronam cum benedictione imponam; alioquin nec* de-

Digitized by Google

seret prævaricari. Henricus quoque ituris ad illam Synodum & redituris securitatem jurejurando fecit. Unde, & Papa omnes religiosos Episcopos & Abbates ad Synodum litteris suis vocavit. Quæ autem usque ad Synodi tempus fieri contigerint, ita pergit scribere: *Reverso ergo Henrico Longobardiam, milites ejus, quos in castello prope sanctum Petrum dimisit, repentina mors pene omnes invasit: inter quos, & Uldaricus Goscezebeim absque Ecclesiastica communione (heu miser) interiit, auctor hujus schismatis & incensor conspirationis. Ex quadringentis autem militibus, qui in illo castello pro custodia dimissi sunt, vix triginta gladium sancti Petri, ut ajunt, concessa vita evaserunt: ipsum autem castellum a Romanis penitus solo adæquatum est.*

IV. Quid Henric. in episc. ad Synodum venientes.

Henricus ergo, Ravennate suo interim Ravennam transmisso, ad prædictam Synodum profectus est, quo & Legati Teutonicorum Principum ire debuerant, sed ab Henrico in via apud forum Cassii capti, & fedati sunt circa festum sancti Martini, licet omnibus Synodum illam petentibus securitatem juramento promiserit. Unde & Romani contra Henricum murmurare cœperunt. Erant autem religiosissimi monachi & clerici, quos in captivitate fecit cruciari: cum quibus & Ottonem venerandum Ostiensem Episcopum captivatum, videlicet ad ipsum ab Apostolica Sede transmissum. Multi tamen ex Francigenis ad illam Synodum tam Episcopi, quam Abbates pervenerunt. Meliores autem Episcopi, & domino Apostolico magis necessarii, idest Hugo Lugdunensis. Anselmus Lucensis, Regenaldus Comanus specialiter ab Henrico ad Synodum pervenire prohibiti sunt. Dominus tamen Papa Synodum tribus diebus solemniter celebravit: & ne Henricum iterum specialiter anathematizaret, vix a Synodo exoratus; omnes tamen excommunicavit, quicumque aliquem ad S. Petrum & Papam venientem impedirent quoquo modo. Porro quæ hujus Synodi extant monimenta ad finem epistolarum ejusdem Gregorii Papæ hic describamus. Sic se habent:

V. Acta Synodi Romanæ.

Anno ab Incarnatione Domini millesimo octuagesimoquarto, Pontificatus vero domini Gregorii Papæ Septimi anno undecimo, XII. Kalen. Decem. præsidente eodem Apostolico, celebrata est tribus diebus in Lateranensi Basilica Synodus, in qua fuerunt Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates Campani, & de Principatibus atque Apulia, pauci quoque Gallicani. Nam primos Henrici tyranni perfidia iter retro vertere compulit, qui Ostiensem Episcopum de Apostolica legatione redeuntem, contra fas, & juramenti fidem capi jussit, sive permisit. Pergit dicere de aliis Synodis, quæ ante hanc superioribus annis, per eundem Henricum, ne agitarentur, fuerant impeditæ. *Tres autem,* inquit, *Synodos Quadragesimales ejusdem Henrici persecutio impedivit; qui semel B. Paulum, bis B. Petrum aggressus, demum post multum fusi sanguinis, non tam suorum fortitudine, quam negligentia civium portiam muroe surripuit. Romanum siquidem vulgus, pars videlicet copiosior civitatis, bienni bello fatigatum acri inedia laborabat, cum nec ipsis ad vicina oppida, vel castra exire liceret, nec illi jurati Henrici in Urbem vellent negotiatum venire. Multi vero fame adacti Urbem reliquerant; proinde cæteri bella remissius attenti, eam ex animo minime gerebant, & a custodiis, prout cuique licebat, sine timore negligen-*

PAGIUS

debeo, nec possum, vos in hac parte nullatenus exaudire. Quod verbum cum Rex remordente conscientia denegaret facere, & populus Pontifici per plures dies vehementer instaret, ut absque satisfactione Regem susciperet, & Pontifex ad eorum cæcas preces omnino permaneret immobilis; Rex paulatim cœpit popularem favorem pecunia & terrore sibi acquirere. His addit Lupus Protospata ad annum MLXXXIII. *mense Junio. relicto ibidem præsidio ac filio,* cum XL. obsidibus Regem Roma secessisse *in Partes Tusciæ.* [1]

II. Baronius num. I. scribit, *Guibertum* Ravennatem hoc anno apud Sanctum Petrum fuisse inthronizatum, & *Clementem* III. nominatum; quam in rem laudat Bertholdum in Chron. ac Leonem Ostiensem lib. 3. cap. 49. Verum Bertoldus non raro in Chronologiam peccat; cumque in laudatis Actis a Centio Camerario scriptis, in lib. 3. Leonis Ostiensis a Baronio citato, & in Chronicis Urspergensia ac Sigeberti, *Guiberti* inthronizatio in sequentem annum conferatur, certum esse debet, id eo anno contigisse, quod & statim demonstrabo. Leo vero Ostiensia gesta utroque anno summarie refert, indeque narrata obsidione Urbis hoc anno facta, alterius postea non meminit, quas tamen alii diserte distinguunt, utpote factas diversis annis. Adhæc Urspergensis tempora notat. Ait enim primo, Henricum castra posuisse ad *Occidentalem partem castelli sancti Petri* quod Leo Ostiensis ac Bertoldus etiam habent. Tum addit: *Capta est urbs IV. Non. Junii, feria sexta ante Octavam Pentecostes,* hoc

Guibertus anno tantum sequenti inthronizatus.

NOTÆ [1] DE tertia hac in Romanos expeditione loquens Benzo lib. 6. in hæc verba Henricum ab Urbe exclusum loquentem inducit: *Sicut avus atque pater (meus) quæsierunt S. Petrum in Sacratis ædibus ita est mea voluntas.* Addit Roma abeuntem illum male affecisse Mathildam, cum qua dein pacem composuisse, conciliante Adelaida, quam sororem fuisse Henrici suspicor & sanctimonialem, natam facile Henrico II. ex Gunoilda uxore. MANSI

gentias aberunt. Hac super Henrici tyrannide, quia se occasio prabuit, perstrinxisse sufficiat. Caterum Dominus Apostolicus in eadem Synodo de fidei forma & Christiana religionis conversatione, sed & de robore, nimirum constantia ad præsentem pressuram necessaria, ore non humano, sed angelico patenter disserens, die tertia totum ferme conventum in gemitus, & lacrimas compulit. Sicque Concilium Apostolica benedictione lætificatum in pace dimisit. Hactenus ibi de Synodo, ex pressuris, quibus opera Henrici populus Romanus est afflictatus. Reliquas autem res gestas anni hujus Gregorii Papæ, atque Henrici Bertholdus sic absolvit:

VI. De corona danda Henric. altercatio.

Sed jam, inquit, *advenit terminus, ad quem Romani, nesciente Papa, hoc Henrico se effecturos juraverant, ut aut Gregorius Papa eum incoronaret, aut alius, quem ipsi illo, Gregorio scilicet, expulso, eligerent. Quod juramentum licet in præterita æstate factum fuerit, omnes tamen intimos Papæ usque ad terminum pene latuit. Adveniente ergo termino, Romani Papæ de juramento manifestaverunt, dicentes se hoc jurasse, non ut Papa solemniter regali unctione incoronaret, sed tantum simpliciter, ut ei coronam daret.* At quid tunc Gregorius? Sic annuit, ut tamen justitiæ consuleretur. Pergit enim: *Annuit ergo Papa eorum votis, ut eos a juramento absolveret, videlicet Henrico, si vellet cum justitia: sin autem, cum maledictione coronam daret. Unde Romani mandaverunt, ut veniret ad accipiendam coronam cum justitia, si vellet: sin autem, de castello sancti Angeli per virgam sibi demissam a Papa reciperet. Sed Henrico utrumque recusante, alium Legatum illi direxere, qui eos bello defenderet, si necesse esset. Se bene attendisse quid juraverint, nec se amplius eo juramento detinere obnoxios. Igitur domino Papæ multo firmius quam pridem consilio, & auxilio adhæsere. Henricus autem multo instantius pro eis suæ parti applicandis, nunc minando, nunc promittendo laboravit; multumque tempus circa Romam moratus, huic negotio invigilavit.* Et inferius:

VII. Dira persecutio in eccles.

Sed jam septennio totum Romanum Imperium civili bello, nimio schismatis dissidio laboravit, aliis quidem domino Apostolico, aliis autem Henrico faventibus, & ob hoc utrimque totum regnum præda, ferro, & igne miserabiliter devastantibus; paucissimi Catholici Episcopi ex parte Apostolici remanserunt, qui a propriis sedibus expulsi suis gregibus providere non permittebantur. Quapropter omnes pene religiosi, sive clerici, sive laici in aliqua monasteriorum latibula fugientes hujusmodi mala declinaverunt, ne videlicet devastationem sanctæ Ecclesiæ cernerent, cui in nullo adminiculari possent: satius enim illis videbatur, ut sal-

PAGIUS hoc scilicet anno. Ad annum vero MLXXXIV. ait, Henricum *ad portam Lateranensem* castra posuisse, subditque, eum *Vvibertum* Romanis Apostolicum præfecisse *XI. Kal. April feria VI. ante diem Palmarum*, qui characteres in annum sequentem competunt, additque *sequenti Dominica* inthronizatum fuisse.

III. In Actis publicis modo se Clementem, modo se Vvibertum dixit.

Rubeus lib. V. Hist. Ravennatis pag. 309. & seqq. refert exordium litterarum ab isto Antipapa datarum, quod tale est: *Anno dominicæ Incarnat. MLXXXIV. regnante vero Henrico filio quond. Henrici Imp. anno XXVIII. die XXVI. mensis Januarii, indict. VII. in Capitulo sancti Apollinaris in Classe: domino sancto & meritis beatissimo, atque Apostolico Patri Patrum domino VVVberto, sanctæ catholicæ Ravennatis ecclesiæ Archiepiscopo*. Addit Rubeus, alias extare tabulas *XI. Kal. Febr.* scriptas atque alias quæ exaratæ dicuntur *anno MLXXXIV. Guiberto Archipræsule Papa Electo anno III. Henrico, Henrici filio in Italia regnante, anno tertio* (annus ille mendose descriptus) *XVI. Kalend. April. Indict. VII.* Cum vero *Guibertus* anno MLXXX. pseudo-Pontifex electus fuerit, loco, *Papa electo anno III* legendum, *Papa electo anno IV.* qui error facile a Librariis committitur. *VVibertus* anno MLXXXVI. Ravennæ Conventum aliquot Cardinalium & Episcoporum habuit, & Ravennensis Ecclesiæ bona confirmavit Diplomate a Rubeo recitato; cujus initium: *Clemens Episcopus servus servorum Dei*, &c. His unis literis, inquit Rubeus, „ Pontificio solio vacante scriptis Wibertum „ se *Clementem* appellasse novi: reliquis de„ inde omnibus, quas viderim, se perpetuo „ *VVibertum Archiepiscopum* vocavit. Quodque „ majori notatione atque animadversione di„ gnum est, in quibus tabulis ipse se *VVibertum* nominat, eas factas esse tempore „ *Clementis* Papæ dicit, ut duo, iidemque „ omnino inter se diversi videri possint *Vvibertus* Archiep. & *Clemens* Pseudo-Pontif. „ Cumque hoc tempore Pontifices Max. Summi „ Pont. & Universales Papæ, & quidem ju„ re, scribantur, hunc unico Papæ vocabu„ lo, nullo præterea adjecto titulo ubique exa„ ratum legi: id puto factum, quod populi, „ Ravennatis præsertim provinciæ, in qua ip„ se plurimum morabatur, illum nequaquam „ verum Pontificem ducerent, quanquam me„ tu impulsi, de illo in tabulis mentionem „ Scribæ facerent. Illa autem eo modo scri„ bebat ipse, quod ejus adhuc fluctuaret ani„ mus, neque se palam Pontificem Max. ja„ ctare, conscientia deterritus auderet. Hinc „ se modo *Clementem*, idque, uti docui, se„ mel tantum, cum esset in Episcoporum Con„ ventu, & Pontificia vacaret Sedes, modo „ *VVibertum* Archiep. idque perpetuo affir„ mabat. Nam & *Desiderio* Abbati Cassinati, „ ab eo quærenti, cur Pontificatum ita arri„ puisset, & Henricum Imper. consecrasset, „ Leo Ostiensis Episcop. in Cassinati Chron. „ & Trithemius in Hirsaug. auctores sunt, „ se illud, postulantibus Romanis, hoc plane „ coactum, invitumque fecisse, respondere so„ litum. Ita Vir doctissimus.

IV

Antipapam vero utrumque nomine usurpasse,

saltem se ipsos delitescendo salvarent, quam pro aliis incassum laborando, cum eisdem perirent. Hæc Bertholdus.

VIII. Inter hæc autem cum in obsidione Urbis perseveraret Henricus, quem sciebat erga Gregorium Papam propensiorem, vocavit ad se Desiderium Cassinensem Abbatem eumdemque sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem. Quæ autem cum ipso transegerit, idem Leo Ostiensis (a) enarrat. Sed prius de rebus gestis adversus Northmannos habet ista: *Hoc audito omnes fere istarum partium homines adversus Northmannos uno animo, una voluntate conspirant, ut cum Imperator Romam transiret,* venturus Campaniam versus, *omnes in illos unanimiter insurgerent.* Quod enim violentum admodum dominium Northmannorum esse consuevisset, quodque abesset illorum Dux Robertus, qui una cum filio in Orientali (ut vidimus) expeditione detinerentur occupatus, spem conceperant indigenæ, ut Henrici Regis auxilio Northmannos ab occupatis per vim locis expellerent. Sed quid ad hæc ipsi, sic Leo declarat his verbis:

(a) Chron. Cass. l. 3. c. 49.

IX. Northmanni timent Henricum Reg. & pacem rogant.

Hoc illi explorato, perterriti consilium invicem ineunt, ut cum Imperatore, Henrico Rege videlicet, fœdus quoquo pacto componant; ne si Roma ille potiretur, adjunctis illi Romanis, & omnibus per circuitum gentibus, ipsi sedibus suis pellerentur. Quod ubi inter eos firmatum est, Legatis jam ad Imperatorem ab se profectis, atque reversis; Desiderium tandem advocant patrem, eique (quia multum illi confidebant) consilia sua patefacientes orant, ut secum ad Imperatorem pergat. Licet autem ob securitatem suam una cum Imperat. componerent fœdus: eo tamen etiam animo pergebant, ut pacem inter Imperatorem Pontificemque tractarent. Hoc ubi Gregorio Papæ nunciatum est, Imperatorem cum suis fautoribus ab Ecclesiæ communione separavit. Northmanni hoc cognito, cum antea Pontificem sincere, ac fideliter dilexissent & corpore, & animo tunc alienati sunt.

X. Henricus vocat ad se Desiderium

Interea Imperator per Marsorum Comites epistolam ad patrem Desiderium scripsit, ut ad se pergeret, mandans. Ad eam vero epistolam ille nihil omnino respondit. Scripsit illi & alteram plenam minarum, commotus, cur nec se adierit, nec litteris suis responsa dederit, mandans ei, ut Farfa sibi maturaret occurrere, alioquin obfuturam sibi graviter tarditatem suam. Ad hæc rescripsit Desiderius, pro salutatione, debitum fidelitatis obsequium in fronte epistolæ scribens. Et cum in eis litteris multas allegaret rationes, quod Northmannorum causa illum adire non posset, sed si de pace cum Romano Pontifice tractandum esset, locum inveniret illum adeundi, asserens ut illum ad pacem animaret, neque regnum, neque sacerdotium in tanto dissidio incolume posse consistere: Imperator iratus, multaque adversus Desiderium indignatione commotus, Nuntiis suis, quos ad principem Capuæ misit, omnino interdixit, ne Desiderio colloquerentur; mandavitque Principi, ut illum pro viribus læderet, nisi sponte sua adiisset Imperatorem.

XI. *Hæc ubi Desiderius pater agnovit, Romano Pontifici cuncta literis suis significavit, & quid sibi esset agendum, ut moneret, oravit. Rursus Imperator Desiderium*

PAGIUS

Annos suos a sequenti deduxisse demonstratur.

se, variæ tabulæ Ravennenses demonstrant. In unis legitur: *Anno Incarnat. Dominica MLXXXVI. anno III. Deo propitio Pontificatus domni Clementis Papæ; imperante Henrico fil. quond. Henrici Imp. anno III. die XV. mensis Maii indict. IX. Ravenna. VVibertus servus servorum Dei, divina gratia Archiepiscopus. Gratia venerabili Abbatissa,* &c. Aliarum tabularum initium hoc est: *Anno dominica Incarnat. MLXXXVIII. temporibus domni Clementis Papæ, sedis, ejus anno V. sicque imperante domno Henrico fil. quondam Henrici Imperator. anno V. die quinto mensis April. indict. XI. Ravenna. Domino sancto, & meritis beatissimo, atque Apostolico Patri Patrum domno VViberto, sanctæ catholicæ Ravennatis Ecclesiæ Archiepiscopo.* In aliis tabulis mense Junio scriptis se eas confecisse dicit Wibertus Archiepiscopus, *tempore domni Clementis Papæ, & Henrici Imp. anno XV. indict. VI. Ravenna,* anno scilicet Christi MXCVIII. Ex tribus his literis manifeste apparet, Bertoldum, licet Auctorem coævum, in anno Ordinationis *Guiberti* Antipapæ hallucinatum esse, sicuti & Papebrocium in Conatu Chronico. Hist. qui eam hoc anno factam supponens, tantum de die dubius est, an nempe die XXVI. Maii, vel die XXXI. Martii currentis anni ea peracta fuerit. Verum dies illius Ordinationis non minus certus ex dictis, quam annus.

V. *Concilium Romanum IX.*

Baronius num. V. & seq. recitat Acta Synodi Romanæ IX. sub. Gregorio VII. cujus initium: *Anno ab Incarnat. domini MLXXXIV. Pontificatus vero domini Gregorii Papæ VII. anno undecimo, XII. Kalendas Decemb.* Idem legitur Tom. IX. Concil. pag. 401. Verum loco, *anno ab Incarnat. Domini MLXXXIV.* legendum, *anno ab Incarnat. Domini MLXXXIII.* ut annus XI. Pontificatus Gregorii hoc anno inchoatus certo demonstrat. Præterquam quod anno MLXXXIV. mense Novembri Gregorius VII. Romæ non erat. *In* ea Synodo Pontifex questus est de Henrico Rege, qui Ostiensem Episcopum, Castilioneum nempe, in Pontificatu Urbanum II. appellatum, *capi jussit, sive permisit.*

VI. *Gesta in Illyrico ab Alexio Imp. & Boemundo Duce.*

Robertus Calabriæ Dux toto hoc anno in Italia fuit, non vero in Illyrico, ut perperam Baronius num. VIII. habet. Neque hoc in dubium revocari potest, post ea quæ anno superiori in medium attulimus. Boemundus vero ejus filius ab eo in Illyrico relictus, *ferox juvenis, non magis patris mandatis, quam proprio impetu in occasionem conserendi cum Im-*

Digitized by Google

siderio scripsit, ut se omnimodis in Pascha adiret, & cum eo ipsam festivitatem celebraret; scripsit & monachis seorsum litteras ea ipsa de re. Sed ille adhuc ire differebat.

Desiderius abbas proficiscitur ad Henric.

Postquam vero Princeps Capuanus, ac Northmanni omnes ad Imperatorem proficisci instituerunt, & Princeps Desiderium secum ire hortatus est: Abbas convocatis Fratribus dixit ad eos: Angustiæ mihi sunt undique: Nisi enim ad Imperatorem iero, periculum imminet, & monasterio eversio. Si autem iero, & ejus voluntati paruero, incurram animæ periculum. Porro si pergens illius voluntati non obtemperavero, imminet periculum corporis mei simulque timeo, ne iratus Imperator ita monasterium istud, quod sub tutela sua est, sicut & totum Principatum Northmannis permittat. Pergam tamen ad eum, tradens me morti ac periculo: neque enim faciam animam meam pretiosiorem, quam sanctissimum patrem Benedictum. Nam pro vestra salute animarum & corporum, locique istius incolumitate (si aliter fieri non potest) opto a Christo anathema esse. Si enim millies occidant, nullus me separabit a dilectione loci hujus.

XII.

Non modo enim Imperatori, qui Christianus est, verum ne tyranno quidem cuilibet gentili occurrere (si ita opus sit) recusabo, dummodo hoc monasterium valeam ab ejus barbarie ulla ratione liberare. Nam & Leo Papa, ut Romanam Urbem a vastitate & incendio eriperet, Genserico Arriano Regi occurrit; & Sabinus Canusinus Episcopus Totilam Arrianum ad convivium æque invitavit, & de manu ejus accepto calice bibit, & Benedictus pater Gallam itidem hominem Arrianæ perfidiæ etiam in oratione suscepit, ut eum ab afflictione rustici coerceret. His dictis, patri Benedicto se commendans, iter arripuit. Ita tamen, Deo protegente, caute se egit, ut eo toto illo itinere, & omni mora, quam ibi habuit, cum multi Episcopi & honorati viri, amici etiam sui quamplurimi, & Imperatoris Cancellarius sibi occurrissent, neminem sit osculatus, cum nullo eorum oraverit, comederit, vel biberit.

XIII. Congressus Desiderii cum Henrico Rege.

Postquam vero Albanum pervenit, neque ipse per se Imperatorem adiit, neque ad illum aliquem misit, sed per totam illam hebdomadam minæ ab Imperatore intendebantur. Mandabat enim, ut sibi fidem juraret, homoque ipsius fieret, ac monasterium ex manu sua susciperet. Quæ videlicet omnia Desiderius constanti animo & forti contemnebat, dicens, se non modo monasterii causa, sed ne pro mundo quidem toto id facturum. Cumque ipsius rigidum animum Imperator & inflexibile propositum cerneret, iratus valde est, præcepitque Principi Capuano, ut acceptis secum Nuntiis, ad monasterium pergeret, eisque ipsum illo assignaret. Sed cum Princeps multa illa bona sæpe de Desiderio locutus esset; eo tandem ad illum perducto, ita mutatus est, ut ipse coram Principe, amicum illum appellaverit; oraveritque ut de acquirenda Imperii corona, ipse sibi fautor existeret. Et quia superioribus collata Desiderius levia existimabat, facturum se pro viribus, Principe astante, promisit. Et tum exigeret, ut virgam Abbatiæ de manu sua susciperet, renuit, dicens: Quando illi coronam Imperii collatam cerneret, tunc si placeret, Abbatiam ab eo percepturum, vel etiam si ita visum esset, dimissurum. Hæc quidem eo sensu Desiderius, quod certo sciret, numquam fore, ut a Gre-

PAGIUS *Imperatore* (nempe Alexio) *prælii totus imminebat. Ergo assumtis secum tum suis copiis, tum Romanis transfugis, qui desperata Imperatoris fortuna victorem secuti, non plebeis solum; sed viri etiam insignes magno numero ad Baimundum accesserant: quibus adjungendi Præfecti urbium ac regionum, quæ nuper ditioni Roberti subjecta fuerant; cum his omnibus per Bagenetiam profectus Joannina tenuit, occupavit & munivit*, inquit Anna Comnena lib. 5. pag. 133. *Joannina* Ætoliæ oppidum, olim *Cassiope* dictum. *Hæc Imperator auditis, confestim summa diligentia collectis copiis Constantinopoli erupit mense Maio*, currentis scilicet anni. Subdit Anna, Alexium bis acie victum, fugatumque fuisse a Boemondo, *insidiis ejus evitatis*. Postea tamen *Alexius* Turcorum auxilia imploravit; & cum Boemundus *Larissam* obsidione cinxisset, auxilio Larissensibus venit, & castra Normannorum cepit, multis necatis, qui illic reperti sunt, & præda omni ac spoliis potitus est, ut fuse ibi Anna, quæ sequentis libri initio *Castoriam* ab Alexio expugnatam refert, quod Zonaras sub mensem Novembris indict. VII. anno scilicet currenti, contigisse asserit.

VII. *Annus natalis Annæ Comnenæ.*

Cæterum Imperator, ait Anna lib. 6. *pag.* 166. *cum ejecto Castoria Comite Bryenio, Latinis, quos in partes suas traxerat, comitantibus, victor trophæis positis in Urbem Regiam invehetur Kalendis Decembris indictione septima, Augustam suam conjugem in ea Palatii parte diversantem reperit, quæ olim puerperiis Augustarum est dicata (ædes illa antiqua appellatione* Porphyra *sive* Purpura *vocantur: unde Porphyrogenitorum nomen orbe toto Romano celebre profluit). Ibi circa diluculum die sabbati nata ipsi puella est, haud dubiis lineamentis patrem referens, ut notarunt jam tum, prædicarantque qui viderunt. Illa ego fui.* Hæc Anna Comnena de se ipsa, cujus Historia, quæ Baronii tempore non extabat, nobis magno subsidio est.

VIII.

Jam Anna lib. 5. pag. 143. & seqq. dixerat, Alexium patrem Constantinopoli offendisse Ecclesiam factionibus *Itali* cujusdam novam hæresim spargentis perturbatam, *fuit is*, inquit, *ut nomine, sic & origine Italus*; dio tamen com-

gorio coronam esset percepturus Henricus Imperii, nisi abdicatis erroribus, schismateque dimisso plene eidem Gregorio Pontifici satisfacturus esset, ut ex iis, quæ inferius dicentur, apparet, cum de conditionibus pacis agetur, quas idem Pontifex eidem Henrico præscripsit, si Ecclesiæ pacem cuperet, & beneficia consequi ab eo speraret. Pergit autem Leo Ostiensis:

XIV. *Post hæc Imperator accepta a Principe Capuæ magna pecunia, per præceptum aurea bulla roboratum, confirmavit ei Capuani Principatus omnes pertinentias, reservato sibi & Imperio monasterio Casinensi cum rebus omnibus, ac pertinentiis suis. Interim quam diu illic permansit Desiderius sæpe diebus singulis cum Episcopis, qui cum Imperatore aderant, de Apostolicæ Sedis dignitate contendit, præcipueque cum * Ostiensi Episcopo, qui * etiam Gregorio Papæ favere videbatur. Cumque ille privilegium Nicolai Papæ, quod cum Heldebrando Archidiacono & Episcopis centum viginti quinque fecerat, proferret, quo statutum fuerat, ut nunquam in Romana Ecclesia sine Imperatoris nutu Pontifex fieret; quod si contingeret fieri, fieret, hujusmodi non pro Papa habendum, sed anathematizandum: Desiderius hujusmodi rationibus occurrit, dicens: Neque Papam, neque Archidiaconum, neque Episcopum aliquem seu Cardinalem, vel quemlibet omnino hominem licite facere id potuisse: Sedes enim (inquit) Apostolica domina est nostra, non ancilla, nec alicui subdita, sed omnibus prælata, & ideo nulla omnino ratione sub jugum a quoquam mitti potest. Quod a Nicolao Papa factum esse injuste profecto ac temere præsumptum est.*

* Albensi
* nec

Nullius Pontif. decreto labefactari posse privilegia Apost. sedis.

XV. *Non tamen cujusque stultitia, vel temeritate amittit Ecclesia dignitatem suam, neque vos id sentire ulla ratione debetis: neque favente Deo, ultra continget, ut ex Alemanni Regis nutu Papa Romanus ordinetur. Ad hæc cum iratus Episcopus indignationem illi Regis & omnium ultra montes habitantium, si ista persentirent, minaretur: Desiderius consueta constantia, neque Regem, neque totum simul orbem, si in unum conveniret, se ab hac depellere posse sententia, asseveravit. Potest quidem (inquit) Imperator ad tempus (si tamen id permittat Deus) vim libertati Ecclesiasticæ inferre; nostrum tamen ad hoc numquam poterit inclinare consensum. His autem & hujusmodi pluribus quotidie cum eis contendebat, justisque eos convincebat rationibus.* At de Nicolai Secundi decreto consule, quæ suo loco superius dicta sunt. Pergit Leo:

XVI. *Cum Archiepiscopo quoque Ravennate* Antipapa Guiberto *eadem re sæpe contendit, & prædictum privilegium confutavit, arguens, cur se de Papatu præsumpsisset intromittere; idque fecerint. Verum cum multis illo rationibus satisfacere vellet, nec valeret, invitum se tandem id fecisse, respondit: nam si facere id renuisset, jus suum profecto ab Imperatore adimendum asserebat. Desiderius autem accepto ab Imperatore præcepto,* privilegio pro monasterio scilicet, *aurea bulla munito de possessione totius monasterii,*

Desid. quid cum antipapa.

PAGIUS

Litteræ in Oriente a Monomacho & Alexio Impp. restituta.

commoratus in Sicilia, qui *Constantinopolim venit, in urbem eruditionis & artis ratiocinandi nequaquam tuam egenam. Quanquam enim inde usque a principatu Basilii Porphyrogeniti, ad imperium Monomachi, melioris doctrinæ studium a plerisque neglectum jacuerat; non tamen ut extinctum, planeque sepultum esset. Extitit ergo atque emersit illustrius excitatum ingeniis excellentibus, qualium circa tempora Imperatoris Alexii magnus proventus apparuit.* Quando Italus in Urbem venit, *etiam Michaeli Psello dedit operam illi late inclyto, homini non tam eum magistrorum sapientum, quorum limina non multum triverat, quam indolis præstantia & velocitate mentis divinitus adjuto, id videlicet impetrantibus ardentissimis per crebras vigilias continuatis matris ejus precibus, (in Templum Cyri ad sanctam imaginem Dei matris, haud sine ferventibus lacrymis fundi solitis) in eminentissimum sapientiæ atque eruditionis omnis apicem evecto; quippe qui ad Græcorum litteras, atque artes omnes, quas perfecte norat, etiam chaldæorum disciplinas adjunxerat, famamque meruerat doctissimi omnium, qui tunc essent.*

IX. *Italus* sub Michaele Duca & Nicephoro Botoniate Impp. Beneficio Dialecticæ & Sophisticarum cavillationum adeo inclaruit, ut post Michaelem Psellum, cujus discipulus & æmulus fuerat, *Philosophiæ universæ Professor & Princeps Philosophorum* publice declaratus sit. Sed variis hæreticis dogmatis, & præcipue quidem de Phytagorica Metempsychosi, sive *Transmigratione animarum, & de Ideis Platonicis* gravissimas in Ecclesia Orientali excitavit turbas. Ideoque imperante Alexio Comneno per Judicium Ecclesiasticum Constantinopolitanum tanquam hæresiarcha solemniter condemnatus, & anathemate percussus est. Imperator *dedit operam, ut nefariorum illorum dogmatum catalogus ad se deferretur. In capita undecim redacta sunt: qua Imperator retractare ipsum ac condemnare, anathematique subjicere, productum ex ambone nudo capite ad concionem universi populi jussit. Ingeminabatur a multitudine anathema singulis sententiis prolatis.* Igitur anathemati, cui subjecta prava ejus doctrina fuerat, *ipsum jam quoque nomen ejus ac caput est subjectum.* Sed secutis temporibus *recepit se hic vir in bonam mentem, sententiasque priores revocavit.* Quæ cum Anna referat, accidisse *Eustratio Garida* Patriarchatum gerente, quem *hominem non doctissimum* Italus *verbis ac sophismatis* obruerat, & Eustratius anno sequenti e vivis excesserit, ut suo loco ostendetur, tumultus hi serius in Ecclesia Constantinopolitana sedati non fuere, nec Italus serius anathematizatus.

Italus hæreticus Constantinopoli damnatur.

Ita-

Digitized by Google

rit, petita remeandi licentia, ad filios suos tandem atque ad monasterium redit. Hæc Leo, qui & subiicit de sancto Hugone Abbate Cluniacensi, tunc invisente Cassinense cœnobium, aitque: *His temporibus Hugo venerabilis Cluniacensis Abbas, vir vita & fama celebris ad patris Benedicti limina devotus advenit. Quem venerabilis Desiderius, ut tantum decebat virum, magno cum honore suscipiens, & societatem Cluniacensium Fratrum nostræ Congregationis conjungens, inito fœdere, & nostræ apud illos & illorum apud nos Congregationis memoriam perpetuo habendam, singulares illi viri decreverunt.* Hactenus Leo, subiiciens de transitu Gregorii monachi viri sancti ex hac vita ad Deum; quem consulas, si scire cupis.

Se-

PAGIUS X.

Fuit Princeps Philosophorum in Aula Constantinop.

Italum hunc *Joannem* nuncupatum fuisse, Allatius lib. 2. de Eccles. Occident. & Orient. consensione cap. 10. eruit ex ejusdem anathematismis, qui recitantur in Ecclesia Græca, die orthodoxiæ sacro; editique sunt in Triodio, ex quibus, quæ fuerint hominis dogmata, intelligitur. Ducangius in Notis ad lib. VI. Alexiadis Annæ Comnenæ recte censet, alium non fuisse ab Italo *Joannem* illum Philosophum, quem Theophilactus Archiep. Bulgariæ in Epist. XLV. hortatur ad patientiam, & ut inimicis, virtutem ejus impetentibus viriliter obsistat. Indeque concludit, Epistolam hanc scripsisse *Theophylactum* post exactum Urbe *Italum*. Varia Joannis Itali Opera, quibus Aristotelis Philosophiam exposuit & illustravit, commemorant Labbeus in Nova Biblioth. MSS. Librorum in 4. Parisiis edita, & Lambecius in Appendice ad lib. IV. Biblioth. Cæsareæ Anna Comnena pag. 145. postquam dixit, Psellum tandem Byzantio egressum esse, subdit; *Principi Philosophiæ Cathedra Magister impositus Italus idem est, Summusque Philosophorum declaratus; quam ad loci & honoris possessionem obtinendam Aristotelicos & Platonicos libros mox suscepit enarrandos*, ἀνὴρ φιλοσοφίας ἁπάσης πρόεδρος ἀποδειχθεὶς, ὕπατος τῶν φιλοσόφων χρηματίσας. Καὶ ταῖς τε Ἀριστοτελικαῖς βίβλοις, καὶ ταῖς Πλατωνικαῖς ἐξηγεῖσθαι ἐπεχείρει. *Hypatus* itaque dignitatis nomen erat, inter cætera Palatii Constantinopolitani Officia apud Matthæum Monachum recensitæ, sed a Codino omissæ, quod pluribus exemplis eorum, qui eam gessere, ostendit ibidem Ducangius,

NOTÆ [1] Vix credo hunc Italum hæreticum fuisse Joannem illum cujus memoria in Triodio damnatur; nam Joannes de quo in Triodio, idem videtur ac Joannes ille, cui anathema dicitur anathematismis additis Epistolæ sanctæ Nicenæ Synodi secundæ, qui legebantur quotannis in Ecclesia Græca Dominica secunda Quadragesimæ, quæ apud Græcos *Dominica Orthodoxa* vocabatur. Anathematismos illos vulgavit P. Montfaucon Biblioth. Coislin p. 1. p. 102. nec recentiores esse credo Michaele Duca imperatore, cujus nomen ibidem inter Imperatores postremum legitur. Cum igitur Itali damnatio sub Alexio contigerit, ut ex Comnena eruitur, hinc fit ut Joannes ille alter sit hæreticus aliquanto vetustior Italo. Quin & ex Anna Comnena lib. 5. pag. 119. edit. Venet. discimus Italum hunc resipuisse, cuique pœnitentiæ gratia nomen ejusdem *obscure* duntaxat ac *oblique paucis modo sonitiis Ecclesiastico anathemate deformatum fuisse.* Quæ verba vix aliquem aptum sensum ferrent si Itali hujus nomen expressum in anathematismis exhiberetur. MANSI

I. Henric. urbe potitur.

SEquitur annus Redemptoris millesimus octogesimusquartus, Indictione septima, quo Roma post obsidionem triennalem ab Henrico Rege diversis modis tentata tandem capitur non ferro, sed auro. Quomodo autem & quando id acciderit, ex Bertholdo præstat audire, qui tunc temporis ista scribebat. Nam posteriores confundunt invasionem civitatis Leonianæ cum Urbis ipsius captione, & quæ contigerunt anno superiori cum his, quæ hoc anno gesta esse reperiuntur: de quibus ista distincte ingerit ipse:

His temporibus Constantinopolitanus Imperator *scilicet maximam pecuniam Henrico quondam Regi transmisit, ut Robertum Guiscardum Ducem Calabriæ & Apuliæ conjuratum militem domini Papæ, in ultionem ejusdem Regis bello appeteret. Nam Robertus jamdudum fines Constantinopolitanorum invasit; iterumque illuc expeditionem movere disposuit. Sed Henricus acceptam pecuniam non in procinctum contra Robertum, quod juramento promisit, sed ad conciliandum sibi vulgus Romanum expendit, cujus adjutorio Lateranense palatium feria quinta ante Palmas cum suo Ravennate Guiberto intravit. Nobiles autem Romani, præter admodum paucos, cum domino Papa Gregorio tenuerunt, qui & quadraginta obsides ei dederunt. Papa autem in castellum S. Angeli se recepit; omnesque Tiberinos pontes & firmiores Romanorum munitiones in sua obtinuit potestate.* Henricus autem ad suum suorumque præsidium munivit montem Aventinum, in quo se continuit. Quomodo autem per suum Antipapam fuerit coronatus, ita pergit Bertholdus:

II. Coronatur Henricus III. ab Antipapa.

In die Resurrectionis Dominicæ Henricus ab hæresiarcha suo Ravennate coronam non gloriæ, sed confusionis accepit. Nam hujusmodi coronator juxta attestationem sanctorum Patrum non benedictionem, quam perdidit, sed damnationem, quam habuit, suo coronato imposuit. Ita quidem, ob idque ejusmodi execratione potius, quam consecratione initiatus Henricus, ita dici meruit Imperator, sicut ejus initiator Guibertus meruit dici Pontifex; sicque sicut iste Antipapa, ita consecratus ab eo Pseudoimperator dicendus fuit ab Orthodoxis omnibus; nec ipsi nomen nudum Imperatoris aliquid potuit contulisse nisi maledictionem, quam tantum consequi potuit a maledicto, ut hic pluribus disputat ipse Bertholdus. Cæterum assertum potius, quam re ipsa, jure aliquo cum quis legitimum (si res ad calculum deferatur) dicere poterit Imperatorem, quo titulo ad consignanda certa tempora etiam positos vidisti superius in Annalibus tyrannos plerosque invasores, Orientalis Imperii ejus nominis indignissimos. Quæ dixisse volumus, ut non mireris, si ad tempora consignanda eo titulo plures ex iis invenies nominatos in Fastis, tamquam columnas milliarias collocatas in itineribus, quæ mutæ licet ipsæ, loquantur tamen, & viam doceant.

III.

At quæ post hæc gesta sint, ita narrare Bertholdus pergit: *Morabatur autem Henricus in Lateranensi palatio cum Ravennate suo, nec a fidelibus Papæ per civitatem ad sanctum Petrum transire permittebatur, sed in ipsa Paschali hebdomada fideles aggreditur. In qua congressione quadraginta pene inter mortuos, & vulneratos perdidit; nam reliqui fugerunt; ex parte autem domini Papæ nec unus cecidit.* Qua occasione factum, ut ipse Henricus se, suosque in Aventinum conferret, locumque muniret, timens tum urbanos, tum externos, ne improvisa aliqua aggressione Romanorum, vel Northmannorum fidelium Papæ Gre-

---

PAGIUS SÆC XI. Anno Eræ Hispan. MCXXII. Anno Hegiræ CDLXXVII. inchoato die 9. Maii. fer. 5. A.C. 1084 I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6577.

☉ 1. GF. ☽ 2. P. 30. Mart. Indict. 7.

JESU CHRISTI 1084.

GREGORII VII. PAPÆ 12.

HENRICI IV. REG. 29. IMP. 1.

ALEXII COMNENI IMP. 4.

ANum. I. ad X. Non tantum posteriores Historici, uti putat Baronius num. I. confundunt quæ anno superiori cum iis, quæ hoc anno gesta sunt; sed etiam non pauci ex Antiquis, uti Bertoldus, quem Baronius excipit, Leo Ostiensis lib. 3. cap. 52. cujus verba Baronius num. VIII. recitat, & Abbas Urspergensis ad annum MLXXXIII. ubi ait, Gregorium VII. *Salernum* secessisse, & ibidem ad diem mortis suæ permansisse, quod tamen hoc anno accidisse certum & indubitatum. Sed antequam Historicorum errores indicemus, ex his, quæ certiora visa, in medium proferam. *Heinricus Natale domini Romæ apud S. Petrum celebravit*, inquit Abbas Urspergensis, qui annum a Christi Natali inchoat. Bertoldus vero: *Henricus in Romanorum finibus hyemavit, ibique Guibertum Ravennatem suum Romam venturum expectavit, ut ab eo apud Sanctum Petrum incoronaretur, eo quod Gregorium Papam ad hoc flectere non posset, ut eum, nisi legitime reconciliatum, incoronare vellet.* Subdit Bertoldus, Henricum maximam pecuniam, quam ei Alexius Imperator Constantinop. miserat, ut

Henricus Rex Romæ ab Antipapa coronatur.

Quid tentatum in Henricum

Gregorii trucidaretur una cum suis militibus, suoque pseudopontifice Guiberto. Accidit autem inter hæc, dum Henricus una cum suis contineret se in Aventino, ibique positus frequentare soleret Ecclesiam S. Mariæ, in qua oraret; cuidam ignoto homini parandi necem ipsi, ex loci opportunitate occasionem datam fuisse, nempe, ut prægrande saxum pararet, quod super caput Imperatoris deorsum mitteret.

IV. Sed quod Deo semper invitum ac detestabile fuit, cujuscumque sanguine quantumlibet noxio Ecclesias inquinari, sceleri minime favit, sed extitit ultor, effecitque, ut cum saxum ille pararet, una cum saxo deorsum cadens occumberet. Quem in gratiam Regis populus per devia tractum in frusta discerpsit. Ex quo facinore mendax Benno, digna occasione captata conflandi calumniam in Gregorium, in argumentum assumpsit, ipsi tribuens facinus, quod nec cogitasset aliquando. At non ita, qui res gestas tunc ab ipso Henrico conscripsit, licet ipsi faveas, non ausus tanto Pontifici scelus tantum adscribere: qui post hæc divinam vindictam in Regis exercitum esse grassatum affirmat, nimium ingruenti lue nec unum quidem ejus militum remansisse superstitem. *Ait enim: Nulla fortuna longa est: nam hi, quos Imperator Romæ præsidia imposuerat, ægritudine correpti, quam & locus & tempus intulerat (erat enim æstas) ne uno quidem superstite mortui sunt.*

Milites Henrici lue consumpti.

V. At quæ damna intulerit Urbi Henricus, in vita Gregorii antiquitus scripta per Bibliothecarium ita legitur: *Domos Corsorum subvertit. Deinc Septem solia, quibus Rusticus nepos prædicti Pontificis continebatur, obsidere cum multis machinis bellicis attentavit, de quibus quamplurimas columnas subvertit. Cum Nuntius ei adveniret de adventu Roberti Guiscardi, a quo, si ab obsidione non recederet, expellendus esset, vel capiendus.* Hæc ibi. Erat locus ille, Septem solia dictus e regione sancti Gregorii inter montem Palatinum & clivum Scauri suffultus multiplici ordine columnarum, totidemque distinctis superexaltatis soliis septem, qui celsæ turris speciem exhibebat, in cujus vertice Ecclesia erat, sicut in mole Hadriani sancti Angeli, eademque dicta sanctæ Luciæ ad Septem-solia, quam inter Urbis diaconias memini numeratam. Permanserunt ejus reliquiæ igni atque concussionibus superstites in paucis columnis, & residuis tribus

Ecclesia S. Luciæ ad septem solia.

PAGIUS ut Robertum Calabriæ Ducem, Gregorio VII. addictum bello appeteret, ad conciliandum sibi vulgus Romanum expendisse: *Cujus adjutorio Lateranense Palatium feria quinta ante Palmas* (die nempe XXI. Martii) *cum suo Ravennate Guiberto, intravit. Nobiles autem Romani, præter admodum paucos, cum Domino Papa Gregorio tenuerunt, qui & XL. obsides ei dederunt; Papa autem in castellum Sancti Angeli se recepit, omnesque Tiberinos pontes & firmiores Romanorum munitiones in sua obtinuit potestate. In die Resurrectionis Dominica Henricus, ab hæresiarcha suo Ravennate, coronam non gloria sed confusionis accepit*, idest, die tricesima prima mensis Martii, a quo ideo ejus Imperium a Chronologis exordiendum. [a]

II. Prætermittit ibi Bertoldus, & cum eo Baronius, inthronizationem *Wiberti* Antipapæ, quam uterque perperam cum anno superiori affixit, ut ibidem diximus. Sed hunc errorem corrigit Urspergensis, qui hoc anno ait: *Wibertum Ravennatem Episcopum sibi Apostolicum* præfecit Henricus Rex *XI. Kal. April. feria sexta ante diem Palmarum*, ideoque postridie ab ejus ingressu in Lateranense Palatium. Subjungit Urspergensis: *Qui sequenti Dominica per multos Pontifices Apostolico nomini dicatus, nomenque Clementis accipiens, reverenter est inthronizatus. A quo Rex cum Regina Bertha in sancta Dominica Pascha, Imperiali benedictione sublimatus est.* Adhæc Centius Camerarius in libro Censuali refert, Henricum Regem, *quoniam populum Romanum ad voluntatem suam indubitanter attraxerat*, Guibertum in Sede Apostolica violenter intrusisse, & vicissim ab eo in festo Paschatis Imperii coronam accepisse. [a] Post

Antipapa Romæ inthronizatur.

NOTÆ [1] QUæ de hac expeditione scribit Benzo ut exponamus, nihil est cum reliquis historicis consona afferat, addens tantummodo Henricum & Guibertum Pseudo-synodum Romæ tunc celebrasse, in qua Gregorio VII. damnato, electio Guiberti approbata fuit l. 6. cap. 5. Synodale illud judicium dein redux in Germaniam Henricus confirmari curavit, addit idem Historicus in altera Germanica Synodo, cui episcopos (Hesperiæ) interesse jussit, designari hisce Moguntinam Synodum vel ad exitum hujus anni, vel initium alterius referendam, non dubito. Hujus Conciliabuli in Collectionibus nulla mentio. MANSI

[a] URspergensis & Pagii chronologiam quæ Guibertum hoc anno die 25. Martii inthronizatum fuisse statuit, egregie confirmat bulla ejusdem Guiberti apud Murator. in Notis ad Donizonem de vita Mathildis Rer. Italic. t. 5. pag. 372. num. 107. data enim legitur *Cesena A. 1092. Indict. XV. anno autem Pontificatus Domini Clementis III. Papa VIII. IX. Idus Junii.* Cum igitur certum sit sacram dignitatem usurpasse illum die 2. Martii, ut omnes agnoscunt, utique non potuit illam capessere anno 1083. alioquin enim anno 1092. IX. Id. Junii non nonum, sed decimum sacerdotii sui annum egisset. Ex his vero deduci posse arbitror Guibertum duplicem dignitatis suæ epocham tenuisse, alteram ab ordinatione sua ex anno 1080. alteram vero ex assumptione sua in thronum anno 1084. deductum. MANSI

bus foliis usque ad tempora Sixti Papæ Quinti, quas ad usum recentium constructionum vidimus demolitas; non sine indignatione animi omnium cultorum antiquitatis. Sed ita stylo nostro, saltem in chartis numquam periturum amplius, maneat ædificium, quod firmæ columnæ præstare penitus nequiverunt.

VI. Accersitur a Gregor. Pap. Robertus qui fugat Henricum

Gregorius autem Pontifex simulac Henricum cœptam Urbis obsidionem indefesso studio prosequi intellexit, exigere non destitit a fidelibus sancti Petri, qui promiserant juramento, tueri Romanam Ecclesiam; & inter alios magis orsit, quem novit potentiorem atque audaciorem Robertum, qui resisteret Henrico, cujus si posteriora prospera cederent, res Northmannorum essent in ultimo discrimine constitutæ, ac proinde, nisi eum res Petri moverent, saltem suæ ipsius si salvas esse vellet, permovere deberent.

Qui his optime persuasus, Boamundo cum exercitu in Oriente relicto adversus Alexium Imperatorem, ipse in Italiam advolavit, collectisque novis copiis, ad liberationem Pontificis ocyus properavit, Henricumque fugavit. At de his inter alios hæc habet versibus istis Domnizo in vita Mathildis, scriptor temporis hujus.

Pervigil & rector Gregorius ex grege *f. festa *festu*
Pollutæ cathedræ nullum quoque condolet, aquo
Sperans in Petrum, rogitat pugnare Robertum
Northmannum quemdam. Qui Regem depulit extra
Urbem. Qui veluti per stratam damula fugit
Francigenum. &c.

VII.

De tempore autem Roberti adventus hæc Bertholdus: *Robertus Guiscardus Dux Northmannorum in servitium sancti Petri post Kal. Maii Romam armata manu invasit, fugatoque Henrico, totam Urbem Gregorio Papæ rebellem penitus expoliavit, & majorem ejus partem igni consumpsit, eo quod Romani quemdam ejus militem vulneraverunt. Deinde acceptis obsidibus a Romanis, & in castello S. Angeli, quod domum Theoderici dicunt, reservatis, ipse ad recuperandam terram S. Petri reversurus, in brevi plurima castella & civitates domno Papæ recuperavit. Henricus autem Roberto resistere non valens, ad partes Teutonicorum satis festinanter revertitur.* Hæc Ber-

PAGIUS III. *Papa in castro S. Angeli obsidetur.*

Post modicum vero ad obsidionem castri Crescentii (quod moles Hadriani antiquitus, & postea Sancti Angeli castrum dictum est) *universos Romanos conduxit. Pontifex autem, sicut vir cautus & providus jamdiu Robertum Guiscardi, egregium Normannorum Ducem sollicitare studuerat, ut in manu valida contra illatam sibi violentiam & potenter succurreret*, inquit Centius Camerarius. His adjunge quæ Hugo Flaviniacensis in Chronico Virdun. pag. 229. habet: *Gregorius igitur in turre Crescentii muro clausus Legatos misit ad Robertum Apuliæ Ducem, qui tunc forte classe instructa mare transire parabat, ut veniret, & obsidionem solveret. Erat tunc forte Romæ Abbas Divionensis* (Jarento nempe) *domino Papæ per omnia fidelissimus, quem pro ingenita sibi bonitate & obedientia debita B. Petro dulcissimo amplectebatur affectu, adeo ut concaptivum suum eum vocaret; quia non eum movebant salutis pericula pro justitia suscepta. Hunc ergo ad evocandum Ducem cum quibusdam Cardinalibus misit. Qui obedientiam non segniter exequens Principem adduxit, & data Urbi obsidione, patefactoque ingressu, Rege fugato, Papa liberatur, & ad Lateranense Palatium cum gloria reducitur.* Diem adventus Roberti Ducis notavit Bertoldus: *Robertus VVifcardus*, inquit, *Dux Normannorum, in servitium Sancti Petri, post Kalendas Maji, Romam armata manu invasit; fugatoque Henrico totam Urbem, Gregorio Papæ rebellem penitus expoliavit, & majorem ejus partem igni consumpsit, eo quod Romani quemdam ejus militem vulneraverunt* [1]

IV. *Henrici ipsius verba de sua expeditione.*

Henricus Imp. post suum Roma reditum *secus Alpes moram faciebat*, inquit Auctor Anonymus Historiæ Trevirensis Tom. XII. Spicilegii Dacheriani pag. 228. publicatæ, *directis Episcopis* ad Theodericum Virdunensem Episcopum, *qui ei summa familiaritate adhærebat*, ad eumdem literas dedit ibidem recitatas, in quibus ait se *Romam in die Sancti Benedicti* intrasse: *Cum in Teutonicas partes de acquirenda Roma* desperans redire vellet, Romanos missis Legatis, ut Romam intraret, rogasse, & *summo studio secum manentes* adjuvisse: *summo triumpho & fide ab eis recedentes prosecuti sunt, in tantum ut in domino fiducialiter dicamus, quia tota Roma in manu nostra, excepto illo castello, in quo reclusus habitat Hildebrant, scilicet in domo Crescentii, quem Hildebrandum legali omnium Cardinalium ac totius populi Romani judicio scias abjectum, & Electum nostrum Papam Clementem in Sede Apostolica sublimatum omnium Romanorum acclamatione, nosque a Papa Clemente ordinatum, & consensu omnium Romanorum consecratum in die sancto Pascha in Imperatorem, totius populi Romani exultatione*, &c.

NOTÆ [1] QUandiu Henricus Romæ hoc anno substiterit, multo præ cæteris accuratius ex vetustis, ut arbitror, monumentis definit Anonymus Author Chronici Cavensis excusus Rer. Ital. tom. VII. col. 922. inquiens: *A. 1084. Indict. 7.* Henricus *Rex Romam a Romanis intromissus XII. Kal. Aprilis, stetit ibi usque XII. Kal. Junii.* Cum autem Robertus Urbem ingressus fuerit die 29. Maii, feria tertia, (nocte forte inter feriam tertiam, & quartam) hinc deducitur, Henricum antea fugisse quam Robertus intraret. Porro dies eadem ingressus Roberti in Urbem exhibetur in nota Veteris MSS. Codicis Cryptæ Ferratæ apud Montfaucon. Itin. Italic. pag. 336. MANSI

Digitized by Google

Bettholdus. At vero Leo Ostiensis aliam affert causam Urbis incendii, plane diversam ab ea, quam ille posuit, atque liberandi causa Gregorii obsessi id facere persuasum. Sed ipsum audi Leonem (a):

(a) Leo Ost. l. 3. c. 52.

VIII. Incendii urbis partis occasio.

Anno sequenti Henricus Imperator Romam cum exercitu venit, & supradictum Papam Gregorium, qui in arcem sancti Angeli se contulerat, variis bellicis machinis modis omnibus oppugnare cœpit. Hoc ubi Roberto Duci, qui ea tempestate Constantinopolitanum Imperatorem oppugnabat, nuntiatum est: Boamundo filio in ipsa expeditione derelicto, Italiam ocyus repetit, atque ingenti coacto exercitu, ad Pontificis liberationem adversus Imperatorem ire disponit. Quod postquam Desiderius comperit, Romam Nuntium dirigit, qui & Papæ proximam eruptionem, & Imperatori Ducis nuntiaret adventum. Tunc Urbe egressus Imperator, quia sine militum præsidio erat, Castellanum oppidum, dictum antiquitus Vejos, *subiit: Robertus autem Dux Romam cum exercitu noctu ingressus, dum ad Ecclesiam Sanctorum Quatuor coronatorum advenisset, ex consilio Cencii Romanorum Consulis ignem Urbi injecit. Romani igitur rei novitate perculsi, dum extinguendo igni toti incumberent, Dux ad arcem sancti Angeli continuo properans, atque inde Pontificem abstrahens, Roma sine mora egreditur, & Gregorium Papam ad nostrum deducit monasterium. Eum vero Abbas noster quoad vixit, cum Episcopis & Cardinalibus, qui eum secuti fuerant, honorifice habuit.* Hæc Leo. Sed antequam ab Urbe recederet, ut pseudocardinales, mala germina, adulterina plantatio Guiberti pellerentur ab Urbe, ministrarent vero legitime instituti sacerdotes, Roberti Ducis favore curavit. De quibus ista Bibliothecarius habet:

De Cardinalibus Pseudopap.

IX.

Erant enim cives Romani uxorati, sive concubinarii, barbarasi, & mitrati, peregrinis oratoribus, præcipue vero multitudini rusticanæ Longobardorum mentientes, asserentes se Cardinales presbyteros esse, quique oblationibus receptis indul-

PAGIUS

&c. *Tu autem si non gravaris facere quod volumus, Augustam ad nos venire post festum Petri & Pauli te rogamus, quia Deo favente, in festo eorum Radisbonæ erimus.* Quibus egregie confirmantur quæ jam ex variis Historicis retulimus.

V. *Gregorius VII. liberatur a Roberto Calabriæ Duce.*

Baronius num. VI. ait; *Robertum relicto Oriente in Italiam advolasse, & ad liberationem Pontificis ocyus properasse:* Verum Robertus jam anno MLXXXII. ex Illyrio in Apuliam venerat, & nunc, ut recte Hugo Flaviniacensis laudatus, se se ad redeundum in *Illyricum* parabat. Se testatur Guillelmus Apuliensis lib. 4. eum *Cannas* sibi rebelles obsedisse, captasque evertisse. Porro *Canna* urbs fuit prope Aufidum fluvium, nunc excisa, & memorabilis pugna illic Romanos inter & Carthaginenses commissa. Hæc victoria hoc anno reportata, de qua laudatus Poeta canit:

Cannis destructis Romam molitur adire
Contra Gregorii Romani Præsulis hostem
Henricum, cujus jamdudum obsederat urbem.
Plurima barbaries annis remorata duobus,
Altaque tormentis murorum mœnia fregit,
Et turres multas invicta diruit Urbis.
Jamque sibi fuerat pars subdita Transtiberina,
Gregorius quadam fuerat conclusus in arce,
Quæ munita satis non expugnabilis ulli
Esse videbatur, miri structura laboris.
Hanc & munierat fida custodia gentis:
Robertum tantos ubi novit inisse paratus,
Et sibi cum tantis inferre paratibus arma,
Rex fugit Henricus, Ducis hunc audacia terret,
Et virtus tota jam notificata per Orbem,
Expectare verens hunc ad loca tuta recessit.
Robertus Romam properans vi perforat Urbis
Egregia muros; tamen auxiliantibus ipsi
Paucis Gregorii fautoribus, indeque quibusdam
Ædibus exustis violenter ab obsidione
Liberat obsessum jam tanto tempore Papam:
Hunc secum magno deduxit honore Salernum.

VI. *Adveniente Roberto Henricus Imp. Roma discedit.*

Ordericus lib. 7. pag. 642. & seqq. magno quidem errore ait, *Robertum* post adventum Legatorum Roma missorum mare ingressum esse, & in Apuliam venisse, cum, ut demonstravimus, Robertus jam a biennio in Italia versaretur, sed recte de Henrico scribit: *Jamque facta cum quibusdam Romanorum Proceribus pace, partem Urbis recepit, ac postmodum Occiduas regni sui partes repetiit. Maluit quippe sanus & liber honeste discedere, quam furibundum Agonothetam (* nempe Robertum *) expectare, & repentini certaminis involvi turbine.* Varia hic habet Ordericus de hac Romana Roberti expeditione, quæ nulla veritate nituntur, quæque ex dictis se ipsis corruunt.

VII. *Robertus Gregorium VII. Salernum deducit.*

Centius Camerarius loco laudato, narrata Gregorii VII. liberatione, ait: *His igitur ita peractis, Dux ad propria rediit, & Patrem suum Gregorium Pontificem in Lateranensi Palatio sedentem cum fratribus suis Episcopis & Cardinalibus in pace dimisit pertractantem Ecclesiæ negotia pro sui officii debito.* Paulo post: *Hic ter quaterque vere beatus Pontifex, post diuturnam in Urbe moram descendit in Apuliam; & occurrente sibi jam dicto Duce Roberto Guiscardi, Salerni famosam civitatem gloriose intravit.* At certum esse debet, Robertum secum Pontificem Salernum duxisse; cum id non tantum Guillelmus Apuliensis testetur; sed etiam Leo Ostiensis, qui lib. 3. cap. 52. scribit: *Dux ad arcem S. Angeli continuo properans, atque inde Pontificem abstrahens, Roma sine mora egreditur, & Gregorium Papam ad nostrum deducit monasterium.* In eo tamen Leo Ostiensis, licet Auctor coævus, errat, quod lib. 3. cap. 49. narrans gesta in obsidione Romana anno præterito suscepta, tradat tunc Henricum Guibertum Antipapam inthronizasse. Tertium testem pariter coætaneum mox proferam, cum de Synodo Rom. X. sermo erit. Nunc quartum exhibeo sc. Lupum Protospatam, qui hoc anno de Roberto ait; *Papam exinde* (nempe ex urbe Romana) *viriliter abstrahens secum devenit Salernum.*

gentiam, & remissionem omnium peccatorum usu nefario impudenter præstabant. Hi & occasione custodiendæ Ecclesiæ consurgentes intempestæ noctis silentio intra & extra eamdem Ecclesiam impune homicidia, rapinas, varia stupra & diversa latrocinia exercebant, quos uti diximus beatus Pontifex ob eadem Ecclesia non sine multa difficultate removit, & custodia curam honestis sacerdotibus & clericis commisit & tradidit. Hæc ipse.

Con-

PAGIUS VIII. *In Germania plerique ab Antipapa stabant.*

Hugo Flaviniacensis, qui hoc tempore vivebat, in Chronico Virdunensi refert, in tanta rerum perturbatione Germanos *Guiberto* Antipapæ adhæsisse, sicuti tam Lotharingos, quam Longobardos, præsertimque Episcopos, paucis exceptis. Virdunum Theodoricus Episcopus in Monachos, qui Gregorii partes sequebantur, omnem furorem exercuit, ita ut publice in Ecclesiis Antipapæ nomen in Canone recitari vellet. Sed perstat ipsummet Hugonem Flaviniacensem audire, qui de obsidione Romana rebusque hoc anno gestis aliqua singularia habet: *Inter hæc Virdunensis tota fere humanitatis facie versa, hac illacque debacchabatur, ita ut omnis in ea religionis species immutaretur, & obsequium, quod prius viris religiosis, qui tunc a Leudeo confluxerant, & ab aliis undique partibus, atque sub habitu monastico in cœnobiis suburbanis degebant, exhibuerat, verteret in aemu furoris. Totus illi sermo de imperio Henrici, de Papatu Clementis erat: ita ut publice in Ecclesiis nomen illius hæresiarchæ nefandi in Canone recitari præciperet. Quod etiam faciebant reliqui Episcopi Lotharingiæ & Longobardiæ; exceptis perpaucis, qui magisterio Petri adhærebant; quorum vita cum esset sancta, pia, casta, & Catholica, publica notabatur infamia, insana dicebatur & hæretica, &c. non sufficiebat Sacerdotibus vel soli precare, facti erant laquens juvenum omnes, ut etiam absque synagogis faterent eos, qui non communicabant operibus eorum in communicando excommunicatis, in abjectione Gregorii, in assertione VViberti. Jam vero si quis esset, qui Gregorio communicaret, his publice conviciis appetebatur, hic hæreticus, destructor regni, assertor mali, qui nec vita dignus esset, qui publicæ indignationis offensam contraheret perjurus, & quodam adinventitio nomine Patrinus dicebatur.* Hic locus egregius ad confirmandum quod supra asseruimus, nomen videlicet *Paterinorum* a Schismaticis, & a conjugii Sacerdotum defensoribus datum illis fuisse, qui ministros Ecclesiæ castos esse volebant.

IX. *In ea Catholici a Schismaticis graviter afflicti.*

Schismaticorum seu *VViberto* adhærentium numerus adeo increvit, ut Domnizo in Vita Mathildis Comitissæ lib. 2. cap. 2. scripserit:

Hac lepra mundus fere non locus extitit ullus.
Munda domus sola Mathildis erat speciosa.

Catholici ubique multis & miris modis affligebantur, & idem Domnizo, Antipapæ intrusione narrata, præsentem persecutionem cum Neroniana comparare non dubitat.

Noscitur hinc cunctis ingens tribulatio justis,
Mucronem Regis pia pars quam maxime sentit;
Sedibus expulsi sunt Pontifices quoque multi,
Flagris afflicti, vinclis in carcere stricti.
Rex & Guibertus faciunt juvenescere tempus
Neronis prisci, &c.

X. *In Italia sola Mathildis pro Papa pugnat.*

Inter hæc una *Mathildis* pro Pontifice pugnabat. Bertholdus enim Pontificis liberatione, victoriaque Roberti Ducis memoratis, scribit: *Eodem tempore milites prudentissima dominæ Mathildæ in Longobardia contra fautores Henrici & inimicos S. Petri viriliter pugnaverunt, e quibus Episcopum Parmensem* (Eberardum a Domnizone lib. 2. cap. 3. appellatum), *& sex Capitaneos cum aliis bonis fere militibus ceperunt. Equos etiam plusquam quingentos, & loricas plurimas, & omnia tentoria inimicorum pleniter potiti victoriam habuerunt.* Hugo vero Flaviniacensis citatur: *At vero Mathildis Comitissa Romanæ Ecclesiæ filia virilis animi constantiam tenens, tanto ei* (scilicet Henrico Regi) *fortius resistebat, quanto magis hujus astutias, & Papæ innocentiam noverat. Sola enim tunc temporis inventa est inter fœminas, quæ Regis potentiam aspernata sit, quæ calliditatibus ejus, & potentia etiam bellico certamine obviaverit, ut merito nominetur virago, quæ virtute animi etiam viros præibat, &c. Hæc est mulier illa, de qua ab obtrectatoribus fidei & conculcatoribus veritatis crimen incestus sancto Pontifici objiciebatur. Cui si deessent meritorum laudes, hoc satis eam commendabilem redderet, quod cum tali viro dum exprobratur, dum convitia suscipit, dum improperia audit, approbatur, honoratur, laudatur. Quæ enim ut hæc pro Romana decertavit Ecclesia? Quot & quanta passa est, ut illa debita libertate frueretur?*

XI. *Scribit ad Germanos, ut caveant, ne ab Henrico decipiantur.*

Paulo post idem Historicus, qui hoc tempore Monachus erat in monasterio Virdunensi, relato, Roberti Ducis Romam adventu, hæc scribit: *Rex hoste adventante, fuga præsidium requirens, sigillum domini papæ, quod furto subripuerat, secum tulit; & Portuensem, quia olim familiaris Papæ fuerat, sibi conciliatum secum duxit. VVibertus vero & ipse aufugit. Quamobrem verita Mathildis ne simplices quique astutia Regis specie sigilli deciperentur, perversam malitiam illius mittens litteras fidelibus in hæc verba:* Mathildis Dei gratia si quid est,
„ omnibus fidelibus in Teutonicorum Regno
„ commorantibus salutem. Notum vobis facimus, quod *Henricus* falsus Rex furto subripuit
„ sigillum domini Papæ Gregorii. Unde si quid
„ audieritis quod discordet a nostra legatione,
„ falsum arbitramini, neque mendaciis ejus acquiescatis. Præterea Episcopum Portuensem
„ secum ducit; quoniam olim fuit familiaris
„ domini Papæ. Si igitur aliquid vobiscum
„ vel contra vos per eum vult operari, eum
„ falsum testem nolite dubitare. Nulli unquam credatis, qui aliter quam nos dicere
„ audebit. Sciatis domnum Papam jam recuperasse Sutrium atque Nepe. Barrabas latro, idest Henrici Papa, ipse quoque aufugit. Valete, & de insidiis Henrici cauti estote. *Igitur summo Pontifice ab urbe discedente, ejus comitatu Abbas Divionensis* (nempe Jarento) *non defuit.* Multis interpositis: *misit etiam per eum, & per Petrum Igneum, & per Principem Salernitanum Gisulfum nomine, quos Cluniacum mittebat, literas omnibus fidelibus, in quibus & calamitatis S. Rom. Ecclesiæ causam, & cur tanta passus sit, breviter dilucidavit, & ut sui*

mi-

X. Constat insuper ipsum Gregorium, antequam ab Urbe recederet, Concilium habuisse, de quo ista Bertholdus hoc anno: *Dominus autem Papa collecta Synodo, iterum sententiam anathematis in Guibertum hæresiarcham, & Henricum, & omnes eorum fautores promulgavit, quod & in festo sancti Joannis Baptistæ præterito jam dudum Romæ fecit, cum Henricus adhuc ibi moraretur. Hanc sententiam Legati Sedis Apostolicæ, videlicet Petrus Albanensis Episcopus in Francia, Otto Ostiensis Episcopus in terra Teutonicorum usquequaque divulgarunt.* Hæc Bertholdus. Omnibus his peractis, Gregorius ab Urbe recedens, Cassinum primum advenit.

Quid autem ipsi tunc memoria maxime dignum acciderit, (a) Leo Ostiensis sic narrat: *Factum est autem, cum idem Papa Gregorius Missarum solemnia celebraret, vir quidam Joannes nomine, juxta altaris crepidinem immobilis perstitit. Cumque ad altare deflexisset obtutus subito in exstasim raptus, niveo candore columbam, cujus erat aureum guttur, supra eamdem aram astare conspexit. Quæ inde leviter advolans, ac supra dextrum Pontificis humerum recubans, alis protinus expansis, utrumque protexit, ac tamdiu sic perstitit, quousque commixtio Dominici corporis & sanguinis in calice fieret. Iterumque se in dexterum humerum colligens, inde ad altare descendit, caput blande super hostiam flectens, viro illo, quid hæc sibi vellent non intelligente, cum volatu præpeti, pleno rostro remeavit ad cælum. Post hæc homo ille in se rediens, nullo penitus hujus rei vestigio memoriæ tenuit.*

(a) Leo Ost. l. 3. c. 53. Visio divinitus ostensa de Greg. Pap.

XI. *Nocte vero subsecuta cum se sopori dedisset, vir quidam illustrior sole, minaci vultu in medio suæ domus hospitio eidem apparuit. Quo ille viso, de strato exiliens, terrore correptus, fugam tentat arripere. Vir autem ille porrecta manu, continuit brachium ejus suaviter tenens. Cum autem ejus manus nequiret effugere, ac si vinctus stetit invitus: Ad ejus mox auxilium quidam nivea canicie aspersus, indutusque stola candida affuit, ejusque mærorem consolans, de manu se tenentis eripuit. Quem ille quisnam hic esset tantæ claritatis vir, quæsivit intrepidus. Hic, inquit, est justitiæ sol. Et ille: Nomen quoque, ait, tuum inquirenti simpliciter pande. Nequaquam (ait ille) scire te oportet nomen meum; sed mihi ad interrogata responde. Putasne, recolis, quid heri, dum in Ecclesia astares, vidisti? Ille cujus animum occuparat oblivio, cæpit intra se volvere quidnam esset, quod ab eo senior quæreret, subitoque reminiscens, cuncta sibi quæ viderat, ex ordine retulit. Et ille: Vade*, inquit, *celeriter, & hoc ipsum auribus Papæ intimato, ut constanter vigore sancti spiritus, quod cæpit, exequatur. His dictis, ab oculis ejus elabitur.* Hucusque Leo.

XII. At quid columbæ visio in Pontifice, nisi Spiritus sancti eum instinctu regi & gubernari? Quid insuper, illud quod eidem nuntiari mandatur, ut vigore sancti spiritus, quod cæpit, exequatur: nisi manifestum divino oraculo reddi; quæ ab eo hactenus gesta essent, ejusdem sancti Spiritus opere bene facta probari? Quam ista opportuno tempore sunt mortalibus divino consilio declarata, cum non apud schismaticos tantum, verum apud Catholicos tunc viventes, & qui postea futuri essent, ejusdem Pontificis fama in suspicionem nimiæ austeritatis adduceretur, periclitareturque proscissum calumniis tanti Pontificis nomen? de quo adversus obloquentes ac detrahentes illud Apostolicum pro defensione liceat usurpare: (b) *Quis stabit adversus electos Dei? Deus qui justificat, quis est qui condemnet?* Ut quod divino calculo recte factum probari posset, non auderet humana temeritas sugillare, ot sic ora loquentium mendacium prorsus obstruerentur, qui ipsum Gregorium in fine, obitus tempore, pœnituisse facti, mentiti sunt in suo ipsorum conciliabulo, Guibertiol (de quo suo loco dicturi sumus) ex quo Sigebertus, qui narrat de Gregorii pœnitentia, noscitur descripsisse. Quomodo ergo potuerunt ipsi displicuisse, quæ adversus schismaticos gesserat, & pœnituisse exantlati laboris atque bene functi certaminis, qui (ut vidisti) divinitus monitus fuerat, ut con-

Res a Greg. gestæ divinitus comprobatæ.

(b) Rom. 8.

PAGIUS *misereretur*, *ammonuit in hæc verba*. Recitat postea Epistolam illam, quæ cum desit in Appendice ad Registrum Gregorianum, in altera editione Conciliorum addenda erit, cum aliis ab eodem relatis.

XII. Ad num. X. *Dominus Papa*, inquit Bertoldus, *collecta Synodo, iterum sententiam anathematis in Guibertum hæresiarcham, & Henricum, & omnes eorum fautores promulgavit*. Est hæc decima & ultima Synodus Romana sub Gregorio habita intra paucos illos dies, quibus Presbyter Pœnitentiarius Auctor coævus in Vita Sancti Anselmi Episcopi Lucensis cap. 4. affirmat eum post suam liberationem Romæ resedisse, antequam cum Roberto Duce Salernum proficisceretur. Hæc ejus verba: *A crescente tam impia hæreticorum persecutione, invitatus ab Apostolico viro Dux Apuliæ & Calabriæ Robertus Romam festinavit, ante cujus adventum Henricus Urbe relicta, fugit, quam ann die, manu armata Dux fidenter expugnavit, dominumque Papam de angustia turris in latitudinem sacri Palatii Lateranensis cum magno triumpho & gloria reduxit. Itaque ibi aliquot diebus, Salernum pariter pervenerant.*

Synodus Romana X. sub Gregorio VII.

stanter, quæ vigore Spiritus sancti cœperat, facere pergeret. Gregorius autem ex Cassinensi cœnobio recedens, Salernum se contulit, ubi permansit usque ad obitum.

XIII. Henric. Imp. revertitur in Germaniam.

Henricus interim cum metu Roberti perculsus discessisset ab Urbe, & in Castellanum inexpugnabile præsidium se recepisset, Guibertum secum ducens: nequaquam ibi constitit, sed quanta licuit celeritate recedens ex Italia montes prætergressus, reliquit Guibertum schismaticorum vallatum potentia. Porro quam ex turpi fuga indignationem concepit animo, in eos effudit abunde, quos partes Gregorii Papæ favisse comperiit. Augustana civitas studiosa Pontificis furorem ejus prima omnium est experta; quam obsedit ac cepit, & excidit, & ejus Episcopum custodiæ mancipavit. Hæc Urspergensis in Chronico. Porro civitas Christo fidelis sui ruina magis erigitur & exaltatur, atque nobilitatur excidio, cum ista sit passa ob conservatam summa constantia vero Ecclesiæ Romanæ Pontifici fidem, & despectum Principem, adversus Deum & ejus Ecclesiam bella moventem, atque penitus insanientem, præferens jure semper Deum Imperatori.

XIV. Robert. navali prœlio victor.

Robertus autem Guiscardus, qui dimiserat filium Boamundum in Thracia adversus Alexium Imperatorem bella gerentem, de reditu sollicitus, novas copias allegit, & classem parat. Quomodo autem bello maritimo victor evaserit, audi quæ scribat Romualdus Archiepiscopus Salernitanus eorum temporum scriptor, qui ait: *Dux Robertus collecto agmine iterum in ultramarinas partes statuit proficisci. Quod dum Imperatori Alexio compertum esset, suum direxit exercitum cum multitudine navium simul cum exercitu Veneticorum, ut maris iter Duci prohiberetur. Contra quos Dux Robertus una cum filio suo Rogerio cum navibus suis non segniter progressus, cum eis acriter confligit mense Novembris, & navali bello commisso, Dux Robertus una cum filio suo Rogerio victoriam capiens maxima cæde prostravit eos, quorum quidem multi in mare demersi, plures autem capti, nonnulli vero vix per fugam elapsi sunt, sicque prostratis hostibus Dux ipse simul cum Rogerio filio exultans tripudio adiit Boamundum filium suum, quem in terris, quas ibi conquisierat, dereliquit cum suo exercitu Constantinopolitanum Imperium invadere cupiens.* Hæc Romualdus.

XV.

Ubi autem Henricus ab Italia recessit, Orthodoxi resumunt vires, schismaticique hebetati languent, ex hisque plurimi deficientes ab Imp. inhærent Gregorio Papæ. Ad horum autem suscipiendam pœnitentiam, atque impertiendam absolutionem, idem Pontifex Legatum mittit Anselmum Lucensem Episcopum plenissima facultate absolvendi omnes, qui a schismate recedentes, ad Catholicam communionem accederent, impertiendi insuper indulgentias piis, qui sincero corde, zelo veritatis pugnarent adversus schismaticos, quos ingenti victoria profligarunt. De quibus hæc habentur in Actis ipsius Sancti Anselmi Lucensis istis verbis: *Fugato ab Urbe Henrico in Teutonicas statim partes revertitur, concitatis primum omnibus pene Longobardis adversus præfatam dominam Mathildem, & adversus S. provisorem ejus; sed & adversus omnem Catholicam unitatem. Nec multo post ecce conduniti sunt Episcopi & Marchiones cum aliis multis, qui magno impetu & furore subito terram invaserant ejusdem Comitissæ, putantes totam illico suæ ditione subjicere. Tunc ergo congregati & nostri, sed quidem pauci, quoniam una vix die præscire facta sunt. Verumtamen omnes confortati sunt, quia dominus noster sanctus Anselmus Episcopus suam eis benedictionem per nostram direxit parvitatem, hoc in mandatis præcipue com-*

Profligati schismatici a Catholicis.

PAGIUS XIII. *Gesta in Illyrico inter Alexium Imp. & Robertum Ducem.*

Ad num. XIV. Alexio Imp. ut narrat Anna lib. 5. pag. 143. Proceribus Normannorum præmia ab annis quatuor eis a Roberto & Boimundo filio debita, si Boimundus statim repræsentare ea nollet promittente, illisque sine ulla mora persolvi postulantibus, Boemundus, ad Patrem Salernum rediit. *Quod cum Imperator certo comperisset, in urbem Regiam victor invectus est*, anno nempe superiori circa Kalendas Decembris, ut loquentes de Nativitate Annæ ejus filiæ ibidem diximus. Tum Anna lib. 6. pag. 158. Gesta hoc anno recitat. *Robertus*, inquit, ubi Boemundi filii oratione cognovit in quid recidissent ingentes illæ spes, quas in eo, ejusque exercitu rediens ab Illyrico collocasset, in heroicas assurrexit minas, cladis hosti reponendæ, tam valide, itaque sese armavit, quam putavit necessarium ad ulciscendam filii cladem. *Rogerium & Gildes* filios statim misit cum mandatis, ut *Aulonem* mature occuparent, quod illi fecere, capto etiam Buthroto. Interim Robertus cum classe universa solvit, & filiis se *Buthroti* injunxit. Quæ dum ageret Robertus, Alexius Imperat. Venetorum auxilium implorat, *pecunias in sumptus navium & in stipendia militum largissimas liberalissime pollicens*. Ipsemet classem comparat, nec recusavit certamen *Robertus*, sed eum semel & iterum Veneti vicere. Verum Venetorum secura negligentia causa illis magnæ cladis fuit: victi enim, & ipsi navali prælio a Roberto, qui *illustri ea victoria usus crudelissime præteritarum dolorem cladium studuit ulciscendo consolari*. Multos eorum quos cepit, inhumane cruciavit deformavitque. Non longum inde tempus fluxerat, cum Veneti in Robertum infesti movent, *consertoque acri prælio, illum plane vincunt, multis ex ejus ex-*

er-

Digitized by Google

commendans nobis, ut si qui cum excommunicatis communicassent, primitus illos absolveremus, & tunc pariter omnes auctoritate Apostolica & sua benediceremus, instruentes eos quo pacto, quave intentione deberent pugnare; sicque in remissionem omnium peccatorum eorum instantis belli committeremus periculum.

XVI. *Facto igitur congressu, citissime dorsa hostes dederunt, & captus est mox Parmensis Episcopus, & nobiles multi, minores vero absque numero, sed & mortuorum non est inventus numerus; de nostris autem tres mortui sunt, & vulnerati pauci. Qua vice gloriam Dei & virtutem benedictionis reverendissimi Præsulis fideles omnes agnoscere potestis. Abhinc enim confusa sunt hæreticorum conciliabula, & declinata est nimis elata eorum insolentia. Gavisi autem & confortati sunt omnes Catholici, præsertim domus illa, quam sanctus pater noster Anselmus Episcopus inexpugnatam postea custodivit, & in Fide Catholica permanentem reservavit. Et factus est ille unius olim civitatis Episcopus, innocenter quidem expulsus, multarum civitatum Præsul magnificus.* Hæc ejus presbyter pœnitentiarius de Anselmo olim pulso, ut suo loco superius dictum est. Pergit vero:

XVII. De legatione S. Anselmi Lucens. *Potestatem & vicem suam dominus Papa commisit per omnem Longobardiam, ubi Catholici non haberentur Episcopi, qui tunc inveniebantur certe rarissimi. Concurrerunt itaque ad ipsum ab omnibus partibus Longobardiæ quotquot zelum habebant Fidei Catholicæ. Ibi benedictionem Ecclesiasticæ, absolutionem excommunicati susceperunt. Sed conversi acceperunt ibi Chrisma, ibi sacros ordines acquirunt; illic desolati solatium, inconsulti consilium, consulti gaudium invenerunt &c.*

Greg. pap. pro fratre regi Angliæ scribit. At qui innumeris (ut audisti) premebatur angustiis, coactus extorris ab Urbe secedere Gregorius afflictiones Episcoporum longe degentium audiens, promptus assurgere, & opem illis ferre non destitit. Accidit autem his diebus, ut cum audisset Guillelmum Anglorum Regem detinere jam ab anno superiori in carcere Odonem Episcopum Bajocensem ejusdem Regis germanum, pro ipso ad eumdem Regem litteras dederit, quæ & ultimæ numerantur omnium ejusdem Gregorii epistolarum. Est earum exordium: *Communis amor & sincera devotio &c.* Et quod ad rem spectat, inferius dum pluribus eumdem laudat, illud sedargut, quod sacerdotalis dignitas apud ipsum sit contemptui, hæc dicens:

XVIII. *Unum tamen interea nos tangit, & tangendo angustat, atque inter regalium tuarum virtutum insignia monimenta lætitiam in amico corde violenter obnubilat, videlicet; quod in capiendo germanum tuum Episcopum, non sicut decuit, propriæ honestati prospiciens, sed sæcularem cautelam & rationem divinæ legi præponens, sacerdotalem reverentiam minus vigilanter attendisti. Et quidem non latere tuam prudentiam credimus, scriptum esse, quod de sacerdotibus maxime oportet intelligi (a): Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. Et alibi (b): Nolite tangere Christos meos. Et quod Dominus (c) ipse sacerdotibus licet pravis*

(a) Zac. 2. (b) 1. Par. 16. (c) Mat. 23.

PAGIUS *erectu casis, pluribus demersis.* Lupus Protospata ad annum MLXXXV. unicam Roberti victoriam de Venetis, sed nullam ex tribus Venetorum victoriis ab Anna recitatis, sicuti neque Malaterra Monachus memorat, quamvis Anna in recensendis Roberti victoriis cum illis conveniat. [1]

XIV. Adhæc Romualdus Archiep. Salernitanus in Chronico ad annum MCLXXVII. perducto, adhuc inedito, in Bibliotheca Regia, & quibusdam aliis asservato, & a Baronio, hic, alibique laudato mentionem tantum facit ultimæ huius *Roberti* de Venetis victoriæ, quam asserit *mense Novembri*, reportatam esse, & post eam *Robertum* in victos sævisse. Quare Lupus Protospata in anno rei gestæ hallucinatus est, nisi annos Incarnationis a Septembri exorditur. Neque enim anno sequenti, *mense Novembri* Robertus adhuc in vivis fuit. Porro Robertum *hoc anno* in Illyricum *mense Se-*

De iis inter Historicos Græcos & Latinos non convenit.

NOTÆ [1] AD hunc annum pertinere arbitror Synodum habitam Constantinopoli a Nicolao patriarcha, cui adfuerunt præter Symeonem Jerosolymitanum patriarcham, archiepiscopi cum episcopis viginti tres, additis Hegumenis Monasteriorum plane multis, adstititque pariter Alexius Imperator cum optimatibus. In hac Synodo discussa fuit causa Leonis Archiepiscopi Chalcedonensis, qui sacris imaginibus cultum absolutum *non relativum*, ut vocant, impendendum esse in sua ad Nicolaum Adrianopolitanum epistola contendebat. Quæ viri sententia summo totius Synodi consensu damnata fuit, eamdemque pariter & Leo ipse præsens damnavit atque in Ecclesiæ communione admissus fuit. De hoc Leone agit pariter Anna Comnena lib. 5. pag. 104. & 105. edit. Venet. asseritque, illum numquam ex animo sententiam suam retractasse, quin & illam palam deinceps docuisse; donec tandem coacti Ecclesiastici principes illum judicialiter conventum damnarunt, & ab Episcopatu depositus exulare jussus fuit Sozopolim in Pontum. Porro cum hoc anno conjungendam Synodum hanc censeo, quod ex Anna Comnena discimus, Leonem spargere novam heresim cœpisse postquam Alexius coronatus ac triumphans in urbem regiam invectus fuit, quod contigisse anno superiori 1083. Pagius ad annum 1084. 13. scite animadvertit. Synodum hanc Montfauconius in Bibliotheca Coisliana vulgavit. MANSI

vit & indignis honorem deferre non sit dedignatus &c. Ostendit id ipsum exemplo Magni Constantini, & auctoritate sancti Ambrosii eadem pluribus inculcantis. At quænam causa præcesserit, ut idem Guillelmus Rex Germanum suum Episcopum vinculis strinxerit, ex fragmento rerum gestarum ejusdem Regis ex codice monasterii Cadomensis nuper edito una cum aliis monimentis rerum Anglicanarum, Northmannarum, Hibernarum, & aliarum Francofurti anno Redemptoris millesimo sexcentesimo, sic accipe:

XIX. Divinatione fallitur Odo.

Dum furerent in orbe tempestates multæ, quarum aliquæ in præcedentibus libri capitibus memoratæ sunt: quidam sortilegi Romanorum, quis in Papatu succederet Hildebrando, indagarunt. Et cum post transitum Gregorii * *Odo Romanus Papa fore compererunt: hoc audiens Odo Præsul Bajocensis, qui cum fratre suo Guillelmo Rege Northmannis dominabatur & Anglis, parvipendens potestates, & divitias regni Occidentalis, nisi jure Papatus dominaretur latius, & omnibus terrigenis: Romam misit, palatium sibi emit, Senatores Quiritum magnis muneribus datis sibi amicitia copulavit, palatiumque suum multis sumptibus & superfluis apparatibus exornavit. Hugonem Castrensium Comitem, magnamque cohortem præcipuorum militum adscivit, ut secum in Italiam proficisceretur, obsecravit; & ingentia precibus promissa prodigus addidit. Illi vero (quia Northmanni leves, & extera videre cupidi sunt) protinus præsumptori Episcopo, cui principatus Albionis & Neustriæ non sufficiebat, assenserunt.*

* Odonem Romanum Papam.

XX. *Ingentes quoque fundos, quos in occiduis climatibus possidebant, deserere decreverunt, ac ut præfato Præsuli trans Padum comitarentur, per fidem spoponderunt. Apparatum hujusmodi prudens Rex Guillelmus edidicit, sed non approbavit; regnoque suo, multisque aliis nociturum existimavit. Unde festinanter in Angliam transfretavit, ac Odoni Episcopo cum grandi pompa navigare in Northmanniam cupienti, ex insperato in insula Vecta obviavit. Ibi nimirum congregatis in aula regali primoribus regni, Rex ita locutus est:*

Egregii proceres, verba mea diligenter audite, & salubre consilium mihi quæso tribuite. Antequam transfretassem in Northmanniam, regimen Angliæ fratri meo Bajocensi Episcopo commendaveram. In Northmannia multi contra me surrexerunt, & ut ita dicam, intimi me invaserunt. Robertus filius meus, & tyrones quos enutrivi, & quibus arma dedi, contra me rebellarunt, eisque mei malefidi clientes & finitimi hostes gratanter adhæserunt.

Odo episcopus detruditur in carcerem.

XXI. *Verum Deo, cujus servus sum, me protegente, nihil profecerunt; nec de meo aliquid, nisi ferrum in vulneribus suis obtinuerunt. Conglobatos in me Andegavenses paratos ad bellum terrore compressi; parique modo Cœnomannos armis & viribus compescui. His nimirum occupationibus ultra mare irretitus fui, ibique diu moratus, publicis utilitatibus laboriose deservivi. Interea frater meus Angliam vehementer oppressit, & Ecclesias fundis & redditibus expoliavit, ornamentis ab antecessoribus ois datis nudavit, milites que meos, qui contra Danos & Hibernenses & alios hostes mihi nimis infestos, Angliam tutari debuerant, seduxit, & trans Alpes in extera regna, me contempto pertrahere disponit.*

XXII. *Nimius dolor cor meum angit, præcipue pro Ecclesiis quas afflixit. Christiani Reges, qui ante me regnaverunt, Ecclesiam Dei amaverunt, honoribus, & xeniis multi generis locupletarunt; unde nunc, ut credimus, in amœna sede, felici retributione gaudentes requiescunt. Adalbertus, Edmundus, ac sanctus Osvaldus, Athulphus & Alfredus, Eduardus Senior & Edgarus, cognatusque meus & charissimus dominus Eduardus dederunt opes Ecclesiæ sanctæ, quæ est sponsa Dei: & frater meus, cui totius regni tutelam commendavi, violenter opes diripuit, crudeliter pauperes oppressit, frivola spe milites mihi surripuit, totumque regnum injustis exactionibus concutiens exagitavit. Quid inde agendum sit, caute considerate, & mihi quæso insinuate. Cumque omnes tantum virum timerent, & sententiam in illum proferre dubitarent; magnanimus Rex ait: Noxia temeritas semper*

PAGIUS *Septembri* iterum trajecisse, auctor est Malaterra lib. 3. cap. 40. cui suffragatur Guillelmus Apuliensis lib. 5. ubi in Illyrico gesta suse narrat, aitque Robertum se se mari commisisse,

quia tempus adesse
Cœperat autumni, tranquilla recesserat æstas.

Ait etiam secum duos suos filios habuisse, & exegisse fere menses duos in litore, tempestate gravi bellum differre cogente; sed de unica tantum victoria, eaque a Roberto relata verba facit; qua in re cum Lupo Protospata, Malaterra, & Romualdo convenit. Hæc Guillelmus Apuliensis de dilatione belli:

Exegere fere menses in littore binos,
Tempestate gravi bellum differre coacti.
Temperie placida portum redeunte relinquunt,
Et contra Venetum naves Danaumque chelindros
Certamen navale parant.

quæ si vera sint, vix Annæ in trium illarum victoriam narratione fides adhiberi potest.

XV. Hoc anno secunda Gallorum in Mauros Hispaniæ expeditio suscepta, de qua Auctor Ano-

per comprimenda, multoties olim contra patrem suum litigaverat, & tunc noviter pro quibusdam ineptiis similiter stomachatus ad Regem Francorum discesserat.... Reliqua desunt: nam quæ post hæc sequuntur, spectant ad obitum ipsius Guillelmi, quem certum est post annos tres contigisse, anno nimirum Redemptoris millesimo octogesimoseptimo: ad quod usque tempus eundem Odonem Bajocensem Episcopum præterito anno vinctum, esse detentum in carcere liquet.

XXIII. Adversus curiosa sectatores.

En quos infelix Episcopus ex divinatione dæmonum messuit fruges. Ita plane qui semel his intendens, divinationibus adhibere cœperit fidem, ludus diaboli effici consuevit, ut (quod deterius est) magno suæ quisque dispendio animæ captivus, spe vana pellectus in inferos demergatur, cum se putat thronum eminentiorem proxime conscensurum. Possemus hic de pluribus ita deceptis temporibus nostris, scribere librum, quorum funestos deploravimus, quos vidimus casus; sed nos instituti ratio cohibet, quæ suis quæque temporibus reddenda veluti lege præscripsit. Satis sit ad miserrimos istos, ne ejuscemodi laqueis aureis irretiri sinantur, illud Apostolicum inclamare: (a) *Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contrectaveritis quæ sunt ad interitum ipso usu.* Memores ab exordio nascentis Ecclesiæ (ut habent Acta) (b) cognitis præstigiis hujuscemodi & illusionibus dæmonum, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus, & computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. Ita illi qui insiliere dæmonem in auctores suos ipsos filios Scevæ adjuratores viderunt, certi nimirum, quod multo magis eosdem essent passuri diros vindices & ultores, qui eos consulerent & eorum opera quomodolibet uterentur. Sed redeamus ad infelicem germanum Regis Odonem Bajocensem Episcopum qui divinationibus dæmoniacis tot tantaque peperit sibi mala.

(a) Coloss. 2.

(b) Act. 19.

XXIV. De quo certum est, Gregorii Papæ preces apud Regem nullius fuisse momenti, quod statuisset idem Rex, ejus pœnam fore perennem; adeo ut idem Princeps proxime moriturus, cum vinctos omnes fore solvendos testamento jussisset, unus ne eximeretur e carcere Bajocensis Episcopus, omnino vetuerit. Mirantibus autem & rogantibus eum pro illo Regis amicis, hæc ad eos traditur respondisse: *Miror quod prudenter non indagatis quis & qualis est vir, pro quo supplicatis. Nonne pro tali viro petitis, qui jam diu contemptor extitit religionis, & argutus incentor lethiferæ seditionis? Nonne hunc coercui quatuor annis Episcopum, qui debuerat esse justissimus rector Anglorum, & factus est pessimus oppressor populorum, & monachalium destructor cœnobiorum? seditiosum liberando male facitis, & vobismetipsis ingens detrimentum quæritis. Evidenter patet, quod Odo frater meus levis est & ambitiosus, carnis inhærens desideriis, & immensis crudelitatibus, & nunquam mutabitur a lenociniis & noxiis vanitatibus. Hoc perspicue in pluribus expertus sum. Idcoque constrinxi non Antistitem, sed tyrannum.*

Carcer episcopi.

XXV. *Absque dubio, si evaserit, totam regionem turbabit, & multis millibus perniciem subministrabit. Hæc non ex odio ut hostis profero, sed ut pater patriæ plebe Christianæ provideo. Si enim caste & modeste se haberet, sicut sacerdotem & Dei ministrum ubique condecet; cordi meo major, quam possim referre, lætitia inesset. Spondentibus autem cunctis emendationem pontificis, Rex iterum ait: Velim, nolim, vestra fiet petitio; quia me defuncto vehemens subito rerum fiet mutatio. Invitus concedo, ut frater meus de carcere liberetur. Sed scitote, quia multis per eum mors, seu grave impedimentum incutietur.* Sic igitur vix post annos tres (ut audisti) idem Bajocensis Episcopus, dum Romanæ Ecclesiæ per pecuniam quærit sibi adipisci Pontificatum præter alia mala, annorum quatuor molestissimum sibi carcerem procuravit.

XXVI. Eodem ferme tempore idem Gregorius Pa-

PAGIUS

Secunda Gallorum in Mauros Hispaniæ expeditio.

nonymus Fragmenti Historiæ Franc. a Roberto ad mortem Philippi I. apud Duchesnium Tom. IV. pag. 88. habet: *Secundam expeditionem in Hispanos Dux Burgundionum Hugo, pluresque alii Principum Galliæ paraverunt. Quibus Rex Aragonensis Sancio, cujus patrem Milonem scilicet Regem ipsi Saraceni jamdudum excoriaverant* (loco Milonis reponendus Ramirus, & fabula de genere mortis ejus rejicienda. Neque enim antiquitus Galli de Rebus Hispanicis magis edocti, quam Hispani de Rebus Gallicis), *obviam venit, eisque Ducatum contra eosdem præbuit Saracenos. Quo Duce Hispaniam ingressi, captaque una nobilium ejusdem Hispaniæ urbium, & devastata ex parte ipsa regione, plurima onusti præda domum remeant, quamplurimis captivis adductis.* Hanc expeditionem ad hunc annum pertinere insinuat Garibaius lib. 23. cap. 2. qui licet Gallorum mentionem non faciat, ait tamen *Sanctium Ramirum* Aragonensium Regem bellum hoc anno intulisse Mauris in Navarræ limitibus positis, & die vigesima quinta mensis Maji urbem *Arguedam* dictam sibi subjecisse, eodemque mense ad *Tudelam* civitatem cum Mauris prælium commisisse.

XVI. *Tudela a Christianis obsessa.*

Hæc expeditio lucem accipit ex egregia Charta a Chiffletio in Probationibus Historiæ Trenorciensis pag. 332. relata, in qua dicitur: *Revolventibus quibusdam annis cum illo magno exercitu, in quo pene totius Nobiles regni Franciæ, ordinante Deo, venerunt Hispaniam, ve-*

nie

Greg. quid cum Comite Flandriæ.

Papa Robertum Comitem Flandriæ, qui se inexorabilem adversus inimicos suos prorsus reddidit, ut nec de illis aliquis verba facere auderet, placavit suis litteris, redditis ei per sanctum Arnulphum Episcopum Suessionensem. Quomodo autem illa se habuerint, exacte describit (a) Lisiardus in rebus gestis sancti Arnulfi, quas fidelissime digessit, his verbis: *Robertus Flandriæ Comes infestus erat quibusdam gentis suæ primariis & ditioribus viris, qui pertæsi onerum, quibus ab illo premebantur, inter se tractabant, ut illo profligato, humaniorem sibi Principem adsciscerent, nempe Balduinum Comitem Montis castrorum. Id ubi rescivit Robertus, summo conatu intercepit illos ceu proditores, atque alios ex eis proscribit, alios interimit, nonnullos rebus & honoribus nudatos jubet in exilium proficisci: inter eos etiam Arnulphus Morinorum Archidiaconus, & Ecclesiæ sancti Audomari præpositus omni dignitate sua privatus multo tempore vixit profugus: Sed tandem ad se rediens, Gregorium Romanum Pontificem adit, qua calumnia gradu & honore suo spoliatus sit, lacrymabiliter ei exponit. Tantam vero ejus calamitatem miseratus Pontifex, litteris suis ferocem & truculentum Roberti animum statuit lenire, ut illis quos suspectos habebat, aut plane ignosceret, aut certe facultatem sese purgandi non negaret; sed cum nemo posset inveniri, qui Pontificis litteras tunc infenso Principi offerre ausus esset; res diu protracta est. Tandem animo succurrit constantia sanctitatis & fervor charitatis Arnulphi Suessianum Antistitis, cujus tum in curia Pontificis celebris fama innotuit, & quod is proculdubio incunctanter oblaturus esset Roberto Comiti scripta Pontificis.*

(a) *Lisiardus in vita S. Arnul. c. 34. apud Sur. cap. 4. die 15. August.*

XXVII. S. Arnulphus internuntius Greg. Papæ.

Tum vero animatus Pontifex, Arnulpho diploma mittit, mandans ei, ut litteras intercessorias, & personas, de quibus agebatur, ad Robertum Comitem secum adducat, illisque vel veniam, vel saltem se purgandi copiam obtineat pro Sedis Apostolicæ honore. Ita ille pietate fortis, gemina instigante justitia, obedientia, & fraterna condolentia, cum quibusdam ex illis venit ad Insulam civitatem, atque illic reperto Comiti obtulit sacras Pontificis litteras: quæ cum legerentur, illi quorum res agebatur, clam se submittentes, ejus tenuere pedes. Sed o furorem & rabiem! o fellis acerbam commotionem! quem tamen in fronte, oculis, & toto Comitis vultu videbatur, quando sensit eos quos oderat, suos apprehendisse pedes. Et quid vero illa ferocitas in sancti viri præsentia faceret? Affuit exaltiano gratia Dei; & tum sanctitatis ejus contemplatione, tum pro Apostolicæ Sedis reverentia, salus, vita, res, & facultates, eis donatæ sunt. Hæc de legatione functa nomine Apostolicæ Sedis per sanctum Arnulphum, Lisiardus. Porro desiderantur litteræ illæ a Gregorio Papa ad Robertum, sicut & aliæ anno isto ab eo datæ ad diversos epistolæ.

Re-

PAGIUS

nit & supradictus Dux (nempe Odo Burgundiæ Dux, ut mox videbimus.) *Quid fecerunt, & quantum laboraverunt in obsidione Tudelæ, satis notum est. Cum autem unusquisque prout potuit, remeavit ad propria, ipse Dux adiit Curiam Imperatoris Anfonsi* (seu Alphonsi VI. Castellæ & Legionis Regis, Imperatoris nomine in Hispania appellati), *causa videndi avunculam suam*, Constantiam nempe Alphonsi Regis uxorem, & Odonis Burgundiæ Ducis amitam. In fine legitur: *Scripta est hæc Charta, jubente Regina* (nempe Constantia) *quæ hoc donum fecit, laudante & firmante Duce Odone, in Leone civitate, Nonas Augusti, feria V. Luna III. Regnante Anfonso Rege in Toletis, & Philippo in Francia, anno ab Incarnatione domini MLXXXVII.* Cum vero in ea Charta Burgundiæ Dux semel & iterum Odo nuncupetur, & facilius Librarii, quam Notarii in scribendo labantur, existimandum Anonymum loco laudato, pro *Odone*, Hugonem posuisse. Uterque Burgundiæ præfuit, & Hugoni, postquam Monachum induit, Odo successit, anno MLXXVIII. De tertia Gallorum in Mauros Hispaniæ expeditione anno MLXXXVII. sermo erit. Porro *Tudela* anno MLXXXVII. cum universo antiquo Navarræ regno citra Ebrum fluvium posito ab *Alphonso* VI. Castellæ & Legionis Rege pendebat, sed postea in Saracenorum potestatem venit, tandemque anno MCXIV. ad Christianos rursus rediit, ut ibi videbitur. *Nicolaus Grammaticus* fit Patriarcha Constantinop. ut videre est anno MLXXXIX.

JESU CHRISTI ANNUS 1085.	GREGORII VII. PAP. ANNUS 13.	HENRICI III. IMP. 2. ALEXII COMNENI IMP. 5.

I. Conventus habitus inter Catholicos & Schismaticos.

REdemptoris annus millesimus octogesimusquintus, Indictione octava sequitur, cujus exordio nempe (ut Bertholdus ait) decimoquinto die post Epiphaniam, vigesimaprima scilicet Januarii, conventus est habitus in Saxonia, seu (ut Urspergensis vult) in Thuringia, loco qui Berchach dicitur, condictus (ut ait) tam ab inimicis, quam amicis Imperatoris, seu ut vult Bortoldus, indictus a Saxonibus contra Henrici fautores, ut probarent, se jure Henricum, ut excommunicatum vitare. Hujus autem decernendi conventus ea præcessit occasio, quod Otto Episcopus Ostiensis Cardinalis Legatus in Teutonicis regionibus promulgaverat synodale decretum de Henrico Rege excommunicato, una cum Guiberto pseudopontifice. Quo decreto jubente, se jure vitare communicationem Henrici, Saxones affirmabant, Catholici, schismaticis contra asseverantibus, Henricum esse excommunicatum injuste, atque ob eam causam non vitandum. *Adversarii autem* (inquit Bertholdus) *eis objecerunt, quod Papa eum nequiverit excommunicare, eo quod expoliatus, regno scilicet, non potuerit vocari, judicari, sive damnare.* Ita quidem decretis (*a*) summorum Pontificum decernentibus, asserentibusque, (*b*) Spoliatum non ad Synodum provincialem, nec generalem vocari posse, nec in aliquo judicari, antequam cuncta, quæ ei sublata sunt, restituantur. Sed ista (*c*) regula suis restringitur exceptionibus. *Ad hæc* (pergit Bertholdus) *Saxones responderunt, se judicium Sedis Apostolicæ non debere retractare, nec posse. Hoc cum illo potius tractandum, qui illam damnaverit; non cum Saxonibus, quod damnationi ejus non interfuerint, qui Sedis Apostolicæ judicio nullam retractationem, sed obedientiam debuerint. Ita ergo soluto colloquio, discessum est ab invicem.* Ista Bertholdus de conventu hoc; Urspergensis vero rem gestam pluribus prosecutus, hæc ait:

(a) 2. q. 2. per tot.
(b) 2. q. 2. c. 4. in scripturis.
(c) Glos. in d. c. in scripturis, ver. nec in aliquo & Doctores ibi & alibi.

II. Defensor Reg. Wecilo.

Electis igitur satis litteratis & eloquentibus viris, hinc Voecilone Moguntino, illinc Gebehardo Saltzburgensi Archiepiscopis, disputatio cœpta est. Affirmat Gebehardus, proponente hoc prius Voecilone, Imperatorem non injusto judicio, tam regno, quam communione, Apostolici sententia privatum. E contra Voecil, dominum suum præjudicium non minus a Papa, quam a Principibus passum con-

ten-

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MCXXIII Anno Hegiræ CCCCLXXVIII. inchoato die 29. April. fer. 3. A.C. 1085

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6578.

☉ 2. E. ☽ 3. P. 20. April. Indict. 8.

JESU CHRISTI 1085.

GREGORII VII. PAPÆ 13.

HENRICI IV. REG. 30. IMP. 2.

ALEXII COMNENI IMP. 5.

I. Conventus Berbacensis.

ANum. I. ad X. Hoc anno in *Berbac* loco in Thuringia posito, communi partium consensu, seu Henricianorum & Catholicorum *Conventus* habitus, ut Canonum auctoritate probaretur, cui parti justitia faveret. *Wecilo* Moguntinus Archiep. partes Imperatoris absentis, S. *Gebhardus* Salisburgensis Archiep. Gregorii VII. causam defendit. Hujus Conventus Acta ab Abbate Urspergensi & Waltramo seu Venerico in lib. de *Unitate Ecclesiæ commemorata*. [1]

II. Synodus Quintiliniburgensis.

Sed quia Episcopi partium Henricianorum sententias a Gregorio VII. contra Henricum Regem latas, in Berebacensi Conventu retractari voluerant. *Otto* Sedis Apostolicæ Legatus Synodum *Quintilineburgi* (est Abbatia prope Halberstadium in Saxonia sita) cum Episcopis & Abbatibus Germaniæ, quorum præcipui erant Sanctus *Gebehardus* Salisburgensis, & *Hartuicus* Magdeburgensis Archiepiscopi celebravit. In ea Henriciana & Weciliana hæresis damnatæ. *Henriciani* enim summam auctoritatem Imperatori in electionibus Episcoporum, & ipsius Romani Pontificis vindicabant, huncque negabant esse legitimum, si eum Imperator vel Germaniæ Rex non nominasset, ac latæ a Gregorio VII. in Henricum excommunicationis nullam habendam esse rationem contendebant, injustamque asserebant. *Weciliani* vero ita a Wecilone Moguntinæ Sedis invasore nuncupati, seculares suis rebus expoliatos, Ecclesiastico judicio non subjacere vole-

NOTÆ [1] CErtum est hoc anno circa nonas Januarii quæ in diem Dominicam inciderunt, Romæ Pseudo-Synodum celebratam fuisse a Guiberto, qui ejus meminit in suo Privilegio pro Ecclesia Ravennate relato Rer. Italic. t. I. part. 2. fol. 585. Hanc Synodum aliam esse a priori, de qua nos in Nota ad A. 1084. censeo, cum non prius quam hoc anno celebrari potuerit; nam actam dicit idem Guibertus in primordio sui pontificatus; ideoque hoc anno quo adhuc annus primus suæ ordinationis in Januario currebat. Porro hoc anno Henricus Romæ amplius non versabatur, ut proinde aliud fuisse oporteat Concilium a Guiberto in exordio suæ assumptionis, imperatore præsente, celebratum, de quo Benzo lib. 7. cap 5. & nos ex eo in Nota ad annum superiorem num. I. Hæc pariter Pseudo-Synodus Collectores latuit. MANSI

tendit, dum ipso apud Canusium in satisfactione posita, immo jam a Papa in communionem recepta, alterum super se Regem elevarent. Adjecit etiam idem Moguntinus, quod Imperator diu jam a Saxonia depulsus, & regnandi copia etiam ab illa dissensione, quæ ante Rudolphum facta præscribitur, spoliatus; nec vocari, nec judicari, nec damnari canonice debuisset. Hæc Gebehardus improbare nitens, asserit, neminem per hoc divinis absolutum legibus, si forte sua qualibet re familiari fuerit spoliatus; quanto minus Rex, qui Saxoniâ, quæ non suum dumtaxat prædium, sed Domini sit regnum, qui Daniele (a) vel ipso Rege Nabuchodonosor teste, cuicumque voluerit dat illud: cum etiam ante amissam Saxoniam, prius ab Alexandro, dehinc ab Hildebrando vocatus satisfacere contempsisset. Sic itaque utrimque parte sua faveate, atque acclamante, discessum est. Notum tamen est, quod eamdem sententiam adversarii Imperatoris tanta insequebantur zelo, ut habito postmodum in Quintilineburg Concilio, ubi Otto Episcopus Ostiensis interfuit Legatus Hildebrandi Papæ, ipsam nimium ventilantes, hæresim Wecilonis, ipsumque hæresiarcham appellarent, contra fidem scilicet illum dogmatizasse culpantes, quod quamdiu quis suis spoliatus sit rebus, divinis non subjaceat legibus. Hucusque Urspergensis.

(a) Dan. 2. 5.

Wecilonis hæresis quæ.

III. Wecilo ex clerico fugitivo fictus Archiep. Moguntinus.

Porro Wecil iste, qui anno superiori intrusus est post obitum Sigefridi in Moguntinum Archiepiscopatum, quisnam fuerit, præstat audire a Bertholdo, qui ait: Interim Henricus congregata multitudine schismaticorum, Wecilonem clericum Holverstatensis Episcopi fugitivum Moguntiacensi Episcopatu remuneravit, ea quod illi in omni pertinacia contra Dominum, & sanctum Petrum indefessus cooperator affuit. Qui ipse jamdudum anathematizatus, & ab anathematizatis electus; nihilominus etiam ab anathematizatis (juxta Pelagium Papam) non consecratus, sed execratus est. Hæc ipse. Permansit iste in schismate, cujus semper extitit acerrimus propugnator usque ad obitum, qui post biennium contigit. At sicut hæresis ab auctore Wecilina (ut audisti) est appellata, ita & ignominiæ causa schismatici sectatores ipsius Wecilini denominati fuerunt.

IV.

Sed videamus, quid in Concilio Catholicorum, hoc anno post promiscuum illum conventum in dicto Quintilineburg, per Ottonem Apostolicæ Sedis Legatum gestum sit, quod prætermissum ab Urspergensi, a Bertholdo ejus temporis scriptore ita describitur:

Synodus generalis Quintilineburg.

Hermannus Rex in Quintilineburg Pascha celebravit, ubi & Legatus domini Apostolici in ipsa Paschali hebdomoda generalem Synodum cum Archiepiscopis, Episcopis, & Abbatibus, sancti Petri fidelibus solemniter celebravit. Interfuit autem huic Synodo Gebehardus reverendissimus Juvavensis Archiepiscopus; item venerabilis Hartuwigus Magdeburgensis Archiepiscopus cum Suffraganeis suis. Item Suffraganei Moguntinæ Sedis de Saxonia: nam Wirceburgensis, & Wormatiensis, Augustensis quoque, & Constantiensis de Alemannia, quique ipsi canonica necessitate impediti, venire non potuerunt, per legationem suam se sancto Concilio repræsentaverunt, seque per omnia ejusdem Synodi statuta assensuros mandaverunt. Rex etiam Hermannus cum suis Principibus eidem Synodo interfuit. Cum ergo omnes juxta ordinem suum consedissent, prolata sunt in medium decreta sanctorum Patrum

PAGIUS

lebant. In hac Synodo Wecilionis, & aliorum schismaticorum Ordinationes irritæ declaratæ; repetita anathematis sententia in Clementem III. Antipapam & schismatis ejus fautores: Gebehardi Constantiensis Episcopi confirmata Ordinatio; quæstio de consanguinitate Hermanni Germaniæ Regis & uxoris ipsius agitata est, qui Synodo se pariturum promisit. Denique conditi in hac Synodo Canones septem a Baronio ex Bertoldo in Chronico num. VI. & seq. recitati.

III. Pseudo-Synodus Moguntina.

Henriciani, ubi hæc accepere, *Moguntiæ* pseudo-Synodum cogere, cui Henricus Imp. cum Legatis Antipapæ interfuit, & universos Episcopos compulit, ut *Gregorii* VII. depositionem, & *Guiberti* Ordinationem approbarent. *Herimannus* Metensis Episcopus, Gregorii VII. defensor acerrimus, aliique eidem Pontifici adhærens depositi, ut videre est apud Baronium num. VIII. & seq. Hujus pseudo-Synodi Acta a Walramo laudata prolixe descripta, qui & testatur. *Hermannum* Germaniæ Regem in ea tanquam reum Majestatis damnatum esse. Sigebertus in Chron. ait: *Imperator in Episcopatu Metensium alterum mercenarium supposuit, sed oves Christi non audierunt vocem alienorum*. In Chronico Sancti Trudonis part. 2. lib. 3. cap. 10. intrusus ille vocatus *Bruno*, [a] filius Comitis de Salmos, *cujus frater Godefridus postea extitit Comes Palatinus*. Ibidem lib. 4. cap. 2. *Jam Metenses, cum insolentiam Brunonis ferre non possent, stultaque ejus suamque superbia, Deo ita volente, provocarentur, armis tandem in eum irruerunt, & intra mo-*

NOTÆ [a] *Intrusus ille vocatur Bruno &c.* Intrusus ab Henrico Imperatore statim ab expulsione Herimanni Gaulo abbas S. Arnulphi Metensis fuit, ut in eodem Chronico S. Trudonis lib. 3. ad annum 1085. Dein Gauloni defuncto Bruno substitutus fuit, ut ibid. lib. 4. ubi hæc legas: *Bruno qui Herimanno suppositus post Gaulonem Metis invaserat episcopatum*. MANSI

trum de primatu Sedis Apostolicæ, quod nulli unquam liceat ejus judicium retractare, & de ejus judicio judicare; quod de totius Synodi publica professione laudatum, & confirmatum est. Et hoc utique contra Henricianos, qui fideles sancti Petri constringere voluerunt, ne excommunicationem domini Papæ Gregorii super Henricum cum illis retractare præsumerent.

V. Quidam autem Babenbergensis clericus, nomine Gunbertus, Romani Pontificis primatui derogare volens, in mediam Synodum se contulit, asserens, Romanos Pontifices hunc sibi primatum adscripsisse; non aliunde concessum hæreditasse, videlicet, ut nullus de eorum judicio judicare debeat, nec illi alicujus judicio subjaceant. Qui cum aperte a tota Synodo confutaretur, præcipue tamen a quodam laico convictus est per illud Evangelicum; (a) Non est discipulus supra magistrum. Cum enim hoc generaliter in omnibus Ecclesiasticis ordinibus observandum deputetur, ne major a minore judicetur: quis hoc Vicario sancti Petri denegare potuit, quem omnes Catholici pro domino, & magistro venerantur?

(a) Matt. 10.

In eadem Synodo ordinatio Vvecilonis Moguntini invasoris, & Segefridi Augustensis, & Norberti Curiensis: immo omnes ordinationes, & consecrationes excommunicatorum penitus irritæ judicatæ sunt juxta decreta sanctorum Patrum Innocentii, Leoms Primi, Pelagii, atque ejus successoris Gregorii Primi.

Canones Concilii Quintilineburg.

Item secta prædicti Vecilonis Moguntini Invasoris, ejusque sociorum, sub anathemate damnata est, quæ asserit: Sæculares suis rebus expoliatos Ecclesiastico non subjacere judicio, nec excommunicari posse pro suis excessibus; quoque excommunicatos absque reconciliatione recipi posse contendit.

VI. Statutum est autem ibi, ut quicumque ab Episcopo suo, nec officio, nec communione privato excommunicatus esset, etsi injuste; nullatenus tamen reciperetur ad communionem, nisi absolutus Ecclesiastico more.

Similiter, & pro sacrilegio excommunicatos decrevit sancta Synodus non recipiendos, absque solita reconciliatione, & nisi dudum, quæ sacrilege sibi vendicaverant, reddidissent.

In eadem Synodo presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, perpetua juxta decreta sanctorum Patrum indicta est continentia.

Item statutum est, ne laici pallas altaris, & sacra vasa contingant.

Item, ne laici decimas sibi vendicent in proprietatem, nec etiam in beneficium, nisi concessione legitimorum possessorum.

VII. Item ut vernum Jejunium in prima hebdomada Quadragesimæ æstivum in Pentecoste semper celebretur.

Item ne quis caseum & ova comedat in Quadragesima.

Item synodali judicio confirmata & laudata est ordinatio domini Gebeardi Constantiensis Episcopi; immo omnia, quæ præfatus Sedis Apostolicæ Legatus, cum esset Constantiæ, ordinavit.

Item ibi mota est quæstio de consanguinitate Regis, & uxoris suæ. Unde & Rex in media Synodo surrexit, seque de hac re judicium sanctæ Synodi per omnia observaturum professus est: sancta autem Synodus hanc causam in præsenti canonice examinari non posse judicavit, eo quod legitimi accusatores non essent.

In fine autem Synodi sententia anathematis cum ardentibus candelis promulgata est in Guibertum hæresiarcham Sedis Apostolicæ pervasorem, & in apostatas S. Petri Hugonem Album cognominatum, Joannem Portuensem Exepiscopos, Petrum excancellarium. Erant hi pseudocardinales Guibertl Antipapæ sectatores, & acerrimi defensores.

VIII. Item in Liemarum Bremensem, Utonem Hildinesheimensem, Ottonem Constantiensem, Burchardum Basiliensem, Uuzmannum Spirensem Exepiscopos.

Item in Vvecilonem Moguntinum invasorem, Sigefridum Augustensem, Norbertum Curiensem. In hos inquam, & in omnes eorum complices inevitabilis sententia anathematis promulgata est. Hactenus de rebus in Synodo gestis Bertholdus, quæ ut ratio illius temporis exigebat, tam ibi, quam in aliis quoqu: Synodis inculcata, ac repetita fuere.

PAGIUS monasterium B. Protomartyris conclusum obsederunt. Sed foribus tandem super eum fractis, milites ejus hac illacque per monasterium gladiis lanceisque confoderunt, quosdam super ipsa altaria immolantes, quosdam ipsis altariis, contortis spiculis affigentes. Itaque Bruno vix elapsus tam honore quam nomine Episcopi eo ipso die penitus est privatus a Metensibus.

IV. Herimannus Episc. Metensis sede pellitur.

Hanc persecutionem in Hermannum excitatam magis explicat Hugo Flaviniacensis in Chron. Virdun. qui narrata Gregorii VII morte, ait: Anno sequenti persecutione Henrici Herimannus Mettim exiit, & Sedem Cathedræ ejus VValo Abbas Sancti Arnulphi illicite usurpavit. Actum est illic miro Dei judicio, ut cum ad execrationem ejus crismo quæreretur, & allatum esset crisma ab Hermanno confectum, Episcopus Virdunensis (nempe Theodericus Henrici partibus addictus) reprobratum crisma, quod sanctum erat, projiceret, & ullato suo, quod ipse contra jus & fas sacraverat, inde perficeret VValonis sacrationem, ne benedictionem patris filius impudens mereretur. VValo tamen, quia patris cubile ascendit, publicam pœnitentiam egit. Heinricus in loco ejus Brunonem quendam Exepiscopum creavit, qui postea ab ur-

be

His anathematis percussi jam telis schismatici superioris Germaniæ Episcopi, majori audacia, quam furor copiose auxit, concitati; simulac ista, quæ contra eos in proxima Synodo facta essent, intellexerunt, coeundum simul ad vindicandam, quam accepissent injuriam, statuerunt, synodalemque conventum proxime celebrandum indixerunt: locus autem conventiculi est præstitutus Moguntia; cui etiam interesse deberet Rex Henricus. De hoc conciliabulo Sigebertus hæc habet hoc anno: *Henricus Imperator Moguntiæ regali, & synodali conventu coacto, exegit ab omnibus, ut Hildebrandi depositionem, & Guiberti ordinationem subscripto approbent. Cui aliqui manu, & ore faventes, corde tamen Hildebrando adhærebant.* Interfuisse huic spuriæ Synodo Legatos tamquam Apostolicæ Sedis titulo missos a Guiberto Antipapa, auctor est Dodechinus; præfuisse autem ipsi Vvecilonem Moguntinum intrusum: insuper & Urspergensis asserit, eidem Synodo Legatos interfuisse Romanos ex illis, scilicet, qui favebant Henrico, & receperant Guibertum. De eadem autem scribit ista Bertholdus hoc anno, post memoratam Synodum Orthodoxorum enarratam ista subjungens:

Conciliabulum Moguntinum.

IX.

Sed hi omnes adversarii Ecclesiæ Dei, excommunicati scilicet in Synodo Orthodoxorum, in tertia hebdomada post finitam Synodum suam Moguntiæ collegerunt, non Synodum, sed conciliabulum, in quo umbratilem sententiam excommunicationis contra fideles sancti Petri deprompserunt, utpote nequaquam illos excommunicare valentes, sed apertissime seipsos a communione Catholicorum sequestrantes, ut non tantum judicio sanctæ Ecclesiæ, sed & propria eorum judicio, sicut omnes haretici, a Catholicis essent separati; sedes quoque Catholicorum Episcoporum viventium temeraria cupiditate cæcati sibi vendicare non timuerunt. Hæc ipse.

Inter alios Herimanno, Metensi Catholicæ communionis Episcopo, & defensori acerrimo Gregorii Papæ (de quo sæpe superius) licet absenti, privato Episcopatu, Imperator mercenarium supposuit Meginardum. *Sed oves Christi non audierunt vocem alienorum* Witceburgensem quoque Episcopum, quod faveret Gregorio legitimo Ecclesiæ Catholicæ Pontifici, esse in eadem pseudosynodo condemnatum, Urspergensis affirmat, inque locum ejus alium subrogatum, ac deinque omnes, qui non reciperent Guibertum, eadem pœna mulctatos. At de Moguntino conventiculo hactenus. Quod enim omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus (ait (a) Dominus) eradicabitur; quæ in eo statuta, Deo operante convulsa sunt, vel sicut fœnum tectorum, quod priusquam evellatur, exaruit, sua ipsa sponte quam citissime periere, execrantibus ubique Catholicis omnibus infelicissimum Guibertum, Gregorium vero, & successores ejus, uti legitimos Ecclesiæ Catholicæ Pontifices venerantibus.

(a) Matt. 15.

X.

Funera schismaticorum Episcop. & Principum.

Subiicit post enarratas res gestas conciliabuli Moguntini Bertholdus funera schismaticorum in Italia, qui urgente fame atque lue ex hac vita extra Ecclesiam positi misere abrepti sunt: nimirum defunctus asseritur novus Parmensis Episcopus ab Henrico nuper electus, insuper & Regiensis ejusdem factionis Antistes, atque Mediolanensis Archiepiscopus Thedaldus, cujus contumacia post alia scelera litteris Gregorii Papæ reperitur sæpius condemnata: erant hi insigniores schismatis promotores, ac defensores. Porro e medio sublato eodem potentissimo Mediolanensis Ecclesiæ invasore, perditoque tyranno, erigere caput ea cæpit ecclesia, excussoque e cervicibus jugo schismaticorum, Catholicum sibi delegit Antistitem Anselmum ejus nominis Tertium. Ex Principibus autem laicis Henrici fautoribus eodem morbo interiisse liquet miserando interitu Adalbertum, & Regioherum Marchiones, atque Bosonem Comitem, hostes infensissimos Comitissæ Mathildis: quibus sublatis de medio, liberum fuit eidem Co-

PAGIUS

he cum dedecore & ignominia pulsus est, & sic Herimannus post multa laboris & via pericula a suis de Longobardia, quo cum Mathildo morabatur, revocatus, IV. anno egressione sua Mettis recipitur cum omnium affectione, anno, ab incarnat. domini MLXXXIX.

V.

Obitus Tedaldi Archiep. Schismatici Mediolanensis.

Ad num. X. in Catalogo Episcoporum Mediolanensium a Mabillonio & Papebrocio edito, legitur: *Domnus Tedaldus Archiepiscopus sedit annos IX. & menses tres, & dies XXI. obiit VIII. Kalendas Junii, sepultus in Arona*, sicut Gothofredus ejus decessor Brebiæ vitam finierat. Quibus ex verbis liquet, verum esse quod suo loco diximus, Tedaldum schismaticum circa initium mensis Februarii anni MLXXVI. ordinatum esse. *Tedaldus*, inquit Bertoldus in Chron. *obiit Mediolanensis; non Archiepiscopus, sed Antichristus*, & quidem eodem die, quo Gregorius VII. quem mox VIII. Kalend. Junii demortuum esse ostendemus. Postquam Mediolanenses cum Sede Apostolica reconciliati fuissent, nihil prætermisit Tedaldus, ut pacem turbaret: *Quod Tedaldus*, inquit Arnulphus lib. 4. cap. 3. *indigne sane ac moleste tulit, adeo ut seditionem in populo, bellumque conaretur inferre, sed minime valuit.* Hæc causa ejus secessus Aronam, oppidum ad fluvium Adduam, media inter Comum & Bergomum via, ubi mortuus est. Sigonius lib. IX. ad annum MLXXXIV. ait: *Tedaldus Mediolanensis Archiep. circa Urbanum [illegible], prope exul mortuus est. Et per Henricum An-*

Comitissæ Ecclesiis, Mutinensi, Regiensi, atque Pistoriensi Episcopis, vacantibus Catholicos ordinari pontifices procurare. Hæc ex Bertholdo.

XI. Obitus Greg. Pap. VII.

Sed eodem quoque anno, forte licet longe diversa (*pretiosa enim in conspectu Domini mors Sanctorum ejus; mors autem peccatorum pessima*) Gregorius Papa Salerni consistens, quo ad dedicandam sancti Matthæi Apostoli ecclesiam convenerat, vigesimaquarta mensis Maii ex hac vita migravit, qui in Album Sanctorum relatus anniversaria memoria in Ecclesia nomine celebri perseverat. Confutatis autem anno superiori, quæ de ejus pænitentia in Synodo postea finxere schismatici & Sigebertus exscripsit; jam ea quæ de ipso inveniuntur ab ejus temporis Scriptoribus enarrata in medium afferimus. Ipsum quidem, cum sermonem habuisset ad populum, infirmitate corporis affectum in lecto decubuisse, Bibliothecarius testatur; præscientem vero eo se morbo interiturum, in ea erupisse verba: *Dilexi justitiam & odi iniquitatem, propterea morior in exilio.* Otto Frisingensis affirmat; cui merito oc-cinendum sit illud propheticum carmen: (a) *Dicite justo, quoniam bene.*

(a) *Isai.* 3.

XII. Quomodo Ecclesiæ pax quæratur.

Ita plane persecutionibus indesinentibus, diversi generis ærumnis, atque sæpe cædibus sacerdotum multo felicius paritur Ecclesiæ pax, libertas acquiritur atque confirmatur Ecclesiastica, & salus quæritur animarum. Sic sacerdotes suos pugnare & vincere Christus docuit, cujus passionibus & infirmitatibus robur ac fortitudo, ac morte denique vita est Fidelibus comparata. Mentiar, nisi ista jam experimento rerum præsentium monstrari possint, per Gregorium nempe vendicatas e manibus Principum Ecclesiarum investituras, liberam electionem Romanorum Pontificum postliminio restitutam, disciplinam Ecclesiasticam collapsam penitus reparatam, & alia innumera bona parta.

XIII.

Porro eumdem Gregorium sicut in vita, ita & post mortem claruisse miraculis, Bibliothecarius ejus temporis absque ulla dubitatione confirmat. Sane quidem sicut semicintia (b) Pauli ejusque sudaria ad pellendos languores, dæmonesque fugandos usui fuisse Fidelibus, Acta testantur.

(b) *Act.* 19.

PAGIUS *Anselmus a Roma de suffectus, pariter a Gregorio est improbatus.* Verum Tedaldus hoc anno interiit. Secundo, Gregorius VII. iisdem, quo ille die & anno, vita functus Anselmi electionem improbare non potuit. Tertio, Mediolanenses ad Henricum recurrere non potuerunt, cum Bertoldus scribat: *Civitates de Longobardia Mediolanum, &c. contra Henricum in viginti annos conjuraverunt.* Quarto, Anselmus, non Henricianus, sed vir vere Catholicus fuit: *In Longobardia*, inquit Bertholdus, *venerabilis Anselmus Mediolanensis Archiepiscopus, in causa Sancti Petri studiosissimus*, imo & Henrico inimicus, cum, ut infra visuri sumus, Conradum coronarit. Puricellus quidem censet, Anselmum Pontificatus sui initio potuisse esse Henricianum, & postea in gratiam cum Sede Apostolica redire; sed nonnisi positivis argumentis in medium adductis id asseri potest; nec Sigonius excusari; cum Bertoldus, qui hoc tempore vixit, Tedaldi morte narrata scribat: *a medio sublata potentissimo Ecclesia Mediolanensis invasore, erigere caput, ea cepit, excussoque a cervicibus jugo schismaticorum, Catholicum sibi delegit Antistitem Anselmum ejus nominis tertium.* Sigonius itaque multa de suo dicere solitus est; & cum magna cautela legendus. [1] Porro cum in Catalogo Episcoporum Mediolanensium a Mabillonio & Papebrocio edito *Tedaldi* pseudo Episcopi nomen legatur, *Attonis* autem veri Episcopi & *Gothofredi* pseudo-Episcopi nomina desiderentur, apparet illum antiquum non esse.

VI. *Moritur Gregorius VII. PP.*

A num. XI. ad XXII. Paulus Bernriedensis in Vita Gregorii VII. cap. 12. hujus sancti Pontificis tunc Salerni commorantis mortem relaturus ait: *Rogatus, ut in tanta fidelium perturbatione, sibi successorem & Ecclesia contra praenominatum adulterum* (nempe Guibertum) *designaret alterum, trium dedit optionem; videlicet Desiderii Cardinalis & Abbatis cœnobii Cassinensis, atque Reverendissimorum Episcoporum, Ottonis Ostiensis, & Hugonis Lugdunensis. Verum quia Otto nondum a Germania & Gallia partibus redierat, ubi Apostolica legatione functus, venerabilem Gebehardum Constantiensis Ecclesiæ Præsulem se præsente & favente consecraverat, & alia nonnulla ad stabilimentum Ecclesiæ pertinentia prudenter ordinaverat; Hugo quoque sua lustrans gubernacula procul aberat, interim suasit eligi vicinum Desiderium.* Post pauca interposita: *Interea Pontifex B. Gregorius, su-*

NOTÆ [1] Sigonium hic multis accusat Pagius, sed non merito semper. Recte igitur Thedaldi mortem anno sequente 1086. Pagius ex Bertholdo consignat. Secundo erravit Sigonius asserens Anselmum Thedaldi successorem cathedram Mediolanensem post obitum Gregorii VII. ascendisse, cum Anselmo hoc anno electo Gregorius succedenti anno obierit. Vicissim autem male Pagius statuit Mediolanenses tunc Henrico infensos fuisse, ad Bertholdum id asserentem provocans; cum Bertholdus id quidem non hoc anno sed anno 1093. tradat. Male tandem asserit idem Pagius a Bertholdo scribi, Anselmum III. Catholicum Antistitem fuisse, & sub eo Mediolanensem Ecclesiam caput erigere cæpisse, ex quo infert Anselmum ab Henrico eligi non potuisse. Sed Bertholdus nequaquam hæc de Anselmo III. scripsit; at ea quæ de hoc Anselmo notaverat Baronius tamquam Bertholdi dicta Pagius accepit. Vere autem ab Henrico invectum Anselmum affirmat Landulphus Junior author coævus editus tom. V. Rer. Italic. cap. 9. Hæc Saxius in Not. ad Sigon. tom. 2. col. 587. novæ edit. MANSI

stantur: Gregorii indumentis eamdem a Deo inditam fuisse virtutem, vel ex iis poteris intelligere, quæ ab authore ejus temporis in vita sancti Anselmi Lucensis Episcopi ita scribuntur: *ille*, nempe Gregorius, *mitram capitis sui transmisit isti, Anselmo videlicet, tamquam potestatem suam ligandi, & solvendi, sed & miracula credo faciendi. Nam non multo post, cognoscentibus nobis omnibus, per ipsius consilium, & fidem magnam, præclara quædam fecit Deus per eamdem mitram mirabilia. Inter alia enim reverentissimus dominus Ubaldus, Mantuanus scilicet Episcopus, multis jam annis gravissime splenetticus, toto corpore ulceratus, præsertim in cruribus, sic ut vix quomodolibet stare posset, vix etiam jacere vel sedere, qui & multa in medicis erogaverat, nihilque profecerat, apposita eadem mitra, ubi major ingrueret dolor, pristinæ redditus est sanitati.*

Miracula plurima a Gregorio post obitum edita.

XIV. *Beatus itaque talis, & tantus magister Gregorius miracula fecit multa vivus & mortuus, fecit quidem & bonus discipulus ejus Anselmus: Magister quidem in Deo, discipulus in Deo & in beatissimo magistro.* Et inferius eadem quæ superius dicta sunt: *In extremis suis, sicut ab ipsius capellanis didicimus religiosis, post omnia* inquit: *Dilexi justitiam, & odio habui iniquitatem; idcirco morior in exilio. Et quidem in vita sua, quod magister ac discipulus docuerunt, hoc & in morte quasi testamento confirmaverunt. Ille nempe Gregorius quos obedientes sibi vivens adhuc benedixit; moriens quoque commendavit. Henricianos vero penitus, penitusque nisi post magnam demum conversionem, & pœnitentiam reprobavit: hic, nempe Anselmus, præsentibus nobis, & in verbo Domini præcepit, ut in fide & doctrina beatissimi Papæ Gregorii permaneremus.* Hæc auctor. Quibus quam aperta luce commentum Sigeberti de pœnitentia Gregorii de eo, quod Henricum fuerit persecutus, eluditur? Moriens igitur Gregorius (ut audisti) testatam, obsignatamque reliquit quam vivens promulgaverat execrationem perfidorum schismaticorum, quam Deo gratam fuisse, testata sunt crebra edita per eum miracula.

XV. Quæ quidem si ex ejus indumentis adeo copiose emanarunt; ut ex his quæ jam sunt enarrata, est demonstratum; proculdubio copiosior fons miraculorum ex ejus corporis venerandis reliquiis ea petentibus, cunctis erupit in loco, ubi sepultus fuit in basilica sancti Matthæi, cujus studiosissimus erat. Excepit Apostolus Apostolicum in terris hospitem, quem in cælis habuit quoque concivem, & in amplissima Christi hæreditate consortem. Porro tanti Pontificis obitus, tempore, ut patuit adeo inopportuno, cum vigeret & urgeret Ecclesiam bestia cornibus, ingentem Catholicis omnibus luctum attulit, perculsis omnibus improvisa ejus morte. Ex qua cognoscerent ingentia undique imminere Christi Ecclesiæ damna. Unde Donnizo in Mathilde de ejusdem Pontificis obitu hos cecinit versus:

Interea planctus de Præsule nascitur altus

Gre-

PAGIUS *super his, quos excommunicarat requisitus, si quam dispensationem facere vellet, respondit: Præter Henricum Regem dictum, & Guibertum Apostolicæ Sedis invasorem, & omnes illas principales personas quæ aut consilio aut auxilio favent nequitiæ, vel impietati illorum, omnes absolvo & benedico, quicumque me hanc habere specialem potestatem in vice Apostolorum Petri & Pauli credunt indubitanter.* Subdit postea cœlestem viam arripuisse die festivitatis *Urbani prædecessoris sui*, nempe Sancti Urbani hujus nominis primi, die XXV. mensis Maji demortui.

VII. Leo Ostiensis lib. 3. cap. 64. præter Desiderium, Hugonem & Ottonem, ait Gregorium commendasse etiam cum illis Anselmum Lucensem Episcopum. *Hoc statuto*, inquit, *defunctus est VIII. Kalend. Junii die dominico, & dignissime intra Ecclesiam Sancti Apostoli & Evangelistæ Matthæi sepulturæ traditus; cum sedisset, annis XII. mense uno, diebus tribus.* Centius Camerarius in libro Censuali habet dies quatuor, quia scilicet diem emortualem, quem Leo excludit, in summam confert. Electus Pontifex fuit Gregorius VII. die XXII. mensis Aprilis anni MLXXIII. Quare hoc anno die XXV. mensis Maji, in quam Dominica incidebat, spiritum Deo reddidit, perperamque Baronius num. XI. mortem ejus cum die XXIV. ejusdem mensis copulavit. Non dubitandum autem, quin proximiorum Prædecessorum exemplo annos suos ab electionis suæ die deduxerit, & quin tam Leo Ostiensis quam Centius Camerarius ac Auctores Catalogorum ad eam numerandi rationem respexerint; quod tamen ex ejus Rescriptis erui non potest, cum Gregorius VII. nec annos Incarnationis, nec annos Pontificatus in eis memorarit. Ex laudatis Pauli Bernriedensis verbis apparet, Sigebertum falso scripsisse *Gregorium* VII. morti proximum sententiam in *Henricum* Regem latam rescidisse, ipsumque absolvisse, quod & refellit Baronius num. XIII. & seq. verbis Presbyteri Pœnitentiarii, qui Vitam Sancti Anselmi Lucensis Episcopi scripsit, eique coævus fuit.

Ante mortem sententiam in Henricum latam non rescidit.

VIII. Laudatur *Gregorius* VII. non tantum a Sancto Anselmo Lucensi, a Willelmo Abbate Monasterii Metensis in Epistola a Mabillonio Tom. I. Analect. publicata; sed etiam a Scriptoribus illius temporis omnibus, paucis exceptis Henricianæ factioni adhærentibus. Paulus Bernriedensis Canonicus Regularis circa annum MCXXXI. Vitam ejus edidit, quæ nunc in Actis Sanctorum Bollandianis ad diem XXV. mensis Maii legitur. Marcus Antonius Marsilius Columna anno MDLXXIV. Salernitanus Archiepiscopus creatus, librum composuit de

A bonis laudatur.

Vi-

Digitized by Google

Gregorio, gestat Dominus quem Christus ad astra
Ante diem septem Maii quam fine adesset.
Hunc monachi flerunt, monachus quia noscitur esse:
Hunc clerici flebant valde, laicique dolebant,
Pura fides quorum procul est a schismaticorum,
Quando suum sanctum reverenter corpus humatur.

XVI. Porro quæ idem Pontifex ad ordinem Ecclesiasticum, ritusque sacros spectantia reliquerit monimenta, auctor (a) Micrologi in suum commentarium aliqua ex parte retulit, aitque de ipso: *Illi, Sedi Romanæ videlicet, nostro tempore talem Deus gubernatorem, reverendæ memoriæ Gregorium Papam imposuit, qui sub decem suis antecessoribus a puero Romæ nutritus & eruditus, omnes Apostolicas traditiones diligentissime investigavit, & investigatas studiosissime in actum referre curavit. Hunc ergo doctorem, religione & auctoritate præcipuum, immo Apostolicam traditionem per ipsum in consecrandis mysteriis potissimum imitari decrevimus &c.* Et inferius (b):

(a) Microl. c. 14.

Reverendæ memoriæ Gregorius Papa fecit, ut prædiximus, quod beatus Anselmus Lucensis Episcopus ita se ab eo didicisse testatus est, & hoc ita semper observavit, nobisque itidem observandum firmissime inculcavit, cum diximus: Per omnia sæcula sæculorum, corpus cum calice levamus. Et inferius (c):

(b) eod. l. c. 17.

(c) eod. l. c. 24.

XVII. *Gregorius Papa Septimus, cum Apostolicæ Sedi præsideret, constituit, ut jejunium, quod dicitur Martii, in prima hebdomada Quadragesimæ omni anno celebretur, sicut & sancti Patres illud instituisse leguntur.* Atque post hæc (d):

(d) ibid. c. 25.

Gregorius Papa Septimus Apostolicæ Sedi præsidens, constituit, ut æstivale jejunium infra octavam Pentecostes omnium celebraretur. Idque ex majorum præscripto: cum perperam factum ostendat, in Concilio Moguntino tempore Henrici Secundi Imperatoris de jejuniis Quatuor temporum aliter esse dispositum, quod & confutat, quibus hæc addit:

Cur autem ista replicamus, cum etiam, si prædicta regula sibi omnino convenirent; auctoritati tamen Sedis Apostolicæ nullatenus præjudicare possent, cui omnes per omnia absque hæsitatione debemus obedire? Cui nunquam debitam exhibemus obedientiam, si ejus statuta potius judicare, quam implere curamus. Hoc est enim privilegium obedientiæ, de sententia sui præceptoris non judicare, in iis duntaxat rebus, quas canonicis Scripturis contrarias non videmus; immo statim exequi quod jubetur. Et paulo post: *Hanc ergo puram obedientiam cum omnibus spiritualibus nostris præceptoribus certissime debeamus, maxime tamen Apostolicæ Sedi ex intimo corde debemus, quæ totius Christianæ religionis caput est & origo.* Rursus autem idem auctor de constitutis ab eodem: (e)

(e) ibid. c. 43.

XVIII. *Gregorius hujus nominis Papa Septimus Apostolicæ Sedi præsidens constituit, ut sanctorum omnium Romanorum Pontificum & Martyrum festivitates solemniter ubique cum pleno officio celebrentur. Nam cum qualibet Ecclesia sui patroni, etiam si Confessor fuerit, festum solemniter observet, quanto magis eorum qui totius Ecclesiæ non tam patroni, quam patres extiterunt, quam etiam usque ad martyrium tam verbis, quam exemplis instituere non destiterunt?* At de his hactenus.

Modo autem (quod reliquum esse videtur) quodnam fuerit ejus in extremis laborantis de futuro successore eligendo judicium, afferamus in medium. Leo Ostiensis de ejusdem obitu agens, hæc ait: (f)

(f) Leo Ost. l. 3. c. 64.

PAGIUS Vita & Gestis ac Translatione B. Matthæi Apostoli & Evangelistæ, ex qua Ughelius Tom. VII. Italiæ Sacræ hæc de Sepulcro marmoreo Gregorii VII. excerpsit: *In quo Robertus Guiscardus, Gregorii VII. summi, optimique Pontificis corpus collocavit, quem ut Henrici IV. Romanorumque perfidia subtraheret, quasi perfugium hospitio receperat: cujus nos ipsi Reliquias, nulla ex parte labefactatas, Pontificiisque indumentis ornatas, hoc anno, qui est a tumulatione fere quingentesimus, propriis oculis inspeximus, propriisque manibus contrectavimus.* Robertus hoc anno mense Julio in Illyrico e vivis excessit, ideoque existimandum, Gregorium VII. illud ei erigi literis suis præcepisse. Guillelmus enim Apuliensis lib. 5. pag. 49. postquam Gregorium VII. summopere laudavit, de Roberto scribit:

Dux non se lachrymis audita forte coercet
Morte viri tanti: non mors patris amplius illum
Cogeret ad lachrymas, non filius ipse, nec uxor,
Extremos istis casus utriusque videret.
Magnus erat de morte dolor, quia magnus amoris
Vivere dum licuit, nexus conjunxerat illos,
Alter ab alterius nunquam discessit amore,
Firmatu quondam, post mutua fœdera pacis.

Gregorius XIII. anno MDLXXXIV. Martyrologium Romanum corrigens, in illud Gregorium VII. ad diem XXV. mensis Maji inseruit, quod retentum est in editione ejusdem Martyrologii a Baronio annotationibus aucti, Sixto V. sedente facta. Post Gregorii VII. mortem Sedes vacavit ob rationes in Annal. Ecclesiast. deductas.

XIX. Greg. PP. de electione successoris judicium.

Anno Dominica Incarnationis millesimo octogesimoquinto Indictione octava, cum venerabilis semperque recolenda memoria Gregorius Papa Septimus Salerni magna vi morbi premeretur; ante tertium sui obitus diem rogatus ab Episcopis & Cardinalibus, qui forte tunc aderant una cum Desiderio, quid de Romana Sedis post obitum suum ordinatione juberet: hortatus est, ut si quo pacto possent, ipsum Desiderium Pontificem facerent. Is enim prater id, quod Romana tunc Ecclesia presbyter Cardinalis esset, & prudentia summa, & religione pracipua, & singulari Principum benevolentia amicitiaque pollebat: quod si hunc flectere nullatenus possent: aut Lugdunensem Archiepiscopum Hugonem, aut Ottonem Ostiensem, aut Lucensem Episcopum eligere, quanto citius se defuncto studerent. Hoc statuto, defunctus est octavo Kal. Junii die Dominico, & dignissime intra ecclesiam sancti Apostoli & Evangelista Matthai sepultura traditus, cum sedisset annis duodecim, mense uno, diebus tribus. Quæ autem post obitum secuta sunt usque ad creationem novi Pontificis, & tempore, quo Sedes ipsa vacaverit, idem Leo qui tunc aderat, scribere ita pergit:

XX. Agitur de electione successoris.

Et quoniam Romana Ecclesia pastore destituta remanserat, & heretici illam atque schismatici luporum more nitebantur invadere; Desiderius una cum Episcopis & Cardinalibus laicisque religiosis, qui hactenus in Catholica unitate persliterant, & Gregorio Papa fideliter obedierant, uno voto ad eam ordinandam incumbere satagunt. Mittunt ergo qui idoneas ad hoc personas undique convocent, ut ex omnibus is eligeretur, qui ad tantum onus subeundum cateris aptior esset. Convenientes ergo ad Abbatem nostrum Episcopi & Cardinales, coeperunt eum de prafati Pontificis appellare judicio, atque in tanta temporis necessitate periclitanti subveniret Ecclesia, pastorale subeundo onus instantissime flagitare. Ad hac ille Papatum quidem renuere obstinatissima responsione perrexit, se tamen in quibus possee aliis, ad Romana Ecclesia servitium paratum esse respondit. Die vero Pentecostes Sabinensi Episcopo & Gratiano Roma venientibus occorrit: eisque verba, qua cum Papa Gregorio de ordinatione Ecclesia habuerat, retulit; pariterque cum eis Jordanem Principem, & Raynulphum Comitem adiit, eosque ad servitium & adjutorium Ecclesia Romana adhortatus, ad omnia promptos ac paratos invenit. Coepit deinde Cardinalibus vehementer insistere, ut de Pontificis eligendi persona quamprimum deliberarent, & quotquot ad hoc officium idoneos nossent, litteris convenire satagerent.

XXI. Desiderius eligendus quæritur.

Quod illi facere omnino negligentes, clam cum Principe Capuano agere coeperunt, ut Abbati pastoralis injungeretur cura; Romamque illum perducere quoquo pacto nitebantur, ut si aliter non possent, id sibi onus violenter imponerent. Quo ille cognito, renuere penitus, & contradicere coepit, sicque ad monasterium rediens, Northmannos iterum, ac Longobardos, & quoscumque potuit, hortari ad Rom. Ecclesia servitium coepit; plurimosque ex eis paratos invenit, alios item ipse praparavit. Sed quia fervor astatis nimius erat, Romam tunc ire distulerunt, quoad astus ille transiret. Postquam vero Princeps conducto exercitu, ut Romam pergeret, in Campaniam venit, comitante secum Desiderio, & nonnullis illarum partium Episcopis; ipse suspecta habens priora consilia, ulterius procedere noluit, asserens; nisi Princeps, & Comes & Episcopi fide sua sibi pollicerentur nullam hac de re sibi illaturos vim, neque alios inferre passuros, se ulterius non progressurum. Renuentibus facere, res tunc infecto remansit. Sicque in his pertractandis & consulendis præsens elapsus est annus.

XXII. Roberti Guiscardi obitus.

Eodem anno contigit obitus Roberti Guiscardi potentissimi Ducis, de quo ista Romualdus sæpe citatus, hoc anno mense Julio: (a) *Robertus Guiscardus magnificus Dux apud Insulam Cassiopem existens, obiit morte communi, major sexagenario, anno Ducatus ejus vigesimosexto.* Hæc de tempore alii quoque testantur auctores hujus sæculi, ut Bertholdus & alii, ex quibus omnibus redarguas tu recentiorem (b) auctorem, qui eum mortuum ponit anno salutis millesimo octoge-

(a) Leo Ost. l. 3. c. 56.

(b) Fazel. de reb. Sicul. poster. dec. 5. l. 7.

PAGIUS IX. *Moritur Robertus Apulia & Calabria Dux.*

Ad num. XXII. & seqq. *Robertus* Calabriæ & Apuliæ Dux, qui anno superiori in Illyricum venit, præsenti, cum jam antea navigia ex suis quædam, duce ira suo filio (nempe Rogerio) præfecto, in *Cephaleniam* misisset, studio civitatis, quæ in ea insula est, occupandæ, ipse *galea* invectus Cephaleniam tenuit, ubi antequam se filio suo conjungeret, vehementi correptus febre est, qua sexta die sublatus. *Supremum spirantem assecuta uxor ejus Gaita offendit, & filium ut in tali spectaculo ac casu flentem*, inquit Anna Comnena lib. 6. pag. 162. quæ addit, Rogerium deinde copias in Apuliam deportasse, quando *astatem agebat annus*, & corpus patris in navi detulisse. Deinde ait: *Excessit e vivis anno vicesimo sexto Ducatus sui, atatis septuagesimo.* Subdit, Dyrrachienses præsidiarios ingentibus ab Alexio Augusto lactatos spebus ultro eum adeuntes arcem ei dedidisse. *Æstate* etiam febrem Robertum corripuisse asserit Guillelmus Apuliensis lib. 5. postquam Gregorii Papæ VII. mortem narravit. Quare Robertum hoc anno e vivis excessisse accurate scripsere Romualdus in Chronico a Baronio citatus; Ordericus lib. 7. Anonymus Barensis, & quantum ad

gesimotertio. Addit vero iste Leo Ostiensis: (a) *Corpus ejus relatum in Italiam in Venusia Apuliæ civitate conditum est. Qui dum moreretur, brachium sancti Apostoli & Evangelistæ Matthæi clericis, qui secum aderant, ut Salernum referrent, ac filio redderent, jussit. Sed illi fide ac substantia pauperes, argenteam thecam, in qua sanctum brachium conditum fuerat, inter se dividunt, indeque Hierosolymam pergentes sanctas reliquias usque ad obitus sui diem apud se absconsas tenuere; ad mortem autem venientes memoratas reliquias, ignoris sociis, pueris suis tradiderunt, qui sanctum brachium qua huc ratione detulerint, suo loco scribemus. Non autem ab re fuerit oblationes Ducis hujus, ejusque conjugis hic ad posterorum memoriam scribere, qui supra fere omnes sui temporis homines & locum hunc, & patrem Desiderium & nostram congregationem dilexere, ac pro viribus honorare studuerunt.* Ad ostendendam ergo Northmannorum pietatem, per quam a Deo promeruerat in hoc etiam sæculo exaltari, describere non gravabimur. Sic se habent:

(a) Leo Ost. l. 3. c. 56.

XXIII. *Quando (b) itaque primum Abbas noster ad eos profectus est Rhegium; donavit ei Dux sexcentos Byzanteos & quinque pallia, & naviculam auream; secundo pallium magnum & gemmas, margaritasque plurimas pretii scyphatorum septingentorum. Alia item vice donavit ei byzanteos sexcentos, & duo millia tarenos Africanos, & tredecim mulos cum Sarracenis totidem, & magnum pulchrumque tapetium. Item quando ægrotavit, misit huc scyphatos mille, a Gollipoli quoque trecentos byzanteos misit, & duo millia arenos. Quando autem huc primo advenit in Capitulo, duodecim auri libras & byzanteos centum imposuit. Super altare vero sancti Benedicti scyphatos trecentos & tria pallia, & pro fabrica dormitorii scyphatos centum, & in refectorio totidem, in hospitum domo quadraginta, duodecimque denariorum libras in infirmorum domo, & centum michalatos pro pictura Capituli.*

(b) Leo Ost. l. 3. c. 57.

Oblationes Roberti Ducis monasterio Cassin.

XXIV. *Cum vero expugnare Aquinum venit; misit huc byzanteos quingentos. Capiaque Bari, duodecim auri libras donavit Desiderio. Secunda huc adveniens, posuit in Capitulo auri libras duodecim; super altare vero scyphatos centum, & pallium magnum. Tertio quando huc accessit cum Papa Gregorio, posuit in Capitulo mille solidos Amalphitanos, & super altare byzanteos centum; profectus hinc centum nonaginta farganas Fratribus in dormitorium misit. Alia vice pro piscibus misit tarenos mille, item tarenos mille & unum navigium valens solidos mille. Item quadringentos solidos Amalphitanos. Item ex Thracia misit huc mille michalatos. Uxor præterea ipsius Sicelgaita quando ægrotavit, misit B. Benedicto quadraginta & quinque argenti libras, & pallium unum. Item quando venit huc post mortem Ducis, posuit in Capitulo trecentos scyphatos, & omnes refectorii mensas mantelis texit.*

XXV. *Alia vice obtulit beato Benedicto altare aureum, gemmis, & margaritis ac smaltis ornatum, pallium altaris sericum cum urna purpurea ornatum margaritis ac smaltis, calicem aureum parvum, planetam purpuream cum phrygio, & cum aquila ex margaritis contexta. Tunicam unam ex Persico panno inaurato, pluvialia quatuor, Albas sericas quatuor, Albas bombycinas octo, par unum cadelabrorum ex crystallo, onychino & argento, aliud*

PAGIUS

ad mensem Julium, Malaterra lib. 3. cap. 41. qui hanc mortem in annum præcedentem perperam refert. Anonymus Barensis qui annum Incarnat. cum indictione mense Septembri de more exorditur expeditionem & mortem Roberti his verbis narrat: *Anno MLXXXV. indict. VIII. transiit ipse Robertus in Romania in mense Octobri* (idest, anno MLXXXIV. quo annus ille Christi & indictio ab eo mense Septembri inchoantur.) *In mense Januarii commisit bellum in mare cum ipsi Venetici* (idest, cum ipsis Venetis), *& vicit. Ildeprandus Papa mortuus est in Salerno, & in mense Julii in die S. Alexii obiit Robertus Dux in Kefalonia.*[1] Quo nihil accuratius scribi potuit. In Necrologio Casinensi antiquo a Caraciolo edito dies & mensis quibus Robertus mortuus, his verbis notantur: *XVI. Kal. Augusti Robertus Guiscardus Dux.* Ibidem etiam dies emortualis ejus uxoris, de qua mox, hoc modo legitur: *XVI. Kal. Maii Sigilgaita Ducissa uxor Roberti Guiscardi.*

X. Ejus uxoris & filii

Recte etiam Anna Comnena notavit, extinctum Robertum *anno ducatus XXVI.* quod & Romualdus habet. Ordericus citatus tradit, *Siebelguadam* ab aliis *Sigelgaitam* seu *Sikelgaitam* appellatam, secundam Roberti uxorem, quod Boamundum privignum suum odio haberet, metueretque ne Rogerius filius suus amitteret Ducatum Apuliæ & Calabriæ, veneno virum sustulisse. Guibertus Abbas Novigenti *in Gestis Dei per Francos*, lib. 3. cap. 2. tradit etiam veneni haustum ei vitam præripuisse. Verum cum Anna, Romualdus, & Guil-

NOTÆ [1] Omnium accuratissime exitus Roberti annum & mensem adnotat Scriptor chronici Northmanni, Rer. Italic. tom. V. p. 278. *Ipse Dux moritur in Cassopi* (cephaloniæ) *mense Julio. Corpus ejus reportatum est in Brundusio* (Brindesi) *mense Septembri, & fuit sepultum in Ecclesia S. Sabini in Civitate Venusia.* MANSI

candelabrorum par argenteum cum malis crystallinis, duo argentea vasa librarum septem, lanternam argenteam librarum octo, scrinium argenteum super altare cum nigello librarum octo, scrinium eburneum magnum, patenas argenteas deauratas cum nigello librarum quindecim, cum quibus Fratres in praecipuis festivitatibus biberent, conchum argenteam cum aquimanili suo librarum vigintiquatuor, urceum ex crystallo magnum, scutellam argenteam cum nigello librarum novem, scutellam aliam librarum sexdecim, alias duas librarum decem, pannum sericum magnum, & alios aque magnos tres, & quatuor minores, circtoria ad altare sancti Benedicti quatuor, duas cortinas Arabicas, quae supra chorum pendent, alias duas, quae diebus Quadragesimae in circuitu chori appenduntur.

XXVI. *Item post mortem Ducis posuit in Capitulo libras auri quinque, duasque dedit infirmario, unam pro expensis, alteram pro construenda balneo; multa praeterea, quae nec recoli, nec numerari possunt. Obtulerunt item beato Benedicto monasterium S. Petri Imperialis intra Tarentum cum decima piscariae, & manualium suorum, monasterium sancti Angeli intra Trojam, sancti Nicandri, sanctae Anastasiae in Calabria, sancti Nicolai in Sellectano, & Fundicum in Amalphi cum pertinentiis suis. Anno sequenti eadem mulier de consensu filii sui Rogerii Ducis obtulit beato Benedicto per chartam aurea bulla signatam, locum in Calabria, qui Cetrarius dicitur, cum toto portu suo, & omnibus pertinentiis, cunctisque colonis suis; quem videlicet in dotem a praedicto viro suo Roberto Duce dudum acceperat, ea tamen conditione, ut quoad ipsa viveret, ipse locus ditionis ejus esset; post ejus vero obitum absque ulla haeredum contradictione ad monasterii istius jus devolveretur, apposita poena centum librarum auri, si quis contra agere tentasset. Super haec omnia misit beato Benedicto per Desiderium altare aureum pretiosissimum gemmis & margaritis, & (quod multo pretiosius est) beatissimi Apostoli & Evangelistae Matthaei reliquiis mirifice decoratum.* Hactenus Leo de oblationibus a Roberto & ejus conjuge delatis. Sed quis caetera numeret; nempe quae ad Limina Apostolorum Romam misit, quae ad basilicam quam struxit sancti Matthaei Salerni dedit? quae ad alia sui Ducatus loca & monasteria quae construxit?

XXVII. Non Rogerius sed Robertus Dux Siciliae.

Intuebatur ista oculis Leo ejusdem tunc monasterii Bibliothecarius, scribebatque ea. Cui quantum deferendum sit de rebus Roberti Ducis, & Rogerii Siciliae Comitis, magis quam Fazello, qui nuper res Siculas est prosecutus, nemo non videt. Puto ipsum quidem eumdem Leonem non vidisse, atque ita ex amota lucerna temporis, in pluribus, maximique momenti rebus errasse. Quod si vidit, par erat, errantem redarguere mendacii, ut sua bene probata relinqueret, cum plane e diametro a Leone (a) pluribus in locis assertis ipse repugnet, dum Leo de Siciliae capta trophaea omnia Roberto tribuat; iste autem Roberto detrahens, Rogerio adscribat cuncta. Nam Leo Siciliam quidem Roberti viribus captam, administrandam vero datam Rogerio fratri testatur. An non comprobant ista etiam diplomata Romanorum Pontificum, & Roberti ipsius professiones fidelitatis tam Nicolao Secundo, quam successoribus Romanis Pontificibus exhibitae de Ducatu Apuliae, Calabriae, atque Siciliae, suis locis superius enarratae? cum e contra Rogerius ipse duntaxat Comes Siciliae appellatus inveniatur, & quidem subditus Roberto Duci, cui & homagium fecerit, ut ejus homo diceretur, uti appellat eum Edinerus in vita sancti (b) Anselmi, cum praesens illum videret, quantaeque esset potestatis agnosceret, utque ea tunc scriberet, atque posteritati omni fide traderet. Cum enim ibi agit auctor de Paganis accedentibus ad sanctum Anselmum, haec habet: *Suscipiebat omnes, & quos omnes? Paganos etiam, ut de Christianis taceam; siquidem nonnulli talium (nam eorum multa millia in ipsum expeditionem adduxerat homo Ducis Rogerius Comes de Sicilia) nonnulli, inquam, talium fama bo-*

Rogerius comes Roberti vassallus.

(a) Leo Ost. l. 3. c. 25. & 40.

(b) Extat apud Sur. t. 2. die 21. April. l. 2.

PAGIUS Guillelmus Apuliensis citati eum morte communi defunctum asserant, major eis hac in re fides habenda. *Robertus* Alberada priori uxore ob consanguinitatem dimissa, ut tradit Malaterra lib. 3. cap. 30. non, ut vult Curopalates, extincta, ex qua Boemundum susceperat, *Sigelgaitam*, seu Gaitam, ut eam Anna & Curopalates appellant, Gaimari Salernitani, Principis filiam sibi copulavit. Guillelmus Apuliensis lib. 2. de illa loquens ait, eum ex ea suscepisse pueros tres, & quinque puellas, ex quibus unam *Mathildem* vocatam dedit Raimundo Berengarii hujus nominis II. Barcinonensi Comiti, ut suo loco vidimus.

Baronius num. XXVII. reprehendit Fazellum, quod lib. 7. posterioris Decadis cap. 1. captae Siciliae gloriam in Rogerium Roberti fratrem refundat, & Robertum tunc a Sicilia abfuisse affirmet. Ipse vero Baronius eam totam Roberto adscribit. Verum, Guillelmus Apuliensis lib. 3. cap. 25. indicat Rogerium non minimam hujus expeditionis partem fuisse:

Partibus in Siculis conferta juvamina fratris
Jam conquisitis ex magna parte Rogeri
Spem Ducis accumulant. Erat hac aetate Rogerius
Non virtute minor, nullus de fratribus ejus

Quam-

bonitatis ejus inter suos exciti, mansionem nostram frequentabant, &c.

XXVIII. At non ipse tantum Rogerius Roberto fecisse reperitur homagium, ut jurasse fidelitatem, sed ipsius Rogerii posteri etiam Roberti successoribus, ut affirmat Romualdus Archiepiscopus Salernitanus in scripto a se Chronico, ubi agens de Willelmo Guiscardi pronepote, ex Rogerio Siciliæ Comite, hæc ait anno Redemptoris millesimo centesimo vigesimosexto: *Inter ipsum Willelmum & Rogerium Comitem Siciliæ ligium hominem ejus, & patruum consobrinum discordia materiam ministrabant.* Hæc sunt, quæ corrigas in his, qui res Siculas pro animi sententia tractantes, potius privato affectui indulsere quam consensere veritati.

At de Guiscardo jam plura locuti, de ipso hic ad postremum inditum sepulturæ ipsius epitaphium describamus, quod Venusiæ legebatur his versibus: (a)

Hic terror mundi Guiscardus. Hic expulit Urbe
Quem Ligures, Regem, Roma, Alemannus habet.
Parthus, Arabs, Macedumque phalanx non texit Alexim,
At fuga: sed Venetum, nec fuga, nec pelagus.

(a) vid. Will. Malmesb. hist. Angl. l. 3. Epitaph. Roberti Guisc.

Cccc 2 An-

PAGIUS *Quamlibet egregius initio tam nobile bellum:*
Nam contra Siculos divini nominis hostes
Semper pugnavit, sanctam qua vivimus omnes
Exaltare fidem cupiens, operamque juventus
Hanc sua precipue voluit, dum digna quietis
Causa sua foret Sicula subjectio gentis.
Hoc sibi Dux socio confisus & agmine multo
Secum deducto non obsidione Panormum
Vincere desperat.

Hic Poeta, qui Urbano II. sedente poema suum sese scripsisse testatur, illud in morte *Roberti* claudit, & *Rogerio* Calabriæ Duci ejus filio dedicat. Anna loco laudato pag. 165. egregium Roberti elogium condidit. Porro alter *Rogerius* Roberti frater Comes seu Dux Siciliæ erat quando Robertus a vivis excessit, ejusque opera *Rogerium* inter & *Boamundum* Roberti filios pax composita, ut suo loco videbimus.

Alphonsus VI. Castellæ Rex Toletum Saracenis eripuit, uti anno MLXXXVIII. num. V. monstrabimus.

Digitized by Google

I. ANnus sequitur Christi millesimus octuagesimussextus, indictione nona, quo cum diu multumque laboratum esset a Catholicæ partis Cardinalibus, ut eligeretur Gregorii Pontificis successor; eo deventum, ut vi adhibita, Desiderium Cassinensem Abbatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem tituli sanctæ Cæciliæ elegerint, eundemque Victorem Tertium Pontificem appellarint. Quomodo autem ista quam difficillima transacta fuerint, Leo (a) Ostiensis, qui aderat, ita describit: *Jam fere annus in hac fluctuatione transierat, quo Sedes Apostolica pastore orbata erat, nullusque Dominici gregis curam gerebat, & Guebertus hæresiarcha cum suis sequacibus oves Christi sanguine redemptas laniabat; cum circa Paschalem festivitatem Episcopi, & Cardinales Romanæ Ecclesiæ ex diversis partibus Romam confluentes, mandaverunt Abbati, ut una cum Episcopis, & Cardinalibus Romanis, qui tunc secum morabantur, & cum Gisulpho Salernitano Principe, qui tunc a Cisalpinis partibus venerat, ad eos quantocyus pergerent, ut simul de Romanæ Ecclesiæ ordinatione tractarent. Ille nihil suspicans de se illos cogitare, cum jam nulla de eo mentio fieret, assumptis omnibus, Romanam tendit ad Urbem. Quo autem applicuit die, idest in vigiliis Pentecostes, instante Desiderio, ut Pontificatus apex alicui injungeretur, qui vel sibi, vel ipsis videretur idoneus; Romani prorsus omnes, tam Clerus, quam populus assentire renuerunt. Per totam ergo illam diem fautores omnes Catholicæ partis, & clerici, & laici frequentes eum adeunt.*

(a) Leo Ost. l. 3. c. 65. 66. & 67.

II. *Jam vero circa vesperam congregati pariter Episcopi, & Cardinales, & Romani omnes, qui in fide Catholici gregis perdurabant, in Deaconia sanctæ Luciæ omnes unanimiter Desiderium multis precibus orari cœperunt, ut Romanum Pontificatum suscipere non recusaret, cumque per divina omnia, & humana obtestari, ut subveniret Ecclesiæ periclitanti, & in naufragio pene constitutæ, sæpius ad ejus genua, plerisque lacrymantibus, corruentes. Desiderius, qui jamdudum instituerat vitam quietam transigere, tempusque suum optabat in divina peregrinatione finire: omnimodis renuere cœpit, & hoc se numquam facturum protestari. Instare illi vehementer, perseveranter insistere; ipse vehementius reniti, resistere perseverantius, dicens si se invitum, ac per vim ordinarent; ad monasterium quamprimum rediturum, nullamque Pontificatus rationem habiturum; eosque propterea, & Ecclesiam Romanam ludibrio fore exponendam. Et quia tardior jam hora processerat, imminente jam nocte, ad sua quique reversi sunt.*

Desiderius eligi omnino recusat.

III. *Postridie vero, idest Dominica Pentecostes, omnes ad eum summo mane conveniunt, eadem repetunt. Sed ipse nihilo segnius in sententia perstat. Cumque se nil proficere cernerent; omnes unanimiter Desiderium flagitant, ut ipse illis Antistitem nominet: electuros se quem ille dixisset. Habito vero cum Cincio Romano Consule secreto consilio, Ostiensem Episcopum nominat. Rogant post hæc, ut quem ipsi eligerent, ille in Cassinensi monasterio susciperet; ac sicuti Gregorio fecerat, donec pax daretur Ecclesiæ, foveret. Id se Desiderius libentissime facturum repromisit; atque ut fide sua agerent, protensa quam manu tenebat ferulo, monuit. Jam de Ostiense eligendo decernebant, cum repente ex Cardinalibus quidam eam electionem esse contra canones asserens, numquam se consensurum affirmavit.*

IV. *Illis tempori, ac necessitati obsequendum asserentibus, ille nequaquam potuit a sententia abduci. Verum (ut sapientissimus testatur (b) Paulus) non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Mox enim Episcopi Cardinales, una cum Clero, & populo Desiderii duritia sub stomachati, cum precibus nihil profecissent, vi agere constituerunt. Uno igitur animo, parique consensu raptum, invitum licet ac renitentem ad Ecclesiam Christi martyris Luciæ perducunt; ibique juxta morem Ecclesiæ, electo Victoris nomen imponunt. Sed quoniam hæc omnia (ut di-*

Desiderius invitus electus Victor Papa nuncupatur.

(b) 1. Cor. 1.

PAGIUS SÆC. XI. Anno Æræ Hisp. MCXXIV. Anno Hegiræ CCCCLXXIX. inchoato die 18. April. fer. 7. A C. 1086

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6579.

☉ 3. D. ☽ 4. P. 5. April. Indict. 9.

JESU CHRISTI 1086.

VICTORIS III. PAPÆ 1.

HENRICI IV. REG. 31. IMP. 3.

ALEXII COMNENI IMP. 6.

I. Victor III. fit Papa.

ANum. I. ad VI. *Desiderius* Casinensis Abbas & Presbyter Cardinalis, unus ex propositis a Gregorio VII. paulo ante mortem suam, vix potuit adduci, ut se in Pontificem eligi pateretur, *dicens*, inquit Leo Ostiensis a Baronio citatus, *si se invitum ac per vim ordinarent, ad monasterium quamprimum rediturum, nullamque Pontificatus rationem habiturum*. Sed tandem omnium votis electus est die vigesima quarta mensis Maii, festo Pentecostes sacra, at nonnisi anno sequenti consecratus est, ut ibidem ostendemus.

Digitized by Google

diximus) contra ejus animum fiebant: cappam quidem rubeam induit, Alba vero induere eum nunquam potuerunt. Eo igitur tempore Præfectus Imperatorie a Duce, Rogerio scilicet, *& ejus matre dimissus, ob id videlicet, quod Episcopi, & Cardinales, agente tamen Salernitano Principe, Salernitanum Archiepiscopum sacrare noluerant, die noctuque militibus iniqua stipe conductis, adversus electum in Capitolium pergens, persecutiones ei maximas intulit.*

V. Renuntiat electioni Desiderius.

Post dies quatuor idem electus egressus Roma, Ardeam venit; ibique triduo remoratus, Tarracinam pervenit, ubi Crucem & chlamydem, & cætera Pontificatus insignia ita dimisit, ut ei ab ullo jam vel ratione persuaderi posset, malens omni vitæ suæ tempore in humiliori habitu vivere, quam tanti ordinis oneri colla submittere. Instabant ei quotidianis precibus, lacrymisque creberrimis; objiciebantur Ecclesiæ magna discrimina, ingerebatur animarum perditio, quibus ei manifestissime divina indignatio intentabatur. Cum inter hæc omnia rigidus ille persistens Cassinum revertitur. Sicque anno fere integro flecti nullis precibus, nullis rationibus potuit. Non tamen ideo Cardinales, & Episcopi, qui aderant, segnius instabant, Jordanem Principem Capuæ, *urgentes, ut Romam ad electum consecrandum una pergeret. Qui magno cum exercitu ad monasterium veniens partim electi monitis, partim fervore æstatis nimio ulterius progredi noluit.* Hucusque Leo de rebus gestis anni hujus in electione Victoris. Reliqua suo loco, sequenti anno dicentur.

VI.

Quonam autem statu essent hoc anno res Germanorum pugnantibus Catholicis adversus schismaticos, Bertholdus Constantiensis, qui aderat ita narrat: *His temporibus, anno* videlicet millesimo octogesimosexto, *fideles S. Petri Principes Suevorum cum Saxonibus, & Bojoariis generale colloquium post festum Apostolorum prope Vuirceburg condixerunt. Quod Henricus congregata multitudine schismaticorum interturbare voluit. Sed Suevis supervenientibus resistere non valens, ad tempus eis locum dedit. Ipsi autem Herbipolim ad obsidendos fautores Henrici processerunt, & adjunctis Saxonibus, eandem sæpe circumdederunt. Interim Henricus exercitum viginti pene millium, pedites, & equites congregavit, & ad civitatem liberandam jam quinque septimanis obsessam aciem direxerunt. Quo audito fideles S. Petri, soluta obsidione, obviam ei duobus milliaribus, non tam multitudine sua, quam misericordia Dei, & justitia sancti Petri, non tam armis, quam virtute sanctæ Crucis confisi processerunt. Unde & Crucem altissimam in quodam plaustro erectam, & rubro vexillo decoratam usque ad locum certaminis secum duci fecerunt. Vuelph quoque Dux cum sua legione & Magdeburgensis legio, relictis equis, pedites incedebant. Cum autem jamjam congressuri essent, omnes in terram prostrati, cælum oratione penetraverunt, quam pro eis ibidem reverendissimus Magdeburgensis Archiepiscopus cum multis lacrymis, & gemitibus effudit. Igitur in nomine Domini congressi, incredibilem hostium stragem fecerunt, ita ut novem nimium altæ congeries cadaverum ibi viderentur, præter illos, qui per campos, & silvas fugitantes occubuerunt.*

Victoria potiti Catholici adversus schism.

VII. Henrici Imp. clades ingens.

Henricus autem in primo impetu congressionis dissimulato habitu primus inter primos terga vertens, omnia vexilla sua nostris derelinquens, usque ad Rhenum satis accelerato pervenit; sed nostri eum longo tempore insecuti, tandem magnam prædam de hostibus reportaverunt; ipsius sane servitia cum vestimentis regalibus, item nescio quot capellas Episcoporum cum aliis innumerabilibus nostri acceperunt. In illa ergo congressione quot millia adversariorum occubuerint, nondum explorare potuimus. Ex parte autem fidelium S. Petri nonnisi quindecim homines mortuos invenire potuimus, licet diligentissime perquireremus. Et de ipsis quindecim nonnisi tres in loco certaminis objere, reliqui aliquot diebus postea vixerunt. Inter mortuos, & vulneratos non nisi triginta reperire potuimus ex nostris.

VIII.

Et hoc utique nulli humanæ virtuti, sed potius divinæ adscribendum est, cum fideles sancti Petri vix decem millia habuerint; adversarii autem etiam viginti millia excessisse referantur. Itaque nostri per misericordiam Dei victoria potiti, in campo certaminis ea nocte castrametati sunt, & in crastinum ad obsidionem urbis reversi absque sanguine eam ceperunt. Deinde Vuirceburgensi Episcopo cum magnis laudibus civium, clericorum, laicorum in sedem suam restituto, congruoque militum præsidio civitati imposito, ipsi cum magna gloria & lætitia singuli in sua redierunt. Factum est autem hoc prælium in sequenti die post festum sancti Laurentii, videlicet in anniversaria die, quando Hermannus Rex cum Suevis Bajoarios devicit. Ego quoque ipse, qui hæc Chronica a millesimo quinquagesimoquarto anno Dominicæ Incarnationis hucusque perduxi, de prædicto prælio non tam aliorum relata, quam quæ ipse vidi, & audivi, ad laudem & gloriam Dei, fidelibus annuntiare curavi. Hucusque Bertholdus.

Fo-

IX. Obitus S. Anselmi Lucensis Episc.

Eodem anno Mantuæ decimoquinto Kalend. Aprilis ex hac vita migravit in cœlum sanctus Anselmus Lucensis Episcopus, de quo sæpe superius mentio facta est; in cujus vita ejus discipulus hæc de tempore obitus ejus: *Igitur anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi millesimo octuagesimosexto, Episcopatus vero sui decimotertio, Indictione nona, finitis jam annis septem excommunicationis Henrici quondam Regis, post transitum autem felicissimi Papæ Gregorii Septimi mense nono, die vero vigesimotertio, obdormivit in Domino venerabilis dominus & pater noster Anselmus Lucensis Episcopus, decimoquinto Kalend. Aprilis, in civitate Mantuana, præsidente reverentissimo Episcopo Ubaldo, atque dominante ibidem nobilissima Duce & Marchionissa domina Mathilde.* Quomodo autem contigerit præter institutum, ut non in Capitulo monachorum sancti Benedicti, ut ipse jusserat, sed in Episcopium delatum fuerit ejus corpus, ita idem auctor paulo superius:

X. De sepulturæ S. Anselmi loco.

Et cum concedentibus Episcopo atque Comitissa, cæterisque omnibus jam deferentibus ad monasterium corpus; affuit subito reverentissimus Sabinensis Episcopus dominus Domnizo, quem & Spiritus sanctus suscitavit, ut clamaret, dignum esse, ut in Episcopio Episcopus sepeliretur. Tanto (inquit) lucerna, non decet, ut abscondatur. Ipse adhuc vivens, tanquam indignum se humiliavit; nos autem ut vere dignum exaltare oportuit hominem, quem fuisse scimus sanctissimum. Acclamatum est idem statim ab universis, rapiturque a monachorum exequiis, in Episcopium defertur, ibique venerabiliter sepelitur. Mirabamur hoc quasi magnum primo miraculum, nescientes quid deinceps mirabilius erat futurum. Nam & idquoque primo notavimus, quod multi Episcopi, & Cardinales, magna etiam multitudo militum, die obitus sui eadem in civitate convenerant, & ipsius transitum, & clara miracula viderunt post obitum. Porro cœpere edi miracula tertia die post obitum, quæ sic idem auctor aggreditur enarrare:

XI. De miraculis sancti Anselmi Lucen. Episc.

Tertia itaque nocte post sanctissimi Patris venerandam dormitionem quædam contracta, quæ una semper manu, & posterioribus personæ serpebat potius, quam gradiebatur, quæ etiam in domo nepotis Episcopi annum unum, & duos menses, ac dimidium manserat, apud prædicti Patris tumbam, meritis ipsius sana erecta est in prima noctis vigilia. Sequenti vero die circa tertiam (ut visum est) horam fertur, quod quædam a nativitate cæca ibidem fuerit illuminata, quam Brixiensis Comitatus incolam tunc audivimus. Eadem quippe die, &c. Brevitatis enim causa describere prætermittimus octoginta insignia miracula, quæ ibidem a sancto edita fuerunt usque ad quinquagesimum diem ab ejus obitu, quo idem auctor illa scribebat. Porro accedit auctarium, nempe epistola Ubaldi tunc Episcopi Mantuani ad Mathildem de miraculis ibidem visis una die, nempe, vigilia Ascensionis Dominicæ: quæ quoniam brevis est, hic eam reddere non gravabimur. Sic se habet:

XII. Ubaldi Episc. epistol. ad Mathildem.

Dominæ Mathildæ Ubaldus Mantuanus Episcopus gaudium & lætitiam.

Immenso desiderio vestro desideratam scribimus lætitiam. Fuit quædam de Caprona, quæ velut animal, manibus, & pedibus incedebat, quam Deus omnipotens per merita sanctissimi Patris nostri erexit, & aliter tantum officio pedum (sicut hominis naturæ expedit) frui concessit. Simile etiam remedium cuidam de insula Parmensi, quæ est juxta caput Parmulæ, similiter incurvata conferre dignatus

PAGIUS II. *Moritur S. Anselmus Episc. Lucensis.*

A num. IX. ad XVI. *Anno Incarnat. Domini nostri J. C. MLXXXVI. Episcopatus vero sui anno XIII. indict. IX. finitis iam annis septem excommunicationis Henrici quondam Regis; post transitum autem felicissimi Papæ Gregorii VII. menses novem, dies viginti tres, obdormivit in domino venerabilis dominus & Pater noster Anselmus Lucensis Episcopus X. Kalend. Aprilis in civitate Mantua, præsidente Reverendissimo Episcopo Ubaldo, atque, dominante ibidem nobilissima Duce ac Marchionissa Mathilda*, inquit Presbyter Pœnitentiarius domesticus ejus in illius Vita in Actis SS. Bollandiana ad diem XVIII. Martii recitata. Sed loco, X. *Kalend. Aprilis*, legendum *XV. Kalend. Aprilis*; & loco, *dies XXIII* legendum, *dies XXII.* a die enim vigesima quinta mensis Maii anni præcedentis, quo Gregorius VII. mortalitatem explevit, ad diem XVIII. mensis Martii hujus Christi anni, quo sancti Anselmi Lucensis memoria celebratur, quove mortuus dicitur, menses tantum IX. & dies XXII. effluxere.

Ex his verbis eruitur, *Mathildam* Comitissam Mantuæ dominatam esse, ad quam etiam urbs Lucensis pertinebat.

III. *Bonizo Episc. Sutriensis interest ejus exequiis.*

Rogavit sanctus Anselmus, inquit Presbyter Pœnitentiarius, *quatenus in Capitulo monasterii S. Benedicti, quod est in ripa fluminis Eridani sub obedientia sacri Cluniacensis cœnobii, unde frater ipse ac Monachus fuit, sepulturæ commendaretur; & cum, concedentibus Episcopo* (nempe Mantuano) *atque Comitissa Mathilda, cæterisque omnibus, jam deferretur ad Monasterium corpus, affuit subito* SUTRIENSIS EPISCOPUS NOMINE BONIZO, *quem Spiritus sanctus suscitavit, ut clamaret dignum esse ut in Episcopio Episcopus sepeliretur.* Baronius num. X. locum illum refert, sed valde depravatum; loco enim *Sutriensis Episcopus nomine Bonizo*, mendose habet, *Sabinensis Episcopus Dominus Domnizo.* Et tamen certum est, ut jam vidit Lambecius lib. 2. Biblioth. Cæs. cap. 8. hoc anno, quo sanctus Anselmus obiit, *Bonizonem* fuisse Episcopum Sutrinum,

& tunc

ne est. Praterea puer quidam de Monteclaro manum, & pedem contractum habebat, cui Deus utrumque precibus beatissimi Præsulis, ad certum usum restituit. Nec non mulieri cuidam de loco, qui dicitur Insula agenti, quæ manum aridam habebat, per ejusdem patroni nostri intercessionem optata salus advenit. Cuidam quoque puero de Rivalta visum reddidit. Quædam similiter de Episcopatu Veronensi, cum jam civitati nostræ appropinquaret, oculorum claritatem recepit. Quidam etiam de Plovizzano, cui calcanee natibus indissolubiliter adhærebant, pristinæ restitutus est sanitati: quem domino, & religioso viro Lugdunensi Archiepiscopo ostendimus, & locum denotavimus, ubi calcanei juncti fuerant. Quam multi ex Episcopatu Brixia, & Verona, diversisque aliis partibus, qui convenerunt pro veneratione Sancti viri in vigilia Ascensionis Domini, & videntes fieri, conversi sunt ad dominum, abrenuntiantes diabolo, & sequacibus ejus, & promittentes, se prius ad effusionem sanguinis perventuros (si ad id periculo devenirent) quam ab hac fide deficerent. Hac omnia in vigilia Ascensionis Domini, & in sequenti nocte facta sunt, & multa alia, quæ præ multitudine invenire non potuimus, quæ si invenerimus, scribemus. Hactenus Ubaldus Episcopus ad Mathildem.

XIII. Ex miraculis S. Anselmi Lucensis convicti errotis schism.

Conferebant ista plurimum (ut audisti) ad salutem etiam animarum, nimirum cum viderent schismatici ab Episcopo, qui verbis, scriptisque Gregorium Papam defenderat, atque Guibertum pseudopontificem improbaverat, tot tantaque miracula edi; plane Deum stare a parte Catholicorum intelligentes, qui perspicaciores essent, & non obstinati mente, ex schismate recedentes, ad Ecclesiam Catholicam sponte redibant. Quod & testatur alius ejusdem temporis auctor Bertholdus Constantiensis, dum in Chronicis suis ejusdem Anselmi hoc eodem anno mentionem faciens hæc habet:

Beatus Anselmus quondam Lucensis Episcopus, ipso eodem sua depositionis anno, innumerabilibus capit miraculis coruscare, qui post obitum, venerabilis Papa Gregorii Septimi fideles sancti Petri contra tyrannidem Henrici adhuc in carne vivens multum incitavit, sed multo plus post obitum suum miraculis coruscans, eosdem contra eumdem persistere confortavit; unde & pars Henrici de die in diem capit deficere; Catholici autem in fidelitate sancti Petri non cessaverunt proficere. Hæc ipse. Et in eamdem sententiam Domnizo in vita Mathildis versibus istis:

> *Arctus Anselmi condivit, Mantua servit,*
> *De quo quod glistit monstrasti, Christe Mathildi.*
> *Nam virtute tua fecit miracula plura,*
> *Servulus ipse tuus de sanctis extitit unus,*
> *Catholica parti favet indicium probitatis,*
> *Schismatica parti signum quasi debilitatis.*
> *Inde triumphanda gaudet Comitissa precando:*
> *Hujus enim Patris precibus putat auxiliari, &c.*

Porro Mathildem curasse, ut vita Anselmi scriberetur, idem auctor paulo inferius his docet versibus:

> *Tertius existens ab eo Lucensis, & ille*
> *Rangerius rector dictavit eam sibi metro.*
> *Dictavit pulchrum super librumque secundum &c.*

At

PAGIUS

& tunc non Domnizonem, sed *Gregorium* creatum Cardinalem, qui anno MLXXVII. Legatus ad Henricum Regem in Germaniam missus est, annoque MLXXXVIII. obiit, fuisse Cardinalem Episcopum Sabinensem, ut videre est apud Ciaconium, ubi id certis monumentis demonstrat. Ad hunc errorem, cum Ughellus Tom. I. Italiæ sacræ animum non advertisset, inter Episcopos Sabinenses Ubaldum & Gregorium, fictitium illum *Domnizonem* inseruit: adeo refert, ut Historia Ecclesiastica, quæ omnium Scriptorum promptuarium quoddam est, quantum fieri potest, emendetur. Is error non Baronio, sed exemplari, MS. quo usus est attribuendus: Vita enim *S. Anselmi* Lucensis aliquot post ejus mortem annis a Sebastiano Teognagelio Bibliothecæ Cæsareæ Præfecto in Syntagmate *veterum Monumentorum pro Gregorio VII. anno MDCXII. Ingolstadii primum edita.*

IV. De ejus Libris.

Multos libros scripsit in ejus Vita recensitos, ex quibus supersunt libri duo contra *Guibertum* Antipapam & sequaces ejus, pro defensione Gregorii VII. Papæ, qui nunc extant in Biblioth. Patrum. In multis Codicibus MSS. ei attribuitur insignis Collectio *Canonum Ecclesiasticorum*, sed eam non esse genuinum ejus fœtum, aliqui Viri docti scripserunt; varia enim Urbani II. & sequentium Pontificum Decreta continet, cum tamen Anselmus ad illorum tempora non pervenerit. Deinde vetus auctor Vitæ ejus memoratus, lucubrationes Anselmi recensens istius Collectionis non meminit, sicuti nec Sigebertus, nec Trithemius. De ea legendus Baluzius in Opere de Emendat. Gratiani, tam in Præfat. ad Lectorem num. XIX. quam etiam in Notis pag. 641. Hanc tamen opinionem (quæ nuper exorta) non parum dubiam facit *Catalogus Pontificum*, & De-

XIV. Scripta S. Anselm. Lucen.

At non extat ille quidem, sed tantum quæ soluta oratione ab Anselmi pœnitentiario scripta habentur, a quo & lucubrationes Anselmi recensentur his verbis: *Ex multis, ac diversis sanctissimorum patrum voluminibus unum compilavit canonicarum sententiarum non modicum corpus.* Extat illud ipsum integrum jam cusum. De quo ipso volumine in vita illa prolixius scripta hæc leguntur: *Apologeticum unum ex diversis sanctorum Patrum voluminibus compilavit, quibus domini Papæ Gregorii sententiam, & universa ejus facta, atque præcepta canonicis defenderet rationibus. Multos libellos propriis manibus conscripsit. In lamentationes Hieremiæ dulcissimam fecit expositionem. Psalterium quoque rogatu benedictissimæ Dei Mathildæ exposuit luculentissime breviter quidem, sed utiliter usque ad illum locum: Benediximus vobis in nomine Domini. Ibi siquidem expositionem finivit, nobisque omnibus, ut alter Patriarcha Jacob, benedixit, cujus (ut notum est) in universam jam Italiam benedictio descendit. In ipso etenim, & per ipsum hæretici, & schismatici alii convertuntur alii confunduntur.* Et inferius de observantia erga Gregorium Papam.

XV. S. Anselmus imitator Gregor. Papæ.

Ante omnia vero id studii semper habuit, quatenus sanctissimum magistrum suum Papam Gregorium imitaretur in omnibus, adeo ut discrepare ab illo prorsus nollet, etiam in aliquo: Illius semper meritis tribuit quidquid in ipso fuit, dum vitam rememoravit monasticam & solitariam, quam se crebro flevit amisisse, &c. At ipse vitæ Scriptor perorans, quisnam fuerit, ita declarat: *Hæc de beatissimo patre & patrono nostro sancto Anselmo Lucensi Episcopo perpauca quidem, quantum ad ipsius merita; sed vestris spero piis desideriis proficientia. Ego B. peccator, presbyter suus in pœnitentia, non dico filius sed servus, ab ipso multis cum lacrymis ad eundem ordinem promotus venerabiliter vobis expectantibus explicavi devotus: precor vos, orate pro me.* At de Anselmo modo hactenus, & pro instituto satis.

XVI.

Hoc itidem anno Carthusiæ solitudo cœpta est habitari a sancto Hugone Episco-

PAGIUS

Decretorum ab ipsis editorum. Ex sexcentorum numerum Codice 6381. *Vaticano ante Anselmi Lucensis Episcopi Decretum*, a Schelestratio Bibliothecæ Vaticanæ Præfecto, Romæ cum Appendice ad Opus Chronologicum anno M DC. XCII. sub eo titulo publicatus. Si enim Codex ille tantæ sit antiquitatis, vel sancto Anselmo vivente, vel paulo post ejus obitum exaratus fuit; sicque laudata Decreta Urbani II. & sequentium Pontificum in eo non reperiuntur, quo de re Romam ad amicos scripsi.

V. *Fundatio Ordinis Cartusiensis.*

Ad ann. XVI. *Sanctus Bruno* Ordinis Cartusiensium institutor Manassis Archiepiscopi Remensis postea dignitate moti mores corruptos perosus, ex urbe Remensi discessit, & deinde sæculo renunciavit: *Urbe deserta*, inquit Goibertus Abbas in ejus Vita, *sæculo etiam abrenuntiare proponit, qui suorum notitias horrens ad Gratianopolitanum processit territorium. Ibi in arduo & admodum terribili promontorio, ad quod difficillimum & valde insolens iter intenditur: sub eo etiam præruptissimæ vallis vorago dehiscit habitare deligens, hujusmodi mores instituit, & sequaces ejus hodieque sic vivunt.* Describit postea mores & instituta Cartusiensium. In Epistola vero, quam ipsemet Bruno ex Calabria ad Radolfum Viridem Præpositum Remensem dedit, ei significat se in finibus Calabriæ eremum incolere, hortaturque, ut sæculi tempestatibus se subducat: quod si ad hæc agenda Dei amore non provocetur, metu saltem pœnarum terreatur, & meminerit præpositi ac sponsionis, quam olim Deo fecerit: *Reminiscitur quippe dilectio tua*, inquit, *quod cum ego, & tu, & Fulcius monoculus quadam die simul fuissemus in hortulo adjacenti domui Adæ, ubi tunc hospitabar, de falsis oblectationibus & perituris hujus mundi divitiis, nec non de perennis gloriæ gaudiis aliquandiu, ut opinor, tractaremus, unde divino amore ferventes promisimus ac vovimus Spiritui sancto, in proximo fugitiva sæculi relinquere, & æterna captare, nec non monachicum habitum recipere, quod & in vicino peractum esset, nisi tunc Fulcius Romam abiisset, ad cujus reditum peragenda distulimus, qua moram faciente, aliisque intervenientibus causis, divinus amor elanguit; refriguit animus, fervorque evanuit. Quid ergo superest, carissime, nisi a tanti debiti nexibus te citius expedire, ne pro tam gravi, tamque diuturno mendacii crimine iram incurras Potentissimi, & propter hoc cruciatus immanes?* &c. Hæc causa, cur vir sanctus a mundi consortio discesserit, ut severiora Vitæ Monasticæ instituta sectaretur, non vero apparitio alicujus hominis nuper demortui se damnatum esse clamantis, uti vulgo dicitur.

VI. *Ante biennium perosta.*

Verum non hoc anno, ut putavit Baronius, sed anno millesimo octogesimo quarto *sanctus Bruno* eremum petiit, & Cartusiam in Episcopatu Gratianopolitano fundavit, ut constat ex Charta, qua ei a quibusdam privatis viris in ea ibidem nominatis solitudo illa concessa est: *Itaque Magistro Brunoni, & his qui cum eo venerunt fratribus, ut Deo vacarent, ad inhabitandum solitudinem quærentibus ipsis, eorumque successoribus in æternam possessionem spatiosam eremum concessimus, ego Humbertus de Miribel, una cum Odone fratre meo, & cæteris qui juris aliquid habebant in prædicto loco, &c. præfata quidem terra his terminationibus conclusa, a magistro Brunone, & ab his, qui cum eo erant fratribus cœpit inhabitari, & construi anno ab Incarnatione domini MLXXXIV. Episcopatus vero domini Hugonis Gratianopolitani Episcopi quarto, qui videlicet laudat & corroborat hoc donum, quod fecerunt suprascripta persona, cum omni Conventu Clericorum suorum; & quantum ad se pertinet, quidquid sui juris esse videtur, omnino concedit. Testes Hugo Decanus*, &c. Sanctus autem Hugo anno MLXXX. Episcopus Gratianopolitanus renunciatus, ideoque anno MLXXXIV. quartus ordinationis ejus annus adhuc in cursu fuit. Quare Sigebertus hujus temporis Scriptor in Chronico accurate Cartusiensis Ordinis institu-

Digitized by Google

Carthusia solitudo quando habitari cœpta.

scopo Gratianopolitano, sanctoque Brunone auctore sancti instituti, ejusque sociis, ex quo loco & nomen accepere, ut Carthusiani monachi dicerentur. Quod ad tempus spectat, cum superius dictum sit ea ejusdem S. (a) Hugonis vitæ Actis, ipsum anno millesimo octogesimo creatum fuisse Episcopum Gratianopolitanum post duos vero annos adiisse Cluniacenses, ibique moratum annum unum, inde ad Episcopatum reversum, in eo transegisse tres annos; plane invenies, sexto anno a sua ordinatione cum sociis, hoc nempe anno petiisse Carthusiam. Quomodo autem anno sexto post incolatum Carthusiæ idem Bruno vocatus fuerit ab Urbano Papa, ab eoque aliquantum retentus, suo loco dicetur.

(a) *Apud Sur. die 1. April. c. 2.*

Quod spectat ad Orientalem Ecclesiam, hoc anno Cosmas Patriarcha Constanti-

PAGIUS

VII. *Refellitur opinio contraria.*

tutionem cum anno MLXXXIV. alligavit, sicuti & Auctor Fasciculi temporum.

Baronius ideo sanctissimi Ordinis fundationem in hunc annum distulit, quia Guigo scriptor Actorum Vitæ sancti Hugonis, cui necessitudine conjunctissimus fuit, ita loquitur: *Hugo duobus post consecrationem expletis annis, contemptis omnibus, Casæ Dei Ordinis Cluniacensis factus est Monachus. Ibi novitius annum vixit. Post hoc* (seu post hunc novitiatus annum, atque adeo tertium a sua ordinatione) *cogente Gregorio VII. e monasterio, quo fervens intraverat, ferventior est reversus, &c. & ecce tribus necdum in Episcopatu post monasterii reditum completis annis, adest magister Bruno.* Quæ verba Baronius sic interpretatur, ut Hugo primum annos duos solidos post consecrationem Romæ, ubi ea facta, exegerit, & in Casæ Dei monasterio tertium; deinde a *Casa Dei* Gratianopolim reversus, alios fere tres in Episcopatu posuerit, ante adventum *Brunonis*, & sexto anno a sua ordinatione, currenti nempe, cum sociis Cartusiam petierit. Ita quidem prima fronte locus ille explicandus videtur, sed Charta Fundationis *Cartusiæ*, quam Baronius non viderat, huic interpretationi adversatur, demonstratque ita intelligendum, ut *Bruno post monasterii reditum*, idest, statim vel paulo post ad Hugonem venerit, qui eo tempore necdum tres in Episcopatu compleverat annos. Nec refert quod *Guigo* dicat, Hugonem *duobus post consecrationem expletis annis* monachum induisse. Nam in Dissert. Hypatica, quemadmodum & in hac Critica, variis passim testimoniis ostendi, Scriptores his loquendi formulis, *tribus annis elapsis*, vel *triennio transacto*, similibusve, sæpe intelligere annos tres utrimque incompletos, & biennium sumere pro unico anno, si res nempe in fine unius incœpta, & initio sequentis absoluta fuerit.

VIII. *Causa fictitia conversionis S. Brunonis.*

Circumfertur, ut mox tetigi, horrenda Historia hominis in magna pietatis opinione Parisiis demortui, qui e feretro terribili voce se justo Dei judicio condemnatum esse declararit; cui spectaculo cum *Bruno* & socii adfuissent, mundum relinquere & in desertum locum secedere proposuerint, indeque ad sanctum *Hugonem* Gratianopolitanum Episcopum, in cujus Diœcesi eremum suo consilio valde idoneum esse didicissent, accesserint. Verum hæc fabula ducentis fere a morte sancti Brunonis annis excogitata, jure merito a Viris doctis explosa fuit; cum constet de causa secessus Brunonis, quæ alia non fuit, quam Vitæ solitariæ desiderium, ut ipsemet in Epistola laudata ad Præpositum Remensem, & Guibertus Abbas Novigentinus in ejus Vita diserte insinuant. Porro Cartusienses se se primitus *Pauperes*, vel *Pauperes Christi* appellasse demonstrant loca a Ducangio in voce *Pauper* relata.

IX. *Eustratius Garidas succedit Cosmæ in Episc. Constantinop.*

Cosmæ Patriarchæ Cpolitani mortem Baronius eodem numero XVI. consignat, eique annos quinque & menses sex attribuit, quos ab anno MLXXX. deducit. Verum jam ostendimus, Joanni Xiphilino anno MLXXV. die secunda mensis Augusti vita functo Cosmam successisse; Anna vero Comnena lib. 3. pag. 79. scribit: *Patriarcha Cosmas post aliquot ab Irene coronata dies* (quod initio mensis Aprilis anni MLXXXI. contigisse diximus) *ipsa memoria confessionis Sancti Joannis Theologi* (die nempe septima mensis Maji, qua Græci sancti Joannis Evangelistæ festum celebrant) *peracto sacro in Templo ejusdem Sancti Apostoli ad Hebdomum sito, Patriarchalem dignitatem ultro abdicavit, postquam eam tenuisset annos quinque & menses novem, secessitque in monasterium Callia* (de quo Scriptores Byzantini verba non faciunt). *Gubernacula vero Patriarchalis sedis suscepit in manus Eunuchus Eustratius Garidas*, quem Anna pag. 75. jam dixerat fuisse Monachum magus specie virtutis, quemque Baronius perperam *Eustathium* vocat. Annos etiam quinque & menses novem Ecclesiam Cpolitanam *Cosmam* Monachum rexisse, prodit Zonaras in Alexio Imp. Cosmæ itaque die septima Maji anni MLXXXI. non morienti, sed dignitatem abdicanti successit *Eustratius Garidas*, qui hoc tempore jam mortuus erat, ut infra monstrabimus.

X. *Bohemiæ Dux Rex appellatur & Episcopatus Moraviæ cum Pragensi unitur.*

Hoc anno *jubente & peragente Romanorum Imperatore III. Henrico Augusto celebrata est Synodus magna in Urbe Moguncia, ubi quatuor Archiepiscopi & XII. Præsules simul cum Abbatibus monasteriorum, & cæteris fidelibus residentes plurima decreta super statu Ecclesiæ scriptis roboraverunt*, inquit Cosmas Pragensis Decanus hujus temporis Scriptor in Chron. Bohem. In eo Conventu, subdit Cosmas, Wratislaus Dux Bohemorum tam Bohemiæ quam Poloniæ præfectus est & *Egilbertus* Archiep. Trevirensis jussus eum Pragæ in Regem ungere. In eodem Episcopatus Moraviensis suppressus mortuo jam anno superiori Joanne Moraviensi Episcopo, & parochia illa ut semper fuerat, Pragensi Episcopatui conjuncta. Refert idem Cosmas Diploma Henrici III. Imp. quo unio illa confirmatur, in cujus fine legitur: *Dat. III. Kal. Maji, anno ab Incarnat. Domini MLXXXVI. indict. VIII. Anno autem Domini Heinrici, regni quidem XXXII. Imperii vero III.* In eo Diplomate dicitur, Episcopatum Pragensem ab initio Bohemiam ac Moraviam complexum esse, & tam a Benedicto Papa, quam a primo Ottone Imp. sic confirmatum fuisse, sed postea divisum esse & imminutum sola Dominantium potestate. *Egilbertus* Treverensis Archiep. venit Pragam *XVII. Kalend. Julii*, subjungit Cosmas, & inter sacra Missarum solemnia *Wratislaum*, & *Zwatavam* ejus conjugem coronavit.

Eustathius Patriarcha Constant.

nopolitanus, ubi sedisset annos quinque & menses sex, decessit, atque in locum ejus substitutus est Eustathius, cognomento, Garides. Hæc de successione ex codice juris Orientalis, tomo primo, in quo inest series Patriarcharum Constantinopolitanorum.

Mil.

PAGIUS XI.

Regius titulus Bohemiæ Ducibus sub Friderico rursus concessus.

Wratislaum XX, Bohemorum Ducem in hoc Conventu seu Pseudo-Synodo Moguntina, cui *Clementis* Antipapæ Legatos interfuisse, testatur Cosmas citatus, hoc anno Regem Bohemiæ & Poloniæ coronatum, Regiamque dignitatem, quæ ab excessu Suatopluci seu Spentopulchri in Moravia regnantis suppressa fuerat, restitutam, docent etiam *Æneas Sylvius* in Hist. Bohem. cap. 22. & Dubravius lib. 9. Hoc tempore *Bohemi* nihil in Polonia possidebant, ut videre est apud Chromerum in Hist. Polonorum, sed Pessina in Marte Moravico lib. 3, cap. 2. existimat, Poloniæ nomine intelligendam *Silesiam*, Poloniæ partem. Addit ab hoc tempore Reges Bohemiæ, dum Comitiis Imperii intersunt, proximum ab Imperatore locum obtinere, sicut & in aliis publicis actibus juxta Auream Bullam cap. 22. & successores Wratislai tam fratres, quam filios Ducis tantum nomen tulisse, quod Æneas Sylvius suspicatur accidisse, *quod Imperatores Romani indultum sumendæ coronæ more majorum obtinere non valuerunt*. Friderici tamen Ænobardi tempore Bohemiæ Principes Reges iterum appellati, & titulus ille ad posteros propagatus, ut ibidem videbimus.

Juffetus Marochii Rex & Almorabitarum Imperator, ex Africa hoc anno in Hispaniam venit, & postea ibi Monarchiam suam statuit, uti anno MXCI. videbimus.

I. Millesimus octogesimus septimus sequitur annus, Indictione decima inchoatus, quo Victor Papa septimo Idus Maii Romæ consecratur. Quomodo autem ista contigerint, Leo (a) Ostiensis rerum inspector sic narrat: Sequenti anno, medietate Quadragesimæ apud Capuam Episcoporum congregato Concilio, cum ipse electus una cum Episcopis Cardinalibusque Concilio præsideret, Cincius etiam Romanus Consul cum nobilibus plerisque Romanis, Jordanisque princeps Capuæ & Rogerius Dux cum omnibus fere suis optimatibus adesset; finito Concilio, rursus ex insperato illum clerici & laici precibus multis lacrymisque fatigant. Sicque biduo immobilis perstitit. Tandem Duce, ac Principe, Episcopisque & fidelibus cæteris ad ejus vestigia flentibus, victus precibus ac rationibus cessit; Electionemque præteritam, Crucem ac purpuram resumendo, firmavit duodecima Kal. Aprilis, Dominica in ramis Palmarum. Inde Cassinum reversus, ibi Pascha celebravit.

(a) Leo Ost. l. 3. c. 67. 68.

Concilium Capuanum.

II. Victor Papa Romæ consecratur.

Solemnitate peracta, cum Capuano, ac Salernitano Principe Romam perrexit, ac juxta Ostiensem urbem Tiberim cum omnibus transiens, gravi languore compressus, extra porticum sancti Petri tentoria fixit. Et quia Ravennas hæresiarcha, qui vivente Gregorio Papatum invaserat, sancti Petri Ecclesiam armis tenebat, instantibus militibus Principis, eadem die recuperata Ecclesia est. Dominica vero Ascensionem subsequente Romanis fere omnibus trans-Tiberim magna cum frequentia celebritate occurrentibus, electus ipse ab Episcopis Ostiensi, Tusculano, Portuensi & Albanensi, Cardinalibusque & Episcopis & Abbatibus assistentibus plurimis, Ecclesiastico more sacratus, & in Apostolica Sede locatus est septimo Idus Maii. Et paulo inferius: Prædictus autem Pontifex Romæ diebus octo remoratus una cum memoratis Principibus ad hoc monasterium redit.

Ann. Eccl. Tom. XVII.

III. Adventus Mathildis Romam.

Parvo post tempore Comitissa Mathildis Urbem adiens, cum Legatis missis multum deprecata est, ut ejus frui aspectibus atque alloquiis mereretur; eam quippe causam solam sibi fuisse Romam adeundi. Quid ageret, ignorabat. Urgebat eum languoris molestia nusquam progredi, sed pro Ecclesiæ commodis vilis erat illi salus corporis sui. Iter itaque per mare festinus aggreditur: cumque ad Urbem pervenisset, a Comitissa & ejus exercitu, ac cæteris beati Petri fidelibus devotissime officiosissimeque suscipitur, atque in Ecclesia beati Petri octo diebus remoratus est. Postmodum in die sancti Barnabæ super altare sancti Petri, Missam solemniter celebrans, eadem die auxilio atque ope Comitissæ trajecto Tiberi, ingreditur Romam Trans-Tiberim Urbem totam, Romanorumque maximam partem, & omnem pene nobilium cœtum, castrumque sancti Angeli, beati Petri basilicam, urbem Ostiensem ac Portuensem habebat sub ditione sua. Morabatur autem apud insulam Romæ, quæ & ipsa sui juris erat.

IV. Pugnatur pro Eccl. S. Petri.

Die igitur, qui Apostolorum præibat natalitia, nuntius quidam quasi ab Imperatore veniens, Consules ac Senatores, populumque Romanum, nisi a Victore deficerent, a corona submovit Imperii. Cum subito Romani supervenientes, præter Ecclesiam beati Petri, universa ceperunt, ipsamque vero Ecclesiam, quam Pontificis homines desuper tuebantur, ingredi nulla pacto potuerant. Verum quia hæresiarchæ Guiberti infinita erat multitudo; hi qui ex parte Pontificis erant, adversus etiam hostium manum obsistere non valentes, Trans-Tiberim, sive in castrum sancti Angeli se receperunt. Jam vo-

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hisp. MCXXV Anno Hegiræ CDLXXX. inchoato die 7. April. fer. 4. A.C. 1087 I.

Anno Periodi Græco-Romanæ 6580.

☉ 4. C. ☽ 5. P. 28. Mart. Indict. 10.

Jesu Christi 1087.

Victoris III. Papæ 2.

Henrici IV. Reg. 32. Imp. 4.

Alexii Comneni Imp. 7.

A Num. I. Ad VIII. Narrat Baronius ex Leone Ostiensi lib. 3. cap. 67. & seq. quid Romæ hoc anno egerit Guibertus Antipapa, qui ibi a multis Pontifex agnoscebatur, aitque num. IV. ex eodem Leone eum in Ecclesia sancta Maria in Turribus Missam cantasse; quam Ecclesiam Baronius num. VI. interpretatur Pantheon ab Agrippa ædificatum, & a Bonifacio Papa hujus nominis IV. in Ecclesiam commutatum, quod Bertholdus in Chron. dicat ipsum apud Sanctam Mariam ad Martyres, (quam Rotundam dicunt), se incastellasse. Verum Cardinalis doctissimus duas Ecclesias inter se valde diversas in unam confundit; uti enim observet Mabillonius in Indice solemnium Collectarum & Stationum S. R. E. Tom. II. Musei Italici pag. 544. & seqq. recitato, Ecclesia sancta Maria in Turre erat ad turres Basilicæ Vaticanæ, ut ex eodem Indice, aliisque documentis intelligitur, sancta vero Maria Rotunda, seu ad Martyres, Pantheon etiam appellata, erat in alia Urbis parte,

Ecclesia S. Maria Rotunda diversa ab Ecclesia S. Maria de Turribus.

Digitized by Google

vero die media in Ecclefia fancta Maria in Turribus Miffam Ravennas hærefiarcha cantavit. Sole autem ad occafum vergente, qui in Ecclefia fteterant, palam armati difceffere. Ita proh dolor! beati Petri Ecclefia, eo potiffimum die, quo toto orbe ejus feftivitas colitur; tam nocturno, quam diurno officio caruit. Sic fpes Guiberti elufa, qui in Apoftolorum folemnitate Miffas fibi celebrare cupiebat. Die altera ab hæreticis, Apoftolico altare locato, Miffa ibi peracta eft. Poftera die cunctis ad fua redeuntibus, eadem Ecclefia in jus Victoris Papæ remeavit.

V. Vifio de Petro Apoft.

Eo item tempore peregrini quidam, dum orationis gratia ad beatum Benedicti monafterium, pergerent, obvium habuerunt canonicum fenem. Percontantibus quis effet: Petrum Apoftolum fe effe refpondit. Sciscitantibus, quo pergeret: Ad fratrem, inquit, Benedictum proficifcor, ut cum illo paffionis meæ celebrem diem. Romæ quippe confiftere nequeo, quia Ecclefia mea diverfis procellis agitatur. Quod dum Fratribus viri illi poftmodum retulerent; ad fuccedentium memoriam conftituerunt, ejufdem Apoftoli folemnitatem non minori veneratione quam patris Benedicti celebrandam. Sed quod ab eo per Chriftum Fidei principium emanavit, ex quo omnis propago facerdotum feliciter germinavit; utique debuerat folemnius celebrari.

VI.

Quod autem audifti Guibertum ea die Miffam celebraffe in Ecclefia in Turribus dicta; eam fuiffe Pantheon ab Agrippa ædificatum, & a Bonifacio Papa in Ecclefiam commutatum, intelligas ex his, quæ Bertholdus in Chronicis hoc anno fic habet: *Guibertus vero hærefiarcha non magis ab incœpta perverfitate ceffavit; immo fe apud fanctam Mariam ad Martyres; quam Rotundam dicunt) incaftellavit. Dominus autem Papa in Infulam, quæ inter duos pontes fita eft, fe recepit.* Hæc Bertholdus Conftantienfis.

Mathildis victoria adverfus fchifmaticos.

Inter hæc autem Mathildis revocatur in Galliam Cifalpinam: nam Guiberti opera ejus Comitatus impetitus eft prœliis, ducibus Parmenfi Epifcopo una cum Regienfi. Quos omnes Mathildis noctu dum quiefcerent, nec quidquam tale timerent, aggreffa, vicit aufpice Petro. Tunc Heberandus Parmenfis Epifcopus captus, Gandulphus Reginus fuga lapfus tribus diebus latuit in fpinetis. De tanta autem victoria Domnizo hos habet verfus:

Gaudet turba Petri, turbatur concio Regis,
Inclyta Mathildis terror fuit omnibus illis.

VII.

Interea vero Guibertus per fuos Ecclefiam perfequi acrius pergit, de quo ifta (a) Leo Oftienfis fubjicit: *Pulfis Catholicis Epifcopis & Abbatibus, aliifque Ecclefiarum præpofitis doctrina & religione præftantibus, fcelestos & illiteratos, fingulis urbibus, monafteriis Ecclefiifque præfecit. Sæpe fingulos plerumque binos annis fingulis magiftri fui Simonis mercimonio execrando fubftituens, deprædandis locis fanctis, fibique non faventibus Chriftianis, immo ipfis quoque faventibus, dum non effet, qui armato refifteret, longe lateque fævitia Neronis & Decii perdita voluntate graffatus eft.* Et inferius: *Illi nempe Guiberto nemo Apoftolicam reverentiam exhiberet, vel obedientiam præter Imperatorem, ejufque complices, vel qui fe illi propter avaritiam (quæ eft idolorum fervitus) vel perpetuo, vel ad tempus fub jusjurandi facramento vendiderant. Quorum plurimi, quibus ejus perfidia claruerat, dum execrabilia divina immolaret facrificia, nec ad-effe tolerabant, fcientes eum nullo Romano fucceffiffe Pontifici, fed perfidum, perjurum invaforem ac fimoniacum Gregorio Papæ fuper adjectum fuiffe; Catholici vero, qui zelo Dei fidem ac religionem tuebantur, Victori Papæ fanctitate ac religione præftanti adhærebant.* Hæc Leo.

(a) Leo Oft. l. 3. c. 69.

Guiberti nefanda fcelera.

VIII. Victoria adverfus Sarracenos Africanos.

Qui vero Paftor legitimus gregis erat, & germanus Ecclefiæ Catholicæ Epifcopus Victor, vitans bella gerere adverfus Chriftianos, quos indignatio vel gratia Henrici ad tempus ab Ecclefia feparave-

PAGIUS

te, ubi etiamnum vifitur. Nec de hoc difficultas effe poteft.

II. *Saraceni in Africa & Sicilia a Chriftianis devicti.*

Ad num. VIII. Victor III. poftquam multum reluctatus eft, *Ecclefiaftico more facratus, & in Apoftolica Sede locatus eft VII. Idus Maii,* inquit Leo Oftienfis lib. 3. cap. 67. & ex eo Baronius num. II. Victor Papa non folum exercitum adverfus Saracenos Africam incolentes direxit, ut refert idem Leo cap. 70. & ex eo hic Baronius; fed etiam ejus tempore Pifani Africam depopulati funt. Lambecius enim lib. IV. Biblioth. Cæf. pag. 89. & feq. teftatur, in ea Bibliotheca extare veterem Codicem Græcum MS. continentem Anonymi cujufdam Expofitionem in Sancti Pauli Apoftoli Epiftolas, & in eo indicari antiqua miniata infcriptione marginali tempus quo Codex ille fcriptus, verbis Græcis, quorum hæc eft interpretatio: *Hoc tempore (nempe anno mundi 6596.) fubegit Rogerius Syracufas, occifo prius eorum Principe Saraceno Benavert, eodemque tempore Pifani devaftarunt Africam.* Hic enim annus mundi Eræ Cpolitanæ Kalendis Septembris hujus Chrifti anni inchoatus fuit. Fafellus lib. 7. de ca-

Digitized by Google

verat; omnem illam expeditionem militarem convertit adversus improbos Saracenos, Italiæ jugiter litora infestantes, Christianosque captivos abripientes. Quam autem felicissimum finem ea expeditio fuerit consecuta, idem Leo Ostiensis sic breviter narrat (a): *Æstuabat autem idem Apostolicus Victor Sarracenorum in Africa morantium superbiam frangere, perfidiamque conterere. Consilio itaque cum Episcopis & Cardinalibus habito, ex omnibus fere Italiæ populis exercitum congregans, illisque vexillum beati Petri Apostoli tradens, sub remissione peccatorum omnium contra infideles impiosque in Africam dirigit. Christo itaque duce ingressi Africam, centum millia pugnatorum occiderunt, urbe illorum præcipua capta & excisa. Porro ne quis ambigat, hoc Dei nutu contigisse, qua die Christiani victores evasere, ea etiam Italiæ nuntiata victoria est.* Hæc Victor Papa, qui Victoris Papæ & martyris, Africani genere cultor, pro Africanis adversus Arabes bellum suscepit felix principum felicioribus incrementis prosecuturus, si licuisset. De hac puto victoria loquitur Bertholdus, dum hæc habet anno sequenti: *Hic temporibus Pisani & Genuenses, & alii multi ex Italia Africanum Regem Paganum hostiliter invaserunt, & depradata ejus terra, ipsum in quandam munitionem compulerunt, & eum deinceps Apostolicæ Sedi tributarium effecerunt.* Hæc ipse.

(a) Id. ib. c. 70.

IX. Eodem anno, mense Augusto, idem Pontifex Beneventi Synodum habuit; quæ autem in ea acticata sint memoria digna, idem Leo sic narrat (b): *Victor autem Tertius, egressus Urbem, ad monasterium venit, sociatisque sibi Episcopis & Cardinalibus Ecclesiam sancti Nicolai in Pica solemniter dedicavit. Mense vero Augusto Synodum celebrare cum Apuliæ & Calabriæ Episcopis statuens, Beneventum pervexit. In qua idem Apostolicus præsidens, ait: Novit vestra dilectio, charissimi fratres Coepiscopi (neque latet orbem universum) sancta Romana & Apostolica Sedes, cui Deo auctore deservio, quot adversa pertulerit, quot denique per simoniaca hæreseos trapezitas malleis, tunsionibusque perfracta sit, adeo ut columna Dei vivi videretur jam pene concussa nutare, & sagena summi piscatoris intumescentibus fluctibus disrumpi, ac naufragii force perire. Guibertus enim hæresiarcha, qui vivente sancta memoria prædecessore meo Gregorio Papa Romanam invasit Ecclesiam, Antichristi præcursor, & satanæ signifer oves Christi dispergere, mactare, laniareque non desinit.*

(b) Id. ib. c. 72.

Concilium Beneventanum.

X. *Incitator enim incentorque malorum factus, quantas Gregorio Papæ injurias, quas persecutiones, quot clades intulerit, referre quis possit? excitavit contra eum conjuratos ipse conspirationis auctor, fugavit Urbe, sacerdotio, quantum in se fuit, simoniacus, perjurusque privavit, commovit adversus eum Romanum Imperium, concitavit gentes & regna; & (quod a sæculo est inauditum) excommunicatus ipse atque damnatus sanctum Pontificem excommunicare præsumpsit, Romanam Urbem hactenus sacrilegiis, cædibus, perjuriis, conspirationibus, flagitiis, & vitiorum omnium ludibriis profanare non desinit, & Simonis magi perfidia incensus, nequitiæ suæ complices ad tam impium & execrabile facinus evocans, coacto Imperatoris exercitu Apostolicæ Sedis invasor effectus est, contra præcepta Evangelica, contra Prophetarum Apostolorumque decreta, contra canonum & Romanorum Pontificum jura, nullo Cardinalium Episcoporum præcedente judicio, nullo Romani Cleri approbante suffragio, nullo devoti populi requisito consensu in sancta Romana Ecclesia totius nequitiæ ac perditionis caput effectus*

Damnatio Guiberti iterata sub Victore.

XI.

PAGIUS

cadis 2. pluribus agit de rebus a Rogerio in Sicilia contra Saracenos gestis, & præsertim de *Benavis* Saraceni Syracusarum Principis interitu, atque de recuperatione Syracusarum, de qua etiam legendus Hubertus Goltzius in Historia Siciliæ posteriori pag. 54. & seqq. ubi de Syracusa habet: *Rogerius Syracusas quadrimestri obsidione cinctas, Saracenisque frequenti pugna terra marique profligatis deditione cepit.* Sed uterque Scriptor ex hoc coætaneo corrigendus, cum id perperam referant ad annum Christi MLXXXV. Tota tamen Sicilia ante annum MXC. a Rogerio Saracenis erepta non est, ut legere est apud eundem Fasellum.

III. Expeditio Africana magis explicata.

De expeditione Africana a Victore Papa, antequam supremum diem currenti anno obiret, decreta loquitur etiam Bertoldus in Chron. ad annum MLXXXVIII. sed eam paulo aliter narrat: *His temporibus Pisani, & Genuenses, & alii multi ex Italia Africanum Regem Paganum hostiliter invaserunt, & depradata ejus terra, ipsum in quamdam munitionem impulerunt, & eum deinceps Apostolicæ Sedi tributarium effecerunt.* In antiquo vero Martyrologio MS. Ecclesiæ Lucensis a Fiorentinio in Comment. de Rebus ad Mathildem Comitissam spectantibus lib. 2. memorato, hæc Christianorum de Saracenis victoria cum an. MLXXXIX. alligatur, diciturque: *Fecerunt Pisani, & Genuenses stolum in Africam, & ceperunt duas munitissimas civitates, Almadiam, & Sibiliam in die S. Xysti, in quo bello Ugo Vicecomes filius Ugonis Vicecomitis mortuus est. Ex quibus civitatibus Saracenis fere omnibus interfectis maximam prædam auri, & argenti, palliorum & ornamentorum abstraxerunt. De qua præda Pisanam Ecclesiam mirabiliter in diversis ornamentis amplificavere & Ecclesiam B. Sixti in Curte Veteri ædificaverunt.*

IV. A num. IX. ad XVIII, Victor III. mense Au-

ctas est. Sed omnipotentis Dei potentia eum jam dictum Gregorium Pontificem post labores ac certamina plurima ad æternam requiem evocasset, & unanimi concordia Episcopi & Cardinales provincialesque Antistites una cum Romano Clero ac populo parvitatem nostram modis omnibus contradicentem & renitentem Apostolicæ Sedi præfecissent; non timens æterni Imperatoris judicium, nunc usque Christum & oves ejus, pro quibus ille fudit sanguinem suum, persequi non omittit. Idcirco auctoritate Dei & beatorum Apostolorum Petri & Pauli omniumque Sanctorum, omni illum sacerdotali officio & honore privamus, & a liminibus Ecclesiæ separantes, anathematis vinculo innodamus.

XII. De recentibus schismaticis vitandis.

Nostis præterea, & bene nostis, quos dolos machinati sint, quantasque mihi pressuras intulerint Hugo Lugdunensis Archiepiscopus, & Richardus Massiliensis Abbas, qui pro fastu & ambitione Sedis Apostolicæ, ad quam dudum clam inhiabant, ubi votis suis potiti non sunt, schisma in sancta Ecclesia fecerunt. Et Richardus quidem Romæ nostram electionem cum Cardinalibus & Episcopis egerat; Hugo autem ad nos post paululum veniens affusus vestigiis, dum obsequium nobis summo Pontifici debitum invitis ac retractantibus exhiberet, legationem a nobis in partibus Galliarum postulaverat & acceperat. Itaque donec parvitatem nostram electione facta, atque a se approbata repugnare conspexerant; ipsi modis omnibus insistebant, ne onus pro utilitate Ecclesiæ nobis impositum abjiceremus. Ubi vero nos tandem cedere perviderunt, conceptam diu flammam cupiditatis exaturatus evomuit. Quapropter cernentes sibi fratrum omnium unanimitatem constanter obluctari; ab eorum & nostra sunt continuo communione sejuncti. Unde vobis Apostolica auctoritate præcipimus, ut ab eis abstinere curetis, neque illis omnino communicetis, quia Ecclesia Romana communione sua se sponte privarunt. Nam ut beatus scribit Ambrosius: Qui se a Romana Ecclesia segregat, vere est habendus hæreticus.

XIII. Canones Concilii Beneventani.

*Constituimus etiam, ut si quis deinceps Episcopatum vel Abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus Episcopus vel Abbas habeatur; neque ulla ei ut Episcopo vel Abbati adhibeatur reverentia. Insuper ei beati Petri gremium & introitum Ecclesiæ interdicimus, quousque locum, quem sub tanto crimine ambitionis & inobedientiæ (quod est scelus idololatriæ) cepit, resipiscendo non deserit. Similiter etiam de inferioribus Ecclesiasticis gradibus, dignitatibusque constituimus. Si quis item Imperatorum, Regum, Ducum, Principum, Comitum, vel cujusvis potestatis sæcularis Episcopatum, vel quamvis aliam Ecclesiasticam dignitatem dare præsumpserit; ejusdem sententiæ vinculo se astrictum noverit. Cum trecenti & * octo Patres in Nicæno Concilio omnes hujusmodi vendentes & ementes excommunicaverint, censentes*

* decem & octo.

at

PAGIUS

Hugo Lugdunensis Archiep. Victorem III. calumniatur.

Augusto Synodum Beneventi celebravit, in qua inter alia dixit: *Nostis præterea & bene nostis, quos dolos machinati sint, quantasque mihi pressuras intulerint Hugo Lugdunensis Archiep. & Richardus Massiliensis Abbas, qui præ fastu & ambitione Sedis Apostolicæ, ad quam dudum clam inhiabant, ubi votis suis potiti non sunt, schismata in sancta Ecclesia fecerunt*, ut narrat Leo Ostiensis lib. 3. cap. 72. & ex eo Baronius num. XII. qui reliqua in Concilio Beneventano gesta prosequitur. Porro post Baronii mortem Labbeus Tom. I. Biblioth. publicavit Chronicon Virdunense ab Hugone Abbate Flaviniacensi compositum, in quo hic produci literas ad Mathildem Comitissam ab Hugone Archiepiscopo Lugdunensi datas, in quibus licet fateatur, se absentem electionem Desiderii canonice factam approbasse, electumque et legitimum Pontificem veneratum esse, valde tamen in illum, juncto sibi Richardo Massiliensi Abbate blaterat, quod ipsemet, qui sicuti Desiderius propositus fuerat a Gregorio VII. cum de successore rogatus est, antepositus ei non fuisset: *Postquam*, inquit, *ad Montem Cassinum pervenimus, ex ejusdem familiaribus nobiscum colloquiis, dum videlicet nefandissimos actus suos in auribus Episcoporum & Cardinalium jactanter recitare non erubesceret, copiosius necessario deprehendimus, quam intolerabiliter Deum in ipsius electione offenderimus, Quis enim nisi ex ipsius ore audisset, unquam crederet Henrico dicto Regi fidem eum dedisse, ut de obtinenda Romani Imperii corona fideliter eum adjuvaret?* Recitatur illa prolixa Epistola convitiis in Victorem III. sanctissimum Pontificem scatens Tom. X. Concil. ubi legi poteris.

V. Victor III. calumniis purgatur.

Promiserat quidem *Desiderius* seu Victor III, Henrico Regi suam apud Gregorium VII. intercessionem, ut Imperator crearetur, sed optime noverat Gregorium VII. coronam Imperii ei non concessurum, nisi pœnitentiam ageret, Ecclesiæque satisfaceret, eamque hypothesim involvebat Desiderii promissum, ut explicat Natalis Alexander Sæcul. XI. & XII. part. I. cap. 1. Art. XII. Quantum enim Sedis Apostolicæ & Ecclesiasticæ libertatis studiosus esset Victor, ipsemet demonstravit, cum Henricum jam excommunicatum non adierit, nisi ut eum ad pacem hortaretur, & ab eversione Cassinensis monasterii prohiberet. Hinc cum Regis Cancellario, aliisque Ministris, quamvis amicis olim suis, excommunicatione pariter irretitis, comedere, bibere, orare noluit. Præcipienti Henrico, ut sibi fidem juraret, ac monasterium Casinense de manu sua susciperet, ac minas intentanti respondit, *se non modo monasterii causa, sed ne pro mundo quidem toto id facturum. Cumque ipsius rigidum animum Imperator & inflexibile propositum cerneret, iratus est valde: præcepitque Principi, ut acceptis secum nunciis suis ad mona-*

ste-

ut qui dat, & qui recipit, anathema sit. Cum hujusmodi igitur Episcopis, Abbatibus, aut clericis reliquis qui communicat, vel orat, aut eorum audit Missas, una excommunicationis sententia plectitur; quia nec sacerdotes quidem recte putari possunt.

XIV. *Pœnitentia vero & communio a nemine nisi a Catholico suscipiatur. Quod si nullus adsit Catholicus presbyter, rectius est sine visibili communione persistere, & invisibiliter Domino communicare, quam eam ab hæretico sumendo, a Deo separare. Nulla enim (ut ait Apostolus) conventio Christi ad Belial, neque pars aliqua Fideli cum Infidele: Omnis autem hæreticus infidelis est. Simoniacus vero, quia hæreticus idcirco infidelis. Nam sacram Christi communionem quamvis visibiliter & corporaliter Catholici propter imminentes hæreticos habere non possint, dum tamen mente Christo conjuncti sunt, ejus communionem invisibiliter sumunt.*

XV. *Hæc igitur omnia dum omnium Episcoporum in Concilio astantium fuissent inscripta judicio & auctoritate probata; dissiminata continuo ubique per orbem fuere. In eodem vero Concilio Pontifex infirmatus graviter post triduum, peractis omnibus, festinus ad monasterium redit comitantibus Episcopis & Cardinalibus, & in Capitulum Fratrum se ferri præcepit. Ubi sub districto anathemate prohibuit, ne quis ex successoribus suis auderet vendere fundos, Ecclesias, villas, vel quascumque possessiones ad monasterium Cassinense pertinentes. Simili modo interdixit, ne quis monachorum absque consensu Abbatis sui libellum facere auderet, quod si fieret, irritum esset. Constituit etiam, ut omnia monasteria, quæ sub ditione nostri hujus Cassinensis cœnobii sunt; singulis annis huic nostræ Congregationi prandium faciant.*

Hoc statuto, omnium monachorum unanimi consensu, præfatis etiam Episcopis astantibus, atque approbantibus, dominum Oderisium religiosum valde virum, Romanumque diaconum, qui tunc erat nostri monasterii præpositus, Abbatem constituit.

XVI. Victoris Pap. monitio de electione successoris.

Post hæc convocatis ad se Episcopis & Cardinalibus, monuit ac jussit, ut juxta Gregorii Papæ statutum, Ottonem Ostiensem Episcopum quamprimum eligerent, Pontificemque constituerent: quem, quia præsens aderat, manu apprehensum cæteris Episcopis tradidit, dicens: Accipite eum, & in Romana Sede locate, meamque vicem in omnibus, quousque id facere possitis, habetote. Porro iste non imperando, sed sicut prædecessor Gregorius fecerat, admonendo & exhortando fecit; quod id temporum iniquitas postulabat. Sic & interdum ab aliquibus aliis Pontificibus factum invenitur, ut quem successorem cuperent, nominarent.

Cæterum iis quorum esset electio Romanorum Pontificum, scientes non posse nec debere eligere sibi Pontifices morientes, quos cuperent successores, non absque consueti collatione suffragii nominatum evexerunt in thronum, quasi ex prædecessoris oraculo legitime institutum; sed consuetis comitiis habitis rogata sententia singulorum, est electio ritu solemni ex consuetudine celebrata, ut factum vidisti in Desiderio a Gregorio ante omnes nominato. Quod pariter audies in Vi-

PAGIUS *stinum pergeret, absque ipsum ille assignaret. Sed cum Princeps multa illi bona sæpe de Desiderio loquutus esset, eo tandem ad illum pendulus ita mutatus est, ut ipse coram Principe amicum illum appellaverit, oraveritque, ut de acquirenda Imperii corona ipse sibi fautor existeret. Ea facturum se pro viribus, Principe adstante promisit*, inquit Leo Ostiensis lib. 3. cap. 40. qui statim plura narrat, quæ ostendunt, nonnisi per calumniam dici posse *Desiderium* adulatum esse Imperatori, eum ad invadendum Patrimonium Sancti Petri excitasse, & parvipendisse Pontificis excommunicationem.

VI. *Hugo Flaviniacensis ab electione Victoris III. abhorret.*

Quam immoderato Pontificatus adipiscendi desiderio Hugo Lugdunensis Archiep. inflammatus fuerit, ex singulis ejus Epistolæ verbis intelligi potest. Hæc causa, cur cum paucis aliis intercesserit, ne consecraretur *Desiderius*. Verum post aliquanti temporis moras ab ipso Ottone Ostiensi Episcopo Cardinali, qui cum eo conspirarat, consecratus est. postquam Hugonis, qui a Victoris communione defecit, ambitionem perspectam habuit. Hugo Flaviniacensis ab Hugonis partibus stabat, ut ipsemet indicat, cum de Victoris III. morte verba facit, ut mox videbimus, & cum pag. 232. sui Chronici scribit: *Dixit Urbanus Papa in quadam Epistola sua: Dominus noster Papa Gregorius beatæ ac dignæ memoriæ, cum apud Salernum gravi teneretur infirmitate, unde ipse postea obiit, convenerunt ad eum Episcopi & Cardinales Romani, qui ibidem aderant; rogantes eum & postulantes, ut quem sibi vellet subrogari successorem in Pontificatu eis ostenderet. At ille secum aliquantulum cogitans, hæc illis verba dedit: quemcunque horum trium; Lucensem scilicet Episcopum, Ostiensem, aut Archiepiscopum Lugdunensem habere poteritis in Pontificem eligite.* At hæc Urbanum II. ante Pontificatum Cardinalem Ostiensem dictum scripsisse, prorsus incredibile; cum ipsemet Victorem III. sacraverit, probeque noverit Gregorium VII. cum se ipso, Hugone Lugdunensi, & Anselmo Lucensi, Desiderium Abbatem Casinensem pro successore suo proposuisse. Quod ni fuisset, nec Cardinales eum elegissent, nec ipse Cardinalis Ostiensis eum consecrasset, quia a Gregorii VII. nutu alia in re discedere nolebant. Quare si illa Urbani Epistola conficta non fuit ab Hugone Flaviniacensi Abbate, qui post ejusdem Urbani mortem Chronicon suum in lucem emisit, ex ea Desiderii nomen ex-

Victoris ipsius successore factum.

XVII. Victoris obitus.

Sed quæ de propinquo Victoris exitu habet Leo, pergamus primum ex ordine rerum dicere: *His*, inquit, *ita dispositis, atque decretis, sepulcrum sibi in ipsa Capituli abside parari jussit, atque post diem tertium feliciter migravit ad Dominum decimosexto Kalend. Octobris anno Dominicæ Incarnat. millesimo octogesimo-septimo*. Non octogesimonono (ut textus depravatus habet) nam convincitur error, tum ex iis, quæ ex ipso Leone superius dicta sunt, singulas res gestas Desiderii recensente, tum etiam ex (*a*) Petro, qui auctarium ad Leonem apposuit, dum ab anno obitus Victoris, usque ad nonagesimum post millesimum, triennium numerat. Cujus sepulcro ejusmodi epitaphium inscriptum docet idem qui supra Leo: (*b*)

(*a*) Chron. Cass. l. 4. c. 5.

(*b*) Leo Ost. l. 3. c. 73.

Epitaphium Victor. Papæ.

Quis fuerim, vel quid, qualis, quantusque doceri
Si quis forte velis, aurea scripta docent.
Stirps mihi Magnatum, Beneventus patria, nomen
Est Desiderius, tuque Casine decus.
Intactam sponsam, matrem, patriamque propinquos
Spernens huc propero, monachus efficior.
Abbas dehinc factus, studui pro tempore totam,
Ut nunc aspicitur, hunc renovare locum.
Interea fueram Romana clarus in Urbe
Presbyter Ecclesia, Petre beate tua.
Hoc senis lustris minus anno functus honore
Victor Apostolicum scando dehinc solium:
Quatuor & senis vix mensibus inde peractis
Bis sex lustra gerens, mortuus hic tumulor.
Solis Virgineo stabat lux ultima signo
Cum me sol verus hinc tulit ipse Deus.

Quantum autem temporis Sedes vacaverit, & quæ contingerint in electione successoris, dicturi sumus anno sequenti.

XVIII. Consentus Nemetensis.

Post ista, quæ sunt dicta de Synodo Beneventi tractata: *In Germania* (inquit qui aderat Bertholdus) *Principes quoque regni Teutonicorum, fideles, inquam, sancti Petri generale colloquium cum Henrico & fautoribus ejus in Kalendis Augusti prope Nemetensem civitatem habuerunt, eique adjutorium suum ad obtinendum regnum, si de excommunicatione exire vellet, fideliter promiserunt. Ille autem in solita sua obstinatione persistens, nec se profiteri excommunicatum dignatus est, licet sibi in faciem hoc a nostris instanter * probaretur. Unde & nostri nullam pacem & concordiam cum eo habere statuerunt.* Et paulo post: *In prædicto colloquio litteræ domini Papæ recitatæ sunt, in quibus & suam promotionem Principibus regni denuntiavit, & judicium sui antecessoris piæ memoriæ Gregorii Papæ super Henricum & fautores ejus apertissime confirmavit*. En, vides quam perspicue etiam ex litteris hisce Victoris redarguitur mendacii apertissimi Sigebertus, dum ait, exitus tempore pœnitentia ductum Gregorium se errasse confessum esse, & absolvendum mandasse suis successoribus Henricum una cum schismaticis aliis.

* exprobraretur.

XIX. Quæ in eo conventu gesta.

Sed quod præterea in eodem conventu factum sit, accipe; pergit enim Bertholdus Constantiensis: *Ladislaus Rex Hungarorum missa legatione ad idem colloquium, se in fidelitate sancti Petri perseveraturum declaravit, fidelibus sancti Petri cum viginti millibus equitum contra schismaticos, se affuturum, si necesse foret, promisit. Prædicta tamen expeditio utrinque ad illum terminum remansit.* Post hæc autem quodnam divinæ vindictæ factum sit præjudicium de futuro Judicio in Pataviensi schismatico Episcopo, qui Catholico ejus loci Episcopo pulso fuerat ab Henrico schismatico, turpiter subrogatus, hæc ac-

PAGIUS

expunxit; ad *Hugonem* Lugdunensem Archiep. excusandum, ostendendumque se non sine ratione a Desiderii electione abhorruisse.

VII. *Victor III. celebrata Synodo moritur.*

Victor itaque III. mense Augusto Beneventi Synodum celebrans Hugonem Lugdunensem Archiepiscopum & Richardum Massiliensem Abbatem a communione fidelium suspendit, *quia*, inquit Victor apud Leonem Ostiensem lib. 3. cap. 71. *Ecclesia Romana communione sua se sponte privarunt*. Præterea in eadem Synodo investituras proscripsit, & tam dantibus quam accipientibus aditum Ecclesiæ interclusit, ut narrat Baronius ex Leone Ostiensi, qui subdit: *Post hæc, convocatis ad se Episcopis & Cardinalibus, monuit, ac jussit, ut juxta Gregorii VII. Papæ statutum, Ottonem Ostiensem Episcopum quamprimum eligerent, Pontificemque constituerent*, quia scilicet ex quatuor a Gregorio VII. propositis solus reliquus erat Otto Ostiensis, cum Anselmus Lucensis Anno superiori ad Deum migrasset, & Hugo Archiep. Lugdunensis a communione fidelium abscissus esset. Subdit Leo Ostiensis Victorem III. migrasse ad Dominum XVI. Kal. Octob. anno Dominicæ Incarnat. MLXXXVII. non vero MLXXXIX. at locum illum recte emendat Baronius; subdit Leo Ostiensis, vixisse Victorem III. *in sede Apostolica ab ipso suæ electionis exordio anno uno; a consecratione vero mensibus IV. diebus septem*. Hugo Flaviniacensis his verbis mortem Vi-

accipe ab eodem auctore ejusdem temporis Scriptore plane accuratissimo, qui ait: *Eodem quoque tempore quidam schismaticus, qui Pataviensem Episcopatum, vivente adhuc legitimo pastore, jamdudum invasit, de hac vita discedens, certissimum suæ damnationis exemplum reliquis schismaticis dereliquit.*

XX. Interitus schismatici Epis. Patav.

Cum enim jam in extremis jaceret, seque ad æternam damnationem jamjam abiturum non dubitaret; apparuit ei ejusdem Ecclesiæ Episcopus, ut tanto evidentius culpam sciret, quam apud inferos luere deberet. Rogavit tamen eum, ut ei culpam indulgeret, ipsumque ab excommunicatione solveret. Rogavit quoque circumstantes, ut eum de Episcopatu everterent, nec eum in Episcopatu sepelirent. Sed hæc verba astantibus, quasi deliramenta videbantur. Ipse autem sanæ mentis protestatus, itidem rogitare non cessavit: sed incassum; nam ante Ecclesiasticam absolutionem morte præventus est. Nonnulli tamen, qui tam periculosæ morti ejusdem schismatici aderant, compuncti sunt; qui & postea ad legitimum pastorem redeuntes, veniam & absolutionem consecuti sunt. Hæc de schismatici interitu Bertholdus, qui & subdis de conflictu sequuto, & dolo Egberti Comitis invidentis Hermanni Regis gloriæ, elapso Henrico, ne caperetur in bello, quod suo damno tentasset.

XXI. (a) Leo Ost. l. 3. c. 67. in fine. Translatio S. Nicolai.

Hoc anno, qua die consecratus est Victor Papa, septimo Idus Maii (inquit Leo (a) Ostiensis) *corpus sancti Confessoris Christi Nicolai ex civitate Myrensi, ubi septingentis ferme annis quieverat; Venetias translatum est, in cujus honorem ædificata est Ecclesia musivo tabulatu perquam decenter ornata, a Patriciis Venetis, & monachis ibidem morantibus maximo cum honore veneratur, & colitur, quanquam nonnulli Barim translatum esse contendant.* Hæc Leo. Sed potius ad Leonem additamentum: nam in libello, qui extat de translatione facta Venetias, non hoc anno, sed post annorum novem curriculum id accidisse narratur. Neque Dandulus fidelissimus scriptor, neque recens auctor Sabellicus quidquam habent de his hoc anno; cum tamen reliqui omnes hujus sæculi Scriptores Barim translatum dicant, & inter eos Sigebertus hoc item anno rem gestam paucis complexus, hæc ait: *Venetianis meditantibus auferre corpus sancti Nicolai a Mirrhea Lyciæ a Turcis desolata; præoccupaverunt eos Barenses cives quadraginta septem ab Antiochia, Mirrham venientes, qui a quatuor tantum monachis ibi inventis extorserunt, ostendi sibi tumbam Sancti: qua effracta, ossa sancti Nicolai in olei liquore natantia integro numero extraxerunt, & Barim cum gloria detulerunt. Facta est autem hæc translatio anno septingentesimo quadragesimoquinto a depositione sancti Nicolai.* Hæc Sigebertus, cui suffragatur Romanum Martyrologium, in quo dicta die Mirrha Barim translatum asseritur. Quod etiam expressius liquet ex litteris Urbani Papæ anno sequenti datis, cum Barim profectus est, & venerandum corpus in præparato adyto collocavit.

XXII. Deusdedit presbyteri Card. opus quadripartitum.

Hoc anno, vivente adhuc Victore Papa, Deusdedit presbyter Cardinalis tituli Eudoxiæ commentarium elaboravit, his temporibus peropportunum pro Ecclesia Catholica contra schismaticos, quem & dedicavit eidem Victori Papæ, ad quem præfixa operi data extat epistola nuncupatoria cum hoc titulo:

Beatissimo atque Apostolico viro Pontifici domno Papæ Victori Tertio, & Clero sanctæ Romanæ Ecclesiæ Deusdedit exiguus presbyter titulo Apost. in Eudoxia. Epistola sic incipit:

Novit beatitudo vestra, quod sancta Romana Ecclesia idcirco omnium Ecclesia-

PAGIUS Victoris III. consignat: *Hic igitur consecratus ab Ostiensi Episcopo, cum Missas apud S. Petrum diceret, infra Actionem judicio Dei percussus est. Et quamvis tarde cognoscens se errasse, se ipse deposuit, & accitis fratribus de monte Cassino qui secum aderant, præcepit se illo deferri, & in capitulo, non ut papam, sed ut Abbatem sepeliri.* Sed quæ sparsim de Desiderio in medium attulimus, eum vindicant ab hac calumnia, sicuti & ejus Epitaphium a Baronio num. XVII. recitatum. Nomen ejus inscriptum est ad diem XVI. Septemb. in Martyrologio Benedictino. Libros quatuor Dialogorum de sancti Benedicti & Sanctorum Monachorum Casinensium miraculis scripsit, quorum tres priores editi sunt Tom. XVIII. Biblioth. Patrum Edit. Lugduni, quartus enim periisse videtur.

VIII. Turce Imperium Orientale devastant.

Ad num. XXI. Translationem corporis S. Nicolai his verbis refert Ordericus lib. 7. *Anno ab Incarnat. Domini MLXXXVII. Indict. X. nono die Maii, corpus S. Nicolai Archiepiscopi & Confessoris de Myrreo in Barum translatum est. Quam translationem, qualiter & a quibus facta sit, Joannes Archidiaconus Barensis Ecclesiæ luculenter describit, &c. Tempore Alexii Imperatoris, Turci, aliique Paganorum populi rabiem suam exercere volentes, fines suos exierunt; Deoque permittente, Lyciam, aliasque regiones Christianorum depopulati sunt, Ecclesias propter peccata Christianæ plebis destruxerunt, cruces & imagines Christi, atque sanctuaria multis modis violarunt, & multas urbes cum civibus suis incendio tradiderunt. Sic per multos annos debacchati sunt, & innumeras strages Christianorum peregerunt. Myrrea itaque Metropolis Lyciæ Turcorum Dominio subacta est, propriisque civibus, peccatis eorum exigentibus, evacuata est. Barenses autem, qui tribus cum navibus Antiochiam negotii causa proficisci disposuerunt, ut Myrream latenter ad tentorium accesserunt, peregrinum quendam ad Basilicam B. Nicolai, qui in castro est, exploratorum præmiserunt, qui re-*

starum mater scribitur & creditur &c. In eaque de primatu Ecclesiæ Romanæ attingens aliqua, pulchre ostendit auctoritate *sancti Cypeiani martyris, non solum viventem Pontificem Romanum præscribere leges universo Christiano orbi, sed etiam eo defuncto, vacante Sede, Romanum Clerum poetter in Catholica Ecclesia cognitum esse supremum, cujus litteris universi parerent Episcopi, quod scietur ab omnibus Orthodoxis in Romana Ecclesia, eidem præsidere beatos Apostolorum principes Petrum & Paulum. Quibus ostensis totius suæ sceiptionis argumentum ostendit, & divisionem operis ita declarat: Itaque ego auctoritatis ipsius Romanæ Ecclesiæ privilegium, quo omni Christiano orbi præeminet, ignorantibus patefacere cupiens, Domino mihi opem ferente, ex variis sanctorum Patrum & Christianorum Principum auctoritatibus potioribus quibusque in unum congestis, præsens desloravi opusculum, quadrifariam dispartitum partitionem. Nam primus liber continet privilegium auctoritatis ejusdem Romanæ Ecclesiæ. Et quoniam sine Clero Ecclesia esse non potest, nec Clerus absque rebus, quibus, temporaliter subsistat: huic subjunxi secundum & tertium de Clero & rebus ejusdem Ecclesiæ. Quia vero sæculi potestas Dei Ecclesiam subjugare nititur, libertas ipsius Ecclesiæ & Clerici & rerum ejus tertio, & maxime quarto libro evidenter ostenditur.* Hæc ejus instituti ratio, operisque partitio. Extat ejusmodi Deusdedit lucubratio tanto viro digna in Vaticana bibliotheca, Collectio canonum nominata. Extat apud nos alia ejusdem Deusdedit nobilis lucubratio adversus invasores, simoniacos, & reliquos schismaticos, egregium opus elaboratum ab eo, tempore Urbani Papæ successoris Victoris Pontificis, de quo suo loco dicendum.

XXIII. Moritur hoc anno sanctus Arnulphus Suessionis Episcopus, decimooctavo Kalen. Septembris, cujus res præclare (a) gestas ex eo, qui præsens viderat, scripsit Lisiardus ejus successor quam fidelissime, compluraque miracula ab ipso edita dum viveret, atque post mortem enumeravit. Sed & eundem spiritu prophetico imbutum plurima prædixisse, atque ex ejusdem prædictionis præscripto evenisse, eadem testantur Acta. In tot tenebris hujus temporis magno Dei beneficio, tanto lumine Gallia meruit illustrari. Sed quæ tunc miranda acciderint in ejus obitu, audi Lisiardum, qui ab eo qui interfuit, accepit; & post enarrata multa, quæ præcesserunt ante diem obitus sui, hæc habet: *Vigesima die post quam discubuit: qui tum erat feria sexta, sub noctis medio cella, in qua jacebat, mirabili tremore & horribili fragore tertio concussa est, ita ut a fundamentis everti videretur, & monachi cum famulis, qui apud illum excubabant, intolerabili percussit timore, cellæque ruinam formidantes aufugere percuperent.*

(a) Extant apud Sur. t. 4. die 15. Aug.

S. Arnulphi Suessionis Episc. obitus.

XXIV. *At illos vir Dei verbi consolans, hortabatur, ut se quieti darent, certe nihil ipsos incommodi esse passuros. Ait autem ad eum Everolphus presbyter: Domine mi, terra contremiscit, cella colliditur, ostium a me jam tertio obseratum patescit, turbarum murmure locus circumsonat, & quomodo jam nam inter tot terrores nos possumus somnum capere? Respondit vir Dei: ne paveas, dilecte frater; sunt enim hæc omnia divinæ majestatis signa. Porro post paulum dicam tibi, quæ vis cellam quassaverit, & hunc terræmotum effecerit. Proximo inde sabbatho sentiens mortem imminere, dixit Fratribus: Parate jam funeri necessaria, nam sub noctis initium discedam, ut mihi Dominus, cui pro viribus servire conatus sum, hesterna nocte revelavit, cum ille terræmotus, & aeris concussio fragorem cellæ excitaret.*

XXV. *Sub prima enim quassatione beatus Petrus Apostolus ad me venit, significans mihi peccata remissa, & vitæ januam patere; aderat beatorum frequens cœtus, lau-*

Trina terræ concussio cur acciderit.

PAGIUS

cedient multos Turcorum renunciavit adesse, & ad exequias Principis castri, qui defunctus ibidem jacebat, convenisse. Quo audito, Barenses carbasa expanderunt illico, versus Antiochiam proras ratium direxerunt, paucisque diebus secundo cursu Myrram adierunt.

IX. Barini, subdit Ordericus, cujus narrationem in summam contraho, Myream venere, & ab æditus petierunt, ubi jaceret corpus sancti Nicolai, promittentes ei & Monachis de unaquaque puppi centum aureos solidos. Responderunt Monachi hoc fieri non posse, *nam fere CC. Olympiades curricula transierant, ex quo B. Nicolaus qui in Nicæna Synodo sub B. Silvestro Papa & Constantino Principe factus fuisse legitur, de mundo migravit, nullusque de Reliquiis ejus, vel occulte furari, vel manifeste viribus rapere, vel a Domino precibus valuit hactenus impetrare.* Quod Barenses audientes, Monachos comprehenderunt, & marmoreo pavimento cum ferreo malleo fracto corpus sancti Nicolai e loculo extrahunt, & naves suas conscendentes Barium rediere, ubi capsella cum Reliquiis commendata fuit Heliæ Abbati cœnobii Sancti Benedicti, quod supra portum situm est, qui ea in Ecclesiam deposuit, nona die mensis Maii, & *solemnitas Translationis ejus VII. Idus Maii constituta est. Præfatus Joannes Barensis Archidiaconus*, subjungit Ordericus, *ex cujus libro breviter hoc excerpsi, XII. præclara miracula scripto signavit.* Liber ille periit, sed aliud ejus etiam summarium refert Surius Tom. VII. ad diem IX. mensis Maii, excerptum ab Auctore Anonymo, qui longe post Ordericum vixit. Ab eo tempore *Sancti Nicolai* nomen celebrius esse cœpit apud Occidentales, licet nomen ejus antea in Francia non ignoraretur; cum Helgaldus in Vita Rober-

His debacchantibus corpus S. Nicolai Myra Barium transfertur.

Digitized by Google

laudes divinas concinenter modulantium. Sub altero quassatione cum multis angelicis spiritibus sanctus Michael me invisit, pollicens se duce, me ad beatam vitam ingressurum. Tertio concussione affuit Domina nostra vera misericordiæ Mater, multis stipata sanctarum virginum agminibus, benignissima me voce certiorem efficiens de anima mea inter Assumptionis ejus gaudia in cœlos transferenda. Hæc de terræ motibus, quos in exitu nonnullorum aliorum Sanctorum accidisse simili ex causa tum sanctus Gregorius, tum Uranius in exitu sancti Pauli Nolani Episcopi, & alii plerique de aliis fidem fecerunt. Quomodo autem post hæc sacro oleo inungi, sacramque Eucharistiam percipere, superque cinerem & cilicium ex antiquis Ecclesiæ ritibus poni voluit, cum & sic in Domino quievit; idem auctor pluribus est prosecutus. Sed hæc satis ad Institutum.

XXVI. Willelmi primi Reg. Angliæ Pœnitentia & obitus.

Eodem quoque anno Guillelmus Primus Rex Angliæ, de quo sæpe superius, quinto Idus Septembris ex hac vita migravit, pœnitens peccatorum, quibus divinam in se vindictam provocaverat, cum regnasset annos viginti, mensibus decem, & dies vigintiocto. Cum proxime in regnum Francorum grassatus in odium Philippi Regis, nec pepercit Ecclesiis, quæ repertæ sunt in Madantensium civitate, quam incendio concremavit. Quo facto mox offensum numen sensit ultorem, illum acerbissimo dolore ad obitum usque conficiens. *Quo audito per* medicos nuntio inquit (a) Willelmus cæteris sicut antiquitate, ita & veritate præstantior *querimonia domum replevit, quod cum præoccuparit mors, emendationem vitæ jamdudum meditantem. Resumpto autem, quæ Christiani sunt, executus est in confessione & viatico.* Hæc ipse; qui primo hæc de ejus vitæ institutis: *Imprimis*, inquit, *Dei famulis humilis, subjectis facilis, in rebelles inexorabilis erat. Religionem Christianam (quantum sæcularis poterat) ita frequentabat, ut quotidie Missæ assisteret, vespertinos & matutinos hymnos audiret, &c.* Subjicit de monasteriis ab eo erectis, & monastica disciplina optime culta, & aliis.

(a) *Will. l. 3. rerum Angl.*

XXVII.

Sed quod ab eodem jam audisti, eumdem Regem per medicos responso mortis accepto, querimonia domum replesse, quod cum jamdudum meditantem vitæ emendationem mors præoccuparet, scias eamdem ipsius querimoniam ab eo qui aderat: scriptis fuisse mandatam, una cum iis, quæ secuta sunt usque ad conditum corpus sepulturæ in monasterio Cadomensi, ibique eamdem hactenus asservatam; cusam vero nuper una cum aliis rerum Anglicarum Scriptoribus Francofurti anno Domini millesimo sexcentesimoprimo. Ex qua aliqua notanda magis hic describenda curavimus, quibus tanti Regis pietas innotescat, qui ex abundantia cordis, exuberante intrinsecus contritione, parum habuit peccata sua (quod fecit) secreta confessione ex præcepto Ecclesiæ ostendere sacerdoti, sed eadem cunctis qui aderant, audientibus voluit propalasse; & quidem non solum, quæ nuper Ecclesiarum incendio publice perpetrasset, quorum causa ea tunc pati commeruisset; sed quæ adhuc impubes (incipiens a pueritia) deliquisset, cum primum post confessionem

PAGIUS

beati Francorum Regis scribat: *In civitate Parisius Ecclesiam in honore sancti Nicolai Pontificis in Palatio ædificavit.*

X. *Mortuus Guillelmus Angliæ Rex.*

Ad num XXVI. & seqq. Baronius *Guillelmi* Angliæ Regis *Conquestoris* appellati mortem excerpsit ex *Querimonia*, quam ab eo qui ejus exequiis adfuit, scriptis mandatam fuisse existimat. Verum ea excerpta fuit ex Orderico lib. 7. pag. 658. & seqq. qui licet Historiam suam solum usque ad annum MCXLI. perduxerit, cum tamen in Normannia vitam traduxerit, de tanti Principis morte non potuit non bene edoctus esse. Orderico addenda quæ habet Willelmus Gemmeticensis lib. 7. cap. 44. *Dispositis tandem rebus suis, & regno Angliæ concesso Willelmo filio suo, vitam præsentem finivit in Normannia apud Rotomagum VI. Idus Septemb. Translatum est corpus ejus, sicut ordinaverat, Cadomum, & in Ecclesia sancti Stephani, quam ipse a fundamentis ædificaverat, ante majus altare Regaliter tumulatum. Solus autem filiorum suorum Henricus exequias patris persecutus est, dignus qui paternam hæreditatem aliquando solus obtineret, quam fratres sui particulatim post mortem Patris sui possederunt. Decessit autem idem Rex fere sexagenarius, anno Ducatus in Normannia LII. porro regni sui in Anglia XX. Incarnationis autem Domini MLXXXVII.* Ordericus, & ex eo Auctor Fragmenti a Baronio num. XXXI. recitati ait, Guillelmum expirasse *quinto Idus Septemb. feria V. jam Phœbo per Orbem spargente clara radiorum spicula*, ubi licet sermo esse videatur de die ejus emortuali, regula tamen a nobis statuta demonstrat Guillelmum die antecedenti, die nempe VIII. Septemb. demortuum, & quinto Idus ejusdem mensis, seu die IX. Septemb. sepulturæ mandatum.

XI. *Ejus virtutes & vitia.*

Quatuor filios, & quinque filias ex Mathilde Balduini Comitis Flandriæ hujus nominis X. filia suscepit, Robertum nempe, Richardum, Willelmum & Henricum, sed Richardus puer obiit, & Robertus Regno jure primogeniti sibi debito a patre privatus, quod Philippum I. Francorum Regem adversus se excitasset, solo ob id Normanniæ Ducatu donatus est, & Willelmus ac Henricus deinceps in Anglia regnavere. Licet autem quosdam Episcopos & Abbates possessionibus suis privaverit, & effræni interdum ac militari impetu sursum deque ferretur, tamen *exterarum nationum homines dignanter ad amicitiam admisit, indifferenter honoribus extulit, eleemosynæ curam habuit. Transmarinis Ecclesiis multas possessiones in*

a satisfactione sic incœpisset. Nam auctor hæc tunc de Ipso:

XXVIII.

Verum sapiens heros in futurum sibi, multisque commoda facere non distulit; omnesque thesauros suos Ecclesiis & pauperibus Deique ministris distribui præcepit. Quantum vero singulis dari voluit, callide taxavit, & coram se describi a Notariis imperavit. Clero quoque Medantensi supplex ingentia dona misit, ut inde restaurarentur Ecclesia, quæ combusserat. De fide & justitia servanda, de lege Dei & pace tenenda, de privilegiis Ecclesiarum & statutis patrum observandis omnes qui præsentes erant, admonuit; & allocutionem per eum memoria dignam, admixtis interdum lacrymis eloquenter sic edidit. Cum peccatorum memoria deficiens, spem suam in piorum precibus collocaret:

XXIX. Willelmi Regis publica confessio peccatorum.

Multis, inquit, *o amici, gravibusque peccatis onustus contremisco. Et mox ad tremendum Dei examen rapiendus, quid faciam, ignoro. In armis enim ab infantia nutritus sum, & multi sanguinis effusione admodum pollutus sum. Nullatenus enumerare possum mala quæ feci per sexaginta quatuor annos, quibus in hac ærumnosa vita vixi; pro quibus absque mora rationem reddere nunc cogor altissimo Judici. Dum pater meus &c.* Exorditur enim sua flere delicta ab eo tempore, quo adhuc impubes moderandum Northmanniæ Ducatum accepit; post hæc autem, eo quo sunt gesta ordine, recensitis, conversus ad eos qui aderant sacerdotes sic locutus: *Unde vos o sacerdotes & ministri Christi suppliciter obsecro, ut orationibus vestris me commendetis omnipotenti Deo, ut peccata, quibus admodum premor, ipse remittat, & per suam infatigabilem clementiam inter suos me salvum faciat. Thesauros quoque meos jubeo dari Ecclesiis & pauperibus, ut quæ congesta sunt ex facinoribus, dispergantur in sanctis Sanctorum usibus. Debetis enim recolere, quam dulciter vos amavi, & quam fortiter contra omnes æmulos defensavi Ecclesiam, Dei matrem scilicet *naturam, nunquam violavi, sed ubique (ut ratio exegit) desideranter honoravi: Ecclesiasticas dignitates non venumdedi, simoniam detestatus semper refutavi. In electione personarum vitæ meritum & sapientiæ doctrinam investigavi, & quantum in me fuit, omnium dignissimo Ecclesiæ regimen commendavi. Hoc nimirum probari potest veraciter in Lanfranco Cantuariensium Archipræsule, hoc in Anselmo Beccensium Abbate, hoc in Gerberto Fontanellensi, & Durando Troarnensi, & in aliis multis regni mei doctoribus, quorum celebris laus personat in ultimis, ut credo, terræ finibus. Tales socios ad colloquium elegi, in horum contubernio veritatem & sapientiam inveni, ideoque semper gaudens optabam eorum consiliis perfrui.*

* natura.

XXX.

Novem Abbatiæ monachorum & una sanctimonialium, quæ a patribus meis in Northmannia fundatæ sunt, me adjuvante cum auxilio Dei creverunt, & gloriose multarum augmentis rerum quas dedi, magnificatæ sunt. Deinde Ducatus meo tempore decem & septem monachorum, atque sanctimonialium sex cœnobia constructa sunt, ubi magnum servitium & plures eleemosynæ, pro summi Regis amore quotidie fiunt. Hujusmodi castris munita est Northmannia, & in his discunt terrigenæ præliari contra dæmones & carnis vitia. Horum quippe aut ego, inspirante Deo fui conditor, aut fundator, fervidus adjutor & benevolus incentor &c. Hæc & alia bona recolit, ut se ipsum depressum in spem violentus erigeret. Reddita ad postremum ratione cur germanum suum Odonem Bajocensem Episcopum detentum in carcere dimitti noluisset; quo-

PAGIUS

in Anglia langittus est, nec ullum fere Monasterium, præsertim in Normannia, vel ejus, vel Ducum munificentia tenasit, ut Anglia copia tenuitas illorum sustentaretur, inquit Malmesburiensis lib. 3. de Reg. Summus ejus erga Literatos amor fuit, neque unquam alias tot in Normannia visi. Præter cæteros enim tunc floruere Lanfrancus, Anselmus, Guitmundus, qui Episcopus Aversanus fuit, multique alii ab Orderico in sua Historia memorati. De Willelmi Regis virtutibus & vitiis fuse novus Chronographus lingua Saxonica nuper Oxonii editus qui eum viderat.

XII. *Augustenses petunt Reliquias S. Narcissi Gerundensis episcopi primi.*

In Actis Sanctorum Bollandianis ad diem XVIII. mensis Martii recitatur compendium Vitæ SS. *Narcissi* Episcopi Gerundensis Apostoli Augustani, & *Felicis* ejus Diaconi, qui Diocletiano & Maximiano imperantibus *Gerundæ* Martyrium pertulere, ac præterea Epistola *Berengarii* Episcopi Gerundensis hoc anno data, qua respondet Abbati & Sancti Udalrici Congregationi, qui ab eo Sancti Narcissi & quorundam aliorum Sanctorum Reliquias petierant, significatque se ad eos mittere de *Narcissi* vestimento & stola, sed nihil de corpore mittere posse, *quoniam*, inquit, *ita hactenus Dei gratia servatur incorruptum, sicut in die, qua spiritus ejus, de hoc seculo nequam translatus est ad Dominum.* In gestis tamen Comitum Barcinonensium a Baluzio in Marca Hispanica publicatis cap. 28. ubi sermo est de ingressu exercitus Francorum in urbem Gerundensem, qui contigit an. Dom. MCCLXXXV. dicitur: *Destruxerunt pugnantes exterius Ecclesiam Sancti Felicis, & corpus B. Narcissi, quod ab incolis terræ hujus in mirabili reverentia habebatur, & multas alias Reliquias Sanctorum per partes minutissimas discerpendo, & irreverentissime distrahendo.*

XIII. *Floret Constantinus Afer.*

Floruit sub Desiderio tam Abbate quam postea Pontifice Romano Constantinus Afer, qui relicta Carthagine, ubi ortus fuerat, Babyloniam petiit ubi disciplinis omnibus Chaldæorum, Arabum, Persarum, Ægyptiorum, & Indorum ple-

quomodo tandem ex hac vita decesserit, sic qui aderat auctor pergit:

XXXI. *Denique quinta Idus Septembris, feria quinta, jam phœbo per orbem spargente clara radiorum spicula excitus Rex, sonum majoris signi audivit in metropolitana basilica. Percuntante eo, quid sonaret: responderunt ministri: Domine, hora prima jam pulsatur in Ecclesia sanctæ Mariæ. Tunc Rex cum summa devotione oculos ad cœlum erexit, & sursum manibus extensis dixit:* DOMINÆ MEÆ S. GENITRICI MARIÆ ME COMMENDO, UT IPSA SUIS SANCTIS PRECIBUS ME RECONCILIET CHARISSIMO FILIO SUO DOMINO NOSTRO JESU CHRISTO. *His dictis protinus expiravit. Archiatri autem & cæteri præsentes, qui Regem sine gemitu & clamore quiescentem tota nocte servaverunt, & nunc ex insperato sic eum mox migrasse viderunt, vehementer attoniti, & veluti amentes effecti sunt. Porro ditiores ex his illico ascensis equis recesserunt, & ad sua tutanda properaverunt. Inferiores vero clientuli ut magistros sic se subduxisse prospexerunt, arma, vasa, vestes & linteamina, omnemque regiam supellectilem rapuerunt, & relicto Regis cadavere pene nudo in area domus, aufugerunt. Cernite præcor omnes, qualis sit mundana fides. Unusquisque quæ potuit de apparatu regio, ut milvus rapuit, & confestim cum præda sua aufugit &c.* Facta sunt hæc Rothomagi, ubi Rex Deo ultimum spiritum reddidit.

Religiosus transitus Willelmi regis Angl.

XXXII. Specimen humanæ miseriæ. Inde vero corpus sepeliendum in Cadomense monasterium per Sequanam deducendum per clericos & monachos, qui sponte convenerunt, misericorditer curatum narrat, empto loco sepulturæ ab Ascelino quodam, qui locum suum dicebat esse. Quodnam hoc permolestum sit secutum spectaculum, ita subiicit auctor: *Porro dum corpus in sarcophagum mitteretur & violenter, quia vas per imprudentiam cæmentariorum breve strictum erat, complicaretur, pinguissimus venter crepuit, & intolerabilis fœtor circumastantes personas & reliquum vulgus implevit. Fumus thuris aliorumque aromatum de thuribulis copiose ascendebat, sed teterrimum putorem excludere non prævalebat. Sacerdotes itaque festinabant exequias perficere, & actutum sua cum pavore mapalia repetere.* Hactenus de funere funesto satis. *Ecce subtiliter investigavi* (subdit idem auctor) *& veraciter enucleavi, quæ in lapsum Ducis* Northmanniæ *præostendit dispositio Dei. Non fictilem tragœdiam venundo, non loquaci comœdia cachinnantibus parasitis faveo; sed studiosis Lectoribus varios eventus veraciter intimo. Inter prospera patuerunt adversa, ut terrerentur terrigenarum corda. Rex quondam potens & bellicosus, multisque populis per plures provincias metuendus, in area jacuit nudus, & a suis, quos genuerat, vel aluerat, destitutus. Æris alieno in funebri cultu indiguit, ope gregarii, pro sandapila & vespillonibus conducendis eguit, qui tot hactenus & superfluis opibus nimis abundavit &c.* Hæc & alia auctor quem vidimus, relinquens tanto exemplo optime philosophandi efficacissimum argumentum.

XXXIII. Dira vindicta ob Eccles. in saltum conversas. At licet pœnitenti Regi Deus (ut pie credendum est) culpam peccatorum dimiserit, pœnam autem est prosequutus in filios atque nepotem peccati illius, de quo ita Willelmus: *Locus est* (inquit) *quem Willelmus pater hic, de quo agimus, desertis villis, subrutis Ecclesiis, per triginta & eo amplius milliaria*

PAGIUS *plenissime instructus, post annos XXXIX. ad Africam redit*, inquit Leo Ostiensis lib. 3. cap. 34. Paulo post Salernum venit, & relictis omnibus in Monasterio Casinensi Monachus effectus est, transtulitque ex diversarum Gentium linguis plurimos libros. Hinc Scholæ Salernitanæ fama celebrari cœpit, quæ Eduardo Anglorum Regi libellum *de conservanda valetudine*, versibus conscriptum anno MLXVI. transmiserat. Ea Schola jam anno CMLXXXIV. celebris erat, ut indicat Hugo Flaviniacensis, qui ait, Adalberonem episcopum Virdunensem *curationis gratia* Salernum profectum esse. Legendus Ordericus ad annum MLIX.

XIV. *Tertia Gallorum in Mauros Hispaniæ expeditio.* Auctor Fragmenti Historiæ Franc. a Roberto ad mortem Philippi I. Regis apud Duchesnium Tom. IV. pag. 88. de tertia expeditione Francorum in Mauros Hispaniæ scribit: *Tertiam expeditionem in Hispanos Galli faciunt. Quippe unus ex Sarracenorum Regibus nomine Jussetus* (seu Josephus primus Marochii Rex) *cum multis tam Maurorum quam Saracenorum legionibus Hispaniam occupaverat ulteriorem, mari transito. Quod audiens Adefonsus Rex Galliciæ & Asturiæ, congregatis undecumque bellorum copiis ei obviam properavit. Tandem in locum unum utrinsque concurrentibus turmis, signo data prælium commissum est. Porro Adefonsus Sarracenos sustinere non valens, terga vertit, multis suorum oppressis. Quo infortunio exterritus, mittit per Gallias ut ei subveniatur; alioquin se fœdus cum Sarracenis inire, & aditum præbere quo in Gallias transeant, minatur. Hoc accepto nuncio, Gallorum Proceres certatim milites congregant. Denique tam urbana, quam rustica plebs se offert. Milites vero gregatim convenientes, ad bellum se præparant. Statuto tempore quique de suis moti provinciis in auxilium Adefonsi festinant. Verum Aragoni Francorum adventu audito, cum suo Rege terga præbent, nequaquam eos expectare audentes. Quorum fugam Rex Adefonsus, cum jam prope fines Hispanorum Franci essent, eis notam fecit, gratias agens, quod sibi auxiliaturi venissent, mandansque ut redirent ad propria. Franci ejus accepto nuncio tristitiam habuerunt maximam, eo quod hostis jam dictus fuga lapsus esset, & quod tantum iter nequicquam expendissent. Ingressi tamen Hispaniam crebras agentes deprædationes, & plura devastan-*

ria in saltus & lustra ferarum redegerat, infando prorsus spectaculo, ut ubi ante vel humana conversatio, vel divinæ veneratio fervebat, nunc ibi cervi & capreoli & cætera illud genus bestiæ petulanter discursitent, nec illa quidem mortalium usibus communiter exposita. Cujus rei causa primo Richardum filium cervo ibi venantem ex tabido aere incurrisse morbum tradit, quo & defunctus est. Hæc vivente patre. Post obitum vero ipsius Regis, quæ ibidem secuta sint portentosa funera, sic idem auctor enarrat: *Pro vero asseritur, quod in eadem silva Willelmus filius ejus, qui ipsi successit in regnum, & nepos Richardi filius Roberti Comitis Northmanniæ mortem offenderint, severo Dei judicio ille sagitta pectus (ut suo loco pluribus dicetur inferius) iste collum trajectus, vel ut quidam dicunt, arboris ramusculo, equo pertranseunte, fauces appensus.* Hęc ipse. Ac de his modo satis. Successit autem in paternum regnum Willelmus ejusdem filius, cognomento Rufus; de quo inferius sæpe dicendum occasione sancti Anselmi successoris Lanfranci in Cantuariensem Ecclesiam.

Octo-

PAGIUS XV. *Stella ab iis capta.*

stantes loca, demum reversi sunt ad sua.

Ad hanc expeditionem referendum quod Chronographus Malleacensis ad annum MLXXXVII. scribit: *Ipso anno Hildefonsus* (seu Alphonsus VI. Castellæ & Legionis Rex) *mandavit per omnes partes Franciæ ut sibi & suis juvarent; qua de causa multi perrexerunt in Hispaniam, & adunati sunt ad Tutelam civitatem, & castellum Stella ceperunt. Inter quos unus Guillelmus nomine Major cæterorum interfuit, quem vidimus, & erat Nortmannus.* Denique de hac expeditione videndum Chronicon S. Petri Vivi ad hunc Christi annum. Porro *Stella* ditionis Sancti Ramiri Navarræ Regis erat *Tutelæ* vicina, & citra Ebrum fluvium posita, quam cum *Ramirus* Rex, Francorum auxilio recuperasset, ut itinera eorum, qui e Francia ad Sanctum Jacobum proficiscebantur, tuta redderet, urbem ibidem ædificavit.

Digitized by Google

I. OCtogesimus octavus post millesimum annus, undecima Indictione sequitur ordine, quo solemni ritu Tarracinæ IV. Idus Martii Urbanus Papa Secundus creatur ex Ottone Episcopo Ostiensi, monacho Cluniacensi. Hæc autem omnia quomodo se habuerint, (a) Petrus diaconus Cassinensis, qui auctarium opposuit ad Leonem Ostiensem in Chronico Cassinensi, sic narrat: *Defuncto jam memorato Pontifice Victore, maeor ingens & desperatio Catholicos invasit. Praedictis igitur Episcopis huc illuc dispersis, frequentes undique nuntii tam Romanorum, quam aliarum gentium & Comitissæ Mathildis monebant ipsos Episcopos, & hortabantur, ut convenientes in unum eligerent qui Romanam Ecclesiam regeret, caput Ecclesiæ constituere satagerent, membra Dei auxilio non defutura. Facile, si pastore careret Ecclesia Dei, confundi omnia & ruere. Congregati rursus Episcopi una cum Abbate nostro Oderisio, Romanos clericos & laicos fideles litteris admonent, ut qui ex eis possent, prima Quadragesimæ hebdomada Tarracinam pergerent, reliqui sententiam suam per litteras mitterent. Iidem & omnes per Campaniam, Principatum, & Apuliam Episcopos & Abbates, ut ad eum locum, ad eam diem convenirent, litteris admonuerunt; qui non possent, consensum suum per litteras, aut, certe per idoneas personas aperirent.*

(a) Chron. Cas. l. 4. c. 2.

Tarracinæ conventus pro creatione Papæ indicitur.

II. *Quarta igitur feria prima hebdomada Quadragesimæ, idest octavo Idus Martii, convenerunt apud Tarracinam Campaniæ oppidum cum Episcopis & Cardinalibus nostroque Abbate Oderisio Episcopi & Abbates ex diversis regionibus numero quadraginta. Ex Urbe vero Romana Joannes Portuensis omnium Cardinalium & Catholicorum Catholicæ partis caput, Benedictus vero Præfectus omnium laicorum fidelium consensum per litteras attulerunt. Ex remotioribus quoque & Ultramontanis partibus Legati affuerunt una cum Mathildæ Comitissæ Nuntiis, orantes, ut reformandæ Ecclesiæ cum auxilio & gratia sancti Spiritus mature operam darent, ut lætos nuntios ad suos referre possent. Postera igitur die convenerunt in Ecclesia beati Petri Apostoli & S. Cæsarii diaconi in Episcopio ipsius civitatis. Et cum resedissent, Tusculanus Episcop. in medio surgens, cuncta per ordi-*

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MCXXVI. Anno Hegiræ CCCCLXXXI. inchoato die 27. Martii fer. 2.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6581.

☉ 5. BA. ☽ 6. P. 16. April. Indict. 11.

JESU CHRISTI 1088.

URBANI II. PAPÆ 1.

HENRICI IV. REG. 33. IMP.

ALEXII COMNENI IMP. 2.

A C. 1088. I. *Urbanus II. fit Papa.*

ANnum. I. ad V. Petrus Diaconus Monasterii Casinensis, qui Chronicon. Leonis Ostiensis a morte Victoris III. continuavit, lib. 4. cap. 2. refert, Cardinales *quarta feria prima hebdomada Quadragesima, idest, octavo Idus Martii*, convenisse *apud Terracinam Campaniæ oppidum*. & *Dominico die* in Ecclesiam B. Petri Apostoli rursus convenisse, & *Ottonem* Episcopum Ostiensem Pontificem Romanum elegisse, ac Urbanum appellasse, qui *cum acclamatione & invocatione S. Spiritus ad altare B. Petri pertrahitur, & in Pontificali solio collocatur quarto Idus Martii*; die nempe duodecima mensis Martii S. Gregorio M. sacra, & in quam Dominica hoc anno cadebat. [1] Urbanus II. Gallus natione fuit, Castellione ad Matronam Fl. septem circiter leucis a civitate Remensi dissitum natus. Ordericus initio libri 10. ait, Petrum Leonem Elegiacos Versus super ipso edidisse in quibus dicitur,

Canonicum Remis tulerat, Monachum Cluniacus Odonem,
Roma vocat: facit hunc Hostia Pontificem.
Cumque fit URBANUS *mutato nomine Papa,*
Redditur expulsus integer Urbis honor.

II. *Ab omnibus agnoscitur præterquam ab Henrico Imp.*

Adhuc Guitbertus, inquit idem Ordericus lib. 8. *invasor Apostolicæ Sedis Ecclesiam conturbabat, ac adulando, vel persequendo cunctos quos poterat ab unitate pacis ad suum schisma pertrahebat. Odo nimirum Comes Sutriæ nepos ejus erat, & Ecclesiastica pace fautores pluribus pressuris coercebat. Urbanus Papa confisus in Domino cælorum, qui non relinquit virgam peccatorum super sortem justorum, misit Legatos & Epistolas Romana auctoritate Francis & Græcis, aliisque gentibus per Orbem constitutis, ut in fide Catholica irrefragabiliter persisterent, & omnem scissuram a Lege Dei & corpore Christi, quod est Ecclesia, callide præcaverent. Solus Henricus Teutonum Princeps, & pedissequi eju-*

NOTÆ [1] EXtant in Collectione Vet. Monum. tom. I. col. 520. literæ Urbani II. ad archiepiscopum Salzburgensem cæterosque ejus metropolis, quibus illos certiores facit de hac electione sua ex communi suffragio Cardinalium omnium laicorum atque episcoporum qui ad 40. ejus rei gratia convenerant, præsentibus etiam quatuor abbatibus. Fatetur autem huic electioni suæ imperium vel potius consilium prædecessorum suorum Gregorii & Victoris, qui id ante mortem suaserant, accessisse. Denique profitetur ea tenere, & respuere quæ prædecessor suus Gregorius tenebat rejiciebatque. Datæ sunt literæ illæ postridie inaugurationis Urbani apud Terracinam III. Idus Martii. MANSI

ordinem retulit, qua de ordinatione Ecclesiæ & Gregorius primo, & postmodum Victor Papa mandasset, cur etiam tunc ipsi eo convenissent.

III. Creatio Urban. II.

Debine Portuensis Episcopus surgens, una cum Benedicta Præfecta, Cleri, populique Romani sententiam aperuerunt, ut quem omnes unanimiter eligerent, ipsi in Apostolicu Sede susciperent. Quod cum Abbas noster & Capuanus Archiepiscopus, cunctique qui aderant, approbassent; omnipotentem Deum, ut miseriam & afflictionem Ecclesiæ suæ jam tandem dignaretur aspicere, multis precibus implorantes, statuerunt, ut per illud triduum spirituale jejunium fieret in abstinentia, orationibus & eleemosynis vacarent, peterentque ut persona tanto apici idonea sibi divinitus ostenderetur. Dominico igitur die, summo mane in eandem Ecclesiam cuncti conveniunt: & cum inter se hac de re multa conferrent; exurgentes tres Episcopi Cardinales, qui Concilio præerant Portuensis, Tusculanus, Albanensis, ambonem conscendunt, factoque silentio, uno simul ore pronuntiant, Ottonem Episcopum Pontificem Romanum judicio suo eligendum. Tunc omnes repente mirabili summaque concordia, magnis vocibus, placere sibi, dignumque esse Pontificali solio conclamant. Pronuntiante Albanensi Episcopo, placere sibi, Urbanum illum appellari; ab omnibus rapitur, & lanea exutus veste purpuream induit cappam.

IV.

Et cum acclamatione & invocatione sancti Spiritus ad altare beati Petri Apostoli pertrahitur, & in Pontificali solio collocatur quarto Idus Martii. Sicque Missa solemniter ab eodem Pontifice celebrata, gaudentes omnes, & Deo gratias agentes in sua redierunt. Sed hæc hactenus Petrus. Ad hæc Bertholdus hoc anno: *Urbanus statim in sequenti die, missis litteris omnibus Catholicis, & suam ordinationem omnibus declaravit, & se in omnibus vestigia sui prædecessoris piæ memoriæ Gregorii Papæ observaturum denuntiavit.* Desunt ejusmodi litteræ: caremus enim ejusdem Urbani Papæ epistolarum Registro, quod a Leone Ostiensi scimus fuisse elaboratum, ob idque nobis majori labore res ab eo gestæ investigandæ relinquuntur, atque annis singulis coaptandæ. Idem enim Petrus (a) in libro, quem scripsit de viris Illustribus monasterii Cassinensis, de his quæ spectant ad epistolas Urbani Papæ, hæc habet: *Leo Romanæ Ecclesiæ diaconus Cardinalis Cassinensis cœnobii monachus insignis studio eloquentiæ scripsit ex nomine Urbani Papæ complures epistolas fecit, & Registrum ejus.* Sed (ut diximus) caremus eo.

(a) Petr. diac. de vir. illustr. c. 30.

V.

Quomodo autem Urbanus Papa Tarracina Cassinum veniens post dies duodecim, a sancto Benedicto sanatus sit morbo, idem qui supra Petrus in Appendice ad Leonem sic narrat (b): *His diebus Urbanus Papa cum ad monasterium venisset; consuetudinario sibi dolore lateris gravissime vexari cœpit. Itaque dum in vigiliis sancti Patris Benedicti,* nempe decimotertio Kal. Aprilis, *eodem languore cruciaretur, & de præsentia corporis ipsius dubitaret; eidem Sanctus per visum apparens; Cur,* inquit, *de mei corporis præsentia dubitas? Ad quem ille: Tu quis es? Ego,* inquit, *sum Frater Benedictus. Ne autem ultra hinc dubites, & me hic requiescere certissime noveris; cum primo Fratres ad nocturnam synaxim surrexerint, statim a lateris dolore liber eris. Et his dictis evanuit. Hora igitur constituta sanus effectus, Oderisium Abbatem vocat, exponit scrupulum, panditque miraculum: Surgamus, inquiunt, & gratias Deo referamus. Et his dictis, quæ sibi pater Benedictus reserarat, aperuit. Incredibile continuo oritur omnium gaudium, ac de tanti Pontificis sanitate, tanto miraculo, talique visione consummata, uberes Deo cum lacrymis gratias referunt.* Hæc Petrus.

(b) Chronic. Cass. l. 4. c. 5. Urbanus Pap. a S. Benedicto sanatur.

VI.

Porro de re tanta editum habetur diploma Urbani Papæ, quo infertur anathema adversus eos, qui corpus sancti Benedicti in Cassino monte non esse nega-

PAGIUS

ejusdem Guiberto cohærebant. Galli vero & Angli, aliæque gentes pene omnes per Orbem Urbano pie obsecundabant.

III. *Leo Marsicanus Card. Ostiensis non confundendus cum alio Leone pariter Cardinali.*

Baronius num. I. ait, Petrum Diaconum Casinensem continuasse Historiam Leonis Ostiensis, & num. IV. asserit Leonem Ostiensem composuisse Registrum Epistolarum Urbani II. Verum, ut jam viris doctis observatum, Leo Ostiensis Episcopus & Cardinalis qui Historiam Casinensis monasterii libris tribus composuit, & ad mortem usque Victoris III. Papæ perduxit, diversus est a Leone Ostiensi Cardinali, qui illud Registrum edidit. Id manifeste demonstrat Petrus Diaconus in lib. de Viris illustribus ubi cap. 30. de Leone Marsicano dicto Auctore Historiæ Casinensis, dicit eum sanctitate & Monasticis disciplinis ad plenum imbutum, & in Divinis Scripturis apprime eruditum; capite vero insequenti de alio Leone Ostiensi Cardinali affirmat eum fecisse *Registrum* Epistolarum Urbani II. Prior vivebat adhuc anno MCXV. quo subscripsit Rescripto Paschalis II. Ecclesiæ Marsorum concesso; secundus vero, *quem insignem studiis ac eloquentia*, Petrus Diaconus cap. 31. dicit, a Paschali II. Diaconus Cardinalis creatus est, & sicuti prior Monachus etiam Casinensis fuit.

IV. *Pax inter Normannos Principes componitur.*

A num. V. ad XII. Petrus Diaconus narrat electione Urbani II. ait, eum in Apuliam venisse, & Monasterium Casinense visitasse. Quo vero in statu essent res in Apulia, narrat his verbis Ordericus loco citato: *In Apulia omnes Nor-*

Digitized by Google

garent, in quo & enarrata historia copiosius recensetur. Verum (ut verum fatear) non levia de impostura signa continet, utpote quod eum hujusmodi factum contigisse dicatur hoc anno, nempe ante Trojanum Concilium quod sequenti anno celebratum constat; diploma tamen Urbani datum anno nono ejus Pontificatus legitur in fine ipsius, quo non Capuæ, ubi diploma datum habetur, sed in Galliis eundem Pontificem in Conciliis celebrandis immoratum esse, Bertholdus Constantiensis ejus temporis Scriptor accuratissimus, & alii omnes docent.

VII. Præterea nulla quoque cohærentia in aliis sibi appositis temporum notis ullatenus reperitur, dum ibi in fine sic legitur: *Dat. Capuæ Kal. Aprilis per manus Joannis Cardinalis, Indict. decimatertia, anno Domini millesimo nonagesimotertio, Pontificatus vero domni Urbani Papæ Secundi anno nono.* At tempore illo anni Redemptoris nonagesimitertii, non Indictio decimatertia, sed prima numeratur, nec Urbani Papæ annus nonus, sed sextus ordine ponitur. His accedit, quod si ab Urbano Papa ejusmodi fuisset divulgatum diploma; quomodo (*a*) Petrus venerabilis Cluniacensis Abbas decretorum Romanorum Pontificum observantissimus paulo post hæc, sacrum hymnum canendum edidisset de translatione S. Benedicti in Gallias, ubi & miraculis coruscare testatur? sed satis hæc: & si sciamus concitari in nos odium monachorum; sed præstat anteferre omni humano respectui veritatem.

(*a*) Petr. l. 3. ep. 25.

VIII. Cassini cum esset Urbanus Papa, Rogerius & Boamundus visitarunt cum una cum aliis suis Comitibus & Baronibus, & cum eis Urso Abbas Bantini monasterii, quorum precibus rogatus in Apuliam se contulit una cum ipsis ad dedicationem Ecclesiæ sanctæ Mariæ ejusdem monasterii Bantini; qua a se dedicata idem Urbanus Papa munivit ipsum monasterium hujuscemodi privilegio:

Urbanus Episcopus servus servorum Dei, universitati Christi fidelium notum in perpetuum.

Divinæ miserationis intuitu, cujus munere licet immeriti, Catholicæ Ecclesiæ præsidemus, & universæ Fidelium potestates consistunt; condecet Apostolicæ Sedis piam sollicitudinem, & benignam Principum magnificentiam Ecclesiarum debitam curam gerere, & pro earum pace & quiete, cum omni diligentia misericorditer insudare; quatenus id divina operante clementia, quique jura sua æquo moderamine possidentes, Prælati simul & subditi pariter attingere valeant ad promissa Fidelibus gaudia sempiterna. Nos itaque in Cassino monte filiorum nostrorum Rogerii Ducis, & Boamundi fratris ejus, & Ursonis Abbatis precum instantia fatigati, cum multitudine confratrum nostrorum Episcoporum ad consecrandum Bantinum monasterium in honore Dei Genitricis constructum, eadem auxiliante pervenimus; cumque opitulatione Domini consecrationibus ejus nostris devotis manibus rite peractis, eorumdem virorum illustrium, & suorum Comitum, & Baronum interventionibus piis, ad summam ejusdem libertatem, securitatem & pacem a monasterio ipso & Ecclesiis ejus, & rebus ac locis omnibus suis habitis & habendis omnia Episcopalia jura, & publicas omnes exactiones Apostolica auctoritate generali perpetua constitutione exclusimus. Attamen a sola tantum Acherontina Ecclesia sancta Anastasia intra muros civitatis constructa Acherontino Archiepiscopo annis singulis unam auri unciam suscipere indulgemus.

Urbanus Ecclesiam dedicat & privilegio munit.

IX. *Hæc interea irrefragabiliter statuentes, ut chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, ordinationes clericorum suorum, & cætera spiritualia sacramenta ab Episcopis diœcesanis, vel quibuscum Catholicis Bantinus monasterii Fratres accipiant; qui mandato Apostolicæ Sedis & auctoritate suffulti, faveant, & eisdem petentibus Fratribus eadem sacramenta gratis, & sine aliqua pravitate exhibeant. Insuper autem beati Petri Apostolorum principis auctoritate sancimus, ut omnes cujuscumque conditionis homines clericos & laicos, qui in morte vel vita ad præscriptum mo-*

PAGIUS *Normanni Catholico Papæ concorditer favebant. Verum inter se truculenter dissidebant, & fratres plusquam civilia bella vicissim conferebant. Rogerius cognomento Crumena, idest, Bursa, Ducatu Calabriæ solus cum matre (* Gaita nempe secunda uxore Roberti Guiscardi *) potiebatur. Quod Boamundus frater ejus (natus ex priori* conjuge ejusdem Roberti*) apud Jordanum Principem Capuæ exulans ægre patiebatur. Unde auxilio ejusdem Jordani sororii sui, aliorumque parentum, amicorumque suorum, arma contra fratrem suum corripuit, partemque paterni honoris, quam ipse cum patre bello subegerat, viriliter expetere cœpit.* Cujus guerram frater & *noverca tolerare nequiverunt, commodiusque consilium ab amicis expetere coacti sunt. Persuasione igitur Rogerii Siciliæ Comitis (* & fratris Roberti quondam Guiscardi *) aliorumque affinium pacem fecerunt; eique Barum atque Tarentum, aliasque duas urbes, cum multis oppidis tradiderunt,* &c. *Connexione hujusmodi necessitudinis Normanni provide mutuo religati fuat, & magnam Italiæ partem, quam Drogo & Unfridus atque Richardus, & super omnes Robertus Viscardus (* cujus hic nominati fratres erant *) obtinuerunt, usque hodie possederunt.*

monasterium & Ecclesias ejus, & loca eum rebus suis translata, aut in suis dominibus commorantes qualibet bona temporalia sua eleemosynarum largitione conferre valuerint; nullius contradictio inhibeat, & iisdem quæcumque contulerint, patrocinia Apostolicæ Sedis eidem Fratres quiete, & generaliter libera perpetuo possidebunt.

X.

*Decernimus etiam, ut nulli omnino hominum fiat, qui præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, minuere, vel ablatas retinere, seu quibuslibet vexationibus fatigare *, omni titulo super ea re quarumlibet appositionum semper exclusa. Indulgemus autem eis hæc omnia Apostolicæ Sedis paterna pietate inducti & confratrum nostrorum discreto consilio, & prædictorum virorum nobilium strenuo interventu, & quia monasterium ipsum post introitum Northmannorum cum intrinseca sui expoliatione, & locorum suorum miserabili depopulatione cum sacrilegis usurpationibus Episcoporum innumera lugenda detrimenta, & indigna sustinuit, quæ breviatim in privilegiis Comitis Amicc notantur. Talibus ergo rationibus aperte commota visiera pietatis Apostolicæ Sedis, monasterium idem cum rebus omnibus suis habitis & habendis, tanquam beati Petri possessionem, cujus est & jus & proprietas, a juribus universis, atque servitiis cujuslibet dignitatis, vel ordinis omnium hominum anathematis gladio digne substrahunt & defendunt. Ad indicium autem perceptæ hujus a Romana Ecclesia libertatis per annos singulos auri unciam nobis nostrisque successoribus ejusdem monasterii Abbates persolvent.*

* deest f. audeant.

XI.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit; secunda tertiave commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat; & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat; atque in extremo examine divinæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Sequebantur ista subscriptiones atque sigilla. Porro Pontificum signum, in quo Apostolorum nomina, & a tergo imagines plumbo fusæ habentur, cum ejusmodi in extimo circulo inscriptione legitur: BENEDICTUS DEUS ET PATER DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

XII.

Hoc eodem anno ab eodem Urbano Papa concessus est Primatus Ecclesiæ Toletanæ; de quo hæc ad Bernardum Archiepiscopum una cum pallio datæ habentur litteræ: (a) Ur-

(a) Ex collectio. Conc. Hispan. per Garc. Loais.

PAGIUS V.

Toletum ab Alphonso VI. Rege Castellæ Saracenis ereptum anno MLXXXV

A num. XII. ad XV. *Alphonsus VI.* Legionis & Castellæ Rex cum Saracenorum Res jam profligatæ essent, Barbarique magno numero cæsi, Toletum firmissimum eorum ditionis propugnaculum aggressus est. Urbs diuturna & pertinaci obsidione *octavo Kalend. Junii* in festo *S. Urbani Papæ & Martyris*, ut habet Rodericus lib. 6. cap. 23. tandem expugnata, non anno Eræ Hispaniæ MCXXXIII. ut ibidem mendose legitur, sed *anno Eræ Hispanicæ MCXXIII.* Christi sc. millesimo octogesimo quinto: Sandovallius enim in Tractatu de Regibus Castellæ & Leonis, de Alphonso VI. & errore Chronologorum in anno Toleti Saracenis erepti statuendo demonstrat hanc civitatem anno Christi MLXXXV. aut *Eræ Hispanicæ* MCXXIII. in potestatem Christianorum venisse, quod fusius confirmatur in Hispania illustrata Tom. II. pag. 71. & seq. ubi in Charta a Sandovallio recitata, & *Astorga data die XVIII. Februarii, Era MCXXIII.* Alphonsus Toletanus Rex non appellatur, & die XXII. ejusdem mensis, dum in civitate Burgensi esset, Zenodochio ejusdem urbis locum *Aras* appellatum largitus est, & Imperatoris omnium Hispaniarum nomen tantum sibi tribuit; sed in alia donatione, quæ extat in Chartulario monasterii Sahagunti pag. 50. quæ data dicitur *anno Era MCXXIII. & die XXVI. mensis Maji*, postridie nempe festi Sancti Urbani Papæ & Martyris, legitur: *Regnante Adefunso Rex in urbe Toletolo*, sic enim Arabes Toletum vocabant, vel *Toleytolam*. Denique in Monasterio Celæ Novæ in Galicia habetur Instrumentum seu Donatio Adosidis, ejusque mariti sub era MCXXIII. cum hac additione: *Tempore quo serenissimi Principis Adefonsi in anno quando prisit Toletum a Saracenis.* Mitto varias Chartas alias a Sandovallio in eandem rem recitatas, sed præterire non debeo, eum monere *Toleti* Monumentum extare Alphonsi Regis tempore scriptum, in quo legitur hanc urbem captam fuisse *Era MCXXIII. die XXV. Maji, feria quinta & die Sancti Urbani*, qui characteres inter se egregie conveniunt, & annum Christi MLXXXV. certo designant. Hæc itaque epocha indubitata.

VI.

Religio Christiana Toleti restituta.

Narrat postea Rodericus lib. 6. cap 24. quæ mense Decembri post expugnationem Toleti ad restituendam religionem Christianam sub Alphonso Rege gesta sunt: *Videns*, inquit Rodericus, *Rex quod Deus prospera indulgebat, convocavit regni Proceres, & majores Episcopos & Abbates, & viros religiosos, & XV. Kalend. Januarii omnes in urbe Regia convenerunt, & habito diligenti tractatu, dominum Bernardum, virum religionis & prudentiæ, communiter & concorditer in Archiepiscopum elegerunt, & Rex incontinenti dotavit Ecclesiam liberaliter & honeste.* Erat Bernardus Monachus Ordinis Sancti Benedicti, vir optimus, eorum scientia & exemplo vitæ insignis, quem Rex hoc anno Romam misit, ut Pallium, Primatumque totius Hispaniæ & Galliæ Gotthicæ, seu Occitaniæ, ab Urbano II. impetraret. Literæ, quibus ei utrumque concessum, recitan-

Urbanus Episcopus servus servorum Dei reverendissimo fratri Bernardo Archiepiscopo Toletano, ejusque successoribus in perpetuum.

Urbani Pap. ad Bernardum Archiepisc. Toletan. epist.

Cunctis Sanctorum decretales scientibus institutiones liquet; quanta Toletana Ecclesia dignitas fuerit ex antiquo, & quanta in Hispanis & Gallicis regionibus auctoritatis extiterit, quantæque per eam in Ecclesiasticis negotiis utilitates accreverint. Sed peccato populi in latitudine promerente, a Sarracenis eadem civitas capta, & ad nihilum Christianæ religionis illic libertas redacta est, adeo ut per annos trecentos pene septuaginta, nulla illic viguerit Christiani Pontificii dignitas. Nostris autem temporibus, divina populum suum respiciente clementia, studio Ildephonsi gloriosissimi Regis, labore populi Christiani, Sarracenis expulsis, Christianorum viribus Toletana civitas est restituta. Igitur voluntate & consensu unanimi comprovincialium populorum, pontificum atque Principum & Ildephonsi excellentis Regis, te, frater carissime Bernarde, primum illius urbis post tanta tempora Præsulem eligi divinæ placuit examini majestatis. Et nos ergo miserationis supernæ gratiæ respondentes, quia per tanta terrarum, marinumque discrimina Romanæ auctoritate Ecclesiæ suppliciter expetisti auctoritatem Christianam Toletanæ Ecclesiæ restituere non negaremus; gaudemus, & etiam corde lætissimo magnas, ut decet, Deo gratias agimus, quod tantam nostris temporibus dignatus est Christiano populo donare victoriam, statumque ejusdem urbis quoad nostras otium facultates, stabilire atque augere, ipso adjuvante peroptamus.*

* Alphonsi.

XIII.

Tamen benevolentia Romanæ Ecclesiæ, solita & digna Toletanæ Ecclesiæ reverentia, tum charissimi filii nostri præstantissimi Regis Ildephonsi precibus invitati, pallium tibi frater venerabilis Bernarde ex Apostolorum Petri & Pauli benedictione contradimus, plenitudinem scilicet omnis sacerdotalis dignitatis; teque secundum quod ejusdem urbis antiquitus constat extitisse esse pontifices, & in totis Hispaniarum regnis Primatem privilegii nostri sanctione statuimus, &c. Primatem te universi Præsules Hispaniarum respiciant, & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent, salva tamen ratione, Ecclesiæ auctoritate, & Metropolitanorum privilegiis singulorum. Toletanam ergo Ecclesiam jure perpetuo tibi tuisque, si divina præstiterit gratia, successoribus canonicis tenore hujus privilegii confirmamus &c. Dat.* Angniæ per manus Ioannis diaconi sanctæ Romanæ Ecclesiæ & præsignatoris domini Urbani Secundi Papæ, Idibus Octobris, anno Dominicæ Incarnationis millesimo octogesimooctavo Indictione undecima, anno Pontificatus domini Urbani primo.* Hæc ex collectione Conciliorum Hisp. diligentia Garsiæ Loaisæ. Aliud recitatur ab eodem diploma ad Archiepiscopum Tarraco-

Ann. Eccl. Tom XVII.

* f. abundat.

* Anagniæ.

PAGIUS

tantur a Baronio dicunturque datæ Anagniæ *Idibus Octob. an. dominicæ Incarnat. MLXXXVIII. indictione undecima, anno Pontificatus domini Urbani primo.* Verum tam hic, quam in Collectione Conciliorum Tom. V. pag. 1635. loco, *indictione undecima*, legendum, *indictione duodecima*, a Septembri scilicet inchoata, quo certum est, Romæ indictionem toto hoc sæculo inceptam fuisse.

VII. *Archiep. Toletanus Primas totius Hispaniæ instituitur.*

In illis literis Urbanus II. ait, *per annos CCC. pene LXX.* per quos *Toletum* sub Saracenorum potestate gemuit, nullam illic viguisse Christiani Pontificii dignitatem, nunc vero studio Idelfonsi Regis, qui idem est ac Adelfonsus VI. & labore populi Christiani, Toletana civitate restituta, optare se statum ejusdem urbis stabilire atque augere, *Te*, inquit ad Bernardum *secundum quod ejusdem urbis constat extitisse Pontifices, in totis Hispaniarum regnis Primatem Privilegii nostri sanctione statuimus, & Primatem te universi Præsules Hispaniarum respicient, & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent.* Ad Idelfonsum vero, seu Alfonsum Regem scribit: *Fratrem Bernardum venerabilem ejusdem urbis Præsulem tuis exhortationibus invitati, digne ac reverenter excepimus, & ei Pallium contradentes, Privilegium quoque Toletanæ Ecclesiæ, antiquæ Majestatis indulsimus. Ipsum enim in totis Hispaniarum regnis Primatem statuimus, & quidquid Toletana Ecclesia antiquitus noscitur habuisse, nunc quoque ex Apostolica sedis liberalitate, imposterum habere consuimus.*

VIII. *Archiepiscopi Tarraconensis & Narbonensis ei parere coacti.*

Tarraconensis Archiepiscopus adversus istud Privilegium, quasi subreptitium reclamavit, contendisque Archiepiscopos Toletanos nullam olim jurisdictionem in cæteris Hispaniæ partibus exercuisse, quod tamen *Urbanus* supponebat. Sed Pontifex jussit, ut sine cunctatione Toletano Archiepiscopo tanquam suo Primati pareret. Reclamavit etiam Archiepiscopus Narbonensis, sed Pontifex ad querelas hujusmodi compescendas *Bernardum* Legatum suum per universam Hispaniam & Provinciam Narbonensem constituit, ut facilius uterque se se ei submitteret, ut liquet ex literis Tom. X. Concil. pag. 459. & seq. recitatis. Sequentes Pontifices Romani hoc Privilegium Ecclesiæ Toletanæ confirmarunt. Mariana tamen lib. IX. cap. XIX. ait: *Toletanos Præsules Primatum jure & auctoritatem obtinuisse, ex quo tempore a Mauris Toletum recepta est: unquam defuisse tamen qui obsisterent auctoritati, detrectarent imperium: ne ne nunc quidem præter nomen ullam ejus potestatis partem exercent in alias provincias Hispaniæ: neque componendis certe litibus, neque sontibus plectendis, neque legibus promulgandis.* Hujus Primatus origo & Historia examinatur a Marca in Dissert. de Primatibus num. CXXV. & seqq.

IX. *Moritur Hermannus Germaniæ Rex.*

Quoad Hermannum Germaniæ Regem, de eo Bertoldus in Chron. hoc anno habet: *Saxones a fidelitate S. Petri discedentes, Henricum, quem multoties abjuraverant, receperunt. Unde Hermannus Rex Catholicus ab eis in Lotharingiam secessit, ibique non multo post vivum uni-*

conensem eodem argumento datum ab eodem Urbano Papa.

XIV. Quod ad res Germaniæ spectat, de schismaticorum Episcoporum pœnitentia Bertholdus hæc narrat: *Eodem tempore quidam Guiberti hæresiarchæ discipulus, videlicet Vvormatiensis pseudoepiscopus, qui illam sedem per schismaticos non consecratus, sed execratus invasit, tandem resipiscens, & ad Catholicam Ecclesiam rediens, Episcopatum dimisit, seque ad pœnitentiam in Hirsaugiensi monasterio contrudidit. Sic utique ante triennium & alius ejusdem Guiberti discipulus, Metensis iniquum pseudoepiscopus, pœnitentia ductus Episcopatum dimisit; quem statim Bruno, cujus superius mentionem fecimus, non minus sacrilege invasit: nam per schismaticos intravit, vivente adhuc legitimo illius sedis pastore Herimanno, qui potius in captione detineri, quam in schismate pro Episcopo honorari delegit.* Decessisse hoc anno Vvecilonem Moguntinum & Meginhardum Vvirceburgensem Episcopos antesignanos schismaticorum idem auctor affirmat. Sed & hoc anno ex hac vita migrasse Hermannum Regem Catholicum, cum Saxonibus rebellantibus in Thuringiam recessisset. Succedit Eggebertus, qui Saxones rursum in Henricum rebellare suasit.

XV. *(a) Papir. Mass. Annal. Franc. l. 3.* Obitus Berengarii Andegavensis.

Hoc (a) anno, die Epiphaniæ (ut ejus epitaphium habet) Berengarius cariosus hæresiarcha sæpe falsa pœnitentia eludens Ecclesiam, ea hac vita migravit. Scripsit illud, sed cum non adhuc Cenomanensis Episcopus esset, Hildebertus, quo significasse visus est, ipsum in Ecclesia Catholica esse defunctum, cum Catholicus homo ad ejus tumulum honorificum adeo epitaphium scripserit: sed plane longe gloriosius, quam conditio hominis toties lapsi, ac nefandissimi hæresiarchæ ferret, utpote qui via laica communione in caitu magna misericordia dignus haberi potuisset. Cum præsertim qui etiam his temporibus vixit, Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus de ipso multa habeat indigna Catholico homine, ut apparet, ex ejus epistola, quam inferius reddituri sumus; & Petrus Cluniacensis Abbas his temporibus proximus de ipso cum agit in epistola contra Petrobrusianos, cum detestatione atque improperio ejus meminit. Interea autem audi epitaphium, quod recitat Willelmus (b) Malmesburiensis in rebus Anglicanis, his verbis:

(b) Vvilielm. l. 3.

XVI. Epitaphium Berengarii iodecens ipsi.

Quem modo miratur, semperque mirabitur orbis,
Ille Berengarius non obiturus, obit.
Quem sacræ fidei fastigia summa tenentem
*Jam * sexta dies, abstulit ausa nefas.*
Illa dies, damnosa dies, & perfida mundo,
*Qua * dolor, & rerum summa ruina fuit.*
Qua status Ecclesiæ, qua spes, qua gloria Cleri,
Qua cultor juris, jure ruente, ruit.
Quidquid Philosophi, quidquid cecinere Poetæ
Ingenio, cessit, eloquioque suo.
Sanctior, & major sapientia majus adorte
Implevit sacrum pectus & ora Deo.
Pectus eam voluit, vox protulit, actio prompsit;
Singula factori sic studuere suo.
Vir sacer & sapiens, cui nomen crescit in horas,
Quo minor est quisquis maximus est hominum.
*Qui * censui peperit, partos servavit honores;*
Cui potior pauper divite, jusque lucro.

Cui

* al. prima.

* al. decus, & rerum firma.

* al. sensus.

PAGIUS *universa terra arripuit, anno Dominicæ Incarnat. MLXXXVIII. regni vero ejus VII. indict. XII. & in Patria sua Metis honorifice sepelitur.* Post Hermanni mortem *Ebertus* Marchio Misniæ factionis Saxonicæ caput constitutus, eoque occiso Marchionatus Misniæ Timoni Marchioni Landsbergiæ ab Henrico Imp. anno MXC. concessus, a quo Electores Saxonici originem suam repetunt.

X. *Moritur Berengarius Archidiaconus Andegavensis.*

A num. XV. ad XXVI. Bertoldus quidem in Chronico *Berengarii*, a quo tot turbæ in Ecclesia concitatæ, mortem eum an. MLXXXIII connectit, quia cum esset Presbyter Constantiæ ad Rhenum, quæ in Francia accidere, non semper calluit, sed illum ad hunc annum pervenisse, communis nunc omnium sententia est. Diem ejus emortualem diserte notavit Malmesburiensis lib. 3. de Gest. Reg. pag. 114. diem nempe *Epiphaniorum*, qui & habetur in ejus Epitaphio a Baronio ex Malmesburiensi recitato, in quo legitur:

Quem recta fidei vestigia summa tenentem
Jam sexta dies abstulit, illa nefas.

Verum quidem est, in quibusdam editionibus haberi, *Jani prima dies*, apud Malmesburiensem, *Jani quinta dies*, sed id sciolorum audaciæ tribuendum, ut in simili diximus, quando de *Roberto* filio Roberti Francorum Regis verba fecimus. *Berengarius* post multiplices in hæresim relapsiones tandem vere resipuit, & Catholicam fidem usque ad mortem professus est, cum post Burdegalensem Synodum eam amplexus fuisset. Testatur id Hildebertus Cenomanensis Episcopus ejus epitaphii conditor. Testatur & Malmesburiensis citatus, qui ait: *Porro licet Berengarius primum calorem juventutis aliquarum hæreseon defensione infamaverit, ævo austeriore ita resipuit, ut sine retractatione a quibusdam habeatur sanctus, innumeris bonis, maximo autem humilitate & eleemosynis approbatus, largarum possessionum dispertiendo domi-*

Cui nec desidiam, nec luxum res dedit ampla,
Nec tumidum fecit multus & altus honor.
Qui nec ad argentum, nec ad aurum lumina flexit,
Sed doluit quoties cui daret, hac aberant.
Qui non cessavit inopum fulcire ruinas,
Donec inops dando pauper & ipse fuit.
Cujus cura sequi naturam, legibus uti,
Et mentem vitiis, ora negare dolis:
Virtutes opibus, verum præponere falso,
Nil vanum sensu dicere, nil facere:
Lædere nec quemquam, cunctis prodesse, favorem

XVII.

Et populare lucrum pellere mente, manu.
Cui vestis textura rudis, cui non fuit unquam
Ante sitim potus, nec cibus ante famem.
Quem pudor hospitium statuit sibi, quamque libido
Infestos superat, tam superavit eam.
Quem cum cerneret, tam mundo contulit, inquit,
Degenerant alii, nascitur iste mihi.
Quæque vagabatur, & pene reliquerat orbem
Inclusit sacro pectore Justitiam.
Vir sacer a puero, qui quantum præminet orbi
Fama, tam fama præminet ipse sua.
Fama minor meritis, cum totum pervolat orbem
Cum semper crescat, non erit æqua tamen.
Vir pius atque gravis, vir sit in utroque modestus,
Livor ut in neutro rodere possit eum.
Livor enim deflet, quem carpserat antea, nec tam
Carpsit & odit eum; quem modo laudat, amat.
Quem prius ex vita, tam nunc ex morte gemiscit,
Et queritur celeres hujus abisse dies.
Vir vere sapiens & parte beatus ab omni
Qui caelos anima, corpore ditat humum.
Post obitum vivam secum, secum requiescam,
Nec fiat melior sors mea, sorte sua.

XVIII.

Hactenus Hildebertus luxurians, ceu vitis in pampinis, fructu carens veritatis poetico luxu. Subiicit vero ista Willelmus: *Videas in his versibus, quod laudes excessit modum Episcopus.* Et paulo post: *Berengarius plane quamvis ipse sententiam correxerit; omnes tamen quos ex totis terris depravaverat, convertere nequivit. Adeo pessimum est aliis exemplo vel verbo a bono infirmare, quia fortassis peccatum te gravabit alienum, cum deletum fuerit tuum.* Ac rursus inferius: *Quia & ipso die Epiphaniorum moriens, gemituque producto recordatus, quod miseros quosdam adolescentes primo ætatis flore secta sua infecerit: Hodie, inquit, in die Apparitionis suæ apparebit mihi Dominus meus Jesus Christus propter pœnitentiam, ut spero, ad gloriam, vel propter alios, ut timeo, ad pœnam.*

In laude nimium Hildebertus.

Porro qui laudes ejus scripsit Hildebertus (ut dictum est) nondum erat Episcopus, sed tantum Archidiaconus, & vita plane solutior, ut apparet ex (a) epistola Ivonis Carnotensis Episcopi ad eum scripta, cum fuit electus Episcopus, quam hic describendam duximus; sic enim se habet:

(a) Ivo ep. 279.

Ivo humilis Carnotensis Ecclesiæ minister Hildeberto Cenomanensis Ecclesiæ electo sinceræ dilectionis munus.

XIX.

Quoniam secundum verba Sapientiæ, (b) meliora sunt vulnera diligentis, quam frau-

(b) Prov. 27.

PAGIUS

minus, non abscondendo & adorando famulus. Multis interpositis: *Quin & ipse die Epiphaniorum moriens, gemituque producto, recordatus, quod miseros quosdam adolescens primo erroris calore secta sua infecerit: Hodie, inquit, in die apparitionis suæ apparebit mihi Dominus meus Jesus Christus, propter pœnitentiam, ut spero, ad gloriam; vel propter alios, ut timeo, ad pœnam.* Nam ut addit Malmesboriensis; *quamvis ipse sententiam correxerit, omnes quos ex totis terris depravaverat, convertere nequivit.* Eadem verba in morte Berengarium dixisse legitur in Fragmento Bibliothecæ Floriacensis. Franciscus Roius in dissert. de pœnitentia Berengarii ait, in antiquo Codice MS. Sancti Martini Turonensis legi: *Obiit Magister Berengarius Grammaticus, fidelis & vere Catholicus ann. D. MLXXXVIII. Philippi primi Francorum Regis XXVIII. Urbani Papæ ann. I.* alii legunt *an. quinto.* Sed cum Berengarii mortis tempore Urbanus nondum Papa esset, & Philippus nonnisi post creatum Philippum Secundum dictus sit Philippus I. serius hæc verba exarata.

XI.

Ejus pœnitentiæ initium cum an. MLXXXIII. videtur copulandum; eo enim anno Clarius Floriacensis Monachus in Chronico Senonensi Tom. II. Spicilegii Dacheriani edito, ejus conversionem & mortem uno tenore eo Christi anno narrat: *Berengarius Turonensis Magister & ammirabilis Philosophus, amator pauperum effloruit. Hic composuit orationem illam quæ sic incipit:* Juste Judex Jesu Christe. *Post hæc fidelis, & vere Catholicus vitam finivit, super cujus tumulum ejusmodi Epitaphium est:*

Vere de sua hæresi pœnituit.

Quem modo miratur, semper mirabitur Orbis:
Ille Berengarius non obiturus obit.

Qui duo versus primi sunt ejus Epitaphii mox me-

Hildebertus qualis ante episcopatum.

* f. sint ipsa.

(a) Ps. 72.

*fraudulenta oscula blandientis: moneo fraternitatem tuam, ut verba mea non graviter accipias, licet, aliquantum *.... mordeant, quoniam intendunt correctioni, non criminationi, purgationi, non invectioni. Places equidem mihi temporalis tua provectio, si non sit ab aeternitate dejectio, si non illud Psalmistae (a) in te impleatur: Dejecisti eos dum allevarentur. Audivi enim de te, quae mihi sunt dolori & honori, quia si vera sunt, non poteris populo praebere regimen, sed augere discrimen. Dicunt enim quidam de majoribus Conomanensis Ecclesiae, qui ante actam vitam tuam se nosse testantur, quod ultra modum laxaveris fraena pudicitiae, in tantum ut post acceptum Archidiaconatum, accubante lateribus tuis plebe mulierculanum, multam genueris plebem puerorum & puellarum. Tu autem nosti, quod probatae debet esse castitatis, qui sublimatur ad fastigium curae pastoralis, alioquin post sacrum ordinem lapsus, non solum non debet ad majorem gradum conscendere, sed nec in eo, in quo lapsus est ordine, ministrare. Unde beatus Gregorius scribit Januario Episcopo Calaritano: Qui post acceptum sacrum ordinem in peccatum carnis lapsus fuerit, sacro ordine ita careat, ut ad ministerium altaris ulterius non accedat. Nosti enim, quod qui in officium pastoris admittitur, pro peccatis populorum Deo supplicaturus, Dei & hominum mediator efficitur. Dicit enim beatus Gregorius in Moralibus: In gravibus peccatis quis positus, dum suis premitur, aliena non diluit. Idem in Pastorali: Cunctis liquet, quia cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, proculdubio irati animus ad deteriora provocatur. Addunt quoque huic calumniae praetaxatae personae, quod nec eorum consilio fueris electus, nec consensu. Quae omnia si ita sunt, periculosa tibi sunt dilectissime frater, & infinitum laborem paritura. Unde confuso tibi secundam testimonium conscientiae tuae, ut vel honeste, & caute coepta perficias, vel saluti tuae consulens, sponte ipse deficias. Jucundus enim debet esse defectus, in quo salutis speratur effectus. Vale, & de me quantum de amico per omnia justo & honesta confide.* Haec Ivo ad Hildebertum, cujus promotio ad Episcopatum contigit sub Paschali Papa. Creatus autem Episcopus, eadem quae Ivo, de indigno alio electo idem ipse sapere ac scribere reperitur (b). Haec autem de Hildeberto hic innotescenda fuere, ne Berengarius post tot criminum moles laudatus a laudato viro credatur, sed ab amico, potius amicitiae gratia praeconio habenas solvente. Quantum autem temporis Berengarius vixerit, ipsum quidem, si quis ex hoc Tomo Annalium cuncta superius de ipso narrata recenseat, videbit prope nonagenarium decessisse summam Dei misericordiam consecutum, si post tot iteratos lapsus in haeresim a se damnatam, in Ecclesia Catholica vitae periodum clausit.

(b) Hildeb. ep. 23.

Aetas Berengarii.

XXI.

Verum ex epistola Lanfranci Archiepiscopi Cantuariensis, quae post haec in manus nostras una cum aliis ejusdem auctoris litteris venit, apparet hominem cervicosum, nihil magis, quam sanctis Patribus inurere notam studentem adhuc schismaticum extra Ecclesiam permansisse, cum illam ipse scriberet, quae sic se habet:

Lanfrancus Antistes dilectissimis fratribus Ronaldo Pictavorum urbis Abbati, & Sentuno monacho, & Henrico canonico salutem.

Lectis litteris a vestra mihi per hunc hominem fraternitate transmissis, voluntatem vestram intellexi, si facultas detur, ad me veniendi. Id incommode fieri posse non arbitror. Nam & iter prolixum est, pericula multa terra marique & ego tot tantisque hujus mundi negotiis obvolutus sum, ut talibus studiis dare mihi operam hac tempestate non liceat. Si divina pietas expeditum me esse quando-

PAGIUS

memorati. Porro Clarii auctoritas magni est ponderis; non solum quia Auctor domesticus, sed etiam quia annis a *Berengarii* obitu haud amplius decem Chronicon suum scripsit, quod novis subinde appendicibus, ut saepe fit, alii auxere. Praeterea, ut observat Mabillonius Tom. II. Analect. in observat. de multiplici Berengarii damnatione, *Berengarius* in insulam Sancti Cosmae Turonicae Civitati suburbanam secessit poenitentiae causa, idque post Synodum Romanam anno MLXXIX. habitam, ut eruitur ex veteribus membranis Laureacensibus in quibus legitur: *Ille Roma discedens Turones venit, ibique in insula, quae S. Cosmae dicitur, seculi pompis abrenuncians fere per XXVIII. annos* (legendum fere per octo annos) *assidue domino militavit; aliique plures Canonici B. Martini Sancto Spiritu, nec non salutari ejus admonitione instructi, mutatis vestibus se se ad insulam contulerunt.* Ea Insula Canonicis Regularibus Sancti Augustini e quibus etiamnum occupatur, tradita est anno MCII. juxta eumdem Continuatorem Clarii qui ait: *Anno MCII. coenobium S. Cosmae de insula primo Conventum accepit.*

XII.

Justa ei quotannis Canonici persolvunt

Denique a Berengarii obitu Turonensis Ecclesiae Sancti Martini Canonici justa *Berengario* persolvere soliti, quot annis ad ejus tumulum, qui in Claustro Sancti Cosmae nigro lapide stratus, detrito Epitaphio visitur feria Paschae tertia conveniunt; ubi Psalmum *De profundis* pro defuncto *Berengario*, nulla tamen Collecta (ut vocant) adhibita recitant. Licet enim pestilentissimus haereticus fuerit, postquam tamen in viam rediit, ita omnium sibi amorem & venerationem conciliavit, ut ipsius laudatores modum excessisse videantur, ut de Hildeberto Epitaphii ejus conditore scripsit

Digitized by Google

doque voluerit, & doceri pariter, & docere promptus semper mihi animus erit.

XXII. * idem Berengerus, quod Berengarius.

*Porro quod schismaticus ille, * Berengerum dico, sicut vestra epistola testata est, constanter asserit, quia beatus Hilarius vestræ urbis, vestræque gentis quondam Episcopus, in tractatu Fidei perversa senserit. Et in libro de divina Trinitate improbabiles sententias de Domino Jesu Christo protulit; mirari non debet beatitudo vestra, si is, qui de ipso capite tam multa, & tam nefanda credere, & docere verissimis relationibus infamatur, de ipsius capitis membro tam perniciosa dicere, traditus in reprobum sensum, divino judicio permittatur. Re vera quisquis Hilario alicujus hæreseos notam imponit, multos Orthodoxos Patres, qui magnis eum laudibus extulerunt, ejusdem erroris macula involvit. Gelasius Papa in decretis suis omnes libros ejus inter Catholicas scripturas enumerat. Ejus auctoritas in sacris canonibus decentissime memoratur, recipitur, & laudatur. Sanctus Augustinus in libro de Trinitate excellenti eum laude extollit, & quædam ab eo de Patre, & Filio, & Spiritu sancto obscure dicta enucleatius exponit. B. Hieronymus quantis eum, omnesque libros ejus in quibusdam scriptis suis præconiis effert, epistolari brevitate comprehendi non potest, vocans eum Romanorum luciferum, Ecclesiarum lucernam, lapidem pretiosum, ad quem mortalia vix ascendunt, pulcro sermone, aureoque universa loquentem.*

Locus S. Hilarii elucidatur.

XXIII.

Reliqui sacræ religionis doctores, quicumque de eo aliquid loquuti sunt, ab horum sententia in hac parte minime dissentiunt. Tutius igitur est Lectori, in difficillimis Sanctorum Patrum sententiis, quas ingenii sui imbecillitas capere non potest, interrogato quod nescit, dicere se nescire, quam pertinaci arrogantia, & arroganti pertinacia, non sine sua & aliorum pernicie Fidei contraria definire; præsertim si talis persona sit, quæ vel scientia litterarum, vel probitate morum, vel potius utraque parte, auctoritatis pondus præ se gerere videatur. Verba præfati doctoris, quæ præfatus inversor in ejus calumniam conatur invertere, hæc in vestris litteris reperi: Dei Filius hominem verum, secundum similitudinem nostri hominis, non deficiens a se Deo sumpsit, in quo quamvis aut ictus incideret, aut vulnus descenderet, afferrent quidem hæc impetum passionis, non tamen dolorem passionis inferrent; ut telum aliquod, aut aquam perforans, aut ignem compungens, aut aerea vulnerans.

XXIV.

Et paulo post: *Virtus corporis sine sensu pœnæ vim pœnæ in se desævientis excepit. Hæc, sine præjudicio melioris expositionis, consona, ut putamus, sanctis Patribus astipulatione, sic exponuntur a nobis. Dominus Jesus Christus in eadem persona verus homo, & verus Deus secundum humanitatem quidem esurivit, sitivit, fatigatus est, flevit, appropinquante hora mortis pavere & tædere cœpit. Unde & oravit, dicens: Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste: plagas virgarum, vulnerumque discissiones ut homo similis nobis sensit, & doluit, cæterasque humanæ naturæ infirmitates, assumendo hominem, præter peccatum, assumpsit; secundum divinitatem vero, qua Patri & Spiritui sancto per omnia æqualis est, nihil horum sustinuit. Hoc velle approbare nihil attinet, cum apud omnes fideles hæc semper sit, fueritque sententia, & sacra pagina hujusmodi documentis pene sit ubique referta. Et tamen propter unitatem personæ, in quam conficiendam Deus & homo convenerant, sæpe quæ hominis sunt, assignantur Deo, & quæ solius Dei sunt, dicitur habere homo. Ut illud Apostoli: (a) Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Non enim revera, quantum ad ipsum spectat, Dominus gloriæ est crucifixus, sed propter assumptum hominem, quod hominis fuit, dicitur pertulisse Deus. Et ipse Dominus in Evangelio: (b) Nemo ascendit in cælum nisi qui descendit de cælo, filius hominis, qui est in cælo. Et rursus id quod Dei erat, homini est assignatum. Neque enim ho-*

(a) 2. Cor. 2.

(b) Joan. 3.

PAGIUS

psit Malmesburiensis qui ait, *metas vero laudis amore incitatus transilivit*. His omnibus favet Baldricus ex Monacho, ac dein Abbate Burguliensi, Dolensis Archiepiscopus, qui hoc distycho Berengarii Epitaphium clausit:

Promittatque licet veniam tibi spes meritorum;
Hanc tamen accelerat Lector, pia vota vovendo.

Quod sane non dixisset Baldricus, inquit Mabillonius laudatus, vir pius ac Catholicus, *Berengarii* æqualis, nisi is in Ecclesiæ gremio vitam clausisset. Non mirum autem Baronium de veritate pœnitentiæ *Berengarii* persuasum non fuisse, cum antequam Franciscus Roius Antecessor Andegavensis libellum de hæresi & pœnitentia Berengarii in lucem emisisset, hæc Historia magnis tenebris obsita fuerit. Ad id quod habet Baronius num. XVIII. *Hildebertum* scilicet Berengariani Epitaphii conditorem ante Episcopatum vita solutiorem fuisse, anno MXCVII. quo Antistes Cenomanensis dictus, respondebimus.

XIII. S. Obitus Gebehardi Archiep. Salisburgensis.

Mortuus est hoc anno *Sanctus Gebehardus* Archiepiscopus Salisburgensis, ob defensionem Ecclesiæ Romanæ ab Henrico Rege in exilium ante annos novem missus; post cujus mortem cum idem Henricus alium schismaticum ad eam Sedem evehere vellet, fideles in unum convenientes elegerunt *Thiemonem* Sancti Petri Abba-

homo in terra degens, in cælo tunc esse poterat: sed quia unigenitus Patris ita in mundum venit, ut tamen a paterno sinu nunquam discederet, quod solius divinitatis erat, loquens, in terra assumpto homini propter unitatem personæ tribuebat.

XXV.

Hoc locutionis modo superius dictum est, quia homini assumpto a Filio Dei ictus & vulnera impetum passionis afferrent, non tamen dolorem passionis inferrent. Et hoc suppositis similitudinibus declaratur, ut si telum aquam perforet, & cætera, quæ sequuntur, ac si diceret: Homo assumptus impetum passionis & vim doloris sensit, Deus assumens non sensit. Et hoc paulo post declarat, dicens: Virtus corporis, idest divinitas assumens ipsum corpus, sine sensu pœnæ, quantum ad ipsam pertinet, vim pœnæ in se, idest in carne assumpta desævientis excepit. Quod si virtus corporis magis robur ipsius corporis hoc in loco intelligenda est, eadem sententia in cæteris manet, ut sit sensus: Virtus corporis sine sensu pœnæ, quantum ad assumentem divinitatem, vim pœnæ in se desævientis excepit, quantum ad assumptam humanitatem. Et hoc locutionis genere re vera, & salva Christianæ religionis fide, dici potest, quia Christus, sive corpus Christi, sive caro Christi, in cruce patiebatur, & non patiebatur, dolebat, & non dolebat, moriebatur, & non moriebatur, & in hunc modum multa, numeroque carentia. Alioquin si præfatus doctor contra usitatissimam Ecclesiæ Fidem contra Evangelicam auctoritatem, contra omnium sanctorum Patrum definitionem, carnem Christi insensibilem & doloris expertem intelligi voluisset, assumptum a Filio Dei hominem similem nobis hominem in prædicta sententia minime retulisset. Quæ enim similitudo sensibili, & insensibili? dolenti & doloris experti? Retulit autem, non igitur intelligi voluit. Obsecro vigilate omnibus modis, quia schismatici, & fautores eorum circa vos & inter vos sunt. Opponite eis scutum timoris Domini, impotentes eos facults divinorum eloquiorum. Adminiculamini nobis memores nostri in orationibus vestris. Omnipotens Dominus det vobis bene agere, & feliciter quo tenditis pervenire. Hæc Lanfrancus de Berengario audacissimo, ac mendacissimo, cum adhuc una cum suis extra Catholicam Ecclesiam exularet.

XXVI. Urban. Pap. agit pro restit. Ecclesiæ Mediolan.

Eodem tempore cum jam defuncto schismatico Archiepiscopo Mediolanensi in locum ejus (ut dictum est suo loco) Anselmus Catholicus suffectus fuisset: Urbanus Papa pro restituenda collapsa Ecclesia Mediolanensi sollicitus collaborat, cujus ad Anselmum eundem apud Ivonem (a) Rescriptum extat de reconciliatione lapsorum his verbis:

(a) Ivon. part. 6. c. 406.

Discretioni nostræ videtur, quatenus secundum præcepti nostri tenorem, quando

PAGIUS

barem, & recentem invasorem de finibus Salisburgensis parochiæ expulerunt, ut narrat Baronius in Appendice ad hunc annum ex Actis ejusdem Ecclesiæ Tom. VI. Antiq. Lect. Canisii recitatus.

XIV. *Obitus Durandi Troarnensis Abbatis.*

Mortuus est & *Durandus* ex Monacho Fiscanensi primus *Abbas Troarnensis* cœnobii in diœcesi Baiocensi ad Divam fluvium, cujus mentionem facit Baronius anno superiori num. XXIX. quando ex Fragmento Orderici refert magnos Viros, quos Guillelmus Conquestor Ecclesiis Angliæ & Normanniæ præfecit. De eo idem Ordericus lib. 7. etiam habet: *Durandus Troarnensis Abbas grandævus, ab infantia Monachus, religione & sapientia præcipuus, Ecclesiastici cantus & divini dogmatis doctor peritissimus, sibi durus carnifex, aliisque mitis opifex, post multos in Dei cultu labores, in lectum decubuit, & bene ut prudens & fidelis servus ire ad curiam domini sui paratus, III. Idus Februarii de sæculo migravit*, hoc scilicet anno, quo hæc narrat Ordericus. De erudito ejus contra Berengarianam hæresim libello, suo loco mentionem fecimus.

XV. *Anglia bello civili lacerata.*

Willelmus II. Willelmi Conquestoris patris in Regnum Angliæ successor, ob flavam cæsariem *Rufus* cognominatus, ipso principatus sui exordio bello appetitus fuit ab *Odone* Baiocensi Episcopo, Comite Cantiæ, Patruo suo, aliisque Proceribus ad regnum ipsi eripiendum; & *Roberto* Normanniæ Duci fratri natu majori deferendum conjuratis. De hoc bello, quod fuse Historici Anglici narrant, hæc summarie Westmonasteriensis: *Omnes nobiliores regni, quos Guillelmus magnus promoverat, superbi effecti, indignantes, quia regnaret super eos junior, spreto Roberto primogenito, nobili & magnanimo: non sine perjurio bella moverunt in Guillelmum. Sed infra tertium annum confusi sunt omnes, & possessiones eorum fidelioribus distributæ.*

XVI. *Concilium Fusellense.*

Sandovallius in Alphonso VI. pag. 79. refert *Richardum* Abbatem Sancti Victoris Massiliensis, & Urbani II. in Hispania Legatum, Concilium apud Sanctam Mariam de Fusellis, oppidum vulgo *Husillos* dictum, prope Palentiam urbem positum, *Era MCXXVI.* currenti nempe Christi anno, celebrasse, cui ipsemet cum *Bernardo* Toletano & *Petro* Aquensi Archiepiscopis præfuit, amicus enim erat eidem Petro, qui comes ejus in hac Legatione fuit. Huic Concilio interfuere Episcopi undecim in Actis nominati, præcipui Regni Abbates, & octo Proceres. ibidem *Principes* appellati. Nulla in eo Officii Romani mentio, sed divisionis seu distinctionis limitum diœceseon *Osmensis* & *Burgensis*. Quia vero *Osma* ab Archiepiscopatu Toletano pendebat, *Bernardus* huic Ecclesiæ antea a Mauris eversæ favebat; Burgensis enim Diœcesis Toleto non subjiciebatur. Episcopus Osmensis nondum tunc electus aut nominatus, & Petrus, qui huic Ecclesiæ postea præfectus fuit, anno tantum MCII. a Bernardo consecratus, ut refert Gillius Gonsales Avila in suo Theatro Ecclesiastico. Hujus Concilii Cossartius Tomo X. Concil. suo loco non meminit. Illud tamen retulit Labbeus Tom. V. Concil. pag. 584.

Digitized by Google

do secundum Ecclesiæ vestræ morem sacros daturus quibuslibet aliis ordines, benedicere cœperis: eos quos tua duxerit solertia reconciliandos, inter benedicendum, & manus imponendum facias interesse, quibus cætera omnia consecrationis instrumenta præter unctionis explebis; & sic ad sancta ministeria reconciliabis. Hæc Urbanus ad Anselmum naviter ad restituendam illam Ecclesiam laborantem.

☞ Hoc eodem anno ex hac vita miraculis clarus migrat in cælum sanctus Gebehardus Archiepiscopus Salisburgensis, insignis propugnator Fidei Catholicæ, & Ecclesiæ Romanæ jurium defensor adversus Henricum Regem, exactis in exilio annis novem: de quo hæc ex Actis ejusdem ecclesiæ prodita sic accipe: (a)

(a) Apud Canis. to. 6. pag. 1236.

Tandem miseratione divina inardescente zelo fidelium anno exulationis suæ nono, præfatus dominus noster Gebehardus, ab Engelberto Comite, & ab aliis quibusdam Ecclesiæ ministerialibus, & compluribus militibus reductus est in Episcopium suum, comitantibus se suffraganeis suis Episcopis, Altmanno scilicet Pataviensi, & Meginwarde Frisingensi, & a Clero, & tota pene populo in sedem suam est receptus. Ubi consessim tam eum, qui suam sedem invaserat, quam & eos, qui loca prædictorum suorum Suffraganeorum occupaverant, anathematinavit ipse & Coepiscopi sui. Sicque duobus fere annis curam exercens Episcopalem supervixit.

Gebehardi Archiepisc. Salzburg. ab exilio reditus.

Anno igitur Incarnationis Domini millesimo octuagesimooctavo, transactis ab ordinatione sua annis viginti septem, mensibus decem, hebdomadibus duabus, diebus duobus, exacto felicis agonis cursu, ad palmam superuum vocatus xvi. Kalen. Julii, in castro suo, quod Vuerven. dicitur, hujus vitæ terminum beato fine sortitur, & deinde translatus in nostro monasterio debita veneratione sepelitur. Ipso die depositionis surdum & mutum, quem prædiximus, ad sepulcrum proprium curavit. Qui prime, aliisque deinceps miraculis vivere se in cælestibus regnis testatur.

Ejusdem obitus.

Hic a sancto Rudberto primo Juvavensis Sedis Episcopo vigesimus sextus fuit, ab Arnone primo ejusdem sedis Archiepiscopo sextusdecimus. Vir hic erat ingeniosus satis, & litteratus, orationibus studens & lectionibus, canonum maxime scrutator, eleemosynarum largus, in contemptores & contumaces ultor irrevocabilis erat, sive banno, sive alterius potestatis coercione in illos voluit. Dictavit idem de illa dissensione, quæ suo tempore in Ecclesia fuit, libellum ad Hermannum Metensem Episcopum, qui & semet excusaret, & quantos ex contraria parte

posset, huic, cui ille favebat, parti sociaret. Subiicitur ibidem ejusdem Sancti epitaphium his versibus:

Ejusdem epitaphii.

Quid stes Admuntis Gebehardi funere tristis?
Restat post fletus, quod tibi, cerne, decus,
Est tibi pontificis corpus non gloria vilis,
Cui locus hic tumuli præ tot Episcopii,
In te divinos qui fecit jugiter Hymnos,
Et decantari cantica Psalmographi.
*Fecit & hoc in te, sint * & solatia * cuique:*
Plurima nam tribuit de quibus hoc statuit:
Esuriens victum, petat ultro nudus amictum,
*Et vagus hospitium, vallis et * omnium.*
Propter justitiam toleravit & ipse rapinam,
Regis ob hunc odium, fugit in exilium,
Malens ille miser, quam schismatis esse minister,
Transiit ad pariter lite sibi similes.
Complicibus banni studuit se dissociari,
Servans Romæ tuæ debita judicia.
Post ea Episcopium plebs hunc nonnulla recepit,
Gaudebat cura post, ut & ante sua.
Hic pro lege Dei nescivit cedere Regi,
Vel cuiquam forti, vel quoque dedecori.

* ut

Pastore igitur tali subtracto de præsentibus, quo dignus non erat mundus, scriptura illa impletur prophetica veritatis: Percutiam pastorem, & dispergentur oves gregis. Mox enim Perchtoldus invasor præfatus favore Regis Henrici metropolitanam sedem occupat, & more lupi, caulas ovesque Christi, & Ecclesiæ atrociter laniat, locum nostrum fortiter devastat. Sed Christus Dominus recolens promissionem suam, Petro & Ecclesiæ sua a se factam, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam: contra eumdem Perchtoldum suum & Ecclesiæ inimicum, per spiritus sui gratiam suorum fidelium excitavit constantiam. Qui in unum convenientes, electione canonica venerabilem Thiemonem, sancti Petri Abbatem in Archiepiscopum constituerunt, eique ad defensionem Ecclesiæ castra, & munitiones Episcopii tradentes, præfatum, invasorem de finibus Salzburgensis parochiæ expulerunt. Sed de Thiemone suo loco inferius. ☜

Percholdus ecclesiam Salzburgensem invadit.

Athiemone Archiepiscopo expellitur.

I. Urban. pap. legationem decernit Constantiensi Episc.

Millesimus octogesimus nonus Christi annus, Indictione duodecima, sequitur ordine temporum, quo ab Urbano Papa decernitur legatio in Germaniam Gebehardo Constantiensi Episcopo, de qua ista Bertholdus: *Dominus Papa Urbanus his temporibus*, anno scilicet præsenti, *Romæ in insula, quæ inter duos pontes sita est, morabatur, decretalemque epistolam venerabili Gebehardo Constantiensi Episcopo decimoquarta Kalendas Maii direxit, in qua et Episcopalem potestatem super Clerum & populum Augiensis insulæ, præter monachos concessit, data etiam auctoritate, ut Abbatem ibi vice sua ordinaret, item & apud Augustam sive Curiam Episcopos constituere procuraret. Nempe in tota Alemannia, Bajoaria, Saxonia, & aliis vicinis regionibus prædicto Gebehardo Episcopo vicem suam commisit, ut ordinationes improbandas improbaret, roborandas roboraret. Sententiam, quoque anathematis a prædecessore suo Papa Gregorio promulgatam ea discretione confirmavit, ut in primo gradu Ravennatem hæresiarcham cum Henrico Rege anathematizaret; in secundo gradu eorum fautores, qui eisdem armis, pecunia consilio obedientia faverent, quique ab eisdem & ab eorum fautoribus Ecclesiasticos ordines & honores acciperent.*

II. *In tertio autem gradu eorum communicatores posuit, quos etsi non excommunicaret, adeo tamen eos externa excommunicatione commaculatos asseruit, ut in Catholicam societatem sine absolutione, & pœnitentia recipi non deberent, videlicet, qui excommunicatis salutatione, osculo, oratione, convictu, ignoranter communicassent. Ordinatos vero in excommunicatione, sed non simoniace ab Episcopis quondam Catholice ordinatis, ut in adepto ordine persisterent, sine promotione permisit, si tamen hoc eorum probitas & Ecclesiæ utilitas flagitare videretur: aliquantum etiam ad superiores ordines promoveri concessit, sed hoc rarissime & cum summa necessitate.* Hæc de epistola synodali ad Gebehardum Constantiensem Episcopum. Ex Synodo enim scriptam esse patet ex ejusdem fragmento ab (a) Ivono recitato. Pergit vero Bertholdus: *Guibertus autem hæresiarches, ejusque complices in parte Regis eorum Henrici anathematicas ordinationes facere non cessarunt, ipsasque suis sectatoribus nonnisi carissime venditas impenderunt. Unde & malum excommunicationis in tantum propagatum est eo tempore, ut Catholici vix se ab eorum contagio possent illæsos custodire. In Teutonicis partibus quatuor Episcopi in Catholica communione perstiterunt, videlicet Wirceburgensis, Pataviensis, Wormatiensis, Constantiensis; sed & Metensis Episcopus, quorum confortamento reliqui Catholici schismaticis a principio restiterunt.*

(a) Ivo. part. 14. c. cap. 45.

III. Quod autem ad legationem decretam Gebehardo Constantiensi Episcopo ab Apostolica Sede pertinet, non prætereat illud, quod idem Legatus ad perferendas litteras ad Urbanum Papam usus est nuntio viro magnæ virtutis Eginone, qui postea fuit Abbas sancti Udalrici Augustæ Vindelicorum: hic enim fidelis minister sic jussus mutato monastico habito, in eo ministerio sapienter elusit schismaticos. Ita testatur Udescalcus ejus comes peregrinationis, dum res ab eo gestas enarrat.

Synodus Generalis Romæ sub Urbano.

Hoc eodem anno (idem auctor Bertholdus sic pergit:) *Dominus Papa Urbanus generalem Synodum centum quindecim Episcoporum collegit, & Ecclesiastica statuta suorum prædecessorum Apostolica auctoritate confirmavit. Guibertus autem hæresiarches a Romanis turpiter expellitur, & ne amplius Apostolicam Sedem invadere præsumat, juramento promittere compellitur. Sed jam aliquantulum diuturna regni discordia inter Catholicos & schismaticos tepescere cœpit; ut non jam bellum ad invicem, sed pacem componere sanius judicarent. Quapropter Duces & Comites fideles sancti Petri cum Henrico colloquium habuerunt, eique suum consilium & auxilium ad obtinendum regnum* sr-

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MCXXVII. Anno Hegiræ CCCCLXXXII inchoato die 16. Martii fer. 6. A.C. 1089

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6582.

☉ 6. G. ☽ 7. P. 1. April. Indict. 12.

JESU CHRISTI 1089.

URBANI II. PAPÆ 2.

HENRICI IV. REG. 34. IMP. 6.

ALEXII COMNENI IMP. 9.

I. *Synodus Romana I. sub Urbano II.*

AD num. III. & seq. In Synodo Romana prima sub Urbano II. statuta prædecessorum Pontificum confirmata, & *Guibertus* Roma expulsus, uti narrat Baronius ex Bertoldo in Chron. Huc referendum quod Simeon Dunelmensis in Historia sua ad annum MXCI. habet: *Erant duo, ut in Anglia ferebatur, qui dicebantur Romani Pontifices a se invicem discordantes, & Ecclesiam Dei inter se divisam post se trahentes, Urbanus scilicet qui primum vocatus Odo fuerat Episcopus Ostiensis, & Clemens, qui Wibertus vocatus fuerat, Archiepiscopus Ravennensis. Quæ res, ut de aliis mun-* di

firmissime promiserunt, si Guibertum hæresiarcham vellet dimittere, & ad Ecclesiasticam communionem per Catholicum pastorem remeare. Quam quidem conditionem nec ipse multum respuit, si tamen in hoc ei Principes sui assentire vellent, videlicet Episcopi, qui se cum Guiberto deponendos esse non dubitaverunt, eo quod in ejus parte ordinationem, immo exsecrationem perceperunt.

IV. Alexius Imp. absolvitur ab Urb. pap.

Hi ergo penitus hac vice dissuaserunt, ne sancta Ecclesia reconciliaretur. Dominus Papa Constantinopolitanum Imperatorem ab excommunicatione per Legatos suos absolvit. Item litteras Philippi Regis Francorum debitam ei subjectionem promittentis suscepit.

Quam autem strenue se gesserit Constantiensis Episcopus ab Urbano Apostolicæ Sedis Legatus per Germaniam decretus, uno hoc exemplo intelligere potes, quod subjicit idem auctor his verbis:

In Alemannia Otto Comes impudentissimus adulter, & pro adulterio a Constantiensi Episcopo excommunicatus, Dei judicio turpissime decollatus a militibus Ludovici Comitis, cujus uxorem publicis nuptiis, eo vivente, sibi nefandissime copulavit. Qui apud monasterium in prædio ipsius constructum a suis sepultus, jussu Constantiensis Episcopi ejicitur; & (ut scriptum est) ad sepulturam asini deputatur &c.

Papa Urban. quæ Bari fecerit.

Sed ad Urbanum Pontificem redeamus, quem autumnali tempore in Apuliam se contulisse, vetera monimenta docent, invitatum ad recondendum sancti Nicolai corpus Barim translatum, Barensemque Episcopum consecrandum, ut ipsius diploma ibi datum ostendit quod sic se habet:

Urbanus Episcopus servus servorum Dei charissimo Fratri Eliæ Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem.

V. Urbanus ad Eliam Archiep. Barensem.

Quia nostris temporibus Ecclesiam, quam Deo auctore regis, frater charissime, Barensem (quæ & Canusina dicitur) omnipotens Deus beati Confessoris sui Nicolai corpore visitare dignatus est;

Ann. Eccl. Tom. XVII.

nos auctore Deo Apostolorum Petri Paulique Vicarii, propter Ecclesiastica negotia exequenda, in Apuliæ provinciam descendentes, charissimorum filiorum Romanæ Ecclesiæ Rogerii Ducis & fratris ejus Boamundi, atque vestris deprecationibus invitati civitatem vestram pro beati Confessoris Nicolai dilectione præcipua visitavimus; cum magna undique convenientis populi frequentia, lætitiaque beati Nicolai reliquias in locum paratè adyti conferentes, contra morem nostræ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ te, dilectissime frater, in sede propria consecravimus, beati Nicolai reverentia, & tui populi dilectione devicti. Te igitur in specialem Romanæ Ecclesiæ filium amplectentes amoris intimi brachiis, tuamque, cui, Deo auctore, præsides, Barensem (quæ & Canusina habetur Ecclesia) exaltare, & populum tuum tam temporalibus, quam æternaliter glorificare, largiente Domino, & favente justitia, cupientes; confirmamus tibi præsentis paginæ auctoritate integrum Barensem (qui & Canusinus est) Archiepiscopatum, ut tu, tuique successores, Episcopali jure illum regas, disponas, atque possideas, salva Romanæ auctoritate Ecclesiæ, quæ instituente Domino, Ecclesiarum omnium princeps est, cuique ut matri summa debet ab universis reverentia exhiberi.

VI.

Absque præjudicio ergo justitiæ quarumlibet Ecclesiarum, sequentes tenorem, qui nostrorum continetur privilegiis prædecessorum Barensis sive Canusinæ Ecclesiæ possessiones, sive diœceses tibi, tuisque successoribus perpetuo possidendas, regendasque contradimus. Hæ autem sunt, Canusia, Bisiliclum, Bitontum, Midunium, Juvenatium, Melfictum, Rubum, Tranum, Canna, Menervinum, Aqua tecta, Mons meliorus, Lavellum, Rapalva, Melfis, Bitulbie, Salpi superfanum, Palimarum, simul & cætera, quæ intra marinis litoris ora sita esse cognoscuntur. Hæc vero & alia municipia sive civitates prædictis civitatibus adjacentes, sive longe positæ, sed ad eas pertinentes confirmamus vobis, & omnes fundos & ca-

sa-

PAGIUS

di partibus sileamus, per plures annos Ecclesiam Angliæ intantum occupavit, ut ex quo Gregorius, qui & Hiltibrandus defunctus fuit, nulli loco Papæ usque ad hoc tempus subdi vel obedire voluerit. Sed Urbanum pro Vicario B. Petri Italia Galliaque jam receperat. Quod vero subdit Bertoldus, Urbanum II. per Legatos suos Imperatorem Constantinop. ab excommunicatione absolvisse, commentitium est, ipseque Bertoldus de rebus in Oriente gestis parum edoctus fuit. Neque enim ullus alius Latinus Historicus, nec ullus Byzantinus hoc in literas misit, & Anna Comnena, quæ Alexii Imp. Patris sui res diligenter persequitur, quæque Pontificibus Romanis parum æqua fuit, nihil simile habet.

II. *Unio Ecclesiæ Barensis & Canusinæ ab Urbano II. confirmata.*

A num. V. ad VII. Urbanus II. in Apuliam profectus est, ubi Reliquias Sancti Nicolai nuper Barium ex Oriente delatas visitavit & Eliæ Archiepiscopo Barensi *integrum Barensem, qui & Canusinus est Archiepiscopatum* confirmavit literis *apud Barum Indict. XIII. Nonis Octobris* datis, & a Baronio recitatis. Cum enim anno circiter DCCCXL. *Canusium*, celebre olim ad Aufidum Fl. oppidum, a Saracenis dirutum fuisset, *Angelarius* Canusinus Episcopus, a Clero populoque Barensi in Episcopum electus fuit, & paucis post annis a Romano Pontifice statutum, ut utrique Sedi deinceps unus præesset, qui & Barensis & Canusinus diceretur.

Ad

sales, una cum casis & viaeis, cum servis & ancillis, cum massis & massaritiis atque molendinis, cum portubus, montibus & pratis, simul cum plebibus, sive Ecclesiis, cum omnibus titulis sive capellis suis, simul etiam cum monasteriis virorum, seu feminarum, Græcis aut Latinis, cum universis ordinibus Ecclesiasticis; & quidquid honoris, possessionis, seu dignitatis per legalem largitionem, & juxta concessionem antiquitus tenuisset, & quidquid justitiæ non contradicit, & antiquitus superadditum esse probatur, & in futurum juste poterit Barensis & Canusina Ecclesia adipisci. Atque hujusmodi privilegia præsenti auctoritatis nostræ decreta indulgentes; statuimus, nullum Regum, vel Imperatorum, Antistitum, nullum quocumque dignitate præditum, vel quemquam alium audere minuere, alienare, sive suis usibus applicare de iis, quæ eidem Ecclesiæ a quibuslibet hominibus de proprio jure jam donata sunt, vel deinceps, Domino favente, donari contigerit.

VII. *Præterea fraternitati tuæ pallii usum ex more concedimus, ut eo inter Missarum solemnia tis dumtaxat festivitatibus utaris, videlicet, Nativitate Domini, S. Stephani, Epiphania, Cœna Domini, Resurrectione, Ascensione, Pentecoste, Nativitate S. Joannis Baptistæ, Natalitiis Apostolorum, & tribus festivitatibus S. Mariæ, festivitatibus sanctorum Nicolai & Sabini, festivitate omnium Sanctorum, in annuo ordinationis tuæ die in ordinatione Episcoporum seu cæterorum clericorum, in consecratione etiam Ecclesiarum, in translatione etiam Domini Confessoris Nicolai. Hortamur itaque fraternitatem tuam, ut honor tantæ dignitatis, supplementum utique totius sacerdotalis ordinis, moribus tuis conveniat; & non solum exteriori homini tuo decorem præstet & gratiam, sed & interiorem quoque multiplici virtute corroboret. Siquidem ista sunt pallii, ista sunt hujusmodi indumenti; ut Deum ex toto corde, tota anima, & omni virtute diligat, & proximum suum sicut te ipsum. Nam licet ad usum pallii omnium virtutum ornamenta sint necessaria; inseparabiliter tamen charitas, quæ omnes superexcedit, hac pollentem dignitate comitari convenit. Ad instanda igitur omnium bonorum instrumenta vita & scientia tua subditis tuis sit forma & regula; ut si quid in eis ex humana fragilitate reprehensibile deprehenditur, intuitu sanctæ conversationis tuæ ad rectitudinem sinceritatis suæ corrigatur. Quibus sic studeas dispensationis tuæ jura moderari, ut in corrigendis vitiis & zelo rectitudinis ferveas, & modum temperantiæ non excedas. Et ut multa paucis explicemus, quidquid in sanctorum Patrum dictis repereris, ad tuam, & eorum qui tibi subduntur, utendum censeas ædificationem, quatenus documentis tuis instructi, atque boni pastoris vestigia consecuti, ad regnum summi Pastoris tecum valeant pertingere, & perpetuæ vitæ felicitatem, Domino annuente, percipere. Amen.* His mox subjicitur sigillum.

Datum apud Barum per manus Joannis diaconi anno Dominicæ Incarnationis millesimo octogesimonono: anno vero Pontificatus Domini Urbani Papæ secundo; Indictione decimatertia, nono Octobris.

VIII. In Apulia autem cum esset hoc anno Urbanus Papa, Trojæ Concilium celebravit, ut apparet ex (a) Petro diacono in Chronico Cassinate, cujus Concilii meminit quoque Ivo Carnotensis Episcopus istis verbis: (b) *Convenit Trojæ in Apulia Concilium Episcoporum fere septuagintaquinque, Abbatum duodecim; in quo actum est de consanguinitatis linea conjugatis; cum nemo tamen dictum sacramento impedimentum vellet assertione firmare, præceptum est, ut Episcopi, quorum diœcesani sunt, eos per congrua spatia, trina advocatione conveniant. Tunc si duo vel tres viri consanguinitatem jurejurando firmaverint, vel ipsimet forte confessi fuerint, conjugia dissolvuntur. Si vero neutrum contigerit, Episcopi eos per baptismum, per fidem, per Judicium Christi in vera obedientia obtestentur, quatenus palam faciant, utrum se (sicut fama est) consanguineos recognoscant. Si negaverint, sibi ipsis relinquendi sunt; ita tamen, ut si aliud in conscientia habeant, se a liminibus Ecclesiæ, a corpore & sanguine Domini, a Fidelium communione noverint segregatos, atque infames effectos, donec ab incesti facinore desinant. Si se Episcoporum judicia segregaverint, si juvenes*

(a) Chron. Cas. l. 4. c. 18.
(b) Ivo. part. 9. c. 53.
Concilium Trojanum primum.

PAGIUS III. *Concilium Trojanum anno MCXIII. habitum.*

Ad num. VIII. Baronius unum Concilium *Troianum* in Apulia habitum in duo distinxit, quorum alterum hoc anno, alterumque anno MXCIII. celebratum fuerit circa conjugia consanguineorum dissolvenda. Verum Labbeus Tom. X. Concil. pag. 475. recte vidit, prioris hujus Synodi Troianæ fundamentum ruinosum esse, quia Petrus Diaconus cap. non VIII. sed VII. Libri 4. Chronici Casinensis, qui in hanc rem citatur, eam sententiam aperte evertit: *Sequenti tempore*, inquit Petrus Diaconus, *idem Urbanus Papa ad has iterum* (ideoque anno MXCIII.) *deveniens partes, Joannem Cajetanum hujus loci* (nempe Casinensis) *a puero Monachum, Diaconum, in Lateranensi Patriarchio ordinavit. Quo etiam tempore* (anno scilicet MXCIII.) *cum apud Troiam Apuliæ civitatem Synodum celebraret, Abbas noster quæstionem de cella Sanctæ Sophiæ intra Beneventum posuit.* Superest hujus Concilii Troiani Fragmentum apud Ivonem Carnotensem, a Baronio relatum.

Ad

nes sunt, alie metrimonia contrahere non probibeontur. Hactenus quod superest, ex Concilio Trojano fragmeotum. Quod & apud (*a*) Gratianum, & Magistrum sententiarum invenies. Sed jam quæ sunt reliqua Urbani Papæ anni hujus hic describamus.

(*a*) *c.* 35. *q.* 5. *c.* 4. *Magist.* 4. *dist. c.* 42.

IX. Urbanus Papa jungit Matrimonio Mathildem cum Vvelphone.

Visum est autem eidem Urbano Pontifici, hoc eodem anno, ob publicum Ecclesiæ bonum, Mathildem Comitissam invitam licet, jam provectioris ætatis fœminam nuptiis tradere strenuo militi, Ecclesiæ Catholicæ defensori. Delectus est Welpho filius Welphonis Ducis Bajoariæ Azonis Marchionis Ferrariensis filii; de quibus sæpe superius. Datur ipsa quidem, verum ita tamen ut numquam voluerit commisceri viro. Sed audi Bertholdum hæc omnia ob oculos habentem: *In Italia nobilissima Dux Mathildis, filia Bonifacii Marchionis, sed vidua Godefredi Ducis Vvelphoni Duci filio Vvelphoni Ducis conjugio copulatur, & hoc utique non tam pro incontinentia, quam pro Romani Pontificis obedientia videlicet, ut tanto virilius sanctæ Romanæ Ecclesiæ contra schismaticos posset subvenire*. Subdit, hoc conjugio Henricum Imperatorem valde tristatum esse, eumdemque Ducem terrori fuisse schismaticis. At de continentia Mathildis cum viro ista habet inferius anno millesimo nonagesimoquinto: *Vvelpho filius Vvelphonis Ducis Bajoeriæ a conjugio dominæ Mathildis se penitus sequestravit, asserens illam e se omnino immunem permansisse; quod ipse in perpetuum reticuisset, si non ipse prior illud satis inconsiderate publicasset. Unde pater ipsius in Longobardiam animo irato animo pervenit, & frustra diu multumque pro ejusmodi reconciliatione laboravit. Ipsum etiam Henricum sibi in adjutorium adscivit contra dominam Mathildem, ut ipsam bona sua filio ejus dare compelleret, quamvis nondum illum in maritali opere cognosceret. Unde diu frustra laboratum est*. Hæc omnia Bertholdus. Erat autem Mathildis hoc anno Redemptoris jam annos quadragintatres suæ ætatis agens, ut ex supputatione numeri annorum, quibus vixit, facile colligi potest; quem alias superius nos subduxisse meminimus.

X. Bonizo Episc. Martyr.

At de his, qui hoc anno decesserunt digni memoria Orthodoxi, & in cœlum a Deo receptis æternæ vitæ prœmia meruerunt, ita Bertholdus: *Bonizo piæ memoriæ Sutriensis Episcopus, sed inde pro fidelitate S. Petri jamdudum expulsus; tandem post multas captiones, tribulationes, exilia, a Placentinis Catholicis pro Episcopo recipitur: sed a schismaticis ejusdem loci, effossis oculis, & truncatus omnibus pene membris martyrio coronatur*. Et inferius: *Petrus piæ memoriæ Albanensis Episcopus in causa sancti Petri ferventissimus migravit ad Dominum: Hic est ille Petrus, qui Petrum Papiensem Florentini Episcopatus invasorem, per judicium ignis simoniacum esse probavit. Unde & deinceps illum sancta Ecclesia, Igneum cognominavit*. Et inferius: *Erat enim tanta sanctitatis, constantiæ & fidei, ut vix aliquis sui temporis ei potuerit comparari. Hic ergo de hac vita discedens magnum mœrorem Catholicis reliquit*.

Petr. Igneus moritur.

XI. Henricus Imp. victus.

Quod vero ad conflictus inter Henricum & Eggebertum Marchionem attinet, male pugnatum ab Henrico narrat, captumque Liemarum Bremensem Archiepiscopum, occisum Burchardum Losanensem Episcopum & alios, vixque Regem ipsum fuga lapsum, evasisse periculum. De iisdem quoque agit Dodechinus ad Marianum Scotum. De occisoribus autem schismaticorum excommunicatorum extat Rescriptum Urbani Papæ ad Godefredum Episcopum Lucanum seu Lucensem apud Ivonem his verbis (*a*):

(*a*) *Ivo p.* 10. *c.* 54.

Excommunicatorum interfectoribus, prout morem sanctæ Ecclesiæ nosti, secundum ipsorum intentionem modum congruæ satisfactionis injunge. Non enim eos homicidas arbitramur, quos adversus excommunicatos zelo Catholicæ matris ardentes,

PAGIUS IV. *Mathildis Comitissa nubit Vvelphoni Bajoariæ Duci.*

Ad num. IX. *Catholici in Ecclesia rari habebantur, schismatici vero multiplicabantur*, inquit Dodechinus Abbas in Continuatione Mariani Scoti ad hunc annum. Quare cum Urbanus II. non dubitaret, quia *Henricus* Imp. in Italiam rediret, & Mathildem Comitissam, quæ Ecclesiam Romanam protegebat; ad summas angustias redigeret, ei suasit, ut Welphonem Juniorem Bavariæ Ducem hujus nominis V. sibi matrimonio copularet. *Mathildis* jam quadragenaria major, ut Romano Pontifici morem gereret, huic matrimonio consensit, ut narrat Baronius ex Bertoldo in Chron.

V. Ad num. X. Martyrium *Bonizonis* primum Sutriensis, & postea Placentini Episcopi a Bertoldo in Chron. hoc anno narratum paulo fusius refert Ughellus Tom. II. Italiæ Sacræ in Episcopis Placentinis: *Cum plura, ærumnosaque tulisset exilia, pervenissetque Placentiam, ibi a Catholicis ejusdem Civitatis est dictus Episcopus, dimicansque cum impietate ut factiosis schismaticis, primum est carcere maceratus, postea truncatus membris atque excæcatus, prope Sanctum Dominum nobili est coronatus martyrio sexto mense, quam Placentiam Ecclesiam ceperat administrare, anno MLXXXIX die XIV. mensis Julii. Ejus sacrum corpus Cremonam delatum, ibidem exceptum tumulo est apud S. Laurentium, ubi hæc subjecta carmina incisa leguntur*:

Martyrium Bonizonis Episcopi Placentini.

Nobile depositum tibi clara Placentia gessit
Antistes Bonizo, Christi pro nomine martyr,
Septima bis Julii hunc lux collegit in urna.

De eo, & ejus libris supra a nobis actum.

A num.

Digitized by Google

*tes, eorum quoslibet trucidasse contigerit. Ne tamen ejusdem Ecclesiæ matris disciplina * desæviat, tenore quem diximus, pœnitentiam eis injungito congruentem, qua divinæ simplicitatis oculos adversum se complacare pervaleant, si forte aliquid duplicitatis pro humana fragilitate in eodem flagitio contraxerunt.* Hæc Urbanus.

* desinat.

XII. Lanfranci obitus.

Moritur hoc anno Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis. Vacavit autem ea Ecclesia annis quatuor afflictata nimium per Guillelmum Regem Juniorem; de quibus Edinerus in Anselmo.

Remanserunt tanti viri scientia & sanctitate præstantis aliquot scriptorum monimenta, ut quæ scripsit contra perfidum Berengarium, & tomus epistolarum, index ingenii fertilissimi, quarum aliquot ad Annales spectantes suis locis superius intexuimus. Hic vero duas describemus, datas ad Regem Hiberniæ, quibus ejus Ecclesiæ status hujus temporis, qualis fuerit, significatur. Quarum prior sic se habet:

XIII. De statu Eccl. Hibern. ex Lanfranc.

Lanfrancus non suis meritis, sed gratia Dei Archiepiscopus glorioso Hiberniæ Regi Gothrico salutem orationibus.

Venerabilem fratrem Coepiscopum nostrum Patricium, quem, reverendissime fili, excellentia vestra ad nos consecrandum transmisit, honeste suscepimus, debitis officiis secundum canonicam institutionem sancti Spiritus gratia cooperante sacravimus, sacratum ad propriam sedem cum testimonio litterarum nostrarum more antecessorum nostrorum remisimus. Qui quamvis de gloria vestra multa nobis bona, multisque laudibus digna retulit; non ab re tamen credimus esse, si prædicanda vestra studia nostra adhortatione pulsamus. Sicut enim ignis flante vento clarius lucet, & major efficitur; sic vera virtus veris præconiis pulchrius enitescit, & in melius augmentatur. Rogamus igitur, sicut rogari oportet pretiosum sanctæ Ecclesiæ filium, quatenus Fidem rectam, ab ipso Deo & Apostolis ejus sanctis, atque orthodoxis Patribus traditam, cum omni mentis sinceritate inviolatam teneatis; & Fidei congrua opera, in quantum vires suppetunt, exhibeatis: superbis austeram, humilibus placabilem vestram celsitudinem ostendatis. In regno vestro perhibentur homines, seu de propria, seu de mortuarum uxorum parentela conjuges ducere, alii legitime sibi copulatas pro arbitrio & voluntate relinquere; nonnulli suas aliis dare, & aliorum infanda commutatione recipere. Hæc & si qua sunt alia crimina, propter Deum & animam vestram in terra potestatis vestræ corrigi jubete; talesque vos cum divino adjutorio vestris subditis exhibete, & ut amatores boni bonum amplius diligant; & appetitores mali pravas actiones nequaquam exercere præsumant. Hoc enim facientes, & diutius cum rerum temporalium felicitate in terra regnabitis, & post terrenum regnum sine fine regnaturi ad cælestia regna migrabitis.

XIV.

Plura & prolixius vobis scripsissem, sed habetis vobiscum prædictum Antistitem vestrum, monasticis institutionibus a pueritia enutritum, scientia divinarum litterarum strenuissime eruditum, bonorum operum ornamentis, in quantum cognosci a nobis potuit, decentissime adornatum. Quem de anima vestra sæpius loquentem si intento corde audieritis, audientes ut patri spirituali, in his quæ ad Deum pertinent, obedieritis, obedientes ea, quæ vobis ab eo prolata fuerint, in arca pectoris vestri reposueritis, speramus per misericordiam Dei, quia neque vos perniciose errabitis, neque subditos vobis in pri-

PAGIUS VI. *Moritur B. Lanfrancus Archiep. Cantuariæ.*

A num. XII. ad XVIII. Beatus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis ann. *Archiepiscopatus XIX. V. Kalendas Junii, diem clausit extremum* inquit Milo Crispinus, Cantor Beccensis in ejus Vita in Actis Bollandianis ad diem XXVIII. mensis Maii recitata, ideoque die XXVIII. mensis Maii hujus anni. Sunt tamen qui ejus mortem cum die XXIV. ejusdem mensis copulant. Ejus Opera a Dacherio evulgata, & in Tomum XVIII. Biblioth. Patrum Edit. Lugdun. translata. Ordericus lib. 8. Lanfranci obitu narrato de Rannulfo Clerico, Flambardo cognominato, quod veluti flamma ardens populum opprimeret, ait: *Hujus consiliis juvenis* Rex (nempe Guillelmus II.) *morientibus Prælatis Ecclesias cum possessionibus olim sibi datis invasit, & tam in Abbatiis cœnobitas, quam in Episcopiis Episcopales Decanos & Canonicos cuilibet satellitum suorum subegit. Parcam autem ad victum suum distributionem rerum eis delegabat, & reliquos reditus sua ditioni mancipabat. Sic avaritia Regis in Ecclesia Dei nimis exarsit, & nefarius mos, tunc inceptus usque in hodiernum diem perseverans* (ad annum nempe MCXLI. quo Ordericus Historiam suam absolvit) *multis animabus exitio fit. Hac enim de causa cupidus Rex Pastores Ecclesiis imponere differebat, & populus Rectore, & grex Pastore carens lupinis dentibus patebat, & multimodarum taxiatis missilibus culparum sauciatus interibat. Princeps itaque nimia cupiditate flagrans suo infert ærario largas opes, quas Ecclesiæ Dei gratanter & devote dederunt nobilis Anglorum Reges, Edelbertus scilicet, ac Edwinus; Offa quoque ac Athulfus, Elfredus & Edgarius, aliique Principes cum suis Optimatibus. Illi nimirum ad fidem noviter conversi Deum fideliter coluerunt, & de suis abundantiis monachis & Clericis affluenter largiti sunt, ut speciales ministri sacræ legis copiosa victu pasti gauderent, Divinque cultum absque ulla recusatione nocte dieque alacriter peragerent, & in locis constitutis celebres excubias Deo indesinenter exhiberent. Illuc peregrini & viatores securi veniebant, & ibidem per laborem sitam repausationem sumebant, atque post inediam uberem alimoniam ex institutione principali reperiebant.* Hæc causa, cur Sedes Cantua-

privatarum actionum pertinacià ſtare diu permiſeritis. Omnipotens Dominus contra inimicos mentis & corporis baltheo virtutis ſuæ excellentiam veſtram defendat, & poſt longam hujus ſæculi vitam, ad eam, quæ finem non habet, feliciter vos perducat. Sequitur ordine ejuſdem Lanfranci alia epiſtola ad alium Regem iſto titulo:

XV. *Lanfrancus peccator & indignus ſanctæ Dorobernenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, magnifico Hiberniæ Regi Terdelvaco benedictionem cum ſervitio & orationibus.*

Nullam Deus majorem terris miſericordiam impendit, quam cum pacis ac juſtitiæ amatores ad animarum ſeu corporum gubernacula provehit; & maxime cum bonis Regibus regna hujus mundi regenda committit. Hic namque pax oritur, diſcordia ſopitur, & ut breviter cuncta complectar, Chriſtianæ religionis obſervantia ſtabilitur. Quod populis Hiberniæ divinitus tunc collatum fuiſſe prudens inſpector intelligit, quando omnipotens Deus excellentiæ veſtræ jus regiæ poteſtatis ſuper illam terram conceſſit. Tot enim tantaque bona de magnitudinis veſtræ erga bonos pia humilitate, contra pravos diſtricta ſeveritate, circa omne humanum genus diſcretiſſima æquitate frater & Coepiſcopus noſter Patricius narravit; ut quamvis vos numquam viderimus, tamquam viſos tamen vos diligamus, & tamquam viſis ac bene cognitis vobis ſalubriter conſulere, & ſinceriſſime ſervire cupiamus.

XVI. *Verum inter multa, quæ placent, relata nobis ſunt quædam, quæ diſplicent, videlicet quod in regno veſtro quiſque pro arbitrio ſuo legitime ſibi copulatam uxorem, nulla canonica cauſa interveniente, relinquit, & aliam quamlibet, ſeu ſibi, vel relictæ uxori conſanguinitate propinquam, ſive quam alius ſimili improbitate deſeruit, maritali ſeu fornicaria lege, punienda ſub temeritate conjungit. Quod Epiſcopi ab uno Epiſcopo conſecrantur. Quod in villis, vel civitatibus plures ordinantur. Quod infantes baptiſmo ſine chriſmate conſecrato baptizantur, Quod ſacri ordines per pecuniam ab Epiſcopis dantur. Hæc omnia, & ſi qua ſunt ſimilia, contra Evangelicam & Apoſtolicam auctoritatem, contra ſanctorum canonum prohibitionem, contra omnium orthodoxorum Patrum, qui nos præceſſerunt, ſacri inſtitutionem, nullus qui ſacras litteras vel mediocriter legit, ignorat. Quæ, quanto in conſpectu Dei, Sanctorumque ejus amplius ſunt horrenda, tanto ſtudioſius veſtris ſunt ſine aliqua dilatione juſſionibus prohibenda, & niſi prohibita corrigantur, diſtrictiſſima terroris veſtri ſeveritate punienda. Nullum enim Deo vel majus, vel gratius munus offerre poteſtis, quam ſi divina & humana debitis legibus gubernare ſtudetis.*

XVII. *Memores igitur divini Judicii, quo de commiſſo vobis regno rationem reddituri eſtis Deo, Epiſcopos & religioſos quoſque viros in unum convenire jubete, ſacro eorum conventui præſentiam veſtram cum veſtris optimatibus exhibete, has pravas conſuetudines, omneſque alias, quæ a ſacris legibus improbantur, a regno veſtro exterminare ſtudete, quatenus Rex Regum, & dominus dominantium, cum viderit regiam majeſtatem veſtram præceptis ſuis in omnibus eſſe ſubjectam, ſervis quoque ac fidelibus ſuis pro timore & amore ejus manſuetam, inimicis divinæ religionis divino zelo infeſtam, ipſe quoque vos, veſtroſque fideles clamantes ad ſe propitiatus exaudiat, hoſtes conterat, pacemque vobis in hoc ſæculo ſtabilem, & in futuro vitam æternam concedat.*

XVIII. Non prætereundum, quod hoc anno contigiſſe ejuſdem temporis ſcriptor Sigebertus affirmat: nimirum quod lues excreſcens quos pertigit, eoſdem igne ſacro ſive conſumpſit, ſive membris mutilatis deformes reliquit oſtentui; cujus cauſa (aſſeritur in hiſtoria (a) Antoniana) frequentiori concurſu crevit cultus ſancti Antonii Magni in provincia Vienneuſi, ubi ejus corpus tranſlatum a Jocel-

(a) Hiſt. Ant. par. 2. c. 31. 32. 33.

PAGIUS

tuarienſis uſque ad annum MXCIII. ſine Pontifice fuerit.

VII. *Ope S. Antonii Magni ſacro igne tacti ſanantur.*

Ad num. XVIII. Jam ſæculo integro Reliquiæ *Sancti Antonii Magni* Abbatis in Thebaide, in Galliam aſportatæ fuerant, cum præcipue graſſari ſacer ignis cœpit: *cui miſeriæ*, inquit Aymarus Falco in Hiſtoria ordinis Sancti Antonii part. 2. cap. 31. *horrendæque calamitati præſentaneum atque efficaciſſimum remedium afferre perſpecta eſt devota imploratio patrocinii atque interceſſionis beatiſſimi Antonii. Quapropter Reliquiis ſancti corporis ejuſdem apud Motam* (oppidum non longe ab urbe Vienneuſi in Delphinatu poſitum) *honorifice repoſitis non facile dictu eſt quantus illuc populorum concurſus, quantaque mortalium frequentia, ex diverſis regionibus confluxerit*, &c. *Reliquiis ſancti corporis apud locum, qui prius Mota dicebatur, ut prædictum eſt, repoſitis honorificeque collocatis, concurrentibus undique populis, locus ille apud omnes clarior fieri, longeque illuſtrior haberi capit. Unde ſuppreſſa veteri appellatione alteram ſenſim induit. Nam qui antea Mota vocabatur, ſubinde ob ſuſceptam a divo illo patre illuſtrationem, ſanctus Antonius vulgo capit nuncupari, quemadmodum ex publicis locorum maxime vicinorum documentis patenter oſtenditur.* De ordine Sancti Antonii ibidem fundato infra verba faciemus. Hoc vero tempore morbum illum ſæviiſſe, docet Sigebertus in Chronico ad hunc Chriſti annum. Illud etiam in Gallia ſæculo ſequenti ſæviiſſe Sigeberti Continuatores fidem faciunt.

Digitized by Google

S. Antonii cultus qua occasione celebrior.

cellino eu stirpe Comitum Pictaviensium orinndo Constantinopoli, jussu Urbani Papæ ab ejus filio Guigone apud Motam sancti Desiderii fuerat collocatum, ubi omnes eodem morbo tacti, mirabile dictu, confestim sanabantur. Aucta est eo amplius erga sanctum reverentia, quod sicut eo morbo ægrotantes sanari consueverint, ita sani in eumdem Sanctum peccantes, sive perjurio, aliave irrogata in eum blasphemia vel contumelia, eumdem mox experiri solerent ultorem, eodemque confestim morbo ignis sacri percuti; quod pavendum cunctis prodigium hactenus perseverat, adeo ut in proverbium versum sit: *In sanctum Antonium neminem impone precare.*

XIX. Nicolaus Grammaticus Patriarcha Constantinop.

Eodem quoque anno Constantinopoli moritur Enstatius Patriarcha, cum sedisset annis tribus: in cujus locum subrogatur Nicolaus cognomento Gramaticus, qui tenuit eum annis vigintiseptem & menses tres temporibus, quibus imperabat Alexius Comnenus. Hæc ex serie Patriarcharum Constantinopolitanorum, quæ extat tomo primo juris Orientalis.

No-

PAGIUS VIII. *Nicolaus Grammaticus fit Patriarcha Constantinop.*

Ad num. XIX. *Eustratius Garida*, non vero Eustathius, Patriarcha Constantinop. *cum eam dignitatem per annos tres usurpasset, ob caussam non satis notam ab Imperatoribus sacra ade est deductus, atque in ejus locum suffectus Nicolaus Monachus, cognomento Grammaticus, qui in studiis virtutis ætate affecta, literarum non rudis erat, etsi non inquisite peritus*, inquit Zonaras in Alexio Comneno. Quare Nicolaus Eustratio demortuo non successit, uti habet Baronius, neque Eustratius, qui die VII. mensis Maji anni MLXXXI. Pontificatum inierat, ultra annum MLXXXIV. illum rexit; cum Anna Comnena lib. X. tradat, Nicolaum Thronum Patriarchicum ascendisse, *indictione septima anni sexies millesimi sexcentesimi nonagesimi secundi*. Sed loco, *sexcentesimi*, legendum, *quingentesimi*, ut in textu Græco habetur; cumque is annus mundi Eræ Constantinopolitanæ Kalendis Septemb. anni Christi MLXXXIII auspicetur, apparet, Zonaram annos tres accurate *Eustratio Garidæ* attribuisse, huncque anno MLXXXIV. ante mensem Septembrem e Sede Patriarchali dejectum esse.

IX.

Urbanus II. quem num. L. hoc anno Concilium Romæ celebrasse diximus, *Terracina* hodiernæ Campaniæ Romanæ oppido, in Siciliam venit, teste Malaterra lib. 4. cap. 13. eaque trajecta *Troynam* ad *Rogerium* Comitem invisendum accessit, qui soluta confestim obsidione *Butera*, Pontifici obviam occurrit. *Urbanus* II. ejus operam adhibuit ad schisma Græcorum extinguendum, horumque de azymis querelas sedandas. *Alexius* enim Imp. Latini nominis hostem ex professo agebat, & Latinis azymorum usum interdixerat. Addit Malaterra *Alexium* Concilium Generale apud Constantinopolim indixisse, ut Græcorum & Latinorum dissidium disputatione dirimeretur, Pontifici uno, dimidiatoque anno assignato, quo ad illam urbem se se conferre posset; sed Pontificem hostes in Italia nimia urgebant, quam ut profectionem illam instituere posset. *Buteram* postea reversus *Rogerius* brevi Buterenses ad deditionem coegit, & paulatim quasdam arces quæ adhuc in Saracenorum potestate erant, subegit. Bellum vero quod anno superiori Rogerium inter ipsum & Boamundum exortum fuerat, induciis diremptum, eæque rursus anno MXCI. sacramento confirmatæ, teste Lupo Protospata in Chron.

Alexius Imp. azymorum Latinis interdicit.

I. Concilium Tolosanum.

NOnagesimus post millesimum sequitur annus, Indict. tertiadecima inchoatus, quo agente Urbano Papa per Legatos, Tolosana Synodus ex Galliarum Episcopis celebratur; de qua ista Bertholdus ejus temporis auctor hoc anno: *Dominus Papa Urbanus generalem Synodum cum Episcopis diversarum provinciarum per legatos suos in Tolosana civitate circa Pentecosten collegit, ibique multa in Ecclesiasticis causis quæ corrigenda erant, correxit. In qua Synodo Tolosanus Episcopus de illatis criminibus canonice expurgatur, & legatio pro restauranda Christianitate in Toletana civitate, Rege Hispanorum supplicante destinatur.* Hæc ipse. Insuper & per alium Apostolicæ Sedis Legatum, nempe Pataviensem Episcopum, in Bajoaria, prævalentibus Catholicis, ordinatus est Catholicus Archiepiscopus Salzburgensis, ut idem auctor affirmat.

Hhhh Ad-

PAGIUS SÆC. XI. Anno Æræ Hisp. MCXXVIII. Anno Hegiræ CDLXXXIII. inchoato die 6. Martii fer. 1. A.C. 1090. I. *Mezquita Toletana in Ecclesiam conversa.*

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6583.

☉ 7. F. ☽ 8. P. 22. April. Indict. 32.

JESU CHRISTI 1090.

URBANI II. PAPÆ 3.

HENRICI IV. REG. 35. IMP. 7.

ALEXII COMNENI IMP. 10.

AD num. I. Bertoldus in Chron. refert Tolosa habitam Synodum, in qua *Legatio pro restauranda Christianitate in Toletana civitate, Rege Hispanorum supplicante* (nempe Alphonso VI.) *destinatur*. Illustrant hanc Synodum quæ habet Rodericus Toletanus lib. 6. cap. 25. quæ hic summarie referam. *Quia adhuc litera Gothica & translatio psalterii & officium missæ institutum ab Isidoro & Leandro Pontificibus, quod cum translatione & littera dicitur Toletanum, per totam Hispaniam servabantur, ad instantiam uxoris suæ Reginæ Constantiæ, quæ erat de partibus Galliarum, misit Romam ad Gregorium Papam VII. ut in Hispaniis omisso Toletano, Romanum seu Gallicanum officium servaretur.* Cum vero Alphonsus Rex ad partes Legionis ivisset, *Bernardus* Archiepiscopus Toletanus electus ascitis militibus Christianis majorem *Mezquitam* ingressus est Toletanam, ibique erexit altaria fidei Christianæ; sed cum *Alphonsus* Rex cum Sarracenis pacem firmasset de Mezquita, Toletum venit proponens, *Bernardum* & Reginam *Constantiam*, qua hortante id factum fuerat, incendio concremare; quod cum Saraceni Toleti commorantes accepissent, Regi obviam exierunt, & ab eo petierunt, ut eisdem parceret, ne post ejus mortem male ipsi haberentur. Quibus auditis Rex valde gavisus est, & urbem Regiam ingressus, *omnia pacifice pertractavit*.

II. *Officium Romanum in Hispaniis receptum.*

Tum cap. 26. Bernardus, inquit, ab Urbano II. Primas institutus Hispaniarum, Roma relicta, *Per Tolosam rediens, ibidem cum Episcopis Gothiæ Galliæ & Narbonensi Archiepiscopo Concilium celebravit. Ideo per Pyrenæum in Hispanias transiens omnium Ecclesiarum Hispaniæ curam gessit, & statuto die, in festo scilicet sanctorum Crispini & Crispiniani, VIII. Kalend. Novemb. in honore B. Mariæ semper virginis, & BB. Apostolorum Petri & Pauli, & sanctæ Crucis, & B. Stephani Protomartyris, Toletanam Ecclesiam convocatis Episcopis dedicavit.* Verum quia Ricardus Abbas S. Victoris Massiliensis, & Sanctæ Sedis Legatus *se gerebat in aliquibus minus caute* legatione privatus, *fuit ab Urbano summo Pontifice revocatus*. [1] Verum ante revocationem Clerus & populus totius Hispaniæ turbatur, eo quod Gallicanum Officium suscipere a Legato & Principe cogebantur. Ad hoc ultimo res pervenit, militari pertinacia decernente, ut hæc dissensio duelli certamine sedaretur; cumque miles Officii Toletani victor extitisset, Rex a proposito non discessit, demumque placuit, ut liber Officii Toletani, & liber Officii Gallicani in magna ignis congerie ponerentur, & licet liber Officii Toletani illæsus in igne mansisset, Rex tamen præcepit, ut Gallicanum Officium in omnibus Regni sui finibus servaretur: tuncque natum proverbium: *quo volunt Reges, vadunt leges*; ex tunc etiam Gallicanum Officium nunquam antea susceptum, fuit in Hispaniis observatum, *licet in aliquibus monasteriis fuerit aliquanto tempore custoditum, & etiam translatio psalterii in pluribus Ecclesiis cathedralibus & monasteriis adhuc hodie recitatur*. Ita Rodericus. Imo Toleti in antiquis Ecclesiis, quæ Mozarabum fuerunt, statis anni diebus res Divina Gothico ritu etiam hodie peragitur. Porro *Ricardus* Massiliensis Abbas anno sequenti *III. Nonas Octob.* adhuc in Hispaniis erat, ut liquet ex Charta a Baluzio in Appendice Marcæ Hispanicæ pag. 1192. recitata, in qua tamen legitur; *Ricardus Cardinalis, qui est Ab-bas*

NOTÆ [1] PErtinet ad hunc annum diploma quoddam Alphonsi VI. Hispaniarum Imperatoris, quo offert Altari sancti Petri Romæ monasterium Toletanum S. Servandi, cujus regimen abbati Massiliensi submittit, licet enim in inscriptione æræ mendum aliquod in charta illam irrepserit, ex aliis tamen temporis characteribus certus ejus annus eruitur. Primo enim Bernardus Toletanæ Sedis jam archiepiscopatum tenebat, quod nonnisi post annum 1089. contigit. Secundo data est charta illa V. Id. Martii concurrente feria prima, quod cum hoc anno quadrat. Porro inter subscriptiones hujus chartæ prima occurrit Constantia regina, ex quo intelligimus ad hunc annum quin & ad annum 1094. ut ex alia charta, vitam produxisse. Insuper legitur Gomes Auchensis Episcopus, qui in alia charta signata anno æræ 1132. nempe anno Christi 1094. sese ita subscribit: *Gomes Burgensis Episc.* Ex quo inferas Auchensis Episcopatus in Burgensem translationem serius quam anno 1074. consignari oportere; nempe intra annum 1090. & 1094. Denique nomen primi Burgensis Episcopi post translationem Episcopatus Auchensis non Scemeno, sed Gomes fuit. Vet. Monum. to. I. col. 546. MANSI

II. Rogerius Dux Vassallus S. R. E. investitur

Adhuc etiam & ab ipso Urbano hoc anno Synodus Melfi in Apuliæ celebrata est, ut testatur Romualdus Salernitanus Archiepiscopus in suo Chronico, dum ait: *Anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo, Indictione decimatertia, mense Septembris, Urbanus Papa Synodum celebravit in civitate Melfiæ, in qua Rogerius Dux ligius ejus homo effectus, promisit jurejuranda se servaturum fidem Romanæ Ecclesiæ, & eidem Papæ, ejusque successoribus canonice intrantibus. Accepit per vexillum ab eo terram cum Ducatus honore.* Hæc Romualdus. Quæ autem in eadem Synodo sancita fuerint, codex Antonii Augustini, & vaticanus his verbis docent: *Ex Synodo Urbani Papæ apud Melfiam.*

III. Quæ sint acta in Concilio Melfitano.

* f. impenso.

*1. Sanctarum Patrum sententiis consona sentientes, Dei & Apostolorum ejus parte præcipimus, ne quis ulterius dato vel promisso, vel pretio, vel servitio ea intentione * intento, vel precibus Episcopalem nitatur assequi dignitatem, nec ullus eam prætaxato tenore indulgeat. Hoc idem etiam de omni Ecclesiastica dignitate vel officio, Apostolicæ potestatis auctoritate præfigimus; alias & dator & acceptor proprii ordinis dignitate privetur. Episcopus omnia sui Episcopatus membra, videlicet Archidiaconatus, Archipresbyteratus, Decanias vel alios Præposituras Ecclesiæ, sive canonicas gratis absque omni venalitate disponat, præbendas etiam quæ canonicatus dicuntur, sine venalitate distribuat. Quisquis autem ea pretio dederit, quisquis acceperit depositioni subjaceat, ut unica tamen Domini nostri sponsa sine macula aut ruga permaneat.*

2 Sacrorum canonum instituta renovantes, præcipimus, ut a tempore subdiaconatus nulli liceat carnale commercium exercere. Quod si deprehensus fuerit, ordinis sui periculum sustinebit.

IV.

3 Nemo præterea ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatæ sit castitatis, & qui usque ad subdiaconatum unicam & virginem uxorem habuerit.

4 Igitur ut hæc, annuente Domino, valeant conservari, sanctorum Patrum decretis obsecundantes, & eorum præcepta Apostolico moderamine temperantes constituimus, ut nemo ante annos quindecim, aut quatuordecim subdiaconus ordinetur, nemo ante annos vigintiquinque vel vigintiquatuor diaconus fiat, nemo ante trigesimum in presbyterum consecretur.

5. Nullus laicus decimas suas, aut Ecclesiam, aut quidquid Ecclesiastici juris est, sine consensu Episcopi, vel Romani concessione Pontificis monasteriis, aut canonicis offerre præsumat. Quod si quis Episcopus improbitatis & avaritiæ causa consentire noluerit, Romano Pontifici nuntietur, & cum ejus licentia quod offerendum est, offerat.

1. q. 2. c. 3.

6. Nullus Abbas, nullus Ecclesiarum præpositus quæ juris sunt Ecclesiasticæ, accipere sine Episcopi concessione præsumat.

7. Nullus Abbas pretium exigere ab iis, qui ad conversionem veniunt, aliqua placiti occasione præsumat.

8. Illud summopere & Apostolica auctoritatis privilegio prohibentes interdicimus, ut nullus in Clericali ordine constitutus, nullus monachus, Episcopatus aut Ab-

PAGIUS

bas sancti Victoris Massiliensis, qui ideo Sedis Apostolicæ Legatus amplius non erat. [1]

III. *Concilium Melphitanum.*

A num. II. ad VIII. Bollandus ad diem IX. mensis Februarii in Vita Sancti Sabini Episcopi Canusini circa annum DLXVI. demortui, ac in Notis ad Historiam ejus Inventionis, a Joanne Archidiacono Barensi scriptam, Labbeus Tom. X. Concil. aliique jam observarunt, Concilium *Melphitanum* ad superiorem Christi annum pertinere; neque id in dubium revocari potest; cum Joannes Romanæ Ecclesiæ Diaconus & Cancellarius *in* Epistola ad Abbatem Molismensem, a Labbeo ibidem pag. 479. recitata scribat: *Dominus Urbanus Papa præcepit in eodem Concilio Melphitano, ut quæ usque ad illud Concilium per Principes data monasteriis fuerant, firma, & integra permanerent. De cætero Abbates ab acquisitione hujusmodi abstinerent. Hoc sane Concilium Melphitanum celebratum est anno dominicæ Incarnat. MLXXXIX. Porro per hujusmodi temperamentum & Abbates ab Ecclesiarum invasionibus cessaverunt, & Episcopi non omnino spoliare monasteria voluerunt. Plures enim inter eos querelæ sic postea in nostra Romana Ecclesia definita sunt. Quæ autem scribimus, præsentes nos, & audisse & vidisse noscatis.* Ad hæc Lupus Protospata ait: *Anno MLXXXIX. facta est Synodus omnium Apulensium, Calabrorum ac Brutiorum Episcoporum in civitate Melfia, ubi adfuit etiam Dux Rogerius cum universis Comitibus Apuliæ ac Calabriæ & aliarum provinciarum, in qua statutum est, ut sancta Trevia* (idest Tregua Dei) *retineretur ab omnibus subjectis.* Subdit Lupus, Urbanum II. venisse *Barium*, & ibi

NOTÆ [1] Hanc Richardi remotionem a gerendo munere legati apostolici brevem fuisse oportet, nam eodem Urbano adhuc superstite; anno 1096. Apostolici legati per Gallias munere fungebatur ut diserte explicat charta quædam judicii inter Massilienses, & Psalmodienses Septimaniæ Monachos vulgata Vet. Monum. tom. I. col. 558. Neque insuper ita certa est Pagii conjectura, reputantis Richardum anno sequenti dignitate legati jam caruisse, cum cardinalem se abbatem Massiliensem non legatum in subscriptione chartæ Baluzianæ dixerit. Nam etiam in Diplomate Alphonsi, de quo in Nota superiori, Cardinalis & Abbas tantummodo non legatus dicitur; quamvis legatione tunc certissime fungeretur. MANSI

Abbatiæ, aut cujuslibet Ecclesiasticæ dignitatis investituram de manu laici suscipere audeat. Quod si præsumpserit, depositione mulctetur.

V.

*9. Quia novum hoc tempore clericorum Acephalorum genus emersit, qui morantes in curiis, & viris & feminis ad sui ordinis dedecus subditi, cum in canonibus cautum sit, ne quis sine licentia Episcopi clericus, nec Episcopus sine Metropolitani curiam, adeat præcipiendo præcipimus, & prohibentes prohibemus, ne quis retineat hujusmodi. Sed proceres ab Episcopis animarum suarum * procurare clericos * postularet, si Episcopi jussione pro tempore ac vicissim in curiis conversentur. Ipsis itaque omnino interdicimus, ne * deinceps procerum sine concessione sui Episcopi abutantur.*

* f. procurent
* f. postulare
* f. ne clericis proceres

10. Præterea constituimus, ne quis Episcopus, aut Primas monachum quemlibet vagantem in sua diœcesi, provinciave retineat, nisi Abbatis proprii fuerit litteris regulariter commendatus.

VI.

11. Ne gravamen aliquod sancta patiatur Ecclesia, nullum jus laicis in clericos esse volumus & censemus. Unde cavendum est, ne servilis conditionis, aut civilium officiorum obnoxii ab Episcopis promoveantur in Clerum. Neque liceat laicis exactionem aliquam pro Ecclesiæ beneficiis, aut paternis maternisve facultatibus quærere. Quod si forte clericorum aliquis cujuslibet laici possessionibus usus fuerit, aut vicarium, qui debitum reddat, inveniat, aut possessione cadat, ne gravamen Ecclesiæ inferatur.

Dist. 32. c. 1.

12. Porro eos qui in subdiaconatu uxoribus vacare voluerint, ab omni sacro ordine removemus, officio atque beneficio Ecclesiæ carere decernimus. Quod si ab Episcopo commoniti non se correxerint; Principibus licentiam indulgemus, ut eorum feminas mancipent servituti. Si vero Episcopi consenserint eorum pravitatibus, ipsi officii interdictione mulctentur.

13. Utque omnia scandala, omnesque occasiones laicis subtrahantur; sericis vestibus clericos abuti ulterius prohibemus, & ne pomposis induantur exuviis admonemus. Pensandum est namque quantum viris flagitii adscribatur, a quibus curam pastor Ecclesiæ exigit, & feminas prohibere, dicens: Non in veste pretiosa, quam Dominus ipse vituperans, nobisque cavendum insinuans, ait: Qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt.

14. Presbyterorum filios a sacris altaris ministeriis removendos censemus, nisi aut in cœnobiis, aut in canonicis religiosa probati fuerint conversati.

15. A suis Episcopis excommunicatos ab aliis recipi magnopere prohibemus.

VII.

16 Sane quia inter cætera unum est quod maxime sanctam perturbat Ecclesiam, falsa videlicet pœnitentiæ: Confratres nostros Episcopos & presbyteros admonemus, ut falsis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in infernum protrahi patiantur. Falsam pœnitentiam esse constat, cum spretis pluribus, de uno solo peccato pœnitentia agitur. Aut cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio peccato scilicet. *Unde scriptum est: (a) Qui totam legem servaverit, offendit autem in uno, factus est omnium reus, scilicet quantum ad vitam æternam. Sicut enim si peccatis esset omnibus involutus; ita si in uno tantum maneat, vitæ æternæ januam non intrabit. Falsa fit pœnitentia, cum penitus ab officio curiali vel negotiali non recedit, quæ sine peccatis agi ulla ratione non prævalet; aut si odium in corde gestet; aut si offenso cuilibet non satisfaciat; aut si non offenderit, offensus non indulgeat; aut si arma quis contra justitiam gerat.* Hucusque canones Concilii Melfitani ex codice Antonii Augustini, collatione facta cum codice Vaticano. Porro absoluto eodem Concilio Melfitano, Urbanus Papa magna instantia invitatus est a Boamundo filio Roberti Guiscardi venire Barim. Cui cum consensisset; consecravit illic Eliam Barensem Archiepiscopum. Constant hæc ex scripto Joannis ejusdem Ecclesiæ Archidiaconi, quod inferius suo loco descriptum invenies.

(a) Jac. 2.

PAGIUS

& ibi consecrasse *confessionem sancti Nicolai*, & Heliam Archiepiscopum ordinasse. Ipsemet autem Baronius anno superiori num. V. & seqq. refert Rescriptum consecrationis Heliæ, recteque cum illo Christi anno illigat, & tamen hoc anno num. VII. ait, absoluto Concilio Melphitano Urbanum II. Barium venisse, & illic Heliam Barensem Archiepiscopum consecrasse. Quare nonnisi anno superiori celebrato jam Concilio Melphitano *Helias* ordinatus est Archiepiscopus Barensis, quod & Joannes Archidiaconus Barensis testis oculatus testatur apud Baronium anno MXCI. num. XIX.

IV.

Denique Labbeus citatus auctor, est in Codice MS. Romano hæc verba Canonibus Melphitanis præfigi: *Anno dominicæ Incarnation. MLXXXVIIII. Pontificatus Domini Urbani Papæ II. indict. XII. IV. Idus Septembr. congregata est apud Melphiam Apuliæ urbem ejus jussu Synodus Episcoporum LXX. Abbatum XII.* Hæc porro epigraphe eo tempore scripta, quo jam Romæ indictio a mense Januario initium sumebat. Romualdus quidem Salernitanus Archiep. in suo Chronico a Baronio laudato, ait: *Anno Dominicæ Incarnat. MXC. indictione XIII. mense Septemb. Urbanus Papa Synodum celebravit in civitate Melfia*, &c. Verum ex indictione XIII. quæ mense Septemb. superioris Christi anni in cursu erat, corrigendus error, qui in annum Incarnationis irrepsit. Canones in hoc Concilio conditi apud Baronium legendi.

Anno superiori habitum

VIII. Hoc pariter anno illustres Confessores Catholicorum propugnatores ex hac vita migrasse Herimannum Metensem Episcopum, & Adelberonem Vvirceburgensem Antistitem, Bertholdus affirmat; Eggebertum Marchionem, necnon Bertholdum Ducem pariter ex humanis sublatos strenuos propugnatores Catholicorum idem asserit. Unde patuit via, ut Henricus Imperator in Italiam denuo se conferret adversus Mathildem. Ita collabentibus in Germania rebus Catholicorum, data est occasio Valtramno Episcopo Magdeburgensi scribendi litteras ad Ludovicum Comitem . . . . . quibus hortatus est eum, ut deficiens a Catholicis Henrico Regi inhæreret. Recitat eas Dodechinus in Appendice ad Marianum, simulque adversarios el redditas, quibus scite prudenterque eadem causa disseritur; quarum in primis quæ data est a Valtramo Magdeburgensi Episcopo, sic se habet:

IX. *Epistola Vvaltrami Schismatici.*

Valtramus Dei gratia id quod est, Ludovico serenissimo Principi cum instantia orationum semetipsum ad omnia devotissimum.

Omni regno utilis est concordia, desiderabilis est justitia: hæc enim virtus mater est probitatis, & conservatio totius honestatis. Qui autem intestina grassatur dissensione, ad humani sanguinis ultro irritat effusionem; profecto vir sanguinum est, atque illius particeps, qui nostrum sanguinem sitiens semper circuit quærens quem devoret. Tu igitur gloriosissime Princeps, attendens quomodo (a) Deus pacis est, & non dissensionis; quod ex te est, pacem cum omnibus habeas. Deus charitas est, diabolus odium. Tota lex (b) & Prophetæ in dilectione pendent. Qui autem (c) odit fratrem suum, homicida est, nec habet partem in Christi regno & Dei.

(a) 1. Cor. 14.
(b) Matth. 22.
(c) 1. Joan. 3.

X. *Hoc ipsa Veritas, hoc Discipulus ille Veritatis protestatur, qui de pectore Dominico Evangelii profundius potatus veritatem, fluminis impetu lætificat abundantius civitatem Dei. Sed ille, vas electionis, qui usque ad tertium cœlum raptus, non secundum hominem, sed per revelationem JESU Christi Evangelium suum didicit: Omnis, inquit, (d) anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non enim est potestas, nisi a Deo. Qui autem resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Sicut amici nostri inter mulierculas & simplex vulgus seminant, regiæ potestati subdi non oportere; falsum est ergo, quod omnem animam potestati subdi oporteat. Sed nunquid Veritas mendacii arguenda est? An experimentum quæritis ejus qui in Apostolo loquebatur Christus? an æmulamur Dominum? Nunquid (e) fortiores illo sumus? Fortiorem se confidit, qui Dei ordinationi resistit, quoniam non est potestas nisi a Deo. Sed quid ait Propheta? (f) Confundantur omnes, qui pugnant adversum te Domine. Et (g) Peribunt viri qui resistunt tibi. Rodulphus, Hildebrandus, Eggebertus, & innumeri Principes Dei ordinationi in Henrico Imperatore restiterunt: & ecce quasi non fuerint, perierunt, quia profecto necesse est, malum fuisse principium, quorum finis pessimus subsecutus est.*

(d) Rom. 13.
(e) 1. Cor. 10.
(f) Isa. 41.
(g) Ibidem

XI. *Nunc ergo quoniam, qui ex adversa sunt parte, suis adversum nos eminus digladiantur ratiocinationibus, vestro judicio, ubi jus, vel etiam in vestro judicio conferamus, domestico tantum non suo usurio, sed Christi, & antiquorum Patrum utamur testimonio. At ne forte recusetur: Lex hujus esto certaminis, vel me in populorum transire sententiam, vel ex nostro triumpho vos domino nostro Imperatori lucrifaciamus. Attendatur & illud: (h) Si quis aliter evangelizat, præter quod evangelizatum est vobis, anathema sit. Hoc anathema non de profana vanitatis usurio, sed de tertio intonuit cælo. De istis autem qui ignorantes (i) Dei justitiam, & quærentes suam statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti, fiducialiter dixerim: (k) Maledicent illi, & tu bene-*

(h) Gal. 1.
(i) Rom. 10.
(k) Ps. 108.

PAGIUS V. *Translatio S. Clementis Metensis Episcopi primi.*

Ad num. VIII. Hoc anno *Herimannus* Episcopus Metensis levato *e terra* corpore *Sancti Clementis* primi ejusdem civitatis Episcopi illuc a Clemente Papa missi, in Ecclesiam in monasterio Sancti Felicis, ubi antea jacebat, sitam, transtulit, & ab hoc tempore ea Abbatia non Sancti *Felicis*, ut antea, sed *sancti Clementis* vocata fuit, quod nomen etiamnum retinet. Meurissius lib. 3. Episc. Metensium suo gesta Acta refert, in quibus dicitur, Translationem *VI. Nonas Maii* peractam esse, in iisque legitur: *Anno Incarnati Verbi MXC. Indict. XIII. regnante Domino nostro Jesu Christo, imperante Henrico tertio, Cæsare Romanorum nobilissimo, Monarchiam autem regni tenente Duce Theoderico* (idest, Principatum Lotharingiæ, cujus Theodoricus Dux erat) *Comite Folmaro, Judice Burchardo, cum Regnum & Sacerdotium a se invicem dissiderent, & idcirco tam mundana quam Ecclesiastica miserabiliter fluctuarent, B. Clementis primi nostri Pastoris pia consolatione, nos peccatores & afflictos cœlestis benignitas recreavit, &c.* Refert postea Herimannus varia bona & Privilegia a se monasterio Sancti Clementis concessa.

VI. *Obitus Herimanni Metensis Episcopi.*

Hugo Flaviniacensis in Chron. Virdunensi narrata hac Translatione, quam sancte Herimannus paucos postea post dies, nempe IV. Nonas Maii, obierit, subdit: *Infirmitas*, inquit, *licet gravis dignitatem vultus & oris constantiam mentis in ipso turbare non potuit. Cum omnibus prædicaret publice, non tacebat in domino suo confisus de vitandis Simoniacorum & Nicolaitarum sacrificiis, exponens Nicolaum ideo secundum B. Augustinum ab Apostolis hæreticum judicatum, quia in ordine diaconatus eum,*

benedices, qui insurgunt in me, confundantur. Servus autem tuus lætabitur; quoniam, ut ait Dominus, sine me nihil potestis facere, nec damnas justum cum judicabitur illi. Tu quis es, qui judicas alienum servum? suo Domino stat, aut cadit. Hucusque litteræ Valtrami, quem nostri sæculi Politici statuant sibi sui ipsorum dogmatis auctorem & defensorem.

XII. *Has sane litteras* (pergit Dodechinus) *prædictus Comes Ludovicus suscipiens, vocato ad se venerabili Stephano (qui & Herrandus) Halverstadensi Episcopo eas tradidit legendas; rogavitque eum, quatenus his diligenti examinatione perspectis, juxta rationem veritatis integra obturaret responsione, & linguam (a) blasphemantis, os quoque suique proferentes contra justitiam auctoritate sancti Spiritus, & testimonio Scripturarum obstrueret, ne amplius contra Ecclesiam Dei latratus proferret insanos, & fureret. Venerabilis autem Episcopus secundum petitionem Comitis susceptis litteris, ac diligenti examinatione perspectis; vocato Notario, epistolam dictavit, in qua primum Valtramum Episcopum hæreticum, simoniacum redarguit, Regem etiam Henricum hæreticum & excommunicatum, ideoque nec Regem dicendum comprobavit, Episcopatus pro pecunia, pro gladio, pro adulterio, pro Sodomitica immunditia vendentem declaravit. Sed ipsius jam epistolæ textus exponatur, ut illius venerabilis viri fervor in tenore justitiæ agnoscatur.*

(a) Rom. 3.

XIII. Epist. Ludov. Comitis contra Veltramum schismatic.

Comes Ludovicus domino Veltramo, quidquid tali vocabulo dignum est.

Sicut bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum; ita malus homo de malo thesauro profert malum. Unde tibi tanta arrogantia, ut me ad indignationem tam injuriosis injuriis provocares? Etenim dominos & patres meos, qui me in via justitiæ confortant, viros sanguinum, similes satanæ oblique appellas, & monita salutis, quæ suggerunt, inter muliercülas simplex vulgus somniare dicis. Numquid Deus indiget tuo judicio, ut pro illo loquaris dolos? Decunt iniquitas os tuum, & cantaris linguam blasphemantium, ita ut recte de te dicat Propheta: (b) Noluit intelligere, ut bene ageret, iniquitatem meditatus est in cubili suo. Quamvis ergo quantum perversus, tantum perversa locutus sis; nos tamen ori nostro custodiam ponere decrevimus, & silaimus, cum (c) consisteret peccator adversum nos. Sed excitat nos sermo divinus, dicens: (d) Responde stulto secundum stultitiam suam, ne sibi sapiens videatur. Numquid enim fatuitas personabit, & sapientia obmutescet? Numquid loquetur mendacium, & veritas silebit? Numquid tenebræ operient terram, & Dominus non orietur? Immo lux in tenebris (e) lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Qua consideratione concaluit cor nostrum, (f) & in meditatione nostra exarsit ignis. Loquimur igitur & clamamus, vulpesque parvulas, quæ vineas Domini demoliuntur, quantum possumus, arcemus, timentes prophetiam illam exprobrantem: (g) Non ascendistis ex adverso, nec opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini. Audiant, non tu qui (h) aures habes, & non audis, qui oculos habes, & non vides, qui lumen quod in te est, tenebras fecisti: audiant, inquam, omnes cordati, qui aures audiendi habent; quam alto aut non intelligas, aut intelligere dissimules, (i) neque quid loquaris, neque de quibus affirmes.

(b) Ps. 35.

(c) Ps. 38.

(d) Prov. 26.

(e) Joan. 1.

(f) Cant. 2.

(g) Ezech. 3.

(h) Ps. 113.

(i) 1. Tim. 1.

XIV. *Ad subjectionem domini Henrici, quem Imperatorem dicunt, nos invitas, & (in quantum intelligere datur) ut per omnia subditi simus, quasi Apostolico argumento necessitatem imponis, dicens: (k) Omnis anima potestatibus superioribus subdita sit: non est enim potestas, nisi a Deo. Qui ergo potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Quam Apostoli sententiam*

(k) Rom. 13.

so

PAGIUS *eum, quem prius habuerat uxoris usum, Apostolis arguentibus dimittere noluit. In Pascha celebrato divino Officio, se & oves sibi commissos sacramento Corporis & Sanguinis Dei munivit. Eadem die ad vesperam gravius infirmari cœpit*, relataque Translatione præfata ait, Herimannum convocatis fratribus & filiis eis dixisse: *Commendo vos Deo, state in fide & doctrina B. Petri, sicut a successoribus ejus & vidistis & audistis*, & postea spiritum Deo reddidisse. Tum anno MXCII. scribit, Metenses elegisse quendam Clericum Trevirensem Popponem nomine, fratrem Heinrici Comitis Palatini: *Et quia Trevirensis Episcopus VViberistarum communione contaminatus erat, a Domino Lugdunensi Archiepiscopo consecrari eum expetierunt, imposito negotio hoc strenuitati domni Abbatis Divionensis* (Jarentonis appellati) *de cujus industria confidebant. Qui nihil cunctatus dominum Lugdunensem* (nempe Hugonem) *cum duobus suis suffraganeis, Matisconense scilicet & Lingonense, per bella & gladios, cum omnia mortem intentare viderentur, Mettim usque deduxit, a quo & consecratus est prima hebdomada Quadragesimæ cum gloria*. Quare erravit Bertoldus, qui ad annum MXCIII. ait: *Metensis Ecclesia refutato Episcopo, quem Henricus ei dare voluit, ipsi sibi canonice catholicum Pastorem elegere, eumque a Gebehardo Constantiensi Episcopo, Sedis Apostolicæ Legato consecrari fecere, sexto Kalendas Aprilis, in medio quadragesimæ*. Bertoldi verba Baronius an. MXCIII. num. VI. exscribit. Verum Hugo qui postea Abbas Flaviniacensis fuit, hoc tempore Virduni Monachus erat, & rem quam vidit recitat. Bertoldus itaque in Chron. tam hic, quam non raro alibi, hallucinatus est.

Digitized by Google

*te male intelligere, pejus interpretari, dicimus. Si enim omnis potestas a Deo est, ut tu intelligis; quid est quod de quibusdam dicit Dominus per Prophetam: (a) Ipsi regnaverunt & non ex me: Principes extiterunt, & non cognovi eos? Si omnis potestas a Deo est (ut tu intelligis) quid est quod ait Dominus: (b) Si oculus tuus scandalizaverit te; erue eum, & projice abs te? Quid enim est potestas, nisi oculus? certe Augustinus in expositione Apostolicæ sententiæ, omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: Quod si potestas, inquit, aliquid jubeat, quod contra Deum sit; hic contemne potestatem, * timendo potestatem aliquin. (c) Numquid iniquitas apud Dominum? Numquid Christus peccati minister est? Absit. Quid ergo dicemus? Numquid ab Apostolo diversa sententia prophetica vulgatur? Augustinus: Minime diversas tibias inflat spiritus unus.*

(a) Ose. 8. (b) Marc. 9. * non timendo (c) Rom. 9.

XV. *Itaque audiamus Apostolum concordantem, & seipsum exponentem, & inimicum ultoremque suum destruentem: Non est, inquit, potestas, nisi a Deo. Quid sequitur? Qui ergo, inquis, potestati resistit, & reliqua. Absit. Non hoc sequitur, sed quid sequitur? (d) Quæ autem sunt, a Deo ordinata sunt. Nempe hoc est quod quærimus. O lingua, dolosa! o cor machinans malum! spiritus vadens & non rediens, cur mentitus es Spiritui sancto? Arguat te conscientia tua. Ecce fugit impius nemine persequente. Cur ut deciperes, supprimere veritatem voluisti? Cur medullam, cur animam hujus sententiæ furatus es? Nam si hæc verba de medio sententiæ Apostolicæ tollantur, contraria sibi inconveniens & ex inanis jacebit. Impletur sermo divinus: (e) Qui parat proximo suo foveam; incidet in eam. Certe nec culpam furti nec pœnam evadere poteris. Quid infelix, quid Judici venturo, cum a servis negotiatoribus * locum requiret, responsurus es, qui Dominicæ pecuniæ fraudator in medium produxeris? Quare non judicium & laqueum proditoris timuisti, ne similem reatum similis vindicta sequeretur? Prævidens per Spiritum sanctum Apostolus, te, tuique similes hæreticos in Ecclesia emersuros, (f) qui bonum malum, & malum bonum dicerent, qui tenebras lucem, & lucem tenebras ponerent, qui de sententiis veritatis occasionem inducendi erroris captarent, cum præmisisset: Non est potestas, nisi a Deo; ut conjecturam reprobi intellectus amputaret: Quæ autem sunt, inquit, a Deo ordinata sunt. Da igitur potestatem ordinatam, & non resistemus, immo dabimus illico manus.*

(d) Rom. 13. (e) Prov. 26. * f. lucrum (f) Isa. 5.

XVI. *Miror autem, si in te vel gutta sanguinis est, quod non erubescis dominum Henricum Regem dicere, vel ordinem habere. An ordo tibi videtur jus dare sceleri, fas nefasque, divina & humana confundere? An ordo videtur tibi in corpus suum peccare? videlicet (proh pudor, proh nefas!) uxorem propriam scelere omnibus sæculis mundi inaudito lupanar facere? An ordo tibi videtur, cum Dominus dicat: (g) Defendite viduam; viduas judicii æquitatem postulantes nefanda contaminatione prostituere? Hæc qui ordinata, qui sana dixerit, hunc insani cupitis esse, insanus jurat Orestes. Usque ad hæc miserrima tempora naturæ secretum amavit; sed traditus in reprobum sensum Rex vester naturæ involucrum detexit, qui omnem pudorem ponit in propatulo. Ut autem illa quæ sine numero sunt, taceamus, videlicet, concremationes Ecclesiarum, deprædationes, homicidia, incendia, truncationes, & his similia, quæ ille potest, nos enumerare non possumus; ea quæ maxime Ecclesiam Dei gravant, loquamur. Audi ergo vera, non fucata, audi fortia, non faceta. Omnis qui dignitates spirituales vendit, hæreticus est. Domnus autem Henricus, quem Regem dicunt, Episcopatus & Abbatias vendit: etenim Constantiensem, Babenbergensem, Moguntinensem, & plures alias pro pecunia, Ratisponensem, Augustensem, Strazburgensem pro gladio; Abbatiam Fuldensem pro adulteria; Monasteriensem Episcopatum (quod dicere & audire nefas est) pro Sodomitica immunditia vendidit. Quæ si impudenter negare volueris; teste cælo, teste terra, omnes etiam a furno redeuntes scioli concludent. Ergo dominus Henricus hæreticus est. Pro quibus nefandis malis ab Apostolica Sede excommunicatus, nec regnum, nec potestatem aliquam super nos, quia Catholici sumus, poterit obtinere.*

Henrici Imp. nefanda scelera. (g) Isai. 1.

XVII. *Sane quia fratrum nos odiis fatigas, intellige nullis nos odium de inaffectione, sed pietate intendere. Absit ut dicamus, Henricus inter fratres aut Christianos reputetur, qui toties corripientem Ecclesiam non audiens, sicut Ethnicus & Publicanus habetur. Cujus odium pro magno sacrificio Deo offerimus, dicentes cum Psalmista: (h) Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, & super inimicos tuos tabescebam? perfecto odio oderam illos, & inimici facti sunt mihi. Cujus odii dignitatem Veritas commendans, ait: (i) Si quis non odit patrem, & matrem, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Non ergo de odio juste reprehendimur, qui animam nostram, cum a via Dei exorbitamus, qui patrem & matrem, & omnem affectum, qui nobis in via Dei obstat, odisse præcipimur. Inde est quod omni studio omni conatu laboramus, ut hostes Ecclesiæ*

(h) Psal. 138. (i) Luc. 14.

Digitized by Google

clesia nos quoque ut adversarios caveamus non quia nostri, sed quia Dei inimici sunt, odio habeamus. Porro quod de pace cum omnibus hominibus habenda persuades, meminisse debes, quia praemisit Apostolus: Si fieri potest.

XVIII. *Fieri autem non potest, ut cum iis, qui Deo contrarii sunt, pacem habeamus. Quis autem nesciat, Dominum Salvatorem, non solum pacem commendare, cum dicit: (a) Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis; sed etiam ipsam pacem existere (sicut ait (b) Apostolus) Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum. Quid ergo ait pax nostra commendans pacem? Nolite, inquit, (c) arbitrari, quia venerim mittere pacem in terram, non veni pacem mittere, sed gladium. Quid est hoc? Quare pax gladium? quare pax bellum indicit? Nimirum ut destruatur pax diaboli. Habet enim & diabolus pacem suam, de qua Dominus dicit: (d) Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt, ea quae possidet. O quam potenter per vos satellites suos atrium suum hoc tempore diabolus custodit, qui scuto falsitatis, & galea perfidiae protecti, nulla veritatis jacula, nulla fidei spicula admittitis! Potest tamen Dominus noster, utpote fortior armatus superveniens, fortem vestrum vincere, & arma in quibus confidit, auferre. Non ergo recte culpamur, si pacem illam omni bello crudeliorem detestamur, quam ipsa Veritas super (e) Hierusalem flendo reprobat, dicens: Et quidem in hac die, quae ad pacem tibi. Et quam Psalmus: (f) Super iniquos zelavi, pacem peccatorum videns.*

(a) Joan. 14.
(b) Eph. 2.
(c) Matt. 10.
(d) Luc. 11.
(e) Ibid. 19.
(f) Ps. 72.

XIX. *Quod vero Papam Gregorium, Regem Rodulphum, Marchionem Eggebertum pessimi interitus damnas; & dominum tuum, quia illis superstes est, bonificas; liquet profecto ab omni spirituali te consideratione manere vacuum. Nonne beatius est bene mori, quam male vivere? (g) Beati enim qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Jam & Neronem, quia Apostolis Petro & Paulo; jam & Herodem quia Jacobo Apostolo; jam & Pilatum quia Domino JESU Christo supervixerint, beatos aestimas. Qua opinione quid insanius aut infelicius dici potest? Quapropter & ab hac blasphemia linguam magniloquam compesce, nisi forte in numero illorum te constituis, qui in fine justorum videntes gloriam, seram & infructuosam agentes poenitentiam, prae angustia spiritus gementes dicent: (h) Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperii: nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est. Ergo erravimus a via veritatis, & sol justitiae non luxit nobis. Quid nobis profuit superbia, & divitiarum jactantia quid contulit nobis? transierunt omnia velut umbra. Quae nos verba in memoria adamantina scribentes & omnem similitudinem extollentem se adversus veritatem Dei contemnimus; & gloriantes in tribulationibus, calumniari, proscribi, & exterminari, denique occidi possumus; flecti vel vinci non possumus. Et cum magno tripudio illud, quod tu puer adolescens, juvenis frequentatus nondum corde senex concepisti, de patribus nostris exultamus, qui contemnentes jussa Principum meruerunt praemia aeterna. Porro sententias tuas diligenti curiositate trutinantes, quasi spiritualia spiritualibus comparare volumus. Sed sicut, & reliqua non pauca.* Hucusque recitat Dodechinus ex epistola rescripta ad schismaticum Magdeburgensem.

(g) Matth. 5.
(h) Sap. 5.

XX. Bernardus Constant. scriptor contra schismaticos.

Fuerunt & alii Orthodoxi, qui adversus hujusmodi schismaticos his ipsis temporibus commentarios edidere, inter quos memoriae proditur Bernardus Constantiensis, de quo Bertholdus: *Hic*, inquit, *multa nobis sui ingenii monimenta reliquit, multaque pro Catholicis contra schismaticos sui temporis elegantissime scripsit. Ac primum quidem ad quosdam suos amicos de judicio Gregorii Papae VII. super schismaticos, & de sacramentis extra Ecclesiam usurpatis. Postea etiam ad venerabilem Hartungum Magdeburgensem Episcopum de eadem causa magnum librum luculentissimum composuit ex persona sanctae Ecclesiae, in quo testimoniis sanctorum Patrum omnes insidiosas cavillationes eorumdem schismaticorum prudenter annullasse videtur; sed in iisdem scriptis nimio zelo ductus alicubi modum excessisse notatur, videlicet ubi agit de sacramentis schismaticorum; negat enim omnino ob eis, & ab eorum communicatoribus sacramenta posse confici; ita ut ab illis ordinatos si resipiscant, iterum ordinandos censeat. Sed hoc sacratissimo Nicae-*

PAGIUS VII. Floret Thiemo Abbas.

Ad num. XX. Baronius in Appendice ad hunc annum narrat quae *Thiemo* Abbas S. Petri adversus factionem Henricianam egerit, & quanta pro Ecclesia Dei perpessus sit, quae apud eum ibidem legenda.

VIII. Obitus S. Guillelmi Firmati.

Hoc circiter anno mortuus est *S. Guillelmus Firmatus* octavo Kalendas Maji, qui vixit & obiit in loco Mantileio dicto, vicino Moritaniae, quod castrum est in confinio Minoris Britanniae & Normanniae; ab Abrincatis non longe remotum, vulgo *Mortain* appellatum, ut videre est apud H. Valesium *in* Notit. Gall. voce *Moritania*. Henschenius, qui Vitam ejus ad diem XXIV. Aprilis a Stephano Episcopo Redonensi scriptam publicavit, ex iis quae in ea dicuntur, annum eruit; dies enim tantum

cano Concilio, atque ut Evangelia, venerando repagaat &c. Ostendit enim aliis plerisque sanctorum Patrum sententiis, schismaticorum sacramenta ab Orthodoxis in Ecclesia fuisse recepta.

Nitebatur ex adverso contra Henricum Imperatorem schismaticum Apostolicæ Sedis Legatus (*a*) Altmannus Pataviensis Episcopus, qui in Salisburgensi metropoli vacanti obitu (ut dictum est) S. Gebehardi Archiepiscopi, subrogandum curavit successorem sanctum alium, nempe Thiemonem Abbatem; quod hoc anno fieri contigisse, quas illæsas conservavit eadem Ecclesia Salisburgensis, expressum habetur; extant autem ejusdem Thiemonis: (*b*) Acta ab auctore illius temporis collecta, in quibus de his, quæ passus est ab Henrico Imperatore pro fide Catholica, ista leguntur: *Tredecim namque annis quibus præfuit, bellis, obsidione, gladiis, captivitate amara extrema perpesso, instar beatissimi Athanasii Alexandrini Episcopi, nunquam pene liberum corpus nedum libera auctoritas fuit, &c.* Quomodo autem post fratrum necem, & ipse jugulum præbens est divinitus liberatus, ex eisdem Actis sic accipe: *Jamque multum temporis fluxerat, nec flecti a rectitudine status sui tenax animus quibat. Quare tædium Cæsarianis facientem, gladio finiendum decreverunt. Ad quod piaculum custos pro seculiam militem conducere maluit, quasi per alterum ipse rem agens immanior foret, sed mentita est iniquitas sibi. Speculator ergo ingrediens, ubi fortis agonista Dei servabatur, rem prius, pro qua venit, aperit. Respondit intrepidus Episcopus: Domini voluntas fiat. Surgensque dicta Symbola cum oratione, precabitur, & cervicem super ligaum extendit. Accedens lictor, totis viribus fulmineum ensem adegit, fueram vero cervicem, ac si ferrum ac lapidem, secare non potuit. Tantum summa cutis vix tenuem velut lineam ictus, & quod solum ictus agnosceretur, accepit quod signum ulterius obduci, quamdiu in corpore vixit non potuit. Relinquere per hoc volati omnibus, audita Dei omnipotentia, & sua virtutis indicium, & humani flagitii. Quo semel coeptis minister diaboli frustratum ictum suum imputans, quod negligenter fecisset, denuo cum cura, & ocius ferire parabat. Age cernere erat, vim viribus extra enitentem. Tum in altum vibrans gladium, ut ab alto graviori ingereretur in gulam, trabem super verticem dum non provideret, valido prius icta figavit; erat enim in æstuariis, fractasque continua ensis in partes dissiluit. Indicium fuit Pontifici, quod nondum venerat hora ejus. Non in tenebris, neque sub tecto, verum inter confertissimos hostes apud Corozam triumphus illum manebat. Equidem & armiger satanæ casu crederet rem factam, sed manifestam Dei manum expavesceat, tam virtute, tum auctoritate viri permotus, flexit animum suum, & ejusmodi preces effudit coram Sancto prostratus: Confiteor Pater Domine, omnipotenti Deo, quia infelix ego homo peccavi multipliciter in sanctum & honorabile caput tuum, non uniformiter. Sed per illum, qui te salvavit, obtestor & flagito, ut veniam reo indulgeas per tuam clementiam. Ad hæc tam pia facilitate, quem prædicti descriptione in hunc modum respondisse Episcopum accepimus: quoniam quantum delicti in me admisisti, ex parte mea corde tenus illud indulgeo. Si quid vero in Deum perinde constat flagitiose commissum, notum a seculo est Domino opus suum quod reddere oporteat. De hoc aliter videas, convenit &c.* Quæ hæc secuta sint, & quomodo collectitia pecunia redemptus fuerit, atque demum an. millesimo nonagesimo secundo, peregrinatus in Terram sanctam, egregio martyrio perfunctus obierit, idem auctor inferius narrat, consule eum si scire libet.

(*a*) *Canis antiq. lect. tom. 6. pag. 1238.*

(*b*) *Idem tom. 4. Antiq. lect. pag. 673.*

Thiemo Archiep. omnia extrema ab Henrico Imp. perpessus.

A lictoris ictu miraculo liberatur.

XXI. Urbanus Pap. pro monachis laborat.

Hoc eodem anno Urbanus Papa tyrannorum violentias repressit adversus monachos illatas, adversus quos & Principes Feudatarios *Ecclesiæ* diplomate scripto commovit. Quænam fuerint ista, & quæ iidem Principes Urbano parentes adversus invasores in monachorum defensionem constituerint, quæ sequuntur.

PAGIUS

nus in eadem notatur. Natus in urbe Turonica, dimisso Canonicatu cum matre se se recepit in eremum, ubi illa, ei corporale ministrabat edulium; qua defuncta in Palæstinam devotionis causa profectus est, & reversus in Galliam rursus sanctam *in solitudine* vitam egit. Inde discedens pervenit ad locum, *qui dicitur Eona super Rhodanum*, ubi postquam aliquo tempore in rupe quadam vixisset, Jerusalem iterum nudis pedibus abiit, indeque redux *Mauritolii* animam Deo reddidit, *Moritonium* post aliquot annos translatus. Robertus de Torinneio, vulgo dictus *Robertus de Monte*, in Chronico suo anno MCLVII. ejus Translationem his verbis narrat: *In Octavis Pentecostes Hugo Rotomagensis Archiep. & Rotrocus Ebroicensis, & Richardus Constantiensis, & Herbertus Abrincensis, Episcopi, apud Moritonium levaverunt corpus beati Firmati.* Ubi cum non dicatur *Episcopus*, sicuti nec in ejus Vita, *Episcopi* vox meo judicio a sciolo quopiam intrusa in hunc locum ejusdem Chronici ad ann. MCLXXVIII: *Obiit Stephanus vir honestus & literatus Episcopus Redonensis*, &c. *Scripsit Vitam Sancti Firmati Episcopi*. &c. *Scripsit etiam mihi quinquaginta versus de senectute*. Civitas autem Redonensis aliquot tantum leucis a Moritonio dissita. Labbeus in Biblioth. Librorum MSS. pag. XVI. mentionem facit duplicis MS. Vitæ Sancti Firmati patria Turonensis, & jam anno DIX. num. VII. de ejus mansione *Eona* locuti sumus.

Digitized by Google

tur scripta declarant, accepta ab eorumdem monasterii archivo, quæ sic se habent:

Urbanus Episcopus servus servorum Dei Rogerio Duci & Boamundo fratri ejus, salutem & Apostolicam benedictionem.

*Proclamationem ante nostram præsentiam fecit Urso Bantinus Abbas de quibusdam Comitibus & Baronibus, qui calida, * invidiosa, Episcoporum machinatione sedacti, ipsum & ejus monasterium nostris manibus consecratum modo plus conturbant. Unde quia prædictum monasterium ad jus beati Petri pertinere, vestram non latet notitiam, ex auctoritate beati Petri & nostra, monasterium & Abbatem vobis commendamus, quatenus custodiatis, adjuvetis, & a malis hominibus, sicut beati Petri proprietatem, fideliter defendatis, & neque deprædationes, neque aliquam sui juris diminutionem a quocumque fieri patiamini.*

* f. invidiosaque

XXII. * f. &

*Semper recordantes, quia * in consecratione ejusdem monasterii Abbatem & ipsum in manus vestras specialiter commendavimus. Itaque e priore commendatione, & harum litterarum jussione ab omnibus monasterium nostrum, & præcipue a Goffrido Amici Comitis filio, sicut fideles beati Petri, defendite. Qui Abbati etiam, pro defensione suæ rerum Ecclesiæ partes maritimas, conterens, constipatus latronibus sese obviam contulit; atque ab ea * sub recto pretioso privilegio nostro, vestris supplicationibus constituto, & aliis scriptis, spolia ejus diripiens, cum suis confratribus satiatum opprobriis eum peditem dereliquit; ac inde quæque jam a patre suo Comitem eidem monasterio debitæ restaurationis gratia condonata, ad suas manus sacrilege nequiter revocavit. Quod si privilegium & quæque direpta sacrilegus ille renuerit reddere, & Abbati ac Fratribus dignissime satisfacere, præcipimus, ut cogatis. Alioquin ipse & fautores ejus anathemati subdantur.* Hic mox subjiciuntur ista simul juncta & annexa litteris Apostolicis:

* f. subrepto.

Privilegium Rogerii Ducis & Boamundi fratris.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Rogerius Dux & Boamundus Roberti magnifici Ducis Italiæ heredes & filii.

XXIII. Privilegium Rogerii & Boamundi.

*Nos divino amore & rogatu Ursonis Bandusiensis Abbatis venerabilis patris nostri Bantinum monasterium in honore Dei Genitricis constitutum a domino nostro Urbano universali Papa fecisse consecrari, & cum suis rebus omnibus habitis & habendis ab omni .... & Episcopali jure & publica omni exactione subtrahi, triginta duobus Catholicis Patribus innexit singulis pastoralibus virgis astantibus, posterorum memoriæ innotescimus. Inter quos Comitum & Baronum innumera non defuit multitudo. Attamen monasterium ipsum * prædictus dominus Papa consecrare omnimodo renuit, priusquam idem & sua omnia in nostra & heredum nostrorum speciale cura & d fensione nunmoda recciperemus, & convicini Comites & Barones qui aderant, Apostolica jussione Evangelicis sacramentis astricti eidem monasterio, & rebus omnibus suis pacem & defensionem perpetuam & generalem libertatem se ubique custodire promitterent. Nos autem cum supradictis Comitibus & Baronibus nostris pro anima memorati genitoris nostri, & anima matris nostræ * Sibulgatæ, & remissione peccatorum nostrorum, donamus prædicto sancto monasterio Ecclesiam sanctæ Mariæ de Carratello juxta Sarracenam sitam cum casali suo & Ecclesiis suis & villanis intus & deforis a Sarracenis constructis, & cum territoriis & pertinentiis earum, sicut Abbas Cunnibus & ejus antecessores tenuerunt, & ut eorum scripta testantur. Præfatum etiam monasterium, Ecclesias & homines, & cuncta quæ possidet, aut in futurum largiente Domino possidebit, ab omni onere & servitio publico subtrahimus, donationes & concessiones ipsi monasterio factas & faciendas omnimodo confirmamus, maxime præfati genitoris nostri, & Principis Stennolphi, a cujus stirpe nobilem maternam originem Dux ego suscepi.*

* prædictum

* Sicelgaitæ.

XXIV.

Insuper autem venerabilem Apostolicam constitutionem venerantes, sancimus, ut omnes cujuscumque conditionis homines clericos & laicos, qui in morte vel vita ad præscriptum monasterium, Ecclesias ejus, & loca cum rebus suis transire, aut in suis domibus commorantes se & quælibet bona temporalia sua eleemosynarum largitione conferre voluerint, nullius contradictio inhibeat, & collata eisdem quæcumque fuerint, patrocinio Apostolicæ Sedis, nostroque ordinatione Bantini Fratres quiete & generaliter libere perpetuo possidebunt. Et ut monasterium idem de suscepta libertate & pace semper congaudeat, & de redditibus suis in nullo sustineat detrimentum, statuimus, ut seditores domorum ejus carentes propriis domibus, homines & oblatos ejus & cuncta mobilia & stabilia, & intorum ejus jam habitatores & habitaturos, ubicumque consistent, cum omni potestate generalis domini perpetuo dominetur atque possideat.

XXV.

Et quæcumque jura, dominationes & auctoritates habemus nos in nostris civitatibus, castellis & locis, hæc eadem rectores ipsius monasterii perpetuo habeant in cunctis obedientiis, & possessionibus suis, atque hominibus & oblatis, & do-

morum suorum habitatoribus domos proprias non habentibus, per universas terras nostras constitutes & constituendis per montanas & maritimas partes. Et sicut prædictus dominus noster universalis Papa a prænominato monasterio, Ecclesiis ejus, & locis omnibus suis omnia Episcopalia jura & publicas omnes exactiones, intervenientibus nostris & nostrorum Comitum & Baronum precibus, funditus resecat & repellit; sic communi voluntate omnium nostrum statuimus, ut monasterium ipsum obedientiæ ejus. & homines per universas terras dominationis nostræ, & eorumdem Comitum & Baronum secure & generaliter libere laboreut & maneant, & cum suis omnibus animalibus, propriis & aggregatis, aquis, lignis, & pascuis, & quæ natura, non cultura producit, generaliter perfruantur, omni publica exactione remota. Dent tamen soli homines ipsius monasterii tantum consuetum terraticum dominis terrarum, quas laboraverint, cum justitia & moderatione. Utrumque autem plateaticum emptionis & venditionis omnium rerum, quae pars monasterii cum quibuscumque contraxerit, eis ubique pariter condonamus.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, minuere, vel ablatas retinere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, omni titulo & specie quarumlibet oppositionum semper excluso.

XXVI. *Decimas quoque omnium rerum, quæ sub universa dominatione ipsius monasterii, & per omnia ejus loca & pertinentias humano labore vel studio acquiri lucrarive possunt, Fratres, similiter percipiant & extorqueant, nostra semper auctoritate muniti. Indulgemus autem eis hæc omnia, Apostolica Sedis paterna sancta constitutione inducti, & Comitum & Baronum nostrorum benigno consilio. Et quia monasterium ipsum post introitum Northmannorum prædecessorum nostrorum, cum intrinseca sua expoliatione, & locorum suorum miserabili depopulatione, cum sacrilegis usurpationibus Episcoporum, innumera lugenda detrimenta, & indigna sustinuit, quæ breviatim in privilegio Comitis Amici notantur. Quicumque ergo nostrum vel heredum aut successorum nostrorum hanc nostram sanctam, spontaneam, communem ordinationem temere violare tentaverit, per statutam convenientiam centum libras puri auri teneatur componere, medietatem earum Lateranensi palatio, & medietatem præscripto monasterio.*

XXVII. *Et quæ prælegunt ur, perpetuo illibata permaneant. Nos itaque tacti dolore intrinsecus, & extrinsecus aspersi rubore, quoniam labor debitæ nostræ sollicitudinis pretiosum Apostolicum instrumentum, nostris supplicationibus constitutum, & subreptum tempore nostro, nunc usque reperire non potuit, secundum quod fideliter ab eo exemplatum invenimus, nostra nostrorumque Comitum & Baronum peri memoria protestante præsens hos simile liberatorium scriptum per manus magistri Theodosii Notarii scribi mandavimus, & plumbea bulla nostro solito typario impressa confirmari, & prætitulato domino Abbati dari in civitate Consio. Anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo, Ducatus autem nostri quinto, mense Julio, tertiadecima Indictione.*

XXVIII.

✠ *Ego Rogerius Dux me subscripsi.*
✠ *Signum propriæ manus Boamundi fratris ejus.*
✠ *Robertus Comes * de Lauretello.* [* Loritello]
✠ *Roberti * Allsorum* [* f. filiorum]
✠ *Crux manus Goffredi Comitis Cupersani.*
✠ *Alexandri ipsius Comitis.*
✠ *Signum manus Comitis Richardi Andriæ.*
✠ *Tancredi Cupersani.*
✠ *Signum manus Roberti * Ansia.* [* de Anfia]
✠ *Signum Roberti Comitis filii Guillelmi filii Ivonis Comitis.*
✠ *Signum manus Altruvensis G.*
✠ *Ego Grattanus Senescalcus pro domino meo Poletnen. Comite in Acherocia languente hanc crucem feci.*
✠ *Signum manus Unfridi montis Cabeosi dominatoris.*
✠ *Amicus gratia Dei inclytus Comes.*

XXIX. Privilegium datum Mon. Vallis-umb.

Hoc eodem anno Urbanus Papa monasterio Vallisumbrosæ contulit privilegium, est ejus exordium: *Cum universalis sancta Ecclesia fidei &c.* In fine autem tempore dati diplomatis sic: *Dat. Romæ per manus Joannis sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconi Cardinalis, anno Dominicæ Incarnationis M. XC. Indictione xiii. Idibus Aprilis. Anno Pontificatus domini Urbani Papæ II. tertio.*

Non.

I. Urbano Pap. extra urbem posito Guilbertus Romæ recipitur.

NOngentesimus primus post millesimum sequitur annus, Indictione decima quarta inchoatus, *quo* (inquit Bertholdus Constantiensis temporis hujus scriptor) *dominus Urbanus Papa in partibus Campaniæ morabatur, & ab omnibus Catholicis debita reverentia celebatur, videlicet a Constantinopolitano Imperatore, & a Philippo Francorum Rege, aliisque diversorum regnorum Principibus tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus, excepto Teutonicorum regno, ubi multi ex Catholicis in partem excommunicatorum avaritia decepti sponte sua se transtulerunt. Romani quoque turrim Crescentii*, nempe munitionem S. Angeli, *quæ catenus domino Papæ obediebat, dolo captam diruere tentaverunt. Dominus autem Papa facile Romam cum exercitu intrare, & rebellium contumaciam domare potuisset, si non magis cum mansuetudine causam suam agere delegisset.* Et inferius, eodem anno receptum rursus Romæ Guiberrum Antipapam, narrat his verbis: *Romani quoque Guibertum hæresiarcham, quem jamdudum expulerunt, iterum Romam intrare & sanctam Ecclesiam suis non benedictionibus, sed maledictionibus infestare permiserunt.*

II. Concilium Beneventanum.

De Urbano autem subiicit paulo post ista: *Urbanus Papa generalem Synodum Benevnti collegit, & sententiam anathematis super Guibertum hæresiarcham, & omnes ejus complices synodali judicio confirmavit.* Cum Beneventi esset Urbanus Papa, convenit eum sanctus Aibertus Abbas Crispiniensis pro confirmandis regulæ monasticæ institutis, quam suis servandam præscripturus erat. Cui, quæ postulavit, Urbanus Papa concessit. Scribit hæc qui res ab eodem Sancto præclare gestas prosecutus est Robertus (a) Archidiaconus. In hoc Concilio factum putamus, quod Urbanus Papa residenti cum aliis Abbatibus sancto Petro Cavensi Abbati, alumno monasterii Cluniacensis tribuit usum mitræ, qua ille uti nunquam voluit. Res gesta ita in Actis vitæ ipsius describitur: *In Synodo etiam ros suo capite nudo residenti sanctæ memoriæ Papa Urbanus pontificalem infulam misit*, nempe mitram, *quam utrique vir Domini, & pro summi Pontificis reverentia venerabiliter recepit & officiosissime salutavit; & tamen ejusdem sacerdotalis mitræ usum, etiam rogante Papa contempsit. Quod non ob aliud fecisse creditur, nisi ut quorumdam arrogantiam humilitatis exemplo condemnaret, qui dum se inaniter extollunt, indebitos sibi S. Ecclesiæ honores non metuunt usurpare.* Hæc de his ibi. Nec quicquam licuit præterea de eadem Synodo reperire.

(a) Extat apud Sur. tom. 2. die 7. April.

III.

Porro schismaticorum tyrannide valde laborabat Urbanus. Quod enim Henricus Imperator jam in Italiam post Eggeberti obitum cum exercitu descendisset, atque Mantuam civitatem dolo cepisset, auctæ plurimum visæ sunt vires schismaticorum, deficientibus ad schismaticos illis, qui non ratione, sed præpollenti potentia sæculari, uel ventis potentioribus agitatæ arundines moverentur. Capta est civitas Mantuana post obsidionem undecim mensium hoc anno, ut Domnizo qui adetat, testatur his versibus:

Capta Mantua.

Anno milleno nonageno quoque primo
Mantua sordescis, de proditione ingressis.

IV.

Quam contigit capi nimirum pridie diei Paschalis, ut idem auctor affirmat. Capta sunt & alia plurima oppida, vix paucis munitissimis salvis. Quorum causa Henricus clarior more suo, schismaticorum pseudopapam jam arescentem virescere fecit, rursus intrudens in Urbem, Urbano apud Samnites Sedem habente. Qui tamen nequaquam

Urbani Pap. Constantia.

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MCXXIX Anno Hegiræ CCCCLXXXIV. inchoato die 23. Februar. fer. 1. A.C. 1091 I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6584.

☉ 8. E. ☽ 9. P. 13. April. Indict. 14.

JESU CHRISTI 1091.

URBANI II. PAPÆ 4.

HENRICI IV. REG. 36. IMP. 8.

ALEXII COMNENI IMP. 11.

AD num. I. & seq. Bertoldus in Chron. ad annum MXCI. asserit, Urbanum II. *in partibus Campaniæ* moratum esse, & Romanos, qui Guiberrum Antipapam *jam dudum expulerunt*, iterum Romam intrare permisisse. Dum *Beneventi* Pontifex esset, Concilium celebravit, cujus canones pro disciplina Ecclesiastica conditi extant Tom. X. Concil. pag. 484. & Præfatio his verbis concepta: *Anno dominicæ Incarnat. MXCI. indict. XIV. V. Kal. April. celebrata Synodus Beneventi, præsidente Domino Papa Urbano, præsentibus Episcopis & Abbatibus, quorum numerus facile numerari non potuit.*

Concilium Beneventanum.

Ad num. III. & seq. Henricus Imp. antequam in Italiam veniret, ut *Mathildem* Comitissam sibi armis resistentem subderet, prius ea occupare voluit quæ Mathildis hæreditario jure a Beatrice matre cis Alpes obtinuerat, ut Domnizo lib. 2. cap. 4. his versibus docet:

II. *Henricus Imp. occupat terras Mathildis Comitissæ.*

Rex

quam animo concidens, sed magis magisque Christi promissionibus fidens, quibus pollicitus esset, quod neque inferi portæ essent prævalituræ adversus Ecclesiam; sacerdotali robore adversus cuncta contraria fortis atque immobilis persistebat, ut diceret cum Apostolo: (a) *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur: persecutionem patimur, sed non derelinquimur: dejicimur, sed non perimus: semper mortificationem JESU in corpore nostro circumferentes, ut & vita JESU manifestetur in corporibus nostris. Sed (b) sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra.* Etenim qui in Germania Catholici permanserunt in obedientia Sedis Apostolicæ egregiæ sanctitatis specimen edidere, nimirum ut etiam sæculares homines obligati conjugio perfectioris vitæ religiosorum institutum arriperent, quod scirent Fideles in Ecclesia primitiva temporibus Apostolorum esse sectatos: quorum vivendi rationem Urbanus Papa laudavit; atque diplomate pro eis edito confirmavit de his hoc anno idem qui supra Bertholdus hæc ait:

(a) 2. Cor. 4.

(b) Ibid.

V. Vita communia apud laicos.

His temporibus in regno Teutonicorum communis vita multis in locis floruit, non solum in clericis & monachis religiosissime commorantibus, verum etiam in laicis, se suaque ad eamdem communem vitam devotissime offerentibus. Qui etsi habitu nec clerici vel monachi viderentur; nequaquam tamen eis dispares meritis fuisse creduntur: se enim servos eorumdem pro Domino fecerunt, imitantes eum, (c) qui non venit ministrari, sed ministrare, qui & suos sectatores ad majoritatem per servitii exhibitionem docuit pervenire, nempe ipsi abrenuntiantes sæculo se & sua ad congregationes tam clericorum, quam monachorum regulariter viventium devotissime contulerunt, ut sub eorum obedientia communiter vivere, & eis servire mererentur. Quapropter invidia diaboli contra eorumdem fratrum probatissimam conversationem quosdam æmulos incitavit, qui eorum vitam malevola dente corroderent, quamvis ipsos ad formam primitivæ Ecclesiæ communiter vivere viderent. Unde dominus Papa Urbanus illorum conversationem ab ipsis Apostolis plantatam, sed ab eorum successoribus latissime propagatam decreti sui Apostolica auctoritate firmatam, ipsumque decretum Prælatis eorumdem fratrum his verbis denuntiare curavit.

(c) Marc. 10.

VI. Urbani Pap. decretum de vita communi laicorum.

Quosdam, inquit, *accepimus morem vestrorum cœnobiorum corrodentes, quod laicos sæculo renuntiantes, & se suaque ad communem vitam transferentes regendos obedientia susceptis. Nos autem eamdem conversationem & consuetudinem, sicut oculis nostris inspeximus, laudabilem, & eo perpetua conservatione dignissimam, quo in primitivæ Ecclesiæ formam impressa est, judicantes, approbamus, sanctam & catholicam nominamus, & per præsentes litteras Apostolica auctoritate confirmamus.* Hucusque ex diplomate Bertholdus recitat. Scripsit & aliam epistolam eodem argumento ad eosdem idem Urbanus Papa, ut qui communiter viverent, suis Episcopis pareant, ex qua Ivo (d) Carnotensis Episcopus in suo Decreto ejusmodi fragmentum recitat. *Quod autem sedes Episcoporum non nisi in Ecclesiis excelsæ constitutæ & præparatæ inveniuntur in throno; speculationem & potestatem judicandi, & solvendi atque ligandi a Domino sibi datam, maxime docent. Unde ipse Salvator in Evangelio ait (e) Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælis. Et alibi: (f) Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt. Ideo ipsi prætulimus charissimi, ut intelligatis potestatem Episcoporum vestrorum, in eisque Dominum veneremini, & eos ut animas vestras diligatis, & quibus ille non communicant, non communicetis, & quos ejecerint non recipiatis. Valde enim est timenda sententia Episcopi, licet injuste liget, quod tamen summopere providere debet.* Subjicit autem ista Bertholdus.

(d) Ivo p. 4. cap. 74.

(e) Matth. 18.

(f) Jo. 20.

VII.

Non solum autem virorum & feminarum innumerabilis multitudo his temporibus

PAGIUS

Rex ut Henricus, factus gravis est inimicus
Ecclesiæ sanctæ, dominaque Mathildis amandæ,
In quocunque loco poterat sibi tollere, toto
Nixu tollebat terræ, ubicunque tenebat
Præsertim villas, ac oppida, quæ Comitissa
Hæc ultra montes possederat a Genitrice.
Abstulit omnino, nisi Castrum Brigerianum,
Forte quod & magnum locuples erat undique largum.
Hoc Rex aggressus nequit intus ponere gressus.

III. *Mantuam sibi subjicit.*

Postea *Henricus* in Italiam adversus *Urbanum* II. transgressus, cum in Longobardiam venisset, primo adventu *Mathildem* habuit adversariam. Quam ob causam bellum ab ea parte ordiri necesse habuit. Ei trans Padum omnia populanti *Mathildis* trajecto Pado audacter occurrit, ac summo prælio in campo Sorbariæ inita superior abiit. Verum *Henricus* omnibus trans Padum castris, frustra repugnante Mathilde, potitus, *Mantuam* obsidione cinxit, & & post menses undecim Mathilde se se Canusii continente, in suam potestatem redegit *pridie Paschatis*, die scilicet XII. Aprilis currentis anni, ut narrat Domnizo loco laudato. Bertoldus vero in Chron. hoc anno ait: *Eo tempore Mantuani diuturna obsidione ab Henrico Rege jam per annum constricti a Domino suo Welfone Duce* (qui maritus erat Mathildis) *discesserunt, & se ac civitatem suam suo devastatori tradiderunt;* Mantua enim proditione capta, ut inquit Domnizo.

A num.

Probata vita communis.

bus se ad hujusmodi vitam contulerunt, ut sub obedientia clericorum sive monachorum communiter viverent, eisque more ancillarum quotidiani servitii pensum devotissime persolverent; in ipsis quoque villis filiæ rusticorum innumeræ conjugio & sæcula renuntiare, & sub alicujus sacerdotis obedientia vivere studuerunt; sed etiam ipsæ conjugatæ nihilominus religiose vivere, & religiosis cum summa devotione non cessaverunt obedire. Hujusmodi autem studium in Alemannia potissimum usquequaque decenter effloruit; in qua provincia etiam multæ villæ ex integro se religioni contradiderunt; seque invicem sanctitate morum prævenire incessabiliter studuerunt. Sic utique Deus sanctam suam Ecclesiam in periculosissimo tempore mirabiliter consolari dignatus est ut de multorum conversione gauderet, quæ de excommunicatorum aversione jamdiu non cessavit dolere.

VIII. *Tarraconensis civitas donata S. Petro.*

Hoc quoque anno (mirum dictu) cum Henricus Rex furit, & debacchatur in Romanæ Ecclesiæ jura, honorat eam Barchinonensis Princeps. Nam Berengarius Ausonensis Episcopus Romam veniens, translatus in Archiepiscopatum Tarraconensem accipit pallium ab Urbano Papa, & privilegia pro eadem Ecclesia Tarraconensi; obtulit vero eidem Urbano Pontifici Berengarii Comitis donationem factam anno superiori de civitate Tarraconensi e Sarracenorum manibus vendicata, quam hic tibi lit[illegible] cupientl, ex ejus diplomate describendam putavimus. Habetur in vaticana bibliotheca in codice Cencii Camerarii sub illo titulo:

Instrumentum donationis factæ de civitate Tarraconensi Romanæ Ecclesiæ a Berengario Comite Barchinonensi.

IX. *Diploma donationis factæ civitati Tarrac.*

Quoniam audivimus, necnon etiam sæpissime vidimus res verti in contrarium mortuis testibus; principalibus & sapientioribus placuit, ut res gestas litteris denotarent, & ita quomodo res se habuit, posteris suis traderent. Quapropter ego Berengarius Raymundi Comes Barchinonensis & Marchio hanc chartam scribi jussi, ut semper staret memoria hujus rei, scilicet: Quod ego Berengarius Comes prædictus, amore Dei ductus, donavi Domino Deo & Apostolorum principi beatissimo Petro, ejusque Vicario Romanæ Sedis Apostolico omnem meum honorem, qui mihi competit ex jure paterno, quemadmodum ego divisi cum Raymundo Berengario fratre meo, sicut ego eum habeo, vel habere debeo, specialiter dono etiam in Dei nomine Tarraconensem urbem cum omnibus quæ pertinent aut pertinere debent ad ejusdem urbis nobilitatem, ea scilicet deliberatione, ut ego & mei posteri omnes, sicut suprascriptum est, teneamus hoc totum per manum & vocem sancti Petri, ejusque Vicarii Romanæ Sedis Apostolicæ, per quinquennium persolventes ei censum viginti quinque librarum purissimi argenti ad justum pensum. Et ut Principes universi, vel omnes alii, qui mecum insudaverint ad præfatæ urbis restaurationem, habeant in confinio hujus urbis paralodium, suam * *apprissionem, vel quod acceperint per manus nostra largitionem, non inde persolventes aliquam pensionem, nisi forte compuncti amore Dei voluerint ipsi persolvere sua gratuita voluntate. Ob hoc etiam hanc chartam ratam esse volo, ut omnis hic honor, sicut superius continetur, nullatenus transferre possit in alterius potestatis dominium, sed ego tantummodo & posteri mei in perpetuum teneamus hoc totum per manus principis Apostolorum Petri & ejus Vicarii domini Urbani Secundi Papæ & successorum ejus, beati Petri Sedem canonice regentium.*

X.

Hanc oblationem offero Domino Deo & principibus Apostolorum Petro & Paulo propter redemptionem peccatorum meorum, & patris mei Raymundi, & parentum meorum, per consilium & voluntatem Berengarii Archiepiscopi Tarraconensis, & Episcopi Gerundensis æquivoci Berengarii, & Vicecomitum Deusdedit Tarraconensis & Arval † Meronensis Barchinonensis, & Geraldi Alemanni, & Geriberti Girardi, & Guillelmi Raymundi, & Dorche fratris sui & Hogonis Dalmacii & Huber-

† f. Minoricensis

PAGIUS IV. *Archiepiscopatus Tarraconensis restitutio ab Urbano II. petita.*

A num. VIII. ad XVI. Anno MLXXXIX. *Berengarius* Episcopus Ausonensis, cujus Ecclesiæ jam inde e temporibus Joannis Papæ XIII. unita erat *Tarraconensis*, Romam se contulit ad Urbanum II. ut ab eo impetraret restitutionem Metropolitani in provincia Tarraconensi, quæ per quadringentos annos Archiepiscopo Narbonensi subjecta fuerat. *Urbanus* literas dedit ad *Berengarium* Comitem Barcinonensem hujus nominis III. *Ermengaudum* Urgellensem, & *Bernardum* Bisuldinensem, quibus eos hortatus est, ut darent operam restituendæ Ecclesiæ Tarraconensi, ut ibi Cathedra Episcopalis haberi posset, *salva tamen Narbonensis Ecclesiæ justitia*; quibus verbis certum est, inquit Baluzius lib. 4. Marcæ Hisp. ad annum MLXXXIX. Urbanum statuisse, uti novus Episcopus Tarraconensis subjectus esset Archiepiscopo Narbonensi tanquam proprio Metropolitano. Pollicitus tamen est se antiquam dignitatem Metropolicam Episcopo Tarraconensi tributurum, *Si Romani auctoritate Privilegii Tarraconensem provinciam canonice vendicare. Narbonensis Antistes nequiverit* ait Urbanus in literis suis datis *Romæ Kal. Julii indict. XII.* a Baluzio in Appendice Marcæ Hisp. relatis. Interim cum Urbani literæ vulgatæ fuissent, *Dalmatius* Archiepiscopus Narbonensis ad Apostolicam Sedem accessit cum *Bertrando* Episcopo Barcinonensi, & illic apud Urbanum *inter cætera*, ut ait idem Papa in Epistola ad Raynerium Legatum suum data, & ab eodem Ba-

† hic post Urbanum successit Papa, vocatus Paschalis Secundus.

† A librario negligente praemissus mensis & dies.

berti Gonberti, & Angerii Goufredi, & Alberti Bernardi per manum domini † Rainerii Romanae Ecclesiae Cardinalis, qui nunc legatione fungitur in partibus nostris † Era millesima vigesimaoctava, anno ab Incarnatione Domini millesimo nonagesimo. Hucusque diploma, cui ista subiiciuntur ab alio addita: *Tarraconensis civitas per Berengarium Comitem & caeteros provinciae ipsius Principes restaurari & inhabitari capta est, anno autem sequente Berengarius Ausonensis quondam Episcopus, per quem potissimum civitas eadem restaurabatur, Sedem Apostolicam adiit, domino Urbano Papae se praesentavit, pallium accepit, privilegium promeruit, per quod in Tarraconensem metropolim translatus, Archiepiscopus institutus est.* Pontificium autem diploma sic se habet:

Urbanus Episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Berengario Ausonensi Episcopo in Tarraconensem metropolim translato, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

XI. Urbani Pap. diplom. ad Bereng.

*Inter primas Hispaniarum urbes Tarraconam fuisse insignem & gentilem, etiam Christianae paginae indicia demonstrant. Justus autem Dominus in viis suis, & sanctus in omnibus operibus suis, qui cum in plerisque judiciis incomprehensibilis habeatur, in nullo unquam valet reprehensibilis aestimari. Ipse transfert regna & mutat tempora. Ipsi visum est in eadem urbe olim Tarraconensis urbis gloriam exaltare; ipsi visum est in eadem urbe peccata populi sui visitare. Cum enim in ea Christianorum populus habitaret, visitavit in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Sed ecce jam transactis trecentis nonaginta annis, ex quo praefatam urbem Agarenorum gens prope solitariam fecerit: Principum suorum cordibus inspirare dignatus est, ut ejusdem urbis restitutioni, secundum praeceptum Apostolicae Sedis, cui * auctoritate Deo, licet indigni praesidemus, insisterent. Berengarius siquidem Barchinonensis Comes auctoritatis nostrae persuasione commonitus pro animae suae salute cum suae potestatis magnatibus non solum restitutioni praefatae urbis insistit, sed & urbem ipsam & omnem potestatis suae terram B. Petro, ejusque Vicariis legali stipulatione tradidit, censumque quinque librarum argenti Lateranensi palatio annis * solvendum instituit.*

* f. Auctore.

XII.

* f. singulis

*Nos itaque, praestante Deo, restitutionis hujus optimus cooperatores existere, praedicti Comitis institutum, libertatesque & consuetudines, quas novis Tarraconensis urbis colonis promulgasse cognoscitur, collaudamus, & rata manere auctoritate nostra decernimus. Cum universa siquidem ipsius Comitis terra, quam beato Petro obtulit, & Tarraconensem urbem ac populum, Domino sibi aspirante, collectum, sub Apostolicae Sedis tutela specialiter confovendum suscipimus, libertatemque illius per Comitis Berengarii * scripto collatam extenus confirmamus, ut nemini quidquam ultra persolvant, nisi sponte propria Romanae se faciunt Ecclesiae debitores. Ut igitur haec omnia Deo auctore inconcussa permaneant; nos antecessorum nostrorum privilegia sequentes, qui Ausonensem Ecclesiam Tarraconensis quondam instituere vicariam; tibi, o charissime fili Berengari, quia tuo potissimum studio haec est restitutio instituta, ex Romanae Ecclesiae liberalitatis gratia pallium, totius scilicet sacerdotalis dignitatis plenitudinem, indulgemus.*

* f. scriptum.

XIII.

Praeterea tibi, tuisque successoribus legitime substituendis, qui in Tarraconensis civitatis & Ecclesiae restaurationem pari studio insudaverint, praefatam Tarraconensem Ecclesiam jure proprio possidendam per hujus privilegii paginam confirmamus una cum omnibus Ecclesiis, quas proprio jure noscitur antiquitus possedisse, praecipientes de his quae Sarracenorum ad

PAGIUS

Baluzio in Appendice libri de Primat. tit. VI. publicata, *praejudicium sibi factum de Tarraconensium Episcoporum subtractione per Romanam Ecclesiam suppliciter intimavit.*

V. *Intercedit Archiepiscopus Narbonensis.*

Quaesivit ab eo *Urbanus*, num haberet Privilegia Sedis Apostolicae, quae ostenderent Primatum sibi in provinciam Tarraconensem competere. *Dalmatio* autem respondente suam Ecclesiam ea habuisse, quae se sperabat invenire posse, rescripsit Urbanus II. ad Raynerium, *ut si Privilegiorum nequiverit auctoritas invenire, ille cum Principibus terrae*, idest, cum Comitibus, ad quos priores Urbani literae scriptae sunt, studeat restaurandae Ecclesiae Tarraconensi. Cum vero *Dalmatius* aperte videret, se causa casurum, nisi ostenderet Privilegium Apostolicum, confictum est Diploma *Stephani Papae* hujus nominis V. vulgo VI. de quo Baluzius citatus ad annum DCCCLXXXV. datum adversus *Selvam*, & *Hermemirum* pervasores Sedium Urgellensis & Gerundensis. Istud manifestum fit ex contextu ipsius Epistolae, in qua tanquam si Stephanus praevidisset ea, quae tempore Urbani II. acciderunt, ait, si vera fama, hac conditione Tarraconensem Ecclesiam, in jus & obsequium ditionis Ecclesiae Narbonensis transiisse, *ut nunquam a subjectione illius ullo pacto ullave ratione recedere queat, etiamsi Tarraconensis provincia Metropolitana Ecclesia in pristinum reformetur statum*; quod deinceps pluribus argumentationibus & verbis explicatur. Verum quia vetus exemplar hujus Rescripti Apostolici prolatum haud dubie non est, & recenti testimonio credi non debuit in re adeo antiqua, nullam earum *Stephani* V. literarum rationem habuit Urbanus II. & currenti anno jus Metropoliticum auctoritate sua restituit Ecclesiae Tarraconensi, ad quam transtulit *Berengarium* tunc Episcopum Ausonensem; Decretoque eodem Ausonensem Ec-

Digitized by Google

*ad præsens subjacent ditioni, ut cum eas Deo placuerit potestati populi Christiani * ad debitam Ecclesiæ vestræ obedientiam referantur; salva tamen in omnibus Romanæ Ecclesiæ auctoritate. Porro Ausonensem Ecclesiam tibi, tuisque successoribus tamdiu concedimus possidendam, donec, auctore Deo, ad pristinum, statum plenitudinem vestræ studio Tarraconensis Ecclesia reformetur.* XIV. *Pallio itaque in Missarum solemniis intra Ecclesiam solummodo uti debebis, in præcipuis tantum festivitatibus, videlicet Nativitate Domini, Epiphania, Hypapante, Cœna Domini, Sabbato sancto, Resurrectione prima & secunda feria, Ascensione Domini, Pentecoste, tribus festivitatibus sanctæ Mariæ, sancti quoque Michaelis, & sancti Joannis Baptistæ, in natalitiis omnium Apostolorum, & eorum Martyrum, quorum pignora in vestra Ecclesia continentur, in commemoratione nihilominus omnium Sanctorum, in consecrationibus Ecclesiarum, Episcoporum, clericorum, in annuo consecrationis tuæ die, in solemnitatibus etiam sanctæ virginis Theclæ, sanctique Martyris Fructuosi ac sociorum ejus. Te igitur reverentissime frater affectione intima exhortamur, quatenus dignum tantis honoris pontificio semper exhibeas, Christianis ac Sarracenis sine offensione esse procurans, ad fidem Infideles quærere, Deo largiente, verbis studeas & exemplis. Sic exterius pallii dignitate præcellas in oculis hominum, ut interius virtutum excellentia polleas caram supernæ oculis majestatis.* XV. *Plane per præsentis privilegii paginam officii nostri auctoritate decrevimus, ut quicumque se Tarraconensis Ecclesiæ bona injuste hactenus obtinuisse cognoscunt, ea deinceps eidem Ecclesiæ restituere, præ Judicii divini formidine, & Sedis Apostolicæ reverentia studeant. Si quis autem in crastinum Archiepiscopus, aut Episcopus, Imperator, aut Rex, Princeps, aut Dux, Comes, aut, Vicecomes, Judex, aut quilibet Magistratus, vel persona Ecclesiastica, vel sæcularis, hujus privilegii paginam sciens, contra eam venire temere tentaverit; secundo tertiove commonitus, si non satisfactione condigna emendaverit, eum honoris sui & officii periculo subjacere decrevimus, & a Christo, atque Ecclesiæ corpore segregamus. Conservantibus autem pax a Deo & misericordia præsentibus & futuris sæculis conservetur. Etiam. Amen. Dat. Capuæ Kal. Julii per manus S. R. E. Joannis diaconi Cardinalis, Indictione decimaquarta, anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimoprimo, Pontificatus autem domini Urbani Secundi anno quarto.*

XVI. Hoc eodem anno inventum est Bari metropolitana in Apulia civitate corpus sancti Sabini Episcopi Canusini, de quo plura sanctus Gregorius habet in tertio dialogorum libro. Inventæ autem sunt In sepulcro ejusmodi inscriptiones.

A dextris.

✠ Tumba beati membra Sabini continet ista.

Condidit hic Præsul membra Angelarius illa,
Quæ Bari Primas primus patefecit, Elia
Tandem Sanctorum sublimatore favente.
Urbe est Barensis patre consolata Joanne,
Qui simplex, justus, prudens, pius, atque pudicus,
Istam Basilicam veterem nimis, & tenebrosam,
Ut decet, & decuit digno cultu renovavit.
Cum tribus hanc aris postquam de more sacravit,
In media S. Sabini membra locavit.
Quæ Magdalenæ sacra sub honore Mariæ,
Membrorum non est primi quoque Martyris expers.
v. Idus Februarii Indict. iiii.

A sinistris.

✠ *Angelarius Archipræsul Canusii attulit huc corpus S. Sabini a Canusio, quod fuit occultum in hoc templo usque ad tempus Eliæ Archiepiscopi Barinorum, & Canusinorum, a quo fuit inventum & hic honorifice collocatum. Mense Februarii Indictione xo.*

Porro rei gestæ historia tunc temporis a Joanne Archidiacono scripta memoria digna videtur, quæ incipiens ab Ursone Archiepiscopo prædecessore Eliæ, sub quo ejusmodi inventio facta est, continet alia plura ejus temporis scitu utilia. Sic enim se habet:

Joannes Archidiaconus. Tem-

PAGIUS

Ecclesiam univit Tarraconensi. Ex hoc tempore cessavit auctoritas Archiepiscopi Narbonensis in ea parte Marcæ Hispanicæ, quæ trans Pyrenæos sita est.

VI. *Jus Metropoliticum Tarraconensi restituitur.*

Eruit hæc Baluzius laudatus ex Epistola Urbani II. ad Raynerium Legatum suum, in qua ait: *Veniens cum Barcinonensi fratre nostro venerabili Episcopo reverentissimus frater noster Narbonensis Archiepiscopus*, &c. *inter cætera præjudicium sibi factum de Tarraconensium Episcoporum subtractione per Romanam Ecclesiam suppliciter intimavit, eum eos Narbonensis Metropolis per annos quadringentos sine alterius Ecclesiæ reclamatione possederit. Nostra igitur vice in partibus illis fungens, Tarraconensibus Episcopis nostra auctoritate præcipito, ut interim Narbonensi tanquam proprio Metropolitano obediant, donec præstante Domino Tarraconensis restauretur Ecclesia*, &c. *Quia vero Narbonensis Archiep. Privilegia de Primatu Ecclesiam suam ha-*

XVII. *Temporibus Ursonis Archiepiscopi, qui prius fuerat apud Rapullam Episcopus, sed postea per potentiam & voluntatem Ducis Roberti a Papa Gregorio, qui & Hildebrandus dictus, ad Ecclesiam Barensem traductus fuerat, Archiepiscopus ordinatus est, qui me a primo gradu Ecclesiastico usque ad leviticum ordinavit, & Archidiaconatus honorem mihi concessit indigno. Sermocinatio inter clericos veteres Ecclesiæ nostræ illo præsente de altari vetere, quod erat in Confessione, multoties orta est. Requirebat enim ipse Archiepiscopus a sacerdotibus veteranis de eodem altari & illius consecratione, vel reliquiis, vel a quo fuerat olim consecratum: de multis etiam Ecclesiæ nostræ rebus quemadmodum hominibus consuetudo est, scire volens interrogabat. Illi autem retulerunt ei respondentes, eamdem fuisse Archiepiscopatus Ecclesiam, quæ modo est Confessio, postea vero desuper incepta est Ecclesia ad honorem beatæ Dei genitricis & semper Virginis Mariæ a Bisantio Archiepiscopo & a Nicolao Archiepiscopo ejus successore consummata. Verumtamen de altari prædictæ Confessionis incerti erant, a quo fuerat pontifice consecratum, vel cujus Sancti reliquiæ suppositæ; a suis autem prædecessoribus relatum memoria retinebant, sanctorum Confessorum Memoris & Rufini, qui olim Ecclesiæ fuerant pontifices Canusinæ corpora recondita conservari. Colloquium itaque inter nos cum eodem Ursone habebatur Archiepiscopo de inquirendis sub prædicto altari Sanctorum istorum corporibus, quoniam id quod de eisdem referebatur, mentibus nostris versabatur ambiguum. Verum quia ipse Archipræsul multis & variis impeditus erat negotiis, inquisitio ista protracta est, suoque in tempore omnino dimissa.*

De Ursone Archiep. Barensi sub Roberto Guiscardo.

XVIII. *Erat namque majorum causarum fere omnium Ducis Roberti & consiliorum intimus & particeps, quia & fidelissimum sibi suis in negotiis jam & probatum habebat aliqua in legatione Apocrisarium. Nam frequenter ad prædictum Papam legaverat, & Hispaniam illum miserat, quoniam filiam suam Comiti Barzelonensi nuptui dederat, quam suæ de regno provinciæ pro nuptiis confirmandis usque in terram istam quæ sub ejus Ducis erat dominio, cum multo comitatu & apparatu sumptuoso conduxerat. Præterea cum eodem Duce, quocumque ibat, equitabat fere totius anni per spacium; quoniam probis, quæ retulimus, & aliis prope se illum volebat degere, suisque in negotiis, ut prænotavimus, habere participem. Rarissime igitur suum ad Episcopatum veniebat, aut in Pascha, vel in Natalis solemnitate Domini, aut in quibusdam paucis anni partibus, non tamen diu morabatur, sed tribus diebus vel quatuor, aut, ut multum, per septimanam. Hoc itaque modo transeundo per tempora fatigatus & inquietus, sicut ipse nobis retulerat, sæpe multis sub laboribus, & itineribus, & sollicitudinibus, utpote tanto Duci servire ac placere volebat, vixerat. Tandem autem Hierosolymam est, causa orationis ad Sepulcrum profectus Domini, & in eodem anno exinde Barum rediit, & aliquanto transacto tempore ivit Canusium, ibi infirmatus obiit, & sepultus est sextodecimo Kalen. Martii. Hic vixit in Archiepiscopatu Barensi annis novem & mensibus octo.*

XIX. *Hujus autem post obitum successit Elias Archiepiscopus, qui primus Abbas fuerat, corpusque sancti Nicolai sub sua procuratione absque ordinatione tenebat. Hoc autem electo in Archiepiscopum voluntate atque consensu Ducis Rogerii filii Ducis dicti Roberti, Melfiam Papam Urbanum adivimus, qui ibidem Synodum celebrabat mense Septembri, quem rogavimus, ut usque Barum descenderet, prædictumque consecraret Eliam in Archiepiscopatus honorem, domino Boamundo eumdem Papam nobiscum deprecante, qui eo tempore Barum jam suo tenebat sub dominio: ipso vero consecrato ab eodem Papa in Ecclesia nostri Archiepiscopatus, sæpe cum eo*

Elias Archiep. tempore synodi Melfitanæ.

PAGIUS *habuisse memoravit, quæ a suo prædecessore translata, se tamen sperat præstante Domino reperturum, in causam hanc diligenter inquire, inquisitam ad nos referre procura. Quod si Privilegiorum nequiverit auctoritas inveniri, in cum Principibus terræ de restitutione Tarraconensis Ecclesiæ stude. Interim tamen Tarraconenses Episcopos ei tanquam Metropolitano proprie obedire præcipito.* Literæ illæ sine ulla temporis nota datæ; sed eæ, quibus jus Metropoliticum restituitur Ecclesiæ Tarraconensi, quas Baronius recitat, scriptæ sunt hoc anno *Capuæ Kalend. Julii.*

VII. A num. XVII. ad XXII. *Sancti Sabini* Episcopi Canusini in Apulia Reliquiæ, *Canusio* a Saracenis devastato, ab *Angelario*, qui Canusinus Episcopus & simul Barensis Archiepiscopus erat, translatæ fuere, cauteque defossæ, adeo ut hoc tempore omnis earum memoria obliterata esset, crederenturque eas in Canusina Ecclesia etiamnum asservari. Tandem Barii sub altari Confessionis, quæ *Angelarii* ætate Cathedralis Ecclesia fuerat, repertæ sunt. Historiam Inventionis accurate descripsit Joannes Barensis Archidiaconus, qui præsens affuit. Recitat eam Historiam Baronius ex eodem Scriptore, qui ait, hanc Inventionem contigisse *temporibus Ursonis Archiepiscopi Barensis* ad eam dignitatem anno MLXXIX. evecti, & a Roberto Calabriæ Duce magna in existimatione habiti: *Nam frequenter*, inquit Joannes Archidiaconus, *ad prædictum Papam* (sc. Gregorium VII.) *legaverat, & Hispaniam illum miserat, quoniam filiam suam Comiti Barzelonensi nuptui dederat, quam suæ de regno provincia pro nuptiis confirmandis usque in terram istam* (Barenrcn-

Raimundus comes Barcinonensis nuptiarum causa Salernum venit.

Digitized by Google

eo loquebamur de prædictis corporibus atque altori. Capit ergo follicitus esse, ut quæreret, quatenus de hoc, quod ambigue dicebatur, & habebatur, certus foret, & amplius non dubitaret. Nam de corpore sancti Sabini meatio nulla erat, sed de supradictis Confessoribus, ut temporibus prædicti Eliæ Archiepiscopi, atque Archiepiscopi Ursonis. Existimabatur enim, quod apud Ecclesiam Canusinam illius sanctæ recondita fuissent reliquiæ; quod probavit postea rei veritas fuisse mendacium. Multotiens enim quæsitum est in eadem Ecclesia de Confessoris ejusdem corpore, & a Mordaco nomine prædictæ Præposito Ecclesiæ, atque Rainerio & aliis, qui præfuerunt; sed nunquam & nusquam ab illis potuit hactenus inveniri. Quippe quod ibi non erat, quomodo invenire valebant? hoc autem modo in Ecclesia nostra voluntate divina, quod multos ignotum per annos fuerat, scriptura nulla significante repertum est tandem.

XX. Inventio corporis S. Savini episc.

Nam prædictus Eliar Archiepiscopus capit simulac, ut prænotatam est, esse follicitus de Memoris atque Rufini Confessorum in altare jam dicto, ut certus esset, requirendis corporibus, non quievit, vel oblivioni quemadmodum Urso fecit Archiepiscopus, tradidit, sed jussit altare destrui. Quo diruto, apparuerunt ossa in anteriori altaris facie veluti sub quadam speluncula, vel sepultura condita quodam contecta panniculo. Quo viso statim cœpit idem Archiepiscopus illum auferre caute atque suaviter. Verumtamen illum non sequebatur integer totus; particulæ namque illius ab illo, quæ prius fuerunt integritate corruptæ, jam putrefactæ cadebant; multorum quippe annorum curricula transierunt. Ab illo etenim tempore, quo supradicta fuerunt ossa usque ad hoc ibi supposita, invenimus ducentos & quasi quadraginta præteriisse annos, numerantes diligenter, ut valuimus, Episcoporum annos, qui huic nostræ præfuerant Ecclesiæ. Prædicto autem pomo modo supradicto invento, litteræ sunt visæ atque relectæ, quæ dicebant: ANGELARIUS EPISCOPUS ATTULIT CORPUS SANCTI SABINI. Hujusmodi etiam scriptura inventa est in tabula una marmorea, quæ ibidem tunc reperta est similiter & in uno tofo: a quo videlicet, tempore hujus Episcopi Angelarii usque ad tempus ejusdem Eliæ Archiepiscopi anni præscripti sunt numerati. Archiepiscopus igitur cum omnibus nobis, qui aderant, effectus lætissimus, hoc, quod inopinate inventum est, mox cœpit, ut decebat, reverenter extrahere, atque capsa lignea deinde honorifice collocare.

XXI.

Interea velocibus alis fama subito volavit per urbem, auresque omnium verberans id quod actum est, nuntiavit. Cucurrit igitur repente uterque sexus & omnis ætas lætitia, & gaudio plena, Dominoque omnipotenti meritas reddidit laudes, qui suo in tempore tantam gratiam sui largitate concessit. Sanctos autem artus ad horam sic collocatos, Archipræsul idem non ita in tempus posterum permanere negligenter permisit, sed marmoream sepulturam, ut solet fieri, apte compositam, tabulam quoque marmoream itidem ad tegumentum, litteris ibi per sculpturam designatis inventionem, & tempus, nomenque suum, ut est desuper notatum, significantibus a nobis dictatis, præparari præcepit. His & aliis, quæ necessaria erant denique consummatis, Episcopos Ecclesiæ nostræ suffraganeos, Clerum omnem & populum die præordinata convocatum, ordinatis ex more deinde ordinibus Ecclesiasticis, ut solet in diebus fieri solemnibus cum luminibus, & thymiamatibus, Præsulibus sustinentibus eisdem reliquias, sub eodem loco, ubi inventæ fuerant, honorifice collocavit. His denique solemniter ita consummatis, altare desuper construi præcepit, & ut ejus festum inventionis celebraretur decimo die intrante mense Decembri, qui & dies fuit inventionis, constituit, anno ab Incarnatione Domini nostri JESU Christi millesimo nonagesimoprimo, Indict. xiv.

XXII.

Pro munere autem isto nos gratias meritasque laudes omnipotenti Deo referre debemus, qui nobis est suam per gratiam dignatus concedere. Unde lætitiam habemus communem: merito enim nos collæta-

PAGIUS

rensem nempe), *qua sub ejus Ducis erat dominio, cum multo comitatu & apparatu sumptuoso conduxerat.* Ita Joannes apud Baronium num. XVIII. Verum loco, *quam*, legendum, *quem*, ut habet correctior editio, qua usus est Bollandus, ad diem IX. mensis Februarii, ubi hujus Inventionis Historiam refert. Non enim *Mathildem* Roberti Calabriæ Ducis filiam, quæ Selerni erat, *Urso* Archiepiscopus comitatus est, sed Raimundum Berengarii Barcinonensem Comitem, hujus nominis II. quem Selernum venisse, & filiam Roberti uxorem sibi dari postulasse, affirmat Guillelmus Apuliensis lib. 4.

Venerat insignis Comes hanc Raimundus ad urbem,
Ut nuptum Ducis detur sibi filia poscens;
Huic major natu nuptum datur.

Hoc conjugium serius non peractum, quam anno millesimo septuagesimo sexto, quo *Raimundus* pater obiit, uti suo loco diximus. Subdit Guillelmus *Robertum* postea Beneventum se se contulisse, ibique cum Gregorio VII. *Papa* fœdus, de quo supra locuti sumus, pepigisse. Quæ ad Inventionem Reliquiarum Sancti Sabini pertinent, Baronius ex eodem Joanne Archidiacono recitat.

ri debemus, quia si quilibet homo, sicut scriptum est, (a) in agro thesaurum aliquem invenit, vendit universa quæ habet, & gaudens emit agrum illum; quanto magis nos pro isto thesauro auro & argento multo meliore gaudere debemus, quem nos non emimus, pro quo nullam commutationem fecimus, sed gratuita largitate? Unde nostrum est honorare, quod in Ecclesia invenientes accepimus, acceptum autem omni cum reverentia honoremus; quoniam reverentia, quam illi exhibemus, nobis proculdubio proderit. Deus omnipotens suis retribuit fidelibus, suos qui Sanctos honorant, venerantur, suisque in necessitatibus deprecantur. Quoniam, qui Sanctos honorat, Deo exhibere honorem dubium non est. Ipse namque dixit: (b) Qui vos honorat, me honorat; qui vos accipit, me accipit. Oportet ergo nos modis omnibus quibus possumus illos honorare, nostraque pro salute rogare, quatenus Dominus Deus noster ad gloriam illorum per gratiam suam nobis ire concedat, qui semper vivit & regnat per infinita saecula saeculorum.

(a) Matt. 13.

(b) Ibid. 10.

Fidem facio ego Notarius Joannes Baptista Pirris de Baro, præsentem copiam diligenter extractam esse a libro antiquo lectionum Sanctorum grandibus syllabis manuscripto in paginis papyreis, existente in Archivo regalis Ecclesiæ sancti Nicolai Barensis mihi relicto m: Col. Ideo præsentes feci & signavi requisitus. Laus Deo & beatæ Mariæ Virgini. Hactenus de inventione sancti Sabini.

XXIII. Ad postremum, hoc etiam anno, gloriosos meritis Confessores ex hac vita decessisse Altmannum Episcopum Pataviensem

PAGIUS VIII. *Viri illustres qui sub Gregorio VII. floruere.*

Ad num. XXIII. *Sanctus Altmannus* Episcopus Pataviensis, qui die VIII. Augusti colitur, hoc anno ad Deum migravit, quemadmodum & *Willelmus* Abbas Hirsaugiensis. Paulus Bernriedensis in Vita Gregorii VII. cap. XIII. ait: *Quanta Gratia Dei subsecuta sit obedientes Gregorianæ institutioni* (idest, Gregorii VII. Decretis) *ostendit religio quadrata* (idest, Sancti Benedicti, ita vocata, quod ex quatuor generibus, idest, duplici utrinsque sexus gradu constituatur) *per Apostolicam Gregorii nostri benedictionem venerabiliter in his regionibus inchoata, & feliciter multiplicata, videlicet attonsorum Christi servorum, eisque fideliter servientium fratrum Barbatorum* (idest, Conversorum, quorum usum Willelmus Abbas Hirsaugiensis, vel instituisse, vel abolitum renovasse dicitur a Trithemio in Chron. Hirsaugiensi: nam Clericis barbas radentibus ipsi distinctionis causa illas alebant); *Virginum singulari devotione jugiter inclusarum; itemque Virginum regulari moderatione introitus & exitus suos custodientium. Sane quadratura hujus sive quadriga quatuor præcipui Rectores fuere videlicet Canonicæ vitæ renovator eximius, Altmannus Episcopus de Patavia, & beatæ recordationis Odalricus Prior de Cluniaco, venerandi Patres Willelmus de Hirsangia, & Sigefridus de Sancti* Salvatoris Cella, idest, Rector monasterii S. Salvatoris in villa Scaphusa, ac in Episcopatu Constantiensi siti, ut legitur in Epistola XXIV. libri VII. Registri Gregoriani, ad Willelmum Hirsaugiensem data. Gebehardus Altmannus & Thiemo Abbas fuere Romanorum Pontificum adversus schismaticorum factiones invicti propugnatores, ut liquet ex Annal. Ecclesiast. & præcipue ex Vita Sancti Gebehardi a Canisio Tom. II. Antiq. Lect. edita, & ex Vitis SS. Altmanni & Thiemonis a Tengnagelio Ingolstadii post Baronii mortem publicatis. Denique *Odalricus* seu Udalricus Cluniacensis Monachus sanctitate Clarus scripsit libros tres *Antiquarum Cluniacensis cœnobii Consuetudinum*, Tom. IV. Spicilegii a Dacherio publici juris factos, qui in Prolegomenis de eo agit.

IX. *Concilium Legionense.*

Post mortem *Garsiæ* Gallæciæ & Lusitaniæ Regis, quæ mense Martio superioris Christi anni contigit, ut anno MLXXII. num. XII. ostendimus, corpus ejus Legionem deportatum est, *cujus funeri ambæ sorores, Urraca scilicet & Geloyra more Regio occurrentes, & Reinerio Romanæ Ecclesiæ Legato, qui postea Papa effectus est* (sub nomine Paschalis II.) *& cum Bernardo Toletano Archiepiscopo, aliisque comprovincialibus Episcopis & Abbatibus Legione Synodum celebrabat* (idest celebravit,) *ex more pro ejus anima Deo salutarem hostiam offerentibus, corpus ejus in eadem urbe cum Proceribus suis sepulturæ honorifice tradiderunt, era MCXXIX.* hoc scilicet Christi anno, licet superiori e vivis excessisset). *In prædicta vero Synodo almi Sacerdotes de fide Catholica colloquentes, statuerunt, ut secundum Regulam beati Isidori Hispalensis Archiepiscopi Ecclesiastica Officia in Hispania agerentur. Statuerunt etiam, ut scriptores de cetero Gallicam litteram scriberent, & prætermitterent Toletanam in Officiis Ecclesiasticis, ut nulla esset divisio inter ministros Ecclesiæ Dei*, inquit Lucas Tudensis, qui tamen jam perperam scripserat, Garsiam Legionem venientem in itinere mortuum esse. Celebratum itaque hoc anno *Concilium Legionense*, cujus Baronius non meminit, cuique præfuit *Renerius Legatus & Romanæ Ecclesiæ Cardinalis* inquit Rodericus lib. 6. cap. 30.

X. *Explicatur primum ejus Decretum.*

Duo in hoc Concilio constituta, quorum primum respicit Officia Ecclesiastica; alterum Gallicam litteram, quæ usurpari jubetur. Priori Regula Sancti Isidori de Officiis Ecclesiasticis ad cujus præscriptum ea administrari deberent, servanda præcipitur, ubi Eminentissimus Cardinalis de Aguirre Tom. III. Concil. Hispan. pag. 298. intelligit Epistolam ejusdem Sancti Isidori ad Laudefredum Episcopum Cordubensem, in qua agit de omnibus & singulis Officiis Ecclesiasticis, & proprias uniuscujusque functiones exponit. Quarum disciplina & executio cum jam obliterata, aut neglecta aliquibus retro seculis, propter irruptionem Sarracenorum, & bella cum iis assidua, in Hispania fuisset, in hoc Concilio instauratur. Porro Regula Sancti Isidori quædam Regulæ Sancti Benedicti mitigatio erat, ut notat Hugo Menardus in Concordia Regularum pag. 72. ad hæc verba, *non multum differt a Sancti Benedicti Regula*, & rursus ad ista ejusdem Isidori, *quisquis vestrum illam universam Veterum disciplinam contendit appetere, pergat in quantum placet, & arduum illum limitem atque angustum levigato sursum incedat.*

Qui

Confessorum & defensorum Catholicæ veritatis obitus.

sem, Vvillelmum Abbatem Hirsaugiensem, ex mulieribus Juditham sanctæ conversationis feminam, uxorem, quondam Hermanni Marchionis, Adelaidemque Taurinensem Comitissam, de qua superius ex litteris Petri Damiani, testatur Bertholdus in appendice ad Hermannum: cujus etiam assertione liquet, hoc eodem anno diem obiisse Fridericum Comitem de Catholica Ecclesia optime meritum; de quo Bertholdus anno sequenti: sed quæ gesta sunt hoc anno videamus, ait enim: *Hic autem Fridericus Comes sub habitu sæculari more S. Sebastiani strenuissimus miles Christi fuit, videlicet Ecclesiasticæ religionis ferventissimus amator, & Catholicæ pacis indefessus propugnator. Hunc venerabilis Papa Gregorius, hunc beatus Anselmus Lucensis Episcopus, quasi unicum filium amaverunt, hunc clerici & monachi, immo omnes religiosi ferventissime dilexerunt.*

XXIV. Friderici comitis laudes.

Hic in fidelitate sancti Petri contra schismaticos usque ad mortem studiosissime certavit; in cujus etiam sancti Petri *festo de hujus vitæ ergastulo ereptus, est-*

PAGIUS *Qui vero tanta jussa priorum explere nequiverit, in hujus limitis disciplinam gressum ponat. .. Quapropter sicut illa præcepta priorum perfectum reddunt & summum, ita facient ista vel ultimum.* ,, Ad quæ Menardus habet: Innuit Sanctus Isidorus Regulam ad ,, captum imperfectorum & infirmorum a se ,, compositam fuisse; quod confirmatur auctoritate Sancti Braulionis Episcopi Cæsaraugustani, cum agit de Scriptis Sancti Isidori; ,, *monasticæ Regulæ librum unum, quem pro patriæ usu, & invalidorum animis decentissime* ,, temperavit. Ita Menardus.

XI. Explicatur secundum Decretum.

,, Quoad alterum Decretum, hæc scribit ,, eruditissimus Cardinalis citatus: Mutatio ,, primum statuta in hoc Concilio Legionensi, ,, non fuit penes Officium Divinum, sed solum quoad litteras; sive characteres, qui eo ,, usque erant Toletani, sive proprii Mozarabum: verum ab hoc tempore derelicti fuerunt in Officiis Ecclesiasticis, & mutati in ,, Gallicanos, communes fere tunc in Ecclesia. Hoc enim indicat Tudensis ipse postremis illis verbis; *ut nulla esset divisio inter ,, ministros Ecclesiæ Dei.* Hæc enim caussalia ,, omnino extra rem esset, nisi eo usque in ,, aliis regionibus libri officiorum Divinorum ,, in Choris Ecclesiarum usitati, & Missalia ,, quælibet, ac Breviaria, scripta essent Gallicis litteris. Ita Card. doctissimus. Character Gothicus littera Toletana appellabatur, ut Officium Gothicum, Toletanum dicebatur. Monachi Cluniacenses, qui magna in Hispania auctoritate pollebant, quique natione Galli erant, usus Gallicos, quantum poterant, introducebant. Sed hoc Synodi Legionensis decretum receptum non fuit, sicuti nec Edictum Statuum Regni anno MCI. Legione congregatorum, ut ibidem videbimus, ideoque *Alphonsi* VI. Regis Legionis Castellæ & Gallæciæ conatus irritus fuit.

XII. Initium Imperii Almoravidum in Hispania.

Jussetus Marochii Rex & Almorabitarum seu Almoravidum Imperator, anno post captum a Christianis Toletum, ex Africa in Hispaniam transiit, uti refert Nowcirius Scriptor Arabs, magnæ auctoritatis, adhuc ineditus; & Cæsaraugustam, Granatam, aliasque Urbes occupavit in bello, quod adversus *Alphonsum* VI. Castellæ & Legionis Regem gessit. *Almorabitæ* autem ex Africa interiori & magno Deserto, Arabice *Sahra*, ac regione *Lemta*, aut *Lemtuna*, cujus Leo Africanus mentionem facit, oriundi, religionem suam reformare volentes, Caliipharum Abasinorum *Bagdadum* incolentium partes secuti sunt, nihilque omiserunt, ut Caliphas e *Fatemidis* descendentes, & *Cairum* habitantes, exterminarent. Sed de *Almorabitis* seu Almoravidibus fusius infra. Videantur chartæ Geographicæ hodiernæ, ubi *Lemta* & *Desertum Africæ* exhibentur, & legatur Sandovallius in Chronico Alphonsi VI. separatim Matriti anno MDC. edito. Arsit bellum annis MLXXXIX. & currenti, misitque *Jussetus* exercituum suorum Ducem, qui Avenabeth *Hispalis* civitatis Regem vinculis mancipavit, & universam Hispaniam Saracenicam debellavit. Rem narrat Rodericus lib. 6. cap. 31. concluditque: *Cumque Vandalutii* (ita Saraceni Hispaniæ vocabantur) *eorum potentiam perpendissent* (nempe Almorabidum ex Africa evocatorum, *qui in gente Arabum tenebant tunc temporis Principatum*), *adinvicem tractaverunt, quid esset gratius, aut Christianorum porcos, aut camelos Almoravidum custodire, & facto suo zelo commoti servire Almoravidibus elegerunt. Et ex tunc* (nempe ex anno Christi currenti) *Ultramarini & Cismarini* (nempe Saraceni) *sub unius Regis regimine servierunt.* Hoc itaque anno, ut habet idem Rodericus in Hist. Arab. cap. 48. Josephus seu Jussetus Marochiorum Rex *totam terram Vandaliæ occupavit, & fuit Monarcha Ultramarinus & Cismarinus, & duravit sibi hujusmodi monarchia annis LV. ab anno Arabum quadringentesimo octuogesimo quarto* (currenti Christi anno incboato) *quando per Almohades dominium perdiderunt*, nempe Arabes Hispaniam occupantes, quos Rodericus, aliique Rerum Arabicarum Scriptores, *Vandalos* & Hispaniam *Vandaliam* appellant. Hæc rerum conversio valde notanda ob mala, quæ inde in Christianos redundarunt, & quia ex tunc universa Hispania Saracenica unius dominio subdi cœpit. Porro anni illi LV. non de duratione Regni Josephi, sed de duratione Monarchiæ Almoravidum intelligendi, ut ex dicendis constabit.

XIII. Rogerius Comes Saracenos ex universa Sicilia pellit.

Dum *Saraceni* mutuis se se cladibus in Hispania lacerant, *Rogerius* Calabriæ Comes eos ex universa Sicilia expellit, totiusque Insulæ monarchiam adipiscitur. Omnia jam sibi oppida, *Agrigento* & *Castro Joannis*, seu *Enna* exceptis superioribus annis subjecerat. Hæc enim duo ultima fuere, quæ Christianis restiterint; sed tandem *Agrigentum* anno MLXXXVIII. & hoc anno, Hegiræ CCCCLXXXIV. ut refert Nowertius in Historia Siciliæ, *Castrum Joannis* post validam oppugnationem se dedidere. In potestate tamen Saracenorum remansere Insulæ Africam inter & Siciliam positæ, quæ quidem a Christianis devastatæ, sed Saracenis non ereptæ ante Principatum *Rogerii* filii Rogerii hujus nominis primi, qui *Melitam* & finitimas Insulas ad deditionem coegit. Verum quidem est, non deesse, qui scribant, Melitam Gregorio VII. Ecclesiam Romanam gubernante & Rogerio I. Calabriæ Comitatum administrante, captam fuisse, ibique tunc *Goffridum* quendam constitutum Episcopum: ,, *Legimus*, inquit Pyr- ,, rhus

videm in cœlesti patria creditur associatus. Erat autem filiae domina Sophiæ, & Ludovici Comitis, quæ erat matertera Comitissæ Mathildis, quæ cum domino suo Velphone Duce in Italia contra schismaticos multum laboravit. Obiit autem prædictus Comes in præterito anno, idest Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimoprimo, Indictione decimaquarta, tertio Kalend. Julias in festa sancti Petri; & in crastinum, idest, in solemnitate sancti Pauli sepelitur. Hujus erga filium ex nepte domina Adelaida susceptum Henricus Rex cum filio exhæredare proposuit, terramque ejus hostiliter invadendo, ac circumquaque devastando etiam Fructuariensi monasterio multa mala intulit. Hucusque Bertholdus.

XXV. Migravit quoque ex hac vita sanctus Vuolphelmus Abbas Bruvilarensis apud Coloniam Agrippinam doctrina & sanctitate clarus, cujus adhuc contra Berengarium extat epistola. Scripsit res ab eo præclare gestas (a) Conradus monachus ejusdem temporis scriptor, ejusdem Vuolphelmi auditor: ex quo quidem de ipso dicta superius sunt accepta. Se-

(a) Conrad. vit. Vuolph. extat. apud Sur. tom. 2. die 22. April.

PAGIUS „ rhus Tom. II. pag. 593. *in Epistola XXIV. lib.* „ *IX. Papæ Gregorii VII. atque in Siculis Tabulis anno salutis MLXXXI Goffridum Episcopum Melitensis Ecclesiæ, eundemque anno* „ *MXCIV. Ecclesiæ Pattensis restitutæ & templi* „ *Sancti Stephani de Bosco Calabriæ consecrationi interfuisse.* Sed jure merito subdit: *Hunc* „ *plane Antistitem Mileti seu Mileti Calabriæ,* „ *non nostræ Siculæ fuisse scitote.* Postea ait: *Anno MLXXXIX. Gualterium primum Ecclesiæ Melitensis thronum adeptum esse ex electione Rogerii Comitis, qui Ecclesiam Cathedralem multis prædiis in utraque insula existentibus dotavit.* At ipsemet addit: *Harum concessionum diplomata, licet omnium aliarum Ecclesiarum Siciliensium invenerim & exscripserim . . . exacta diligentia, studio, sollicitudine usus reperire non potui.* Refert deinde varias Chartas, in quibus mentio Episcoporum Melivitanorum, aut Miletinarum. Verum voces hæ *Melitensis, Militensis, Milevensis*, similesve æquivocæ sunt, & tam de Melita, quam de Mileto quod & Melita vocatum reperitur interpretari possunt, constatque Ecclesiam insulæ Melitensis an. MLXXXIX. nondum restitutam fuisse, quia Malaterra affirmat, cum Neti, vulgo *Noto*, incolæ urbem Rogerio anno MXC. reddidissent, tunc imperasse, ut classis ad Melitam insulam tanquam viciniorem acceleraret Quare eo Christi anno nondum *Rogerius* eidem dominabatur. Subjungit enim Malaterra, *Rogerium* tunc Melitam obsidione cinxisse, sed constituta pace eam tantum tributariam factam Tum anno MXCII. seu Hegiræ CCCCLXXXV. teste Nowairio citato, *Pantarea* insula a Cristianis devastata, qui tamen nec ibi, nec *Melitæ*, nec in vicinis insulis sedem fixere.

XIV. Certum est itaque Pyrrhum, quem Fassellus lib. 7. posterioris Decadis, aliique passim secuti sunt, hallucinatum, nondumque hoc seculo Melitensem urbem Episcopalem fuisse, nec ab Urbano II. & Rogerio Comite restitutam. Quo anno ea insula Normannorum juris facta fuerit, insinuabo anno MCXXVII. num. XII. Post sedulam diligentiam, Episcopum Melitensem antiquiorum, quam Joannem quendam in privilegio Callixti II. anno MCXXIII. dato, & a Pyrrho relato memoratum invenire non potui. Goffridus enim, cui successit *Eberardus*, per corruptionem dictus *Beraldus* & alii quidam quorum meminit Pyrrhus, non Melitæ, sed Mileti Episcopi fuere, ut demonstrant monumenta ab Ughello, qui post Pyrrhi mortem scripsit, Tom. I. Italiæ Sacræ in Episcopis Mileti relata. Subest nunc *Melita* Equitibus Sancti Joannis Hierosolymitani, a Carolo V. Imp. eis concessa, ut *Sicilia a* Turcarum irruptionibus tutior esset.

Melita seculo sequenti Christiani juris facta.

XV. Hoc vel sequenti anno *Alexius* Imp. filium suum *Joannem* in consortium Imperii adscivit, ut liquet ex Diplomate ab Ughello in Archiepiscopis Neapolitanis num. X. recitato, in quo legitur: *Imperante domino nostro Alexio magno Imperatore anno XIV. sed & Joanne Porphyrogenito magno Imperatore ejus filio anno III. die XVII. mensis Septemb. indict. III.* anno nempe Christi millesimo nonagesimo quarto. Alexius jam filias susceperat ex Irene Ducæna Andronici Duce filia ejus uxore, sed, ut inquit Anna lib. 6. pag. 567. *desiderium ipsos incessit votis incensis flagrans, prolis quoque virilis edendæ; cujus & compotes facti sunt currente indictione undecima* (Kalendis Septemb. anni Christi MLXXXVII. inchoata): *quando Augusta puerum marem enixa, immensa quadam in parentem utrumque lætitia redundavit; ita ut præteriti luctus ipsa memoria novi gratulatione gaudii abstersa erasaque videretur. At populus, ut ad nutus imperantium fingi solet, in omnes lætitiæ significationes effundebatur.* Joannes Comnenus Alexio patri in Imperium successit; *Vir*, inquit Guillelmus Tyrius lib. 15. cap. 23. *inclytus, liberalis, pius, clemens & misericors*, de quo suo loco agetur.

Joannes Comnenus in consortium imperii adscitus.

I. Welpho Dux propugnator Catholicorum.

SEquitur millesimus nonagesimus secundus Redemptoris annus, Indictione decimaquinta. *Quo* (Bertholdus inquit) *dominus Papa Natalem Domini in terra sancti Petri extra Romam celebravit. Nam Guibertus haeresiarcha ita se prope domum sancti Petri incastellavit, ut non facile absque humani sanguinis effusione expelli inde potuerit. Henricus quoque impius Imperator in Longobardia jam biennio morabatur, ibique circumquaque terram Vuelphonis Italici Ducis praeda, ferro, & incendio devastare non cessavit, ut eumdem Ducem, & prudentissimam ejus uxorem a fidelitate sancti Petri discederet, sibique adhaerere compelleret, sed frustra. Nam Dux in sua sententia persistit, ipsique satis viriliter restitit. Sed & pater ejusdem Ducis Vuelpho Dux Bajoariae eumdem Henricum ante proximam Nativitatem Domini mirabiliter confudit, quem ad colloquium pervenire prohibuit, quod idem Henricus & Rex Hungarorum condixerunt; ad quod etiam penè jam convenerant.* Et inferius: *Iterum Principes Alemanniae ad defensionem sanctae matris Ecclesiae contra schismaticos unanimiter convenerunt; sibique ad hoc negotium exequendum fratrem Constantiensis Episcopi Bertholdum Ducem totius Sueviae constituerunt, qui nondum aliquem Ducatum habuit, etsi jamdudum nomen Ducis habere consueverit.* Ac rursum: *In Bajoariam venit Salzburgensis Episcopus Demo, qui Pataviensi Ecclesiae jamdudum viduatae ordinavit Episcopum nomine Udalricum, sanctae Augustensis Ecclesiae Praepositum, eumque in ipso die Pentecostes cum ipso Constantiensi & Vuormatiensi solemniter consecravit: hocque magnam fiduciam dedit Catholicis, ut in fidelitate sancti Petri persisterent, & schismaticorum vesaniae indefessius obsisterent.* Hactenus auctor de statu Ecclesiae Catholicae hujus anni, prosequamur autem res gestas Urbani Papae.

II. Ivo Carnotensis episc. ordinatur.

Hoc eodem anno (Sigebertus hujus temporis scriptor & ipse, inquit) *dominus Ivo sancti Quintini Belluacensis Praepositus a Papa Urbano consecratus, fit Carnotensis Episcopus.* Quod faciendo Urba-

---

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hisp. MCXXX Anno Hegiræ CDLXXXV. inchoato die 21. Febr. fer. 5. A.C. 1092

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6585.

☉ 9. DC. ☽ 10. P. 28. Mart. Indict. 15.

JESU CHRISTI 1092.

URBANI II. PAPÆ 5.

HENRICI IV. REG. 37. IMP. 9.

ALEXII COMNENI IMP. 12.

I. *Pax inter Henricum Imp. & Mathildem frustra tentata.*

AD num. I. *Guibertus* Antipapa, uti narrat Baronius ex Bertoldo in Chron. a Romanis Urbe expelli non potuit, & in Longobardia *Henricus Imp.* Welphonis & Mathildis ditiones ferro flammaque devastare non cessavit. Gesta ab Henrico currenti anno accurate narravit Domnizo lib. 2. cap. 6. & seq. Postquam verna tempestate omnia loca citra Padum posita occupavit, flumen trajicere decrevit, ne *Mathildis* Comitissa, quae Mutinae & Regii cum suis copiis versabatur, evaderet, ipseque munitiora loca sibi subiicere posset. Exercitum itaque in agrum Mutinensem induxit, ac Monte Maurello, & monte Alfredi ex Mathildis ditione receptis Montem bellum circumvallavit, ac per totam aestatem obsedit. Sed cum arma parum prospere succederent, *Heribertus* Episcopus Regii a *Clemente* Antipapa impulsus, aliis adhibitis Episcopis, pacem in Carpineto tractavit. Promittebat Imperator omnia loca a se occupata *Mathildi* & *Welphoni* ejus conjugi restituturum, dummodo *Clementem* in amicitiam reciperent. Verum *Mathildis*, ut suis faceret satis, respondit, se nihil inconsultis Theologis in negotio ita arduo promittere posse; eamque in rem Carpineti aliquot Episcopos, Abbates, & magni nominis Monachos convocavit, ab iisque sciscitata est, an ad conditionem sibi propositam descendere posset. *Heribertus* Regiensis Episcopus, vir magnae existimationis, & praeclaris animi dotibus praeditus, jam alios in suam sententiam pertraxerat, ipsamque Comitissam ad propositam conditionem admittendam induxerat, cum Eremita quidam *Joannes* appellatus, cujus virtutem Comitissa plurimum faciebat, ei in animum revocavit, quod alias Gregorio VII. pollicita fuerat, se nempe ab Ecclesiae Catholicae obedientia nunquam recessuram, quantavis adversitate premeretur; eique insignes victorias praedicens, ad bellum prosequendum eam inflammavit.

II. *Mathildis castra ab Henrico capta recuperat*

Ea re *Henricus* Imp. magis irritatus, confestim filium ad Montem bellum oppugnandum misit; Domnizo ejus nomen tacet, sed testatur, illo dum oppidum aggrederetur occiso, Imperatorem obsidionem solvere coactum fuisse, & castellorum Mutinensium oppugnationem omittere. Ubi vero confectis filii exequiis paulisper luctus, moerorque resedit, cum se Parmam contendere simularet, *Cabillianum* repetiit, ut inopinato adventu *Canusium*, ubi Comitissa erat, invaderet, quod ubi ea persensit, Canusii praesidio relicto, cum altera copiarum parte *Bibianellum* profecta est. Imperator interea Canusio exercitum admovit, ac praelio cum praesidio edito, multos ex suis, & imprimis vexillum ipsum amisit. Qua re mirifice perturbatus, *Monticulum* se, ac postridie *Bibianum* recepit: & collectis sub lucem vasis, eis Padum exercitum omnem reduxit. Quo animadverso *Mathildis* statim omnia sua castra trans Padum sita nullo negotio recuperavit, ut fuse prosequitur Domnizo.

III.

A num. II. ad XII. *Gofridus* Episcopus Carnotensis & nepos Gaufridi Parisiensis Episcopi, ca-

banus plane lucernam ardentem perspicuam universo Occidentali orbi super candelabrum collocavit. Quantus hic probitate atque doctrina fuerit, recitandæ de eo res gestæ suis locis significabunt. Meminisse oportet, prædecessorem Ivonis Gaufredum Carnotensem Episcopum sub Gregorio Papa Septimo Romæ diu detentum reum simoniacæ pravitatis; sed cum deficerent, qui ista probarent testes, permissum ab eodem Pontifice, ut seipsum juramento purgaret; sicque purgatus Roma ad suam est restitutus Ecclesiam, ut ejusdem Gregorii Papæ litteræ (a) datæ significant. Verum cum postea ejusdem Episcopi crimina plene innotuissent Apostolicæ Sedi; Urbanus Papa, cum dissimulandi nullus locus esset, eundem Gaufredum sede Carnotensi deposuit, atque in ejus locum consecravit tunc præsentem Ivonem; de quo mox has litteras dedit ad Ecclesiam Carnotensem verbis istis (b):

(a) Greg. l. 9. ep. 16. & 31.

(b) Ivo ep. 2.

III. Urbani Pap. epist. de Ivone consecrato.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis Clero & populo Carnotensi salutem & Apostolicam benedictionem.

Nos quidem tum pro beata Maria semper Virginis devotione & reverentia, tum pro nostri officii debito, Ecclesiæ vestræ dilectionem, protectionem, & curam specialius impendentes, ejusque labores diuturnos, quos Gaufredo quondam Episcopo passa est, propensiore animo perpendentes; rei veritate diutius atque diligentius pertractata, largiente Domino, justitiæ satisfecimus. Bonam itaque animi vestri voluntatem prævenientes ac subsequentes, venerabilem virum Ivonem presbyterum, quem Gaufredo per nos deposito, Catholice atque canonice secundum nostra monita elegistis, ne quod ulterius hac in re detrimentum vestra Ecclesia pateretur, sine mora longioris obstaculo consecravimus.

IV.

Nunc eum ad vos remittentes, tanquam beati Petri manibus consecratum, beati Petri vice vos rogamus & obsecramus, quatenus eum benigne suscipientes, debita ut pastori veri membrum, obedientia honoretis, debita sollicitudine, quæ vobis annuntiaverit, observetis; & ut ipse Deo placeret, & eum pro vestris valeat excessibus digne intercedendo placare, vos quoque placere Deo totis conaminibus procurate. Si enim placere Deo studueritis, pastorem procul dubio Deo placentem habebitis, nos quoque in vestris opportunitatibus ad exaudiendum paratos invenietis. Porro de Gaufredo, qui sine conditione omni nostris manibus Episcopatum reddidit, indignum se patenter agnoscens, præcipimus & præcipimus, ne quis ei ullo modo ad Episcopatum reinvadendum vel infestandum assensum accommodare præsumat, alias & ipsum & ipsius fautores excommunicationi subjacere censemus. Obedientes vero monitis nostris gratia divina custodiat. Dat. Capuæ octavo Kalendas Decembris. Hæc Urbanus Papa: qui & eodem quoque argumento scripsit litteras ad Richerium Senonensem Archiepiscopum, commendans a se consecratum Ivonem. Incipit epistola: *Quantas pro Gaufredo*, Cui subjicitur dictio, sive oratio Urbani Papæ ad Ivonem, cum consecratus est, digna quidem tanto Pontifice; quæ sic se habet:

V. Sermo Urbani Papæ post consecrationem Ivonis.

Quoniam (ut credimus) *divino te nutu vocante, Clerus & populus civitatis illius unanimiter elegerunt Rectorem, & ad nos usque perducentes petierunt consecrari Episcopum, & ideo Deo annuente, per manus nostræ impositionem Episcopus consecratus es: amodo, frater charissime, scias te maximum pondus suscepisse laboris, quod est sarcina regiminis animarum, & commodis deservire multorum, omniumque fieri minimum atque*

mi-

PAGIUS

Ivo fit Episcopus Carnotensis.

hujus gratia & auctoritate Episcopatum adeptus fuerat, frustra ejusdem dignitatis candidatis eum simoniæ arguentibus; sed tandem *Urbano* II. Ecclesiam Romanam regente e Sede dejectus est. Romam ipse venerat, ut accusationis injuriam coram summo Pontifice depelleret; sed *Ivo* ejus successor, decus & ornamentum Galliæ, testatur eum, cum se se purgare non valeret, virgam Pastoralem & annulum reddidisse ut legitur in ejus Epistola octava, quod & ipsemet *Urbanus* in Epistola a Baronio num. III. & seq. recitata affirmat. *Gotfrido* itaque, & suo & summi Pontificis judicio e Sede Carnotena dejecto, facta est potestas Clero Carnotensi alterius subrogandi, & *Ivo* omnium calculis electus. Renitebatur quidem, sed tandem Cleri, populique postulationi obtemperavit. Verum licet a Rege accipiendi Episcopatus facultatem facile obtinuerit, nusquam tamen a *Richerio* Senonensi Archiepiscopo Metropolitano suo impetrare potuit, ut diem illi ad consecrationem præfigeret, quod ipsemet Ivo in Epist. VIII. scribit, & his verbis Metropolitam suum alloquitur: *Sed cum Clericorum primo ingenio, postea violentia Regi fuissem præsentatus, & inde cum virga Pastorali a Rege mihi intensa, ad Ecclesiam Carnotensem adductus, cumque Clericis petentibus & pulsantibus nullum diem consecrationis meæ velletis præfigere, interea consilium mihi fuit, electioni eorum non omnimode assensum præbere, donec certus fierem, & de Gaufridi depositione, & de summi Pontificis voluntate: ad quem cum pervenissem, ad petitionem Ecclesiæ Carnotensis Apostolica auctoritate sum constrictus, & in Episcopum consecratus.* Epistolam illam recitat Baronius n. VI. & seqq. qui antea num. III. & seq. retulerat Epistolam Urbani II. Clero & populo Carnotensi, *Capuæ octavo Kalendas Decemb.* datam, qua testatur se Ivonem consecrasse, rogatque, ut eum benigne suscipiant, ac præcipit, ne quis Gotfrido ad Episcopatum rursus invadendum *assensum accommodare præsumat.* Hæc

Digitized by Google

*ministrum, & pro credito tibi talento in die divini examinis rationem redditurum. Nam si Salvator noster dixit (a): Non veni ministrari, sed ministrare, & animam suam ponit pro ovibus suis; quanto magis nos desidiosi servi summi Patrisfamilias, debemus maximo sudore incumbere oves Dominicas nobis a summo Pastore consignatas ad ovile Dominicum, suffragante divina gratia, absque morbo & * maneba perducere? Exhortamur itaque dilectionem tuam, ut fidem quam in exordio tuæ consecrationis breviter dilucideque digessimus, illibatam & inviolabilem custodias, quia Fides est fundamentum omnium virtutum. Scimus autem quod ab infantia sacris et litteris eruditus, & canonum institutis edoctus; attamen breviter ad te noster est dirigendus sermo. Nullus te favor extollat, nulla adversitas atterat, idest, non in prosperis cor tuum elevetur, nec in adversis in aliquo dejiciatur; sed omnia & in omnibus caute, & cum discretione agere te volumus, ut absque reprehensione ab omnibus vivere comproberis. Sancta Trinitas fraternitatem tuam sua protectione custodiat, ut dum tali moderamine in Domino nostro onus quod suscepisti, peregeris; in die æternæ retributionis, eo dicente, audire merearis: (d) Euge serve bone & fidelis, quia super pauca * fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.*

(a) Id. 45.
* macula
(b) Id. 25.
* fuisti

Ivo autem ita consecratus ab Urbano Papa Carnotensis Episcopus minime recipitur a suo Archiepiscopo Senonensi, sed ab eo & litteras contumeliosas accepit: ad quas ipse constans animo eum redarguens, istas sapientia plenas rescripsit, ex quarum tantum titulo & salutatione instrui, ac resipiscere si sapeter, valuisset; sic enim se habent: (b)

VI.

Richerio Dei gratia Senonensi Archiepiscopo, Ivo per eandem gratiam Petri manibus Ecclesiæ Carnotensi consecratus & delegatus Episcopus, a Romana Ecclesia pace non discedere, & si quid aliter sapuit, valde celeriter resipiscere.

(b) Ivo ep. 8.

Litteras contumeliosas & amaritudinis plenas sigillo vestro signatas, & nomine vestro titulatas a quibusdam clericis nuper accepi. In quibus primo depressionem meam, & falsas criminum objectiones in me factas, postremo Sedis Apostolicæ majestatem non leviter læsam, vehementer indolui. Cum enim ut pacem mecum haberetis, & in filium susciperetis, Apostolica auctoritate fuisses commonitus; nec ut fratrem salutastis me in litteris illis, nec ut Coepiscopum, qui nullum vobis Coepiscopi adjutorium, vel filii abnegavit obsequium. Cur igitur alienigenam ad judicium vocatis, cur obedientiæ vinculis astringitis, quem nec Suffraganeum, nec collegam esse cognoscitis? Huic injuriæ meæ graviorem superadditis, quod demembratorem metropolitanæ sedis non apte

Quæ Ivo ad Richerium.

PAGIUS IV.

Non sequenti anno.

Hæc certa & indubitata; sed magna difficultas est de anno, quo *Ivo* Episcopus Carnotensis *Capuæ* ab Urbano II. consecratus fuit, postquam hoc Richerius præstare noluit. Baronius præsentem elegit, cujus opinionem Sirmondus in Notis ad lib. 2. Epistolarum Goffridi Vindocinensis Abbatis amplexus est, advertitque consecrationem hanc in annum sequentem differri non posse, quod in Decreto Urbani II. de controversia Credonensi inter Monachos sancti Albini & Vindocinenses, a se publicato, & nunc Tom. X. Concil. pag. 462. relato, Pontifex dicat: *Anno dominicæ Incarnat. MXCII. Pontificatus nostri V. indict. I. cum essem in provincia Calabria apud monasterium S. Mariæ, quæ dicitur de Matina, Monachi Sancti Albini*, &c. & in fine legatur: *Data Tarenti VIII. Kal. Decemb.* Quare Epistola Urbani II. octavo Kalend. Decemb. Capuæ data, qua se Ivonem Episcopum ordinasse ait, pertinere non potest ad annum MXCIII. cum Urbanus eo anno & die Tarenti esset, non vero Capuæ. Huic rationi aliam adjungit Sirmondus, quod nempe Ivo in Epistola LXVII. Urbano II. anno MXCIV. ut ipse credit, scripta dicat: *Ecce jam hoc transacto septennio vineam mihi commissam pro posse meo excolui*, ubi inquit Sirmondus, Ivo septem annos a suscepto Episcopatu exactos esse affirmat, qui numerus non constaret, si anno MXCIII. ad Episcopatum evectus fuisset. Verum hæc ratio, cui etiam innititur Baronius anno MXCIX. num. I. non minus jugulat opinionem Ivonis ordinationem cum anno MXCIII. quam cum anno MXCII. colligentium. Si enim Ordinatio hæc mense Novembri currentis anni peracta supponatur, Ivo septimum ordinationis annum mense tantum Novembri anni millesimi nonagesimi noni, explevit, cum tamen eo Christi anno, mense Julio Urbanus II. vivere desierit, ideoque ad eum Ivo eam Epistolam absoluto ordinationis suæ anno septimo scribere non potuerit. Quod eo magis dicendum, quo ex ejus lectione constet, eam post Natale Christi datam fuisse. Ex illa itaque Ivonis Epistola, utraque illa opinio plane evertitur.

V.

Neque currenti.

Ad hæc in Epistola Urbani II. ad Raynaldum Archiep. Remensem & suffraganeos ejus, *Data sexto Kalendas Novemb. anno videlicet Dei Christi MXXII.* ut in fine ejus legitur, Tom. X. Concil. pag. 463. relata, in qua Pontifex eis præcipit, ut Philippum Galliarum Regem ob illicitas cum *Bertrada* nuptias instanter commoneant, & a tanto facinore desistere compellant, legitur: *Eandem quoque instantiam pro ereptione confratris nostri Carnotensis Episcopi (scilicet Ivonis) adhibete.* Quare cum Epistola ejusdem Urbani II. a Baronio recitata, dataque *octavo Kal. Decemb. Capuæ* fidem faciat, Ivonem ante diem illum, qui XXIII. mensis Novembris erat, jam ab eodem Pontifice Episcopum Carnotensem ordinatum fuisse, manifestum est, *Ivonis* ordinationem ante præsentem annum peractam. Denique San-Marthani in Episc. Carnotensibus testantur in veteri Charta Sancti Quintini, ubi Ivo Canonicus Regularis, & postea Abbas fuit, hæc verba legi: *Actum an. MCXI. indict. XIV. regnante*

VII. *apte satis appellatis. Nam cum ramus aridus, qui in radice arboris matris numquam coaluit, nec in se virens fructum fecit, magni cultoris manu excisus esset; eadem manus quae ramum praemortuum excidit, me non ad demembrationem, sed ad supplendum locum demortui, eidem arbori, quantum in se erat, inseruit, qua hoc & cum aliqua spe fructus, & sine vulnere matris arboris posse fieri existimavit. Cur ergo sine vestra contradictione licuit quod nocebat excidere; quae ratio impedit, ut ei non liceat quod profuturum sperabat, inserere?*

VIII. *Dicitis enim in litteris illis, me sedem invasisse Gaufredi Coepiscopi vestri. In quo manifeste contra Sedem Apostolicam caput erigitis, dum quod illa aedificat, vos quantum in vobis est, destruitis, & quod illa destruxit, vos aedificare contenditis.* CUJUS JUDICIIS ET CONSTITUTIONIBUS OBVIARE PLANE EST HÆRETICÆ PRAVITATIS NOTAM INCURRERE, CUM (a) SCRIPTURA DICAT: HÆRETICUM ESSE CONSTAT, QUI ROMANÆ ECCLESIÆ NON CONCORDAT. *Praeterea famae vestrae non bene consulitis, qui caprum emissarium, cujus adulteria, fornicationes, perjuria, proditiones per omnem fermè Latinam Ecclesiam publicatae sunt, qui pro his & aliis similibus a sede Apostolica damnatus est; ita ut se purgare non valens, virgam pastoralem redderet & annulum, de quo Apostolicum accepistis decretum in haec verba (Quicunque Gaufredum depositum deinceps juverit ad infestandum vel reinvadendum Carnotensem Episcopatum, excommunicatum eum esse censemus) adhuc Episcopum vocare, in Episcopum reformare contenditis; cujus malefacta defendere, quid est aliud, nisi similem damnationis sententiam in se provocare? Cum enim secundum (b) Apostolum, satis sit ad damnationem, peccatis alienis consentire; cur non magis sufficit, eadem fovere & defendere? Neque enim in hoc protegit vos clypeus ignorantiae, cum haec, sicut dixi, nota sint non tantum Ecclesiis Lugdunensis Galliae, sed omnibus fermè Ecclesiis Latinae linguae.*

(a) dist. 19. cap. Nolite.

(b) Rom. 1.

IX. *Est & aliud in litteris illis, in quo evidentissime & irreverentissime os vestrum posuistis in coelum, & lingua vestra transivit in terra, cum benedictionem per manus impositionem Papae datam & Cardinalium Romanae Ecclesiae, non simpliciter benedictionem, sed quolemcumque hostili irrisione appellastis, cum ad ipsam principaliter & generalissime pertineat tam Metropolitanorum, quam caeterorum Episcoporum consecrationes confirmare vel infirmare, constitutiones vestras, & judicia retractare, suas vero inconcussas detinere, & nullius inferioris judicio retractandas, vel corrigendas concedere. Sic enim de non infirmandis Apostolicae Sedis judiciis scribit Papa Gelasius in Epistola Fausto Magistro directa de justa depositione Acacii: Nobis opponunt canones, dum nesciunt quid loquantur. Contra*

PAGIUS *te Philippo, in Ecclesia B. Quintini, Ivone existente Abbate, tunc Carnutensium Praesule.* Certo itaque constat, *Sigeberti* Interpolatorem perperam ejus Chronico Ivonis ordinationem in praesentem annum inseruisse.

VI. Sed anno MXC.

Ivonem autem anno millesimo nonagesimo Capuae ante diem XXIII. mensis Novembris ab Urbano II. Episcopum consecratum, demonstrat Charta CLXX. Chartularii monasterii Vindocinensis, quam memorat Joannes Baptista Souchetus in Notis ad Epistolam XII. Ivonis, ad Urbanum II. datam, quae Ivonem testem producit *anno MXCI. indict. XIV. feria VI. hebdomada Paschalis*. Cum enim Urbanus II. in literis VIII. Kalend. Decemb. *Capuae* datis asserat, se Ivonem ordinasse, & ex Charta Vindocinensi pateat, eum hebdomadae Paschali superioris Christi anni jam Episcopum fuisse, profecto ea Urbani Epistola & *Ivonis* consecratio pertinent ad mensem Novembrem anni millesimi nonagesimi, & forsan ad octavum Kalend. Decemb. qui eo anno in Dominicam cadebat; certe non longe ab ea die. Praeterea Souchetus in Notis ad Epistolam DCLXVIII. refert penes se esse Chartam pro quadam Ecclesia Carnotensi datam *anno ab Incarnat. Domini MCXIV. ordinationis vero domini Paschalis Papae XVI. atque ordinationis domini Ivonis Carnutensis Episcopi XXV.* Qua ex Charta idem ac ex mox laudata certo deducitur, Ivonem se alio anno Episcopum dictum non esse, quam anno MXC. Postquam itaque anno MXC. *Urbanus* Ivonem consecravit, ea de re literas scripsit ad Clerum populumque Carnotensem, ut illum Episcopum in *Gotfridi* depositi locum reciperent. Idem quoque scripsit ad *Richerium* Archiep. Senonensem, significavitque se id egisse, quoniam *Ivo* ab ipso, qui ejus Metropolita erat, consecrationem impetrare non potuerat: postulavit, ut ipsum amplecteretur, ac decrevit anathema *Gotfrido* ac ejus fautoribus, si Episcopatum aut invadere aut infestare tentaverit, aut si illi auxilium ei hac in re praestarent. Dicebat *Richerius* Ivonem in Cathedram Gotfridi intrusum esse, ejusque benedictionem *hostili dignam irrisione*, ad quae gravissime rescripsit Ivo Epistola VIII. a Baronio num. VI. & seqq. recitata, dicens se vehementer dolere, quod non tam se, quam auctoritatem Apostolicam laederet; *Gotfridum* fuisse ramum aridum, qui in radice arboris nunquam coaluerit, qui fructum nusquam fecerit, quique propterea manu magni cultoris excisus sit. Eum deinde vehementer redarguit, quod causam Gotfridi defendat, hunc fuisse caprum emissarium, *cujus adulteria, fornicationes, perjuria, proditiones per omnem fermè Ecclesiam publicata sunt*; & ordinationem suam rite a Summo Pontifice factam esse defendit. His non contentus Richerius Synodum *Stampis* congregavit, & Ivonem damnavit, ut anno sequenti, juxta Baronii ordinem, ostendemus.

VII. Caeterum *Ivo*, ut scribit Joannes Fronto in ejus Vita, ultimae editioni Operum illius Parisiis

Digitized by Google

tra quos hoc ipso venire se produnt, quod prima Sedis sana rectaque suadenti parere diffugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationem totius Ecclesiæ ad hujus Sedis examen voluere deferri; ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere, sanxerunt. Ac per hoc illam de tota Ecclesia judicare, ipsam ad nullius commeare judicium. Nec de ejus unquam præceperant judicio judicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolvi, cujus potius sequenda decreta mandaverunt. Et paulo post: Qua traditione majorum Apostolicam Sedem ad judicium vocant? Et item: Viderint ergo si alios habent canones, quibus suas ineptias exequantur. Cæterum isti qui sacri, qui Ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, Sedem Apostolicam ad judicium vocare non possunt.

X.

Item Gregorius in epistola de Aldrico Cenomanensi Episcopo ad Gallias directa: Nullus Aldricum judicet, aut judicare præsumat; sed si (quod absit) grave quid intolerandumque ei objectum fuerit; nostra erit expectanda censura, ut nihil prius de eo, qui ad sinum sanctæ Romanæ confugit Ecclesiæ, ejusque imploret auxilium, decernatur, quam ab ejus Ecclesiæ fuerit præceptum auctoritate, quæ vices suas ita aliis impertivit Ecclesiis, ut sint in partem vocatæ sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Proinde dilectio vestra, quorum devotione gaudemus, jungat curam suam dispositionibus nostris. Et post plura: Nec pigeat forte, aut pudeat nostris obedire mandatis, aut Apostolicæ Sedis obsecundare præceptis, qui humilibus dat gratiam, non superbis. Nam nulli fas est, velle, vel posse transgredi Apostolicæ Sedis præcepta; nec nostræ dispositionis ministerium, quod vestram sequi oporteat charitatem. Sit ergo ruina sua dolore prostratus, quisquis Apostolicis voluerit contraire decretis; nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed extorris a sancto fiat ministerio, nec de ejus judicio postea quisque curam habeat; quoniam jam damnatus a sancta & Apostolica Ecclesia ac auctoritate, pro sua inobedientia atque præsumptione a quoquam esse non dubitabitur.

Ann. Eccl. Tom. XVII.

XI.

Inobedientem me quoque litteræ vestræ non recte accusant; quia cum obediturum me paternitati vestræ litteræ domini Papæ commendaverint; nulla a me paterna vestra admonitio refutata est, quæ nec audita. Quod aliunde me expetisse benedictionem, calumniamini; veritate teste, verum dicam, quod nec Episcopatum, nec benedictionem Episcopalem a vobis petii, nec ab aliquo. Sed cum clericorum primo ingenio, postea violentia Regi fuissem præsentatus; & inde cum virga pastorali a Rege mihi intrusa ad Ecclesiam Carnotensem adductus, cumque clericis petentibus & pulsantibus, nullum diem consecrationis meæ velletis præfigere; interea consilium mihi fuit, electioni eorum non omnimode assensum præbere, donec certus fierem, & de Ganfredi depositione, & summi Pontificis voluntate. Ad quem cum pervenissem, ad petitionem Ecclesiæ Carnotensis, Apostolica auctoritate sum constrictus, & ita in Episcopum consecratus. His & hujusmodi tam rationibus, quam auctoritatibus munitus, licet irritatus magis quam canonice vocatus, licet tam in me, quam in capite meo & vestro, si tamen vestro, injuriam passus; tamen paratus ero tempore opportuno & loco tuto intra Senonensem provinciam, vel etiam Stampis, si conductum tutum, Comitem videlicet Stephanum ex parte domini nostri Regis, & vestra propter circumstantes inimicos habuero; paratus, inquam, ero, vobis occurrere, & quantum salva reverentia Sedis Apostolicæ licuerit, objectionibus vestris respondere, ad cujus audientiam aliquando forsitan oportebit ista referre. Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat cor vestrum & animam vestram, ut obedientia vestra Prælatis vestris exhibita nos vobis obedientes exhibeat & devote subjectos. Hucusque Ivo ad Archiepiscopum Senonensem, qui non quievit, seu Stampis adversus Ivonem collegit judicium, in quo idem Ivo ab ipso damnatus, Sedem Apostolicam appellavit, sed hoc anno sequenti, ut suo loco ex ejusdem Ivonis ad Urbanum Papam datis litteris dicturi sumus.

LIII Hoc

PAGIUS *Ivo ante Episcopatum Canonicus Regularis & Abbas.*

risiis facta præfixa, in agro Bellovacensi natus, a nobili sanguine nobilem animum traxit, & adolescens literis humanioribus imbutur, atque in Philosophia versatus, *Lanfranco* Magistro Theologiæ operam dedit in monasterio Beccensi, quem & ipse postea docuit. Cum vero *Guido* Bellovacensis, quondam Augustæ Veromanduorum in Ecclesia Sancti Quintini Decanus Bellovacensis Episcopus dictus fuisset, in memoriam Sancti Quintini monasterium construxit, concessitque prædiis, Canonicos illic instituit, eisque præfecit *Ivonem*, qui monasterium paternis possessionibus auxit, & in illud vitam regularem, quam plures alii Canonici in Gallia amplectebantur, intulit. Huic Monasterio præfuit *Ivo*, modo Prælatus, ut in Privilegio Philippi Francorum Regis, modo præpositus, ut in Rescripto Gregorii VII. modo Abbas, & quidem frequentius, dictus. Tanta autem monasterii illius & Ivonis pietatis ac canonicæ observationis fama fuit, ut multa monasteria ascitis inde Canonicis aut ædificata, aut instaurata fuerint, & ipse ad Episcopatum *Carnotensem* evectus, non quidem præsenti anno, ut in ea Vita legitur, sicuti & in plerisque *modernis* Scriptoribus, sed anno MXC. ad quem ideo retrahenda sunt, quæ hic de *Ivonis* Episcopatu in medium attulimus.

Ad

Digitized by Google

XII. S. Bruno vocatur Romam ab Urbano pap.

Hoc eodem anno, qui sextus (ut vidimus superius) numeratur incolatus sanctorum monachorum in Carthusia, Urbanus Papa accersivit ad se ex eadem Carthusiana solitudine sanctum Brunonem ejus instituti auctorem, quem jam diu antea coluisset, invitumque licet diu apud se retinuit, ejus opera usus in Conciliis celebrandis usque ad Placentinum Concilium; quo celebrato vix missionem obtinuit ab eo in Gallias profecturo, cum jam usque ad triennium apud eumdem Pontificem permansisset. Nonagesimo autem quinto post millesimum ab eo recedendi obtinuisse licentiam, ejusdem Brunonis vitæ Acta testantur, sicque ad optatam eremum rediisse, non tamen in Carthusiam, ne ita Pontificem proficiscentem in Gallias sequeretur; sed in Calabriam, ubi Carthusianum propagavit institutum. Porro primarium ipsorum vitæ ordinem magna cum admiratione & laude scripsit (a) Petrus venerabilis Abbas Cluniacensis, & miracula quædam ab iisdem edita narrat.

(a) Petr. Ven. l. 2. Mirac. c. 28.

XIII. Ericus Rex Danorum bis ad Sedem Apostolicam accessit. (b) Sax. Gram. l. 12.

Eodem quoque tempore ex remotioribus orbis partibus Ericus Danorum Rex Romam ad Urbanum Papam se contulit, pulsatus judicio Archiepiscopi Hamburgensis, quod appellatione ad Sedem Apostolicam antevertit. Hic quidem anno superiori Olavo fratri, qui annis decem regnavit, est subrogatus, cultor pietatis eximius, de quo (b) Saxonem Grammaticum audi dicentem: *Forte autem Hamburgensis Antistes ob inanes & falsas suspiciones Ericum Regem execratione multandum censuerat; quod veritus Rex, appellatione sententiam præcucurrit, Romamque e vestigio petivit; ubi causæ suæ examine diligenter habito, pontificis accusationem potenter repulit, cunctisque defensionis partibus actore superior redit. Nec contentus efficacissimum causæ dictionis suæ propugnatorem egisse, adversariæ partis odio penetralium sacrorum decus externo sacerdoti subjectum habere passus non est. Quamobrem Romam regressus tum se, tum etiam patriam ac domestica sacra Saxonica prælatione liberare petivit, ne religionis ratione exteris admodum obsequi cogeretur, aut ejus disciplinam ab alienigenis petere, necesse haberet. Hoc * difficilimum Curiæ consensum habuit: quæ ne clarissimum virum repulsa afficeret, tum dignitatis, tum etiam fatigationis ejus intuitu mota petitioni annuit: seque regnum ipsius summi sacerdotii insignibus adornaturum spopondit, atque ea promissorum spe a se exhilaratum dimisit.* Et post nonnulla inferius de exactione promissionis per Legatos a Rege facta hæc subdit:

* difficillimum.

XIV. Metropolis Lundiæ in Dania instituta.

Ne enim Dani sub externo pontifice sacrorum munera celebrarent, missis ad Curiam Legatis, in ornamentum domesticæ religionis maximi sacerdotii insigne expetendum curavit. Nec eum Romanæ promissionis fides fefellit. Profectus enim e Curia Legatus qui sacri insignis prærogativa nostræ gentis sacerdotium adornaret; cum celeberrimis Danorum urbibus inspectis, cuncta curiosissime collustrando, non minorem personarum quam civitatum respectum egisset, Lundiæ ob egregiis Asceri Episcopi mores, tum quod ad eam e finitimis regionibus terra

PAGIUS VIII. *S. Bruno Romam ab Urbano II. evocatur.*

Ad num. XII. *Cum non totos sex annos* in exigua sua & sancta sodalitate Sanctus Bruno Cartusiensium Fundator exegisset, Urbanus II. *qui olim beati viri discipulus fuerat* accivit eum *per literas ad sanctæ Ecclesiæ præstanda officia, graviter præcipiens, ne venire ad Urbem cunctaretur*. Sed cum eo recedente ejus socii nullam consolationem admitterent, nec in Cartusia manere vellent, locum Bruno dedit *venerabili viro Siguino Abbati Casæ Dei; qui fuit unus ex primis donatoribus; sed ita tamen id fecit, ut omnino constitueret reverti eum suis ad Cartusiam*. Hæc Auctor vitæ Sancti Brunonis apud Surium c. 15. & seqq. ad diem VI. mensis Octobris. Quod confirmat Auctor Anonymus Libelli *de Institutionibus Ordinis Cartusiensis*, a Labbeo Tom. I. Biblioth. pag. 538. publicatus, qui ait: *Relicto sæculo eremum Cartusiæ fundavit, & rexit sex annis. Qui cogente Papa Urbano, cujus quondam præceptor fuerat, Romanam perrexit ad Curiam*. Baronius, qui Ordinis Cartusiani fundationem cum an. MLXXXVI. illigavit, hæc ad præsentem retulit. Verum jam ostendimus, eam biennio antea factam fuisse, ideoque Bruno anno MXC. Romam ab Urbano II. vocatus fuit. Utrumque indubitatum reddit Charta a Joanne Columbi in Dissert. de Cartusianorum initiis num. CVIII. producta, qua Siguinus Abbas Cartusiam Sancti Brunonis sociis restituit, in qua legitur: *Ego frater Siguinus Abbas Casæ Dei, notum fieri volo præsentibus & futuris, quod frater Bruno a D. Papa Urbano Romam evocatus, videns loci destitutionem, Fratribus recedentibus propter absentiam ejus, dedit locum Cartusiæ nobis, & Congregationi nobis commissæ*. Paulo post: *domum, quod nobis prædictus Bruno fecerat, coram Congregatione nobis commissa, in capitulo nostro, sub præsentia Gratianopolitani Episcopi Hugonis, ego ipse frater Siguinus prædictæ Casæ Dei Abbas, cum consensu fratrum nostrorum reliqui*. In fine dicitur: *Factum est anno ab Incarnat. Domini MXC. XV. Kal. Octobr. Ego Siguinus Abbas subscripsi, & in præsentia Archiepiscopi Hugonis* (sc. Lugdunensis Archiepiscopi ex Episcopatu Diensi in illam Ecclesiam translati) *hanc Chartam ex integro confirmavi*. Porro Casa Dei celeberrimum Diœcesis Claromontensis in Arvernia monasterium, a *Sancto Roberto*, ut suo loco diximus, ædificatum fuit, in eoque *Sanctus Hugo* Episcopus Gratianopolitanus vitam monasticam egit.

IX.

Ad num. XIII. & seq. *Olaus* cognomento *Famelicus*, Daniæ Rex anno MLXXXVI. S. Canuto successit, & *bis pene lustrum*, teste Saxo-

Digitized by Google

ra marique transitus abunde pateat, hunc potissimum honorem deferendum curavit. Nec solum eam Saxonica ditione eruit, sed etiam Sveciæ, Novergiaque religionis titulo magistram effecit. Nec parum Dania Romanæ benignitati debet, qua non solum libertatis jus, sed etiam externarum rerum dominium assecuta est. Hactenus Saxo. Sic igitur Hamburgensis primatus sub Urbano Papa Secundo magnopere imminutus est, quando ejusdem ecclesiæ Archiepiscopus Liemarus inhærens Henrico schismatico Regi, factus erat omnium schismaticorum antesignanus, quo permotus Gregorius Papa Septimus, jam de separatione Danicæ Ecclesiæ ab Hamburgensis dominio cœpit per (a) litteras habere sermonem, quod & Sveno Rex jam tempore Alexandri Papæ aggressus est pertentare. At de his satis.

(a) *Greg. l. 2. ep. 75.*

XV. Urbanus dedicat Eccles. S. Trinitatis.

Hoc enim anno Urbanus Papa in provinciam se contulit Picentinorum, atque apud Salernum, ad nobile monasterium sanctæ Trinitatis, ad Cavam Metellianam dictum perrexit, ut basilicam illic in honorem sanctissimæ Trinitatis erectam sacris ritibus consecraret: quod feliciter explevit. Cujus rei memoriam verbis istis lapis incisus affixus parieti indicat:

Crucem hoc in lapide sculptam quam cernis, sanctissimus Urbanus Secundus Romanus Pontifex in sacra hujus Ecclesiæ dedicatione propriis manibus in sacræ rei signum oleo linivit, anno salutis MXCII. Nonis Septembris, Indictione xv.

Propensiori namque studio erga eosdem monachos idem Urbanus Pontifex ferebatur, quod Cluniacensis ordinis essent, Cluniacensis & ipse alumnus ejusdem, ut testatur in diplomate privilegii eidem monasterio tunc post ejusdem Ecclesiæ dedicationem concessi; quod repertum, & ad nos delatum per Constantinum Cajetanum monachum Cassinensis congregationis, hic describere, consultum visum; quod plura in eo sint scitu digna, contineatque privilegium tunc eidem monasterio concessum a Rogerio, qui ejusdem Ecclesiæ dedicationi per Urbanum Papam peractæ præsens fuit. Sic enim se habet:

XVI.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei reverentissimo Fratri Petro cœnobii Cavensis Abbati, & successoribus canonice promovendis salutem & Apostolicam Benedictionem in perpetuum.

Cum universis sanctæ Ecclesiæ partibus pro Sedis Apostolicæ auctoritate ac benevolentia debitores existimamus; illis tamen locis atque personis, qui specialius ac familiarius Romanæ adhæserint Ecclesiæ, quique amplioris religionis gratia eminere noscuntur, propensiori nos inducunt charitatis studio imminere. Apostolicæ ergo memoriæ prædecessoris nostri Gregorii Septimi institutis tenacius adhærentes, Cavense cœnobium, cui summa religio viget, quod ipse singulariter dilexit, & suæ institutionis privilegio communivit, nos quoque hujus nostri privilegii pagina communimus, & ab omni tam sæcularis, quam Ecclesiasticæ personæ jugo liberum esse omnino decernimus. Idem namque Apostolicus Pontifex, dum in Romana sancta Ecclesia Archidiaconatus adhuc officia fungeretur, prædictum locum a Gisulpho Salernitano tunc Principe, in cujus manus fuerat, postulavit.

PAGIUS *Institutio Lundensis Archiepiscopatus.*

xone Grammatico lib. 12 regnavit, ideoque mors ejus ad annum MXCV. aut insequentem spectat. Hunc excepit Ericus. *Forte autem Hamburgensis Antistes* (nempe Liemarus) *ob inanes & falsas suspiciones Ericum execratione mulctandum censuerat. Quod veritus Rex appellatione sententiam præcucurrit, Romamque e vestigio petiit: ubi causa sua examine diligentius habito, Pontificis accusationem potenter repulit, exactisque defensionis partibus actore superior rediit*, inquit Saxo Grammaticus pag. 226. post multa interposita subdit: *Ne Dani sub externo Pontifice sacrorum munera celebrarent, missis ad curiam Legatis, in ornamentum domesticæ religionis maximi sacerdotii insigne expetendum conavit.* Roma Legatus in Daniam missus, qui Archiepiscopatum Lundiæ, vulgo *Lunden*, quinque leucis Hafnia distans, fundavit, quod ad eam e finitimis regionibus terra marique transitus abunde pateat. *Nec solum eam Saxonicu ditione eruit: sed etiam Suetia, Norvegiaque religionis titulo magistram effecit.* Archiepiscopatus itaque Lundunensis post annum MXCV. quo *Ericus* cognomento *Bonus* Daniæ Regnum suscepit, incerto anno institutus est. [1] *Lundis* Scaniæ provinciæ civitas, nunc a paucis, teste Meursio, inhabitata sensim deficit.

X.

Ad num. XV. & seqq. Urbanus II. Basilicam Salerni in honorem Sanctissimæ Trinitatis erectam consecravit, ut liquet ex ejus Diplomate a Baronio recitato, in cujus fine habetur:

NOTÆ [1] EX Danorum chronicis ante hac parum a Ludewig. Reliquiarum tomo. IX. vulgatis, illud quod num. XII. excusum est, & ad annum 1287. perducitur, certum annum fundatæ Lundensis cathedræ servavit, ita ferens ad annum CIƆCI. *Ascerus factus est primus Archiepiscopus Danorum.* Chronicon vero aliud sub num. VIII. ad An. 1204. habet: *Missum fuit pallium Lundis a Paschali papa, procurante illustrissimo rege Danorum sclavorumque Errigo Egoth, duce Esthonia & Domino Nordavingia reverendissimo in Christo patri, & domino Ascero Lundensi Episcopo, Suecia primati, qui sedit annis XXXV.* MANSI

Cellas quoque plurimas, quas usque ad id temporis spacium idem Princeps in manu propria detinuerat, ab ipso acquirens, eidem sancto loco contulit absolute cum omnibus habitantibus & habitaturis, tam in Cilenti monte, ejusque pertinentiis, quam in locis Pusciano, Metelliano, Castro sancti Adjutoris, & pertinentiarum eorundem locorum, cum juribus, angariis, perangariis, pensionibus solutis tam ratione terrarum, quam pro quolibet foculari ipsorum locorum, sicut nos ipsi in Registro ipsius Principis enucleatius vidimus contineri. Quam donationem nos auctoritate Apostolica ex certa scientia confirmamus.

XVII.

Præterea Clunsacum locum illam famosum dirigens, inde te ut Abbatem prædicto monasterio præponeret, adscivit, quem deinceps eum universis subjectis, sive locis, sive personis, singulariter dilexit, fovit, atque tuitus est, mox Pontifex factus, eorum libertatem decreti sui pagina confirmavit, sic præstante Deo ab omnium viventium jugo liberum usque ad tempora nostra permansit. Nostris autem diebus Alphanus Salernitana Ecclesiæ Archiepiscopus confrater noster ad ejusdem loci subjectionem modis cœpit omnibus anhelare. Nobis itaque disponentibus basilicam ipsius loci dedicare, ille sua Ecclesiæ minui jura clamitabat, cui nos ex abundanti satisfactionem juris obtulimus: ille autem cum ad postulatum, & acceptatum actionis terminum pervenisset, actionem aggredi refutavit.

XVIII.

Sic nos præsentibus fratribus nostris reverendissimis Episcopis Ubalano Sabinensi, Oddone Albanensi, Berardo Prænestino, Joanne Tusculanensi, Brunone Signino, Rangerio Regitano, Gerardo Trojano, Joanne Rioppolano, & Cardinalibus Ecclesiæ nostræ Hermanno presbytero ex titulo Quatuor Coronatorum, Gregorio presbytero tituli sancti Vitalis, Benedicto presbytero sanctæ Susannæ, Gregorio ex diaconia sanctæ Mariæ in Via lata, Joanne ex diaconia sanctæ Mariæ in schola Græca, Petro ex diaconia in sancto Adriano, Jacobo ex diaconia S. Eustachii, & Teucrone ex diaconia sancti Gregorii ad Velum aureum diaconibus, astante etiam dilectissimo filio nostro Duce Rogerio cum innumera clericorum & laicorum turba, præstante Domino nostro JESU Christo, cujus vicem, licet immeriti, gerimus in terris, ad honorem summæ & individuæ Trinitatis manibus nostris propriis in eodem loco, qui Metelliana Cava vulgariter nuncupatur, basilicam dedicavimus die Nonarum Septembrium, indulgentes eidem monasterio contemplatione cujusdam prærogativæ specialis charitatis, quam experti fuimus in eodem cœnobio, immo potius perfectam religionis observantiam, dum adhuc essemus in minoribus ordinibus constituti.

XIX. Concessæ Indulgentiæ.

Ut quicumque in statu pœnitentiæ Domino opitulante fuerit positus, & ad dictum locum accedens fuerit ibi uno die ante ipsius basilicæ consecrationem, & per totum diem sequentem, necnon in die Jovis sancti, atque per totam diem Veneris sancti sequentem, de omnibus peccatis, de quibus vere contritus fuerit & confessus, illam indulgentiam & veniam a Domino consequatur, quam mereretur in eundo, & redeundo ad sanctum Jacobum Compostellanum; reliquis vero temporibus, & diebus singulis causa devotionis illuc accedentes, quatuor annorum, & totidem quadragenarum indulgentiam suorum peccatorum obtineant de Sedis Apostolicæ gratia speciali. Qui vero ad capellam tuam sitam in eodem monasterio, eo eodem die consecratam per venerabilem fratrem nostrum prædictum Brunonem Episcopum Signinum, in diebus & festivitatibus supradictis venerit, septem annos & totidem quadragenas de indulgentia pro suis peccatis confessis a Domino consequatur. Accedentes similiter ad Ecclesiam constructam in Casali eidem monasterio adjacenti & eminenti, dedicatam ipso die per jam dictum venerabilem fratrem nostrum Rangerium Episcopum Re-

PAGIUS

Ivo mense Novembri ab Urbano II. Capuæ consecrari non potuit Episcopus.

tur: *Datum Salerni per manus Joannis S. R. E. Diaconi Cardinalis XVIII. Kalend. Octob. quinta decima indictione, anno dominicæ Incarnat. MXCII. Pontificatus domini Urbani Papæ II. anno quinto.* Sed error est in indictione, legendumque, *indictione prima*, Kalendis Septemb. hujus Christi anni inchoata. Cum autem ex Decreto Urbani II. *Tarenti VIII. Kal. Decemb.* anno MXCII. dato, & supra a nobis memorato, constet eum *XII. Kalendas Decemb.* currentis Christi anni *in Anglone civitate Apuliæ* fuisse, quæ civitas nunc excisa, posita erat in Lucania, hodie Basilicata provincia appellata, apparet verosimile non esse hoc anno Urbanum II. Capuæ versatum esse, certumque & indubitatum, cum in ea urbe mense Novembri *Ivonem* Episcopum Carnotensem consecrare non potuisse, ideoque hujus ordinationem ab anno MXC. imposterum removendam non esse.

XI. *Alexius Imp. Principum Occidentalium auxilium adversus Turcas expostit.*

Ducangius in Notis ad lib. VII. Alexiadis profert ex codice MS. Roberti monachi Epistolam, qua Alexius Imp. Robertum Flandrensem Comitem, cæterosque Orbis Christiani Principes, ad suppeditandum contra Saracenicas gentes promissum toties urget auxilium, cujusmodi plures eodem argumento scripsisse literas ad Urbanum II. testatur Urspergensis. In ea Alexius exponit quæ Christiani a Turcis in Oriente patiantur, & inter alia ait: *pene tota terra in Hierusalem usque Græciam, & tota Græcia cum suis regionibus superioribus, quæ sunt Cappadocia Minor, alia Major, Phrygia, & Bithynia, & Major Phrygia, id est Troja, Pontus, Galatia, Lydia, Pamphylia, Isauria, Lycia, & Insulæ principales Chyo & Mitylena, & multa alia Regiones & Insulæ, quæ non valemus modo computare, usque Trojam*

Digitized by Google

Regitanum, in diebus & festis prædictis, necnon & in omnibus festivitatibus Virginis gloriosæ, ad cujus vocabulum constructa est Ecclesia memorata, septem annos, & quadragenas totidem de indulgentia Domino promereantur.

XX. *Concedentes & edicto perpetuo confirmantes, ut tam tu, quam successores tui per terras tui monasterii habitas & habendas, libere possis Ecclesias construere, cum cruce signare, aliaque pontificalia & spiritualia exercere, sacrorum ordinum collationis, basilicarum & altarium consecrationis, ac chrismatis confectionis, tibi tuisque successoribus duntaxat abdicata penitus potestate. Decernentes, ut tam ipsius cœnobii caput, quam Ecclesiæ, quas nunc habet, vel quas ex nunc in antea habebit, sive plebanæ fuerint, vel rurales, in civitate & diœcesi tantummodo Salernitana situatæ, ab omni jure & jurisdictione Episcopali sint exemptæ, de plenitudine potestatis & gratia speciali; ita ut nullo jure seu foro contentioso tu, vel tui successores Fratres ipsius monasterii, seu clerici seculares in prædicta civitate, & diœcesi per Salernitanum Præsulem ac capitulum aliquatenus constringantur, quinimmo Ecclesiæ cum omnibus suis juribus & pertinentiis pleno jure ipsi monasterio sint subditæ. Si vero aliquos de tuis monachis, seu clericos sæculares in Ecclesiis civitatis prædictæ & diœcesi commorantes ad sacros elegeris ordines promoveri, liceat tibi, tuisque successoribus, quemcumque malueris Episcopum convocare, dummodo Catholicus fuerit; sed in aliis diœcesibus requisito duntaxat prius Diœcesano: de quibus Ecclesiis sitis in jam dicta civitate & diœcesi nihil Diœcesanus exigere præsumat, immo potius tam monachi, si clerici defuerint, quam ipsi Clerici absque quorumlibet contradictione totum officium sacerdotale, quod animarum cura exigit & requirit, exerceant:*

XXI. *De his autem quæ a Catholicis Christianis eidem monasterio tam inter vivos, quam in ultima voluntate donata fuerint, vel legata a quocumque, vel ubicumque, nulli Episcoporum diœcesanorum licitum sit, quartam vel tertiam partem in ipsis legatis, seu donatis, tam in stabilibus, quam in mobilibus exigere prætextu consuetudinis cujuscumque. Et si processu temporis per quoscumque contra tenorem hujusmodi nostræ concessionis fuerit per aliquos attentatum, illud ex nunc decernimus juribus vacuatum, præscriptione in hoc longi temporis non currente. Si quis vero ad eundem locum, vel ejus Ecclesias sibi sepulturam elegerit, licitum sit tibi, tuisque successoribus & Fratribus in Ecclesiis ipsius cœnobii commorantibus ipsum in suo cœmeterio sepelire absque cujuslibet contradictione, dummodo Christianus & Catholicus habeatur. Statuimus insuper perpetuo valiturum, ut quoties inter vasallos ejusdem monasterii orta fuerit quæstio, quod ipsum quamvis contingat cœnobium, liceat tibi, tuisque successoribus & * partibus ipsius querelas hujusmodi decidere, justitia mediante, jura communi super hoc edita in aliquo non obstante.*

* f. Partibus.

XXII. Rogerii Ducis privilegium. *Insuper memoratus excellentissimus Dux visa hujusmodi dedicationis solemnitate, compunctus, ut credimus, divino Spiritu, nobis & nostro Apostolatui attentius supplicavit, ut donationem, & confirmationem, quam ipse eidem monasterio faciebat ob reverentiam sanctæ & individuæ Trinitatis & suorum peccatorum remedium intendebat, dignaremur auctoritate Apostolica confirmare, nostroque mandaremus inseri privilegio diligenter. Nos igitur suis in hac parte precibus justissimis inclinati, in favorem ipsius loci, quem speciali prosequimur dilectione pariter & devotione, concessiones, & donationes ipsas in nostro præsenti privilegio inseri fecimus ad cautelam. Concessit siqui-*

PAGIUS *jam quæ ab eis jam invasa est. Et forte nihil remansit nisi Constantinopolis, quam ipsi minantur citissime nobis auferre, nisi auxilium Dei, & fidelium Christianorum Latinorum celeriter subveniat. Nam & Propontidem, quæ & Avidne dicitur, & ex Ponto juxta eamdem Constantinopolim in Mare Magnum decurrit, cum ducentis navibus invaserunt, quas Græci ab eis deprædati fabricaverunt, & remigiis, velint nolint, deducunt, & minantur, tam per terram, quam per eamdem Propontidem Constantinopolim,* (ut diximus) *velociter capere. Hæc plura de innumerabilibus malis, quæ hæc impiissima gens agit, diximus & scripsimus tibi, Comes Flandrensium, Christianæ fidei amator.* In argumento vero Epistolæ Robertus monachus ait: *Hoc exemplar Epistolæ quarto anno ante gloriosum Hierosolymitanum iter a Constantinopolitano Imperatore omnibus occidentalibus Ecclesiis directum est, præcipue tamen Flandrensi Comiti Roberto: ipse enim Comes jam redierat a Sepulchro Domini in baculo & pera, in quo itinere se viderunt, & affabile atque amicabile colloquium adinvicem habuerunt.* Peregrinationem Hierosolymitanam suscepit Robertus anno MLXXXV. a qua necdum reducem fuisse anno MLXXXIX. auctor est Meyerus lib. 3.

XII. *Canonici Regulares S. Augustini multiplicantur.* *Rabodus* Episcopus Tornacensis videns *Magistrum Odonem* Aurelianensi civitate oriundum, qui scholæ Tornacensi fere per quinquennium magno plausu docuerat, cum quinque suis Clericis sæcularem vitam velle relinquere, eis concessit Ecclesiam in honorem Sancti Martini, quæ alias a Barbaris eversa fuerat, *eamque eis liberam, & Episcopali Privilegio confirmatam coram omnibus tradidit, sicque eos ibidem sub Regula Sancti Augustini canonice in habitu Clericali Deo servituros dimisit. Facta vero sunt hæc anno Domini. Incarnat. MXCII. Apostolicæ Sedi præsidente Papa Urbano, Remensi vero Archiepisco-*

*quidem prædictus Dux eidem monasterio in perpetuum, ut Patres dicti monasterii absque qualibet contrarietate hæredum & successorum suorum possint exigere & recipere integram decimam partem piscium, qui capti fuerint in mari a Vallone, qui de * Gallocauda dicitur, usque ad flumen de * Cetara, qui est de territorio ipsius monasterii per quinque millia passuum intra mare. Prædictum vero monasterium mercimonia sua absque omni datione, solutione, seu exitura libere vendat, nedum in suis litoribus, vel portubus, immo per totum suum Ducatum tam ipsum cœnobium, quam emente ejus mercimonia liberos constituit perpetuo a qualibet præparatione.*

* Gallocauda
* cetera

XXIII. *Indulsit etiam quod omnes homines, quos dictum cœnobium habet, & habebit in prædictis locis, Metelliano, Pusciano, Villula adjacenti, Castro sancti Adjutoris in Cilenti monte & pertinentiis eorundem locorum, tam clerici, quam laici, semper sint liberi ab omni exactione pecuniæ, vel rerum quarumlibet aliarum, quas pro aliqua opportunitate, vel causa, ipse, sui heredes * vel successores aliquando duxerint a suis hominibus faciendas, & ut de ipsis hominibus liberam * curam & forisfacturas omnes sine ullo suo bajulo vel ministro habeatis, & in curia ipsius monasterii per ejus * summosam veniant ad justitiam faciendam, & a judicibus, quos eis statueritis, debeant rationabiliter judicari, quos & Notarios publicos statuendi liberam vobis tribuit facultatem, tam in causis civilibus, quam in criminalibus omnibus, prætermissis causis, de quibus condemnati legitime debeant mori, de aliis autem criminalibus omnibus, de quibus pœnam aliam absque morte subire debeant, quidquid volueritis, faciatis. Similiter & de duellis, si ex ipsis causis intervenerint. Appellationes vero, si fuerint vestris hominibus opportunæ, ad vestram curiam appellentur, quoniam quidquid in prædictis hominibus locorum ipsorum & in tenimento, in quo morantur, posset ipse Dux, & ejus successores erigere, statuere, & ordinare, statuendi, & erigendi vobis perpetuo tribuit potestatem. Concessit etiam vobis in perpetuum, ut in quacumque parte sui Ducatus, tu, vel successores tui personaliter fueritis, & unus, vel plures homines ibi fuerint ad mortem, vel ad quodlibet supplicium judicati, possitis eos, sicut volueritis, liberare, & ubicumque per suum Ducatum transitum feceritis, obviosque habueritis in vestro transitu condemnatos, qui ad suspendium vel decollationis supplicium deportentur, valeatis eos, si vobis placuerit, facere liberari.*

* &
* curiam
*

XXIV. *Si vero homines vassalli ipsius monasterii vendunt, offerunt, donant, & modis aliis alienant terras, quas ab eodem monasterio tenent, asseruntque eorum consuetudines esse, ut id possint facere; sancivit & firmiter inhibuit prædictus Dux, ut omnes terras, quas ipsi homines ab eodem cœnobio tenent, & quæ alienantur absque ipsius requisitione, dummodo evidenter appareat, quod ipsius monasterii sint, liceat vobis eas capere, & ad dominium ipsius cœnobii revocare, consuetudine aliqua non obstante, nisi forsan, quod terras ipsas habuerint præscriptionibus legitimis, vel aliis justis rationibus inde valeant se tueri.*

XXV. *Largitus est quoque jam dictus Dux, ut si quis ex suis Comitibus, Baronibus, militibus, aliisque Catholicis hominibus totius sui Ducatus, de eo quod ab ipso in feudum tenent, voluerint in partem, vel in totum dicto monasterio offerre & alienare, potestatem illud habeant faciendi qualiter voluerint, dictumque monasterium bona ipsa ad ipsum taliter devoluta sine omni sua, hæredumque & successorum suorum contradictione liceat percipere, valeat in suo dominio retinere; & a quolibet servitio, vel præparatione feudum ipsum, vel pars ipsius, deinceps sit immune. Si vero aliquis tam de vassallis ipsius monasterii, quam de aliis, tenens de bonis suis stabilibus vel mobilibus, sine hærede legitimo vel naturali decesserit, vel forisfactum fecerit, per quod ipsa ad manus Reipublicæ de jure possent applicari, licitum sit vobis per vos eadem bona ad vestrum domi-*

PAGIUS *piscopo Rainaldo, Tornacensi ac Noviomensi Episcopo domno Rabodo*, inquit Herimannus Abbas Abbatiæ Sancti Martini Tornacensis qui medio circiter sæculo sequenti scripsit Narrationem *Restaurationis Abbatiæ Sancti Martini Tornacensis* a Dacherio Tom. XII. Spicilegii recitatam. Sic passim alibi *Canonici Sancti Augustini* multiplicabantur, nullum formantes Ordinem seu Congregationem plurium monasteriorum ab uno communi capite pendentium, cum aliis Canonicis Sancti Augustini nihil commune habentes præter propositum vitæ in communi ducendæ, juxta Ecclesiasticos Canones, licet quidam Regulam Sancti Augustini, quæ progressu temporis communis omnibus Canonicam vitam regulariter ducentibus facta est, profiterentur. Fuere tamen variæ Congregationes hujusmodi Canonicorum, uti San-Rufiana, de qua anno MXXXIX. locuti sumus, Congregatio B. Petri de Honestis, Sancti Salvatoris apud Bononiam, Lateranensis, & aliæ quædam.

*

XIII. *Dialectici in Reales & Nominales divisi.*

Porro *Odo*, qui & Odardus appellabatur, in Dialectica eminebat, & de ea tres libellos composuit, uti refert idem Herimannus pag. 362. sed cum aliqui jam hoc tempore Nominales, alii vero Reales vocarentur, his ultimis adhæsit: *Eandem Dialecticam non juxta quosdam modernos in voce, sed more Boethii, antiquorumque Doctorum in re discipulis legebat: unde & Ma-*

minium revocare, omni sua, hæredum, successorum suarum, officialium contradictione remota, nulla super bonis ipsis potestate sibi, vel reipublicæ reservata. Tenentes nihilominus bona ipsius monasterii concessit vos posse ad vestram curiam vocare, ad docendum qualiter bona ipsa teneant; & nisi rationabiliter docuerint bona eadem ad se spectare, vel præscriptione legitima, videlicet centenaria, ostenderint se munitos, bona ipsa valeatis taliter occupata ad dominium ejusdem monasterii auctoritate hujus indulgentiæ revocare, jure communi super hunc articulum penitus revocato.

XXVI. *Concessit insuper vobis in perpetuum, ut si tua, successorum, & patrum ipsius monasterii manifesta culpa non intervenerit contra eumdem Ducem, hæredes, & successores suos, & prædicta sua congregationis futuris temporibus propter quamlibet causam aliam fuerint vel in totum vel in partem oblivioni traditæ, vel omissæ, & præscriptia ipsa per suum sacramentum tunc nobis præsentibus præstitum, & per suam bone sanctionem constituit, ut prorsus irrita reputetur; & quocumque tempore ipsum hæredem & successores suos super hoc duxeritis postulandos, dedit & reliquit eis omnibus sub divinæ nostræque benedictionis obtentu firmiter in mandatis, ut ipsas omnes concessiones & exceptiones per eorum vobis privilegia debeant confirmare sine omni pretio, & tædio tarditatis; & nullus ipsorum præsumat eas infringere, vel mutare, sed ipsas illæsas servare debeant, & tenere, donec vos in sua, hæredum, & successorum suorum fide sinceri fueritis permanentes. Quas concessiones, confirmationes, exceptiones, & indulgentias collatas eidem monasterio per ipsum dilectissimum filium Ducem Rogerium ratificamus, approbamus, & ex certa scientia confirmamus auctoritate Apostolica & plenitudine potestatis.*

XXVII. *Decernentes & edicto perpetuo roborantes, ut quicumque dictum monasterium in suis juribus, possessionibus, & libertatibus læserit aut etiam pertubaverit, liceat tibi, successoribus tuis, & patribus ipsius monasterii cujuscumque præeminentiæ, sive status fuerint, ipsos auctoritate præsentis nostri privilegii, canonica monitione præmissa, excommunicare, & excommunicatos fore denuntiare; atque quod absolvi non possint, nisi digne satisfecerint, privilegio eis concessa, vel concedendo, quod excommunicari & interdici non possint aliquatenus, non obstante, nisi de indulto hujusmodi plenam & expressam fecerint mentionem. Si quis autem contra hanc nostri decreti auctoritatem venire tentaverit, salva Sedis Apostolicæ & Legatorum ejus reverentia & dignitate, sciat se B. Petri Apostoli gratiam amissurum, & indignatione Apostolica feriendum; obedientes vero & hujusmodi privilegii scripta servantes dignam a Deo retributionem recipiant, & benedictionem Apostolicam consequantur.*

XXVIII. *Ego Urbanus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.*

Ego Ubaldus Sabinensis Episcopus subscripsi.

Ego Berardus Prænestinus Episcopus subscripsi.

Ego Oddo Albanensis Episcopus subscripsi.

Ego Joannes Asculanus Episcopus subscripsi.

Ego Bruno Signinus Episcopus subscripsi.

Ego Joannes Rtoppolanus Episcopus subscripsi.

Ego Rangerius Regitanus Episcopus subscripsi.

Ego Gerardus Trojanus Episcopus subscripsi.

Ego Hermannus presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Gregorius presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Benedictus presbyter Cardinalis subscripsi.

Datum Salerni per manus Joannis sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconi Cardinalis octavodecimo Kal. Octobris, quintadecima Indictione, anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimosecundo, Pontificatus domini Urbani Papæ Secundi anno quinto. Hæc nos, ne tanti Pontificis aliquod pereat monimentum. Porro ejus monasterii historiam scriptam, auctore Alexandro Rodulpho Monacho Cassinensi, vidimus. Sed de his pro ratione instituti modo satis.

An-

PAGIUS *& Magister Rainbertus, qui eodem tempore in oppido Insulensi Dialecticam Clericis suis in voce legebat; sed & alii quamplures Magistri ei non parum invidebant, & detrahebant, suasque lectiones ipsius meliores esse dicebant.* Paulo post: *Denique domnus Anselmus Cantuariensis Archie-*
„ *piscopus in libro, quem fecit de Verbi In-*
„ carnatione, *non Dialecticos hujusmodi Cleri-*
„ *cos, sed Dialectica appellat hæreticos*, Qui non-
„ nisi flatum, *inquit*, universales putant esse
„ substantias, *dicens eos de sapientum numero*
„ *merito esse exsufflandos.* Quare jure merito divus Thomas I. part. quæst. 14. art. 15. ad tertium Nominalium sectam veterem appellat: *Antiqui Nominales dixerunt*, &c. Dein Odo Ordinem Cluniacensem in suum monasterium introduxit, & post aliquot annos Episcopus Cameracensis creatus est, ut anno MCIX. videbimus, & de Operibus ab eo editis verba faciemus.

1. Annus sequitur Redemptoris millesimus nonagesimustertius, indictione prima, quo Bertholdus Constantiensis res Urbani Papæ per annos singulos prosequutus ait: *Dominus Papa Urbanus Natalem Domini extra Romam in terra sancti Petri celebravit, eo quod nondum Romam absque armata manu intrare potuerit, Guibertistis quidem & excommunicatis multum adhuc ibi prævalentibus, nec facile se absque violentia inde expelli permittentibus. Ipse vero Guibertus eo tempore cum Imperatore suo Henrico in Longobardia morabatur, & quidquid potuit cum ipso contra Ducem Vuelphonem, & ejus uxorem Mathildam sancti Petri filiam, machinabatur.* Hæc hujus anni principio ipse, qui a Natali Domini annum incipit numerare, sed nos ab ipsius Januarii Kalendis. Idemque inferius de eodem Urbano Pontifice eodem anno: *Dominus Papa Urbanus generalem Synodum centum pene Episcoporum in Quadragesima ex diversis provinciis in Apulia congregavit, & diversis Ecclesiarum necessitatibus synodali provisione competenter succurrere curavit.* Trojæ hoc Concilium celebratum, habet Romualdus Salernitanus Archiepiscopus in suo Chronico, dicendumque posterius respectu prioris, de quo suo loco dictum est. De hoc nihil invenimus, nisi forte huic tribuenda sint, quæ superiori Trojano Concilio sunt adscripta.

Concilium Trojanum posterius.

II. Hoc insuper anno Conradus Henrici Imperatoris filius adversum patrem rebellans, regnum sibi Italiæ vendicat, atque Mediolani coronatur ab Anselmo ejus civitatis Archiepiscopo: cujus causa schismaticorum vires mirum in modum labefactatæ, minui cœperunt, Catholicorum vero invalescere. De his enim hæc Bertholdus habet hoc anno: *In Longobardia prudentissimi milites S. Petri Vuelpho Dux, & uxor ejus Mathilda jam triennio contra schismaticos viriliter dimicantes, tandem multum contra ipsos, Deo opitulante, confortati sunt. Nam Conradus filius Henrici Regis a patre discessit, & Velphoni Duci, reliquisque fidelibus sancti Petri contra patrem cum suis, * adjuvit. Civitates quoque de Longobardia Mediolanum, Cremona, Lauda, Placentia contra Henricum in viginti annos conjuraverunt, qui omnes prædicto Duci fideliter adhæserunt. Transitus etiam Alpium in Longobardiam obtinuerunt, ut fautores Henrici ad ipsum non possent proficisci.* Et inferius post multa eodem anno: *In Longobardia Conradus filius Henrici Regis a patre dolo circumvenitur, & captivatur; sed Dei misericordia inde ereptus, a Mediolanensi Archiepiscopo & reliquis fidelibus S. Petri in Regem coronatur, annuente Vuelphone Duce Italiæ, & Mathilde ejus charissima conjuge.*

Conradus filius Henrici contra patrem regnat.

Sed

PAGIUS SÆC. XI. Anno Eræ Hispan. MCXXXI. Anno Hegiræ CCCCLXXXVI inchoato die 2. Febr. fer. 3. A.C. 1093

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6586

☉ 10. B. ☽ 21. P. 17. April. Indict. 1.

JESU CHRISTI 1093.

URBANI II. PAPÆ 6.

HENRICI IV. REG. 38. IMP. 10.

ALEXII COMNENI IMP. 13.

I. *Concilium Trojanum.*

Ad num. I. Unicum Urbano II. sedente Concilium *Trojæ* in Apulia congregatum esse, jam anno MLXXXIX. indicavimus: illud vero ad præsentem annum pertinere docent, non tantum Bertoldus & Romualdus in suis Chronicis, a Baronio citatis; sed etiam verba, quæ Labbeus Tom. X. Concil. pag. 493. ex quodam Codice MS. profert: *Anno dominicæ Incarnat. MXCIII. V. Idus Martii convenit Trojæ in Apulia Concilium Episcoporum fere LXX. Abbatum XII.* Subditur ibidem, actum in eo fuisse *de quibusdam intra consanguinitatis lineam copulatis*, & aliqua Capitula promulgata, inter quæ hoc unum fuit: *Si quis Treviam Dei* (seu Treugam Dei) *fregerit, usque tertio ad satisfactionem ab Episcopo moneatur. Quod si nec tertio satisfacere consenserit, Episcopus vel cum Metropolitani consilio duobus aut uno vicinorum Episcoporum in rebellem anathematis sententiam dictet, & per scripturam Episcopis denunciet.*

II. *Conradus in Henricum Imperatorem patrem rebellat.*

Ad num. II. ad VII. Auctor Anonymus Vitæ Henrici Imp. de eo scribit: *Relicto in Italia filio Conrado* (anno sc. superiore) *jam tum regni sui herede designato,* [1] *regressus est, scilicet qui se grassanti Mathildi, & pene totam Italiam sibi vendicanti, opponeret, & regnum quod futurum erat suum, de manu fœmina tolleret.* Paulo post: *Filius Imperatoris, quem in Italia relictum a patre, & quam ob causam relictum diximus, a Mathilde persuasus* (quem enim astutia fœminea non subvertat, aut decipiat?) *junctis inimicis patris,* (legendum junctus) *coronam sibi imposuit.* Hujus defectionis causam iste En-

NOTÆ [1] Conradus iste ante hunc annum Germaniæ Rex coronatus fuerat a patre, ut silentibus aliis diserte prodit Author brevis chronici Leodiensis, qui exeunte sæculo 12. florebat; qui & coronatum prodit a Patre Aquisgrani anno 1088. Anecdot. Martenii tom. III. col. 1407. MANSI

III.

Sed & pater ejus Ducis Vuelpho Dux Bajoariæ non multo post ad eum noviter coronatum Regem in Longobardiam venit, eique cum filio suo fideliter adhærere fategit. Henricus vero pater Regis in quamdam munitionem se contulit, ibique diu absque regia dignitate moratus, nimioque dolore affectus, seipsum (ut ajunt) morti tradere voluit; sed a suis præventus ad effectum venire non potuit. Locus autem in quo velut obsessus morabatur Henricus, ut nec in Germaniam redire, nec in Italiam se conferre posset, civitatem Veronam fuisse, Udescalcus in rebus gestis Eginonis Abbatis narrat, ejus temporis scriptor; tuncque accidisse, ut solutione pecuniæ intruderetur per eumdem Henricum Imperatorem in Ecclesiam Augustæ Vindelicorum Hermannus perditissimus homo; cujus causa diu multumque laborandum fuit civibus Catholicis apud Paschalem Papam, ut pelleretur. Sed redeamus ad Conradum Regem.

IV. Nefandum Henrici scelus.

Porro rebellionem Conradi adversus patrem ex hac causa prodiisse Dodechinus enarrat: Henricus Rex Adelaidem Reginam, hanc Praxedem alii nominant, *quam duxerat uxorem, odio capit habere; ideo incarceraverat eam, & concessit ut plerique vim ei inferrent, immo filium hortans, ut eam subagitaret. Quo recusante patris polluere stratum, eum Rex non suum, sed peregrini filium esse affirmavit cujusdam Principis de Suevia; cujus etiam faciem prædictus Conradus plurimum assimilavit. Regina autem post plurima & inaudita malorum genera sibi innocenter illata, de custodia qua tenebatur, quoquo modo Dei miseratione liberata, ad potentissimam tunc temporis feminam Mathildam nomine fugiendo pervenit. Quæ susceptam Reginam ad venerabilem virum perduxit Urbanum, Apostolicæ Sedis Antistitem; cujus provoluta pedibus, profusis lacrymis ac intimis singultibus omnem suam, quam pertulerat, calamitatis intimavit miseriam.*

Imperatrix Praxedes ad Urbanum Papam.

Papa autem agnita Reginæ calamitate, humanitatis miseratione compassus, facta concione Catholicorum, denuo Henricum Regem excommunicavit pro illicitis ac nefandis omnibusque sæculis inauditis rebus, in legitima uxore sua perpetratis. Regina autem reversa est in regionem suam, & ingressa monasterium facta est Abbatissa, ut quidam dicunt. Et paulo post:

V.

Conradus igitur patri suo rebellans, venit ad Papam Urbanum, & solutus ab excommunicatione, in Longobardia regnavit contra patrem. Erat denique Conradus iste omni bonitate & probitate conspicuus, humilis & modestus, qui paucos annos supervivens, postquam coronatus est, immature obiit. Hactenus Dodechinus hoc anno. Eadem Albertus Stadensis, qui eam in Russiam ad suos esse reversam affirmat. At Novatores hostes Romanorum Pontificum, & hæreticorum sui consimilium studiosi, turpia ista de uxore Henrici negant, nullaque alia ratione, nisi quod in vita ejusdem Henrici scripta non sint. At qua fronte? Cum ista de Regina Praxede annis sequentibus, spectante orbe, in duabus Synodis fuerint publice declamata? sed de his, ut annis singulis reddantur singula, loco suo dicturi sumus.

VI. Catholici resurgunt adversus schismaticos.

Harum occasione novitatum collapsi pene Catholici resumpsere vires; & quæ depressi tentare ausi non sunt, aggredi forti animo non timuerunt. *Nam* (inquit hoc eodem anno Bertholdus) *Augustenses Episcop. quem Henricus illic dedit, expulerunt, ipsique sibi Catholicum pastorem canonice elegerant, qui Episcopum in castello, quo tenuissime Alpium custoditur, captivavit, quod ipse illi facere deliberavit. Metensis Ecclesia & Tullensis & Virdunensis ab obedientia Egilberti excommunicati discesserunt, eique non amplius obedituros apertissime demandaverunt. Quarum Metensis refutato Episcopo, quem Henricus ei dare voluit, ipsi sibi canonice Catholicum pastorem elegere, eumque a Gebehardo Constantiensi Episcopo Sedis Apostolicæ Legato, consecrari fecere sexto Kalendas Aprilis in media Quadragesima.* Et inferius de eodem Legato, eodem anno: *Idem Legatus Vuelphonem Ducem Bajoariæ per manus in militem recepit, sicut & propinquum fratrem Bertholdum Ducem Alemanniæ jamdudum fecit; cum quibus & reliquis Alemanniæ Principibus magnum conventum apud Ulmam habuit. In quo conventu firmiter*

PAGIUS

Encomiastes tacet, sed eam Dodechinus & Helmoldus, Scriptores natione Germani, iis temporibus fere proximi, prodiderunt. Henricus, cum acerbum in *Adelaidem* conjugem, *Praxedem* etiam ab Auctoribus coætaneis appellatam, odium concepisset, & ad cætera illata probra Nicolaitarum more multis eam stuprandam prostravisset, idem Conrado filio, ut faceret, imperavit; eumque se tanto scelere obstringere recusantem filium suum esse negavit. Conradus itaque patri suo rebellans ad Urbanum Papam venit & Mediolani coronatus est, *annuente*, inquit Bertoldus, *Vuelphone Duce Italiæ, & Mathilda ejus charissima conjuge.* Ab hoc tempore Catholicorum arma in Italia prævaluere; cumque *Vuelpho senior* Bajoariæ Dux in Italiam descendisset, copiasque suas cum Mathildis & aliorum fœderatorum copiis junxisset, Henricum Imp. ad magnas angustias redegit. *Æquiori ut videbatur*, inquit Malmesburiensis lib. 3. de Reg. *causa affuit militia Mathildis Marcisæ* (idest Marchionissæ; his enim temporibus voces Marchionis, Comitis & Ducis ad idem significandum usurpabantur) *quæ obli-*

missime laudatum est, ut Constantiensi Episcopo Legato Urbani Papæ omnimodo secundum statuta canonum obediretur &c. Sic igitur rebus Catholicorum in meliorem statum reparatis, consternatis schismaticis, nec ut prius, eos ferociter appetere audentibus, Urbanus Papa est reversus in Urbem, ubi a suis receptus, Natalem Domini (ut idem Bertholdus testatus) solemniter celebravit. Cui congratulati Catholici omnes Episcopi, inter alios Ivo (*a*) Carnotensis Episcopus has ad eum ea occasione scripsisse litteras reperitus:

(*a*) Ivo ep. 26.

VII. Ivo gratulatur Urbano Papæ.

Domino & patri suo Urbano summo Pontifici Ivo humilis Ecclesiæ Carnotensis minister cum Petro pugnare, & cum Petro regnare.

Quoniam Romana Ecclesia post multa naufragia sub vestro regimine ad portum jam pene pervenit, & Italiæ regnum jamdiu rebelle in conspectu vestro totum pene conticuit, ita ut novus Rex ad voluntatem Dei & vestram in manus vestras se dederit: gaudeo in Domino, & gaudium meum nullis syllabarum metis explicare sufficio. Quotidianas etiam preces coram Deo pro vestra incolumitate & pace multiplico, ut sermo Dei per vos currat, & de die in diem magis proficiat; & bona quæ per vos inchoavit, ad finem usque perducat. His subjungit de causa electi Parisiensis. Porro idem Ivo hoc anno vexatus ab Archiepiscopo Senonensi, appellans Apostolicam Sedem, has ad eundem Urbanum Papam (*b*) litteras dedit ante priores superius recitatas:

(*b*) Id. ep. 12.

Ivonis appellatio ad sedem Apostolicam.

Reverendissimo Patri patrum Urbano fidelissimus ejus filius Ivo Carnotensium dictus Episcopus non deficere in tribulationibus.

VIII.

Quoniam per sacram manus vestræ impositionem me de stercore erectum divina providentia suæ messi ordinavit operarium; in ipsa Dei agricultura exercenda, quantum valeo me moveo, sed tanquam formicino gressu incedens, præpediente imbecillitate mea, non quantum volo, promoveo; in eroganda verbi semine curam prout divina gratia subministrat, adhibeo. Sed quia messis multa est, & ab inimico homine multum zizaniorum prius seminatum, vel superseminatum est; paucos fructus ex meo labore capere me sentio. Timens igitur triticum eradicare cum loliis, & tanquam de discretione prudentis agricolæ mihi blandiens, multa tolero, multa dissimulo, sed rursus, utrum hoc sit virtus discretionis vel vitium remissionis sub specie virtutis occurrentis, non satis acute distinguo. In qua mentis anxietate, cum divinum a me studiosius implaretur auxilium, insufficientiæ meæ necessarium ac debitum a vestra paternitate piæ orationis imploro suffragium. Neque enim aliqua ratione hoc onus subire voluissem, nisi vestra præmonuisset sanctitas; nisi ut ipsum subirem, vestra perfecisset auctoritas. Paterne igitur filio vestro consulite, paterne succurrite; ut si quid per me divina manus dignata fuerit operari, non meæ parvitati, sed vestræ post Dominum adscribatur sanctitati. Multa enim inordinata fieri video in Domo Dei, quæ me torquent, maxime quod apud nos, qui altari non serviunt, de altari vivunt; a quo sacrilegio cum eos absterrere velim, monendo, increpando, excommunicando; altaria a me redimere volunt sub nomine personæ, sicut a prædecessoribus meis ex prava consuetudine re-

PAGIUS

oblita sexus, nec dispar antiquis Amazonibus, ferrata virorum agmina in bellum agebat fœmina; ejus posteriori tempore suffragio Urbanus thronum adeptus Apostolicum, securum per undecim annos aditavit otium. Urbanum autem in Urbem receptum esse, docet Baronius ex Bertoldo in Chron.

III. *Ivo scribit ad Urbanum II. pro Willelmo Electo Parisiensi Episc.*

Ad num. VII. Epistola Ivonis XXVI. novo ordine XLIII. ad Urbanum II. Papam scripta, & a Baronio recitata, in qua mentio de electione Episcopi Parisiensis, *VVillelmi* nempe, ante annum MXCVI. scripta non fuit. *Gosfridus* enim seu Gauseidus ejus Decessor anno tantum millesimo nonagesimo quinto e vivis excessit, idque *Kalendis Maii*, ut ostendit Carolus du Bois lib. XI. Hist. Ecclesiæ Parisiensis Cap. III. & seq. In Ecclesia Carnotensi sub Ivone Episcopo innutritus fuerat, qui ubi accepit se Episcopum electum, cathedram recusare instituit, eamque ob rem ab Ivone Carnotensi consilium petiit. Is ne quid temere consuleret misit eum Lutetiam cum quibusdam suæ Ecclesiæ Canonicis, *qui diligenter inquirerent, utrum in eum vota omnia concurrerent, utrum hæc electio mediante pecunia, vel aliqua esset a Rege* (nempe Philippo) *ex-*

torta violentia, inquit Ivo in Epistola laudata, qui cum accepisset, omnia ex Ecclesiæ legibus peracta esse scripsit ad Urbanum II. qui tum in Gallia versabatur, & præclara de Willelmo memoravit. Carolus du Bois cap. IV. Guillelmi Chartam profert, in cujus fine legitur: *Actum Parisius in Capitulo sanctæ Mariæ anno ab Incarnat. Domini MXCVII. VVillelmi vero anno primo, indictione quinta*, ubi anni Episcopatus Guillelmi ab ejus ordinatione anno anteriori peracta numerantur. Refertur ibidem alia Charta, data *anno ab Incarnat. Domini MXCVIII. regnante Philippo Reg. XXXVIII. VVillelmo Episcopo anno III. indict. VI. Epact. XV. concurrente IV.* ubi anni ab ejus electione deducuntur.

IV. *Concilium Stampense*

Ad num. VIII. & seq. *Stampis*, quod oppidum est Parisius inter & Aurelianos positum, *Richerius* Senonensis Archiep. Concilium celebravit, in quo *Ivonis* Carnotensis Episcopi ordinationem ad examen revocavit, conatusque est *Gaufredum* depositum contra decretum Urbani II. in statum pristinum restituere; sed ut de semetipso inquit Ivo in Epist. XII. *Sedem Apostolicam appellavi, & decretis Apostolicis, quamvis ea omnino in futurum timerent, a suis præsum-*

redemeruat. In quo maxime indigeo consilio vestro, si id tolerabile vobis videtur, vel auxilio, si intolerabile judicatur; Cætera quidem tolerabilia vel corrigibilia mihi in parochia nostra videntur, si hoc consilio vestro & auxilio ad ordinem redigi cogeretur.

IX. De judicio contra Ivonem agitato.

De cætero notum facio beatitudini vestræ: quod Senonensis Archiepiscopus consilio Parisiensis Episcopi instigatus, adhibito sibi eodem Parisiensi Episcopo, & duobus aliis non dissimilis vecordiæ, Meldensi & Trecassino, hoc anno Stampis, de ordinatione quam a vobis acceperam, moinordinate satis accusavit, dicens, me in majestatem regiam offendisse, quia a Sede Apostolica consecrationem præsumpseram accepisse. Cum itaque convenirent Gaufredum depositum contra decretum vestrum in statum pristinum reformare, & in me depositionis sententiam proferre; Sedem Apostolicam appellavi, & decretis Apostolicis, quamvis ea non nisi in futurum timerent, a sua præsumptione revocavi: appellationem tamen nec prosequi tenuerunt, nec planam pacem mecum habere voluerunt. Unde necessarium mihi videtur, ut litteras communes tam archiepiscopo, quam Suffraganeis mittatis, quatenus aut planam mecum pacem habeant, aut præsentiam vestram, rationem inde redditare mecum adeant. Suggero etiam paternitati vestræ, ut partibus nostris ordinetis aliquem Legatum, virum boni testimonii, qui non sua quærat; sed quæ Jesu Christi. Necessarius enim esset Ecclesiæ Dei, in qua quilibet quodlibet audet, & quod audet, facit, & quod facit, impunitum transit. Adversa an prospera erga vos sint, spiritali filio vestro mandate; quatenus (quantum Deus donaverit) orare studeamus, ut si prospera sint firmentur; si vero adversa, pellantur.

X.

Si venerit ad vos quidam propter infamiam de Ecclesia nostra pulsus, rogo, ne de eo quidquam statuatur, donec a nobis causa ejus plenius audiatur. Bene valeat sanctitas vestra. Fuit ille clericus, qui falsam monetam fabricari fecit, de quo extant aliæ Ivonis (a) litteræ,

(a) Ivo ep. 29.

de quibus suo loco dicendum anno sequenti; quæ autem ad ista Urbanus scripserit, quod careamus ejus volumine epistolarum, penitus ignoramus.

Alphonsus Hisp. Rex Studiosus Cluniac.

Ad finem rerum gestarum anni hujus idem qui supra Chronici auctor de Alphonso, sive Adefonso ejusmodi memoria dignum insuit monimentum his verbis: *His temporibus Rex Hispaniæ Aldefonsus in fide Catholicus, & in conversatione Cluniacensis Abbatis obedientiarius, sæpissime contra Paganos pro Christianis viriliter dimicavit; multasque Ecclesias jamdudum penitus devastatas in pristinum statum restauravit. Ipse etiam Cluniaci majorem Ecclesiam a fundamentis ædificavit: ad cujus Ecclesiæ ædificationem infinitam pecuniam Cluniacum direxit. Qui etiam jamdudum se ibidem monachum fecisset, si domnus Abbas ad tempus eum sub sæculari habitu retinere, non satius judicasset.*

XI. S. Anselmus ordinatur Cantuariens. Archiep.

Hoc eodem anno magnum illud decus & splendor Ecclesiæ Anglicanæ sanctus Anselmus eligitur, & consecratur Archiepiscopus Cantuariensis, subrogatus Lanfranco quartum post annum ejus obitus. De quo ejus temporis scriptor sincerissimus Edinerus ejus a secretis minister hæc ait: (b) *Rapitur ergo & violenter in vicinam Ecclesiam cum hymnis & laudibus portatur magis, quam ducitur. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnat. millesimo nonagesimotertio, pridie nonas Martii prima Dominica Quadragesimæ.* Et inferius. *Igitur Anselmus propter multas rationes, quæ intervenerant, nondum consenserat electioni, quæ de se facta fuerat, ut pontifex fieret. Sed tamen detinente illum Rege, morabatur in Anglia, conversatus cum eo jussu Regis præfato Gundulpho Roffensi Episcopo, ut et quæ opus erant, ministraret. Ablatis autem de medio rationibus illis, tandem post longum temporis spacium obedientia simul ac necessitate constrictus consensit, & pridie Nonas Decembris debito cum honore ab omnibus Episcopis Angliæ Cantuariæ consecratus est. In qua consecratione Evangelica illa sententia super eum reperta est: Vocavit multos, & misit bona cæ-*

(b) Edinerus l. 3. vitæ S. Ansel. apud Sur. tom. 2. die 21. Aprilis.

PAGIUS

sumptione revocavi. Verum cum Ivo ante diem XXIV. mensis Novembris anni MXC. Capuæ ab Urbano II. Episcopus ordinatus fuerit, Concilium adversus illam ordinationem Stampis habitum, ad annum MXCI. retrahendum, ut recte Cossartius Tom. X. Concil. pag. 727. Sed frustra illud Concilium fuit; Ivo enim Episcopus Carnotensis remansit.

V. S. Anselmus fit Archiep. Cantuariæ.

A num. XI. ad XIV. Vitam *Sancti Anselmi* Archiepiscopi Cantuariensis scripsit Eadmerus, sive Edmerus, Monachus Cantuariensis, ejus in Archiepiscopatu individuus comes, qui & pluribus de illo agit in Historia Novorum, quæ omnia ad diem XX. mensis Aprilis in Actis SS. Bollandianis leguntur. Willelmus II. Anglorum Rex gravi langore correptus de Cantuariensi Ecclesia jam per quadriennium Pastore orbata tandem cogitavit, eique Anselmum præposuit: *Rapitur ergo*, inquit Eadmerus lib. 2. ejus Vitæ cap. 2. *& violenter in vicinam Ecclesiam cum hymnis & laudibus portatur magis, quam ducitur. Acta sunt hæc anno dominicæ Incarnat. millesimo nonagesimo tertio, pridie nonas Martii, primo dominicæ Quadragesimæ.* Paulo post: *Tandem post longum temporis spatium, obedientia simul ac necessitate compulsus, consensit; & pridie Nonas Decembris debito cum honore ab omnibus Episcopis Angliæ,*

Digitized by Google

na dicere invitatis, quia jam parata sunt omnia, & cœperunt se simul omnes excusare. Plane prænuntium futurorum, cum vir sanctissimus ex Anglia exire coactus est.

XII. Pergit Edinerus quomodo quam citissime exulare compulsus sit, ista paulo post subiiciens: *Dehinc cum se regali Curiæ in Nativitate Domini præsentasset, & honorifice a Rege susceptus, primos dies festivitatis circa Regem latus transegisset: post instinctu diaboli, hominumque malorum mutatus est animus Regis contra eum, eo quod ipse, spoliatis hominibus suis, mille libras denariorum ei pro agendis munificentiæ suæ gratiis dare noluit; & ita Principe turbato a Curia discessit.* Fuit sanctus Anselmus patria Augustanos ejus nominis civitatis, quæ in finibus Burgundiæ sita est Italiam versus. Usus est Lanfranco prædecessore suo, antequam esset Episcopus, præceptore; inde monasticum amplexus est institutum in Beccensi cœnobio in Normandia, anno suæ ætatis vigesimoseptimo, in quo Lanfrancus Prioris munere fungebatur, cui in præfectura eadem Anselmus succedit; inde vero Abbas Herluino subrogatus est, post vero ad Archiepiscopatum Cantuariensem hoc anno exaltatus. Hæc autem pluribus Edinerus; sed nobis ista satis ad institutum. Ad hunc creatum Archiepiscopum (a) Ivo Carnotensis ista scripsisse reperitur.

(a) Ivo ep. 112.

XIII. Ivonis ad Anselmum epistola.

Anselmo reverendo Cantuariensium Archiepiscopo Ivo humilis Ecclesiæ Carnotensis servus, pro modulo sibi collato fidelium orationum munus.

Quamvis placuerit ei qui te invitavit, tibi non alta requirenti dicere, Ascende superius: non tamen ideo credimus paternitatem tuam nulli religioso onerosam, minus esse memorem eorum, quos aliquando ex quotidiana Ecclesiasticorum negotiorum instantia contingeret; tamen non immemores nostri parvitatis nostræ memoriam tuæ sublimitatis, quibus possumus vehiculis, ad mentem reducimus, utpote qui tuis desideramus orationibus fulciri, & coepti si necesse fuerit relevari. Assitimus enim hoc anno pro multa in te benevolentia monachis Beccensibus &c.

XIV. Confessorum decessus.

Ad postremum, quot gloriosos Confessores triumphatores Henricianæ perfidiæ

PAGIUS *Cantuarin consecratus est.* Natus erat *in Augusta civitate* seu Augusta Prætoria in hodierno Pedemontio sita, idque circa annum MXXXIII. cum juxta Chronicon Beccense anno MLX. Monachum induerit, & in ejus Vita lib. 1. cap. 8. dicatur, eum Becci *anno ætatis suæ vigesimo septimo* Monachum factum esse. Reliqua ex ejus Actis accurate conscriptis repetenda.

VI. Obitus Anselmi III. Archiep. Mediolanensis.

Ad num. XIV. Bertoldus in Chron. refert, *Anselmum III.* Mediolanensem Archiep. Ecclesiæ Romanæ addictissimum, *& qui nuper Conradum Regem incoronavit*, pie obiisse, *cui venerabilis Arnoldus de Porta argentea* (sive Orientali) *in Episcopatu successit*, inquit Bertoldus. *Obiit pridie Non. Decembris* juxta Catalogos omnes, ex quibus unus a Papebrocio Tom. VII. SS. Mensis Maii publicatus. *E medio sublato potentissimo Ecclesiæ Mediolanensis invasore* (nempe Tedaldo) *erigere caput cœpit, excussoque e cervicibus jugo schismaticorum, Catholicum sibi delegit Antistitem, Anselmum ejus nominis III.* ait idem Bertoldus. Quæ verba Papebrocius ibidem pag. 73. scribit videri intelligenda potius *de laudabili Anselmi progressu, quam ingressu.* Verum virum doctissimum decepit Sigonius lib. IX. de Reg. Italiæ, quem anno MLXXXV. num. V. refellimus. Idem Sigonius *Arnoldum* Anselmi III. successorem schismaticum facit, aitque, *quem Henricus, ut consueverat, per annulum & virgam investivit*; sed hæc in re eum solide confutat Puricellus in Monumentis Ambrosianæ Basilicæ, & lib. 4. de Sanctis Arialdi & Herlembaldo, quia, ut testatur Bertoldus laudatus, jam hoc tempore in annos viginti Mediolanenses fœdus adversus Henricum Imper. pepigerant, & ita ab eo aversi erant, ut Anselmus III. hoc anno *Conradum* adversus patrem rebellem coronarit, ut docet idem Bertoldus. Ad hæc Sigonius tradit, *Arnoldum* ab uno tantum Catholico Episcopo consecratum esse, & eo nomine a Legato Apostolicæ Sedis abdicatum. Hæc Sigonius ad annum MXCII. quo perperam Anselmi III. mortem consignat, qui deinde ad annum MXCV. de Urbano II. ad Concilium Claromontanum proficiscente verba faciens, ait: *Inde Mediolanum progressus* (sc. Urbanus II.) *Arnulphum Archiepiscopum e cœnobio evocavit, ac præsidere Ecclesiæ jussum insuper etiam Pallio decoravit, atque ita Ecclesiam Mediolanensem Romanæ post tot annos restituit.*

VII. Ei succedit Arnoldus.

Primum quidem, quod nempe Urbanus II. Pallium Arnoldo concesserit, asseritur etiam ab Auctore Anonymo Vitæ Urbani II. & quidem coævo, cujus exemplar habuere Baronius, ut ipsemet indicat anno MXCIX. num. XXIV. & Papebrocius, qui in Urbano II. multa ex ea Vita in medium profert. At secundum, quod scilicet Mediolanensem Ecclesiam Romanæ restituerit, his verbis a Puricello lib. 4. cap. 79. confutatur: *Ea quippe* (inquit, nempe Ecclesia Mediolanensis) *semetipsam illi* (videlicet Romanæ) *restituerat anno domini MLXXVII.* quod eo certius, quo Mediolanenses jam fœdus cum Urbano II. adversus Henricianos fecerant, ut mox dixi. Bertoldus, cujus verba recitat Baronius anno MXCV. num. V. tradit, Saltzburgensem Archiepiscopum, Pataviensem, & Constantiensem *Arnulphum Mediolanensem Archiepiscopum, diu quidem electum, sed nondum consecratum, eodem tempore ex concessione Domini Papæ, Mediolani* consecrasse. Sed cum laudatus Anonymus, qui Romæ scripsit, affirmet eum jam antea ab uno tantum Catholico Episc. fuisse consecratum, quibusdam aliis Episcopis Schismaticis manum non imponentibus, ab eo non recedendum.

VIII. Moritur S. Margarita Scotiæ Regina.

Hoc anno contigit quod Ordericus lib. 8. pag. 701. narrat, Malcolmum nempe hujus nominis III. Scotorum Regem, a Roberto de Molbraio & Morello nepote ejus ex insperato inermem occisum fuisse. Erat Malcolmus Sanctæ Margaritæ maritus, de qua Ordericus scribit: *Margarita Scotorum Regina tam tristi nuncio de morte viri sui perculsa contremuit; omnesque regni sui Proceres convocavit, eisque filios suos Edgarum, & Alexandrum & David commendavit;*

ac

Digitized by Google

fidiæ hoc anno cœlum exceperit, idem qui supra Bertholdus sic narrat: *Venerabilis Voernberus Merceburgensis ecclesiæ Episcopus post multos conflictus contra schismaticorum tergiversationes, tandem in fidelitate sancti Petri diem extremum clausit, qui solus tunc in Saxonia Catholicæ communionis Episcopus remansit. Unde & Catholicis magnam tristitiam, & excommunicatis magnam lætitiam abeundo reliquit. Obiit autem satis feliciter tertio Idus Januarii.* Et inferius: *Nobilissima Comitissam Sophia vidua Ludovici Comitis, mater piæ memoriæ Beatricis Ducis & Friderici Marchionis in fructibus bona, cum jam multos filiorum videret, diem clausit extremum.* Et in fine: *In Longobardia venerabilis Anselmus Mediolanensis Archiepiscopus in causa sancti Petri studiosissimus, & qui nuper Conradum Regem incoronavit, satis laudabilem fecit finem, magnumque mœrorem fidelibus sancti Petri reliquit, cui venerabilis Arnoldus de Porta argentea in Episcopatu successit.* Hucusque Bertholdus.

PAGIUS *ac ut eos sicut filios Regis honoraret, obsecravit. Susceptis autem precibus ejus eam ingenti favore a Curia jussit aggregari pauperum agmina, eisque pro amore Dei omnem thesaurum suum distribui: omnesque rogavit, ut pro se, marito suo, proleque sua dominum studerent deprecari. Hæc nimirum filia fuit Edwardi Regis Hunnorum* (id est Hungarorum): *qui fuit filius Edmundi cognomento Irnesida, fratris Edwardi Regis Anglorum* (cognomento Confessoris: *& exul conjugem accepit cum regno filiam Salomonis Regis Hunnorum. Generosa quippe mulier de sanguine Regum a proavis orta pollebat, sed morum bonitate, vitaque sanctitate magis praelucebat. Deinque competenter ordinatis rebus, & Gazis distributis pauperum catibus, Ecclesiam intravit, Missam a Capellanis celebrari rogavit. Sacris deinceps devote solemniis interfuit, & post sacra perceptionem Eucharistia inter verba orationis expiravit*, & quidem hoc anno, ut Hovedenus, Vigorniensis, Simeon Dunelmensis, aliique Historici Anglici testantur.

IX. *Ejus liberi.* Duas reliquit filias, *Edith*, postea Mathildem appellatam, & *Mariam*; priorem Henricus, postquam Regnum Anglorum adeptus est, uxorem duxit, alteram Eustachius Boloniensis Comes. Baronius anno MXCVII. num. CLIV. Sanctæ Margaritæ mortem narrat, eamque in sem Rogerium citat; quo nomine Rogerium Hovedenum de more intelligit. Verum hic hanc mortem pag. 463. & seqq. cum hoc anno illigat. Ait præterea Baronius, [1] ejus Vitam scriptam esse ab Aldredo Abbate, quod alii non docent, neque ejus Vita aliqua antiqua extat. Clemens Papa hujus nominis Decimus eam Scotiæ Patronam declaravit, & nomen ejus in Breviarium Romanum inseruit, ubi hodie legitur ad diem VIII. mensis Julii. Malcolmo & sancta Margarita demortuis, Scotia variis tumultibus vexata fuit, nec eorum filii ante annum MXCVII. regnare potuere. Eo enim anno, uti narrat Simeon Dunelmensis in Hist. de Gest. Reg. Angl. Willelmus Anglorum Rex *Eadgeram ad Scotiam cum exercitu misit, ut in ea consobrinum suum Eadgeram Malcolmi Regis filium, patruo suo Dunefaldo, qui regnum invaserat, expulso, Regem constitueret*; quod & factum fuit.

NOTÆ [1] Vitam S. Margaritæ ab Aldredo seu potius Adelredo scriptam fuisse, non Baronius modo, sed Surius tradit. Quin & fallitur Pagius asserens, veterum neminem Sanctæ illius reginæ vitam ad nos transmisisse; extat enim apud Bollandum ad diem X. Junii pag. 321. vita ejusdem scripta a Theodorico, qui ejus Confessiones excepit. Idem vitæ scriptor cap. 2. memorat opera potissimum sanctæ illius fœminæ, concilia plura in Scotia celebrata fuisse, inter quæ illud commendat, in quo constitutum fuit ut jejunium Quadragesimale a feria quarta, ut modo servatur in Ecclesia, duceretur. Alia insuper plura in eodem concilio sancita fuerunt, quæ ibi significantur. Hoc Concilium collectum fuisse ex Anglicanis etiam Episcopis intelligimus ex eo, quod Rex Malcolmus S. Margaritæ conjux, Anglice doctus, interpretem in illo egerit. Unde & constat Concilium illud coactum fuisse post pacem cum Anglia sancitam, id est post annum 1068. Horum Conciliorum mentio in Collectionibus desideratur. MANSI

APPEN-

APPENDIX.

Quod polliciti sumus, pie Lector, adiicere ad calcem Tomi hujus disputationem illam Humberti S. R. E. Episcopi Cardinalis, quam Constantinopoli habuisse vidimus adversus Græcos schismaticos de Azimo & Fermentato; ecce edimus eam ex bibliotheca Vaticana deprompta, ne nobile antiquitatis monimentum diutius lateat, & fortasse pereat.

Incipit responsio fratris Humberti sanctæ Ecclesiæ Silvæcandidæ dicti Episcopi, instar Dialogi ab ipso Latine conscripta Apocrisariatus sui tempore Constantinopoli, & jussu Imperatoris religiosi & Orthodoxi Constantini Monomachi Græce edita sub nominibus Constantinopolitani & Romani. Anno Domini millesimo quinquagesimo quarto.

Romanus.

Occasio disputandi.

PRæfulgente gratia sanctæ & individuæ Trinitatis, in cujus manu nos, & sermones nostri, hinc jam aggredimur responsum in litteris & cavillationibus vestris, ut palam sit, nos Illius summi Petri disciplina eruditos, qui dixit: (a) *Sitis parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe, cum modestia & timore conscientiam habentes bonam; ut in eo quod detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem.*

(a) 1. Petr. 3.

Quod figurate per Moysen (b) Dominus innuit, ubi vectes, quibus Arca portaretur, circulis ipsius semper inesse præcepit, nec unquam extrahi ab eis, ne qua mora fieret, quotiescumque Arcam elevari necesse esset. Arca siquidem sanctam Ecclesiam, circuli ejus divinam Scripturam, vectes autem Præpositos Ecclesiæ significant, quos semper expedit sacræ scripturæ insistere, ne pudenter tunc velint discere, quando jam ad exaltationem sanctæ Ecclesiæ debent quæstiones quorumlibet enodare. Unde calumniam vestram seriatim discussuri, ab ipsius initio, non pigritamur ordiri. Insuper ut manifestius vestra dicta a nostris secernantur, vestra obelis, nostra autem asteriscis prænotantur. Sed tandem videamus quale sit illud vestræ calumniæ proœmium, quo laborastis auditorem vestrum efficere benevolum, ita dicendo.

(b) Exo. 25.

Deleiciendus autem loco asterisci & obeli, duo nomina sunt apposita in Latina translatione, Romanus scilicet, & Constantinopolitanus, quo Lector facilius admoneatur.

Constantinopolitanus.

Calumnia ex azymis.

Dei magna dilectio, & jucunda compassionis viscera flexere nos scribere ad tuam sanctitatem, & per te ad universos principes sacerdotum, & sacerdotes Francorum, & monachos, & populos, & ad ipsum reverendissimum Papam, & memorari de azymis & sabbatis, quæ mystice indecenter custoditis & communicatis Judæis. Etenim azyma & sabbata ipsi custodire a Moyse jussi sunt.

Romanus.

Græcorum in Latinos affectus.

Ex hac vestra præfatione, sicut profitemini, crederemus vos salutem totius Latinæ seu Occidentalis Ecclesiæ pro sola magna Dei dilectione quærere, si sciremus vos vestram vestrorumque non negligere. Cum vero vos ipsos & vobis commissos negligatis, ut nefandos Jacobitas, immo Theopaschitas, seu alias hæreticorum pestes inter vos & penes vos habeatis, neque eorum consortia, neque colloquia, neque convivia, seu pariter orare devitetis: quomodo saltem suspicabimur, vos aliqua dilectione Dei aut proximi præmonitos, compati nostræ perditioni, sicut putatis? Et quare ad præceptum gloriosi Pauli (c) sic aures præcordiorum obturastis, ut diceotem non advertatis: *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem, devita?* Unde ipse Paulus (d) sciens, quod nulla pars esset Fideli cum Infideli, Hymenæum, (e) & Philetum devitavit, & Timotheo (f) Alexandrum Ærarium devitare præcepit. Cum etiam non animadvertitis, beatum Joannem, (g) contestantem Fidelibus: *Si quis venit ad vos & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec ave ei dixeritis; qui enim dicit ei, Ave, communicat operibus illius malignis. Ast vos, quasi*

(c) Tit. 3.

(d) 2. Cor. 9.

(e) 1. Tim. 1.

(f) 2. Tim. 4.

(g) 2. Joan.

omnia

Digitized by Google

omnia munda sint vobis, ocalis contra vos & vestra clausis, sanctam Romanam & omnem Occidentalem Ecclesiam pollutam haresi & Judaismo proclamates, & velut quamdam abominationem devitatis.

Græci omnes temeritate excedunt hæreticos.

Ex qua tam caca, & hactenus inaudita audacia ad hoc proruptistes, ut cunctorum hareticorum, quos adhuc deprehendere valuimus, temeritatem transcendatis. Quamvis enim singula hareses suis adinventionibus aliqua Ecclesia membra fatigaverint; nulla tamen adhuc ad tantum vesaniam erupit, ut opinionem suam prima & Apostolica Sedi ingerere prasumpsisset eum interpositione anathematis. Recensere (si placet) ab initio Christianitatis usque ad nostra tempora cunctarum haresion molimina, & videbitis, an aliqua earum prasumpserit talia. Et cum non inveneritis, saltem nunc resipiscite, ne (quod absit) permaneatis viciniores præcursores illius Antichristi (*a*) qui adversatur, & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. In cujus arrogantiæ monte consistentes, & ex supercilio ipsius omnia supter vos jacere reputantes, dicitis, vos flexos visceribus compassionis, scribere cunctis sacerdotibus Francorum, & reverentissimo Papæ. Sed non solum Romani & Francorum sacerdotes, verum etiam omnis Latina Ecclesia de monte domus Domini clamat vobis contradicens: (*b*) *In Domino confido, quomodo dicitis animæ meæ, transmigra in montem sicut passer?* Tamen eum, quem Papam reverentissimum dixistis, revereri & non detestari debuistis.

(a) Thess. 2.

(b) Ps. 10.

Diluitur calumnia de azymis

Quod autem impudenter calumniamini nos communicare Judæis, observando typice azyma, & sabbatum; phrenesi inveterata arbitramur adeo vos perdidisse sensum; ut nec factum vestrum respiciatis, nec dictum. Quapropter suademus vobis, ut ad cor redeatis & animadvertatis, quod in Exodo xii. c. Moyses jubeat de Azymis: *Primo mense, quartadecima die mensis ad vesperam comedetis azyma usque ad diem vigesimamprimam ejusdem mensis ad vesperam. Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris: qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Israel tam de advenis, quam de indigenis terræ. Omne fermentatum non comedetis, in cunctis habitationibus vestris edetis azyma. Item unde superius: Septem diebus azyma comedetis. In die prima non erit fermentum in domibus vestris: quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel, a primo die usque ad diem septimum. Dies prima erit sancta atque solemnis, & dies septima eadem festivitate venerabilis. Nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent, & observabitis azyma.* Item in sequentibus, scilicet in cap. xiii. ejusdem Exodi dicitur: *Septem diebus vesceris azymis, & in die septimo erit solemnitas Domini. Azyma comedes, septem diebus non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis. Item solemnitatem azymorum custodies: Septem diebus comedes azyma, sicut præcepi tibi in tempore mensis novorum.* Et in Levitico cap. xxiii. *Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperam Phase Domini est, & quintadecima die mensis hujus solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis: dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque: omne opus servile non facietis in eo, sed offeretis sacrificium in igne septem diebus; dies autem septimus erit celebrior & sanctior, nullumque opus servile fiet in eo.* Et in Numero: (*c*) *Mense primo xiiii. die mensis Phase Domini erit, & xv. die solemnitas. Septem diebus comedetis azyma; quarum dies prima venerabilis & sancta erit: omne opus servile non facietis in ea, offeretisque holocaustum Domino vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem & sacrificia singulorum ex simila, quæ conspersa sit oleo. Tres decimas per singulos vitulos, & duas decimas per arietem, & decimam decimæ per agnos singulos, idest per septem agnos. Et hircum pro peccato unum, ut expietur pro vobis.* Et in Deuteronomio: (*d*) *Observa mensem novarum frugum, & verni primum temporis, ut facias Phase Domino Deo tuo, quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte. Immolabisque Phase Domino Deo tuo de ovibus, & de bobus in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi. Non comedes in eo panem fermentatum, septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem, quoniam in pavore egressus es de Ægypto, ut memineris diei egressionis tuæ de Ægypto, omnibus diebus vitæ tuæ. Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis septem diebus, & non remanebit de carnibus ejus, quod immolatum est vespere, in die primo usque mane.*

(c) Num. 28.

(d) Deut. 16.

Hæc omnia si ita Judæis carnalibus carnaliter observanda vetus Legislator cœlitus censuit, constat hæc secundum carnalem observationem omnino aliena a nobis: quia in illis septem diebus quotidie fermentatum in omnibus finibus & terminis nostris & domibus invenitur, apparet, atque comeditur; nec ipsos septem dies aliter quam reliquos totius anni in azymis observamus; nec apud nos perit de cœtu nostro anima illius, quicumque tam de advenis, quam & de indigenis terræ comederit fermentatum in supradictis diebus. Sed nec velut ipsi, a decima die mensis primi supradictum agnum masculum anniculum ex pecoribus usque ad xiiii. Servamus, nec ad vesperum immolamus, ut sanguine ejus postes signemus, nec carnes ejus assas accincti, & calceati tenendo baculos in ma-

manibus, nocte comedimus festinanter cum azymis panibus & lactucis agrestibus. Insuper non offerimus incensum holocaustum Domino in his diebus quotidie vitulos duos de armento, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem, & sacrificia singulorum, & similam conspersam oleo; neque hircum pro peccato, ut expietur pro nobis. In quo ergo communicamus Judæis? & in quo solemnitatem azymorum custodimus? An forsan quia solemnes eosdem dies & feriatos habemus, & a decimaquarta Luna usque ad vigesimam primam observamus? Et cur eadem vos observatis? nisi quia vobis aliud innuunt, aliud illis? Illis enim data sunt in memoriam egressionis suæ de Ægypto; nobis autem in memoriam spiritualis egressionis nostræ ex hoc mundo, ut vacemus, & videamus, quoniam ipse est Deus, qui nos de tenebris vocavit in admirabile lumen suum, consurgere & considere secum faciens in cælestibus, & ut instar lunaris globi incipiamus lumen cordis, idest, mentis rationem a terrenis avertere, & ad cælestia convertere, sicque capiendo, & quærendo, quæ sursum sunt, reviviscamus Deo, & moriamur mundo. Sic quoque omnia, quæ superius nos carnaliter observare negavimus, Deo annuente spiritualiter, & observamus, & cupimus omnimode observare, proculdubio credentes, quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta esse, beato Paulo sic protestante: (a) *Hæc omnia in figura contingebant illis, scripta sunt autem ad correctionem nostram, in quos fines sæculorum devenere.*

(a) 1. Cor. 10.

Hinc ad observantiam sabbati veniatur, de quo ita in Exodo præcipitur: (b) *Memento ut diem sabbati sanctifices: sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua, septima autem die sabbatum Domini Dei tui non facies omne opus tu, & filius tuus, & filia tua, servus tuus, & ancilla tua; jumentum tuum, & advena, qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus cælum & terram, & mare, & omnia, quæ in eis sunt, & requievit die septimo. Idcirco benedixit Dominus diem sabbati, & sanctificavit eum.* Item in eodem: *Sex diebus operaberis, die septimo cessabis arare & metere.* Igitur in hujusmodi observatione sabbati ubi, & qualiter communicamus Judæis? Illi enim in sabbato otiosi, & feriati, nec arant, nec metunt, nullumque opus ex more faciunt, sed festum habent & convivium, & requiescunt servi, & ancillæ eorum, boves, & jumenta. Nos vero nihil horum observamus, sed omne opus facimus, sicut & in præcedentibus quinque diebus, & jejunamus, sicut & in proxima sibi feria sexta jejunavimus.

(b) Exo. 20.

Latini sabbathum non colunt cum Judæis.

Vos vero, si non Judaizatis, dicite cur Judæis in simile observantia sabbati communicetis? Sabbatum ipsi certe celebrant, & vos celebratis: epulantur ipsi, & solvunt semper in sabbato jejunium, & vos epulamini, & solvitis semper in sabbato jejunium: illi in sua Quadragesima solvunt a jejunio omne sabbatum præter unum, & vos in vestra Quadragesima solvitis a jejunio omne sabbatum præter unum. Illis duplex causa est sabbatum celebrandi, scilicet ex præcepto Moysi; & quod contristatis Discipulis, ipsi fuere de morte Domini, quem non credebant resurrecturum, in hac die gavisi. Unde quia cum Judæis sabbatum, & nobiscum celebratis diem Dominicum, videmini in tali observatione imitari sectam Nazareorum, qui sic recipiunt Christianismum, ut non dimittant Judaismum. Latina autem Ecclesia compatiens passo & sepulto Domino, congaudet resurgenti in die Dominica, quando Judæos nimia occupavit mœstitia, & custodes sepulcri conati sunt corrumpere pecunia.

Græcium Judæis sabbatum colunt.

Unde nos traditionem Apostolicam usque in hodiernam diem de sabbato retinentes, & usque in finem retinere cupientes, hic subscribere curavimus, quid super hoc senserint & confirmaverint nostri antiqui & venerabiles Patres. Ex quorum numero beatissimus Papa Silvester, magni Constantini Augusti spiritualis pater inter alia dixit: *Si omnis Dominicus dies Resurrectionis gratia est colendus in gaudio Christianorum; omnis ergo sabbati dies sepulturæ deputandus est in execratione Judæorum. Omnes enim Discipuli Domini sabbato fletum habuerunt sepultum Dominum suspirantes; & Judæis epulantibus lætitia inerat, Apostolis autem jejunantibus tristitia imperabat. Tristemur itaque cum tristantibus de sepultura Domini, si volumus cum iisdem de Domini Resurrectione gaudere. Neque enim fas est, ut distinctiones ciborum, & ceremonias Judæorum more Judaico observemus.* Hæc & his similia dicente sancto Silvestro, non placuit quibusdam Orientalibus ista traditio Apostolicæ Sedis, sed magis elegerunt celebrare sabbatum cum Judæis. Cujus sententiæ concordans sanctus Papa Innocentius ait: *Sabbato jejunandum esse ratio evidentissime demonstrat.* Nam si diem Dominicum ob venerationem Resurrectionis Domini nostri JESU Christi non solum in Pascha celebramus, verum etiam per singulas hebdomadas ipsius diei imaginem frequentamus, ac sexta feria propter passionem Domini jejunamus, sabbatum prætermittere non debemus, quod inter tristitiam & lætitiam temporis illius videtur inclusum. Nam utique constat Apostolos biduo isto & in mœrore fuisse, & propter metum Judæorum se occuluisse: quod utique non dubium est, & in tantum eos jejunasse biduo memorant, ut traditio Ecclesiæ habeat, isto biduo sacramenta penitus non

Traditionem Apost. latini tenent.

non celebrari. Quæ forma utique per singulas hebdomadas est tenenda, propter quod commemoratio diei illius semper est celebranda. Quod si putatis semel atque uno sabbato jejunandum, ergo & dies Dominica & sexta feria semel in Pascha erit utique celebranda. Si autem Dominicæ diei ac sextæ feriæ per singulas hebdomadas reparanda imago est; dementis est bidui agere consuetudinem, sabbato prætermisso, cum non disparem habeat causam a sexta videlicet feria, in qua Dominus passus est, quando & apud inferos fuit, ut die tertia resurgens redderet lætitiam post biduanam præcedentem tristitiam. Non ergo nos negamus sexta feria jejunandum, sed dicimus in sabbato hoc agendum, quia ambo dies tristitiam Apostolis in his qui Christum secuti sunt, indixerunt; qui die Dominica exhilarati non solum ipsum festivissimum esse voluerunt, verum etiam per omnes hebdomadas frequentandum esse duxerunt. Hinc jam reliqua vestra dicta discutiamus.

Constantinopolitanus.

Nostrum vero Pascha Christus est, qui ut non juxta legem inveniretur Deo adversatius, & circumcisus est, & legale pascha celebravit primitus. Sic illo discedente, nostrum novum operatus est.

Romanus.

Quod Christus vestrum Pascha sit, sciatis nos ita concedere, si eum asseritis etiam nostrum, immo totius Catholicæ Ecclesiæ Pascha esse. Quod si (quod absit) pertinaciter contradixeritis, auscultabimus ipsum Dominum nostrum JESUM Christum sic suos præmonentem de pseudochristis, & pseudoprophetis: (a) *Si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus, aut ecce illic, nolite ire, neque sectemini.* Quod vero dicitis, Dominum JESUM celebrato vetere pascha, novum Discipulis suis celebrandum tradidisse; quis sanum sapiens negat? Sed illud quod dicitis, Dominum nostrum ideo circumcisum, & vetus pascha celebrasse, ne juxta legem inveniretur Deo contrarius: quis unquam ausus erit asserere nisi manifestus hæreticus? In hoc enim videmini perverse cum Marcionitis & Manichæis sentire; alium Deum veterem legem, alium novam dedisse; & ut apertius dicatur, Deum malum & Deum bonum vultis introducere: & ne illi malo, hoc est Deo tenebrarum, bonus iste Deus lucis inveniretur adversarius, & circumcisus fuit, & celebravit pascha vetus, & quasi devitans illius tyranni velut fortioris, se iram incurrere, ad tempus simulavit se legem ejus observare. Sed absit tam pestiferum virus a Fidelium auribus, & cordibus, ut vel suspicetur aliquis aliquid aliquando simulasse omnipotentem & simplicissimam veritatem, quæ est Christus Deus noster; aut alium esse veteris legis, alium novæ auctorem, cum ipsa Veritas protestetur dicens: (b) *Nolite putare, quoniam veni solvere legem, aut Prophetas: non veni solvere, sed adimplere.* Et Psalmista dicat: (c) *Et enim benedictionem dabit legis dator.* Deinde sub junxistis.

(a) Matth. 24.

Græci affines hæreticorum.

(b) Idem 5.

(c) Ps. 83.

Constantinopolitanus.

Et hoc manifestum est, sicut in Evangelio secundum Matthæum, de mystica cœna loquens Evangelista, sic quoque inquit: (d) *Prima autem die azymorum accesserunt Discipuli ad JESUM, dicentes. Ubi vis paremus tibi comedere Pascha? qui ait: Ite in civitatem ad quemdam, & dicite ei. Tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum Discipulis meis.* Et post pusillum: (e) *Vespere autem facto discumbebat cum duodecim Discipulis suis, & edentibus illis dixit: Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est.* Et post pusillum: *Dicente Juda, numquid ego sum Rabbi? dicit ei, Tu dixisti.* Hucusque Dei homines, universa legalis paschæ sunt. Deinde ea quæ mystici, & nostri sunt, addidit Evangelista, & dixit: *Edentibus autem illis, accepit JESUS panem, fregit; & dedit Discipulis suis, & dixit: Accipite, & comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit eis, dicens: Bibite ex eo omnes, hic est sanguis meus novi Testamenti.* Dicendo enim, Novi, ostendit quoniam ea, quæ veteris fuerunt Testamenti, cessaverunt.

(d) Matt. 14.

(e) Matt. 26.

Romanus.

Hæc omnia non a vobis, sed a veracibus Evangelistis conscripta, & ab omnibus Orthodoxis Patribus constanter prædicata credimus, & ipsum Dominum nostrum Jesum Christum quartadecima Luna ad Vesperum pascha vetus perfecisse, & mox novum inchoasse prædicamus. Quapropter sequentia videamus.

Constantinopolitanus.

Aspicite quomodo panem corpus suum sub novo Testamento vocavit, sicut vivificum, & plenum spiritu, & sicut caloris demonstrativum. Vos quidem panem, nos arton dicimus. Artos autem interpretatur elevatus & sursum portatus a fermento & sale, calorem, & elevationem habens. Azyma autem nihil distant a lapide sine anima, & luto lateris deorsum conjuncta terræ, & sicco luto comparata; quæ cum amaritudinibus Moyses comedere miseris, semel in divina lege constituit, dicens: (f) Se-

(f) Deut. 16.

ptem diebus comedes absque fermento afflictionis panem, quoniam tum pavore egressus es de Ægypto, ut memineris diei egressionis tuæ de Ægypto omnibus diebus vitæ tuæ. Quoniam malæ passionis, & tribulationis symbola sunt significativa.

Romanus.

Quæ probentur vel improbentur.

In hac vestra disputatione illud tantum approbamus, quod Dominus JESUS panem benedictum, & fractum in memoriam sui sub novo Testamento corpus suum vocavit; & quod omnis panis hujusmodi vivificet, atque det vitam mundo, utpote plenus spiritu, & calore Dei vivi, & quod nos panem, vos arton dicitis. Reliqua vero vehementer detestamur, & velut hæreticam vanitatem, & audaciam olentia atque resonantia anathematizamus. Quis enim audebit panem quemlibet absque mysterio, quod supradiximus, asserere plenum spiritu, & animatum, nisi discipulus Manichæorum? Ipsi enim delirando ficar vere pleni mania, impudenter asserunt, panem, & vinum, lignum, lapidem, & vestem, cæteraque talia animam habere. Illud quoque, quod azymum negantes panem esse, per etymologiam ejus nominis, quod est artos, conamini nos vincere; sciatis omnino vanum, & puerile, quia & a linguarum peritis diversæ etymologiæ dantur ex uno nomine secundum humanum placitum, magis quam secundum naturam rerum; & in omnibus scripturis invenimus panem indifferenter dici, sive fuerit azymus, sive fermentatus. Quod hinc demonstrare incipimus.

Panis nomen Genericum.

Primo omnium ecce manna, tam in lege & Prophetis, & Psalmis, quam in Evangelicis, & Apostolicis litteris panis, idest artos vocatus, sicut in Psalmo: (a) *Ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς. ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος.* Quod Latine dicitur, panem cœli dedit eis: panem Angelorum manducavit homo. Et in Evangelio: (b) *Κύριε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον.* Et in Exodo: (c) *Οὗτος ἐστιν ὁ ἄρτος, ὃν ἔδωκεν ὑμῖν κύριος.* Si ergo manna, quod erat album, & minutum, sicut semen coriandri, & quasi pilo tusum in similitudinem pruinæ, gustusque ejus quasi similæ cum melle, auctoritate divina dicitur panis, sive artos, quod utique nullam similitudinem, aut verum saporem panis habet; quomodo azymo possit tolli nomen panis, non videmus, qui utique natura, forma, & sapore omnimodis panis est, & dicitur, præsertim cum Angeli apud (d) Abraham, & (e) Loth subcinericeos panes, idest *ἄρτους ἐγκρυφίας* dicantur comedisse, Angelusque (f) Eliæ legatur eosdem in desertum attulisse. Sed quid multa? in lege, & in Evangelio invenimus, *τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως*, idest panes propositionis; quos azymos fuisse

(a) Ps. 77.
(b) Joan. 6.
(c) Exod. 16.
(d) Gen. 18.
(e) Ibid. 19.
(f) 3. Reg. 18.

nemo dubitat, qui legis Mosaicæ aliquam notitiam retentat, ubi dicitur: (g) *Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini.* Et in Deuteronomio (h) Moyses azymum vocavit *ἄρτον κακώσεως*; idest panem afflictionis. Sermo quoque Domini ad Ezechielem factus dixit: (i) *Et tu fili hominis, sume tibi frumentum, hordeum, fabam, lentem, milium, & viciam, & mitte in vas unum, & facies tibi panes.* Ecce tam hic, quam in subsequentibus panes dicuntur; ubi nulla fermenti mentio habetur, in tantum, ut subcinericeus hordaceus ibidem vocetur. Verumtamen ut de vestris aliquid dicamus, audite, quid Joannes monachus Damascenus in laude Dei Genitricis dicit: *Ῥύσαι με τῶν βρωμάτων ...* * *ἀμαυρώσασα ... ἐξ ... καὶ τὸν ἄλυμον ...* Quin etiam volumus ut dicatis, fermentatusne an azymus sit, de quo Salomon ait: (k) Suavis est homini panis mendacii. (l) *Et panis absconditus suavior est scilicet, quem mulier stulta repromittet.* Et hic enim, & illic non azymus, sed artos dicitur.

(g) Levit. 2.
(h) Deut. 16.
(i) Ezech. 4.
(k) Prov. 20.
(l) Prov. 9.

Sententia Græcorum inanis.

Et quia nos ad hoc trahere nititur tota vestra disputatio, ut pro eo tantum, quod Matthæus dixit: (m) *λαβὼν Ἰησοῦς τὸν ἄρτον*, idest: *Arrepit JESUS panem*; incipiamus credere, fermentatum, & non azymum, Discipulis suis in memoriam suæ passionis Dominum dedisse; sciatis istam sententiam vestram satis infirmam esse, si aliud non habetis, quod possit vestræ parti favere. Omnis enim sententia ex opinione procedens est dubia; quæ autem ex scientia procedit, certa omnimode & rata. Unde si aliam sententiam firmiorem non habetis, hac sola tam ambigua nostrum consensum vobis non vendicabitis, quia ut superius copiose monstravimus, azymus sicut fermentatus, artos dicitur. Quia etiam Matthæus, qui Hebraice scripsit Evangelium, non dixit *λαβὼν Ἰησοῦς τὸν ἄρτον*, sicut Græcus, sed ut Hebræus Hebræis *Lacach JESUS Lechem*. Lechemmaatem Hebraice azymum vocari, in Deuteronomio cognoscite, ubi sic habetur: (n) *Lechem oni*, idest panem afflictionis, atque panes propositionis *lechem panim* dicuntur. Unde in Psalmo (o) manna quoque similiter vocatur, *ut lechem abirim achal is*. Quod interpretatur: *Panem Angelorum manducavit homo.* Tam copiosis ergo trium principalium linguarum exemplis enervatam etymologiam vestram ex nomine, quod est artos, sapienter considerate; & azymo nostro fermentatum vestrum præferre cavete.

(m) Matt. 26.
(n) Deut. 16.
(o) Ps. 77.

Quod in Azymo Christus confecit.

Quia si non obstinata mente manifeste veritati resistitis, & si vetus, & novum Testamentum aperte non impugnatis, nobiscum sentire, & profiteri habetis,

Digitized by Google

is, & azymum panem fuisse, quem ipse Dominus JESUS in cœna primis Ecclesiæ suæ fundatoribus distribuit in memoriam suæ sacratissimæ passionis. Nam sicut sufficienter supra ostendimus, in septem Paschæ diebus fermentatum nec inveniebatur, nec apparebat in cunctis domibus, seu finibus Israel; & apud quemcumque fuisset inventum, justa animadversione velut divinæ legis transgressor absque procrastinatione peribat de cœtu Israelitarum. Quod si credimus verbis Veritatis dicentis: *non veni legem solvere, sed adimplere;* credendum etiam & prædicandum est, Dominum JESUM nec unum Jota, aut unum apicem legis prætesiisse; & ut totius transgressionis expertem insidiatoribus suis dixisse (a): *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Alioquin nec ipse peccata multorum tulit, nec pro transgressoribus oravit, ut non perirent; nec pro nobis passus, sed pro sua prævaricatione juste punitus, præsertim qui nec solus legis transgressor inventus est, fermentato apud se tunc reperto; sed insuper multos Discipulos reos mortis effecit, cibans illos fermentato. Videte quorsum evadat hæc vestra disputatio, nempe si in solemnitate Azymorum dicitur quolibet usus fermentato, vere mortuus asseritur in peccato suo, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ipsius.

(a) Joann. 8.

Insuper administratis Judæis magnam materiam sibi placendi super interfectione Domini, & permanendi in errore suo, & Fidem nostram evacuandi, si gloriantes nomine Christiano objecerint Christo, quod Judæorum nemo objicere præsumpsit, nec tunc nec modo nisi forte vestro edoctus magisterio. Quamvis enim Principes sacerdotum, & omne Concilium quæsissent falsum testimonium contra JESUM, ut eum morti traderent, & nec in verbis ejus invenissent; tamen tale aliquid, quale vos objicitis, nullus eorum objecit. Quod si fuisset objectum, solum unum sufficeret ad perdendum illum, nec jam Pilato dicenti, (b) *accipite eum vos, & secundum legem vestram judicate eum*, dicerent, *Nobis non licet interficere, quemquam:* quia ipsi præcepto legis interfecissent fermentati participem. Denique tota in Jesum calumnia ex interrogatione Pilati, & responsione Judæorum facillime potest adverti juxta Evangelium Matthæi, & Marci, ubi interroganti Pilato (c): *Quid enim mali fecit? clamaverunt, crucifigatur. Porro Luca attestante:* (d) *Omnis multitudo tradentes JESUM Pilato dixerunt:* (e) *Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dari Cæsari, & dicentem se Christum Regem esse. Quibus* paulo post ait Pilatus: (f) *Nihil invenio causæ in hoc homine.* Et illi: *Commovet populum, docens per universam Judæam, incipiens a Galilæa usque huc.*

Græci calumniam Christo struunt.

(b) Joann. 18.

(c) Matt. 27.

(d) Mar. 15.

(e) Luc. 23.

(f) Ibid.

Deinde post aliqua dixit eis Pilatus: (g) *Obtulistis mihi hominem quasi avertentem populum; & ecce ego coram vobis interrogans nullam causam mortis invenio in homine isto ex his, in quibus eum accusatis: sed neque Herodes. Corripiam ergo illum, & dimittam. At illi postulabant ut crucifigeretur.* Joannes autem refert sic Pilatum dixisse Judæis: (h) *Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? qui dixero ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.* Et post aliqua, dicenti eis Pilato: *Accipite eum vos, & crucifigite, respondebant* (i): *Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit.* Nonne tot testibus iniquis in Dominum insurgentibus, & iniquitati mentienti sibi sufficeisset hoc unum vestrum mendacium, si constaret eis saltem hoc solum? Nonne instarent Pilato, & dicerent: *Nos legem habemus, & secundum legem debet mori*, quia fermentatum in Pascha comedit, aut certe apud eum apparuit? & forte dicetis, eum clam egisse hoc. Absit, quia non solum de factis suis, verum & de dictis ait ipse pontifici percunctanti: (k) *Ego palam loquutus sum mundo, ego semper docui in synagoga, & in templo, quo omnes Judæi conveniunt, & in occulto loquutus sum nihil; quid me interrogas? Interroga eos, qui audierunt quid locutus sim ipsis; ecce ii sciunt, quæ dixerim ego.* Nunquid etiam dominum domus, in qua pascha celebrabat, tanta sanctæ legis prævaricatio posset latere, quem constat paternarum traditionum æmulatorem apprime fuisse? Quod si forte & hunc latere potuit, aut certe ipse consensit, nunquid & Judam complicem malignorum Judæorum latere potuit? Qui juxta Psalmistum, (l) unanimis ejus dux, & notus, & præsertim dispensator fuit. Quem ipse Dominus dilecto suo Joanni demonstrans, ait: (m) *Ipse est, cui intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset, panem dedit Simoni Scariotis.* Ecce hic bis dixit arton, quem vos nonnisi fermentatum accipitis. Quod si ita est, quæ res prohibuit infelicem Judam, demonstrato ipso fermentato, prodere sanguinem magistri palam, quem omnimode quærebat prodere clam? aut quid necesse habuit, desperando dicere: Peccavi tradens sanguinem justum, cum tradendo transgressorem legis, averteris a se, & a populo furorem Domini, & gratiam promeruerit?

(g) Luc. 23.

(h) Joan. 18.

(i) Ibid. 19.

Christus in azymo non in ferm. confecit.

(k) Ibid. 18.

(l) Ps. 54.

(m) Joan. 13.

Ut enim præceptum legis divinæ super hoc breviter tangamus, perpendite quid in Deuteronomio latius dicatur; (n) *Si Propheta quilibet, sive frater tuus, filius, aut filia, seu uxor, vel amicus, quem diligis, ut animam tuam, voluerit clam persuadere tibi, ut averteris a ceremoniis legis, non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus, ut mi-*

(n) Deut. 13.

misereatur, & occultet eum, sed statim proditum populus interficiet, ut avertatur Dominus ab ira furoris sui, & misereatur tibi, multiplicetque te sicut juravit patribus tuis. Hinc, ne quid minus factum videatur, etiam vestratium ridiculæ opinioni obviamus.

Qui non invenientes, quonam sanctarum Scripturarum funiculo scapham assertionis suæ petrahant ad alicujus stabilitatis litus, fluctuando retrahuntur in illud divinæ omnipotentiæ pelagus. Namque sciscitantibus nobis. *Unde Dominus JESUS fermentatum in cœna habuerit, cum in omnibus finibus Israel non inveniretur; respondent, Si creditur omnipotens, potuit subito undecumque fermentatum exhibere, aut certe ipsum azymum benedicendo fermentare.* Quod quam sit frivolum, nemo non intelligit. Quia quocumque modo apud eum in ipsa solemnitate fermentatum apparuisset, legis transgressor fieret, plane dignus puniri, qui in sanctæ legis contumeliam fermentatum tractasset. Sed & si quolibet modo id fuisset factum, aliquis Evangelistarum tantum narraret miraculum, non inferius illo, quo aqua narratur conversa in vinum. Et cum tam subtiliter gesta, sive dicta in ipsa cœna describant, ut etiam aliqua velut minus necessaria videantur recitare, sicut illud est de contentione prioratus inter Discipulos facta; sive quod Dominus (a) ipse præcepit, *vende tunicam, & eme gladium*, quo modo tam obstinato silentio reticuerunt tam necessarii sacramenti initium, & ut ita dicamus, omnimodam metamorphosim, & qualem vos somniatis? Neque enim fuerat negligenter commemorandum, quod totius Ecclesiæ extat fundamentum, & usque secundum Christi adventum retinebit Christianitatis statum, per quod in Christo manemus, & ipse in nobis. Unde vos assertionis vestræ difficultatem passi, laboratis nobis præjudicium facere ex omnipotentia Christi. Sed vobis fideliter & constanter respondemus: Quamvis omnia quæcumque voluit fecerit, & faciat Dominus JESUS, hoc facere non potuit, sicut quondam de lapidibus panem facere non potuit. Si quæritur, cur? breviter respondetur, quia noluit. Sed unde scitur quia noluit? quia nec transgredi potuit, neque transgressus est legem, quam non venit solvere, sed adimplere. Itaque unum e duobus eligatis necesse est: Aut enim fermento abjecto in solemnitate azymorum legem adimplevit; aut suscepto fermento legem solvit, propter quam adimplendam se venisse mentitus inveniretur; quod absit. Porro de omnipotentis Dei coomnipotente Filio ita habetur in Joannis (b) Evangelio: *Non potest Filius a se facere quidquam.* Qui etiam secundum Marcum (c) in patria sua non poterat virtutes multas facere.

Græcorum fatuitas de fermentato Christi.

(a) Luc. 22.

(b) Joann. 5.

(c) Mar. 6.

Hinc nil tergiversationum vestrarum prætermittentes, quia consideratis vestro fermentato secundum legem & Evangelium juste contradici, astruere conamini, Dominum non celebrasse Pascha cum Judæis quarta decima Luna mensis primi, sed priusquam fieret legalis abjectio fermentati: & hoc probare contenditis ex Evangelio Joannis, qui ait: (d) *Et ipsi non introjerunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent pascha.* Quod quanta absurditate dicatur, saltem ex hoc perpendite, quod Christum transgressorem legis non cavetis denuo pronuntiare, si Paschæ noluit tempus observare; præsertim cum (e) Lucas referat, quia cum esset facta hora, discubuit. Quamvis enim bis posse celebrari Pascha lex concedat, tamen quartamdecimam Lunam omnimodis observandam denuntiat. Et mundis quidem quartamdecimam Lunam primi mensis; immundis autem quartamdecimam secundi. Et quicumque aliter præsumpsisset, de medio populi sui periret.

Objectio ex Evangel. Joan.

(d) Joann. 18.

(e) Luc. 22.

Quod si quæritur, quare Joannes quartamdecimam Lunam, id est a pascha secundum dixerit pascha, cum videatur dicere debuisse & ipsi non introjerunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent azyma, quorum prima erat dies ipsa; sciatis indifferenter ab Evangelistis dici pascha & azyma. Nam licet Dominus Discipulis dixerit: (f) *Scitis quia post biduum pascha fiet:* Matthæus tamen ipsius diei, in cujus vespere fiebat pascha, mentionem faciens, inquit: (g) *Prima autem die azymorum accesserunt Discipuli ad JESUM, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha?* Cui concordans Marcus, ait: (h) *Erat Pascha & azyma post biduum.* Et post pauca: *Et primo die azymorum, quando pascha immolabant.* Ubi si indifferenter non accipiuntur pascha & azyma, ut modo pascha pro festo azymorum, modo festum azymorum intelligatur pro pascha, quomodo stabit: *Erat Pascha & azyma post biduum*: Nam juxta opinionem vestram debuit sic scribi: *Erat pascha post biduum, & azyma post triduum.* Sed beatus Lucas omnem hujusmodi dissolvens controversiam, inquit: (i) *Appropinquabat dies azymorum, qui dicitur pascha.* Et quia cum eo, qui proprie dicebatur pascha, subsequentes quoque septem dies azymorum abusive nuncupabantur paschæ, quam diem vellet specialiter intelligi in sequentibus luce clarius ostendit, dicens: (k) *Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi pascha.* Quod plane in decimaquarta Luna fiebat ad vesperum, quando agnus occidebatur. Quem etiam pascha dici, sic Evangelista perhibait, ut ipsum pascha occidendum diceret. Idem quoque in Actibus Apostolorum narrat, (l) quod Herodes captum Petrum misit in carcerem,

Azyma & Pascha idem.

(f) Joan. 18.

(g) Matt. 26.

(h) Mar. 14.

(i) Luc. 22.

(k) Ibid.

(l) Act. 12.

rem, volens post pascha producere eum populo: qui quod pascha dicat, mox subjungens declarat: *Erant autem dies azymorum*. Nec mirum, cum etiam in Exodo (a) Dominus tria festa præcipua haberi præcipiens, pascha tacuit, solemnitatem azymorum tantum custodiri jussit; quæ prætermisso pascha, observari nequit. Porro Joannes qualiter intelligi vellet, quod ait, ut non contaminarentur, sed ut manducarent pascha, paulo post ait: (b) *Erat autem parasceve paschæ hora quasi sexta*. Parasceve Paschæ, præparatio paschæ interpretatur, quando jam præparabatur, vel instabat celebritas magni diei sabbathi; qui celebrior reliquis paschalibus diebus apud Judæos habebatur: adeo ut ob reverentiam ejus gentilis hominis cohabitatione vel introitu prætorii pollui vererentur, & insuper ne in cruce remanerent corpora in sabbato, precarentur.

(a) Exod. 12.13.23.

(b) Joann. 19.

Diei festi latitudo.

Nec repugnat vero, quod pascha solemnitas azymorum dicitur; quandoquidem ipsum pascha cum azymis edebatur, nec per totum diem illum, sicut scriptum est (c) apparebat fermentatum in finibus videlicet illis usque ad vesperum octavæ diei, quam habebant celeberrimam. Insuper harum trium principalium solemnitatum continuati octo dies pro uno die sunt habiti, sicuti de Scenopegiæ diebus Dominus dixit: (d) *Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendam ad diem festum hunc*. Qui tamen postea jam die festo mediante dicitur ascendisse, & in novissimo magnæ festivitatis die stetisse & clamasse: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat*. Ecce vestris opinionibus reluctati, forsan plus necessario fuimus verbosi. Sed hinc minime debemus reprehendi, quia causam humano generi super omnia necessariam doluimus evacuari, Si Dominus JESUS legem potuisset transgredi. (e) Inanis enim esset fides nostra, inanis & prædicatio nostra, quia posset doceri, peccatum Adæ obfuisse humano generi, mortem autem Christi nihil profuisse. Nunc sequentia videamus, ubi postquam vanis declamationibus, ut supra monstratur, ἄρτον interpretati fuistis elevatum, & sursum portatum a fermento, & sale, calorem & elevationem habentem, horrenda cæcitate abominati azyma dixistis.

(c) Exo. 12.

(d) Joann. 7.

(e) 1. Cor. 15.

Constantinopolitanus.

Azyma autem nihil distant a lapide sine anima, & luto lateris deorsum conjuncta terræ, & sicco luto comparata.

Romanus.

Heu, heu, Domine Deus, ecce compleri videmus Principis Apostolorum præsagium nostris temporibus: (f) *Ex vobis*, inquit, *erunt magistri mendaces, qui inducent sectas perditionis, & eum qui emit eos, Dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur, & in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus judicium jam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat*. Cujus sententiæ concordans Gentium Doctor ait Timotheo: (g) *Hoc scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi & cætera*. Et post pauca: *Quemadmodum Joannes & Mambres restiterunt Moysi: ita & isti resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem; sed ultra non proficient. Insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit*. Unde & vos impudenter detrahentes azymis, & illi vivifico mysterio Redemptionis nostræ inauditas injurias irrogare non timetis. Nec mirum si in secretis cœlestibus acies mentis vestræ caligat, quandoquidem in terrenis tam perverse erras, ut azymum, quod visu & tactu, atque gusto simul, & usu quotidiano panem comprobat, lapidem seu siccum lutum lateris credat. Et o quam dignam erroris sui mercedem vestra vesania reciperet, si vobis retrusis, & omni consolatione humani victus frandatis, lapidem seu siccum lutum lateris apponeret aliquis pro azymis. Ibi proculdubio in summo discrimine vestro discereris plurimum distare lapidem sive laterem ab azymis, & quod lapidibus seu lateribus paries, azymis autem confirmetur cor hominis. Quæ quamvis humanam vitam temporaliter sustentent, tamen sine anima esse sicut & fermentum, nullus negare audet, nisi Manichæus demens. Nam in corporis Chrysti mysterio indubitanter vitalis esca fiunt perpetuo. Sed dum nitimini Apostolicæ Sedi derogare super azymis, putredine inveteratæ hæresis vos scatere monstratis, asserendo animam inesse panibus fermentatis, etiam absque misterio Dominicæ passionis.

(f) 2. Petr. 3.

Græcorum dicteria refelluntur.

(g) 2. Tim. 3.

Quod autem calumniamini azyma deorsum terræ conjuncta, non negamus vulgo hæc eadem sic parari lapidibus, aut argillæ superposita, non sicut dicitis terræ conjuncta. Verum hæc ad communes usus hominum & cæterorum animalium transeunt. Nam ad magnam Christi mensam non accedunt, sed illud solum, quod diaconi cum subdiaconis, seu ipsi sacerdotes sacris amicti vestibus cum melodia Psalmorum conspersum, & in ferro paratum ex secretario proferunt. Nempe sicut Apostolici Actus indicant, diaconi specialiter constituti sunt super hoc opus, Petro dicente: (h) *Non est æquum relinquere nos verbum Dei, & ministrare mensis*. Vos autem, quia sicut facere nos reprehenditis, nec in lapide, aut argilla, seu aliquo metallo vestrum fermen-

Diversum a communi azymum quod consecratur.

(h) Act. 6.

ta-

tacum paratis: ergo aut in aqua paratis, aut de cœlo manna venit vobis, quod ad humanos & divinos usus babetis. Sed ad reliqua frivola vestra veniatur. Non invenitur (*a*) Moyses dixisse azyma malæ passioois & tribulationis symbola esse, *sed lacbemoni*, id est panem afflictionis; non quod naturaliter aliquid afflictionis in se habeat, sed quod Hebræis ad memoriam revocet, quia ab Ægyptiis eaire compulsi conspersam farinam antequam fermentaretur, apportarint in humeris. Quæ ut superius sufficienter disseruimus, nil nos tangunt juxta carnalis observantiæ titus. Ideo discutiamus quod sequitur.

(a) Deut. 16.

Constantiuspolitanus.

Jactantia Græcorum.

Nostrum vero Pascha gaudium & lætitia totum est, & extollit uos ab humo propter gaudiom ad cœlum; sicut & fermentum propter proprium calotem panem: qui panis omni suavitate repletus est. Azymum vero oeque sal, nequa fermentum babens lutum est aridum; aut non audistis Jesum dicentem: (*b*) Discipulis suis, *quia vos estis sal terræ, &* (*c*): *quoniam simile est regnum cœlorum fermento, quod accipiens mulier abscondit in farina satis tribus, donec fermentaretur totum?* Mulierem sanctam Ecclesiam vocat, satis vero tiibus, hoc est, tribus modiis tepletis, Pattem & Filium & Spiritum sanctum, quorum nequaquam luiulentum azymum est particeps.

(b) Matth. 5.
(c) Id. 13.

Romanus.

Quale Pascha in hac vita.

Optamus vobiscum celebrare Pascha, quod totum sit lætitia, & plenum gaudium, in terra scilicet viventium, quia boc nemini concessum est in terra morientiom, ubi & de præteritis scandalis sobest gemitus, & de futuris metus. Unde si cupitis de continuo Pascha postmodum gaudere, io isto annuo non sitis interim sine rimore, sed sicut Psalmista monet: (*d*) *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*: atque instanter cum Apostolis (*e*) petite; *ut gaudium vestrum sit plenum*. Illud atiam quod asseritis, idest, vestrum Pascha vos ab humo sustollere ad cœlum præ gaudio; ita agere decet omnino: (*f*) *Quia si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.* Sin alias, jam non levatur anima vestra ad Deum, sed contra Deum. Sane quoniam vestrum gaudium comparatis fermento, quod suo calore panem extollit: ambigimus jam quale illud gaudium sit, quia fermentum in bono accipi via invenimus, nec fermentatus panis absque consecratione est aliqua suavitate plenior azymis panibus, quos plerique sibi salubriores & sapidiores arbitrantur. Sed qualis fuerit propositio, aperit hac vestra conclusio.

(d) Ps. 2.
(e) Joann. 16.
(f) Colos. 3.

Constantiaspolitanus.

Azymum vero neque sal, neque fermentum habens lutum est aridum.

Romaaas.

Detrahentes azymis Græci confutantur.

Iteratis contumeliis intantum azyma lacessitis, ut pene omnibus visibilibus & invisibilibus naturis injuriam irrogetis. Si enim (ut definistis) lutum aridum est, quidquid neque sal, neque fermentum habet: ergo beati spiritus & animæ justorum, sive ipsa quatuor elementa, ex quibus omnia visibilia existunt, lutum aridum sunt, quoniam neque sal, neque fermentum habent. Nec sufficit vobis tantum nefas evomuisse, nisi insuper Dominum testem vestræ opinionis produceretis, quasi pro sola commendatione & confectione vestri fermentati dixerit Discipulis: (*g*) *Vos estis sal terræ*. Et (*h*): *Simile est regnum cœlorum fermento*. Ergo quia verba, quæ suot spiritus, & vita, ad litteram placet vobis intelligere: placeat etiam fermentato vestro aliquid palmitum, & sinapi adjungere. Nam idem Dominus dicit Discipulis: (*i*) *Vos estis palmites*. Et: (*k*) *Simile est regnum cœlorum grano sinapis*, qood scilicet calorem administrat, quem tantopere vestra calumnia in fermentu collaudat. Noveritis tamen ipsam de fermento absconso expositionem vestram Catholico dogmati contrariam. Si enim mulier illa Ecclesiam signat, & tria sata sanctam Trinitatem, ubi & quando, & ad quid Ecclesia in ipsa beata Trinitate fermentum abscondit? An forte quisquam summo & incommutabili bono Deo quidqoam augmenti aliquando conferre potuit, aut poterit? Quapropter convenientius parabolam hanc exposuissetis, si regnom cœlorum sanctam Ecclesiam significare dixissetis; fermentum aotem doctrioam Apostolicam, tria sata, tres filios Noe, quibus post diluvium mensuratur farina, id est totius humani generis massa. In qua utique mulier, idest coæterna Deo Patri sapientia facta ex muliere, doctrinam Apostolicam quasi fermentum recondidit, & regnum cœlorom, idest præsentem Ecclesiam ex diversis natioonibus coadunavit.

(g) Matth. 5.
(h) Id. 13.
(i) Joann. 15.
(k) Luc. 13.

Jam quia post multiplices azymorum obtrectationes ad hoc prorupit vestra insolentia, ut in ipsa terribilia & vivifica sacramenta Redemptionis nostræ apertis contumeliis irreverenter insurgat, & azymum exclamat lutulentum, & nequaquam S. Trinitatis particeps esse: respondere cogimur deinceps vobis stultis juxta stultitiam vestram, ne vobis sapientes videamini.

Certissime sciatis, quod gloriatio vestra stercus est, & vermis. Hodie enim extollimini, & cras non invenieminl, & se-

Digitized by Google

(a) Pf. 34. (b) Eccl. 22. (c) Job. 20.

secundum Psalmistam, (a) ut pulvis ante faciem venti comminuemini; & ut lutum laterum delebimini, juxta Proverbia Sapientis: (b) De stercore boum lapidandi, & veiut stercus in via conculcandi, sicat & antecessores vestri hæretici, ac præcursores Antichristi. Ut enim in libro beati Job dicitur: (c) *Ex quo posuit Deus hominem super terram, cognoscitur laus impiorum brevis esse & gaudium hypocritæ ad instar puncti*. Unde quia in eo putatis vos sapientes, si aliorum institutionibus detrahatis: hinc par pari referemus, quod vestram impudentiam mordebit, ut retrahat a reverandorum sacramentorum injuriis. Salva ergo, ut dignum est, reverentia corporis Domini nostri JESU Christi, & in fermentato, & in azymo, perquiramus, an fermentatum ad humanas mensas præparatum sincerius ac mundius sit plebejo azymo: & primo omnium ab origine fermentatum repetamus, ut perspecta diligenter ejus scaturigine veram judicium de puritate fermentati habeamus. Necesse est enim, ut rivus fontis sui qualitatem, & naturam sequatur. Ita enim originem fermenti invenire cupimus, sicut hominis cujuslibet originem ipsam matrem omnium terram invenimus. Nam si hominis originem alium hominem dixerimus, jam propago, non origo erit; quomodo nec fermentum fermenti origo esse poterit. Sicut enim sententia vulgi extat, fermenti origo sit, cum aut spuma musti, seu fæx cujusdam rusticæ potionis, quæ apud Galios cervisa dicitur, vel certe jus elixati hordei, aut ciceris, sive lac ficulneæ, vel pecorum corruptum injicitur conspersæ farinæ. Cum ergo spuma, fæx, elixatura leguminum, & lac ficus vel pecorum corruptum apud homines computentur inter sordida, constat fermentum sordibus non carere per omnia. Massa autem, cuicumque fermentum injicitur, necesse est corrumpatur. Sicut ait sapientissimus Paulus: (d) *Modicum fermentum totam massam corrumpit*. Ubicumque autem corruptio, tam in divinis, quam & in humanis litteris dicitur, ibi etiam deterioratio, seu vitiositas aliqua substantiæ accidisse comprobatur. Unde si non potest aliquando corruptio in bonam partem intelligi, nulli dubium est, quin fermentato azymum mundius sit; quod nullam corruptionem fermenti admittens, ex munda farina tamen, & pura aqua conficitur. Fermentum quoque si aliquandiu in massa negligitur, tanto acore eam corrumpit, ut ultra humanis usibus non prosit.

De fermenti origine.

(d) 1. Cor. 5.

Deinde panis fermentatus parvo situ efficitur mucidus: quod rarissime incurrit azymus, utpote planus, & solidus, non tumidus, & cavernosus uti fermentatus. Qui licet magna ex parte impar sit vestris laudibus; tamen per omnia par est vestris moribus. Ipse enim fermento veteri corruptus deprehenditur acidus, cavernosus, & tumidus; & vos haud secus humana opinione corrupti loquacitate, apparetis acidi, calliditate cavernosi, & ut divinæ scientiæ vacui, humana scientia inceditis inflati, juxta illud dictum Apostoli: (e) *Scientia inflat*: Cui etiam supradicta vitia inesse idem Apostolus attestatur, Timotheo dicens (f): *Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri JESU Christi, & ei quæ secundum pietatem est doctrinæ, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones, & pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati sunt*. Quod vero fermentum sicut præfari sumus, in divinis, & humanis litteris in malum ponatur, Dominus ipse in Evangelio testatur: (g) Cavete, inquiens, a fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis. Et Paulus: (h) *Expurgate* inquit, *vetus fermentum*. Et paulo post: *Epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ*. In sæcularibus quoque litteris Satyricus effœminationem, & corruptos mores Romanorum redarguens ait: Quid didicisse nisi hoc fermentum, & quæ semel intus innata est rupto jecore exierit caprificus. Et si omnes scripturas perscrutati fueritis, nunquam & nusquam fermentum in bonam significationem poni invenietis, nisi in uno loco Evangelii, ubi regnum cœlorum fermento simile Dominus dicit; doctrinam videlicet Apostolicam significans. Si vero omnes revolvatis scripturas, nunquam & nusquam invenietis azyma poni in significatione contraria, sed aut sinceritatem, aut veritatem significare, sicut Apostolus dicit: *Epulemur in azymis sinceritatis, & veritatis*. Unde vestra duplicitas suo fermentato contenta, Romanæ & Latinæ simplicitati azymum extorquere desinat, ne si pertinax fuerit, anathema maranatha cum suo fermentato fiat, & Prophetam sibi exprobantem audiat: *Ite (i) ad Bethel, & impie agite, & sacrificate de fermentato laudem*. Nunc videatur quænam Ecclesiarum majori diligentia, & subtiliori significatione Dominici corporis proprietatem vel veritatem imitetur.

(e) 1. Cor. 8. (f) 1. Tim. 6. (g) Matth. 16. (h) 1. Cor. 5. (i) Amos 4.

Cui similes Græci.

Romana quippe & Occidentalis Ecclesia a ministris sacri altaris in secretario confectum offert azymum, quod ex grano frumenti, & limpida lympha per ignem fuerit præparatum, significans, se in una Mediatoris Dei & hominum hominis Dei JESU Christi persona tres perfectas credere & venerari substantias, humanam scilicet carnem, animam rationalem, & Verbum Dei Deum; & granum quidem assimilari carni, quam de so-

Azyma confecta in secretario offeruntur.

ſola virginis carne, quaſi ex gremio matris terræ ſola virtute cœleſti, non autem aliqua commixtione virili factam omnipotens divinitas animavit, puriorem ſubſtantiam, ideſt, animam, quaſi aquam præclaram & mobilem ei infundens. Quas geminas ſubſtantias ab ipſius virginalis conceptionis exordio Verbum Dei rite ſuſcepit, & mediante ſuæ divinitatis calore tamquam igne ſibi conſtrinxit, & conſolidavit. Taliter præparatus azymus fidelii invocatione totius Trinitatis fit verum & ſingulare corpus Chriſti, non ſicut Theopaſchitæ volunt, corpus Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, quod & vos videmini ſentire, dicentes Patris, & Filii, & Spiritus ſancti particeps non eſſe azymum, ut ſubaudiatur, ſicut fermentatum eſt particeps eorum.

Error Græcorum.

Ex qua prava ſententia, ſi non vultis cum Theopaſchitis damnari, nolite in ipſa commemoratione Dominicæ paſſionis aliquod participium, ſeu communionem præter ſolam conſecrationem, vel cooperationem concedere ſanctæ & impaſſibili Trinitati, quia mors ſolius humanitatis Filii Dei annuntiatur in illo ſacramento viſibili, ut Apoſtolus ait: (a) *Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.* Ipſe quoque Dominus JESUS in ſpeciali commemorationis ſuæ privilegio Diſcipulis diſtribuens panem, ait: (b) *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur*: Meum, inquam, quod Spiritus ſancti ſeptemplici gratia ſubnixum ipſa ſapientia Dei patris æterni ædificavi mihi templum quadraginta & ſex diebus in utero, & ex utero intactæ Virginis; quodque mox pro vobis, & pro multis per paſſionem crucis in mortem reſolvendum omnipotens Trinitas poſt triduum ſuſcitabit, non permittens Sanctum ſuum videre corruptionem. Meum, inquam, hoc eſt filii Dei, & filii hominis, qui vadit, ſicut ſcriptum de illo. Quapropter ſicut prædiximus, tota beata Trinitas in conſecratione Euchariſtiæ cooperatur, ſed ſola mors Chriſti in fractione ejus, & in eſu annuntiatur.

(a) 1. Cor. 11.

(b) Marc. 14.

Fermentatum Græcorum quale.

Hinc jam quæ apud vos habeatur diſciplina, & cautela ſuper tanto myſterio, animadvertamus. Vos aliquando pretio fermentatum u quocumque viro, ſeu fœmina præparatum habetis, in tantum ut nonnumquam ab ipſis publicis negotiatorum tabernis emptum panem ad Dominicam menſam transferatis; quem tractatum illotis, & ſordidis quorumlibet manibus negare non poteſtis. Qui ſane juxta veſtram narrationem quinque ſubſtantiarum particeps eſt, ideſt, fermenti, farinæ, ſalis, aquæ, & ignis. Quarum omnium ſignificationes congruas in illa ſimplici & ſincera carne Salvatoris ſi habetis, date nobis. Par eſt enim, ut de fermentato nobis rationem ponatis, quemadmodum nos de azymis vobis, ne forte, quod abſit, perverſitas Maulchæorum ad fulciendum errorem ſuum afferat has quinque ſubſtantias in ſacrificium Chriſtianorum aſſumi propter quinque antra tenebrarum, quæ fingunt, mentiendo ſibi. Date quoque evidentem cauſam illius circumciſionis, qua coronulam panis ad ſanctum ſacrificium ferro levatis; cum immaculata hoſtia immaculatum corpus Domini aptius videatur ſignificare, & integritas panis, integritatem Eccleſiæ; quæ corpus Domini fit participatione ejus integerrimi corporis. Quod qualiter fieri debeat, Paulus Corinthiis ita prædicat: (c) *Panem quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt? quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane, & uno calice participamus.* Unde & Dominus panem accepiſſe, benedixiſſe, & fregiſſe, non autem legitur ante vel poſtea inciſiſſe.

(c) 1. Cor. 10.

Deinde quod ſanctum panem vitæ æternæ in calice intritum cum cochleari ſumere conſueſtis, quid opponitis? neque enim ipſe Dominus panem in calice vini intrivit, & ſic Apoſtolis dedit, dicens. Accipite, & cum cochleari comedite, hoc eſt enim corpus meum. Sed ſicut ſancta Romana Eccleſia uſque nunc obſervat, panem integrum benedixit, & fractum ſingulis particulatim diſtribuit, dicens: (d) *Accipite, & comedite hoc eſt corpus meum.* Quibus, poſtquam cœnatum eſt, calicem porrexit, dicens: *Bibite ex eo omnes.*

(d) Matth. 26.

Uſus Eccleſ. Hieroſolymitanæ latinæ ſimilis.

Quam reverendam Angelis, & hominibus inſtitutionem etiam ſancta Sion, prima ſcilicet Eccleſia, uſque ad hæc moderna tempora, ſicut ab Apoſtolis recepit, fideliter retinuit. Adeo ut quidam Heroſolymitanorum pontificum, datis epiſtolis, ſignificaverint, quantum illorum inſtitutio diſcrepet a Græcis. Sic enim ſcriptum reliquerunt. Ex ipſa ſancta civitate Hieruſalem, quæ & ſancta Hieroſolyma, exiit Fides Chriſtiana; in ipſa quoque ſancta Sion, & ſancta Reſurrectio primæ Eccleſiæ dicuntur, & veraciter habentur. In ipſo ſancto & venerabili loco adimpletur divina & immaculata oblatio Domini noſtri JESU Chriſti, ſicut decet per ordinem. Et puto quia bene faciunt ibi, quod nonniſi integras & ſanas ponunt ipſas oblationes in ſanctas patinas, nec quomodo Græci habent lanceam ferream, qua ſcindunt in modum crucis ipſam oblationem, ideſt * pro ſancto Miſſæ. Porro in præfatis ſanctis Eccleſiis cum ipſa ſancta patina ſanctam anaphoram, ideſt oblationem exaltant. Etenim veræ, & aptæ ſunt ipſæ oblationes, tenueſque ex ſimila, lanceam vero ferream neſciunt niſi quæ latus Domini noſtri JESU Chriſti aperuit. Cochlear autem, cum quo communicent, ſicut in Eccleſia Græcorum, minime habent, quia non ita com-

miscent functam communionem in calice, sed solu communione communicant populum. Itaque & in magnis, & in parvis Ecclesiis hunc morem traditam sibi a sanctis Apostolis habent omnes Christiani ipsius provinciæ. Græci autem cohabitantes eis, alii sic, alii qualiter a suis acceperunt. Ad hæc, si quid ex sancta & venerabili Eucharistia in Hierosolymitanis Ecclesiis superfuerit, nec incendunt, nec in foveam mittunt, sed in pyxidem mundam recondunt, & sequenti die communicant ex ea populum, quia quotidie communicant ibi, eo quod conveniunt illuc ex diversis provinciis Christiani qui propter Fidem & maximum amorem Filii Dei communicari ibidem desiderant; quia, & locus ipse venerabilior, & sanctior est omnibus locis in omni terra; & ibi est Sepulchrum sanctum & honorabile Domini nostri JESU Christi, & sanctus Calvariæ locus.

Detestatio pravi usus.

Subterrare autem, vel infodere sanctam Eucharistiam in terra, sicut quidam dicuntur agere, aut in lagenam mittere, aut effundere illam, negligentia magna est, & nullus timor Dei. Etenim Fides Christianorum ipsa impolluta, & divina mysteria sunt, sicut quod Christus dixit: (a) *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, vita vivet in æternum*. Sed de his hactenus, præcipue cum vos ipsi possitis hæc colligere subtilius ex tenore epistolæ illius, quam istic ex Græca Latinam pene fecimus. Ubi luce clarius intelligi datur, eumdem ritum divini sacrificii sanctam Hierosolymitanam Ecclesiam observasse antiquitus, quem sacrosancta Romana Ecclesia observare non cessat hactenus. Siquidem tenues oblatas ex simila præparatas integras & sanas sacris altaribus nos quoque superponimus, & ex ipsis post consecrationem fractis cum populo communicamur, & tunc demum calice meri & liquidi cruoris potamur: quandoquidem nemini Discipulorum nisi Judæ (b) proditori intinctum panem a Domino porrectum invenimus, significante, quod eum esset traditurus. Pari modo etiam residuum Dominicæ oblationis reponimus.

(a) Joan. 6.

(b) Ibid. 13.

Christi exemplo factum quod sit.

Jam quia sufficienti auctoritate novi & veteris Testamenti constat, Dominum nostrum JESUM Christum commemorationem suæ passionis recolendam in azymo Discipulis sub ipsa cœna commendasse, sicut hodieque sancta Romana, & Latina Ecclesia noscitur recolere; dicere debetis cujus institutionem in fermentato tam obstinate defenditis. Nempe quicumque seu qualiscumque ille fuerit, juxta beatum Job (c) compositus Deo, qui est ipsa justitia, & sapientia, nec justus, nec sapiens erit. Nec potest fieri ut quilibet convenientius aut verius commendare prævaluisset sacrosanctum mysterium Fidei, quam ipse, qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suavitatis, Agnus immaculatus, qui tollit peccata mundi. Cui comparata etiam perfecta cujusvis scientia summa est ignorantia. Quapropter eventilemus reliqua dicta vestra.

(c) Job. 9.

Constantinopolitanus.

Dicit autem & David de Christo: (d) *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*. Qui ante Moysem & Abraham, cœli, & terræ, & cæterarum creaturarum agnoscens Deum exurgens obtulit illi panem & vinum. Ideo dicit divinus Apostolus: (e) Quoniam si consummatio per Leviticum sacerdotium erat, non secundum ordinem Melchisedech sacerdos Christus diceretur. Et quia translato sacerdotio necesse est, ut legis translatio fiat. Quæ lex lutulenta constituit azyma Judæis custodire. Idem ipse magnus (f) Paulus ad Corinthios prima Epistola de his loquens, inquit: Fratres, ego accepi a Domino, quod & tradidi vobis. Quoniam Dominus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite & comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & de calice: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite quotiescumque bibetis in meam commemorationem. Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis.

(d) Ps. 109.

De Azymis rursum objectio.

(e) Hebr. 7.

(f) 1. Cor. 11.

Romanus.

Quamdiu vestigia doctiloqui Pauli fideliter tenuistis, omnino irreprehensibiliter cucurristis; sed mox ut præcurrere tentastis, miserabiliter deviastis. Quibus non sufficit aberrasse, nisi insuper Doctorem Gentium in fide & veritate maluisseris post vos reluctantem trahere, quam illius vestigia repetundo, errorem vestrum evadere. Insuper inauditum præjudicium eidem facitis, quando suis dictis eum impugnando azyma lutulenta pronuntiatis; quæ tam ipse, (g) quam omnis Catholicus esse sinceritatis & veritatis asserit. Illam deinde etymologiam vestram super pane contra nos defensando complicem vestrum tantum Apostolum laboratis efficere, quasi in eo quod veraces Evangelistas secutus ait: Accepit panem, nonnisi fermentatum voluisset insinuare. Quod si fieri potuit, inanis prædicatio, & labor tanti Apostoli erit, evacuabitur mors Christi, quia jam non tradidit semetipsum pro nobis, sed juste interiit, sicut transgressor legis. Verum quam sit hæc vestra etymologia frivola, satis abundeque ostenditur supra. Jam videamus quorsum pertrahere conemini tantum Apostolum suæ assertionis funibus.

Confutatio object. de Azymis.

(g) 1. Cor. 5.

Constantinopolitanus.

Detestatio Azymorum.

Azyma vero neque commemorationem habent Domini, neque mortem annuntiant, sicut Mosaica, & ante mille quadringentos annos ex lege constituta, & per novum Testamentum, hoc est, per sanctum Evangelium, & per Christum maledicta, & derelicta.

Romanus.

Objurgatio & dilutio objecti de Azymis.

O sacrilega temeritas! o virosa & maniosa Manichæorum dicacitas! o ab hominum auribus & cordibus procul abigenda impietas! Eone pertraxistis Apostolum, ut in tantæ perfidiæ barathrum præcipitaretis vobiscum? Ecce illud pestiferum ovum, quod tamdiu parturistis, repente peperistis. Ex quo qui comederit morietur ut (*a*) Isaias propheta dicit) & quod fuerit confotum, erumpet in regulum. Ecce, ut claret, dolorem concepistis, injustitiam parturistis, iniquitatem peperistis, & contra ipsam veritatem & omnes divinas paginas mentili impudentes latratis, ipsum Filium Dei legem, & azyma quæ constituerat, maledixisse. Sed o sancta, o bona, o venerabilis lex cum universis mandatis & observationibus tuis! quicumque te, & tua usque ad unum jota maledixit, maledicit, aut maledicet, sit ille maledictus. Potuitne, aut debuit Dominus noster sic ingratus esse, ut tam fidelem & devotum præconem, & constantissimum testem suum aliqua maledictione confunderet, qui non cessavit tota sua intentione signis, mandatis, sacrificiis, ceremoniis atque verbis gloriam ejus conclamare? Et ubi didicistis, quod Dominus legi vel azymis maledixerit? forsan dicturi estis, ubi novum Pascha tradidit Discipulis, aut ubi surrexit a mortuis. Sed ut superius liquido cognoscitur, ex ipsis benedictis, & fractis novum Pascha instituit, & ipsa suæ Resurrectionis die a duobus invitatus in Emaus (*b*) castello accepit panem, benedixit, & mox cognoverunt eum in fractione panis. Quem omnimodis azymum fuisse constat, quia usque ad octavas Paschæ nullo modo fermentum in omnibus finibus Israel apparebat. Sane quod ipse factus sub lege, legis testimonium habuerit, dicit Judæis: (*c*) Scrutamini Scripturas, in quibus vos putatis vitam æternam habere, & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me. Et iterum: (*d*) Si crederetis Moysi, crederetis & mihi; de me enim ille scripsit. Unde in alio (*e*) loco protestatur, se non venisse solvere legem, sed adimplere. Cujus quodlibet minimum mandatum quisquis solveret, etiam in regno cœlorum, idest præsentu Ecclesia minimus foret, nedum illam futuram aliquo modo introiret, in qua factor & doctor legis magnus vocaretur, & esset. Ipse quoque suæ Resurrectionis die duobus supradictis Discipulis, (*f*) incipiens a Moyse & omnibus Prophetis interpretabatur Scripturas, quæ de ipso erant. Deinde undecim congregatis dixit: (*g*) Oportebat impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi & Prophetis, & Psalmis de me. Et quia oportebat pati Christum, & resurgere a mortuis tertia die, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remissionem peccatorum per omnes Gentes. Ecce breviter Salvator innotuit Incarnationis ac Passionis suæ humilitatem, atque Resurrectionis gloriam, omniumque Gentium vocationem, & per baptismum salvationem in veteri Testamento præmonstrata, & in novo fuisse exhibita, ut merito Evangelium nihil aliud sit dicendum quam legis expositio.

(*a*) Isai. 14.
(*b*) Luc. 24.
(*c*) Joann. 5.
(*d*) Ibidem
(*e*) Matth. 5.
(*f*) Luc. 24.
(*g*) Ibid.

Lex proficua.

Quæ lex velut bajula, & nutrix Christi & Ecclesiæ, id est, sponsi & sponsæ, capitis & corporis in plenitudine temporum prævia Evangelicæ gratiæ & veritatis lucerna publicis visibus pariter revelavit, quos diu in secretis cubiculi occultavit. Tunc repente illius speciosi forma præ filiis hominum omni creaturæ resplenduit, ubi per sanctos Apostolos, quibus aperuit sensum, ut intelligerent Scripturas, mysterium cunctis retro sæculis absconditum in omnem terram, & usque in fines orbis transmisit. Maledicendusne est ergo uterus ille, qui spiritu Dei gravidatus ab initio parturivit omnia sacramenta Christi, & Ecclesiæ, tandemque in fine sæculorum peperit ipsum Evangelium prædicandum ubique? siquidem vetus Testamentum efficit, ut per novum libera fronte prædicetur partus Virginis, & credatur resurrectio ex mortuis, atque per lignum, aquam, & spiritum reparatio humani generis. Alioquin deleto veteri Testamento, novum evanesceret, fabulaque putabitur omnino, nec retineri poterit absque charactere suo; quoniam nec paries stabit sine fundamento. Quod ipse Dominus suis factis & dictis supposuit, & Apostolis seu prædicatoribus suis inspiravit, narrationis suæ cursum firmasse ancora Testamenti veteris, cujus auctoritatem primus magister Ecclesiæ profitetur certiorem esse illa voce, (*h*) quam super Dominum transfiguratum factam audivit.

(*h*) 2. Pet. 1.

Lex fundamentum.

Unde firmissime credendum est, & liberrime profitendum, quod quicumque veteri Testamento contradicit, etiam novi adversarios existit; quod velut rota in medio rotæ inesse veteri sanctus Ezechiel (*i*) vidit. Deinde quasi subjectum, vel fundamentum est vetus Testamentum, cujus ædificium, vel superior pars constat novum, quod necesse est deficiat, vel corruat, deficiente, vel corruente subjecto cui insidebat; & subjecto quidem seu fundamento permanente, permittantur superedificia sæpe: intereunte autem

(*i*) Ezech. 10.

vel

vel ruente nequeunt pariter non intelligere vel ruere. Hoc utique Dominus utriusque Testamenti lator intelligi volens, cum possit omnipotenti voluntate vacuas sex hydrias (*a*) in nuptiis vino de nihilo repente creato implere; maluit tamen certi mysterii gratia prius aqua easdem hydrias a fessis ministris usque ad summum impleri, & post solo nutu suo mirabile vinum fieri. In quo provido Redemptoris nostri facto discimus aquam non substantiam suam, sed qualitates, idest saporem, & colorem, & si qua sunt hujusmodi, permutasse: ut animadvertamus ipsum Dominum vetus Testamentum, quo sex mundi ætates per ministerium priorum Patrum repleverat, non evacuasse, sed innovasse; nec inde quidquam reprobando minuisse, sed quod ei inerat, & latebat, approbando exhibuisse. In quibusdam enim sola pronuntiatione temporum, seu varietate excepta, lex, & Evangelium idem concorditer clamant. Verbi gratia, lex prædicit: (*b*) Prophetam suscitabit vobis Dominus de fratribus vestris. Et: (*c*) Ecce Virgo concipiet & pariet filium: Evangelium prædicat; Propheta (*d*) magnus surrexit in nobis, & Virgo concepit, & peperit filium. In quibusdam etiam tempore & themate salvo, commemorant voces pietatis & impietatis, (*e*) ut est: Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me? &: (*f*) Speravit in Domino eripiat eum, salvum faciat eum, quoniam vult eum.

(a) Joann. 2. (b) Deut. 18. (c) Isai. 7. (d) Luc. 7. (e) Matth. 27. (f) Ps. 21.

Cui lex non sapit.

Porro si alicui insipida videtur talis lympha, noverit, nullo vitio lymphæ istud sibi contingere, sed nimio palati sui stupore. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei: stultitia siquidem est illi lex Dei: nec novit ex ea mantis ventrem salubriter replere, sed perniciose distendere. Spiritualis autem qui judicat, discernit omnia, debriatus ea cum nostro architriclino Paulo fideliter decantat: (*g*) *Scimus quia bona est lex, si quis ea legitime utatur*. Et illud: (*h*) *Scimus, quoniam lex spiritualis est*. Quod si lex spiritualis est, ministratio spiritus sit spiritualiter examinata, & ministratio mortis carnaliter discussa. Quamvis enim lex suapte natura sit vita, vitio tamen hominum mors sit, sicut idem Apostolus dicit: *Quid ergo dicemus* (*i*) *Lex peccatum est? Absit, sed peccatum non cognovi nisi per legem*. Et post pauca: *Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum & justum & bonum: quod ergo bonum est mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem*. Et rursus: (*k*) *Invenio igitur legem volentem mihi bonum facere, quoniam mihi facere, malum adjacet*. Tandem si sapienter audistis, quæ præmisimus resipiscite ab injuriis legis quam sanctam, & mandatum sanctum & justum, & bonum affirmat Apostolus, ne medicum demonstrantem morbos, & curare volentem videamini obruere lapidibus, tamquam phreneticus.

(g) 1. Tim. 1. (h) Rom. 7. (i) Ibid. (k) Ibid.

Quædam pro tempore tantum data.

Porro numerosa Patrum conjugia, & ex tribus sua, atque carnalia sacrificia, & circumcisionis, seu variarum purificationum ceremonias, ciborumque differentias noveritis temporaliter carnalibus aut promissa, aut jussa, ut eos talium jugo, vel licentia mandatorum retineret, ne ad idololatriam, seu ad cætera flagitia corruerent; spirituales autem significatione futurorum bonorum, quæ in his repromittebantur, jugiter sublevaret, ut advenientia a longe conspicerent, & devote salutarent. Quod licet hujusmodi observationibus pro loco & tempore viderentur nimium dediti, ut sua condescensione paulatim brutas plebes per signa traherent ad res; tamen quid in his senserint, ex his beati David: (*l*) dictis liquet: *Si voluisses sacrificium dedissem: utique holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo spiritus contribulatus*. Unde rursus ait: (*m*) *In me sunt Deus vota tua*. Cujus personam suscipiens carnali populo contestatur dicens: (*n*) *Numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Immola Deo sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua*. Nonne huic, & reliquis Patribus aqua legis colorem & saporem mutaverat, quæ pallida & insipida carnalibus apparebat? Quippe his frigebat, quæ illis sic calebat, ut jam tunc cum Discipulis JESU dicere possent. (*o*) *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis in via, & aperiret Scripturas?*

(l) Ps. 50. (m) Ibid. 55. (n) Ibid. 49. (o) Luc. 24.

In charitate lex perfecta.

Littera enim legis per Moysem data carnales occidebat, cujus spiritus gratiæ & veritate per JESUM Christum facta spirituales vivificabat; ut illi timore temporalis mortis, ac si frigore contracti inde pallerent, unde isti amore æternæ vitæ quasi calore vegetati rubebant, & cum Paulo libere proclamabant: (*p*) *Plenitudo legis est dilectio*, in cujus duobus præceptis charitatis pendere legem universam, Veritas perbibuit: (*q*) *Quod si Deus charitas est*, Deo proculdubio adversatur, quisquis aliquid legi Moysi subtrahere conatur, quam ipse totam in charitate pendere testatur. Quæ charitas gemina carnalibus & terrenis cerimoniis contecta velut quidam bisulcus hamus vermiculis seu volatilcis plumis insertus, & in pelagus humanæ captivationis coelitus demissus vagus & vacuos cœlestium homines inescatos visibilibus, & invisibili mucrone trajecit, & trajectos ad finum Angelicæ libertatis retraxit, dicentes Deo in (*r*) Canticorum canticis: *Trahe me post te*. Et: *Vulnerata charitate ego sum*. Sic dum homo adhæret Deo & homini proximus, decentissima linea, & tamquam aurea mandatorum

(p) Rom. 13. (q) 1. Joan. 4. (r) Cant. 2.

divinorum catena pariter ad paradisum retrahuntur.

Euphrasion contra Sever. pro vet. test.

Deinde quanta instantia Euphrasion Rhodiorum Episcopus legem veterem contra Severianos hæreticos defenderit, ex subjectis verbis ipsius liquet; ubi inter nonnulla alia dixit: Fundamenta domus præclara circa squalida loca sunt posita, ut ea quo sunt superius, nullas contumelias stercorum patiantur. Superiora ergo domus laquearibus auratis, parietibus pictis, & vario marmorum metallo sunt edita; inferiora vero humori terreno vicina digesta etiam superiorum universa suscipiunt. Quid ergo nunc faciemus? si auferimus inferiora superiora corruunt. Tamen si destruenda erant inferiora, non hoc alius poterat nisi Dei Filius facere. Videamus ergo, utrum ipse destruxerit hoc, quod nos discimus permanere: *Putatis* inquit, (*a*) *quia veni legem solvere, aut Prophetas? non veni legem solvere, sed adimplere*. Et vos ergo saltem his & aliis proprii Doctoris vestri vocibus revocati, ab injuriis sacratissimæ legis cessate, ne ab eodem & ab omnibus Catholicis anathema cum Severianis sitis.

(a) Matth. 15.

Sed ne forte adhuc vobis nimium placeatis ex opinationibus vestris, cum nihil tenaatis diligentius, recapitulamus dictum Apostoli, quem supra ad vestrum suffragium violenter attrahere tentastis, quia ait: (*b*) *Si consummatio per sacerdotium Leviticum erat; populus enim sub ipso legem accepit, quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, & non secundum Aaron dici? Translata enim sacerdotio, necesse est, ut legis quoque translatio fiat*. In quibus verbis, sicut superius ostenditur, nil aliud intelligitis consummationem, nisi consumptionem, idest, abolitionem, & finem, non qui perficit, sed qui interimit. Quod longe aliter esse idem Apostolus edocet, dicens: (*c*) *Finis legis Christus ad justitiam omni credenti*. Unde quoniam aliter dicitur finivi panem, aliter finivi telam, accipiamus necesse est Christum finem legis consummantem, non consumentem, perficientem, non annihilantem, complentem, non evacuantem. Qui finis ab initio sæculi promissus, & in fine exhibitus dum penderet in cruce, pro nobis sacrificium vespertinum, & ultimum factus: (*d*) *sciens quia jam omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit: Sitio. Qui cum accepisset acetum, dixit, consummatum est; & inclinato capite tradidit spiritum*. Ubi certe nec Evangelista dixit, ut consumeretur, sed ut consummaretur Scriptura; nec ipse Dominus, consumptum est, sed consummatum est.

(b) Hebr. 7.

Lex consummata non consumpta.

(c) Rom. 10.

(d) Joan. 19.

Ad quam morientis (*e*) vocem velum templi scissum est usque deorsum, ut juxta Apostolum (*f*) accedentibus ad Christum velamen usque tunc positum in lectione veteris Testamenti, significaretur ablatum. Quæ consummatio non per Leviticum sacerdotium fuit; quia attestante Apostolo, (*g*) *nihil ad perfectum adduxit lex*. Ex quibus Apostoli verbis ne forte resumatis ansam calumniandi, attendite, quia non dixit: nil boni fecit lex, sed nil perfecit. Habuit enim (ut idem (*h*) Apostolus ait) *justificationes culturæ, & sanctum sæculare* & tabernaculum manu factum, & pontifices præsentium bonorum, qui per alienum sanguinem semel in anno introeuntes in sancta sanctorum sanctificabant inquinatos ad emundationem carnis, a quibus munera & hostiæ offerebantur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem solummodo in cibis, & potibus, & variis baptismatibus, & justitiis carnis, usque ad tempus correctionis impositis. Christus autem assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manu factum, idest non hujus creationis, neque per sanguinem hircorum & vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa quando per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatam Deo, & mundavit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi. Equidem secundum legem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere. Hic autem & quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium, qui solus proprio semel æternam redemptionem perfecit, quam illi alieno sanguine incessanter imitantes imperfectam retentabant. Quæ ut accessit, omnis ille sacrificiorum seu ceremoniarum carnalium cursus jure conquievit.

(e) Matt. 27.

(f) 2. Cor. 3.

(g) Hebr. 7.

(h) ibid. 9. Vetera in novitatem translata.

Neque enim deinceps pluribus sacrificiis indigemus, quia in uno æternam redemptionem invenimus, quæ per Leviticum sacerdotium incœpta per Pontificatum Domini JESU constat perfecta. Qui non secundum Aaron, sed secundum ordinem Melchisedech ideo sacerdos dicitur, (*i*) quia panem & vinum offerendum atque sumendum in veritate carnis & sanguinis sui constituit Fidelibus. Cujus generatio inenarrabilis de patre sine matre, de matre sine patre, nec initium dierum, nec finem habens, solus verus Rex justitiæ & pacis. Cui quia convenientius assimilatur Melchisedech, non solum ex uno sacrificio, & genealogia, sed etiam ex prænomine, quam Aaron, dicitur sacerdos Christus secundum ordinem Melchisedech, non secundum Aaron. Denique Melchisedech ille nec corpus, sanguinem suum in pane & vino divinitati obtulit, nec sine parentibus, aut initio, & fine fuit, neque substantialiter Rex Justitiæ & pacis: sed quod hæc omnia Scripturæ de illo homine aut tacuerunt, aut dixerunt in manife-

(i) Gen. 14.

Sacerdotium Christi.

Digitized by Google

festinei significatione nostri Melchisedech, cujus ille, sicut & Aaron, umbra non veritas extitit. Ad quem translato sacerdotio, necesse est, ut legis quoque fiat translatio, a littera scilicet occidente ad Spiritum vivificantem, a vetustate ad novitatem, ab imperfectione ad perfectionem, a servitute ad libertatem, & filiorum Dei adoptione, a Judæis ad Gentes, quibus Apostolus ait: (a) *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus abba pater*. Qua utique translatione lex est alterata, non facta alia, immutata non commutata, accessu gratiæ cumulata, non recessu suo exinanita. Sicut Dominus suis inquit: (b) *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum*. Numquid dixit, nisi reprobaveritis, aut omnino reliqueritis justitiam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Sed quoniam justitia illorum erat tantum a malo opere abstinere, voluit Dominus in hoc suorum justitias superabundare, non solum malum ab opere, sed insuper a cogitatione satagerent resecare. Nam illis ex lege bonum erat non occidere, nec mœchari: (c) istis autem super hoc ex gratia optimum & perfectum non irasci, (d) nec concupiscere. Ideo lex ramos malitiæ succidit, gratia vero etiam radices ejus evellit.

(a) Gal. 4.

(b) Matth. 5.

(c) Exod. 20.

(d) Matth. 5.

Perfectionem accipit imperfectum.

Et sicut in Resurrectione hoc ipsum corpus humilitatis nostræ, & non aliud reformabitur; sic & lex ipsa per Evangelium reformata in toto mundo prædicatur. In qua utique reformatione quamvis plurimum decus augeatur, naturæ tamen integritas in illo aufertur, quando ad similitudinem grani seminatum corpus animale surget corpus spirituale; & seminatum in infirmitate, surget in virtute. Hac quoque reformatione cœlum, & terra transibunt, non interibunt, transformentur, non auferentur. Nec moveamur a nostro sensu, nec terreamur, si nonnulla legis sacramenta exhorret animalis sensus, quandoquidem ipsius sancti Evangelii nonnulla mysteria exhorruit hactenus in tantum, ut Domino dicente: (e) *Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: etiam maxima pars Discipulorum ejus ab eo discessissent, dicendo: *Durus est hic sermo, quis potest eum audire?* Præterea novum Testamentum, ideo æternum dicitur, quia proculdubio æterna sunt quæ pollicetur, sicut malis supplicium æternum, bonis vero vitam æternam. Nam quantum ad recitationem, seu conscriptionem, ipsum Evangelium in novissimo die omnino * præteribit, ubi deinceps nec scriptura aliqua necessaria erit.

(e) Joan. 6.

* al. peribit

Cæterum si ad rem pertineret, monstrarem non mille quadringentos tantum sicut scripsistis, sed mille quingentos & amplius annos ab institutione azymorum per Moysem usque ad Passionem Christi decurrisse. Sed cum nostræ intentionis sit Romani ritum sacrificii approbare; Chronographis relinquimus opinionem vestram de præfato azymorum annorum numero reprobare. Itaque si azyma, quemadmodum astruere conamini, per Christum & ejus Evangelium fuerunt maledicta, reprobata, & derelicta, & ideo deinceps non debere offerri in sacrificio Domini, quia per Moysem constituta sunt Judæis; sciatis fermentatum quoque per Moysem constitutum Judæis, sicut in Levitico dicit: (f) *Hæc est lex hostiæ pacificorum: Offeret panes fermentatos cum hostia gratiarum, quæ offertur pro pacificis*. Idem Moyses in eodem: (g) *In Pentecoste offeretis panes primitiarum de duabus decimis similæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domino, offeretisque cum panibus septem agnos*. Sal quoque, quem tantopere prædicatis in fermento, per Moysem ita constituitur Judæis in Levitico: (h) *Quidquid obtuleris sacrificii, sale condies, nec auferes sal fœderis Domini Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione offeres sal*. Quapropter si a nobis non debent offerri azyma, quia Mosaica sunt; nec a vobis debent offerri fermentatum, & sal, quia æque Mosaica sunt. Et quia ab Apostolo (i) audientes, vetera transierunt, ecce facta sunt nova insipienter putatis omnia veteris Testamenti reprobata, & penitus destructa, & ad nihilum redacta sacramenta: hinc jam perpendatis necesse est, ad quantas difficultates properet hæc opinio vestra.

In fermentato convincuntur Græci Judaizare.

(f) Levit. 7.

(g) Ibid. 23.

(h) Ibid.

(i) 2. Cor. 5.

Denique si vetera non proficiendo, sed deficiendo transierunt, unde vobis templum, altare, sacrificium, candelabrum, cortinæ, sanctum chrisma, & thymiama, aspersionis aqua, thuribulum, & cœtera sancti ministerii vasa seu ornamenta, aut vestimenta sacerdotalia? Unde vobis Encænia Pentecoste, & Pascha, seu Quadragesima? Unde vobis pontifices, sacerdotes, & levitæ, ac reliqui Ecclesiastici gradus ex ordine? Unde primitiæ & decimæ? Postremo unde vobis dilectio Dei, & proximi, ac reliqua mandata Decalogi? Quia ergo secundum vos sic nova facta sunt, ut vetera omnino sint relicta, & per Christum maledicta; abiiciamus procul ab ejus Ecclesia, quæ supra diximus, omnia, & plura quæ reticuimus, alia, & veteribus contraria, jam fiant nova. Odio habeatur Deus, & proximus, pater & mater inhoneretur, homo occidatur, omnes mœchentur, furentur, mentiantur, concupiscant, adulterent conjugia nulla sint, omnis homo ad proximam sanguinis sui, & quæ ei affinitate jungitur, accedat. Ad summam quoque nec comedatur, nec bibatur, aut dormiatur,

Quomodo vetera usu retenta.

sed

Digitized by Google

sed relinquatur quidquid vetus Testamentum exhibuit, & exercuit, tam in cultu divino, quam in usu humano; & videbitis, quia nec bestiæ eritis, nedum homines; immo ab eo, quod est aliquid, transibitis ad nihil. Nos potius Catholica aure intendentes tanto Apostolo dicenti: (a) *Si qua ergo nova creatura, vetera transierunt, ecce facta sunt nova*, corde credimus, & ore confitemur, vetera a vetere homine transeundo ad novum hominem JESUM Christum nova facta esse, quemadmodum idem Apostolus mox sequutus curavit declarare: *Omnia autem ex Deo, qui reconciliavit nos sibi per Christum*. Cujus singulari novitate innovantur omnia cœlestia, atque terrestria. Quoniam quidquid ad cultum Dei seu ad commodum sui vetus ille populus cælitus acceperat, ad novum transtulit. Qui ideo novus dicitur, quia ab umbra ad veritatem, a signis ad res, a timore ad amorem, a servitute ad libertatem, a filiis iræ ad filios gratiæ, a carne ad spiritum est translatus. Unde dicit Apostolus: (b) *Vos non estis in carne, sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis*. Et quomodo in carne non erant, quos epistolis instruebat? nisi secundum quod ipse ait: (c) *In carne ambulantes non secundum carnem militamus*. Hinc rursus inquit: (d) *Nemo nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur*. Et: (e) *Vivo jam non ego, sed vivit in me Christus*.

(a) 2. Cor. 5.
(b) Rom. 8.
(c) 2. Cor. 10.
(d) Rom. 14.
(e) Gal. 2.

Sic itaque vobis & omnibus in novitate spiritus ambulare satagentibus, nova facta sunt omnia, templa scilicet & altaria, sacerdotes, sacrificia, candelabra, thuribula, cibus, & potus, & quæcumque carnalis Israel tam in supellectili, quam in mandatis retinebat vetera, ut eadem, & non eadem sint omnia; instar atique aquilæ, quæ dum naturaliter renovatur, juventus eidem accedit, & senectus, non substantia ab ea recedit. Pari tenore prædicamus azymum Christianorum longe distare ab azymo carnalium Judæorum, quos ad umbram veritatis observandam, & captandam sola promissio, & desiderium terrenæ felicitatis incitabat: ut est longævitas, abundantia frugum, successio filiorum, perditio inimicorum, & cætera. Nos vero corpus Veritatis ex azymo & in azymo rite venerantes atque retinentes, ore & corde prægustamus jam, quam suavis est Dominus, unum petentes ab ipso, & hoc requirentes, ut maneamus in eo, & ipse in nobis in æternum. Sane si mutare vultis fermentato azymum, mutato quolibet alio liquore vinum, quo, sicut & azymo, Christus & vetus pascha finivit, & novum inchoavit. Si enim vinum recipitis, aaymum cur abiicitis? Quod vero passio & mors Christi convenientius annuntietur aaymo quam fermentato, & ex hoc comprobatur, quod Dominus ipse azymo Discipulis memoriam sui agendam tradidit, & quod in lege panis afflictionis dicitur: ut per hoc præmoneamur affligere animas nostras, & pariter offerre Deo spiritum contribulatum, cor contritum & humiliatum, illud Apostoli recolentes: (f) *Cum timore, & tremore vestram ipsorum salutem operamini*. Et: (g) *Si compatimur, & conregnabimus*.

Vetera nova reddita.

(f) 2. Cor. 7.
(g) 2. Tim. 2.

Porro quæ per legem fuerunt usque ad tempus correctionis imposita carnalibus Judæis, Paulus breviter colligens, inquit: (h) *Munera & hostia offeruntur*, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem solummodo in cibis, & potibus, & variis baptismatibus, & justitiis carnis. Carnales ergo victimæ, atque purificationes variæ in lege, & in quibus maxima & prima erat circumcisio, & cæteræ justitiæ carnis, ut est differentia ciborum, festivitas tabernaculorum, non arare in bove simul & asino, nec serere agrum diverso semine, & his similia, quæ nil sanctitatis conferebant conscientiis, excepta devotione obedientiæ, & admonitione spiritualis munditiæ, data sunt usque ad præfinitum tempus a Patre, quando per Filium suum factum sub lege redemit eos, qui erant sub lege; cujus carnales justitias evadens idem Apostolus ait: (i) *Quæ aliquando fuerant mihi lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta, & non solum detrimenta, sed etiam stercora, ut inveniar in illo non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed quæ ex Fide JESU Christi*. Quod Colossensibus quoque denuntiat, dicens: (k) *Nemo vos judicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut Neomeniæ, aut sabbatorum, quæ sunt umbra futurorum*. Hactenus defendisse legem Moysi, & azymum Eucharistiæ Christi sufficiat: jam discutiamus vestra quæ restant.

(h) Hebr. 8.
Legalia desierunt.
(i) Philip. 3.
(k) Colos. 2.

Constantinopolitanus.

Sabbata vero quomodo in Quadragesima Judaice observatis? aut non audistis in Evangelio dicentem (l) *Quia transeunte Discipuli in sabbathis cœperunt iter agere, evellentes spicas & comedentes. Dicebant autem Judæi ad Christum: Vides quid isti faciunt in sabbatis? Qui dixit, etiam. An nescitis quid egerit David cum esurierit ipse & qui cum eo erant, quomodo intravit in templum, & panes propositionis comedit? & cætera*. Et quia sabbatum propter homines factum est non homo propter sabbatum. Qui & dicebant: (m) *Quoniam homo iste non est ex Deo, qui sabbatum non custodit*. Et iterum: (n) Loquente Christo in sabbato ei, qui manum aridam habebat; similiter & ei qui dæmonis spiritum habebat, in sabbato mundato, & murmurantibus Judæis & similia dicentibus, dicit Christus: (o) *Hypocritæ, unusquisque vestrum non solvit asinum a præsepe, aut* bo-

(l) Luc. 6.
Calumnia Græcorum in Latinos.
(m) Joan. 9.
(n) Matt. 12.
(o) Luc. 13.

bovem suum in sabbato, & ducit adaquare? Et paralytico simili, quem sanum fecit. Et ideo qui sabbata cum azymis custodiunt, neque Judæi, neque Christiani sunt, sed similes sunt leopardo, sicut magnus dicit Basilius, cujus capilli nec nigri sunt, nec albi omnino.

Romanus.

Dilutio illatæ calumniæ.

Quod nos sabbata nec intra nec extra Quadragesimam Judaice observemus, sufficienter monstratur superius: Vos autem si non Judaizatis, cur saltem Quadragesimæ non parcitis, ne cum Judæis feriati & epulantes, jejunium Christi in sabbato dissolvatis? Unde testimonia Evangelica, quæ posuistis, omnino refragantur vobis, suffragantur vero nobis. Denique nos ut discipuli Jesu non solum iter agimus in sabbato, & spicas evellimus, sed insuper piscamur, & quidquid oportet, operamur, & hora competenti comedimus. Vos quia legitis Discipulos spicas transeundo comedisse, a luce prima in vesperum studetis variis deliciis, & multo mero crapulam continuare. Nec mirum, cum istic quoque obliti etymologiæ vestræ, ex nomine quod est artos, dixistis David comedisse panes propositionis, idest τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, quos negare non potestis fuisse azymos, si qua scientia veteris legis remansit apud vos.

Deinde quoniam sabbatum propter hominem factum est, non homo propter sabbatum, nullo convivio, aut otio honoratur apud nos tamquam dominus, sed oneratur jejunio, & labore, velut devotus servus Dominica sepultura occupatus. Mox succedente die, quam specialiter fecit Dominus, solemniter exultamur, & lætamur, quia in ea Christus resurgens a mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quinetiam pro custodia sabbati non timemus a Christo notari hypocrisi, quoniam in eo non tantum manum aridam, sed & totum corpus curandum offerimus Deo, & medicis. Nec tantum bovem, & asinum solvimus a præsepio, & ducimus adaquare, sed etiam arare. Ast vos volentes esse legis doctores, nec intelligentes, quæ loquimini, neque de quibus affirmatis, assertionem vestræ opinionis sic conclusistis:

Constantinopolitanus.

Et ideo qui sabbata cum azymis custodiunt, neque Judæi, neque Christiani sunt, sed similes sunt leopardo, sicut magnus dicit Basilius, cujus capilli nec nigri sunt, nec albi omnino.

Romanus.

O mirabilis Græcorum philosophia! o ars Pelasga! O Atheniensis & Achademica perspicacia! Unde tibi tantus stupor & vertigo repentina? Vere triplici fune lingua tua divinitus est ligata. Nam Græci sapientiam quærunt, quam simplex prædicatio Christianæ Fidei stultam effecit, sicut Dominus repromisit: (a) *Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobabo. Ubi sapiens? ubi Scriba? ubi conquisitor hujus sæculi? nonne stultam fecit sapientiam hujus sæculi?* qua stultitia vos repleti, nec secundum divinas paginas definistis aliquid, & magnum Basilium secundum humanas monstratis definisse nihil. Falsissimum enim est, ut qui sabbata & azyma custodiunt, nec Judæi, nec Christiani sint; quia verissime Judæi sunt, qui sabbata & azyma custodiunt carnaliter. Sed & illud in infinitam dubietatem recidit, nec ullo modo consequens erit, ut leopardus sit tantum, cujus capilli nec nigri, nec albi sunt; quia præter hunc, innumerabilia animalia existunt, quorum pili nec nigri, nec albi sunt. O egregii scrutatores divini eloquii! O dociles discipuli magni Basilii! an cujus præclaro fonte nihil nisi lutum haurire prævaluistis, cum hinc inde vobis resonaret rivus ille cœlestis lactis æterni mellis, Romanam & omnem Occidentalem Ecclesiam vocans dominam, & obsecrans succurrere perditioni Orientis. Nunc gratis subvertere Latinam Ecclesiam molientes, armamini contra nos quasi Basilii sententia, quæ multo vecordior invenitur illa ridicula Tiresiæ prophetia. Quidquid dicam, aut erit, aut non. Nempe accidit vobis illud Satyrici proverbium: Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. Atque (b) utinam tacuissetis, ut putaremini sapientes, ceu Sapientia dicit: (c) *Stultus si tacuerit, sapiens reputabitur;* modo autem stultitia vestra omnibus nota est. Hinc reliqua perspiciamus.

(a) 1. Cor. 1.

Redarguuntur multipliciter Græci.

(b) Job. 13.

(c) Prov. 17.

Constantinopolitanus.

Quomodo autem & suffocata hi tales comedunt, in quibus sanguis tenetur: aut nescitis, (d) ut omnis animalis sanguis anima ipsius sit, & qui comederit sanguinem, animam comedit? Et idcirco secundum hoc nec Gentiles ex toto sunt: illi occidunt, aut * plagantes comedunt.

De suffocatis objectio.

(d) Levit. 17.

Romanus.

Cur ex lege istud secundum vos per Christum maledicta & derelicta mandatum nobis opponitis? Numquid vobis solis licet quidquid libet, ut modo ad legis patrocinium humiliter recurratis, & modo ab ea superbe tamquam anathematizata resiliatis? Nonne vetus lex, & non

Evan-

(a) Ibid.

Quæ de cibis sententia Pauli.

Evangeliam, (a) interdicit ut omne suffocatum, & captum a bestia non comedatur, quia anima omnis animalis in sanguine est? Constat utique hoc mandatum ex illis esse, quæ carnali populo ad qualemcumque munditiam, seu justitiam carnis, non ad aliquam sanctitatem mentis data sunt ad tempus. Est enim de cibo unde Apostolus (b) dicit: *Nemo vos judicet in cibis*; ac si aperte diceret: Nemo vos velut Judæos discernat ab his, inter quos habitatis, in differentia scilicet ciborum, & in reliquis, quæ idem Apostolus adjecit. Quod autem hic judicare dixerit discernere, in Epistola ad Romanos liquet, ubi de diverso jejunio quorumdam loquens, ait: (c) *Alius judicat diem inter diem: alius judicat omnem diem*. Quapropter quia sicut idem ait: (d) *Alius credit se manducare omnia*: Is qui manducat quædam, observans morem suæ provinciæ, & præcepta majorum suorum, manducantem non judicet. *Tu enim quis es, qui judicas alienum servum*, qui salva fide, & pura conscientia comedit quidquid a majoribus suis comedendum accepit? ut enim Dominus ait: (e) *Non quod intrat in os coinquinat hominem*, & secundum Apostolum: (f) *omnia munda mundis, coinquinatis autem & Infidelibus nihil est mundum, sed inquinata sunt eorum mens & conscientia*. Quod Romanis denuntians ait: (g) *Scio & confido in Domino JESU, quod nihil commune per ipsum, nisi ei, qui existimat quid commune esse, illi commune est*. Et post pauca: *Qui discernit, si manducaverit, condemnatus est, quia non ex fide. Omne autem quod non ex fide, peccatum est*.

(b) Colos. 2.

(c) Rom. 14.

(d) Ibid.

(e) Matth. 15.

(f) Tit. 1.

(g) Rom. 14.

Ob scandalum non ob immunditiam illicita.

(h) Ibid.

Sed quamvis omnia munda sint, tamen secundum eumdem Apostolum, (h) malum est homini, qui per offendiculum manducat aliquid, quod frater modicæ fidei, & adhuc infirmus in fide credit immundum, & propter hoc non comedendum. Cui condescendere debemus in abstinentia escarum hujusmodi, ut possimus eum Domino lucrari, ne religionem Christianam pro aliqua esca incipiat abominari; & cibo nostro perdatur frater, pro quo Christus mortuus est. Nos ergo, quamvis a Domino & ab Apostolis licentiam habeamus manducare omnia, quæ nec nostræ, nec fraternæ saluti officiunt; consuetudine tamen provinciarum, & præceptis majorum nostrorum hactenus detenti, devitamus comedere nonnulla, non quia mala aut immunda sunt, sed quia aut nobis aliquo modo non expediant, aut longo usu in naturam jam versa horrent. Nonne draco (i) populis Æthiopum esca datus dicitur, & nonnullæ nationes quibusdam vescuntur, quæ aliæ penitus abominantur? Cur hoc, nisi quia unaquæque gens in suo sensu abundans, quædam sibi assumpsit, quædam rejecit? Unde nos quoque absque culpa in antidotis plurima percipimus, quæ ex serpentibus, & ex aliis quæ execramur, animantibus assumpta esse non dubitamus. Quod ergo infirmo qualiscumque medicina, hoc fame pereunti qualiscumque esca. Et sicut abominandus non est infirmus artificiali refectus sanguine & cadavere aliquorum reptilium; sic nec fame tabidus, si sanguine & suffocato naturaliter sustentat miserabiles artus, potens etiam ad litteram cum beato Job (k) dicere: *Quæ prius tangere nolebat anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt*. (l) *Omnis enim creatura Dei bona, & nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem*.

(i) Ps. 73.

(k) Job. 6.

(l) 1. Tim. 4.

Et vos peregrinos egenos, & pauperes Christi nec inter Gentiles computatis, quibus nihil est mundum, quia aliquando qualicumque cibo retinent a Deo sibi datum præsentis vitæ munus. Quare non potius signatas arcas pecuniæ, & promptuaria eructantia ex hoc in illud aperitis, & dispergitis pauperibus, ut justitia vestra maneat in æternum, & jam non sit eis necessitas præsumere cibum insolitum? Nunc autem usuris & oppressionibus miserorum ditati & elati calumniamini, si egens omnium sustentetur aliquo, quod vos impinguati & crapulati abominamini, non attendentes *Dominum* (m) *misericordiam malle, quam sacrificium*. Qui primo mensis hominum post cataclysmum admovit omnia, deinde certæ significationis gratia usque ad tempus removit aliqua, quasi immunda, cum atque cuncta fecerit valde bona, & rationalis creaturæ vitium abominabile sit apud eum, non quælibet irrationalium creatura rerum. Voluntas quoque hominum aliquando sibi quædam vendicat, aliquando alienat, ceu Romani paucis annis ante magnum Constantinum porcinæ carnis esum per Aurelianum Imperatorem sibi vendicarunt. Et Græci nunc usque ursinam alienarunt. Et certe si humanum judicium super his interrogetis, immundior erit porcus reptilibus, sordibus atque olido consuetus vivere cœno, quam ursus saginatus glande, & reliquo suo pabulo. Sed sive vos, sive nos, quod a majoribus nostris accepimus, aut usu tenemus, comedendum sic observemus, (n) *ut is qui non manducat, manducantem non spernat, & qui manducat non manducantem non judicet*.

Usus in cibo diversus.

(m) Matth. 9.

(n) Rom. 14.

Considerate tamen ad quantam stultitiam devoluta sit vestra sapientia; quæ cum ab hominibus exquirere deberet finem præceptorum Dei, (o) idest *charitatem de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta*; hoc solum exquirendum putat, an aliquando comederunt carnem ursinam. Cujus usum quamvis non admittatis, admittentibus tamen pro crimine reputare non debetis, quibus E-

(o) 1. Tim. 1.

van-

Suffocata haud paſſim conceſſa.

vangelica & Apoſtolica auctoritas omnia edenda conſtituit. Nec hoc dicentes ſuffocatum, & ſanguinem nobis contra vos defendimus. Antiquam enim conſuetudinem, ſeu traditionem majorum noſtrorum diligenter retinentes, nos quoque hæc abominamur, adeo ut ſanguine vel quocumque morticinio, aut aquis, ſeu quacumque negligentia humana præfocato apud nos aliquando veſcentibus abſque extremo periculo vitæ hujus, pœnitentia gravis imponatur: pro eo maxime, quia antiquas conſuetudines & traditiones majorum, quæ non ſunt contra fidem, leges Apoſtolicas arbitramur. Nam de cæteris, quæ aucupio, aut canibus, ſeu laqueo venantium moriuntur, Apoſtoli (*a*) præceptum ſequimur: *Omne quod in macellum venit manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam: Domini eſt terra, & plenitudo ejus.* Quod etiam ad convivium Gentilium vocatis conceſſit dicens: (*b*) *Si quis vocat vos Infidelium ad cœnam, & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam.* Dominus quoque pro mercede prædicatoribus ſuis providens alimoniam dixit eis: (*c*) *In domo recipientium vos manete edentes, & bibentes quæ apud illos ſunt.* Ecce Dominus non dixit, quædam apud illos comedite, ſed indifferenter quæ apud illos ſunt.

(a) 1. Cor. 10.
(b) Id. 10.
(c) Marc. 10.

Non cibus ſed ſcandalum vetitum.

Quapropter omnis homo, ſcientiam habens, ſi ſimpliciter edit & bibit, quidquid in macellum venit, aut quod ſibi apponitur, nullatenus eſt culpandus, quaſi inde aliquam immunditiam conſcientiæ ſuæ contrahat, quia non quod intrat in os, ſed quod procedit de ore, coinquinat hominem; nec eſca aliqua eſt in vitio, ſed immoderatus appetitus. Verum ne ſcandalizetur frater infirmus in fide qui putat aliquid commune vel immundum eſſe, ſi quis dixerit, hoc ſuffocatum eſt, vel morticinum non eſt comedendum, ut Apoſtolus de Idolothyto ait: (*d*) *Si quis dixerit, hoc immolatum eſt idolis, nolite manducare propter eum qui judicavit, & propter conſcientiam, conſcientiam autem dico non tuam, ſed alterius.* Multa ſiquidem uſu, aut traditione majorum ita obſervamus, ut aliter facientes omnino abhorreamus, ſicut eſt non lotis manibus manducare. Quod quamvis juxta ſententiam (*e*) Veritatis non coinquinet hominem, tamen velut immundum exhorrere ſolet homo hominem non lotis manibus manducantem.

(d) 1. Cor. 10.
(e) Matt. 15.

Sed forſan dicturi eſtis, non ſolum in veteri, ſed & in novo Teſtamento ab Apoſtolis (*f*) traditum Gentibus, ut abſtineant a ſanguine, & ſuffocato. Nec nos neſcimus: tamen pro loco & tempore nonnulla carnalia veteris legis mandata Apoſtolos obſervaſſe ſcimus; quando adhuc quaſi in quodam matutino crepuſculo tenebræ & lux confligebant, & intuentium oculos nunc huc, nunc illuc reducebant.

(f) Act. 15. 21.

Sic Apoſtoli in Judæa commorati aliquando claritate Evangelii expergefacti ab umbra legis recedebant; aliquando neceſſitate vel conſuetudine torpentes in eam recidebant. Denique (*g*) forte aſſociarunt ſibi Matthiam, & templum, in quo adhuc ſanguis animalium offerebatur, orationis gratia frequentabant. Ipſe quoque vertex Apoſtolorum Petrus (*h*) modo cum Gentibus edebat, modo ab ais timens Judæos ſe ſubtrahebat. Cujus coapoſtolus Paulus quamvis diceret Galatis: (*i*) *ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit*; tamen dilectum diſcipulum propter ſubintroductos falſos fratres circumcidit; (*k*) & cum aliis purificatus in templo (*l*) ſacrificium legis exhibuit. Sed ubi ab anguſtiis Judææ excluſi amplitudine Gentium fuere potiti, mox quaſi catenis ſervitutis palam erepti, quotquot ad ſpiritualem gratiam attrahebant, a carnalibus ceremoniis legis avertere, non ceſſabant. Quod proculdubio ex præcedentibus & ſubſequentibus verbis Pauli intelligitur, ubi ſic proteſtatur: *Spiritus* (*m*) *manifeſte dicit, quia in noviſſimis temporibus diſcedent quidam a fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam, prohibentium nubere & abſtinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione Fidelibus, & his qui cognoverunt veritatem, quoniam omnis creatura Dei bona, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur: Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.*

(g) Act. 1.
(h) Gal. 2.
(i) Ibid.
(k) Act. 16.
(l) Ibid. 21.
(m) 1. Tim. 4.

Ecce tantus Apoſtolus raptus uſque ad tertium cœlum, & in ipſum Paradiſum (*n*) ait omnia munda mundis, & nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur, quia per verbum Dei & orationem ſanctificatur: & vos qui eſtis, qui attendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum in hypocriſi loquimini mendacium, ſcripta Latinis populis deſtinantes, ut relinquant mandata Dei, & quæ graviora ſunt legis, judicium, ſcilicet & miſericordiam, & fidem, & ſequantur traditiones, & opiniones veſtras, quaſi uſque nunc nullos habuerint prædicatores ac patres, & neceſſe habeant a vobis doceri, quæ ſint elementa ſermonum Dei? Nempe inter alia velut ignaros omnium conamini inſtruere quid & qualiter præparatum comedant, & eos aſſeritis nec Gentiles eſſe niſi obaudiant; quia ut dicitis Gentiles occidunt, aut plagantes comedunt, quaſi Latini ſoliti ſint animalia viva, aut integra comedere. Nunquid archimagiri omnibus nationibus delegati eſtis? Et ſi forte alicui fame deficienti omne obſonium, vel victus deſit, avis autem aut ovis deſit, ſed ferrum abſit, ſatius erit eum inedia deficere, quam

(n) Tit. 1.

quovis ingenio ea mactare & comedere? Itaque doctrinis variis & peregrinis nolentes abduci scimus & confidimus in Domino JESU, quia nihil commone per ipsum nisi ei, qui existimat, quod commune esse illi commune est, sicut Paulus docet (a) dicens: *Optimum est gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerant ambulantibus in eis.* Sed jam insistamus reliquis.

(a) Hebr. 13.

Constantinopolitanus.

Etenim Alleluja in Quadragesima non psallitis, sed semel in Pascha tantummodo, quod interpretatur Dominus venit, laudare, hymnum dicite, & benedicite eum. Ergo secundum hoc, neque Laudate, neque, Benedictus qui venit, psallitis. Et istud vero Alleluja Hebraice dictum est.

Romanus.

Scimus Alleluja Hebraice dictum, & Latine interpretari *Laudate Deum*, sed quod etiam, Dominus venit, aut, Benedictus qui venit, interpretetur, nescimus, nec nisi a vobis hactenus audivimus. Porro ipsum Alleluja non sicut calumniamini, solummodo in Pascha cantamus, sed omnibus totius anni diebus, exceptis novem hebdomadibus, quibus id intermittere a Patribus nostris accepimus, scilicet quibus negligentias aliorum temporum diluere attentius debemus. Sicut enim quondam populus Israel in eremo peccatum idololatriæ in seipso puniturus, & Ninivitæ pœnitentiam in prædicatione Jonæ acturi omnem ornatum suum, & delicias deposuerant, & saccum, & cinerem sibi imposuerunt, nec tam peregrinis verbis ac exquisitis, seu dulcisonis melodiis, sed propriis sermonibus & incompositis, sive amaris ejulatibus ad Dominum clamaverunt: sic & venerabiles Patres nostri agere consueverunt, & nobis agendum censuerunt. Unde ornamenta & divitias linguæ tempore quadragesimali deponentes, paupertioum habitum nostræ linguæ nobis imponimus, & stulti facti propter Christum, nihil nos scire judicamus nisi ipsum crucifixum. Cujus districtum præ oculis habentes Judicium, vinculati & gravati peccatis, tamquam idiotæ via audemus vel in nostro idiomate interpellare Deum. Nam ex libro Sapientis (b) didicimus, *quia non est speciosa laus in ore peccatoris.* Et tamen tunc jugiter hymnum dicimus Domino, atque Benedictus, qui venit, psallimus, & omnem creaturam ad laudem ejus die noctuque invitamus, dicentes: *Laudate Dominum*, sed ut prædiximus patria voce. Tunc quoque alium angelicum hymnum intermittimus, idest, *Gloria in excelsis Deo.* Denique hi duo solummodo hymni ab Angelis in novo Testamento inveniuntur decantati, Alleluja scilicet, (c) atque Gloria (d) in excelsis Deo. Quos pariter in Septuagesima intermittimus; quia peccato veteris hominis a conventu angelicæ jubilationis expulsi, in hujus miseræ vitæ Babylone super flumina (e) ejus sedemus, & flemus dum recordamur illius Sion, in qua Deum decet hymnus, dicentes adversariis nostris: Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Siquidem vetus homo, vetus & novum canticum cantare potest, donec post hanc laboriosam vitam, quæ significatur per Quadragesimam, renovetur in agnitione secundum imaginem ejus, qui creavit eum per resurrectionem JESU Christi ex mortuis.

(b) Eccl. 15.

(c) Apoc. 19.

(d) Luc. 2.

(e) Ps. 136.

Nec tamen *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*, in Quadragesima omittimus, quam jussit hymnus angelicus, & in novo Testamento decantatus: quia & in veteri prius fuit dictus, fidem videlicet perfectam patrum humiliter Deo offerens, nullum autem meritum bonæ operationis eorum attollens. Sic & nos interim in hac nostræ peregrinationis Quadragesima, scientes nos per fidem, & non per speciem ambulare, sed sola fide apud Deum præsumimus supplici confessione dicentes, *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth*, cui de operibus diffidentes cum Psalmista proclamamus: (f) *Non intres in judicium cum servis tuis, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.*

(f) Ibid. 142.

Quod autem novem hebdomadibus Alleluja intermittimus, non incongrue per novem hebdomadas novem ordines Angelorum accipimus; quorum decimus ordo per superbiam corruens angelicum numerum imminuit, & felicitatem perturbavit. Qui condolentes suæ diminutioni, & parem ruinam timentes sibi, a perfecta laude Creatoris fuere præpediti. Quorum recuperationi, & consolationi consulens omnipotens Creator, primum hominem de limo terræ formavit, qui sui generis multiplicatione damna cælestis patriæ resarciret, atque Angelorum gaudia suppleret. Qua spe angelicus chorus admodum exhilaratus, nec mora ex lapsu ipsius hominis fuit conturbatus, unde ille novem ordinum concentus in laude Creatoris remansit imperfectus, donec in Christo resurgente resurrexit prolapsus ille Protoplastus, ille augmento sui collegii, & majori spe angelicus exercitus gavisus in novum Alleluja consurrexit totus, & in eo perstat devotus. Quem & nos pro modulo nostro imitantes, a Septuagesima, quando lapsus Protoplasti in Ecclesia recitatur, Alleluja novem hebdomadibus intermittimus, scilicet in Pascha, ubi Christus resurgens a mortuis tristitiam nostram in gaudium vertit, & Alleluja reddit. Quod uti-

Ratio redditur de tunc omissis alleluia.

Digitized by Google

utique si non aliquando Latina Ecclesia decantaret, reprehendi a vobis non deberet; cum tamen in sua lingua laudem Domini personaret. Nunc quæ sit ista vestra superbia miramur, quæ latrat Latinus non pertinere ad Deum, si Hebraice aut Græce non persolvant ei hymnum & debitam officium, cum etiam Latina lingua principaliter confiteatur, quia Dominus JESUS Christus in gloria est Dei Patris. Ipsa quidem cum Hebræa & Græca titulam crucifixi Domini complevit, & quæ erat novissima, facta est prima serto & fide usque ad adventum maligni Antichristi, & benigni JESU Christi, defendens sibi terrenam & cælestem potestatem. Hinc jamdiu calumniis vestris reluctati breviter attingimus intentionem vestri epilogi.

Constantinopolitanus.

Futilis increpatio.

Cur tantam deceptionem horum talium non aspicitis, nec intelligitis, neque corrigitis populos, & vosmetipsos, sicuti qui debent judicari a Deo? Non derelinquitis quod dicitur, quoniam hoc Petrus, & Benedictus, & Paulus & cœteri docuerunt? Decipitis vosipsos, & populum in istis. Quæ vero scripsi ea sunt quæ Petrus, & Paulus, & cæteri Apostoli, & Christus docuit, & sancta atque Catholica Ecclesia suscepit & custodit religiose, quæ & vos correcti custodite.

Romanus.

Sicut sufficienter monstratur sapetius, converso ordine, & versa vice procederent hæc rectius, scilicat si vos seductos, & seductores mature judicandos a Domino diceremus; quia volantes esse doctores, nec intelligentes quæ loquimini, neque de quibus affirmatis, sanctorum Apostolorum & Catholicorum puram doctrinam humana præsumptione fermentatis, omnino decipientes vos, & alios in istis. Quæ autem nunc vobis scripsimus, Christus docuit, & Apostoli ipsius, quæ ab eis, & a sanctis Patribus sancta & Catholica Ecclesia suscipiens, religiose observat, hactenus, quæ & vos correcti observate, si non vultis a Christo anathema esse.

S. Benedict. defenditur a Græcorum calumnia.

Porro Benedictus monachorum pater egregius in nullo a vobis est detrahendus, quia fide, doctrina, & vita præcipuus, nec ad dexteram, nec ad sinistram aliquando declinavit a recta via, nec terminos, quos patres posuerunt, est transgressus, nec leopardum curavit definire, sed regulam discretione præcipuam cœnobitis tradere. In qua etsi constituit esum carnium infirmis, & femoralia in itinere positis; absit tamen, ut arbitrarentur hæc duo peccata esse fornicationem, quam quidam vestratium adeo sibi defendunt, ut publice profiteri nec erubescant, nec metuant, tale esse fornicari, quale est, quolibet pomo refici. Unde & fornicantes Sarabaitas venerantur, femoralibus vero & carnibus in necessitate utentes cœnobitas omnino detestantur. Sed quod dicit Propheta: (a) *Væ his, qui dicunt bonum malum, & malum bonum.* Numquid vas electionis beatus Paulus alicubi jussit; neque carnibus aut femoralibus utentes regnum Dei possidebunt? qui tamen plerisque locis vehementer inculcat, dicens: (b) *Nolite errare, neque fornicarii, atque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, atque masculorum concubitores regnum Dei possidebunt, idest, fornicatores, & adulteros judicabit Deus.* Et omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est; qui autem fornicatur in corpus suum peccat. Sequitur.

(a) Isai. 5.

(b) Cor. 6.

Constantinopolitanus.

Rursum de iisdem.

Azyma vero, & custodias sabbatorum projicite miseris Judæis, similiter & suffocata barbaris Gentibus, ut simus puri omnes in immaculata & recta Fide, & unus grex unius Pastoris Christi. Cujus in cruce divino sanguine inebriati, laudamus puti pure Patrem & Filium & Spiritum sanctum, universa mosaicæ legis, & ab eo custodita derelinquentes sine Deo Judæis, qui velut cæci perquirentes Christum, lumen amiserunt, permanentes in umbra sicut insipientes perpetuo.

Romanus.

Redargutio ex antea dictis.

Superius monstravimus copiose nec sabbata, vel azyma nos Judaice observate, nec suffocata gentiliter manducare, sed Apostolicam Catholicamque Fidem principaliter tetinere, nec procaciter refugere; sed humiliter confugere ad unum unius summe boni pastoris ovile, qui posuit animam suam pro ovibus suis; quas vocem suam non alienorum recognoscentes, & sequentes carne sua instanter cibat, & sanguine potat, ut corde, ora, & opere collaudent sanctam & individuam Trinitatem. Unde super omnia dolemus veteres auras vestro de pulmone hactenus non potuisse revelli, de quibus in actibus Apostolorum dicitur: (c) *Athenienses ad nihil aliud vacant, nisi ad dicere, aut audire aliquid novi.* Sed jam profanas vocum novitates devitando, veterem pelliculam quantocyus abiicite; ne quod absit, dicatur vobis sponsi voce: (d) *Si ignoras te, egredere, & abi post vestigia gregum, & pasce hædus tuos.* Illos scilicet quos ipse Pastor in fine a sorte humilium ovium separat, quia lascivi & petulci hic se in superbia exaltare non cessant.

(c) Act. 17.

(d) Cant. 1.

Deinde si universa Mosaicæ legis relinquimus Judæis, nulla honestas, aut sanctitas remanebit nobis, cum ex superio-

rioribus recolere potestis. Relinquantur ergo eis sola carnalia mandata, & sanctum sæculare, in quibus cæci quærunt, quod invenire nequeunt, dum umbram sectantes, exulant a luce; in qua umbra numeratur & sabbatum vestrum, Apostolo dicente: (a) *Nemo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut Neomeniæ, aut sabbatorum: quæ sunt umbra futurorum.* Porro sicut sine Deo sunt Judæi, sic & omnes hæretici. Verum ne quid sit minus, quod sequitur attendamus.

(a) Coloss. 2.

Constantinopolitanus.

Admonitio ad episc. Tranen.

Hæc autem, homo Dei, multoties, & ipse cum populo agnoscens docuisti eos, & correctus scripsisti multis talem consuetudinem habentibus; & ut habeas salutem animæ tuæ, mitte principibus sacerdotum & sacerdotibus; & adjura, ut per hæc seipsos corrigant, & populum, ut mercedem & in istis habeant: & si hoc feceris, propono & per secundam scriptionem majora & perfectiora his scribere tibi fidei veræ ostensione & firmamento animarum, pro quibus Christus posuit animam suam.

Romanus.

O viri cordati, perpendite hic, & cavete hæreticorum callidam subreptionem, qui per benedictiones, & dulces sermones seducunt corda innocentium. Ecce hic specialiter Tranensem Episcopum Joannem, cui talia scripsistis, alloquentes, oleo peccatoris caput ejus impinguare fatigatis, dicentes: *Hæc autem, homo Dei, multoties cum populo agnoscens, docuisti eos, & correctus scripsisti multis similem consuetudinem habentibus.* Sed nos e contrario per Salomonem dicimus vobis: (b) *Os quod mentitur occidit animam.* Neque enim præfatus Episcopus correctus a vobis aliquando talia populum docuit, aut cuiquam super his scripsit. Quod si fecisset, non correctus a nobis fuisset, cum corruptus non autem correctus a vobis talia præsumpsisset. Sed ille qualiscumque sit in opere, sanus tamen extitit in orthodoxa Fide juxta capacitatem suæ intelligentiæ. Unde nullis vestris susurrationibus acquiescens adhuc, persuaderi non potuit, ut alicui sacerdotum has vestras nenias pro correctione illorum & populi cum adjurationibus mitteret: & ipse non solum nullam mercedem in his haberet, sed insuper gradus sui periculum incurreret. Cui etiam, si vobis in vestris nugis obediat, aliud mercedis repromittitis, scilicet vos secundo scriptum iri majora & perfectiora his veræ fidei ostensione, ac firmamento animarum, pro quibus Christus posuit animam suam.

(b) Sap. 1. Redarguitur mendacium scribentis.

In quibus plane promissis antiquum ritum hæreticorum retinetis, quorum sermo sicut cancer serpendo pollicetur curiosis fastigium perfectæ scientiæ, ut pertrahat ad barathrum extremæ stultitiæ. Quorum vanitatem sapientia Dei per Salomonem proprie demonstrans, dicit: (c) *Mulier stulta & clamosa, plenaque illecebris, & nihil omnino sciens sedet in foribus domus suæ in excelso urbis loco, ut vocet transeuntes per viam, & pergentes itinere suo: Qui est parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta est: Aquæ furtivæ dulciores sunt, & panis absconditus suavior. Et ignoravit quod gigantes ibi sint, & in profundis inferni convivæ ejus.* Hic plane hic efficax depictos vestri; qui majora, & perfectiora ad ostensionem fidei, & firmamentum animarum pollicemini, invitando parvulos & vecordes ad aquæ furtivæ dulcedinem, & panis absconditi suavitatem. Vere omnino aqua furtiva est, in qua rebaptizatis Latinos Catholice baptizatos, quod nullus Catholicus adhuc præsumpsit, scilicet, ut rebaptizares aliquos in nomine sanctæ Trinitatis ab ipsis etiam hæreticis baptizatos.

Hæreticis persimiles arguuntur.

(c) Prov. 9.

Vere omnino nescio, ad quem panem absconditum invitatis, quando vivifica & terribilia sacramenta corporis & sanguinis JESU Christi profanis pedibus conculcatis. Hæccine sunt illa majora, & perfectiora, ut si tanta oblatio imponatur altari, quanta nequeat a ministris, vel a populo sumi; idcirco debeat subterrari, aut in puteum ad hoc præparatum projici? Hæccine quoque sunt illa majora, & perfectiora, ut novus maritus, & recenti carnis voluptate resolutus, & totus marcidus Christi ministret altaribus; & ab ejus immaculato corpore sanctificatas manus confestim ad muliebres transferat amplexus? Hæccine sunt illa perfectiora, ut mulieribus Christianis in partu, vel in menstruo periclitantibus communio denegetur? Aut paganis baptismum interdicatur? Et parvulis morituris ante octo dies regeneratio per aquam & Spiritum sanctum subtrahatur? In quo utique crudeliores Herode, non tantum in corpore, sed & in anima quotidie trucidatis parvulorum innumerabilem populum, & destinatis ad ignem æternum. Numquid etiam inde est, quod hominis morituri imaginem affigitis crucifixæ imagini Christi? ita ut quasi quidam Antichristus in cruce Christus sedeat, ostendens se adorandum tamquam sit Deus? Numquid & illud inde est, quod pejus sit monachos femoralibus indui, & carnibus vesci, quam fornicari? Ideone claudi̇tis Ecclesias Latinorum, & dirigitis scripta per totum mundum, ut ad hæc majora & perfectiora pertrahatis omnem Christianum populum? Non sunt hæc talia ostensio veræ fidei, sed adinventio diaboli? nec sunt firmamentum, sed destructio animarum

Græcorum res reprehensione maxime dignæ.

rum. Pro quibus omnibus, & aliis, quos longum est scripto prosequi, erroribus, nisi resipueritis, & indigne satisfeceritis, irrevocabile anathema hic & in futuro eritis a Deo, & ab omnibus Catholicis, pro quibus Christus animam suam posuit.

Incipit Nicetæ cognomento Pectorati magni tunc nominis viri apud suos, presbyteri & monachi monasterii Studii libellus contra Latinos editus, & oblatus Apocrisariis Apostolicæ Sedis Constantinopoli, sed confutatus ab eodem Humberto Cardinali Legato.

NIceta monachus & presbyter monasterii Studiorum, qui prænominatur Pectoratus, Romanis de azymis, & sabbatorum jejuniis & nuptiis sacerdotum.

Bona est dilectio ad proximum, omnium gentium sapientissimi & nobilissimi Romani. Ex habitudine enim dilectionis ad proximum, & humilitas abundat ad eum qui habet illam. Ipsa autem abundans efficit participem sui omnia diligere, omnia sustinere, ut ait divinus Apostolus, (a) & non inflari adversus proximum suum aliquando, neque ea quæ ipsius solius sunt quærere, aut zelum habere adversus eum, & altercationem, & æmulationem; omnia enim hæc dilectionem persequuntur, & humilitatem, & faciunt hominem non secundum Deum ambulare, sed secundum hominum libitum. Quod & Paulus arguit dicens: (b) *Cum sit inter vos zelus, & contentio, & discordia, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?* Propter quod rogo vestram charitatem humiliari vos propter Dei præceptum, & audire a nobis indignis & minimis. Requirentes enim sæpissime ab illis, qui ex diversis provinciis Romanorum peregrinantur huc, de azymis quid dicemus? De his in dilectione Christi hæc ad vos.

(a) 1. Cor. 4.

Charitatem commendat.

(b) Ibid. 3.

Adversus Latinorum azyma.

Qui azymorum adhuc participant, sub umbra legis sunt, & Hebræorum mensam comedunt, non autem rationalem & vivam Dei mensam, & nobis, qui credidimus, supersubstantialem, quemadmodum superius exigere supersubstantialem docti sumus panem. Quid enim est supersubstantialis, nisi quia nobis est consubstantialis? Alter autem nullus est nobis consubstantialis panis, sed corpus Christi, quod consimile nobis est secundum carnem humanitatis ipsius. Si autem animata est nostræ massæ substantia, qua Verbum induit se; ergo non consubstantialem nobis panem comeditis, quia azymorum participamini. Azyma enim inanimata sunt, sicut ipsa rerum natura declarat, atque liquidius edocet. Intermixtum enim modicum fermentum in farina, & commixta sibi ipsam unam efficit seipsam propter fermentum vivifica quadam virtute, & calefecit eam, & mobilem quasi vivam operatur: quod in azymo fermento Pharisæorum, quod effugere nos sermo admonet, (c) neque effectum est aliquando, neque fiet omnino. Divinæ enim effecti sumus participes naturæ, cujus & participamus quotidie, qui communitatem habemus cum Christo, sicut dicit & Petrus vertex: (d) *Gratia vobis & pax multipliciter in cognitione Dei, & JESU Domini nostri.* Et post pauca: *Ut per eam efficiamini divinæ participes naturæ, non fermento autem azymo interfectorum Dei.* Divinam autem naturam quis, qui rationis est dominus, dicet aliquando azymum & mortuum fermentatum Judæorum, quod in sacrificio, vos Deo offertis, quod in figura vivæ carnis Domini comeditis? Quomodo communitatem habebitis cum Christo vivente Deo, mortuum, ut dictum est, & infermentatum fermentum comedentes legis umbræ non novi Testamenti? Si enim & hoc dixeritis, sed non sic se habet. Inquit enim dilectus Christi Discipulus: (e) *Si dixerimus quia communitatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus: mentimur, & non facimus veritatem; si autem in lumine ambulemus, sicut ipse est in lumine, communitatem habemus ad invicem, & sanguis JESU Christi purificat nos ab omni peccato.* Qui ergo azyma comedit, in tenebris legis ambulat; & quomodo habebit societatem cum Christo qui est in lumine novi sui Testamenti, & gratiæ? Nam qui in lumine ambulant, gratiæ panem comedunt, qui est corpus Christi, & bibunt sanguinem immaculatum ejus, & ita habent ad invicem, & cum Christo societatem, purificari sicut dictum est, ab omni inquinamento. Azymum autem non est panis; neque enim compositus, neque per seipsum perfectus est, sed indigens, semique perfectus, indigens plenitudine fermenti. Panis autem compositus per seipsum perfectus est, & plenissimus, sicut ille, qui totum habet in se ipso plenitudinis. Animadvertite, & attendite, quia in azymis nulla est vivens virtus; mortua enim sunt. In pane autem, hoc est, corpore Christi, tria sunt viventia, & vitam præbentia eis, qui ea digne comedunt: spiritus, aqua, & sanguis, ceu & ipse qui super pectus Christi in cœna recubuit Joannes contestificatur in eo verbo: (f) *Tres sunt qui testimonium dant, spiritus, aqua, & sanguis, & hi tres in uno sunt*, videlicet in corpore Christi, quod & secundum tempus Dominicæ crucifixionis declaratum est, cum aqua & sanguis ex immaculata costa ipsius effluxit lancea percussa carne ipsius, (g) sanctus autem Spiritus vivificusque in deificata carne ejus permansit. Quam comedentes in pane, qui immutatus est per spiritum, & effectus corpus Christi, vi-

(c) Matth. 16.

(d) 1. Petr. 1.

(e) 1. Joan. 1.

(f) 1. Joan. 5.

(g) Joann. 19.

vivimus, in ipso, tamquam vivam, & deificatam carnem edentes. Sic autem & sanguinem vivum & calidissimum ejus bibentes cum effluente aqua ex immaculata costa ejus, mundamur ab omni delicto, ferventi replemur spiritu. Calidum enim, ut videtis, velut ex latere Domini calicem bibimus, quia ex viva carne & calido spiritu Christi calidissimus nobis sanguis & aqua emanavit: quod in eis qui azyma comedunt, nequit fieri. Si autem mortuum infermentatum comeditis, o sapientissimi, ut sermo declaravit: cujus rei gratia gloriamini, dicentes quia non sicut vos, sale & fermento & aqua farinam temperamus, & sic facimus oblationem azymorum nostrorum, sed aqua sola & farina, & igni azymum conficimus, & in tribus his puram facimus nostram oblationem.

Abutitur verbis Joannis.

Percunctamur igitur, vos, hæc tria, aquam, & farinam, & ignem ad quid accipitis, & cujus effigiem esse hæc æstimatis? Carnis Domini? sed non inquit dilectus Christo Joannes: (a) *Tres sunt, qui testimonium perhibent, aqua, farina & ignis*. Sed quid? spiritus, & aqua, & sanguis, & hi tres in uno sunt videlicet corpore Christi, ut dictum est, quod nos comedentes unimur incarnato propter nos & immolato Christo, concorporati ei, velut caro ejus sumus ex carne ipsius, & os ex ossibus ejus, sicut scriptum est. Si autem ad increatam & incorpoream naturam sanctæ Trinitatis assumitis, erratis, cadentes in hæresim eorum, qui asserunt Deum passum, qui dicunt compassum fuisse carni, & camdem ipsam deitatem sustinuisse passionem. Non enim pariter Trinitas incarnata est, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, ut conspiciantur in ea hæc tria, aqua, ut dicitur, & farina, & ignis, & ut in figura ipsius faciatis azymum, & sacrificium offeratis; sed unus ex Trinitate Filius & Verbum Dei incarnatum est, ex castissimis sanctæ Virginis carnibus homo effectus, & omnia ordinationis suæ perficiens crucifixus est carne, non passa divinitate ipsius. Carne igitur crucifixus, tradidit nobis edere per panem carnem suam, quam in spiritu sancto ita vivam dicimus: (b) *Accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis fractum est in remissionem peccatorum*.

(a) 1. Joan. 5.

(b) Matth. 26.

Male putat abuti scriptis Pauli latinos.

Quid ergo vobis in Christo fratribus nostris, & legi, & quæ maledicta est in Christo, quoniam adhuc azymum infermentatum ejus comeditis! nova creatura sumus in Christo, vetera transierunt. Paulum audite dicentem: (c) *Ecce facta sunt omnia nova*. Si autem hæc comedere decernitis justum: cur non & circumcidimini? Christus circumcisus est. Cur non & purificamini? Paulus etiam & hoc fecit. Et alia omnia similiter servate veterum, sicut & ii qui ea quæ legis sunt faciunt, per quos nomen Dei in Gentibus blasphematur, sicut scriptum est: (d) *Non bona est gloriatio vestra*. Ut & ego ea quæ Pauli sunt, loquar ad vos: *Nescitis*, inquit, (e) *quia modicum fermentum totam massam corrumpit?* & panis tandem non azymum efficitur? Sed quid hoc dicens Apostolus, scribit ad Corinthios: (f) Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Numquid ut vos, æstimatis dicere de celebratione, quam vos in azymis celebratis? nequaquam. Sed quoniam illi hoc quidem despiciebant, quod aliquis novercam acceperat, & in antiquis consuetudinibus falsæ scientiæ suæ gloriabantur. Volens autem eos converti Paulus, & ex vetere renovare malitia, velut per similitudinem hanc fermenti, dico, & massæ ostendit eis, quoniam unum malum tamquam modicum contemptum, magnam in toto corpore Ecclesiæ faciat læsionem. Propter quod, inquit, adjiciens: (g) *Et non luctum habuistis, ut auferatur de medio vestri, qui hoc opus operatus est*. Potest enim, inquit, iniquitas ista ad omnes vestras urbes transire, & tamquam modicum fermentum totam massam fermentat, sic omnes apprehendere & fermentare, & unam massam majoris iniquitatis operari. Expurgate, inquit, (h) vetus fermentum peccati, tollite hoc ex medio vestri, ut efficiamini Christo nova conspersio, sicut estis baptizati, id est azymi, & puri mortificati mundo, & desideriis carnis. Etenim Pascha nostrum hoc est. Quoniam, ut eriperet nos ex iniquitate ac morte, immolatus est Christus. Qua de re inquit; (i) *Epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis* hoc est puræ vitæ & fidei, qua in Deum credimus, & veraces oratores ejus efficimur. Sic & magnus Gregorius Theologus hoc verbum accepit, & ita est.

(d) 1. Cor. 5.

(e) Ibid.

(f) Ibid.

(g) Ibid.

(h) Ibid.

(i) 1. Cor. 7.

Apocryphis abusi canonibus

O sapientissimi, ea quæ mentis Apostolicæ locutionis sunt intelligite, & non quemadmodum hoc vos accipitis de azymorum festivitate & participatione. Si enim de azymis, & de celebratione eorum Corinthiis Paulus (k) præcepisset, & eos in azymis epulari jussisset, non promulgasset cum undecim, & omnem reducens Ecclesiam Fidelium in ordinem in septuagesimo canone cum excommunicatione præcepisset omnibus, hujusmodi causam a Judæis nullatenus accipi: Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino ex numero clericorum jejunaverit cum Hebræis, aut epulatus fuerit cum eis, & acceperit festivitatem eorum munera, ut sunt azyma, aut aliquid hujusmodi, deponatur; si autem laicus, sequestretur. Si autem dicitis, quia ab Hebræis non accipimus, sed domi facere consuevimus; cur hoc? Sive ab illis accipiatis, sive domi faciatis, azyma sunt. Et juxta hoc graviorem pœnam habebitis, quoniam relinquitis agere quæ jussa

(k) Ibid.

sunt vobis a Christo & ab Apostolis ipsius, facientes velut illi qui sub servitute legis sunt, qualia Judæi faciant, in umbra & tenebris legis sedentes, nullatenus dicenti Paulo credentes: (a) *Fratres unusquisque in eo ordine, in quo vocatus est, in ipso permaneat*. Non enim invenietis omnino in divina Scriptura, quoniam azymum dictum sit a Christo, aut Apostolis ejus cum administraretur ab illo novi Testamenti mysterium. Paulus enim Corinthiis scribens dixit: (b) *Discernere vos oportet calicem benedictionis, quem benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Panem quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus: etenim omnes ex uno pane participamur*. Et iterum: (c) *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis: Quoniam Dominus JESUS in qua nocte tradebatur accepit panem*: accepit panem & non azymam, & benedicens fregit & dixit: *Accipite & comedite, Hoc est corpus meum, quod pro vobis frangetur, Hoc facite in meam commemorationem*. Et non semel dixit panem, sed etiam sæpe.

(a) Ibid.

(b) Ibid. 10.

(c) Ibid. 11.

Et non hic solus dixit, sed & cæteri Apostolorum. Et Matthæus quidem ait: (d) *Cœnantibus autem illis, atque comedentibus accipiens JESUS panem*. Accipiens panem, & hic inquit, *& benedicens fregit, & dedit Discipulis suis*, & dixit: *Sumite & comedite hoc est corpus meum*. Similiter autem & hoc Marcus (e) inquit, & reliqui, & nequaquam azymum ab eis commemoratur. Quoniam quidem oportebat pati Christum secundam diem legalis paschæ, in qua & agnus ab Hebræis immolabatur. Oportuit enim fieri pascha ab interfectoribus Dei in sexta feria, in qua tandem & quartadecima Luna erat juxta primum mensem, in quo contigit evenire in DXXXIV. annos. Cyclus enim solis erat xviii & v. Lunæ, ut non adhuc traditus prævenisset proprium pascha Discipulis tradere, recumbens in cœna secundum vesperum quinti diei, postquam cœnavit accepit panem & fregit, tradidit Apostolis mysterium novi Testamenti, & nocte quintæ feriæ, in qua traditus est a Juda, sicut scriptum est. Sed quid dicit Apostolus? (f) *Accepit panem, & benedicens fregit*. Ecce & Lucas (g) panem accipere Christum dixit, & non azymam. Non enim adhuc erat sextæ feriæ dies. Tertia decima erat Luna in illa quinta feria, & non erat azymum, neque adhuc ablatio fermentati. Azyma enim in quintadecima Luna promulgata erant in lege, ut in quartadecima die ad vesperum agnus immolaretur, & in quartadecima die Lunæ primi mensis pascha appellaret, lex quartamdecimam diem primam azymorum, & Sabbatum nominaret.

(d) Matth. 26.

Error Græcorum in calculo Paschæ.

(e) Mar. 14.

(f) 1. Cor. 11.

(g) Luc. 22.

Proh dolor! ob insipientiam illiteratorum. Non erat azyma in quinta feria, cum esset Luna tertiadecima, & non quartadecima. Secundum quintamdecimam Lunam fuerat institutum azyma fieri sicut & agnus, ad vesperum quartædecimæ diei jussus est immolari, secundum quam immolatus est Christus Agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Si autem Christus immolatus est & crucifixus in quartadecima die Lunæ feriæ sextæ; in Sabbato autem erat festum azymorum, quando azyma comedit, & Apostolis suis facere in novo Testamento tradidit; quomodo dicitis ab Apostolis accepisse vos facere azyma jam post resurrectionem a mortuis? Non videtis, quia manifeste ex rebus arguimini, quoniam non tunc erant azyma, cum mysteria novi Testamenti traderet Apostolis Christus. Ostendam vobis hoc ex legislatione Moysi. Loquitur enim: (h) *Hæ sunt festivitates Domini, & ipsæ sanctæ, quas vocabitis in temporibus suis. In primo mense in quartadecima die mensis inter medium vesperum erit pascha Domino, & in quintadecima die mensis hujus festum azymorum Domino. Septem enim diebus azyma comedetis*. Ecce enim & ex legislatione Moysi didicistis, quoniam non tunc azyma, quando post cœnam, secundum diem quintæ feriæ Christus tradidit per fractionem panis novi Testamenti mysterium. Ante festum autem azymorum hoc fecit, cum esset tertiadecima dies mensis. Quintadecima enim die mensis, ut legislatio habet Moysi, erat festum azymorum, & Christus in feria sexta crucifixus secundum quartamdecimam diem mensis, quando debebant Judæi immolare agnum. Sabbato autem secundum quintamdecimam diem mensis, cum esset festum azymorum, in sepulchro jacuit sepultus. Azyma ergo nondum erant ante festum azymorum in toto anno ipso. Septem enim diebus comedebant azyma Judæi, ceu instituit Moyses, in quintadecima die primi mensis incipientes festum horum. Ubi reperta sunt azyma, quando cum Discipulis suis cœnam comederet Christus?

Non ita sed vere legitimum Pascha egit Christus.

(h) Exod. 12. Levit. 23. & num. 9.

Error Græcorum de tempore Paschæ.

Si enim sicut dicitis, a Domino Apostoli acceperunt azyma, & illi iterum tradiderunt vobis hæc in figuram corporis Christi, in mysterium novi Testamenti, dum nec oblatio panis fieret secundum constitutionem Moysi, neque erant tunc azyma; ubi reperta sunt? Quomodo autem obliviscimini legislationis Mosaicæ? septem namque solis diebus facere tradidit vobis. Sed vos in toto anno conculcatis instituta Moysi. Et Christus non venerat solvere legem, sed adimplere. Vacue enim veritati obsistitis fratres. Si enim traditum vobis fuit ab Apostolis comedere azyma, quomodo Agathon sanctissimus Papa, vester prædecessor, cum præesset sanctæ Sextæ Syno-

Provocant ad falsum Can. sexix Synodi.

do

do ſub Conſtantino Imperatore & divinus Gregorius Agrigentinorum Epiſcopus non obſtitere, cum ſanctæ hujus Synodi divini Patres adverſum azyma legem conſtituiſſent, a nemine Fidelium hoc fieri? Et ut oſtendam vobis horum legiſlationem contra azyma, adiicio rationi & canonem ipſorum ſic habentem in undecimo capitulo. *Nemo in ſacerdotali conſtitutus ordine aut laicus ea, quæ apud Judæos ſunt azyma comedat, aut cum eis cohabitet, aut in infirmitatibus eos invitet, aut medicinam ab eis accipiat, vel in balneis cum eis lavetur: ſi quis hoc agere tentaverit, ſi quidem clericus fuerit, deponatur; ſi autem laicus, ſequeſtretur. Qui azymum conficit & comedit, & ſi non acceperit hoc a Judæis, ſed imitator fuerit in hoc, ut Judæi intelligit, & extra legem eſt, quemadmodum, & ſi circumciderit quis ſeipſum, aut a Judæis circumciditur, ſimilis in ſcientia eſt illis, canoneſque & inſtituta Apoſtolorum ſanctorumque Patrum tranſgrediens, irrita omnia facit*, ut ratio noſtra demonſtravit. Sed de azymo ſufficienter vobis, quod prohibitum ſit ab omni ſcriptura divina, demonſtravimus.

De jejunio ſabbati vetus quæſtio.

Age nunc, quia cuncta demonſtravimus vobis, & ſubito memoriæ ſuggeſtum eſt nobis de jejunio ſabbatorum, quoniam inſultatis nobis. Unde jejunatis ſabbata? ex qua ſancta ſcriptura accepiſtis? Ab Apoſtolis? nequaquam. Apoſtolorum vertices in quinto quidem libro ordinationum, qui de Martyribus inſcribitur juxta Clementem, quartam feriam & ſextam præceperunt nobis jejunare, unam quidem propter traditionem, alteram propter paſſionem. Ipſum autem ſabbatum non tradiderunt jejunare, quoniam non oportet præter illud ſolum, eo quod Creator omnium ſub terra fuit. Unde juxta calcem libri iterum ſic loquitur: Omne quidem ſabbatum, & omnem Dominicam celebrandam eſſe dicimus. Gaudere enim oportet in his, & non lugere. Septimo quidem libro earum conſtitutionum juxta vigeſimumquartum capitulum hoc inquiunt: Sabbatum namque & Dominicam celebremus; quia illud quidem divinæ operationis eſt, hæc vero Reſurrectionis. Unum vero tantum ſabbatum cuſtodiendum eſt in toto anno ſepultura Domini, quo jejunare oportet. Quando enim Chriſtus in ſepulcro jacuit, Diſcipuli potentiorem circa eum fletum habebant, quam gaudium ex memoria divinæ operationis. Veruntamen hoc myſtice per Clementem Papam conſtituentes, non ſteterunt hic, ſed ſcientes magnam damnationem eſſe jejunare ſabbata, excommunicatione valida ligant ex hoc Eccleſiam. Dicit enim in ſexageſimoquarto canone: *Si quis clericus inventus fuerit Dominicam diem jejunans, aut ſabbatum præter unum ſolum, deponatur; ſi autem laicus, ſequeſtretur.* Hoc autem exequentes, & qui in Sexta Synodo Patres convenerunt hinc ſic promulgant: Sanctæ præſidente Synodo Agathone Papa Romæ, & Gregorio cum eis Agrigentinorum Epiſcopo præſente: *Quoniam quidem dicimus eos, qui in Romanorum Urbe ſunt, in ſanctis Quadrageſimæ jejuniis eadem ſabbata jejunare extra traditam ſibi Eccleſiæ conſequentiam; placuit ſanctæ Synodo, obſervare Romanorum Eccleſiam immobilem canonem, dicentem: Si quis clericus fuit inventus, & cætera*, quæ deinde ſcribit. Hæc igitur ſi conveniunt Apoſtolicis conſtitutionibus & canonibus, fidelium Eccleſiam ligant cum Papa Romæ Aghatone: vos unde aliter, & ex quo jejunate ſabbata accepiſtis?

Cur die jejunii non ſacrificent.

Quin etiam oblationem perfectæ Miſſæ per omnem diem facere in ſacris diebus jejuniorum ſicut ſabbato, & Dominico die, unde aſſueviſtis; & a quo doctore accepiſtis? Ex Apoſtolis? nullatenus; Apoſtoli enim ex hoc poſuerunt canonem ſic loquentem: Si quis Epiſcopus, aut presbyter, vel diaconus, aut lector, aut cantor ſanctam non jejunaverit Quadrageſimam, quartamque & ſextam feriam, deponatur, niſi infirmitate corporis impediatur. Miniſtrantes ergo atque complentes miniſtrationem ſacræ Miſſæ ſecus tertiam horam diei, in qua & promulgatum eſt offerri ſacrificium; quomodo jejunium uſque ad horam diei nonam obſervatis, ſolventes hoc in tempore miniſtrationis Miſſæ? Nequaquam. Si autem hoc impoſſibile eſt, maledictione plectemini. Qui in Gangreno fuerunt Patres Concilio in xix. cap. tali effantur: *Si quis continentiam ſine corporali neceſſitate elatus fuerit, & conſtituta jejunia in commune, & obſervata ab Eccleſia diſſolverit, præſumendo ſibi perfectum rationem, anathema ſit.* Similiter Patres, qui in Laodicenſi fuere Concilio ſecundum quinquageſimum canonem ſic effati ſunt: *Quia non oportet in Quadrageſima Martyrum natalitia celebrari, ſed Sanctorum commemorationem facere in ſabbatis & Dominicis diebus.* Et juxta quadrageſimumoctavum canonem item ajunt ipſi, quod non decet in Quadrageſima panem offerri niſi in ſabbato, & Dominico ſolo.

Rurſum falſis nituntur Can. ſextæ ſynodi

Et qui in Sexto univerſali Concilio convenerunt Patres, ſimiliter juxta quinquageſimum ſecundum canonem ſanciunt cum ſanctiſſimo Agathone Papa, dicente ſic: *In omnibus ſanctis Quadrageſimæ jejuniorum diebus ſine ſabbato & Dominico die, & ſine ſancta Annuntiationis die fiat Miſſa ex ante ſanctificatis oblationibus.* Sic ergo accipientes nos ſabbato & Dominica die ſecus tertiam diei horam, in qua & Spiritus ſanctus deſcendit ſuper Diſcipulos immolantes, in ipſis ſanctificamus munera, ex quibus ſufficientia in tota hebdomada conſervamus. In aliis autem diebus hebdomadis juxta tempus ho-

ræ nonæ diei concludentes omnem ministrationem in consummationem completorii, agimus nos sacerdotes cum diaconibus ingressum, thuribulum solum ferentes: & post lectionem Prophetarum constitutas orationes a magno Basilio facientes appositionis altario, & orantes cum ipsis. Insuper autem & traditam nobis a Domino orationem dicentes exaltamus præsanctificatum panem, & dicimus per sanctificata: *Sancta sanctis*. Et uniti communicamur pane, & calice mysteriorum Christi. Et ita agentes gratias Deo, relinquimus eos atque dimittimus ex congregatione, sumentes nos communem mensam per folia & legumina, & calidam aquam, qui voluerint. Sunt autem & alii, qui sola communione, & benedictione per totam perseverant hebdomadam. Vos autem referentes per unumquemque diem perfectam in Quadragesimæ ministrationem, quæ congrua est juxta canones Ecclesiæ, & in hoc maledictioni Patrum subjaceris, sicut dictum est.

De vetitis nup. sacerdotum vana reprehensio.

Quis ille est, qui tradidit vobis prohibere, & abscludere nuptias sacerdotum? quis ex Doctoribus Ecclesiæ hanc vobis tradidit pravitatem? Siquidem non nupserit, manum impositionis accipiet, & ita ad nuptias ruit, qui ordinatus est, innuptus legitime, hoc est, secundum canones facitis hujusmodi nuptias prohibentes. Si autem ante habuerit uxorem ille, qui ordinatus est sacerdos, perseveraveritque in castitate, magnaque vita, nuptias ejus solvitis, transgredimini, & ex præcepto Apostolicorum canonum ostendam vobis. In sexto enim libro Clementis ordinationum, quæ ab eo conscriptæ sunt, juxta septimumdecimum capitulum Apostoli hæc dicunt: *Episcopum & presbyterum & diaconum dicimus, qui unam habent uxorem, ordinari, quamvis vivant eorum conjuges, quamvis defunctæ, non licet eos post manuum impositionem innuptos esse, nec insuper ad nuptias ire, aut si nupserint, alteras amplecti, sed sufficere quas habent, cum ad ordinationem venerunt*. In quinto sanctorum canonum ita fatur in secundo capitulo: *Episcopus aut presbyter, aut diaconus uxorem suam non abjiciat obtentu religionis; si autem abjecerit, sequestretur, perseverans autem deponatur*. In Quadragesimo vero canone inquiunt palam: *Propriæ Episcopi res*. Et post pauca: *Nec occasione Ecclesiarum rerum radere Episcopum ab eis, quæ sunt Episcopi in mulierem, & pueros, & propinquos: nec per occasionem eorum, ea quæ Ecclesiæ sunt, subtrahat*. Et deinde: *Si quidem sunt, qui prohibeant sacerdotes legitimis convivere conjugibus*. Non ita vertices Apostolorum exposuerunt Ecclesiasticos canones. Si autem dixeris, Ecclesiam non recipere, de muliere Apostolos dixisse: tunc infidelis apparebit sermo tuus ac vacuus, cum sacris canonibus ipsorum, qui a nobis prædicti sunt, non abjicere Episcopos ac presbyteros occasione religionis uxores, sanxerint, & ut non caderent res Episcoporum ex potestatibus eorum propter filios & mulieres ipsorum.

Si autem aliquis dixerit de sancta & universali Sexta Synodo, quod non Papam Romæ sanctissimum Agathonem, † ut sæpissime diximus, præsessorem habuit ipsa CLXX. Patrum sub Constantino Imperatore, nepote Heraclii, & patre Justiniani; quomodo obstitit divinus Agathon sanctæ Synodo sancienti adversus hos impios, quos usque nunc habetis? Si vero ab Apostolis has haberetis traditiones, obsisteret forsitan, & non suscepisset hæc, quæ apud nos ab ea promulgata sunt: Papa cum esset, videtur quoniam adulteras cognoscebat traditiones ipsas & extraneas ab Apostolorum doctrina, propterea pariter cum Patribus sacræ Sextæ Synodi sicut de azymis, & jejuniis sabbatorum, & sacræ Missæ mysteriis, sic & de nuptiis sacerdotum promulgavit dicens in tertiodecimo cap. Quia in Romanorum Ecclesia in Ordine canonis tradi cognovimus, conjugati diaconi aut presbyteri dignas manuum impositiones non fieri; ut non amplius a suis disjungantur conjugibus nos antiquum exequentes canonem Apostolicæ diligentiæ & ordinationis sanctorum virorum copulationes secundum legem, & amodo valere volumus, nullatenus a conjugum copulatione dissolventes; aut privantes eos ob invicem secundum tempus congruum locutionis, quia vere si quis dignus inventus fuerit manus impositione subdiaconus, & diaconus, aut presbyter hic nullatenus prohibeatur ad hujusmodi gradum ascendere conjugi cohabitans legitime, neque in tempore ordinationis exigatur confiteri ad legem propriæ locutionis propter propriam uxorem. Et post pauca: *Si quis ergo præsumpserit extra Apostolicos ordines motus, quemdam sacrorum presbyterorum, & diaconorum privare a copulatione legitimarum mulierum, a communione sequestretur. Similiter si quis presbyter, aut diaconus collectaneam suam occasione religionis projecerit, separetur, perseverans autem deponatur*.

† Ista ta commenta Græcorum detecta vide superius suo loco Annalium, cum de sexta Synodo prolixior habita est tractatio.

Unde igitur vobis, & ex quibus hæ horribiles infirmitates supervenerunt, o viri Romanorum sapientissimi, & omnium aliarum gentium nobilissimi? Æstimo quod quidam ex Judæis in tempore Apostolorum credentes, vana lucra cupientes, & pecuniarum amatores reperti volentes multos Fidelium abstrahere ex Evangelio, hoc est ex Fidei prædicatione, corrupti, dum prædixissent eis. In hoc & Christianitas, & Judaismus corrupta sunt. De quibus Joannes fatus est: (a) *Si enim fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum*. De his, dicens, qui

Carentes veritate convertuntur ad calumnias.

(a) 1. Joan. 2.

Digitized by Google

qui circa Simonem & Deman, Nicolaumque & * Cleobium se subtraxerunt. Reliqui autem verticum in septimo libro institutionum juxta sextumdecimum caput liquidius dixerunt: *Scimus enim*, inquiunt, *quia hi, qui circa Simonem & Cleobium, & Judam conscripserunt libros in nomine Christi, & Discipulorum ejus, circumferunt ad seductionem vestram, & eorum qui diligunt Christum, & nos servos ipsius; & in veteribus quidam conscripserunt libros apocryphos Moysi, & Enoch, & Adam, Isaiæ, & David, & Heliæ, & trium Patriarcharum, corruptiones facientes atque veritatis inimicos libros*. Sed & Paulum Domini Apostolum hæc præscientem, ut æstimo, ad vos ascendisse hujusmodi seductores, dolum texentes vobis, Philippensibus scribere: (a) *Videte canes, videte malos operarios, videte abscissionem*. Et Timotheo iterum: (b) *In ultimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus errorum, & doctrinis dæmonum in hypocrisi loquentium mendacia, & incedentium propria conscientia, impedientium nubere, & abstinere a cibis, quos Deus creavit*. Et ea quæ exinde. Propter quod & Tito præcepit: (c) *Argue eos*, inquit, *duriter, ut sani sint in Fide, non attendentes Judaicis fabulis, & præceptis hominum subvertentium veritatem, quam ob rem diligentissime inquisivimus*. De cætero circa hæc, o fratres ne aliquando ex his quæ dicta sunt, & redarguta a nobis mendacia, dico ne adhuc azyma, sabbatorum jejunia, nuptias sacerdotum, & in jejuniis oblationem accipiatis; sed scientes nunc, quod pravus est eorum usus ex omni a Deo inspirata scriptura; fugite quæ hujusmodi sunt actitare, cum sitis Ecclesiæ Dei, & totius orbis semper splendidus oculus, aut uniti nobis vestris confratribus, quos per jam dicta scidistis, cum sitis corpus Christi, revelata facie gloriam Domini in concentu, & unitate cum orthodoxa Fide conspeculemur, & imaginem ejus transformemus in nobis demonstratione una & ipsius ad gloriam sempiternam, sicut a Domini spiritu, quoniam ipse est caput noster Ecclesiæ corporis, & in eo sicut in uno corpore omnes nos conjungimur. Hæc vobis Romanis.

* Cleobolum.

(a) Philip. 3.

(b) 1. Tim. 4.

(c) Tit. 2.

Conclusio.

Si ergo possumus vos, qui estis homines, ad credulitatem nobiscum reducere per ea, quæ diximus, & docendo vos ex divina Scriptura arguimus; gratiæ Deo & vobis scientibus bene Spiritui sancto credere, & prosequi rationem jam dictam ex scripturis. Si vero aliter tenetis; date nobis testimonia ex divina Scriptura consistentia. In quibus volo benevolos vos esse, ut supra sedes intelligentiæ requiescatis, & nos, scientes obedite inenarrabili ratione spiritus, tacere omnia quæ ad vos scripsimus. Salutamus vos in Christo JESU Domino nostro, cui est gloria & potentia cum Patre & Spiritu sancto nunc & semper in sæcula sæculorum. Amen.

Explicit libellus.

Incipit responsio sive contradictio a fratre Humberto Episcopo Silvæcandidæ conscripta Constantinopoli adversus Nicetam cognomento Pectoratum.

SI diligenter sanctæ Chalcedonensis Synodi quartum considerasses caput, quiete monastica, & jejuniis atque orationibus in monasterio tuo contentus, nequaquam Ecclesiasticis rebus communicasses, nec importunitatem intulisses. Quapropter sexcentorum xxx. Patrum concordi decreto a communione es suspensus, ne per te nomen Domini blasphemetur. Decet enim unamquamque professionem se sub mensura sui habitus, & gradus cohibere, ne conturbet Ecclesiæ dignitatis ordinem totum, dum non suo contentus officio, præripere quærit alienum. Sed væ tibi Sarabaita, qui nulla cœnobitali es animatus disciplina, voluntate atque voluptate ductus propria contra sanctam Romanam & Apostolicam Ecclesiam, & omnium sanctorum Patrum Concilia horribiliter latrasti; & stultior asino, frontem leonis, & murum adamantinum frangere tentasti. In quo utique conatu non es victor erroris, sed victus errore, nec presbyter, sed inveteratus dierum malorum, & puer centum annorum maledictus, potius dicendus Epicurus, quam monachus: nec credendus es degere in monasterio Studii, sed in amphitheatro aut lupanari, quo (sicut quidam Patrum dixit) quicumque vult, intrat, & solvit asinum. Qui etiam vere prænominatis Pectoratus, quoniam cum serpente antiquo super pectore tuo graderis. Ex abundantia enim cordis os loquitur.

Acris sed justa reprehensio.

Deinde detestabilior omni veneficio, labia mortiferi poculi melle charitatis & bono odore humilitatis imbuens, ex prædictis virtutibus delectabile exhibuisti procemium, ut prægustata dulcedo faceret incunctanter absorberi fel draconum & reliquum veneficium. Sed væ ei qui potat amicum suum potione turbulenta. Quam ideo necessarium duximus subtiliori linteo colatum iri, ut modus concinnationis ejus, & potentia aliquatenus possit deprehendi, & deinceps caveri; quia ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet. Ecce in ipso latratus tui vestibulo tria proposuisti, de azymo scilicet, de sabbato, de sacerdotum nuptiis. Ex quibus tot & tanta evomuisti ut in pervertendo divinas sententias non inferior videaris perversis & rabiosis canibus Juliano & Porphyrio. Denique divini eloquii scalam ad cœlos subvectam, quantum in te fuit, retorsisti ad infe-

Quæ redarguat.

Digitized by Google

inferos, ne cum Angelis scaderes ad Catholicos, sed cum apostatis descenderes ad hæreticos. Inde est quod S. Romanæ & Apostolicæ Sedis sacrificio detrahens falsissime definisti, nos mensam Judæorum comedere. Quod satis ostenditur in superiori nostra narratione, ubi commentis complicum tuorum, Michaelis scilicet Constantinopolitani, & Leonis Acridani voluimus obviare. Nec est necesse eadem nos toties repetere; quia stupæ collectæ, & paleæ congestæ zizaniisque colligatis una potest flamma sufficere. Unde ea tantum decrevimus leviter succendere, quæ solus videris plus illis congessisse.

Itaque quod dixisti consubstantialem & supersubstantialem idem esse, omnino est futile, quia Dominus Jesus quamvis nobis humanitate sit consubstantialis, divinitate tamen, qua est Patri consubstantialis, est nobis supersubstantialis. Sic & humanæ mensæ panes, licet sint consubstantiales sibi, mensæ tamen divinæ panis supersubstantialis est eis. Et o mentite Deo, & aperte impugnator sancti Evangelii, ubi & quando dixit Veritas veracis Patris Filius: *Cavete ab azymo fermento Pharisæorum*? Numquid azymum quolibet modo potest dici fermentum; quando azymum dicatur, eo quod absque fermento sit? & ubicumque fermentum fuerit, necesse est, ut aut fermentum efficiat, aut fermentum permaneat. Cum ergo fermentatum non sit sine fermento, nec fermentum aliquando possit esse sine ipso, quomodo saltem somniare ausus es azymum fermentum? Sed quamvis talia dicendo, telas araneæ texueris; muscas, & culices, seu vermiculos aberrantes his irretire poteris, non autem columbas simplices & oves recognoscentes vocem sui auctoris.

Convincit errorem.

Deinde o subversæ subversor, subvertere conatus sententiam Apostoli Joannis, dicentis: (e) *Si dixerimus quia societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulemus; mentimur, & non facimus veritatem*. Et quod est nequius, usus es hoc ejus optimo testimonio, tamquam adulter oculo, & latro ferro, quæ utique bona sunt. Illi enim lædere tentant aliquos, tu perdere cunctos. Unde & sic concludis: *Qui ergo azyma comedit, in tenebris legis ambulat*. Sed idem Joannes intentionem tuam enervans, luce clarius demonstrat quid dixerit, subjungens: (b) *Qui odit fratrem suum in tenebris est, & in tenebris ambulat*. Hic plane liquet, quod non ab Apostolo sancto, sed ab apostata angelo accepisti, ut diceres: Qui ergo azyma comedit, in tenebris legis ambulat, quia tota epistola illa nec fermentatum, nec azymum commemorat, sed solam charitatem commendat.

(a) 1. Joan. 1.

(b) Ibid. 2.

Post hæc non minori sacrilegio abusus alio testimonio ejusdem Apostoli dicentis: (c) *Tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, & hi tres unum sunt*: perverse conaris, ad panem mensæ Christi transferre, quod ille de baptismo ejus voluit intimare. In baptismo siquidem hæc tria sunt, & unum baptisma efficiunt. Et spiritus quidem sanctificat, aqua abluit, sanguis redimit. Si quodlibet horum defuerit, baptismus non erit, sicut venerabilis pater Augustinus ait: *Tolle aquam, non est baptismus. Tolle verbum, non est baptismus; sed accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum*. Tu autem nequam Pectorate, nequiter interpretando & depravando sententiam recumbentis super pectus JESU, dixisti: *Et hi tres in uno sunt, scilicet corpore Christi*. Quod dilectus ejus nec sensit, nec scripsit; sed hi tres unum sunt, secundum superiorem de baptismo sensum.

(c) Ibid. 5.

Reddit verum sensum verborum Joannis.

Parva sunt hæc, & pene nulla ad comparationem sequentis blasphemiæ, qua asserere laboras, quod tempore Dominicæ crucifixionis, quando aqua & sanguis de latere ejus exivit, sanctus & vivificus spiritus in deificata ejus carne remansit. Quod si constiterit, mortuus non fuit: si mortuus non fuit, neque resurrexit: si non resurrexit, inanis est fides & prædicatio nostra, quia nec nos resurgemus. Et sicut Apostolus ait, (d) *Si ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? Ut quid enim quotidie tanta patimur? Comedamus, & bibamus, immo bestialiter vivamus: cras enim ut bestiæ moriemur*. Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores omnibus sumus hominibus. Sed absit hoc ab omni humano genere. Nam idem præclarus Evangelista, qui hoc ipsum præsens vidit, attestatur carnem Christi vere exanimatam in cruce fuisse, dicens: (e) *Et inclinato capite tradidit spiritum*; vel sicut Matthæus narrat, (f) *emisit spiritum*. Porro (g) Marcus (h) & Lucas dicunt eum expirasse, unde & in Symbolo confitemur mortuum, & sepultum. Alioquin sepeliri non debuit, qui mortuus non fuit. Obmutesce canis: linguam, canis improbe, morde. Christus enim vere mortuus est propter delicta nostra, & propter justificationem nostram resurrexit a mortuis primitiæ dormientium. Ecce pestifera doctrina, ecce suggestio diabolica, cujus tu signifer effectus, conaris opiniones, & adinventiones tuorum contra traditionem Apostolicam, & contra manifestam veritatem defendere dicendo: Aquam calidam, & sanguinem de vivo & calido Christi corpore exisse, & ideo Græcos aquam ferventem sanguini ejus jure miscere. Quod totum longe aliter est. Nam veraces Evangelistæ (i) concorditer narrant Dominum nostrum hora nona in cruce mortuum, & sero a Joseph postulatum depositum

Novam hæresim Nicetas astruit.

(d) 1. Cor. 15.

(e) Joann. 19.

(f) Matt. 27.

(g) Mar. 15.

(h) Luc. 23.

(i) Matth. 27. Mar. 15. & Luc. 23.

de ligno & sepultum. Ipso enim emittente spiritu, *velum templi*, (a) *& petra scissæ sunt, & multa corpora Sanctorum resurrexerunt*. In tanta itaque perturbatione, & quasi naufragio totius creaturæ non solum latus Domini non fuit apertum lancea, sed etiam hi, qui prius ei insultaverant, & ad spectaculum illud convenerant, viso terræ mota & his, quæ fiebant, (b) percutientes pectora sua revertebantur; adeo ut ipse Centurio, cui traditus fuerat ad puniendum, diceret: (c) *Vere Dei filius erat iste*. At ubi tumultus mundi conquievit, & securitas aliqua rediit, cum jam sero esset, (d) Pharisæi rogaverunt Pilatum, ut propter solemnem diem sabbati frangerentur crucifixorum crura, & deponerentur. Tunc quoque Joseph rogavit Pilatum, ut tolleret corpus JESU. Pilatus vero mirabatur si jam obiisset. Et accersito Centurione ubi cognovit JESUM jam mortuum, donavit corpus Joseph.

(a) Matt. 27.

De aqua calida redargutio.

(b) Luc. 23.

(c) Matt. 27.

(d) Joann. 19.

Porro milites ad præceptum Pilati fregerunt (e) crura prioris & alterius latronis; ad JESUM autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura, sed unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis & aqua, quibus formaretur Ecclesia, quemadmodum ea costa Adæ dormientis formata est Eva. Ecce si hora nona obiit, & sero jam de cruce deponendus lancea percussus fuit, sanguis ille naturaliter calidus non fuit, toto corpore jam præmortuo & frigido. Quod si aliquo modo caluit, Evangelium quare tantum miraculum, & sacramentum tacuit?

(e) Ibid.

Unde vos novi symmystæ, volumus dicatis. An sanguis tantum aut aqua tantum, an simul utrumque caluerit. Si sanguis tantum, quare aquam calefacitis? Si aqua tantum, quare ex ea calefacitis sanguinem Christi? Si utrumque simul, quare utrumque simul non calefit? Sed cujus visu vel tactu potuit discerni quodlibet horum duorum ea uno vulnere simul erumpentium calidum, aut frigidum fuisse? Præterea si aqua illa caluit, quare & aqua baptismatis non calefit? cum præcipue ipsa baptismum præfiguraverit, sicut sanguis redemptionem? Volumus autem scire, qua intentione costam Christi immaculatam diaeris? si pro sanctitate & innocentia: optime; si autem pro eo quod impenetrabilis ferro fuerit; pessime, quia de vero vulnere verum non phantasticum sanguinem pro nobis fudit. Et non de costa sicut tu scribis, sed de latere, quia os sanguinem non solet emittere; nec os comminutum fuit ex Dominico corpore.

Cæterum quod panis sit, & dicatur etiam azymus; & quod non cum Theopaschitis in sacra oblatione erremus; & quod non azymum veteris legis, sed sinceritatis, & veritatis comedamus, quodque vetera transierint, & facta sint nova, explicatur in alia nostra epistola. Tu vero, maledicte, & maledictus sermo oris tui, sanctam legem sicut Severianus maledictam dixisti. Nec mirum, cum etiam panem tuum laudare supra modum cupiens, nimium vituperasti illum, dicens, modicum fermentum totam massam corrumpit; & panis tandem non azymum efficitur. Deo gratias, quia azymum non efficitur de massa fermento corrupta, sicut tuus panis. Nam corruptio nusquam & nunquam in bonum accipitur, quia ubicumque corruptio, ibi etiam substantiæ deterioratio. Quin etiam cum exponeres sententiam beati Pauli, quam post tot orthodoxos Patres nolumus ab hæreticis exponi, quamvis nolens, azymum laudasti, dicens: Sicut estis baptizati, idest azymi & puri. Si ergo secundum tuam confessionem baptizati sunt azymi, quid sunt, non baptizati, nisi fermentati, idest corrupti?

Redarguitur ex fermentato.

Dic tamen, ubi & quando Paulus cum undecim Apostolis canones illos cum excommunicatione exposuit, quorum tu nobis septuagesimum caput obiicis, omnino nesciens, quid loquaris? *Si quis*, inquiens, *Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino ex numero clericorum jejunaverit cum Hebræis, aut epulatus fuerit cum eis, & acceperit festivitatum eorum munera*, ac *sunt azyma, aut aliquid hujusmodi, deponatur, laicus autem sequestretur*. Etiam si hoc capitulum ex libris authenticis prolatum esset, nullo modo nos tangeret, quia nec cum Hebræis jejunamus, nec cum eis epulamur, aut festivitatum eorum munera aliqua accipimus. Quod autem tu vesane subjungis: *Sive ab illis accipiatis; sive domi faciatis, azyma sunt*. id & jam tibi retorquemus, dicentes: *Sive cum Hebræis sabbato epulemini, sive domi epulatio est*. Sane hoc dignus contra vos erigeretur; quia vos nihil aliud in sabbato quam solemnitatem Judæorum, nos autem in azymo longe aliud sacramentum retinemus & amplectimur. Si enim interrogemus Judæos quid celebrent in sabbato, respondebunt: *Requiem Domini*. Si Græcos, idem, & non aliud dicent. Ergo sub servitute legis sunt, in cujus umbra, & tenebris confidunt.

Verus canonis sensus.

Deinde post inanes latratus super vocabulo panis redaxisti nobis annos ab initio mundi usque ad passionem Christi, quando secundum te cyclus solaris erat xviii. & Luna v. ut hoc saltem figmento posses evadere cum fermentato tuo quasi juxta hanc supputationem tuam occurrat in ipsa cœna Domini Luna xiii. in qua nondum fermentatum abjecerat plebs Hebræa. Sed nos Chronographis & calculatoribus talia relinquentes, maxime cum apud Græcos & Latinos, atque Hebræos diversæ de temporibus habeantur rationes;

Quod vere Judæorum Pascha Christus celebravit.

nes; hoc tantum dicimus, quia Christus nec unom jota, aut apicem veteris legis resolvit. Uude & xiv. Luna ad vesperum quinta sabbati Pascha celebravit, & mox eadem nocte comprehensus crucifixus est quintadecima Luna, ideft vi. sabbati, quæ specialiter dicebatur prima dies aaymorum, quamvis & in tota præcedenti die, ideft aiv. Luna fermentatum non appareret in omnibus finibus Israel. Nam & agnus cum azymis comedebatur. Quod si juxta tuam assertionem Christus pascha fecit aiii. Luna, & cum fermeatato, dupliciter reus fuit, juste puaiendus secundum legem, quia pascha fecit ia tempore non suo, & quia cum fermentato. Quapropter mors ejus nil omaino nobis conferret, quia non pro nostris, sed pro suis peccatis interiit, sicut sanctæ transgressor legis. Sed de his alias copiose differuimus.

Responsio ad obiectos canones.

Tandem si exceptis septem diebus Judæi toto anao fermeatatum (ut asseris) comedunt; quis coavenientius debet argui, ille qui minimo tempore eos imitatur ia azymis, aa ille qui toto anno in fermentaris? Absit tamea ut eorum carnalem ritum in aliquo imitemur. Verum quoniam Labyrintheo errore duceris, ut nunc qua exibas intres, nunc qua intrabas, exeat, iterum eamdem viam teris, dicens: Si traditum vobis fuit ab Apostolis comedere azyma, quomodo ab Agatho Papa vester præsessor sanctæ Sextæ Synodi cum Gregorio Agrigentinorum Episcopo, & aliis Patribus contra azyma, ne fierent, legem statuit? Audi stulte, vane. Non tantum ab Apostolis, quantum ab Ipso Domino nostro JESU Christo traditum est nobis azyma non de phase Judaico comedere, sed de Pascha Christiano percipere; nec rei tenemur illo quod objecisti ii. c. ex vi. Synodo dicens: *Nemo in sacerdotali constitutus ordine, aut laicus, ea qua apud Judæos sunt azyma comedat, aut cum eis habitet, aut in infirmitatibus eos invitet, aut medicinam ab eis accipiat, vel in balneis cum eis lavetur, Si quis hæc egerit, si quidem clericus fuerit, deponatur; si autem laicus, sequestretur.* Quis nostrum rogo aayma, quæ apud Judæos sunt, comedit? Quamvis enim etiam reliqua capituli hujus observemus, illud tamen super omnia de azymis observamus. Sed quid dices? Nonne Magnus Basilius a Joseph Judæo medicinam multoties accepit? Tu autem sicut diabolus Psalmum, ita exponendo capitulum subjunaisti. *Qui erga azymum consistit, & comedit, quamvis hoc non acceperit a Judæis, imitator, tamen Judæorum est, sicut & qui circumciditur.* Perdes Domine omnes qui loquuntur mendacium. Numquid omnibus omnino Christianis interdicitur, ne aliquando alicubi azyma comedant, sicut interdicitur, ne se aliquando circumcidant? Quare hoc? quia in his imitentur Judæos. Concedimus quidem circumcisionem tantum fuisse Judæorum, verumtamen azyma esse omnium Gentium; quæ tu maniose non solum a divina, sed ab humana mensa omnino repellis. Sed quid facies o fermentate? Judæi, ceu superius asseruisti, exceptis septem diebus toto anno fermeatatum comedabant, & aliquando offerebant, numquid & hoc tolles hominibus?

De sabbati jejunio rursum.

Hinc videamus si non estis Sabbatiani quos commemorant Patres S. Quintæ Synodi. Reprehendeas enim nos cur jejunemus sabbatis, dicis: quarta & sexta feria jugiter jejunaadum, una propter traditionem, altera propter passionem Domini; sabbato autem nunquam nisi uno. Et hoc asserere conaris ex apocryphis libris & canonibus pari sententia sanctorum Patrum repudiatis. Nam Clementis librum, ideft Petri Apostoli itinerarium, & canones Apostolorum numeravere inter apocrypha exceptis capitulis quinquagiata, quæ decreverunt regulis orthodoxiæ adjungenda. Unde nos quoque omnem apocryphum abiicientes, dedignamur audire eorum fabulosas traditiones, quia non sunt ut lex Domini. Quapropter his omissis, in altera epistola vide quid senserint de sabbato B. & antiqui Pontifices Romani Silvester, & Innocentius, quorum sententiæ sententia Agathonis quamvis sanctissimi nullatenus præfertur. Sed absit, ut aliquando contraria eis beatus Agatho sensisset. Et tamen in hoc sicut & in aliis falleris, quod eum præsessorem illius Synodi fuisse dicis, cum tantum Legati ejus eidem Synodo præsederint. Cujus gesta hic summatim placuit inseri. Tempore Constantini filii Constantini Imperatoris, anno Imperii ejus septimodecimo Agatho Papa ex rogatu Constantini, Heraclii, & Tiberii Principum piissimorum misit in regiam urbem Legatos suos: in quibus erat Joannes Romanæ Ecclesiæ tunc diaconus, longe post Episcopus, pro adunatione facienda sanctarum Dei Ecclesiarum. Qui benignissime suscepti a reverendissimo Fidei Catholicæ defensore Constantino jussi sunt, remissis disputationibus philosophicis, pacifico colloquio de Fide vera perquirere, datis eis de bibliotheca Constantinopolitana cunctis antiquorum Patrum, quos petebant, libellis. Affuerunt autem & Episcopi centum quinquaginta, præsidente Georgio præsule regiæ urbis, & Antiochiæ Macario. Et convicti sunt, qui unam voluntatem & operationem astruebant in Christo, falsasse Patrum Catholicorum dicta perplurima.

Finito autem conflictu ea hora tanta araneorum telæ ceciderunt, ut omnes mirarentur; ac per hoc significatum est, quod sordes hæreticæ pravitatis depulsæ essent: & Georgius quidem correctus est; Macarius vero cum suis sequacibus simul

simul & prædecessoribus Cyro, Sergio, Honorio, Pyrrho, Paulo, & Petro anathematizatus, & in loco ejus Theophanius Abbas de Sicilia Episcopus factus. Tantaque gratia Legatos Catholicæ pacis comitata est, ut Joannes Portuensis Episcopus, qui erat unus ex ipsis, Dominica octavis Paschæ Missas publicas in Ecclesia sanctæ Sophiæ coram Principe & Episcopo ipsius urbis Latine celebraret. Eo tempore Damianus Ticinensis Ecclesiæ Episcopus sub nomine Mansueti Episcopi Ecclesiæ sancti Michaelis satis utilem rectæque Fidei epistolam composuit, quæ in prædicta Synodo non mediocre suffragium tulit. *Recta autem & vera Fides hæc est: Ut in Domino nostro JESU Christo sicut duæ sunt naturæ, hoc est Dei & hominis, sic etiam duæ credantur esse voluntates, sive operationes. Vis audire quod deitatis est? Ego*, inquit, (a) *& pater unum sumus. Vis audire quod humanitatis? (b) Pater major me est. Cerne secundum humanitatem eum in navi dormientem: cerne ejus divinitatem, cum Evangelista ait* (c) Tunc surgens imperavit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna. Hæc est Sexta Synodus universalis Constantinopoli celebrata, & Græco sermone conscripta temporibus Papæ Agathonis, exequente ac residente piissimo Principe Constantino intra palatium suum, simulque Legatis Apostolicæ Sedis, & Episcopis CL. residentibus: qui omnes eamdem hæresim damnaverunt.

(a) Joan. 10.
(b) Ibid. 14.
(c) Mat. 8.

Tunc piissimus Princeps Constantinus interrogavit eos, qualiter Romana Ecclesia de sacrificio corporis & sanguinis Domini nostri JESU Christi ordinem teneret. Illi responderunt: In calice Domini non debet offerri solum vinum, sed aqua mixtum. Nam si solum vinum offertur, sanguis Christi incipit esse sine nobis. Et si aqua pura offeratur, sola plebs incipit esse sine Christo. Quando utrumque admiscetur, id est vinum & aqua, tunc sacramentum spirituale perficitur. Oblatio vero, quæ in sacrificium altaris offertur, nullam commixtionem, aut corruptionem fermenti debet habere, sicut B. Virgo Maria absque omni corruptione Christum concepit & peperit. Hinc in Ecclesia mos obtinuit, ut sacrificium altaris non in serico, aut in panno tincto, sed in lino terreno celebretur, sicut corpus Domini fuit in sindone munda sepultum. Sic & oblatio munda debet esse a fermento, juxta quod in gestis Pontificalibus a beato Silvestro legimus esse statutum. Tunc placuit piissimo Principi Constantino hæc traditio Apostolicæ Sedis. Ecce istius, & cæterarum sex Synodorum omnibus sanctis Patribus & orthodoxis Imperatoribus per omnia placuit fides & traditio Apostolicæ Sedis. Et tu qui es, cui displicent?

Sed volumus dicas: Videturne tibi congruum, ut omni quarta & sexta feria jejunes propter traditionem, seu passionem Christi, & propter sepulturam nullo sabbato nisi uno? Cum ergo omni Dominica celebres Resurrectionem, omnique iv. & vi. feria jejunes propter traditionem, & crucem; cur non & omni sabbato propter sepulturam, cum de celebrando sabbatum nullam rationem teneas, nisi quam Judæi, scilicet, quia in eo requievit Deus? Qui utique fatigatus non est, verbo creans, quidquid voluit; sed in hoc nostram futuram requiem præfiguravit. Quod si uno sabbato in toto anno jejunandum est propter sepulturam Christi, ergo & una iv. feria propter traditionem, & una feria vi. propter passionem in toto anno est jejunanda, una quoque Dominica propter Resurrectionem celebranda. Non autem mirum, si Agathoni Papæ, & sanctis Patribus vi. Synodi vestra imputatis deliramenta, & quæ aut corrupistis, aut finxistis capitula, cum etiam ipsi Domino JESU & Apostolis ejus imputetis figmenta.

Unde nos scientes vi. Synodum ad destruendam hæresim Græcorum Monothelitarum, non autem ad tradendum Romanis novas institutiones congregatam, capitula quæ nobis sub ejus auctoritate opponitis omnino refutamus: quia prima & Apostolica Sedes nec aliquando ea accepit, nec observat hactenus; & quia aut sunt nulla, aut ut vobis libuit, depravata, sicut depravastis Joannis Chrysostomi, atque Gregorii Theologi, aliorumque orthodoxorum Patrum dicta, & exhibuistis in eadem Synodo Sexta. Nempe a prima Synodo Nicæna usque ad hanc vi. trecenti & amplius anni dicuntur evoluti; & quomodo in Nicæna & reliquis iv. Synodis universalibus nulla mentio fit de tam necessariis rebus? Numquid usque ad Sextam Synodum Græci & Latini rationem Missæ ac jejuniorum ignoraverunt, & per sexcentos & amplius a Passione Christi annos in talibus erraverunt? An forsan Græci hæc noverunt, & Romani ignoraverunt? Sed ex Missalibus Romanorum libris ab omni Ecclesia Occidentali antiquitus receptis evidenter cognoscitur, quam rationem jejunii & Missæ habuerint sub reverendis suis Pontificibus, Silvestro scilicet auctore Nicænæ Synodi, Gelasio damnatore vestri Acacii, maximeque Gregorio Dialogo compatre Imperatoris Mauritii. In cujus libris Missalibus omnes dies Quadragesimæ habent specialis Missæ plenarium officium; & excepta Dominica, nullus dies ejus solvit susceptum jejunium. Quam traditionem si tentasset Papa Agatho aliquatenus removere Romanis, non audiretur ab eis: quia licet ipse magnus extiterit, præfatis tamen decessoribus suis, sicut tempore, ita scientia & ætate minor fuit. Quamobrem capitulum, quo asseritis eum promulgasse, ut si quis cleri-

cus

Digitized by Google

eus jejunaret sabbatum præter unum, deponeretur: magis dicendum est Nazarenorum esse, quam Apostolorum, Cherinthi & Ebionis, quam Sextæ Synodi & Papæ Agathonis. Cui sane capitulo Epistola Pauli aperte contradicit, ubi ait: *Nemo vos judicet in cibo, aut pota, aut in parte diei festi, & Neomeniæ & sabbatorum, quæ sunt umbra futurorum.* Unde Romani proprio auctori & magistro Gentium in fide & veritate obedientes, nulli sabbato festum vel otium dependunt, sicut nec Neomeniæ, quia profecto Judaica sunt, & utraque umbra futurorum.

Porro unde acceperimus omni die jejuniorum perfectam Missam facere, supra curavimus ostendere. Nec timemus cap. quod dicitis Apostolorum de his qui jejunaverint in Quadragesima quoque & vi. feria: quia excepta gravissima infirmitate, cuncti sollicite jejunamus diebus Quadragesimæ, adeo ut interdum decennes pueros nobiscum faciamus jejunare. Nec solvimus per sabbata Quadragesimalem abstinentiam, quam Dominus noster non solvit in quadraginta jejunii sui diebus. Nec solveremus etiam in die Dominica, quemadmodum nec ipse, nisi pro gaudio Resurrectionis ejus hoc interdixisset ab initio omnium Catholicorum Patrum sententia, etiam cum anathemate. Quos sequuti sancti Patres Gangrensis Concilii, dixerunt: *Si quis non dijudicans diem Dominicam jejunaverit tamquam in ejus contemptum, anathema sit.* Ubi certe sicut eis attestantur omnes authentici libri, non contradicunt jejunio sabbati, sed Dominicæ diei.

Sed o perfide Stercorianista, qui putas fideli participatione corporis & sanguinis Domini Quadragesimalia atque Ecclesiastica dissolvi jejunia, omnino credens cœlestem escam velut terrenam per aqualiculi fœtidam & sordidam egestionem in secessum dimitti; plane sentia cum Ario, qui cum pro aliis blasphemiis in Filium Dei, tum etiam pro ista foveam delapsus in atram visceribus fusis vacuus quoque ventre remansit. Et ubi est Salvator, qui dans Discipulis panem a se benedictum & fractum, dixit: (a) *Accipite & comedite, Hoc est corpus meum?* In quo quid traderet, alibi dicit: (b) *Panis quem ego dedero, caro mea est pro mundi vita* &: (c) *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.* Quomodo verus? *Quia qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam.* Et quæ est vita æterna? nempe Christus JESUS, sicut ipse dicit: (d) *Ego sum via veritas & vita.* Qui ergo panem Dei manducat, carnem Dei Christi manducat. Qui autem carnem ejus manducat, Christum manducat. Qui Christum manducat, procuIdubio vitam æternam manducat. Ergo, o pestifer leno antiqui serpentis, qui

(a) Matt. 26.
(b) Joan. 6.
(c) Ibid.
(d) Joan. 14.

coronaris astutia tua corrumpere sensus Sponsæ Christi, quæ est Ecclesia, ut excidatur a charitate tanti & talis sponsi, credis nos vitam incorruptibilem comedentes, corrumpere integritatem jejuniorum, velut aliquo cibo corruptibili? Horremus quidem dicere, sed compellimur a tua impudenti improbitate. Conaris Christum, immo ipsam Vitam, per digestionem, sicut cœnum olidum demittere in latrinam. Et ubi est quod dixit: *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum in me manet, & ego in eo?* Sine qua refectione, quia non haberetur vita ipsa, quæ est Christus, quasi quodam jurejurando protestatur dicens: (e) *Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Numquid hic dixit: *Si manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, dissolvetis jejunium?* Et utinam hoc solo sacramento non ad judicium nostrum omni hora reficeremur. Sed quia corpore corruptibili & nimia miseria conscientiæ nostræ gravati etiam bonum nostrum nequimus sufferre: a sanctis Patribus certe ad percipiendum tantum sacramentum præfixæ sunt horæ.

(e) Ibid. 6.

Quod ne vilescat carnalibus, & in percipiendo escam spiritus submurmuret aliquis carnis appetitum, cum summa parcitate prægustamus, videre tantammodo cupientes quam suavis est Dominus; cujus panis non det sicuti tunc manna fastidium. Nec dubitandum in quantulacumque portione ejus Fideles manducare sibi totam vitam, idest Christum, Infideles autem mortem, idest judicium suum, utpote qui rei fuerint corporis & sanguinis Domini. Deinde quotidie sive tertia, sive nona, sive quacumque hora fiat a nobis Missa, non fit nisi perfecta; nec reservatur ex oblatione ejus pars aliqua, ut per dies quinque agatur inde Missa imperfecta: quia nec sancti Apostoli leguntur quidquam ex illo primo corporis & sanguinis Christi mysterio sub ipsa cœna distributo reservasse, nec Actus eorum indicant, eos aliquando tale quid egisse, aut præcepisse; quinimmo sicut Lucas (f) narrat, *erant Fideles perseverantes in doctrina Apostolorum & communicatione fractionis panis.* Quæ communicatio qualiter & quibus diebus fieret, post pauca demonstrat dicens: *Quotidie perseverantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem sumebant.* Ecce verax Evangelista testatur, sub Apostolis Fideles quotidie orasse, & panem fregisse. Et vos qui estis, qui dicitis, duobus tantum diebus Missam perfectam fieri debere, reliquis vero quinque imperfectam? Nempe hic in panis fractione & communicatione, nonnisi perfectam actionem Missæ debemus accipere; quemadmodum & ipsum Dominum le-

(f) Act. 2.

legimus non imperfectam, sed perfectam commemorationem sui Discipulis tradidisse in pane a se benedicto, & mox ab eo distributo. Non enim benedixit tantum, & servavit frangendum in crastinum; nec fregit tantum, & reposuit, sed fractum statim distribuit. Unde beatus Alexander martyr & Papa quintus ab Apostolo Petro passionem Domini inserens canoni Missæ, non ait: Hoc quotiescumque feceritis, idest benedixeritis, fregeritis, & distribueritis, in mei memoriam facietis, quia quolibet horum trium sine reliquis fiat, scilicet aut benedictio sine distributione, aut fractio sine benedictione & distributione, perfectam memoriam Christi non repræsentat, sicut distributio nulla sine benedictione & fractione.

Quod autem quotidie, & quotacumque hora diei, non autem sola tertia, perfectam Missam agimus; auctoritatem tenemus ex verbis ipsis Domini, juxta beatum Paulum dicentis: (a) *Hoc facite quotiescumque sumitis, in meam commemorationem*. Unde mox idem Apostolus sequutus, adjecit: *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*. Et quamdiu? donec veniat scilicet judicare vivos & mortuos. Putasne alicubi dixerit Dominus: *Hoc facite hora tertia in meam commemorationem?* Non utique, sed nullam horam, aut tempora excipiens dixit, *Quotiescumque*. Nec ipse Paulus jejunia aliqua, aut certam quamlibet evolutionem annorum attendens ait: *Quotiescumque per tot annos hora nona manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*; sed indifferenter, *quotiescumque, & donec veniat*. Nec nescimus, sanctos Patres die Dominicæ & præcipuarum solemnitatum Missas hora tertia celebrare solitos propter Spiritus sancti effusionem hora tertia in discipulos, & hoc mandasse ad posteros, quatenus illa unius actio Missæ gemino privilegio insigniretur, resurrectione videlicet Christi, & adventu Paracleti, utque propter gaudium festi temporis relaxarentur cunctis fræna jejunii. Verumtamen alia causa est Dominicæ diei, ac solemnitatum, alia jejuniorum. Si ergo hora nona, aut vesperrina diebus jejuniorum perfecta agitur Missa, nulla procul dubio inde contrahitur noxa; quia & Dominus in cœna ad vesperum primam & perfectam administrationem tanti sacramenti Discipulis instituit, & hora nona spiritum tradens sacrificium vespertinum expansis manibus in cruce, & præmissa oratione ad Patrem, consummavit. Propterea quamvis hora tertia, & nona propter supradictas rationes sint aptiores Missarum actioni; quotiescumque tamen aliis horis fiunt occupatione itineris, aut gratia cujuslibet necessariæ rei, in memoriam fiunt Christi, nec violatur inde integritas jejunii. Quod utique beatus Telesphorus Papa a Petro septimus sentiens, nocte Nativitatis Domini Missas celebrari instituit, nec ullam resolutionem jejunii ante horam tertiam, & diurnam Missam inde fieri, sicut vos perverse putatis, timuit. Dicite autem si potestis: Cur sabbatum & cætera extra Dominicam feriæ hora tertia Missam debeant habere, cum in eis Spiritus sanctus non legatur descendisse? itaque nos (sicut supra ostenditur) divina auctoritate subnixi, nec jejunia resolvimus in celebratione Missæ, quotacumque hora diei sit, nec aliquo natalitio Martyrum, sed nec in Annuntiatione beatissimæ Mariæ; & ideo nullius universalis Synodi percellimur anathemate. Cæteri autem quivis sanctorum Patrum conventus, etsi potuerunt de utilitate, & conversatione Ecclesiarum suarum tractare, nullas tamen traditiones universali Ecclesiæ præfigere. De Papa quoque Agathone omnino scimus, quia nec Sextæ Synodo per se ipsum præsedit, nec aliquibus capitulis ejus subscripsit, nisi quæ promulgata fuerunt adversus Monothelitarum hæresim. Vos videte, unde hæc quæ proponitis habeatis quia Ecclesia Romana talia hactenus ignoravit. Nec credi potest post tot annos Romanum Pontificem Græcis promulgasse aliquas de Missa observationes.

Deinde ritum vestræ Missæ discere non curamus, quia minimam cautelam, & maximam negligentiam ei inesse cognoscimus, dum sanctum Panem frangentes, & sumentes, hinc inde decidentes micas non curatis. Quod etiam solet contingere, dum patinas sanctas foliis palmarum, aut porcorum setis fricatis inhoneste. Nonnulli quoque vestrum tam irreverenter corpus Christi reponunt, ut pyxides inde cumulent, & ne decidat, aut supereffluat, manu inculcant. Reliquias quoque oblationis velut communes panes nonnunquam usque ad fastidium sumunt, & si sumere non sufficiunt, subterrant, aut in puteum projiciunt. Si autem, ut dicis, panem jam pridem oblatum, & sanctificatum exaltatis altera die, unam oblationem videmini bis offerre. Et cur non attendistis in epistola Papæ Clementis, cujus traditiones (ut putatis) contra nos defenditis, quod ibi promulgasse putatur? *Certe*, inquit, *tanta in altario holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant. Quod si remanserint, in crastinum non reserventur, sed cum timore & tremore clericorum cautela & diligentia consumantur*.

Ad hæc quod asseris, vos ab ipsa sancta communione statim ad communes cibos transire; non sic sensisse idem Clemens invenitur in prædicta epistola, ubi de his, qui residua sacrificii consumpserint, subjecit: *Qui autem*, inquiens, *residua corporis Domini, quæ in sacrario relicta sunt consumunt: non statim ad accipiendum communes cibos conveniant, ne* pa-

(a) 1. Cor. 11.

putent sancta portioni esse commiscendos cibos, qui per aqualiculi egestus in secessum funduntur. Si igitur mane Dominica portio in sacrario edatur, usque in sextam jejunent ministri, qui hac consumpserint, si tertia, aut quarta jejunent usque in vesperum. In quibus sane verbis liquet, quod non solum hora tertia, sed etiam mane, & bora quarra Missas fieri licet, quodque ex sacrificio jejuuium non solvitur, dum illic dicitur. *Ut qui consumpserint, jejunent usque sextam vel vesperum.* Alioquin quomodo jejunabunt, si ex sacrificio jejunium solvetuur?

Deinde abstinentiam paucissimurum nobis prædicantes, tacetis ingluviem multorum, qui aur parum, aut nihil quadragesimalis jejunil Deo offerunt, dum primò mane usque vesperum crapulari non metuunt, nec erubescunt. Aliqui etiam ad Ecclesiam legumina, & alia obsonia deferentes, inibi comedunt, nec Paulum (a) dicentem attendunt: *Qui esurit, domi manducet*, Et: *Numquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent?* At nos quadragesimam unius septimanæ, quam dicitis sancti Theodori, nescientes, solam Quadragesimam Domini nostri JESU Christi XL. diebus diligenter observare contendimus, quam, ut aliquis excepta gtavi infirmitate, in aliquo infringat, sufferre nequimus. Nec licet cuiquam apud nos, sicut apud vos, post unam refectionem quidquam pomorum aut herbarum diebus jejunorum percipere.

(a) 1. Cor. 11.

Hinc perpendentes, a te tam perverse defendi adulteria potius, quam nuptias sacerdotum; arbitramur ab inferis emersisse principem hujus hæreseos nefandum diaconum Nicolaum, de quo Epiphanius vester sic scripsit: *Quarta Nicolaitarum a Nicolao bæresis est adinventa, uno ex septem diaconibus, ab Apostolis ordinatis. Iste cum zelo pulcherrimæ conjugis culparetur, docere cœpit indifferenter debere uti conjugibus non solum laicos, sed etiam qui sacerdotii fungerentur officio.* Hos damnavit sanctus Evangelista & Apostolus Joannes, & jussit, ut quicumque cum eis vel sermonem colloquii miscuissent, ex hoc ipso communione privandos, docens, rationabiliter a mundi origine Deo castitatem plurimum placuisse, tunc etiam in seipso Christum Dei filium castitatis gloriam dedicasse, cum Virginem possidens matrem virgo mansurus nullum Discipulorum suorum commixtione etiam legitima conjugii uti permisit, dicens: (b) *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum sibi, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Unde idem Dominus JESUS in Apocalypsi præcipiens Apostolo Joanni scribere Angelo Ephesi, inter alia inquit: (c) *Hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum; quæ & ego odi.* Hinc etiam Angelo Pergami inquit: *Habeo adversum te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandala coram filiis Israel, edere, & fornicari: ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.* Suffecerant quidem hæc, o Nicolaita Niceta, ad convicendum errorem tuum, sed quia canonibus sub nomine Apostolorum editis nos urgere videris, exponere tibi tua Capitula decrevimus, quamvis ea inter apocrypha usque nunc magna ex parte computaverimus, ut aperte cognoscatur, nec apocryphis, nec authenticis vos vestras ineptias posse defendere. Ante omnia autem comprobamus te mentitum ipsi veritati, in eo quod dixisti nostros prius ordinari, deinde uxores sortiri; quia apud nos, nec ad subdiaconatus gradus quisquam admittimur, nisi perpetuam continentiam etiam a propria conjuge profiteatur, nec post gradum cuiquam uxorem ducere conceditur. Sed tu Ecclesiam Dei volens efficere synagogam satanæ, & prostibulum Balaam & Jezabel, cum Nicolao dicis, Episcopum & presbyterum, & diaconem dicimus, qui unam haber uxorem, ordinari, quamvis vivant eorum conjuges, quamvis defunctæ: nec licet eos post manus impositionem innuptos esse, nec insuper ad nuptias ire, aut si nupserint, alteras amplecti, sed sufficere eis quas habent, cum ad ordinationem venerunt. O abominabilis Cynice, quomodo non erubuisti tantum nefas evomere? Ergo non licet aliquem post manus impositionem sine uxore esse. Si ita est ipse Joannes Apostolus, & Paulus, & Barnabas, & omnis continens in gradu Ecclesiastico in culpa est procul dubio: unde necesse est, ut futurus Episcopus, presbyter, diaconus, & subdiaconus prius uxorem sortiatur, quæ sibi sufficere habeat ad carnales amplexus. Numquid laicis non sufficit una, nisi forte discipuli maligni Mahomed, cujus farinæ totus es, tu quoque, quia presbyter es, sine uxore esse non debes, secundum tuas assertiones.

(b) Luc. 9.

(c) Apoc. 2.

Sed jam videamus Capitula, quibus putas posse defendi adulteria sacerdotum, non conjugia. Episcopus inquam; presbyter, aut diaconus uxorem suam non abiiciat obtentu Religionis. Si autem abjecerit, sequestretur; perseverans autem, deponatur. Omnino confitemur non licere Episcopum, presbyrerum, diaconum, aut subdiaconum uxorem propriam causa Religionis abiicere a cura sua, scilicet, ut ei victum & vestitum non provideat, non ut cum illa ex more carnaliter jaceat. Sic & sanctos Apostolos legimus egisse, beato Paulo dicentes: (d) *Numquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi, sicut fratres Domini, & Cephas?* Vide insipiens quia non dixit, *Numquid non habemus potestatem sororem mulierem amplectendi, sed circumducendi*, scilicet, ut de mercede

(d) 1. Cor. 9.

prædicationis sustentaretur ab eis, nec tamen foret deinceps inter eos carnale conjugium. Præterea, cur aliquis laicus uxoratus dubitabit ad Ecclesiasticos gradus ascendere, cum ei una, sine qua esse non debet, possit ad carnales amplexus sufficere? & quare tu, qui tantopere Clementis Capitula proponis, epistolam ejus de qua superius diximus, non attendis; ibi enim dicitur: *Tribus gradibus divinorum commissa secretorum sunt sacramenta, idest, presbyteris, diaconibus, & subdiaconibus*. Et post nonnulla: *Ministri altaris ad Dominica talia eligantur officia, qui ante ordinationem, conjuges noverint, scilicet si semper continere voluerint. Quod si post ordinationem contigerit ministrum propria invadere cubile uxoris, secretarii non terat limina, nec sacrificii portitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausta, vel oblationes suscipiat, nec ad Dominici corporis portionem accedat: aquam sacerdotum porrigat manibus, ostia forinsecus claudat, minora tantum gerat officia, urceum sane ad altare non suggerat*.

Porro Synodus Nicæna omnino venerabilis & autentica sic definit Actis, ideit, subintroductis, habet: *Omnimodis interdixit sancta Synodus, & neque Episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque ulli omnino clericorum permittit habere secum mulierem extraneam, nisi forte mater sit, aut soror, aut amita: in his namque personis, & horum similibus omnis suspicio declinatur. Qui autem præter hæc agit, periclitabitur de ordine suo*. Beatus quoque Papa Innocentius latius hinc scribens Exuperio Episcopo Tolosano, dicit: *Proposuisti quid de his observari debeat, quos in diaconii ministerio, aut in officio positos incontinentes esse, aut fuisse generati filii prodiderunt*. De his & divinarum legum est disciplina, & beatæ recordationis viri Siricii Episcopi monita evidentia commonuerunt, ut incontinentes in officiis talibus positi, omni honore Ecclesiastico priventur, nec admitterentur accedere ad ministerium; quod sola continentia oportet impleri. Idem ad Victricium Episcopum: *Præterea quod dignum, & pudicum, & honestum est, tenere Ecclesia omnimodo debet, ut sacerdotes & levitæ cum uxoribus suis non coeant, quia ministerii quotidiani necessitatibus occupantur. Scriptum est enim: (a) Sancti estote, quoniam ego sanctus sum, dicit Dominus Deus vester*. Nam priscis temporibus de templo Dei sacerdotes anno vicis suæ non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omnino tangebant, quibus utique propter sobolis successionem uxorius usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præter semen Aaron ad sacerdotium nullus fuerat permissus accedere quanto magis ii sacerdotes vel levitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, quibus sacerdotium, vel ministerium sine successione est: nec præterit dies, qua vel a sacrificiis divinis, aut baptismatis officio vacent? Nam si Paulus ad Corinthios scribit, dicens; (b) *Abstinete vos ad tempus, ut vacetis orationi*, & hoc utique laicis præcepit: multo magis sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi juge officium est, semper debebunt ab hujusmodi consortio abstinere, qui si contaminati fuerint carnali concupiscentia, exaudiri posse se credunt, cum dictum sit: (c) *Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum?* Sed fortasse hoc licere credit, quia scriptum est: (d) *Unius uxoris virum*: non propter permanentiam in concupiscentia generandi hoc dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit, qui ait: (e) *Vellem autem omnes sic esse sicut & ego*. Et apertius declarat, dicens: *Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt*. Vos autem jam non estis in carne, sed in spiritu. Et habentem filium, non generantem dixit. Et venerabilis Papa Siricius; *Feminae non aliae patimur esse in domibus clericorum, nisi eas tantum, quæ propter solas necessitudinum causas habitare cum iisdem Synodus Nicæna permisit*. Sanctus deinde Leo Papa mirabilis doctor, & sanctæ Chalcedonensis Synodi auctor omnem ambiguitatem hujus rei abscindens ait. *Lex continentiæ eadem est altaris ministris, quæ Episcopis atque presbyteris*. Qui cum essent laici, sive lectores, licite & uxores ducere, & filios procreare potuerunt: sed cum ad prædictos pervenerunt gradus, cœpit eis non licere quod licuit. Unde ut de carnali fiat spirituale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, & quasi non habere, sic habere quo & salva sit charitas connubiorum, & cessent opera nuptiarum.

[(a) Levit. 20.]
[(b) 1. Cor. 7.]
[(c) Tit. 1.]
[(d) 1. Tim. 3.]
[(e) 1. Cor. 7.]

Ecce isti cum Petro & per Petrum effecti clavigeri cælorum ita constringunt omnes claviculas infernalium portarum, ut nulla jam supersit hæresis Nicolaitarum. Sed ne quid minus factum dicas, seriatim, & aperte prosequemur, quid Romana Ecclesia in gradibus clericorum agat. Clericos tantum ostiarios, lectores, exorcistas, & acolytos, si extra votum & habitum monachi inveniuntur, & continentiam profiteri nolunt, uxorem virginem ducere cum benedictione sacerdotali permittit: non autem viduam aut repudiatam: quia propter hoc solum deinceps, nec ad subdiaconatum provehi poterunt, nec laicus non virginem sortitus uxorem, aut bigamus ad clericatum. Quod si quis præfatorum ordinum desiderat ad subdiaconatum ascendere, nequibit hoc sine consensu uxoris suæ, ut de carnali fiat deinceps conjugium spirituale, nemine eos ad hoc cogente. Nec

per

permittitur postea uxor jungi eidem suo marito carnaliter, nec cuiquam nubere in vita, aut post mortem illius; alioquin anathematizanda est. Sicut & subdiaconus, & diaconus, & presbyter aut Episcopus deponendus suam repetens, aut extraneam ducens, justa quod in Neocæsariensi Concilio orthodoxi sanxerunt Patres.

Talibus ergo traditionibus usque nunc sancta Romana & Apostolica Sedes omni mundo refulsit, nec aliquando Judaicis fabulis, & apocryphis scripturis acquievit, sed per primos Apostolorum in ipso summo angulari lapide Christo JESU fundata nullis hæresibus cessit, nec prohibuit a coniugio laicos, sed sacri altaris ministros, & Apostolicam perfectionem professos monachos. Illa tamen Ecclesia, quam Arrius corrupit, Macedonius prostituit; quæ genimina viperarum, idest Nestorium, Eutychen, Monothelitas, & Theopaschitas, & reliquas hæreticorum pestes peperit, & aluit; adhuc a Nicolai hæresiarchæ complexibus abstrahi non potuit. Adeo ut ad sacri altaris ministerium, ordinandos interroget, an habeant uxores. Qui si responderint, se non habere: compelluntur primum ducere, & sic impositionis manum accipere, ut novi mariti & recenti carnis voluntate, tuti resoluti & marcidi, & inter sancta sacrificia cogitantes quomodo placeant uxoribus, immaculatum Christi corpus tractent, atque populo distribuant; indeque sanctificatas manus ad tractandum membra muliebria mox referunt, *& sit sicut (a) populus, sic sacerdos*, & tandem (b) *ruina populi sint sacerdotes mali*. Quapropter parcite iam vobis, & nolite attendere spiritibus erroris, & dæmoniorum doctrinis, ut nobiscum de vera pace, quæ Christus est, hic & in futuro gaudeatis.

(a) Ose. 4.
(b) Ibid. 9.

Tu vero miserrime Niceta, donec resipiscas, sis anathema ab omni Christi Ecclesia cum omnibus, qui tibi acquiescunt in tam perversa doctrina. Nam volens esse legis divinæ doctor, non intelligis quæ loqueris, neque de quibus affirmas, & stultus ipse, sapientior tibi videris septem viris loquentibus parabolas. Sed saltem aliquando disce tacere, qui numquam didicisti.

Explicatur Responsio, reliqua suo loco superius in Annalibus.

Digitized by Google

APPENDIX II.

AD ANNUM 1050.

CONCILIUM COYACENSE

Plusquam in editis hucusque integrius.

PRÆFATIO LUSITANI EXSCRIPTORIS.

Postquam Eminentissimus Baronius tomo XI. Annalium anno 1050. ex MS. Codice Ovetensis Ecclesiæ Coyacense Concilium publicavit, omnes Conciliorum collectores, qui dictum Concilium in suis collectionibus inseruerunt, exemplar Baronii sunt secuti. Cardinalis de Aguirre, qui alium Codicem in Toletana Ecclesia invenit, ubi dictum Concilium extabat, collatum cum exemplari a Baronio publicato vulgavit tom. 3. Concilior. Hispan. pag. 209. & seq. addisis variantibus lectionibus ex MS. Codice Toletano. Et in eod. tom. 3. pag. 212. ex MS. Cod. Monasterii S. Facundi publicavit quinque priora capita ejusdem Concilii vernaculo sermone Hispano antiquo, prout concepta & expressa fuerunt in eodem Concilio. Nunc autem idem Concilium in multis ab aliis exemplaribus diversum, & sicut apparet, plus quam aliis integritati restitutum, exhibemus ex MS. Codice Ecclesiæ Conimbricensis, quatuorcentis annis antiquiore, ut ex charactere & notis apparet; qui fol. 218. sic habet.

IN ERA MILLESIMA NONAGESIMA TERTIA. In nomine Domini, & Saluatoris nostri Jesu Christi. Temporibus Serenissimi atque Regii Principis Domini Fredinandi, & conjugis sua Dona Sancia Regina: editum est hoc decretum in Concilio.

In unum cum omnes Episcopi convenissent: Petrus videlicet Lucensis Metropol. (1) *similiter & Troylani Obetensis; Cresconius Uriensis, & Apostolica Sedis; Cyprianus, Legionensis; Didacus, Asturicensis;* Miro, (2) *Palentina; Gomiss, Calagritanus; Josume, Pampilonensis; Item Gomico,* Ocimensis; (3) Cisnandus Portugalensis (4) *Cum omnibus Abbatibus, residente jam predicto Principe super flumen Stolla Urbe Cograves pro corrigendis ac dirigendis regulis, vel transitibus Ecclesia, ut mos est antiquorum Patrum, ac fomendis temitibus.*

Agnoscitur, & omnibus vobis cognitum manet secundum quod ab antecessoribus nostris, & hic collaudatum est a prosecutibus, & constitutum, atque ordinatum fuit, qui obedientes Apostolicis, & sanctis documentis sic praceperunt: Ut omnis homo ex toto corde & mente in cunctis actibus suis magis Deo serviret, quam voluntatibus vanis. Nunc vero in prasens amplius proficiscentes, peccato, qua erant obdurata aures nostra, ne audiremus legem, & ne audiremus Apostoli doctrinam, neque quod hi Sacri Canones docent, sed involvebamur in peccatis nostris quotidie, propter quod multa mala venerunt in terras. Ob hanc rem jussimus, (5) *ut omnes in unum coadunati audiatis quid* Concilium *hoc pramoneat, forsitan aliquibus rebus bonis innovatis, faciamus aliquid boni, propter quod a Domino mereamur a peccatis absolvi; ait enim Apostolus, potest enim, ut si quis timens Deum fuerit Senioris verbo statim obedit, si, & ad Principum jussa, aut Seniorum pro rebus temporalibus seculi hujus accomodamus auditum, & facimus, quod jubent; quare pro salute animarum nostrarum rebelles sumus, & pertinaces, ut non audiamus, de quo nos pramonet Scriptura Sacra? Hic quidem pracipimus, ut hoc Concilium, quod per omnem Orbem terrarum regni nostri statutum est observemus; aspeximus etenim & vidimus nefanda miracula, quantum esuriem, incendium, pestilentiam, cladem, & magnam inediam propter peccata nostra retro actis annis in terra nostra passi sumus.*

Et ideo timentes atque tabescentes illam vocem, quam Dominus per Moysen filiis Israel locutus est, dicens: Si nolueritis, & non audieritis me, addam correptiones vestras centuplum, & conteram superbiam, & duritiem vestram; frustra seminabitis sementem, & non reddam fructus suos; consumetur incassum robur vestrum, nec proferet terra sementem, nec arbores poma præbebunt; comedetis, & non saturabimini. *Nam ibidem in eodem loco sic ait:* Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluviam temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur, apprehendet messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem, & edetis panem vestrum in saturitate.

Decretum I.

Nos autem Episcopi superius nominati, (6) *consentiente Fredinando Rege, & Sancia Regina statuimus ut in nostris sedibus teneamus Canonicam vitam, & ministerium Ecclesia Sancta pro possibilitate nostra impleamus.*

Decr. II. Hoc Decretum multum differt ab aliis vulgatis.

Deinde statuimus ut omnia monasteria nostra secundum possibilitates suas adimpleant Ordinem Sancti Isidori, vel S. Benedicti, & nihil habeant proprium nisi per licentiam sui Episcopi, aut sui Abbatis; & ipsi Abbates suis Episcopis sint obedientes. Sic Sancti Canones docent, & nullus eorum recipiat Monachum aut fratrem alienum, nisi per proprium Abbatis mandatum. Siquis autem hoc decretum violare prasumpserit anathema sit.

Item

(1) *Deest in aliis exemplaribus.* (2) *In aliis Exemplaribus vocatur Syrus.* (3) *In aliis Exemplaribus dicitur Visocensis.* (4) *Deest in aliis Exemplaribus.* (5) *A quo, & qua authoritate sit hoc Concilium convocatum, colligi nequit ex hac prafatione, neque etiam cui referendum sit verbum jussimus &c. Nam licet infra in verbis* Hic quidem præcipimus &c. *liceat conjectari fuisse hoc Concilium a Rege convocatum, in aliis verbis ejusdem prafationis apparet, Regem solummodo consensisse, & Episcopi, seu Metropolitanus lucensis prasse hic loquitur tamquam de actione mere Ecclesiastica & a Rege independente.* (6) *In aliis exemplaribus Rex videtur principalis disponens, hic jubent Episcopi de consensu regis quod Ecclesiasticis regulis magis consonum est.* **Nota** *hic quod omnis hac prafatio deest in aliis exemplaribus.*

Digitized by Google

Item tertiam monitionem statuimus, ut omnes Ecclesiæ, quæ in unaquaque Parochia habentur, in suorum Episcoporum jure permaneant, & Clerici nullum inde servitium layci faciant, nisi sua voluntate, & suorum Episcoporum jussione; & ipsæ Ecclesiæ sint integræ, & non divisæ inter Presbyteros, & habeant Ministros Presbyteros, Diaconos, librosque de toto anni circulo, & cum ornamento Ecclesiastico, ita ut non sacrificent cum calice ligneo, vel fictili. Vestes Presbyterorum sint Superpellicium, Amictus, Alba, Sindorium, Balteum, Stola, Manipulum, & Casula. Vestes Diaconorum sint Amictus, Alba, & Stola. Subtus Calice sit patena, & desuper linteum Corporale. Omnis altaris ara sit lapidea, & ab Episcopis consecrata, Ostia vero ex frumento electo sine alia mixtura, & sine sale, & tota sit sana & integra. Vinum etiam sit purum & mundum; ita ut inter Vinum, & Ostium, & Aquam sit trinitas significata. Illi vero Presbyteri qui ministerium Ecclesiæ funguntur; habeant vestimenta usque ad talos. Armis bellicis non utantur; semper coronas apertas habeant, & barbas radant. Mulieres forum extraneas in domo non habeant, nisi tantum matrem, aut amitam, sororem, aut materteram, aut mulierem probatam, & omnes induti nigra veste, tam in corpore, quam in capite. Et dent fidejussores ut nec de eis, nec per eas ullum adulterium fiat. Et infra dextros ipsius Ecclesiæ laici cum feminis non habitent, nec jus aliquod possideant. Doceant autem filios Ecclesiæ & infantes, ut Simbolum & Orationem Dominicam memoriter teneant. Siquis tamen Presbyter aut Diaconus hujus nostri decreti violator extiterit solidos sexaginta suo Episcopo persolvat, & gradu Ecclesiastico careat.

Decr. III. In hoc decreto plures inveniuntur dispositione quam in aliis editis.

Quarto vero titulo statuimus, ut omnes Abbates, Presbyteri, sicut Sacri Canones præcipiant, adulteros, incestuosos, sanguimixtos, fures, omicidas, maleficos, & qui cum animalibus se coinquinaverunt ab Ecclesia eiiciant, sed primitus ammoneant eos, ut sint filii Ecclesiæ, & convertantur, & tunc si pœnitentiam agere dignam nolluerint, separentur ab Ecclesia & a Communione.

Decr. IV. Differt hoc decretum ab aliis editis.

Quinto autem capitulo statuimus, Sabbato Paschæ, & Pentecostes ut Baptismus generaliter adimpleatur, & sic nullus infans ante hos terminos baptizetur nisi infirmitas cogerit. Ipsique infantes baptizati ante Episcopum adducantur, & Crismate perungantur. Abbates vero tales Monachos addant ad ordinandum, qui perfecte, & memoriter teneant totum salterium cum hymnis & canticis, & bene instructi adducantur ad ordinandum mediante quadragesima, & mediato augusto. Monachi ad nuptias non eant, nisi tantum ad benedicendum. Laici quoque ad exequias mortuorum non veniant, sed qui eas fecerint, vocent Presbyteros, Diaconos, Pauperes & debiles, qui non habeant unde retribuant.

Decretum V. Hoc decretum plus disponit quam in editis.

Sexto autem capitulo admonemur, ut omnes Christiani die Sabbato advesperascente ad Ecclesiam concurrant. Die autem Dominico Matutinas, & Missam, & omnes Horas audiant. Opus servile non exerceant. Et non faciant iter nisi orationis causa, vel sepeliendi mortuos, aut visitandi infirmos, aut regis exercitum, aut propter Sarracenorum impetum, & Normanorum incursum. Et nullus Christianus, aut Christiana cum Judæis ausus sit in domum manere, aut cum eis cibum sumere. Siquis hanc institutionem fregerit, per septem dies pœnitentiam agat. Quod si pœnitere nolluerit, si major persona fuerit per annum integrum Communione careat. Si inferior persona fuerit, centum flagella accipiat.

Decretum VI. Deest in editis.

Septimo quoque ammonitionis titulo hæc forma servetur; ut omnes Comites, & infantiones imperantes terræ, & regales villici per justitiam subditos regant, & pauperes non opprimant, & in judicio testimonium non accipiant, nisi testimonium illorum, in quorum præsentia facta esset causa, vel culpa nascitur, vel quam qui propriis oculis eam viderint, & auribus audierint, quod si falsi testes convicti fuerint, illud supplicium subeant, quod in libro Judicum de falsis testibus est constitutum.

Decretum VII.

Octavo autem Capitulo mandamus, ut in Legione, & in suis terminis & in Gallæcia, & in Asturiis, & in Portugale sicut in decretis Adefonsi Principis est constitutum pro omicidio scilicet, rauso, sagione, vel per omnes suas exactiones, sicut in diebus suis, ita in diebus nostris permaneat firmum; & in Castella sicut in diebus Avi nostri Sanctionis Ducis.

Decr. VIII

Item nono Capitulo mandamus, ut Ecclesiasticas hæreditates triennium non includat, sed unaquaque Ecclesia, sicut Canones præcipiunt, & sicut lex Gotica mandat, omni tempore suas hæreditates recuperet, & possideat.

Decr. IX. In editis legitur vesitutes.

Decimo vero titulo præcipimus, ut de terris, & vineis in contemptionem positis, ille qui eas laboraverit colligat fruges, vel fructus, & postea habeant veritatem super iudicem.

Decretum X.

Undecimo titulo statuimus ut omnes sextas ferias Christiani homines jejunent, & more quadragesima hora congrua cibo se reficiant & laborent suos labores.

Decretum XI.

Duodecimo autem titulo præcipimus, ut quilibet homo, qui ad Ecclesiam confugerit, tum cum homicidio, aut cum qualibet causa, aut cum qualibet damno, non sit ausus qui eum persecutus fuerit illum exinde violenter abstrahere, sed sicut lex gotica docet extra mortis periculum faciat ipse debitor quantum ei jussum fuerit, & nullus homo sit ausus amodo, ut infra dextros Ecclesiæ qui sunt XXX. & unum passus violenter ingrediatur, aut raptor, aut contumeliosus existat, quod qui fecerit anathema sit, & centum solidos cogatur exsolvere.

Decretum XII. Differt ab editis in aliquibus & quo ad modum.

Tertio decimo titulo, ut omnes tam majores, quam inferiores veritatem & justitiam Regis non contemnant. Sed sicut in diebus Adefonsi Principis fideles & veraces ei præstant, & talem veritatem faciant ei, qualem in ipsis diebus prædicto Regi Alfonso fecerunt, & in Castella talem veritatem faciant Castellano Regi Domino Fredinando & suis filiis ac nepotibus qualem fecerunt illi Duci Domino Sanctio, & ille talem veritatem faciat eis, qualem illis fecit Pater suus comes Dominus Sanctius.

Decretum XIII. In hoc decreto aliqua desunt, quæ in editis inveniuntur.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
IN TOMUM DECIMUM SEPTIMUM
ANNALIUM ECCLESIASTICORUM
BARONII.

Nota numeralis communis Annum Christi: Romana *vera* Numerum Marginalem *significat*.

A

ra-

Digitized by Google

Digitized by Google

S. Pe-

B

C

Digitized by Google

Ca-

D

Dia-

Digitized by Google

E

Digitized by Google

Ed-

Mit-

pro

F

G

Digitized by Google

Digitized by Google

H

Digitized by Google

Her-

Digitized by Google

in

I

S. Jo-

Digitized by Google

chie-

K

L

ctio-

M

N

Ne-

O

Agne-

P

cos

ad

S Pop-

S. Pro-

Q

R

Ra-

Digitized by Google

Digitized by Google

S

Digitized by Google

Digitized by Google

Co-

T

Se-

V

Digitized by Google

Z

Digitized by Google

INDEX
CRITICÆ
HISTORICO-CHRONOLOGICÆ
P. ANTONII PAGII
QUÆ IN HOC TOMO CONTINETUR.

A

Digitized by Google

B

Bi-

Digitized by Google

Digitized by Google

D

E

Epi-

Digitized by Google

F

G

in

H

Digitized by Google

I

L

siæ

Digitized by Google

M

Ejus

N

O

Digitized by Google

P

Q

R

Digitized by Google

Digitized by Google

S

T

V

W

X

Z

INDEX
ANIMADVERSIONUM
In quo paginarum numerus indicatur.

A

B

C

D

G

H

Her-

I

L

M

N

P

R

S

V

FINIS.

A01/460696

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google